Digitized by Google

E. II. 22

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

GEORGII PACHYMERIS HISTORIA.

Digitized by Google

Digitized by Google

ΓΕΩΡΓΙΟΥ
ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ
ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ.

GEORGII PACHYMERIS
MICHAEL PALÆOLOGUS
SIVE
HISTORIA RERUM
A MICHAELE PALÆOLOGO
Ante Imperium, & in Imperio geſtarum.

NUNC PRIMUM EDITA

EX BIBLIOTHECA BARBERINA
Interprete PETRO POSSINO e Soc. JESU.

ACCESSERUNT EJUSDEM OBSERVATIONUM LIB. TRES,
& Appendix: Specimen Sapientiæ Indorum Veterum.

VENETIIS,

EX TYPOGRAPHIA BARTHOLOMÆI JAVARINA

M. DCC. XXIX.

Digitized by Google

Digitized by Google

SANCTÆ MEMORIÆ
URBANI VIII.
SUMMI PONTIFICIS
GEORGIUS PACHYMERES
EJUS BENEFICIO REDIVIVUS
IMMORTALES GRATIAS.

SYnagogæ Veteris Pontificibus ſacræ Litteræ memorant ſingulari privilegio tributum, ut Morte ſua panderent reditum Exulibus. plus poſſe Novæ Legis & Chriſti Eccleſiæ Pontifices feliciter experior hodie a Te, cujus gratia dudum mortui, jampridem & ipſe mortuus lucem aſpicio. Propagaſſe me putaram vitam brevem in poſthumæ Immortalitatis perennitatem, ſcribenda dum viverem Hiſtoria mei Temporis, & Actis non indignis cognitu Principatuum duorum, quibus & Nos aliquod nomenque decuſque geſſeramus, ex oculata notitia duplici volumine vulgandis: ſed quam ſint incertæ ſpes & providentiæ humanæ ſero deprehendi, poſt cineres demum ſentiens, iſta duo a me longis elucubrata vigiliis, at parum fauſtis auſpiciis Opera, pro Arce Minervæ quam eis deſponderam, nihil niſi carcerem Latonæ reperiſſe, ubi tenebroſis conſtricta vinculis famam ſecum meam oblivionis quodam tumulo conditam premerent. Nempe illa Othomanica Tempeſtas quæ deleto Imperio Orientali, ſubjugata Conſtantinopoli, Opes litteratæ Græciæ funeſto naufragio ſubmerſit, meæ quoque Hiſtoriæ exempla barbaricis fluctibus abſorpſit pleraque; tabulis duntaxat truncis, & reliquiis exilibus in quædam velut littora ac portus Bibliothecarum ejectis. Harum in Auguſtana congeſtum cumulum vidit olim Volſius: ſed velut ille Evangelicus Levita in occurſu Hiericuntini Viatoris Latronum injuria ſaucii, cum eſſet ſecus locum & videret, pertranſiit; quid enim aliud fuit, omiſſo edendi vertendique Officio, lemmatum ac titulorum exſcriptione facili defungi? Aliquanto plus Sacerdos fecit; eruditiſſimus Petavius, qui qua via Veterum Monumentorum ſcrutandorum deſcendebat, forte nactus Narrationum mearum fragmenta nonnulla, qualia invenerat edidit Pariſienſibus Typis. Verum & ipſe prætereivit, merito detrectans interpretandi operam, in tam corrupto, quale nactus erat, exemplari utique perdendam. Equidem (fatendum enim eſt) pejori longe loco eram quam vulneratus ab Hiericuntinum iter obſidentibus Sicariis Viator. ille ſiquidem utcumque confoſſus, ſpirabat adhuc tamen; Ego animam exhalaveram ſenſu plane caſſus ac ſpiritu: non minus quam ille memoratus in libris Regum, quem qui humaturi exierant, inſtantium Latrunculorum metu feſtinantes, in ſepulcrum Eliſæi conjecerunt, caſu ipſi fortunato: etenim contactu oſſium Prophetæ revixit mortuus

Num. 35. 25. — *Luc. 10. 31.* — *Lib. 4. Reg. c. 13. 21.*

Par mihi felicitas ex Te contigit. Os tuum & caro tua Eminentiſſimus Franciſcus Cardinalis Barberinus me conclamatum, depoſitum, exanimem colligens, tollens, amplectens, tandem ut viverem effecit; tuis ſcilicet obſecutus votis & mandatis. Tu enim exemplum mei Operis integrum accerſitum e quodam angulo Græciæ, illius fidei vivens commiſeras, hortans inſtanſque ut edendum aliquando curaret. In hoc ille nulli operæ, contentioni, ſumptui pepercit. Miſit, egit, movit multa longo tempore, quoad longanimitate atque efficaci perſeverantia obſtaculis perruptis optati compos, mihi derelicto atque abjecto verus beneficus Samaritanus Soſpitator extitit. Ille humo me ſublatum ac pulvere, iſti a quo ſum latinitate donatus Interpreti, velut Stabulario commendatum, Denariis multo ultra quam duobus deſcriptionis & excuſionis ab Amanuenſibus ac Chalcographis neceſſaria mihi vulgando operá redempta, tum cæteris omnibus in lucem emergendi ſubſidiis, non munifice ſolum, ſed magnifice etiam inſtructum, in hunc litterariæ celebritatis Meridiem protulit; ubi mea Hiſtoria, tamquam illa Memnonis Statua, inſueti ſibi Solis percuſſa nunc primum radiis, erumpat in voces immortale tuum ac Tuorum Sanctiſſime Pontifex in me ac Rem litterariam meritum Orbe late toto prædicaturas.

Plin. l. 36. c. 8.

LECTORI

QUOD nunc primum e Græciæ Naufragiis emergit GEORGIUS PACHYMERES, Hiſtoricus non minus alioqui luce dignus Latina, quam multi ejus Æquales ac Poſteri, jam pridem typis & litteris evulgati noſtratibus, non ſola infelicitas ſed culpa ejus quædam fecit. Retruſus & antiquarius Scriptor, quem loqui cum Vulgo quidquam piget; præterea perplexus & hiantis ſententiæ Compoſitor, tot tenebris ſuas vigilias obvolvit, ut Eruditiſſimorum, quibus innotuit, Interpretum a ſui Editione tentanda curas conatuſque deterruerit: idem paſſus quod ſepias ajunt atque torpedines, qui piſces quod rarius Menſarum honore dignentur, caligini quam offundunt, torpori quem afflant, imputent; illa oculos, hoc manus & brachia Piſcantium a niſu eos e nativo gurgite tollendi ſoliti repellere.

II. Erat tamen haud dubium operæpretium in ejus publicatione Hiſtoriæ, quæ res magnas ac memorabiles per annos fere octoginta Sæculi obſcuri ac Teſtium inopis geſtas, ſi minus ſemper diſerta, ſaltem prudenti, diligenti, morata, & plerumque fideli narratione proſequatur: quæ poſtremæ quaſi Scenæ Orientalis Imperii ſub Domo Palæologa, ita principia exhibet, ut in iis cauſas tragicæ Cataſtrophes, qua Turcis & Muhammedi Conſtantini Regia ſuccubuit, advertere prudens Lector manifeſtas queat: quæ plurima docet nuſquam alibi notata: quæ a Niceta & Acropolita ad Cantacuzenum, hiatum quemdam explens publicæ memoriæ, viam quaſi Regiam inſternit albis velut quadrigis Hiſtoricæ veritatis, qua noſtra uſque ad tempora, nuſpiam hærente aut abrupta triumphi pompa invehatur: Quæ denique negotium omnis ævi maximum & celeberrimum, Conciliationis Eccleſiarum Græcæ cum Latina, ſic a primis Originibus evolvit, ſic a deliberationum arcanis veriſque rationibus, per anfractus inde fucoſarum Artium, hinc Fidei ſynceræ, ad ſuos exitus perducit; ut aſſerere non dubitem; Id Argumentum ingens a nullo plus Græco Scriptore lucis accipere.

III. Non me fugit, intercedi adverſus hæc ſpecioſa & plauſibili Exceptione poſſe a merito querentibus; Pachymerianam hanc Hiſtoriam non raro Græcorum Schiſmati favere; Latinorum res & jura deterere narrando: Auctoris pronum in partem ſequiorem multis modis ſtudium oſtendere. Non nego; non excuſo: & ita factum, & large in hoc peccatum a Noſtro confiteor. tamen contendo, utilem publico, & ipſi quinetiam in his læſæ Veritati atque Orthodoxæ Fidei optabilem talis Libri evulgationem eſſe. Neque ad hoc evincendum utor præjudiciis Eccleſiæ, Hiſtorias Euſebii Cæſarienſis, Ariani a multis habiti; Socratis & Sozomeni, palam Novatianorum; Nicephori Calliſti e fæce licet interdum haurientis Hæreſum; & alias ſuſpectorum pariter Scriptorum, legi ſinentis & probantis. Ajo, vel ſi omnes quos nominavi exterminarentur; peculiari nomine intereſſe Apoſtolicę Sedis & Romanę Communionis Univerſę, ſubjici oculis, & teri manibus cunctorum hoc Pachymeris Opus: quoniam in eo ſanitas doctrinę de Proceſſione Spiritus Sancti ex Patre Filioque; de Primatu Papę, & Jure Provocationis ad Romanam Sedem ex quocumque Patriarchatu; ſyncera caritas & vera ſanctimonia Gregorii X. aliorumque Romanorum per ea tempora Pontificum; Joannis Vecci Conſtantinopolitani Patriarchę, Patres Latinorum ſtudioſiſſime amplexi, conſtantiſſime tuiti, eruditio maxima, liberrimum idemq; perſpicaciſſimum ingenium, veracitas intrepida, vita inculpata, mores ſancti, divinis etiam illuſtrationibus probati, palam magnificeque prędicantur. idque ab oculato Teſte, & quod caput eſt, domo Adverſantium producto, ipſoque haud diſſimulanter Adverſariis ſtudente. ut quod dicit nobis favens, expreſſum evidentia veritatis; quod contrarium immiſcet, educationis vitio inolitum, ſubornatum adulatione, ambitioſis ſpebus, obnoxiis a vi tyrannica timoribus contra officii conſcientiam extortum, merito debeat intelligi. Auſim dicere: ſi totus Orthodoxus eſſet Pachymeres, minus juvaret. Sunt veneno carentes, & prorſus innoxii ſerpentes: ſed ii theriacam non faciunt. Viperis opus eſt exitiali ſucco turgidis, lethali dente infeſtis, unde ſalutare Alexipharmacum poſſit exiſtere. adeo malis interdum etiam & peſtibus ſua ineſt utilitas! Habes cur non tolerabilis ſolum, ſed etiam expetibilis Schiſmatici Scriptoris Editio ſit. Cæterum etſi non magis periculum eſſe video, ne Catholicus

Digitized by Google

e Pachymeris lectione Schiſma diſcat, quam ne Chriſtianus, Deorum falſorum paſſim occurrente in libris Veterum Græcis Latiniſque vulgo tritis mentione, in Idololatriam pertrahatur; dedi tamen diligentem operam in Notis ad ſingula loca maculoſa, ne calumniæ ac mendacia impune Auctori, fraudi Lectori forent.

IV. Quod ſupereſt, Editionis hujus Conſilia, Cauſas, Facultates, totamque rationem ediſſerenti operam mihi ne, quæſo, gravere, Lector, brevem commodare. Sanctæ memoriæ URBANUS Pontifex ejus nominis Octavus duo Hiſtorica Pachymeris Opera, totidem diſtinctis tranſmarinæ ac perantiquæ manus exarata voluminibus, in ſuo Theſauro Librario ſervabat, integra, & haud paulo ſaniora quam quæ Auguſtanus Volfio viſus Codex habuit. Prior Tomus in Libros tributus ſex, Michaelis Palæologi Res geſtas ante Imperium & in Imperio enarrat; Alter Libris ſeptem magnam partem Actorum longi Principatus Andronici Senioris exhibet. utrumque illum a ſe perlectum Commentarium, pro ea qua valebat Grææ linguæ peritia doctiſſimus is Pontifex, dignum qui Latine legeretur, judicabat: idque ut procuraret familiariſſimo & fidiſſimo ſibi capiti Eminentiſſimo Cardinali FRANCISCO BARBERINO Fratris Filio, ſæpe impenſeque commendavit. Quam ad hoc ille per hos annos viginti, & quod excurrit, diligentiam adhibuerit, infinitum ſit minute perſequi. Satis fuerit dixiſſe; nihil in hoc genere quod utcumque tentari poſſet, ab eo umquam uſpiamve prætermiſſum. Obtulit, invitavit, rogavit, promiſit, voce coram, ſcriptis litteris, per Amicos conventis Viris doctis; nihil denique non egit, quo Pachymeri, Latini alicunde Interpretis ſuppeteret copia; miſſis etiam procul extra Italiam ipſis Codicibus Archetypis; quaſi ut ſuam per ſe ipſi cauſam agerent, & miſerationem præſentes ac ſupplices moverent: quos tali occaſione multis annis in Viri doctiſſimi jacuiſſe ſcriniis multi ſciunt. Succeſſus fuit, qualem Comitiorum de Regno Arborum Sacer Apologus memo-
Jud. 9. rat; ut nimirum Vite, Oliva, Ficu, cunctis pro ſe quaque Plantis felicibus recuſantibus, ad Rhamnum res devolveretur. Licet eram mihi conſcius ſupellectilis curtæ, minoris facultatis, temporis diverſiſſimis occupationibus addictiſſimi: tamen cognitis deſideriis Viri ſummi de me optime meriti, verecundiæ meæ vim facientibus & Imperiorum occupantibus partes, audere ſupra vires non dubitavi, ejuſque onus negotii ſubire, in quo ſuſtinendo defungendoque vice otii ingeniique omnis, ſtudium mihi eſſe deberet atque obſequium.

V. Sic ad eum laborem aggrediens, in recenſendo vertendoque fundum habui Barberinum Codicem, eum de quo multa dixi, omnium, opinor, qui extant uſpiam integerrimum & optimum, in charta tranſmarina, vetuſtatis Auctori Pachymeri æqualis, manus non ſpecioſiſſimæ quidem, aut lectu facillimæ; cæterum eruditæ & exactæ. Duos conſului alios in dubiis, Vaticanum & Allatianum: Priori a Bibliotheca Pontificia, ubi aſſervatur, nomen feci. fuit is quondam V.C. Aloyſii Lollini Epiſcopi Bellunenſis, qui eum moriens cum aliis ms. ms. quæ multa collegeret, Vaticanæ Bibliothecæ legavit. Hunc ut inde domum auferrem, ibique ad continuum & liberiorem uſum multis menſibus tenerem S.D.N. ALEXANDRI VII. præſtans benignitas conceſſit. Tertium humaniſſime ſuppeditavit e privato peculio Librario Illuſtriſſimus Leo Allatius Præfectus Bibliothecæ Vaticanæ, Præfert is Antiquitatem quadringentorum facile annorum chartæ & ſcripturæ ſpecie ac πίνῳ, ſed eſt ἀκέφαλος ϗ ἀτελής. decem circiter capitibus primis mutilus, finem item lacunis interpellatum, & injuriis ævi ac tempeſtatum corruptum habens. Vaticanus longe recentioris eſt manus. In Barberino Codice pertuſis caſu quodam foliis duobus, in capitibus v. & vi. Libri I. hiatus totidem fuere, quos explere non potui ex Allatiano, qui primis, ut dixi, capitibus decem caret; nec ex Vaticano, qui non tam apographum Hiſtoriæ Pachymeris, quam compendium eſt, diverſis pleraque verbis exprimens, non paucis prætermiſſis. Recurri ergo ad Exemplar aſſervatum in Bibliotheca Regis Chriſtianiſſimi Pariſienſi, unde meo rogatu R. P. Philippus Labbe quod opus erat ambabus lacunis coæquandis, diligenter exſcripſit, & miſit.

VI. Interpretationis non anxie addictæ, ſed & in paraphraſim aliquando redundantis, hæc peculiaris excuſatio eſt in hoc omnium, qui græce Hiſtorias ediderunt, obſcuriſſimo Scriptore. Lectorum alii Græce ſciunt, alii (quæ major turba eſt) non item. Neutrorum accommodatam rationibus putabam verſionem ſcrupuloſe ſedulam, balbutientem & illautam, quæ jejuna ſquallidis, intricata perplexis, ambigua confuſioribus mutaret. Nam græce quidem docti, ſi queis cupido inſit indolem noſcendi Pachymerianæ dictionis, longe id aſſequentur facilius græco ipſo con-

textu protinus viſendo, quam male-terſo intuendo velut quodam ſpeculo interpretamenti ſeſqui-barbari, latinitatem invitiſſimam per omnia græciſmi veſtigia lutulento tramite raptantis. Cæterorum qui una freti latinæ linguæ peritia Hiſtoriam hanc in manus ſument, manifeſtum eſt non id votum aut deſtinatum eſſe noctium & labirynthorum ambagioſi Scripti experimentum præſens capere, potius quam abſconditæ defoſſæque illic fidei geſtarum vere rerum liquido lucidoque teſtimonio doceri. Studui ergo, quo his obſecundarem, indagatum magno plerumque labore meo hujus Scriptoris ſenſum quam clariſſime proponere; adeoque, ubi res poſceret, diſtincta e confuſis, ex horridis nitida, plana e pravis, aperta ex ænigmaticis reddere.

VII. Erunt tamen (ſcio) quibus nec Factum nec Facti Defenſio probabitur. Hi vero vel Oſtraciſmo me, licet, exterminent; modo Teſtæ cauſam adſcribant: *Proſcriptum Te volumus, quod tenebricoſiſſimum Scriptorem primo aſpectu intelligibilem feceris.* Sed meliora Venuſinus auguretur e diverſo reſponſans,

Solventur riſu tabulæ, Tu miſſus abibis. Hor. Sat. 1. lib. 2.

Enimvero, ſi mentem Scripti non aſſequitur, ſi affingit aliena; ſi non repræſentat quidquid ſubeſt, jure vapulet Interpres: Donec quidem latentia producit, involuta exerit, obruta eruit; dum nucleum, ſuccum intimum, meram medullam ſententiæ abſtruſæ fracto extractam Cortici, velut cibi cocti & conditi paratum legenti ferculum apponit; ſinant iſti Moroſi ſervire ſui commodis & vereantur id damnare, unde, niſi diſſimulant, ſe quoque ipſos juvari ſentiunt. Nec eo tamen hæc trahi velim, quaſi nuſpiam offendiſſe me, arroganter aſſeverem; aut ubi meruerim, culpari abnuam. Unum deprecor: ne judicium præcipitetur: neve ad primam nævi ſpeciem veru ac nigrum theta plagoſus Cenſor expediat. Cognoſcere prius ne gravetur in Gloſſario & Notis, quæ me ad ſic interpretandum cauſæ impulerint. vel abſolvet, vel ignoſcet, vel mitius forte caſtigabit perſpecto quid in re ſit. Typographi menda ne imputentur mihi cur poſtulem, quod ipſa ultro æquitas largitur? Ne multa graviaque intervenirent, cura eſt non mediocri certatum: ne ulla vel levia irreperent vitare ultra humanam facultatem fuit. Index præcipuorum appenſus ad calcem Obſervationum eſt, cujus admonitu manu adjuvet qui adverterit, & benefacti locum occupet. Chronologicas Controverſias (nam erant & hic nodi ejus generis digni vindice) in Librum proprium ſepoſuimus, cui ἐπίμετρον ſuperjectum eſt: *Specimen Sapientiæ Indorum Veterum.* Liber tertio ſuccedentium invicem Tranſlationum Gradu, ex Indico, Perſico, Arabico, Græcus factus, & velut tunc notiſſimus Conſtantinopoli, ab Imperatore ibi apud hunc noſtrum concionante laudatus, quærendi ſui neceſſitatem impoſuit haud aliter intellecturis locum in quo memoratur. Inventus in locuplete talium Penu, Muſeo Illuſtriſſimi Allatii ejus benigna gratia viſus a me Latineque redditus, ejuſdem judicio & hortatu editus hic integer eſt, non invenuſta, ni fallor, peregrinitate placiturus. Vale.

Digitized by Google

Facultas Præpoſiti Generalis Societ. JESU.

Cum Interpretationem Latinam Hiſtoriæ Græcæ Georgii Pachymeris ſcriptam a P. Petro Poſſino Sacerdote Soc. noſtræ, & ab eodem ei adjunctos Obſervationum Libros tres cum Appendice, aliquot ejuſdem Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi poſſe probaverint, facultatem concedimus, ut Typis mandentur, ſi iis ad quos pertinet, ita videbitur; cujus rei gratia has litteras manu noſtra ſubſcriptas, ſigilloque noſtro munitas damus. Romæ 8. Julii 1665.

Joannes Paulus Oliva.

Imprimatur ſi videbitur Reverendiſſimo S. P. Apoſt. Mag.

O. Archiep. Patrac. Viceſg.

Imprimatur.

Fr. Hyacinthus Libellus S. Palatii Apoſtolici Magiſter.

Digitized by Google

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ
ΜΙΚΑΗΛ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

GEORGII PACHYMERIS
MICHAEL PALÆOLOGUS
SIVE
HISTORIA RERUM A MICHAELE PALÆOLOGO
ante Imperium & in Imperio geſtarum

Interprete PETRO POSSINO Societatis JESU.

LIBER PRIMUS.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ.

Κεφ. α΄.

Προοίμιον τοῦ ξυγγραφέως. καὶ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λεγομένων.

Κεφ. β΄.

Διὰ τί τὰ τῶν πρότερον βασιλευσάντων ἐνθάδε οὐ μνημονεύεται.

Κεφ. γ΄.

Ὅπως οἱ παλαιοὶ κατωχύρουν τὰς ἄκρας.

Κεφ. δ΄.

Ὅπως τῶν ἐν ταῖς ἄκραις ἐπεμελοῦντο ἀνδρῶν καὶ πραγμάτων.

CAPITA LIBRI PRIMI.

Edit. Rom. pag. 1.

CAP. I.

Proœmium. De Auctore hujus Hiſtoriæ, & qua fide is ſcripſerit.

CAP. II.

Cur omiſſa Priorum Principum Acta.

pag. 2.

CAP. III.

Ut Arces a Veteribus munita fuerint.

CAP. IV.

Ut curaverint Præſidiarios Arcium & res ipſorum.

Digitized by Google

CAP. V.

Ut recepta olim ex Italis Urbe, debilitatæ res Orientales fuerint: & de Chadeno.

Κεφ. ε'.

Ὅπως ἀλώσης πάλαι τῆς πόλεως παρ' Ἰταλῶν ἐξησθένησε τὰ κατὰ τὴν ἀνατολήν. καὶ περὶ τοῦ Χαδηνοῦ.

CAP. VI.

Ut Persæ occuparint Romani limitis montes.

Κεφ. ϛ'.

Ὅπως οἱ Πέρσαι κατέσχον τὰ Ῥωμαΐδος ὄρη.

CAP. VII.

Ut Imperante Joanne Michaelis Palæologi fides erga Imperatores firmata fuerit.

Κεφ. ζ'.

Ὅπως ἐπὶ βασιλέως τοῦ Ἰωάννου ἐπὶ τῇ εἰς βασιλεῖς πίστει ὁ Παλαιολόγος Μιχαὴλ κατησφαλίζετο.

CAP. VIII.

Ut Junior Lascaris plures e Magistratibus contemptim amoverit, aliis suffectis.

Κεφ. η'.

Ὅπως ὁ δεύτερος Λάσκαρις πολλοὺς τῶν ἐν ἀξιώμασιν ὑπεροράν, ἑτέρους ἀντικαθίστησι.

CAP. IX.

Ut Cotys Palæologo persuaserit fugam ad Persas.

Κεφ. θ'.

Ὅπως ὁ Κότυς τὸν Παλαιολόγον παρασκευάζει αὐτομολῆσαι πρὸς Πέρσας.

CAP. X.

Ut reversus & bene exceptus Palæologus missus fuerit Dux in Occidentem.

Κεφ ι'.

Ὅπως ὁ Παλαιολόγος ἐπανελθὼν καὶ δεχθεὶς στέλλεται στρατηγὸς ἐν τοῖς κατὰ τὴν δύσιν.

CAP. XI.

Mittitur Chadenus ducturus Palæologum catenis vinctum.

Κεφ. ια'.

Ὅπως ἀποστέλλεται Χαδηνὸς ἀγαγεῖν αὐτὸν σιδηρόδετον.

CAP. XII.

Ut Imperator ægrotans omnes veneficiorum ac præstigiarum suspectas habuerit; & de Martha.

Κεφ. ιβ'.

Ὅπως νοσῶν ὁ Βασιλεὺς πάντας ἐπὶ μαγείαις ὑπώπτευε καὶ τὰ κατὰ τὴν Μάρθαν.

CAP. XIII.

Mors Theodori Augusti, & ipsius dum viveret res præclare gestæ.

Κεφ. ιγ'.

Θάνατος τοῦ Βασιλέως Θεοδώρου, καὶ τὰ ἔτι ζῶντος αὐτοῦ κατορθώματα.

CAP. XIV.

Ut Lascaris a Patre Joanne ad Imperium eruditus fuerit.

Κεφ. ιδ'.

Ὅπως ἐπαιδεύετο ὁ Λάσκαρις παρὰ τοῦ πατρὸς Ἰωάννου εἰς Βασιλείαν ἀναγόμενος.

CAP. XV.

Ut Protovestiarius Muzalon Pueri Principis Joannis tutelam susceperit.

Καφ. ιε'.

Ὅπως ὁ Πρωτοβεστιάριος Μουζάλων τοῦ μειρακίσκου Βασιλέως Ἰωάννου ἐπετρόπευεν.

CAP. XVI.

Concio Protovestiarii Muzalonis.

Κεφ. ιϛ'.

Δημηγορία τοῦ Πρωτοβεστιαρίου Μουζάλωνος.

CAP. XVII.

Responsio Palæologi ad Concionem Protovestiarii.

Κεφ. ιζ'.

Ἀπολογία πρὸς τὴν δημηγορίαν, τοῦ Παλαιολόγου.

CAP. XVIII.

Seditio Exercitus in Muzalones.

Κεφ. ιη'.

Ἐπίθεσις τοῦ στρατοῦ κατὰ τῶν Μουζαλώνων.

CAP. XIX.

Ut Muzalones ab Exercitu interfecti sint.

Κεφ. ιθ'.

Ὅπως παρὰ τοῦ στρατοῦ ἐτολμήθη ὁ φόνος τοῖς Μουζάλωσιν.

CAP. XX.

Edit. Rom. pag. 3. *Ut quidam Magnatum propter hæc recesserint: Alii aliter sibi caverint.*

Κεφ κ.

Ὅπως τῶν μεγιστάνων διὰ ταῦτα τινὲς ὑπεχώρουν. οἱ δὲ διεφυλάττοντο.

CAP. XXI.

Contentio inter Principes de tutela Principis Pueri.

Κεφ. κα'.

Ὅπως ἐφιλονείκουν οἱ ἄρχοντες περὶ τὴν τοῦ Βασιλέως κηδεμονίαν.

CAP. XXII.

Ut Prælatus cæteris Palæologus fuerit, demandata ei tutela Imperatoris.

Κεφ. κβ'.

Ὅπως προετιμήθη εἰς τοῦτο τῶν ἄλλων ὁ Παλαιολόγος.

CAP. XXIII.

Ut Palæologus Magni Ducis honore auctus fuerit.

Κεφ. κγ'.

Ὅπως Παλαιολόγος ἐτιμήθη εἰς Μέγαν Δοῦκα.

Κεφ. κδ'.

Κεφ. κδ'.

Οπως νοσήσας ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης πολλὰ τοῖς πένησιν ἐχορήγησεν.

Κεφ. κε'.

Οπως ἐπιπολαίως ὁ μέγας Δὺξ τῶν βασιλικῶν χρημάτων ἀπτόμενος, περιεποίει ἑαυτῷ τὴν εὔνοιαν.

Κεφ. κϛ'.

Οπως ἐλθόντος τοῦ Πατριάρχου πολλὴν ὁ μέγας Δὺξ ἐπεδείξατο τὴν ὑπόπτωσιν.

Κεφ. κζ'.

Οπως καταδημαγωγῶν τοὺς πλείστους οἱ περὶ τοῦ μεγάλου Δουκός λέγοντες, καὶ δεσπότης γέγονε.

Κεφ. κη'.

Οπως ὁ Πατριάρχης συνῄρει τοῖς ὑπὲρ τοῦ Παλαιολόγου λέγουσι.

Κεφ. κθ'.

Οπως ὑποποιούμενος ὁ Παλαιολόγος τοὺς πολλοὺς, ἀπῄτει δι' αὐτῶν καὶ τὸ μέγιστον.

Κεφ. λ'.

Οπως ὁ ἐν τῇ δύσει δεσπότης Μιχαὴλ κατεπήρθη τῶν πραγμάτων.

Κεφ. λα'.

Οπως τῆς Ἀχαΐας ὁ Πρίγκιψ Ῥωμαίοις ἑάλω.

Κεφ. λβ'.

Οπως ὁ Μιχαὴλ δεσπότης νικᾷ Ῥωμαίους, καὶ αἱρεῖ Καίσαρα.

CAP. XXIV.

Ut ægrotans Imperator Joannes multa Pauperibus erogaverit.

CAP. XXV.

Ut Magnus Dux levi delibatione regiæ pecuniæ Hominum ſibi benevolentiam conciliaverit.

CAP. XXVI.

Ut venientem ad ſe Patriarcham Dux Magnus ſumma demiſſione exceperit.

CAP. XXVII.

Ut Magnus Dux ingenti Amicorum ambitu Deſpota renunciatus fuerit.

CAP. XXVIII.

Ut Patriarcha faventium Paleologo ſtudia comprobarit.

CAP. XXIX.

Ut delinitis Palæologus pleriſque Principum, ſummum honorem eblanditus ſit.

CAP. XXX.

Ut in Occidente Deſpota Michael elatus in ſpem majorem, nova molitus ſit.

CAP. XXXI.

Ut Achajæ Princeps captus a Romanis ſit.

CAP. XXXII.

Ut Michael Deſpota Romanos vicerit, & Cæſarem ceperit.

CAPUT I.

Proœmium: de Auctore hujus Hiſtoriæ, & qua fide is ſcripſerit.

Edit. Rom. pag. 4.

A GEorgius Conſtantinopolitanus genere, ortus & enutritus Nicææ, Conſtantinopolim rurſus translatus, quando ea, ſic Deo annuente, ſub Romanorum dominium rediit, annos tunc natus undeviginti, Clero adſcriptus, ac primis Eccleſiæ dignitatibus ornatus, adeo ut uſque ad Protecdici honorem eveheretur; In Palatinis quoque Officiis Dicæophylacis Magiſtratu honoratus, hæc litteris tradidit: non rumores longe petitos, nulloque teſtimonio probatos excipiens, neque ſolum famæ fidem, uti ſæpe ſcribenti uſuvenit, dum nimis facile creditur omni qui dicat, ſe audiſſe, aut vidiſſe. Verum qui per me ipſe pleraque viderim ſic contigiſſe, ut refero: vel ſi ab aliis acceperim, diligenter excuſſerim, a quibus primum ea ſint viſa dum fierent: ac nec ſic unius teſtimonio crediderim, ſed multorum affirmationi concordi. Scripſi autem ne tempus ſuapte natura involvens ac tegens multa, crebriſque ſuis circuitionibus obruens, hæc quoque deleat fugientia ipſo decurſu. Neceſſe quippe eſt, quæ aliquando viſa ſunt, contegi tandem: ut Doctus quidam aſſeruit, ac vere pronunciavit. Sed neque par eſt de his rebus dicentem, mendacio minoris facere veritatem. Hiſtoriæ namque, uti quis dixerit, anima veritas: & veritas ipſa revera res ſacra eſt. Is igitur qui pluris facit mendacium, aperte ſacrilegus eſt. At neque propoſitum nobis eſt geſtis aliorum pondus addere, quaſi vel odio, vel benevolentia moveremur. Ut & quod male accidit, plus æquo laceretur; & quod belle cecidit, impenſius celebretur; hiſtoria legentibus imponente. Quandoquidem enim quæcumque, ubivis terrarum geſta ſunt, licet quidem narrare argumenta dicendi quærentibus; licet & omittere indicta, nulla neceſſitate ſcibere cogente; ſatius profecto ſit, ut ego quidem arbitror, ſilentio præterire, quam ſecus ac geſta ſunt tradere: præſtat enim legentibus nihil eorum ſcire, quam contra ac vere acta ſunt doceri. Illinc enim inſcientia quædam, & ſimplex illa quidem, innaſcitur, nullam inurens turpitudinem; hinc duplex oboritur ignoratio; homine ſcire ſe putante quod omnino neſcit; quo ſane nihil pejus. Verumenimvero nec ipſe ſcribendi provinciam aggrederer, niſi futura ex præteritis æſtimans, magnopere timerem, difficiliora, aſperioraque imminere in poſterum. Multo enim videlicet (*pag. 5.*) auditu mirabilius eſt, ex tanta, quam deguſtavimus, tranquillitate in hanc ultimam calamitatem decidiſſe res noſtras, quam hæc nunc ita compoſita quæ cernimus, procella quadam nova ingruente, ex hac proſperitate deturbari in perturbationem adeo miſeram, ut ex ſpecie, ac flore omni prioris felicitatis, tempeſtas atrox ingruens, vix tantum ſatis agriſque modo virentibus reliqui faciat, quanto eſſet opus, non dicam perducendis ad maturitatem fructibus, ſed vel ad vitam intus vegetabilem, cum ſpe proditurorum iterum quandoque germinum, ægre, ac miſere tuendam.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κωνσταντινουπολίτης μὲν τὸ ἀνέκαθεν, ἐν Νικαίᾳ δὲ καὶ γεννηθεὶς, καὶ τραφεὶς, ἐν Κωνσταντίνου δὲ καταστὰς αὖθις, ὅτε Θεοῦ νεύματι ὑπὸ Ῥωμαίοις ἐγένετο, ἔτη γεγονὼς εἴκοσιν, ἑνὸς δέοντος. Τιμιάδε καὶ κλήρῳ ταχθεὶς θείῳ, καὶ ἀξιώμασιν Ἐκκλησιαστικοῖς διαπρέψας, καὶ ἕως καὶ ἐς Πρωτεκδίκου φθάσας τιμήν. ἔτι δὲ καὶ ἐν ἀνακτόροις εἰς δικαιοφύλακα τιμηθεὶς, τάδε ξυνέγραψεν. οὐ λόγους λαβὼν ἄνωθεν ἀμαρτύρους, οὐδ' ἀκοῇ πιστεύων μόνῃ, ὥσπερ πολλάκις συμβαίνει τῷ βουλομένῳ γράφειν, ἐάν τις λέγοι ἑωρακὼς, ἢ καὶ ἀκούσας αὐτὸς, πιστοὺς δ' ἀξιοῖν τοὺς λόγους, εἰ μόνον λέγοι, λογίζεσθαι, ἀλλ' αὐτόπτης τὰ πλεῖστα ὅπως ξυμβάντα B γεγονὼς, ἢ καὶ μαθὼν ἀκριβῶς παρ' ὧν τὸ πρῶτον ὁράθη πραχθέντα. πλὴν οὐδ' οὐκ ἀμάρτυρα, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς ἄλλοις συνηγορούμενα. ὡς ἂν μὴ ὁ ξύμπας χρόνος φύσιν ἔχων τὰ πολλὰ κρύπτειν συχναῖς κυκλικαῖς περιόδοις, καὶ τάδ' ἀφανίσῃ κατὰ μικρὸν ἐξίτηλα τῇ παραδρομῇ γιγνόμενα, διὰ τὸ φανέντα κρύπτεσθαι πάντα ἀναγκαῖον εἶναι, ὥς πού τις τῶν σοφῶν ἔφη, καὶ ἀληθῶς ἐγνωμάτευσεν. οὐ μὴν ὥστε καὶ τὸ ἀληθὲς περὶ ἐλάττονος τοῦ ψεύδους ποιήσασθαι περὶ τούτων λέγοντα. Ἱστορίας γὰρ, ὡς ἄν τις εἴποι, ψυχὴ ἡ ἀλήθεια, καὶ τὸ τῆς ἀληθείας χρῆμα ἐπάναγκες ἱερόν. ὁ δὲ πρὸ ταύτης τὸ ψεῦδος ἄγων, ἄντικρυς ἱερόσυλος. Ἄλλως τε καὶ C ἡμῖν ἥκιστα πρόθεσις τοῖς πραχθεῖσι μέγεθος ἐντιθέναι, ὡσανεί περ κινουμένοις ἐκ μίσους, ἢ μὴν εὐνοίας, ὡς ἂν πλέον, ἢ εἰκὸς, ἢ τὸ κακῶς ξυμβὰν διασύρειν, ἢ τὸ εὖ ξυμπεσὸν ὑμνηθεῖν, τῷ λόγῳ τὰς ἀκοὰς γοητεύοντος. Ἐπειδὴ γὰρ τὰ ὁπουδήποτε πραχθέντα ἔστι μὲν καὶ διεξιέναι, οἷς δὴ καὶ λέγειν βουλομένοις ἐστίν. ἔστι δὲ καὶ ἐᾶν ἄρρητα, μὴ ἀνάγκης ὑπούσης, νικᾷ κατ' ἐμὴν γνώμην, τὸ σιωπᾶν, ἢ τὸ λέγειν ἄλλως ἢ ὡς ἐπράχθησαν. Καὶ κρεῖττον δήπου τοῖς ἀκούουσι τὸ μὴ μανθάνειν ὅλως, ἢ τὸ μανθάνειν ἄλλως, ἢ ὡς ἡ ὄντως ἱστορία βούλεται. Ὡς ἐκεῖθεν μὲν τῆς ἁπλῆς εἰσαγομένης ἐκείνης ἀγνοίας, ἐξ ἧς οὐ μῶμος προστρίβεται. ἐντεῦθεν δὲ τῆς D διπλῆς, ὡς τὸ μὴ εἰδέναι συμβαίνειν τῷ εἰδέναι οἰόμενον, οὗ δὴ καὶ χεῖρον οὐδέν. οὐ μὴν ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς ἐγκεχείρηκα ἂν τῇ γραφῇ, ἐάν μοι μὴ ἐπῄει ἐλπίζειν προϊόντος τοῦ χρόνου τὰ χείρω καὶ ἔτι ξυμβαίνειν, ἐκ τῶν παρόντων καὶ τὰ ἐς αὖθις στοχαζομένῳ, ἢ μᾶλλον ἐκ τῶν συμβάντων λογιζομένῳ τὰ συμβησόμενα. πολλῷ γὰρ δήπου εἰς ἀκοὴν ὄντι θαυμασιώτερον ἐκ τοιαύτης, ἧς δὴ καὶ γεγεύμεθα ἡσυχίας καὶ καταστάσεως, εἰς τάδε ξυμφορᾶς τὰ πράγματα προελθεῖν, ἢ τοιαῦτα φανέντα καὶ ὑπὸ τῆς προτέρας εὐθαλείας δεινοῦ χειμῶνος ἐπισφρήσαντος καταρράξαντα, εἰς τὸ ἀκμάζον καταμαρανθῆναι, ὥστε μὴ ὀπώραν εὐθαλεῖν, ἀλλ' οὐδὲ ζωτικοῦ τὸ πνεῦμα παράπαν μετέχειν κινήσεως.

Digitized by Google

CAPUT II.

Cur omiſſa Priorum Principum Acta.

A Τὸ γοῦν ἀνατρέχειν ἐπὶ τοὺς πρότερον ἢ καθ' ἡμᾶς ἄρξαντας, κἀντεῦθεν ἄρχεσθαι τὰ ἐκείνων ἐπιόντας, ὅπως ἀσφαλῶς καὶ μεθ' ὅτι πλείστης τῆς εὐβουλίας, ὡς οὐδὲν ἄμεινον, διῴκουν τὰ πράγματα, τὴν ἀρχὴν ἐντεῦθεν κατοχυροῦντες, καὶ ταύτης περιγραφείσης εἰς μικρὸν ταύτης αὐτοῖς, ἐπὶ τρισὶ καὶ μόναις ἐπιπολαζούσαις ἀρχῆθεν ταῖς πόλεσι, Νικαίᾳ, Προύσῃ, καὶ τρίτῃ Φιλαδελφείᾳ, τῆς πατρίδος ἐκπεσοῦσιν, ἐξ ὧν αἰτιῶν ἴσμεν μαθόντες, οὔ μοι δοκεῖ, κἂν λέγειν θέλωμεν, ἀνυστά. τά τε πολλὰ καὶ μεγάλα ξυμβῆναι μεταξὺ κρατούντων ἐκείνων, καὶ πολλῆς εἰπεῖν μάλιστα δεόμενα ἀσχολίας, B καὶ τὸ μηδ' ἡμᾶς εἰς τ' ἀκριβὲς εἰδέναι τί καὶ ἐφ' οἵαις ταῖς αἰτίαις ξυνέπιπτεν ἕκαστα. Ἄλλως τε ὅτι καὶ ἄλλοις εἰπεῖν ἐπῆλθε περὶ ἐκείνων, οὐ πεπλανημένως οἶμαι, καὶ ὥστε μὲν σφᾶς ἑαυτοὺς ἀσφαλῶς πιστοῦν ἐπεξιόντας καθέκαστον, ἀλλ' ἀκριβῶς καὶ ὡς εἰδότας, ἐξ ὧν ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἦσαν καὶ περιῆσαν ἔτι εἰς τέλος πραχθέντων, καὶ τὸ τοῦ χρόνου μηχάνημα ἄπρακτον ἦν, ἅμα πραττομένων, καὶ ἅμα γραφῇ διδομένων, ἀντιμαχομένου, καὶ ἀντισκοτοῦντος οἷον τοῦ Ἑρμοῦ τῇ Λητοῖ, ἢ καὶ μᾶλλον τὴν ἐκείνης πρόοδον ἀνακόπτοντος. C Ταῦτ' ἄρα καὶ τὰ κατ' ἐκεῖνο συμβάντα τῷ χρόνῳ ἐατέον ἡμῖν ὡς οὐκ ἀνυστά, καὶ ἄλλως τοῦ προκειμένου σκοποῦ ἐξαγώνια. ἓν δὲ καὶ μόνον τέως λεκτέον ἐστί, καὶ ἴσως οὐ περιττόν, ὅτι καὶ μόνον ἐκεῖνο τινὲς αἰτιῶνται, καὶ τῆς τότε τῶν πραγμάτων ἀσφαλείας καὶ καταστάσεως, καὶ τῆς νῦν ἀνατροπῆς, καὶ συγχύσεως. πλὴν οὐ κατὰ τ' αὐτὸν οὕτως ἔχον, ἀλλὰ παρὸν μέν, καὶ ὡς ἐχρῆν τελούμενον ἀσφαλείας, ἀπὸν δὲ καὶ ὡς οὐκ ἐχρῆν παρορώμενον, τῆς παρούσης συγχύσεως.

CÆterum non facile opinor fuerit, vel ſi maxime cuperemus, recurrere ad priora tempora; & ab eorum qui ante noſtram ætatem rebus præfuerunt, principatibus actiſque repetendis, hujus quam modo meditamur initium Hiſtoriæ ducere: Exponendo, ut ſecure conſultiſſimaque, qua nihil præſtantius, prudentia, Rempublicam gubernaverint; Imperium ea maxime cura munientes, utcumque anguſtis illud ipſum circumcluſum finibus, trium videlicet dumtaxat reliquarum tum ipſis Civitatum, Nicææ, Pruſæ, & tertiæ Philadelphiæ, in quas excluſi Patria, iis quas didicimus cauſis, confugere, ibique ſe continere coacti fuerant. Magna ſane, ac ſcriptione nec brevi digna, Imperantibus illis evenerunt: verum, ut dixi, nobis perdifficilia narratu; tum quia rerum illius temporis haudquaquam exacta certaque ad nos eſt memoria perlata; conſiliorum præſertim, ac cauſarum, ex quibus quidque tunc geſtorum contigit ſuſcipi: tum quod iſtud argumentum præoccupatum ab aliis jam eſt, non mala ut equidem arbitror, fide in eo verſatis; ſed ex præſenti notitia, eventus in ipſorum oculis tum viventium patratos fideli proſecutis Hiſtoria, quæ res prout gerebantur, ex viſu, & experientia ſtatim in litteras mitteret. Sic machinationes eludens Temporis, conantis ſemper obumbrare Veritatem, & ſuorum flexibus lapſuum involutam, quaſi ne extet, obruere. Commiſſis invicem videlicet, ac jacula contra infeſta minantibus, ut Græci ajunt, Mercurio, & Latona; aut illo potius hujus artes, ac vim prævertente, ac quaſi machinam rumpente. Quare Acta ejus temporis indicta intentataque nobis relinquantur, utique ad rem quam agimus non pertinentia. Unum ex illa tantum præterita memoria reſumendum hic nobis non inutiliter, ni fallor, eſt, propterea quod illud tale eſt, cui ſoli quidam adſcribendam putant & ſecuritatem, tranquillitatemque quæ tunc fuit rerum; & perverſionem, ac confuſionem, quæ nunc cernitur: una cauſa contrarios effectus non eodem ſtatu, ac modo producente: Sed tranquillitatem quidem operante quoad præſto fuit, & præſens adhibita eſt; poſtquam vero (quod minime oportuit) neglecta eadem, omiſſaque eſt, perturbationem inducente, qua nunc laboratur.

Edit. Rom. pag. 6.

CAPUT III.

Ut Arces a Veteribus munitæ fuerint.

D Ἐκεῖνοι τοίνυν δυοῖν μέσον ἐχθροῖν ἀπειλημμένοι, ἐξ ἕω μὲν Περσῶν, ἐκ δύσεως δ' Ἰταλῶν, οὐ μόνον τὸ πρὸς τῇ θαλάσσῃ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνώτερον κατεχόντων, καὶ εἰς στενὸν κομιδῆ ἀμφοτέρωθεν κατεστάντες, ὡς μηδ' ἐλευθέρως ἀναπνεῖν ἐᾶσθαι. Τῇ μὲν Ἰταλικὸν ἔχοντες συμμαχικὸν ἐπῄεσαν Πέρσαις, τῇ δὲ Σκυθικὸν προσλαβόμενοι ἄρτι τότε φανέν τε καὶ προσληφθέν, ἀνώθουν τοὺς Ἰταλούς. σκοπὸς δ' ἦν ἐκείνοις ἀσφαλέσι τὸ μέσον κατοχυροῦν, καὶ τὸ μὲν πρὸς θάλασσαν οὐκ εἶχον ὀχυρώματι ἄλλῳ, ἢ θαλάσσῃ κατασφαλίζεσθαι. οὐ δὲ γὰρ ἦν, θαλασσοκρατούντων τῶν Ἰταλῶν, καὶ προ-

ILli ergo duplici utrinque obſeſſi genere Hoſtium, Perſis quidem ab Oriente, ab Occaſu Italis, non oram modo maritimam, ſed & ſuperiora occupantibus; & valde in anguſtum undecumque contruſi, vix ut libere reſpirare ſinerentur. Aliquando quidem uſi auxiliaribus Italis, Perſas incurſabant. Aliquando Scythicis adjuti armis, quæ non ita pridem apparere in his partibus, & ſocietate nobis jungi cœpere, repellebant Italos. Hoc autem in iſtis difficultatibus potiſſimum ſpectabant, ut quod hinc, atque inde medium inter ipſos, & hoſtes ipſorum erat, munitis, &

valido præſidio inſeſſis arcibus firmaretur. Ac maritimis quidem locis non aliud adjicere munimentum potuerunt quam ipſum mare. Non enim licebat, dominantibus mari Italis, & partem continentis præſidio tenentibus, ita illum munire limitem, ut nihil inde timeretur. Confinium orientalium alia natura erat. Prætentis enim ab ea parte altis, & præruptis montibus, magna ſpes erat intercludendi hoſtibus tranſitus, ſi juga, & anguſtæ fauces ſubjacentium vallium præoccuparentur. Quare cum pares non eſſent binis e diverſa parte ſuſtinendis hoſtibus, ut ſaltem interim Pax a Perſis eſſet, arcibus eos inde præſidiiſque objectis ſummovere decreverunt. Nec nimis difficile id fuit, quod & longus ibi tractus erat aſperorum montium, & cuſtodia vallium, per quas arctus erat tranſitus, ferme ab Orientalibus alio intentis negligebatur. Dilato ergo conſilio maniendi oppida maritima in id tempus quo Italos continenti ejectos longe ſubmoviſſent, in quo tunc potiſſimum laborabatur; quietem interea redemerunt a Perſis pactione tributi annui, quod ipſis non modicum pendebant: ſicque toto in Italos impetu ruerunt, crebriſque laboribus, ac bellis difficillimis inſudantes, eos tandem expulſos, propriis navibus trans mare deportarunt; magna ſic ſtabilita tranquillitate Romanis illic degentibus. Inde a Perſis, vellent nollent, deficientes, muniendorum montium cura reſumpta, multis, & robuſtis undique convocatis Advenis ſedes in iis ſtabiles aſſignarunt, iiſdemque cuſtodiendas commiſerunt munitiſſimas, quas extruxerant opere ſolidiſſimo, ac fere inexpugnabiles arces, quo modo Romanorum res optimo ſane loco poſuerunt.

σκαπεχόντων τὰ πρόσω, ἀσφαλῶς τὸ λοιπὸν ἕξειν. Τὸ δὲ πρὸς ἕω ὀχυροῦν εἶχον, ἐρυμνοῖς τε καὶ δυσβάτοις ὀρέων εἰ προλάβοιεν, καὶ διὰ ταῦτα ἐπεὶ οὐκ εἶχον ἅμα πρὸς ἑκάτερα μάχεσθαι, καὶ ὅτι τὰ μὲν πρὸς ἕω ὄρη μέχρι πολλοῦ ἀνέχοντα, καὶ τὸ ἀσφαλὲς κατεγγυῶντα Ῥωμαίοις, Πέρσαις δὲ ὡς εἰπεῖν, ἀμελούμενα ἦν, προσδοκίαν παρεῖχον αὐτοῖς κατασχεῖν, κἀντεῦθεν ἀσφάλειαν κατακτήσασθαι. Τῷ δὲ τῆς θαλάττης μέρει οὐχ οἷοί τ' ἦσαν χρήσασθαι ὀχυρώματι πρότερον, ἢ τοὺς Ἰταλοὺς ἐκβαλεῖν. Διὰ τοῦτο πλέον μὲν ἐσπένδοντο Πέρσαις, καὶ ἀνακωχὴν ἐδίδουν τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς ἐκείνους, ἐτήσιον τέλος ταξάμενοι, ὃ δὴ καὶ ἐδίδουν οὐχὶ μικρόν. Τοῖς δ' Ἰταλοῖς ὅλαις ἐπεῖχον ὁρμαῖς, συχνοῖς δὲ πόνοις καὶ ἀκαταγωνίστοις πολέμοις ἐνιδρώσαντες, ἐκείνους μὲν ἐξῶσαι, καὶ ναυσὶν οἰκείαις παράπλοιαν παρεσχηκότες τὴν θάλασσαν, ἱκανὴν τοῖς ἐκεῖσε τῶν Ῥωμαίων οἰκοῦσιν ἐδίδουν ἀσφάλειαν. εἶτα νῶτα στρέψαντες, ἑκόντων ἀκόντων Περσῶν τοῖς ὄρεσιν ἐπεβάλοντο, συχνοῖς δὲ τοῖς πανταχόθεν ἐποίκοις, καὶ ἰσχυροῖς κατασφαλισάμενοι, ἐρυμνὰ τείχη, καὶ οἷον δυσεπιχειρήτους θριγκοὺς τῇ Ῥωμαΐδι ταῦτα κατέστησαν.

CAPUT IV.

Ut curaverint Præſidiarios arcium, & res ipſorum.

Edit. Rom. pag. 7.

CÆterum iſtos ſic objectos hoſtibus, & ad præſens, ſi Perſæ ingruerent, defectionis & transfugii periculum expoſitos, utpote nihil habentes quod in fide, ac ſtatione conſtantiam ſuaderet, haudquaquam Imperatores neceſſaria in tali periculo deſtituerunt providentia. Sed tales effecerunt, ut ipſis expediret, & omnino vellent, etiam ſupra vires Perſis obſiſtere. Id conſequebantur plena immunitate tributorum, ac vectigalium limitem hunc incolentibus indulgenda, annuis quoque ex fiſco penſionibus illuſtriores ipſorum honorando. Unde procedente tempore aucta iſti plurimum re familiari, magnas plerique opes congeſſerunt. Porro quo meliori, ac commodiori loco res domeſticæ ipſorum, ac fortunæ erant, eo fortius alacriuſque in hoſtes irruebant, illecti ad hoc ipſum frequentandum, audaciuſque tentandum, guſtu prædæ non ſemel nocturnis inſidiis abactæ; aſſiduiſque inde incurſionibus hoſtem vexantes, ejuſque ſic infringentes impetum. Vaſtantes quin etiam agros, ac terras, lateque populantes, manuſque obvias cædentes, ac ipſa interiora Perſidis latrociniis, & excurſionibus infeſta, ſolicitaque reddentes, eademque opera Romanis læta domi, & opulenta otia præbentes, ſecure deinceps, ac ſine hoſtili ullo metu familiaria curantibus. Indidem Ducibus quoque Romanæ militiæ, quippe quos jam nihil retro vereri, ac reſpicere cogeret, ſecuritas, & facultas aderat vim alio vertendi; ultroque cum operæpretium erat, laceſſendi hoſtes alios prævertendique bella imminentia, conſiliaque ſuſpectarum gentium mature præoccupandi; ſaluberrimo auxilii genere, non

ΟΥ μὴν δὲ καὶ ἀπημελήκεσαν τοὺς πρὸς τοῖς ὄρεσιν οἰκοῦντας εἴων, ὡς ἑτοίμως μεταναστάντας, εἴπῃ ἀμηγέπῃ ὡς ἐναντίοι προσβάλοιεν, μηδὲν ἔχοντας τὸ πεῖθον μένειν, ἢ παρὰ δύναμιν, εἴπερ πάροικοι, πρὸς ἐκεῖνα ἀνδρίζεσθαι. ἀλλ' ἀτελείαις μὲν τοὺς πάντας, προνοίαις δ' ἐκ τούτων τοὺς ἐπιδοξοτέρους, καὶ οἷς τολμηρὸν τὸ φρόνημα, γράμμασιν ἐσεμνοῦντο βασιλικοῖς. καὶ δὴ τοῦ χρόνου προϊόντος ηὔξανον ταῖς περιουσίαις, καὶ πλοῦτος ἐπέρρει σφίσι συχνός. παρ' ὅσον δ' ἐκείνοις ἐνευθηνεῖσθαι ξυνέβαινε τοῖς κατὰ τὸν βίον, παρὰ τοσοῦτον, καὶ πρὸς τοὺς ἐναντίους ἐθάρρουν, καὶ πολλοῖς τοῖς ἐκεῖθεν ἐτρύφων, νυκτιλοχοῦντες, καὶ ὁσημέραι τὴν τῶν ἐναντίων περικόπτοντες, καὶ τὰ πολλὰ ληϊζόμενοι. ἐξ ὧν συνέβαινεν αὐτοῖς μὲν ὁμόσε τοῖς ἀντιπάλοις χωροῦσι προβεβλῆσθαι τῶν ἐνδοτέρων, τοὺς δ' ἐξαρτωμένους τὰς ἐλπίδας ἐκείνων, ἐπὶ τῆς οἰκείας διατρίβειν ἀδεῶς, καὶ ταῖς οἰκείαις προσανέχειν φροντίσιν. Τοὺς μέντοι ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς στρατηγίας ὄντας τὸ ὄπισθεν ἀσφαλῶς ὡς οἷόν τε ἔχοντας, τὴν μάχην ἑτέρωσε τρέπειν, καὶ μὴ οὔσαις ταῖς ἐπιθέσεσιν ἐρεθίζειν, καὶ φθάνειν κακῶς διατεθέντας ἑτέρους πρότερον ἢ ἀναμένειν πάσχειν ἑτέρωθεν τὰ δεινά. τὸ δὲ σύμπαν ἦν κατορ-

Digitized by Google

θούμενον τῶν ἄκρων καλῶς ἐχουσῶν. καὶ μηδ' ἂν εἴ τι καὶ γένοιτο τῶν ἐκεῖ καθυπειξόντων ἀνδρῶν, εἴτε καὶ ἀντιτείνειν τολμῷεν οἱ ἀντικείμενοι. καὶ ταῦτα καὶ τῆς ἀρχῆς ἐγγύθεν οὔσης, ἀνθεξούσης ἑτοίμως πρὸς ἅπαν τὸ ἀντιστησόμενον. καὶ τὰ μὲν φρούρια τοιαῦτα καὶ οὕτως ἔχοντα, οὐ μόνον αἷς ἐρρέθη ἀτελείαις τε καὶ προνοίαις, ἀλλά γε καὶ καθημεριναῖς φιλοτιμίαις βασιλικαῖς τῶν τὰς ἄκρας οἰκούντων βρενθυομένων, καὶ οὐδὲν ὅτι μὴ πλούτου σημεῖον ἐχόντων, κἀντεῦθεν καὶ ἀρραθυμότερον μὲν φυλασσόντων, θαρραλεώτερον δ' εἰσβαλλόντων καὶ ἀντισχόντων τοῖς εἴσω ἰσχύουσιν, κακοποιοῦσι τὰ ἡμέτερα.

A expectante malorum exortum, & præcavere damna publica ſatius habente quam ulciſci, aut ſæve graſſantia depellere. Hi fructus erant inſeſſarum validis itiuſmodi præſidiis arcium Quæ ne umquam desererentur, retrocedentibus præſidiariis ob vim majorem urgentium eos interdum acrius Perſarum, ſatis providebatur collocatis opportune non procul ab illo limite Romanis caſtris, unde auxiliorum quantum eſſet opus, in tempore ſubmitti laborantibus poſſet. Hic ſtatus tum illic rerum fuit, Imperatoribus, qui ea tempeſtate Reipublicæ præerant, utiliſſimam iſtam limitaneorum militum alacritatem in hoſtes foventibus, non modo immunitatibus, & penſionibus quas dixi præſtandis, ſed & quotidianis extra ordinem largitionibus operam inſigniorem, & clariora quæ ferrentur arces obtinentium facinora regie remunerando. Unde paſſim præſidiariorum iſtorum tantum animi creverant, ut minima pars ipſis officii videretur tueri commiſſas arces, quod ludibunde ac nullo negotio præſtabant, niſi audaciſſime, longiſſimeque incurſarent hoſtiles terras, apparatuſque Perſarum, ſi procederent ad perfectum, rebus noſtris pernicioſos futuros, in exorſu protinus ipſo, primaque molitione disjicerent.

CAPUT V.

Ut recepta olim ex Italis Urbe, debilitatæ res Orientales fuerint; & de Chadeno.

Ἐξ ὅτου δ' ἡ Κωνσταντίνου πόλις Ῥωμαίοις ἑάλω, καὶ ἦν μεταναστρέφειν ἀνάγκη τῇ πατρίδι τὰ τέκνα, καὶ πρότερον τῶν ἄλλων οἷς ἦν τὸ κρατεῖν, ξυνέβαινε μὲν ἔνθεν ἐξασθενεῖν ἐκείνους τῇ ἀποστάσει τῶν βασιλέων. ἔδει δ' ἐκείνοις πάντως προνοίας, καὶ μᾶλλον ἐφ' ᾧ καθ' ἑαυτοὺς οὐδὲν ἧττον θαρροῖεν, εἰ μὴ δ' ἄλλοθεν, ἀλλ' οὖν πόρα πολέμου τῶν σφῶν πλεῖστον ἔχουσιν. ἀλλὰ χρόνῳ ὕστερον, τῆς βασιλείας μετακατασταθείσης, Χαδηνός τις, ᾧ δὴ καὶ τὸ τῆς Ἐπαρχίας ἀξίωμα ἐς αὖθις ἐπέθηκεν ὁ κρατῶν, τὰ πολλὰ παρ' ἐκείνῳ δυνάμενος ἐξ αἰτιῶν ὅσον οὐκέτι ῥηθησομένων. ἐπειδὴ γὰρ καὶ ὁ παρὼν λόγος εἰς κατάστασιν τινὰ περίπτωσιν ἀναχθήσεται. Ἐκεῖνος τοίνυν συμφέρον δοκεῖν ἐθέλων συμβαλεῖν τῷ βασιλεῖ, Παλαιολόγος δ' οὗτος ἦν Μιχαήλ, βουλὴν εἰσάγει τινὰ δή, καὶ λίαν ἐπισφαλῆ, ὡς τὸ πρᾶγμα ἔδειξεν ὕστερον. καὶ δεχθείς, ὡς δῆθεν συμφερόντως λέγων, πέμπεται κατασπράξων ἃ φθάσας βεβούλευται. καὶ δὴ ἐπιστὰς ταχέως τοῖς τόποις, οὐ γὰρ ἦν πρὸς τὰ ἐπεσταλμένα βραδύνειν ὅλως αὐτὸν κατειρξάμενον, ἄνδρας βαθυπλούτους εὑρών, καὶ κτήμασι, καὶ θρέμμασι βρίθοντας, στρατεύει τούτους ἐκ τῶν σφετέρων ἐκείνων, καὶ οἷς ὁ ἑκάστου βίος συνεκεκρότητο, καὶ εἰς τεσσαράκοντα νομίσματα τῷ ἑνὶ συμποσώσας, καὶ τέως τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν αὐτῶν, τὸ λοιπὸν τοῦ τεθέντος τέλους, οὐκ ὀλίγον ὄν, τῷ βασιλικῷ ταμιείῳ εἰσκομίζεσθαι ἐπέταξεν. ὃ καὶ πραχθέν, πρώτως παθόντων τῶν ἀνδρῶν ἃ οὐκ ἤλπισαν πώποτε, ἐπέκλασέ τε τὴν προθυμίαν βουλομένοις, καὶ καθυφεῖκεσαν τῆς δυνάμεως.

B Ex quo autem recepta Conſtantinopolis a Romanis eſt, & reducere quemque filios in Patriam oportuit, Principes maxime; contigit, Præſidia finium Perſicorum debilitari, ob Imperatorum in urbem reverſorum diſtantiam; ex qua fiebat, ut penſiones ad diem prius reddi ſolitæ nequaquam ea fide ſolverentur, qua tunc opus vel maxime fuerat, ad excitandos militares animos, ut vellent, atque auderent quantum iis locis, & temporibus publicæ neceſſitates poſcebant. Tamen aliquatenus huic incommodo medebatur, quod illis abundabant opes propriæ, quæ belli nervos ſubminiſtrarent. Donec poſteriori tempore, in deteriorem ſtatum imperio prolapſo, Chadenus quidam, cui & Præfecturæ dignitatem, deinde Imperator contulit, multum in aula pollens C ex cauſis paulo poſt memorandis (ab hujus enim mentione, noſtra in ſuum finem Hiſtoria procedet) conſilium ſuggeſſit Imperatori (fuit is Michael Palæologus) valde pernicioſum eventu deprehenſum, cum ipſe utile pararet: eoque probato, executor ipſe miſſus eſt, qui ſuaſerat. Quare is celeriter in illas Orientalis limitis profectus arces, cum degentes in iis repeririſſet prædivites homines latifundiis agrorum, gregumque atque armentorum proventibus opulentos, militari cenſu habito, initaque pecuniæ cujuſque ſummi, ſtipendium ſingulis nummorum quadraginta conſtituit, quod reliquum erat, pretii non parvi, ex annuis illorum tractuum vectigalibus, fiſco deinceps præcepit reddi. Hinc evenit primum, ut D Præſidiarii quæ minime timuerant paſſi, frangerentur animo, & antiquam alacritatem bellandi perderent, moxque, ut fit, minutis copiis, multo infirmiores redderentur.

Edit. Rom. pag. 8.

Digitized by Google

CAPUT VI.

Ut Perſæ occuparint Romani limitis Montes.

POſthæc viris fortibus inter Perſas, quibus omnis vivendi ſpes, & conditio in armis erat, cæteris inclinatis ad Tocharos, qui nuper Imperium Perſarum occuparant, rebellantibus, viſum opportunum eſt refugere ad clauſtra, caſtellaque montium, & inde vicina incurſando, raptu, ac prædis victum quærere. Id conſilium quo executioni mandarent, convenerunt plurimi, validaque identidem conflata manu, infirmiores jam noſtros ſunt adorti: & paulatim circumveniendo tenues opibus, & prioris parte haud modica potentiæ deſtitutos, facile coegerunt ſibi cedere. Et Arces quidem ipſas quo minus quotidianis valentiorum inſultibus fracti deſererent, hoſtibuſque dederent, ſola prohibuit ſtipendiorum ab Imperatore ſolutio, eatenus ſatis certa fide facta. Cum enim propria jam non haberent, quæ defenderent, ſolo illo recte numerati ſtipendii vinculo utcumque in officio continebantur, eatenus tantum, ut contra oppugnantes e vicino Perſas propugnacula, caſtellaque tuerentur; ac ſi quando majori ea vi Perſæ coeuntes adorirentur, neceſſaria e noſtrorum Caſtris auxilia evocarent, quibus ſæpe in tempore adjuti, conatus Hoſtium reddiderunt irritos. Res eo loco fuerunt, quandiu proceſſerunt ex Imperatoris fiſco ſtatis penſionibus repræſentata ſtipendia de more. Toto enim illo tempore Præſidiarii, non quidem ut quondam longe ſubmovebant Perſas, & damna ipſis reponebant, excurrentes in terras eorum, & illorum agros, regioneſque vaſtantes: tamen, ut dixi, loca obtinebant ipſis credita, caſtriſque, ac vallo clauſi fortiter obſtabant oppugnantibus; ceſſantibus, & negotium non faceſſentibus de cætero non moleſti. At poſtquam parcius deinde, ac malignius cœperunt ſtipendia perſolvi, & neque ad diem, neque pari ac prius ſumma pecuniæ militibus numerabantur: quin etiam miſſi eo certis intervallis Duces exercituum, prædæ ex hoſte partæ diviſores ſe conſtituerunt, parte videlicet majori ſibi ipſis excepta, Romanorum illum limitem tuentium multitudo varie dilapſa, conſumptaque eſt; pleriſque cæſis, multis qua vi, qua coacta deditione Hoſti ſubjectis. Sic demum Arces in Perſarum venerunt poteſtatem: ex quibus erumpentes agerent ferrentque Romanum limitem quoties liberet; Romaniſque exercitibus moleſtiſſimum negotium præberent; alia, præſertim in Occiduis partibus, quantumvis urgentia, & ope vel maxime indigentia, ut his obſiſterent omittere coactis. Quæ erat miſera, & Reipublicæ damnoſa jactatio Copiarum noſtrarum, nunc a Perſis cum eos minuto numero citra magnum periculum inſtantes cernerent, ad Romanos ſe convertentium: rurſus cum redire iidem fortiores, formidoloſioreſque nunciarentur; eo reſpectantium, totaque vi occurrentium. Iſta quadam incertitudine conſiliorum, ac deſultoria viciſſitudine bellandi magnam ſecurim infligente ſucceſſibus, ac tranquillitati publicæ. Hoc ſtatu Orientalium rerum, & in hunc modum ingruentibus adverſis, quo tandem res noſtras fortuna de-

Edit. Rom. pag. 9.

A Ἐντεῦθεν καὶ τοῖς τῶν Περσῶν μαχίμοις καὶ οἷς ἐν μαχαίρᾳ τὸ ζῆν, τῶν ἄλλων ὑποκλιθέντων τοῖς Τοχάροις ἄρτι κατασχοῦσι τὴν τῆς Περσίδος ἀρχήν, συμφέρον ἔδοξεν ἀφηνιάζουσι καταφεύγειν πρὸς τὰ τῶν ὀρῶν ὀχυρώτερα, καὶ τὰ πλησίον κατατρέχοντας νόμῳ λῃστῶν ἀποζῆν. ὃ καὶ γεγονὸς συνέστησαν κατ' αὐτοὺς πλεῖστοι, καὶ συχνάκις ἰσχυροὶ ἐπετίθεντο ἀσθενέσι γινομένοις τοῖς ἡμετέροις, καὶ περιιόντες κατ' ὀλίγον ἀδυνατούντων ὑποχειρίους ἐποίουν, καὶ τάχα ἂν ἐγχωροῦντες ὁσημέραι τοῖς ἐναντίοις τῶν θριγκῶν παρεχώρησαν, εἰ μή γε ταχθείσαις ῥόγαις, τὰ γὰρ σφέτερα οὐκ εἶχον κατέχειν, μόγις ὑπ' ἐκείνων προσοικοῦντες ἀντεῖχον, καὶ ἀντεῖχον τέως. B τὰ πλεῖστα μὲν καὶ ἐξ ἑαυτῶν, ἦν δ' ὅτε καὶ πολλῶν ἐπεισφρεόντων τῶν ἐναντίων, ὅπλα τιθέντες τῷ ἡμετέρῳ στρατεύματι, καὶ ἄπρακτον πολλάκις τὴν ἐκείνων ἐπισύστασιν καθιστῶντες. Καὶ ταῦτ' ἦσαν ἕως ἐδίδοντο ῥόγαι καιροῖς ὡρισμένοις κατὰ τὸ συνῆθες. πλὴν φυλάττεσθαι μόνον ἦν τὸ κακὸν ἐπιόν, καὶ μὴ προχωρεῖν σφᾶς, ἔτι μηδὲ περιγίγνεσθαι, μηδ' αὐτοὺς ζητεῖν κακοῦν τὴν ἐκείνων καταστρέψαντας, ἀλλ' ἑαυτοὺς συντηρεῖν ἐπὶ τῆς οἰκείας μένοντας, ὡς μαχομένων μὲν ὅτι ἐκεῖνοι ἐπὶ μέσου τῆς ἡμετέρας τὸν πόλεμον ἐξενηνόχασι, μὴ μαχουμένων, εἰ μὴ ἐκεῖνοι θέλοιεν πολεμεῖν. ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ ταύτας οἱ ἄρχοντες ἐγλισχρεύοντο, καὶ μόλις καὶ ὑπερήμερον, C καὶ παρὰ τὸ ἀρχαῖον μεῖον ἦν τὸ διδόμενον, ἐφ' ᾧπερ καὶ οἱ κατὰ καιροὺς τῶν στρατευμάτων ἡγεμόνες μερίτας ἐκ λημμάτων ἑαυτοὺς εἰσῆγον, ἀπώλετο μὲν τὸ πλῆθος ἐκείνων, τῶν μὲν ἔργον μαχαίρας γεγονότων, τῶν δὲ καὶ προσχωρησάντων τοῖς ἐναντίοις, ἄλλων δὲ καὶ ἀλλαχοῦ που, ἐπεὶ οὐκ ἦν ἐκεῖσε προσμένουσι φευκτὰ τὰ δεινά, μετοικησάντων, καὶ ὡς εἶχον διαγαγόντων τὸν βίον. κατὰ πολλὴν δὲ τοῦ κωλύσοντος ἐρημίαν κατέσχον οἱ ἐναντίοι τὰ ὀχυρώματα, ἐξ ὧν καὶ κατατρέχειν οἷοί τ' ἦσαν, ὁσάκις ἦν αὐτοῖς βουλομένοις, καὶ κακῶς ποιεῖν, οὐχ ὅπερ τὰς προχώρους, τοῦτο γὰρ εἶχον αὐτόθεν, ἀλλὰ καὶ ὧν εἰς μακρὰν ἀπεῖχον. τοῖς δὲ τῶν Ῥωμαίων στρατεύμασιν D ἀσχολίαν παρεῖχον οὐ τὴν τυχοῦσαν, πρὸς ἐκείνους ἐφ' ᾧπερ ἐπισχύοντες ἀεὶ ῥέπουσι, καὶ τῶν ἄλλων ἀφειμένοις οὐκ ὀλίγης χρῃζόντων ἐπικουρίας. καὶ μᾶλλον τῶν πρὸς δύσιν, ἃ δὴ καὶ κινηθέντων τῶν ἀνατολικῶν ἐκεῖσε πεζῶν πρὸ τέλους ἢ ταῦτα γενέσθαι, μὴ ὅτι γε τὰ ἴδια προσεζημίουν, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὰ ἀπόρως εἶχον τῶν δυτικῶν, ποτὲ μὲν ἐφ' ἡμᾶς, ποτὲ δ' ἐπ' ἐκείνους τρεπομένων, καὶ τῇ τῆς γνώμης ἀστασίᾳ τρίβον ἐμποιούντων τοῖς ἀμφοτέροις. ὡς παρόντων μὲν τῶν στρατευμάτων χωρεῖς ὑποκλίνειν ἀνάγκης, ἀναχωρήσεως δὲ γινομένης ἐπὶ σμικρὸν πρὸς θάτερα αὖθις ῥᾳδίως τρέπεσθαι, εἰ μόνον ἴοιεν μεθ' ὅπλων ἐπ' αὐτούς. οὕτω δ' ἐχόντων τῶν τῆς ἀνατολῆς, καὶ οὕτω τῶν δυσχερῶν ἐπιόντων, ἐς ὃ τύχης ὕστερον τὰ κεῖθι πράγματα

προὔβησαν ἐς αὖθις ἐροῦμεν, προθέντες καὶ τὰς αἰτίας. Τέως δ' οὖν ἐπαναλαβόντες τὸν λόγον, τὴν ἀρχὴν, ἐξ ἧσπερ καὶ χρεὼν ἄρχεσθαι, μετασχησόμεθα.

A truſerit, deinceps narrabitur, expoſitis eventuum cauſis. Adeoque hinc ſumpto exordio Hiſtoriam auſpicabimur. *Edit. Rom. pag.* 10.

CAPUT VII.

Ut imperante Joanne Michaelis Palæologi fides erga Imperatores firmata fuerit.

Ἤδη μὲν αὐτοκρατοῦντος μετὰ πατέρα τοῦ Λασκάρι Θεοδώρου, ὁ ἐπὶ θυγατρὶ αὐτανεψιᾶς ἐκείνου γαμβρὸς ὁ Παλαιολόγος Μιχαὴλ τῷ τοῦ μεγάλου Κονοσταύλου διαπρέπων ἀξιώματι (τὸ δ' ἀξίωμα προνόμιον εἶχεν ἐκ παλαιοῦ εἰς χεῖρας ἄγειν τὸν ἔχοντα τοῦτο ἅπαν τὸ ἐξ Ἰταλῶν στρατιωτικὸν καὶ ὑπήκοον) ὕποπτος μὲν εἰς βασιλείαν ἀεί ποτ' ὢν καὶ δῆλος ἐξ ὧν ὑποκαθημένων εἶχε, νεωτερίσων εἰ καιροῦ λάβηται. τὰ πιστὰ δὲ δοὺς τῷ τοῦ κρατοῦντος πατρὶ ἀσφαλέσιν ὅρκοις, καὶ δὴ καὶ ἀρχιερατικαῖς ἐμπεδωθεὶς ἀποφρικώσαις τῶν πιστῶν ἐκείνων ἀραῖς, εἴπου καὶ ἀποστατεῖν προαιροῖτο καὶ δυσνοεῖν ὅλως τοῖς βασιλεῦσιν, καὶ ταῦτ' ἐφυλάττετο ὅτε τὴν τῶν δυσικῶν ἐμπεπιστευμένος παρὰ τοῦ C Βασιλέως ἀρχὴν, αἰτίαν εἶχε τὸ συνθήκας ποιεῖν δι' ἀπορρήτων πρὸς τὸν Δεσπότην τῶν δυσικῶν Μιχαὴλ τὸν Ἄγγελον, ἐφ' ᾧ κατεγγυῆσαι τὸν Δεσπότην ἐκείνῳ τὴν ἰδίαν παῖδα πρὸς γάμον, αὐτὸν δὲ παραδοῦναι τὴν τοῦ Βασιλέως χώραν, τὴν ὑπ' ἐκείνῳ γενομένην, συμπράττειν ὡς εἰκὸς τὴν ἀρχὴν τῷ Δεσπότῃ καὶ πενθερῷ. προσαγγελθεὶς δ' ἐπὶ τούτῳ πρὸς Βασιλέα πρὸς οἰκέτου, ᾧ δὴ καὶ τὰ τῆς βουλῆς, ὡς ἐκεῖνος κατηγορῶν ἔλεγε, προσανετίθετο, ἀνήρπαστό τε τὴν ταχίστην, παραλυθεὶς τῆς ἀρχῆς, καὶ τῇ φυλακῇ σιδηρόδετος ἐρρίπτετο. μὴ δήλου δὲ γενέσθαι δυναμένου τοῦ κατηγορήματος, ἄδηλον ὂν εἴτ' ἀληθεύοι ὁ προσαγ- D γέλλων, ὡς ἐκεῖνος ἰσχυρίζετο, εἴτε συκοφαντοίη, ὡς ὁ Παλαιολόγος ἀντεπιφέρων ἕτοιμος ἦν ὑπὲρ ἀληθείας μονομαχεῖν, κατά τι κρατῆσαν ἐπὶ τοῖς ἀδήλοις τῶν προσαγγελιῶν ἀρχαῖον ἔθος τοῖς βασιλεῦσιν, ὅμως τὴν ὑποψίαν οὐκ εἶχε διολισθαίνειν, καὶ τὸ τῆς ἀπιστίας ἔγκλημα εἰς τέλος διαδιδράσκειν. ἀλλ' ἐφ' ἱκανὸν χρόνον τῇ φυλακῇ κατείχετο δέσμιος. καὶ ἡ ὑποψία προσῆν. ὡς δ' οὐκ ἦν ὑπὲρ ἐκείνου ἄλλον τολμᾶν, καὶ πρεσβεύειν τῷ Βασιλεῖ, ὁ τηνικάδε πατριαρχεύων Μανουὴλ ἐπὶ μησὶ πλείστοις συνδιάγων κατὰ Λυδίαν τῷ βασιλεῖ, ἐπεὶ πρὸς ἔξοδον ἦν, καὶ δῆλος ἦν ὁ κρατῶν πρὸς χάριν τελεῖν τι τῷ ἱερεῖ προθυ- E μούμενος, αὐτίκ' ἐκεῖνος ἀφεὶς τἆλλα, τὴν ὑπὲρ τοῦ σιδηροδέτου πρεσβείαν εἰσῆγε, καὶ ὡς συκοφαντουμένου ἱκέτευε κατοικτείρειν. Εἰ δ' οὖν ἀλλὰ μὴ παρὰ σοὶ καθαρῶς ἔφη τῆς ὑποψίας ἀφεῖται, ὦ βασιλεῦ, ἀλλ' ἐκεῖνος τὸ πιστὸν δώσει πρὸς τοὐπιὸν, τὰς τῆς Ἐκκλησίας ἐφ' ἑαυτὸν ἐπιτιμήσεις καταδεξάμενος, αἷς καὶ μάλα κατεμπεδούμενος, καὶ αὐτὸ δὴ τὸ ἀκατέργαστον τοῦ νοὸς περὶ ἀποστασίας ἐνθύμιον οὐ προσήσεται, ἀλλά γε Χριστιανὸς ὢν

B Imperante jam Theodoro Laſcari poſt Patrem, qui filiam nepotis ejus ex fratre matrimonio ſibi junxerat Michael Palæologus, Magni Conoſtauli dignitate conſpicuus, & iſtius Magiſtratus veteri jure ac privilegio, Italicas omnes copias in poteſtate habens, ſemper obnoxius ſuſpicionibus affectati Regni, vota ejus generis mente clam intima ſubſidentia fruſtra ipſo celante, cum ultro indiciis erumperent, manifeſtum argumentum præbuiſſe viſus eſt ambitionis inhiantis novitatibus, & ad aliquid audendum proruptura, ſi ſe ulla rei cum ſpe aliqua tentandæ opportuna occaſio præberet. Fidem ille tamen parenti Imperatoris firmiſſimo jurejurando adſtrinxerat; & ſe ultro ſubjiciens Pontificalium anathematum diris quam maxime horrendis, ſi um- C quam aut deficere, aut omnino diſſidere ab Imperatoribus in animum induceret, perſuaſiſſe videbatur ſe conſtantem in officio futurum; cum Occidentis procuratione ſibi ab Imperatore credita, initarum occulte pactionum cum Occidentis Deſpota Michaele Angelo inſimulatus eſt. Nimirum inter eos conveniſſe ferebatur, ut Deſpota filiam deſponderet Palæologo. Ille viciſſim pro ea, qua polleret apud Imperatori ſubjectas gentes, & apud exercitum auctoritate, ambitu, & ſuffragatione ſua viam ad Imperium Socero muniret. Hac de re apud Imperatorem per familiarem delatus (quem totius conſilii, ut ipſe accuſando ajebat, participem fecerat) actutum comprehenſus, & redactus in ordinem, catenisque conſtrictus carceri tra- D ditur. Ac quamquam nullo ſatis evidenti extante tanti criminis indicio, merito dubitaretur, verane delator ferret, ut ipſe contendebat: an calumniaretur, uti contra pertendebat Palæologus, paratum ſe exhibens ad ſuam innocentiam ſingularis certaminis experimento comprobandam; quæ dubiarum accuſationum purgandarum ratio antiquo Imperatorum comprobata uſu invaluit; tamen nec ſic amoliri ſuſpicionem, aut plene diluere cogitatæ defectionis crimen valens, longo tempore vinctus detinebatur. Cumque diu nullus eſſet, qui pro tam ſuſpecto reo Imperatorem alloqui auderet, extitit tandem tunc Patriarchatus honore præfulgens Manuel, qui cum jam plures menſes in Lydia una cum Imperatore fuiſſet, *pag.* 11. atque in procinctu eſſet ad reditum: appare- E retque Imperatorem ita in eum affectum, ut non gravate concederet, ſi quid gratiæ loco poſceret: omnibus aliis omiſſis, preces obtulit pro Palæologo, & ut ejus tamquam calumniam paſſi, miſereretur, oravit: *Quod ſi, o Imperator*, ajebat, *ſuſpicionem de illo non plene depoſuiſti; at ille quidem in poſterum qualicumque, ac quantocumque voles fidei pignore tibi cavebit, ſeque cenſuris Eccleſiæ ſubjiciet, quarum incurrendarum metu, vel ipſam defectionis umbram averſaturus omnino ſit. Homo enim Chriſtianus judicium utique Dei pertimeſcet, & ejus comminatione ſanctis firme ſtabit promiſſis: nec obligatam tali ceremonia tibi*,

ac tuo generi fidem unquam in animum inducet fallere. Hæc loquentem illum Imperator reveritus, damnati carcere liberationem annuit; pollicens inſuper, animo ſe in illum plane benevolo futurum, ſi is quoque pro ſe, uti Patriarcha ſpondebat, ſuum erga Principem ſtudium, fidemque præſtaret. Hinc cum apud Achyraum Patriarcha cum pluribus ſimul Præſulibus aliis adeſſet, mittit ad Imperatorem, prout ipſe diſcedenti præſcripſerat, e familiaribus unum Sacerdotio præditum, quo Imperator excepto, auditoque, ſolvit continuo Palæologum vinculis, & ad ipſum Patriarcham perlibenter mittit, cum comitibus pariter liberatis. Eo cum perveniſſet, poſtquam audivit graves in Synodo, & accomodatas cauſæ, ac tempori admonitiones, & comminationes Patrum, obnoxie profeſſus nihil recuſare ſe canonicæ animadverſionis, ac pœnarum, ſi deinceps peccaret, novum fidelitatis inviolatæ juramentum proprie ſibi dictata ab iis formula concepit. Sicque ad Principem reverſus, magna eſt ejus benevolentia, & ſignificatione gratiæ dignatus. Hoc illæ ſuarum ſtatu rerum invigilabat ſibi acriter, undique circumſpiciens, ac ſoliciti ſſime obſervans, quo ſe omni ſuperiorem prava ſuſpicione ſervaret. In eaque cura, cuſtodiaque perſeverabat eo intentius, quo ſe in maximæ apice dignitatis magis expoſitum invidiæ, Imperantiumque offenſioni cernebat, præſertim Junioris ipſorum, & ſucceſſoris in Principatu deſignati; a cujus præſertim ſuſpicaci animo ſibi & timebat, & quantum poterat cavebat.

A τὴν τοῦ Θεοῦ δίκην φυλάξεται, καὶ ἀδόλως ἐμμενεῖ τοῖς ὅρκοις εἰς τὴν πρὸς σὲ πίστιν καὶ τὸ γένος τὸ σόν. οὕτως εἰπόντι δυσωπεῖ τὴν δέησιν ὁ κρατῶν, καὶ ἐπινεύει πρὸς τὴν τοῦ κατακρίτου συμπάθειαν, ἀμέλει συνόλως ἐκείνῳ τὴν ἰδίαν γνώσεσθαι ψυχὴν κατεγγυησάμενος, εἰ κἀκεῖνος τὰ τῆς εἰς ἔπειτα πρὸς αὐτὸν εὐνοίας, ὡς ὁ Ἱερεὺς ὑπέσχετο, πιστὰ καταστήσειε. καὶ δὴ περὶ τὴν Ἀχυράους ὁ Ἱερεὺς γεγονὼς, συνάμα καὶ πλείστοις ἀρχιερεῦσι, στέλλει πρὸς τὸν κρατοῦντα, ὅπως ἐκείνῳ πρὸς τὴν ἀρχιθύτην συνταξαμένῳ, καὶ οὕτω τάξαντος τινὰ τῶν αὐτοῦ οἰκείων, καὶ ἱερωσύνῃ κοσμούμενον, ὃν ὁ κρατῶν δεξά- B μενος, ἀνίησι μὲν παραυτίκα τὸν κατεχόμενον τῶν δεσμῶν, ἀπολύει δ' ἀσμένως πρὸς τὸν ἱεράρχην, ὀπαδοὺς αὐτοῦ συνεξαγαγών. Ἅμα γοῦν ἐπέστη, καὶ ἅμα παρὰ τῆς Συνόδου τὰ εἰκότα ἐνωτισάμενος, τὰς ἐκείνων ἐπιτιμήσεις εἰς ἀσφαλῆ τῶν πρὸς βασιλέα ἰδίων ὅρκων βεβαίωσιν δέχεται. καὶ πρὸς τὸν κρατοῦντα αὖθις ἐπανιὼν, πολλῆς τῆς παρ' ἐκείνου εὐμενείας ἐτύγχανεν. οὕτω τοιγαροῦν ἔχων καὶ οὕτω σπουδῶν ἑαυτὸν φυλάττειν πάσης κακυποψίας ἀνώτερον, καὶ μᾶλλον ἔτι καὶ ἀξιώματος ἐπέβη μεγίστου, πολλῷ πλέον πρὸς τὸν μετ' αὐτὸν τὸ κράτος ἔχοντα, ἁλῶναι ταῖς ὑποψίαις διεφυλάττετο.

CAPUT VIII.

Ut Junior Laſcaris plures e Magiſtratibus contemptim amoverit, aliis ſuffectis.

AT quoniam hic ingenio ardenti, cum præceps in alia cuncta ferebatur, tum facillimus erat ad opinandum ſe ſe contemni (morbus enim quo tenebatur, & multum urgebatur, opportunum eum paratumque talibus credendis, rebuſque quas audiret, aut cerneret in partem ſequiorem interpretandis favebat) Raulem Alexium Protoveſtiarii dignitate ornatum privat Magiſtratu, & ejus in locum promovet Georgium Muzalonem Atramyttinum, cui, & Theodoram e Cantacuzenorum gente, Palæologi neptem ex ſorore, dedit conjugem. Hujus quoque Fratrem minorem Andronicum magnum Domeſticum creat, collocata ipſi in matrimonio Cloitta Raulis filia. Tertium denique horum fratrem Prothieracarium, ſive ſummum Accipitrariæ venationis, & Regii Aucupii Præfectum nominat; Homines patriciæ nobilitatis prorſus expertes, ſibi vero puerili familiaritate notos, ac commendatos, quod ipſi ab infantia inter honorarios Ephebos apparuiſſent. Duos quin etiam ex Optimatibus oculis privavit: quorum alter filius fuit Alexii Strategopuli, viri perilluſtris, ac in primis ſplendidi, Conſtantinus nomine, dignatus ab ipſo affinitate regia: ſiquidem neptem Imperatoris Joannis, illo tradente, uxorem habuit. Alter Theodorus Philes erat. Hæc ille, & alia multa nova exempla edebat in dies, intentus deprimendo ſupercilio Principum regii ſanguinis, inde ſecuritatem ſibi, prudenti, ut quidem arbitrabatur, conſilio, parans. Non enim reſpirare illum ſinebat morbus diu noctuque prava imaginantem.

Edit. Rom. pag. 12.

C ΑΛΛ' ἐπειδὴ θερμὸς ἦν ἐκεῖνος πρὸς πάντα, ἔτι δὲ καὶ τὴν τοῦ καταφρονεῖσθαι δόξαν, ἡ γὰρ νόσος ἐπικρατήσασα καὶ μᾶλλον τρύχουσα ἔπειθε δεινὰ ὑπιδέσθαι, παραλύει μὲν τοῦ ἀξιώματος εἰς Πρωτοβεστιαρίτην πεπηγμένον τιμὴν τὸν Ῥαοὺλ Ἀλέξιον, ἀντεισάγει δ' εἰς ταύτην τὸν ἐξ Ἀδραμυττίου Γεώργιον τὸν Μουζάλωνα, συνοικίσας αὐτῷ καὶ τὴν ἐκ Καντακουζηνῶν Θεοδώραν, τοῦ Παλαιολόγου οὖσαν ἀδελφιδῆν, τὸν δὲ μετ' ἐκεῖνον Ἀνδρόνικον μέγαν Δομέστικον, Κλοιζᾶ τὴν τοῦ Ῥαοὺλ θυγατέρα οἱ συναρμόσας. τὸν δὲ τρίτον τῶν ἀδελφῶν προβάλλεται πρωτοϊερακάριον, ἄνδρας οὐκ εὐγενείας μὲν μετέχοντας τὸ παράπαν, εἰς D παιδόπουλους δὲ αὐθεντοπολουμένῳ πεπηγμένους αὐτῷ. δύο μέντοι γε τῶν μεγιστάνων, τῶν ὀμμάτων στερεῖ. ὧν ὁ μὲν εἷς υἱὸς ἦν τοῦ στρατηγοπούλου Ἀλεξίου, ὁ Κωνσταντῖνος, ὃς ἠξίωτο καὶ κήδους (τὴν γὰρ ἀδελφιδῆν τοῦ βασιλέως Ἰωάννου, ἐκείνου διδόντος εἶχε) περιφανοῦς καὶ μάλα λαμπροῦ. Ἅτερος ὁ Φιλῆς ἦν Θεόδωρος, καὶ πολλάκις ἐκαινοτόμει, τὴν ὀφρὺν τῶν πρὸς αἵματος καθαιρῶν, καὶ τὸ ἀσφαλὲς ἐντεῦθεν ἑαυτῷ, ὡς ᾤετο προμηθούμενος. οὐ γὰρ ἀναπνεῖν εἴα ἐκεῖνον ἡ νόσος, νύκτωρ καὶ μεθημέραν τὰ μὴ καλὰ φανταζόμενον.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT IX.

Ut Corys Palæologo perſuaſerit fugam ad Perſas.

Τότε δὲ καὶ τοῦ Παλαιολόγου εἰς κεφαλὴν τεταγμένου Μεσοθυνίας, καὶ αὐτῶν Ὀπτιμάτων, ἐκείνου προστάξαντος, καὶ τὰ πολλὰ κατ' Ἰταλῶν πράττοντος, προσελθών τις τῶν παλατίου, Κότυς ἐπώνυμον τῷ ἀνδρὶ, καὶ εἰς τὰ μάλιστα οἱ τῶν φίλων ὢν, καὶ δῆλος ἦν περὶ τούτῳ ἀγωνιῶν ἐξ ὧν πρὸς αὐτὸν διέξεισι. Καὶ εἰ μὴ φυγαδείας χρήσαιο, ἔλεγεν, ἡμέραις ὀλίγαις εἰς μέγα συμφορᾶς τὰ κατὰ σὲ προβήσεται. ἀλλ' οὐδ' ἐμοὶ τοὐντεῦθεν ἀκίνδυνος μένειν. ἀλλ' αὐτομολητέον πρὸς Πέρσας καὶ ἀμφοτέροις, εἴ σοι μέλει τῶν ὀφθαλμῶν. Ταῦτα λέγει, καὶ πείθει πληροφορῶν, φίλος ὢν, τὸν ἀεὶ περὶ ἑαυτοῦ δεδιότα διὰ τὴν ὑποτρέχουσαν τῆς ἀρχῆς ὑποψίαν. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸν θεῖον τούτου εἰς μέγαν Χαρτουλάριον τεταγμένον, Παλαιολόγον Μιχαὴλ καὶ αὐτὸν ἀκούοντα, ἀκίνδυνος ἦν ἡ ὑποψία. ἀλλὰ περὶ τῆς ἀρχῆς ἐρωτηθέντα, ἀπλοϊκῶς φασι λέγεται, ὡς εἰ κεχρεωστεῖται τῷ πρὸς Θεοῦ τὸ ἄρξαι ἀνυπαίτιος ὁ καλούμενος. Οὗ δὴ χάριν καὶ νεμεσηθεὶς οἷον παρὰ τοῦ Κρατοῦντος. εἰ τοιοῦτος ὢν, τοιούτοις μετεωρίζει τὸν νοῦν, τῇ φυλακῇ δίδοται δέσμιος. Τότε τοίνυν μαθὼν, καὶ ὡς εἰκὸς δείσας, εἰ μένων μὲν κινδυνεύοι, δεινὸν ἡγεῖτο, καὶ λίαν ἐλεεινόν. Τὸ δ' αὐτομολεῖν αὖθις πρὸς ἀλλοτρίους, σωτήριον μὲν, ἀλλ' ἐπίμωμον ἔκρινε. Τέως δὲ δυοῖν νομιζομένοιν κακοῖν, τοῦ φόβου προτιθέντος, αἱρεῖται τοὔλαττον. Καὶ δὴ ἐκ πολλῶν, ὡς εἶχε, προμηθευσάμενος τὸ ἀφώρατον, παραλαβὼν καί τινας τῶν οἰκείων, καὶ τὸν ποταμὸν περαιωθεὶς Σάγγαριν, τὴν εὐθὺ Περσίδος ἀνὰ κράτος ἵεται, καὶ τῷ Σουλτὰν προσχωρεῖ. Ὁ δ' ἀσμένως δέχεται τοῦτον, καὶ τιμᾷ τοῖς προσήκουσι. Τέως δ' ἔγε κἀν τῇ ἀλλοδαπῇ σημαίαις βασιλικαῖς παραταξάμενος σὺν ἐκείνοις κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Σουλτὰν ἀριστεύει, τὸν βασιλέα, εἴπῃ ἀκούσοι, ἐντεῦθεν ἐκμειλιξόμενος. Εἶτα μεταμεληθεὶς, οἷον καὶ παλινδρομεῖν προαιρούμενος, τῷ τηνικάδε Ἰκονίου προσέρχεται. καὶ οἱ μεσίτῃ χρῆται πρὸς βασιλέα, ὅπως τὰ πιστὰ γράμμασι δόντος ἐκείνου, ἡ μὲν τῆς ὀργῆς καθαρῶς ἀναχυθείη, αὐτῷ καὶ πάλιν ἐπανελθεῖν γένοιτο. Τοῦ δὲ Ἱεράρχου γράμμασι χειδιάσαντος τὴν πρεσβείαν, ὁ Κρατῶν κατένευσε τὴν συμπάθειαν, καὶ βασιλικαῖς συλλαβαῖς ἐπ' ἀσφαλείᾳ τοῦ μήτι παθεῖν ἀνήκεστον ἐξ ὀργῆς, ἐπάνεισιν. Ὁ δὲ καὶ δέχεται τοῦτον πρόφρων ταπεινωθέντα, καὶ ἀγκαλίζεται προσιόντα, καὶ ὁμολογοῦντα ὡς ἑαυτῷ συνειδὼς πταίσας ἀσύγγνωστα, συμπαθεῖ, καὶ ἐπὶ τῆς προτέρας ἔχει τιμῆς.

A Tum enimvero Palæologo Meſothyniæ præfecto, præpoſitoque ipſis Optimatibus juſſu Imperatoris, ac ſtrenue contra Italos rem gerenti, adiit e Palatio quidam cognomento Corys, ex intimis ejus, vultu qui ſignificaret eum non parum angi iis, quæ dicturus veniebat: quibus expoſitis: *ac niſi te fuga proripis*, adjunxit, *paucis diebus in magnam calamitatem res tuæ provehentur. Sed neque mihi tuta hic deinceps mora eſt, verum transfugiendum ad Perſas pariter utrique noſtrum, ſi oculorum cura tibi eſt.* Hæc ille: quæ facile perſuaſit amicus amico, ſibi ſemper timenti propter clam graſſantem de ſe ſuſpicionem affectati Imperii. Nam ne patruum quidem ejus in magnum Chartularium cooptatum, qui & ipſe Michael Palæologus vocabatur, ſine periculo eſſe pa- B tiebatur ſuſpicio. Cum enim is interrogatus de Imperio, candide reſpondiſſe diceretur, *ſi cui divinitus deberetur, illum impune capeſſere, qui vocaretur*. Eo dicto relato inviſus, exoſuſque Imperatori, rem indignam nec ferendam arbitrato, talem virum in ejuſmodi cogitationes mentem attollere, cuſtodiæ vinctus traditur. Quibus ille auditis, ſibique non immerito metuens hinc quidem grave, & perquam miſerandum putabat cum tanto periculo remanere; inde vero ad exteros transfugere, ſalutare quidem, at probroſum judicabat. Quare cum utrumque malum videretur, urgente ad eligendum alterum periculo præſenti, quod minus e duobus eſt viſum optavit. Itaque multa adhibita ad latendum attentione, ac diligentia, adſcitiſque quibuſdam e familiaribus, tranſmiſſo flumine Sangari, recta C in Perſidem magnis contendit itineribus, Sultanemque convenit, qui hominem cum gaudio, & quibus par erat honoribus excipit. Hoc interim ſpatio apud exteros ſub regiis vexillis cum hoſtibus Sultanis congreſſus fortiſſime ſe gerit, Imperatorem inde, ſi forte audiret, ſibi conciliandum, aut ſaltem deliniendum ſperans, inde palam pœnitens transfugii, ac recurrere ad ſuos certus, ei qui tunc Iconienſi Eccleſiæ præerat, conſilium communicat, illoque deprecatore utitur apud Imperatorem, ſi forte impetrare poſſet regias litteras, quibus ſibi fides certa fieret iræ Imperatoris plane ſedatæ; ſicque tutus ipſi, & ſecurus contigeret reditus. At præſule negotium urgente miſ- D ſis ſine mora litteris, Imperator annuit, veniamque conceſſit, chirographo cavens homini, nihil aſperum ab ira, aut grave paſſurum: Reverſum benigne excipit, demittentem ſe, & accedentem amplectitur, & fatenti nullam ſe mereri veniam, parcit, eumque priſtinæ reſtituit dignitati.

Edit. Pariſ. pag. 13.

Digitized by Google

CAPUT X.

Ut reverſus, & bene exceptus Palæologus miſſus fuerit Dux in Occidentem.

Quoniam vero de Epidamno in Occidente capta ſermones, & litteræ noſtrorum perferebantur, ibique deſiderabatur & Præſul, & dux, & militaris acies: renunciato Præſule Chalcutze, qui magnæ Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ præerat ſacrario, cum hoc miſſus una Palæologus eſt, ut Ducis ibi munere fungeretur, cui mandatum nominatim, ut in decernendis rebus cum cæterorum, qui iſthic eſſent Ducum, tum in primis Præſulis conſilio uteretur. Hoc itinere celeriter transgreſſi Theſſaliam, cum jam Bardarium flumen tranſmiſſuri eſſent, trajicit primum Dux cum copiis, ubi omnia perturbata, ad defectionem inclinantia reperit. Quando & Michaelis Deſpotæ nothus & obſcurus filius Manuel cum haud ſane contemnendo exercitu forte eo veniens, conſerto prælio, primum quidem aggreſſus Ducem lancea propellit, & projicit: deinde cum is aſſurrexiſſet, & equo inſediſſet, vulnus ab eo lethale accepit, nec par repoſuit.

Edit. Rom. pag. 14.

A Ἐπεὶ καὶ τῆς κατὰ Δύσιν Ἐπιδάμνου κατειλημμένης, πρὸς τὸν ἡμέτερον ἠγγέλλετο τὸ συμβὰν, τοῖς ἐκεῖσε, ἤδη μὲν Ἀρχιερέως, ἐπικηρυχθέντος τοῦ Χαλκούτζη, ὃς καὶ τὴν τοῦ μεγάλου Σκευοφύλακος ἐπὶ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας εἶχε τιμὴν, τούτῳ συνεκπέμπει κἀκεῖνον ἡγεμονεύσοντα τῶν ἐκεῖ. Προστάξας συμπράττειν τὰ δόξαν, καὶ ἄλλοις μὲν ἀρχηγοῖς τοῖς ἐκεῖ, μάλιστα δέ γε τῷ Ἱερεῖ. Ὡς Θετταλίας διὰ τάχιων ἐπέβησαν, καὶ ἤδη πρὸς τὸ περαιοῦσθαι τὸν ποταμὸν Βαρδάριον ἦσαν, περαιοῦται μὲν ὁ ἡγεμὼν σὺν τοῖς πεζοῖς πρότερον, εὑρίσκει δὲ τὰ τῇδε συγκεχυμένα, καὶ πρὸς ἀπιστίαν B κλίναντα. Ὅτε καὶ ὁ τοῦ Δεσπότου Μιχαὴλ ἐκ νοθείας σκότιος παῖς Μανουὴλ τυχὼν ἐκεῖσε σὺν ἱκανῷ στρατεύματι, καὶ συμπλακεὶς τῷ πολέμῳ, τὰ πρῶτα μὲν ὁμόσε χωρήσας τῷ ἡγεμόνι, τῷ κοντῷ συνωθεῖ καὶ ῥίπτει, ἔπειτα δὲ συστάντος, καὶ ἐπικαθιδρυνθέντος τῷ ἵππῳ παρ' ἐκείνου καιρίαν βάλλεται μὴ λαβὼν ἴσην.

CAPUT XI.

Mittitur Chadenus ducturus Palæologum catenis vinctum.

Verum Dyrrachii Præſule Theſſalonicam ob eas turbas reverſo, eodemque, prout res poſcebat, ſatagente, ut mitterentur qui tumultuantibus obſiſterent; rumor præcurrit, Imperatorii equitatus Comitem Chadenum quamprimum perventurum Theſſalonicam, non aliam ob cauſam, quam ut Palæologum comprehenſum vinctumque ad Imperatorem duceret. At ille (verſabatur enim & ipſe tunc Theſſalonicæ) audito quod ferebatur, ſane quam ægre ferebat, ſecumque ipſe animo multa verſabat, diſquirens quæ cauſa tam inopinati conſilii fuiſſet Imperatori, ut tam diverſo modo de ſe ſtatueret, & quem tam honorifice modo miſerat, ſtatim tam ignominioſe revocaret, cuique regiis litteris venia paulo ante, ſecuritateque ſtabilita cum plena oblivione veterum delictorum, gratiæ non vulgaris locum apud ſe tribuerat, dignatus ipſum honore maximo: eum nunc pactis conventis momento reſciſſis, velut criminis deteſtabilis compertum, repente damnaret. Cæterum cum quid conſilii caperet, quove ſe verteret, non haberet, ad divinam petendam opem ſibi confugiendum eſſe duxit: communicataque cum Dyrrachienſi cura, eum ut ſibi adeſſe, divina pro ſe ope imploranda, ne gravetur, rogat. Quo facile annuente (res enim per ſe pia, Deoque grata videbatur peti) in Acatonii Monaſterio a veſpera nocturnæ decantatæ ſunt preces; poſtera quippe die ſacrum facere Præſul decreverat. Ut igitur illuceſcente die ſtatas ac ſolemnes horas percurrere, divinam facturus rem, cœpit, ſilentium indicit populo, ſoluſque ſecum ipſe Deum intentiſſime alloquens, quæ ante ſacrificium rite

C Ἀλλὰ τοῦ Δυρραχίου πρὸς Θεσσαλονίκην ὑποστραφέντος διὰ τὴν σύγχυσιν, κἀκείνου εἰς οἶκος διαπονουμένου, ἐφ' ᾧ συσταλείη τὸ ἀνθιστάμενον, φήμη προτρέχει, τὸν τῶν βασιλικῶν ἵππων κόμητα Χαδηνὸν ὅσον οὐκ ἤδη καταλαμβάνειν Θεσσαλονίκην, ἀγγέλλουσα οὐκ ἄλλου χάριν, ἢ τὸν Παλαιολόγον καθέξοντα εἰς Βασιλέα δέσμιον ἐνεγκεῖν. Καὶ ὃς (ἔφθασε γὰρ διατρίβων ἐν Θεσσαλονίκῃ τῷ τηνικάδε) ἀκούσας τὸ φημιζόμενον, δεινὰ ἐποίει, καὶ στρέφων ἦν ἐπὶ λογισμῶν, τί ποτε ἄρα τῷ Βασιλεῖ δόξαν, ὡς ἑαυτὸν οὐχ ὡς ἔπεμψεν ἐπανάγειν. ἀλλὰ τιμῇ προπέμψας, ἐπανελθεῖν ἀναγκάζειν θέλει μετ' ἀτιμίας, καὶ ὃν συμπαθείας ἠξίου διὰ γραμμάτων, D καὶ οὕτω καρτερῶς ἀμνημονεῖν ἔφασκε τῶν πεπραγμένων, ὡς καὶ ἡγεμονίας ἀξιοῦν μεγίστης τοῦτον, τὰς συνθήκας ἀναλαμβάνων, ὡς ἐφ' ὁμολογουμέναις καθοσιώσεσι κατακρίνει. Ὅμως οὐκ ἔχων ὅποι τῶν λογισμῶν καὶ τῶν ὁδῶν τράποιτο, ἐπὶ Θεὸν καταφυγεῖν ἔγνω. κοινοῦταί τι τῷ Δυρραχίου τὰ κατὰ γνώμην, καὶ οἱ τῆς πρὸς τὸ Θεῖον ἱκετείας συνάρξασθαι δεῖται. Εὐθὺς τοίνυν (ἐδόκει γὰρ αὐτόθεν καὶ τὸ πρᾶγμα θεοφιλὲς) ἐπὶ τῆς τοῦ Ἀκατονίου μονῆς ὑμνολογεῖται παράκλησις νυκτὸς ἀφ' ἑσπέρας, τῆς ἐπιγενησομένης ἡμέρας, ἐν νῷ θέντος τοῦ Ἀρχιερέως τὴν ἱερὰν τελέσαι μυσταγωγίαν. Ὡς γοῦν ἐπέφωσκεν ἡ ἡμέρα, καὶ τὰς νομιζομένας ὥρας διελθεῖν ἔμελλεν ὁ Ἀρχιερεὺς, ἐφ' ᾧ λειτουργήσειν, σιγὴν μὲν ἐπισκήπτει τοῖς ἔξωθεν, αὐτὸς δὲ κατὰ μόνας ὁμιλεῖ Θεῷ, καὶ τὰς συνήθεις καὶ προτελεστικὰς εὐχὰς μεθ' ὅσου πλεί-

Digitized by Google

της ἀπεδίδου τῆς ἡσυχίας. Τότε δὴ τότε λέγεται ἀκοῦσαι φωνῆς τῆς αὐτῆς ἐκεῖνον ἐκ τρίτου, οὐχ ἅμα, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ καιροῦ διαλείποντος. καὶ ἡ φωνὴ λέξεως οὐ συνήθους, ὑπὸ μὲν οὐχ ὅπως ἑλληνικὴ, ἀλλ' οὐδέ τινι ἑτέρᾳ γλώσσῃ προσήκειν δοκοῦσα. ΜΑΡΠΟΥ γὰρ ἐλέγετο, καὶ πλέον οὐκ ἦν. ἐφ' ᾧ δὴ θαυμάσαντα τὸν ἀρχιερέα δι' ἐθὺς προσελθεῖν τῷ Θεσσαλονίκης, (ὁ Δυσίπατος ἦν Μανουὴλ) καὶ ἀπαγγεῖλαι, ὅπως τε σταθέντι ἐς τὴν μὲν ψαλμῳδίας ἐντυχίαν Θεοῦ, καὶ ὅπως ἀπροόπτως ἀφίκοιτο ἡ φωνὴ, λογιζομένῳ περὶ ὧν λογίζεσθαι ἔφη. καὶ ἐφ' ἱκανὸν τὴν λέξιν σκεψάμενον, τὸ συμβὰν ἐπὶ τὸ πάλαι ΒΕΚΛΑΣ λαβεῖν ἐπὶ λογισμῶν, καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς λέξεως ἀναπτύξαντα, ἀριδήλως φάναι τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων τῷ Παλαιολόγῳ μνηστεύεσθαι. Μιχαὴλ γὰρ Ἄναξ Ῥωμαίων Παλαιολόγος Ὀξέως Ὑμνηθήσεται, ὡς ἔλεγε τὴν λέξιν δηλοῦν. εἰσὶ δ' οἵ τινες λέγουσι, μήτε τὸν Δυρραχίου τοιαῦτα ἀκοῦσαι, μήτε τὸν Θεσσαλονίκης τοιαῦτα φοιβάσασθαι. ἀλλὰ σοφὸν ἐκεῖνον ὄντα, καὶ περὶ τοιαύτας βίβλους, αἳ δὴ καὶ βασιλείας ἐς τύπον διατυποῦσιν, ἐπτοημένον, φιλοπονώτερον ἐρανοῦντα περὶ τούτων ἐγνωκέναι. καὶ δὴ γνωρίσαι θέλοντα ταῦτα, ᾧγε καὶ ἡ τῆς Βασιλείας κατηγγυᾶτο περιωπὴ, καὶ ἀναφέρειν οἷον ἐκεῖνον τῆς λύπης. ἐπεὶ καὶ περὶ αὐτῇ τῇ ζωῇ ἐδεδοίκει. Τὸ μὲν ἐκ βίβλων εἰδέναι λέγειν μὴ ἔχειν ἐκείνῳ πιστεύειν. οὐδὲ γὰρ ἀραρότως εἶχε τὴν βίβλοις ἐπ' ἀδήλοις τῶν ἀποβάσεσι. τὸ δ' ἐκ Θεοῦ φανεροῖς ἀκοῦσαι, μὴ καὶ πολλάκις τὸν λόγον, πιστεύειν, διαπιστεῖν δεδοικέναι. καὶ διὰ ταῦτα τῷ Δυρραχίου περὶ τῶν τοιούτων κοινολογησάμενον, αὐτῷ μὲν ὑποθέσθαι λέγειν τῆς φωνῆς ἀκοῦσαι, ἐκεῖνον δ' ἀναπτύσσειν προσποιεῖσθαι πρὸς ὅπερ καὶ βούλοιτο τὴν παρ' αὐτοῦ συντεθεῖσαν λέξιν. Ἃ δὴ τῷ Παλαιολόγῳ πιστεύοντες καὶ ἀμφότεροι, ἐκεῖνον μὲν ἐπ' ἀγαθαῖς ἐλπίσιν εἶχον μετεωρίζειν, ἑαυτοῖς δὲ, εἰ μὴ οὕτως ἀποβαίη, παραίτησιν ὑπελείποντο, ὡς ἁμαρτοῦσι τῆς ἐξηγήσεως, ἄλλό τι τῆς φωνῆς τάχα δηλούσης, ἢ ὡς ἐκείνοις ἐξήγητο. Πλὴν ἀλλ' ἐν τοσούτῳ φθάνει καὶ ὁ τῶν βασιλικῶν ἵππων κόμης ὁ δηλωθεὶς Χαδηνὸς, καὶ ἐπιβαίνει ἀπτέρῳ τάχει Θεσσαλονίκης, καὶ αὐτίκα τὸ πιστὸν τῆς φήμης ἔδειξε πράξας, τὸν Παλαιολόγον ἐν ἀσφαλεῖ κατασχών. Σιδήροις μέντοι οὐκ ἔγνω δεσμεύειν τὼ πόδε, ὡς δὴ οἱ καὶ προστεταγμένον ἦν. οὐκ οἶδ' εἴτε τὸ τοῦ ἀνδρὸς αἰδούμενος εὐγενὲς, εἴτε τι καὶ φιλίας πρὸς ἐκεῖνον. τὸ γὰρ ὑπονοεῖν τί περὶ ἐκείνου τῶν ἀγαθῶν, τὰ τῆς ὀργῆς οὐκ ἐδίδου. τέως δ' ἀφοσιωσάμενος ἐκείνῳ τὰ τῆς τιμῆς ὡς οἷόν τε ἀσφαλῶς, μὴ καὶ ἐπὶ πολλῶν ἐντὸς ἀτιμῷτο τῆς πόλεως τοῖς σιδήροις πεδούμενος, νυκτὸς ἐξάγειν, ἐπεὶ δ' ἱκανῶς τῆς πόλεως ἀπηλλαττέτην, ὁ μὲν γνωρίζει τὰ ὁρισθέντα, καὶ ὡς αὐτὸς, ἐν προνοίᾳ τινὶ τῆς ἐκείνου χάριν τιμῆς, καταπεφρόνηκε τῶν ὁρισθέντων. οὐκ ἐς πλέον δὲ τὰ τῆς τόλμης, οὐ γὰρ ἀσφαλῶς ἀμφοτέροις, προβαίνειν ἐβούλετο. ὁ δ' αὖθις καὶ χάριν ὑπὲρ τούτου πολλὴν ἐοικὼς εἰδότι.

A fundi conſueverunt preces ſumma tranquillitate recitabat. Tum enimvero vocem inaudiſſe tertio eamdem intermiſſo tempore dicitur. Erat autem vox inſueta plane, nullius affinis notæ linguæ, nedum græcæ. MARPCU nimirum pronunciari audiebat, & nihil aliud. Quod Præſul admiratus, ſtatim Theſſalonicenſem convenit (is erat Dyſipatus Manuel) eique nunciat agenti ſibi cum Deo per ſacram Pſalmodiam, & ea mente verſanti, quæ ſe cogitaſſe referebat, miſſam, & clare prolatam quam retulimus vocem. Eam cum ille diu attenteque conſideraſſet, aliquid in ea ſimile ſuſpicatus eſt ac deprehenſum fuiſſet alias in vocabulo divinitus pariter edito BECLAS unde ſingulas ejus ignoti nominis excutiens litteras, planiſſime aſſeruit, Romanorum Imperium Palæolo- *Edit. Rom. pag. 15.*

B go promitti. Has enim hiſce litteris deſignari voces: Michael, Auguſtus Romanorum Palæologus Ocyus Vocabitur. Sunt tamen qui dicant: hæc neque a Dyrrhachienſi audita, neque a Theſſalonicenſi fuiſſe dicta. Sed hunc ingenio, atque arte rem totam commentum. Erat nimirum Theſſalonicenſis mire deditus lectioni, ac meditationi librorum, qui artem profitentur divinandi futuras quorumdam evectiones ad imperia: totoque in iſto qualicunque artificio prædorandi eventura, plurimum exercitatus. Ergo cum res iſtius generis curioſiſſime inveſtigans, neſcio quid de Imperaturo Palæologo comperiſſe ſibi eſſet viſus, aiunt iſta eum notitia opportune uti voluiſſe ad exhilarandum Palæologum eum-

C dem, tanto tunc oppreſſum animi mœrore, ut de vita ejus metueretur. Non ſperaſſe autem ſe ipſi perſuaſurum quod volebat ſi ex libris id ſe hauſiſſe affirmaret: quoniam ob multas prædictiones tales eventu fruſtratas, haud erat veriſimile huic eum tranquille, ac ſecure acquieturum. Propterea finxiſſe manifeſte ſibi auditam, miſſam a Deo vocem; cui ſigno utpote raro, & miro facilius crediturum Palæologum putabat. Inde re cum Dyrrhachii Præſule communicata, illi penitus ſuaſiſſe, ut is vocem inaudiſſe diceret, ſe prout liberet camdem a ſe confictam explicare ſimulaturum. Quibus Palæologo veluti ad aurem ab utriſque creditis, in magnam ſpem hominem erexerunt, ſibique ſi eventus ad extremum falleret, excuſationem probabilem reliquerunt,

D quaſi quos conjectura induxiſſet in errorem, non ſatis feliciter interpretatos vocem aliud revera indicantem, prout eventa monſtrarent, quam quod ipſi ſuſpicati tum fuiſſent. Interea dum hæc geruntur Imperatorii equitatus dictus jam Comes ſupervenit Chadenus, Theſſalonicamque ingreditur percelerker, ſtatimque quod communi fama, atque omnium ſermonibus vulgatum fuerat, re ipſa oſtenſa confirmavit. Nam Palæologum ſecura cuſtodia tenuit: parcens tamen eum ferrea ſtringere compede, quamvis id haberet in mandatis. Quod ille utrum tantæ nobilitatis verecundia, an amicitiæ quodam inſtinctu fecerit, haud affirmaverim. Vereor enim *pag. 16.* ut ſatis veriſimiliter ſuſpicari liceat: miniſtrum iræ tam atrocis tam humanos ſenſus,

E atque affectus, dum ſævum imperium exequitur, animo verſare potuiſſe. Tamen ille qualicumque ex cauſa ſic ejus dignitatis rationem habuit, non permittendo talem virum intra civitatem in oculis civium ferreis vinctum compedibus ignominioſe traduci, ut ſimul ſatis provideret ne quo poſſet elabi. Quare illum magno ſuorum ambiens comitatu, nocte educit: ac ubi jam

ambo aliquantum extra Urbem proceſſiſſent, mandata, quæ acceperit, quæque honoris ejus gratia omiſerit, indicat: ſimul admonens, non audere ſe amplius indulgere ſuo in eum affectui; id enim utrique periculoſum fore. Ad quæ ille iis verbis reſpondit quæ multum ſe ipſi eo nomine debere ſignificarent, gratiaſque agens plurimas paratumque ſe continuo exhibuit ad ſubeundam omnem acerbitatem imperatorii mandati. Quare mox volens ferreas induit compedes: inſeditque equo pendentibus in latus alterum ambobus cruribus ferro devinctis. In hunc modum cum cœpto uterque itinere pergerent, aliud quoque ipſis euntibus, ut fertur, oblatum eſt augurium proſperum, & velut omen eorum, quæ paulo poſt erant eventura. Tale autem id fuit. Ibat Palæologus præſentis, ut par erat, mali ſenſum frontis mœſtitia præferens: conſolari eum, prout poterat, & avocare a triſtitia dolentem animum ad quamdam hilaritatem conante Chadeno. Cujus officioſis ejus generis hortatibus quaſi ut cedere ſe Palæologus monſtraret, compoſito vultu ad quamdam ſpeciem reſpirantis ab ægritudine animi: quin tu, inquit (nam belle illum pſallere aiebant) aures & mentem mihi demulces modulando aliquo cujuſcumque argumenti cantico, quod tibi cumque primum in buccam venerit? Tunc ille quamdam ſubito cantilenam exorſus eſt, cujus hoc erat initium: *nunc prophetica prædictio impleri feſtinat*, exorſus eſt autem non ſane remiſſe, ac leniter: ſed impetu pene fanatico vocem ultra omnem modum, ac prope ſupra vires attollens, contentione ſumma; unde contigit recreari vinctum, atque hilareſcere: non tantum (quod ſolum videri cupiebat) ſuavi vocis ſono; ſed potiſſimum recordatione per id carmen ingeſta vaticinii ſibi regnum olim polliciti, cujus fidem hoc caſu inopinati cantus, velut novo quodam divinæ ſignificationis auſpicio, confirmari tacite ſibi blandiens gratulabatur. Interim diebus aliquot confecto itinere, Imperatorem primo ſtatim acceſſu adit Comes, nunciatque adventum Palæologi; quem admiſſione minime dignatum carcer excipit, uti jam damnatum, quamquam ipſe, ut diximus arcana ex divinis oſtentis fiducia de ſe proſperiora mente verſabat. Dilata eſt autem ejus cauſæ accurata cognitio in tempus quo Imperatori per valetudinem liceret ei rei attendere. Diuturna hæc fuit mora, pertinacius durante Principis morbo; & vincto tamdiu in cuſtodia perſtante; non illo quidem veluti convicto criminis majoris: ſolis enim fere ſuſpicionibus laborabat antiquis illis ſed de novo eventilatis afflatu maligno delatorum, ſubinde clam inſuſurrantium, Imperii præſagitiones de Palæologo jactatas. Ea erat vera detentionis ejus cauſa, cui obtendebatur crimen affectati regni. Verum altius repetenda narratio eſt, ut propoſita res ad captum lectoris accomodatius tractetur:

Edit. Rom. pag. 17.

A ἕτοιμον παρεῖχεν ἑαυτὸν ἐκείνῳ τοῦ τὸ προσεταττόμενον ἐκπληρεῖν. καὶ δὴ σιδήροις περιβαλὼν, ὡς ἐκεῖνον καὶ ἐπὶ θάτερα τῶν πλευρῶν τοῦ ἵππου ἐπικαθίζεσθαι, οὕτω σὺν ἐκείνῳ τὴν ὁδὸν ᾔεσαν καὶ ἀμφότεροι. συνέβαινε δὲ καί τις τότε τῶν ὁδὸν ἀνιόντων, ὡς λέγεται, ἀγαθὸς ὄρνις, καὶ οἷον προφοίβασμα τοῖς μικρὸν γενησομένοις ὕστερον. τὸ δ' ἦν. διήρχοντο μὲν ὡς εἰκὸς, ὁ μὲν πρὸς τὸ μᾶλλον ἀλύων. ὁ δ' ἀναφέρων ὡς εἶχε τῆς λύπης ἐκεῖνον, καὶ μεταβάλλων παραμυθίαις πρὸς τὸ εὐθυμότερον. ἐπεὶ δ' ἐπῄει τῆς πολλῆς ἀναπαύσας ἐκεῖνος λύπης προσέταττε ψάλλειν, καὶ ὃ παρασταίη κατὰ τὸν ἐκείνου καλλιφω-B νεῖν (ἦν γὰρ ὡς ἔοικεν εἰδήμων καὶ ὁ φέρων ἔχων πρὸς ταῦτα) ὡς ἂν φησιν ἐντεῦθεν καὶ μικρὸν ἀνεθείημεν. τηνικαῦτ' ἐκεῖνος ἐκείνῳ παραυτίκα ἐμμελῶς ψάλλειν (Νῦν προφητικὴ πρόρρησις πληρωθῆναι ἐπείγεται) οὐκ ἀνειμένως ἄλλως, καὶ ἀναβεβλημένως, ἀλλ' ἐνθουσιαστικῶς οἷον μάλα ὑπερφωνοῦντι, καὶ ὑπὲρ δύναμιν. ἐφ' ᾧ δὲ καὶ τὸν δεσμώτην τότε μεταβαλεῖν πρὸς τὸ εὐθυμότερον, καὶ ἡσθῆναι δόξαι, ὡς μὲν ἦν δοκεῖν, καὶ τῷ φαινομένῳ, τῇ μελῳδίᾳ. τῇ δ' ἀληθείᾳ, καὶ ὡς οὐκ ἦν τὸν μελῳδοῦντα ὑπονοεῖν. τῷ ἐπὶ τοῖς παροῦσι δόξαντί οἱ χρηστῷ ὄρνιθι. ἀλλ' οὕτω μὲν ἐφ' ἡμέραις τὴν ὁδὸν ἐξανυσάντων, καὶ ὡς βα-C σιλέα φθασάντων, ἐμφανίζεται μὲν ὅσον τάχος ὁ πεμφθεὶς τῷ κρατοῦντι, καὶ ἀπαγγέλλει τὴν ἄφιξιν. τὸν δὲ μηδὲ τὸ παράπαν εἰσαχθέντα ἡ εἱρκτὴ ὡς κατάκριτον δέχεται, ἦν δ' ἄλλως ὑπονοούμενον τοῦ ἐκ ῥαΐσματος τοῦ κρατοῦντος ἐν ἐξετάσει τάχιον δοθήσεσθαι μείζονι, ἢ κατὰ τὸν τότε καιρόν. ἀλλὰ χρόνος ἐτρίβετο μεταξὺ νοσοῦντος τοῦ Αὐτοκράτορος, κἀκεῖνον εἶχε δεσμώτην ἡ φυλακή. πλὴν οὐχ ὡς ἐφ' ὁμολογουμένοις καθοσιώσεσιν. οὐ γὰρ ἦν ἔγκλημα τὸ παράπαν, εἰ μήγε τὴν ὑποψίαν, καὶ τὸ πολλοὺς ἐν ἀπορρήτοις ἐκφέρειν, πρὸς οὓς ἦν πιστεύειν ὑποφωνοῦντας τὸ μόρσιμον, ἔγκλημα θείη τις τοῦ κατεχομένου. ἐδόκει δὲ πῶς καὶ ἡ πρόφασις ἔγκλημα. οὐ δ' ἦν, ἀλλ' ἀνακτέον τὸν λόγον, ἵν' εὐμαθέστερον τῶν προκειμένων ἔχοιμεν.

CAPUT XII.

Ut Imperator ægrotans omnes veneficiorum, ac præſtigiarum ſuſpectos habuerit, & de Martha.

INvaſerat Imperatorem morbus, & is quidem gravis, epilepſia, qua ſubinde apprehenſus concidebat. Origo ejus veriſimiliter imputabatur naturali efferveſcentiæ cordis: quam & cauſam ei fuiſſe reor ruboris in vultu flagrantis: haud ſe ſe videlicet capiente ardore Principis illius membri quin-

D Νόσος ἦν ἐνσκήψασα τῷ κρατοῦντι, καὶ ἡ νόσος δεινή. ἐπείληπτο γὰρ καταπίπτων συχνάκις. τὸ δ' ἦν, ὡς ἔοικεν, ἐκ ζέσεως φυσικῆς ἐγκαρδίου. ὅθεν οἶμαι καὶ τὸ ἐρευθὲς ἐκείνῳ καὶ ὑπὲρ τὸ προσῆκον ἦν. οὐ στέγοντος τοῦ μορίου τὸ

πάθος. κἀντεῦθεν ἐκτραπομένου τοῦ εἰκότος, ὡς μηδὲ χρησίμως πολλάκις ἀναπέμπειν τῷ ἐγκεφάλῳ τὰς ἀναπνεύσεις ὅθεν καὶ τὸ λογίζεσθαι, ἐν τούτῳ γὰρ καὶ φιλοσόφων ἔριν περὶ τοῦ φρονεῖν συμβιβάζειν τις ἔχοι. πηγὴ γὰρ λογισμῶν ἡ καρδία. πλὴν ἀναγομένων πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, ὡς ἐκείνης συμμετρίας ἢ μὴν ἀσυμμετρίας ἔχοι, οὕτως εἰδοποιεῖσθαι συμβαίνει τὸ ἀναγόμενον. τότε τοίνυν ἐπιπιπτούσης συχνάκις τῆς νόσου, οὐκ οἶδ᾽ ὁπόθεν, μήνιμα εἶναι τὸ πάθος ὁ πάσχων ἐκ μαγγανείας δαιμονίου ὑπελάμβανεν. καὶ οἱ μὲν πολλοὶ τῶν ἔξω, οἷς ἦν τὰ τοιαῦτα πιστεύειν, τὸ ἔγκλημα προσέτριβον τοῖς Μουζάλωσι, παρὰ λόγον, καὶ ὡς οὐκ ἂν προσεδόκησαν, τῶν ἀξιωμάτων τυχοῦσι. τῷ μέντοι γε πάσχοντι πᾶς ὕποπτος ἦν, εἰ μόνον τις ἐπὶ μαγγανείαις κατηγοροίη. ὅθεν καὶ πλεῖστοι καὶ τῶν τυχόντων συνελαμβάνοντο, εἴ που τις γρύξειεν ἐγκαλῶν. καὶ ὁ μὲν διώκων μαγγανείας ἄλλον ὑπὲρ ἑαυτοῦ πολλάκις, ὃ τῷ πλησίον προὔβαλε τοὔγκλημα. ὡς δίκας ληψόμενος ἀποδείξας. ἀναγόμενον δὲ πρὸς βασιλέα τὸ ἔγκλημα ἐκ τοῦ παραυτίκα (οὐ γὰρ ἦν σιωπῇ ἀκούσαντα) ὁ δὲ οὐχ ὑπὲρ ἄλλου τι, ἀλλ᾽ αὐτὸς ἑαυτοῦ σύμβολος ἀγωνιῶν προσέταττεν ἐξετάζεσθαι. παράστασις δὲ τοῦ μὴ ψήφοις ἁπάσαις τὸν κρινόμενον αἱρεῖσθαι, οὐ μαρτύρων παραγωγαί, οὐ προτεινόμενοι ὅρκοι, οὐ βίου τοῦ πρὸ τῆς ἐξετάσεως, οὐκ ἄλλα τινά, οἷς τὸ ψεῦδος ἐλέγχεται. ἀλλ᾽ ἓν καὶ μόνον ἦν τὸ σῷζον τοὺς ἁλόντας, εἰ μύδρον ἐκ πυρὸς ὑπερζέοντα, ὃ δὴ καὶ ἅγιον ἐπωνόμαζον, τολμῷεν χερσὶ ψαύσαντες ἀναλάβοιεν. καὶ τοὺς θυματίσειαν ἔχοντες, μόνον τρισὶν ἡμέραις τὰ ταῦτα γίνεσθαι νηστείᾳ καθηγνισμένοι καὶ προσευχῇ. ἐπεσφραγισμένοι καὶ τὴν χεῖρα κεκρυφάλῳ, καὶ βούλλῃ, ὡς μή τις ἐπιχειροίη ἀλείφειν τισὶν ἐφ᾽ ᾧ μὴ ψαῦσαι, μηδὲ καῦσαι τὸ πῦρ. καὶ εἶδον ὁ γράφων, ἡβῶν τῷ τότε, ὑποστάντας τινὰς τοιαῦτα, πλὴν ἀλωβήτως ἀπαλλάξαντας, τὸ θαυμάσιον. τότε τοίνυν ὤρεκτο μὲν καὶ ἄλλοις παρὰ τοῦ κρατοῦντος λαμβάνειν εἰς γάμον, αἳ τοῦ γένους ἐχούσας, ἐφ᾽ ἐκεῖνοι πολλάκις ἐκ σπερμάτων ἦσαν οὐκ ἀγεννῶν. πλὴν τὸ εὐγενὲς ἐκείνοις πρὸς τὸ κρατοῦντος ἔρρεπε. καὶ ὡς σφᾶς ἔδει σεμνύνεσθαι, ἀξιώμασι, ἐν εὐεργεσίας μέρει καὶ ἀμφοτέροις, τὸ κῆδος ὁ κρατῶν ἐτίθει. ὡς ἐκείνους μὲν τοὺς μαξόνας, ὡς ὁ Ῥωμαῖος εἴποι, ὡς εἰκὸς μεγαλύνεσθαι, ἐκείνας δ᾽ αὖθις, συμμετέχειν τῶν ἀξιωμάτων τοῖς ἀγομένοις. προστάττει τοίνυν σὺν τοῖς ἄλλοις καί τινι τῶν εἰς παιδοπούλους ταχθέντων ἐκείνῳ τοῦ παιδὸς ζῶντος, Βαλανιδιώτῃ κεκλῆσθαι, τῆς τῆς αὐταδέλφης τοῦ Παλαιολόγου Μαρίας, εἴτε καὶ Μάρθας, κόρην Θεοδώραν, ἣν τῷ Ταρχανειώτῃ μεγάλῳ δομεστίκῳ ἐκείνη γεγέννηκεν, εἰς γάμον νόμιμον ἀγαγέσθαι. καὶ ἦν ὁ λόγος τοῦ βασιλέως αὐτοῖς βεβαία τις κατεγγύησις. κἀντεῦθεν ἐπεὶ πρὸς τὸν γάμον τὰ μέρη ἦσαν συγκατάθεσιν, ὡς γαμβρὸς ἀνέδην, τῆς τῆς κόρης οἰκίας εἰσήρχετο. ἀλλὰ παρῴχετο χρόνος ὀλίγος ὁ τῆς μνηστείας ἐκείνης ἐπιμεῖξαν, καὶ οὐκ οἶδ᾽ ὅτι παθὼν ὁ κρατῶν, πλὴν ἀλλ᾽ ἡ ἐξουσία κρείττων δικαίου, τῷ τοῦ Καβαλλαρίου υἱῷ Βασιλείῳ,

foras uſque in os, & genas erumpente interni æſtus indicio ſe proderet. Sed & fuligines ex iſto incendio ſurſum in cerebrum perlatæ rationis uſum perturbabant. Quod quemadmodum fiat, quantumvis Philoſophi rixentur inter ſeſe, certum tamen experientiæ ſuffragio eſt, fontem recti judicii cor eſſe. Et prout exhalantur ex eo accommodati ad ſanum temperamentum capitis, aut ei adverſarii vapores, ita delirare hominem, aut ſapere. Tunc igitur iſtiuſmodi caliginum incommodo in cerebrum appulſu ſubinde perculſus æger laborare ſe vi ſæva mali Dæmonis Magorum artibus immiſſa judicabat. Ac vulgus quidem ad talia credulum crimen ejus maleficii impingebat Muzalonibus; quaſi qui non contenti dignitatibus conceſſis, ad majores, quibus inhiabant, viam ſibi eo ſcelere ſternerent. Ægro autem ſuſpectus quivis erat, quem quomodocumque inſimulari præſtigiarum audiret. Quare ſtatim ad primos ſuſurros vel temere deferentium, obvii paſſim quique comprehendebantur. Quo animadverſo qui aliquem oderant certam eam inibant rationem ejus male mulctandi, ut jam delatio magiæ, indicium eſſet iræ injuſtæ pœnas per calumniam de inimico repetentis. Perlata autem ad Imperatorem accuſatione (non erat enim liberum ei diſſimulare quod ejus generis auditum fuerat) ſtatim is turbatus, & æſtuans tamquam non in alium quam in ſeſe qui deferebatur noxias artes intendiſſet, diſquiri de re jubebat. Elabendi autem e judicio, atque innocentiæ probandæ una erat ratio, non in calculis judicum, aut laudibus teſtium, aut jurejurando dato, aut vitæ prius inculpate actæ ſuffragio ſita, ſed in innoxia pertractatione ferri candentis, quod, Sanctum, vocabant. Hujus purgationis hic ritus erat. qui ſe ad illam offerret triduo prius jejunio, & oratione ſe parabat, cuſtoditus interim & manu velo involuta, cui ſigillum eſſet regium impreſſum, ne quis eam unctionibus adverſus ignis ſenſum roborantibus muniret. Tum productus in medium audacter arripiebat ignitum globum nuda manu, & eum per tria conclavis ſpatia portabat. Vidit qui hæc ſcribit in ætatem jam tum puberem adultus, quoſdam iſti examini ſubjectos citra ullam defunctos noxam candentis metalli tactu, mirantibus qui aderant, illæſos, integroſque recedere. Cum autem per id tempus non raro ſoleret Imperator viris haud nobilibus præmii loco, vel gratiæ nobiliſſimarum Virginum conjugia decernere, inter alia ejus generis exempla cuidam adoleſcenti e regiis Ephebis Balanidiotæ nomine, Theodoram Marthæ filiam ſororis Palæologi, e magno domeſtico Tarchaniota genitam, deſponderi juſſit. Celebrata conſenſu partium mandato Principis, rite ſponſalia ſunt, & aliquanto inde ſpatio is Juvenis ſponſi fiducia ædes Puellæ frequentaverat: Cum ecce neſcio qua repentina mutatione Imperator, jure ac pactis abſoluta poteſtate ſuſque deque habere juſſis, inopinatiſſime imperat: Tarchaniotæ Magni Domeſtici filiam viro nobili Baſilio Caballarii filio nubere. In magnæ loco gratiæ id Baſilius habuit, & pro ſe rem urgebat. Fœminis matri, filiæque, caritate ſponſi prioris illigatis, & indecorum arbitrantibus reſilire a conventis, ac fidem fallere, negotium omnino non placebat: Quare apud illas gratia carebat intruſus Procus. Tamen incumbente iteratis juſſis in idem Principe, volentibus nolentibus matre filiaque, nuptiæ palam ac ſplendide celebratæ ſunt. At multis inde diebus nuptialis conjugum congreſſus haudquaquam ſequebatur. Cujus rei forte cogni-

Edit. Rom. pag. 18.

te percontatus ex Baſilio cauſam Imperator, A ab eo primum eludebatur ambiguis reſponſis: tandem inſtans efficacius, audivit: nodum Veneris magico maleficio novis ſponſis injectum. Hac mentione præſtigiarum in familiares ſuſpiciones revolutus Princeps, & ſe quoque ipſum infernis artibus appetitum autumans ab eodem indicati faſcini auctore; vehementer excanduit, extrema experiri quæque certus ad artificem veneficii noſcendum. Saccus expeditur illico ſtramentitius: & in eum anus miſera nobiliſſima Matrona nuda conjicitur cum felibus, qui videlicet acubus immiſſis per textum tegetis compuncti, unguibus vetulam diſcerperent. Ea immani quæſtione ſperabatur elicienda mulieri vera confeſſio. Nihil tamen aliud expreſſum, niſi ſe haud conſciam talis ſceleris: cæterum Virginem ſponſi prioris neceſſitudine devinctam B a ſecundo abhorrere. Hæc audiens non ultra ſævire Imperator voluit, ſibi metuens ab exercitata, ut ſuſpicabatur, diris incantationibus anu, ne vim maleficam in ipſum verteret, ſi amplius irritaretur; ſeu veritus ne Paleologus tam atrocem ſororis injuriam defectione ulciſceretur. Atque hoc quidem ut præverteret, miſſo, ut diximus Chadeno, redactum in ordinem Palæologum, & vinctum ad ſeſe curavit adduci: ſpecie quidem ut Veneficii cauſam diceret; revera, quod indicavi, ne is audita contumelia Germanæ, ad rebellandum induceretur. Id enim patuit ex eo, quod Imperator eum paulo poſt eductum carcere, non ſolum venia donavit, & in C integrum reſtituit; ſed & ſuis rebus ob morbum ex quo periclitabatur, metuens, proprios ei liberos commendavit, gratiam in eum ſuam memorans ea indulgentia teſtatam, qua ipſum ob vetera utique crimina pœna dignum, benigno affectu miſerans, nulli atroci, & immedicabili ſupplicio ſubjeciſſet.

Edit. Rom. pag. 19.

A εὐγενῶν τε ὄντι, ἐξεδίδου τοῦ γένους ἔχουσαν τὸ ῥινηθεῖσαν. ὁ δ' ἐν εὐεργεσίας μέρει, δέχεται ἀσμένως τὸ δωρηθὲν, καὶ κατεπείγει τοὺς γάμους. τῇ μέντοι γε γυναικὶ πρὸς τὸ πρῶτον ῥεπούσαις συνάλλαγμα, προκατειλημμέναις ἄτιμον ἐχούσαις τὸ μεταβαίνειν, ἀπόστοργος ὁ νυμφίος ἦν. πῶς δὲ, ὁ γὰρ κρατῶν προσέταττεν, ἑκουσῶν ἀκουσῶν ἐκείνων, τὰ νομιζόμενα ἐτελεῖτο. καὶ περιφανῶς οἱ ὑμέναιοι ᾔδοντο. ἀλλ' ὁ νυμφίος ἐφ' ἡμέραις οὐκ ἐπλήρου τῇ κόρῃ τὰ τῶν ἀνδρῶν, καὶ πυνθανομένου τοῦ βασιλέως ὅπως τοῦτο γένοιτο; ὁ δὲ, πρῶτον μὲν, ὑπεσκίαζε τὸ ἀπόλογον, ὡς μὴ θέλων ἀνακαλύπτειν δῆθεν. εἶθ' ὡς καὶ δραστικώτερον ἐνεχειρεῖτο, μαγγανείας τὸ B ἐμποδὼν ἔλεγε. καὶ εὐθὺς ὑποψία περὶ ἑαυτοῦ τοῦ κρατοῦντος, καὶ θυμὸς πολλὰ δεινὸς, καὶ οὐδὲν ὑφεῖναι δοκεῖν εἰ μὴ ὁμολογοῖτο ἡ μαγγανεία. εὐθὺς οὖν σάκκος ἀχυρμιᾶς, καὶ γυμνὴ σώματα γαλαῖς, ἡ εὐγενὴς γραῦς ἐντὸς συναπείληπτο. ὧν λύγοις ἔξωθεν μυωπιζομένων, ταῖς τῶν ὀνύχων ἀκμαῖς, ἐπεπόνατο ἡ πάσχουσα. ἐφ' ᾧ ἀναγκαζομένην, καὶ ἄκουσαν ἐξειπεῖν τὸ ἀπόρρητον. ἀλλ' οὐκ ἦν πλέον παρ' ἐκείνης ἀκούειν ἢ τὸ μὴ συνειδέναι τι τοιοῦτον ἑαυτῇ πραξάσῃ, καὶ ὡς οὐκ οἶδ' εἰ ὁ νυμφίος μεμίσηται τῇ παιδὶ ἄλλῳ τῷ πρότερον κατηγγυημένῃ. Ὁ μέντοιγε βασιλεὺς ἔτι πρὸς τὴν ὑποψίαν καὶ ἔτι ἀμετάθετον ἔχων ὡς ἐκείνην μαγγανείαις εἰθισμένην, εἰκὸς καὶ κατ' αὐτοῦ C τολμῆσαι τοιούτοις χρήσασθαι συνυποπτευόμενος, καὶ τὸν ἀδελφὸν ὑπ' αὐτῇ τραφέντος καὶ στεργομένου. εἶτα μὴν καὶ εἰς ἔννοιαν ἐλθὼν, μή πως τῶν πραχθέντων ὡς εἰκὸς ἀκουσθέντων ὁ Παλαιολόγος ὑβρισπαθήσας ὡς ἀδελφὸς, πρὸς νεωτερισμὸν ἀποκλίνοιεν, οὕτως ἔχων, πέμψας καὶ τῆς ἡγεμονίας ἐκεῖνον παραλύσας, ἀνάγει δέσμιον. τῷ μὲν δοκεῖν, περὶ τοῦ τῆς μαγγανείας ἐγκλήματος ἀπολογησόμενον. τῇ δ' ἀληθείᾳ, πρόσχημα ἦν τὸ πραχθὲν δειλίας, τοῦ μή τι νεωτερίσαι ἀκούσαντα. Τὸ δ' ἦν δῆλον, ἐκ τοῦ μὴ ὅπως μετ' ὀλίγον τῆς εἱρκτῆς ἐκεῖνον ἐς αὖθις ἀνακαλεῖσθαι, καὶ συμπαθεῖν, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτῷ καὶ τοῖς αὐτοῦ πράγμασι δεδοικότα διὰ τὴν νόσον, ἀνάδοχον ἀξιοῦν εἶναι τῷ γένει, καὶ ἀπομνημονεύειν τὴν χάριν αὐτῷ ἐν τούτοις. ὅτι παθεῖν κακῶς ἄξιον ὄντα διὰ τὰ φθάσαντα, οὐδὲν ἐκεῖνον ἐκ συμπαθείας ἀνήκεστον ἔδρασε.

CAPUT XIII.

Mors Theodori Auguſti, & ipſius dum viveret res præclare geſtæ.

EOdem porro anno in autumnum vergente D moritur Imperator, pupillos relinquens quatuor liberos, tres fœminas, & novennem unum marem Avo cognominem Joannem. Nam Filiæ priores collocatæ dudum fuerant in matrimonium, una quidem Conſtantino Techo Bulgarorum Principi; altera vero Nicephoro Michaelis Deſpotæ Occidentis Filio. Nec plane improviſus accidit hic caſus; quippe prænunciatus cæleſti portento. Etenim ſol defecerat, ad horam tertiam ſextæ Diei, & denſæ tenebræ cuncta comprehenderant; adeo ut apparerent ſtellæ per cœlum. Ita præripitur acerba morte, vir regie natus & nutritus, regie quoque educatus & edoctus. Patri non ille quidem ſimilis in profunda conſummataque prudentia dictorum pariter & actorum; neque in immutabili conſtantia ſemel recte decretorum, cæterum ex Avo habens celerem ad omnia, excelſum ac magnum, belloque acrem animum: ex Matre vero beneficentiſſimam naturam, quæ ambabus manibus dona in ſubditos effunderet, nullo mœrore largiſſime; imo effundere gauderet. Studioſiſſimus in pri-

ΤΟῦ δ' αὐτοῦ χρόνου πρὸς τὸ φθινοπωρινὸν ἀποκλίνοντος, ἐπὶ τέτρασι παισὶ μεταλλάττει τὸν βίον ὁ κρατῶν. τρισὶ μὲν θηλυτέραις, ἑνὶ δ' ἐννεαέτει ἄρρενι, παππωνυμοῦντι τῷ Ἰωάννῃ. αἱ γὰρ πρῶται τῶν θυγατέρων, ἡ μὲν, τῷ Βουλγαρίας ἄρχοντι Κωνσταντίνῳ τῷ Τείχῳ, ἡ δὲ, τῷ τῆς δυτικῆς Δεσπότου Μιχαὴλ παιδὶ Νικηφόρῳ, πρὸς γάμον ἔφθασαν ἐκδοθῆναι. ὃ δὴ καὶ προεσήμανέ τι σημεῖον. Ἥλιος γὰρ ἐκλελοίπει, ἐφ' ὥραν τρίτην τῆς ἕκτης ἡμέρας, καὶ βαθὺ σκότος τὸ πᾶν κατειλήφει, ὥστε καὶ ἄστρα φανῆναι κατ' οὐρανόν. καὶ δὴ ἁρπάζεται καὶ πρὸ ὥρας ἀνὴρ βασιλικῶς μὲν καὶ γεννηθεὶς καὶ τραφεὶς, βασιλικῶς δ' ἀναχθεὶς καὶ παιδευθεὶς, κἂν εἰ τῷ πατρὶ οὐ προσεῴκει τὸ βαθύτερον καὶ συνετὸν, πρὸς ὅτι λέξοι καὶ πράξοι, καὶ τὸ τῆς γνώμης στερρὸν τε καὶ ἀμετάθετον. ἀλλ' οὖν, ἐκ πάππου μὲν ἔχων τὸ ἐς πᾶν τ' ὀξὺ καὶ μεγαλόφρον καὶ ἀρεικὸν, ἐκ δὲ μητρὸς, τὸ φιλοδωρότατον, ὡς

Digitized by Google

ὅλαις χερσὶ τοῖς ὑπηκόοις τὰ χρήματα ἐξαντλεῖν, καὶ ἐξαντλοῦντα, οὐχ ὅπως ἀνιᾶσθαι, ἀλλὰ καὶ χαίρειν. φιλολογώτατος δ' ἐς τὰ μάλιστα ὤν, καὶ πᾶσι μὲν λογικοῖς εὐεργετικῶς προσφερόμενος, οὐχ ἧττον δὲ καὶ αὐτὸς λογικῇ παιδείᾳ προσεσχηκώς, οὐ μᾶλλον ἐκ μαθήσεως ἢ φύσεως τὴν περὶ τὸ γράφειν δύναμιν ἔχων, ὡς καὶ πολλὰ ἐπιρρύδην ἐκτιθέναι, εἰ μόνον ὁρμήσειεν. ἤδει γὰρ, ἵνα σιωπῶ τὰ πλεῖστα, εἰ περιφανὴς ἁγίου ἐφεστήκει μνήμη, οὐδὲν προσθέντα, οὐχ ὅπως μακρὸν τῶν πραγμάτων ἀποθέντα, ἑνὸς τῶν τοῦ κλήρου σχολαιότερον τὸν προκαταρκτικὸν τοῦ ὄρθρου μονολογοῦντος ἑξάψαλμον κανόνα πλακῆναι, τῷ μνημονευομένῳ ἐς ὅτι μάλιστα ἄριστον. ὥστε καὶ παμπληθὲς ἐκινδύνευεν εὐεργετεῖσθαι, μὴ ὅτι τοὺς ψάλλοντας, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τῶν ὕμνων ἀκροωμένους, κἂν τῶν προκοιτώντων ἦν τις, κἂν τῶν ὁπλοφόρων καὶ σωματοφυλακούντων τῷ βασιλεῖ, κἂν ἄλλως ὑπηρετοίη τοῖς βασιλείοις, κἂν ἄλλως ἄλλοθεν ἐπελθών. Πᾶσι γὰρ ἐξ ἴσου τὸ βασιλικὸν ἀνεξαντλήτως ἐχεῖτο ἔλεος, στρατιώταις δὲ μᾶλλον, καὶ οἷς ὁ λόγος τὸ σπούδασμα ἦν. οὐ γὰρ ἦν ἡμέρα, οὐ νύξ, οὐ καιρὸς δυσθυμίας, οὐχ ὥρα χαρᾶς, οὐκ ἀνατέλλων ἥλιος, οὐ δυόμενος, ὅτε τις εὐεργεσίας δίχα τὸν ἄνακτα, ἢ ἐκεῖνος πάσχων, ἢ ἄλλων τὰ ἴσα πασχόντων ὁρᾷν ἢ καὶ ἀκούειν εἶχε. τοιοῦτος δὲ ὤν, βαρὺς ἔδοξε τοῖς ἐν τέλει, ὅτι οὐ κατ' εὐγένειαν καὶ κῆδος βασιλικὸν, ἀλλὰ ἀριστίνδην τοὺς ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἐκλεγόμενος τοῖς προσήκουσιν ἐσέμνυνεν ἀξιώμασιν. οἷς δὲ συνέβαινε προσγενέσιν εἶναι, καὶ οἱ πρὸς αἵματος, ἀρκεῖν ἔκρινε τὸ τοιοῦτον, καὶ ἱκανὸν εἰς λόγον σεμνώματος, τὸ δὲ ἦν εἰ σκοποίη τις, ἀρετὴν ὀφείλοντος ἄρχοντος καὶ παρακαλοῦντος πρὸς εὐδοκίμησιν τὸ ὑπήκοον. οὐ γὰρ βλακείας χάριν, ἀλλ' ἀριστείας καὶ τοῦ καλῶς ἄγεσθαί τε πρὸς ἐκείνους καὶ ἄγειν ἄλλους τὰς βασιλικὰς φιλοτιμίας ἔκρινεν διανέμεσθαι, καὶ τὸ φοβερὸν προσῆν, ὡς ἑτοίμως καὶ τοὺς ἄλλως, ἢ ὡς ἔδει ποιοῦντας κολάζεσθαι, καὶ τοὺς κατορθοῦντας εὐεργετεῖσθαι. οὐ γὰρ μικρὸν τὸ τοῦ μεγιστᾶνος σφάλμα, οὐ μὴν ἔμπαλιν τὸ κατόρθωμα. ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν ἐκτομίου πάθει προσέοικεν, ὡς τῇ τοῦ μορίου ἀφαιρέσει, μέγαν ἔχοντος λόγον τῇ φύσει πάντα συμπαρασπᾶσθαι, καὶ παρατρέπεσθαι. Τὸ δὲ κατόρθωμα, τῷ τοῦ κύκλου κέντρῳ, παμπόλλην ἀσφάλειαν τῇ περιφερείᾳ προσνέμοντι, εἰ κατὰ χώραν ἐκεῖνο μένει. καὶ πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλε τὴν ἀρχὴν διοικεῖν κατὰ τὸ προσῆκον, ὅς τις ὑπὸ τοιῷδε πατρὶ, μηδ' ὄνομα βασιλείας ἔχων, ὢν ἐξ ἐκείνου καὶ μόνος, ὅμως ἀγελαρχεῖν ἀσφαλῶς προὐδιδάσκετο.

mis litterarum ; & litteratos amplecti beneficiis ſolitus : Meditationi quin etiam optimarum Artium intentus ; & non magis Inſtitutione, quam indole magnam eleganter ſcribendi facultatem aſſecutus, ut multa diſerte componeret quoties tanti duceret in id incumbere. Cujus rei documentum (multa ſimilia reticens) unicam proferam. Ubi ſolemnius Sancti cujuſpiam Feſtum illuxerat, non alia adhibita præparatione quam avocatione mentis a negotiis ; uno modo Clericorum ſedatius diſtinctiuſque pronunciante Senarium Pſalmorum qui præmitti conſueverunt matutino cantu i. elogium Beati, quod vocant *Canonem*, ex tempore pangebat ; ei cujus memoria celebrabatur laudes quam ſcitiſſime contexens ornatiſſimo præconio ; quod tam liberali largitione cumulabat, ut ſpargere paſſim in quoſvis, ac pene projicere dona videretur. adeo non Pſallentes, non dantes operam canentibus, indonatos relinquebat ; ſeu quis in Excubitorum ordine, ſeu in ſatellitum & corporis cuſtodum munere, ſeu alio quopiam aulico miniſterio Imperatori appareret ; ſive etiam aliunde aliquis eo forte veniens tunc occurreret ; in omnes ex æquo regiam beneficentiam extendebat : milites præſertim & litterarum ſtudioſos. non enim nox, non dies, non tempus moleſtum, non hora lætior, non oriens ſol, non occidens ipſum vacantem a benefaciendo reperiret. Videres audireſque circa eum ſemper aut qui munus acciperent, aut qui accepto recederent : qui non fruſtra peterent, qui nacti quod voluerant, gratias agerent. Atque hic tamen talis cum eſſet Imperator gravis erat Primoribus Procerum, idcirco quod in demandandis Præfecturis non Patricii generis aut neceſſitudinis cum principali domo rationem haberet ; ſed quemque viritim ex propria præſtantia veriſque dotibus æſtimans, admovebat rei gerendæ ad quam aptus erat, ac meritis dignitatibus ornabat. Cognatis vero ac conſanguineis ſuis cenſebat ſufficere debere iſtum Natalium honorem, & ſuam ſortem ac claritudinem proſapiæ, abunde magnæ dignitatis loco ducere. Id autem & judicium & factum erat (ſi quis recte conſideraret) Principis virtutem promoventis, & provocantis ſubditos ad ſtudium omnis veræ laudis. Non enim auctoramenta inertiæ, ſed vel ſtadia vel præmia heroicæ virtutis, illuſtres eſſe Magiſtratus ; quos ita, & illis demum, debere committi decernebat qui & ſe præclare ipſos in iis genere, & alios commode ſalubriterque poſſe gubernare judicentur. Inerat ejus moribus & terrificum quid ; vultu ſermoneque declarantibus haud impune laturos qui aliter ac oporteret agerent : uti & e contrario, qui prout par erat officio fungerentur nequaquam mercede caſituros. Ingentis enim utramvis in partem omnino momenti eſt hominis in Civitate Primarii recte aut ſecus factum, prava ſiquidem vita & mala facinora Nobilium, par vitium Reipublicæ important ac virilium exectio humano corpori, quod inde univerſum debilitatur, enerveque fit ac flaccidum. Contra virtus & actio laudabilis principum virorum, ſimilis eſt centro Circuli, quo recte conſtante, ac ſitum immobiliter obtinente proprium, ſtatus orbis ac circumferentiæ totius fixus ac firmus permanet. Enimvero quid ni ſperari debuit tanta conſiliorum ſapientia uſurum, moderateque ac utiliter præfuturum rebus illum Principem, qui rudimentum imperandi ſub tali tantoque juſti regiminis Magiſtro, Patre optimo, poſuerit a quo unicus licet & adultus filius in privatæ ſortis humilitate relictus, excluſuſque conſortio ac nomine Imperii, accurate otioſeque præexercitatus eſt in omnibus meditamentis artis ſpiſſæ ac multiplicis homines regendi.

Edit. Rom. pag. 20. — *pag. 21.*

Digitized by Google

CAPUT XIV.

Ut Laſcaris a Patre Joanne ad Imperium eruditus fuerit.

HUic aliquando venatum egreſſo cum veſte auro texta, indeque domum redeunti, occurrit forte Pater, & eum ſe demiſſiſſime venerantem nec aſpectu dignatus, velut inobſervatum præteriit; moxque ab adeunte contemptim ſe avertit. Rapuit id frigus, nec male ratiocinatus, prudens filius in argumentum haud dubium paternæ in ſe iræ, unde poſtquam æſtuaſſet aliquandiu, & ſevere ſecum inquirens cauſam offenſionis fruſtra in ſua conſcientia quæſiiſſet, privatim Patrem convenit ſane ſolicitus, nec metu vacuus. quem ille ſtatim iis intuens oculis qui quamdam indignationem præſeferrent, exprobravit illi cultus iſtius ac veſtitus inſolentiam tali occaſione intempeſtivi. *Nam quid*, ait, *Tibi conſcius es perfeciſſe te in Romanorum commodum, ut inde tibi licentiam partam putes abutendi opibus illorum in tuas remiſſiones ad privatum dumtaxat tui animi fructum, non vero ad ullam pertinentes utilitatem publicam? An neſcis iſtas auro inſignes & ſericas veſtes ſanguinem eſſe Romanorum? quibus idcirco in eorum tantum commoda utendum eſt; cum res ipſorum ſint. Quæres forte, quando & quomodo illæ in ipſorum bonum uſurpentur? Tunc videlicet quando admiſſa exterarum gentium Legatione Romani Populi opes oſtentari in cultu & ornatu Principis, publici honoris intereſt. Divitiæ ſiquidem Regum, divitiæ ſubditorum reputantur. extra quam cauſam publica inſignia Majeſtatis ad privatas etiam relaxationes adhibere, id vero ſit Dominum ſe monſtrare non Principem; & quaſi ſervitutem indicere civibus; qui cum liberos ſe putent, & haberi velint, iſta veſtium odioſa ſuperbia ſe ſe velut in mancipiorum ordinem redigi deteſtantes indignanteſque conquerentur. Num jam igitur intelligis, iſta levitate traducti ad venatorium regii ornatus, quantum flagitii conſciveris?* Iſtiuſmodi monitis, hac inſtitutione tam ſevera hæres Imperii a Patre optimo ad moderatam & popularem Principatus adminiſtrationem informabatur.

A Ὃς ἐπεί ποτε τὸ χρυσοφορῶν ἐξῄει εἰς κυνήγιον, ὑπέστρεφε μὲν ἐκεῖνος ἐκεῖθεν, συναντᾷ δέ, κατὰ τὸ προστυχὸν τῷ πατρί. καὶ δὴ προσκυνήσαντι οἱ, μὴ βλέπειν ἐκεῖνος μηδὲ προσέχειν προσεποιεῖτο, καὶ προσιόντος ἠμέλει. ὃ δὴ καὶ συμβαῖνον ὀργῆς πρὸς αὐτὸν παράδοξον σημεῖον, ὅπερ καὶ ἀληθὲς ἦν ἔδοξεν. ἔνθεν ἀλύων καὶ ὅτι ἁμάρτοι ἀγνοούμενος τὸ ζητεῖν, πρόσεισιν οὐ μάλα θαρρούντως τῷ πατρὶ κατ' ἰδίαν. ὁ δ' ἰδὼν ἀήθως καὶ ἀλαστήσας πρὸς ἐκεῖνον οἷον, τῆς τῶν ἀμπεχόνης ἀκαιρείαν ὠνείδιζε. καὶ τί καλὸν συνειδὼς ἑαυτῷ δράσας Ῥωμαίους, ἔφη, τὰ ἐκείνων ἐκχέεις ἐν διατριβαῖς, μηδὲν τὸ ἀναγκαῖον ἐχούσαις; B ἢ γὰρ οὐκ οἶδας φησὶν αἵματα εἶναι Ῥωμαίων, τὰ χρυσόσημα ταῦτα καὶ σηρικά, οἷς ὑπὲρ ἐκείνων ἔδει χρῆσθαι ἐκείνων γε οὖσι; ζητεῖς δὲ μαθεῖν καὶ ὑπὲρ ἐκείνων πότε, ὅτε δηλαδὴ ἐπιστᾶσι πρέσβεσιν ἐξ ἀλλοδαπῆς, τὸν ἐκείνων πλοῦτον λαμπρυνόμενοι δηλοῦν ἔχοιμεν. ὁ γὰρ βασιλέων πλοῦτος, πλοῦτος τῶν ὑπηκόων λογίζεται, παρ' ἣν αἰτίαν καὶ τὸ εἰς δουλείαν καθυπείκειν ἑτέροις σφίσιν οὕτως ἔχουσι καὶ λίαν ἐπώμοτον, οἷς σὺ διαχεῶς χρώμενος, οὐ λογίζῃ τὸ πλημμελὲς ὁπόσον. οὕτω καὶ ἐπὶ τούτοις ὁ εἰς βασιλείαν ἀναχθησόμενος ἐπαιδεύετο.

CAPUT XV.

Ut Protoveſtiarius Muzalon pueri Principis Joannis tutelam ſuſceperit.

Edit. Rom. pag. 22.

HOc porro nunc mortuo, palam vulgatum eſt: Protoveſtiarium tutorem pueri Principis a Patre Imperatore declaratum, eo tempore quo morti proximus Monachi habitum induit. Sane ſuccedenti in Imperium huic puerulo Joanni ea ætate, cui nec ad providendum ſibi ratio, neque ad ſe tuendum vires ſuppeterent, opus omnino erat idoneo præſidio, ne quid improviſum pateretur. Multorum quippe ipſi clam inſidiantium infeſta odia imminebant in occaſionem ei nocendi: qui ſane, ſi quis motus rerum vel leviſſimus exiſteret, quo aliqua modo quidpiam novandi opportunitas daretur, avide illam capturos, & vel extrema quæque ſtrenue auſuros apparebat. Quare illum in munitiſſimam arcem ad Hermum Magneſiæ ſubmovendum cenſuerunt, addito idoneo comitatu, & ſolita regiæ familiæ, ac Palatini miniſterii frequentia, ſtudioſe delecta ex fidis viris & ad invigilandum ſaluti Pupilli Principis gnavis, & acribus. Cæterum Optimates, ſive qui in uſu honorum, & functione Magiſtratuum perſtabant; ſive qui varie diſper-

C Τότε δὲ θανόντος ἐκείνου, ἐπεὶ καὶ ὁ Πρωτοβεστιάριος Μουζάλων τὴν ἐπιτροπείαν τοῦ ἀφήλικος βασιλέως ἔχειν ἠγγέλλετο παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως τὸν μοναχὸν ὑπελθόντος, τῷ μὲν μειρακίσκῳ ἐκείνῳ ἄνακτι Ἰωάννῃ οὐχ οἵῳ τ' ὄντι διὰ τὴν ἡλικίαν τὸ ἀσφαλὲς περιποιεῖν ἑαυτῷ, προνοίας ἔδει πάντως τοῦ μή τι παθεῖν ἀπροόπτως, πολλῶν ὄντων τῶν ἐπιβουλευόντων, κἄν τι μικρὸν κινηθείη, ἀδεῶς δρασειόντων τὰ μέγιστα. Διὸ καὶ τῷ κατὰ τὸν Ἕρμον τῆς Μαγνησίας φρουρίῳ, ἐκεῖνον φέροντες ἐγκατέστησαν, συχνοὺς τοὺς ὀπαδοὺς ἐπὶ βασιλικαῖς D ὑπηρεσίαις τάξαντες. οἱ δὲ μεγιστᾶνες, οἱ μὲν ἐν ταῖς τιμαῖς ἔτι μένοντες, οἱ δὲ καὶ τῆς ὅποι ποτὲ γῆς ἀκηδεῖς ἐμμένοντες, ἐξ ὀργῆς γονέων ἐξαλλόμενοι, τῶν μὲν πραγμάτων ἐλευθέρως εἶχον. τῆς δὲ γλώσσης οὔπω θαρροῦντες, οἱ γὰρ Μουζάλωνες ἐπεστήκεισαν, ἐβυσσοδόμευον τὰς ὀργάς, καὶ πάντες προσεποιοῦντο πρὸς ἐκείνους τὸ εὐπειθές, ὡς ὑπὸ βασιλεῖ δῆθεν πλοῦντες τῷ μειρακίσκῳ, εἰ καὶ ὀδὰξ οἱ παθόντες παρὰ τοῦ

πατρὸς

Digitized by Google

πατρὸς φαγόντος τὰς τῆς ὀργῆς ὄμφακας, καὶ κόνδυ πικρίας ἐκείνους ποτίσαντος, αἱμωδιᾷν ὠρέγοντο τὸν υἱόν. πλὴν, καὶ οὕτως ἔχοντες δυσμενείας, οἱ μὲν τῷ ἐπιτροπευομένῳ καὶ νέῳ, οἱ δὲ τοῖς ἐφεστηκόσι, παθόντες μέντοι καὶ ἐξ ἐκείνων τὸ πρὶν, οὐ μὴν δ' ἀλλ' οὐδ' ἡ νέμεσις ἠρεμεῖν εἴα οὕτω παρὰ τὸ εἰκὸς τιμηθέντων μὴ δυσμαίνοντας κακουργεῖν, τῷ πρὸς ἐκείνους πάντας φόβῳ συγκατεκλίνοντο. τότε δ' ὁ πρῶτος τῶν Μουζαλώνων, ὃ καὶ τῷ τοῦ Πρωτοβεστιαρίου τετίμητο ἀξιώματι, ὁρῶν τὸν φθόνον πολὺν καὶ δεινὸν ὑφέρποντα, καὶ ὡς βασιλειᾷν παρὰ πολλῶν ὑποπτεύοιτο, κἀντεῦθεν τὸν μέγαν κίνδυνον ὑφορώμενος, ἄγαν συνετὸς ὢν, πείρᾳ τὸ στράτευμα δοκιμάσαι, ἅμα δὲ καὶ τοὺς μεγιστᾶνας γνωρίσαι ὅπως ἔχοιεν ἐκείνῳ διαθέσεως, πολλὰ πρότερον ὑποταγῆς καὶ δουλείας σύμβολα πρὸς τὸν ἀφήλικα δεσπότην σπουδάζων οἷς λέγοι καὶ πράττοι ἐνδείκνυσθαι. Τότε τοίνυν συγκαλεσάμενος ὅσον ἦν τὸ τῆς γερουσίας, καὶ ὅσον τοῦ βασιλείου γένους ὅσον τε τῶν ἀρχόντων, καὶ ὅσον τῆς στρατιωτικῆς τάξεως, παρόντων ἐκεῖσε καὶ τῶν τοῦ προπάππου τοῦ βασιλέως Λασκάρι αὐταδέλφων, ὃς δὴ καὶ οὗτος τὸ πάλαι βασιλείας διέπρεψε διαδήματι, καὶ τὰ τῆς Ῥωμαΐδος πράγματα συγχυθέντα, ὡς εἶχεν ἀνεκαλεῖτο· οὐ δὲ συχνῶν ἐκεῖθεν ἀπόντων. ὁ Στρατηγόπουλος δ' οὗτοι ἦσαν καὶ ὁ Φιλῆς καὶ παντὸς ἄλλου μεγιστᾶνος συμπληροῦντος τὸν σύλλογον ἐφ' ὑψηλοῦ στὰς, ἂν ἅμα οἵ τε πρῶτοι ἀκούοιεν καὶ οἱ ὕστατοι, ἔλεγε τάδε.

A ſi, indeque male animati erga exilii auctores, hac converſione rerum proſilierant ex angulis, libere jam agere illi quidem audebant, continebant tamen linguas, & metu invigilantium acriter, & quaſi e ſpecula ſuſurros omnes aure anxia captantium Muzalonum, taciti ringebantur, ira odioque penitus conditis, & ſimulatione obſequii velatis. præſeferebant enim parere ſe ipſis velle, ut vicem gerentibus Imperatoris parvuli, cui etiam per Miniſtros, & Vicarios imperanti libenter obtemperarent. Hæc in ſpeciem oſtentabantur, interim dum ii præſertim qui nupero principatu paſſi adverſa fuerant, mordicus in propoſito contrario hærebant, ulciſcendi videlicet in filii caput acceptas a Patre injurias, ac vehementer optabant efficere, ut Joanni filio dentes obſtupeſcerent, B ex eo quod Theodorus Pater ejus uvam acerbam iræ immitis, & ipſe mandiſſet, & expreſſum ex ea ſucci amari poculum ipſis propinaſſet. hujus generis infeſtis ſenſibus, atque affectibus arcano paſſim gliſcentibus, partim in adoleſcentulum Principem paterna laborantem invidia, partim in potentes rerum, ut quiſque ab iis alias ſe aliud quam quod optaſſet, paſſum meminerat, pronum judicatu eſt: haudquaquam temperaturam a conatu lædendi, nocendique capitibus exoſis multitudinem iratam, *Edit. Rom. pag. 551.* niſi metus potentiæ armatæ conſcium ſibi exiguarum virium furorem privatum coerceret. Neque hic tam ſuſpectus, & minax tumor rerum quorſum tandem erumperet non verebatur Muzalonum natu maximus, Protoveſtiarii eminens dignitate. Ergo is homo nec hebes, nec incautus, perſpecta non dubiis ſignis invidia contra ſe ingenti, cognitoque, tacitis ſuſpicionibus multorum deſignari ſe, ac reum agi affectati per ſcelus imperii; indeque quantum ſuo capiti periculum impenderet, prudenter æſtimans, ſapienti conſilio decrevit experimentum capere voluntatis, ſtudiique militum erga ſe explorareque; quemadmodum in ſe affecti Optimates eſſent. Igitur multis prius documentis palam exquiſiti affectus, fidei, ac venerationis erga impuberem Auguſtum editis dicto, factoque, ex quibus omnes intelligerent ſe ab omni cogitatione inſidiandi capiti, aut Majeſtati ejus eſſe quam alieniſſimum, convocavit quotquot aderant Senatores, Principeſque univerſos regii ſanguinis; quantumque Magiſtratuum, quantum ex militari ordine cogi ex propinquo potuit. Convenerunt quoque in eum Cœtum Fratres Proavi Imperatoris, Laſcaris, qui & ipſe olim magnam ſibi laudem peperit Imperii præclare adminiſtrati, Rem Romanam ex afflicta, & retro lapſa in multo meliorem revocans ſtatum. ne cæci quidem abfuere Strategopulus, & Philes, concurrentibus pro ſe quoque Magnatibus ſimiliter cæteris, quibus cunctis conſeſſu ſpecioſo, ac venerabili conventum ornantibus apparuit ſtans in loco ſuperiori Protoveſtiarius, unde conſpici pariter ab omnibus, & a primis non minus quam ab ultimis audiri poſſet, ſtatimque in hunc modum loqui cœpit.

CAPUT XVI.

Concio Protoveſtiarii Muzalonis.

ΤΟ μὲν τὰ ἡμέτερα ἀρχῆθεν πρὸς ὑμᾶς ἀρτίως συνιστάτειν, εὐγενεῖς ἄνδρες καὶ σύντροφοι, περιττὸν οἶμαι δοκεῖ καὶ τοῦ παρόντος ἔξω καιροῦ. ἀνάγκη γὰρ ἐπείγει, ταῦτα παρέντας, τὰ κατὰ πόδας διεξιέναι. τέως δ' οὖν μόνον οὐ γεννηθέντες ἐν τοῖς βασιλείοις, ὑπὸ πατρὶ ὑπηρετοῦντι κἀκείνῳ τοῖς βασιλεῦσιν, ἐτράφημεν, καὶ προσληφθέντες ἀνήχθημεν παιδευόμενοι ὑπὸ τοῦ μακαρίτου βασιλέως ἡμῶν, ὑφηγεμονεύοντος τῷ πατρὶ, καὶ ὡς πιστῶς ὑπηρετοῖμεν προκείμενοι, ἐφ' οἷς ἂν καὶ προστάττοι ἀγάπην φόβῳ μιγνῦντες, πάντες ἂν μαρτυρήσοιτε. οὐ γὰρ ἦν ἡμᾶς ἄλλό τι τρέπεσθαι, ἢ καθυπουργεῖν ἀδόλως τῷ κυριεύοντι, κἂν ἴσως τὸ εὐδοκιμεῖν οὐκ ἦν ἐφ' οἷς προθυμούμεθα. πίστιν δὲ μετὰ προθυμίας κἂν

C *Res noſtras a principio apud Vos hodierna oratione repetere, Viri nobiles æquales, & ſodales mei, ſuperfluum opinor videretur, & alienum ab hoc tempore; quo aliud nobis objicitur neceſſarium dicendi argumentum, iſti utique prævertendum. Obiter ſolum innuam: Nos tantummon in Palatio genitos a Patre, Miniſtro & ipſo Imperatorum, in aula educatos eſſe, & in Palatinum pædagogium adſcitos, ſub Imperatore, quem modo mortuum lugemus, rudimenta puerilis inſtitutionis prima poſuiſſe: in ejus obſequio ſub Patre dominantis adolevimus; & qua ei fide ſerviverimus incumbentes impetu, affectuque toto in ea quæ jubebat, amorem cum metu miſcentes, teſtari poteſtis univerſi vos. Numquam enim vel tantillum defleximus a recta fidelis obſequii via, nec aliud ſtuduimus, quam ſine fraude, ac fuco ſincere obedire Domino; etiam in his ubi forte, quod ſtudio ſummo conabamur, ad ſi-*

nem illi placendi non pertingeret. Sic enim ſtatuebamus: fidem cum officioſa voluntate, licet ſucceſſu deſtitutam, præferri debere obſequio quod non ſtudioſe, nec benevolo ſuſcipitur affectu licet proſpere, ac cum agentis laude perpetretur. Quod autem honores admiſimus, & dignitates expectatione noſtra majores, atque adeo maximas, imperante Domino noſtro, voluntati ejus imputandum eſt. quid enim nos egimus tam egregium ut tantum honorari mereremur. Tamen ita imperanti viſum. Et nos in Dignitatibus ſumus, non tamen ut aſtuta malignitate immineamus occaſionibus nocendi, & in cujuſquam damnum poteſtate abutamur. Teſtem in id damus conſcientiam noſtram. Neque enim aut ejuſmodi damnatæ artes viam nobis ad creſcendum muniemus: aut conducere putamus ad firmandam nobis poſſeſſionem honorum turpiſſimum iſtud genus aſtutiæ. Homini quippe apud Principem potenti, ſi conetur ſupplantare alios, ſuggerens quod irritare adverſus innoxios regnantem poſſit, nemo eſt qui non juſte ſuccenſeat, & dira imprecetur. ſed neque nos adulationibus vilibus, & libero indignis aſſentatiunculis, circumveniſſe facilitatem Principis, & ita in ejus irrepſiſſe gratiam, ut fores ejus benevolentiæ ſupra nos attraheremus, excludendis aliis, ſatis indicant inflictæ nobis ab ipſo liberis dictis offenſo multæ, nec leves plagæ; uſque ad mortis ſæpe viciniam flagella nos ejus admoverint. caros autem nobis vos omnes eſſe, & ut veſtram cujuſque introductionem in ejus gratiam, commodorum etiam noſtrorum, ac fortunæ damno procuraverimus, multos puto dicturos, qui præclare norint. Quod ſi quid ex cujuſpiam voto impetrare ſupplicando nequivimus, non id imputandum nobis; utique conſciis ſinceriſſimi in ejuſmodi officiis ſtudii; ſed tribuendum difficultatibus temporum, ſuggerentibus menti Principis acres ſuſpiciones in quoſdam omnino inculpatos, ſi recte judicaretur. Quis enim moris humani ſciens, non ita evenire ſolere novit? Temporum, inquam, certis momentis confuſa quædam malignæ perplexitas ſummis etiam viris ſuſpiciones iniquiſſimas aſpergit, importatque calamitates iis, qui mulctari ex merito non poterant; nobis autem, familiaribus Principis ſuſpicionem veriſimilem non veri tamen criminis imponunt, quaſi cauſis, & auctoribus malorum quæ prævertere nequivimus. Cæterum hujuſmodi omnium index ſit Divinus oculus, qui ſcit malitiam punire; nec ei fraus cujuſquam valet obrepere. Itaque ſi quæ contigerunt talia, nobis invitis, & plane inſciis contigerunt. Et quæ pœnæ innocentibus deinde irreparabiles ſic inflictæ ſunt, ſine conſenſu, ſine culpa ſunt noſtra inflictæ, ſola & nobis ineluctabili regnantis voluntate. Dicet aliquis potuit talibus præſens objicere ſe medium, & injuriæ obſtare. potuit, ſed patientibus inutiliter, ſibi noxie. Suam enim ſic fortunam perderet, alienæ non prodeſſet. Vis contra major, & invicta neceſſitas ruebat, obſtantia quæque perruptura. prævalet enim Rex cum imbecillo iraſcitur. Hæc dicta ſint, ut demonſtremus: neque quod dignitates, non ſtudio quæſitas, accepimus; neque ſi quæ iratus Princeps ſævo in quoſdam Optimatum, infeſtoque decreverit, crimini nobis juſte a quoquam verti poſſe. Sed vel his cauſam præbuerit quis lapſu quodam ſuo: alios tamquam non bonos falſa ſuſpicio traduxerit; exceſſerit denique in aliquos ira conſultrice non fideli uſa, voluntas Principis. Perque ſimiles his cauſas evenerit, ut qui bonus erat pro ſuſpecto rejiceretur, prætireretur non minus dignus aſſumpto, ſic tum erant tempora. Sic tunc viſum ſummam habenti poteſtatem. At præterito illi jam tempori aliud ſucceſſit plane diverſum, tempus remiſſionis, & ſecuritatis. Ecce qui tunc regnabat ſublatus e medio eſt; ei ſucceſſit ex illo genitus dignus Imperio. Puer eſt, ut videtis. Propter hoc fidorum plurium eget cura, frequenti etiam, & ſolicita diligentia.

Edit. Rom. pag. 24.

pag. 25.

A μὴ αἰτῇ τις, καὶ δύσνουν νικᾷν εὐδοκίμησιν οἴδαμεν, τὸ δὲ καὶ τιμὰς λαβεῖν ἡμᾶς καὶ τῶν ἀξιωμάτων, παρ' ὃ προσεδοκῶμεν τὰ μέγιστα βασιλεύσαντος τοῦ δεσπότου, ἐκείνου θέλοντος ἦν. Τί γὰρ ἡμῖν καὶ ἦν εἰς τὸ θαυμαστὸν, ὥστε καὶ τιμηθῆναι τοσαῦτα; ὅμως ἐδόκει τῷ βασιλεύοντι, καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τῶν ἀξιωμάτων ἦμεν, οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ κακεντρεχῶς ὑπέρχεσθαι τὸν καιρὸν, καὶ τὰ ἐς βλάβην τισὶ πραγματεύεσθαι, οἶδεν εἰς τοῦτο τὸ ἡμέτερον συνειδὸς, οὔτε γὰρ τὸ τοιοῦτον ἤρκεσεν ἡμῖν τῆς τιμῆς, καὶ τὸ μετὰ ταῦτα κρατύνειν οὕτως αὐτὴν, λίαν ἡγούμεθα τῶν αἰσχίστων. ἀνδρὶ γὰρ δυναμένῳ μέγα παρ' ἄρχοντι, εἰ τοὺς ἄλλους πτερνίζοι, ὑ- B ποβάλλων τὰ μὴ καθήκοντα, οὐκ ἔστιν ὅστις οὐ δικαίως ἂν νεμεσήσειεν. ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ θωπείαις ἀγεννέσι καὶ ἀνελευθέροις ὑποποιήσεσιν ὑποτρέχειν τὸν ἄρχοντα, καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἐφέλκεσθαι τὰς θύρας τῆς ἐκείνου εὐμενείας τοῖς ἑτέροις ἐπιζυγοῦντας, ἔδειξαν αἱ πολλαὶ τῶν ἐκείνου πληγῶν ἐπιφοραὶ, ὥστε πολλάκις ἡμᾶς ἐγγίζειν τῷ θανάτῳ μαστιγουμένους. ὅπως δὲ καὶ πρὸς ὑμῶν ἕκαστον ἀγάπης εἴχομεν, καὶ ὡς τὴν ὑμετέραν παρ' ἐκείνῳ ἀποδοχὴν τοῦ παντὸς ἐτιμώμεθα, πολλοὺς οἶμαι γινώσκοντας ἐξειπεῖν. εἰ δέ ποι καὶ μὴ ἀνύοιμεν ἱκετεύοντες οὐ πρὸς ἡμᾶς οἶδα τοῦτο. πλὴν τὸ δύσκολον τοῦ καιροῦ, περιβάλλειν μεγίσταις ὑποψί- C αις, καὶ τοὺς μηδὲν δικαίως ἂν ἐγκληθησομένους εἰ ὀρθῶς τὶς κρίνοι, οὐδὲν ἀπεικὸς ἴσως. ἡ γὰρ τοῦ καιροῦ δυσκολία ἁψαμένη καὶ τῶν μεγίστων, καὶ οἷς οὐκ ἦν παθεῖν ἐκ δικαίου, ἐκείνοις μὲν συμφορὰς, ἡμῖν δὲ ὑποψίαν, ὡς γὰρ κακίαν εἴποιμεν, ἐκ τοῦ εἰκότος προσῆψε. πλὴν ἑκάστου κριτὴς τὸ θεῖον ὄμμα, ὃς οἶδε κακίαν κολάζειν, μηδὲν ἐχόντων παραλογίζεσθαι. οὕτως ἡμεῖς ἐλεύθεροι τῶν τοιούτων ἄν τισι συνέβη καὶ τὰ ἀνήκεστα. τὸ γὰρ ἐκείνου θέλημα, περιὸν παντὸς ἐμποδὼν ἱσταμένου, ᾧ δεῖ προσίστασθαι, μὴ καὶ κίνδυνος ἦν ἐξ ἀνάγκης, καὶ ἡ ἀκαιρία προσῆν. κρείσσων γὰρ βασιλεὺς ὅτ' ὀργίζοιτο χείρονι. καὶ ταῦτα μὲν ὥστε δεῖξαι μήτε τὰ ἀξιώματα σπουδάσαντας ἔχειν, μήτε τὰς ἐπὶ D τινὰς τῶν μεγιστάνων τοῦ βασιλέως ὀργὰς, δικαίως ἔχειν, ἡμᾶς αἰτιᾶσθαι τινάς. ἀλλ' ἦν μὲν ἴσως καὶ πταῖσμά τινι, ἦν δ' ἄλλοις καὶ οὐκ ὂν ἀγαθοῖς ὑποψία, ἦν δὲ καὶ βασιλέως ἐπί τισι θέλημα θυμῷ συγκροτούμενον. καὶ ἄλλος ἀγαθὸς ὢν, ἀδόκιμος ἔδοξε καὶ παρεωρᾶτο, ἥκιστ' ἄξιος ὤν. ἦν οὖν ἐκεῖνος ὁ καιρὸς, οὕτω δόξαν τῷ κρατοῦντι. ἀλλὰ νῦν οἶμαι ἐστὶ καὶ τῆς ἀνέσεως. ἰδοὺ γὰρ ὁ κρατῶν ἐκποδὼν, καὶ ὁ ἐξ ἐκείνου ἄξιος ἄρχειν, μεῖραξ ἐστὶν, ὡς ὁρᾶτε. καὶ διὰ τοῦτο πολλοῖς μὲν πιστοῖς οὖσι τῆς ἐπ' αὐτῷ δεῖ φροντίδος. συχνῆς δὲ τῆς ἐπιμελείας, ὡς ἂν καὶ πρὸς τοὺς ἐντὸς, καὶ πρὸς τοὺς ἐκτὸς ἀγρυπνεῖν ὀφείλουσι, μή πως E λαθόν τι τῶν ἀνηκέστων γένηται. ὅπως δὲ καὶ καλῶς ἔχει καὶ δίκαιον, πιστοτέραν τὴν ὑπηρεσίαν νῦν, ἢ τὸ πρότερον συνεισφέρειν τῷ δεσπόζοντι, οὐδὲν ὑποστειλάμενος, λέξω πρῶτον μὲν, τὸ νέους τῆς ἡλικίας φροντίσιν ἀπαλλάσσειν καὶ μηδὲν ὑπορύπτειν, τὸν βασιλεύοντα πρὸς τὰ παρὰ τῶν ἀρχομένων πραττόμενα, ἐφέλκοντός ἐστιν ἐφ' ἑαυ-

ἑαυτὸν εὔνοιαν, μηδὲν ὑπονοούντων πείσεσθαι, καὶ τοῦ φόβου ἀπόντος μὴ δειλιῶντι, καὶ περὶ ἑαυτοῦ, ἕτοιμος ἔσεσθαι τὰ τῆς ἀγάπης ἐνδείκνυσθαι. Τὸ γὰρ σπουδαῖον, ἐφ' ᾧ τις ὑπηρετοίη, ἢ φόβου ἢ μὴν ἀγάπης συνισταμένων, καὶ ἡμῖν ἀνάγκης πάντως οὔσης ὑπηρετεῖν, ἀπόντος τοῦ φόβου, τῇ ἀγάπῃ τὸ πᾶν περιστήσεται. παρούσης δὲ καθαρᾶς τῆς ἀγάπης καὶ ἀδόλου οὐκ ἔστιν ὅστις καθυφήσει τοῦ πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν ἐπιβάλλοντος ὥστε καὶ ἀμελεῖν. καὶ πρῶτον μὲν τοῦτο. δεύτερον δέ, καὶ ὅτι ὑπὸ νέῳ καθισταμένῳ δεσπότῃ βασιλευόμενοι, ὅτι καὶ μὴ ἀναγκαίαν οὖσαν τὴν εὐεργεσίαν τὴν ἀπ' ἐκείνου πρὸς τὸ ὑπήκοον, ὁ καιρὸς ἀναγκαίαν ποιεῖ, οὐχ ὅπως ἐκφύγοιμεν κακῶς παθεῖν μέλλοντες ζητήσαιμεν, ἀλλ' ὅπως εὖ παθεῖν ἡμῖν γένοιτο, ἐλπίζοιμεν προσδοκῶντες, ἑτοίμως δὲ καὶ ὅπερ ἕκαστος θέλει, εἰ μόνον ἄξιος κρίνοιτο, τυχεῖν ἐστί, καὶ τὸ δαψιλὲς τῆς εὐεργεσίας πρόσεστι. νέος γὰρ ὢν ὁ κρατῶν, καὶ ὑπὸ κηδεμόσι τελῶν τῇ μὲν σφετέρᾳ βουλήσει ὠθεῖσθαι πολλάκις, καὶ τὸ σφάλλεσθαι πρὸς τὸ πρέπον ἐστίν, ἀρχοντικοῦ τύφου τοὺς λογισμοὺς ὑπερβαίνοντος, οὐκ ἕξει χώραν διδόναι τοῖς κηδεμόσιν ἔστι καὶ προσελθεῖν ἐκ τοῦ παραχρῆμα, καὶ νύξαι λέγοντα συνεχέστερον, τὸ γὰρ νῦν ἐλπίζειν ἐντεῦθεν ῥᾳδίως τυχεῖν ὧν ἐρᾶταί τις, πῶς οὐ μετὰ ῥᾳστώνης ἁπάσης δουλευτέον τῷ βασιλεῖ. χωρὶς δὲ τούτων, καὶ σιωπῶ τὰ πλεῖστα, τότε μὲν γὰρ καὶ δέος ἦν, μὴ κατορθώσας παρακρουσθῇ τις, ἄλλων τὴν βασιλικὴν ὑποποιουμένων ὁρμὴν τρόποις οἷς ἐκείνη πέφυκε κλέπτεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἦν σπουδάζειν ἐπὶ τὸ μεῖζον, ἢ κατὰ τοὺς ἄλλους πράττειν πειρᾶσθαι, τοῦ δυναμένου λέγειν πρὸς βασιλέα, καὶ μαρτυρεῖν καθαρῶς οὐκ ὄντος, καὶ μάταιος ἦν ἡ σπουδή, τῷ σπουδάζοντι παραλογιζομένῳ πολλάκις καὶ ζημιουμένῳ τὴν ἐφ' οἷς ἔπραξεν εὐδοκίμησιν. νῦν δ' ἀλλ' ἐπὶ τῶν κηδεμόνων τῶν πραγμάτων τελουμένων, καλῶς ἂν ἔχοι τὴν ἑκάστου σπουδὴν, φανερὰν εἶναι, καὶ τοῖς ἀμείνοσιν ἀνταμείβεσθαι, διὸ καὶ σπουδαστέον ἡμῖν ἐπεὶ οὐκ ἔστι τὸ τὸν βασιλέα δεδιέναι, τὸ ὑπὲρ τοῦ βασιλέως φοβεῖσθαι ὡς ἐντεῦθεν, ἢ εὖ εἰ σώζοιτ' ἐκεῖνος, ἢ κακῶς ἢ μὴ σώζοιτο, ἡμῖν ἐλπίζειν συμβαίνειν. καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τοὺς ἐμοὺς συστρατιώτας ὑμᾶς καὶ συντρόφους. πρὸς δὲ τούς, οἷς ὑπερέχει τὸ γένος καὶ διαπρέπει τὰ ἀξιώματα, ὑπέρχεταί μοι μετὰ παρρησίας, καὶ τῆς προσηκούσης ἐλευθερίας εἰπεῖν, ὡς ἀληθῆ λέξοντι. ἐγὼ οὐκ ἰδίαις καὶ αὐτοβούλοις προαιρέσεσιν, ὑπὸ μιᾷ σκοπῷ τινὶ καὶ μελέτῃ ταῖς τοῦ βασιλέως προσανέχειν ἐπιτροπαῖς ᾕρημαι. ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐπιστολὰς πληρῶν βασιλέως. ἔπειτα δέ, ἀλλ' οὐ βούλομαι λέγειν πλείω καὶ ὑμῶν θελόντων, οὕτω καὶ μόνον προσανέχειν καὶ ὅτι ταῖς ἐπιτροπαῖς βούλομαι. εἰ δ' οὖν ἀλλ' ὑμεῖς μέν, τὸν ἐπιτροπεύσοντα ἐφιστᾶτε. ἐμοὶ δ' ἀρκέσοι τὸ ἐπ' ἐσχάτοις τάττεσθαι. κἄν τις τὴν βασιλικὴν συνήθειαν πρεπόντως πολυωροίη, καὶ ἰδιωτεύσας ἀγαπήσω, καὶ προσλιπαρήσω μὴ ὀργίζεσθαι τὸν δεσπότην, εἰ λυπεῖν τινὰς ὑμῶν δοκοίη τὸ ἐμὸν ἀξίωμα. κρεῖττον γὰρ ὡς ἕνα τῶν στρατιωτῶν ἐξυπηρετοῦντα ἀσφα-

A *Cuſtodibus tam cari capitis intendenda vigilia eſt, tam in eos, qui intus, quam in eos qui foris ſunt, ne quod ei alicunde malum immedicabile clam obrepat. Cauſas porro, cur fas, & æquum juri, & officio conſentaneum ſit fidelius miniſterium, obſequiumque conſtantius pariter, & alacrius, nunc quam antea umquam exhibere nos, ac navare communi Domino nihil diſſimulans dicam. Primum illa ſimplicitas Domini, puerili ſynceritate, ſine arte, ac fuco quidvis agentis, nihil occultando, nihil clanculum, aut arcane machinando, nihil ſuſpicioſe cogitando de iis quæ ſubditi faciunt, quid aliud quam trahit, & ineluctabili quadam pellacia rapit ad ſe ſe, omnium benevolentiam, ſtudia, tenerrimos affectus, utique erga omni jam ex parte amabilem principem, a quo nemo quidquam quod nolit paſſurum ſe ſe vel cogitando poſſit fingere. Excluſo autem metu* B *omni, reſtat pura caritas, & libera, cujus ſolius generoſo, ac laudabili impulſu pronum eſt, ut ſtudium quiſque oſtendat in Principem, unde quod ſibi metuat plane nihil eſt. Sane obſequia civium in Reges, harum fere altera cauſarum movet, timor, aut caritas. Quare cum nunc conſtiterit timori nullum locum eſſe, ſequitur id totum imputandum caritati. Ubi autem adeſt vera & ſyncera caritas, fieri non poteſt, ut quidquam quiſquam recuſet, quidquam negligat eorum, quæ ad illius quem vere diligit obſequium pertinent. Altera quæ quod propoſui ſuadet ratio, hæc eſt: recens inſtituto Principi beneficentia in ſubditos alio tempore libera, tali rerum articulo neceſſaria fit. non modo igitur metu vacamus, ſed in ſpes optimas vocamur: nec tota noſtra in ſecuritate a malo felicitas ſita eſt, quibus præterea oſtentetur ex-* C *ſpectanda copia bonorum. In promptu eſt quod quivis optat. Velit modo, accedat, accipiet, ſi dignus judicetur; votis quamvis avidis occurret Largitas minime avari, quippe juvenis, Principis; ejuſdemque non proprio arbitrio res diſpenſantis, quod ſi eſſet, timeri magis poſſet ne illi ſua per ſe tractanti obreperet conſuetus Regum faſtus ad ſpernendos ſubditos, minuſque curandas neceſſitates eorum. Metueretur etiam ne non adiri poſſet, ne non illi vacaret attendere. Nunc nihil oberit. Habetis expoſitos ad veſtros uſus Curatores ejus: convenire licet quando, & quoties libebit. Inſtare quinetiam, iterare petitiones, quam crebro, & quam aſſidue opus fuerit urgere. An non igitur juſta cauſa eſt facile, ac prompta voluntate obſequendi Principi, ſpes certa, & fundata impetrandi, & conſequendi ab eo quæ quiſcumque concupierit? Hæc non eſſent ſi res non* D *gubernarentur per fidos, & acceſſu facili cunctis expoſitos miniſtros. Nam cogitate nuperas, & conferte cum præſentibus. plurimas reticebo differentias, has tantum indicans: Tunc metus erat ne qui etiam rectiſſime egiſſet, offenderet, gratiaque excideret, aliis in eum Principis iram concitantibus, iis modis, eaque arte quam ex obſervata natura ejus, atque indole fore intelligebant ad ſcopum intentum efficacem. Hinc erat inutile contendere ſtudium, & conari plura quam alios, cum nemo eſſet, qui poſſet hoc ipſum Imperatori ſignificare, ac debitum virtuti teſtimonium reddere. Vanus, inquam, erat labor impendere ſe publico, & magna in rem Principis moliri, cum ſæpe contingeret deluſum, & circumventum, qui ſic egerat pro laude, ac gratia, damna, & contumeliam referre. Nunc rebus Miniſtrorum fidelium curæ commiſſis, nullum recte factum latebit,* E *cujuſque virtus agnoſcetur, ſtudium palam erit, labor compenſabitur condignis præmiis. Quare augendum ſtudium eſt, contendenda induſtria in obſequium Principis, & a quo nihil timemus, ei cuncta timeamus. Felices erimus ſi ſalvus ſit, ſi quid illi acciderit, periimus nos quoque. Bona & mala noſtra ex fortuna, & proſperitate illius pendent. Hæc hactenus ad commilitones, & ſodales meos dixi: deinceps ad eos quorum eminet*

Edit. Rom. pag. 26.

genus, quorum dignitates in Republica præfulgent, hæc dicenda judicavi, cum ea libertate, ac fiducia quam inſpirat loquenti conſcientia veritatis. Ego non propria inclinatione privatiſque conſiliis ad tutelam Principis acceſſi. nec arte, aut ambitu incubui, ut ab ejus Patre tam arduo negotio præficerer. Sed primum eo profilui ſupremis mandatis Imperatoris obſequens: Deinde. Sed revoco me, neque iſto genere orationis uti volo. Id ſolum apud vos profiteor: ita me velle perſeverare in hoc munere, ſi vos jubeatis. Decernite igitur quod placet. Præficite iſti curæ ſi videtur, alium. cedam libenter, redigique me patiar in ordinem, loco vel infimo contentus, videnſque a vobis delectum alium idoneum, qui Pupilli Principis ſaluti, ut par eſt, invigilet, æquiſſimo animo privatæ quietis ſortem amplectar. Agam quin etiam infimis precibus cum Principe, ne moleſte ferat, recedere me ab ejus cura, quod ea tanta, tamque honorifica Præfectura ornatum eſſe me quibuſdam veſtrum non probetur. Præſtabilius enim longe eſt, in militis, vel gregarii conditione, ac fortuna Reipublicæ ſervire, quam metu, & ſuſpicionibus anxium in dignitate vivere. En igitur per beneficam providentiam numinis, & ſubditi dociles ad parendum ſunt, & diſciplinam milites ſervant; & quieſcunt, quieſcereque nos ſinunt hoſtes, & iſte veſter ordo ampliſſimorum Principum abundat numero. quorum quidam Imperatoris conſanguinei, quidam primis ſunt dignitatibus illuſtres, dotibuſque omnis generis præclaris quæ quemque commendare vel maxime poſſint, ſumme conſpicui. Ex his eligatur qui, quod res poſcit, & neceſſe eſt, tutelam Pueri Principis exerceat. Aſſentiar, accedam, & communibus calculis meum adjungam. Non enim privatas rationes ſtatus, fortunæque noſtræ, ſed Principis utilitatem, ac ſalutem ante omnia quærimus, & cunctis præferimus. Qui electus a vobis fuerit, ſi deprecabitur honorem, fruſtra erit. Vincet enim conſenſus veſter ejus modeſtiam, nec ſua eum verecundia judiciis omnium veſtrum ad extremum obniti patietur. Me quod attinet ita comparatus ſum, ut nec, ſi vos juſſeritis pergere in ſuſpecto munere detrectem, etiam nullo addito honore, vel auctoramento majori: & ſi alio nutus veſtri propenderint, ſtatim ſine acquieturus, & tranquillo, ſecuroque animo receſſurus domum, nihil inquirens de cauſis, quæ vos ad ſic de me ſtatuendum impulerint, etiamſi damna fortunarum, & ſtatus in me inde graviſſima redundarent. Oro igitur, obſecroque vos; ut & ipſi ſine ullo fuco quod vere ſentitis efferatis. Quæ enim eſt timendi cauſa? aut quæ obtendi poſſit excuſatio idonea ignavæ diſſimulationis ab eo, qui ſententiam de Republica rogetur in hoc ampliſſimo, & graviſſimo concilio? Promatur libere quidquid in animo eſt. Excipietur æquis auribus, nec erit qui mera contradicendi libidine oppugnet. nullus denique metus impendet, quo revocari, aut retardari quivis ab eo qualicumque proferendo, quod aut mentis judicio ſenſerit, aut voluntatis arbitrio elegerit. Agedum, ſtatim ex nunc eatur in ſententias, conſulat quiſque in medium, agatque quod vult, quod putat utile. Securum, & tutum eſt promere quidquid demum in mentem venerit. Attentos, faciles, ad quidvis audiendum paratos en nos omnes. Ubi Princeps in Senatu eſt, cauſa eſſe poteſt circumſpiciendi quid quis dicat. pronum enim eſt dicenti apud Dominum offenſio, nec ea ſi quæ contigerit vacans periculo, quali non eſt expoſitus qui loquitur ad ſibi pares. Nullus hic principali eminens faſtigio adſtat dicendorum Arbiter, ſimilis conditio eſt omnium, & commune judicium. Quare hic liberæ orationi, & nihil metu reticenti, quamcumque in partem incubuerit ſententia, hic profecto, ſi uſquam, locus eſt. Hæc Protoveſtiario locuto conferta quidem multitudo neſcio quid mixtum confuſis acclamavit vocibus quæ declarare viderentur: libenter ſe illi poſt Imperatorem ſubjici, apparebat ea dici ſtudio aſſentandi Principi. Congerebant & in Protoveſtiarium liberaliter laudes, etiam invidioſas; dignum videlicet eum, qui ipſis imperaret, prædicantes. Quæ magis ſervientium tempori, & liberæ orationis pericula caventium, voces erant, quam quæ veros animorum ſenſus exprimerent. Optimatum vero alius aliud pro re præſenti ſubmiſſe, ac perfunctorie dixerunt: Ita ut gratificari eos potentibus tunc rerum palam eſſet. Laudabant Protoveſtiarium, & ſibi ipſis præferebant: Eorum vero quæ gravia quibuſdam, &

Edit. Rom. pag. 27.

A λῶς διάγειν, ἢ φόβῳ καὶ ὑπονοίαις μετ' ἀξιώματος ζῆν. ἰδοὺ τοίνυν κατ' ἀγαθὴν πάντως πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ ὑπήκοον εὐπειθεῖ, καὶ τὸ στρατιωτικὸν εὐτακτεῖ, καὶ τὰ τῶν ἐχθρῶν ἠρεμεῖ. καὶ πολλοί τινες ὑμεῖς καὶ μεγάλοι. οἱ μὲν πρὸς αἵματος τῷ κρατοῦντι, οἱ δὲ καὶ τοῖς ἀξιώμασι διαπρέποντες, καὶ καθ' ὅ,τι ἄν τις εἴποι καλὸν καὶ γενναῖον ὑπερπρέποντες. ἐξ ἀνάγκης οὖν τις κηδεμονεῖσθαι τὸν βασιλέα, ἐκλεγέσθω μὲν ὁ μὴ ἀπᾴδων, ἕψομαι δὲ κἀγώ, καὶ τῷ κοινῷ ψηφίσματι θήσομαι. οὐ γὰρ ἰδίας συστάσεις, ἀλλὰ τὸ τοῦ βασιλέως προὔργου παντὸς ποιούμεθα. κἂν οὐ θέλοι τις ἄλλων ψηφιζομένων, οὐδὲν ἀνύσειεν ἂν

B μὴ θέλων ἐκεῖνος. οὐ γὰρ ἡμετέρα ὑπερτερήσει βούλησις. οὕτως ἐγὼ δημοτικῶς ἔχω. ὥστε καὶ μηδὲν ἐπὶ μηδενὶ ἀξιούμενος μείζονι, ἀγαπῶν, καὶ θελόντων μὲν προφρόνως ὑμῶν ἐπὶ τῶν πραγμάτων μένειν αἱρεῖσθαι, μὴ θελόντων δὲ, πάντ' ἐᾶν καὶ μηδὲν πολυπραγμονεῖν ἐθέλειν, κἂν ζημιοῦμαι τὰ ἔσχατα. Παρακαλῶ τοίνυν, μηδὲν ὑποκρυπτομένους καὶ ὑμᾶς, τ' ἀληθὲς ἐρεῖν. τίς γὰρ ἡ τῆς δειλίας ἀνάγκη τοῦ μὴ παρεστᾶμένους λέγειν, ὁ γὰρ ἀντιλέξων οὐκ ἔστι, καὶ φόβος οὐδεὶς, ἣν τις τὸ δοκοῦν λέγειν αἱρεῖται. αὐτόθεν τοιγαροῦν καὶ βουλευέσθω τις, καὶ προαπτέσθω σὺν ἄλλοις τὸ χρήσιμον, καὶ τὸ τινὶ παραστὰν εἰς

C γνώμην, εἰπεῖν ἀσφαλὲς, ὡς ὁμοίων ἀκουομένων, κἂν ὅτι λέξειε. Δεσπότῃ γὰρ προσκρούειν ἴσως οὐκ ἀσφαλές. ἐξ ἴσου δὲ προσφερομένῳ τῷ λέγοντι, τίς τῆς παρρησίας ἔχοι καιρὸν, ὡς μείζονος ὂν ἢ κατ' ἐκείνους τὸ κρίνειν, ἀλλὰ καὶ τέπου νῦν οὐχ ὑπόντος, ὁ λέξων ὅτι καὶ βούλεται ἑκατέρωθεν ἔχει τὸ εἰς αὐτὸν ἀκίνδυνον. Ταῦτ' εἰπόντος τοῦ Πρωτοβεστιαρίου, ἄθρουν μὲν τὸ πλῆθος ξυμμιγῆ τὴν φωνὴν ἀφῆκαν, καὶ ὑπεραποδεχομένοις ἐῴκεσαν, τῷ ὑπ' ἐκείνῳ μετὰ τὸν βασιλέα τετάχθαι. ἐμφανεῖς τε ἦσαν, ἐνασμενίζοντες μὲν τῷ κρατοῦντι, παρασείροντες δὲ κἀκείνῳ, πλείστοις καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς ἐπαίνοις,

D ὡς ἄξιον μετ' ἐκεῖνον σφῶν ἄρχειν, ἐθεράπευον τὸν καιρὸν οὐχ ἧττον, τὴν παρακινδύνευσιν δεδιότες, ἢ τὰ κατ' οὖν ἔλεγον. τῶν δέ γε μεγιστάνων ἄλλος ἄλλο τι πρὸς τὸ παρὸν ὑποφωνοῦντες, δῆλοι ἦσαν τῷ καιρῷ χαριζόμενοι, σεμνολογοῦντες οἷον, καὶ ἑαυτῶν ἐκεῖνον ὑπερτιθέμενοι. τῶν δὲ συμβάντων τοσοῦτον ἀπεῖχον ἐκεῖνον δοκεῖν αἰτιᾶσθαι, ὥστε καὶ τῷ βασιλεῖ μόνῳ τὰς αἰτίας προσῆπτον, καὶ ὡμολόγουν οὐκ ἔξω τοῦ δικαίου παθεῖν, εἰ μὴ δι' ἓν ἄλλο, ἢ τὸ ὑπὸ δεσπότην τελοῦντας τὴν σφῶν εἰς χεῖρας ζωὴν ἔχοντας, ἐκείνῳ καὶ μόνον δοκοῦν ὑπευθύνους εἶναι, καὶ τιμωρεῖσθαι.

Digitized by Google

públice inviſa contigerant, tantum aberant ab eo criminando, ut cauſas omnium in Imperatorem diſerte conferrent. Addentes quo quaſi eum excuſarent: talia ſe ſe non plane injuria paſſos: ſi non ob aliud, certe quia impoſitum cervicibus tulerant Dominum vitæ ipſorum arbitrium habentem. Cui quod tantum ita videretur, reos ſe fuiſſe, ac juſte punitos.

CAPUT XVII.

Reſponſio Paleologi ad Concionem Pretoveſtiarii.

Ὁ δέ γε Παλαιολόγος Μιχαὴλ καὶ μέγας A Κονοσταῦλος τὸ τηνικαῦτα, ἢ καὶ τῆς ἀληθείας ὢν θεῖος ἐκ γυναικὸς ἐκείνῳ καὶ συμμετέχειν ὥσπερ τοῦ γένους ἐκείνῳ οὕτω καὶ τῆς δόξης οἰόμενος, ἢ μὴν καὶ θωπευτικῶς πρὸς τὸν καιρὸν ὑπερχόμενος, μετὰ τὰς τῶν ἄλλων ἀπολογίας, καὶ τὴν ἐμφαινομένην ὑπόπτωσιν, παρρησιαστικώτερον πρὸς τοὺς λόγους ἀπελογεῖτο. καὶ τί ποτε ἄρα τοιαῦτα λέγειν πάρεστί σοι πρὸς ἡμᾶς ἀρτίως ὁ τῆς ἀξίας ὑπερέχων, καὶ τῶν ἄλλων κρίσει βασιλέως ὑπερφερόμενος; τί δέ σοι καὶ περὶ ἡμῶν ἤκουσται, ὡς ἐγκοτεῖν δῆθεν δοκούντων διοικοῦντι τὰ βασιλέως; τίς δέ σε καὶ αἰτιάσαιτο δικαίως ὧν ὀργισθέντος τοῦ βασιλέως, B ξυνέβη οἱ παθεῖν; οὐδεὶς εἰς τόσον προελήλυθεν ἀγνοίας, ὥστε καὶ βασιλέως ὀργὴν ἀγνοεῖν, καὶ τὸ τοῦ καιροῦ μὴ εἰδέναι πικρὸν ὁπόσον ἦν, καὶ ὅπως ἐφῆπται πᾶσι καὶ μᾶλλον τοῖς πλησιάζουσι, καὶ τί γὰρ, εἰ μὴ πόρρω τῶν ἡμετέρων ἐτύγχανεν ὤν, κατὰ γένος ἀλλοδαπός. πλὴν ἐπεὶ ξυμβαίνει δουλοῦσθαι ὅρκοις καὶ συνθήκαις ἐπὶ πίστει συνεσχημένους, οὐδὲν ἀπεικὸς καὶ πάσχειν ἀνήκεστα, δοκοῦν ἐκείνῳ, κἂν μηδεὶς ἐποξύνῃ ἐπηρεάζων τοῦ πεισομένου. ὅπου τοίνυν τῆς αἰτίας καὶ ὁ δράσας ἀφεῖται τοῖς τὰ τῆς μοναρχίας ἐπεσχημένοις ἴδια, σχολῇ γ' ἂν ἀλ[...] ἄλλοι συκοφαντεῖν ὑπονοούμενοι, καὶ ἐξάπτειν τὰ τῆς ὀργῆς; γέγονε ταῦτα. καὶ παρῆλ- C θε καὶ τὸ περὶ τούτων ἀρτίως διεξιέναι ὅμοιον, ὥσπερ ἂν εἰ περὶ νεκρῶν ὅπως ἐντεῦθεν ἀπῆλθον ἐπολυπραγμονοῦμεν. ὡς γὰρ ἐκεῖ τὸ χρεὼν ἀναγκαῖον κἂν νόσος ἐνσκήψῃ κἂν μή, οὕτως ἐνταῦθα τὸ παθεῖν ἐγγὺς τοῦ χρεών, κἂν εἶεν οἱ λόγους ὑποβαλλόμενοι, κἂν μὴ εἶεν, καὶ τῷ τεταγμένον ὑπ' ἄλλῳ καὶ δοῦλον ὄντα, ὅσον εἰς λύπην παθεῖν δικαίως, τοσοῦτον εἰς παραμυθίαν, τὸ, ἀδίκως κἂν τὰ μέγιστα πάσχοι, παθεῖν. ποῦ τοίνυν καιρὸς τῶν τοιούτων ὑμῖν οὕτως ἔχουσι τῶν πραγμάτων μεμνῆσθαι, καὶ μηδὲν προσῆκον ὑμῖν ἔγκλημα περιάπτειν; τὸ δ' ὑμᾶς παρὰ τοῦ βασιλέως τιμᾶσθαι τοῖς μείζοσιν ἀξιώμασιν, εἰ θέλημα μόνον D ἦν βασιλέως, καὶ χρῆσις περὶ ὑμᾶς ἄκαιρος, καὶ ὁρμή τις ἄλογός τε καὶ περιττή, μαίνοιτο ἄν τις εἰ οὕτως ὑπενοεῖτο. ἀλλὰ τὰ ὑμῖν προσόντα πλεονεκτήματα, καὶ τὸ ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς εἰδέναι καὶ λέγειν καὶ πράττειν, καὶ ἡ πρὸς ἐκεῖνον ἄδολος πίστις καὶ καθαρά, καὶ τὸ τῶν βασιλείων πραγμάτων ὑπερ-

AT Michael Palæologus magnus tunc Conoſtaulus, vel vere favens illi, cujus uxoris avunculum ſe meminerat, & communione generis in participationem quoque ipſius gloriæ ſe venturum putans, vel quod & ipſe adulationis haud expers, captandam duceret occaſionem inſinuandi ſe in gratiam tunc præpollentium, poſt eas quas indicavimus reſponſiones aliorum, & ſignificatam ſubmiſſionem: altius, & quaſi liberius vocem tollens ſic ad concionem reſpondit. *Qui Tibi tandem* (inquiens) *in mentem venit hanc quam modo explicaſti ad nos orationem habere? quaſi nos meritis, & dignitate præeminens judicio Imperatoris evectus cunctis? Quæ porro nos apud te falſa infamavit delatio, tanquam qui videremur ei eſſe infenſi qui vices Imperatoris gereret? Quis autem tibi juſte culpam imputet eorum, quæ ob iram forte mortui Principis ipſi pati contigerit? Nemo tam ignarus rerum eſt, cui nota non ſit natura ejus, qui prius imperavit, iracundior: quis etiam ignoret, quanta fuerit acerbitas temporis illius, quæ in omnes graſſata eſt, & magis in propinquiores? Plane hujus expers fuit fere nemo, niſi forte remotiſſimus a nobis, & ortu externus. Verum ab eo, cui fidem ſacramento, & pactis conventis obligatam, ut Principi, habemus, etiam intolerabilia ferenda ſunt, ſi ei libuerit; utcumque nemo eum impellat, aut malignis delationibus irritet in miſerum, cui eſt infenſus. Ubi ergo ipſe, qui nocuit injuriæ abſolvitur, jure proprio regni cunctis noto, otioſum ſane fuerit inceſſere alios ſuſpicionibus calumnioſarum ſuggeſtionum, quibus iram videlicet, quaſi non per ſe ſatis ardentem, accenderint. Fuerunt hæc, & tranſierunt: & in his modo ſermone retractandis immorari, ſimile fuerit ac ſi de mortuis cur deceſſerint anxia inſtituatur inquiſitio. Ut enim ibi fatalis neceſſitas, ſive morbus ingruerit ſonticus, ſive non, cauſam abſolvit: Ita & hæc quoque nos pati fatum fuit, ſive afferent, ſive deferent maligni ſuggeſtores. Cæterum homini ſub aliena poteſtate conſtituto, & ſua conditione fortunæ mancipato ſervituti ſupremi Domini, quantum dolorem auget inflicti mali, culpæ conſcientia, qua ſe id juſte promeritum agnoſcit, tantum ad conſolationem valet etiam peſſime mulctatis innocentia, cujus ipſi teſtes ſibi ſunt, & certa inde nata perſuaſio ſeſe injuſte pati quæ perferunt. Quid ergo utique nobis vacat hoc Reipublicæ ſtatu, ejuſmodi tranſactarum jam rerum, & obliterandarum meminiſſe, criminaque vobis affingere a quo eſtis alieniſſimi? Nam quod ab Imperatore dignitatibus eſtis ampliſſimis ornati, non id imputandum ſolum gratiæ, & benevolo in vos ſtudio faventis Auguſti, quaſi is intempeſtivo in vos indulgente affectu, & impetum rationis carentem, ac nimium ſequens id fecerit. Inſaniat profecto qui ſic ſentiat. Sed quæ inſunt vobis eximia, quibus ſupra cæteros excellitis dotes, ſtabilem*

Edit. Rom. pag. 28.

Digitized by Google

intelligendi, loquendi, & agendi melius quam plerique, ſincera in illum, ac fuci expers fides, labores in adminiſtratione Reipublicæ aſſidui, & magni, cæteraque, quæ ſummum ejus ordinis virum, vel maxime commendent, Imperatorem in iſtam vos promovendi, & ut par erat honorandi, ſententiam traxerunt. Quid autem hoc quæſo cuiquam nocuit? quaſi vero non aliter potuerint alii honorari, niſi vos in ſortem ultimam detruderemini? Nam ſane, ſi ita res haberet, ut aliis ſperatus, optatuſve honor ex veſtri deſpectu, & depreſſione penderet, poſſent cum aliqua ſpecie imputare vobis neglectum proprium qui ſe præteritos querantur. Cum vero nihil prohibuerit quo minus, & vos ornaremini, & aliis contingerent merita, aut concupitæ Dignitates; cum ſimul fieri potuerit, ut & ii qui jam erant in honoribus poſſeſſa conſervarent, & qui digni erant, nihilominus apta ipſis ab Imperatore acciperent, quomodo juſtum ſit contraria, & ſe invicem excludentia ſingere quæ ſimul eſſe potuerunt? & quo jure aliqui repulſas ſi quas ſunt paſſi, & ſi quæ ipſis dolent excluſiones ab honoribus, favori Imperatoris propenſo in vos, & veſtræ propriæ fortunæ aſſignandas, ut veræ cauſæ arbitrantur? Deſine igitur tales ſuſpiciones animo verſare, quibus, cum eas verbis exprimis, auditores non modice contriſtas. Atque ego cum de his habeam multa, quæ poſſem dicere, unum modo addam: ſi vos cum tales ſitis peregre in aliqua extera regione degeretis, votis optarem ardentibus transferri huc vos divinitus momento temporis, & gubernationi rerum noſtrarum, quo ſtatu ſunt hodie, præponi, nedum ut moleſte ferrem vos ipſos impenſis, modiſque aliis veſtrum huc adventum procurare, & dignari curam difficilem Reipublicæ hoc tempore noſtræ ſuſcipere. Tu vero jam ſcilicet, quaſi dignior te alius ſit, cui rerum adminiſtratio tradatur, nutum ut ais, ad id noſtrum, & voluntatis ſignificationem opperiris? Quis autem noſtrum ſibi tantum arroget, ut judicium de te Imperatoris irritum faciat? Quem autem præter te inveniemus ad recte ſuſtinendam iſtius ſupremi loci dignitatem, reſque Imperii, ut dignum eſt, gerendas idoneis, & quibus confidi non temere poſſe, inſtructum opibus, & dotibus; qui & meritis, ac dignitate, idemque nihilominus prudentia, & ſapientia præcellis? Perge igitur, & gubernare Imperium, & conſulere, atque invigilare Principi, Romanæque rei, ac negotiis publicis. Nos obedienter obſequemur. Non enim imperare omnes poſſumus. Non omnes, inquam, regere, ac præcipere convenit, aut fas eſt. Ubi enim omnes præſunt, nullus præeſt. Quoniam ergo ſub Principe unum imperare neceſſarium eſt, quis alius iſto loco dignior, quam qui meritis, & dignitate præeminet? Aperui ſenſum meum, & effudi quantum in animo habebam. Dicat ſi cui aliud videtur, nullus obſtat metus, ſecure licet, omnes libenter audiemus, quiſquis erit, cui, quod præferendum putet in mentem veniat. Verum nullus eſt omnium, prout res ipſæ monſtrant, & quas audio multorum voces, qui non eadem nobiſcum judicet, & plane aſſentiatur his, quæ jam dicta ſunt. Hæc cum Magnus Conoſtaulus peroraſſet, qui aderant in Concilio Viri primarii, uno velut omnes ſtudio, ac propoſito præ ſe tulerunt, quaſi ſcilicet nihil haberent quod auditis adderent, ſeſe dictis aſſentiri. Quin potius ſignificarunt grave ſibi, ac moleſtum fore ſi quis illic præſentium ſuſpicaretur diverſum ipſos quidquam a modo propoſitis ſentire, aut dicturos fore. Unde & præoccupabant ſe invicem affectatis ad gratiam ſermonibus paſſim aſſentabundi, ac pro ſe quiſque certatim oſtentantes, longe pluris ſibi eſſe, ac multo malle, Protoveſtiario ſubjici, quam ipſos imperare. Hæc autem nihil aliud, quam fucus, & mendax oſten-

Edit. Rom. pag. 29.

pag. 30.

A πονεῖν. τἆλλα, οἷς ἂν ὁ ἀληθὴς ἀνὴρ σεμνυνθείη, τοιαύτην ἔχων κατάστασιν, ταῦτα τὴν βασιλέως ἔπεισε γνώμην. Καλῶς ἔχον ὑμῖν, καὶ τιμᾶν τοῖς προσήκουσι. τί δὲ παρὰ τοῦτο καί τις ἠδίκηται; ὥσπερ ἂν οὐκ ἄλλως ἦν τοὺς ἄλλους τιμᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν ἐσχάτῃ τάξει ὑμεῖς πέπτοισθε; εἰ μὲν γὰρ οὕτως ἦν τὸ τοὺς ἄλλους τιμᾶσθαι ἐκ τοῦ ὑμᾶς παρορᾶσθαι, καλῶς ἂν εἶχεν ὑμᾶς ἐν αἰτίαις εἶναι. ἐπεὶ δὲ ἦν ἅμα καὶ ὑμᾶς τιμᾶσθαι, καὶ τοῖς ἄλλοις οὐδὲν ἧττον τὰ τῶν ἀξιωμάτων ὡς εἰκὸς προσνέμεσθαι. καὶ τοὺς μὲν τὰ οἰκεῖα ἔχειν τοὺς δὲ καὶ λαμβάνειν παρὰ βασιλέως τὰ σφίσι προσήκοντα, πῶς δίκαιον εἰ μὴ ἦν ἄμφω καὶ ἐνεχώρει, ὑποδοκοῦν B βασιλεῖ, ὅμως ὑμᾶς δεξιᾶς πειρωμένους τῆς τύχης, αἰτίους τῆς ἐκείνων δυσπραγίας κρίνεσθαι; παύσασθε τοίνυν τοιούτους λογισμοὺς στρέφοντες ἐν τῇ ψυχῇ, ἐξ ὧν συμβαίνει οὐκ ὀλίγα λυπεῖσθαι, καὶ τοὺς ἀκούοντας, ὡς ἔγωγε πολλὰ ἂν εἰπεῖν ἔχων περὶ τούτων, ἓν καὶ μόνον ἐρῶ, ὡς εἴπερ ἐπ᾽ ἀλλοδαπῆς ἦτε, τοιοῦτοι ὄντες πολλὰ ἂν δεξαίμην, ἂν ἐν ἀκαρεῖ εἴπερ οἷόν τε τοῖς ἡμετέροις, ὑπὸ καὶ μᾶλλον ἔχουσιν ἐπιστῆναι, οὐ ἀλλ᾽ ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ χρήμασι, καὶ τρόποις ἑτέροις ζητεῖν τὴν ὑμετέραν πρὸς ἡμᾶς ἄφιξιν, καὶ ἀξιοῦν ἐπιστάντων, τῶν ἡμετέρων ἀντιλαμβάνεσθαι. σὺ δὲ ὥσπερ ἂν ἀξιώτερος ἄλλος ἦν εἰς κηδεμονίαν βασιλικὴν τὴν ἡμετέραν βούλησιν ἀναμένεις. C Τίς τοίνυν ἱκανὸς ἀναλύειν ψῆφον βασίλειον; τίς δὲ παρὰ σὲ τὸ ἐχέγγυον ἔχων φανεῖσθαι ἐπὶ μεγίστῃ τοιαύτῃ προσεδρείᾳ. καὶ βασιλικοῖς πράγμασι. σὺ γὰρ καὶ ταῖς ἀξίαις προέχεις, καὶ συνέσει ὡς οὐδὲν ἐλλείπων ὑπερτερεῖς. Ἄρχε τοίνυν, καὶ προνόει μὲν, βασιλέως, προνόει δὲ καὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας πραγμάτων, καὶ ἡμεῖς δ᾽ ἀποθῶντες, ἑψόμεθα· οὐ γὰρ πάντες ἄρξομεν, οὐδὲ πάντες ἐπιτάττειν ἔχομεν, ἄναρχον γὰρ τὸ πολύαρχον. ἐπεὶ δ᾽ ἕνα προέχειν μετὰ βασιλέα τῶν ἀναγκαίων ἐστὶ, τίς ἄλλος καὶ προάρχειν ἄξιος, εἰ μὴ ὁ ταῖς ἀξίαις ὑπερφερόμενος, τὸ γοῦν ἐμὸν ὅσον ἦν εἰπεῖν, εἴρηται, ὅτῳ δ᾽ ἑτέρως δοκεῖ, καλῶς ἐξειπεῖν τέως. οὐ γὰρ δέος κωλύσει, καὶ ἀκουόμεθα, D ἂν ἄλλως τέως ἔχῃ τις λέγειν. ἀλλὰ μηδέ τις τῶν πάντων ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων ἐστὶ μανθάνειν, μᾶλλον δὲ καὶ ἐξ ὧν ἀκούω λεγόντων ἀμφιγνωμονήσοι πρὸς τὰ λεγόμενα. Ταῦτα τοῦ μεγάλου Κονοσταύλου διεξελθόντος, οἱ ἐν τέλει πάντες ὡς ἀπὸ μιᾶς ὥσπερ ὁρμῆς καὶ προθέσεως ὡς δῆθεν μὴ πλέον ἔχοντες λέγειν, ἐμφανεῖς ἦσαν συντιθέμενοι τοῖς ῥηθεῖσι, μᾶλλον μὲν οὖν ἤχθησάν τε καὶ βαρυνομένοις ἐῴκεσαν παραχρῆμα, εἰ ἄλλο τι παρὰ τὰ λεχθέντα λέγειν ὑπονοοῖτό τις ἐκεῖσε παρών. ὅθεν καὶ προὐλάμβανεν ἄλλος ἄλλου λέξων τὰ πρὸς χάριν, καὶ δείξων, ὡς τὸ ὑπ᾽ ἐκείνῳ τετάχθαι τοῦ ἄρχειν αὐτοὶ ἐκεῖνοι περὶ πλείονος ἄ- E γοι. τὰ δ᾽ ἦσαν σκῆψις καὶ κόμπος ἄλλως, ὡς ἔδειξε. Τότε γοῦν τοῦ συλλόγου διαλυθέντος, τὰ πιστὰ λαβὼν ἐντεῦθεν ὁ Πρωτοβεστιάριος τοῦ καὶ ἑκόντων δῆθεν τῶν μεγιστάνων, βασιλέως καὶ τῶν πραγμάτων αὐτὸν καὶ μόνον ἐκεῖνον εἶναι διαφερόντως τὸν φροντιστὴν, ἀναλαβὼν τὴν πᾶσαν δύναμιν, ἐπὶ Μαγνησίας ἐχώρει. καὶ δὴ

Digitized by Google

A τῆς φυλακῆς, τὴν μὲν βασιλέως ἀνδράσι πιστοῖς ἐγχειρίσας, τὴν δὲ τοῦ βασιλικοῦ ταμιείου ἑτέροις ὁμοίως πιστοῖς καὶ ἀξίοις ἀπὸ πολλῶν τὸ ἐχέγγυον ἔχουσιν. ὧν δὴ ὁ λογοθέτης τότε τῶν ἀγελῶν ὁ Ἁγιοθεοδωρίτης ἐξηγεῖτο, αὐτὸς ἐπὶ ταῖς τῶν κοινῶν διοικήσεσι μετὰ τῶν λοιπῶν, ἐσπουδαιοτρίβει. συνετάττοντο τοίνυν προστάγματα πανταχοῦ πόλεων τῆς Ῥωμαίων γῆς ἀποσταλησόμενα, καὶ κατ' ἄλλας μὲν χρείας ἑτέρας. Τὸ δὲ πλεῖστον καὶ μέγιστον, κατὰ τὴν δήλωσιν τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως, ἅμα δὲ καὶ τῆς τοῦ νέου βασιλέως ἀναρρήσεως, καὶ τὸ εἰς ἐκεῖνον προστίθεσθαι χρῆναι συνθήκαις ὅρκων κατὰ τὸ σύνηθες. καὶ ἐξετίθεντο μὲν τὰ προσταττόμενα παμπληθεί· τὰς δὲ δι' ἐρυθρῶν B βασιλικὰς ὑποσημάνσεις, ἐπεὶ οὐκ ἦν τὸν νέον βασιλέα χεῖρα κινεῖν καὶ ὑποσημαίνεσθαι, τῷ δηλωθέντι λογοθέτῃ τῶν ἀγελῶν ποιεῖν ἐνεδίδοσαν. ὁ μὲν οὖν Πρωτοβεστιάριος, πρὸς ταῖς περὶ τῶν ὅλων φροντίσιν ἦν. καὶ ἀμελῶς εἶχεν, ἐλελήθει γὰρ χαιρόμενος, ὡς μηδὲν ὑποπτευόμενος τῷ φρονήματι ἐφ' οἷς ἐκράτει.

A tatio erant, ut eventus demonſtravit. Tunc igitur ſoluto conventu plane perſuaſum Protoveſtiario quod volebat eſt: velle nimirum & gratum habere Optimates, & res Imperii, & tutelam Principis ſuæ unius curæ, arbitrioque permitti. Quare ſecurus jam, & certa confirmatus fiducia univerſis ſecum copiis aſſumptis, Magneſiam proficiſcitur; ibique ad cuſtodiam Imperatoris certa fidiſſimorum ſibi militum cohorte præpoſita; ſimiliter ærarium Regium ſervandum aliis concredidit æque probatis, ac multis variiſque experimentis compertiſſimæ ſibi fidei viris, quorum Dux erat Agelarum, ſive Gregum, tunc Logotheta Hagiotheodorites; quibus ita proviſis, ipſe cum reliquis cæteræ gubernationi Reipublicæ attente, ac ſtudioſe vacabat. Scribebantur ergo edicta in omnes Ro- B manæ Dicionis Urbes mittenda, cum ad alia quæ præſens poſcebat uſus, tum in primis, quod univerſo omnes ſpectans maximi momenti erat, ut ſignificaretur mors Imperatoris, & pueri filii ejus in locum ejus ſucceſſio; mandaretur, ut omnes ſtuderent a novo Principe gratiam inire, obliganda ei fide conſueto tali occaſione ſacramento. In eam ſententiam conficiebantur magno ſimul labore plurium Scribarum Diplomata numero quam maximo, quorum rubras ſubſcriptiones, quæ manu Imperatoris fieri debebant, quoniam manum adhuc per ætatem puer Imperator movere ad id nequibat, modo memorato Logothetæ Agelarum faciendæ tradebantur.

CAPUT XVIII.

Seditio Exercitus in Muzalones.

Ἦν δ' ἄρα ὁ πρὸς ἐκείνους φθόνος οἰδαίνων βαρὺς, καὶ δεινὸν ὑφέρπον, ἐκείνῳ μὲν τὸ σύνολον ἐπαΐοντι, καὶ ἡ σκῆψις τῶν ἀπορρήτων κατ' ἐκείνου τοῖς ὀργιζομένοις ὡς πιθανή. ἐδόκουν γὰρ καὶ ὑπὲρ βασιλέων ζηλοῦν, τὸ μὲν, ὅτι μαγγανείαις ταῖς παρ' ἐκείνων συσκευασθείσαις νοσοίη. καὶ ὡς κακῶς ἀπαλλάξειε πρόωρος. τὸ δὲ, ὅτι βασιλειᾷ, καὶ ὑφαρπάζειν τὴν ἀρχὴν μελετᾷ. καὶ μεῖζον ἢ καθ' αὐτὸν φρονεῖ, περιφρονῶν τοῦ βασιλέως, καὶ τὴν βασιλείαν ἀπροσώπως ὑποποιούμενος. τοῖς δὲ τῶν ξενικῶν Ἰταλοῖς, οὓς δὴ καὶ ὑπὸ χεῖρα εἶχεν ὁ μέγας Κονοσταῦλος, καὶ ἄλλα D ἐξαίρετα ἦσαν τῆς κατ' ἐκείνων ὁρμῆς αἰτιάματα, ὡς παρὰ Μουζαλώνων, καὶ μᾶλλον ἑνὸς τοῦ πρώτου στεροῖντο ζῶντος βασιλέως τῶν εἰς ῥόγας αὐτοῖς ἀποτεταγμένων· ὡς καταφρονοῖντο ἐφ' οἷς ἐδικαίουν ἑαυτοὺς τιμᾶσθαι, ὡς τῆς πρὸς βασιλέα ἀποκλείοιντο παρρησίας, εἰσηγήσεσι ταῖς ἐκείνου, ὡς ἀτιμοῖντο τοῦ Πρωτοβεστιαρίου προστάττοντος. Τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις τὸ ξανθόν τε καὶ ἀλαμάνιον γένος ἐρεθιζόμενοι, ἕτοιμοι ἦσαν κατατρέχειν ἐκείνους, εἰ μόνον τις παρορμῴη. αἰτίαν δ' εἶχεν εἰς τοῦτο, ὡς ὁ τῶν πολλῶν λόγος ἔχει, ὁ τούτων τῆς φάλαγγος ἐξηγούμενος. ὃς καὶ πάλαι μὲν ὡρμημένους αὐτοὺς, τότε δ' ἐ- E ξαρθέντας πλέον ἀνεθέντας τοῦ φόβου, καὶ δραστείοντας τὰ ἀνήκεστα, ἐξ ἑτοίμου ἠρέθισε τὸν φόνον ἐπιτολμῆσαι καιρὸν ἔχοντας, καὶ ὁ λόγος ἐκ τῶν ὕστερον φέρει τὸ πιθανόν. οὐ

C Interim Protoveſtiarius curandis aliis quæ uſus poſcebat præſens ſecuro, ac libere vacabat, nullas ſuſpicatus inſidias in ſe comparari negotiis publicis intentum. Tumeſcebat autem gravis, atque atrox in eum invidia, clamque ſerpens eadem periculoſe gliſcebat, ipſo nihil plane ſentiente. Et erat arcanæ in ipſum iræ cauſa infenſis illi probabilis. Videbatur enim ipſis, ſe zelo fideli agi erga Imperatores Patrem, ac Filium: quorum illum quidem putabant procurato hujus magicis maleficiis morbo conſumptum, & dira immature morte ſublatum: Hunc vero miſerabantur mox privandum Imperio injuſta iſtius vi efferentis ſe improbe ſupra privatum modum, & haud dubie regno inhiantis, contemptaque Auguſti pueri ætate, Imperium ſibi ho- D neſtis prætextibus parantis. Auxiliaribus porro Italis peculiari Magni Conoſtauli ſubjectis Præfecturæ, præter alias quaſdam, hæ vehementiores propriæ erant odii in eum, & meditati impetus cauſæ: quod ſe a Muzalonibus, & præſertim ab hoc inter eos natu maximo, privatos meminerant donativis, & ſtipendiis ipſis ab adhuc vivente Imperatore decretis: Quod contemnerentur in iis, quibus juſte ſe honorari debere contendebant: Quod aditu & gratia Imperatoris ſuggeſtionibus hujus excluderentur; Quod Protoveſtiarii juſſu ignominiis, & contumeliis afficerentur. His & ſimilibus rufum, & bellicoſum genus irritati, parati erant ad eos trucidandos, ſi quis vel paululum impelleret. Jactatum etiam eſt ſer- E mone multorum, Ducem iſtius Italicæ phalangis partem iſtius culpæ conſciviſſe non parvam, quippe qui ſuos olim in hanc cædem pronos, tunc autem occaſione accenſos nova, metu ſolutos, & geſtientes dirum facinus patrare, re parata incitaverit, ut erumpere quo deſtinaverant auderent. Qui quidem

Edit. Rom. pag. 31.

rumor ex iis, quæ conſecuta ſunt veriſimilis fit. Neque enim auſi tantum eſſent, niſi freti auctoribus, & inſtincti perſuaſionibus idoneis, Alienigenæ, & plerique Advenæ; quo ſtatu homines ſi vel cogitent vim inferre, prorſus neceſſe ſit ſuſpicari agi utique ad id ipſos impulſore quopiam.

A δὲ γὰρ ἂν ἐτόλμων, εἰ μή τινας προβιβάσεις εἶχον, ἀλλοεθνεῖς ὄντες, καὶ τὸ πλέον ἐπήλυδες. καὶ εἰ οὕτως εἶχον καὶ μόνως θαῤῥεῖν, ἀνάγκη παντὸς μᾶλλον, τὸν ἄγοντα ὑποπτεύεσθαι.

CAPUT XIX

Ut Muzalones ab Exercitu interfecti ſint.

TUnc commodum nonus illuxerat a morte Imperatoris dies, quo ejus memoria conſuetis honorari ritibus debebat. Conveniunt igitur in Soſandrorum Monaſterium, ubi corpus Imperatoris juxta Patrem ſepultum fuerat, quantum erat ibi ſacrorum hominum: conveniunt, & Magiſtratus omnes: Mulieres quoque primæ Dignitatis, ac Matronæ, tum quidquid in obſequio Principum erat. At militares copiæ de induſtria infra, quaſi ad cuſtodiam circa Principem, ſunt relictæ. Ut autem & ipſi quoque Muzalones cum univerſis ipſorum familiis eodem aſcenderant, oſtentandæ ſtudio quaſi præcipuæ cujuſdam ipſorum in defunctum caritatis; Tunc Exercitus, præſertim vero Italicæ, & Auxiliares exteræ copiæ, captata occaſione, partim ultionis ab iis qui læſerant expetendæ deſiderio inſtinctæ, partim conniventes audentibus, quadam dulcedine novitatis, & curioſitate ſpei miſta mox videndi, quis reſponderet ſucceſſus ancipitibus aliorum cœptis, & an non forte aliquid ipſis utile privatim e ſtatim perturbandarum confuſione rerum oriretur (Inopinatis enim mutationibus fere ſemper delectantur homines: & facilius quis videns novum quodpiam in aliquos malum ingruere, malignum de aliena calamitate ſentiat gaudium, quam bono fruentibus collætetur) Tunc, inquam, militares utriuſque generis copiæ, partim furentes, partim faventes furentibus, plebi nihilo mitius animatæ paſſim mixtæ, inſanos attollebant clamores ex imo, & atriis Palatii ſurſum, & feneſtras verſus, ubi Imperatorem, qui non apparebat, eſſe putabant: depoſcentes ad pœnam perfidos, quo nomine Muzalones innuebant, zelum in Auguſtum, & Genus ejus oſtentantes, & egregie ſimulantes, ardentem; ac ſignificantes metu ſe malorum Auguſto imminentium impelli: nihilque ſtudere aliud, niſi præoccupare deſtinata jam ab iſtis dira in Principem facinora: dareque operam, ut nefarii latrones prius juſte patiantur ea quibus digni ſunt, quam immaniter exequantur, quæ in Principis, & Reipublicæ perniciem cogitant. Hac benevola de ſalute Imperatoris ſolicitudine monſtranda id agebant, ut aſſenſum ejus in vim, quam parabant, elicerent, quaſi cupientes cum bona ejus venia, quod decreverant perficere; ſimul ſubindicantes ſi Princeps remiſſior in indulgentia perſtaret, ſe tamen procurſuros, quo intenderent, & deſtinata perpetraturos. Talia illis vociferantibus, ſimul & tumultuantibus, ii quibus commiſſa Principis cuſtodia fuerat, ſive a quopiam de re quæ agebatur prius edocti, ſive ſibi ipſis in tanto tumultu metuentes, educunt puerum Auguſtum, præſeferentes id ſe agere ſpe placandæ ſeditionis, aſpectu & reverentia Prin-

Edit. Rom. pag. 32.

B Τέως δ' οὖν, ἡ ἐπὶ τῷ ἀποιχομένῳ ἐννάτη κειμένη ἡμέρα, καὶ ἔδει τὴν μνήμην ἄγειν ἐκείνῳ κατὰ τὸ συνῆθες. Ἀνέρχονται τοίνυν εἰς τὴν τῶν Σωσάνδρων μονὴν, ὅπου καὶ ὁ νεκρὸς τοῦ βασιλέως ἐχόμενα τοῦ πατρὸς τέθαπτο, τῶν ἱερωμένων ὅσοι παρῆσαν ἐκεῖσε. ἀνέρχονται δὲ καὶ οἱ ἐν τέλει πάντες χωρὶς δ' ἐκείνων καὶ τῶν γυναικῶν αἱ προέχουσαι, ματρῶναι, καὶ πᾶν ὅσον ἦν ὑπηρετικὸν τοῖς κρατοῦσι. τὸ μέντοι γε στρατιωτικὸν ἐκ προνοίας καὶ μᾶλλον κάτω περὶ τὸν βασιλέα ἐγκαταλέλειπτο. ὡς γοῦν πανοικὶ καὶ οἱ Μουζάλωνες ἦσαν, ἰδίαν παρὰ τοὺς ἄλλους στοργὴν πρὸς τὸν θανόντα ἐπιδεικνύμενοι, τότε τὸ στρατιωτικὸν, διαφερόντως C δὲ, τὸ Ἰταλικόν τε καὶ ξενικὸν ἁρπάσαντες τὸν καιρὸν, οἱ μὲν, ἀμύνεσθαι τοὺς λυπήσαντας ὀρεγόμενοι, οἱ δ' ἐφηδόμενοι τοῖς, εἰ δυνηθοῖεν ἐκεῖνοι, τολμηθησομένοις, ταῖς γὰρ καινοτομίαις ἀεί ποτε χαίρουσιν ἄνθρωποι, καὶ ῥᾷόν τις ἰδὼν καινὸν κακὸν τελεσθὲν ἐφησθείη παθοῦσιν, ἢ ἀγαθὸν συνησθείη τοῖς ἀπολαύσασι συμμιγεῖς τῷ πλήθει γενόμενοι, φωνὰς ἠφίεσαν δεινὰς κάτωθεν ἄνω, καὶ μὴ φαινομένῳ τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐπεκάλουν κατὰ τῶν δῆθεν ἀπίστων, τοὺς Μουζάλωνας αἰνιττόμενοι ζῆλον ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τοῦ γένους ἐνδεικνυμένοις καὶ ἐοικότες θερμὸν, καὶ ἵνα μὴ φθάσειαν ἐκεῖνοι πρὸ τοῦ παθεῖν δράσαντες, δεδιότες δῆθεν, ἐπέσπευδον D τὴν ἐπ' ἐκείνους τοῦ βασιλέως ἐγχώρησιν. καὶ ἅμ' ἐδήλουν ὡς εἴπερ ὁ βασιλεὺς οὐκ ἐφήσει. εἰ δ' οὖν, ἀλλ' ἐκεῖνοι καὶ οὕτως ἐπιδραμοῦνται, καὶ κατεργάσονται. ταῦτα λεγόντων ἅμα καὶ θορυβούντων, οἱ τὴν βασιλικὴν φυλακὴν ἐπιτετραμμένοι, δηλαδὴ κἀκείνοις τὸ τόλμημα, ἢ καὶ παρὰ πρότερον, ἢ μὴν ἅμα τῷ θορυβεῖν ἐκείνους δείσαντες δῆθεν, ἐξάγουσιν εὐθὺς καὶ παιδίον, κατὰ δυσωπίαν ἐλπιζομένην ὡς ἐκείνους ἐμφαίνειν ποιοῦντας ἐμφανῆ τὸν κρατοῦντα. ὡς δὲ φανέντος τοῦ νέου, καὶ μείζων ἤρετο ἡ φωνὴ, καὶ ἀτακτότερον ἐθορύβουν, χειρὶ κατανεύειν οἱ ἀμφ' ἐκεῖνον διδάσκουσι. τὸ δ' ἦν, ἅμα κρῖνον καὶ πρὸς ἀμφότερα, ὅτι τε ἀνα-E στέλλει τὸν θόρυβον, καὶ ὅτι ἐκχωροίη διδοὺς, καὶ τοῖς μὲν περὶ τὸν νέον ἄρχοντα ἱκανὸν εἰς ἀπολογίαν ἐς ὕστερον πρὸς τοὺς ἄρχοντας, ἡ τῆς χειρὸς κατάνευσις ὑπολέλειπτο. ὡς δῆθεν ἐπισχεῖν οἰκονομοῦσι τὸν θόρυβον, τοῖς δὲ πολλοῖς ἀρκοῦν ἐνομίζετο πρὸς ἐκχώρησιν. Εὐ-

θὺς

Digitized by Google

A θὺς οὖν βοὴ ἤρθη ὡς ἐκχωροῦντος τοῦ βασιλέως, καὶ ἅμα ἐχέοντο παμπληθεί, καὶ ὡς τιμωρὸς τῆς βασιλικῆς σωτηρίας συνίθεσο ἕκαστος, ὡς καὶ προκινδυνεύσοι εἰ δέοι, καὶ ἀλλήλους τοῦ θορύβου παρακρατοῦντες, ἐπὶ τῆς μονῆς ἠπείγοντο τῶν Σωσάνδρων, τὰ ἔσχατα κακά, τοὺς, ὡς αὐτοὶ ἔλεγον, δύσνους τοῦ βασιλείου κράτους πραξείοντες, εἰσὶ δ' οἳ καὶ ἔμελλον μὴ συναπιόντες, προμηθέστερον ποιοῦντες, ἢ τολμηρότερον, καὶ ἅμα εἰ ἐκποδὼν γενομένους τοὺς καθ' ὧν συνίθειον μάθοιεν, αὐθαδέστερον δρασείοντες ἐπὶ ταῖς σκηναῖς πρὸς τὸ ἐκφορεῖν τὰ κειμήλια, μὴ γὰρ εἶναι τὸν κωλύσοντα, ὑπὸ τῶν κεκτημένων ἀπολωλότων. B ὡς γοῦν οἱ μὲν συνάμα καίτοι τῶν ἐν τέλει τῆς ὑμνῳδίας τελουμένης ἐντὸς εἰσήκεισαν τοῦ ναοῦ. οἱ δὲ συνήθων πάνδημοι θορυβοῦντες παρὰ τὸ συνῆθες, καὶ ἤδη τοῖς ἐντὸς ἐμφανεῖς ἦσαν εὐθὺ τῆς μονῆς ἰόντες, τινὲς τῶν ἐκτὸς ὄντων ὑπηρετῶν τῶν ἐκείνων ὑποπτεύσαντες θόρυβον μή τινα καὶ τῶν ἀπειρημένων δράσαιεν σχεδὸν αὐτόνομοι ὄντες, ἅμα δὲ καὶ τὸν νεωτερισμὸν ὑποπτεύοντες, δηλοῦσι σὺν ὠχρῷ τῷ προσώπῳ τοῖς ἔνδον. οἱ δὲ σπουδῇ τοῖς Κυρίοις δηλωθὲν ἀπαγγέλλουσι, καὶ ὡς ἐπιζυγῶσαι τὰς τῆς μονῆς πύλας τοῖς ἐρχομένοις συμφέρει, μάλα θερμῶς εἰσηγοῦντο. οἱ δ' ἠμέλουν ἀκούοντες. μὴ γὰρ ἔχειν συμβαλεῖν, ὁπόθεν ἐπὶ σφετέρῳ κακῷ ἴοιεν οἱ συνιθέντες. C ἔρχεσθαι δὲ κἀκείνους εἰς τὰς κοινὰς ἐκείνας τελετὰς ὑπελάμβανον. ὡς δὲ καὶ αὖθις ἐξελθόντες ἐκεῖνοι πλησιασάντων, καὶ μᾶλλον τὸ θορυβῶδες καὶ ἄτακτον ὑπεσόντων, ἔτι μᾶλλον κατορρωδοῦν, καὶ μετὰ σπουδῆς εἰσήγγελον τὰ γιγνόμενα, καὶ ἐπ' ἐκείνοις ἄλλοι ταχυδρομοῦντες, καὶ αὖθις ἄλλοι. οὐδὲ γὰρ ἦν ὅστις τότε βλέπων, μὴ ἐπὶ κακῷ μεγίστῳ τὴν ἐκείνων ἄφιξιν ἐπινόει. ὅθεν καὶ πολλοὶ μὲν περὶ ἑαυτοῖς δεδιότες, ἐκ τῶν καλῶν ἐκείνων ὑποψιῶν, ἄλλος ἀλλαχοῦ κατεδύοντο. οἷς δ' ἔμελε τῶν Μουζαλώνων πλέον τῶν ἄλλων, προσιόντες καὶ αὖθις ἀτάκτῳ ἤθει καὶ προσώπῳ, τὴν εἰσβολὴν τῶν ἀνδρῶν ὑπεμίμνησκον. καὶ ἐφιέντο τὸ τάχος ἔλεγον προκαταλαβοῦσι τὴν ἐκείνων ὁρμὴν διὰ τῆς D τῶν πυλῶν ἐπιθέσεως, μή πως καὶ φθάσωσιν εἰσελθόντες. μὴ δὲ γὰρ ἐπὶ καλῷ τινι τὸν τοσοῦτον θόρυβον εἶναι, ἀλλ' εἴς τι λήξειν κακόν. οἱ δὲ τῶν φόβους λεγόντων, οὐκ ἦσαν ὅλως. ἐγὼ γὰρ οἶμαι πάντως τὸ μόρσιμον, καὶ τὸ λεγόμενον ἀληθές, ὡς ἀφαιρεῖται τὰς φρένας, ὧν ἀπολέσαι μέλλει τὸ θεῖον. οὐ μὴν δὲ, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς παροῦσι τῶν μεγιστάνων ἔμελε τὸ δρώμενον ἀκούειν, εἴτε κατά τινα πρόγνωσιν τῶν μελλόντων. εἴτε μὴν καὶ αὐτοῖς οὐ μέλον κἂν ὅτι καὶ δράσειαν συναχθέντες. ἀλλ' ἐν τοσούτῳ τὰς εἰσόδους προκαταλαμβάνουσι, καὶ κρατοῦσιν οἱ ἐπιόντες, καὶ ἅμ' εὐχομένων ἐντὸς κακοὶ θόρυβοι ἦσαν. καὶ οἷς ἕδραν τε καὶ ἀπειλὴν πρότερον, ἢ τὸν ναὸν εἰσελθεῖν E δῆλοι ἦσαν φονῶντες. ἦν δ' ὢν τοῦ Πρωτοβεστιαρίου γραμματικὸς οἰκεῖος, Θεοφύλακτος τοὔνομα, καὶ ἐμὸς συγγενής, προσόμοιος τῷ Κυρίῳ τὰ πάντα. ἐξελθόντος γοῦν ἐπὶ τῷ μαθεῖν ἐκείνου, σφάλλει τοὺς ἐπιόντας ἡ ὁμοιότης, συναιρομένης καὶ τῆς ἀμπεχόνης πενθίμου οὔσης ἐπίσης, καὶ μικροῖς καὶ μεγάλοις διὰ τὸν βασιλέως θάνατον, κἀκεῖνον ὑποτοπάσαντες τὸν

A cipis, componendique nutu ejus in modeſtiam, inquietos furores plebis effrænis. Ut autem objecto publicis conſpectibus Adoleſcentulo major ſublatus eſt clamor, & impotentius bacchabantur, ſuggerunt ei, qui circa ipſum erant, ut manu innueret. Erat autem id ſignum anceps, & in contraria pariter ambiguum. Cum & videri poſſet comprimere tumultum eo geſtu voluiſſe, & interpretatione non inveriſimili trahi poſſet idem in indicium conceſſæ a Principe in parum ipſi fidos ſæviendi facultatis. Neque id ignoraſſe videbantur qui Principi aderant: ſed ſibi, ſi hoc periculo innoxie defungerentur qui rebus præerant, receptum in excuſatione parabant; tamquam ab ipſis eo tantum animo ſuaſa illa protenſione manus, ut ſeditio per eam comprimeretur. At tumultuantes ſatis clare ſibi conceſſam eo geſtu quod vellent a- B gendi licentiam crediderunt. Statim igitur ſublata vox eſt: aſſentiri Auguſtum, & auctorem fieri. Tum vero pro ſe quiſque procurrere; ſingulis viritim ſeſe ultores injuriarum, & vindices ſalutis Principis opinantibus, & velut in ſtudio rei præclaræ, prævertere invicem feſtinatione mira certantibus, *Edit. Rom. pag. 33.* ac periculum præoccupare quaſi heroici facinoris perturbatiſſimo diſcurſu, & mutua extruſione ruentium impetu maximo verſus Monaſterium Soſandrorum, ferocibus extremorum malorum minis iis inferendorum, quos invidioſis vocabulis, infidorum Auguſtæ poteſtati, Principiſque hoſtium deſignabant. Non tamen defuere qui ſubſiſterent, continentes ſeſe in illo effuſo aliorum curſu: vel quod cautius quam audacius agere conſultum ducerent; vel quod C ſimul etiam ſperarent, poſt negotium a currentibus confectum, ſublatoſque potentes rerum, quæſtuoſiorem ſibi relinquendam operam irrumpendi in ædes ipſorum, & pretioſiſſima inde quæque exportandi; quas in opimas prædas utilius expromerent totam vim audaciſſimæ rapacitatis, nemine tum prohibituro: quippe jam mortuis poſſeſſoribus opera eorum, quos in id præcurrere ſinebant. Cum ergo dum Hymnodia celebraretur, Muzalones cum Primoribus Optimatum intra Templum ſtarent, ruens, ut dictum eſt, tumultu inſolito multitudo adventabat. Et jam qui intus erant intelligere cœperant eam turbam recta in Monaſterium ferri, cum quidam e miniſtris Muzalonum foris opperientibus, veriti quo tempeſtas ſuſpectæ novitatis incumberet, & non ſine cauſa metuentes: ne armata, & legum ſecura D ſeditio in fœdum aliquod deſineret facinus, pallido vultu periculum nunciarunt iis, qui ex interiori comitatu Muzalonum intra Templum verſabantur. Hi rem ſtatim ad Dominos detulerunt, & ſtudioſe ſuggeſſerunt: e re videri, templi valvas occludi venientibus: idque ardore maximo urgebant, ut ſtatim curaretur. At illi audientes negligebant, nulla idonea conjectura fieri veriſimile cauſati, ad ullum ipſorum periculum iſtum curſum pertinere: nimirum opinabantur, agi religione, aut ſtudio cohoneſtandi Principis turbam illam, & nihil aliud quam ſpectare, aut frequentiorem reddere funebrem Auguſti mortui Panegyrim cupere. Ut autem qui hæc nunciaverant rurſum egreſſi, propius jam appulſæ multitudinis furentis fremitum e vicino E terribiliorem hauſere ſenſibus, eo plus cohorreſcentes, iterarunt indicium creſcentis mali; nunciantes, ut prius, quæ recentius cognorant. Quod mox confirmarunt curſu anhelo feſtinantes alii ſuper alios. Neque enim jam ulli, qui uteretur modo ſenſibus, dubium erat quin in tragicum exitum phanaticus iſte accurſus erumperet: quare multi ſibi privatim metuentes admonitu indiciorum ingruentis mali, alius alibi abſcon-

debant ſeſe. Quibus autem major quam cæteris Muzalonum cura erat, denuo trepido curſu, vultuque turbato ipſos adibant, impetum armatorum irruentium indicantes; & magnopere

Edit. Rom. pag. 34.

ſuadebant, juberent opponi furentibus portarum obices, & Templum ſtatim claudi jam jam intro irrupturis ſi pateret: nam tantum tumultum nihil boni portendere. Narrabantur ea ſurdis. perſtabant in ſummo periculo temere ſecuri. Agebat quippe illos fatalis puto cæcitas in decretum ipſis infortunium. Verum ſcilicet eſt, quod dici ſolet. quos perdere vult Deus, iis ante omnia mentem eripere. Sed nec qui aderant Proceres multum curare videbantur quorſum ſpectarent, quæ audiebant fieri. vel quadam prænotione gerendorum; vel ad ipſos haud rati pertinere quod acturi erant qui concurrebant. Interim aditus præoccupant, & præſidio muniunt qui jam pervenerant ſeditioſi; quorum infundente ſe ſæva undique vi, tota paſſim æde ſacra tumultus ingens fuit. Ex his quæ & fecerant, & minati erant priuſquam Templum ingrederentur palam erat cædem ipſos ſpirare. Erat Protoveſtiario Grammaticus familiaris Theophylactus nomine, meus conſanguineus, Domino per omnia ſimilis. Hunc prodeuntem, ut videret quid rei gereretur, conſpicati ſeditioſi, Protoveſtiarium eſſe ipſum credidere, fallente ipſos oris, & ſtaturæ ſimilitudine, & errorem confirmante pari tum genere veſtitus: quod in luctu, & exequiis Principis, atrati omnes parvi æque, ac magni, pulla ſimilis admodum formæ veſte utebantur. Ergo hunc ipſum rati quem quærebant, conficiunt innumerabilibus plagis. Nemo enim erat qui in jam mortui corpore ferrum non tingeret. Atque ut ego ex quodam ibi præſentium audivi, etiam ſanguinem occiſi veſana rabie ſuxerunt. Cæterum ſtatim agnoverunt ſe deceptos. Nam cum pedis calceum in mortuo nigrum obſervaſſent per errorem ſe in illo ſæviſſe intellexerunt. Ac confeſtim rabie, ac ſtrepitu quam maximis, armata ſtrictis gladiis manu, in Templum irrumpunt, ubi homicidis apparentibus ſtatim ſacer cantus conticuit, Cantoribus aliis alio diſperſis, & varie in angulos, aut ubicumque poſſe latere ſperaverant, ſe abdentibus. At Muzalonum hic quidem in Adyta confugit, & ſub myſticam ſe condens menſam, ibi putabat ſe ſalvum fore: Alter inſinuans ſe retro portam Templi eam ſuper ſe maximo attraxit niſu, & quam potuit valide adduxit, applicuitque muro adverſo tam arcte, ut plane cohærentibus ſine obice lateri valvis, ſuſpicio excluderetur latebræ illic humani corporis capacis. Illorum vero Gener (& hic enim ut proſperitatis affinibus particeps fuerat, ita & conſors calamitatis futurus erat) irrepens qua potuit in tenebroſas anguſtias circa monumentum Auguſtorum latere ſtuduit. Cæterum

pag. 35.

Protoveſtiarius in Adyta ingreſſus Templi, cum obſervaſſet prope menſam altari collateralem vicinum Conchæ intercolumnium obſcurum, in id ſe abſtruſit; experturus, an ibi poſſet vel loci religione, vel tenebrarum beneficio ſervari. Sed nihil horum ipſis ad vitandum periculum profuit. Irrumpentibus enim in ſacram ædem affluxu continuo plurimis, & inde late vulgato terrore paſſim aliis ſtudio vitæ tuendæ fugam captantibus, abire a templo Magiſtratus quoque ipſos contigit, nihil eſſe quod ibi agerent ratos. Porro ſeditioſi, creſcente uſu, & ſucceſſu ſceleris, audacia, furioſum plane in modum bacchabundi curſabant ſcrutantes attentiſſime cuncta, nullamque Templi partem non inſpectam, & exploratam curioſiſſime linquentes. Unde factum ut alii alium reper-

A ζητούμενον εἶναι, εὐθὺς ἀναιροῦσι κοπίσι μυρίαις. οὐ γὰρ ἦν ὅστις καὶ τεθνηκότι, τὸ ἔγχος οὐκ ἔβαπτεν ἐπ' ἐκείνῳ. ὡς δὲ ἐγώ τινος ἤκουσα, ἀπερρόφων ἐκ τῆς δεινῆς μανίας τοῦ αἵματος. πλὴν ἀλλ' εὐθὺς οὐκ ἠγνόουν σφαλέντες. τὸ γὰρ πέδιλον ὑποφανὲν τοῦ ποδὸς μέλαν ὄν, τῶν δεδρακότων φανερὰν ἄγνοιαν κατηγόρει. καὶ παραυτίκα μεθ' ὅτι πλείστης μανίας καὶ ταραχῆς, ξιφήρεις ἐμπίπτουσι τῷ ναῷ, καὶ παραχρῆμα φανέντων τῶν φονώντων ἐκείνων, ὁ μὲν ἱερὸς ὕμνος κατασιγάζεται. ἄλλων ἀλλαχοῦ τῶν ψαλλόντων σκεδαννυμένων, καὶ παραδυομένων γωνίαις καὶ τόποις, οἷς ἤλπιζον σώζεσθαι. οἱ Μουζάλωνες, ὁ μὲν, τοῖς ἀδύτοις προστρέχει, καὶ ὑπὸ τὴν μυστικὴν τράπεζαν ὑπελθὼν, ἐκεῖ-
B θεν ᾤετο σώζεσθαι. ὁ δ' ὄπισθεν τῆς τοῦ ναοῦ πύλης ἑαυτὸν συνωθήσας, ἐφ' αὑτῷ ὑφεῖλκε στερρῶς, καὶ ὡς εἶχεν ὡς συνιζάνειν ἐν ἐπιπέδῳ εἰς τὴν θύραν, ὡς καὶ προσκολλᾶσθαι δοκεῖν ἡνωμένην, τῷ ἀντιθύρῳ μηδενὸς ἐμποδὼν ὄντος. ὁ δ' ἐκείνων γαμβρὸς, καὶ τῆς γὰρ ὥσπερ τῆς εὐπραγίας τοῖς συγγενέσι μετεῖχεν, οὕτω καὶ κοινωνὸς ἔμελλε γενέσθαι τῆς δυσπραγίας, ἀλλαχοῦ περί που τὸ τῶν βασιλέων ἡρῷον ὡς εἶχε παραδυόμενος, λαθεῖν ἔσπευδεν. ὁ μέντοιγε Πρωτοβεστιάριος ἐν τοῖς ἀδύτοις καὶ αὐτὸς εἰσελθὼν τοῦ ναοῦ, καὶ πρὸς τῇ κόγχῃ γενόμενος τῆς Προθέσεως, ἐπί τι κιονῶδες ἱστάμενον, ὑπαπέρχεται, καὶ τῷ ἐκεῖσε σκοτώδει
C σὺν τοῖς ἀδύτοις θαρρεῖ, ἀλλ' οὐκ ἦν οἷς ἐστιν ὅπως ἐκείνων ἐκδρᾶσαι τὸν κίνδυνον. πλεῖστοι γὰρ ὄντες οἱ ἐφορμῶντες τοὺς μὲν ἄλλους ἐποίουν φεύγειν, περὶ τῆς σφετέρας ζωῆς δέοντος ἑκάστου. ἀπιέναι δὲ καὶ τοὺς ἐν τέλει συνέβαινε μηδὲν ἔχοντας πράττειν. ἐκεῖνοι δὲ ἐκ πολλοῦ τοῦ πρὸς τὸ θαρρεῖν περιόντος παραβακχεύοντες καὶ μανικὸν ἐφαλλόμενοι, ἀκριβῶς ἠρεύνων μηδὲν τῶν τοῦ ναοῦ καταλιπόντες ἀνεξερεύνητον. ὅθεν καὶ ἄλλος ἄλλον εὑρόντες καὶ κατασχὼν, ἀπηνῶς καὶ ὡς αὐτῷ δοκοίη διεχρᾶτο. οὐ μὴν δὲ οἱ ἄλλοι κατερραθύμουν. ἀλλ' ἐφ' ἑνὶ πολλοί τινες περιστάντες, ἔβαλλον, ἔπληττον, ᾐκίζοντο, καὶ νεκρὸν τὸν ἄθλιον,
D ὡς καὶ εἰς πολλὰ τὸν ἕνα κατακεκόφθαι. οὕτως ἀπλήστους αὐτοὺς ἡ κακία, καὶ ὁ θυμὸς μεμηνότας θῆρας ἐδείκνυ. τὸν μέντοι γε Πρωτοβεστιάριον, Καρυκλῆς τις τῶν ἀδύτων κατατολμήσας, καὶ τὰ πολλὰ διερευνησάμενος, ἐπεὶ οὐχ εὕρισκεν, ἀπειπὼν ἔμελλεν ὑποστρέφειν. ἀλλ' ἡ μοῖρα, ἣ δ' ἐκεῖνον εἶχε τοῦ πάθους ἐντός· τὴν γὰρ πρόθεσιν εἰσελθὼν, καὶ τῇδε κἀκεῖσε περιβλεψάμενος, ἐπὶ γόνασι συνιζάνοντα κάτωθεν εἶδε τὸν οἴκτιστον, καὶ ἰδὼν ὁρμᾷ καθαιρεῖν ἀπηνῶς. καὶ ὃς δυσωπεῖ τὸ οἰκεῖον αἷμα πολλοῦ τινος ἐξωνούμενος. ὁ δὲ ὅσα πρὸς τὸ σχῆμα τῆς ἱκετείας,
E ἀπειδὼν, οὔτε μὴν ὑπεκλάσθη τοῖς ἐπηγγελμένοις. ἀλλ' εὐθὺς κατασχὼν ἀναιρεῖ ξιφιδίῳ. καὶ δῆλον γεγονὸς τὸ πραχθὲν, οὐκ ἦν ὅστις ἀπῆν ἐκεῖθεν, ἀλλ' ἕκαστος ἐπιστὰς ὡς εἶχεν, ἔπαιζεν καὶ μεθ' ὕβρεως ᾔκιζε, καὶ ἐς τοσοῦτον μέλεσι κατεδάσαντο, ὥστε καὶ τοὺς ἐνταφιαστὰς ὕστερον σάκκῳ τὰ μέλη καταθέντας, οὕτως ἐκφορῆσαι καὶ τάφῳ δοῦναι, ἐπεὶ δ' εἰς

τέλος τοῖς ἀνημέροις ἐκείνοις ἐπράχθη τὸ τόλμημα, συὸς τρόπον θήξαντες τὰς ὀδόντας ὡς μηδὲ καὶ τὰς ἐν τέλει καταπαδὲς ἐκείνων ἔχειν ἵστασθαι καὶ ἐλέγχειν, ἢ μὴν ἐρωτᾷν τί παθόντες, καὶ τίνος ὁρμήσαντος τοιαῦτα πράττοιεν; ἐπὶ τὰς σκηνὰς εὐθὺς ὥρμων τῶν φονευθέντων. καὶ ᾧ προσετύγχανεν ἕκαστος μεθ' ὅτι γενναίου τοῦ παρασήματος, ὡς ἔθνους κοινοῦ γεγονότος, ἐξεφόρουν ἐπεγγελῶντες, καὶ τὸ ἐπὶ γλώσσης ἔγκλημα συχνάκις λεγόμενον ἦν. οἱ ἐχθροὶ καὶ δύσνοι τοῖς βασιλεῦσιν, οἱ βασιλειῶντες οἱ παντὶ τρόπῳ εἰ μὴ κεκώλυντο, οἴοιτ' ἄρξαι οἱ τῆς στρατιωτικῆς ἀλιτήριοι. οἱ μαγγανείαις μὲν τὸν πατέρα μεθ' ὑπουλότητος ὑπελθόντες, φυλακῆς δὲ δόξῃ καὶ ἀσφαλείας τῷ υἱῷ ἐφεδρεύοντες, ὡς δεδώκασιν ἀξίας; καὶ ὡς ἔδει, τὰς δίκας, ὡς εἰκότως δεπεπράχαται. καὶ ὡς εὐνοϊκῶς τοῦ λοιποῦ δουλεύσομεν τῷ δεσπότῃ τῶν ἐκεῖθεν ἀπαλλαγέντες κακῶν, ταῦτ' ἔλεγον, καὶ λείαν μυσῶν τἀκείνων ἐποίουν, ἀμφοτέραις ἐξαντλοῦντες τὸν πλοῦτον ἐκ τῶν σκηνῶν. τούτων οὕτω πραχθέντων, μηδενὸς οἷόν τε δοκοῦντος μαργῶντι πλήθει, καὶ ἀναρχίᾳ ἐμποδὼν ἵστασθαι, τῶν μὲν ταῖς ἀληθείαις δεδιότων, τῶν δὲ καὶ τῷ προσποιεῖσθαι. σημεῖον δὲ, καὶ γὰρ τῆς τοῦ Πρωτοβεστιαρίου συζύγου ἐκεῖ παρούσης, καὶ δεινὰ ποιούσης καὶ λεγούσης ἐπὶ τοῖς τολμηθεῖσιν, ἐμβριθέστερον ὁ μέγας Κονοσταῦλος καὶ θεῖος αὐτόθεν ἐπεῖχεν, ἐπιτάττων σιγᾷν, φοβούμενος μὴ καὶ αὐτὸς πάθοι, εἰ μὴ σιγῴη, τὰ ὅμοια. ὡς γοῦν συνεχύθησαν ἅπαντες, καὶ κύριοι καὶ ὑπηρέται ἐπίσης εἶχον τῶν φοβερῶν, ἑκάστου ζητοῦντος τὸ σώζεσθαι, ἀπαίρουσιν ἐκεῖθεν εὐθὺς, ἐφ' ὅτι καὶ παραγίνοιντο μὴ φροντίσαντες, καὶ σὺν οὐδενὶ κόσμῳ φεύγοντες, τῷ μὲν βασιλεῖ ἀσφαλῆ πλέον ἢ πρότερον, τὰ τῆς φυλακῆς ἐφιστῶσι, μή τι καὶ νεωτερισθῇ πλέον. οὕτω συγχυθέντων ἁπάντων, ἕκαστος τὰ καθ' ἑαυτὸν, ὡς εἶχε, κατησφαλίζετο.

A tum, & correptum crudeliter quo vellent modo interficerent. Aliis interim haud ceſſantibus, nam unumquemque comprehenſorum multi circumſtantes pulſabant, cædebant, excarnificabant, etiam in ipſum ſævire pergentes cadaver exanime. ita ut unum in multa diſſectum fragmenta, late ſpargeretur corpus. tanta iſtos veſania urgebat, eo provectos amentis iræ; & ſupra humanum modum ferina prorſus rabie ruerent. Quærens denique Protoveſtiarium Carolus quidam penetrare auſus in Adyta, & ibi multa nequidquam ſcrutatus, deſperata inventione recedere parabat. Sed fatum non ſivit illum evadere immunem damni. Nam reſumpta repente Carolus ſcrutandi cura ſacram menſam ſubiens, & huc, illucque verſans oculos, depreſſum ſubtus in genua B miſerrimum deprehendit, nec diſtulit in eum trucidaturus irruere. Fruſtra illo deprecante, & quantum vellet ſui ſanguinis offerente pretium. Siquidem latro nec habitu ſupplicis flexus, nec rigore animi, magnitudine promiſſorum, vel tantillum infracto, ſtatim apprehenſum pugione confecit. Quod cum mox eſſet publicatum, nullus fuit, qui eo non accurreret, ac ſupra ſtans cæderet, cumque contumelia conſcinderet mortuum. Adeoque illum membratim conciderunt, ut qui deinde ſepelire voluerunt, neceſſe habuerint laceros, & ab invicem diſciſſos artus in ſaccum colligere quo ad ſepulturam efferre poſſent. Poſtquam vero immanes ſanguinarii voti ſe compotes perpetrato audaciſſimo ſcelere viderunt, tum vero ſtridere C dentibus inſtar Aprorum frendentium, ut nemo etiam Optimatum, aut Magiſtratuum prope ipſis adſtare ſuſtineret; multo minus reprehendere, aut quid paſſi, quove inſtigante talia facerent rogare. Subito deinde in ædes irruperunt interfectorum, ibique quidquid cuique quod placeret, occurrerat, tam ſecura ludibundi, ac ridentes efferebant audacia, ac ſi nihil novi contigiſſet. In ore habentes, ac crebro iterantes mortuorum crimen his expreſſum verbis: *Hoſtes, & proditores Imperatorum, Principatum affectantes, & quovis modo niſi ſic prohiberentur ad tyrannidem perventuri. Militaris Ordinis oppreſſores deteſtabiles. Magicarum artium clandeſtino maleficio in Patrem Auguſtum graſſati: Filio pupillo ſpecie cuſtodiæ, & præſtandæ ſecuritatis inſidiantes ut pœnas dederunt prout oportuit dignas! ut jure, ac merito quod decuit factum eſt! ut fideli, ac devoto alacres animo, dira ſceleſtorum liberati tyrannide, Domino deinceps ſerviemus!* Hæc ſimul loquebantur, ſimul impune velut e Myſis prædam congerebant, agentes, ferenteſque res opimas e plena Muzalonum Domo. Hæc in hunc modum ſunt acta, nemine ſibi tantum auctoritatis, aut virium ineſſe putante, quanto eſſet opus ad reprimendum furorem effrænatæ multitudinis, obſtandique contumaciæ legum, & Imperii victrici, aliis revera timentibus, aliis ſimulantibus timorem. Argumento ſit, quod Protoveſtiarii uxorem illis præſentem, & quæ par erat, videntem talia, deplorantem, ac loquentem, Magnus Conſtaulus ejus patruus graviter increpitam corripuit, & ſilere juſſit; metu ne pateretur viro ſimilia, ſi verbis irritare furentes pergeret. Ergo cohibitis in direpta domo pari timore cunctis æque Dominis, & famulis; unoquoque in lucro ponente ſi ſalvus evaderet, abſcedunt inde tandem, nihil penſi habentes quo ferrentur, ac quaſi fugientes nullo ordine: Principi quidem validiorem quam prius cuſtodiam apponunt, ne quid ex eo novæ rei poſſet exurgere. Sic confuſis cunctis, unuſquiſque ſecuritati ac ſaluti propriæ qam poterat diligentiſſime cavebat.

Edit. Rom. pag. 36.

Digitized by Google

CAPUT XX.

Ut quidam Procerum propter hæc receſſerint: alii aliter ſibi caverint.

AT Caryanites quidem tunc Protoveſtiarites, vir ætate jam matura venerabilis, meritique maximi, cum neceſſariis, & familiaribus ipſa nocte receſſit transfugiens ad Perſas. Non quod Imperatori ſucceuſeret, ſed quod ſibi metueret ob perturbationem rerum. Sive enim id per ſe, nemine inſtigante ſeditioſi auſi erant, jure timeri paria rurſus eoſdem attentaturos impune; ſummo diſcrimine gerentium Magiſtratus, in quos gravis incumbebat invidia. Sive ipſos alii impulerant, etiam iterum concitandam vim militarem ab iiſdem in minime opinantes multos jure formidari. Alii ſimiliter alio ſe receperunt maxima quæque rati domi manentibus impendere pericula. Porro alii in attenta ſui ipſorum cuſtodia perſtabant. At Magnus Conoſtaulus fratribus (quorum natu major Joannes, minor Conſtantinus vocabatur) ad communem tutelam adhibitis: idoneam cuique ſubjecit Præſidiariorum manum. Adoleſcentes hi prudentes erant nondum ad officiorum promoti honorem, eoque, utpote alia vacui cura, apud Imperatorem magis aſſidui, ac cum eo ſoliti non dies ſolum totos exigere, ſed etiam non raro pernoctare, de fide in illum, ac caritate certantes inter ſe, nullamque occaſionem prætermittentes declarandi quam maxime poterant ſui ergaPrincipem ſtudii præſtantis.

ΚΑΙ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Καρυανίτην Πρωτοβεστιαρίτην τότε τυγχάνοντα, ἄνδρα γεραρὸν καὶ πολλοῦ τινος ἄξιον, φυγῇ ἐχρῶντο πρὸς Πέρσας αὐτομολοῦντες, οὐ βασιλεῖ ἐγκοτοῦντες, ἀλλὰ περὶ ἑαυτοῖς δεδοικότες διὰ τὴν τῶν πραγμάτων σύγχυσιν. εἴτε γὰρ αὐτοβούλως ὥρμων οἱ ἐπιθέμενοι, μή τινος παρορμῶντος, ἔχειν καὶ πάλιν οὕτως ὁρμᾶν μηδ᾽ ὁπωσοῦν κολασθέντας. εἴτε καὶ ἄλλοι σφᾶς ὁρμῶντας παρώτρυνον, ἐκείνους καὶ κατ᾽ αὐτῶν παροτρυνόντων ἔχειν. κἀντεῦθεν κινδυνεύειν μὴ προσδοκῶντας πολλοὺς, καὶ μᾶλλον τοὺς ἐπ᾽ ἐξουσίας ὄντας, εἰς οὓς ὁ φθόνος ὑφέρπει πολὺς καὶ δεινός. οἱ μὲν οὖν διὰ ταῦτα αὐτονυχεὶ, εὐθὺ Περσίδος ἀνὰ κράτος ἤλαυνον, ἄλλοι δ᾽ ἀλλαχοῦ ἀνεχώρουν, κινδύνους ὑφορώμενοι τοὺς μεγίστους, ἄλλοι δὲ, καὶ ὡς οἷοί τ᾽ ἦσαν διεφυλάττοντο. ὁ μέντοι γε μέγας Κονοσταῦλος τοὺς ἀδελφοὺς ἐπιστήσας, νέους ὄντας καὶ συνετοὺς. ὧν ἅτερος μὲν Ἰωάννης, ὁ δὲ δεύτερος μετ᾽ ἐκεῖνον ὁ Κωνσταντῖνος ἐλέγοντο, ἐφεκίοις ὑπὸ σημαινομένους, τὰς πρεπούσας ἑαυτῷ φυλακὰς καθίστη. ἐντεῦθεν μὲν καὶ συνεχέστερον ἐφοίτων πρὸς βασιλέα, καὶ διημέρευον σὺν ἐκείνῳ, οἱ πλείους δὲ, καὶ διενυκτέρευον. τὰ δὲ τῆς πρὸς ἐκεῖνον εὐνοίας καὶ πίστεως καὶ μᾶλλον φιλοτιμούμενοι πρὸς ἀλλήλους ἐνεδείκνυντο ἐμφανῆ, καὶ ὡς οὐκ ἄλλως γε μείζονα.

CAPUT XXI.

Contentio inter Principes de tutela Principis Pueri.

Edit. Rom. pag. 37.

VErum omnes qui remanſerant Principes acris habebat æmulatio ſolicitos invicemque commiſſos; unoquoque ſibi ambiente, nec ulli alii cedere parato curam peculiarem, ac tutelam Imperatoris adhuc pueri. Erat ea ſingulorum nobilitas, ac dignitas, & ex harum conſcientia ſui opinio, ut ſubjici cuiquam eorum, quibus ſe pares exiſtimabant nemo unus æquo animo paſſurus videretur. Hinc ſe offerebant e Laſcaridum gente Tzamanturi, qui gravi ſenectute venerabiles, & fama prudentiæ conſpicui, efficaciter ſibi ſuffragari confidebant ad impetrandam procurationem Pupilli Principis, & communionem cum eo intimam ſanguinis; & auctoritatem quaſi paternam a natura ipſis datam in natu minorem ſuæ familiæ alumnum. E diverſo ſe oſtentabant orti e Torniciorum genere, quorum primus magnus erat Primicerius. His fiduciam auferendi præ omnibus ambiti cæteris honoris dabat Patris ipſorum apud Avum Imperatoris Joannem Ducam Auguſtum ſumma gratia familiaritate intima conjuncta. Occurebant aliunde Strategopuli in quibus genere illuſtris Alexius, cujus omnes in canitie decora magnis rebus geſtis virtutem, ac famam reverebantur. Hujus filius Conſtantinus Gregorius affinis Imperatoris Joannis ducta ejus nepte, ac claris factis inclytus, poſtea privatus oculis fuerat Theodoro Laſcari regnante, gravi arrogantiæ pœna qua ſuperciliose deſpexiſſe Imperatorem viſus erat, cum is poſt Patris mortem rerum habenas in manus ſumere cœpiſſet. Accedebant & filii Raulis, alii Patricii, qui poſt obitum Joannis Auguſti dignitatibus exciderant: Alteri præterea Palæologi, & cum his Batat-

ΟΜως καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐφιλονείκουν, καὶ ἐρίζειν ἀπήρχοντο. ἡ δὲ φιλονεικία ἐκ φιλοτιμίας σφίσιν ἐτύγχανεν. ἠμφισβήτουν γὰρ ἀλλήλοις τῆς περὶ τὸν βασιλέα φροντίδος, ἑκάστου τῶν ἐν ἀξιώματι ὄντων μὴ φέροντος τοῖς ὁμοίοις ὑποτάττεσθαι. ἦσαν γὰρ, ἔνθεν μὲν οἱ ἐκ Λασκαρίων Τζαμάντουροι γήρᾳ τε καὶ συνέσει κεκοσμημένοι. οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ καὶ τὸ πρὸς τὸν νέον βασιλέα συγγενὲς ἔχειν καὶ παππικῶς, πολλὴν ἐνεποίει τοῦ τὰ τοιαῦτα ζητεῖν παρρησίαν. ἔνθεν δὲ οἱ ἐκ Τορνικίων τὸ γένος ἕλκοντες, ὧν ὁ πρῶτος καὶ μέγας Πριμμικήριος ἦν· εἶχον γοῦν καὶ οὗτοι τὸ πρὸς τὸ ἀμφιβαλλόμενον ἰσχυρὸν τὸ ἀπὸ πατρὸς οἰκεῖον καὶ ἀδελφικὸν ἐν γράμμασι πρὸς τὸν τοῦ νῦν Πάππον καὶ Βασιλέα Ἰωάννην τὸν Δούκαν. Ἐκεῖθεν οἱ Στρατηγόπουλοι, ὧν τοῦ γένους ἐπίδοξος ὁ Ἀλέξιος, πολλὴν φέρων τὴν αἰδῶ ὡς εὐγήρως ἀπὸ πάντων, καὶ πλεῖστα προσέτι κατωρθωκὼς, οὗ καὶ ὁ παῖς Κωνσταντῖνος γαμβρὸς ἐπ᾽ ἀδελφιδῇ τοῦ Βασιλέως Ἰωάννου ἐξ ἀριστείας φανεὶς, ὕστερον στερεῖται τῶν ὀφθαλμῶν, ἄρτι Θεοδώρου τοῦ Λάσκαρι μοναρχήσαντος. αἰτίαν δ᾽ ἔχων ὡς καθυπερηφανεύοιτο τοῦ κρατοῦντος, ὑπεροπτικῶς πρὸς ἐκεῖνον ἔχων, νεωστὶ μετὰ τὸν πατέρα τῶν σκήπτρων ἐπειλημμένον. καὶ οἱ ἐκ τοῦ Ῥαοὺλ δὲ γενεῖς ἄλλοι, μετὰ πατέρα τοῦ ἀξιώματος ἐκπεσόντες, ὡς φθάσαντες εἴπομεν ἔτι νεάζοντες καὶ Παλαιο-

Digitized by Google

λόγοι. σὺν οἷς καὶ Βατάτζαι, καὶ οἱ τοῦ Φιλῆ· ὧν ὁ πατὴρ Θεόδωρος τετύφλωτο καὶ αὐτὸς σὺν τῷ Στρατηγοπούλῳ τῆς αὐτῆς ἐκείνῳ χάριν αἰτίας, σὺν Καβαλλαρίοις τε οἱ Νοστόγγοι, καὶ οἱ Καμύτζαι, σύν τε καὶ Ἀπρηνοῖς, καὶ Ἀγγέλοις, οἱ Λιβαδάριοι, Ταρχανειῶται, Φιλανθρωπηνοί, καὶ οἱ εὐγενεῖς Καντακουζηνοί, καὶ ὅσοι ἄλλοι, οἷς ἡ μεγαλογενὴς σειρὰ καὶ χρυσῆ συνεκεκρότητο. ὁ μέντοι γε Νοστόγγος Γεώργιος, καὶ προσεφιλοτιμεῖτο. ἐκυδροῦτο γὰρ τῶν ἄλλων εἰς κῦδος βασιλικὸν προτιμώμενος. καὶ γὰρ ἔτι ζῶν ὁ κρατῶν, ἁρμόζειν εἰς γάμον αὐτῷ τὴν παῖδα τῆς βουλῆς ἔχων, πολλοῖς καὶ ἄλλοις ἐπίστευε τὴν βουλήν, κἂν ἐπλήρου τὸ συνάλλαγμα, εἰ μή γε θάνατος τῷ βασιλεῖ ἐπελθὼν, ἐμποδὼν ἔστη τῇ πράξει. τότε δ' αὖθις ἐπιθαρρῶν τοῖς ἐγνωσμένοις ὡς καὶ πάλιν τυχεῖν ἔσται οἱ τοῦ κήδους, μέγα φρονεῖν ἡ ἐλπὶς ἐποίει. καὶ κατηλαζονεύετο πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ μᾶλλον τὸν αὐτανέψιον, ὃς ἦν ὁ μέγας Κονοστάυλος διαφιλοτιμούμενος. ὅθεν κἀν τοῖς βασιλικοῖς προαυλίοις, ἀνέδην ἐσάλευε, καὶ καθ' ἡδονὴν διατριβῆς ἱππαζομένοις τοῖς ἄρχουσιν ἐπὶ κοινῷ συντριβῇ, ἢ καὶ κατὰ παίγνιον σύνηθες σφίσι τῆς σφαίρας, ἐκ μεγάλου τοῦ θάρρους συνεπάζετο, καὶ συνέπαιζεν, ἐγγὺς ἑσταμέναις, καὶ ὁρώσαις ταῖς βασιλίσσαις ἐπιδεικνύμενος.

ʒæ, & Philis filii quorum Parens Theodorus cum Strategopulo eamdem ob cauſam excæcatus eſt: Et cum Caballariis Noſtongi, ac Camyzæ; & cum Apreneis, atque Angelis Libadarii, Tarchaniotæ, Philanthropeni, & nobiles Cantacuzeni; tum ſi qui alii, quibus illa magnifica ſeries, & quaſi aurea nobiliſſimorum Procerum corona conſtabat. Noſtongus inter eos Georgius æmulationis communis modum peculiari ambitionis arrogantia ſuperabat, eo maxime in ſuperbiam elatus quod Imperator adhuc vivens filiam illi collocare in matrimonio decreverat; & multos iſtius ſui conſilii participes fecerat: & omnino mandaturus executioni rem eam fuerat, niſi morte fuiſſet præoccupatus. Porro tunc adhuc Georgius in ea perſtans fiducia perficiendæ hujus affinitatis jam ante deſtinatæ, iſta ipſa ſpe in tumorem non modicum inflabatur: cum alios ſuperbe deſpiciens cum ipſum maxime nepotem ex ſorore Magnum Conoſtaulum impotentius æmulans. Quare in atriis Imperatorii Palatii vane, ac impudenter ſeſe jactabat: adeo ut non dubitaret puerilibus Auguſti ludis ſe immiſcere, colluſorem ſe Principi obtrudens, & cum eo ſimul equitans in arundine, paritérque, ut ſolitum illis, pila ludens, & in ſimiles ejus ætatis remiſſiones ſeſe ingerens familiaritate nimis audaci, ſicque ſeſe Reginis ſororibus Imperatoris coram e propinquo ſpectantibus venditans vano gloriolæ prurita.

Edit. Rom. pag. 38.

CAPUT XXII.

Ut Patriarcha faventium Palæologo ſtudia comprobarit.

Ἐπεί γε μὴν ἐπεὶ οὐκ ἦν ἀνεπιτρόπευτον μένειν τὸν βασιλέα, ἐν ἀφήλικι γενεᾷ ζώμενον καὶ ἁπαλὸν ἦτορ φέροντα, συνελθόντες ἅμα οἱ ἐν τέλει καὶ βουλευσάμενοι ὡς οὐκ ἀσφαλὲς δίχα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τοῦ ταύτης προεστῶτος, Ἀρσένιος δ' οὗτος ἦν, καθιστᾶν τὰ τοιαῦτα, πρὸς μὲν τὸν ἐξ Αὐτωρειανοῦ Πατριάρχην πέμπουσι τὴν ταχίστην μετακαλούμενοι Νικαίηθεν τοῦτον. αὐτῶν δὲ καθ' ἑαυτοὺς ἐφ' ἡμέραις διασκεπτομένων, ἄλλου ἄλλον εἰς κηδεμονίαν τοῦ βασιλέως προκρίνοντος, τέλος ἐπὶ τῷ μεγάλῳ Κονοσταύλῳ τῷ ῥηθέντι Παλαιολόγῳ ἡ κοινὴ βουλὴ καταντᾷ ὡς αὐτοῦ γε καὶ μόνου παρὰ τοὺς ἄλλους ἱκανοῦ πρὸς τοῦτο φανέντος. εἴπερ γὰρ ἄλλον στρατηγικώτατον εἶναι τὸν ἄνδρα, καὶ οἱ ἐκ παλαιοῦ αὐτάρκες εἶναι τὸ εὐγενές. καὶ τρίτον, τὸ πρὸς τὸν κρατοῦντα συγγενές. ἅμα μὲν αὐτόθεν, ἅμα δὲ καὶ ἐκ τῆς συζύγου. τοῦ μὲν γὰρ δεύτερος αὐτανέψιος ἦν, τοῦ δὲ δευτέρου αὐτανεψίου υἱός, πολλὴν ἐμποιεῖν αὐτῷ τὴν εἰς τὸ κηδεμονικὸν τοῦ βασιλέως παρὰ τοὺς ἄλλους ἐκχώρησιν. ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκείνου πρὸς τὸ προτιμᾶσθαι τῶν ἄλλων δίκαια ταῦτ' ἦσαν, καὶ ὁ ὑπὲρ ἐκείνου λέγων ταῦτα προεβάλλετο. παρέχει δὲ, καὶ τὸ εἰκὸς ἐννοεῖν, ὡς κἀκεῖνος τὸ πρᾶγμα ποικίλως μετεχειρίζετο, οὐκ ὀλίγοις κλέπτων ταῖς ἀγαθαῖς ὑποσχέσεσι. καὶ μᾶλλον οἷς ἐκπεσεῖν τῶν ἀξιωμάτων συνέβη ἐκ τῆς τοῦ καιροῦ δυσκολίας τὸ πρότερον. ὁ δὲ ὑπελθεῖν μὲν τὴν φροντίδα μεν-

Verumenimvero cum diutius non poſſet Parvulus Imperator in tam imbecilla, ac tenera ætate certi Tutoris providentia deſtitutus relinqui, ad electionem apti ad id munus coeuntes magno numero præcipui quique Magiſtratus, atque aulæ Proceres, ante omnia decreverunt: haudquaquam tutum videri tanta de re ſtatuere ſine Cleri, & Eccleſiæ conſenſu, ejuſque conſilio, ac nutu qui rebus Eccleſiaſticis tunc præerat (is erat Arſenius) per Exautorianorum Patriarcham illum ex Urbe Nicæa curriculo accerſunt. Ipſi vero interim ſerio in deliberationem ingreſſi poſt multam, & attentam diſquiſitionem diſceptationeſque varias alio alium præferente, tandem in eam ſententiam majori ex parte conveniunt quæ curam Imperatoris, ac tutelam ſæpius memorato magno Conoſtaulo Palæologo committendam cenſebat: Videri enim illum unum præ cunctis reliquis ad eam rem idoneum maxime, utpote virum fortem, & rei militaris experientiſſimum: cuique affatim ſuppeteret antiquæ nobilitatis. Accedebat tertio loco domeſtica ſanguinis neceſſitudo cum Imperatoribus Avo, & Patre Principis regnantis, ex utraque ſtirpe paterna, maternaque. Nam Auguſtæ quidem pronepos; ex Imperatoris vero pronepote natus erat. His vere firmamentis nitebatur Palæologi ſpes, eaque allegabat potiſſimum qui ejus electionem ſuadebat Orator: Veriſimile tamen eſt haud plane his argumentis confiſum eum, præter ea quæ palam agebantur, dicebanturque admoviſſe clanculum arcanas artes, corrogandis varia induſtria ſuffragiis, ſtudiiſque velificari ejus ambitioni valentium, qualium

Digitized by Google

multos putatur amplis ſibi promiſſionibus adjunxiſſe, præſertim ex iis, qui nuperis Aulæ tempeſtatibus jacturam dignitatum fecerant. Et ſuberat cauſa cur occaſionem non negligeret, ſed curam intenderet omni cunctatione omiſſa, in rem ſibi unice neceſſariam in ſtatu præſentis fortunæ, exhauſtæ, atque inopis: egeſtate ſiquidem pecuniæ ſumma laborabat, non habens omnino unde dignitatem tueretur; multo autem minus unde, quod naturaliter amabat, munifice, ac ſplendide viveret. Porro ne, hinc quidem viſus accipere nimis cupide oblatum honorem, obnoxium ſe ac gratiæ debitorem deferentibus conſtitueret: Inde vero formidare onus impoſiti officii, quaſi conſcientia infirmitatis, videretur; mediam inter illa extrema viam tenens, primum petiit: Patriarcham auctorem fieri decretæ ſibi dignitatis: ideoque concluſionem deliberationis ultimam in eius proximum, ut putabatur, adventum differri, non quod hujus aſſenſum omnino neceſſarium, ſed quod eo accedente ſecurius tranſigendam, firmiuſque conſtituendam rem, putaret. Deinde rogavit, ut ſibi boni publici ſtudio, & difficilis, & gravis procurationis ſubeunti pondus, in pretium operæ, ac ſolicitudinis regenda Imperatoris pueritia exantlandæ, annuere vellent excelſiores Aulæ Dignitates. Quibus auditis congregati Proceres morem illi gerendum in utroque quæſito cenſuerunt. Nam & ad auctoritatem, immutabilitatemque rerum a ſe decretarum conducere putabant, ratas eas ab Eccleſia haberi, abſque eo tamen, ut iterum in dubium, ac deliberationem vocarentur; & æquum pleriſque conſentaneumque viſum eſt; tutorem gubernandæ teneræ Principis ætati præpoſitum, in ſublimiorem, quam in quo hactenus ſtetiſſet, dignitatis gradum attolli. Quare id pluribus ſuffragiis juſſerunt.

Edit. Rom. pag. 39.

A δὲν μελλήσας, κατένδη. πένης ὢν καὶ μηδὲν ἔχων κατὰ τὸ μεῖζον τοῦ ἀξιώματος, φιλοτιμότερον ἐβούλετο. ὡς ἂν δὲ μὴ δοκοίη τῷ ἐξ ἑτοίμου λαμβάνειν χάριν τοῖς παρέχουσιν ἔχειν, μὴ δ' ὡς φορτίον ἐπαμφιζόμενος παραιτεῖσθαι ἐζήτει μὲν τὸ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου ὅσον ὑπ' ἐπισημομένου συναίνεσιν, οὐ κατὰ χρείαν μᾶλλον ἀλλ' ἵν' ἀσφαλέστερον τὸ γινόμενον καθίσταιτο. πλὴν ἀλλ' ἀντιδοθῆναί οἱ καὶ τῆς ἐπὶ τῷ βασιλεῖ κηδεμονίας τὰ ὑψηλότερα τῶν ἀξιωμάτων προσαπῄτει.

CAPUT XXIII.

Ut Palæologus Magni Ducis honore auctus fuerit.

B MAgno igitur Procerum conſenſu Curator electus Reipublicæ per teneram regnantis ætatem, concedente Imperatore, Magni Ducis appellatione inſignitur: Itaque mox Palæologus ſimul Dux Magnus, ſimul Tutor Principis acclamatus, de publici conſilii ſententia, rem adminiſtrare publicam cœpit: eaque occaſione regium attigit ærarium. Erat autem vis pecuniæ condita in Urbe Magneſia non facile numerabilis, collecta, & ibi depoſita a Joanne Duca Imperatore. Nam quæ alia proprie a Theodoro Laſcari ejus filio congregata pecunia fuerat tanto numero, ut ad quaſvis Imperii expenſas poſſet ſufficere, ſecure cuſtodiebatur in Arce ad Scamandrum ſita, quæ diminuto vocabulo Aſtytzium hoc eſt Urbecula vocatur. Cæterum non ex corraſionibus, & extorſionibus C iniquis hæ ſummæ conflatæ fuerant. neque ejus generis erant hi theſauri quos raptim congeſtas in unum hominum vitas, & pauperum ſanguinem non immerito quis dixerit: Sed ex temperanti parſimonia natæ copiæ, fructus œconomicæ prudentiæ perceptus ex proventibus agrorum, aut juſta commutatione commercii e terris exteris, innoxio redituum genere, nihil admixtum habens odioſæ corrogationis ex alieno cenſu. Nec porro ibi detinebatur avara cuſtodia neceſſarios invidente uſus egentibus: ſed non parce profundebatur, cum erat opus, in donativa, ſtipendia, ſimileſque ſumptus, maxime in munificas largitiones, quibus, vel inſignibus viris magnorum laborum egregiorumque facinorum merces numerabatur; vel inopi D turbæ ſuppeditabatur unde viveret: ut ex his quaſi fontibus regiæ miſericordiæ in felicitatem publicam perennia flumina redundarent. Quod vero iſtis ſupererat ſumptibus ſedulo conſervabatur. Quod enim de Cyro, Darioque dicebatur, hiſce quoque omnino conveniebat Principibus. Ac Joannes quidem Romanorum Pater, Theodorus vero Dominus vocabatur. Tam provida namque cura Joannes quidem cuncta gubernabat, ut nec indignum regio faſtigio duceret ad procurationem humilem

pag. 40.

Οἱ δὲ, τὸ μὲν ἐκείνου βουλευμάτων τὸ κῦρος, οὐχ ἧττον καὶ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἤθελον εἶναι, οὐ μὴν δὲ, ὥστε καὶ σφᾶς ἀναγκάζεσθαι, ἐφ' οἷς ἐδέδοκτο σφίσι μεταβουλεύεσθαι. τὸ δὲ προβιβασθῆναι τὸν τοῦ βασιλέως ἐπίτροπον εἰς βαθμὸν τοῦ ἀξιώματος μείζονα, εἰκός γε εἶναι διωμολόγουν, καί πως καὶ ἀμηγέπη διὰ ταῦτα κἀπὶ τούτῳ συνεφώνουν οἱ πλεῖστοι, καὶ εἰς μέγαν Δοῦκα ὁ τῶν βασιλικῶν πραγμάτων ἐπίτροπος μετατίθεται, βασιλέως δῆθεν διδόντος, καὶ τὸ λοιπὸν ὁ Παλαιολόγος μέγας Δοὺξ, καὶ τοῦ βασιλέως ἐπίτροπος φημιζόμενος, πρὸς ταῖς φροντίσι τῶν κοινῶν ἦν. ἐκ δ' ἐξ ἐπιτάγματος ἀπαραιτήτου συμπραττόντων, καὶ τῶν ἐν τέλει, διῴκει ταῦτα. καί πως ἀ- C μηγέπη διὰ ταῦτα κατ' ἀναγκαίας χρείας τῶν βασιλικῶν ταμιείων προσήπτετο. ἦν γὰρ χρημάτων πλῆθος ἐναποτεθησαυρισμένον ἐν Μαγνησίᾳ, οὐ ῥᾳδίως ἀριθμητὸν συλλεγὲν καὶ ἀποτεθὲν παρ' Ἰωάννου τοῦ Δούκα καὶ Βασιλέως. τὸ γὰρ παρὰ τοῦ παιδὸς ἐκείνου Θεοδώρου τοῦ Λάσκαρι συναγόμενον, ἰδίως ἄλλό τι χρῆμα εἰς βασιλείας αὔταρκες ὄγκον, ἐν τῷ κατὰ ἄνω Σκαμάνδρου φρουρίῳ τῷ ὑποκοριζομένῳ Ἀστυτζίῳ ὑποκοριζομένῳ ἀσφαλῶς ἐναπέκειτο πλὴν οὐκ ἐκλογαὶ ταῦτα εἰσπράξεις ἄδικος, οὐδ' ἀνθρώπων βίος, καὶ πενήτων οὐχ ἧττον ἢ χρυσὸς αἵματα. ἀλλὰ πλοῦτος, ἔκ τε τῆς περὶ τὰ ἴδια προμηθείας, καὶ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων κατὰ προσή- D κουσαν εἰσφορᾶς, συλλεγείς τε καὶ αὐξηθείς. τὰ μὲν γὰρ ἐκ γειτονίας συνῆγον, τὸν δ' ἐξ ἀλλοδαπῆς συνέλεγον. πλὴν οὐχ ὥστε καὶ ἀποτεθησαυρίσθαι τὰ πάντα μηδενὸς μετέχοντος, ἀλλ' ἐξαιρουμένων τῶν ἀναγκαίων, εἰς δόσεις, καὶ ῥόγας, καὶ δαπανήματα, καὶ μᾶλλον εἰς ἐπιφανῶν μὲν ἀνδρῶν φιλοτιμίας, πενήτων δὲ χορηγίας. ὡς ἐκχεῖσθαι κατ' ἀεννάων ποταμῶν πλημμύρας, τὸ βασιλικὸν ἔλεος, τὸ λοιπὸν τῶν χρημάτων τοῖς ταμιείοις ἐντιθη-

Digitized by Google

ἐταύετο. τὸ γὰρ ἐπὶ Κύρου καὶ Δαρείου τὸ πάλαι λεγόμενον, ἐπ᾽ ἐκείνοις ἄντικρυς ἦν. καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης, πατὴρ Ῥωμαίων. ὁ δ᾽ αὖ Θεόδωρος, Δεσπότης ἐπονομάζοντο. εἰς τόσον καὶ γάρ, ὁ μὲν Ἰωάννης προμηθευτικῶς τοῖς ἅπασιν εἶχεν, ὥστε καὶ ἰδίαν πρόνοιαν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας τὰ λεγόμενα ζευγηλατεῖα ἡγούμενος, παρ᾽ ἕκαστον κάστρον καὶ φρούριον, κώμας ἐπὶ τούτοις καθίστη. ἐφ᾽ ὥσπερ ἐκ τῆς ἐκείνων ἐπικαρπίας καὶ εἰσφορᾶς, σιταρκοῖτο μὲν καὶ παρακείμενον φρούριον, ἔχοι δέ γε καὶ ὁ κρατῶν ἐντεῦθεν πολλοῖς ἢ καὶ πᾶσιν ἐξαντλεῖν τὰς τῆς εὐεργεσίας ἀμάρας. ὁ δέ γε Θεόδωρος εἰ καὶ δραστικώτερον ἐχρυσολόγει ἐκ κοινῶν συνδόσεων, ἀλλ᾽ εἰς τὸ πολλαπλάσιον ἐξ ἐκείνου γνώμης ἁπλότητι, ἐξ ὧν ἀμπώτιδές τινες καὶ χαρύβδεις ὡς ἐκεῖ τῆς θαλάσσης ἐνταῦθα τῶν χρημάτων ἐδείκνυντο, τὸ γὰρ ἀφαιρούμενον ἐπληροῦτο πάλιν ἐκ τοῦ ῥᾳδίως. καὶ ἦν ἡ τοῦ ὄντος ἀφαίρεσις, τοῦ προσγινομένου τοῖς ἀφαιρεθεῖσι πρόσθεσις πλείων, ἑκάστου μεῖον μὲν συνδιδόντος διὰ τὴν κοινὴν εἴσπραξιν, πλεῖον δ᾽ ἔχοντος ἤπερ ἀφῄρηται, ἐκ τοῦ πάντας ἐκ βασιλέως ἔχειν, κἀντεῦθεν τὴν ἐπιχορηγεῖν, ὅτου δέοιτό τις ἐκ τοῦ προχείρου. κἂν τῷ διδόναι μᾶλλον χαίρειν, ἢ τῷ λαμβάνειν. καὶ τί γὰρ ὁ τοῦ Χριστοῦ νόμος ἄλλο βούλεται ὁ διδόναι πᾶσιν ἐπιτάττων αἰτοῦσιν: ἢ ὥστε πάντας ἔχειν, καὶ ἐξαπορεῖσθαι μηδένα, κοινοῦ προκειμένου τοῦ νόμου, ὡς ἄλλου παρέξοντος ἑτοίμου, εἴγε ἄλλος ἀπορήσει διδούς. τοῖς δέ γε μικροψύχοις, καὶ τὸ κατ᾽ ἐγγύην χρέος, εἰς πολλαπλάσιον πρόσεισι, καὶ ἐγγυητὴς Θεός, τὸ θαυμάσιον.

A deſcendere inſtrumenti etiam ruſtici, ac jumentorum ad agriculturæ miniſteria, vel aratra, vel ſarraca trahentium; cujus generis proviſores, ac præfectos per caſtra ſingula conſtituerat: attributis cuique arci, ejuſque præſidio certis pagis, unde ſufficientis annonæ copia non ſolum militibus ſuppeteret; ſed ex abundanti etiam inde Princeps haberet, quod larga in multos beneficentia profunderet. Theodorus porro etſi efficacior in auro ex communi collatione congregando; tamen idem erat præ ſimplicitate mentis haud ſatis cautæ, in eodem prodige diſpergendo profuſior. Ut quod in maritimis æſtibus Euriporum, ac Carybdum, hic quoque quadam alterna reciprocatione effluentis, refluentiſque pecuniæ cerneretur; B exhauſti per largitiones ærarii damnis facili mox corrogatione repoſitis; imo quod expenſum erat abundantius redeunte, per modicas licet ſingulis, cæterum propter multitudinem conferentium in ſummas, vel maximas excedentes contributiones ſubditorum; nec inde exhauſta privata quorumcumque facultate; utique quam late ad omnes promanantes, & varie in domum, ac fortunam quamque perenni quodam curſu profluentes principalis beneficentiæ alerent rivuli. Prompta quippe præſto aderat omnium neceſſitatibus larga benignitas Principis libentius tribuentis quam acciperet, quid enim aliud Chriſti lex præſcribit, dare cuivis petenti præcipiens? Cujus beatus fructus eſt: abundare univerſos, egere neminem: compenſante viciſſitudine commu- C niter utili mutuos defectus; dum præſto eſt, qui refundat ex publico quantum ex privato quilibet contulit. A quo ne abhorreant commercio animi puſilli, fidejuſſorem, quod mirum eſt, ſe Deus offert, pollicens ſe repenſurum multiplicato fœnore, quod datum fuerit.

CAPUT XXIV.

Ut ægrotans Imperator Joannes multa pauperibus erogaverit.

ΒΟΥλομαι τοίνυν καὶ ἄλλό τι διηγήσασθαι περὶ τούτων· παραιτοῦμαι δὲ, ὅτι καὶ ὁ λόγος διὰ τὸ χρήσιμον παραβιβάσαι. νόσος ἐνέσκηψε τῷ βασιλεῖ Ἰωάννῃ ποτὲ ἀφαιρεθέντι τὴν ἐπ᾽ ἀγαθοῖς βοηθὸν σύζυγον, τὴν οὐκ οἶδ᾽ ὅτι καὶ φῶ τῶν θαυμασίων ὀνομάτων Εἰρήνην, καὶ ἡ νόσος ὡς χαλεπή. ἐπείληπτο γὰρ διὰ τὸ γῆρας οἶμαι. Τῶν γοῦν ἰατρῶν ἀπορούντων ἐφ᾽ ὅτι καὶ τράποιντο, αὐτὸς ἐπὶ Θεὸν καταφεύγει, καὶ τὸ ἐκείνου πρὸς πάντας ἔλεος, κατὰ τὸ δυνατὸν ἐκμιμεῖται. ὥριστο τοίνυν καὶ σάκκοις ὁ χρυσὸς ἐξαντλεῖται, καὶ ἀνὰ ἓξ καὶ τριάκοντα τῶν ἀκιβδήλων νομισμάτων ἑκάστῳ τῶν ὁπουδήποτε ἀπόρων δίδοται, χωρὶς τῶν εἰς θείους ναοὺς, καὶ μονὰς, καὶ θεοφιλεῖς ἄνδρας ἐξαντληθέντων, ἐπιμετρουμένου τοῦ ἐλέους πλείστοις ἡμιόνων σάγμασιν· ἀλλ᾽ ἐπιμετρεῖται τῷ ἐλέει τὸ τοῦ Θεοῦ ἔλεος, καὶ ῥαΐζει τῆς νόσου ὁ ἀσθενῶν, καὶ ἐπιγάννυται, ὡς εἰκὸς, τῷ ἐλέει. καὶ Ῥωμαίοις ἀπολογεῖσθαι θέλων ὡς ἀμείωτα τὰ κοινὰ τοῦ τοσούτου προβάντος ἐλέου, αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ἐλεήσαντα τῶν λεγομένων ἔφερε μάρτυρα πρὸς τὸν Πατριάρχην Μανουὴλ λέγων, ὡς οὐ-

D VOlo & aliud hujus generis narrare: petoque veniam, ſi argumenti utilitate tractus digreſſionibus indulgeo. Morbo correptus aliquando eſt Imperator Joannes recens viduatus præclara in rebus bonis adjutrice conjuge; illa, inquam, admirabili Irene, cui pro merito laudandæ verba deſunt. Erat autem morbus ſane ſonticus, & gravis, quippe caſus inducebat epilepticis acceſſionibus ſimiles; etſi forte hi debilitati ætatis jam provectæ juſtius imputari potuiſſent. Incertis medicis quo ſe verterent, Æger ad Deum confugit; & ejus largam in omnes miſericordiam prout poterat imitatur. Ergo ejus mandato hauritur e theſauris aurum plenis ſaccis, & ad ſex & triginta probæ monetæ nummi egenorum cuilibet ubicumque degentium diviſi ſunt, præter ea, quæ in ſacra Dei E Templa, in Monaſteria, & viros Deo devotos ſunt expenſa, liberalitate ea per multos onuſtos mulos quo oportuit miſſa. Hæc Auguſti miſericordia Divinam in eum attraxit. Ergo is ægritudine primum facta leviori, deinde plane convaluit, gaudio ejus, & fructu animi, quantum fas erat ex tam evidenti experimento Divinæ miſericordiæ capere. Tum purgare ſe apud Romanos volens, ſi forte quererentur effuſa in pauperes liberalitate publicum ærarium exhauſtum, illum ipſum cujus gratia ſanatus fuerat Deum teſtem allegavit, Patriarchæ Manueli ſancte affirmans: nihil prorſus ex iis,

Edit. Rom. pag. 41.

Digitized by Google

quæ data fuerant, e theſauris Reipublicæ depromptum; ſed ex privata penu, & ex partis, ac collectis propria induſtria ac providentia; exercenda ſcilicet per gnavos, & experientes colonos agrorum cultura; gregibuſque, atque armentis per idoneos homines curandis. Sic illi Dei amantes, ſic pariter rei Romanæ ſtudioſos ſe monſtrabant.

A δὴ ἐξήντλητο τοῦ κοινοῦ, ἀλλ' ἐκ προμηθείας κτήσαιτο ταῦτα καὶ μελέτης ἰδίας. ἐξ ὧν γεωπονῶν οὐκ ἀνίει δι' εἰδημόνων ἀνδρῶν. ἔτι δὲ καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς δὴ τοῖς κτήμασι θρεμμάτων διαφόρων ἐπιμελόμενος. οὕτως ἦν αὐτοῖς τὸ θεοφιλὲς, καὶ ἅμα τὸ φιλορρώμαιον ἔγνωστο.

CAPUT XXV.

Ut Magnus Dux levi delibatione regiæ pecuniæ hominum ſibi benevolentiam conciliaverit.

HOc porro de quo ſcribimus tempore cum magnus apud Magneſiam publicæ pecuniæ numerus eſſet depoſitus, non erat facile Magno Duci, & Tutori Principis inde aliquid ſumere erogandum in quos vellet. Obſtabat enim Celtarum ſecurigerorum inexorabilis ei theſauro impoſita cuſtodia; haud ſinens inde aliter quam cunctis præſentibus, & coram intuentibus diſpenſari quidquam: Jubebat tamen non raro quibuſdam inde donari haud neceſſariis de cauſis. quæ benignitas illi quaſi fundamentum fuit popularis in eum benevolentiæ. Cæterum ſi quis eo nomine de ipſo quereretur, quaſi non ſatis ſevero publicæ pecuniæ cuſtode; ei ſe purgabat negans in proprios ſe uſus quidquam inde ſumere; in cujus rei fidem ſuam domeſticam oſtendebat paupertatem. Tamen quæſitis occaſionibus identidem procurabat, ut quidam inde acciperent, non magis id agens ambitionis inſtinctu, quam ſapienti proviſione futurorum, prout rei exitus monſtravit. De illius porro modo memorata paupertate, ſi quæ audivit ex ipſo quondam præſens hujus Hiſtoriæ ſcriptor, hic pro teſtimonio dixerit, non ſane veretur ne coarguatur mendax, neve hoc illi cedat in dedecus, quod Palæologus gloriæ ſibi fore autumans, de ſe jactabat, oſtentans paupertatem ſuam ſane tantam, ut affirmaret etiam jam imperans; Domeſtici ſibi quot diebus uſus omnes expenſas tribus ſolis nummis conſtare. Et hoc jurejurando confirmavit, cum in quadam lite fratris ſuæ ſocrus Angeli, quem ipſe imperans magnum Primicerium creavit, de dote ſuæ neptis judicio certantis, rogatus in teſtimonium, adeſſe gravatus non fuiſſet, & ea quæ diximus proferre Deo in teſtem vocato. Tunc igitur multos, præſertim genere nobiles, variis ad id quæſitis prætextibus, & plauſibiles in ſpeciem prætendens cauſas donationis, e publico curavit honorari; ipſe interim in egeſtate familiari permanens, ſuperior cupiditate, puraſque omni avaro contactu manus ſervans.

Edit. Rom. pag. 42.

B Τότε δὲ πολλοῦ τινὸς ἐν Μαγνησίᾳ τεθησαυρισμένου χρήματος, οὐκ ἐξὸν ἦν τῷ μεγάλῳ δουκί τε καὶ ἐπιτρόπῳ ῥᾷστα λαμβάνειν καὶ χορηγεῖν ὅπου ἦν βουλομένῳ οἱ, ἐφεστήκει γὰρ τὸ κελτικὸν καὶ πελεκυφόρον, ἔφριξον εἴ τις ἐπιχειροίη, καὶ φυλακὴ ἦν τοῖς ταμείοις, ὡς γνωστῶς δίδοσθαι ὅπου τὸ ἀναγκαῖον τῆς χρείας ἀπῄτει. ἐδίδοτο δὲ πολλάκις καί τισιν ἐπιτάττοντος προφάσει χρείας οὐκ οὔσης. κἀντεῦθεν ἀρχὰς ἑαυτοῦ εὐμενείας προκατεβάλλετο, οἷς οὐκ ἦν τῆς εὐεργεσίας ἐπιλελῆσθαι. καὶ δικαίως ἂν ἀπολογησόμενον, εἰ μή τινι παρεῖχεν αὐτὸς διὰ τὴν οὖσαν C πενίαν. ὅμως ἀφορμὰς ἐδίδου λαμβάνειν τινὰς, οὐ μᾶλλον κατὰ φιλοτιμίαν, ἢ κατὰ πρόνοιαν τῶν μελλόντων ὡς ἔδειξε. τὴν δ' ἐκείνου πενίαν, εἰπόντος ἐκείνου ποτὲ παρὼν καὶ ἀκούσας ὁ γράφων, εἰ μαρτυροίη, ψευδῶς ἁλῶναι οὐ δέδοικεν, ἐπεὶ κἀκείνῳ εἰς καύχημα δόξης ἦν ἡ πενία τότε λέγοντι. τρισὶ γὰρ μόνοις νομίσμασι καθ' ἡμέραν τὰς κατ' οἶκον χρείας τὸ ποσὸν αὐτοῦ ὅτε βασιλεὺς ὡς ἔλεγε περιΐστατο, καὶ τὸν Ἄγγελον ἀδελφὸν ὄντα τῆς πενθερᾶς, ὃν μέγαν Πριμμικήριον αὐτὸς βασιλεύσας ἀπέδειξεν, ἐκάλει παρόντα, ὅπως αὐτὸς λαγχάνοι παρ' αὐτῷ δίκας ὑπὲρ τῆς τῆς ἀδελ-D φιδῆς προικὸς μαρτυρήσοντα. κἀκεῖνος ἐγγὺς παραστὰς ἐμαρτύρει, καὶ ἡμεῖς ἠκούομεν λέγοντος, καὶ ὅρκον προστιθέντος τοῖς λεγομένοις. τότε τοιγαροῦν τοὺς πολλοὺς καὶ μᾶλλον οἷς τὸ εὐγενὲς τὸ γένος ὑποποιούμενος, παρεῖχεν ἐξ εὐλόγου δῆθεν προφάσεως, τῶν βασιλικῶν χρημάτων ἀπόνασθαι, αὐτὸς τέως ὡς εἶχε συντηρῶν ἑαυτὸν τῶν λημμάτων ἀνώτερον.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT XXVI.

Ut venientem ad ſe Patriarcham Dux magnus ſumma demiſſione exceperit.

A Ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ ὁ Πατριάρχης σὺν τοῖς ἐκκρίτοις τοῦ Κλήρου καὶ τοῖς Ἀρχιερεῦσι παρεῖναι ἠκούετο, καὶ ὃς αὐτίκα μαθὼν πρὸ τῶν ἄλλων αὐτὸς ὑπαντᾷ μακρόθεν, τιμὴν τὴν μεγίστην ἀφοσιούμενος τῷ Πατριάρχῃ, καὶ παντὶ τῷ ἱερῷ πληρώματι, πεζῇ τε βαδίζων καὶ τὰς τῆς ἡμιόνου τοῦ ἱερέως χαλινοὺς κατέχων. ἕως καὶ αὐτῶν ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων προηγούμενος καθιστᾷ, καὶ δὴ σκηνὴν μὲν βασιλικὴν ἐκείνου χάριν ὑποστῆναι κελεύει, ἅμα μὲν καὶ κατὰ τὴν εἰς ἐκεῖνον τιμήν, ὑποτρέχων ἐν πᾶσι καὶ θεραπεύων, ἅμα δὲ καὶ ἐς πρόφασιν ἀναγκαίαν, τοῦ ἔχειν ἐκ τοῦ ῥᾷστου πλησιάζειν τῷ βασιλεῖ τοῦ καιροῦ διδόντος, B αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν Πατριάρχην, μηδεμιᾶς ὥρας τοῦ κρατοῦντος ἀπολιμπάνεσθαι. συγκεχωρήκει δὲ οἱ ἀσμένως πάντα ὡς οὐκ ἄλλως ἐπιτροπεύσειν, εἰ μὴ αὐτός γε κελεύοι καὶ ἐπινεύοι ἡ Σύνοδος. ὅθεν καὶ φέρων μὲν τὸν νέον εἰς χεῖρας τοῦ Πατριάρχου ποιεῖται, οὕτω καὶ τοῖς ἄλλοις μέσον. τῆς βουλῆς δ' ἐκείνου ἐξαρτᾷ τὰ παρόντα, καὶ πολλάκις ἄγει καὶ δείκνυσι τὰ κειμήλια, σιωπηλῶς τὴν ἐξουσίαν ἐμφαίνων ἐξηρτημένην ἐκείνου καὶ μόνου. κἂν αὐτὸς κελεύοι, ἐκεῖθεν τοὺς ἄλλους ἕξοντας. ἦν δὲ ἄρα οἱ σοφόν, ἐκείνῳ μὲν ἐνδιδόναι τῶν ὅλων ἄρχειν. αὐτὸς δ' ὑποποιούμενος τὸν ἐξάρχοντα λαμβάνειν οἰόμενος C εἶναι ὡς ἐπ' ἀναγκαίοις παρέξοντα· καὶ ἐπεὶ ἀνάγκη ἦν ἐκ τῶν κοινῶν τοὺς περὶ τὸν Πατριάρχην οἰκονομεῖσθαι, καὶ μᾶλλον τοῖς Ἀρχιερεῦσι, τὰ ἐπιτήδεια, αὐτὸς λαμβάνων ἐδίδου, καὶ προσεπεφιλοτιμεῖτο τὰ πλεῖστα. τὸ μὲν πρόδηλον, ἐπ' ἀναγκαίαις ταῖς προφάσεσι, τὸ δέ γε σπουδαζόμενον παρ' ἐκείνου, σοφῶν ὀφθαλμοὺς ἐκτυφλώττειν δώροις, καὶ τὴν ἐκείνων ὑποποιεῖσθαι εὔνοιαν, ὃ καὶ γενόμενον καθ' ἑκάστην, ῥοπὴν εὐμενείας ἐνεποίει μεγίστην παρ' ἐκείνων ἑαυτῷ διδόντι, καὶ τὰ τῆς πρὸς ἕκαστον ἐκείνων τιμῆς τε καὶ ὑποπτώσεως ἦσαν. ὡς ὀλίγον τὸ μεταξὺ διελθεῖν καὶ πάντας ἔχειν ἐκείνους D ἐκ τῶν ῥινῶν, καὶ ἄγειν δύνασθαι ὅπῃ βούλοιτο. Οὐ δὲ γὰρ ἦν οὐκ ἦν ἐκείνων ὅστις οὐ δι' εὐφήμου μνήμης ἐκεῖνον μὴ παρόντα ἐπὶ τοῦ κοινοῦ συνεδρίου ἐποίει, καὶ ὃς οὐκ ἠξίου ὑπὲρ τοὺς ἄλλους τὸν Παλαιολόγον ἐπὶ τῶν κοινῶν εἶναι κατασταθέντα. πλὴν καὶ ἐπὶ μεγίσταις ἀξίαις, καὶ βασιλεοπάτορα φημιζόμενον. ταῦτα δ' ἦσαν αἱ νυκτεριναὶ πρὸς ἐκείνους πέμψεις καὶ σκέψεις, καὶ πρὸς τὸ μέλλον ὑποσχέσεις μεγίσταις συγκροτοῦσι.

A Interim Patriarcha cum Electis ex Elero, & Archiepiſcopis adventare audiebatur: quod ſimul Palæologus cognovit, ante omnes ipſe longiſſime proceſſit obviam, nihil ad ſummam tum erga Patriarcham, tum erga ſacrum Collegium venerationem ſibi reliqui faciens: quippe qui pedibus incedens, correptis manu muli quo Patriarcha vehebatur habenis, eum uſque intro Palatium Regium præiens duxerit: tum ibi Auguſtalis faſtigium in ejus gratiam demitti juſſerit: ſimul diſcurſu per ſeſe in omnem partem ſolicito ſatagens in omnibus, quæ ad honorem faciebant Antiſtitis præſentis; ſimul etiam neceſſario fungens obſequio turbæ ſubmovendæ ne quid obſtaret quominus facile ad Auguſtum accederet Patriarcha, in ipſo momento admiſſionis; ac B nullo deinde tempore ab eo disjungeretur. Jam præſeferebat permittere ſe prorſus arbitrio Patriarchæ electionem ſuam: neque aliter quam ipſo jubente, & annuente Synodo, Tutoris officium ſubiturum. Quod ut ſignificaret, productum puerum Principem tradit in manus Patriarchæ, medium inter Eccleſiaſticos Proceres circumdantes undique: quaſi ex ejus, & ſacri Collegii ſententia, & nutu pendere unice negotium promotionis ſuæ volens. quam eamdem in ſpeciem ſæpe producebat, oſtentabatque inſignia delatæ ſibi poteſtatis: ſic tacite indicans agnoſcere ſe provectionem ſui in eam dignitatem ex ſolo Patriarchæ nutu, judicioque ſuſpenſam; itaut ſi juberet, alii eam haberent. Id vero ille ſapienter omnino ſic agebat, totum rei C arbitrium Patriarchæ deferens; nec ſibi alias quam obtemperandi partes relinquens, ſi e re publica cenſeret præficere ſe tutelæ Principis, & in eum locum conſcendere juſſis ſuis cogeret. Et quoniam ſuppeditari victus e publico debebat Patriarchæ, ac familiaribus ejus, præſertim Archiepiſcopis, id manu ipſe ſua faciebat large, ac plane munifice. in ſpeciem quidem rem ex more debitam reddens; arcana vero deſtinatione animi occaſionem eam captans excæcandi ſapientum oculos ingeſtis donis, & eorum ſibi conciliandi amoris. Iteratum enim quotidie id officium ſuggerendæ annonæ, ſingulis erogationibus momentum addebat novum benevolentiæ ipſorum erga tam liberalem præbitorem. Itaque tantum profecit illa D diligentia honoris, & demiſſa profeſſione reverentiæ erga ſacras illas perſonas, ut paucis diebus poſtquam ita cum illis agere cœperat, omnes iſtos ſibi obnoxios haberet, poſſetque quaſi naſo tractos quocumque vellet circumducere. Nec ſane jam erat illorum quiſquam qui non per ſeſe, nullius admonitu, ipſum abſentem in Patrum conſeſſu loquens laudibus in cælum ferret, & unum omnium digniſſimum prædicaret Palæologum qui præeſſet rebus poteſtate quam ampliſſima. cuique præter exquiſitiſſimos quoſque cæteros honores, etiam appellatio Patris Principis merito tribueretur. Hic ei conſtabat fructus nocturnarum ad ipſos miſſitationum, & artificioſarum ſignificationum obſequii, adjunctis ampliſſimis in poſterum promiſſis.

Edit. Rom. pag. 38.

CAPUT XXVII.

Edit. Rom. pag. 39.

Ut Magnus Dux ingenti Amicorum ambitu Deſpota renunciatus fuerit.

NAm iſta callida utilium ad occultos ambitionis fines blanditiarum arte, & pellaciſſima commoditate morum, ita omnes capti ſunt, ut cum conventus haberetur quo ſacrorum Præſides una cum Reipublicæ Proceribus de Imperio deliberarent; univerſi facti Præſules velut ex compoſito eum de ſe ſilentem certatim extollerent ſtudioſiſſimis orationibus hujus ferme ſententiæ: Haud decere Imperii Tutorem, præſertim iis moribus his dotibus præditum eadem teneri conditione, qua vulgus hominum, ſed eximium, & eminentem ſupra pleroſque, maxima & regia venerationi publicæ commendari dignitate. Cur enim tot ſe quotidie curis attereret, tantum angorem ex metu aſſiduo periculorum impendentium ſubiret, ſi nullum ipſi lucrum rediret ex tam tumultuoſa procuratione in publicum ſuſcepta commodum? præſertim cum iſta quam ei optamus ſupra cæteros excellentia, efficacitatem Reipublicæ utilem adjunctura ſit mandatis, imperiiſque ſalubribus, abſque majori quam quæ nunc eſt jubentis auctoritate, facile impuneque negligendis. Dignum prorſus æquumque eſt ornati Domini appellatione Tutorem Imperatoris: ſic enim ipſe ſyncerum affectum paternæ caritatis erga eum, cui ſors naſcendi jus Imperii contulit, tuebitur; eam vicem officii mutuam debere ſe ſentiens ei cujus cauſa, & aſſenſu iſto ſe viderit honore auctum. Quid porro extraordinarium, & novum eſt eum dici Deſpotam, cujus maternus Avus eadem illa Deſpotæ inſignis poteſtate, præclaris ſe facinoribus permultis bello contra Italos inclytum fecerit? An neſcimus quanta inſit ei caritas in Deum, quam ardens ſtudium rerum honeſtarum, quantus amor in monaſticum ordinem. Teſtis quæ ineſt ipſi modeſtiſſima demiſſio, & popularitas hilaris ad omnes; benignitatis porro ejus, & profuſionis in donando, indicium idem, effectuſque eſt, ſumma paupertas rerum ſupra uſum redundantium, quam ſciens, volenſque in ſe ambit, ac procurat liberaliſſima largitione bonorum talium. Quocirca & juſtum, & Reipublicæ utile fuerit, ſi præter appellationem Patris Principis, aliis inſuper congruis tali Dignitati titulis honoretur Tutor Imperatoris. Hæc proferentibus quibuſdam, multi e Patribus Eccleſiaſtici conſeſſus Præſidibus ſacrorum, applaudebant, ut juſtis & rationi conſentaneis prout ipſis videbatur: nonnulli quin etiam Senatores & ex gerentibus primos Magiſtratus conſentiebant. Alii contra tendebant: ſententiis tamen inter ſeſe diſcordibus. Nam hi quidem, maxime Laſcaridæ Tzamanturi, cum
pag. 40.
quibus & Noſtongus Georgius, vocari & eſſe Palæologum patrem Principis, ægre licet ac ſubinviti concedebant, tamen illud tenebant mordicus præfracteque contendebant ſufficere debere Tutori Imperatoris præſtantiſſimam dignitatem Ducis Magni: officio vero regni, & ſupremi Dominii nomen habente, inſignire ipſum, & iſtiuſmodi honoribus privatum modum excedentibus efferre, quid minus (ajebant) quam in maximis, & ſummi momenti rebus prævaricari fuerit? Eſſe enim regias Virgines, ſorores Imperatoris, ætate jam nubili, quæ honeſte, ac conſentanee natalibus earum collocari non poſſent niſi viris

A Τῷ γὰρ ὑπούλῳ τῆς γνώμης, καὶ τῷ τῶν τρόπων θωπευτικῷ ὑποστείλασαν πάντας, ὡς Ἐκκλησίας γενομένης ἐφ᾽ ᾧ τοὺς Ἱεράρχας συνάμα τοῖς ἐν τέλει περὶ τῆς ἀρχῆς σκέπτεσθαι, καὶ ὁ καιρὸς ἐζήτει τὸν τῶν πραγμάτων ἀφηγησόμενον, τοὺς τοῦ ἱεροῦ καταλόγου πάντας ὑπὲρ ἐκείνου λέγειν καὶ μὴ λαλοῦντος. ὡς οὐ χρὴ τὸν τῆς βασιλείας ἐπίτροπον, καὶ ταῦτα τοιοῦτον ὄντα, κατὰ τοὺς ἄλλους εἶναι, ἀλλ᾽ ἐξῃρημένον τῶν πολλῶν, μεγίστῳ σεμνύνεσθαι καὶ βασιλικῷ ἀξιώματι. ἐπὶ τί γὰρ καὶ φροντίζων ὁσημέραι πονοίη, καὶ φόβον ἐν ἑαυτῷ τὸν μέγιστον ἕλκοι, εἰ μή τι καὶ κερδαίνειν ἔχοι ὁ τόσον ὄχλον ἀναδεξάμενος; καὶ ἄλλως, ὅπως αὐτῷ καὶ τὸ τῆς ἐπιταγῆς ἄνυστον, εἴπερ τοὺς ἄλλους ἂν B ἐπιτάττοι, καλὸν σεμνύνεσθαι δεσποτείᾳ τὸν τοῦ βασιλέως ἐπίτροπον. οὕτω καὶ γὰρ αὐτὸς τηρήσει τὰ τῆς εὐνοίας ἀθόλωτα, πρὸς τὸν ἐκ γένους βασιλεύοντα ἀξίαν νομίζων ἀμοιβὴν τὸ ἀξίωμα. τί δὲ καὶ ξένον κεκλῆσθαι δεσπότην, ᾧ δὴ καὶ ὁ πρὸς μητρὸς πάππος δεσπότης ὢν, κατ᾽ Ἰταλῶν κατώρθου τὰ μέγιστα; ἢ γὰρ οὐκ οἴδαμεν τοῦτον ὡς θεοφιλῆ, ὡς ζῆλον ἔχοντα τοῦ καλοῦ; ὡς φιλομόναχον; καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐκτόπως σέβοντα; μαρτυρεῖ τὸ προσὸν αὐτῷ ταπεινὸν καὶ δημοτικὸν καὶ ἱλαρὸν πρὸς ἅπαντας, τὸ δέ γε φιλόδωρόν τε καὶ μεταδοτικὸν, τὸ τῆς περιουσίας κενέσατον παραστήσει, ὥστε καλῶς ἂν C ἔχοι καὶ συμφερόντως τοῖς πράγμασιν, εἰ πρὸς τῇ βασιλειοπατορίᾳ, καὶ ἀξίως τιμῷτο ὁ ἐπίτροπος τοῦ βασιλεύοντος. ταῦτα τινῶν προτεινόντων, πολλοὶ μὲν τῶν Ἀρχιερέων, ὡς δικαίοις δοκοῦσι τοῖς λόγοις συνῄνουν. καὶ τῶν ἐν τέλει τισὶ συνεδέδοκτο. οἱ ἄλλοι δὲ διεφιλονείκουν, καὶ τὰς γνώμας ἀλλήλοις ὁμοφωνεῖν οὐ συνέβαινον. οἱ μὲν γὰρ, καὶ μᾶλλον οἱ ἐκ τῶν Λασκαρείων Τζαμάντουροι, σὺν οἷς καὶ ὁ Νοστόγγος Γεώργιος, τὸ μὲν βασιλεοπάτορα καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι, μόλις μὲν, ἀλλ᾽ ὅμως καὶ μὴ θέλοντες ἐνεδίδουν. ἱκανὸν δ᾽ εἶναι τῷ ἐπιτρόπῳ, τὸ τῆς δουκικῆς μεγαλείου ἀξίας διισχυρίζοντο. ὀφφικίῳ δὲ βασιλείας φέροντι ὄνομα σε- D μνύνεσθαι τοῦτον καὶ τοιαύταις ἀξίαις τιμᾶσθαι κρείττοσιν ἢ κατ᾽ αὐτὸν, μὴ καὶ ἐπὶ τοῖς μεγίστοις τε καὶ τιμίοις, παράβασις ᾖ. εἶναι γὰρ βασιλίδας ὡραίας γάμων, ἃς ἀνάγκη γαμεῖσθαι τοῖς προέχειν δοκοῦσιν. εἰδ᾽ οὖν, ἀλλ᾽ αὐταῖς ἐξ αὐτῶν, μέγα τὸ δίκαιον ἔχειν τοιούτοις μετὰ τῶν συζύγων σεμνύνεσθαι ἀξιώμασιν, αὐταδέλφαις βασιλέως οὔσαις καὶ βασιλίσσιν ἐκ προγονίας, ἢ καὶ πατρογονίας μᾶλλον βασιλικῆς. οἱ ἀμφὶ τὸν Στρατηγόπουλον δὲ Ἀλέξιον, καὶ οἱ τοῦ Φιλῆ, καὶ σὺν αὐτοῖς οἱ Τορνίκοι, καὶ οἱ Τυφλοὶ μᾶλλον, οἱ δὴ καὶ παθόντες ἀμύνειν ἤθελον, σὺν δ᾽ αὐτοῖς καὶ ὅσοι κατὰ συγγένειαν, ἢ οὖσαν, ἢ ἐλπιζομένην τοῖς Παλαιολόγοις προσέκειντο, ἰσχυρῶς ἀντέσπων. δίκαιον εἶναι λέγοντες καὶ ἄλλως συμφέρον, τὸν

Digitized by Google

ἐγγὺς βασιλέως ὄντα, καὶ πατρὸς ὄνομα φέροντα, τιμᾶσθαι καὶ δεσποτείᾳ. οὕτω γὰρ εἶναι τὸ συγκεχωρηκὸς αὐτοῦ παρὰ πάντων, καὶ οὕτω τὰ πράγματα διευθύνεσθαι. παιδὶ γὰρ μὴ οἴω πω φρονεῖν, τίς ἂν καὶ προσέξοι; εἰδὲ καὶ ὁ ἀντ' ἐκείνου προστάσσων ἰδιώτης εἴη, οὐδὲν τὸ πρὸς ἀνάγκην πειθὸν ἔσεσθαι, μιμητέον τοίνυν τοὺς ἐπὶ τῶν νεῶν, ἐκεῖνοι γὰρ καθ' αὐτοὺς τὸ ἐλεύθερον ἔχοντες καὶ αὐτόνομον, μετὰ πλοίου ἀναγκαίου ἐμβάντες, ἐπίτροπον ἐκλεξάμενοι ἐφιστᾶσι τοῖς σφῶν πράγμασιν. ᾧ δὴ καὶ πείθονται δουλωθέντες ἑκόντες εἴ τι λέγει. ὁ δ' ἀπειθῶν, δίδωσι τὰς δίκας ἀξίας, ὡς εἰς Δεσπότην τὰ μέγιστα ἁμαρτών. πλὴν οὐ καθ' αὐτοὺς καὶ ὡς ἕνα πάντων αὐτὸν καθιστᾶσιν. ἀλλὰ πρὸς τὸ σεμνότερον μετασχηματίζουσι· καὶ τῷ τῆς καταστάσεως μεγαλοπρεπεῖ, τὸ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀπ' αὐτοῦ φοβερὸν χαρακτηρίζουσιν. οὕτω καὶ πόλις καὶ ἀρχὴ συσταθήσεται πᾶσα, τοῦ ἐφεστῶτος ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς ὄντος. οἱ δέ γε τυφλοί, καὶ ἐλευθεροστομοῦν καὶ παρρησιαστικώτεροι. μὴ διὰ βρέφος ἕν, ἔλεγον, ἀρχὴ τοσαύτη, καὶ τόσα πράγματα κινδυνεύσειαν, ἀλλὰ καταστατέον εἰς ἀρχὴν τὰ παρόντα, εἰ μέλλοιμεν σώζεσθαι. ἢ οὐκ οἴδαμεν ἐς ὁπόσον δυστυχίας ἡ τῶν Ῥωμαίων προῆλθεν ἀρχή, ὥστε καὶ ἀπελαθῆναι τῆς πατρίδος, καὶ τὸ πᾶν ἀπολέσαι μικροῖς περιγραφομένην ὁρίοις, βασιλέων ὄντων καὶ τούτων. ἀλλ' ὅμως τῷ μὴ κατὰ τρόπον ἄρχεσθαι, ἐξ εὐπλοίας ὅτι θαυμαστῆς ἐναυάγησαν. εἰ γοῦν τῷ μὴ καλῶς ἐς τὸ ἀκριβὲς ἄρχεσθαι, τόσα συνέβη τὰ δυσχερῆ, τὸ μὴ ὅλως ἄρχεσθαι πόσον εἰς κίνδυνον; ἡμῖν μὲν οὖν, καλὸν μὲν καὶ τὸ πρὸς τὴν βασιλείαν πιστὸν ἥγηται, καλὸν δὲ καὶ τὸ τοῖς ὅρκοις ἐμμένοντας σώζεσθαι. κἂν ἀπῇ τὸ σώζεσθαι, μάταιον τὸ πιστόν. κατὰ τί δὲ καὶ λυμανεῖται τῇ βασιλείᾳ, εἰ προσέσται τῷ φροντιστῇ τὸ ἀξίωμα; μᾶλλον μὲν οὖν καὶ συνοίσει τὰ πλεῖστα. Ὄνομα γὰρ τίμιον περιθέμενος ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων κρατυνεῖ μᾶλλον τὴν ἀρχὴν τῷ κρατοῦντι. ἐκ γὰρ πολλοῦ τοῦ περιόντος, πρέσβεσι μὲν χρηματίσοι, λαοῖς δ' ὁμιλήσοι, ἐπιτάξοι δὲ στρατιώταις καὶ ἄρχουσι, καὶ οὐδὲν ὅτι μὴ ὡς εἰκὸς καταστήσοι. δυσωπουμένων τὸ ἀξίωμα πάντων. εἰ δέ τις τοῖς ἐξ ἴσου κἂν ἄρχοι προσφέροιτο, οὐ πείσει ῥᾳδίως ὅτι προστάττοι, μηδὲν ἐξ ὑπερτέρας χειρὸς ἐπιτιμᾶν τοῖς ἀνθισταμένοις. Ῥωμαίων δὲ πολιτείαν ἢ ἄλλως ἢ κατὰ μοναρχίαν διοικεῖν ἐθέλοι τις, θαυμάζοιμεν ἄν, ἀμέλει τοι, καὶ προηγεῖσθαι μέν, κἂν ἁπλῶς ὁ κρατῶν εἴη τὸ μοναρχεῖν. μενεῖ γὰρ καὶ οὕτω κἂν δοκοίη τὸ σύνηθες. ἀρισταρχήσεται δὲ κατ' ἀνάγκην τὸ καθ' ἡμᾶς μαθὸν μοναρχεῖσθαι, ἄρξει δ' εἷς τῶν λοιπῶν δυνάμει προύχων καὶ ἀξιώματι. ὡς ἂν τῷ μὲν εἷς εἶναι τὸν μόναρχον εἰκονίζοιτο· τῷ δὲ σὺν πολλοῖς πράττειν ἀδυνατεῖν, κινδυνεύων τὸ μονήρους χάριν, νικῷτο τῷ ἀξιώματι. οὕτως ἐστὶν ἐπάναγκες τὸν ἐκλελεγμένον εἰς ἐπιτροπείαν τῷ βασιλεῖ, μέγα φέρειν καὶ τὸ ἀξίωμα, κἂν

excellenti dignitate conſpicuis, quam dignitatem vel ex ſe jam habeant, vel in talis matrimonii favorem accipiant. Quare hiſce ſervandos titulos iſtos, quos quidam cumulandos in unum jam abunde ornatum contenderent: ne occupatis cunctis gradibus ſublimioris honoris, Regiæ Virgines non ex patre ſolum, ſed avo etiam, proavo & abavo regnantibus genitæ, deprimi nuptiis nimis imparibus, & miſere in ordinem ex auguſto faſtigio redigi neceſſe habeant. E contrario Strategopulus Alexius, & Philæ filii, cumque his Tornicii, & maxime qui excæcati fuerant, utpote injuriam paſſi, vindictæ cupidi; pariterque cum iſtis quicumque cognatione, atque affinitate præſenti, aut ſperata ad Palæologos propendebant, magno niſu alliorſum rem trahebant. Aequum eſſe, ajentes, & alioqui utile, virum proxime admotum Imperatori, & Patris erga eum, & neceſſitudinem gerentem, & nomen; honorari titulo Deſpotæ. Cedi enim huic ab omnibus convenire, quæ omnium præter Principem uni ſubjectio iſto Deſpotæ ſignatur vocabulo. Sic curſum publicæ rei proſperum fore. Puero enim ratione adhuc per ætatem uti non valenti quis obaudiendum putet? Si vero qui ejus vice imperat privatus ſit, nemo erit, qui non putet plane arbitrarium parere, nulla vi majoris auctoritatis obſequendi neceſſitatem imponente. Imitandos igitur eſſe vectores in navi. Illi enim utcumque ſingillatim liberi, & ſui quique juris, quod omnibus expedire communiter ſentiant ad finem cunctis æque propoſitum fortunandi curſus, in cujus aleam ſe dederunt, gubernatorem eligunt ſibique præficiunt, cujus & juſſis, & nutibus obtemperant ſervitute voluntaria, qui vero contra ejus præſcripta fecerit, dignas dat pœnas, ut qui maxime in Dominum peccaverit: Cæterum non eum ſic inſtituunt, ut eo provectus ſimilis nihilominus deinceps cum cæteris ſortis ſit; ſed ad venerationem quodam illum habitu induunt inſignioris auctoritatis; & ut cum univerſi vereantur quodam ipſi velut impreſſo minaci charactere majeſtatis aſſequuntur: ſic & Urbs, & Imperium totum recte ordinabitur. Si qui præeſt vere ſupra multitudinem emineat. Fortior, liberiorque erat cæcorum oratio. *Ne propter puerulum,* ajentium, *tantum Imperium totque res periclitentur. Sed conſtituendus in veri formam Imperii præſens rerum ſtatus, ſi ſalvi eſſe volumus. An ignoramus in quantam infelicitatem Romanum Imperium prolapſum ſit. adeo ut patria ipſa exterminaretur, & rerum ſummam perderet anguſtis finibus circumſcriptum. Et hæc acciderunt Imperatoribus ibi dominantibus, ſed quod ii recte non gubernarent, ex ſumma felicitate navigationis in miſerum naufragium decidimus. Si ergo tanta in nos calamitas incubuit ex eo quod non bene regebamur: quid non timendum vobis malorum fuerit, ſi omnino non regimur? Honeſta ſine dubio, & laudanda res habetur fides in Principatum: ſed tum demum honeſta, cum ſalus in jurata fide perſtantium inde conſequitur. at ſi fructus fidei ſalus abfuerit, ſtulta fides eſt. Quid autem nocebit Principatui, ſi ejus Curatori acceſſerit dignitas? quin potius inde juvabitur plurimum. Nomine quippe venerabili aſſumpto ejus Adminiſtrator magis firmabit Imperium Principi. Sic enim incomparabiliter convenientius, & efficacius Legatos audiet, tractabit cum populis & militibus, ac Magiſtratibus præſcribet quod e re fuerit, nihil non denique recte conſtituet, verentibus dignitatem cunctis. Si vero qui ſimul imperet, ſimul in pari cum ſubditis conſiſtat gradu, næ is haud aſſequetur facile, ut mandetur executioni quod juſſerit; quippe cujus manus principali autoritate nuda, & quodammodo inermis vindicare*

Edit. Rom. pag. 46.

ρὶ ἑαυτῷ δεδοικὼς τὰ πλεῖστα, παντὶ δ' ἐγχωρεῖν μᾶλλον, ἢ φυλακῆς δεῖσθαι φύλακος.

publici, & privatorum diſcriminum curas; unde illum, qui electus ad hoc ſit, ut ſalutem tueatur Principis, omnium undique telis, & innumerabilibus inſidiis expoſitum, vel maxime ipſum præſidio, & excubiis egere. Quare præſtabilius videri locum cedere cuilibet volenti, quam in eo angore, ac tormento vivere.

CAPUT XXIX.

Ut delinitis Palæologus pleriſque Principum ſummum honorem eblanditus ſit.

A Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα προτείνων, πολὺς ἦν καὶ τὸ μεῖζον προσεπαιτῶν· ἀμέλει τοι καὶ ὅσοις ὑπόπτως εἶχε καὶ πρὸς τὸ παρὸν δυσχεραίνοντας, καὶ πρὸς τὸ μέλλον προσιστομένους, ἰσχὺν ἐντεῦθεν λαβὼν καὶ κράτος ἔχων τὸ μέγιστον, ἐκποδὼν ἐποίει, τοὺς μὲν ἑκουσίως ὑποχωροῦντας, καὶ καθ' ἑαυτοὺς ἄγοντας· τοὺς δὲ καὶ αὐτὸς καθειργνύς. καὶ ἄλλους μὲν ἀλλαχοῦ, τὸν δὲ Τζαμάντουρον εἰς Προῦσαν ἐξαποστείλας, καὶ οἱ φυλακὴν ὡς κακούργῳ ἐγκαταστήσας. Οἱ δέ γε προσκείμενοι τούτῳ καὶ λίαν ἐν ἐλπίσιν ἦσαν χρησταῖς, καὶ ἀνέδην συνήργουν ἐς ὅτι μάλιστα. Θάτερον δὲ τῶν ἀδελφῶν Ἰωάννην τῷ τοῦ μεγάλου Δομεστίκου ἀξιώματι τοῦ B βασιλέως διδόντος δῆθεν, περιφανῆ καθιστᾷ, καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων μέγα δυνάμενον. τότε τοίνυν καὶ μείζοσι θερμανθέντες ἐλπίσι, παρὰ τὸν Πατριάρχην γενόμενοι καὶ τὴν Σύνοδον, οὐκ ἀνήσειν ἔφασκον, εἰ μή γ' ὁ δεσπότης καὶ τοῦ μείζονος ἐπιλήψεται. Αὐτὸν γὰρ εἶναι καὶ μόνον, τὸν μετὰ τὸν ἐκ γένους βασιλέα ἄξιον ἄρχειν καὶ συνὼν ἐκείνῳ, καὶ δεῖν οὕτως ἔχουσι βασιλέως ἁπλῶς ἐς ὅτι καὶ πράξοι. τὸ μὲν οὖν ἀναμένειν τὴν τοῦ ἀφήλικος ἡλικίαν, μὴ καὶ φθάσειε τις κηδεμονίας δεόμενος, ἐμποδὼν γεγονὼς πρὶν ἢ ὁ καὶ πράξων ἐκεῖνον, τελείαν λάβῃ τὴν ἡλικίαν. τὸ δ' ἐπὶ τῶν πραγμάτων ὄντα τὸν κηδεμόνα μὴ ὡς βασιλέα πράττειν, C μὴ καὶ ἀβέβαιος ἡ χάρις καὶ ἄστατος ᾖ. ταῦτ' ἔλεγον οἱ ἐν τέλει, καὶ τὸν Πατριάρχην μαλακιζόμενον ἔπειθον· οὐ δὲ γὰρ οὐδ' ἐκεῖνος ἠμέλει τῶν καθηκόντων· καὶ οἷς ὁ ἱερὸς μαλάσσοιτο σύλλογος. ὥριστο μὲν οὖν ἡ ἡμέρα τῆς ἀναρρήσεως. ἡ δὲ ἦν ἡ τοῦ Ἑκατομβαιῶνος νουμηνία, τῆς τότε τρεχούσης δευτέρας ἐπινεμήσεως.

HÆc, & ejus generis multa proferens vehementer incumbebat in petitionem ſupremi honoris. Porro interim quos ſuſpectos habebat, quibuſque intelligebat diſplicere præſentia, cordi eſſe nova, in ſpes futurorum inquietas imminentibus, eos ſane ſumma quam obtinebat poteſtate ſtrenue utens amovit e medio; partim injecto terrore efficiens, ut ſponte ad ſua ſe reciperent, & domi ſe tenerent; partim vi publica coercens. Quo in genere cum alios alio amandavit, tum Tzamanturum relegatum Pruſam ibi cuſtodia teneri velut reum juſſit. Interim alacres in ſpebus optimis, florenteſque volitabant qui fortunam ſequebantur Palæologi, clientes, amici, ac quocumque nomine neceſſarii, parati ſemper ad nutum, impigreque curantes quidquid ad communes rationes expedire videretur. In his alterum fratrem Joannem magni Domeſtici ampliſſima dignitate ornari per Imperatorem Deſpota curavit; ſic eum & illuſtri honore, & maxima gerendarum rerum poteſtate inſtruens. Quo facto jam majoribus incenſi ſpebus Palæologi fautores Patriarcham, & Sacram Synodum ambire, ac dicere: nullam quietem rebus fore, aut ſecuritatem imperio, quoad Deſpota in unum adhuc gradum provehatur altius. Ipſum ſolum eſſe omnium qui, poſt Principem prærogativa naſcendi regnandi jus adeptum, digniſſimus imperio ſit: ideoque Collegam ei adjungendum. Egere profecto Rempublicam maturo jam Principe, & ad per ſe agendum quod ſit opus apto. nec expectari poſſe dum puerulus in virum adoleverit; ne Romana res præſenti vigentis Imperatoris ope indigens vel maxime, tot cincta periculis per tantam moram prius pereat corruatque funditus, quam qui eam vindicaturus ab interitu ſit, in florentem adoleverit ætatem. Impoſitum autem curatorem negotiis, non ut Principem agere, ſed precaria quadam, & auctoritatis principalis egena functione, & infirmum, & inſtabile Reipublicæ ſolatium eſſe. Talia cum Optimates dicerent, perſuaſerunt Patriarchæ per ſe, ut diximus, emollito in Palæologum. Sed nec ipſe cujus res agebatur ceſſabat Palæologus: quin ſatagebat in cunctis ad ſpei effectum facientibus, in primis ad ſibi deliniendos Cleri, ac ſacrorum Antiſtitum animos. Denique his artibus impetratum, ut dies diceretur proclamando in Collegam Imperatoris Palæologo. Ea fuit Neomenia Hecatombæonis, ſeu Kalendæ Januariæ, Indictione tunc currente ſecunda.

Edit. Rom. pag. 48.

CAPUT XXX.

Ut in Occidente Deſpota Michael elatus in ſpem majorem nova molitus ſit.

D Ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ ὁ ἐν τῇ δύσει Δεσπότης Μιχαὴλ, ὁ τοῦ προβεβασιλευκότος Θεοδώρου ἀνεψιός, ἀκούσας τὰ κατ' ἀνατολὴν ὡς εἶχεν, καὶ ὅτι ἐκποδὼν γε-

DUm hæc geruntur Deſpota Occidentis Michael, Theodori, qui ibi imperaverat, fratris filius, audito rerum Orientalium ſtatu; ſublato videlicet e medio Laſcari, Joannem ejus filium eſſe adhuc infantulum: Romanum vero Imperium cui-

Digitized by Google

συνεξορμῶντες τὸ Ἰταλικὸν παρεσκευάζοντο. ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἑτέρωθεν ἐστρατοπέδευον, ὡς νῦν ὅσον οὔπω συμμιγησόμενοι, οἱ τοῦ δεσπότου ἔμελλον προσβαλεῖν, ἡ μυθευομένη ἔρις ἐκείνη ἡ μεταξὺ τῶν θεῶν, θέτιδος τὸ μῆλον ῥίψασα πρὸς φιλονεικίαν τὴν περὶ κάλλους, ἐκείνη καὶ τούτοις ἐμπίπτει. καὶ ἡ αἰτία παρὰ μικρὸν ὁμοφυής.

rum conventu haud ceſſandum rati, ad pugnam ipſi quoque procincti e regione ſtabant; tali, inquam, articulo rerum, ac temporis, cum tantum non acie inſtructi Deſpotæ milites ſignum conflictus expectarent, medium intervenit ſimile quiddam illi notæ ex fabulis diſcordiæ, quæ inter Deas tres Malum præſtantis formæ præmium jaciens, tragica eas æmulatione commiſit. Sic enim & nunc Fœderati Principes rixa, hic quoque non diſſimili ex cauſa, nata diſtracti ab inv icem ſunt diſcidio funeſto.

CAPUT XXXI.

Ut Achaje Princeps captus a Romanis ſit.

Λέγεται γὰρ τῶν περὶ τὸν Πρίγκιπα μεγιστᾶνας, οὓς ἐκεῖνοι Καβαλλαρίους λέγουσι, πάνυ τινὰς ἐποφθαλμίζειν κατ' ἔρωτας τῇ τοῦ δεσπότου Ἰωάννου συζύγῳ, ἣν καὶ τοῦ Ταρωνᾶ θυγατέρα ὁ λόγος ἐδείκνυ. τοῦτο δ' ἦν ἄρα τοῦ ἐκείνης ἀνδρὸς εἰς προφανῆ τινα ὕβριν καὶ καταφρόνησιν· καὶ δὴ ὑβρισπαθῶν ἐκεῖνος ἐν τούτοις ἐδυσφόρει, καὶ τοῖς ὑβρίσασιν ἀνταμείβεσθαι κατηπείλει. καὶ ἔρις ἦν ἀμφοτέρωθεν ἰσχυρά, καὶ εἰς πόλεμον ἐξεπυρσεύετο, καὶ οἱ εἰς ὁμαιχμίαν κληθέντες, κατ' ἀλλήλων συνίσταντο. Τότε λέγεται καὶ αὐτὸν τὸν Πρίγκιπα ὁρῶντα τὴν μάχην, ἀγανακτεῖν· καὶ τοὺς μὲν σφετέρους μὴ ἔχειν ἐπιπλήττειν, τὸν δέ γε δεσπότην καὶ λίαν ἐπιμανικωτάτως χλευάσαι, καὶ τὸ τοῦ γένους, ὡς νόθος, λίαν λαμπρῶς ὀνειδίσαι. καὶ ὡς ἐκεῖνος εἶπε φάναι τὸν Νικηφόρον δείξας, ὁ ἐμὸς ἀδελφός· σὺ δὲ σκότιος, μὴ οὐχ ὅπως ἐλεύθερος, ἀλλὰ καὶ δοῦλος αὐτοῦ. ταῦτα μετ' ἐμβριθείας ἀκούσας τοῦ Πρίγκιπος, Ἀχιλλεὺς ἦν ἄλλος ὁ Ἰωάννης μηνίσας. τὸν δῆλον δεῖξαι αὐτὸς ὢν τὸ πᾶν τοῦ στρατοῦ, καὶ οἷς ἂν προσθοῖτο, ἐκείνους νικῶντας, πέμψας δι' ἀπορρήτων νυκτὸς τοῖς στρατηγοῖς διαμηνύεται, ὡς αὐτὸς μετ' αὐτῶν ἔσται, καὶ ὡς ἐπιθήσοιτο τοῖς μετ' αὐτοῦ Ἰταλοῖς, βλαξὶ καὶ τρυφεροῖς οὖσιν, εἰ μόνον ἐκεῖνοι ὁρμῷεν. πλὴν καθιστᾷ πρὸς ἐκείνους τοὺς ὅρκους, τὰ πιστὰ λαμβάνων τοὺς περὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Νικηφόρον, ὥστε ἀλωβήτους αὐτοὺς διατηρήσαντας, τοῖς λοιποῖς Ἰταλοῖς οὖσι, καὶ διαφερόντως τοῖς τοῦ Πρίγκιπος, ὁμόσε χωρεῖν. Ταῦτα συνθεμένων ἐκείνων, καὶ ἀνταλλαξάντων εἰς τοὺς ὅρκους τὰ ἱερὰ περιάμματα, συρρήγνυται μάχη μεγίστη. ἔνθεν μὲν Ῥωμαίων σὺν Πέρσαις καὶ Σκυθικῷ πλήθει, ἐκεῖθεν δὲ τοῖς τοῦ Πρίγκιπος Ἰταλοῖς· τὸν γὰρ πατέρα καὶ ἀδελφὸν σὺν τοῖς περὶ ἐκείνους σφίσι τὰ δεινὰ ἐπιτείνας ἀποτραπῆναι πρὸς τὴν μάχην ἐποίει, καὶ οὐχ ὅπως τὸν πόλεμον ἀναβάλλεσθαι, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πόδα ἀναχωρεῖν, αὐτὸς δὲ κατὰ νώτου τοῖς Ἰταλοῖς προσεπιτιθέμενος, δεινὰ ἐποίει. καὶ τότε ἔγνωσαν Ἰταλοὶ παραδιδόμενοι, καὶ ἀπεδίδρασκον. οὐ μὴν δὲ καὶ τὸν κίνδυνον ὑπεξέφυγον, ἀλλὰ πολλοὶ τῷ Σκυθικῷ στρατεύματι συγκαταλαμβανόμενοι, συχνοῖς τοῖς οἰστοῖς τιτρωσκόμενοι ἔπιπτον. ἄλλοι δὲ τοῖς Πέρσαις ἡλίσκοντο, καὶ τέλος αὐτὸς ὁ Πρίγκιψ θάμνῳ τινὶ παρεισδύς, ἐκεῖθεν ἐθάρρει λαθεῖν, ἀλλ'

Ajunt enim quoſdam e Comitatu Principis Proceres, quos Caballarios illi vocant, cupiditatis adjeciſſe oculos in Ducis Joannis conjugem, quam Taronæ fuiſſe filiam diximus, in manifeſtam viri ejus contumeliam, & præſentis contemptum; cujus ille haud diſſimulans dolorem, graviſſime queſtus eſt; minatus etiam gravem ultionem auctoribus injuriæ, quibus ad ea ſuperbe reſponſantibus, certamen accenſum eſt utrinque vehemens, itaque ignescentes in bellum internecinum inflammabantur, mira brevis commutatione momenti; ut qui paulo ante ſocii communem aciem contra hoſtes ex adverſo inſtructos conflabant, ſe invicem infeſti peterent. Tunc Principem hæc cernentem ferunt indignatum graviter, ſuos quidem objurgare non ſuſtinuiſſe; Duci autem ut tumultus auctori ſuccenſentem, eum contumelioſe appellaſſe, exprobrando etiam luculenter, ac palam dedecore natalium. Cum enim is Nicephorum oſtendens Frater meus dixiſſet: *Apage*, ait Princeps, voce ſublata, oculo eum contemptore figens, *tu enim ſpurius, nec liber tenebrio, vix eo jure aſpires, ut ſervus ejus ſis*. His verbis haud mitius quam ille vetus Agamemnonis convitiis novus Achilles Joannes concitatus in iram non minus memorem, & exitu noxiam excanduit. Moxque ut demonſtraret præcipuam ſe partem harum copiarum eſſe, ac quocumque inclinaſſet ſecum victoriam tracturum; miſſis arcanis noctu litteris ad Duces hoſtium, ſignificat ſe cum ipſis fore, & impetum cum ſuis facturum in Italorum multitudinem mollium, imbelliumque, ſi eos illi adorirentur. Cavit tamen, exacto in id ab eis jurejurando, patri ſuo Deſpotæ, ac fratri Nicephoro, ut ſalvi uterque, innoxiique dimitterentur. In reliquos Italos, maximeque in milites Principis, omni vi belli ſæviretur. His inter eos conventis, & firmata utrinque jurejurando fide per commutationem ſacrorum amuletorum, atrox pugna committitur; hinc quidem Romanis cum Perſis, & Scytharum manu magna irruentibus; ſtantibus contra Italis, qui ſub Principe merebant. Nam patri & fratri Joannes perſuaſerat, grave ni facerent periculum intentans, ut non tantum abſtinerent pugna, ſed pedem etiam referrent, atque in tutum ſe reciperent. Ipſe porro a tergo Italos adortus magnam eorum ſtragem dedit. Tum demum ſeſe Itali proditos ſenſerunt: ſparſique in fugam paſſim, nec ſic periculum fugerunt, circumventi a Scythicis maxime copiis, quarum creberrimis confixi jaculis cadebant. Alii a Perſis capiebantur. Ipſe ad extremum Princeps ſaltum ingreſſus arbuſtis denſum, ibi tutas ſe inventurum latebras ſperabat, fruſtra. nam detectus, inglorie captus & ipſe eſt. Magna tunc res brevi momento, ac facile peracta, exiguique laboris ingens, nec prudentibus ſperabile pretium conſtitit. Sub hæc Romani Duces incredibili

Edit. Rom. pag. 51.

A ſpoliorum vi ditati, captivum Achajæ Principem ducentes cum exercitu in Orientem reverterunt, munitis prius quantum fas fuit, & neceſſe viſum eſt, ut quam diutiſſime ſecure tenerentur, occidui limitis locis. Redux autem poſt illa ſplendida Trophæa Strategopulus cum ſociis res haudquaquam adhuc in Aula quietas reperit; ac perſtudioſe Palæologo favens multum ad ejus votorum effectum contulit. At Principem cuſtodiæ tum quidem tradiderunt. Poſtea vero capta Civitate (Hic enim juvat res Principis Achajæ una ſimul ſerie dicere; ne ſi ſuis quidque poſterius geſtum temporibus ſervetur, incommode abrupta hiet narratio) quando, inquam, Urbs a Romanis recepta eſt, annis poſt hæc duobus, flexit tandem ſuperbam cervicem ea ſuorum Latinorum clade fractus animus Principis, & B tunc primum agnoſcere ſibi viſus in Michaele veram ſpeciem, ac majeſtatem Imperatoris, eum Romaniæ Principem dixit, eumdem profeſſus eſt, rite ac legitime thronum occupaſſe. Denique affirmavit ſe jam minime dubitaturum procidere ad pedes ejus, eique ſe ſubjicere, ut juſto Imperatori, in quo Auguſti faſtigii totum inſtar eſſet. Præterea ſi tractari de ſua liberatione vellet, pretia libertatis ei ſoluturum quæ haberet optima. Hæc utcumque Romani antequam Urbem in manibus haberent contemnere forte potuiſſent; nunc tamen confidere ſe & illos ea libenter accepturos, & cum habuerint, non parum inde creviſſe ſuam magnitudinem ſenſuros. Addebat non recuſare ſe, quin etiam ultro cupere, ſubjici Imperatori, & Clientelæ nexu perpetuæ, ſe ſuumque Principatum ei obligare; velleque hujus ſubjectionis ſignum, ac C ſymbolum ſumere titulum Officii ab eo impoſiti. His Imperator auditis, & probato pretio rerum in redemptionem libertatis oblatarum a Principe (erant hæ Urbes & regiones, pars non modica Principatus ejus in Peloponneſo, quantam qui poſſideret merito ferre titulum, ac ſuſtinere dignitatem Deſpotæ poſſet) ſimul etiam conſiderato quam amplum illi eſſet tantum inter Latinos Dynaſtam Clientem in poſterum, ac ſubditum habere, unde & decus Romanæ rei, & lucrum accreſceret, optimum factu judicavit accipere, quæ offerebantur, & fœdus oſtenſis conditionibus dicere. Pactis igitur ſecundum dicta initis, educit Principem e carcere, & quotquot ex ejus familiaribus ſuperſtites ſunt reperti. nam aliquos diuturnæ cuſtodiæ miſeriæ abſumpſerant. D Honoravitque illum, & ſplendide tractavit, ut decebat: tantumque ſibi admovit, ut ſuſcipi ab eo ex ſacro baptiſmate proprium filium vellet, in ſignum, & pignus certiſſimum reconciliatæ fide optima gratiæ. Celebrata deinde conventio eſt mutuo jurejurando, horrificis etiam, ut ajunt, utrinque ſancito ritibus. Nam funale accenſum præferentes, ubi ſuum quiſque caput, ſi a pacto reſiliret, diris quam maxime formidoloſis devovit, illud extinxerunt. Cujuſmodi cæremonia putant Itali execrationibus, ſeu excommunicationibus, more ipſorum in quoſpiam intortis efficacitatem, & firmitatem adjungi maximam. Porro conventionum inter eos iſtarum capita hæc erant: Principem cedere Romanis, & Imperatori, jure quam E optimo poſſidenda, & in perpetuum ejus dominium ex nunc tranſitura hæc in Peloponneſo ſita: Monembaſiam, Mainam, Hieracium, Myzethram. Anaplium vero, & Argos ut controverſa, & juris dubii relicta in medio ſunt, uti & tractus univerſus circa Cinſternam valde in longum patens, & multis ſcatens bonis. Principem autem ipſum perpetuum fore Romanorum, & Imperatoris Clientem, & in ſubjectionis ſignum Officium inde ſumpturum.

Edit. Rom. pag. 52.

A οὐκ ἐῶντες τὸ παράπαν. ἐπιστάντες γὰρ, καὶ ἀθλέως ἦρξαν, καὶ μέγα τι ἀκονιτὶ ἐν στενῷ κατόρθωμα τότ' ἐπράττετο, ἐν ὀλίγῳ πόνῳ κέρδος νεανικόν. Τότε τοίνυν τὰ θαυμαστὰ καὶ μεγάλα οἱ στρατηγοὶ ἀπενεγκάμενοι λάφυρα, ἐφ' οἷς καὶ αὐτὸν δὴ τὸν τῆς Ἀχαΐας Πρίγκιπα, ἐπ' ἀνατολὴν σὺν ἅμα καὶ τῷ περὶ αὐτοὺς στρατεύματι, ἤλαυνον, κατοχυρώσαντες ὡς οἷόν τε πρότερον, καὶ τοὺς κατὰ δύσιν τόπους, ὡς ἐπὶ πλεῖστον φυλάττοιντο, ὡς γοῦν ἐπανῆκον μετὰ λαμπρῶν τῶν τροπαίων, κατελήφει μὲν, καὶ ἔτι ὁ Στρατηγόπουλος, ἐν ἀκαταστασίᾳ τὰ πράγματα. οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ αὐτὸς τῷ Παλαιολόγῳ συναίρεται τῆς ὀρέξεως. τὸν μέντοιγε Πρίγκιπα κατὰ τὸ B παρεστὸς μὲν τότε τῇ φυλακῇ ἐδίδοσαν. μετέπειτα δὲ ἁλούσης τῆς πόλεως, ὡς ἂν καθ' εἱρμὸν καὶ ταῦτα ῥηθείη, καὶ μὴ τὸ τῆς διηγήσεως συνεχὲς διακόπτοιτο, εἰ καὶ ξυνέπεσεν ὕστερον, τῆς γοῦν πόλεως ἁλούσης, ἐτοῖν παραδραμόντοιν δυοῖν, ὁ μὲν Πρίγκιψ τὸν σοβαρὸν αὐχένα κλίνας τῷ βασιλεῖ, καὶ ἄρτι πρῶτον βλέπειν ἐκεῖνον ἄνακτα Ῥωμανίας ἔλεγεν ἐπειλημμένον ὡς ἐχρῆν τοῦ θρόνου. καί γε ἑαυτὸν πείθειν καθυποκλίνεσθαι, καὶ εἰς πόδας πίπτειν βασιλεῖ γε ὄντι τελείῳ. εἰ δὲ βούλοιτο, καὶ λύτρα διδόναι ὑπὲρ αὐτοῦ ὧν ἔχει τὰ κάλλιστα, ἃ εἰ μή γε ἀνὰ χεῖρας ἡ πόλις ἔκειτο, οὐκ ἂν ἠξιοῦντο τοῖς Ῥωμαί- C οις τοῦ μηδενός. νῦν δὲ καὶ λαβεῖν ἀσμένως πιστεύειν καὶ ἔχοντας, ἱκανῶς μεγαλύνεσθαι. ὁ μὲν Πρίγκιψ ταῦτα, ἀξιῶν καὶ δοῦλος ἐς ἀεὶ κεκλῆσθαι καί τι σημεῖον ἔχειν ἐκ βασιλείας τῆς δουλείας σύμβολον. ὁ δέ γε βασιλεὺς ἀκούσας μὲν καὶ τὰ λύτρα, καὶ ἐγνοὺς ἱκανά. πόλεις γὰρ ἐδίδου καὶ χώρας ἀπόμοιραν ἑαυτοῦ ἐν Πελοποννήσῳ ἱκανὰς εἰς δεσποτείας σέμνωμα μέγα. ἀποβλέψας δὲ καὶ πρὸς τὴν εἰσέπειτα τοῦ Λατίνου δουλείαν, ὡς ἐντεῦθεν καὶ μεγαλύνεσθαι τοὺς Ῥωμαίους, καί γε κερδαίνειν, ἔγνω σπείσασθαι τὰ πρὸς τοῦτον. Ἐπὶ ῥητοῖς γοῦν ἐκβάλλει τοῦτόν τε τῆς φυλακῆς καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὸν ὅσοι περιῆσαν ἐν φυλακαῖς προσταλαι- D πωρούμενοι. τιμᾷ δὲ, καὶ δεξιοῦται τοῖς πρέπουσι, καὶ οὕτως ἑαυτῷ οἰκειοῦται, ὥστε καὶ ἀνάδοχον αὐτὸν καταστῆσαι παιδὸς ἰδίου ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος κατά τινα πληροφορίαν μεγίστην. συνέθεντο δὲ μετὰ ταῦτα τοὺς ὅρκους φρικτοὺς ὡς λέγουσί τινες. ὥστε καὶ φρυκτωρία ἀνάψαντες, ἅμα τοῖς λεχθεῖσιν εἰς ὅρκους καὶ ἀρὰς τὰς παλαμναιοτάτας σβέσαι ποιῆσαι. ὃ δὴ καὶ εἰς ἀσφαλὲς τοῖς Ἰταλοῖς τῶν παρ' ἐκείνοις ἀφορισμῶν τελεῖται. ἦσαν δέ σφισιν αἱ συνθῆκαι, ἡ μὲν, τὸν μὲν Πρίγκιπα Ῥωμαίοις δοῦναι καὶ βασιλεῖ, ἐξ αὐτῆς κατασχεῖν εἰς δεσποτείαν ἀναφαίρετον τὰ κατὰ Πελοπόννησον ταῦτα, E Μονεμβασίαν, Μαΐνην, Ἱεράκιον, Μυζηθρᾶν, Ἀνάπλιον δὲ καὶ Ἄργος ἐν ἀμφιβόλοις ἐτίθει. καὶ ἅμα, πᾶν τὸ περὶ τὴν Κινστέρναν θέμα πολύ γε ὂν τὸ μῆκος καὶ πολλοῖς βρύον τοῖς ἀγαθοῖς. καί γε αὐτὸν ἐς ἀεὶ δοῦλον κεκλῆσθαι Ῥωμαίων καὶ βασιλέως, καὶ ὀφφίκιον ἐντεῦθεν εἰς δουλείας σημεῖον ἀποφερόμενον. τὸν δέ γε βασιλέα σεμνύνοντα τοῦτον τῷ τοῦ μεγάλου

ἀξιω-

ἀξιώματι Δομεστίκου, μετὰ τιμῆς ἀποστεῖλαι σὺν τάγματι τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ὅσοι καὶ περιόντες ἦσαν. Ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τούτοις γεγονότων τῶν σπονδῶν, αὐτὸν μὲν ἀπέστελλε σὺν τιμαῖς πρεπούσαις. τοὺς δέ γε ληψομένους τὰ λύτρα προσεπιπέμπει. καί γε ὁ Πρίγκιψ τὰ ἴδια καταλαμβάνει, Πρίγκιψ Ἀχαΐας, καὶ μέγας Δομέστικος Ρωμανίας ἐπιφημιζόμενος. καὶ ἅμα τῷ ἐπιστῆναι μηδὲν μελλήσας, ἀπεδίδου τὰ λύτρα ὡς προϋπέσχετο. κἂν ἐνέμεινε καὶ ἐς τέλος ἐν σπονδαῖς ἔχων πρὸς Ρωμαίους τῷ τῆς Ρωμαΐδος κλειζόμενος ὀφφικίῳ, εἰ μή γε ὁ Πάπας ἀκούσας παροξυνθεὶς καὶ ταῦτα πρὸς τοῦ Ρηγὸς, καὶ αὐτοῦ γε προσδραμόντος καὶ ἱκετεύσαντος· οὐ γὰρ εἰς συνοῖσον ἐδόκει οἱ τὸ διὰ τέλους σπένδεσθαι πρὸς Ρωμαίους, τὰς συνθήκας ἐκείνας διέλυε, καὶ τοὺς ὅρκους παρ' οὐδὲν ἐτίθει, ὡς ἐν φυλακῇ καὶ ἀφύκτοις δεσμοῖς, καὶ μὴ ἑκουσίως, ὡς ἐχρῆν, πράττοντος. ὅθεν καὶ εἰς τὸ μετέπειτα συνεχεῖς καὶ μεγάλοι σφίσι, καὶ ἀμφοτέροις ἀνερρώγασι πόλεμοι. καὶ ταῦτα μὲν ἐπράττετο τῇδε.

Viciſſim ab Imperatore Principem ornatum dignitate Magni Domeſtici honorifice dimittendum liberum, cum iis ſuorum, qui tunc ſuperſtites reperirentur. In hæc fœdere facto dimiſit Principem Imperator eo quo par erat honore, miſſis ſimul cum illo, qui pretia libertatis, de quibus convenerat, reciperent. *Edit. Rom. pag. 53.* Rediit igitur domum Princeps, Achajæ Principis, & Magni Domeſtici Romaniæ titulos referens, nec quidquam cunctatus poſt reditum cuncta quæ promiſerat redemptionis pretia exolvit. Manſiſſetque perpetuo in fide pactorum, quippe auctoratus Romanis memorato Magni Domeſtici Officio, niſi Papa re audita, cum per ſe indignatus, tum in id ipſum impulſus precibus Regis Apuliæ, quorum neutrius rationibus accommodatum videbatur tantum ſuarum hactenus partium Principem ſtipendiarium Romanis permanere, pactum illud diſſolviſſet, juramentaque irrita declaraſſet, quaſi extorta ineluctabili vi neceſſitatis ab homine diris vinculis conſtricto, ac per hoc non ſui juris, nec ejus libertatis, ac proprii arbitrii compote quæ requirebantur ad hoc ut conventio rata validaque eſſet. Unde conſecutis inde temporibus continua, & magna inter utroſque arſerunt Bella. Et ea quidem ſic ſe habuerunt.

CAPUT XXII.

Ut Michael Deſpota Romanos vicerit, & Cæſarem ceperit.

Ὁ μέντοι Δεσπότης Μιχαὴλ νῦν μὲν, καὶ ἀπὸ τούτων κολουθεὶς τῆς δυνάμεως. πλείστῃ γὰρ ἐχρᾶτο καὶ παρὰ τοῦ τῆς Ἀχαΐας Πρίγκιπος τῇ συμμαχίᾳ, ἔτι δὲ καὶ παρὰ τῶν ἀμφὶ τοῦτο σεβαστοκράτορα Ἰωάννην τὸν Παλαιολόγον μεθ' ὕστερον τὰ πολλὰ κακωθεὶς, ὡς καὶ ἐν στενῷ καταστῆναι πάμπαν τῶν τε χωρῶν, καὶ ταύτης τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως, πέμψας πρὸς Μαφρὲ τὸν τῆς Πυλείας Ρῆγα, καὶ γ' ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸν ἑαυτοῦ, καὶ πλείστην συμμαχίαν λαβὼν, παραδίδωσι τὰς δυνάμεις τῷ υἱῷ αὐτοῦ Νικηφόρῳ συμπράττοντι κἀκείνῳ, ὃς καὶ συμβαλὼν περὶ τὴν Τρικόρυφον τοῖς ἀμφὶ τὸν Καίσαρα, καὶ μάχην συρρήξας δεινὴν, πλείστους τὸ πιστὸν τῶν Νικαέων παρεσκεύασε. πλείστους τε καὶ ἄλλους, οὓς μὲν φονεύσας, οὓς δὲ περισχὼν, καὶ αὐτὸν αἱρεῖ Καίσαρα. ὃς δ' αὖθις σπονδῶν γενομένων ἐλύετο, τότε μὲν τὰ κατὰ τὴν πόλιν συμπράττει, περὶ ὧν αὐτίκα ῥηθήσεται. ὕστερον δ' αὖθις τοῖς δυτικοῖς καὶ προσβάλλων, αἱρεῖται πάλιν καὶ τότε παρὰ τῷ Δεσπότῃ Μιχαὴλ, καὶ ἀποστέλλεται πρὸς τὸν Ρῆγα Πυλείας τὸν Μαφρὲ, καί γε τῇ παρ' ἐκείνῳ δίδοται φυλακῇ. χρόνῳ δ' ὕστερον τῆς δεσποίνης Ἄννης ἀδελφῆς οὔσης Μαφρὲ, ἀνταμείβεται. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς αὖθις ἐροῦμεν.

At Deſpota Michael in præſens quidem ob eventa narrata minutus copiis, quas illi pleræque acceſſerant ſocietate Principis Achajæ: Præterea a Sebaſtocratore Joanne Palæologo plurimis poſtea damnis affectus, adeo ut multum in arcto ipſi res eſſent cum Provinciarum, tum exercitus: miſſis ea de re Legatis ad Regem Apuliæ Manfredum ſuum generum, & magnas ab eo auxiliares copias adeptus, eas tradidit ſuo filio Nicephoro, ſuas ſtrenue in idem propoſitum, & opes, & operam conferenti; Hic cum Cæſare circa Tricoryphum acri prælio congreſſus, maximam ſtragem Nicænſium dedit, alios plurimos partim occidit, partim cepit, ipſum denique captivum abduxit Cæſarem: qui pace deinde facta liber dimiſſus ea quæ mox referemus ad Urbem geſſit: Et rurſum cum Occidentalibus pugna inita, captus iterum eſt a Michaele Deſpota, & ad Regem Apuliæ Manfredum miſſus, ab eo cuſtodiæ traditus eſt; inſecuto deinde tempore cum Domina Anna ſorore Manfredi permutatus. Sed hæc ſuis locis deinde referemus.

Digitized by Google

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ

ΜΙΚΑΗΛ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

GEORGII PACHYMERIS

MICHAEL PALÆOLOGUS

SIVE

HISTORIA RERUM A MICHAELE PALÆOLOGO

ante Imperium & in Imperio geſtarum

LIBER SECUNDUS.

Edit. Rom. pag. 55.

CAPITA LIBRI SECUNDI.

CAP. I.

Vt Arſenius Patriarcha in ſolicitudine fuerit ob res Imperii.

CAP. II.

Vt Palæologum Antiſtites ſolverint juramentis & diris quibus tenebatur.

pag. 56.

CAP. III.

Vt fidelitatis juramentum utrique Principi de novo præſtiterint; & quibus de novo additis cautionibus.

CAP. IV.

Vt Palæologus, & Proceres Imperatori Puero jurejurando caverint.

CAP. V.

Vt Palæologus evectus in Imperium regia liberalitate cunctos demeruerit.

CAP. VI.

Vt arces munierit nondum coronatus Palæologus.

CAP. VII.

Vt pacta conventa in coronatione tranſgreſſus ſit Palæologus.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΒΙΒΛΟΥ.

Κεφ. α′.

Ὅπως ὁ Πατριάρχης Ἀρσένιος ἐν φροντίσιν ἦν περὶ τῆς ἀρχῆς.

Κεφ. β′.

Ὅπως λύεται τὸ Παλαιολόγου ἀρῶν αἷς ὑπέκειτο.

Κεφ. γ′.

Ὅπως ὤμνυον καὶ ἐπ' ἀμφοτέροις δουλείας ὅρκον Ῥωμαῖοι, καὶ ἐν ποίοις διορισμοῖς.

Κεφ. δ′.

Ὅπως ὤμνυεν ὁ Παλαιολόγος ἐπὶ τῷ παιδὶ καὶ οἱ μεγιστᾶνες.

Κεφ. ε′.

Ὅπως ὁ Παλαιολόγος καταστὰς εἰς τὸ βασίλειον ἐφιλοτιμεῖτο τὰ μέγιστα.

Κεφ. ϛ′.

Ὅπως τὰς ἄκρας ὠχύρου καὶ μήπω στεφθεὶς ὁ Παλαιολόγος.

Κεφ. ζ′.

Ὅπως παρελογίσατο τὰς συνθήκας τῆς στεφηφορίας ὁ Παλαιολόγος.

Digitized by Google

Κεφ. η'.
Ὅπως ἐστέφθη ὁ Παλαιολόγος καὶ τὸ παιδίον παρεωράθη.
CAP. VIII.
Ut Palæologus coronatus, Puer vero deſpectus fuerit.

Κεφ. θ'.
Ὅπως στεφθεὶς ὁ Μιχαὴλ ὑπεποιεῖτο τοὺς πολλοὺς καὶ λόγοις καὶ πράξεσιν.
CAP. IX.
Ut coronatus Michael multitudinem delinierit verbis & factis.

Κεφ. ι'.
Ὅπως ὑποστραφεὶς εἰς Νύμφαιον μετὰ τοῦ παιδὸς πρέσβεις ἐδέχετο πανταχόθεν.
CAP. X.
Ut Palæologus reverſus cum Puero Nymphæum undecumque Legatos exceperit.

Κεφ. ια'.
Ὅπως ὁ τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς Ἰωάννης τὰ ἀξιώματα ἐλάμβανε.
CAP. XI.
Ut Imperatoris frater Joannes ad Dignitates ſit promotus.

Κεφ. ιβ'.
Ὅπως Μιχαὴλ ὁ δεσπότης στενοχωρηθεὶς πέμπει τὴν σύζυγον καὶ τὸν υἱὸν παρὰ τὸν βασιλέα.
CAP. XII.
Ut Michael Deſpota in arcto poſitus conjugem & filium ad Imperatorem miſerit.

Κεφ. ιγ'.
Ὅπως τοὺς μεγιστᾶνας ἀξιώμασιν ἐτίμα ὁ κρατῶν.
CAP. XIII.
Ut Proceres Dignitatibus Imperator honoraverit.

Κεφ. ιδ'.
Ὅπως διὰ σπουδῆς εἶχεν ὁ βασιλεὺς τὸ τὴν πόλιν ἑλεῖν, καὶ ὅπως Σηλυβρεῖαν εἷλεν.
CAP. XIV.
Ut Imperator ſtudium adhibuerit ad recuperandam Urbem; & ut Selebriam ceperit.

Κεφ. ιε'.
Ὅπως ὁ Πατριάρχης Ἀρσένιος τοῦ Πατριαρχείου ὑπεξίσταται.
CAP. XV.
Ut Patriarcha Arſenius Patriarchatu ceſſerit.

Κεφ. ιϛ'.
Ὅπως ὁ τῆς Ἐφέσου Νικηφόρος Πατριάρχης ἀντικατέστη.
CAP. XVI.
Ut Epheſi Epiſcopus Nicephorus Patriarcha ſit factus.

Κεφ. ιζ'.
Ὅπως ὁ Σάρδεων καὶ ὁ Θεσσαλονίκης ἐπὶ τούτοις οὐ συνεφώνουν τοῖς ἄλλοις.
CAP. XVII.
Ut Sardenſis & Theſſalonicenſis Epiſcopi non conſenſerint in ſubrogationem Patriarchæ.

Κεφ. ιη'.
Ὅπως ὁ Σάρδεων κατὰ τὴν Σηλυβρεῖαν μοναχὸς ἀπεκείρατο.
CAP. XVIII.
Ut Sardenſis apud Selebriam in Monachum ſit detonſus.

Κεφ. ιθ'.
Ὅπως πολλοὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν δι' ὀλίγου θνήσκουσιν.
CAP. XIX.
Vt multi Eccleſiaſticorum brevi tempore ſint mortui. Edit. Rom. pag. 56.

Κεφ. κ'.
Περὶ τῆς κατὰ τοῦ Γαλατᾶ φρουρίου τοῦ βασιλέως προσβολῆς.
CAP. XX.
De oppugnatione Arcis Galatæ per Imperatorem.

Κεφ. κα'.
Περὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ βασιλέως Βασιλείου Βουλγαροκτόνου.
CAP. XXI.
De cadavere Imperatoris Baſilii Bulgaroctoni.

Κεφ. κβ'.
Ὅπως ὁ Πατριάρχης Νικηφόρος σὺν ἅμα βασιλεῖ καταλαμβάνει τὸ Νύμφαιον.
CAP. XXII.
Vt Patriarcha Nicephorus ſimul cum Imperatore venerit Nymphæum.

Κεφ. κγ'.
Ὅπως ὁ βασιλεὺς τὸν νέον Ἰωάννην ἀπεσκευάσατο.
CAP. XXIII.
Vt Imperator Priores Imperatores exauctoraverit.

Κεφ. κδ'.
Τὰ κατὰ τὸν χαλυφᾶν καὶ τοὺς Πέρσας, ὅπως Τοχάροις ὑπετάγησαν.
CAP. XXIV.
De Chalypha & Perſis, ut Tocharis ſint ſubjecti.

Κεφ. κε'.
Ὅπως εἶχον οἱ πρὶν βασιλεῖς περὶ Τοχάρους ἀκουομένους.
CAP. XXV.
Ut ſe habuerint Priores Imperatores audita fama Tocharorum.

Κεφ. κϛ'.
Περὶ τῶν κατὰ δύσιν καὶ ὅπως Καῖσαρ προσέβαλεν ἐκ παρόδου τῇ Πόλει.
CAP. XXVI.
De rebus occiduis; & ut Cæſar obiter Urbem tentaverit.

Κεφ. κζ'.
Ὅπως ἑάλω ἡ Πόλις τοῖς Ῥωμαίοις.
CAP. XXVII.
Ut Urbs capta ſit a Romanis.

Digitized by Google

CAP. XXVIII.

De Primo a ſecretis Sennacherib quid is egerit audito Urbis captæ nuncio.

CAP. XXIX.

Ut audita ſit ab Imperatore Urbis expugnatio.

CAP. XXX.

Concio Imperatoris ſuper expugnatione Urbis.

CAP. XXXI.

Ut Imperator comitantibus Principibus ingreſſus in Urbem ſit.

CAP. XXXII.

Ut ſe geſſerit Imperator cum diverſis Latinorum poſt ingreſſum in Urbem.

CAP. XXXIII.

Ut res Urbis ordinatæ ſint ab Imperatore.

CAP. XXXIV.

Deliberatio Antiſtitum de Patriarcha Arſenio.

CAP. XXXV.

Ut Imperator puerum Joannem amoverit; & ut Italis domicilium attributum fuerit.

CAP. XXXVI.

De Legatis ad Papam, & Italos ab Imperatore miſſis.

Κεφ. κη'.

Περὶ τοῦ Πρωτασηκρῆτις Σενναχηρεὶβ, τί ἔπραξε διὰ τὴν τῆς Πόλεως ἅλωσιν.

Κεφ. κθ'.

Ὅπως ἠκούσθη τῷ βασιλεῖ ἡ τῆς Πόλεως ἅλωσις.

Κεφ. λ'.

Δημηγορία βασιλέως ἐπὶ τῇ ἁλώσει τῆς πόλεως.

Κεφ. λα'.

Ὅπως ὁ βασιλεὺς εἴσεισιν εἰς τὴν πόλιν μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἀρχόντων.

Κεφ. λβ'.

Ὅπως προσηνέχθη ὁ βασιλεὺς ταῖς τῶν Λατίνων φυλαῖς εἰσελθών.

Κεφ. λγ'.

Ὅπως διετέθησαν τὰ κατὰ τὴν πόλιν παρὰ βασιλέως.

Κεφ. λδ'.

Ὁποῖαι ἦσαν αἱ περὶ τοῦ Πατριάρχου Ἀρσενίου τῶν ἀρχιερέων βουλαί.

Κεφ. λε'.

Ὅπως ὁ βασιλεὺς ἐκ ποδῶν τὸν νέον Ἰωάννην ἐποίει. καὶ ὅπως κατῳκίζοντο Ἰταλοί.

Κεφ. λς'.

Τὰ κατὰ τοὺς εἰς τὸν Πάπαν καὶ τοὺς Ἰταλοὺς πρέσβεις τοῦ βασιλέως.

Digitized by Google

CAPUT I.

Ut Arſenius Patriarcha in ſolicitudine fuerit ob res Imperii.

A Ἀρσενίῳ δὲ τῷ Πατριάρχῃ, νέων ἦρξε φροντίδων ἡ τῆς ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ καταστάσεως τοῦ Παλαιολόγου ἀνάγκη, μεγάλη τις οὖσα καὶ ἀπαραίτητος. πλὴν γὰρ ὀλίγων καὶ τούτων καιρὸν οὐκ ἐχόντων, διὰ τὴν τῶν ἄλλων πολλῶν καὶ μεγάλων ὄντων βούλησιν, ἐφ' ᾧ ἐπέχοιεν, φανερῶς οἱ ἄλλοι πάντες μιᾶς βουλῆς ἦσαν καὶ γνώμης, ἀγαπητῶς ἔχοντες εἰ βασιλεύοιντο ὑπ' ἐκείνῳ. ἀρίστην γὰρ βασιλείαν εἶναι, οὐ τὴν κληρωτὴν ἢν ὀλίσθῳ τύχης τινὶ ἔστι λαγχάνειν καὶ τὸν ἀνάξιον. οὐδέ γε τὴν ἀπὸ γένους, εἰς ἣν παρεισφθαρέντες πολλάκις λανθάνουσι καὶ οἱ κάκιστοι, οὓς δὴ καὶ ἀποδοκιμάσειεν ἂν ὁ ἀγαθὸς ἄρχων, καὶ ἐν ὑπηκόων ἐξετάζεσθαι μοίρᾳ. ἀλλὰ τὴν ἐξ ἀρετῆς καὶ δοκιμασίας ἀρίστης ὧν ἄρχειν μέλλει. B Αὕτη γὰρ καὶ λυσιτελὴς τοῖς πλήθεσιν, εἰδότων τῶν εἰς ἀρχὴν καταστάντων, ἐπί τινι καὶ προσεκλήθησαν. ἰατρὸν γὰρ οὔτε τὸν ἐκ τύχης, οὔτε τὸν ἐκ γένους εἰς τὸ ποιεῖν ὑγιεῖς τοὺς νοσοῦσιν ἀξιόχρεων εἰ ποιοίμην. καὶ εἰ ἐκ γένους τὸν κυβερνήσοντα ἐγχειρισαίμην, καταποντιστὴν μᾶλλον ἢ κυβερνήτην ἐπιστήσομεν τῇ νηί. κινδυνεύειν δ' οὕτω καὶ τὸν μᾶλλον καθάρσεως εἴτ' οὖν παιδεύσεως εἰς τὸ καλῶς βασιλεύειν δεόμενον, ἀκάθαρτον εἶναι μάλιστα. ἅμα γεννηθέντα, καὶ ἅμα τροφαῖς καὶ σπατάλαις παραληφθέντα βασιλικαῖς, σφοδρυνούσης μὲν κολακείας, ἐκποδὼν δ' οὔσης ἀληθείας, καὶ τῶν κακίστων ὡς καλλίστων C ὑποκοριζομένων, ὡς ὁ παλαιὸς λόγος ἔχει. ὅτι καὶ τὸ ἐμμελὲς βήττειν, ἀκούειν ἢν ἐκ κολάκων, τῷ ἅμα μὲν ἄρχοντι, ἅμα δὲ πάσχοντι. κἂν τις νουθετῶν ὑπογρύξῃ. ὡς δύστνους καὶ κάκιστος διεβάλλετο. ὡς τὴν παραίνεσιν πρόσταξιν ἐχόντων, οἱ δὲ καὶ τὰ γινόμενα δυσχεραίνοντες, οὐδὲν ἧττον κολακεύουσιν. Ἀποσεμνύνοντες πλέον τὸν μετρίου τὸν ἄρχοντα, καὶ τὸν τῦφον συναύξουσιν. ἐκεῖνοι δὲ ὥσπερ ἐπὶ σκηνῆς διάφορα προσωπεῖα περιτιθέμενοι, πρὸς τὸ ἀρίστως βασιλεύειν τὸ γένος ἐχέγγυον οἴονται. ὥσπερ ἐν ταῖς πρώταις τῶν σπερμάτων καταβολαῖς βασιλικῶν τινῶν δυνάμεων εἰς ἀρίστην ἡγεμονίαν ἐνουσῶν. D ταῦτα λέγοντες, ἐπέκειντο πλέον ἰδεῖν τὸν δεσπότην καὶ στεφηφόρον, καὶ ἑαυτοὺς προσαναγκάζοντες συνεχῶς. ἦν γὰρ καὶ ὁ Παλαιολόγος ἐντεῦθεν συγκροτηθείς, τὰ αὐτὰ λέγων, καὶ ὡς εἰ μὴ ἄξιος τῆς ἡγεμονίας κριθείη καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ, αὐτὸς ἐντεῦθεν ἐκεῖνον ἀποψηφίζεται. πλὴν καὶ πολλά τινα κατορθοῦν ὑπισχνεῖτο, τὴν μὲν Ἐκκλησίαν ἀνυψοῦν ὅσον, τοὺς δ' ἱερωμένους καὶ πλέον τοῦ μετρίου τιμᾷν, ἀξίαις τε μεγίσταις καὶ τοὺς ἀξίους τῶν ἐν τέλει προβιβάζειν, καὶ κρίσεις ὑπεραποδέχεσθαι δικαίας, καὶ τοὺς ἀρρεπῶς κρινοῦντας, ἐγκαθιστᾶν. ὃν καὶ μάλα καὶ πρώτιστον, τὸν καλὸν Μιχαὴλ καὶ Σεναχηρεὶμ ἐπικεκλημένον, εὖ τόν λόγον καὶ τὸν νόμον ἔχοντα, ἐν

A T Arſenio Patriarchæ novarum ſolicitudinum initium attulit magna & ineluctabilis neceſſitas imminens evehendi Palæologum ad Imperium. Nam, præter paucos momentum non habentes, quod eorum ſuffragia multitudine contrariorum obruerentur; concordi omnes ſtudio in unam ſententiam deſideriumque conſpirabant Palæologo ut Imperatori ſerviendi. Vulgo ut optimam laudabant eam demum Principatus formam, quæ Principis delectum non prærogativæ generis addiceret, ac ſic permitteret arbitrio ſortis; cujus temerario judicio velut cæco aleæ caſu non ſolum indignus interdum præficeretur, ſed in ſummum ſæpe locum irreperent peſſimi homines; & omnino tales quos ſi ſatis exploraret gravis & accurata cenſura, vix in infimum ſubditorum gradum admitteret. B Tutiſſimum eſſe illum igitur eligendi modum quo vita ejus & mores qui promovendus eſt, ipſorum quibus eſt præfuturus ſubjiciuntur examini: illam enim rationem & populis æquè utilem & ipſis Principibus; utique per eam intelligentibus cur & ad quid officii vocentur. Sane numquam dixerimus aptiſſimum fore illum ægro curando medicum, quem genus, aut fortuna commendarint. Et ſi ex genere gubernatorem navigantes adſciverimus, demerſorem potius quam utilem rectorem imponemus navi. periculum porro eſſe ne qui ſunt in regno nati omnium ſint ineptiſſimi ad percipiendam inſtitutione diſciplinam, atque artem recte adminiſtrandæ Reipublicæ, quippe quos & deliciæ, in quarum ſinu nutriuntur, & aſſiduæ imperantium peſtes adulatorum greges, ita depravant, ut nec ſenſum habere ve- C ritatis aſſentationibus excluſæ, nec judicium recti & æqui, aut formam capere moderati regiminis valeant; utique cum qui eorum & latera obſident, & auribus inſidiantur individui comites ad gratiam loqui omnia parati, peſſima quæque, ut vetus verbum habet, pulcherrimarum rerum appellatione cohoneſtent, uſu ſubactis Principum animis ad iſta, & toleranda, & credenda. adeo ut etiam libenter audiant viles iſtius fæcis hominum voces, quibus modulatam etiam ſibi videri ægrotantis Principis tuſſim putidiſſime garriunt. Quibus ſi audeat intervenire quiſpiam ſapiens, & quæ vera & juſta ſunt hiſcere, continuo ut defectionem meditans, & homo nequiſſimus traducitur. Iis ſiquidem qui ſic imperant omnis admonitionis loco abſoluta & liberrima quidvis imperandi pag. 53.
D licentia eſt. Cum interim ipſi quoque qui ea moleſte ferunt, accinere aſſentantibus cogantur; & ultra omnem modum qualicumque Principi encomia vel maxima dicere, quibus ſcilicet magis, magiſque tumidus ejus animus inflatur. Atque hoc genus Principes diverſas ſibi larvas velut in ſcena imponentes, ad optime imperandum abunde putant ſufficere generis regii claritatem. quaſi naſcientium in purpura primigenia ipſa ſemina vim quamdam arcanam ſecum ferrent, dotium ad præclare imperandum neceſſariarum præbitricem. Hæc dicentes exardeſcebant in impatientem inſtantiam videndi præpoſitum rebus verum Dominum, & corona dignum, ſeque compotes votorum, utpote ſubjectos Principi ejus formæ quam deſcripſerant. Is quoque ipſe quem iſtis vocibus deſignabant, Palæologus eadem illa loquebatur. addens etiam ſe, ſi forte imperaret, & filium haberet non præditum doti-

Edit. Rom. pag. 51.

bus, artibuſque ad bene regendum aptis, ultro abdicaturum redacturumque in ordinem. His inſerebat promiſſiones magnificas perficiendarum, ſi declararetur Imperator, laudatarum & cunctis expetitarum rerum. Eccleſiam quidem ſeſe in altiſſimum faſtigium evecturum. Sacros vero Miniſtros honoraturum exquiſitiſſime. Præterea Magiſtratus, & Præfecturas non niſi dignis ex primo ordine tributurum. Judiciorum curam ſuſcepturum, ut juſte ac ſine calumnia fierent. æquique tenaces, & inflexibiles ad gratiam ei rei viros præfecturum. Cujus rei jam nunc ſpecimen, & quaſi pignus dedit in quodam notiſſimo tunc & omnium primo Judice, perdocto illo quidem & conſultiſſimo juris, ſed injuſtitia infami. unde illum malum Michaelem, & Senacheribum vulgo vocitabant, quem ſpecie honoris in poſterum coercuit. Extinctam enim prius dignitatem primi a Secretis reſuſcitans ei tradidit: ſubjiciens ſic illi Aſſeſſores multos probos viros a ſecretis, hoc eſt arcanis ſuffragiis judicaturos, & ſic citra perſonarum acceptionem ſine ullius reſpectu ac verecundia, quod juſtum eſset decreturos. Pollicebatur etiam ſeſe litteratos eximie culturum, prælaturumque cunctis. Ad hæc eximiam erga militarem ordinem caritatem promittebat, ſtipendiis ad diem numerandis, donativis repræſentandis. Eorum vero qui in bello cecidiſsent, & in obſequio Reipublicæ vitam profudiſsent, liberis, ſi quos reliquiſsent, debita patri præmia reddendo: in eoque tam diligentem fore, ut ſi cujus occiſi militis uxor prægnans ſupereſſet, fœtus in ea concepti providentiam gereret: eique ſervari mortui parentis honoraria curaret. Injuſtarum porro exactionum, ne nomen quidem audiri paſsurum, nec locum daturum calumniis. unde jam nemo ad earum depulſionem ſingulari certamine decertaret; nemo contactu ferri candentis innocentiam probaret; Satis gnaro unoquoque Magiſtratuum magnum mali graviſſimi ſibi periculum impendere, ſi vel tantum conniveret, ut quivis delatus ad experimentum maſsæ candentis adigeretur. Spondebat quinetiam ſummam ſecuritatem pacis publicæ, per quam etiam tenues, & prius egentes jam tantum abundarent, ut nec ipſis deforet facultas oſtentandarum opum, & ſe familiamque domeſtica copia honeſtandi, omni prorſus metu vacuis. ſuper omnia obedientiſſimum ſeſe ut par eſt, Eccleſiæ præbiturum, & matris illam loco ducturum, nihilque non moliturum quod ad ejus ſtatum, pacemque ſervandam videretur conducibile. In quo ut abundantius religionem oſtentaret incitabatur ſpe comparationis a populo inſtituendæ factorum ſuorum ejus generis cum contrariis exemplis Imperatoris nuper defuncti, de quo ſciebat invaluiſse ſuſpicionem: haud magni eum facere Eccleſiæ auctoritatem, efferreque ſe in eam faſtu regio. unde & contigerat eo regnante multas offenſiones, & dolendi cauſas Patriarchæ offerri. adeo ut is jam non auderet ſuſcipere patrocinium populi, nec deprecatorem ſe ingerere in periculis miſerorum; quoniam non ſperaret ſe auditum iri, quantumvis æqua diceret. Tunc porro Patriarcha & ii ex Antiſtitibus, qui futuri providentiam habebant, cogitationibus invicem adverſis, & valide utrinque in contraria incurrentibus diſtrahebantur. Quando enim bonum Imperii ſtatum reputabant, præclarum ipſis, & populo ſalutare videbatur, adminiſtrari Rempublicam nomine, atque auctoritate ſimul junctis Principum duorum, alterius pupilli, & in perfectam ætatem debita cura educandi, alterius per ſe valentis, reſque opera, conſilioque propriis gerentis. Rurſus cum extendebant animum in provi-

Edit. Rom. pag. 59.

A τοῦ δοῦναί οἱ καὶ πρωτοασηκρῆτις πάλαι σβεσθὲν ἀξίωμα, καὶ οἱ θέλειν ἀσηκρῆτις ὑποτάξαι, ἐφ' ᾧ ἀδεκάστως καὶ ἀνεπιθέτως κρίνοιεν. ἔτι τοὺς λογίους τιμήσειν, καὶ τοὺς ἐν λόγῳ περὶ πλείστου τῶν ἄλλων ποιεῖν. τὸ δέ γε στρατιωτικὸν ὑπεραγαπᾶν, καὶ τὰς ἐκείνων προνοίας κἂν ἐν πολέμῳ πίπτοιεν, κἂν ἀποθνήσκοιεν, γονικὰς ἐγκαθιστᾶν τοῖς παισί, κἂν τισιν αἱ γυναῖκες κατὰ γαστρὸς ἔχοιεν τὸ κυοφορούμενον· εἰσπράξεων δ' ἀδίκων μὴ δ' ὄνομα εἶναι, μὴ δὲ χώραν διδόναι διαβολαῖς. ἀργοῦντος μὲν τοῦ ἐπὶ ταύταις μονομαχίου, ἀργοῦντος δὲ καὶ τοῦ σιδήρου, ὡς ἐπηρτημένου καὶ κινδύνου μεγίστου, εἴ τις τολμῴη τῶν δυναμένων, καὶ ἐν ἀρ- B χαῖς ὑπέχειν τὸν μύδρον καταναγκάζειν. τὰ δὲ τῆς πολιτείας οὕτως ἀφόβως ἐν εἰρήνῃ διαπρεῖσθαι, ὥστε καὶ τοὺς ἀποροῦντας καὶ ἱκανῶς τῆς περιουσίας ἔχοντας, ἐπιδεικνυμένους τὰ ὑπάρχοντα κυδροῦσθαι, καὶ τὸ παράπαν μὴ δεδιέναι. Ἐπὶ πᾶσιν ὑπακούειν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μητέρα ταύτην ὡς εἰκὸς ἡγεῖσθαι, καὶ πᾶν τὸ εἰς κατάστασιν αὐτῆς πραγματεύεσθαι, ταῦτα δὲ προσετίθει, ὅτι καὶ ἐν ὑπονοίαις ὁ προβασιλεύων ἦν τοῦ καταφρονεῖν τῶν ἐκείνης προνομίων, καὶ βασιλικῶς καταπαίρεσθαι. ὥστε καὶ ἐπὶ πολλοῖς τὸν Πατριάρχην λυπεῖσθαι, καὶ τὴν τοῦ λαοῦ προστασίαν ἀπροσποιεῖσθαι, μηδὲν κἂν δικαίως ὑπέρ τινων λέγοι, εἰσακουόμενον. ἦν οὖν τότε τῷ Πατριάρχῃ καὶ οἷς τῶν C Ἀρχιερέων τὸ εἰς τὸ μέλλον προμηθὲς ἦν, διττοί τινες λογισμοὶ πρὸς ἀμφότερα κρούοντες, καὶ ἑκατέρωθεν ἰσχυροί. ὅτε γὰρ πρὸς τὴν τῆς βασιλείας ἐντέλειαν ἀποβλέψαιεν, καὶ τὸ παρ' ἀμφοῖν βασιλέοιν, τοῦ μὲν νεοκομουμένου, τοῦ δ' ἐνεργοῦντος ἄρχεσθαι, ὡς καλὸν ὁμοῦ καὶ τῷ ὑπηκόῳ συμφέρον κατενόουν. πρὸς δὲ καὶ τὰ μέλλοντα προσγενήσεσθαι, ἅμα μὲν ἐξ ὧν τὴν ἱκανὴν πληροφορίαν ἐπὶ τῷ ἀνδρὶ εἶχον ἐκ πλείστου. ἅμα δὲ, καὶ ἐξ ὧν τότε ὑπισχνουμένου κατεῖχον, ὑπεραποδεχομένοις ἐῴκεισαν τὰ κατὰ βουλὴν πραχθησόμενα. ὅτε δ' αὖ πάλιν πρός τε τὸ τοῦ ἑνὸς ἀφιλονείκητόν τε καὶ ἀνεπίθετον· καὶ τὸ ἐπὶ δυσὶ στασιαστικόν τε καὶ μάχιμον ἐννοήσαιεν, D τάς θ' ἑκατέρωθεν ἐπιβουλὰς, καὶ τὰς ὑποψίας ἑνὸς ἐπὶ θάτερον, καὶ τέλος, τὸν ἐφ' ἑνὶ κίνδυνον παρὰ τοῦ κρατήσαντος, διεφαίνετο καὶ ἀπηγόρευον. εἶναι γὰρ τὴν βασιλείαν, καὶ ἄλλως χρῆμα μὲν ὀρεκτὸν, καὶ τοῦ παντὸς ἄξιον, ὑποπτικὸν δ' ἄλλως, ὥστε καὶ μὴ οὖσαν κακίαν, εἰδωλοποιοῦσαν διὰ τὴν ὑποψίαν, καὶ οὕτω μεθιστάναι παρασκευάζειν τὸν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, ὡς οὕτω μόνως ἀσφαλῶς βασιλεύοντα, ἂν καὶ τὰ μὴ ὄντα μετίῃ. ᾧ δέ τις πρὸς ταῦτα καὶ ὑποστέλλοιτ' ἂν τοῦ μή τισιν ἄδικος δόξαι, τῇ E μοναρχίᾳ ἐπιθέμενος, σοφόν τινα λόγον τὸν παλαιὸν ἐκ τραγῳδίας εἶναι τὸν ἐξαιροῦντα τὸν ἐπὶ τῇ δόξῃ τῆς ἀδικίας μῶμον, λέγοντα· εἴπερ ἀδικεῖν δεῖ, ὑπὲρ τυραννίδος κάλλιστον ἀδικεῖν. Ταῦτ' ἐκείνοις λογιζομένοις δίας ἐποίει, καὶ παρὰ ταῦτα μὲν πλησίον ἦσαν τοῦ πράττειν. τούτων δὲ προσκρουόντων τοῖς λογισμοῖς, ἀργοὶ πρὸς τὸ δρᾶν ἦσαν, κἂν ὅσοι

Digitized by Google

καὶ ἄμμιον λέγων σιγῇ δ' ὅμως τὸ μόρσιμον. καὶ A τοῦ μὲν τὴν ἀρχὴν ἐγχειρίζειν ἐκείνῳ οἱ πλεῖστοι γίνονται, καὶ σχεδὸν πάντες, ὅμως δ' ἐμποδὼν τοῖς φρικώδεσιν ὅρκοις, ἀραῖον ἔχειν ὑπὲρ θατέρου θάτερον τοῦ μή τι δεινὸν βουλεύσασθαι κατ' ἀλλήλων τοὺς βασιλέας, τῶν νικώντων ἐνέμεσαν·

ſionem rerum futurarum; hinc quidem occurrebat quantum expectari boni poſſet ex Imperio Palæologi, de cujus & ſapientia, & bonitate, & fortitudine plene ſibi perſuaſi videbantur: eoque momento haud dubie propendebant in eam partem, quæ tali, tamque probato, & parato Imperatori, tam fauſta & optabilia, tum promittenti, tum idoneo præſtare, certam, & perpetuam collati jam honoris poſſeſſionem optabat. Iidem tamen ubi deinde reputabant ſecum quam tranquilla, concors, a diſſidiis, & factionibus ſecura, ſejunctaque ſit ſingularitas imperantis: e contrario quam infida, inſtabilis, ad rixarum, ſeditionum, & civilium tumultuum præſens periculum expoſita ſit duorum in uno Imperio ſocietas, quæ utrinque inſidiæ, quæ ſuſpiciones, quæ machinationes uniuſcujuſque in æmulum; ad extremum quæ clades quamque tragicus exitus maneat imbecilliorem, poſtquam potentiori, aut feliciori ſuccubuerit, hæc inquam cogitantes revocabant, damnabantque vota illa ſua, & conſilia priora; toti videlicet defixi in imagine miſeriarum Imperii diſcordis. exiſtimari quippe vulgo Imperium rem in primis expetibilem, & quantovis bene pretio parandam: præſertim iis qui ejus guſtum experiendo perceperint. Idem porro eſſe ſuſpicioſiſſimum negotium: nec quieſcere unquam animos collegarum in ſuprema poteſtate, quin ſe inquietiſſime torqueant curis anxiis in ſe invicem intentis; imaginante unoquoque de alio infeſtiſſima quæque; & æque ambobus tam ſæpe ſine cauſa, quam ſemper ſine venia ſe ſe invicem inſidiarum capitalium ſuſpectos, imo reos & convictos habentibus; atque adeo in iſta inquietiſſima vigilia ſuſpicionum anxiarum, & iniquiſſimarum ſpem ac rationem ſecure regnandi ſitam eſſe ducentibus. quod ſi cujus forte a vi ſcelerata, perfidiſque fraudibus in collegam abhorreat animus, & famam crudelitatis injuſtæ vereatur: occurret ſtatim in ſubſidium ambitionis contra humanitatem vetus e tragœdia oraculum quo edicitur; ſi jus violandum unquam ſit, minime vituperabilem, & maxime tempeſtivam ejus violandi cauſam eſſe plenam *Edit. Rom. pag. 60.* in ſolidum acquiſitionem ſupremæ auctoritatis. Talia reputantes, & quæ ex iſtis pronum erat ſequi metuentes Eccleſiaſtici Proceres impelli ſe ſentiebant ad favendum ambitioni Palæologi; rurſus vero incurrentibus ex adverſo miſeratione pupilli Principis, ac fide in domum Auguſtam, ſegnes ad agendum, muti etiam ad loquendum quæ opus erant reddebantur. Vicit tamen divina prædeſtinatio quæ Imperium Michaeli deſponderat, nam ad huic Imperium decernendum, plerorumque ac ferme omnium ſententiæ conſpirarunt. Appoſitum id tamen in mutuam cautelam communi conſenſu temperamentum eſt, ut ambo Principes juramentis quam maxime horrendis, diris etiam execrabilibus additis obligarentur ad fidem invicem, caritatemque præſtandam, abſtinendumque a vi omni ac fraude, quæ in alterutrius perniciem tenderet.

CAPUT II.

Ut Palæologum Antiſtites ſolverit juramentis, & diris quibus tenebatur.

Ἑτοίμως δ' ἀφροσιώσει τὸ δοκοῦν τοῖς προτετορημένοις προσίστασθαι, ἐφίσει τοῦ ταῦτα γενέσθαι. ὡς γὰρ αἱ γεγονυῖαι συνθῆκαι τοῦ Παλαιολόγου πρὸς τὸν πάππον τοῦ βασιλέως, καὶ αἱ δι' ἀφορισμῶν ἐμπεδώσεις, ἦ μὴν μή τι κατὰ τοῦ βασιλέως βουλεύσασθαι παρέχειν προσετίθεντο. ὡς ἱστὸν ἀράχνης ὁ τῶν Ἀρχιερέων σύλλογος τὰς συνθήκας ἐκείνας διέλυον. μὴ γὰρ εἶναι τὸ τοιοῦτον κατὰ τοῦ βασιλεύοντος κάκιστον βούλευμα, ἀλλὰ μᾶλλον συνεργίαν τῆς βασιλείας καὶ συντήρησιν ἀξιόδοχον, κατὰ καιρὸν συναιρομένου τῆς ἀρχῆς τῷ νέῳ τῆς βοηθείας χρῄζοντι. τὰς ἐντεῦθεν δὲ τῶν ὅρκων συμβάσεις ἐπὶ τοσοῦτον τὸ ἰσχυρὸν ἕξειν καὶ ἀδιάλυτον, ὥστε καὶ τὰς προτέρας συνεῖναι ταύταις, ὡς καὶ ἀμφοτέραις τὸν Παλαιολόγον ἐνέχεσθαι εἴ ποι τῷ νέῳ ἐπιβουλεύοι. οὐ μὴν δὲ, ἀλλὰ καὶ ἀντιστρόφους ζητεῖ τὰς ἀρὰς τίθεσθαι, καὶ τοὺς ὅρκους γίνεσθαι, εἴ ποι καὶ ὁ νέος κατ' αὐτοῦ μελετήσας διαπράξοιτο, ὡς ἐξ ἀνάγκης τοῖς αὐτοῖς ἐνέχεσθαι. προβαίνει ταῦτα, καὶ γραφαῖς οἱ ὅρκοι κατασφαλίζονται. καὶ ὁ γράφων ὁ εἰς πρωτασηκρῆτις τεταγμένος Κακὸς ἦν.

B Iſta porro vel occaſione vel prætextu novorum juramentorum facile ſacri Antiſtites relaxarunt, quod ad rem quæ agebatur, quamque multum optabant, putabatur neceſſarium. Siquidem ne novum juramentum rite a Palæologo conciperetur, videbatur obſtare adhuc vigens religio veteris jurisjurandi, quo ille Avo pueri Principis dudum ſacramento fidem addixerat, non in ipſius tantummodo perſonam, ſed in ſtirpem ejuſdem ac poſteros; additis etiam anathematum, ſi falleret, incurrendorum devotionibus ac diris. quæ nunc omnia cœtus Præſulum, ut telas aranearum diſrupit ac fecit irrita, magno conſenſu declarans: quod fieri Palæologum contigerat participem imperii, nequaquam eſſe nefarium, & fidei juratæ contrarium facinus; ſed utilem Reipublicæ collationem operæ in bonum C Imperii, & conſervationem Principatus ei ad quem de jure ſpectabat, ſine ulla ſpe poteſtatis iſtius precariæ in prolem ſucceſſione tranſmittendæ; quæ ſalutaris tum Rei Romanæ cooperatio peropportuna & neceſſaria judicabatur imbecillæ, ac tali auxilio egenti pupilli Principis pueritiæ. Itaque nihil obſtante prioris ſacramenti religione, novum juramentum ratum fore, inviolabilemque firmitatem habiturum. quippe cum neutra conventio quidquam alteri contrarium habeat, quominus ambæ valere ſimul poſſint: unde fore, ut duobus deinceps totidem fœderum ſacramento ſancitorum vinculis conſtrictus Palæologus teneretur, & ſi ullas unquam Collegæ Puero inſidias ſtrueret, duplicis perjurii reus foret. Quæ Palæologus admittens viciſſim petiit devinciri mutuo quoque juramento ad ſecuritatem ſuam adoleſcentulum Imperatorem; imprecando & ipſum ſibi diras, & anathema ſtatim inevitabiliter incurrendum, ſi quidquam unquam adverſus Palæologum machinaretur aut ageret. Hæc uti convenerat proceſſerunt; conceptis utrinque juramentis; & re tota in publicas rite tabulas relata ad memoriam firmitatemque irrevocabilem: ſcribente iſta, & authenticis commentariis mandante Malo illo, quem diximus, antiquato primo, & ejus cauſa repoſito Primi a Secretis officio donatum.

Digitized by Google

CAPUT III.

Ut fidelitatis juramentum utrique Principi Romani præſtiterint; & quibus de novo additis cautionibus.

Edit. Rom. pag. 61.

EDictum quoque eſt, ut per omnes Romano Imperio ſubjectas regiones, omnes utrique pariter Principi ſacramento fidem obſequiumque ſuum de more obligarent. Sed ad majorem utriuſque ſecuritatem conſuetæ talium formulæ adjungere tunc viſum, Deo ſimiliter teſte firmatam profeſſionem & promiſſionem univerſi populi, bello & inexpiabili odio perſequendi eum e duobus, cujus eſſent in Collegæ vitam, vel nefaria vis, vel inſidiæ deprehenſæ. Tali extraordinario additamento populare juramentum cumulatum metu magis, ut opinor, nimio proclivis in Regni ſocietate diſſenſionis, quam ulla ſatis magna utilitate remedii ad tantum mali prævertendum ancipitis. Nam ſi recte quis æſtimet, iſtud profitentes, belli jam tum civilis, & internecini ſignum tollebant, ex prona & vix evitabili ſuſpicione, facile ac cito exarſuri. Cæterum qualicumque conſilio, iſta ſic tunc decreta, & executioni mandata ſunt: Romanis ubique viritim univerſis, impoſita ſacris Evangeliis manu, jurantibus: ſe & fidem utrique Principi concorditer Imperanti, ſubjectionemque præſtituros; & ſi quis ipſorum in alterum inſurgeret, auctorem injuriæ publice ulturos.

A Τάττεται δὲ, τὰς ὁπουδήποτε τῆς Ῥωμαΐδος ὀμνύειν ἐπ' ἀμφοτέροις ὅρκον δουλείας καὶ τὸ συνῆθες. πλὴν προσέκειντο τοῖς συνήθεσι μέροις ἐπ' ἀσφαλείᾳ καὶ ἀμφοτέρων μείζονι, τὸ μὴν ἕτοιμον εἶναι τὸ ὑπήκοον, ἐπ' ἐκεῖνον ὁρμᾷν φονώσῃ χειρὶ, ὃς ἂν ἐπιβουλεύσοι θατέρῳ. ὑπερκωμότων γὰρ καὶ τῶν ἄλλων καὶ τοῦτο, καὶ φόβον οἶμαι ἢ χρείαν ἀληθινήν. οὐδ' οὕτω, ἀλλ' οὐδὲν ἂν κατεγνοίη τις μεῖζον, τῶν ταῦτα πραττόντων, ἢ τὸ, ἐμφυλίους πολέμους τῷ κοινῷ προξενεῖν, εἴποτε τοῦτο συμβαίη. ὅμως ἔδοξεν ταῦτα, καὶ εἰς ἔργον τὰ βουλευόμενα προὔβαινον· χεῖρα τοιγαροῦν ἐπιθέντες, καὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων B ὤμνυον, ἦ μὴν καὶ ἀμφοτέροις δουλεύειν, καὶ ταῦτ' ἐκτελεῖν.

CAPUT IV.

Ut Palæologus collega pueri Imperatoris declaratus ſit.

JAmque aderat inaugurationi deſignati Auguſti dicta dies, quæ fuit, ut dictum eſt, Kalendæ Januariæ. quando is qui ad Imperium evehebatur juramenta, de quibus convenerat, Primus conceptis verbis protulit, fidem per ea obligans puero Principi; non ut ei ſubditus futurus; ſed ut conſulturus ac ſuggeſturus opportuna, nihilque in ipſum inſidioſe moliturus. Jurarunt poſt ipſum Optimates ſe utrique ſubditos futuros, & ſi quis ipſorum inſidiaretur alteri, ſtatim ultionem de inſidiatore ſumpturos. Sic conſummata juramentorum ceremonia, deſignatus Princeps ſcuto regio inſedit, utroque prius pede imperatoriis inſignibus ornato: & manibus hinc quidem Antiſtitum, inde Optimatum ſublatus, acclamationibus & plauſu, quibus excipi novi Imperatores ſolent, ab univerſis ſalutatus, & Auguſtus declaratus eſt.

C Τέως δ' ἡ κυρία παρῆν, ἥτις ἦν, ὡς ἐῤῥήθη, Ἑκατομβαιῶνος Νουμηνία. καὶ πρῶτος αὐτὸς ὁ εἰς βασιλείαν προβιβαζόμενος ὤμνυε ὑπὲρ τοῦ παιδὸς τὰ εἰκότα καὶ βασιλέως. πλὴν οὐχ ὡς δουλεύσων, ἀλλ' ὡς συμβουλεύσων ἐκείνῳ, καὶ μηδὲν ἀνάρεστον μελετήσων κατ' ἐπιβουλήν. ὤμνυον δὲ καὶ οἱ μεγιστᾶνες, καὶ ὡς δουλεύσοντες ἀμφοτέροις, καὶ ὡς ἀμυνοῦντες αὐτίκα, ἦν πού τις ἐπιβουλεύοι τῷ ἐπιβουλευθέντι. καὶ οὕτω τελεσθέντων τῶν ὅρκων, ἀσπίδι βασιλικῇ ἐποχεῖται ὁ εἰς τὴν βασιλείαν ἑτοιμαζόμενος. πρῶτον τὼ πόδε, τοῖς βασιλικοῖς συμβόλοις ἐναρμοσθεὶς καὶ χερσὶν, ἔνθεν μὲν Ἀρχιερέων, ἔνθεν δὲ μεγιστάνων ἀρθεὶς, ἀνακτορικοῖς παιάνοις καὶ κρότοις παρὰ πάντων ἐμεγαλύνετό τε καὶ ἐφημίζετο.

CAPUT V.

Ut Palæologus evectus in Imperium regia liberalitate cunctos demeruerit.

pag. 62.

INde Senatores quidem officiis pro cujuſque meritis honorabantur; & aliis alia partim donabantur, partim promittebantur. Fratrem vero Joannem tum adhuc Magnum Domeſticum Sebaſtocratoris ornare dignitate æquum cenſuit, & ei Conſtantini Tornicii filiam matrimonio conjunxit, deſtinatam dignitatem in tempus aliud differens. Alterum vero Fratrum Conſtantinum in privata tunc quidem adhuc reliquit ſorte; ſuo tempore creare ipſum Cæſarem

D Τὸ δ' ἐντεῦθεν, οἱ μὲν τῆς γερουσίας προσήκουσιν ὀφφικίοις ἐπισεμνύνοντο. καὶ ἄλλοις μὲν ἄλλα τὰ μὲν ἐδίδοντο, τὰ δ' ἐν ὑποσχέσεσιν ἦσαν, τὸν δ' αὐτάδελφον Ἰωάννην μέγαν Δομέστικον ὄντα, τῇ τοῦ Τορνικίου Κωνσταντίνου θυγατρὶ πρὸς γάμου κοινωνίαν συνήρμοσε, κἂν ἐν ἀναβολαῖς ἦν τὸ ἀξίωμα. θάτερον δὲ τῶν ἀδελφῶν Κων-

Digitized by Google

Κωνσταντῖνον, ἔτι ἔχοντα ἐν ἰδιώταις κατὰ καιρὸν A τιμᾷν αὐτὸς Καίσαρα προθυμούμενος, συνήρμοττε δὲ καὶ αὐτῷ πρὸς γάμον τὴν τοῦ Βρανᾶ παῖδα, εὐγενῆ οὖσαν. σοφόν τι ποιῶν, καὶ τοὺς ἐν τέλει τοῖς κήδεσι προσποιούμενος, καὶ τοὺς μὲν τῆς γερουσίας οὕτω μεγαλοπρεπῶς ἐθεράπευε, προνοίας τούτοις ἐπαύξων καὶ προστιθεὶς, καὶ χαίρειν ἀφιεὶς τοὺς πᾶσι, τῶν ἀγαθῶν τὰ μὲν λαμβάνουσι, τὰ δ' ἐλπίζουσι. τὸ δὲ στρατιωτικόν τε καὶ τὴν πληθὺν, τοὺς μὲν καθημεριναῖς φιλοτιμίαις ὤφελε, καὶ χρυσοβούλλοις τὰ ὑπεσχημένα τούτοις ἐπλήρου. καὶ πρὸς τὸ μέλλον εὐθυμοτέρους καθίστα, ὡς ἀθανάτους τὰς τῆς ζωῆς προνοίας, καὶ τὰ διδόμενα σιτηρέσια τοῖς παισὶν ἕξοντας, τοὺς δ' ἐθεράπευε, ἀνοιγνὺς φυλακὰς, καὶ B χρεῶν δημοσίων ἀπολύων τοὺς ὠφληκότας. ἀπορουμένοις τε τὰ πρὸς ζωὴν διδοὺς ἀφθονώτερα. καί γε τοῖς ἠδικημένοις ἀμύνων, καὶ φιλοτιμότερον προχέων τὸ δαψιλές. ὥστ' εἶναι ἅμα μὲν ἀνεντυχεῖν περί του τινὰ, καὶ ἅμα προβαίνειν γράμμα βασιλικὸν πρόσφατον ἐκείνῳ τὸ κατὰ βούλησιν, εἰ καὶ δυσὶ χρόνοις ὕστερον, ἀνελάμβανε τὰ προστεταγμένα. κἄν πού τις ἐφ' οἷς εἶχεν ὀχλούμενος τὸ γράμμα τῆς χάριτος προὔτεινεν, εὐθὺς φανὲν δευτέρας Ἰνδικτιῶνος ὂν, τὴν δόσιν ἀπεψηφίζετο, ὡς ἐν καιρῷ μηδὲν ἀκριβείας καὶ προσοχῆς ἔχον τὸ γεγονός. τότε δὲ καὶ πολλ' ἄττα τοῦ κοινοῦ ταμιείου ἐξεφόρει, καὶ δημηγορῶν τοῖς συνειλεγμένοις πρὸς χάριν ἅπα- C σαν, ἐντ' ἀμφοτέραις ἐκείνοις ἐξήντλει τὰ χρήματα. χύδην ἐκεῖνοι κωνηδὸν συνλέγουσιν. ἦν ταῦτα.

habens in animo. dedit autem & huic uxorem Branæ filiam ſane prænobilem, ſapienti conſilio affinitatibus Patricios ſibi devinciens. Et Senatores quidem in hunc modum magnifice demeruit; penſiones iis adaugens; & donis ſuperadditis cumulans; cunctiſque gaudendi materiam offerens, bonorum vel collatorum præſenti fructu, vel certa promiſſorum expectatione. Jam exercitum ac plebem varie delinivit. nam & pleroſque quotidianis donativis juvit; & quibus per diplomata bullis aureis munita promiſſum aliquid fuerat, cum fide repræſentavit. Sic illos in futurum ſecuros, & bene animatos efficiens, utpote jam certos proceſſura ipſis & liberis eorum in omne tempus ad victum decreta ſubſidia, & frumenti demenſa conſtituta. Plebem vero præcipue demulſit aperiendis cuſtodiis, & iis qui fiſco quid deberent, nec ſolvendo eſſent, liberis dimittendis. præterea largiendo liberaliter alimenta, & paſſos injuriam conſolando, vexatoribus eorum condigno ſupplicio mulctatis. & inerat multa popularitas in modo hæc agendi, facilitate & amabiliſſima benignitate largientis, dona per ſe grata multo reddente gratiora. quippe non raro ſtatim ac quis de ſua quapiam neceſſitate retulerat ad Principem, is ſine mora diploma regium ipſi quod poſtulabat afferens in manum dabat. unde is lætus abibat; etſi nonnunquam non niſi poſt biennium penſio numeranda perſcriberetur. Quod ſi quem, ubi ſcriptum legerat, tæderet moræ, referretque diploma, & gratiam repræſentari poſceret; placidus ille ac renidens recognoſcebat ſcriptum: & ubi revera dilatum in ſecundam indictionem donum videbat, ultro damnabat ſcripturam, quaſi a parum attento minimeque aſſecuto mentem ſuam Librario formatam, jubebatque corrigi. His & ſimilibus de cauſis profundebat largiter ærario prius regio conditas opes. & ad concionem paſſim loquens omnia ad popularem gratiam compoſita, utraque mox manu hauriebat e publico theſauro vim pecuniæ ingentem, effuſiſſime projiciens quæ avidiſſime colligebantur. Hæc quidem ſic ſe habebant.

CAPUT VI.

Ut Arces muniverit nondum coronatus Palæologus.

KΑκεῖνος μὲν, κατοχυρῶν τὰς ἄκρας ἐρύματα ποιούμενος, ἅμα δὲ καὶ δηλοποιούμενος αὐτοπροσώπως τὴν τῆς βασιλείας ἀνάρρησιν, ἐπὶ Φιλαδελφείας ἔγνω χωρεῖν, λιπὼν τὸν νέον ἐν Μαγνησίᾳ, βασιλικῶς ὡς ἔδει θεραπευόμενον. συνείπετο δέ οἱ καὶ ἅπαν τὸ στρατιωτικὸν προασπίζον τοῦ βασιλέως, μεθ' ὅτι πλείστης εὐνοίας, καὶ πρὸς τὸ πονεῖν ὁρμῆς ἕτοιμον, ὅπη γε καὶ καθ' ὧν ἴοι, προθύμως πολεμησείοντες. τὸν μέντοι γε Πατριάρχην εἰς Νίκαιαν ἀποπέμπει, μετ' ὀλίγον καταλαβεῖν καὶ αὐτὸς ὑπισχνούμενος, συνάμα τῷ νέῳ ταινιωθησόμενοι καὶ ἀμφότεροι. ὁ μὲν οὖν Πατριάρχης συνάμα τῷ κλήρῳ καὶ τοῖς Ἀρχιερεῦσι, συνταξάμενοι τὰ εἰκότα τοῖς βασιλεῦσι, τῆς ἐπὶ E Νίκαιαν εἴχετο. ὁ δέ γε βασιλεὺς τὰς δυνάμεις ἀναλαβὼν καὶ συντάξας συνάμα καὶ τοῖς ἐν τέλει, ἐπὶ Φιλαδέλφειαν ἤλαυνε. καὶ δὴ ἐπιστὰς τῇ πόλει, ἐκεῖθεν τὰς ἄκρας ὠχύρου, τοὺς μὲν πέμπων, ἄλλους δ' ἐκεῖθεν δεχόμενος κατιόντας, καὶ δώροις ὡς οἷόν τε φιλοτιμούμενος, προθύμους εἰς φυλακὴν ποιῶν καὶ θαῤῥαλεωτέρους ἐλπίσι χρησταῖς καθιστάς. προβὰς δ' ἐκεῖθεν μικρὸν καὶ τὰ κύ-

D CÆterum ille operæpretium ſe facturum ratus, ſi arces muniret, ſimul & præſenti conſpectu exhibiturus populis, qui ejus acclamationi non interfuerant, ſpecimen ſibi creditæ ſupremæ poteſtatis, Philadelphiam decrevit proficiſci, relicto Puero Collega Magneſiæ cum regio, uti par erat, ſatellitio. ſecutus eum eſt univerſus exercitus circumdans Principem cum omnibus & veris indiciis benevolentiæ ſummæ, alacritatem quoque maximam præferens ad quoſvis ſubeundos labores, pugnandumque ubicumque & adverſus quoſcumque duceret. Patriarcham interim Nicæam præmittit, brevi eodem ſecuturum ſe pollicitus cum Puero Auguſto, regii diadematis una cum illo rite aſſumendi gratia. Quare Arſenius cum Clero & Præſulibus vale dicto Auguſtis Nicæam verſus iter tenuit. Imperator vero ſumptis ſecum copiis, ſalutatis in digreſſu Optimatibus, Philadelphiam profectus, inde muniendis arcibus curam impendit, mittens ad eas Præſidiarios, accerſitoſque qui illic fuerant, benigne accipiens, & donativis pro copia præſenti magnificis, liberaliſſimiſque promiſſis bene animatos ad perſeverandum in fide cuſtodiæ creditæ, ſpeque plenos optima remittens unde venerant. Hinc paulum progreſſus cuncta per circuitum luſtravit, & hos quidem allocutionibus benignis, alios largitionibus, quoſdam pro- Edit. Rom. pag. 63.

Digitized by Google

miſſis demeruit. Fuit ubi & terrorem clementiæ ſubmiſceret. denique ibi omnia, auctoritate ac ſapientia majeſtatem Imperii decente conſtituit, & ad ſecuritatem in poſterum præſidiis idoneis firmavit. Imminebat enim in rerum occiduarum curam, cum non ignoraret inhiare rebus novis qui plurimum illic poterant, & ad detrectandum obſequium, jugumque palam excutiendum nihil niſi commodam occaſionem expectare. Indidem etiam Legatos ad Perſas miſit. partim ut illis ſignificaret ſuam evectionem in Imperium, quæ grata ipſis fuit, ob priorem ejus notitiam, & amicitiam veterem: Partim ut Sultani quædam interius communicarent de modo & cauſis mutationis nuper factæ, quæ illum averterent a metuendo inde quidquam ſiniſtrum hæredi Theodori prioris Imperatoris ſibi olim non ignoti, quinetiam amiciſſimi. His peractis celerrime reverſus, aſſumpto ſecum Joanne puero, cum ſplendido apparatu, pompaque magnifica numeroſiſſimi ſatellitii Nicæam iter intendit. quo ut pervenerunt, nihil cunctati, non enim tempus terere ſinebat ſolicitudo rerum occiduarum, ſtatim ſe accingere cœperunt ad ſolemnem coronationem. in qua eventus oſtendit fruſtra ſperatum ab univerſis, ut, quemadmodum convenerat, prior Imperatorio diademate inſigniretur & Auguſtus acclamaretur Adoleſcentulus, præiretque cunctis in pompa triumphali, quæ tali occaſione coronationis Imperatorum ſolet inſtitui: Palæologus vero & hujus conjux ſecundo poſt illum ordine procederet.

Edit. Rom. pag. 64.

A κλῳ περιελθὼν, καὶ τοὺς μὲν προσλαλιαῖς ἀγαθαῖς, τοὺς δὲ φιλοτιμίαις, τοὺς δὲ καὶ ὑποσχέσεσιν. ἔστι δ' οὓς καὶ φόβον κεραννὺς ἡμερότητι, τὰ παρεμπίπτοντα βασιλικῶς μετερχόμενος, ὡς οἷόν τε τάχει καθίστα, καὶ ἀσφαλέστερον φρουραῖς κατωχύρου. εἶχε γὰρ τῆς ἐπὶ Δύσιν μέριμναν, ὡς ἑτοίμως πρὸς τὸ ἀφηνιάζειν ὄντων, εἰ δικαιείας τινὸς ἐπιδράττοιντο. ὅθεν καὶ πρέσβεις εἰς Πέρσας ἐξαποστείλας. τοῦτο μὲν, δηλώσοντας εἰς τὴν ἀρχὴν καταστάντα, ὃν καὶ ἀκριβῶς εἰδότες ᾔδεσαν. τοῦτο δὲ, καὶ τῷ Σουλτὰν περὶ τῶν ἐκεῖ πραγμάτων κοινολογησομένους, οὐ δὲ τούτῳ ἀγνοοῦντι τὸν βασιλεύσαντα, ἀλλ' ὡς τὰ μάλιστα φίλῳ ὄντι, αὐτὸς τάχιστα B ὑποστρέψας, καὶ τὸν παῖδα παραλαβὼν ὑπὸ πολλῇ τρυφῇ τε καὶ δορυφορίᾳ μεγίστῃ, τῆς ἐπὶ τὴν Νικαίας εἴχετο. ὡς δ' ἐπέστησαν μὴ μελλήσαντες (οὐ δὲ γὰρ ἦν ἀμελεῖν περὶ τῶν δυσικῶν σκοπουμένοις) εὐθὺς ἠντρεπίζοντο τὰ τῆς ταινιώσεως. ἐλπιζόντων πάντων, ὃ δὴ καὶ συγκείμενον ἦν, ταινιωθῆναι μὲν τὸν νέον βασιλικῶς καὶ πρώτως εὐφημηθῆναι στεφανωθέντα, καὶ προκατάρχειν τὸν θρίαμβον. ἐκείνους δὲ καὶ τὴν ἐκείνου σύζυγον ἐν ὑστέρῳ στεφανωθέντας, τῷ πρώτῳ μεθέψεσθαι κατὰ τὴν βασιλικὴν καὶ συνήθη προέλευσιν.

CAPUT VII.

Ut pacta conventa in Coronatione trangreſſus ſit Palæologus.

HOc vero fuit impingere in limen, & a primis aberrare carceribus per dolum & fœderis infractionem: ex quo fœdo principio in quem finem proclivis eſſet prolapſio, nemo fere prudentium non ſentiebat. verum præoccupati beneficiis, & ſuſpenſi ſpebus plerique potentiorum tacuerunt; linguas enim omnium, perpaucis exceptis, ambitioſæ largitiones devinxerant, ut quidvis taciti ferrent. quidam etiam a Patre Pueri quæ non voluerant paſſi, dulcedinem vindictæ quamdam deguſtabant in depreſſione filii ejus a quo ſe affectos injuria putabant. quare hoc ipſis jucundum accidebat. Patriarcha totus incumbens ad ſperandum quod optabat, rata videlicet pacta conventa in ſumma rei fore, nihil in his magnopere ſcrutari voluit. unde nec niſi ſero quid pararetur ſenſit. Palæologus autem totam jam ante machinam cum quibuſdam Antiſtitum ſibi magis obnoxiis compoſuerat, clam ipſos conveniens, & factu indignum, abſurdumque affirmans, Puerulum rationis haud compotem Auguſto diademate, ceremonia religioſiſſima, celebritate ampliſſima decorari: plauſuſque & acclamationum primas ferre: ſe vero ætatis perfectæ virum, tota vita gerendis negotiis maximis tritum, aſſeclam larvati ornamento incongruo Infantuli traduci regia pompa, & plane triumphari. quibus illi ſe perſuaſos faſſi, ſpoponderunt daturos operam, ut Patriarcha coronatione Pueri in præſens ſuperſederet, ſpecie illius in tempus magis opportunum differendæ. Porro conſequens hinc futurum, ut ſi Puer ea die non ornaretur Imperatoria corona, in honore acclamationis & cunctis id genus auſpiciorum ac jurium prærogativis omnino ei ſubjungeretur, cui ſoli ea celebritate diadema Imperii auguſtis ritibus eſſet impoſitum. Cæterum, addebant, utendum arte, ac gubernandum arcano conſi-

C ΤΟ δ' ἦν ἐκ πρώτης ἀφετηρίας δόλος καὶ παρασπόνδησις, οἷς οἷον ἕξειν τέλος, οὐδὲν τὸ παράπαν ἀγνοηθὲν τοῖς πολλοῖς. οἱ μὲν οὖν ἐν τέλει προκατειλήφθησαν εὖ παθόντες, καὶ εὖ ἔτι τυχεῖν ἐλπίζοντες. ἐπέδησε γὰρ αὐτῶν τὰς γλώσσας, πλὴν ὀλίγων τινῶν, τὰ φιλοτιμήματα, καὶ εἶχον ἡσύχως καθ' ὅτι πραχθείη. τινὲς δὲ τῶν κακῶς παθόντων εἰς ἄμυναν λογιζόμενοι τὴν τοῦ παιδὸς καταφρόνησιν, καὶ προσέχαιρον. ὁ μέντοι γε Πατριάρχης ἔτι καὶ αὐτὸς ἐν ἐλπίσιν ἦν τοῦ μηδέν τι παραβαθῆναι τῶν συγκειμένων, καὶ οὐδέν τι προσεξηρεύνα, ἐκεῖνος δὲ τισὶ τῶν Ἀρχιερέων τὸ σκέμ- D μα κοινωσάμενος. καὶ ὡς οὐκ ἄξιον εἴη παιδὶ ὄντι, καὶ τὴν ἡλικίαν ἀτελῆ, τὴν τῆς βασιλείας ταινίωσιν προσδεδέχθαι, καὶ οἱ προβεβηκότες ἤδη καὶ τὸν βίον κατατετριφότες ἐν πράγμασι, προηγεῖσθαι ἐν θριάμβοις καὶ εὐφημίαις, ἐθάρρει λαβὼν ὑποσχέσεις, ὡς καὶ αὐτοὺς ἀξιοῦντας ταῦτα καὶ ὡς δικαίοις προσκειμένους τοῖς λεγομένοις ἔχειν καὶ τὸν Πατριάρχην συμπείθειν, τὰς ἐπὶ τῷ παιδὶ ἀναρρήσεις πρὸς τὸ παρὸν ἀναβάλλεσθαι ὡς ἐγκαίρως ταινιωθησομένῳ. ἕπεσθαι δὲ πάντως ἐντεῦθεν εἰ μὴ βασιλικῶς στέφοιτο, κἂν ταῖς εὐφημίαις καὶ πᾶσιν ἑτέροις τοῦ ἤδη ταινιωθέντος καθυστερεῖν. πλὴν E σοφιστικὴν ἔλεγον τὴν ἐγχείρησιν. καὶ ἅμα τολμωμένων, κινητέον τὰ περὶ τούτου, ὅπως μὴ καὶ προαισθόμενος τὸ στέρος δείσειν τὰς ταινιώσεις ὑπέρθοιτο.

Digitized by Google

lio' negotium, nec prius de tali re hiſcendum, quam jam inchoata communis inaugurationis ceremonia; ne præmature quid ſtrueretur ſentiens is qui diadema erat impoſiturus, totam ſolemnitatem, & ex æquo coronationem utriuſque differendam in tempus aliud decerneret.

CAPUT VIII.

Ut Palæologus coronatus, Puer vero deſpectus fuerit.

Ἦν ταῦτα, καὶ ἡ Κυρία τῶν ἡμερῶν παρῆν, καὶ πάντ' εὐτρεπῆ ἦσαν. καὶ Ἀρχιερεῖς τὰς στολὰς ἐνδεδυκότες τὰς ἱεράς, πρὸς τὸ τὰ τῆς τελετῆς ἐνεργεῖν ἑτοίμως εἶχον, καὶ τοὺς βασιλεύοντας περιέμενον. ἀλλ' εὐθέως κινεῖται τὸ σκέμμα, καὶ ταραχὴ ἦν, τῶν μὲν ταῦτα, τῶν δ' ἐκεῖνα λεγόντων. τῶν δέ γε τῆς γερουσίας τινὲς καὶ προσηπείλησαν κακῶς δρᾶν τὸ παιδίον καὶ διαχρᾶσθαι, εἰ ἄλλως πράττειν ἡ Ἐκκλησία βούλοιτο. λόγοι γοῦν ἐγένοντο, καὶ διεφιλονείκουν. ὁ δὲ Πατριάρχης ἐν ἀμηχανίᾳ ἦν, καὶ οὐκ εἶχεν οἷς προστεθείη. παρήρχετο ἡ ἡμέρα, καὶ συμφωνεῖν οὐκ εἶχον. μόλις οὖν καὶ μετὰ τῆς πολλῆς διαφιλονεικίας οἱ Ἀρχιερεῖς πάντες, πλὴν τινῶν ὑποκλίνουσιν. ἦσαν δ' οὗτοι, Ἀνδρόνικος ὁ τῶν Σάρδεων, καὶ Μανουὴλ ὁ Θεσσαλονίκης ὁ τὸ ἐπίκλην Ψαρᾶς, καὶ Δισύπατος. ἀλλ' ὁ τῶν Σάρδεων ἅμα τῷ τὸν Πατριάρχην πεισθῆναι, καὶ αὐτὸς συνεπείθετο, τὰ πολλὰ συμβαλλομένου τῇ καταθέσει τοῦ τῆς κατὰ τὴν Ὀρεστιάδα Ἀνδριανοῦ πόλεως Γερμανοῦ· ἔτι δὲ Γρηγορίου Ἀγκύρας, καὶ τοῦ Μελαγγίων Κωνσταντίνου. ὁ δὲ γ' Ἐφέσου Νικηφόρος εὐλαβὴς ὢν ἀνὴρ καὶ τίμιος οὐχ ὑπονοεῖ τὸ ὑπορυττόμενον, ὡς ἐν ἁπλότητι ζῶν, καὶ εὐθὺς συναπήγετο· τοῦτ' ἔπαθον καὶ ἄλλοι πολλοί. ὁ δὲ Πατριάρχης ἔγνω μὲν ἀπατηθείς· οὐκ εἶχε δὲ ὅτι πράττοι, πολλῆς τῆς ἀνάγκης περιστάσης. καὶ δὴ καθυπέγραφον μὲν οὗτοι τὰ ἐγνωσμένα, τοῦ δέ γε Θεσσαλονίκης οὐδ' ἀκουστὰ ταῦτ' ἦσαν, μηδ' ἄκροις ὠσὶ δέξασθαι καταδεχομένου. τὸν γὰρ τῆς βασιλείας κληρονόμον, πρῶτον ἠξίου ἐν πᾶσι γίγνεσθαι. ὡς δὲ τὸ Μάρπου ὑπεμιμνήσκετο, καὶ πέμπων ὁ βασιλεὺς κατωνείδιζεν, ὡς αὐτὸς εἴη ὁ προαγγέλλων τὴν βασιλείαν ἐν ἰδιώταις ἔτι τελοῦντι, ζῶντος τοῦ βασιλέως, ἐκεῖνος καὶ προσωμολόγει, καὶ ἕτοιμον ἑαυτὸν παρεῖχε δέχεσθαί τε καὶ στέργειν, εἴπερ ἐν ἅπασι προηγοῖτο ὁ κατὰ κληρονομίαν βασιλεύς. ὡς δ' ἐκείνῳ παρεῖσαν, καὶ τὸ παιδίον διερμηνεύοντες κατανεύειν τὸ στεφανωθῆναι μόνον ἐκεῖνον, καὶ αὐτὸν ἀγαπᾶν· καὶ δὴ ταῦτα πρὸς τὸν Ἀρχιερέα ψελλίζον ἔλεγεν, ὡς καταδέχοιτο εἰ μόνον αὐτὸ ζῴη, μηδὲν παθὸν ἔκ τινος. Πολλοὶ γὰρ καὶ ἠπείλουν, προεξανίστασθαι εἰ ἀντέχοιτο, καὶ τὸ Κελτικὸν πελεκυφόρον περιεστὸς, ἕτοιμον ἦν καὶ κατὰ φυλακὴν καὶ κατ' ἐπίθεσιν πράττειν, εἴ γ' ὀρεχθείη παρὰ τῶν δυναμένων μάλιστα, ὁ Ἀρχιερεὺς ὀλίγα τῶν παρὰ τοῦ παιδὸς λεγομένων φροντίζων, ἑνὸς ἦν τοῦ ὑπὲρ ἐκείνου ἀντέχεσθαι. ἀλλ' ἀν-

A His in hunc modum conſtitutis, adfuit dicta coronationi dies: cuncta erant ad ceremoniam parata: ſacris induti veſtibus Præſules in procinctu Religioſæ functionis ſtabant, & Auguſtos expectabant: cum ecce inopinatiſſime proponitur quid Palæologus æquum cenſeat. Turbatur ſtatim, & varie murmur gliſcit, hæc quorundam, aliorum alia loquentium. Auditæ inter hæc minæ nonnullorum e Senatu; vim puero inferendam & vitam adimendam, ſi obfirmarent animum Præſules in conſilio ejus ſic immature coronandi. Miſcentur ſermones, ardeſcit contentio, æſtuat Patriarcha incertus animi quam in partem ſe adjungat. Præteribat dies, nec finis diſſenſionum erat. ægre tandem poſt multam contentionem Antiſtites ad Palæologi deſiderium inclinantur omnes, paucis exceptis. Erant hi Andronicus B Sardenſis, Manuel Theſſalonicenſis cognomento Pſaras, & Diſypatus. Verum Sardenſis, ſimul ac Patriarchæ ſententia plurium perſuaſa eſt, & ipſe acceſſit: multum ad hujus aſſenſum eliciendum conferente Germano Adrianopolis ad Oreſtiadem Epiſcopo. ſimul etiam Gregorio Ancyræ, & Conſtantino Melangiorum. At Nicephorus Epheſinus vir pius & honoratus, præ innata ſimplicitate non pervidit, quid clam molirentur qui hæc movebant; ideoque facile tractus in partes eſt, quod aliis item multis uſuvenit. Patriarcham porro fraudem fieri non latuit: ſed facere aliud nequivit, urgente undique inſuperabili neceſſitate. Tamen hi omnes ſubſcripſerunt decreto communi; ſolo Theſſalonicenſi ne mentionem quidem rei, quam iniquiſſimam putabat, vel primis admittente auribus. C Nam Imperii Hæredi prærogativam Principatus ſervandam in omnibus contendebat. Ac cum eſſet ei revocatum in mentem vocabulum, Marpou, quod ipſe cælo miſſum audierat; & per Miſſos Palæologus exprobraſſet, haud conſequenter ipſum agere, qui cui alias privato, regnante adhuc hujus Pueri Patre, Imperium prædixiſſet, nunc tam pertinaciter obſiſteret, neceſſariam tuendæ Dignitati rem petenti; recordari ſe ille, ac probare, dixit: ſed ſic demum Palæologi honori aſſentiri, ſi primas omnium ferret qui hæreditario imperaret jure. Tunc qui agentem hac conſtantia Theſſalonicenſem circumſtabant, admonuerunt ut mentem adverteret ad innuentem ipſi pro quo tam pugnaciter certabat Puerum, & geſtu indicantem: æqui bonique ſe conſulere ut ſolus Pa- D læologus coronaretur: quo nihil ille motus audivit etiam mox voce balbutiente ſibi dicentem Joannem, ſufficere ſibi tunc quidem ſi tutus viveret, & ſecurus a vi (Multi enim minabantur ſe ipſum de medio ſublaturos ſi reſiſteret, aderatque Celtarum ſecures geſtantium circumſtans cohors ancipiti obſequio ad nutum Potentiorum parata, vel tueri Puerum vel tollere, ac facere omnino quidquid juberetur) ſed contemnebat iſtas quoque ut Pueri expreſſas metu voces perſtans intrepidus in cœpta interceſſione Theſſalonicenſis, in uno ſemper fixus eo quod dixerat: verum perſiſtere ad extremum non valuit. coortus enim eſt clamor in eum plurimorum certatim qua monentium qua increpantium, ecquid puderet unum tot & talibus

Edit. Rom. pag. 65.

pag. 66.

viris coram in os obſiſtere adverſumque niti? Victus igitur denique ſubſcripſit: ſed iis verbis quæ recte intelligentibus exortam manui ſubſcriptionem, non animo ſententiam indicarent; adſcripſit enim *ſimiliter* ſe aſſentiri, memor apud Poetam *ſimile* ad peſſimi ſignificationem trahi. Quare ſic innuebat ſe coactum extrema neceſſitate, contra mentem ut bonum approbaſſe viſum, quod malum judicabat, reclamante perſuaſione animi ac vim ineluctabilem excuſante conſcientia, ideoque id *ſimiliter* ſe facere dixiſſe, hoc eſt peſſime, quo ſenſu *ſimile* bellum, & *ſimile* ſenium Homerus dixerit, ut ergo coronationis ceremonia peracta eſt, & procedere in Palatium Auguſtos oportuit; Præiverunt qui coronati fuerant Palæologus cum Conjuge, poſt ipſos Puer ſine regia corona, ſed ſimpliciter redimitus vitta ſimbriata gemmis & margaritis ornata. Nec ille id ſcilicet curabat, per ætatem nondum ſentiens. Et ne ad iſtud magnopere præſentes adverterent ea cauſa erat; quod veriti paſſim quorſum hæc vergerent, vertebant pro ſe quiſque curas in ſeſe, ac vel in metu, vel in ſpe rerum propriarum habitabant. Omnes porro machinationis hujus inſidioſæ participes, divina deinde, ut cognovimus, ſuo tempore ultio excepit.

τέχνην εἰς τέλος οὐκ εἶχε. πολλοὶ γὰρ καὶ προσανεβίβαζον, καὶ ἀνετρέποντο κημισοῦντες, εἰ μόνος αὐτὸς ὁμόσε τοσούτοις χωροίη. τότε τοιγαροῦν ὑπογράφει κἀκεῖνος πεισθείς. πλὴν εἰς πιθανὴν δοκοῦσαν παραίτησιν, τὸ ὁμοιοτρόπως προστίθησι. τὸ ὁμοίως γὰρ ἐπὶ χειρίστοις λαμβανόμενον παρὰ τῷ ποιητῇ, ἐξήνεγκεν ἐκεῖνος ἐκ τούτου τὸ ἀναγκαστικὸν καὶ κακότροπον τῆς ὑπογραφῆς· ὡς οὐκ ἐν καλῇ πάντως πίστει καὶ χάριτι τὴν πρᾶξιν προτιμῶν, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης καὶ βίᾳ τοῦ συνειδότος. ὃ δὴ τὸ ὁμοίως ὑπέφηνε. ὁμοῖος γὰρ πόλεμος, καὶ ὁμοίιον γῆρας τῷ ποιητῇ λέλεκται. ἐπεὶ γοῦν τὰ τῆς βασιλείας τελετῆς ἤνυσται, ἔδει χωρεῖν τοὺς στεφθέντας πρὸς τὰ ἀνάκτορα, προηγοῦντο μὲν οἱ τὸ στέφος δεξάμενοι, μεθείπετο δὲ τὸ παιδίον οὐκ ἐν στέφει βασιλικῷ, ἀλλ' ἐν μόνῳ κεκρυφάλῳ ἐμπεπυρβίῳ λίθοις καὶ μαργάροις κεκοσμημένῳ, ἦν δ' ἐκείνῳ μέλον οὐδὲν μὴ νοοῦντι· ἕκαστος δὲ τὸ καθ' ἑαυτὸν σκοπῶν, οὐ προσεῖχεν. ἔμελλε δ' αὐτοὺς πάντως ἡ δίκη εἰς τὸ μετέπειτα μετελθεῖν, ὡς ἐγνώκαμεν.

CAPUT IX.

Ut coronatus Michael multitudinem delinierit verbis & factis.

TUnc vero ſecuram vitam Puer degens totus in ludicris & illius ætatis remiſſionibus erat. Imperator ſæpius in die ad concionem dicebat; ſubindeque, ut peroraverat, deliniendæ cauſa multitudinis, argenteos utraque manu in medium conferti populi jactabat. Illi certatim colligentes laudibus videlicet tollebant beneficum largitorem, Puerum & res ejus valere jubebant; ignari quidem quo malorum deveniſſent. Nam initia hæc erant inſidiarum alterius Auguſtorum in alterum. Populus autem oblitus tam cito juratæ in primum inſidiarum machinatorem ultionis, adhuc udis ex recenti ſcriptura tabulis fœderis inter Auguſtos ſacramento firmati, tam longe aberat a ſtringendo gladio in auctorem injuriæ, ut ipſi effuſiſſime applauderet. In ordine Eccleſiaſtico Clerus quidem in pari cum populo diſſimulatione, ac rerum quæ attentabantur negligentia verſabatur: Epiſcopi autem non habentes aliud quo Puerum defenderent, aut ejus violati ſcelus ulciſcerentur, inſiſtebant adigendo populo in nova & diris imprecationibus tremenda juramenta præſtandi quod promiſerat. Ex quo alterum duorum neceſſario ſecuturum erat; nempe ut aut civili bello temere ſuſcepto ſeſe trucidandos armatis objicerent, aut inexpiabili ſe flagitio perjurii apud Deum obligarent. Sed verum eſt vulgare dictum; quod omnino futurum eſt nulla poſſe prudentia præverti. Cæterum Palæologus poſt illas conciones, contis & pila colludens cum Principibus, ludicra equeſtria magna ſpectantium voluptate decurrebat. Porro iſtis concionibus tantum bonæ ſpei, lætitiæque popularibus animis injecerat, ut quaſi certi duraturæ felicitatis, vitam ſibi omni proſperitate cumulatam in poſterum augurarentur; & paſſim familiari gratulatione quædam ex antiqua memoria, facetæ urbanitatis, libertatis omen habentia dicta retractarent, frequentarentque ſermonibus. erant autem ea: licere nunc pilos barbæ mulcere, pectere, digitiſque torquendo criſpare fas ottiumque eſſe, utique profuſe gau-

Edit. Rom. pag. 67.

ΤΟ'τε δὲ ἀπημελημένως τὸ παιδίον ζῆν ἔχον πρὸς παιγνίοις ἦν παιδικοῖς, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐν δημηγορίαις τῆς ἡμέρας συχνάκις· εἶθ' ὕστερον καὶ προσφιλοτιμούμενος τοὺς πολλούς, κατὰ μέσον σφῶν ἐρρίπτει καὶ ἀμφοτέραις ἀργύρια. οἱ δὲ προσυλλέγοντες, ἀνύμνουν δῆθεν τὸν εὐεργέτην, παιδίον καὶ τὰ κατ' ἐκεῖνο χαίρειν ἐῶντες· μὴ δ' οἱ κακῶς εἰδότες γεγόνασιν. ὁ γὰρ κατὰ θατέρου ἐπιβουλὴ τοῦ ἑτέρου, ἐντεῦθεν ἤρχετο. τί γοῦν λοιπόν, ὑγρῶν ὄντων ἔτι τῶν γεγραμμένων, αὐτοὶ κατημέλουν, μὴ ξίφος κατὰ τὰ ὠμομοσμένα κινεῖν. εἰ δὲ τῆς Ἐκκλησίας, κἀν ὁ Κλῆρος ἠμέλει, ἀλλ' οἵγε τὸ ἀρχιερατικὸν ἀξίωμα φέροντες, τί μὴ ἔχοντες ἀμύνειν, τὸν λαὸν ὑπὸ κατεπιπέδουν φρικωδεστέροις ὅρκοις, ὡς ἐξ ἀνάγκης ἓν τῶν δύο τούτοις ἐπισυμβαίνειν, ἢ ἐμφυλίοις ἐκδεδόντας πολέμοις καὶ σφάττεσθαι, ἢ μὴν τὰ μέγιστα εἰς Θεὸν ἁμαρτάνειν ἐπιορκοῦντας. ἀλλ' ὡς ἔοικε, τὸ παρὰ πολλοῖς ὑμνούμενον ἀληθές, ὡς τὸ μέλλον γενέσθαι ἀντιπράττει καὶ τῷ φρονεῖν. ἐκεῖνος τοίνυν μετὰ τὰς δημηγορίας, κοντοῖς καὶ σφαίραις τοῖς ἄρχουσι συνεπαίζετό τι καὶ συνέπαιζε. καὶ τρυφὴ ἦν τοῖς βλέπουσι τὰ πραττόμενα. εἰς τόσον δὲ τὸ πλῆθος δημηγορῶν εἰς ἄνεσιν ἔτρεπε, καὶ σφιν χρυσᾶς τὰς ἐλπίδας ὑπέτεινεν, ὡς καλῶς εἰς τὸ πιστὸν βιώσειν, ὥστε καὶ χαρίεν ἀρχαῖον πολιτικὸν ὑπεμίμνησκεν ἐλευθερίας φερωνύμως σύμβολον· ἦσαν δ' ἐκεῖνα, προσελαύνειν τὰς γενειάδας πέκοντας, καὶ χαίρειν ἀνέδην, καί τινας προσελθεῖν δίχα, καὶ σφᾶς ἑώρων ἐγγὺς γαυρουμένους, ὅτι τοῦτο κελεύει ὁ βασιλεύς, τῶν ἐπὶ τῶν πραγμάτων δὲ μάρτυρων ὑπισχνούμενος. ἦσαν δέ τινες οὐκ οἶδ' ὁπόθεν, τῶν μαθόντων

Digitized by Google

προφοιβαστὰς, καὶ κλαίειν προσέταττον χαίρουσι τοῖς ἐλπιζομένοις, ὡς συρῶσι λυπουμένοις τοῖς πραττομένοις οἱ πεινῶσι ἰσχυρῶς. οἱ δ' ὡς παίκτας λεγομένοις, οὐ προσεῖχον, ἀλλὰ τῶν ἀγαθῶν ἴσως ἐλπίδων κἂν φόβους τις λέγοι. εἰ γοῦν ἀληθῆ τὰ φοιβάσματα, ἔδειξεν ὁ καιρὸς, καὶ ἡμεῖς κατὰ τόπον ἐροῦμεν, μηδὲν προσθέντες εἰς τὴν τῆς ἀληθείας σύστασιν. Τότε τοίνυν ἐφ' ἡμέραις τισὶ διατρίψας κατὰ τὴν Νίκαιαν, ἐπεὶ παλινοστεῖν ἔδει πρὸς Νύμφαιον, τῷ Πατριάρχῃ συνταξάμενος, καὶ τὸ παιδίον παραλαβὼν ἐπιμελεῖσθαι ὑποσχὼν ἑαυτὸν, ἔξεισιν ἅμα τοῖς ἐν τέλει καὶ τῷ στρατῷ.

A dentibus. Nec ſecus vulgo factitabant geſtiente quadam alacritate, innatos genis pilos nonnulli bifariam diſcriminantes: & memini me videre ſic agentes exultatione ingenti, & addentes ſic jubere Imperatorem dum tam beata rebus otia tum præſtaret, tum in poſterum pollicceretur. Fruſtra obſtrepente inſanis gaudiis moroſa triſtitia vatum ominoſorum, neſcio unde hauſta divinandi fiducia, mala denuncientium, quorum has inter inauſpicatiſſimas voces; vibrate licet pilos malarum præ gaudio ſperatæ durationis hujus proſperi rerum ſtatus: poſtea illos vulſuri præ impotentia ſæviſſimæ, quæ vobis fauces opprimet, famis: illi ludibundi nec attendere dignitati tamquam anilia garrientes aſpernabantur. quæ tamen an ex vano jactarentur, eventus declaravit: & nos in loco dicemus, nihil adjungentes veritati. Tunc igitur Palæologus aliquot diebus per hunc modum Nicææ tranſactis, ubi opportunum viſum eſt redire Nymphæum, ſalutato Patriarcha, & aſſumpto Puero, ac renovatis promiſſis ejus paterne curandi, profectus eſt, prima nobilitate & exercitu comitantibus.

CAPUT X.

Ut Paleologus reverſus cum Puero Nymphæum Legatos undecumque exceperit.

ΚΑΙ ὁ μὲν καταλαβὼν τὸ Νύμφαιον, Περσῶν μὲν ἐδέχετο πρέσβεις καὶ δῶρα, καὶ τῷ Σουλτὰν κατεπειγομένῳ ἐκ παλιρροίας πραγμάτων, ὑπισχνεῖτο προσχωρήσαντί οἱ, ὑπτίαις δέχεσθαι ταῖς χερσὶ, καὶ εἰς καιρὸν πέμπειν αὖθις μετ' ἀσφαλείας τῶν πραγμάτων ἡσυχασθέντων. ὁ γὰρ Μελὴκ προσκεχωρήκει, καὶ δέος ἦν τῷ Σουλτὰν, μήπως ἐκεῖνος ἐπανήξῃ μεθ' ἱκανῆς, καὶ ὅσην οὐκ ἦν ὑποστῆναι, δυνάμεως, ἐγγύας δ' ἐδίδου τοῦ μὴ φοβεῖσθαι τῆς πάλαι συνηθείας. Ἐπρεσβεύοντο δὲ πρὸς ἐκεῖνον καὶ οἱ κατὰ τὴν μεγαλόπολιν Ἰταλοὶ, καὶ ἀνακωχὴν ἐδίδου τῇ πρὸς ἐκείνους μάχῃ, ὡς καὶ μετ' ὀλίγον κραταιότερον σπεισόμενος σφίσιν εἰ προτιμῶντός τινα ἐκπληροῖεν. πλὴν καὶ τοὺς πρέσβεις Ῥωμαίους, καὶ ἐκ Ῥωμαίων ὄντας, ὡς οἰκείους μετεχειρίζετο. καὶ μηδὲν ἔχων ἐν τῇ πόλει, ζητοῦσιν ἐδίδου εἰ ἕξει, καὶ χρυσοβούλλοις λόγοις κατησφαλίζετο τὰ διδόμενα. κἀντεῦθεν, προσεποιεῖτο ὡς ἰδίους, καὶ πεῖραν διδοὺς καὶ λαμβάνων, ἀνεῖχε τὰ τῶν σπονδῶν προσδοκῶντι μεῖζον, ἐξ ὧν ἐμάνθανε τοῖς πρέσβεσιν ὁμιλῶν. τοῖς δὲ δυτικοῖς προσεῖχε πάνυ. ὅθεν καὶ τὸν οἰκεῖον ἀδελφὸν Ἰωάννην, μέγαν ἔτι Δομέστικον ὄντα, συνάμα πλείοσι δυνάμεσι πέμπει.

B Simul vero Nymphæum pervenit, Perſarum Legatos audivit & accepit dona. Sultano que rebus retro lapſis periclitanti promiſit, ſe illum ſi ad ſeſe veniret obviis ulnis excepturum, & ubi detonuiſſet ejus domeſtica tempeſtas, ſecurum ad ſua remiſſurum. Cauſa timendi Sultano fuerat quod audiebat Melecum adventare, verebaturque ne tantas ſecum ac tales copias duceret, quibus ipſe ſuſtinendis haud par eſſet. Pignus porro fiduciæ erga Palæologum Sultano erat amicitia inter eos mutuis officiis contracta cultaque, quo tempore in Perſide ſimul fuerant. Venit eodem ad eumdem Legatio magna in Urbe degentium Italorum quibus inducias conceſſit belli, quod in eos gerebatur, pollicens firmius ſe mox & plenius cum ipſis fœdus initurum, ſi quæ C dam in anteceſſum quæ propoſiturum ſe ajebat, exequerentur. Cæterum ipſos Legatos, utpote Romanos & ex Romanis ortos, quam potuit liberaliſſime tractavit. & cum adhuc in Urbe nihil haberet, tamen quæ in ea ſibi ab ipſo petierunt, jam tum conceſſit, traditurum ſe promittens ſi umquam Urbem recuperaret; idque diplomatibus aurea bulla munitis ſanxit. Deincepſque ſic cum iis velut cum ſuis egit, & experimenta mutuæ fiduciæ dans viciſſim & accipiens, ſuſpendit concluſionem fœderis, expectans aliquid majus, ex his quæ legatorum ſermone didicerat. Occiduarum porro rerum ſolicitudo illum penitus urebat. quare illum proprium fratrem Joannem, Magnum tum adhuc Domeſticum, cum pleriſque copiarum deſtinat.

Edit. Rom. pag. 68.

Digitized by Google

CAPUT XI.

Ut Imperatoris frater Joannes ad dignitates ſit promotus.

IS ad occiduum delatus limitem magnis ibi ſpiritibus rem gerens, terrorem ſui per illos late populos ingentem ſparſit. Fiduciam audendi Juveni dabat & fervor ætatis, & copiarum quibus erat ſuccinctus optimarum robur & numerus. Cepit ergo mira celeritate Arcem ad Canina, Arcem aliam ad Bellagrada ſitas, præterea Pologum & Coloneam: ſubegit Caſtoriam, Pelagoniam, Duras, Tzernicum quoque & Diabolin, & Prilapum, Bodeena item & Boſtrum inſulam in Lacu, Petram, Preſpam, Steridola, Achridam, & Illyriorum munitiones, Dyrrachium uſque armata progreſſus manu. Aggreſſus etiam Patram & Tricen, & cunctis per circuitum deditione potitus, plerisque ſine admota vi ſolo terrore debellatis, maximum incuſſit metum dominanti illic Deſpotæ, & in arctas illum anguſtias contruſit. Quibus Palæologus cognitis, tam ſtrenuum fratrem dignum ratus, qui ſuo ipſius principali faſtigio propius admoveretur, illum Sebaſtocratorem, miſſis ejus præcelſæ dignitatis inſignibus, creavit.

Edit. Rom. pag. 69.

A Ὃς τοῖς δυτικοῖς ἐπιστάς, φοβερὸν ἔδοξε πᾶσιν ἐκείνοις. ἅμα μὲν τῷ θερμῷ τῆς νεότητος, ἅμα δὲ καὶ τῷ περὶ ἐκεῖνον στρατεύματι χαριζόμενος, καὶ εὐπειρίᾳ τείχει. αἱρεῖ μὲν τὸ περὶ τὰ Κάνινα φρούριον, αἱρεῖ δὲ καὶ τὸ περὶ τὰ Βελλάγραδα, καὶ Πόλογον, καὶ Κολώνειαν· χειροῦται δὲ καὶ Καστορίαν, καὶ Πελαγονίαν, καὶ Δύρας, Τζέρνικόν τε καὶ Διάβολιν, καὶ τὴν Πείλαπον. Βοδενά τε καὶ Βόστρον, ἐλλίμνιον νῆσον, Πέτραν, Πρέσπαν τε, καὶ Στερίδολα, καὶ Ἀχρίδα, καὶ τὰ Ἰλλυριῶν ὀχυρώματα, καὶ ἕως Δυρραχίου φθάνει τὸ δόρυ κινῶν. προσβάλλει δὲ καὶ Πάτραις καὶ Τρίκκῃ, καὶ τὰ κύκλῳ κατὰ B συνθήκας κρατήσας, καὶ ἀμαχεὶ τὰ πλεῖστα, εἰς φόβον μέγαν καθίστησι τὸν Δεσπότην, καὶ ἐν στενῷ κομιδῇ. Τότε καὶ ἐγγίονος ἀξιοῖ τύχης αὐτὸν ὁ Κρατῶν, πέμψας τὰ σύμβολα, Σεβαστοκράτορα καθιστᾷ.

CAPUT XII.

Ut Michael Deſpota in arcto poſitus conjugem, & filium ad Imperatorem miſerit.

CÆterum Michael poſt ea quæ ipſi uſu auxiliaribus copiis a Manfredo ejus Genero ſubmiſſis adverſus Cæſarem ſucceſſerant, de quibus antea diximus, ad ſaniora tandem conſilia inclinans animum, ubi deinde audivit Urbem Imperatoris poteſtati redditam, miſit ad ipſum conjugem Theodoram & filium Joannem. Illam ut de Pace viri cum Imperatore conveniret: hunc obſidis loco manſurum in omne deinceps tempus in Auguſti comitatu, & uxorem ibi ducturum, quamcumque ipſi dare Imperator dignaretur. Sed hæc poſtea. Tunc porro Joannes Auguſti frater domita breviſſimo tempore tota illa regione, bello magno fortiſſime feliciſſimeque, ac ſimul velociſſime confecto; qua victoria Rempublicam illis partibus labantem egregie reſtituit, præſidia ubi opus erat collocans, idoneos virtute ac numero quæſitis conſervandis cuſtodes apponens. Poſt quæ trophæis erectis illuſtribus, ſpoliis & præda dives opima domum reverſus eſt. Ample illum, ut erat meritus, honoravit Imperator, & multos alios qui cum eo fuerant, maximis ipſos Dignitatibus remunerans.

C Ὁ δέ γε Μιχαὴλ μεθ' ὃ συγχυσαμένῳ τὰς ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ Μαφρὲ συμμαχίας, τὰ κατὰ τὸν Καίσαρα συνέβη, περὶ ὧν μοι προενηνέχθη, νοῦν λαβὼν ἁλώσεως τῆς πόλεως, πέμπει πρὸς βασιλέα τήν τε σύζυγον Θεοδώραν, καὶ Ἰωάννην τὸν παῖδα, ἐκείνην μὲν τὰς εἰρηνικὰς πρεσβεύσουσαν, τὸν δ' υἱὸν ἐσόμενον ὅμηρον, πλὴν ἐς διηνεκὲς, ἐφ' ὅσον ζῴη, ἀξόμενον καὶ τὴν συνοικήσουσαν προσηκόντως, ἣν δὴ καὶ δώσει ὁ βασιλεύς. Τότε γοῦν ἐκεῖνος διὰ τάχους καταστρεψάμενος τἀκεῖ ἀριστέως ἠγωνισμένος, μᾶλλον δὲ καὶ καταστήσας, φρουρὰς ἐμβαλὼν, καὶ φυλακὰς ἐπιστήσας, ἐ- D πανιζάνει μετὰ λαμπρῶν καὶ περιφανῶν τῶν τροπαίων, καὶ λείαν οὐκ ὀλίγην περιβαλλόμενος. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ἐκεῖνον, σὺν ἐκείνῳ δὲ καὶ πολλοὺς ἄλλους μεγίσταις δωρούμενος ταῖς ἀξίαις.

Digitized by Google

CAPUT XIII

Ut Proceres Dignitatibus Imperator honoraverit.

A ΤΟν μὲν οὖν Ἰωάννην, δεσπότην ἐγκαθιστᾷ· ᾧ δή γε πράξεις ἐκείνου καὶ μέγαν ἐφήμιζον. θάτερον δὲ τῶν ἀδελφῶν Κωνσταντῖνον, Σεβαστοκράτορα, μετὰ Καίσαρα. ἅμα γὰρ τὸν Ἰωάννην Σεβαστοκράτορα καὶ Καίσαρα ἀπεδείκνυ. τὸν δέ γε πενθερὸν τοῦ δεσπότου τὸν Τορνίκιον Κωνσταντῖνον, ἐκ μεγάλου Πριμμικηρίου Σεβαστοκράτορα καὶ αὐτὸν καθίστησι. πλὴν, οὐ κατὰ τὸν πρῶτον καὶ ἀδελφόν· ἐκεῖνον γὰρ καὶ βασιλικοῖς ἀετοῖς κατὰ τὸ σύνηθες ἐμεγάλυνε, τοῦτον δὲ δίχα τῶν συμβόλων ἐκείνων ἐν μόνοις τοῖς κυανοῖς, Σεβαστοκράτορα ἔγραφεν. ἐξεδίδου δὲ καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ θυγατέρα τὴν μετὰ τὴν προτέραν, ἣν ὁ Δεσπότης εἶχε, τῷ τοῦ Δεσπότου υἱῷ ἐκ δύσεως B Ἰωάννῃ, ὃν καὶ ὡς ὅμηρον πεμφθῆναι τῷ βασιλεῖ παρὰ τοῦ πατρὸς, ὁ λόγος προέγραψεν. Ἀλέξιον δὲ τὸν Στρατηγόπουλον γέροντα προβάλλεται Καίσαρα· τὸν δὲ γέροντα Λάσκαριν τὸν τοῦ Τζαμαντούρη ἀδελφὸν (αὐτὸς γὰρ ὑπέδυ τὸν μοναχὸν) μέγαν Δοῦκα ἐφήμιζεν. Ἰωάννην τε τὸν Ῥαοὺλ υἱὸν τοῦ Πρωτοβεστιαρίου Ῥαοὺλ, καὶ τὸν τοῦ πηρωθέντος Φιλῆ υἱὸν Ἀλέξιον, τὸν μὲν, τῇ τοῦ Πρωτοβεστιαρίου Μουζάλωνος πρὸ μικροῦ χηρωθείσῃ, (τρόπον ὃς εἴρηται), Θεοδώρᾳ ἀδελφιδῇ αὐτοῦ γε οὔσῃ, Εὐλογίας ἐκ Καντακουζηνοῦ θυγατρὶ τῆς αὐτοῦ αὐταδέλφης, εἰς γάμον συναρμόσας, Πρωτοβεστιάριον ἀποκαθίστησι. τὸν δὲ εἰς τὸ λέχος τῇ C αὐταδέλφῃ ταύτης Μαρίᾳ συναγαγὼν, μέγαν Δομέστικον ἀποδείκνυσι. τὴν δὲ ἐκ θατέρας τῆς αὐταδέλφου αὐτοῦ Μάρθας γεννηθεῖσαν Θεοδώραν, ἣν καὶ ὁ Καβαλλάριος Βασίλειος εἶχε, διαζεύξας ἐκείνου αὐτὴν, τῆς αὐταδέλφης δεηθείσης διὰ τὰ συμβάντα οἱ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ αἰτίαν, τῷ Βαλανειδιώτῃ ἐκδίδωσιν, ὃν καὶ μεγάλου Στρατοπεδάρχου τιμᾷ. τοὺς δὲ ταύτης αὐταδέλφους, Μάρθας τῆς αὐταδέλφης υἱοὺς, νέους ὄντας, ὑπερηγάπα, καὶ ἐντὸς τῶν βασιλείων εἶχεν ἐκτρεφομένους. Μιχαὴλ δ' ἦσαν καὶ Ἀνδρόνικος, καί γε Ἰωάννης αὐτοῖς τὰ ὀνόματα, ὡς καὶ πολλῷ ὕστερον τὸν ἐκ δύσεως Παλαιολόγον Ἀνδρόνι- D κον, ὃ καὶ ἐξάδελφον ἔγραφε, συναναβάντα τῷ Δεσπότῃ συνάμα καὶ ἄλλοις πολλοῖς δυτικοῖς ἄρχουσι, συνοικήσας τῇ τοῦ Ῥαοὺλ θυγατρὶ, κεχηρωμένῃ οὔσῃ καὶ ταύτῃ τοῦ Ἀνδρονίκου Μουζάλωνος, ὃν καὶ μέγαν Δομέστικον ἀνεγράφομεν, Πρωτοστράτορα ἀποδείκνυσι. Τότε δ' ἐπὶ τῷ ἀξιώματι τούτῳ τὸν Φιλανθρωπηνὸν Ἀλέξιον ἐγκαθίστα. τὸν δὲ τῆς πενθερᾶς αὐτοῦ αὐτάδελφον Ἄγγελον, μέγαν ποιεῖ Πριμμικήριον. Πρωτοσέβαστον δὲ τὸν Νοστόγγον Μιχαὴλ, καὶ μυστικὸν τὸν Παλαιολόγον Μιχαὴλ, οὓς καὶ αὐτανεψίους ἐλέγομεν εἶναι κατὰ γένος τῷ βασιλεῖ, ἄλλους τε πολλοὺς τῶν ἀρχόντων, τοῖς ὀφφικίοις προσανεβίβαζεν. ὡς καὶ τὸν Λογοθέτην τῶν ἀγελῶν Ἁγιοθεοδωρίτην, Λογοθέτην τῶν οἰκειακῶν ἐπαναβιβάζων, ἐκάλει. καὶ Μιχαὴλ τὸν κακὸν Πρωτασηκρῆτις ἀναδείξας, ἀγυνοῦ συνήρμοσε κόρῃ ἐκ τοῦ τῶν Φιλανθρωπηνῶν γένους, καὶ ἁπλῶς πολὺς ἦν τοὺς ἄρχοντας δεξιούμενος.

IPſum quippe Joannem conſtituit Deſpotam, cui titulo res ejus geſtæ Magni cognomen adjunxerunt. alterum vero fratrum Conſtantinum Sebaſtocratorem poſt Cæſarem creavit; ſimul enim Joannem Sebaſtocratorem, & Cæſarem declaraverat. Socerum autem Deſpotæ Tornicium Conſtantinum, ex Magno Primicerio Sebaſtocratorem fecit: ſed cum aliqua a Cæſare differentia. Nam fratrem iſto afficiens honore Imperatoriis quoque, de more, Aquilis inſigniverat. Hunc vero ſine illis ſymbolis, in ſolis cæruleis Sebaſtocratorem ſcripſit. Collocavit autem Tornicii filiam ſecundogenitam ſororem uxoris Deſpotæ ſui fratris, Joanni filio Deſpotæ Occidentis, quem obſidem Imperatori a Patre miſſum paulo ante diximus. Senem porro Alexium Strategopulum creavit Cæſarem: & ſenem Laſcarim Tzamanturi fratrem (hic enim Monachi veſtem induerat) Magnum Ducem appellavit. Joannem vero Raulem Protoveſtiarii Raulis filium, Protoveſtiarium creavit, conjuncta ei matrimonio vidua Protoveſtiarii Muzalonis nuper occiſi quo modo narravimus. Hæc autem vidua, nomine Theodora, neptis erat Imperatoris Palæologi, ejus ſororis Eulogiæ ex Cantacuzeno filia. Cujus Eulogiæ filiam alteram germanam Theodoræ Mariam, nuptiis copulavit Alexio, Philæ qui excæcatus fuerat, filio, quem & Magnum Domeſticum declaravit. Aliam præterea Theodoram ex altera ſorore ſua Martha genitam, quam Baſilius Caballarius duxerat, ab eo abjunctam rogatu germanæ propter ea quæ ipſi Marthæ ejus cauſa contigerant, uxorem dedit Balanidiotæ, quem Magni Stratopedarchæ honore decoravit. Hujus quoque Theodoræ fratres, Marthæ ſororis ſuæ filios, adhuc adoleſcentulos, caros in primis habuit, & apud ſe regie curavit educari. Nomina horum erant, Michael, Andronicus, & Joannes. Similiter (quamquam hoc multo poſterius) Andronicum alium Palæologum ex Occidente, quem & Patruelem ſcripſit, qui cum Deſpota & aliis multis Tractus occidui Principibus ad ſe aſcenderat, collocata ei vidua Andronici Muzalonis, quem Magnum Domeſticum fuiſſe jam ſcripſimus, Protoſtratorem creavit. Eodem tempore Collegam ei ſimili dignitatis appellatione tribuens Alexium Philanthropenum. Socrus autem ipſius fratrem Angelum, Magnum facit Primicerium; Protoſebaſtum vero Noſtongum Michaelem; & Myſticum, Palæologum Michaelem, quos ex genere conſobrinos Imperatori fuiſſe diximus. Pari modo multos alios ex Principibus ad officia promovit: uti Logothetam Agelarum Hagiotheodoriten, quem Logothetam Domeſticorum conſtituit: & Michaelem cognomento Malum, Primum a ſecretis antea creatum, nobili Virgini conjunxit e Philanthropenorum ſtirpe. Denique multus erat in demerendis ac ſibi conciliandis Primariis viris familiiſque.

Edit. Rom. pag. 70.

Digitized by Google

CAPUT XIV.

Ut Imperator ſtudium adhibuerit ad recuperandam Urbem, & ut Selybriam ceperit.

Edit. Rom. pag. 71.

IDem porro incumbebat omni ſtudio in curam recuperandæ Urbis, itaque invento prætextu belli contra Italos, loca Conſtantinopoli undecumque per circuitum vicina præoccupare contendebat. Et quoniam Selybria tunc adhuc erat in poteſtate Italorum; miſſis copiis primo eam incurſu cepit, & facile adjecit ditioni Romanorum. Propius etiam admoventes ſeſe Urbi Noſtri ſuburbana occuparunt, excepta Apamea, munitione valido Italorum præſidio defenſa. Erant autem Terræ illius Inquilini quidam a Chryſea & locis ulterioribus profecti liberi homines, & ſui juris, ancipitique in Romanos atque Italos favore, & ad alterutros prout libuerat inclinare ſoliti. Romanis in ipſos, utpote Romanos, naturali caritate propendentibus; Italis gentis ſibi ad tutelam finium perutilis demereri ſtudia conantibus conſuetudine commercii utrinque quæſtuoſi commodique. Non enim alios habebant quibus fiderent. Et ſi hos expellerent unicos ſuburbani territorii colonos, deſertæ ipſis incultæque regiones victum negarent. Cum ergo inter Romanos & Italos neutrarum eſſent Partium *Thelematarii* (quaſi diceres *Voluntarii*) vocabantur, quod, ut dixi, ad quos volebant impune propenderent, campos Urbi vicinos colentes, indeque viventes, nec Latinis ipſos nec Romanis infeſtantibus, quod eorum opera & benevolentia pariter utrique indigerent. Nam utroſvis ob acceptas injurias odiſſent, afficere damno poterant: Italos quidem recedendo inde, & deſolatis incultiſque relinquendis, unde victus partem maximam habebant, terris; Romanos vero ulciſcendo ſi irritarentur & manu armata perſequendo; in quam partem erant per ſeſe proniores, uſu & inſtituto vitæ palam incumbentes in favorem Italorum, & a Romanis abhorrentes. Hi poſtquam capta eſt Selybria nihil jam habebant inter ipſos, & Noſtros medium. Tamen neceſſariis in illa vicinia occurſibus amice pacateque defungebantur. nec Romanis ipſos, nec ipſis Romanos inciviliter tractantibus, aut vim ullam injuriamve offerentibus. Tunc viſum opportunum Imperatori eſt, tranſmiſſo Helleſponto in nuper captam Selybriam ſe conferre, ibique ex

pag. 72.

propinquo conſilia capere, rationeſque inire Urbis potiundæ. Sed revocatus ab ea cogitatione tranſmiſſioneque eſt, eo quod præter opinionem in Eccleſia tunc contigit.

A Ἦν οὖν αὐτῷ τῆς σπουδῆς μεγίστης καὶ τὴν πόλιν ἑλεῖν, καὶ προσηνάγκαζε τρόπους ἐφευρίσκων μάχης πρὸς Ἰταλοὺς, καὶ τὰ κύκλῳ ταύτης προκαταλαβεῖν ἠπείγετο. ἐπεὶ δὲ ἔτι παρ' Ἰταλῶν ἡ Σηλυβρεία κατείχετο, πέμψας αἱρεῖ κατὰ κράτος. καὶ τῶν Ῥωμαίων ποιεῖται τὴν πόλιν ἀκονιτί. ἔτι δὲ προσεχώρουν ἐγγύτεροι οἱ ἡμέτεροι, καὶ τὰ ἔξω τῆς πόλεως ἐν χερσὶν εἶχον, πλὴν Ἀπαμείας ἰσχυρῷ φρουρίῳ κατεχομένης τοῖς Ἰταλοῖς. ἦσαν δέ τινες κατοικοῦντες ἀπὸ Χρυσείας τε καὶ ἐπέκεινα, ἀνέτους τὰς γνώμας ἔχοντες εἴτε πρὸς Ῥωμαίους, εἴτε πρὸς Ἰταλοὺς ἐθέλοιεν ἀποκλίνειν, τῶν μὲν Ῥωμαίων προσκειμένων

B αὐτοῖς ὡς Ῥωμαίοις, τῶν δ' Ἰταλῶν φυλακὴν ἐκ τούτων πιστευόντων ἔχειν διὰ τὸ πρὸς αὐτοὺς συνῆθες. οὐ γὰρ ἦν ἑτέροις πιστεύειν. τὸ δὲ καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐκδιῶξαι, μὴ καὶ κίνδυνος ἐκ τῆς ἐρημίας προσείη. ἦσαν γοῦν μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ Ἰταλῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκέκληντο καὶ Θελεματάριοι, τὴν ἔξω τῆς πόλεως γῆν καρπιζόμενοι διαζῶντες ἐκεῖθεν, καὶ παρ' ἀμφοτέρων εἰς ἄνεσιν μένοντες, χρηζόντων ἑκατέρων τῆς ἐκείνων ἀγάπης, ὡς ἄν γε μὴ βλάπτοιντο. δῆλοι γὰρ ἦσαν διὰ μίσους τοὺς οὐκ οἰκείους ἕξοντες. οὐ γὰρ καὶ τοὺς Ἰταλοὺς ἐκ τοῦ ἀναχωρεῖν ἐκεῖθεν ἐκείνους, βλάπτεσθαι ἐρημωθέντος τοῦ τόπου, καὶ τοὺς Ῥωμαίους εἰ ἐγχει-

C ροῖεν ἐπιτιμᾶν, ὅπως γε συνεργεῖσθαι· ἀλλὰ καὶ κατὰ κράτος εἴργεσθαι παρ' αὐτῶν, διὰ τὸ πρὸς ἐκείνους μῖσος καθαρῶς προσκειμένων τοῖς Ἰταλοῖς. μετὰ γοῦν τὴν τῆς Σηλυβρείας ἅλωσιν, οὐδὲν ἦν μέσον αὐτοῖς τε καὶ τῶν ἡμετέρων. ἀλλ' εἴπου συντύχοιεν ἀλλήλοις, φιλικῶς εἶχον αὐτοί τε πρὸς ἐκείνους, κἀκεῖνοι πρὸς τούτους, καὶ τρόπον μάχης οὐδέτεροι θατέρους ἐσκύλλον. ἐδόκει γοῦν τῷ βασιλεῖ δι' Ἑλλησπόντου περαιωθέντι, τὴν Σηλυβρείαν ἄρτι ἁλοῦσαν καταλαβεῖν. καὶ τὰ περὶ τοῦ πῶς ἂν ἡ πόλις Ῥωμαίοις ἁλοίη, ἐκεῖ καθήμενος πραγματεύεσθαι. ἀλλὰ τὸ περὶ τὴν Ἐκκλησίαν συμβὰν οὐκ εἴα τοῦτον διαπερᾶν.

CAPUT XV.

Ut Patriarcha Arſenius Patriarchatu ceſſerit.

PAtriarcha ſiquidem Arſenius, ſive reputans ſibi illuſum interverſa coronatione Pueri Auguſti: indigneque ferens Hærede Imperii contempto peneque in ordinem redacto, ad nutum unius Palæologi cuncta gubernari; ſive indormiviſſe ſibi conſcius in maximis & publicæ notitiæ indelebiliter inſculptis, feræ inde pœnitentiæ morſu inquietabatur, ſeu quis alius urebat occultus dolor (nam apparebat eum non fateri quid eſſet quo vere moveretur, & fingere quas allegabat cauſas) quod nimirum animadverteret ſeſe contemni ab Imperato-

D Ὁ γὰρ Πατριάρχης Ἀρσένιος εἴτ' ἐπιλογιζόμενος τὸ ἐπὶ τῷ βασιλεῖ πραχθὲν, ὡς ἐξηπάτηται μὲν αὐτὸς, ὁ δὲ τῆς βασιλείας ὄρπηξ ἀγέραστος μένει περιφρονούμενος, τῶν πραγμάτων ὅλων ὑπὸ τῷ Παλαιολόγῳ διοικουμένων· εἴτε καὶ ἄλλως σύνοιδεν ἑαυτῷ ὡς ἐπινυστάξειε μέγιστα πράξας καὶ ἄλιτα, εἴτε τι καὶ ἄλλο τι τὸ λυποῦν ἦν. οὐ δὲ γὰρ ἐκεῖνος δῆλον ἦν ποιῶν ἐφ' ᾧ ἐξεχώρει. αἰτίας δ' ἐπλάττετο ὡς καταφρονοῖτο, καὶ ὡς οὐδὲν

Digitized by Google

A οὐδὲν παρὰ βασιλεῖ ἀνύοι λέγων ὑπὲρ τῶν τῇ Ἐκκλησίᾳ καθηκόντων, ἅμ' εἰπὼν πρὸς τὸν Κλῆρον καὶ ἅμ' ὁρμήσας, τὴν πύλην τῆς πόλεως Νικαίας καταλαμβάνει πεζῇ, καὶ ὡς εἶχε τὸν περὶ αὐτὸν ὄχλον ἀποτιναξάμενος, ἀμεταστρεπτὶ ἵεται, ὀλίγους ἔχων τοὺς συνεπομένους. καί τινι πρὸς τῷ τείχει τῇ τοῦ Ἀγάλματος προσκαθίσας μονῇ, νυκτὶ τὴν πορείαν πιστεύει. καὶ φέρων ἑαυτὸν, τῇ τοῦ Πασχασίου μονῇ δίδωσι, μονῇ πρὸς ἡσυχίαν εὐθέτῳ, ἔνθεν μὲν ἐχούσῃ τὴν θάλασσαν, ἔνθεν δ' ὑπεράνω κειμένῃ τοῦ ποταμοῦ Δράκοντος, καὶ ἐφ' ἡσυχίας ἐκεῖσε καθῆστο. καὶ ὁ μὲν οὕτω τῷ τόπῳ ἐνησυχάζων, οὐδενὸς τῶν καθηκόντων τῷ Πατριαρχείῳ ἥπτετο, πάντ' ἐάσας, ἑαυτῷ δὲ μόνῳ προσλαλῶν B καὶ Θεῷ. οἱ δὲ τοῦ Κλήρου καὶ ὅσοι τῶν Ἀρχιερέων τῇ Νικαίᾳ ἐπεδήμουν, δεινὸν τὸ συμβὰν ἡγοῦντο, καὶ προσεπέστελλον ἱκετεύοντες. μή πως καὶ βασιλεὺς ἀκούσας, ἐν δεινῷ τὸ πραχθὲν ποιήσοι. καὶ ἄλλως δίκαιον εἶναι εἴ τις που καὶ λυποίη, αὐτόν που τῷ Πατριαρχείῳ καθῆσθαι καί γε ἐλέγχειν τὸν κατ' ἐπήρειαν ἐνοχλοῦντα, προσαναφέροντα καὶ τῷ βασιλεῖ. εἰ δ' αὐτὸς καὶ μόνος εἴη ἐνοχλῶν, αὐτὸν νουθετεῖν, ἐλέγχειν, παρακαλεῖν. συλλαμβανόντων καὶ τῶν Ἀρχιερέων καθόσον ἰσχύοιεν. τὸ δ' ἀναχωρεῖν μὴ προφανῶς τὰς αἰτίας λέγοντι, μάταιον νομισθῆναι τὸ ἐγχείρημα. ἦν δὲ ἄρα καὶ ἀμφοτέροις ἀνήνυτα τὰ πραττόμενα, τοῖς τ' ἐ- C πιστέλλουσι, καὶ τῷ ἡσυχάζοντι, δοκοῦσι τῷ μὲν τὸ μὴ ἔχειν ἀποσπᾶν ἐκεῖθεν ἐκεῖνον κἂν ὅτι λέγοιεν. τῷ δὲ τὸ μὴ ἐπὶ ῥητοῖς ἱστᾶν τὰ τῆς ἀναχωρήσεως αἴτια, ἐφ' ᾧ πολλάκις καὶ θεραπεία γένοιτο. τριβομένου δὲ τοῦ καιροῦ, φθάνει καὶ ἐς βασιλέα τὸ δρᾶμα, καὶ βαρὺ αὐτίκα δοκεῖ ἀκουσθὲν, καὶ ὃς τοῖς ἀμφ' αὐτὸν Ἀρχιερεῦσι, τὸ πραχθὲν τῷ Πατριάρχῃ κοινοῦται, καὶ τὸ ποιητέον ζητεῖ. τοῖς μὲν οὖν προτροπὴ ἦν, ἐπὶ τὸ μεῖζον πλεῖστον τιθέναι τὴν ἀναχώρησιν, τό τε τοῦ πράγματος ἀήθες, καὶ ἡ τῆς εἰρήνης συνήθεια, καὶ τὸ μὴ ἐξ ἑτοίμου δόξαι ἀπὸ προσαποιεῖσθαι τὸν πρῶτον, καὶ ζητεῖν ἕτερον. πρὸ δὲ τούτων ἁπάντων, ἡ τοῦ βα- D σιλέως παράκλησις Μιχαὴλ, λιπαρῶς δεδιότος μὴ ἐφ' αὐτῷ τὰ τῆς ἀναχωρήσεως γένοιτο αἴτια, τὸ γὰρ συνειδὸς ἀρρεπὲς κριτήριον ἦν, καὶ τὸ λυποῦν οὐκ ἠγνόει, κἂν ἐκεῖνος οὐκ ἔλεγε φανερῶς, λύπην μόνην κούφην καὶ καταφρόνησιν προβαλλόμενος. ἐκεῖσε γοῦν τῶν ὅπου δή ποτε συναχθέντων ἱεραρχῶν ζήτησις ἦν περὶ τούτων καὶ σκέψις. καὶ τέλος πέμπουσι τοὺς περὶ τὸν Ἡρακλείας Νικήταν (ἔτυχε γὰρ τότε καὶ Πατριάρχης τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Διομήδους προσμένων) ἀγγελοῦντας μὲν πρὸς αὐτὸν καὶ τὰ ἀπὸ τῆς Συνόδου μετακαλουμένης αὐτὸν, καὶ βαρεῖαν δοκούσης ἡγεῖσθαι τὴν ἀναχώρησιν, ἑτοίμου τ' οὔσης E πρὸς τὸ μαθεῖν, εἰπόντος τὰ αἴτια. πλὴν δὲ καὶ ὀνειδιοῦντος, ὡς οὐ δεόντως διαπράξαιτο. ἀλλὰ συναρπασθεὶς ἴσως ἐξ ὀδύνης, τὸ μὴ κατὰ τὸ εἰκὸς ποιήσειεν. ἦν δὲ συναχθεῖσι δηλοῦν, καὶ διορθοῦν ἀξιοῦν, Πατριάρχην ὄντα καὶ τοὺς τῶν Πατέρων κανόνας διὰ πλείστου τιθέμενος. ποῦ γὰρ τὸ ἐλέγχειν, ποῦ τὸ παρα-

A re; & cum ei de rebus Eccleſiæ loqueretur, nihil proficere. Talia Clero cum dixiſſet, repente impetu capto pedes ad portam Urbis Nicææ progreſſus eſt, ibique perſequentem effuſe turbam a ſe repellens, irrevocabiliter ſe in viam dedit paucis comitantibus; & cum in quodam vicino mœnibus Monaſterio Agalmatis vocato, paulum conſediſſet, nocturno itinere ſe contulit ad Monaſterium Paſchaſii ad tranquillam quietem opportune ſitum; hinc quidem mari prætentum; illinc Dracone flumine ad cujus ripam conſtructum erat; ibique in altum ſeotium condidit; nullam deinceps uſurpans ex propriis Patriarchæ functionibus; ſed cunctis omiſſis, ſibi uni Deoque colloquens. At Clerus Nicænſis, & quotquot Epiſcopi in ea Urbe tum regia negotiorum cauſa diverſabantur, moti, ut par B erat, tam inſueto facto, ſcripſerunt ad illum ſupplices litteras, orantes ut rediret: & ſuggerentes, fore, ut Imperator re tali audita offenderetur: quod ſi quid ipſi eorum quæ fiebant diſpliceret, æquum fuiſſe illum inſidentem throno ſuo, Patriarchali auctoritate perperam actum reprehendere: & ſi cui per ſe mederi non poſſet, ad Imperatorem referre: quin ipſo in Imperatore ſi eſſet quod ſuccenſeret, moneret ipſum, objurgaret etiam pro poteſtate divinitus accepta, hortandoque ac rogando revocaret, cooperaturis in idipſum pro virili cæteris Epiſcopis. Secedere vero non allegatis idoneis tantæ novitatis cauſis, videret etiam atque etiam, ne parum ſanum videri conſilium poſſet. Hæc & ejus ſententiæ alia miſſa, perlataque ſunt, labore juxta ſcribentibus, & ei cui conſultum ibant *Edit. Rom. pag. 73.* C prorſus inutili. Nam nec illum abſtraxerunt a ſuis latebris: nec ſaltem ſpem ipſis relinquebat proficiendi quidquam in poſterum taciturnitas Patriarchæ, obfirmate perſtantis in non prodendo quas ob cauſas receſſiſſet: quæ ſi cognoſcerentur, ut plerumque contingit curari ægritudines quarum origo non latet, iniri nonnulla fortaſſe potuiſſet utilis ratio remedii. Nunc in cæca ignoratione arcanorum ſenis ſenſuum, quamlibet multa dicerent, verba in irritum jactarent, uti qui jaculantur ſcopo non viſo. Conſumpto in his fruſtra dierum aliquot ſpatio, deſperatoque regreſſu, perfertur ad Imperatorem rei fama, quæ gravis ei permoleſtaque ſane accidit. Itaque is communicato quod audierat Epiſcopis qui forte adfuerunt, quærebat ab ipſis quid faciendum tali occaſione cenſerent. Perplexa eorum oratio fuit, primum exaggeran- D tium momentum inuſitatiſſimi facti. ſeceſſiſſe de medio repente Principem ſacrorum nulla nota cauſa, in plena cum Eccleſiæ tum Reipublicæ pace. tum addentium haud in promptu eſſe rationem, aut loco movendi Primum Antiſtitem, aut alium quærendi qui ei ſufficeretur. ſed præ his omnibus augebat æſtum eorum qui conſulebantur de re tali, ejus qui conſulebat eminens ex vultu & fruſtra diſſimulata perturbatio. Ipſe quippe Michael dum rogabat quid opus facto, male metuebat ne audiret quod ſua (cujus eſt inflexibile in gratiam Judicium) intus ipſi exprobrabat conſcientia: cauſam nimirum dediſſe ipſum ſecedendi Patriarchæ, quantumvis ille id fateri recuſaret; ſed mutum dolorem obtentu neſcio cujus, de quo ſolo querebatur, ſui contemptus occultaret. Continuo E ergo Epiſcoporum undecunque conquiſitio fit. evocatis deliberatio indicitur de re præſenti. Convenitur in id tandem, ut Nicetas Epiſcopus Heracleæ mitteretur ad Patriarcham (nam is tunc diverſari dicebatur in Monaſterio S. Diomedis) perlaturus ad ipſum juſſa Synodi revocantis ipſum, & publice noxiam intempeſtivamque judicare ſe ipſius ſeceſſionem declarantis, ſeque paratam exhibentis ad audiendas ex ipſo cauſas ejus in-

Digitized by Google

opinatiſſimi nec probabilis facti; interim autem reprehenſurus quod perperam egiſſet, ille quidem forte in tranſverſum actus ægritudine quadam animi; cæterum illam, qualiſcumque demum eſſet, prius oportuiſſe ſignificari convocatis ad idipſum Patribus, & perquirendas ipſorum de remedio ſententias, ac ex eorum conſiliis emendanda quæ a recto declinarent, auctoritate quæ in ipſo reſideret, utpote Patriarcha, quem deceret plurimi facere, ac religioſiſſime obſervare Canones Patrum, & juxta ſcita eorum modo arguere, modo obſecrare, modo increpare ſi & hoc opus eſſet. Denique iterato denunciaturus ipſi: velle omnino congregatos Patres exponi ſibi cauſas, quæ illum ad ſecedendum impulerint, paratos ad adhibendum quam efficaciſſimum poſſent remedium cognitis malis. Ea mandata Synodi ad Patriarcham fuerunt. Imperatum autem Miſſo eſt ut niſi obſequentem ſe præberet, ac reditum polliceretur: omnino ediceret, decernere Synodum, & citra omnem tergiverſationem ab eo exigere, ut alterum horum faciat quod malit; aut redeat, & rurſus Eccleſiæ curam ſumat; aut ſi id recuſet, det Libellum ceſſionis Throno. Non enim bonum eſſe relinqui Eccleſiam ſine Paſtore. His Nicetas mandatis & epiſtolis acceptis, ſtrenue defuncturus commiſſo negotio Nicæam advolat; & inde quam celerrime ad Monaſterium in quo tunc erat Patriarcha, perveniens, exponit ei quæ Synodus mandaret. Ad ea ille reſpondit; quod cauſam ſeceſſionis ſuæ quærerent, nihil jam attinere declarari eam, quippe cujus emendandæ tempus præteriiſſet; nec ſibi reliquum aliud eſſe, quam ut tacitus a negotiis abſcedat. Non enim incurabilibus adhiberi remedium poſſe. & apparebat eum inflexibiliter perititurum in tacendo cauſam: adeo præfracte illam enunciare recuſavit; & expiſcari ex eo aliquid ſæpius conatum ſemper Nicetam conſtantiſſime repulit. Tunc is habito conſilio cum ſuis, poſtquam fruſtra ſe contendere, nec ſpem relinqui ullam melioris ſucceſſus ſi pergerent inſtare, ſatis conſtitit: ad ea quæ in arcanis mandata poſtremo acceperant circa optionem offerendam devenerunt. Ea re audita Patriarcha ſtatim ſe loco ceſſurum dixit. Ac quia libellum ceſſionis indicem conſcribere oportebat, opera in id continuo collata eſt. Sed cum ſuggereret Heracleenſis: addere Patriarcham debere, ut videretur idonea ceſſionis cauſa, indignum ſe tali Sacerdotio fuiſſe; exaſperatus ea mentione Arſenius turbavit cuncta; cœptumque abrumpens: *Nempe* inquit, *vobis non ſufficit, & verbo, & facto renunciare me dignitati; ſed cauſis præterea probroſis implicare me quæritis? volentes cedimus adminiſtratione rerum, nec curamus quidquid inde ſecuturum ſit.* ſic tractatione indignanter abrupta dimiſſus inciviliter Nicetas, ſummaque celeritate remenſus viam, ad Auguſtum & Synodum rediit. retulitque primum quid dixiſſet Patriarcha: deinde ceſſionis negotium quo in nodo ſtetiſſet: & quam fruſtra ſperaretur flecti eum ad quidquam eorum quæ recuſaſſet poſſe docuit. Adjunxit reſtare viam adhuc aliam explorandæ ipſius circa ceſſionem ſententiæ; ſi miſſis ad eum certis qui Pontificium lituum & candelabrum ab eo reciperent, utrumque præberet. Succeſſu conſilium non caruit. Petentibus enim illa reſpondit Patriarcha, ſumerent ſi vellent, ſe quidem haud prohibere. Quibus Imperator cognitis nihil ad ſui excuſationem apud omnes, & apud ipſum Patriarcham, ſi quid ei minus gratum accideret, amplius expectandum ratus: cum præſertim Nicephorus Epheſi Epiſcopus affirmaret, minime canonicam Patriarchæ Arſenii ordinationem fuiſſe. Feſtinan„te quippe ad ſuæ coronationis ceremo„niam Theodoro tunc Imperatore & ip-

Edit. Rom. pag. 74.

pag. 75.

A καλεῖν, ποῦ τε ἐπιτιμᾷν, εἰ καὶ τοῦτο δέοιτο· τέως δὲ καὶ ὡς θέλοιεν πάλιν μαθεῖν τὰς αἰτίας ὡς ἂν θεραπεύειν, εἰ δύναιντο, ἕτοιμοι. καὶ ταῦτα μὲν ἴσαν πρὸς ἐκεῖνον. προσέτακτο δὲ τοῖς ἀπαγγελοῦσιν, ὡς εἰ μὲν προσίοιτο καὶ ἐπανήξειν ὑπόσχοιτο, εἰ δ᾽ οὖν, ἀλλ᾽ αὐτοὺς ἀναγκάζειν δοῦναι θάτερον ἑλεῖν, ἢ ἐπανελθεῖν πάλιν, καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἀναλαβεῖν, ἢ μὴν εἰ μὴ βούλοιτο, διδόναι λίβελλον παραιτήσεως. μὴ δὲ γὰρ καλὸν εἶναι τὴν Ἐκκλησίαν ἀποίμαντον. Ταύτας οἱ ἀμφὶ Νικήταν δεξάμενοι τὰς ἐπιστολὰς, ἐπὶ Νικαίας ἐχώρουν, σπουδῇ τὰ προστεταγμένα ἐπιτελέσοντες. ὡς δ᾽ ἐξελθόντες ἐπέστησαν τῇ ἐν ᾗ κατῴκει μο- B νῇ, προσελθόντες τῷ Πατριάρχῃ, καθὼς εἶχον τῆς ἀπὸ τῆς Συνόδου κελεύσεως, ἔλεγον. ὁ δὲ τὸν μὲν τῆς αἰτίας καιρὸν αὐτοῖς παρῳχηκέναι φήσας, πρέπειν δὲ στέγῃ τῶν πραγμάτων ἐξίστασθαι. μὴ δὲ γὰρ εἶναι θεραπεύειν τὰ ἀνιάτρευτα, ὅλος ἦν πρὸς τὸ παραιτεῖσθαι· οἱ δ᾽ ὡς πολλάκις προβαλόντες, ἐφ᾽ ᾧ τῆς ἐκείνου γνώμης κρατήσειαν, ἐν ἀμηχανίᾳ τοῦ πράττειν τι καὶ ἀνύειν ἐγένοντο, ὅπερ εἶχον δι᾽ ἀπορρήτων πράττειν, ἐπὶ τούτοις ἐξέφαινον, καὶ ἐξαιτοῦντες ἐκεῖνον παραίτησιν, εὐθὺς παρῃτεῖτο. ἐπεὶ δ᾽ ἔδει συντάττεσθαι ταύτην, καὶ συνετάττετο, τοῦ Ἡρακλείας ὑπαγορεύοντος, τὸ ἀνάξιον προστεθῆναι τῆς Ἱερωσύνης εἰς τὸ τῆς παραιτήσεως εὔλογον, ἠγρίανέ τε τὸν ἄνδρα, καὶ ταραχὴ ἦν. καὶ τί C δ᾽ οὐκ ἀρκούμενοι, ἔλεγε, τῷ ἐκ λόγου, ἢ μὴν καὶ πράξεως παραιτήσει, καὶ αἰτίαις οὐκ ἀγαθαῖς συμπλέκειν ἡμᾶς βούλεσθε; ἑκόντες ἐξιστάμεθα τῶν πραγμάτων. οὐδὲν ἡμῖν μέλον κἂν ὅτι γένηται. οὕτω τοίνυν ἀποκριθέντες ἐμβριθῶς ἀποπεμπόμενοι, ἐπιταχύναντες τὸ μεταξὺ διανύσαντες, πρὸς τὸν κρατοῦντα καὶ τὴν Σύνοδον ἐπανήκουσι. καὶ ἀπαγγέλλουσι μὲν τὰ τῷ Πατριάρχῃ λεχθέντα, τέλος δὲ καὶ τὰ τῆς παραιτήσεως παρεισφέροντες ἀμετάθετον τὴν ἐκείνου γνώμην διεβεβαίουν. ἀπολείπεσθαι δὲ καὶ τὴν πεῖραν ἀσφαλεστέραν εἴ τινων σταλέντων τὴν βακτηρίαν, καὶ τὸ λαμπαδοῦχον ἀναλαβεῖν, αὐτὸς εὐθέως παράσχοι, ὃ δὴ καὶ γέγονε, καὶ παρεχώρει λαμβάνειν εἰ βούλοιντο. Ὁ Βασιλεὺς δ᾽ ἐπεὶ D τούτοις οὐκ ἔτι ἀνεκτὸν ἡγούμενος ἀναμένειν, εἰς ἱκανὴν ἀπολογίαν τῷ Πατριάρχῃ τῶν ἐπιγενησομένων, καὶ τὴν παρ᾽ ἑαυτοῦ λιπαρὰν νομίσας ἀξίωσιν. ἄλλως τι δὲ καὶ τοῦ Ἐφέσου Νικηφόρου μὴ κατὰ κανόνας προβῆναι τὴν χειροτονίαν ἐκείνου διαβεβαιοῦντος. Σπουδὴ γὰρ ἦν τοῦ τότε κρατοῦντος Θεοδώρου ἐφ᾽ ᾧ ταινιοῦσθαι, καὶ τεταραγμένοις τοῖς κατὰ Δύσιν ἐπιστατεῖν πράγμασι. παρ᾽ ἣν αἰτίαν παρ᾽ οὐδεμίαν μεταξὺ σχεδὸν ἡμέραν, ἀλλὰ συνεχῶς ἁπάσαις τοὺς τῆς Ἱερωσύνης βαθμοὺς ἐτελεῖτο πάντας, καὶ οὕτω πρὸς τὴν πρώτην τῆς E Ἱεραρχίας τάξιν ἀνεβιβάζετο. Διὰ ταῦτα ὁ βασιλεὺς τοῖς Ἀρχιερεῦσιν ὑφῆκε πράττειν ὅτι καὶ βούλοιντο. καὶ δὴ σκεπτομένων ἐκείνων ἐπὶ πολλαῖς ταῖς ἡμέραις, οὐδὲν πλέον ὑπῆρξε τῷ Πατριάρχῃ παθεῖν ἀντιπομπείας καὶ καταγνώσεως, ὡς ἐξὸν λέγειν καὶ ζητεῖν διόρθωσιν, μικροψυχοῦντι, καὶ τοῦ θρόνου ἑτέροις παρα-

Digitized by Google

A χειροτονῶν. κἀκεῖνοι μὲν οὕτως· ἦν δὲ ἄρα ὡς ἔδειξεν ὕστερον τὸ ζητούμενον, μὴ ὅτι γε δυσχερῶς θεραπείας προσιέμενον, ἀλλὰ καὶ ὅλως ἀνίατον. διὸ καὶ δίκην τῆς ἀγνοίας ἄντικρυς ἑκουσίαν εἰς ἀπολογίαν τὴν πρὸς Θεὸν ἐπιτιθέναι ἐβούλετο ἑαυτῷ, μὴ κατ᾽ ἐλπίδας προχωρησάντων αὐτῷ τῶν πραγμάτων. ἐκεῖνοι δὲ τότε περὶ τοῦ τίς ἂν τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὸ ἐχέγγυον παραλήψεται τὰ πολλὰ ζητήσαντες, καὶ μᾶλλον οἱ δοκοῦντες, ὧν καὶ τὸ λοιπὸν τῶν Ἀρχιερέων πλῆθος ἐξήρτητο, τέλος μιᾶς ἐπὶ τοῦ Ἐφέσου γνώμης γίνονται.

„ ſum perurgentibus occidui limitis rebus illo „ tempore turbatis, quo ad ſpem magni ſucceſſus, ſi ſtrenue occurreret, vocabatur; præcipitatam ejus juſſu adeo fuiſſe inaugurationem Patriarchæ, ut legitimis interſtitiis ordinum non ſervatis, gradus omnes Sacerdotii, quaſi uno ſaltu vix interpoſito dieculæ unius medio ſpatio pervolaverit: & ſic ad Throni Patriarchalis faſtigium tranſcenderit, contra manifeſtas Regularum Eccleſiæ veterum ſanctiones. His, inquam, ſimul cunctis Palæologus motus, edixit Præſulibus congregatis: ſe nihil obſtare quominus, quod ipſis optimum videretur in re præſenti decernerent agerentque. Tunc Patres aliquot diebus in inquirendo ac deliberando conſumptis, nihil aliud quod vitio verterent Patriarchæ repererunt niſi quamdam impatientiam, & prææmaturam deſperationem emendationis rerum quas improbaret; quarum in correctionem prius debuiſſet incumbere, tum per ſe agendo, tum exquirendo ab aliis, & in commune conſulendo: non autem, ut fecit puſillanimitate victus, abjicere clavum periclitantis Eccleſiæ, & ejus gubernationem aliis cedere. Ita illis videbatur. Cæterum poſterius apparuit inſediſſe animo Patriarchæ altius vulnus, & non ſolum difficile curatu, ſed plane inſanabile; pœnitentiam videlicet ſeram toleratæ infractionis fœderis, prætermittenda coronatione Hæredis Imperii, cujus culpæ tam acerbus illum urebat ſenſus, nunc maxime videntem quam contra ſpem prius conceptam negotia ſuccederent, ut quo iſtius admiſſæ licet per ignorantiam connliventiæ crimen apud Deum expiaret, voluntarium hoc exauctorationis propriæ ſupplicium ſibi ultro conſciſcendum putaverit. Tunc porro Patres Synodi, vel potius eminentes inter ipſos, ex quorum auctoritate ac nutu cæteri pendebant, cum attente circumſpexiſſent, diuque quæſiſſent quis ipſorum videretur idoneus ad regimen Eccleſiæ capeſſendum, denique uno conſenſu in Epheſium convenerunt.

CAPUT XVI.

Ut Epheſi Epiſcopus Nicephorus Patriarcha ſit factus.

Ἀνδρὸς εὐλαβοῦς καὶ κατ᾽ ἀρετὴν ἐπιδόξου, καὶ λόγῳ μετρίως κεκοσμημένου, γηρῶντος ἤδη, ᾧ δὴ καὶ ζῆλος ἦν ἱκανὸς, ὡς ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν αὐτῆς νόμων καταφρονουμένων ἐκκαίεσθαι. συμβὰν δέ καί τι, ὃ δὴ καὶ τὸν ὅλον τῆς Ἱεραρχίας χρόνον ἐκείνου ἐπένθιζε. ἐψήφιστο γὰρ εἰς Πατριαρχεῖον παρὰ τῆς Συνόδου ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Δούκα, πρὸ τοῦ Πατριάρχου Μανουὴλ, καὶ ὁ βασιλεὺς τὰς ψήφους συνεῖχε, τὸν ζῆλον δεδιττόμενος τοῦ ἀνδρὸς, φήσας, ὃν οὐ δύναταί τις ὑποστῆναι Ἀρχιδιάκονον ὄντα, πῶς ἂν Πατριαρχοῦντα ὑπομείνειε; διὸ δὴ καὶ τῆς Ἐφέσου προχειρισθεὶς, ὅμως ἀδικεῖσθαι παρὰ βασιλέως εἰς τὴν ἰδίαν τιμὴν διετείνετο. τοῦτο δὴ μεσολαβοῦσαν, ἐποίει τότε τὸν ἄνδρα πειθήνιον προσκαλουμένοις, καὶ τὴν ἐκλογὴν ἀσμένως ἐδέχετο. εἶναι γὰρ ἔκτοτε τεταγμένον εἰς τοῦτο παρὰ τῆς χάριτος, εἰ καὶ κωλυθέντος παρὰ τὴν ῥηθεῖσαν αἰτίαν, ἱκανήν γε οὖσαν καὶ ταύτην, μᾶλλον εἰς σύστασιν ἑαυτοῦ, τὸν αὐτοῦ τόπον ἐξ ἀνάγκης ἀναπληρωσάντων, εἰσήχθησαν ἕτεροι. οὕτως ἐκεῖνος τὴν ἐκλογὴν θεόθεν κατὰ τὴν δικαίαν ἐκείνου κρίσιν ὑπολογισάμενος οὐδὲν ἀναβαλλόμενος, ἀναγορεύεται Πατριάρχης. ὃν δὴ καὶ ἐν τιμῇ μεγίστῃ ὁ βασιλεὺς πρὸς Νίκαιαν ἀποστείλας, αὐτὸς ἠπείγετο πρὸς τὴν Λάμψακον περαιωθησόμενος πρὸς τὴν ἀντιπέραν Καλλιούπολιν· συνεκρότει γὰρ καὶ δυνάμεις οὐκ ὀλίγας κατ᾽ Ἰταλῶν ἐφ᾽ ᾧ προσκαθίσας, πειρᾶσθαι κρατήσειν τὸ καταντικρὺ τῆς Βυζαντίδος φρούριον, τὸ οὕτω πως λεγόμενον, Γαλατᾶν.

B ERat is religione ac virtute omni conſpicuus, ſatis doctus, jam ſenior, cui zelus inerat non mediocris: adeo ut ubi Eccleſiam aut leges ejus deſpici videret, totus exardeſceret. contigerat dudum quiddam, unde is toto Epiſcopatus ſui tempore doloris & querelarum cauſam habere juſtam ſibi videretur. Vacans olim Patriarchalis ſedes deſtinata prius ipſi quam, qui mox in eam ſucceſſit, Manueli fuerat, haud dubio favore Synodi: ſed qui tunc imperabat Joannes Ducas conſenſui Patrum obſtitit zelum viri præfervidum metuens. cujus enim (aiebat) ſpiritus adhuc Archidiaconi ferre vix poſſumus; ei quis ſuprema Patriarchæ armato auctoritate reſiſteret? ſic ille in tanto inferiorem Epheſinæ ſubmotus Eccleſiæ Thronum C nec patienter umquam, nec tacite interverſi ſibi ſupremi honoris injuriam, ut ipſe paſſim quiritans vocabat, & contumeliam tulit. Ea illum animi præparatio facilem tum reddidit ad annuendum deſideriis Synodi frequentis, & electioni libenter aſſentiendum ſuæ. Conſtare ſiquidem ipſi videbatur jam pridem ſe ad Patriarchatum divini gratia Spiritus electum, etſi hactenus excluſum poſſeſſione debiti honoris, inſuperabili obſtaculo humanæ potentiæ. Ergo ille nihil cunctatus, imo prædicans apparere manifeſtum Dei numen in ſui reſtitutione: ſeque non delatum nunc primum ſuffragiis eligentium, ſed juſto dudum judicio Providentiæ ſibi decretum, nata divinitus occaſione quæ ad id cogeret, locum accipere, Patriarcha renunciatus eſt; quem cum ſummo honore Imperator Nicæam dimittens, ipſe Lampſacum contendit, trajecturus inde in adverſam Calliopolim. Collectis enim copiis in Italos non paucis eo condixerat, animo tentandæ occupationis Arcis ex adverſo Byzantii ſitæ, cui Galata nomen.

Edit. Rom. pag. 76.

Digitized by Google

CAPUT XVII.

Ut Sardenſis & Theſſalonicenſis Epiſcopi non conſenſerint cæteris in ſubrogatione Patriarchæ.

A Tunc igitur Sardenſis Andronicus & Manuel Theſſalonicenſis Epiſcopi, palam declararant ſe non probare quæ facta fuerant, prætexentes zelum, ac præ ſe ferentes miſeratione ſe moveri exauctorati non juſte Patriarchæ. Calophoro quoque Smyrnenſi diſplicebat factum. cæterum ille alias, ut ipſi videbatur, idoneas iſthus ſui judicii cauſas obtendens, ſuas ſibi ſeparatim res agebat. Alii duo concordes in iis quæ retuli publice allegandis, aliud quiddam clam coquebant: Nam ea ipſa quorum deſperatione corrigendorum Arſenius receſſerat, impatienter ferre putabantur. At novus ex Epheſi Epiſcopo Patriarcha Nicephorus, Judicio Synodi quæ ipſum elegerat, & multo magis Imperatoris voluntate fretus; auro etiam abundans cujus vim magnam Epheſo extulerat, Nicæam pervenit: ibique multa B varie conatus ad revocandos in concordiam diſſidentes Epiſcopos, ad extremum incubuit in minas, deterreri eos poſſe denunciatione malorum magnopere ſperans. ſed fruſtra in hoc quidem fuit. quippe ira illorum ſic magis irritata, obfirmati acrius in propoſito, etiam adverſus quas ille intentabat pœnas, ſe riſu contemptuque ſecuros ferebant. Itaque cum alia non procederent. de transferendis eorum eccleſiis in alios cogitare cepit, quod & poſtea contigit. Interim alios ſibi adjungere tentabat; multaque erat perturbatio: ac magnum de ipſo publice ſcandalum ortum eſt. Verum alii fere Præſules eccleſiarum ejus communionem amplectebantur, ſed partim volentes partim inviti, paucis ex animi ſententia in ejus partes C inclinantibus. cumque iſti arcano diſſentientes occulta ſua ſtudia non plane diſſimularent, palam diſſidentes eos quos dixi, obſervata iſta fautorum Nicephori titubatio in cœptæ diſciſſionis pertinacia firmabat. At laicum vulgus vehementer abhorrebat a novo Paſtore; veteremque ut legitimum requirebat. Sic turbatis rebus, Nicephorus audiens Imperatorem magno belli apparatu imminere Galatæ, certum quovis periculo ejus præſidii potiri, ſperareque ſe non ſolum ejus voti compotem futurum, ſed ipſam quoque magnam Urbem præterea capturum, parum Nicææ moratus diſceſſit inde; & ad portam Civitatis excuſſo ſolearum pulvere, in teſtimonium ſcilicet, exivit; moxque per fretum Helenopoleos ad ipſum ferebatur; ſimul recrean- D dum ſe ibi ſperans præſenti conſolatione Imperatoris ipſi propitii, ſimul amplum ſibi & ad rationes cæteras opportunum ratus adeſſe illic ſe præſentem, cum Civitas regia, quod brevi futurum augurabatur, oppugnanti nunc eam Imperatori redderetur. ſic enim fore ut ipſe ſtatim in illam ingreſſus veram Patriarchalis ſui Throni primus poſſeſſionem iniret, Nicæa & infenſa illic ſibi plebe valere deinceps juſſa. Dum autem ille in eo itinere eſt, Selybriæ adhuc Auguſtus morabatur; quando & Sardenſem ibidem adeſſe contigit. Nam duorum ſchiſmatis Auctorum Andronici Sardenſis, & Theſſalonicenſis Manuelis, hic quidem, ultro exilium ſibi conſciſcens, extra fines receſſerat.

Edit. Rom. pag. 77.

A Ὅτι τοίνυν ὁ Σάρδεων Ἀνδρόνικος, καὶ ὁ Θεσσαλονίκης Μανουὴλ (ὁ γὰρ Καλοφόρος Σμύρνης εἰ καὶ παρῃτεῖτο, ἀλλ' ἄλλας αἰτίας ἑτέρας προὐβάλλετο δοκούσας ἱκανὰς εἰς παραίτησιν) οἱ δὲ φανερῶς ἀντέπιπτον, καὶ τῷ δοκεῖν μὲν ὑπὲρ τοῦ Πατριάρχου κακῶς παροφθέντος ἐζήλουν, τῷ δὲ κρυπτομένῳ, καὶ ὑπὲρ ὧν ὁ Πατριάρχης ζηλῶν, ὡς τέως οὐκ ἀνύσων ὑπεχώρει. ὁ μέντοι γε τότε Πατριαρχεύων Νικηφόρος ὁ ἀπ' Ἐφέσου, συγκροτούμενος μὲν τῇ Συνόδῳ, πολλῷ δὲ πλέον καὶ τῇ τοῦ βασιλέως θελήσει, ἔχων καὶ πολὺν συναχθέντα ἐκ τῆς Ἐφέσου χρυσὸν, ἐφίσταται τῇ Νικαίᾳ, καὶ πρῶτον μὲν ἐπειρᾶτο ποικίλως τῶν σχιζομένων Ἀρ- B χιερέων ἐφ' ᾧ συνελθεῖν τέ οἱ καὶ εἰρηνεῦσαι. καὶ πολὺς ἦν αὐτοὺς μετερχόμενος ἀπειλαῖς, ἀλλ' οὐκ ἔπειθε. πλέον δὲ παρέθηγε τὸν ζῆλον ἐκείνοις, καὶ κατεγέλων τῶν μηνυμάτων. ὡς δ' οὐκ ἔπειθε πάντα πράξας, ἀντεισάγειν ἄλλους ταῖς Ἐκκλησίαις ἐσκέπτετο. ὃ δὴ καὶ γέγονεν ὕστερον. αὐτὸς δὲ τῶν ἄλλων ἐπεπειρᾶτο, καὶ ἡ ταραχὴ πολλὴ ἦν, καὶ τὸ κατ' ἐκεῖνο σκάνδαλον ἤρετο. πλὴν γὰρ τῶν εἰς ἄρχοντας τεταγμένων τῆς Ἐκκλησίας, οἱ λοιποὶ τῆς ἐκείνου κοινωνίας ἀπέστεργον. ὅμως οἱ μὲν ἑκόντως, οἱ δὲ καὶ ἀκόντως, πλὴν ὀλί- C γων καθυπεκλίνοντο. διασεσεισμένοι δ' ὄντες τὰς γνώμας, πράξει τοὺς μὴ πειθομένους ὠχύρουν. τὸ δὲ λαϊκὸν πλῆθος τὸν νέον ποιμένα καὶ λίαν ἀποπροσποιούμενοι, ἐζήτουν τὸν γνήσιον. οὕτω γοῦν τεταραγμένων τῶν πραγμάτων, ἐπεὶ καὶ τὸν κρατοῦντα ἐμάνθανε μάχην μέλλειν συγκροτεῖν μεγίστην κατὰ φρουρίου τοῦ Γαλατᾶ, ὡς θ' αἱρήσειν κἂν εἴτι καὶ πάθοι (ἐκεῖθεν γὰρ καὶ τὴν τῆς Μεγαλοπόλεως ἤλπιζεν ἅλωσιν) ὀλίγον κατὰ Νίκαιαν διαμείνας, ὁρμήσας αὐτίκα καὶ κατὰ τὴν πύλην γεγονὼς, τὸν κονιορτὸν τῶν βλαυτῶν ἀποτιναξάμενος, ὡς εἰς μαρτύριον δῆθεν, ἐξῄει. καὶ διὰ τοῦ κατὰ τὴν D Ἑλενόπολιν τῆς θαλάσσης πορθμοῦ πρὸς ἐκεῖνον ἠπείγετο, ἅμα μὲν ἐνασμενίζων ἐκεῖθεν τῇ ἐκ βασιλέως παραμυθίᾳ, ἅμα δὲ καὶ μεγάλα ἤλπιζε, συγκροτουμένην μάχην βλέπων κατὰ τῆς πόλεως, ὡς ἁλούσης, αὐτίκα τῆς Ἐκκλησίας ἐπιβησόμενος, ἀπαλλαγεὶς Νικαίας καὶ τῶν ἐκεῖ. ἐν ὅσῳ δὲ τὴν μεταξὺ πορείαν διήνυεν, ἐν τῇ Σηλυβρίᾳ καὶ ἔτι ἦν ὁ Κρατῶν, ὅτε συνέβη καὶ Ἀνδρόνικον τὸν Σάρδεων ἐκεῖσε παρεῖναι. δυοῖν γὰρ σχιζομένοιν, αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Θεσσαλονίκης Μανουὴλ, ἐκεῖνος μὲν ἑαυτὸν εἰς ἐξορίαν ἐδίδου, καὶ ἐξωρίζετο.

Digitized by Google

CAPUT XVIII.

Ut Sardenſis apud Selybriam in Monachum ſit detonſus.

Ὁ δὲ Σάρδεων σοφόν τι οἰόμενος πράττειν, εἰ μὴ τῷ βασιλεῖ διαμάχοιτο, τοῦ Πατριαρχεύοντος ἀφιστάμενος, ἔγνω δι᾽ ἄλλης ὁδοῦ ὑπελθεῖν τὸν κρατοῦντα. καὶ δή, ἐπεὶ ὁ μὲν Φιλαδελφείας Ἰωαννίκιος κατὰ τὴν μονὴν τοῦ Σωτῆρος ἱερούργει, τοῦ βασιλέως προτρεψαμένου, ὁ δὲ βασιλεὺς παρῆν, καὶ ὁ Σάρδεων συμπαρῆν, προσελθὼν αὐτὸς τῷ βασιλεῖ, περὶ ἑαυτοῦ ὑπεμίμνησκεν, ὡς τὸ τῶν μοναχῶν ἀναληψόμενος ταῖς τοῦ Φιλαδελφείας χερσί. καὶ ὅς, οὐ δὲ γὰρ ἠγνόει τὸ τῆς γνώμης τοῦ λέγοντος ὕπουλον, ὡς ἕξοντός ποτε εἰ αἱροῖτο πρόφασιν τὴν τοῦ ἄνακτος παρουσίαν, ὡς βίᾳ τῇ ἐκεῖθεν λαβόντος τὸ σχῆμα, μηδὲ γὰρ θέλειν ἐκ προαιρέσεως. ἐκεῖνος μέν, καὶ τί παθών, ἠρώτα, μετασχηματίζεσθαι βούλοιτο, καὶ εἰς τί βλέπων τὸν ἡσύχιον καὶ ἀπράγμονα βίον αἱροῖτο; πλὴν οὐδείς, ἔλεγεν, ὁ κωλύσων εἰ οὕτω βούλεται. ἐκείνου δὲ τὰς αἰτίας συνείροντος, καὶ τὴν τοῦ ὑπονοουμένου σκανδάλου δόξαν τῶν πολλῶν ἀναιροῦντος, ὁ βασιλεὺς διακόψας, ἐπεὶ καὶ τὰ τῆς λειτουργίας ἐλύετο προσέρχεται μὲν τῷ λειτουργήσαντι καὶ σφραγίζεται, λαβὼν εἰς ἁγιασμὸν καὶ τὸ ἱερὸν κλάσμα. ἐκείνους δ᾽ ἀφείς, παραυτίκα ἐξέρχεται τοῦ ναοῦ, ὡς ὅτι θέλοιεν ἀπόντος ἐκείνου πράξοντας. ὁ δὲ καὶ οὕτω προσέρχεται, καὶ τὸ σχῆμα δέχεται, Ἀθανάσιος ἀντ᾽ Ἀνδρονίκου ὀνομασθείς.

Sardenſis vero ſapienter ſe facturum ratus, ſi non palam repugnaret Imperatori, Patriarcham quem ille probaret rejiciens, aliam ineundam ſibi rationem duxit inſinuandi ſeſe, & callida ipſum ſimulatione fallendi. Itaque cum Joannicius Epiſcopus Philadelphiæ rogatu Imperatoris, & ipſo præſente apud Monaſterium Salvatoris, ſacrum faceret, Sardenſis qui & ipſe aderat, accedens ad Imperatorem indicavit ipſi: eſſe ſibi in animo ſacrum Monachi habitum ibi ſumere manibus Philadelphienſis. Ad quæ Imperator non ignarus aſtuta id dici & agitatione; ut deinde cum ſe ipſi daret opportunitas deponendæ larvæ, cauſari Sardenſis poſſet vi adactum ſeſe minime volentem ab Imperatore præſente ad veſtem Monaſticam induendam; quæſivit ex eo quid paſſus, quidve ſequens mutatum iret cum habitu vitæ formam ex actuoſa in tranquillam otioſamque ſe transferens? cæterum, addidit, nemo prohibet quin facias utique quod velis. Hic Sardenſis ad hoc ſe moveri dixit cauſa tollendi ſcandali, ſatisfaciendique offenſioni multorum falſo de ſe perſuaſorum, tamquam penes ipſum turbarum quæ tunc erant culpa reſideret, tum alias præterea nectebat cauſas: eam verboſe contextam orationem abrumpens Imperator, ubi Miſſa peracta eſt acceſſit ad celebrantem, & ſeſe cruce ſignans ſacram particulam rite ſumpſit, moxque templo excedens ipſos reliquit facturos, ſe abſente, quidquid vellent. Proceſſit nihilominus Sardenſis ad deſtinatum, & Monachi habitum ſumpſit, ex Andronico Athanaſius vocatus.

Edit. Rom. pag. 78.

CAPUT XIX.

Ut Multi Eccleſiaſticorum brevi tempore ſint mortui.

Θαυμάσειε δ᾽ ἄν τις καὶ τὴν δίκην τότε, οὐκ ἦν γὰρ ἐξ αὐτομάτου γενέσθαι, τὸν τοσοῦτον ἐκκλησιαστικῶν ἀρχόντων ὑποτοπάσαι θάνατον. θνήσκουσι γὰρ ἐγγὺς τῶν δέκα ἐννέα μηνῶν ἄνδρες πολὺ τὸ σεμνὸν καὶ ἀξιοπρεπὲς ἔχοντες. ἐφ᾽ οἷς οὖν λόγου ὁ ὄναρ ἰδὼν πρότερον, ᾧ θανεῖν ἐκείνους. ὁ Βέκκος δ᾽ ἦν οὗτος Ἰωάννης, ὃς ὕστερον, καὶ μετὰ τὸν Χαρτοφύλακα Πατριαρχεύσας, πολλὰ πέπονθε τὰ δεινά, ὡς ὁ λόγος κατὰ τὸν καιρὸν ἐρεῖ. τὸ γοῦν ὄναρ ἐκεῖνος ἰδών, ἐξηγγέλλετο οὕτως. ἔδοξε γὰρ ἐπ᾽ ἀγχωμάλου πεδίου διερχομένους ἐφ᾽ ἵππους τοὺς ἄρχοντας, πολλὴν ἐξηνυκότας ὁδόν, κατὰ χεῖλος εἶναι μεγίστου καὶ φοβεροῦ ποταμοῦ παραρρέοντος. ἄρξασθαι δ᾽ ἐκείνους κατὰ τὴν τάξιν τοῦ σφίσιν ἀποθνησκομένου θανάτου, περᾶν πρῶτον τόν δε, καὶ δεύτερον τόν δε, καὶ ἐφεξῆς τοὺς λοιπούς. οὐ γὰρ συνδύο καὶ συντρεῖς ἐπεραιοῦντο, ἀλλ᾽ ὡς ἕκαστος καθ᾽ αὑτόν. ὡς γοῦν ὁ βλέπων ἱστάμενος καὶ θεωρῶν ἐξεπλήττετο, ἐμφροντὶς ὢν κἀκεῖνος ὅπως περαιωθήσεται, ἀκούει φωνῆς

Miretur autem quiſpiam tunc oſtenſum Dei judicium. Non enim caſu contigiſſe tot ſimul Eccleſiaſticorum Principum obitus ſuſpicari veriſimiliter licet. Mortui quippe ſunt ſpatio fere novemdecim menſium viri auctoritate dignitateque ſumma conſpicui, quorum obitus prædixerat qui de iis præmonitus per ſomnium fuerat. Erat is Joannes Veccus, qui poſtea poſtquam Carthophylax fuerat Patriarcha factus multa in ea dignitate gravia paſſus eſt, ut hæc noſtra Hiſtoria ſuo loco reddet. Somnium porro iſtud ſuum ille narrabat in hunc modum: ajens, viſum ſibi videre Principes Eccleſiaſtici ordinis in equis incedentes per æquam planitiem lati Campi, longo ſpatio confecto perveniſſe tandem ad ripam maximi & aſpectu terribilis amnis præterfluentis, quem ſtatim trajicere cœperint eodem ordine quo ſunt poſtea mortui; primum illum, hunc ſecundum, & ſic reliquos. Non enim duo aut tres ſimul, ſed ſinguli ſeorſim trajiciebant. Ut autem ipſe qui videbat, adſtabat ſtupens, ſolicitus quomodo & ipſe trajiceret, audiſſe vocem alicunde miſſam; quid ſolicitus es? non tu modo trajicies hunc fluvium, erit tempus quo te quoque ipſum transfretare oportebit. nunc ſalvus abi in

Digitized by Google

diem negotiorum reſervatus. Sic referebat longe poſtea ipſe qui ſomnium viderat, audientibus & mirantibus nobis. Ille autem vir alioqui veritatis amans, ad fidem adjungebat juramentum, admirans Providentiæ inevitabilem efficaciam.

A κατέθετο διϊστάμενος· τί φροντίζεις; οὐ σὺ νῦν διαβήσῃ τὸν ποταμόν. ἔνι γὰρ καιρός, καθ' ὃν καὶ αὐτὸς ἐξ ἀνάγκης περαιωθήσῃ. νῦν δ' ἀπελθὼν σώζου ἐν πραγμάτων ἡμέρᾳ ἀποτηρούμενος. οὕτως ἔλεγεν ὁ τὸ ὄναρ ἰδὼν μετὰ χρόνους. καὶ ἡμεῖς ἀκούοντες ἐθαυμάζομεν. ἐκεῖνος δὲ καὶ ἄλλως φιλαλήθης ὢν εἰς πίστιν τῶν λεγομένων προσετίθει καὶ ὅρκον, θαυμάζων ἅμα καὶ τὸ τῆς προνοίας δραστικόν τε καὶ ἄφυκτον.

CAPUT XX.

De oppugnatione Arcis Galatæ per Imperatorem.

Edit. Rom. pag. 79. SEd ut ad Imperatorem redeamus, cum ille copiis multis variiſque collectis in unum, Galatam aggreſſus eſt, ipſe quidem idoneo a muris Arcis intervallo fixo, Auguſtali ſedebat in loco excelſo conſpicuus, intuens quæ gerebantur, ſimul etiam oſtendens ſeſe hoſtibus, & experturus ecquid eos ſua ſpecies & præſentia terreret. Confluebant undique concitatorum ritu torrentium oppugnaturi Arcem milites duceſque: & fixis extra teli jactum tabernaculis procincti ad irruptionem ſignum expectabant. Mox in manus diviſi multifariam oppugnationem inchoant. Fuit ubi erectis machinis quaterent murum, perrumpereque conarentur. Multitudo erat major quam pro unius oppugnatione Arcis. Nam præter alios ſane multos ac valentes, Sagittarii e Partibus circa Nicæam evocati ab Imperatore aderant, qui aſſueti collimare ad ſcopum, neminem ex arce caput e muro impune ſinebant oſtentare, ubicumque quivis apparuiſſet ſtatim eum in faciem miſſo jaculo petentes. At Itali novis ex urbe quotidie per piſcatorias naviculas Juvenibus, qui per vices alii aliis ſuccederent, & conferti porta maritima irrumperent, ſubmiſſis pomœrium intus vallo e lignis alte per gyrum erecto firmaverant, indeque validiſſime propugnabant murum. Unde contigebat multos exterius oppugnantium cadere telis ex occulto jactis. Nam pedibus in tuto poſitis viri robuſti feſſis recentes aſſidue ſuffecti vivido ſemper, qualis eſt inchoantium, niſu intendebant quas longo uſu tractare didicerant catapultas, & noxia pondera varii generis magna hoſtium pernicie jaculabantur ipſi tuti lorica murorum, per quorum feneſtellis hiantium inobſervatas rimas tela exitialia jactabant. Oppugnantibus extra ſuccedebat negotium quatiendorum mœnium, quæ ſaxis ingentibus baliſta intortis haud innoxie pulſabant, atque ad horum labem ſcalas admovebant materiæ viteæ, protentis ſcutis partes ictibus obnoxias tegentes. Qui cum ſic ad ſummas mœnium porticus eniterentur, capita quidem aſcendentium in tuto erant, protecta, ut dixi, clypeis ſurſum obverſis; tamen qui intus erant per feneſtellas, quibus crebris hiabat murus, collineantes tela varie nocebant, defenſabantque arcem pro virili. Noſtros ſua multitudo, tum virtus conſcia peritiaque belli animabat; ſed ante omnia Imperatoris præſentis aſpectus quid quiſque præclari faceret coram oculo ſignantis. pag. 80. Italos ſuus ardor utique pro aris fociſque pugnantium, præſentiaque ſolertis animi, præſertim vero receptus feſſorum facilis, ſtatæque quietis vices, ſucceſſione quotidiana recentium, tum certamen quoddam laudis, verentibus ſemper qui ſubibant ne impares decedentibus ſuccenturiati viderentur, firmabant accendebantque in acrem pertinaciam reſiſtendi. Et eruptiones quidem ipſis

B ΩΣ γοῦν ὁ κρατῶν τὰς δυνάμεις συναγαγὼν πολλὰς οὔσας καὶ διαφόρους τῷ Γαλατᾷ προσέβαλεν, αὐτὸς μὲν ἐφ' ἱκανὸν μακρόθεν σκηνοποιησάμενος, ἐφ' ὑψηλοῦ καθῆστο προσορῶν τὰ δρώμενα, ἅμα δὲ καὶ πειρώμενος εὐσύνοπτος εἶναι τοῖς ἐναντίοις πρὸς ἔκπληξιν. συνέρρεον δὲ πανταχόθεν δίκην ῥυάκων οἱ πολεμεῖν μέλλοντες· καὶ δὴ ὅσον ἐξωτέρω βέλους εἶναι, καὶ αὐτοὶ σκηνοποιησάμενοι, ἕτοιμοι προσβαλεῖν ἦσαν. εὐθέως δὲ προσβολὰς ἐποιοῦντο μερισθέντες. ἔστι δ' ᾗ καὶ τειχομαχικὰ στήσαντες ἐπειρῶντο τὸ τεῖχος. πλῆθος δ' ἦν μεῖζον ἢ κατὰ πόλεμον τοιούτου φρουρίου. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις πολλοῖς γε οὖσι, καὶ ἰσχυροῖς μάχεσθαι, καὶ ἄνδρες τοξόται ἐκ τῶν κατὰ C Νίκαιαν μερῶν, ἐκεῖσε προστάττοντος τοῦ βασιλέως συνήχθησαν, καὶ εὔσκοπα βάλλοντες, οὐδὲ παρακύπτειν τοὺς ἐντὸς εἴων, ἀλλ' ἀπήντων συχνῶς τοξαζόμενοι κατὰ στόμα, εἴπου φανεῖεν. Ἰταλοὶ δὲ ἐκ διαδοχῆς καθ' ἡμέραν νέοι ταῖς ἁλιάσι διαπεραιούμενοι, διὰ τῆς πρὸς θάλασσαν πύλης διεκπαιόμενοι, ἑαυτοὺς εἰσώθουν, καὶ ξύλοις μεγάλοις τὸ ἐντὸς, εἰς περίπατον κρατυνάμενοι, καρτερῶς ἀπημύνοντο τὸ τεῖχος, ἐξ ὧν συνέβαινε συχνοὺς καταπίπτειν τῶν ἔξω ἐξ ἀφανοῦς βαλλομένους. ποσὶ γὰρ ἀσφαλέσιν ἑστῶτες ἀκμῆτες ἄνδρες ἐκ διαδοχῆς ἄρτι φανέντες ἐνέτεινόν D τε ῥᾳδίως τὰ σφίσι συνήθη γε ἰσοβόλα σκεύη. καὶ σκεπόμενοι ταῖς ἐπάλξεσι, δι' ὀπῶν κατηκόντιζον. οἱ ἔξω δὲ ταῖς τειχομαχίαις πιέσαντες πετροβόλοις βάλλοντες μηχανήμασι, πρὸς δὲ κληματίδας ξυμφορήσαντες ἐξ ἀμπέλων, καὶ τὰ πονοῦντα τῶν μερῶν πυκάσαντες, ταῖς βολαῖς ἀντεῖχον. αὐτοὶ δὲ προσκαταβαίνοντες ταῖς στοαῖς, τὸ ἀσφαλὲς μὲν κατὰ κεφαλῆς, ἐκ τῶν κληματίδων εἶχον. ἐκεῖθεν δὲ κατὰ διοπτείαν ταῖς ὀπαῖς χρώμενοι, ὡς εἰκὸς ἠμύνοντο. καὶ τοὺς μὲν πλῆθος καὶ ἰσχὺς μετ' ἐμπειρίας παρεκρότει. ἅμα δὲ καὶ τὸ ἐφορῶντος τοῦ βασιλέως μάχεσθαι. Ἰταλοὺς δὲ τὸ σπουδαῖον καὶ εὐσύνετον, E ἔτι δὲ καὶ τὸ ἐκ διαδοχῆς εἰς ἡμέραν προκινδυνεύειν, οἴκοθεν ὡρμημένους. ἐκδρομαὶ μὲν οὖν οὐκ ἀσφαλεῖς σφίσιν ἦσαν. τῷ γὰρ πλήθει καὶ λίαν ἡττῶντο τῶν ἔξω. τόλμῃ δὲ τρεφομένῃ διὰ συγκροτούμενοι, ὁσημέραι διεκαρτέρουν. ἀγὼν δ' ἦν ἀμφοτέροις. τοῖς μὲν τοῦ κρατῆσαι ἑλεῖν ὡς ἅμα τῷ φρουρίῳ τὴν πόλιν ἕξουσι. τοῖς δ'

Digitized by Google

ἀντέχειν, ὡς συναπολλυμένης ἐξ ἀνάγκης τῷ A φρουρίῳ τῆς πόλεως. κατέτεινε δ' ἡ μάχη ἐφ' ἱκανὸν χρονίζουσι μαχομένοις, τοῖς μὲν περὶ τὸν βασιλέα, ὡς αἰδοῦς προφανοῦς τὸ μὴ περιγενέσθαι φρουρίου ἐπὶ τοσοῦτον μαχομένους τοσοῦτον πλῆθος οὐδὲν σημεῖον ἔχοντος καὶ τισιν ὀλίγοις διαφυλαττομένου, τοῖς δ' Ἰταλοῖς εἰς φιλοτιμίαν, τὸ τοσούτους μὴ περιγενέσθαι παρασκευάσειν, αὐτοὺς ὀλίγους ὄντας, ὡς μὴ δὲ τολμᾷν ἐξιέναι. ἅμα δὲ καὶ τὸ αὐτὸν βασιλέα δόξαι νικᾷν, καὶ πᾶσαν τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἐπὶ ταυτὸ συνελθοῦσαν ἅμα. τό γε μὴν πολλοὺς καθ' ἡμέραν ἐκ τοῦ τείχους βαλλομένων τῶν πεπτόντων, ἐσβόλοις μεγίστοις μαγγάνοις, ὥστε B καὶ οἰκτίζοντο κατειρωνευόμενοι μὴ θέλοντες βάλλειν, ἀλλ' ἀποπέμπειν τὸν ἐντὸς τοῦ βέλους ἰόντα διὰ τὴν ἐγγύτητα, ὡς τῇ γυναικὶ, ὡς ἔλεγον, φυλάξοιντο. καὶ ἅμα φήμης διαχυθείσης ὡς ἐξ ἀποστολῆς ἐπίστησαν ἄλλοι πλεῖστοι καὶ ἰσχυροὶ, ὑπερπαθήσας οἷον διά τε τὸ τοῦ κόπου κενὸν, καὶ μετὰ τὴν τῶν πεσόντων ἀποβολὴν οἷ καὶ γέλωτα ὦφλεν μὴ καταπράξας, ἔγνω καταλύειν τὸν πόλεμον, πλὴν οὐ κατὰ συνθήκας, ἵν' ἑαυτῷ ἀπολογίαν ἀρκετὴν καταλείψαι, ὡς καὶ πάλιν κατ' ἀγαθὰς ἐλπίδας ἐπιθησόμενος.

haud erant ſecuræ: multitudine ſiquidem obſidentium obruebantur. Audacia tamen vigebant quotidianis alta ſucceſſibus oppugnationis hactenus ſine noxa toleratæ obnixa utrinque ſtudia vincendi ſpe metuque inflammata contrariis. Sperantibus videlicet Noſtris, ſi arcem expugnarent Urbem ſtatim dedendam: Latinis, quod hoc ipſum timerent, ultimo conatu certantibus, ne Urbs in Arce caperetur. Longiſſimam vero perſeverantiam neutra ex parte remiſſi prælii, in Imperatore quidem obſtinabat pudor non captæ tanto tempore a tam multis toto impetu oppugnatæ haud famoſiſſimæ, ejuſdemque a paucis defenſæ munitionis: In Italis vero ambitio gloriæque ardor, ingens ſibi decus fore cernentibus, ſe tam paucos ut prodire non auderent, ab ingruente undecumque innumerabili multitudine ſuperari nequiviſſe; blandiente præterea, ſi ad extremum invicti durarent, ſpe non vane gloriandi, præſentem ipſum Auguſtum cum coactis in unum univerſis Imperii viribus Latinorum parva manu debellatos. Cæterum oppugnantium quotidie plurimis, telis ingentibus catapultarum ex crebris muri fiſſuris aſſidue jaculantium, cadentibus, addebatur ludibrium damno, etiam illudentibus ex tuto libratoribus, & quem intra jactum per feneſtellas cernebant ex propinquo compellatum, ironica miſericordia timere vetantibus, haud enim ſeſe ipſum utcumque contiguum telo petituros, ne tam bellus vir uxorculæ ſuæ periret. Super hæc ſparſa fama eſt, mox affore a Sede miſſas Apoſtolica lectas validaſque copias in auxilium obſeſſis. Tunc demum Imperator quaſi fractus animo, quod præter irritum laborem, & tot ſtrenuorum militum jacturam, etiam metueret ne magno ſuo probro per vim inde re infecta pelleretur, ſponte obſidionem ſolvere, & oppugnatione abſiſtere conſtituit; ſed citra conventionem cum obſeſſis ullam, id ad qualemcumque valiturum excuſationem autumans; quaſi non tam ommitteret inceptum, quam in tempus opportunius differret, cum rei proſperius tentandæ ſe offerret occaſio.

CAPUT XXI.

De Cadavere Imperatoris Baſilii Bulgaroctoni.

Τότε δὲ τινες τῶν οἰκείων τῷ βασιλεῖ κατ' C ἄνεσιν διατριβῆς ἐξελθόντες, ἐπίστησαν τῇ κατὰ τὸν ἕβδομον τοῦ Θεολόγου μονῇ, ὄνομα μόνον, οὐ σχῆμα σωζούσῃ μονῆς, καὶ τὸν ἐκεῖσε ναὸν εἰσελθόντες ἠρημωμένον καὶ τοῦτον, εἰς θρεμμάτων ἔπαυλιν ὄντα, καὶ τὴν ἐκεῖσε περιβλεπόμενοι, καὶ τὸ ποτὲ τοῦ ναοῦ κάλλος ἐκ τῶν λειψάνων θαυμάζοντες, ἦσαν δ' οὗτοι οἱ περὶ τὸν Ἰατρόπουλον Δημήτριον καὶ λογοθέτην τότε τῶν οἰκειακῶν, ὁρῶσιν αἴφνης κατὰ γωνίαν ἱστάμενον ἀνδρὸς πάλαι τεθνεῶτος λείψανον ὁλόκληρον, καὶ τὸ πᾶν ὁλομελὲς, γυμνὸν ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς. εἶχε δὲ καὶ ἐπὶ στόματος καλάμην ποιμενικῆς σύριγγος, εἰς χλεύην τινῶν ὑποποιησάντων, -D οἷς ἔμελε θρεμμάτων. ὡς δ' ἰδόντες ἐθαύμαζον μὲν τὴν τοῦ λειψάνου ὁλομέλειαν· διηπόρουν δὲ, οὗ τινος ἂν καὶ εἴη ὁ πηγὸς ἐκεῖνος, καὶ ἔτι εἰς σῶμα συνιστάμενος χοῦς, ὁρῶσιν ἐκ δεξιῶν τὸ κονίζιον, καὶ ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένους στίχους δηλοῦντας τὸν κείμενον. Ἦν οὗτος, ὡς ἐδήλου τὰ γράμματα, ὁ Βουλγαροκτόνος Βασίλειος. ὡς δ' ὑποστρέψαντες σφίσι τὸ θεαθὲν τῷ βασιλεῖ προσανέφερον, οἰκτίζεται

Tempore iſtius obſidii quidam ex familia Imperatoris circumquaque, ut fit, evagantes animi gratia, devenerunt in Theologi Monaſterium, in ſuburbio cui nomen Hebdomum, ſitum. ſupererat nomen ſolum Monaſterii, forma ejus omni ruinis deleta. Illi Templum quod ibi fuerat ingreſſi, deſtructum & ipſum & in ſtabulum armentorum mutatum, huc illucque circumferebant oculos, e miſerabili ſpecie reliquiarum, quanta fuiſſet illius cum adhuc ſtaret ædis ſacræ pulchritudo, non ſine admiratione quadam, æſtimantes. Erat in his Jatropulus Demetrius Logotheta tunc domeſticorum. Ita circumſpectantibus apparet improviſo in quodam angulo ſtans viri olim mortui cadaver, integrum plane ac membris ſuis omnibus apte cohærentibus conſtans, nudum a capite ad pedes. Habebat autem ori affixam cannam paſtoritiæ fiſtulæ, ludibrio quorumdam greges iſtic ſtabulare ſolitos curantium. Mirabantur qui hæc videbant integritatem corporis ex longo, ut apparebat, exanimi. Ambigebant autem cujus eſſet illud ſic ſolide compactum, & humanam adhuc formam retinens cadaver. cernunt a dextris ſepulchrum & inſcriptas ipſi litteras indicantes quis ibi jacuiſſet. Erat autem hic, prout litteræ ſignificabant, Baſilius Bulgaroctonus. Ut vero reverſi, quid vidiſſent, Imperatori retulerunt, mi-

Edit. Rom. pag. 81.

Digitized by Google

ſeratione intima tactus ille, continuo miſſis ſericis auro intextis velis, cantoribus quoque ac Principum non paucis eodem ſe conferre juſſis, cum multo honore ac ſatellitio, pſalmis & hymnis perſonantibus, in theca pretioſa deferri curavit id corpus in caſtra ad Galatam; & ibi fratri ſuo Sebaſtocratori mandavit, ut thecam qua erat conditum in tabernaculo ſuo ſervaret velis aureis opertam, & facibus circum noctu diuque lucentibus, prope ſuum ipſius ſtratum, eo quo par eſt honore, haberet. Sicque illic fuit quoad motis inde caſtris, recedentes illi Selybriam honoratis ac ſplendidis exequiis portarunt; ubi depoſitum eſt in Salvatoris Monaſterio. Hinc flexerunt verſus Nymphæum iter, utili conſilio pacandis tractus occidui tumultibus: nam progreſſa uſque Oreſtiadem & ultra propinqui & quaſi adventantis Imperatoris fama, multum valuit ad comprimendos inquietos motus illarum gentium.

A αὐτίκα ὁ βασιλεὺς, καὶ πέμψας σηρικὰ χρυσόσημα πέπλα, ἔτι δ' ἐξαποστείλας τοὺς ὑμνοπόλους σὺν οὐκ ὀλίγοις ἄρχουσιν ὑπὸ πολλῇ τιμῇ καὶ δορυφορίᾳ, ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις, ἀνακομίζεται ἐν θήκῃ τιμίᾳ πρὸς τὸν Γαλατᾶν τὸ λείψανον, κἀκεῖ προστάττει τῷ ἀδελφῷ Σεβαστοκράτορι ἐνθεῖναι τῇ σφετέρᾳ σκηνῇ τὴν θήκην, πέπλοις τε χρυσοῖς ὑπ' ἀκοιμήτῳ φωτὶ ἐχόμενα τῆς ἐκείνου στρωμνῆς θέντα, τιμᾶν τοῖς προσήκουσιν· ἕως ἐκεῖθεν ἀναχωρούντων αὐτῶν εἰς Σηλυβρίαν ἐντίμως, καὶ λαμπρῶς μετακομίσαντες, ἐν τῇ τοῦ Σωτῆρος καταθεῖναι μονῇ. Ἐκεῖθεν τοίνυν ἐπανακάμπτουσι πρὸς τὸ Νυμφαῖον, καθιστῶντο τὰ κατὰ δύ-
B σιν, ἄχρι καὶ Ὀρεστιάδος καὶ τὸ ἐπέκεινα προφθασάσης τῆς βασιλείου φήμης, καὶ καταστειλάσης τὸ ἀνορμοῦν.

CAPUT XXII.

Ut Patriarcha Nicephorus ſimul cum Imperatore venerit Nymphæum.

CUm autem magna celeritate Nymphæum perveniſſent, Patriarcha qui cum Imperatore ſimul erat, videns Theſſalonicenſem & Sardenſem in ſuis privatis obſtinatos ſententiis, amotos e medio exulare, ſubſtituit ipſis alios in illarum curam Eccleſiarum, & Cydonem quidem Joannicium Monaſterio Soſandrorum antea Præpoſitum, Theſſalonicenſi; Jacobum vero Chalazam, qui ex Occidente acceſſerat Imperatorem, Sardenſi præficit Eccleſiæ. Elegerat etiam in Smyrnenſem Epiſcopum Iſaacum; virum & ipſum honoratum, qui e Monaſterio Xeropotami, ſito in partibus occiduis, prodierat. Sed cum eſſet in procinctu ad hunc ordinandum, incidit in morbum Patriarcha, cujus conſilio ac voluntate, vel potius Miniſtri ejus (nam & hoc dicitur) cum jam ipſe deſtitutus officio ſenſuum ageret animam, Theſſalonicenſis Nicetas in Dyrrachienſem promotus eſt Thronum. Cæterum Patriarchæ conſtituta morti dies illuxerat, & Peloponeſius Monachus ex Principum ibi dominantium ſtirpe Theodoſius vir pius, quique ex longo jam tempore vitam religioſam exercuerat, conſuetudine vero tam comi ac faceta, varietateque jucundi ſermonis grata, ut quivis quantumvis mæſtus eo viſo exhilaratus & gaudens abiret: præterea nobiliſſimo genere, ita ut Patruus Imperatoris nominaretur, adminiſtrandis bonis moribundi Patriarchæ prædivitis, ut dictum eſt, pecunia Epheſo portata, præpoſitus ab Auguſto eſt. Hic languentem ſuæ curæ commiſſum tentavit, ecquid vellet Monachi veſtem induere? at ille adeo non eſt aſſenſus, ut etiam iſtam mentionem moleſte tulerit: oſtendens ſe omnino velle Patriarcham mori. Porro hujus, poſtquam migravit ex humanis, corpus celeriter deportatum Epheſum, illic apud Metropolitanum Templum ſepulturæ traditur. Vir fuit vita ſeverus, intrepidus in obſtando Principibus, periculorum minarumque contemptor; virtuti a puero aſſuetus: viſus autem tum multis intruſus in Patriarchalem Thronum, non tam quod translatus ex Epheſina Sede, quam quod legitimo adhuc vivente Patriarcha translatus fuiſſet.

Edit. Rom. pag. 82.

C Καταλαβόντων δὲ σὺν πολλῷ τάχει τὸ Νυμφαῖον, ὁ Πατριαρχεύων συνὼν τῷ κρατοῦντι, ἐπεὶ ὁ Θεσσαλονίκης, καὶ ὁ τῶν Σάρδεων τοῖς δοξάζουσι σφίσιν ἀμεταθέτως ἐμμένοντες ἐκποδὼν ἦσαν ἐξωρισμένοι, ἀντικαθιστᾷ τούτων ἑτέρους ταῖς Ἐκκλησίαις, καὶ τὸν μὲν Κυδώνην Ἰωαννίκιον τῆς τῶν Σωσάνδρων μονῆς ἐξάρχοντα Θεσσαλονίκης. τὸν δέ γε Χαλαζᾶν Ἰάκωβον ἐκ δύσεως προσχωρήσαντα τῷ κρατοῦντι, Σάρδεων ἀποδείκνυσιν· εἶχε δὲ καὶ εἰς ψῆφον Σμύρνης τὸν Ἰσαάκ, ἄνδρα καὶ αὐτὸν γεραρὸν ἐκ τῆς κατὰ τὴν δύσιν τοῦ Ξηροποτάμου μονῆς ὁρμώμενον. ἀλλ' ἐν τοσούτῳ τῆς ἐκείνου χειροτονίας, φθάνει πεσὼν εἰς
D νόσον ὁ Πατριάρχης, καὶ προτροπαῖς ἰδίαις, ἢ μᾶλλον καὶ τοῦ ἐξυπηρετοῦντος αὐτῷ, καὶ τοῦτο γὰρ λέγεται, ἐκεῖνος γὰρ ἠναισθήτει τὰ λοίσθια πνέων, ὁ ἐκ Θεσσαλονίκης Νικήτας Δυρραχίου χειροτονεῖται. ἀλλ' ἡ Κυρία τότε τοῦ θανάτου ἐφίστατο τῷ Πατριαρχεύοντι. καὶ ὁ ἐκ τῆς τοῦ Πέλοπος ἐκ Πριγκίπων μοναχὸς Θεοδόσιος, ἀνὴρ εὐλαβὴς καὶ ἐπὶ πλείστοις χρόνοις ἀσκήσας, ἔτι δὲ καὶ τὴν συνουσίαν ἡδὺς καὶ χαρίεις, καὶ ποικίλος τὴν ὁμιλίαν, ὡς μόνον ἐκεῖνον ἰδόντα τινὰ, κἂν τὰ μέγιστα λυπεῖτο, χαρᾶς ἔμπλεων ἀπαλλάττειν, καὶ ὡς δὴ ἔχων τοῦ γένους θεῖος τοῦ κρατοῦντος ὀνομαζόμενος, τὴν οἰκονομίαν τοῦ ὅσον οὔπω τεθνηξομένου παρὰ τοῦ Ἄνακτος, ἐπιτρέ-
E πεται. Ἐπεί τοιγε καὶ χρήμασιν ἐπλούτει ἐκ τῆς Ἐφέσου πολλοῖς. τότε γοῦν νύξαι τὸν κείμενον λέγεται τὸν ἐπίτροπον, ὅπως αἱροῖτο ἐπενδυθῆναι τὰ μοναχῶν. ὁ δὲ οὐχ ὅπως ἐπείθετο, ἀλλὰ καὶ βαρέως τὴν ὑπόμνησιν ἤνεγκεν, ὡς τεθνηξείων Ἀρχιερεύς. καὶ δὴ ἐξ ἀνθρώπων γεγονότος ὡς τάχος, ὁ νεκρὸς ἐκείνου διακομίζεται πρὸς τὴν Ἔφεσον, κἀν τῇ Μητροπόλει τῷ τάφῳ δίδοται, ἀνὴρ, τὸν βίον μὲν φοβερὸς, ἀκατάπληκτος δὲ τοῖς ἄρχουσι, τῶν δέ γε φοβερῶν ὑπερόπτης, κατὰ ἀρετὴν παιδιόθεν συνήθης, δόξας δέ τι τοῖς πολλοῖς ἐπαχθὴς, οὐ διὰ τὴν μετάθεσιν τόσον, ὅσον τὸ ζῶντος Πατριάρχου γνησίου αὐτὸν μετατίθεσθαι.

CAPUT

CAPUT XXIII.

Ut Imperator Puerum Joannem exauctoraverit.

A Ὁ μέντοι γε βασιλεὺς ὅσον εἶχε τῆς γνώμης κατορθώσας, μηδενὸς ἀντιπράττοντος. τὸ γὰρ παιδίον κατ' ὀλίγον παρέρριπτο καὶ ἠθέτει πρὸς τὴν ἀρχήν, ὡς καὶ αὐτὰ δὴ τὰ τῆς βασιλείας σύμβολα, ἄχθος φέρειν κενόν. ᾤετο γὰρ καὶ ταῦτα ἀποβαλεῖν. αὐτὸς τότε ἐν ἀνακωχαῖς ἦν καὶ ἐτρύφα, τῇ τῶν γυναικῶν αὐταδέλφων θεραπείᾳ θρυπτόμενος, αἷς καὶ εἰς πάντ' ἐχρῆτο, τῇ μὲν Μάρθᾳ ὡς αὐτοῦ φανείσῃ κατὰ μητέρα καὶ κατ' οἶκον ἀναγαγούσῃ, τῷ μεγάλῳ Δομεστίκῳ εἰς ὁμόζυγον οὔσῃ, πολλοῦ τινος τιμωμένῳ τῷ βασιλεῖ, ὁ περίπυστος δ' ἦν ἐκεῖνος Ταρχανειώτης, τῇ δ' Εὐλογίᾳ ὡς καὶ αὐτῇ καλῶς ἐχούσῃ τὸ ἦθος, καὶ πλέον ἢ ἐκείνη τυρβαζομένῃ πρὸς βασιλέα. B οὐκ οἶδα δὲ εἰ καὶ τὸ ὑποτείνειν ἐλπίδας χρηστὰς ἐπὶ τῇ μεγαλοπόλει τῷ βασιλεῖ ὡς ταύτην αἱρήσοντι ἐκ μορσίμου. Τὸ δὲ μόρσιμον, μεθ' ὃ μὲν ἡ πόλις ἑάλω, ἐκείνη ξυνεχῶς διηγεῖτο στόματι, καὶ ἀπεθαύμαζε λέγουσα. ἔδει δὲ καὶ τὸν πρὸ τοῦ λέγουσαν θέλειν, τὸ δὲ ἦν, ὡς κατεκοιμίζετο μὲν ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τίτθης βρέφος ἐν λίκνῳ ποτέ, πολλάκις δ' ἠγρίαινέ τι καὶ ἐκλαυθμύριζε τὸν ὕπνον ἀποδιοπομπούμενος, ἐπεὶ δ' ἐκείνην ᾄδει τινὶ μέλει διὰ τὸ ἀγριαῖον κατασιγᾶν. πολλὰ μὲν ἐκ μελέτης συνείρειν ἐμελῴδει, οὐδὲν δ' ἔθελγε τὸ παράπαν. ἀλλ' ὅταν μεμυκόσι χείλεσιν ὑποκοριζομένη τὸ περὶ τὴν πόλιν διεξῄει C (ἦν δὲ τὸ λεγόμενον ὡς εὖγε τῷ βασιλεῖ τῆς πόλεως. καὶ ὡς κατὰ χρυσῆν πύλην εἰσελθεῖν μέλλοι, καὶ ὡς τὸ καὶ τὸ ἐκεῖσε μεγαλυνόμενος ἐκτελέσειε) αὐτίκα τούτοις ὥσπερ σειρῆσι τὸ παιδίον θελγόμενον, κατεσίγα, καὶ πως μαλακῶς καὶ ἡδέως κατεκοιμίζετο. οὕτως οὖν αἱ αὐταδέλφαι τῷ βασιλεῖ, καὶ πάλαι μὲν εἰς προμήθειαν τὴν προσήκουσαν, καὶ τότε δὲ πολυωρῆσαί τι καὶ κηδεῦσαι, ὑφ' αἷς λιπαρούσαις μὲν πολλά τισιν εἰς εὐεργεσίας ἐχαρίζετο, συμβουλευούσαις δὲ προσεῖχε καὶ συνῄνει. λέγεται δὲ καὶ ὡς βουλῇ σφῶν καὶ μᾶλλον τῆς Εὐλογίας (θατέρα γὰρ περὶ τὰ πλεῖστα μαλακώτερον εἶχεν) ἰδιωτεύειν τὸν Ἰωάννην αἱροῖτο.

Succedebat porro Imperatori negotium trahendi ad ſe in ſolidum Imperii, reſque nemine jam quidquam contra moliente procedebat. Puer enim paulatim removebatur a Principatu, nec jam niſi tenuem & evanidam ejus ſpeciem habebat, inſignia Regni geſtans ille quidem adhuc, ſed tamquam inane pondus; quæ & ipſa ei auferenda jam decretum erat. Quare Michael ſecuro jam liberoque animo ſe in quietem deliciaſque relaxabat; prolixo in his indulgentique: admittendo miniſterio ſororum certatim Auguſtum Fratrem obſequiis fovere mollibus muliebri ſedulitate ſatagentium. Porro ille Germanarum opera non cura ſolum corporis, ſed in aliis æque cunctis utebatur, plurimum utrique illarum in omni genere fidens tribuenſque. Martham quidem ſtudio fiduciaque filiali ſolitus amplecti, ex quo ab ea ut Matre educatus amantiſſime fuerat, habente ipſum ſecum in viri ſui domo Magni Domeſtici, ab Imperatore tum regnante multo in pretio habiti. Fuerat is inclytus ille Tarchaniota. Altera erat Germana Imperatoris Eulogia, ſuaviſſimis & ipſa moribus, frequentiuſque ſolita itare ad Principem fratrem, ſeſeque immiſcere negotiis: haud ſcio an non ei peculiariter jucunda, quod augurio ipſi proſpero recuperationem Magnæ Urbis fratri ominaretur, ut fato debitam. Unde autem in eam ſpem eſſet ingreſſa, ſic illa, poſtquam eſt deinde capta civitas, narrare conſueverat, admirans divinam in eo providentiam. Oportebat autem eos qui hoc audire ex ipſa vellent, delinire ipſam prius & rogare. Referebat porro in hunc modum: cum Imperator adhuc infans ſub ubere jaceret in cunis, fuiſſe illum ſæpe rabioſiuſcule querulum, & ſomni difficilis: ſe vero ſororia caritate ſoporando fraterculo dantem operam, multas & varias ſolitam ad eum demulcendum cantillare nænias, nulla eorum pacante inquietudinem Puerului, donec ſemiapertis labris data opera balbutiens modulari cœpiſſet cantilenam de Urbe hujus fere formæ: *Euge Imperator Urbis, in eam aurea introibis portas reſque has & has illic magnificas plane perficis*. Ad ea quippe ſtatim verba puerulum velut Sirenum quodam cantu delinitum ſiluiſſe, mollique ac ſuavi quieviſſe ſomno. Tales, & ſic in ipſum affectæ Imperatoris ſorores erant; quæ & ipſum olim cum ejus vel ætas vel fortuna ipſarum auxilio eguit, ſtudio ac caritate providentiſſima foviſſent; & nunc ejuſdem imperantis ſecuritati, ac conſervationi pervigili cura proſpicerent: quarum commendatione ac preciis multa in quoſdam beneficia contulit: conſilia vero earum, & libenter audivit, & plerumque ſecutus eſt. dicitur etiam harum ſuggeſtione inductus, maxime autem Eulogiæ (in hanc enim teneriori fere videbatur propendere affectu) redigere in ordinem, & inſignibus Imperii exuere Joannem ſtatuiſſe.

Edit. Rom. pag. 83.

CAPUT XXIV.

De Chalypha & Perſis ut Tocharis ſint ſubjecti.

D Τηνικαῦτα καὶ τῶν Τοχάρων, οὓς ἡ κοινὴ Ἀταρίους λέγει συνήθεια, δίκην συρρευσάντων χειμάρρου κατὰ Περσίδος, ὁ μὲν Χαλυφᾶς,

Tunc Tocharis, quos Atarios vulgus ſolet vocare, in Perſidem torrentis ritu confluentibus, Chalyphas auro liquefacto in os infuſo interemptus ab illis eſt; non tam quod non alium expedi-

tiorem haberent ejus tollendi modum, quam in exprobrationem cæcæ ipſius avaritiæ, qui cum facile potuiſſet aurum effundendo, hoſtes vincere, maluerat auro parcere, quam vitæ, ac ſaluti propriæ proſpicere, jure ab illo quod adeo perdite deamaverat metallo tragicum exitum nactus. & hic quidem in hunc modum ſtatuta ipſi propria Divino judicio pœna ſuffocatus eſt, res vero Perſidis graviter laborabant, malis & periculis magnis urgentibus, quæ nec ipſum Sultanem Azatinem metu vacuum ſinebant. Horrebant enim Perſæ vehementer gentem illam: & quaſi deſperato reſiſtendi ſucceſſu, negligentes in commune conſulere, privatam ſibi, prout quiſque poterat, nundinari ſalutem ſatis habebant; etiam alium de Imperio Perſidis nutante, inſurgentibus paſſim & res aliis alio trahentibus Satrapis. adeo ut ex Optimatibus duo illinc ad Imperatorem accederent, ſpreto Sultane, ut homine inerti deſidiæ dedito, & omiſſis principatus curis, tamquam ſi privatus quiſpiam nepos eſſet, luxurioſe ac molliter vivente. Hi Baſilici vocabantur, oriundi ex Rhodo, Lyrices olim ac fidium artificio in Sultanis gratiam inſinuati; deinde quod conſilio prudentiaque excellerent ab eo in primis familiarium culti. Iidem prædivites auro multo vel in ſcyphos vaſaque ſimilia formato; vel cuſo in monetam typo Chalyphæ ſignatam. Velorum vero, gemmarum & margaritarum tantum in recondito habebant, quantum ſi cui oſtenderent jure miraretur. Hi ergo antiquæ recordati amicitiæ quam cum Imperatore, quando is adhuc privatus ad Perſas fugit, contraxerant, memores etiam ſe in eo ſigna obſervaſſe mutuæ in ipſos benevolentiæ, non dubitarunt eſſe illum hominem iis moribus, quem non fruſtra confiderent acceptam in privata fortuna gratiam, in Imperio etiam poſtquam ad illud aſcendiſſet agniturum. & quo plus jam poſſet eo liberalius repenſurum: quare cum ab illo arcanis prius convento nunciis Regias clam perlatas litteras, quibus ipſis plene cavebatur, accepiſſent; ſuis illic otioſe convaſatis, & tuto aſportatis rebus, ſumma celeritate ſe ad Imperatorem conferunt ſpecie transfugarum. Eos ille, cum libenter ac perbenevole excepit, tum ut digni erant honoravit: alterum quidem eorum Baſilium nomine excubitorem cubiculi faciens, alterum vero Baſilicum Magnum & Hetæriarcham creans. Expertuſque mox eos ad omnia ad quæ adhibebantur dextros atque induſtrios, eorum opera frequenter utebatur. pronamque in ipſos ſuam gratiam haud dubiis declarabat indiciis. Porro illi multa ex ſe habentes, non pauca ipſis ab Imperatore adminiſtranda commiſſa ſumma fide benevolentiamque tractarunt, gratiſſime ſemper utiliſſimeque ſervientes; plane transformati in mores habitumque Romanorum fideliſſimum obſequium Imperatori præſtiterunt. Nihil enim ita ſubditis in Principem verum amorem ſynceramque fidem inſpirat, ut gratia meritis prompte reddita, & beneficium dignis ac referre ſcientibus ultro repræſentatum. Tunc & Sultan magis adhuc, magiſque vacillantibus qui circa ipſum erant; ſimul ob ſe te oſtentantem terribili ſpecie Tocharorum gentem ſimul ob peculiarem rerum ſuarum ſtatum, neſciens quo ſe verteret, cuive confideret, cunctis arrectis in ſpes metuſve rerum imminentium, nec ſatis uſpiam conſiſtentibus, decrevit cum uxoribus & filiis, cumque matre vetula optima Chriſtiana, præterea cum ſorore ad Imperatorem confugere, a quo ſolo tali articulo rerum ſuarum juvari poterat, & in poſterum auxilium ſperare, quo, ſi umquam reſediſſet illa tempeſtas, tentaret reditum in Principatum validis Romano potentiæ ſubnixus copiis. cuncta enim

Edit. Rom. pag. 84.

pag. 85.

A χρυσοῖς παρ' ἐκείνου ψωμιζόμενος, ἐτελεύτα, ἢ μᾶλλον κατὰ χρυσοῦ σφαγῆς ἢ κατὰ χλεύην, ὡς ἔθος τὸν χρυσὸν ἐλέγχειν, καὶ νικᾶν τὸν ἐχθρόν, ὁ δ' ἠγάπα πλέον ἐκεῖνον ἢ ἑαυτόν, ὡς καὶ χρυσοσφαγῆσαι ἄντικρυς, καὶ ὁ μὲν οὕτω κατ' οἰκείαν κρίσιν ἐνδίκως ἐπνίγετο. τὰ δὲ τῆς Περσίδος ἠσθένουν, καὶ κακῶς εἶχον. ὡς μηδὲ δίχα φόβου καὶ αὐτὸν τὸν Σουλτὰν Ἀζατίνην ἔσεσθαι. κατωρρώδουν γὰρ τὸ ἔθνος οἱ Πέρσαι καὶ κατημέλουν, ζητοῦντες καθ' αὑτὸν ὡς εἶχεν ἕκαστος τὸ σώζεσθαι. καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν δὲ τὰ τῆς Περσίδος ἐκλυδωνίζετο τῶν Σατραπῶν ἐπανισταμένων. ὥστε καὶ δύο τῶν μεγιστάνων ἐκεῖθεν προσχωρῆσαι τῷ βασιλεῖ. τὸν B Σουλτὰν, ὡς βλακικῶς ἄγοντα καὶ κατ' ἰδιώτην ἀκόλαστον, ἐκ τοῦ προχείρου ὑπεριδόντας. Οἱ Βασιλικοὶ δ' οὗτοι ἦσαν, ἄνδρες ἐκ Ῥόδου μὲν ἀνέκαθεν ὄντες, ἐκ θυμελικῆς δ' ἐπιτηδεύσεως τῷ Σουλτὰν προσῳκειωμένοι· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ὡς εὖ ἔχοντες τοῦ φρονεῖν, τὰ πρῶτα φέροντες ἐν ἐκείνῳ, βρύοντες δὲ καὶ χρυσῷ πολλῷ ὅσος ἦν ἐν ἐκπώμασι, καὶ ὅσος κατειργασμένος εἰς χαλυφικὸν νόμισμα. τὸ δὲ τῶν βηλῶν, ἔτι δὲ λίθων καὶ μαργάρων αὐτάρκεις ἦν τοὺς εἰδότας θαυμάσαι. παλαιᾶς γοῦν φιλίας τῆς πρὸς τὸν βασιλέα ὑπομνησθέντες, ἱκανοὶ δοκοῦντες σφίσι καὶ τοῦ κρατοῦντος ὡς παρ' ἐκείνων παθόντος πάλαι, κατὰ τὸ πιθανὸν ἀπομνημονεύειν C τὴν χάριν, βασιλέως καταστάντος καὶ δυναμένου, τὰ πιστὰ λαβόντες διὰ γραμμάτων ἐν ἀπορρήτοις βασιλικῶν, καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς εὐθετισάμενοι, ὅλῳ ῥεύματι, πρὸς τὸν βασιλέα χωροῦσιν ἐν αὐτομόλων σχήματι· ὁ δὲ δέχεταί τε ἀσμένως, καὶ τιμᾷ τοῖς προσήκουσι· τὸν μὲν παρακοιμώμενον τοῦ κοιτῶνος καταστησάμενος τὸν Βασίλειον. θάτερον δὲ τὸν βασιλικὸν μέγαν Ἑταιρειάρχην ἀποδείξας, καὶ ἐχρῆτο τούτοις δεξιοῖς ὡς ὅτι μάλιστα εἰς τὰ πράγματα φαινομένοις, καὶ ἡ πρὸς αὐτοὺς φιλία τοῦ βασιλέως προσῆν. οἱ δὲ πολλὰ μὲν οἴκοθεν ἔχοντες, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως εἰς οἰκονομίαν λαβόντες, πιστοὶ μάλα καὶ εὐνοϊκῶς κατὰ Ῥωμαίους μετασχηματισθέντες, ὑπηρέ- D τουν τῷ βασιλεῖ. οὐδὲν γὰρ οὕτω συνίστησι τὰς εἰς τὸν βασιλέα εὐνοίας, ὡς ἡ κατ' ἀξίαν χάρις, τοῖς ἀξίως οἰσομένοις ἐξ ἑτοίμου προτεινομένη. τότε καὶ ὁ Σουλτὰν ἔτι μᾶλλον τῶν ἀμφ' αὐτὸν κραδαινομένων, ἅμα μὲν διὰ τὸ φοβερὸν τῶν Τοχάρων ἔθνος, ἅμα δὲ καὶ ἰδίων πραγμάτων ἕνεκα, καὶ μηδὲν ἔχων ὅτι καὶ δράσειε τῶν ἁπάντων διεγειρομένων, ἔγνω ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις, πρὸς δὲ καὶ γηραιᾷ μητρὶ, χριστιανῇ εἰς τὰ μάλιστα οὔσῃ καὶ ἀδελφῇ, καταφεύγειν εἰς βασιλέα, ὡς ἐκεῖθεν καὶ μόνως ἕξων βοήθειαν, καὶ κατὰ καιρὸν ἐπανήξων αὖθις ἐξ ὑπερτέρας χειρὸς καὶ ἰσχύος. μὴ δὲ γὰρ πιστεύειν E ἔχειν ἑτέρῳ τὴν σωτηρίαν. ἐπεὶ καὶ ὁ προρρηθεὶς Μελὴκ πρὸ χρόνων αὐτομολήσας, παρὰ βασιλέως κατεῖχετο, ὃν δὴ καὶ αὐτὸν ὑπώπτευεν ὡς ἡμέραι μὴ λυθεὶς ἐπιστῇ μετὰ πλήθους, καὶ οὐ καλῶς ἔχειν τὸ εἰς ἀρχὴν κρείττω ἐντεῦθεν γενέσθαι οἱ. ἐπίστευε δὲ καὶ τὸν εἰς βασιλέα παλαιαῖς ἐκείναις φιλοφροσύναις ἐθάρρει, φανεὶς αὔξειν τὰ πρὸς θυμοὺς, συμφορη-

A σας πηγαρῶν πλῆθος χρυσίου οὐ ῥᾳδίως ἀριθμητὸν, καὶ τὸν Περσῶν πλοῦτον περιβαλλόμενος, ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις, τοῦ Πισιδίας προσαγαγόντος, ὡς βασιλέα χωρεῖ. ὁ δὲ ὡς εἰκὸς, ἀσμένως δεξάμενος, οὐκ εἶχεν ὅτι χρήσαιτο τότε, πλὴν μάλα φιλοφρονησάμενος πρὸς ἐκεῖνον, καὶ θαρρεῖν διδοὺς ὡς κατὰ καιρὸν ἐπανήξοι καὶ τὴν ἀρχὴν ἀναλάβοι αὐτοῦ συνεργοῦντος, ἐφῆκε διάγειν, ὡς οἱ συνήθεις ἦν αὐτοῦ οἴκοι τῆς Περσίδος ἄρχοντι. ὅθεν καὶ σέλμασι βασιλικοῖς τοῦ βασιλεῖ παρεδρίαζε, καὶ φοβερὰς περὶ αὐτὸν εἶχε σωματοφύλακας, καὶ τοῖς τῆς ἀρχῆς συμβόλοις ἐχρῆτο ἐρυθροβαφὲς πέδιλον ὑποδούμενος. τὰ πιστὰ δὲ καὶ πρὸς τὸ εὖ πράξειν εἶχε, B διὰ τὴν ἐξ ὑπογυίου χρείαν, ἣν κατὰ καιρὸν δεδοὺς, ἤλπιζε παρὰ τοῦ λαβόντος τὰ κρείττω. τὸ δὲ ἦν ἄρα οὐ σαθρά τις ἐλπὶς τοῖς νοοῦσι βαθύτερον. ἀλλὰ τότε τὸν καιρὸν θεραπεύων ὁ βασιλεὺς, τὰς μὲν περὶ αὐτὸν, καὶ μᾶλλον γυναῖκας καὶ τέκνα, κατὰ συντήρησιν πρὸς Νίκαιαν πέμπει. τοῦ μὲν δοκεῖν τὸ ἀσφαλὲς ἐκείνοις παρέχων ἐφ' ᾧ μὴ βλαβοῖεν ἀφύλακτοι ὄντες (οὐ δὲ γὰρ καλὸν ἐδόκει συνεκστρατεύειν τῷ βασιλεῖ αὖθις ὄντας καὶ τὴν γυναικωνίτιδα) τὸ δὲ πάλιν σφᾶς διατρίβειν ἐπ' Ἀνατολῆς ἀναχωροῦντος τοῦ βασιλέως, μὴ καὶ εἰς κίνδυνον γένοιτο. τὸν δέ γε Σουλτὰν συμπεριάγων αὐτοῦ σὺν προσηκούσῃ τιμῇ τὴν ἐπὶ τοῖς ἐκείνου συνεσκίαζε C πρᾶξιν, ἣν τοῦ μὲν δοκεῖν ὡς εἴρηται ὑπὲρ ἀσφαλείας ἐκείνων προσέταττε. τῇ δ' ἀληθείᾳ, δι' ἐκείνων τὸ ἀσφαλὲς ἐχόντων, τὰ, ἐν ἀσφαλεῖ τὸν Σουλτὰν εἶναι, καὶ μὴ συνεσχημένον πραγματευόμενος. προκατελάμβανε γὰρ τὴν πρὸς τὸν τῶν Τοχάρων ἄρχοντα Χαλαοῦ εἰρήνην, ὡς ἂν διαχειρίσοντας ἐντεῦθεν ἐκείνου, τὰς τῆς Περσίδος, μηδ' ὀνομαζομένου τοῦ Σουλτὰν ἐν ταύτῃ, καὶ διὰ τοῦτο ἡμετέρων ἐφ' ἡμέραις ἐπιβοωμένων, τὰ τῶν Περσῶν ὑπεκλίνοντο τοῖς Τοχάροις. ὡς καὶ τινὰς οὓς ἂν εἴποι τις σκηνίτας καὶ τῇ πολιτείᾳ ἀπηχθημένους, μὴ θέλοντας ὑποτάττεσθαι, D καθ' αὑτοὺς εἶναι, ἐπειλημμένους τῶν ἡμετέρων ὀχυρωμάτων. πλὴν καὶ τὴν ἐντεῦθεν ὑποτοπάζοντας κίνδυνον εἰ φανεροῖς ἐπιτίθοιντο· κατὰ μὲν τὸ κοινὸν καὶ καθόλου, ἐνσπόνδους εἶναι τῷ βασιλεῖ, καθ' ἕνα δὲ νυκτὸς λοχῶντας, τοῖς ἐκ τῶν ἡμετέρων κλέμμασιν χρῆσθαι. ἃ δὴ καὶ τῶν ἡμετέρων ἐξ ἴσου πρὸς ἐκείνους ποιούντων, οὐ πόνος ἦν. ἐκ παντὸς δὲ τρόπου τὸ ἔθνος τῶν Τοχάρων δι' εὐνοίας ἔχων ὁ βασιλεὺς, ὡς ἀνυπόστατον τὴν ὁρμὴν, κατὰ τὸ εἰκὸς δοκοῦν ἔχειν, ἄρτι κινῆσαν. τοὺς μὲν κατὰ τὰ ὀχυρώματα Πέρσας, καὶ λίαν ὑπεποιεῖτο, ὡς θελγοῖς ἐλπίζων χρᾶσθαι, εἰ ἐπιβρίσειαν ἐκεῖνοι. ἐκείνοις δ' εἶχε διὰ μελέτης καὶ E ἄλλας σπένδεσθαι διὰ κήδους. ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ φοβερὸν ἐδόκει καὶ μόνον πρὸς ἐκείνους πόλεμον ἐννοεῖν, ὥστε καὶ ἴσως ἐκείνου, καὶ τοὔνομα μόνον εἰς φόβον ἡγεῖσθαι καὶ δεδιέναι.

A circumſpiciens, neminem tunc reperiebat cui recte committere ſalutem ſuam, & fidere ſatis poſſet: quandoquidem & prius memoratus Melech, cum aliquanto antea ipſe quoque transfugiſſet, ab Imperatore detinebatur; a quo ſcilicet quotidie metuebat, ne qua nactus exitum e cuſtodia numeroſum in ſe duceret exercitum, & ſic in irritum reciderent ſpes conatuſque quos intendebat in ſtatuendo ſibi firmandoque Principatu. Magnopere autem nitebatur vetere Imperatoris amicitia, magnis ſibi officiis cum eiſet olim in Perſide teſtata: confidebatque ſimul ejus coram affandi contigiſſet copia, ſe quod cuperet ab eo impetraturum. congeſta igitur in capſas quas ſecum extulit aureorum multitudine non facile numerabili. & ditiſſimis luxu Perſico veſtibus indutus, cum conjugibus & liberis B Piſidiæ Præſide duce itineris ad Imperatorem ſe confert, qui eum humaniſſime excepit. Et quamquam non habuit tunc in quo ejus opera uteretur, omni tamen ſignificatione benevolentiæ conſolatus eſt: ſpemque ipſi fecit auxiliorum a ſe ſubminiſtrandorum in tempore, quorum ope tuto rediret in Perſidem, & Principatu recuperato, florentem ibi ut prius & tranquillam domi ſuæ vitam in conſueta dignitate degeret. Itaque in ſuggeſtibus regiis Imperatori aſſedit, & minaces ipſe quoque circa ſe corporis cuſtodes habuit; & Inſignibus Imperii utebatur, rubros induens calceos. Hæc autem honoris amoriſque ſigna, non vane oſtentari, ſed ex vere propenſo in ipſum ac ſyncere favente, quæque polliceretur præſtituro, Imperatoris animo proficiſci, perſuaſit ipſi conC ſcia memoria ſuorum in illum meritorum, quo tempore ſupplicem eum benevolo exceperat hoſpitio, cujus gratiæ vicem mutuam a non immemore, & ab eo cui plus contulerat, id modicum quo nunc egeret accepturum plane confidebat. Erat autem ea ſpes non uſquequaque certa fundataque, judicio eorum qui non hærentes in ſuperficiaria ſpecie res penitus ipſas introſpicerent, ac profundiore prudentia examinarent. Cæterum tunc quidem Imperator in occaſionem immunens, familiam Sultanis, præſertim uxores, ac liberos, Nicæam miſit, prætextu plauſibili neceſſariæ ſecuritatis, ut in tuto ibi ſervarentur, neve cujuſquam injuriæ paterent in loco minus munito depoſiti; aut militantem Imperatorem cum Sultane aſſectantes, itinerum inſueto labore parvuli mulieresque vexarentur. Rurſus ne ſi relinquerentur in Vrbe D Orientali magis admota limiti, cum ab ea contingeret Imperatorem expeditionum occaſione diſtare, non ſatis remoti eſſent ab omni diſcrimine quod inde jure timeretur. Porro Sultanem ipſum circumducens ſecum quocumque iret, ac exquiſitis ubique ſemper afficiens honoribus, iſta familiaritatis, ac reverentiæ ſpecie id conſequebatur Imperator, ut ille nihil ſiniſtri latere ſuſpicaretur in illa filiorum, & uxorum ejus Nicænſi cuſtodia; quaſi in ſolum ipſius commodum, & ſecuritatem ejus familiæ decreta. Revera tamen aliud ſpectabat aſtutus Princeps, cui erat propoſitum cuſtodiendis certo ſibi & tuto loco tam caris Sultani capitibus, Sultanem ipſum tot pignorum caritate quaſi conſtrictum apud ſe retinere, ne quo ſubito forte capto fugæ conſiE lio recederet. quo ille faciendo demerebatur Tocharorum Principem Chalaum qui cum certis jam conditionibus de pace tranſegerat: hic enim Sultane procul alibi detento, & ejus, ob abſentiæ diuturnitatem memoria ſenſim exoleſcente apud Perſas, tanto facilius feliciuſque univerſæ potiri Perſidis poterat, prout re ipſa fecit. Imperatore quippe Sultanem ſuſpenſum ſpebus manibus tenente, ſicque diem ex die ducendo, moras aſſidue nectente ne rediret unde venerat, res Perſarum omni alio deſtitutæ præſidio tandem ad Tocharos inclinarunt, tam univerſali conſenſu, ut quidam ibi jam antea Segreges, quo jure quis Scenitas

Edit. Rom. pag. 86.

dixerit, ſemper ſoliti a communibus abhorrere conſiliis; & res ſibi ſuas habere privatim, cum aliis omnibus ſponte ſubeuntibus Imperium Tocharorum, illi uni ſubjicere ſe ipſi recuſarent, coacti fuerint in arces, de quibus diximus, noſtri limitis recedere. ubi ſatis intelligentes, ſe haud ſine ſuo periculo tali tempore palam inde incurſaturos Romanas terras, callido conſilio univerſim quidem ac communiter fœderatos ſe Imperatori profitebantur, ſingillatim vero graſſationibus nocturnis res noſtrorum deprædabantur. in quo damnum noſtrum haud magnum erat. Nam illi limitanei ſtrenue par pari referentes; clandeſtinis & ipſi rapinis infidos hoſpites ulciſcebantur, & facile amiſſa reponebant. Omni autem ratione ſibi conciliandam ſtatuerat Imperator gentem Tocharorum tunc novo impetu & potentia ineluctabili motam, ut cui hoſtiliter irrumpenti nihil poſſet obſiſtere, eam beneficiis præoccupatam ab infeſtis conſiliis averteret. Putavit etiam prudenter utendum illo, quem memoravi adventu Segregum Perſarum in Arces Romani limitis. Et hos enim blandiſſime delinivit officiis promiſſiſque; ſcilicet ſperans iſtis ſe, quaſi ſepe objecta, mediis uſurum ad arcendam Tocharorum vim, ſi quando, quod a gente bellicoſa & barbara timeri prudentia jubebat, bellum cum Romanis quam pacem mallent. Studebat autem Imperator vehementer quam arctiſſima neceſſitudine fœderis Tocharos ſibi devincire; quoniam armis cum ea gente decernere rem adeo terribilem putabat, ut cogitatione quidem prima tenus belli cum iis ſuſcipiendi mentionem admittendam duceret. Omninoque adeo id horribile putabat, ut vel ſolo prolato iſtorum nomine cauſam ſe habere idoneam duceret metus non ignavi, & conſternationis non reprehenſibilis experiundæ fatendæque.

CAPUT XXV.

Ut ſe habuerint Priores Imperatores audita fama Tocharorum.

Edit. Rom. pag. 87. ET antehac quidem Joannes Ducas, audita ſolum illorum fama, munivit arces frumento, & armis. ac frumentum quidem ea copia, quæ ſufficeret in uſum quam longiſſimi temporis congeri juſſit; obſignarique ſingula horrea bullis plumbeis indicantibus quantum in quoque conditum ſervaretur. Atque ut certius is numerus conſtaret, præceperat eos, qui id frumentum comportabant, non inde ad proprium victum ſumere, ſed ipſis aliunde ſubminiſtrari, quo interim dum ei convectioni navabant operam, veſcerentur. Armorum vero redundantem etiam numerum neceſſarium putabat, tale id eſſe genus rerum ſtatuens, cujus numquam affatim utentibus ſit, quippe quorum etiam dum innumerabilis videbatur affluere copia, ſæpe in occaſione penuria ſentiatur. quare illos quibus incumbebat ex officio gratis quædam ſuppeditare militibus juſſit adſcribere catalogis, ſuggerendarum e fiſco rerum, poſt Sacram Iconem Arma cujuſque generis & uſus. Iſtius tam accuratæ proviſionis prudenti huic principi cauſam præbuit, rumor procul auditus parantis erumpere gentis barbaræ numeroſæ vehementis; etiam cum nondum intelligeretur quid eſſet, quantum poſſet, cur ſuis latibulis exiret, quibus uteretur moribus, pacemque an bellum præoptatura videretur. Tam vulgo enim increbuerat cum horrore terroreque ad Tocharorum mentionem quaſi panico iſtius ejuſdem cæca, quædam ignoratio Populi, ut eos plerique caninis deformes capitibus dicerent; paſſimque audiretur de immani eorum genere victus, ac crederentur humanis carnibus ingluviem explere. Cum vero ad Theodorum in Imperio recentem dicerentur ii ex Perſide Legatos mittere; (nec fama mentiebatur) magnum illi ea res metum, & perturbationem admovit. decrevit tamen Imperator diſſimulata formidine ipſos fallere. Ac primum miſit certos homines qui nunciarent in Perſidem; Romanorum Imperatorem comparare ſe ad movendum in eos infeſtis ſignis. Hi alii ſuper alios varie mittebantur quam velociſſime, cum mandatis magnopere extollendi Romani Imperii potentiam, ut cui reſiſtere nulla quamvis fera, & numeroſa gens poſſit, in eaque affirmatione quam efficaciſſime inculcanda inſiſtendi, quoad fidem facerent. Hujus rei periculo ne deterrerentur, proviſum erat magnitudine promiſſæ mercedis. conſtituebantur quippe his

A Πρότερον μὲν γὰρ ὁ Δούκας Ἰωάννης κλέος μόνον ἐκείνων ἤκων, καὶ κατωχύρου τὰ φρούρια, σίτῳ καὶ ἅρμασιν, ὧν τὸν μὲν καὶ εἰς χρόνους προσέταττεν ἀποτίθεσθαι, βούλλαις μολυβδίναις τὰ ἐνόντα τοῖς ἐποίκοις σφραγίζων, φέροντας δ' ἔξωθεν ἐπιτάττων σιτίζεσθαι. τὰ δὲ καὶ ἀναγκαῖα ἐτίθει τοῖς κτισομένοις, ὡς ἐκείνων πᾶν τὸ εἰς περιουσίαν ὂν ὑστερεῖν. προικοδοτοῦντας γὰρ μετὰ τὴν σεβασμίαν εἰκόνα, τὰ ὅπλα προσέταττε καταγράφεσθαι, μὴ δὲ γὰρ ἔχειν εἰδέναι, τί τὸ ἐξορμῆσαν τῶν σφῶν φωλεῶν ἔθνος, καὶ ὁποίοις τοῖς ἤθεσι χρῶνται, κἂν εἰρηνεύειν θέλοι, κἂν μάχεσθαι. τόσον ἦν ἄδηλον ἕως τότε τὸ ἔθνος. B παρὰ πολλοῖς δ' ἐλέγοντο Κυνοκέφαλοι. καί γε διαίταις ἀπειρημέναις ἠκούοντο χρώμενοι, ὥστε καὶ ἀνθρωποφαγεῖν ἐπιστεύοντο. Θεοδώρου δὲ τὴν ἀρχὴν βασιλεύσαντος, ἐπεὶ ἐλέγοντο ἐκ Περσίδος πρὸς ἐκεῖνον πρεσβεύεσθαι, καὶ ὁ λόγος ἀληθινός, φόβος δὲ καὶ τάραχος ἦν. ἔγνω δ' ὅμως ὁ βασιλεύς, τὸ φοβερὸν πλασάμενος ἐκείνους κατασοφίσασθαι. καὶ πρῶτον μὲν προαπέστελλεν, ὡς δῆθεν ἀγγελοῦντας ἐπὶ Περσίδος ὡς ἐπ' αὐτοὺς εὐτρεπίζοιτο, καὶ οἱ ταχυδρομοῦντες ἐπέμποντο. μισθὸς δ' ἦν τοῖς ἀγγέλουσι ταῦτα οἱ κινδυνεύοντες ἐνιστάμενοι, καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἀνυπόστατον πᾶσιν ὁμολογοῦντες ἔθνεσι, δαψιλῆ C πλείοσι σφετέραις καὶ μυριάσι συντρίβοιτο. ἔπειτα δὲ τοῖς πρέσβεσι προσελαύνουσι, πέμψας τοὺς ὑπαντήσοντας ὡς δῆθεν καὶ σφίσι τὰς ὁδοὺς ὁδηγῆσαι, δι' ὅτι δυσχώρων ἐξεπίτηδες τόπων ἐκείνους διαβιβάζειν προσέταττε, κἂν τις ἀποκναίων ἐρωτώη τὴν δυσχωρίαν, ὡς πᾶσαν ἔχειν τὴν τῆς Ῥωμαΐδος γῆν ἀποκρίνεσθαι, ὡς ἑτοίμως ἐχόντων, τῷ μὴ εἰδέναι, πιστεύειν. ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸς βασιλέα πολλὰ ποιήσαντες παραγένοιντο, τηνικαῦτα καὶ ἄλλα ἄττα φοβερὰ ἐπενόει, ὡς αὐτίκα καὶ ἐκ τῆς θέας φοβήσων. ἐπέταττε γὰρ τὰς δυνάμεις ἐν ταυτῷ συνελθεῖν, καὶ ὁπλισθέντας κατὰ φρατρίας καὶ φῦλα καὶ τά-

Digitized by Google

ξεις, ἐν ποιοῖς τισι τῶν ὁδῶν διαστήμασιν ἱσταμένους καταφράκτους σιδήρῳ, φόβον καὶ παιδιᾶς ἐμποιεῖν. τὸ δέ γε τῆς γερουσίας καὶ ὅσον ἦν τὸ ἐν τέλει καὶ τοῦ βασιλέως πρὸς αἵματος, πάντας πρὸς τὸ μεγαλειότερον ἐσκευασμένους καὶ στολαῖς καὶ γενναίῳ τῆς ψυχῆς παραστήματι, ὡς αὐτίκα τὸν κατὰ πόδας λαπάξοντας, πολλάκις διϊόντας ἐκ ἀφανῶν, ἐς ταυτὸ ξυμπίπτειν. ὡς τοὺς αὐτοὺς μὲν εἶναι ταῖς ἀληθείαις, δοκεῖν δ' ἄλλους καὶ ἄλλους, καὶ μηδέποτε τοὺς αὐτούς, τρόπον δακτυλιδίου σφενδόνην μὴ ἔχοντος, ἣν τις βούλοιτο ἐπ' ἐκείνῳ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον θεωρεῖν. ὡς τὸ αὐτὸ μὲν πολλάκις λαμβανόμενον εἶναι, δοκεῖν δ' ἕτερον τῇ μεταλλαγῇ. αὐτὸν δὲ βασιλικῶς ἐσταλμένον, μηδὲν τῶν φοβερῶν ἐλλείποντα, ἄνω που καθῆσθαι σπάθην φέροντα ταῖς χερσί, βήλοις τε πολυτελέσι περικεκλεισμένον. ἄλλων καὶ αὐτῶν φοβερῶν περιστησαμένων, ἱκανῶν ὄντων καὶ τούτων καταπλῆξαι τὸν ὁρῶντα καθ' ἑαυτούς, οὕτω ποιεῖν χρηματίζειν τοὺς πρέσβεις, μακρὰν μὲν ἱσταμένους, ὅσον εἰκάζειν τὸν βασιλέα καὶ ὁρᾶν τὰ δρώμενα, ἐξαίφνης δ' ἐκ ἀδήλου τῶν παραπετασμάτων διανοιχθέντων, οὕτως ἐγγενέσθαι σφίσι βλέπειν τὸν βασιλέα ἐπὶ τοῦ θρόνου μάλα σοβαρευόμενον, ὀλίγα τι εἰπεῖν καὶ ἀκοῦσαι μεταξυλογούντων τινῶν. φοβερὰ δὲ καὶ ταῦτα δοκοῦντα, ὡς μόνον λεγόμενα καταπλῆξαι, καὶ οὕτως ἐπ' ὀλίγον ἀφοσιωσάμενον τὸν χρηματισμόν, ἀποπέμπει διὰ τῶν αὐτῶν καὶ πάλιν δυσχωριῶν τοῖς ὁδηγοῖς ἐπαναγομένους. τὰ γοῦν πρότερα ταῦτ' ἦσαν, καὶ οὕτω δεδιότας ξυνέβαινεν ἀντιφοβεῖν ἐκ συνέσεως. τότε δ' ὁμαλῶς, καὶ ἠπίας πάνυ ἐπιχειρῶν πρεσβεύεσθαι μὲν ἐπ' ἐκείνους, ἐκεῖθεν δὲ πρέσβεις δέχεσθαι, ὡς αὐτίκα καὶ κατὰ κῆδος σπένδεσθαι μελετῶν. οὕτω δὲ τῆς Ἀνατολῆς μερῶν κρατυνομένων, καὶ κατ' ἐλπίδας ἀγαθὰς ὄντων, τὰ κατὰ δύσιν καὶ αὖθις ἐκύμαινον.

qui iſtam operam Reipublicæ navabant. ampla dementia e publico, & ſtatæ perpetuoque duraturæ in alimenta penſiones; quibus, ſi quid humanitus, ut in periculoſo miniſterio, pati contingeret eos qui meruerant, uxores ipſorum liberique fruerentur. Alios etiam deſtinavit in occurſum Legatorum qui monſtrarent iter: ſed his præcepit, ut eos de induſtria per loca maxime aſpera inviaque ducerent, excuſantes ſoli naturam, & difficultatem ſitus; indeque captata occaſione commendantes illud ipſum ipſis exhibitum officium: tamquam videlicet Imperator audito illorum adventu, & conſcius aſperitatis itinerum, multa benignitate obvios deductores viæque indices miſerit. Admonueratque, ut ſi quis forte Legatorum inter ægre ſuperanda præcipitia rupium, & ſaltuum perplexa offenſus percontaretur; ecquid vel longo circuitu quæri poſſet alibi commodior tranſitus? conſtantes concordeſque aſſeverarent: nuſquam quidquam tolerabilius ſperandum, ubique enim ſimiliter præruptam impeditamque terram Romanam eſſe. Hoc ſiquidem facile credituros audacter Indigenis affirmantibus peregre appulſos Barbaros, ob neceſſariam ignorationem tam longinquæ regionis. Quandocumque autem poſt multum denique laborem ad Imperatorem pervenirent, excogitaverat modum objectandi eis illic Scenam plane terrificam, quæque ipſos quamlibet feros primo aſpectu percelleret. Præceperat enim exercitum convenire univerſum, omneſque milites armatos per manipulos, cohortes, legiones, ſtructis & digeſtis ordinibus, ad certa viarum intervalla ſtationibus deſcriptis apparere cataphractos, & totos rigentes ferro, inſuper monitos ut artem adderent negotio, efferandaque data opera contumacia quadam oris, ac ſuperciliorum minis, quaſi per ludum formidinem augerent: Senatores quoque cunctos ac quotquot in præcipua dignitate erant, præſertim Imperatorii ſanguinis Principes, juſſerat quam magnifice ac ſpecioſiſſime veſtitos, peculiari cura majeſtatem ac faſtum affectare; imo trucibus oculis vultuque irato feros ſpiritus præferre velut mox obtrituros quemcumque occurrentem. Sicque ire redireque ſæpius, oſtentare ſe rurſuſque occultare, ſtatimque denuo intrare, ut alii aliique viderentur; & numerus in ſpeciem creſceret. Sicut enim annulum pala carentem qui ſecundo videt facile alterum credit; quippe non habentem quo diſcernatur, aut unde judicet ſpectator eumdem unum ſecundo tertiove ſumi. quare illi facile perſuadetur multos eſſe plane ſimiles ſibi ſuccedentes; ita pronum erat, Exteros intrantem in aulam offerentemque ſe ſubinde Senatorem aut Principem eumdem pro diverſis ſumere. Porro ipſe Imperatoriis veſtibus maxime auguſtis ſplendidiſſime ornatus præcelſo reſidens ſolio, minaciter ſupinus, vultu ac fronte terrorem ſpirantibus, enſem diſtrictum manu vibrans latebat intra ſeptum velis undique pretioſiſſimis oppanſis clauſum, non ſtatim conſpicuus admittendis in Aulam, quæ aliis varie cincta terriculis haud dubia formidine perfuſura erat quantumlibet conſtantem audacemque ſpectatorem. Traductos per iſtam Terrorum pompam in ipſo conſpectu veli Thronum Regium tegentis mora longiuſcula detinuit: tum ſuſpenſos expectatione ſolicita repente aulæis undique reductis auguſta illa & veren- da de qua dixi Majeſtate perculit: juſſos dehinc dicere quæ vellent contemptim aliud agens audivit, cuidam identidem aliquid in aurem inſuſurranti partem attentionis commodans. Ubi perorarunt, perpauca eaque minacia reſpondit. Ita dimiſſos imperat extra limitem per eaſdem confragoſas & præruptas vias duci. In hunc modum tunc ille ſuſpectam arrogantiam Gentis Barbaræ ſimulata prudenter ſuperbia retundere ſategit, utili tum conſilio. Sed aliud ſecuta poſt tempora popoſcerunt. quare non minus ſapienter qui poſtea imperarunt, Tocharos & exceperunt venientes humanius & viciſſim honorificis legationibus convenerunt; omni eos ratione ſibi conciliare ſatagentes & fœdere quam arctiſſimo conjungere. Sic Orientalium Provinciarum ſtatu, qua pace in præſens, qua ſpe bona in poſterum firmato, res occiduorum tractuum fluctuare denuo cœpere.

Edit. Rom. pag. 88.
pag. 89.

CAPUT XXVI.

De Rebus Occiduis & ut Cæſar obiter Urbem tentaverit.

A NAm Michael Deſpota iniquo animo ferens privatum ſe Arcibus, & expulſum regione, quam patruus ejus, & Pater Theodorus (qui etiam acclamatus in Occidente Imperator fuerat, coronante ipſum Jacobo Epiſcopo Achridenſi) multo ſudore, armata manu extortam Italis ſuæ ditioni adjecerat: his, inquam, ſe ſpoliatum Michael non ferens, revocavit quæ paulo ante Imperatori promiſerat, & Occiduas Gentes rurſus ad ſe trahere aggreſſus, facile ad defectionem impulit leves ac faciles Populos. Ob ea Imperator Deſpotam Joannem juſſum ſtatim exercitum educere ad Michaelem bello urgendum miſit. Præterea quoniam miſſæ copiæ a Rege Siciliæ multa Illyrici & novæ Epiri loca ſibi ſubjecerant, deſtinavit etiam illuc qui ipſis obſiſterent. B Alexium inſuper Cæſarem, Scythis ei auxiliaribus cum aliis non multis copiis traditis, primum in Thraciam immiſit, cum mandatis ut invigilaret Oreſtiadi, ejuſque ſecuritati quam poſſet optime proſpiceret. in quo tamen aliud præcipue ſpectabat. Videbat enim Bulgaros in apparatu eſſe novarum rerum; Irene videlicet Theodori Laſcaris, qui nuper imperaverat, filia Conſtantino, quem Regem Bulgarorum factum ſuperius diximus, nupta, virum inſtigante in Palæologum nunc imperantem, & ardenter urgente ad irrumpendum in terras ditionis ejus, ſicque repetendam ultionem injuriæ quam ab ipſo patiebatur Joannes frater ejuſdem Irenes contra fas & pacta redactus in ordinem. Mandaverat porro Imperator Cæſari, ut cum attigiſſet partes Thraciæ Urbi ex propinquo minaretur, C obiter id quidem, & tentandi potius terrendique Italos gratia quam expugnandi ſpe. non enim habebat idoneum tantæ rei apparatum aut exercitum. ut igitur trajecto Cæſar freto Calliopolim tenuit, decrevit priuſquam inferius deſcenderet, accedere Selybriam, & inde a Partibus Occiduis prope ſe admovere Conſtantinopoli (nihil enim erat quod id vetaret, cunctis ab illa parte Imperatori ſubjectis) & ſic e vicino contemplari quo tunc illic ſtatu res eſſent; explorareque Latinos Urbem tenentes, quid animi & virium haberent. Voluntarios quoque, de quibus diximus, videre; agereque cum illis quæ opportuna videbantur ad ſpem Urbis aliquando recuperandæ. Cum igitur acceſſiſſet & in ipſis ſuburbiis tabernacula fixiſſet, clam D vocavit Præcipuos eorum, & ipſis confidenter quid in animo haberet aperuit, oſtentans eis ſpes maximi proventuri ipſis commodi ſi conferre operam vellent. Quibus admonentibus, numquam opportuniorē quam nunc eſſet offerri poſſe occaſionem capiendæ Urbis; quoniam quantum in ea potius navalium copiarum Itali habuerant, totum aberat, procul inde occupatum in oppugnanda Inſula Daphnuſia quam multis jam diebus multa ſua ærumna obſiderent. Supereſſe tantummodo in Urbe Vulgus imbelle. His ille auditis, & accepta fide cooperaturos pro virili ad expugnationem Voluntarios (conſentientes enim ſibi cæteros habebant qui loquebantur) non mediocriter animatus ad audendum eſt. Faciebat quippe iſtorum & ſignificata verbis & declarata vultu ſigniſque cæteris alacritas, procinctorumque ad ſtrenue juvandum ardor eminens, ut non uſquequaque temerarium id cœptum videretur. Mox tamen

Edit. Rom. pag. 90.

A Ὁ Γὰρ Δεσπότης Μιχαὴλ μὴ ῥᾳδίως φέρων στερούμενος τῶν φρουρίων, καὶ τῆς χώρας ἀπεληλαμένος, ἣν ὁ θεῖος αὐτοῦ καὶ πατὴρ ὁ Θεόδωρος, ὃς καὶ βασιλικῆς ἀναρρήσεως κατὰ δύσιν ἠξιώθη τοῦ Ἀχρίδων ταινιώσαντος Ἰακώβου, ἱδρῶσι πλείστοις, καὶ ἀπάθην ἐκσπάσας τῶν Ἰταλῶν τοῖς ἰδίοις προσεποιήσατο. τούτων μὴ φέρων ὁ Μιχαὴλ στερούμενος, ἀνελάμβανέ τε τὰς πρὸς τὸν βασιλέα συνθήκας, καὶ τὰ κατὰ δύσιν ὑποποιούμενος ῥᾳδίως πρὸς ἑαυτὸν, διὰ τὸ καὶ ἄλλως τῶν δυσικῶν εὐρίπιστον, ἔπειθεν ἀποκλίνειν αὖθις. Διὰ ταῦτα τὸν μὲν δεσπότην ὁ βασιλεὺς Ἰωάννην, σπουδῇ τὰ φοσσάτα λαβόντα, προσέταττε B τὸν πόλεμον πρὸς ἐκεῖνον ἐκφέρειν. ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Σικελικῆς ῥηγικῆς ἐξουσίας πολλὰ τῶν Ἰλλυριῶν καὶ τῆς νέας Ἠπείρου προσεταιρίσαντο, πέμπει κἀκεῖσε τοὺς ἀντιταξομένους. καὶ δὴ τῷ Καίσαρι Ἀλεξίῳ τὸ σκυθικὸν παραδοὺς σὺν οὐ πολλοῖς ἄλλοις, πρῶτον πρὸς Θρᾴκην ἐξώρμα, τὰ κατὰ τὴν Ὀρεστιάδα καλῶς ὡς εἶχε διαθησόμενος, ἐν δευτέρῳ κἀκεῖνα τιθέμενος. τὸ γὰρ Βουλγαρικὸν, οὐκ ἤθελεν ἠρεμεῖν, καὶ μᾶλλον κατ' ἔχθραν καὶ μῖσος τὸ πρὸς βασιλέα, τῆς πρώτης τῶν θυγατέρων τοῦ Λάσκαρι Θεοδώρου καὶ βασιλέως Εἰρήνης τὸν σύζυγον Κωνσταντῖνον, ὃν καὶ βασιλέα Βουλγάρων ὁ λόγος ἐδήλου, μάλα θερμῶς ἐξοτρυνούσης C κακοῦν τὴν χώραν, ἀντίποινα δῆθεν ὧν ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης ἔπαθε. τῷ γοῦν Καίσαρι προστεταγμένον ἦν πρὸς βασιλέως, ἐπιστάντι τοῖς τῆς Θρᾴκης μέρεσι, καὶ τῇ πόλει προσχεῖν ἐκ παρόδου, καὶ ἐπισεῖσαι μὲν ἀπειλοῦντα τὸ ξίφος τοῖς Ἰταλοῖς, μὴ μὴν δὲ καὶ ὁτιοῦν πράττειν. οὐ γὰρ ἱκανῶς εἶχε τῶν στρατευμάτων. ὡς γοῦν τὴν Καλλίου ὁ Καῖσαρ περαιωθεὶς κατέλαβεν, ἔγνω πρότερον ἢ τοῖς κατωτέροις προσχεῖν, κατὰ Σηλυβρίαν γενέσθαι, καὶ τῇ πόλει ἐκ τῶν δυτικῶν μερῶν προσεγγίσας, μὴ δὲ γὰρ εἶναι κωλύμην ἁπάντων τῶν ἐκεῖ τῷ βασιλεῖ ὑποτεταγμένων, κατοπτεῦσαι μὲν, καὶ ταύτην ὡς εἶχε τότε καὶ μαθεῖν τὰ τῶν ἐντὸς πῶς ἔχοιεν. ἰδεῖν D δὲ καὶ τοὺς θεληματαρίους, οὓς καὶ ὁ λόγος προέγραφε, καὶ ὁμιλῆσαι τὰ οἱ δοκοῦντα περὶ τῆς πόλεως. ἐλθὼν οὖν καὶ σκηνώσας ἐν τοῖς παραπολίοις, προσεκαλεῖτο κρυφηδὸν τοὺς δοκοῦντας ἐκείνων. καί γε κατεπίστευε σφίσι τὰ κατὰ νοῦν, ὑποτείνων κἀκείνοις ἐλπίδας εἰ συνεργοῖεν τὰς μείζους. τῶν δὲ καιρὸν ἔχειν εἰπόντων ὡς ἐγκαίρως ἐπιθησομένων. τὸ γὰρ τῶν Ἰταλῶν πλώϊμον ὅσον ἦν ἐν τῇ πόλει ἐπὶ Δαφνουσίας ὡς ἁλῶσον τὴν νῆσον χωρεῖν, καὶ γ' ἐπὶ πλείσταις ἡμέραις προσταλαιπωρεῖσθαι καθήμενον, ὄχλον δ' ἄλλως εἶναι τὸ κατὰ πόλιν καὶ πολέμων ἀπείρατον. ταῦτ' εἰπόντων καὶ τὰ πιστὰ διδόντων ὡς συνεργήσουσιν. ὁμονοοῦσιν γὰρ σφίσι καὶ τοὺς λοιποὺς ἐπὶ τούτῳ, ὁ Καῖσαρ αὐτίκα, ὅτι μὲν πρὸς τοὺς ἀπ' ἐκείνων

λόγους ἀπειθῇ, καὶ τὴν προθυμίαν ἑώρα ὡς ἑτοίμως ἐχόντων προσβοηθεῖν, ἐθάῤῥει τὴν προσβολήν. ἐπεὶ δὲ πρὸς τὸ τῆς ἐγχειρήσεως δυσχερὲς αὖθις ἀπέβλεπε καὶ τὸ κινδυνῶδες τοῦ πράγματος, εἰ οὕτω μετ᾽ ὀλίγων καὶ ἐκ παρέργου πόλιν τοιαύτην, ἣν καὶ πολλαὶ δυνάμεις οὐχ ἑλεῖν ἠδυνήθησαν, αὐτὸς ἐν ἀκαρεῖ παραστήσεται, κατόκνει καὶ ἀνεβάλλετο. ὅμως καὶ τοὺς λόγους λαμβάνων ἐν κοινῷ τὸ πρακτέον ἐτίθει. κἀπειδὴ ὁ ἀνεψιὸς ἐκείνου Ἀλέξιος ἐπέκειτο προσβιάζων, καί τις τῶν Θεληματαρίων Κουτριτζάκης τοὐπίκλην μετὰ θάῤῥους ὅπως πραχθείη λέγων τὸ ἔργον ὑφίστατο. τὸ γὰρ εἱμαρμένον ἄφυκτον ὥσπερ ἐμψύχοις οὕτω καὶ πόλεσιν, ἀναθαῤῥεῖ τε κἀκεῖνος, καὶ πρὸς τὸ κρατῆσαι μετέωρος ἦν. ὅθεν καὶ τῶν ἄλλων μαθόντων τε καὶ συμφωνησάντων, ἑτοίμως συγκαταπρᾶξαι σὺν τὸν λόχον, αὐτὸς μὲν ἄλλοτε μὲν περιῄει καὶ τὸν τόπον ὡς εἰκὸς κατεσκέπτετο. τότε δὲ τὴν ὑποψίαν διαφυλαττόμενος, ἐκποδὼν ἦν τοῖς ὑποβαλλομένοις προσέχων, ὁ δ᾽ εἰδὼς τῶν τόπων συνῄει, καὶ προσυνεσκέπτετο ὅπως ἄριστα γένοιτο, καὶ μετὰ σπουδῆς τὸ μελετώμενον σφίσι, μή πως καὶ ἀναλαλαξάντων τινῶν, τὸ ἐν κρυπτῷ φωραθείη.

A cum ad difficultatem negotii mentem adverteret, cumque reputaret ſecum quanti periculi aleam jaceret, ſi cum tam paucis, obiter & conſilio citra prævlam deliberationem in arena capto, Urbem tantam aggrederetur, quam paulo ante univerſæ vires Imperii fruſtra oppugnaſſent, cunctabatur, & quærendum amplius putabat, quid tali occaſione eſſet agendum. Cum autem vocatis ſuper ea re in Concilium Ducibus Alexius ejus Patruelis ad perſuadendam oppugnationem vehementer incumberet, & quidam ex Voluntariis cognomento Cutritzaces fortiſſime in eam ſententiam loquens, operis etiam ſucceſſum in ſe reciperet (inevitabilis efficaciæ videlicet ſunt decreta Providentiæ, non ſolum in interitu aut alio caſu ſingulorum viventium, ſed etiam in mutationibus, fortuniſque Civitatum) tandem & B ipſe adductus ad audendum eſt, & nihil jam aliud niſi victoriam cogitans totus in negotium incubuit. Itaque cæteris ſimiliter per exercitum cunctis conſilium, ſimul cognoverunt, impenſe probantibus, expedientibuſque pro ſe quoque impetum ad omnem ſive inſidiandi, ſive irruendi neceſſariam operam, ipſe quidem interdum circuibat luſtrans exploranſque ut par erat, cuncta; identidem autem ne ſuſpicionem Latinis Urbem tenentibus moveret, recedens removenſque ſe a conſpectu, ſemper iis quæ ſuggerebantur attendens; ibat enim una cum ipſo idem Cutritzaces peritiſſimus locorum, pariter cuncta circumſpiciens. Providebant autem ambo ſimul ut quam optime quamque celerrime quod meditabantur fieret. Periculum enim erat in mora, ne aliquid alicunde ſentientes cuſtodes mœnium vociferarentur, & quod clam parabatur palam proderent.

CAPUT XXVII

Ut Urbs capta ſit a Romanis.

ΩΣ γοῦν ἔστη τὸ πᾶν τῆς βουλῆς, καὶ ὁ καιρὸς ἐτάττετο. νυκτὸς γὰρ τὴν ἐπιβουλὴν συνοίσειν, καὶ ἐκ τοῦ αἰφνιδίου μὴ προσδοκώντων ἔγνωσαν. κἀκείνοις μὲν μέλον ἦν ἐπαναβεβηκότας τὸ τεῖχος διὰ κλιμάκων ἀψοφητί, τοὺς φυλάττειν τεταγμένους καταῤῥιπτεῖν ἄνωθεν, καὶ τὴν τῆς πηγῆς πύλην ἀνοίγειν σφῆνας ἐμβαλόντας τὴν ἐκ λίθων μόνων προσαρμόζοντα ταύτῃ τοῖχον κατερηρειφότας πρότερον. τῷ δὲ Καίσαρι τοὺς στρατιώτας διὰ νυκτὸς ἐφελκομένῳ ἑτοίμως εἰσβάλλειν, καὶ κατὰ τὴν ἀνοιχθεῖσαν πύλην εἰσέρχεσθαι. εὐθὺς τῆς ὡρισμένης νυκτὸς ἐπιστάσης, οἱ μὲν ἦσαν πρὸς τῷ ἔργῳ, καὶ τόπον ἐπιτήδειον στοχασάμενοι, ἐκεῖσε προσῆγον τὰς κλίμακας εὐφυλάκτως τὸ σύμπαν ἔχοντες, μή πως τοῖς φύλαξι φωραθεῖεν, καὶ τὴν θήραν ἀνασοβήσωσι, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ μέγιστος αὐτοῖς κίνδυνος ἐπιστῇ, οἱ ἁλοῖεν ἐπιβουλεύοντες. Καῖσαρ δὲ τῆς νυκτὸς ἐκείνης τὸ Σκυθικὸν καὶ ὅσον ἦν ἄλλο λαβών, ἠπείγετο πρὸς τὴν πόλιν, καὶ ἐπεὶ πρότερον ἢ τὸ πράττειν ἐκείνους ἔφθασεν, καὶ ἡ νὺξ ἀργοῦσι παρήρχετο, περιδεῶς εἶχε πρὸς τὴν ἀργίαν, καὶ ἀντεπιβουλὴν ὑπώπτευεν. Ἀλλ᾽ ὁ Κουτριτζάκης ἀνελάμβανέ τε τῆς δειλίας ἐκεῖνον, καὶ ἐλπίζειν εὐθαρσῶς παρῄνει, ὡς ἐκείνων τι πραττόντων ἐντός, εἰ μὴ δὲ καὶ ὑποψίας ὁ Καῖσαρ ὑφίετο. τοῦ γὰρ καὶ ὑπονοῆσαι ἀργεῖν ἐκείνους, ἐφ᾽ ᾧ κατερείπειν τὴν ἐπὶ τῇ πύλῃ τῆς πηγῆς ἐκ λίθων

C UT igitur de omnibus convenit quæ conducibilia ad ſucceſſum negotii ſunt viſa, & conſtitutum tempus eſt, noctu enim & ex improviſo ſupervenire minime opinantibus decreverant; ſuis quiſque partibus ſtrenue defungendis intenti expectabant ſignum. Aliis enim cura demandata eſt conſcendendi ſine ſtrepitu ſcalis admotis muro, eoque ſuperato quos ibi cuſtodes reperirent ſuperne extra dejiciendi, ac portam cui a fonte nomen eſt, patefaciendi, cuneis impactis ubi obductam oſtio maceriam prius diruiſſent. Cæſari vero reſervatum excitatos per noctem & pranſos paratos ſecum trahere milites quos opportune immitteret, & per apertum oſtium cum ipſis irrumperet. Statim ergo ut condicta nox adfuit, illi quidem in opere præſcripto verſabantur, clam D ſcalis erectis idoneo ac ſolerter delecto loco, cautionem adhibentes ſummam ne cuſtodibus indicium ſui darent, & quam venatum ibant prædam ſtrepitu intempeſtivo terrerent præmature moverentque. Ad quam ſedulitatem cavendi excitabantur magnitudine proprii periculi; utique quibus certa pernicies impendebat, ſi interciperentur in ipſa molitione inſidioſi aſſultus. Cæſar porro per eam noctem ſumptis ſecum Scythis, & cunctis aliis copiis, feſtinabat Urbem verſus. & quoniam ad viciniam portæ cum ſuis prius pervenit quam alii perfeciſſent id quod facturos ipſos convenerat, & nox ipſis ceſſantibus abibat, male cœpit metuere, ne cujus magni mali aut cauſa aut effectus eſſet iſta ceſſatio. Contrarias videlicet inſidias & ancipitem proditionem ſuſpectabat. Verum Cutritzaces revocabat eum ab illo metu quantum poterat, & ſpem optimam ut conciperat orabat, affirmans aliquid

Edit. Rom. pag. 91.

Digitized by Google

omnino facere intus eos qui murum conſcenderant. nec tamen illum audiens a ſuſpicione conquieſcebat Cæſar. comminiſci enim non poterat ubi & quamobrem tam diu feriarentur, nec quod ſtatim facturos ſpoponderant, adhuc diſſipaſſent murum ſubitarium e lapidibus temere congeſtis ſine cæmento retro portam fontis erectum. quæ maxime res inquietiſſimum illi terrorem admovebat magni a mox erupturis hoſtibus periculi. Itaque vultu haud diſſimulabat mœrorem, quaſi feræ pœnitentiæ, quod illudi ſibi ac fucum fieri, ſeque ac exercitum fraude in inſidias trahi paſſus eſſet. quem illi errorem qui demere conſolando conabatur, adeo parum proficiebat, ut ſeſe potius ipſum tamquam doli ſucceſſum fallaci ſermone promoventem, ei ſuſpectum redderet. Quare ſtatuit eum veluti conſcium inſidiarum conſtringere cuſtodiendumque ſuis dare, quod & fecit volente ipſo, ac ſe paratum exhibente ad quidvis ſupplicii ſubeundum, ſi quidquam inſidiarum ab iis qui jam Urbem intraverant ſtrueretur. Comprobabat quæ a Cutritzace fidenter ea occaſione dicebantur Alexius, confirmans ſimiliter Patruum, & ut metum deponeret adhortans. Ergo ille circa Monaſterium ad Fontem ſitum quieſcebat continens exercitum ſilentio, & intentus obſervando ſigno de quo convenerat. Erat autem id acclamatio, qualis fieri Imperatoribus ſolet, ſupra murum edita, voce ſublata & late intelligibili. Illi porro tranquille magnaque vitandi ſtrepitus cura, ſingillatim conſcenſis ſcalis, offendunt ſtatim cuſtodes dormientes (Itali hi erant) & terribile illis ſomnium portant. Subito enim eos nec ſentientes corripiunt ac deturbant deorſum, jugulatos prius. Socios vero quoſdam ipſorum qui tumultu exciti fugam expediebant, præoccupantes concidunt gladiis, ut nemo ſupereſſet qui nunciaret quæ gerebantur. Nempe jam metum quo mœnia timide ſubeuntes æſtuaverant, ne qua vi majore ab incepto prohiberentur, nunc denique alacritate animorum, ac fortitudine ſucceſſu aucta vicerant extinxerantque, planeque præſeferebant ſe quemvis qui adverſaturus ſe objiceret, armis ultro adoriri non dubitaturos. Progreſſi ad Portam Fontis, & hanc maceria retro obſtructam reperientes, diruunt eam ſtatim abſtractis disjectiſque lapidibus raptim congeſtis ac temere ſuperſtructis, quibus conſtabat; ingreſſum irrupturo mox exercitui latum & inoffenſum ea opera pandentes. Deinde autem cuneis æneis cardines valvarum demolientes revellunt. Forte præſens adfuit hoc illis agentibus Sacerdos quidam nomine Laceras, e Gente & ipſe Voluntariorum; qui ubi ad portæ demolitionem viriliter cooperatus ipſis eſſet, murum conſcendit cum quodam Glabato nomine, & aliis reliquis: ſed terror eum tantus conſtrinxerat ut vix expedire poſſet vocem: parumque aberat quin ea in faucibus metu extincta condictæ acclamationis ſignum edere nequiret. Nam etiam murus poſtquam in eum aſcendit tremere ipſi, utique turbato, videbatur, & totus concuti. quare opportunus ei confirmando fuit comitatus aliorum, qui miſere formidantem ne, ſimul vocem attolleret in conſtitutam acclamationem Auguſtorum, de muro ſtatim præceps caderet, ſic adhortationibus undique inſtantes animarunt, ſicque amplexando tenendoque a vano periculo ruendi ex alto ſecurum fecerunt, ut conari tandem auderet, ac tremente quidem intermortuaque voce, ſolemnem formulam bene precandi Auguſtis utcumque pronunciaret. Reſponderunt ſtatim qui infra murum erant & vocem ſuperne acceptam multiplicatam robuſtius frequentarunt, quæ late jam clare-

Edit. Rom. pag. 92.

pag. 93.

A ξηρῶν ἐπιτειχισμόν. ὅθεν καὶ ἐμφανῶς προσεδέχετο τοὺς κινδύνους, καὶ δῆλος ἦν χλευασθεὶς ἀλύων. ὁ γὰρ θεραπεύειν ἠλπισμένος ἐπίβουλος ὑπωπτεύετο, καὶ συνειδέναι ἐδοκίμαζε τὸν ἀναλαμβάνοντα ὡς συνειδότα τοῖς ἐντὸς τὴν ἐπιβουλήν. ὅθεν καὶ συνέδει διδόντος ἐκείνου, καὶ ἕτοιμον ἑαυτὸν παρεχομένου παθεῖν ὅ,τι βούλοιτο, εἰ ἐκεῖνοι ἐπιβουλεύοιεν. συγκατένευε δὲ τοῖς λεγομένοις καὶ ὁ Ἀλέξιος ἐπιθαρρύνων τὸν θεῖον καὶ τὸ δέος ἀποκρουόμενος. καὶ ὁ μὲν περὶ τὴν μονὴν τῆς πηγῆς προσεκάθητο τὸν στρατὸν κατέχων σιγῇ, καὶ μετέωρος ὢν πρὸς τὸ σύμβολον, τὸ δ' ἦν ἡ τῶν βασιλέων εὐφημία ἐπὶ τοῦ τείχους ὑψηλοφωνεῖσθαι B μέλλουσα. οἱ δὲ ἡσύχως καθ' ἕνα ὑπαναβάντες τὰς κλίμακας, προσπαίουσιν εὐθὺς τοῖς φρουροῖς κοιμωμένοις, Ἰταλοῖς γε οὖσι, καί σφιν οἱ ἐπιόντες ὄναρ ἐπέστησαν φοβερόν. εὐθὺς γὰρ τοὺς μὲν μηδ' αἰσθομένους ἐκ ποδῶν καταχόντες ἐρρίπτουν, σφάττοντες πρότερον. τοὺς δὲ καὶ τῆς ταραχῆς ἐπαΐοντας, καὶ πρὸς φυγὴν ἐξεπομένους φθάνοντες, κατεσπάθιζον, ὡς μηδ' ἄγγελον τῶν δρωμένων ὑπολελεῖφθαι, ὅπου γε καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ κωλύσοντος φόβον ἐνίκων αἱ προθυμίαι, καὶ δῆλοι ἦσαν ἦν τις ἀντιστῇ μαχούμενοι. ἐλθόντες δὲ πρὸς τὴν τῆς πηγῆς πύλην, καὶ ταύτην ἀναπεφραγμένην εὑρόντες λί- C θοις, κατέσπων εὐθέως, κἀκ μέσου ποιοῦντες τοὺς λίθους, δίοδον τῇ στρατιᾷ ἡτοίμαζον εὐμαρῆ. εἶτα δὲ καὶ σφησὶ χαλκείοις τοὺς θαιροὺς τῶν πυλῶν ἐκκρούσαντες καταστρῶσι, καὶ εὐθύς, ἔτυχε γὰρ παρὼν ἐκεῖσε καὶ τῶν ἱερωμένων ὁ Λακερᾶς, ἐκ τῶν θεληματαρίων ὢν καὶ αὐτός, καὶ συνεργῶν ἀνδρικῶς, ὑπαναβαίνει τὸ τεῖχος συνάμα Γλαβάτῳ τινὶ καὶ λοιποῖς ἑτέροις. οὐ δὲ γὰρ ἔτι ἐτόλμα, καὶ ἡ φωνὴ συναποσβέσθαι τῷ δέει ἐγγὺς ἐκινδύνευσεν, ὅπου γε καὶ τὸ τεῖχος δοκεῖν ὁ φόβος ἐδίδου κραδαίνεσθαι, ὡς καὶ καταπίπτειν τὸν μέγα φωνήσοντα τὴν τῶν κρατούντων εὐφημίαν. ὅμως παρακρατούμενος τοῖς ἑτέροις, ἐξημμένῃ φωνῇ τὴν βασιλικὴν ὑπεσήμανε, D καὶ συνεῖχον οἱ κάτω τοῖς ἄνω, καὶ ἡ φωνὴ διῄρετο καθόσον ἦν ὑψηλότερον. τότε καὶ οἱ ἀμφὶ τὸν Καίσαρα τὴν φωνὴν καραδοκοῦντες, ἀκούσαντες ἐκπηδῶσι τοῦ λόχου, καὶ ἅμα τάχει ἀπτέρῳ, ἐπὶ τὰς πύλας ἐχώρουν, καὶ προκαταλαβόντες, εἰσῄεσαν παμπληθεί. ἔτι δ' ὑπ' αὐγαῖς ταῖς πρώταις τῆς ἡμέρας οὔσης, ἐξαίφνης τὴν χώραν κατέθεον, καὶ ἐπόρθουν τὸ προστυχὸν σκυλεύοντες. τὸ δέ γε σκυθικὸν ξυνετῶς μὴ σκεδαννύμενον, εἶργον τὸ προσγινόμενον ἐκ τῆς πόλεως πλῆθος, εἴπου συσταῖεν τινες μαθησείοντες τὸ γινόμενον. πλάσματι γὰρ τὸ πραχθὲν ἐῴκει λεγόμενον. ὁ μέντοι γε Καῖσαρ στρατείαις πολλάκις ἐσχολακὼς καὶ εἰδὼς τὰ τῶν ἁλώσεων δυσχερῆ, δεδιὼς σχολῇ προσέβαλεν, E ἕως τῆς ἡμέρας ὑπαυγασάσης τέλεον, μάθοι τὴν ἐντὸς δύναμιν ἀκριβέστερον. μεταλαμβάνει δὲ τὴν δειλίαν πάντων ἕτερος θόρυβος, ἱκανῶν Ἰταλῶν φανέντων ἐν ὅπλοις, καὶ ἰσχυρῶς φαινομένων ἔχειν ἀμύνειν, ἐγγὺς δ' ἐλθεῖν ἐκινδύνευε διὰ ταῦτα πάλιν τραπέσθαι τε καὶ τὴν πρᾶξιν ἀναβαλέσθαι. οὐ δὲ γὰρ εἰς μάχην οἱ εἰσελθόντες ἀξιόμαχοι ἐνομίζοντο οἱ μόλις εἰς πεῖραν καὶ λόγον

A λοχοναρμένοντες. ἀλλὰ προστίθενται τούτοις καὶ οἱ θεληματάριοι. καὶ ἄλλως μὲν θαρραλέοι ὄντες, ὅμως δὲ καὶ ὁ περὶ τῶν ὅλων κίνδυνος τότε καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς σφᾶς ἐποίει ἀνδρίζεσθαι· ὡς μὴ πειρασομένους ἂν κρατοῖεν οἱ Ἰταλοί. τῶν τοι καὶ συστάντες, καὶ ἑαυτοὺς ἀρτιώσαντες, ἀντεῖχον καὶ περιῆσαν, ὀλίγους μὲν ἀποβαλόντες, ἐδίωκον δὲ καὶ κατεξοποῦντο, καὶ νῶτα διδόντες τοὺς εἰς φυγὴν ἐξαπίσθαι, ὑποδῦναι σκότος ἐποίουν ἔνθα ἂν καὶ σωθεῖεν. Τότε τοιγαροῦν τὸ μὲν σκυθικὸν ἀδεῶς ταῖς σκυλεύσεσιν ἐπεβάλλοντο. καὶ ἀποθήκαις τῶν χρειωδῶν προσπαίοντες, ἐνεφοροῦντο τῶν ἀναγκαίων. ὅμως δέ γε καὶ πάλιν ἀμφὶ τὸν Καίσαρα συνελέγοντο τῆς ἡμέρας πολλάκις, καὶ περιτειχιζόμενοι τοῦτον, B ἐφρούρουν τε καὶ ἐφρουροῦντο, ὡς εἴ τινες φανεῖεν, εἰσβαλοῦντες προθύμως. ὁ δέ γε βασιλεὺς ἐκείνων ὁ Βαλδουῖνος ἐκπλαγεὶς οἷον ἀκούσας καὶ τῶν φρενῶν ἔξω γενόμενος, οὐδὲν ἄλλ' ἢ πρὸς τὸ φυγεῖν ἦν. καὶ δὴ καταλιπὼν τὰ τῶν Βλαχερνῶν ἀνάκτορα, ὡς οὐ δυνατῶς δοκοῦντα ἀμύνειν τῆς γῆς, δρόμῳ χωρεῖ (ἐπίστευε γὰρ τῇ θαλάσσῃ πλέον) πρὸς τὸ μέγα παλάτιον. καὶ ὡς εἶχεν, ἀφεὶς μὲν καλύπτραν, ἀφεὶς δὲ καὶ σπάθην τὰ τῆς αὐτοῦ βασιλείας σύμβολα νηὶ καταβὰς πιστεύει τὴν σωτηρίαν. τῆς ἡμέρας δὲ ταύτης οἱ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπιστάντες φάλαγγος, ἐφ' ᾧπερ ἐρευνήσειν καὶ καθέξειν τὸν βασιλεύοντα, τῆς φυγῆς ἐχρῶντο συμβόλοις, καὶ ἀπεθάρ- C ρουν πλέον ἐντεῦθεν δραπέτου γεγονότος τοῦ ἐπὶ τῷ φυλάττειν τεταγμένου· τὴν δέ γε καλύπτραν, καὶ τὸ ξίφος ἀναλαβόντες, ἀπαρχὴν αὐτάρκη ταύτην τῶν κατὰ πόλιν λαφύρων, καὶ ἀκροθίνιον ἐποιοῦντο. καὶ ἅμα σημεῖον ἦν τοῖς ἐπ' ἐκεῖ ἐθαρρῦσιν, ὡς οὐδὲν ἐκεῖθεν ἀγαπήσαντος φεύγειν ἔχοιεν. ἐπεὶ δ' ἔκπυστον ἐγένετο τὸ πραχθέν, αὐτῶν γε καὶ ἔτι κατεπτηχότων, καὶ μὴ καθαρῶς πιστευόντων ἔχειν τὰ ἐν χερσὶ κρατούμενα, ἀφικνεῖται ταχέως καὶ ἐπὶ τοὺς περὶ τὴν Δαφνουσίου φήμη γε οὖσα, καὶ θεὸς ἡ φήμη, καὶ ἅμ' ἤκουσαν ἐπιστρωφήκεσαν, περὶ ταῖς σφετέραις γυναιξὶ καὶ τέκνοις καταρρωδήσαντες. ὅμως D ἐπείχοντο ἐπιστῆναι, καὶ ὡς εἶχον ἀμῦναι. περὶ γὰρ τριάκοντα καὶ πρός, λόγος ἔχει μακραῖς ναυσὶ μονήρεσί τε καὶ τριήρεσι κατὰ Δαφνουσίας χρήσασθαι, ταύταις ἁπάσαις ταχυναυτούσαις ἠπείγοντο πρὸς τὴν πόλιν, ἅμα θαρροῦντες καὶ τῷ ἐκ Σικελίας μεγίστῳ πλοίῳ πολλοὺς ἔχοντι τοὺς ἐπιβάτας, ὡς καὶ αὐτοὺς συναμυνεῖν τῷ γένει καὶ τοῖς ἐπιοῦσιν ὁ μόνοι χωρεῖν. καὶ οἱ μέν, ἐπὶ τοιαύταις ἐλπίσιν ἠπείγοντο. ὁ δὲ Καῖσαρ προειδόμενος τούτων τὴν ἔφοδον, τοὺς Ῥωμαΐζοντας προσκαλεῖται. οἳ καὶ ὡς Ῥωμαῖοι ἑκόντες ἄκοντές τε συνήργουν τοῖς ἡμετέροις. ἦν δ' ἐν τούτοις οἰκεῖος τοῦ Βαλδουίνου θεράπων, ὁ Φύλαξ λε- E γόμενος Ἰωάννης, ἀνὴρ βαθὺς καὶ τὸ φρονεῖν δὲ ἥκων εἰς τὸ ἀκρότατον, ὃς καὶ βουλὴν εἰσάγει τότε μάλα καιρίαν καὶ τῷ καιρῷ πρόσφορον, ἣν οὐκ ἂν ἄλλος εἰσάγειν ἀπώκνησε, πρὸς τὸ τοῦ πράγματος ὀλέθριον ἀποβλέψας. εἰδὼς γὰρ ἐκείνους μαχομένους ἐξ ἀνάγκης καὶ ὑπὲρ δύναμιν, ὑπέρ τε γυναικῶν, καὶ γονέων, οἴκων τε πατρῴ-

A que audita ubi Cæſarem cum ſuis idipſum expectantes admonuit, exiliunt ex inſidiis, & volucri celeritate ruentes ad portam, per eam occupatam denſi ſubeunt. Hora erat diluceſcentis primulum diei, quando ingreſſi Vrbem milites Cæſaris incurſare regionem primum obviam ac diripere cœperunt, ſpoliantes quoquot occurrerent. At Scythicæ copiæ, prudenti ſane conſilio, militariter ordinatæ perſtiterunt, ſubmoventes affluentem e reliqua Vrbe multitudinem, ſicubi coeuntes quidam conſiſterent cupidi cognoſcendi quid gereretur. Non enim ſidem faciebant qui rem ut erat narrabant. Cæterum Cæſar longo uſu rerum bellicarum edoctus, ſæpeque ac diu verſatus in expeditionum & oppugnationum periculis, indeque reputans quam ſit anceps, & erroribus perniciosis obnoxia res expugnatio Vrbium, ſapienti cun- B ctabundus metu nonniſi caute ac pedetentim procedebat, expectans dum adulta jam die plene ac certo cognoſceret quantum intus eſſet copiarum. Quam ejus progrediendi timiditatem alius continuo tumultus excepit: Italis videlicet ſat magno numero apparentibus in armis ea ſpecie ut fortiſſime viderentur pro Urbe liberanda pugnaturi. Hi cum ſe admoviſſent propius Cæſari parum abfuit quin ille receptui caneret, opuſque relinqueret inceptum. Non enim ipſi videbantur, quos in Urbem induxerat reſiſtendo pares, quippe quos vix ad tentandum ex inſidiis inſultum ſufficere putabat. Verum iis ſe adjunxerunt Voluntarii fortes alioquin & bello boni, tunc autem audaciores facti certitudine impendentis ipſis extremi periculi, ſi res eo loci deducta omitte- C retur. neque enim erat dubium quin ſi eo periculo incolumes Itali defungerentur, gentem ſibi obnoxiam quæ ipſos eſſet perdere conata, pari exigenda tam acris injuriæ vindicta funditus perderent. Coeuntes igitur magno numero inſtruenteſque ſeſe in aciem, egregie reſtiterunt, tandemque ſuperiores, paucis ſuorum amiſſis, vicerunt fuderuntque hoſtes, & terga vertere compulſos in latibula cuique nota compulerunt, ubi tenebrarum beneficio vitam ſervarent. Tunc demum ſecure ac palam Scythæ congerendis ex hoſte prædis ſpoliiſque operam dederunt, & in apothecas rerum ad victum paratarum incurrentes expleverunt ſe cibo potuque. Sic tamen ut rurſus circa Cæſarem ſe ſubinde congregarent, ipſumque vallarent; ac viciſſim ab ipſo copiiſque quas ducebat protegerentur. Ac ſic omnes, D ſi qui de novo Adverſariorum apparerent, eos alacriter adorirentur. Cæterum Imperator Latinorum Balduinus conſternatus audito Urbis captæ caſu, & mentis impos factus, nihil niſi fugam meditabatur: & relicta Regia Blachernarum, nihilque ad ſalutem ſpei amplius in terra conſtituens, curſu contendit ad magnum Palatium: mari enim plus fidebat. & ut erat, amiſſo capitis tegmine abjectoque enſe, ipſius Inſignibus Imperii, navi raptim conſcenſæ ſalutem credidit. Ea porro die Duces Romanæ phalangis quo militum ſtudia incenderent ad inveſtigandum capiendumque Latinorum Imperatorem, palam oſtentarunt Imperii ejus inſignia, quæ quod in hoſtium manus veniſſent indicio erant fugiſſe ipſum. quæ res etiam valebat E ad augendos Romanis animos, utique qui viderent inde non difficile negotium reſtare abſolvendæ expugnationis Urbis, quam is cui proprie incumbebat ex officio tueri ac propugnare, deſeruerat. Tegmen ergo regium capitis & enſem Imperatoris fugientis tamquam primitias ſpoliorum Urbis captæ, & votivum anathema conſecrarunt palam appendentes: id quoque conſecuturi ut iſto ſpectaculo fiducia omnis Byzantinis excute-

Edit. Rom. pag. 94.

Digitized by Google

retur, ſi quam in Latinorum opibus tamquam idoneis ad ipſos defendendos collocaſſent. quid enim ab iis jam tale ſperare poſſent cum eorum Principem ſpem ſuæ ipſius ſalutis ultro in fuga conſtituiſſe cernerent. Accidit autem ea res tam mira cum vulgata eſt, ut ipſi Romani victores inopinatiſſima ſucceſſus novitate ſtupefacti vix propriis oculis crederent, ac ſe quæ manibus tenebant ægre perſuaderentur poſſidere. Prevolavit autem celerrime ad Latinos Daphnuſiam oppugnantes captæ Urbis fama, vere fama, hoc eſt divinum nec humano delatum miniſterio indicium, cum adhuc res ferret divulgatum procul. Illi ſimul audierunt, ſimul conſternati fractique animis ſunt horrore diſcriminis extremi, in quo verſari cariſſima pignora liberorum conjugumque ſentiebant. Quare omnes uno impetu ſolvunt, occurrere ad defenſionem aut ultionem feſtinantes. Ajunt claſſem Latinorum ad Daphnuſiam fuiſſe navium longarum circiter triginta uniremium, aut triremium. quibus cunctis toto impetu ad Urbem ferebantur, fidentes etiam oneraria quæ aderat ex Sicilia maxima plurimis onuſta vectoribus, quorum auxiliari opera pro neceſſitudine generis uſuros ſe non dubitabant in prælio, ſi decernendum foret. His illi ſpebus animati procedebant. At Cæſar infeſtum eorum adventum præſentiens Romanos qui ſub Italis in Urbe conſtiterant convocat, & admonitos originis volentes nolentes adegit ad noſtras pro virili juvandas partes. Erat tunc familiaris Balduini miniſter Joannes Phylax, ſive cuſtos, dictus profundi vir ingenii, ſolertiaque ſumma præditus: Is conſilium ſuggeſſit opportunum & tali rerum articulo utiliſſimum, ejuſmodi tamen quod nemo alius propter ejus pernicioſam atrocitatem ſuſtinuiſſet proponere. Conſiderans enim eos qui ex Daphnuſia deſperati ſerum Urbi jam perditæ auxilium ferebant, caritate utique liberorum ac Larium, ultimæ adactu neceſſitatis ſupra vires, Aprorum inſtar intra caſſes fruſtra frendentium, ferocia nihil niſi in cladis cumulum cum exitio gentis profectura, pugnaturos, quippe irrevocabili ruentes propoſito aut vincendi, quod fieri non poſſet, aut honorifice cadendi. Videns hoc, inquam, & ſapienti conſilio decernens neceſſariis afflictæ improviſa clade Reipublicæ uſibus illas reliquias ſervare, ſubjiciendum per Urbem ignem domibus ſuaſit: cujus miræ propoſitionis rationes hunc fere in modum ſubducebat. Flamma in ædes injecta conſumet ſolum materiam migraturis inutilem, hoſtibus profuturam, & perſonas avellet ſalubri neceſſitate a noxio nunc complexu penatium in quibus natæ ſunt, quos niſi deſerant præda hoſtibus erunt. Nec uxores ſolum liberique Noſtrorum ſic ſalvi fient, ſed prætioſiſſima, ut fit, conditarum domi rerum ſecum aſportabunt. Claſſiarii porro noſtri huc appulſi ubi ex navibus cernent ardentes quidem domos, conjuges vero ac filios manus e littore tendentes obſecranteſque ut ſe in tutum recipiant, tecta quidem ut jam perdita negligent, cara vero capita periculo ſubducere contendent: & ſic ablata in manifeſtum exitium ruendi cauſa, temerarium deponent propoſitum pugnandi ſine ſpe cum hoſte potentiori & certo victoriæ, ſatis habentes dulciſſimos affectus domeſticarum neceſſitudinum a flamma, gladio, & ſervitute hoſtili ereptos ſalvos ſecum ipſis pariter incolumibus & tutos in navibus habere. Adfore autem triremes & capacia quantævis multitudinis ea occaſione accurſuræ navigia. præſertim maximum unum e Sicilia, ſolum ſatis amplum cunctis fere qui terræ pericula mari fugere vellent recipiendis. Ea Joannes cum expoſuiſſet, ſuadere utilia eſt viſus: ea maxime

Edit. Rom. pag. 95.

A σίας ἁπάσης, καὶ τοὺς τρόπους ἐπιτηδευομένους ὑπὲρ αὐτῆς, ὥστε ἢ περιγενέσθαι, ἢ μὴν πεσεῖν ἀνδρείως, ἀβούλως μείζω τὴν χρείαν, καὶ πῦρ μὲν ἐμβαλεῖν ὑποτίθεται, ὡς κενουμένων καὶ οἴκων καὶ περιττῆς καὶ ἀρχαίας ὕλης, γυναικῶν δὲ καὶ παίδων ἐξ ἀνάγκης διαφυλαξομένων τῇ ἐκδρομῇ, ἔτι δ' οὖν καὶ φυλαξόντων καί τινα τῆς καθαρᾶς καὶ εἰς πλοῦτον ὕλης, ἐκείνους δ' ἐκ νηῶν ἰδόντας, πυρὶ μὲν οἴκους ἀμαθυνομένους, γυναῖκας δὲ καὶ παῖδας τὰς χεῖρας ἐκτείνοντας εἰς ἀντίληψιν, τῶν μὲν ὑπεριδεῖν ὡς μηκέτ' ὄντων, ἐκείνους δ' ἐκζητεῖν καὶ σώζειν. καὶ οὕτω χάριν τοὺς διδόντας τιθέναι τοῖς ἐκζητοῦσιν, ἀγαπῶσιν εἰ αὐτοὶ καὶ γυναῖκες καὶ τέκνα σώζοιντο. B ἱκανὰς γὰρ εἶναι μονήρεις καὶ τὰς τριήρεις ὑποδεξαμένας τὸ πλῆθος, κἂν ἄλλοι θέλοιεν, καὶ αὐτοῖς ἐφεῖναι. ἱκανὴν γὰρ καὶ τὴν ἐκ Σικελίας ναῦν αὐτοὺς ὑποδέχεσθαι. τούτου τῆς βουλῆς ῥηθείσης καὶ ἀγαθῆς δοξάσης, καὶ μᾶλλον ἀντέχειν μὴ ἔχουσι διὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν ὀλιγότητα, πῦρ ὑφάπτουσι παραυτίκα, ὅπου μᾶλλον οἶκοι καὶ πράγματα. ὃ δὴ καὶ νεμόμενον τοὺς οἴκους ἐπῄει. ἐξέθεον δ' οἱ ἐν οἴκοις τεθορυβημένοι μελιττῶν τρόπον καπνιζομένων, καὶ τοὺς λόφους τῆς πόλεως καταλαμβάνοντες, γυμνοὶ ὡς εἶχον, ἅμα δὲ καὶ περιδεεῖς περὶ τῆς σφῶν σωτηρίας, δακρύοις παρεκάλουν τοὺς ἔξω θεωμένους τὰ δρώμενα. C Τότε δὴ καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ τοῦ δρᾶν τι γενόμενοι, εἴτε γὰρ ἀνύοιεν, οὐ καλῶς ἔχειν αὐτοὺς γυμνωθέντας, καὶ ἅμα κινδυνεύειν τοῖς σφετέροις ἐπικειμένους. εἴτε δὲ καὶ μὴ νικῷεν, τελέως αὐτοῖς γυναιξὶ καὶ τέκνοις ὀλέσθαι, πρὸς ἱκεσίαν τρέπονται, καὶ τοὺς οἰκείους μάλα θερμῶς ἐξαιτοῦνται, εἰ μὲν βούλονται, συνάμα καὶ τοῖς περιοῦσι πράγμασιν. εἰ δ' οὖν ἀλλ' αὐτοὺς εἶναι τούτοις, τῷ σῶς ἀπολαβεῖν τοὺς γνησίους. Τότε τοίνυν δεινά τε καὶ σχέτλια ἐπλουτοῦντο, μέγιστα ἂν ὄψει καὶ ἀκοῇ παραλάβοι τις. γυναῖκες γὰρ ἁβρόβιοι καὶ παρθένοι ὑφ' ἑνὶ χιτῶνι διερρωγότι καὶ τούτῳ, τοῖς τραχέσι περιστελλόμεναι, πεδίλοις τισὶν ὑπὸ πολλῶν ὀφθεῖσιν, ἀτίμως πρὸς τοὺς οἰκείους ἐξέθεον. D καὶ δίκας ἐτίννυον ἄντικρυς Ἰταλοί, ὧν ἐκεῖνοι ποτὲ πρὸς Ῥωμαίους ἐποίουν. ἅμα δὲ καὶ τὸ παλαιὸν θέσπισμα ἐπληροῦτο, Ἀλέξιος Ἀλεξόπουλος καὶ ἐπὶ τούτοις Κουτριτζάκης. ἔφθασε γὰρ καὶ πρὸ τοῦ ταῦτα γενέσθαι ὁ συγγραψάμενος ἀκούειν παρὰ πατρὸς ὁμιλοῦντος ἄλλα τε καὶ τὸν τοιοῦτον λόγον λέγοντος· ὡς γὰρ πολῖται ὄντες ἐκεῖνοι τὰ οἰκεῖα ἐξήτουν, καὶ εἴποθι ἅλωσις τῆς πατρίδος συμβαίη ἐσομένης ὑπὸ φωτὶ νυκτός. καὶ δ' ἐγὼ ὁ τὸ ἀκροᾶν κατέχων, καὶ φαίνεται ἐκείνοις, τοῦτο ξυνέβαινε λέγεσθαι παρ' ἐκείνων ὡς εἰδότων, ὡς οἴδασι τάχα ὁπόθεν ἄλλοι. Ἐπὶ γὰρ γεννωμένου νέου βασιλέως Ἀλεξίου ἐσκηνωμένη τὴν τῆς πόλεως E ἅλωσιν, καί τινων ἄλλων, ὡς ἔλεγον ὁ χρησμός. ὅσοι δ' οὖν, ὁ Καῖσαρ Ἀλέξιος ἀνήρ, ὁ ἀνεψιὸς ἐκείνου Ἀλέξιος τὰ πολλὰ συμβαλλόμενος, καὶ ὁ δοκῶν τῶν θεληματαρίων Κουτριτζάκης. ὃς καὶ τὴν βουλὴν πρῶτος ὑπισχνούμενος τῆς ἁλώσεως. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω κατὰ τὴν πόλιν ἐπράχθησαν. ἐπεὶ δ' ἐχ-

ρὴν πανταχοῦ φημίζεσθαι τὰ πραχθέντα, καὶ μᾶλλον ὅσοι τὸ θαυμασιώτερον εἶχον, ὡς ἐκ παρόδου ἁλῶναι τοιαύτην πόλιν τοῖς γε μηδὲ ἐπὶ τούτῳ τὴν ἀρχὴν ἀφιγμένοις, τινὲς τῶν ταχυδρομούντων, ἐπὶ συγχαρείας ἔθεον πανταχοῦ γῆς, ὡς ἁλῴη ἀγγέλλοντες τὸ μέγα ἄστυ, ἡμέρας ἐπισήμου, ἐφ᾽ ἑορτῇ τῆς Θεομήτορος Ἄννης, μηνὸς Ἀνθεστηριῶνος, ἀκονιτὶ σχεδὸν καὶ ὡς οὐκ ἤλπισάν ποτε οἱ ἁλόντες. σημεῖον δ᾽ ἀληθείας τῶν λεγομένων ἐκείνοις ἦν, κοκκοβαφὴς σάρισσα δεικνυμένη.

A ratione cunctos in aſſenſum neceſſarii conſilii trahente, quod ſatis pateret ne expoſitis quidem in terram navalibus copiis eum ſe numerum habituros militum quo plane opus eſſet ad Urbem in tali diſcrimine tuendam & victores inde pellendos. Igitur qua frequentiſſimæ confertiſſimæque ædes erant ignem ſtatim injiciunt, qui momento in materiam graſſatus, & obvia quæque avide correpta momento redigens in cinerem, quem par eſt credere tumultum ac trepidationem habitantibus objecit; Prodibant apum inſtar fumo ex alveis pulſarum in editiora Urbis concurrentes loca nudi, aut eo habitu in quo eos flammæ terror oppreſſerat, trementes, anxii de propria ſalute, quos procul extra videbant viciſſim intentos in ea quæ fierent, cum lacrymis orantes ut ſuccurrerent in extremo diſcrimine miſerrima patientibus & metuentibus pejora. Tali ſpectaculo reducibus e Daphnuſia Latinis objecto, ſteterunt hi aliquantulum incerti & deliberabundi quid agerent. An, prout decreverant, exſcenderent, & hoſtes invaderent? at inconſultum videbatur ipſos nudos ut erant apparatu terreſtris belli, pro focis & re familiari, quibus ſe jam ſpoliatos populante cuncta incendio videbant, cæco impetu decertatum ruere, cum certa pernicie non ſui ſolum ipſorum, ſed conjugum præterea & liberorum niſi vincerent (quod ſperari vix poterat) cum ipſis haud dubie periturorum. Hæc reputantes ſatius putarunt deſcendere ad preces, ſupplicesque inſtanter petierunt, ut ſibi neceſſarii domeſticique redderentur, ſi quidem vellent cum ea quæ ſupereſſet familiari ſupellectili, ſin minus vel ſola reſtitutione carorum capitum contentos abituros cum iis nudis licet, at incolumibus & ſalvis. Tunc vero graviora acerbioraque contigere quam quiſquam umquam viſu audituque perceperit. Honeſtæ mulieres ac virgines induſiis modo aut tuniculis male tectæ ſingulis, iiſque pertuſis, qualeſcumque fugam expedientibus primæ occurrerant, nudis pedibus, ſub oculis multorum, ad propinquos ignominioſiſſime curſabant. Et pœnas omnino æquas Itali dederunt earum injuriarum quibus olim Romanos affecerant. ſimul etiam veteri oraculo ſua fides conſtitit. Ejus hæc erant verba *Alexius, Alexopulus & ſuper hos Cutritzaces*. Id ego hujus Hiſtoriæ ſcriptor antequam Urbs caperetur memini me audire ex Patre meo cum alio quodam de his agente & Vaticinium nondum eventu patratum recitante. Cum enim ambo illi Conſtantinopolitani cives eſſent, & exulare cogerentur, Patriæ, ut fit, deſiderio prophetias ſcrutabantur, ſi quæ recuperationem Urbis regiæ promitterent. Verſabantur autem in ea conquiſitione per noctem me ipſo, qui hæc ſcribo, facem ipſis ceream, ad cujus lumen lucubrabant, prætendente, ac ſic e propinquo audiente quæ inter ſeſe loquerentur. Significabant autem, quantum recordor, compertum ſibi, ex iſto videlicet vaticinio, capiendam aliquando Conſtantinopolim: ſed id faciendum opinabantur a quodam deinde regnaturo Imperatore, nomine, Alexio: adjuvantibus illis aliis poſt eum in oraculo expreſſis. Cæterum eventus docuit non Imperatorem expugnatorem Urbis, ſed Cæſarem Alexium futurum; Alexopuli autem nomine indicatum ibi Alexium Juniorem prioris Patruelem qui multum ad hanc rem contulit: uti & inter Voluntarios exiſtimatione & auctoritate præſtans Cutritzaces, primus auctor conſilii de Urbis expugnatione tali tempore tentanda. Ac negotium quidem recuperationis Civitatis Regiæ tranſactum hoc modo eſt. Quoniam vero conveniebat divulgari facti famam eo celerius, quo mirabilior res erat, obiter, & ab aliorſum miſſis expugnari tantam Urbem, quidam velociſſimi curſores tantæ gratulationis nuncii diſcurrerunt per omnem late terram; ubique promulgantes captam fuiſſe magnam Urbem die inſigni, ſacra S. Annæ Deiparæ Virginis Matri, menſe Julio, facile ac fere ſine certamine, quo modo ne ipſi quidem qui ceperant umquam ſperaſſent capi poſſe. Oſtentabant autem in ſignum veritatis nunciatæ rei, Sariſſam cocco tinctam.

Edit. Rom. pag. 96.

CAPUT XXVIII.

De Primo a ſecretis Senacherib, quid is egerit audito Urbis captæ Nuncio.

Ἐπεὶ δὲ καὶ εἰς Νικομήδειαν ἔφθασαν, ἐνεστώσης τῆς πανηγύρεως τοῦ ἐν Μάρτυσι μεγίστου Παντελεήμονος, ἔτυχε δ᾽ ἐκεῖσε καὶ ὁ κακὸς Σεναχηρεὶμ ἐν Πρωτασηκρῆτις ὀφφικίῳ μεγαλυνόμενος, καὶ τὸ φημιζόμενον ἤκουσε, πρῶτον μὲν διηπίστει, καὶ ὡς πλάσμα τὸν λόγον ἀπέπεμπεν. ὡς δ᾽ ἐξελθὼν ἤκουσε καὶ ἐπίστευσεν, εἰσελθὼν ἅμα, καὶ τῶν σφετέρων γενείων ἀπρὶξ ταῖς χερσὶ δραξάμενος, ὢ οἷον εἶπεν ἀκούω. τοῦτο ταῖς ἡμετέραις ἐταμιεύετο, τί γε ἁμαρτοῦσιν, ὡς ἐπιζῆν καὶ βλέπειν τοσαῦτα δεινά. τοῦ λοιποῦ καλόν τις μὴ ἐλπιζέτω ἐπεὶ Ῥωμαῖοι καὶ αὖθις πατοῦσι τὴν πόλιν. ταῦτ᾽ ἔλεγεν ἐκεῖνος, καὶ δῆλος ἦν δυσχεραίνων τὰ παρὰ πολλοῖς θαυμαζόμενα. ὅπη δὲ κατέστησαν ταῦτα, ὁ λόγος κατὰ τόπον ἐρεῖ.

B Horum aliqui Nicomediam cum veniſſent quo die ibi celebrabatur Panegyris S. Panteleemonis in Martyribus Maximi, fuit ibi forte Malus ille Senacherib in Primi a ſecretis officio magnifice ſe jactans. is audito Nuncio, primum non credidit, & tamquam figmentum rejecit. ut autem alio abeunti undique occurrerunt tot veri argumenta quæ plane rem perſuaderent, domum mœſtus ingreditur pilos genarum utraque manu vellens, *Et quid*, inquiens; *audio? Hæc noſtris diebus ſervabatur! quid peccavimus ut vitam produceremus in hanc horam & tam acerba videremus? de cætero nihil boni ſperetur, Romanis iterum Urbem calcantibus*. ſic eſt locutus ille, non diſſimulans ſe moleſtiſſime ferre idipſum, quod paſſim populus admirans gratulanſque prædicabat. Quid ex his deinde ſecutum ſit Hiſtoria noſtra in loco memorabit.

CAPUT XXIX.

Ut audita ſit ab Imperatore Urbis expugnatio.

Edit. Rom. pag. 97. MUlti tunc incitato curſu ad Imperatorem ferebantur Nymphæi tunc commorantem; contendebantque omni conatu ſe mutuo prævertere, gratiam primum allati tam optati nuncii pro ſe quiſque affectantes. Prævolavit eo ante omnes celeritate uſus ſumma quidam: qui cum a Cæſare litteras non ferret, & ſatis intelligeret neminem prius tam fauſto nuncio impertiri oportere quam Imperatorem ipſum, ad quem tamen ut ſtatim admitteretur non poterat impetrare, ſororem ejus adit Eulogiam, eique plane captum Byzantium aſſeverantiſſime affirmat. Hæc ſtatim ab hoc audito ſummo mane præter ſolitum Regiam ingreſſa, reperit dormientem Imperatorem: & in tanta licet tam expetitæ rei cito indicandæ prurigine, muliebrem cupiditatem ſapientia majori in poteſtate habuit, moderata ſibi ne fratri e ſomno excitato tantam ſubito lætitiam objiceret, qua periclitari valetudo ejus poſſet: extremi gaudii vehementiſſimum ex inopinato appulſum tali articulo haud innoxie fortaſſis excepturo ſemiſomni corpore. Siquidem naturali ſpiritu poſt cibum ſumptum in ejus concoctione occupato, & intus ea cauſa retracto, neceſſe eſt ſenſus, aut plane otiari dormientium, aut recens excitatorum languere, copia videlicet ſpirituum, quorum affluxu vigent, tunc adhuc alibi detenta. quare ſi quod in momento quo quis expergiſcitur, movet ſenſum, lene fuerit & ſolitum, percipietur ſine noxa, mediocri attentione, & qualis eſt ludibundorum & aliud agentium, ad id ſufficiente. porro ad hanc ſatis inſtructa facultas eſt, utcumque intro adhuc teneatur pars major ſpirituum: ſin vero inopinatum quiddam & magnum objiciatur, in utrumvis mali aut boni, doloris aut gaudii extremum excedens, turbat animum vehementius; & eum raptim incitans ad exigendas e ſenſibus, tunc, ut dictum eſt, ſpirituum abſentia debilitatis, acres operationes, lædit eos & valetudinem corrumpit: corpore interdum in deliquium & ſymptoma ſonticum redacto. Hæc ſapienter tunc reputans Eulogia, inſtillare gaudium quam ſuperfundere fratri maluit: nec nuncium feliciſſimum niſi præparatis idoneæ ſuſpenſionis mora, expergiſcentis auribus commiſit. Primum vellicato pedis articulo majori, ſopiti fratris ſomnum excuſſit. Cumque is oculis apertis ſolam eo loco ac tempore ſororem vidiſſet, quæſivit admirans: ſatin ſana? & quorſum ibi eſſet, quidve ageret? Illa hilari arridens *pag. 98.* vultu ſatis ipſa oris renidentia monſtrabat proſperæ ſe rei adeſſe indicem nondum tamen quid afferret expoſuit, otium præbens ſenſibus excutiendi torporis, vigoriſque reſumendi. Tum ubi ſatis ſpatii datum naturæ judicavit ad reſtituendam in ſtatum conſentaneum intelligendi facultatem, cupide flagitanti Auguſto, ne diutius taceret quod dulce auditu nunciatura veniſſet, tandem expoſuit, captam teneri Urbem, & Cæſarem intra eam ſecure cum Scythicis copiis degere. Id certo ſciri ex oculato teſte, homine inde ſumma celeritate profecto, conſtantiſſimeque affirmante, ſe ſe interfuiſſe dum res gereretur & geſtam vidiſſe. Interrogante vero Imperatore: ecquid ille miſſus a Cæſare veniſſet? Illa ſe neſcire dixit: cæterum adeſſe hominem, & interrogari poſſe, quippe idoneum reddendæ ſui rationi. prudens Imperator re-

A Τότε πολλοὶ καὶ πρὸς βασιλέα ἠπείγοντο κατὰ τὸ Νύμφαιον διατρίβοντα, καὶ ἀντεφιλονείκουν ἀλλήλοις, ὅς τις ἂν προφθάσας κηρύξει τὰ Εὐαγγέλια. προφθάνει δέ τις κατὰ σπουδὴν, μηδὲ παρὰ τοῦ Καίσαρος γράμματα κομιζόμενος, καὶ ἐπεὶ μηδένα ἔδει ἀκούειν τῆς ἀγγελίας πρό γε βασιλέως αὐτοῦ, ἐκεῖνος μὴ οἷός τε ὢν τῆς πρὸς τὸν βασιλέα προσόδου τυγχάνειν, ἀπελθὼν ἀπαγγέλλει τῇ ἀδελφῇ τοῦ βασιλέως Εὐλογίᾳ, ὡς ἁλῴη καθαρῶς τὸ Βυζάντιον. ἐκείνη δ' εὐθὺς τὸν λόγον δεξαμένη, ἕωθεν καὶ παρὰ τὸ σύνηθες ἐλθοῦσα πρὸς τὰ ἀνάκτορα, ἐφίσταται ὑπνοῦντι τῷ βασιλεῖ. τὸ γοῦν διυπνίζειν ἅμα καὶ λέγειν τοιαύτην ἀγγελίαν, οὐκ ἐδοκίμαζε μή πως B καὶ πάθοι τι ἐξαίφνης, καὶ παρὰ προσδοκίαν ἀκούσας ἅμα τῷ τὸν ὕπνον διολισθεῖν, σοφόν τι καὶ οὐ κατὰ γυναῖκας ποιοῦσα. τοῦ γὰρ ἐμφύτου πνεύματος μετὰ τὴν τροφὴν περὶ τὴν πέψιν ἀσχολουμένου καὶ ἐντὸς εἰσδύνοντος ἀνάγκη τὰς αἰσθήσεις ἢ ἀργεῖν ὑπνωττόντων, ἢ ἀτονεῖν γρηγορούντων, μὴ σφίσιν ἐπιπολάζοντος. εἶτα κἄν τι περὶ τὰ αἰσθητὰ συμβαίη μὴ καταστάντος κατὰ χώραν ὑπνοῦντος, καί τι καὶ πρὸς ἀντίληψιν προσβιάζονται, εἰ μὲν ὁμαλὸν, καὶ τῶν συνήθων εἴη τὸ ἀντιλαμβανόμενον, αἴφνης ἀκούσαντας, κατερραθυμημένως προσίεσθαι. εἰ δ' ἀπηνὸν ἄλλως, ἢ τοὔμπαλιν χαρίεν καὶ τῶν ἀσυνήθων, C μὴ ἱκανῶς ἔτι πρὸς ἀντίληψιν ἐχούσας θορυβεῖσθαι, καὶ τῇ ψυχῇ ἀήθως τεθορυβημένῃ προσπταισάσας, ἔκπληξιν ἀπεργάζεσθαι. Τότε τοίνυν ἐκείνη τῆς τοῦ βασιλέως ἀσφαλείας οὐχ ἧττον τοῦ τὰ ἡδέα λέγειν προυνόει, καὶ κατ' ὀλίγον γρήγορσιν ἀντιλάμβανε. τὸν γὰρ τοῦ ποδὸς δάκτυλον τὸν μέγιστον καταχοῦσα, μετρίως ἐπίεζε τοῖς δακτύλοις, ὡς ὁμαλῶς διυπνίσουσα, καὶ διύπνιζε παραυτίκα. καὶ ὃς τὴν μοναχὴν ἐνιδὼν ἱσταμένην, ὅτι παθοῦσα πράττει τοιαῦτα διεπυνθάνετο; ἡ δὲ, γέλωτι μὲν, καὶ χαροπῷ τῷ ἤθει, ἐμφανὴς ἦν τὰ καθ' ἡδονὴν ἐροῦσα. οὐ μὴν δ' ἐκ τοῦ παραυτίκα τὰ κατὰ νοῦν ἐξήγγελλε, μέχρις ἂν D κατασταίη κατὰ τὸ εἰκὸς τὸ φρονεῖν. ἐπεὶ δὲ καθίσατο, καὶ αὖθις ἠρώτα μαθεῖν γλιχόμενος τὸ ἡδύνουσαν ὡς ὑπενόει. Τότε προστίθει τὰ Εὐαγγέλια. ὡς ἥ τε πόλις ἁλῴη. ὅ τε Καῖσαρ μετὰ τοῦ σκυθικοῦ ἐντὸς ἀνέδην διάγοι, καὶ ὡς Εὐαγγέλια ἐκεῖθεν ἥκοντος, ἐπὶ τούτοις ἰσχυριζομένου τὰ μάλιστα, ὡς ἐκεῖ πραττομένων παρόντος. ἐπεὶ δὲ καὶ εἰ ἀποσταλείη παρὰ τοῦ Καίσαρος οὗτος ἐπεπυνθάνετο, ἡ δὲ, οὐκ εἰδέναι μὲν, ἔφασκεν. ὅμως αὐτὸν παρόντα αὐτάρκη εἶναι ἀποκρίνεσθαι. ὁ μέντοι γε βασιλεὺς ἐννοῶν μὲν καὶ τὸ τοῦ πράγματος ξένον, καὶ δὴ καὶ ὡς οὐκ ἀποστέλλοι ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τούτοις. ἐννοῶν δὲ καὶ τὸ τῶν ἑπομένων πλῆθος ὡς ἔλαττον ὂν ἢ τοιαῦτα πράττειν, καὶ ὡς εἰ βουληθείη, οὐκ ἂν

Digitized by Google

ἠδυνήθη, οὐδ' ὅλως τοῖς λεγομένοις ἑαυτὸν ἐδίδου. A τὰ δὲ χλεύην καὶ πάλιν εἶναι, μὴ καὶ ἀβέλτερος εἴη ὁ ταῦτα συσκευαζόμενος. Αὐτὸς οὖν ἔγνω καθίσας διερωτᾶν τὸν ἥκοντα, ὡς τοῖς μὲν ῥηθησομένοις ἐξ ἑτοίμου θήσεσθαι, τοῦ δὲ νομίζειν ἐκεῖνον εἰς φόβον καταστάντα βασιλικὸν, τ' ἀληθῆ λέξειν, τ' ἀληθὲς ἐλπίζων πυθέσθαι. εἰσήγετο τοίνυν, τοῦ βασιλέως προστάξαντος, καὶ ἐρωτώμενος ἔλεγε. καὶ ὡς ἴδοι ἐπιτελεσθεῖσαν τὴν ἅλωσιν ἐβεβαίου. Λέγων οὖν καθέκαστον, πολλοῖς μὲν ἐνειργάζετο πίστιν, πᾶσι δὲ κατάπληξιν. ὁ μέντοι βασιλεὺς παρὰ τοὺς πολλοὺς δοκεῖν θέλων εἰδέναι, καὶ μᾶλλον ἐπὶ στρατείαις, καὶ ἅμα ψευδῶν μὲν ὄντων τῶν λεγομένων μὴ ξυναρπαγῆς ἔγ- B κλημα φέρειν, ἀληθινῶν δὲ, τὸ μετὰ δοκιμασίας ἀσφαλείας τῶν ὡς αὐτὸν ἀναφερομένων κερδαίνειν, προσέταττε φυλάττεσθαι δεδεμένον. πλὴν ἄσμενοι ἦσαν ἅπαντες, εἰ πιστεύοιντο Ἰταλοὶ ὑπὸ τῆς πόλεως ἐξωθούμενοι. ὡς δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρας πλείους οἱ πεμπόμενοι πρὸς Καίσαρος ἦσαν, καὶ ἐπὶ τούτοις ὁ τὴν Καλύπτραν καὶ τὴν Σπάθην τοῦ Βαλδουίνου, ὡς βέβαιον κομίζων τεκμήριον, βασιλεῖ δὲ καὶ τὰ γράμματα, ὅπως εἴη ἡ πόλις συνειλημμένη ἐδήλου, οὐκ ἔτι ἀμφίβολος ἦν, ἀλλ' ἐπίστευε. καὶ ἀπεδίδου μὲν τῶν λόγων τὰ μείζω. τὸν μέντοι γε πρώτιστον τιμῇ καὶ παροχῇ, ὡς δυνατὸν ἐμεγάλυνεν. οὐ δὲ γὰρ μικρὸν οὕτως ᾤετο C τῇ ἐκείνου βασιλείᾳ προστεθῆναι τοιοῦτον κατόρθωμα. καὶ δὴ μεγίστης ἑορτῆς ἄγων ἡμέραν ἐκείνην, μετημφιάζετο μὲν πρὸς τὸ μεγαλοιότερον. συνεκάλει δὲ τοὺς συνησομένους, καὶ αὐτοὺς ὡς εἰκὸς ἐστολισμένους ποικίλοις, καὶ σφίσι δημηγορῶν συνήδετο. μὴ δὲ τοὺς πόρρω κενοὺς ἀφιεὶς ἡδονῆς. ἀλλά γε καὶ πρὸς ἐκείνους γράμματα πέμπων, συνεκάλει πάντας πρὸς εὐχαριστίαν τοῦ κρείττονος.

A putans quam nova & inopinata narraretur res, de qua nuncius a Cæſare, qui geſſiſſe dicebatur, nullus appareret: memor etiam paucitatis copiarum cum Cæſare profectarum talis, ut tantam Urbem occupâſſe etiam ultro ſine certamine apertam, vel ſi voluiſſent maxime, haud potuiſſe viderentur: ſuſtinuit aſſenſum, nec fidem adhibuit nuncio: ſuſpicatus quinetiam alludi ſibi ab homine fortaſſe nimium ſimplici aut plano, qui hæc aſtute aut ſtulte confinxerit. Decrevit igitur ipſe per otium eum interrogare, ſperans agniturum ex ejus reſponſis quid in re eſſet. Nam metu præſentis majeſtatis ſimulationem, ſiquam adhibuiſſet, ipſi excutiendam, faſſurumque ex vero cuncta. Tunc igitur ad Imperatorem juſſu B ipſius introductus curſor eſt, & ab eo interrogatus, conſtanter aſſeveravit, ſpectatum a ſe coram negotium confectum captæ Urbis. ſimul referens minutim prout contingerant ſingula, multis quidem fidem fecit, cunctis admirationem ac ſtuporem movit. At Imperator qui affectabat videri pluſquam vulgus ſapere, cum in cæteris, tum in militaribus negotiis maxime; ſimul cogitans, ſi forte ad extremum falſum id deprehenderetur indicium, ſubiturum ſe notam levis credulitatis: nec deprehenſo mendacio decorum ſibi fore, impunitam dimiſiſſe impoſtoris audaciam: ſin veritas dictorum ejus tempore pateret, & conſenſu aliorum inde mox affuturorum firmaretur, nihil illi fraudi fore moram cautæ ſuſpicionis brevem: repræſentanda quippe ipſi cum fide præmia debita velocitati qua prævenisſet omnes in afferendo tam C læto nuncio: juſſit hominem vinctum cuſtodiri. Tamen iſto ipſo, cujuſquemodi tandem foret, indicio jam tum omnes lætabantur; præcipiebatque præſagis animis triumphale gaudium quo perfundendi eſſent, ubi plane conſtitiſſet, ſic expulſos Urbe Italos. Ut autem eodem die multi advenerunt miſſi a Cæſare; & ſuper hos qui tegmen capitis & enſem, in certiſſimum receptæ Urbis argumentum Imperatori cum Laureatis Cæſaris litteris afferret, plane affirmantibus receptam Urbem Romano præſidio teneri, non amplius dubitavit Imperator; ſed omnino jam perſuaſus, plura & majora quam promiſerat eſt primo Nuncio largitus. Ac Ducem quidem facti auctoremque ſucceſſus gratiis & laudibus quam potuit ampliſſimis proſecutus eſt. non enim exiſtimabat parvum ornamentum Imperio ſuo additum facinore tam illuſtri. Itaque diem illum feſtum egit ſolemnitate ſumma. quippe ſumptis ipſe magnificentiſſimis veſtibus ad Proceres celebrandi cauſa communis gaudii ad ſe vocatos, ſplendido & ipſos varioque inſignes ornatu, gratulatoriam orationem habuit. ac ne abſentes quidem ejus voluptatis expertes paſſus, ſcriptis & quoquo verſum miſſis ejuſdem cum oratione ſententiæ litteris, cunctos ad agendas Deo gratias publiceque lætandum adhortatus eſt.

Edit. Rom. pag. 99.

CAPUT XXX.

Concio Imperatoris ſuper expugnatione Urbis.

Οἴδατε, λέγων, πρὸς τοὺς παρόντας, ἄνδρες D βασιλείας ὑπήκοοι τῆς Ῥωμαίων, ὅσοι τε μεγιστᾶνες καὶ ἡμῖν πρὸς αἵματος, καὶ ὅσοι τοῦ πλήθους, ὅπως πάλαι τοῦ Θείου μηνίσαντος, ἀνέμοις ἐξαισίοις οἷον τοῖς Ἰταλοῖς, ἐξώσθησαν τῆς πατρίδος οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι, καὶ ὡς εἰς στενὸν τὰ τῆς ἐκείνων ἀρχῆς κατεστενώθη. καὶ παρίω τὰ πάλαι, ὅτε ἡ τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴ, πρὸς Εὖρον μὲν, Εὐφράτῃ καὶ Τίγρητι· πρὸς Δύσιν δὲ, Σικελίας καὶ τοῖς πρόσω Πουλίας ὡρίζετο, Αἰθίοπας δ' εἶχε πρὸς Νότον, καὶ πρὸς Βορρᾶν τὰ Προσαρκτικά. ἀφίημι ταῦτα. ἀλλ' οἴδατε πάντες ἀκούοντες ὡς ταύτης δὴ τῆς θαλάσσης ἐντὸς

Noſtis (inquiens ad præſentes) *viri Romano Imperio ſubditi, quique Optimates, nobiſque conſanguinitate juncti, cæteraque multitudo huc adeſtis: Noſtis, inquam, ut olim Deo irato, ab Italis velut ventis quibuſdam vehementibus, Majores noſtri expulſi patria fuerint: & in arctum contracta ditio eorum. Ac vetera prætereo illa, quando Romanum Imperium ab ortu quidem Euphratem ac Tigrim limites habuit, ab occaſu vero Siciliam & hic ulteriorem Apuliam. In Meridiem proceſſit uſque ad Aethiopas; verſus Septentrionem uſque ad admotas polo Regiones. Omitto illa, tantum obiter memorans quæ fando audita cognoviſtis, intra illud mare verſus continentem, non ſolum quantum bidui aut tridui curſu emetiri ſpatium poteſt, ſed quantum decem & eo plus diebus, in*

Digitized by Google

noſtrorum fuiſſe poteſtate: præter omnes Inſulas, in quibus quædam ſunt ampliſſimæ. Cæterum Deo volente, aut potius permittente, in ultionem injuriarum ipſi factarum, cum ipſa rerum Princeps noſtra Patria, velut corde Imperii, clade ultima oppreſſa, cuncta pariter Reipublicæ membra lethali quaſi morbo elanguerunt: dum eorum quædam Itali, alia Perſæ, Bulgari, Triballi cæteræque omnes gentes Barbaræ inter ſeſe partirentur. Fuerunt & nonnulla quæ ipſi Romano Imperio, cui erant ſubditi, rebelles avulſa & ſeorſim tracta Dominorum nomine tenerent. noſtræ vero res Nicæa, Pruſa, tertiaque Philadelphia, cum terris adjacentibus definirentur. & alia quidem ut rurſus revixerint (nam paulatim Deo miſerante revaluerunt) quid attinet dicere? verum ne hæc quidem vel ſervata vel recuperata, ſecura nobis & certa eſſe poterant quamdiu Principe Urbe carebamus. Quotus enim quiſque Legatos noſtros, ſi quos rerum repetendarum cauſa mittebamus, non triſos convicio repellebat, tamquam ab exulibus miſſos patria ejectis, & procul ab Imperii ſede neceſſario degentibus. quare illos qui domeſticos lares hoſtibus infeſſos deſignare ubi tandem eſſent nonniſi geographico radio ex ratione Aſtrorum quibus eſſent ſuppoſiti valerent, incongruum abſurdumque eſſe, reliqua tanto minus præcipua Imperii membra a detinentibus repoſcere. qui maxime nodus ne ante Nos imperantium multi & magni labores quidquam admodum proficerent, obſtitit, eidem noſtros quoque non paucos pro noſtræ facultatis modulo bis retro diebus tentatos conatus caſſos effectu reddidit. Quod porro noviſſime nunc accidit, multos acreſque cuſtodes ampliſſimæ opulentiſſimæque Civitatis, fruſtra vigilaſſe: & hoſtium reducem exercitum vel dum adhuc gerebatur ſupervenientem, recipere illam rurſus, ejiciendo paucos e noſtris qui in eam penetrarant, nequidquam conatos eſſe, Dei profecto potiſſimum opus eſt, qui novit & periclitari viſam, utcumque deſtitutam præſidio, cuſtodire Civitatem, & eamdem validiſſimis armatorum defenſam cohortibus, in manus hoſtium tradere cum libet. Nam quod nuper contigit ut eamdem nos Urbem trajecto tot ærumnis & laboribus freto validiſſimis & omnium ejus incolarum ingentem licet multitudinem numero longe ſuperantibus oppugnantes copiis re infecta recedere cogeremur, quid aliud fuit quam Dei admonitio declarantis, ſuum id ſolius opus eſſe ſuæ miſericordiæ reſervatum, dare quando & cui dignabitur tantum iſtud decus regiæ recuperandæ Civitatis. Iſtius ergo diu ſuſpiratæ miſericordiæ momentum ecce nunc beatum & fortunata dies illuxit, Nobis, quod mirum eſt, imperantibus; qui nihil in nobis boni agnoſcimus quo tantum beneficium mereremur. Quare totos nos in gratiarum actiones effundere juſtum eſt, recepta Patria, fas etiam ſperare ſicut ea quondam cadente cætera pariter ruina conciderunt, ita eadem in priſtinum modo revocata ſtatum, reliqua ſimiliter quæ afflicta fuerant in fortunam reſtituenda meliorem. Nam divinum Nos protegens injuriaſque Nobis factas ulciſcens judicium, quod a noſtris quaſi partibus deficiens, Nos deſeruiſſe videbatur, iterum ex hoc principio vim ſuam in noſtrum patrocinium, ſeque favens ac propitium noſtræ cauſæ adjungit. quare iſtorum Nos ſuperbe prius deſpicientium illæ arduę indomitæque cervices (Dei fretus auxilio ſic loquor) frangentur inflecturq; velint nolint in ſubjectionem demiſſiſſimam. Hæc felicitas ſervabatur Nobis, ut uſu viſuq; experiremur gratiam miſerantis Dei; Patribus noſtris tanti fructus gaudii negatus eſt: Nobis utique filiis eorum abunde nunc cumulateq; repræſentatus. Non enim perſonis ſingulis, ſed generibus ſtatæ vices alternis commeantium in vitam hominum beneficiorum & ſuppliciorum Divinæ Providentiæ reddi ſolent. Hoc ita factum cernere licet & in antiquis. Nam promiſſam Patribus felicem terram dudum prænunciatam Abrahamo tamquam ſtatim dandam liberatis ex Ægypto ipſius poſteris, hi quidem non acceperunt in deſ-

Edit. Rom. pag. 102.

A πρὸς Ἤπειρον, οὐ δυοῖν καὶ τριῶν ἡμερῶν, ἀλλ' ἔστιν ὅπου καὶ δέκα καὶ τούτων πλέον τόπου διάστημα, παρὰ τῶν ἡμετέρων τότε κατείχετο, χωρὶς ἁπασῶν Νήσων καὶ τῶν μεγίστων. ἀλλὰ Θεοῦ θέλοντος, ἢ μᾶλλον παραχωροῦντος κατ' εἴσπραξιν τῶν εἰς ἐκεῖνον πλημμελημάτων, αὐτῆς ὡσανεὶ τινος καρδίας τῆς πατρίδος παθούσης, συνεσχεράνθησαν πάντα· καὶ τὰ μὲν Ἰταλοί, τὰ δὲ Πέρσαι, Βούλγαροί τε καὶ Τριβαλλοί, καὶ πάντες ἄλλοι διεμερίσαντο. ἔστι δ' ἃ καὶ Ῥωμαῖοι τῇ βασιλείᾳ ὑπήκοοι νοσφισάμενοι, καθ' αὑτοὺς ἦσαν δεσπόζοντες. τὰ δ' ἡμέτερα, Νικαίᾳ καὶ Προύσῃ, καὶ τρίτῃ Φιλαδελφείᾳ, καὶ τοῖς πέριξ διεγνωρίζοντο. τὰ μὲν
B οὖν ἄλλα, πῶς καὶ αὖθις ἀνεζωώθησαν, καί γε ἀναζωοῦνται κατὰ μικρόν, ἐλεοῦντος πάλιν τοῦ Θεοῦ, τί χρὴ καὶ λέγειν; πλὴν ἀλλ' οὐδὲ ταῦτα ἦν ἀσφαλῶς ἔχειν, λειπούσης τῆς βασιλίδος. Ποῖος γὰρ ἡμῖν οὐ προσκρούων ὠνείδισεν, εἴπου καὶ διεπρεσβευσάμεθα, ὡς ἀπόλισι καὶ πόρρω τοῦ βασιλείου θρόνου κατ' ἀνάγκην διάγουσιν; Ἄστρασι τὴν πατρίδα διασημαινομένους, ζητεῖν τὰ λοιπά, καὶ ἀνακαλεῖσθαι παρὰ τῶν κατεχόντων, μηδ' εἶναι τὴν ἀγωγὴν εὔλογον. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῶν πρὸ ἡμῶν βασιλέων πολλὰ πονεσάντων, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ ἡμῶν πρότερον παθόντων, οὐδὲν ἠνύσθη. τὸ γὰρ καὶ φυλαττομένης πόλεως εἰς κενὸν ἀ-
C γρυπνεῖν, καὶ εἰς χεῖρας κειμένης αὖθις γενέσθαι, εἰς μάτην τοὺς πειρωμένους ποιεῖν, Θεοῦ ἐστι μάλιστα, Θεοῦ, ὃς οἶδε καὶ τὴν εἰς κίνδυνον νομιζομένην κεῖσθαι, φυλάττειν ἀφύλακτον οὖσαν, καὶ τὴν ἰσχυροῖς ὁπλίταις ὠχυρωμένην, ἐγκαταλείπειν εἰς χεῖρας πίπτειν τῶν πολεμίων. τὸ γὰρ πολλὰ καὶ μεγάλα πραγματευσαμένους περὶ αὐτῆς, καὶ διὰ τοσούτων πειραθέντας δεινῶν, μηδὲν ἐξανύειν πολλαπλασίους ὄντας τῶν ἐνοικούντων, δεικνύντος Θεοῦ ἦν, ὡς ἔργον ἐκείνου καὶ μόνου ἐξ ἐλέους ἔσται τὸ δοῦναι, οὐ δὴ καὶ τὸ λαβεῖν ἐπιστεύετο. Ἔφθασε τοίνυν ἡ τῆς εὐσπλαγχνίας Κυρία, καὶ ξένον, ἡμῶν βασιλευόντων, τῶν, τίς ἂν εἴποι, ἀγαθὸν
D ἐχόντων. καὶ δὴ εὐχαριστεῖν ἐπὶ δίκαιον, ἀπολαβόντας τὴν πατρίδα, καί γε ἐλπίζειν, ὥσπερ καταπεσούσης ταύτης συγκατέπιπτον τὰ λοιπά, οὕτως ἀνακληθείσης αὐτῆς, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἀνακληθήσεσθαι ταῦτα. ἡ γὰρ παλίμπους περιστήσεται δίκη καὶ τῶν πολλῶν πρὶν φρυαττομένων αὐχένες (σὺν Θεῷ εἰρήσθω) καθυποκλιθήσονται πρὸς τὸ ταπεινότερον. Εἰ μὲν οὖν οἱ Πατέρες ἡμῶν οὐκ εἶδον τὸ τοῦ Θεοῦ ἔλεος, ἀλλ' ἡμῖν ἰδεῖν γέγονεν, υἱοῖς ἐκείνων γε οὖσιν· οὐ γὰρ προσώποις ἀλλὰ γένεσιν ἐς τὰ μάλιστα καὶ τὴν εὐεργεσίαν, καὶ τὴν τιμωρίαν τοῦ Θεοῦ γενέσθαι. οὕτως ἐπράχθη καὶ ἐπὶ τῶν πάλαι. καὶ τοῖς πατράσιν ἐπαγγειλάμενος τὴν ἀγαθὴν γῆν ἐκείνην, τὴν
E πάλαι προαγγελθεῖσαν τῷ Ἀβραάμ, ὡς αὐτίκα τοῖς Αἰγύπτου ἀπαλλαγεῖσι ληψομένοις ἐκείνην· ὁ δὲ ἐκείνων μὲν ἐπὶ τῆς ἐρήμου πεσεῖν τὰ ὀστᾶ παρεσκεύασε, τοῖς δ' υἱέσι πληροῖ τὴν ἐπαγγελίαν, καὶ οὐ διέπεσεν ἡ ὑπόσχεσις. οὕτω δικαίοις μέτροις, καὶ σταθμοῖς αἱ θεῖαι πράξεις οἰκονομοῦνται. καιρὸς γοῦν μετοικεῖν προ-

πάσσοντες τοῦ Θεοῦ, οὐ σκιαδείοις ἐκ φύλλων ἐν λαμπήναις. ταῦτα γὰρ ἦσαν τὰ πάλαι. ἀλλὰ σκεπομένοις χάριτι τοῦ Θεοῦ. καὶ δὴ ἐξ αὐτῆς ἅμα πεμπέσθω τις τῶν ἀρχόντων, καὶ λαμβανέτω τὰς οἰκίας, αἷς πατρικαὶ κατῴκησαν, εἰ μὲν συμβαίνοι τὰς πατρῴας εἶναι καὶ τὰς γένους προσηκούσας ἔτι, ἃς ἂν χρήσοι. εἰ δ' οὖν, ἀλλά τις ἐκλεγέσθω τὰς ἁρμοδίους· ἐχρῆν γὰρ Θεοῦ διδόντος τὴν χάριν, κατὰ νόμους ἐκείνου ποιεῖν, καὶ προσφιλοτιμεῖσθαι τὸ μέρος ἑκάστῳ· οὐ δὲ γὰρ ἡμῖν μόνοις, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν δίκαιον ἡγεῖσθαι τὸ Θεῖον χαρίζεσθαι· καὶ ὥσπερ τὸ ἀπεῤῥίφθαι κοινὸν τὸ τῆς ὀργῆς ἅμα πίνουσι κόνδυ, οὕτω καὶ τὸ ἐπανακαλεῖσθαι καθολικὸν, τὴν εὐεργεσίαν λαμβάνουσιν. ἥξοντες δ' ἐφεξῆς ἄλλοι, καὶ οὕτω πάλιν τὸ κενωθὲν ἀναπληρωθήσονται, πόλιν ἀντὶ πολιχνίων αἱρουμένων, τὴν ὄνομα ἔχουσαν τῶν ἀνωνύμων καὶ ἀπόλεων. οὐ μὴν δὲ καὶ καταφρονητέον τῶν τῇδε. ἀσφάλεια γὰρ τῶν ἐντὸς μεγίστη, εἰ τὰ κύκλῳ φεύγοι τὸν σάλον. ταῦτα δὲ τὸν σάλον φεύξονται, πολυωρουμένων τῶν οἰκητόρων ἅμα τοῖς πεμπομένοις ἄρχουσιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν κατὰ καιρὸν καὶ λεχθήσονται, καὶ πραχθήσονται Θεοῦ συμπαρομένου δι' ἔλεος. νῦν δ' ἄγε κἀκείνους δι' ὧν ἐπεμετρήθη ἡμῖν ἡ χάρις (καὶ γὰρ δίκαιον) γράφοντας τὰ εἰκότα δείξωμεν, χάριν σφίσιν εἰδότας ἀπὸ Θεοῦ. τῷ τοι καὶ ἐκ τοῦ παραχρῆμα κελεύει γραφῆναι τὰ χαριστήρια. ἐκλέγεται δὲ καὶ οἷς ἂν πεμφθεῖσι τὴν κληροδοσίαν ἐπιτρέψοι τῶν μεγιστάνων. τοῖς γὰρ πολλοῖς γε καὶ ἀνεβάλλετο τὸ διδόναι, καὶ πρόφασις ἐκείνῳ, τὸ τῆς ἀπάθως ἁλόντος, μηδένα εἶναι τῶν δικαίων ἂν τῶν ἰδίων αὐτῷ παρεῖναι ἐπὶ τῆς πόλεως ἀνθελόμενος. περιῆσαν γὰρ ἔτι οὐκ ὀλίγα καὶ τῶν τυχόντων, ἐν ὀκτὼ μόνοις πρὸς τοῖς πεντήκοντα ἔτεσι, κατεχομένης τῆς πόλεως τοῖς ἐχθροῖς. ἐν οἷς καὶ πάντα ἂν περιῆσαν, εἴγε εἰρήνην εἶχον πρὸς ἐκείνους οἱ βασιλεῖς. εἰ γὰρ μὴ τῶν ἐπιτηδείων ἐκ τῶν συγχνῶν μαχῶν ἐν σπάνει ἐγένοντο, οὐκ ἂν καὶ τῶν θαυμαστῶν ναῶν ἥπτοντο· πλὴν τὰ ξένα κατέχοντες, καὶ αἰὲν ἐν δειλίᾳ ὄντες τοῦ ἐξωθῆναι τῶν μὴ σφίσι προσηκόντων, ἐξεδίδουν ἄλλος ἄλλο τι εἰς χεῖρας τὸ ἀλλότριον ἔχων, ὑποσπῶν τε καὶ ὑποκλέπτων, ὡς ἐπὶ πολὺ μὴ ἕξων. Ὁ μὲν Βασιλεὺς ταῦτ' εἰπών τε καὶ πράξας, τὸ τάχιον ἀπέστελλε πρὸς τὸν Καίσαρα, οὐδ' ἅπαξ ἕνα, οὔτε τοὺς πάντας ἅμα. ἀλλὰ συχνοὺς καθημέραν ἄλλους ἐπ' ἄλλοις. ἅμα μὲν πλειστάκις πρὸς ἐκεῖνο ζητῶν μανθάνειν περὶ ἑκάστου. ἅμα δ' ἐπισπεύδων καὶ καθιστᾶναι ἐκεῖ, ὡς μετ' οὐ πολὺ κἀκεῖνος σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐπιδημήσων. εὐτρεπίζεσθαι γὰρ καὶ τὰ τῶν παλατίων προσέταττεν. οἱ δέ γε μεγιστᾶνες καὶ αὐτοὶ καθ' ἕνα τὸν οἰκεῖον ἀπέστελλον, ὡς αἰτήσοντάς τε καὶ ληψομένους τὰς οἰκίας. μὴ δὲ γὰρ καὶ αὖθις εἶναι βραδείας Βασιλέως κινηθέντος. ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἐπιστάντες καθὼς ἕκαστος εἶχε, τὰς προσηκούσας προσεῖχον. ὁ Καῖσαρ τε διένεμε τὰς οἰκίας τοῖς τε προσώποις καὶ ταῖς ἀξίαις προσηκούσας· ἅμα δὲ καὶ διὰ σπουδῆς συνεχοῦς εἶχε, μηδ' ἀναπνεῖν ἐώμενος ταῖς φροντίσι,

A *erto mortui; ſed eorum oſſibus peregre relictis, fe-*
liciores illorum filii deſponſa non ſingulis quibuſvis
capitibus, ſed univerſim Iſraeliticæ genti hæredi-
tate adeunda fidem vaticiniorum liberarunt: ſplen-
dideque demonſtrarunt haud excidiſſe ac ad extre- Edit. Rom.
mum caſſa eventu remanſiſſe quæ Deus prædixerat. pag. 101.
Sic juſtis menſuris æquiſque ponderibus Divinæ
ſemper diſpenſantur operationes. Tempus igitur
nunc eſt jubente Deo, ut non umbraculis foliorum
aut ramorum attegiis protecti, pompam curulibus
tabernaculis feſtam traducamus; id erat veteris jam
antiquati moris: ſed ornati Dei gratia celebremus
lætitiam quam ipſe fecit. Atque adeo jam nunc
præmittatur in Urbem aliquis Principum mensator
domorum avitarum in quas ſumus migraturi. Et
ſiquidem illas ipſas quas Patres incoluerunt here-
ditario cuique jure debitas idoneas repperit, bene
habebit: ſin vero, quaſcumque aptas invenerit pa-
B *ret pro tempore. decet enim nos tam ſingulari Dei*
beneficio affectos legitimas ei in ipſa illa quam li-
beraliſſime conceſſit Eccleſiæ & Imperii Metropoli
gratias agere, ac cum eo, ut divina Lex jubet, in
ſua quemque poſtliminio reducere. Non enim No-
bis ſolis, ſed Vobis etiam & veſtrum viritim ſin-
gulis gratificari hoc miro eventu Deum voluiſſe pu-
tandum eſt. Quin ſicut communiter ad omnes im-
perantes juxta ſubditoſque pertinuit, expulſionis
e patria calamitas; atque in calice iræ Dei per
omnes circumlato partem quiſque ſuam amaræ po-
tionis hauſit: ita convenit ut converſæ in melius
ſortis, & exuberantis inde lætitiæ ſenſu omnes
perfundantur. Poſt primos qui illuc remigrave-
rint, ſequentur eodem jure deinde ordine reliqui,
& ſic iterum exhauſta replebuntur, unoquoque ut
par eſt præoptaturo in Urbe quam in municipiis
C *degere, & regiæ inclytæque ſplendorem Civitatis*
obſcurorum & ſine nomine oppidulorum anguſtiis &
ſordibus præferre. Non tamen hæc ubi nunc ſumus
ſpernenda, aut penitus relinquenda ſunt. Nam
ut media tuta ſint circumjecta ſunt tuenda: nec po-
teſt ſecuritas intus eſſe ſi exteriora in tumultu ſint.
Providebitur autem ut hæc in pace contineantur,
tum eo onerum hic relictorum & ſua curantium fi-
da cuſtodia, tum adjuvante atque invigilante pro-
videntia Magiſtratuum ex Urbe mittendorum. Sed
hæc ſuo tempore edicentur agenturque, Deo pro
ſua miſericordia nobis adfuturo: Nunc, age, illis
quibus ad tantum nobis largiendum bonum, divi-
na beneficentia miniſtris uſa eſt, grates rependa-
mus quas par ſit æquum eſt iis referri, quibus ſe-
cundum Deum debetur a Nobis plurimum. Sub hoc
confeſtim præcepit conſcribi authentico diplo-
mate decreta victoribus præmia: elegit etiam e
D Proceribus quos ad Urbem miſſos ibi præeſſe
juberet diſtributioni domuum & terrarum, & ſi
qua reſidua e bonis cæteris erant, Optimatum
cuique faciendæ rerum ad ipſos ex paterna avi-
tave ſucceſſione hæreditario jure pertinentium.
Optimatibus autem nunc quidem ſolis in eo ge-
nere providit: Plebi pariter conſulere diſtulit,
in animo habens id prorſus omittere: nullo ſe
ad id adſtringi juſtitiæ officio exiſtimans; quod
Urbem vi & armis receptam ex Hoſte, jure
Belli ſpectare in ſolidum ad Principem, & in
prædam ac fructum victoriæ cedere æquum eſſe pag. 102.
duceret; quo nomine quæſtum haud modicum
fecit. ſupererant enim adhuc e bonis privato-
rum, & Hominum e vulgo a dominis antiquis
agnoſcibilia non pauca, ut in civitate octo &
quinquaginta ſolum annis ab Hoſtibus detenta.
E In qua plura etiam atque adeo cuncta ſervanda
& in primo ſtatu fuiſſe relinquenda veriſimile
eſt, ſi Principes qui poſt Urbem a Latinis ca-
ptam Romanæ rei præfuerunt, pace cum ipſis
facta, quietos illos ac ſecuros reliquiſſent. Nam
niſi ex crebris bellis penuria urgeret, continuiſ-
ſent utique a templis ſanctiſſimis rapaces manus.
Verum exteri raptores magnæ nec ſpe ſecuræ
poſſeſſæ incubantes prædæ: utique aſſidue cir-
cumſonantibus minis inſultibuſque repetentium

& ex Urbe ipſos pellere conantium, fecerunt quod ſolent qui rerum alienarum brevem modo furtivamque nacti uſuram; his non ut ſuis ac propriis parcunt, ſed mox ſibi extorquendas arbitrati, interim dum licet iis abutuntur, veluti mox auferendis & profuturis hoſti, quod prævertere ſubtrahendo ac pro ſe quiſque diripiendo, prudens conſilium putabant. His dictis & actis Imperator miſit ad Cæſarem quam celerrime non unum ſemel, aut omnes una, ſed multos quotidie alios ſuper alios, ſimul ut quam ſæpiſſime, mutuis expeditis ab eo nunciis, certior fieret de ſingulis quæ ibi erant aut fiebant: ſimul iſta mandatorum frequentia efficacius urgendum Cæſarem ratus ad præparanda in Urbe, quod maxime volebat, cuncta proximæ ſuæ iſthuc migrationi cum familia & Comitatu Imperatorio. quamobrem peculiariter præſcripſerat purgari adornarique Palatia in quibus veteres Imperatores habitaſſent. Optimates pariter pro ſe quiſque familiarem aliquem mittebant propria ibi cujuſque curaturos, petendo ſcilicet recipiendoque avitas ipſorum ædes, & ad proximam habitationem inſtruendo. Providentes haud ſibi fas fore cunctari differreque reditum in Urbem quando Imperator, quod mox facturum cernebant, eo iter intendiſſet. Porro qui publice aut privatim adornandis illic cunctis præfecti erant, ſtrenue atque attente negotium curabant: & Cæſar dividebat domos perſonis & dignitatibus prout cuique conveniebat: in quo urgendo, uti & cæteris ſimul ejus loci ac temporis curis, ita occupabatur ut reſpirandi vix ſpatium haberet. Per dies quidem intentus continendæ multitudini urbanæ; quæ cum e Romanis Italiſque conſtaret, illis fidebat, hos ut ſuſpectos obſervabat. Erat autem magna vis confertæ plebis collectitii generis, vulgus plerumque imbelle, parando manu victui variis artificiis attendens. Tamen & ab his cavebat, utpote qui ſi efferati vim pararent (quo ut traherentur Exteri de ſtatu incerti, ne mox ſpoliarentur metuentes, pronum erat) vel ipſo numero formidabiles erant; cum armati non ſat multi ad manum eſſent qui eis opponerentur: quare utcumque acquieſcere præſenti ſorti videbantur, non tamen de iis ſecurus Cæſar erat. Sed eventus incertos reputans, per diem quidem (ut dicere cœpi) ſedulam dabat operam compeſcendis turbis & coitioni diſturbandæ plurimorum; quod aſſequebatur plateas obiens cum idoneo armatorum comitatu; ac circumferenda per Urbem terrifica ſui ſpecie, metum utilem incutiens: per noctem rurſus vigilum cohortes curſare per vicos omnes, fora & angiportus obire cunctos jubens, ſcrutarique diligenter num quis uſpiam domo egreſſus aut in Urbem per hiatus murorum, qui multi undique patebant & facilem dabant aditum ingreſſus vagaretur. Cæterum quotidie fugientes conferti quo quiſque poſſet, ex illa quam dixi collectitia multitudine plurimi, parte ſollicitudinis Cæſarem levabant, ſecurioreſque reddebant noſtros.

Edit. Pariſ. pag. 100.

A ἡμέρας μὲν, καθιστᾷν τὸ πλῆθος, Ῥωμαίοις μὲν πιστεύων, Ἰταλοῖς δ' ὑποπτεύων. ἦν γὰρ ὅσον συμπεφορημένον πλῆθος, ξύγκλυδες ἄλλως καὶ ἀπόλεμοι ἄνδρες ταῖς χειρὸς ἐργασίαις προσέχοντες. ὅμως δὲ καὶ τὴν τούτων ὁρμὴν ὡς ἐπιθησομένων. τὸ γὰρ τοῦ γένους ἀλλότριον, τοὺς ἐξ ὑπαρχῆς γυμνωθῆναι τῶν ὄντων, καὶ πρὸς τὸ κατατολμῆσαι ἑτοίμως ἂν ἔχειν ὡς οὐ πολλῶν τῶν ἀντιστησομένων ὄντων, ἅμα δὲ καὶ μὴ ἀτρεμούντων ἔτι, ἐπειδὴ δεδιέναι. Ταῦτ' οὖν τῷ βαλλόμενος, ἡμέρας μὲν διὰ μελέτης εἶχε καταστέλλειν τὸ πλῆθος, φόβον ἐμποιῶν· νυκτὸς δὲ ἐξέπεμπε τοὺς περιτρέχοντας, καὶ νυκτεπάρχου τρόπον ἀγυιὰν ἑκάστην προσεφεύρων, μὴ κακὸς ἔξω πλανῷτο. B πανταχοῦ γὰρ ἐξέκλαστο καὶ τὸ τεῖχος, ᾧ δὴ τοιαῦτα πράττειν ἦν βουλομένῳ. ἀλλὰ καθημέραν ἐπισωρευόμενοι πλείους ἔξωθεν, ξυνδιέφερον μὲν τὰς φροντίδας ἐκείνῳ, ἐν ἀφοβίᾳ δὲ τοὺς ἡμετέρους καθίστων.

CAPUT XXXI.

Ut Imperator comitantibus Principibus ingreſſus in Urbem ſit.

At Imperator ſatis jam omnibus compoſitis, univerſum quem ſecum habebat Procerum ac familiarium comitatum ducens, Auguſtam quoque ſuam conjugem, & regiæ ſtirpis tenerum ſurculum ex ea ſuſceptum Andronicum, cui tali tribuendo nomine honorare ſtuduerat patris ſui Andronici dudum mortui memoriam, per quam etiam, quadam oſtentatione filialis pietatis, vulgo jurare conſueverat, cum quid affirmaret, Magnum Domeſticum paſſim in ore habens; & Auguſtæ Matrem quam Magnam Dominam plerique honoris cauſa nominabant: denique cum majoribus natu cunctis & univerſo Senatu in Urbem iter arripuit: ac trajecto Helleſponto, proceſſit inde verſus Byzantium; quo perveniens, & ad auream delatus portam ibi per aliquot dies ſubſtitit, ſedulo providens, & mandatis opportunis curans, ut in ea qua parabat in regiam Civitatem invehi triumphali pompa, nihil ad Religionis ſanctitatem, nihil ad ſplendorem magnificentiæ poſſet deſiderari. Inter cætera juſſit afferri ex Monaſterio Pandocratoris ſacram Imaginem Intemeratæ Dei Matris, quam ajunt opus eſſe Divi Lucæ, ejus penicillo ac manu e vivente coramq; ſpectata Deipara expreſſum; miſſum deinde ad Pulcheriam Auguſtam ab hujus Fratria Do-

C Ὁ δὲ βασιλεὺς συνταξάμενος ὅσον ἦν τὸ περὶ αὐτόν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν Αὐγοῦσταν, ἔτι δὲ καὶ τὸ νεογιλὸν θάλλος τὸν ἐξ ἐκείνης Ἀνδρόνικον. τοῦ δὴ καὶ τῇ προσηγορίᾳ τὸν πατέρα οὐκέτ' ὄντα ἐτίμα, οὗ τὴν μνήμην ὡς φιλοπάτωρ, καὶ ἐνόρκιον ἐφ' ἑκάστῳ ἐτίθει. τὸν μέγαν ἐπὶ γλώττης φέρων Δομέστικον, καὶ δὲ τῆς Αὐγούστης μητέρα, ἣν μεγάλην Κυρίαν κατὰ τιμὴν ὠνόμαζον οἱ πολλοί, σὺν ἅμα τῇ γερουσίᾳ πάσῃ καὶ τῇ Συγκλήτῳ, τὴν ἐπὶ τῆς πόλεως ἤλαυνε, καὶ δὴ περαιωσάμενος τὸν Ἑλλήσποντον, ἐκεῖθεν ἐχώρει πρὸς τὸ Βυζάντιον, ἐλθὼν δὲ καὶ τὴν χρυσῆν πύλην κατειληφώς, ἐκεῖ καθήμενος ἐφ' ἡμέρας τινὰς εἰς D πόλιν εἴσοδον ὅπως θεοφιλῶς ἅμα καὶ μεγαλοπρεπῶς γίνοιτο, ἀνεσκόπει τε καὶ συνίστατο. καὶ δὴ πέμψας ἄγει ἐκ τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος τὴν σεβασμίαν εἰκόνα τῆς ἁγνῆς Θεομήτορος, ἣν λόγος, ἔργον μὲν εἶναι τοῦ θείου Λουκᾶ, ἐκεῖνό πως παρούσης κἀκείνης, καὶ θεωμένης, δῶρον δὲ μετὰ ταῦτα γενέσθαι Πουλχερίᾳ τῇ βασιλίδι παρὰ τῆς νύμφης

φυς αὐτῆς Εὐδοκίας τῆς ἐξ Ἀθηνῶν καὶ δεσποίνης, καὶ δῶρον ἀξιόχρεων ὄντως ἐκ Παλαιστίνης ἀποσταλὲν, ὑπὸ δὴ ταύτῃ, ὁδηγῷ γε οὔσῃ, δι᾽ ἧς ἐπεπείστευκει καὶ ἀπολήψεσθαι, εἰσελεύσεσθαι τὴν πόλιν, ἀποχρώντως ᾤετο εἰ ἔχοι, τὴν εἰς ἐκείνην ἀπονέμειν χάριν. ἔταττε δὲ καὶ τῶν ἐκεῖσε Ἀρχιερέων ἕνα τὸν τῆς Κυζίκου Γεώργιον, τὴν στολὴν ὑπενδεδυκότα, τὰ τῆς εὐχῆς ἄγειν, καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν πεπραγμένων εὐχαριστίαν ἀποπληροῦν. Ἠνοίγετο τοίνυν ἡ χρυσῆ πύλη χρονία, καὶ Ἀρχιερεὺς τῆς εὐχῆς ἐξήρχετο. ὁ μέντοι γε βασιλεὺς καὶ πᾶν τὸ περὶ αὐτὸν, χθαμαλῷ ποδὶ καὶ ἀνατεταμένῃ διανοίᾳ μεθ᾽ ὅτι πλείστης τῆς πρὸς Θεὸν ἀνθομολογήσεως τῆς πόλεως εἰσέρχεται, πεζῇ βαδίζων. καὶ τὸ τῆς βασιλείας σοβαρὸν ὡς μὴ τοιαύτῃ τελετῇ πρέπον συνόλως ἀποτιθέμενος. ἦν δὲ τότε καὶ τὸ τῆς ἡμέρας μεσημβρινὸν τοῦ μετρίου πλέον ἔκκαιον, τοῦ ἡλίου κατὰ κορυφὴν ἱσταμένου, καὶ ἡ τῶν συνειλεγμένων προθυμία, πρὸς τὸ πνῖγος διεφιλονείκει. ὡς οὔτε τὸ συμβαῖνον καταληψομένων συνάμα τῷ βασιλεῖ, τὸ μέγα παλάτιον. Τὸ γὰρ τῶν Βλαχερνῶν, οὐκ εὐπρεπῶς ἦν ἔχειν πρὸς τὴν τῶν βασιλέων κατοίκησιν. Ἔγεμε γὰρ καπνοῦ καὶ λιγνύος Ἰταλικῆς, ἣν οἱ τοῦ Βαλδουΐνου δαιταλάται, ἐκ πολλῆς τῆς ἰδιωτείας ἐκείνου, τοῖς τῶν ἀνακτόρων τοίχοις προσίζανον, ὡς ἔργον εἶναι τὴν ἐκείνων κάθαρσιν. ἅμα δ᾽ ὅτι καὶ εἰς ἀσφάλειαν ἱκανῶς εἶχε βασιλεῦσι πρώτως ἐπιβᾶσι πόλεως, τῶν πραγμάτων τεταραγμένως ἐχούσης. Τὸ μὲν οὖν ἡσυχίᾳ χαῖρον τοῦ δήμου, ἄρτι πρώτως βασιλέα Ῥωμαίων ἐν τοῖς Ἀνακτόροις θεώμενον, μεταβαλὸν τὴν ἔκπληξιν εἰς χαρὰν, ἐν ἐλπίσιν ἦν τοῦ λοιποῦ εὐπραγεῖν ὑπὸ τούτῳ βασιλευόμενον. δοκοῦσι δέ μοι πρὸς ἐκείνην τὴν ὄψιν καὶ οἱ κατὰ τὴν πόλιν Ἰταλοὶ μεταβαλέσθαι ἂν καὶ ἀγαπᾶν ὑπὸ τῶν πραχθέντων. μὴ δὲ γὰρ ἀδοξεῖν τοιούτῳ δουλεύοντες. εἰ μή γε ἡ κατὰ γένος πόρωξα, εἰς ὀλιγωρίαν ἔτυφε, καὶ ἄλλως ἐξ ὑπογύου τὰ δεινὰ παθόντες. πλὴν πληρωθείσης τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐπὶ κρότοις ἐπινικίοις καὶ θείοις ᾄσμασι, τὴν μὲν νύκτα φρουραῖς ἀσφαλέσι διείληπτο τὸ παλάτιον.

A mina Eudocia Athenienſi, ex Palæſtina; donum plane mittente & accipiente dignum. Hac Duce præeunte ingrediendo Civitatem quam ejus beneficio ſibi apertam traditamque crederet, putabat ſe teſtaturum ſatis, cui tanti ſucceſſus gratiam deberet; & ſic quantum poſſet officium grati animi Patronæ tam liberali repenſurum. Juſſit præterea unum e Præſulibus qui aderant Georgium Cyzicenum ſtola induta ſolemnem precationem præire, ac conveniente præſenti gaudio gratiarum actione rite defungi. Tum denique, poſtquam diu clauſa permanſerat, ſubito aperta eſt Porta aurea, & Antiſtes orationem inchoavit. Quando Imperator & univerſus ejus comitatus gravi & tardo inceſſu, mente vero in

B Deum penitus intenta, demiſſiſſima profeſſione ſummæ gratiæ a ſe pro tam inſperata felicitate Numini debitæ, Civitatem ingreſſus eſt pedibus ambulans, omni Regiæ majeſtatis faſtu, velut tali ceremoniæ non congruente, prorſus depoſito. Erat tunc hora meridiana & ſummus diei fervor, ſole ſupra verticem altiſſimo ignitos radios vibrante. Tamen devota pompam celebrantium alacritas cum æſtus incommodo certabat: unoquoque ipſorum, & Auguſto præ cæteris, ſubire libenter parato ſi quid detrimenti valetudo pateretur ex ardentiſſimo Cæli verticem inſidentis meridie Solis vapore tolerato, dum ſic lento greſſu ad Magnum Palatium feruntur: nondum apta ad Imperatorem excipiendum Regia Blachernarum, propterea quod hæc ſordebat adhuc fumo plena, nidoremque olens Italicum; pa- *Edit. Rom. pag. 104.*

C rietibus illic paſſim fuligine inquinatis per Balduini coquos illita (ipſo id haud digna Principe negligentia fieri ſinente) quæ purgari niſi longiori tempore & laborioſiori opera nequiret. Præterea illa Magni Palatii viſa eſt ſecurior interim ſedes futura Principibus, in Urbem nondum plene pacatam ex tam diuturna hoſtili oppreſſione, tunc primum ingreſſis. Plebs porro quiete gaudens, viſo tum primum in Urbano Palatio Romano Imperatore, ſtupore in gaudium verſo, bene de cætero ſperabat, proventura ex talis Principis præſenti regimine læta ſibi cuncta confidens. Mihi quoque videntur ipſi qui ſupererant in Urbe Itali ad hanc ſpeciem multo auguſtioris majeſtatis aliquantum deliniri potuiſſe, ac non longe futuri fuiſſe ab acquieſcendo præſenti fortunæ, haud ignominioſum ſibi ducentes tali Principi ſubeſſe; niſi rancor ingenitus, in contemptum poteſtatis homini non ſui generis commiſſæ traheret; præſertim memores calamitatum recentis cladis, & pejora ex proclivi metuentes, alioqui ſuperbos animos. Cæterum conſumpta tota ea die plauſibus triumphalibus & feſtis canticis, per noctem ſequentem valido præſidio Palatium ſeptum eſt.

CAPUT XXXII

Ut ſe geſſerit Imperator cum Latinorum diverſis poſt ingreſſum in Urbem.

ΠΡωΐας δὲ ὅλος ἦν πρὸς βουλαῖς, ὅπως τε τὰ κατὰ τὴν πόλιν καταστήσας ὀχυρώσει φρουραῖς τὸ ἄστυ, καὶ ὅπως ἂν τοῖς δοκοῦσι τῶν Ἰταλικῶν γενῶν, ἦσαν δ᾽ οὗτοι Γεννουΐται καὶ Βενετικοὶ, καὶ τρίτοι Πισσαῖοι, σοφῶς προσενεχθεὶς καὶ ὑφ᾽ αὑτῷ ποιήσοι. τούτων γὰρ ἂν αὐτῷ ὑποποιηθέντων, οἴεσθαι ὄντως τὰ μέγιστα συγκροτεῖν ἐς ὅτι καὶ ῥίψειε, τοὺς ἄλλους καὶ μὴ θέλοντας ἠρεμεῖν. ὅθεν καὶ προσκαλούμενος, ἡμέρας ὅλης ἐχρημάτιζε

D MAne conſecuto totum ſe Imperator impendit conſiliis, & deliberationibus de optima ratione conſtituendæ ac præſidiis firmandæ Civitatis: deque via ac modo conciliandi atque in partes, quoad poſſet fieri, trahendi præcipuos quoſque Italici generis (hi erant Genuenſes, Veneti, & tertii Piſani) nam ſi hos ſibi devinxiſſet, ſpes erat vel pariter aſſenſuros, & quaſi vi quadam vellent nollent attrahendos reliquos, vel ſi contumacia invicta in odio perſtarent, exarmatos eorum diſceſſione minus

deinceps ad nocendum valituros, & quieturos neceſſario cæteros. Quare iis ad ſe vocatis alloquendis ſolidum ſumpſit diem idonea commemorans deliniendis ipſis; & ſpe commodorum cuique privatim oblatorum abducendis a communi univerſo Latinorum generi conſpiratione in odium Græcorum. Nec nihil proficiebat iſta opera. ſenſim enim cicurabat feros, & ſævos iratorum impetus beneficiis emolliendo frangebat. Ipſis quippe indulgebat ut in bono Urbis loco habitare ſecure poſſent, tantum loci occupantes quantum ſibi ſufficere putarent, ſua ipſorum propria utentes diſciplina, ſub cura Præfecti a Concilio gentis publico miſſi, quem *Potiſtatem* ipſi vocant, nomine ſignificante Prætorem aut Magiſtratum, rerum judicandarum & adminiſtrandarum auctoritate præditum; propriis item obtemperantes legibus. Præterea ut B eſſent immunes ac prorſus liberi in omni ratione navigationis ac commercii, negotia ſolita ipſis induſtria gerentes. Hæc Genuenſibus promiſſa. Venetis autem & Piſanis paria ſimiliter oſtentata ſunt. Nempe ut illi quidem ſub *Baiuli* (vocabulo ſi in Græcum interpreteris Præpoſitum ſonante) Piſani autem ſub *Conſule*, quaſi dicas Ephoro aut Ædile, legibus ipſorum quiſque propriis uterentur, ſuaſque res agerent prohibente nemine, libere per omnia viventes. Cæterum Genuenſibus ſatis fidere non poterat intra Urbem degentibus quod multi eſſent; nec cum Piſanis & Venetis communiter viverent, ſed ſuas ſibi ſeparatim res haberent. quos allatrari cum apparerent, & plebis proſcindi conviciis haud moleſte ferebat; ſic illos (quod ſibi utile putabat) cohiC beri ne facile prodirent, & intus detineri gaudens. Ea porro induſtria tractandi ſeparatim cum unaquaque Gente, & præſentibus quidem benevolentiam exhibendi, procul vero abſentium iras exarmandi donis miſſis & privilegiis indultis, ejus erat qui oſtenderet, formidare ſe Nationum harum conſenſum & conſpirationem in communem expeditionem bellicam: quem illi magis admovebat intendebatque metum acceptus de Balduino nuncius, iſtum referens fuga delatum ad Carolum, præferocem & magnorum ſpirituum virum, affinitatem cum eo contraxiſſe jungenda a ſuo Filio Caroli Filia, imputata in patrimonium & maritalem dotem Urbe Conſtantinopoli; quam licet qui aſſignabat non haberet, admiſit nihilominus Carolus libenter, ſperans ſe illam recepturum, claſſe, quam ad id armabat, immiſſa.

A τὰ εἰκότα, καὶ ταῖς τῶν ἐλπίδων ἀμείψεσιν, ὑπέσαινέ τε τῆς πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς οἰκειότητος, καὶ κατ' ὀλίγον προσεποιεῖτο. καί γε τὰς ὁρμὰς σφίσι σοφῶς τῶν χαρίτων ὑπετέμνετο. αἱ δ' ἦσαν, ἐν καλῷ τε τῆς πόλεως κατοικεῖν ἀδεῶς, τόσον τοῦ τόπου λαβόντας, καὶ τῇ σφίσιν συνήθει τάξει ὑπάρχοντι πεμπομένῳ παρὰ τοῦ κοινοῦ συνεδρίου τοῦ γένους αὐτῶν, ὃν καὶ Ποτεστάτον, ἐξουσιαστὴν εἴποι ἂν ἡ Ἑλλήνων γλῶσσα, νόμοις ἰδίοις προσέχοντας πολιτεύεσθαι, ἀτέλειαν δ' ἔχειν καὶ ἐλευθερίαν ἐφ' ἅπασι ναυσὶ χρωμένους, καὶ μεταχειρίζοντας κατ' ἐμπορίαν τὰ πράγματα, καὶ ταῦτα μὲν, Γεννουΐταις τὰ ἐπηγγελμένα. Βε- B νετικοῖς δὲ καὶ Πισσαίοις τὰ ὅμοια προσεφιλοτιμεῖτο. τοῖς μὲν ὑπὸ Παΐουλον, ὃν Ἕλλην ἂν ὕπαρχον ἐπίτροπον, τοῖς δὲ Πισσαίοις, Κονσούλῳ, ἐφόρῳ νόμοις τοῖς αὐτῶν χρωμένοις, πράττειν τὰ τῶν αὐτῶν ἀκολύτως, ἐλευθέρως διαβιοῦντας. πλὴν τοῖς μὲν Γεννουΐταις οὐκ εἶχε πιστεύειν ἐντὸς περικεκλεισμένοις τοῦ ἄστεος, πολλοῖς γε οὖσι, καὶ οὐ κατ' ἐκείνους ἀμφοτέρους συνοῦσιν, ἐκείνους δ' ὑλακτουμένους τῷ πλήθει ἐντὸς κατέχων οὐκ ἤλγει. τὸ δ' οὖν διαιρεῖν τὰ γένη, καὶ τοῖς μὲν παροῦσι φιλικῶς ἔχειν, τοῖς δὲ καὶ ἀποῦσι πόρρωθεν δώροις ὑποσχαλᾷν τὰς ὁρμὰς, διανεύοντος ἦν ὡς δεδιὼς τὴν ὁμαιχμίαν, καὶ μᾶλλον C ἔτι Βαλδουΐνος φυγαῖς χρησάμενος, καὶ Καρούλῳ συμμίξας ἀνδρὶ σοβαρῷ καὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον φρονοῦντι, συνάλλαττε λαμβάνων ἐφ' υἱῷ τὴν ἐκείνου θυγατέρα, καὶ οἱ ὡς ἴδια τὴν πόλιν, ἣν οὐκ εἶχε δίδως. ὁ δ' ἐλάμβανε καὶ μὴ ἔχοντος παρ' ἐκείνου, ἐλπίζων ὡς καταλήψεται στόλον ἐξαρτύσας.

CAPUT XXXIII.

Ut res Urbis ordinatæ ſint ab Imperatore.

D PRimum Imperatoris Urbem ingreſſi opus fuit ſuburbiorum Inquilinos in Urbem inducere, ad mare prius habitantes: ſecundum diſtribuere Optimatibus hæreditaria bona, intra & extra Civitatem, domos & agros ad culturam: ſegregata tamen ea parte quam in gratiæ loco eximie Voluntariis reſervaverat, præmium debitum ſtudio & benevolentiæ ipſorum: Erat autem illa portio terræ optimæ, & in omni fructuum genere feracis Excepit & partes alias Monaſteriis valde pingues. Erat autem ei in animo Monaſteria Urbana iis quæ multa extra Urbem variis per Orientem locis viſebantur ditia, & magnæ multitudini alendæ quod ſufficeret habentia, conjungere. ſic fore autumans, ut ex alterorum copia alterorum inopiæ ſubveniretur; quam optimam putabat Monaſteriorum Urbis recte conſtituendorum rationem. E Statuit quoque ut evocatis ad Urbem frequentandam aſſignarentur loca in quibus ædificarent, certo indicto vectigali quod Fiſco penderent. Ante hæc & aliud inſtituit majus memoratuque dignius; decernens videlicet ut ope ac favore regio juvarentur conatus eorum, qui

Edit. Rom. pag. 79.

ΠΡῶτον γοῦν τῶν ἐκείνου ἔργων ἐντὸς τοῦ πολίσματος τοὺς ἐποίκους εἰσάγειν τε καὶ οἰκίζειν πρὸς τῇ θαλάσσῃ κατῳκισμένους τὸ πρότερον. Δεύτερον κληροδοτεῖν τοῖς ἐν τέλει ἐκτὸς τε καὶ ἐντὸς πόλεως, τόπους εἰς γεωργίαν. ἐξῃρημένης τῆς εἰς χάριν γονικευθείσης τοῖς θεληματαρίοις, τῆς ἐκείνων σπουδῆς καὶ εὐνοίας ἕνεκα, γῆς ἀγαθῆς εἰς καρπογονίαν, καὶ ἀριστούσης εἰς πᾶν τὸ καταβαλλόμενον. ἔτι τ' ἀφοσιοῦν ταῖς μοναῖς ἑτέρας μάλα πίειρα. ἦν γὰρ αὐτῷ τὸ σπούδασμα, καὶ ταύταις προσαρμόττειν τὰς ἔξω. αἳ δὴ ὑπὸ πολλῷ πλούτῳ κατ' Ἀνατολὴν παμπληθεῖς αὐτάρκως ἔχουσαι τὴν ἐπιτηδείαν συνίσταντο· οὕτω γὰρ ἐκεῖθεν καὶ ταύτας E συνιστᾷν ἐγκρίνει. Τρίτον, τοῖς συνειλεγμένοις ἐκδιδόναι τόπον ἐφ' ᾧ κτίζοιεν ἐπὶ τέλει. τὸ δὲ πρὸ τούτου καὶ μεῖζον, ἀρήγειν ἐπαναχοῦσιν πρὸς τὸ πρῶτον τὸ δοκεῖν μοναῖς εἶναι, ἀνακτίζειν τε καὶ τὸ πόλισμα, πάνυ σπουδαίως τοὺς ἀπὸ στρατιωτῶν ἐλαφροὺς

Digitized by Google

εἰσάγοντα. μὴ δὲ γὰρ ἠρεμήσειν οὕτως ἐξελαθέντας τοὺς πρὶν κατέχοντας, ἀλλὰ στόλῳ συνεπιστήσεσθαι. τοῦ τοι, καὶ στόλον ἐξήρτυε, καὶ ἐναυπηγεῖτο, καὶ τοὺς προσελῶντας ἐκ τῶν χωρῶν, καὶ εἰς χιλιάδας ἐνέταττε πλείους. ἀλλά τε πολλὰ κατέπραττε, τὰ μὲν κατὰ χρείαν, τὰ δὲ καὶ κατ' ἔκπληξιν, προκαταστέλλων τὰς ἐπιθέσεις.

A antiqua Monaſteria deſolta vel deſtructa reſtituere in priſtinum ſplendorem curarent. Incubuit etiam ſtudio ingenti mœnibus Urbis inſtaurandis reficiendiſque qua hiarent, aut labem facerent; imponendiſque turribus ac propugnaculis ad cuſtodiam manu promptis expeditiſque militibus. Satis enim intelligebat minime quieturos pulſos inde Italos: ſed claſſe quamprimum armata venturos ad recuperationem tentandam ſic amiſſæ Urbis. quare & ipſe claſſi apparandæ ædificandiſque navibus operam impendit. Et in navale miniſterium e multitudine quæ in Urbem, ex quo erat recepta, concurrerat e cunctis undique regionibus ad multa Remigum millia centuriavit. Plura quoque ejus generis aliâ fecit, partim ad uſum verum imminentis belli, partim ad ſpeciem: ſperans terrore ipſo varii apparatus & oſtentata inde confidentia ſe repreſſurum ſpes audaces inhiantium Urbi Latinorum, & novam in eam expeditionem parantium.

CAPUT XXXIV.

Deliberatio Antiſtitum de Patriarcha Arſenio.

Ἦν δὲ ἄρα μέλον ἐκείνῳ καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ κεχηρωμένης ποιμένος. συνῆγε τοίνυν τοὺς Ἱεράρχας καὶ βουλαῖς σὺν αὐτοῖς ἐχρῆτο, τὸ ποιητέον θέλων μανθάνειν. τοῖς μὲν οὖν ἐδόκει ἀνακαλεῖσθαι ἔτι περιόντα τὸν Πατριάρχην Ἀρσένιον. μὴ δὲ γὰρ κανονικῶς προβῆναι τὰ κατ' ἐκεῖνον. ἔδει γὰρ ἐπιμένειν παρακαλοῦντας, καὶ μὴ ἔξω παρ' εὐθὺς ἀνέγκλητον ὄντα. τοῖς δὲ τοὔμπαλιν αὐτὸν μὲν μένειν ἐφ' οἷς κατέγνωστο, ἱκανὴν γὰρ εἶναι καὶ εἰς παραίτησιν τὴν ἐκχώρησιν, καὶ τὸ ἀξιούμενον μὴ καταδέχεσθαι. ἀλλ' ἀποπέμπειν τοὺς ἱκετεύοντας, δηλοῦντος ἦν ὡς ἀπολέγοι τὴν προστασίαν. τούτων οὕτω κινουμένων καὶ λεγομένων, ὁ Βασιλεὺς καὶ ἀμφοτέροις τιθεμένῳ ἐῴκει, προμηθείας τῆς κατ' αὐτὸν ἕνεκα. τό, τε γὰρ ἐκεῖνον μετακαλεῖσθαι καὶ ἐφιστᾶν τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασιν, εὖ ἔχειν ἐδόκει, εἰ ὑπ' ἐκείνῳ Πατριαρχοῦντι τὰ κατὰ γνώμην προβαίη. ὥστε καὶ ὅτι αἱροῖτο πράττειν, καὶ μηδὲν μηδέσιν ὑπολελεῖφθαι εἰς σκανδάλου πρόφασιν. ἐδεδίει δ' αὖθις μήπως ἐκκρουσθεὶς ἁμάρτῃ τῆς κατὰ γνώμην. καὶ εἰ ἐντεῦθεν βυθὸς πραγμάτων ἀναρραγείη. τὸ δ' ὑπερφρονεῖν καὶ ἀντικαθιστᾶν ἕτερον, προβαίνειν μὲν ἀκωλύτως τὰς πράξεσιν οὐκ ἀμήχανον ἐλογίζετο, ταραχὴν δ' ἄλλως εἶναι. δι' ἣν οὐδὲ τὰ γενόμενα προσίεσθαί τινας, δεινὰ καὶ ἄλλως ὄντα, τῶν εἰκότων ἐχέτω. μέσος οὖν ἐναπειλημμένος ἀμφοτέρων τῶν λογισμῶν, ἐν ἀπορίᾳ καθειστήκει τί ποτε τίθεσθαι. ὅμως ἐκχωρῶν τῷ καιρῷ προϊόντι, ὡς κρεῖττόν τι ἐπάξοντι, ἀφεὶς κατὰ σφᾶς τοὺς Ἱεράρχας περὶ τούτου βουλεύεσθαι, ὥστε καὶ ὁμολογεῖν ἀλλήλοις μὴ διαφωνοῦντας, αὐτὸς ἐπὶ τὰς τῶν κοινῶν ἐτρέπετο διοικήσεις, οὐ μὴν δὲ, ὥστε καὶ ἀφροντίστως ἐκείνων ἔχειν.

B Curæ quoque Imperatori fuit ſtatus Eccleſiæ tunc viduatæ Paſtore. congregavit ergo Epiſcopos, & ſententias eorum exquiſivit, quid opus eſſet facto diſcere cupiens. Erant in iis quibus Arſenius revocandus ad Sedem Patriarchalem videretur. Negabant enim canonice factam ejus exauctorationem. quippe ajebant oportuiſſe amplius expectare, poſtquam ille invitatus ad reditum fuerat: nec tam cupide procedere ad ejus nec accuſati, nec damnati depoſitionem. Alii contra dicebant ſatis conſtitiſſe de fixo ejus & irrevocabili abdicandæ dignitatis propoſito; neque aliam expreſſiorem recuſationem expectari debuiſſe, quam ipſum ſeceſſum, ex quo nullis precibus miſſorum a ſacra Synodo retrahi potuerit. Inter hæc ultro citroque mota dictaque alternans Imperator, & modo his C modo illis aſſentiri viſus, numquam expediebat in utra potius contrariarum ſententiarum acquieſceret: quia neſciebat utrum conſilium eſſet utilius ad finem ipſi propoſitum confirmandi & in majus promovendi res ſuas. Nam hinc quidem hominem expertæ facilitatis, auctoritatis magnæ, rebus iterum Eccleſiaſticis imponi honeſtum, amplum & vulgo placiturum apparebat: & idem erat Imperatori percommodum, ſi quo modo ſenem potuiſſet inducere ad ea quæ habebat in animo, quæque agere jam cœperat, Patriarchalis auctoritatis nutu & ſuffragatione roboranda. Sic enim & quod decreverat perficeret: & ſimul omnem omnibus offenſionis ac querelarum occaſionem demeret. ſed rurſus verebatur ne ſpe iſta excidens ſecurim ſuis rebus magnam infligeret, ac quaſi quadam mota camarina novarum inde tempeD ſtatum periculoſiſſimas excitaret nubes. e contrario ſi perſiſteret in Arſenio procul habendo, aliumque Patriarcham eligi curaret, occurrebat fieri quidem tunc poſſe ac facile ſperari, ut conſilia de amovendo a ſpe Imperii pupillo exitum haberent: cæterum orituras inde turbas providebat, cupidis rerum novarum ſpecioſum adverſum ſeſe conjurandi prætextum non neglecturis: quorum utique ſeditioſi conatus favorem apud vulgus haud dubium inde traherent, quod juſtitiæ ac religionis in vindicanda ſacri capitis injuria jam plurimum invidioſa, colore honeſtiſſimo commendarentur. His ſuſpenſus curis atque utramvis in partem ambiguus, optimum judicavit permittere negotium quaſi ſortis arbitrio, ipſos qui convenerant Epiſcopos ſinendo libere decernere quod vellent: autumans allaturum, ut ſolet, aliquid forte in rem non incommodum, tempus ipſum ac moram; quæ ut longior contingeret, Antiſtites inter ſe commiſſos admonuit, darent operam mature conſiderandis cunctis, nec deliberationi finem imponerent quoad omnes ad unum in concordem ſententiam convenirent. Ipſe alio curas vertit ad inſtantium adminiſtrationem; haud tamen attentione penitus averſa ab iis quæ in Synodo a Patribus agerentur, quos quaſi furtivis obtutibus, aliud licet agere ſimulans, perrexit obſervare.

Edit. Rom. pag. 107.

Digitized by Google

CAPUT XXXV.

Ut Imperator decreverit amovere ab Imperio Joannem: utque Italis domicilium attributum fuerit.

A NAm quod machinabatur animo acquieſcere ipſum in re tali, & nimiæ fiduciæ indormire non ſinebat. Multorum in Imperatorem gliſcebant, non obſcuris excitatæ indiciis ſuſpiciones, parum eum benevole in Pupillum Joannem affici, atque adeo in ejus circumventionem incumbere, unde crimen perfidiæ in ſe ipſum attrahens, obliquis plerorumque indignitatem rei non ferentium oculis deſignabatur. Conſtabat enim fictis cauſis graviter mulctaſſe quoſdam, quorum culpa non erat alia quam Joannem Imperatorem libera voce prædicaſſe: quem ne nomine quidem tenus ſibi adjungi Collegam ſupremæ poteſtatis ferre poterat. nec ſatis diſſimulabat redigere plane ſe puerum in ordinem & ab omni funditus excludere participatione Imperii omni ſtudio cupere, ac in eo verti fortunam ſalutemque propriam ducere. B Eo illum incitabant partim homines, partim ipſæ res. Eulogia videlicet ejus ſoror nullum faciebat finem ejus iniquitatis ſuadendæ. *Edit. Rom. pag. 108.* Andronicus autem Puer filius Imperatoris Palæologi creſcens in dies ſpe indoleque bona, tacito ſui aſpectu Patrem aſſidue ſtimulabat; quaſi deprecans ne ſe privatum adoleſcere permitteret. quo tantum commovebatur, ut videre cariſſimum filium expertem ſummi honoris, rem plane intolerandam arbitraretur. Vehementiſſimum porro machinationis injuſtiſſimæ incentivum erat ingens ambitio; & intempeſtiva ſuperbia moderari ſibi atque intra fines æquæ mediocritatis ſe tenere dedignantis; cui prætextum coloremque cupiditati fucandæ ſuggerebat aliquem recuperatio Urbis, quæ ſedes eſſet Imperii præcipua, C quaſi ea capienda proprie in Imperii thronum aſcendiſſet, ac ut in eam ſolus, ſuis utique expugnatam auſpiciis, evocatus eſſet, ſic imperare ſolus in ea & ex ea deberet. Porro id propoſitum habebat in arcano indeprehenſibile primis obtutibus occurrentium. ſi qui tamen penitius introſpicerent, cum ex aliis ſignis, tum ex eo quod ſecum Joannem in Urbem non duxiſſet, ſubodorabantur quid pararet. Cogitatum profecto nefarium & ortu primo extinguendum. Nunc illud ſinu gignentis fotum, & lacte quodam feræ cupiditatis eductum uſque ad audaciam Deum ipſum fœdifrago perjurio violandi, erupit denique magnam in perturbationem perniciemque Romanorum. Sed hæc poſtea: hoc vero tempore cœpto Imperator inſiſtens operi res Urbis in ſtatum quam maxime ſecurum componendi, D Genuenſes quidem quique jam aderant, quique mox venturi expectabantur, plures & contumaciores cernens, quam ut ſpes eſſet ſubjici bona fide Romanis poſſe; providenſque fore ut levibus quibuſque ſubinde cauſis aut prætextibus ad arma & rebellionem concitarentur, utpote homines arrogantes, & feroces, eos intra ipſam habitare civitatem haud putavit tutum; ſeponendos igitur duxit in proprie ipſis aſſignatum locum. Ac principio quidem Heracleam Thraciæ ipſos tranſtulerat. deinde tamen ſecurius exiſtimavit collocare illos e regione Peræꝫ, & ſua intra ſolam arcem Galatæ habere domicilia jubere. Venetos autem & Piſanos, quorum erat non ita magna multitudo, manere intra Urbem permiſit; ſed ſeparatos

A ΤΟ γὰρ κατὰ νοῦν βυσσοδομούμενον οὐκ ἡσυχάζειν ἐποίει τοὺς λογισμούς. οὐκ ἀφανὴς γὰρ ἦν ἐξ ὧν τοῖς ὑπονοουμένοις τοῦ Ἰωάννου προσκεῖσθαι, ἔγκλημα δυσνοίας πρὸς ἑαυτὸν ἐπῆγε καὶ ὑπεβλέπετο. ἔστι δ' οὓς καὶ ἐξ αἰτίας πλαττομένης ἀπηνῶς ἐκόλαζε. μηδὲ μέχρις ὀνόματος κοινωνὸν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ θέλων ἔχειν τὸν Ἰωάννην, καὶ τὸ ἐκποδὼν τῶν ὅλων καταστῆσαι διὰ πλείστου ποιούμενος. ἦν δὲ τὸ μὲν ἐρεθίζον εἰς ταῦτα, τῶν μὲν ἀνθρώπων οἱ περὶ τὴν ἀδελφὴν Εὐλογίαν, τῶν δὲ πραγμάτων τὸ τὸν υἱὸν Ἀνδρόνικον τῇ ἡλικίᾳ προκόπτειν, ὃν μὴ κατὰ βασιλέας ἀνάγειν δεινὸν ἐποιεῖτο, καὶ οἱ οὐ φορητὸν ἐνομίζετο. τὸ δὲ πλέον ἡ μεγίστη φιλοτιμία, B καὶ τὸ ἄκαιρον ὑπερήφανον μένειν ἐπὶ μετρίοις οὐκ ἀρκουμένου. ἡ δὲ τοῦ δοκεῖν οὐκ ἀλογίστως ταῦτα βούλεσθαι πρόφασις, ἡ τῆς πόλεως ἅλωσις, εἰς θρόνον βασιλείας λογιζομένης αὐτάρκει τῷ κατασχόντι, αὐτὸς δ' εἶναι καὶ μόνος τὸν εἰς ταύτην κληθέντα προτείνων, αὐτὸν καὶ μόνον βασιλεύειν συνελογίζετο. ἔτι δ' ὅμως ὕπουλον ἦν τὸ δεινόν, καὶ τοῖς πολλοῖς οὐκ εὐσύνοπτον, εἰ καί πως οἱ βαθύτερον ἐπιβάλλοντες, ἔκ τε πολλῶν ἄλλων καὶ τοῦ μὴ συνεισελθεῖν τὴν πόλιν ἐκείνῳ τὸν Ἰωάννην, οὐ δυσχερῶς εἶχον ὑπιδέσθαι τὸ μελετώμενον, ὃ δὴ τρεφόμενον ὑπ' ἀγρίας πλεονεξίας, εἰς Θεὸν πεισθὲν τοὺς ἁμαρτάνειν τὰ μέγιστα C διὰ τῆς τῶν ὅρκων παραβάσεως, μεῖζον ἤρετο, ἢ ὥστε παρορᾶσθαι τῷ μελετῶντι. τὸ δ' ἦν ἄρα τὸ τοῖς Ῥωμαίοις μεγάλων ἀρξάμενον κακῶν, καὶ ταραχῆς ἀνυποίστου, ῥαχθέν. τότε δὲ τὰ τῆς πόλεως εἰς ὅσον τε καθιστὰς πρὸς τὸ ἀσφαλέστερον, Γεννουΐτας μὲν τούς τ' ὄντας, τούς τε προσδοκωμένους προσγενέσθαι, πλείστους ἐνιδών, καὶ δυσχερεῖς οὐχ ὥστε καὶ ὑποκλίνεσθαι ῥᾳδίως Ῥωμαίοις, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ταῖς τυχούσαις προφάσεσιν ὑποκινηθησομένους ἄν, ὡς ὑπερόρρους καὶ σοβαρούς, ἐντὸς μένειν τῆς πόλεως οὐκ ἐγνώκει συμφέρον, ἰδίᾳ δὲ προσκαθῆσθαι. καὶ πρότερον μὲν κατὰ τὴν Ἡράκλειαν τῆς Θρᾴκης φέρων κατῴκιζον, ὕστερον δὲ καταντικρὺ τῆς Περαίας D περὶ μόνον τὸ τοῦ Γαλατᾶ φρούριον, ἀσφαλὲς ἐδοκίμαζε κατοικίζειν. Βενετικοὺς δὲ καὶ Πισαίους τὸ κατὰ πλῆθος ὀλίγον, μένειν ἐντὸς ἐδικαίου, ἀποκεκριμένους καὶ τούτους τῶν ἄλλων. ὅθεν καὶ ἐν ἀκινδύνῳ τοῦ κατ' αὐτούς, ἐκέλευε μὲν αὐτίκα τό τ' ἐντὸς ἀνοικοδομηθὲν πρὸς τοῦ κατὰ θάλασσαν μέρει τῆς ἀγορᾶς φρούριον, τό τ' ἐκτὸς τὸ τοῦ Γαλατᾶ, ἀμφότερα κατερεῖψαι. καὶ οὕτω Γεννουΐτας μὲν κατὰ τὴν πρὸς δύσιν Περαίαν πρὸς τοῦ Γαλατᾶ σφᾶς αὐτοὺς ἐπιμηκέστερον παρεκτείνοντας, κατοικεῖν· τοῖς δὲ λοιποῖς ἀποταχθῆναι ἰδίους τόπους πρὸς οἴκησιν. ἔχειν δ' ἑκάστῳ γένει τοὺς ἰδίους φόρους ἀκωλύτως προσέταττε.

ab invicem & ab aliis. Inde ad omne periculum evitandum, quantum in ipſo erat, prævertendum, dirui, & ſolo funditus æquari juſſit munitiones tum intra Urbem Arcis extructæ ad Maritimam fori partem, tum extra Suburbii Galatæ. In quo ſic propugnaculis nudato habitare Genuenſes ex adverſo oppoſitæ ipſi ab occaſu Peræ, extenſa quam maxime in longum domorum ſerie, præcepit. Aliis quoque decernens præſcribi locos ad habitandum, & cuique Genti ſuos cenſus & vectigalia, nullo prohibente, provenire.

CAPUT XXXVI

De Legatis ad Papam, & Italos miſſis: & quid iis contigerit.

Διεπρεσβεύετο δὲ καὶ πρὸς τὸν Πάπαν διὰ ταχέων ἐκμειλίσσων δώροις. δύο δ' ἦσαν οἱ πρέσβεις. εἷς μὲν ὁ Νικηφορίτζης λεγόμενος, ἄτερος δὲ ὁ Ἀλυβάρδης, ἄνδρες ὡς ὑπογραμματεῖς τελοῦντες πρὶν τῷ τῶν Ἰταλῶν βασιλεῖ τῷ Βαλδουίνῳ. αἰτίαν δὲ προδοσίας πρὸς Ῥωμαίους ἔχοντες. οἷς δὴ καὶ τὴν Ἰταλίαν καταλαβοῦσι κίνδυνος ἐπιπίπτει βαρύς, ὃν οὐδ' αὐτὸ τὸ σχῆμα τῶν πρέσβεων μὴ παθεῖν τὰ χείριστα παρῃτεῖτο. ἀλλ' εἰ καὶ τὸ τῆς προδοσίας ὄνειδος ταῖς τιμαῖς συνεκάλυπτεν ὁ Κρατῶν εἰς αὐτὸν παραπρεσβευόντων ἐκ πόλεως· ἀλλ' ἐκεῖνοι χαλεποί γε ὄντες καὶ ἄλλως, παροξυνόμενοι δὲ καὶ τῇ στερήσει τῆς πόλεως εἰς μανίαν μείζονα, καὶ τῶν πεμφθέντων, ἐπ' αἰτίαις τῆς προδοσίας ὡς ἐπιστάντας ἑωρῶντο, τιμωρεῖν ὥρμηντο. ὅθεν καὶ τὸν μὲν Νικηφορίτζην κατασχόντες, ἐκ ποδῶν ἐς κεφαλὴν ζῶντα ἀνηλεῶς ἐξέδειραν, τιμωροῦντες αἰτιαθέντα. ἅμα δὲ καὶ ἐπ' ἀτιμίᾳ τοῦ πέμψαντος. ὁ δ' Ἀλυβάρδης προγνοὺς τὴν ἐπιβουλὴν τῷ ἀνακράτος φεύγει. καὶ τούτοις μὲν τόνδε τὸν τρόπον συνέβη τοῖς παρ' Ἰταλίαν πεμφθεῖσι πρέσβεσιν.

A Miſit & quamprimum legatos Imperator ad Papam, donis eum deliniens. duo autem Legati erant, quorum unus Nicephoritzes, alter Alubardes vocabatur. Uterque ſcriba Balduini fuerat nuper Imperatoris Italorum. Unde quod ad partes Romanorum tranſiiſſent, proditionis accuſabantur a Latinis. Hos in Italiam appulſos grave periculum excepit: in quo ne nomen quidem ſacroſanctum Legatorum extrema ipſis mala deprecari potuit: Quamquam alias Imperator proditionis in ſe reos ex Urbe tum a Latinis detenta ſubdole miſſos benigne accepiſſet; crimen honore Legationis occultatum ſe videre diſſimulans. Itali enim cum alias irritabiles ac vehementes, tum incommodo recenti amiſſæ Conſtantinopoleos efferati adverſus B hos tali tempore ſe ſe ipſis offerentes in rabiem ſolito majorem, ulciſci ſupplicio prorſus atroci crimen ipſis impactum proditionis aggreſſi repente ſunt. Captum videlicet Nicephoritzen a pedibus ad caput vivum crudeliter excoriarunt; non magis in pœnam ſceleris ipſius, quam in Imperatoris ipſum mittentis ignominiam ac contemptum. At Alubardes comperto quid ſibi pararetur, prævertit infortunium fuga matura. Hic ſucceſſus miſſæ in Italiam Legationis fuit.

Edit. Rom. pag. 109.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ

ΜΙΚΑΗΛ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

GEORGII PACHYMERIS

MICHAEL PALÆOLOGUS

SIVE

HISTORIA RERUM A MICHAELE PALÆOLOGO

ante Imperium & in Imperio geſtarum

LIBER TERTIUS.

Edit. Rom. pag. 110.

CAPITA LIBRI TERTII.

CAP. I.

Quid conſilii ceperit Imperator circa Patriarcham Arſenium.

CAP. II.

Ut revocatus Patriarcha invectus in Urbem ſit; & illic rurſus coronaverit Imperatorem.

CAP. III.

ag. 111. *Ut Imperator Legationem miſerit ad Tocharos affinitatem cum iis contrahens; & ad Æthiopas.*

CAP. IV.

De Camelopardali quale animal ſit.

CAP. V.

Ut aucti viribus Æthiopes in Syria rem geſſerint, & de Noga.

CAP. VI.

Ut tres Reginæ traditæ viris, & quibus fuerint.

CAP. VII.

De Domina Anna Alamanna.

CAP. VIII.

De Fratre Dominæ Annæ Manfredo: & de Carolo.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ.

Κεφ. α΄.

Οπως ἐσκόπει ὁ βασιλεὺς τὰ κατὰ τὸν Πατριάρχην Αρσένιον.

Κεφ. β΄.

Οπως μετακληθεὶς ὁ Πατριάρχης εἰς τὴν πόλιν εἰσάγεται, καὶ στέφει αὖθις τὸν Βασιλέα,

Κεφ. γ΄.

Οπως ὁ Βασιλεὺς διεπρεσβεύετο πρὸς Τοχάρους, κῆδος ποιῶν, καὶ πρὸς Αἰθίοπας.

Κεφ. δ΄.

Περὶ καμηλοπαρδάλεως, ὁποῖόν ἐστι.

Κεφ. ε΄.

Οπως αὐξηθέντες Αἰθίοπες τὰ κατὰ Συρίαν διεπράξαντο. καὶ τὰ κατὰ τὸν Νόγαν.

Κεφ. ς΄.

Οπως αἱ τρεῖς βασιλίδες ἀνδράσιν ἡρμόσθησαν καὶ ὁποίοις.

Κεφ. ζ΄.

Τὰ κατὰ τὴν δέσποιναν Αλαμάναν Αννας,

Κεφ. η΄.

Τὰ κατὰ τὸν ἀδελφὸν Αννης τῆς δεσποίνης Μαφρὶ, καὶ τὸν Κάρουλον.

Κεφ. θ'.

Ὅπως συνίστανται ἀνῳκοδομοῦντο τὰ πρὸς τῇ θαλάσσῃ τείχη, καὶ διὰ τί. καὶ περὶ ἑτοιμασίας τοῦ Βασιλέως.

CAP. IX.

Ut mœnia Urbis quæ mare ſpectant ſuggeſta tabularum aucta ſint; & quam ob cauſam. tum de cætero Imperatoris apparatu.

Κεφ. ι'.

Ὅπως τὸν Ἰωάννην ὁ Βασιλεὺς ἐκ ποδῶν ποιῶν ἐξετύφλωσε.

CAP. X.

Ut amotum ab Imperii conſortio Joannem Imperator excæcaverit.

Κεφ. ια'.

Τὰ περὶ τοῦ Ὀλοβώλου Μανουὴλ, καὶ τῆς τῶν λοιπῶν ὑποβλέψεως διὰ τὸν Ἰωάννην.

CAP. XI.

De Holobolo Manuele; & de ſuſpicionibus odiiſque in reliquos Joannis cauſa.

Κεφ. ιβ'.

Τὰ κατὰ τοὺς Ζυγηνούς, ὅπως ἀπεστάτησαν βασιλέως διὰ τὸν Ἰωάννην.

CAP. XII.

De Zygenis ſive Montanis; ut in Imperatorem rebellarint Joannis cauſa.

Κεφ. ιγ'.

Ἀπολογία τῶν Ζυγηνῶν πρὸ ἀλλήλους ὑπὲρ τοῦ ἂν ὡς Ἰωάννην ὑπεδέξαντο.

CAP. XIII.

Allegata Montanorum inter ſeſe pro eo quem ut Joannem acceptum apud ſe habebant.

Κεφ. ιδ'.

Ὅπως διετέθη ὁ Πατριάρχης μαθὼν τὰ συμβάντα. καὶ ὅπως τὸν βασιλέα ἀφώρισεν.

CAP. XIV.

Ut affectus fuerit Patriarcha audita excæcatione Joannis: & ut Imperatorem excommunicaverit.

Κεφ. ιε'.

Ὅπως διὰ τῶν τριήρεων ἀνδραγάθουν ὁ τοῦ στόλου τῆς Ῥωμαΐδος λαός.

CAP. XV.

Ut Navales Romanorum copiæ Triremibus bene rem geſſerint.

Κεφ. ιϛ'.

Ὅπως οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Βασιλέως τὰς τῶν δυτικῶν ἐνεχειρίσθησαν διοικήσεις.

CAP. XVI.

Ut Fratribus Imperatoris Occiduæ Provinciæ commiſſæ fuerint.

Κεφ. ιζ'.

Τὰ κατὰ τὸν Παρακοιμώμενον Μακρηνὸν Ἰωάννην.

CAP. XVII.

De Joanne Macreno Auguſti Cubiculi Præfecto.

Κεφ. ιη'.

Πρεσβεῖαι πρὸς Πάπαν καὶ ὅπως ὁ Βασιλεὺς τὰ περὶ τὸν Αἷμον διετίθει, αὐτὸς ἐπιτάττων τοῖς στρατηγοῖς τῶν δυνάμεων οἴκοι καθήμενος.

CAP. XVIII.

Legationes ad Papam: & ut Imperator rem ad Hæmum abſens & domi reſidens bene geſſerit.

Κεφ. ιθ'.

Ὅπως ὑπερχόμενος ὁ βασιλεὺς τὸν Πατριάρχην τὴν τοῦ ἀφορισμοῦ λύσιν ἐζήτει.

CAP. XIX.

Ut Patriarcha convento & ſuppliciter rogato Imperator excommunicationis abſolutionem petierit. Edit. Rom. pag. 373.

Κεφ. κ.

Ὅπως συνῆλθον ἐν ταυτῷ κατὰ συνθεσίας οἱ Δεσπόται Ἰωάννης τε καὶ Μιχαὴλ ὁ τῆς δύσεως.

CAP. XX.

Ut de Pace convenerint inter ſe ambo Deſpotæ Joannes & Michael in Occidente dominans.

Κεφ. κα'.

Ὅπως ὁ Δεσπότης Ἰωάννης ἀπαλλαγεὶς τῶν δυτικῶν τοῖς κατ' ἀνατολὴν ἐχθροῖς προσβάλλει. καὶ μερικὸς ἔπαινος τούτου.

CAP. XXI.

Ut Deſpota Joannes perfunctus expeditione in Occiduas, cum hoſtibus in Oriente ſit congreſſus; & laudum ejus diſtinctior prædicatio.

Κεφ. κβ'.

Ὅπως ἐνόσει ἀπολλύμενα τὰ κατὰ Μαρυανδήνους, τὰ Βουκελλάριά τε, καὶ ἡ Παφλαγονία.

CAP. XXII.

Ut peſſimo in ſtatu fuerint plane perdita Maryandenorum Bucellariaque & Paphlagonia.

Digitized by Google

CAP. XXIII.

De Cometa ex parte Boreali apparente menſibus æſtivis: deque expeditione Imperatoris in Occidentem: denique de Arſenio Patriarcha.

Κεφ. κγ'.

Τὰ περὶ τοῦ φανέντος κομήτου ἐκ βοῤῥᾶ ἐν μησὶ τοῖς θέρους· καὶ τῆς ἐπὶ δύσιν ἐκστρατείας τοῦ βασιλέως. καὶ περὶ τοῦ Πατριάρχου Ἀρσενίου.

CAP. XXIV.

De Vecco & Xiphilino Primarias Præfecturas in Eccleſia gerentibus.

Κεφ. κδ'.

Τὸ περὶ τοῦ Βέκκου καὶ Ξιφιλίνου τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀρχόντων.

CAP. XXV.

De Sultane Azatino & de Tocharis.

Κεφ. κε'.

Τὸ περὶ τοῦ Σουλτὰν Ἀζατίνου, καὶ τὰ περὶ τῶν Τοχάρων.

CAP. XXVI.

Ut exceperit Patriarcha redeuntem Imperatorem, quam acri reprehenſione ac zelo.

Κεφ. κϛ'.

Ὅπως ὑπεδέξατο ὁ Πατριάρχης ἐλθόντα τὸν Βασιλέα, καὶ μεθ' ὅσου ἐλέγχου καὶ ζήλου.

CAP. XXVII.

Affinitas inter Imperatorem & Deſpotam Michaelem contracta, Anna Eulogiæ filia ſororis Auguſti, Nicephoro Deſpotæ Michaelis filio in uxorem data.

Κεφ. κζ'.

Κῆδος ἐπί τε τῇ θυγατρὶ τῆς Εὐλογίας Ἄννῃ καὶ Νικηφόρῳ Δεσπότῃ υἱῷ τοῦ Δεσπότου Μιχαήλ.

CAP. XXVIII.

De vulgato Nicææ falſo nuncio invadentium eam Urbem Tocharorum.

Κεφ. κη'.

Περὶ τοῦ φημισθέντος ψεύδους τῶν Τοχάρων ἐπιδρομὴν κατὰ Νίκαιαν.

CA-

Digitized by Google

CAPUT I.

Quid conſilii ceperit Imperator circa Patriarcham Arſenium.

Ὁ δὲ βασιλεὺς στοιχαζόμενος ταῖς ἐννοίαις, ὡς ἄλλως οὐκ ἂν Πατριάρχου δίχα τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἰθύνεσθαι, ἐσκόπει καθ᾽ ἑαυτὸν πῶς ἂν καὶ τὰ κατὰ τὸν Πατριάρχην κατασταίη, καὶ τὰ κατὰ γνώμην ἐκβαίη, θατέρου δ᾽ εὐοδήσαντος εἰ θάτερον ἀπολείποιτο, τὸ πᾶν ἂν χωλεύειν ἀναγκαῖον ἡγεῖτο. εἴτε γὰρ καταστάντος τοῦ Πατριάρχου, αὐτὸς ἐμποδίζοιτο ταῖς βουλήσεσιν, ἐπὶ μεγίστοις ἀτυχεῖν· εἴτ᾽ ἀπόντος ἐκείνου, αὐτὸς τὰ κατὰ βούλησιν πράττοι, τῶν πρὸς αὐτοῦ μὲν ἥκιστα ἁμαρτάνειν, πολλοὺς δὲ συμπλέκοντας ταῦτα τῷ περὶ τὸν Πατριάρχην συμβάντι ὡς οὐκ ἐνδίκως ἀπρακτοῦντος, μεγίστην αἱρεῖν τὴν ταραχήν, καὶ προσεῖναι τὸ εὔλογον. ὥστ᾽ εἰ παρῆν πάντως, ἐμποδὼν ἂν ἐκεῖνον στῆναι ταῖς ἐπινοίαις. νῦν δὲ παρῃρημένου τοῦ βασιλέως παρανομοῦν, παρανόμοις ἄλλαις ἀρχαῖς συμπέρασμα παράνομον ἐπεισήχθαι, ὡς καὶ τὸν Πατριάρχην παραλογίσασθαι, καὶ τὴν βασιλείαν στερῆσαι, ταῖς οὐ καλαῖς περὶ τὸ θεῖον ὑπολήψεσιν, ὡς ἐκείνου ἢ μὴ ἐφορῶντος, ἢ μὴ μετελευσομένου τὸν ἁμαρτήσαντα. τὰ δ᾽ εἰς μεγάλην εἶναί οἱ τὴν ταραχήν, ὡς καὶ κίνδυνον ὑποτοπεῖσθαι. Ταῦθ᾽ ὁ κράτων λογιζόμενος, συνάπτειν ἤθελε τὰ ἀσύναπτα. τήν τε τοῦ Πατριάρχου ἀποκατάστασιν, καὶ τὴν τοῦ γνησίου βασιλέως ἀπραξίαν· τὸ δ᾽ ἦσαν λίνον μὴ λίνῳ συγκλώθοντα πράττειν, ἔγνω γοῦν πειρᾶσθαι τοῦ Πατριάρχου, εἰ οὕτω τῶν κατὰ τὸν Ἰωάννην ἐχόντων ἀπῃρτημένως πάντη καὶ ἀνυμένως, αὐτὸς κατανεύσει τὴν εἰς τὴν πόλιν εἴσοδον. πρὸς δὲ καὶ τὴν προστασίαν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ στέφειν αὖθις ἐκεῖνον βασιλικῶς κατὰ τὸ δεύτερον προαιροῖτο ἐπὶ τῆς πόλεως· εἶναι γὰρ καὶ ἄλλως δίκαιον πρώτως εἰσαχθέντα, καὶ πρῶτον τὴν βασιλείαν στέφεσθαι, ὡς εἰ δέδοιτο ταῦτα, καὶ τὰ ἐπὶ τούτοις ἐλπίζειν, ὡς ἐφησυχάσοι πραχθέντων· τρισὶ δ᾽ ᾤετο πείσειν τοιαῦτα λέγοντα, τῷ τε μεμαλακίσθαι τοῦτον τῷ χρόνῳ ἐν ὑπερορίαις διάγοντα, τῷ τε δεδιέναι μὴ καὶ αὖθις ἀντικαταστῇ ἄλλος, γεγονὸς καὶ ἐπ᾽ ἄλλῳ ἤδη. καὶ τρίτῳ, τῷ ἀνάγκην εἶναι καὶ αὐτὸν ἐρᾶν τῆς πατρίδος, ἧς ἀδύνατον ἐπιβῆναι, καὶ ταῦτα μεθ᾽ ὑπερτάτης τιμῆς τε καὶ δόξης, μὴ τοῦθ᾽ ὑπισχνούμενος ἐκκαλεῖν. εἰ δέ γε μὴ πείθοιτο, αὐτάρκεις πρὸς ἐκεῖνον εἶναί οἱ τὸ ἀξιῶσαι. Τοιούτοις τοιγαροῦν ὁ Βασιλεὺς συγκροτηθεὶς, ἔτι τῶν Ἀρχιερέων διαφωνούντων, προστίθεται καὶ αὐτὸς τοῖς ἐκεῖνον ψηφιζομένοις, καὶ ἀμφιρρέπει τὰ τῆδε, προστιθέντος τοῦ βασιλέως. θάτερον δὲ μέρος ὡς ἀθυμῆσαν ἐντεῦθεν, συγκατακλίνεται· καὶ μᾶλλον ὅτι ἐπὶ ῥητοῖς πρὸς Βασιλέως καὶ τῆς Συνόδου καλοῖτο. ἦν γὰρ καὶ αὐτοῖς ἰδίως προσαπαιτούμενον, ἀμνημονεῖν μὲν σφίσι τῆς εἴτε προπετείας εἴτ᾽ ἀδικίας χρὴ λέγειν, καὶ

A T Imperator multis undique cogitationibus occurrentibus, tandem intelligens, fieri non poſſe ut res Eccleſiæ ſine Patriarcha componerentur, deliberabat ſecum quo pacto conſequeretur, ut & Sedi vacanti daretur Patriarcha; & ſimul ſibi ex ſententia deſtinata procederent. Nam horum alterum ſi ſuccederet, altero deficiente, claudicaturum neceſſario ſtatum ſuum providebat. Quippe ſi reſtituto Patriarcha ipſe prohiberetur exequi quod decreverat, e maximis ſe ſpebus in par lapſurum infortunium exhorreſcens cogitabat: ſin relicto illo ubi erat, ipſe per ſeſe quæ vellet efficeret, ingentem ſe ſubiturum invidiam, & erupturis inde aſſultibus vix parem futurum reputabat. Siquidem habituros parum ſibi æquos plurimos rebus imminentes novis, ſpecioſum prætextum validæ conflandæ factionis: Obtendendo videlicet arcanis odiorum cauſis livori, & ambitioni, publice plauſibili, & in ſpeciem religioſo zelo vindicandi ab injuria, & reponendi in Thronum ereptum exulantis ſine cauſa Patriarchæ; ac veriſimiliter jactando; voluiſſe Imperatorem eo procul habendo, amovere a ſe moleſtum arbitrum, quem ſatis noſſet haud umquam acquieturum ingratis ejus & injuſtis molitionibus: Et quoniam præoptaſſet illegitimam Monarchiam Legitimo Collegio ſupremæ poteſtatis; Eccleſiaſticum quoque ſupremum Magiſtratum illegitimum maluiſſe; quoniam ex eo cum talis eſſet, ſuffragationem in ſuum ipſi ſimilem ſperaſſet; ac duplici utraque ſceleſtiſſima injuria conſciſcenda in Patrem ſacrorum, quem circumveniſſet, in Pupillum Principem quem ſupplantaſſet, male ſe de Deo ſentire declararet; quippe quem videretur opinari, aut non videre quæ in ipſum peccantur, aut connivere ad ſcelera, pœnis eorum numquam repetendis. Quibus ex rebus vel propria probabilitate, vel artificiis Adverſantium Populo perſuaſis, maximam orituram perturbationem palam erat; tamque atrox excitandum diſcordiæ civilis incendium, quo periculum eſſet, ne caput ac familia ipſius ſimul cum ipſa Republica conflagraret. Talia reputans formidanſque Imperator connectere inſociabilia voluit; Patriarchæ videlicet reſtitutionem, & exauctorationem legitimi Principis. Hoc autem erat telam texere lino linum non jungendo, ſed diverſas nec natura cohærentes in unum ſtamen intricare materias. Hoc propoſito aggreſſus ante omnia eſt tentare Patriarchæ animum; ecquid perſuaderi ſeni poſſet, ut relictis in ſuſpenſo & in incerto uti tunc erant, Joannis pupilli rebus, venire ipſe in Urbem annueret, ac Throno Patriarchali in ſua vera Metropoli conſcenſo, emolliri ſe pateretur, ad ſeſe coronandum ibi denuo pompa & ceremonia ſolemniſſima. Nec deſperabat rem ipſi probari poſſe, quidquid alias in coronatione repugnaſſet, quoniam cauſa nunc erat idonea, ut qui prior Imperatorum in Urbem ſuis unius auſpiciis captam intraverat, prior quoque ibi coronaretur. quæ ſi ab Arſenio impetrarentur, ſpes erat in aliis quoque aſſenſurum; ac cum forent perpetrata quæ Imperator deſtinarat, factis acquieturum. Tres autem ſecum reputans reperiebat cauſas; quæ ipſi ſperandum ſuaderent fore nunc exorabiliorem in his, quam antea Arſenium. Prima erat, quod eſſet veriſimile tædere ipſum exilii tam longi; eoque tædio emollitum

Edit. Rom. pag. 113.

pag. 114.

ad libenter paciſcendum de reditu. Altera, quod vix eſſet dubium, quin metueret ne alius in Patriarcham iterum ſe vivo eligeretur, prout jam ſemel erat factum; & id malum prævertendi oblata occaſione foret, gaviſurus. Tertia erat Patriæ caritas, qua eum ſolicitari ad deſiderandum in Urbem jam receptam adventum ſuum neceſſe erat: uti & veriſimile, ſic affectum minime recuſaturum oblatam conditionem regrediendi cum ſummo ſplendore in Patriam cariſſimam; præſertim cum intelligeret ea rejecta, ſibi ſpem nullam reſtare Patriæ Urbis umquam reviſendæ. Si autem ille ſic invitatus admittere oblata, & petita polliceri non induceret in animum; ipſam tamen iſtam ſupplicem invitationem idoneæ ad populum excuſationis loco fore ad avertendam ab Auguſto culpam omnem officii neglecti, & totam invidiam in eum qui compellatus renuiſſet, exonerandam. In hunc ferme modum ſubducta ſecum Imperator conſiliorum ſumma, ingreſſus Synodum bifariam ſciſſam contrariis ſententiis, horum revocantium, illorum excludentium Arſenium, ipſe ad revocantes ſe adjungit, & ſui acceſſione ſuffragii quaſi momento alteri lanci addito, catenus ambiguum deliberationis æquilibrium depreſſit. Accedentibus mox quoque qui Arſenium excluſerant, præſertim ubi per Synodum, ſatagente Imperatore, ipſorum & ſecuritati & honori cautum eſt abunde; decreta oblivione nuper actorum: & ſancito ne cuiquam fraudi foret illa, ſive injuſtitia, ſive temeritas dicenda eſſet, qua fuerat vel exauctoratus Arſenius, vel Nicephorus electus. communio quoque ſubito excommunicatis ex nomine reddita. Statutum etiam ut ordinati a Nicephoro reciperentur, ne intempeſtiva moroſitate Eccleſia ſcinderetur. His conſtitutis Synodi Patres mittunt ad Arſenium, qui ipſum ad reditum invitent. quos ille ut audivit, primum graviter ferre viſus eſt, quod tantum invitaretur; non etiam rogaretur veniam dare ob ea quæ in ſe peccata fuerant. cauſando; invitationem meram eorum eſſe, qui ſe nullius peccati conſcios profiterentur. nam ſi agnoſcerent culpam, utique deprecarentur. Tamen cum hac ejus exceptione admoniti Legati preces etiam adhibuiſſent, mitigatus ſenex, exhibuit ſe promptum ad eundum quo vocabatur. Reque ipſa, partim terreſtri, partim maritimo itinere ad Rufini prædia ſe contulit: vel paululum illic acquieſcendi cauſa, vel inde clarius ex propinquo certiuſque reſpondendi, cognitis diſtinctius quæ peterentur.

A παραυτίκα κοινωνεῖν ἐκείνοις τῶν ἱερῶν, καὶ τοὺς παρὰ τοῦ Νικηφόρου χειροτονηθέντας δέχεσθαι, καὶ μὴ σχίζειν τὴν Ἐκκλησίαν ἐκ τινος μικροψυχίας μηδὲν ἐχούσης καιρόν. ταῦτα συνθέντες, ἀποστέλλουσι τοὺς ἀπαγγελοῦντας. ὁ δ' ὡς ἤκουσε τῶν μηνυμάτων, πρῶτον μὲν ἐσχετλίαζεν, εἰ καλοῖτο προσαπαιτούμενος, καὶ μὴ παρακαλοῖτο συγγνώμην τῶν ἡμαρτημένων παρασχεῖν. τὸ μὲν γὰρ δίκαιον ἐχόντων ἐφ' οἷς ἔπραξαν εἶναι· τὸ δ' ἁμαρτόντων, ὅμως παρακαλούμενος ἐπραΰνετο, καὶ ἕτοιμος ἦν πρὸς τὸ προχωρεῖν. πλὴν πεζῇ τὴν πορείαν ἐκεῖθεν διηνυκὼς, ἐν τοῖς Ῥουφίνου γίνεται, ὡς τοῦτο μὲν προσαναπαυσόμενος, τοῦτο δὲ καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἐσπλέστερον, ἐκ τοῦ παρασχεδὸν δώσων, ἐφ' οἷς ᾐτεῖτο.

CAPUT II.

Ut revocatus Patriarcha invectus in Urbem ſit, & illic rurſus coronaverit Imperatorem.

Edit. Rom. pag. 115.

Igitur conventus illic Patriarcha Legationibus cum ab Imperatore tum a Synodo miſſis, poſtque diſceptationem ultro citroque cunctorum accuratam, partim largitus, partim pollicitus quæ poſtulabantur, celeriter transfretavit, & invectus in Urbem, conſentientibus jam omnium votis ac calculis, Patriarchalem rurſus inſedit Thronum. Ibi eum primus Imperator, poſtquam diligenter excuſaſſet quæ acta fuerant, demiſſe veneratus exquiſitis affecit honoribus, & in liberaliter a ſe collatorum Eccleſiæ munerum proventuumque poſſeſſionem miſit. ac ſacrorum quidem apparatuum & Eccleſiaſticam ſupellectilem, imminutam multis averſis per Italos, repoſuit atque in priſtinum reformavit ſtatum, præpoſito ei rei curandæ Monacho Rucha viro induſtrio. ornavit de novo altare, ambonem & ſoleam tum alia quædam refecit regiis impenſis; velis præterea, & vaſis ſacris Dei ædem inſtruxit ad convenientem ſpeciem elegantiæ. adjunxit etiam nova Eccleſiæ prædia, præter ea quæ prius attribuerat ad alimenta & ſtipendia Cantorum ſacrorumque Miniſtrorum: ne ii neceſſariorum patientes penuriam officia ſua negligentius obirent. Omnia ea Patriarcha, & ut in Dei honorem facta donataque religioſe ac liberaliter, jucundiſſime admiſit, & ut in ſui quoque gratiam ſtudioſius impenſa, grate agnoſcere, imputareque in beneficii proprie accepti partem ac locum præ ſe tulit. Eoque maxime inductus eſt ad coronandum munificum largitorem, oblivi-

B Ἐκεῖσε τοιγαροῦν περιστραφέντων πρός τε τοῦ βασιλέως καὶ τῆς Συνόδου, καὶ κειμένων τῶν ζητουμένων· ὁ δὲ τὰ μὲν διδοὺς, τὰ δὲ καὶ προσυπισχνούμενος, περαιοῦται τὸ τὴν ταχίστην, καὶ τῆς πόλεως ἐπιβὰς ψήφῳ κοινῇ καὶ γνώμῃ τῆς Ἐκκλησίας καταλαμβάνει. πρῶτος οὖν ὁ βασιλεὺς ἀπολογησάμενος ἐκείνῳ περὶ τῶν πραχθέντων, μεγάλως ἦγαλλε ταῖς τιμαῖς, καὶ ταῖς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν προσόδοις ἐτίμα· καὶ τὸ μὲν ἱερὸν ἅπαν μετεποίει πρὸς τὴν προτέραν κατάστασιν ἱεροπρεπὲς ἐπὶ πολλοῖς παρὰ τῶν Ἰταλῶν. καὶ δὴ ἐπιστήσας τὸν μοναχὸν Ῥουχᾶν, ἄνδρα δραστήριον τοῖς τοιούτοις, τό τε βῆμα, καὶ ἄμβωνας καὶ σωλέαν, καὶ ἄλλα ταῖς βασιλικαῖς ἐξόδοις, ἀνῳκοδόμει. C πέπλοις καὶ σκεύεσιν ἱεροῖς τὸ θεῖον τέμενος καθίστα πρὸς τὸ εὐπρεπέστερον· εἶτα καὶ χώρας προσετίθει τῇ Ἐκκλησίᾳ, φθάνων προθεῖναι καὶ ἄλλας εἰς τὴν τῶν ὑμνοπόλων οἰκονομίαν, ὡς μὴ ἐνδεῶς τι τῶν ἐπιτηδείων ἔχοντες ἀμελοῖεν. ὁ δ' Ἀρχιερεὺς καὶ ὡς εἰς τιμὴν μὲν τοῦ Θείου ταῦτα γινόμενα συνόλως προσαπεδέχετο, ᾔδεται δὲ καὶ χάριν ἰδίαν ὡς χάριν αὐτοῦ γίνοιτο, τὸν εἰκότων ἐνόμιζεν. ὅθεν καὶ στέφειν ἤθελε τὸν διδόντα, καὶ ἀμνημονεῖν τῶν πραχθέντων τοῖς Ἀρχιερεῦσιν ἐβούλετο, τοῖς δέ γε παρὰ τοῦ Νικηφόρου χειροτονηθεῖσιν, ἐκχωρήσας τὰ τῆς Ἀρχιερατείας 2

Digitized by Google

πάντα, παρὰ μόνον τὸ συλλειτουργεῖν, ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἐχρῆτο. εἶναι γὰρ νομίζεσθαι δίκαια, τὰ εἰς ἐκεῖνον πραχθέντα, καὶ αὐτοῦ συνδοκεῖν, εἰ γε ἐπὶ τοῦ βήματος ἐκείνου κοινωνίαν καταδέχοιτο. ἐπεὶ δ' ἔδει καὶ περὶ τοῦ ἐκ δευτέρου στέφειν τὸν βασιλέα κοινολογεῖσθαι, ἑτοίμως καὶ ταῦτ' ἐδίδου. καὶ μὲν δὴ καὶ ἡ τῶν ἡμερῶν Κυρία παρῆν, καὶ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τεμένους μεγαλοπρεπῶς ἔστεφε. μνήμη δ' οὐκ ἦν τὸ σύνολον Ἰωάννου, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ τῷ Καίσαρι Ἀλεξίῳ προσεπεφιλοτίμητο ὡς δι' αὐτοῦ ἁλούσης τῆς πόλεως, τὸ μετά γε τοὺς Βασιλεῖς καὶ τὸν Πατριάρχην ἐν ταῖς συναπταῖς μνημονεύεσθαι.

A ſcendumque priorum, omni deponendo injuriarum nupera depoſitione ſibi factarum ſenſu. Ordinatis quinetiam a Nicephoro omnem functionem Sacerdotii permiſit, excepto ſolum ſecum una pariter, ubi ſacris ſolemniter operaretur, miniſtrandi uſu. in cæteris promiſcue pari jure ac reliquos adhibuit. Cauſam autem exceptionis hujus allegabat hanc: quod videri poſſet ut juſta & rite acta comprobare quæ geſta contra ſe fuiſſent, ſi ordinatos ab intruſo in ſuum locum, in conſortium faciendi ſecum ad aram ſacri communis admitteret. Simul autem eſt ei propoſitum, videri convenire ut Imperator iterum ritu ſolemni coronaretur, libenter ad id quoque annuit. quare dies iſti ceremoniæ dicta eſt Dominica proxima, qua Patriarcha Imperatorem magnifico apparatu coronavit, nulla prorſus facta mentione, aut ſignificata memoria Joannis. Sed potius eodem tacite rejecto, per id quod honorarii muneris loco conceſſum ea occaſione Alexio Cæſari eſt in præmium captæ Urbis; ut videlicet ſtatim poſt Imperantes (hoc eſt Auguſtum cum Conjuge) & Patriarcham, memoraretur in precibus publicis, quas Synaptas vocant.

CAPUT III.

Ut Imperator Legationem miſerit ad Tocharos affinitatem cum iis contrahens, & ad Æthiopas.

Τῶν δὲ τῷ Βασιλεῖ τῶν πραγμάτων καλῶς καὶ ὡς ἤθελε κατεστάντων, ἐξήγετο καὶ πρὸς τὰς μακρὰν πρεσβείας. τοῦτο μὲν πρὸς τὸν ἄρχοντα τῶν Τοχάρων Χαλαῦ. τοῦτο δὲ καὶ πρὸς τὸν τῶν Αἰθιόπων Σουλτάν. τὸν γὰρ τῶν Περσῶν μεθ' ἑαυτοῦ εἶχε τὸν Ἀζατίνην ἐπὶ τῆς πόλεως βλακικῶς ἄγοντα, κώμοις καὶ μέθαις ἀνὰ πᾶσαν διημερεύοντα ἄμφοδον, κενῆς γὰρ οὔσης ἀνθρώπων ἔτι τῆς πόλεως, συνέβαινε τὰς ἀμφόδους ὡς ἐρημίας εἶναι, ἐφ' αἷς ἐκεῖνος ἀνέδην καθήμενος, σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν πολλοῖς καὶ μεγάλοις οὖσιν, ὠργίαζέ τε τῷ Διονύσῳ καὶ ἐμεθύσκετο. πρὸς γοῦν ἐκείνους εἶχε διαπρεσβεύεσθαι καὶ αὖθις λαμβάνειν ἐκεῖθεν πρέσβεις. B τῷ μὲν Χαλαῦ μετὰ τοῦ Μοναχοῦ καὶ ἱερέως Πεγκίνου, ἐξεδίδου τὴν ἐκ τῆς Διπλοβατατζίνης ἐκ νοθείας παῖδα Μαρίαν. C καὶ Πέγκινος Ἀρχιμανδρίτης ὢν τότε τῆς τοῦ Παντοκράτορος μονῆς, ὑπὸ μεγάλαις φαντασίαις τε καὶ ἁβροτάτοις συνάμα καὶ πλούτῳ παντοδαπῷ τὴν κόρην ἐκόμιζεν, ἐπιφερόμενος καὶ σκηνὴν νεὼ ἐκ πέπλων σιβαρῶν μεταξῆς. τὰς δέ γε τῶν Ἁγίων μορφὰς χρυσῷ πεποιημένας ἔχοντα, σταυροῖς καὶ κρίνοις ἠρηρεισμένας, καὶ ἅγια σκεύη πολύτιμα κατὰ χρείαν τῆς ἱερᾶς θυσίας. καὶ οὕτω μὲν πρὸς τὸ μεγαλειότερον τὸ συνάλλαγμα ἐξηρτύετο. κἂν τοῦ Χαλαῦ ἐξ ἀνθρώπων γεγονότος πρὶν ἐκείνους φθάσαι, ἡ κόρη τῷ υἱῷ ἐκείνου Ἀπαγᾷ, διαδόχῳ γε τῆς ἀρχῆς καταλειφθέντι, D ἐνυστέρῳ φθάσασα, ἡρμόζετο. τὸν δέ γε τῶν Αἰθιόπων Σουλτάν, ἄλλη τις χρεία τῷ Βασιλεῖ σπένδεσθαι κατηνάγκαζεν. Ἐκ Κομάνων γὰρ ὢν ἐκεῖνος, εἰς τῶν εἰς δουλείαν ἀποδομένων, τὸ γένος ἐζήτει κατ' αἰτίαν συνετὴν ὅτι καὶ ἐπαίνων ἐγγύς. Τὰ γὰρ ἀντίπρο ἀλλήλων κλίματα τῆς γῆς, τό τε βόρειον, καὶ τὸ νότιον, ἐμφύτοις τισὶ δυνάμεσιν, ἐπί τε σωματικῇ, καὶ ψυχικῇ διαθέσει ἀντιπεπόνθασιν, ὥσπερ ἔθνη καὶ κράσεσιν, ἐν αἷς

Hac vice rerum Imperator ſuccedentibus ſibi ad votum negotiis, & pace domi conſtituta, tempus aptum putavit mittendis ad Gentes longinquas Legationibus: ad Principem videlicet Tocharorum Chalau; & ad Æthiopas. Nam Sultanem Perſarum ſecum habebat Azatinem, in Urbe vitam degentem ignaviſſimam, ac totos etiam in triviis comeſſando compotandoque conſumentem dies. quippe exhauſta tum adhuc & raris incolis, pro ſui magnitudine, habitata Civitate, vacare plateas frequentia Civium & quaſi deſertas cernens, libere illa ſolitudine fruebatur, & ſic tamquam rure degeret procul ab arbitris, ſecurus cum familiaribus, & magnis ſuæ gentis ac comitatus viris, menſis in propatulo poſitis aſſidens bacchanalia quotidiana celebrabat, vino ſeſe barbara impudentia palam ingurgitans. Ad eos igitur quos dixi ſolos deſtinandas Legationes habuit, & mutuas inde viciſſim accipiendas. Atque ad Chalau quidem, Principem Monachum & Sacerdotem miſit, qui filiam ipſius Notham nomine Mariam, quam ex Diplobatatzina ſuſceperat deſponſam ipſi Conjugem comitaretur. Et Princeps cum tunc eſſet Archimandrita Monaſterii Pandocratoris, ſplendidiſſima ſpecie molliſſimi ſimul ditiſſimique apparatus iſta Sponſæ deductione functus eſt. Circumferens inter cætera Templum ſolutile Tabernaculi ritu craſſis e ſerico velis circum & ſuperne tectum, Sanctorum formas auro elaboratas habens, crucibus & funibus firmatas, præterea vaſa ſancta pretioſiſſima ad uſum divini Sacrificii. Tali magnificentia nuptialis iſta conventio celebrabatur. Verum Chalau mortuo antequam ad eum Princeps cum Sponſa perveniſſent, Puella ſero licet adveniens re infecta non rediit. Nupſit enim filio & Succeſſori Chalau in Principatu, vocato Apaga. Sultanem porro Æthiopum aliæ utilitates impulerunt ad fœdus cum Imperatore faciendum. Erat is genere Comanus, venditus olim in ſervitutem, qua in Regnum mutata, ſatagebat prudenti laudabilique conſilio, ut commeatus eſſet facilis popularibus ſuis ad eos quibus imperabat, indigere ipſos ſentiens tali auxilio. Sunt enimvero non magis ſitu, quam indole naturalique qualitate inter ſe adverſæ, atque e diametro oppoſitæ arctoæ auſtri-

Edit. Reg. pag. 116.

Digitized by Google

næque nationes, commiſſis invicem penituſque diffidentibus, qua corporum, qua etiam animorum affectionibus, pro differentia videlicet temperamenti ac cæli, quæ inter utrumque tractum intercedit; cujus etiam veſtigia cernuntur in brutis animantibus, quarum ſub Septentrionibus natæ altæque, a generis ejuſdem genitis educatiſque, in regionibus meridianis, haud modicis diverſitatibus differunt. Color ſiquidem etiam ipſe corporum diſcrepat; in Borealibus fere candidus, in Auſtralibus ater. Sed animorum in hominibus majoris momenti diſcrimen eſt: Stolidorum & vix ratione utentium in Septentrionalibus, apud quos fruſtra requiras Logicas Phyſicaſve diſciplinas, ſcientiam aut prudentiam, cum ne ratio quidem parandi neceſſarii victus aut convenientis cultus, non artes, non opificia, non cætera, quibus homines a belluis differunt, in iis reperiantur. Vividi e contrario acreſque, projecti ad contemptum periculorum cupidique præliorum Boreales ſunt, tum irritabiles, & ſi quis laceſſierit fanatico ruentes impetu in cædes mutuas; Martiale prorſus genus & cruente pugnax. quorum cuncta in Auſtralibus contraria, ſolertibus, manſuetis, eximie callidis, politicæ rationis conſultis, induſtriis ad artes, rationalis diſciplinæ capacibus, fœcundis conſiliorum, & in omni occaſione quid optimum factu ſit momento videntibus: viciſſim ad labores pigris, ad pugnas mollibus, otio gaudentibus, egere feriando, quam ſatagendo abundare malentibus. Cujus tantæ diſcrepantiæ ſi quis Soli cauſam imputaverit, haud a vero ni fallor aberrabit. quia enim ejus radii Arctoos & exiguo tempore & raro & oblique illuminant, non eam cerebris humanis vitalis caloris menſuram afflant, quæ ad expediendas operationes mentium, ſenſuſque communis acrimoniam requireretur. Frigus porro illius cæli naturale ſolaris teporis admixtione liberum, addenſat duratque cutem corporum, craſſitiemque & ſoliditatem inducit membris. Sub meridiano contra circulo, aut in accedentibus ad illum terris, frequentius imminens conſtantiuſque immorans ac ſuperne incoquens ſubjecta vapor ardentis Solis eliquat corpora, & ad omnem motuum alacritatem, audaciamque certaminum fluxos languidoſque artus efficit. Affici autem alterarique animos conſenſu quodam, qualitatibus & temperamento corporum, naturalis tradit ratio, experientia ſane ſuffragante. His de cauſis & olim Æthiopes valde gaudebant, affluente ad ipſos copia mancipiorum Scythici generis, quippe quorum opera cum ad omne laborioſum miniſterium, tum ad contentiones impetuſque præliorum in uſu neceſſariæ tuendis finibus militiæ percommode uterentur, quo minus mirum imperitantem jam ipſis hominem ortu & natalibus exterum cum proprio, tum populi cui præerat genio, ſuæ gentis conſortium conſuetudinemque affectaſſe, militari utique, qua egebat, manu non aliunde ipſi quam ex empta evocataque inde juventute ſuggerenda. quia vero Scythas ad ſe tuto deportare niſi miſſis ad Euxinum navibus nequibat cujus maris fauces cum haud dubie forent in poteſtate imminentis illis Conſtantinopolitanæ Civitatis, facile videbat prudens Barbarus, nequaquam ſibi, quod optabat, aliter quam gratia & beneficio Imperantis illic poſſe contingere. quare iſto ut placato benevoloque uteretur, multis legationum & miſſorum cum illis munerum conabatur officiis aſſequi. Nec votis excidit. Auguſto quippe annuente libere commeabant in Euxinum miſſi cum auro multo ab Æthiopum Principe, qui Scytharum adoleſcentulorum maximum magna pecunia coemptum numerum ipſi perducerent, quod ſæpe factitatum novimus, ex quo blanditiis donorum delinitus Imperator, eam aperiri & tuto frequentari permiſit viam.

Edit. Rom. pag. 117.

pag. 118.

A οὐ μόνον ζώων ἀλόγων πρὸς ὅμοια ζῶα διαφορὰς ἄν τις εὕροι ἐμφανεῖς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἀνθρώπων. βορείοις γὰρ τὰ ζῶα λελεύκωται, νοτίοις δὲ μεμελάνωται. Ἄνθρωποι δὲ ἐν μὲν βορείοις ἀσύνετοι ἄλλως καὶ μόλις λογικοὶ καταλαμβανόμενοι, ἐν οἷς οὐ λογικαὶ ἐπιστῆμαι, οὐ μαθήματα φυσικά, οὐ γνῶσις, οὐ φρόνησις, οὐ περὶ τὸν βίον οἰκονομίαι, καὶ τεχνῶν ἐργασίαι, καὶ τἆλλα οἷς τῶν ἀλόγων ἄνθρωποι διαστέλλονται. ὁρμὰς μέντοι παραβόλους, καὶ πρὸς μάχην ἑτοίμως ἔχοντες, καὶ ἑτοίμως ὁρμήσοντες ἤν τις ἐποτρύνῃ, παράβολόν τι καὶ βακχικὸν ἔχοντες ἐπ' ἀλλήλοις, καὶ τὸν Ἄρη σπένδοντες. ἐν δὲ νοτίοις τοὐναντίον ἅπαν. ἐκεῖνοι γὰρ εὐφυεῖς B μὲν ἄλλως, καὶ ἄγαν συνετοί, καὶ ἄριστοι τὰ ἐς πολιτείαν, καὶ τέχνας, καὶ λογικὰ μαθήματα, καὶ βουλὰς τὸ ἑκάστῳ· νωθροὶ δέ, τὰ ἐς ὁρμάς, καὶ μαλακοὶ πρὸς μάχας, καὶ ἀπραγμοσύνῃ μᾶλλον συζῶντες, ὀλίγα ἔχειν, ἢ πολλὰ πολυπραγμονοῦντες αἱρούμενοι. τούτων δέ, τὸν ἥλιον αἰτιάσαιτ' ἄν τις φυσιολογούμενος, τῷ μὲν ὁμιλεῖν ὀλίγα καὶ πρὸς ὀλίγον οὐ μετρίως θερμαίνοντα τὸν ἐγκέφαλον, ὅθεν καὶ ἡ εὐφυΐα προσγίνεσθαι πέφυκε. τὸ θέρμα γὰρ συμπιλοῦντα ἀπεργαζόμενον τοῖς μέλεσι τὴν στερρότητα. Ἐπὶ δὲ θάτερα τοῦ μέρους, τῷ ἐπὶ πλεῖον ὁμιλεῖν. θερμαίνοντα μέν, εἰς εὐφυΐαν, ἔκλυτον δ' εἰς ἀνδρείαν ἀπεργαζόμενον τὴν ὁλομέ- C λειαν τοῦ σώματος. συμμεταπίθεσθαι γὰρ τοῖς σώμασι τὰς ψυχάς, ὁ φυσικὸς λόγος δίδωσι. Διὰ ταῦτα καὶ πρότερον μέν, πολὺ ἐτίμων τὸ σκυθικὸν Αἰθίοπες. τοῦ δουλεύειν μὲν κτώμενοι, ἄλλως δὲ στρατιώταις ὑπὲρ αὐτῶν χρώμενοι. Τότε δὲ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχὴν κατασχόντος Σκύθου, τὸ σκυθικὸν ἀνεζήτετο, ὡς στρατευομένοις σφίσιν ἐκεῖθεν συνεσομένου, ὅπερ οὐκ ἄλλως ἦν αὐτοῖς εἰσηγμένοις μετακομίζειν, εἰ μὴ διὰ τοῦ στενοῦ τις Εὐξείνῳ προσβάλλοι θαλάσσῃ, τοῦτο δὲ ποιεῖν μὴ ἀξιοῦντας τὸν βασιλέα, ἀμήχανον. Διὸ καὶ πολλαῖς ἐδορυφόρει τοῦτον ἀποστολαῖς, ἐφ' ᾧ τὰς ἐκεῖθεν ἐμπλεϊζομένας νῆ- D ας ῥᾳδίως Εὐξείνῳ προσβάλλειν, καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς πολλὰ διδόντας μείρακας σκυθικοὺς ἐξωνεῖσθαι, καὶ πρὸς τὰ ἴδια ἐπανήκοντας φέρειν, ὃ δὴ καὶ πολλάκις γεγονὸς ἔγνωμεν. ἐκεῖθεν μὲν τῶν χαρισμάτων πρὸς βασιλέα διαπεμπομένων, ἐντεῦθεν δ' ἀνοιγομένης σφίσι τῆς πρὸς ἐκεῖνον κελεύθου.

CAPUT IV.

De Camelopardali quale animal ſit.

Ἐν δὲ τοῖς χαρίσμασιν ἦν καὶ Καμηλοπάρδαλις, ζῷον θαυμάσιον καὶ ἀσύνηθες. περὶ οὗ ὀλίγα βούλομαι λέγειν, τοῖς μὲν ἰδοῦσιν, ὑπόμνησιν, τοῖς δὲ μὴ δὲ θεασαμένοις, διδασκαλίαν. σῶμα τούτῳ μέτριον κατ᾽ ὄνους, οὓς Κάνθωνας ὀνομάζουσι. δέρμα κατὰ Παρδάλεις, λευκὸν, καὶ πυῤῥαῖς φολίσι κατάστικτον· θέσις σώματος κατὰ τὰς Καμήλους, ἐξ ὀπισθίων βυθῶν ἐς ὤμους ἀναφερής. τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν ὑπερκειμένων αὐτάρκως τῶν ὄπισθεν. τράχηλος κατὰ Γεράνους ἐπὶ μήκιστον ἐκτεινόμενος· καὶ ἐς κεφαλὴν ἀναγόμενος, ὡς ἀγέρωχον τὸ ζῷον ἐγκαθιστᾷν. Κεφαλὴ δὲ βαιὰ, καὶ καμηλοειδὴς τῷ σχήματι, λευκὸν τὴν κοιλίαν, καὶ ἀπὸ τραχήλου διὰ ῥάχεως πάσης καὶ ἕως οὐρᾶς μετρίας, γραμμὴν ἐπὶ στάθμην μέλαιναν, ἰθυτενῆ περικείμενον. πόδες λεπτοὶ κατ᾽ ἐλάφους καὶ διχηλοῦντες. ἥμερον δ᾽ ἄλλως, ὡς καὶ παραπαίζεσθαι ἀγόμενον ἐκ ῥινὸς, καὶ πειθόμενον ἐς ὅποι θέλεις ὁρμᾶν, ποηφόρον, καὶ ἄρτῳ καὶ κριθῇ κατὰ τὸ πρόβατον ψωμιζόμενον. τὸ δ᾽ ἦθος χειροήθης οὐδ᾽ ἄμυνα τούτῳ, πρὸς τὸ λυποῦν, τῷ μεγίστῳ γὰρ μέρει καὶ τοῦτο φιλοτιμεῖται τοῖς ζῴοις ἡ φύσις, ὡς εἴ τις ἐπιτίθοιτο προσαμύνεσθαι, οὐχ ὁπλῇ κατὰ τοὺς ἵππους, ἢ κέρατι κατὰ βοῦς. οὐ δὲ γὰρ κέρασιν ἔστεπται. οὐκ ὀδόντι κατὰ τοὺς κάπρους, οὐκ ὄνυξι κατὰ τὰς γαλᾶς, μόνοις δὲ τοῖς ὀδοῦσιν οἶμαι διὰ δηγμάτων μετρίων, ὅσον καὶ ἀποσοβεῖν τὸ λυποῦν μὴ βλάπτον. οὐ δὲ γάρ τις ἰὸς τοῖς ὀδοῦσιν ἐντέθραπται κατ᾽ ἐκεῖνα, ἃ δὴ τοῖς τοιούτοις ἡ φύσις ὁπλίζει. Τοῦτο ὡς ὄντι τέρας ἐκεῖθεν πρὸς Βασιλέα διακομισθὲν, ἑκάστης θέαμα ἦν καὶ τρυφὴ τοῖς ὁρῶσι δι᾽ ἀγορᾶς ἑλκόμενον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τῷ κρατοῦντι πεπράχεται, δοκοῦσι τὸ συνοῖσον τοῖς ἡμετέροις. καὶ ὅσον μὲν εἰς εἰρήνην αὐτὸν, καὶ ἦν τὸ πραγματευόμενον. ἄλλως δὲ καὶ ἐς μέγιστον ἐλυμήνατο.

A Cæterum in donis hac de cauſa miſſis Camelopardalis fuit, animal rarum & mirabile, de quo pluſcula hic ſubjicere decrevi, ut qui viderunt, recordentur; qui non viderunt, diſcant. Moles ei corporis non magna, qualis ferme magnorum Aſinorum, quos Canthones vocamus. Pelle obducitur Pardalibus ſimili, rubris in albo ſparſim compuncta maculis, magnitudinis ac figuræ ſquammarum. Forma corporis Camelos imitatur, a tergo & femore ad armos ſurſum eminens, anterioribus cruribus longitudine non modice ſuperantibus poſteriora. Collum ut in Gruibus longiſſime protenſum alte in verticem aſſurgit faſtidioſe circumquaque deſpectantem quodam quaſi ſupercilio ferinæ ſuperbiæ. Caput exiguum a Camelis figura non diſcrepans. B Venter albus, a capite per dorſi ſpinam, uſque ad caudam, quæ modica eſt, linea nigra velut ad normam rectiſſime producta ſignatur. Pedes tenues in ſimilitudinem cervinorum, fiſſis & ipſi ungulis. Ipſum alioqui animal manſuetum ac cicur, ut etiam ludendum ſe pueris præbeat, & naſo tractum non invitum ſequatur quocumque duxeris. Herba veſcitur: ſed & panem & hordeum non minus quam oves libenter guſtat. Indoles tractabilis, nec iracunda. Si quid offendat (nam ferme animantibus natura quibus injurias propulſent arma non negavit) ſi quid, inquam, infeſtum ingruerit, non id calce ut equi, non ut boves cornu, quo caret, non dente ſanguinario & terribili, ut apri, non unguibus ut feles, ſed ſolis, puto, non acutis dentibus ulciſci- C tur per morſus non rabioſos, ſed moderatos, ut intelligas nolle ipſum aliis nocere, ſatis habens ab ſeſe quomodocumque propulſare noxam. Neque vis ulla veneni dentibus ſubeſt in perniciem morſu propaganda, ut in multis animantibus quibus dentes natura pro armis dedit. Tale peregrinæ formæ animal ex Æthiopia ad Imperatorem miſſum, ſpectaculum diu quotidianum & jucundum Byzantinis præbuit, per fora & plateas ductum. quæ Imperator oſtentabat eo conſilio, ut Populus delectatus fructu iſto longinqui commercii, pacem & ſocietatem initam cum Æthiope ut noſtris rebus utilem, probaret. Et erat in ea forte conducibile quidpiam, ſi quis in præſentis uſu tranquillitatis acquieſceret: Sed qui longe conſuleret in poſterum, magnam ſummæ rerum & nomini Chriſtiano parari perniciem, iſta in barbarros indulgentia ſentiret.

Edit. Rom. pag. 119.

CAPUT V.

Ut aucti Viribus Æthiopes in Syria rem geſſerint: & de Noga.

Ταῖς γὰρ συνεχέσι μετακομίσεσι τῶν βορειάθεν μειρακίσκων, πλῆθος ἐν καιρῷ συστὰν στρατιωτικὸν, ηὔξησέ τε δὴ τὴν Αἰθιόπων ὁρμὴν, καὶ ὑπὸ τὰ ἐσκαμμένα ἐπίδων. ὡς πολλάκις τῷ κατὰ σφᾶς ἀσφαλεῖ θαῤῥοῦντας, ὑπερορίους ἐκφέρειν πολέμους, καὶ κατὰ χριστιανῶν ἀνδρείζεσθαι. τῶν γὰρ Ἰταλῶν τὴν τῆς Συρίας ἁπάσης παραλίαν κατεχόντων, καὶ Φοινίκης ἀρχόντων, καὶ αὐτῆς Ἀντιοχείας τὸ κράτος ἐχόντων, διμ-

D Experientia certe docuit auctos & corroboratos Æthiopas iſto libere conceſſo commeatu puerorum e borealibus tractibus, qui deinde in cœlo mitiori affluente victus copia, in acres bellatores adoleſcerent, formidabiles evaſiſſe, conſcriptis exercitibus invictis; nec jam virium conſcios ſuarum ſeſe intra cancellos olim fixos tenuiſſe: aut ſecura poſſeſſione propriorum contentos domi acquieviſſe: verum auſos erumpere, ac ſæpe bella finitimis inferre: ſicque magno rei Chriſtianæ damno famam ſibi paraſſe bellicæ virtutis. Italis enim

Digitized by Google

A oram Syriæ maritimam univerſam obtinentibus, imperantibus etiam Phœniciæ, & ipſi Urbium olim Principi Antiochiæ dominantibus, & eductis inde validis copiis proſpere ſubinde certare ſolitis de poſſeſſione locorum Palæſtinæ, antiqua ſanctitatis fama merito inclytorum: quod in iis verſatus, paſſus, & mira operatus fuerit Deus factus homo: illi, de quibus agimus, Æthiopes freti exercitibus ex juventute, ut diximus, Scythica conflatis, erumpentes e ſuis latebris iſtas regiones univerſas latrociniorum & prædarum campum habuerunt, ferentes illic agenteſque cuncta, & tamquam de Myſis, quod dici ſolet, impune ſpolia raptantes. Donec paulatim (Italis abhorrentibus a fœdere cum ipſis icendo, utpote venerandæ Crucis notiſſimis & implacabilibus hoſtibus) quoad, inquam, paulatim poſt B ejectos Chriſtianos e maximis Urbibus, ipſas ſolo æquarunt; & nunc jacet quidem illuſtris illa Antiochia, jacet & Apamea. Deſtructa eſt Tyrus & Berytus. Sidon quoque ſimilia patitur. Alia ex parte luget Laodicea. Tripolis & Ptolomaïs, Magnæ Italorum Urbes, ac ſi numquam fuiſſent, reputantur. Pulcherrima etiam Damaſcus, terminus olim Romanæ ad Orientem ditionis, everſa funditus eſt. Et omnino præter vectigales Armeniis regiones, nihil ibi ſubſiſtit. Numeroſiſſima vero Provincias illas opimas incolentium multitudo, per omnes diſperſa terras in miſerrimo gemit exilio; præter eos qui aut bello ceciderunt aut tyrannicis tormentis Chriſtianæ cauſa fidei, quod eam abnegare juſſi renuerent, conſumpti ſunt. En quid Chriſtiana Reſpublica profecerit ex auctis Æthiopum viri- C bus, imprudentia, vel potius malitia noſtra, conſiliiſque ambitioſis, & privatas utilitates bene quantovis emptas diſpendio arbitratis cupiditatibus! Tocharorum vero in clades Chriſtianorum ferociam adhuc quidem utcumque coercemus, non armorum utique metu aut viribus noſtris, quibus quam parum fidamus ipſi norunt; ſed precario emendicata gratia illorum, ſive, ut vero vocabulo rem ut eſt exprimamus, ſervilibus obſequiis, affinitatibus illos honorantes, & ditantes donis creberrime miſſitatis; quam in rem optima & pretioſiſſima noſtrorum impendimus. Huc pertinet, quod aliquanto poſt hæc tempora fœdus inivit Imperator cum Tocharis Occiduis, ex prius ignotis prodere ſe ac proferre in lucem incipientibus, & quæ noſtris finibus a Septentrione objacent vi maxima occupantibus. Quorum Principi *Noga* dicto Imperator aliam ſuam filiam, & ipſam ex pellice genitam, dedit uxorem, Euphroſynem nomine. unde contigit ipſos ultro a nobis amicitiæ nomine condonata auferre, quæ ancipiti & laborioſo bello vix umquam acquirere potuiſſent.

Edit. Rom. pag. 120.

A φιλοβαρβαρούντων δ' ἐξ ὑπερτέρας ἰσχύος, καὶ τὰ τῆς Παλαιστίνης τόπων ὡς ἁγιότητος δόξαν ἐχόντων, καὶ μάλα εἰκότως, διὰ τὰς ἐκεῖσε τοῦ Σωτῆρος διατριβὰς, καὶ τὰ πάθη, καὶ τὰ τῆς οἰκονομίας τεραστικὰ, αὐτοί γε θαρσήσαντες ταῖς ἐκ τῶν Σκυθῶν συστάσαις δυνάμεσιν, ἐξελθόντες, πᾶσαν ἐκείνην τὴν γῆν, Μυσῶν τὸ λεγόμενον λείαν ἐποίουν. ἕως οὖ κατ' ὀλίγον (οὐ δὲ γὰρ ἦν τοῖς Ἰταλοῖς πρὸς αὐτοὺς σπένδεσθαι ἐχθροὺς γε ὄντας καὶ λεγομένους τοῦ τιμίου Σταυροῦ) καὶ αὐτὸ δὴ τῶν μεγίστων πόλεων ἐξώσαντες, αὐτὰς εἰς ἔδαφος κατήρειψαν. καὶ νῦν κεῖται μὲν ἡ περιφανὴς Ἀντιόχεια, κεῖται δὲ ἡ Ἀπάμεια, κατέσκαπταί τε Τύρος καὶ Βη- B ρυτὸς, καὶ Σιδὼν τὰ ὅμοια πάσχει. ἑτέρωθεν δὲ θρηνεῖ Λαοδίκεια, Τρίπολίς τε, καὶ Πτολεμαΐς, τὰ μεγάλα τῶν Ἰταλῶν ἄστη, ὡς οὐδ' ἂν ὄντα λογίζονται. καὶ δὲ Δαμασκὸς ἡ καλλίστη, τά ποτε τῆς Ῥωμαΐδος ὅρια καθ' ἕω, ἠφάνισται παντελῶς. καὶ ὅλως πλὴν τῶν εἰς Ἀρμενίους τελούντων, οὐδὲν ὅτι συνίσταται· ὁ δὲ παμπληθὴς ἐκείνων λαὸς πανταχοῦ γῆς διεσπάρη ἄνευ τῶν πεσόντων, τῶν μὲν πολέμου νόμῳ, τῶν δὲ καὶ ἄλλως νόμῳ μαρτυρικῷ, μὴ καταδεχομένων τὴν ἄρνησιν. Καὶ ταῦτα μὲν Αἰθιόπων τὸ χριστιανικὸν ἀπώνατο, ταῖς ἡμετέραις ἀβουλίαις, ἢ κακονοίαις, ἢ αὐτονόμοις ὁρμαῖς καὶ ὀρέξεσι. Τοχάρων δὲ τὸ θράσος καὶ ἔτι C ἀνεχόμεθα, οὐ δυνάμεσιν ἡμῶν θαρσαλέαις, ἀλλὰ φιλικαῖς, εἴτ' οὖν δουλικαῖς ὑπελεύσεσι, κήδη ποιοῦντες καὶ δωροφοροῦντες συχνάκις τὰ κάλλιστά τε καὶ μέγιστα, ὡς καὶ δεύτερον ἄλλο μετὰ ταῦτα, καὶ χρόνοις ὑστέροις συνέστη πρὸς τοὺς δυτικοὺς Τοχάρους ἐκποδὼν ἀφανῶν ἐπιστάντας καὶ τὰ βόρεια κατασχόντας μεθ' ὅτι πλείστης δυνάμεως, συνάλλαγμα τῷ ἄρχοντι τούτων Νογᾷ, ἐκδόντος τοῦ Βασιλέως ἑτέραν παῖδά οἱ ἐκ σκοτίων σπερμάτων γεγεννημένην, Εὐφροσύνην τοὔνομα, ἐξ ἂν συνέβαινε μετὰ φιλίας ἐκείνους ἔχειν, ἃ δὴ προσταλαιπωροῦντες πολέμῳ, μόλις ἂν ἐκτῶντο.

CAPUT VI.

Ut tres Reginæ traditæ Viris, & quibus fuerint.

POſt hæc decrevit Imperator amovere a ſe tres Reginas Pueri Joannis ſorores germanas, quæ videri poterant partem aliquam juris ad Imperium a Patre trahere. quare cavendum etiam atque etiam putavit, ne iis Romani conjuges darentur; ne qua inde culquam offerri rerum novarum moliendarum poſſet occaſio & oriri perturbatio ſibi familiæque ſuæ periculoſa. Igitur unam quidem ipſarum Nobili Latino *Majo de Belicurto* nuncupato, qui ex Moreo, unde ortus erat, Conſtantinopolim advenerat, matrimonio conjunxit: alteram Latino item Megiſtani, quem ſui perhonorifico apud ipſos vocabulo *Contum* appellabant, nomine *Vintimilia*, qui tunc famam ſecutus, ex Urbe Genua ad Imperatoris comita-

D Τῷ μὲν οὖν Βασιλεῖ μετὰ ταῦτα ἐδόκει ἀπαλλαγῆναι καὶ τῶν Βασιλίδων τῶν καὶ αὐταδέλφων τοῦ παιδὸς Ἰωάννου, δοκουσῶν ἔχειν καὶ τινα, τὸ μέρος Βασιλείας κλῆρον ἀπὸ πατρός. καὶ διὰ τοῦτο, βαθύ τι σκοπῶν ἐκεῖνος, Ῥωμαίους αὐταῖς οὐ συνήρμοστο. τὴν μὲν γὰρ τῷ ἀπὸ τοῦ Μορέως εὐγενεῖ Λατίνῳ Μαΐῳ Δεβελικούρτῳ λεγομένῳ συνῆψεν εἰς λέχος ἐντεῦθ' ἐνδημήσαντι. τὴν δὲ δευτέραν Λατίνῳ μεγιστᾶνι, ὃν ἂν ἐκεῖνοι φαῖεν σεμνύνοντες Κόντον, ὄνομα Βεντιμίλια, ἀπὸ Γενούας τότε προσελθόντι κατὰ φήμην τοῦ Βασιλέως, εἰς γάμον ἐκδοὺς, καὶ δώροις τὰ οἰκότης

φιλοφρονησάμενος, ἀποπέμπει σὺν ἅμ' ἐκείνῃ συζύγῳ. τὴν δὲ τρίτην Βουλγάρῳ τῷ Σφεντισθλάβῳ κατὰ Μυσίαν τῶν κατὰ τὸν Αἷμον ὀρεινῶν ἄρχοντι δίδωσι. καὶ οὕτως ἐκείνων ἀπαλλαγεὶς καὶ τῶν φροντίδων τῶν ἐπὶ ταύταις ῥᾴσας, ἑτέραις πράξεσιν ἐπιβάλλεται.

A tum acceſſerat, uxorem dedit, & donis eum magnificis honoratum in Patriam cum nova remiſit conjuge. Tertiam collocavit Bulgaro Sphentiſthlabo Montanæ circa Hæmum regionis in Myſia Principi. ſicque his Imperatorii generis mulieribus procul amandatis, ſolutus ea parte curarum, aliis pro arbitrio gerendis jam ſecuriorem applicuit animum.

CAPUT VII.

De Domina Anna Alamana.

Φθάνει μὲν οὖν τῆς πρὸς Ἀλαμάναν Ἄνναν, ἣν συνοικοῦσαν ἐπ' ὀλίγον εἶχεν ὁ τοῦ Λασκάρη πατὴρ Ἰωάννης ἐν ἐσχάτῳ γήρᾳ, Φερδερίχου τοῦ τῆς Σικελίας ἄρχοντος παῖδα, τοῦ Μαφρὲ δ' ἀδελφήν, ἣν δὴ καὶ ἐκ πρεσβείας ἐλθοῦσαν ταινιώσας ὁ δηλωθεὶς Βασιλεὺς Ἰωάννης, Αὐγοῦσταν δεικνὺς σύνοικον εἶχε καὶ ἔστεργε. τῷ γοῦν πρὸς αὐτὴν ἔρωτι ὁ Βασιλεὺς Μιχαὴλ ἁλοὺς, ἐν ἀσφαλεῖ μὲν εἶχεν, ἐφ' ᾧ τάχα μὴ ἀποδρᾶναι πρὸς τοὺς οἰκείους. ὅμως δ' ἐκείνῃ προνοῶν τῶν ἐπιτηδείων βασιλικῶς, πάντα τρόπον ἐπείρα τῆς σωφροσύνης περιγενέσθαι. ὡς δ' οὐκ ἔπειθε πολλὰ προσάγων καὶ δεξιούμενος· μὴ δὲ γὰρ ἂν καλὸν εἶναι τὸ κἀπὶ τῆς Βασιλείας ἀκούσασαν δάμαρτα ὄντος μεγίστου καὶ φοβεροῦ, ἐν ὑστέρῳ τὸ λέχος αἰσχῦναι καὶ τοῦ δούλου, εἰ καὶ Βασιλεύοι νῦν, παλλακεύεσθαι μεγίστην οὖσαν καὶ ἐκ μεγίστων· ἄλλον τινὰ τρόπον ἔγνω θεραπεύειν τὸν τυραννοῦντα μανικὸν ἔρωτα. καὶ δὴ αὐτῇ μὲν ὑπέσχετο ἑαυτῷ συνοικίζειν εἰς γάμον ἀφεὶς τὴν ἑαυτοῦ, πλὴν ἐπὶ δοκούσαις εὐλόγοις προφάσεσιν, ἃς καὶ προὔτεινεν ἐπὶ πολλῶν, καλὴν μὲν εἶναι τὴν Θεοδώραν, οὕτω γὰρ ὠνομάζετο ἡ Αὐγοῦστα, καὶ γένους ἀξίαν τούτου βασιλικοῦ, καὶ μηδὲν ἔχειν ἐπαιτιᾶσθαι, ἢ γένους, ἢ σωφροσύνης τρόπων παραβεβιασμένων, ἢ τοῦ μὴ φίλανδρον εἶναι, καί οἱ ἀξίαν συμβασιλεύειν. ἀλλ' ἀναγκαῖον εἶναι πάντως εὐφυλακτότερον, καὶ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἔχειν ἐπὶ τῆς πόλεως ὄντας. ὡς πολὺς μὲν ὁ ζῆλος, ἀναγκαῖος δ' ὁ κίνδυνος, οὐκ ὀλίγων ἐπεισρρεῖν ἐχόντων. καὶ ταῦτ' Ἰταλῶν τῶν ἐχόντων πρότερον, παρακεκινημένων καὶ ἄλλως εἰς μῆνιν, ὅτι ἔχοντες ἀφῃρέθησαν. καὶ νῦν παρακινηθέντας, στόλον ἀκούεσθαι φοβερὸν ἐξαρτύεσθαι, αὐτοὺς δ' ἀντωπεῖν ὁρμαῖς τοιαύταις μὴ ἔχειν. οὔτε γὰρ ναυσὶ τοσαύταις εἶναι πρὸς ἐκείνους ἀντέχειν, ὑπομείονάς τ' εἶναι στρατεύμασι πολεμεῖν κατὰ γῆν. τοὺς δὲ Βουλγάρους, καὶ αὐτοὺς ἑτέρωθεν ἀπειλεῖν εἰσβάλλειν διὰ Θρᾴκης, καὶ μᾶλλον τῆς τῷ τῶν Βουλγάρων ἄρχοντι Κωνσταντίνῳ συνοικούσης Εἰρήνης, μὴ ἠρεμεῖν ἐώσης τὸν σύζυγον τῇ πρὸς τὸν Βασιλεύοντα ἀπεχθείᾳ. κύκλῳ γοῦν τῶν ἐχθρῶν παρακινουμένων, χρῆναι φυλάττεσθαι τὰς ἐπιθέσεις εἰς ὅσον δυνατὸν, ἰδίως δὲ δεδιέναι καὶ τοὺς τῆς Βασιλίδος Ἄννης οἰκείους, ὡς ἑτοίμως διὰ

B Ante omnia memorandum eſt quid de Anna Alamana tentaverit. Fuerat hæc exiguo tempore conjux Joannis Auguſti patris Theodori Laſcaris, ab eo ducta in extremo ſenio, Friderici Siciliæ Regis filia, Manfredi ſoror, quam a Legatis ad eam accerſendam miſſis deductam, & ſolemni coronationis ritu Auguſtam declaratam, memoratus Imperator Joannes uxorem, eamque percaram, habuerat. Hujus amore captus Imperator Michael cuſtodivit eam diligenter ne rediret ad ſuos, magnifice tamen ipſi ac regie quæ opus ipſi erant ad victum cultumque ſuppeditans; at nullam non interim admovens machinam ad ejus, ſi qua ratione poſſet, pudicitiam expugnandam. In quo fruſtra fuit, artes ejus omnes inſidioſaſque blanditias matrona repellente; C quippe quæ ſapienter reputaret quam probroſum foret, ſe tali ortam domo, vita in ſumma dignitate per inoffenſam hactenus famam tranſacta, viduam maximi & potentiſſimi Imperatoris, contaminare lectum ejus, & auguſtale decus cum illuſtri memoria tanti conjugis fœdiſſimo pellicatu profligare, ſubjiciendo ſeſe turpi libidini ſervi olim ejus ac ſubditi, licet hodie ad Imperium evecti. Cujus honeſtiſſimi certa propoſiti cum tamen prudenter vereretur, quorſum amor impotens deſperati ſucceſſus furiis incenſus in tyrannica licentia poſſet erumpere, optimum factu putavit hanc deliniendæ flagrantis cupiditatis inire rationem. Dixit Imperatori: haudquaquam ſe abhorrere ab ejus conjugio, ſi quis modus reperiretur ejus D legitime, ſancteque committendi.. quare videret ecquid eo quo nunc eſſet implicatus matrimonio ſeſe rite poſſet exolvere. Tali nexu libero ſe, ut honeſte, ita non illibenter poſtea nupturam. Arrexit aures ad ea Michael, & excitatum oblata ſpe animum cupide advertit ad comminiſcendas, & quibus opus erat artificioſe inſinuandas ſpecioſas cauſas repudiandæ, quam habebat in contubernio, conjugis. Ajebat haud ſe ire inficias talem eſſe Theodoram (id erat Auguſtæ nomen) in qua nihil ad regii generis claritatem, ad pudicitiæ decus, ad morum ſanctitatem, aut caritatem in virum poſſet requirere, quo minus digniſſimam fateretur, quæ ſecum imperaret. Conſiderandum tamen eſſe neceſſitatem gravem, imminenti nunc rebus Romanis atroci periculo impoſitam, ſolicite præcavendi Latinorum iras, E erepta nuper Conſtantinopoli frementium. Opibus ipſos & numero valere: cauſa quoque irritari communiter plauſibili; pulſos ex poſſeſſione diuturna & multis ſpoliatos, quæ propria dudum cariſſimaque habuerant. Concitatum audiri totum Italorum nomen, & armari, conſpirante ſententia potentiaque ferociſſimarum gentium, potentiſſimam claſſem, cui vix habeat Romanum, quo nunc ſtatu eſt, Imperium quid ſatis validum oppo-

Edit. Rom. pag. 121.

pag. 122.

Digitized by Google

nat. Neque maritimo apparatu haud dubie impares, terreſtribus ſaltem copiis fidere poſſumus; quibus ſatis negotii faceſſent exurgentes e Bulgaria motus. unde Conſtantinum Principem aſſidue in nos ſtimulatum ardentiſſimis inſtigationibus Irenes conjugis nobis perinfenſæ, minari audimus irruptionem in Terras noſtras per Thraciam. In tanta multitudine & rabie coorientium in nos, ex omni circum parte ferociſſimorum hoſtium, quis non videt conſulturum utique circumventæ undique Reipublicæ, qui dederit operam numero eorum minuendo, quibuſdam aut ad noſtram ſocietatem attrahendis, aut a communi certe aliorum conſpiratione abducendis? Jam illud ſatis conſtat; in primis Latinorum, ditione ac vi bellica, Imperatricis Annæ cognatos numerari: Porro iſtos communione nominis ac generis ſatis per ſe pronos in partes hoſtium noſtrorum, propriæ in nos ſævius commovebunt cauſæ, repetendæ, reducendæque domum conſanguineæ Matronæ, quaſi detentæ a nobis indigna cuſtodia; niſi mature præcavemus, & ex ipſa mali cauſa remedium quærimus, tempeſtiva ſi umquam affinitate contrahenda, qua propinquorum Dominæ Annæ non ſolum exarmentur iræ, ſublatis incentivis odiorum, ſed etiam amores auxiliaque concilientur, tamquam utique propinquis, & neceſſitudine connubii cum ſorore Manfredi, filiaque Friderici, jam quaſi domeſticis ipſorum. Talia verſare animo, ac ſophiſticis honeſtare conari rationibus Imperatorem (prout adigebat illum exurens intime væſanus amor, irrideri ſeſe a Domina Anna, & vana objecta imagine numquam ſucceſſuri conjugii deludi non ſentientem) audiens Auguſta Theodora graviter, ut erat conſentaneum, tulit. quam enim intolerandum contumeliæ genus fore: ſe legitimam Conjugem, quæ Viro Imperatori tres Mares peperiſſet, primum Manuelem fato præreptum, alterum Andronicum ſuperſtitem, regie a Patre educatum, tertium ex quo Conſtantinopolim migraverant, ibi natum in Purpura, Conſtantinum, inde Porphyrogenitum cognominatum, poſt tanta merita nullius compertam culpæ repudiari, exauctorari, Viro, Imperio, honore omni privatam abjici, & æmulam in locum ſuum intruſam cernere. Hoc metu anxia mittit ad Patriarcham qui eum ſuo nomine ſuppliciter rogarent, ut tam atrocem a ſe injuriam arceret, dignareturque pro ſua auctoritate deterrere Imperatorem, ne tam proterve uxores pro libito commutando, divinis Legibus illudere auderet. Miratus plurimum hoc audiens Patriarcha eſt cogitari attentarique res tales ab Imperatore, palam inconceſſis inhiante; nec verente per conculcatas leges in cupiditatum obſequium ruere; quantæ illum nequitiæ capacem non ante crediſſet. quare haud molliter caſtigandam ratus erumpentem in tam inverecundos auſus inſaniam, graviſſime illum qua exprobrando, qua objurgando increpuit; minis etiam intentatis iræ divinæ: ſimul allegatos in obtentum protervæ laſciviæ prætextus, ut telas aranearum amovit diſſlavitque, ſapienter monens: formidare vim hominum, & Dei numen ac vigilem in ſcelera vindictam audaci licentia ſpernere, non niſi ejus eſſe qui de vere terribilibus peſſime judicet; hinc quidem ſtulte trepidus, inde præpoſtere ſecurus. quæcumque ſibi demum terrorum ſpectra prave formidoloſi confingant, divinas vereri Leges veram demum ſecuritatem eſſe. deſineret igitur vana comminiſci & trepidationem inanem juſto & ſancto Dei metu comprimeret. Hæc & his conſentanea, gravitate tali perſona digna, monentem Patriarcham, clareque inſuper minantem ſeſe illum, ſi porro cogitata promoveret, e Chriſti corpore, velut membrum putridum, & curationem reſpuens, abſciſſurum, reveritus Imperator, aut potius confuſus deprehenſa turpis voti conſcientia; eventumque deſperans cepti, facultare (quod ſero ſentiebat) & viribus ſuperioris: inſuper metuens, ne veteres Patriarchæ in ſe offenſiones ob amotum ab Imperii Collegio Joannem refri-

Edit. Pariſ. pag. 123.

A ταύτῃ κἀκείνους τοῖς ἄλλοις συνεξορμήσοντας· εἰ δέ τι προμηθευσαίμεθα κρεῖττον, καιρὸν ἔχοντες μὴ μόνον ἐχθροὺς ἐκείνους, ἀλλὰ καὶ φίλους γίνεσθαι, αἰδουμένους τὸ κῆδος, καὶ κατ' ἀγχιστείαν εἰ συνοικήσομεν ἑαυτοῖς τὴν ἐκείνων, οἰκείως πρὸς ἡμᾶς ἔχοντας. Ταῦτα τοῦ Βασιλέως βουλευομένου, καὶ σοφιστικῶς λέγοντος, ἐπειδὴ γὰρ ὁ ἐκκαίων ἔρως, καὶ μᾶλλον παρὰ τῆς Δεσποίνης Ἄννης περιφρονούμενος, ἡ Βασιλὶς Θεοδώρα πυθομένη, χαλεπῶς εἶχεν ἐνεγκεῖν, εἰ Δέσποινα ἐστεμμένη οὖσα καὶ γνησία γυνὴ, ὑπ' ἀνδρί τε τῷ βασιλεῖ τεκοῦσα παῖδας, καὶ πρῶτον μὲν ἀποιχόμενον ἄλλον, τὸν Μανουὴλ, εἶτα δὲ B καὶ τὸν περιόντα Ἀνδρόνικον, ὃν βασιλικῶς ὁ Πατὴρ τρέφοι. καὶ τρίτον τὸν ἐπὶ τῆς πόλεως γεννηθέντα τὸν Πορφυρογέννητον Κωνσταντῖνον, τοιαῦτα πάθοι ἀπολειφθεῖσα, στερηθεῖσα μὲν τοῦ ἀνδρὸς, στερηθεῖσα δὲ καὶ τῆς βασιλείας, καὶ πάσης ἀπερριμμένη τιμῆς. τὴν δ' ἀντίζηλον ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Βασιλείας ὁρῶσα, συμβασιλεύουσαν τῷ ἀνδρί· ὅθεν καὶ πρὸς τὸν Πατριάρχην πέμψασα, ἱκέτευε τοιαύτην συμφορὰν ἀμύναι ταύτῃ, καὶ νόμων θείων ὑπερμαχεῖν ἀξιοῖ. ὃς δὴ μαθὼν καὶ ἀγάμενος, εἰ τοιούτοις ἐπιχειροίη ὁ Βασιλεὺς, καὶ ἀναιδῶς τῶν ἀθίκτων ἅπτεται, ὡς καὶ τοὺς κειμένους νόμους ἐθέλειν καταπατεῖν, αὐτὸς τοιοῦτος μὴ νομιζόμενος πρότερον· δεινὰ ἐποίει καὶ C διεμέμφετο. τὸ μὲν ὀνειδίζων, τὸ δ' ἐπισείων ἐκείνῳ καὶ τὴν ἐκ Θεοῦ ἀγανάκτησιν. τὰς δὲ γε προφάσεις, ὡς ἱστὸν ἀράχνης διέλυε. τὸ γὰρ φόβον θεῖον παρ' οὐδὲν τίθεσθαι, κακῶς κρίνειν εἰδότος εἶναι τὸ φοβερόν. τὸ μέντοι γε τοὺς θείους νόμους φοβεῖσθαι, ἀφοβίαν εἶναι μεγίστην τῷ φοβουμένῳ, κἂν ὅτι προτείνοι τις ἐπὶ τῷ φοβεῖν. Ταῦτα τοῦ Πατριάρχου καὶ λέγοντος καὶ μηνύοντος, ἔτι δ' ἑτοίμου ὄντος ἀποκόπτειν ἐκεῖνον, εἰ ἄλλο τι πράττοι τῆς τοῦ Χριστοῦ ὁλομελείας, ὡς μέλος σεσηπὸς ἤδη καὶ θεραπείαν μὴ προσιέμενον, ἐπεὶ ἔγνω προσκρούσας ὁ Βασιλεὺς ἰσχυροτέρᾳ τῇ αὐτοῦ δυνάμει, καὶ ὡς πρὸς κρῆπα κρατίζει δῆ-D θεν τὸν ἤδη παθόντα τὰς ἐκείνου ἐπιχειρήσεις, οὐ γὰρ ἐπὶ μικρὸν οὐδ' ἐκείνου ἠρέμουν εἶναι τοὺς λογισμοὺς ἡ τοῦ παιδὸς Ἰωάννου ἐπὶ τῇ Βασιλείᾳ παρόρασις, πρύμναν τε κρούεται, τὸ τοῦ λόγου, καὶ ὡς εἶχεν ἐφοδιάσας τὴν Δέσποιναν Ἄνναν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα πέμπειν αἱρεῖται. πλὴν ἐπ' ἀνταμοιβῇ τοῦ παρὰ τῷ ἀδελφῷ ταύτης Μαφρὲ κατεχομένου Καίσαρος. ἐκεῖ γὰρ οἱ ὁ πενθερὸς ἐκείνου Μιχαὴλ ὁ Δεσπότης, τοῦτον κρατήσας ἐξέπεμψεν ὡς προείρηται. ὅτι δὲ σκῆψις ἦν ἐκείνῳ τὸ προβαλλόμενον, καὶ μόνον ἔρωτος θεραπεία, καὶ οὐ τοῦ κοινοῦ προμήθεια, ὁ τῶν πραγμάτων εἰδὼς ἀκριβῶς, τὴν μελέτην συλλογίζοιτο.

Digitized by Google

refricaret, ac clare tandem intelligens fruſtra ſe fucum perſpicacibus facere conatum, erumpente in notitiam male tecta fraude; remigium, ut ſic loquar, inhibuit, & quaſi a curſu temere inito ſe reprimens, incubuit, quod dicitur, in proram, retro ceſſim nitendo. Novo videlicet ex re capto conſilio, dimittendi ad ſua copioſo inſtructam viatico, Dominam Annam; cæterum poſtulans cum ea permutari, & viciſſim liberum dimitti Cæſarem apud Manfredum Annæ fratrem detentum. Eo quippe illum a ſe bello captum ejus ſocer Deſpota Michael deducendum curaverat, ut dictum eſt. Porro illam ab Imperatore oſtentatam ſolicitudinem præcavendi, ne Cognati Annæ Auguſtæ cum cæteris Latinis conſpirarent, nihil niſi vanum & inveriſimilem prætextum fuiſſe vafra ſimulatione obtentum vitioſo amori quo flagrabat, palam apparuit ſtatum rerum tunc Italicarum ex vero ſcientibus.

CAPUT VIII.

De fratre Dominæ Annæ Manfredo, & de Carolo.

Ἡ γὰρ Ἄννα Φρεδερίχου μὲν ἦν θυγάτηρ, A Μαφρὲ δ' αὐταδέλφη, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἀποστατῶν τοῦ Πάπα, καὶ τῶν τοῦ Πάπα, καὶ ὡς αὐτοὶ φαῖεν ἄν, τῆς αὐτῶν Ἐκκλησίας. οὐ δὲ γὰρ ἐβούλοντο κατὰ τοὺς ἄλλους καὶ αὐτοὶ εὐπειθεῖν τε καὶ ὑποκατακλίνεσθαι, καθ' ὅτι λέξοι καὶ πράξοι ὁ τῆς Ἐκκλησίας ἐπειλημμένος, ἀλλ' αὐτονόμοις χαίρειν ὁρμαῖς, καὶ ἴσως ἐπὶ Σικελίας καὶ τῶν ἐκτὸς τὴν ἀρχὴν διοικεῖν. ὑβρειοπαθῶν δ' ὁ Πάπας πρὸς ταῦτα, εὑρὼν δραστήριον ἄνδρα ἀδελφὸν Ῥηγὸς τοῦ Φραντζίσκου ὄντα, καὶ εἰς κόντης τεταγμένον τὸν Κάρουλον, τὸν κατ' ἐκείνων ὡς δῆθεν ἀποστατῶν ἐγχειρίζει πόλεμον, B τάξας ἐκεῖνον εἰς τὴν αὐτῶν Ῥῆγα, καὶ πόλεμον ἐμβαλὼν ἐκείνοις ἄσπονδον ἀκήρυκτον. Πῶς οὖν οἱ τόσον διαφερόμενοι πρὸς τὸν Κάρουλον, ὁμαιχμεῖν μετὰ τοῦ Βασιλέως ἔμελλον πώποτε; ὅμως τὸ μελετώμενον ἀπεκρούσθη, καὶ ὁ Βασιλεὺς ἔμενεν ἐπὶ τρόπου, καὶ τὰ αὐτοῦ ἔπραττε, τὰ δ' ἦσαν, τὸ, βουλὰς ὑφαίνειν σὺν ἄρχουσιν, ὅπως ἀνακτίζοιτο μὲν ἡ πόλις [illegible]χίων, ἐπ' ἀδήλῳ τῷ, τί Ἰταλοὶ φρονοῖεν περὶ αὐτῆς. δέος γὰρ μὴ ἀφανῶς ἐπιθοῖντο. ὅπως δὲ φυλαχθείη Ῥωμαίοις ἐπιστάντων ἐκείνων, καὶ μὴ φανέντες λαφύξαιεν. ὡς ἐξ ἀνάγκης κραταιότεροι ἐπιθέμενοι. οὐ δὲ γὰρ ἠρέμουν C οὐ δὲ μικρὸν ἐκινοῦντο. ἀλλὰ στόλον μέγιστον ἀπὸ γῆς καὶ θαλάσσης κατὰ τῆς πόλεως ἐξαρτύεσθαι.

FRidericus enim & Manfredus, quorum illum quidem Annæ Patrem, hunc fratrem fuiſſe diximus, ambo a Papa & Papæ partibus defecerant, & ut ibi loquebantur, excommunicati ab Eccleſia ipſorum, ſuas ſibi ſeorſim res habebant. Non enim ſicut cæteri obtemperare, ac ſe morigeros præbere juſſis ac placitis moderantis Eccleſiam, volebant: ſed affectabant uſurpabantque nemini obnoxiam licentiam agendi & ſtatuendi prout liberet: ac ſic tam in Sicilia, quam extra, pleno & nullum agnoſcente ſuperiorem dominio, regnare. quarum intolerabilium injuriarum nactus Papa idoneum ultorem Carolum fratrem Regis Francorum ex Contorum ſive Comitum ordine, virum ſtrenuum, bello eum præfecit illis veluti Rebellibus & Apoſtatis indicto: regnum ipſis ereptum illi tribuens quam optimo jure poſſidendum, ſi eos vi & armis inde pelleret: id quod ſumma ope tunc cum maxime ille ardens nihilque non movens conabatur. quodnam ergo quæſo, periculum erat, ne iſti cum Carolo communis in nos expeditionis ſocietatem inirent, *Edit. Rom. pag. 124.* quicum capitalibus commiſſi odiis internecino bello de ſtatu & ſalute dimicabant? In hunc modum illæ de novo conjugio Imperatoris cogitationes evanuerant, ipſo in officio permanente, ac de cætero intento rebus ſuis. inter quas quæ tunc urgebant, erant deliberationes crebro ab illo habitæ cum Primis ſuorum de reſtauranda quamprimum Urbe, ſicque omni præſidiorum genere, & intentæ vigiliæ cuſtodia firmanda, ut quæ arcano comparari ferebantur ad eam recuperandam inſidioſæ molitiones Latinorum, quandocumque in vim erupiſſent, ſucceſſu fruſtrarentur. timebantur enim occultæ artes & proditionum fraudes, Copiarum quoque ac cæterorum apparatuum belli curabatur, ut tantum eſſet ad manum, quantum opus erat ad prohibendum, ne ſtatim atque in conſpectum Urbis veniſſet formidabilis ille, quem fama erat adornari, Exercitus Italorum, eam abſorberet: ſed ab illorum quantumvis vehementibus defenderetur inſultibus, & Romano Imperio ſervaretur. Frequentes porro memorabant nuncii haud ceſſare ulla in parte Italos: ſed in expeditionis apparatu duplici totos eſſe. Nam & Claſſem inſtruebant maximam, quæ mari rem gereret, & terreſtrem exercitum prævalidum armabant, quo Urbs undecumque oppugnaretur.

Digitized by Google

CAPUT IX.

Ut Mœnia Urbis qua mare ſpectant ſuggeſtu tabularum aucta ſint, & quam ob cauſam: tum de cætero Imperatoris apparatu.

VIſum igitur eſt neceſſarium ad occurrendum inſtantibus, ante omnia ſumma celeritate mœnia Urbis attollere, præſertim quæ mare ſpectabant; quippe quæ humiliora erant: eo qui condidit, quod mari dominaretur, munire illa diligentius ea parte ſuperfluum rato. Is fuit Conſtantinus, non religione minus quam civilibus & bellicis actis maxime inclytus. Quia vero anguſtiis temporis urgebantur, nec petræ & calx ad manum erant, tabulis latis. & prælongis uſi trabibus, quas ubi deficiebat ſummitas depreſſioris muri, validis nexibus ædificio priori committebant, ſuggeſtum coronæ mœnium, & ſurgentibus per intervalla turribus adſtruxerunt, quantum ſufficeret ad tegendos intus defenſores: quorum ne deeſſet copia, foris accivit & intra Urbem collocavit, domicilis pomœrio vicinis, magnum numerum Militum levis armaturæ, non enim loricis cæteroque gravi apparatu opus erat pugnaturis ex tuto, pinnis murorum protegentibus, Nam ad eruptiones, ſi quas uſus belli poſceret, & apertas in campo dimicationes cum obſeſſoribus, præſto adfuturos cataphractos e Caſtris majoribus Imperatoris. Providit autem ne præſidiariis hiſce urbanis alimenta

Edit. Rom. pag. 125.

unquam deforent, quantumcunque duraret obſidio: ſed eſſet ſemper affatim unde ipſis ex Urbe ſuppeditarentur ad victum neceſſaria: quam ad rem introduxit in Urbem boum numerum, quantus ſufficeret culturæ camporum ſuburbanorum, quorum opera induſtrii Agricolæ arando, ſerendo, metendoque conficerent frumenti, quod eſſet opus ad annonam in Urbe degentium; addita quam pariter intro congeri curabat copia magna duratorum ſale ac fumo ad diuturnam conſervationem ciborum, partim ex ſuillis carnibus, partim ex ovino lacte. Fœni quoque vim ingentem in pabulum equorum repoſuit: non defutura ipſis agricolis intra Urbem degentibus, & ex ea in culturam ruris undique vicini quotidie prodituris, etiam obſidionis tempore quadam copia carnium etiam recentium: nonnullo utique numero animalium ſuburbanis paſcuis alendo: unde non ſolum ſoboles ſuccreſceret apta laboribus aratri ac plauſtri; ſed quæ in macelli quoque ac menſarum uſum urbanum abundaret. Porro coria boum ſic in cibos abſumptorum imponi agglutinarique jubebat exterius iis tabulis, quas dixi muris additas fuiſſe, quo illæ protegerentur. Ac ſuggeſtus quidem ille murorum ex materia, uti deſtinatus fuerat peractus eſt, turres attollens ſupra molem priorem ad tres cubitos, & mœnia ſimiliter, debita proportione ad turres. Cætera ejus generis ut minus urgentia in præſens, ſuo tempore curanda dilata ſunt. Illud quippe jam nunc neceſſarium mature ac cum ſollicitudine curatum, ut expediti, leviterque armati milites ad Urbis præſidium idoneo numero, admotis circum undique pomœrio domiciliis, collocarentur. quo in genere Laconibus plurimis e Moreo poſt receptam Conſtantinopolim profectis, aſſignatis locis ædes attribuit; penſionibus illos, tamquam ſi eſſent indigenæ, annuis donans, cæteraque, plurima liberalitate ſibi devinciens. unde illos promptos habebat ad quævis obſequia libenterſque libenter adhibebat ad multa intus &

A Ἐδόκει γοῦν πρὸς τὰ παραστάντα, ἐξ ἐπιχείρων ἀνυψοῦν τὰ τείχη τῆς πόλεως, καὶ μᾶλλον τὰ πρὸς τῇ θαλάσσῃ, ἃ δὴ καὶ χθαμαλὰ ἦσαν εἰκότως, θαλασσοκρατοῦντος τότε τοῦ πρώτως ἐγειράντος Κωνσταντίνου, τοῦ οὐχ ἧττον τὸ σέβας, ἢ τὰς πράξεις μεγίστου. κατεπείγοντος δὲ τοῦ καιροῦ, ἐπεὶ οὐκ ἔχοιεν πέτραις σὺν τιτάνῳ τὴν ἀνοικοδόμησιν ἐκπλεῖν, μόνοις σανίσι πλατείαις καὶ ἐπιμήκεσι, σὺν τοῖς καὶ σιβαραῖς πρὸς τὸ τὰς ἐπιφορὰς ἀντέχειν εἶναι τούς τε πύργους καὶ τὰ τείχη προσανυψοῦν. πρὸς δέ γε τὸ αὐταρκῶς ἔχειν τῶν ἀνθεξόντων ἐντός, πλῆθος στρατιωτῶν ἔξωθεν εἰσοικί-
B ζειν, πλὴν ἐλαφρῶν ὡς ἐντὸς μενόντων ἐπὶ τοῦ τῆς μάχης καιροῦ. ἣν δέ τι δέοι καὶ ἀπὸ γῆς ἐκφέρειν πόλεμον εἶναι τοὺς ὑποστησομένους ἐκ στρατευμάτων μεγάλων βασιλικῶν. τὰ δέ γε τῆς τροφῆς αὐτοῖς εἰ ἐπὶ μήκιστον παραμένοιεν προσκαθήμενοι, ἑτοίμως ἀπὸ τῆς πόλεως ἑτοιμάζεσθαι. εἰσαχθέντων γὰρ βοῶν ἱκανῶν εἰς γεωργίαν τῶν ἀρουρῶν, ὅσαι ἂν εἶεν αὗται, καὶ παρ᾽ ὧν κατέχοιντο, τῶν ἐντὸς λέγω τῆς πόλεως, αὐτοὺς γεωργεῖν ἔχειν νεῶντας καὶ σπείροντας καὶ θερίζοντας, ὡς εἶναι καὶ τοῖς ἀνθρώποις αὐτάρκη τροφήν, πρὸς τῷ καὶ ταρίχη προεισαχθῆναι, τοῦτο μὲν ἐξ ὑείων
C κρεῶν, τοῦτο δέ γε καὶ ἐκ τοῦ τῶν προβάτων γάλακτος, καὶ χιλὸν τοῖς ἵπποις προσαπομένειν, εἶναι δὲ καὶ γεωργοῦσιν ἐντὸς τὰ εἰς τροφὴν ἀνθρωπίνην, τῶν ζώων ἐξ ἀνάγκης περιγινόμενα, ὡς τρέφειν ἱκανῶς ἔχουσι. περιβλήματα δὲ ἐκ βοείων δερμάτων ταῖς σανίσιν ἐπιτίθεσθαι, μὴ καὶ πῦρ ἐνσαύσαντες ἐκκαίοιεν οἱ πολέμιοι. τὰ μὲν οὖν τῶν σανίδων εἰς ἔργον ἐξέβη, καὶ πύργοι μὲν ὡς ἐπὶ τρεῖς ἀνυψοῦντο πήχεις, τείχη δὲ ἀναλόγως τοῖς πύργοις, τὴν αὔξην ἐλάμβανον. τὰ δὲ λοιπὰ ὑπερετίθεντο, ὡς ἐπὶ καιροῦ πράξοντες. τὸ δ᾽ ἐλαφροῖς τῶν στρατιωτῶν οἰκίζειν τὴν πόλιν, καὶ λίαν
D ἐξ ἀνάγκης εἶχεν. ὅπου γε καὶ Λάκωσι πλείστοις ὕστερον ἐκ τοῦ Μορέου ἀφιγμένοις, ἐπιμερίσας τόπους ἐπὶ τῆς πόλεως, παρεῖχε κατοικεῖν ὡς αὐτόχθοσι, καὶ ῥόγαις ἐτησίοις δωρούμενος, καὶ πλείστοις ἄλλοις φιλοτιμήμασιν, ἐπὶ πολλοῖς καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς ἐχρῆτο, ὡς ἀξίαν τριβὴν ἐν πολέμοις ἔχουσι. τοῖς δέ γε Γασμούλοις, οὓς ἂν συμμίκτους ἡ τῶν Ἰταλῶν εἴποι γλῶσσα. ἦσαν γὰρ ἐκ τε Ῥωμαίων καὶ Λατίνων γεγεννημένοι, προσανεπαύετο, ἐκπέμπων ἐπὶ νηῶν. ἦσαν γὰρ τὸ μὲν προμηθὲς εἰς πολέμους καὶ συνετὸν ἐκ Ῥωμαίων, τὸ δ᾽ ὁρμητικόν τε καὶ αὔθαδες ἐκ Λατίνων ἔχοντες. καὶ στόλον μέτριον ἐξηρτύετο, καὶ προσεκτᾶτο τὰ τῶν νήσων ἐγγύτερα. ῥόγας μὲν ἀποτάττων αὐ-

Digitized by Google

A τοῖς ἐκ τοῦ κοινοῦ ταμιείου, καὶ φιλοτιμίαις αὔξων τὰς προθυμίας· ἀντιλαμβάνων δ' ἐκ τῆς ἐκείνων σπουδῆς καὶ ἐργασίας πλεῖστα. εἶχε γὰρ τῇ ἀληθείᾳ καὶ τὸ εὐεργετικὸν πρὸς ἅπαντας, καὶ ἀμφοτέραις ἐξήντλει, πολλῶν προαποκειμένων, οὐκ οἶδα εἰ τὸ τῆς φύσιν τοιοῦτος ὤν, ἢ προσποιούμενος δι' ἄλλα μέγιστα τὸ φιλότιμον, ἀναγκαστικὰς τὰς εὐνοίας ὑποποιούμενος, ὡς εἰδὼς οὐκ ἐνδίκως ἄρξας· ἢ τό γε τρίτον, πρὸς τὰς τῶν προτέρων Βασιλέων εὐεργεσίας ἀντιβαλλόμενος, κἂν μὴ τόσον εὐεργετεῖ μὴ δ' οὕτως. πῶς δέ γε καὶ Βασιλεὺς ἐβιάζετο χρῆσθαι τοῖς πράγμασι, μὴ καὶ δόξοι σκηνικῶς τὸ ἄρχειν ἐπιτηδεύειν. Οὔτε γὰρ ἥλιος B ποθεινὸς μὴ τὰς ἀκτῖνας παρέχων, τοῦτο μὲν γῇ, τοῦτο δ' ἀνθρώποις καὶ ζώοις ἅπασιν, οὔτε Βασιλεὺς τὸ ἀληθινὸν πρὸς ἄρχειν ἕξει, μὴ τοὺς ὑπηκόους εὐεργετῶν. ὅστις δὲ Βασιλεύων γλίσχρος ἐστὶ πρὸς τὸ διδόναι, ἐκεῖνος σκηνὴν Βασιλείας, οὐ Βασιλείαν μεταχειρίζει. τεκμήριον δ' οἱ ἐπὶ σκηνῆς Ἀγαμέμνων καὶ Οἰνόμαος, Οἰδίπους τε καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ, καὶ Ἄδραστος Βασιλεὺς Ἄργους καὶ οἱ λοιποί, ἵνα μὴ καθ' ἕκαστον λέγω τῶν ἐπὶ σκηνῆς Βασιλέων. πότε γὰρ ἐξ ἐκείνων τις εὖ πάθοι, πότε δὲ καὶ εὐεργετηθείη, ὑποκρινομένων τὰ τῶν Βασιλέων πρόσωπα; ἀλλ' ἐκείνοις μὲν ἔστι καὶ ἀπολογεῖσθαι καὶ τὴν μέμψιν διαφεύγειν τῶν C πολλῶν. σχήματα γὰρ προσώπων, καὶ οὐ πρόσωπα ὄντας, ἀνάγκη καὶ σχήμασι μόνοις εὐεργετεῖν, τούτοις δέ γε τίς ἀπολογία καὶ ὑπολέλειπται μὴ διδοῦσιν; εἰ δ' οὖν ἀλλὰ σχηματίζονται καὶ οὗτοι τὸν Βασιλέα, Βασιλεῖς μὴ ὄντες μηδ' ὁπωσοῦν. τοιοῦτοι δ' ὄντες, τί ἀξιοῦσι τιμᾶσθαι, μὴ ἀληθινῶς Βασιλεύοντες; οὐ γὰρ τιμὴ Βασιλεῖ μόνον καὶ οὐ σκηνικῶς βασιλεύοντι, ταῦθ' ὁρῶν ἐκεῖνος, καὶ μᾶλλον ἐξ ὑπογύου βλέπων τοὺς παρὰ τῶν ἀπελθόντων Βασιλέων εὐεργετουμένους, συνειδὸς ἔχων, ἠλέγχετο, καὶ εὐηργέτει μέν, πλὴν οὐχ ὅσον ἐκεῖνοι. τὸ μὲν διὰ τὴν ἀνάγκην καὶ τοὺς ἐλέγχους δεδιὼς ὡς κατ' ὀφθαλμοὺς ὄντας, τὸ δὲ φύσει χρώμενος ἴσως D μὴ παρακατέχειν αἱρούμενος ζωὴν ταλαιπώρων ἀνθρώπων, τῶν προύργου παντὸς ἀναγκαίαν ποριζομένων ἔχοντος τὴν ἐργασίαν ἐπὶ θεραπείᾳ ἐκείνων ἰόντων κατά τι ἀρχαῖον νόμιμον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως καὶ παρακαίρια, ἐφ' ᾧ μόνον δεῖξαι φύσει προσὸν τῇ Βασιλείᾳ τὸ εὐεργετικόν. οὐ ἐκεῖνος ἀντάρκως μετεῖχεν, οὐ τὰ πολλά γε μικρολογούμενος. ἀπέστελλε δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐπιδόξους τῆς Ἰταλίας, καὶ μᾶλλον τοὺς τῆς Ἐκκλησίας, φίλους ἐκείνους καὶ μακρόθεν κτώμενος.

A extra Urbem; quippe uſu idoneo præditos rei bellicæ. Gaſmulico quinetiam Hybridarum genere, quos Italorum lingua commixtos diceret, confidit, partem talibus Reipublicæ committens; navalem videlicet militiam, in quam eorum pleroſque conſcripſit, aptos ei functioni; utpote prudentiam ſolertiamque ex Romanis, impetum vero & audaciam ex Latinis hauſtam ſimul habentes. Itaque ex his maxime claſſem inſtruxit ſatis magnam, qua vicinas Inſulas recuperavit, & obtinuit. Stipendia & donativa ipſis ex ærario communi conſtituens, ac cum fide repræſentans, aliiſque præmiis ultro ſubinde datis, alacritatem ipſorum excitans augenſque; viciſſimque ab iis utilem operam ſtudiumque in obſequia etiam periculoſa promptum recipiens. B Habuit enim hic Imperator vere liberalitatem in omne hominum genus effuſam: utraque hauriens manu ex parata copia conditarum longa parſimonia opum, quas late ſpargeret in uſus egentium; haud equidem ſcio an inſtinctu indoleque naturæ, an judicio animi ob præſentem ejus rei utilitatem benefici nomen affectantis: eo ſcilicet adigente neceſſitate parandæ ſic vulgi benevolentiæ, qua in primis opus erat ei, qui ſibi eſſet conſcius uſurpati fraude, nec juſte poſſeſſi Principatus. Poteſt & tertia excogitari cauſa, quæ Michaelem Palæologum ad large plurimis benefaciendum potuerit impellere, æmulatio laudis in iſto genere præclaræ illorum, qui ante ipſum imperaverant: quorum effuſum ſtudium benemerendi tribuendique, ex priori memoria cum repeteret, numquam ſe putaret, quan- C tumvis large paſſim donando conaretur, decus hoc ipſorum, ac famam æquare imitando, aut aſſequi. Mihi quidem ſic videtur; illum ex quo Imperatoris nomen aſſumpſerat, indixiſſe ſibi ineluctabilem neceſſitatem imperatorio more agendi. ne non vere imperare, ſed velut in ſcena ſimulare Imperatorem videretur. ut enim amabilis Sol non eſſet niſi radios ſpargeret, per quos juvat terras, homines, & cunctas animantes; ita ille verum inſtar Principis non habet, qui cumulare beneficiis non ſtudet eos, quibus imperat. Mea, inquam, ſententia, qui Regis habens nomen parcus & tardus ad donandum eſt, ſimulacrum & larvam geſtat Regni; minime autem veram ejus tituli majeſtatem obtinet. Argumento ſint illi tralatitii ſcena- D rum Reges, Agamemnon, Oenomaus, Oedipus, & hujus Poſteri, Adraſtus quoque Argorum Rex, & ne ſingulos numerem, ejus formæ cæteri. a quibus quis umquam ſpectatorum patientem ipſis operam inhianti ſilentio dantium, dum ſe magnifice oſtentant in purpura non ſua, mutuæ quidquam accepit gratiæ? quem unum juverunt re ulla? cui commodi quidquam aut doni tribuerunt. Atque hi quidem excuſationem habent purgandæ ad populum illiberalitatis ſuæ plauſibilem, quod perſonati tantummodo ſunt Principes: quare ipſis ad utcumque defungendum precario iſto quodam officio ſimulatæ ad horam poteſtatis, abunde ſit ſimulata item & vano expreſſa geſtu beneficentia. At iſtis qui veros ſe Reges putant, quid ad defenſionem relinquitur, niſi largiantur; quo minus in larvatorum quoque Regum numerum ac gregem compingendi ſint? prorſus vero exturbandi longeque ſubmovendi a cenſu ac conſeſſu verorum Principum; quorum quid ergo ſibi honorem arrogant, cum tales non ſint? nam honor, Regis veri propria res eſt, non Mimi diademate larvati. Hæc Michael clare perſpiciens, ac beneficia quæ magna in multos extabant priorum Imperatorum, ſuis comparata, præcellere ſentiens; ſimulque quod ipſe, convincente intime conſcientia, tacitus fatebatur, ne alii monſtrante rerum evidentia cernerent, & in ſe invidioſe loquerentur, metuens, cum hujus præcavendæ ignominiæ neceſſitate, tum indole bonæ naturæ haud ſuſtinente vitam miſerorum hominum, intervertenda operariis mercede injuſtis detinere manibus, quod antiquiſſima lex vetat, ſtimulis ultro additis haud mollibus, innatam ad benemerendum propenſionem incitavit. Sed hæc otioſius & forte intempeſtive diſputamus. Sufficiat igitur hactenus demonſtraſſe: natura conjunctum cum ſuprema poteſtate benefaciendi ſtudium eſſe. quo ille, quantum ſat eſſet, præditus, etiam ad illuſtres per Italiam

Edit. Rom. pag. 126.

Viros, præſertim Eccleſiaſtici ordinis, pretii non exigui dona miſit: longe aucupans ſibi utilem gratiam eorum ad arcanas opportunitates conſiliorum votorumque, quæ mente verſabat.

CAPUT X.

Ut amotum ab Imperii conſortio Joannem Imperator excæcaverit.

Edit. Rom. pag. 127.

A HOrum unum erat, & profunde quidem animo fixum, olimque verſatum, expunctio Pupilli, cujus cogitationis ex hactenus utcumque diſſimulata in opus apertum aliquando proferendæ, commodam nunc ſibi videbatur opportunitatem temporis nactus. Abſurdum & perincommodum putabat adhærere iſtum ſibi puerum Imperii Collegam, nec magis tolerabile aut facile, quam duo (quod ajunt) capita uno tegi pileo. Nam præterquam quod ſic nutare, ac minime ſibi certum exiſtimabat fore Principatum ſuum: votis videlicet hominum diviſis; & quibuſdam quidem uni duorum Auguſtorum, aliis alteri ſtudentibus: etiam perturbatio Reipublicæ totius, & quæ ſequuntur ex regimine plurium incommoda inde jure timebantur. B omnino igitur expedire ſemina novitatum in multorum jam animis, Pueri fiducia, periculoſos auſus deſignantium, elidere in capite, matureque extinguere mox erupturam e ſcintilla flammam, nec ceſſare in conſummando quod inchoatum, imo promotum ſit: dimidium enim totius recte dici, cœpiſſe. cœptum autem dudum, & quidem feliciter, id negotium, abolita pene Pueri memoria; ac nemine jam fere imperare illum opinante; utique Michaele ſemel ac bis, ſine ulla ipſius ut Imperii Collegæ acclamatione, aut omnino mentione, coronato per ſolemnem a Patriarcha ceremoniam: unde ſenſim diffluere ac evaneſcere hunc illius honorem neceſſe ſit. ut facile jam ſit quod deeſt addere; ac faſtigium alte jam extructis, ultimamque velut manum operi provecto imponere; C demenda in poſterum omni ſpe. Ejuſmodi in Michaelis animo, calcata juris & æqui reverentia, prævalebant impiæ cogitationes, ambitione væſana & cæco amore Principatus, poſthabere fluxæ gloriæ, Dei metum ſuadentibus. Itaque his impulſoribus expeditur impetus in immane quam atrox Deoque exoſum facinus; mittente Imperatore qui ſuo juſſu excæcarent Puerum adhuc tenellum, & necdum fere quid ſit gaudium aut dolor ſcientem per ætatem: cuique idem aut perinde eſſet imperare vel ſubeſſe; infantia, qua vixdum exceſſerat, talium rerum ignorante diſcrimen: acquieſcentem autem unice fidei providentiæque Patriarchæ; neſcientem vero quid juramentum ſit, quæque vis Religionis iſtius: quam, non D ipſe, ſed ii quibus erat curæ, profuturam ei ad tutelam ſecuritatemque fruſtra ſperaverant. Ergo privatur oculis Parvulus paulum ſupergreſſus infantiam: hoc ſolum humane indulgentibus miniſtris barbari mandati; ut non ferreis clavis e fornace candentibus ocellos tenellulos foderent: ſed crepitaculo quodam ignito aciei luminum objecto, videndi facultatem abſumerent, & ſenſim arefactam depaſcerentur. Id facinus ſupra omnem modum crudele die omnium ſanctiſſima, & maxime feſtiva, Chriſti Salvatoris noſtri Natali, perpetratum eſt, manibus ſceleſtiſſimis, mandato multo etiam deteſtabiliori. Quo ſtatim facto harpyæ immanes iiſdem unguibus, quibus prædam innoxiam excarnificaverant, E onus miſerabile corpuſculi luce caſſi, & velut exanimi, tollentes, in arcem illud maritimam Nicetiatarum, Dacibyzæ dictam, importarunt, tuta illic & impenetrabili cuſtodia tenendum fidiſſimi præſidii, anno-

pag. 128.

A TΌτε δ' εὐκαιρήσας ἐκ τῶν ἄλλων, τὸν τῆς καρδίας ἔμμονον λογισμὸν, ἔργῳ καταστέλλειν κακίστοις ἐπιχειρήμασιν. Ὁ μὲν οὖν λογισμὸς τὸ καὶ εἰσέπειτα οἱ συνάρχειν τὸν Ἰωάννην, καὶ δυοῖν κεφαλαῖν τὸ τοῦ λόγου μίαν ἐπικεῖσθαι καλύπτραν, καὶ λίαν ἀπᾷδον εἶχε, χωρὶς καὶ τοῦ μὴ ἐν ἀσφαλεῖ καθίστασθαι. τὸν μὲν γὰρ οὗτος, τὸν δ' ἐκεῖνος στέρξοι, ἀνὰ μέρος ἀποστέργων τὸν ἕτερον· καὶ οὕτως ἄπρακτον τὸ πολύαρχον. χρῆναι γοῦν σβεννύειν τὸ εἰς ἐκεῖνον τῶν πολλῶν θάῤῥος, ἢ δὴ κατεργασάμενον τελειοῦν. ἥμισυ γὰρ τοῦ παντὸς τὴν ἀρχὴν φασί τινες, ἀρχὴν δ' εἶναι τὸ, B οἷον κατασιγασθῆναι τὴν ἐκείνου μνήμην, ὡς μὴ δὲ συνάρχειν ὑπολαμβάνεσθαι. τὸ γὰρ καὶ δεύτερον στεφομένου μὴ κἀκεῖνον συντιμᾶσθαι καὶ συνευφημεῖσθαι τοῦ Πατριάρχου στέφοντος, ἠρέμα πως ὑποῤῥεῖν ἀνάγκη, καί γ' ἀχρεῖς ἂν εἶναι καὶ τὸ πλέον ἐπιτεθῆναι, ὡς μηδ' ἐλπίδα ὑπολελεῖφθαι. τούτοις κατεστρατηγηθέντος τοῖς λογισμοῖς τοῦ Βασιλέως, ὑπῆκαι γὰρ αὐτὸν ὁ τῆς μοναρχίας ἔρως, καὶ τὴν παρερχομένην δόξαν περὶ πλείονος ἐτίθει τοῦ θείου φόβου, διὰ τὴν τοῦ πλείονος ὄρεξιν, βουλὴν βουλεύεται μάλα μὲν αἰκίστην, μάλα δὲ καὶ Θεοῦ πόῤῥω βάλλουσαν, καὶ πέμψας, ἐκτυφλοῦν C τὸν παῖδα προστάττει. παιδίον ἁπαλὸν, καὶ μηδὲν ἔτι σχεδὸν τελέως ἢ τὸ χαίρειν, ἢ τὸ λυπεῖσθαι μαθὸν, καί γ' ἐν ἴσῳ τιθέμενον, τότ' ἄρχειν, καὶ τὸ ἄρχεσθαι, μόνῳ δὲ τῷ Πατριάρχῃ πιστεῦον, καὶ τοῖς ὑπὸ τὰ κατ' αὐτὸν διοικοῦσι, καὶ μὴ δὲ ὅτι, τί ἐστιν ὅρκος εἰδὸς, ἐξ οὗ καὶ θαῤῥεῖν εἶχε μὲν οὐκ αὐτὸς, ἀλλ' οἱ περὶ ἐκεῖνον, ἐκεῖνον σώζεσθαι. Γίνεται γοῦν ὡς τὴν ἀρχὴν προσετάχθη, καὶ τὸ βρέφους μικρὸν ὑπερβεβηκὸς παιδίον, στερεῖται τοῦ βλέπειν. τοῦτο μόνον φιλανθρωπευσαμένων τῶν ἐξυπηρετουμένων τῷ μιαρῷ τολμήματι, τὸ μὴ σιδήροις ἐκπυρωθεῖσι τοὺς ὀφθαλμοὺς λυ- D μήνασθαι, ἀλλ' ἐχέῳ τινὶ πυρωθέντι ἐπὶ τῶν ὄψεων φερομένῳ, ἐξοπτῆσαι τῷ νεανίσκῳ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπομαρανθέντας τῇ ἐκπυρώσει, καὶ ἠρέμα σβεσθέντας τὸ ὀπτικὸν, μεθ' ὃ δὴ τοῦτ' ἐπλημμελήθη κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς τοῦ Σωτῆρος, καθ' ἣν ἄρα καὶ ἐγεννήθη, χερσὶ μὲν παρανόμοις, προστάξει δὲ παρανομωτέρᾳ, φέροντες φόρτον ἐλεεινὸν καὶ οἷον ἄψυχον, τῷ πρὸς θάλασσαν τῶν Νικητιατῶν τῆς Δακιβύζης φρουρίῳ, ἐν ἀσφαλεῖ κατακλείουσι· καὶ οἱ φρουροὶ ἐγκαθίστανται, ὑποταχθέντος αὐτάρκους σιτηρεσίου τῷ ἐγκεκλεισμένῳ. ὅρκοι δ' ἐκεῖνοι καὶ συνθε- E σίαι, καὶ ἐμπεδώσεις φρικταὶ ὡς λάχανα κατεδήδοτο Βασιλεῖ δοκοῦντι θεοφίλειαν ἔχειν, δι' ἣν καὶ προτετίμητο παρὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἀρχήν. ἀλλ' ἣν ἄρα τὸ λεγόμενον ἀλη-

Digitized by Google

θῆς, ὡς ἀρχὴ δείξει ἄνδρα. ἔδειξε γὰρ ἡ ἀρχὴ ἐκείνου, ὅπως ἔμελέ οἱ τοῦ δικαίου, καὶ τῆς περὶ τὸν Θεὸν εὐλαβείας. πλὴν τυφλώττων ἐκεῖνος τῇ τῆς δόξης ματαιότητι τὴν ψυχὴν, ἐκτυφλοῦν ἐκέλευε σωματικῶς τὸν ἀναίτιον.

A na in alimenta incluſi, quantum ſat foret proviſa. Juramenta porro illa & pacta, exquiſitæque ad firmandam fidem cautiones, horrendæ quinetiam dirarum imprecationes in fallentem, ut olera deglutita ſunt ab Imperatore, Religionem habere viſo, & ut tali eximie ab Eccleſia honorato, præque cunctis ad Imperium promoto. Verum nempe eſt quod dicitur: *Magiſtratus oſtendet Virum*. Nam hunc qualis eſſet, palam oſtendit Magiſtratus: quam illi curæ jus faſque eſſet; quali eſſet in Deum pietate, demonſtravit Imperium. Cæterum excæcatus & ille animo, & caliginoſis nebulis gloriæ caducæ, veræ mentium lucis intuitu amiſſo, nefarie præcepit Innocentem viſu corporis privari.

CAPUT XI.

De Holobolo; & de ſuſpicionibus odiiſque in reliquos Joannis cauſa.

Τότε δὲ καὶ αἰτίας πλασάμενος τῷ Ὀλοβώλῳ Μανουὴλ παιδίῳ γε ὄντι, καὶ εἰς τοὺς οἰκείους τότε τελοῦντι γραμματικοὺς, ὑπερπαθοῦντι δ' ὅμως τοῦ Ἰωάννου τοιαῦτα παθόντος ἀδίκως, ὦ δίκη, καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς, ἀφαιρεῖται ῥινὸς αὐτὸς μετὰ τῶν χειλέων. ἐκεῖνος δὲ παραυτίκα ῥακενδυτήσας, τὴν μονὴν τοῦ Προδρόμου εἰσέρχεται. καὶ δὲ ἄλλους πλείστους διὰ ταῦτα ὑποβλεπόμενος, τοὺς μὲν ἐν οὐδεμιᾷ ἔταττε μοίρᾳ, τοὺς δὲ καὶ ἐκόλαζε. Τοιοῦτον γὰρ τὸ μὴ ἐννόμως ἄρχειν, ἀλλὰ τυραννικῶς. οἷς γὰρ ἁμαρτάνειν συμβαίνει τὸν ἄρχοντα, τούτοις ὑπειδόμενος τοὺς τῶν ἀνθρώπων εὐσυνειδήτους ἄχθεσθαι, ἐπεὶ οὐκ ἔστιν ἐκεῖνον μετανοεῖν ἐφ' οἷς ἐπράχθη, καὶ συγγνώμην ζητεῖν παραιτούμενον, ἀνάγκη δικαίως πεισθέντα ἀπεχθάνεσθαι μισεῖν ἐντεῦθεν τοὺς ὑπονοουμένους καὶ τιμωρεῖν. ἦν οὖν τότε κατὰ τὸ ἀρχεῖον ταραχὴ λογισμῶν, φόβῳ σύμμικτος. τῶν μὲν λογισμῶν, μὴ δὲ τὸν ἀνάλγητον φύσει ἠρεμεῖν ἐώντων. τοῦ δὲ φόβου, ὡς μή τις μαθὼν προσαγγείλοι, καὶ οὐ φευκτὰ εἰ τὰ τῆς κολάσεως γένοιτο παραυθὺς συστέλλοντος. Δεινὴ γὰρ ἐν προσαγγελίαις διαφερόντως ἦν ἡ τοῦ τινὰ δοκεῖν προσκεῖσθαι τῷ παιδὶ Ἰωάννῃ καὶ συμπαθεῖν.

B Neque hoc contentus, confictis tunc cauſis, Manuelem Holobolum, Puerum teneræ ætatis, & in Domeſticorum Grammaticorum tunc ordine merentem, quod is graviter ferre viſus eſſet quæ in Joannem tam crudeliter acta viderat: quam injuſte! (teſtor jus & æquum) quam ultra omnem modum immaniter! mutilari fœde juſſit, abſciſſo cum labris naſo. Ille autem miſer ita deformatus, centunculo indutus in Monaſterium Præcurſoris ingreſſus eſt. Alios item plurimos ſimilem ob cauſam ſibi ſuſpectos inviſoſque partim ultus contumelioſo neglectu eſt; nullam eorum in diſtributione honorum ac munerum rationem habens; partim quæſitis prætextibus male mulctavit. En fructus Imperii non juxta leges tyrannice parti geſtique. Quippe Princeps iſtiuſmo- C di, quæ large peccaverit, cum a probis & bonæ conſcientiæ hominibus aut animadverterit, aut ſuſpicatus fuerit vituperari, exardeſcat in furias, neceſſe eſt: & qui pœnitentiam profiteri perperam actorum, aut veniam poſcere, alienum a ſua dignitate ac morte pejus vitandum cenſeat, toto incumbit animo ad exiſtimandum, præſeque ferendum, juſta eſſe quæ fecit. unde quid eſt conſequens, niſi ut odiſſe cogatur, & pro viribus ulciſci, ſecus de ſe cenſentes? Erat ergo tunc in Aula confuſio cogitationum metu perplexa. Nam hinc quidem nemo quamvis ferus, & ad ſenſum humanitatis gelidus informare animo poterat tragicam ſpeciem exercitæ in puerulo ejus loci prorſus innoxio crudelitatis tam immanis, quin commoveretur intime, & ad vindicandum incitaretur: inde pariter omnes conſtringebat metus, & ſolicitudo cujuſque de ſe ipſo: ne ſi quod emanaret iſtorum ſenſuum indicium, cupide collectum a paratis delatoribus ad tyranni aures perveniret, ſecutura ſtatim inevitabili, eaque atroci pœna. Siquidem ex omni genere delationum illæ impotentiſſime celerrimeque concitabant in ſæviſſimos furores Michaelis animum, quæ de quopiam forte nunciarent: condolere illum Joanni Puero, & caſum ejus ægre ferre.

Edit. Rom. pag. 119.

CAPUT XII.

De Zygenis ſive Montanis: ut in Imperatorem rebellarint propter Joannem.

Παρ' ἣν αἰτίαν καὶ ὀλίγον ὕστερον οἱ κατὰ τῆς Νικαίας τ' ἄκρα χωρῖται, ἀγρόται μὲν ὄντες, καὶ γεωργίᾳ προσέχοντες, θαρράλεοι δ' ἄλλως πίσυνοι τόξοις, ἅμα δὲ καὶ ταῖς κατὰ σφᾶς δυσχωρίαις τὸ πιστὸν ἔχοντες, ὡς οὐ ῥᾳδίως πεισόμενοι κἄν τι πράττοιεν, εὑρόντες ἀκονιτὶ ποθὲν νεανίσκον νόσῳ λελωβημένον τοὺς ὀφθαλμοὺς, φήμης προσδεδωκυίας ἐκεῖνον παρὰ τῶν συσκευασαμένων τὸ δρᾶμα, ὡς αὐτὸς εἴη τὸ παιδίον ὁ Ἰωάννης, ἀθρόως συναχθέντες ἔχονται τούτου. ἅμα μὲν ὡς δεσπότου ὑπονοουμένου σφίσιν ἐφ' ᾧπερ καὶ ὅρκοις τοῖς πρὸς τὸν πατέρα πεδούμενοι, ταῖς ὑπὲρ ἐκείνου προθυμίαις ἐσφάδαζον, ἅμα δὲ καὶ ὡς ἠδικημένῳ προσαμύνοντες, καὶ ἀποστατεῖν ἤρξαντο,

D Propter quam cauſam etiam paulo poſt Agreſtes, qui vicinos Nicææ montes incolunt, Aratores homines & Agriculturæ attendentes, fortes alioquin & audaces, arcubus freti, ſimul autem, propter aſperitatem inacceſſorum ſaltuum, & cacuminum in quibus ſedes habent, confiſi ſe non facile damni quidquam paſſuros, quantumvis quid agerent, quo Imperatorem irritarent, cum inveniſſent profectum neſcio unde adoleſcentulum morbo excæcatum, de quo fama præiverat opera quorumdam iſtius fabulæ artificum: eſſe illum Puerum Joannem, congregati magno numero irrevocabiliter ei adhæſerunt, ut ſuo Domino, quem videlicet ipſum eſſe opinabantur Theodori nuper imperantis filium, cui ſe obſtrictos exiſtimabant religione ſacramenti dudum ab ipſis rite concepti in verba Theodori patris, & deceſſoris ejus, ſtudioque ingenti ad quidvis pro hujus ſalute ac dignitate au-

dendum ſubeundumque incubuerunt ; ultores injuriæ atrocis ipſi factæ ſe ferentes . Ergo palam ab Imperatore defecerunt , ſi qui ab eo contra venirent, acriter ſe reſtituros , ac qualecumque diſcrimen pugnæ libentiſſime adituros demonſtrantes . Primum omnium veſtitu ornatuque Auguſtæ majeſtati congruo indutum , circumdatumque comitatu , eum ut Imperatorem agnoverunt colueruntque , ac ſe pro illo cujuſvis periculi aleam jacere paratos profeſſi ſunt . Quibus Imperator cognitis incredibiliter exarſit ; mixtis ira metuque indignationem vehementiſſimam incendentibus. Extra enim ſe ferebatur cum cogitabat : illâ famæ late vagantis vanitate periclitari ſeſe , ne illi montes & arces tanti momenti a ſuo Imperio avellerentur : ſimulque reputabat veriſimiliter inde ſecuturam plurimorum quoque aliorum defectionem . Quocirca totum , quo tunc motu primo ardens flagrabat , impetum iræ continuo admiſit , ad ſevere quamprimum vindicandam horum rebellionem . Itaque ſubito immiſit in iſtud civile bellum raptim undique coactas Imperii copias , in quibus plerique alacritate ruebant viribus majori , cupidi pro ſe quiſque oſtentandæ præcipuæ cujuſdam erga Imperatorem benevolentiæ , certatim ſeſe mutuo prævertere ſtudentes , periculis ultro depoſcendis adeundiſque . Illi porro quos iſte apparatus petebat , cum audiſſent tantum in ſe numerum oppugnantium immitti , tamquam in vere Rebelles & Hoſtes Imperii , Rebellionis quidem probrum atque invidiam enixe depellebant : quin contra profitebantur , & ultro jactabant , magno ſe utique documento monſtrare fidem ac pietatem ſuam , qui pro Imperatore a graviſſima injuria vindicando capita fortunaſque ſuas ipſorum ſub extremum diſcrimen mitterent . quare hac animati conſcientia piæ belli cauſæ , hoc quaſi pro teſſera in ore ac mutuis ſermonibus aſſidue habebant forte atque irrevocabile propoſitum vincendi , aut omnino moriendi . Ergo inſeſſis magna multitudine arcibus , ac editis ſitu locis , inde ingentem telorum vim ejaculabantur arcubus , tuebanturque ſpatium intra jactum , ne quis eo ſe impune admoveret . Sed & auctis mox animis proſilientes inde , ſine loricis & galeis , irruere audebant manu facta , & ultro aggreſſores laceſſere crebro jaculorum miſſu . Quibus milites Imperatoris , haud auſi deſcendere in certamen cominus , vel æquo ſe campo credere , tuta procul jaculatione reſpondebant , magna pernicie ipſorum , cum in confertos nullum telum iret irritum . Illi indignantes tantum inferri ſibi damni , non ab exercitu acie inſtructo ; ſed a Præſidiariis ſtationum ſparſim poſitarum , in quarum viciniam irruerent : ingenſque rati ſuum dedecus , ſi plures a paucis , & durati frigore montano ac ruſtico labore , ab innutritis otio urbano deliciiſque vincerentur ; concurrebant majori numero atque impetu , mutuo ſe hortantes adjuvanteſque ; unde & plures ipſorum contigit cadere , ſtragemque non parvam edi . Nec tamen id ad minuendam audaciam eorum , remittendoſque ardentes impetus valuit . quin potius inopinatæ ſenſu cladis , velut ſtimulo ad contendendum enixius , viriliuſque pugnandum incitari viſi ſunt . Itaque ſuis redditi rupibus ac jugis inviis , quo ſumma celeritate ſe receperunt , inde tantam quoquoverſum telorum vim aſſidue ſpargebant , ut plane jam nulli ſecurus eſſet aditus ſubjectarum vallium . Jaculis vero procul impetere jaculantes ex alto , vanum experientia deprehenſum eſt . Nam qui ad id ſe accingerent , in ipſo conatu tendendi arcus præoccupabantur & ſternebantur ſagittis Montanorum , e denſis ramis arborum quas inſcenderant , o-

Edit. Rom. pag. 130.

A δῆλοι ὄντες ἐξ ὧν ἐποίουν , τοῖς ἐπιθησομένοις πολεμήσοντες , καὶ δὴ περιστείλαντες τοῖς εἰκόσιν ἐκεῖνον , καὶ δουλικῶς προσφερόμενοι , προΐσχειν εἰς Βασιλέα , καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ κινδυνεύειν ὥρμων. Ὁ μέντοι γε Βασιλεὺς μαθὼν τὰ περὶ τούτου , ἀνίζει τι τῷ θυμῷ , καὶ καθεκτὸς οὐκ ἦν , εἰ ἄκραι τοιαῦται παρασπᾶσθαι τῆς ἐπιβρεχούσης φήμης ἕνεκα κινδυνεύουσιν , ἐξ ὧν εἰκὸς εἶναι καὶ ἄλλους παρακινεῖσθαι πλείστους ἀποστατεῖν . ὅθεν καὶ πάσαις ταῖς κατ' ἐκείνων προθυμίαις ἐνεδίδου , καὶ ἅπαν τὸ στρατιωτικὸν ἐν ταυτῷ συλλέξας , ἀπέστελλε πολέμους πολεμήσοντας ἐμφυλίους . καί γε πολλοὶ B τῆς κατὰ σφᾶς ἰσχύος κρείττονες ὥρμων , δοκήσει τῆς πρὸς Βασιλέα εὐνοίας . καὶ ἔρις ἦν ὅστις προκινδυνεύσας χαρίσαιτο. Οἱ δὲ μαθόντες ὑπὸ πολλοὺς καθ' αὑτῶν ὁρμῶντας ὡς ἀποστατῶν ἄντικρυς , τὴν μὲν ἀποστασίαν , πολλοῦ τινὸς συγκαλύπτειν ἐδέησαν , ὥστε καὶ ὡμολόγουν , καὶ μέγα τι ἐδόκουν πράττειν εἰς δεῖγμα τῆς κατὰ σφᾶς εὐσεβείας , εἴ γε καὶ ὑπὲρ Βασιλέως , καὶ ἠδικημένου κινδυνεύοιεν . καὶ σύνθημα ἦν ἐκείνοις ἕν , ἢ νικᾶν , ἢ πάντως πίπτειν . ὅθεν περισχόντες τὰ ὀχυρώματα , ἀπ' αὐτῶν τε τὰ ἐκ τόξων βέλη ἐνίεσαν καθ' ὅς τις ἂν καὶ ἐγγὺς προσβάλλοι . καὶ προπηδῶντες , γυ- C μνῖται προσέβαλον , τόλμῃ τε προσπίπτοντες , μείζονι , κατηκόντιζον μὴ καταθαρροῦντας ἐκείνων τοὺς στρατιώτας . οἱ δὲ καὶ τοιούτους ὑφίσταντο , καὶ δεινὸν ποιοῦντες , εἰ πλείους ὀλίγων καὶ ἄγροικοι ἀστικῶν περιγίνοιντο . προσεβοήθουν τε ἀλλήλοις , καὶ ἐπέπιπτον κραταιότεροι , καὶ πολλοὺς μὲν ἔφθειρον , οὐ μὴν δὲ ὥστε καὶ ὑποχαλᾶν ἦν τὰς ὁρμὰς σφίσι . μᾶλλον μὲν οὖν κακουμένοις , καὶ παρὰ τὴν αὐτῶν ὑπόληψιν ἐπῄει ἀνδρίζεσθαι . καὶ ἀπτέρῳ τάχει τὰς δυσχωρίας καταλαμβάνοντες , ἀπ' αὐτῶν ἠμύνοντο βάλλοντες . τοῖς δὲ οὔτε κατὰ τὰς φάραγγας προσιτὸν ἦν , καὶ τὸ μακρόθεν βάλλειν μάταιον ἐ- D νομίζετο . ὑποδυόμενοι γὰρ ἐκεῖνοι τὰ δένδρα , βάλλειν μὲν εἶχον , καὶ εὐστοχεῖν καθ' οὗ τις τὸ βέλος ἐντείνας τὸ τόξον ἀνίῃ . βάλλεσθαι δὲ οὐδὲ τὸ παράπαν ἦν . ἀπορουμένων δὲ πάντοθεν τῶν ἐκτὸς μηδὲν ἐχόντων ᾗ προσβάλλοιεν , ἐδόκει πῦρ ἐνιέναι . ταύτῃ γὰρ καὶ μόνῃ ἀποχωρησάντων , αὐτοὺς ἕξειν ἐγγίζοντας τοῖς οἰκείοις αὐτῶν ἐπεισπίπτειν . Ἀλλ' ἡ δυσχωρία οὐχ ὑπήκουε τῷ πυρί . ἐφ' ὅσον γὰρ τὸ πῦρ ἐπενέμετο , ἐπὶ τοσοῦτον ὑποχωροῦντες ἐκεῖνοι κατὰ θάτερα παρατάττομενοι , ἐκάκουν τοὺς ἐνιέντας καὶ ἀπώλλυον . ἐκείνοις δ' ἦσαν οὕτω , καὶ τὰ κατ' οἶκον ἐν ἀσφαλεῖ , ὡς γυναῖκας μὲν καὶ παιδά- E ρια ταῖς ἐσωτέραις παραδίδοσθαι δυσχωρίαις , σταυροῖς δὲ ἐπιμήκεσι καὶ ἁμάξαις διειλῆφθαι τὸν κύκλῳ τόπον , ὡς μηδ' εἰσβαλόντας , τολμῆσαι εἰσελθεῖν . ἔπιπτον τοίνυν καθ' ἡμέραν οἱ δοκιμώτατοι , τῇ τοῦ θυμοῦ παραθηγόμενοι ζέσει , καὶ οὐκ ἐπ' ὀλίγον ἐκαινοτομοῦντο στρατεύματα , οἷά τε δεινοῦντα καὶ μεγάλην δύναμιν κατεμεγαλυνθεῖν , οὓς ὀλίγοι τινὲς πρὸς ἐκείνους

πλείω· ὥστε, καὶ ἀγρόται, ἐπὶ πλεῖστον τοῦ καιροῦ κακουμένους τῷ πολέμῳ, κατηγωνίζοντο. πρὸς τούτοις τε, αὐτοὶ μὲν ἦσαν ἐν ἀσφαλεῖ, κἂν ὅτι ποιοῖεν οἱ ἔξω μὴ ὁρῶντες, τῷ τοῖς τόποις κατωχυρῶσθαι, κἂν πλείους ὅτι προσβάλλοιεν. οὐδὲν γὰρ ἦν ἢ αὐτοὺς προσπίπτοντας ἀλλήλοις τῇ ῥύμῃ τῶν τόξων μηδ' ἀντιχεῖν ἔχοντας παραπόλλυσθαι. ἐκείνους δὲ, ὥσπερ ποτὲ καὶ μεμαθήκασι κατὰ χρείας ἀνάγκην ἀπολελειμμένους ὀλίγους ἑκασταχοῦ κινδυνεύειν συνέβαινε δι' αἰτίας, τὸ τοὺς μὲν οὐδ' ἐκχώρησιν πρὸς αὐτῶν ἔχοντας καὶ μηδὲν εἰς κίνδυνον κατὰ νῶτα προσδοκῶντας ἔχειν, τετραμμένους πρὸς τοὺς ἔμπροσθεν, ἐπηλυγαζομένους καὶ τούτους ἐκ φόβων δένδρεσι καταλιγωρεῖν. τοὺς δὲ προσδοκῶντας ἐφ' ἅπασι καὶ κύκλῳ τὸν κίνδυνον ἐκδεχομένους πολυωρεῖν. καὶ οὕτω συχνάκις ὅπου παρείκοι χωμένους ταῖς ἐκδρομαῖς ἐπεισπίπτειν, καὶ ῥοπάλοις (οὐ γὰρ εἶχον ἅπαντες σπάθας) καταγωνίζεσθαι. οὕτω γοῦν ἐπιπολὺ τοῦ πολέμου συνισταμένου, καὶ τῶν πραγμάτων τριβομένων, ἐπεὶ οὐκ ἦν σφίσι μαχομένοις περιγίνεσθαι τῶν ἀηθισμένων, ἔγνωσαν δυνατῶς ὑπέρχεσθαι μετ' εἰρήνης, εἰ πάντες ἅμα. ἀδύνατα γὰρ οὕτως ἦν ὑποκλίνεσθαι σπευδομένους. τοῖς γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐγνωσμένοις ἐμμένοντες, μεταβάλλειν ᾐδεῖτο τὸν πλησίον ἕκαστος, καὶ τὸ δύσελπι σφίσι προσῆν, ὡς ἀπολουμένοις εἰ ἐνδοῖεν. ὅθεν τοι καὶ καθ' ἕνα πέμποντες, τῶν μὲν συμβάντων ἀμνηστίαν ἔχειν, καὶ βασιλέα καὶ αὐτοὺς ὑπισχνοῦντο. ἐκείνοις δὲ μὴ δεινὸν εἶναι ἐπὶ κακίστοις ὁμόνοιαν πρὸς τοὺς ἄλλους ἔχειν ὡς οἷόν τε συνεβούλευον, καὶ σφᾶς εἰ θέλοιεν προῆγον εἰς τόπους σεσημασμένους ὄντας. πλὴν μεθ' ὁμήρων, οὐ γὰρ ἀπατᾶν ὀρέγεσθαι, ἐντυγχάνειν, ἐξ ὧν εἶναι μανθάνειν ὁπόσα πρὸς βασιλέως εὐεργετηθήσονται, ἐνδόντες μὲν τὰς ἐνστάσεις τῷ πείθεσθαι, προδόντες δὲ καὶ τὸν εἰς βασιλέα φημιζόμενον πλάνον. μὴ δὲ γὰρ εἶναι τοῦτον τὸν Λάσκαριν Ἰωάννην, μὴ δ' ἂν πάντες λέγοιεν. αὐτὸν γὰρ ἀποκεκλεῖσθαι τῷ τῶν Νικητιάτων φρουρίῳ, καὶ ἀσφαλῶς ἐγκαθείργνυσθαι. ἦν δέ τις καὶ βούλεται βλέπειν ἐφ' ὅρκοις λαβὼν τὰ πιστὰ φρικώδεσι, προσεῖναι τοῦτον ἰέναι καὶ βλέπειν. τούτοις καὶ πλείοσιν ἐκείνους ὑπεξάγοντες καθ' ἡμέραν, ἅμα δὲ καὶ προσεμπίπτοντες ἱκανὰ, μόλις ἔπειθον, καὶ ἐδούλουν, τὰς γνώμας χρυσίῳ μειλίσσοντες. καὶ νῦν μὲν τοῦτον, νῦν δὲ ἐκεῖνον ὑπερχόμενοι τοῖς μειλίγμασι, τοῦτο μὲν θεραπεύοντες, τοῦτο δέ γε καὶ ὑπισχνούμενοι, παρέπειθον τοὺς πολλοὺς, καὶ μᾶλλον τοὺς ἐπιδόξους. οἱ δὲ ὁσημέραι πλέον μαλακιζόμενοι, ὑποψίαν τοῦ προδιδόναι παρεῖχον τοῖς ἄλλοις. πλὴν καὶ τῆς μεταβολῆς αἰσθανόμενοι, οὐκ εἶχον ὅτι καὶ πράξειαν. μόνους γὰρ τοὺς σπενδομένους ὑπελάμβανον σώζεσθαι, κἀκείνοις ὁσημέραι πολλοὶ προσετίθεντο δέει τοῦ κινδυνεύειν. ἦσαν δὲ καί τινες οἳ πολὺ κρείττονα τὸν ἐν τῷ πολέμῳ ἡγοῦντο θάνατον τῆς

A tioſe ac ſecure in expoſita undique collimantium; nemine illos viciſſim contingere jaculis valente, quippe non conſpicuos, ſed plane tectos obtentu frondium. In quibus difficultatibus melioris inopes conſilii milites Imperatoris, optimum factu judicarunt; ignem injicere obviis ſaltibus: ſylvis enim flamma populatis, ſperabant receſſuros haud dubie Ruſticos; & iter apertum iri ad intimas latebras eorum, ubi familias abſconderent. Cæterum ne id quidem ſucceſſum habuit, ipſa eadem obſtante difficultate locorum. Siquidem cum in unam partem incumbebatur immittenda flamma, inde fugientes Ruſtici alio coibant, unde commodo in Incendiarios jactu, telis eos configebant, prohibebantque ne perficerent quod cœperant. Porro ipſis tuta erant domi omnia. Mulieres enim & Parvulos in
B ſinus intimos maxime abruptorum ſubmoverant montium: ſeptoque ibi valido decuſſim innexarum per circuitum trabium vallaverant. ut neque ſi quis noſtrorum militum eouſque penetraret, tentare intra id vallum aditum foret auſurus. Ducebatur hoc modo bellum; & telis Montanorum multi quotidie Romani, iique ex præſtantiſſimis, cadebant. Tum enimvero ardere ira exercitus, & ſucceſſu inopinatiſſimo fremere: quaſi qui hactenus ſe idoneos arbitrati, vel fortiſſimis & exercitatiſſimis pari numero profligandis copiis; nunc experimento deprehenderentur, ne tanto quidem paucioribus quam ipſi eſſent, iiſdemque ab aratro ac ſarculo ſemiermibus ruſticulis debellandis pares, cum quibus utique ne æquo quidem marte, ſed longe pejori ſua ſorte, plurimis ſuorum inultis cadentibus, tamdiu pu-
C gnarent. Inter hæc Montanorum optimo loco res erant. In tuto ipſi laresque ac pignora ipſorum; non modo citra teli jactum, ſed etiam, quidquid intus agerent, extra notitiam & ſenſum, fruſtra dudum obſidentium ſtabant: naturali ſitu & aſperitate locorum abunde muniti. contra quam ſi vel inſanire Oppugnatoribus liberet, palam contra nitendo acie inſtructa, quid aliud quam ignominiam damno cumularent, ſua capita pro ſcopis oſtendentes exercitatiſſimis Arquitis, ex alto & tuto in denſam turbam, numquam jactu irrito vibraturis ſpicula? Quod ſi non univerſis ſimul copiis, ſed per manipulos ſegregatos & ſeorſim immiſſos tentaretur aſſultus; id quoque cum fruſtra, tum pernicioſe factum iri experientia monſtrabat. Nam qui hactenus ob locorum
D multos ſimul non capientium anguſtias, neceſſario diviſi a cæteris aggredi Montanos voluerant, aut in conatu ceciderant, aut male *Edit. Rom.*
mulctati coacti fuerant recedere. Cujus rei cau- *pag. 132.*
ſa erat, quod Noſtri conſcientia Caſtrorum late cuncta quæ a tergo erant obſidentium, circumveniri non timentes, & in ſolos ex adverſo poſitos intenti hoſtes, quorum plerique non aſpectabiles latebant inter ramos arborum, & latebras familiarium ſylvarum, falſa ſecuritate provehebantur in loca, unde receptus non eſſet: propterea quod obſervantes eorum incautum progreſſum ex occulto Ruſtici; eruptionibus illos opportunis a latere aut a tergo, unde minime timebatur, coorti cædebant. Porro ille ipſe metus & ſolicitudo Montanorum, reputantium ſe paucos a plurimis, loco uno clauſos ab univerſam late circum regionem obtinenti-
E bus impeti, acuebat eorum vigiliam in excubiis, ne opprimi a Noſtris ulla in parte improviſo poſſent. Ac quamquam illorum plerique carentes enſibus clavas ſolum & ramalia nodoſa pro armis habebant, tamen adjuvante iniquitate locorum, Noſtros utcumque optime armatos, per nota ipſis diverticula deprehenſos, facile opprimebant vincebantque. Hac conditione tam nobis damnoſa belli, cum longo jam

eſſet tempore pugnatum, nec res exitum haberet, verſi ad artes noſtri, quod vis non ſuccederet, tentandum ſibi putarunt, ſi paucos ſaltem hoſtium, ac per vicem ſingulos, abducere a conſpiratione communi, & ad pacis tractationem inclinare poſſent. Ratio hæc erat conſilii prudentis. Haud ſperandum videbatur poſſe admitti, ac vel audiri patienter a communi conſilio Gentis, & ira flagrantis, & ſucceſſu belli elatæ, compoſitionis mentionem. Fixi quippe omnes erant in propoſito vindicandi tuendique quem ſe habere putabant, legitimi ſui Principis, ad hæc inſidias in conventione ſuſpectantes; & non ſine cauſa metuentes; ne doloſe inducti ſpecie pacis irritatiſſimis hoſtibus ad pœnas atroces dederentur, cuncta ejus generis ſtatim oblata reſpuerent. Ergo primum ad unum & alterum, mox ſenſim ſuccedente negotio, ad alium aliumque mittuntur certi nec ingrati privatim homines, qui oblivionem utrinque tranſactorum proponerent; pollicentes optima fide ab Imperatore ſanciendam, ſi & ipſi paria ſpondere de ſe vellent. ſub hæc inſinuabant ſeſe illis, amice ſuggerendo: conſulerent rebus ſuis privatim, nec cæco ſe multorum impetu in certum exitium abripi præcipites ſinerent. non ſe poſtulare ut verbis crederent: capere licere præſens experimentum rerum ipſarum. venire modo ne gravarentur, obſidibus in tutum reditum acceptis, ad loca deſignata, ubi diſtinctius explicandum illis foret quantis eſſent ab Imperatore cumulandi præmiis, ſi redire cum eo in gratiam vellent; Impoſtore illo, pro quo pugnaſſent, abdicando. Non enim eſſe illum Joannem Laſcarim, quidquid ipſis fuiſſet univerſis perſuaſum, ſed agyrtam & planum, falſo ſe venditantem nomine, ipſiſque illudentem, & manifeſtam impoſturæ convictionem offerebant: ſervari verum Joannem affirmantes tutiſſima cuſtodia in Arce Niceetiatarum, quo ſpectatum ſe conferre, ſine ullo periculo poſſent. Præſumpturos enim quantaſcumque vellent juramentorum aut pignorum cautiones, ſicque iſtuc æquo ac ſecuro intraturos animo, cum pleno arbitrio liberi reditus, citra ullam ſuſpicionis umbram. Ejuſmodi blandimentis plauſibilium ſermonum, aliquantulum initio labefactata duritie quorumdam e Montanis: accedente vero larga miſſitatione munerum vehementius impulſa, vix tandem loco ceſſit, placida docilitate ſuccedente, ac plena promiſſione veri in Imperatoris obſequia ſtudii, auro, ut ſolet, diſtrahente concordes, & ſtudia invicem votaque committente prius unanimiter conſpirantium. Ea ratione traxerunt in partes multos, & in iis capita ipſa Nationis, auctoritate illic & exiſtimatione Principes. quibuſcum utcumque iſthæc arcano tractabantur, & ipſi ſedulo celabant, tamen cum in deliberationibus de bello, & in omni occaſione ſimilium ſermonum ii molliores in dies ſe præberent, ſuſpicionem aliis moverunt, quaſi proditionem meditarentur. moxque ſuſpicio in opinionem tranſiit, idoneis extantibus mutationis ſignis. unde non parum conturbari contigit pleroſque, videlicet exiſtimantes ſibi cavere ſolis, ac ſalutem dumtaxat propriam paciſci eos qui cum Imperatore tractarent: cæteros omnes iræ hoſtium expoſitos relinqui. Eo valuit hujus periculi metus, ut multi quotidie ad eos qui tractabant ſe aggregarent. Erant tamen qui mortem in bello minus acerbam ducerent malis ſuppliciiſque, quibus ſe ſubjiciendos expectabant, ſi aut ultro cederent, aut aliorum dolo proderentur. quare obfirmabant ſe in ſententia reſiſtendi bellandique, quoad vincerent aut caderent.

προσδεχομένης, εἰ καθυφεῖντο, καὶ προδοθεῖεν, κολάσεως. καὶ ἀντέχειν δὴ ταῦτα διὰ τέλους ἤθελον.

CAPUT XIII.

Allegata Montanorum inter ſeſe pro eo quem ut Joannem exceptum apud ſe habebant.

Edit. Rom. pag. 133.

MAxima horum pars erat miſerantium cæcum quem apud ſe habebant: & factu indignum contendentium, illum, quicumque eſſet, prodere. quo enim, ajebant, jure alienum hunc, ſive Joannes eſt Laſcaris, ſive non eſt; hoſtibus ejus ad cruciatus & necem acerbam dederemus? poſtquam enim pro illius ad nos confugientis ſalute, capita noſtra, uxores, ac cariſſima quæque in diſcrimen miſimus, ſi hunc modo, mutata repente ſententia, deſtituimus; quid nobis ad defenſionem faciemus reliqui, quominus ab omnibus proditionis perfidioſiſſimæ damnemur? An dicemus nos ab ipſo nolentes impulſos coactoſque? At nobis jam antea paratis & geſtientibus pro Domino injuſta paſſo vindicando pugnare, ſupervenit. An illud cauſabimur, ejus gratia perturbatas res noſtras eſſe? atqui noſtræ verius præcipiti ad novandum audaciæ, quam huic, culpa iſtius tumultus imputabitur. An quod ſe Imperatorem eſſe ſimulavit; & ut tali ſibi ſuccurremus oravit? Primum quis ſcit ſimulaſſe illum, & non eſſe verum qualem ſe nominat Joannem? & cui certo poterit conſtare illum alium, quem oſtendere nobis ſe paratos ajunt, cuſtoditum apud ipſos cæcum Adoleſcentulum, revera Joannem eſſe Laſcarim? Deinde, eſto ita ſit; Tamen iſti culpæ, ne a nobis tam atrociter vindicanda videatur, magnam partem

Ἐπλεονέκτουν δὲ μᾶλλον οἱ καὶ τὰ ὑπὲρ τοῦ τυφλώττοντος προβαλλόμενοι. καὶ τί γὰρ ἔλεγον δίκαιον ἡμῖν πέπρακται ἐπὶ τῷ ἀλλοδαπῷ τῷδε, εἰ ἐκεῖνος εἴη, εἰ ἄλλος, ἐπειδὴ δεξάμενοι ἐτίθεμεν ὑπὲρ αὐτοῦ τὰς ψυχὰς, γυναῖκας καὶ αὐτὰ τὰ γνήσια προβαλλόμενοι, εἰς ὃ σωθείη ὁ εἰς χεῖρας ἡμετέρας καταφυγὼν, νῦν μεταβαλόντες καταπροέμεθα; τί δ' ἡμῖν εἰς ἀπολογίαν πρὸς τοὺς μεμφομένους ἔσεσθαι προδοῦσιν; ὅτι παρώτρυνε μὴ θέλοντας; ἀλλ' ἡμῖν γλιχομένοις ὑπὲρ δεσπότου πάσχειν ἐπέστη. ἀλλ' ὅτι τὰ καθ' ἡμᾶς ἐν ταραχῇ κατέστησεν; ἀλλ' ἡμῖν γε προθυμουμένοις μᾶλλον, ἢ τούτῳ μέμψοιτό τις. ἀλλ' ὅτι ὑπεκρίθη τὸν Βασιλέα καὶ προσατέλεσε; καὶ πρῶτον μὲν τίς οἶδεν ἂν ἀληθῆ ταῦτα; ῥᾷον αὐτοῖς ἄλλον ἀντὶ τοῦ ἀληθοῦς ἐμφανίζειν καὶ ἀπατᾷν εἰ ἐπισταίμεθα, ἢ τοῦτον ἄλλον ὄντα ἐκεῖνον ὑποκρίνεσθαι. ἔστω ἴσως καὶ τοῦτο. πλὴν πᾶσι μὲν ἡ τοῦ πλείονος ἔφεσις, καὶ ἀγαπητὸν μὲν αὐτὸν ἕκαστον ὅπως τὸν σπουδαζόμενον, τοῦ καλῶς τυγχάνειν. οὐδ' εἰ, ἀλλὰ

A ἀλλὰ καὶ τὸ δοκοῦντα μεγαλύνεσθαι, μοῖραν οὐ τὴν τυχοῦσαν φιλοτιμίας ἔχει. τί οὖν ἑαυτοῖς ἀφέμενοι μέμφεσθαι, συναρπαχθεῖσιν οὕτω καὶ κίνδυνον ἐπηρτημένοις, μῶμον ἐκείνῳ προστρίβομεν, καὶ ἀντὶ τοῦ σώζειν μεγίστῳ κινδύνῳ περιβάλλομεν, ὥστε εἰ καί οἱ τὰ παγχάλεπα πέπρακται, τὸ γοῦν σχῆμα τῆς ἱκετείας, ἱκανὸν καὶ τὸν κάκιστον σώζειν. οὐ δὲ γὰρ ἂν τί παθεῖν ἐκεῖνον, ἀλλὰ τί ποιεῖν ἄξιον ἡμᾶς προσκοπεῖν. Ταῦτα τινῶν λεγόντων, ἐδόκει τισὶν ἀδοξεῖν τὰ μεγάλα, εἰ καταπροοῖντο τὸν ἱκέτην. καὶ τὸ μὲν διηνεκῶς πολεμεῖν (καὶ γὰρ ἦν ἀνάγκη τοῦτ' εἶναι μὴ περιγινομένους τῶν πάντων, τοῦτο δ' ἦν ἀδύνατον) ὡς κινδυνῶδες, καὶ ἄλλως ὂν ἀπρεπὲς ἀπέλεγον. τὸ δ' αὖθις καταπροεμένους τὸν ξένον σπένδεσθαι, ἐπίμωμον ἔκρινον, καὶ ἄδικον πάντη πρὸς τὸν ἥκοντα, εἰ πιστεύσας ἐκείνοις σφάζοιτο. τῇ τοι καὶ τὴν μέσην χωροῦντες, αὐτὸν μὲν ἀπεῖπον μὴ προδιδόναι, αὐτοὺς δὲ σπένδεσθαι ὅπως εἰ θέλοιεν. οἱ δ' οὖν, ἀλλὰ τῶν τέλους μάχεσθαι συνετίθεντο. Ἐν τοσούτῳ οὖν τοῦ καιροῦ τριβομένου, καὶ τῶν μὲν μηδὲν ἐχόντων ποιεῖν, τῶν δὲ μή τι ἀποσκευάσασθαι, ὁ μὲν ξένος ἀποφεύγει πρὸς Πέρσας. οἷς δ' ἦσαν ὑποσχέσεις παρὰ τῶν τῇδε καὶ συνθεσίαι, ἐσπένδοντο, τὰ πιστὰ λαβόντες τοῦ μὴ παθεῖν. οἱ δὲ ταῖς σπονδαῖς πρὸς ἐκείνους ἡμερωθέντες, τοῖς ἄλλοις κακῶς καὶ ἀπηνῶς προσεφέροντο, καὶ προστιμήσεσι ζημίαις καὶ φορηταῖς, καὶ μείζοσιν, ἢ ὥς τ' ἐνεγκεῖν ἐκείνους. τὸ δ' ἐλαύνειν ἐκεῖθεν ἐξορίζοντας, ἄσμενοι ἂν εἰς τιμωρίαν μεγίστην πράξοντες, ὅμως ἐκωλύοντο πράττειν, μὴ καὶ τὰς ἄκρας ἐρημουμένας ἀνδρῶν τὰς ὁρμὰς τῶν Περσῶν ἀνέχειν δυναμένων. ταῦτα περὶ τοὺς Τρικοκκιώτας, καὶ τοὺς τοῦ ζυγοῦ διαπραξάμενοι, ἀνεχώρουν ἐπ' οἴκου.

detrahit invidiæ innata omnibus & late communis cupiditas augendi fortunam ſuam, præſertim ingerente ſe creſcendi occaſione, & ſtudiis hominum ultro ad majora cocantibus; quo tempore quis non venia dignam exiſtimet ambitionem ejus, qui regnum a volentibus delatum non recuſaverit? quid igitur attinet nobis culpaſolutis, illi crimen impingere: quem utique abſentem deſideratum, occurrentem evectum, ac ſi quid in eo deliquit, peccare a nobis coactum, tueri potius & ſervare deberemus, quam, quod ſine juſta vituperatione nequimus facere, graviſſimo illum periculo exponere; ſitientiſſimis cruoris ejus ipſum hoſtibus condonando. Atqui vel atrociſſimi compertum convictumque flagitii peſſimumque palam caput habitus ſupplicis, fas ac verecundia confugientis in fidem B atque aſylum protectionis noſtræ, præſtare intactum immunemque, communi humanitatis officio, deberet: neque enim tunc tam ſpectare oporteret quid eum pati juſtum eſſet, quam quid nos facere deceret. Talia quidam differentes perſuadebant aliquibus, non poſſe ſine ſumma ſuæ Gentis infamia prodi ab ipſis, dedique hoſtibus ſupplicem. Iidem tamen anxii ſecum inquirebant: quid igitur agendum? utrum pugnandum ſemper? id quippe neceſſario conſequi ex propoſito perſeverandi ad extremum in defenſione Pueri. niſi, quod ſperari non poterat, una ipſi nec magna Gens univerſum in ſe conjuratum Imperium vincerent; ac ne ſi quidem poſſet ſuccedere, tamen tentari conveniret. Hic vero cum ad unicam oblatam componendæ pacis rationem referebant animum, ad C deditionem nempe Pueri hoſpitis, abhorrebant, atque averſabantur; potiuſque propendebant in anceps damnoſumque conſilium bellandi ad extremum, periculo quocumque. Inter hos multorum æſtus, cum longa perplexarum deliberationum mora certi conſilii nihil expediretur, Cæcus Advena, cauſa tantorum motuum dimiſſus, ad Perſas fugit. qui porro ex Montanis paciſci cum noſtris & arcano tractare dudum cœperant, ii fœdus jam palam icerunt, receptique in graciam, cum eſſent, ut dixi, & multi & præcipui Montanorum, reliquos infirmiores illius Gentis iræ Miniſtrorum Imperatoris objecerunt; qui eos acerbe crudeliterque vexarunt, ſpoliantes intolerabiliter miſeros, & mulctæ nomine ſummas ab iis pecuniæ majores extorquentes quam quas, ne venditis quidem quæ habebant univerſis, poſſent conficere. Nec ulla Imperatorios miſericordia tenuit ab iis exterminandis & exturbandis ſede patria in ultionem rebellionis: ſed ab eo conſilio illa eos cura revocavit, quod providebant fore, ut his inde pulſis, nemo jam eſſet qui Juga illa, propugnacula Romani Limitis, a Perſarum aſſidue illis partibus inſidiantium, crebroque irrumpentium, incurſionibus tuta præſtaret. His circa Tricciotas, & Montanos geſtis, Romanæ copiæ domum reverterunt.

Edit. Rom. pag. 134.

CAPUT XIV.

Ut affectus fuerit Patriarcha audita excæcatione Joannis; & ut Imperatorem excommunicaverit.

D Τὸ μέντοι περὶ παῖδα Ἰωάννην συμβάν, μέγιστον ὄν, οὐχ ὥς τι κρυβῆναι, ἔκπυστον γέγονε καὶ τῷ Πατριάρχῃ. ὁ δ' ἀκούσας ἐν δεινῷ ἐτίθει τὴν ἀγγελίαν, καὶ οὐκ εἶχεν ὅ τι καὶ πράξοι, οὐδὲ καθεκτὸς ἦν ἀλγῶν. οὔτε μὴ κρίνας ἀσφαλὲς ἑαυτῷ ἐπὶ τοιαύταις πράξεσι σιωπᾶν, καὶ μὴ ἐπεξιέναι ἐπιτιμῶντα, προσκαλεσάμενος τοὺς περὶ αὐτὸν Ἱεράρχας, καὶ δεινὰ σχετλιάσας τὸ πρῶτον ὡς

CÆterum quod Puero Joanni evenerat, majus utique atque atrocius quam ut taceri poſſet, ad aures Patriarchæ quoque perlatum eſt. Is porro acerbo conſternatus nuncio æſtuabat animo, quid ageret incertus; nec teneri poterat, quin ſe in cuncta palam luctuoſiſſimi doloris indicia effunderet. Deinde ratus haud ſecurum eſſe ſibi ſuper tali facinore ſilere, nec juſtæ id animadverſionis ulciſci vindicta, convocatis qui ad manum erant Præſulibus, graviter conquerens, primum ſe deluſum irriſumque, tum fœde contemptas Dei le-

ges nefaria violatione juramentorum, indignitatem horrendi flagitii exaggeravit: ac denique deliberandum propoſuit, quid tali occaſione ſe facere deceret, ne mendax perfidia de conculcata veritate impune gloriaretur; neve graſſator iniquiſſimus opimo, quod immaniſſime rapuerit ſpolio gauderet, connivente Juſtitia Divina; quæ ſi ſuis, ut plerumque ſolet, incompertis humano ingenio conſiliis cunctetur; tamen noſtri eſſe officii non negligere quod poſſumus; ſed ſaltem demonſtratione aliqua inſigni Mundo & poſteris teſtari; non ſane probantibus aut tolerantibus nobis, at vehementer indignantibus & deteſtantibus, tam atrox ſcelus ſuiſſe perpetratum. Talia loquente Patriarcha, exhorruerunt ad mentionem phanaticæ crudelitatis qui aderant Antiſtites, nulloque non ſigno declararunt, abominari ſeſe totis animis facinus adeo execrabile. Adjunxerunt, decerneret quod tali occaſione fas & æquum poſcere putaret: comprobaturos ſeſe, ac pro virili ſecuturos. Ad ea ille, gravi ex alto pectore ducto gemitu, recordari ſe teſtatus qua religione jurisjurandi ſeſe omnes adſtrinxerint ad ſtatim vindicandam vi & manu perfidiam, in utro Auguſtorum exiſteret, alteri contra pacta conventa inſidiari, ac graſſari in alterum audente, addidit: quoniam appareret deeſſe facultatem cæteris jurata exequendi, ſe quidem quod eſſet in ſe facturum. Non ſtricturum autem ſenſibilem gladium in corpus ac jugulum ſacrilegi: haud enim id ſibi convenire: ſed, quod ſuæ poteſtatis foret, minime cunctaturum exequi, utendo gladio ſpiritus, quod eſt verbum Dei, ad dividendum Juſtum ab Impio; &, illi quidem bene precandum, hunc vero abſcindendum a Chriſti corpore. Hæc ſe plane facere decreviſſe cum ille ſignificaſſet, aliis ob manifeſtam rei æquitatem improbare non audentibus; & terrore tamen haud dubio concuſſis, ne diris omnes ſuppliciis, ſatellitibus ab irritato anathematis ignominia Imperatore immiſſis conciderentur; Patriarcha pronunciato palam, & merita ſeveritate, objurgato Michaelis Auguſti ſcelere, ipſum, legitima prolata talis judicii formula, ſpirituali ſectione a communione Chriſto credentium rite reſecat. Fuit in modo ac circumſtantia quadam hujus facti quod jure quis reprehenderet; ſed nec deſuit quod ad excuſationem contra viciſſim allegaretur pro ſic agentibus, quod aliter vix poſſent. Inconſequens videri potuit Patriarcham, excommunicato nominatim Imperatore, permittere, quemadmodum fecit, Clericis, ut conſuetas pro eo preces palam in Choro pronunciarent: nam hoc erat ipſos cum eo in ſacris communicare, qui a communione abſciſſus fuerat: tum præterea Patriarcham ipſum per ſe operari rei Divinæ, in qua ſciebat honorifice memorandum eum quem diri anathematis vinculis irretiſſet. Verum ad hæc dici poteſt, merito viſum ſufficere debere in tali perſona ſeveritatem animadverſionis, quæ aliquid e ſummo rigore remitteret. Periculum enim fuiſſe, ne ſi vel pauxillum plus acerbitatis admiſceretur negotio per ſe odioſo, cuncta ſtatim, modico momento in perniciem præcipitata, confunderentur; quemadmodum in Empedocleo contingebat globo, quem ventis compreſſis & ſopitis fœtum, ſi quis imprudentius contrectaret, ex eo repente procellæ immanes cuncta late conquaſſantes erumpebant. Nam quo non erat veriſimile prodire immanitatis poſſe efferatum nimis acri contumelia, irritabilem alioqui, ad hæc ſummæ poteſtatis ſibi conſcium Imperatoris animum, cui tenendo dum vehementi cupiditate raperetur, infirmos eſſe verecundiæ cancellos atque officii ſatis erat expe-

Edit. Rom. pag. 135.

pag. 136.

A χλευασθεὶς, καὶ ὅτι νόμοι καταφρονοῖντο Θεοῦ διὰ τῆς τῶν ὅρκων παραβασίας ὑπεραγανακτήσας, τέλος τί δεῖ ποιεῖν κατεσκέπτετο, ὡς μὴ ψεῦδος ἀληθείας κατακαυχήσαιτο, καὶ ὁ ἀδικήσας κερδαίνειν δόξοι ἀνεχομένης τῆς δίκης. τὸ γοῦν ἐξ ἡμῶν, ἔφη, ἂν ἐκείνη περιεργοίη, δίκαιον γίνεσθαι, ὡς ἂν τῷ περὶ τούτων ἀγανακτεῖν, μισοπόνηροι δόξωμεν. Ταῦτα τοῦ Πατριάρχου λέγοντος, ἀπήχθοντο μὲν οἱ περὶ ἐκεῖνον ἐκτόπως καὶ ἀπεστύγουν τὰ πεπραγμένα. τὸ δὲ πᾶν ἐπ᾽ ἐκείνῳ κεῖσθαι διωμολόγουν, ὡς καὶ αὐτῶν ἑψομένων, εἴ τι ἂν ἐκείνῳ καὶ δόξει. ὁ δὲ ὅρκων ἐκείνων κατασκευάσας, καὶ μηνυθεὶς ὅπως ἐμπεδοῖντο καὶ ἄλλοι, μὴ οἷοί τε B πράττειν τὰ ὀμωμοσμένα, αὐτὸς τὸ εἰς ἐκεῖνον ἧκον ποιεῖν ἀνεδέχετο μόνος. πλὴν οὐ σωματικῶς σφάττειν ᾑρεῖτο, οὐ δὲ γὰρ ἄξιον, ὅσον δ᾽ ἧκε κατὰ ψυχὴν πράττειν, οὐκ ἐρραθύμει. τὸ δ᾽ ἦν πάντως, ὅπερ διὰ τῆς μαχαίρας τοῦ Πνεύματος γίνεται, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ, ὡς διαιρεῖν τὸν ἄξιον, καὶ τὸν ἀνάξιον, καὶ τὸν μὲν εὐλογεῖν, τὸν δ᾽ ἐκπέμπειν τῆς ὁλομελείας τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ταῦτα εἴσας καθ᾽ ἑαυτὸν, τῶν ἄλλων τῷ μὲν δικαίῳ δυσωπουμένων, τῷ δὲ φοβερῷ συστελλομένων, μὴ καὶ ἀναιδέστερον ἀπεργάσαιντο, πέμψας ἐκεῖνος, ἅμα τε ἐλέγχει C ἀσεβήσαντα, καὶ ἅμ᾽ ἐπιφέρει τὴν τοῦ Πνεύματος τομὴν τὸν ἀφορισμόν. Ἐνταῦθά τις καὶ μέμψαιτο τοῖς γεγονόσιν, ὡς οὐ κατὰ τρόπον γεγονόσι, καὶ ὑπεραπολογήσαιτο τῶν πραξάντων πάλιν, ὡς οὐκ ἄλλως ποιεῖν ἐχόντων. καὶ ἡ μὲν μέμψις, ὅτι θεὶς τὸν δεσμὸν, ἐφῆκε τοῖς τοῦ Κλήρου ψάλλειν ἐκείνου χάριν. ὥστε οἱ καὶ κοινωνεῖν ἐκείνους διὰ τῶν ἱερῶν τελετῶν, αὐτός τε τὰς ἱερὰς ἐτέλει μυσταγωγίας, ἐφ᾽ αἷς ἦν ἀριδήλως τὸν δεσμοῖς πνευματικοῖς κατεχόμενον, μνημονεύεσθαι. Ἡ δ᾽ ἐπὶ τούτοις ἀπολογία, ὅτι αὐτάρκως εἶχε τοιούτῳ προσώπῳ τὰ τῆς ἐπιτιμήσεως. ὡς εἰ καὶ προσετίθετο πλέον, κινδυνεύειν συγκεχύσθαι τὰ πάντα κατὰ τὸν Ἐμπεδο- D κλέους σφαῖρον καί τι καὶ παράλογον προβῆναι τοῦ Βασιλέως ἀπαυθαδισαντος. οὐ γὰρ δυσχερὲς μέγαν οἶκον μικρὰν δυστυχίαν δέχεσθαι, ὥσπερ καὶ μικρὸν μεγάλην, ἀλλ᾽ οὖν τὸ τὴν μεγάλην δυστυχίαν τῷ μεγίστῳ οἴκῳ ἐπεισπεσοῦσαν μὴ κατὰ τὸ εἰκὸς ἐκμειλιχθεῖσαν καθυφεῖναι τῆς ἀπηνείας, οὐκ ὀλίγα βλάψειν ἄν. Οἰδίποδες ταῦτα καὶ Θοῖναι Θυέστου, καὶ πλάνοι Ὀδυσσέως μαρτυρήσουσιν. οὕτω μὲν οὖν τοῦ Πατριάρχου μετελθόντος τὸ τοῦ Βασιλέως τόλμημα, ἑκὼν μὴ θέλων, δέχεται τὴν ἐπιτίμησιν ὁ Κρατῶν, καὶ τέως δεδιὼς τῷ δικαίῳ θυμῷ, ἡσύχαζε, οὐκ μεμφόμενος, οὐ γὰρ οἱ ἄξιον, καὶ τῆς E πράξεως ὡς εἶχεν ἀπελογεῖτο. ὅμως δ᾽ ὢν ἀφύκτοις οὐκ ἀγνοῶν κατεχόμενος, ἠρέμα διέφερε τὴν ὀργὴν, καὶ καιρὸν μετρίως ἐζήτει, ἐφ᾽ ᾧ τὴν συγχώρησιν δέξασθαι. ἤλπιζε γὰρ ὡς ἐπὶ μικρὸν ἡσυχάσας, εἶτα μεταγνώσεως δόξας τὴν λύσιν ζητεῖν, ἕψεσθαί οἱ παραυτίκα καὶ ἡ συγχώρησις.

ſlentia compertum. Sane ſi non fere patientius Domus magna parvum infortunium, quam Domus parva cladem maximam tolerat: quis neget prudenter factum, ut de maxima in familiam potentiſſime regnantem neceſſario immittenda calamitate, quantum poſſet detraheretur; & adjungerentur delinimenta quibus amarities temperaretur, ne ſtimulis juſto acutioribus ira concitata efferretur in deſperatum impetum univerſa ſecum peſſum in exitium trahendi. Teſtes hujus rei Oedipodes, cœnæ Thyeſtis, & Ulyſſei errores; extrema omnia conſilia, in quæ Priſcos Heroas nimis acribus præcipitatos injuriis tota queritur Antiquitas, reſponſantibus hodieque tragicis ſcenis. Itaque Patriarchæ nunc quoque iſtius ſuæ moderationis hic fructus conſtitit; ut Imperator ſuum facinus anathemate diro vindicatum, aut tulerit, aut ferre ſimulaverit, patienter: ac volens nolens ſubmiſſa ferienti cervice, dans locum juſtæ iræ, quieverit: non murmurans de pœna, ſed factum ut poterat excuſans; cum enim non ignoraret talis ſe compertum criminis, quod nulla ſatis poſſet defenſione dilui, ſi quam intus in animo adverſus ulciſcentem iram concepit, prodere ſaltem diſtulit; in præſens contentus leni reſponſo ſpatium ad pœnitentiam poſcere, qua promereri veniam poſſet; ſic ſecum ſubducta ſpei ac rationum ſumma: poſt brevem obnoxiæ quietis moram, ſi velut jam datis ſatis illuſtribus pœnitentiæ ſuæ ſignis reconciliationem peteret, voti ſtatim ſe compotem futurum; quippe mox ab exoratis Præſidibus ſacrorum, libenter redintegrandum in ſtatum priſtinum.

CAPUT XV.

Ut Navales Romanorum copiæ Triremibus bene rem geſſerint.

Ἀμέλει καὶ μικρὸν ἐπισχὼν τὰ αὑτοῦ ἔπραττεν. ὁ δ' ἔσω τις τοῦ συνειδότος, ὡς ὀστέον τὴν καρδίαν ἐβόσκετο, καὶ ταπεινὸς ἐδόκει, κἂν τῷ σοβαρῷ τῆς Βασιλείας αἴρεσθαι προσποιοῖτο, ἐφ' ᾧ μὴ καταφρονούμενος καὶ τῶν ἀναγκαίων ἀποτυγχάνοι. Τὸ γοῦν ναυτικὸν ἔπλει, καὶ αἱ τριήρεις ταῖς νήσοις προσίσχουσαι, οὐκ ὀλίγας ἐκείνων ᾕρουν, καὶ παραυτίκα αἱ ἁλοῦσαι φρουροῖς ἠσφαλίζοντο, καὶ Ῥωμαίοις προσετίθεντο αἱ Λατίνοις δουλεύουσαι. ἐξ ὧν ἁλισκομένη μὲν ἠγγέλετο Νάξος, αἱρουμένη δὲ Πάρος ἠκούετο, καὶ Κέως, καὶ Κάρυστος Ὠρεῷ κατὰ καιροὺς ἰδίους συλλαμβανόμενα, καὶ σὺν ἄλλοις ἄκρα Πελοποννήσου ἀμφὶ Μονεμβασίαν σὺν Σπάρτῃ καὶ Λακεδαίμονι, ὑπὸ Ῥωμαίοις ἐγίνοντο.

A HOc conſilio ſeipſum cohibens, aliquandiu ſuas ſibi privatim res habuit, luctui indulgens, vero fortaſſe dolore; quem utique vermis conſcientiæ, teredinis inſtar oſſa intime rodentis, cor depaſcens, animo penitus infigeret. Inde habitu triſti demiſſoque majeſtatis Imperatoriæ deprimebat faſtum: cum eo tamen ut ſimul caveret, ne in contemptum pernicioſum rebus ſuis iſta humilitate caderet. Quæ igitur opus erant non omittens vel tali tempore curare, juſſit prodire navales copias; & Triremes ad Inſulas appulſæ non paucas earum Latinis antea ſubditas recuperarunt: captaſque ſtatim præſidiis impoſitis in Romanorum poſſeſſione firmarunt. Horum nuncii ſucceſſuum alii ſuper alios advolantes, merita gratulatione excipiebantur; dum referrent modo Naxum occupatam, alias expugnatam Paron; Ceon ac Caryſtum quoque cum Oreo ſubinde capta: & ut cætera omittam, Montana Peloponneſi circa Monembaſiam cum Sparta & Lacedæmone, Romanis ea expeditione ſubjecta ſunt.

CAPUT XVI.

Ut fratribus Imperatoris Occiduæ Provinciæ commiſſæ fuerint.

ΤΟ'τε τοίνυν τοῖς ἀδελφοῖς ἐγχειρίσας τὰ δυσικά, τῷ μὲν Δεσπότῃ Ἰωάννῃ, τὰς ἀνατολικὰς παραδοὺς δυνάμεις σὺν ἅμα τῷ σκυθικῷ, τὰ κατὰ γῆν προσέταττε μετιέναι, καὶ τὰ τῶν Ἰλλυριῶν μεθιέναι καὶ Τριβαλλῶν, καὶ τὰ τοῦ Πηνειοῦ πέραν, τὴν ἰδίως Ἑλλάδα λεγομένην, κατατρέχειν, τῷ Δεσπότῃ Μιχαὴλ πολεμοῦντα. οὐ δὲ γὰρ ἦν αὐτῷ προφασίζεσθαι, ὅτι ἔξω που τῆς πατρίδος ὄντος τοῦ Βασιλέως, δικαιοῖτ' ἂν κἀκεῖνος τὰ μέρη κατέχειν. τὸν δέ γε Σεβαστοκράτορα Κωνσταντῖνον, ναυσὶν ἐμβιβάσας, ἐπὶ Μονεμβασίας ἐκπέμπει, παραδοὺς κἀκείνῳ ὅσον ἦν ἐκ Μακεδόνος Ῥωμαίων, καὶ τὸ Περσικὸν ἅπαν. τὸ γὰρ Ἰταλικὸν μὴ ἁρμόζον πρὸς μάχην Ἰταλικὴν ὁ Δεσπότης συμπεριφέρετο. συνῆσαν δὲ τῷ μὲν Δεσπότῃ, πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι τῶν μεγιστάνων, καὶ ὁ Καντακουζηνὸς Μιχαήλ, ὁ καὶ μέγας ἐν ὑστέρῳ Κονοσταῦλος, οἱ αὐτανεψιοὶ ἐκεί-

B POrro tunc Imperator ſuis fratribus Occiduas Provincias commendavit. Ac Joannem quidem Deſpotam copiis Orientalibus & Scytharum auxiliis inſtructum, terra gerere rem juſſit per Illyrios & Triballos, atque ultra Peneum, regionem proprie Græciam vocatam, incurſare, bellando adverſus Michaelem Deſpotam. cui jam dempta erat illa excuſatio, qua prius cum Provincias illas repeteret, excipere ſolebat: Parum convenire Imperatorem qui Urbe ſua patria & Imperii capite careret, membra illa & partes ejuſdem quaſi corporis extremas requirere ac longe perſequi. Sebaſtocratorem autem Conſtantinum impoſitum navibus adverſus Monembaſiam mittit, tradens illi quantum Romanorum prius in Magedonum regione militaverat; & univerſam C præterea Militiam Perſicam. Nam Italicum exercitum, haud aptum viſum bello adverſus Italos gerendo, Joannes Deſpota ſecum abduxerat. Cum eodem porro Deſpota comites expeditionis iverunt alii quoque multi Optimatium. inter quos Cantacuzenus Michael, qui poſtea Magnus Conoſtaulus fuit, illiuſque Patrueles Tarcha-

Edit. Rom. Pag. 137.

nlotæ: inſuper alii, qui frequentes ex Occiduis tractibus ad partes Imperatoris tranſierant. Sebaſtocratorem vero ſequebantur cum alii plurimi, tum Magnus Domeſticus Philes Alexius; cum ipſo, Macrenus & quem Imperator Cubiculi Præfectum habuit. Claſſis navigavit a vere ad Arcturum. & multa cum ſucceſſu tentavit. Ductabat illam Alexius Philanthropenus Protoſtrator, honoratus vir & ſtrenuus, deſignatus jam Dux magnus, & dignitatis iſtius titulo atque uſu in tantum abſtinens, quod vivebat adhuc alius illo Magiſtratu inſignitus frater Germanus Laſcaris ſenioris Auguſti, effœtus jam ſenio, & fere decrepitus, in quiete quam ætas extrema poſcebat, conſiliis Imperatori opportunis ad commune regimen cooperans. Affinitate porro Philanthropenus Imperatori arcta conjunctus erat. quippe qui Michaelem Martha Imperatoris ſorore natum, collocata ipſi filia, generum haberet. Talis igitur vir navalibus præfectus copiis, claſſe primo vere inſtructa navigavit. & Laſcari paulo poſt mortuo, Magni Ducis Dignitatem ab Imperatore in præmium laborum accepit, ut dicetur. Hunc in modum trifariam inſtructi fratres & neceſſarii Imperatoris, in totidem Occiduarum partium tractus moverunt. Ac Deſpota quidem Michaelem Deſpotam adorſus repetebat occupatas ab eo Provincias, ut olim ad Imperium pertinentes. Eæ cum antea repoſcebantur, ſolebat ille plauſibiliter cauſari: haud tempeſtivam repetitionem iſtam eſſe. Nam quid attineret Imperatorem ſede ipſa Imperii, Urbe Conſtantinopoli, excluſum de rebus tanto minoris momenti recuperandis eſſe ſolicitum? Reciperet primum ab Italis Solium Regni, tum ſane de Regiunculis iſtis Occiduis ab ſe repoſcendis cogitaret. Nec porro iſtam rem, quam dixiſſet omnino prævertendam, facilem aut brevi tranſigendam apparere. Italos enim tam procul eſſe a reddenda Romanis Imperii Metropoli, ut etiam ſpe non prorſus vana majoribus inhient, & adeo non contemnendis ſint viribus, ut eorum ditio ægre Theſſalonica finiatur. Hac, inquam ejus omni, qua prius ſe jactaverat oratione nunc ſublata; illud modo pro ſe allegabat: Regionem ſe obtinere quam Patres ſui laboribus, ſudoribus, ac tantum non fuſo ſtillatim proprio ſanguine, paraſſent. Hanc hæreditatem ab ipſis ad filios tranſmiſſam poſſidere ſeſe jure quam optimo. quorſum ergo ipſe illam inique repetentibus relaxaret? Sane ſi reddenda eſſet, iis potius reddi oporteret quibus erepta ſit. Non autem Romanis, ſed Italis prius jure belli obtinentibus, terras illas vi extorſiſſe majores ſuos, quorum ſe poſteros ac ſobolem frui, quam legitime creviſſent, hæreditate ac patrimonio virtutis, quis non fas & æquum eſſe fateatur? vere ſiquidem dictum illud ferri: nihil cujuſquam meliori jure proprium cenſeri, quam quod ſatagens quiſque ac periclitans manu ſibi ac Marte quæſierit. Inter has utrinque in longum procedentes ſua jura hinc atque inde allegantium altercationes, copiæ Joannis Deſpotæ ductu militantes tempus rem gerendi contriverunt. At Sebaſtocrator Monembaſiam, & circumpoſita obſidens loca, quotidie cum Principe pugnabat. Non enim ea, quam Romani jam occupaverant, Peloponneſi parte contentus, univerſam ſubjugare affectabat, ad id ipſis pro virili cooperantibus, quos ſub ſe habebat Duces, Phile præſertim Magno Domeſtico, & Macreno ſacri Cubiculi Præfecto.

Edit. Rom. pag. 138.

A τῶν Ταρχανειωτῶν, καὶ ἄλλοι συχνοὶ ἐκ τῆς δύσεως τῷ Βασιλεῖ προσχωρήσαντες. τῷ δέ γε Σεβαστοκράτορι ἄλλοι τε πλεῖστοι, καὶ ὁ μέγας Δομέστικος ὁ Φιλῆς Ἀλέξιος, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ Μακρηνὸς, ὃν παρακοιμώμενον ὁ Κρατῶν εἶχε. τὸ δέ γε ναυτικὸν ἔπλει ἐξ ἦρος ἐς Ἀρκτοῦρον, κἂν πολλοῖς εὐστόχει. ἦγε δὲ τοῦτο ὁ Φιλανθρωπηνὸς ὁ Πρωτοστράτωρ Ἀλέξιος, ἀνὴρ γεραρὸς καὶ γενναῖος, παρὰ τοσοῦτο εἰργόμενος τῷ μεγαλοδουκάτῳ σεμνύνεσθαι ἀξιώματι, παρ' ὅσον ἦν ἄλλος ἐπὶ τοῦ ἀξιώματος, ὁ τοῦ παλαιοῦ Λάσκαρι τοῦ Βασιλέως αὐτάδελφος, ἔξωρος ἤδη καὶ παρηβηκὼς ἐπὶ τῆς Κωνσταντίνου καθήμενος, βουλαῖς καθ' ἡσυχίαν τῷ Βασιλεῖ τῆς τῶν κοινῶν φροντίδος ὡς ἐνὸν συναιρόμενος. ὁ μέντοι γε Φιλανθρωπηνὸς ἀγχιστεύων τῷ Βασιλεῖ, τὸν γὰρ ἀνεψιὸν ἐκείνου τὸν τῆς Μάρθας υἱὸν Μιχαὴλ, γαμβρὸν εἶχεν ἐπὶ θυγατρί. Ὁ γοῦν τοιοῦτος κατεῖχε τὸ πλόϊμον, καὶ ἦρος ἐξαρτυόμενος στόλον ἀπέπλεεν. ὅμως δ' ἐσύστερον θανόντος τοῦ Λάσκαρι τὴν τοῦ μεγάλου Δουκὸς ἀξίαν παρὰ Βασιλέως εἰς ἀμοιβὴν τῶν κόπων ἐλάμβανεν, ὡς ῥηθήσεται. ἀλλ' οὗτοι μὲν τριχῇ κοσμούμενοι, ἀνὰ μέρος τὰ κατὰ δύσιν μετῄεσαν. καὶ ὁ μὲν δεσπότης τῷ Μιχαὴλ Δεσπότῃ ἐπεῖχε, καὶ ἀντεκαλεῖτο τὴν ἐκείνου χώραν, ὡς πάλαι τῇ Βασιλείᾳ προσήκουσαν. ὁ δὲ εἶχε μὲν πρότερον προφασίζεσθαι, καὶ ἐπροφασίζετο πιθανολογούμενος, ὡς οὐκ ἀνάγκη αὐτῷ τοῦ Βασιλέως τὸν τῆς Βασιλείας θρόνον, ὃ δ' ἦν ἡ Κωνσταντινούπολις, μὴ κατέχοντος αὐτὸν ἀπαιτεῖσθαι τὸ λεῖπον. ἀπαιτητέα γὰρ εἶναι μᾶλλον τὸν θρόνον τοὺς Ἰταλοὺς, ἢ ἐκεῖνον τὰ κατὰ δύσιν, οὕτως ἀνηρτημένους πάμπαν καὶ μόλις ὁριζομένους Θεσσαλονίκῃ. Τοιαῦτα γοῦν ἀπελογεῖτο πρότερον. τότε δὲ, ἀλλὰ χώραν ἣν οἱ γονεῖς ἐκείνου πόνοις καὶ ἱδρῶσι, καὶ μόνον οὐχ αἵμασι στάζοντες προσεκτήσαντο, καὶ κλῆρον κατέλιπον τοῖς D παισὶ, πῶς ἂν καὶ δικαίως ἀπαιτούμενος ἀποδῴη; Ἰταλοὺς γὰρ ἀφαιρημένους καὶ μὴ Ῥωμαίους, κατὰ τὸ δίκαιον, καὶ τοῖς ἐξ ἐκείνων εἰς διαδοχὴν καταλείπειν ὡς σφέτερον κλῆρον ἐξ ἀρετῆς. ἀλλ' ὅτι καὶ λελέχθαι, ὡς οὐδὲν οὐδενὸς πλὴν τοῦ σπουδάζοντος κατὰ πόλεμον. καὶ ὑπὸ μὲν ἀμφισβητούντων, τὰ Ῥωμαίων τῷ Δεσπότῃ στρατεύματα κατετρίβοντο. Ὁ δέ γε Σεβαστοκράτωρ τῇ Μονεμβασίᾳ καὶ τοῖς πέριξ προσκαθήμενος, καθημερινοὺς πολέμους πρὸς τὸν Πρίγκιπα ἐξῆγε. μὴ δὲ γὰρ ἀρκεῖσθαι τῷ μέρει τῆς νήσου, πᾶσαν δὲ κρατῆσαι θέλων, ὑπάρχους ἔχων, τόν τε μέγαν Δομέστικον τὸν Φιλῆν, καὶ τὸν παρακοιμώμενον Μακρηνὸν, ὡς ἐνὸν ἠγωνίζετο.

Digitized by Google

CAPUT XVII.

De Joanne Macreno Auguſti Cubiculi Præfecto.

Ἦν δ᾽ εὐδοκιμῶν ὁ Παρακοιμώμενος, καὶ παρ᾽ ἐχθροῖς ὄνομα ἔχων ἐπὶ στρατείᾳ, καὶ τὸ φοβερὸν ἐνδεικνύμενος. ὥστε καὶ τοῦ Σεβαστοκράτορος ἐκεῖθεν ἐπαναζεύξαντος ὕστερον, αὐτοὺς ἐγκαταλελεῖφθαι, καὶ τοῦ στρατεύματος ἄρχειν. καὶ δὴ μαχομένους πολλάκις μὲν εὐστοχεῖν, μίαν δέ γε σφαλέντας, κρατηθῆναι κατὰ πόλεμον καὶ ἀμφοτέρους. Τότε τοίνυν ἐπ᾽ ὀλίγον κατεχομένων ἐν φυλακαῖς, ὁ μὲν μέγας Δομέστικος ἀποθνήσκει, ἡ δ᾽ ἐκείνου πενθερὰ Εὐλογία δεινὰ ἐποίει τῷ Βασιλεῖ προσαγγείλασα, ὡς προδῴη μὲν ὁ Παρακοιμώμενος τὸν ἐκείνης γαμβρὸν, καὶ ὡς ἐπίτηδες κρατηθείη καὶ οὕτως εἰς πόλεμον, ἐρύσατο βόθρον τῷ συστρατήγῳ. καὶ ὡς ἀληθῶς ἐπὶ τούτοις κατηγορεῖτο, λόγους ἔχων καὶ συμφωνίας πρὸς τὸν Πρίγκιπα λαμβάνειν τὴν τοῦ Λάσκαρι Θεοδώρου τοῦ Βασιλέως θυγατέρα (κεχήρευτο γὰρ τοῦ ἀνδρὸς) ἐκεῖσε διάγουσαν, καὶ μετ᾽ αὐτῶν εἶναι παραδόντα τὴν χώραν, καὶ ἀντιπράττειν τῷ Βασιλεῖ. Ταῦτα λέγουσα, καί γε προστιθεῖσα ἡ Εὐλογία πρὸς τὸν ἀδελφὸν, πιθανὴ ἐδόκει. ἦν γὰρ ἐκ πολλοῦ τοιαῦτα ἀκούσας περὶ ἐκείνου καὶ ὁ Βασιλεύς. συνίστα δὲ τὰς κατηγορίας καὶ τὰ τοῦ ἀνδρὸς κατορθώματα, ὡς εἰκὸς εἶναι, οὕτως εὐδοκιμοῦντα ὑπελθεῖν ἐκεῖνον τὸν Πρίγκιπα, καὶ τοιαῦτα μετ᾽ αὐτοῦ συσκευάζεσθαι. τὸ δέ γε πρὸς τὴν θυγατέρα τοῦ Βασιλέως κῆδος καὶ λίαν ἱκανὸν οἰόμενος πείθειν ἐκεῖνον ὡς μεγίστοις ἐπιγαμβρευσόμενον, καὶ λίαν παρέκνιζεν εἰς ὀργὴν διὰ τὴν τοῦ μίσους τῆς γυναικὸς ὑποψίαν. ὅθεν καὶ ὡς ἀληθινὰ τὰ πιθανὰ δεξάμενος, τιμωρεῖν παραυτίκα ἤθελε καὶ παρὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐν τῇ φυλακῇ συνεχόμενον τὸν ἄνδρα. καὶ πέμψας, αὐτὸν ἀνταλλάττει μεγίστων προσώπων Ἰταλικῶν, καὶ παραχρῆμα τῶν ὀφθαλμῶν ἀφαιρεῖται, ἀξίας ἀντιδόσεις διδοὺς τῶν ἀνδραγαθημάτων, ὧν ἐκεῖνος εἰργάζετο κατὰ πόλεμον, τοῖς ἐχθροῖς γενναίως καὶ ἀνδρικῶς ἀνθιστάμενος. ἀλλ᾽ οὕτω μὲν καὶ ταῦτα συνέβη. ὁ δέ γε Πρωτοστράτωρ Φιλανθρωπηνὸς Ἀλέξιος ταῖς νήσοις προσίσχων τὰς ναῦς, (τὸ γὰρ Γασμουλικὸν θαρρύνοντας εἶχε πρὸς τὰς μάχας (ὡς αὐτοὺς μὲν πρὸς μάχην, τοὺς δέ γε λεγομένους Προσελῶντας εἰς ἐλασίαν καὶ μόνην τάττεσθαι) προσέτι δὲ καὶ Λακωνικὸν ἔχων οὓς δὴ ἀπὸ Πελοποννήσου μετῴκιζεν ὁ Κρατῶν, τούτους πάντας ἐπὶ νηῶν φέρων ἐκάκου τὰς νήσους, καὶ τὸν τῶν ἐχθρῶν πλοῦτον προσῆγε τῷ Βασιλεῖ.

A IN his ſacri Cubiculi Præfecti præcipua erat gloria, jam apud hoſtes celebris fama peritiæ rerum bellicarum, & eo nomine ipſis formidati. Unde Sebaſtocratore illinc poſtea recedente, is ibi cum Phile eſt relictus, ut exercitui præeſſent. qua in Præfectura cum ſæpe proſpere pugnaſſent, ſemel offenderunt, ita ut prælio infauſto ambo capti hoſtium cuſtodia detinerentur, in qua Magnus Domeſticus eſt mortuus. Hujus Socrus Eulogia cum iſtum nuncium dolore ſuo maximo auditum Imperatori referret, proditum ab ſacri Cubiculi Præfecto ſuum Generum queſta eſt. Aſſerens volentem Macrenum bello victum fuiſſe; & ex compoſito inductum ab ipſo in proviſas inſidias Magnum Domeſticum. Et revera quædam increbuerat non prorſus inveriſimilis talis perfidiæ B opinio: multis ex ſuſpicione affirmantibus, egiſſe clam & conveniſſe cum Principe Macrenum, promiſſa huic ab illo Theodori Laſcaris Imperatoris nuperi filia. Hæc enim ibi nupta, ut diximus, viro deinde mortuo, apud Principem vidua perſtabat. Pollicitum autem tali mercede Macrenum ajebant, traditurum ſeſe Principi quæ Romani in Peloponneſo ceperant, & Imperatori quantum poſſet obſtiturum. Hæc Eulogia Fratri dicens veriſimilia loqui viſa eſt, eo quod jamdudum talia de Macreno Imperator audiſſet. Addebant autem accuſationi fidem fortia viri facta, ex quibus credibile apparebat, conatum fuiſſe Principem delinire tam inclytum bello Ducem, & in ſuas eum partes attrahere. quod porro addebatur de conjuge C ipſi deſtinata filia Imperatoris Theodori, id & efficaciſſimum incentivum quidvis audendi Macreno futurum videbat, utique ſumme expetibiles tales nuptias ſibi credituro, propter affinitatem quam per eas cum maximis iniret domibus. & quia idem Matrimonium periculoſiſſimum rebus ſuis futurum intelligebat, idcirco, quod eam mulierem, utpote ſororem excæcati a ſe Joannis, ſibi eſſe infenſam ſuſpicabatur; concitatus in vehementem iram, & quæ tantum veriſimiliter narrabantur, pro veris & omnino certis habens, atrociter ulciſci vel primam iſtius inviſi ſibi connubii cogitationem in Macreno conſtituit. Ergo eum Hoſtium adhuc cuſtodia detentum, permutatum cum maximis perſonis Italici generis, ad ſe juſſit adduci, & appulſum confeſtim excæcavit. D Hanc ei dignam ſcilicet mercedem rependens tot heroicorum facinorum ab illo editorum, dum contra hoſtes Romani nominis toties tam generoſe ac fortiter pugnaret. Et hæc quidem ſic ſe habuerunt. Cæterum Protoſtrator Alexius Philanthropenus, egreſſus cum Claſſe, quam habebat egregie inſtructam militibus Gaſmulici generis, quibus maxime in præliis fidebat (iis ſolum ad bellicas res utens; aliis vero quos Proſelontes vocant, ad remigium dumtaxat.) Præterea Lacones ſecum habens, quos e Peloponneſo Imperator tranſtulerat, cum his omnibus bellum per Inſulas circumtulit; iiſque vaſtatis opulentam ex hoſtibus prædam Imperatori rediens obtulit.

Edit. Rom. pag. 139.

Digitized by Google

CAPUT XIX

Legationes ad Papam : & ut Imperator rem ad Hæmum abſens , et domi reſidens bene geſſerit.

Edit. Rom. pag. 140.

HAud porro interim otioſus domi deſidebat Imperator , aut indormiebat rebus, negotiorum occaſiones prætermittens. unde autem poſſet hoc quiſquam de illo autumare , qui a talis ſuſpicione negligentiæ longiſſime omnium abfuit ? veriſſime quippe dici poteſt , fuiſſe viro huic animum & ſpiritus plane regios: neque is ſe ſane contemni ſuſtinebat . Unde & crebro ad Papam Legatos miſit ; & donis eum delinivit ; Nam inde aſſidue periculum ſuſpectabat , numquam quieturis, ut apparebat , Italis . Verum optimum factu putabat officiis & propoſitionibus pacis , quoad fieri poterat , res ab ea parte firmare , quo poſſet ipſe ſecuriorem jam cæteris mentem advertere . Igitur frequentibus hiſce miſſitationibus Legatorum & largitionibus magnificis , non Papam ſolum , ſed multos etiam Cardinalium , aut alioqui apud ipſum potentium , ſtudebat demereri . quod Bulgaros attinet , neque illos quieſcere patiebatur : ſed e vicino laceſſebat . Erat enim publice notum adverſus Imperatorem odium Conſtantini Bulgari , continuo ſtimulati ad id ab uxore Irene propter Puerum Joannem fratrem utique mulieris iſtius , tam injuſte , o jus faſque! immania paſſum , occulta ex inſidiis graſſatione crudelitatis . cujus ſibi facinoris Imperator conſcius , cum non poſſet quin inviſus & capitaliter exoſus tam propinquis oppreſſo Pupillo perſonis eſſet , ſequebatur ex more ac vitio malitiæ ut viciſſim illos ipſe odiſſet , ac mutua colliſione detereret obterentes ſe . Cum igitur Romana ditio finiretur Oreſtiade , vixque ultra eam antea porrigeretur ; Bulgaris videlicet ulteriora obtinentibus , crebras eo immiſit militarium copiarum manus , præſcribens ipſis ſingillatim quid vellet fieri . in quo erant ſolertiæ ipſius & peritiæ bellicæ artis experimenta prorſus mira . Nam ſi quos eorum locorum ipſe antea vidiſſet , edicebat abſens miſſis litteris , quo loco ſtativa figere , ubi & quomodo pugnare oporteret : unde impetum facere , vel ex inſidiis , vel luce palam , aut etiam per noctem , ex memori viſorum imagine apte cuncta ordinans , velut ſi coram intueretur . quod ſi locum in quo bellari contingebat , numquam præſens ſpectaſſet , deſcriptionem ejus in tabula figuratam ab illic verſatis , habens præ oculis , minute omnia mandabat quæcumque geri agique e re foret ; & ſanciebat diſciplinam metus , certo impendente non obtemperantibus periculo judicii , ſupplicio mox damnationem ſecuturo . In hunc modum miſſis tunc copiis , pleraque illorum tractuum ſibi ſubjecit . Nam capta eſt Philippopolis , occupatum Stenimachum Caſtellum , Jugum univerſum extra Hæmum Romanæ adjunctum ditioni eſt , recepta eſt , Mytza , ut dicetur , dedente , Meſembrea magna Civitas , cum qua & Anchialus in poteſtatem noſtrorum venit . Porro quæ circum has Urbes oppida pagique erant, guſtu ſemel mutationis accepto , malentes Imperatori ſubeſſe , certatim a Bulgaro deficiebant . Urebant hæc intime Conſtantinum imparem tunc reſiſtendo , & jacturis ac cladibus toties repetitis attonitum . Ringens ergo ac fremens (nam aliud in præſentia non poterat) expectabat , & inhianter captabat ultionis opportunitatem , quam animam negotiorum quidam non immerito dixerunt .

A Οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ Βασιλεὺς οἴκοι καθήμενος , ἐνυστάκτει , καὶ τῶν πραγμάτων κατερρᾳθύμει , πόθεν ; πολλοῦ γε καὶ δεῖ . εἶχε γὰρ ταῖς ἀληθείαις καὶ βασιλικὸν φρόνημα ὁ ἀνὴρ καὶ οὐ κατεδέχετο περιφρονούμενος . ὅθεν καὶ συχνάκις μὲν πρὸς τὸν Πάπαν πρέσβεις ἐξῆγε , καὶ δώροις ὑπήρχετο . αἰεὶ γὰρ ἐκεῖθεν τὸν κίνδυνον καθυπώπτευεν , ὡς μηδ' ὁπωσοῦν ἠρεμησόντων τῶν Ἰταλῶν . δι' ὃν καὶ πάντοθι ὡς ἐνὸν κατασφαλιζόμενος , ἐπεχείρει τοῖς ἄλλοις θαρρύνειν . συχναῖς γοῦν πρεσβείαις καὶ δεξιώσεσι μὴ μόνον τὸν Πάπαν , ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τῶν Καρδιναλίων , καὶ τῶν παρ' ἐκείνῳ δυναμένων B ἐξεμειλίσσετο . Πρὸς δέ γε τοὺς Βουλγάρους , οὐδ' ἐκείνους ἠρεμεῖν εἴα , ἀλλ' ἐκ τοῦ σύνεγγυς παρεκίνει . ἦν γὰρ καὶ ἄλλως προφανὲς τὸ πρὸς ἐκεῖνον ἔχθος τοῦ Κωνσταντίνου , ἐξοτρυνομένου παρὰ τῆς γυναικὸς Εἰρήνης , τοῦ παιδὸς χάριν Ἰωάννου ἀδελφοῦ γε ὄντος , καὶ ὧν ἐξ ὑπογύου οὐκ ἐνδίκως , ὢ δίκη , πέπονθεν . ἀνάγκη δ' ἦν ἔχθος ἔχοντα παρ' ἐκείνων τὸν Βασιλέα , καὶ αὐτὸν ἐχθραίνειν , καὶ ἀντιξύειν τὸν ξύοντα . μέχρις οὖν Ὀρεστιάδος ὁριζομένης τῆς Ῥωμαΐδος καὶ μόλις πρότερον , ὡς τῶν ἐκεῖθεν ὑπὸ Βουλγάροις ὄντων , πέμπων αὐτὸς συχνὰς ἀποστολὰς στρατευμάτων , C αὐτὸς ἐντεῦθεν διαταττόμενος , τὸ θαυμάσιον . καὶ γὰρ ἃ μὲν ξυνέβη ἰδεῖν , τούτοις γινώσκων τοὺς πεμπομένους ἐπέταττε , καὶ ὅπου προσκαθήσαιντ' ἄν , καὶ ὅπως ξυμβάλοιεν , καὶ ὅθεν ὁρμήσαιντ' ἄν , ἢ ἐκ λόχου , ἢ φανεροί , ἡμέρας , ἢ καὶ νυκτός , πάντων ἐντεῦθεν τὰ πάντα . εἰ δ' οὐκ εἶδε τὸν τόπον , κελεύων διαγράφειν τοὺς εἰδότας , αὐτὸς καθίστα προστάττων . καὶ ἦν ἐπηρτημένη κρίσις τῷ παρακούσαντι . αὐτὸς τοίνυν πέμπων τὰς δυνάμεις τῷ τότε , συχνὰ τῶν ἐκεῖ ὑφ' αὑτῷ ἐποίει , καὶ ἡλίσκετο μὲν Φιλιππούπολις , ἐκρατεῖτο δὲ Σθενίμαχον φρούριον , καὶ ἅπας ὁ ἔξω τοῦ Αἵμου ζυγὸς συγκα- D τείχετο . ἑάλω δέ , τοῦ Μυτζῆ διδόντος , ὡς λεχθήσεται , καὶ Μεσέμβρεια μεγάλη πόλις , καὶ Ἀγχίαλος συνηλίσκετο . καί γε τὰ πέριξ ἐκείνων ἅπαξ γευσάμενα τῆς μεταβολῆς , ἠγάπων ὑπὸ Βασιλεῖ διοικούμενα . Κωνσταντίνῳ δὲ διὰ ταῦτα ἔκπληξις ἐμπίπτει , καὶ ἀμύνεσθαι μὲν οὐκ εἶχε τὸ τηνικάδε . ὅμως δ' ἐνεκότει τοῖς πεπραγμένοις , καὶ καιρὸν ἐζήτει , ὃν δὴ καὶ τῶν πραγμάτων ψυχὴν λέγουσιν , ἀξίως ἀμύνεσθαι .

Digitized by Google

CAPUT XIX.

Ut a Patriarcha convento & ſuppliciter rogato Imperator excommunicationis abſolutionem petierit.

A Τῷ μέντοι γε Βασιλεῖ καὶ ταῦτα πράττοντι, οἱ λογισμοὶ ὁσημέραι διεταράττοντο. οὐ γὰρ ἠρεμεῖν ἐκεῖνον εἴα τὸ συνειδός. Τὸ γὰρ τοιούτοις δεσμοῖς συνδεδέσθαι, ἴσα καὶ τὸ μηδὲν εἶναι ἐτίθει. τοῦ τοι καὶ μήτε τόπον ἀπολογίας ἔχων, μήτ' ἐπίνοιαν τοῦ τὴν δίκην ἀποθέσθαι, ὑπ' ἀμηχανίας ἐπὶ μεσίτας πνεύματι ζῶντας καὶ συνήθεις τῷ Πατριάρχῃ ἐτρέπετο, καὶ κατηντιβόλει θερμῶς, τοῦ δεσμοῦ τὸν ἱκέτην ἀνεῖναι, καὶ μετεγνωκότι, τὴν θεραπείαν ἐπάγειν, ἣν ἐκεῖνος βούλεται. εἶναι γὰρ ἕτοιμον πράττειν ὅτι προστάττοι. τὸ μέντοι γε γεγονὸς ἀποίητον θεῖναι μὴ δυνατὸν ὅλως εἶναι. οἱ δὲ παρὰ τὸν Πατριάρχην ἐρχόμενοι, B ἀπήγγελλον μὲν καὶ τὰ τοῦ Βασιλέως, καὶ ἀφ' αὑτῶν δὲ πλεῖστα προσετίθουν, τῷ Βασιλεῖ χαριζόμενοι. ὁ δ' ὑπερεώρα τὴν δέησιν, καὶ οὐδ' ὅλως προσεῖχε. περιστερὰν γὰρ βαλεῖν εἰς τὸν κόλπον ἔφη, κἀκείνην μετασχηματισθεῖσαν εἰς ὄφιν δῆξαι πρὸς θάνατον. ὑπεδήλου δὲ δι' ἀμφοῖν τοῖν ἐναντιωτάτοιν ζώοιν, τὸν αὐτὸν Βασιλέα καὶ ἕνα, οὐ φύσιν, ἀλλὰ γνώμην σφίσι παραλλαξάμενον. καὶ ταῦτα μὲν ὁ Πατριάρχης καὶ πλείω τούτων καὶ ὡς οὐδ' ἂν εἴτι καὶ γένοιτο, τὸν ἀφορισμὸν λύσειε, κἂν προσαπειλῇ τὰ κακά, κἂν αὐτὸν θάνατον. οἱ δ' ὑποστρέψαντες, καὶ τὰ τοῦ Πατριάρχου δηλοῦντες, εἰς ἀμηχανίαν πλείστην C ἐνέβαλον τὸν κρατοῦντα. Καὶ ὃς ἐπειδὴ καὶ τὸ αὐτοπρόσωπον ἀντιφάρμακον λέγουσι, τοῦτο γὰρ εἶναι ταῖς ὑπονοίαις καὶ τὴν Γοργώ, αὐτὸς ἐγγὺς προσερχόμενος ἐντυγχάνειν, καὶ τὴν λύσιν ἐξομολογούμενος ἐκζητεῖν. Ἐφίστατο τοίνυν πολλάκις, καὶ ὁ μὲν ἐζήτει τὴν θεραπείαν τοῦ τραύματος, ὁ δὲ τὰ τῆς θεραπείας πράττειν προσέταττε, πλὴν οὐκ ἐπὶ ῥητοῖς, ἀλλ' ἀορίστως καὶ ἀφανῶς. καὶ ὁ μὲν ῥητῶς ἐζήτει μαθεῖν ἐπὶ τὸ ποιεῖν προθύμως ὅ, τι καὶ λέγοι. ὁ δὲ καὶ πάλιν ἀοριστεύων, ἔλεγε· ποίει τὴν θεραπείαν καὶ δέξομαι. ὡς δὲ πολλάκις ἐκεῖνος μὲν ἐζήτει τὰ φάρμακα, ὁ δὲ οὐ φανερῶς ἔλε- D γεν, εἰπεῖν τὸν Βασιλέα, καὶ τίς οἶδεν εἰ καὶ πλείω ποιήσω, οὐ προθύμως τοῦ δέξασθαι; καὶ τὸν ἀποκρίνασθαι, ὡς μεγάλων ἁμαρτημάτων, μεγάλην εἶναι δεῖ καὶ τὴν ἀντίποινον θεραπείαν. καὶ τὸν Βασιλέα πρὸς τὸ βαθύτερον βάψαντα, τί δαί, εἰπεῖν, μὴ τῆς Βασιλείας ἐκστῆναι κελεύεις; καὶ ἅμα λέγοντα, τὴν σπάθην ἀποζώννυσθαι καὶ διδόναι, τῆς ἐκείνου προνοίας ἀποπειρώμενον. ἐκείνου δὲ τὴν χεῖρα κατὰ σπουδὴν προτείναντος ἐφ' ᾧ λαμβάνειν τὸ διδόμενον, μόλις τελέως καὶ τῆς ὀσφύος ἀπολυθὲν,

A HÆc agentis Imperatoris cura ingens agebat ferebatque anxiis cogitationibus perturbatum animum, non enim illum quietis partem ullam capere ſinebat morſus intimus conſcientiæ: adeoque fructum nullum præſentis felicitatis ſentiebat, dum ſe diri anathematis conſtrictum vinculis meminerat, ut tali ſtatu eſſe, ac nihil eſſe, paria putaret. Itaque cum nec probabilem ullam criminis depulſionem, nec viam aut rationem excutiendæ juſtæ pœnæ, multum licet cogitans, comminiſci poſſet, inops expeditioris conſilii vertit ſeſe ad Interpretes ac conciliatores pacis pro ſe ad Patriarcham allegandos: quam ad rem ratus idoneos quoſdam vitæ ſanctioris profeſſores, aſſiduos & familiares Patriarchæ, per hos preces ſuas ad illum detulit, vehementer orans, ut ſe ſupplicem nodo quo ſtringebatur ſolveret, B ac pœnitenti ſatisfactionem quam vellet imperaret: ſe quippe promptum, paratum ad exequendum quodcumque præciperet. hoc reſtare unum: nam quod factum ſit infectum reddi arte aut conatu ullo non poſſe. Ea illi Patriarcham adeuntes copioſe accurateque Imperatoris nomine egerunt, multaque adjunxerunt ſtudio proprio, magnopere ſatagentes, perſuadendo ac placando Patriarcha, Imperatori gratificari. At Patriarcha talia precantes repulit, & ne audire quidem ſuſtinens, columbam dixit ſe in ſinum admiſiſſe, illam autem ibi mutatam in ſerpentem, morſum ſibi lethalem infixiſſe: unum eumdemque hominem, videlicet Imperatorem duabus iſtis maxime contrariarum animantium deſignans ſymbolis, ad indicandum, non naturæ in illo, ſed morum mutationem factam. Poſt hæc & alia in eam ſententiam C multa intulit, eo vultu ac ſpiritu qui ſatis declararent, numquam ipſum, quidquid fieret, inducendum ad excommunicationis abſolutionem indulgendam, ne ſi quidem mala quantavis Imperator mortemque ipſam minaretur. quare deprecatores mœſti repulſa, quæ audierant Imperatori referentes, in anguſtias eum æſtuſque multo majores conjecerunt. Ille autem memor vulgaris dicti quo ſignificatur vim ineſſe præcipuam præſenti faciei coram aſſantis, medendi offenſionibus, & gratiæ demerendæ; id enim indicatum fabuloſa Gorgone, oris objectu immutante homines, decrevit per ſe adire Patriarcham, & crimen ei proprium confeſſus veniam coram rogare. Ivit procidit que ipſi ſupplex ſæpius: & detecto animi vulnere curationem petiit. Ad quæ ille, facere ipſum D ea quibus curari tantum mali poſſet, juſſit. cæterum quæ iſta eſſent non expreſſit, indefinite ſic atque obſcure præcipere contentus. Imperator vero rogabat indicare nominatim ne gravaretur quid fieri a ſe vellet; ſe exhibens ad cuncta obſequi paratum quæcumque dixiſſet: Patriarcha nihilominus in illis indefinitis præſcriptionibus perſtante, ac tantum illud dicente: exhibe ſatisfactionem culpæ reſpondentem, & accipiam. Cum autem ille ſæpius diſtincte præſcribi ſibi remedia petiiſſet, nec clare Patriarcha reſponderet: dixiſſe Imperatorem ajunt, & quis ſcit an cum ego plurima fecero, tu ſatis accepturus ſis? cui graviter reſpondiſſe Patriarcham: Ingentium criminum ingentia eſſe piacula de-

Edit. Rom. pag. 141.

bere. Tum Imperatorem ut penitius viri animum tentaret, quid porro, intuliſſe: num me etiam Imperio jubes cedere? atque hoc dicentem Enſem baltheo ſolvere cœpiſſe, ipſique porrigere, cauſa experiundi quid tandem vellet. Patriarcha vero cupide manum protendente quaſi ad accipiendum quod dabatur: revocaſſe Auguſtum ſeſe, ac nondum a femore expeditum retinuiſſe gladium, exprobraſſeque inſuper velut inſidianti vitæ ſuæ, qui ſe ſic exarmatum iret: & tamen tegmine capitis depoſito abjicere ſe ad pedes ejus, multis videntibus, non dubitaſſe; Patriarcham vero ipſum acerbe repuliſſe, nihilque inflexum deſpexiſſe, arcto ſibi complexu genua ſtringentem. adeo formidoloſa conſcientia ſceleris eſt, adeo virtus venerabilis! cum autem ſæpius idem rogans & vehementer inſtans, etiam abeuntem ſequeretur, quaſi expugnandæ vi pia ſeveritatis certus, ferunt Patriarcham Cellam ingreſſum fores in os arcte clauſas obdidiſſe affectanti, ſicque illum vacuum & precis irritum crude dimiſiſſe. Nec ſemel talia expertus Imperator. Sed eadem hæc ſæpius & locutus, & operatus, & paſſus, nequidquam ſemper: efferatus ad extremum eſt; & de duritie Patriarchæ apud multos eſt queſtus, invidioſe exaggerans; velle jubere illum abjici a ſe curam communium rerum, nec ſinere ſe amplius aut e terris tributa, aut e mercimoniis vectigalia exigere; denique tractatione omni publicorum negotiorum interdicere, ac ne ullam deinceps Reipublicæ partem adminiſtrare aut omnino attingere Imperator audeat, vetare. Hunc ſui curandi modum excogitaſſe Patriarcham, cui ex officio incumbat quærere optimam rationem adjuvandorum, & in ſtatum priſtinum reparandorum, eorum qui humanitus lapſi ſunt. Poſt hæc declamata adjungebat, ſæpius iterans: quoniam Patriarcha palam contemneret ſacros Canones dari lapſis pœnitentiam jubentes, tempus eſſe recurrendi ad Papam Romæ ſedentem, & ab eo ſuppliciter petendi ſalutare peccati remedium. ſic indignans exaſperatum tam ſævis repulſis animum ita deinceps ad Reipublicæ adminiſtrationem retulit, ut amplius non curaret convenire Patriarcham, ſatis gnarus ſe nihil profecturum; præterea judicans, omnino convenire, ac curandum ſibi eſſe opportuno tempore, ut iſtius atrocis inclementiæ culpam congruis aliquando pœnis Patriarcha lueret.

Edit. Rom. pag. 143.

A παλινῳδίαν τε ᾄδειν τὸν Βασιλέα, καὶ ὡς ἐπιβουλῇ οἱ τῆς σφετέρας ζωῆς ὀνειδίζειν, εἰ ὑποβούλεται. πλὴν καὶ τὴν τῆς κεφαλῆς καλύπτραν ἀποτιθέμενος, ἐς πόδας ἐκείνῳ ἑαυτὸν ἐρρίπτει, καὶ πολλῶν βλεπόντων, οὐ κατῃδεῖτο. ὁ δ᾽ ἀπέπεμπεν ἐμβριθῶς, καὶ ὑφεώρα ἀπρὶξ τῶν γονάτων ἐχόμενον. οὕτως ἡ ἁμαρτία περιδεής. οὕτως ἡ ἀρετὴ τίμιον. ὡς δὲ πολλάκις παρακαλῶν ἠκολούθει, καὶ κατηνάγκαζεν, ἐκεῖνος εὐθὺς τὴν κέλλαν ὑποδυόμενος, ἀπεζύγου τὰς θύρας αὐτοῦ κατὰ πρόσωπον, καὶ ἀργὸν ἠφίει. Ταῦτα πολλάκις προσιὼν καὶ δράσας τε καὶ παθὼν, καὶ μηδὲν ἀνύων, ἐξηγρίαινέ τε B αὐτίκα, καὶ σκληρότητα τοῦ Πατριάρχου ἐπὶ πολλῶν κατηγόρει. καὶ ὡς τὰ κοινὰ κελεύοι καταπροΐεσθαι διελοιδόρει, καὶ μή τε φόρους ἐκλέγειν, μή τι τέλη πράττειν, μή τε μεταχειρίζειν πράγματα, μήτε μὴν διοικεῖν τὴν ἀρχὴν ὅλως προστάττων, οὕτω θεραπεύειν αἱρεῖται ὁ τῶν ἡμετέρων θεραπευτής. καὶ τέλος ἐπετίθει πολλάκις, ὡς ἐπεὶ καὶ Κανόνων ὑπερφρονεῖ ὁριζόντων μετάνοιαν, προσπίπτειν τῷ τῆς Ῥώμης Πάπᾳ καιρὸς, καὶ ἀντιβολεῖν σώζεσθαι. οὕτως ἔχων, ἐγκοπῶν ἐντεῦθεν καὶ βαρυνόμενος ἐπὶ τὴν τῶν κοινῶν διοίκησιν πάλιν ἐτράπετο, ἀπειπάμενος μὲν προσπίπτειν καὶ αὖθις. ᾔδει γὰρ οὐκ ἀνύσων· ἐγκαίρως δὲ τὴν ἄμυναν ἔσεσθαι τῶν δεόντων ἡγεῖτο.

CAPUT XX.

Ut de Pace convenerint inter ſe Deſpotæ ambo Joannes & Michael in Occidente dominans.

Quod nunc inſtabat, nulli prævertendam rei putavit expeditionem in Occiduos tractus alteram. Non enim, non utique, aut ſperandum erat, aut omnino fieri poterat ut præſentibus acquieſcerent, aut ſecure quieſcere nos ſinerent inquietiſſimæ Gentes: quare ceſſandum, ac ne cunctandum quidem vel minimum, ab eis ultro invadendis & malo domandis Joanni Deſpotæ non erat, magnam ejus belli habente facultatem ſecura poſſeſſione Theſſalonicenſis Urbis; ubi & ſtationem certam, & ad impetus incurſionum in omnes circumquaque ſitas terras Michaeli ſubjectas Deſpotæ habebat opportunam, cum parato receptu. His de cauſis eo rurſus Imperator Joannem Deſpotam miſit cum maxima parte copiarum, licet iis laborantes & ipſæ Orientales Provinciæ non parum indigerent. Is porro cito pervectus Theſſalonicam Exercitum in Michaelem adeo celeriter immiſit, ut famam opinionemque prævertens vix prius auditus, cerneretur & ſentiretur agere ferreque Michaelis ditionem omni clade belli. Præda dehinc omnis generis onuſtas in tutum copias recepit. & circa Bardarium amnem hiematuras locis commodis diſpo-

C Τότε τοίνυν καὶ πάλιν ἀπεπειρᾶτο τῶν δυτικῶν. οὐ γὰρ ἦν οὐκ ἦν ἐπὶ ταὐτοῦ μένειν ἐκείνοις, καὶ δὴ τοῦτο οὐκ ἦν ἠρεμεῖν καὶ τὸν Δεσπότην Ἰωάννην οὐδὲ πρὸς ὀλίγον, ἅμα μὲν καθέδρᾳ, ἅμα δὲ καὶ ὁρμητηρίῳ Θεσσαλονίκῃ χρώμενον. ἔνθέν τοι καὶ αὖθις, καί τοι τῶν κατ᾽ Ἀνατολὴν πονούντων, ἅμα δυνάμεσι πλείσταις τὸν Δεσπότην ἐκπέμπει. καὶ δὴ τὴν ταχίστην ἐπιβὰς ἐκεῖνος Θεσσαλονίκης, συνέταττέ τε τὰς δυνάμεις καὶ πόλεμον ἐξάγειν κατὰ Μιχαὴλ ἐντρεπίζετο. καὶ μηδὲ τελέως ἀκουσθεὶς ἐπιστὰς, ἅμ᾽ ἠκούετο, καὶ ἅμα ταῖς χώραις προσέβαλλε, λείαν τε πλείστην περιβαλλόμενος D ὑποστρέφει. καὶ ὁ μὲν τὰς δυνάμεις κατεῖχε διαχειμασούσας περὶ τὸν Βαρδάριον, ὡς ἅμα ἦρι προσβαλῶν αὖθις. ὁ δὲ Μιχαὴλ φόβῳ ληφθεὶς οὐ μετρίῳ, τὸν γὰρ Δεσπότην καὶ ἐξ ἀκοῆς ἐδεδίττετο, τὰ πολλὰ πρὸ τοῦ τῷ Ἰταλικῷ στρατεύματι φρυαττόμενος. διὸ

γὰρ τὰ

Digitized by Google

A γὰρ τὸ πρὸς τὸν τοῦ Φερδερίχου παῖδα τὸν Μαφρὲ κῆδος ἐπὶ τῇ θυγατρὶ, ἕτοιμον βοηθῆσον εἶχε τὸ ἐκεῖθεν στρατιωτικόν. ἀφεὶς τὸ ἐπ' ἐκείνοις θαρρεῖν, ἐπὶ σπονδὰς καταφεύγει, καὶ πέμψας, ἱκετεύει τὸν Ἰωάννην μεταμελούμενός τε τὰς προτέρας παλιμβολίας, καὶ περὶ τῶν μελλόντων ἐχέγγυον ἀσφαλὲς τοὺς ὅρκους ἐδίδου. ἐζήτει τε καὶ συνελθεῖν ἅμ' ἐκείνῳ, καὶ πίστιν γενέσθαι βεβαίαν ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλους θέας ἐβούλετο. Ὁ γοῦν Δεσπότης τὴν πρεσβείαν δεξάμενος, ὡς λαβὼν παρὰ Βασιλέως ἐκχώρησιν, ἐκέλευε τοὺς ὅρκους γενέσθαι. καὶ δὴ συνελθὼν αὐτῷ ἐφ' ὁρισθείσης ἡμέρας, καὶ καταπιστωσάμενος ἀπλάστῳ ἤθει, εἰ κἀκεῖνος καὶ πάλιν τὸν δόλον ἔκρυπτε, πρὸς τὰ οἰκεῖα ἐκπέμπει.

fuit, ut videlicet ex propinquo, vere primum illuceſcente, hoſtiles terum regiones invaderent. At Michael dolore damnorum quæ jam ſenſerat, imminentium metu cumulato, vehementer afflictus ad Joannis vel ſolam mentionem conſternabatur: remiſſa non parum illa ferocia priori, qua ſolitus antea erat inſoleſcere; fiducia utique Italicorum auxiliorum a Manfredo Genero Friderici filio, ipſi paratorum. Sed tunc iſta ſpe opeque damnata, quaſi malis urgentibus reperta impari, ad tractationem pacis confugit, & Legatis ad Joannem ſupplicibus miſſis, ſerio jam pœnitere ſeſe fraudum & inquietudinum præteritarum obnoxie ac lamentabiliter profeſſus, fidei conſtantiæque in poſterum immutabilis pignus atque obſidem obtulit jurisjurandi religionem, qua præſenti ſe obſtringeret; colloquii copiam ad id poſtulans, & ſperare ſe ajens, mutuo conſpectu ſinceræ ſuæ voluntatis in æternam concordiam fidem, quantumlibet dubitanti, ſe facturum. Haud aſpernatus Legationem Deſpota Joannes, qui ſe plena ad tractandum poteſtate inſtructum ab Imperatore meminerat, diem locumque juramentorum ceremoniæ conſtituit: eoque ad condictum occurrens, ut erat naturali facilitate & recti conſcientia credulus, ſyncera ipſe mente, non pari candore jurantem, ac dolos tunc quoque verborum fallacia celantem, audivit Michaelem; eumque fœdere icto remiſit ad propria.

CAPUT XXI.

Ut Deſpota Joannes perfunctus expeditione in Occiduos, cum hoſtibus in Oriente ſit congreſſus, et Laudum ejuſdem diſtinctior explicatio.

Edit. Rom. pag. 145.

B ΤΟν μέντοι γε Δεσπότην Ἰωάννην μετακαλεσάμενος ἐκ Θεσσαλονίκης ὁ Βασιλεὺς, μικρὸν ὅσον διατρίψαντά οἱ, ἅμα ταῖς δυνάμεσι, πρὸς Ἀνατολὴν ἐκπέμπει, τοῖς Πέρσαις ὡς ἦν συμμίξοντα. ἦν δὲ κἀκείνῳ τρυφὴ, τὸ ἐκείνοις ἐφεστάναι, καί τι τῆς αὐτοῦ δόξης ἄξιον διαπράξασθαι. ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ ταῖς ἀληθείαις ὀξύτατος, ὡς νῦν μὲν ἐνταῦθ' ἀκούεσθαι, νῦν δὲ παρεῖναι ὅπου τις μηδὲ προσεδόκησεν ἂν πώποτε. σκευὰς δ' ἐκείνας, καὶ ταγμάτων πλῆθος καὶ θεραπείας ἀφεὶς, ἑσπέρας σκευαζόμενος, ἵπποις ἐχρῆτο ταχυδρόμοις, καὶ τοῖς μηδ' εἰς νοῦν τὴν ἐκείνου ἔχουσι παρουσίαν, ἐφίστατο. καὶ ἵνα μὴ καταχαλῷτο τὸ σῶμα κινούμενον ἐφ' ἵππων καὶ ἀναβρασσόμενον συνεχῶς, C κειρίαις τὸ σῶμα διείληπτό τε καὶ συνεσφίγγετο. Διὰ ταῦτα καὶ ἠνδραγάθει τὰ μέγιστα, φοβερὸς ἅπασιν ὢν, ἅμ' ἀκουόμενος, καὶ ἅμ' ἐφιστάμενος. τὸ μέντοι γε στρατιωτικὸν καὶ λόγοις ἔθαλπε, καὶ δώροις ἐθεράπευε, καὶ τὸ μέγιστον, οὐ δεσποτικῶς ἐκείνοις, ἀλλ' ἀδελφικῶς προσεφέρετο. Ἀνὴρ θεοφιλὴς καὶ πρᾷος, καὶ χρηστὸς ἀνυπόκριτος, εἰς δὲ φιλοδωρίαν καὶ πάντας ἐνίκα. ἐπλούτει δὲ καὶ τὸ σῶφρον ἐκεῖνο, ὡς μηδὲν παρὰ μίαν ἀκουσθῆναι ὑποσχεῖσαν αὐτῷ, πλὴν τὴν σύζυγον εἰς ἡδονῆς νόθου κλοπείαν. ἐκείνη δ' ἐκ νοθείας καὶ μόνη τετρωθυγάτερον φυσικὸν, ἀλλ' οὐ νόμιμον, ἀπεγέννησεν, ὃ καὶ τῷ Μέπε Ἰβηρίας Δαυὶδ εἰς γάμον ἐδέδοτο. D τὰ δ' ἄλλα μέτριος ἦν καὶ καρτερικὸς ἐφ' ἅπασιν. εἰς δ' εἰς οἰκονομικὴν τάξιν καὶ λίαν φιλότιμος, καὶ τὸ σύμπαν περιφανής. καὶ ἀκριβῆ σημεῖα, τὸ μὲν φιλαγαθίας αὐτοῦ καὶ φιλοκαλίας περὶ τοὺς οἰκείους, ἐξ ὧν ἐκείνους παιδεύεσθαι συνέβαινεν ἐς τὸ ἀκριβὲς καὶ εἰς ἀληθινὰς ὑπηρέτας

B AT Imperator Deſpotam Joannem Theſſalonica revocatum, poſt modicam apud ſe moram cum copiis in Orientem mittit, adverſus Perſas illic pugnaturum. Delectabatur hic vir iſto expeditionum labore, & ſummæ illi voluptatis loco erat aliquid laude dignum gerere. Vera ejus gloria erat, velociſſimum Ducum omnium in belligerando eſſe: itaut cum alicubi verſari audiretur, mox illic adeſſet quo nemo umquam exiſtimaſſet tam brevi tempore pervolare potuiſſe. Nempe impedimenta ſupellectilis Caſtrenſis, & illas ambitioſas Ducum ſarcinas, miniſteriaque famulorum & longas Clitellariorum mulorum mandras, apparatum tarde mobilem, ubicumque oppreſſiſſet veſper, omittens, pernicibus in equis expeditus vaſta noctibus emetiens ſpatia, ibi repente apparebat quo perlatum C tam volucri celeritate, fidem omnem ac cogitationem excederet. Et ne rapiditate incitatiſſimi motus corpus in equis effuſiſſime currentibus æſtuans relaxaretur, devinctum illud ſemper habebat faſciis, arcto undique amplexu ſtringentibus. Ea præclarorum in bello ſucceſſuum cauſa illi magna erat, imparatos plerumque ſic deprehendenti hoſtes haud facile aliter ſuperabiles; ſimul longe auditus, ſimul conſpectus præſens, & vim inferens ineluctabilem; unde terror ejus late in hoſtes manaverat, cunctis ad ejus mentionem trepidantibus. Militarem multitudinem & verborum benignitate conſolabatur, & donorum largitate demulcebat; & quod caput eſt, non domini ſupercilium, ſed affectum fratris, cum iis agens, demonſtrabat. Erat idem religioſiſſimus Dei cultor & amator, mitis, D benignus, ſimulationis expers; munificentia vero, & ad donandum pronitate omnibus antecelluit. Efflorescebat in eo quoque caſtimoniæ decus: adeo ut ne fando quidem aliquando ſit auditum, furtivis eum indulſiſſe amoribus; aut aliam umquam voluptatis cauſa mulierem attigiſſe, quam propriam conjugem. At hæc multum illi diſſimilis, filiam ex alio peperit, naturalem ſed illegi-

Digitized by Google

timam prolem, quæ & poſtea Mepe Iberiæ Davidi data in uxorem eſt. De cætero moderatus erat & fortis in omnibus. Diſciplina Domeſticos exacta continuit. mitus in familia ſemper ordo, incompoſitum nihil: cuncta ad ſplendorem dignitatemque, illuſtri quadam & digna Principe ambitione, comparata. quo in genere inſigne deinde argumentum extitit diligentiæ & elegantiæ ipſius in familiaribus curandis: quod qui ei miniſtraverant, ſic in omni laude iſtius officii eruditi & exercitati evaſerunt, ut eos poſt ipſius obitum omnes requirerent; utpote quos callere ad unguem omnes artes aulici miniſterii; & veram ideam perfectorum famulorum cunctis repræſentare viderentur. quare digni habiti ſunt qui promoverentur ad maxima quæque & honoratiſſima officia domus Auguſtæ. Verum hic idem vir quam non amaverit pecuniam, aut potius quantum eam contempſerit memorare convenientius fuerit. Erat ei ſi vellet facillimum doliis, ut aiunt, plenis congerere opes, & nummorum omniſque generis pretioſarum rerum acervos ſtruere immenſos, utique qui bello ſemper felix quaſcumque hoſtiles invaſit regiones (invaſit autem plurimas eaſque ditiſſimas) jure victoriæ diripuerit. Ille vero prædam ſemper erat ſolitus, ne minima quidem ejus parte ſibi eximie ſervata, militi condonare univerſam. Ac ne patrimonium quidem aut rem familiarem ſuam augere conſuetis & licitis artibus, & in modum ſplendidis expenſis abunde ſibi hæredibuſque; ſuffecturum, attente colligendo formare magnopere unquam ſtuduit: licet id in parte laudabilis providentiæ Boni etiam & Moderati numerent plerique. Alia ejus ſecta fuit planeque diverſa ratio, qui totum ſibi ſinum pandentis fortunæ, ultroque congerendis undique occaſionibus lucrandi non injuſte, ad innocenter diteſcendum invitantis, munera magno ſemper animo rejecerit: avaritiæ ſpeciem in ſedula congeſtione quantumvis legitime partorum quandam ſuæ virtuti exoſam abominans. Amores ejus omnes in gloriam ferebantur, unam ſpectabat, una illa delectabatur: nihil unquam admiratus aut complexus quod illi præferret, nihil quod pro illa promerenda parandaque non paciſceretur ac profligaret libentiſſime: quippe quam inter omnes res humanas ſciebat unam eſſe quæ duraret poſt hanc vitam, & funeri ſuperſtes morte hinc migrantes coronatura ſequeretur. In eleemoſynas profuſus, hanc ejus ſtudii rationem diſſerebat: Legem eſſe non Solonis aut Lycurgi, ſed Legiſlatoris Chriſtianorum Chriſti, Creatoris ejuſdem Conſervatoriſque rerum omnium Dei, quæ nos jubeat quod poſſumus ex præſenti copia largiri, ſpe certa recipiendi majora. Huic promiſſioni neceſſario credendum ab eo utique eſt qui fidem in Chriſtum profitetur, non ſolum quatenus baptiſmum ſuſcepit; ſed quatenus etiam palam acquieſcit aſſentiens ſacræ doctrinæ paſſim in Eccleſia propoſitæ. Porro baptizatum quempiam, & aſſentiri ſe irrevocabiliter Chriſtianis dogmatibus profeſſum; Chriſti deinde verbis fructum uberem Eleemoſynæ pollicentibus non credere, argumento eſt ipſum neque antea vere crediſſe, quantumcumque ſe credere ſimulaverit & affirmaverit. Nec vulgaris remuneratio eſt quam Lex Chriſti largitori miſericordi promittit, ſed quæ centum pro uno referat. Me vero, & quemvis, ut arbitror, prudentem hominem, etiam humano dumtaxat uſu ſenſuque de rebus judicantem, vel ſi nihil tale juberemur expectare, moveret abunde ad benefaciendum egentibus ipſe ſplendor efflorefcentis inde gloriæ, in ævum omnem permanſuræ; cujus ſpe invitante, non modo

Edit. Rom. pag. 146.

A ὑποβαίνειν, τὸ θεράποντας ἐκείνου τοὺς ἑαυτοῦ θεραπευθέντας ἐπ' ἀξιώμασι μεγίστοις ἀξίως λαμφθῆναι δουλεύειν τῇ Βασιλίδι. τὸ δέ γ' ἀφιλοχρηματίας, ἢ μᾶλλον μισοχρηματίας, εἰπεῖν οἰκειότερον, καὶ τοῖς πάντα στρατιώταις προΐεσθαι, τὸ, ἐξὸν πιθάκνας ἔχειν χρημάτων καὶ ὑπεραπλετῶν, ὡς πολλοὺς καὶ μεγάλους διευτυχοῦντα πολέμους, καὶ χώρας πάσας ταῖς στρατιωτικαῖς ἐμπειρίαις παραστησάμενον. ἔτι δὲ καὶ τὸ ἐκ τῶν τῆς ἰδίας οἰκονομίας προσκτᾶσθαι πλείονα, τὸ μετριώτατον, ὅτι καὶ πολλοῖς δοκεῖ ἀρετῆς ἄκρας σημεῖον, τὸ, τὰ οἰκεῖα καρπίζεσθαι, μηδὲν ἔξωθεν προσκτώμενος. ὁ δὲ τοιαύτας εἰς τὸ πλουτεῖν B ἀφορμὰς προβαλλομένης τῆς τύχης, τὸ ὑποπλουτεῖν ἐκ πλεονεξίας, ἐκτόπως ἀπέστυγε καὶ ἐμίσει, μόνῃ τῇ δόξῃ ἐνασμενίζων, ἧς οὐδὲν εἶχε προτιμᾶν ἄλλο. μόνη γὰρ τῶν κατὰ βίον πραγμάτων δόξα τοῖς ἀπελθοῦσι παρέπεσθαι πέφυκε. τοῦτο μὲν νόμος τοῦ τῶν Χριστιανῶν νομοθέτου Χριστοῦ, οὐ Σόλωνος, οὐ δὲ Λυκούργου, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ πλάστου καὶ ποιητοῦ καὶ Θεοῦ, ἐκ τῶν προσόντων διδόναι καὶ ἀντιλαμβάνειν τὰ μείζω. ὃ δεῖ καὶ πιστὸν ἐπάναγκες, εἰ πιστοί τις τῷ Χριστῷ, μὴ μόνον καθότι βαπτίζοιτο, ἀλλὰ καθότι καὶ ἀληθινὸν ἐκεῖνον ἔχοι ἐφ' οἷς ἐπαγγέλλεται. βαπτισθέντα δὲ καὶ πιστώσαντα μὴ C τοῖς λόγοις πιστεύειν ἐκείνου, μηδὲ τὸ πρώτως πιστεύειν ἔχειν κἂν ὅτι λέγοι. καὶ ὁ μὲν Χριστοῦ νόμος οὕτως ἀντιμείβεσθαι κατὰ τὸ ἑκατονταπλάσιον ἐπαγγέλλεται. χωρὶς δὲ καὶ τοῦ προσδοκᾶν ταῦτα, ἀπέχρη καὶ μόνη ἡ παραμένουσα δόξα, εἴ τῳ ὄντι τις ᾖ κατ' ἄνθρωπον, πείθειν τὸν σώφρονα, οὐχ ὅπως πλεονεκτικῶς χρηματίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ προσόντα τοῖς τυχοῦσι προΐεσθαι. ἐξαίρων δέ γε τοῦ λόγου τοὺς ἐπ' ἀναγκαίαις θεραπείαις χρείαις τινὰ τῶν ὄντων παρακατέχοντας, ὡς μή γε καὶ αὖθις ἔχοιεν ἐκποδίζεσθαι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ Δεσπότης Ἰωάννης καὶ λέγων ἔγνω, καὶ ἔργοις τὰ οἱ συνᾴδοντα ἔπραττε. Ἐπεὶ δὲ οἱ D ἀμφὶ τὸν μοναχὸν Νεῖλον, ὃς ἐκ Σικελίας μὲν ὥρμητο, ἐπὶ κακῷ δὲ τῆς τῶν Ῥωμαίων πολιτείας ἐπέστη, διδάσκειν ἐγχειρεῖσθαι, καὶ προμηθεῖς εἶναι τοὺς ἀνθρώπους περὶ τὴν δόσιν, μήπως λαθών τις ἐνδείας τῶν πραγμάτων ἔχων, λαβὼν, τῷ μὲν διδόντι τὴν τοῦ κακῶς οἰκονομεῖν τὰ οἱ προσόντα προστρίψοι μέμψιν. τὴν δὲ χάριν ἐκείνῳ, ὡς ἐπὶ μισθῷ, ἀλλ' ἐν κενοῖς γενέσθαι παρασκευάσοι. ὡς ἐντεῦθεν μηδένα διδόναι τῶν πάντων ἐξ ἀνάγκης ἐχόντων τι, διότι καὶ τὸ εὖ πάσχειν κατὰ τὸν ἐκείνων νόμον, ἀπείργει τ' ἀδιορίστως, καὶ ὅπως ὁ τοὺς μεταδόντας ἀθετεῖν νόμος, ὁ πῶς ταῦτα τις καὶ ἐξαγγείλοι E ἰδίῳ καιρῷ χρήζοντα; ὁ γοῦν Δεσπότης ἔχων πρὸς τοῖς ἄλλοις καλοῖς καὶ τὸ φιλομόναχον, ἐκείνους τε παρεισφρήσαντας τῇ οἰκίᾳ, ὡς ἀρετῆς φίλους δέχεται. κἀντεῦθεν σύγχυσίς τις ἐπὶ μικρὸν περὶ τὰς τῶν οἰκείων δόσεις ἐκ τῆς ἐκείνων διδασκαλίας ἐπηκολούθει. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὸν Δεσπότην οὕτως. ἐνίαζε γὰρ τοὺς

Digitized by Google

προθυμίαις, καὶ δῆλος ἦν τὴν τῆς Ῥωμαΐδος σύστασιν περὶ πλείστου ποιούμενος. Τότε τοίνυν τῶν κατὰ τὴν Ἕω πραγμάτων κακῶς ἐχόντων σὺν σπουδῇ τῷ τάχει, τοῖς κατὰ τὸν Μαίανδρον τόποις ἐπεχωρίαζεν. ἔτι δὲ καὶ περιφανεῖς κατ᾿ ἐκεῖνο καὶ μεγάλαι μοναὶ, ὑπὸ σκοπῷ καὶ φυλακῇ τῷ Δεσπότῃ συνίσταντο. καὶ δὴ ἃ μὲν οἱ Πέρσαι προκαταλαβόντες κατεῖχον, συγκεχωρηκότων τῶν πολλῶν ἐκεῖθεν τοῖς βασιλεῦσι, κἀκεῖνα λείποντος, τὰ περὶ τὴν Στρόβιλον λέγων, καὶ τὴν Σταδιοτραχίαν, ὡς ἀδύνατα ὄντα ἐπανακεκλῆσθαι, οὐδ᾿ ἐπεχείρει κατὰ πεῖραν κατασχεῖν. ὅσον δ᾿ ἦν τὸ κατὰ Μαίανδρον καὶ Τράλλεις, καὶ Καΰστρον τὰ τῆς Ἀσίας βαθύτατα, ἐκράτυνέ τε προπολεμῶν, καὶ τοῖς κατὰ σφᾶς ἀσφαλείας μετέχειν ἐδίδου. τοὺς δέ γε Μαγεδωνίτας, ἐκάκου γὰρ αὐτοὺς τὸ, πολλῶν ἔνθεν εἰς τὰς κατὰ δύσιν δουλείας μεταγομένων, καταθαρρεῖν τῶν λελειμμένων τοὺς Πέρσας, καὶ λίαν συνίστα, καὶ ἠσφαλίζετο. ἦν γὰρ τὸ ἐκείνων πλῆθος πίστιμον τόξοις καὶ περὶ τὸ ἀντιμαχεῖν δεξιώτατον, καί γε τὰς προθυμίας ἐῤῥώννυ χρυσίῳ, καὶ σφᾶς ἐδωρεῖτο φιλοτιμίαις. Οἱ μέντοι γε Πέρσαι τὸ τάχος τῆς ἐπιστασίας μαθόντες, κατεῤῥᾳθύμησάν τε, καὶ αὖθις παλινοστοῦντες ταῖς δυσχωρίαις ἐνεδύοντο, ἀπογνόντες γὰρ τὸ θαρρεῖν, αὐτίκα διεπρεσβεύοντο, ἀπέλυόν τε τοὺς αἰχμαλώτους, καὶ ἠγάπων σωζόμενοι. ὁ δὲ τὸ μὲν ἡσυχίαν ἄξειν ἐκείνους, οὐκ εὐθὺς καὶ μάλα θαρρῶν ἐπίστευεν, οὐκ ἐξ ὧν ἐκεῖνοι διωμολόγουν, ἀλλ᾿ ἐξ ὧν αὐτὸς οἶδεν ἐπιθησόμενος καὶ νικήσων, εἴπου καὶ παρακινηθεῖεν. τὸ δὲ μὴ παθεῖν ὧν ἔδρασαν τοὺς προχείρως ἀντίποινα οὐκ ἐδικαίου τὸ σύνολον, πλὴν ἐκτείνοντας προσεδέχετο, καὶ σφίσιν ὁρμὰς ἐτίθει, ἐς ὁπόσον ἂν καὶ κινηθεῖεν προσκαταβαίνοντες ταῖς σκηναῖς. ὡς τὰς μεγίστας δώσοντες δίκας εἰ παρασπονδοῖεν, καὶ οὕτω μὲν ὁ Δεσπότης τὰ κατὰ τὴν Ἕω καθιστῶν, τῆς προτέρας δυσκληρίας ἀνελάμβανε τοὺς ἐκεῖ, καὶ θαῤῥεῖν παρεῖχεν, ἀδεῶς τὰς αὐτῶν γεωργοῦντας καρπίζεσθαι.

A avertor ab avare congerendis ſuperfluis opibus, verum etiam facile inducor ad ſubtrahendum uſibus etiam ipſis meis, quæ in obvios pauperes effundam: non tamen aut in aliis damnans, aut mihi vetans reſervare quæ opportuna videbuntur, vel jam urgentibus, vel in poſterum impendentibus neceſſitatibus vitæ, præſertim ubi occaſio præſens largiendi non occurrit. Tales Deſpota Joannes & alte impreſſos, pleneque perſuaſos verſabat animo ſenſus. & iis conſentanee operans ad propoſitum ipſi finem gloriæ tendebat. Illud tamen ejus incenſum large donandi ſtudium paululum refrigerarunt ſectatores Nili Pſeudomonachi e Sicilia huc magno malo Romanæ Reipublicæ profecti; docentes parſimoniæ attendere, ſuadenteſque hominibus magna circumſpectione in dando uti, B ne forte quis clam, alioqui habens quod ſatis ipſi ſit, & callide ſimulata egeſtate, pecunia emungens parum cautum miſericordem, labem illi allinat multum facilis, & ſua inconſulte dilapidantis: prætereaque illum fraudet fruſtra ſperata mercede talis operis; quippe quod non jam ipſi ad præmium imputandum, ſed inter vana & otioſa numerandum ſit. Ex hujuſmodi doctrina credita receptaque neceſſario ſequebatur, ut nemo aliquid habentium quidquam alteri donaret; ſicque omnis ex eleemoſynis proventus, quo ſpes ratioque victus ac ſtatus plerorumque tenuium continetur, hac iſtorum prava diſciplina funditus exterminaretur e conſuetudine uſuque hominum illo plauſibili prætextu inquirendi anxie ante largitionem, verene an ſimulate egerent qui petebant, nullum jam erogationi beneficæ locum C relinquente: atque adeo hac arguta cavillatione tota lex Eleemoſynarum abrogaretur. *Edit. Rom. pag. 147.*
O quis hujus perniciem dogmatis ſatis explicet! ad quod utique proprio ejus argumenti commentario eſſet opus. Igitur Deſpota, cui laudes inter cæteras, inerat amor multus venerat ioque Monachorum, quoſdam e Nili Sectariis eam vitam profitentes, & ſe inſinuantes in ejus domum, facile in conſuetudinem recepit, viros bonos e veſte exiſtimans. unde contigit longe deinceps manare parcius, pravæ iſtius doctrinæ quodam obice prohibitum, fontem beneficentiæ greges inopum ex illo haurire ſolitorum antea tam benigne irrigantem. Talis erat Deſpotæ indoles vitæque ratio, viri utique ad omne decus alacri impetu mentis natique, ut apparebat, ac divinitus facti ad reſtituendam in decus priſtinum Romanam rem. Tunc ergo rebus Orientalis limitis male habentibus ſumma is celeritate in regiones Mæandro circumſitas ſe contulit: maximo, inter cætera, bono dudum extructorum in illis terris magnorum atque illuſtrium Monaſteriorum, quæ providentia cuſtodiaque ipſius a clade ruinaque ultima ſervata ſunt. Horum quædam jam Perſæ præoccupata detinebant; pleriſque Oppidis ac Pagis in ea vicinia poſitis in Perſarum ditionem ſimul aut vi tractis, aut ne traherentur ultro cedentibus. Unde & alia illa Tractus ejus jam Imperatoribus parere deſierant: ea dico quæ Strobilo & Stadiotrachiæ adjacent loca, ita validis infeſſa præſidiis Hoſtium, ut eorum recuperationem deſperatam ne tentandam quidem aut tunc cogitandam Joannes putaverit. Quantum autem erat circa Mæandrum, Tralles, ac Cayſtrum, & Aſiæ intima, confirmavit propugnans, atque ut ſecure propriis Indigenæ fruerentur, proferendo ultra bello, effecit. Magedonum quoque Gentem Romano aſſeruit Imperio, in extremo tunc poſitam diſcrimine deficiendi ad Perſas, aut ipſis ſuccumbendi. Laborabant enim illorum res, pleriſque illorum evocatis ab Imperatore, & militatum miſſis contra hoſtes Occidui limitis, ibique præſidio relictis: idcirco quod ejus generis, utpote arcubus peritiſſime utentis, opera in velitationibus & præliis laudaretur: inde porro factum ut vicini Perſæ, qui alioqui numeroſam nationem ſagittandi exercitatione formidabilem non temere laceſſerent; nunc eam delectibus exhauſtam imparem ob paucitatem juventutis ſuis inſultibus rati, audacter invaderent: haud dubie ſubacturi, deſpondentibus jam animos exiguis illis reliquiis, ni a Joanne Deſpota confirmarentur, auro ipſos & munificis largitionibus deliniente; ſicque ad fidei erga Imperium conſtantiam & reſiſtendi Hoſtibus alacritatem excitante. Perſæ porro incurrentis in ipſos tanta celeritate Deſpotæ improviſis conſternati nunciis, terrore ac deſperatione ſucceſſus, averſi retro ſunt; ſeque ſtatim in ſuorum, unde prodierant, inacceſſa latibula montium recondiderunt. ac velut ne illic quidem ſe tutos rati, Legatis miſſis, captiviſque redditis, pacem fecerunt; in lucro ponentes quod ſalvi ſupereſſent. Joannes autem quieturos ipſos in poſterum certo confidebat: non quoniam promiſſis ipſorum multum fidei tribueret: ſed quia ſibi conſcius & virium & animi ad eos, ſi quid amplius moverent, ita male mulctandos, ut præteritarum

injuriarum cumulatas perfoluturi pœnas forent ; iſto metu continendos illos in officio ſperavit. Pacem autem dedit iis petentibus, quos ſe bello ſuperaturum ſi conaretur, minime dubitabat, miſeratione Gentium vicinos ipſis incolentium tractus, ne victi illi, malorum ac cladium quas paſſi bello eſſent, ultionem a debilioribus vexationi opportunis, tempore deinde capto, exigerent. Cæterum quo minus cauſæ haberent a pactis reſiliendi, fines iis præſcripſit ſatis laxos, intra quos abunde paſcuorum ſuis armentis & gregibus haberent: ſerio edicens, ſi ultra erumperent, violati fœderis piaculum maxima ipſorum calamitate luendum. In hunc modum per Orientis Provincias Deſpota deleta ignominia prius acceptarum illic cladium, & rerum ſtatu emendato, fiduciam illis Gentibus fecit, otio ac pace ubique reſtitutis; libere deinceps attendendi culturæ agrorum, & ſecure legendi fructus uberes terrarum in quibus habitarent.

CAPUT XXII.

Ut peſſimo in ſtatu fuerint plane perditæ res Maryandenorum, Bucellariaque & Paphlagonia.

LAborabant autem & miſerum in modum afflictæ jacebant Bucellariorum & Maryandenorum regiones; itemque Paphlagonia: cujus rei cauſa hæc erat. Imperator tis, quæ ſuperiorum Principum parſimonia congeſſerat, conſumptis in tot largitiones ac donativa ambitioſa prætereaque in pretioſa munera Principibus aut exteris Gentibus miſſa, quibus illi ad fœdera & ſocietates allicerentur; exhauſtum ærarium ſupplere, crebro miſſis per omnes Provincias qui pecunias colligerent, curabat. Haud porro ſcio an vera illa fuerit exinanitio publici theſauri; an non potius, quod quidam introſpicientes penitius ſubmurmurabant, Imperator eo falſo prætextu obtento, vere metuens ne propter invidiam excæcati Joannis, & inde ſecutam a Patriarcha excommunicationem Provinciæ rebellarent, rebus tunc ſuis utile putaverit ſpoliare ſubditos & facultatibus privare, ne ad contra ſe inſurgendum vires haberent. utcumque ſit; ea tunc vel vera vel ficta cauſa egeſtatis ærarii, crebris Imperator cenſibus ac deſcriptionibus per Miniſtros quoquoverſum dimiſſos avare ac rapaciter exercitis, ſpicilegia regionum factitabat: utens ad id opera hominum nihili: cum antea hujuſcemodi luſtris condendis, collationibuſque exigendis populorum, nobiliſſimi quique præfici ſoliti eſſent. Nam Cæſar Romanus, & Magnus Domeſticus Imperatoris Pater Cenſuras iſtius generis per regiones circa Scamandrum ſitas geſſerant. Hi porro viliſſimi Miniſtri aurum immiſericorditer extortum, undique in ærarium congerebant. qui cum obirent Paphlagoniam & ulteriores regiones pecuniis acerbe corradendis, eo magis offendebant illos populos, quod vexationem per ſe odioſam intempeſtivitas tunc quædam aggravabat. Agriculturæ Gentes illæ pluſquam mercimoniis deditæ, rebus ad victum quas terra gignit, abundabant, ſignatæ pecuniæ parum habebant. quare ipſis erat perdifficile aureos argenteoſque nummos, qui ſingula in capita indicebantur, numerare; & ſe ad id quod non poſſent damnis ac prehenſionibus cogi, indigniſſime ſcilicet ferebant: præſertim quoniam inde ſequebatur, toto ipſos deinceps anno neceſſariis egere, poſtquam meſſes & vindemias, ut ſummas indictas quoquomodo conficerent, alieno tempore vili pretio diſtrahere totas, Exactorum inclementia compulſi fuerant. Nullum quidem fere plerique illorum rei bellicæ uſum habebant; ut rebellio minus timenda videretur. tamen Gentis lucri cupidæ etiamſi nulla extorſione irritatæ, per ſe pronam ad quæſtuoſum perjurium indolem cum ſemper magnus labor ſit ab utili viſa defectione cohibere, tum certe quando exacerbata damnis, acribuſque injuriis ad

Edit. Rom. pag. 148.

ἘΝόσει δὲ τὰ τῶν Βουκελλαρίων Μαριανδηνῶν τε καὶ Παφλαγόνων, καὶ λίαν οἰκτρῶς. τὸ δ' αἴτιον, ὅτι τοῦ Κρατοῦντος τὰ τεθησαυρισμένα σκορπίσαντος κατά τε κήδη καὶ βαρείας φιλοτιμίας τὰς πρὸς τὰ ἔθνη, συχναῖς ἀποστολαῖς χρωμένου, οὐκ οἶδα δὲ εἰ καὶ σκήψεως ἦν τὸ προβαλλόμενον, τὸ ἐνδεὲς δηλαδὴ πρὸς τὰς χρείας· μὴ καὶ μᾶλλον ἦν τὸ ὑπ' ὀδόντα λεγόμενον, ὡς τὸ ὕπουλον ὑποπτεύων διὰ τὰ συμβάντα τῷ Λάσκαρι, κακοῦν ζημίαις σύμφορον ἔγνω, μὴ καὶ κατεξανάστωσιν ἐντρυφῶντες. ταύτης γοῦν τῆς αἰτίας οὔσης, ἢ καὶ δοκούσης, ἕνεκα, συχναῖς ἀπογραφαῖς τὰς χώρας ἐκαλαμᾶτο. ἐπεπίστευντο δὲ τὰς τοιαύτης οἰκονομίας καὶ ἐξισώσεις, ἀνδράσιν οὐδέσι. μεγάλων ἐπὶ τούτοις τεταγμένων τὸ πρότερον. Καῖσαρ γὰρ Ῥωμανὸς καὶ μέγας Δομέστικος ὁ τοῦ Βασιλέως πατὴρ ἐξισωταὶ κατὰ Σκάμανδρον ἦσαν. πλὴν ἐχρυσολόγουν ἐντεῦθεν καὶ τῷ κοινῷ ταμιείῳ προσῆγον τὰ χρήματα. τοῦτο συμβὰν καὶ τοῖς Παφλαγόσι καὶ τοῖς προσωτέρω, ἠργυρολογοῦντο τῷ χείρω κάμνοντες. τῶν μὲν χρειωδῶν καὶ γε λίαν εἶχον ἀπόρως διδούσης τῆς γῆς. νομισμάτων δὲ πενιχρῶς εἶχον, ὡς πάντων γεωργοῦντες τὰ ἀναγκαῖα. κεφαλαιουμένων γοῦν τῶν πλεῖον ἐπὶ νομίσματι χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ, διδόντες τὸ τεθὲν ἐξ ἀνάγκης, ἐξηπορῶντο. ἄπειροι δ' ἄλλως καὶ στρατείας οὐδὲν εἰδότες. ὅμως ἔθνος φιλοκερδὲς πονηρίαν πολλὰ ἂν κάμοι τις διορθοῦν θέλων, εἰ καὶ μὴ πάσχοι, εἰ δὲ πάσχει, οὐκ ἔστιν ὅπως μὴ ἀσφαλκτεῖν πάσαν ἐκείνους. Ἐκεῖνοι τοίνυν, καὶ μᾶλλον οἱ ταῖς ἄκραις προσκαθήμενοι, τῷ τε πάσχειν ἐνδιδόντες καὶ τῷ ἐλπίζειν ἐκεῖθεν τὰ λῷονα, εἰ μόνον προσχωροῖεν ἑκόντες, προσχωρεῖν ἔγνωσαν, καὶ ὁσημέραι προσετίθεντο Πέρσαις. Τοῦτο γὰρ ἦν οὐκ ὀλίγον γνώμην συνάμ' ἐκείνοις οἱ Πέρσαι ὁδηγοῖς ἅμα καὶ συμμάχοις χρώμενοι, κατεθάρρουν ἔχοντες τῶν λελειμμένων. καὶ πρῶτον μὲν ἐκδρομὰς ποιοῦντες, κατέθεον τὴν γῆν ἐκείνων, καὶ σκυλεύοντες, εἰ δὲ γὰρ ἐθάρρουν μένειν, ὑπέστρεφον. εἶτα τῶν μὲν ὑπολειπομένων, τῶν δὲ καὶ ἀποικιζομένων διὰ τὸ περὶ τοῦ ζῆν, ἀχρεῖον ἐκ τοῦ ῥᾷστα τοῖς ἐναντίοις ἦν· καὶ κατέχοντες τὴν χώραν, κακὸν

Digitized by Google

ἔσεσθαι γειτόνημα τοῖς πλησίον. τῷ μέντοι γε Βασιλεῖ δόξαν, ἀνακλητέον ἐκείνην εἶναι, ὅτι δὴ καὶ θέλουσι, ὡς ἐπὶ θύρας ἦσαν, οὐ μᾶλλον ἦν. ἀλλὰ πρὸς τοῖς δυτικοῖς πᾶσαν εἶχε τὴν ἀσχολίαν, τὰ ἐν ποσὶ καταπροϊέμενος. Εἴωθε γὰρ ἀεὶ, τὸ μὲν ἀνὰ χεῖρας καταφρονεῖσθαι διὰ τὸ σύνηθες, ζητεῖσθαι δέ γε τὸ μὴ κρατούμενον, ὡς θέλξιν ἤδη ἐξ ἀσυνήθους προσγεγονός.

A desperationem efferata fuerit, frustra quantavis adhibebitur industria ad illam in fide officioque continendam. Igitur illi, præcipue vero quorum Arcibus persico præsidio insessis viciniores ſedes erant, quod a Noſtris quidem atrocia paterentur, ab Hoſtibus vero commodiora ſperarent, pollicentibus videlicet illis, & , ſi ultro ſe dederent, mite Imperium ſpondentibus, deficere ad Perſas decreverunt. ſiebantque aliorum poſt alios quotidianæ tranſitiones ad benigniores, ut putabant, Dominos: quod primo a ſingulis tentatum; & ubi ſucceſſus impune fieri probavit, crebrioribus exemplis frequentatum, irreparabili jacturæ Provinciæ totius occaſionem dedit. Siquidem Perſæ his qui ad partes ipſorum tranſierant ducibus & adjutoribus uſi, paucitatem eorum qui conſtantes in fide Imperatori jurata perſtabant, contemnentes, terras eorum crebris infeſtare incurſionibus cœperant; e quibus onuſti preda, ſpoliatis ſubinde miſeris, redibant domum; nondum ibi auſi conſidere: quoad multis iſtorum experientia malorum inclinantibus ad Perſas, multis quotidiana vitæ pericula fuga & voluntario exilio redimentibus, ſubactu jam faciles Perſæ regiones ſuæ ditioni ſubjunxere, fixiſque ibi domiciliis malam finitimis viciniam præſtabant, infeſtantes eos latrociniis. Hæc audiens Imperator eo accurrere neglexit, exiſtimans ſe iſtas Provincias, quippe in propinquo ſitas, recuperaturum quandocumque foret libitum; & tunc in res Occidui tractus ſpe ac cupiditate totus imminens, in eaque una defixas cura cogitationes habens: more ingenii humani, plerumque dum inhiat longinquis, amittentis coram poſita: & voluptatem ex abſentium acquiſitione ſperatam, quod inſolita ſit, potiorem arbitrantis fructu, propter quandam aſſuetudinis nauſeam, minus jucundo, qui ex præſentium olim poſſeſſorum conſueto amplexu percipitur.

Edit. Rom. Pag. 149.

CAPUT XXIII.

De Cometa ex parte Boreali apparente menſibus æſtivis, deque expeditione Imperatoris in Occidentem: denique de Arſenio Patriarcha.

Οὕτω τοίνυν ἐκείνων κειμένων, ἀστὴρ Κομήτης ἐκ δύσεως κατὰ τὸ Ἑωθινὸν ἐξέλαμπεν ἐξ ἦρος ἐς φθινόπωρον. ἐφόβει δὲ τοὺς ὁρῶντας πυρὶ καπνὸν σύμμικτον ἀποπάλλων, ὥς τι κακὸν προσημαίνων. ἦν γὰρ οὐκ ἦν, φαινομένων τοιούτων ἐξαισίων κατ' οὐρανὸν ἄνω, μὴ καί τινα κατὰ γῆν καὶ ἔθνη παρὰ τὸ σύνηθες γίνεσθαι. εἰ δὲ καὶ τῶν Κομητῶν εἶεν οἱ φοβερώτατοι, ὡς ἐκεῖνος ἦν τότε, τὸ κακὸν πρόδηλον ἐλπιζόμενον. μαρτυρεῖν δὲ τῷ λόγῳ καὶ τὸ λεγόμενον, οὐδεὶς Κομήτης ὅστις οὐ. προστιθέασι γὰρ καὶ τὸ λοιπὸν οἱ εὖ εἰδότες τὸ τοιοῦτον, τὸ, φύσει κακός, ὡς γίνεσθαι τὸ σύμπαν ἴαμβον. Τότε τοίνυν δόξαν τῷ Βασιλεῖ τῶν δυτικῶν καὶ αὖθις κινουμένων, ὡς καὶ παρασπᾶσθαι παρ' ἐκείνων τὰ ἡμῶν, οὐκ ὀλίγας δυνάμεις συναγαγὼν, τῆς ἐπὶ τῆς Θεσσαλονίκης εἴχετο, ὡς ἐκεῖθεν συναρτύσων τὰ τοῦ πολέμου. εἰς Ξάνθειαν δ' οὖν καταντήσας, ἐκεῖσε κατασχεῖν ἔγνω παραχειμασούσας τὰς συντάξεις. τοῦ καιροῦ γοῦν τριβομένου, συνήχθησαν γὰρ ἀμφ' ἐκεῖνον καὶ τῶν Ἱεραρχῶν οὐκ ὀλίγοι, καὶ ἦν σκέψις περὶ τοῦ Πατριάρχου. Ἐκεῖ γὰρ καί τισιν ἐκινοῦντο λόγοι πρὸς ἐκεῖνον ἀναφερόμενοι, ἔγκλημα ὡς ἀθέου καθοσιώσεως, καὶ διὰ ταῦτα ἐθεμελιοῦτο καὶ ὁ Πατριάρχης κατὰ Ξάνθειαν ἀπαντᾶν, πεμφθέντων δυοῖν Ἀρχιερέοιν εἰς τοῦτο. κἀκεῖνος οὐχ ὑπακούων, ὅμως τὸν καιρὸν θεραπεύων, καὶ ἅπαξ καὶ δὶς ἐκ τῶν τοῦ Κλήρου ὡς Βασιλέα ἀπέστελλε. τοῦτο μὲν καὶ φιλοφρονικῶς περὶ τῶν Βασιλικῶν ὑγειῶν μαθησομένους· Τοῦτο δὲ καὶ ἀνὰ μέρος ἀπολογησομένους, τῷ προτείνειν αἰτίας δοκούσας εὐλόγους τοῦ

B Illis in hunc modum male habentibus Cometa ex Occidente in Ortum effulſit, a Vere uſque ad Autumnum: terrebat autem intuentes, ignem fumo mixtum evibrans: illa ipſa horribili ſpecie cunctis ſuadente, aliquod malum iſto ſigno portendi. Vix enim in memoria omni reperias poſt talia oſtenta per Cælum hoc modo viſa, non aliquas per terram ac Gentes præter ſolitum mutationes ſecutas: quod ſi apparentes Cometæ de genere peculiariter terrificorum ſint, qualis omnino hic fuit, manifeſtum augurium eſt infortunii aut cladis imminentis, adſtipulante vulgari dicto

Nullus Cometa, quin ſit

Cui inchoatæ ſententiæ nemo peritus audiens non continuo ſubjiciat illud ad abſolvendum Græce ſenarium jambicum deficiens:

C *Natura malus.*

Tunc porro viſum Imperatori, Occidui tractus Incolis rurſus turbantibus, itaut ab illis res noſtrorum raperentur, Theſſalonicam proficiſci, ductis ſecum copiis non paucis, ut illic e propinquo commodius bellum adornaret. ſed cum Xantheam eo itinere veniſſet, ibi detinere decrevit in Hybernis exercitum. quare dum tempus expeditioni aptum expectatur, per illud ibi otium, cum ad eum Epiſcopi non pauci confluxiſſent, agi de Patriarcha cœptum eſt, quibuſdam non dubitantibus reum ipſum pronunciare irreligioſæ contumaciæ in neganda contra ſacros Canones pœnitentia, quare ex iſtorum ſententia citatus is rite eſt, ac juſſus ad Xantheam ſe ſiſtere; duobus ad illum Antiſtitibus ea cauſa Pag. 150.
D miſſis. Non paruit ille quidem; tamen aliquantulum de duritie remittens ut tempori ſerviret, ſemel iterumque certos de ſuo Clero ad Imperatorem miſit, officioſe iſtum a ſe ſalutaturos, & percontaturos ex uſu inter amicos conſuetudinis humanæ, ut Auguſtus cum Conjuge ac Liberis valeret? ſimulque excuſaturos, velut neceſſariam ob cauſas alias dicendas, eo tunc occurrendi moram. His officiis quamquam

non plane ſatisfiebat Imperatori, tamen ipſe quoque in præſens animi vulnere diſſimulato, & ſalutationem & excuſationem placido excepit vultu, viciſſimque per quoſdam e comitatu allegatos Patriarcham amice ſalutavit, placido ſe in illum eſſe animo ſignificans. Cæterum inter Epiſcopos cauſa crimenque Patriarchæ occulta inquiſitione tractabatur. qua de re auditus ex illis nonnemo dum hæc concionabundus declamaret: *Nec conſentaneum nec ferendum videri, Principem, cor utique Reipublicæ, non ab Eccleſia foveri, ut id ex quo ſalus unice pendeat publica. quale igitur fuerit ſi non modo inde non foveatur; ſed maligno & peſtilenti diſſenſionis ſpiritu afflato, in diſcrimen manifeſtum inducatur?* Ea etſi clam procurante Imperatore agebantur, tamen is iſtis quas retulimus, & aliis plurimis benevolentiæ ſignificationibus in illum editis, diligenter ſimulabat æquum erga Patriarcham, & offenſione omni vacuum animum: ſic libere ſinens congregatos Patres per otium conſiderare, quid tali ſtatu rerum optimum ipſis factu videri ac decernere par eſſet.

A μὴ παραγίνεσθαι. ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς, ἑκὼν ἄκων, τὰς ἀπολογίας ἐδέχετο, καὶ προσεπιεῖπε τὰς εἰρηνικάς· καὶ πρὸς μὲν τὸν Πατριάρχην ἀντιπέμπων, τὰ φιλικὰ ὑπεκρίνετο, καὶ οἱ ἀμέμπτως ἔχειν ἐδόκει. τοῖς μὲν οὖν Ἀρχιερεῦσιν, ὡς ἐννοεῖν ἦν, οὐ δὲ γὰρ ἠρέσει τὸ ἔγκλημα καὶ τὸ λεληθὸς τὰ περὶ τούτου ζητεῖν. οὐ δὲ γὰρ ἐχρῆν, δημηγοροῦντις ἔλεγε, τὴν τοῦ παντὸς καρδίαν τὸν Βασιλέα μὴ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας τὴν θάλψιν ἔχειν· ἀλλ' ἐκεῖθεν ὥς τινα φθοροποιὸν ἀέρα, τὴν δύσνοιαν εἰσδεχόμενον, κινδυνεύειν. καὶ ταῦτα μὲν ὁ κρατῶν καὶ ἄλλα κρυφιώτερον πλεῖστα, ἀποπροσποιούμενος μὲν, τὴν πρὸς τὸν Πατριάρχην δοκοῦσαν δυσμένειαν, ἐκείνοις δὲ προανατεθεὶς ἐρῶν, ὡς ἄξιον ὂν ζητεῖσθαι καὶ σχολὴν τὰ κινούμενα.

CAPUT XXIV.

De Vecco et Xiphilino Primarias Præfecturas in Eccleſia Gerentibus.

Contigit porro quiddam in Urbe quo magis exaſperaretur Imperator & ad ultionem irritaretur. ex qua quod ſecutum malum eſt ipſum Patriarcham oblique perſtrinxit, reſiliente in ipſum ignominia quæ aliis irrogabatur. Vecco Chartophylacis dignitatem obtinente, cui Magiſtratui juxta uſum ac leges id juris competit, ut ſine illius nutu & aſſenſu nuptiales benedictiones non adminiſtrentur, Sacerdos quidam miniſtrans in Templo magni Palatii ad Pharum ſito Sponſis benedixit, non requiſito Chartophylacis aſſenſu. Ea re ſtatim audita is in pœnam a Sacerdotii functione ſuſpenſus eſt. Id ſibi nunciatum Imperator atrociter accepit, quaſi ea non mediocris aliqua cenſura, ſed vera & ſuprema excommunicatio fuiſſet Regii Clerici. Ac ſtatim ſuſpicatus id factum conſcio & cooperante Patriarcha, graviſſime offenſus eſt, contemni ſe ratus; ira communiter in univerſum Eccleſiaſticum ordinem exardeſcente vehementi, unde in clamores erumpebat vociferans: *Nempe hoc Patriarcha ſic voluit conſentanee ad prius in nos contumelioſiſſime geſta, ut nullam occaſionem prætermitteret villipendendæ & contemptu extremo conculcandæ Imperatoriæ Majeſtatis, Regia etiam Imperiali ſacris prohibenda, interdictoque ſupponenda.* Hoc dicebat quoniam intra Imperatorium Palatium forte repertus eſt Sacerdos ille, quando ei Miſſi a Chartophylace ſententiam Suſpenſionis intimarunt. Totus porro defixus in cogitatione vindictæ, Patriarcham tunc quidem ipſum recta in propria ulciſci perſona non valens, modum aſtute commentus eſt eam pœnam ab ſui contemptore repetendi, quæ ſimul Patriarchæ dolorem inureret; ſic ſe cumulate injuriam utriuſque ulturum ratus. Curriculo mittit ad Sebaſtocratorem Tornicium tunc Præfectum Urbi, qui a ſe juberet, diruere continuo illum ædes Chartophylacis & Magni Œconomi (erat hic Xiphilinus Theodorus) evellere ſtirpitus vineas amborum, ipſoſque vinctos ad ſe mittere. Volebat nimirum iſta ratione terrere (quod ajunt) Leonem exemplo male mulctati canis. Futurum autem ſperabat, ut hi ſupplicii metu ad obſequendum Imperatori quod-

Edit. Rom. pag. 131.

B Συμβαίνει δέ τι κατὰ τὴν πόλιν, ὃ δὴ καὶ τὸν Βασιλέα εἰς ἄμυναν ἐξηρέθισεν. ἥπτετο δὲ τὸ δεινὸν καὶ τοῦ Πατριάρχου, κἂν πλαγίως, ὡς ἄλλων πταισάντων. τοῦ γὰρ Βέκκου τὸ Χαρτοφυλακικὸν ἀξίωμα ἔχοντος, προνόμιον δ' ἐστι, τὸ προτροπαῖς ἐκείνου τὰς ἱερολογίας γίνεσθαι, τῶν τις ἱερέων ἐκδουλεύων καὶ ἐν τῷ κατὰ τὸν Φάρον ναῷ τῶν μεγάλων Ἀνακτόρων, νυμφίους ἱερολογεῖ δίχα τῆς τοῦ Χαρτοφύλακος προτροπῆς. καὶ εὐθὺς ἀκουσθὲν, ὡς πρόσιμον ἐκείνῳ, ἡ τῆς Ἱερωσύνης ἐπίσχεσις ἦν. Τοῦτο γοῦν οὐκ ἔδοξε τοιοῦτον ἤ τι ἄλλο μέτριον τῷ Βασιλεῖ C ἀγγελθὲν, ἀλλ' ἀφορισμὸς ἄντικρυς τοῦ βασιλικοῦ Κλήρου. καὶ εὐθὺς, συνυπονοήσας γὰρ καὶ τὸν Πατριάρχην ὡς δῆθεν συμπράξαντα, ὑβριοπαθῶν οὕτω οἷον ὡς ὑπεροπτικῶς ἔχοντος, θυμοῦ ἦν κάτοχος. καὶ ὀργὴ ἦν κατὰ τῆς τῆς Ἐκκλησίας κοινῇ· καὶ ὡς ὁ Πατριάρχης, κεκραγὼς ἐπῆγε, τεθέληκε διὰ τούτου τὸ τῆς Βασιλείας κράτος ἐξουθενεῖσθαι, καὶ τὰ ἱερὰ ἀνάκτορα ἀφορίζεσθαι. ἦν γὰρ καὶ τοῦτο λῆμμα πρὸς τὸ παριστάμενον, ὅτι ἐντὸς τῶν Ἀνακτόρων ἔτυχεν ὁ Πρεσβύτερος, ὅτε οἱ τοῦ Χαρτοφύλακος πέμψαντος διεμηνύετο ἡ ἐπίσχεσις. καὶ δὴ τὸν μὲν Πατριάρχην, οὐκ εἶχεν ὅπως ἀμύναιτο. D ἄλλον δὲ τρόπον βαθύτερον καὶ τὸν καταφρονήσαντα ἀμύνεσθαι, εἰ καὶ τὸν Πατριάρχην πλέον δύναιτο λυπήσειν, ἢ μὴ δόξειν ὡς ἀμύνεσθαι καὶ πλέον δύναιτο πραΰνειν. καὶ πέμψας διὰ ταχέων τῷ Σεβαστοκράτορι Τορνικίῳ προσέταττεν, αὐτῷ γὰρ τότε τὰ τῆς πόλεως ἐπετέτραπτο, καταχαλᾷν μὲν τὰς οἰκίας τοῦ τε Χαρτοφύλακος, καὶ τοῦ μεγάλου Οἰκονόμου· οὗτος δ' ἦν ὁ Ξιφιλῖνος Θεόδωρος, ἐκριζοῦν δὲ τὰς ἀμπέλους, καὶ αὐτοὺς δεσμίους ὡς ἐκεῖ-

Digitized by Google

τὸν ἐκπέμποντα. ἐβούλετο δὲ τὸ προσταττόμενον, κινεῖ λέοντα ἐκδεδίττεσθαι. καί γε τούτων ἀποκλινάντων πρὸς Βασιλέα διὰ τῆς ἐπὶ τῇ τιμωρίᾳ προσπαθείας μηδὲν οἷόν τε εἶναι τὸν Πατριάρχην καθ᾽ αὑτὸν ὄντα πράττειν, καὶ ἄκοντα κἀκεῖνον ὑποχαλᾷν ἀναγκάζεσθαι. Ὁ γοῦν Σεβαστοκράτωρ ἐπιστὰς, ἕτοιμος ἦν κατὰ τὰ ἐπιτεταγμένα πράττειν. ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι τὴν ἔφοδον προαισθόμενοι, ἅμα γυναιξὶ καὶ παισὶ τὸ ἱερὸν προσφεύγουσιν, ὡς ἐκεῖθεν τὴν ἀσυλίαν ἕξοντες. ὡς δ᾽ ἐκεῖνος ἐπιστὰς τοῦ ναοῦ ἐκσπᾷν ἐπειρᾶτο. ᾔδει γὰρ βλασφημουμένους μὴ ἀνύσας, λέων ὢν μετὰ ξίφους. ὁ δὲ Πατριάρχης αὐτίκα προσυναντῶν, καὶ ἐμβριθῶς ἀποπέμπει τὸν ἐπιόντα. καὶ τί παθόντες ἔλεγεν, ὀφθαλμοὺς καὶ χεῖρας καὶ ἀκοὰς ἡμετέρας, τοὺς μὲν ἐκτυφλοῦν, τὰς δ᾽ ἐκκόπτειν πειρᾶσθε; ἀπεβόατο δὲ καὶ Θεὸν καὶ ἀνθρώπους ὡς ἀδικοῖτο πλεονεκτούμενος· μὴ δὲ γὰρ δίκαιον εἶναι Θεῷ καθιερωμένους ἄνδρας ἁλίσκεσθαι κοσμικοῖς. ὡς δ᾽ ἀπεπάγη πρὸς ταῦτα ὁ πρὸ μικροῦ ὑπέροφρυς ὡς ἐκσπάσων κἂν εἴ τι γένοιτο, τοῖς μὲν ἀνδράσι τὸ ἱερὸν παύσειν, αἱ ὁρμαὶ ἀνεῖντο μὴ διδοῦσιν. ἐκεῖνος δὲ πρὸς τὰς οἰκίας τρέπεται. ἀμπέλοις δ᾽ ἐπιθέσθαι οὐκ ἦν. ὅτι οὐδ᾽ ἦσαν ἐκείνοις ἄμπελοι τῇδε. ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκιῶν ἀποτρέπεται, ὡς μὴ σφίσιν ἀληθῶς οὐσῶν, ἀλλὰ μᾶλλον τῆς Ἐκκλησίας λογιζομένων. ἐκκρουσθεὶς οὖν τοῖς ὅλοις ὁ ἐπιτιμητὴς ἐκεῖνος, πέμπει Νικαίαζε καὶ τὰ προστεταγμένα ἐπὶ τοῖς σφῶν κτήμασι διαπράττεται. κωλυθεὶς δὲ ἀποπέμπειν δεσμίους, ὡς ἡ πρόσταξις εἶχε, συνεβούλευε σφίσιν, αὐτοὺς ἀπιόντας ὡς Βασιλέα χωρεῖν, τὸ ἀληθῶς φροντίζειν ἀποσπασθέντας, ὡς δὴ ὁ ναὸς ἀντικρύς. Ἀπολογίαν γὰρ ἐκεῖνον ἔχειν πρὸς Βασιλέα τὴν ἀσυλίαν τοῦ ἱεροῦ, καὶ τὴν τοῦ Πατριάρχου κώλυσιν, καὶ ὡς αὐτοὺς ἐθελοντὶ τοῦ Βασιλέως ὁρμῶντας, δεσμεῖν οὐκ ἦν, ὡς παρ᾽ αὐτοῖς μενούσης τῆς προσφυγῆς. τοῦτο μὲν τῷ ἑκόντας ἀποφοιτᾷν, τοῦτο δὲ καὶ τὸν Πατριάρχην ἐπιτιμῶντα ἀμφοτέρων, πανταχοῦ ἄγοντας. προσέτι δὲ καὶ τὸ τῆς εἰς Βασιλέα προσόδου σχῆμα, τὸ ἀνέτως σφᾶς διατηρεῖσθαι δίδωσι. πρόσωπον γὰρ Βασιλέως θεώμενον συμπαθείας ἀνάγκην ἔχειν, κἂν γοῦν πρὸς ὥρας, τοὺς κατακρίτους. ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια λέγων, ἐπείθει τοὺς ἄνδρας ἀποφοιτᾷν τοῦ ναοῦ, καὶ πρὸς Βασιλέα χωρεῖν. καὶ δὴ παρὰ τοῦ Πατριάρχου ἐκχωρηθέντες δόξαν συνοῖσον σφίσι τὸ ἀπελθεῖν. τὰ γὰρ συμβάντα αὐτοῖς πικρὰ, καὶ ὡς εἰ ἐπὶ καθοσιώσει διεθύνοντο. εὐθὺς τοὺς τοῦ Ἱερέως ἐφολκισθέντες ἐλπίσι τε καὶ ἀλογίαις τῆς πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην φέρουσαν ἅπτονται. ἃ μὲν οὖν ἐπιμίξασιν ἐκείνοις Θεσσαλονίκῃ καὶ Βασιλεῖ προσελθοῦσι συνέβη, οὐ τοῦ παρόντος λέγειν καιροῦ. πλὴν εἰκάσειεν ἄν τις ὡς οὐκ ἂν ἃ ἐκεῖθεν ἔπαθον, εἰ μή γε θεραπεύσοι τὸν καιρὸν συνέβη ταῦτα παθεῖν. Τοῦτο δ᾽ ἦν μεμονῶσθαι τὸν Πατριάρχην ὑποκλιθέντων, ὡς καὶ ἄλλων, ἐκείνων.

A cumque vellet inclinarentur; quod ſi contigiſſet, non modo nihil aυſurum Patriarcham ſolum, & virorum talium in Partes Principis traductorum auxilio deſtitutum, contra ſe agere, ſed etiam coactum iri cedere & de duritie remittere in cauſa excommunicationis. Igitur Sebaſtocrator præſto aderat ſtans in procinctu exequendi mandata. cæterum de ejus infeſto adventu præmoniti ambo illi cum uxoribus & liberis ad Templum confugiunt, jure illic aſyli tuti futuri. quo Sebaſtocrator cognito, reputans magnum ſibi ab Imperatore malum affore niſi quæ is jubebat effecta redderet, in Templum enſe ſtricto, ut leo irruens, extrahere illos inde conabatur. At occurrens Patriarcha cum graviter increpitum repulit: *Quid vobis*, inquiens, *vultis? oculos & manus & aures noſtras, illos quidem eruere, iſtas autem abſcindere, poſtremo has obſtruere conamini?* B Teſtabaturque vociferans Deum & homines, vim ſibi per ſacrilegam injuriam fieri: neque enim fas eſſe Deo ſacros homines a Sæcularibus corripi. Obſtupuit ad ea, perculſuſque a cœpto deſtitit qui tanto prius faſtu extracturum ſe ſupplices, quidquid quivis contra moliretur, oſtenderat, eoque ſeſe domum recipiente re infecta, Veccus & Xiphilinus intra ſepta ædis ſacræ tuti ſecurique verſabantur. Sed nec vineas exſcindere potuit, cum neuter illorum vineta circa Conſtantinopolim haberet. Ab Ædium quoque quibus utebantur demolitione prohibitus eſt; denunciato ipſi haud eſſe illas juris ipſorum, ſed Eccleſiæ, quæ uſum dumtaxat habitandi ſuis illic Miniſtris precarium concederet. *Edit. Rom. pag. 152.* C Ergo hic tam acer ultor undique rejectus, & cunctis excluſus quæ tentarat, ne nihil ageret, Nicæam certos miſit qui in prædiis illorum in illo Territorio ſitis, vaſtationem ab Imperatore præſcriptam exercerent. Cum autem nequiret mittere illos vinctos, ut fuerat juſſus, ſuadere ipſis inſtitit, ut ultro ad Imperatorem proficiſci vellent: id communiter tam ipſis, quam ſibi conſilium eſſe utile diſſerens, quoniam ſi volentes ipſi ſacro aſylo abſiſterent adeundi Principis cauſa, idonea ipſi apud Imperatorem futura eſſet excuſatio, omiſſæ comprehenſionis & conſtrictionis ipſorum ſibi ab eo imperatæ. Nam ne illos intra Templum caperet Sanctitatem loci, & occurrentis ac repellentis Patriarchæ auctoritatem prohibuiſſe, plauſibiliter cauſaturum ſeſe. Porro ipſos ſponte abdicantes tutelam D ſacrorum adytorum ut communi Domino ſe ſiſterent, fas haud fuiſſe abs ſe corripi darique in vincula, facile quemvis videre, nec Imperatorem dubitaturum. Plenam igitur ab ſe quidem fore ipſis ſecuritatem inviolatæ libertatis, ſi quod ſuadebat facerent. Nullum autem ab alio quovis metuendum ipſis eſſe tale periculum demonſtrabat: vel quod recta tendentibus ad Principem nemo faceſſere moleſtiam auderet: vel quia declarato in ipſos Patriarchæ palam protegentis patrocinio, tuti ubique inviolatique futuri eſſent, tanti illius ac tam venerabilis reſpectu poteſtatis. Denique poſtquam eo perveniſſent, ipſo vultu ac conſpectu Principis certiſſimum ajebat, accepturos ipſos ſalutis & ſecuritatis pignus. nam faciem Imperatoris coram vel ad momentum oculis objectam, gratiæ ac veniæ erga intuentes, E etiam prædamnatos reos, neceſſariam cauſam exiſtimari. Hæc & hujus ſententiæ alia cum allegaret, perſuaſit quod volebat. Siquidem illi, conducibile id ſibi futurum rati, Patriarchæ in id iter aſſenſu impetrato, Templi refugium relinquere adque Imperatorem ſe conferre decreverunt; etiam inde affulgente ſucceſſus in tali conſilio ſpe, quod ſatis intelligerent ea quæ in ipſos tam acerbe acta eſſent, decreta

eſſe ab Imperatore arbitrato utilia illa eſſe emolliendæ duritiei Patriarchæ, & impetrandæ abeo ſuæ ipſius reconciliationis cum Eccleſia: ſtatim igitur bene precante ipſis in digreſſu Patriarcha, & viam votis proſequente, Theſſalonicam verſus profectionem ſuſceperunt. quid porro ipſis poſtquam eo pervenerunt & Imperatorem adjerunt, contigerit, non hujus eſt temporis referre. Cæterum facilis prudentibus conjectura ſuggeret, haudquaquam illos quidquam gratiæ aut beneficii fuiſſe ab Imperatore accepturos, niſi quantum promereri obſequendo potuerunt ſervientes tempori. Unde contigit (quod in primis avebat Imperator) tanto magis ſolum relinqui Patriarcham, his quoque, ſicuti jam alii fecerant, ad Partes Imperatoris tranſeuntibus.

CAPUT XXV.

De Sultane Azatino, et de Tocharis.

Edit. Rom. pag. 153. RESumenda nunc eſt narratio Rerum Sultanis Azatini, qui fatum triſte atque infauſtum quoddam Macedonibus extitit, ajo etiam & Thracibus: & quæ læva ſævaque minax Cometa portenderat, eventu manifeſto, pernicie publica patravit. Hic poſtquam diu apud Conſtantinopolim tædioſa contabuiſſet mora, in dies expectans reduci ſe cum magno exercitu in Perſidem; ubi ſpes ejus rei omnis extincta ipſi funditus eſt, tum longa infinitarum fruſtrationum experientia, tum maxime quod non ignoraret quid cum ſuis Hoſtibus clam tractaret Imperator, & fedus ab eo ictum cum Apagane compertum haberet: unde ſatis intellexit, nullam ſibi redeundi umquam amplius ad amiſſum Principatum reliquam eſſe fiduciam debere: nactus accommodatam ſuis rationibus occaſionem, abſentiam Imperatoris, allegat fidum ſibi hominem ad quemdam e cognatis in Septentrionali Euxini Ponti Tractu præpotentem, orans ut ſibi ſubveniret citra ferrum & vincula cuſtodia detento ab Imperatore amico in ſpeciem, revera nihil ab hoſte differente. Poſſe enim illum facile, ſi vellet, auxiliari ſibi, opes cum Conſtantino conjungendo, & hunc ſponte currentem incitando ad irruendum improviſo in Imperatorem, ſeſe ipſum jam id agere, ac conſecuturum ſperare, ut adire Imperatorem ſibi liceat, eo conſilio ut præſens cum diſſimulanter in paratas per viam inſidias præcipitet. Veniret tantum & eductos ſecum Tocharos cum Conſtantino Bulgariſque in communem expeditionem traheret; ac ſi quidem, quod pronum ſperatu videbatur, caperetur Imperator, facile apparere quantum inde bonorum in ipſos redundaturum eſſet: ſin id non ſuccederet, certe non poſſe dubitari quin quæſtuoſiſſima ipſi foret iſta militia, utique reducturo ex ea Copias onuſtas opima præda, cum aliarum omnis generis rerum, tum apparatus ac ſupellectilis imperatoriæ, ex quibus excipere ſibi præſtantiſſimum quidque poſſet; & ipſum conſanguineum ſupplicem indigna cuſtodia ereptum incolumem ac liberum cum pretioſis ſpoliis domum recipere. Meminiſſet prioris ſuæ gloriæ, & ex qua felicitate in quam miſeriam tam arcta ipſi cognationis neceſſitudine devinctus Princeps decidiſſet, reputans miſeraretur. quod ſi hæc parum moverent, *pag. 154.* ad audendum quod ſuadebatur, at fructum cogitaret inde ipſi proventurum uberem, vel ſucceſſu belli lucroſo præmiiſque victoriæ, vel a propria gratitudine ſui ipſius, poſtquam ſeſe in ſtatum fortunæ priſtinum repoſuerit, omnia liberatori debituri. Hæc ſi viderentur infirma ſingula, ſimul tamen conjuncta omnia vim habere maximam apud ejus animum par eſſe. Ageret igitur & vel conſanguinitatis reſpectu auxilio veniret, vel ſuæ infelicitatis, quam ipſi aperiret, notitia indigna ferentem miſeraretur. His arcano expoſitis Patruo, litteriſque ipſius mutuis, aſſenſu ipſius fideque accepta, ſimulavit deſiderare ſe majo-

A ἈΝαλήπτιον καὶ τὸ τοῦ Σουλτὰν Ἀζατίνου, ὃς μοῖρά τις γέγονε δυστυχὴς Μακεδόσιν. εἴπω δὲ καὶ Θρᾳξί, καὶ τὸ τοῦ Κομήτου προάγγελμα, εἰς ἔκβασιν ἔθετο προφανῆ. ἐκεῖνος γὰρ ἐπὶ πλεῖστον τῇ Κωνσταντίνου προστετηκὼς, καὶ ὁσημέραι προσδοκῶν ἐπανήξειν μεθ' ὅτι πλείστης ἰσχύος, ἐπεὶ τὸ ἐν ἐλπίσιν ἀπέγνωστο, ᾔδει γὰρ ἄλλα τὸν Βασιλέα πραγματευόμενον, καὶ τὸ κῆδος ἐπειδὴ τὸ πρὸς τὸν Ἀπαγᾶν ὡς οὐκ εἰς ὑποστρέψειεν, ἁρπάζων τὸν τότε καιρὸν, ὃν ἡ τοῦ Βασιλέως ἀπουσία δέοντα οἱ παρεῖχε, διαμηνύεται τῷ τινι συγγενῶν, ἐπιδόξῳ γε ὄντι, κατὰ τὰ πρὸς Ἄρκτον μέρη τοῦ Εὐξείνου B Πόντου, δυσωπῶν ἐπαμῦναί οἱ ἀσιδήρῳ πεφυλαγμένῳ παρὰ φίλῳ τῷ Βασιλεῖ, οὐδὲν ἐχθροῦ διαφέροντι. εἶναι γὰρ ἐκείνῳ εἰ βούλοιτο βοηθεῖν, συνελθεῖν Κωνσταντίνῳ, καὶ σπεύδοντα παροτρῦναι πρὸς τὴν τοῦ Βασιλέως ἐπίθεσιν· καὶ αὐτὸ δὲ οἰκονομεῖν παρ' ἐκεῖνον ἰέναι, καὶ ὅπως ἐκείνῳ συνόντα, ῥᾷον καθ' ὁδὸν ἐκπεσεῖν εἰς χεῖρας ἐκείνοις, εἰ μόνον Τοχάροις συνεξίοι ἅμα Κωνσταντίνῳ μετὰ Βουλγάρων. καὶ εἰ μὲν ἁλῷ καὶ αὐτὸς Βασιλεὺς, εὖ εἶναι τοῖς ἐπιθησομένοις. εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ λείαν περιβαλλομένους πλείστην ὅσην, ἔτι δὲ καὶ τὰ τοῦ Βασιλέως C πολλὰ λαβόντας, ἐπαναζευγνύειν, τὸ κρεῖττον τῆς λείας καὶ αὐτὸν διαφερόντως ἀγομένους, μεμνῆσθαί τε συγγενείας προτέρας καὶ δόξης. καὶ εἰ μὴ δι' ἄμφω καὶ ὡς συγγενῆ σπεύδειν, καὶ ὡς ἐλπίζοντα μεταλαμβάνειν πάλιν τὰ μείζω θαρρεῖν, ἀλλ' οὖν δι' ἓν τούτων ἄξιον συμπράττειν οἴεσθαι, ἢ ὡς συγγενεῖ βοηθοῦντα, ἢ ὡς εἰδότα κατελεοῦντα. Ταῦτα δηλώσας τῷ θείῳ δι' ἀπορρήτων, τὰ πιστὰ λαβὼν ἐκεῖθεν διὰ γραμμάτων, προσεποιεῖτο ἐφετὴν εἶναί οἱ τὴν Βασιλέως θέαν, καὶ γράμμασιν ἐδήλου τῷ Βασιλεῖ, καὶ ἱκέτευεν ἐφεῖναι παρ' ἐκεῖνον γενέσθαι, οὐ D δὲ γὰρ ἀνεκτά οἱ εἶναι ἐπὶ τοσοῦτον ἐστερῆσθαι τῆς βασιλικῆς ὄψεως. εἰ γοῦν προστάξαι, εἰ δ' οὖν ἀλλ' αὐτὸν ἥξειν καὶ οὕτως, ἐπεὶ πόθος ἐπείγει καὶ τυραννεῖ. Ταῦτα μαθὼν ὁ Βασιλεὺς, καὶ ποῦ γὰρ τὸν δόλον εἶχεν ὑπονοεῖν; διὰ γραμμάτων ἐφίησιν ἀφικέσθαι παρ' ἐκεῖνον. ἰδεῖν γὰρ καὶ δυσικοὺς τόπους ἐγγενέσθαι οἱ, ὡς οὐκ ἴσον ὁρᾷν κατ' Ἀνατολὰς διάγοντα. Ὁ μὲν οὖν Σουλτὰν ἐγχωρηθεὶς, τὴν ἔξοδον ἐπιτεχνᾶται.

καὶ

καὶ πλῆθος χρημάτων ἀφεὶς, ἔτι δὲ καὶ γυναῖκας καὶ τέκνα, καὶ ἀδελφὴν καὶ μητέρα, τὸ μὲν ἐπιλύων τὴν ὑποψίαν, τὸ δὲ καὶ τὰ ἐμποδὼν ὑποτεμὼν ἄριστον γνοὺς, ἔξεισι σὺν τοῖς οἰκείοις τῆς πόλεως, καὶ καταλαβεῖν τὸν Βασιλέα ἠπείγετο. Ὁ δέ γε ῥηθεὶς θεῖος ἐκείνου, παρὰ τὸν Βασιλέα Βουλγάρων Κωνσταντῖνον γεγονὼς, οὐ μᾶλλον τὴν ἐκείνου σύζυγον τὰς κατὰ Βασιλέως ὑποθήκας προτείνων, καὶ πάλαι παρακεκινημένους ἔπειθε. Καὶ δὴ πέμψας, μετακαλεῖται πλῆθος Τοχάρων, ὡς κερδανοῦντας αὐτίκα, εἰ ἐπεξίοιεν, ἅμ' αὐτῷ καὶ Βουλγάροις. οἱ δὲ καὶ ἄλλως πλῆθος ὄντες αὐτόνομοι ἔτι. οὔπω γὰρ τελέως τῷ Νογᾷ καθ' ὑπηκόους ὑποτετάχατο. ὁ γὰρ Νογᾶς τότε πρώτως ἀποστατεῖν τῶν Δεσποτῶν ἤρχετο. καὶ φίλους ἦν κατ' αὐτοὺς ἐν ἴσῳ ἄγων, ὅτι καὶ μετ' αὐτῶν ἀποσταλεὶς παρ' ἐκείνων, οὐ τῷ Κάνῃ, ὡς αὐτοί φασι, τὰς χώρας ἐκτᾶτο, ἀλλὰ κρειττούσας ἰδὼν, ἑαυτῷ σὺν ἐκείνοις ἐσφετερίζετο, ἅμ' ἀκούοντες τότε ἐπῆλθον, δίκην κυνῶν ἀγαθὰς χώρας κατατρωξείοντες. ἔτι δὲ καὶ τὸ κῆδος τὸ πρὸς Νογᾶν οὔπω ἦν συνεστὸς, ὅπερ μετὰ ταῦτα ἐπὶ νόθῳ θυγατρὶ τῇ Εὐφροσύνῃ ὁ Κρατῶν πρὸς ἐκεῖνον ἔμελλε συνιστᾶν. Ταῦτ' ἄρα καὶ ἅμα μὲν ὁ Βασιλεὺς πρὸς τὴν πόλιν τὰ κατὰ δύσιν περιελθὼν, ἐπέτεινε τὰς ὁδούς· ἅμα δ' ἐκεῖνοι ἐξαίφνης καταδραμόντες σὺν Κωνσταντίνῳ τὰς δυσχωρείας τοῦ Αἵμου διεκπαίοντες παμπληθεὶ, φανερῶς ἐστρατοπεδεύοντο. οὐκ ἦν δὲ τούτοις ἡ σύνταξις μία, καὶ ἐφ' ἑνὶ τόπῳ κυροῦσα, ἀλλ' ἀγεληδὸν κατ' ἴλαμους ἐσκεδάννυντο, καὶ κατὰ λόχους ἅμα τοῖς ἄλλοις προσέβαλον, καὶ δεινὰ ἐποίουν, σκυλεύοντες, σφάττοντες, ἀπαγόμενοι, οὐδὲν ὅτι μὴ πράττοντες τῶν κακῶν. ὁ μέντοι γε Βασιλεὺς τὰ κατ' αὐτοὺς ὡς εἰκὸς ἀκούσας, οὐ δὲ γὰρ λάθρα καὶ πεφυλαγμένως τὰς εἰσβολὰς ἐποιοῦντο, ἀλλὰ δίκην πυρὸς ἀγρίου τάχιον τὸν χῶρον ἅπαντα διελάμβανον, τὰς φρένας κατασεισθεὶς ἀθρόον ἐπεισπεσούσης τῆς φήμης, ἐν ἀμηχανίᾳ παντοίᾳ τὰ ποῖ τράποιτο ἦν. οὔτε γὰρ ἦν μάχεσθαι συνταξάμενον, αἱ γὰρ δυνάμεις προδιελύθησαν εἰς τὰ ἴδια, καὶ μετ' ὀλίγων ἐκεῖνος, καὶ τῶν τῆς αὐλαίας αὐτῷ ἐπανεζεύγνυ. καὶ ἄλλως δὲ ἀμάχητα πρὸς Ῥωμαίους τὰ τῶν Τοχάρων, ὅτι μηδὲ φεύγειν ἐνδιδόασι. κύκλῳ γὰρ διειληφότες, καὶ περιέχοντες τὰ ὀχυρώματα, σὺν οὐδενὶ φόβῳ διέθεον πανταχοῦ, οὓς μὲν σφάττοντες παμπληθεὶ, οὓς δὲ ἀπάγοντες ἐλεεινὰ τοῖς βαρβάροις σκῦλα, ὡς μηδὲν εἶναι ὅπου προσβάς τις ἤθελε σώζεσθαι ἐπιεικῶς ἐλεύθερον. καὶ δὴ κύκλῳ περιστάντες ὅσον οὔπω προσμίξειν τῷ κρατοῦντι. οὐ δὲ γὰρ ὅσον καὶ ἡμισείας ἡμέρας ἱππηλατοῦντι διάστημα ἦν τῆς ὁδοῦ, ἐφ' ὅσον παρ' ἑκάτερα οἱ πολέμιοι διηγγέλλοντο τὰ δεινὰ πράττειν, ὡς ἐκείνους ἑκατέρας κατακλείειν, ὅθεν πρωΐας ἐξώρμα ὁ Βασιλεὺς, καὶ ἄλλως ἐκεῖθεν ἐξορμᾶν ἔμελλον, ὅπου χθὲς ἐκεῖνος

A rem in modum conſpectum Imperatoris: in eamque ſententiam ad Imperatorem ſcripſit, orans etiam atque etiam, ut ſibi permitteret ipſum adire. Neque enim ſibi tolerabile videri tanto jam tempore uſu ac viſu privari cariſſimi atque honoratiſſimi ſibi Principis. jubere igitur quamprimum dignaretur ſe venire. Sin gratificari hoc ſibi differret; ſciret tanta ſe uri ejus coram intuendi cupiditate, ut vix ſibi temperare poſſet a profectione iſtuc injuſſu tentanda, quod ſi faceret ignoſci æquum fore: tyrannicam eſſe vim deſiderii, & erumpere plerumque ultra rationis atque humani arbitrii præſcripta frænum eluctatos ejus impetus. His Imperator acceptis, nec quidquam de occultis, quas diximus, machinationibus ſuſpicatus, reſcripſit humaniter indulgens Sultani quod petebat; ultro quinetiam invitans ad occaſionem uſurB pandam viſendi Provincias & Urbes Occidui Tractus, quarum numquam hactenus, quippe ſemper moratus in Oriente; coram & uſu præſenti cognoſcendarum copia ipſi contigiſſet. Non diſtulit Sultan conceſſa uti facultate. Sed ſtatim, pecuniæ magna vi opumque coacervatarum, uxoribus præterea liberiſque cum ſorore, ac matre Conſtantinopoli relictis, itineri ſe dedit. Tantorum pignorum ibi dimittendorum cauſa illi fuit, partim cura celandi quæ coquebat animo & omnem a ſe ſuſpicionem amoliendi; partim prudens metus ne non ſatis expeditus eſſet ad ea quæ meditabatur, ſi tantis carorum capitum affectibus, & pretioſarum ſarcinarum impedimentis implicaretur. Ita ille cum familiari comitatu egreſſus Urbe ad Imperatorem feſtinabat. C Interim autem ejus Patruus profectus ad Conſtantinum Bulgarorum Regem, cum ei, tum potiſſimum ejus Conjugi, conſilia ſibi ſuggeſta Imperatoris invadendi communicavit; & facile, olim videlicet, eo propendentes, quo volebat perpulit. Ipſe ſtatim certis hominibus ſubmiſſis magnum ad ſe Tocharorum numerum evocavit. nec difficile fuit pellicere, ſpe oſtentanda ingentis ac parati lucri, ſi conjuncti Bulgaris prædatum in Romanorum terras exirent. Tocharorum numeroſa gens tunc adhuc ſui juris erat. nondum enim eam ſibi plene Noga ſubjecerat. Hic videlicet Noga rebellare tunc primum, & Dominorum jugum excutere incipiebat, amici familiaritate cum militibus ſuis Tocharis, & æqualitate civili vivens: ſocios tunc illos defectionis habere D contentus. Nam cum ipſis miſſus, opera illorum ſubactas bello regiones, non Cani, (Principem illic ſic vocant) acquirebat; ſed uberes atque optimas illas eſſe terras animadvertens, ſuo proprio atque illorum obtinebat nomine. Hi tunc audita, quam diximus, invitatione ad prædam, accurrerunt quaſi canes ad ſaginam ruunt impetu, fertiles & opulentas devoraturi regiones. Nondum fœdus affinitatis vinculo adſtrictum Nogam Imperatori conjunxerat, quod ille filia notha Euphroſyne Nogæ in uxorem danda deinde contraxit. Tunc porro eodem prorſus articulo temporis & Imperator Urbem verſus, rebus in Occidente compoſitis, iter pa- peſſivit; & illi, de quibus diximus, junctis cum Conſtantino copiis, repente per invias aſpeE raſque Hæmi ſaltuum ac faucium anguſtias ingenti multitudine populabundi erumpentes, palam ſe hoſtes declararunt, Caſtris in Romana terra poſitis. Non erat autem una eorum manus, neque uni pariter omnes imminebant loco: ſed gregatim per cohortes aut manipulos diſpergebantur: & inſidiis multis ſimul locis varie poſitis, uno omnia tempore infeſtabant, ſpoliantes, mactantes, abducentes obvios, nullum non paſſim barbaræ rapacitatis ac crudelitatis edentes exem-

Edit. Rom. pag. 155.

plum, Non potuit non ſtatim hæc audire Imperator; utique cum iſti non diſſimulanter aut clanculum has graſſationes exercerent, ſed libere ac palam more ignis luculenter emicantis, & cunctis quæ vi ſæva comprehenderit arentis ſylvæ partibus exuperantem alte flammam oſtentantis procul. Ardentis igitur improviſo iſto incendio univerſæ late regionis raptim ad Imperatorem evolans fama perculit vehementer ejus animum, & in magnos eum cogitationum æſtus anguſtiaſque conjecit. neſciebat quid conſilii caperet, quove ſe verteret. Non erat inſtructus ad gerendum bellum; copiis enim pace confecta paulo ante Sacramento ſolutis, domum militum quemque dimiſerat: & cum paucis ipſe, Domeſtico duntaxat comitatu, quippe per pacatas, uti crediderat, provincias, in Urbem revertebatur. Et nec ſi haberet exercitum auderet committere cum Tocharis, terribili tunc Romanis gente, nec bello a noſtris ſuperabili credita. Reſtabat fugæ conſilium: ſed eam intercludebant validæ Hoſtium manus, quorum præſidiis loca edita univerſa, fauceſque, denique aditus exituſque omnes tenebantur. Probabantque ubique ſe adeſſe nuſquam non ſtragibus edendis; & ſolutiſſima metu omni quoquoverſum incurſandi licentia, cunctis pariter locis partim trucidatorum acervatim cumulos ſtruentes, partim raptantes libera corpora omnis ætatis in ſervitutem ad Barbaros miſerabilem: ita ut omnino quocunque quis prodire cogitaret, nullam viam a præſenti exitio non dico plane tutam, ſed ne talem quidem cui veriſimiliter aliquatenus poſſet fidere, & caput ſalutemque ſuam cum nonnulla vel dubia ſpe committere, ullam uſquam reperiret. Cæterum ii omnia per circuitum in hunc, quem dixi, modum velut indagine amplexi, ita ex omni parte properabant, ut tantum non contigui telis ac manibus in momenta ſingula cominus adoriri timerentur; vix tanto ab illis pone inſtantibus ſpatio, quantum itinere dimidio diei facile poſſent emetiri, Imperatore cum familiaribus paucis equitante, eodemque aſſidue turbato accurrentibus ab utroque latere trepidis nunciis direptionum ac cædium quæ nuſquam non circumſtantium locorum exercebantur. Admovebatque metum quod fere contingebat unde mane diſceſſiſſet Imperator, ibi hoſtes tabernacula veſpere figere, & in quo pago aut oppido ipſe heri pernoctaſſet, ex eo prodire hodie infeſtas ita licenter ac ſecure latrocinantium manus, ut manipulatim palare diſperſi, & quocumque alliceret præda inordinati accurrere non dubitarent; eo fiduciæ ac contemptus noſtrorum armorum, impune hactenus auſorum experientia devenerant. Ductabat in propinquo ſejunctum a Tocharis ſuorum agmen Conſtantinus curru vehens. fracto enim quondam crure ita nunc adhuc utebatur debili, ut nec pedes incedere, nec equitare potis eſſet. Tenebat circa ſe Bulgaros plurimos expeditos in equis, evagari eos, ut Tocharos non ſinens; ſed intenta cura ſemper inquirens ubinam diverſaretur Imperator; propoſito ſcilicet ac cupiditate eo confeſtim irruendi, capiendique ipſum pene jam ſolum relictum. Nam quæ turba illum familiæ ac miniſterii domeſtici comitari cœperat hoc iter ingredientem, diffluebat in horas, metu fidem ac reverentiam vincente, unoquoque pro ſe ſolicito, modo ſuam ipſius veloci fuga, & penetratis latibulis ignotis Hoſti, ſalutem in tuto poſuiſſet, parum penſi habente quid ſociis, quid ipſi contingeret Principi. In quo erat mira & miſera varietas inconditæ quoquoverſum ruentium. cum alios prudens timor, alios panica conſternatio, alios rumor falſus; quoſdam ignaros

Edit. Rom. pag. 156.

A κατέμαινε. τόση τις ἦν σύγχυσις τῶν ἐπιόντων, ὡς μηδ' αὐτοὺς κατὰ φάλαγγας μένειν, ἀλλὰ πανταχοῦ ἐκθέειν, λῃσμάτων ἐλπίδι, ὑπὲρ δέος τοῦ παθεῖν ἅπαν. ἦν δ' ἀνὰ μέρος καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ἐφ' ἁμάξης φερόμενος (τὸ γὰρ σκέλος κατεαγὼς ποτὲ, οὐκ εἶχε κατὰ τρόπον τοῖς ποσὶν εἰς ὁδὸν τότε χρᾶσθαι οὔτε πεζῇ, οὐχ ἧττον δὲ καὶ μεθ' ἵππου) τοὺς Βουλγάρους ἀμφ' αὐτὸν ἔχων, καὶ αἰεὶ Βασιλεῖ ὅπου σκηνοίη ἐπέχων, ὡς καταληψόμενος μονωθέντα. οἱ γὰρ περὶ τὸν Βασιλέα πάντες, ὅσον ἦν θεραπευτικὸν, καὶ οἰκίδιον ἀμφ' αὐτοὺς ἕκαστος δείσαντες, ἄλλος ἄλλῃ εἰκῇ ὁρμῇ πάσῃ φεύγοντες, παρεῖσαν. B ἐάσαντες τὸν Βασιλέα περὶ ἑαυτοῦ φροντίζειν ὅπως σωθείη. σπουδὴ γὰρ ἕκαστος ἐποιεῖτο τοῦ μόνος σωθῆναι, καὶ ἀμελεῖν παρεσκεύαζον τῶν πλησίον· οὓς μὲν οἱ προμηθεῖς φόβοι, οὓς δὲ καὶ δειλίαι ἄκαιροι. τοὺς μὲν ὡς ἐξ ἀνάγκης εἰ μὴ σπουδάσαιεν ἁλώσεσθαι προσδοκῶντας. τοὺς δὲ μηδ' εἰδότας εἰ κακῶς γεγόνασι, τὸ βλέπειν ἄλλους εἰς ἐννοίας ἐρχομένους, καὶ διὰ ταῦτ' ἀποχωροῦντας ἄνευ τῆς ἐλπίδος σωθήσεσθαι, οὐ γὰρ ἦν συμπεπτωκότας κατὰ συμπλοκὰς, ἐπιόντας δέχεσθαι τοὺς ἐχθρούς. ὁ γὰρ ἄγαν ἐχθροὺς καὶ αὐτὸς συνετάραττό τε τῶν εἰρημένων, ὃ ἄπει φυγαὶ ἐσκέπτετο. C ὀλίγους γοῦν περὶ αὐτὸν ἔχων, καὶ μάλιστα τοὺς οἰκειοτάτους καὶ εἰς ἐπὶ δὲ πλέον, σὺν ἐπαίνοις ἅμα μὲν τὰς ὑποχωρήσεις τῶν φοβερῶν ἐποιεῖτο, καὶ ἅμ' ἑτέροις φοβεροῖς προσεπέπιπτεν, ὡς τοὺς μὲν ἀποδιδράσκειν, τοῖς δ' ἐμπίπτειν. καὶ γὰρ πρότερον μὴ φθάνειν ἀνεῖσθαι φόβον, καὶ δευτέρους ἐνδέχεσθαι μείζους. καὶ γὰρ καὶ αὐτὰ τὰ τῶν ὀρῶν ἀποσκιάσματα, φαντασίαν παρεῖχον πολεμίων, ἐπισκιαζούσης δειλίας ἀφανῶς. ὅμως δὲ καὶ ἄλλως ἠγγέλλετο τὸ δεινόν. οὐ γὰρ ἦν ὅστις καὶ προσιὼν, ὃ καὶ φανεὶς ἐξ ἑτοίμου ὁ φόβον ἤγγελλε, κἂν που καὶ παρεσκευάζετο συγκατιέναι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς, D ἐπὶ τῷ μαθεῖν ὁπόσοι καὶ ὅπως ἴοιεν οἱ περὶ ἐκεῖνον διὰ τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου κατεῖχον, ὡς ἐπὶ μόνον ὁρᾶν τὸ σώζεσθαι. μόλις γοῦν νυκτὶ καὶ παροδίαις βοηθούμενος, προσβαίνει τῷ Γάνῳ, ἀπολιπὼν τοὺς λοιποὺς ζητεῖν ὅπη σώζοιντο. τῶν γὰρ κατόπιν ἰόντων καὶ μάλ' ἀντεχόμενος ὡς ἁλωσομένων. ἦσαν δ' οὗτοι οἱ δὴ τὰ βασιλικὰ ταμιεῖα διακομίζοντες, καὶ οἱ ἀμφὶ τὸν Σουλτὰν Ἀζατίνην. Ἐκεῖνος μὲν οὖν ὑποδὺς τὸ ὄρος, ταχυδρόμους πέμπων, ἔνθεν μὲν ἐσκέπτετο τοὺς ἐχθροὺς ἐπιόντας λανθάνειν ἐκφεύγειν. ἔνθεν δὲ καὶ ταχυναυτοῦσαν τριήρη προχείρως κατασχεῖν τοῖς ὄρεσι παρεσκεύαζε. καὶ δὴ τοὺς μὲν ἐκ τόπου τόπον E ἀμείβων συνετοὺς ἐμφανεῖς ὄντας, κατὰ τὸ λεληθὸς διαδεδράκει· τὴν δὲ μαθὼν εὐτρεπισθεῖσαν παρεῖναι, συγκαταβὰς τοῖς λοιποῖς τοῦ ὄρους ἐπέβαινέ τε καὶ ἐς Κωνσταντινούπολιν διεσώζετο. οἱ δ' ἄλλοι διασκεδαννύμενοι πανταχοῦ τῆς Θρᾴκης οἱ μὲν ἡλίσκοντο, οἱ δὲ ἐκ τοῦ παρὰ δόξαν καὶ διεσώζοντο. οὐ μέχρι γε

A τῶν οἰκείων, οἷς τὸ κοινὸν ταμιεῖον ἐπετέτραπτο, σὺν τούτοις δὲ καὶ οἱ ἀμφὶ τὸν Σουλτὰν, τὰς τῶν ἐχθρῶν μόλις διαδράντες χεῖρας, τὸ τῆς Αἴνου φρούριον ὑπεισδύντες, τῶν δεινῶν ἀνέπνευσαν, οὐ μὴν δὲ καὶ εἰς πολὺ σφίσιν ἦν ἡ τῶν πόνων ἄνεσις. ἀλλ' ἐκεῖνοι μαθόντες τὰ περὶ τὸν Σουλτὰν, καὶ ὅτι τῇ Αἴνῳ προσμένοι, ἅμα δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐκεῖσε παρεδήμει· συνάμα καὶ τῷ Κωνσταντίνῳ συναθροισθέντες, τὴν πόλιν περιεκάθηντο, καὶ δεινὰ ἐποίουν, δῆλοι ὄντες ὡς ἀνάστατον ποιήσοντες. ἠκροβολίζοντο γοῦν καθημέραν περικυκλοῦντες τὸ φρούριον, καὶ ἠπείλουν τοῖς ἔνδον, εἰ μὴ προδοῖεν, τὰ χείριστα. οἱ δὲ ὁρῶντες μὲν καὶ τὰ δεινὰ ἐν χρῷ B σφίσιν ὄντα, καὶ ὡς οὐ φυκτὰ τὰ κατὰ σφᾶς εἰ ἐπιβείσειαν, πλῆθος ὄντες οὐδ' ἐπὶ μικρὸν λογιζόμενοι, ὁρῶντες δὲ καὶ τὸ φρούριον ὡς κατερηρειμμένον, καὶ ἐνδῶσον αὐτίκα εἰ μηχανήμασι προσκρουσθεῖ, ἐν δεινοῖς ἦσαν. πλὴν οὐδ' οἵ γε κατερραθύμουν μὴ καὶ προνοεῖν ἑαυτοῖς τὰ εἰς σωτηρίαν. ἐν μέρει δὲ καὶ οἱ περὶ τὸ κοινὸν ταμιεῖον ἐν ἐννοίαις μείζοσιν ἢ φέρειν ἦσαν, πῶς ἂν διασωθείη τόσος σωρὸς χρημάτων, ὅσος ἐν νομίσμασι, καὶ ὅσος ἐν διαφόροις θεωρούμενος εἴδεσι, καί γε καὶ περὶ πλείους τῆς σφῶν σωτηρίας ποιοῦντες, δεινὸν ἡγούμενοι, καὶ πιστόντων ἐκείνων, εἰ τόσου τὸ κοινὸν στεροῖτο, προνοίας C φυλακῆς ἐποίουν. καὶ δὴ λίθους μὲν ἐκείνους καὶ μαργάρους τῶν πέπλων ἀπέσπων, καὶ ἐν ἀφανεῖ κατέκρυπτον, ἅμα καὶ τοῖς βασιλείοις φορέμασι, καὶ πᾶν εἴ τι λαμπρὸν καὶ τίμιον παραβοῦντες ἔπρουν. αὐτοὶ δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους ἦσαν σὺν τοῖς λοιποῖς, καὶ ἐφ' ὅσον ἴσχυον παρεσκευάζοντο, ἔνδοθεν βάλλοντες, τόξοις τε καὶ σφενδόναις. ἀλλ' οὐκ ἧττον τὸ παράπαν. τῷ γὰρ πλήθει οἱ ἐχθροὶ περιῆσαν, καὶ κλίμακας εὐτρεπίσαντες, ἐπιθεῖναι τοῖς τείχεσιν ἐπειρῶντο. Παρώτρυνε γὰρ ἐκείνους πλέον καὶ ἡ τῶν χρημάτων εἰς χεῖρας ὅσον οὔπω γενησομένων ἐλπὶς, καὶ ἐπίβελτον ὡς λαφύξοντες. D ἀλλὰ τοῦτο μὲν τὸ πολὺ πλῆθος, οἷς οὐκ ἦν ἄλλο, ἢ τὸ κερδαίνειν προὔργου παντός. οἱ δέ γε προεστῶτες καὶ οἷς ἦν ἡ σκέψις, τὸ μὲν κερδαίνειν τοὺς ἐκείνων καὶ ἔξωθεν ἐκ τῆς χώρας εἶχον ἕτοιμον ὄν, καὶ πλέον ἢ τὴν σφῶν ἐμπιπλᾶν ἐπιθυμίαν, αὐτοῖς δ' εἰ ἀστοχοῖεν τῶν ἐξ ἀρχῆς προκειμένων γέλωτα ὀφλεῖν ἐνόμιζον. ὅθεν καὶ πέμψαντες μετὰ τὴν παράστασιν τῶν δεινῶν, καὶ τὸ δεῖξαι ὡς ἱκανοί εἰσι περιγενέσθαι καὶ πάντ' ἔχειν, ἐφ' ἑνὶ τῷ Σουλτὰν τὸ πᾶν ἐτίθουν, καὶ ἀπῄτουν ἐκεῖνον ἅμα λαφύρῳ καὶ χρήμασι, καὶ τοὐντεῦθεν καθυπισχνοῦντο σφίσι τὴν ἄδειαν. τοῖς δ' ἀκούσασιν ἡ βουλὴ διάνδιχα ἦν. τοῖς μὲν γὰρ ἐδόκει διδόναι, E ὡς κρεῖττον ὂν αὐτὸν ἑκουσίως ἐκδόντας τ' ἄλλα περιποιεῖν, ἢ μὴ θέλοντας πρὸς τῷ συναποβαλεῖν αὐτῷ τὰ πάντα, καὶ αὐτοὺς κινδυνεύειν. οἱ δὲ τὸν ἐκ τοῦ Βασιλέως ἀντετίθουν φόβον, καὶ ὡς ὑπομενετέον ἔλεγον. τάχα γὰρ κἀκεῖθεν προσαποστελεῖ δύναμιν, μὴ δὲ γὰρ ἀμε-

A alioqui quid ageretur, ipſe tumultus anxie circumſpectantium & curiantium contagione inquietudinis quadam abriperet quo ſalvum ſe quiſque ſperabat fore; hoc jam effuſius, & verecundia minori, quod nec ſi quid cuiquam præſentis ad reſiſtendum eſſet animi facultas ejus rei adeſſet ulla; utique ipſo ductore novitate mali ſubiti perculſo, ſpem palam repugnandi damnante omnem, & nihil aliud quam fugam & latebras quærente. Hic ergo cum paucis quos habebat ſecum reliquos ex maxime intimis ac fidiſſimis, prorſum retrorſum læva, dextra, in partem omnem ſe circumagebat vitabundus & incurrens. hinc repulſus terrore conſpecti mali, pejus illic quo refugerat reperiens, tum a quæſito alibi perfugio ſpecie tetrioris inde ſe oſtentantis exitii excluſus; anxius ſemper & æſtuans; B perturbatæ, ut fit, menti errore oculorum formidinem addente; ac juga montium aliaque obiter apparentia in hoſtes armatos irruenteſque deformante. Ingeminabant ſubinde miſeriam deſperantis jam Principis obviorum undecumque atroces nuncii, vera, dubia, ficta, triſtiſſima omnia horrendaque referentium. Id ſæpe comites experti ſubmovebant deinde venientes, nec affari Principem ſinebant: unde etiam utilium indices qui de Hoſtibus quo loco eſſent, & quid agerent, neceſſaria ſcitu ſuggeſturi advolarant, inauditos repelli contingebat, imprudentia ſine dubio excludentium magna: ſed ſua eos excæcaverat conſternatio, nimio, ut fit, exitii metu in exitium ruentes. Tandem ægerrime, faventibus noctium tenebris, juvante ad latendum ſolitudine C callium inviorum, Ganum montem conſcendit Imperator, relictis comitibus, & ſibi prout quiſque poſſet juſſis conſulere. nam eos ſuorum qui pone aſſectabantur magis magiſque deſperabat effugere poſſe manus Hoſtium. Erant autem hi qui penum & pecuniam imperatoriam portabant, & Sultan Azatinus cum ſuis. Porro Imperator ubi montem ſubiit, celeres in diverſa mittens, hinc quidem hoſtes adventantes ſpeculabatur, attentione ſumma ſatagens latere ipſos & effugere. In aliam vero partem miſſos curare diligenter juſſit, ut triremis quam primum occurreret, monti qua mare tangit confeſtim ſe admovens. Et Hoſtes quidem mox apparentes locum ex loco mutans ſolerter eluſit, numquam iis etſi acerrime indagantibus conſpectus. Triremem autem cum cognoviſſet inſtructam præſto eſſe D ad deſignatum littus, eo cum exiguis comitatus dilapſi reliquiis deſcendens e monte, conſcendit in paratam navim, & ſic Conſtantinopolim ſalvus tenuit. Alii paſſim diſperſi per Thraciam partim capti ſunt, partim præter opinionem incolumes evaſerunt. At illi Domeſticorum quibus erat Imperatoriæ ſupellectilis & pecuniæ deferendæ cura commiſſa, quibus cum, ut eſt dictum, Sultan ibat, ægre manibus Hoſtium elapſi Æni Arcem ſubeuntes, paululum a graviſſimis ærumnis reſpirarunt. Sed non longa illis contigit remiſſio laborum. Nam Hoſtes cognito de Sultane ubi eſſet, & eum cum aliis in Æni Arce verſari, ſtatim congregati cum Conſtantino univerſi Urbem obſederunt, oppugnantes quam poterant ferociſſime; ac E plane præſeferentes deſtructuros ſe Oppidum cum Arce. Corona igitur cinctam munitionem ſagittis undique ac jaculis per diem continue petebant, & atrociſſima quæque Præſidiariis, ni ſe dederent, minabantur. qui autem intus erant in arcto ſe deprehenſos, admota cominus & jam cutem exorſa urere ineluctabilis vi mali, ſentientes, æſtuabant anxii, & tantum non deſpondebant animos, reputantes haudquaquam ſeſe pa-

Edit. Rom. pag. 157.

pag. 158.

res repellendis aſſultibus Hoſtium, ſi, quod mox futurum apparebat, totis viribus irruerent; quippe qui ſe tanto ipſis inferiores numero viderent: ad hæc Arce incluſos ſe infirma & ſemidiruta, cujus quæ reſtabant integra haud eſſent tam ſolidi operis, ut poſſent machinarum, mox undique admovendarum ſuſtinere impetum. Tamen in tantis malis memores virtutis, nullam diligentiæ providentiæque partem omittebant, omni ratione ſatagentes, & ſeipſos & ſibi commiſſam ſervare Arcem. Peculiaris inter hæc ſolicitudo erat Cuſtodum Imperatoriæ ſupellectilis ac pecuniæ publicæ, quo ferrent, & ubi ſalvum in tuto deponerent tantum acervum rerum pretioſiſſimarum, quantum in ciſtis conditum numerum ferebant, partim aureæ argenteæque monetæ, partim vaſorum ac veſtium conſpicuæ artis ac pretii. Tandem rei momento & ſui ipſorum officii debito perpenſo, ſuarum eſſe partium ſtatuerunt vitam potius profundere, quam tanto theſauro in manus Hoſtium tradendo irreparabili damno Rempublicam affligere. certi ergo conatu omni atque induſtria contendere in cuſtodiendo tanti pretii depoſito, primum pretioſiſſimas gemmas & margaritas velis quibus erant intextæ detrahentes, una cum ornamentis Imperatoriis, & eo quod in tota penu erat exquiſitioris pretii, abſtruſiſſimis infodientes ſub terra commendarunt latebris. ipſi ſic expediti accinxerunt ſe cum cæteris ad quam fortiſſime pugnandum, jaculantes ſimul omnes e muris in oppugnatores arcubus & fundis. quamquam in hoc quidem proficiebant parum, obruente multitudine Hoſtium, qui etiam præparatis ſcalis in muros inſilire conabantur. addebat enim ruentibus calcar odor ſubemanans tantæ in propinquo ac quaſi ſub manum pecuniæ jacentis, cujus opimæ objectæ faucibus, ac quaſi famem afflato ex vicinia nidore proritantis confeſtim abliguriendæ admota prædæ ſpes, immane quantum rapaciſſimæ Gentis toto dudum niſu incumbentis ad perrumpendum quidvis obſtans, novis cumulis furoris inflammabat impetus. Hæ tamen cogitationes erant vulgi dumtaxat minoris ac militaris fæcis lucrum intuentis unum, eo cuncta referentis, extra id nihil magnopere curantis. Alia ſentiebant Optimates ac Duces, quorum arbitrio deliberationes concludebantur, & regimen vertebatur univerſum. Hos cupiditas inhians & avaræ ſpes in hujus Arcis oppugnatione non tenebant, facile utique videntes affatim extra proſtare per regionem univerſam ſpoliorum ac prædæ, quæ raptu congeſtuque facilior ad exaturandam quantamvis aviditatem ſatis eſſet. Sed eo movebantur quod providebant, ſe niſi deſtinata perficerent, riſum debituros, impuneque fore ludibrio. quare ad finem propoſitum rectam hanc eſſe viam rati, territos, ut par erat credere, apparatu atque inſultibus primis Romanos Cuſtodes Arcis per certos homines tentarunt: admonentes haud eſſe ipſos reſiſtendo, & ſatis pro ſua prudentia videre, poſſe Conſtantinum & Tocharos facile perficere quod erant aggreſſi, & Arcem unam iſtam a fundo diruere. conſulerent igitur ſibi & cladem ultimam matura nec indecora pactione praeverterent. Has leges compoſitionis fore, Saltanem cum populo, & pecunia dederent, ipſi ſalvi abirent quo luberet, omnis ab ſe moleſtiæ ſecuri. His Romani auditis in duas ſe contrarias ſententias ſciderunt. quibuſdam videbatur præſtabilius dari ultro mature quod mox extorquendum vi erat; & beneficio exitium redimere cum ſibi tum iis pariter impendens, qui ſtulta ſupra vires obſtinatione tueri contenderent. Ab his alii diſſentiebant, contra diſſerentes: iſta

Edit. Rom. pag. 159.

A λόγων τόσων χρημάτων, καὶ προσβοηθήσει τῆς θαλάσσης καὶ ἡμῖν ἐπαμυνεῖ τὸν κίνδυνον. εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ τὴν τοῦ Σουλτὰν κεφαλὴν ἀποτεμόντας, ἔξω τοῦ τείχους τοῖς ἐχθροῖς ῥιπτεῖν, ὡς ἢ καραδοκήσασιν ἀποχωρεῖν, ἢ ὁρμηθέντων ἀμύνεσθαι, ἡμᾶς ἀντέχειν ἕως θανάτου, καὶ ἢ Θεοῦ τῇ συνεργίᾳ περιγενέσθαι, ἢ πίπτειν ὑπὲρ τῆς εἰς Βασιλέα πίστεως. Ταῦτα βουλευομένων, ἐκράτει μὲν ἡ δευτέρα βουλή, καρτερεῖν καὶ ἔτι ἐκδεχομένους βοήθειαν. καὶ τοῖς μὲν ἔξω ἐναρτᾶν ἐλπίδας ὡς ἐκδώσοντας, αὐτοὺς δὲ μένοντας, δ' οὖν κατὰ σφᾶς ὡς οἷόν τε τίθεσθαι, ὡς ἀνθεξομένους ἐφ' ὅσον παρείκει καὶ μὴ βοηθείας φανείσης. B εἰ δὲ κινδυνώδεσι πλέον ἐπιβρισάντων τῶν χαλεπῶν, κεφαλὴν μὲν τοῦ Σουλτὰν μήτ' ἐκκόπτειν μήτε ῥιπτεῖν. παραβόλων γὰρ ἀνδρῶν καὶ θανατώντων τὸ τόλμημα εἶναι. τὸ δ' ἐν σπονδαῖς ἀποδιδόναι τοῦ σώζεσθαι τὰ λοιπά, δὶ βουλὴ ἐγγὺς προνοίας. τούτοις συγκροτηθέντες τοῖς λόγοις, πέμπουσι τὴν ταχίστην καὶ ὑπισχνοῦνται βουλευσαμένους ἐφ' ἱκανὸν ἐξανύειν ὅτι ζητοῖεν. καὶ ἦν μὲν αὐθημερὸν ἡ ἀνακωχή. εἰ μὴν δὴ καὶ ἐς πλέον ἠρίων, ἀλλ' ἐπολιόρκουν χαλεπαίνοντες, καὶ μάχην καρτερὰν συνίστων, πρὸς ἣν οἱ ἔσω ἀντέχειν κατηναγκάζοντο, καὶ πολλὴ ἦν ἡ ἐξ ἀμφοτέρων ἔρις. C ὡς δ' οἱ ἔσω ἤδη ᾔσθοντο ὁ κίνδυνος ἦν κατὰ κεφαλῆς, προσβάλλουσι παρ' ἐκείνους ἢ μὴν ἐκδιδόναι. πλὴν ἐφ' ὅρκοις τοῖς κατὰ Θεοῦ καὶ θείων (καὶ πρὸς γὰρ τὸν Κωνσταντῖνον διημιλλῶντο) ἀσφαλῶς γενομένοις. ὅτε συμπροσβαλόμενοι, κατανευσάντων ἐκείνων, ἐπὶ πᾶσι χρῶνται τῷ ἐκεῖσε Ἀρχιερεῖ. ὁ δὲ τὴν ἱερατικὴν στολὴν ἐνδύς, λαβὼν τὰς θείας εἰκόνας, σὺν παντὶ τῷ ἐκεῖσε Κλήρῳ καὶ παρὰ τὸν Κωνσταντῖνον γίνεται. καὶ δὴ πληρωθέντων τῶν ὅρκων ὑπὸ Θεῷ καὶ τῷ Ἱεράρχῃ, εἴσεισι μὲν ὁ Ἀρχιερεύς. ἐκεῖνοι δ' εὐθὺς καὶ Σουλτὰν καὶ πάντα τὰ ἐκεῖσε σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἐκδιδόασι, καὶ αὐτίκα ἀναχώρησιν D λαβόντες, μηδὲν ἄλλο προστεθέντες. ἴσως γὰρ τὰ τῶν ὅρκων, ἢ μὴν τὸν Σουλτὰν λαβόντας ἀρκεσθῆναι, μηδὲν πράξοντας πλέον ἀλλ' ὡς ἔοικε τὸ μειράκιον ἰσχυρόν, κἂν ὅτι βουλεύσαιτό τις, ἀντιπεριέσχε τὸ μόρσιμον. τῆς γὰρ ἐπιγενομένης ἡμέρας, καὶ δευτέρας μετὰ τὴν πρᾶξιν, φαίνονται κατὰ θάλασσαν καὶ αἱ τοῦ Βασιλέως τριήρεις. καὶ αἱ μὲν ὅσον ὑπενώρμουν πρὸς τοῖς λιμέσι, τοῖς δὲ μετεμέλε τῶν συμβάντων, ἀλλ' οὐκ εἶχον τί πράττειν ἤδη γεγονότων. τὸ γὰρ ἀνεπανόρθωτον μεταμέλειαν ἦν, ἀλλ' οὐκ ὀξεῖαν τὸ σύνολον. ὅθεν καὶ ἐπεὶ οὐκ εἶχον μεταμελόμενοι τὸ γεγονὸς ἀπαίτειν E τὸν θεῖναι, ἐπὶ τοῖς χρήμασι τὸ ἀσφαλὲς πρατόντων, μὴ καὶ ἐπὶ τούτοις σφαλεῖεν. ἐπεπλήρωντο γὰρ καὶ ὅτι ὁ τῶν ἐχθρῶν [illegible] πλῆθος. τῷ τοι κατ' αὐτίκα μὲν τῆς πόλεως τὰς τριήρεις ἵστασαν φέροντες. σῖτος δ' ὁπλιτῶν ὡς τοίχους ἐφ' ἑκατέρᾳ στήσαντες, ὥστε ἐξάγειν τὸ τῶν Βασιλέων χρη-

A μάτων, καὶ φέροντες τοῖς τριήρεσιν ἐναπετίθεσαν. τέλος δὲ καὶ αὐτοὶ ἐμβάντες ἀπέπλεον. ἐπεὶ δὲ κατέλαβον τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ τῷ Βασιλεῖ ἠγγέλλοντο τὰ πραχθέντα, αὐτίκα ἐκεῖνος πρὸς τὴν ἀγγελίαν παροξυνθεὶς, ἄσχετος ἦν τῷ θυμῷ, καὶ δεινὰ ἐποίει. καὶ δὴ τὸν μὲν Ἀρχιερέα εἰς τὴν παρὰ τῆς Ἐκκλησίας κρίσιν καθίστα, καὶ ἐκρίνετο, καὶ ἐγγὺς ἦλθε τοῦ κινδυνεύειν εἰς τὴν ἰδίαν ἐπιτιμίαν, ὡς τοῖς πραχθεῖσι μεσολαβήσας ἐκεῖνος. τοὺς μέντοι γ' οἰκείους ὁ Βασιλεὺς μαστίξας, καὶ ὡς τὴν γυναικείαις ἀτιμώσας στολαῖς, ἀπὸ προσώπου ἐποίει. καὶ πέμψας τὰς μὲν τοῦ Σουλτὰν B εἰς γυναῖκα καὶ θυγατέρα, ἔτι δὲ καὶ μητέρα καὶ ἀδελφὴν πεπτωμένας, καὶ τοὺς ἐκείνου παῖδας σὺν τοῖς περὶ ἐκείνους ἅπασιν, εἱρκταῖς ἀσφαλέσιν ἐδίδου. ὅσον δ' ἦν ἐκείνῳ πλῆθος χρημάτων, ἐν ἀργύρῳ τε καὶ χρυσῷ καὶ πέπλοις ἐξάλλοις, ἔτι δὲ καὶ στολαῖς καὶ ζώναις, ἀλλὰ καὶ μαργάροις καὶ λίθοις παμπολὺ ὂν ὡς φασὶ καὶ ἱκανὸν εἰς τρυφὴν Περσικὴν, τῷ κοινῷ ταμιείῳ προσανετίθησι.

quæ ab Hoſtibus exitia metuerentur, juſtius ab Imperatore formidanda: qui utique ipſos, ſi juratam fidem terrore abjecerint, meritis legum ſuppliciis mactaturus ſit. quare ajebant obfirmandum animum in reſiſtendi conſtantia, & patienter expectandas Copias Imperatoris ipſis ſine dubio non ita multo poſt auxilio venturas. non enim neglecturum prudentem Principem tantam ſuam pecuniam ſervare, miſſa ſtrenue claſſe quæ patente mari auxilia portaret obſidioni ſolvendæ ſuffectura. Id vel ſi deforet cenſere ſeſe, abſciſſum Sultanis caput ad Hoſtes e muro ſuperne jactandum: aut enim quos ibi detinuiſſet eatenus cupida expectatio recipiendi Sultanis, deſperato jam ejus voti effectu, receſſuri confeſtim erant; aut ipſis irritatis Amici cæde & ſævius in nos ad ultionem expetendam ruentibus, optabilem nobis occaſionem datum iri, vel fidei erga Imperatorem noſtræ obita pro eo pugnando morte obſignandæ, vel glorioſæ, ſi Deus adjuverit, victoriæ. Talia ubi altercantes utrinque aliquandiu jactarunt, media tandem ſententia prævaluit, decernens perſeverandum adhuc, & expectandum auxilium Imperatoris. nec tamen plane præcidendam hoſti deditionis ſpem, quin eam potius alendam induſtria & ſimulatione, quo ipſi ſuſpendantur animis, & extremis temperantes conatibus re in longum tracta otium auxiliis Noſtrorum huc ſe admovendi præbeant. Rebus interim noſtris quam fieri poterit optime providendum, ut quam diutiſſime reſiſtamus, tardante quantumlibet auxilio: ac ſi vis interea major ingruerit, numquam eo tamen deveniendum, ut aut abſcindamus aut projiciamus Sultanis caput, nam id facinus eſſet temere furentium & inſana deſperatione mortem ſibi vituperabilem accerſentium. quæ porro quoad vires ſuppetierint defenderis fortiter, ea, vel potius reliquias eorum ſemiconſumptorum, defenſione ipſa extremo jam diſcrimine urgente pro ſalute ac capite paciſci, ſapientis affine providentiæ cenſetur. In hæc decreta ubi omnes conſenſiſsent, mittunt ſtatim qui Hoſtibus promittant, facturos ſe quod juberent, poſtquam aliquam, ceſsatione oppugnandi, liberam ipſis indulſiſsent ad conſultandum moram. Conceſsæ in unum illum diem induciæ, quas cum produci poſtulaſsent, nihil ultra impetrare valuerunt. quin potius die ſtatim ſequente omni ex parte vehementiſſime oppugnati, ſumma vi reſiſtendo contendere ſunt coacti. certatum utrinque totis viribus: quoad jam fatiſcentes obſeſſi, & futurum clare cernentes ut mox opprimerentur prævalente multitudine, mittunt tandem qui deditionem pollicerentur, ea tamen conditione, ſi prius in pacta conventa jusjurandum ſolemne per Deum & divina rite ab oppugnantibus daretur. Ea Legatio directa ad Conſtantinum eſt, quicum ſecurius tractari poſsė videbatur. quo aſsentiente oblatis, etiam de conſilii & Ducum Exercitus ſententia, adhibitus ad juramenti ceremoniam loci Antiſtes Pontificalem indutus ſtolam, ſacras Imagines manu geſtans, cum ſuo univerſo Clero prodiit ad Conſtantinum. Nullam ille moram fecit promiſsorum a ſe fidem Deo teſte ſanciendi conceptis rite verbis, ſub auctoritate ac nutu Epiſcopi præſentis. qui cum ad ſuos rediiſſet, ſtatim qui Arcem tenebant Sultanem dimiſerunt cum ſuis rebus cunctis univerſoque ipſius comitatu. Eo recepto confeſtim Hoſtes receſserunt, nihil amplius faceſſentes moleſtiæ. Cautem enim Sacramenti formula diſerte fuerat, ut Sultane ipſis tradito contenti, nihil ultra requirerent. Hoc eventu apparuit ineluctabilis divini decreti potentia, cui fruſtra obſiſtere conetur vis ac prudentia quantavis. Die ſequenti, ſecunda ab ea qua deditus Sultan eſt, apparent in mari triremes Imperatoris: quarum appulſu vicino tantum non jam ſubeuntium portum ſera feſtinatæ deditionis pœnitentia Imperatorios invaſit. Sed, quæ facta erant infecta fieri nequibant. Cum ergo aliud non poſſent, ne ſupellectilem & pecuniam Imperatoris e tantis tam ægre hactenus periculis ſervatas in aliquo adhuc diſcrimine relinquerent, utique in regione hoſtibus, iiſque rapaciſſimis, redundante, ordinatis utrinque in binam ſeriem ab Arce in Portum militibus armatis, regias illas Gazas eduxerunt impoſueruntque triremibus: tum ſuper & ipſi conſcendentes ſolverunt. Inde ubi appulerant Conſtantinopolim, cognitis Imperator quæ contigerant, immane quantum excanduit. At Antiſtitem quidem ad Tribunal Eccleſiaſticum reum fecit: parumque abfuit quin is acerbo ſupplicio lueret functionem recepti jurisjurandi. Domeſticos quidem ſuos ab Æni Arce reduces, prius flagellatos, inde muliebribus ad exprobrationem ignaviæ dehoneſtatos ſtolis, a conſpectu Imperator removit ſuo, Palatinis officiis privatos. Tum miſſa militum manu Sultanis uxorem & filiam, matrem præterea & ſororem filioſque ejuſdem cum domeſticis & cuncta familia omnium eorum, ſecuræ cuſtodiæ mandavit; quantum porro eidem Sultani divitiarum ibi fuit in auro argentoque ſignato aut facto, veliſque inſignibus, ſtolis ac zonis, unionibus quinetiam, & varii generis exquiſitei pretii gemmis, quod ex uſu luxuriæ Perſicæ plurimum omnino fuiſſe ajunt, totum corraſit, & in publico ærario depoſuit.

Edit. Rom. pag. 160.

Digitized by Google

CAPUT XXVI.

Ut exceperit Patriarcha redeuntem Imperatorem, quam acri reprehenſione ac zelo.

CÆterum priuſquam hæc fierent opportune occaſionem arripuerat Imperatoris objurgandi Patriarcha. Multus is dudum fuerat in dehortando Imperatore ab Expeditionibus adverſus Chriſtianos ſuſcipiendis, non ſucceſſuras feliciter eas ipſi denuncians: neque enim civili contra ejuſdem Religionis profeſſores bello Deum adjutorem fore. Talia fruſtra ſæpe a ſe monitum videns tunc, non ut Imperatore dignum fuerat; ſed indecora fuga vix ſalvum ſeſe recipientem Conſtantinopolim, ubi primum is a reditu magnum in Templum ſe contulit, Dei adorandi & pro evitato ſummo diſcrimine gratias agendi cauſa: cominus accedens increpavit palam verbis haud mollibus, id tantum intermiſcens delinimenti, ut gratulari ſe ſimul ipſi ſalutem inſperato ſervatam, reddendis Deo pro ea gratiis, ſignificaret. *Deo gratias*, inquiens, *quod ſalvus evaſiſti, & non es traditus manibus Hoſtium quærentium animam tuam. Ecquid autem eorum meminiſti quæ ſæpe apud Te egi, expeditiones iſtiuſmodi diſſuadens ut prorſus noxias? non dixi & ſerio denunciavi Tibi, ne bella civilia ſuſciperes? cur ergo te tuaſque Copias Michaeli Deſpotæ exercituique ejus in aciem progreſſus objeciſti? nonne & tu nomine Chriſti ſignatus es, & ille Chriſtum agnoſcit Dominum? Inter tales, ajebam, prælio commiſſo pro quibus orabimus? utris victoriam, utris cladem impetrare conabimur a Deo, dum Sacris operamur? neutros Hoſtium habere numero poſſumus, utriſque adſtricti communi fœdere Religionis. quas pro vobis preces offerimus, eædem pro illis valent: quandoquidem ad unum æque ambo pertinetis ovile Paſtoris Chriſti. Nunc autem benedictus Dominus qui liberavit te ab Hoſtibus a lege Chriſti alienis, quos immiſit in te ut admoneret; non juſte a te illos hoſtiliter impeti quos Hoſtes tibi quæſiſti: exhiberet autem & tuis objiceret oculis veros Hoſtes, quaſi diceret: En in quos fas piumque ſit, ſi pugnare libet, omnem belli vim effundere: quos ipſos tamen fruſtra debellare prælio adorſus conaberis, niſi ego volens & propitius adfuero. Oſtendit igitur tibi Hoſtes, & terruiſſe contentus, eorum a Te vim arcuit, e periculis inſidiarum in tutum incolumem transferens. Sic agere novit Dominus judicia faciens.* Hæc loquentem Patriarcham placide audivit Imperator, reprehenſionique acquievit obnoxie, ultro comprobans, & meruiſſe confitens. quid enim contra opponeret veris & palam juſtis, non habebat. Illud tantum ad quamdam excuſationem ſubjecit: *Atqui ad pacem*, inquiens, *cum Chriſtianis ſanciendam iſta qua ſum periclitatus via properabam. Hoc enim ferebar ut fœdus jam ictum cum illis, quos me habere Hoſtes vetas, etiam affinitatis neceſſitudine adſtringerem, firmitate in poſterum certiori.* Tantum Imperator locutus (non enim tempus id erat plura differendi) receſſit in Palatium, bene precante in digreſſu Patriarcha. Affinitas porro cujus modo facta eſt mentio, ſic ſe habuit.

Edit. Rom. pag. 161.

Τέως δὲ πρότερον ἢ ταῦτα γεγονέναι, ἐπεὶ πολὺς ὁ Πατριάρχης κωλύων ἦν τὸν Βασιλέα κατὰ χριστιανῶν ἐκστρατεύειν, ὡς οὐκ εὐοδώσοντα πάντως ἐμφυλίους κινοῦντα πολέμους, τότε μὴ κατὰ τρόπον βασιλικὸν τῇ Κωνσταντίνου ἐπιδημήσαντι, τῷ μεγάλῳ ναῷ ἐπιστάντι, ἐφ᾽ ᾧ προσκυνῆσαι καὶ ἀποδοῦναι τὰ τῆς εὐχαριστίας ῥύσια, κατελθὼν ὁ Πατριάρχης, ὠνείδιζέ τε εὐθύς, προσεπιτιθεὶς καὶ τὰς εἰς Θεὸν τῆς σωτηρίας ἐκείνου εὐχαριστίας. καὶ τῷ Θεῷ χάρις, ἔλεγεν, ὅτι σέσωσαι, καὶ χερσὶν οὐ παραδέδοσαι τῶν τὴν σὴν ψυχὴν ζητούντων ἐχθρῶν. τί δαὶ τὰ παρ᾽ ἐμοῦ σοι τότε λεγόμενα; ἢ οὐ μέμνησαι ὡς τὴν ἐκστρατείαν ἐκώλυον, ὡς οὐ συνοίσουσαν ἄντικρυς; οὐ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους ἀπέλεγον μὴ ζητεῖν; καὶ τί γε ἄλλο, ἢ σὺ καὶ τὰς σὰς δυνάμεις εἰς μάχην τῷ Δεσπότῃ Μιχαὴλ ἵεσαι, καὶ τοῖς ἐκείνου στρατεύμασιν; οὐχ ἅμα σὺ μὲν τῷ Χριστοῦ ἐνεσημάνθης ὀνόματι, κἀκεῖνος λάτρις Χριστοῦ; τίσιν εὐκτέον, ἔλεγον, τότε ποιοῦντας τὰς εἰς Θεὸν ἱκεσίας, καὶ κατὰ τίνων ὁμιλητέον Θεῷ, ὡς ἐκσπόνδων ἐχθρῶν; αἱ ὑπὲρ ἡμῶν εὐχαὶ καὶ ὑπὲρ ἐκείνων πάντως. ἐπειδήπερ καὶ μιᾶς μάνδρας ἐστὲ τοῦ Χριστοῦ. νῦν δέ, ἀλλ᾽ εὐλογητὸς Κύριος ὁ ῥυσάμενός σε ἐξ ἐχθρῶν ἀνόμων. ἐπέσεισε γάρ σοι σφᾶς, ἐφ᾽ ᾧπερ ἀναμνῆσαι, ὡς οὓς μὲν ὡς ἐχθροὺς ἐζήτεις, οὐκ ἐχθραντέοι πάντως δικαίως. ὅρα δὲ τοὺς ἐχθροὺς εἰ βούλει, οἷς οὐκ ἂν ὁμόσε χωρήσειν, ἦν μὴ ἐγὼ θέλοιμι. ἔδειξε τοίνυν σοι τοὺς ἐχθρούς, καὶ φοβήσας μόνον, μεταβαλὼν ἐρρύσατο. οὕτως οἶδε Κύριος κρίματα ποιῶν. ταῦτα τοῦ Πατριάρχου λέγοντος, εὐμενῶς ὁ Κρατῶν ἐδέχετο τὰς ἐλέγξεις, καὶ προσεσίγα. ἀντιλέγειν γὰρ ὡς δικαίοις οὐκ εἶχεν. ἀλλ᾽ ἐπῆγεν ὡς δῆθεν ἀπολογούμενος, ὡς καὶ εἰς εἰρήνην μᾶλλον τὰ τῆς ὁδοῦ κατηντήκεισαν, καὶ ὡς κῆδος μεσολαβῆσαν τὰς αὖθις σπονδὰς ἐβεβαίωσεν. ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς οὕτως εἰπών, οὐ γὰρ ὁ καιρὸς ἐδίδου καὶ πλείονα λέγειν, ἀποπεμφθεὶς ταῖς εὐχαῖς, ἐχώρει πρὸς τὸ Παλάτιον. τὰ δὲ περὶ τοῦ κήδους ὅπως ἔσχεν.

Digitized by Google

CAPUT XXVII.

Affinitas inter Imperatorem & Deſpotam Michaelem contracta, Anna filia Eulogiæ ſororis Auguſti, Nicephoro Deſpotæ Michaelis filio in uxorem data.

Ἐπειδὴ γὰρ πολλάκις ἀποστείλας ὁ Βασιλεὺς, καὶ τὰς δυνάμεις προσβαλὼν ἀπεκρούετο (ἐχρῆτο γὰρ καὶ ὁ Μιχαὴλ τῇ Ἰταλικῇ εἰς βοήθειαν, καὶ καρτερῶς κρατυνάμενος τὰς δυνάμεις ἀντεῖχε) καὶ οὐδὲν ὁ ἐπιὼν ἤνυε, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ προσεζημιοῦτο ταῖς ἐν κενοῖς ἀσχολίαις, μόλις κατὰ τὴν πολλὴν πεῖραν, ἱκετεύσαντος τοῦ Δεσπότου, καὶ πρεσβείαις συχναῖς ἐκμειλιξαμένου τὸν Αὐτοκράτορα, πρὸς εἰρήνην καὶ αὐτὸς ἀπέκλινε. καὶ ἐπεὶ παῖδες ἦσαν τῷ Μιχαὴλ τρεῖς μὲν γνήσιοι, ὧν ὁ μὲν Ἰωάννης ἀνὰ χεῖρας ἦν τοῦ Κρατοῦντος, πεμφθεὶς μὲν πρὸς πατρὸς, δοθεὶς δὲ καὶ παρὰ μητρὸς ἡκούσης εἰς ὅμηρον, B ὃν καὶ γαμβρὸν τοῦ Σεβαστοκράτορος Τορνικίου ὁ λόγος προϋπέδειξε, δύο δὲ παρὰ τῷ πατρὶ, Νικηφόρος τε καὶ Δημήτριος, ἕτερος δ᾽ ἐκ νοθείας ὁ Ἰωάννης. καὶ ὁ μὲν Δημήτριος ἀντίπαις ἦν ἔτι, καὶ ἐν ἀπραγμοσύνῃ ζῶν διετέλει. ὁ δέ γε Νικηφόρος κεχήρωτο γυναικός. ἡ γὰρ θυγάτηρ τοῦ Βασιλέως Λάσκαρι ἐτεθνήκει, τούτῳ ἐγνώκεισαν καὶ ἀμφότεροι τὴν τρίτην τῶν τῆς Εὐλογίας θυγατέρων Ἄνναν ἐκδοθῆναι πρὸς γάμον, Δεσπότῃ γε ὄντι, ἐκ τοῦ προτέρου κήδους παρὰ τοῦ προβεβασιλευκότος Ἰωάννου ἔχοντι τὸ ἀξίωμα. καὶ δὴ μετὰ πολλῆς δορυφορίας ἀποστείλας τὴν Ἄνναν, τοὺς γά- C μους ἐτέλει, εἶτα καὶ τὸν Νικηφόρον εἰς ἑαυτὸν συγκαλέσας κατὰ τὴν Κωνσταντίνου, κρατύνει μὲν τὸ ἀξίωμα, καὶ τιμαῖς μεγαλύνας, καὶ δώροις ἀγήλας, πρὸς τὰ οἰκεῖα ἐκπέμπει. καὶ οὕτω τὰ κατὰ δύσιν καταστήσας, τὰ τῆς Ἀνατολῆς πονοῦντα προσανεκτᾶτο, καὶ ἄλλους μὲν πλείστους προσαποστέλλων, ἐξαιρέτως δὲ τὸν Δεσπότην Ἰωάννην, ᾧ δὴ ἐπεθάρρει, αὐτάρκη τὴν τῶν κακουμένων ἐπικουρίαν. ταῖς γὰρ ἀληθείαις σχολαζομένου τοῦ Βασιλέως τοῖς δυσικοῖς, ὡς δῆθεν ἀνακαλουμένου τῇ βασιλείᾳ τὸ λεῖπον, ἠσθένει τὰ καθ᾽ Ἕω διχόθεν. τῷ τε τὰς ἐκεῖ δυνάμεις πρὸς τὴν δύσιν ἐκπέμπεσθαι, D καὶ τῷ καταμελεῖσθαι μακρόθεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τῶν δυσικῶν ἡσυχαζόντων, πέμπων ὁ Βασιλεὺς καθ᾽ ὅσον οἷόν τε ἀνεκτᾶτο, καὶ πρὸς τὸ πρότερον ἐπανῆγεν. οὐ γὰρ ἦν οὐκ ἦν τοῦ Δεσπότου φανέντος ἐκεῖσε, τοὺς Πέρσας μὴ ἠρεμεῖν, ἢ μᾶλλον καὶ μετὰ φόβου πλείονος ἀναστέλλεσθαι.

A Cum ſæpe Imperator vel aliorum vel proprio ductu immiſſis in Tractum Occiduum Copiis, illicque cum Hoſtibus congreſſus, ſemper repulſus eſſet: propterea quod ibi dominans Michael auxiliis Italicis utebatur; & horum vi confirmatus reſiſtebat validiſſime: adeo non proficientibus contra quidquam Romanis, ut etiam male mulctati plerumque redirent: longa experientia militiæ damnoſæ tandem perſuaſus otium ibi & operam in nullius frugis nullius ſpei negotio male conſumi, induxit in animum, non jam aſpernari amplius crebras Deſpotæ preces, nec ſe, ut hactenus, inexorabilem præbere delinimentis ejuſdem & ſupplicibus officiis; ſed ad pacem cum ipſo inclinare. Quoniam autem Michaeli erant Deſpotæ filii tres legitimi, quorum Joannes quidem in manibus ac poteſtate Imperatoris erat, miſſus quidem a Patre, traditus autem in obſidem a Matre præſente, ad conciliandam conventionem ultro Conſtantinopolim profecta, quem & Generum factum Sebaſtocratoris Tornicii ſuperius docuimus; Duo autem degebant apud Patrem Nicephorus & Demetrius, cum tertio ex pellice genito Joanne: ac Demetrius quidem primum tunc pubeſcens immaturus negotiis, nihil niſi puerilibus remiſſionibus vacabat; Nicephorus vero viduus erat, nuper mortua ipſius Conjuge, filia Laſcaris Auguſti; Huic decreverunt communiter tertiam Eulogiæ natarum Annam copulare nuptiis, titulum ac dignitatem Deſpotæ jam ex priore habenti a Socero Imperatore Joanne acceptam. Itaque cum multo Satellitio ſplendidoque comitatu Anna miſſa, nuptias Imperator iſtas peregit, tum vocato ad ſe Conſtantinopolim Nicephoro, præterquam ei dignitatem confirmavit, honoribus etiam illum auctum majoribus doniſque dignitatum domum remiſit. ſicque conſtitutis in Occidente rebus, Orienti jamdudum laboranti recuperando attendebat; cum aliis eo miſſis plurimis, tum præſertim Joanne Deſpota, quo maxime innitebatur, abunde illum idoneum confidens emendandis farciendiſque cunctis per illum tractum detrimentis Reipublicæ, & illis periclitantibus Populi, quanta eſſet opus ad illos Imperio ſervandos, auxilio juvandis tegendiſque. Revera enim intento Imperatore Occiduis rebus, & omni cura ſatagente illa divulſa membra Imperii corpori conjungere iterum ac reſtituere, infirmari, ac debilitari contigit Provincias ad Orientalem limitem ſitas duplici ex cauſa. primum quod quæ illas prius defendebant Copiæ inde in Occidentem abſtraherentur: deinde quod in neceſſitatibus urgentium & remedio præſenti egentium caſuum, propter longinquitatem negligerentur. Cæterum ubi, ut dixi, pacatus fuit Occidens, miſſis ad illas partes Imperator Copiis, quantam potuit maximam his recuperandis curam impendit: fereque in ſtatum priſtinum reduxit. Nam Deſpotæ Joannis ea virtus, ea fama erat, ut eo apparente fieri non poſſet quin Perſæ quieſcerent, aut potius cum metu & terrore majori reprimerentur.

B ll. Rom. pag. 162.

CAPUT XXVIII.

De vulgato Nicææ falſo nuncio invadentium eam Urbem Tocharorum.

Ejuſdem autem anni menſe Martio, cum ſacri dies Jejunii celebrarentur, die ſecunda Hebdomadis ſecundæ, contigit Nicææ ex inopinato, & ſubito quiddam adeo terrificum, ut ſi cum maxime turbulentis & tumultuoſis eventibus, qui maximam afferre conſternationem ſolent, conferatur, nulli omnium diritate commotionis ac popularis formidinis inſana concitatione concedat. Unde ac quomodo acciderit tam vehementer ingruens, tam longum durans, tam anxia expectatione mali graviſſimi crucians terror, tam inevitabiliter in ſummæ calamitatis ſenſum quaſi præſentem cum extrema deſperatione ſalutis, quos comprehendebat miſeros conjiciens, conandum eſt dicere; utcumque ſit difficile narratione rem exprimere uti ſe habuit. quippe quæ ſit neceſſario minus atrox apparitura legentibus, quam eam experti ſenſerunt. Nam quæ mediocribus quidem affingere magnitudinem ars atque amplificatio ſermonis poteſt: eadem infra maximarum per ſe rerum ſubſidere faſtigium impar aſſequendo ſolet. Quare ſapientis Lectoris eſt ſublevare judicio in talibus infirmitatem ſcriptionis cui cognoſcendæ dat operam: & quaſi ſupplere imaginando quod dictio minus exprimit: evolante animo in ipſam præſentiam periculi, ſenſuſque induente quales fuiſſe conſentaneum ſit eorum quibus contigit in re, dum gereretur, ipſa verſari. Primo igitur trihorio diei illius, eminente ſupra Horizontem Sole quaſi partibus Signi triginta, cum operibus homines vacarent alii ſpiritualibus, corporeis alii, confeſtim fama diſſipatur, non in hac quidem Urbis parte, in illa vero non; ſed late per Urbem totam uno circum undique tenore; Gentem Tocharorum multitudine fretam trucidatis portæ Cuſtodibus in Civitatem impiſſe rapidiſſimo & ſæviſſimo ſimul impetu, ita ut paſſim ipſis inopinato ubivis occurrentes, momento ab iis immaniſſime omnes conciderentur. Et rumor hic ſimul prolatus, ſimul univerſam pariter complevit comprehenditque Civitatem. Exilientes igitur extra domos eo quiſque habitu, quo illo rerum articulo repertus eſt, diſcurrebant confuſiſſime per vias & angiportus, ruentes ille huc, hic illuc, alter in alterum incidentes mutuo colliſu, labore utrinque contrario, ſed pari: in quem illos trudebat opinio cuique inſtantis a tergo mali. ac ſeſe pulſantes percontabantur quæ hæc eſſet fama? & ecquid vera narrarentur? Porro neque hi neque illi certum quidquam expedire poterant. cæterum omnes voce conſona veriſſima dici affirmabant. nam quam quiſque incertus erat conſilii de via modoque propriæ ſalutis in tuto collocandæ, tam certum ſe ferebat de veritate gliſcentis famæ. In his dum iſti erant, ecce a tergo alii currentes miſerabiliter deplorabant infandam cladem: propriis modo ſe vidiſſe oculis memorantes, dum Hoſtes quempiam ſibi obvium membratim concerpſerint, difficili judicio immaniorne illa crudelitas cædis, an triſtius & miſerabilius ſpectaculum fuerit. crediderim terrorem partes invadentem Morphei, ſomnia

Edit. Rom. pag. 163.

A Τοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους, μηνὸς Κρονίου, τῶν θείων ἡμερῶν τῆς νηστείας τελουμένων, ἡμέρᾳ τῆς δευτέρας ἑβδομάδος δευτέρᾳ, συνέβη τῇ Νικαίᾳ ἐκ παραδόξου τι καὶ ἐξαίφνης πρᾶγμα, πραχθὲν μὲν φοβερὸν, καὶ μηδενὶ ἄλλῳ εἰς λόγον ὑπερβολῆς, παραχωροῦν τῶν πρωτείων. κἂν ὅτι καὶ ὅπως συμβαίη, ὅσον τῇ προσβολῇ, καὶ μόνῃ, καὶ τῇ τῶν δεινῶν προσδοκίᾳ, ὡς ἤδη μεγίστοις κακοῖς περιβεβλῆσθαι, ἀναγκαῖον εἶναι τοῖς δεχομένοις, καὶ μηδὲν τῶν εἰς σωτηρίαν ἐλπίζειν. λεγόμενον δὲ μὴ τοσοῦτον ἔχον ὡς φόβον καὶ συστολήν. Εἴωθε γὰρ ὁ λόγος τοῖς μετρίοις μέγεθος ἐπιφέρειν ὡς οἷον τ' ἐκείνων περιεῖναι, B τοῖς δὲ μεγίστοις ἐξανιὼν, ὕστερος σφῶν φαίνεσθαι. πλὴν καλὸν ἐν τοῖς τοιούτοις μὴ τοῖς λεγομένοις ἐμμένειν τοῖς λόγοις προσέχοντας, ἀλλὰ καὶ ἐς μάλα τὸν νοῦν ἐπανάγειν, καὶ ὡς ἐπ' αὐτῶν ὄντας τῶν πραγμάτων ἀναπολεῖν τὰ λεγόμενα. Πρώτῃ τοίνυν φυλακῇ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὑπερβεβηκότος τὸν ὁρίζοντα τοῦ Ηλίου ὅσον καὶ ἐπὶ μοίρας ζῳδίου τριάκοντα, ἐπ' ἔργοις ὄντων τῶν ἀνθρώπων, τῶν μὲν πνευματικοῖς, τῶν δὲ καὶ σωματικοῖς, ἐξαίφνης φημίζεται λόγος οὐκ ἐν τῷ δὲ μὲν τῷ μέρει τῆς πόλεως, ἐν τῷ δὲ δ' οὔ, ἀλλὰ κύκλῳ περὶ τὴν πόλιν C ἅπασαν, Τοχάρων ἔθνος τῷ πλήθει θαρσῆσαν, τοὺς τῶν πυλῶν κρεουργῆσαν φύλακας, εἰσελθεῖν τὴν πόλιν μεθ' ὅτι πλείστου καὶ δεινοῦ ὁρμήματος. ὥς τ' ἐν ἀκαρεῖ τοὺς ἐμπίπτοντας σφίσιν ἀπροσδοκήτως, ἀπηνῶς κατασφάττειν. καὶ ὁ λόγος ἅμα μὲν ἐρρήθη, ἅμα δὲ καὶ τὴν πόλιν περιελάμβανεν. ἐκπηδήσαντες τοιγαροῦν τῶν οἰκιῶν καθὼς ἕκαστος ἔχων εὑρέθη, ἐξέθεον ἀσυντάκτως κατὰ τὰς ἀμφόδους. καὶ οἱ μὲν ἔνθεν, οἱ δ' ἐκεῖθεν φερόμενοι, ἀλλήλοις προσέπιπτον. ἦν δὲ καὶ τούτοις κἀκείνοις εἷς καὶ ὁ αὐτὸς πόνος. καὶ ὥσπερ κατὰ νώτου τοῦ ἀμφοτέροις ἐπείγοντος τοῦ D κακοῦ συγκρούοντες ἀλλήλοις, ἄποροι ἐξ ἑτέρων μανθάνειν ἤθελον τίς ἡ φήμη, καὶ εἰ ἀληθῆ τὰ λεγόμενα; οὔτε δ' οὗτοι, οὔτ' ἐκεῖνοι ἀσφαλῶς εἶχον φράζειν. πλὴν τὸ ἀληθῆ εἶναι ταῦτα συμφώνως ἁπάντων ἰσχυριζομένων εἰς τοῦτο. καὶ ἕκαστος περὶ ἑαυτοῦ ἀμφιβόλως ἔχων τὸ σώζεσθαι, ἀναμφιβόλως εἶχε περὶ τὴν φήμην. ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτ' ἐκείνοις ἦσαν, κατόπιν ἄλλοι ἐκτρέχοντες ἐξετραγῴδουν τὰς συμφορὰς, καὶ οἰκείοις ἔλεγον ὀφθαλμοῖς τεθεᾶσθαι τοὺς ἐπιόντας τὸν ἐντυγχάνοντα σφίσι μεληδὸν κατασφάττοντας. ὡς εἶναι τὴν ἐκείνων θέαν ἅμα καὶ θάνατον οἴκτιστον, τῶν φόβων οἶμαι εἰδωλοποιούντων τὰ πάθη, καὶ γρηγοροῦσι καὶ τὰ μὴ ὄντα πλαττόντων,

ὄντων, ὀφθαλμοῖς τὸ ὀπτικὸν πλανωμένοις, καὶ τῆς ἀληθείας ἀποτυγχάνουσι. Τὸ γὰρ κατὰ νοῦν φοβερὸν λαμβάνον τὸ ὀπτικὸν, ὡς τοῖς ἔξω σκοτισθὲν διὰ τὸ πικρὸν τῆς δειλίας, καὶ κατὰ τρόπον βλέπον, προσεῖχεν ὡς ἀληθεῖ εἰδωλοπλαστουμένῳ τῇ φαντασίᾳ, καὶ ὃ ὑπενόει μόνον ὡς ὂν ὑπετόπαζε. Τί γὰρ ἐκείνοις ἐβούλετο τὸ τὰ ἀνύπαρκτα ὡς ἐν ὑποστάσει ὄντα πιστοῦσθαι; οἱ δ᾽ ἀκούοντες τῶν προόδου μὲν ἐξεκρούοντο, παλινδρομοῦντες δ᾽ ἐς οἴκους, οἱ μὲν ταῖς γωνίαις ἐζήτουν παραδύεσθαι κατὰ τὸ σφίσιν αὐτοῖς εἰς σωτηρίαν ἱκανὸν νομιζόμενον. Καὶ οἱ μὲν τάφους πάλαι κατατεθνεώτων ἀνοιγνῦντες εἰσέδυον· οἱ δ᾽ ἀσφαλέσι τόποις ἑαυτοὺς ἐνεπίστευον. ἄλλοι δὲ ἀνδρῶδές τι καὶ θαρραλέον ἡγούμενοι πράττειν ὅπλα τε περιετίθουν, καὶ λόγχαις σὺν ἀσπίσιν ἐχρῶντο, καὶ τὸν ἡγησόμενον ἐξεζήτουν. ἦσαν δὲ τότε ὁ μὲν εἰς προστασίαν τῆς πόλεως τεταγμένος οὐκ εὖ εἰδὼς πολέμων, ἀλλὰ λημμάτων ὁ Μανουηλίτης Νικόλαος, τιμὴν ἔχων τὸ προκαθῆσθαι τῆς πόλεως. ἄλλοι δὲ πλεῖστοι πολεμικαῖς ἐμπειρίαις ἐντεθραμμένοι, οἷς οὐδεμία τις ἐνῆν τὸ τηνικάδε ἔννοια τοῦ πολλάκις καὶ ψεῦδος εἶναι τὸ φημιζόμενον, ἀλλὰ πᾶσι κοινὸς προσπεπαίκει φόβος. καὶ μὴ μόνον τὸ κατὰ σφᾶς ἤθελον, ἀλλὰ καὶ τὸ κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν σώζεσθαι. ὁπλισθέντες τοιγαροῦν διέθεον πᾶσαν τὴν πόλιν, οἷά τινες [illegible] συνεχῶς, καὶ οἱ μὲν ἔνθεν, οἱ δὲ ἐκεῖθεν μεθ᾽ ὁρμῆς ἐξαλλόμενοι οὐδὲν ἑώρων τῶν λεγομένων, μόνων δὲ ὀδυρμῶν καὶ στεναγμάτων ἤκουον, ὡς ἁλόντος τοῦ ἄστεος, καὶ ὡς τοῖς δεινοῖς σφίσιν ἐγχρῷ γεγονότες, καὶ σχῆμα ἦν ἄντικρυς ἁλούσης πόλεως τὰ πραττόμενα. πλὴν οὐκ ἐκ τῶν δρώντων εἰκονιζομένων τῶν χαλεπῶν, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν πασχόντων τὰ τῆς ἁλώσεως. οὐ γὰρ κενὸς ἐκάλει κενὸν ὡς ληψόμενος τὸν ἀργὸν πρὸς τὸ λήψεσθαι, οὐδὲ πλήρης ὢν ἄλλος παρώτρυνεν ἕτερον, ἀλλ᾽ οἷον [illegible]θέντες τῷ φοβόληπτοι γεγονέναι, καὶ τοῖς οἰκείοις ὡς ἀλλοτρίοις προσπταίοντες, ὑπόπτευον καὶ τοὺς συνήθεις ὡς πολεμίους, παρὰ τοσοῦτον οὐ σφάττοντες, παρ᾽ ὅσον καὶ τὸ πρὸς ἐκείνων παθεῖν ἐφυλάττοντο, δύσμοροι τῆς ὁμαιχμίας, καὶ ἄθλιοι τῆς κατὰ σφᾶς προθυμίας ἕκαστος. Τότε καὶ οἱ ἐν εἱρκταῖς σιδήροις πεδούμενοι, πολλοὶ γὰρ τῶν πολεμίων κρατηθέντες, ὡς εἱρκτὴν λήθης τὴν ἐν Νικαίᾳ φυλακὴν κατεκέκριντο, ὡς οὐ ῥᾳδίως ἂν ἀποδράντες. ἐκεῖνοι τοίνυν τὴν κοινὴν θεώμενοι ταραχὴν ἐπίστευον τοὺς ἐχθροὺς εἰσιέναι, καὶ κρατῆσαι τὸ ἄστυ, οὐκ ἐξ ὧν ἐκείνους ἔβλεπον, ἀλλ᾽ ἐξ ὧν τὸν τῶν ἐποίκων θόρυβον ἐθεῶντο. καὶ δὴ τῶν πεδῶν ἐκλυθέντες, οὐραγοί τινες ἦσαν προστεθείσης τῆς φάλαγγος, πλὴν οὐ κατ᾽ ἄμυναν, ἀλλὰ κατὰ προθυμίαν τοῦ φυλάσσεσθαι. ἦν δὲ τὸ τῆς ἐκδρομῆς τέλος ἐπὶ τὰς πύλας ἰέναι τῆς πόλεως. καὶ ὁ λαὸς εἵπετο τὸ χύδην, καὶ ἐν ἀλογίστῳ, τῇ καθ᾽ αὑτὸν

vigilantibus tetra quædam objectaſſe; atque ut per noctem imaginationi ſolet ſopor, ita oculis luce palam illuſiſſe, viſa oſtentando falſa. Vis nempe illa eſt inſanæ formidinis ubi mentem conſternaverit, furorem inde oculis effundere, ut ſibi coram cernere mœſta tetraque ſimulacra videantur, quæ nuſquam ſint alibi quam in errore delirantis animi, unici artificis illorum: perſuaſione quamvis vana ſtultaque in certo affirmandi fiduciam abundante. Talia qui a contra venientibus audierant, referebant retro pedem domos verſus. Pars angulos ſcrutabantur ſicubi cavum invenirent quo ſe compingerent. alii aliud ſalutis ſpem offerens latibulum captabant. Nec deerant qui ſepulchris dudum mortuorum ſeſe inſinuantes, ibi muſſarent. locis quidam munitis & firmi operis caput vitamque commendabant. Ab his diverſi nonnulli digno viris, & ut ipſis videbatur generoſo conſilio, armis indutis, arrepta lancea ſcutoque, qui duceret adverſus Hoſtem quærebant. Homo erat Urbi præpoſitus prædarum quam præliorum ſcientior Manuelites Nicolaus. huic honor obtigerat præſidendi tunc Nicææ. Erant & alii plurimi, Militiæ uſu nonnullo, multorum annorum ſtipendiis imbuti. Horum nulli tum venit in mentem cogitare, vanos plerumque ferri ejuſmodi rumores; ideoque ſerio diſquirere quid in re eſſet. Sed pariter omnes una communi perculſi formidine, satagebant non ſe ſolos, verum & Cives tectaque ſervare. Armati ergo diſcurrebant per totam Civitatem, velut quidam ultro citroque continue commeabundi celeres nuncii. Ac dum hi hanc, alii aliam in partem impetu feruntur, nihil quidem eorum quæ dicebantur videbant: ſolum ejulatus undique planctuſque audiebant, velut capta Civitate lamentantium. Erantque voces ac clamores plane quales hominum, quos cum maxime præſens pungit ac penitus vulnerat atrocis ingruentis mali ſenſus; nihilque deerat ad ſcenam tragicam extremæ calamitatis qualis in direptione Urbis expugnatæ cernitur, niſi quod ſolæ quæ patiebantur perſonæ partes illic, & quidem perfectiſſime, agebant ſuas, vim inferentes comparebant nuſquam. Non enim, ut fit in deprædationibus captarum Civitatum, vacuus vacuum exhortabatur ad ſecum rapiendum, & in hoc ſegnem increpabat. non rurſus plenus prædæ alius, oſtentabat ſocio ſpolia expoſita, incitans ut ſtrenue auferret; nihil, inquam, ſpectabatur tale; ſed tantum turba tumultuans avulſorum domibus & temere curſantium metu lymphatorum. qui ubi in Domeſticos procurſu offenderant, cohorreſcebant tamquam in hoſtes incidiſſent; terrore panico quo erant faſcinati, familiares deformante in Barbaros, quos ne occidere conarentur ſola tuendi ſe ipſos ab eorum ſcilicet infeſta vi & armis, cura retardabat. Infelices dira cæcitate qui non diſcernerent cives & ſocios ab hoſtibus: nec minus miſeri fortitudine intempeſtiva qua in amicos atque adeo in ſe ipſos mucronem impetumque unuſquiſque vertebat. Tunc hi quoque quos cuſtodiæ ferro vinctos tenebant (multi enim bello capti perpetuo carcere Nicææ detinendi damnati erant: ad id iſta delecta Civitate, quod inde difficilius vias fugiendi reperire poſſe viderentur) iſti, inquam, communi animadverſa perturbatione, perſuaſi revera ingreſſos Hoſtes & in Urbe prævalere, non quod ipſos viderent; ſed ex trepidatione quam cernebant Civium ducta conjectura, ſoluti vinculis ſe comites addiderunt iis, de quibus dixi, armatis: & extremo velut agmine cohortem auxerunt, obeuntem, ut eſt memoratum, vias Urbis; & præcurrentes ſequebantur; non illi quidem animo aut impetu pugnandi ultioniſve ab Hoſte ſumen-

Edit. Rom. pag. 164.

pag. 165.

dæ; ſed tædio carceris, occaſionem, ut fit, quomodocumque oblatam uſurpandæ libertatis libenter amplexi. Iſta porro cunctorum ſic concitata procurſio ad portas Civitatis ferebatur. Sequebatur autem multitudo confuſa Populi, exhorreſcente pro ſe unoquoque dum reputat quam infirmus per ſe ſit ad propulſandum malum ingruens, & ita ſe pluribus applicante; ſic fere ſubducta errantium cogitationum ſumma: aut ſe ſtatim morituros, ſi Hoſtium ferro per portam patentem extrinſecus irruentium primi armatorum quos ſequebantur, cecidiſſent: aut ſi hi fortuna uſi meliori repellerent ingredientes Barbaros, & majore impetu incumbendo reprimerent vim ipſorum; non deſperabant ſinguli eorum, quos diximus Cuſtodiis elapſos, invenire in communi trepidatione viam ſibi privatim conſulendi, erumpendo per aperta oſtia ſimul cum referentibus pedem Hoſtibus, & ita effugium alicubi captandi. In fine autem hujus viæ ludibrium ſui riſumque repererunt. Cum enim ad portam, quo iter intenderant, perveniſſent, non eodem æſtu & anxietate animi qua venerant redierunt. Sed tumultuoſe inordinateque eo progreſſi, tranquilli ſecurique recedebant. Cuſtodes ſiquidem portæ quiete deſidentes, ſine ullo adhuc rerum quæ per Urbem gerebantur ſenſu inveniunt. Unde una re dolebant, quod illuſum ſibi eſſet. non tamen omni adhuc ſolicitudine vacabant, reputantes potuiſſe fieri, ut per alias portas Hoſtes in Urbem penetraſſent. Imo cum attentius cogitaverant, illa ipſa, quam videbant nimia ſecuritas Cuſtodum, curam ipſis admovebat augebatque reputantibus, pari forte negligentia ſolutos aliarum portarum Præſidiarios facile oppreſſos ſubito incurſu Hoſtium, aditum Tocharis in Urbem præbuiſſe. quare rurſus anxii partiuntur ſeſe bifariam: & ad duas quæ reſtabant (præter Orientalem quam vacare incommodo videbant, & maritimam qua nemo ſuſpicabatur venire Hoſtes potuiſſe) duas, inquam, eodem tempore reliquas portas adierunt. Ut autem ne in his quidem repererunt damni aut ſuſpicionis quidquam, reſpirarunt videlicet, menteſque a gravi perturbatione receperunt. Tamen adhuc incerti quo ſe verterent, ubi deliteſcerent, unde, qua irruiſſent Hoſtes, omnia circumſpectando quærebant. quid enim? dictantes: an illos putabimus alis per aerem invectos ſuperne intra Urbem involaſſe? Cum autem poſtremo illam ipſam quæ littus maris ſpectabat portam luſtrantes, ſimiliter liberam omni metu deprehendiſſent, & Cuſtodum ibi quoque errorem ipſis & credulitatem exprobrantium ludibrio iriſi eſſent, reſpirarunt ab omni formidine tunc plane; & ſolutis jam animis inveſtigabant, quæ origo falſæ opinionis, quiſve auctor mendacis indicii fuiſſet. Non enim videlicet terræ quodam mugitu extitiſſe vocem quæ ingreſſos denunciaſſet Hoſtes: ſed omnino primum aliquem fuiſſe vani Nuncium metus. Poſtquam vero diu & diligenter in iſta ſunt inquiſitione verſati, explorantes circum omnia nihil aliud reperire potuerunt, niſi mendacem famam multis eodem momento locis ſimul natam, ſimul increbeſcentem, ſimul vulgi compleſſe aures, ſimul animos inani terrore perfudiſſe. Una tantum quæ aliqua veriſimilitudine niteretur publici erroris cauſa memorabatur: Supplicatio tunc forte per Urbem ducta, circumlata de more in Thenſa per ſolemnem ea die pompam imagine Deiparæ, turba Mulierum ſequente quod ſolet in ſupplicationibus acclamari ab mala deprecantibus carmen pone frequentantium; ac videlicet quæ tunc maxime timebant, diſtincte poſcenda eorum liberatione, nominatim exprimentium: nec ſine ejulatu ingeminantium: *Defende nos Deus a Perſis, a Tocharis eruo, a Barbaris nos Deus*

Edit. Rom. pag. 166.

A ἀδεσνίᾳ ἀῤῥάθυμ ἕκαστος, ὡς ἢ τεθνηξόμενος τῶν πρώτων πεσόντων, εἰ οἱ πολέμιοι ἔξωθεν διαπταίοιεν, ἢ τούτων ἀνωθησάντων τὰς εἰσφοράς, καὶ ἀναστειλάντων ἔνδοθεν, αὐτὸς ὑραγῶν συνελασσόμενός τε καὶ ἐκφευξόμενος. τὸ δὲ ἦν ἄρα ὄνειδος αὐτοῖς. προσπεσόντες γὰρ ταῖς πύλαις οὐ μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ μιᾶς προθέσεως ὑπήρχοντό τε καὶ ἀνεχώρουν. ἀλλ᾽ ἐν ταραχῇ καὶ σὺν οὐδενὶ κόσμῳ ἐμπίπτοντες, μεθ᾽ ἡσυχίας καὶ σὺν καταστάσει τῇ προσηκούσῃ ἀνεζεύγνυον. εὕρισκον γὰρ καθ᾽ ἡσυχίαν καθημένους τοὺς φύλακας, καὶ μηδὲν ἐπαΐοντας τῶν ἀνὰ τὴν πόλιν γινομένων. ἔθεν καὶ μᾶλ-
B λον ἤλγουν ὡς τόσον ἠπατημένοι, ἢ ἀῤῥάθουν ἐν ἄλλαις πύλαις ἐλπιζόμενον τὸ κακόν. ὃ δὴ καὶ πλείω παρεῖχον ἐκείνοις τὴν ταραχήν, εἰ οὕτω βραδυνάντων τῆς πρὸς τὰς μηδένα φόβον ἐχούσας πύλας ἀπιομένων, οἱ ἐχθροὶ καθ᾽ ἑτέρας πύλας μετ᾽ εὐχερείας πάσης εἰσελάσειν. Καὶ δὴ ἐκεῖθεν διασχιδνάμενοι, οἱ μὲν ἔνθεν, οἱ δ᾽ ἐκεῖθεν ἰόντες, ἅμα καθ᾽ ἡμίσεις, ταῖς καθ᾽ ἑκάτερον πύλαις ἐφίσταντο ἀπογνόντες, ὡς μὴ ποιούσης τῆς καθ᾽ Εω. Ως δὲ τὰ ἴσα καὶ ἐν ἐκείναις εὗρον, τὴν γὰρ πρὸς Αἰγιαλὸν εὐθὺς ὡς προδώσουσαν καθυπώπτευον εἰς ἓν συναχθέντες καθίσαντό τε τὰς
C ψυχάς, καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ τοῦ τί πράττειν ἦσαν. μὴ γὰρ ἂν κατ᾽ ἀέρος πτῆναι τοὺς ἐχθροὺς πτέρυγας περιθέντας. Ως δὲ καὶ τὴν ἐς αἰγιαλὸν φέρουσαν ἐπιστάντες ἐλευθέραν καὶ παντὸς δέους ἄκρον παντός, τῶν φυλάκων καὶ εἰς χλεύην τιθεμένων σφίσι τὴν ἀπάτην, ἀνέπνευσάν τι τοῦ δέους, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς φήμης ἠρεύνων. μὴ γὰρ ἂν αὐτόθεν γῆς μυκησαμένης ἐξενεχθῆναι, εἰ μή τις πρῶτος τὸν φόβον ἐψευδολόγησεν. ἐπὶ πολλὰς γοῦν τρεπόμενοι τὰς ὁδούς, μὴ δὲ τὸ τυχὸν παριδόντες, ἵν᾽ εἴ τις προβάλλοιτο, οὐδὲν πλέον εἶχον εὑρέσθαι, ἢ τὸ ἐξ ἀφανοῦς ἅμα τε γεννηθῆναι, καὶ ἅμα τρα-
D φεῖσαν συνδιειληφέναι τὰς τῶν πολλῶν ἀκοάς. τὸ δ᾽ ἐκ προχείρου καὶ πιθανὸν εἰς αἰτίαν, τὸ τῆς εἰκόνος τῆς Θεομήτορος καθ᾽ ἱκεσίαν ἐκφερομένης πλῆθος ἕπεσθαι γυναικῶν, ὡς δὴ καὶ ἐκφωνεῖν ἀναγκαῖον τὴν δέησιν κατόπιν ἠχούσας
Τούτων οὖν ὀλοφυρτικῶς κατὰ Περσῶν καὶ Τοχάρων θεοκλυτουσῶν, εἰκὸς τὰ τῆς φωνῆς διελθεῖν, καὶ συμβῆναι τοὺς μὲν κατ᾽ ἐκείνων μεγαλοφωνήσας πεποιῆσθαι. τοὺς δὲ πέριξ καὶ ἔξωθεν τὴν φωνὴν δεχομένους, τὰ κατ᾽ ἐκείνων ὡς περὶ ἐκείνων ἐρχομένων ὑποτοπάζειν, καὶ οὕτω ψευδοθῆναι συνάμα φόβῳ τὸν λόγον, καὶ τὰς τῶν πολλῶν ἀκοὰς πληρώσαντα, παραδεῖξαι τὸν θόρυβον. Αλλ᾽ ἐκεῖνοι μὲν οὕ-
E τως. ὁ δὲ γε Βασιλεὺς μετὰ ταῦτα μαθὼν ὅπως γένοιτο, ὑπερεπάθησέ τε, καὶ πέμψας διὰ γραμμάτων, τὰ πολλὰ κατεμέμψατο. μηδὲ γὰρ ἀνδρῶν εἶναι φρονίμων, ὃ νοῦν ἐχόντων, πρὸς τὸ παρεμπεσὸν τῆς φήμης θορυβουμένης ἀδεῶς θορυβεῖν. δεῖν γὰρ ἐννοεῖν τὸ τοῦ πράγματος ἀνυπόστατον, καὶ ὅπως ἐχθροὶ μὴ περικαθήμενοι

πόλιν, μηδ' ἐν χρῷ τῶν πύργων ὄντες, ἀλλὰ μόλις καὶ ἀκουόμενοι διάγοντες ἐν Περσίδι, αὐτίκα παμπληθεῖς ἀπέχοντες πιστευθέντας ἐμβαλεῖν δίχα πολεμικῆς προσβολῆς. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα γράψας καὶ ὀνειδίσας ὁ Βασιλεὺς, εἰς τὸ ἑξῆς καθίστα πρὸς τὸ ἀφυλακτότερον τὸν λαόν.

A *prætege*. Talia cum meticuloſum genus mulierculanum, & in iis conſternatiores aniculæ quædam vociferarentur acutius, credibile eſt voces illas *Perſarum* & *Tacharorum* percuſſiſſe aures quorumdam aliud agentium, & novitate ipſa ac tono formidinem ciente, multos indiſcuſſo ſtatim in eo gliſcente, in abſurdam ingreſſorum Urbem iſtorum, quos appellari audierant nominum, opinionem ac fidem fuiſſe ridicule pertractos. Nam ne cito deprehenderetur primus error, perturbationem ex dira mentione ſtatim natam obſtitiſſe, & perſuaſionem cum metu late diſſeminaſſe, ita tumultum Urbis & illam inſanam trepidationem ortam auctamque. Sic illi conjectantes diſſerebant. Cæterum Imperator ubi ea poſt cognovit, cum humaniter compaſſus errori eſt, tum litteris ſcriptis haud perfunctorie Duces præſertim Primoreſque reprehendit: negans virorum prudentium, ac ne ſenſu quidem communi ſatis expedite utentium fuiſſe, ſtatim uſque adeo turbari fama temere illata. primum ſiquidem explorare oportuiſſe quo fundamento rumor niteretur, præſertim male cohærentia nuncians. quomodo enim hoſtes intra Urbem & in Civium jugulis, de quibus auditum nondum eſſet, foris approximaſſe, circumſidere muros, turribus ſe admoviſſe? quomodo qui paulo ante dicti eſſent hærere in Perſide, ſubito alis ſumptis volucris exercitus ſupra ſtarent imminentes deſuper cervicibus: tantum intervallum ubi & Arces & Præſidia Romana ſint, victoriis momento emenſos. Hæc & his ſimilia merito exprobrans per epiſtolam Nicænſibus Imperator, id agebat ut in poſterum cautiores illos redderet in occurſu ſimilium caſuum.

Digitized by Google

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ ΜΙΚΑΗΛ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

GEORGII PACHYMERIS MICHAEL PALÆOLOGUS SIVE HISTORIA RERUM A MICHAELE PALÆOLOGO

ante Imperium & in Imperio geſtarum

LIBER QUARTUS.

Edit. Rom. pag. 167.

CAPITA LIBRI QUARTI.

CAP. I.

Oratio Imperatoris ad Epiſcopos de rebus ſuis.

CAP. II.

Ut Præpoſitum Galeſii Joſephum ad Patriarcham allegaverit Imperator, petens abſolutionem ab excommunicatione.

CAP. III.

pag. 168. *Ut Libellus Accuſationis contra Patriarcham datus ſit Imperatori.*

CAP. IV.

Quomodo & ubi quæſitum de Patriarcha Arſenio ſit.

CAP. V.

Ut Patriarcha ad Imperatorem acceſſerit: & ut parum abfuerit quin deciperetur.

CAP. VI.

Ut congregatis Patribus ultima citatio, & poſt eam damnatio, contigerit.

CAP. VII.

Ut miſſi a Synodo ad Patriarcham duo Epiſcopi ſuam ei damnationem ſignificarint.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ.

Κεφ. α'.

Δημηγορία Βασιλέως πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς περὶ τῶν κατ' αὐτόν.

Κεφ. β'.

Ὅπως τὸν τοῦ Γαλησίου Ἰωσὴφ πρὸς τὸν Πατριάρχην ἀπέστειλεν ὁ κρατῶν ζητῶν λύσιν τοῦ ἀφορισμοῦ.

Κεφ. γ'.

Ὅπως λίβελλος κατηγορίας κατὰ τοῦ Πατριάρχου ἐδόθη τῷ Βασιλεῖ.

Κεφ. δ'.

Ὅπως καὶ ὅπου ἐζητεῖτο τὰ κατὰ τὸν Πατριάρχην Ἀρσένιον.

Κεφ. ε'.

Ὅπως ὁ Πατριάρχης πρὸς Βασιλέα ἀφίκοιτο καὶ ὅπως παρὰ μικρὸν παραλογισθείη.

Κεφ. ϛ'.

Ὅπως συναχθέντων τῶν Ἀρχιερέων, τὸ τέλειον μήνυμα, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἡ ἀπόφασις γέγονεν.

Κεφ. ζ'.

Ὅπως ἀπελθόντες τρεῖς Ἀρχιερεῖς ἐξ ἀποστολῆς τῶν ἄλλων τῷ Πατριάρχῃ τὰ τῆς καθαιρέσεως παρεδήλωσαν.

Digitized by Google

Κεφ. η'.

Ὅπως πέμψας ὁ Βασιλεὺς ἐξάγει τῶν Πατριαρχείων τὸν Πατριάρχην, καὶ τὰ τότε συμβάντα.

Κεφ. θ'.

Ὅπως οἱ τῆς Ἀνατολῆς Πατριάρχαι, ὅ τε Ἀλεξανδρείας ϗ Ἀντιοχείας περὶ τὴν καθαίρεσιν τοῦ Πατριάρχου διετέθησαν.

Κεφ. ι'.

Ὅπως ἤθελεν ὁ Πατριάρχης ἐπὶ τῆς τιμῆς ὤν, ἀνακαλεῖσθαι εἰς Ἀρχιερέα τὸν Σάρδεων.

Κεφ. ια'.

Δημηγορία τοῦ βασιλέως περὶ τῶν σχιζομένων.

Κεφ. ιβ'.

Ὅπως ψηφίζεται ὁ τῆς Ἀδριανοῦ Γερμανὸς εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, ϗ ὁποῖος ἦν.

Κεφ. ιγ'.

Ὅπως ἀνάγεται Γερμανὸς εἰς Πατριαρχεῖον, ϗ τί διαπράττεται.

Κεφ. ιδ'.

Ὅπως τὸν Ὁλόβωλον μετηγαγὼν ὁ Πατριάρχης εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν, ὀφφικίῳ ῥήτορος ἐτίμα, ϗ διδάσκαλον καθίστα.

Κεφ. ιε'.

Ὅπως ἐγκληθέντες τινὲς τῶν τοῦ Παλατίου καθοσιώσεως, ϗ τὸν Πατριάρχην εἰσῆγον Ἀρσένιον.

Κεφ. ις'.

Ὅπως ὁ συγγραφεὺς σὺν ἅμ' Ἀρχιερεῦσιν εἰς ἐκεῖνον πέμπεται, ϗ περὶ ὧν αὐτοῖς συνέβη.

Κεφ. ιζ'.

Ὅπως ὁ Βασιλεὺς ἐβουλεύετο τὰ περὶ τῆς ἑαυτοῦ λύσεως, ϗ πρὸς τίνος.

Κεφ. ιη'.

Ὅπως ὁ Ἰωσὴφ τῷ Γερμανῷ συνεβούλευσεν ἀποθέσθαι τὴν Πατριαρχίαν.

Κεφ. ιθ'.

Περὶ Ὑακίνθου ὅστις ϗ ὅθεν, ϗ τῶν περὶ αὐτόν.

Κεφ. κ'.

Ὅπως ϗ διὰ τοῦ Σάρδεων Χαλαζᾶ ἐπιχειρεῖ ὁ Βασιλεὺς τῷ Πατριαρχοῦντι Γερμανῷ.

Κεφ. κα'.

Ὅπως ἐξῆλθε τοῦ Πατριαρχείου ὁ Γερμανός.

Κεφ. κβ'.

Περὶ τοῦ Ἀδριανουπόλεως Βασιλείου, εἴτ' οὖν Βαρλαάμ.

Κεφ. κγ'.

Ὅπως εἰς Πατριάρχην ψηφίζεται παρὰ τῶν Ἀρχιερέων Ἰωσήφ.

Κεφ. κδ'.

Ὅπως παραδοκιμασθέντος τοῦ Ἡρακλείας Πινακᾶ, ὡς ὄντος τῆς χειροτονίας τοῦ Γερμανοῦ, ὁ Μιτυλήνης Γρηγόριος χειροτονεῖ τὸν Ἰωσήφ.

Κεφ. κε'.

Ὅπως ἐλύθη τοῦ ἀφορισμοῦ ὁ Βασιλεὺς παρὰ τοῦ Ἰωσήφ.

CAP. VIII.

Ut mittens Imperator eduxerit Patriarchali domo Patriarcham; & quæ tunc contigerint.

CAP. IX.

Ut Orientales Patriarchæ Alexandrinus & Antiochenus circa Patriarchæ depoſitionem affecti fuerint.

CAP. X.

Ut Arſenius in Patriarcha dignitate adhuc conſtitutus reſtituere in integrum voluerit Epiſcopum Sardenſem.

CAP. XI.

Oratio Imperatoris de Schiſmate avulſis.

CAP. XII.

Ut ſuffragiis electus ſit in Patriarcham Adrianopoleos Epiſcopus Germanus: & qualis hic fuerit.

CAP. XIII.

Ut evectus Germanus in Patriarchalem Sedem fuerit; & prima ejus Acta.

CAP. XIV.

Ut Holobolum Patriarcha Germanus translatum in Dei Eccleſiam officio Rhetoris honoraverit, & Magiſtrum conſtituerit.

CAP. XV.

Ut accuſati Palatinorum quidam læſæ Majeſtatis Patriarcham Arſenium in eamdem ſecum criminationem involverint.

CAP. XVI.

Ut Auctor hujus Hiſtoriæ una cum Epiſcopis ad Arſenium miſſus ſit: & quid iis contigerit.

CAP. XVII.

Ut modos quæſierit Imperator ſuæ abſolutionis impetrandæ; & a quo?

CAP. XVIII.

Ut Joſephus Germano ſuaſerit abdicationem Patriarchatus. Edit. Rom. pag. 169.

CAP. XIX.

De Hyacintho, quis & unde eſſet: ac de ipſi adhærentibus.

CAP. XX.

Ut per Sardenſem Chalazam iterum Imperator Germanum Patriarcham tentaverit.

CAP. XXI.

Ut Germanus Patriarchatu ceſſerit.

CAP. XXII.

De Epiſcopo Adrianopoleos Baſilio, ſive Barlaam.

CAP. XXIII.

Ut ſuffragiis Epiſcoporum in Patriarcham electus fuerit Joſephus.

CAP. XXIV.

Ut poſthabito Heracleota Pinacha, quod is ordinatus fuiſſet a Germano, Mitylenenſis Gregorius Joſephum ordinaverit.

CAP. XXV.

Ut ſolutus anathemate Imperator fuerit a Joſepho.

Digitized by Google

CAP. XXVI.

De nuptiali fœdere inter Tarchaniotam Andronicum filium Marthæ ſororis Imperatoris & filiam Joannis in Occidente dominantis.

CAP. XXVII.

Ut Romanis maximis Copiis, Duce Deſpota Joanne, crebro in Occiduos Tractus averſi, Orientales perierint.

CAP. XXVIII.

De Eccleſia Schiſmate, & Pantepoptenis Monachis.

CAP. XXIX.

Ut miſſus in Pannoniam cum Magno Duce Laſcari Expatriarcha Germanus, inde Sponſam Imperatoris filio duxerit: atque novi Sponſi coronati ſunt.

CAP. XXX.

Magni Coneſtauli Tarchaniotæ ad Joannem ipſius Socerum Tranſfugium.

CAP. XXXI.

Expeditio Joannis Deſpotæ cum multorum millium Exercitu, adverſus Joannem Ducem; & de hujus facinore inſigni.

CAP. XXXII.

Ut mari Protoſtrator Philantropenus Italos vicerit, adjuvante a terra Deſpota Joanne.

Κεφ. κϛʹ.

Περὶ τοῦ κήδους τοῦ τε Ταρχανειώτου Ἀνδρονίκου καὶ υἱοῦ τῆς τοῦ Βασιλέως ἀδελφῆς Μάρθας, καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ δυτικοῦ Ἰωάννου.

Κεφ. κζʹ.

Ὅπως καὶ ὁπόσαις δυνάμεσι στρατηγοῦντος τοῦ Δεσπότου, καὶ ἐπὶ τοῖς δυτικοῖς συχνάκις ἐπιχωριάζοντος, τὰ ἀνατολικὰ ἀπώλοντο.

Κεφ. κηʹ.

Περὶ τοῦ κατ' Ἐκκλησίαν σχίσματος, καὶ περὶ τῶν Παντεποπτηνῶν Μοναχῶν.

Κεφ. κθʹ.

Ὅπως ἀποστέλλεται εἰς Παιονίαν μετὰ τοῦ μεγάλου Δουκὸς τοῦ Λάσκαρι ὁ Προπατριαρχεύσας Γερμανός, κἀκεῖθεν ἤγαγε νύμφην τῷ τοῦ Βασιλέως υἱῷ, καὶ προσεστέφθησαν.

Κεφ. λʹ.

Τοῦ μεγάλου Κονοσταύλου τοῦ Ταρχανειώτου πρὸς τὸν πενθερὸν αὐτοῦ Ἰωάννην αὐτομόλησις.

Κεφ. λαʹ.

Ἐκστρατεία τοῦ Δεσπότου Ἰωάννου συννάμα χιλιάσι στρατοῦ πρὸς τὸν Ἰωάννην, καὶ τὰ τῆς ἀνδραγαθείας τοῦ Ἰωάννου.

Κεφ. λβʹ.

Ὅπως κατὰ θάλασσαν ὁ Πρωτοστράτωρ Φιλανθρωπηνὸς νικᾷ τοὺς Ἰταλοὺς κατὰ κράτος, συνεργοῦντος ἔξωθεν καὶ τοῦ Δεσπότου Ἰωάννου.

Digitized by Google

CAPUT I.

Oratio Imperatoris ad Epiſcopos de rebus ſuis.

Ἄρχεται δ' ἐνθένδε τὰ κατὰ τὸν Πατριάρχην Ἀρσένιον. ὁ γὰρ Βασιλεὺς πᾶς γεγονὼς πρὸς τὸ πεῖσαι αὐτῷ τε ἠπίως προσενηνέχθαι, καὶ τὸν δεσμὸν λύειν, ἐπεὶ ἀπέγνωστο οἱ τὰ τοῦ σκοποῦ, πολὺς ἦν ὀρεγόμενος ἐκ παντὸς τρόπου ἐκεῖνον ἀποσκευάσασθαι. ὅθεν καὶ πολλάκις τοὺς Ἀρχιερεῖς συγκαλῶν, ἐμαρτύρατο τὴν ἀνάγκην, ὡς δέον ὂν ἄγοντα τῶν ἄλλων σχολὴν, τὰ τῆς ἀρχῆς πολλὰ ὄντα καὶ δυσεξάνυστα προσκοπεῖν. ὁ δὲ κἀκείνοις ἐνειλούμενος ἐξ ἀνάγκης ἀπαραιτήτως, ὡς μέγα τι καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου δεσμὸν ἐφόλκιον ἐπισύρεται. ἐχρῆν δ' οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τῷ πράγματι σημειοῦν, εἰ πλημμελήματος μὴ οἵου τ' ὄντος τῇ εἰς τὸ ἀρχαῖον τῶν πραγμάτων ἐπαναλήψει ἐξαλείφεσθαι, ὁ πρὸς τὸ θεραπεύειν τεταγμένος δυοῖν θάτερον πράττοι, ἢ τὰ πρότερα ὡς εἶχεν ἀπαιτοίη, ἢ τὴν θεραπείαν ἀναβαλλόμενος. τὸ μὲν γὰρ ἀδύνατον, τὸ δὲ πάντως ἀπεκοτομημένον. καὶ δέον ἐν παραινεῖν καὶ τὴν τοῦ μετανοῆσαι δεικνύειν ὁδὸν, καὶ τὸ μηδὲν τοῦ πλημμελήματος αἰδουμένῳ, ἢ καὶ καταρραθυμοῦντι ἐκ προαιρέσεως. ὁ δὲ καὶ τὸν ἐξ αὐτοῦ τυπτόμενον, τῷ γνησίως μετεγνωκέναι, καὶ τὴν θεραπείαν ἑκόντως θέλοντα δέχεσθαι, κἂν καυστῆρσιν οἰκονομοῖτο, ἐκεῖνος ἀπωθεῖται, καὶ τῷ μετεγνωκέναι τὸ ἀπεγνωκέναι συνείρει, ὡς κρεῖττον ὂν μὴ μετεγνωκέναι, ἢ ἀπεγνωκέναι μετεγνωκότα. τὸ μὲν γὰρ ἀναλγησίαν κατηγορεῖ· τὸ δ' ἀπώλειαν αἰωνίζουσαν. αὐτὸν μὲν οὖν καὶ πολλάκις προσελθόντα ἀποπέμπεσθαι, καὶ ζητοῦντα τοὺς τρόπους τῆς ἰατρείας οὐχ ὅπως λαμβάνειν, ἀλλὰ καὶ προσονειδίζεσθαι, καὶ τέλος οὐδὲν ἄλλο πυνθάνεσθαι, πλὴν τὸ ἀναγκαῖον εἶναι τὸ τραῦμα ἰᾶσθαι, ὅπως δ' ἰῷτο, μὴ μανθάνειν, ἀλλὰ τὸ πρὸς τὸ πράττειν προτρέπεσθαι μηδὲν εἰδότα τῶν πράττειν ὀφειλομένων. εἶναι δ' ὑποπτεύειν τὸ πᾶν χλεύην. ὥρα γοῦν δεδοικέναι, μή τι καὶ πράττοντος, ἐκεῖνος ἀναλαμβάνων τὸ ἔγκλημα, ὡς μηδενὸς αὐτάρκους γενομένου, μὴ καταδέχοιτο, καὶ οὕτω πονήσας ἀνόνητα γνώσομαι. ὁ δ' οὖν καὶ ἐμφαίνει πλαγίως, ἀχθέσαντες ἂν ἐξεγνῶτε, ἣν ὅλως συμφέρει. Ἀποθέσει γὰρ Βασιλείας, καὶ ἰδιωτισμῷ μετιέναι τὸ ἔγκλημα βούλεται. τῷ δὲ, ᾧ ἂν καὶ συνενέγκοι σκοπῶν, οὐδ' ὅλως εὑρίσκω. ἐπὶ μὲν οὖν τοῖς κοινοῖς, αὐτόθεν δῆλον, καὶ οὐδὲν δεῖ ἐρωτῶντας μανθάνειν. τὸ γὰρ μὴ ἐκείνου οἵου τ' ὄντος τὰ πράγματα διοικεῖν, καὶ μὴ δὴ συμβάντος ἐκστῆναι, ὡς μέγα τι τὴν ἐρημίαν λογίζεσθαι, οὐδὲν, ἀλλ' ἢ ζημίας, οἶμαι κοινὸν ὄλεθρον, καὶ τελχῖνος τρόπον ἐνδεικνυμένου. ὁ δὲ καὶ μᾶλλον φιλοφρόνως

Hinc incipiunt res adverſus Patriarcham Arſenium geſtæ. Cum enim Imperator totus hactenus fuiſſet in deliniendo Patriarcha, omnibuſque officiis eblandiendo, ut mitius agere ſecum vellet, & anathematis injecti vinculum ſolvere: poſtquam animadvertit ſe nihil proficere, deſperavitque plane meliorem in poſterum ſucceſſum petitionis iſtius ſuæ, converſa velificatione vehementer in conſilium incubuit ejus omni ratione amovendi. Ei rei præmuniendæ, ſæpius convocatis ſacrorum Præſidibus, conteſtans exponebat anguſtias quibus conflictaretur, inter hinc quidem urgentes ineluctabili neceſſitate curas Imperii, tales omnino quæ ſolutum a cæteris animum requirerent; ac vel ſic vix a ſatagente connitenteque prout oportebat expedirentur: inde autem obſtantem duritiem Patriarchæ impedientis ſe, ac quaſi conſtrictum trahentis diris vinculis anathematis infandi. Conſiderarent hæc, & viderent, an non eſſet æquius venire ipſos ſecum in partem ſolicitudinis publicæ, improbanda iſta intempeſtiva pertinacia. Patriarcham cujus eſſent partes adhibere curationem lapſis, obfirmaſſe inflexibiliter animum in proſecutione alterius harum duarum rerum: *aut ut reponatur in priorem ſtatum id quod meo peccato mutatum eſt: aut ubi hoc fiat, mihi omnis ſpes redeundi unquam ad communionem Eccleſiæ inexorabili ſeveritate præcidatur. Atqui, ut vos pro veſtra prudentia videtis, alterum quidem iſtorum fieri non poteſt: alterum perquam inhumanum eſt, & ab Eccleſiæ materna in ſuos indulgentia maxime abhorrens. Veri Paſtoris, & providi Patris munus fuerat, hortari ad pœnitentiam, & viam oſtendere aberranti, calcarque addere, ut ad Deum frugemque rediret, etiam ſuam miſeriam non ſentienti, negligentique ac reſpuenti obſtinata contumacia remedium. Ille autem me ultro damnantem deteſtantemque ſcelus meum, me omnia veræ pœnitentiæ ſigna exhibentem, me etiam atque etiam poſcentem pœnas mihi imponi ſalutares, me patientia obnoxia profitentem ſectionis quoque & uſtionis auſteris ſubeundis curationibus paratum, rejicit atque aſpernatur tamen; & culpæ utcumque a reſipiſcente damnatæ conſcientiam æquum cenſet extrema deſperatione conſtringere. Mihi vero minus malum minuſque noxium videtur, non agnoſcere culpam propriam, quam ejus improbatæ revocatæque veniam deſperare. Prius enim illud duritiem ſolum arguit alias emendabilem impœnitentis in præſens animi: hoc poſterius in æternæ utique damnationis exitium inevitabile detrudit peccatorem. Expertus omnia hæc queror. nihil non tentavi. adivi ſupplex Patriarcham ſæpius: toties rejectus ſum. Rogavi ut mihi ſatisfactionis modus præſcriberetur: non modo non impetravi; ſed acriter increpitus, ſed contumelioſe objurgatus ſum, a non aliud extremi reſponſi loco ad finem adjiciente, niſi; neceſſe eſſe curari vulnus: quæ autem ei poſſit fieri medicina, ſe neſcire. Verumenimvero an non irrideri ſe ſuperbo ludibrio ille jure ſuſpicetur, cui ſuadeatur & tamquam neceſſarium præſcribatur efficere aliquid, & tamen quo id modo quave ratione queat ſuſcipi ac perduci ad exitum, ipſe qui jubet ignorare ſe teſtetur? Nonne hinc juſta cauſa mihi relinquitur timendi ne ſi ultro aggrediar ſatisfacere pro crimine, ubi multa impendero, multa tentavero, mul-*

Edit. Rom. pag. 170.

pag. 171.

Digitized by Google

tum ſudans nitenſque in ſceleris expiationem mei peregero, haud ea tamen ille ſatis accipiat: ſicque contentiones me illas ærumnaſque perdidiſſe ſpretus ad extremum ac repulſus ſentiam. Audite autem & pro veſtra ſapientia æſtimate quale ſit, & ecquid expediat Reipublicæ, quod per iſtas ambages oblique innuit. Videtur velle me depoſitione Principatus, & reditu ad vitam privatam expiare ſcelus quod conſcivi. In hoc ille quid ſpectet, & in quem transferre cogitet Principatum mihi ereptum, comminiſci equidem nequeo. quanta porro quamque perniciosa inde foret oritura perturbatio, ſubjicere ſibi quiſque circumſpiciendo cuncta poteſt, ut alium conſulat neminem. Cum enim ille cui interverſum Imperium Patriarcha jure queritur, nec per ætatem aut experientiam par ſit moli ferendæ publicarum rerum; Præterea que in calamitatem inciderit cum immedicabilem tum omnino talem, quæ ut abunde cuncta cætera ſuppeterent, omnem ei prorſus facultatem ac vim adimat Principatus unquam quomodocumque fungendi, ſatis patet quam pernicioſe conſulat Reipublicæ, qui me amoto redactoque in ordinem, ſolum iſtum & deſtitutum ope Collegæ Univerſo rerum omnium regimini præficiat. hoc enim quid eſſet aliud quam in exitium certiſſimum cuncta projicere; ac mali dæmonis invidentis rebus bene conſtitutis indolem præferre? Idem hoc porro conſilium quam meis privatis rationibus ſtatus, famæ, ſalutis, capitale atque immaniter infeſtum ſit, diſtinctius exequerer, longa oratione ſingula enumerando, niſi totam latiſſime patentis injuriæ perniciem brevi poſſem compendio oculis, in uno veluti ſpecimine, ſubjicere: quem enim idoneum mihi vadem dabunt tranquille me ac ſecure deinceps victurum, poſtquam Imperium abdicavero? quid tunc fiet Uxori, quid meis Liberis? quos utique principali delapſos faſtigio illa expectat, illa ſtatim excipiet vitæ ſors, qua vix homo de vulgo contentus degeret. Quæ ego dum reputo, etſi haud præfracte iverim inficias, ineſſe fortaſſe ſpiritualem Patriarchæ prudentiam in altis plerumque quæ præſcribit, tamen adduci unquam nequeam ut credam, poſſe illum mihi juſte ac ſapienter tantum detrimentorum ac calamitatum, quantum iſta pernicioſiſſima fortunis capitique meo ac meorum exauctoratio continet, pœnæ nomine medicinalis, aut pœnitentiæ ſalutaris ſpecie injungere. Ubi enim locorum, qua in Gente, tale quidquam extitiſſe fando unquam audivimus? Et cujus tandem, quod veluti exemplar fuerit intuitus, auctoritate probati alias facti, tantam iſtam ſe putavit excuſare poſſe, aut etiam commendare, novitatem? An neſcit ei qui ex vita privata in Imperium evectus, Principatum ſemel deguſtaverit, non aliam quam cum præſentiſſimo conjunctam mortis periculo conditionem oſtendi fortunæ prioris reſumendæ? Plurimorum etenim ſemper inſidiis Principatus obſidetur: Plerorumque vero ſubditorum fides & amor in Principem, vana duntaxat ſuperficie oſtentati exterius obſequii totus exprimitur, intus nihil habens ſolidi. quare neceſſe eſt eum a quo violando ſola reverentia poteſtatis odia malevolorum coercebat, cum primum nudatus præſidio Imperii, telis invidiæ fuerit objectus, iis inſultibus impeti vel palam oppugnantium, vel clam faventium oppugnantibus, quibus ſalvus haud poſſit obſiſtere. quæ cum æquos & ſapientes omnes æſtimatores rerum reputare apud ſeſe par fuerat, tum cum maxime qui me ſuo ipſe in primis ſuffragio ad Imperium extulerit, hoc eſt invidioſo & offenſionibus expoſito implicuerit negotio. unde ipſius eſt tueri quod fecit, non autem id agere, mea exauctoratione procuranda, & per eam in me armanda invidia Æmulorum, ut quem detulit ſupremus honor, in extremum mihi vertatur exitium. Quid enim attinebat in ſummum faſtigium evehere quem paulo poſt in perniciem ultimam detrahere inde ac præcipitem dejicere conaretur; tanto miſerius ſenſurum calamitatem, quanto eam experientia prius deguſtatæ in ſuprema poteſtate felicitatis acerbiorem intolerabilioremque reddiderit? Præter hæc, ſi quod humanum majoris momenti negotium Deus peculiari cura dignatur, evectionem alicujus in Imperium rem eſſe, utique cui ſemper interveniat ſtudioſior aliqua Numinis Providentia, vulgo & merito exiſtimamus. Quod igitur Divino conſilio decretum effectumque ſit revocare ac reſcindere hominem

Edit. Rom. pag. 172.

A τῶν ἄλλων ἅπτεσθαι τῶν ἐμῶν, μακρὰν ἂν τὴν δημηγορίαν κατέτεινα ἄν, ἣν μόνῃ καὶ ἀφ' ἑνὸς μόνου οἷός τ' ἦν παριστᾶν τὴν βλάβην. τί γάρ μοι ὁ ἐχέγγυος τοῦ δὴ αὖθις ἀπραγμόνως βιῶσαι καταθεμένῳ τὴν ἐξουσίαν; τί δὲ γυναικὶ καὶ παισὶ μᾶλλον, οἷς ἂν παρ' εὐθὺς μοῖραν ἐφεδρεύειν ἀνάγκη, ἧς ὁ τυχὼν οὐ γηθήσειεν; ἐμοὶ μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ἀμφισβητεῖν ἐκείνῳ τῆς πνευματικῆς ἐπιστημοσύνης κἂν ὅτι κελεύοι· πῶς δ' ἐν τούτοις, πολλοῦ γε δέω προσεπαινεῖν. ποῦ γὰρ καὶ τίνι ποτ' ἔθνει τὸ τοιοῦτον ἔβλαστε; καὶ εἰς τί παράδειγμα βλέπων ὁ Ἱεράρχης ἀνεπισχέτως ἀξιοῦν ἔχοι τοῦτο καὶ ἐν

B ὑμῖν; ἢ οὐκ οἶδε τὸν τοιαύτης γευσάμενον καθάπαξ μεταβολῆς, μὴ τρόπον εἶναι μετεγκλίναντα τελευτᾶν; πόσοις γὰρ ἐφεδρεύεται Βασιλεία; ὁπόσοις δὲ καὶ ἡ πίστις ἔψυκται ἐπὶ τοῦ σχήματος, σωζομένη καὶ ἔτι τοῦ Βασιλέως, ὡς γὰρ καθῃρηκότος ὡρμημένους πάλαι θαρρεῖν ἀνάγκη κἂν αὐτοὶ μὴ δρῷεν ἰάπτοντες ἄλλως. ἀλλὰ τῷ γ' ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καταστάντι, ὥσπερ ἀντιζηλοῦν εἰκός, οὕτω καὶ δρᾶν τὰ χείριστα ῥᾴδιον. τί δὴ καὶ ἀνάγειν τὴν ἀρχὴν ἔδει, ὃν μετ' οὐ πολὺ κατάγειν ἐβούλετο, ὡς γεύσαντα μόνον ἀποστερεῖν; χωρὶς δὲ τούτων καὶ Θεὸν ὥσπερ τινὶ ἄλλῳ μεγίστῳ καὶ καταστάσει Βασιλείας

C συνιέναι πιστεύομεν. Θεοῦ δὲ βουλὴν, ἀποσκεδᾶν ἐθέλειν, ὡς μὲν αὔθαδες, ὡς δὲ καὶ μέγαν ἔχον τοῖς τολμῶσι τὸν κίνδυνον. Ταῦτα τοίνυν ἐνθυμουμένους δεῖ καὶ ὑμᾶς τῷ δικαίῳ τῆς Βασιλείας συμπράττειν, καὶ μὴ οὕτω καταμελεῖν ἡμῶν ἐπὶ τοσοῦτον ἀπαγχομένων τοῖς λογισμοῖς. τί δαὶ, εἰ τῇ Ἐκκλησίᾳ μετάνοια ὥρισται; οὐ νόμοι ταύτης θεῖοι προβέβληνται; οὐχ ὑμεῖς κατ' ἐκείνους τοὺς πολλοὺς θεραπεύετε; ἢ τοῖς βασιλεῦσι διαφερόντως πρὸς τοὺς πολλοὺς οἱ τῆς Ἐκκλησίας πρόκεινται νόμοι; εἰ δ' οὖν, ἀλλ' εἰ μὴ παρ' ὑμῖν μετανοίας θεσμοὶ, ἀλλαχοῦ τῶν Ἐκκλησιῶν εἰσὶ, καὶ προσδρα-

D μοῦμαι ταύταις, καὶ παρ' ἐκείνων θεραπευθήσομαι. ἡμῖν μὲν οὖν τὰ κατὰ γνώμην εἴρηται. ὑμῖν δὲ σκεπτέον τὸ ποιητέον βουλευομένοις συνάμ' ἐκείνῳ. οὐ γὰρ καὶ εἰσέτι ἀνέξομαι πάσχειν ἀνίατα. καλὸν γὰρ ἢ παρ' ὑμῖν ἰᾶσθαι, ἢ ζητεῖν τὸν τρόπον τῆς θεραπείας ἑτέρωθεν. ταῦτα τοῦ Βασιλέως διαλαλήσαντος τοῖς Ἀρχιερεῦσι, καὶ οἷον πρὸς τὰ τῆς μάχης ἀκροβολισαμένου, ἐκεῖνοι ἐφ' ἑκάστῳ τῶν λεγομένων τοῖς ἀχθομένοις προσεοικότες, δῆλοι ἦσαν τὰ πρὸς Βασιλέα τοῦ Πατριάρχου συνόλως οὐκ ἀποδεχόμενοι. καὶ διὰ τοῦτο πολλὰ καὶ αὐτοὶ προτιθέντες καὶ ἅμα συνείροντες, θεραπεύειν ἤθελον τὸν Κρατοῦντα. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ καθυπισχνοῦντο μόνον καὶ αὐτοῦ Βασιλέως προσπέμψαντος, αὐτοὶ τὰ μεγάλα συλλήψεσθαι.

minem conari, quis non videt quam temerarium, quam inſolenter arrogans, quam denique audentibus periculoſum cenſeri debeat? Hæc vobiſcum reputantes, æquum eſt, Patres, dare vos operam, ut Imperialis dignitatis, prout fas piumque eſt, ratio habeatur; neque negligere nos tanto jam tempore miſere ſuſpenſos atque æſtuantes inopia conſilii, quid enimvero? an non ab Eccleſia pœnitentiam dari poſcentibus definitum eſt? nonne hoc olim ejus Leges divinæ ſanxerunt? non juxta eas quotidie quiſque veſtrum quoſcumque opus eſt (plurimi autem offeruntur tales) præſcribendis ſatisfactionibus curatis? An pejori conditione Principes ſunt? an illos unos Eccleſia ab univerſali ſua in filios indulgentia exceptos excluſoſque vult, nec legum omnibus latarum frui beneficio patitur? Reſpondete num ita ſit, declarate, inquam, non eſſe apud vos Pœnitentiæ locum, nec excipi a vobis reſipiſcentem qui pœnas ſibi ſceleri purgando injungi ſalutares petat: tum meæ partes erunt mihi conſulere, & alibi quærere rem neceſſariam cujus hic copia non ſuppetit. Aliæ alibi in locis Eccleſiæ ſunt, eas adibo, ab iis pœnitentiam petam & conſequar. Expoſui vobis ſenſus intimos animi mei: conſiderandum vobis relinquo, & cum ipſo Patriarcha conſultandum, quid fieri conveniat. Non enim amplius patiar pro depoſito me abjici. Jam, inquam, mihi plane decretum eſt, aut accipere curationis modum a vobis, aut alibi quærere. Talia Epiſcopis locuto Imperatore, ac per hæc quaſi prima velitatione auſpicato prælium, illi ad ſingula quæ dicta fuerant dolore ſignificato, declararunt: quæ ſevere ac dure Patriarcha erga Imperatorem ageret, ſibi minime probari: ac propterea poſt multa invicem collata diſceptataque, paratos ſe oſtenderunt ad offerendam Auguſto Pœnitenti reconciliationis viam. Non tamen tunc adhuc ulterius proceſſerunt, quam ut promitterent, ſe intereeſſuros apud Patriarcham quam efficaciſſime poſſent; ſuadentes, ut pro ſe ipſe de novo allegaret ad eum Oratores ſupplices, quibus ad impetrandum quod rogarent, ipſi ſe pro virili cooperaturos recipiebant.

CAPUT II.

Ut Præpoſitum Galeſii Joſephum ad Patriarcham allegaverit Imperator, petens abſolutionem ab excommunicatione.

Ὁ γοῦν Βασιλεὺς καὶ ἄλλως μὲν καθ' ἕνα A πλείστους ἀπέστελλεν ἀξιῶν τὸν Πατριάρχην λῦσαί οἱ τὴν ἀθυμίαν, ἑτοίμῳ ὄντι, ὡς ἐκεῖνος ὑπισχνεῖτο, τὸ κελευόμενον ἐκπληροῦν. Τέλος δὲ καὶ τὸν τῆς μονῆς τοῦ Γαλησίου προϊστάμενον Ἰωσήφ, ὃς δὴ καὶ Γαλησιώτης φανερώτερον ἐκαλεῖτο, ἄνδρα πνευματικὸν καὶ εἰς πατέρα τεταγμένον τῷ Βασιλεῖ, ἀποστέλλων κατηντιβόλει δέχεσθαι τὴν πρεσβείαν, καὶ συγκατανεύειν τῇ ἀξιώσει. Ἀλλ' ὁ Πατριάρχης πολλὰ μὲν παρὰ τῶν Ἀρχιερέων ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως ἱκετευόμενος, ὡς οὐκ ἄξιον, λεγόντων, οὕτως ἐπὶ τοσοῦτον τῷ ἐπιτιμίῳ συνέχεσθαι, πολλὰ δὲ καὶ παρὰ τοῦ πνευματι- B κοῦ ἐκείνου καὶ θείου ἀνδρὸς ἀξιούμενος ἐφ' ᾧ τὴν παιδείαν ἄλλως οἰκονομοίη τὸν δεσμὸν λύσας, καὶ προσιμῴη τῷ Βασιλεῖ τῶν εἰκότων. ὁ δὲ καὶ μᾶλλον ἠγρίαινε, καὶ ἀμεταθέτως εἶχε τῆς γνώμης, ὡς καὶ τοὺς πρεσβεύοντας ἐπιπλήττειν, καὶ αὐτῷ δὲ τῷ Ἰωσὴφ γεννικῶς ἐπέχειν, τολμῶντι, ὡς δῆθεν τὰ τῆς Βασιλείας ἀναδοχῆς παρὰ τὴν ἐκείνου θέλησιν. αἱρεῖ δὲ καὶ λόγος παρὰ πολλοῖς, ὡς καὶ ἐπετιμήσατο, ἐφ' ᾧ μὴ δὲ πνευματικὸς ἀναδέχοιτο. ὃ δὴ κἂν γεγονὸς οὐκ ἐφυλάχθη, ἢ καὶ παραβαθὲν ἐλύθη, ἢ καὶ ἄλυτον ἔμεινε, κἂν μὴ γεγονὸς ἐφημίσθη, ὡς καὶ ὁ Ἰωσὴφ πατριαρ- C χεύσας ὕστερον ἀπολογούμενος ὑπὲρ τούτου διϊσχυρίζετο. ὅμως πολὺς ἐντεῦθεν ἀνεῤῥάγη κλύδων τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς ἰσχυρὸν προτεινόντων τῶν Ἀρσενιατῶν κατ' ἐκείνου ἔγκλημα πατριαρχεύσαντος σχιζομένων.

A IGitur Imperator cum alios ſingillatim allegavit plurimos, ſuppliciter orans Patriarcham, ut ſe cura mœſtitiaque liberare dignaretur, offerens ſe paratum ad quidvis exequendum quod juberet. Tandem & Joſephum ad id miſit Monaſterio Galeſii præpoſitum, Cœnobii quod regebat nomine, quam ſuo ipſius vulgo notiorem, virum ſpiritualem & qui Imperatori Patris loco eſſet, quippe audiendis ejus confeſſionibus præfectus. Hunc ergo pro ſe ſupplicem allegans, obſecrare obteſtarique Patriarcham inſtitit, uti tandem inflexus induceret in animum non amplius aſpernari preces ſuas. Vehementer idipſum ab eodem Epiſcopi contenderunt orantes, argumentis etiam adhibitis, & indignum videri conteſtantes, Principem tanto tempore iſto quaſi ergaſtulo diri anathematis conſtrictum detineri. B Urgebat pro ſe quoque ardenter rem eamdem ſpiritualis Pater ſupplicis, ille, quem dixi, Vir Reverendus, demiſiſſime deprecans Suſcepti ſui nomine, ut caſtigationem quam æquam judicaſſet præſcriberet, & ea perfunctum miſeratus anathematis vinculo ſolveret. Surdo hæc canebantur, obduruit, quinetiam exaſperatus efferatuſque magis eſt, audiens iſta Patriarcha. adeoque inflexibiliter hæſit in propoſito, ut etiam ea rogantes objurgaret, & ipſum Joſephum acriter coerceret, eo ſcilicet nomine, quaſi is Imperatorem abſolvere auſus eſſet contra Patriarchæ voluntatem. Fama certe increbuit per multos vulgata, prohibitum interdicto Joſepho a Patriarcha fuiſſe, ne deinceps ipſe confeſſiones, ut ſolebat, ejus privatas acci- C peret, eumque abſolveret. Quod interdictum, ſi vere contigit, an obſervatum ſit: an id tranſgreſſus Joſephus, tranſgreſſionis iſtius venia impetrata, reſtitutus in integrum fuerit; an poſtremo crimen iſtud contumaciæ contra interdictum, & revera conſciverit Joſephus, & inexpiatum id manſerit, in medio relinquam. Fama quippe illi priori contraria ſparſa quoque eſt, aſſerens, numquam perlatum a Patriarcha tale interdictum. Et hac defenſione Joſephus ipſe, factus poſtea Patriarcha, utebatur aſſeverantiſſime affirmans, nequaquam id ſibi prohibitum umquam a Patriarcha; contradicentibus nihilominus, & in aſſerto perſeverantibus auctoribus oppoſiti rumoris, qui in ſatis magnam inde celebritatem abiit. adeoque id unum & potiſſimum erat in criminibus, quæ Arſeniani objectabant Joſepho, ab eo Schiſmate diſciſſi.

Edit. Rom. pag. 173. 24

Digitized by Google

CAPUT III.

Ut Libellus accuſationis contra Patriarcham datus ſit Imperatori.

Edit. Rom. pag. 174.

TUnc igitur ſub initium Aprilis ſolemnis Jejunii tempore, dum feſtum ageretur quod Acathiſtum vulgo nominant, quidam ex Clero Epſetopulus cognomento, in ordine Notariorum Patriarchæ inſerviens, poſt ipſorum Primicerium, quem *Meſiten*, ſive Mediatorem, plerique ſolent amplo nomine vocare; Libellum a ſe digeſtum Accuſationibus plenum ſponte Imperatori tradidit, noctu poſt finem Hymnodiæ. Imperator convocatis qui forte præſentes adfuerunt e Clero, ſimul omnes interrogabat, ecquid conſenſu & conſcientia ipſorum Epſetopulus id egiſſet? Cum autem nemo annueret audientium præter unum aut alterum, de Capitulis percontabatur, ſimulque cujus eſſet exiſtimationis qui Libellum obtulerat? Ad ea Clericis, Datori quidem Libelli mediocre teſtimonium reddentibus, crimina vero excuſantibus, opinatus ſtatim fieri non poſſe quin haberet conſcios qui tantum ſe in certamen daret, cupide ſcriptum oblatum tenuit, occaſionem inde ſibi naſcituram augurans Leonis, cujus tantam experiretur ſævitiam, in poteſtate habendi. Mox diem præſcripſit examini. Capitula Libello comprehenſa hæc ferme erant: Primum: Ex principio matutinæ Hymnodiæ Pſalmum pro Imperatore reciſum a Patriarcha, jubente ſolo Triſagio, & ſuper eo commemoratione, prooemium abſolvi. Secundum: nimium ſe propenſum & familiarem Sultani præbuiſſe, adeo ut ei & Comitibus permiſerit ſæpius lavari in Lavacro Eccleſiæ, ubi ſunt ſigna venerandæ Crucis marmoribus inſculpta, cum iſti eſſent Agareni & Chriſti myſteriorum expertes. Tertium: quod filiis ejus communicari per ſuum Monachum ſacras Euchariſtiæ reliquias juſſiſſet, cum non conſtaret, an ſacro Baptiſmo initiati fuiſſent. Prætereaque ipſe Sultan cum ſuis Satrapis, per Matutinum ſplendidæ magnæque Dominicæ, Patriarchæ Litanias celebranti adfuiſſet, & ſimul Litanias recitaſſet. Hæc & id genus alia Libello inerant. Porro Patriarchæ haud uſquequaque ignotum erat quid gereretur. tamen is totum Deo permittens quieſcebat. At Imperator admiſſa ſemel delatione, ſcriptiſque accuſatoris receptis, congregavit Epiſcopos aliarum Urbium qui tunc Conſtantinopoli ſunt reperti, eiſque ad notitiam ſcripta ſibi tradita protulit, & ut communiter ſecum conſiderarent, quid ſibi eſſet faciendum, petiit. Non enim erat cur differretur negotium quo dudum aſpirabat

pag. 175.

viam pandens: etſi non videbatur ſufficiens ad terrendum Patriarcham. Ille quippe, utcumque nondum citatus ad pro ſe dicendum, reſpondebat objectis. Ad primum quidem de Pſalmo, ajens: ſe Auctorem fuiſſe iſtius Pſalmi tali tempore cantandi, & cum antea ſolis a Monachis id fieri conſuevisset, primum ſe in Eccleſiæ uſum induxiſſe. Verum eumdem ſe id poſtea improbaſſe revocaſſeque, quod ſufficere videretur Triſagium cum commemoratione ad Orationis expletionem. Præterea ſi alia facti hujus defenſio deeſſet, illa ſe uti juſta potuiſſe quam ſuggereret præſens ſtatus Imperatoris; qui quo jure queri poſſet excluſum ſe particula quadam Eccleſiaſtica-

A ΤΟ'τε τοίνυν Βοηδρομιῶνος ἱσαμένου, καὶ τῶν συνήθων νηστειῶν τελουμένων, ἑορτῆς ἀγομένης, ἣν Ἀκάθιστον συνήθως ὀνομάζειν, τῶν τις τοῦ Κλήρου ἐν Νοταρίοις τοῦ Πατριάρχου τελῶν μετὰ τὸν σφῶν Πριμμικήριον, ὃν καὶ Μεσίτην εἰώθασιν οἱ πολλοὶ σεμνύνοντες λέγειν, ἐπίκλην Ἐψητόπουλος, Λίβελλον κατηγορημάτων πλήρη συνθέμενος, αὐτομάτως ἐγχειρίζει τῷ Βασιλεῖ, νυκτὸς τότε οὔσης μετὰ τὴν τῆς Ὑμνῳδίας ἐκπλήρωσιν. Ὁ δὲ τοὺς παρατυχόντας ἐκ τῶν τοῦ Κλήρου συγκαλέσας ἅμα, ἠρώτα, εἰ καὶ αὐτοὶ συνοίδασι τῷ Ἐψητοπούλῳ τὰ οἱ πραχθέντα· ὡς δ᾽ οὐκ ἦν κατανεῦσαι ἀκούοντας πλὴν ἑνός, ἢ καὶ δευτέρου, B περί τε τῶν κεφαλαίων διεπυνθάνετο, καὶ ὁποίας εἴη τῆς ὑπολήψεως ὁ τὸν Λίβελλον ἐγχειρίσας· ὡς δ᾽ ἐμαρτύρουν μὲν τῷ διδόντι τὰ μέτρια, περὶ δὲ τῶν κεφαλαίων ἀπελογοῦντο, ἀνάγκην τὸν εἰς τοιούτους ἀγῶνας ἀποδυσάμενον καὶ τοὺς συνειδότας ἔχειν ὁ Βασιλεὺς εὐθὺς εἰκάσας, καὶ εἰς χεῖρας ἔχων τὸ λεχθέν, ἀπρὶξ εἴχετο τῶν γραμμάτων, καὶ καιρὸν ἐτίθει τῆς περὶ τούτων σκέψεως. οἷς δὲ κεφαλαίοις ὁ Λίβελλος συγκεκρότητο, τὰ δ᾽ ἦσαν ὡς εἰπεῖν καθέκαστον. Πρῶτον, τὸ ἐν ἀρχῇ τῆς ὀρθρινῆς Ὑμνῳδίας τὸν ὑπὲρ τοῦ Βασι- C λέως Ψαλμὸν ἐγκόψαι, μόνῳ δὲ τῷ Τρισαγίῳ, καὶ τῇ ἐπ᾽ αὐτῷ μνημοσύνῃ κελεῦσαι προοιμιάζεσθαι. Δεύτερον, τὸ προσπαθεῖν τοῖς Σουλτὰν ἀμέτρως, ὡς καὶ σφᾶς ἐφεῖναι τῷ λουτρῷ τῆς Ἐκκλησίας συχνάκις λούεσθαι, τιμίων χαρακτήρων σταυροῦ ἐκεῖσε τοῖς μαρμάροις ἐγκεχαραγμένων, Ἀγαρηνοῖς οὖσι καὶ ἀμυήτοις. Τρίτον, ὡς καὶ τοῖς υἱέσιν ἐκείνου τῷ ἰδίῳ Μοναχῷ μεταδιδόναι τῶν ἁγιασμάτων κελεῦσαι, ἄδηλον ὄν, εἰ τῷ θείῳ λουτρῷ ἐτελέσθησαν. Ἔτι τὸ ἐπὶ πᾶσιν, ὡς ὁ αὐτὸς Σουλτὰν σὺν τοῖς Σατράπαις αὐτοῦ κατὰ τὸ ὄρθρινον τῆς λαμπρᾶς καὶ μεγάλης Κυριακῆς τῷ Πατριάρ- D χῃ λιτανεύοντι συνέλθοι τε καὶ συλλιτανεύσειε. καὶ ἃ μὲν τῷ Λιβέλλῳ διειλήφατο, ταῦτά τε καὶ τοιαῦθ᾽ ἕτερα. τῷ μέντοιγε Πατριάρχῃ τὸ παράπαν ἀγνοεῖν οὐκ ἦν. ὅμως δὲ Θεῷ τὸ πᾶν ἐπιτρέπων, ἡσύχαζεν. ὁ δέ γε Βασιλεὺς τῶν γραμμάτων ἅπαξ ἐπειλημμένος, τοὺς ἐπιδημοῦντας τῇ Κωνσταντίνου τῶν Ἀρχιερέων ἐπισυνῆγε. καὶ δὴ πρῶτα μὲν ἐκείνοις ὡς γνῶσιν τὰ γράμματα. ἐκοινοῦτο δὲ σφίσι σύσκεψιν, ὅπως ποιοίη. οὐ γὰρ ἦν ὑπερθέσθαι πρᾶγμα δοκοῦν συμβάλλεσθαι τῷ σκοπῷ. καὶ εἰ οὐκ ἐδόκει ἀποχρῶν πρὸς τὸ τὸν Πατριάρχην δεδίξεσθαι. Ἐκεῖνος γὰρ καὶ μὴ πρὸς ἀπολογίαν ἔτι καλούμενος, ἀπελογεῖτο. τὸ μὲν τοῦ Ψαλμοῦ, ὡς αὐτὸς εἴη ὁ τάξας τοῦτο, τὸ πρῶτον,

Digitized by Google

ὡς τοῖς Μοναχοῖς συνῆθες ὄν, κἂν τῇ Ἐκκλησίᾳ τελεῖσθαι. καὶ αὐτὸς ἀθετοίη πάλιν ὡς αὐτάρκους δοκοῦντος τοῦ Τρισαγίου σὺν τῷ μνημοσύνῳ εἰς εὐχῆς ἐκπλήρωσιν. καὶ δικαίως ἂν ἀπολογησόμενος εἰ καὶ τοῦτο τελοίη οὕτω τοῦ Βασιλέως ἔχοντος. πῶς ἂν δικαίως ἐγκαλοῖτο καθυφεὶς τοῦ παντός; τὸ δὲ τοὺς τοῦ Σουλτὰν ἐπὶ τῷ λουτρῷ λούεσθαι, αὐτὸν μὲν, μήτ' εἰδέναι, μή τι κελεύειν, πῶς δικαίως ἂν ἐκκλείοιντο πάντων ἐκεῖνοι τῶν λουτρῶν, οὐχ ἧττον ἢ τοῦ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς τῶν ἄλλων πρὸς τοῖς χαράγμασι τοῦ σταυροῦ, καὶ εἰκόνων εὐμοιρούντων Ἁγίων. εἰ δὲ τ' ἄλλα σφίσιν ἀνεῖται καὶ ἀσεβέσιν οὖσιν, εἰς τί τοῦ τῆς Ἐκκλησίας λουτρῶνος ἐκδιωχθήσονται; τὸ δὲ τῷ Σουλτὰν καὶ τοῖς υἱέσιν ὡς χριστιανοῖς προσφέρεσθαι, Ἀρχιερέως μὲν μαρτυροῦντος τοῦ Πισιδίας, ἀνεύθυνον οἶμαι. οἱ δ' ἄλλως ἐλέγχοιντο ἔχοντες, ἐκείνου καὶ μόνου, ἀλλ' οὐκ ἐμὸν τὸ πλημμέλημα. ἀλλ' οὐχ ἱκανὰ ταῦτα τοῖς ἀμφὶ τὸν Βασιλέα ἐδόκουν, τὰς εὐθύνας ἐκλύεσθαι τῷ Πατριάρχῃ, ἀλλὰ Σύνοδον ἤθελε συγκροτεῖν ἐξ ἁπάντων τῶν Ἀρχιερέων, παρόντων ἐνταῦθα καὶ Πατριαρχῶν δύο, τοῦ τε Ἀλεξανδρείας Νικολάου, καὶ τοῦ Ἀντιοχείας Εὐθυμίου, ὅθεν καὶ βασιλικαῖς συλλαβαῖς μετεστέλλετο τοὺς Ἀρχιερεῖς πανταχόθεν. ὥστε παρῳχηκυίας τῆς ἑορτῆς ἀνυπερθέτως ἀπαντᾶν πάντας, μηδεμιᾶς προφάσεως ὑποχωρούσης πρὸς παραίτησιν. ἅμα γοῦν τελείῳ ἤδη συνήγοντο, καὶ τὰ κατὰ τὸν Πατριάρχην συναχθεῖσιν ἐπιμελέστερον ἐκινεῖτο.

A rum precum, poſtquam patienter & demiſſe acquieviſſet excommunicationi, qua omnium Sacrorum participatione arceretur? Ad Sultanis Comites quod attineret, lotos eos Eccleſiæ Balneo neſcire ſe, neque id juſſiſſe. Cæterum ſi allegata ratio valeret, excludendos eos eſſe cunctis pariter Urbis Balneis, non minus quam illo quod ad Eccleſiam pertineret. cum aliæ quoque Thermæ, præterquam ſignis Crucis inſculptæ ſint, ſacris etiam Imaginibus ornentur. Si autem id non obſtat quominus iis, quantumvis veræ Religionis expertibus, uſus permittatur aliorum Lavacrorum: quid eſt cur repellantur ab Eccleſiæ Balneo? Denique cum Sultane & ejus filiis tamquam cum Chriſtianis egiſſe irreprehenſibile videri, quoniam id auctore idoneo fecerit, Epiſcopo videlicet B Piſidiæ tales illos eſſe teſtante. quod ſi jam oſtendatur, nequaquam ipſos fuiſſe Chriſtianos, illi ſoli adſcribenda non mihi ejus facti culpa fuerit. Sed hæ defenſiones Imperatori non videbantur ſufficientes ad purgandum Patriarcham: verum decrevit congregare Synodum omnium Antiſtitum, cui intereſſent duo Patriarchæ, Alexandrinus Nicolaus, & Antiochenus Euthymius. Itaque regiis litteris convocavit undique Præſules ut poſt Feſtum ſine mora convenirent, nullo prætextu ad recuſationem ſuffecturo. Pleno igitur vere convenerunt, & cauſa Patriarchæ ventilari a Congregatis eſt cœpta.

CAPUT IV.

Quomodo, & ubi quæſitum de Patriarcha Arſenio ſit.

TΟ'πος δὲ τῆς αὐτῆς Συνόδου ὁ βασιλικὸς Ἀλεξιακὸς Τρίκλινος ἦν, ἵνα καὶ προυκάθητο μὲν ὁ Κρατῶν. συγκαθίζοντο δὲ καὶ οἱ Μεγιστᾶνες, καὶ ὅσοι ἐν ἀξιώμασιν ἦν, συνεδρίαζον δ' οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ πᾶν τὸ τῆς συγκλήτου παρίστατο. συνῆσαν δὲ καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν μονῶν οἱ προύχοντες μονήρεις συνάμα τοῖς σφῶν προεστῶσιν. ἀλλ' οὐ δὲ τὸ τῆς πολιτείας ὅσον ἦν περιφανὲς καὶ δῆλον ἀπῆν. καὶ ὁ μὲν κατήγορος ἐς μέσον παρελθὼν τὸν Λίβελλον προὔτεινε. ὁ δ' ἀνεγινώσκετο ἐπὶ πάντων. καὶ ἐπεὶ ἐδόκει προσκαλεῖσθαι καὶ τὸν Πατριάρχην, πέμψαντες τρεῖς μὲν τῶν Ἀρχιερέων, τρεῖς δὲ τῶν Κληρικῶν, προσεκάλουν ἀπαντήσοντα πρὸς ἀπόλογον. ὁ δ' ἀνένευε πάμπαν. καί γε κρίσιν μὲν μὴ παραιτεῖσθαι, τρόπον δὲ κρίσεως καὶ τόπον καὶ πρόσωπα φεύγειν ἔλεγε, καὶ δικαίως ὡς οἴεσθαι. Πατριάρχην μὲν γὰρ κρίνεσθαι, παρόντος μὲν Βασιλέως, παρόντων δὲ Μεγιστάνων καὶ κοσμικῶν, καὶ ἐν Ἀνακτόροις, καὶ ταῦτα καὶ Βασιλέως οὕτως ἔχοντος, καὶ εἰς ἄμυναν προειλημμένου, οὐκ ἄξιον, οὐ δὲ τῶν δικαίων εἶναι τὸ σύμπαν. Ταῦτα πρὸς τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Πατριάρχου λέγοντος, γραφῇ ἐδίδοντο τὰ λεγόμενα, ὡς μή τι συκοφαντηθείη. οἱ δ' ὑποστρέψαντες, ἐδήλουν πάντα μετ' ἀσφαλείας τοῖς ἀποστείλασι, καὶ ὁ σύλλογος διελύετο. τοῦτο

C LOcus Synodi Regium Alexiacum Triclinium fuit, ad id delectus ut præſidere poſſet Imperator. Aſſidebant & Aulæ Magnates, ac quotquot in Dignitatibus erant, ſimul cum Epiſcopis. aderat & Senatus univerſus: & ex cunctis Monaſteriis præcipui Monachorum cum ſuis quique Præpoſitis; nec aberant clariores illuſtrioreſque Civium. Et Accuſator quidem in medium prodiens Libellum obtulit. Is cunctis audientibus recitatus eſt. Tunc cum eſſet viſum citari debere Patriarcham, mittentes tres Epiſcopos, & tres Clericos, ipſum vocarunt ad cauſam dicendam. Ille autem omnino venire renuit. cum diceret: judicium quidem haud ſe recuſare, modum autem & locum judicii perſonaſque fugere: a qua exceptione juris ſpecies non aberat. D Nam judicari Patriarcham præſente Imperatore, præſentibus Optimatibus & Sæcularibus perſonis, idque in Palatio; præſertim Imperatore ſic conſtituto, & palam occaſionem vindictæ captante, indignum videbatur, & tota res inique comparata. Ea porro loquente Patriarcha miſſis a Synodo, excepta ſunt ſcripto verba ejus, ne quid calumniæ interveniret. Inde qui miſſi fuerant redeuntes ad Synodum cuncta ex fide retulerunt ad eos qui miſerant, & cœtus ſolutus eſt. Idem iterum & tertio eſt factum, certis intervallis temporis interpoſitis. Studebant enim qui hæc agebant, nihil omittere eorum, quæ Canones in eo genere præſcribebant. Cæterum nihil aliud ex iis miſſitationibus & reſponſis elici potuit, niſi: diſpli-

Edit. Rom. pag. 176.

A cere Patriarchæ judicii modum ; & ob id comparere recuſare . Ad quæ hoc erat Patrum reſponſum Patriarchæ per remiſſos ad ipſum vocatores redditum : cum ſit olim exiſtimatum æquum Imperatori tribui Principem locum in cognitione rerum Eccleſiaſticarum , nec juſtum nec rationi conſentaneum eſſe , quæ ex eo genere negotia nunc agitarentur , maximi utique momenti , alibi aut aliter quam præſente ac præſidente Principe moveri.

δὶς εἶναι καὶ τρὶς γεγονός, ἐκ τινων καινισμῶν ἐγκλημμάτων, ἔμελε γὰρ καὶ Κανόνας ἐκείνοις τὰ αὐτὰ πράττουσιν, ἰδεῖν ἦν πλεῖον ἐκ τούτων, ὅτε μὴ τὸν Πατριάρχην παραιτεῖσθαι τὸ κράτος τῆς κρίσεως, τοῖς δ' ἀντεπιστέλλειν ἐκεῖνον, ὡς ἐπιστημονάρχῃ τῷ Βασιλείως εἶναι δικαιουμένῳ ἐν τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι, μὴ δίκαιον εἶναι, μὴ δ' εὔλογον, τὰ τοιαῦτα μέγιστ' ὄντα δίχα βασιλικῆς ἐπιστασίας κινεῖσθαι.

CAPUT V.

Ut Patriarcha ad Imperatorem acceſſerit, & ut parum abfuerit quin deciperetur.

B DUm autem hæc ita gererentur , intelligens Patriarcha , quod verum erat , non eſſe aliam horum motuum cauſam quam iram in ſe Imperatoris ultionem expetentis , in qua proſecutione periculum erat , ne is malo aliud malum pro remedio apponeret : ſuo videlicet in Patriarcham odio & rancori , Patriarchæ ipſius damnatione procuranda mederi , aut potius obſequi ſatagens : ſperavit uno ſui cum infenſo Imperatore congreſſu illud præverti diſcrimen poſſe . quare puſillanimitate poſthabita equum inſcendit , deſuetus id facere jam ex quo Conſtantinopolim advenerat , & Imperatorem adit . Dies qua hæc geſta ſunt Dominica erat . Igitur Imperator ratus optatam diu ſibi remiſſionem anathematis ad ſe ultro deferri (ſuadebat hoc enim equitatio illa inſolita Patriarchæ adventuſque inopinatus : & veriſimilis conjectura , impulſum illum C metu intentati judicii & periculo damnationis imminentis ad hunc conatum ſui deliniendi) perhumaniter occurrit venienti , & cum benevole accedentem atque hilariter excipit , tum blandis perdiu ſermonibus detinet . Ut ergo Sacræ Liturgiæ tempus adfuit , Imperator jam in procinctu adeundi Templi , miſit certum e ſuis qui præmuniret , prout oportebat , ſacrificii Miniſtros , jubens eos ſimul Imperatorem ingredientem viderent , ſtatim , non expectato dum ille ad ſacras imagines adoraturus accederet , nullaque omnino alia quacumque ex cauſa , mora interpoſita , protinus inchoare functionem ſacram , Diacono verſiculum *Benedic* pronunciante , & Dei benedictionem ſolemnem Sacerdote pariter proferente voce contenta . Ac conſilium in his Imperatoris hoc D erat : ſe una ſimul cum Patriarcha intra Templum ſtante , Miſſæ ſacrum rite peragi , tacita quædam futura ipſi videbatur ſui a dudum injecto anathematis vinculo ſolutio . atque ita compendio quodam opportunæ occaſionis conſecuturum ſe ſperabat quod tanto jampridem circuitu captatum iverat . Succedebatque illi hactenus dolus egregie . Nam Clerus univerſus præmonitus , ut dixi , ad inchoandum Miſſæ ſacrificium proxime inſtructus omni convenienti apparatu & ornatu , expectabat dum appareret adventans Imperator . qui aſtute ad quod intendebat ſacram Penulam comitantis ſecum Patriarchæ tenebat manu incedens una , & per intervalla urbane interpoſita conſiſtens , confabulanſque plane familiariter : donec eum intra Templum ſimul E ingrediens induxit . Supergreſſo autem ipſo limen , ſtatim Diaconus *Benedic* inclamavit : quam vocem ſecuta continuo eſt Sacerdotis Benedictio . Perculſus inopinato facto Patriarcha , & dolum ſubito intelligens : proripuit ſe , ac manui tenentis Imperatoris

Edit. Rom. pag. 177.

B ΕΝ ὅσῳ δὲ ταῦτ' ἐπράττετο, ἐννοήσας ὁ Πατριάρχης, ὃ καὶ ἀληθὲς ἦν, ὡς οὐδὲν ἐστιν ἄλλο τὸ κινοῦν τοιαῦτα, ἢ τὸ τοῦ Κρατοῦντος πρὸς αὐτὸν ἀμυντικόν, ὅθεν καὶ κινδυνεύσοι κακῷ τὸ κακὸν ἰᾶσθαι, τῇ τοῦ Πατριάρχου καταδίκῃ, τὸ πρὸς ἐκεῖνον ἀπεχθὲς καὶ ὀχλῶδες, ὥστε καὶ ἀποσκεδάσαι πάντα βούλεσθαι, παριδὼν πᾶσαν μικροψυχίαν, ἵππῳ τε ἐπιβὰς, μὴ πρότερον εἰωθὼς ἐξ οὗ τὴν Κωνσταντίνου κατέλαβε, καὶ Βασιλεῖ πρόσεισιν. ἡμέρα δ' ἦν, καθ' ἣν ταῦτ' ἐπράττετο Κυριώνυμος. Ὁ γοῦν Βασιλεὺς καιρὸν ἐκεῖνον οἰηθεὶς ἐπιστῆναι, ὃν καὶ ἐζήτει πάλαι, τὸν τῆς C ἀνέσεως, ἐπειδὴ γὰρ ἐννοεῖ τοιαῦτ' ἐκεῖνον, τότ' ἐπιβῆναι ἵππου τὸν Πατριάρχην καὶ παρὰ τὸ σύνηθες πρᾶξαι. τότε κινούμενος ὡς ἐν χρῷ καταδίκης καὶ αὐτὸν γεγονέναι, καὶ ὡς ἐκμειλίξασθαι παραγένοιτο, φιλοφρόνως ὑποδέχεται προσιόντα, καὶ πλεῖστον ὅσον ὁμιλεῖ τὰ χαρίεντα. ὡς γοῦν καιρὸς τῆς ἱερᾶς λειτουργίας ἐπέστη, καὶ ἤδη ἦν ὁ Κρατῶν πρὸς τὸ τοῦ ναοῦ ἐπιστῆναι, πέμψας ἐκεῖνος τινὰ τῶν αὐτοῦ, τοὺς ἐπὶ τῆς λειτουργίας κατησφαλίζετο, καὶ ἐκέλευεν ἅμα θεασαμένους αὐτὸν, μή τι περιμένειν τὴν πρὸς τὰς ἁγίας εἰκόνας προσέλευσιν αὐτοῦ προσκυνήσοντος, μήτ' ἄλλό τι περιεργαζομένους D πράττειν. ἀλλ' εὐθὺς ἐκφωνεῖν μὲν τὸν Διάκονον, τὸ, Εὐλόγησον. εὐλογεῖν δὲ, τὸν Θεὸν μεγαλοφώνως τὸν ἱερέα κατὰ τὸ σύνηθες, καὶ τῆς λειτουργίας ἀπάρχεσθαι. τοῦτο δ' ἦν πάντως πρὸς ὃ ταῦτ' ἐκεῖνος παρεσκευάζετο, τὸ, τὸν Ἱεράρχην ἅμ' αὐτῷ ἐπ' Ἐκκλησίας συναγαγεῖν, κἀντεῦθεν σιωπηλῶς τὴν τοῦ δεσμοῦ λύσιν πραγματευσάμενον ἔχειν. καὶ δὴ εὐτρέπιστο μὲν τὰ τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, ὁ Κλῆρος δ' ἅπας μετασκευασάμενος τοῖς εἰκόσι, καραδοκοῦντες τὸν Βασιλέα ὅσον οὔπω ἀφιξόμενον περιέμενον. ὁ δὲ Βασιλεὺς τοῦ ἱεροῦ μανδύου τὸν Πατριάρχην κατέχων, E κατά τινα ποσὰ διαστήματα, ἅμα μὲν ἱστάμενος ὡμίλει, ἅμα δὲ καὶ ὡς ἐπὶ τὸν ναὸν προσήγετο. ὡς δέ ποτε τοῦ οὐδοῦ ἐπέβη, καὶ ὁ Διάκονος τὸ, Εὐλόγησον, ἐξεβόα, καὶ εὐθὺς ἡ ἐκ τοῦ ἱερέως εὐλόγησις, ἐκπλήττεται τῷ παραδόξῳ ὁ,

Digitized by Google

Πατριάρχης, καὶ τὸν δόλον συνεὶς, αὐτίκα ἀνέπτατο, καὶ τῆς χειρὸς τοῦ Κρατοῦντος ἐξώλισθε. καὶ τί, λέγων οὕτω δολερῶς κλέπτεις τὴν Εὐλογίαν, καὶ παραλογίζῃ τὸ θεῖον ἄνθρωπος ὤν, οὐ δέον ὂν οὐδὲ συμφέρον; ἔτι δὲ, καὶ καλά γε ταῦτα, προσονειδίζων, καί γε Βασιλεῖ ἐννόμως ἄρχειν προαιρουμένῳ πρέποντα, καὶ δυσφορητὰ τοῖς ἄλλοις ἀκοῦσαι, ὥστε καὶ ἐπαινεῖν; εὐθὺς αὐτὸς ἦν, λιπὼν ἐκεῖνον καταιδεσθέντα, καὶ ἀφιπτάμενος, καὶ διὰ τῆς σιδηρᾶς τοῦ τρικλίνου πύλης, ὡς τάχος πεζῇ ἐξιθεὶς, ὡς ποδῶν εἶχεν ἐχώρει πρὸς θάλασσαν· καὶ νηὸς ἐπιβὰς, καταλαμβάνει τὰ οἰκεῖα. Ὁ μέντοι γε Βασιλεὺς ὑβριοπαθήσας οἷον καὶ αἰδεσθεὶς, προσποιεῖται οὖν ὅμως τὸ μεγαλόψυχον. καὶ ἐπεὶ τέλος τὴν ἱερὰν λειτουργίαν ἐλάμβανεν, ἐξελθὼν, σταθεὶς ἐν τῷ Ἀλεξιακῷ τρικλίνῳ, τούς τε μὲν Ἱεραρχῶν παρατυχόντας καὶ τοὺς τοῦ Κλήρου μεταστειλάμενος, ἐποτνιᾶτο τὴν Πατριάρχου σκληρότητα, καὶ ἴδετε, λέγων, ὅπως ἀμαθῶς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων χειρῶν ἀποδιδράσκει. καὶ εἰ λυπήσων ἐφάνη, κατὰ τί γε καὶ παρ' ἡμᾶς ἀφίκετο; ἀλλ', ὡς ἔοικε, τοὺς ἐλέγχους διαφυγγάνειν πραγματευόμενος, ἔλαθεν ἑαυτὸν συμποδίσας μάλιστα πρὸς τὴν δίκην. μὴ γοῦν ἐπιπλέον φυγοδικῶν κερδαινέτω. ἀλλ' ἐπεὶ τὸ τρίτον ἐναπολέλειπται μήνυμα, συναχθέντων γενέσθω καὶ τοῦτο, καὶ εἰ μὲν ἀπαντήσει, κρινέσθω. εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ ὑμῖν γε μελήσει πῶς ἂν φυγοδικοῦντι μεταλεύσεσθε. τὸ δ' ἐμὸν ἀνατίθημι Θεῷ, ὅπως ἂν ὡς ἐκείνῳ βουλητὸν οἰκονομηθείη. Ταῦτ' εἰπὼν καὶ προσθεὶς κατά τινα πρόληψιν χρήσιμα μεθόδως, ὅτι καὶ τὸ, πῶς πολλάκις ἀναφέροντας περὶ τῶν κατὰ σφᾶς Ἐκκλησίας μὴ εἰσακούεσθαι, αἰτίαν μίαν εἶναι τὴν τοῦ Πατριάρχου πρὸς αὐτὸν ἀπέχθειαν. καὶ ὡς εἰ ἐκποδὼν τὸ σκάνδαλον γένηται, αὐτοὺς τὰ μεγάλα παρ' αὐτοῦ δύνασθαι, καταπαύει τὸν λόγον. τῇ δὲ μετ' αὐτὴν ἡμέρᾳ, ἅμα συναχθέντων καὶ πάλιν, μετὰ πολλὰ τὰ λαληθέντα, καὶ τὴν τοῦ Βασιλέως οἵαν παραίτησιν, ὡς μηδὲ αὐτὸν θέλειν παρεῖναι, εἰ μή γε τῆς Ἐκκλησίας δεσμοὶ ἐξεχώρουν, καὶ προσκατηνάγκαζον.

A elapſus eſt: *Cur*, inquiens, *doloſe furaris benedictionem, & decipere Deum conaris homo cum ſis: quod nec oportebat, nec expediebat a te tentari?* Addidit præterea, haud molliter exprobrans. *Pulchra ne hæc putas & convenientia Imperatori magnifice profeſſo ſe juxta leges imperare velle? quid homines dicent ubi audierint? an laudare iſta, an ſaltem vel tolerabilia cenſere poterunt?* Et his repente dictis avolavit inſtar aquilæ, pudore confuſum Imperatorem relinquens, ac per portam Triclinii ferream, pedes quanta maxima potuit pernicitate currens, pervenit ad mare, ibique navé conſcenſa domum ſe recepit. At Imperator plenus licet contumeliæ, ac tam probroſæ repulſæ ſenſu intimo doloréque æſtuans, tamen magnanimitate ſimulata, ſacrificio perrexit attendere; quoad B Miſſa peracta, regreſſus ſtanſque in Alexiaco Triclinio, apud eos quos ibi forte reperit Epiſcopos, & alios ex Clero quos vocaverat, queſtus eſt de Patriarchæ duritie. *Videte*, inquiens, *quam inurbane noſtris ſe manibus proripuerit. Si offenſurus prodierat, quid attinebat etiam ad nos accedere? verum ut apparet, effugere judicium moliens induit ſe magis, intricavitque illis ipſis quos declinare cupit laqueis quæſtionis de ipſo capite: quam tenſeo ſine mora urgendam; nec committendum ut cavillationibus, quibus eludere leges nititur, fructum optatum ſecure auferat, quæſitam impunitatem. Quoniam igitur tertia tantum citatio ſupereſt, ea, velim, congregatis ſtatim vobis decernatur & fiat: & ſi vadimonium illatum ſtiterit, continuo judicetur: ſin minus, veſtrum C erit videre quid de contumaci recuſatore judicii æquum ſit ſtatuere. Id equidem in veſtro arbitrio relinquens, Deo permitto, ut prout illi placuerit gubernetur*. Ea cum dixiſſet, illud præterea per quamdam utilem intento præoccupationem adjunxit: quod plerumque contingeret ipſos de negotiis ſuarum Eccleſiarum audiri poſtulantes, non admitti, unam cauſam eſſe, odium in ſe Patriarchæ. tolleretur iſtud modo ſcandalum, viſuros eos ſtatim quam multum apud ſe poſſint preces omnes & ſignificationes voluntatis ipſorum. In ea verba loqui deſiit. Poſtridie congregatus rurſum cœtus eſt. Ibi poſt multa varie dicta, poſtque aliquam Imperatoris ad ſpecimen modeſtiæ affectatam recuſationem interveniendi Synodo, ſi per vincula Eccleſiæ quibus conſtringeretur, id minime liceret; tandem is, velut conſenſu coactus invitantium Patrum, ingreſſus aſſedit.

CAPUT VI

Ut congregatis Patribus ultima citatio, & poſt eam damnatio, contigerit.

Καὶ τὸ λοιπὸν πέμπεται μήνυμα, Ἀρχιερέων κατὰ τὸ πρότερον μεταλαβόντων καὶ Κληρικῶν. ὡς δὲ καὶ αὖθις ὁ Πατριάρχης ἀπεῖπε τὴν ἄφιξιν, προστιθεὶς, ὡς τὸ δοκοῦν ὑμῖν ἐμοῦ ἀπόντος γινέσθω. οὐ γὰρ ἀπαντήσαιμι, κἂν ὅτι γένοιτο. τότε μετὰ τὴν πολλὴν σκέψιν οἱ Ἱεράρχαι Κανόνι αὐτὸν ἐπερείδεσθαι θέλοντες, εἶχον μὲν καὶ τὸν τῆς φυγοδικίας Κανόνα τῶν Ἀποστόλων τὰ πολλὰ σφίσι πρὸς τὸ τὰ δοκοῦντα ἀποφαίνεσθαι συμβαλλόμενον.

D AD ultimam inde, quæ ſola ſupererat, Patriarchæ citationem rite peragendam Epiſcopi, ut antea, & ex Clero aliqui miſſi ſunt. Cum autem more ſolito Patriarcha ſe venturum negaſſet, addidit: *Me utique abſente, quod vobis videbitur fiat; nunquam enim omnino; quidquid ad id moveatur, adducar ut illic me ſiſtam*. Tunc poſt multam deliberationem & conſiderationem attentam Patres, maxime ſtudentes inniti Canonibus, reperiebant in primis accommodatum ad rem præſentem Canonem Apoſtolorum de recuſatione judicii. Quamquam autem is ſufficere ipſis vi-

Edit. Rom. pag. 178.

Digitized by Google

debatur ad ſententiam jure ferendam: tamen quia in oculis univerſæ, ut ſic dicam, Civitatis, pro ut Imperator ordinaverat, hæc gerebantur. per quam erat vulgatiſſima opinio ac notitia ſimultatis, qua is a Patriarcha ſibi viciſſim infenſo diſſidebat: ne per eam cauſam infirmandi judicii, tamquam ex odio ad Imperatoris gratiam lati, occaſio quæpiam, & ex ea prætextus ſchiſmatis naſceretur, iis qui forte rem uti nunc gerebatur narrari poſtea audirent, ſtatuerunt iterum in medio Epiſtopulum; & Libellus ſingillatim expenſis capitulis relectus eſt, & an teſtes haberet quibus confirmaret quæ accuſabat, interrogatus eſt delator. Ille vero reſpondit: rerum palam manifeſtarum hunc aut illum adduci teſtem non debere, ſed ſimul univerſos: quod æque omnes conſcii factorum a ſe allegatorum ſint. Ut autem ſelecti quidam ex Clero interrogati præſertim de Sultane: utrum ille ſimul Litanias recitaſſet cum Patriarcha, & dum legeretur divinus ſermo de more, aſſediſſet una, ſtatim reſponderunt: ita factum fuiſſe: Sultan vero Chriſtianus necne ſit ſe neſcire: ac tum quidem ſe putaſſe illum Chriſtianum. velle autem ſe ajebant Judices hoc ſolum pro teſtimonio accipere: ſimul oraſſe & aſſediſſe Sultanem. qualis autem fuerit, Chriſtianus an Paganus, quærendum ex ſe non eſſe. Præter hos ergo producti alii multi ſunt qui teſtificarentur: non eſſe illum Religionis Chriſtianæ cultorem. quod utrum illi ex vero affirmarent, an obſequentes Imperatori fingerent, haud habeo compertum. Cognovimus tamen poſtea, perlato jam, & executioni mandato judicio, Sultanem ubi audiſſet ſua cauſa depoſitum Patriarcham, miſiſſe ad Imperatorem (ſive id joco, ſive ſerio, aut quocumque demum conſilio fecerit) qui eum rogarent, ad ſe mittere ne gravaretur quædam ex ſuis ſacris amuletis, quæ vulgaris ſermo vocat *encolpia*, icunculas videlicet geſtari de collo pendentes ad ſinum Religionis cauſa ſolitas, & juſſiſſe ut adderent: ſe, ſi vellet Imperator Religionis ſuæ ſpecimen capere, vel porci ſalitum femur avide comeſturum. Quo teſtimonio plane confirmabatur Imperatori, culpa in hoc vacare Patriarcham, cum revera Chriſtianum Sultan ſe probaret, tum exhibendo ſe ſacrarum Imaginum veneratorem; tum ſe guſtare libenter carnes ſuillas declarando. Cæterum tunc cum in illis de Patriarcha diſquiſitionibus quaſi pro fundamento poneretur, minime illum fuiſſe Chriſtianis myſteriis initiatum, utique videbatur inde impendere periculum Patriarchæ. Erant qui callidius & ad finem intentæ damnationis aſſequendum efficacius argumentarentur, allegantes: parum ad ſummam criminis referre Sultanis ipſius ſtatum quoad Religionem. ut enim ille revera Chriſtianus fuerit, certe a Perſis ejus comitibus pariter, & promiſcue ſimul cunctis admittendis cavere debuiſſe Patriarcham. cum ſatis conſtaret nequaquam illos univerſos aut fuiſſe, aut habitos eſſe Chriſtianos. Ut autem ad dicendas ſententias ventum eſt, plerique aut potius omnes præter quoſdam (hi fuerunt Theodorus Heracleæ Ponti, Alexius Euchaitarum, Joannes Bryſis, & cum his alii: Nam Gregorius Mitylenes, Patriarchæ multum deditus, ubi proſpexit ei damnationem imminere, ſimulato morbo abfuit, ad quem impetu ardenti Imperator me, pro eo quo tunc fungebar Notarii munere, ire confeſtim juſſit, denunciaturum: ut omnino aut veniret, aut ſententiam ſuam mihi ad Synodum relaturo ederet: ad quæ is ægre tandem reſponſum expediens, dixit: Se quod Thomas Lariſſæ, Joannes Naupacti, Germanus Adrianopoleos Epiſcopi cenſerent, etiam ipſum ſentire; ac velle tribus ipſorum

Edit. Pariſ. pag. 179. — *pag. 180.*

A ὅμως δέ γε ἐν ἀσφαλεῖ βουλόμενοι πράττειν, ἐπεὶ καὶ ἐπὶ πάσης, ὡς εἰπεῖν, τῆς πόλεως ταῦτ' ἐπράττοντο τοῦ Βασιλέως οἰκονομοῦντος διὰ τὴν τῆς ἀπεχθείας ὑποβεβρυχυῖαν ὑπόληψιν. καὶ ἵνα μὴ καὶ αὖθις σχίζοιντο μαθόντες τὰ γεγονότα, παρεισῆλθον καὶ αὖθις ἐπὶ μέσου τὸ Ἐξωτόπουλον. ὁ λίβελλος καθ' ἓν κεφάλαιον ὑπανεγινώσκετο, καὶ εἰ ἔχοι τοὺς μαρτυρήσοντας ἠρωτᾶτο. ὁ δέ γε πραγμάτων φανερῶν, εἶπεν, οὐ τόνδε ἢ τόνδε ἀνάγκη εἶναι τὸν μάρτυρα, ἀλλ' ἅμα σύμπαντας, ὅτι καὶ πάντες συνοίδασι γενομένοις. ὡς γοῦν ἐκλεγέντες τινὲς ἠρωτήθησαν τῶν τοῦ Κλήρου, καὶ μᾶλλον περὶ τοῦ Σουλτάν, καὶ εἰ συλλιτανεύσας τῷ Πατριάρχῃ B συγκαθήσειεν ἀναγινωσκομένου τοῦ θεολογικοῦ λόγου κατὰ τὸ σύνηθες, εὐθὺς ὁμολογοῦν οὕτω γενέσθαι, τὸν δὲ Σουλτὰν εἰ Χριστιανός ἐστιν, εἴτε καὶ μή, μὴ εἰδέναι ἔφασκον. πῶς δ' ἐκεῖνον τότε Χριστιανὸν νομίζειν ἄντικρυς. Οἱ γοῦν κρίνοντες τοῦτο, μόνον λαμβάνειν ἤθελον τὸ συλλιτανεύσαντα καθεσθῆναι. τὸ δ' εἴτε Χριστιανός, εἴτε καὶ μή, αὐτοῖς ἔφασκον ζητητέον εἶναι, καὶ ἐπὶ τούτοις πολλοὶ παρήγοντο μαρτυρήσοντες τὸ σέβας ἐκείνου μὴ κατὰ Χριστιανοὺς εἶναι, οὐκ οἶδα δ' εἰ τἀληθές, εἴτε μὴν θεραπεύοντες τὸν Κρατοῦντα. τέως δέ γε ὡς ὕστερον ἡμᾶς πυνθάνεσθαι τῶν τοιούτων τέλος C λαβόντων, ὁ Σουλτὰν ἀποστείλας πρὸς τὸν Κρατοῦντα, ἐπεὶ παρὰ τὴν αὐτοῦ αἰτίαν μεμαθήκοι τὸν Πατριάρχην ἐξελαθέντα σὺν ἄλλοις οἷς ἐμήνυε, καὶ τοῦτο χαριέντως, ἢ μᾶλλον καὶ βαθέως ἁπτόμενος προσεμηνύετο, ἀξιῶν στεῖλαί οἱ τῶν ἐκείνου φερομένων τὰ ἱερὰ περιάμματα, ἃ δὴ καὶ ἐγκόλπια ὁ κοινὸς ὀνομάζει λόγος, καὶ εἰ βούλοιτο καὶ χοίρου ταριχευθέντα μηρὸν ὡς ὀρεγόμενος φάγοι. καὶ τοῦτ' ἦν τότε τῷ Βασιλεῖ περὶ τοῦ Πατριάρχου ἔλεγχος ἄντικρυς. τῷ μὲν εἶναι τῶν θείων ἐκτυπωμάτων προσκυνητὴν τὸ σέβας αὐτοῦ παριστῶντος. τὸ δὲ καὶ κρεῶν ὑείων ὀρέγεσθαι, τὴν κατὰ Χριστιανοὺς D πολιτείαν ἐμφαίνοντος. τότε δὲ ὡς ἀτελέστου περὶ τοῦ Σουλτὰν βουλευομένων ἐκείνων, ἐδόκει κίνδυνος ἐκκεῖσθαι τῷ Πατριάρχῃ. ἦσαν δ' ἄλλοι οἳ καὶ γλαφυρότερον ἐπεχείρουν δῆθεν προσεπιτιθέμενοι ταῖς κατηγορίαις. ὡς εἴπερ κἀκεῖνος εἰς Χριστιανοὺς ἀληθῶς ἐτέλει, τό γ' οὖν περὶ ἐκεῖνον Περσικὸν, καλὸν ἦν ἐκτόπως τὸν Πατριάρχην φυλάττεσθαι. μὴ δὲ γὰρ κἀκείνους πάντας Χριστιανοὺς εἶναι, ἢ καὶ λογίζεσθαι. ὡς γοῦν πρὸς τὸ τὰ δοκοῦντα ἀποφαίνεσθαι ἦσαν, οἱ μὲν πλείους, ἢ καὶ πάντες παρὰ τινάς, ὁ Ποντοηρακλείας Θεόδωρος οὗτος ἦν, ὁ Εὐχαΐτων Ἀλέξιος, ὁ Βρύσεως Ἰωάννης, καὶ μετ' αὐτῶν ἄλλοι. ὁ γὰρ Μιτυλήνης Γρηγόριος τὰ E πολλὰ τῷ Πατριάρχῃ προσέχων, ἐπεὶ τὴν δίκην ἀπηρτισμένην ἑώρα οἱ, νόσον σκηψάμενος ἀπῆν, ᾧ δὴ καὶ μετ' ἐμβριθείας ὁ Κρατῶν ἐμὲ ὡς Νοτάριον ἀποστέλλων, ἢ ἀπαντᾶν, ἢ διδόναι τὴν γνώμην ἐκέλευε, καὶ μόλις τὴν οἰκείαν γνώμην τῷ τε Λαρίσσης Θωμᾷ, τῷ Ναυπάκτου Ἰωάννῃ, καὶ τῷ Ἀδριανουπόλεως Γερ-

Digitized by Google

A μετὰ προσαπετίθετο. Οἱ γοῦν παρὰ τοὺς εἰρημένους ἐκ τοῦ παραχρῆμα. καθαίρεσιν τοῦ Πατριάρχου κατεψηφίζοντο, πλὴν ὡς φυγοδικοῦντος τὸ πλέον. τὸ γὰρ Σουλτὰν εἴτε Χριστιανὸς εἴη, εἴτε καὶ μὴ ἐπ' ἀμφιβόλοις ἐτίθουν. ἀποχρῶν δὲ πρὸς καταδίκην τοῦ κατηγορουμένου, τὸ τῆς φυγοδικίας καὶ μόνον ἐνόμιζον ἔγκλημα, ὡς ἐπ' ἐγκλήμασι τῷ φυγοδικοῦντι συμβαῖνον. οἱ δὲ καὶ σφίσιν ἀντέβαινον ἱκανῶς, ὡς εἰ μὲν ὡς κοινωνήσων ἀλλοτρίοις ὁ Πατριάρχης εὐθύνοιτο, πρῶτον μὲν, ἀλλ' ἄδηλον ὂν εἰ ἀσεβεῖς ἐκεῖνοι, τὸ ἔγκλημα συμβαίνειν ἐξαθετεῖν. εἰ δὲ καὶ ταῖς ἀληθείαις ἔξω τῆς αὐλῆς τοῦ Χριστοῦ ὁ Σουλτὰν, τὸν μὲν Πα- B τριάρχην καὶ ἥκιστα ὑπεύθυνον εἶναι, τοῦ παντὸς ἐπὶ τῷ μαρτυροῦντι κειμένου. ὁ δ' ἦν ὁ Πισιδίας Μακάριος. εἰ δ' οὖν ἀλλὰ συνευθύνεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους τῷ Πατριάρχῃ, Χριστιανούς γε ὄντας καὶ προσκεκληρωμένους τῷ θείῳ, καθ' ὃν δήπουθεν ἐκληρώθησαν βαθμόν. οἷς δὴ καὶ ὠφείλετο ἐξ ἀνάγκης ὑπομιμνήσκειν τῷ Πατριάρχῃ, καὶ ἀναστέλλειν τὴν ἐκεῖθεν βεβήλωσιν. τὸ δὲ τούτους παραδραμόντας ἐπὶ μόνῳ τῷ Πατριάρχῃ δίκην ἱστᾶν, μὴ εἶναι δίκαιον τὸ παράπαν, μηδ' ἐπιεικῶς εὔλογον. Ὁ δ' ἦν Πισιδίας πρὸς τὸ ἀποβησόμενον ἀφορῶν (τὸ γὰρ ἔγκλημα μαρτύριον ἦν τοῦ καὶ τοῦτον τῇ C καταδίκῃ συμπαγῆναι. οὐ γὰρ ἂν δόξαιεν πάντως τὸν Πατριάρχην δικαίως καταδικάζειν, εἰ μὴ καὶ αὐτὸν εὐθύνοιεν) ἐφ' ἡσυχίας καθήμενος ἦν. τόσον δ' ἐκείνοις ἔμελε τούτου, ὥστε οὐδὲ τὸ πρῶτον συνεκαλέσαντο μαθεῖν ἐξ ἐκείνου τὰ περὶ τοῦ Σουλτάν. πῶς δ' ὅμως ἦν αὐτὸν δέχεσθαι τοὺς δι' αὐτὸν ἐπιτυχόντας τὴν τῆς δίκης ψῆφον τῷ Πατριάρχῃ. ὃ δὴ καὶ συνέβη, ἐξονειδισθέντος ἅμα τῷ καθαιρεθῆναι, ἢ μᾶλλον καὶ ἐρήμην ἁλῶναι, κἀκείνου. Ὡς δὲ πολλῶν τότε κατατεινομένων λόγων, τέλος καὶ οὗτοι συνῆλθον τοῖς ἄλλοις ἑκόντες ἄκοντες, κυροῦται ἡ ψῆφος, καὶ ὁ Πα- D τριάρχης ἐπὶ καθαιρέσει καταδικάζεται. λύουσι δ' αἰψηρὴν ἀγορὴν, ποιητικῶς φάναι, τῶν Βασιλέων εὐφημηθέντων κατὰ τὸ σύνηθες. πλὴν καὶ δύο πέμπονται παρὰ τῶν Ἱεραρχῶν Ἱεράρχαι ἀπελθόντες τὰ παρὰ τῆς Συνόδου πραχθέντα σημᾶναι τῷ καταδίκῳ.

A ſuffragiis ſuum quartum plane conſentiens adjungi) Exceptis, inquam, his, quos modo nominavi, reliqui omnes præſentem exauctorationem Patriarchæ concordibus calculis decreverunt : ſed majori ex parte, ob contumaciam non ſiſtendi ſe judicio : Nam crimen de Sultane longam nec neceſſariam ajebant poſcere diſquiſitionem de religione ejus, qua defungi liceret, in ambiguo relinquendo Chriſtianus nec ne fuerit ; nitendo autem ad damnationem accuſati, eo quod & certo conſtaret, & ſecundum leges ſufficeret, recuſatione videlicet comparendi ante legitimum Tribunal quo rite citatus fuerit. His quatenus in ambiguo relinquebant crimen de Sultane, obſiſtebant alii, ſatis veriſimili ratione : contendentes plane purgatum de eo videri debere Patriarcham. Nam eum quidem B quo pacto æquum ſit damnari, quia prophanos in rerum ſacrarum communionem admiſerit, ſi prophanos illos quos admiſit fuiſſe non conſtet ? & utcumque ſe res habuerit, idoneum eos pro Chriſtianis habendi Patriarcha habuerit Auctorem Macarium Epiſcopum Piſidiæ : penes quem in ſolidum ejus, ſi qua eſt, facti culpa reſideat ? Præterea non Patriarcha ſolus eo nomine damnandus venerit, ſed & alii multi qui ſimul tunc cum eo in Templo fuere, non Chriſtiani ſolum, ſed etiam Clero adſcripti, quorum ſingulos pro ratione gradus cujuſque ſtringebat ſua pars officii ad excludendos adytis prophanos, & non communicandum in myſtica functione cum non initiatis. quis enim poſſit dubitare quin ſaltem ii debuerint admonere Pa- C triarcham : & cum non fecerint, quin ejus, ſi quod eſt, piaculi contagionem in ſe traxerint, ob quam & ipſi ſint pœnæ obnoxii. Præteritis porro tot aliis participibus culpæ, in uno puniendo ſeveritatem hærere Patriarcha, neque æquum neque tolerabile omnino videri poſſe. Hæc videns Piſidiæ Antiſtes, & vim præjudicii ad ſe quoque in eamdem cum Patriarcha damnationem involvendum pertinentis ſecum reputans, tacitus ſedebat. *Edit. Rom. pag. 181.* Nocuit illi nimius favor Patrum. Nam ut ei parcerent, abſtinuerant ab eo juridice interrogando tum cum diſcuteretur Patriarchæ circa Sultanem factum, cujus ipſe pars fuerat. Nunc ſerum erat illum vocare, manifeſto utique præjudicio damnatum. nec poterat locum amplius habere qualiſcumque ipſius de- D fenſio, jam prolatis multorum ſententiis in eos qui cum prophanis communicaſſent, quæ ſuffragia nihilo minus Piſidienſem quam ipſum Patriarcham affligebant. Itaque damnato Patriarcha, aut potius indicta cauſa propter neglectum vadimonium depoſito, Piſidienſis quoque in exilium pulſus eſt. Poſt multa in illa concertatione ultro citroque allegata, tandem & hi volentes nolentes cum aliis convenerunt, & concordi jam Synodi judicio depoſitio Patriarchæ ſancita eſt. *Solverunt* autem, ut poetice dicam, *ſubitum conventum*, & acclamationibus in honorem Imperantium editis de more, prætereaque duobus Præſulibus electis, qui nomine Synodi exauctorationem Patriarchæ denunciarent ſuam, finis impoſitus negotio eſt.

Digitized by Google

CAPUT VII.

Ut miſſi a Synodo ad Patriarcham duo Epiſcopi ſuam ei damnationem ſignificarunt.

INde ſub veſperam conveniunt Patriarcham ii, quos diximus ad id a Synodo electos, & Clero præſente univerſo, poſtquam ſuam illi depoſitionem juridice declararunt, eadem ipſum auctoritate juſſerunt expedire ſeſe ac comparare ad proximum diſceſſum. At ille gratiis primum Deo actis, promptum paratumque ſe exhibuit ad eundum quo vellent, tum ad Clerum converſus. *Res*, inquit, *uti ſe meæ habeant, Deo permittente, noſtis, Filii: oportet tamen acquieſcere divinæ voluntati, & boni conſulere quidquid de nobis Providentia decrevit. Nos cum fuiſſemus Paſtores præfecti, judiciis notis Spiritui Sancto, qui vocavit nos, quamvis indignos, tamen prout potuimus gregem pavimus, & vos Eccleſiamque gubernavimus, forſitan non bene: verumtamen quantum virium facultatiſque noſtræ tenuitas tulit, fideliter. Teſtes vos habemus omnium, quid attinet nota proloqui? Inter hæc fieri poteſt ut nos moleſtiam multis faceſſiverimus, uti & viciſſim perpeſſi ſumus moleſtias plurimorum. ignoſcamus condonemuſque nobis invicem mutuas offenſiones, in viſceribus Eccleſiaſticæ Charitatis. Nam inter nos comparatæ neceſſitudinis poſcit officium, ut & nos Patres libenter feramus quæ gravia perpeti a filiis contingit, & vos filii quod a Paterna gubernatione minus gratum interdum accidit toleretis: itemque quæ forte a fratribus offenſiones exiſtunt, non mutuis ulciſci odiis, ſed ut membra ejuſdem corporis vera, illos ipſos graves vobis & infeſtos amplectamini. Tempus nunc eſt dimittendi invicem debita. Equidem quæ in hoc meæ partes ſunt quam pleniſſime poſſum exequor, indulgens condonanſque cunctis cuncta: & quo Deo placitum eſt alacris pergo. Vos ite, cenſum facite Eccleſiæ vaſorum; & quidquid velorum ceteræque pretioſæ veſtis, quidquid Sanctarum reliquiarum, & Librorum Eccleſiaſticæ habent capſæ, recognoſcite, probate, numerate, accipite, ne quis deinde nos ſacrilegæ rapinæ poſſit accuſare. De cetera gaudete in Domino filii, & ſalvete. Nos palliolo, pugillaribus, & tribus nummis, mercede operæ librariæ deſcribendo Pſalterio locatæ, quæ omnia juxta monaſticam regulam, prius poſſedimus quam Patriarchales ædes ingrederemur, ut propriis reſumptis, eximus.* Hæc & alia ejuſmodi quædam effatus ad Clerum, & tamquam mox diſceſſurus properare juſſis quibuſdam e præſentibus, quorum ego unus fui, ad Sacram ut dixerat ſupellectilem numerato recipiendam: converſus ad miſſos a Synodo, *Fratres*, inquit, *en paratus ſum, & non turbabor; quidquid de me volueritis. quod veſtrarum, ut dicitis, erat partium feciſtis, faciat & Imperator quod reliquum eſt, & quo eundum nobis ſit extemplo præſcribat; aut potius qui eo deducant mittat. non enim reſiſtemus, aut quidquam omnino recuſabimus, ſive is gladium, ſive mortem etiam paret.* His dictis, dimiſit in pace omnes. ipſe placide omnium ſecurus aſſedit, ab Imperatore mandatum expectans.

Edit. Pariſ. pag. 182.

Ὀψίας γοῦν δοίλης πρὸς ἐκεῖνον ἀπηντηκότες, παρόντος καὶ τοῦ Κλήρου παντὸς, ἐδήλουν τε τὴν ἀπόφασιν, καὶ ὡς ἐξελθεῖν ἑτοιμασθοίη διεκελεύοντο. ὁ δὲ πρῶτον μὲν εὐχαριστήσας Θεῷ, ἕτοιμον ἑαυτὸν παρεῖχεν ἀπέρχεσθαι ὅπη καὶ βούλοιντο. ἔπειτα δὲ καὶ πρὸς τὸν Κλῆρον στραφεὶς, Τὰ μὲν κατ᾽ ἐμὲ ὅπως συνέβη παραχωροῦντος Θεοῦ, οἴδατε τέκνα. δεῖ δ᾽ ὅμως ἀπειθεῖν τῷ θείῳ θελήματι, κἂν ὅπως οἰκονομοίη τὰ καθ᾽ ἡμᾶς. Ἡμεῖς μὲν οὖν ποιμένες ταχθέντες κρίμασιν, οἷς οἶδε τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ καλέσαν, εἰ καὶ ἀναξίως, ἡμᾶς, ὅπως τὸ δυνατὸν ἡμῖν ἐποιμάναμεν, καὶ τὰ καθ᾽ ἡμᾶς διεξήγομεν. οὐ καλῶς μὲν ἴσως, ἱκανῶς δὲ κατὰ τὴν ἡμετέραν δύναμιν. οἴδατε, τί τὰ δῆλα καὶ λέγω; ὅμως πολλοὺς μὲν ἴσως καὶ ἐλυπήσαμεν, παρὰ πολλῶν δὲ καὶ ἐλυπήθημεν, συνδιαφέροντες ἀλλήλοις τὰς παρ᾽ ἀλλήλων ἀπεχθείας. τοιαῦτα γὰρ τὰ τῆς Ἐκκλησίας σπλάγχνα, ὡς καὶ βαρυνομένων ἡμῶν, ὡς Πατέρων, ἡμᾶς ὡς τέκνα ἀνέχεσθαι, καὶ ἀπεχθανομένων τινῶν, ὑμᾶς αὖθις ἀλογοῦντας τῆς ἀπεχθείας, ὡς μέλη γνήσια περιέπειν τοὺς ἀπεχθανομένους. Νῦν οὖν καιρὸς ἀλλήλοις ἀφεῖναι τὰ ὀφειλήματα. καὶ δὴ τὸ μὲν ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ ἐκπληρῶ, καὶ συγχωρῶ πᾶσι, καὶ ὅπη τῷ Θεῷ βουλητὸν προθύμως ἀπέρχομαι. ὑμεῖς δ᾽ ἀλλὰ τὰ τῶν σκευῶν τὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅσα ἐν πέπλοις τιμίοις καὶ λειψάνοις Ἁγίων, καὶ βίβλοις, ἀπελθόντες καὶ καθ᾽ ἓν ἰδόντες καὶ ἀναψηλαφήσαντες, παραδέξασθε, μή καί τις Ἱεροσυλίας ἡμᾶς γράψηται. καὶ τὸ λοιπὸν χαίρετε ἐν Κυρίῳ τέκνα καὶ σώζεσθε. ἡμῖν δὲ ὁ ἐπενδύτης καὶ τὸ πυξίον, καὶ τρία τῶν νομισμάτων, ἃ δὴ καὶ τῷ Πατριαρχείῳ προσβαίνοντες εἴχομεν κατὰ Κανόνα τῶν Μοναχῶν, καὶ ταῦτα ἰδίοις κόποις τοῖς ἐκ μεταγραφῆς ψαλτῆρος κτηθέντα, πάλιν λαβόντες ἔξιμεν. Ταῦτα καὶ τοιαῦθ᾽ ἕτερα πρὸς τὸν Κλῆρον εἰπὼν, ὥστε καὶ ἐκ τοῦ σχεδὸν ἀπελθεῖν τινὰς ἐπὶ τῇ τῶν Ἁγίων παραλήψει, ὧν καὶ αὐτὸς ἦν, στραφεὶς πρὸς τοὺς πεμφθέντας, ἀδελφοὶ, εἶπεν, ἰδοὺ ἡτοιμάσθην, καὶ οὐ ταραχθήσομαι, κἂν ὅτι καὶ ἐπ᾽ ἐμοὶ βούλοισθε. Τὸ μὲν οὖν ὑμέτερον, ὡς φατὲ, κατεπράχθη, πραττέτω καὶ τὸ λειπὸν ὁ Βασιλεὺς, καὶ ὅπη ἰτέον ὑμῖν, ἐξ αὐτῆς κελευέτω ἢ μᾶλλον πεμπέτω καὶ τοὺς ἀπάξοντας. οὐ γὰρ ἐρίσομεν τὸ παράπαν, κἂν ξίφος προσετοιμάζοι, κἂν θάνατον. Ταῦτ᾽ εἰπὼν ἀπέπεμπε μετ᾽ εἰρήνης πάντας. αὐτὸς δὲ τοῖς ὅλοις ἐξαμελήσας ἐκάθητο, τὸ ἀπὸ τοῦ Κρατοῦντος ἀναμένων πρόσταγμα.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT VIII.

Ut mittens Imperator eduxerit Patriarchali domo Patriarcham, & quæ tunc contigerint.

Νὺξ ἦν, περί που τὰ τελευταῖα Πυανεψιῶνος, ὅτε καὶ πρὸς τὸ αἰθριώτερον καθίσταται ὁ ἀὴρ, τὰς ἀπὸ τοῦ χειμῶνος ἀπαλλαγεὶς δυσχερείας, τὸ πολὺ τῆς νοτίδος ἀποβαλών. κατὰ δὴ πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἐκείνης, οἱ τοῦ Βασιλέως πέμπονται, ἐφ' ᾧπερ τὸν καταδικασθέντα καταγαγόντες ἀπαγαγεῖν ὅπου καὶ προσετάχθησαν. Ὡς γοῦν αὐτίκα κατήγετο, ἐπιβὰς τοῦ μεγίστου ναοῦ, στὰς πρὸς ταῖς μεγίσταις πύλαις, ἀφωσίου τῷ Δεσπότῃ Χριστῷ τὰ εἰς χαριστήρια, προσκυνῶν τε καὶ συντασσόμενος. ὡς δ' ἔμελλε διὰ τῆς κατ' Ἀνατολὰς πύλης ἐξέρχεσθαι, ἐφ' ᾧ καταλαβεῖν τὸ ἐν τῇ Βαρβάρᾳ Κελλύδριον τοῦ Θαυματουργοῦ Νικολάου, ὃ δὴ καὶ συνίστατο τότε πρὸς τῇ θαλάσσῃ, καὶ ὡς μετόχιον τῇ Ὀξείᾳ ἡρμόζετο· ἐκεῖ γὰρ προχείρως κατεδικάζετο ἀπελθεῖν (καὶ τοῦτο κατ' οἰκονομίαν οἶμαι Θεοῦ, ὅτι καὶ τὸ ῥάκος ἐκεῖνος ἐν τῇ Ὀξείᾳ πρώτως ὑπέδυ τὸν Μοναχὸν μεταμφιεννύμενος). Ὡς τοίνυν πρὸς τῇ ἐξόδῳ τῆς Ἐκκλησίας ἦν, αἰθρίας ἐς τότε οὔσης κατ' οὐρανὸν, ἐξαίφνης νέφος σκοτόεν ἐπλήρου τὸ πᾶν, καὶ ῥαγδαῖος συνάμα χαλάζῃ κατεφέρετο ὑετὸς, χρῆμά τι ἐξαίσιον ἀστραπῶν τὸν ἀέρα πυρεκβολούντων ἐξῆκαν, καὶ κτύποι βροντῶν συνεχεῖς, τὰ τῶν ἀκουόντων συνετάρασσον ὦτα. κἀκεῖνος ἐν τοσούτοις δεινοῖς τοῖς ἀπάγουσιν εἵλκετο, ἕως καὶ ἐς τὴν μονὴν κατηντήκεσαν· ἐκεῖσε γοῦν διαγαγόντες τὴν ἡμέραν, τῇ ἐπιγενομένῃ νυκτὶ, νηῒ ἁλιάδι ἐνθέμενοι, περιώριζον ἀνὰ τὴν Προικόννησον, τῷ ἐκεῖσε μονυδρίῳ τῷ ἄνω τῆς ἐγχωρίως λεγομένης Σούδας κειμένῳ ἐγκατακλείσαντες, τάξαντες καὶ φύλακας ἐκ τῶν βασιλικῶν, ὡς μὴ θεῷτο τοῖς βουλομένοις.

Nox erat circiter extrema Maii menſis, cum in ſerenitatem exhilaratus aer ex hiberno rigore, & humoris per vernos tepores exuberantis parte magna reſoluta, liquido liberius cælo ridet: quando circa primam vigiliam adſuerunt quos Imperator miſerat ad condemnatum abducendum quo juſſi erant. Is cum abduceretur ſuperatis gradibus Templi maximi ſtans ad portam majorem, gratias egit venerabundus Chriſto Domino, adorans &, ut in digreſſu, vale dicens: mox cum exiturus eſſet per obverſam Orienti portam, ut ad cellulam in Barbara ſitam mirifici Nicolai ſe conferret: ea tunc domuncula mari admota, & ad Oxeenſis Monaſterii jus dominiumq; pertinens, ideo parata fuerat obiter excipiendo Arſenio, quod ei Sedem exilii apud Oxeam, opportunitatem quamdam loci ſecutus Imperator decreverat. (Id quod equidem non ſine numine factum arbitror, dum animo reputo, ſacram Monachi veſtem ac profeſſionem primum ab Arſenio ſuſceptam apud Oxeam:) Cum, inquam, in eo eſſet ut Templo egrederetur, & ſudum purumque Cælum eſſet, fœda repente nubes tetra cuncta caligine complevit, vehemenſque ſimul imber miſta grandine decidit, fulguribus horrendis late aerem incendentibus. Per has ille ærumnas ab abducentibus trahebatur, quoad in illam, de qua dixi, domunculam pervenerunt: ubi cum diem poſterum tranſegiſſent, nocte inſecuta, navi Arſenium piſcatoriæ imponentes, deportatum ultra Proconneſum, incluſerunt manſiunculæ illic ſitæ ſupra locum, quem vulgo Incolæ *Sudam* vocant, appoſitis Cuſtodibus e Satellitio Imperatoris, ne adiri exul a quibuſvis inviſere volentibus, poſſet.

Edit. Rom. pag. 183.

CAPUT IX.

Ut Orientales Patriarchæ Alexandrinus & Antiochenus circa Patriarchæ depoſitionem affecti fuerint.

Οὕτω μὲν δὴ τὰ κατ' ἐκεῖνον διαταξάμενοι, ἐπεὶ καὶ τοὺς Πατριάρχας ἐν ἐκείνῳ γνωμοδοτεῖν τῶν ἀναγκαίων ἐνόμιζον, ἀξιουμένων ἐκείνων, ὁ μὲν Ἀντιοχείας Εὐθύμιος ὡρμημένος καὶ πάλαι εἰς τὴν κατ' ἐκείνου ἀπέχθειαν, ὡς μὴ παρ' ἐκείνου εἰς κοινωνίαν δεχόμενος, αἰτίαν φέρων, εἰ ἀληθὴ ἄδηλον ὄν, ὅμως δὲ φέρων ἐκ φήμης, ὡς συγκοινωνοίη κατά τι τοῖς Ἀρμενίοις, τοῦ διὰ ταῦτα καὶ προσαπεδέχετο, τὸ, ἐκ ποδῶν ἐκεῖνον γενέσθαι, καὶ συνῄνει γνωμοδοτῶν. ὁ δ' Ἀλεξανδρείας Νικόλαος, τοσοῦτον συναινεῖν ἐδέησεν, ὥστε τὴν καθάπαξ τῶν καταψη-

Horum in hunc modum contra Patriarcham Arſenium actorum magni referre, quinimo neceſſarium eſſe, qui egerant putabant, ut cæteri Patriarchæ auctores fierent, concordibus in ea ſuffragiis dandis. Cum igitur illi ut id annuerent rogarentur, Antiochenus quidem Euthymius facile aſſenſus eſt: erat enim haud obſcure jam olim Arſenio infenſus, quod ab ipſo in communionem non reciperetur. Cauſa ferebatur (haud equidem definierim an vera; ſed hanc tamen vulgus ſermone celebrabat) quod Antiochenus communicaſſet quadam in re cum Armeniis. quare idem occaſione ultionis cupide arrepta, exauctorationem Adverſarii libenter amplexus eſt, & ſuæ illam ſententiæ auctoritate adjuncta confirmavit. At Alexandrinus Ni-

Digitized by Google

colaus tantum abfuit a comprobando facto, ut ſemel ea cauſa illos qui Arſenium damnaverant ſua communione abſciſſos, numquam amplius admiſerit, neque eorum quæ tali occaſione decreverat mutare quidquam ad finem uſque voluerit.

φυσαμένων ἐσχίζετο, καὶ ἔμενεν ἕως τέλους ἐν τούτῳ, μηδὲν μεταλλάξας τῶν ἐγνωσμένων.

CAPUT X.

Ut Arſenius in Patriarchæ dignitate adhuc conſtitutus reſtituere in integrum voluerit Epiſcopum Sardenſem.

Epiſcoporum vero, præter priores illos Manuelem Theſſalonicenſem & Andronicum Sardenſem, nullus alius Schiſma faciebat. Andronicum detonſum in Monachum ſuperius diximus. Hunc Arſenius, (Edit. Rom. pag. 184.) poſtquam reſtitutus Patriarchali Throno fuit, ſciens ſua cauſa expulſum, ut exilium lucrifaceret Monaſticam veſtem induiſſe, reponere in ſtatum priſtinum voluit, ſed non valuit aliorum in id Antiſtitum elicere conſenſum. Res in hunc tranſacta modum eſt. Egit ſecreto Andronicus cum Arſenio iterum Patriarcha, & ex eo intellexit per ipſum non ſtare quo minus continuo depoſito Monachico centone Epiſcopales iterum Infulas ſumeret, Addi modo ad ſuam curaret Patrum quoque ac Synodi voluntatem. His Andronicus cognitis, experiri negotium decrevit: & quadam die, qua congregati Antiſtites erant cum Patriarcha rei conſcio, Epiſcopalem humeris mandyam, capiti cidarim imponit, & ſic ad fores ſedens poſtulat admitti. Nunciatur Patribus quis, quo ornatu, quid peteret. diſplicuit pleriſque auſum eſſe injuſſu Monachum Epiſcopalem reſumere ornatum. Ergo hominem conſenſu rejecerunt. Et cum aliquis quamdam ejus Epiſtolam protuliſſet, cui ſe ipſum manu propria Athanaſium inſcripſerat, contigit Patriarchæ quoque ipſi juvandi ejus hebetari impetum, & ſtudii erga eum refrigeſcere ardorem: ipſum vero perculſum infelici ſucceſſu, ad quietem vitæ, quam fruſtra excutere tentaverat, conſtantius deinceps amplectendam, domitum repulſa convertere animum. Sed hæc prius evenerant: tunc autem multi Monachi, & Laici e plebe, abſcindentes ſeſe a communione eorum qui damnaverant Arſenium, ſeorſim convenerunt, & vulgare carmen averſantium uſum commerciumque prophanorum adhibendum ſibi nunc ad excludendos a ſe reliquos ſanxerunt: *Ne tractes*, dicentes, *ne tangas, ne omnino ad ullam conſuetudinis partem admittas ullum eorum, qui vel Patriarchæ exauctorationem probaverint, vel probantibus communicaverint*. Cæterum Imperator intelligens non poſſe relinqui Eccleſiam ſine Paſtore, electionem Patriarchæ liberis Antiſtitum ſuffragiis permiſit. Ipſe altius reputans perniciem Schiſmatum, ſi ruere qui errare cœperint ſinantur, concione omnis generis hominum vocata, e feneſtra cubiculi clathrata ferro rectas tranſverſis decuſſatim nectentibus virgis, invicemque in cratis formam implexis, (pag. 185.) hunc ferme in modum diſſerere exorſus eſt.

Τῶν δ' Ἀρχιερέων, πλὴν τῶν προσῥηθέντων ἐκείνων Μανουὴλ τε τοῦ Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ Σάρδεων Ἀνδρονίκου, οὐδεὶς ἄλλος ἦν ὁ σχιζόμενος. τὸν Ἀνδρόνικον ὡς καὶ κατὰ Μοναχοὺς ἀποκαρείη, φθάσαντες εἴπομεν. ἐν δὲ τῷ ἐπὶ τῆς αὐτοῦ Πατριαρχίας Ἀρσένιος δ' εἰδὼς, ὡς δι' ἐκεῖνον τὸ πρῶτον ἐξωσθέντα ὑπέδυ τὰ Μοναχῶν ἐξ ἐπίτηδες, ἤθελεν ἀνορθοῦν ἀποθέμενον εὐθέως τὰ ῥάκη. ἀλλ' οὐκ ἐξεγένετό οἱ, εἰς τοῦτο καὶ τοὺς Ἱεράρχας συμπεῖσαι. ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνος τότε τῷ Πατριάρχῃ κατ' ἰδίαν κοινολογησάμενος, εὗρεν, εἰ μόνον θελήσοι καὶ ἡ Σύνοδος, κατανεύοντα, ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ἔγνω πεῖραν διδόναι τῷ πράγματι. καὶ δὴ κατὰ μίαν τῶν συνοδικῶν ἡμερῶν, συνεγνωκότος καὶ τοῦ Πατριάρχου, μανδύαν τε Ἀρχιερατικὸν περιβάλλεται καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν ἱερὰν ἐπιτίθεται κίδαριν, καὶ καθεσθεὶς ἔξω, καιρὸν ἐζήτει συνελθεῖν τῇ Συνόδῳ τῷ Πατριάρχῃ συνεδρευούσῃ. ὡς δ' ἠγγέλλετο τῇ Συνόδῳ τὰ περὶ τούτου περιμένοντος, καὶ ἀρχιερατικῶς ἐστολίσθαι ἐμάνθανον, δεινὰ ἐποίουν, καὶ οὐκ ἤθελον δέχεσθαι. ὡς δὲ καί τις ἐκείνου καὶ τὴν ἐπιστολὴν ἐνεφάνιζε τὴν ἐκείνου, ἐν ᾗ ἐπέγραφεν ἑαυτὸν οἰκείαις χερσὶν Ἀθανάσιον, αὐτίκα τῷ μὲν Πατριάρχῃ τὴν τοῦ βοηθεῖν ὁρμὴν ἀμβλύνεσθαι, καὶ τὸ ὑπὲρ ἐκείνου θερμὸν ἐψύχθαι συνέβαινε. τῷ δ' ἀνακοπέντι καθυφεῖναι τῆς πείρας, καὶ ἀπραγμόνως ἐντεῦθεν ἄγειν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν πρότερον. τότε δὲ πολλοὶ τῶν τε Μοναχῶν καὶ τῆς λαϊκῆς μοίρας ἀποσχισθέντες, καθ' αὑτοὺς συνελέγοντο. μὴ ἅψῃ, μηδὲ θίγῃς τὸ παράπαν, λέγοντες, ὅς ἂν συναινοίη τῇ καθαιρέσει τοῦ Πατριάρχου, ἢ μὴν κοινωνοίη τοῖς συναινοῦσιν. ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς ἐπεὶ οὐκ ἦν τὴν Ἐκκλησίαν ἀποίμαντον ἀφιέναι, τοῖς μὲν Ἀρχιερεῦσιν ἐφῆκε ψηφίζεσθαι τὸν σφίσιν δοκοῦντα. αὐτὸς δὲ βαθύτερον συνορῶν, καὶ ἀναστέλλειν θέλων τὰ σχίσματα, συνάξειν τε κοινὴν παραγγέλλει, καὶ πάντων ἐν ταυτῷ συλλεγέντων ἐκ τοῦ παραθύρου τῆς αὐτοῦ κέλλης, ὃ δὴ καὶ σιδηροῖς, τοῦτο μὲν ὀρθίοις, τοῦτο δ' ἐγκαρσίοις περιεδρυφάκτωτο τοῖς κάμαξι, λόγων ἥπτετο πρὸς αὐτοὺς τοιῶνδε.

Digitized by Google

CAPUT XI.

Oratio Imperatoris de Schiſmate avulſis.

A Ἐγὼ νομίζω, ὦ τῆς ἐμῆς Βασιλείας ὑπήκοοι, μηδένα τῶν ἁπάντων ὑμῶν ἐπὶ τοσοῦτον ἥκειν φρενοβλαβείας, ὥστε μὴ ἑαυτῷ δύνασθαι χρῆσθαι συμβούλῳ, ἀλλὰ τῷ πέλας. Εἰ γὰρ καὶ ἡ παρὰ τῶν ἄλλων βουλὴ συλλαμβάνειν τὰ πλεῖστα πέφυκε τοῖς βουλευομένοις, ταύτῃ γὰρ καὶ συμβουλὴ λέγεται εἰς ταὐτὸ συναγομένων ἀμφοῖν τῶν βουλῶν, ἀλλ' ἀναγκαῖον τοῦτο, ἐφ' ὅσοις ἐπ' ἀμφιβόλῳ κεῖται τὸ βουλευόμενον, ὡς ἀμφοτέρωθεν λογισμοὺς ἰσορρόπως κινεῖσθαι, κἂν ὁποίας τις ἅψηται. ἐφ' ὅσοις δὲ ἐπιρρέπει τὰ τῆς δόξης, ὡς ἐντεῦθεν μὲν μετὰ τοῦ καλοῦ καὶ τὸ πάγιον ἀναφαίνεσθαι· ἐκεῖθεν δὲ δῆλον εἶναι τὸ βλάπτον, B εἰκαῖον ὄντως καὶ ἀλυσιτελὲς, λογισμῶν συντρόφων ὑπερορῶντα ἀλλοτρίοις χρῆσθαι, οἷς ἔνι μὲν ἀβουλία, ἔνι δ' ὄρεξις πρὸς τούτοις, καὶ τὸ ξένον ἄπειρον ἀνάλγητον, ὡς παντὸς τοῦ οἰκείου πεφυκότος πιέζειν. δεῖ τοιοῦτον καὶ ὑμᾶς τοῖς ἐφ' ἑαυτῶν λογισμοῖς προηγουμένως χρῆσθαι, καὶ οὕτω δοκιμάζειν τοὺς ἔξωθεν. ὃς δὲ τῶν οἰκείων ὑπερφρονῶν, ἑαυτὸν τοῖς ἔξωθεν λογιζομένοις παρέχει, ὡς εἴτι ἂν φέροιεν ἐκεῖνοι προσίξων, ὁ τοιοῦτος ὁμολογῶν ἔστω, ὡς ἄφρων ἐστὶ τὸ καθ' αὑτόν. ἄφρονος δὲ πάντως τὸ μήτ' ἀφ' ἑαυτοῦ συνιέναι, καὶ τὸ κἄν τις ἐκ τῶν ἔξωθεν λέγοι, μὴ διακρίνειν εἰδέναι τὸ κρεῖττον C τε καὶ τὸ χεῖρον· καὶ λοιπὸν οὐδὲ τῆς θυραίας ἐκείνῳ συμβουλῆς ὄφελος. Τὰ οὖν ξυμπεσόντα οἴδατε πάντες, καὶ οὐδὲν ἐξ ὑμῶν τῶν γενομένων κέκρυπται. ἐπὶ τούτῳ γὰρ καὶ φαινομένη ἡ ἐφ' ἑκάστῳ ὑμῶν ἐνταυθοῖ συνδρομὴ, ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου κελεύσαντος κράτους. Τοῦτο γὰρ καὶ ἄλλοτε ξυνέβη· πλὴν τὸ ἐπὶ ταῖς αἰτίαις διαλλάττον, ἀμφισβητεῖν παρέξει τισί. τότε μὲν οὖν ἐθελίμου παραιτουμένου τοῦ ἐπὶ τῆς Πατριαρχίας ὄντος, ἄλλος ἀντικαθίστατο. νῦν δὲ καὶ ἐπὶ κεφαλαίοις καθαιρεθέντος, ὡς οἴδατε, ἄλλον ἐγκαταστῆναι τὸ εἰκὸς δίδωσιν. ὃ γοῦν ἐκ τοῦ παρελθόντος ἐσφάλη, τοῦτο πρὸς τὸ D μέλλον βέλτιστον προοικονομεῖν. τότε τοίνυν τινὲς τῶν τῆς ὀχλώδους μοίρας καὶ ἀπαιδεύτου, οἷς ἡ ταραχὴ τῆς Ἐκκλησίας ἀσμένισις, παρεισδυόμενοι ταῖς τῶν ἀνθρώπων οἰκίαις, πορισμὸν εἶχον ἐντεῦθεν τὸ σχίσμα. κἂν μεμψαίμην ἐκείνους, οἳ μήτε τὸ βραχὺ τοῦ καιροῦ, ἐκείνοις τὸ τῆς ἀταξίας, καὶ ἡμῖν τῆς ἐπεξελεύσεως ἐμποδὼν ὡρμημένοις ἔστη. τοιοῦτόν τι καὶ τὰ νῦν ὑποπτεύεται γίνεσθαι. οὐ γὰρ ἀπόλωλεν ἡ ἀταξία, ὡς τινὰς ἐπειλημμένους αἰτίας, πάλιν ἀνασοβεῖν, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ σχίζειν πειρᾶσθαι. τὸ γοῦν ἐκείνους ζητεῖν φύσιν ἔχοντας ἄντικρυς ἐξ ἐθισμοῦ συνεχοῦς ταῖς γωνίαις

A *EQuidem exiſtimo, o meo Imperio ſubjecti, neminem omnium veſtrum eo ſtultitiæ proceſſiſſe ut non ſuo ipſius, ſed alterius ſolum, uti poſſit conſilio. Etſi enim aliorum ſententiam inquirere ac cum ſua conferre deliberantes ſolent, unde græcum conſilio nomen ortum eſt, ut Συμβουλὴ diceretur, quaſi ſententiarum in unum collatio duarum: tamen id tantum locum habet in rebus, quarum in ambiguo pendet judicium, paribus utrinque argumentis ajendi negandique incertum eligendi arbitrium librantibus. Ubi autem haud dubiis in lancem alteram momentis fas & æquum vergit: adeo ut hinc quidem manifeſte honeſtum & tutum appareat quod proponitur: illinc quod oſtenditur evidenter noxium cernatur: tum enimvero vanum inconſultumque ſit, quempiam innato intimoque natu-* B *ræ ac menti propriæ ſenſu abdicato, alienis uti conſiliis, quibus ineſt quidem imprudentia, ineſt & cupiditas, prætereaque prurigo novitatis, & quædam maleſuada dulcedo inexpertorum, inquieto conjuncta tædio ſolitarum & quotidianarum rerum. Faciendum igitur vobis eſt, ut ante omnia veſtris ipſorum mentibus ac judiciis auctoribus utamini: & ad horum examen vocetis quæ vobis aliunde ſuggeruntur. nam qui ſuis ipſius ratiocinationibus rejectis, aliunde oblatis advertit animum & inhæret obnoxie, is ſane habendus pro fatente ſe ſtultum & judicii expertem. ſtulti quippe ac judicio deſtituti omnino eſt, nihil ex ſe intelligere; ſed quidquid aliunde offertur cæca credulitate recipere, melius id ſit an pejus, nihil diſcernendo. Tali autem non video quid proſit ſuggeſtum ab alio conſilium. Quæ nuper contigerunt ſcitis omnes: nihil eorum quemquam ve-* C *ſtrum latet. idcirco huc concurriſtis, vocante ac jubente me. Quod factum modo eſt, contigerat & alias. Verum ſimilium eventuum duorum diverſæ cauſæ ambiguitatem objicere quibuſdam poſſent. Tunc quidem ei qui voluntarie dignitatem Patriarchalem abdicaverat, ſubrogatus eſt ſucceſſor; nunc cum ob crimina depoſiti, ut ſcitis, locum alteri tribuere oporteat, par & æquum eſt præcavere, ne quod priore illa ſimili occaſione perperam actum eſt, iterum hoc tempore attentetur. Tunc quidam e turbulento genere indoctorum hominum, quos delectat Eccleſiæ tumultus, inſinuantes ſe domibus fructum inde ipſis optatum Schiſma retulerunt. Deſcriberem informaremque plenius quinam illi fuerunt: niſi quam mihi præſcripſi brevitas, tuos honore mentionis noſtræ, Nos labore de iis fuſe dicendi, licet* D *ad id promptos inclinatoſque prohiberet. Iteranda nunc fore quæ tunc acta ſint, prona prudenſque ſuſpicio eſt. non enim perverſitas extincta eſt funditus. Facile, inquam, eſt, quoſdam arripientes occaſionem nocendi, conturbare iterum, & Dei Eccleſiam ſcindere conari. Quid hoc genus hominum ſpectet, quid venentur & captent iſti, ex uſu aſſiduo quaſi naturam habentes delitescendi in angulis, & ſuum opus clanculum adſtandi, ſupervacaneum ſit dicere: illud non cunctabor facere, quod puto neceſſarium, increpare videlicet pro rei pernicie acriter ſtoliditatem inconſultam illorum, qui abduci ſe ſinunt ſuſurrationibus iſtorum. Quid eſt enim cur quis hinc ſcandalizetur? an quod immutatum ipſi quidquam ſit de Chriſtiano quod tenebat dogmate? Verum nec hactenus quidquam e ſacræ doctrinæ placitis motum eſt. ac ne quidquam in poſterum moveatur, & vota fecimus, & operam pro virili dabimus. quid igitur? an quia verti aliquid*

Edit. Pariſ. pag. 136.

Digitized by Google

contigit eorum quibus infueramus? At id quidem ne interdum accidat vitari nulla contentione poſſe, quare vanum ſit hac de re queri. An denique quod Paſtorem vobis præpoſitum ſortiti, eo deinde juſtis & neceſſariis amoto cauſis, deſperatis fieri poſſe ut alium unquam æque commodum nanciſcamini? Atqui ne dubitate, nanciſcemini etiam commodiorem, a quo indulgentius tractemini, ſub quo felicius vivatis. Nam ab iſto quidem ejecto cui uni tandem veſtrum omnium juvari unquam & beneficio affici contigit? quem etiam dolens indignanſque recolo fructum noſtræ in vos pronæ ac paratæ in neceſſitatibus quæ incidebant liberalitatis intervertiſſe. Pœnitens hoc, inquam, & me reprehendens repeto: quin idcirco vos huc convocavi, ut me ipſe accuſarem apud vos benignitatis varius ac parcius exercitæ. Simul tamen clare dicam ejus errati cauſam: nec diſſimulabo amplius, impedimento fuiſſe Patriarcham, ne qui ex vobis egerent a noſtra liberalitate quo opus habebant conſequerentur. Etenim cum nec ille ventitaret ad Nos, prohibente odio quo a Nobis immaniter abhorret: nec Nos ad illum accedere poſſemus, quippe qui ſciremus haud admiſſum iri, nulla reſtabat nobis via cognoſcendi legitimo & conſueto Patris communis indicio neceſſitates Pauperum, iiſque providendi. Quamquam (fatebor enim) neque ſi maxime indicaret ille rogaretque, idoneus interveniret deprecator Nobis ad miſericordiam flectendis, aut quidquam impetraret: non quod natura duri ſimus & a dando averſi; ſed quod in ſumma illa dignitate ingratiſſimum erga Nos ſe præbens, indignum ſe reddiderit, cui gratificari tanti duceremus. Gratia quippe, ut ſæpe dici audivimus, gignit gratiam. nec prius amor natus adoleſcere, quam paribus exſurgat incrementis alius poſt frater ingenitus mutuus amor, Anteros vocatus. Hæc me loquentem parum aberit quin fabulari opinemini. cæterum fabula ut in ſcopum veritatis recta collimans non raro utilis & laudabilis habetur. Non male quidam Externorum dixit: Solitudini finitimam ſuperbiam eſſe. idcirco quod ſuperbum nemo curat, nemo adit, unde neceſſe eſt eum ſemotam a conſuetudine hominum & ſolitariam vitam degere. quid autem in poſterum? ajo & confirmo vobis: mutationem in melius magnam experiemini. pervenient ad vos benigni radii nobis innatæ beneficentiæ, nulla jam intercepti nube Patriarchalis offenſionis: quinimo grato Nobis in locum veteris & implacabilis iſtius ſucceſſuro Paſtore, commoditates apud Nos veſtras decentibus illam perſonam efficacibus interceſſionibus procurante, large in vos effundi ſentietis bona quæ deſideratis omnis generis. Tantum ne quis veſtrum agi ſe in tranſverſum ſinat: nec ſua unius ſpectans commoda, ludat in rebus quæ ludum non admittunt; aut ea quæ perfici non poſſunt ſerio conetur. Nam ſingulorum perperam offendentium civium lapſus, univerſas vitiis implent turbiſque Civitates; natura rerum ita ferente, ut ex uno peccante pœna in multos propagetur. Fugite igitur conventicula: averſamini ſchiſmata. Multi ſaccis induti domos in veſtras ſe inſinuant, non ut vobis proſint, ſed ut ſibi ablandiantur, aut quoquomodo conficiant ex vobis quæ cupiunt, quibus indigent. Inde Imperatorem quidem accuſabunt: tum nova veteribus miſcentes, haud bene habere res Eccleſiæ ſubinferunt: & propterea videlicet largiter erratum in illis correctionis ineundis, nullo inter Eccleſiaſticos idoneo reperto emendandis malis quibus Reſpublica peſſum iret. ſic enim illi forſitan garrient, criminantes eos qui ſapienter cunctantur circumſpicientes omnia, & in occaſiones imminent opportune procurandæ publicæ ſalutis. Quid igitur agendum vobis eſt? quin e veſtra copia largiamini quibus videbitur, nulla invidia eſt. faciat in eo genere quiſque ut volet. abduci autem perſuaſionibus iſtorum, & cum errantibus vos pari-

Edit. Rom. pag. 187.

A ἐπιλυγάζεσθαι, καὶ κρυφηδὸν τὸ αὐτῶν πράττειν ἔργον, ἄλλως δέ γε καὶ περιττόν, τοῖς δ' ὑπηγορευμένοις οὕτως ἀβούλως τοῖς ἐκείνου ὀαρισμοῖς προτιμᾶν τὴν χρείαν οὐ κατοκνήσομεν; εἰς τί γὰρ καί τις σκανδαλισθείη; ὅτι μεταλλάττεταί τι τῆς δόξης αὐτῷ; ἀλλ' οὐδὲν τῶν ἡμετέρων παραβέβηται, μὴ δέ τι καὶ παραβαθείη τὸ σύνολον. ἀλλ' ὅτι τοῦ συνήθους ἐξέστραπται; ἀλλ' οὐδὲν ἔχοι ἄν τις εἰπεῖν χάριν πολλὰ κάμοι. ἀλλ' ὅτι ὑπὸ ποιμένι πλουτῆς ἐκείνου παρακληθέντος αἰτίαις ἱκαναῖς, ἄλλῳ τῷ παράπαν οὐκ ἀμοιρήσετε; ἀλλὰ μὲν καὶ ἀμοιρήσετε, καὶ κρειττόνως ὑπ' ἐκείνῳ δὲ ἕξετε

B ποιμαινόμενοι. Τίνι γὰρ ἐπ' ἐκείνου τῶν πάντων ἐξεγένετο πρᾶξαι, ὃ τῆς ἡμετέρας εὐμενείας ἔξω; ἣν που ἀβουλήτως καὶ περιεπίσομεν. ἀρτί; καὶ πάντως· οὐ νῦν εἰς ταὐτὸν ὑμᾶς συνῆξα, σκοπῶν ὅπως ἂν αὐτὸς τῷ ἡμετέρῳ κράτους κατηγορείην; ἀλλὰ τὴν αἰτίαν λέγω, καὶ οὐκ ἐπικρύπτομαι, τὸ μή τι τυγχάνειν τῶν προσηκόντων ἐκ βασιλικῆς δόσεως τοὺς ἐλέους χρῄζοντας. ὅτι γὰρ ἐκείνῳ τὰ πρὸς ἡμᾶς ἄβατα, κωλυούσης τῆς ἀπεχθείας, οὔθ' ἡμῖν μὴ παρ' ἐκείνου ἀξιουμένοις τὰ τῆς εὐμενείας ἀνοιγῆναι πρὸς τοὺς χρῄζοντας. ὅπου γε καὶ εἰ ἠξίου, οὐκ ἂν ἐτύγχανε τῶν δεόντων, καὶ τί γὰρ δεῖ ἐπικρύπτειν; οὐχ ἡμῶν πρὸς τὸ εὖ πράττειν ἀποπεφυκότων, ἀλλ' ἐκείνου μὴ οἰκονομοῦντος τῇ ἀξιώσει τὸ εὔχαρι. Τίκτεσθαι γὰρ χάριν χάριτι μεμαθήκαμεν, καὶ οὐκ ἂν αὐξάνειν τὸν ἔρωτα γεννηθέντα, μὴ ἐπιγεννηθέντος καὶ τοῦ ἀντέρωτος. τάχα ἂν μυθολόγον με οἰηθείητε. ἀλλὰ τὸ τοῦ μύθου ὡς ἀληθείᾳ προσῳδὸν ἐπαινετόν. ἔφησε γὰρ καί τις τῶν ἔξω, ἐρημίας γείτονα τὴν αὐθάδειαν. τῷ γὰρ αὐθάδει οὐδεὶς προσέξοι προσβάλλων, κἀντεῦθεν ἐρημωθέντι τῶν ἄλλων, καθ' αὑτὸν αὐτὸν διάγειν ξυμβαίνει. τί γοῦν τὸ ἐντεῦθεν; εἰδήσετε πάντως, καὶ εὐμενείας ὑμῖν προσβαλλούσας ἀκτῖνας, τοῦ ποιμένος κινοῦντος τὴν ἡμετέραν γνώμην ὑπερμάχοις

D μεσιτείας τρόποις. μόνον μή τις ἐνδῷ πρὸς τὸ χεῖρον, μηδέ τις τὸ καθ' αὑτὸν σκοπῶν καὶ μόνον, ἐν οὐ παικτοῖς παιζέτω, μηδ' οὐκ ἐπ' ἀνυστοῖς σπουδαζέτω. τὰ γὰρ καθέκαστον ὀλισθήματα ἐμπιπλῶσι πραγμάτων τὰς πόλεις, καὶ ἑνὸς ἁμαρτάνοντος, πολλοὶ τῶν κακῶν ἀπολαύουσι. φεύγετε τοίνυν τὰς παρασυνάξεις, καὶ τοῖς σχίσμασιν ἀπεχθάνεσθε. πολλοὶ σακκοφόροι ταῖς οἰκίαις ὑμῶν παρεισδύονται, οὐχ ὅπως ὑμῖν εὖ γένοιντο προθυμούμενοι, ἀλλ' ὅπως ἂν αὐτοῖς παρ' ὑμῶν πορισθείη τὰ τῆς χρείας σκοποῦντες. οἳ κατηγορήσουσι μὲν Βασιλέως, καινὰ δὲ τοῖς παλαιοῖς μίξαντες, μὴ καλῶς ἔχειν τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐποίσουσι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτοὺς τάχα πλανᾶσθαι τὴν διόρθωσιν. ταῦτα γὰρ ἐκεῖνοι ἴσως ἂν καὶ λέξουσι διαβάλλοντες, ἀποκαραδοκοῦντας. τί γοῦν ποιητέον ὑμῖν ἐστι; τὸ μὲν μεταδιδόναι καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν ὄντων, οὐ φθόνος. πραττέτω τις ὡς βούλεται τοῦτο. τὸ

A δὲ τοῖς λόγοις αὐτῶν καθυπάγεσθαι, καὶ σὺν ἐκείνοις πλανᾶσθαι, οὔ μοι δοκεῖ, οὔτ᾽ ἐμοὶ ἀνεκτὸν, οὔθ᾽ ὑμῖν ἀσφαλές. διὸ προφθάνει τῆς τιμωρίας ἡ ἀπειλὴ, μή πως ἐπὶ τῶν ἔργων γεγονώς τις, πάθῃ ἃ πείσεται. ἀνάγκη γὰρ τοῖς ὀλίγοις συνδιαστρέφεσθαι τοὺς πολλούς. καὶ τί τοῦθεν, τὶς οὕτω νυστάζων, ὡς μὴ ζητεῖν στῆσαι τὴν ῥύμην; Ἐγὼ μὲν οὖν διακελεύομαι καὶ ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ, καὶ πρεσβύτῃ, καὶ νέῳ ἀστικῷ τε αὖ, καὶ ἀγροίκῳ, δοκιμάζειν πρῶτον τοὺς πλησιάζοντας, καὶ οὕτω χρῆσθαι. τὸ γὰρ νοσοῦν ἐκ τῶν ὑγιαινόντων ἔχει τὰς βοηθείας. εἰ δ᾽ αὐτοὶ τὰς γνώμας νοσοῖεν, τί ἂν τοῖς ἄλλοις παράσχοιεν ἀγαθόν; ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκείνων ὁ καιρὸς ἴσως δείξει· ὑμῖν δὲ τὴν ἐκείνων κακίαν ἀπομοργνυμένοις, καὶ τοῦ ὀρθοῦ ἐκκλίνουσιν, οὐ συνοίσει. κἂν ἐκεῖνοι διαδιδράσκωσιν, ὑμῖν τὸ ἔγκλημα περιστήσεται. μέγα μὲν ἐρῶν οἶδα, ὅμως δὲ καὶ ὑμῖν δοκοῦν, ὅτι τὸ τοῦ σχίσματος ἔγκλημα ἐν ἴσῳ καὶ ἀπιστίας τιθήσεται. καὶ ὁ ἐγκληθεὶς ἐπὶ τούτῳ, κολάσεις ὑφέξει καθοσιώσεως. ὑμεῖς γοῦν οἴδατε ὅπως ἕξετε πρὸς τὰ παρόντα, ὡς ἢ τὸ ἡσυχάζειν ἐπ᾽ ἀγαθοῖς ἐσόμενοι, ἢ τὸ τοιαῦτα ζητεῖν μηδὲν ὅλως ὑμῖν προσήκοντα τιμωρηθησόμενοι· Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς τούτοις τε καὶ ἄλλοις τοιούτοις τὰς προσαναφωνήσεις δοὺς τῷ λαῷ, ἀπολύει ἐπ᾽ οἴκου πορεύεσθαι τῶν οἰκείων ἕκαστον.

ter errare, nec probarim equidem nec patiar; non enim eſt tolerabile; ac ne vobis quidem expedit. Propterea præcedit ante ultionem comminatio, ne quis ſero ſapiat, ubi deprehenſus quæ meruit patietur. Cum enim neceſſario ex tolerata pravitate paucorum multi pervertantur, quis tam dormitans cuſtodiendæ Reipublicæ Præpoſitus, non rationes ineat, & conatum adhibeat, quo ſi poſſit, ſiſtat impetum ruentis in præceps multitudinis incautæ? Ego igitur diſerte denuncians præcipio, viro cuivis & mulieri, ſeni juxta juvenique, urbano pariter & ruſtico ut exploret prius quales ſint qui ad ſe accedunt, tum ſi bonos repererit, utatur. Nam æger a ſanis juvatur. Si autem animo laborantem mente corrupti adierint, quid ex iis expectare boni queat? ſed iſtorum quidem nequitiam dies forſitan deteget. B *Vobis autem eorum malitiam imitantibus, & a recto declinantibus, vere ac clare prædico, non abibit ſtultæ facilitas impune. at illi forte pœnam fuga lucrifacient: vos deprehendemini: hærebit in vobis luendum crimen. Magnum ſcio eſſe quod edico comminans: ſed tamen tale quod vobis attente conſiderantibus æquum confido viſum iri Schiſmatis crimen pari cum Apoſtaſiæ pœna mulctandum. Et qui convictus ejus fuerit debita ſacrilegæ defectioni ſupplicia perferet. Vos ergo, circumſpecto rerum præſentium ſtatu, quid veſtrum unicuique conducat, decernite. videte, inquam, an non ſit melius, quiete vivendo bonis frui;* Edit. Rom. pag. 138. *quam intricando ſe rebus ad vos nihil attinentibus, in pœnas incidere graviſſimas.* Hæc Imperator & ejuſmodi alia locutus, conticuit, locum dans acclamationibus Populi ſolitis, concioneque ſoluta remiſit domum unumquemque.

CAPUT XII.

Ut ſuffragiis electus ſit in Patriarcham, Adrianopoleos Epiſcopus Germanus, & qualis hic fuerit.

C Οἱ Ἀρχιερεῖς δὲ τὸ ἐνδόσιμον λαβόντες ψηφίζεσθαι τὸν δοκοῦντα σφίσι, ἐπὶ τῇ μεγίστῃ προστασίᾳ τὸν ἐπιτήδειον, ἐν ταὐτῷ συνιᾶσι πάντες κατὰ τὸ ἱερὸν καὶ μέγα τῶν Βλαχερνῶν τέμενος, καὶ ἄλλου ἄλλον προβαλλομένου, τέλος ἐφ᾽ ἑνὶ πάντες συμφωνοῦσι, τῷ Ἀδριανουπόλεως Γερμανῷ, ἀνδρὶ ἐλευθέρῳ τὸν τρόπον, καὶ ἱεραῖς διεξαγωγαῖς πρέποντι. ἔτι δὲ καὶ τὴν ἐκ Βασιλέως ἐκ παλαιοῦ πλουτοῦντι διάθεσιν. ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ ταῖς ἀληθείαις φιλόκαλος μὲν καὶ φιλολόγος ἐς ἄκρον, καλὸν δ᾽ ἅπαν εἰδὼς ὃ ἂν καὶ εἰς τὰ πράγματα χρησιμεύοι, μὴ μόνον εἰς ἀρετὴν ἐν προτιμήσει πολλάκις τῶν ἐπαίνων ἐτίθει, τὸν μετ᾽ εὐτρεχείας, καὶ τὸ ἐς ψυχὴν ἀσφαλὲς ἔχοντα, τοῦ ὅλως ἀρετῇ σχολάζοντος γυμνῇ, εἰ κατὰ βίον καὶ μὴ ἐπ᾽ ἐρημίας διάγοι. ὅθεν λόγιος μὲν οὐκ ἦν, λογίοις δὲ μετ᾽ αἰδοῦς καὶ τοῦ πρέποντος προσεφέρετο, καὶ λόγου ἀκούων ἠγάπα, καὶ φίλος ἦν ἐς τὰ μάλιστα τῶν τοιούτων, ὡς καὶ αὐτὸς τοῦ καλοῦ μετέχει ὡς ἄριστα, ἀρετῆς δὲ μετῆν τῷ ἀνδρὶ, οὐχ ἣν ἂν οἱ παρόντες αἰνοῖεν, ἢ μᾶλλον οἱ παρ᾽ ἑαυτοῖς προέχειν δοκοῦντες τῶν ἄλλων, βρώματα καὶ πόσεις φιλοκρινοῦντες, καὶ ἡμέρας

At Epiſcopi facultate accepta eligendi liberis ſuffragiis quem omnium aptiſſimum judicarent ad ſupremam Eccleſiæ Præfecturam, coeunt omnes in ſacrum ac magnum Templum Blachernarum, & poſtquam alius alium propoſuiſſet, ad extremum univerſi convenerunt in Germano Adrianopoleos Epiſcopo, Viro liberæ indolis, & ſacris functionibus decore peragendis idoneo, ad hæc gratioſo plurimum jam olim apud Imperatorem. Erat enim revera homo elegans & eruditus ut qui maxime: ac cum in nullo non exercitatus laudabilium genere artium, tum illas ex iis quæ non ad ſolam virtutem, ſed ad res bene ac cum ſucceſſu gerendas eſſent utiles, præferre plerumque judicio ac commendatione cæteris ſolitus. Et ex hominibus eum qui cum dexteritate agendi verſandique in rebus, ſalutis animæ rationes in tuto D haberet, illo exiſtimare potiorem qui ſe totum nudæ ac meræ virtuti dederet: ſi ei non in ſolitudine, ſed in ſocietate ac uſu hominum vivendum eſſet. Unde cum non eſſet ipſe quidem eloquens, diſertos tamen ſcita & reverenti conſuetudine demerebatur, benevolus auditor perorantium, amoriſque in id hominum genus eximii profeſſor: quibus rebus aſſequebatur, ut doctrinæ ac ſapientiæ, quam in aliis amabat, vel plurimum in ſe habere videretur. Virtus vero quam in vita exprimebat, non erat illa quidem, qualem hodierni laudarent tetrici, aut potius qui arcano conſcientiæ faſtu præſtare ſe reliquis exiſtimant, magnopere ſibi placentes in moroſo quodam ciborum ac potionum delectu, ſuis unicuique, voluntaria

religione, ultra præſcriptum communiter ordinem diebus aſſignandis, affectantes itinera conficere pe libus; quos etiam ſemper illotos oſtentare amant; humi cubantes, una tunica contenti: cæterum miſericordiam hiſce caritatemque poſthabentes, prætereaque benignitatem, & humanam condolendi mœrentibus officium: denique, ut uno verbo cuncta complectar, diſcretionem: aſperi quidam, & ſuperciliosi cenſores, nullum carpendi ac vellicandi cuncta obvia modum finemve facientes: ſua mirantes, ſe unos rectam vitæ ſequi ſectam, unos ſapere, penes unos vim decuſque laudis ac religionis reſidere omnis, in cunctis quæ agunt ſe opinari præferentes. Non talis, inquam, hujus viri virtus erat, ſed longe diverſi generis, accommodata omnino ad humanum captum, quali eum inſigniri fas ſit qui verum hominem vera humanitate ſeſe præſtet: prout præſertim eum decet qui conſtitutus in Præfectura ſit, a quo non exigitur, ut perturbationum funditus expers ſit. ſed ut eas mediocritate quadam temperatas habeat in poteſtate; a quo vitæ genere ſi diſcretionem tollas, omnia ex uno perdidiſti. Hujuſmodi ergo ornatus virtute, quam civilem quidam vocant, uti & vitæ ſecundum eam ductæ civilis appellationem tribuunt, mediæ cuipiam inter contemplativam & voluptariam, ille ſupra memoratus Oreſtiadis Epiſcopus, prælatus aliis etiam commendatione vitæ quondam aſceticæ ſumma laude diu exercitæ in Monaſterio Nigri Montis ad Orientem ſiti, a reliquis orabatur ut Præfecturam Eccleſiaſticam Conſtantinopolitanæ Urbis capeſſeret; cum quibus & Imperator electionem comprobans, magnopere incumbebat ad idem ab eo impetrandum, quotidie adiens, & omni perſuaſionum & obſecrationum impetu adurgens, ne reſpueret vocationem.

Edit. Rom. pag. 189.

A τέχνην ἑκάστῳ πρεπούσας καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς προσνέμοντες, πεζῇ τε καὶ βάδην αἱρούμενοι διέρχεσθαι τὰς ὁδοὺς, ἀνιπτόποδες καὶ χαμαιεῦναι, καὶ μονοχίτωνες. ἐν δευτέρῳ δὲ τιθέντες τὸν οἶκτον καὶ τὴν ἀγάπην τιθέμενοι, ἔτι δὲ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν συμπάθειαν, καὶ τὸ ὅλον εἰπεῖν τὴν διάκρισιν, σκληροί τινες ὄντες καὶ τοῖς ἄλλοις μωμητικοὶ, καὶ μεμψίμοιροι, ὡς ἑαυτοῖς σφίσι καὶ μόνοις τὴν ἀρετὴν περιποιεῖν οἰόμενοι, κἂν ὅτι ἐκεῖνοι καὶ πράττοιεν. ἀλλ' ἀρετῆς τῆς κατ' ἄνθρωπον ὄντος, καθ' ἣν ἂν καὶ ὁ ἀληθινὸς χαρακτηρίζοιτο ἄνθρωπος, καὶ μᾶλλον ὁ ἐπ' ἐξουσίας, ᾧ δὴ καὶ τὸ μετριοπαθὲς τοῦ ἀπαθοῦς μᾶλλον ὀφείλεται. B οὗ δὴ βίου τις ἐξάρας τὴν διάκρισιν, τὸ πᾶν ἀπώλεσας ἐξ ἑνός. Τοιαύτῃ τοίνυν κοσμούμενος ἀρετῇ, ἣν δὴ καὶ πολιτικήν τινες λέγουσι, καὶ τὸν κατ' αὐτὴν βίον πολιτικὸν, μέσον ὄντα θεωρητικοῦ τε καὶ ἀπολαυστικοῦ, ὁ δηλωθεὶς τῆς Ὀρεστιάδος Ἀρχιερεὺς προκριθεὶς τῶν ἄλλων, καὶ γὰρ ἐλέγετο κἂν τῷ κατ' Ἀνατολὴν ὄρει τῷ μέλανι, καὶ τῇ κατ' ἐκεῖνο μονῇ ἐγχρονίσας, ἀσκῆσαι τὸ πάλαι τὰ μέγιστα, παρὰ τῶν λοιπῶν ἠξιοῦτο τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως προστασίαν ἀναδέξασθαι. σὺν οἷς καὶ ὁ Βασιλεὺς τὴν ψῆφον ἀποδεξάμενος, κατηντιβόλει τὸν ἄνδρα, καὶ ἐφ' ἡμέραις προσιὼν ὅλαις ὁρμαῖς παρώτρυνε καὶ ἠξίου, μὴ ἀποπέμψασθαι τὰ τῆς κλήσεως.

CAPUT XIII.

Ut evectus Germanus in Patriarchalem Sedem fuerit, & prima ejus acta.

HIs ille precibus moveri ſe tandem paſſus, menſe Junio in feſto Sancti Spiritus concordibus ſuffragiis decreto communi perlato, Patriarcha declaratus eſt; & ſacro cum illis celebrato, ſacræ impoſitus Sedi præſidere cunctis cœpit. Simul autem Thronum attigit, opus omni actione ſuperius ratus afficere meritis honorum præmiis virtute aut doctrina præcellentes aliis, qui tales eſſent partim dignitatibus, partim donativis & largitionibus omnis generis liberaliſſime ornare ac cumulare orſus eſt. Erat enim auri contemptor ut qui maxime, ne crumenam quidem habere dignatus: ſed quidquid undecumque offerretur ſupra lectum a portantibus deponi jubens, quo ibi expoſitum in promptu eſſet ad uſus beneficentiæ erogandum ejus mandato quocumque rationes egentium poſcerent. Tali autem huic viro abundantia ſimplicitatis ſolutioris in vita licentiæ accuſationem comparavit: pudor vero erga Imperatorem, & in agendo cum eo cura vitandæ offenſionis adhibita, labem ipſi apud multos adulationis & mendacii aſperſit. Cum enim is ſinceræ ab omni fuco indoli obſequens, candida ac ſecura ſuſpicionum libertate quoslibet promiſcue obvios affari excipereque conſueſſet; cumque ſuis Domeſticis liberiorem iſtiuſmodi pariter cum quibuſvis converſationem permitteret, uſus ille utrorumque ſecurior apud ſuſpicioſum Vulgus in abuſuum occultorum opinionem incurrit. Tractatio autem obſequioſa & verecunda cum

C ΚΑὶ δὴ παρακληθεὶς, εἶξε. καὶ μηνὸς Μαιμακτηριῶνος, ἐν τῇ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἑορτῇ ὑπὸ τόμῳ κοινῷ γεγονότι, Πατριάρχης ἐπικηρύσσεται, καὶ σφίσιν ἅμα συλλειτουργήσας, τῷ ἱερῷ ἐφιζάνει Θρόνῳ. καὶ τῶν ἄλλων προΐσταται. ἅμα δὲ τῷ προσβῆναι τῷ Θρόνῳ, ἔργον ἐκεῖνο ἀσχολίας πάσης ὑπέρτερον, τιμᾷν τε τοὺς προσήκουσι τὴν ἀρετὴν δοκοῦντας, ἢ καὶ λόγῳ, προέχειν τῶν ἄλλων, τοὺς μὲν ἀξιώμασι, τοὺς δὲ φιλοτιμίαις ἁπάσαις καὶ δώροις παντοίοις. ἦν γὰρ καὶ περιφρονητὴς χρυσίου τὰ μάλιστα, ὡς μηδὲ κεκτῆσθαι βαλάντιον, ἀλλὰ τὸ προσαγόμενον D ἔκποθεν, ἐπὶ τῆς στιβάδος ἐκείνου κελεύειν τίθεσθαι, ὡς ἕτοιμον εἶναι ταῖς χρείαις τῆς εὐποιΐας ὅπου ἂν ἐκεῖνος κελεύσειε. τοιούτῳ δ' ὄντι ἐκείνῳ, τὸ τῆς μὲν ἁπλότητος πλεονέκτημα, εἰς κατηγορίαν ἀδιαφορότητος περιέστατο. τὸ δὲ τῆς εἰς Βασιλέα αἰδοῦς τε καὶ κυβερνήσεως, εἰς ἔγκλημα κολακείας καὶ ψεύδους πρὸς τοὺς πολλοὺς ἄντικρυς. τῷ γὰρ ἁπλῷ τοῦ τρόπου καὶ ἀνυπούλῳ καὶ ἐλευθερίῳ πρὸς τὸ τοῖς παροῦσι χρήσασθαι μὲν, καὶ αὐτὸν κρῖναι γὰρ, καὶ τοῖς ἰδίοις χρῆσθαι, διὰ τὸ καταχρῆσθαι προ-

Digitized by Google

πληρώσει δόξαν· τὸ δὲ κυβερνᾷν τὸν Κρατοῦντα, καὶ μᾶλλον ἐφ' ἱκεσίαις, ὅτε μὲν ἐκεῖνος προσαναφέρων ἠξίου. ὁ δὲ Κρατῶν οὐ ῥαδίως κατένευε, τηντεῦθεν κατὰ τὸ δοκοῦν φαινόμενος τῷ δεομένῳ τὸν ἐλπισμὸν, ὡς μὴ ἀποτυχοίη ἀποπεμφθεὶς ἐλπίζων ἴσως ἀνύειν ὕστερον, τῶν λόγων πολλάκις οὐκ ἰόντων, τὴν τοῦ φειδοῦς ἀποφάσιν προσποιούμενος, κατεκρίνετο· τὰ δὲ ἐγκλήματα ταῦτα καθάπαξ ταῖς τῶν πολλῶν ψυχαῖς ἐνιζήσαντα, ἐξῆπτε τὸ ἀπὸ τῶν πολλῶν μῖσος. ὅτι τε ἀντίζηλος ὢν τοῦ Πατριάρχου τὴν ἐκείνου κατασχὼν Ἐκκλησίαν, καὶ ὅτι ἀπὸ θρόνου τῆς θυγατρὸς τῷ θρόνῳ τῆς μητρὸς (οὕτω γὰρ τὰς Ἐκκλησίας ἐκάλουν) ἀνέδην οὕτω καὶ αὐθαδῶς ἐπεπηδήσειεν, ὅθεν καὶ δυσὶν ἐνεχομένου ἐγκλήμασιν, οὐκ ἦν ὅστις ἀγαθὸν ἐλάλει περὶ ἐκείνου· τῶν μὲν προσκειμένων τῷ Πατριάρχῃ, τῶν δὲ καὶ ἑπομένων ἴσως ταῖς γνώμαις ἐκείνων. ἦσαν δὲ καὶ τῶν περιττῶν καὶ εἰς κακηγορίας εὐκόλων, οἳ καὶ προσονειδίζοντες, Μαρμουτζᾶν προσωνόμαζον, προσάπτοντες ὄνομα περσικὸν, ἐξ αἰτίας τῆς· ὅτι ἐκεῖνος τὸ γένος τὸ συνεγγὺς Λαζὸς ἦν, τὸ δ' ἀνέκαθεν καὶ Γαβρᾶς. πρὸς τὸν τρόπον μεμφόμενοι τὸν ἐκείνου ἦθος, τοῦτο μὲν, ὡς ἀπερίσκεπτον καὶ θρασὺν μὴ εἰδότος ἑαυτοῦ μέτρον, ἐπιβαίνειν τιμῆς· τοῦτο δὲ καὶ ὡς ἐπὶ κολακείᾳ διαβαλλόμενοι τῇ πρὸς Βασιλέα, προσεπιμωκῶντο τὸ γένος, ὡς ἐκεῖθεν ὂν, ὅθεν καὶ τὸ Περσικὸν εἶναι διωμολόγητο. ὅμως γέρων ὢν καὶ παίδευσιν ἀρχαίαν ἔχων Ἐκκλησιαστικὴν Γερμανοῦ τοῦ μακαρίτου, πολλὰ τῶν ἐκ μείζονος τῆς Ἐκκλησίας καθίστα πρὸς τὸ ἀρχαιότερον παρερρυηκότα καὶ χρόνῳ, καὶ ἀμελείαις.

A Principe, ex qua ille fiduciam ſumebat ſuſpendendi effectum ſupplicationum Patriarchæ, id agens iſto ambitioſo artificio differendæ gratiæ, cujus ſpem non auferebat, ut eum quam diutiſſime ſibi ſupplicem & ſic obnoxium teneret: in cauſa erat ut cum quæ Patriarcha impetraturum ſe receperat, ad diem non provenirent, qui fruſtra expectarant, verba ſibi ab eo data quererentur: ſi vero noſſent aditum ab eo revera Principem; frigide id ac timide nimium ab eo, videlicet aſſentante, actum rati, auctoritatem & robur dignitati Patriarchæ conſentaneum in eo deſiderarent; ac propterea tali loco minus idoneum ducerent. Hæc ſiniſtra de Germano judicia multorum ſemel animis infixa, ſubjectis invidiæ facibus exardeſcebant in offenſionem publicam; multis jam illum increpantibus ut intruſum pro vero B Patriarcha, ereptam injuſte innoxio Eccleſiam tenentem, & e throno Filiæ in thronum Matris, (ſic enim Eccleſias vocabant) impudenter ac temere inſilire auſum. quibus ſenſim gliſcentibus ſenſibus, evenit tandem adeo illum maculoſum apparere duplicis iſtius labe criminis, ut non eſſet qui de eo boni quidquam jam loqui ſuſtineret; conſpirantibus in unum odiis ambarum Factionum, tam ejus videlicet quæ Arſenio favebat, quam alterius quæ ſuas privatas ſecuta rationes a Germano abhorrebat. Nec deerant maleferiati blaterones in maledicentiam faciles, qui per ſcomma eum *Marmutzam* nominarent, vocabulum ipſi perſicum aptantes, quod genus ſuum proximum a Lazis, remotius a Gabra Urbe Perſidis duceret. Simul eadem dicti contumelia lacerantes C ejus mores, quaſi hominis inconſiderati, & barbaræ audaciæ, qui cæca ſui provectus ignorantia inconceſſum non dubitaſſet ſacri honoris faſtigium invadere: non ſine admixta amara irriſione adulationis ejus erga Imperatorem infamia late manante diſſipatæ, velut innuentes familiare id illi, & domo allatum ineſſe vitium, utpote homini qui ſuos Majores ex ea Urbe oriundos fateretur, quam omnes ſcirent eſſe Perſicam. Tamen is qui ad multam ætatem veteris Eccleſiaſticæ eruditionis plurimum adjunxiſſet exemplo & auctoritate Germani alterius ſibi cognominis Patriarchæ, qui Patrum memoria laudabiliter eamdem Eccleſiam rexiſſet, multa ex ejus tempore in deterius per incuriam prolapſa, ad veterem exactamque revocare diſciplinam caſtigando eſt aggreſſus; eo ſucceſſu, ut non pauca in melius reſtitueret.

Edit. Rom. pag. 190.

CAPUT XIV.

Ut Holobolum Patriarcha Germanus tranſlatum in Dei Eccleſiam Officio Rhetoris honoraverit, & Magiſtrum conſtituerit.

Τὸ δὲ μεῖζον, ὅτι καὶ φιλολόγος ὢν τὰ μάλιστα, τῷ Ὁλοβώλῳ ἀφωνίῃ ὄντι καὶ πλήρει λόγων καὶ προσπεπτωκὼς, ὡς ἀποχρῶν κατὰ τὸ παρὸν ἐγνώκει· τοῦτο μὲν εἰς τὴν ἐκείνου παραμυθίαν, παθόντος οἷα πεπόνθει, τοῦτο δὲ καὶ ἐκ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἀγωγὴν εἰς παίδευσιν λογικὴν, τὸν ἐκεῖνον ἐκ τῆς τοῦ Προδρόμου μονῆς ἐξελθεῖν, καὶ προσανεῖλαι τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἔργον πάσης ἀσχολίας ἐπέκεινα τίθεται, τὸ ὑπὲρ τούτου πρεσβεῦσαι τῷ Βασιλεῖ, καὶ τὸ τῆς πρεσβείας ἐπαγωγὸν προβαλέσθαι. Ὡς ἤδη μὲν ὁ Ἀκροπολίτης καὶ μέγας Λογοθέτης Γεώργιος ἐφ' ἱκανὸν ἐκ προστάξεως τῆς, Βασιλέως, ἐνιδρώσας παραδιδοὺς τὰ μαθήματα, ἤδη καὶ ἀπειρηκὼς,

D IN his palmare fuit quod ſuo ingenii, de quo dixi, & cognoſcendarum & promovendarum doctrinarum obſequens ſtudio, complexus eſt favore ac patrocinio Holobolum ingenii præſtantis hominem & litterarum plenum: de quo cum judicaret, idoneum ac ſufficiens, ſi præficeretur ſtudiis, inſtrumentum eum fore provehendæ ad celebritatem Litteraturæ, ac reponendæ in florem priſtinum, ſua ſane illum opinio non fefellit. Quanquam ad hunc ornandum non ſola utilitatis publicæ ratione motus eſt; ſed miſericordia præterea infeſti caſus, quo ille infeliciter afflictus fuerat; curaque debita conſolandi ejus in tam acerba calamitate. Moliendum ergo ſibi putavit, ut cum bona gratia Imperatoris, illum e Monaſterio Præcurſoris eductum Eccleſiæ applicaret, ibique Scholæ Eccleſiaſticæ præficeret, erudiendos ipſi committens Juvenes Clericos: Idque

pag. 191.

Digitized by Google

negotium cunctis prævertendum ratus, confeſtim adiit Imperatorem, cum eoque, nihil non adhibens quod valere ad impetrandum arbitraretur poſſe, hunc ferme in modum egit: *Acropolita & Magnus Logotheta Georgius tuo dudum, Auguſte, juſſu verſatus in tradendis diſciplinis, poſtquam multis jam annis inſudavit ei operæ, fractis demum viribus fatiſcit, & ut ei emerito alii ſuccedant opus omnino eſt. Id cum univerſim Juventutis gratia me ſuggerere, teque curare dignum eſt, tum præſertim mihi convenit Eccleſiaſticis in eo genere adoleſcentibus proſpicere, quos ita educare ut quam aptiſſimi evadant ad omnes functiones Ordinis noſtri, quarum pleræque literis & exquiſita doctrina indigent, ad noſtram in primis providentiam pertinet. Annue igitur orantibus nobis, & univerſæ Eccleſiæ nomine petentibus, veniam gratiamque erga Holobolum tuam: permittens, ut transferam illum accipiamque in Collegium Cleri noſtri: & cum debito honore Magiſtrum præficiam noſtræ Juventuti, diſciplinis liberalibus in ludo literario operam daturæ.* Hæc locuto Patriarchæ conceſſit ſtatim prolixe, quod volebat Imperator. Erat enim & ipſe proprio genio non parum inclinatus, ad revocandum in omni gloriæ parte antiquum ſplendorem Urbis; quam ad rem duo Cleri corpora conſtituerat, unum collocans in celebri Apoſtolorum Templo, alterum in Templo Blachernarum: Cantoreſque annuis ſtipendiis utrique addiderat, ex Sacerdotibus Urbis. Præterea apud Sacram Ædem Magni Pauli in antiquis Orphanotrophiis Grammaticæ Scholam inſtituerat, & penſionibus annuis, tum Magiſtri, tum Puerorum ſuſtentationi providerat; adeoque rem curabat, ut non dedignaretur inviſere per ſe interdum ludum illum, & coram probando cognoſcere quantum Auditorum quiſque proficeret: datis etiam, ubi res poſceret, præmiis ingenio ac profectui merentium; necnon & more patrio ferias Pueris indulgens. Tunc igitur inflexus Patriarchæ precibus, remiſit ſubito pœnam olim damnato, & ut Monaſterio educeretur præcepit. Porro hunc Patriarcha paterno ſinu exceptum quamplurimis potuit amoris ſignificationibus doniſque recreavit, Rhetoremque diplomate rite ſigillato declaravit; ac ludum omnibus aperuit, ubi ab hoc Præceptore diſciplinæ traderentur.

Edit. Rom. pag. 192.

A καὶ χρεία ἐστὶν ἄλλως ἀνάγεσθαι, καὶ τῶν ἄλλων οὐχ ἧττον τοὺς τῆς Ἐκκλησίας, παρ' ὅσον καὶ ἀνάγκη προβαίνειν τούτους τῷ λόγῳ ταῖς Ἐκκλησιαστικαῖς χρείαις ὡς μάλιστα χρησιμεύσοντας· ἡ Κατάνευσις πάνυ ἡμῖν ἀξιοῦσιν, ὡς ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας πρεσβεύουσι, καὶ ἐκχωρίζου τῷ Ὁλοβώλῳ, καὶ δεχόμεθα τοῦτον καὶ κατὰ τὸ εἰκὸς τιμῆσαι, καὶ εἰς Διδάσκαλον καταστῆσαι τοῖς προσφοιτῶσι τῆς λογικῆς παιδεύσεως. καὶ ταῦτα μὲν τὸν Πατριάρχην ἐκεῖνον εἰπεῖν, καὶ εἰπόντος εὐθὺς κατανεῦσαι τὸν Βασιλέα, καὶ τῇ ἀξιώσει καθυποκλῖναι. Ἦν γὰρ ταῖς ἀληθείαις κἀκεῖνος πρὸς τὰ παλαιὰ τῆς Κωνσταντίνου παρακνιζόμενος, ὡς καταστῆσαι μὲν Κλήρους, ἵνα μὲν ἐπὶ τῷ περιωνύμῳ τῶν Ἀποστόλων ναῷ, θάτερον δὲ ἐπὶ τῷ τῶν Βλαχερνῶν, καὶ ὑμνοπόλους ἐρρόγας τάξαι τοῖς Κλήροις τοὺς ἐκ τῆς πόλεως ἱερεῖς. συστήσασθαι δὲ καὶ κατὰ τὸν τοῦ μεγάλου Παύλου ναὸν ἐν τοῖς ἀρχαίοις ὀρφανοτροφείοις γραμματικευομένων σχολὴν, καὶ ῥόγαις ἐτησίοις ἐπιρρωννύειν τόντε Διδάσκαλον καὶ τοὺς παῖδας, ὡς ἐφιστάνειν ἐνίοτε τῇ σχολῇ, καὶ ὁποῖος ἕκαστος, καὶ ὅπη λόγων προκόπτει, ἔστι δ' οὗ καὶ τὰ εἰκότα φιλοτιμεῖσθαι, εἰ δ' οὖν ἀλλ' ἄνεσιν τοῖς παισὶ διδόναι τῆς ἀσχολίας κατά τι πάτριον συνήθεις. τότε δ' οὖν ὑποκλιθέντα ταῖς τοῦ
C Ἱεράρχου αἰτήσεσι, συμπαθῆσαί τε αὐτίκα τῷ καταδίκῳ καὶ ἐξελθεῖν κελεῦσαι. ὃν δὴ κἀκεῖνος δεξάμενος, πολλοῖς ἦν ἀγάλλων τοῖς ἀγαθοῖς, προσεπισφραγίσας καὶ ῥήτορα, καὶ ὑπ' αὐτῷ διδάσκοντι πᾶσιν ἐξανοίγνυ τὸ τῶν μαθημάτων Διδασκαλεῖον.

CAPUT XV.

Ut accuſati Palatinorum quidam læſæ Majeſtatis Patriarcham Arſenium in eamdem ſecum criminationem involverint.

ILlo porro anno crimen læſæ Sacræ Majeſtatis impactum eſt Phrangopulo cuidam, quo Imperator intime familiari utebatur, & aliis ipſi conſciis numero duodecim. Conſpiraſſe dicebantur in Imperatorem, quem etiam interficere quamprimum decreverant, ſi quam invenire rationem commodam poſſent rei conficiendæ. Vocatus a conjuratis in partem & conſilii & facti fuerat Carolus quidam, a quo trucidatum Protoveſtiarium Muzalonem ſuperius docuimus, verum is non ſuſtinens malefacere Imperatori, cooperando cædi ejus, totam perniciem avertit in capita Machinatorum tanti ſceleris, a quibus erat in ejus communionem adſcitus. eos enim detulit, inſidiaſque patefecit: unde ſubito comprehenſi omnes ſunt, tum dira quæſtione torti ut conſcios proderent. & nominatim de Patriarcha interrogati, alium quidem nominarunt neminem; Patriarcham autem, ſeu ex vero, ſeu vi tormentorum mentiri cogente, participaſſe ipſis in meditati facinoris conſcientia declararunt. Ac illi quidem meritis ſubjecti ſuppliciis ſunt, unoquoque ipſorum pro modo culpæ congrua pœna mul-

D. ΤΟῦ ἔτους ἐκείνου, καὶ καθοσιώσεως ἔγκλημα τοῖς περὶ τὸν Φραγγόπουλον, οἰκεῖον Βασιλεῖ γε ὄντα, κἀκείνοις ἀριθμουμένοις εἰς δώδεκα προσετρίβετο, ὧν δὴ καὶ κατὰ τοῦ Βασιλέως μελετησάντων ὡς κτενούντων εἰ δοθείη αὐτίκα, Κάρουλός τις, ᾧ δὴ καὶ τὴν Πρωτοβεστιαρίου Μουζάλωνος σφαγὴν ὁ λόγος ἐξεργασθεῖσαν ἐδείκνυτο πάλαι, εἰς κἀκείνους εἰς κοινωνίαν τῆς τε βουλῆς, καὶ τῆς πράξεως προσειληθείς. ὁ δὲ μὴ ἀνασχόμενος γενέσθαι τῷ Κρατοῦντι κακὸς ἐκ πράξεως, ἐκ προσαγγελίας ἐφάνη κακὸς τοῖς καλέσασι. καὶ εὐθὺς προσήγγελλε, καὶ ἡλίσκοντο. οἱ δὲ καὶ ἐταζόμενοι ταῖς βασάνοις ἐφ' ᾧπερ τοὺς συνειδότας εἰπεῖν, καὶ μᾶλλον εἰ καὶ ὁ Πατριάρχης συνῄδει πραξείουσιν. οἱ δὲ ἄλλως μὲν οὐκ εἶχον ὁμολογεῖν, τὸν δέ γε Πατριάρχην κἂν ἀληθῶς κἂν ἐκ βίας τῆς ἐκ βασάνων, τῇ συνειδήσει ἔλεγον

γον συνεγνῶσθαι αὐτὸν προαναγγείλαντος. κἀκείνοις μὲν ἀπήντων αἱ δίκαι βαρεῖαι ποινὰς φοβερὰς κατὰ τῶν ἁμαρτημάτων λόγον ἐπάγουσαι. ἀλλ' οὐδ' ὁ Πατριάρχης ἀνεῖτο τοῦ προσεμβέντος ἐγκλήματος· ἀλλ' ἐπέχων καὶ μᾶλλον ἐπεμβαίνων κειμένῳ οἱ, ὁ Βασιλεὺς ἐπεσυνεκάλει τὸ ἔγκλημα πρὸς τὴν Σύνοδον, καὶ δεινὰ ἐποίει εἰ μὴ ἐκδικοῖτο μὴ ἀνεχόμενος. αὐτοὺς μὲν γὰρ ἐπ' ἐγκλήμασιν Ἐκκλησιαστικοῖς τὴν δίκην ἐπαγαγεῖν, αὐτὸν δὲ εἰ μὴ καὶ ἐπὶ τῷ πρὸς Βασιλέα ἐγκλήματι ὑπόσχοι ἑτέραν δίκην τὴν πρέπουσαν ὁ προδήλως κατηγορούμενος, μὴ ἀνεκτῶς τὸ σύνολον ἔχειν, κἂν ὅτι πεπόνθει πρότερον. μὴ δὲ γὰρ εἶναι καλὸν μὴ δὲ δίκαιον τὸν ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως πολυωρεῖν ὀφείλοντα, τοῖς ἐχθροῖς Βασιλέως καταπροΐεσθαι. ὡς γοῦν σκεπτομένων τὰ περὶ τούτου ἐδόκει καλὸν ἀποστέλλειν καὶ ἐρωτᾶν, κἂν εἰ ὁμολογοίη, ἢ καὶ μὴ ὁμολογῶν ἁλίσκοιτο, ἐπιφέρειν τὴν δίκην· εἰ δ' οὖν καὶ ἐς αὖθις σκέπτεσθαι. ὁ Βασιλεὺς αὐτόθεν ἠξίου κυρωθῆναι τὸν τῆς Συνόδου ἀφορισμόν. καὶ ὅπως ἀπελθόντας οὓς ἂν καὶ πέμψοιεν ἐρέσθαι, καὶ εἰ ὁμολογοίη ἐπενηνέχθαι τὸ πρόσιμον, δίκαιον ὂν ὑπὲρ Βασιλέως, τοῦ κατὰ Βασιλέως τοῖς ἐπιθησομένοις συμπράττοιτο· εἰ δ' οὖν, καὶ μὴ ὁμολογοῦντος, τὸν δεσμὸν κεῖσθαι, καὶ ἐπαναρτᾶσθαί οἱ, πρὸς ὅτι καὶ συνῄδει περὶ τούτων· ὥστε ἐνέχεσθαι μὲν, εἴ πως ἁλίσκοιτο κακουργῶν· εἰ δ' οὖν ἐλεύθερον εἶναι τοῦ βάρους ὡς ἀδίκως διαβαλλόμενον. Ταῦτα τοῦ Βασιλέως προσαπαιτήσαντος, καὶ οὐ τῶν Ἀρχιερέων πλῆθος συγκατένευον.

A ctato. Sed nec de Patriarcha neglectum indicium eſt. quin arripuit crimen Imperator vehementi erumpens impetu in proſecutionem ultionis: cauſamque ardenter ad Synodum detulit, pro rei atrocitate conquerens; & præſeferens, neutiquam acquieturum ſe, quoad tantum ſcelus, prout par erat, vindicaretur. *Enimvero*, ajebat, *indigna nimium, & minime ferenda iniquitas eſſet, Epiſcopos quidem, cum ipſi Nos videmus in Eccleſiaſticum aliquod incurriſſe crimen, ſtatim pœnam imponere: Me vero in horrendo ſcelere contra vitam ac caput Imperatoris deprehenſo, tamen præ modeſtia judicium tanti mei doloris ac periculi per me attingere verentem, ſed obnoxie confugientem ad Tribunal Eccleſiaſticum, pati repulſam aut fruſtrationibus eludi.* Multa quidem ſe hactenus „ gravia tuliſſe: tamen huic injuriæ tolerandæ „ imparem ultro fateri ſuam eſſe patientiam: & „ B quidquid antea diſſimulaverit, in poſterum „ profecto neutiquam paſſurum, adeo nihili pen- „ di Majeſtatem Imperatoriam, ut vitam & ſan- „ guinem capitis Reipublicæ nefariis perduelli- „ bus prodere impune liceat ei ipſi, cui ex officio „ potiſſimum incumbebat ſaluti ejus invigilare. „ His tam acerbis expoſtulationibus Imperatoris coacti Patres negotium capeſſere, concordibus ſuffragiis decreverunt, mittendos qui Reum interrogarent & ſive fateretur crimen, ſive, quantumvis inficians, idoneis tamen indiciis teneri facti conſcientia convinceretur; continuo afficeretur condignis pœnis: ſi vero nec propria confeſſione, nec ſufficientibus ad plenam probationem argumentis reus ſceleris delati peragi poſſet, deliberaturam iterum de cauſa Synodum. Hoc ſatis Imperatori non eſt viſum. ſed petiit, jam C nunc abſolute excommunicationis ſententiam in Arſenium a Synodo rite ferri Reo coram intimandam a mittendis ad ipſum: ac ſi quidem ille fateretur ſcelus, ſupplicium ei ſtatim inferretur, quod pati æquum eſt qui Sicariis parricidis cædem Imperatoris machinari auſis aſſenſerit conſcius: ſin is negaret, tamen ut ex delatione de ipſo a conſciis morituris clare facta plus nimio ſuſpectus, excommunicationi ſubjacere, quoad aut plene convictus puniretur. aut, ſi forte contingeret ſufficienter purgari, noxa omni liberaretur, tamquam injuſte calumniam paſſus. Eam petitionem Imperatoris Patres Synodi plerique arbitrati æquum, ut ita fieret annuerunt.

Edit. Rom. pag. 193.

CAPUT XVI.

Ut Auctor hujus Hiſtoriæ una cum Epiſcopis ad Arſenium miſſus ſit: & quid iis contigerit.

KΑὶ δὴ σχεδιάζεται μὲν τὸ τῆς δίκης γράμμα, ἐκλέγονται δὲ τὴν ταχίστην ἐκ μὲν σφῶν αὐτῶν δύο, ὅτε Νεοκαισαρείας Μονοκωνσταντῖνος φίλος ὢν καὶ μᾶλλον ἐκείνῳ, καὶ ὁ Μοκησσοῦ, προεδρεύων τότε τῆς Ἐκκλησίας Προικοννήσου κατὰ λόγον ἐπιδόσεως. ἐκ δέ γε τῶν Κληρικῶν, ὁ τὸ πινακίδι ἐπὶ τῶν σεκρέτων Γαληνός, καὶ σὺν αὐτοῖς ἐγὼ τέταρτος, βίᾳ μὲν συμπαχθεὶς καὶ κελεύσει βασιλικῇ, πῶς δ' ὅτι παρ' ἐκεῖνον ἐκοίμην, καὶ τὸ μέρος προσαποδεχόμενος· πέμπτην μὲν τότε καὶ εἰκοστὴν εἶχεν ὁ Ἀνθεστηριών, καὶ ἡμεῖς τῆς νηὸς ἐπιβάντες, δυσὶν ἡμέραις ὕστερον προσχόντες τῇ νήσῳ τῷ Πατριάρχῃ ἐμφανιζόμεθα· καὶ περὶ τῶν προκειμένων πρὸς ἐκεῖνον γίνονται λόγοι. ὁ δὲ ἠγρίαινέ τε παραυτίκα μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐνεγκών. Καὶ τί μοι κακὸν πρὸς τὸν Βασιλέα πέπρακται, μετ' ὀδύνης πλεί-

D PErſcriptum igitur feſtinato criminationis inſtrumentum eſt, & electi celeriter qui Reum convenirent, e Patribus quidem duo: Prior Epiſcopus Neocæſareæ Monoconſtantinus, multum amicus Arſenio; Alter Moceſſenus, tunc Eccleſiæ Proconneſi ſpecialis conceſſionis privilegio præſidens. E Clericis vero, cui tunc Secreta commiſſa erant, Galenus; & cum his ego quartus, vi quidem in id adactus, utique jubente Imperatore: tamen quod illum cui ſtudebam quomodocunque reviſum irem, ex parte perlibenter. quinta & vigeſima die Julii menſis navem conſcendimus ſolventem: biduo poſt ad Inſulam appulſi Patriarcham adiimus: & quorum cauſa veneramus agere cum eo cœpimus. Ad primam rei mentionem ille vehementer exacerbatus ne audire quidem ulterius ſuſtinuit: ſed cum immenſo dolore & anguſtia in has querimonias prorupit: *Quid Imperatori mali feci? Ego ipſum ex privato in Imperii Solium extuli: ille vero me cum Patriarcham reperiſſet non honeſtis ex cauſis honore privavit. Et nunc deſideo in hoc jugo deſerti montis, ubi velut infamis exul, Chriſtia-*

Digitized by Google

Edit. Rom. pag. 194. *porum quotidie miſericordiam expecto. Tamen bene habent quæ contigerunt pulchra hæc, inquam, per me ſunto: ſimus ei Patriarcha bene precetur, & cum benedictione comprobet quæ ab illo fiunt.* In his, græco *benedictionis* vocabulo, quod ipſum nomen erat Eulogiæ ſororis Imperatoris, illa ipſa mulier deſignabatur, cui erat Arſenius peculiariter infenſus, quod ipſam maxime ſciret fuiſſe Fratri auctorem eorum, quæ crudeliter & impie in Puerum Joannem attentaverat. Ut autem explicatæ litteræ ſunt, velut mox ipſi legendæ, Arſenius cum alicunde præſenſiſſet quid in iis eſſet ſcriptum, vehementi niſu ſeſe contorquens ac retrahens auditionem averſatus omnino eſt: & cum legi nihilominus cœptum eſſet, celerrime receſſit ne audiret. Sed qui aderant curſu inſecuti fugientem, vix tandem comprehenſum (currebat enim velocius quam ab illa ætate gravitateque expectari potuiſſet) retraxerunt invitiſſimum ad auſcultanda quæ ex ſcripto clara voce proferebantur. At ille appendicibus Galeri ad aures ambas utraque manu valide appreſſis, ſonum lectionis fruſtra pronunciatæ, non accepit. Denique graviſſimum ſignificans animi angorem, cælum terramque voce maxima teſtes adhibuit eorum quæ pateretur. Et non ſolum ad ea quæ ipſi denunciabantur non attendit: ſed neque qui eum alloquebantur audiviſſent omnino ab eo quidquam de negotio propoſito, quod ad Synodum referrent, niſi eum expedire ſe ab ipſis ſummopere conantem vi majori utique tenerent; & graves intentarent a Deo minas, ſi perſiſteret in contumacia. Tandem ſummis conatibus reſponſum exprimere qualecunque ſatagentium, viſus cedere: *En*, inquit, *ut bene Patriarchatum geſſimus, necem Imperatori machinantes! qui videlicet etiam projecti e rebus humanis in hoc extremum deſertæ inſulæ, Deum propitiari non ceſſamus, obſecrantes ut ejus animæ bene conſulens miſereatur: utcunque ille fame ac ſiti nos, velut morte damnatos, in hac ſolitudine interficiat.* Hæc & ejuſmodi alia ſummo dolore atque amaritudine animi profatus, multa ſimul Imperatori, ſimul in Thronum intruſo exprobrans, aut potius imprecans, dimiſit ad ſe miſſos. Nos autem illo iterum poſtridie convento, & omni eo quod ſperari potuit effecto, e portu confeſtim ſolvimus, & valido ingruente borea in occiduam Inſulæ oram, fatius duximus navigare, protegentibus montibus; at vehemens coorta procella eſt, intumuitque commotum amplius mare. Quare navim ægre applicuimus ad locum *Galenolimena* nuncupatum, quaſi Portum Serenum diceres. Accolæ lingua vulgari, corrupto vetere vocabulo *Gallolimen* appellant.
pag. 195. Magnis ibi periculis ſumus exerciti, in pœnam, opinor, non petitæ & acceptæ a Patriarcha in digreſſu benedictionis. quod facere unuſquiſque ſingillatim voluerat, ut poſtea in mali ſenſu ſero pœnitentes invicem fatebantur: ſed verente pro ſe quoque ne id ſibi crimini verteretur, pariter id omnes neglexerunt facere. Nam nocte media terræ motus incidit gravis, & abruptus mons imminens ac ſuperne præcipitatus in mare, illud coegit in terram late vicinam inundare, tanto æſtu ac tumultu, ut qui ſtabamus in littore nos continuo demergendos crederemus. Cæterum ærumnoſiſſimo inde curſu tranſfretantes, ægre Conſtantinopolim tenuimus ſextadecima die menſis Auguſti, & primum adito Patriarcha, ubi quæ contigerant retulimus, quam potuimus ardentiſſime illum oravimus, ut pro ea qua valeret apud Imperatorem auctoritate gratiaque, nobis adeſſet quæ acta erant renunciantibus; ac ſi quid neceſſario diceremus quod Auguſti animum pungeret, deliniret ipſe præſens qua valebat arte, atque ut cuncta boni conſuleret,

A στης καὶ συνοχῆς ἔλεγεν, εἰ αὐτὸν μὲν ἐγὼ ἰδιώτην ὄντα τῆς Βασιλείας ἐπέβησα, ἐμὲ δ' ἐκεῖνος Πατριαρχικοῦ θρόνου, οὐ καλῶς αἰτίας ἠτίμωσε; ἢ νῦν γε κάθημαι ἐπ' ἀκρωρείας ταυτησί, ὥσπερ τις ἀτίμητος μετανάστης, τὸν παρὰ τῶν Χριστιανῶν καθεκάστην ἐπεκδεχόμενος ἔλεον. ὅμως καλὰ τὰ συμβάντα, καλὰ πάντα, καὶ ὁ Πατριάρχης αὐτῷ εὐλογείτω, σὺν τῇ εὐλογίᾳ τἀκείνῳ πραττόμενα. ἐδήλου δ' ὁ λόγος, τὴν αὐταδέλφην τοῦ Βασιλέως, ᾗ δὴ κακῶς εἶχεν ἐκεῖνος, ὡς τὰ κατὰ τοῦ παιδὸς Ἰωάννου συμβουλευσάσῃ τῷ Βασιλεῖ. ὡς δ' ἀνεπτύσσετο καὶ τὸ γράμμα ὑπαναγνωσθησόμενον,
B ἐκεῖνος γνοὺς ἔκποθεν τὸ ἐκεῖ ἐμφερόμενον, πολὺς ἦν ἀντιβαίνων, καὶ ἀντισπῶν μὴ ἀκούειν ὅλως, καὶ προσαπεχώρει ταχέως ὑπαναγινωσκομένου ὡς μὴ ἀκούσειε. κἀκείνων ἐπικαταλαμβανόντων ἀποδιδράσκοντα, παρὰ τὸ καθῆκον κινουμένοις καὶ ταχέσι ποσί, ἐπέβυε τὰ ὦτα τοῖς παρηρτημένοις τῆς καλύπτρας ἑκατέρωθεν τῶν ὤτων αὐτίοις, ὡς μηδ' ἐπαΐειν ἀναγινωσκομένου τοῦ γράμματος. τέλος δυσθυμήσας οὐρανόν τε καὶ γῆν ἐπεμαρτύρετο μεγίστῃ φωνῇ ὧν δὴ καὶ πάσχοι, καὶ μὴ μόνον οἷς εἶπον οἱ κατασκόποντες, οὐκ ἠξίου προσέχειν, ἀλλὰ καὶ ἀπήκουον ἂν παρ' αὐτοῦ εἴπερ ἀνέφερον ὅλως προστάξιν σκοπεῖν,
C εἰ μὴ ἐπείχοντο ἐμβριθῶς, εἰ μὴ καὶ μεγάλως ἠπειλοῦντο κολάζεσθαι πρὸς Θεοῦ, ἐπιχειροῦντες ὅλως. Καὶ ὡς καλῶς ἄν, ἔλεγεν, ἠρχιερατεύσαμεν, φόνον τῷ Βασιλεῖ συνυφαίνοντες; οἱ δὴ καὶ ἐν ἐσχατιᾷ ταύτῃ παραρριφθέντες, Θεὸν εἰς καλὸν ἀπελύσθαι τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἱκετεύομεν· κἂν ἐκεῖνος λιμῷ καὶ δίψει ἐπ' ἐρημίας, ὡς καταδίκους ἀπολύσει. Ταῦτα καὶ τοιαῦθ' ἕτερα ἐν ὀδύνῃ ψυχῆς καὶ πικρίᾳ ἐξειπών, τὰ μὲν αὐτῷ Βασιλεῖ, τὰ δὲ καὶ τῷ ἐς τὸν θρόνον κατασχόντι προσονειδίσας, ἢ καὶ ἐπαρασάμενος μᾶλλον, ἀπέπεμπεν. ἡμεῖς δὲ καὶ αὖθις τῆς ἐπελθούσης ἡμέρας προσελθόντες, καὶ
D ὅσον ἦν τὰ προσανακείμενα ἐκτελέσαντες, ἀφωρμώμεθα τοῦ λιμένος αὐτίκα, καὶ τοῦ βορέου λαμπροῦ καταβαίνοντος διὰ τῶν κατὰ δύσιν τῆς νήσου μερῶν, ἀσφαλέστερον ἡγόμεθα πλέειν ἐπισκεπομένους τοῖς ὄρεσιν. ἀλλὰ μᾶλλον ὁ κλύδων μέγιστος ἐπηγείρετο, καὶ ᾤδει ἡ θάλασσα πλέον, καὶ τῷ Γαληνολιμένι μόλις προσχόντες τὴν ναῦν, ὃ δὴ καὶ Γαλλιπολιμένα ἰδιωτικῶς οἱ ἐπιχώριοι παραφθείροντες λέγουσι, μεγάλοις ἐκεῖσε φοβεροῖς ἐνετύχομεν, κατ' εἴσπραξιν οἶμαι τοῦ μὴ μετ' εὐλογίας ἀπολειφθῆναι τοῦ Πατριάρχου. ὃ δὴ καὶ ἤθελε μὲν ἕκαστος ἀνὰ μέρος, ὡς ὕστερον ὡμολόγουν πρὸς
E ἀλλήλους μεταμελόμενοι· ὅμως δὲ τὴν ἐντεῦθεν κατηγορίαν ὑφορώμενοι, κατημέλουν. νυκτὸς γὰρ μέσης σεισμὸς ἐπεισπίπτει βαρὺς καὶ τὸ ὄρος θρυφθὲν καὶ πεσὸν εἰς θάλασσαν, τὴν ἐκεῖσε πᾶσαν κατέκλυσε, δοκεῖν τε καὶ ἡμᾶς κατακλυσθῆναι παρέχει κατ' αἰγιαλὸν μένοντας. ἀλλὰ μόλις πολλὰ

τῇ θαλάσσῃ προσαλαιπωρήσαντες, τῆς Κωνσταντίνου ἐπέβημεν, μηνὸς ἑξκαιδεκάτῃ Ποσειδεῶνος, καὶ τῷ Πατριαρχοῦντι πρότερον προσελθόντες, καὶ τὸ πᾶν ἀναγγείλαντες, θερμὴν ἀξίωσιν οἵαν, ἠξιώμεθα παρ' ἐκείνου, πᾶν λεπτὸν τῆς ἀπαγγελίας ὑπεξελέσθαι πρὸς Βασιλέα λέγοντας καὶ ὅτι λέλεκται. οὕτω δ' οἰκονόμηται τὰ τοῦ πρὸς Βασιλέα, ὡς τ' ἀκούσαντα ἐγνωκέναι μὲν τὴν ἀπολογίαν, ὅτι καὶ εἰκὸς ἀκούσαντα ἐπισχεῖν ἐκεῖνος, μὴ θέλοντα δὲ τοὺς καθ' ἡμῶν ἐμφανίζειν, σιγᾶν. δεινὸν δὲ καὶ τὸ κακοπαθεῖν ἐκεῖνον ἡγήσασθαι. ὡς τ' αὐτίκα ἐπιτάξαι, τριακοσίοις ἐτησίοις νομίσμασιν ἐκεῖνόν τε καὶ τοὺς περὶ ἐκεῖνον καθικανοῦν. ὑπεραπολογούμενον καὶ μεθ' ὅρκου, ὡς καὶ πρότερον ἐπιτάξειν οὕτω, καὶ ὡς παρ' ἐκείνου μὴ θέλοντα δέχεσθαι, τὸ μὴ δίδοσθαι ἦν. τέως δὲ καὶ αὖθις δεδιότα μὴ ὅπως δέχοιτο, προσανατίθεσθαι τῇ Δεσποίνῃ τὴν χορηγίαν, ἐφ' ᾧ αὐτὸν μὲν ἀποστεῖλαι καὶ αὖθις φίλους ἐκείνῳ νομιζομένους κατά τινα τὴν ἀπ' αὐτοῦ παραμυθίαν τε καὶ ἀμύνειαν, τὴν δὲ Δέσποιναν μετ' ἐκείνων πέμπειν ὡς ἀφ' ἑαυτῆς τὰ νομίσματα. ὃ δὴ καὶ μετ' οὐ πολὺ πέπρακται. καὶ ἀποστέλλονται ὁ τῆς Ἐκκλησίας Ὑπομνηματογράφος Γεμιστὸς, ὁ τοῦ Βασιλικοῦ Κλήρου Λαμπαδάριος ὁ Οἰναιώτης, καὶ τρίτος ὁ τῆς Ἱερᾶς Ἱερομόναχος Μάρκος. ἄνδρες ἐκ παλαιοῦ φίλοι ἐκείνῳ τὰ μάλιστα. οἷς δὴ καὶ παρὰ τῆς Δεσποίνης τὰ εἰς χρείαν συναπεστέλλοντο. τῷ μὲν οὖν Βασιλεῖ οὐκ ἦν ἐς τοσοῦτον τὰ τῆς σπουδῆς, ἀλλὰ καὶ τὸ πλέον προσεπεζήτει, μᾶλλον δὲ καὶ οὐ χάριν ταῦτ' ἐπράττετο. τὸ δ' ἦν ἄρα ὅσον ἐν σπουδῇ ἐκείνου τὸ ἀνυσθῆναι, τόσον ἐν ἀπορίᾳ τοῦ πῶς ἂν ἀνυσθείη, καὶ παρὰ τίνος.

A daret operam. Fecit cumulate quod petiimus: eoque mox ſucceſſu cum Imperatore egimus, ut ille placatus Arſenio, acceptaque defenſione ipſius ultro ſignificaret: credere ſe, ſi quid de conjuratione in vitam ſuam facta cognoviſſet Arſenius conaturum eum fuiſſe conjuratos a nefario cœpto avertere; ſiluiſſeque ſi quid horum novit ab iis indicandis, religione cohibitum quadam; quod ſuam forte perſonam decere non putaret irritare Principem in ſubditos, horum in ipſum machinationibus illi manifeſtandis. Præterea ſimul audivit a nobis egeſtatem miſeriamq; qua ille in exilio conflictabatur, adeo motus in miſericordiam eſt, ut ſtatim juberet trecentos ei nummos annuos ad ſui ſuorumque victum aſſignari; aſſirmaretque in excuſationem ſuam, juramento etiam interpoſito, ſe prius decreturum ipſi eam ſummam B fuiſſe, ſi ſperaſſet induci eum poſſe ad iſtam a ſe penſionem acceptandam. Sed cum ſuperſtitione ipſum quadam abhorrere a communione quacunque ſecum intelligeret, ingerere quod ſcrupuloſum ſenem offenderet non auſum. ac ne nunc quidem velle moleſtiam faceſſere infirmæ hominis conſcientiæ. ideoque metuentem ne recuſaret neceſſarium ſubſidium ſi ſuo ipſi nomine offerretur, conſentire ſe ut id Auguſtæ imputetur. Denique velle ſe mitti ad eum aliquos ex Amicis ejus ad quamdam calamitoſi ſenis conſolationem & recreationem, & iis deferendos ad ipſum tradi trecentos illos nummos tamquam donatos ab Auguſta, cum certa promiſſione rediturae quotannis ab eadem manu paris ſummæ. Id quod non multo poſt ita factum eſt. Delegati e- C nim ad Arſenium ſunt Eccleſiæ Commentarienſis Gemiſtus, cumque hoc Regii Cleri Lampadarius Oenæota, & tertius Monaſterii Hieræ dicti Monachus Marcus, viri omnes ipſi olim cariſſimi: qui & memoratum ipſi ab Auguſta ſubſidium apportarunt. Quæ cum altius reputo, ſuſpicor equidem, non hoc tantum in ſenem parum ſibi æquum ſtudium ex ſola tum miſeratione Imperatori natum eſſe, homini utique minime ſimplici, aut unum & cuivis obvium ſpectare in iis quæ ageret ſolito, quare puto illum plus in eo vidiſſe, atque hoc facto ſtuduiſſe munire ac complanare ſibi viam ad antiquum, quo dudum tendebat, ſcopum abſolutionis impetrandæ: quam rem quanto vehementius cupiebat, tanto ſolertius cogitabat quanam optime ratione, & a quo facilius honeſtiuſque conſequeretur.

Edit. Rom. pag. 196.

CAPUT XVII.

Ut modos quæſierit Imperator ſuæ abſolutionis impetrandæ, & a quo?

Ἤθελε μὲν οὖν τὴν τοῦ δεσμοῦ λύσιν γενέσθαι παρά τε τοῦ Πατριάρχου καὶ πάσης τῆς Συνόδου, τὸν δὲ λύσαντα ὑφωρᾶτο μὴ καὶ δόξοι ἄλυτα λύων, ἐκ τοῦ πρὸς ἐκεῖνον τὸν λαὸν ὀλιγώρως ἔχειν. Τοῦτο μὲν διὰ τὸ μὴ ἐπ' ἐκείνῳ πληροφορεῖσθαι, τοῦτο δὲ καὶ διὰ τὴν ἐμφαινομένην τοῦ Θρόνου μετάθεσιν. ὁ δ' ἐννοίας τοιαύτας ὑποβάλλων τῷ Βασιλεῖ ὁ δηλωθεὶς Γαλησίου ἦν Ἰωσὴφ, ὃς οὐ τόσον ὑπερεπάθει τοῦ Ἀρσενίου, ὅσον τῷ Γερμανῷ ἀπηχθάνετο διὰ τὴν ἐκ Θρόνου ταπεινοῦ εἰς τὸν ὑπέρτατον ἐπιπήδησιν. τῷ τοι, καὶ ἐσχίζετο μὲν ἐκεῖνος, ὑπέτεινε δὲ καὶ τῷ Βασιλεῖ οὐ καλὰς ἐννοίας περὶ ἐκείνου, ὡς οὐ λύσοντος, ἄν γε καὶ λύοι. οὔτε γὰρ ἱκανὸν εἶναι τοῦτο παρὰ Θεῷ καὶ αὔταρκες, οὔτ' ἀκατάγνω-

D Cogitationum porro ejus ſumma in id conferebatur, ut curandum exiſtimaret ſolvi ſeſe ab anathematis vinculo per Patriarcham & per Synodum. De Patriarcha verebatur ne parum eo exorando proficeret: ipſo libenter quidem aſſenſuro; ſed quoniam exigua ejus apud populum & gratia erat & auctoritas, timendum videretur ne invidia auctoris actum infirmaret: & talem abſolutionem pro nulla plerique irritaque haberent, tamquam latam ab homine cujus auctoritati parum fiderent, & de quo an legitime promotus eſſet, propter vetitam Canonibus de Throno in Thronum translationem, ambigeretur. Auctor & ſuggeſtor hujuſmodi ſollicitudinum Auguſto fuit ſupra memoratus Joſeph Galeſii Præfectus, non tam ille quidem in hoc miſeratione in Arſenium quadam motus, quam indulgens minime diſſimulato adverſus Germanum odio, quem palam culpabat, quaſi e Sede humiliori in ſupremam ſaltu ambitioſo, nec per ſacras Leges conceſſo, tranſcendiſſet. unde cum ſe ipſe ab ejus communione ſegregavit;

Digitized by Google

tum iſtas quas dixi adverſas Germano cogitationes atque formidines, Imperatoris animo ſubjecit, metu metum denuncians, ne non idoneam ille haberet ſolvendi poteſtatem; ac, quod erat inde conſequens, ſi a tali abſolutus fuiſſet Imperator, nec apud Deum nec apud homines vere libera diro vinculo cenſeretur. quæ Auguſtus audiens ab eo quem Patris habebat loco, cui & ut conſcientiæ ſuæ arbitro, & ut omnium quæ ad procurationem ſpectarent animarum conſultiſſimo paſſim habito, fidei plurimum venerationiſque tribuebat, anxietate conſtrictus eſt maxima, quam ſubinde magis magiſque intendebat, augeſcens in dies Schiſma multorum ob invidiam translationis Germani communionem averſantium, ipſo ſecure nimis indormiente injuriæ ſuæ tantæ, nec purgare aut delinire omnino gliſcentem invidiam ulla re conante. nam tametſi omnes illi nunciarent quæ contra illum dicebantur & fiebant, nemini ſuccenſuit, nullum compeſcuit, nullum vel minimum, ut oportuit, naſcenti & augeſcenti malo remedium objecit. Mutata igitur ſententia Imperator, multus jam erat in diſquirendo ſecum qua maxime ratione poſſet conſequi, ut e Throno Germanus amoveretur, cupiebat conſilium ultro inde recedendi per ſe illum capere. quod cum ei ſuggerere pudor ſuus non ſineret, optabat alicunde aliquem exiſtere liberum monitorem, qui ſuadere homini auderet, ut quod omnes deſiderarent occuparet volens facere, ac vim arbitrio præverteret. Commodum adfuit in id officii paratus ipſe primus tricarum Artifex talium Joſephus; monitus tamen, & inſtinctu pronus in idem, periculo velut proprio tentandum id ſumere, nec præ ſe ferre conſenſum in hoc ullum aut conſcientiam Auguſti; quam ille cautionem ad finem uſque negotii fideliter adhibuit, ſuſpicionem talis molitionis ab Imperatore avertens, & videri affectans proprio nomine ac judicio id agere.

Edit. Rom. pag. 197.

A σαν τοῦ Βασιλέως. ὡς γοῦν ταῦτ' ἔλεγον ὡς ἐν ἀνθρώποις εἰς πατέρα τεταγμένος αὐτοῦ, καὶ πεῖθον ἦν ἐκεῖνον ἐκ τοῦ προχείρου, καὶ δι' ἄλλα μὲν πρὸς τὸ δοκεῖν ἱκανά, μάλιστα δὲ καὶ ὅτι ἐπ' ἐκείνῳ πεπληροφόρητο τὰ πολλὰ πατρί γε νομιζομένῳ, ἐν ἐννοίαις ὁ Κρατῶν ἦν, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ τὸ σχίσμα πλέον ἐγίνετο διὰ τὴν μετάθεσιν, κἂν ἐκεῖνος κατωλιγώρει τῆς εἰς αὐτὸν ὕβρεως. καί γε οὐδὲν οὐδεὶ ἠνώχλει, κἂν πάντες προσήγγελον· μεταβαλὼν γοῦν τῆς γνώμης ὁ Βασιλεύς, πολὺς ἦν ὀρεγόμενος μετὰ ταῦτα, ἐκστῆναι τοῦ θρόνου τὸν Γερμανόν, κἂν μὴ ἐξ ἑαυτοῦ μαθὼν ὑπεξέλθῃ, B ἀλλ' οὖν ἄλλον ἐπιθαρρῆσαι συμβουλεύειν ἐκείνῳ τὴν ὑποχώρησιν. ἕτοιμος δ' ἦν εἰς τοῦτο παραυτίκα ὁ Ἰωσὴφ πλὴν ἀνεμφάτως, καὶ ὡς ἂν οἴκοθεν τις ἀγνοοῦντος τοῦ Βασιλέως. Ἐκεῖνος γὰρ καὶ ἐς τέλος τὴν ὑπόνοιαν ταύτην διαφυλάττειν.

CAPUT XVIII.

Ut Joſephus Germano ſuaſerit abdicationem Patriarchatus.

Igitur clam concedente Imperatore Joſephus arcano Germanum adiens, ſpecie ac perſona benevoli conſiliarii, ſuggeſſit; optime facturum illum ſi ultro Patriarchatu cederet: intumeſcere quippe vulgarem offenſionem in molem invidiæ tam validam, cui mox ubi paulo plus ſe corroboraverit, perrumpendæ par non ſit futurus. Nec faventi ſibi Auguſto nimium fideret. Et ipſum enim pro ſua ſapientia, ſimul invaluiſſe Schiſma viderit, niti contra torrentem fruſtra & pernicie certa deſiturum. *An enim*, addebat, *non vides quam multi cum Hyacintho, quam multi rurſus cum Theodoſia, fratreque ipſius Joanne Marthæ filio, & ſorore horum ex alio parente Noſtongoniſſa conſpiraverint in exauctorationem tui? non cernis Monachos turmatim ad eamdem urgendam erumpentes clauſtris, quibus inſenuerant aſceticis inſudando laboribus? contra quæ ſi Eulogiæ potentia te ſatis munitum putas; at reputare te oportet, opes ferme pares in contrariam non dubie additæ factionem ſororis ejus Marthæ. conſidera quippe filias hujus ut ſtudeant Arſenio, ut in ejus favorem vehementer incumbant, ut Te pro nullo & ſuppoſititio palam ſpernant. Quid ſæculares? dicere tibi vereor quam individuè adhæreant Hyacintho & Noſtongoniſſæ Monachæ, quam Theodoſiæ ac Joannis modo memoratorum ſororem noſti. quid igitur tibi fiet reliqui, ſi Auguſtus, metu ſchiſmatis adigatur ad Te deſerendum? Prævertè, ſi mihi credis, ignominiam & feſtina cum honore inde exire, unde mox cum dedecore extrudendus es. breve reſtat tuo ſpatium arbitrio, brevis eſt occaſio voluntarie ac laudate defungendi. ſi negligis, ſtatim tempus aderit, quo jam coactus & cum riſu Aemulorum Eccleſia invitus excedere compellaris.* Hæc ille fidi ſe conſilii benevolum auctorem ferens, Patriarchalem dignitatem

C Καὶ δὴ τοῦ Βασιλέως ἐνδόντος, ἐν ἀπορρήτοις ὁ Ἰωσὴφ τῷ Γερμανῷ προσιὼν ἐν σχήματι συμβούλου χρηστοῦ, τὴν Πατριαρχίαν συνεβούλευεν ἀποθέσθαι. πολὺν γὰρ εἶναι τὸν τάραχον, καὶ οὐχ οἷόν τ' ἔσεσθαι ἐς μακρὰν ἀντισχεῖν ἐκεῖνε, κἂν ὅσον παρὰ τοῦ Βασιλέως συνέχοιτο. ἀπαυδήσειν γάρ ποτε καὶ αὐτὸν Βασιλέα μαθόντα τὸ σχίσμα. ἢ οὐχ ὁρᾷς ὁπόσοι τε ἀμφὶ τὸν Ὑάκινθον, ὁπόσοι τ' αὖθις ἀμφὶ τὴν Θεοδοσίαν καὶ τὸν αὐτάδελφον αὐτῆς Ἰωάννην τὸν τῆς Μάρθας, καὶ τὴν ἑτεροθαλῆ ἀδελφὴν αὐτῶν τὴν Νοστογγονίσσαν συνέστησαν; οὐ βλέπεις τοὺς Μοναχοὺς ἀποφοιτήσαντας τῶν μονῶν, αἷς ἐνίδρωσαν ἐγγηράσαντες τοῖς ἀσκητικοῖς πόνοις; D εἰ δ' ἐπὶ τῇ Εὐλογίᾳ θαρρεῖς, ἀλλ' ἴδε τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς Μάρθαν, ἴδε τὰς αὐτῆς θυγατέρας, ὅπως τῷ Ἀρσενίῳ προστετήκασι, καί σου ὀλιγωροῦσιν ὡς μηδενός. Οἱ δὲ κοσμικοὶ ἀλλ' οὐκ ἔχω σοι λέγειν ὅπως τῷ Ὑακίνθῳ πρόσκεινται, καὶ τῇ Νοστογγονίσσῃ Μοναχῇ, ἣν ἀδελφὴν οἶδας οὖσαν Θεοδοσίας καὶ Ἰωάννου τῶν εἰρημένων. Τί γοῦν σοι λοιπὸν ἐναπολειφθήσεται, εἴ γε καὶ Βασιλεὺς ἀπειπὼν ἀπολείψοι σε; σπεῦσον μετὰ τιμῆς ἐξελθεῖν, ὡς καιρὸν ἔχεις τοῦ ἀφ' ἑαυτοῦ πράττειν, μή πως ἐπιστάντος σοι τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ἀβουλήτως πράττειν ἀναγκασθείης, καὶ γέλωτα ὄφλοις, ἀποχωρῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἄκων. Ταῦτα μὲν

Digitized by Google

ἔσω ἐκεῖνος ἐν ὑποθήκης τρόπῳ πρὸς τὸ ἐπὶ τῷ Πατριαρχείῳ συνεῖρεν. ἀλλ' ἡ ὄρεξις προσείσατο τὸ ἀκούοντος, καὶ ὁ λέγων οὐκ ἔπειθε. ποῦ γὰρ καὶ εἰς νοῦν ἐκείνῳ, ὡς καὶ Βασιλεὺς ἐπινεύει ταῦτα, καὶ τὰ τῆς συμβουλῆς Ἰωσὴφ ἐκεῖθεν προανακέκρουσται; ἔμενε γοῦν καὶ ἔτι, καὶ ἐπεσοίβασε, Κληρικούς τε καὶ Ἱεράρχας χειροτονῶν, ἀφορῶν πρὸς τὴν τοῦ Κρατοῦντος δύναμιν. τὸ δ' ἄρ' ἦν χλεύη καὶ γέλως, καὶ τὸ εἰς ἐκεῖνον ἐλπίζειν, ὅσον καὶ τῷ ἐν μέσοις θαλάσσης ἐπεὶ τῆς νεὼς ἀποπέσοι, θαρροῦντι σώζεσθαι. Ἀλλ' ὁ Κρατῶν τὴν ὑποψίαν ἐκκλίνειν ἐθέλων, καὶ συνήθως προσεποιεῖτο, καὶ ἀμβλέως προσεφέρετο, καὶ παρεῖχεν B ἐκείνῳ πλεῖστα, ἐφ' ᾧ διδοίη, καὶ τὰς τῶν πολλῶν ἐξωνοῖτο γνώμας. ὥστε καὶ τῆς τῶν Βαΐων ἑορτῆς ἐπιστάσης, ὅτε καὶ ἡ συνήθης ἐξ ὄρθρου Λιτανεία τελεῖται, αὐτὸς πέμψας πλεῖστα ἐξ ἀργύρου καὶ χαλκοῦ νομίσματα, πρὸς τοῦ Κρατοῦντος ἐλάμβανε, καὶ ἀρτιδόσιν ἐνδεῖσθαι παρασκευάσας, τὰ συνήθως λεγόμενα Ἐπικόμπια καὶ αὐτός, μέχρι καὶ τῶν τεσσαράκοντα Μαρτύρων τὴν λιτὴν κατατείνων, ῥιπτεῖν ἐκέλευε τῷ λαῷ. καὶ τοιαῦτ' ἦσαν τὰ πρὸς ἐκεῖνον τοῦ Βασιλέως ἐπικαλύμματα, ἐφ' ᾧ μὴ γνωσθείη μηδ' ἀμηγέπη τὴν ἐκείνου θέλων ἐξελάσειν.

A gerenti ſuggeſſit. ſed non reperit aditum in audientis animo aviditate in guſtu præſentis boni defixa præoccupato qualis iſta cumque ſuggeſtio. quomodo enim id perſuaderi ſibi Germanus ſineret, ignorans quo inclinaret Imperator; ac ne ſuſpicari quidem valens talia ſibi autu ejuſdem ac impulſu proponi? Perſtitit igitur adhuc in propoſito tuendæ poſſeſſionis Throni, ſeque in ea firmandi, ad hoc affectans tunc cum maxime uſum oſtentare labantis poteſtatis, quaſi eam ſibi multo illius exercitio magis aſſereret. Frequentes ergo Clericorum & Epiſcoporum ordinationes celebravit, fretus ſcilicet oſtentato Principis favore, qui tamen ludibrium merum & irriſio erat: cui vanæ ſimulationi benevolentiæ niti eum magnopere, ſimile nimirum fuit quiddam, ac ſi quis navigans, ſpumoſa ſuperficie undantis maris, cruſta quadam fluxa innatantium ſordium, muſcoſi ceſpitis aut ingeſtæ arenis algæ ſoliditatem mentientis, ſuſtineri ſe ſperaret poſſe, atque ad extremum a demerſione ſervari, ubi e navi excidiſſet. Cæterum Imperator ſuas quaſdam ſecutus rationes, ob quas vitandam putabat ſuſpicionem averſæ a Germano voluntatis, egregie perſtitit in ſimulatione fovendi protegendique ipſum: non ſolum vultu ſermoneque in congreſſibus, cunctis veræ benevolentiæ indiciis monſtrandis, verum etiam pecuniis large donandis, quibus ille videlicet adverſas ſibi reconciliaret voluntates: quo in genere contigit inſtante Palmarum feſto, quo ſolemnis duci per Urbem ſupplicatio precibus decantandis conſuevit, ut cum miſſis ad Imperatorem ſuis Patriarcha ei confidenter indicaſſet: indigere ſe lineis hamo eſca induto inſtructis, quibus ad ſe homines traheret; intelligens ille petere ipſum nummos, quibus imminente pompa ſpargendis in plebem, ſtudia parum ſibi faventium emereretur, continuo miſit magnam copiam æreæ argenteæque monetæ, qua ille quæ vulgo vocant *Epicompia* concinnari curans, ea jactari juſſit in populum toto ſpatio, qua pompa ſupplicantium proceſſit, ad Sanctorum Quadraginta Martyrum Templum uſque producta. Tali callidus Imperator aſtutæ diſſimulationis artificio fucum faciebat nimium credulo Antiſtiti, ne ſuboleſe ipſi quidquam poſſet arcanæ voluntatis, qua cupiebat amoveri eum a Sede Patriarchali.

Edit. Pariſ. pag. 198.

CAPUT XIX.

De Hyacintho quis & unde eſſet, ac de ipſi adhærentibus.

ΟΥ χεῖρον δὲ λέγειν καὶ τὰ περὶ Ὑακίνθου, καὶ αὐτῆς δὴ Θεοδοσίας καὶ Ἰωάννου, καὶ τῆς αὐτῶν ἑτεροθαλοῦς τῆς Νεστογγονίσσης. Ὁ μὲν οὖν Ὑάκινθος Μοναχὸς ἦν ἐκ δύσεως, καί γε Νικαίαθι γεγονώς, ἔν τινι τοῦ Ἀρχιστρατήγου ναῷ, ἐγγὺς τοῦ ἐκεῖσε Πατριαρχείου προσκαθίσας, ξένος τε καὶ ἀγνὼς τὰ πλεῖστα, παῖδάς τε ἐπισυνάγει, καὶ τούτους ἀνάγων τὰ εἰς προπαίδευσιν, ἐπορίζετο τὰς τροφάς. ἀλλὰ τῷ Πατριάρχῃ προσαγγέλλεται, ὡς δῆθεν ἀπακτῶν Μοναχός, παῖδας ἐκδιδάσκων· καὶ ὃς προσεκαλεῖτο καὶ ἀνηρώτα, καὶ ἐπεὶ δεξιὸν ἑώρα τὸν ἄνδρα, καὶ ἄλλως ἀδεῆ τε καὶ ἐς παρρησίαν ἕτοιμον, ἦν δ' ὡς ἔλεγε καὶ τῶν ἱερωμένων, προσλαμβάνει τε τοῦτον, καὶ ὡς οἰκείῳ ἐχρῆτο. εἶτα συμβάντων κατὰ Πατριάρχην, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς δόκιμος ἐφάνη ὑπὲρ τῶν ἐκείνου ζηλῶν, ἔτι μᾶλλον τὰ εἰς φιλίαν ἐκείνῳ συνήπτετο. καὶ ἐπεὶ ἐν τῇ Κωνσταντίνου πάλιν ὁ Πατριάρχης ἀνήγετο, συνῆν ἐκείνῳ πιστότατος τῶν οἰκείων, συνάμα καὶ Ἰγνατίῳ Ῥοδίῳ, ἀνδρὶ καὶ αὐτῷ εὐλαβείας πλήρει καὶ

C NOn intempeſtivum, opinor, fuerit quædam hic dicere de Hyacintho, deque ipſa Theoſioſa & Joanne ſororeque horum ex patre Noſtongoniſſa. Hyacinthus Monachus fuit ex Occidente, qui Nicæam profectus, in quodam Sancti Cæleſtis militiæ Principis Templo, vicino Palatio Patriarchali quod in ea Urbe eſt, degens, homo peregrinus & pleriſque ignotus, pueros in contubernium congregavit, quibus non tantum litterarum elementa & Liberales Artes per ſe traderet, ſed etiam alimenta ſuppeditaret. Id dum agit delatus ad Patriarcham, quaſi contra ordinem diſciplinæ quam profiteretur, Monachus pueros doceret: ideoque citatus ab eo & præſens interrogatus, ignavus induſtriuſque vir eſt viſus; prætereaq; intrepidus, & ad quod opus eſſet libere agendum & loquendum expeditus. quare cum is præ- D terea ſe Sacerdotio initiatum diceret, aſſumpſit ad ſe illum, & in familiarium numero habuit. Deinde cum incidiſſent ea Patriarchæ tempora de quibus diximus, cum in iis Hyacinthus fidem conſtantem & ſtudium Patrono ardens probaſſet, arctiori ei amicitiæ neceſſitudine junctus eſt. Ac ubi Conſtantinopoli rurſus Patriarcha repoſitus in Thronum eſt, adfuit illi familiarium intimus, & cui plurimum fideret, una cum Ignatio Rhodio, viro & ipſo pietatis, & Monachum decentis gravitatis, pleno. His maxime duobus in illis anguſtiis

pag. 199.

Digitized by Google

rerum ſuarum participibus malorum, & conſiliorum auctoribus uſus eſt: quorum extabant amborum ſtudia ſenſibus affectibuſque Patriarchæ conſentientia per omnia. Illo demum ejecto e Patriarchali Sede, abdiderunt hi ſeſe, amoveruntque a conſpectu, non enim eſt iis permiſſum exulatum eunti ſe comites addere, clademque illam ac calamitatem rati propriam, in luctu ac dolore malum ineluctabile ferebant. Non diu poſt hæc Ignatius vitam cum morte commutavit. Hyacinthus autem cum ſuis & defuncti ſuperſtitibus Amicis iram Imperatoris metuens, præſidium adverſus eam ſibi quærendum apud Martham putavit ejus Sororem, quam commodum perſpexerat favere plurimum & condolere expulſo Patriarchæ. Ergo ad eam ventitans adeo ſe inſinuavit in ejus gratiam, ut etiam victum inde haberet, horum ignaro funditus Principe. Erat porro Marthæ Monachæ Joannes filius. tres enim illa cum Mares genuiſſet, eorum Michael & Andronicus apud Imperatorem erant, quos etiam ille non multo poſt hæc honoribus ornavit. Nam Michael minor Andronico Magni Primicerii dignitatem ab Auguſto accepit, Andronicus Magnus Conoſtaulus declaratus eſt. per quam ambitionem honorum, æmulante primo alterum, multa inter fratres contigerunt a nobis memoranda quantum erit opus ſuo loco. In hunc modum hi quidem duo in Imperatoris comitatu verſabantur, nihil his ſe immiſcentes. At Joannes ambobus minor natu, hactenus in familia & obſequio aulico Avunculi Deſpotæ Joannis educabatur. Hic Matrem obſervans benevole affectam Patriarchæ, in hanc ſe partem, vehementer etiam incumbens, æmulanſque ſupra modum, addiderat. adeo ut nemo eo frequentius, nemo pugnacius tritam illam formulam averſantium communionem adverſæ, tamquam prophanæ, factionis verbis factiſque uſurparet, ad omnem occurſum partes tuentium Germani, *cave contingas* inclamans, ſuperſtitione uſque ad minimi quoque ac leviſſimi uſus, faſtidioſiſſimam declinationem abundante. Cum eo in his erat Theodoſia ſoror iiſdem prædita ſtudiis, quæ vidua relicta morte Balanidiotæ conjugis, ad Monaſticam ſe vitam receperat. His adhærebat concordi ſententia Noſtongoniſſa etiam Monacha, quam horum ex patre ſororem ſupra memoravi, quoniam ex priori conjuge a Tarchaniota genita fuerat. Horum erat omnium

Edit. Rom. pag. 200. arcta conſuetudinis & conſiliorum cum Hyacintho neceſſitudo: ardenti pariter affectu condolentibus cunctis miſero Arſenio, injuſte, O Jus faſque! O Divinæ Leges! e Sede Patriarchali in exilium ejecto. Sed hæc hactenus.

A μοναχικῆς καταστάσεως. συνῆσαν οὖν ἄμφω τῷ Πατριάρχῃ, κοινωνοὶ καὶ τῶν θλίψεων καὶ τῶν βουλευμάτων, καὶ μᾶλλον ἐδείκνυσαν ζηλοῦντε ὑπὲρ ὧν καὶ ὁ Πατριάρχης ζηλῶν ἠγωνίζετο. ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος ἐξεβέβλητο τῆς Πατριαρχίας, κἀκεῖνοι ὡς εἶχον παρεισδυῶσι γωνιῶν ἀφανείᾳ, οὐ γὰρ εἰῶντο τῷ Πατριάρχῃ συναπελθεῖν, τὰ τῆς ἀνάγκης ἀλγεινῶς μὲν, ἀλλ' ἀναγκαίως διέφερον. καὶ ὁ μὲν φθάνει τὸν βίον ἐκ τοῦ πλησίον ὑπεξελθών. Ὑάκινθος δὲ σὺν τοῖς ἀμφ' ἐκεῖνον τὸν Βασιλικὸν ὑφορώμενος φόβον, ἐπεὶ καὶ τὴν ἀδελφὴν ἐκείνου Μάρθαν ἑώρα τῷ Πατριάρχῃ προσκειμένην τὰ μά-

B λιστα, ἐκείνῃ δὲ προσφοιτᾷ, καὶ που παρεισδὺς, τὰ ἐς τροφὴν ἐκεῖθεν εἶχε, μηδὲν τοῦ Βασιλέως εἰδότος. ἦν οὖν τῇ Μοναχῇ Μάρθᾳ καὶ ὁ Ἰωάννης υἱός. τριῶν γὰρ αὐτῇ τῶν ἀρρένων ὄντων, ὁ μὲν Μιχαὴλ τε καὶ Ἀνδρόνικος συνῆσαν τῷ Βασιλεῖ, καὶ μετ' οὐ πολὺ τούτων, ὁ μὲν τὸ τοῦ μεγάλου Πριμμικηρίου ἀξίωμα ὁ Μιχαὴλ, ὕστερος δὲ ὢν τοῦ Ἀνδρονίκου, παρὰ τοῦ Κρατοῦντος ἐλάμβανε. ἅτερος δὲ ὁ Ἀνδρόνικος μέγας Κονοσταῦλος προεχειρίζετο· παρ' ἣν αἰτίαν καὶ ἐπὶ ταῖς τιμαῖς ζηλοῦντος τοῦ πρώτου, πλεῖστα ξυμβεβήκει, ὡς κατὰ τόπον ἱκανῶς ἐροῦμεν. καὶ οἱ

C μὲν δύο οὕτω συνῆσαν τῷ Βασιλεῖ, μηδὲν πολυπραγμονοῦντες. ὁ δ' Ἰωάννης ὕστερος ὢν, πῶς μὲν πρὸς τοῦ θείου καὶ Δεσπότου Ἰωάννου, ἐκείνῳ καθυπηρετούμενος ἐπαιδεύετο, τὴν δὲ μητέρα προσκειμένην βλέπων τῷ Πατριάρχῃ, καὶ αὐτὸς ἐκτόπως ἐζήλου, μὴ ἅψῃ, μὴ θίγῃς, μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων ὑποφωνῶν, καὶ ἀποτρεπόμενος. σὺν ἐκείνῳ ἦν καὶ ἡ ἀδελφὴ Θεοδοσία τοῖς αὐτοῖς προσέχουσα, ἤδη κεχηρωμένη τοῦ ἀνδρὸς Βαλανιδιώτου, καὶ πρὸς τὸ Μοναχικὸν ἀποκλίνουσα. συνῆν δὲ τούτοις, τὰ αὐτὰ φρονοῦσα ἡ Νοστογγόνισσα μοναχὴ, ἣν ὁμοθαλῆ ὁ λόγος ἐδείκνυ. ὅτι ἐκ προτέρας γυναικὸς τῷ

D Ταρχανειώτῃ γεγέννητο. ἦσαν οὖν αὐτοὶ πάντες τῷ Ὑακίνθῳ συνόντες, καὶ ζηλοῦντες ἐκτόπως ὑπὲρ τοῦ Πατριάρχου, κακῶς, ὦ νόμοι θεῖοι, καὶ δίκη, ἐξορισθέντος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον.

CAPUT XX.

Ut per Sardenſem Chalazam iterum Imperator Germanum Patriarcham tentaverit.

AT Imperator Patriarchæ novam alteram tentationem adornavit. Cum enim Sardium Epiſcopus Chalaza ſat diu Conſtantinopoli moratus, differre non poſſet ſuum in propriam Eccleſiam reditum, atque adeo in procinctu ejus profectionis eſſet, egit clam cum eo Imperator, ut aut verbo coram antequam abiret, aut ſcriptis Chalcedone in digreſſu verſus Orientem, Litteris eadem Patriarchæ ſuggereret, quæ fruſtra Joſephus ſuaſerat. Callide id excogitatum, utpote ad ſpem ſucceſſus non parum accommodatum, conſilium fuit.

E Οὐδέ γε Βασιλεὺς καὶ ἄλλην πεῖραν τῷ Πατριαρχοῦντι ἠρτύει. τοῦ γὰρ Χαλαζᾶ Σάρδεων ἐφ' ἱκανὸν τῇ Κωνσταντίνου προσδιατρίψαντος, ἐπεὶ ἔδει πρὸς τὴν λαχοῦσαν ἐκεῖνον ἀποδημεῖν, εἰς τοῦτο παρασκευαζομένου, ὑποθήκας ἐμπιστεύει οἱ δι' ἀπορρήτων ὁ Βασιλεὺς, ἐφ' ᾧ ἢ αὐτοπροσώπως ἐντυχεῖν τῷ Πατριάρχῃ, καὶ τὰ αὐτὰ τῷ Ἰωσὴφ εἰπεῖν πρὸς ἐκεῖνον, ἢ καὶ γράψαι καὶ ἐπιστεῖλαι μᾶλλον ἐκ Χαλκηδόνος ἐξορμῶντα πρὸς τὴν Ἀνα-

Digitized by Google

πολλῷ. καὶ τὸ σκέμμα ὡς βαθύτι καὶ εὐφυές. τὸν γὰρ ὑψίθρονον παρὰ τοῖς ἄλλοις λέγειν πρὸς ἐκεῖνον τὰ αὐτὰ ἐδίδου, καὶ ὃν χειροτονίας ἕνεκα τῆς Σάρδεων ἐκεῖ ὁ Ἀρσένιος οὐκ ἐδέχετο, τοιαῦτα τῷ Πατριάρχῃ παραινεῖν, δέον παρ' αὐτοῦ δεχθεὶς ἀγαπᾶν, δεικνύντος ἂν εἴη, ὡς ἄλλο τι βαθύτερον ὑποπτεύσαντι, τοιαῦτα λέγοι τε, καὶ συμβουλεύοι ἀφεῖναι τὸν θρόνον. εἰ μή τι ἄλλο γάρ, ἀλλ' οὖν τὸ τῆς μεταθέσεως ἂν καὶ παρ' ἄλλοις ὡς ἔγκλημα τῷ μετατιθεμένῳ ἰσχυρὸν ἐδόκει, ὥστε καὶ ἐκχωρεῖν ἀναγκάζεσθαι. ἀλλ' οὖν ἐκείνῳ παρὰ τοιούτου τοῦ ἀπ' Ἐφέσου Νικηφόρου τὴν Ἀρχιερωσύνην λαβόντι, προσίστατο ἂν τὰ μεγάλα, ὡς οὐ μᾶλλον ἐκεῖνον καταδικάζειν ἢ ἑαυτόν, τοιαῦτα λέγοντι. ὁ δὲ καὶ τὸν Πατριαρχοῦντα τότε λαβόντα τὰ παρ' ἐκείνου γράμματα, ἐπειδὴ τὸν Θρακικὸν ἐκεῖνος περαιωθεὶς Βόσπορον, ἅμ' ἐπέβαινε τῆς νηός, καὶ ἅμα τοιουτοτρόπως κινητικὰ πρὸς παραίτησιν ἔγραφεν, εἰς οὐκ ἀγαθὰς ὑπονοίας ἐνῆγε, καὶ ὡς οὐκ ἂν ἐκεῖνος τολμῴη τοιαῦτα γράφειν, καὶ τὸν πρῶτον καθυβρίζειν, εἰ μὴ γ' ἄλλοθεν εἶχε τὸ ἐγχείρημα. πεῖραν δὲ πείρᾳ τὸ πρᾶγμα διδούς, παραυτὰ πρὸς τὸν Βασιλέα πέμπει ὡς εἶχεν ἔχων τὸ γράμμα, μαρτύριον τὸ ἐκεῖθεν ἐκβησόμενον τῶν παρόντων θήμβος ἀψευδέστατον, ὡς εἰ μὲν ἐπαλγήσειε τοῖς γραφεῖσιν ὁ Βασιλεύς, κἂν δυσπαθήσει τὸ πρᾶγμα, ὥστε καὶ ἀποστέλλειν καὶ ὑποστρέφειν καταναγκάζειν τὸν γράψαντα ἐφ' ᾧπερ κριθείη τοιαῦτα πρὸς τὸν πρῶτον ἐκθύμως, δῆλον εἶναι ὡς οὐκ εἰδότος τοῦ Βασιλέως προέβη ταῦτα, καὶ ἀσφαλῶς ἔχειν ἐντεῦθεν εἶναι τῆς καταστάσεως. εἰ δὲ μαθὼν παρ' οὐδὲν θήσει τὰ γεγραμμένα, ἀλλὰ προφάσεις ἐπιλύοι, καὶ ἀναρτᾷ ὡς τῷ καιρὸν ἴσως ζητήσων, ἢ καὶ ἄλλως πως ἐπιστέλλειν, ὡς ἔθει καταπραΰνων καὶ ἡμερῶν, τοσοῦτον ἔτι μὴ εἶναι πλέον εἰς τὸ μαθεῖν, ὡς ὁ Βασιλεὺς περὶ αὐτὸν ἐξεκόρησε, καὶ βουλῇ τούτου τὰ τοιαῦτα γέγραπται. Ταῦτ' ἐν τῷ θυμῷ προθεὶς ἐκ μηνυμάτων καὶ ἀλγεινά, ὡς λέγοιτο τὰ πλεῖστα, ἐκπέμπει σὺν τῷ γράμματι δεξάμενος. ὁ δὲ λαβών τε καὶ ἀναγνοὺς οὐχ ὅπως τοῖς γεγραμμένοις ἐπήλγησεν, ἀλλ' οἷον ἑαυτὸν ἐπαλαστήσας, εἰ οὕτω ταῖς τῶν κοινῶν συμφοραῖς συσφιγγόμενος, καὶ περὶ τοῦ Πατριάρχου φροντίζειν ἐπαναγκάζοιτο, αὐτίκα μηδὲν μελλήσας, μηνύει, ὡς ἐν χερσὶν αὐτὸς ἔχοις τὸν ἄνδρα, ὑπὸ τῶν Κανόνων διδόντων, καὶ σε περὶ σοῦ, πολλοὶ τῶν τοιούτων κριταί, καὶ σοι τὰ περὶ τούτων ζητεῖν ἐφειμένον, ποίει ὡς βούλει. Βασιλεῖ γὰρ οὐ μετὸν τούτων, ἀλλὰ πραγμάτων καὶ θορύβων τῶν κατ' αὐτὸν πολλῶν ὄντων, καὶ ταῦτα καὶ ἀναγκαίων. τοῦτ' ἀντιμαθὼν ἀκούσας ὁ Πατριάρχης, ἔγνω τὴν σκέψιν, καὶ ἀντιλέγειν ὅλως οὐκ ἔχων, μὴ δὲ γὰρ ἐρίζειν τὰ πρὸς Βασιλέα εἶναι ἐκείνῳ, ἐξίστασθαι τῷ Πατριαρχείῳ παρεσκευάζετο.

A Nam & auctoritatis habitura plurimum ſuaſio videbatur ab eminentis Throni Antiſtite profecta, & maxime purgatam ab omni ſuſpicione partium futuram eamdem erat conſentaneum, idcirco quod cum Arſenius Sardenſis ordinationem admittere pro legitima renuiſſet, palam hic ab Arſeniana factione alieniſſimus putabatur. quin hac ipſa ex cauſa inſinuabatur commendabaturque Germano velut ſyncerum, & ex vero ſtudio profectum conſilium talis auctoris, cui privatim utile appareret perſtare in Patriarchatu Germanum, a quo utique pro vero Epiſcopo agnoſceretur. quare ut is tamen ipſe contra proprias utilitates receſſum inde conſuleret, prona erat conjectura occultioribus eum quibuſdam & diverſis ab iis, quæ vulgo allegarentur, rationibus moveri. Nam quod ab aliis excipi ſoleret contra Germanum de trans-
B latione Sedis, apud Sardenſem momentum habere nullum, manifeſtum erat; cum hunc conſtaret ab eo Patriarcha ſuam ipſius, quam pro legitima tuebatur, ordinationem accepiſſe, quem omnes ſcirent ab Epheſina Sede in Conſtantinopolitanam fuiſſe tranſlatum. quomodo enim is ex iſta tranſlationis ex Adrianopolitano Throno cauſa, Germani promotionem poſſet irritam ducere videri, qui Nicephori tranſitum ex Epheſina in Patriarchalem Urbis Sedem, non ſolum pro Canonico agnoverat, ſed etiam a tali accepta ſua ipſius inauguratione in Sardenſem Sedem, cujus ſe verum juſtumque profiteretur poſſeſſorem, rejicere nequiret quin ſe ipſe damnaret. Quare aliud quidpiam idemque magnum par erat exiſtimari vidiſſe *Edit. Pariſ.* Sardenſem, quo ad tam inopinatam ſuggeſtio- *pag. 182.*
C nem impelleretur. Talis ergo epiſtolam ſententiæ quæ abdicationem Patriarchatus conſuleret, ſcriptam ad ſe trajecto Boſphoro a navem ad diſceſſum conſcendente Sardenſi, Germanus accipiens, in perplexam ingreſſus ſuſpicionem eſt: merito reputans, numquam fuiſſe futurum, ut ille auderet iſta ſcribere, ac primum ſe auctorem ferre conſilii contumelioſi Patriarchæ, quem palam probaret Imperator, niſi huic haud ingratum id eſſe perſpexiſſet. Ergo experimentum dubiæ rei capere certum volens, Epiſtolam eam ſtatim ad Imperatorem mittit, teſtimonium ex eventu veraciſſimum omnium, quæ tunc haberi poſſent, eliciturum ſeſe ratus, quo clare intelligeret, quid arcanæ his de rebus ſententiæ Imperatoris animo ſubeſſet. ſi enim viſis litteris dolorem ſignificaret, & diſplicere ſibi factum
D oſtenderet, mitteretque poſt Epiſtolæ auctorem, qui eum ex itinere retractum Conſtantinopoli ſiſterent, repetendum utique rationem in judicio legitimo irreverentis auſi, quo ad Principem Sacrorum tale ſcriptum ſuo nomine non dubitaſſet dare; tunc ſane fore manifeſtum, ignaro Imperatore contigiſſe iſta, & ſecurum ſibi ſtatum ea ex parte eſſe. Si autem re cognita totum illud ſcriptarum temere litterarum crimen videretur nihili ducere, ſed prætextus ei excuſando quæreret; aut judicium ſuſpenderet, tamquam videlicet in tempore de facto inquiſiturus: vel ſi etiam non ignoto ipſi artificio reſcriberet humaniter, quaſi demulcendi, ac mitigandi officio, tum ſane non fore ſibi expectandum indicium certius ad plane intelligendum: Imperatoris ſatietate jam ſui ca-
E pti conſilio & voluntate talia fuiſſe ſcripta. Hoc animo conſilioque Germanus acceptam a Sardenſi, adjuncta alia a ſe ſcripta, qua ſignificaret vehementer ea ſe re offenſum, in ſuo graviſſimo dolore ad notum expertumque Imperatoriæ gratiæ præſidium confugere, per fidum hominem ad Imperatorem mittit. Ille autem acceptis lectiſque litteris, adeo non indoluit, Amici cauſa, ut ſua potius ægre ferens quereretur: inique ſecum agi, cui curis Reipubli-

cæ graviſſimis oppreſſo, etiam alienarum de Patriarcha ſolicitudinum nulla miſericordia onus injiceretur: hiſque indignanter dictis ſtatim converſus ad nuncium, reſponſum ei quod referret Patriarchæ in „ hanc ſententiam reddidit. Habere ipſum hominem in manu, poteſtati utique juxta præſcriptum „ ſacrorum Canonum ſubjectum ſuæ. adeſſe ipſi Antiſtites multos, legitimos talium Judices: iret; „ quæſtionem inſtitueret, ageret quod vellet. Imperatorem enim in ejuſmodi negotia non ſe in„ gerere, ſatis habentem alibi quod curet, plurimiſque tam tumultuoſis quam neceſſariis publi„ cæ adminiſtrationis officiis diſtrictum. His renunciatis Patriarcha agnovit tandem quid Princeps, quantumlibet diſſimulans, cuperet. ac certus non reluctari, vanam enim & ſtultam contra intellectam Imperatoris voluntatem contentionem fore, ad cedendum Patriarchatu ſe accinxit.

CAPUT XXI.

Ut Germanus Patriarchatu ceſſerit.

Edit. Rom. pag. 202. MEnſis inierat September; & agebatur venerandæ Crucis feſtum, quod Exaltationem appellamus. In ea ſacris ultimum veſtibus indutus, ſicque celebrata Crucis Exaltatione, ſacraque diei ejus Liturgia rite functus, veſpere ſub crepuſculum recedit, & in ſuas, quas ſibi ad mare in Manganis extruxerat, cellulas ſeſe recipiens, quiete illic deinceps vivere conſtituit. At diluculo poſteræ diei audita re Imperator ſtatim adſuit, una, cum Senatu, & Epiſcopis, univerſoque Cleri corpore, ac dolere ſe ſimulans, orat ut revertatur; & coacturum ſe minatur, niſi precibus annuat: denique nihil ad omnem veri ſtudii voluntatiſque ſignificationem ſibi facit reliqui, quo minus ex animo cupere procurareque velle putaretur reditum ejus ad Thronum. Ad ea Germanus cum Cretenſi, ut dicitur, Cretizans, & in ſimulatione ignorandi mentem intimam Principis gnaviter perſiſtens, plurimas ſe benignitati ejus tantæ & agere jam, & deinceps ſemper habiturum, referreque haud cunctaturum, ubi poſſet, gratias, reſpondit: Cæterum ſenio ſe & infirmitate fractum, indeque imparem oneri tantæ adminiſtrationis, ad libentiſſime dandam rite conceptam ceſſionem Conſtantinopolitanæ Sedis promptum paratumque eſſe, eamque ut acciperent rogare Imperatorem & præſentes Epiſcopos; ſimul ea dicens ſcriptam ceſſionis formulam porrexit, graviter edicens, ne ſperarent acquieturum ſe omnino, aut, quidquid contingeret, remiſſurum de propoſito, aut iterum admiſſurum Patriarchalis Eccleſiæ regimen, vel ſi Auguſtus ſeſe ad id adigere conaretur. Tunc Imperator habens jam in manibus quod votis tacitis optarat, partes tamen ſemel ſuſceptas agere perſeveravit, contendens, citra tamen Imperium ac vim, ne in recuſandi conſilio perſtaret: cunctiſque geſtibus ac modis perſonam ægre ferentis exprimens. ac cum diu nihil proficeret, quaſi victus, ad propoſitum certe profitendum veriſſimum deſcendens, ſemper ejus eximie impenſeque honorandi. Quod exequi cœpit ante omnia benevolentiſſime roganda Germani ſententia circa electionem ſucceſſoris ejus: plane præſeferendo (& eo videlicet ipſo delinire ſatagendo, ſi qua ei ſupereſſet in ipſum offenſio, penetrata forſitan Auguſti arcana voluntate, cujus eſſet reſpectu ad abdicationem coactus) plane, inquam, declarando, ſe omnino velle plenum ei arbitrium ſervari circa delectum novi Patriarchæ. Addidit *pag. 203.* quinetiam ſe Patris deinceps loco ipſum habere decreviſſe: celebravitque iſtum honorem ſcriptis ei ambitioſe litteris tali titulo, quem ſplendidiorem faciebat attributum, ut ferebatur, a Germano primo omnium, Imperatori glorioſum cognomen *Novi Conſtantini*. quid enim majus videri poterat quam in patris affectum & auctoritatem a Novo Conſtantino ſuſcipi. Nec omittam qualicumque occaſione de iſta nomenclatione explicare aliquid diſtinctius. Ejus inventor quidem & prius artifex Germanus fuit, ſua quadam in id excogitandum

A Μὴν μὲν ἐφειστήκει τότε Γαμηλιών, ἤγετο δὲ ἡ τοῦ τιμίου Σταυροῦ ἑορτὴ ἣν καὶ ὕψωσιν ὀνομάζομεν. ἐν ταύτῃ γοῦν τὰ ὕστατα στολισάμενος, καὶ τελέσας ἅμα μὲν τὴν ὕψωσιν τοῦ Σταυροῦ, ἅμα δὲ καὶ τὴν θείαν ἱερουργίαν, τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ὀψίας δείλης ἀποχωρεῖ, καὶ πρὸς τὰ ἐν τοῖς Μαγγάνοις αὐτοῦ κελλία τὰ πρὸς θάλασσαν ᾠκοδομημένα ἐλθὼν, ἡσύχως ἄγειν ἐκεῖ τοῦ βίου ᾕρητο. ἀλλ' ἅμα ἕῳ φαυσκούσῃ, καὶ ὁ Βασιλεὺς ἀκούσας, εὐθὺς, ἐφίσταται, ἅμα μὲν Συγκλήτῳ, ἅμα δ' Ἀρχιερεῦσι καὶ παντὶ τῷ τῆς Ἐκκλη-B σίας πληρώματι, καὶ τὸν λυπούμενον προσποιεῖται, καὶ ἀξιοῖ, καὶ ἀπειλεῖ προσβιάζεσθαι, εἰ μή γε ἀκούοι, καὶ οὐδὲν ἐλλείπει προθυμίας τε καὶ θελήσεως. τοῦ μὴ ἀνάγειν καὶ πάλιν αὐτόν. πρὸς Κρῆτα δ' ἐκρήτιζε πάντως. ταῦτ' ἄρα κἀκεῖνος, τὸν μὲν ἀγνοοῦντα προσεποιεῖτο, καὶ χάριν τῆς εὐμενείας λέγειν, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς εἰδήσειν οὐκ ὀκνεῖν, αὐτὸν δ' εἶναι γήρᾳ κατειργασμένον καὶ ἀσθενείᾳ, καὶ πρὸς τὸ διδόναι καὶ παραίτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Θρόνου, καὶ λίαν ἀσμένως ἔχοντα, ἣν καὶ δέχεσθαι ἀντηξίου καὶ Βασιλέα, καὶ τοὺς παρόντας Ἀρχιερεῖς, ἅμ' ἐκβαλὼν καὶ δεικνὺς τὸ γράμμα, μηδὲ γὰρ C ἂν τοῦ λοιποῦ κἂν εἴτε συμβαίη τὴν προστασίαν λαμβάνειν, κἂν αὐτὸς ἀναγκάζοι ὁ Βασιλεύς. Τότε τοιγαροῦν ὁ Κρατῶν ἔχων ἐν χερσὶ φανερῶς ὃ ἐν ἀδήλῳ ἐβούλετο, τοῦ μὲν αὐτὸν καὶ πάλιν προσαναγκάζειν ἀνῆκε, σχῆμα δεικνὺς ἀπειπόντος, τὸ δ' ἀγάλλειν ἄλλως καὶ τιμᾶν ᾕρητο. καὶ τὰ πρῶτα μὲν τὰ δοκοῦντά οἱ περὶ Πατριάρχου ἐκεῖνον ἠρώτα, τὸ σύμβουλον ἀξιοῦσθαι ἐπ' ἄλλῳ προσησομένῳ, ἐξημερῶν τὰ τῆς αὐτοῦ παραιτήσεως. εἶτα καὶ τό, πατέρα ἔχειν αὐτὸν καὶ γράφειν προσεφιλοτιμεῖτο, ὃν ἐκεῖνος, ὡς λέγεται, πρῶτος τῶν ἄλλων νέον Κωνσταντῖνον προσεπεφήμει. τί δὲ μεῖ-D ζον εἶναι τοῦ εἰς πατέρα ταχθῆναι τῷ νέῳ Κωνσταντίνῳ καὶ Βασιλεῖ; καὶ γὰρ περὶ τούτου πλατικῶς εἰπεῖν, ἔταξε μὲν Γερμανὸς πρῶτος τῷ Βασιλεῖ χαριζόμενος, οἷος ἐκεῖνος τὴν πρὸς τοὺς ἄρχοντας θεραπείαν. ὑπεραπεδέξατο δὲ καὶ Βασιλεύς, ὡς οὐχ ἁπλῶς συμβάντος, ἀλλ' ὅτι ποτὲ νηπιόθεν Κωνσταντῖνος παρὰ Πατέρων, ὡς ἔλεγεν, ἤκουε. οἱ δὲ Μανουὴλ λέγουσιν. ὃ καὶ ἀληθινώτερον οἶμαι.

διὰ

Digitized by Google

A διὰ τὸ παρ' αὐτὸ προσφοίβασμα ἰσαριθμήσου τὰ μέτρα τὰ τοῦ βίου, τῆς κλήσεώς τε φημὶ, καὶ τὸ ἐπωνύμου. ὃ δὴ καί τινας ἔσφαλε ἰσοῦντας τοὺς χρόνους ἐς δεκαεπτὰ, τὸ γὰρ Παλαιολόγος Μιχαὴλ στοιχεῖα ιζ φέρει. προσκείμενον δὲ τὸ Μανουὴλ τὸν εἰκοστὸν τέταρτον τῆς Βασιλείας χρόνον ἐδήλωσεν ἄντικρυς. Τότε γοῦν καὶ περὶ τῆς κατ' ἐκεῖνον προσκοποῦντος προνοίας, καί γε οὐκ ὀλίγα προσεπαγγελλομένου, ὄψεται Θεὸς τὸν εἰς τὸ ποιμαίνειν αὐτάρκη. πρὸς δὲ, καὶ συμπαραλήψεταί οἱ τῶν ἱερῶν μεριμνῶν, τὸ δ' εἰς πατέρα τετάχθαι τῷ Βασιλεῖ, μέγα μὲν καὶ ἄλλως σεμνὸν, πλὴν ὃν καὶ Θεὸς εἰς υἱοθεσίαν προσεπελάβετο, τίς ἱκανὸς εἰς πατέρα B κεκλῆσθαι τούτῳ, εἰ μὴ ὃν ἐκεῖνος μὲν μόνος ἄξιον εἰς τὴν ἐπιτροπείαν κρινεῖ; Τὸ μέντοι γε μὴν τῶν ἀναγκαίων προμηθεῖσθαί τι καὶ προνοεῖν, περιττὸν ἄλλως καὶ οὐκ ἀναγκαῖον τοῖς καὶ τὸν τοὺς νεοττοὺς τῶν κοράκων τρέφοντα ἔχουσι. πλὴν ἀλλὰ καὶ ἡ ἐμὴ Ἐκκλησία, ἐδήλου δὲ τὴν Ἀδριανούπολιν, τὸν ἐμὸν Ἀρχιερέα πλουτοῦσα, ἔχει τρέφειν καὶ ἄμφω, συνάμα καὶ Θεῷ χορηγοῦντι. ταῦτα μὲν οὖν τότε ὁ Γερμανὸς ἐπὶ πᾶσι τοῖς προβληθεῖσι παραιτούμενος ἔλεγεν. ἦν δ' ὃν ἔλεγεν ἑαυτοῦ τῇ Ἀδριανουπόλει ἐπικηρυχθέντα μετ' αὐτὸν παρ' αὐτοῦ, ὁ ἀνεψιὸς ἐκείνου Βαρλαὰμ, εἴτ' οὖν Βασίλειος. ὃς πρὸς μὲν τὰ εἰς πνευματικὴν πολιτείαν καὶ λίαν ἀμελῶς C εἶχεν.

A provectus innata indole obſequioſiſſime gratificandi regnantibus. Excepit autem Imperator, non ut Eulogium temere delatum; ſed ut id in quo perſpici gauderet quam ſibi non vanum omen fuiſſet domeſtici veteris cujuſdam augurii, quo ſe, ut ajebat, recordabatur Conſtantinum a Parentibus vocitari puerulum ſolitum. Sunt tamen qui non Conſtantinum, ſed Manuelem appellatum in infantia Michaelem Palæologum prodiderint. Id quod equidem puto verius. quod ſic eventu perpetratum appareat auſpicium, e numero litterarum ejus nominis ductum ad prædeſtinatum ipſius Imperio temporis ſpatium indicandum. Nam is numerus tunc tantum cum numero annorum quibus imperavit convenit, cum non ſola veri ejus nominis, ſed præterea cognominis iſtius elementa in unam conflata ſummam fuerint. B Nam inde deceptos quoſdam novimus, qui regnaturum hunc Principem annis dumtaxat ſeptemdecim autumaverant; eo quod nomen hoc *Michael Palæologus* totidem conſtet litteris: non animadvertentes adjungendum huic fuiſſe cognomentum *Manuelis*, cujus elementis ad priora ſeptemdecim additis, numerus abſolvetur quatuor & viginti: quot annis fuiſſe illum imperaturum eventa demonſtrarunt. Tunc igitur cum præterea Imperator effunderetur in omnem ſignificationem liberalis benevolentiæ, ultro pollicendo cenſus annuos proventuſque copioſos, ad ea ſimul omnia Germanus reſpondit in hunc modum. *Quod primum defers, ut Succeſſorem meum nominem, minime id opus eſt: providebit Eccleſiæ ſuæ Deus idoneum Paſtorem, & ei propitius adjutor* C *auctorque aderit in ſacris ejus arduæ functionis curis. Eligi deinde aſſumique me in Patrem Imperatoris magnam equidem rem & ſummæ dignationis honorem eſſe judico: verum ejus quem Deus adoptare in filium eſt dignatus, quis homo ſe talem ferat ut recte vocari Pater poſſit, niſi quem Ipſe Deus, & quidem ſolus, nec humani præventus prærogativa ſuffragii, dignum indicaverit cui gubernandam committat Eccleſiam. Quod jam attinet ad oblatam mihi neceſſarii proviſionem victus, minus eam duco neceſſariam; Eam utique nutritium habentibus qui paſcit pullos corvorum, Cæterum & mea Eccleſia* (Adrianopolitanam deſignabat) *illi quem et domeſtica mihi neceſſitudine obnoxium Antiſtitem præfeci, eas copias ſuppeditat, quæ ad nos æque ambos alendos abunde ſint.* Talis tunc Germani fuit oratio, quæ ipſi obtulerat Imperator generoſe recuſantis. Fuit autem is, quem dixit a ſe ſui loco præpoſitum Eccleſiæ Adrianopolitanæ, ipſius ex fratre vel ſorore nepos Barlaam, alio nomine Baſilius dictus, eorum quæ ad religionem & ſacram diſciplinam pertinebant, admodum negligens.

CAPUT XXII.

De Epiſcopo Adrianopoleos Baſilio ſive Barlaam.

Edit. Rom. pag. 204.

Ἄλλως δὲ φιλόκοσμος ὢν, ἵπποις ἐχρῆ-D το, ἔστι δ' ὅτε καὶ ὅπλοις, καὶ προσεφιλοτιμεῖτο ὁμόσε τοῖς πολεμίοις χωρῶν. Ταῦτ' ἄρα καὶ ζῶντος μὲν τοῦ θείου ἐν καταγνώσει πάντα πράττων συνεγινώσκετο. ὕστερον δὲ καὶ ἄλλων προστεθέντων αὐτῷ κατηγορημάτων, τοῦ γέροντος μεταλλάξαντος, ἐπεὶ εἰς κρίσιν καλούμενος ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις τὸν ἐπίληπτον ὑπεκρίνετο, ὡς προσποιεῖσθαι μηδὲν τῶν καθ' αὐτὸν εἰδέναι. τέλος ὑφίστατο τὴν ἀπὸ τῆς Συνόδου καθαίρεσιν. καὶ εὐθὺς μεθ' ἡμέρας, ὁ ἐκστὰς δῆθεν, ἔμφρων, καὶ ὁ μηδὲ περὶ ἑαυτοῦ εἰδὼς ὅτι ποιοίη καὶ ὅτι πάσχοι, περὶ ὧν ἐκείνῳ λόγος οὐδεὶς, διετείνετο, καὶ τὸν Βασιλέα λιπαρῶς ἠξίου, ἐφεῖναί οἱ χρῆσθαι τῇ ἕξει καὶ στρατηγεῖν, ὡς οἷα τ' ὄντι ὁμόσε τοῖς ἐχθροῖς ἰέναι, καὶ συχνὰ

CÆterum decori cultus ſtudioſus equis utebatur, interdum & armis. in quo etiam ambitioſe generoſitatem oſtentare amabat, cominus congrediens cum hoſtibus. Et hæc quidem jam tum Patruo vivente, parvipendens ejus utcumque contrarium, vel judicium, vel exemplum, palam actitare cum cerneretur, impune tulit; veniam juvenili levitati, gravis & gratioſi ſenis conciliante verecundia. Poſteá tamen, cum aliorum quoque impactorum ipſi criminum invidioſis accuſationibus premeretur, ſene jam defuncto, citatus ad dicendam cauſam, multis diebus ſimulata inſania, & per eam ſecura ignorantia molitionum quæ in ipſum ſtruebantur, judicium eludere conatus nequidquam eſt, Synodo nihilominus depoſitionem ejus rite decernente; quæ res illi ſimulationem excuſſit. Nam ille prius ſcilicet impos mentis, nec aut ſciens quid in ſe pararetur, aut quid ageret quidve pateretur, ut videri volebat, penſi habens, cœpit repente ſapere: & Imperatorem adiens oravit, ſineret ſe obſequi naturæ propria ipſum indole in rem belli-

Digitized by Google

cam trahenti; auctoraret ergo ſeſe aliqua militari præfectura, qua ipſi prædito, ut dudum optaverat, liceret laceſſere manu hoſtes, & de iis fuſis cæſiſque crebra ſtatuere trophæa. Id quod Imperatori audienti gravem, & ad extremum ſupplicanti exitioſam ſuſpicionem movit. Nam reputans Auguſtus hæc loquentem facile quæ minabatur acturum: utique cui nec flos ætatis, nec robur lacertorum, nec, quod caput erat, uſus jam aliquis auſorum iſtiuſmodi deeſſet; in eam ex ſuſpicione fixam opinionem tranſiit: Timendum omnino, ne ſi ei quod vellet agendi liberum ocium daretur, aut transfugiens ad hoſtes, aut in factionem aliquam Reipublicæ inſenſam ſeſe addens, iſtum inquietum animum & gladiatorias vires ad Patriæ perniciem conferret, machinareturque & attentaret periculoſe multa contra quietem publicam, conſtringendum præcipitis ingenii hominem putavit; & illo carceri mandando, prævertendum, ut ajebat, ne noſtro damno perficeret, quod in hoſtium exitium ſeſe dixiſſet meditari. Poſtea vero defungi ſemel cupiens ancipiti cura in tuto detinendi Reum difficilis cuſtodiæ, Tzycandylæ cuidam, impigro & talibus obſequiis idoneo miniſtro mandavit: ut hunc ſimul cum Tzuila Bulgaro, & ipſo transfugii ſuſpecto, Nicæam abductum, ambos priuſquam illic in Caſtrum conderet, oculis privaret. Id quod poſtea eſt factum.

A τὰ ἐκείνων ἱστᾶν τρόπαια. τὸ δ᾽ ἄρ᾽ ἦν τοῦ Βασιλέως ἀκούσαντος, εἰς ὑποψίαν ἐκείνῳ χαλεπὴν, εἶτα καὶ κίνδυνον. συννοήσας γὰρ ὁ Κρατῶν ὡς ὁ ταῦτα λέγων δυνατὸς ἔσοιτο καὶ πρᾶξαι. οὔτε γὰρ ἡλικία, καὶ τὸ τοῦ σώματος ἐχυρὸν, καὶ τρίτον ἡ περὶ ταῦτα πεῖρα, πιστὴν ἡγεῖσθαι τὴν ὑποψίαν ἐδίδου, καὶ γ᾽ ἐπιλημμένος, ἀνέσεως ἐχούσης ὑπὲρ ἡμῶν μᾶλλον κατ᾽ ἐκείνων, ἀλλὰ καθ᾽ ἡμῶν μετ᾽ ἐκείνων τὸ ἀποδρᾶναι καὶ μελετήσειν ἴσως καὶ διαπράξεσθαι, ἐν φυλακαῖς δέσμιον κατασχὼν ἐτήρει, μὴ δὲ φθάσας φησὶ καθ᾽ ἡμῶν ἐκτελέσας, ἃ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπηγγείλατο. εἶτα τῆς περὶ ἐκεῖνον φροντίδος B ἀνεῖσθαι θέλων, προστάττει τῷ Τζυκανδύλῃ ὀτηρῷ γε ὄντι πρὸς ταῦτα, ἐπαγαγόντι πρὸς Νίκαιαν αὐτόν τε καὶ σὺν αὐτῷ Βούλγαρον, καὶ αὐτὸν ὄντα ἐν ὑποψίᾳ τοῦ ἀποδρᾶναι, Τζίλαν, πρὸ τοῦ εἰς τὸ κάστρον εἰσαγαγεῖν, ἄμφω στερῆσαι τῶν ὀφθαλμῶν, ὃ δὴ καὶ γέγονε κατὰ ταῦτα.

CAPUT XXIII

Ut ſuffragiis Epiſcoporum in Patriarcham electus fuerit Joſephus.

Edit. Rom. pag. 205.

HOc porro tempore Imperator, amoto e Sede Germano, idoneum qui Patriarchali Throno imponeretur inquirebat una cum Epiſcopis, egregie diſſimulans quid in votis haberet, nec ulla ſignificatione prodens, paratum ſibi deſignatumque unum menti obverſari, quem prælatum omnibus impenſe cuperet. quotquot ergo Antiſtitum ſimplicioribus arcanus erat ſenſus Principis ignotus, ab iis ſane, utpote rem æſtimantibus e ſuperficie; & quam relinqueret ipſis integram evehendi quem mallent libertatem, vere ſe habere arbitrantibus, alius aliuſque, pro cujuſque animo, tacitis cogitationibus ad eum honorem deſignabatur. at perſpicacioribus aliis, quos non laterent Imperatoris intimi affectus, unus & ſolus ad iſtam præfecturam aptus ſcilicet videbatur, quem prærogativa gratiæ Principis tacitorumque in id votorum, commendaret. Conſilio igitur inter ſe habito concordibus calculis Joſephum Galeſii Præfectum elegerunt, virum ſpiritualem & bonum, ſimplicem natura, facilemque moribus, nonnihil in uſu vitæ e palatina elegantia trahentem. Nam uxorem habens in familia Principis fœminæ vixerat, adſcriptus olim Clero domeſtico Dominæ Irenes piæ memoriæ, ibi miniſtrans in ordine Lectorum: unde Liberalis fiduciæ, qualis eſſe in aulis educatorum ſolet, multa in ejus ſermone ac converſandi forma veſtigia extabant. Communicare quinetiam largiendo aliis ex in ejus manus incidentibus, quæcumque ſecure oſtenderentur, ſic amabat, ut fere alii, quos novimus, talia recondunt, & ſibi avare ſervant. His ejus moribus inopinatum admiſcebatur quiddam: quod videlicet homo ex animo amplecti præſeferens Sanctimoniam Monaſticam in Pſalmodiis, in Vigiliis, in Jejuniis frequenter, in potu abſtemio, quando erat opus, in manſuetudine, in juſtitia, in benigno animo, & ſimplicitate, uno verbo in irreprehenſibili converſatione; non tamen negligebat humanitatem conſuetudinis urbanæ; frontem lætam exhibens occurſibus, obvios complectens, blando ſer-

C Ὁ μέντοι Βασιλεὺς τὸν Γερμανὸν ἀποσκευασάμενος, περὶ Πατριάρχου συνεσκόπει τοῖς Ἱερεῦσιν. ὡς μηδὲν εἰδὼς δῆθεν, οὐδ᾽ ἕτοιμον ἔχων ὃν καὶ ἐν καρδίᾳ προκατεβάλετο. οἷς γοῦν οὐκ ἐν ἐπιστάσει τὰ τοιαῦτα, τούτοις ἐπιπολαίως λογιζομένοις, ἔνθεν μὲν τοῦτον, ἔνθεν δ᾽ ἐκεῖνον οἱ τῆς καρδίας ὑπέγραφον λογισμοί. ὅσοι δὲ καὶ εἰς νοῦν ἔβαπτον τὰ Κρατοῦντος καὶ κατευστόχουν τῶν ἐννοιῶν, ἐκείνοις εἷς καὶ μόνος ἐδόκει ὁ εἰς τὴν προστασίαν ἐπιτήδειος ὁ καὶ θυμήρης τῷ Βασιλεῖ. Κοινῶς γοῦν συνδιασκεψάμενοι, τὸν Γαλησίου Ἰωσὴφ ἐψηφίζοντο, ἄνδρα πνευματικόν τε καὶ ἀγαθὸν, D ἁπλοϊκὸν καὶ εὐήθη τοὺς τρόπους, φέροντα δέ τινα καὶ ἐκ τῶν ἀνακτόρων (ἐπεὶ γυναικὶ συζῶν, τῷ τῆς μακαρίτιδος δεσποίνης Εἰρήνης συνετάττετο Κλήρῳ, καὶ κατ᾽ Ἀναγνώστας ἐξυπηρέτει) καὶ ἐλευθερίας ἱκανὰ δείγματα. ἠγάπα δὲ καὶ τὸ τῶν εἰς χεῖρας πιπτόντων μεταδιδόναι τοῖς ἄλλοις, ὅσα καὶ ἀσφαλῶς ἀποφαίνεσθαι, ὡς ἄλλοι δὴ οἱ καθ᾽ ἡμᾶς τὸ γλισχρεύεσθαι. τὸ δὲ ξένον, ὅτι καὶ τῇ μοναχικῇ πολιτείᾳ ἐνασμενίζων ἐν ψαλμῳδίαις ὅτ᾽ ἔδει, ἐν πραότητι καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ ἤθει χρηστῷ, καὶ ἁπλότητι, καὶ συνόλως ἀκαταγνώστῳ διαγωγῇ, οὐ δὲ τῆς κατ᾽ ἄνθρωπον ἀρετῆς ἠ- E μέλει. τῷ καὶ προσεντυχεῖν τινι καὶ προσπτύξασθαι, καὶ τὰ φιλικὰ συλλαλῆσαι, καὶ μειδιάσαι καὶ διαχυθῆναι πρὸς γέλωτα, εἴ που ἐλέχθη παρά τινος κατ᾽ ἄνεσιν, ἢ καὶ πραχθῇ εὐχαρει, καὶ ὑπελθεῖν ἄρχουσι δυναμένοις, καὶ ζητεῖν ὑπὲρ ἄλλων καὶ

Digitized by Google

ἀβραῖς τραπέζαις σὺν διαφόροις οἴνοις τε καὶ τραγήμασι τοὺς πολλοὺς ἑστιᾶν, καὶ μᾶλλον ὅσοις ὁ βίος ἄπορος καὶ ἀπάλαμνος, καὶ τῆς κατ' αὐτοὺς ἀναδοχῆς ἔχρηζον. τοῦ γοῦν τοιούτου καταδεξαμένου τὴν ψῆφον, ὁ Βασιλεὺς εἰς Πατριάρχην τοῦτον προβάλλεται, μηνὸς Σκιροφοριῶνος εἰκοστῇ ὀγδόῃ τῆς δεκάτης ἐπινεμήσεως τοῦ ςψοι ἔτους, ἑκατομβαιῶνος δὲ νουμηνίᾳ χειροτονηθεὶς, εἰς Ἀρχιερέας τελεῖται. περὶ δέ γε τὴν χειροτονίαν, καὶ τοιοῦτόν τι γίνεται.

A mone detinens, non renidens modo, ſed & in riſum ſe effundens, ſi quid facete a quoquam forte diceretur, aut lepide fieret ad gratiam. Idem non ignorare artem inſinuandi ſe ad Principes, ab his pro aliis petendi, non refugere ad delicatas menſas, cum vinis varii generis & bellariis, multos etiam vulgaris ſortis adhibere, præſertim quibus ratio victus in arcto eſſet, nec per ſe habentibus, nec parare aliunde gnaris, ideoque indigentibus hoſpitali benignitate Amicorum. hunc talem juſto ſuffragiorum comprobatum numero ad Patriarchatum Imperator evexit, menſis Decembris die octava ſupra vigeſimam, Indictionis decimæ, Anni 6775. mox Kalendis Januariis Ordinationem idem Epiſcopalem rite accepit; circa quam ceremoniam tale quiddam contigit.

Edit. Rom. pag. 206.

CAPUT XXIV.

Ut poſthabito Heracleota Pinaca, quod is ordinatus fuiſſet a Germano, Mitylenenſis Gregorius Joſephum ordinaverit.

Ὁ γὰρ Πινακᾶς Μοναχὸς παρὰ Γερμανοῦ B τὴν χειροτονίαν δεξάμενος, Ἡρακλείας τῆς κατὰ Θρᾴκην ἦν Ἀρχιποίμην, ᾧ δὴ καὶ προνόμιόν ἐστιν ἐκ παλαιοῦ δικαιούμενον ἐκ Βυζαντίου, ὡς ἀνέκαθεν τελοῦντος ὑπὸ τὴν Ἡράκλειαν, τὸν Πατριάρχην χειροτονεῖν· ἀπεπροσποιεῖτο γοῦν τὴν ἀπ' ἐκείνου χειροτονίαν ὁ Ἰωσήφ. καὶ ὁ Κράτωρ σοφόν τι ποιῶν ἐκεῖνον τότε προσκαλεῖται πρὸς τὰ ἀνάκτορα, ὡς τῷ κατ' ἐκεῖνο ναῷ λειτουργήσοντα, καὶ δὴ ἐκεῖνος μὲν ὑπὸ πολλῷ μισθῷ τὴν λειτουργίαν ἐκλήρου, ὁ δέ γε Μιτυλήνης Γρηγόριος ἐκ παλαιοῦ φέρων τὴν χειροτονίαν, χειροτονεῖν τὸν Πατριάρχην ἐκλέγεται. ὅλον C γοῦν τὸν μῆνα ἐκεῖνον ὁ Βασιλεὺς, ἐπεὶ οὐκ ἦν ἐκείνῳ τῆς τοῦ Ἀφορισμοῦ λύσεως προὐργιαίτερον, ἐδίδου τῷ Πατριάρχῃ καιρὸν σὺν τοῖς Ἀρχιερεῦσι σκέπτεσθαι, πῶς ἂν καὶ κατὰ τρόπον γίνηται, προλαμβάνων αὐτὸς ἑκάστης διὰ τὸ πάντ' ἐκπληροῦν ῥᾳδίως περὶ ὅσων ὁ Πατριάρχης ἐκεῖνον ἠξίου, ὅσα δὴ ποιεῖν τὰ τῆς λύσεως. ἐς τοσοῦτον γὰρ ἡδέως αὐτοῦ λέγοντος ἤκουεν, ὥστε καὶ δὴ ὁριστικῶν πεμπομένων ἑκασταχοῦ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπικρατείας, προσέταττεν, αὐτὰς δὲ τὰς τοῦ Πατριάρχου γραφὰς ἀντιπροσταγμάτων ἰδίων δέχεσθαι τοὺς ἐν ἐξουσίαις, προσαπειλουμένων καὶ κολάσεων τοῖς D μὴ κατὰ τὰ ἐπιτεταγμένα, ὑπὲρ ὅτου ἂν καὶ γράφοι, τελέσουσιν. ἤνοιξε μέντοι καὶ φυλακὰς, καὶ πολλοὺς τῶν ἐγκεκλεισμένων ἐξέλυσε τῶν δεσμῶν, καταδίκας συμπαθείας ἠξίωσε, ἐξορίστους ἀνεκαλέσατο, καὶ οἷς ἀπεχθῶς εἶχε κρίμασιν ἐξέλυε, τοῦ Πατριάρχου μεσιτεύοντος.

Pinacas Monachus qui ordinationem a Germano acceperat, Heracleæ Thraciæ Archiepiſcopus erat. & ei ut tali competebat ex antiquo jus conſecrandi Conſtantinopolitani Patriarchæ, inde ducta ratione privilegii, quod Urbs Byzantina primis Eccleſiæ temporibus Sedi Heracleenſi fuiſſet ſubdita. Nolebat autem Joſephus impoſitionem manuum ab iſto accipere. Hujus expediendi nodi rationem opportunam excogitavit Imperator. Pinacam videlicet in ædes Imperatorias accitum Palatinis ſacris præficit, Miſſæ illic ſacrificium ſolemni ritu peracturum, quem ille honorem quæſtu ingenti conjunctum, propter ditiſſima ſtipendia ejuſmodi fungenti officio decreta, dum libenter accipiens ibi celebrat, Mitylenenſis Gregorius, adverſus cujus ordinationem, utpote antiquam, nulla erat exceptio, eligitur ad ordinandum Patriarcham. Totum porro reliquum Januarium menſem Imperator, cui nihil erat magis optatum quam ſolutionem anathematis, cui ſubjacebat, rite ac modo nulli calumniæ obnoxio conſequi, conceſſit novo Patriarchæ, ut per otium cum cæteris Epiſcopis conſideraret, quanam illa poſſet ratione optima confici. Interim, quod ad ſe attineret, nulla die omittens, ſtudioſiſſime cuncta exequi, quæ vel neceſſaria, vel opportuna, præparando negotio ſuggereret Patriarcha. cujus preces omnes ac ſigna voluntatis promptiſſima quidvis largiendi facilitate ſtatim explebat. adeo libenter illum, quidquid ad ſe referret, audiens, continuoque indulgens, ut etiam miſſis quoquoverſum edictis, per omnes Imperii terras ſanxerit, ut litteræ Patriarchæ perſcriptæque voluntates quocumque miſſæ, a cunctis locorum Magiſtratibus ſic exciperentur, & executioni mandarentur, tamquam ſi quæ iis indicabantur, qualiacumque forent, ipſe Imperator juſſiſſet; minis etiam pœnarum gravium adſcriptis in eos qui ſecus feciſſent. Aperuit quinetiam cuſtodias publicas, & multos illic detentorum vinculis ſolvit; damnatis quoque gratiam indulſit ſupplicii decreti, exules revocavit, & quibus erat iratus condonavit offenſas, intercedente Patriarcha.

Digitized by Google

CAPUT XXV.

Ut ſolutus Anathemate Imperator fuerit a Joſepho.

Edit. Rom. pag. 207. A ADfuit tandem decreta Imperatoris abſolutioni dies, ſecunda menſis Februarii, qua Eccleſia celebrat feſtum Hypapantes: & Patriarcha cum omnibus Epiſcopis ad multam lampadum lucem hymnis decantandis ſolemnitati conſentaneis; Imperatore quoque ſuas Deo preces ſuppliciter offerente, ſplendide, ut ritus & mos legitimus poſcebat, nocte pervigilata, ſacram Liturgiam celebravit. quæ ut peracta tota eſt, Imperator qui eatenus ſeorſum ſteterat, ſtipante regio ſatellitio, una cum univerſo Senatu, & Civium corpore, procedens admovit ſe ſacris valvis, Epiſcopis intra ſeptum Altaris ſtantibus. Ibi ille abjecto capitis tegmine, nudo vertice, coram Deo procidens, ad pedes ante omnia ſe abjicit Patriarchæ, & quam ardentiſſima ſupplicatione veniam poſcit, confitens magna voce B ſcelus ſuum. tunc Patriarcha, humi ſic proſtrato Imperatore, chartam quam in manibus habebat, & in ea ſcriptam formulam Abſolutionis legens, & diſtincte pronuncians facinus iniquum in filium Imperatoris, videlicet Joannem, attentatum, illud Imperatori clara voce condonavit. Poſt hunc, eamdem pariter formulam recitavit alius Epiſcopus, inde alius, & ſic ordine univerſi legentes e ſcripto, coram unoquoque ipſorum viciſſim ſe proſternente Auguſto, & veniam enixe poſtulante; cunctis, ſicut Patriarcha fecerat, condonantibus: multis inter hæc lacrymantibus, præſertim e Senatu, ac Dei pacem exorantibus. Tandem ſurgens Princeps ſacro impertitus epulo eſt, ſub quod debita rite adoratione per- C functus, ſalutato denique cœtu, in Palatium receſſit. Decrevit autem incluſo apud Nicetiatas in Arce Dacibyzæ Joanni penſiones in victum veſtitumque copioſas, ſolicite deinceps eum curans; multis ſubinde, qui eum neceſſariis large ſuppeditandis conſolarentur, & ſibi carum eſſe verbis rebuſque quam officioſiſſime teſtarentur, miſſitatis. Hinc jam ſolutiorem animum ad Reipublicæ procurationem ſtudioſius vertit.

A Ἐπέστη γοῦν ἡ μηνὸς Ληναιῶνος δευτέρα, καθ' ἣν καὶ ἡ Ἐκκλησία ἄγει τὴν Ὑπαπαντῆς ἑορτήν. καὶ ὁ Πατριάρχης σὺν ἅμα πᾶσιν Ἀρχιερεῦσιν ὑπὸ πολλῷ τῷ τῶν λαμπάδων φωτὶ καὶ ὕμνοις τῇ ἑορτῇ πρέπουσιν, ἔτι δὲ καὶ ταῖς ὑπὲρ Βασιλέως πρὸς Θεὸν ἱκετείαις, ὡς ἤδη καὶ περιφανῶς παννυχεύσας, τὴν ἱερὰν λειτουργίαν ἐπιτελεῖ. καὶ ἤδη ὡς ἤνυστο πᾶσα, τοῦ Βασιλέως ἐν βασιλικαῖς ἱσταμένου δορυφορίαις σὺν ἅμα Συγκλήτῳ πάσῃ καὶ πολιτείᾳ, ταῖς Ἁγίαις προσεγγίζει θυρείοις, τῶν Ἀρχιερέων ἔνδον τοῦ βήματος ἱσταμένων. Ἀποθέμενος οὖν τὴν ἐπὶ τῆς κε- B φαλῆς καλύπτραν, ἀκαλύφῳ τῇ κεφαλῇ προσπίπτει Θεῷ, καὶ ποσὶ προηγουμένως τοῦ Πατριάρχου, καὶ μεθ' ὅτι θερμῆς τῆς προθέσεως, τὴν συγχώρησιν ἐξαιτεῖ, ὁμολογῶν μεγαλοφώνως τὸ τόλμημα. καὶ δὴ ἐπ' ἐδάφους κειμένου τοῦ Βασιλέως, ὁ Πατριάρχης χάρτην ἀνὰ χεῖρας ἔχων, ὅπερ ἡ συγχώρησις ἐνεγέγραπτο διεξιὼν καὶ ῥητῶς τὸ πλημμέλημα λέγων τὸ ἐπὶ τῷ τοῦ Βασιλέως παιδὶ, δηλαδὴ Ἰωάννῃ, συγχωρεῖ τρανῷ τῷ στόματι, καὶ ἐπ' αὐτὸν ἄλλος, καὶ μετ' ἐκεῖνον ἕτερος, καὶ καθεξῆς οἱ πάντες, οὗ ἐφ' ἑκάστῳ προσπίπτοντος καὶ τὴν συγχώρησιν αἰτουμένου, C ἐκεῖνοι καθ' ἕνα τὸν χάρτην ἔχοντες ἀνὰ χεῖρας, τὸν αὐτὸν τῷ Πατριάρχῃ συγχωροῦν τρόπον, πολλῶν χεομένων δακρύων, καὶ μᾶλλον τῶν ἐκ τῆς Συγκλήτου, πρὸς ἱλέωσιν. καὶ τέλος ἀναστὰς, καὶ τροφῆς ἱερᾶς μετασχὼν, καὶ ὡς εἰκὸς προσκυνήσας καὶ συνταξάμενος, ἐχώρει πρὸς τὰ ἀνάκτορα. ἐπέταξε δὲ καὶ τῷ ἐγκεκλεισμένῳ κατὰ τὸ τῶν Νικητιάτων τῆς Δακιβύζης φρούριον Ἰωάννῃ, εἰς τροφὰς οἰκονομεῖσθαι καὶ ἐνδυμάτων τὰ ἱκανὰ, πολυωρῶν ἐκεῖνον συχνάκις, καὶ τοῖς ἀναγκαίοις καθ' ἑκάστην σχεδὸν φιλοφρονούμενος. ἐντεῦθεν καὶ πρὸς τὴν διεξαγωγὴν τῶν κοινῶν, σπουδαιότερον τρέπεται.

CAPUT XXVI.

De nuptiali fœdere inter Tarchaniotam Andronicum filium ſororis Imperatoris Marthæ, & filiam Joannis in Occidente dominantis.

pag. 208. TUmere deinde rurſus, & tumultum minari Occidui tractus res cœperunt, Deſpota Michaele mortuo. Is Principatum quidem ſuum legitimo tranſmiſit ſucceſſori Nicephoro filio. Fratri autem ejus notho Joanni non parvam regionem propriam excepit, qua is ſibi peculiari frueretur. Ac Nicephorus quidem contentus ſorte, quiete agebat. Joannes vero inquieti vir ingenii, æſtuans intra limites anguſtos, & erumpere geſtiens, fratris tamen ditione abſtinebat; noſtras ſibi finitimas incurſabat terras, agens ferenſque quidquid occurreret. Ea injuria Imperator cognita, bello tamen adoriendum non putavit juvenem præfervidum, & novitate Principatus

D Καὶ ἐπεὶ πάλιν ἀνοιδαίνειν ὥρμων τὰ δυτικὰ, τοῦ Δεσπότου Μιχαὴλ ἐξ ἀνθρώπων γεγονότος, καὶ τὸν μὲν Νικηφόρον ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ ἀρχῇ καταλείψαντος, τῷ δὲ γε νόθῳ Ἰωάννῃ χώραν οὐκ ὀλίγην ἀποτετμηκότος ἰδίαν. καὶ ὁ μὲν Νικηφόρος ἠγάπα κατέχων τὰ ἑαυτοῦ, ὁ δὲ Ἰωάννης καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν ὠρέγετο. καὶ τῶν τοῦ ἀδελφοῦ ἀπεχόμενος, τῶν ἡμετέρων προσέπιπτε, σκυλεύων τὸ προστυχόν. πολέμῳ μὲν ἐκεῖνον ὁ Βασιλεὺς μετιέναι οὐκ ἐδοκίμαζε,

Digitized by Google

θερμουργὸν ὄντα καὶ νέον ἀρχῆς ἀψάμενον, (A) δι' εἰρήνης δ' ὑπελθεῖν, καὶ κατὰ κῆδος συνδεῖσθαι, πολλῷ κρεῖττον ἡγεῖτο τοῦ πολεμεῖν. ὅθεν καὶ πρεσβείαις μὲν τὸ σκληρὸν ἐκείνου μαλάττει καὶ αὔθαδες. Ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος καὶ ὡραίαν γάμου ἔτρεφε θυγατέρα, ἐβούλετο διὰ κήδους βεβαιώσασθαι τὴν Εἰρήνην. ἦν γὰρ καὶ ἄλλως ὁ Ἰωάννης δραστήριος, ὡς καὶ τῇ τῶν ἐπιτηδευμάτων τεχνίτῃ, σὺν τῇ περὶ τὰς μάχας συνέσει, καὶ λίαν ἀριστουργεῖν, καὶ εἰς δέος τὸν Δεσπότην πολλάκις ἐτίθει, μή πως καὶ αὐτὸν ἐπιβουλευόμενος παρακρούσαιτο, καὶ τῇ τῆς νίκης ἀδοξίᾳ περιβαλεῖν διατεθείη. Διὰ ταῦτα καὶ ἀνύσας ὁ βασιλεὺς, λίαν σοφῶς (B) τε καὶ ἀσφαλῶς τὴν ἐκείνου προκατελάμβανε γνώμην, καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰωάννου τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ καὶ υἱῷ τῆς Μάρθας Ἀνδρονίκῳ, πέμψας καὶ σὺν οὐκ ὀλίγῃ τιμῇ ἀγαγὼν, εἰς γάμον ἐδίδου, ὀνομάζων τῶν ἀξιωμάτων τὸν γαμβρὸν μέγαν Κονοσταῦλον, τὸν δὲ πενθερὸν Ἰωάννην Σεβαστοκράτορα. καὶ τῷ μὲν Ἰωάννῃ ἐσπένδετο διὰ ταῦτα, καὶ ὅσον μέρος ἐκείνου ἀνακωχὰς οὐ τὰς μικρὰς εἶχον τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατεύματα. οὐ μὴν δὲ καὶ τῶν λοιπῶν ἀπεφροντίκει, ἀλλὰ πολὺς ἦν, ἔνθεν μὲν ἐκ θαλάσσης τῷ ναυτικῷ χρώμενος· ἐκεῖθεν δὲ κατὰ γῆν, Τριβαλλοῖς τε καὶ Ἰλ- (C) λυριοῖς προσεπέχων. καὶ τὸ ναυτικὸν ἦγεν, ἀνὴρ γενναῖος ὁ Φιλανθρωπηνὸς, Πρωτοστράτωρ μὲν τὴν ἀξίαν· τοῦ δὲ μεγάλου Δουκὸς Λασκάρεως ἐξώρου ὄντος, ἤδη καὶ μὴ οἵου τε πολεμίοις ἐπακολουθεῖν καὶ μάχαις, τὸ γῆρας ἀνέχων καὶ τὴν ἐκείνου τάξιν ἀναπληρῶν. καὶ ὁ μὲν Φιλανθρωπηνὸς ἐπεφέρετο τὰ πρωτεῖα, καὶ τοῖς ὅλοις ἐπεστάτει, οἱ δὲ ὑπ' ἐκείνῳ πολλοί τε ὄντες καὶ μέγιστοι τοὺς λοχαγοὺς καὶ Ταγματάρχας, καὶ Κόμητας, καὶ Ναυάρχους ἐτάττοντο. ὁ γὰρ στόλος πολὺς καὶ πολλαῖς ναυσὶν ἐξηρτύετο· τὰς μέντοι γε ναῦς ἄνδρες ἐπλήρουν νεανικοὶ τὰς ὁρμὰς, καὶ τὰς προθυμίας λαφυ- (D) κτικοὶ, οἱ ἀνὰ τὴν πόλιν Γασμοῦλοι (οὓς ἂν ὁ Ῥωμαῖος διγενεῖς εἴποι) ἐκ Ῥωμαίων γυναικῶν γεννηθέντες τοῖς Ἰταλοῖς. ἄλλοι τε πλεῖστοι ἐκ τῶν Λακώνων, οὓς καὶ Τζάκωνας παραφθείροντες ἔλεγον, οὓς ἐκ τοῦ Μορέως καὶ τῶν δυτικῶν μερῶν, ἅμα μὲν πολλοὺς, ἅμα δὲ καὶ μαχίμους, ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις εἰς Κωνσταντινούπολιν μετῴκιζεν ὁ Κρατῶν. ἦσαν δ' αὐτοῖς καὶ ἐς ὑπηρεσιῶν τάξιν οἱ πανταχόθεν προσελῶντες, οὓς εἴτις εἴποι νεῶν εἰς τὸ πρόσθεν ἐλάτας, ὡς πανταχοῦ τῶν κατ' Αἰγιαλοὺς χωρῶν, καλούς τε καὶ πλείστους ἀπέταξεν ὁ Κρατῶν. οὐ γὰρ ἦν ἀσφαλῶς κατέχειν τὴν πόλιν τοὺς Ῥωμαίους, ὡς αὐτὸς ἔλεγε, μὴ τὸ πᾶν θαλασσοκρατοῦντας.

(A) projectum ad audendum quidvis; tutius arbitratus, inſinuare ſe ipſi pacatis artibus, & affinitatis eum neceſſitudine conciliare ſibi. quare ferocem ejus animum legatione blande ſupplici deliniens, hominem ad pacem invitavit nuptiali fœdere firmandam, filia, quam is habebat nubilem, cuidam ex Imperatoris conſanguineis jungenda. Erat hic Joannes indole ſtrenuus, manu promptus, ingenio præceps, & quocumque incumberet, vehemens. ad hæc uſu præditus rei militaris tanto, ut ne fratrem quidem ſuum tot ſucceſſibus bellicis clarum Deſpotam Joannem tuto cum eo committi poſſe Imperator duceret, metuens Martem communem ancipiteſque præliorum caſus; nec ſatis fidens, ſi bellarent invicem, numquam eventurum, ut aut vi aperta ſuperatus, aut fraude cir- (B) cumventus Deſpota, præteritarum decora palmarum pudenda clade corrumperet. Hæc pro ſua prudentia Imperator reputans, provido ſecuroque conſilio præoccupare ac devinciri ſibi periculoſum adverſarium decrevit; & conſecutus quod optarat videbatur, filia Joannis iſtius, de qua dixi, ſplendido a ſe miſſo comitatu e paterna domo Conſtantinopolim deducta, collocanda Tarchaniotæ Andronico Auguſti nepoti e ſorore Martha. quando generum pariter ſocerumque novis ampliſſimis Imperatoriæ Aulæ dignitatibus honeſtavit: nepotem quidem ſuum Magnum Conoſtaulum, Joannem autem Sebaſtocratorem creans. In hunc modum pax cum Joanne conſtituta: & quies ab hac quidem parte, ſecuritaſque non exigua (C) firmata Romanis eſt exercitibus. Sed nec reliqua curare Imperator negligebat: hinc quidem in mari ſtrenue Claſſe rem gerens, inde in continente non ſegnius terreſtribus copiis Triballos Illyrioſque obſervans, & admoto mali metu in officio continens. Claſſi præerat Philanthropenus vir fortis, dignitate interim Protoſtrator, cæterum Magni Ducis Laſcaris ævo jam effœti, nec per ætatem fere decrepitam amplius apti curis laboribuſque bellicis, in illo maximi honoris titulo ſucceſſionem expectans, intereaque locum ejus ac vices obiens. Ac Philanthropenus quidem ſuprema erat poteſtate cunctis navalibus copiis Præfectus: ſub ſe autem habebat multos & maximos titulis Præfecturarum inferioribus inſignes; Tribunos, (D) ordinum Ductores, Comites, Navarchos. Claſſis quippe magna erat, ingenti conſtans numero navium plenarum flore pugnacis, & avidæ prædarum juventutis. Pars hujus ex Urbe Gaſmuli, quos Romanus *Digenes*, hoc eſt, duplici mixtos genere diceret, e Romanis mulieribus & viris Italis natos. Alii plerique ex Laconibus (hos vulgus corrupte *Tzacones* vocat) quos uti ex Moreo, ſic alios ex Occiduis partibus, multos bellicoſoſque cum uxoribus & liberis Conſtantinopolim ad Urbem frequentandam Imperator tranſtulerat. Aderant his abunde, qui ſervirent miniſteriis nauticis undecumque coacti, quos *Proſelontas* vulgo vocant, quaſi diceres navium in anteriora propulſores, valentiſſimi remiges, quos e cuncta circum ora maritima robuſtiſſimos & plurimos congregari curaverat Auguſtus; intelligens, quod & dicere ſolebat: numquam in Urbe ſecuros Romanos fore, niſi toto late mari Claſſe invicta dominarentur.

Edit. Rom. pag. 209.

Digitized by Google

CAPUT XXVII.

Ut Romanis maximis Copiis Duce Deſpota Joanne, crebro in Occiduos tractus averſis, Orientales perierint.

NAm terra in tuto res videbantur; Joanne ibi Deſpota multis maximiſque ſub ſe Ducibus numeroſas & bonas copias regente. Conflabatur hic exercitus ex differentibus Corporibus, & velut Collegiis Militum quæ Allagia ſolent appellare qui militarium vocabula Ordinum lingua efferunt vulgari. unum erat Paphlagonicum, numeroſum & maximum, alind, cum & ipſum multitudine, tum vi & arte præſtans bellica ex Halizonibus, quos Meſothinitas vulgare dicat Idioma. erant item hinc quidem Thraces, inde autem Phryges, illinc Macedones, iſthinc Myſi, aliunde Cares, & hi numeroſi, tum qui ex Magedone venerant. Super his Scythicæ Copiæ & exteræ Italicæ, plurimæque aliæ, ex quibus membris unum, vere dicam, valentiſſimum & ineluctabilis potentiæ coaleſcebat Corpus: cujus quaſi animus Deſpota, dum illud movet, & quocumque circumfert, terribilis ubique apparebat præſertim in Occiduis Tractibus, ubi frequentius militabat: quæ cauſa fuit cur limes Orientalis debilitaretur: Perſis abſentia Præſidiorum, ejus vexandi fiduciam ſumentibus, incurſantibus ac latrocinio vaſtantibus miſeras illas regiones, nullo plane prohibente. Itaque Mæander, domo, ut ſic dicam, cedere coactus, plane deſolatus eſt; non aliis ſolum incolis plurimarum illarum ampliſſimarumque regionum, ſed ipſis etiam inde paſſim migrantibus Monachis. Alia ſiquidem Palæſtina terra illa undecumque Mæandro amni prætenta videri ac dici potuit: quippe non ſolum læta paſcuis & gregum armentorumque opima genitrix altrixque; non ſolum hominum quoque multorum & egregiorum ferax; ſed præterea Monachorum, hoc eſt Cælicivium in terris peregrinantium, condendis & concurſu lectiſſimorum conventuque frequentandis aptiſſima Colonis; tanto in cæteris Palæſtina ſuperior, quanto in uno ei, eodemque maximo, ſine controverſia cedit, quod hæc nimirum vita & converſatione Domini mei & Dei Chriſti honorata præ cunctis fuerit. Talem ob cauſam Mæander, ut dixi, paulatim deſertus & in ſolitudinem redactus eſt, recedentibus in interiora, qui prius illic habitaverant propter incurſiones barbararum gentium. Univerſum autem Jugum illud arcibus nuper conditis antea inſeſſum, Abula quoque, & adſitæ Cayſtro regiones, & Magedon, & inclyta Caria, impune hoſtium graſſationibus conculcabantur. Mitto dicere Tracheam & Stadia, Strobilum & ſitas e regione Rhodi terras, quæ loca paulo antea Romanorum ſubjecta ditioni, exiguo tempore latronum receptacula, Barbarorumque ſtativa facta ſunt. Obverſæ autem ex parte altera mari nationes, ut nihil de mediis dicam; ac quantum in Maryandenis, in Moſynibus, in magnanimis Enetis, Gentium locorumque cenſebatur, cuncta Romano ſubjecta Imperio; ſimulque his interiora uſque adamnem Sangarim, ita univerſa vaſtata deſtructaque ſunt, ut Maryandenum lugubris cantus artificem adhibere debeat, qui hæc volet pro dignitate deplorare. Nam Copiis Romanis quæ multæ mirificæque erant, morantibus in occiduo tractu; & iis paucis quæ relictæ Orientalium præſidio fuerant, ſenſim abſumptis; in tantum infeſtantis itinera latrocinii peri-

Edit. Rom. pag. 210.

A Τῶν γὰρ κατὰ γῆν Δεσπότης Ἰωάννης ἐξηγούμενος, πολλοὺς καὶ μεγάλους εἶχεν ὑφ᾽ αὐτῷ στρατηγούς. τὸ δὲ στρατιωτικὸν ἐν ἀλλαγίοις, ὡς αὐτοὶ φαῖεν ἂν οἱ ἐπὶ τῶν πραγμάτων κοινολογούμενοι, πλείστοις συνίσταντο. ἦν γὰρ τὸ Παφλαγονικὸν πολύ τε καὶ μέγιστον, ἦν δ᾽ ἐξ Ἀλιζώνων πλεῖστον καὶ τὰ εἰς πόλεμον ἀγαθὸν, οὓς καὶ Μεσοθυνίτας ὁ κοινὸς εἴποι λόγος. ἦσαν ἔνθεν μὲν Θρᾶκες, ἐκεῖθεν δὲ Φρύγες. ἔνθεν μὲν Μακεδόνες, ἐκεῖθεν δὲ Μυσοὶ, καὶ Κᾶρες ἄλλοι καὶ πολλοὶ, τὸ ἐκ Μαγεδῶνος, καί γε τὸ Σκυθικὸν προσῆν, καὶ τὸ ξενικὸν Ἰταλικὸν, πλεῖστον ἄλλο, B καὶ ἁπλῶς φάναι τὸ ὅλον ἐν ἀνυποστάτῳ δυνάμει συνεκροτεῖτο, οὓς κινῶν ὁ Δεσπότης, φοβερὸς ἦν ὅπηπερ ἐπιφανείη, καὶ μᾶλλον τοῖς δυτικοῖς. παρ᾽ ἣν αἰτίαν καὶ τὰ τῆς Ἀνατολῆς ἐξησθένουν, τῶν Περσῶν ἐπιθαρρούντων, καὶ εἰσβαλόντων ταῖς χώραις παρὰ πᾶσαν τὴν κωλύσοντος ἐρημίαν. ὅθεν καὶ Μαίανδρος μὲν ἐξῴκιστο, οὐκ ἀνδρῶν μόνον τῶν ἐν πλείσταις τε καὶ μεγίσταις χώραις, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν μοναχῶν. Ἄλλη γὰρ Παλαιστίνη ἡ χῶρος ὁ περὶ Μαίανδρον ἦν, οὐ βοσκημάτων καὶ μόνον αὐξῆσαι ἀγέλας καὶ ποίμνια, οὐδ᾽ ἀνδρῶν φορὰν ἐνεγκεῖν ἀγαθὸς, ἀλλὰ καὶ C Μοναχῶν Οὐρανοπολιτῶν ἐπιγείων συστῆσαι πλήθυας ἄριστος. παρὰ τοσοῦτον ἐπ᾽ ἄλλοις τὰ πρωτεῖα φέρων πρὸς Παλαιστίνην, παρόσον ἑνὶ καὶ μεγίστῳ ἡττᾶτο, τῷ τὰς διατριβὰς ἐκεῖσε γενέσθαι τοῦ ἐμοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ: καὶ οὕτω μὲν κατ᾽ ὀλίγον Μαίανδρος ἠρημοῦτο, εἰσχωρούντων ἐνδοτέρω τῶν ἐκεῖσε διὰ τὴν τῶν ἐθνῶν ἐπίθεσιν. ἅπας δὲ ζυγὸς ἐκεῖνος τῶν Νεοκάστρων, Ἀβαλά τε καὶ Καΰστρου χῶραι, καὶ Μαγεδὼν, καὶ ἡ περίπυστος Καρία πᾶσα, τοῖς ἐχθροῖς κατετρέχοντο: ἐῶ λέγειν Τραχεῖαν καὶ Στάδια Στροβιλόν τε καὶ τὰ ἀντιπέρας Ῥόδου, ἀχθὲς καὶ πρώην ὑπὸ Ῥωμαίους τελοῦντα, ἐχθρῶν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐγένοντο D ὁρμητήρια. τὰ δὲ πρὸς θατέρᾳ θαλάσσῃ φῦλα, ἵνα μὴ τὰ μέσα λέγω, ὅσα τε ἐν Μαριανδυνοῖς τε καὶ Μόσυσι, καὶ ὅσα ἐν τοῖς μεγαθύμοις Ἐνετοῖς ὄντα τῇ Ῥωμαίων ὑπήκοον, σὺν οἷς καὶ ἔτι τὰ ἔνδον μέχρι Σαγγάρεως, ἐπὶ τοσοῦτον ἠφάνιστο, ὥστε καὶ Μαριανδυνοῦ θρηνητῆρος χρῄζειν ἀξίως τινὸς θρηνήσοντος. τῶν γὰρ δυνάμεων, πολλῶν τε καὶ θαυμαστῶν οὐσῶν συγκατατριβομένων, τοῖς δυτικοῖς, καὶ κατ᾽ ὀλίγον δαπανωμένων, τοῖς κατ᾽ Ἀνατολὴν τοσοῦτον ὁ κίνδυνος περιέστη, ὥστε μηδ᾽ εἰς αὐτὴν Ἡράκλειαν τὴν τοῦ Πόντου βαδίζειν εἶναι πεζῇ, τοὺς ὁρμωμένους ἐκ πόλεως, τῶν ἐκεῖσε ὁρίων τῶν

A Σαγγάρει περικλεισθέντων, καὶ τῶν ἐπέραν πάντων λείας γεγονότων, οὐ Μυσῶν, ἀλλά γε Περσῶν. μόνα δὲ τὰ πρὸς θάλασσαν φρούρια καταλειφθῆναι, τὰ περί τε Κρῶμναν καὶ Ἄμαστριν, καὶ Τῖον, καὶ Ἡράκλειαν, τόπων ὀνόματα μόνα σώζοντα. ἃ δὴ εἰ μὴ τῇ θαλάσσῃ προσεχρῶντο καὶ ταῦτα, τῶν χωρῶν κατεχομένων τοῖς Πέρσαις, πάλαι ἂν ταῖς χώραις καὶ αὐτὰ συναπώλοντο. Ἓν δὲ τὸ συντελέσαν τῇ τούτων ἀπωλείᾳ, καὶ τῶν ἄλλων μέγιστον, ὡς αὐτὸς ὁ Βασιλεὺς ὕστερον ἔλεγεν, ὅτε μικρὸν πρὸ θανάτου πατῶν τὸν τόπον ἑώρα σὺν οὐκ ὀλίγῳ καὶ ταῦτα στρατῷ, καὶ τὰ πλεῖστα κατῳκτίζετο, ἡ τῶν πεμπομένων ἐκεῖσε ταξιαρ- B χῶν γλισχρότης τε καὶ φειδωλία, καὶ ἡ ἐπὶ τῷ λαμβάνειν σπουδὴ, οὐ περιοριζομένη μέτρῳ καὶ κόρῳ, καὶ ἡ ἐκεῖθεν πρὸς τὸν Κρατοῦντα ψευδολογία, μηδὲν ἐκστρατεύοντα, ὡς ὀλίγιστόν τι ἀπώλετο, ὡς ἐπὶ μικροῖς ἡ ζημία, ὡς τὸ πᾶν ἐπὶ κεφαλαίοις ἵσταται, καὶ τὸ ἀφαιρεθὲν σπουδῆς ὀλίγης ἀνακαλεῖσθαι, καὶ τ' ἄλλα οἷς συνεῖχον ποτίμοις μὲν τῷ φαινομένῳ, ἁλμυροῖς δὲ τῇ ἀληθείᾳ, τὰς Βασιλικὰς ἀκοὰς περιήντλουν, καὶ γοητεύοντές τε καὶ [illegible]. τὸ δὲ τῆς στρατείας αἴτιον, ὡς καὶ τοῦτο αὐτὸς ὁ Βασιλεὺς ὡμολόγει, τὸ συρραγὲν σχίσμα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὸ πολὺ C τῶν ἀνυποτάκτων ῥακενδυτῶν τε καὶ σακκοφόρων πλῆθος, καὶ ὁ πολὺς ἐκείνων φορυτὸς τῶν εἰς αὐτὸν κατηγορημάτων, καὶ ἡ πρὸς ταῦτα τοῦ Βασιλέως δειλία, τὴν ἀποστασίαν ὑποπτεύοντος. Οὐ γὰρ ἡσύχαζον οὗτοι, ἀλλ' εἰσδυομένοις τὰς τῶν ἀνθρώπων οἰκίας σφίσιν ἦν ἐκ προχείρου συνείρειν τὰ πολλὰ κατὰ Βασιλέως, ὡς τὸν κληρονόμον ἀδικήσαντος, ὡς ἐξελάσαντος τοῦ θρόνου τὸν Πατριάρχην. ἀλλ' αἱ συνθῆκαι, ἀλλὰ τὸ, καὶ τὸ, ἃς ἐκεῖνοι μὲν προΐζεσθαι εἶχον, πλεῖστα τῶν ἀκουόντων ἀπολαμβάνοντες. ἐμὲ δὲ φησιν οἱ φόβοι καὶ αἱ δειλίαι περιειστήκεσαν, μὴ καί τι τῶν ἀβουλή- D των [illegible]. ἐξ ὧν συνέβαινον ὑποψίαι, ἃς ἀνάγκη φυλαττόμενον [illegible] καὶ ἠρεμεῖν, τὰ καθ' αὐτὸν πολυωρήσαντα, καὶ τὰ τῶν πραγμάτων τοῖς τυχοῦσιν ἐπιτρέποντα. ταῦτ' ἔλεγε μὲν ὕστερον ὁ Κρατῶν πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιον, ὡς αὐτὸς ἡμῖν ἀπήγγελλε, ὅτε συνὼν κἀκεῖνος ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας κατὰ παραμυθίαν τῷ Βασιλεῖ, ἑώρα μὲν τὰς τῶν χωρῶν πέραν τοῦ Σαγγάρεως ἐρημώσεις [illegible] δὲ τῶν τοιούτων ἐποικτιζομένου τοῦ Κρατοῦντος τοῦ ἐρημώσεων. ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ ἡμεῖς κατὰ τόπον ἐροῦμεν πλατύτερον.

A culum increvit, ut ne Heracleam quidem uſque Ponticam via terreſtri liceret ex Urbe proficiſci, finibus illinc Imperii Sangari circumſcriptis, ulterioribuſque plane cunctis in prædam non Myſorum, ſed Perſarum, condonatis, maritimæ tantum arces retentæ utcumque ſunt circa Cromnam, & Amaſtrin, & Tium, & Heracleam, ſola locorum nomina ſervantes: quæ niſi prompto maris ad auxilia opportune accipienda commercio uterentur, dudum utique fortunam eamdem Urbium ac locorum, quibus adjacent, experirentur, cumque iſtis ditioni Perſicæ adjectis Romano Imperio periiſſent. Edit. Pariſ. Pag. 211. Quod autem in exitium harum Provinciarum cooperatum vel maxime eſt, hoc fuit, prout ipſe ſero agnoſcens confeſſus Imperator eſt, quando paulo ante mortem ea loca cum exer- B citu non modico perambulans, oculis omnia fidelibus ſubjecit; & clare perſpecta miſeratus plurimum eſt, Præfectorum qui illuc mittebantur tenacitas & avara parſimonia, cum ardenti, immenſa, inexplebili undique capiendi ac congerendi aviditate conjuncta. quibus accedebat indidem nata circumventio Principis mendaciſſimis decepti relationibus vaferrimorum hominum, qui privatis ſuis rationibus pernicie publica non dubitantes conſulere, Imperatorem ab Expeditione in eas partes, ut erat neceſſe, ſuſcipienda, deprehendi ſi res coram paterent, & mulctari metuentes, avertebant, elevando fallaciſſime jacturas factas, & ut quæque arces aut Urbes captæ a Perſis erant, minimum id quiddam & momenti nullius eſſe dicendo: Capita enim ipſa rerum & quaſi cla- C ves limitis adhuc teneri: minuta iſta nunc ablata quoties volemus exiguo conatu recuperanda. Ejuſmodi vaniſſimis commentis tum ſcripto procul miſſis, tum voce coram inculcatis, lactatum Imperantis animum indormire malis facile initio curabilibus cogebant; nihil penſi habentes, dum res agerent ſuas, inſidiari credulis Principum auribus, & eis infundere, quaſi plenis poculis, exitialia quidem venena, ſed arte aſſentandi ſic diluta conditaque, ut virus eorum non ſentiretur. Porro iſtam, de qua dixi, ſeram perditis rebus in iſta loca expeditionem Imperatoris ipſe fatebatur a ſe metu erumpentis jam in apertam perniciem Eccleſiæ Schiſmatis ſuſceptam. cum enim timeret ne tanta colluvies clauſtris egreſſorum excuſſo jugo diſciplinæ, vagantiumque quoquoverſum pannoſorum quorumdam, & ſaccis cilicinis horren- D tium, inſinuantium ſe obviis, domuum intima penetrantium, cuncta implentium murmurationibus in Principem, paſſimque invidioſiſſime criminantium: ab illo Tutore circumſcriptum oppreſſumque nefarie pupillum, ab eodem avitam patriamque hæreditatem Imperii legitimo ſucceſſori & poſſeſſori Auguſti filio interverſam iniquiſſime. His additam ejectionem in exilium deturbati de Throno Patriarchæ: cunctaque iſta perjurio perfidiaque cumulata, ab eo qui nullo jurisjurandi quo ſe obſtrinxiſſet, fœderum quæ ſanxiſſet reſpectu, hæc & illa (plurima ſingillatim exaggerabant) attentaſſet. Atque his vulgo plauſibilibus populariter buccinandis emungentium pecunia credulam plebem, & largas corradentium prædas; quo minus illos abſtituros tam utili privatim cœpto erat veriſimile; Cum, inquam, hæc intelligens Auguſtus formidaret, ne tam vehementibus ſeditionum flabris apertæ rebellionis & belli civilis incendium, ægerrime poſtea reſtinguendum, inflammaretur, ad neceſſariam præcautionem mali tanti, atque ad explorandam inſpectione præſenti eorum fidem, quibus non ſatis ſibi perſpectis Arces & Provincias commiſerat, iſtam ſe profectionem ſuſcepiſſe, deinde declaravit ipſemet familiari ſermone Athanaſio Alexandrino Patriarchæ, illius tum ipſi viæ comiti; confidenter viro tali ſuas animi ægritudines, & non vanos metus ſuſpicioneſque aperiens, quas ille audiens non omittebat qua Pag. 212.
poterat conſolatione delinire. Porro ex iſto ipſo nos hæc eadem Athanaſio, audita tum ſibi, poſtea referente cognovimus. Addebatque iſta occaſione ſe oculis uſurpaſſe miſerrimum plane, ac meritiſſimo præſenti Imperatori deploratum ſtatum regionum ultra Sangarim, extrema vaſtitate deſolatarum. Verum iſta nos quoque fuſius exequemur ſuo loco.

CAPUT XXVIII.

De Eccleſiæ Schiſmate, & Pantepoptenis Monachis.

HOc porro tempore in quo enarrando verſamur, minime jam dubiis iiſdemque magnis incrementis Schiſma Eccleſiæ augeſcens quotidie gliſcebat: utique jam in domuum intima receptum funeſtis conjunctiſſimorum diſſidiis. Fervere ibi jurgiis cuncta, patre cum filio, filia cum matre, nuru cum ſocru commiſſis, declaratis in partes contrarias, pertinacique contentione propugnatis judiciis & ſtudiis. Valentiſſima erat Hyacinthi factio, ingenti promota numero vagorum quorumdam & hinc, inde, rurſus illinc, huc, inquietiſſime curſantium Monachorum. His intoleranda declamabatur Arſenii Patriarchæ injuſta in exilium ejectio, omnibuſque modis ejuſdem procuranda reſtitutio pro unico videbatur propoſita ſcopo. Exurgebant aliunde prodibantque, alia quædam vociferantes emendanda, fama virtutis inclyti Sodales Galeſii Cœnobii, necnon quorumdam aliorum: uti qui ea tempeſtate in Monaſterio, Pantepoptæ dicto, morabantur, a ſuo ſinguli avulſi grege & viritim conſulentes, dux, auctorque ſibi quiſque. Commune his cunctis Joſephi recentis Patriarchæ plane communionem averſari, nec eum rite promotum agnoſcere: tum quod & ipſe invaſiſſet ſcilicet alienum Thronum, ſupplantato indeque detruſo Germano: tum ob inconſtantiam qua miſerari antea ſolitus Arſenii fortunam, & eum reſtituendum Patriarchatui dicere; ex eoque averſari communionem cum Germano, & aliis averſandam ſuadere, adeo jam contraria prioribus illis dictis actiſque facta oſtenderet, in partem ſe inſerens agnitæ ſibi quoque damnatæque palam injuriæ, & locum inſidens, unde inique depulſum queſtus eſſet viventem adhuc Patriarcham legitimum. Verum hoc cum eſſet illi commune cum alio crimen, alia erat peculiaris quæ illum vehementer gravabat invidia. Ut enim Germanus ſupra injuriam excluſi Arſenii propria laborabat infamia mutatæ contra Canones Sedis, & Conſtantinopolitani ex Adrianopolitano tranſcenſi Throni: ſic & offendebat in Joſepho probrum illi uni conveniens, idemque late diffamatum: quod illum ajebant in excommunicationem incurriſſe, ſub cujus interminatione vetitum ei olim a Patriarcha fuiſſet habere deinceps Imperatorem loco ſpiritualis filii; & illius confeſſiones, ut antea conſueverat, in poſterum accipere, quod facere tamen perrexiſſet. Atque hoc utroque nomine tum invaſoris in veri Antiſtitis viventis locum, contra fas intruſi, tum excommunicati propter conſcitam culpam, cujus prohibitioni fuerat anathematis ipſo facto incurrendi denunciatio annexa, Pantepopteni præſertim Monachi libertime audaciſſimeque omnium Joſephum exagitabant; alteram in primis criminationem vehementer exaggerantes, ejuſque indignitatem argumentis e jure ac diſciplina Eccleſiaſtica ſpecioſe collectis demonſtrantes; quod non tantum abſolvere abſolutionis incapacem, privatus ipſe nominatim talis juriſdictionis poteſtate, attentaſſet: Sed præterquam expers auctoritatis ſolvendi alterius, etiam ligatus ipſe quoque, & contracti conſcitique anathematis vinculo conſtrictus, iſtud ipſum præſumpſiſſet. In quo non oratione tantum, loco utique vecti plauſibili, ad perſuadendum valebant, verum etiam auctoritate propter ſpeciem Sanctimoniæ, perſonæque ac oris commendabi-

Edit. Rom. pag. 113.

A Τότε δὲ καὶ ταῖς ἀληθείαις τὸ σχίσμα τῆς Ἐκκλησίας ηὐξάνετο, ὡς καὶ κατ' οἰκίας τὰς ἐντὸς διῃρῆσθαι, καὶ ἄλλους μὲν πατέρα διέχειν, ἄλλους δ' υἱὸν, καὶ μητέρα, καὶ θυγατέρα, καὶ νύμφην, καὶ πενθεράν. ἦσαν δὲ πλείους καὶ οἱ περὶ τὸν Ὑάκινθον Μοναχοὶ, ἄστατοί τινες καὶ εἰς τόπους ἐκ τόπων πλανώμενοι, ὑπὲρ τοῦ Πατριάρχου ζηλοῦντες ἐξορισθέντος. Ἄλλοι δέ γε καὶ εἰς ἀρετὴν διαβεβοημένοι ἐκ τῆς Γαλησίου καὶ ἑτέρων μονῶν, ὡς οἱ τότε τῇ τοῦ Παντεπόπτου μονῇ προσκαθήμενοι, ἀποῤῥαγέντες τῆς ποίμνης ἕκαστος τῆς ἰδίας, καθ' ἑαυτὸν διέζων, μὴ δ' ὅπως B τὸν Ἰωσὴφ εἰς κοινωνίαν δεχόμενοι. τοῦτο μὲν ὡς καὶ αὐτοῦ ἐπιβάντος ὀθνείου τοῦ θρόνου, ἐπὶ τῷ πτερνίσαι τὸν Γερμανόν· τοῦτο δὲ καὶ ὡς αὐτοῦ τὸ πρῶτον ὑπὲρ τοῦ Πατριάρχου ζηλοῦντος, καὶ τὴν τοῦ Γερμανοῦ κοινωνίαν ἀποτρεπομένου, καὶ τοῖς ἄλλοις προτρέποντος. ἔγκλημα δ' εἶχε καὶ οὗτος ἴδιον μεῖζον τοῦ προλαβόντος. ἐκεῖνος μὲν γὰρ τῇ μεταθέσει προσέκρουεν, ὁ δ' Ἰωσὴφ τῷ ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου ἀφορισμῷ, ὃν ἀφωρίσθαι, ἐπὶ τῷ μὴ τὸν Βασιλέα εἰς πνευματικὴν υἱότητα δέχεσθαι. οἱ δ' ἐπὶ τῆς τοῦ Παντεπόπτου μονῆς Μοναχοὶ καὶ ἀντεθάῤῥουν καὶ παῤῥησιαστικώτερον ἔβαλλον, ἅμα καὶ ὡς ἐπιβάτορι, ἅμα δὲ καὶ ὡς ἀφωρισμένῳ τῷ πατριαρχοῦντι ἐπέχοντες. ἐντεῦθεν γὰρ καὶ μέγα τι συνελογίζοντο, τὸ, καὶ λύειν ἄλυτα, καὶ μᾶλλον εἰς κρίμα, καὶ εἰς ἐπίτασιν, οὐχ ὅπως ἀμετόχως, ἀλλὰ καὶ τοὺς αὐτοὺς ἐνεχομένους τὸν λύοντα. πολλὴν δὲ καὶ τὴν ἐκ λόγων ἐπιφέρειν πιθανότητα. ἅμα μὲν τῷ τῶν προσώπων σφῶν σεβασμίῳ, ἅμα δὲ καὶ τῷ συζηλοῦν ἐκείνοις ὑπὲρ τοῦ Πατριάρχου τὸν Ἰωσὴφ, ὃν καὶ ὡς ὄστρακον μεταπεσόντος, ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου ἤκουον ἐφιζάνοντα. τούτους περὶ πλείστου ποιούμενος, ἢ πείθειν, ἢ ποιεῖν ἐκποδών. ἐξῄεσαν γὰρ D ἀνιδὲς κατὰ ψυχὴν ἐσυνειδητοῦσαν οἱ ἔλεγχοι. ἀπροσώπως χρῆται τῷ Βασιλεῖ. Καὶ ἐπειδὴ οὐ πείθειν εἶχεν. ποῦ γὰρ ἄνδρας ἀμειλίκτως τὴν ἵστασιν; κολάζειν ᾑρεῖτο. Ἀνατίθεται τοίνυν τὰ περὶ τούτων τῷ Ἀκροπολίτῃ Γεωργίῳ καὶ εἰς Λογοθέτας μεγάλῳ καὶ σοφῷ τὰ μάλιστα, πλὴν κατημελημένως τῶν εἰς συνείδησιν ἔχοντι. καὶ δὴ ἐπὶ οἰκίας ἐπαγαγὼν χαλεπῶς ᾐκίζετο; δαίρων, κρεμαννύων, μαστίζων. τοὺς δέ γε κρείττους ἐκείνων καὶ ἀτιμῶν, τῷ δὲ ἀγορᾶς θριαμβεύειν ἀτίμως ἐπ' αἰτίαις κακίσταις καὶ πεπλασμέναις, ἄνδρας πολὺ τὸ ἀξιοπρεπὲς ἔχοντας ἐκ τοῦ βίου, καὶ τῆς σφῶν καταστάσεως, ὡς καὶ μετὰ τὸ πικρῶς ὡς οἷόν τε μετελθεῖν, ἐξορίαις ἐδίδου, τοὺς καθάπαξ τῆς

γῆς

Digitized by Google

γῆς καὶ τῶν γειτόνων ἐξωθισμένους. καὶ τούτων πρώτους, πολλοὺς ἐπέκλεισε τοὺς συνειδότας ὁ Ἰωσήφ, καὶ τῇ τούτων παραδόσει ὁ προλαβὼν τὸ κρεῖττον ἐφέρετο, ὡς μηδὲν μηδενὶ ἐνοχλήσας καθότι καὶ λέγοιτο. ᾧ δὴ καὶ ὁ Κρατῶν καὶ αὖθις ἐχρῆτο, καὶ πατέρα ὠνόμαζε, καὶ εἰς βουλὴν εἶχε, καὶ εἰς πολλὰ ἐχρῆτο συλλήπτορι, καὶ ἰδίως ἤκει μεσιτεύοντος. ἦν γὰρ ὁ ἄνθρωπος καὶ τῷ κόσμῳ σύντροφος, καὶ δεινὸς ὑπελθεῖν ἄρχουσι, καὶ πεῖσαι ὅτι καιρὸς, καὶ θυμὸν μαλάξαι καὶ ἀγριᾶναι. εἶχε δὲ σὺν τῇ γνώμῃ καὶ τοῦ σώματος ἰσχυρῶς, ὡς πολλάκις τοῦ μηνὸς, οὐ καὶ τῆς ἑβδομάδος ἐνίοτε πρόσοδον ποιεῖσθαι πρὸς Βασιλέα. τοῦτο μὲν καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ, τοῦτο δὲ καὶ καλούμενος.

A lem reveritamque vulgo gravitatem, perſuadere ſemper quidvis idoneam, tum autem efficacia ineluctabili trahentem, quando, ut tunc uſuveniebat, eodem impellebant quo ſtudia ſponte plerorumque incurrebant, jam per ſe incredibiliter infenſorum Joſepho, ut ſubſeſſori Arſenii, proque illo ſolo vero legitimoque, cujus oppreſſam innocentiam vindicare optabant, Patriarcha momentanea converſione, velut temerario tegulæ lapſu, repente ſuppoſito ſubintruſoque Pſeudoantiſtiti. Quæ Joſephus initia tumultus animadvertens, & minime contemnenda recte cenſens, talem eorum ſopiendorum rationem iniit, quæ multo vehementiorem in ipſum invidiæ flammam accenderet. cum enim adhibito in conſilium dolore contumeliæ propriæ, cujus acerrimi ſunt ſtimuli erga ſibi recte conſcias mentes, omnino ſibi faciendum ſtatuiſſet, ut auctores injuriæ qua conflictabatur, aut de ſententia deduceret, aut de medio tolleret; primo non ſuccedente (quomodo enim homines capto communiter impetu irrevocabiliter ruentes, blande ac tranquille dedocendo placaret ac ſiſteret) potentia Imperatoris, pro gratia qua apud illum præcipua valebat, ad alterum efficiendum vi ſæva incubuit. Demandavit autem negotium Georgio Acropolitæ inter Logothetas magno, & in primis erudito callidoque, ſed conſcientiæ parum teneræ; minimumque penſi habere in rebus gerendis credito, quid fas & officium moneret. Ille igitur domos obiens Patriarchæ obtrectatores prehenſos abducebat, vexans, cædens, proſcindens, ſuſpendens, flagellans; qui vero inter illos eminerent dignitate, probris dehoneſtans, ac per fora ignominioſe traducens, prætentis veræ, quam celabat, cauſæ odioſiſſimis iiſque confictis criminibus, intolerabili utique tyrannide viris ante conſpicuis, & inoffenſo curſu honoris eatenus in vita uſis. quos etiam poſtquam tali acerbitate deformaſſet, exilio mulctabat, nihil ſanctam reveritus profeſſionem religioſorum, qui ſemel abdicato mundo, exules ſe terræ ad cæleſtem ultro converſationem tranſtuliſſent. Fructum conſilii talis hunc Joſephus tulit, ut multorum qui ei hactenus ſtuduerant hac violentia conſcientias offenderet, abs ſeque alienaret voluntates Apparuitque inde quanto ſaniori conſilio deceſſor ejus Germanus in incommodo ſimili fuiſſet uſus; contumeliam diſſimulans, & nemini moleſtiam eo nomine faceſſens quod in ſe quidvis aliter quam vellet comperiſſet dictum. Ergo hic etiam poſt caſum, & redactus in ordinem, exiſtimatione gratiaque floruit, gratus ipſi Principi, Pater ab eo vocatus, in conſilium adhibitus, procuratione demandata negotiorum honoratus, & libenter, ac effectu impetrationis ſequente, auditus cum pro amicis intercederet. Erat enim homo innutritus mundo, multo uſu vitæ civilis, inſinuare ſe Principibus ſciens, perſuadereque quæ opus eſſet; tum eoſdem placare, concitareque prout res poſcerent. Accedebant his animi bonis & corporis robur palatinæ militiæ laboribus par. nec enim huic, ut multis aliis, obſtabat valetudo, quominus ſæpius in menſe, interdum plus ſemel in hebdomade, adiret Imperatorem, partim ultro, partim accerſitus. *Edit. Rom. pag. 214.*

CAPUT XXIX.

Ut miſſus in Pannoniam cum Magno Duce Laſcari Expatriarcha Germanus inde Sponſam Imperatoris filio duxerint: utque novi Sponſi coronati ſint.

Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Βασιλέως ἠνδρῶτο, Ἀνδρόνικος, ὃν καὶ εἰς Βασιλείαν διάδοχον ὡς καὶ τῶν ἄλλων πρότερον προητοίμαζε, καὶ ἔδει συναρμόττειν αὐτὸν τῇ πρεπούσῃ συζύγῳ, τὸ μὲν πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς πρεσβεύεσθαι ἀδεῶς οὐκ εἶχε, τοῦ Καρούλου μεταξὺ κειμένου κατὰ τὴν Πούλιαν, ὃν καὶ ἐχθρὸν ἀκήρυκτον ἑαυτοῦ καὶ Ῥωμαίων ἐγίνωσκε διὰ τὴν πόλιν, καὶ τὸ μετὰ τοῦ Βαλδουίνου ἐπὶ τοῖς παισὶν αὐτῶν κῆδος. ἤδη γὰρ τὸν Μαφρὲ καταλύσας, ἐμεγαλύνετο Ῥὴξ, ὁ πρότερον Κόντος, ὡς τοῦ Ῥηγὸς Φραγγίας αὐτάδελφος (τοῦτο γάρ οἱ, καὶ συμπεφωνημένος μισθὸς ἦν παρὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐπὶ τῷ Μαφρὲ ἀποστατοῦντι ὁρμῆς, ἂν εἰς τέλος τύχῃ). ἐπεὶ ταῦτα ἔγνω πρὸς Παίονας τὴν πρεσβείαν στεῖλαι. ὁ γὰρ Ῥὴξ ἐκείνων υἱὸς ἦν Ῥωμογενὴς ἐκ μητρὸς τῷ Ῥηγὶ γεννηθεὶς, τῆς τοῦ παλαιοῦ Λάσκαρι θυγατρός. τρεῖς γὰρ ἐκείνῳ βασιλεύοντι τηνικάδε θυγατέρες ἦσαν, αὕτη μία, καὶ

B Quoniam vero jam in virum adoleverat filius Imperatoris Andronicus, quem is ut primogenitum ſibi Principatus ſucceſſorem deſtinabat: eique propterea idoneam jam nunc conjugem expediebat jungere: circumſpiciebat Auguſtus ubi ad id aptam inveniret. Ac ne talem in Italia quæreret prohibebat præſens ibi ſtatus rerum. Regnabat in Apulia, hoc eſt in parte Italiæ Orientali obverſa Imperio, Carolus, palam & irrevocabiliter Conſtantinopolitanis infenſus, ob ereptam Latinis Urbem, ejectumque inde Balduinum, quicum ipſi affinitatis arcta neceſſitudo intercedebat, Liberis amborum connubio fœderatis. quare manifeſtum erat Legatis Romanis, ſi forte in ulteriorem mitterentur Italiam, filiæ cujuſdam illic imperitantium Auguſti filio poſcendæ, per irreconciliabiliter infeſtos Romano nomini terrarum mariumque tractus, iter, ut neceſſarium, ita minime tutum fore. Jam enim Manfredo æmulo perculſo abjectoq; victor Carolus, frater Regis Franciæ ex Conto ſive Comite, qualis prius vocabatur, regium magnifice nomen aſſumpſerat; ampla ea mercede ab Eccleſia remuneratus ob navatam ei fidelem & felicem operam in Manfredi defectione ulciſcenda, ipſoque rebelli profligando. Hæc repu-

tans Imperator animum & ſpesvertit in Pannoniam eoque Legatos decrevit mittere. Rex ibi dominabatur partem Romani generis ex matre trahens ſenioris Laſcaris filia. Huic enim apud nos Imperantis tres tantummodo filiæ fuerunt, quarum una Regi nupta Pannoniæ, ipſius Filii nunc regnantis genitrix extitit, altera Joanni viro Imperium a ſocero tranſmiſſum ſecum attulit; Tertia denique Eudocia Magno apud Urbem Domino elocata eſt. Ex prima ortus qui nunc regnabat in Pannonia, Filius & hæres Regis Patris, uxorem e Comanis captivam olim, ſed inſignis, ut ajunt, formæ merito e ſervitute in Regnum evectam habuit: ex eaque genuit filiam, quam ut Romano Laſcaricæ gentis prænobilem ſanguine, dignam Imperator duxit quam filio, & deſignato ſucceſſori deſponderet ſuo. Legatos igitur ad illam poſtulandam illuc deſtinans, idoneos ad tale negotium putavit, Expatriarcham Germanum, ſimulque Magnum Ducem Laſcarim, emeritæ jam licet ac parum aptæ gerendis rebus ætatis virum: ſed illum eximie ad hanc quidem tractationem commendavit nomen & conſanguinitas, quæ in Regem Virginis poſcendæ Patrem auctoritatem ei quaſi Avi tribuebat; utpote Germano Auguſti Laſcaris Genitoris ejus Matris. Hi terreſtri itinere quo deſtinabantur perlati, negotio e ſententia confecto, brevi reduces filiam memorati Regis Sponſam adducunt filio Imperatoris; jam & ipſi Imperii Participi. Virgini Auguſtus Senior Annæ nomen impoſuit. tum illuſtri pompa & magnificentia precipua nuptias ejus cum ſuo filio celebravit apud magnum Templum Sanctæ Divini Verbi Sapientiæ, bene precante novis Sponſis Joſepho Patriarcha. Anno inde ſecuto, die octava menſis Novembris, regie ambos ipſe Pater, præſente ac Sacris operante Patriarcha, coronavit; deincepſque Andronico, ut jam Imperatori, familiam & miniſterium auxit in modum ſupremæ dignitati convenientem, tres præficiens Palatinis Auguſtæ Majeſtati neceſſariis officiis. nam Libadarium Imperatoris novi Pincernam conſtituit, Bryennium autem honoravit Præfectura menſæ Regiæ: tertium denique ex Chriſtopoli Tzamplaconem Tatam Aulæ ipſius declaravit. Paratus Auguſto Juniori quoque eſt baculus Regius auro exterius obductus, intime ligneus, quem teneret de more cum Patre, quoties divinis hymnis intereſſet. Idque factum eſt ſemel, iterum, aut etiam ſæpius, nobis videntibus. Aliud poſtea viſum Auguſto Seniori. Nam cum reputaret, unum eſſe Principatum, utcumque communicatum Principibus duobus, Sceptrum Imperii ſymbolum unum tantum oſtendi deinceps oportere cenſuit. Conceſſa etiam Andronico eſt facultas edicta condendi, ſubſcribendique Chartis regiis, ut Imperatores ſolent, excepta tamen appoſitione menſis, quam ſibi reſervatam uni voluit ſenior Auguſtus: ita ut Filio in Imperio Collegæ liceret ſolum extenſe ac citra compendium ſcribere rubrica manu propria in hunc modum, *Andronicus Chriſti gratia Imperator Romanorum*. Juramenta deinde a novo Auguſto, poſt cautionem ſcripto datam de ſua in Deum & Eccleſiam fide obſequioque, exacta ſunt talia, quæ clare pietatem & obedientiam ejus erga Patrem Auguſtum plenam inviolatamque præſtarent: diſtincte ipſo, Deo teſte, pollicente, ſe non inſidiaturum, ſe in ſubjectione obnoxia perſtiturum. Sub hæc a Populo & Eccleſiaſticis juratum in Verba Novi Auguſti. Decretum quoque Pontifices rite pertulere, quo excommunicationi ſubjiciebant eum quiſquis foret, qui in novum Imperatorem inſurgeret. Id actum eſt curante ſeniore, Fratrum propriorum ambitionem ſuſpectante: maximeque Deſpotæ

Edit. Rom. pag. 215.

pag. 216.

A θυγατρὶ Βέρβων δέδωκε, ἣν ὁ Ἰωάννης χθὲς ἐβασίλευε, τὸν πενθερὸν διαδεξάμενος, καὶ τρίτη ἡ τῷ μεγάλῳ Κυρίῳ κατὰ τὴν πόλιν ἐκδοθεῖσα Εὐδοκία. ἐξ ἐκείνης γοῦν τῆς προτέρας ὁ τῆς Παιονίας Ῥὴξ τῷ Ῥηγὶ τῷ πατρὶ γεννηθεὶς γυναῖκα πάνυ ὡραίαν ἐκ Κομάνων καὶ αἰχμάλωτον, ὡς λέγουσιν, ἐπεὶ καὶ τὸ κάλλος ἁρμοσάμενος, θυγατέρα γεννᾷ. ταύτην ὡς εὐγενῆ καὶ ἐκ τοῦ Λασκαρείου κατηγμένην, συναρμόττειν ὁ Βασιλεὺς ἐβούλετο τῷ υἱῷ· καὶ δὴ εἰς πρεσβείαν ἐκλέγεται περὶ τούτου τόν τε ἀπὸ Πατριαρχῶν τότε Γερμανὸν, καὶ τὸν μέγαν Δοῦκα τὸν Λάσκαριν, ἔξωρον ἤδη ὄντα, B διὰ τὸ πρὸς ἐκεῖνον αὐτοῦ συγγενές. τὸν γὰρ πάππου τὸν τόπον τῷ Ῥηγὶ ἐπλήρου, ὅτε καὶ ἀδελφὸς τοῦ Λάσκαρι Βασιλέως. οἱ δὲ καὶ ἀπελθόντες πεζῇ, τὰ τῆς πρεσβείας ἐπλήρουν, καὶ τὴν τοῦ Ῥηγὸς θυγατέρα τῷ υἱῷ τοῦ Βασιλέως καὶ Βασιλεῖ, νύμφην φέρουσιν· ᾗ δὴ καὶ Ἄννα ὄνομα τίθησιν ὁ Κρατῶν, καὶ περιφανῶς τοὺς γάμους τελεῖ αὐτῇ τε καὶ τῷ υἱῷ ἐπὶ τῷ θείῳ καὶ μεγάλῳ τεμένει τῆς τοῦ Θεοῦ Λόγου Σοφίας, τοῦ Πατριάρχου Ἰωσὴφ εὐλογήσαντος. καὶ αὖθις τοῦ ἐπιόντος ἔτους μηνὸς Νοεμβρίου ὀγδόῃ βασιλικῶς αὐτοὺς σὺν τῷ πατριαρχοῦντι ὁ Βασιλεὺς καὶ πατὴρ ταινιοῖ, καὶ C οἱ ὡς Βασιλεῖ τὰ τῆς θεραπείας πρὸς τὸ μεγαλειότερον ἐξαλλάττει. τάττει δὲ τούτῳ καὶ τρία τῶν ὀφφικίων ἰδίως ὡς ἀναγκαῖα, καὶ τὸν μὲν Λιβαδάριον, Πιγκέρνην ἀποκαθίστησι. τὸν δέ γε Βρυέννιον ἐπὶ τῆς τραπέζης τιμᾷ, καὶ τρίτον τὸν ἐκ Χριστοῦ πόλεως Τζαμπλάκωνα Ταταν τῆς αὐλῆς αὐτοῦ ἐγκαθίστησιν. εὐτρέπιστο μέντοι τούτῳ καὶ βακτηρία βασιλικὴ χρυσῆ ὑπόξυλος, ἣν ὁ κρατῶν ταύτην ἐπὶ τῶν θείων ὕμνων, ὡς ἔθος, σὺν τῷ πατρὶ (καὶ ἐπράχθη καὶ τοῦτο, ἅπαξ ἢ καὶ δεύτερον, ἢ καὶ πλέον, ἡμῶν ἰδόντων) κρατοίη. ἔπειτα δόξαν τῷ Βασιλεῖ, μίαν γὰρ εἶναι τὴν ἀρχὴν, βακτηρία δὲ τῆς ἀρ- D χῆς σύμβολον, κρίνεται δὲ καὶ ταύτην μίαν εἶναι. ἐκ τούτου, ἐθεωρεῖτο. ἐδόθη δὲ καὶ προστάσσειν καὶ ὑπογράφειν βασιλικῶς, πλὴν τοῦ μηνολογεῖν ὡς ἔθος τοῖς βασιλεῦσιν, ἀλλὰ γράφειν δι' ἐρυθρῶν οἰκείᾳ χειρὶ, Ἀνδρόνικος Χριστῷ χάριτι Βασιλεὺς Ῥωμαίων. Οἱ δὲ πρὸς τὸν Πατέρα οἱ ὅρκοι καὶ Βασιλέα μετὰ τὴν εἰς Θεὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἐγγράφως ἀσφάλειαν, ὡς μὴ ἐπιβουλεύειν, ἀλλ' ὑποτάττεσθαι, καὶ λίαν ἀσφαλεῖς προέβαινον. ἐφ' οἷς οἱ τοῦ λαοῦ πρὸς αὐτὸν ὅρκοι, καὶ οἱ τῆς Ἐκκλησίας ἐγίνοντο. ὑπογράφουσι δὲ καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς, ἐπ' ἀφορισμοῖς ποιοῦντες, τὸν, ὃς καὶ ἐπαναστείη τῷ Βασιλεῖ. τοῦτο γὰρ εἰς ὑποψίαν τοὺς ἀδελφοὺς ἦγε, E καὶ μᾶλλον τὸν Δεσπότην Ἰωάννην, πολὺ τὸ θερμὸν παρ' ἐκείνῳ βλέπων εἰς μάχας, καὶ τὴν πρὸς ἐκεῖνον παρὰ πάντων διὰ τὸ ἀνδρεῖον καὶ πρὸς τὰς δόσεις πρόχειρον τοῖς αἰτοῦσιν, ἀγαθοθέλειαν. Οὐδὲν γὰρ οὕτω δελεάζει τὰς ψυχὰς τοῖς ἀνθρώποις, ὡς ἡ μετὰ χάριτος δόσις. ἐξ ὧν φίλαυτον τὸ εὐεργετ-

Digitized by Google

κὸν τῶν ἀρχόντων, εὑρήσεις ἐκείνους ἀλαλάζοντα τύμπανα, ἃ κτύπον ἔχουσιν ὅσῳ τῷ μᾶλλον εἶναι κενά, οὕτω καὶ λόγος παρ᾽ ἄρχουσιν ἄπρακτος, κρείττον ὂν τὸν δυνάμενον διὰ ποιῶν πρᾶξιν ἔχειν τὸν λόγον, ἢ λέγοντα μόνον τὸν ἄρχοντα ψεύδεσθαι. καὶ μαρτύρεται ἀψευδῶς, αἱ ὠφελοῦσαι βοτάναι, καὶ τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων χρήσιμοι. αἳ δὴ σιγηλῶς τὸ ὠφελοῦν προΐσχονται. Εἰ δέ τινας μικρολόγους ἢ τῶν χρημάτων ἀπουσία λυπεῖ, δειξάτωσαν ἐκεῖνοι τὴν παρουσίαν, τί πρὸς ἡδονὴν συμβάλλεται; καὶ εἰ ἡδονὴν ζητοῖεν, πολλῷ κάλλιον τὴν τ᾽ ἐνεστῶσαν ἔχειν, καὶ τὴν μέλλουσαν ἐλπίζειν. ἀπάντων μὲν εὐφημούντων τὸν εὐεργέτην, Θεοῦ δ᾽ ὑπισχνουμένου τὸ μέλλον. Ἴσασιν δ᾽ ὅτι Πτολεμαίου μὲν καὶ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ τὴν Βασιλείαν τῇ εὐεργεσίᾳ ὁρίζοντος, οὐ γὰρ ἔχω λέγειν τοὔνομα, οἶμαι δὲ Τίτος ἦν, ταῦτα τὰ χρήματα δι᾽ ὧν ἑαυτοῖς προσποιήσαντες τὴν ἀθάνατον εὔκλειαν, ἡμῖν καὶ αὖθις ἀφῆκαν μηδὲν δαπανήσαντες. καὶ οὗτος ἐστὶν ἀδαπάνητος πλοῦτος ἡ εὔνοια, ἣν ἐκεῖνος ἔχων πρὸς πάντας, καὶ ὑπὲρ Βασιλεῖς ἐκλείζετο. ταῦτ᾽ ἄρα καὶ ὑποπτευόμενος, πολλὰ παρῃτεῖτο τῶν ὄντων. τὴν γὰρ ἀρχὴν συνεχωρεῖτο τούτῳ, μὴ ὅτι Βαρδαριώτας, καὶ Κορτινακίους μόνον, καὶ τοὺς ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος ἔχειν, καί γε τοὺς ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς, οὓς δὴ καὶ ἑταιρειάρχους λέγουσιν, ἀλλά τι καὶ πλέον τῶν τῆς βασιλικῆς θεραπείας συμπεριφέρεσθαι. ἀλλ᾽ εἰς τὸ πρόσθεν ἰὼν, ἐξηθένει, τὰ μὲν ἑκὼν, τὰ δ᾽ ἄκων προσαφαιρούμενος, καὶ γὰρ καὶ τὸ πολὺ τῆς οἰκονομίας ἀφῄρητο. νῆσοι γὰρ πᾶσαι τὸ πρότερον, Μιτυλήνη λέγω, καὶ Ῥόδος, καὶ κατὰ γῆν πλεῖστά τε καὶ μέγιστα οἱ εἰς αὐτάρκη πρόνοιαν ἦσαν. τότε δὲ καὶ τὴν δουλείαν ἐμφαίνων πρὸς τὸν νυνὶ βασιλεύοντα, εἴ πού τι καὶ εἰς φιλοτιμίας λόγον χλαμύδα παρὰ Βασιλέως ἐλάμβανε, μέγας ὢν, μικροῖς ἱματίοις καὶ εἰς γόνυ μόλις περιεστέλλετο, καὶ ὁ ἥρως ἐκεῖνος ἐπὶ τῶν Ἀνακτόρων πολὺ πλέον ταῖς παιδικαῖς ἀμπεχόναις ἐνηγλαΐζετο, ἢ ταῖς ἰδίαις καὶ κατὰ τρόπον τοῦ σώματος ἐχούσαις. Οὕτως ἐκεῖνος ἐκ τῶν ἔξω καὶ οἷς ἐποίει τὴν ἔνδον διάθεσιν, καὶ ἃ ἐλογίζετο παρενέφαινεν. ὅπου καὶ αὐτὴν δὴ τὴν διὰ μαργάρων καλύπτραν, καὶ τὰ ἐξύλαινα παράσημα ἀπεβάλετο, κατὰ τρόπον, ὃς καὶ μετ᾽ οὐ πολὺ ῥηθήσεται. τὸ ταπεινὸν ἑαυτῷ προνοῶν διὰ τὸ ἐκεῖθεν ἀσφαλὲς, καὶ πάσης καχυποψίας ἀνώτερον.

A Joannis, quem ad quidvis ſperandum magnis videbat præſidiis inſtructum, fortitudinis bellicæ tot præliorum ſucceſſibus ſpectatæ, ſtudiique erga eum præcipui omnium propter ejus benevolentiſſimam in donando, & quidquid a quovis rogaretur prolixe gratificando, largitatem. Nam nihil ſic animos mortalium hominibus ſubjicit ut beneficentia grate ac liberaliter exercita; quam ſi Principibus abſtuleris, invenias illos aliud nihil niſi tympana reſonantia, quæ eo plus ſtrepunt quo magis ſunt vacua. Horum enim inani ſono ſimilia ſunt promiſſa Principum effectu ſequente deſtituta. Cum melius longe ſit, eum qui poteſt, re ipſa dare, nihil dicendo, ſed vice verborum opera exhibendo; quam pollicentem quæ minime deinde præſtet, Principem mentiri. Hujus rei manifeſtum exemplum videre eſt in herbis
B utilibus vitæ humanæ, quæ juvant & non loquuntur, ſuccoſque ſalubres tacitæ miniſtrant ſuos; eo gratiores quo ſimplicius, & ab ambitione disjunctius, proſunt. Quod ſi quibus avare ſordidis dolet abjungere a ſe donando pecuniam, cujus a conſpectu remotæ deſiderium ſcilicet non ferunt: ii quæſo dicant, quam veram, & non imaginariam voluptatem nummorum ipſis ſub oculis, & in manu poſitorum afferat præſentia? ſi gaudere quærunt, quod gaudium eo majus, quod vel præſens largiendo percipitur, vel certo inde ſecuturum ſperatur? Homines jam nunc beneficiis affecti, benefactores acclamationibus fauſtis laudibuſque dulciſſimis cumulant: Deus autem etiam in futurum ingentia ſe repenſurum beneficis præmia confirmat. Sciant autem ejuſmodi anguſti animi Principes,
C unum iſtum ipſis proprium & ſemper manſurum divitiarum conſtitutum fructum, gloriam quæ ex diſtributione ipſarum in eorum nomen redundat. Nam alioqui Ptolemæus, Alexander, & ille alius (nomen nunc non occurrit,) qui utilitatem Principatus ſola definiebat facultate benemerendi de hominibus (Titus opinor is fuit) eas ipſas pecunias, quibus largiendis immortale conſecuti ſunt decus, inconſumptas poſteris moriendo tranſmiſerunt: unum ex ipſis lucrati bonum inamiſſibile, Beneficiorum famam æternam: qua Joannes Deſpota late clarus apud omnes, plus etiam quam Imperatores ipſi, prædicabatur. Hinc videlicet in ſuſpiciones incurrebat regnantium; quibus illi ſoliciti acri cura incumbebant ad detrahendum de opibus ejus cæteraque gloria, quantum citra declarati
D odii publicam profeſſionem poſſent. Cum ergo principio conceſſum ei fuiſſet non Bardareotas & Cortinarios ſolum, ac Præfectos Cubiculi habere in miniſterio domeſtico: ſed & Admiſſionales, quos Hetæriarchos dicunt, & ſi quid his amplius in Regio fere ſatellitio cenſetur, quocumque iret circumducere libere permiſſum: deinceps iſta contrahi ſenſim ac reſtringi cœpta ſunt, modo hoc, modo alio, ex illis privatum excedentis modum honoris inſignibus ablatis; nunc ipſo, quod ita expedire ſentiret invidiæ placandæ, ſponte abdicante: Nunc Dominis vel ab invito auferentibus, quinetiam ſpelndorem ejus obſcurare domeſticum non contenti, pleraſque attributæ olim poteſtatis partes paulatim carpendo reſumebant: ſimul dignitatem, ſimul ejus ſuſtinendæ fundamenta, proventus pecuniæ annuos, malignitatis jam male diſſimulatæ minime obſcura graſſatione minuentes. Datæ illi prius Inſulæ fuerant pleræque nec parum uberes; Mitylene, inquam, & Rhodus, aliæque; tum in continenti plurima maximaque Territoria, unde illi mercedes ad victum ſumptumque cæterum ampliſſimæ redirent. Cunctis hiſce demptis, non modo in ordinem, ſed & in tam miſerum ſervitutis redactus eſt gradum, ut palam jam cerneretur ambire aulica ſedulitate Auguſtum Juniorem: ac ſi quando is ipſi, velut in præmium obſequii, aliquam e ſuis Chlamydem donaret, reverenter acciperet indueretque: etſi ea, quippe ad formam nondum plene adulti adæquata corporis, viro, qualis erat ipſe, perfectæ ætatis, ſtaturæque altioris, parum conveniret. Ergo videres Heroa illum tantum per Regiam fratris Aulam curtis & paulum modo excedentibus puerilium menſuram tunicarum, ægreque ad genua promiſſis ſeſe multo magis ac libentius oſtentare veſtibus, quam propriis e ſuo domeſtico Veſtiario depromptis:

Edit. Rom. Pag. 217.

ſuoque videlicet ipſius adaptatis modo corporis. Sic ille qua penitus eſſet in animo affectus, modeſtam faſtuque ſuperiorem omni demiſſionem habitu factiſque gaudebat exterius proferre. quo in genere tegmen quoque capitis margaritis diſtinctum, & ex roſeo candentia depoſuit inſignia ultro ac volens, ut paulo poſt dicetur, obſequioſæ modeſtiæ inſtinctu: humilem in ſe ſpeciem affectans, propter ſperatam ex ea ſecuritatem, & malarum de ſe ſuſpicionum abolitionem plenam.

CAPUT XXX.

Magni Conoſtauli Tarchaniotæ ad Joannem ipſius Socerum Transfugium.

A SEd iſta priuſquam referimus, de Magno Conoſtaulo Andronico Tarchaniota ſororis Auguſti filio dicatur. Hunc paulo ſuperius narravimus, Generum fuiſſe factum Ducis Joannis, dignitate Sebaſtocratoris: porro eidem poſt iſtas nuptias credita fuerat Gubernatio Provinciæ, quæ præter Oreſtiadem & adjacentes huic terras etiam interiora Hæmi complectitur: qua cura ut commodius ex propinquo fungeretur, Domicilii Sedem Adrianopoli fixerat, ubi cum Uxore morabatur. Ibi longo jam tempore verſatus, repente neſcio quid paſſus, ut vero plerique ajunt, audita promotione Michaelis fratris ſui minoris in dignitatem Magni Domeſtici, incredibiliter offenſus tam ipſi, quam ei a quo is fuerat in iſtum evectus gradum; ad cogitationem valde vituperabilem, & genere indignam ſuo, applicat animum: conſilium iniens transfugiendi ad Socerum. B quia vero tranquillo, ut tunc erant rerum ſtatu, tuto atque impune id ſe facere poſſe deſperabat, quo ei ea ſententia negotium ſuccederet, ſepiam hærentem petræ ſibi putavit imitandam. De hujus aquaticæ animantis natura breviter dicere non omitto, quod qui obſervarunt diligentius, tradunt: non eſſe illi atramentum in poteſtate, quaſi id ſponte cum vult evomat; ſed atrum iſtum liquorem piſcis hujus viſceribus conceptum, excrementum ipſi eſſe, quod ex contractis metu infirmi & formidoloſi animalculi membris neceſſario effundatur. Aſtutiæ porro quaſi cuidam ejus tribuitur, quod ipſam neceſſitatem velut vertens in conſilium, iſta ſuffuſione liquoris atri ſalutem plerumque ſibi conficit, manus ſic effugiens prenſantium. C Cum enim Piſcatorem imminere ſibi captantem ſentit, evomit atramentum, & aquam in qua eſt, prius pellucidam, turbat obfuſcatque: atque in illis tenebris effugii viam invenit. ſic Andronicus Tarchaniota, ut ſecure ac ſine impedimento deliberatum exequeretur transfugium, turbare prius ac miſcere omnia conſtituit, accitis in Romanas terras Tocharis, qui ſtatim ad oſtenſam accurrentes prædam, magno numero intra fines Imperii ſunt viſi. quantum autem illi tunc cladis, & omnis generis injuriarum miſeris illorum tractuum hominibus intulerint, proprii nec parvi operis argumentum eſſet, pro magnitudine atrocium malorum non litteris ſed lacrymis ſcribendi. Cæterum id dici ſine mentiendi periculo breviter poteſt: calamitatem vaſtitatemque iſta occaſione huic importatam D regioni nihilo mitiorem, minuſve acerbam crudelitate cædium, avaritiaque rapinarum ea fuiſſe, quæ aliquanto ante iiſdem populis irruptione Conſtantini Bulgari Tocharos ſecum ducentis fuerat illata. Per hanc ille ſibi ad finem deſtinatum utilem confuſionem rerum, ad Socerum una cum Conjuge profugit. ut autem exceptus ab eo fuerit, & quis ipſi novi fructus hoſpitii conſtiterit, ſuperfluum opinor nobis ſit exequi: illud conſtat, quod ad noſtram rem facit, ſubminiſtratum

Edit. Rom. pag. 218.

A Ἀλλὰ πρότερον οὐ τῶν ῥηθέντων, τὰ κατὰ τὸν μέγαν Κονοσταῦλον τὸν Ταρχανειώτην Ἀνδρόνικον καὶ ἀνεψιὸν τοῦ κρατοῦντος λεγέσθω. ἔφθασεν μὲν ὁ λόγος καὶ γαμβρὸν ἐπιδεῖξαι τοῦτον τοῦ Δούκα Ἰωάννου, καὶ ἐξ ἀξιωμάτων Σεβαστοκράτορος. Τούτῳ τοίνυν τὰ κατὰ τὴν Ὀρεστιάδα τε καὶ τὰ ἐνδότερα τοῦ Αἵμου ἐπιτέτραπτο, καὶ ἦν αὐτῷ συνάμα τῇ γυναικὶ κάθισμα ἡ Ἀδριανούπολις. ὡς γοῦν ἐκεῖσε ὄντι χρόνος ἐτρίβετο πλεῖστος, οὐκ οἶδ' ὅτι παθὼν, ὡς δ' ὁ τῶν πολλῶν λόγος ἔχει, τῷ ἀδελφῷ Μιχαὴλ ὑστέρῳ γε ὄντι αὐτοῦ εἰς μέγαν Δομέστικον κατασταντι ἐγκοτῶν ἐκτόπως, B δι' αὐτὸν δὲ καὶ τῷ τιμήσαντι, βουλὴν βουλεύεται λίαν αἰσχρὰν, καὶ τοῦ γένους ἀναξίαν. εἰς γοῦν γὰρ βαλλόμενος αὐτομολεῖν πρὸς τὸν πενθερὸν, ἐπεὶ ὡς κατεστάσι τῶν ἐκεῖ πραγμάτων ὄντων, οὐκ ἀνυστὰ οἱ τὰ τῆς αὐτομολίας ἐνέγοι γίγνεσθαι, τὴν ἐπὶ τῆς πέτρας σηπίαν μιμεῖται. Ἐκείνη γὰρ, ὡς σιωπῶ τὸν φυσικὸν λόγον, οὐχ ὡς ἐξέρασμα τὸ μέλαν δεχόμενον, ἀλλ' ἀκούσιον ἐκχώρημα ῥοὴν ἐξαίφνης τῷ φόβῳ, συστελλομένης καθεκτικῆς δυνάμεως. ᾧ δὴ καὶ συμβεβηκότος τὸ ζῶον ὡς βοηθείας χρῆται καὶ ἀποφυγῆς τῶν δεινῶν. ἐκείνη τοίνυν θέλουσα φεύγειν τοὺς θηρατὰς ἐξεμεῖ C τὸ μέλαν, καὶ τὸν πόντον συγχέει, καὶ οὕτω ῥᾳδίᾳ τῇ φυγαδείᾳ χρῆται. Κἀκεῖνος συγχεῖν θέλων τὰ πράγματα ὡς βοηθησόμενος πρὸς τὴν φυγὴν τῇ συγχύσει, Τοχάρων ἐξελθεῖν γένος παρασκευάζει. οἳ καὶ φανέντες, τὴν γῆν πᾶσαν ἐκείνην ἐπέθεον ὡς ἐπὶ κέρδει συγκληθέντες. ἃ τοίνυν ἐκεῖνοι τηνικάδε τοὺς ἀνθρώπους ἔδρασαν, ἰδίαν ἀπαιτεῖ σχολὴν πρὸς τὴν τῶν δεινῶν ἐξαγγελίαν, οὐ γράμμασιν, ἀλλὰ δάκρυσι γραφομένην. πλὴν ὡς ἂν ἀσφαλῶς εἴποι τις, οὐχ ἧττον ταῦτα τῶν μετὰ τοῦ Κωνσταντίνου προτέρων σφαγῶν. αὐτὸς δὲ τῇ τούτου συγχύσει προσβοηθούμενος ἅμα D γυναικὶ, αὐτομολεῖ πρὸς τὸν πενθερόν. Ὁποίας γοῦν τῆς ἀναδοχῆς ἐκεῖθεν ἀπέλαυσε, περιττὸν ἴσως καὶ λέγειν, ὅμως δὲ ὕλην ἐδίδου τὴν μάχην ἀνάπτεσθαι. καὶ γὰρ τέως ὁ Δούκας τοῖς ἰδίοις ἀρκούμενος, ἡσύχαζεν ἀναμένων. ἔστι δ' οὐ καὶ τὸν ἴδιον τρόπον κατασκευάζων ἐπὶ τὰ τοῦ Βασιλέως ἐπιτειχίσματα, καὶ τὰ περὶ τὰ Ἰωάννινα παρασπῶν. ἠρέμει δ' οὐκ ἦν ὅλως ἐκείνῳ ἀνδρὶ μάχαις χαί-

Digitized by Google

φορεῖ καὶ πολέμοις ἐξ ὧν κερδαίνειν ἀεί ποτ' ἤλπιζεν. Ἡ γὰρ τῆς ἀργοῦ σχολή, καὶ ὑπὲρ τῆς ἀργοῦ ἀσχολίαν τὰ μέγιστα κατεργάζεται. ὡς γὰρ ἀργῆς ψυχῆς καὶ καταρραθυμημένης τὸ ἐνδιατρίβειν ἐν κενοῖς, οὕτω θερμῆς καὶ σπουδαίας τὸ χωρεῖν ὁμόσε τοῖς πράγμασιν. ὅπως ἦν ἐκεῖνος τότε, τοῖς παραπίπτουσι χρώμενος. οὐ πολεμῶν ἵνα δόξοι τοῖς ἐναντίοις, ἀλλὰ μᾶλλον τῷ ἐνεργεῖν διεγείρων καὶ τὸν ἀπόλεμον.

A inde prætextum Joanni Duci belli in nos movendi. Eatenus enim ille ſuis contentus utcumque quieſcebat occaſionem expectans: & quamquam erumpebat nonnumquam impatiens fœderum animus, tentandis, cum aderat opportunitas, munitionibus Imperatoris; quo in genere quæ circa Joannina ſunt ad ſe attraxerat. tamen larvam adhuc haud plane abjecerat; non ille quidem natura talis ut in illa diu ſimulatione teneri poſſe ſperaretur. Quippe vaſti pugnaciſque vir animi, nihil niſi vim & bella ſpirans, ex quibus aucturum ſeſe fortunas, & lucris ingentibus ditandum confidebat. Porro viri ſtrenui vel ipſum otium, negotio remiſſi ac languidi, rebus peragendis maximis efficacius eſt. Nam ut animæ deſidis ac negligentis eſt in vanis ſibi placere, ac felicem ſe putare complexu exilium bonorum: ſic acris e contrario atque arrectæ ardenterque majoribus uſque inhiabundæ proprium eſt, prorumpere in opus quavis occaſione, ac nullam fruſtra offerri movendarum rerum anſam ſinere. Talis tunc erat Dux Joannes; ipſis illis quas furtim primum attentaret graſſatiunculis & ſucceſſibus modicis pro fundamento ulteriorum utens: nec expectans tunc bellare cum Hoſti videretur; ſed ex ſua ſpe ac commodo articulos occaſionum captans: & non minis admonens, ſed agendo expergefaciens Adverſarium indormientem rebus.

CAPUT XXXI

Expeditio Joannis Deſpotæ cum multorum millium exercitu adverſus Joannem Ducem: & de hujus facinore inſigni.

ΤΑῦτ' ἄρα καὶ Βασιλεὺς δεινοπαθῶν ἐπὶ τούτοις, δυνάμεις παρασκευάζεται πλείους, πλῆθος ὡσεὶ τεσσαράκοντα σὺν τῷ ναυτικῷ χιλιάδων, ὡς λέγεται, καὶ παραδοὺς τῷ Δεσπότῃ, πέμπει στρατηγὸν ἐπὶ τὸν Ἰωάννην· συνεκπέμπει δ' ἐκείνῳ καὶ ἄλλους πλείους τῶν λοχαγῶν, καὶ ἐκ μεγιστάνων, ὧν εἷς ἦν καὶ ὃν εἶχε Δομέστικον τῆς τραπέζης. ὁ δ' ἦν ὁ Καβαλλάριος Ἀλέξιος, ἀνὴρ γεννάδας καὶ ἀνδρεῖος, ὃς καὶ περιπόλαυσεν ὕστερον τοῦ πολέμου, τοξευθεὶς ἐν τῇ μάχῃ παρά του, ἐκείνῳ μὲν κλέος, ἑαυτῷ δὲ πεσεῖν εὐκλεῶς παρέσχεν, ὃ κάλλιστον τοῖς νέοις πίπτειν, πεσών. Ὡς γοῦν τὰς δυνάμεις παραλαβὼν ὁ Δεσπότης πρὸς δύσιν ἤλαυνε θαρρῶν ταῖς παρασκευαῖς, ὡς καὶ αὐτὸ κινήσων τὸ ἔδαφος, ὁ Βασιλεὺς καὶ λαὸν τῆς θαλάσσης ὁπλίζει, καὶ στόλον ἐξαρτυσάμενος ἱκανὸν ἐκ πόλεως, καὶ τῶν ὁπουδήποτε χωρῶν τε καὶ νεωρίων, ὡς εἶναι τὰς πάσας ναῦς μακράς τε ἅμα καὶ ταχυναυτούσας τρεῖς πρὸς ταῖς ἑβδομήκοντα, παραδοὺς ταύτας τῷ Πρωτοστράτορι Φιλανθρωπηνῷ καὶ αὐτὸν ἐκπέμπει, ταῖς Λατινικαῖς χώραις προσπλέων εἴποι παρείκοι προσβάλλειν. οὕτω γὰρ μᾶλλον εὐοδεῖν τὸν κατὰ γῆν πόλεμον ᾤετο, εἰ ἔχοντες καθ' αὑτοὺς οἱ Λατῖνοι τὸν περὶ σφίσι φόβον, τῆς πρὸς τὸν Ἰωάννην βοηθείας ἀπόσχοιντο. καὶ δὴ τὴν ταχίστην τῷ τόπῳ τῶν νέων Πατρῶν ἐπιστάντος τοῦ Δεσπότου, ἔκπληξις κατεῖχε πάντας καὶ ταραχή, ὡς προχωρεῖν μὲν ἐντεῦθεν ἐκείνῳ τὰς χώρας, γνωσιμαχεῖν δὲ τὰ φρούρια ὡς μικρὸν ἀντισχόντα ὅσον ἀφοσιώσασθαι τὴν πίστιν τῷ Ἰωάννῃ, προδοῦναι μὴ ἐνεγκόντα τὴν ἔφοδον. πῶς γὰρ ἄν τις καὶ ἤλπισεν ἐξ ἄλλου τινὸς τρόπου καὶ μηχανῆς σώζεσθαι. ὁ μέντοι γε

B HÆc ita erant: quibus cognitis indignatus Imperator, Exercitum comparat ingentem; numero, ut fertur, quaſi quadraginta millium, navalibus in eam ſummam comprehenſis Copiis. & hoc tanto apparatu tradito Joanni Deſpotæ, vadere illum confeſtim infeſtis ſignis in Joannem jubet. Miſit etiam cum eo plures alios Tribunorum & Magnatum, quorum unus erat, quem Domeſticum Menſæ habuit, Caballarius Alexius, Vir generoſus & fortis. hunc Mars hoc bello pigneratus eſt, ſagitta in prælio ſublatum a quopiam ignoto. Sic illi quidem decus contigit glorioſæ mortis ibi oppetitæ, ubi cadere juvenibus eſt honeſtiſſimum. Cum igitur ſuccinctus magnis hiſce terreſtribus Copiis Deſpota Joannes tantis animis in Occidentem movit, ut terram haud dubie ſe concuſſiturum confidere videretur: C deſtinavit Imperator eodem quoque Claſſem ornatam oneratamque ſuperbiſſimo delectu, cum ex Urbe, tum ex cunctis Provinciis ac navalibus diligentiſſime habito; ita ut numerus navium partim longarum, partim celerum, ad tres & ſeptuaginta aſcenderet: quas commendans Protoſtratori Philanthropeno, juſſit eum cum ea Claſſe oras legere Latinicarum regionum, infeſtaſque habere, ac ſicubi res ferret exſcendere, incurſionibuſque urere. Sic arbitratus certius faciliuſque proceſſuras ad ſpem plenæ victoriæ belli univerſi rationes, ſi proprio impliciti periculo Latini cogitare de mittendis Joanni auxiliis prohiberentur. Cum ergo velociſſime Deſpota Joannes in locum eſſet perfectus novarum Patrarum, ingens ibi cunctos terror & conſternatio turbavit: adeo D ut ei paſſim Pagi & Oppida ſe dederent; arcium vero præſidia inter ancipites ſententias fluctuarent: exigua, nec longum, ut apparebat, valitura, fidei Joanni datæ reverentia cohibente, ab ipſo ad primam ſtatim irruptionem prodendo: nam ad extremam vitare ſe poſſe deditionis neceſſitatem deſperaverant; utique cum circumſpicientibus cuncta, ſalutis alia via expediendæ ratio humanitus appareret nulla. Inter hæc Joannes ipſe paſſim deſertus a plerique, nec alio jam fere quam familiarium domeſticorum ſeptus comitatu, arte atque ingenio ſupplere defectum opum,

Edit. Rom. pag. 219.

& capiti ac ſummæ rerum ſuarum quam poſſet optime conſulere nitebatur, loca ex locis mutans, nuſquam diu conſiſtens, nunc hic, mox illic improviſo apparendo, conatus inſequentium, quoad poterat, fruſtrans. Nam manum conſerere, & aleam jacere prælii, deſtitutum Copiis, ultra omnem ut facultatem, ita cogitationem erat. Porro Duces ac Milites Deſpotæ late per regionem ſparſi Ducem hoſtium ubi lateret omnibus veſtigiis indagabant: ſcrutantes aſſidue loca cuncta quibus eum abſcondi vel exigua ſuſpicio eſſe poſſet. Unde cum ille latebras ſubinde mutans continuo fugeret, trahebat poſt ſe hoſtes, ulterius ſic ſemper in ejus ditionis ſeſe promoventes intima: quos ille ipſe manifeſtis deprehenſus indiciis Ducis fugientis timor audaciores ſcilicet in ſe invehendo faciebat, fretos utique qua clare prævalebant multitudine, nec magnopere formidandum quidquam arbitrantes ab eo qui viribus palam diffidens, ſpes ſalutis omnes in fuga reponeret. Ut autem ſatis denique illum deſultorii erroris, & fugæ infinitæ tædium cepit, ſimulque cunctantium ab exteris auxiliorum ſuſpicatus conjectura cauſam, ab univerſis jam ſe ſociis derelictum intellexit, Arci cuipiam munitæ caput ſalutemque confidere decrevit. Ergo ſe Patras conferens (prævalida hæc erat, & propugnaculis recens ſtructis munitiſſima Civitas) eo ſe incluſit, idoneum id præſidium ratus cui ſummam rerum & reliquias fortunæ in extremo diſcrimine cuſtodiendas recte crederet. At Deſpota Joannes qui tamquam indagine clauſam feram venator undique veſtigans, nullum finem quærendi Joannis Ducis, inque ſuam poteſtatem redigere conandi faciebat, ubi cito cognovit Patris eum incluſum, eo confeſtim exercitum rapiens, corona Urbem circumdedit, prono ad id uſus ſtudio Ducum ac Militum, quos & ipſos belli uno in capite patrandi percupidos, alacritate proliciebat ad contendendum mira ipſa non dubia vicinia prædæ, cui dudum inhiaverant, quam ſuis utique jam manibus elabi negabant poſſe. Crebris ante omnia colloquiis, & promiſſionibus tentati obſeſſorum ab obſidentibus animi ſunt. Proponebatur ipſis per ſubinde miſſos pellax & quæſtuoſa conditio, paciſcendi ſibi præter incolumitatem ſecuram, ampliſſima certiſſimaque præmia, quæ promereri ſtatim poſſent facili deditione unius hominis, cauſæ tot malorum vel in præſens urgentium, vel in futurum imminentium. ſic enim certo haberent: numquam inde abſceſſuros, aut alio quovis reſpectu avertendos Romanos, niſi confecta re: nec interim parcituros, aut ulla miſericordia revocandos ab urendis tota regione frugibus ac tectis, agris ac ſatis conculcando corrumpendis, excidendis vineis, denique ipſis, ſi accipere oblata recuſarent, tamquam hoſtibus inexorabiliter infenſis, omni belli clade perdendis, quantacumque ad id perficiendum patientia opus eſſet. Nam ſibi abundare otium, & unice vacare ſoluto curis aliis, quantumlibet ſpatium in ea obſidione conſumere. Talia denuncianti Deſpotæ, Patrenſes ſive vere, ſynceraque mentis propriæ ſententia, ſive ita faciendum ſuggerente, quem intus ſecum habebant, Joanne Duce, manſuete modeſteque reſpondebant; excuſantes, maturam in præſenti rem non eſſe; ſuppliciter orantes remitti tantiſper oppugnationis impetus; magnum brevis moræ pretium fore: nam ſe interim confirmatis viribus, ubi præſidio, quod impoſitum cervicibus perferrent, eluctando ſatis poſſent, omnia quæ poſcerentur effecturos; & Joannem in ſuam redactum poteſtatem, tradituros. Auditæ preces ſunt. vis ſuſpenditur; fides expectatur promiſſorum. Longum in his tempus abit. hinc Patrenſibus in artificio quod prodeſſe cœperat, gna-

Edit. Rom. pag. 220.

pag. 221.

A Ἰωάννης τὰς περὶ αὐτὸν καὶ μόνας ἔχων τῷ πλήθει κατὰ πολὺ λειπόμενος, ταῖς ἐπινοίαις ἐπεχείρει σώζεσθαι. ὅθεν καὶ νῦν μὲν ἔνθα, νῦν δ' ἐκεῖσε προβαίνων, ὡς οἷόν τε ἦν, κατησφαλίζετο τὰ αὐτοῦ. τὸ γὰρ χωρεῖν εἰς μάχην, ἕν τι τῶν ἀδυνάτων ἐδόκει. ἀλλ' οἱ τοῦ Δεσπότου ἰχνηλατοῦντες οἷον ἐκεῖνον ἐπεῖχον συνεχέστερον προκαταλαμβάνοντες τόπους, οἷς αὐτὸν ᾤοντο σώζεσθαι, ὅθεν καὶ τῷ ἀποχωρεῖν μὲν προσῆγεν ἐκείνους. τῷ δέ γε δειλίαν ἐμφαίνειν θαρραλεωτέρους ἐποίει προσβάλλειν. τῷ γὰρ πλήθει περιοῦσαν, καὶ κατημέλουν διώκοντες. ὡς δὲ κόρον ἐκεῖνος ἐλάμβανε τῆς ἀπο-
B φυγῆς, καὶ τὰ ἔξω προσυπώπτευεν ἤδη τῶν ἁπάντων καταλειφθέντων, ἔγνω φρουρίῳ ἑαυτὸν πιστεῦσαι, καὶ φέρων ἑαυτὸν ταῖς Πάτραις ὀχυρᾷ πόλει, καὶ ἐκ νέου συστάσῃ δίδωσι, κἀκεῖ πιστεύει φυλαχθησόμενος. καὶ ὁ μὲν καταφυγὴν ὀχυρὰν εὗρε τὰς Πάτρας. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Δεσπότην μαθόντες, τὴν πόλιν κύκλῳ περικαθίζουσιν. καὶ συχναὶ πρὸς τοὺς ἐντὸς διαμηνύσεις ἐγένοντο τοῦ Δεσπότου, ἑαυτοῖς μὲν προνοεῖν τῶν βελτίστων, ἐκεῖνον δὲ παραδόντας σώζεσθαι. μὴ γὰρ ἀποχωρεῖν ἐκεῖθεν, μὴ ἄλλοθί πῃ τρέπεσθαι, μὴ φροντίσαι τὰ πέριξ καίοντα, καὶ ἀγροὺς κατασκάπτοντα, καὶ ἀμπελῶ-
C νας τέμνοντα, καὶ τέλος καὶ αὐτοῖς ὡς πολεμίοις χρώμενον, τέλεον ἀφανίζειν, κἂν ὅπη καὶ ὁ χρόνος προβαίη. Ταῦτα τοῦ Δεσπότου διαμηνύοντος, ἐκεῖνοι ἢ ταῖς ἀληθείαις, ἢ παρ' ἐκείνου προβιβαζόμενοι ἔνδον ὄντος, ἠπίως τε ἀπελογοῦντο. καὶ προσελιπάρουν σφᾶς τῶν ὁρμῶν ἀνεῖναι, μετ' οὐ πολὺ προδοῦναι, καὶ τὸν Ἰωάννην καθυπισχνούμενοι. ὡς γοῦν μεταξὺ χρόνος ἐτρίβετο, καὶ οἱ μὲν ἀναβολαῖς ἐπῃώρουν τὴν προδοσίαν, οἱ δὲ ὅσον οὔπω ἀνύσαι τὸ πᾶν ἤλπιζον, ἐπιχειρεῖν τι τῶν συνήθων ἔγνω ὁ Ἰωάννης. καὶ σκοπητέον ὡς ἄριστα. Νυκτὸς γὰρ ἑαυτὸν σχοίνοις διὰ τοῦ τείχους καταχα-
D λάσας, ὡς μὴ φωραθείη διὰ στρατοπέδου βαδίζων, εὐθύς τι μετασχηματίζεται. καὶ χλαῖναν μὲν μέλαιναν περιτίθεται, κρατεῖ δ' ἀνὰ χεῖρας ἵππου ῥυτῆρα, καὶ κατὰ θεράποντα μετασκευασάμενος, καθευδόντων περὶ μέσας νύκτας, ἅπαν τὸ στρατόπεδον διεξῄει στρατιωτικῶς ἐκφωνῶν συχνάκις περὶ ἵππου δῆθεν ἀπολωλότος. καὶ οἱ μὲν κατημέλουν, οἱ δὲ καὶ ἀπελογοῦντο ἔνδοθεν τῶν σκηνῶν μὴ ἰδεῖν τὸ σύνολον, ἐκείνου καὶ τὰ εἰς εὕρεσιν δαψιλῆ καθυπισχνουμένου, καὶ ὑπὸ λαθὼν τὰς ἁπάντων γνώσεις, ἀπολύεται μὲν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοπέδου. ἐνσκευασθεὶς δὲ ἅμ' ἕω, καὶ δι' ἀδήλων
E τὰς Θήβας ἐν ἡμέραις μετρίαις καταλαβὼν, μηδενὸς τῶν αὐτοῦ εἰδότος. οὐ δὲ γὰρ οἱ ἔνδον Πατρῶν πλὴν τῶν οἰκείων, καὶ οἷς ἐπίστευεν ᾔδεισαν. οἱ δὲ καὶ ἐφ' ἡμέραις ἔμελλον συσκιάζειν τὸ δρᾶμα, τοῖς ἐν τῇ πόλει μὴ φαινομένου τοῦ Ἰωάννου. ἐκεῖσε τοίνυν τὸν μέγαν Κύριον καταλαμβάνει, ὁμωνυμοῦντά οἱ, Συρεμάξης γὰρ κατὰ γλῶτταν ἐλέγετο, καὶ δὴ προσ-

A λιπαρεῖ βοηθεῖν, ὡς πίστιν δὲ τῶν σπονδῶν ἑκατέροις καὶ κῆδος ἐπιθεῖ γενέσθαι, ὡς λαβεῖν ἐκεῖνον γαμβρὸν ἐπὶ θυγατρί. Ὁ δὲ μέγας Κύριος Ἰωάννης τὰ καθ' αὑτὸν μὲν παρῃτεῖτο, ὡς μηδ' εἶναί οἱ δυνατὸν ἐπὶ συζυγίᾳ καταλυθῆναι, ἄλλως γε ὄντι καὶ ποδάγρᾳ δεινῇ προσπαλαίοντι. ἀδελφὸν δέ οἱ εἶναι τὸν παῖδα Γουλίελμον, ὃν καὶ εἰς κῆδος οἷον ἐκεῖνος προτείνει, καὶ λίαν χρήσιμον παρεδείκνυ. ἀλλὰ τὰ μὲν τοῦ κήδους, καὶ ὕστερον ἔλεγε πληρωθήσεσθαι, τῶν συναλλαγμάτων καιρὸν, ὃ δὴ καὶ γέγονε. τότε δὲ τριακοσίους Καβαλλαρίους δοὺς αὐτῷ, οἱ καὶ πλείους ὡς λέγεται, ἐξ αὐτῆς ἀποπέμπει, ἄνδρας ἀρείους, καὶ πολλῶν τινων καθυπερτεροῦντας. B οὓς λαβὼν καὶ τοῖς αὐτοῦ προσμίξας ἀθορυβήτως, ὡς μηδενὶ φωραθεῖν, καιρὸν ἐπιτηρήσας, ἐμπίπτει τῶν σφαχθέντων μὴ αἰσθομένοις, μηδέ τι προσδοκῶσιν, ἀλλ' ἐν ἀνέσει παντοίᾳ ἄγουσι λογισμῶν, ὡς ἔνδον ἐγκεκλεισμένου. πῶς δ' ὡς εἰσβάλλει ποτὲ στρατὸς ἀκούσαντες χαλὸν, ἐπεταράχθησαν, ἀγνοοῦντες τὸ δρᾶμα. Τὸν τοίνυν συμμίξαντες ἔστησαν μὲν οἱ περὶ τὸν Ριμψᾶν Πέρσαι, πολὺ δὲ τὸ Ρωμαϊκὸν, καὶ οἱ περὶ τὸν Δεσπότην κράτιστοι, ἐκεῖθεν δὲ οἱ περὶ τὸν Ἰωάννην Ἰταλοὶ, καὶ οἱ αὐτοῦ πολλοί γε ὄντες καὶ C μάχιμοι συνερρήγνυντο. καὶ συμπεσόντες ὀλίγοι πλείους ἐκείνων, οἱ μὲν γὰρ τῇ κατ' αὐτοὺς συντάξει θαρροῦντες, ἀκμῆτες ὄντες καὶ ἐξ αὐτῆς ἕτοιμοι προσβαλεῖν κατὰ τρόπον, ἐνέπιπτον. οἱ δὲ, τοῦτο μὲν τῷ ἀπροσδοκήτῳ καταπλαγέντες, τοῦτο δὲ καὶ πλῆθος σύμμικτον ὄντες, ἐν οἷς ἀνάγκη καὶ τινὰς καὶ παρὰ τὸ χρεὼν ὀρρωδεῖν, ἀπειρίας καὶ ὡς οὐ σφίσι θαρροῦντες, ἐμάχοντο. καὶ τέλος τῆς πρώτης φάλαγγος ἐκλυθείσης, αἱ κατόπιν ἐν οὐ προσηκούσαις δειλίαις ἦσαν, καὶ συνεταράσσοντο καθ' αὑτοὺς θορυβούμεναι. καὶ μικρὸν ὀπισθοποδοῦντες, τέλος εἰς φυγὴν ἔβλεψαν, καὶ τὸν πρότερον ὁ ἐπιὼν κατεπόδει, κἀκεῖνῳ ἄλλος προ- D σέπιπτε, καὶ οὕτω συγχυθέντες, ἀπεδύοντο μὲν τὰ ὅπλα, ἀπέλυον δὲ τοὺς ἵππους, καὶ μόνοις ποσὶν ἐθάρρουν τὸ σώζεσθαι, πολλὰ τοῦ Δεσπότου, τὸ μὲν συνιστῶντος εἰς θάρρος, τὸ δ' ἀπειλοῦντος, ἔστι δ' οὗ γε καὶ παροτρύνοντος. ἐκλίνετο δ' ἡ μάχη, οὔπω ἄντις ποιητικῶς, καὶ τῶν τοῦ Δεσπότου φωνῶν ἐλόγιζε, περὶ ἑαυτοῦ τετρεμμένων ἕκαστος. ᾤοντο γὰρ, μὴ τριακοσίους οὐ καὶ τούτων διπλασίους, ἢ καὶ πλείονας εἶναι· ἀλλὰ τῷ τῶν σφᾶς πλήθει, τὸ πλῆθος τῶν ἀντιπάλων εἴκαζον, ὡς οὐκ ἂν θαρρησάντων, εἰ μή γε καὶ αὐτοὶ πλείους ὄντες τοῖς τόσοις ἐπῄεσαν. τότε καὶ ὁ Δεσπότης ἀποκαραδοκήσας, E τρέπει τε χαλινὸς, καὶ τὸν ἵππον αὐτὸς, κατὰ κράτος φεύγει. κἀντεῦθεν ἦν βλέπειν, ἄλλους μὲν πίπτοντας, ἄλλους δὲ φεύγοντας, τοὺς δὲ θάμνοις κρυπτομένους καὶ πρὸς τὸ σώζεσθαι ἱκετεύειν ἑτοίμως ὄντας, ἄλλους δ' ἀπορρῶγας καὶ πέτρας καταλαμβάνοντας, ἄλλους δ' αὖθις ἀναγομένους ὁπόσους ἡ λόγχη χεὶρ ἐκείνων,

A viter perſtantibus: inde Romanis ſpe ſibi vana victoriæ proximæ blandientibus. Hoc articulo rerum tentandum aliquid magnum Dux Joannes conſtituit, adhibita in conſilium, præter ipſi familiarem innatamque audaciam, extrema neceſſitate rerum ſuarum, ultimo jam in diſcrimine pendentium. Noctu per fidos paucos, juratos arcano factum habituros, demitti ſe curavit funibus per murum, veſte antea mutata ne poſſet agnoſci. tum ut erat ſago nigro in famuli ſpeciem larvatus, equi habenas manu tenens, nocte concubia dormientibus cunctis, per media tranſit Caſtra, identidem inquirens ſupplici clamore, ſi quis ſciret quo abiiſſet ſibi elapſus equus Domini, monſtrare ne gravaretur: magnam indicii mercedem fore. ſic euntem ſi qui vigiles videbant, procedere ſinebant nihil ſuſpicati: Alii abditi taber- B naculis quos ſomnus ab audiendo non arceret, negligenter reddita intus voce reſpondebant negantes equum ſibi viſum. In hunc modum impune trajectis quam late patebant Caſtris Romanis univerſis, ſub auroram per vias occultas contendit Thebas verſus, quo paucis diebus inexpectatiſſimus pervenit. qui enim ibi quidquam præmoneri de ejus adventu potuiſſet, quem ne Patrenſes quidem Patris exceſſiſſe adhuc noverant, illis Domeſticorum, factum cujus ſoli erant conſcii, ſilentii quod ſancte promiſerant fide ſumma celantibus, & prout convenerat Joannis abſentiam tegentibus artificio facile avertente curioſas ſuſpiciones, ſolicitæ præſertim & alio attentæ tali ſtatu Civitatis. At Joannes Magnum Thebis Dominum invenit ſibi cognominem. Syrioannes quippe lin- C gua illic uſitata vocabatur. Hunc adiens infimis precibus orat, ut ſibi auxilietur, oblata in pignus fœderis propria filia ipſi naptura. Ad ea Magnus Dominus Joannes, negabat ſe aptum nuptiis, quippe cum malis deſperati remedii aliis, tum incurabili præſertim conflictatum podagra. Sed fratrem ſibi eſſe adoleſcentem Gulielmum, quem in iſtam affinitatem ſibi valde probatam, & utrinque judicatam utilem offerret. *Verum hæc*, inquit, *jam nunc inter nos conventa, ſuo videlicet curabuntur tempore* (prout eſt revera factum, Iſtis deinde rite celebratis nuptiis.) *Nunc ut quod inſtat prævertamus, accipe a me auxilia quæ poſtulas*. Datiſque illi Caballariis trecentis, aut ut quidam aſſerunt, pluribus, eum continuo dimiſit. Erant hi bellatores lectiſſimi omnes, pluriumque inſtar ſinguli. Hos ſuis ad- D mixtos ſumma celeritate, parique ſilentio, ne ullo ſenſu rei quæ parabatur Hoſtes admonerentur, Caſtris ad Patras poſitis admovens, in ea opportuno captato tempore totis viribus irrumpit. Omnium horum prorſus ignari Romani erant; nihil tum minus quam tale quidpiam expectantes. quin, ut in ſupina ſecuritate fieri amat, in omnis ſe generis remiſſiones relaxaverant, curas ſolvente cunctas opinione, cui ut certiſſimæ acquieſcentes, perſuaſiſſimum habebant: Joannem utique Ducem, a quo uno metuere aliquid poterant, concluſum teneri Arce, quam arctiſſima ipſi undique obſidione circumcingerent. Ad primam igitur impreſſionem, re videlicet inopinatiſſima perculſi turbatique noſtri omnes ſunt: ſteterunt tamen in armis Perſæ ſub Rimpſano, magna E pars Romani Exercitus; in primis vero Joannes Deſpota cum fortiſſimis ſuorum. In hos invectus Dux Joannes cum ſuis Italis, plurimis & ipſis, manuque promptiſſimis prælium commiſit acre ac cruentum, quo Romani ab Italis, plures a paucioribus plane victi ſunt. Nam hi confirmatis animis ordine ſervato, fortes ipſi exercitatique congreſſibus bellicis, parati re proviſa, diſciplinæ induſtriæque vim admiſcentes ineluctabilem, ruebant.

Edit. Rom. pag. 221.

in adverſos. Illi primum caſus novitate attoniti, deinde ut vulgus e vario miſtum genere, male cohærentes, nec ita lecti omnes, ut non inter fortes ignavi quidam horrore periculi trementes incompoſite pugnarent, & diffiſi præſentibus tutiora circumſpicerent, ſuccubuerunt ad extremum. Porro iſta Phalange priore diſſipata fractaque, qui retro in ſubſidiis ſtabant, pudendo correpti metu, confuſam & tumultuabundam utcumque objicientes aciem, ſtatim pedes retulerunt, initio cum quadam ordinis cura, mox effuſo temere quoquoverſum impetu trudentes invicem, incurrenteſque in ſeſe mutuo, dum prævertere præcedentem poſterior ſtudet. Denique jam confuſione prævalente pro ſe quiſque arma exuere, equos dimittere, pedibus ſalutem quærere, Deſpota quidem revocante ad officium, hortante, increpante, minas, ubi cætera non profuerant, addente, poſtremo corripiente manu quoſdam, & in Hoſtem vertente. fruſtra omnia, inclinata ſemel (ut poetice quis dixerit) pugna. metu videlicet lymphati ne ſentire quidem voces Deſpotæ, nedum curare videbantur: ad ſibi privatim conſulendum ſollicitudine unice omnium verſa. Putabant enim non trecentos, aut duplo triplove plures, ſed plane pari ſaltem, forte ſuperiore ipſis numero, Hoſtes inſtare victores. quomodo enim niſi multitudinis ſibi conſcii majoris, talem exercitum invaderent? Eatenus ſuſtinuerat Deſpota belli ſortem expectans, tunc tandem deſperatis haud dubie rebus, verſis equi habenis in fugam ſe quam effuſiſſimam avertit. Hinc jam miſerabilis facies campi. Videres ibi alios cadentes, alios fugientes, quoſdam ſe abdentes inter ramos arbuſtorum, paratos tendere ſupplices manus, tutiores alios latebras in præruptis petrarum fiſſuris quærere, non paucos in ſervitutem trahi, quibus videlicet præter ſpem parcerent crudeles licet illæ ac in cædes promptæ manus, ſatietate ſæviendi, aut emolliente quodam miſerationis humanæ ſenſu, in tam ſubita converſione fortunæ. Fatale autem ingruerat exitium cunctis pariter rebus, corporibus, pecuniis, armis, equis, veſtibus ipſis miſerorum, quibus ſi forte commendatis communione generis condonaret vitam miſericors humanitas victoris, a ſpoliandis tamen iiſdem nihil avaritiam tempus ſuum nactam avertebat. Itaque paſſim congeſtarum avida ſpoliatione veſtium magni & invicem fere pares unicuique Italorum acervi conſtabant. His in campo geſtis, rapacitas in ſtativa deſolata fuga Exercitus incubuit. Tabernacula portatileſque domos illic Proceres Romani militantes, Deſpotaque in primis, pro copia cujuſque magnifice inſtructa habuerant. In has prædatores verſi, multum inde divitiarum exportarunt. Pocula enim illa, qualibus Principes utuntur, exquiſitam ſupellectilem, arma, equos, alia inſtrumenta uſus familiaris, totumque illum ſpecioſe delicatum apparatum ſuperbæ regiæque luxuriæ converrentes exhauſerunt, avara uſque ad pulviſculum diligentia: Siquidem ipſos quoque aculeos calcarium ſedulo colligentes apponebant lucro; tali ſucceſſu demonſtrante manifeſte quam prudens votum fuerit Antiſthenis omnia Hoſtibus optantis bona, præter mentem. nam cui conſilium defuerit, ejus theſauri quantivis in prædam ſapientiori cedent. En millia Bellatorum toties multiplicata, ut Myriadem non unam conflarent, ita evertit afflixitque momento conſilium hominis unius, ut tot illi ac tanti ex heri opulentis, & copia rerum uſque ad luxum & delicias circumfluentibus, hodie humiles, egentes, vagi palmas porrigerent, non mendicitate magis, quam profeſſione dedecoris proprii, quos ſua ipſorum ſocordia debellaſſet. Nimirum Ducem Exerci-

Edit. Rom. pag. 133.

A καὶ πρὸς τὸ σφάττειν ἀπότομος τῆς μεταβολῆς τῆς τύχης μαλασσομένη παρὰ τὸ δόξαν σφίσιν ἐφείδετο. πᾶσι δ' ἡ μοῖρα ἦν ὄλεθρος, σώμασι, χρήμασιν, ὅπλοις, ἵπποις, αὐτοῖς ἐνδύμασι· τὸ γὰρ ὁμογενὲς μὴ διαλείπεσθε σφάττειν, τὸ δὲ γυμνοῦν τὸν ἁλόντα ὡς ἐνδυμάτων πᾶσιν ἐπίσης ἦν. τέλος φυγόντων ταῖς φορηταῖς οἰκίαις ἐπιθέμενοι τῶν μεγιστάνων, καὶ αὐτοῦ γε τοῦ Δεσπότου, πολὺν ἐξεφόρουν τὸν πλοῦτον. ἐκπώματα γὰρ ἐκεῖνα καὶ ἔπιπλα καὶ ὅπλα καὶ ἵππους καὶ θεραπείαν ἄλλην χλιδῶσαν τρυφῆς ἐξεκένουν, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ἐπιποδίων μυώπων πλεῖστα, παρακερδαίνοντες, καὶ τηνι- B κάδε οἱ τότε ἔδειξαν προφανῶς τὸ τοῦ Ἀντισθένους ἀληθινόν. φησὶ γὰρ ἐκεῖνος, πάντ' εὔχεσθαι τὰ καλὰ τοῖς ἐχθροῖς, πλὴν συνέσεως, ὡς πάνθ' οἷά τε παρὰ τούτοις γενέσθαι, ἣν σύνεσιν ἔχωσιν. ἐδήλωσεν δὲ καὶ τὸ τῆς ἀβουλίας χρῆμα, τοῖς ἀντιζοῦσι καὶ μᾶλλον χρήσιμον. χιλιάδας γὰρ τόσας ὡς καὶ εἰς μυριάδας ποσοῦσθαι, ἓν παρεστήσατο βούλευμα, καὶ οἱ χθὲς πλουτοῦντες καὶ τρυφῶντες τοῖς πλήθεσι, σήμερον ταπεινοί τε καὶ πτωχοί, ἀνταγωνιζομένης τῆς ἀβουλίας. Ἄρχοντα γὰρ χρὴ πειρᾶσθαι καὶ κινδυνεύοντα ὡς ἢ νικήσοντα, ἢ ἀκλεῶς πεσούμενον. κατὰ τί γὰρ καὶ ἄρχοι C εἰ μή γε προμηθεῖτο τῶν ἄλλων, ὧν ἄρχειν ἐτάχθη; καὶ σκοπὸς μὲν οὐκ ἀνεύθυνος, εἰ μὴ προείποι καὶ προφυλάξηται, ἄρχων δ' ἀνεύθυνος πάντως εἰ μὴ προκινδυνεύοι ὧν ἐτάχθη σκοπός; ἐμβιοῦν, ὃ πολλῷ γε καὶ δεῖ. ἐκεῖνο μὲν οὖν παραλόγως τῆς τύχης συμβάσης, καὶ τῶν ὑπολελειμμένων κατεπτηχότων· ἀνεῖσα τὸ πτερὸν ἡ φήμη, Θεὸς οὖσα ὡς λέγεται, περιαγγέλλει τὸ δυστυχὲς ἐκεῖνο καὶ ἀπροσδόκητον σύμβασμα, πολλοῖς μὲν εἰς λύπην, ἄλλοις δὲ καὶ εἰς ἔκπληξιν, τοῖς δ' εἰς κατάγελον. ὡς δὴ καταφρονεῖν ἔπεισε τῶν μηκέτ' ὄντων, καὶ τοῖς λειπομένοις προσεπιτίθεσθαι· συγ- D κροτήσαντες γὰρ τὸ περὶ τὸν Εὔριπον ναυτικὸν, οἷς δὴ καὶ εἰς ἑξήκοντα ναῦς ὁ στόλος ὀλίγου δέοντος ἐξηρτύετο, καταθαρροῦντες ἐπὶ δὶς καὶ τρὶς πλείοσιν. καὶ δὴ ἐξ αὐτῆς γε ναυστολησάμενοι, κατὰ τοῦ Βασιλέως στόλου ἐξώρμων. ναυλοχοῦντος περί που τὴν Δημητριάδα, ὡς αὐτίκα φανέντες αἱρήσοντες, καὶ ἅμα ὁρμήσαντες ἔφθασαν, τῇ παραυτίκα τόλμῃ καὶ μόνῃ ἀραρότως ἐλπίζοντες καταπλῆξαι, τοῖς πρὸ τοῦ καταπεπτωκότας σφάλμασιν. ἐφῆπται δ' ἄρα καὶ τούτοις παρὰ μικρὸν οὐ μικρὸς κίνδυνος. τοῦτ' ἀγγελθὲν τῷ Δεσπότῃ φεύγοντι κατὰ τὴν Δεμίανιν, ὃ καὶ μᾶλλον τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν καὶ ἀλύοντι τοσού- E του συμβάντος πράγματος, ἀνέζωσέ τε τὰς τῆς ψυχῆς ὁρμὰς, καὶ ὑπερεπάθησε, δείσας περὶ τοῦ στόλου, εἰ τοσούτου γεγονότος, μὴ ἐμπλησθῇ τὸ μοιρίδιον, ἀλλὰ καὶ πέρα τῶν γεγονότων προέλθοι. καὶ δὴ ἐξ αὐτῆς, δυοῖν ἡμερῶν διάστημα, ὅλης καὶ μόνης μιᾶς ποιεῖται νυκτὸς, καὶ τὰ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ συναθροίσας ἐγκαταλείμματα, παραλαβὼν σὺν αὐτῷ, τῇ

Δημη-

Δημητριάδι ἐφίσταται, καὶ τὸν στόλον ἐν χρῷ κινδύνου καταλαμβάνει. ἤδη γὰρ καὶ αἱ τῶν ἐχθρῶν νῆες ἐμφανεῖς ἦσαν προσβαλοῦσαι τῷ ναυστάθμῳ. ὡς γοῦν κατὰ στίχας ἔστησαν, ἐκεῖναι μὲν ἅμα προσέβαλον, αἱ δὲ τῶν Ῥωμαίων στιχηδὸν κατὰ δεκάδας ἐτέτακτο, αἱ μὲν τῆς πρώτης δεκάδος τὴν πρώτην ἐδέχοντο μάχην, καὶ τῆς δεκάδος ἡ πρώτη πρόσορμα, ὅπου καὶ ὁ Φιλανθρωπηνὸς Πρωτοστράτωρ ἦν, καὶ τὸ βασιλικὸν ἀνεγήγερτο σκῆπτρον, ὡς σύνηθες, καὶ δὴ συμπεσοῦσαι, μάχην ἤγειραν κρατεράν. ἀλλ' οὐκ ἦν μίαν ἐπισυρρευσάντων πολλῶν ἐνεγκεῖν. ὅθεν καὶ πεζεύσαν ἐπιθέμενοι μαχομένοις, σφάττοντες ἀντεχομένους, καταβάλλοντες ἐνισταμένους. τότε μὲν πολλοὶ καὶ μαχαίρας ἔργον ἐγίνοντο, πολλοὶ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ὑδάτων ὀλισθαίνοντες ἐναπέθνησκον, ἄλλοι δ' αὖ τραυματίαι γεγονότες εἰς τέλος ἀντεῖχον. Τὸν δέ γε Πρωτοστράτορα καὶ πολλαῖς ἔβαλλον ταῖς ἀκίσι, καὶ ἐπεὶ καθικέσθαι οὐκ ἦν ὡπλισμένου πεσόντος, τὰς μαχαίρας ἐμβάλλοντες τῶν ὅπλων ἐντὸς, ᾐκίζοντο. τοῦτο ταῖς λοιπαῖς ναυσὶ δίχα καὶ τοῦ κατ' αὐτὰς κινδύνου, εἰς δειλίαν ἀνήκεστον περιΐστατο. ὁ δέ γε Δεσπότης τοῖς αἰγιαλοῖς ἐφιστάμενος, ὤρεγε χεῖρας καὶ κατηντιβόλει τὰ μέγιστα φωνῶν τε καὶ ποτνιώμενος. καὶ ὡς αὐτὸς ὁ Δεσπότης εἴη καὶ προσβοηθεῖν ἔχοι, καὶ ὁ καιρὸς ἀνακαλέσαι σφίσι σφάλμα, εἰ μόνον προσέχοιεν, ὤρεγέ τε χεῖρας ἔξωθεν τοῖς ἐντὸς, καὶ προθυμίας παρεῖχε σύμβολα, ὡς ἐντεῦθεν πέμψων βοήθειαν. Οἱ δὲ καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς ἠνδρίζοντο, καὶ δίκην ἀγρίων συῶν κατεσφάττοντο. ὁ δὲ ταῖς παρατυχοῦσιν ἁλιάσιν ἀκμῆτα λαὸν προσέπεμπε καὶ προσεπεβοήθει, καὶ φωναῖς καὶ σχήμασι πρὸς ἄμυναν παρεκάλει, ἐφ' ᾧ μὴ σφαλείη καὶ τὰ ἐκεῖ. ὡς δ' ἐπὶ ξυροῦ ἐκείνοις ὁ κίνδυνος ἵστατο, ἄλλως ἔγνω παρακαλεῖν καὶ θερμῶς ἱκετεύειν, αὐτῷ δὴ τῷ ταπεινῷ σχήματι, ἐκ γὰρ τῆς δεινῆς ἑκατέρωθεν ἀντιστάσεως, πολλοὶ τῶν πιπτόντων ἦσαν, καὶ θάλασσα ῥέει αἵματι.

tus fortem quidem, & vitam quoque ac ſanguinem pro gloria victoriæ paciſci certum: ſed præterea vigilem ac futuri providum eſſe oportet, ſemperque acri ſolertia intentum, ne quis inopinatus ingruat caſus. Id enim officii omnis Præfectura, maxime autem militaris, ſuſtinet. Ad hoc, inquam, tales in ſummo collocantur, ut longe proſpiciant. An enim ſpeculator in culpa eſt qui non præviderit, non prænidicaverit perniciem ingruentem cujus obſervando appulſui conſtitutus in ſpecula fuerit: Dux habebitur innocens, qui non præſcierit non præcaverit inſidias, furtivoſque impetus ſagacitate præoccupans, mature obvians averterit: quod potiſſimum ut faciat in id evectus faſtigium eſt? non profecto. minime id inquam: nec de hoc quiſquam qui ſapiat dubitaverit. Cæterum ut hunc inopinatiſſimum caſum ſtrenue, ut ſolet, in omnes late partes fama vulgavit, varios in variis repens nuncius excitavit animorum motus, multos gravi dolore affecit: non paucos uſque ad ſtuporem perculit: quibuſdam lætus accidit, & riſum, noſtro ludibrio, movit. Denique non defuerunt qui ex metu, quo prius tenebantur Romanæ potentiæ, in contemptum tranſirent: & præcipuum Copiarum Imperii robur exciſum dilapſumque gratulantes, delendarum quoque reliquiarum impetum caperent. Nam Latina Claſſis quæ ad Euripum ſtabat, navium paulo minus triginta, ſic animis aucta eſt audita noſtri terreſtris Exercitus clade, ut non dubitaret triplo numeroſiorem Imperatoris navalem Exercitum, ſtationem tunc circa Demetriadem habentem, incurſu repentino aggredi. Inſpirabat alacritatem in audax conſilium certa fiducia pari fortuna utendi maritimo quoque prælio. Perſuaſerantque ſibi ſi perculſis incommodo terreſtri, & recenti clade territis infeſti ſupervenirent, ſpecie ipſa ſui præſentique occurſu debellaturos, potiturosque mox navibus, portu præſertim incluſis, & per anguſtias explicare ſeſe in navalem aciem non valentibus. Et parum abfuit quin ſpei compotes fierent. momentoque ingens periculum ſummæ illic rerum fuit. Cujus cum eſſet raptim indicium perlatum ad Joannem Deſpotam in locum cui nomen Drimianis, fuga receptum, is quamquam plenus cladis & pudore mœroreque confuſus, excitavit ſeſe tamen, haud molles admovente ſtimulos juſto metu, ne ſi novus iſte quoque ſuccederet ad votum Hoſtium conatus, non ſolum accepto jam incommodo fatalis cumulus adderetur, ſed ulterius quoque, uſque in irreparabilem Imperii ruinam damni pernicies excederet. quid enim timeri mitius poterat, ſi Claſſis, ſola tunc pars virium Romanis ſalva, deleretur. Hac ſolicitudine inſtinctus ex effugio illo ac latebris erupit ſuis: & quod Drimianim ac Demetriadem intererat iter bidui una nocte pervolans, raptis ſecum, quas colligere potuerat, reliquiis Exercitus terreſtris, extremo jam diſcrimine periclitantem Romanam ibi reperit claſſem. Apparebant ab alto expeditæ ad invadendum prælium hoſtiles naves ordinatæ ſeriatim. Stabant ex adverſo Romanæ productis in Decadas verſibus, acie per multiplices ordines profunda; cujus quæ frons erat Decas prima committere jam cœperat, excipiens primum impetum irruentium vi ſumma Latinorum. In his decem noſtris Princeps erat ipſa Prætoria, qua vehebatur Philanthropenus Protoſtrator, unde erectum prominebat, de more alte conſpicuum Sceptrum Imperii. Ea expedito ante omnes procurſu miſcuerat ſe Hoſtibus, ſtrenueque dimicabat; imitantibus pro virili novem cæteris. Verum cum in unam illam extra ordinem evectam, undique Latini coorientes, conatibus pro ſe quiſque vehementiſſimis irrumperent, non ſuſtinuit vim atrocem ad extremum, admiſitque victores, qui eluctati conſtantiam reſiſtentium fortiſſime noſtrorum, trucidantes adverſos, dejicientes obvios, miſerabilem ediderunt ſtragem. Tunc multos abſumpſit confoſſos gladius, multos hauſit in aquam delapſos mare. Alii tamen adhuc, licet ſemineces vulneribus, ad finem uſque reſiſtebant. Protoſtratorem ipſum multis petierunt telis, quæ quoniam perferre ictum in corpus nequibant valida ubique protectum armatura, gladiis per rimas & commiſſuras armorum inſinuatis, ſæve illum excarnificabant per intima fodientes. Id vero animadverſum ab aliarum militibus navium, acerrimis & ipſarum inſultibus laborantium, fregit denique pertinacem in id loci conſtantiam, triſti & immedicabili injecta ex deſperatione formidine. quando apparuit e littore Deſpota manus tendens, ac ſupplici clamore vociferans: ſtarent adhuc animis: En adeſſe ſeſe Deſpotam auxilia ferentem: occaſionem adeſſe reponendæ Hoſtibus cladis ſuperæ, ſi paullum modo conniterentur. Hæc loquens vultu, oculis, manuum protenſione commonebat e terra intuens in navibus pugnantes, nutu, geſtu, omni præterea ſignificatione indicans, adducere ſe auxilium prævalidum mox moxque adfuturum. Id enim vero plurimum valuit.

Edit. Rom. pag. 224.

Edit. Pariſ. pag. 225. Noſtri milites a nota facie ac voce, novis receptis animis, inſtar aprorum, qui circumventi venabulis in ipſa morte dirum frendent, haud impune trucidabantur. Interim iis ſubſidio Deſpota, piſcatoriis forte naviculis repertis, lectos bellatorum manipulos ſubmittere; vocibus pariter & ſignis procul, ut cœperat, animare; concitare in ultionem, admonere ultimum id tempus fore ſervandæ Romanæ rei, haud dubie periturae, ſi offenſioni terreſtri clades maritima ſuperveniat. Hæc ardentiſſime agens licet, parum proficiebat. Intendebatur enim periculum, & parum a conclamata pernicie res aberat. Ille conſpicatus magis magiſque Romanos cadere; congeminari cædes, coacervari cadavera ſuorum, decoloratum cruore pontum, ineluctabili vi ruere victores, aliunde jam ratus auxilium quærendum, Dei opem veniamque ardenter invocat quam demiſſiſſimo habitu ſupplex: non fruſtra, ut mox videbitur.

CAPUT XXXII.

Ut mari Protoſtrator Philanthropenus Kalos magna pugna vicerit, adjuvante a terra Deſpota Joanne.

JAm Prætoria noſtra expugnata vi Hoſtium ab ipſis abducebatur, & in ea univerſæ Claſſis Præfectus, Imperatoria inſignia, ipſumque adeo robur noſtræ militiæ navalis, lectiſſimi fortiſſimique bellatores: quando, ut dictum eſt, novam addendi victis animi rationem ineundam ratus Deſpota, tegmen capitis in terram abjicit, pulvere ſe aſpergit: & quo habitu Numinis opem imploraverat, in eodem perſeverans vehementiſſime cum miſerabilibus lacrymis milites orabat, ultimum prohiberent ab Imperio dedecus, Auguſta ſigna ne impune abduci, ne triumphari ab Hoſtibus ſinerent. Talia diu lamentabiliter ingeminans, demiſſioneque ac ſupplici geſtu obtutuque vocem adjuvans, nec ſegnius continuo ſubmittens recentes laborantibus, quæ opportune ſubvenirent, fortium virorum manus, unde cæſorum damna ſupplerentur, robur audaciamque pugnantibus immiſit, excitavitque animos ut jam ſupra vires conniterentur, projicerentque ſe in tela hoſtilia cæco quedam impetu. ardor erat in mortem ruentium, quem amentem ac rationis impotem diceres. nec minori opus erat tali articulo deſperatarum rerum. Sic pene victores a jam perculſis ſuperati tandem ſunt: ſudore quidem multo cruoreque: ſed tanti decus fuit converſæ e diſcrimine ultimo publicæ fortunæ in ſucceſſum tantum, ut duabus tribuſve tantummodo elapſis, reliquæ omnes expugnatæ Latinorum naves a Romanis caperentur, pleriſque vectorum lapſis aut projectis in mare, ubi gaudium epulo ſaginaque ſui maximum piſcibus dederunt; quantum ſcilicet allaturos ſeſe conjugibus & liberis triumphali domum reditu ſperaverant. Alii Latini ſupeſtites intra naves quique ſuas diligenti cuſtodia ſervati, deductique in Urbem, ſua miſeria gratum inſenſis ſpectaculum fuerunt, qualicumque ſolatio præcedentis cladis. At Deſpota cum ſuis ſpoliati omnibus quæ habuerant, ad Achridenſem Cerameam pervenerunt, miſerabili prorſus & digna lacrymis ſpecie. Ille nudos & omnium egenos veſtivit recreavitque, quantum pro præſenti copia humaniſſime potuit. Hinc jam ſenſu pudoreque offenſionis tantæ, ac inſolito ictu adverſæ fortunæ fractus animo Deſpota, Inſignia iſtius tituli abjecit: indignum iis ſeſe reputans qui modo in tam propinquo ſervitutis periculo fuiſ-

pag. 226.

A Ἤδη δὲ καὶ ἡ στρατηγὶς κατεδικάζετο ναῦς, καὶ ἤδη τοῖς ἐχθροῖς ἀπήγετο, ἐν ᾗ καὶ ὁ τῶν νηῶν ἔξαρχος ἦν, καὶ αἱ βασιλικαὶ σημαῖαι, καὶ οἱ τῶν μαχίμων ἀνδρῶν πρόκριτοι. καὶ τότε τὰς προθυμίας ἐκείνων ἐπαύξων, ῥιπτεῖ κατὰ γῆς τὴν καλύπτραν τῆς κεφαλῆς, καὶ κόνιν πάττεται καὶ δάκρυσιν ἱκετεύει λίαν ἐλεεινῶς, μὴ καταπροέσθαι τῶν συμβόλων ἀπαγομένων. οὕτω τὰ πολλὰ καταλιπαρῶν καὶ λόγοις καὶ σχήμασι, καὶ τῷ τοῦ τρόπου ταπεινῷ πολλούς τε προσεπιβάλλων τοῖς ἔξωθεν, ὡς ἀναπληροῦσθαι τοὺς λείποντας, ἀνήγειρέ τε τοὺς μαχομένους καὶ παρεθάρρυνε, B καὶ ἀναιδῶς ἐμπίπτοντες, καρτερικοί τινες καὶ παρὰ τὸ δέον φαινόμενοι. καὶ τέλος περιγίνονται τῶν ἐχθρῶν σὺν πόνῳ πολλῷ καὶ μόχθῳ, καὶ δὲ δυεῖν ἢ καὶ τριῶν ἀποδρασασῶν, αἱ λοιπαὶ κατὰ κράτος ἁλίσκονται. καὶ οἱ μὲν σφαγέντες πεσόντες εἰς θάλασσαν ἀπεπνίγοντο, ἰχθῦσι μᾶλλον ἢ ἀλόχοις καὶ τέκνοις ἔσεσθαι φίλτατοι. οἱ δ᾽ ἄλλοι συγκλεισθέντες γαστέρι νηὸς ἰδίας ἕκαστοι, πρὸς τὴν πόλιν ἀνήγοντο δείλαιοι μικρὰν οὖσαν παραμυθίαν ἐπὶ τοῖς προλαβοῦσι δεινοῖς τοῖς σφαλεῖσι θέμενοι. ὁ δὲ Δεσπότης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ γυμνοὶ τῶν ἁπάντων ὄντες, προσβαλόντες τῷ Ἀρχιδῶν Κεραμίῳ, C θέα ὄντως ἐλεεινὴ καὶ δακρύων ἀξία, περιστέλλονταί τε ὡς εἰκὸς παρ᾽ ἐκείνου τοῖς διερεθεῖσι, καὶ ὡς οἷόν τε θεραπεύονται. Τότε δ᾽ ὑπερπαθήσας καὶ ὁ Δεσπότης καὶ περιαλγήσας τῇ συμφορᾷ, δεσπόσυνον τρόπον φεύγων ὅσον ἐκ τῶν συμβόλων, ὁ δουλείας αὐτὸς παρὰ μικρὸν κινδυνεύσας ἐλθεῖν, ἢ καὶ ἐλθὼν τό γε μέρος τῶν ἄλλων καὶ τῆς συνόλης δυνάμεως, σύμβολά τε τῆς δεσποτείας ἐκεῖνα ὅσα ἐν καλύπτρᾳ καὶ ὑποδήμασι, καί γε ἐν ἐφεστρίσιν ἵππων καὶ χαλινοῖς καὶ τῇ ἐκ πορφύρας ὑπογραφῇ, ἀποτίθεται, οὔτε δικαιώσας ὀφθῆναι τῷ Βασιλεῖ, οὐκ οἶδα κατὰ λύπην σφετέραν, ἢ καὶ τὸν ἐκείνου ἐκμειλίξειν· ἄλλοις δὲ κοινοῖς καὶ καλύπτρᾳ

Digitized by Google

ſet, a qua non ſuæ illum opes aut virtus, ſed caſus & fuga liberaſſent. Quare iis quæ uſurpare prius erat ſolitus in capitis tegmine, in calceis, in phaleris & frænis equeſtribus, in rubra ſubſcriptione, ſymbola Deſpoticæ poteſtatis, deinceps abſtinens, ſic Imperatori ſe ſiſtit; haud ſcio an magis teſtando proprio dolori, an iræ illius deliniendæ. Et hoc quidem ipſi ex voto contingit. videns enim eum Auguſtus in communi veſtitu, privatoque ex lana pileo, multum de indignatione, quàm audita Exercitus clades in ejus animo excitaverat maximam, remiſit; commovente viciſſim iſta humili ſpecie miſericordiam in fratre, viri tanti, ſubita converſione fortis e tanta gloria dejecti.

Ἀεξ ἐρίων καταστολισθεὶς, οὕτως ᾔει εἰς τὸ πρόσω τῷ Βασιλεῖ ἐμφανισθησόμενος, καὶ γ' ἐμφανισθεὶς τὸ πολὺ τῆς ὀργῆς κατέπαυε τῇ τῶν συμβόλων ἐπαμφιάσει, καὶ μόνης τῆς θείας δόξης ἐλεεινὸς τῷ πρὸ τοῦ ὀργιζομένῳ τὰ μέγιστα.

Digitized by Google

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ
ΜΙΚΑΗΛ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

GEORGII PACHYMERIS
MICHAEL PALÆOLOGUS
SIVE
HISTORIA RERUM A MICHAELE PALÆOLOGO
ante Imperium & in Imperio geſtarum

LIBER QUINTUS.

Edit. Rom. pag. 227.

CAPITA LIBRI QUINTI.

CAP. I.

Ut medius inter mœrorem & gaudium Imperator fuerit ob ea quæ in Occidente evenerant.

CAP. II.

Ut Schiſmate per Orientem invaleſcente, eo ſe Patriarcha contulerit Pacis conciliandæ gratia. *pag. 228.*

CAP. III.

Ut Regi Bulgarorum Conſtantino filia Eulogiæ Maria in uxorem data ſit.

CAP. IV.

De Noga & Tocharis, originibuſque Gentis: deque primo eorum Rege ac Legumlatore.

CAP. V.

De Mytze, & ut is Imperatori Meſembrem dederit.

CAP. VI.

De Fœdere Imperatoris cum Serbis: deque profectione Patriarchæ in Serbiam ea de cauſa.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ.

Κεφ. α'

Ὅπως μεταξὺ λύπης καὶ ἡδονῆς ἐγένετο ὁ Κρατῶν διὰ τὰ συμβάντα ἐν τῇ Δύσει.

Κεφ. β'.

Ὅπως σχιζομένων τῶν κατ' Ἀνατολὴν, ὁ Πατριάρχης διὰ ταῦτα τοῖς ἐκεῖ ἐπιδημεῖ.

Κεφ. γ'.

Ὅπως τῷ Βουλγάρων Βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ ἡ τῆς Εὐλογίας θυγάτηρ εἰς γάμον ἐξεδόθη.

Κεφ. δ'.

Τὰ περὶ τοῦ Νογᾶ καὶ Τοχάρων, ὅπως εἶχον τὸ πρὶν· καὶ περὶ τοῦ πρώτου Βασιλέως καὶ νομοθέτου αὐτῶν.

Κεφ. ε'.

Τὰ περὶ τοῦ Μυτζῆ, καὶ ὅπως δίδωσι Βασιλεῖ τὴν Μεσημβρίαν.

Κεφ. ϛ'.

Περὶ τῆς πρὸς τοὺς Σέρβους κήδους τοῦ Βασιλέως. καὶ διὰ ταῦτα ἡ τοῦ Πατριάρχου ἐπιδημία ἐκεῖσε.

Digitized by Google

Κεφ. ζ'.
Τὰ περὶ τὸ Δυῤῥάχιον, καὶ τὸν σεισμὸν τὸν ἐκεῖ ἐπισκήψαντος.
Κεφ. η'.
Τὰ κατὰ τὸν Ῥῆγα Κάρουλον, καὶ ὅπως στόλον ἐξηρτύετο.
Κεφ. θ'.
Ὅπως πρέσβεις ὁ Βασιλεὺς πρὸς τὸν Ῥῆγα Φραγγίας ἀπέστειλεν.
Κεφ. ι'.
Ὅπως ἀκουομένου τοῦ στόλου, τὰ κατὰ πόλιν ὁ Βασιλεὺς παρεσκεύαζεν.
Κεφ. ια'.
Ὅπως σταθέντος Πάπα τοῦ Γρηγορίου, ὁ Βασιλεὺς πρὸς τὴν μετ' ἐκείνου εἰρήνην ᾠκονόμει.
Κεφ. ιβ'.
Ὅπως ὁ Βασιλεὺς τοὺς τῆς Ἐκκλησίας κατηνάγκαζε διὰ τὴν εἰρήνην.
Κεφ. ιγ'.
Ὅπως ὁ Χυμνὸς Ἰωάννης κατηγόρει τοῦ Χαρτοφύλακος Βέκκου.
Κεφ. ιδ'.
Τὰ περὶ τοῦ τόμου ὃν ἀπέστειλε πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὁ Βασιλεύς.
Κεφ. ιε'.
Ὅπως ὁ Βέκκος εἰς φυλακὴν εἱργμένος, ὅμως βιαζόμενος κατετίθετο.
Κεφ. ιϛ'.
Ὅπως ὁ Πατριάρχης γνωματεύων ἐγγράφως, ὤμνυε μὴ καταδέχεσθαι τὴν εἰρήνην.
Κεφ. ιζ'.
Περὶ τῶν Ἀποκρισιαρίων τοῦ Βασιλέως, καὶ τῆς τοῦ Πατριάρχου ἀναχωρήσεως.
Κεφ. ιη'.
Περὶ τῆς τοῦ βασιλέως πρὸς τοὺς Κληρικοὺς ἀνάγκης.
Κεφ. ιθ'.
Ὅπως εἰς δύσνοιαν διαβαλλόμενοι οἱ Κληρικοὶ ἠνοχλοῦντο.
Κεφ. κ'.
Τὸ κατὰ τὸν Ῥήτορα τῆς Ἐκκλησίας διήγημα, καὶ τοῦ συγγραφέως σχετλίασις.
Κεφ. κα'.
Ὅπως οἱ πρέσβεις τοῦ Βασιλέως κατὰ θάλασσαν ἐκινδύνευσαν.
Κεφ. κβ'.
Ὅπως ὁ Πάπας ἐμνημονεύετο, ἀργήσαντος τοῦ Πατριάρχου.
Κεφ. κγ'.
Περὶ τοῦ σχίσματος καθόλου τῆς Ἐκκλησίας.
Κεφ. κδ'.
Περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Χαρτοφύλακος Βέκκου εἰς τὸ Πατριαρχεῖον.
Κεφ. κε'.
Ὅπως μὴ φέρων ὁ Βασιλεὺς τὴν παρὰ τοῦ Πατριάρχου ἐνόχλησιν, τὴν τρίτην ἔταττεν.

CAP. VII.
De Dyrrachio, & de Terra motu quo eſt illa Civitas everſa.
CAP. VIII.
De Rege Carolo ut is Claſſem armaverit.
CAP. IX.
Ut Legatos Imperator ad Regem Franciæ miſerit.
CAP. X.
Ut ad famam venturæ infeſtæ Claſſis, in Urbe Imperator præparaverit quæ neceſſaria putabantur ei tuenda.
CAP. XI.
Ut conſtituto Papa Gregorio, Imperator cum eo tractari Pacem procuraverit.
CAP. XII.
Ut Imperator Eccleſiaſticos urſerit ad Pacem.
CAP. XIII.
Ut Joannes Chumnus accuſaverit Chartophylacem Veccum.
CAP. XIV.
De ſcripto quod miſit ad Eccleſiam Imperator.
CAP. XV.
Vt Veccus carcere detentus, & ibi nihilominus ſolicitatus, attractus in Partes fuerit.
CAP. XVI.
Vt Patriarcha ſua palam ſcripto edita ſententia, juraverit ſe in Pacem non conſenſurum.
CAP. XVII.
De Legatis Imperatoris & ſeceſſu Patriarchæ.
CAP. XVIII.
Vt Imperator quam potuit vehementiſſime Clericos urſerit.
CAP. XIX.
Vt calumniam paſſi Clerici quaſi parum fideles Imperatori eſſent, vexati eo nomine fuerint. Edit. Rom. pag. 229.
CAP. XX.
Narratio ſupplicii atrocis irrogati Rhetori, & de eo lamentatio Hiſtorici.
CAP. XXI.
Vt Legati Imperatoris in mari periclitati fuerint.
CAP. XXII.
Vt Papæ commemoratio facta in Sacro ſit, exauctorato Patriarcha.
CAP. XXIII.
De Schiſmate univerſam Eccleſiam turbante.
CAP. XXIV.
De electione Chartophylacis Vecci in Patriarchalem Dignitatem.
CAP. XXV.
Vt non ferens Imperator moleſtiam quam ei nimis crebra Patriarchæ pro egentibus ſupplicationes faceſſebant, Tertiam ipſi Feriam ad admiſſionem aſſignaverit.

Digitized by Google

CAP. XXVI.

Ut iterum ad Papam Legati ſint miſſi.

Κεφ. κϛʹ.

Ὅπως καὶ αὖθις πρὸς τὸν Πάπαν πρέσβεις ἐστάλησαν.

CAP. XXVII.

Ut Icarius ad Imperatorem transfugiens Claſſi Præpoſitus fuerit.

Κεφ. κζʹ.

Ὅπως Ἰκάριος προσχωρήσας τῷ Βασιλεῖ καθίσταται ἐπὶ τῷ στόλῳ.

CAP. XXVIII.

Rurſus de Expatriarcha Joſepho, & de Vecco.

Κεφ. κηʹ.

Ἔτι τὰ κατὰ τὸν Πατριαρχεύσαντα Ἰωσήφ, καὶ τὸν Βέκκον.

CAP. XXIX.

Adhuc de Joſepho quondam Patriarcha.

Κεφ. κθʹ.

Ἔτι τὰ κατὰ τὸν Πατριάρχην Ἰωσήφ.

CAP. XXX.

Ut Genuenſium in propria ipſorum Urbe degentium faſtum depreſſerit Imperator.

Κεφ. λʹ.

Ὅπως τοὺς κατὰ τὴν πόλιν Γεννουίτας ἐταπείνωσεν ὁ Βασιλεύς.

Digitized by Google

CAPUT I.

Ut medius inter mœrorem & gaudium Imperator fuerit ob ea, quæ in Occidente evenerant.

A Οὕτω μὲν οὖν τῶν κατὰ δύσιν ξυμπεσόντων, καὶ τοῦ κατὰ γῆν σφάλματος ἀντισηκωθέντος τῷ κατὰ θάλασσαν εὐτυχήματι, λύπης ὁ Βασιλεὺς μεταξὺ καὶ ἡδονῆς ἦν. ὅμως δὲ τοῖς λογισμοῖς ἐπιτρέπων τὰ πράγματα, τὸ μὲν δυστύχημα κλεπτούσῃ ἐτίθει, τὸ δ᾽ εὐτύχημα περιφανῶς ἀριστεύσασι. καὶ τὸ μὲν χλεύην οἷον ἡγεῖτο τοῦ ἀποστάτου, ἐργολαβοῦντος τὰ παρὰ δύναμιν· τὸ δὲ πολέμου κατόρθωμα καὶ τρόπαιον ἄντικρυς. ὅθεν καὶ τὰ τῆς ἡδονῆς ἐνίκα, νῆας ἐκείνας ἐννοοῦντος τῶν πολεμίων, καὶ ἄνδρας ἐν αὐταῖς πλείστους, τὰς μὲν καταχθείσας τῷ νεωρίῳ, τοὺς δὲ ταῖς εἱρκταῖς ἐκδοθέντας σιδηροδέτας, καὶ μόνῃ θέᾳ τὸ B κατ᾽ αὐτῶν δεικνύντας τρόπαιον. ἐλύπει δέ γε τὸν Βασιλέα καὶ ὁ ταῖς κοπίσι κατάκοπος στρατηγὸς, ὡς ἐγγὺς δοκεῖν εἶναι, διὰ τὰς πληγὰς, τοῦ θανάτου· πρὸς γὰρ ταῖς ἄλλαις καὶ μίαν τὴν κατὰ νεφρῶν εἶχε καιρίαν ἀπειλοῦσαν θάνατον, ὅθεν καὶ ἰατροῖς ἐπιμεληθεὶς, καὶ μόλις πρὸς τὸ ὑγιεινότερον κλίνας, τὸ περὶ αὐτοῦ δεδοικέναι τοὺς πολλοὺς ἀφῄρειτο. ἐπεὶ δὲ καὶ ἀγγέλλειν ἔδει τοῦτον τῷ Βασιλεῖ, ἀντίποινα τῶν δεινῶν ἂν ἐκαρποῦτο, τῷ τοῦ μεγάλου Δουκὸς τιμηθεὶς ἀξιώματι. ὁ μέντοι γε ἀδελφὸς τοῦ Κρατοῦντος ὁ Ἰωάννης τὴν αἰτίαν ἀπαιτηθεὶς παρ᾽ ἣν ἑ τὰ τῆς δεσποτείας ἀπέβαλε σύμβολα· καὶ γ᾽ ἀ- C ποκριθεὶς τὸ ἐς χάριν, ὡς υἱῶν ἐκείνου ἀνδρωθέντων ἤδη, μὴ ἂν δίκαιον εἶναι δεσποτείας ὄνομα φέρειν τοὺς ἔξωθεν, καὶ προσαπεδέχθη. ὅθεν καὶ κοινὴν ἄλλως ἐκ χρυσοσύρματος καλύπτραν ἐνθέμενος, μελαμβαφέσι δὲ πεδίλοις καὶ τοῖς καθ᾽ ἵππον στολισμοῖς χρώμενος, μόνον τὸ Δεσπότης κεκλῆσθαι ἀναφαίρετον εἶχε.

Rebus in hunc modum in Occidente geſtis, & offenſione terreſtri ſucceſſu navali compenſata, cum medius aliquamdiu inter luctum, & lætitiam quaſi pependiſſet Imperator, tandem cætera liberis hominum judiciis utriuſque facti æſtimatione permiſſa, magis ipſe incumbens in auſpicatiorem partem, infortunium, furtivæ graſſationi Hoſtium; Victoriam, generoſitati heroicæ ſuorum, cunctas fortis iniquitates fortitudine ſplendide prævalente palam vi aperta perrumpentium, æquum cenſebat imputari. Atque illud quidem contemni debere contendebat, velut quoddam joculare ludibrium Fœdifragi Nebulonis auſi majora ſuis viribus: hoc magni fieri ut arduum, & gloriæ ſolidæ plenum experimentum veræ bellicæ virtutis, cui honos trophæi jure quam optimo deberetur. Facile igitur vincebat in ejus animo gaudium mœrorem: recurrente præſertim memoria tot hoſtilium navium navalibus additarum ſuis, tot Hoſtium in iis captorum, indeque detruſorum in cuſtodias, ubi ferro vincti tacito ſui ſpectaculo trophæum quaſi quoddam extarent Romanæ felicitatis. Hic tamen ne plane purus Auguſto eſſet fructus animi, periculum Philanthropeni temperabat, ita decumbentis ex vulneribus navali prælio acceptis, ut ejus vitæ timeretur. Horum erat vulnerum unum præſertim in renibus gravius, ex quo ſecuturam mortem plerique ominabantur. Evanuit tamen triſte augurium, Medicis enixe ad curandum ægrum, nec ſine ſucceſſu contendentibus: itaut brevi poſt tempore non dubiis rediturœ valetudinis indiciis extantibus, qui ejus cauſa ſoliciti fuerant, cura ſolverentur. Quando Imperator ſuarum eſſe partium ratus conſolari paſſum, & periclitatum ſua cauſa talem virum, pretium ei ærumnarum, ac plagarum rependit amplum, Magni Ducis dignitate ipſum honorando. Frater autem imperantis Joannes, cum eſſet ex eo quæſitum; cur Deſpotæ inſignia depoſuiſſet, obnoxie ad gratiam reſpondit: *Poſtquam jam Filii ex Auguſto nati in viros adoleviſſent, haud æquum eſſe Deſpoticæ poteſtatis nomen in extraneis hærere.* Accepta reſponſio eſt, libenterque uti deinceps ſua iſta modeſtia Joannem Imperantes permiſerunt. Ergo is pro aureo fimbriato, quem prius geſtaverat, vulgarem promiſcui uſus capiti pileum impoſuit: nigris quoque induit pedes calceis, nigris equos proprios Ephippiis inſtravit. Vocitari tamen in poſterum quoque Deſpota, ut ante, non deſiit: populo ex conſuetudine deferente; nec Auguſtis invidentibus merum, & re ſignificata vacuum nomen. *Edit. Rom. pag. 230.*

CAPUT II.

Ut Schiſmate per Orientem invaleſcente, eo Patriarcha ſe contulerit pacis conciliandæ gratia.

D Τὰ μέντοι τῆς Ἐκκλησίας ἐνόσει περιφανῶς, καὶ τὸ σχίσμα εἰς μέγα ᾔρετο, τῶν Ἀρσενιατῶν ἐπὶ πλεῖον προστιθεμένων, ὡς μὴ μόνους ἐκείνους, οἳ δὴ τῷ Πατριάρχῃ Ἀρσενίῳ ἐντυχόντες εἶδον, σχίζεσθαί τε καὶ ζηλοῦν ὑπὲρ ἐκείνου, ἀλλὰ καὶ τοὺς μηδόλως ἰδόντας καθυπαγομένους τοῖς ἄλλοις. πολλοὶ δὲ

Interim Eccleſiaſticæ res manifeſtius jam quam ut poſſet diſſimulari, laborabant, & Schiſma incrementis ingentibus augebatur, plurimis ſe in dies ad Arſenaitarum Factionem addentibus. Neque enim ii ſolum, qui Arſenium Patriarcham viderant, eique ſtuduerant, abſcindere ſe jam a communione Adverſariorum ejus, & pro ipſius reſtitutione certare palam cernebantur; ſed & alii paſſim nulla illius peculiari notitia, *pag. 231.*

Digitized by Google

tia, nullo in eum proprio affectu præoccupati umquam antea, tamen in eas Partes ambitu, & ſtudio Sectatorum ejus attrahebantur. Vulgo in primis illud omnium ore celebratum de Joſepho, eſſe illum ſibi conſcium excommunicationis contractæ; vehementer perturbabat plerorumque animos. Et quantumvis iſte acceptis ad id a Principe pecuniis large profundendis, extinguere invidiam, quæſito per beneficentiam favore, conaretur, in eamque indulgentiam tam pronus incumberet, ut nemo ab eo quidvis poſceret, quin ſtatim aſſequeretur: tamen nec ſic efficiebat quin magna, & triſtis circa eum ſolitudo cerneretur. Quo facete alludens Imperator, manu ſæpe prehenſo Patriarchæ præſentis pallio, dicere ſolitus erat: *Aperuiſſe illum ſibi Paradiſi januas, quo ipſe poſt eum, nullo turbæ obſtantis impedimento, facile ingreſſurus videretur.* Ac eos quidem qui palam in Urbe adverſus Joſephum declamantes populum ab eo avertebant, cum is jam omnia fruſtra expertus, nihil haberet aliud quod ageret, contemnere optimum putavit, negligereque, nulla eorum in diſtributione Præfectararum & Honorum ratione habenda; rejiciendiſque petitionibus talium, ac ſi qua forte urgente neceſſitate ſtudioſius cum eo quidpiam cogerentur agere, auribus ſuperbe avertendis; duritia quam facile ſentirent, in contumaciæ ipſorum ultionem affectari. Cæterum idem audiens viros ſpirituales per Orientem inſudantes virtutibus, Deo viventes ſoli, etiam ipſos in ſeſe ſcandalizari, prævertendum inde ingruens malum omni ſtudio putavit; dignamque rem eam ſtatuit cui præſens procurandæ nulli parcens operæ vacaret; ſpe videlicet invitante fore, ut apud eos auditarum in ſe abſentem criminationum calumniam, conſpectus ultro oblatus, blanduſque coram ſermo refelleret. Conſilio igitur Imperatori communicato probatoque, comitatu multo, ſplendidoque uſque ad luxum apparatu, in Orientem profectus eſt: ibique cum alios Viros celebres repertos, tum illum in primis admirandum religione, ac doctrina Blemmidam, ut ſuis partibus adjungeret enixe, nec plane fruſtra, laboravit. Perſuaſit enim eis fere quod volebat, cum diceret; *Studuiſſe ſe quoque ipſum Arſenio, & pro vero illum habere Patriarcha, exiſtimareque vanas inique ſtructas contra eum hactenus, & artificioſe compoſitas machinationes omnes, actaque iſta cuncta ducere pro irritis, nec nauci facere. Sed cum iis obſiſtere nequiret, videret autem deſtitutam Eccleſiam graviſſimis eſſe periculis expoſitam, ad eam ſublevandam, & certiſſimo exitio ſubtrahendam acceſſiſſe, ſupplendo utcumque loco Paſtoris veri, aliena, nec a ſe revocabili injuria ejecti. Secutum autem in hoc judicia multorum, aptum ſe ad id neceſſarium Eccleſiæ in neceſſitate tanta exhibendum officium cenſentium, ob eum maxime vel auctoritatis, vel gratiæ locum, quem apud Imperatorem obtineret; a quo audiretur, qui ſuis conſiliis deferret, ſuis precibus annueret: prout eſſet utilitate probatum publica. Non modo enim opera ſuiſſe ſua mitigatam Imperatoris iram in Arſenii fautores, effectumque, ne iis ulciſcendis, maleque mulctandis ſumma Princeps potentia uteretur: ſed procuratum etiam cum ſucceſſu, multis ut aliis bene eſſet, propenſa in ſe privatim Imperatoris benevolentia in cunctorum, quoad potuiſſet, egentium commune beneficium derivanda.* Talia cum Religioſis illis Aſcetis, cum ipſi Blemmidæ, ſingillatim quemque conveniens, omni ea adhibita, quam habebat plurimam, conciliandorum quibuſcum ageret ſuavi efficacia, memoraſſet; vertit nimirum in ſeſe ſtudia eorum, affectuſque rapuit, cooperante in idipſum non parum liberali largitione, qua cunctos opportune delinivit, non illibenter admittentes. quamquam hæc quidem res parum ad emolliendum ipſi Blemmidam va-

L.Ar. Rom. pag. 232.

A καὶ τὸ περὶ τοῦ Ἰωσὴφ φημιζόμενον, ὡς ἀφωρισμένος εἴη αἰρόμενον, τὰς τῶν πολλῶν ψυχὰς ἐκτόπως ἐκύμαινε, κἂν ἐκεῖνος συχνὰ λαμβάνων παρὰ Βασιλέως χρήματα, τὸ φιλόδωρον τοῖς προκειμένοις ἐπιδείξαιτο. οὐ γὰρ ἦν ὁ ζητήσας, ὃς οὐ παρ' εὐθὺς ἐλάμβανεν. ὡς λέγειν πολλάκις τὸν Βασιλέα τοῦ ἱερατικοῦ μανδύα τὸν Πατριάρχην κατέχοντα, ὡς αὐτὸς εἴη ὁ τὰς τῆς Ἐδὲμ πύλας αὐτῷ ἀνοιγνὺς, ὡς ἅμ' ἐκείνῳ καὶ αὐτὸν εἰσελθεῖν πιστεύειν κατόπιν, μηδενὸς ἐμποδίζοντος. Τοὺς μὲν οὖν ἄλλως οἱ κατὰ πόλιν διατρίβοντες ἠνώχλουν, ἀνέδην ἐκτρεπόμενοι τοῦτον, οὐδὲν ἔχων δρᾷν B ἄλλο, ἢ τὸ μηδὲν φροντίζειν ἐκείνων εἰς τιμῆς λόγον καὶ προστασίας, οὐχ ὅπως ἀξίων, ἀλλὰ καὶ εὐλόγως λεγόντων τὰ μάλιστα. ἄνδρας δὲ πνευματικοὺς εἰδὼς κατ' Ἀνατολὴν ἐνιδροῦντας, καὶ Θεῷ μόνῳ ζῶντας, ἀκούων καὶ περὶ ἐκείνων, ὡς σκανδαλίζοιντο, ἑαυτῷ ἔδοξε κρεῖττον τὰς γνώμας προκαταλαβεῖν, αὐτοῖς ὄμμασι θεαθεὶς τοῖς ἐκείνων. καὶ δὴ περὶ τούτου τῷ Βασιλεῖ κοινολογησάμενος, ὑπὸ πολλῇ τῇ πανοπλίᾳ ἐνσκευασθεὶς, ἐπ' Ἀνατολῆς ἤλαυνε. καὶ τοῖς ἀνδράσιν ἐπιστὰς, ὧν δὴ καὶ εἰς τὰ μάλιστα ὁ θαυμαστὸς ἅμ' ἀρετὴν καὶ λόγον Βλεμμίδης ἦν, πολὺς ἦν τοὺς ἄνδρας ὑποποιούμενος. C καὶ προσέπειθε λέγων προσκεῖσθαι καὶ μὲν αὐτὸς Ἀρσενίῳ, καὶ Πατριάρχην ἡγεῖσθαι, τῶν κατ' ἐκείνου συσκευασθέντων ματαίως μηδὲ τὸ βραχὺ φροντίζων. ὅμως δ' ἀνάγκης οὔσης τὴν Ἐκκλησίαν ποιμαίνεσθαι, ἀνάγκην εἶναι τινὰ τὸν ἐκείνου τόπον ἀναπληροῦν, ἐκείνου μὴ ὄντος. αὐτὸν δ' εἶναι παρὰ τοὺς ἄλλους δοκιμάσαι τὸν χρησιμεύοντα, αὐτῷ γὰρ προσκεῖσθαι καὶ Βασιλέα πληροφορούμενον, ὥστε μὴ ὅπως ξυμβαίνειν τισὶ χαλεπὰ καὶ ἀνήκεστα προσκειμένοις ἐκείνῳ, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς ἄλλοις καὶ γίγνεσθαι διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν Βασιλέως ἀγαθοθέλειαν. τοῦτο καὶ πρὸς ἄλλους τῶν πνευματικῶν ἀνδρῶν ἔλεγε. D τοῦτο καὶ πρὸς αὐτὸν Βλεμμίδην, καὶ παρίστα τὰς ἐπ' ἐκείνῳ εὐνοίας φιλοφρονούμενος. τῷ δέ γε Βλεμμίδῃ καὶ ἄλλο κατὰ σκοπὸν ἦν τὸ πεῖθον ἐκεῖνον δέχεσθαι. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνος φιλόσοφον ἐξάζων βίον ὅλως τῶν ὧδε ἐξῄρητο, καὶ ἀπαθῶς εἶχε πρὸς τὰ γινόμενα, οὔτε τινὶ προσπαθῶν, οὔτε μὴν ἐμπαθῶν, ἀλλ' ἦν ὁ νοῦς ἐκείνῳ ὡς εἰ μὴ σώματι ὅλως κατείχετο, ἓν ἐλογίζετο καὶ Ἀρσένιον εἶναι καὶ Ἰωσὴφ, οὐ γυμνοῖς αὐτοῖς προσέχων τοῖς γιγνομένοις, ὡς τὸν μὲν κἀκεῖνον ἀδικηθέντα, τὸν δ' ἐπιβήτορα. Ταῦτα γὰρ χαμερποῦς τινὸς ξυνοίας καὶ μηδὲν ἐχούσης τῶν παρόντων πλέον εἰς θεωρίαν ἡγεῖτο. E ἀλλ' εἰδὼς Θεοῦ μὲν τὸ εὐσταθὲς καὶ ἀκίνητον, ἀνθρώπων δὲ τὸ μηδὲν ἐν μηδενὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κἂν βραχὺ μένειν. εὖ γὰρ καὶ Ἡρακλείτῳ εἰρῆσθαι, τὸ μὴ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ εἶναι δὶς βάπτειν. καὶ Κρατύλῳ μᾶλλον, ὡς μηδὲ ἅπαξ, τῶν πραγμάτων δίκην ἀῤῥοῦ ῥεύματος παρατρεχόντων, μὴ καινὸν εἶναι μηδ' ἄλλως ξένον, εἰ καὶ Ἀρσένιος ἀδικοῖτο.

Digitized by Google

A κοῖτο. τὸ γὰρ ἀναγκαῖον ἓν εἶναι καὶ μόνον τὸ εὐσεβές. τούτου δὲ τηρουμένου, τὰ ἄλλ᾽ ἀπερρίφθαι ἀνάγκην τοῖς αἱρουμένοις ζῆν κατὰ τρόπον. Ταῦτ᾽ ἄρα καὶ Ἰωσὴφ ἐδέχετο, καί τοι πρὸς ἐκεῖνον οὕτως ἔχων, ὡς μηδὲ τῆς κέλλης ἐξελθὼν προϋπαντῆσαι, ἀλλὰ μηδὲ προσιόντι προεξαναστῆναι μακρόθεν, μηδ᾽ ἄλλό τι τῶν εἰς θωπείαν καὶ σμικροπρέπειαν εἰς χάριν αὐτοῦ διαπράξασθαι. τὸ γὰρ πρὸς φιλοσοφίαν ἐπικλινὲς, καὶ τὸ πρὸς τὰ εἴδη καὶ μόνα τῶν πραγμάτων ἐπιβλητικὸν, ἀμείλικτον ἐκεῖνον ἐτίθει τὰ πρὸς ὕλην. καὶ τὸ ἐφετὸν κατὰ νοῦν ἔχων, παρεώρα τὸ ἐφιέμενον. ὅθεν οὐκ ἀνθρώποις, ἀλλὰ πράγμασιν ἐπιβάλλων, ἐκείνοις μὲν ἔνεμε τὸ θαῦμα, καὶ ὑπερεξεπλήττετο, καὶ ἄλλως τιμᾶν ᾕρειτο, ἢ τὴν κατ᾽ ἀνθρώπους τιμὴν, ἣ δὴ δεξιώσεις ἔχει, καὶ προϋπαντήσεις, καὶ δουλοπρεπεῖς κατασχέσεις, καὶ B ἄλλα ἄττα, οἷς δὴ χαίρουσιν ἄνθρωποι. καὶ ταῖς μὲν ἕξεσιν ἐκείναις οὕτω δὴ τιμητικῶς εἶχε καὶ ὑπερεθαύμαζε, δῶρα Θεοῦ ταύτας ἡγούμενος. τοὺς δ᾽ ἔχοντας, καθὼς ἂν καὶ κατελάμβανεν, εἶχεν. ὡς οὐ πάντως γινομένου τοῦ γινομένου κατὰ Θεὸν καὶ ἀξίως, ἀλλ᾽ ἐνίοτε καὶ κατ᾽ ἄνθρωπον, παραχωροῦντος Θεοῦ. τὴν γοῦν τοιαύτην δεισιδαιμονίαν ἀεὶ ποτ᾽ ἀποτριβόμενος, ἔδειξε καὶ τῷ Ἰωσὴφ τότε τὴν ἕξιν, οὐ προθέμενος αὐτὸν ἀτιμάσαι, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἴσης πᾶσιν ἔχειν τὴν κρίσιν αἱρούμενος. Οὕτω γὰρ καὶ τὸ φιλόσοφον C φιλοσόφως ἐπλήρου, τῷ μὴ λαμβάνειν πρόσωπα εἰς τὴν τοιαύτην κρίσιν, ἣν καὶ καθ᾽ αὐτὸν κέκρικε. πλὴν κἀκεῖνος εἰδὼς ἄνθρωπος ὢν, καὶ τὸ χρεὼν λειτουργήσων, ἐπεὶ τὰ καθ᾽ αὑτὸν διαθέμενος χάρταις ἐδίδου τὸ βούλημα, τὸ δ᾽ ἦν καθ᾽ αὑτὴν τὴν Μονὴν ἀεί ποτε διαμένειν μηδὲν κατὰ μηδένα τρόπον ὑποπεσοῦσαν ἑτέρᾳ. καὶ ἅπερ εἶχεν ἐκ Βασιλέων φιλοφρονήματα, ὡς συμποσοῦσθαι τὸ πᾶν τῶν νομισμάτων εἰς ἑκατὸν λιτρῶν ἀριθμὸν, καὶ αὐτὰ τῇ Μονῇ τοῦ ὄντος Θεοῦ (τῷ γὰρ ὄντι κυρίως καὶ προσανέκειτο) ἀναφαίρετα διατηρηθέντα, εἰς περιποίησίν τε καὶ τὴν τῶν ἐλλειμμάτων ἀποπλήρωσιν εἶναι. τὸν δὲ τοιοῦτον τῶν D ἀποτεταγμένων χάρτην, καὶ αὐτὸν ἠξίου τὸν Πατριάρχην ὑποσημαίνεσθαι, καί γε Βασιλέα ἐπικυροῦν, λιπαρῶς ἀξιῶσαι πρὸς τὴν πόλιν ἐπανελθόντα. καὶ γέγονεν οὕτω. κἂν ἀποθανόντος ἐκείνου, ὀστράκου φασὶ μεταπεσόντος, ἀνελάμβανόν τε τὰς ἐπικυρώσεις, καὶ τὰ διατεταγμένα διέλυον. ὡς τὰ μὲν νομίσματα τῇ μεγάλῃ ταυτηὶ Ἐκκλησίᾳ προσανατεθῆναι εἰς περιποίησιν, τὴν δὲ Μονὴν ἐκείνην τῇ τοῦ Γαλησίου Μονῇ ὑποτεθῆναι εἰς μετόχιον. Ὁ γοῦν Ἱεράρχης Ἰωσὴφ τῇ Ἀνατολῇ ἐφ᾽ ἱκανὸν διατρίψας, ὑπέστρεφεν εἰς Βυζάντιον.

luit. Longe aliæ Viro illi, pro genio peculiari, ac ſecta diſciplinæ cujuſdam propriæ, Joſephum rationes commendarunt. Inerat Blemmidæ animus alta quadam, & aſpernatrice vulgo ſpectatarum rerum Philoſophia ſubnixus. abſtracta mens quædam a concretione corporis, & procul abjuncta contagione humilium curarum. nil magnopere mirari; ne tangi quidem teneriimis affectibus naturæ, non indolere triſtibus, non exultare lætis, non efferri ſpecioſis, omnia unum eſſe, ac perinde haberi omnium ſecuro; nullo diſcrimine odii gratiæve, de perſonis, nullo reſpectu privatarum rationum, de quibuſcumque judicanti. Ergo huic tali Arſenius, aut Joſephus nomina erant mera, quibus auditis nihil ille ſane ad favorem, invidiamve moveretur. Unum intereſſe putabat ſua, juſtum amplecti, nocentem averſari. Tum de cauſis protinus ipſis ſine præjudicio a perſonis ducto ſtatuenti, Arſenius quidem injuſte dejectus, Joſephus illegitime intruſus videbatur. Trahi enim in cenſendo judicium a ſtudio, & pendens arbitrium liberæ mentis inclinari momentis, aut obſequii obnoxii, aut quæſtuoſarum rationum, vitio imputabat animæ humi reptantis, nec attollere ſe aptæ ſupra maſſam hanc vilem craſſæ concretionis, in contemplationem ſibi congenerum, & ſe dignarum Idearum ſuperioris ſphæræ. Cæterum ut in rivo profluente tam momentaneus eſt tranſitus ſuccedentium invicem irrequieto curſu partium aquæ, ut nemo bis in eamdem, quod recte dicebat Heraclitus, digitum immerſum poſſit tingere; imo ne ſemel quidem, ſi Cratylo creditur exiſtimanti, unicam quoque tinctionem pluribus viciſſim reſpondere particulis ſemper labentis undæ: nihil novum aut nopinatum videri debere, ſi rebus humanis inſtabili ſeſe vertigine volventibus, nullaque vel ad breve ſpatium immota permanente, Arſenius quoq; vice ſua paſſus eſſet injuriam. Porro neceſſarium in vita unum eſſe: tenere officium religioſæ, Deoque ſubjectæ mentis: in quo qui perſtare volet, & ex præſcripto virtutis vivere, abjicere hunc oporteat, curas mortalium eventuum, & anxiis ſtudiis, ſapienti caſuum occurrentium neglectu, ſemel defungi. Hæc cum peculiariter familiaria ſibi dogmata tum Blemmidas Joſepho coram ipſi diſſeruiſſet, comprobavit ille, laudavitque: nec mutuam ab illo tamen aſſentationis ullius expreſſit vicem. adeo enim ab huic adulando abſuit Blemmidas, ut neque ad ſe inviſentem Patriarcham obviam e cella prodire dignaretur: ac ne ingreſſo quidem, & ad ſedentem ipſum pergenti, ex intervallo aſſurgeret, aut ullam omnino tralatitiæ iſtius urbanitatis venerationem curaret adhibere: puſilli eſſe, atque ad ſervitutem abjecti animi reputans: ad hujuſmodi ſeſe aucupia gratiæ demittere. Mens nimirum ejus exaggeratæ cujuſdam, & modum ſupergreſſæ vulgarem Philoſophiæ theorematis irretorto defixa ſuſpectu, adeoque ex altiſſimis dumtaxat aſſueta rationibus æſtimare res humanas, rigidum ſuſtinebat illum, & inflexibiliter erectum ab iſta humilitate officiorum Aulicorum, omninoque a quovis reſpectu materiæ, quippe qui abſtracte intuens quod optandum erat, quod paſſim optabatur, negligeret. Unde non hominibus, ſed rebus intentus, his quidem ſervabat admirationem, his attentiſſime conſiderandis inſtupeſcebat: alia eas veneratione proſequendas ſtatuens quam iſta ſuperſtitioſe ſedula commercii humani, quæ conſtat exceptionibus ad blanditiam compoſitis, affectata renidentia vultuum, occurſibus officioſis, cæteraque ſervilis obſequii profeſſione ſimulata: Quales nos illuſiunculas invicem commutare in conſuetudine vitæ urbanæ homines gaudemus. Ille autem habitus quidem iſtos a concretione materiæ ſejunctos (nam hos ſic nude ſpectabat) & veneratione proſequebatur magna, & ſupra modum admirabatur, dona Dei illos reputans. Eos porro in quibus cernerentur, pro modo quo eos ab ipſis arbitrabatur participari, tractabat; ſic apud ſe ſtatuens, non æque omnes, quibus ineſſent, illos ſecundum Deum digne poſſidere: ſed quoſdam interdum ſecundum hominem, Deo permittente. Uſum porro illum ſuum,

Edit. Rom. pag. 233.

& morem libere omittendi ſuperſtitionem iſtam quamdam perſonarum anxia ſedulitate venerandarum, etiam tunc in Joſepho tenuit: non eum præcipue contemnens, ſed exceptionem a ſuo univerſali judicio, & modo ſibi præfixo cum omnibus agendi, in hujus unius gratiam ſibi non faciendam cenſens. Ita enim ſe philoſophicæ obſequi putabat præſcripto illi ſuæ Philoſophiæ jubenti, non admittere ullum reſpectum ſingularium perſonarum in judicio de rebus, nude, ac mere ut ſunt, ab eo, ut dictum eſt, ſpectari æſtimarique ſolitis. Cæterum Vir hic talis reputans ſe hominem, & commune naturæ debitum ſe ſoluturum ſciens, teſtamento condito de ſuis rebus ſtatuit in hunc modum, Monaſterium, in quo degebat, & perſeverare ſemper decreverat, ſic ut tunc erat, manere ſemper liberum, nulli umquam ſubjiciendum alteri, jubebat. Quod autem pecuniæ poſſidebat largitione Imperatorum, Edit. Rom. pag. 234. centum librarum ſummam conficiens, hoc totum Monaſterio eidem Deo *qui eſt* ſacro (nam hæc erat peculiaris ejus Domus nuncupatio) proprium ſervari, perpetuumque attribui mandabat, in fundationis augmentum, aut ſupplementum amiſſorum, vel quovis modo, caſuve deficientium. Iis porro Tabulis ſupremæ ſuæ teſtibus voluntatis, quibus iſta commendarat, ſubſcribere Patriarcham voluit: impetravitque ab eodem, ut cum reverſus in Urbem eſſet, curaret eaſdem ratas haberi ab Imperatore, & ipſius auctoritate ad quantam poſſent maximam firmitatem roborari. Quod & factum eſt, exiguo quidem operæpretio. Nam Blemmida deinde mortuo, cunctis illis promiſſis, & ſpebus, velut tegulæ, quod ajunt, interlapſu, in irritum evaneſcentibus, reſciſſum id revocata confirmatione, & caſſum effectu teſtamentum fuit. Ac pecunia quidem Magnæ huic Eccleſiæ in dotis auctarium attributa eſt. Monaſterium vero, cui tam ſolicite Blemmidas caverat, Galeſii Monaſterii Dominio ſuppoſitum, ex eo pendere, eique inſervire juſſum eſt. Cæterum Joſephus per hunc modum; aliquanto tempore moratus in Oriente, Conſtantinopolim revertit.

CAPUT III.

Ut Regi Bulgarorum Conſtantino Filia Eulogiæ Maria in Uxorem data ſit.

A NOn multo poſt Regis Bulgarorum Conſtantini Conjuge Irene mortua, ſtudens iſtum Regem Imperator devincire ſibi firmiori aliquo vinculo, & ſic regionibus Hæmo ſubjectis, uti etiam Macedoniæ quoque ac Thraciæ, pacem, ac quietem aſſerere, quod eo tunc magis factu neceſſarium putabat, quia tot continuis expeditionibus, ac bellis magna jam pars Romanæ Militiæ abſumpta fuerat, miſſis eum Legatis ad fœdus invitavit, pollicens in Sponſam ſe illi daturum propriam neptem, Eulogiæ ſuæ ſororis filiam ſecundo-genitam Mariam, quam prius in matrimonio habuerat Philes Alexius Magnus Domeſticus. Proceſſit, Conſtantino annuente, tractatus uſque ad conventionem fœderis ſanciti juramentis, quæ diſtincte comprehenderent Meſembream, & Anchialum, B ad Conſtantini utique ditionem pertinentes Urbes, ſed hactenus occupatas ab Imperatore, quas utriſque tum viſum eſt æquum eſſe, bona fide reddi antiquo poſſeſſori, & imputari in partem dotis novæ Sponſæ. Hic hinc promiſſis, illinc ſtipulatis, Imperator deductionem Sponſæ ambitioſæ, ac regia plane pompa celebravit; ipſe proficiſcentem mulierem cum Patriarcha comitatus Selybriam uſque, indeque illam ad Conſtantinum, frequenti ac ſuperbo ſatellitio perducendam curans, ac ſic Conſtantinopolim reverſus eatenus fidem pactorum Imperator præſtitit. Nam quod promiſſarum attinebat reſtitutionem Urbium, in ea non feſtinandum ratus, varios ejus differendæ prætextus quæſivit. Revera periculum diræ vaſtationis C ex ea imminens terris Imperio ſubjectis præcavendum cenſens. Cæterum interim Conſtantinum lactabat ſpecioſis obtentibus multis colorem aliquem habentibus, quorum hic veriſimilitudine inductus nonnulla videbatur. Ajebat, videlicet, iſtarum Incolas Urbium recuſare Bulgaris ſubjici, cum ipſi Romani eſſent, nec ſe adhuc, quantumvis conaretur, potuiſſe huic eorum averſioni mederi. Ut res fiat ſuaviter expectandum videri, dum natus Conſtantino filius foret ex nova Conjuge; tunc enim fore omnia proniora, Rege tum ſcilicet Bulgarorum hæredem habente Romani ſanguinis, cui Sacramento

pag. 235.

A ΚΑὶ μετὰ μικρὸν τῆς τοῦ Βασιλέως Βουλγάρων Κωνσταντίνου συζύγου Εἰρήνης μεταλλαξάσης, εἰς σπονδὰς ὁ Κρατῶν ἐκεῖνον θέλων συνάξαι ἐς ὃ τοῖς κατὰ τὸν Αἷμον καὶ αὐτῇ γε Μακεδονίᾳ, καὶ Θρᾴκῃ ἀνακωχὴν γενέσθαι, ἐπιπολὺ δαπανωμένων τῶν στρατευμάτων τοῖς συνεχέσι πολέμοις, πέμψας διαπρεσβεύεται, ὑπισχνούμενος εἰς κῆδος ἐκείνῳ δοῦναι καὶ τὴν ἀδελφιδῆν ἑαυτοῦ Μαρίαν τὴν τῶν θυγατέρων τῆς Εὐλογίας δευτέραν, ἣ δὴ συνῴκει τὸ πρότερον ὁ Φιλῆς Ἀλέξιος καὶ μέγας Δομέστικος. καὶ δὴ τῶν ὅρκων προβάντων ὡς συλλαμβάνεσθαι τούτοις καὶ Μεσέμβρειαν καὶ B Ἀγχίαλον. ἐκείνου γὰρ οὔσας κατέχειν Βασιλέα, καὶ αὖθις ἄξιον εἶναι τὸν πρὶν ἔχοντα λαμβάνειν αὐτὰς ἐπὶ τῷ γινομένῳ ὡς προῖκα κήδει. ὁ μὲν Βασιλεὺς, τὰ μὲν τοῦ κήδους ἐπλήρου ὡς λίαν φιλοτίμως καὶ βασιλικῶς. συνεξῄει γὰρ τῇ νυμφευθησομένῃ αὐτὸς Βασιλεὺς, καὶ ὁ Πατριάρχης. κατὰ Σηλυβρίαν γενόμενοι, ἐκεῖσε δεσποτικῶς μεταστειλάμενοι τὴν εἰς γάμον πεμπομένην τῷ Κωνσταντίνῳ, ἐκείνην μὲν ὑπὸ πλείστῃ δορυφορίᾳ πρὸς ἐκεῖνον ἀπέλυον, αὐτοὶ δ' ὑπέστρεφον. καὶ τὰ μὲν τοῦ κήδους οὕτως ὁ Βασιλεὺς ἐξεπλήρου, τὰ δὲ περὶ τὰς πόλεις ἀνεβάλλετο. C ταῖς μὲν ἀληθείαις εἰδὼς ἐντεῦθεν παραιρεθησομένην τὴν Ῥωμαΐδα τὰ κράτιστα. τῷ δὲ Κωνσταντίνῳ προφάσεις ἐπλάττετο πιθανὰς, ἄλλας τε καὶ τὸ μὴ ἔχειν ἐθέλειν δοῦναι, μὴ τῶν ἐποίκων καταδεχομένων τῶν πόλεων. Ῥωμαΐας γὰρ εἶναι μέρος ἐκείνας, καὶ Ῥωμαίους αὐτοὺς, μὴ εἶναι δ' εὔλογον Ῥωμαίους ὑπὸ Βουλγάρων τελεῖν. οὐ μὴν δ' ἐς τέλος ἀπέλεγε τὴν δόσιν ὁ Βασιλεὺς, ἀλλὰ προσανέ-

Digitized by Google

τὸν καιρὸν τὸν τῆς τεκνογονίας ἐλθεῖν. ὡς ἂν καὶ κληρονόμου τούτῳ φανέντος ἐκ γένους Ῥωμαϊκοῦ ἀπροφασίστως καὶ ἡ ἀπόδοσις. τὰ δ' ἦσαν γέλως ἄντικρυς, καὶ συνειρόμενον ψεῦδος τῷ χρόνῳ συγκρύπτοντος. ὅμως δέ γε καὶ ἄκων ὁ Κωνσταντῖνος ὑπέμενε καὶ ἐσιώπα, εἰ καὶ ἡ δοθεῖσά οἱ οὐ τοσοῦτον βοηθὸς ἐκείνῳ ὅσον τῇ Ῥωμαΐδι ἐπέμπετο. ἐπεὶ δ' ἐξ ἐκείνου παιδίον ἑώρα τὸν Μιχαὴλ ἑαυτῇ, δεινὰ ἐποίει, καὶ τὸν σύζυγον κατηνάγκαζε τὰς σπονδάς γε λύειν καὶ πολεμεῖν, τὰς πόλεις προσαπαιτοῦντα. κἀντεῦθεν καὶ δεινὰ οὐκ ὀλίγα ξυνέβαινε, καὶ ξυμβεβήκει ἂν πλεῖστα, εἰ μή γε ὁ Βασιλεὺς κῆδος πρὸς τὸν Νογὰν ἐπὶ νόθῃ τῇ Εὐφροσύνῃ φθάσας ποιῆσαι, ἀνεῖχε τὰς ὁρμὰς ἐκείνου τῇ πρὸς τὸν Νογὰν δεξιώσει, καὶ διέλυε τὰ βουλεύματα, ὡς αὐτίκα κατόπιν ἐπιδραμουμένων τῶν Τοχάρων, ἢν αὐτὸς ἐπίῃ τοῖς Βασιλέως.

A dicere Romanos non dedeceret. Hæc allegabantur, quæ, ut vere loquamur, mera erant eluſio, & mendacium promiſſione tempus obducente inumbratum, nec plane fallens Conſtantinum. quamquam is volens nolens diſſimulare cogebatur; & tacite dolere fucum ſibi factum obtrudenda Conjuge, quæ non tam ipſi adjutrix, quam terræ Romanæ data eſſet. Maria vero poſtquam Conſtantino pepererat Michaelem, filium, omni jam excuſatione cunctationi dempta, ipſa quoque tranſire palam in Viri ſenſus, & utrique factam injuriam accuſare indignanter cœpit, Maritum aſſidue ſolicitans, ad repetendas bello injuſte negatas Urbes. Unde multa mala orta ſunt: & plura, gravioraque prodiiſſent, niſi Auguſtus mature ſibi præoccupaſſe novo fœdere Nogam data in uxorem ei filia ſua notha Euphroſyne. Qua neceſſitudine B devinctus Imperatori Nogas, palam oſtendit irrupturum ſe cum Tocharis, quibus præerat, in Bulgarorum fines, ſtatim atque Conſtantinus regiones incurſare Romanas cœpiſſet. Suſpendit hic metus conſilia Bulgari, & malorum inducias Romanis fecit.

CAPUT IV.

De Noga & Tocharis, originibuſque Gentis, deque Primo eorum Rege, ac Legumlatore.

Ὁ δὲ Νογᾶς αὐτὸς κράτιστος ἦν ἀνὴρ τῶν Τοχάρων, εἰς στρατηγίαν τε ξυνετὸς, καὶ τρίβων τοῖς πράγμασιν, ὃς ἅμα πλείσταις δυνάμεσιν ἐξ ὁμογενῶν Τοχάρων, οὓς αὐτοὶ Μουγουλίους λέγουσιν, ἐξαποσταλεὶς ἐκ τῶν κατὰ τὰς Κασπίας ἀρχόντων τοῦ γένους, οὓς Κάνιδας ὀνομάζουσιν, εἰσβάλλει τοῖς ἀνὰ τὸν Εὔξεινον Βορείοις ἔθνεσιν, ἃ δὴ τὸ πάλαι τοῖς Ῥωμαίοις ὑπήκουε, τῆς πόλεως δ' ἁλούσης καὶ τῶν πραγμάτων εἰς στενὸν καταστάντων Ῥωμαίοις, τῶν κυρίων ἀπολειφθέντα, αὐτόνομα ἦν ταῦτ' ἄρα, καὶ ἀκονιτὶ φανεὶς προσελάμβανε καὶ κατεδουλοῦτο. ἰδὼν δὲ χώρας ἀρίστας, καὶ ἔθνη εἰς ἀρχὴν κατὰ σφᾶς αὐτάρκη, ἀφηνιάζει μὲν τῶν πεμψάντων, καὶ ἑαυτῷ τὰ ἔθνη προσκτᾶται. ὡς δὲ χρόνου τριβομένου, ἐπιμιγνύντες σφίσιν οἱ περὶ τὴν Μεσόγαιαν κατῳκημένοι, Ἀλανοὶ λέγω, Ζίκχοι, καὶ Γότθοι, Ῥῶσοι καὶ τὰ προσοικοῦντα τούτοις διάφορα γένη, ἔθη τε τὰ ἐκείνων μανθάνουσι, καὶ γλῶσσαν τῷ ἔθει μεταλαμβάνουσι καὶ στολὴν, καὶ εἰς συμμάχους αὐτοῖς γίνονται. καὶ μετ' οὐ πολὺ εἰς πλῆθος ἀριθμοῦ κρεῖττον ὁ ἐπελθὼν τῶν Τοχάρων λαὸς ἐπιδίδωσι, καὶ ἀνυπόστατοι ὅποι ἴοιεν γίνονται ταῖς δυνάμεσιν. ὡς καί τινας τῶν ἄνω Κυρίων πολέμου νόμῳ ἐπ' αὐτοὺς ἀποστάτας ἰόντας, οὐχ ὅπως περιγενέσθαι, ἀλλὰ καὶ σφαλῆναι τὰ πλεῖστα πεσόντας. Ἔστι τὸ ἔθνος ἁπλότητι μὲν χαῖρον καὶ φιλαλληλίᾳ, καὶ ὀξύτατον πρὸς πολέμους, καὶ πονηρὸν, καὶ τὴν ζωὴν αὔταρκες, καί γε τὰ κατὰ βίον ἀνεπιτήδευτόν τε καὶ ἀπρομήθευτον. ἐχρήσατο γὰρ ἐκείνῳ νομοθέτῃ, οὐ Σόλωνι, οὐ Λυκούργῳ, οὐ Δράκοντι, οἷοι γὰρ Ἀθηναίοις, καὶ Λακεδαιμονίοις καί τισιν

C Hic porro Nogas potentiſſimus Tocharorum erat; Bellicæ artis longis experimentis multam peritiam adeptus, uſu rerum in tractatione negotiorum tritus. Is cum magnis Copiis e genere, cujus erat & ipſe, Tocharorum qui ſe ipſi *Mugulios* nominant, miſſus a Principibus ejus Gentis (Canidas appellant) circa Portas Caſpias degentibus, irruperat in Boreales Euxino Gentes Romanis quondam ſubditas; ſed quæ poſt captam a Latinis Urbem, & res Imperii redactas in arctum, neceſſario neglectæ a Dominis, ſui tunc juris erant. Has facile, ac ſine magno certamine, prima ſtatim oſtenſione ſui cepit, ſibique ſubjecit. Et animadvertens uberes terras, ac populos ad conſtituendum per ſe Regnum idoneos, frænum excuſſit Imperii eorum, a quibus erat miſſus, & res agere ſuis inſtituit, proprio Principatu conſtituto. Proceſſu deinde temD poris miſcentes ſe ipſis, qui Mediterranea illic incolunt, Alani videlicet, Zicchi, Gotthi, & Rhoſſi, quique finitimas hiſce habitant terras diverſorum generum populi, mores paulatim ipſorum didicerunt, & cum vicæ uſu linguam etiam, ac veſtitum eorum uſurpantes, in militiæ quoque conſortium aſſumpti, non ita multo poſt exercitus confecerunt innumerabiles, quarum conſcientia uſuque virium, in potentiam immane quantam Tocharorum Gens profecit, adeo ut quocumque ſe verterent, ineluctabiliter cuncta proſternerent. Et cum e Superioribus Dominis quidam ad ipſorum defectionem ulciſcendam, eoſque ſub jugum revocandos, bellicas in eos expeditiones ſuſcepiſſent, non modo ipſos non vincerent, ſed magnis acceptis cladibus in lucro ponerent, quod pleriſque ſuorum bello cadentiE bus, pauci ſalvum reditum haberent. Gaudet hæc gens vita ſimplici, hærent invicem mutuo nexu civilis caritatis, tolerantes ſunt laborum, in bella promptiſſimi, paucis ad victum cultumque indigent, nec ſolicite congerunt, aut conſulunt in futurum avara providentia. Ad hanc ſcilicet formavit eos diſciplinam priſcus ipſorum Legislator quidam, non ſane Solon, aut Lycurgus, aut Dracon. Hi enim Athenienſibus, Lacedæmoniis, & qui- Edit. Rom. pag. 136.

buſdam aliis Sapientes Sapientibus, eruditi doctis, ad rationem exactas condiderunt leges, ſed Idiota, ignobilis, vilis opificii labore tritus, prius faber ferrarius, ex officinæ ac fornacis fuligine in Imperium productus, & *Canis* declaratus (ſic illi Principem appellant.) Hic gentem excitavit iſtam ut e Caſpiis Portis prodire non dubitaret: polliceri auſus, quocumque bellum inferrent, numquam victoria fraudandos, ſi legibus a ſe propoſitis accurate obſervandis attentam diligentiam impenderent. ſumma Legum hæc erat. *Delicias averſantor: Obviis contenti ſunto: mutuæ ſocietatis caritatem ſervanto: privatim ſibi pro arbitrio conſulere vitanto: nihil in vita, victuque exquiſitum affectanto: cibis quibuſcumque ſive mundi, immundive diſcrimine utuntor. Uxores ſimul pluſimas habento; & his curam parandarum rerum ad victum, veſtitumque utilium mandanto: inde multiplicationem gentis, indidem neceſſariorum abundantiam nacturos. Prædiorum, ac ſoli poſſeſſiones aſpernantor. Fabricandis domibus non immorantor: Vitam deſultoriam hinc illuc quocunque utilitas vocaverit aſſidue migrabundam adamanto. Ubi cibus defuerit, aut ſagitta & venatu parando, aut ſecta equi vena ſanguinem ſugunto. Si ſolidiori opus alimento ſit, inteſtinum ovis ſanguine oppletum ſub Ephippium ponunto. Sic mora concretum, & illo calore coctum ſanguinem, cum veſcendi deſiderium fuerit, voranto. ubicumque cujvis panni, aut pellis laceræ ſegmentum forte abjectum occurrerit, ſublatum ſtatim veſtis, quæ tegitur aſſuito, etiamſi bona ſit, nec ſarto egeat.* Nimirum hoc citra neceſſitatem fieri jubens id agebat, ut, cum opus foret, neminem puderet indumentum manu ſua proprium ſarcire: & conſarcinatis per veteramenta novis aſſuta pannis, veſtiri centonibus. Porro his præſcriptionibus ſperabat aſſecuturum ſe, ut ſui ſumma vitæ ſecuritate fruerentur, expeditoſque ad nutum haberet ſemper omnes, nulla uſpiam ſolicitudine affixos: quippe quibus Sariſſa, Ephipolum, veſtis, & alimenta, quibus unis egebant, muliebri miniſterio cuncta e gynæceo ſuppeditarentur. ipſi rei bellicæ uni vacarent, ſpoliandiſque alienis: nihil præterea negotii habentes, aut curioſe inquirentes quid futurum eſſet. Talium auctor Legum *Tzinciſcanis* fuit. Nam cum proprio nomine *Tzincis* hic Vir vocaretur, *Canis* vocabulum, quod Regem ſonat, ejus privatæ adjunctum appellationi Tzinciſcanis nomen efficit, nunc memoriæ commodum occurrens; nam cum agere de hoc cœpi, nondum venerat in mentem. Cæterum his ejus præſcriptis acquieſcentes contingebat iſtos populos veracitatem in loquendo, æquitatem in agendo tenere, quorum illud libertati animi convenit, hoc rectitudini morum. illud rurſus tutum præſtat audientem a circumventione fraudulenta mentientis ſocii; hoc a cunctis quemque inſidioſe graſſantium dolis liberat. Hujus gentis Principem tunc Nogam ſibi fœdere conciliatum Imperator, cum miſſis affatim luxuriæ noſtratis inſtrumentis ad delicias Romani uſus invitaret, minimum profecit, quod ad mollitiem quidem veſtium ei ſuadendam ſpectat. Nam cum ciborum ei exquiſiti guſtus offerri curaſſet variam copiam, vinique odorati tota dolia, his quidem non illibenter eſt uſus. aurum item, & argentum in vaſis, poculiſque dono datis probans admiſit. At verſicoloria varii generis tum capitis tegmina, tum membrorum indumenta cæterorum, quarum item rerum vim magnam Regia eidem munificentia Imperator miſerat, hæc, inquam, aſpernabundus in manus ſumens percontabatur ab offerente: an id certo præſtaret bellus iſte pileus capiti quod tegeret, ut nullo deinceps mali appulſu læderetur, nullum dolorem ſentiret? an in-

Edit. Rhe. pag. 237

A ἄλλοις οἱ νομοθέται σοφοὶ σοφοῖς, καὶ συνετοῖς τὰ ἐς λόγον λόγιοι· ἀλλ' ἀνδρὶ ἀγνῶτι καὶ τὸ πᾶν πονηρῷ, χαλκεῖ μὲν τὸ πρῶτον, εἶτα δὲ καὶ εἰς Κάνιν, ἄρχοντά τις εἴποι, κατασταντι. ὃς καὶ ἐκ Κασπίων πυλῶν ἀνιστῶν τὸ ἔθνος ἐξελθεῖν θαρρῆσαι, καὶ σφίσιν ἀεὶ τὸ νικᾷν ὑπετίθει, εἰ τοῖς ἰδίοις νόμοις προσέχοιεν· Οἱ δ' ἦσαν, Τοῖς ἀθρόοις ἀνέχεσθαι, τοῖς τυχοῦσιν ἀρκεῖσθαι, τὸ φιλάλληλον ἔχειν, τὸ αὐτόνομον ἀποστρέφεσθαι, τὸ κοινωνικὸν ἀσπάζεσθαι, τὸ μηδὲν περὶ βίου ἐκλέγειν, τὸ πάσαις χρῆσθαι τροφαῖς μηδὲν τῶν βεβήλων ἔχοντας. τὸ γυναιξὶ συνοικεῖν πλείσταις, καὶ ταύταις προ-
B σανατιθέναι τὸν τῶν ἀναγκαίων πορισμόν, ὡς ἅμα μὲν τὸ γένος πληθύνεσθαι, ἅμα δ' ἔχειν καὶ ὧν δέοιντο. τὸ μηδὲν τῶν καθ' ὑπόστασιν προσκτᾶσθαι κτημάτων, μηδ' ἐμμένειν κτίσμασιν οἴκων, ἀλλὰ μεταβαίνειν καὶ μεταφοιτᾶν πρὸς τὸ χρήσιμον. κἂν χρεία τροφῆς εἴη τῳ, οἰστῷ χρωμένους θηρᾶν, ἢ καὶ τὸν ἵππον ἐκκεντοῦντας ἐκροφᾶν αἵματος. εἰ δέ τῳ καὶ στεγανωτέρας προσδέοι τροφῆς, ἐγκάτῳ ὄιος τὸ αἷμα συγκλείοντας ὑπὸ τὴν ἐφεστρίδα τιθέναι, ὡς ἐντεῦθεν μικρὸν συσταθὲν ἐκ τῆς ἐκεῖθεν θερμότητος δεῖπνον τίθεσθαι. κἄν τι που ῥάκος ἐντυχών τις εὕροι, ἐπιρράπτειν τῇ ἀμπεχόνῃ,
C κἂν οἷον ἐκεῖνο καὶ ᾖ, κἂν ἡ ἀμπεχόνη μὴ δέοιτο. Ὁ δὲ σκοπὸς, ὡς ἂν καὶ ἄνευ χρείας τοῦτο ποιοῦντες, ἐπὶ τῆς χρείας ποιεῖν ἀναγκαζόμενοι, μὴ αἰσχύνοιντο, τοῖς παλαιοῖς τὰ νέα προσεμβάλλοντες. Καὶ οὕτως αὐτοὺς μὲν ἐν ἀνέσει παντοίᾳ ζῆν, σάρισσαν, καὶ ἐφεστρίδα, καὶ ἔνδυμα, καὶ αὐτὴν ζωὴν παρὰ τῆς γυναικωνίτιδος ἔχοντας, αὐτοὺς δὲ πολεμοῦντας τὰ τῶν ἄλλων ἔχειν, μηδὲν πολυπραγμονοῦντας. Ταῦτα τὸ νομοθέτην Τζιγκίσχανι (καὶ γὰρ ἀνεμνήσθην τοὔνομα. Τζιγκὶς γὰρ τὸ ὄνομα, ὁ δὲ Κάνις Βασιλεύς) τὰ παραγγέλματα ἐν ἀσφαλεῖ ἔχοντες, ἀλήθειάν τε ἐν λόγοις ἀσκοῦ-
D σι, καὶ δικαιοσύνην ἐν πράξεσι, τὸ μὲν ἐλευθέρας προσῆκον ψυχῆς, τὸ δ' εὐθύτητι γνώμης, ὡς ἀνεξαπάτητον μὲν εἶναι οἷς ἂν ἀκούοι τις ἑτέρου λέγοντος, ἀνεπιβούλευτον δὲ, οἷς πράττοι ἂν πρὸς ἐκεῖνον ἕτερος. ἀλλὰ Νογᾶν μὲν κηδεύσας ὁ Βασιλεὺς, τοιχάδε τὸν ἐκείνων ἄρχοντα, πέμπων εἰς ἀνέσει πλεῖστα, ὅσα τε πρὸς ἐνδυμάτων χρῆσιν, καὶ ὅσα πρὸς τροφῶν ποικιλίαν. πρὸς δὲ καὶ ἀνθοσμίου οἴνου ὅλας πιθάκνας φιλοτιμούμενος. Ὁ δὲ τὰ μὲν εἰς βρῶσιν καὶ πόσιν μεθ' ὧν ἠγάπα λαμβάνων, καὶ χρυσὸν δὲ καὶ ἄργυρον ἐν ἐκπώμασι προσεδέχετο. τὰ δὲ ποικίλα τὰ πρὸς καλύπτρας, ἢ πρὸς ἐνδύματα
E (ἐφιλοτιμεῖτο γὰρ καὶ ταῦτα προσαποστέλλων ὁ Βασιλεὺς) ἀράμενος ταῖς χερσὶν ἠρώτα τὸν διακομισάμενον, εἰ χρησιμεύοι πρὸς κεφαλὴν ἐπὶ τῷ ἄπονον εἶναι καὶ ἀνάλγητον ἡ καλύπτρα; εἰ ὁ ἐπανωταρμένος μάργαρος ἀμύνειν ἔχοι ταύτῃ τὰς ἀστραπάς; εἰ εἰς βροντῶν κτύπους ὥστε μὴ ἐμβρόντητον γίνεσθαι τὸν φοροῦντα, ὁ λίθος συναίροιτο; εἰ τὰ πολυτ-

Digitized by Google

λῆ ἐσθῆς ἐσθήματι, τὰς ἀπονίας μελῶν συλλαμβάνοι; εἰ μὲν, ὡς ἔλεγον, παρεῤῥίπτει. εἰ καὶ ἐσθισθεὶς ἐπ' ὀλίγον ὅσον τὰς φιλίας ἀφοσιώσασθαι, ἀπεκδυόμενος παραυτίκα, μετελάμβανε κυνῆν, ἢ προβατῆν τὴν συνήθη, καὶ φορῶν ἐκαλλύνετο πλέον, ἢ ὅσον ταῖς πολυτελέσι στολαῖς. ὡσαύτως καὶ ἐπὶ ταῖς καλύπτραις ἐποίει, τὴν πρὸς χρῆσιν ἀναγκαίαν τῶν περιττῶν, καὶ τὴν τῶν πολυτελῶν, ἀνθαιρούμενος. εἰ δ' ἐκεῖνος πλαττόμενος ὅπως ἂν φέρειν ἔλεγε τῷ φοροῦντι τὸ πέρας τὴν οἰκειότητα καὶ ὑπισχνοῖτο, εὐθὺς πιστεύων ἐφόρει, οὐ λίθους, οὐ δὲ μαργάρους, ἀλλ' ὠφελείας προσέχων. Τοῦτον τοιγαροῦν ἔχων ὁ Βασιλεὺς ἕτοιμον τοῦ Κωνσταντίνου καταδραμεῖσθαι, καὶ τὴν ἐκείνου σκυλεῦσαι χώραν, εἰ τοῖς τοῦ Βασιλέως ἐκεῖνος ἐπίοι, οὐ Μεσημβρίας μόνον στεῤῥῶς ἀντείχετο καὶ τῆς Ἀγχιάλου, ἀλλὰ καὶ Σωζόπολιν, καὶ Ἀγαθόπολιν, καὶ Κανστρίτζιν, καὶ ἄλλ' ἄττα φρούρια, ἅπερ οἱ τοῦ Βασιλέως ἐπιστρατευσάμενοι προσεποιοῦντο τῷ Βασιλεῖ, καὶ λίαν ἐν χερσὶν εἶχε, μὴ δὲ φρουρίου σκιὰν προϊέμενος. Μεσήμβρειαν γὰρ καὶ ἐκ δικαίου πάλαι ποτ' εἶχε, λαβὼν παρὰ τοῦ Μυτζῆ.

A ſperſi huic uniones cæteræque inſertæ gemmæ vim haberent arcanam quampiam fulgura fulminaque avertendi a geſtante? Veſtes item illæ ſpecioſæ, ac molles num membra quæ ambirent laſſitudine in labore prohiberent? Tum illo ſcilicet negante, Nogas quicquid horum interrogans attigerat faſtidioſe rejectabat. Ac quamquam amicitiæ mutuæ conteſtandæ cauſa unam e miſſis ab Auguſto veſtibus ſibi circumdare ſuſtinuit, breviſſimo eam tulit ſpatio, familiare ſtatim e canina, vel ovina pelle veſtimentum reſumens, eo ſe magnifice oſtentans, nec Regio paludamento placens. ſic & in operimentis capitis fecit, opportuna & ſibi aſſueta, præ ſpecioſis pretioſiſque eligens. Quod ſi qui hæc ipſi attulerat forte fingens reſpondiſſet, ineſſe iis quam requirebat vim doloris, ac fatigationis, malive omnis arcendi, tunc ſane ille ſtatim credens cuncta induiſſet, perſeveranterque geſtaret, non gemmas aut margaritas videlicet, verum promiſſam utilitatem curans. Iſtum igitur tam potentem Principem habens paratum Imperator ad irrumpendum in Bulgariam, quoties inde ſe commoviſſet Conſtantinus ad deprædandas, aut quoquomodo infeſtandas regiones Imperio ſubjectas, non Meſembream ſolum, & Anchialum ſecurus pactorum mordicus tenebat; ſed præterea Sozopolim, Agathiopolim, Canſtritzim, & alias quaſdam Arces, a Ducibus ejus oblata uſis occaſione captas: quæ ille omnia ſic arripuerat, ut certus videretur non amittere de manibus, ac ne umbram quidem ullius ex his nuper acquiſitis, vel minutæ munitiunculæ umquam reddere. Nam Meſembream olim poſſeſſam jure jam ſuo ſe putabat obtinere, quippe ſibi donatam a legitimo tunc ejus domino Mytze.

Edit. Rom. pag. 238.

CAPUT V.

De Mytze, & ut is Imperatori Meſembream dederit.

ΟΔὲ Μυτζῆς οὗτος, ἵν' ἐπαναλαβὼν εὐμαθέστερον διηγήσωμαι, Γαμβρὸς μὲν ἦν ἐπὶ θυγατρὶ τῷ Ἀσάν, σύγγαμβρος δὲ Θεοδώρου τοῦ Λάσκαρι. Ἀσὰν δ' οὗτος ἦν, ὃν λόγος καὶ Ἰωάννῃ συνελθεῖν τῷ Δούκᾳ καὶ Βασιλεῖ, καί γε σὺν ἐκείνῳ τὰ κατὰ Δύσιν ἐπιδραμεῖν, φιλοκαλίας πάσης ἔχοντα δείγματα. ὡς γοῦν ἐκεῖνος ἐτελεύτα καὶ οὗτος τὴν ἀρχὴν ἐδέχετο τῶν Βουλγάρων, Βούλγαρος ὤν, συνέβαινεν οἱ μὲν προσκρούειν καὶ Βασιλεῖ, ὡς καὶ πολλάκις δι' ἔχθρας καὶ πολέμου τοῖς τῶν Ῥωμαίων ἰέναι στρατεύμασι. συνέβαινε δὲ προσκρούειν καὶ πολλοῖς ἅμα καὶ μεγιστᾶσι τῶν Βουλγάρων, καὶ ταραχαῖς οὐ προσηκούσαις ἐμπίπτειν. ταῦτ' ἄρα καὶ τούτῳ φθονούμενοι πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον ἐκ Σέρβων ἐξ ἡμισείας τὸ γένος ἔχοντα, ἀποκλίνουσιν. Ὅσον δ' ἐνέλειπεν οἱ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐκ σφετέρου γένους, μηδὲν τῷ Ἀσὰν προσήκων, τὴν ἐκείνου ἐκγόνην λαβὼν εἰς γυναῖκα, τοῦ Ἰωάννου πέμψαντος, ἐπ' ἴσον εἶχε τὸ πρὸς τὴν τοῦ Ἀσὰν Βασιλείαν δίκαιον τῷ Μυτζῇ. κἀκεῖνος μὲν τὴν Τέρνοβον εἶχε, καὶ τὰ τῆς Βασιλείας πάντα ἐπεφέρετο μεγαλοπρεπῶς. ὁ δὲ Μυτζῆς τῶν κύκλῳ περικρατῶν, ποτὲ μὲν ἤρκειτο τούτοις καὶ καθησύχαζε· ποτὲ δ' αὖθις καὶ ἀντεφιλονείκει πρὸς Κωνσταντῖνον, ὃν καὶ ποτε διώκων, ἀπέκλεισεν εἰς Σθλίμαχον ἡμέτερον

B HIc porro Mytzes, ut altius repetens diſtinctius rem exponam, Gener erat Aſanis ducta ejus filia, cujus ſororem in matrimonio habuit Theodorus Laſcaris, pari Aſani affinitatis gradu admotus. Aſan autem hic eſt, quem Hiſtoria docet Joanni Ducæ Imperatori ſocium fuiſſe, junctiſque cum eo copiis incurſaſſe communi expeditione Occiduas regiones, magna omnis elegantiæ indicia præbentem. Ut autem Joanne jam mortuo Aſan Regnum Bulgarorum Bulgarus ortu accepit, contigit eum apud Imperatorem offendere, ſimultatibus in bellum quoque apertum prorumpentibus; Aſane non ſemel ſuas copias Romanis opponente. Sed & item contigit parum gratum ſuis ipſum evadere Bulgaris, multis, & præcipuis ipſorum ei graviter offenſis, infenſiſque. Unde is in perturbationes haud parvas incidit: Proceribus, quos ab eo alienaverat invidia, inclinantibus ad Conſtantinum, dimidium generis trahentem ex Serbis; cui nulla cum Aſane cognatione juncto quantum ad ſuffragium Principatus deerat ex genere, ſupplevit affinitas, quæ illum ducta in uxorem Irene filia Theodori, & Aſanis nepte, a patre Theodori Joanne Auguſto in Bulgariam ad has nuptias miſſa, in pari jam juris ad Aſanis ſucceſſionem gradu cum Mytze conſtituit. Et C Conſtantinus quidem Urbem Bulgariæ Regiam Ternobum tenens, cæteris etiam cunctis ejus Principatus ornatus inſignibus, pro haud dubio Bulgarorum Rege ſeſe palam magnifice ferebat. At Mytzes circumſitis regionibus imperitans, interdum quidem his contentus acquieſcebat, interdum contendebat cum Conſtantino, ac fuit cum aliquando eum bello perſequens includere ſeſe cogeret in Arcem

quamdam noſtram, cui Sthenimachum nomen eſt, ubi quominus caperetur & periret, opportune allatum a Romanis copiis auxilium prohibuit. Sed fortuna deinde voces alternante ſucceſſuum, auctus rurſus animis & viribus Conſtantinus, tanto tamque valido impetu incubuit in Mytzen, ut is impar reſiſtendo Meſembream cum liberis confugiens, inde Legatis ad Imperatorem ſupplicibus miſſis, pactus cum eo deditionem ſit, cum ſui, tum ejus Civitatis, quam in ſui ſervati pretium offerret. Nec recuſavit Imperator: ſed ſtatim Glabam Curopalatam, qui poſtea magnus Papias fuit, cum aliis, & idonea manu militum miſit. Is ingreſſus Meſembream ejus rite poſſeſſionem iniit Imperii Romani nomine; tum Mytzem per Hæmum itinere terreſtri perduxit ad Imperatorem, qui ei perhumaniter excepto, omnique amoris ſignificatione recreato, uberes fundos apud Scamandrum aſſignavit, quorum annui proventus ad victum ei, cultumque ſplendidum abunde ſufficerent. Ubi & ipſe deinceps cum filiis diverſatus eſt, pacto prius cum Imperatore inito, quo inter ipſos mutuo convenit, ut Mytzæ Primogenito Joanni Primogenita item Imperatoris filia deſponderetur. Sic Irene maximæ Natarum Auguſti proviſum conjugium eſt.

Edit. Rom. pag. 239.

A ὄν. ὃ εἰ μὴ ταῖς τῶν Ῥωμαίων δυνάμεσιν ἐνηχήσατο πρὸς βοήθειαν, τάχ' ἂν καὶ ἁλοὺς ἀνῄρητο. ἀλλ' ἡ τύχη ῥίπτει τὰς πλάστιγγας, καὶ δυναμωθεὶς αὖθις ὁ Κωνσταντῖνος, τὸν Μυτζῆν διώκει θαῤῥαλεώτερον. ὁ δὲ ἅμα τέκνοις καταλαβὼν τὴν Μεσίμβρειαν, ἐκεῖθεν ἱκέτευε τὸν Βασιλέα δέχεσθαι τοῦτον, καὶ λύτρα λαμβάνειν τὴν πόλιν. στέλλει γοῦν ὁ Βασιλεὺς ἐξ αὐτῆς τὸν Γλαβᾶν Κουροπαλάτην καὶ μέγαν Παπίαν ὕστερον, ὃς ἄλλοις συνάμα μετὰ καὶ αὐτάρκους στρατοῦ, καταλαβὼν τὴν Μεσέμβρειαν, ἐκείνην μὲν περιποιεῖ τοῖς Ῥωμαίοις. τὸν δέ γε Μυτζῆν διὰ τοῦ Αἵμου πεζῇ ἄγει B πρὸς Βασιλέα, τὸν δὲ καὶ δέχεται πρόφρων, καὶ παρηγορεῖ ἀμφιλαφῶς, καὶ πρὸς τῷ Σκαμάνδρῳ ἀποχρῶντας προμηθευσάμενος, ἐκεῖσέ που σὺν τοῖς τέκνοις κατασκηνοῖ, συνθήκας πρὸς αὐτὸν ποιησάμενος, ὥστε καὶ τὸν πρώτιστον υἱὸν Ἰωάννην συναρμόσαι τῇ θυγατρί. ἀλλὰ τῇ μὲν πρωτίστῃ τῶν θυγατέρων Εἰρήνῃ οὕτω πρυτανεύεται τῶν γάμων.

CAPUT VI.

De Fœdere Imperatoris cum Serbis; deque profectione Patriarchæ in Serbiam ea de cauſa.

AB hac vero ſecundam Annam decrevit Pater mittere ad Cralem Serbiæ Stephanum Ureſim, ſecundo ejus filio Melotino nupturam. Nam primogenitus Patri cognominis, jam uxorem habebat Regis Pannoniæ filiam. Cum igitur de omnibus ante conventum eſſet, ad executionem pactorum mittit Imperator Legatum Patriarcham, & cum eo Sponſam Virginem regio magnifice ſtipatam comitatu. His ſimul cunctis ubi Berrhoeam pervenerunt, expedire communiter viſum eſt, præmittendos ad Stephanum Ureſim Chartophylacem Veccum, & cum eo Traianopoleos Epiſcopum Cadumenen. Fuerat autem ab Auguſta peculiariter commendatum Chartophylaci, ut præcederet Sponſam, priorque in Serbiam adveniens, exploraret ad liquidum, quodnam id eſſet hominum genus; quæ ibi forma vitæ, cultuſque, quæ ratio conſuetudinis civilis, quis ordo publicæ rei, ac jus, uſuſque Principatus? Nam cum illa proficiſcenti filiæ apparatum, & pompam quam potuerat maxime regiam, & cum ſpecie, ac pretio ad magnificentiam, tum uſu, & copia ad molliciem deliciaſque comparatam, ambitioſe attribuiſſet: muliebri ſcilicet curioſitate noſſe avebat, ecquid paria illis, aut qua ſaltem proportione reſpondentia, repertura eſſet ſua filia. Ea de cauſa juſſerat priorem eo proficiſci Veccum, & ſibi per Nuncios ſignificare quę comperiſſet, priuſquam Patriarcha cum nova Sponſa Serbiam ingrederetur. At Veccus, & Cudumenes ubi pervenere, adeo nihil ibi ad miniſterium commodum, ad pompam exquiſite ornatum, aut omnino vel mediocri dignum Magiſtratu repererunt, ut ipſum illorum inſtrumentum, ac comitatum Stephanus Ureſis admiraretur; & viſo Tabernaculo, præſertim autem familia, obſequioque Eunuchorum, quaſi obſtupeſcens inopinatiſſima re, quæreret: quid hæc tandem eſſent, & quem uſum haberent? Cum vero audiſſet partem eſſe illam præmiſſam ſatellitii, ac ſupellectilis Reginæ adventantis, indoleſcenti ſimilis exclamaret: *Heu*,

pag. 240.

C ΤΗν δέ γε δευτέραν Ἄνναν ἔγνω πέμπειν τῷ Κρατοῦντι Σερβίας Στεφάνῳ τῷ Οὐρέσῃ, ἐφ' ᾧ τῷ δευτέρῳ υἱῷ Μιλουτίνῳ (ὁ γὰρ ὁμώνυμος τῷ πατρὶ καὶ πρῶτος τῷ Ῥηγὶ Παιονίας εἰς θυγατέρα γεγάμβρευτο) εἰς γάμον συνάπτειν. καὶ δὴ τῶν πρὸς ἀλλήλους συνθεσιῶν στέλλει μὲν εἰς πρεσβείαν τὸν Ἱεράρχην, συνεκπέμπει δὲ καὶ τὴν κόρην ὑπὸ θεραπείᾳ μεγίστῃ βασιλικῇ. καί γε καταλαβοῦσι τὴν Βέῤῥοιαν, σφίσι τὰ τῆς βουλῆς ἦν, πεμφθῆναι πρὸς τὸν Οὐρέσιν Στέφανον τὸν Χαρτοφύλακα Βέκκον, ἅμα δὲ σὺν ἐκείνῳ καὶ τὸν Τραιανουπόλεως Κουδουμένην. Ἦν δὲ καὶ D πρὸς τῆς δεσποίνης ἐντεταγμένον τῷ Χαρτοφύλακι, αὐτὸν προαπελθεῖν καὶ γνωρίσαι τὰ κατὰ τοὺς Σέρβους τρανώτερον, ὅπως μὲν σφίσιν ἐστὶν ἡ δίαιτα, ὅπως ἡ τάξις τῆς ἐκείνων ἀρχῆς διεξάγεται. Ἐκείνη γὰρ καὶ μεγίστην τὴν θεραπείαν τῇ θυγατρὶ προητοίμαζεν ἐπὶ χλιδῇ παντοίᾳ βασιλικῇ. Ἐκείνῳ τοίνυν προαπελθόντι γνωρίσειν καὶ σημαίνειν προσεπέταττο, πρὶν ἂν ἐπιβῇ Σερβίας ὁ Πατριάρχης, οἱ δ' ἐπιστάντες, οὐ μόνον οὐδὲν τῶν εἰς θεραπείαν εἶδον ἐκεῖσε, καὶ ἀρχῆς τῆς τυχούσης ἄξιον, ἀλλὰ καὶ τὸ θεραπευτικὸν τὸ ἐν ἐκείνοις βλέπων ὁ Οὐρέσις, καὶ οἰκίδιον, καὶ μᾶλλον E τὸ τῶν Ἡμιανδρίων, τί ἂν καὶ εἶησαν οὗτοι; διεπυνθάνετο. ὡς δ' ἤκουε παρ' ἐκείνων, ὅτι τάξις ἐστὶν αὕτη βασίλειος, καὶ ὡς τῇ Βασιλίδι εἰς θεραπείαν ἀκολουθήσαιεν, ἐκεῖνος ἀγανακτήσας φησίν, αἲ αἴ. τί ταῦτα; καὶ ἡμῖν οὐ συνήθης αὕτη ἡ δίαιτα, καὶ τὸν φασί τι

Digitized by Google

καὶ ἅμα τὴν νύμφην δεικνύειν πενιχρὰ φοροῦσαν, καὶ ταλασίᾳ προσέχουσαν. καὶ οὕτω, λέγειν χειρὶ δεικνῦντα, ταῖς νύμφαις ἡμεῖς προσφερόμεθα. ἦσαν δὲ καὶ τὰ κατ' αὐτὰς τὸ παράπαν λιτά τε καὶ ἁπλᾶ, ὡς ἀνάξια θήραις καὶ κλέπταις. Ὡς γοῦν ὑπέστρεψαν οἱ πεμφθέντες, καὶ ἀκριβῶς ἐδήλουν τῷ Πατριάρχῃ, ἅπερ εἶδον, καὶ ἃ ἤκουσαν, ἀπέκλασάν τε τοῖς περὶ ἐκεῖνον τὴν προθυμίαν, καὶ περὶ ἑαυτοῖς ἀῤῥώδουν, μὴ καὶ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἐνέδραις χαλεπαῖς περιπέσωσιν. οὐ γὰρ εἶχον πιστεύειν ἀνδράσι μὴ ἐπιστρεφομένοις αἰσχύνης καὶ μέμψεως. τέως ᾔεσαν εἰς τὸ πρόσω νωθεῖς τινες τὴν πορείαν, καὶ τοῖς ὅλοις ὑπόπτως ἔχοντες. Ὡς δὲ κατέλαβον τὴν Ἀχρίδα, τὴν μὲν βασιλίδα, καὶ τὸ περὶ αὐτὴν οἰκετικὸν, καὶ ὅσον εἰς θεραπείαν, αὐτοῦ που διαναπαύουσιν. ἐκεῖνοι δὲ προαγγέλους πρὸς Οὔρεσιν πέμποντες, καὶ αὐτοὶ σχολαίως τοῖς πρόσω προσέβαινον. τῷ Πολόγῳ δὲ παραγγειλάντων, ὃ δὴ ἄλσος Θεοῦ ἐκεῖνοι κατὰ γλῶσσαν εἴποιεν, καὶ ἤδη καὶ πρὸς Λιπαίνιον ἰόντων, πέμπεται μὲν πρέσβυς ἐκεῖθεν, ὁ καὶ μεσάζων ἐκείνων, Γεώργιος τοὔνομα, ᾧ δὴ καὶ λόχος ἀνδρῶν ἐνεδρεύσας προσεζημίου. τὰς δ' ἐνέδρας καὶ πρώην οἱ περὶ τὸν Πατριάρχην ἀκούοντες, ἐδειλίων. τότε δὲ καὶ ἀκριβῶς ἐς φόβον μέγαν καθίσταντο, μὴ καὶ συμπέσῃ τι σφίσι τῶν ἀνηκέστων. τοὺς γὰρ οὕτω καὶ τοῖς ἰδίοις, καὶ μᾶλλον τοῖς ἐνδόξοις καὶ ἄρχουσιν ἐνεδρεύοντας, σχολῇ γοῦν ἀποσχέσθαι τῶν ἀλλοτρίων. ἤκουον δὲ καὶ παρὰ Γεωργίου τὰ μὲν εἰς πρεσβείαν, πάντῃ τῷ σκοπῷ τῶν Βασιλέων ἀπᾴδοντα, καὶ ἄλλως σαθρά. ἐκεῖνοι γὰρ καὶ ὡς ἄρξοντα μετὰ τὸν πατέρα, εἰς κῆδος προσίεντο τὸν υἱὸν, τοῦ προτέρου τῶν παίδων Στεφάνου τὸ σκέλος κατεαγότος, καὶ βίον ζῶντος ἀπράγμονα. ὁ δὲ ἀλλάττων κύκλῳ περιβαλλόμενος, τὰ ὁμολογημένα ἐπηλογάζετο. τὰ δ' εἰς τὴν ὁδὸν δυσχερῆ τε ἄλλως, καὶ ὡς αὐτὸς ἐδείκνυ ζημιωθείς. ἦσαν δ' ἀνὰ μέρος καὶ οἱ περὶ τὸν Χαρτοφύλακα, αἱ γὰρ τῆς δεσποίνης παραγγελίαι καὶ ἀξιώσεις δοῦναι εἰς τὸ ποιεῖν ἐκείνων φροντίζειν, οὕτως ἰδόντα, ἐπικλῶντες τὰς προθυμίας τοῦ Πατριάρχου καὶ τοῖς ἄρχουσιν, ἐφ' ᾧ μὴ πλέον προβῆναι. μὴ δὲ γὰρ ἀνυστὰ εἶναι ἐπιχείρημα. Οὕτως ἐχόντων γίνεταί τι καὶ ἄλλο δεινὸν, ὃ δὴ καὶ εἰς ὑποψίαν ἐμβάλλει σφᾶς τοῦ καὶ πρόσθεν ἰόντας παθεῖν τὰ χείριστα. Οἱ γὰρ τὴν χώραν ἐπισταμένοι κατὰ στίχας ἰόντες, ἐφίσταντο καθημένοις πολλάκις, καὶ ἑώρων ὡς ἀλλοθέν ποι ἥκοντας, σφίσι δ' ἦν σκοπὸς παρατηρεῖν τὰ ἐκείνων, ἐφ' ᾧπερ καὶ νυκτὸς ἐπελθόντες συλήσειαν. ὃ δὴ καὶ μετ' ὀλίγον λαμβάνει τέλος. νυκτὸς γὰρ ἐπιόντες ἀψόφῳ ποδὶ, τοὺς ἐκείνων ἵππους συλῶσι, καὶ ᾗ ποδῶν εἶχον, ἀφανίζουσιν ἑαυτούς. οἱ δ' ἅμ' ἕῳ καὶ ὑπ' αὐγὰς, γνωρίζουσι μὲν τὸ πραχθὲν, ζητοῦσι δὲ τοὺς δεδρακότας, ἀλλὰ ζητοῦσι ματαίως ἦν ἡ σπουδή. ὅτε γὰρ

A *hem, quo & quorſum iſta? Nos harum deliciarum uſum non habemus.* Et hæc loquens ſimul Nurum oſtenderet pauperimo ſordidam veſtitu, ac lanificio intentam; unaque manu eam indicans, ſubjiceret: *En tali nos cultu nurus conſuevimus habere.* Porro in cætero circa Cralem apparatu nihil niſi vulgare, obſoletum, ac plane plebejum apparebat. Nulla victus mundities; e venatu illauto, ac tumultu ſane venatorio, nulla ſpecie aut ordine miniſterii, nulla menſarum elegantia, raptim cibi vorabantur. Ut ergo hæc ſibi explorata qui miſſi fuerant reverſi ad Patriarcham retulerunt, utque diſtinctius narrarunt quæ audierant, conturbarunt ea non parum Comitatum univerſum, infregeruntque cunctis animos, ſolicitudine injecta ne inſidiis excepti ſpoliarentur. Quid enim expectarent mitius a Barbaris adeo incul-B tis, quos nullus mos aut pudor, nullus reſpectus humanitatis aut officii verecundia revocatura viderentur ab audendo quod liberet cumque. Triſtes igitur hiſce curis, ſegneſque procedebant, anxia contricti formidine periculorum in momenta, ut putabant, ſingula impendentium. In his ſuſpicionibus cum Achridam deveniſſent, Regiam ibi reliquerunt Virginem cum familiari miniſterio: ipſi cœpto itinere lente pergentes, præmittunt Nuncios ad Ureſim, qui docerent; præſtolaturos ſe mandata ejus, & occurſus ab eo miſſorum apud Pologum. Eſt id loci nomen patria Serborum lingua ſonans, ut ajunt, *Nemus Dei*. Ea ſpe Lipænium progredientibus occurrit a Crale Legatio, cujus erat caput Georgius quidam, Magiſtratu illic ſimili præditus ejus, qui *Mezaſon* apud nos C dicitur. Huic ex inſidiis latrocinio illatum damnum, & ante Noſtri audierant, & ipſo referente cognorunt certius. Atque ut primo rei auditu cohorruerant, ita facti accepta confirmatione mœſtiſſimi ſenſerunt, quo locorum, malorumque deveniſſent. Quid enim non jure metuerent in tanta barbariæ licentia? aut quomodo ſperarent parcituros exteris, ac temperaturos avidas manus a Gaza peregrina, eos qui ne a popularibus quidem ſuis, iiſdemque illuſtri Magiſtratu conſpicuis, abſtinerent injurias extremas? Cæterum de negotio ipſo, ac fœdere Principum duorum tam inconſequenter, atque ambigue Georgius iſte locutus eſt, ut ſpem ſucceſſus omnem prudentibus excuteret. Primum omnium deprehenſum eſt, errorem Imperatori oblatum in re ipſa, ac ſubſtantia negotii; dum is filiam deſpondere ſe ſuam cre-D didit minori quidem filio Cralis, verum propter morbum incurabilem majoris, hæredi haud dubio, & ſucceſſori deſignato Regni Serbiæ. Nunc autem intelligebatur ex Georgii ſermonibus vana illa fuiſſe, quæ jactata fuerant de fracto crure, ac deſperata valetudine Primogeniti; qui filiam Regis Pannoniæ in matrimonio habebat. De cæteris ad rem quæ agebatur ſpectantibus, idem Legatus non minus inopinata, & ambigua ferebat, alia quædam, quorum nulla erat umquam audita prius mentio, proponens, circuituſque vafre captans, eaque de quibus certo convenerat aſtuto involvens ſilentio. Quæ omnia mirantibus noſtris, ſimul occurrebant pericula infeſtæ latrociniis viæ, quæ quam non ſine cauſa timerentur, ipſe Legatus ſua ejus generis recens accepta E damna commemorans plenam faciebat fidem. Partem etiam momenti, nec eam levem, ad novum inclinantibus conſilium addebant, quæ Chartophylax coram perſpecta retulerat de ſordibus, & miſeria domeſtica Regis Serbiæ: quæque idem ſibi enixe commendata dicebat ab Auguſta de proſpiciendo dignitati, ac commodis Filiæ, quam uti ſe res habebant, manifeſtum erat ſi perduceretur quo intenderant, non in Regnum aut Regni ſpem, ſed in

Edit. Rom. pag. 241.

ſervitutem tranſcribi triſtiſſimam. Hæc Patriarchæ ac reliquis in eo Comitatu præcipua dignitate conſpicuis omnem infringebant impetum ulterius pergendi, utique reputantibus, nullum cœptorum commodum aut ſaltem tolerabilem exitum, nullum longæ ac laborioſæ viæ fructum ſperandum apparere. Ne pactis quidem videri conſtituram fidem, ſi futura e præſentibus æſtimarentur. quid igitur attineret in ambiguum & obliquis anfractibus confuſum negotium, velut in cæcum perplexumque labyrinthum ſeſe altius, & irrevocabilius immergere: & non potius deprehenſa vel ſero fraude pedem ſtatim referre, tandemque Imperii honori, Imperatoriæ Virginis dignitati, ſalutique conſulere? Talia illis deliberantibus, & adhuc ſententiæ incertis, ſupervenit quidpiam, quo ſuſpiciones in metum, & expectationem verterentur certam grave quiddam, & exitiale patiendi ſi porro pergerent. Siquidem Incolæ regionis per turmas accedentes, recedenteſque, ubi cominus aſpexerant minime familiari vultu, ac ſic ſpeciem præbentes euntium præoccupatum inſidiis locum, unde noctu erumpentes impetum facerent in peregrinos, quorum iter exploraſſent, & quam multum prædæ traherent præſenti conſpectu obſervaſſent, formidinem noſtris admoverunt, quæ cito in dolorem tranſiit. Nam non ita multo poſt nocturni graſſatores clam appulſi pede ſuſpenſo ſumma cura ſtrepitus vitandi, equos noſtrorum abduxerunt: & cum iis quam longiſſime fugerunt. Romani ſub auroram furto agnito quærunt auctores facti, de obviis percontantes ecquid horum noſſent: Sed vanum ſcilicet ſtudium erat indicii teſtimoniique corrogandi a conſciis furum in ſuos ipſorum populares, ſocioſque, quorum rapacitatem haud paulo imitaturi libentius quam accuſaturi viderentur. Itaque prudens conſilium fuit rem iſtam non nimium urgere, ne iſta ipſa inſtantia irritata gens barbara belluinam feritatem humana celans ſpecie, pejus aliquid funeſtiuſque deſignaret. Tamen ne quid intentatum relinquerent, Magiſtratus locorum adierunt, rogantes, ut equos ſibi reſtitui curarent, ſine quibus inſtitutum ad Regem ipſorum iter perficere nequirent. Verum ab his nihil aliud impetrari potuit, niſi ut equos ipſis regionis ejus nulla parte cum amiſſis comparabiles offerrent. Quæ videntes noſtri ad conſilium tandem in proram, quod ajunt, incumbendi, reflectendique retro itineris compulſi ſunt. Referentes ergo pedem quam maxima velocitate in tantis difficultatibus licuit, Achridam ſe receperunt, ibique reſumptam Regiam Virginem Theſſalonicam deducentes, inde omiſſa jam omni cogitatione indignæ, ac pernicioſæ affinitatis, ad Imperatorem redierunt.

Edit. Rom. pag. 242.

A εἶχον μαθεῖν παρ' ἐκείνων, τοὺς σφετέρους ἐπιλυόντων, καὶ τὸ δραστικῶς ἐξετάζειν καὶ ἀπαιτεῖν, οὐ συνήνεγκε μὴ καὶ πλέον ἐπισυμβαίη, ἀνθρώποις μὲν τὴν ἰδέαν, θηρίοις δὲ τὸν τρόπον παραμιμουμένων. ὅμως τοῖς ἐκείνων ἄρχουσι χρησάμενοι εἰς βοήθειαν, μηδὲ γὰρ ἔχειν ὅπως καὶ κινηθεῖεν, τῶν κρειττόνων ἵππων ἀπολωλότων, ἀντισηκούμενοι τοῖς τῆς χώρας οὐκ ἐπίσων, ἀλλ' οὐδ' ἐγγὺς, μεταναστεύειν εἰς τοὐπίσω ἐβουλεύοντο. καὶ μὴ δοξάσης τῆς βουλῆς ἀγαθῆς καὶ συνοισούσης πλέον ἢ μεῖον βλαψούσης, πρύμναν τε κρούονται, τὸ τοῦ λόγου, καὶ τοῖς ὄπισθεν ἐπεκτεινόμενοι, ἕως Ἀχρίδας ἦσαν. ἐκεῖθεν δὲ συνάμα τῇ Βασιλίδι Θεσσαλονίκης ἐπιβάντες, χαίρειν ἐκεῖνο καὶ συνθήκας καὶ συναλλάγματα παρ' οὐδὲν θέμενοι, πρὸς Βασιλέα ὑπέστρεφον.

CAPUT VII.

De Dyrrachio, & terræ motu, quo eſt illa Civitas everſa.

Circa hoc tempus aut paulo poſt contigit miſerabilis, & omnium digna lacrymis Dyrrachienſis clades, hunc ferme in modum. Menſe ineunte Martio ſonori e terra fragores increbuere in ſtrepitum fere continuum: quales *boaſmos*, ſive boatus cum vulgo loquens quis dixerit. Hi nimirum clare denunciabant imminens malum. Cum ſic aliquandiu inferne tonuiſſet, repente die quadam acutius, & continentius inſonuere cœpta tonitrua, quo eorum augmento moti quidam in formidinem acriorem tectis exceſſerunt, diverſorio extra Urbem quæſito, ut ſi quid inde funeſtius ingrueret, ſalutem in tuto haberent. Nocte porro ſuperveniente diurnis hujuſmodi tumultibus, terræ motus incidit gravis, & omnibus de quibus eſt fando auditum, vehementior. Non enim is erat tremor quaſi quis dixerit terræ in obliquum nutantis, ſed reciprocus validiſſimus impulſus, nunc velut contrahentis ſeſe, nunc impetu contrario ſe dilatantis, & ejicientis ſoli. Quo ex alterno ſuccuſſu contigit univerſam illam momento a fundamentis everti, concidereque Civitatem. Domus enim, quæ illam conflabant, & illa quantavis extructa firmitudine exaggerataque ædificia, haud paria reſiſtendo proſtrata ſunt, deprehenſis intus hominibus miſere oppreſſis; nemine quo aut qua effugeret habente. Nam erumpentibus e proprio domicilio Dominum undique aliarum ruinæ occurrebant, ut ſperabilior ſalus ſub

B ΤΟ'ν τοίνυν μετὰ καιρὸν, καὶ τὰ περὶ τὸ Δυῤῥάχιον ξυνέβη ἐλεεινὰ καὶ πλήρη δακρύων. Κρονίου γὰρ ἐνστάντος μηνὸς, ἀσυνήθεις ψόφοι τὴν γῆν ὑπήρασσον συνεχῶς, οὓς δὴ βοασμοὺς κοινολογῶν εἴποι τις, καὶ δῆλοι ἦσαν σημαίνοντες ἐπιὸν ἐγγύθεν κακόν. μιᾶς γοῦν ἡμέρας καὶ συνεχέστερον ἐπήχουν οἱ κρότοι, καὶ μεῖζον ἢ πρότερον. τοῖς μὲν οὖν ἐμπεσοῦσα δειλία, ἔξω που κατοικεῖν τοῦ ἄστεος ἔπεισεν, ὡς εἰ πλέον γίνεται ἀλύξειν. ἀλλὰ νὺξ ἦν ἐπιγινομένη τοῖς ἡμερινοῖς ἐκείνοις θορύβοις, καὶ σεισμὸς ἐμπίπτει βαρὺς, καὶ τῶν μνημονευομένων μείζων. ἦν δ' ἐκεῖνος οὐ τρόμος ὡς ἄν τις εἴποι γῆς κατὰ τὸ λέχριον κινουμένης. ἀλλὰ κατὰ σφυγμὸν ἀνατιναγμὸς, C ὡς ἐν ἀκαρεῖ πᾶσαν τὴν πόλιν ἐκείνην ἐκ θεμελίων ἀνατραπῆναι καὶ πεσεῖν εἰς τοὔδαφος. οἶκοι δ' ἐκεῖνοι καὶ ἀναστάσεις κτισμάτων, μηδὲ τὸ βραχὺ ἀντισχόντες, ἐνεδίδοσαν καὶ κατέπιπτον, ἐναπολαμβανομένων ἐντὸς τῶν ἀνθρώπων, μηδενὸς ἔχοντος ὅπη φύγοι. τὸ γὰρ τῶν οἰκοδομημάτων συνεχὲς, τῇ ἐκείνων φυγῇ προσίστατο, καὶ πολλῷ ἦν ῥᾷον

Digitized by Google

ῥᾶον ἐντὸς οἰκιῶν, ἢ ἐξιόντας σώζεσθαι. πλὴν A κἀκεῖναι σαθεισῶν ἐκ μέρους, οὐ δὴ γὰρ ἦν ἥ τις καὶ κατὰ τὸ ἀκέραιον διεγένετο, ἄλλη γὰρ ἐπ' ἄλλῃ συνέπιπτε. καὶ ὁ ταύτης τὸν κίνδυνον ἀποδρὰς κατά τινα τύχην, ἐπιπεσούσης ἄλλης συνελαμβάνετο. καὶ ἦν ἀθρόον μὲν τὸ δεινὸν, δυσχερὲς δὲ καὶ ὄναρ ἰδεῖν, οἳ καὶ πρὶν μαθεῖν τὸ συμβὰν, οὐκ ἔφθασαν ἀπολλύμενοι. παιδάρια δὲ καὶ βρέφη μηδ' ἔχοντ' εἰδέναι τὸ χαλεπὸν, τοῖς ἐρειπίοις συγκατεπνίγοντο. Τοσοῦτος δ' ἦν ὁ ἐξαίφνης κτύπος καὶ θόρυβος, ὥστε καὶ τῆς θαλάσσης ἀναβρασσομένης ἔξωθεν, τοὺς περιγεγονότας ὑπονοεῖν, οὐχ ὅπως ἀρχὴν ὠδίνων ἐκεῖνα, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν B τοῦ κόσμου ἐπιστῆναι συντέλειαν. Τῷ γὰρ παραθαλασσίαν μὲν τὴν πόλιν ἐκείνην εἶναι, δεινὸν δὲ καὶ τιναγμὸν ἐμπεσεῖν ἐξαίφνης, τόσου μὲν θορύβου γεγονότος ἀνθρώπων, τόσου κτύπου ἐπικαταπιπτόντων ἀλλήλοις τῶν οἰκημάτων, οἱ ἔξωθεν ἀρεθέντες μειζόνως καταστειθέντες τὰς ἀκοὰς, οὐδὲν εἶχον ὑπονοεῖν ἕτερον, ἢ τοῦ κόσμου παντὸς ἐξαφάνισιν. Ἐπ' οὐκ ὀλίγον οὖν τοῦ σεισμοῦ κρατήσαντος, ὡς μηδὲν ἑστὸς ἐγκαταλειφθῆναι, ἀλλὰ πᾶν τὸ ἐντὸς καταπεσεῖν, καὶ τοὺς ἀνθρώπους συγκαταχῶσαι, παρὰ μόνην αὐτὴν τὴν Ἀκρόπολιν, ἐκείνη γὰρ καὶ ἀντεῖχε καὶ οὐχ ὑπῆκε τῷ σεισμῷ· C ἡμέρας δὲ φανείσης, συντρέχουσιν οἱ περίοικοι ἅμα μακέλλαις τε καὶ δικέλλαις, καὶ παντὶ τῷ προστυχόντι ὀργάνῳ πρὸς ὀρυγὴν χρώμενοι, καὶ προσπεσόντες ὤρυττον, ἵνα γοῦν καί τισι ταλαιπώροις ἔτι ζῶσιν ἀπαμύναιεν τὸν κίνδυνον· τὸ δὲ πλέον ὡς ἂν τὸν πλοῦτον παντοδαπὸν ἐκφορήσαντες τοῖς ἐρειπίοις καταπαταθέντα, λαβόντες ἔχοιεν. Τότε γὰρ τοῖς πράγμασι τῶν πεσόντων, καὶ οἱ κληρονόμοι συγκατεδύοντο, καὶ ὁ λαγχάνειν τὰς ἐξούλης δίκας ἐκείνοις οὐκ ἦν. ἐφ' ἡμέραις οὖν ἅπαν τὸ γεγονὸς εἰς ἔδαφος καταστρέψαντες, καὶ χρυσοῦ ἀμήσαντες θέρος, Ἀλβανοί τε καὶ οἱ περίοικοι D ὡς ἅμαις χρώμενοι ταῖς δικέλλαις, τέλος ἔρημον ἀφιᾶσι τὴν ποτὲ πόλιν ἐκείνην γνωριζομένην σημείοις τισὶν ἀμυδροῖς ἐν αἷσι καταλεγομένην, οὐ τῷ εἶναι, ἀλλὰ μόνῳ τῷ ὀνομάζεσθαι. Ὁ δ' ἐκείνης Ἀρχιερεὺς Νικήτας εὑρεθεὶς κἀκεῖνος τῷ τότε, καὶ φυλαχθεὶς μὲν ἀλλ' ἐν πολλαῖς τῶν μελῶν τὰ σύμβολα τοῦ κινδύνου φέρων, πικρὰν ἰδὼν συμφορὰν, καὶ ἣν οὔτ' ἄντικρυς καὶ προσεδόκησε πώποτε, κατάφοβος φεύγει, ἀφεὶς ἔρημον οὐχ ἑαυτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ταύτης ἐνοίκων, καὶ κάλλους κτισμάτων, καὶ πραγμάτων αὐτῶν τὴν Μητρόπολιν.

A tecto manentibus quam prodeuntibus videretur. Sed & ſiqua pars domuum terræ aſſultibus obſiſteret (nulla autem fuit domus, quæ non ſaltem ex parte iis dejiceretur) ſi cujus, inquam, ædificii membrum firmius non labefactaretur concuſſu terræ, ſuperne tamen obterebatur altiorum in vicinia murorum caſu. Alia quippe ſuper aliam cadendo cumulabatur domus. Ita ut ſi quem in prima ſuccuſſione fortuna ſervaſſet quædam, non longum id beneficium eſſet, alia enim mox ſuperincidens domus exitium fruſtra ſervato repræſentabat. Quam ergo ſubitum, ac vehemens, tam ineluctabile ulla vi, ulla fuga vitabile malum erat. Ut commodiſſima ſors plerorumque videri potuerit, quos dormientes, velut triſte ſomnium, mors invaſit. *Edit. Rom. pag. 243.* Lucriſecerunt enim anguſtias præceſſuri, ſi vigilarent, fatum ex- B tremum metus, & deſperationis ſæviſſimos horrores, qui calamitate improviſa citra ſenſum hauſti ſeſe perire neſcierunt. Quæ præcipua felicitas lactentium, aut nondum per ætatem rationis compotum puerulorum fuit. Tales enim obtriti ſuffocative; unam experiebantur miſeriam corporum, nullo prævio exarcebatam angore animorum. Inter hæc cum ad ſonitum ruentium tectorum, ad clamores & gemitus pereuntium hominum, accederet horribilis fremitus inſolito quoque ſimul æſtu efferveſcentis maris, qui adhuc ſupererant hæc tam atrocium initia dolorum non uni quantovis uſitato infortunio rerum humanarum, ſed ultimæ conſummationi naturæ, ac mundi univerſi præludere putabant. Cum enim ad mare tumultuoſius tum quam antea C umquam intumeſcens ſita Dyrrachienſis Urbs eſſet, cumque ex Urbis univerſæ varia ruina, ex colliſione caducarum molium, ex ejulatibus conſternatorum, aut morientium, concentus horrifice mixtus immanium ſonorum fragorumque aerem compleret, qui extra Dyrrachium illa nocte fuerunt accipientes attonitis auribus tumultuoſiſſimam illam confuſionem vocum, & ſtrepituum horribiliſſimorum, nihil ſane ſuſpicari mitius poterant, quam adveniſſe finem extremum rerum humanarum, & fatalem Cæli, ac terræ deſtructioni diem. Hac violentia per ſpatium temporis non exiguum graſſatus in Urbe terræmotus, nihil ibi jam in quod pergeret ſævire reliquum fecerat, præter Arcem, quæ una illæſa ſtetit, omnia ædificia collapſa omnes D in iis repertos homines communi ſepulchro tumulaverant. Eam tragicam ubi late oſtendit oculis ſpeciem ortus diei, quæ tam diram excepit noctem, concurrerunt ex agris undique quam maximo numero, ſumptis in manibus ligonibus, & marris, omnique terræ movendæ apto inſtrumento, quod cuique in manum quærenti venerat. Cum his acervum illum immanem ruinarum, qui pridie Urbs fuerat, undique aggreſſi fodere cœperunt; ſive urgente caritate, ſi quem forte miſerum adhuc ſpirantem inter ruta, & cæſa dirutarum ædium vindicare ab interitu poſſent; ſive, quæ maxima pars erat, inſtinctu avaræ cupiditatis, ut tot divitias ibi cum poſſeſſoribus ſepultas, nec alium jam habentes legitimum hæredem, Dominis cum ſobole, & cognatione univerſa pariter occumbentibus, in ſuos ipſi uſus auferrent, ſecuri forenſium tricarum, nec metuentes interdictum unde vi. Hic aliquot dierum labor fuit, quo illa verſando, ſcrutandoque evoluta congeries, & in unam utcumque æquatam complanata ſuperficiem eſt. Ex eo multi campo meſſuere ſegetem auream, ligonibus uſi vice falcium; Albanitæ cæterique circum habitantes demumque cum præda recedentes plane deſertam reliquerunt illam olim Urbem, ubi fuerit ſignis nunc tantum exilibus monſtrantem: in Urbibus numeratam dicis tantum cauſa, & nomine tenus, cum modo Urbs non ſit. At ejus Antiſtes Nicetas unus repertorum inter ruinas, & ſervatus ſuperſtes ille quidem, cæterum in multis cicatricibus reliquis ex plagis quas illapſu ſaxorum, tignorumque acceperat, luculenta veſtigia mirabiliter vitati periculi circumferens memoria ipſa

Edit. Rom. pag. 244. cladis, quam viderat, & ſenſerat atrociorem opinione omni, perculſus adeo eſt, ut locum fugerit, nec ſuſtinuerit inſiſtere ſepulchro ſuæ Metropolis, quam orbatam civibus, corona mœnium, & ædificiorum elegantium omni ornatu, opibus quoque ſpoliatam, hæc ad extremum ſui Paſtoris ſeceſſio reliquit plane deſolatam.

CAPUT VIII.

De Rege Carolo, ut is Claſſem armaverit.

HAc tempeſtate fortuna Regis Apuliæ Caroli, qui jampridem Manfredum debellaverat, in flore, atque apice felicitatis erat. In primis apparatu ingenti navali potens, & formidandus habebatur. Palam autem ſe ferebat infenſum Imperatori ob ſocietatem affinitate firmatam quæ ipſi cum Balduino intercedebat. Cui velut jus vindicaturus priſtinum, expeditionem in Urbem Conſtantinopolim adornabat; naveſque ad id & prævalidas, & plurimas, & tum corporibus, tum armis, tum cæteris utilibus ad ſcopum rebus copioſiſſime inſtructas compararat, & congregaverat. Neque his contentus a Papa etiam petebat, & ardentibus inſtabat precibus, ut Conſtantinopolitanæ hujuſmodi expeditionis auctor ipſe fieret, ſeque iſti negotio præficeret. Dignum enim eſſe id bellum, quo videlicet repetenda filiorum ejus eſſet hæreditas, quod Patris communis nomine, auſpiciiſque gereretur. In quæ illis conſentientibus, Eccleſia quoque conſilium probavit, & cooperaturam ſe ad effectum votorum quam poſſet maxime, promiſit. His tunc agitandis, conficiendiſque intentus Carolus erat. Imperator vero prorſus imparem ſe ſentiens iſti ſuſtinendo bello: nec quidquam dubitans quin ſuccumberet Romana res, ſi contra eam Carolus duceret tum illam, de qua dixi, inſtructiſſimam Claſſem; tum ſimul fortiſſimum, quem item paraverat, terreſtrem Exercitum, Brunduſio in Dyrrachii navale jam vacuum, & occupanti expoſitum, mox, prout deſtinaverat, deportandum. Bifariam enim iſto modo partiri copias Carolus decreverat: & jam miſiſſe Dyrrachium dicebatur, qui ſolum præoccuparent ubi ſteterat illa Civitas, quam etiam, ut ferebatur, reficere cogitabat. Cum, inquam, hæc ſecum reputaret Imperator, alia omnino ratione quam vi aperta inſtantibus occurrendum malis cenſuit. Miſſitabat igitur frequenter preces, & litteras ſupplices ad Papam, non per Legatos, aut homines agnitos pro ſuis. Fruſtra enim tales mittere conaretur, tenente citeriores Roma Provincias, & quaſi portas ipſas Aulæ Pontificiæ Carolo, haud dubie prohibituro ne tranſirent: ſed per alios fidos, & non ſuſpectos ob diſſimulatum habitum Tabellarios; & per quoſdam Italos illuſtres quorum ſibi amicitiam paraverat, quoſque a Caroli partibus alienos norat. Utebatur & ad id interdum ejus generis hominum miniſterio, quos Latini *Freiros* vocant, quaſi diceres Fratres, quos ad id ſibi officii præſtandum artificio blanditiarum attraxerat. Horum interventu omnium multus erat in obſecrando, obteſtandoque Pontifice Romano, ne ſineret Carolum exequi quæ deſtinaverat: neve permitteret Chriſtianos Chriſtianis bellum inferre. eſſe enim nos quoque Romanos, quos Latini Græcos appellarent; uni eidemque ſubjectos Chriſto, unum unius Eccleſiæ corpus cum Italis conſtantes. Se quoque Papam habere atque agnoſcere ſpiritualem Patrem, Epiſcoporum omnium Principem. Huic profeſſioni promiſſiones in poſterum plauſibiliores addebat. Daturum ſeſe videlicet efficacem operam quo in unum ovile redigeretur Eccleſia Dei, nationum diſcrimine ſublato, & ſcandalo damnoſi diſſidii,

pag. 245.

A Τότε τοίνυν καὶ ὁ Ῥὴξ Πουλίας Κάρουλος ἔκπαλαι τὸν Μαφρὲ καταγωνισάμενος, ἐν ἀκμῇ ἦν τῶν καθ' αὑτὸν πραγμάτων, καὶ ναυτικῶν παρασκευαῖς πλεῖστον ἐμεγαλαύχει, ἔκσπονδος ὢν Βασιλεῖ τὰ πλεῖστα ἐπ' αἰτίαις τῶν Βαλδουΐνου συναλλαγμάτων, ὡς ἐντεῦθεν ἐπὶ τῇ πόλει οἴεσθαι δικαιοῦσθαι. παρασκευάζει μὲν καὶ τὸ ναυτικὸν πλεῖστον ὅσον, καὶ σώμασι καὶ ὅπλοις καὶ χρήμασι συγκροτεῖ. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ τὸν Πάπαν προσελιπάρει καὶ θερμῶς ἐδεῖτο, ἐφεῖναί οἱ τὴν κατὰ τῆς πόλεως ἐκστρατείαν, ὡς καὶ ἄλλως δίκαιον ὂν ζητεῖν τὰ τῶν παίδων αὐτοῦ, ἐφ' οἷς σφίσι συμφωνοῦσι, καὶ ἡ Ἐκκλησία συνοίσει καὶ συνεργεῖν τὰ μέγιστα ὑπισχνεῖτο. B Καὶ ὁ μὲν ἐν τούτοις ἦν, ἐκ πολλοῦ παρασκευαζόμενος. ὁ δὲ Βασιλεὺς ἀνίσχυρα τὰ πρὸς ἐκεῖνον διεγίνωσκεν, καὶ τὸ πᾶν ἀδίκεστον, ἔτι καὶ πλείσταις μὲν ταῖς ναυσὶν ἐξηρτυμένου, πολλῷ δὲ καὶ τῷ κατὰ γῆν πεζικῷ διὰ Βρεντεσίου περαιωθησομένου εἰς τὸ τοῦ Δυρραχίου ἐπίνειον, ἐρήμου ὄντος, ὃ καὶ μᾶλλον παρ' ἐκείνου κατεχομένου, εἰς τὸ ἀνακτίσασθαι, χρησάμενος ὡς ἐλέγετο δυνατὸς ἦν, ἀρτύεσθαι, διττὸν οἰκονομεῖ τὸ στράτευμα, ἄλλως ἔγνω τὴν πρὸς ἐκεῖνον μάχην μεταχειρίσασθαι. C καὶ δὴ πολλάκις μὲν οὐκ ἰδίως πέμπων παρὰ τὸν Πάπαν, οὐ γὰρ ἐδύνατο ἐκείνου κατὰ θύρας ἀπαντῶντος, ἄλλως δὲ γραμματοφόρους κρυφηδόν, καὶ δὴ καὶ Ἰταλῶν ἐπιδόξους ὅσους ἤδη φιλοῦντας, καὶ τῆς ἐκείνου συμμαχίας γινωσκομένους. ἔστι δ' ὅτε καὶ τοὺς Φρερίους αὐτοὶ λέγουσιν, ἀδελφοὺς δῆθεν, ὑπερχόμενος καὶ θωπεύων, πολὺς ἦν δυσωπῶν τὸν Ῥώμης Ἀρχιερέα καὶ καταποτνιώμενος μὴ ἐφεῖναι Καρούλῳ τὰ κατὰ νοῦν πράττειν, μὴ δὲ συγχωρεῖν Χριστιανοῖς ἐπὶ Χριστιανοὺς στρατεύεσθαι. εἶναι γὰρ καὶ Ῥωμαίους, οὓς αὐτοὶ Γραικοὺς ὀνομάζουσι, τοῦ αὐτοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς αὐτῆς Ἐκκλησίας τοῖς Ἰταλοῖς, ἔχειν δὲ καὶ αὐτὸν τοῦτον Πα- D τέρα πνευματικὸν καὶ λογίζεσθαι Ἀρχιερέων ὄντα τὸν πρώτιστον. ἤδη δὲ καὶ ὑπισχνεῖτό οἱ τὰ χρηστότερα, τὰ δ' ἦν, τὸ μίαν μάνδραν γίνεσθαι τὴν Ἐκκλησίαν Θεοῦ, καὶ ἀρθῆναι τὸ μέσον σκάνδαλον, ἀνόητα ἐπισπαρὲν ἐκ παλαιτέρου ταῖς Ἐκκλησίαις. μηδὲ γὰρ εἶναι λοιπὸν ἐμποδὼν τὸ ταῦτα γίνεσθαι ἀποκατασταθείσης τοῖς Ῥωμαίοις τῆς πόλεως. ταῦτά τε συχνάκις διεμήνυε, καὶ χρυσὸν πέμπων Καρδηναλίοις, στρόφιγξιν ὡς Ἕλληνες εἴποι, ὡς θυραυλοῦσι τοῦ Πάπα κατὰ τὴν Χριστοῦ μίμησιν, καὶ εἰς ἄλλοις ἐπιτηδείοις φίλοις, ἐδίδου τὰ

A τῆς πρὸς τὸν Πάπαν ἱκετείας καθίστα, καὶ ὁ Κάρουλος ἐκωλύετο. αὐτὸς δὲ καὶ πλέον ὁ Βασιλεὺς τὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν εἰρήνην ἐπισπεύδων, τοὺς μὲν ἐκεῖθεν ἀρχομένους καὶ μᾶλλον εἰ τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης εἶεν, φιλοφρόνως προσίετο. ὡς καί ποτε τὸν Κροτώνης Ἐπίσκοπον ἄνδρα λόγιον ὄντα καὶ διγλωσσοῦντα κατ' ἐπιστήμην τῶν θείων, ὃν καὶ τῷ Πατριάρχῃ πέμπων καὶ κυβερνῶν, μετὰ καιρὸν μετημφίαζε πρὸς τὸ ἑλληνικώτερον, καὶ Ἐκκλησίαν διδόναι οἱ τῷ λόγῳ τῆς ἐπιδόσεως, ὡς σχολάζοντι τῆς λαχούσης, ἤθελέ τε καὶ ᾠκονόμει· κἂν ἐγένετο, εἰ μή γε φωραθεὶς ἐκεῖνος εἰς δύσνοιαν καὶ τὴν ἡμετέραν βλάβην, τὸ μὲν καθ' Ἕλληνας ἐ- B στολίσθαι, καὶ πάλιν εἶχε, τὴν δὲ βασιλικὴν δυσμένειαν ἀπολελαυκὼς, περί που τὴν Ποντοηράκλειαν ἐξωρίζετο. τέως δ' οὖν τῇ Ἐκκλησίᾳ οὐκ ἦν ἐμποδὼν, κατὰ πᾶν ἐκείνῳ συγχρᾶσθαι ὅπως ἔχοντι, ἄλλους δὲ πολλοὺς πλείστους Φρερίους ἐδέχετο. καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἔπεμπεν Ἀρχιερεῦσι καὶ Πατριάρχῃ. ἐκ τῆς προσφορᾶς αὐτοῖς κοινωνίας, ἐν ψαλμοῖς, ἐν ταῖς ἐπὶ τῶν ἀδύτων εἰσαγωγαῖς τε καὶ στάσεσιν, ἐν μεταλήψει τοῦ θείου ἄρτου, ὃν Ἀντίδωρον λέγουσιν, ἐκ πάντων ἄλλων, πλὴν μεταλήψεως, οὐ γὰρ ἔχρῃζον, τὴν εἰς ἐγγύας κειμένην τῶν Ἐκκλησιῶν εἰρήνην κατεμπεδῶν τε καὶ προασφαλιζόμενος.

A quo dudum pernicioſe communis concordia dirimebatur, de medio amoto. Nihil enim jam obſtiturum quominus id fieret, reſtitutis in Patriam antiquam ſuam Conſtantinopolim illis qui ex ea dudum pulſi per Latinos fuerant. Talia ſimul ſubinde inculcabat, ſimul aurum tranſmittebat ad Cardinales, quæ vox Latina Græcæ reſpondet ſignificanti *Cardines*; ſtudens hac arte Papam, qui & ipſe, quod de Chriſto dicitur, quaſi oſtium eſt, his quaſi Cardinibus ei affixis, in quam ipſi eſſet utile partem invertere, quod non fruſtra tentavit; impetrato tum a Papa quod petebat; & Carolo, ne ſibi bellum inferret, prohibito. Ipſe autem interim Imperator magis magiſque attendebat paci Eccleſiæ procurandæ, arctiuſque ſtringendæ, homines Italicæ Ditionis, maxime ſi Eccleſiaſtici eſſent, & Latini ritus, forte Conſtantinopoli B peregrinantes aut degentes, benevolentiſſime admittens adhibenſque. Id quod obſervare licuit in Epiſcopo quondam Crotonæ, Viro litteris Divinis pereruditio, & lingua juxta utraque diſerto: quem in Patriarchæ comitatu collocatum, eique commendatum, poſt aliquod tempus ſacris Græci ritus veſtibus induit, volens, procuranſque, ut Eccleſia hic ei gubernanda per Delegationem, ut ſolet dici, traderetur; cujus Delegationis capax erat; quippe qui ejus, quam primum fuerat ſortitus, cura, & gubernatione liber eſſet. Quod effectum haud dubie fuiſſet, niſi ſub hæc ille deprehenſus moliri neſcio quid inimico animo in noſtrum damnum, in veſtitu quidem Græco perſeverare permiſſus etiam poſtea fuiſſet: tamen amiſſa deinde Imperatoris gratia exulatum circa Heracleam Ponti miſſus eſſet ob neſcio quam civilem cauſam. in qua ipſa eam adhibuit moderationem, ut declararet non obſtare ſe, quominus eo, licet exulante ſuo juſſu, Eccleſia ad quodcumque utilem putaret, uteretur. Alios vero Latinos plurimos, & in iis ſæpiſſime Frerios humaniter excepit, & in Eccleſiam miſit, ut ibi ab Epiſcopis & Patriarcha in omnem libere ſacrorum Communionem admitterentur, oblationis, Pſalmodiæ, ingreſſus adytorum, ſtationum, participationis Divini Panis, quem Antidorum vocant: cunctis hiſce communicationibus (excepta interim ſola perceptione ſacri Calicis; non enim hanc illi quærebant) quam ſerio procuraturum ſe ſpoponderat, & perpetraturum receperat, Eccleſiarum pacem, jam nunc auſpicans, & ſenſim uſurpando, obſtaculaque amoliendo præmuniens.

CAPUT IX.

Ut Legatos Imperator ad Regem Franciæ miſerit.

C Ἔπεμπε δὲ καὶ ἄνδρας Ἐκκλησιαστικοὺς πολὺ τὸ ἀξιοπρεπὲς ἔκ τε τρόπου καὶ ὀφφικίων ἔχοντας πρὸς τὸν Ῥῆγα Φραγγίας, αὐτάδελφον μὲν τοῦ Καρούλου τὸ γένος ὄντα, τοὺς τρόπους δὲ ἥκιστα ἀδελφίζοντα, οἳ δ' ἦσαν, ὅ τε τῆς Ἐκκλησίας Χαρτοφύλαξ ὁ Βέκκος, καὶ ὁ τοῦ βασιλικοῦ Ἀρχιδιάκονος Κλήρου Μελιτηνιώτης. οἷς δὴ καὶ οὐκ ἐχωροῦν εἰς Βρεντήσιον διαπεραιοῦσθαι, καὶ γῇ χρωμένους βαδίζειν, τὴν μὲν μέχρι καὶ Αὐλῶνος ὁδὸν, ἵπποις χρωμένους ὁδεύειν παρεῖχεν. ἐκεῖθεν δὲ νηὸς ἐπιβάντας καὶ θάλασσαν τέμνοντας, τὴν ἐς τὸν Ῥῆγα ὁπουποτ' ἂν εὑρεθείη ἄγειν ποιεῖσθαι διαπεραίωσιν. D ἦν δὲ οἱ ὁ τῆς πρεσβείας σκοπὸς κἀκεῖνον δώροις καὶ λόγοις ὡς δυνατὸν ἐκμειλίσσεσθαι, καὶ παρασκευάζειν εἰρηνικὸν ὄντα ταῖς φήμαις, γράφειν μὲν καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν τὰ εἰκότα, καὶ τὸ θράσος ἐκμαλάττειν, καὶ τὰς ὁρμὰς ἐκείνου ἀνέχειν. ῥᾷον γὰρ ὡς καί τινα οἴεσθαι, προ-

C Miſit autem & viros Eccleſiaſticos multæ Dignitatis, tum merito virtutum tum officiorum auctoritate quæ gerebant, ad Regem Franciæ, Caroli genere fratrem, quamquam utriuſque mores minimum inter ſe germanitatis præferebant. Hi autem fuere Cartophylax Eccleſiæ Veccus, & Regii Archidiaconus Cleri Meliteniotes. His cum non liceret recta Brunduſium trajicere, propter ibi Dominantis Caroli metum, præſcriptum, ut via terreſtri Aulonem equitando ſe transferrent; indeque nave conſcenſa per altum in Franciam tenderent, illic Regem conventuri, ubicumque verſari eum contigiſſet. Scopus Legationis erat, Regem donis, & verbis quantum fieri poſſet, delinire; conarique adducere ipſum, quem fama ferebat pacis eſſe ſtudioſum, ad ſuadendum Fratri ſcriptis litteris: ne bello inquietaret Orientem. D Erat autem veriſimile magnum pondus habituram auctoritatem majoris natu Germani, qui Rex a principio fuiſſet, tantumque ipſi potentia præſtaret, ad hæc qui vita rectus, & moribus inculpatus haberetur, ad emolliendum animum, & feroces impetus frænandos Caroli minoris natu fratris, qui nuper tantum vocari Rex cœpiſſet, anguſtiuſque, ac opibus fraterno inferius Regnum haberet, denique

Edit. Rom. pag. 246.

Digitized by Google

obliquorum, & a recto inflexorum morum homo, quibus dirigendis aptiſſima eſſet amuſſis Domeſtici exempli, & late celebrata rectitudo ſancti ejus Regis tam arcto illi ſanguinis vinculo conjuncti: non enim rectum ad obliqui normam exigendum eſt. Enimvero depravatio hæc quidem non correctio eſſet; verum obliquitas detorti exæquanda ad rectum: ut ſic ſua conſtet regulæ ratio, ac vis origine indicata vocis a regendo & dirigendo ductæ. Quod ſi perſuadere Fratri non poſſet, certe ageret apud Papam pro Græcis, Fratribus & ipſis, & eodem Chriſtianorum nomine dignatis, ſicque conaretur infringere Fratris machinationes in Romanos. His ab Imperatore mandatis acceptis, dant ſe in viam Legati comitatu ac ſatellitio ſtipati numeroſo pariter, & ornato: Regio ipſi cultu, inſtructuque ſupellectilis ſplendidæ, Imperatoriarum imaginum ac vaſorum; ut longo iſta portantium tractu, cæteraque magnificentia illuſtris pompæ, mirificam egredientes Urbe attonitis viſu populis ſpeciem fecerint. Aulonem pervecti, ubi nave illic conſcenſa Pachynum Siciliæ tenuerunt, audiunt tranſgreſſum Regem in adverſum littus prope Carthaginem, quam nunc vocant Tuniſſim, cum Æthiopibus Africam tenentibus bellare. Ergo ibi morati paucis diebus, ſolventes ad Siculum emetiendum fretum Tuniſſim verſus, navem illo curſu fregerunt, & parum abfuit quin mergerentur. Ut autem vix tandem multa perpeſſi exſcenderunt, Regi ex gravi morbo decumbenti litteras Imperatoris reddiderunt; Rex incertus quid ageret, hinc quidem morbo urgente, inde belli diſtrictus curis, ſuperſedebat expeditione negotiorum, intentus valetudini curandæ. Per has moras feriebantur oculi quotidie noſtrorum ſpectaculo luctuoſo atrocium & cruentorum Latinos inter Agarenoſque certaminum. Aliquantum a littore foſſam Itali longam duxerant, & quod eam inter ac mare patebat ſpatii tenebant. Æthiopes Carthagine pro arce uſi ad receptaculum tuta, ejus fiducia erumpebant audacius in Hoſtes. Hinc quotidianæ velitationes, & pugnæ conſerebantur, plurimis utrinque cadentibus. Graſſabatur interim pernicioſa peſtis, denſabanturque mortes: adeo ut funeribus libitina deeſſet, ſuperſtitibus ad cadaverum ſepulturam non ſufficientibus. Unum ſcilicet illud ad tragicam Iliacorum malorum faciem deerat; quod pyræ mortuorum non arderent: ſed foſſa eadem illa profunda & lata, quæ vivos tuebatur, defunctos hauriret: tanto jam numero, ut brevi complenda videretur, & ad æqualitatem attollenda campi, tam in eam multi quotidie partim hoſtili cæſi ferro, partim lue peſtifera extincti devolvebantur. Vigebantur tamen animis reliqui: & ſibi conſcii pro Crucis gloria periclitari ſeſe, ardorem, audaciamque a cauſa belli trahentes, fortiſſime adverſus quantamvis fortunæ iniquitatem nitebantur. Rex interim morbo invaleſcente in eum redactus ſtatum, ut de vita ejus deſperaretur, allocutus tamen Legatos eſt, magnam oſtendens propenſionem ad pacem inter Imperatorem, fratremque procurandam. Eamque conciliationem pro viribus ſe promoturum, ſi vita ſuppeteret, promiſit: expectare interea ipſos, & quieſcere jubens. Ab his dictis poſtera ei dies ſuprema illuxit. Rege mortuo, qui ei adſtabant defuncti cadaver, pro merito animæ, quam Deo eſſe cariſſimam perſuaſiſſimum habebant, unguentis delibutum, & abenis ferventibus incoctum, pretioſis condiderunt loculis, venerandas illas ſecum in Patriam

Edit. Rom. pag. 247.

A τὸν ὄντα καὶ Ῥῆγα τετιμημένον ἀρχῆθεν, καὶ ἐπὶ μεγαλειότητι ἐξουσίας τιμώμενον, πρὸς δὲ καὶ τοῖς τρόποις θεῖον, τὸν δεύτερον καὶ χθὲς εἰς Ῥῆγα τετιμημένον, πρὸς δὲ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ λειπόμενον, καί γε σκολιὸν πείθειν. μηδὲ γὰρ ἀπευθύνεσθαί ποτε τὸ ὀρθὸν πρὸς τὸ σκολιὸν, εἰ δ' οὖν μηδ' ἀποσκολιοῦσθαι, ἀλλὰ τὸ σκολιὸν πρὸς τὸ εὐθὺ, παρ' ὃ καὶ ἡ προσηγορία τῆς ποιότητος εἴληπται. εἰ μὲν οὖν πείθοι, ἀλλ' οὖν ἐντυγχάνειν τῷ Πάπᾳ ὑπὲρ Γραικῶν, ἀδελφῶν καὶ αὐτοῖς ὄντων, καὶ τοῦ αὐτοῦ ἠξιωμένων ὀνόματος, καὶ οὕτως ἐκκόπτειν πειρᾶσθαι τὰ κατὰ τῶν Ῥωμαίων τοῦ ἀδελφοῦ μηχανήματα. Ταῦτα τοῦ Βασιλέως ἀναθεμένου τοῖς πρέσβεσιν, B ὑπὸ μεγάλῃ θεραπείᾳ λαοῦ τε καὶ βασιλικῶν εἰκόνων καὶ ἐκπωμάτων, καὶ βαρείας ἐξόδου, ὡς καὶ φανέντας μόνον ἐκπλῆξαι, ἐξῄεσαν. ὡς δ' Αὐλῶνα φθάσαντες καὶ νηὸς ἐπιβάντες, Παχυνῷ ἄκρᾳ Σικελίας προσέσχον, μανθάνουσι πέραν πρὸς Καρχηδόνα, ἣν Τουνίσιν λέγουσιν, ἀπελθόντα τὸν Ῥῆγα τοῖς κατὰ Λιβύην Αἰθίοψι πολεμεῖν. καὶ δὴ ἐφ' ἡμέραις ἐκεῖσε ναυλοχησάμενοι, ἀπ' αὐτόθεν εὐθὺς Τουνίσεως ἤλαυνον, τὸ Σικελικὸν καταμετρούμενοι πέλαγος, ἐφ' οὗ δὴ καὶ ναυαγίῳ χρησάμενοι, παρ' ὀλίγον ἦλθον τοῦ βυθισθῆναι. ὡς δὲ μόλις πολλὰ παθόντες ἀπέβαινον, τῷ μὲν Ῥηγὶ ἐν ἀρρωστίᾳ ὄντι χαλεπῇ προσελθόντες, τὰ C βασιλικὰ ἐνεχείριζον γράμματα. ὁ δὲ Ῥὴξ μὴ ἔχων ὅτι καὶ δρῴη, τοῦτο μὲν ἀρρωστῶν, τοῦτο δὲ καὶ πολέμοις ἐνασχολούμενος, ἀνήρτα τέως τὰ πράγματα, καὶ πρὸς τὸ νοσοκομεῖσθαι ἦν. Οἱ δὲ καθ' ἡμέραν θέαμα ἑώρων ἐλεεινὸν Ἀγαρηνῶν μεταξὺ καὶ Λατίνων. ἔξω γὰρ θαλάσσης ἐπιπαρριψάμενοι Ἰταλοὶ, χαρακώματι ἐχρῶντο τῇ τάφρῳ, τὸ μεταξὺ κατέχοντες. Αἰθίοπες δὲ Καρχηδόνι, φρουρίῳ τε καὶ ὁρμητηρίῳ χρώμενοι εἶχον μὲν ἐν ἀσφαλεῖ κεῖσθαι, εἶχον δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς ἐναντίους θαρρούντως ὁρμᾶν, καὶ συνεχῶς καθ' ἡμέ- D ραν διεπολέμουν πρὸς ἀλλήλους, ὡς πλείστους ἀμφοτέρωθεν πίπτειν. ἐπέκειτο δὲ λοιμὸς ἰσχυρὸς, ἔθνησκον δὲ ἑκατέρωθεν, καὶ ὁ θάπτων οὐκ ἦν. πυραὶ δὲ νεκύων οὐκ ἐκαίοντο κατατεθνηκότων. ἡ τάφρος δ' ἐκείνη εὐρεῖά τε καὶ βαθεῖα οὖσα, οὓς ζῶντας ἐτήρει, τούτους καὶ θανόντας ἐδέχετο, καὶ οὕτω πλείστους, ὥστε καὶ ἀναχωματοῦσθαι κατὰ μέρη κινδυνεύειν ἐγχωματουμένην. οὕτω συχνοὶ ἔνθεν μὲν τῷ πολέμῳ, ἐκεῖθεν δὲ τῷ λοιμῷ ἔπιπτον. ὁρμὴ δ' ἐκείνοις ἀνῆζεν, ὡς ὑπὲρ Σταυροῦ κινδυνεύουσι. τότε καὶ ὁ Ῥὴξ ἐπὶ χεῖρον εἶχε, καὶ οἱ τὰ τῆς σωτηρίας ἀπέγνωστο, ὅσον ἦν χρηματί- E σας ἐκείνοις, καὶ δείξας ῥοπὴν πρὸς εἰρήνην ἔχειν, καὶ γ' εἰ περιέσται καὶ συγκροτήσειν εἰς δύναμιν, ἐκέλευε ἀναμένοντας ἡσυχάζειν. Ἐπεὶ δὲ ἡ ἐπιοῦσα ἐπέστη οἱ τὸ χρεὼν, καὶ ἤδη ὁ Ῥὴξ ἐτελεύτα, οἱ μὲν ἀμφ' ἐκεῖνον εὐθὺς ἐνσκευασάμενοι τὸν νεκρὸν ἐκείνου, ὡς ἐν πληροφορίᾳ ᾠκειωμένου Θεῷ, μύροις ἀλείφοντες, καὶ βράσμασι λεβήτων ἐνέ-

Digitized by Google

φαντες, τιμίαις χηλοῖς ἐναπετίθουν τὰ λείψανα, ὡς τῇ πατρίδι ἀνακομίσοντες. Οἱ δέ γε πρέσβεις κενοὺς, ὃ λέγεται, τῶν ὑπεσχημένων ὑπέστρεφον τὰς χεῖρας. ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς οὐκ ἤρκει προσμηχανᾶσθαι ἁμαρτὼν τῶν ἐκ τοῦ Ῥηγὸς, ἀλλὰ πολλοῖς ἑτέροις μεσολαβοῦσι πρὸς Πάπαν, ὁ γὰρ τοῦ Καρούλου ἐπίθεσις ἐπτόει, τὰ τοῦ στόλου διακωλύειν ἐξάπαντος ἐπειρᾶτο. οὐ μὴν δὲ καὶ τῶν εἰς παρασκευὰς κατερραθυμημένως εἶχε καὶ ἀμελῶς, ὡς ἐκεῖθεν μόνον προσδοκᾶν ἀποχρῶντας γενέσθαι· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς εἰς οἷόν τε παρεσκευάζετο.

A reliquias relaturi. Legati vero nihil niſi vacuas, quod dicitur, manus ex tantis promiſſis reportarunt domum. Cæterum Imperator per Regis mortem ſpe fruſtratus ſua; non tamen deſtitit alia ad deſtinatum via graſſari: ſed multis aliis apud Papam interceſſoribus adhibitis (nam ingens a Carolo metus omnia experiri ſuadebat) impetrare ab eo, ut Caroli expeditionem impediret, conabatur. Nec porro idem his conatibus arte Martem avertendi adeo confidendum putavit, tamquam haud dubie ſucceſſum optatum habituris, ut apparatus negligeret bellicos. Simul enim providendis in omnem eventum quæ ad vim arcendam opus eſſent, diligentem impendit operam. *Edit. Rom. pag. 248.*

CAPUT X.

Ut ad famam venturæ infeſtæ Claſſis, in Urbe Imperator præparaverit quæ neceſſaria putabantur ei tuendæ.

Εἰσαγαγὼν γοῦν ἔξωθεν σῖτον ὥστε πύργους πληρῶσαι τῷ πλήθει, τὸν λοιπὸν τοῖς πολίταις παρεῖχεν εἰς φυλακὴν, ὡς κατὰ καιρὸν αὖθις ἀντιπαρέξουσι, καὶ χοίρων ὅλας ἀγέλας, καὶ αὐτοὺς ἐπιμερίζει τοῖς πολίταις ἀνὰ δέκα καὶ πλεῖον ἢ καὶ ἔλλειπον ἑκάστῳ διδοὺς, ὥστε σφάττειν καὶ αὐτοὺς ἀποκερδαίνοντας τὰ ἐντόσθια, τὰ τεμάχη τῷ κοινῷ φυλάττειν, ὅπλα τε μυρία καὶ οἰστοὺς, καὶ ὄργανα πετροβόλα, ὁπλοτέχναις καὶ μηχανικοῖς τὸ ἱκανὸν παρέχων, ἑτοίμαζε, καὶ τὸ ναυτικὸν ἐξήρτυεν ἅπαν. Οἰκοδόμους τ' ἐπιστήσας πλείονας, κἀπιστάτας, ἐδιδύμου τὸ τεῖχος τῆς πόλεως τὸ πρὸς θάλασσαν. τὸ γὰρ πρὸς τὴν γῆν διδίπλωτο πάντως, καὶ λαὸν πλεῖστον καὶ μάχιμον ὅσον ἀποχρῶντα τοιαύτῃ παρασκευῇ πολέμου φέρων, ἐξ αὐτῆς διέταττεν, ὡς εἰς καιρὸν εἰσαχθησομένους ἅμ' ὅπλοις καὶ δαπανήμασι. πέμπων τε τοὺς μὲν τῶν κατ' Αἰγιαλοὺς κατωχύρου καὶ νήσους, τοὺς δ' ἀνίστελλε. καὶ τὸ ἐν Βλαχέρναις νεώριον οὐκ ἀποδεχόμενος, ὡς κατὰ πρόσωπον παρέχον ταῖς ναυσὶ πρὸς τὰς τῶν ἐχθρῶν τὴν μάχην, τὸ δὲ κατὰ πρόσωπον δυσχερὲς εἶναι ὡς ἀντιστάσας ἰσχυρῶς μάχεσθαι. τὸν ὅμοιον τρόπον, καὶ τῷ παλαιῷ νεωρίῳ προσήχθετο. λέγω δὲ παλαιὸν οὐχ ᾧ χθὲς καὶ πρώην Λατῖνοι ἐχρῶντο, τῷ πρὸς τῇ μονῇ τοῦ Εὐεργέτου Χριστοῦ, ἀλλὰ τὸ πρὸς τῇ πύλῃ τοῦ νεωρίου ἐκεῖθεν ὠνομασμένῃ, ὡς παντὸς τοῦ κατὰ θάλασσαν κέρατος, λιμένος ὄντος, καὶ ταὐτὸν ταῖς Ῥωμαίων ναυσὶν ὅσον καὶ ταῖς τῶν ἐχθρῶν διδόντος. ἀλλ' εἰδὼς τὰ κατὰ νώτου γινομένας μάχεσθαι, ὅσον θαρραλεώτερον μὲν ἀνδράσιν, ἀσφαλέστερον δὲ πράγμασι, τὸ πρὸς τὸν Βλάγκα Κοντοσκέλιον ἀνοικοδομεῖν ἤθελεν. ὥστε γυρῶσαι μὲν μεγίσταις πέτραις τὸν κύκλῳ τόπον, ἐμβαθῦναι δὲ τὴν ἐντὸς θάλασσαν, ἄργυρον ὑγρὸν χυτὸν ἐμβαλόντα. ἐποικοδομῆσαί τε καὶ στέγη ταῖς ναυσὶν ἀποχρῶντα, πύλας δ' ἐπιθεῖναι ἀραρυίας ἐκ σιδήρου τῇ ἐν ταῖς πέτραις εἰσόδῳ ἔξωθεν

B PRimum omnium frumentum invexit in Urbem tanta copia, ut quod ab horreis publicis, & turribus expletis multum adhuc ſupererat, deponeret apud Cives ſignato numero, repræſentandum ab ipſis pari menſura, quando repeteretur. Induxit & numeroſiſſimos ſuum greges, quos item Civibus diſtribuit, decem cuique plus minuſve porcis aſſignatis. Hos qui accipiebant, occidere confeſtim jubebantur. Et inteſtina quidem ſibi habere, membra ſolida ſalita publico ſervare. Immenſam ad hæc comportari curavit armorum omnis formæ copiam; jaculorum præſertim, ſagittarum, ac telorum, cujuſvis generis. Balliſtas præterea & machinas ejaculandis ſaxis fieri plurimas juſſit, fabris earum artificibus juſta mercede numerata. Claſſem in primis expedivit ſuam, conjunctiſque neceſſariis inſtruxit. C Architectis item, & ſtructoribus uno tempore adhibitis pluribus, murum Urbis qua mare ſpectat geminavit alio adſtructo. Nam qui partibus Civitatis ad terram verſis prætendebatur duplicatus ubique dudum fuerat. Multitudinem quoque quam maximam fortium & exercitatorum bellis hominum, quantam abunde ſuffecturam rebatur, cunctis ſimul locis vaſtæ Urbis defenſandis, jam nunc congregatam, certis extra Urbem ſtationibus diſpoſuit; introducendam in tempore cum armis & commeatu, quæ foris habuiſſet. Miſit etiam per littora, & Inſulas qui maritimos aditus munitionibus præoccuparent: in quo delectum & judicium adhibuit, non portuum ex æquo cunctorum ſuſcipiendam defenſionem cenſens. Navale ſiquidem Blachernarum non probabat, quod naves, ſi quæ ibi relinquerentur, hoſtili contra appulſuræ Claſſis adverſas objiceret: id quod ad pugnæ ſucceſſum, plurium vi ſumma ex alto D invehentium contra pauciores terræ adnotas, periculoſum exiſtimabat. Vetus pariter navale ipſi non placebat. Vetus navale voco non illud, quo nuper Latini Urbem tenentes utebantur; quod eſt prope Monaſterium Chriſti Benefactoris: ſed aliud Portæ vicinum, quæ ab illo Portæ Navalis nomen accepit. Cauſa cur hoc diſpliceret, erat; quia totum illud cornu mari prætentum late portuoſum eſt, & parem commoditatem ibi ſtandi hoſtilibus juxta Romaniſque præbebat navibus. Sed intelligens fore utile Romanis navibus poſſe Latinas a tergo adoriri: ſic enim & audacius pugnaturos Viros, & rebus ſecurius conſultum iri, Contoskelium quod Blancæ adjacet reædificare voluit. Itaque locum ambivit muro lapidibus maximis extructo, & comprehenſum eo gy- *pag. 249.*

ro mare profundius effecit, deprimi jubens fundum immiſſo argento vivo, moli quoque illi muri circularis inædificavit loricam idoneæ altitudinis ad naves intus poſitas tegendas; tum oſtio clauſtri ejus catenam ferream impoſuit exterius arcte commiſſam foramini ad eam inferendam in ſaxis vi cavato. Hoc conſecuturum ſe putabat iſto munimento, ut tutas a vi omni ea ſtatione haberet naves, & ut illæ inde opportune in hoſtiles averſas poſſent erumpere. Providebat enim fore, ut invehentes ſeſe ad oſtium ejus portus Latinæ naves, aditu que prohibitæ obice catenæ, ibi diu propter maris fluxum conſiſtere nequirent. Sicque in eas, ſimul proras vertiſſent, noſtræ a puppi facile, ac tuto poſſent impetum facere. Præoccupavit quoque renovato fœdere, ac præmunivit Genuenſes habitantes in Peræa, ne Latinis ſe adjungerent ad Urbem ſimul oppugnandam, ſed volentes in fide pactorum perſtarent, quieſcerentque. Quinetiam ad quantum poſſet prævertendum, ne libido eos caperet, cum popularibus ipſorum Italis, ubi armati adveniſſent aliquam ſaltem communicationem uſurpandi, quo utique impulſura erat eos neceſſitudo cognationis & generis, ac patriæ communis, & peculiariter invitatura hoſtium ab ipſis veriſimiliter vim belli temperaturorum, moderatio; pellexit blanditiis, beneficiiſque præcipuos eorum ut clientes ſibi & (quod eorum vocabulum eſt) Ligii fierent, hoc ſingulari profeſſæ ſubjectionis officio ad fidem inconcuſſam devincti. Inter hæc varie providenda, parandaque non ceſſabat variis ſubinde miſſitatis via maritima inſtare apud Papam, urgendo quod cœperat: & quia contingebat frequenti Pontificum morte alios ex aliis Papas fieri, & quemque de novo creatum noverat, ſtatim deliniendum per ſuos, ſibique ut poterat conciliandum curabat. In capite harum omnium cum Papa tractationum ponebatur ſpecioſa illic, & optata res, Conciliatio Eccleſiarum, & antiqui ſcandali amotio. Ad hoc ille ſic agendum movebatur exemplo e Joannis Ducæ Principatu repetito. Memoria quippe non ita vetus extabat, Joanne Duca imperante, Synodi conſenſu decretam, miſſamque Legationem ad Papam, qua noſtri profitebantur, ſe paratos obſequi Pontifici Romano, ejuſque in ſacra Liturgia mentionem rite facere, ſi is ſocietatem abrumperet cum Latinis Urbem Conſtantino-
Edit. Rom. pag. 250. polim tenentibus, & ſe illis auxilia non miſſurum polliceretur. Ea Legatione functi ſunt Epiſcopi duo Sardenſis Andronicus, & Cyzicenus Georgius. Feciſſentque noſtri quod offerebant, ſi illi propoſitam conditionem acceptare voluiſſent. In hac recordatione celebris facti comparans Imperator ambo tempora, reperiebat magis nunc neceſſarium id conſilium videri. Siquidem tunc iſta Majores noſtri paciſcebantur ad recuperandum, quod non tenebant: modo autem agi de non amittendo, quod in manu eſſet. Solet autem majus putari malum perdere quod poſſideas, quam non acquirere quod tibi debitum exiſtimes. Si ergo recte ac prudenter tunc Noſtri pro ſpe recuperandi Urbem talia promittere potuerunt: quid ni nos eadem ſine juſta vituperatione paciſcamur in præſenti metu ejuſdem Urbis amittendæ; cujus nempe jacturam vitare aliter non poſſumus? Manifeſtum autem eſſe non poſſe ulla ratione agi cum Papa ſpe inducendi eum ad favendum Græcis, niſi prima in fronte tractationis talium rerum promiſſio certa collocetur. Quamdiu enim conciliatio Eccleſiarum non oſtenditur, perſtat ſcandalum vetus, & conventionis omnis viam obſtruit lapis quidam antiquæ offenſionis, inveterataque Latinis conſuetudo Græcos exiſtimandi vocandique Saracenos albos: qui ſenſus

A οὔθ' ἅμα μὲν ἀσφαλῶς ἔχειν τὸν στόλον, ἅμα δὲ καὶ ταῖς τῶν ἐχθρῶν ἀναγομέναις, μὴ γὰρ εἶναι διὰ τὸ ῥοῶδες τῆς θαλάσσης ἵστασθαι, κατόπιν ἐμπίπτειν ταῖς ἡμετέραις. ἠσφαλίζετο δὲ καὶ τοὺς ἐπὶ τῆς περαίας Γεννουΐτας, ὡς μὴ συνεπιθοῖντο, στέργοντας τὰς σπονδάς. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἄλλως φυλάττοιντο τῆς πρὸς τοὺς ἐπελευσομένους κοινωνίας, κἂν ἀπέχοιντο τῶν πρὸς ἐκείνους πολέμων διὰ τὸ γένος, ἄλλως δὲ καὶ παρίστα καὶ ἰδίους ἐποίει, Λιζίους εἴποι ἄν τις ἐκείνων, ταῖς ἀμοιβαῖς. καὶ ταῦτα πράττων καὶ κατασκευαζόμενος, πρεσβείας αὖθις συχνὰς ἐπιστέλλων οὐκ ἀπώκνει παρὰ τὸν B Πάπαν διὰ θαλάσσης, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ συνεχῶς οἱ Πάπαι ἀπηλλάττοντο τῷ θανάτῳ· καὶ τὸ τῶν πρεσβειῶν κεφάλαιον ἡ τῶν Ἐκκλησιῶν ἕνωσις, καὶ τοῦ παλαιοῦ σκανδάλου ἀναίρεσις. συνέκειτο γὰρ τὸ ἐπὶ τοῦ Δούκα Ἰωάννου συνοδικῶς γεγονός, παρ' αἰτίαν τοῦ ἀποστέλλειν ἐκεῖθεν, καὶ συμμαχεῖν τοῖς ἐν τῇ πόλει ἀποσχέσθαι, ὡς ἐπί γε τῶν ἡμετέρων ὄντων λειτουργεῖν ἐκεῖσε καὶ μνημονεύειν τοῦ Πάπα ταῦθ' ὑπισχνουμένων. καὶ ἀπεστάλκεισαν, ὁ τῆς Σάρδεων Ἀνδρόνικος, ὁ Κυζίκου Γεώργιος, καὶ ταχ' ἂν ἐγεγόνει εἰ ἐκεῖνοι κατεδέχοντο. συγκρίνων δ' ἐκεῖνο πρὸς τοῦτο, καὶ ἀναγκαιότερον εὑρίσκων C τὸ νῦν ἢ τὸ πρότερον, ὅσῳ τότε μὲν, προσλαβεῖν ἐπείγοντο τὸ μὴ παρ' αὐτοῖς ὄν, νῦν δ' ἀποβαλεῖν τὰ ἐν χερσὶ κινδυνεύουσι, τὰ αὐτὰ προὔτεινε, καὶ ὥσπερ τοῖς πάλαι, μὴ δὲ γὰρ ἄλλως ἔχειν, πείθειν τὸν Πάπαν ὑπερμαχεῖν τῶν Γραικῶν εἰ μὴ ταῦτα λέγοι καὶ πράττοι. προσίστατο γὰρ τὸ σκάνδαλον, καὶ τὸ, λευκοὺς Ἀγαρηνοὺς εἶναι Γραικοὺς παρ' ἐκείνοις μεῖζον ᾔρετο. ταῦτ' ἄρα καὶ οἰκονόμει διὰ μὲν τῶν τοιούτων εἰρηνικῶν σπονδῶν τὸ σκάνδαλον λύεσθαι, διὰ δὲ τῆς τοῦ σκανδάλου λύσεως ἐπισχεθῆναι τῷ Καρούλῳ τὸν στόλον. διὰ δὲ τὸ πάλιν ἀσφαλῶς τοὺς Ῥωμαίους ἔχειν, D καὶ μὴ χθὲς καὶ πρῴην μόγις ἰδόντας τὴν πατρίδα, καὶ δυσχερῶς ἐπαναστωθέντας, πάλιν ἀφέντας ἐπανακάμπτειν, πρὸς τῷ καὶ ἄλλως ἐξεῦρθαι τοῖς πλείστοις κινδύνοις. ταῦτα διηγούμενος, πολὺς ἦν καὶ Πατριάρχην πείθων καὶ Σύνοδον. οἱ δ' ἀφοσιουμένως ὕπο καὶ ἐπιπολαίως ἀκούοντες, πειρῷ, τὸ τοῦ λόγου, τὰ ὦτα κεκλεισμένοις ἐῴκεσαν. οὐ γὰρ ἦν αὐτοῖς ἀντιστῆναι τὸ πρῶτον καὶ ἀπολέγειν τέλεον, ἀλλὰ μένειν καὶ αὖθις ἐν τῇ Κυρίᾳ τὴν Ἐκκλησίαν ἡγούμενοι, καθὼς καὶ ἀρχῆθεν εἶχε, καὶ μὴ παρὰ καπήλων κινδυνεύειν κρίνεσθαι καὶ βαναύσων. πρῶτον μὲν οὐκ εἶχον ὡς νῦν αὐτοῖς E ἐν ἀκαρεῖ τελεσθῆναι τὸ παρὰ τοῦ Βασιλέως κινούμενον, ἀλλ' ὡς καὶ πολλάκις κινησάντων Βασιλέων ἄλλων τὰ περὶ τούτων ἀνακυπτουσῶν αἰτιῶν ἐκωλύετο, οὕτω γίνεσθαι καὶ τότε. δεύτερον δὲ, ὡς εἰ καὶ μὴ γίνοιτο, μὴ ἂν οὕτως ἀρθῆναι μέγα τὸ καθ' ἡμᾶς σκάνδαλον. ἐν τούτοις μὲν οὖν τὰ ἐκείνων. καὶ Φρερίοις μὲν καὶ λοιποῖς Ἰταλοῖς, ἀγαπητικῶς προσεφέροντο.

Digitized by Google

καὶ ἕως μὲν τὸ τῶν Χριστιανῶν ἐδύνατο, ἐπὶ δὲ τῷ πλέονι, οὐδ᾽ ἐγγαστριμάχων, μεμάνευθαί τινες ὄντες. ἢ τί ἂν εἴποιμι; ἀναιδῶς τῶν ἐφεστηκότων ἔχοντες. ἰδεῖν γὰρ ἀρχῆθεν ἐπεῖχον καὶ ἀντιστρόφως μὴ καταδεχομένους, κἂν ὅτι γένοιτο, εἴπερ ἐξ ἀπηγορευμένων ἐνόμιζον τὸ πλήρωμα. ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι τὴν Ἐκκλησίαν ἔχειν ἐν ἀσφαλεῖ αἰούμενοι, ὡς προείρηται, καθ᾽ ὅτι καὶ πράξοι νομισθὲν συμφέρον, ἡσύχαζον. καὶ κειμένων παρὰ Βασιλέως τῶν πάντων, ἐπὶ πολὺ γὰρ ἐτείνετο τὸ κινούμενον, κατημέλουν καὶ ὡς οὐδὲν ἐνόμιζον.

A quoad in ipſorum viguerit animis, fruſtra ſperetur ullam unquam proceſſuram cujuſvis cum iis concordiæ ineundæ rationem. Quare ſuo ſerviens tempori omnino conſtituit hoc æternorum diſſidiorum ſemen, & neceſſariæ conciliationis unicum obicem tollere, pace conditionibus memoratis paciſcenda: ſcandalo porro amoto, pronum deinde ſperatu erat, non ægre impetrandum, ut expeditio maritima Caroli, quæ præſertim timebatur, inde impediretur. Qua ex re Romanis præſens, idemque quantivis pretii fructus exiſteret, nempe ut firmarentur in ſecura poſſeſſione nuper tanto vix labore recuperatæ Patriæ; neu cogerentur, quod miſerrimum, idemque non vitabile aliter eſſet, quam ab heri, aut nudius fere tertius reviſere cœpiſſent ex tam diuturna, tamque dira ſervitute ſumma vi receptam dulciſſimam Patriam, relinquere iterum, & in longinqua exilia redire. Talia Imperator aſſidue ſecum reputans, & apud familiares diſſerens cum continua inculcatione periculi extremi æque cunctis impendentis, cujus hæc una prævertendi offerretur via: multus item erat in ſuadendo ista tum Patriarchæ tum Synodo. Illi autem etſi obiter hæc potius, ac perfunctorie quam libenter audiebant; præ ſe tamen tunc tulerunt gratam eam ſibi jucundamque inferri mentionem, velut ea ipſorum demulcerentur aures: quod falſo ſimulabatur longe ab arcanis diſcrepans ſenſibus. Verum illis, ut non placebat negotium, ita nec ſuppetebat præſens animus ad obſtandum coram in os Principi contra nitenti, cujus gratia ac verecundia obnoxie conſtricti acquieſcentium ſpeciem præbebant. Utcumque illis certum erat perſtare deinceps quoque in ſemel adita poſſeſſione auctoritatis independentis, qua Eccleſiam, ut prius ab omni abſolutam alieni primatus ſubjectione ſe ſuam habebant culturos, ne cauponum & illiberalis ſortis homuncionum ſubjici unquam ipſos (quod abominabantur) judicio contingeret. Diſſimulare autem in iſtis initiis tuto ſe putarunt poſſe. Primum quia numquam ipſis in mentem venit, uno ſic momento conſummandam rem, quam movere incipiebat Imperator. Verum eventurum nunc quoque confidebant quod ſæpe aliis alias Imperatoribus idem aggreſſis uſu venerat, nempe ut diſturbaretur per ſe ſe negotium, ſponte natis, ut fit, in ipſo tractationis decurſu, offenſionibus collidentium ſeſe votorum, ſtudiorumque inter Partes longe diverſis utrinque præoccupatis affectibus, & ſenſibus: unde in plenum effectum ſinceræ concordiæ perduci tractatio numquam poſſet. Deinde quia vel ſi forte conventio partium aſſenſu coaleſceret in pacta utrinque ſtipulata, haud ſecuturam tamen umquam opinabantur ex parte Græcorum executionem, propter alte impreſſam animis nationis illius univerſæ averſionem a ritibus moribuſque, ac præſertim imperio ſpirituali, auctoritateque in rebus Eccleſiaſtici ſuperiori agnoſcenda Latinorum: ex qua iras, odiaque in tantum exarſiſſe diſſidiorum æternorum incendium videbant, cui bona fide reſtinguendo nullam ſuffecturam appareret qualiſcumque conciliationis inter capita Partium, quantavis ſancitæ religione, reverentiam. Ei fiduciæ Eccleſiæ tunc noſtræ Principes indormientes, præterquam, ut dixi, placide admiſerant primam illatam ab Imperatore mentionem ſubjectionis Papæ profitendæ; ultro etiam, quaſi auſpicantes concordiam, Fratres, & reliquos Italos, qui tunc Conſtantinopoli verſabantur, benevolentia non vulgari amplecti deinceps affectarunt, communionem ſine diſcrimine admittentes eorum in omnibus, quæ Chriſtianam Religionem attinebant; & ſi quid plus exigeretur, haud ſe præfracte repugnaturos præſeferebant: nimium ſimplices quidam, ac ſtulti (quid enim dicam lenius?) qui non ſentirent quid ageretur; & quem in exitum ab his principiis pronus lapſus eſſet, præ mentis hebetudine non proſpexerint. Oportuerat enim a primis jam tum ictus obſtitiſſe acriter ac clare reclamaſſe, denuntiando: neutiquam ſe accepturos, aut ratam umquam habituros conventionem ullam, qua dudum apud ipſos ſancita de prærogativa ſuæ Sedis, deque aliis dogmatibus ac ritibus, ab uſu ſenſuque Latinorum abhorrentibus, reſcindi, vel infirmari quoquomodo viderentur. Illi autem in tuto manſuram, ſalvis ſuis privilegiis ac juribus Eccleſiam, quidquid Imperator iſtis molitionibus, utilitatis intuitu præſentis efficeret, arbitrati, ut dictum eſt, quieverunt, vel ipſo illo quodam tacito ſilentii ſuffragio comprobare viſi quæ Imperator movere de talibus inceptabat. nec proceſſu ipſo negotii per lentas tracti moras excitati ſunt, ſtolide ſecuri per opinionem falſam, qua cœpta ejuſmodi numquam ad finem provehenda perſuaſam habebant. *Edit. Rom. pag. 151.*

CAPUT XI.

Ut conſtituto Papa Gregorio Imperator cum eo Pacem tractari procuraverit.

ΤΕλος μὲν τοῦ ἐκ Συρίας Γρηγορίου, ἀνδρὸς ἐξηβεβαιωμένου εἰς ἀρετὴν, καὶ ζηλωτοῦ τῆς ἀρχαίας τῶν Ἐκκλησιῶν εἰρήνης καὶ ὁμονοίας, εἰς τὸ Παπικὸν προσκληθέντος ἀξίωμα, καὶ ἤδη τὴν ἐπὶ Ῥώμης ἐκ Συρίας ἀνιόντος, γίνεταί οἱ ἐνθύμιον, ὥστε γὰρ ἐκείνῳ τινὰς τῶν τοῦ Βασιλέως μεθοριμένων πρὸς Πάπαν εἰς τὴν εἰρήνην τῶν Ἐκκλησιῶν σ-

A DUm hæc agitantur, Gregorio qui erat in Syria, Viro late celebrato fama virtutis, & inſigniter ſtudioſo antiquæ Eccleſiarum pacis atque concordiæ, tandem in Papalem dignitatem vocato, & e Syria Romam jam ad hoc proficiſcenti, venit in mentem mittere ad Imperatorem certos homines cum litteris, qui eum primum a ſe benevolentiſſime ſalutarent; indicarentque ſui vocationem ad Papatum; denique declararent ingenti ſe ardere deſiderio procuran-

Digitized by Google

dæ pacis Eccleſiarum, & firmæ inter eas conciliandæ concordiæ. quocirca ſignificarent, ſi pari ſtudio teneretur Imperator, (audierat enim Gregorius quid ab ipſo moveri cœptum de hoc genere fuiſſet, quidque jam ſuper ea re deceſſori ſuo Papæ Clementi nunciandum a ſe curaſſet) numquam ei fore commodius tempus ejus negotii tractandi, quam ſe Papalem obtinente dignitatem. Talia cum Gregorius Imperatori per Frerios denunciaſſet, manifeſtum fuit, Imperatorem quidem per puſillanimitatem ſolum, metu conſternatum apparatuum Caroli, ad iſtud procurandæ pacis Eccleſiarum conſilium appuliſſe animum, nullam umquam, abſque hoc foret, rei talis cogitationem ſuſcepturum: Gregorium vero in idem ſtudium incumbere ſola captum ejus rei honeſtate; quod videret quantum boni ex ea conciliatione redundaturum in publicam felicitatem foret: reputaretque, nec juſtum, nec conveniens eſſe, tales, ac tantas Gentes exiguis cauſis in æternas implicari ſimultates; quantoque conducibilius futurum eſſet, quæcumque ipſarum in culpa deprehenderetur, eam bona fide emendare, ac purgare crimen ſuum, ſublataque offenſione præbere Fratribus pacem, viciſſimque acceptam ſyncera mente colere: aut certe ſi poſt diſquiſitionem conſtaret nihil in utravis eſſe quod jure culparetur, perſeverare tranquille ambas in propriis unamquamque officiis, ac ritibus uſu legitimo ſtatutis, nihil alteri ſuccenſentem, nec internecinis, ut hactenus, invicem odiis, contentionibuſque commiſſas implacabilium & exitioſarum utrique diſcordiarum funem ducere. Sufficere quippe utriſque hoſtes Crucis, quorum finis interitus; abunde, inquam, ac multo plus quam ſit ſatis ſuppetere gentium infenſarum, in quibus oppugnandis qui Chriſti nomine cenſentur virtutem ſuam bellicam experirentur, quibus bellis & vincere glorioſum, & vinci ſalutare eſt, propter ingentem mercedem illis, qui ſuum ſtudium, opera etiam ſucceſſu caſſa, oſtenderint, a Deo fideliſſime repræſentandam. Sic invicem affecti animis Imperator, & Gregorius, hic quidem cœpta via progrediebatur, ordinationem percepturus ſuam; ille autem multus erat in ambienda Synodo, eblandiendoque Patriarchæ conſenſu in ea quæ cogitabat; paſſim commemorans, & cunctis ſubinde inculcans: *Eſſe Gregorium perſtudioſum hominem Pacis; & vero inſtinctum deſiderio boni publici, ac ſplendoris rei Chriſtianæ univerſæ*. Paulo poſt a jam inaugurato, & in Sede Apoſtolica rite conſtituto Gregorio eodem, adfuerunt Conſtantinopoli Legati Frerii, quorum unus erat Joannes Paraſtron nominatus, origine civis noſter; prudenſque ac diſertus græca lingua. Hic & verbo affirmabat, & factis præſeferebat, ingenti ſe ſtudio flagrare conciliandæ inter diſcordes Eccleſias Pacis: adeo ut ſæpe audiretur optare, atque imprecari ſibi mortem, tamquam nihil cenſenti ſibi reſtare amplius quod in vita cuperet, ſi modo contigiſſet, procedere feliciter ad deſideratum finem, negotium quod tractaretur pacis; cujus & compos voti deinde factus eſt. Hæc ille loquebatur, & revera promotor erat ardentiſſimus Eccleſiaſticæ concordiæ: adeo ut ſæpe de negotio tractans cum Patriarcha, & Synodo, Patres illos vehementiſſime oraret, ut quæ ſuarum eſſent cujuſque partium in rem ſtudio communi conferre ne gravarentur. Res interim noſtras magnifaciens, uſus, inquam, ceremoniaſque noſtri ritus dilaudans, & veneratione palam proſequens ſumma: ita ut interdum ſacrum faciente Patriarcha, nudato ipſe capite, cæteraque adhibita ſignificatione infimæ reverentiæ, ſuis ſecum comitibus aſſumptis ingrederetur adyta, & coram quocumque illic reperto adſtans Præſule, miſticas ſimul cum eo legeret preces cum omni fervore re-

Edit. Rom. pag. 252.

A ῥαῖον, πέμψαι πρὸς Βασιλέα, καὶ φιλικῶς μὲν τὰ πρῶτα ἐκεῖνον ἀσπάσασθαι, ἅμα δὲ ϗ δηλῶσαι τὴν κλῆσιν, ϗ ὡς τῆς εἰρήνης ἐκτόπως τῶν Ἐκκλησιῶν ὀρέγοιτο, κἂν βούλοιτο τοῦτο ϗ ὁ Βασιλεὺς, οὐκ ἂν ἐν ἄλλῳ γενέσθαι κάλλιον, ἢ αὐτοῦ γε τὴν Παπικὴν ἀξίαν κατέχοντος. Ταῦτα τοῦ Γρηγορίου διὰ Φρερίων διαμηνυσαμένου, δῆλον ἦν, ὡς ὁ μὲν Κρατῶν κατὰ δειλίαν τὴν πρὸς τὸν Κάρουλον τὴν εἰρήνην ἐζήτει, ὡς αὐτῆς γε μὴ οὔσης, μηδ᾽ εἰς νοῦν φέρειν ἐκείνην πώποτε. ὁ δὲ περὶ τὸν Γρηγόριον δι᾽ αὐτὸ τοῦτο τὸ τῆς εἰρήνης καλὸν ϗ τὴν τῶν Ἐκκλησιῶν ἕνωσιν, μὴ δὲ

B γὰρ δίκαιον μηδ᾽ ὅλως εὔλογον, ἔθνη τοιαῦτα ἐπὶ μικροῖς τισι διαφέρεσθαι, ἀλλ᾽ ἢ ἀποδεικνυμένους τὰς αἰτίας τὸν αἰτιώμενον εἰρηνεύειν παρέχειν τοῖς ἀδελφοῖς, ἢ μένειν ἐν τοῖς ἰδίοις ὀφφικίοις εἴτ᾽ οὖν προνομίοις ὀνθ᾽ ἑκάτερον, μὴ ὑπὸ διαφορὰς ἔχειν ϗ ἀκηρύκτως ἀλλήλοις ἀπεχθάνεσθαι, ἀρκεῖν γὰρ ἀμφοτέροις τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Σταυροῦ, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ϗ ἀγαπητὸν ἀποχρώντως, φέροντας ὄνομα τοῦ Χριστοῦ πρὸς ἐκείνους μάχεσθαι, ὅπου ϗ τὸ νικᾷν ἐπαινετὸν, καὶ τὸ ἀποτυγχάνειν σωτήριον, ἔργῳ τὴν προθυμίαν δείξασιν. Οὕτω μὲν οὖν πρὸς ἀλλήλους ἔχοντες Βασιλεὺς καὶ Γρηγόριος,

C ὁ μὲν ᾔει εἰς τὸ πρόσω τὴν χειροτονίαν δεξόμενος, Βασιλεὺς δὲ πολὺς ἦν ἐντεῦθεν τῇ Συνόδῳ ἐπέχων. ϗ τὸν Πατριάρχην θωπευτικῶς ὑπερχόμενος, ὑποκλίνειν ϗ αἰνεῖν τὸ σπουδαζόμενον. Εἶναι γὰρ ϗ ἄνδρα τῆς τὸν Πάπαν ϗ ἐπιθυμίας τῆς κρείττονος. μετ᾽ ϗ οὐ πολὺ ϗ καταστάντος τοῦ Γρηγορίου, πρέσβεις κεῖθεν καταλαμβάνουσι τὸ Βυζάντιον. ϗ οἱ πρέσβεις Φρέριοι, ὧν εἷς ἦν Ἰωάννης Παράστρων ὀνομασμένος, πολίτης ἀρχῆθεν ϗ ξυνετὸς τὰ ἐς γλῶσσαν ἑλλάδα. ᾧ δὲ ϗ ζῆλος ἦν ὑπὲρ τῆς τῶν Ἐκκλησιῶν ἑνώσεως, ὡς ἐκεῖνος λέγων παρίστα, ὥστε ϗ πολλάκις κατεύχεσθαι ἑαυτῷ αὐτίκα θάνατον, ἦν μόνον

D προβαίη τὰ τῆς εἰρήνης, ὃ δὴ ϗ γίνεται ὕστερον. Ταῦτ᾽ ἔλεγε, καὶ ταῖς ἀληθείαις σπουδαστὴς ἦν τῆς εἰρήνης θερμότατος, ὥστε πολλάκις ϗ παραβάλλων Πατριάρχῃ τε ϗ τῇ Συνόδῳ, κατελιπάρει ϗ ταύτην ἐπέσπευδε. τὰ μὲν καθ᾽ ἡμᾶς ἐκθειάζων, ὡς ἐνίοτε καὶ ὅτε ὁ Πατριάρχης λειτουργεῖν, αὐτὸν ἀποτιθέμενον τὴν καλύπτραν, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ ϗ τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ συλλαμβάνοντας, εἰσέρχεσθαι τὰ ἄδυτα, καὶ παρὰ τὸν τυχόντα Ἀρχιερέα ἱστάμενον, τὰς μυστικὰς συναναγινώσκειν εὐχὰς μετὰ πάσης ἐνθουσιότητος. τοῖς μὲν οὖν ἡμετέροις οὕτω κοσμίως καὶ εὐλαβῶς προσεφέρε-

E το. πρὸς δ᾽ Ἰταλοὺς ἀφορῶν, καλὸν εἶναι καὶ ἀσφαλὲς ἔλεγεν ἀφεμένους τῆς προσθήκης εἰς σκάνδαλον προκειμένης, τοῖς ἀδελφοῖς ὥσπερ εἰρηνεύειν. Εἰ δ᾽ οὖν ϗ αὐτοὺς ἀπολογουμένους ἐπὶ τῇ προσθήκῃ δίκαιον δέχεσθαι, ὥστε ϗ τοὺς μὲν λέγοντας ἐκ Πατρὸς υἱοῦ τε, ὑμᾶς ἐκ Πατρὸς δι᾽ υἱοῦ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐκπο-

ἐκπορεύεσθαι; παραπληκτίζειν, καὶ ἀμέτρως τὰ τοῦ Θεοῦ μυστήρια παρακύπτοντας. Ἐκεῖνος μὲν ταῦτ' ἔλεγε, καὶ συσκιάζειν τὸ ἐπὶ τῷ Συμβόλῳ πλημμέλημα· πρέσβεις ὤν, καὶ προὔργου μᾶλλον παντὸς τὸ πρεσβευόμενον θέλων ἀνύττειν. Οἱ δὲ τῆς Ἐκκλησίας, καλὸν μὲν ἔλεγον τὴν εἰρήνην εἶναι, καὶ πῶς γὰρ οὔ, καὶ μᾶλλον Ἐκκλησίαις τοιαύταις κεφαλῆς λόγον ἐχούσαις τοῖς ὁπουδήποτε τοῦ Εἰρηνάρχου Χριστοῦ μαθηταῖς, πλὴν μετ' ἀσφαλείας καὶ οὐχ ὡς ἔτυχεν. εἶναι γὰρ τὸν κίνδυνον μέγαν τοῖς τοῦ ὀρθοῦ ὁπωσοῦν ἁμαρτάνουσι. καὶ τοῦτο οὐχ ἡμῖν ἄρτι ξυνέβη πεπρᾶχθαι, ὡς καὶ αἰτίαν ἔχειν τό τι καινοτομεῖν, ἃ οὐδεὶς πρότερον, καὶ τοῦ μὴ θέλειν μεταβάλλειν πάλιν, εἰς ὃ καὶ πρὶν ἦμεν. ἀλλ' ἄνδρες μεγάλοι τὴν ἀρετὴν, καὶ σοφοὶ τὴν γνῶσιν περὶ τούτων λαλήσαντες, διελέχθησαν, καὶ δόξαν ἐκείνοις διέστησαν. Τὸ δὲ καὶ εἰς πλέον τὴν ἔριν ἐκτείνεσθαι τοῦ μετρίου, οὔτ' ἐκείνοις ἦν θελητὸν, καὶ τοῖς πλεονάζουσιν ἀμαθὲς ἄλλως καὶ τολμηρὸν ὁ πλεονασμός. πλὴν τὸ καὶ ἡμᾶς τὴν προσθήκην προφέρειν ὑμῖν, τότ' ἂν χώραν εἶχε, καὶ δικαίως ὀνειδιζοίμεθα, εἰ δυσσεβείας ὑμᾶς, ἢ ἀσεβείας τὸ χείριστον, διὰ τὴν πρόσθεσιν ἐγραφόμεθα. ὡς ὁμοίως καὶ ἡμῶν ἀσεβούντων διὰ τὴν προσθήκην τὰ ὅμοια. ἐπεὶ δὲ τὴν ἐπὶ τῷ Συμβόλῳ προσθήκην ἀποτρεπόμεθα, ὡς μὴ καλὸν ἄλλως ὂν μηδ' ἀσφαλὲς τὸ σύμβολον κατησφαλισμένοις ἐπεγχειρεῖν, κἂν ἐντὸς λέγοιεν τοῦ ὀρθοῦ, ποῦ δίκαιον ἡμῖν προτείνειν τὰ ὅμοια; Τίς γὰρ ἡμῶν ἐτόλμησε πώποτε, οὕτως ὡς λέγεις μετὰ προσθήκης ὁμολογεῖν; καλὸν ἂν καὶ συμφέρον τὴν εἰρήνην σε ἀνδρίζοντα τῶν Ἐκκλησιῶν οὕτω πειρᾶσθαι συνιστᾷν ταύτην, σοφῶς οἰκονομοῦντα παρ' Ἰταλοῖς τὴν τοῦ σκανδάλου ἀφαίρεσιν. κἂν ἡμεῖς ὦμεν οἱ αἰτιώμενοι τοῦ σκανδάλου, δικαίως ἡμῖν ἐπιπλήττοντα, ὡς ἑτοίμοις οὖσι δέχεσθαι τὴν ἐπίπληξιν. εἰ δὲ παρ' ἐκείνοις τὸ σκάνδαλον ἔβλαστεν, ἀνάγκη πνευματικὸν ὄντα καὶ πρεσβευτὴν τῆς εἰρήνης ἐκείνοις αὐτὸν πειρᾶσθαι τὸ ἐπὶ τῇ καινοτομίᾳ τοῦ Συμβόλου ἁμάρτημα. Οὕτως ἔλεγον οἱ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ οὕτως εἶχον ὡς οὐδὲν ἀκουσόμενοι Βασιλέως εἰ προστάττοι ἐν τούτοις, καὶ εἴ γε τὰ μέγιστα ἀπειλοῖ. ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς ἅπαξ τοῦ τοιοῦδε σκοποῦ γενόμενος, οὐκ οἶδα ἢ θέλων ἢ καὶ προσβιαζόμενος, ὃ δὴ κἀκείνοις μὲν ὑπεκρύπτετο, ἡμῖν δ' ἐνεφάνιζε φόβους παραπλέκων καὶ πολέμους, καὶ χυθησόμενα αἵματα, ἀμεταθέτως εἶχε κἂν ὅτι τις ἔλεγε.

ligionis. Et ille quidem erga homines noſtri ritus, ita pie, decoreque ſe gerebat. Italos autem præſentes intuens, æquum & tutum ajebat eſſe, dimiſſo eos, amotoque additionis ad Symbolum ſcandalo, cum Fratribus, quos viderent coram, Græcis conciliari, vera ita demum coalitura pace. Simul tamen admonebat noſtros, par eſſe ipſos quoque quas Latini allegarent additamenti Symbolo inſerti excuſationes non aſpernari, ſed potius, ut idoneas ſatis accipere. Qui autem omni rejecta compoſitione, invicta utrinque pertinacia; in contentione perſtare vellent, vociferantes hinc quidem ex Patre Filioque; illinc autem ex Patre per Filium procedere Spiritum Sanctum, nullo jurgiorum fine, eos quicumque eſſent inſanire pariter ajebat, & inverecundos ſcrutatores myſteriorum Dei, ultra quam fas eſſet humanæ infirmitati, curioſos in profunda Divinitatis immittere oculos. Hac ille ancipiti ambas in partes oratione, minuere obumbrando, tegereque conabatur invidiam temere attentatæ additionis ad Symbolum; pro ſuo videlicet Legati, hoc eſt ſequeſtri mediatoriſque inter invicem adverſos, officio, ac munere; in quo ſane fungendo fide optima, diligentiaque ſumma verſabatur, nihil non experiens, nihil tanti ducens, quod pro ſpe aſſequendi Legationis ſuæ ſcopi libenter paciſci recuſaret. Ad ea porro Eccleſiæ noſtræ Proceres in hunc modum reſpondebant: *Honeſtam ſane, ac expetibilem pacem eſſe, quis hoc quidem neget? præſertim inter Eccleſias adeo conſpicuas, quæque haud dubie Capitum inſtar haberent æſtimatione univerſorum, qui ubivis terrarum degunt, Diſcipulorum Chriſti Principis Pacis: verum Pacem iſtam ſecure, ac tuto, non autem quomodocumque conciliandam. Magnum enim impendere periculum a recto in utramvis partem aberrantibus. Quod ad hanc conventionem mutari a nobis vultis, non recens, aut nunc primum inſtitui contigit a nobis, quibus ideo jure impingatur crimen, aut uſurpatæ audaci novitate rei, quam nemo prius attentaverit; aut obſtinatæ recuſationis eo redeundi, ubi antea eramus: ſed viri magni virtute, doctrina ſapientes, iſta multum inter ſe tractata conſtituerunt in hunc modum, & dogmatis ſumma conſtantia tenendi eis auctoritatem indiderunt. Quod autem inde ſecutum eſt, ut contentio in rixas immodicas erumperet; nec ipſi voluerunt, & culpa ejus omnis imperitis, & audacibus ultra fas hac in parte excedentibus imputanda eſt. Cæterum quod queriminì culpari vos a nobis ob additamentum Symboli, tunc querela hæc locum haberet, & juſte id nobis exprobraretur, ſi alienæ, aut, quod peſſimum, falſæ, impiæque doctrinæ vos propter iſtam additionem accuſaremus. Tunc enim jure cauſaremini nos dogmate per additionem indicato rejiciendo, iſtud quod vobis falſo impingeremus impietatis crimen vere conſciſcere. Cum autem non dogma in additione reprehendamus: ſed contendamus tantum univerſim; nec probabilis, nec ſecuri exempli rem eſſe, immutari prælicenter aliquid, aut adjungi ſcriptis prius editis, & cum ſumma conſideratione tum æterna firmitate ſtabilitis, quantumcumque, quod mutatur, aut additur intra recti fines ſiſtat; eoque dumtaxat nomine veſtram iſtam additionem reprehenimus; quo jure in hoc quidem cauſari poteſtis paria nos in hoc genere peccare; cum a nemine, quod ſciatur, noſtrum fando unquam ſit auditum: profeſſionem Fidei cum ulla tali adjectione recitatam. Bonum igitur conveniensque fuerit, te conciliare pacem Eccleſiarum ſincero, quemadmodum præ te fers, ſtudio conantem, eam potiſſimum eo perveniendi viam inſiſtere quæ rectiſſima ad ſcopum iſtum eſt: nempe ut Italos pro tua & ſapientia, & auctoritate gratiaque apud ipſos, ſatagas adducere ad ſcandalum amovendum: poſitum utique ab ipſis, utcumque id factum a nobis falſo criminentur. Nam ſi penes nos ſcandali objecti vere culpa reſideret, merito nos objurgares, & patienter reprehenſionem exciperemus, quod ſumus parati facere quoties erimus nobis conſcii meruiſſe reprehendi. Si vero ſcandalum ab illis ortum eſt, oportet te cum ſpiritualis ſis, & tractator Pacis, amovere ab illis conari, crimen temere præſumptæ novitatis in immutatione Symboli.* Sic loquebantur Eccleſiæ Proceres: & ſic comparati erant, ut Imperatorem audituri non eſſent, quidquid circa hæc juberet, etiamſi gra-

Edit. Rom. pag. 253.

pag. 254.

viſſima quæque minaretur. Perſtabat ille tamen fixus irrevocabiliter in proſecutione iſtius cœpti, haud ſcio an volens, an coactus: quod illis quidem abſcondebat: nobis autem indicabat, ſermone perplexo præferens ſolicitudinem anxiam bellorum impendentium, plurimique ſanguinis fundendi: quibus malis prævertendis, immutabiliter hærebat fixus in propoſito negotii quod cœperat urgendi; quidquid contra quivis allegaret.

CAPUT XII.

Ut Imperator Eccleſiaſticos urſeris ad Pacem.

QUadam igitur die cum conveniſſent apud Imperatorem Patriarcha, Antiſtites, & ex Clero quidam, inſtantius iis, efficaciuſque Imperator de pacis negotio diſſeruit, intexens, ut ſolebat, orationi ſuæ formidines atrocium malorum, quæ vitandi ratio hæc una offerretur. Adjungebat nihil eſſe periculi in aſſentiendo Latinis quod cuperent, multis id rationibus demonſtrans: habebat enim qui talium ei argumentorum copiam ſuggererent, Auctores ſtudioſos ejus pacis, Archidiaconum Meliteniotem, Protapoſtolarium Georgium Cyprium; & tertium (quamquam minus ardenter, ſed fere dicis cauſa, & ſuperficiarie rem ejuſmodi amplectentem) Rhetorem Eccleſiæ Holobolum. Proferebat ergo e penu ab iis Hiſtoriæ depromta memoriæ veteris exempla; maxime illud Imperatoris Joannis Ducæ, & Antiſtitum qui tunc erant, ſimul cum Patriarcha Manuele: ut conſenſerint, promiſerintque miſſis etiam Epiſcopis, qui in hæc paciſcerentur: communicaturos ſe Latinis in ſacra Liturgia, & Papæ mentionem in ea facturos, ſi modo ille abſtineret ab auxilio juvandis Latinis, qui Urbem obtinebant. Ad cujus rei fidem Codex Eccleſiæ, in quo ea præſcripta erant, prolatus in medium eſt. Circa id vero factum diſſerebat Imperator comparans ſtatum rerum qui tunc erat, cum præſenti. Proferebat etiam præſcriptas, & chirographo munitas, de hoc ſententias Præſulum illius temporis, quas ratas haberi, & ut proprias cenſeri ab ipſis, qui nunc eodem eſſent loco, debere contendebat: „in iis conſiderari jubens; ut Patres illi omnino „abſtinuerint ab arguendis Italis impietatis, „aut hæreſeos propter additionem in Symbolo „attentatam: quam tolli ſolum a Symbolo „petebant, indulgentes ut in cæteris & haberetur, & quemadmodum cætera legeretur. „Commemorabat deinde diſtincte perſequens „maxima quæque myſteria, in quibus Græci „communicare Latinis non dubitarent, aut vel „minimum cunctarentur: iidemque præferrent tranſitionem ipſorum ad noſtros ritus, „ſimile quidpiam eſſe: ac ſi quis linguam cum „lingua commutet, & Græce prius locutus, „Latino deinceps uti ſermone malit, aut e „converſo. Quid porro habet Canonibus adverſum prolatio nominis Papæ publice in „Eccleſia pronunciati? utique cum multos „qui Papæ non ſunt, mos obtinuerit, & ex „uſu inducta neceſſitas, impertiendi tali genere communionis, nominatim exprimendo „illos dum præſentes in Eccleſiæ conventu „adſunt celebrante Sacerdote, ac Trinitatis „gratiam omnibus dante communiter. Fratrem autem illum, & primum vocare minus habet offenſionis: cum Patrem Abraham vocet in flamma Dives tantum ab illo „diſtans moribus, quantum chaos illud magnum inter ipſos interpoſitum demonſtrabat. „Si autem, & provocationem demus, periculum ſcilicet eſt, ne quis tam vaſto, & „infeſto mari litem illuc ſecuturus naviget? Hæc, & ejus generis alia diſſerente Imperatore, Patriarcha præſens, ubi aliquamdiu fruſtra expectavit, ut Chartophylax, cui ut

Edit. Rom. pag. 255.

A Μιᾶς γοῦν συνιόντων περὶ τὸν Βασιλέα τοῦ τε Πατριάρχου καὶ τῶν Ἀρχιερέων, καί τινων ἐκ τοῦ Κλήρου, ἐμβριθέστερον σφίσι περὶ τῶν προκειμένων ὁ Κρατῶν διελέγετο. συνείρων μὲν καὶ τοὺς φόβους συνήθως, οὐ μὴν δέ, ἀλλ' ᾗ δὴ πάμπαν ἐπισφαλὲς ἐδόκει τὸ γενησόμενον. Εἶχε γὰρ καὶ τοὺς ὑποβάλλοντας, τὸν ἀμφὶ τὸν Ἀρχιδιάκονον λέγω Μελιτηνιώτην, τὸν ἀμφὶ τὸν Πρωταποστολάριον Γεώργιον τὸν Κύπριον, καὶ τρίτον, εἰ καὶ μὴ οὕτως ὡς ἐκείνους, ἀλλ' οὖν ἀφοσιουμένως καὶ ἐπιπολαίως, τὸν ῥήτορα τῆς Ἐκκλησίας Ὁλόβωλον. καί γε λαμβάνων καὶ ἀπ' ἐκείνων B τὰς τῶν ἱστοριῶν συνάρσεις, προὐβάλλετο μὲν τὸν Δούκαν Ἰωάννην, καὶ Βασιλέα, καὶ τοὺς ἀμφ' ἐκεῖνον Ἀρχιερεῖς, καὶ τὸν Πατριάρχην σφῶν Μανουήλ, ὅπως ἐνεδίδου ἀπελθόντας Ἀρχιερεῖς λειτουργεῖν τε καὶ μνημονεύειν, εἰ μόνον ὁ Πάπας τῆς πρὸς τοὺς ἐν τῇ πόλει βοηθείας ἀπόσχοιτο. καὶ ἅμα μὲν τὸ κωδίκιον τῆς Ἐκκλησίας εἰς πίστιν προὐκομίζετο, ἅμα δὲ καὶ τῷ Βασιλεῖ τὰ τότε τοῖς νῦν πράγμασι συνεκρίνετο. προὐβάλλετο δὲ καὶ τὰς κατ' ἐκεῖνον ὡς δῆθεν σφῶν γραφάς, πῶς μὴ κατηγοροῦντας ὅλως ἀσεβείας τοὺς Ἰταλούς, ἠξίουν περιαιροῦντας τὴν προσθήκην τοῦ Συμβόλου ἐν C ταῖς λοιπαῖς γραφαῖς, ἀνεγκλήτους ἔχοντας συνδιεῖναι τοῖς πεφρασμένοις ἀναγινώσκοντας. προὔτεινε δὲ καὶ ἐφ' ὅσοις τῶν μεγίστων μυστηρίων οὐ διστάζουσι Γραικοὶ κοινωνεῖν Ἰταλοῖς, οὐδ' ὀκνοῦσι, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκείνων πρὸς τοὺς ἡμετέρους μετάβασιν, ὁμοίαν εἶναι εἰ γλῶσσαν γλώσσης ἀμείβοι, Ἑλληνιστὶ τὸ πρότερον. Τίνα δ' ἔχειν ἀντικανονίαν ἡ ἐπ' Ἐκκλησίας ἀναφορὰ τοῦ ὀνόματος, ὅπου γε καὶ μὴ Πάπας ὄντας τοὺς ἄλλους, ἀνάγκη μετέχειν τοιᾶσδε τῆς κοινωνίας τοῖς Ἐκκλησιάζουσι συνισταμένους, λειτουργοῦντος τοῦ Ἱερέως, καὶ τὴν τῆς Τριάδος χάριν πᾶσι διδόντος κοινῶς; D Ἀδελφὸν δὲ καλεῖν καὶ πρῶτον ἐκεῖνον, μάλιστα αἰτία, ὅπου καὶ Πατέρα τὸν Ἀβραὰμ ἐκάλει ὁ ἐν τῇ φλογὶ πλούσιος, τόσον ἀπέχων τοὺς τρόπους, ὅσον καὶ τὸ μέσον ἐκείνων χάσμα τῆς ἐκείνων διαστάσεως ἦν μαρτύριον. Εἰ δὲ διδοίμεν καὶ ἔκκλητον, σχολῇ τινα πόθῳ πεμόντα θάλασσαν τὴν ἄκοσμον ἀρμενίζειν. Ταῦτα καὶ τοιαῦτα τοῦ Βασιλέως λέγοντος, ὁ Πατριάρχης παρὼν ἐκεῖσε καὶ τὸ πιστὰ φέρειν τῷ Χαρτοφύλακι ὡς αὐτίκα ἐλέγξοντι, ἐκ τῆς ἀπ' ἐκείνου βίας καὶ

Digitized by Google

ἀκουσίως ἀφορισμὸν ἐπιτίθησιν ἱσταμένῳ, ἐφ' ᾧ κατ' ἀνάγκην εἴποι τὰ εἰς κρίσιν ἰδίαν περὶ τῶν Ἰταλῶν. ὁ δ' ἐνεχεθεὶς ἀμφοτέρωθεν ἔνθεν μὲν τῷ τοῦ Βασιλέως φόβῳ, ἐκεῖθεν δὲ τῇ τοῦ ἀφορισμοῦ εὐλαβείᾳ, μέσος ἐναπολέλειπτο, καί γε ὡμολόγει τὸ πάθος, ὡς δυοῖν κρέμαιτο ἀμφοτέρων φόβου καὶ εὐλαβείας, καὶ ὅτι τὰ τοῦ Πνεύματος προτιμητέα, ἢ τὰ τοῦ σώματος. Τότε διαιρῶν ἔλεγεν, ὡς οἱ μὲν ἐπί τινι καὶ εἰσὶ καὶ λέγονται, οἱ δὲ οὔτ' εἰσὶν, οὔτε λέγονται, οἱ δὲ λέγονται μὲν, οὐκ εἰσὶ δὲ, οἱ δ' ἀνάπαλιν εἰσὶ μὲν, οὐ λέγονται δέ. ἐν τούτοις τακτέον καὶ Ἰταλοὺς μὴ λεγομένους μὲν, ἀλλ' ὄντας ἐνόχους αἱρέσει. τοῦτο τὸν μὲν Πατριάρχην ἐθάρρυνε πλέον, Βασιλεῖ δὲ δεινὸν ἔδοξε καὶ βαρύ. λύει δ' αἰψηρὴν ἀγορὴν αὐτίκα, μὴ οἷός θ' ὑπενεγκεῖν τοὺς λόγους. ἀνασεσόβηται γὰρ ἐντεῦθεν ἡ θύρα τῷ Βασιλεῖ, καὶ οὐκ εἶχεν ὅτι καὶ λέξει, ὡς ὑπ' ἀνάγκης ἀληθεύειν δοκοῦντος. ἀλλ' οἱ ἀμφὶ τὸν Ἀρχιδιάκονόν τε καὶ τὸν Πρωταποστολάριον δίκην σφηκῶν ὁρμήσαντες ἐνοδίων, ἐπεῖχον στερρῶς τῷ Βέκκῳ ὡς κακῶς κρίναντι, λογίῳ καὶ πάντα γε ὄντι, καὶ ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς δοκοῦντι φρονεῖν.

erudito, & in id argumentum parato fidebat; pro Latinis dicta extemplo refelleret, intelligens eum, ne quod promiſerat, facere auderet, Imperatoris contrarium palam ſenſum, ſtudiumque demonſtrantis, verecundia conſtringi: tandem invitus licet in neceſſarium conſilium trahitur imperandi ei ſub anathematis, ſi recuſet, incurrendi pœna, ut quid judicaret de Italis proferret. Hoc imperio perturbatus Veccus eſt, inter hinc quidem haud molliter urgentem præſentis Augusti metum, inde autem contra ſtimulantem conſciſcendi anathematis ſcrupulum medius in arcto deprehenſus. Itaque hujus ipſius confeſſione anguſtiæ orationem ingreſſus, ei exordio ſubjecit: ſeſe cum hinc a ſæculari poteſtate cujus vis in corpus eſt; inde a ſpiritali quæ in animam valet, in diverſa propellatur; potius animæ conſulere velle, quam corpori: tum uſus partitione ſic dixit: *Quidam & ſunt, & dicuntur Heretici: nonnulli neque ſunt, neque dicuntur: Alii dicuntur quidem, ſed non ſunt. Poſtremo aliqui vice verſa ſunt, licet non dicantur, tales. In hanc ultimam claſſem redigendos puto Italos: quippe qui cum hæreſeos non dicantur rei, revera tamen eo crimine tenentur.* Ea libera vox magnam adjecit Patriarchæ confidentiam; perculitque eadem Imperatorem, qui non leviter indignans ſic obductum conſiliis ſuis oſtium, conventum ſubito abrupit; cum non haberet in promptu quid reponeret inopinato dicto, cui neceſſitas ipſa illa, qua fuerat expreſſum, veracitatis auctoritatem adjungeret. Verum Archidiaconus, & Protapoſtolarius inſtar irritatorum in trivio crabronum coorti acriter in Veccum, in os illi vehementer obſiſtebant, ut male iniqueque judicanti, quamvis cætera ſapiens eſſet, & præſtare multis doctrina videretur.

Edit. Rom. pag. 256.

CAPUT XIII

Ut Joannes Chumnus accuſaverit Chartophylacem Veccum.

Ἡμέρα παρῆλθεν ἐκείνη, καὶ ὁ Χαρτοφύλαξ τῷ Βασιλεῖ ἀπηχθάνετο, αἰτίας ἐργολαβοῦντι τοῦ βλάψαι. καὶ δι' ὑπερβολὴν ὀργῆς τὸν Χοῦμνον προστησάμενος Ἰωάννην, ὡς παραπρεσβευτὴν ἐκείνου διώκοντος ἔκρινεν. εἰσάγει τε τὴν κατηγορίαν ὁ Χοῦμνος ἐπὶ Συνόδου, καὶ ὁ κατηγορούμενος τὴν ὑπόθεσιν παρεγράφετο, καὶ τὴν κατηγορίαν ὡς ὑπερήμερον παρεκρούετο. κατηγορίαν λέγων ταύτην ἐκ μόνου τοῦ Βασιλέως, αὐτὸν δ' οὐχ οἷον τε εἶναι μετὰ Δεσπότου κρίνεσθαι. ταῦτ' ἔλεγεν ἐπὶ Συνόδου σταθεὶς ἐπ' αὐτοῦ τοῦ τόπου, οὗ τὸ πρότερον ἐκαθίζετο. τοῦ Χούμνου μέσον ἱσταμένου καὶ κατηγοροῦντος, τῶν δὲ συγκλητικῶν ἀρχόντων, τοῦ μεγάλου Λογοθέτου τοῦ Ἀκροπολίτου, τοῦ Λογοθέτου τῶν οἰκειακῶν τοῦ Ἰαξοπούλου, καὶ ἄλλων συνεδριαζόντων τῇ Συνόδῳ, καὶ θελόντων κρίνειν ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Βασιλέως πεμφθέντων. Τότε τοίνυν οἱ μὲν Ἀρχιερεῖς παρῃτοῦντο τὴν κρίσιν, μὴ ἔχειν κρίνειν λέγοντες Κληρικὸν Πατριάρχου, εἰ μὴ αὐτὸς ἐπιτρέψαιεν. ὁ δὲ Πατριάρχης οὐδ' ὅλως ἐδίδου, ἀλλ' ἅπαξ εὑρὼν συνεργὸν, ὑπερμαχεῖν ἤθελεν. ἀπραξία δ' ἐντεῦθεν κατηκολούθει καὶ Συνόδῳ καὶ Ἄρχουσιν, ὡς εἰπεῖν τὸν μέγαν Λογοθέτην, τότε καταφερόμενον τῆς Συνόδου, ὡς ἀπὸ ῥινὸς ἕλκει ὁ Χαρτοφύλαξ τὴν Σύνοδον, καὶ τί ποιητέον οὐκ οἶδα. Οὕτως ἀποκρουσθέντες,

IN hunc modum tranſacta eo die res infixum Imperatoris animo reliquit gravis in Veccum indignationis aculeum, quo ille ſtimulante cauſas nocendi quærens, eo iræ vehementia elatus eſt, ut appoſito ei accuſatore Joanne Chumno, dicam male obitæ Legationis impegerit. Detulit autem Chumnus ad Synodum id crimen. Contra quod Veccus præſcribens exceptione falſi; etiam delationem ipſam ut ſeram, & intempeſtivam rejiciendam contendebat: addens, *Satis apparere, non Chumni accuſationem iſtam ſed Imperatoris eſſe: ſibi autem haud tantum ſuppetere virium, opumve, ut litigare cum Domino auderet.* Hæc apud Synodum locutus eſt, perſiſtens in ipſo loco, ubi prius ſederat: Chumno, qui accuſabat, in medio ſtante. Intererant Synodo ab Imperatore miſſi Senatorii Magiſtratus, Acropolita magnus Logotheta, & Jatropulus Logotheta domeſticorum, aliique nonnulli conſidentes, una cum Patribus. Hi porro Imperatoris cauſa magnopere nitebantur, ut delatio acciperetur, & judicium fieret. Verum id Epiſcopi recuſabant: nefas eſſe dicentes Clericum Patriarchæ judicari, niſi ipſo permittente. Patriarcha vero id ſeſe permiſſurum palam negabat. Nactus enim ſemel ad quod optabat adjutorem, eum omni ſibi ope ac contentione tueri decreverat. Hic nodus negotio injectus, cum Patres Synodi, tum quos dixi Magiſtratus, ignaros quid agerent tenebat. Ut tandem exſurgens, Synodoque excedens Magnus Logotheta diceret: *Chartophylax Synodum ſibi obnoxiam naſo quo vult trahit. Unde cum hic nobis non ſatis conſtet quid facere oporteat; id quæſituri alibi, recedimus.* Ita repulſi redierunt ad Imperatorem, & quæ contigerant, narrarunt. At Chartophylax apud ſe conſiderans quo ſtatu res

eſſent ſuæ, contrahi animo cœpit: & ne temere laceſſiviſſe Imperatorem, atque in ejus offenſionem ultro incurrere videretur, eum adiens rogat, ne ſibi innocenti traſcatur. „Nam ſe paratum eſſe, vel ad officium abdicandum, renunciandumque emolumentis, & proventibus quæ inde perciperet. Se quidem eſſe de Cleri corpore, tamen quocumque ſtatu ſit, non recuſare Imperatoris gratiam, quin magni facere, ac ſibi ambire ipſius Eccleſiæ cauſa, ne ſcindere ipſam videri poſſet: quod ſi gratia ſe indignum Imperator ſua judicans amandare in exilium vellet; etiam ad tantum mali ſubeundum ſeſe promptum exhibere. Hæc Imperator audiens iram penitus animo conceptam ſibi dedecori futuram, ſi proderetur, ratus, fucata benevolentiæ in Veccum ſpecie occultans, remiſit hominem domum nullo verbo addito. At ille in exilium ſe comparabat. Et ſua familiari ſupellectile, excepto quem inde ſibi ad præſentem providit uſum paupertino veſtitu, in apothecis Eccleſiæ depoſita; ipſe obſoleta veſte cum ſuis aſylo magni Templi ſe commiſit. Quo Imperator comperto, haud ſe jam videns perficere poſſe quæ cogitabat propter religionem loci ſacri, quo Veccus confugerat: miſſis Regiis litteris rubrica inſignibus, omni eum honoris ſignificatione ad ſe vocavit. Nec ille recuſavit, ſed ſtatim exiens ad vocantem recta pergebat. Verum priuſquam admitteretur, comprehenſus eſt, & in carcerem turris Anemæ concluſus, Celtis ſatellitibus cuſtodiendus traditur. Et hic quidem in his erat.

E lit. Rom. pag. 257.

A ὑπέστρεφόν τι πρὸς Βασιλέα, καὶ ἃ συμβεβήκοι ἀπήγγελλον. περὶ μέντοι τοῦ καθ' αὐτὸν ὁ Χαρτοφύλαξ ὑποστελλόμενος, ὡς μὴ δοκοίη προσκρούειν τῷ Βασιλεῖ, ἀπελθὼν ἠντιβόλει, μὴ ἀκαταιτιάτῳ μηνίειν. αὐτὸς γὰρ ἑτοίμως εἶναι καὶ ὀφφίκιον ἀποθέσθαι, καὶ πᾶσαν ἀφεῖναι τὴν πρὸς αὐτὸ πρόσοδον, κοινωνικὸς δὲ εἶναι τῇ Ἐκκλησίᾳ, κἂν ὅτι πράξοι μὴ παραιτεῖσθαι τὴν Βασιλέως χάριν, καὶ τοῦτο, ὡς μὴ σχίζειν τὴν Ἐκκλησίαν δοκοίη. εἰ δ' οὖν ἀλλὰ καὶ εἰς ἐξορίαν πέμπεσθαι, εἰ θελητὸν τῷ Κρατοῦντι, καὶ τοῦτ' εἶναι πρόθυμος. ὁ μέντοι γε Βασιλεὺς τὴν τῆς ὀργῆς ἀδοξίαν, τῷ δῆθεν πρὸς αὐτὸν φιλανθρώπῳ συγκρύπτων, B ἀπέπεμπε πρὸς τὰ οἴκοι μηδὲν εἰπών. ὁ δὲ καὶ εἰς ἐξορίαν προητοιμάζετο, καὶ τὰ αὐτοῦ τῷ σκευοφυλακίῳ τῆς Ἐκκλησίας ἀνατιθείς, ἱματίων πενιχρῶν αὐτοῦ προνοεῖ, καί γε τοὺς ἰδίοις φέρων καὶ ἑαυτόν, τῷ μεγάλῳ ναῷ καταπιστεύει. Ὡς γοῦν οὐκ εὔοδα ἐδόκει τὰ πρὸς ἐκεῖνον τῷ Βασιλεῖ, τῷ ναῷ προσπεφευγότα, πέμψας Βασιλικὰς συλλαβὰς ἐπισεσημασμένας τῷ ἐρυθρῷ, μεθ' ἁπάσης ἐκεῖνον μετεκαλεῖτο τιμῆς. καὶ ὃς καθυπήκουε, καὶ ἐξελθὼν αὐτίκα, εὐθὺ ἄπεισι τοῦ καλοῦντος, καὶ πρὶν ἐμφανισθῆναι κατέχεται, καὶ εἰς φυλακὴν τὴν τοῦ Ἀνεμᾶ πύργου, τοῖς Κελτοῖς σωματοφύλαξι δίδοται. ὁ μὲν ἐν τούτοις ἦν.

CAPUT XIV.

De ſcripto quod miſit ad Eccleſiam Imperator.

At Imperator eruditione uſus doctorum hominum, quos circa ſe auctores, adjutoreſque hujus negotii habebat; quorum primi, valentiſſimique erant prius memorati Archidiaconus, & Protapoſtolarius; ſcriptum compoſuit ex variis contextum hiſtoriis & teſtimoniis, quibus demonſtrare conabatur, nullam ineſſe Latinis hæreſeos labem. Hoc deferri a ſe curavit ad Patriarcham, manu Arſenii filii Acapnii, viri gravis & honorati: ſed circa iſtas controverſias in utramque, quod ajunt, tibiam claudicantis. Hic Patriarchæ volumen reddens, addidit: mandare Imperatorem, ut „illud legat: & ſi quid deinde haberet, quod his opponeret ad ſuæ ſententiæ defenſionem, contrario id apologetico ſcripto complecteretur. Cæterum videret, ut in eo nihil allegaret, niſi ex probatis, & fidei non dubiæ hiſtoriis, ſententiiſque idoneorum Auctorum. Nam auctoritate propria, & quaſi Pythoniſſæ inſtar ex ventre loqui, infirmum ad fidem, & vanum fore: & diſerte jam nunc profiteri Auguſtum, ſe, ſi quid tale offeratur, haud accepturum. Hæc ita mandabat Imperator magnopere fretus invicta, ut putabat, ſoliditate ſcripti: nec putans fore umquam, ut aliquid plauſibiliter excipi contra illud poſſet; maxime cum ſecurus jam eſſet a Chartophylace, in quo utique partis contrariæ ſpes univerſa penderet, & a quo videlicet uno jure timeri aliquid in hoc genere potuiſſe videbatur. Itaque ſibi certo perſuaſerat, ſe rationibus & auctoritatibus illo ſcripto allegatis plane cauſam evicturum. Patriarcha vero conſilio habito cum Synodo de eo quod circa id

pag. 258.

C Ὁ δὲ Βασιλεὺς τοῖς περὶ αὐτὸν λογίοις χρησάμενος, ὧν πρῶτοι καὶ κράτιστοι ὅ τε Ἀρχιδιάκονος, καὶ ὁ Πρωταποστολάριος ἦσαν, συντίθησι τόμον, καὶ ἀπὸ διαφόρων ἱστοριῶν τε καὶ χρήσεων, ἀκαταιτίατα τὰ κατὰ τοὺς Ἰταλοὺς παριστᾷ, καὶ πέμψας πρὸς τὸν Πατριάρχην, τὸν Ἀκαπνίου Ἀρσένιον, ἄνδρα γεραρὸν μὲν καὶ τίμιον, τὰ δέ γε κατ' ἐκεῖνα τὰ πράγματα ἐπ' ἀμφοτέραις χωλεύοντα ταῖς ἰγνύαις, δέξασθαι μηνύει τὸν δὲ τὸν τόμον, καὶ κοινὸν πρὸς ταῦτα τὸν ἀπόλογον σχεδιάσθαι. πλὴν ἐξ ἱστοριῶν καὶ γραφικῶν χρήσεων. τὸ γὰρ ἀπὸ κοιλίας φωνεῖν, ἀθρόως μὲν ἄλλως καὶ μάταιον. D πλὴν δ' ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς δέξομαι. ἐκεῖνος μὲν ὑπὸ ταῦτα θαρρῶν ὡς οὐκ ἀποδύσεταί τις πρὸς τὰ γραφέντα. Τὸν γὰρ Χαρτοφύλακα ἐν ἀφυλάκτοις εἶχεν, ἐν ᾧ σαλεύειν εἶχε τὰ πάντα, νικήσειν ἐκ λόγων ᾤετο. ἀλλ' ὁ Πατριάρχης σὺν τῇ Συνόδῳ περὶ τοῦ τόμου διασκεψάμενοι, πέμψαντες συνῆγον τοὺς μετ' αὐτὸν εἶναι δοκοῦντας. ἦσαν οὖν καὶ ὅσον τὸ τῆς Ἐκκλησίας ἔκκριτον. ἦσαν δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Τερνικικόπουλον Ἰωαννίκιον. σχιζόμενοι μὲν τοῦ Πατριάρχου περιφανῶς, ὅμως δὲ τῆς χρείας καλούσης, τὰ τῆς μικροψυχίας ἐκείνης, χώραν οὐκ εἶχον. σὺν τούτοις δὲ

Digitized by Google

παρῆν δὲ ἡ τοῦ Βασιλέως αὐταδέλφη Εὐλογία, καὶ πᾶν ὅσον ἦν μετ' αὐτῆς ἐν μοναχοῖς καὶ λογίοις ἐξεταζόμενον. οἷς σκοπὸς εἷς ἦν πρὸς τὸν τόμον ἀπολογεῖσθαι τῷ Βασιλεῖ. καὶ δὴ ἀνεγινώσκετο μὲν ὁ τόμος, ἄλλος δ' ἄλλο τι πρὸς τὸ παρεστὸς, τοῖς προκειμένοις ἀντέλεγεν. ἐπεὶ δὲ καὶ χρεία ἦν συμφρασθῆναι τοὺς λόγους, καὶ εἰς ἕνα συντεθήσεσθαι τόμον, καὶ ἐζητεῖτο ὁ συνθησόμενος, ἀνεδέχετο μὲν τὸ ἔργον ὁ Ἰασίτης Ἰώβ. εἶχε δὲ καὶ ἄλλους καὶ μᾶλλον τὸν συγγραφέα τῶν τοιούτων ἐμὲ, τῶν ἐννοιῶν συλλήπτορας, καὶ μετ' οὐ πολὺ ὁ τόμος ἐξείργαστο, ὃν δὴ καὶ κοινῶς ἀναγνωσθέντα πάλιν τοῖς ὅλοις, καὶ ὅσον ἦν πρὸς τὸ διχημότερον μεταπλασθέντα, ὡς μὴ λυποίη σκληρῶς ἔντευξιν ἔχων τὸν ἄνακτα, μετ' αὐτοῦ δὲ τοῦ Ἀρσενίου πέμπουσιν. ὁ μέντοι γε Βασιλεὺς δεξάμενος τὸν ἀπόλογον, καὶ ἀκριβῶς διελθὼν, ἐπεὶ ἔγνω πολλῷ λελειμμένος τοῖς λόγοις, καὶ εἴπερ ἐμφανισθείη, αἴτιος αἰσχύνης ἑαυτῷ γενησόμενος, τῷ δοκεῖν ὑπὸ περιφρονήσεως καὶ οὐ τῇ δειλίᾳ, ὡς ἦν ἀληθὲς, περιορᾷν, ὑπερεφρόνει, καὶ ἀνεβάλλετο τὴν ἀνάγνωσιν. οὕτως οὖν ἐκρουσθέντες οἱ περὶ τὸν Βασιλέα τῆς ἐγχειρήσεως, ἄλλας ἔγνωσαν ὑπελθεῖν τὸν Βέκκον ἐν φυλακαῖς.

A ſcriptum agi oporteret: congregandos putavit eos, quos ſuarum eſſe partium credebat. Erant hi lectiſſimi quique, ac flos delibatus Eccleſiæ. Nec abfuit ab eo numero Ternicicopulus Joannicius cum ſuis, utcumque illi palam ſe a Patriarcha ſeparaverant. Tamen nunc communi utilitate vocante, minutas illas offenſiones animorum, cauſas ejus ſimultatis, ſeponendas tantiſper putaverunt. Cum his adfuit & ſoror Imperatoris Eulogia, ſimulque quidquid in Monachis, & aliorum Ordinum Doctis, laudatiſque hominibus eximium & ſpectatæ claritatis fuit. Horum unus erat animus, & conſpirans in id ardor incumbebat, ut ſcriptum concinnaretur, volumini ab Imperatore miſſo contrarium. Ad eam rem viſum opportunum recitare cunctis audientibus Imperatoriam ſcripturam; & ut quodque ex illa caput audi- B tum eſſet, continuo quemque proferre quæ forte occurrerent utiliter in contrarium allegando. Negotium deinde colligendi cuncta, & in unum diverſa digerendi ſuſcepit ad id delectus Jaſites Job: qui & alios habuit adjutores, ejuſque participes laboris, in primis hujus Hiſtoriæ Auctorem. Omnes hi collata diligentia in ordinandis, collocandiſque apte variorum ſenſibus, brevi tempore volumen confecerunt: idque conſcriptum in communi cœtu cunctis audientibus legerunt, unoquoque admonente ſi quid mutandum, aut temperandum cenſeret; in id maxime univerſis intentis, ne quidquam in eo relinqueretur aculeatum, aut durum, quo Imperator offenderetur: denique opus elimatum quantum ſatis eſt viſum, per eumdem Arſenium ad Imperatorem mittunt. Is eo accepto, & attente lecto multum ſe opinione illa falſum agnovit, qua negotium ſcriptione ſua illa mittenda ſtatim conficiendum exiſtimaverat. Tamen hunc ipſum præſentem ſenſum animi diſſimulavit; erubeſcendi, ſi is enoteſceret, neceſſitatem ſic prævertendam putans. Publicam vero ſcripti oblati lectionem differebat contemptu quodam, ut videri volebat; ſed vera cauſa erat ejus moræ, convictionis metus, ſupercilioſi obtentu faſtidii velatus. Tali conſiliorum ſucceſſu repulſus ab optatis Imperator, & qui cum eo ſentiebant, alia ſibi graſſandum via ſtatuerunt, Vecco ipſo intra carcerem tentando.

CAPUT XV.

Ut Veccus carcere detentus, & ibi nihilominus ſolicitatus, attractus in partes fuerit.

Τεμμάχια γὰρ ἐκ βίβλων συλλέγοντες ἱερῶν, ἐπεὶ καὶ λογίῳ ἀντικαθίσταιντο, καὶ λόγοις ἦν ἀνάγκη πείθειν· λόγους γοῦν Ἁγίων, ὅσοι καὶ ὑπὲρ Ἰταλῶν ἐδόκουν εἶναι, προτείνουσιν ἐκείνῳ κατὰ φυλακὴν καθημένῳ. ὁ δὲ λαμβάνων καὶ διερχόμενος, ἠρέμα πως εἰς εἰρήνην συγκατεκλίζετο. καὶ γ' ἁπλῶς ὢν καὶ φιλαλήθης εἰς ἄκρον, τῷ μὲν ἁπλῷ ταῖς γραφαῖς καθυπήγετο, ταυτό γε πάσχων τοῖς ἀπορῶσιν, οἱ μετρίως ἀπορεῖσθαι, ἀπροσδοκήτως τὸ πᾶν οἰομένοις ἔχειν. τῷ δ' αὖ φιλαλήθει, οὐκ ἠδόξει ὁμολογεῖν μὴ εἰδέναι, μή τι μεῖον ἐντυχεῖν. καὶ ἡ αἰτία, τὸ, ἐφ' Ἑλληνικαῖς σχολάζοντι, μὴ θείαις γραφαῖς ἐγγενέσθαι οἱ ἐμμελετῆσαι. θέλειν μέντοι καὶ ἰδεῖν τὰς βίβλους, καὶ ἀναγνῶναι ἐπιμελέστερον ἐφ' ᾧ τῷ νῷ τῶν γραφῶν προσίξειν, καὶ ὅπως ἢ πεισθέντα ἀνάγειν ἔχειν ἐπ' ἐκείναις τὸ θάρρος, καὶ παγίως ἵστασθαι ἐς ὅτι καὶ κλίνοι, ἢ μὴ πεισθέντα, τὰς αἰτίας ἐμφανεῖς παριστᾷν δι' ἃς μὴ πείθοιτο. Ταῦτ' ἔλεγε, καὶ ὁ Βασιλεὺς κατένευσε, ἐξαγαγών τε τῆς φυλακῆς, τὰς βίβλους εἰς ἀνάγνωσιν παρεῖχεν ἐπὶ σχο-

C ANimadvertentes enim hominem, qualis erat Veccus, ſapientem ac doctum non alia certius expugnandum videri machina, quam argumentis & teſtimoniis ex Eccleſiaſtica eruditione petitis, ei cuſtodia detento conſiderandas obtulerunt excerptas ab ipſis ſacrorum Librorum ſententias quæ Latinorum cauſæ faverent. *Edit. Rom. pag. 259.* Eas ille in manus ſumptas attente perlegens, ſenſim ad pacem inclinabatur; duabus ad id ei ſuffragantibus dotibus, candore quodam animi fuci expertis, & innato amore veritatis. Quarum a priori aſſequebatur, ut cum ſimpliciter, ac citra præjudicium ſuſpicionemve fraudis ad cognoſcenda quæ proponebantur, accederet, facile induceretur ſimilitudine veri; paſſus idem quod mediocriter dubitantes ſolent, qui levi momento in partem inclinantur alteram; & ubi vel paulum imminutas con- D ſpicantur ambigendi rationes, quibus antea in ſuſpenſo tenebantur, continuo cauſas ſe nactos idoneas rati dubitationis deponendæ, tenere ſe rem ipſam, & liquere jam ſibi negotium prius obſcurum exiſtimant. At altero illo ſyncero ſtudio profitendæ veritatis prohibitus affirmare quod non erat, cum nondum omnem ſibi abſterſam caliginem ſentiret, haud ſane ſimulare ſuſtinuit ſibi plane eſſe perſpectum id quod apparere ipſi dumtaxat, & prima blandiri ſpecie cœperat: verum nullo tardatus malo pudore, ingenue fatebatur, ſe non adhuc clariſſime videre quid penitus in re

Digitized by Google

eſſet ; negabatque ſatis convictam ſibi mentem ad ultimum expediendum de controverſia tanta judicium. Et cauſam ejus cunctationis ex eo repetebat, quod hactenus ſæcularibus plurimum intentus litteris, minus otii, ſtudiique tribuiſſet ſacræ Scriptorum Divina tractantium eruditioni meditandæ. Quare cupere ſeſe attentius iſta cognoſcere, libroſque ipſos perlegere diligentius, quo ipſa jam penitus introſpecta ſententia oraculorum, aut certo conſtitueret nihil exceptionis idoneæ ſupereſſe, quo minus plane conſideret, irrevocabili amplectendum aſſenſu id ipſum, in quod inclinari jam cœperat, aut ſi non perſuaderetur, cauſas explicaret, ob quas hæreret. Eam viri orationem probavit Imperator ; & ei continuo e cuſtodia educto libros per otium expendendos præbuit. Patriarcha interim in acri erat meditatione defixus : diſquiens apud ſeſe quid probabilis reſponſi opponeret argumentis Imperatoris, quem pro ſuſcepta palam cauſa nunc jam vehementer inſtantem*, utique nec in poſterum quieturum ſatis apparebat.

A λῆς. τοῦ μέντοι γε Πατριάρχου, μᾶλλον ἦν ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πρὸς Βασιλέα ἀποκρίσεων, μειζόνως ἤδη ἐπιτιθεμένου, καί γ' ἠρεμεῖν μὴ ἐῶντος.

CAPUT XVI.

Ut Patriarcha ſua palam ſcripto edita ſententia, juraverit ſe in pacem non conſenſurum.

IN ea confligantem meditatione Patriarcham conſpicatus Monachus Jobus Jaſita, & non ſine cauſa veritus, ut par ad extremum foret eluctandæ contrariarum rationum, & molitionum inſtantiæ, tale quidpiam machinatus eſt ad firmandum in reſiſtendi conſtantia Patriarchæ animum. Suggerit illi conſilium ſcribendæ, mittendæque Paſtoralis ad univerſos curæ ſuæ ſubditos fideles Epiſtolæ, qua & illos admoneret, quid tenendum in his eſſet, & quo efficacius iis perſuaderet in commendatis conſtantiam, juramento palam interpoſito ſponderet, numquam ſe deflexurum a rigore ſemel fixæ ſententiæ, aut eo deſcenſurum, quantumvis a quovis traheretur, ut a quibus jure ſe ſuoſque abſciſſos hactenus putaſſet, eos in communionem acciperet. His Jobi ſuggeſtionibus acquieſcens Patriarcha, ei commiſit ipſi negotium formandæ in eam ſententiam circularis Epiſtolæ. Qua ſtatim compoſita, priuſquam emitteretur, viſum Patriarchæ eſt experimentum capiendum judicii de his rebus Epiſcoporum : ut inde perſpiceret, ecquid ſic animati apparerent, ut recte confidi poſſet eos uſque ad finem inflexibiliter in recuſandi conſtantia manſuros. Congregatis ergo ipſis lecta eſt perſcripta, ut dixi, a Jobo Monacho Patriarchæ ſententia. Moxque interrogati ſinguli ſunt, an idem & ipſi ſentirent, & num certo decreviſſent in eo perſeverare. Omnes ſtatim aſſenſerunt, & cunctorum præter providentiores paucos, propriis firmata ſubſcriptionibus Epiſtola miſſa quoquoverſum eſt. Ea vulgata, conſtrictoque Patriarcha inſolubili nexu, ne in ullam circa hæc mutationem ſeſe poſſet relaxare : quippe cui jam non eſſet integrum a ſententia tam publica profeſſione declarata reſilire, jurisjurandi utique religione devincto : is ſane præſeferebat ſe negaturum Imperatori quod petebat, & numquam conſenſurum in concordiam Eccleſiarum quæ tractabatur. Quare deſperato Imperator aſſenſu Patriarchæ propter juramenti obſtaculum ineluctabile, æſtuabat animo, difficilem inde fore negotii exitum providens. Nam utrumque ex æquo Imperator optabat, & iniri concordiam, & in eam conſentire Patriarcham. Tamen inde repulſus ad urgendos Epiſcopos vehementius incubuit. Inter hæc Veccus lectis libris, cum in iis obſervaſſet multa, quæ conventionem Eccleſiarum multo quam putarat expeditiorem oſtenderet ; quippe cum inde conſtaret ſummam demum peccati Latinorum in additamento verbi unius ad Symbolum conſiſtere. Et quod dogma ipſum attinebat, ex-

Edit. Rom. pag. 260.

B ΤΑῦθ' ὁρῶν ὁ Μοναχὸς Ἰὼβ Ἰασίτης, καὶ περὶ τὴν γνώμην ὀρρωδήσας τοῦ Πατριάρχου, μὴ καθυφείη τῆς ἐνστάσεως ἀπειπών, μηχανᾶταί τι τοιοῦτον ἐπὶ τῷ τὴν γνώμην τοῦ Πατριάρχου στηρίξαι. ὑποτίθεται γὰρ γνώμην γράφειν καὶ πέμπειν τοῖς ὁπουδήποτε εὐλαβέσιν ἀνδράσιν, εἰς πληροφορίαν δῆθεν, προστιθέντα καὶ ὅρκον ἐφ' ᾧ μὴ κλονοῖτο, ἀλλ' ἀραρότως ἔχειν, ὡς οὐ καθυφείη πιστεύοντας, καὶ οὕτως ἕλξειν ἐκείνους πρὸς τὸ εὐθυμέστερον, ὥστε καὶ σχιζομένους τὸ πρῶτον δέχεσθαι. τούτοις τοῖς λόγοις ὁ Ἱεράρχης πεισθείς, ἐγχωροίη οἱ, ἐπιτιθέναι τὴν γνώμην, καὶ ἐξετίθετο τὴν ταχίστην. C πρὶν δὲ πεμφθῆναι, ἔδοξε τῶν Ἀρχιερέων ἀποπειρᾶσθαι, ὡς μάθοι εἰ εἰς τέλος ἀντίσχοιεν. Συναχθέντων τοίνυν, ὑπανεγινώσκετο μὲν ἡ γνώμη τοῦ Πατριάρχου. ἠρωτῶντο δὲ εἴ γε καὶ αὐτοὶ ἐμμένειν ἔχοιεν κατὰ ταύτην ; καὶ ὡμολόγουν αὐτίκα, καὶ τὴν γνώμην ἕκαστος ἰδίᾳ ὑπογραφῇ, πλὴν τῶν προνοιστέρων, ἐβεβαίου τε καὶ κατησφαλίζετο. ὡς γοῦν ἐπέμφθη μὲν ἡ γνώμη, ἐν ἀφύκτοις δ' ἦν ὁ Πατριάρχης, τοῦ μὴ δ' εἴ τι καὶ γένοιτο μεταβάλλειν (τοῖς γὰρ ὅρκοις συνείληπτο) δῆλος ἦν καὶ πρὸς Βασιλέα λέγων, ὡς οὐ ποιήσων, οὐ δὲ καταπραξόμενος τὴν ἐγχείρησιν. D Ὁ μέντοι γε Βασιλεὺς ἀπογνοὺς οἷον ἐντεῦθεν τῆς ἐκείνου κατανεύσεως, δεινοὶ γὰρ οἱ ὅρκοι κωλύειν, ἐν δεινῷ μὲν τὸ συμβὰν ἡγεῖται. ἐπίσης γὰρ ἦν αὐτῷ βουλητὸν, τὸ προβῆναι τὴν πρᾶξιν εἰς τέλος τῷ μετὰ τοῦ Πατριάρχου προβῆναι. ὅμως δ' ἀποκρουσθεὶς ἐκεῖθεν, τοῖς Ἀρχιερεῦσι προσήρχετο ἐμβριθέστερον. ἐν τούτῳ δὲ καὶ ὁ Βέκκος ἐνσχολάσας ταῖς βίβλοις, καὶ συνορῶν πολλὴν ἐντεῦθεν ἐπὶ τῇ πράξει βοήθειαν, ὡς μηδὲν πλέον τολμησάντων τῶν Ἰταλῶν ἴσως, ἢ τὸ ἐπὶ τῷ Συμβόλῳ προσθεῖναι. καὶ τὴν τοῦ θαυμασίου Κυρίλλου λέξιν παρῆγεν, ἡμᾶς τε κἀκείνους κατὰ τὸ ἐγχωροῦν συμβιβάζουσαν, τὴν τὸ, ἐξ ἀμφοῖν οὐσιωδῶς ὑπάρχον, τουτέστιν, ἐκ Πατρὸς δι' υἱοῦ, ὡς ἐκείνων μὲν ἐχόντων

Digitized by Google

τὴν, Ἐκ, ἡμῶν δὲ, Διὰ, καὶ ἀμφοῖν τούτων ἐκείνου, συμβιβαστὴν γίνεσθαι. Ταῦτα καὶ πολλὰ τῶν τοιούτων ἰδὼν, καὶ πρὸς τούτοις τὸν μέγαν Μάξιμον ἀνδρὸν μαρτυροῦντα ἐν μιᾷ τῶν Ἐπιστολῶν πρὸς Ῥουφῖνον μετὰ πολλὰ ὑπὸ λέγοντα· ἐξ ὧν οὐκ αἰτίαν σφᾶς τὸν Μονογενῆ τοῦ Πνεύματος ἀπέδειξαν λέγειν, ἀλλ᾽ ἵνα τὸ δι᾽ αὐτοῦ προϊέναι δηλώσωσι, καὶ ταύτῃ τὸ συναφὲς καὶ ἀπαράλλακτον τῆς οὐσίας παραστήσωσι. ἀδύνατον δ᾽ εἶναι, καὶ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου κατακούων, ἐν τῇ τῆς Τριάδος τάξει τὸ Πνεῦμα γινώσκεσθαι, μὴ προοδικῶς ὂν ἐκ Θεοῦ δι᾽ υἱοῦ, ἀλλὰ ποιητικῶς, ὡς λέγουσι. Τούτοις τε καὶ τοῖς τοιούτοις συγκροτηθεὶς οἷον ὁ Βέκκος ἐφ᾽ ᾧ τὴν ἰδίαν θεραπεῦσαι συνείδησιν, ὑπεκλίνετο πρὸς Εἰρήνην. καὶ ὁ Βασιλεὺς πολλὴν ἐντεῦθεν ἐλάμβανε τὴν ῥοπὴν, πολέμους δὲ τοὺς ἐφεστῶτας καὶ αἵματα ἐκχυθησόμενα προβαλλόμενος. ὅμως δὲ ἐν ἀσφαλεῖ μένειν πράξαντα, παρὰ τῶν ἀμφ᾽ αὐτὸν λογίων λαμβάνειν. ὅθεν καὶ τοῖς Ἀρχιερεῦσι, πολὺς ἦν ἐμπίπτων, καὶ καταναγκάζων τὴν πρᾶξιν, ἐγχρονιζόντων καὶ μᾶλλον τῶν πρέσβεων.

A tatet. Sancti Cyrilli teſtimonium, quod nos, & illos in hoc quidem capite conciliabat: illud nimirum quo Sanctus ille Doctor ait: *Spiritum Sanctum ſubſtantialiter ex duobus exiſtere, hoc eſt ex Patre per Filium*; ut jam tota controverſia in præpoſitiunculam redigeretur: nempe ambobus æque agnoſcentibus Filii cum Patre in ſpiratione conſortium, cum hoc ſolo diſcrimine, quod Latini *Ex Filio*, Græci *Per Filium* procedere Spiritum dicerent: Quæ parva erat, & nullius momenti differentia; nihil prohibens, quo minus in ſumma dogmatis conſentire Eccleſiæ viderentur. His, inquam, & multis ejuſmodi conſideratis Veccus inſuper invenit aliud ad eam rem palmare teſtimonium S. Maximi in Epiſtola ad Rufinum, ubi poſt multa ſic ſcribit: *Ex quibus non Principium ſe unigenitum Spiritus oſtenderunt dicere: ſed ut* B *per ipſum procedere ſignificarent, & ea ratione cohæſionem inſeparabilis ſubſtantiæ conſtituerent.* Edit. Rom. pag. 261. Suadebat idem auctoritas Magni Athanaſii diſerte affirmantis: *Fieri non poſſe, ut in Trinitatis ordine Spiritus agnoſceretur, quin ex Deo per Filium non progreſſive ſed efficienter, ut loquuntur, exiſteret.* His tandem, & horum ſimilibus attente perpenſis Veccus omni jam exempto conſcientiæ ſcrupulo, totus ad pacem propendebat. Quæ res magno incitamento Imperatori fuit ad inceptum urgendum. Ergo eo jam fidentius illas ſibi ſolitas formidines allegabat, bellorum videlicet, ni concordia iniretur, impendentium, cruoriſque fundendi. Addens nullam eſſe cauſam tam neceſſariæ præcautionis omittendæ: cum quod ad prævertenda tanta mala petebatur, ſecurum innoxiumque quiddam eſſet judicio præſtantium Theologorum, & ab omni erroris, aut culpæ periculo remotum. Quare multus erat in iſtando Epiſcopis, iiſque omni conatu perurgendis ad negotium conficiendum: expectantibus id ipſum qui aderant a Romano Pontifice Legatis, & reditum differentium ſpe tandem obtinendi quod petebant.

CAPUT XVII.

De Legatis Imperatoris, & ſeceſſu Patriarchæ.

Ὡς γοῦν καὶ ἔτι ἀνήρτητο τὰ τοῦ πράγματος, καὶ ἦν ἀνάγκη πρέσβεις πέμπεσθαι ἐφ᾽ ᾧ παρ᾽ ἐκείνου τὸ ἀσφαλὲς γενέσθαι, ὡς ἐντεῦθεν μὴ ὑποπτεύειν τὸν κίνδυνον ὑποταγέντας τῇ τῶν Ἐκκλησιῶν πρωτείᾳ, καὶ ἤδη Γνησίως ἐκείνης νομιζομένους, ἐξελέγοντο μὲν οἱ πρέσβεις, οἱ δ᾽ ἦσαν ὁ Προπατριαρχεύσας Γερμανὸς, καὶ ὁ Νικαίας Θεοφάνης, καὶ τῶν συγκλητικῶν ὁ μέγας Λογοθέτης Ἀκροπολίτης, ὁ προκαθήμενος τοῦ Βεστιαρίου Πανάρετος, καὶ ὁ μέγας Διερμηνευτὴς Βερροιώτης. οἱ δὲ καὶ ἀνὰ μίαν τριήρη, ἐντεῦθεν μὲν οἱ τῆς Ἐκκλησίας, ἐκεῖθεν δὲ, πλὴν τοῦ μεγάλου Λογοθέτου, οἱ ἐκ τοῦ Βασιλέως, λαβόντες ἀνήγοντο, ἐπιφερόμενοι καὶ πολλὰ τῶν ἱερῶν δώρων, στολάς λέγω καὶ κατάχρυσα εἰκονίσματα, καὶ σύνθετα πολύτιμα θυμιάματα. πρὸς δὲ καὶ τὴν τῆς Ἐκκλησίας ἐνδυτὴν ἐκ χρυσοπάστου ὀξέας διὰ μαργάρων, ἣν ὁ Βασιλεὺς προσενεγκὼν τῷ θείῳ τεμένει, δῶρον ὄντως ἐπάξιον, συγχωρούμενος, ἐπεὶ οὐκ ἔφθασεν ἑτέραν εὐτρεπισθῆναι τῷ μεγάλῳ τῶν Κορυφαίων ναῷ, ἀντάλλαγμα τοῦ γινομένου πρὸς τὸ ὅμοιον ποιούμενος, λαβὼν ἀπέστειλε καὶ αὐτήν. οἱ μὲν οὖν οὕτως ἀναχθέντες ἀπέπλεον. Ὁ δὲ Βα-

C Hic erat tunc ſtatus negotii pendentis. quo articulo rerum jam maturum, atque adeo neceſſarium viſum eſt Legatos ad Papam mutuos mittere: quo videlicet tanto ſecurius formidata Latinorum expeditio ſuſpenderetur; prætextu jam dempto Carolo Græcos oppugnandi ut Schiſmaticos, quorum eſſet in Italia Legatio Romanam Eccleſiam Principem Eccleſiarum agnoſcentium, ei obſequium profitentium, ac ut ſuam rite venerantium Dominam & Matrem. Electi ergo in Legatos hi ſunt: Germanus qui Patriarcha fuerat, & Epiſcopus Nicææ Theophanes, præterea ex Senatoriis Magnus Logotheta Acropolita, Præſes Veſtiarii Panaretus, & Magnus Interpres Berrhoeota. His Triremes ab Imperatore datæ ſunt duæ, unam qui ex Eccleſia D erant ſimul conſcenderunt, altera Regii vehebantur, excepto Magno Logotheta. Extulerunt autem ſecum multa, & pretioſa ſupellectilis ſacræ dona. Stolas, inquam, & aureas effigies, cum compoſita ex variis ſpeciebus aromatum ingentis pretii thymiamata. Ad hæc & majoris Eccleſiæ Endyten, ſive tapetem Altaris, roſei coloris, auro illuſum, unionibus inſertis. Hunc Imperator quando eſt anathemate ſolutus Divino Templo ſacraverat; donum revera tali perſona, & tali ceremonia dignum. Receperat autem illum apud ſe animo curandi, ut ſimilis formæ alius fieret, a ſe Magno Principum Apoſtolorum Templo dicandus. Occaſione porro invitatus hac proficiſcentium Romam Legatorum, eum ipſis tradidit; compenſa-

turum ſe abunde recipiens quidquid Eccleſiæ, ſubtracto iſto ei dudum parto donario, deperire videretur. Et illi quidem in hunc modum ſolverunt Italiam verſus. At Imperator avelli ſe a Patriarcha haud facile ferebat. Ei enim hærebat ut Lepas Petræ, vel ſenſu beneficii, quod ab eo ſe meminiſſet anathemate ſolutum, vel antiquo uſu, & ex eo nata fiducia ſalutis per eum aſſequendæ. Quare illum quoquomodo ſegregare a cauſa ſchiſmatis ſtudens (alios enim Epiſcopos in ſuam tandem ſententiam pertraxerat) convenit in hæc cum illo: ut Patriarchali palatio egreſſus, diverſaretur in Periblepti Monaſterio, ſalvis ei proventibus, & honore conſueto commemorationis in ſacro. Quod ſi quæ res obſtaret, ne profecti Romam Legati negotium conficerent, rediret ille in Patriarchales ædes & ſuæ ut prius dignitatis uſurparet munia: tumque in communionem reciperet Epiſcopos, nihil illis ſuccenſens quod in pacem cum Latinis conſenſiſſent. Sin cœpta ex voto peragerentur, fixo ipſo manente in rejectione pacis, quippe cui acquieſcere fas ſibi non putaret ob juramentum, tum ſane abſiſteret honore, locumque alteri, Eccleſiæ vice ipſius præficiendo concederet. His inter ipſos conventis Patriarcha in Periblepti Monaſterium migravit die 11. Jannarii ſecundæ Indictionis, Anni 6782. fruens ibi reditibus ſuis annuis ſine diminutione: ſic Eccleſiæ quidem corpus in quadam tranquillitate erat: non item qui ei præerant.

Edit. Rom. pag. 262.

A σιλέως ἐπεὶ οὐκ εἶχε ῥᾷον ἀποσχίσθαι τοῦ Πατριάρχου (ἀντείχετο γὰρ ὡς λεπὰς Πέτρας ἐκείνου, διά τε τὴν ἀπ' ἐκείνου συγχώρησιν, καὶ τὴν πρὸς ἐκεῖνον πληροφορίαν, ὡς ὑπ' αὐτοῦ σωθησόμενος) συνθήκας ποιεῖται μετὰ τοῦ Πατριάρχου (οἱ γὰρ Ἀρχιερεῖς καὶ μόγις καθυπεκλίθησαν) οὕτως ἐχούσας. αὐτὸν μὲν ἐξελθόντα τοῦ Πατριαρχείου, ἐν τῇ τῆς Περιβλέπτου καθῆσθαι μονῇ, σωζομένων τῶν προνομίων αὐτοῦ, καί γε μνημονευομένου κατὰ τὸ συνῆθες. ἀπελθόντων δὲ τῶν Πρέσβεων, εἰ μὲν ἡ πρᾶξις ὁπωσδήποτε διακωλυθείη, αὐτὸν καὶ πάλιν εἶναι τὸν Πατριάρχην εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ἀνελθόντα·
B καί γε μετὰ τῶν Ἀρχιερέων εἰρηνεύειν, μηδὲν τῶν συμβάντων ὑπολογιζόμενον. εἰ δὲ προβαίη καὶ εὐοδοῖτο εἰς τέλος τὸ προτεθὲν, αὐτὸν μὲν ἐντεῦθεν ἀργῆσαι πάμπαν, ἄλλον δὲ ἀντ' αὐτοῦ ἐπιστῆναι τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς μὴ χωροῦν ἐκεῖνον εἶναι, τοῖς ὅρκοις προκατειλημμένον. Ταῦτα πρὸς ἀλλήλους συνθεμένων, ὁ μὲν Πατριάρχης κατελθὼν εἰς τὴν τῆς Περιβλέπτου μονὴν προσκαθίζει, ἑνδεκάτῃ μηνὸς Ἑκατομβαιῶνος, δευτέρας ἐπινεμήσεως τοῦ ςψπβ ἔτους, κατέχων καὶ τὰ αὐτοῦ προνόμια ἀναφαίρετα. τὰ δὲ τῆς Ἐκκλησίας ἔτι ἐν γαλήνῃ ἦσαν, πλὴν τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἡγουμένων ὡς Ἄρχοντας.

CAPUT XVIII.

Ut Imperator quam potuit vehementiſſime Clericos urſerit.

HOs enim valde ſuſpectos habebat Imperator, haud facile aſſenſuros autumans. Utique cum differenti plerumque apud eos Vecco, & teſtimonia Sanctorum Patrum, quibus fuerat ipſe convictus, proponenti, non acquieverant: ſed in ſententia perſtabant, præſeferentes non accepturos omnino concordiam, ſi conventum de illa foret. Hinc irritatus Princeps comminiſcebatur quæ ipſis impingeret crimina; quaſi ſubjectionem ipſi debitam detrectarent, exprobrarentque Epiſcopis pacem probantibus, Imperatorique maledicerent, quod eos in ſuam ſententiam traxiſſet. Prius tamen quam hæc perſequeretur infeſtius, blandis eos experiundos ſuaſionibus putavit, ſi poſſet delinitos adducere. Convocatis igitur iis, & exceptis perhonorifice medius conſidens ſolita illa ſibi, & ſæpius ante allegata memoravit: „non alia ſe moveri cauſa ad tractandam pacem profitens quam neceſſaria præcautione imminentium inevitabiliter, niſi de illa conveniret, bellorum atrocium; & pia parſimonia Romani ſanguinis, quem aliter immaniſſime fundendum, periculum præſens eſſet. Ne porro dubitarent quin poſt iſtam quoque pacem manſura in ſtatu primo, citra ullam momenti majoris immutationem, foret Eccleſia. Cordi hoc ſibi fore: nec quidquam in ea cura neglecturum ſeſe certo confiderent. Tribus demum ſolis capitulis totum hoc concordiæ cum Eccleſia Romana negotium contineri, *Primatu*, *Appellatione*, *Commemoratione*. Quorum unumquodque, ſi quis recte conſideret, in vanum abiturum appareat. Quando enim venturus Conſtantinopolim Pa-

pag. 263.

C ΕΚείνους γὰρ καὶ λίαν ὑπόπτους ὁ Κρατῶν εἶχεν, ὡς οὐ συνθησομένους ῥᾳδίως, καὶ μᾶλλον πολλάκις αὐτοῖς τοῦ Βέκκου διαλεγομένου καὶ προβαλλομένου τὰ τῶν ἁγίων ῥητὰ, μὴ πειθομένοις πάμπαν, ἀλλὰ δήλοις οὖσι μὴ καταδεξομένοις εἰ προβαίη, τὴν πρᾶξιν. ὅθεν καὶ αἰτίας σφίσιν ὁ Κρατῶν ἐπλάττετο, ὡς πρὸς τὴν πρὸς αὐτὸν δουλείαν ἀφηνιάζουσι, καὶ ὡς ὀνειδίζουσι μὲν Ἀρχιερεῦσιν ὑποκλιθεῖσι, καταρωμένοις δὲ Βασιλεῖ τοιαῦτ' ἀναγκάζοντι γίνεσθαι. ἀμέλει τοι καὶ πρῶτον σφᾶς θωπείαις ὑπελθεῖν ἔγνω, καὶ προσεκαλεῖτο, καὶ τιμητικῶς προσεφέρετο κύ-
D κλῳ καθίσας, καὶ τὰ συνήθη προβαλλόμενος. μὴ δὲ γὰρ χάριν ἄλλου πραγματεύεσθαι τὴν εἰρήνην, ἢ τοῦ δεινοὺς πολέμους ἀνακοπῆναι, καὶ Ῥωμαίων αἵματα περιποιηθῆναι ἐκχυθήσεσθαι κινδυνεύοντα. μένειν δὲ καὶ πάλιν τὴν Ἐκκλησίαν ἀκαινοτόμητον. μὴ δὲ τοῦ τυχόντος παροφθησομένου. τρισὶ δὲ κεφαλαίοις, καὶ μόνοις, τὸ πρὸς τὴν τῶν Ῥωμαίων Ἐκκλησίαν πραττόμενον περιΐστασθαι, πρωτείῳ, ἐκκλήτῳ, καὶ μνημοσύνῳ, ὧν ἕκαστον εἴ τις ἀκριβῶς σκοποίη, κενὸν εἶναι ἀνάγκη. πότε γὰρ καὶ παρρησιάσας ὁ Πάπας προκαθίσει τῶν ἄλλων; πότε δέ τισι καὶ ἐπελθεῖν δίκην ἔχουσι, θάλασσαν τοσαύτην περαιοῦσθαι,

Digitized by Google

θαι, καὶ τόσον ἀναμετρῆσαι πέλαγος, ἐφ' ᾧ τῶν νομιζομένων πρωτείων τυχεῖν; τὸ δ' ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ καὶ μόνῃ Ἐκκλησίᾳ, καὶ δεύτερα τῇ καθ' ὑμᾶς καὶ μεγάλῃ τὸν Πάπαν μνημονεύεσθαι τοῦ Πατριάρχου λειτουργοῦντος, τί ἂν τοῦ ὀρθοῦ προσείη; πόσαις οἰκονομίαις οἱ Πατέρες πρὸς ὅτι γενέσθαι συμφέρον ἐχρήσαντο; καὶ αὐτὸ δὲ τὸ τὸν Θεὸν γενέσθαι ἄνθρωπον, καὶ Σταυρὸν ὑπομεῖναι, καὶ θάνατον καταδέξασθαι, ἄλλως ὄντα Θεῷ ἀπρεπῆ, εἰ μὴ καὶ Θεῷ συνειλημμένῳ σώματι, ἀλλ' ὅμως κατ' οἰκονομίαν τὴν ἀνωτάτω γέγονε, καὶ τοῦ μὲν ὑπερτάτου Θεοῦ σαρκοφόρου γενομένου, πᾶσα ἡ οἰκουμένη σέσωσται. Οὕτω χρῆμα θαυμαστὸν ἡ οἰκονομία. καί γ' ἡμεῖς εἴπερ οἰκονομικῶς τὸν ἐπηρτημένον κίνδυνον φύγοιμεν, οὐχ ὅπως εἰς ἁμαρτίαν λογισθήσεται, ἀλλὰ καὶ προσαποδέξονται οἱ γνώσεως ἀρίστης ἐπήβολοι. Ὑμεῖς δὲ, ἀλλ' ὡς ἀκούω, καὶ Ἀρχιερεῖς εἰς τοῦτο συγκατανεύσαντας ἀποστρέφεσθε, καὶ τὴν Ἐκκλησίαν πειρᾶσθε σχίζειν, καὶ ἡμῖν ὡς ἤκουσα καταρᾶσθε. Τὰ μὲν οὖν περὶ τούτων, ἐστὶ καιρὸς διαθετεῖν, καὶ πληροφορεῖν, καὶ ἀνὰ μέρος πληροφορεῖσθαι. οὔτε γὰρ ἡμῖν ἀπρεπὲς τοιαῦτ' ἀκούειν, οὔθ' ὑμῖν ἀσφαλὲς τοιαῦτα λέγειν, καὶ φόβον ἐμβάλλειν πολλοῖς· ὡς οὐ στησόμεθα ἡμεῖς ἐπὶ τούτοις, ἀλλὰ προσβιασόμεθα, ἐφ' ᾧ καὶ ἔθη ἀλλάττειν, καὶ ὁμολογεῖν ὡς ἐκεῖνοι λέγουσι. Ταῦτα πληροφορεῖν ἐστὶ καιρὸς, καὶ πληροφορήσομεν. τὸ δὲ νῦν καὶ βουλῆς τῆς ἐξ ὑμῶν χρῄζομεν· καὶ λεγέτω ἕκαστος ὅ οἱ δοκοίη, μόνον μὴ τῷ οἰκείῳ στοιχείτω θελήματι εὐαρεστικῶν ἄντικρυς, ἀλλ' Ἐκκλησιαστικὸς ὢν, Ἐκκλησιαστικῶς καὶ λεγέτω. τὸ γὰρ κατεπεῖγον ἕν ἐστι, τὸ φυγεῖν κίνδυνον ἀναγκαῖον εἰ ταῦτα πράττοιμεν· ὁπόσον δὲ τοῦτο, καθ' αὑτὸν ἕκαστος ἐννοῶν, οὕτω προφερέτω τὴν γνώμην· ὡς εἰ δὴ ἐκεῖνα οὐθ' ἡμῖν κινητέα ταῦτα, καὶ ὑμῖν τὸ περὶ τούτων ὅλως σκοπεῖν ἀνόνητον. Τούτοις καὶ τοιούτοις ἑτέροις τοῦ Βασιλέως καταδημαγωγοῦντος τοὺς τῆς Ἐκκλησίας προύχοντας, ἐκεῖνοι καὶ ἀπρεπὲς σφίσι καταρᾶσθαι τῷ Βασιλεῖ, καὶ ἄλλως κινδυνῶδες ἡγοῦντο, καὶ παντάπασιν ἐξ αὐτῆς ἀπηρνοῦντο. καί γε σφᾶς πρὸς τιμωρίας ἑτοίμως ἐδίδοσαν, εἰ ἀληθῶς ἐλέγχοιντο. τὸ δὲ πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς διαφέρεσθαι, μὴ εἶναι τῶν ἀπεικότων, ἔλεγον· διεσταμένους γὰρ ταῖς πράξεσι, τοὺς λόγους ἐναντίους ποιεῖσθαι, τῶν λίαν ἀκολούθων εἶναι. πλὴν οὐ κακολογοῦντας, ὡς αὐτοί φασι, καὶ τὴν κατάνευσιν ὀνειδίζοντας σφίσι. γνώμης γὰρ ἰδίας ἕκαστον εἶναι κύριον, καὶ ὃ σήμερον οὐ δοκεῖ τινι, αὔριον ἴσως στέρξειν καὶ ἀγαπήσειν, οὐ παλίμβολόν τινα ὄντα καὶ κατὰ τὸ τυχὸν ἐκτρεπόμενον, ἀλλὰ λογισμοῖς ὑπείκοντα, ἐκείνων μεταπλασσομένων ἐς ὅτι καὶ δόξοι συμφέρον καὶ αὐτοὺς πράττειν, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ μὴ παρὰ συνείδησιν, ὡς πειθόμεθα. τὸ δὲ περὶ τῶν προκειμένων ἡμᾶς ἐρωτᾶσθαι, πρῶτον μὲν, ἐξ οὗ μετὸν ἡμῖν τῆς περὶ τούτων σκέψεως ἐκ Κωνσ-

A pa Primatus iſtius ſui, ac præſidentiæ præſens ſit poſſeſſionem aditurus? quem autem putarent cauſam hic dicentem provocaturum Romam, & tanto intervallo vaſti maris, lite illuc ſequenda, jus ex provocatione cognoſcendi aſſerturum Romano Pontifici? Memorari autem Papam in noſtro Primario & Patriarchali Templo, in altero item illo veſtro Magno, ſacris operante Patriarcha, quid utique a recto exorbitans videri ſapienter æſtimantibus queat? An latet prudentes rerum quam obſequioſis accommodationibus conſueverint Patres libenter redimere publicas utilitates? exemplo utique ipſius Dei non indignum majeſtate ſua rati, accommodare ſeſe nobis uſq; ad ſuſceptionem humanæ naturæ, & in eo ipſo noſtrorum ſimili aſſumpto corpore perpeſſionem Crucis & mortis. Qua benigniſſima ſupremæ Divinitatis carne indutæ ad noſtras miſerias demiſſione Orbi univerſo parata ſalus eſt. Ita mirifica res accommodatio eſt. Nobis igitur adeo non imputabitur ad culpam, ſi periculum impendens ſimili accommodatione declinaverimus; ut potius eo nomine peritis rerum, & perſpicacibus commendandi ſimus. Vos vero etiam Epiſcopos, qui tam juſtis adducti cauſis nobiſcum ſentiunt, averſamini, ut audio, & Eccleſiam conamini ſcindere: imo Nobis, ut fertur, male precamini. His providendi nunc tempus eſt. Et ante omnia explorandi ad liquidum quid vere in re ſit: ut & Vobis quid Nos velimus, & Nobis quid Vos aut cogitetis, aut egeritis mutuo perſpectum, plenaque ſingillatim explicatum notitia conſtet. Neque enim talia vel nobis audire decorum eſt, vel vobis ſecurum loqui; & falſum incutere populo metum quaſi Nos ulterius quam præferimus ſimus in hoc pacis negotio proceſſuri: & in animo habeamus mores etiam, & ritus noſtros commutare cum Latinis, ac per omnia idem cum illis profiteri. Hæc ad liquidum, uti dixi, explorandi nunc tempus eſt: dabimuſque operam, ut de iis plane conſtet. In præſens conſilio veſtro egemus; quare dicat unuſquiſque quod ei videbitur. Tantum ne nimis indulgeat proprio affectui, ſibi unice placens: ſed cum ſit Eccleſiaſticus, Eccleſiaſtice loquatur; quod enim nos urget, unum eſt: effugere periculum, inevitabile ni hæc facimus; quantum autem id periculum ſit quiſque apud ſe cogitans æſtimet prudenter prius, & ſic quid opus facto judicet dicat. Certe nos, abſque iſto periculo foret, iſta non moveremus. Inutile autem fuerit, veſtrum quempiam tota iſta de re deliberandi, quaſi jam integra, judicium ſumere. His, aut hujus ſententiæ verbis cum delinire fategiſſet Imperator præcellentes in Eccleſia, illi ante omnia crimen diluere curarunt, quo erant inſimulati maledixiſſe Principi; id enim valde ipſis indecorum; nec minus aliunde periculoſum arbitrabantur. Quare id confeſtim inficiati ſunt: & ſe ad quævis ſubeunda paratos ſupplicia obtulerunt, ſi vere de hoc convincerentur. Diſſidere autem ſeſe ab Epiſcopis; qui contrariam amplexi ſententiam eſſent, ultro ſunt faſſi: ſed id non eſſe inconveniens dixerunt: cum valde eſſet conſequens, contrarios eorum eſſe ſenſus, & ſermones, quorum eſſent facta contraria. Cæterum in hoc diſſidio verſatos citra maledicentiam in adverſarios, quidquid ipſi falſo quererentur; & citra exprobrationem ullam mutatæ ſententiæ. Judicii enim proprii quemque arbitrum eſſe: & quod quis hodie non probaverit, cras forte præferat, atque amplectetur, non inconſtantia, vel fortuita levitate ſeſe verſans: ſed momenta rationum ſequens. Credere ſeſe illos An-

Edit. Rom. pag. 264.

stitices, qui sententiam mutassent, aliquid vidisse quo moverentur ad propendendum in partem alteram, fecisseque in eo ipsos, quod sibi expedire judicassent: neque censere ista in re ab ipsis contra conscientiam peccatum. Quod vero Imperator ipsorum de his sententiam rogaret, ad id sic responderunt: Primum sibi per sacros Canones non licere deliberare de talibus, qui Patriarchæ subessent, ejusque sequi judicium, & præceptis obtemperare deberent. Quare non habere se, quod in commune dicerent. Posse autem quemque privatim interrogari. Sic enim metus scilicet nullus tardabit singillatim interrogatos a Majestate Tua, ne, quid ipsis in mentem venerit, proferant super iis quæ proponentur. Fecit hoc statim Imperator: & eorum, quos privatim audivit, alius tria ex æquo cuncta Capitula rejecit, nullum eorum accipi ab Ecclesiæ posse contendens, quæ uni supremo capiti Patriarchæ suo parere didicisset. Oportere autem tenere, & transmittere ad posteros, quod a Patribus accepissent. Pericula porro, quæ impendere dicerentur, sui privati muneris non esse alio modo prævertere quam orationibus pro eorum amolitione Deo fundendis. Principis vero id solum postulare officium, ut is nihil politicæ bellicæque solicitudinis omittat quæ præcavendis malis, & Reipublicæ ab iis incolumi servandæ profutura videatur. Erant nonnulli, qui duo priora capita Primatum, & Provocationem sine magno damno relaxari posse dicerent: quippe quorum neutrum ultra nomen, & speciem ad factum procederet: sed sub obtentu vano subjectionis ostentatæ non exhibitæ re ipsa, integram, nec ullo interruptam usu Græcis servaret juris hactenus usurpati possessionem. Longe ab his diversum videri abire tertium de commemoratione Papæ in sacro. Per id enim induci jus in usum; & verba facto sanciri. Tum enim vero id concedi, quod tam obnixis hactenus studiis recusatum a nostris semper est; ut scilicet palam in nostram communionem admittantur ii quos constat in scripturam publicam, & eam quidem ipsam, qua Fidei regula continetur, nempe in Symbolum, ausu intolerabili, peccasse. At Xiphilinus Magni tunc Oeconomi officium exercens, ea fiducia, quam ei auctoritas senectutis, & multa cum Imperatore familiaritas dabat, cum orare itane aggressus, mox etiam procidit coram ad pedes, & genua Principis amplexus his cum obtestabatur: *Vide etiam, atque etiam, Domine, ne satagens nimis avertere a Nobis externum bellum, intestino difficiliore Nos implices, quo totam potius pessum utramque, Ecclesiasticam & civilem perdas. Neque enim vel si Nos in hanc pacem convenerimus, in pace illi scilicet omnes perstabunt.*

Edit. Rom. pag. 265.

A νων, ὑπ' Ἀρχιερῶν κελεύειν καὶ ἐφέλκειν ἕπεσθαι, τί χρὴ καὶ λέγειν; πλὴν ἀλλ' ἕκαστος ἰδίᾳ καθ' αὑτὸν ἐρωτάσθω, καὶ ἴσως φόβος οὐδεὶς τῆς σῆς Βασιλείας εἰς βελτίω προτιθέντας τὸ προκείμενον, λέγειν τὸ παριστάμενον. Τούτου τοίνυν ἐρωτωμένου, ὁ μὲν ἀπέδειξε καὶ τὰ τρία, μηδὲ τῶν πάντων καταλυθέντων ὅλως τὴν Ἐκκλησίαν ἑνὶ χρηματίζειν καὶ μόνῳ, χρῆναι δὲ τηρεῖν καὶ τοῖς αὖθις γενησομένοις, ὃ δὴ παρὰ τῶν πατέρων παρέλαβον. ἐν δ' ἐπικειμένων κινδύνων, αὐτοὺς μὲν μὴ χρεὼν φροντίζειν, πλὴν μόνου τοῦ εὔχεσθαι· τὸν δέ γε Κρατοῦντα μὴ ἀνιέναι μηδὲν τῶν εἰς μέριμναν ἡκόντων, ἐφ' B ᾧ ἀσφαλείας τὸν κίνδυνον ἄλλως ἐπιφέρεσθαι. οἱ δ' ἦσαν καὶ πρωτεῖον μόνον ἐδίδουν καὶ ἔκκλητον, ὡς αὐτῶν γε καὶ μόνον οἷον τ' ὄνομα ὑπαρχθήσεσθαι, καὶ σχῆμ' ἕξειν καὶ ὄνομα, πλὴν τὸ πράττεσθαι· μνημόσυνον δὲ μετέχειν τοῦ Πάπα δοκεῖν τε ἀφαιρεῖσθαι, ἐπὶ Συμβόλῳ καὶ ταύτης Πίστεως, μὴ καὶ τῶν λίαν ἀπηγορευμένων ἐστί. Ὁ δὲ Ξιφιλῖνος μέγας Οἰκονόμος ὢν τὸ τότε, τῷ γήρᾳ τε καὶ τῇ πρὸς τὸν Βασιλέα συνηθείᾳ πεποιθώς, καὶ προσλιπαρεῖν παθεὶς, καί γε τῶν γονάτων τοῦ Βασιλέως ἀντιλαβόμενος, μὴ ζητεῖν ἀνεχαιτίζειν ἀλλότριον πόλεμον, ἴδιον καθ' ἡμᾶς αὐτὸς προσεπιτιθείς. μὴ δὲ γὰρ εἰρηνεύσειν πάντας, κἂν ἡμεῖς συνειρηνεύσωμεν.

CAPUT XIX.

Ut calumniam passi Clerici quasi parum fideles Imperatori essent vexati eo nomine fuerint.

IN his illa consumpta die, per aliquot inde consecutas nihil novi Augustus movit. Tandem videns tumultum in Ecclesia increbrescere factionibus commissis, dum unus alium in communionem non recipit; & qui fixus in antiquo sensu perstat, eum qui novis propositionibus assensit, ut prophanum aversatur, gliscenti obviam ire malo decrevit in hunc modum. Ante omnia scriptum concinnavit quo solum id agere videbatur, ut fidem, & obsequium Imperatori a subditis debitum sibi firmaret. subscribere illi jussit unumquemque, haud scio quem ad usum: nisi forte ut subscriptiones Ecclesiasticorum extorsisse tandem ipsum fama vulgante, multi putarent ipsos ad omnia assensos, qui scilicet ignorarent, nihil Ecclesiasticum eo scripto contineri. Promptos se passim ad isti subscribendum formulæ Ecclesiastici præbebant; Prolixe Imperatori bene precantes, verbis illis Dei ad Abrahamum: *Qui benedixerint tibi, sint ipsi benedicti: qui maledixerint tibi, maledictioni sub-*

C ΕΝ τούτοις τῆς ἡμέρας πληρωθείσης ἐκείνης, ἐπισχὼν ἐφ' ἡμέραις ὁ Βασιλεὺς, καὶ μαθὼν ὡς ἐν κλύδωνι τὰ τῆς Ἐκκλησίας εἰσί, καὶ εἷς τὸν ἕτερον οὐ παραδέχεται ὁ ἐπὶ θέσει ἀνένδοτος τὸν ὑποκλιθέντα, πρῶτον μὲν χαράξας τόμον, σκοπὸν ἔχοντα πρὸς Βασιλέα εὔνοιαν ἔχοντας, ἐκέλευσεν ὑπογράφειν, οὐκ εἰδὼς ἐπὶ ποίαν χρείαν, πλὴν τὸ δόξαι χεῖρα τῶν τῆς Ἐκκλησίας ὑποσημαίνεσθαι, κἂν αἱ ὑποθέσεις τὸ διάφορον εἶχον. πρόχειροι προθύμως ὑπέγραφον, τὸ, πρὸς τὸν Ἀβραὰμ τοῦ Θεοῦ, οἱ εὐλογοῦντές σε εὐλογημένοι, καὶ οἱ καταρώμενοί σε κεκατήρανται. ἔπειτα πέμ-D ψας τοὺς ἰδίους, ὀνόματι ἑκάστου κατεβάλετο. ἔστ' αἴτιος, ὅτι τι καὶ ὑπὲρ . . . καὶ ἡ πρόφασις, ὡς αὐτοὶ μὲν εἶναι τὸν κατέχοντα τὴν πόλιν, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους, αὐτοῦ καὶ μόνου

καὶ τὰς οἰκίας εἶναι, ἀποχαρίζεσθαι δὲ ταύτας τοῖς εὔνουσι, τοῖς δὲ κατά τι ἀμφιβάλλουσι, καὶ τὴν χάριν ἀνατρέπειν. Δίκαιον δ' εἶναι καὶ τὰ τῶν ὄπισθεν χρόνων ἀναζητεῖν τοὺς ἐνοικοῦντας ἐνοίκια. ἀνεκεφαλαιοῦτο παρ' αὐτίκα, κόσμιά τε παντοῖα καὶ ἔπιπλα, καὶ πᾶν ὅτι τις εἶχε, καὶ τὸ μεῖζον ἐκρίνοντο καὶ εἰς καθοσίωσιν. ἡτοιμάζοντο δὲ καὶ φορτίδες τοῦ ἐξορίζεσθαι τοὺς ἤδη κατακρίτους δοκοῦντας. Οὐ μὴν δὲ καὶ μέχρις ἐλπισμῶν τὰ δεινὰ ἦσαν, ἀλλὰ καὶ πείρᾳ τινὲς τῶν δεινῶν μετεῖχον. ὡς τοὺς μὲν εἰς Λῆμνον, τοὺς δ' ἐς Σκῦρον, ἄλλους δ' ἐς Κέω, καὶ ἄλλους ἐς Νικαίας πόλιν περιορίζεσθαι· ἄλλους δ' αὖθις τῆς πόλεως, τοὺς μὲν ἀκουσίως, τοὺς δ' ἑκόντας ἐξορίζεσθαι· ἄλλους δὲ μέχρι Σηλυβρίας καὶ Ραιδεστοῦ· τινὰς δὲ καὶ ἐντὸς τοῦ κατὰ τὸν Φάρον λιμένος γνωσιμαχήσαντας, ὑποκλῖναί τε καὶ ὑποστρέψαι.

A *jaceant*. Poſt hæc immiſit ſatellitium ſuum paſſim in domos ſcrutatum, & contrectatum odioſe intima; ſine diſcrimine innocentis, aut culpati. Allegabat, ex quo ipſe Urbem ex Hoſte ceperit, in ſuum proprium jus tranſiſſe Domos ejus univerſas. Harum porro uſum citra pretium indulgere ſe fidis ſibi: ſuſpectis autem, & quadam in re ſibi parere abnuentibus iſtam nolle gratiam facere. Sed & ex his jure ſe utentem ſuo pretium locationis reſpondens conceſſæ habitationi tot retro annorum repetere. In ſummam ergo conſerebatur pecunia debita pro uſu ædium ab annis jam ante multis; & ejus præſens ſolutio exigebatur, idque peracerbe pignoribus ſtatim captis; & eo nomine ablata familiari ſupellectile. Ita corradebatur quidquid ornamenti, aut pretioſæ rei cives in B ædibus habebant. Naves etiam parabantur, quæ illos, qui jam ſatis ejus criminis comperti, damnatique viderentur, in varia exilia deportarent. Nec jam in minis, aut ſola expectatione mala hærebant: ſed in præſens illorum experimentum miſeri trahebantur: quorum aliqui in Lemnum, alii in Scyrum, nonnulli in Ceum, quidam denique in Urbem Nicæam relegabantur. Alii paſſim exterminabantur Urbe, vel juſſi excedere nominatim, vel ſponte neceſſitatem prævertentes. Quibuſdam quoad adhuc deliberarent, uſque ad Selybriam, & Rædeſtum exilio præfinito, nonnullis citra portum qui ad Pharum eſt: quorum multi malo ad aſſenſum tracti, profeſſique ſe paci acquieſcere, poſtliminio revocati redibant domum.

Edit. Rom. pag. 266.

CAPUT XX.

Narratio ſupplicii atrocis irrogati Rhetori Eccleſiæ; & de eo lamentatio Hiſtorici.

Τούτοις προσκείσθω καὶ τὸ κατὰ τὸν ῥήτορα διήγημα, φοβερὸν ὂν ἰδεῖν, φοβερὸν δὲ καὶ παθεῖν. πλὴν οὐκ ἐπὶ τούτου τοῦ καιροῦ γεγονός, ἀλλὰ πρότερον. συνάπτομεν δὲ τοῖς δεινοῖς τὰ δεινὰ, εἰς τὴν τῆς τότε βίας παράστασιν. αἲ αἲ, ὅτι καὶ τοσαῦτα παθόντες, τοῖς ὕστερον ἐλθοῦσι μηδὲ φανεῖσι, μὴ λέξασι, μὴ παθοῦσι, μόνον δ' ἀφανείᾳ κρυβεῖσι, καὶ τοῦ μηδεμιᾶς ἀξιοῦσθαι φροντίδος χάριν, ἀπλῶς ἐκρινόμεθα. εἶπω δὲ, καὶ κρινόμεθα. ὑμεῖς ὦ οὗτοι τοὺς τῆς Ἐκκλησίας ποῦ στάντες, ἢ ποῦ βάντες, ἢ τί καὶ χρήσιμον ἐνδειξάμενοι; ἀλλ' οὐχ ὑμῖν, τοῖς δὲ δεξαμένοις ἡ μέμψις, καὶ μᾶλλον ὅτι κἀκείνοις ἐπιτιθεμένοις ἐχρώμεθα. Ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τούτων ἅλις. ἡμῖν δὲ καιρὸς τὸ καινὸν διηγεῖσθαι διήγημα. Ἡμέρα ἦν ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀνακτόροις συνάξεως, καὶ ἡ σύναξις ἱερὰ, καὶ ὅσον ἐν Ἱερομονάχοις, καὶ ἄλλως Ἱερωμένοις, καὶ Μοναχοῖς πάνδημος. παρῆν δὲ καὶ Πατριάρχης, καὶ ἅπασα Σύνοδος, ἡ δὲ σκέψις, περὶ τῆς κινουμένης εἰρήνης ἐκείνης. Τότε γοῦν καθισθέντων, τιμηθέντων δ' ἐπὶ καθέδρᾳ καὶ ἀμφοῖν τούτοιν, ὡς συναγωνιζομένοιν τῷ Βασιλεῖ, τοῦ τε Ἀρχιδιακόνου Μελιτηνιώτου, καὶ τοῦ Πρωταποστολαρίου Κυπρίου, ὁ ῥήτωρ Ὀλόβολος ἵστατο, προσδοκῶν τὴν ἀπὸ Βασιλέως ἐγχώρησιν. ὡς δ' οὐκ ὠρίζετο ἐπὶ καθέδρας καὶ αὐτὸν ἕζεσθαι, ἐξελθὼν καθῆστο, ἐπεὶ δὲ λόγων κινουμένων, καὶ ὁ ῥήτωρ ἐζητεῖτο, καὶ χρήσιμος ἐδόκει ἡ παρουσία ἐκείνου, ἀναζητεῖ

C His addatur narratio de Rhetore, atrox quædam, & terribilis etiam ſpectantibus, multo magis patienti. Quamquam hæc quidem res non hoc tempore contigit, ſed paulo ante. Referemus autem hoc loco, conjungentes ſimilia ſimilibus, gravia gravibus, in ſpecimen exercitæ tunc violentiæ. Heu, heu miſeros nos quod tanta paſſi, ab his qui poſterius venerunt, quorum in hoc toto negotio nec facies viſa, nec audita vox eſt; qui quod nihil paſſi ſunt, obſcuritati ſuæ, vilitatique debuerunt; utique non tanti habiti, ut curare de ipſis, aut omnino cogitare dignarentur qui hæc movebant: ab his, inquam, nos judicabamur; & quid dico judicabamur; nunc quoque judicamur. Vos alloquor o Eccleſiaſtici, ubi ſtantes, aut quo progreſſi, aut quid omnino in communem utilitatem operati? Sed D veſtra hæc culpa non eſt. Illi ſunt reprehendendi, qui iſta acceperunt. quamquam eſt aliud majus quod iis ſuccenſeamus. Non enim toleraſſe, vel approbaſſe contenti quod alii agebant, in partem ipſi injuriæ venerunt, ipſi in nos infeſti ruerunt, ipſorum, auxiliarem operam noſtris oppreſſoribus navantium, experti vim ſumus. Sed querelarum ſatis. Id potius quod ſuſcepimus agamus: Nam rei novæ, inopinatæque referendæ hoc tempus elegimus. Dies erat Eccleſiaſtici conventus in ſacro Palatio. In ſacrum eum Cœtum collectum fuerat quantum erat tum in Urbe Sacerdotum, & Monachorum. Aderat & Patriarcha cum univerſa Synodo. Deliberationis argumentum erat propoſitum, pax Eccleſiarum illa, de qua inſtituta tractatio fuerat. Conſidentibus jam cunctis, & dignatis honore Cathedræ a præſenti Auguſto duobus illis, quibus ad id negotium adjutoribus fidis utebatur, Archidiacono Meliteniota, & Protapoſtolario Cyprio, Rhetor Holobolus ſtabat expectans, ut Imperator ipſum quoque juberet aſſidere: ſed cum id diu fruſtra expectaſ-

pag. 269.

Digitized by Google

ſet, exiens is in proximo conſedit. Diſputatione mox inchoata, requiſitus eſt Rhetor, cujus opera præſentis profutura videbatur. Ille accitus adſtitit: ſed implacido in Principem animo; a quo ſe ſpretum omiſſa delatione ſeſſionis, penitus indignabatur. Ergo interrogatus, primo præter opinionem ſiluit. Urgente vero Imperatore, qui eum confidebat in ſuam, ut antea, ſententiam locuturum: ille non diſſimulans pœnitere ſe prius actorum, & contrarias Imperatori partes deinceps ſecuturum præſeferens, libere affirmavit: *negotium quod proponebatur haudquaquam fore utile videri*. Perculſus inopinatiſſimo dicto Imperator excanduit, increpavitque hominem magnis clamoribus: nempe illum, vociferans, exprobrabat: *Non nunc primum ſibi infenſum, ambiguum jamdudum, & in contraria verſatilem, non alia magis cauſa per oppoſita circumagi, quam malevola libidine ſibi obſtandi, quem peſſime odiſſet. Ferre illum iſtius ſuæ malignitatis ſigmata in naſo*, illi videlicet olim abſciſſo in pœnam averſi animi a Principe. Ea Rhetor audiens elatus inconſulta ira, quam ambitio impotens opinione contemptus irritata, ultra fas propulit, veram iſtius quæ ſibi nunc exprobraretur pœnæ cauſam eſt liberrime profeſſus; clare dicens: *ſe naſo mulctatum, quod Joanni puero, legitimo Imperatori, fidem, & benevolentiam præſtaret*. Hæc eum locutum, qui circa Imperatorem erant, alii aliunde erumpentes, quod ſic ei gratificari ſe putarent, quaſi diſcerpturi petierunt. Verum eos Imperator affectata moderationis ſpecie, prohibuit; pœnam non condonans, ſed in aliud tempus differens, ut poſtea apparuit. Rhetor autem iram Imperatoris veritus, ad Eccleſiam confugit, ſacro ſe aſylo ad ſalutem uſurum ſperans. At Imperator blandis inde illum ſuaſionibus extractum, perpulit, ut quaſi animi gratia in Monaſterium Hyacinthi ſe conferret, commodum videlicet diverſorium: quo facto hominem humane conſulendi ſpecie relegavit Nicæam, ubi erat id Monaſterium ſitum. Nondum annus effluxerat, cum inter haſce noſtras de concordia Eccleſiarum motas ardentius controverſias, certis comperto Nunciis Imperator Holobolum e priori quod alias oſtenderat judicio pacis iſtius conſilium probante, palam jam reſiliiſſe, perindigne id ferens, aures facile præbuit calumniatoribus indigna quædam, & a tali viro aliena de Holobolo deferentibus. Quare occaſionem eam commodam ratus ſimul inviſi capitis ulciſcendi, ſimul deducendi nos ab opinione, quam de ejus, ut viri præſtantis, auctoritate doctrinaque præclaram habebamus, adduci eum vinctum in Urbem jubet. Hic primum illum crudeliter immaniterque concidi flagris imperat, deinde novi hujus ſpectaculi per civium ora pompam traducit. Longum de collo trahentes funem primum Holobolus, ſecundo loco Jaſites Melias, tum alii continua ſerie virorum Decadem explentes, adjuncta undecima muliere, Holoboli ejuſdem nepte, oſtentui tracta velut maga, per univerſam Urbem, & peculiariter circa Eccleſiam fœdo triumpho ducti ſunt. Et duo quidem priores quaſi videlicet objecta ſibi, & ſatis probata crimina pertinaciter negarent, inteſtinis ovium ipſo adhuc fimo refertis implicati, onuſtique procedebant, addito in ſingularem Holoboli dehoneſtationem, ut per totam viam jecinoribus earumdem ovium e ventre recens extractis, in facie continenter cæderetur. Quæ ſic acta ſunt non magis ad ignominiam infelicis illius, quam ad deterrendos perſtantes adhuc in pacis rejectione Clericos, quibus hoc exemplo luculenter oſtentabatur, quantum ipſis in tali propoſito perſtantibus impenderet mali. Hæc geſta ſunt ineunte anno die ſex-

Edit. Rom. pag. 161.

A τόπῳ καὶ παρίστατο. οὐ μὴν δὲ, ὥστε δοκεῖν συμβῆναι τὰ πρὸς Βασιλέα, ἀλλὰ τὸ ὡς δῆθεν τῆς ἀτιμίας ἐκείνης ὑπόγυιον. ὅθεν καὶ ἐρωτώμενος οὐκ ἀπεκρίνετο, καὶ ἐλπιζόμενος τὰ πρὸς χάριν λέγειν, ἐκείνης παλινῳδίαν, οἷον πρὸς τὰ πρότερον ποιησάμενος, τὴν ἐναντίαν τῷ Βασιλεῖ δῆλος ἦν βαδίζων. ὡς μὴ συνοίσοντος οὐδαμοῦ τοῦ εἰς ζήτησιν προκειμένου. καὶ εὐθὺς αἴρεται μὲν τῷ Βασιλεῖ ὁ θυμὸς, καὶ βοῶν ἦν, καὶ ὡς δύσνους ἀεὶ, καὶ τῷ φρονήματι ἀλλοπρόσαλλος, καὶ ὅτι οὐ παρ' ἄλλην αἰτίαν, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀεὶ δυσνοεῖν, καὶ τὸ ἐπὶ τῆς ῥινὸς πέπονθεν, ἀποτεμνομένης τῆς ποινῆς ἐντεῦθεν. B Ὁ δὲ ἀκράτῳ πάθει φιλοτιμίας καὶ δόξῃ καταφρονήσεως θυμὸν ἄκαιρον μίξας, τὴν τῆς ποινῆς αἰτίαν ἐπαρρησίαζεν. ἦ δ' ἦν, ὡς ἐκεῖνον λέγειν· ἡ πρὸς τὸν παῖδα Ἰωάννην καὶ Βασιλέα εὔνοια. καὶ ὁ μὲν εἶπεν. οἱ δὲ περὶ τὸν Βασιλέα ὡς δῆθεν εὐνοοῦντες εἰς χάριν, ἄλλος ἀλλαχόθεν ποθὲν ἐκπηδήσαντες, διασπᾶν ὥρμων. ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς ὡς δῆθεν φιλανθρωπευόμενος, διεκώλυε, καιρὸν εἰς ἐκδίκησιν θεὶς, ὡς ἔδειξεν ὕστερον. Ὁ μὲν οὖν ῥήτωρ τὴν τοῦ Κρατοῦντος ὀργὴν ὑποπτεύων, τῇ Ἐκκλησίᾳ προστρέχει, καὶ παρ' αὐτῆς ἤλπιζε σώζεσθαι. Ὁ δὲ λαβὼν ἐκεῖθεν περιορίζει εἰς Νίκαιαν, ὡς C ἐπ' εὐμενείᾳ δῆθεν εἰς τὴν τοῦ Ὑακίνθου ἀποστείλας μονήν. οὔπω χρόνος ἐτετέλεστο, καὶ κεκινημένων τότε τῶν ἡμετέρων, ἐπεὶ κἀκεῖνος ἤκουε τῶν δεδογμένων ἀποστατεῖν, δεξάμενος καὶ κατηγορίας μὴ προσηκούσας ἐκείνῳ μηδ' ὁπωσοῦν, ἄλλοθεν καιρὸν νομίσας, κἀκεῖνον μὲν τιμωρῆσαι, ἡμᾶς δὲ δεδίξασθαι ἐκεῖνον εἶναι τὸν πρέποντα, πέμπων ὑπὸ δεσμοῖς ἄγει. καὶ πρῶτον μὲν ἀπηνῶς προστάσσει καὶ ἀπανθρώπως αἰκίζεσθαι. ἔπειτα δὲ τὸν καινὸν ἐκεῖνον θρίαμβον ἀπεργάζεται. σχοίνῳ γὰρ μακρῷ τὸν τράχηλον κελεύσας ἐκδῆσαι, ἐκεῖνόν τε πρῶτον, καὶ τὸν Ἰασίτην Μελίαν δεύτερον, καὶ D ἑξῆς ἄλλον, ἕως καὶ ἐς δέκα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνδρῶν ποσωθέντες, ὕστατον δὲ καὶ τὴν ἐκείνου ἀνεψιὰν ὡς τὴν τῶν μαγειῶν δῆθεν ἔνδειξιν, τοὺς μὲν δύο τοὺς πρώτους, ὡς καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει μὴ κατανεύοντας, καὶ ἐγκάτοις προβάτων ἐπιφορτίζει σὺν αὐτοῖς τοῖς ἐκείνων ἀποχωρήμασι. τὸν ῥήτορα δὲ περιφέροντας καὶ ἥπασι προβάτων κατὰ στόμα κελεύει τύπτεσθαι συνεχέστερον, καὶ οὕτως ἀνὰ τὴν πόλιν ἅπασαν θριαμβευομένους, κύκλῳ τῆς Ἐκκλησίας περιαγαγεῖν, ἀτιμοῦντας ἐκεῖσε πλέον εἰς φόβον καὶ ἀπειλῆς τοῖς Κληρικοῖς ἔνδειξιν. Ἐπράττετο μὲν οὖν ταῦτα Ἐλαφηβολιῶνος ἕκτῃ μηνὸς τοῦ ἐπιόντος E ἔτους, τοῦ Πατριάρχου Ἀρσενίου πρότερον, ἢ ποτε γένεσθαι ἡμερῶν ἓξ κατὰ τὴν νῆσον μεταλλάξαντος. εἰτ' οὖν τριακοστῇ Γαμηλιῶνος μηνός. Οἱ δὲ τοῦ Κλήρου τὸν κίνδυνον σφίσιν αἰωρούμενον βλέποντες, καθικέτευον τὸν Κρατοῦντα ἀνεῖναι αὐτοὺς τῆς ὀργῆς ἐφ' ᾧ ἡσύχως καθῆσθαι, μέχρις ἂν οἱ πρέσβεις ἐκ Ῥώμης ἐπαναζεύξωσιν. ἀλλ' οὐ πείθων πολ-

Digitized by Google

λὰ λιπαρούντες, ἀλλ᾽ ἄντικρυς ἐκρίνοντο τῆς πρὸς Βασιλέα καθοσιώσεως ἐὰν μή γε τὰ τῆς ὑπογραφῆς πληροῖεν. Ὡς δέ τινες εἰς φόβον κατέφυγον τοῦ μή τι καὶ πλέον προσβιασθῆναι, ὁ Βασιλεὺς αὐτίκα προφάσει, καὶ λόγος ἐκτίθεται χρυσοβούλλειος, πλήρης μὲν φρικωδεστάτων ἀρῶν, πλήρης δὲ καὶ ὅρκων παλαμναιοτάτων, ἢ μὴν μὴ ἐκβιάσασθαι πλέον, μὴ ἐμπράξασθαι, μὴ παρεγχειρῆσαι, μὴ δ᾽ εἰς νοῦν βαλεῖν μέχρι καὶ ἰῶτα ἓν ἢ κεραίαν μίαν καὶ ἰῶτα τοῦ Συμβόλου παραγαγεῖν, μὴ πλέον τῶν τριῶν κεφαλαίων, πρωτείου, καὶ ἐκκλήτου, καὶ μνημοσύνου, καὶ τούτων ἐπὶ ψιλοῖς ὀνόμασι κατ᾽ οἰκονομίαν ζητῆσαι, εἰ δ᾽ οὖν ἐξῆλθε, ἢ προοῦλη γενέσθαι, καὶ τὰ φοβερώτερα ὑποσχεῖν. Ταῦτα γράψας καὶ ὑπογράψας, προσέτι δὲ καὶ βούλλῃ χρυσῇ κατασφαλισάμενος, πέμπει τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ τοῦ Πρωτασηκρήτις Νεοκαισαρειώτου Μιχαήλ. ᾧ δὴ καὶ βεβαιωθέντες, ὑπογράφουσιν, ἀνὰ καὶ τότε τινῶν, οἱ δὴ καὶ ἐξορισθέντες, μετὰ καιρὸν συγκατατιθέμενοι, κατάγονται καὶ ἑνοῦνται τῇ Ἐκκλησίᾳ, οὐδενὸς τῶν τοῦ Κλήρου ἐλλείψαντος.

ea Octobris, Patriarcha Arſenio ſex prius diebus quam ea fierent, in Inſula mortuo. Suprema enim illi dies fuit trigeſima menſis Septembris. Porro Clerici tali edito ſpecimine iræ Imperatoris, proprii haud vana imagine periculi territi, rogarunt Imperatorem breves inducias, & ne in ipſos, aut decerneret aliquid gravius, aut omnino urgeret, quoad qui Romam miſſi fuerant inde Legati rediiſſent. Sed nihil impetrarunt, quantumvis ardenter orarent. Quin eis ſevere denunciatum eſt: inexorabiliter damnandum læſæ Majeſtatis, quicumque ipſorum non ſtatim ſubſcriberet capitulis concordiæ, quæ tractabatur. Quarum terror minarum cum quoſdam in fugam egiſſet, veritos ne vi majori cogerentur facere quod averſabantur, juſſu Imperatoris vulgatum ſtatim ejus Diploma eſt, aurea munitum bulla; quo ſub imprecationibus diriſſimis, & juramentis horrificis conteſtabatur: *Haud in animo ſibi eſſe ac ne prima quidem cogitatione tenus veniſſe in mentem, adigere ulterius quemquam aut urgere inducereve ad admittendam, vel unius jota, minutiſſimique apicis adjectionem ad Symbolum. Contentum ſe omnino fore aſſenſu cunctorum in tria duntaxat capitula Primatus, Provocationis, & Commemorationis, quæ & ipſa nomine ſolum tenus, neceſſaria quieti, ac ſecuritati publicæ accommodatione, concedi cuperet. In hæc ni obtemperarent perniciofiſſima ſibi quæque ac prorſus exitialia mox a ſe ipſis eventura certum haberent:* quas minas quam exaggeratiſſime, atque aſſeverantiſſime inculcans intentabat in illo Diplomate, quod ſcriptum & ſubſcriptum, & aurea præterea munitum bulla, mittit Eccleſiæ per primum a ſecretis Neocæſarienſem Michaelem. Eo plerique perſuaſi ſecurique effecti, ſubſcripſere; quibuſdam tamen adhuc tunc quoque id facere recuſantibus; qui propterea in exilium miſſi, poſt aliquod tempus reſipiſcentes, aſſenſu dato revocati ſunt, & Eccleſiæ conjuncti; nemine jam ex Clero reſiduo, qui non conſentiret in Pacem Eccleſiarum ad votum Imperatoris.

CAPUT XXI.

Ut Legati Imperatoris in Mari periclitati fuerint.

Ἀλλὰ ῥητέον καὶ τὰ τῶν πρέσβεων. ἐκεῖνοι γὰρ παρὰ καιρὸν πλεύσαντες, Κρονίου γὰρ ἀρχομένου μηνὸς ταῖς ναυσὶν ἐμβάντες ἀπέπλεον, πρὸς αὐτῷ τῷ Μαλέᾳ, ὃν καὶ ξυλοφάγον καλεῖν εἰώθασι, λήγοντος τοῦ μηνὸς γίνονται. καὶ τῇ ἐνισταμένῃ τότε μεγάλῃ πέμπτῃ ἑσπέρας ναυαγίῳ χρῶνται δεινῷ. αὐτίκα γάρ, ᾤδει μὲν ἡ θάλασσα, καὶ κατέβαινεν Ἑλλησποντίας λαμπρός, σκιᾷ δὲ νεφέων γαῖαν ὁμοῦ καὶ πόντον κάλυψε. καὶ νὺξ μὲν οὐκ ὠρανόθεν ὀρώρει, ἀλλ᾽ ἦν ταῖς ἀληθείαις νὺξ ἡ σκιὰ γῆς καὶ συνήθης, πλὴν ἀσέληνός τε καὶ ἀλαμπὴς ἐξ ἀστέρων, ἡ δὲ τοῦ ἀέρος ἀκαταστασία καὶ σύγχυσις τὸ δεινὸν ἐπηύξανε τῆς θαλάσσης, καὶ δεινοὺς ἐρρίπτει τοῖς πλέουσι κινδύνους. Πρῶτον μὲν οὖν διέσπασεν ὁ κλύδων τὰς ναῦς ἀπ᾽ ἀλλήλων, καὶ οἱ ἐν αὐταῖς οὐκ εἶχον εἰδέναι τοῦ προϊᾶσιν ἄρα ἑκάτεροι. ἐνεδίδοσαν γὰρ τῷ κύματι σφοδρῶς πλημμυροῦντι ὅπῃ προσαράσσον ἀγείρως καὶ φέροι. ὅθεν καὶ οἱ περὶ τὸν Γερμανὸν καὶ τὸν μέγαν Λογοθέτην ἀνώθουν τε πρὸς πέλαγος τὴν τριήρη καὶ ἐξουρίαζον, τῷ πελάγει πιστεύσαντες, σοφώτεροι ὄντες τῶν λοιπῶν. Ἐκεῖνοι γὰρ μικροψυχήσαντες διὰ τὸν κίνδυνον, καὶ τῇ ξηρᾷ ἐγγὺς οὔσῃ ἐλπίζοντες σωθήσεσθαι ἐν λιμένι

C SEd dicendum de Legatis. Illi enim alieno navigare orſi tempore, ſub initium videlicet Martii nave conſcenſa, ad Maleam, quem vulgo *Lignivorum* ob crebras illic navium ſubmerſiones vocant, extrema menſis ejus Decade pervenerunt. Ibi quinta die Majoris hebdomadæ ſub veſperam naufragium miſerabile fecere. Subito enim æquor intumuit: & validus ab Helleſponto ventus ingruens terram pariter & pontum aterrimis obduxit nubibus. Nondum quidem prorſus condito in occaſum Sole commiſſa nox erat. Verum opacabat late cuncta nox alia quædam nihilo tetra minus, quam illa naturalis, ex umbra terrei globi ſolita induci; eo etiam triſtior, quod nullus eam Lunæ Aſtrorumve temperabat e Cælo ſplendor. Violentiſſimi vero motus procelloſi aeris, conflictuſque collidentium ſeſe ventorum horribili D fragore, tumultum vehementer maris augebant; graviſſimo inde imminente navigantibus periculo. Ac primum vis tempeſtatis diſtraxit ab invicem, tamque longe abduxit triremes duas, ut neutrius harum vectores ſcirent quid ſociis actum, quove aliam navem vis Cæli, ſalique propelleret: hoc tantum æque utriſque ſentientibus: cedere ſe neceſſario ineluctabili vi æſtuantis vehementiſſime pelagi; nec quo impetu tanto impingerentur exploratum habentibus. In hoc incerto tamen Rectores Triremis qua Germanus cum Collegis, & Magno Logotheta ferebantur, ſapientius conſuluerunt, trudentes in altum navim, & totis accipientes velis abigentem a terra ventum: quod tali tempore plus a littore, quam a lato æquore metuendum recte ducerent. In

Edit. Rom. pag. 269.

quo alios ratio fefellit ſtulta puſillanimitate pelagus vitantes, terræ viciniam affectantes; quaſi ſpes inde ſalutis oſtenderetur, portu, ſi legere oram pergerent, facile inveniendo quo tutus receptus foret. At quamquam interim illi quidem ſatis, ut ſibi videbantur ab impingendo in procurrentia littora cavebant, nave ſuſtinenda, ne propius æquo terræ admoveretur; ad extremum tamen arte ipſorum omni, conatuque victis, validiſſimo impulſu ruentium in littus fluctuum impacti ripæ navem fregerunt, demerſique cum illa perierunt omnes uno excepto, qui Nuncius calamitatis enatavit, e quo caſus ille triſtis ut evenerit, eſt poſtea cognitum. Eo naufragio præter homines mare abſorpſit regia illa, de quibus diximus, dona; & in his inſignem illam, ac pretioſiſſimam Endyten ſive pallium Altaris Eccleſiæ majoris. At Epiſcopi cum Magno Logotheta noctem totam cum fluctu, marique, omni nautarum induſtria luctati, ac ſæpe in extremum demerſionis admoti diſcrimen, ægre ſumma vi ſub auroram Methonem tenuerunt, elapſi præter omnem ſpem periculo præſentiſſimo. Ibi quieverunt diebus aliquot expectantes indicium de eo, quod Comitibus eveniſſet ſi quo forte tempeſtas ſimiliter ſalvam appuliſſet ſociam triremim. Verum non multo poſt triſtis eos ejus naufragii nuncius perculit. Unde intellecto ſibi jam ſolis haud amplius Collegas expectandos, nec cauſam eſſe, cur re infecta reverterentur, verſus Romam ſolverunt, & paucis diebus pervenientes ad Papam legatione functi ſua ſunt. Perhumaniter illos excipiente Papa, adeo ut eos honoraverit Tiaris, Mitris, & Annulis, quibus inſignibus Epiſcopos ornari mos illic obtinet. Vere igitur, & inſequenti æſtate ibi exactis, omnibus culti a Papa benevolentiæ indiciis, tranſegerunt quæ in mandatis habebant. Tum extremo Autumno mutuos ipſis adjunctos a Papa Legatos Conſtantinopolim perduxerunt.

Edit. Rom. pag. 270.

A ἐντύχοιεν, τὴν γῆν μὲν ἐφυλάττοντο τὸν ἀπὸ ταύτης δεδιότες κίνδυνον· πλὴν δ' ἀλλ' οὐ δὲ πάλιν τῷ πελάγει ἐπίστευον. ὅθεν καὶ κατὰ μικρὸν τῆς φορᾶς τῶν κυμάτων ἡττωμένου τοῦ κυβερνήτου, ἀφανῶς ταῖς ἀκταῖς προσπταίουσι, καὶ οὕτως αὐτονεὶ καταδύονται· δῶρα ἐκεῖνα βασιλικὰ καὶ τὴν τῆς Ἐκκλησίας πολύτιμον ἐνδυτὴν αὐτοῖς ἀνδράσι συγκαταδύσαντες, ἑνὸς καὶ μόνου διασωθέντος, ὃς δὴ καὶ ἄγγελος ἐγεγόνει τῆς συμφορᾶς, καὶ ὅπου μὲν οἱ ἀμφὶ τοὺς ἄρχοντας ἐξαπολωλότες ἠγγέλλοντο. οἱ δὲ περὶ τοὺς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸν μέγαν Λογοθέτην τὴν νύκτα πᾶσαν πρός τε κῦμα πρός τε θάλασσαν B διαναυμαχοῦντες, καὶ πολλάκις ἐγγὺς ἐλθόντες τοῦ καταδῦναι, μόλις, καὶ σὺν πολλῇ βίᾳ, ὑπαυγαζούσης ἡμέρας πρὸς Μεθώνην γίνονται, μόγις ἀποδράντες παρ' ἐλπίδα πᾶσαν τὸν ἐφεστῶτα κίνδυνον. ἐκεῖσε δ' ἀνέσαντες ἡμέρας πλείους ἐφ' ᾧ μαθεῖν τὰ τῆς ἄλλης τριήρους εἴπου τοῦ κλύδωνος διαγένοιτο, ἐν εἰδήσει γίνονται τῆς πικρᾶς ἀγγελίας μετ' οὐ πολύ. οἱ δὲ καὶ μόνοι λειφθέντες, ἐπεὶ οὐκ ἦν ὑποστρέφειν, τοῖς πρόσω ἐπιβαλλόμενοι, πρὸς τὴν Ῥώμην ἀπέπλεον. καὶ δι' ὀλίγων ἡμερῶν καταλαβόντες τὸν Πάπαν, τὰ τῆς πρεσβείας ἐπλήρουν, ἀσμένως ὑποδεξαμένου τοῦ Πάπα τοὺς πρέσβεις, C ὥστε καὶ τιμῆσαι σφᾶς τιάραις τε καὶ μίτραις καὶ δακτυλίοις, ὡς ἡ ἐκείνων ἔχει ἐπ' Ἀρχιερεῦσι συνήθεια. ἔαρ οὖν καὶ θέρος ἐκεῖσε διαγαγόντες, καὶ τὰ εἰκότα φιλοφρονηθέντες παρὰ τοῦ Πάπα, τὰ τῆς πρεσβείας διατιθέασι. καὶ φθινοπώρου λήγοντος, συνάμα πρέσβεσι τὴν πόλιν καταλαμβάνουσιν.

CAPUT XXII

Ut Papæ commemoratio facta Sacro ſit, exauctorato Patriarcha.

Ex hoc Legatorum adventu Pacem factam referentium, duo conſecuta ſunt, vi prius conventorum, exauctoratio Patriarchæ, & Papæ in Sacro commemoratio publica: quinetiam ad electionem ſucceſſuri in Patriarchatum palam vocati quibus in id jus eſt ſuffragii. Ac quod primum quidem horum attinet, nonnullius negotii res fuit deponi e Sede Patriarcham, ipſo dignitatem eam ultro non abdicante, nec ſperari ſinente abdicaturum. Interrogare autem eum an paratus eſſet ſponte cedere, & rem aleæ committere non explorati reſponſi, haud tutum eſt viſum. Expeditius judicatum eſt interpretari voluntariam ejus abdicationem velut jam factam, ex iis, quæ pactus cum Imperatore fuerat. Auditi ergo teſtes ſunt idonei, Princepſque in iis Dicæophylax Scutariotes, qui confirmarent: promiſiſſe Joſephum, ſi Legati Romæ negotium concordiæ tranſigerent, Patriarchatu ſe ceſſurum: eumdemque juratum aſſeveraſſe, ſe conſenſurum numquam in iſtam pacem. His compertis congregati ſuper hoc Epiſcopi concordibus votis ſtatuerunt: videri hoc ipſo Patriarchatum a Joſepho jam nunc ultro depoſitum, utique conditione, ex qua ille ſuam liberam abdicationem

D Ἦν οὖν ἀπ' ἐντεῦθεν ἀργῆσαι μὲν τὸν Πατριάρχην κατὰ τὰ συγκείμενα τέλεον, μνημονεύεσθαι δὲ τὸν Πάπαν, καὶ εὐθ' ὕστερον τὸν εἰς Πατριάρχην ἀνάγεσθαι μέλλοντα, ψηφίζεσθαί τε καὶ καθιστᾶν. Τὸ μὲν οὖν τὸν Πατριάρχην παρακινεῖσθαι, ἐργῶδες ἦν. ἐπεὶ οὐκ αὐτόθεν ἐκεῖνος παρῃτεῖτο τὴν προστασίαν. ὡς γοῦν οὐκ ἦν παραιτεῖσθαι, μάρτυρας τῶν πρὸς Βασιλέα λόγων ἐκείνου ὡς ἂν παραστήσαντες, οἱ δ' ἦσαν οἱ περὶ τὸν Δικαιοφύλακα Σκουταριώτην, ὡς ὑπισχνουμένου δῆθεν τοῦ Πατριάρχου τὴν ἑκουσίαν ἐκχώρησιν εἰ κατορθοῖτο τὸ ἔργον, ταύτην τὴν φωνὴν ὡς πα- E ραίτησιν τελείαν, προσέτι δὲ καὶ τὸν ὅρκον ἔκρινον οἱ Ἀρχιερεῖς, τὴν μὲν ὡς ὑπόσχεσιν, τὸν δὲ ὡς κωλύμην ἄντικρυς. τὸ γὰρ ἔνθεν μὲν μὴ καταδέχεσθαι τὴν πρᾶξιν ὀμνύοντα· ἐκεῖθεν δὲ γεγονυίας ἐκχωρεῖν ὑπισχνούμενον, δηλοῦντος ἦν πάντως προχωρούσης τῆς πράξεως τὴν ἰδίαν παραίτησιν. ἐπεὶ τί γὰρ

Digitized by Google

καὶ ἐπὶ τῶν τῆς Ἐκκλησίας πραγμάτων εἶναι τῆς πράξεως ἀποβάσης, ὡς χαίρειν καὶ ὅρκοις ἐπίθει τὸ μὴ δέξασθαι, καὶ ὑποσχέσεις τὸ ἐκχωρεῖν αὐτίκα προβάσης· διά τοι ταῦτα, καὶ ἀργίαν ἐκείνου καταψηφίζονται. καί γε μηνὸς Ἑκατομβαιῶνος ἐνάτῃ παύεται τὸ ἐκείνου μνημόσυνον, καὶ πρὸς τὴν κατὰ τὸν Ἀνάπλουν Λαύραν ἐκ τῆς Περιβλέπτου μεταφοιτᾷ. Τοῦ δ' αὐτοῦ μηνὸς ἕκτῃ καὶ δεκάτῃ, τοῦ Χαλκηδόνος Νικολάου Ἱερουργοῦντος κατὰ τὰ Ἀνάκτορα, ἀναγινώσκεται μὲν διττῶς, τῶν Πρέσβεων συνάμα τοῦ Βασιλέως ἐκεῖσε παρόντων, ὁ Ἀπόστολος, ἐξ ὅσου ἡ περιεκτικὴ τῆς τῶν πράξεων βίβλος. Πέτρου γὰρ τοῦ Κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων ἤγετο ἑορτή, ἣν ἑορτάζει ἡ Ἐκκλησία ἐπὶ τῇ καταθέσει τῶν θείων ἁλύσεων. Ἀναγινώσκεται δὲ ὡσαύτως καὶ τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον Γραικικῶς τε ὁμοῦ καὶ Ῥωμαϊκῶς, καὶ οὕτω κατὰ τόπον οἰκεῖον καὶ ὁ Πάπας παρὰ τοῦ Διακόνου ἐμνημονεύετο· ὁ δ' ἦν Γρηγόριος ἄκρος Ἀρχιερεὺς τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας καὶ Οἰκουμενικὸς Πάπας μνημονευόμενος.

A ſuſpenderat, jam clare impleta; ipſoque manifeſte deinceps inhabili propter jusjurandum, quo ſe obſtrinxerat ad eam gerendam dignitatem. Nec iſtam longe quæſitam interpretationem cenſeri poſſe, ſed veram expreſſionem certæ voluntatis, quæ ex conditionata in abſolutam, eventu ipſo rei per conditionem expreſſæ tranſierit. Præſertim cum qui fidem ad id ſuam etiam religione irrevocabili juramenti obligaverit, omnem ſibi ad inde reſiliendum occluſerit exitum: nec integrum ſibi amplius reliquerit, concluſa jam Eccleſiarum concordia, in ea Sede perſtare, in qua ſe non perſtiturum, ſi de iſta pace conveniretur, Deo palam teſte pollicitus ſit. His de cauſis concordi ſuffragio Patrum, vacare Sedes Conſtantinopolitana judicata eſt. *Edit. Rom. pag. 271.*

B Itaque menſis Januarii undecima die primum ſacra fieri cœpta ſunt ſine conſueta Joſephi, ut Patriarchæ mentione: & ipſe ad Lauram prope Anaplum ſitam ex Periblepti Monaſterio migravit. Ejuſdem porro menſis die ſextadecima, Nicolao Chalcedonenſi ſacris operante in Palatii ſacra Æde, duplici lingua pronunciata eſt, quam vocant, *Epiſtola*: Fuit ea lectio ex libro Actorum: Petri enim Principis Apoſtolorum feſtum eo die agebatur illud, quod conſuevit Eccleſia celebrare titulo depoſitionis ſacrorum Vinculorum: ſacrum quoque Evangelium ſimili differentia linguarum Græce pariter, & Latine recitatum eſt. Et ſic loco proprio Papæ etiam per Diaconum ſolemnis mentio eſt facta, & *Gregorius Summus Pontifex Apoſtolicæ Eccleſiæ, ac Oecumenicus Papa proclamatus.*

CAPUT XXIII

De Schiſmate univerſam Eccleſiam turbante.

Ἐντεῦθεν τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐνόσει· καὶ διεσχίζοντο ἀπ' ἀλλήλων ἄνθρωποι. καὶ ὁ μὲν ἐκοινώνει τοῖς διὰ τῶν θείων συνάξεων, οἱ δὲ μὴ ἅψῃ μηδὲ θίγῃς μέχρι καὶ ἐκ πωμάτων αὐτῶν καὶ προσφωνημάτων ἀπηκριβωμένοι. ηὔξετο δὲ μεῖζον τὸ σχίσμα, καὶ ὁ χθὲς ἐπὶ τοῖς δὲ πληροφορούμενος, σήμερον ἀπεστρέφετο. Καὶ ὥσπερ εἴ τις κακοσπλαγχνίας ἔχων, ἐπισυμβάντος καὶ ἄλλου νοσήματος, διπλοῦν ἔχει τὸ ἄλγος, καὶ τὸ πρότερον αὔξεται τῇ τοῦ ἐπιγινομένου προσκρούσει, ἔπειτα δ' αὖθις πρὸς ἄλληλα διαφέρονται, ὥστε τὰ εἰς θεραπείαν τοῦ ἑνὸς καὶ συστολὴν εἰς αὔξησιν θατέρου γίνεσθαι, καὶ ἀπαγορεύειν τὸν κάμνοντα. τοιοῦτόν τι τρόπον καὶ τότε τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ συνέβαινε. προόντος γὰρ ἀποχρώντως τοῦ κατὰ τὸν Ἀρσένιον σχίσματος, ἐπισυμπίπτει καὶ δεύτερον τόδε· ὡς εἶναι μὲν καὶ ἄμφω τὰ μέγιστα ἀρρωστήματα, καὶ τὸ μέγα τῆς Ἐκκλησίας σῶμα καὶ ἀστασίαστον ὅσα τε διαλυμαίνεσθαι· καθ' αὑτὰ δὲ καὶ λίαν αὐξόμενα, αὐτοὺς δ' αὖθις τοὺς ἑκατέρας μερίδος πρὸς ἀλλήλους διαφέρεσθαι. καὶ τοὺς μὲν οὕτω, τοὺς δ' ἄλλως, καὶ τοὺς μὲν ἁπλῶς, τοὺς δ' ἀκριβέστερον ἐκλαμβάνειν τὰ τοῦ σχίσματος. Τίς ἂν οὖν ταῦτα ἀξίως θρηνήσειεν, ὅπου γε καὶ τὸ τῶν ἀπεστραμμένων πλημμέλημα οὐδὲν ἔδοξεν, καὶ εἰς συγκειμένους λόγον τοῦ κοινωνεῖν ἀνεκτότερον. Οὐ δὲ γὰρ οὕτω καὶ πέπρακτο ἐπὶ τοῖς ἔξω διαμερίζετο, ἀλλὰ προσετίθει πλείω καὶ σχίσεσιν, ἐπιδαψιλευόμενοι τῇ κα-

C Hinc res Eccleſiæ laborabant, & disjungebantur ab invicem homines. Dum alterius alter communionem abnuit: alii odioſas illas divortii formulas uſurpant; *Cave adire, cave tangere.* Superſtitioſam iſtam contaminationis ex promiſcuo uſu formidinem uſque ad vitandum poculorum etiam contactum, uſque ad compellationes allocutioneſque omittendas extendentes. Augeſcebatque in dies ſchiſma; ita ut qui heri non dubitaſſet conſuetudine utcujuſpiam, eumdem hodie averſaretur. Ac veluti ſi cui jam male interius affecto, novus aliunde inſuper morbus acceſſerit, duplicatur miſero dolor; & prius malum a ſuperveniente languore, gravitatis ac moleſtiæ augmentum accipit. Quinetiam ipſi ambo morbi pugnant inter ſeſe in perniciem ægroti; cujus ad incommodum, miſeriamque redundat, quod quæ remedia levando forte languorum alteri utilia admoventur; eadem ſimul alteri vires accumulent. D Sic Dei Eccleſiæ tunc contigit: cui cum jam antea abunde malorum eſſet ex Arſeniano ſchiſmate, alterum hoc ſupervenit: grave utrumque per ſeſe vulnus, ſed quodvis eorum ex mutua ſocietate importunius ac tetrius; magno Eccleſiæ corpore, utcumque tum ab Hæreticorum ſeditionibus libero, per hos quoſdam infeſtus invicem aſſultus compugnantium intra ejus viſcera partium duarum, varie diſcerpto, miſereque lacerato. In quo illud etiam inopinatum cernebatur, ut qui unam in partem conſenſiſſe viderentur, rurſus inter ſe contenderent, ea de quibus convenerant, quibuſdam hoc, nonnullis alio modo interpretantibus: his caput controverſiæ ſimpliciter accipere contentis; illis ſubtilius enucleantibus velut arcanos ejus ſenſus; & dum obnixe in ſua quique placita incumbunt, ſciſſuram propagantibus. Quis hæc pro dignitate deploraverit! ubi tamen demum ſce- *pag. 272.*

los aſſentiri renuentium, ſi quis ex vero cenſeret, nihil eſſe deprehenderetur : ac certe comparatum cum incommodis ex promiſcua cum prius abſciſſis communione orientibus, tolerabilius reperiretur. Neque enim quantum intus in eo eſt actum, fideli famæ indicio foris enotuit. Addebant ſcilicet palam oſtenſis, abſtruſa plura, eademque peſſima, liberales iſti extruſores mercium peſtilentiſſimarum, quibus ſcilicet addictius ſibi adjungerent, quos natura, vel uſu remiſſiores non ſatis habebant, utcumque acquieſcere videri. Quando hinc fraus artificioſa dicentium, inde audientium, incaute ſimplex, ruſticeque indocta ſimplicitas, conſpirabant in concilianda dictis fide. Atqui ſobriæ moderationis officium fuerat, temperare ab inquietando curioſis allegationibus craſſo captu idiotarum ; & ſi quid quiſquam ipſorum dubii moveret, ac prætextu ſcilicet firmandi ſe in fide recta, quæſtionis interponeret, non ut iſti heu quam putide ! faciebant, effundendæ eruditionis intempeſtivæ occaſionem ſumere, obruendis oblimandiſque non intelligendorum ingeſtione rudium mentibus : ſed monere ipſos ut in mediocritate iſti ſtatui accommodata ſe tenerent, neu ultra marram, & ligonem vitamque tranquillam affectarent de his ſapere. Verum haud ſic agebant qui multi multos tales repererunt. Non enim omnes hæc mea reprehendit oratio : ſed ſolos eos, qui perſpectum, & propoſitum oculis habentes diſcriminis articulum, & controverſiæ tunc agitatæ verum ſtatum ; quippe qui nec in Hiſtoria peregrini eſſent, & ſcripturis attenderent, & quantum in ſe invicem diſſidentes Eccleſias culparent, plane cognoſcerent ; eo tamen, quod eam in hoc negotio haud adhibuere moderationem, quæ ad pacem publicam, ſecuritatemque optanda fuerat, majus longe quam oportuerat ſchiſma fecerunt. Satis enim, & pluſquam ſatis opinor fuerat non abhorrere nos faſtidioſius a noſtris qui modo conciliati Latinis ſint, quam Græci Latiniſque prius a ſe invicem abhorruiſſent ; nunc quoſdam Græcos vidimus, qui cum antea ne ipſos quidem ita eſſent Latinos averſati, ut non aliqua ſaltem eos humani uſus, ac civilis commercii communione dignarentur, quos poſtea intelligerent pacem Eccleſiarum amplexos, fratres licet ſuos abominarentur ut deteſtabiles. Sed de his hactenus. Jam enim ſentio exire me fluxu ſermonis ultra officii cancellos, dum efferor affectu : immemor, non accuſandi, ſed narrandi ſuſcepiſſe me provinciam. Quare in orbem jam nunc redeat oratio, res nude ut geſtæ ſint proponens ; judicaturis pro arbitrio Lectoribus.

A κίστοις, ὡς ἂν ὑπαγάγοιεν καὶ τὸ ποσῶς ἡσυχάζοντας. τό γε γὰρ τῶν λεγόντων κακοῦργον, καὶ τῶν ἀκουόντων ἰδιωτικόν τε καὶ ἄγροικον, ἐπῆγε πίστιν τοῖς λεγομένοις. σῶφρον μὲν οὖν τὸν ἄγροικον μὴ πολυπραγμονεῖν, ἀλλ᾽ ἀπραγμόνως ἐᾶσθαι σώζεσθαι. ἦν δέ τις κινοίη καὶ διεγείροι πρὸς τὸ δῆθεν ἀσφαλίζεσθαι τὰ εἰς πίστιν, φεῦ τῆς κορύζης ὁπόση. ὅτι δ᾽ ἂν τις ἐκεῖνον καὶ πείσειε λέγων, μετριάζειν πρὸς ταῦτα, ὡς μηδὲν πλέον εἰδότα μακέλης τε καὶ σκαπάνης, καὶ βιοτῆς ἀπράγμονος. Τοιούτους πολλοὶ τοὺς πολλοὺς εὑρόντες (οὐ δὲ γὰρ πάντων ὁ λόγος ἅπτεται) οἷς δὲ καὶ λόγος τῆς διαφορᾶς προσῆκεν, καὶ ἱστορίας μέλημα ἦν, καὶ γραφαῖς B προσεῖχον, καὶ τὸ τῆς αἰτιάσεως ὁπόσον ἦν ἐγίνωσκον, καὶ οὐχ ἧττον μετρίως τί ἀσφαλῶς ἐχρῶντο τοῖς πράγμασι, μεῖζον ἐποίουν, ἢ ὅσον ἔδει τὸ σχίσμα. Ἐχρῆν γὰρ ἴσως ὁπόσον ἦν χθὲς τὸ πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς ἐκείνοις διάφορον, τοσοῦτον καὶ τὸ πρὸς τοὺς ἰδίους ἔχειν. ὅπου γέ τινες καὶ αὐτοῖς δὴ τότε τῶν χρειῶν κοινωνοῦντες, καθότι τις εἴποι, τῶν ἰδίων ἀδελφῶν ὡς ἐναγεστάτων διίσταντο. Ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκείνων οὕτω, καὶ ὁ λόγος παρορμᾶται τοῦ εἰκότος, τοῦ πάθους κινήσαντος. οὐ δὲ γὰρ ἐγκαλεῖν ἀλλ᾽ ἱστορεῖν προεθέμεθα. ὅθεν καὶ ὁ μὲν λόγος ψιλὰ τὰ πραχθέντα τίθησιν· ἐξέστω δὲ κρίνειν τῷ βουλομένῳ.

CAPUT XXIV.

De Electione Chartophylacis Vecci in Patriarchalem dignitatem.

Edit. Rom. pag. 173.

TUnc igitur, vacante, ut dictum eſt, per depoſitionem Joſephi, Patriarchali Sede & ei qui ſuccederet in ſui curam Eccleſia poſcente, multi quidem idonei ad hoc viſi deſignabantur, qua ex Monachis, qua ex alterius inſtituti Sacerdotibus. Plurium tamen in *Principem* ſuffragia propendebant. Erat is genere nobiliſſimus, e veteri proſapia Principum Peloponneſo imperitantium : unde juvenis profectus, vitæ perfectioris profitendæ gratia in quoddam Orientalis tractus Monaſterium Montis nigri, ubi & Expatriarcham Germanum Monaſticam exercuiſſe vitam diximus, eo ſeſe incluſit : inde multo poſt tempore ad Imperatorem accedens, commiſſo ſibi Pantocratoris Monaſterio Archimandritæ poteſtate præfuit. Deinde Legatione functus ad Orientales Tocharos, & Maria Imperatoris filia Notha, in ſponſam eo ducta, conjunctaque Apagæ ; reverſus in quandam cellula Monaſterii Hodegorum tranquillæ vitæ, ac contemplationi ſe reddidit. Inſecutis temporibus vacanti Paſtore Antiochenæ Eccleſiæ Patriarcha eſt præpoſitus. Hunc tum apud ſe agentem, tranquilleque religioni operantem, plurium, ut dixi, calculi ad

C ΤΌτε τοίνυν τοῦ μὲν Ἰωσὴφ ἀργήσαντος, ὡς προλέλεκται, τῆς δ᾽ Ἐκκλησίας ζητούσης τὸν προστησόμενον, πολλοὶ ἐκρίνοντο τῶν δοκούντων ἀπό τε τῶν Μοναχῶν καὶ τῶν ἄλλως ἱερωμένων. ἔρρεπε δὲ πλέον ἡ ψῆφος τῷ Πριγκιπι, ἀνδρὶ εὐγενεῖ μὲν τὰ ἐς γένος, ἐκ Πριγκίπων δὲ τῶν κατὰ Πελοπόννησον κατάγοντι τὸ ἀνέκαθεν, ὁπόθεν νέος ξυνταξάμενος, κατ᾽ ἀρετῆς λόγους καὶ πολιτείας ἀκριβεστέρας, ἔν τινι τῶν κατὰ τὴν Ἀνατολὴν μονῶν τοῦ Μέλανος ὄρους, ὅπου γε καὶ τὸν ἀπὸ Πατριαρχῶν Γερμανὸν ἀσκεῖν ἐλέγομεν, εἴρξας ἑαυτὸν ἐγκλείει. ἐκεῖθεν δὲ μετὰ χρόνους D τῷ Βασιλεῖ προσχωρεῖ, καὶ τὴν τοῦ Παντοκράτορος μονὴν πιστευθεὶς, κατασταθεὶς εἰς Ἀρχιμανδρίτην, εἶτα καὶ τὰ πρὸς τοὺς Ἀνατολικοὺς Τοχάρους διαπρεσβεύσας, τὴν νόθον Μαρίαν τοῦ Βασιλέως εἰς νύμφην ἀγαγὼν ἐκείνῳ τῷ Ἀπαγᾷ, πρός τινι κελλίῳ τῆς τῶν

ὁδη-

ὀδυνηρῶν μανεὶς ἐπανελθὼν ἡσύχαζεν. ὕστερον δὲ A πρὶν τῇ τῆς Ἀντιοχείας Ἐκκλησίᾳ εἰς Πατριάρχην καθίσασθαι. τότε δὲ καθ' αὐτὸν ὄντι καὶ ἡσυχάζοντι, ἡ ψῆφος ἔρρεπε τῶν λοιπῶν πλείων ἐς ὃ τῆς κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν Ἐκκλησίας προΐστασθαι. κἂν ἐγεγόνει τοῦτο, εἰ μή γέ τινες τῶν Ἀρχιερέων εὐδόκουν ἐπὶ τῷ Βέκκῳ, ἅμα μὲν Χαρτοφύλακι ὄντι, ἅμα δὲ καὶ μεγάλῳ Σκευοφύλακι, καὶ κλέος ἔχοντι μέγιστον. Ἀνατεθέντων δ' ἐπὶ τῷ Βασιλεῖ τῶν κατὰ τὰς ψήφους, ὁ Βέκκος ἐδέδεκτο ἀξιώτερος. τά τε ἄλλα καὶ ὅτι λόγιος ὁ ἀνὴρ καὶ καταστέλλειν ἔχει τὸ σχίσμα, τῇ ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας πολυχρονίῳ πείρᾳ καὶ λογιότητι. Ὅθεν καὶ συ- B ναχθέντες οἱ Ἀρχιερεῖς ἐν ταυτῷ ἐπὶ τοῦ θείου καὶ μεγάλου τεμένους, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν καὶ πρῶτον καὶ δεύτερον ψηφίζονταί τε καὶ τρίτον. καὶ ὁ Βέκκος εἰκοστῇ μὲν ϛ´ ἕκτῃ Πυανεψιῶνος μηνὸς κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ, Πατριάρχης προβέβληται. δευτέρᾳ δὲ Μαιμακτηριῶνος, τῇ ἐπιούσῃ Κυριακῇ, ἐν ἐπισήμῳ ἡμέρᾳ τοῦ Πνεύματος, τὰ τοῦ Πνεύματος δέχεται, καὶ τελεῖται Ἀρχιερεύς. Ὁ μέντοι γε Βασιλεὺς ἐπ' ἐκείνῳ μικρὸν σχολάσας τὸν νοῦν, ὡς ἄν γε καταστάίη πρὸς τὴν πνευματικὴν ἐκείνην ἀρχὴν, τὸ λοιπὸν κοσμικαῖς ἐδίδου φροντίσιν, εἰδὼς ἱκανὸν ἐκεῖ- C νον ὄντα τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἰθύνειν, μετ' αὐτάρκους πείρας, καὶ τῆς περὶ ταῦτα παμπόλλης συνέσεως. παρεῖχε δέ οἱ ἕτοιμον ἑαυτὸν συλλήψεσθαι ἐς ὅτι καὶ δέοιτο, ἐλπίζων παρ' ἐκείνου καὶ αὐτὸς τὰ ὅμοια πάσχειν. ἐδίδου δέ οἱ καὶ παρρησίας χώραν ἐντυγχάνειν ὑπὲρ ἀνθρώπων τὰ πρέποντα, καί γε ἀνύττειν, ὡς οὐ παρὰ τὸ δέον ἐνδεξόμενον. διένειμε γὰρ ἑαυτὸν δίχα τοῖς τε δεομένοις ἐξ ἐλέους εὖ πάσχειν, τοῖς τε φερομένοις καί τι πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἐγκλημάτων δικαίωμα. καὶ τοῖς μὲν τὰς ἐφ' αὐτοῦ προσωποποιῶν Λιτάς τε ῥυσάς τε παραβλῶπάς τ' ὀφθαλμὼ, ἐ- D θήρα τὸν ἐκ τοῦ Βασιλέως ἔλεον, ὁμολογῶν μὲν αὐτὸς ὑπὲρ ἐκείνου τὸ πταῖσμα, δεόμενος δὲ ἀφεθῆναι τοῦ προσιεμένου τῷ πταίσματι. τῶν δὲ καὶ θαρραλεώτερον ὑπερμαχῶν, τῷ Κρατοῦντι, ὡς ἀδικουμένων ἐζήτει τὴν λύσιν. οὐ γὰρ Ἑρμηνέως ἔχρῃζεν ἐς ὅτι μάθοι τὰ τοῦ δεομένου πῶς ἂν ἔχοιεν. ἀλλ' αὐτὸς ἀκούων μόνον ἀξιῶν ἀληθεύειν τὸν λέγοντα, ὡς ἀνυθιστομένων τῶν λόγων, τῷ Βασιλεῖ αὐτὸς διακρίνων, τὰς ἀναδοχὰς ἐποιεῖτο κατὰ τὰς κρίσεις. εἵποντο δὲ καὶ οἱ πρὸς τὸν Κρατοῦντα λόγοι κατὰ τὰς ἀναδοχάς. προῳκονόμει γὰρ πρὸς τὸ χρήσιμον καὶ τὰς περὶ ἑκάστου ἀναφορὰς, ὡς E τὴν μὲν προστάττεσθαι, τὴν δ' ὑποτάττεσθαι, καὶ τὴν μὲν προτολογησομένην, τὴν δ' ὑστερήσασαν, καὶ ὥστε πολλάκις μετεγγράφεσθαι τὸ τῆς ἀναφορᾶς γραμματεῖον συμβεβήκει. ὡς δευτέρου ἢ καὶ τρίτου, ἢ καὶ ὑστάτου τεθησομένου τοῦ παραξυσμοῦ ἐκ τῶν εἰκότων κινῆται, Βασιλέως ὑφορωμένου, πρᾶττον δέ γε τὰ οὐ ῥᾳδίως ἀνυ-

Conſtantinopolitanæ Sedis regimen vocabant. Perviciſſentque quod volebant, niſi non parvo Antiſtitum numero potior ad eam rem Veccus fuiſſet viſus, qui & in officiis momenti maximi, Chartophylacis, ſupremique Cuſtodis ſupellectilis ſacræ, fidem, atque induſtriam nunc cum maxime probaret, & ſumma in exiſtimatione apud omnes eſſet. Ea ſuffragiorum differentia cum delata ad Auguſtum eſſet, & ejus voluntati compromiſſo permiſſa, ille haud cunctatus Veccum prætulit, cum aliis præſtantem dotibus, tum maxime doctrina; poſtremo quod is vir tam longo uſu Eccleſiaſticarum rerum, tanta fama omnium aptiſſimus videretur ad comprimendum ſchiſma, negotiumque concordiæ eatenus promotum, ſine optato coronandum. Ergo rite congregati apud Templum majus Epiſcopi prærogativam Imperatoris ſequentes, magno conſenſu ſtudioque primis, ſecundis, tertiiſque ſuffragiis Veccum eumdem unum Patriarcham declararunt. Veccus igitur ſexta & vigeſima menſis Maii, Feſto Sanctorum Nicæenſium Patrum Patriarcha creatus eſt: ſecunda vero Junii, Dominica proxime ſecuta, illuſtri die Spiritus Sancti, Spiritus ejuſdem per ſacram ordinationem particeps factus, rite inauguratus in Patriarcham eſt. Imperator ſub hæc initia per tempus non longum ſtudio, & ſollicitudine immoratus in ſtabiliendo tali homini iſto ſpirituali Principatu; ſecuram deinde mentem Imperii negotiis advertit, ſolutus omni metu de Eccleſia, utique cujus regimen ei commendatum ſciret, qui & experientiæ ſatis, & prudentiæ plurimum habens, nullo deficeret eorum, quæ ad res Eccleſiaſticas recte ſalubriterque regendas poſſent deſiderari. Exhibuit autem ſe novo Patriarchæ paratum ad eum adjuvandum quacumque in re opus haberet; ſperans viciſſim ab illo in occaſione ſimilia. Dedit eidem & fiduciæ locum, quo auderet ſuſcipere, agereque ſecum cauſas hominum egentium gratia Principis, non fruſtra ſe id facturum ſperans. Confidebat enim nihil eum niſi quod fas eſſet concedi, petiturum. Porro Veccus has interveniendi pro miſeris partes toto animo capeſſens, partitos habebat in duo genera, quos iſto miſericordiæ officio juvaret: prius erat carentium neceſſariis, quorum eſſet egeſtati largitione conſulendum; alterum delatis criminibus periclitantium; quibus vel ad depulſionem objectorum falſo, Patroni efficacis opera; vel ad delicti convicti veniam impetrandam auctoritas deprecatoris opearetur. Ac horum quidem eo ſtudio cauſas amplectebatur, ut officioſas illas hominum generi noxæ medicatrices Litas, quas Homerus claudas, rugoſas, diſtortis oculis inducit, ipſo corporis habitu agens repræſentaret; tali captans ſpecie miſerationem Principis Suſceptis ſuis neceſſariam: confitens quidem ipſe eorum nomine peccatum: remitti autem pœnitentibus pœnam rogans. Pro alio miſerorum genere culpa vacantium interveniebat confidentius: Obnixe contendens, & Principem urgens, ut penuria laborantibus opem jure quodam ipſorum debitam ne indulgere cunctaretur. Velociſſimus ad intelligendas neceſſitates indigentium, & eis exponendi eas fuſius ſeu laborem, ſeu verecundiam lucrifaciens, perſpicacitate benigni animi auditu ſtatim primo cuncta comprehendentis, ſine mora operave diligentioris interpretis. Abundabatque patroni caritas ad omnem falſi ſuſpicionem abolendam, plenamque conciliandam clientulis fidem, dum ſuas anguſtias narrabant. Occurrebat quinetiam diffidentiæ ſupplicum, & impetrabilia petere ipſos aſſerens, ultro addebat timide agentibus animos audendi, ſuggerebatque ad per-

Edit. Rom pag. 174.

ſuadendum aptas, pro genere ac ſtatu cauſæ, poſtulati evincendi rationes; eaſdemque digerebat accommodato ad finem optatum ordine; perite dijudicans, quæ illarum proponi prior, quæ ſubjici alteri, quæ poſtremo ſubjungi loco deberet. Unde contingebat ſæpe refingi, reſcribique libellum ſupplicem, etiam jam oblatum Principi, uſque interdum ad Principis ejuſdem offenſionem; cui & ſtomachum, & ſuſpiciones nonnumquam movebat, quod iterum & tertio interpolatus una de re ipſi libellus inculcaretur, ut jam qui primam propoſitionem acceperat placidus, vultuque benigno ſpem fecerat, ad toties replicatas inſtantias corrugaret frontem metuens ne ſuæ jam facilitati illuderetur. præſertim increbreſcente confidentia multorum, qui freti conciliatore admiſſionis, & eodem ſupplicationis ſuffragatore Patriarcha, audientiis ſine fine captandis, producendiſque, aures Imperatoris obtundebant, & videlicet irritabilis natura, fortunaque hominis fatigabant patientiam: eo ipſo gratiam ad populum Patriarchæ cumulante; quod eum, ut conſuleret miſeris, videret ne favoris quidem apud Principem proprii cavere diſpendium. Tam effuſum, efficaxque in novo Patriarcha eminebat ſublevandorum inopum ſtudium. Cujus hic ſingulare aliquod exemplum haud inutile fuerit referre, unde ſpecimen prudens Lector capiat liberæ fiduciæ viri iſtius, fortiſque in juſtitia propugnanda conſtantiæ. Æſtas erat ſumma, & Imperator altiſſimo ſtante ſub medium diem Sole, recens a pomeridiano ſomno in medio cœnaculo frigus captabat. Obſidebat autem fores audientiam expectans Patriarcha e vicino ad hoc profectus, & ibi conſidens, ut ad primam ab experrecto Imperatore paratus admiſſionem ſtaret. Admiſſus tandem cauſam agere cœpit hominis, ut ei compertum erat, injuſte damnati. Cæterum odio quodam in hunc hominem præoccupatus Imperator, ſalutem miſeri quam petebat Patriarcha, non annuit. Hinc Præſule ad inſtantius deprecandum incumbente, Principe vero in negandi propoſito perſtante, certamen ortum eſt, utrinque ſic accenſum, ut audientes conturbarentur: cum finem Patriarcha urgendi, Auguſtus renuendi non faceret; ad extremum conſcius Patriarcha ſe pro juſtitia pugnare, in zelum exarſit; & liberioribus Imperatorem pupugit verbis. Ille odium quo flagrabat in Reum, in nimis vehementem, ut putabat, ejus Patronum vertens, aſperius & ipſe reſpondavit. Proceſſerat pene in jurgium lis, poſcente hoc, abnuente illo; efficacius hoc deprecante; contra illo excandeſcente. Tandem conteſtante Præſule injuriam homini fieri: Principe nihil id ſe curare oſtendente: Præſule ſe adhuc fortius acturum, ni audiretur, præſeferente; Principe contra oſtentante, quidquid faceret, aut diceret, nihil impetraturum; ne tum quidem Patriarcha victus abſceſſit, aut Suſceptum ſuum deſerere ſuſtinuit, ſed æſtu elatus effervescentis intus zeli: *Quid igitur?* inquit, *an cenſes æquum Epiſcopos apud vos nihilo pluris eſſe, quam coquos, aut ſtratores, quibus omnia vobis obſequi, & ad nutum ſervire neceſſe eſt?* Simul hæc dicens Paſtoralem baculum, Patriarchalis inſigne dignitatis ante Imperatoris pedes abjicit: ipſe impetu exurgens, velociſſimo paſſu ſe foras ejicit. Id videns Imperator, & ad ignominiam pertinere ſuam reputans, ſolicitus aſſurgit, multis digredientem tenere Patriarcham conantibus, & aliis ſuper alios ab Imperatore miſſis ejus nomine rogantibus, ut rediret ad vocantem Auguſtum, & diſceſſum hunc ejus moleſtiſſime ferentem. Ille ad omnia ſurdus curſum tenuit: quoad in vicinum, ubi diverſabatur, Monaſterium pedes pervenit. Re ipſa oſten-

Edit. Rom. pag. 275.

pag. 276.

A θυσομένη, εἰ καὶ εἰς χαριεντισμὸν τινὰ δόξοντος. ἐπ' αὐτοῦ γὰρ καὶ τῶν πολλῶν ἐθάρσουν αἱ τόλμαι, ὡς μέχρι Βασιλέως ἀναχθησόμεναι, καὶ ἔνδοξος ἦν ὁ τολμῶν αὐτίκα περὶ τῶν σφετέρων δικαίων λέγειν, ὡς ἀληθῆ δόξαι λέγειν δι' ἐκεῖνον πρὸς τὸν Κρατοῦντα. Οὕτως ἦν πρὸς τὰς ἀναδοχὰς τῶν ἀνθρώπων ὁ ἀνὴρ δοκιμώτατος, ὥστε καὶ προλαβεῖν οὐ χεῖρον τινὰ τῶν αὐτοῦ, ὡς δεῖγμ' ἀκριβὲς παρρησίας καὶ τῆς περὶ τὸ δίκαιον ἀντιλήψεως. Θέρος ἦν ἀκμῇ, καὶ ὁ Κρατῶν περὶ τὸ τῆς μεσημβρίας καθιδρώτατον, μετὰ τὸν μετ' ἄριστον ὕπνον, κατὰ τὰ ὑπερῷα που μέσα καθήμενος ἐναιθρίαζε. B συναιθριάζων δ' ἦν ἐκείνῳ καὶ Πατριάρχης ἐγγύθεν ἐκ τῆς χώρας ἔχων, ἡνίκα καὶ Βασιλεὺς ἐξ ὕπνου ἀνέγροιτο ἐκ τοῦ ῥᾷστου παραγίνεσθαι. ἐντυγχάνει τοίνυν, καὶ ἡ ἐντυχία ἀξίωσις ὑπὲρ ἀνθρώπου ἦν, ὃν ἠδικῆσθαι μὲν ὁ Ἱερεὺς διεγίνωσκεν, οὐ καλῶς δ' ἔχων ὁ Βασιλεὺς περὶ ἐκεῖνον, οὐ κατένευε σώζεσθαι. καὶ ἡ ἔνστασις ἀμφοτέρωθεν ἱκανὴ ἦν θορυβῆσαι καὶ τὸν ἀκούοντα. τοῖς δ' οὐκ ἔληγεν ἔτι, ἀλλὰ τῷ μὲν ὡς ὑπὲρ δικαίου λέγοντι, ὁ ζῆλος ἀνῆζε, καὶ παρρησιαστικώτερον ἐπλήττε. Βασιλεῖ δὲ τὸ ἐπὶ τῷ ἀπαρεσβαλομένῳ ἔχθος πρὸς τὸ τοῦ πρεσβεύοντος βαρύτατα τρέψαντι, συνέ- C φαινε παροξύνεσθαι. καὶ ὁ μὲν ἐδεῖτο, ὁ δ' ἀνένευε, ὁ μὲν καὶ δραστικώτερον ἐπέβαλλε, ὁ δ' ἠγρίαινε. τέλος ἀδικεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον ἔλεγεν, ὁ δ' οὐκ ἐφρόντιζεν. Ὡς δὲ καὶ δῆλος ἦν πράξων παραβολώτερον, ἦν μὴ ἀκούοι, ὁ δ' ἀλλ' οὐκ ἐδίδου τὸ παράπαν τὴν λύσιν κἂν ὅτι καὶ πράξοι. καὶ εὐθὺς ζῆλος εἰσέδυ τὸν Ἱερέα, καὶ τί δή φησι, καὶ ἀντὶ τίνων Ἀρχιερεῖς εἶναι ἄξιον, ἢ μαγείρους καὶ στράτορας, οὓς ὑποκλίνειν ἀνάγκη κἂν ὅτι θέλοιτε; ταῦτά τε εἰπεῖν καὶ ἀθρόον τὸ τῆς Πατριαρχίας Σύμβολον ῥῖψαι τὴν βακτηρίαν, τὴν δ' ἐπιροιζῆσαι πρὸ ποδῶν τοῦ Βασιλέως D πεσοῦσαν, αὐτὸς δ' ἅμ' ἀναστάντα, ἢ ποδῶν εἶχεν ἔξω χωρεῖν, καὶ τὸν μὲν Βασιλέα ἐν αἰσχύνῃ ποιοῦντα τὸ πρᾶγμα, ὀξέως ἀνίστασθαι, ἐκεῖνον δὲ, πολλῶν ἐπεχόντων καί γε τῶν ἐκ Βασιλέως συχνῶν πεμπομένων, καὶ ὑποστρέψαι παρακαλούντων, ὡς εἰς λύπην τοῦ Βασιλέως γενησομένης τῆς ἐκχωρήσεως, τὸν δὲ μηδόλως ἀκοῦσαι, ἀλλὰ πεζῇ διελθεῖν καὶ τὴν μονὴν τῆς χώρας καταλαβεῖν, ἔργῳ δείξαντα τὴν τοῦ ζήλου φύσιν ὁποία, καὶ ὡς οὐ λαμβάνει πρόσωπον ἂν κατὰ Θεὸν γίνηται. Ἄλλο τι δὴ πάλιν (προτρέχει γὰρ καὶ τοῦτο ῥηθῆναι) ὑπὲρ ἀνθρώπου δέησις ἦν, δοκοῦντος ἔχειν τὸ δίκαιον, ἐφ' οἷς καὶ Βασι- E λέως δεῖται. ἀλλὰ πολλάκις εἰπὼν, οὐκ ἔπειθε, καὶ ὑπερήμερος ἐφαίνετο ἡ βοήθεια. δράττεται τοίνυν ὁ πρεσβεύων καιροῦ, καὶ ὁ καιρὸς ἑορτὴ ἦν τοῦ ἐν μάρτυσι περιφανοῦς Γεωργίου, καὶ σύναξις ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγων ἀνὰ τὴν τῶν Μαγγάνων μονήν. καὶ ὁ μὲν Ἱερεὺς τὴν ἀναίμακτον ἐτέλει θυσίαν, ὁ δὲ Βασιλεὺς ἰσάμβος, ἐπλεῖτο. Ἐπεὶ δ' ἐτελεῖτο ἡ τῶν δώρων ἀναφορά, καὶ ἰδεῖ τὸν Βασιλέα στά-

Digitized by Google

A μέλλον προσελθεῖν, ἐφ' ᾧ τὸ μετασχεῖν ἀντιδώρου καὶ εὐλογίας παρὰ τοῦ λειτουργήσαντος δέξασθαι, ἀνοίγνυνται τὰ πρόσθεν τοῦ ἀδύτου θυρία, ἐμφανίζεται ὁ τὴν ἀρχὴν τελέσων τοῦ Βασιλέως, πρόσεισι Βασιλεὺς, ἐκτείνει τὰς χεῖρας τὸν θεῖον ἄρτον ληψόμενος, ἐπέχει τὴν δεξιὰν ὁ Ἱερεὺς τὸ τοῦ ἱεροῦ ἄρτου κλάσμα κατέχουσαν, καὶ οὕτω τῶν μὲν χειρῶν ἐκτεταμένων τοῦ Βασιλέως, τῆς δὲ δεξιᾶς τοῦ Ἱερέως ἀτρεμούσης, ἡ γλῶσσα φέρει τὴν ἱκεσίαν, καὶ τῷ λελυπημένῳ ζητεῖ τὴν λύσιν. Εἶδες ἂν τότε γενναῖον παράσημα ψυχῆς, τοῦ μὲν ἱκετεύοντος δοῦναι τὴν λύσιν, καὶ τοῦ μὲν εἰς καιρὸν ἀναρτῶντος ὡς μὴ ὄντος ἐκείνου καιροῦ λύσεως, B τοῦ δὲ καὶ μᾶλλον ὡς ὄντος ἐξαναγκάζοντος, ἅμα μὲν ἁγιασμοῦ ἐκ Θεοῦ, ἅμα δὲ καὶ συμπαθείας πρὸς ἄνθρωπον. Τέλος ἀντιβολεῖ Βασιλεὺς τὸ κλάσμα λαμβάνειν, οὐ κατὰ χρείαν μᾶλλον, ὡς ἔδειξεν, ἢ ὥστε κενὸς ἀποστρέφειν τὸν λαὸν αἰσχυνόμενος. ὡς δ' οὐκ ἐδίδου, ὡς κρίμα λέγων λαμβάνειν, εἰ μὴ λύει τοῦ ἱκέτου λελυπημένῳ τὴν λύπην, μεταβαλὼν τὸν Βασιλέα τὸ ἱλαρὸν εἰς ὀργὴν, καὶ μηδὲν προσθέντα ἢ ἀνέορτα εἰπεῖν ἑορτάσαμεν, χωρῆσαι πρὸς τὸ Παλάτιον.

A dens quæ indoles zeli ſit: quamque ille cum Deum habet auctorem, reverentia quamtævis etiam præſentis perſonæ non retardetur. Alias rurſus (nam & huc impetu ſemel digrediendi capto prono lapſu procurrat oratio) alias, inquam, rurſus orabat Patriarcha pro homine, cui juſtum cenſebat ab Imperatore id indulgeri quo egebat; ſed replicata ſæpius nihil proficiebat oratio; & jam longa, adeoque infinita videbatur, ſæpe fruſtra rogati auxilii mora. Arripit igitur occaſionem interceſſor, quam a religione fore putavit efficacem. Feſtum agebatur perilluſtris inter Martyres Georgii, & conventus erat non modicæ multitudinis apud Ædem ſacram Monaſterii Manganorum, incruentum ibi ſacrificium offerente Patriarcha. Imperator ſacris adſtabat. Ubi vero perfecta oblatione donorum, tempus adfuit, B quo ex more lotus Imperator accedere debebat ad perceptionem Panis benedicti, quem *Antidorum* vocant, & Eulogiam a celebrante accipere, recluduntur anteriores adytorum fores, & prodit qui bene precaturus Imperatori juxta morem erat. Præſto eſt Auguſtus, & manus porrigit ſacrum ſumpturus Panem. Cohibet dexteram Sacerdos, qua fragmentum ſacri Panis tenebat. Et ſic extenſis Imperatoris palmis, manu vero Patriarchæ rigide ſuſpenſa, lingua ejus toties antea rejectam ſupplicationem iteravit; & homini ægre habenti, ut ab Imperatore quod optabat, contingeret precata eſt. Videres hic utrinque obnixam in propoſito conſtantiam duorum invicti rigoris animorum. Nihil enim de ſententia dimotus Imperator fragmentum petebat; Patriarcha viciſſim veniam orabat pauperi. Atque Imperatori excuſanti, non eſſe id aptum veniæ iſti concedendæ tempus, & differri negotium poſcenti; Patriarcha contra reponebat: optime conjungi cum perceptione gratiæ ex Deo, indulgentiam in hominem veniæ; tum aſſeverabat numquam ſe tributurum ſacrum Panem, niſi quod petebatur largiretur Imperator. Finem certamen non habebat: quoad tandem intentiori ſupplicatione inſtitit Auguſtus, ut ſibi panis daretur; non tam ad uſum, fructumve, ut ajebat, proprium, quam ad offenſionem ſpectantis populi vitandam, apud quem exiſtimationis jacturam ſubiret, ſi vacuus, & ſacri expers ferculi ab ara reverteretur. Verum ex adverſo Patriarcha magis timendam, cavendamque ſtudioſius indicans Dei offenſionem; *Acciperes in judicium Auguſte*, inquit, *hunc ſacrum cibum, quoad certum, ſerumque tibi erit, homini injuſte vexato ſolatium negare.* Tunc vero caperata fronte Imperator, & priori placiditate vultus in manifeſta iræ indicia mutata, cum ſurgens dixiſſet, *Ergo feſtum infeſtum egimus*: nullo præterea verbo addito in Palatium receſſit.

CAPUT XXV.

Ut non ferens Imperator moleſtiam, quam ei nimis crebræ Patriarchæ pro Egentibus ſupplicationes faceſſebant, tertiam ipſi feriam ad admiſſionem aſſignaverit.

C Ἐπεὶ τοίνυν ὁ Βασιλεὺς αἰσθηθεὶς τὸν ἄνδρα, ὠρέγετο μὲν ἐκποδὼν αἰτίαν σχεδιασθῆναί του, ὅπως πεπαυσθείη τὸ τοῦ ἀνδρὸς ἀκατάπληκτον. Τῷ δέ γε πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν ἀπολογουμένῳ ὅπως πολλάκις ἀντιβαίνει καὶ οὐ πείθεται μεσιτεύοντος, τὴν συνεχῆ προσεδρείαν ᾐτιᾶτο τῆς ἀπειθείας. καὶ ὡς συνεχῶς ἐνοχλούμενος, ταυτόν τι πάσχειν τοῖς ἀψικόροις πολλῶν παρατιθεμένων βρωμάτων. ὀργίζεσθαι γὰρ ἐκείνους, ἐὰν μή τις ἀποσκευάζηται τὰ τεθέντα, καὶ αὐτὸν πολλῶν καθεκάστην ἐπαντλουμένων τῶν ὑποθέσεων, καὶ ταῦτ' οὐκ ἐκ μηνυμάτων, ἀλλ' αὐτοπροσώπως, ὁπότε καὶ ἡ ἀντιλογία καιρὸν D ἔχει πρὸς ἕκαστον, διὰ τὸ ἀξίωμα ἀγανακτεῖν καὶ δυσκολαίνειν πρὸς τὴν κατάνευσιν, πολλῶν ἐπεισρεόντων ἄλλοθεν ἄλλων, καὶ μεθελκόντων ἑκάστου πρὸς ἑαυτὸ τὸν νοῦν τὸν Βασιλέως, καὶ τὸ μαθεῖν καὶ ζητῆσαι καιρὸν ἐντυ-

C His experimentis veritus Imperator tam acrem in urgendo Virum, cupiebat alicunde aliquam expediri rationem commodam intrepidæ ejus, & inflexibilis retundendæ vehementiæ. De qua cum apud ſuos familiares ſeſe purgans ageret, accuſare contumacis pertinaciæ ſolebat irrevocabilem illam Patriarchæ perſeverantiam in uſque & uſque inſtando ad impetrandum id quod iterum, & ſæpius petitum, idoneis cauſis negatum fuiſſet. Addebat fatigatum ſe moleſtis hiſce obtruſionibus petitionum frequenter rejectarum, idem pati quod nauſeantes ſolent ingeſtis cibis magna copia, quibus iram commovet importunitas reponere non deſiſtentium faſtiditam cramben. Multa quotidie ſibi negotia ejus generis ingeri aſſiduitate inſatiabili, neque id per litteras, aut nuncios; ſed coram D ab ipſo abſtante, perſeque agente Patriarcha; unde fieret, ut quoties quod concedi non expediret, peteretur, grave ſibi, & permoleſtum eſſet renuere propter verecundiam viri tantæ auctoritatis præſentia incuſſam. Id per ſe incommodum intolerabilius reddi concurſu, & gravitate principalium curarum, & occupationum undecumque ingruentium, ac

Edit. Rom. pag. 277.

Digitized by Google

videlicet neceſſario attentione varia mentem Principis in diverſa trahentium. His ut modum adhiberet, conſtituit certam præſcribendam Patriarchæ congreſſibus diem, quam e ſeptem orbem Hebdomadarum conſtantibus; extra quam ab audiendo Patriarcha, patrocinio reorum aut egentium fungente, vacatio Principi certa conſtaret. Idonea ad id viſa feria tertia, Patriarchæ admiſſioni tales cauſas acturi adſignata propria eſt: ordinatuſque Notarius in id officii proprius Xiphilinus Michael; qui & cauſas tali audientia relatas, & reſponſa Imperatoris ad ſingulas, in Commentarium referret. Sic Deo, & ſolatiis afflictorum conſecrata dies hebdomadis tertia eſt. Ne vero interventi talis in id temporis uſuram, ſuperveniente forte Principi alio neceſſario negotio, umquam contingeret, diverſorium in eam diem Patriarchæ proviſum eſt in Monaſterio viciniæ: in quod is ſubinde recedens, ſi qua inevitabili avocatione Imperatoris averteretur attentio; immineret e propinquo in occaſionem reſumendæ opportune tractationis: ita ut quod mane perfici non potuiſſet abſolveretur veſperi, excurrente nonnumquam in aliquot commiſſæ jam noctis horas, & Antiſtitis diligentia, & patientia Imperatoris. Non facile dixerim quam multa commoda ex hoc tam aſſiduo, benevoloque Patriarchæ ſtudio in homines ſolatio egentes redundare contigerit. Sed de his hactenus, quæ variis tranſacta temporibus, unam in ſeriem, ordinis & memoriæ compendio, oratio noſtra complexa eſt.

Edit. Rom. pag. 278.

A χείας ἴδιον μιᾶς ἡμέρας εἰς τὸν τῶν ἑπτὰ ἐκλογίσας, καὶ ἐκλεγῆναι τὴν τρίτην, ὡς εἶναι μόνην ταύτην τῆς ἑβδομάδος ἁπάσης καιρὸν ἐντυχίας ὑπὲρ ἀνθρώπων τοῦ Πατριάρχου πρὸς Βασιλέα, ταχθῆναί τε καὶ γραμματικὸν ἴδιον τὸν Ξιφιλῖνον Μιχαήλ, ἐφ' ᾧ τὰς λύσεις τῶν ἀναφορῶν ἀναδεχόμενον γράφειν, ὅπως δὴ ἡ τρίτη ἀφιερωμένη Θεῷ ἐλέους καὶ παρακλήσεως. Ὡς ἂν δὲ μὴ ἀφαιροῖτο ἡ ἡμέρα τὸ προνόμιον, ἀσχοληθέντος ἐπ' ἄλλοις κατ' ἀνάγκην τοῦ Ἄνακτος, τόπος ἀναπαύσεως τῆς περὶ τὸν Πατριάρχην, ἡ τῆς Χώρας ἐπιχθῆ μονή, καὶ ὑποστρέφων ἐνίοτε, ἵν' εἰ προσ-

B ἰσθείη μὴ ἀνύσειεν, ἐξ ἀναγκαίας ἀσχολίας ἐπισπασθείσης τοῦ Βασιλεῖ, ἡ δείλη ὀψία μέχρι καὶ ἐς ὀψὲ τῶν νυκτῶν, ἀνταπλήρου τὸ ἐλλειφθέν. καὶ πολλῶν καλῶν ἐκ τῆς περὶ ταῦτα τοῦ Πατριάρχου σπουδῆς, ἀπώναντο ἄνθρωποι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον, ἃ δὴ καὶ καθ' εἱρμὸν προλαβὼν ὁ λόγος ὑπέμνησεν.

CAPUT XXVI.

Ut iterum ad Papam Legati ſint miſſi.

CÆterum Imperator expeditos inſtructoſque Legatos mittit ad Papam; ſimul ſignificaturos perpetratum jam negotium & executioni conventa mandata; ſimul clam ſciſcitaturos quid rerum moliretur Carolus, & ecquid adhuc demiſiſſent animum, fero illo quo in Græcos antea incitabatur, impetu remiſſo. Legati appulſi nunciarent conſummatam pacem, & excepti perbenevole ſunt. Invenerunt autem ibi Carolum minas ſpirantem, & omni contentione precum incumbentem ad exorandum Papam, ut ſibi permitteret expeditionem in Urbem Conſtantinopolim. Videbant igitur quotidie advolventem ſe Papæ pedibus, & eo ſubinde furoris inquietiſſimi prorumpentem: ut quod manibus, more Italicorum Principum, geſtabat Sceptrum, commorderet rabioſe admotis dentibus: indignans ſibi negari, quam inſtantiſſime petebat, facultatem exequendi quod conſtituerat, paratum ſcilicet exercitum adverſus Imperatorem educendi; juribus ad id fruſtra commemoratis ſuis, haud perſuaſo, ut id bellum approbaret; & ſurdo ad preces omnes tales perſiſtente Papa. Qui viciſſim allegabat Carolo Græcorum jura,
„ placide admonens; poſſeſſam ab illis dudum Conſtantinopolim, iterum ad antiquos Dominos fortuna revolutam. Eas
„ eſſe rerum humanarum vices: & Urbes,
„ & opes demum cæteras præmia eſſe belli: eique legi acquieſcendum: præſertim
„ cum Græci quoque Eccleſiæ filii Chriſtianique eſſent: *Neque*, ajebat, *poſſumus Chriſtiani cum Chriſtianis committere, ne iram in nos Dei provocemus.*

C Ὁ Μέντοι γε Βασιλεὺς πρέσβεις ἐξαρτίσας, ὑποστέλλει πρὸς Πάπαν, ἅμα μὲν δηλώσοντας τὸν τῆς πράξεως ἐπιτελεσμόν, ἅμα δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν Κάρουλον μαθησομένους, εἰ καθυφῆκε τῆς ὁρμῆς ἐκείνης καὶ πρὸς τὸ πρᾳότερον ὑπεκλίθη. Οἱ δὲ παραγινόμενοι, τὰ μὲν τῆς εἰρήνης δηλώσαντες, ἀπεδέχθησαν. καταλαμβάνουσι δ' ἐκεῖσε τὸν Κάρουλον θυμοῦ πνέοντα, καὶ λιπαραῖς τῷ Πάπᾳ προσκείμενον καὶ προσλιπαροῦντα, ἐφεῖναι αὐτῷ τὴν ἐπὶ τὴν Πόλιν ἐπέλευσιν. Εὗρον οὖν ἐκεῖνον ὁσημέραι τῶν ποδῶν τοῦ Πάπα προκυλινδούμενον, καὶ ἐς τοσοῦτον

D ταῖς μανίαις συνεχόμενον, ὥστε καὶ τὸ ἀνὰ χεῖρας σκῆπτρον, ὃ συνήθες κρατεῖν τοῖς τῶν Ἰταλῶν μεγιστᾶσιν, ὀδοῦσιν ἐκ μανίας καταφαγεῖν. ἐπειδὴ ἀπωθοίη, καὶ τὴν πρὸς ἀπαρτισμὸν ἔξοδον προβαλλόμενος, καὶ προτείνων τὰ αὐτοῦ δίκαια, οὐδόλως τὸν Πάπαν ἔπειθεν ἀπολύειν, ἀλλ' ἦν παρὰ κωφῷ λέγων. ἀντῆγε γὰρ καὶ ὁ Πάπας τὰ ὑπὲρ τῶν Γραικῶν δίκαια, ὡς ἐκείνων οὖσα ἡ μεγαλόπολις, ἐκείνοις πάλιν καὶ προσεγένετο, καὶ ὅτι νόμος ἀνθρώποις οὗτος, καὶ δῶρα πολέμου, καὶ πόλεις καὶ χρήματα. τὸ δὲ μεῖζον τῆς Ἐκκλησίας υἱοὶ καὶ Χριστιανοί. Χριστιανοῖς δὲ κατὰ Χριστιανῶν ἐφεῖναι, μὴ καὶ εἰς παροργισμὸν τοῦ Θεοῦ πράττοιμεν.

CAPUT XXVII.

Ut Icarius ad Imperatorem tranſfugiens Claſſi Præpoſitus fuerit.

ΟΥτως ἀναχαιτισθέντος τοῦ Καρούλου, ὁ Βασιλεὺς τῆς ἐξ ἐκείνου φροντίδος ἀπολυθεὶς, ἐπεβάλλετο τοῖς ἐγγὺς κραταιότερον. καὶ Ἰκάριον προσχωρήσαντα δέχεται, ἄνδρα πολλὴν μὲν τὴν ἐς μάχας πεῖραν ἔχοντα, κατάρχοντα δὲ καὶ νήσου μεγίστης, ἣν Ἀνεμοπύλας ἔθος τοῖς ἐκεῖ λέγειν. συμβάματι δὲ τύχης ἐκεῖθεν φυγόντα. τὴν γοῦν νῆσον προσκυροῖ Βασιλεῖ, καὶ αὐτὸς τοῖς τοῦ Βασιλέως οἰκείοις ἐγγράφεται. Βασιλεὺς δ' ἀποβαλὼν μὲν πρὸ ὀλίγου Σεβαστοκράτορα, ἀποβαλὼν δὲ καὶ Δεσπότην, τοὺς αὐταδέλφους, ἔτι δὲ πρὸ τούτων καὶ ἄλλον Σεβαστοκράτορα, καὶ Καίσαρα, καὶ Πρωτοβεστιάριον, καὶ μέγαν Δοῦκα, καὶ ἁπλῶς τοὺς ἐν τοῖς μεγίστοις ἀξιώμασιν, ἄλλους ἀνάγκην εἶχεν ἱστάναι. καὶ δὴ τοῦτον μὲν τὸν Ἰκάριον καὶ ἔτι ἐν ἰδιώταις εἶχε, καὶ ἅμα δυνάμεσι πεζικαῖς ἐμβιβάσας ναυσὶν, ἐκεῖνον ἐπ' Εὔριπον πέμπει τῷ μεγάλῳ Κυρίῳ Ἰωάννῃ συμμίξοντα. καὶ δὴ ἐπεὶ στρατὸς τούτων ἀπέβαινε περί που τοὺς Σωρεούς, ὁ Ἰωάννης πυθόμενος τὴν ἐκείνων ἀπόβασιν, καί γ' ὡς εἶχε ποδαλγὸς ὢν, τῆς πρὸς ἐκείνους οὐκ ἀπείχετο μάχης. ἀλλ' αὐτόθεν συνταξάμενος, καὶ τὸ Λατινικὸν εὐτρεπίσας, ἔνθα τοὺς ἀκουσθέντας ᾔει, καὶ μάχην κρατερὰν συμμίξας, ἀκοντισθεὶς πίπτει. τὸ γὰρ τῶν ποδῶν ἄλγημα, οὐ παρεῖχε στερρῶς ἀντιβαίνειν ταῖς ἐφ' ἑκάτερα τῆς ἐφεστρίδος κλίμαξιν· ἀλλ' ἅμ' ἠκοντίζετο, καὶ παρ' εὐθὺς ἔπιπτε καὶ ἡλίσκετο, καὶ σὺν αὐτῷ ἄλλοι τε πολλοὶ συμποδίζονται, καὶ δὴ καὶ ὁ τοῦ Ἰκαρίου αὐτάδελφος. ἐν τούτῳ δὲ καὶ στρατὸς ἀπὸ ξηρᾶς εἰσβάλλει, οὓς ἦγεν ὁ μέγας Στρατοπεδάρχης Συναδηνὸς Ἰωάννης, καὶ ὁ μέγας Κονοσταῦλος ὁ Καβαλλάριος Μιχαήλ. καὶ δὴ ὁρμήσαντες ἐπὶ Φάρσαλα φρούριον, ὃ Φθίαν ὁ παλαιὸς ἔχει λόγος, ἐφ' ᾧ σιταρκοῖεν τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ, προσπίπτουσι τῷ ἐκ νοθείας Ἰωάννῃ. ὃς δὴ καὶ σφίσι συρράξας πόλεμον γενναῖον καὶ ἀνδρικὸν, αἱρεῖ δὲ καὶ τὸν Συναδηνὸν καὶ μέγαν Στρατοπεδάρχην, τὸν μέντοι γε μέγαν Κονοσταῦλον ὁ ὑπ' ἐκείνῳ λαὸς Ἰταλὸς διώκων, καταλαβεῖν οὐκ ἴσχυσεν, ἀλλ' ὅλαις ἡνίαις ἐκεῖνος ἐνδοὺς, εἰς φυγὴν ἤλαυνε, καὶ τοὺς μὲν διώκοντας πολὺ προθέων, ἐξέλυξε. τὸ δέ γε μοιρίδιον ἀλύξαι οὐκ ἦν ἐκείνῳ, κἂν πάντ' ἔπραττεν. Ἀπειρότερον γὰρ ἐλαύνων τὸν ἵππον, τοὺς ὄπισθεν οἰόμενος φθάνειν, καὶ πρὸς ἐκείνοις μόνοις ἔχων τὸν νοῦν ὅπως ἐκφύγοι, προσπταίει δένδρῳ μεθ' ὅλης τῆς τοῦ ἵππου φορᾶς, καὶ κατὰ στῆθος συνθλᾶται. Μόλις δέ τινες τὸν ἵππον σώσαντες, οὐ γὰρ ἦν ἐκείνῳ μέλον τοῦ ἵππου, ἀλλά γε τῆς πληγῆς τε καὶ τοῦ θανάτου, ἐ-

A Sic repreſſo Impetu Caroli, Imperator iſta cura levatus, eo animoſius incubuit in res ſuas quam optime conſtituendas ex præſenti uſu. Quando ad ſe confugientem benigne Icarium excipit, virum multa præliorum experientia militarem ſcientiam adeptum. Princeps is fuerat Inſulæ maximæ, quam qui illic degunt *Anemopylas*, hoc eſt *Ventorum portas* vocare conſueverunt. Inde autem caſu, & converſione quadam fortis ad Imperatorem fugere compulſus, jus in eam Inſulam ſuum ei ceſſit, ipſe in Domeſticorum Auguſti cenſum adſcriptus. Imperator autem amiſſo pauló ante Sebaſtocratore, amiſſo item Deſpota fratribus ſuis, & ante hos morte pariter ſublatis alio Sebaſtocratore, præterea Cæſare, tum Protoveſtiario, ac magno Duce, & ut verbo complectar uno, pleriſque illorum qui Dignitatum maximarum titulos gerebant, cum deberet ſufficere alios in eorum loca, hunc quidem Icarium adhuc in privatorum ordine tenuit: cæterum eumdem cum pedeſtribus Copiis impoſitum navibus in Euripum mittit, cum Magno Domino Joanne dimicaturum. Expoſitis hiſce in terram Copiis, & uſque circa Soreos progreſſis, audito earum exſcenſu Joannes, etſi æger podagra, prælium non detrectavit: ſed ſubito inſtructam Latinorum aciem eo recta ducens ubi verſari Hoſtes audierat, acri commiſſa pugna telo ictus concidit. Pedum enim dolor haud paſſus eum librare ſe firmiter in equo, & ſcalis equeſtribus utrinque pendentibus robuſte inſiſtere, vim ademit ſuſtinendi ſe poſt ictum; effecitque ut primo ſtatim teli quo percuſſus eſt impulſu, ſella excuſſus corrueric, captuſque ſubito fuerit; & cum eo alii multi caſu eodem implicati, quippe neceſſaria ſubveniendi Duci laboranti cura, a fuga maturanda prohibiti, comprehenſi pariter in cuſtodiam ſint dati. In his fuit ipſius Icarii frater. Interim & exercitus a terra irupit, quem ductabat Magnus Stratopedarcha Synadenus Joannes, & Magnus Conoſtaulus Caballarius Michael. Hi cum Pharſala tenderent (arx ea eſt, cui nomen antiquum Phthia fuit) animo commeatum importandi præſidio, incidunt in Joannem Nothum, qui ſtatim eos acri prælio adorſus, non minus fortiter quam feliciter rem geſſit, captis cum aliis plurimis, cum ipſo Synadeno Magno Stratopedarcha. Magnum Conoſtaulum Itali milites Joannis diu perſecuti aſſequi nequivere. Ille quippe totis habenis effuſus in fugam, longum inſequentibus præceperat ſpatium, ut jam periculo defunctus videretur. Sed fatalem horam ne iſta quidem contentione, conatuque ſummo fruſtrari, aut differre infelix potuit. Dum enim incautius equum impellit, ſecurus anteriorum, a tergo ſolum ingruere periculum exiſtimans, eoque ſollicite reſpectans, in obviam arborem toto equi currentis impetu impactus, dirupto pectore concidit, equo libero abeunte; neque enim equiti, diro caſu & lethali vulnere afflicto, vacabat de equo cogitare: hunc tamen ægre aliqui morati, feminecem ei Synadenum impoſitum Theſſalonicam cum deportaſſent, mox ibi mortuum ſepelierunt. Joannes interim cum ſuis multa impune facta noſtrorum cæde, ſpolia plurima, pretioſamq; prædam victoriæ præmium tulerunt. Hoc altero jam eventu Romanos triſtis experientia docuit, quis, & quantus bello eſſet Joannes hic Nothus:

Edit. Rom. pag. 279

B

C

D

pag. 280.

Vir omnium callidiſſimus ad inſidias ſtruendas ; tum ubi ex iis in plures cum paucis erumperet , imperterriti Dux animi , roboriſque perrupturi quidvis oppoſitum . Ergo is nunc quoque , non palam occurrens ex adverſo , ſed ex latibulis improviſo irruens , inopinatiſſima illa ſpecie copias alioqui bonas , & ſatis exercitatas primo perculit , mox impreſſione vehementi disjecit , ſtraviſque : gloriam ſuo nomini maximam tali facinore adeptus . At navalis Exercitus univerſus incolumis , quippe incruenta victoria potitus , inſuper ſpoliis dives , Joannem cum ſuis bello captum ducens , gaudio & gratulatione ingenti ad Imperatorem redilt . At Joannes quidem cum ſociis vincti cuſtodiæ traduntur : Icario vero merces operæ bello feliciter navatæ repræſentata eſt , Magni Conoſtauli attributa dignitate . Sub hæc Populus Thebarum Fratrem Joannis Gulielmum Magnum Dominum pro eo conſtituit . Verum Joannem ipſum Imperator honorifice tractatum , propria ei filia in conjugem promiſſa , poſt firmatum jurejurando fœdus , liberum dimiſit , nutante adhuc conjugii ſpe : quippe non ultra pacta , & ſponſalia progreſſi . Cæterum deſtinatus Sponſus ſimul patriam attigit , morbo correptus obiit , ſucceſſorem Principatus in ſolidum univerſi relinquens Gulielmum fratrem , quem ſuperius diximus Joannis Nothi filiam duxiſſe . Quique ideo ſoceri partibus addictus infenſus Romanis manſit : Quare Claſſis in ejus terram quotannis invecta , eam vaſtabat , damnis afficiens ingentibus : nec Gulielmo ſpatium proſpere quidquam agendi , ac ne reſpirandi quidem dabat Hoſtis ei oppoſitus impiger Icarius , Magni jam Ducis poteſtate Claſſem ductans .

A μισθὸν καταβιβάζουσι , καὶ ὡς εἶχον πρὸς Θεσσαλονίκην ἀπαγαγόντες , ἐκεῖ θάπτουσι τελευτήσαντα . τοὺς δὲ περὶ τὸν Ἰωάννην , ἀνέδην ἦν κτείνειν τὸν προστυχόντα , καὶ πολέμου γέρα σκυλεύειν . ἔγνωσαν δὲ καὶ τότε Ῥωμαῖοι ληφθέντες μάχῃ τοῦ Ἰωάννου . οὐ γὰρ ἐξ ἐμφανοῦς ὥρμα παραταξάμενος , ἀλλ' ἐκ λόχου προσβαλὼν οἷος ἐκεῖνος τὰ τοιαῦτα , κατέπληξε θιαθεὶς , καὶ λαὸν ἔκκριτον καὶ ἱκανῶς μαχῶν ἔμπειρον , τῷ παρ' ἐλπίδα πταίσματι , ἀνδρικῶς καταγωνισάμενος , δόξαν εὐκλείας ἀποφέρεται τῆς μεγίστης . τὸ δέ γε ναυτικὸν καὶ ὅσον ἐν αὐταῖς ναυσὶν ἦν ἀζή- B μιοι διατηρηθέντες , οὐ μᾶλλον καὶ γέρα μάχης ἐπενεγκάμενοι τοὺς περὶ τὸν μέγαν Κύριον Ἰωάννην , εὐθύμῳ καρδίᾳ πρὸς τὸν Κρατοῦντα γίνονται . καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν μέγαν Κύριον ὑπὸ δεσμοῖς φρουρᾷ δίδονται , τιμᾶται δὲ ὁ Ἰκάριος ἀντίποινα τῶν ἀγώνων , τῷ τοῦ μεγάλου Κονοσταύλου ἀξιώματι . ὁ μέντοι γε τῶν Θηβῶν λαὸς , τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου Γυλιέλμον , μέγαν Κύριον ἀντικαθιστῶσιν . ἐκεῖνον δ' ἀγάλας ὁ Βασιλεὺς καὶ δοκιμάσας λαμβάνειν Γαμβρὸν , ὑφ' ὅρκοις ἀσφαλίσας ἀπέλυε . μετέωροι δ' ἦσαν οἱ γάμοι καθ' ὑποσχέσεις καὶ μόνας . ἀλλ' ἐκεῖνος ἅμα ἐπιβὰς τῆς πατρίδος , νόσῳ περιπεσὼν τελευτᾷ . διαδέχεται δὲ ὁ ἀδελφὸς ἐκείνου Γυλιέλμος , ὃν καὶ γαμβρὸν Ἰωάννου ὁ λόγος παρέστα , ὁλοτελῶς τὴν τοῦ τεθνηκότος Κυριότητα . καὶ ἦν πρὸς Ῥωμαίους ἀντιφερόμενος , εἰ καὶ κατ' ἔτος ὁ στόλος ἐκεῖσε προσβάλλων , ἐκάκου κἀκεῖνον καὶ οὐδὲν εἴα ἀνύειν , περιζωσαμένου τὴν τοῦ μεγάλου Δουκὸς ἀξίαν τοῦ Ἰκαρίου , καὶ τὸν στόλον ἄγοντος .

CAPUT XXVIII.

Rurſus de Expatriarcha Joſepho ; & de Vecco.

DIverſante porro , ut dictum eſt , Joſepho in Monaſterio ad Anaplum ſito , morbo corripitur gravi Joannes Patriarcha , Veccus nimirum , idem qui Chartophylax prius fuerat . Per eum languorem cum multa vel a malo ipſo , vel a remediis paſſus , meliuſcule jam habere videretur ; Medicis viſum transferri ægrum oportere in ſeductum a turba negotiorum locum , ubi curari per otium poſſet , nulla interpellante moleſtia quotidianarum occupationum . Decreverant autem in iſta ei quiete propinare purgantia quædam pharmaca , morbi videlicet reliquias , & noxios humores ejus cauſas funditus exhauſtura . Seceſſus porro ad eam rem aptiſſimus Laura putabatur eadem illa ubi degebat , qui Patriarcha fuerat Joſephus , quem ideo Imperator alibi collocare ſtatuerat ; haud conſentaneum exiſtimans , eodem hoſpitari domicilio deceſſorem , ſucceſſoremque Patriarchatus . Verum Joannes , ſimul compertam habens comem hilaremque Joſephi indolem ; ſimul conſcius , ipſo tantum non clare , palamque ſuffragante , ſeſe nuper ad Eccleſiæ fuiſſe gubernacula promotum (etenim Joſephi ſententiam de ſucceſſore volens Imperator explorare , conſuluerat eum de perſona quam ei muneri aptam judicaret : & Joſephus Veccum præ multis ad id elegerat , ut

Edit. Rom. pag. 231.

C ΤΟῦ Ἰωσὴφ δὲ καθημένου ἐν τῇ κατὰ τὸν Ἀνάπλουν μονῇ , νόσος ἐπεισπίπτει τῷ Ἰωάννῃ Πατριαρχοῦντι δεινὴ , ἦν δ' αὐτὸς ὁ Βέκκος ὁ καὶ πρότερον Χαρτοφύλαξ , καὶ δὴ πολλὰ παθὼν καὶ ῥαΐσας , τοῖς ἰατροῖς δόξαν ἐν σχολῆς τόπῳ μετατεθέντα τὸν ἀρρωστοῦντα κατ' ἰδίαν θεραπεύεσθαι , μὴ καὶ ἡ ἀσχολία τριβὴν ἐμποιῇ τῇ νόσῳ , ἐπεὶ καὶ ῥαΐσας πρὸς τῷ καὶ πόμα καθαρτικὸν προσφέρεσθαι ἦν , ὁ τῆς Λαύρας πρὸς ταῦτα τόπος ἐκρίνετο χρήσιμος . Καὶ ὁ μὲν Βασιλεὺς διὰ ταῦτα μεταθεῖναι τὸν Ἰωσὴφ ἐβούλετο , ὡς οὐκ εὐπρεπὲς ἄλλως ὂν ἐν μιᾷ μονῇ διατρίβειν τόν D τε ἀργὸν ἐκ Πατριαρχίας , καὶ τὸν ἤδη Πατριαρχεύοντα . Ἀλλ' ὁ Ἰωάννης ἅμα μὲν εἰδὼς τὸ τοῦ Ἰωσὴφ ἱλαρὸν , καὶ ὡς αὐτοῦ σχεδὸν ψηφισαμένου , ἐκεῖνος τὰ πηδάλια τῆς Ἐκκλησίας ἐλάμβανε . καὶ γὰρ τὴν ἀπ' ἐκείνου βουλὴν θέλων ὁ Κρατῶν λαμβάνειν , περὶ προσώπου διεπυνθάνετο . κἀκεῖνος τοῦτον παρὰ τοὺς πολλοὺς ἐξελέγετο , ὡς ἄλλως λόγιον , καὶ ἐπὶ τοῖς πράγμασι τρίβωνα . ἅμα μὲν οὖν

Digitized by Google

καὶ ταῦτα, ἅμα δὲ καὶ τῷ τῆς σφετέρας γνώμης πιστεύειν εἰρηνικῷ, διεκώλυσε μὲν τὸν Ἰωσὴφ μετατίθεσθαι. τούτου δ' ὄντος ἐκεῖσε, καὶ αὐτὸς τῇ μονῇ ἐνδημεῖ, καὶ ἦν τὸ ἀπὸ τοῦ δὴ καὶ προσαποστέλλων πρὸς Ἰωσὴφ, καὶ τὰς ἀπ' ἐκείνου ἀποκρίσεις φιλοφρόνως, καὶ μετὰ προθυμίας πάσης δεχόμενος. ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ ἐκ φύσεως εἰρηνικός τε καὶ ἱλαρός, καὶ τοσοῦτον τῇ τῆς Ἐκκλησίας πράξει ἀπήχθετο, ὥστε μηδ' αἰσχύνεσθαι πολλάκις ὁμολογεῖν, τὸν ὅρκον γενέσθαι κωλύμην τοῦ καὶ αὐτὸν ἐν τούτοις εἶναι, ἐπεὶ πλέον οὐκ ἦν γενέσθαι τῶν πραχθέντων ὡς ὑπελάμβανεν. ἐν τούτοις διάγων ὁ Ἰωάννης, πολλὰ μὲν γραμμάτια εἰς χεῖρας εἶχε λαμβάνειν, ἃ δὴ καὶ οἱ σχιζόμενοι ἐξετίθουν, δεικνύντες τὴν πρᾶξιν ὡς σφαλεράν, καὶ Θεοῦ πόρρω βάλλουσαν· ἅμα δὲ καὶ τοὺς Ἰταλοὺς ἐνόχους αἱρέσεσιν οὐ συνεσκιασμέναις ἄλλως καὶ ἀμφιβόλοις, ἀλλ' ἐμφανέσι τε καὶ λαμπραῖς. εἶχον δὲ καὶ ἀπὸ γραφῶν ὡς δῆθεν τὰς ἀποδείξεις, ἃς καὶ κατεσπουδασμένως συνεχέστερον, κἄν τι καὶ Ἁγίοις ἐρρήθη θεληματικὸν εἴποι τις, καὶ τὸ κατὰ σφᾶς παράστασιν ἰδίας, ὡς περὶ εἰρήνης εἶεν. ὡς εἰρηνευτέον μὲν ὅπου μὴ Θεὸν ζημιούμεθα, καὶ πολεμητέον αὖθις ὅπου ζημιοῦσθαι Θεὸν κινδυνεύομεν. ταῦτ' ἐκεῖνοι πρὸς τὸ καθολικώτερον μεταφέροντες, καὶ ἄλλα πλεῖστα τοιαῦτα παρενείροντες ταῖς σφῶν συγγραφαῖς, παρίστων τὴν πρᾶξιν ὡς σφαλεράν. ἦν δὲ τὸ ἑπόμενον ἐξ ἀνάγκης γράφειν κἀκεῖνον καὶ ἀπολογεῖσθαι ἐφ' ἑκάστῳ τῶν λεγομένων. ἀλλ' εἰδὼς αἱρόμενα σκάνδαλα, ὡς λόγων λόγοις μαχομένων, ἐξ ὧν οὐκ ἔστι διαδιδράσκειν, ἢ οὖσαν κατηγορίαν ἐπὶ παραβάσει τῶν μειζόνων τὸν γράφοντα, ἔμενεν ἠρεμῶν. καί γε τῷ Ξιφιλίνῳ ἀνδρὶ γεραρῷ, καὶ μεγάλῳ Οἰκονόμῳ τῆς Ἐκκλησίας ὄντι, καθυπισχνεῖτο μὴ ἂν καὶ γράψαι ποτὲ εἰς ἀντίρρησιν δῆθεν, μὴ δόξωμεν φησὶ τοῖς κειμένοις παρεγχειροῦντες, κἂν ὅτι λέγοιμεν, ἐκείνοις μὲν δοκοῦσι νεωτερισμῷ τινι ἐπὶ τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς ὁμόσε χωρεῖν, καὶ ἀνέχειν πειρᾶσθαι κἂν εἴτι ῥᾷον, κἂν φανεροῖς καὶ τοῖς κειμένοις προστρίβοιεν δόγμασιν, αὐτάρκης ἀποφυγὴ τὸ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας δῆθεν ἵστασθαι, καὶ τὴν τῆς ἐργολαβίας πεῖραν ῥᾷον ἐκκλίνοιεν ἄν. ἡμῖν δὲ κἂν τὰ φανότατα λέγοιμεν, ἀγαπητὸν εἰ μὴ προσεγχεόμεθα μόνον, ἀλλὰ μὴ καὶ περὶ τροπῆς τῶν κειμένων φεύγοιμεν. Ταῦτ' ἔλεγεν ἐκεῖνος τότε, τὰς τῶν σχιζομένων λαμβάνων ἀνὰ χεῖρας γραφάς, αἷς πολὺ τὸ σαθρὸν ἐχούσαις ἐπὶ πολὺ οἷς ἔλεγον ἐβούλετο μὲν ἀντιλέγειν, ἐπείχετο δέ, κἂν πάλης τ' οὐ πῆρχεν ὁ δρόμος. Ὅθεν δὴ καὶ πολλοῖς περιπεπτώκει τοῖς χαλεποῖς. τότε δ' ἐφ' ἡμέρας τῇ Λαύρᾳ προσκαρτερήσας, καὶ καθαρῶς ὑγιάνας, εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπανέστρεψε, τῷ Ἰωσὴφ μεθ' ἱλαρότητος συνταξάμενος.

A & alioqui diſertum ac doctum, præterea negotiorum adminiſtratione tritum, denique præter cætera, quod ejus tranquillo & ſtudioſo pacis ingenio confideret) Hæc, inquam, Joannes reputans, obſtitit quo minus inde Joſephus amoveretur. Illo igitur ibidem permanente, eodem & ipſe divertit: miſſitans ſubinde officioſas ad eum ſalutationes, & mutuas ab ipſo comitatis humaniſſimæ ſignificationes recipiens. Erat enim Joſephus adeo pacificæ placidæque naturæ, ut eo, quod hactenus Eccleſia egerat ad pacem oblatam diſturbandam, offenderetur; nec veritus fuiſſet fateri ſæpius; ſe, niſi præoccupatus juramenti a ſe palam editi religione fuiſſet ad omnia fuiſſe aſſenſurum; nec enim jam ſuſpicabatur quod antea timuerat, rem ulterius proceſſuram quam quo eſſet hactenus promota. Eo igitur hoſpitio Joannes B utens, multos in manus ſumpſit, legitque libellos ab iis compoſitos qui perſeverabant in ſchiſmate; quorum erat ſcopus oſtendere: ſuſpectum hoc totum pacis negotium eſſe, „ longeque a Deo ac vera religione nos abducens: „ præterea Italos hæreſeon teneri reos, earumque non occultarum, aut ullo modo dubiarum, ſed evidentium, & meridiana claritate compertarum. Talium aſſertorum documenta ſe habere ſcilicet ajebant manifeſta, „ planeque convincentia teſtimonia Scriptorum „ authenticorum, quæ & ambitioſe contexentes proferebant. Ac ſi quod Sanctorum aſſertum in contrarium opponeretur, primum „ excipiebant arbitrarium, ut quis dixerit, id „ eſſe, hoc eſt pro ſola voluntate paci ſtudentium ad concordiæ oblatæ comprobationem „ C accommodari. Deinde concedebant faciendam ſane pacem; ſed tunc tantum, quando „ non exigeretur conſenſus in id, quo Deum „ offendi conſtaret, neque enim Dei jactura bene tranquillitatem emi: ſatiuſque multo eſſe „ decertare, ubi, ne a Deo, veraque religione excidamus præſens periculum ſit. Talia illi in maxime Catholicam conformantes ſpeciem, ſcribebant, diſſerebantque: multa in eam ſententiam accuratis lucubrationibus plauſibiliter congerentes, quibus appareret anceps iſtud totum ac periculi plenum videri debere negotium. Ea ille legens, neceſſitatem ſubire videbatur manifeſtam ſcriptis iſta contrariis refellendi, reſpondendique ſingillatim ad ſingula. Sed idem providens ex iſto ajentium, & negantium conflictu Scriptorum eruptura ſcandala; raris Lectoribus ea luce animi vigenti- D bus, ut blandientem utrinque in commiſſis invicem argumentis altercantium, veriſimilitudinis ſpeciem ſano judicio diſcernerent; nec facile Scriptori, quamvis cauto, fore, eam in tali tractando argumento moderationem tenere, ut ſatis ſeſe ſubtraheret plerorumque reprehenſionibus; verum ei aut apparens prævaricationis in rebus maximis crimen impacturis: ſuſtinebat ſe a ſcribendo, quietuſque perſtabat. Quin & Xiphilino viro gravi, magno tunc Œconomo Eccleſiæ confirmavit; ſe haudquaquam Commentariis ejus generis elucubrandis operam umquam daturum; *Ne videamur*, inquiebat, *ſemel conſtituta rurſus in dubium vocare, quaſi quæ ſemel ſic teneri decrevimus, eo ipſo in concertationis aleam de novo jaciamus, quod cum iis qui contraria palam ſentiunt, quoſque pro novatoribus in rebus Eccleſiaſticis habemus, ultro deſcendamus in certamen, audire cognoſcereque ſuſtinentes quid illi pro ſe* E *allegent. Cum enim manifeſtum ſit, eos ſemel ſtatuta, rataque habita conari convellere dogmata, unum nobis, idemque ſufficiens adverſus inſtantias eorum omnes, in contrario palamque pro nobis ſtante Eccleſia conſenſu, patet effugium; quo abunde ſecuris, nullo ſic miſcendarum litium ac jurgiorum, licet nobis compendium fa-*

Edit. Rom. pag. 282.

tere, diſceptatione declinanda: qua utcumque pro noſtra parte clariſſima argumenta proferamus, vix ſperare poſſumus aſſecuturos nos, ut quæ allegaverimus attente cognoſcantur; multo autem veriſimilius timere poſſumus, ne nobis imputetur reſilio, revocatioque in dubium ſemel omni firmitate conſtitutorum dogmatum; quod odioſus, & nobis fugiendum vel maxime crimen eſt. Ea tunc ille dicebat, quoties in manus ſumeret, hærentium adhuc ſchiſmati Commentarios Auctorum: quos tamen cum deinde legeret, animadvertens multam eorum labem, fraudemque, impetum interdum capiebat refutandi ſplendide quæ mendaciter affirmabantur, & fucatis ratiocinationibus detrahendi larvam; ſed tenebatur ne id faceret ea quam dixi, ratione; qua tamen excuſſus ad extremum eſt, venire coactus ad experimentum ſcripto diſputandi adverſus contra ſentientes, unde in multas, & graves contigit eum anguſtias incidere. Tunc autem ſat multis diebus diverſatus apud Lauram, & jam plene reſtitutus valetudini, Conſtantinopolim revertit, ſalutato in digreſſu humaniſſime Joſepho.

CAPUT XXIX.

Adhuc de Joſepho quondam Patriarcha.

DE reliquo haud poterant quidam vel ipſi quieſcere, vel quieſcere ſinere frumentem iſto ſeceſſu Joſephum: ſed quotidianis hominem turbabant congreſſibus, multum ei negotii faceſſentes, dum ejus langueſcentem, ut querebantur, nimia morum ſimplicitate zelum excitare, ac quaſi ſubjectis facibus accendere tentabant. Erat autem is tam remiſſæ, ac comis naturæ vir, ut ſi cui eorum, qui cum Eccleſia communicabant cauſa incidiſſet adeundi ejus; & qui accedebat, vellet benedictionis ipſius particeps fieri, non opus alio haberet, quam procidere, & benedictionem petere: ſtatim enim quemcumque ad communionem admiſſum prolixe impertiebat gratia S. Spiritus: quod & iis qui circa ipſum erant, & reliquis aliis videbatur intolerabile. Quare ipſum quotidie adeuntes etiam atque etiam urgebant, ut plane ſe ac palam abſcinderet ab omni conſuetudine partem contrariam ſectantium. Id vero ſibi nunciatum Imperator, gravius accepit quam pro cætera ſua in eum hactenus demonſtrata benevolentia & fide; culpans in eo, quod nimis ſe facilem præberet ſtudiis factioſorum; in quo ejus cum prudentiam, conſtantiamque requirebat; tum præterea querebatur, injuſte ab eo ſecum agi: qui ei tam liberam, tranquillamque, quod ea ipſum gaudere arbitraretur, quietem ac ſecuritatem daret: ipſe autem non dubitaret, nec ceſſaret in intimam etiam familiaritatem admittere homines, a quibus longe alia ſentientibus, & in contrariam toto niſu factionem incumbentibus, corpus Eccleſiæ laceraretur. Cum potius oportuiſſet ipſum pro auctoritate ſua dare operam, ut illi ſeſe ipſi accommodarent, acquieſcendo publice decretis, & tranquille vivendo; non autem committere, ut exemplo eorum turbulentiſque conſiliis abripi ipſum, & partes palam ſequi Hoſtium manifeſtorum, in rebus maximis ab Eccleſia Reque publica irrevocabiliter diſſidentium, appareret. Miſit ergo ad Joſephum Imperator certos homines, qui ſuo nomine vetarent, ne talium deinceps hominum convictum, congreſſumque admitteret, ſi quietis, qua gauderet, certam ſibi vellet conſtare poſſeſſionem. Reſpondit Joſephus: unam rei quam juberet exequendæ rationem eſſe, ſi ſe ac eos qui ſecum eſſent in exilium amandaret Imperator: relegatis enim facultatem defore, iſtos, quorum familiaritate interdiceretur alloquendi. Quamdiu vero eo loco degeret, haud ſe jure culpari, quod adeuntes ad ſe aliquos non excluderet. Nam niſi humano ſolatio carere omni in iſto ſeceſſu vel-

Edit. Rom. pag. 283.

Οὐκ ἦν δέ τινας ἠρεμεῖν ἐντεῦθεν, ὥστε καὶ τὸν Ἰωσὴφ ἐκεῖσε καθήμενον ἀναπαύεσθαι· ἀλλ' ὁσημέραι προσφοιτῶντες, ἠνώχλουν τὸν ἄνδρα, καὶ συχνοῖς περιέβαλον ἀσχολίαις, τὸν αὐτοῦ ζῆλον (καὶ γὰρ κατ' ὀλίγον κατέψυκτο τῇ τῶν τρόπων ἁπλότητι) ἀναζωπυροῦντες οἷον, καὶ πρὸς τὸ θερμότερον διεγείροντες. Ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ ἐπὶ τοσοῦτον ἱλαρὸς καὶ μέτριος, ὥστε καὶ εἴπερ χρεία γεγόνει τινὰς τῶν τῇ Ἐκκλησίᾳ κοινωνούντων προσφοιτᾶν ἐκείνῳ, οἱ δ' ἤθελον εὐλογεῖσθαι, μόνον ἦν ἐκείνους προσπίπτειν, καὶ τὴν εὐλογίαν ἐπιζητεῖν, καὶ αὐτὸν ἀφθόνως κοινωνεῖν ἐκείνοις τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος· ὃ καὶ τοῖς περὶ ἐκεῖνον καὶ λοιποῖς ἄλλοις, οὐκ οἰστὸν ἦν. διὰ τοῦτο καὶ ὁσημέραι προσφοιτῶντες, ἀπεθάρρυνον πλέον πρὸς τὸ τελέως σχίζεσθαι. Τοῦτ' ἀκουσθὲν τῷ Κρατοῦντι, ὁ δὲ πληροφορίαν τὴν εἰς ἐκεῖνον ἐκείνην ἀφεὶς, καὶ τὸ ἐπὶ πολλοῖς συγκεχωρηκὸς ἐκ προθέσεως οὐ πάνυ μετρίας, ὡς οὐ δίκαια πάσχων κατεμέμφετο. εἰ αὐτὸς μὲν συνῄδεται εἰ ταῖς ἀναπαύσεσιν ὡς εἰκὸς προσαποδεχόμενος, ἐκεῖνος δ' ἀνδράσι προσφέρεται εὐμενῶς καὶ οἰκείως, πάνυ πολὺ τὸ πρὸς αὐτὸν διεστηκὸς ἔχουσιν, ὥστε καὶ τὸ σῶμα κατατέμνειν τῆς Ἐκκλησίας. χρῆναι δ' ἐκείνους αὐτῷ, καὶ μὴ αὐτὸν σφίσιν ἕπεσθαι, ἐχθροῖς ἀριδήλως οὖσι, καὶ ἐπὶ τοῖς μεγίστοις διαφερομένοις. προὔπεμπε τοίνυν τοὺς ἀπεροῦντας μὴ δέχεσθαι σφᾶς, ἦν μέλλοι εἰ τοῦ καθ' ἡσυχίαν καθῆσθαι. Ἰωσὴφ δ' ἀπεκρίνατο, ἦν αὐτόν τε περιορίζειν θέλοι καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν, οὕτω καὶ ἀναγκαίως τοὺς προσιόντας μὴ δέχεσθαι, πρότερον δ' οὐ καλῶς ἔχειν κατηγορεῖσθαι ἦν τινας προσιόντας καὶ δέχοιτο. ἀναγκαῖον γὰρ εἶναι προσφοιτᾶν σφίσι καὶ τῶν ἀγνώτων, μὴ ὅτι γε τῶν γνωρίμων συχνὰς εἰς παράκλησιν. ὃ γοῦν περιορίζειν, εἰ θέλοι, ἢ ἀνέτως ἀφέντα, ἀκαταιτίατον μὴ μέμφεσθαι. Ταῦτα μὲν Ἰωσὴφ ἀπεκρίνατο, οὐ τῷ πλέον εἰς κακίαν τῶν παρόντων ἐθέλειν, ἀλλὰ πιστεύων τῇ διαθέσει, ἅμα κερνὰς τοῖς λόγοις καὶ τοὺς

βαρύ-

Digitized by Google

βαρύτητος οὐκ ὀλίγον, εἰ τῆς τιμῆς ἐξοστρακίσας, A ποιεῖν ἐθέλει καὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων παρακλήσεως ἔρημον. ὁ δὲ Βασιλεὺς οἷον ἐκ τῶν λόγων λαβὼν τὸ οἱ συνοῖσον, καὶ ὅτι κατῆρξεν ὁ πεισόμενος λέγων ὃ αὐτὸς βουλόμενος ἴσως ποιεῖν, καὶ τῆς πρὸς ἐκεῖνον δυσωπίας ἀπείχετο, ἀπρόσωπον οἷον ἐντεῦθεν τὸν περιορισμὸν ἐκείνου θέμενος, ὡς ἐκείνου πρώτως μνησθέντος, πέμψας ἐξάγει τε τῆς Λαύρας, καὶ τῇ Χηλῇ, φρουρίῳ δ' αὐτῷ ἐπιθαλαττιδίῳ πρὸς τοῖς ἄκροις τῆς Εὐξείνου θαλάσσης, περιορίζει, εὐχερεῖ μὲν ἐνεαρίζειν, δυσχερεῖ δὲ πάμπαν διαχειμάζειν, ὡς κατὰ στόμα ἀπαντῶντος τῇ νήσῳ Βορέου, καὶ τὴν πικρίαν ἐκπνέοντος τῆς ψυχρότητος. τινὰς δὲ καὶ τῶν Μοναχῶν, οἳ δὴ κἀκείνῳ B προσῄκεντο, ἄλλον μὲν ἀλλαχοῦ ἐξορίζει, καὶ νήσοις τοῖς κατ' Αἰγαῖον περιορίζει. τὸν δέ γε Μοναχὸν Ἰασίτην Ἰὼβ ἐν Καβαίᾳ, φρουρίῳ δ' αὐτῷ πρὸς τῷ Σαγγάρει κειμένῳ ποταμῷ, ὑπ' ἀσφαλείας πέμψας περιορίζει.

A let, neceſſe ſibi eſſe officia non aſpernari, „ ultro ad ſe ventitantium etiam ignotorum; „ multo autem magis admittere notiſſimos ſibi „ olim, & familiares plurimos. *Aut igitur exilio me mulctet Imperator; aut libere me frui ſinat hoc, quod indulget otio; nec colloquiis, ſine quibus vita hic quidem vitalis non ſit, criminis quo careat, notam appingat.* Hæc fuit ad miſſos ab Imperatore oratio Joſephi, non illius quidem ejici volentis, aut a ſuburbani ſeceſſus, quo libenter utebatur, quiete divelli; ſed magnopere fidentis olim in ſe perſpecto affectu Imperatoris: *Edit. Rom. pag. 284.* quem numquam eo venturum ſperans, ut tam carum ſibi caput amandare ſuſtineret, de induſtria in ea quam fecit exilii mentione verbis eſt uſus acerbitatis non parum ſono ipſo præferentibus; cum ſic exaggerans diceret: *Extermin et ſane nos, poſtquam honore dejecit; & ſi omni humano privatos ſolatio vult, in feram aliquam ejiciat ſolitudinem.* B Tali ſcilicet commemoratione confidens commoturum ſe aliquam in animo Principis ſibi devinctiſſimi, aut miſericordiam, aut verecundiam ſui. At longe opinione falſus eſt ſua: quippe Imperator, cujus in animo tener ille vetus ac filialis in Joſephum amor refrixerat non parum, hoc illius reſponſo plauſibilem, nec ſibi negligendam offerri excuſationem apud vulgus credidit ſententiæ durioris; magnam invidiæ partem detractum iri recte ratus decreto in Joſephum exilio, ſi, quod egit, ſtudioſe divulgaret, id ultro ſibi conſciviſſe, popoſciſſeque ipſum; ſe in eo tantum voluntati ejus apertis verbis indicatæ annuiſſe. Ergo illum educit Laura; & deportari curat Chelam. Arx ea eſt inſularis in extremo Euxino mari, habitatio jucunda verno tempore, hyeme aſpera; nec fere tolerabilis: quippe illam Septentrioni obverſam Inſulam ſævo totis faucibus Borea perflante, & frigus inhalante rigidiſſimum. Quoſdam vero Monachorum, qui ei adhærebant, alium alio exulatum miſit, varie in Ægæi relegans Inſulas. At Monachum Jaſiten Jobum, Chabæam, quæ Arx eſt ad Sangarem Amnem ſita, fida ibi cuſtodia tenendum miſit.

CAPUT XXX.

Ut Genuenſium in propria ipſorum Urbe degentium faſtum depreſſerit Imperator.

Τότε μὲν οὖν καὶ ὁ Βασιλεὺς C ἐκστρατεύειν ἐπ' Ὀρεστιάδος παρασκευαζόμενος, τοὺς Γεννουΐτας παρακινουμένους ἐξ ἀναιδείας, ταπεινοῦν ἐβούλετο. πρότερον μὲν γὰρ πολλῷ προεῖχον σφῶν Βενετικοί, καὶ κατὰ σφᾶς συνέδριον, πλούτῳ τε καὶ ἅρμασι καὶ παρασκευαῖς ἁπάσαις, ἅτε καὶ τῇ θαλάσσῃ προσχρωμένοις πλέον ἐκείνοις, καὶ μακραῖς ναυσὶ τὰ πελάγη διαπεραιουμένοις, καὶ προσκτᾶσθαι πλείονα κέρδη συνέβαινεν, ἢν οἱ Γεννουῖται προσεκτῶντο πραγματειῶν μετακομίσεσι καὶ κερδέσιν. ἐξότε δὲ τοῦ Εὐξείνου πελά D γους ἐγκρατεῖς ἐγένοντο Γεννουῖται, Βασιλέως διδόντος, καὶ ἐν ἐλευθερίᾳ πάσῃ καὶ ἀτελείᾳ, καὶ κατετόλμων αὐτοὶ καὶ μέσου χειμῶνος ἐν συστελλομέναις κατὰ μῆκος ναυσίν, ἃς ἐκεῖνοι Ταρίτας λέγουσι πλέοντες, μὴ μόνον Ῥωμαίοις ἀπέκλεισαν τὰς κατὰ θάλασσαν κελεύθους, καὶ πραγματείας· ἀλλὰ καὶ τῶν Βενετικῶν πλούτῳ τε καὶ παρασκευαῖς ὑπερέσχον. διὰ τοῦτο ξυνέβαινε σφίσι καὶ καταλαζονεύεσθαι, μὴ μόνον τῶν τοῦ γένους ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ Ῥωμαίων αὐτῶν. προσπεριφιλοτιμεῖται μὲν οὖν Βασιλεύς, ἰδίως καί τινι εὐγενεῖ Γεννουΐτῃ Μανουὴλ λεγομένῳ τοῦ Ζαχαρίου, τὰ τῆς κατ' Ἀνατολὴν Φωκαίας ὄρυγμα, με-

C Circa hoc tempus Imperator expeditionem in Oreſtiadem adornans, Genuenſium ſeſe inſolenter efferentium faſtum deprimere conſtituit. His antea quidem Veneti haud dubie præcelluerant opibus, cæteroque ſplendore: ita ut horum Proceres, unde Concilium publicum, & gentis Senatus conſtat, divitiis, armis, & reliquo apparatu omnis generis, Genuenſibus longe copioſiores apparerent. Cauſa erat differentiæ, quod Veneti plus mari uterentur, & navibus longis aſſidue ultro citroque commeantes, quæſtuoſiſſimis commerciis vim pecuniæ congererent, haud paulo majorem quam quantam lucrari contingeret Genuenſibus, intra fines anguſtiores, & quaſi timidius negotiantibus. Ex quo autem Euxini potentes maris, concedente Imperatore, fuere Genuenſes, cum plena libertate atque im- D munitate Portoriorum & Vectigalium quorumvis, tanta & attentione & aſſiduitate in rem incubuere, ut ne media quidem hyeme dubitarent Pontum transfretare, utentes ad id non penitus rotundis, ſed contractæ longitudinis navibus quas ipſi *Taritas* vocant. Hac illi ſtrenuitate, ac diligentia non modo Romanis maritimæ negotiationis vias omnes intercluſere, fructumque ac lucrum ad ſe traxere navalis univerſi commercii: verum etiam id conſecuti ſunt, ut numero pecuniæ, & quod inde plerumque conſequitur cultu, ac luxu ornatus varii, pompaque domeſtica ſpecioſæ *pag. 285.* pretioſæque ſupellectilis Venetos jam ipſos poſt ſe relinquerent. Hinc more ingenii humani contigit ipſis efferre ſeſe arrogantius, & inſoleſcere, non aliis modo Latinis præ ſe ſpernendis, ſed Romanis etiam in Oriente dominantibus. Attribuerat autem liberali privilegio Imperator cuidam Genuenſi nobili, cui Manueli nomen erat, Zachariæ filio,

Digitized by Google

Phocææ montana quæ Orientem ſpectant, quibus inſunt aluminis fodinæ. Ibi ille habitans cum ſibi ſubjecta operarum multitudine, indefeſſe laborabat eruenda, diſtrahendaque iſta merce. ac cum inde plurimum congeſſiſſet lucri, guſtu, ut fit, quæſtus in amplius diteſcendi ſitim accenſus, voti ſe hujus fore compotem ſperavit, ſi benignitate Imperatoris, quem ſibi faventem erat expertus, ulterius uti pergeret. Cum igitur expoſuiſſet prono ad illi gratificandum Auguſto, accommodatiſſimum ad ſui compendii rationes fore, ſi negaret deinceps aliis Genuenſibus facultatem importandi alumen e ſuperioribus per Pontum Euxinum partibus; (inde ſiquidem vim inferre magnam illi conſueverant iſtius mercis vendibilis in primis; quoniam plurimus, prout hodieque cernitur, ejus uſus eſt, in pannis e lana textis colore vario fucandis) impetravit quod voluit: & edicto Auguſti rite ſignato interdictum ea negotiatione Genuenſibus eſt. Iſti decreto, ubi enotuit, ea quidem Genuenſium pars, quæ domicilium Conſtantinopoli habebat: & ſede fortunarum jam illic conſtituta, non alium alibi uſpiam receptum ſe habere ſentiebat, refragari auctoritati Principis, in cujus ditione viveret, non auſa, talis deinceps invectione mercimonii abſtinuit obnoxie, mandatis Imperatoris obtemperans. Verum alii quidam ex ea gente domicilia Genuæ habentes, præſcripto Imperatoris nihili habito, fabricati navem ingentem rotundæ formæ onerariam, e proprio ſolventes portu, & in Thracium evecti Boſporum, per Ponti fauces in Euxinum penetrarunt, nulla cura, aut ratione habita vel Imperatoris, vel antiquæ conſuetudinis ipſorum. qua ſoliti eatenus fuerant, ubi primum comparebant in his partibus, adire recta Palatium Blachernarum, nec quidquam antea rerum genere, aut quoquam divertere, quam ibi ſuum obſequium Imperatori profeſſi ſolemni acclamatione ac veneratione, fuiſſent. Tunc igitur iis illi omnibus contemptis, ac cunctis officii, modeſtiæque rationibus ſuſque deque habitis, auſtro inflante vela valide, ſecure trajecerunt per anguſtias Boſpori, & in Septentrionales Ponti portus invecti, non ſua ſolum illic per otium negotia tractarunt; ſed prædis agendis, & piratica toto illo mari facienda non parum temporis triverunt. Tandem in onerariam incurrentes magnam, & pretioſis gravem mercibus, quarum pars erat non exigua, pondus ingens aluminis, ea expugnata, prædaque univerſa in ſuam navem condita, retro proram in patriam verterunt, tranſituri denuo ſecuriſſime præter Urbem, ac Portum Conſtantinopolis, ſine ullo cujuſquam metu, per ſummum Romanæ potentiæ contemptum. Ejus audaciæ, ſuperbiæque certior factus Imperator, indigniſſime, ut par erat, injuriam tulit: decrevitque non committere, ut ſe impune tantum auſos gloriari Genuenſibus liceret. Diſquirebat autem modum, quo iſtos ſub manum, ac poteſtatem ſuam redigere contemptores poſſet. At neque his ignotum erat votum, ſtudiumque Imperatoris. Itaque curam ac diligentiam non vulgarem adhibebant in expediendo curſu, explicandoque ſeſe ab inſidiis Romanarum navium: quarum Rectoribus ſciebant ab Imperatore mandatum, ut obſervare ipſos in tranſitu, ac omni ratione comprehendere conarentur. Ut igitur ipſis e Ponto patriam verſus curſum tenentibus montes Orientis apparuerunt; facile uſi ſunt, ope artis nauticæ, vento, qualiſcumque tunc ſpirabat, non plane adverſus; il-

Edit. Rom. pag. 186.

A πλῆθος σύμψεως ἔχοντα, ἐφ' ᾧ δὴ κατοικίσας σύνταγμα τοῦ ἰδίου λαοῦ, εἰργάζετο καὶ πολλὰ τῆς ἐργασίας ἀπονάμενος, καὶ πλεῖον ἤθελεν ἔχειν ἐκ τῆς τοῦ Κρατοῦντος πρὸς ἐκεῖνον εὐμενείας καὶ ἐμπαθείας. ἔξειν γοῦν μὴ ἀνεῖσθαι Γενουίτας, ἐκ τῶν ἄνω μερῶν τῆς θαλάσσης Εὐξείνου κατάγειν στυπτηρίας μέταλλον, ἐπεὶ πολλῇ τινὶ χρῶνται ταύτῃ τὰ ἐξ ἐρίων ὑφάσματα βάπτοντες χρώμασι διαφόροις, ὡς ὁρᾶν ἔξεστι. καὶ ὁ Βασιλεὺς κατανεύων ἐπέταττεν. οἱ μὲν οὖν ἐν τῇ πόλει Γενουῖται, ἅμα μὲν αἰδούμενοι τὴν βασιλικὴν πρόσταξιν, ἅμα δὲ καὶ ὡς τὴν πόλιν τὴν ἐσχάτην
B ἀπόβασιν ἔχοντες, ἔμενον ἐπὶ ῥᾷστα, τὸ τῆς ἐπιτάξεως πληροῦν. ἄλλοι δέ τινες ἐκ Γενούας παρ' οὐδὲν τὴν πρόσταξιν θέμενοι, ναυπηγησάμενοι μείζω φορτίδα στρογγύλην τῶν βαρυφορτηγουσῶν, ἐξέπλεον τῆς σφετέρας, καὶ δὴ τῷ Θρᾳκικῷ προσοκείλαντες Βοσπόρῳ, διέπλεον τὰ στενὰ τοῦ πόντου, ἀφροντίστως ἔχοντες καὶ Βασιλέως καὶ τοῦ κατὰ σφᾶς συνήθους. μὴ δὲ γὰρ εἶναι τὸν προσήκοντα τοῖς ἐνταυθοῖ ἐκ Γενούας, πρὶν ἂν πρὸς ταῖς Βλαχέρναις γενόμενον, Βασιλέα τε εὐφημεῖν τὰ εἰκότα καὶ προσκυνεῖν, ἑτέρωθι τρέπεσθαι. τότε τοίνυν ἐκεῖνοι καὶ αὐ-
C τῶν συνηθειῶν τῶν κατὰ σφᾶς ἀμελήσαντες, οὐρίῳ χρησάμενοι τῷ ἐκ νότου πνεύματι, ἀνήγοντο ἀφροντίστως, καὶ τὸ στόμα διεκβάντες τοῦ πόντου, πρὸς τοῖς βορείοις τῆς θαλάσσης λιμέσιν ἐνώρμουν. κἀκεῖνοι μὲν τὰ πολλὰ ἐπὶ χρόνον πειρατεύοντες διέπλεον. ὕστερον καὶ φορτηγοῦσαν λῃσάμενοι ναῦν, οὐκ ὀλίγον μέρος τοῦ φόρτου καὶ στυπτηρίαν ἔχουσαν, ἐν ταύτῃ τὰ πάντα ἐνσκευασάμενοι κατ' ἀσφάλειαν, θαρροῦντες κατέπλεον. Βασιλεὺς δὲ πυθόμενος τὴν ὕβριν, ἐν δεινῷ τὴν καταφρόνησιν ἐποιεῖτο, καὶ ἐπὶ λογισμῶν ἐστρέφετο, πῶς ἂν ἐγγένοιτο ἐν χερσὶ τοὺς καταφρονήσαντας περισχεῖν. ἀλλ'
D οὐδ' ἐκείνοις ἠγνόητο τὸ παράπαν ἡ τοῦ Βασιλέως θέλησις. ἐμέλλησαν καὶ διὰ φροντίδων ἐποιοῦντο τοὺς εὐτυχῶς τὸν πλοῦν διοδεῦσαι σφίσι, καὶ αὐτοὺς ὑπεκφεύξεσθαι τὸν κίνδυνον, ὃν ἐπεπύσθεντο ἐπιτετάχθαι τοῖς παρὰ Βασιλέως. ὡς γοῦν ἐκεῖθεν πλέουσι τὰ τῆς Ἀνατολῆς κατεφαίνοντο ὄρη. καὶ ἦν μὲν αὐτοῖς ποτὲ ἐξουσίαν πλεῖν, ποτὲ δὲ καὶ λοξῶς πρὸς τὸν ἐμπίπτοντα ἄνεμον, ὅπως ἂν σφίσι ῥέποι τὸ πνεῦμα, ἐν ἄλλοις μὲν ἀνταρκὲς ὂν τῷ τοιῷδε καὶ σφίσι ἀποχρώντως εἶχε πρὸς ἀπόπλουν. τῇ θύρᾳ δὲ προσήκουσιν, ἐν ᾗ μόνον ἐδοκίμαζε τὸ πνεῦμα χειμαινόμενον τὸ τοῦ βορρᾶ, πλὴν οὐκ
E ἀνειμένον, καὶ κατερρᾳθυμημένως ὄν, ὡς καὶ εἰς ἀνυμνεῖν ἀμφιβάλλεσθαι τὸ τοῦ ὄρους κατάστημα ἐκ τοῦ τὰ λαίφη καὶ μόνον ψαίρειν, ἀλλ' ὃν ἄρα καὶ Ταναΐτην ὀνομάσειέ τις τῶν ναυτικῶν. τούτῳ γὰρ καὶ μόνῳ εἶχον ἰσχυρίζεσθαι, ἀπολειπούσης τῶν ἄλλων, πρὸς τὸν ἀπὸ τοῦ Βασιλέως λόχον ταῖς πορείαις αὐτῶν ἐφιζάνοντα. καὶ γ' ἐφ' ἡμέραις προσεδοκῶσιν ἀσμένοις σφίσιν ἐπέστη, καὶ λαμπρὸς ἄνεμος, καὶ ἐξ-

Digitized by Google

οὔριον τὸ πνεῦμα ἵστατο τῇ νηΐ. ὃ δὴ θαῤῥήσαντες τὰς τόλμας ἐξεῤῥίπτουν τὰς ἰδίας, καὶ τὰς φαινόλας αὐτίκα ἀποπετάσαντες ὅλας, κατὰ ῥοῦν ἐφέροντο, πίστωσι μὲν καὶ τῇ τοῦ πνεύματος σφοδρότητι, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὰ πλευρὰ τῆς νηὸς βοείαις αὔαις ἐξήρτυον, καὶ ὅπλοις κατεκοσμοῦντο, ὡς ὑπερέχοντες ἀνθεξούσης μὲν πρὸς πῦρ καὶ πᾶν τὸ βαλλόμενον τῆς νηός. πολεμησόντων δὲ καὶ αὐτῶν εἴ τινες ἐκ βασιλέως ἐπίθοιντο. Τὰ μὲν οὖν περὶ τούτων ὁ βασιλεὺς πυθόμενος, ἀποστέλλων προσέταττε τοῖς κατὰ Περαίαν Γενουΐταις πέμπειν τοὺς κωλύσοντας. οἱ καὶ συχνοὺς πέμψαντες τοὺς ἀπειροῦντας μὴ πλεῖν προσεταττον, οὐκ εἶχον πείθειν. οἱ δ᾽ ἀπεσύγχανον μὲν πρὸς τὴν ἔνστασιν. ὅμως τὸ ἐφ᾽ ἑαυτῶν προορώμενοι μόνον, τάς τε τὸ πρὸς βασιλέως ἔνοχον, καὶ ὡς τὴν πρὸς τὸ γένος ἐπιστροφὴν, ἐφίεσαν τὸ πᾶν ἐπ᾽ ἐκείνῳ. ὁ μέντοι γε βασιλεὺς ἐσχάτην περιφρόνησιν ἡγησάμενος, καί γ᾽ εἰς ἀτιμίας μείζονος λόγον, εἰ καθυφεικότες ἐκπλεύσειαν, ἐπαγείρει μὲν τὰς κατὰ τὴν πόλιν εὑρεθείσας ὁλκάδας, περισυνάγει δὲ καὶ καθεὶς τις ἐπικτήσιας τὸ ἀνὰ τὴν πόλιν Γασμουλικὸν, ἐφιστᾷ δὲ τούτοις τὸν βεστιαρίτην Ἀλέξιον τὸν Ἀλυάτην. κἀκεῖνος ἅμα τοῖς περὶ αὐτὸν τὸν Βόσπορον ὡς εἶχε διαπεραιωθεὶς, δεινὰ ἐποίει προστάσσων· καὶ εἰ μὴ τούτους καταγωνίσοιντο, ἴσον ἐτίθει καὶ τῆς ἀρχῆς στέρεσθαι. συνταξάμενοι τοιγαροῦν οἱ ἐπὶ τῶν νηῶν, οἱ δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ παραταξάμενοι, τὴν φορτηγὸν κατιοῦσαν ἐδέχοντο, καὶ οἱ μὲν προσπίπτοντες καί γε κύκλῳ περιπτυσσόμενοι, μαχητὸν ἔργον ἐπλήρουν, ἀλλ᾽ οὐκ ἤνυον τὸ παράπαν. ὑπὸ γὰρ ἐξουσίας ὁρμῆς, καὶ τὸ ὑπερανεστηκὸς τῆς νηὸς, ἀκίνητος ἐς ὅτι μάλιστα ἐβοήθει, καὶ ματαίως τοῖς ἀνθισταμένοις ἦν ἡ σπουδή. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ χέρσου ὁρμῶντες ἔρεξαν. οἱ δ᾽ ἐπὶ τῆς νηὸς κατημέλουν, ὡς μηδὲν ἀνυσόντων. συχνῶν γὰρ διϊστώντων τὰς φαινόλας καὶ πολυοπεῖς ποιούντων, τὸ στεῤῥὸν ἐνίκα τοῦ πνεύματος, καὶ προσεχώρει μεῖζον, ἢ ὥστ᾽ ἐπιχειρῆσαι τοῖς κάτωθεν ἐμποδίζουσι, καὶ κατ᾽ ὀλίγον διολισθαίνουσα, διεφύγγανε τοὺς ἐπιτιθεμένους κύκλῳ, πολλοὺς πρὸς ὀλίγους ὄντας. ὁ δὲ βασιλεὺς ἔξω που καθήμενος ἐσφάζετο τὰς ὁρμὰς ἑορῶν τὰς ἀποφυγάς. καὶ συχνοὺς ἔπεμπεν, ἄλλους ἐπιθαῤῥύνων, ἄλλους κελεύων, καὶ προσαπειλούμενος. αἱ σπουδαὶ δ᾽ ἦσαν ἀνόνητοι, καὶ τῶν ἀποδιδόντων τὰς χεῖρας τῷ οὐρίῳ τοῦ πνεύματος, ἡ ναῦς ἀπεδίδρασκεν. ὡς γοῦν ἐκεῖνοι μὲν ἐν ἀπόροις ἦσαν ὁ βασιλεὺς δ᾽ ἐν ἀθυμίᾳ δεινῇ, χλεύην τὸ πρᾶγμα οἰόμενος, καὶ ἄντικρυς γέλωτα εἰσάγει τις τῶν ἀμφ᾽ αὐτὸν βουλὴν δοκοῦσαν συνοίσειν. ἡ δ᾽ ἦν, χρησαμένους παρὰ Καταλάνων τῇ σφῶν νηῒ, μεγίστῃ τῶν ἄλλων οὔσῃ, ἐπιβῆναι τοὺς αὐτάρχας πολεμάρχους. καὶ οὕτως ἐμβαλόντας τὰς ἱκανὰς φαινόλας τῷ προσαῤῥάσσοντι πνεύματι ὡς πρώτους μετέχοντας τοὺς τέως ἀργυρωμένους ἐπιτειχίσαι, ὥστε

A lum nunc recta oppanſis velis, nunc obliquatis capientes, prout opus erat ad flectenda promontoria; ad quod ſufficiebat aura modica. Ergo ſic progreſſi continenter ſunt ad Pharum uſque, ubi ſubductis rationibus inſtituti curſus, & periculorum impendentium, ſtatuerunt, deinceps non quemcumque ſibi a Septentrione ventum ſatis fore. Qui enim tunc ſtabat lenis erat, molliter ſolum ſtringens, non pleno impetu impellens vela, ut malaciæ propior Cœli ſtatus videretur. Egere ſe autem ad eluctandos quos providebant occurſuros obices, vehementi borea; qualis eſt ille, quem *Tanaitem* nautæ vocant. Huic, inquam, confidere uni ſe ſtatuerunt poſſe: qui niſi contingeret, plane deſperabant inſidias ſe Romanorum poſſe navium effugere. Ecce autem poſtquam aliquot ibi dies ſubſtitere, commodum B ille ipſe optatus ventus ſpirare ab arcto vehemens cœpit; nec cunctati videlicet illi ſunt totos illi libentiſſime pandere linteorum ſinus, audacterque invecti ſpe optima ferebantur; evolaturos ſeſe rati vi auræ tam properæ trans quamlibet infeſtos inſidiantium conatus. Navis latera quinetiam ſiccis boum coriis munierunt, ut ab igne forte injecto, aut alia quavis ab Hoſtibus ejaculata peſte, tuta forent. Arma ipſi expedierunt, vim repellere parati quæcumque ab Imperatoriis inferretur. His Imperator compertis, imperavit Genuenſibus Peræ degentibus, mittere qui ſiſterent hos populares ſuos, & iis ſuaderent, non ſic inſalutato Imperatore præterire. Fecerunt id illi ſtudioſe: ſed nihil profecerunt, perſtantibus aliis in propoſito, & monita convicio repellen- C tibus. Quare illi ne ſibi fraudi eſſet aliena contumacia, retulerunt Imperatori: ſe quod ſuarum erat partium ſedulo egiſſe: dolere autem quod hi ſui Cives ſibi morigeri non fuerint: coerceret eos ipſe pro ſua potentia, nec peccantium culpam imputaret inſontibus, aut Gentis univerſæ proprium eſſe duceret paucorum crimen. His Imperator auditis ſummæ ſibi fore ignominiæ reputans tam proterve ſe contemni, ſibique illudi ſinere, immittit in eos repente quantum expeditarum in navalibus & portubus repertum eſt navium. Has omnes univerſis e Gaſmulica navali militia, qui tum Conſtantinopoli fuerunt, plenas, canum inſtar irritatorum coortæ in tranſeuntes Genuenſes ſunt undique, vehementiſſime inſtantes. Impoſitus ad hoc Dux ipſis fuerat Veſtiarius Alexius Alyattes, qui cum ſuis D confeſtim trajecto Boſporo nihil ſibi reliqui ad omnem contentionem faciebat, mandans atque inſtigans, ſicque in animum inducens, ſi non expugnaret tali loco temerarios Piratas, nihilo ſibi minus id fore dedecus, quam ſi præfectura ignominiose privaretur. Ordinati ergo hinc quidem in foris navium, hinc e terra in littore milites, pro ſe quique ejaculando impetebant onerariam. Sed cum nihil minus quam quantum ab optimis expectari militibus poterat tali tempore facerent, fruſtra erant tamen: utique adverſus onerariam, extantibus alee, iiſque munitis, lateribus protectam, & valido a puppi impulſam vento, ſicque prorſum irrevocabili ruentem curſu, ſtrepitus vani circum tumultantium egregie ſecuram. Ridebant igitur ejus vectores conatus Hoſtium inanes: F & cum diſtenta vento carbaſa crebris undecumque ſagittis perforarentur: iis utcumque pertuſis pedem nihilo ſecius facere pergebant, abundante vi auræ propitiæ; qua longius ante a tergo ſequentes efferebantur, quam ut eſſet periculum, ne a quoquam eorum prope adiri, nedum capi, aut teneri poſſent. quæ vero naves a lateribus incurrerent, eas utpote humiliores & minores, ludibunde repellebat ingens moles, & plenis velis oneraria pervo-

Edit. Rom. pag. 287.

lans. Cernebat hæc Imperator ex edito longe intuens, alios miſſitans ſuper alios, adhortans, jubens, minans; ſed & ipſius jubentis, & parentium cunctorum æque inania, effectuque caſſa ſtudia erant, evolante inter manus navi, beneficio venti proſperi. Cum ergo milites quidem quo ſe verterent ignari, Imperator autem ſui contemptu, ludibrioque tanto in iram irritatus maximam, varie, ſed inutiliter æſtuarent, fuit qui Auguſto conſilium e re nata non improbabile ſuggererent. Id erat; ut in quamdam quæ magna, & prævalida forte illic ſtabat, Catelanorum navem commodato a Dominis acceptam, inductis repente quot ea poſſet capere militibus, juberet illam continuo expanſis eidem vento totis velis in puppim fugientis invehi; & ſic infracta vi auræ, viaque boreæ obſtructa, velocitatem imminuere ruentis, curſumque retardare. Dictum in opus confertur. Momento ſe admovet a tergo inumbrans, & ventum intercipiens oneraria, latitudine vaſte patentium alarum obicem opponens vento propellenti Genuenſem navem; quæ ſic deſtituta conſtitit, otiumque admotis Hoſtibus dedit in eam inſiliendi. Adjuvabat id agentes e Catelano paris altitudinis navigio, varius & vehemens undique conatus humiliorum undique navium omni ex parte adorientium. Nec obſiſti diutius potuit. Alii ſuper alios irrumpentes, perruperunt tandem aditum: & poſt longam atrocemque pugnam, adhortante ſuos e loco conſpicuo præſente Imperatore, capta tandem oneraria in Urbis navale deducta eſt: Vectores autem ejus meritis ſubjecti pœnis. Multis enim eorum effoſſi ſunt oculi, ſudibus forte repertis ſub miſerorum palpebras infixis, debito, ut exprobrabant, ſupplicio, deſpectui habere non veritis Auguſtam Majeſtatem. Contigit & quiddam alias huic non abſimile, unde gravis in eoſdem Genuenſes, & invidia publica, & indignatio Principis exarſit. Cum enim quidam ipſorum jactabunde Proſelonti dixiſſet: *Iterum a noſtris Urbs obtinebitur*: indignans ille, infregit colaphum tam valide Latino, ut oculi ei uſum ademerit; non impune: nam ſtatim percuſſor gladio confoſſus interiit. Quadam ejus rei fama ſparſa commotus Imperator, hanc certo factum explorandi rationem init. ſuum reddi ſibi remigem a Genuenſibus poſcit; graviter id urgens, & ni faciant minans. Ut autem illi non reddebant: nec ſane poterant eum repræſentare, qui nuſquam jam eſſet: pro convictis hoc ipſo patratæ cædis eos habens, nec ferendum id facinus ratus, Manueli Muzaloni ſubito imperat: exterminet ſine mora genus univerſum Genuenſium. Ille momento quantum erat in Urbe, quantum in ſuburbana vicinia militum cogit. Adſtabat acies viſu ipſo terribilis, minis, & procinctu ſæviendi formidoloſior multo, iis utique, quibus præſens pernicies intentabatur. Circumeunt extemplo cunctorum domos, ferventes impetu proximo diri adoriendi negotii, ad quod nutum modo Imperatoris expectabant. Fregit hæc ſpecies quantumvis audaces alias animos; & tumentes licet intus innatæ, offenſione nova irritatæ ferociæ compreſſit ſpiritus. Cum enim ſedatiori mente reputarent, quam in præcipiti res eorum, ſaluſque penderet; facile viderunt, non eſſe id tempus experiendarum virium, quas male comparato certamine, ſuccubituras, ſi cum Imperatoris potentia committerentur, haud eſſet dubium. Ira ergo propria in poteſtate habita, ad alienam, unde metuerent, exarmandam efficaciſſimum delinimentum adhibuere ſupplicis demiſſionis. Siquidem humili provoluti habitu ad pedes „ Principis, & funibus in ſuas ipſi cervices

Edit. Rom. Pag. 288.

A καὶ ἀπνοεῖν, καὶ ὑπὸ τῆς ὁρμῆς καθυφεῖσαν ἐπ' ἐκείνην ὁρμᾶν τῆς ἑτέρας ὅπως. Τοῦτο γοῦν βουλευθὲν ἅμα τῷ λόγῳ τὸ ἔργον ἠνύετο, καὶ δὴ τὴν ταχίστην ἐμβάντες, ἐκ πρύμνης γίνονται τῆς καταγομένης· ἐτύγχανε γὰρ καὶ ἡ ναῦς ἐγγύς, καὶ δ' ἀχρεὶς τὴν μετενεχθῆναι πρὸς τὰ προηγούμενα, κἀκείνης πεσούσης πρόσθεν, αἱ τῆς δευτέρας πνοαὶ ἐμπαίουσι τῇ προτέρᾳ, καὶ τὸ πολὺ φύσημα τῶν φυσητῶν τῆς πολεμίας εἰς ὀλίγον παρεσχὸν αὐτίκα, ἀκίνητον τὴν ναῦν ἐνειργάζετο. Ἐμπιπτουσῶν τοιγαροῦν ἀμφοῖν, ἐκ θατέρας ἐκθορόντες εἰς ἐκείνην, καὶ τῶν κάτωθεν προσβοηθουσῶν, μεγίσταις B προθυμίαις ἔβαλον, καὶ οὕτως ἐπ' αὐτοῖς ἄλλοι, καὶ ἐπ' ἐκείνοις ἕτεροι ἐπεμβαίνοντες, τοῦ Βασιλέως παραθαρρύνοντος ἔξωθεν, κρατερᾷ μάχῃ ἐπὶ πολὺ τῆς θαλάσσης προελθουσῶν, αἱροῦσι τὴν ναῦν. καὶ ταύτην μὲν πρὸς τῷ βασιλικῷ νεωρίῳ ἱστᾶσι κατάξαντες, αὐτοὺς δὲ ταῖς ἀξίαις δίκαις ὑποβαλόντες ἐτιμωροῦν. πολλοῖς δ' ἐκείνων καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξώρυττον τοῖς προστυχοῦσι πασσάλοις, ἀντίποινα τῆς πρὸς τὸν βασιλέα καταφρονήσεως. παρτοικὸς τούτῳ ξυμπίπτει καὶ ἄλλο τι, καὶ τοῖς Γενουίταις προστίθεται ἔγκλημα. Τινὸς γὰρ ἐκείνων ὑπερηφανευσαμένου προσελῶντι, καὶ εἰ- C πόντος ὡς ἡ Πόλις καὶ πάλιν ἔσται τοῖς ἡμετέροις, ζηλώσας ἐκεῖνος βάλλει κατὰ κόρρης καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἀχρειοῖ τῷ Λατίνῳ, ὁ δ' εὐθὺς τῷ πλήξαντι ὁ διὰ μαχαίρας ἐγχειρίζετο θάνατος. Τοῦτο μαθὼν Βασιλεὺς δεινὰ ἐποίει, καὶ τὸν ἴδιον προσερέτην οὐκ ἀνίει ζητῶν, ὡς δ' οὐκ ἐδίδουν, οὐ δὲ γὰρ ἦν, εὐθὺς θυμὸς αἴρεται κατ' ἐκείνων, καὶ τῷ Μουζάλωνι Μανουὴλ αὐτίκα προστάσσει, τὸ γένος ἐξαναστῆσαι ἅπαν μηδὲν μελλήσαντα. Συνῆκτο τοίνυν ἐν ἀκαρεῖ τὸ στρατιωτικὸν ὅσον ἦν ἐν τῇ πόλει, καὶ ὅσον ἔξωθεν προσεγίνετο. καὶ ἅμα φοβεροὶ μὲν ἰδεῖν, φοβερώτεροι δ' ἐπι- D θέσθαι, τὰς ἁπάντων οἰκίας κυκλοῦσι, καὶ πρὸς τὸ ἐγχειρεῖν ἦσαν, τὴν ἀπὸ τοῦ Βασιλέως ἀναμένοντες κέλευσιν. Οἱ δὲ τῷ φοβερῷ ἐκπλαγέντες, καὶ καθόσον οἷόν τε συστείλαντες τὸ ἔμφυτον τοῦ θυμοῦ, ἀπηνοῦντο πρὸς τὰ πραττόμενα, καὶ τῆς κατὰ σφᾶς ἰσχύος ἀμείνους τῇ ὑποκλίσει καὶ τῷ ταπεινῷ σχήματι κατεφάνησαν. καὶ δὴ πρὸς ἱκεσίας ἐτράποντο, καὶ προσελιπάρουν, τοὺς ἰδίους τραχήλους ἐκδήσαντες τὸ ἑαυτοὺς ἐς ὅτι καὶ βούλεται ὁ Κρατῶν χρήσασθαι, ὁμολογοῦντες οὕτως εἶναι τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, καὶ ὅτι προστάτου εὐπειθεῖν ὑπισχνούμενοι, μηδ' ἀναφυγὴν εἶναι σφίσι E πλὴν τὴν ἀπὸ τοῦ Βασιλέως συμπάθειαν. Οὕτω ταπεινωθέντες τῷ φόβῳ, πλῆθος ἄθρουν πρὸς τὸ κελευόμενον ἐνεδίδουν. καὶ πολλῷ χρυσίῳ προτιμηθέντες, τὴν βασιλικὴν ὀργὴν μόλις καταμαλάττουσι, πολλῷ τῆς σφῶν κορύζης ἐκείνην ἀνυσιμωτέρας γνωρίσαντες. καὶ ταῦτα μὲν ἐν τούτοις.

Digitized by Google

„ injectis apparentes, miſericordiam implorabant; obnoxios ſe ferentes, paratoſque ad quidvis „ ſubeundum, quod decerneret Auguſtus, cujus poteſtate ſe inferiores agnoſcerent, & Majeſtati „ obſequturos ad nutum ſanćte pollicerentur. unum ſibi tutum in clementia ejus, a clade immi„ nente videre perfugium. In id ſe confugere, ac ne illo excludantur etiam atque etiam orare. Sic metu in modeſtiam ſubacta conferta illa plebs pertinaciam remiſit prius oſtenſam, prompte quod mandabatur exequens. Indictum enim mulctæ nomine magnum auri pondus exolverunt: lucro non parvo imputantes, vel ſic placare, atque a propriis capitibus quantovis fortunarum damno avertere potuiſſe Imperatoris iram; eam jam tandem agnoſcentes efficaciorem ad vindicandum ſcelus, quam eſſet ipſorum ad audendum, perpetrandumque projecta temeritas. Et hæc quidem ſic ſe habuere.

Digitized by Google

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΧΥΜΕΡΗ
ΜΙΚΑΗΛ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

GEORGII PACHYMERIS
MICHAEL PALÆOLOGUS
SIVE
HISTORIA RERUM A MICHAELE PALÆOLOGO
ante Imperium & in Imperio geſtarum
LIBER SEXTUS.

Edit. Rom. pag. 289.

CAPITA LIBRI SEXTI

CAP. I.

Ut, & quibus de cauſis ad Montem Hæmum turbari Pax cœperit.

CAP. II.

Ut Maria Sphentiſthlabum deceperit.

CAP. III.

pag. 290. *Initia Lachanæ, & ut is Conſtantinum interfecerit.*

CAP. IV.

Ut Imperator Filiæ Irenæ Aſanem conjugem dederit.

CAP. V.

Ut Imperator de affinitate cogitata conſilium a Patriarcha per Miſſos quæſierit.

CAP. VI.

Ut Michaelem etiam ex Occidente ad ſe profectum Imperator Generum fecerit.

CAP. VII.

De Maria, ut Lachanæ nupſerit.

CAP. VIII.

Ut Maria quidem tradita Imperatori, Aſan autem intra Ternobum admiſſus fuerit.

CAP. IX.

Ut Aſan Ternobo receſſerit.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΗΣ ΕΚΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ.

Κεφ. α'

Ὅπως καὶ ἐκ ποίων τῶν αἰτιῶν τὰ κατὰ τὸν Αἷμον καὶ αὖθις παρεκινοῦντο.

Κεφ. β'.

Ὅπως ἡ Μαρία κατεσοφίσατο τὸν Σφεντίσθλαβον.

Κεφ. γ'.

Τὰ κατὰ τὸν Λαχανᾶν ἀρχῆθεν· καὶ ὅπως τὸν Κωνσταντῖνον πεφόνευκεν.

Κεφ. δ'.

Ὅπως ὁ Βασιλεὺς τῇ θυγατρὶ Εἰρήνῃ τὸν Ἀσὰν εἰς γάμον ἥρμοσεν.

Κεφ. ε'.

Ὅπως ὁ Βασιλεὺς ἐπὶ τούτῳ πέμψας ἐζήτει βουλὴν καὶ παρὰ τοῦ Πατριάρχου.

Κεφ. ς'.

Ὅπως καὶ τὸν Μιχαὴλ ἐκ δύσεως ἐπελθόντα γαμβρὸν ἐποιήσατο.

Κεφ. ζ'.

Τὰ κατὰ τὴν Μαρίαν. καὶ ὅπως τῷ Λαχανᾷ συνῴκησεν.

Κεφ. η'.

Ὅπως Μαρία μὲν παρεδόθη Βασιλεῖ· Ἀσὰν δὲ Τερνοβιώταις παρεδέχθη.

Digitized by Google

Κεφ. θʹ.

Ὅπως Ἀσὰν ἐκ Τερνόβου ἀπεχώρησεν.

Κεφ. ιʹ.

Ὅπως κατηγορίαι κατεσκευάσθησαν κατὰ τοῦ Πατριάρχου Βέκκου.

Κεφ. ιαʹ.

Ὅπως Βασιλικὴ νεαρὰ προβαίνει ἐπὶ τοῖς σταυροπηγίοις.

Κεφ. ιβʹ.

Τὰ συμβάντα τῷ Πατριάρχῃ διὰ τὴν τῶν Κολύβων ἀποστολήν.

Κεφ. ιγʹ.

Ὅπως παρῃτήσατο τὸν Θρόνον ὁ Πατριαρχεύων Ἰωάννης.

Κεφ. ιδʹ.

Τὰ κατὰ τοὺς πρέσβεις τοῦ Πάπα καὶ τὸν Πατριάρχην Ἰωάννην.

Κεφ. ιεʹ.

Πληροφορία Βασιλέως πρὸς τοὺς τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὰς παραλόγους ἀπαιτήσεις τῶν πρέσβεων.

Κεφ. ιϛʹ.

Ὅπως ἀπεστάλησαν οἱ πρέσβεις ἰδεῖν τοὺς ἀποκλείστους ἐν φυλακῇ.

Κεφ. ιζʹ.

Ὅπως ἀνήχθη ὁ Ἰωάννης ἐς τὸ Πατριαρχεῖον τὸ δεύτερον.

Κεφ. ιηʹ.

Τὰ κατὰ τὸν Ἰγνάτιον καὶ Μελέτιον ὅπως εἰς τὸν Πάπαν ἀπεστάλησαν.

Κεφ. ιθʹ.

Πάλιν τὰ κατὰ τὸν Λαχανᾶν, καὶ ὅπως παρὰ τοῦ Νογᾶ πεφόνευνται.

Κεφ. κʹ.

Ὅπως ἐκστρατεύει ὁ Βασιλεὺς Ἀνδρόνικος εἰς Ἀνατολήν.

Κεφ. καʹ.

Ὅπως αἱ Τράλλεις ἀνακτισθεῖσαι ὑπὸ τῶν Περσῶν ἑάλωσαν.

Κεφ. κβʹ.

Ὅπως ὁ Πορφυρογέννητος Κωνσταντῖνος εἰς τὰ κατὰ Δύσιν ἀποστέλλεται.

Κεφ. κγʹ.

Ὅπως ὁ Βέκκος γράφων δι᾽ ἣν αἰτίαν καὶ περὶ τῶν δογμάτων ἐκίνει.

Κεφ. κδʹ.

Ὅπως εἰς τὸ ὄρος τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου ἀπῆλθεν ὁ Πατριάρχης. καὶ περὶ τῶν τοῦ Βασιλέως ἐκεῖ.

Κεφ. κεʹ.

Περὶ τοῦ Καλοειδοῦ περὶ καὶ τὸν Ἰωάννην τὸν Δούκαν.

Κεφ. κϛʹ.

Τὰ κατὰ τὸν Λογοθέτην τὸν γενικοῦ Μυζάλωνα.

Κεφ. κζʹ.

Ὅπως ἐκ Δύσεως ὑπέστρεψεν ὁ Πορφυρογέννητος, καὶ τὰ κατὰ τὸν Κοτανίτζην.

Κεφ. κηʹ.

Θάνατος τῆς δεσποίνης Ἄννης καὶ τὰ τότε συμβάντα.

CAP. X.

Ut accuſationes adornatæ ſint contra Patriarcham Veccum.

CAP. XI.

Ut perlata promulgataque fuerit Imperatoria Novella de Stauropegiis; ſive locis ſacris proprie Patriarchæ ſubjectis.

CAP. XII.

Quid contigerit Patriarchæ ex miſſione Colyborum.

CAP. XIII.

Ut Patriarcha Joannes Throno renunciaverit.

CAP. XIV.

De Legatis Papæ & Patriarcha Joanne.

CAP. XV.

Oratio qua Imperator certo perſuaſa Eccleſiaſticis ſua in propoſito conſtantia, præmunivit eos ne turbarentur ad inconvenientes petitiones Legatorum.

CAP. XVI.

Ut deducti ſint Legati ad cuſtodias publicas viſuri eos qui illic clauſi tenebantur.

CAP. XVII.

Ut Joannes in Patriarchales ædes inductus denuo ſit.

CAP. XVIII.

De Ignatio & Meletio, ut ii ad Papam miſſi fuerint.

CAP. XIX.

Rurſus de Lachana & ut ii a Nega interfectus fuerit.

CAP. XX.

Expeditio Imperatoris Andronici in Orientem. Edit. Rom. pag. 291.

CAP. XXI.

Ut Tralles reſtauratæ a Perſis captæ ſint.

CAP. XXII.

Ut Porphyrogenitus Conſtantinus in Tractus Occiduos miſſus ſit.

CAP. XXIII.

Ut Veccus ſcribere aggreſſus, ea occaſione de dogmate controverſiam moverit.

CAP. XXIV.

Ut ad Montem Sancti Auxentii iverit Patriarcha; & de Actis Imperatoris illic.

CAP. XXV.

De Caloide & de Joanne Duca.

CAP. XXVI.

De Logotheta Generali Muzalone.

CAP. XXVII.

Ut ex Occidente redierit Porphyrogenitus: & de Cotanitza.

CAP. XXVIII.

Mors Dominæ Annæ: & quæ tunc contigerunt.

Digitized by Google

CAP. XXIX.	Κεφ. κθ'.
Expeditio Michaelis Imperatoris verſus Sangarim, & ibi geſta.	Ἐκστρατεία Μιχαὴλ Βασιλέως πρὸς Σάγγαριν, καὶ τὰ γεγονότα ἐκεῖ.
CAP. XXX.	Κεφ. λ'.
De Apocriſiariis ad Papam Martinum miſſis.	Τὰ κατὰ τοὺς πρὸς τὸν Πάπαν Μαρτῖνον ἀποκρισιαρίους.
CAP. XXXI.	Κεφ. λα'.
De Teſtamento Patriarchæ Joſephi.	Περὶ τῆς διαθήκης τοῦ Πατριάρχου Ἰωσήφ.
CAP. XXXII.	Κεφ. λβ'.
Vt res Bellagradæ geſta contigerit.	Ὅπως συνέβη τὰ κατὰ Βελλάγραδα.
CAP. XXXIII.	Κεφ. λγ'.
Triumphus captorum ad Bellagrada.	Θρίαμβος τῶν ἑαλωκότων κατὰ τὰ Βελλάγραδα.
CAP. XXXIV.	Κεφ. λδ'.
De Lazorum Principe Joanne, ut eum Imperator ſibi Generum fecerit.	Τὰ κατὰ τὸν ἄρχοντα τῶν Λάζων Ἰωάννην. καὶ ὅπως αὐτὸν ὁ Κρατῶν ἐπιγάμβρευσεν.
CAP. XXXV.	Κεφ. λε'.
Vt Imperator Tocharos acceerſiverit contra Joannem Sebaſtocratorem.	Ὅπως ὁ Βασιλεὺς μετεκαλέσατο Τοχάρους κατὰ τοῦ Σεβαστοκράτορος Ἰωάννου.
CAP. XXXVI.	Κεφ. λϛ'.
Vt in mari periclitatus Imperator, deinde E *poſtquam exſcendit, ſit mortuus.*	Ὅπως κινδυνεύσας κατὰ θάλασσαν ὁ Βασιλεὺς, ὕστερον ἐξελθὼν ἐτελεύτησεν.

Digitized by Google

CAPUT I.

Ut & quibus de cauſis ad Montem Hæmum turbari Pax cœperit.

Βασιλεῖ δὲ καὶ αὖθις φροντίδων ἦρξε τὰ A κατὰ τὸν Αἷμον κινούμενα. αἱ γὰρ συνθεσίαι τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ ἐπὶ τῷ κήδει σπονδαὶ συνεχέοντο ἤδη, τῆς Μαρίας κινούσης τὸν ἄνδρα πρὸς ἔχθραν, ἐφ' οἷς καὶ παιδοποιησαμένη τὸν Μιχαήλ, ἐν ἀναβολαῖς τὰ περὶ τὴν Μεσημβρίαν ἦσαν, καὶ δῆλος ἦν Βασιλεὺς ἑκούσιος πλαττόμενος ἀφορμὰς τοῦ μὴ διδόναι, ἀλλὰ καὶ καθάπαξ διδόναι οὐκ ἦν βουλομένῳ ἐκείνῳ. Ἀνερρίπιζε δὲ τὸ μῖσος, καὶ ἡ πρὸς Βασιλέως τῆς μητρὸς ἐκείνης Εὐλογίας παρόρασις. τὸ δ' αἴτιον, ἡ περὶ τῶν γεγονότων τῇ Ἐκκλησίᾳ διαφορά, ὡς εἰς ἔχθραν λογίζεσθαι τῷ Κρατοῦντι, μὴ ὅπως αὐτὴν σχι- B ζομένην τῆς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τῶν σχιζομένων περιποιοῦσαν καὶ περιθάλπουσαν. Ταῦτα ἡ Μαρία πυνθανομένη τῶν ὁσημέραι παρ' αὐτὴν φοιτώντων (ἦσαν γὰρ καὶ τῶν Μοναχῶν οὐκ ὀλίγοι τὴν εἰς ἐκείνην στέρξαντες ἱκετείαν) δεινὰ ἐμελέτα κατὰ τοῦ θείου, συγγνοῦσα μὲν καὶ τὴν πρᾶξιν, ὡς πρὸς τοὺς ἱκετεύοντας ἔλεγεν, ἐν δεινῷ δὲ ποιουμένη καὶ τὴν τῆς μητρὸς πρὸς Βασιλέως ἀπέχθειαν. ὅθεν καὶ πρὸς ἴσα δεικνῦσα τὸ ἔχθος, πειρᾶται πράττειν τι μεῖζον ἢ κατὰ γυναῖκα. τὸν γὰρ Ἰωσὴφ σὺν ἄλλοις, ὃν δὴ καὶ καθαρὸν ὠνόμαζον, πέμπει πρὸς Παλαιστίνην, ἅμα μὲν τῷ τῆς C Αἰλίας Πατριάρχῃ τὰ πραχθέντα διασαφήσοντα, ἅμα δὲ καὶ τὸν Σουλτὰν κατὰ Βασιλέως ὡς ἐσὸν ἐκείνῳ παρακινήσοντα. ὥσθ' ἅμα ἐκεῖνον μὲν ἔνθεν, Βουλγάρους δ' ἐντεῦθεν συνελθόντας, τὴν χώραν τοῦ Βασιλέως κακοῦν. εἶναι γὰρ καὶ τῷ Θείῳ ἀπηχθημένον τὸν Βασιλέα, ὡς παραβάντα τὴν πρὸς ἐκεῖνον θρησκείαν. οὐδὲν δ' ἄλλο εἶναι τὸ κινοῦν Θεὸν ἐπ' ἀνθρώπους, ἢ τὸ παραβλάψαι σφᾶς τὴν πρὸς ἐκεῖνον νομιζομένην δόξαν ἀρχῆθεν. Τῷ μὲν οὖν Πατριάρχῃ οἱ παρὰ τῆς Μαρίας πεμφθέντες, πιστὰ λέγειν ἐδόκουν, καὶ παρ' ἄλλων μαθόντι τὰ γεγονότα. ὅθεν καὶ παρὰ μόνον τὸ με- D γαλύνειν προστιθέντας τὸ πρᾶγμα, ἀληθινοὺς πρέσβεις εἶχε, καὶ οὐκ ἐπολυπραγμόνει τὸν πέμψαντα. Ἐπίστευε δὲ τοῖς περὶ τὸν Ἀλεξανδρείας Ἀθανάσιον, καί γε τὸν Ἀντιοχείας Εὐθύμιον, ἐκεῖνο πράττειν, ὃ καὶ μόνος ἠξίου τὸ ποιεῖν. τῷ δέ γε Σουλτὰν παρ' ἐλπισμὸν ἦν πάντα ἡ ἐκείνων πρεσβεία, ὡς μηδέ ποτ' ἄλλοτε γενομένη τοῖς τὸ αὐτοῦ τοῖς Αἰγύπτου ἄρχουσι. προσῆν δὲ καὶ τὸ ἔθνος τῶν Βουλγάρων μὴ περιφανὲς ὄν, ὥστε καὶ εἰς ἀρχὴν ἀνάγεσθαι, ἐν ὑπονοίαις τὴν πρεσβείαν ἐποίει, καὶ σιγηλῶς ἀπέπεμπε. τὸ μέντοι γε δοκοῦν τῷ τῆς Αἰλίας πατριαρχεύοντι Γρηγορίῳ καὶ λίαν ἀληθινὸν ἦν. ὁ γὰρ Ἀντιοχείας καὶ προσ-

CÆterum Imperatori novarum initium curarum attulerant res apud Hæmum iterum turbatæ. *Edit. Rom. pag. 292.* Nam conventiones Conſtantini, & illa fœdera, nupciali utcunque neceſſitudine firmata, jam confundebantur, Maria Virum in hoſtile adverſus Romanos odium movente eo efficacius, quo pluris ea eſſe apud ipſum cœperat edito ei filio qui Michael eſt dictus: ceſſante interim Imperialium promiſſorum fide. Nam cum pactis Sponſalibus recepiſſet Imperator Meſembream Conſtantino ſe ceſſurum, nondum eam tradiderat: & ſatis apparebat deliberatum eſſe ipſi, nullo umquam fine comminiſci prætextus non dandi quod amitteret invitiſſimus. Subjeckt jam per ſe ardenti offenſioni flammam nova injuria neglectæ ſpretæque ab Imperatore Eulogiæ, quæ mater erat uxoris Conſtantini. Cauſa inter eos diſſidii fuit Eulogiæ declarata propenſio in eas quæ minus Imperatori probabantur factionum Eccleſiaſticarum Partes, quam ille odio Sororis in ſe cuidam imputabat. Sane Matronæ hujus in ea re ita eminebat ſtudium, ut non contenta ſe ipſam a communione conſentientium Fratri Auguſto ſegregare, pleroſque etiam auctores participeſque Schiſmatis conciliare demerendo ſibi, fovereque patrocinio palam affectaret. Hæc Maria quotidianis audiens Nunciis (curſitabant enim inter Matrem Filiamque nundinandis in cauſam Schiſmatis muliebribus ſuffragiis intenti Monachi non pauci) gravia in Avunculum machinari orſa eſt, invita ipſa quidem & abhorrens ab impio in ſpeciem facto, ut dicere ſolebat implorantibus ejus opem quos dixi Monachis, tamen excuſans, ſinere inultam ſe non poſſe averſionem a Matre ſua quam præſeferebat Imperator: cui proinde parem odii menſuram rependere aggreſſa, plus nocere conata eſt quam veriſimiliter potuerat a muliere timeri. Siquidem Joſephum quemdam cognomento Catharum cum aliis in Palæſtinam miſit, partim ut Æliæ Patriarchæ manifeſtarent quæ acta fuerant: partim ut hujus opera, collaborantes eodem & ipſi pro virili; Sultanem illic dominantem in Imperatorem concitarent; quo illo inde, Bulgaris ex parte alia irrumpentibus, Imperatori ſubjectæ Provinciæ ancipiti utrinque malo vexarentur. Nam exoſum eſſe utique Deo Imperatorem ob ea quæ contra ritus patrios in Religione immutaſſet: una re autem maxime moveri & concitari Deum adverſus homines; ſi eos videat olim ſancita Eccleſiaſticæ doctrinæ dogmata legitimumque uſum ſacrorum corrumpere intruſa novitate non vereri. *pag. 293.* Ac Patriarchæ quidem miſſi a Maria facile perſuaſerunt quæ narrarunt, utpote ipſi jam ab aliis audita; itaque cum hi novi cognitarum antea rerum Nuncii nihil niſi exaggerarent indignitatem fama jam celebrium actorum, pro veris eos & ſyncere agentibus Legatis habuit, nihil curioſe indagans circa mentem ejus a quo mittebantur, aut inquirendum ſuſpicioſe ducens de toto iſtius Legationis conſilio, ecquid arcani quidpiam artificii & politicarum privatarumve rationum ſpecioſo zeli pro religione obtentu celaret. Itaque tanto ſtudio in negotium incubuit, ut vel ſi contingeret Alexandrinum Athanaſium & Antiochenum Euthymium Imperatori aſſentiri, profiteretur ſolum ſe non dubitaturum obſiſtere. Sultanem quod attinet, inexpecta-

tiſſima hæc ei accidit legatio, quippe qualem nullam umquam fando eſſet auditum Deceſſores ſuos Ægypti Principes accepiſſe. offendebat etiam obſcuritas Bulgaricæ Gentis parum hactenus celebris, nec multum poſſe judicatæ: quare ab ipſo tota res pro ſuſpecta contempta eſt, Legatique ſilentio dimiſſi. Cæterum Æliæ Patriarcham ſua minime fefellit opinio Gregorium, in iis quæ de aliis duobus Patriarchis auguraverat. Nam Antiochenus quidem, jam tum Conſtantinopolim advenerat, liberatus e manibus Regis Armeniæ. Hic enim Rex ei Patriarchæ infenſus, & amovere de medio ipſum cupiens, forte incidentem in ſuas manus tradiderat certis hominibus, abducendum eo ubi perire illum brevi neceſſe eſſet. Et illi acceptum rupi deſertæ mari circumfluæ commiſerant ad certum exitium; omni quippe humani ſubſidii commerciique deſtitutæ facultate. Verum ille liberatus inde, ut ajebat, cæleſti auxilio Thaumaturgi Nicolai, ad Imperatorem confugit, Conſtantinopolim ſe conferens. Alexandrinus autem, poſt iſta quæ de Religione nuper ſancita quidem improbabant evectus in Thronum, retexere prius acta non curavit; quare quietus permanebat, eo ſecurius, quod propter locorum ubi degebat longinquitatem a Conſtantinopoli, minime aſpergendum ſeſe conſideret qualicumque invidia rerum illic tranſactarum; præſertim ad quarum ipſe conſilia vocatus non fuiſſet, Accedebat quod multis ubi erat, inter Barbaros veræ Religionis Hoſtes vivens, adverſis conflictatur, obſtruere ſibi quem unum habebat ad confugium paratum portum gratiæ Imperatoris, e re ſua non putabat. Itaque obnoxium ſe illi a quo ſolatium expectaret præbuit, nihil ſuccenſens ab eo conſtitutis, ſed quietem amplectens: abſtinens tamen diſerta comprobatione jam actorum, verum iis quomodocumque ſemel ſtatutis intempeſtivum nunc quidem exiſtimans a ſe controverſiam moveri.

Edit. Rom. pag. 294.

A πεδήμησε τῷ Κωνσταντίνῳ, ῥυσθεὶς τῶν τοῦ Ῥηγὸς Ἀρμενίας χειρῶν. Ἐκεῖνος γὰρ ἔχθος τῷ Πατριάρχῃ τρέφων, καὶ θέλων ἐκποδὼν ποιῆσαι, ἐπεὶ ἀνὰ χεῖρας εἶχε τὸν ἄνδρα, ἐκδίδωσι τοῖς ἀπάξουσιν, ᾗ δὴ καὶ ἀπολωλέναι ἐκ τοῦ παραχρῆμα ξυμβαίη. Καὶ οἱ λαβόντες, ἀμφιάλῳ κατεκίσθησαν πέτρᾳ, ἐρήμῳ οὔσῃ καὶ ἀπανθρώπῳ τὰ εἰς παράληψιν. Ἀλλ' ἐκεῖνος ῥυσθεὶς ὡς ἔλεγε ταῖς Θαυματουργοῦ Νικολάου ἐπιστασίαις, Βασιλεῖ προστρέχει κατηχθεὶς εἰς πόλιν. Ὁ δέ γε Ἀλεξανδρείας, καὶ αὐτὸς ὕστερος τῶν πραχθέντων γεγονώς, ἀναλύειν μὲν οὐκ εἶχε τὸ γεγονός. ὅμως δ' εἰρήνευε, ἐμποδὼν B ἔχων τὴν ξυντυχίαν τοῦ ταῦτα ζητεῖν. οὐ γὰρ προσεκέκλητο ἐπὶ τούτῳ, ἀλλ' αὐτὸς κατὰ παραμυθίαν ὧν ἔπασχε λυπηρῶν, ἐν τοῖς ἀθέοις διάγων, ὡς ἐπὶ λιμένα τὸν Βασιλέα κατέφυγε, καὶ ἐπιτετελεσμένοις ἐπιστὰς ἔκρινε δεῖν ἡσυχάζειν. τοῦ μὲν συμπρᾶξαι παντελῶς ἀπέχων, τὸ δ' ἀνακινεῖν καθεστῶτα, ἐγνωκὼς ἄκαιρον.

CAPUT II.

Ut Maria Sphentiſthlabum deceperit.

INterim Maria Michaelem filium ætate immatura coronari curavit, regieque inde alebat educabatque, in acclamationibus publicis locum ei poſt Parentes tribuens. Sed his illam intentam conturbabat a Sphentiſthlabo moleſta ſuſpicio, jus utique non veriſimile ad Bulgariæ Principatum habenti, nec contemnenda ad id tuendum potentia ſubnixo, quippe qui Deſpota jam eſſet; quare optimum putavit dolis illum aggredi; prætextu fraudis indidem ſumpto unde cauſa ipſi pro puero timendi major erat; e morbo videlicet Regis & viri ſui Conſtantini ſine ſpe decumbentis. Mittit ergo certos homines ad Sphentiſthlabum qui poſtquam juramentis ei quam religioſiſſimis ſyncerae in ipſum Mariæ benevolentiæ fidem pleniſſimam feciſſent, quam blandiſſime rogarent venire ad ipſam ne gravaretur. Perſuaſus ille ac fretus religione jurisjurandi, Ternobum ſe confert. nec ibi aſpernatus ſenex annoſus eſt ridiculam, a tanto juniori fœmina oblatam adoptionem, quæ fratrem illum, & quidem minorem, faceret pueruli lactentis. Res palam in Eccleſia celebrata ſic eſt: poſt adhibitos a Sacerdote ſolemnes in talibus occurſus, benedictiones & ritus cæteros, magno allucente funalium numero, Maria regium diducens pallium, ambos hinc atque inde ulnis admovit, Michaelem puſionem ac Senem Sphentiſthlabum: e quibus hic in hunc modum fœdere ſancito, domum retulit novum titulum filii Dominæ Bulgarorum a Michaele puero ſecundi. Non multum ab hac adoptione tempus proceſſerat, cum circumventum inſidiis, eo facilius quod a ſibi cavendo fiducia eum novæ contractæ neceſſitudinis averterat, egregia Mater adoptatum occidit. At divina Juſtitia non qua ſolet in pleriſque patientia ſceleris hujus pœnam diſtulit. Statim excitavit qui ſanguinem impie cæſi requireret, cujus eventus narratio paulo altius repetenda eſt.

C Ἡ μέντοι γε Μαρία Μιχαὴλ τὸν παῖδα καὶ παρὰ τὴν ἡλικίαν στέψασα βασιλικῶς ἔτρεφε καὶ ἀνῆγε, τὴν εὐφημίαν μετὰ Πατέρας τῷ παιδὶ παρέχουσα. ὑπόπτως δὲ τῷ Σφεντισθλάβῳ καὶ λίαν ἔχουσα, Δεσπότῃ γε ὄντι, ὑποποιεῖται δὲ δολίως ἐκεῖνον. Τὰ γὰρ τοῦ Κωνσταντίνου ἀθέρως ἔχοντος ἐποίει τοιαῦτα κατασκευάζειν περὶ τῷ παιδὶ δειλιῶσα. πέμψασα γοῦν, ὅρκοις μὴ ἐπιβουλεῦσαι οἱ πείθει παραγενέσθαι τὸν Σφεντίσθλαβον παρ' αὐτήν. ὁ δὲ τοῖς ὅρκοις θαρρήσας, εἰς Τέρνοβον ἧκε, καὶ ἤδη παρηβηκότα υἱοποιεῖσθαι ἠξίου. Καὶ δὴ ἐπ' Ἐκκλησίας περιφανῶς τῇ Μαρίᾳ ἐκεῖνος υἱοποιεῖ- D το. μετὰ γὰρ τὰς τοῦ ἱερέως ἐντεύξεις, καὶ τὰ ἐπ' αὐταῖς φῶτα, σχοῦσα τὸν ἐπενδύτην, ἄμφω Μιχαὴλ καὶ Σφεντίσθλαβον παρ' ἑκάτερα τῶν αὐτῆς ἀγκαλῶν ἐτίθει, καὶ συνθεσιῶν γενομένων, ἀπελύετο ἐπ' οἴκου υἱὸς κεκλημένος τῆς τῶν Βουλγάρων Δεσποίνης μετὰ Μιχαὴλ ὁ Σφεντίσθλαβος. Οὔπω πολὺς χρόνος τὴν υἱοποιίαν παρεμέτρει, καὶ δολιευσαμένη κτείνει ἡ δῆθεν μήτηρ, τὸν υἱοποιεῖσθαι πιστεύσαντα. ἀλλ' ἡ Δίκη οὐχ ὥσπερ ἔθος αὐτῇ τὰ πολλὰ κατεμέλει. ἀλλ' ἀνιστᾷ τὸν ἐκζητήσοντα τὸ αἷμα τοῦ ἀδίκως προεκχυμένου. καὶ ὁ λόγος ἄνωθεν βούλεται μετελθεῖν τὰ τῆς διηγήσεως.

Digitized by Google

CAPUT III.

Initia Lachanæ, & ut is Conſtantinum interfecerit.

Ἦν ἀγρότης ἐκεῖσε μισθοῦ βόσκων χοίρους, Κορδόκουβας κεκλημένος. τὸ δ' ὄνομα ἡ Ἑλλήνων γλῶσσα, εἰς λάχανον ἐκλαμβάνει, καὶ Λαχανᾶς ἐντεῦθεν φημίζεται. οὗτος τῶν χοίρων ἐπιμελῶς ἔχων, ἑαυτοῦ κατημέλει, οὔτ' ἐπὶ τροφαῖς, οὔτ' ἐπ' ἐνδύμασιν ἀσχολούμενος, μόνῳ δ' ἄρτῳ ἀποζῶν, καὶ ἀγρίοις λαχάνοις, ἀπειρότως εἶχε καὶ ἀφελῶς, καὶ πρὸς τοὺς ἑταίρους καὶ αὐτοὺς κατ' ἐκεῖνον ὄντας, οἷς διεξῄει πολλάκις, δῆλος ἦν μεγάλα περὶ ἑαυτοῦ φανταζόμενος. Οἱ δὲ οὐχ ἧττον κατεγέλων, ἢ μὴν ἐπίστευον. Ἐντεῦθεν ἐκεῖνος τοιαύταις οὐκ οἶδ' ὁπόθεν ἐλπίσι μετεωρίσας τὸν νοῦν, ἑαυτῷ προσεῖχε, καὶ εὐχὰς ἀπεδίδου Θεῷ ὡς ἔχων ἐτύγχανε. ποῦ γὰρ ἐκείνῳ μετὸν καὶ θείων λογίων κἂν ἐπὶ νοῦν, ἐν τοῖς ἀγροῖς ὄντι καὶ τοῖς παρ' αὐτοῦ βοσκομένοις χοίροις τὸ παράπαν ἐκδεδιῃτημένῳ καὶ ἀφελῶς ἔχοντι; συννοῦς ὢν τὰ πολλὰ διάγων, καὶ οὐδὲν πάρεργον τιθέμενος, τῆς πρὸς ἀρχὴν τινα καταστάσεως, πολλάκις τὰ αὐτὰ διεξῄει τοῖς ἀγρόταις ἐκείνοις καὶ συφορβοῖς, Ἁγίων τινὰς ἐντυχίας λέγων, καὶ παρακινήσεις τὰς παρ' ἐκείνων, ὡς δὴ κινηθείη καὶ ἔθνους ἄρξαι. Ταῦτα πολλάκις διεξιὼν ἐπιστεύετο. καὶ ἤδη ἄλλως προσεῖχον αὐτῷ, ἢ ὡς ἐδόκει, τὴν γὰρ προθεσμίαν ἐγγὺς ἐδήλου τοῦ κινηθῆναι. μιᾶς οὖν, τὸ τῆς ὁρμῆς σύνθημα λέγων λαβεῖν, αὐτίκ' ἐκείνους ἐφέλκεται πρὸς τὴν ἑαυτοῦ θεραπείαν, κἀκείνῳ ἕπονται, ὡς μέγα τι ἐλπίζοντες πράξειν. Ἀπέρχονται γοῦν εἰς χώραν, καὶ τὸ τοῦ συφορβοῦ κηρύττουσιν ὄνομα, ὡς θεόθεν ἥκει οἱ τὸ ἄρξαι σύνθημα, καὶ ἅμα λέγοντες, ἔπειθον, καὶ προσετίθεντο πλείους ἑκάστης. κἀκεῖνος πρὸς τὸ ἀσφαλέστερον μετεβάλλετο, ἀμπεχόνην τ' ἐνεδιδύσκετο, καὶ σπάθην περιεζώννυτο, ἵππου τ' ἐπέβαινε, καὶ ἐθάῤῥει πρὸς ἔργα μείζω ἢ κατ' αὐτόν. Τοῦ γοῦν Κωνσταντίνου ἀσθενῶς τοῦ σώματος ἔχοντος, τὸ γὰρ σκέλος καταγὸς ἔχων ἀκίνητος ἦν, κἄν που καὶ ἀπελθεῖν ἔδει, ἐφ' ἁμάξης ἐφέρετο φόρτος κενός, πολλοὶ κατωλιγώρουν, καὶ μᾶλλον οἱ πρόσοικοι Τόχαροι, ἐκδρομὰς ἑκάστης ποιοῦντες, καὶ Μυσῶν ὄντως λείαν τὰ Μυσῶν τιθέντες. φάλαγγι γοῦν Τοχάρων προσκρούσας ὁ Λαχανᾶς ἐμπίπτει σφίσι μεθ' ὧν ἐπεφέρετο, καὶ κατὰ κράτος νικᾷ, καὶ αὖθις ἄλλῃ, καὶ οὕτω πρὸς τὸ μεγαλειότερον ἐπ' οὐ πολλαῖς ἡμέραις καθίστατο. Χῶραι τοίνυν προσετίθεντό οἱ, καὶ ἐπ' αὐτῷ πολὺν τὸν τοῦ καὶ πράξειν ἐλπισμὸν, ἀραρότως εἶχον. καὶ ὁ Λαχανᾶς πολὺς ἦν φημιζόμενος πανταχοῦ. ἡ δὲ τῶν ἡμέρα ἐφίστατο, καθ' ἣν οἱ πλείους τῶν προτέρων εἶχε, καὶ ἀνδραγαθεῖ προσβάλλων. Τοῦτο ἐθορυβη-

A Erat in iis partibus ruſticus quidam mercede porcos paſcens, & Cordocumbas appellatus, cui voci cum quædam ineſſet uſu popularis illic linguæ, oleris notio, Græci qui olus *Lachanum* vocant, iſtum, ubi cœpit innoteſcere, hominem Lachanæ vocabulo celebraverunt. Hic ita ſolicite ſuibus ſibi commendatis attendebat ut ſeſe negligeret, non curans quid veſtiret, aut quo veſceretur, naturali ſimpliciſſime defungens victu, ſolo pane & herbis agreſtibus contentus. Familiaribus utebatur indolis & educationis ſimilis homunculis: quibus plerumque magna de ſe quædam olim futura quaſi vaticinans jactabat: ſæpe illis irridentibus, nonnumquam etiam non plane detrectantibus credere. His ille neſcio unde ſpebus inflatus, gravitatem affectare cœpit inſolitam, componereque ſe in ſpeciem ſancti- B moniæ, colligens ſubinde animum, & Deum invocans quibus uti poterat precibus homo funditus omnis inſtitutionis rudis: quippe in agris ſemper verſatus paſcendis intentus porcis. Apparebat igitur fere cogitabundus, verbis ſæpe ſignificans volvere ſe animo neſcio quam machinationem novi conſtituendi Principatus, quem quaſi ad ſcopum acta & medi- tamenta cuncta ſua dirigeret. Habebatque de talibus ad ſuos illos ſodales ruſticos & ſubulcos ſerios ſæpe ſermones; memorans mira etiam viſa, & quaſdam apparitiones Sanctorum, a quibus impelli ſe ajebat ad jugum excutiendum, & ſibi uſurpandum Gentis imperium. Ejuſmodi tam ſæpe diſſeruit, ut quantumvis incredibilium fidem faceret. jamque alio ei plerique ſtudio quam prius atten- C debant; maxime cum ediceret fatale tempus decretæ ſibi divinitus potentiæ imminere, moxque ſe erupturum in ejus arripiendæ conatum, quem proſpero ſucceſſu fortunandum ſciret. Ad hæc arrectis aliquandiu, ſubito diem pronunciavit, qua die proditurus eſſet e latebris, & maturo jam præclaro cepto felix auctore Deo auſpicium daturus. nemo dubitavit, aut renuit. Conclamarunt omnes duceret quo vellet; ſe alacriter in cunctis obſecuturos. Nec facta dictis abfuere. Addunt addicuntque ipſi ſe frequentes, magnis elati ſpebus. curſant per regionem proclamantes Subulcum a Deo miſſum, & ad manum jam conflatam, ingentem certatim undique accurrentium aggregant numerum. Creſcebat in dies multitudo, & novus Dux ad conſentaneum aſſumptæ digni- D tati ſe fingens habitum, abjectis centonibus, honeſtiorem induit veſtem: enſeque ſuccinctus, equo inſcenſo, ad opera majora quam ejus hactenus fortuna caperet, palam ſe accinctus oſtentare auſus eſt. Valetudine tum, ut dictum eſt, Conſtantinus infirma utebatur nam crure dudum fracto facultatem inceſſus amiſerat, & ſi quopiam eſſet neceſſe proficiſci, curru pondus iners trahebatur. Ea res contemptum illi conciliavit plurimorum. In his Tochari finitimi, fera gens & aſſueta rapto vivere, nihil a claudo Principe timentes, liberrimis in Myſiam excurſionibus, agebant ferebantque paſſim cuncta; & veteri celebrata proverbio prædas Myſorum impune frequentabant. In horum unam manum incurrens cum ſuis Lachanas, eam internecione delet. Alia die deprehenſam ſimiliter cohortem iſtorum alteram, ut priorem interficit. Hinc paucis diebus celebre fit

Edit. Rom. pag. 295.

pag. 296.

ejus nomen, & videlicet non parvis & populi & regionum acceſſionibus opes ejus augeſcunt: cunctis pro ſe quoque ſpem in eo ſummam emendandi publica incommoda collocantibus. Famæ interim ambitioſo præconio Lachanas ubique buccinabatur. Nec dies præteribat, qua non & ejus numero creſceret exercitus, & qua non ipſe aliqua ſe inſigni de Hoſte victoria commendaret. Conturbabant hæc non parum ſubinde nunciata Conſtantinum. Ipſum quoque, ubi fides tandem non creditis primo indiciis famæ conſtantia facta eſt, ipſum, inquam, quoque inopinatiſſima novitas vehementer commovit Imperatorem. Hunc ſua ſuſpectare prudentia cogebat, ne ſubeſſet his quidpiam incomperti mali. quomodo enim homo tam vilis tam ſecure prodiret, niſi productus fiducia opum non apparentium, & multo majorum quam quæ cernerentur, ſibi conſcius virium? Cæterum in communi admiratione amborum Conſtantinus ſolus, quem periculi vis propinquior ureret trepidis raptim habitis toto Jugo delectibus, admovendam ſtrenue putavit manum remedio mali longe ultra quam quiſquam imaginari potuiſſet inopinatiſſime naſcentis creſcentiſque. Porro Imperator nondum ille quidem expedivit conſilium bellandi; tamen ſibi proficiſcendum verſus iſtum limitem conſtituit: partim ut ex propinquo cognoſceret certius & ſi quid ibi labaret, confirmaret: partim ut qui ab illa parte patebant in Romanam ditionem aditus, per quos ne Lachanas irrueret audita de illo timere cogebant, præſidiis & munitionibus idoneis præoccuparet. Hoc animo dum citatis equis verſus Oreſtiadem contendit per concretos rigida hyeme gelu campos properans, contigit & pati eum & periclitari graviſſime. Nam equus quo vehebatur lapſans in glacie, cum ſeſſorem effudit, tum ſupra ipſum tota mole concidens, tantum non oppreſſit, vulneratum in manibus & vultu adeo non leviter, ut vix totius ejus diuturnæ expeditionis ſpatio perſanari plagæ potuerint; aut effici quin luculentæ cicatrices reducem ipſum in Urbem adhuc deformarent. Cæterum tunc illi eo itinere Adrianopolim advenienti occurrit certus de cæde Conſtantini Nuncius. Cum enim adoleſcere in dies potentia Lachanæ, & Bulgari paſſim a Rege ſuo ipſis ſpreto ad Subulcum deficerent: nec qui potuiſſet obſiſtere Sphentiſthlabus ſupereſſet, inſidioſis Mariæ delinimentis miſer lucratus exitium, Procerum vero Gentis qui maxime Conſtantino ſtuduerant, partim ſceleratis Mariæ molitionibus interfecti fuiſſent, qui vero adhuc vivebant partim falſo ſuſpectarentur quaſi rebellibus faverent; partim revera regnantibus offenſi penderent in prævaleſcentem factionem; Conſtantinus ferme ſolus in medio relictus acri neceſſitate compulſus eſt tentare cum paucis opum antiquarum reliquiis aleam belli, & ſe Lachanæ jam ipſum contemnenti objicere. Inſtructam ergo contra inferens aciem ipſe in curru vectus, & fidi ei pauci, reprimere impetus impune hactenus graſſantium ſunt adorti. At Lachanas contra ſe venientibus occurrens, ſimul vidit, ſimul admovit, ſimul veſano irruens impetu cædit exercitum, & plene vincit; ac Regem ipſum qui nihil eo prælio fama dignum nec tanti nominis faſtigio egiſſet, miſeræ inſtar victimæ victor obtruncat, reliquos ſibi adjungit: & jam aperte plene regionis potens, ad Urbes ſibi ſubjiciendas convertit animum, ſolito ſucceſſu; nunc enim hanc, nunc illam capiebat: nec quieturus videbatur, quoad Rex totius haud dubie Bulgariæ ubique acclamaretur. Sic ſe res Lachanæ habebant, quotidianis proficientes ſucceſſibus, & ad ſummam brevi, ut apparebat, potentiam perventuræ.

Edit. Rom. pag. 297.

A σι μὲν τὸν Κωνσταντῖνον τὰ πλεῖστα. ἐξαγγελθὲν δὲ παρὰ δόξαν καὶ αὐτὸν θορυβεῖ Βασιλέα. τὸ γὰρ ὅπως ἐπελθὸν παρ' ἀξίαν, οὐκ ἂν ἐπελθεῖν εἰ μὴ ἐπὶ μεγίστοις τισὶν ᾤοντο. Ὁ μὲν οὖν Κωνσταντῖνος μόνον ταράξας τὰ κατὰ τὸν ζυγὸν μετέτρεψε τὸν νοῦν πρὸς τὸ ἀπροσδοκήτως φανὲν, καὶ ὡς οὐκ ἂν μὴ ὄντι δ' οὕτως, ἀλλ' οὐδ' ἄλλος τι φανῇ ποτε. Ὁ δὲ Βασιλεὺς τοῦτο μὲν καὶ τ' αὐτὸ κατασκέψασθαι θέλων, τοῦτο δὲ καὶ πρὸς τὰ ἐκεῖθεν ἐξεπιτροχασθὲν, προλαβὼν ἐπείγετο, καὶ τὰς ἄκρας κατοχυροῦν. Ἐξελθὼν δὲ τῆς Κωνσταντίνου ἐπ' Ὀρεστιάδος ἤλαυνεν ὅλῳ ῥυτῆρι. χειμῶνος δ' ἐξελθὼν, καὶ πάγους ὄντος, B πάσχει τι καὶ τῶν ἀπευκτῶν. Συμποδίζεται γὰρ ὁ ἵππος ἐπὶ πάγου βαίνων τῷ Βασιλεῖ, καὶ συμπεσὼν ἐκείνῳ ὁ ὑποχείμενος τραῦμα δεινὸν, χεῖράς τε καὶ πρόσωπον δρύπτεται ὑπὸ χαλεπῶς, ὡς μηδ' ἀρκέσαι τὸν τῆς ἐκστρατείας ὅλον χρόνον ἀπαλεῖψαι τὰ τραύματα, ἀλλ' ἔτι λείψανα τῶν πληγῶν ἐμμένειν ἐπανελθόντι τῷ Βασιλεῖ. Ἅμα γοῦν ἐπέβη ὁ Κρατῶν τῆς Ἀδριανοῦ, καὶ ἅμα ἡ σφαγὴ τοῦ Κωνσταντίνου ἀγγέλλεται. Ὡς γὰρ ηὐξάνετο καθ' ἡμέραν ὁ Λαχανᾶς, καὶ πολλοὶ προσεχώρουν ἐκείνῳ, καταλιγωροῦντες τοῦ σφῶν Βασιλέως, ἐκποδὼν δ' ἦν ἤδη καὶ ὁ Σφεντίσθλαβος τῷ δόλῳ C ἀπολόμενος τῆς Μαρίας. Οἱ δέ γε προσῳκειωμένοι τῷ Κωνσταντίνῳ ἐξ ἀνθρώπων ἦσαν ταῖς τῆς Μαρίας κακεντρεχείαις κατειργασμένοι. ὅσοι δὲ καὶ περιῆσαν, οἱ μὲν παρ' ἐκείνων ἐπὶ δυσνοίαις ὑπωπτεύοντο, οἱ δὲ καὶ ταῖς ἀληθείαις ἐδυσνόουν, μόνος δὲ μετ' ὀλίγων ἐγκαταλειφθεὶς Κωνσταντῖνος ὁρμᾷ μετελθεῖν τὸν ἤδη καὶ αὐτοῦ καταλιγωροῦντα. καὶ δὲ συμπλεξάμενος τὰς δυνάμεις, ἐφέρετο μὲν ἐφ' ἁμάξης, τὸ δὲ, ὡς ἐκεῖνος ἐνόσει, τῆς ὑπὲρ ἐκείνου ὁρμῆς κατεκλᾶτο. Ὁ δ' Λαχανᾶς ὁμόσε χωρήσας ἐκείνῳ, ἅμα φανεὶς ἐπεισπίπτει, καὶ κατὰ κράτος αἱρεῖ, καὶ τὸν μη- D δὲν κατὰ πόλεμον πράξαντα Βασιλείας ἄξιον, δίκην ἱερείου κατασφάττει. Τοὺς δὲ τῶν ἐκείνου καταγωνισάμενος, τοῖς λοιποῖς ὡς στρατιώταις ἐχρῆτο. καὶ ἤδη Βασιλείας ἐπεχείρει τῶν χώρων, καὶ πόλεων ἐκράτει, καί γ' αὐτὰς μηρῶν οὐκ ἀνίει ὡς ἀρχὴν τῆς Βασιλείας προσοικειούμενος. Ἀλλὰ τὰ μὲν κατ' ἐκεῖνον οὕτω, ὁ δ' ὅπως συνῄρει πλεῖον ἐμεγαλύνετο, καὶ διαδρομὰς ἐπεδίδου.

CAPUT IV.

Ut Imperator filiæ Irene Aſanem Conjugem dederit.

A Ὁ δὲ Βαſιλεὺς τῷ μὲν παρὰ δόξαν ſυμβάντι ὡς εἰκὸς ἐπαλγήſας, τὰ δὲ καθ' αὑτὸν ὡς ἐνῆν καταſφαλιζόμενος, ὅſον ἀſφαλῶς εἶχεν ἐκ Κωνſταντίνου πεſόντος, ἐπαύξειν ἤθελε ταῖς πρὸς τὸν Λαχανᾶν ἀγχιſτείαις. καὶ πέμψας μὲν ἀποπειρᾶν τοῦ βαρβάρου, ἐφ' ᾧ καὶ γνῶναι εἰ ἱκανῶς ἔχοι καὶ πρὸς τὸ πρόſω χωρεῖν. ὅπως ἀρξάμενος μὲν ἀπείρως, τὰ μέγιſτα δ' εὐτυχηκὼς ἐκ τοῦ ῥᾷſτα. καί γε τὸν γαμβρὸν ἐπὶ θυγατρὶ δικαιοῦν ποιεῖν, εἰ ſφίſι δόξειεν ἐπιτήδειος καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν τῶν Βουλγάρων ἀρχήν. Ὅμως δ' ἐſκόπει καὶ τὸ τῆς τύχης ἄſτατον, ὡς ἅμα μὲν χαρίζεſθαι καὶ τὰ μέγιſτα, ἅμα δὲ καὶ B τὰ ἀρχαῖα προſαφαιρεῖſθαι κλίνουſα τὸ ζυγόν· ἀρετῇ δὲ καὶ τὸ προſγινόμενον οἰκεῖον, καὶ τὸ ἀπογινόμενον οὐκ ἀνέλπιſτον. ὑπώπτευε τὰ πολλὰ τὴν τύχην, μὴ δοῦſα μεγάλα ἐξαίφνης, τὸ πᾶν ταχέως ἀφέληται, καὶ ἀρετῆς μὴ οὔſης μηδὲ βραχύ, καὶ τὸ παρ' ἐκείνης διδόμενον ἀμαυρωθῇ, ὡς μὴ φθάνειν ἐπιτυγχάνοντα θαυμάζεſθαι, καὶ ἐλεεῖſθαι ἀποτυγχάνοντα. Διὰ τοῦτο καὶ ταῦτα ſτρέφων ἐπὶ λογιſμοῖς, βουλὴν ſυνέλεγε τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ſυγκαλῶν. ἔβλεπε γὰρ τὴν τῶν Βουλγάρων ἀρχήν, τοῦ προſτατοῦντος χρῄζουſαν ἐξ ἀνάγκης. παρετίθει δὲ καὶ τὸν Λαχανᾶν, τὸν C ἐκ τοῦ Μυτζῆ Ἰωάννην, καὶ τὸν μὲν τύχην καὶ θράſος, καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων εἶναι, ὡς πρόſβαſιν τῆς ἀρχῆς ſυμπλέκοντα ἐγίνωſκε, Ἰωάννην δὲ τὸ γένος καὶ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ſυνάρεſιν κατοχυροῦν εἰς ἀρχὴν οἷά τ' ὄντα καὶ μᾶλλον δοκεῖν. καὶ πολλοῖς γε ἤρεſκεν ἡ βουλή, τὸν τοῦ Μυτζῆ υἱὸν εἰς γαμβρὸν γενέſθαι τοῦ Βαſιλέως, καὶ οὕτως ἐπὶ τῇ πρόſθεν βαſιλείᾳ καταſτῆναι, ſυνεργηθέντα καὶ ἀπ' αὐτοῦ Βαſιλέως· ἅμα μὲν διὰ τὸ πρὸς τὸν Μυτζῆν δίκαιον, καὶ τὸ ἀπὸ τῶν Πατέρων αὐτοῦ πρὸς ſφᾶς ἱλαρόν· ἅμα δὲ διὰ τὴν τοῦ Βαſιλέως πρὸς αὐτὸν κηδεμονίαν, ὅſα καὶ πενθεροῦ D πρὸς γαμβρόν. εἰκὸς δὲ καὶ τὸν Λαχανᾶν ἐκ τύχης ἐξαίφνης φυſηθέντα, ὑποχαλάſαντα τὰς ὁρμάς, φανειſῶν Ῥωμαϊκῶν ἀντικρὺς δυνάμεων, ἢ πρὸς δουλείαν ὑποπεſεῖν, ἢ μὴν καί που κρυβείſας φεύγοντα, μὴ ἔχοντα ὅπη ἄρα καὶ ἐγχειρήſαιτο. Μαρίαν δὲ καὶ παῖδα ταύτης, ῥᾷον τοὺς Τερνοβίτας προδοῦναι. τὰ γὰρ πρὸς αὐτοὺς ἐκείνης κακά, οὐ τοſοῦτον μικρά, ὥſτε καὶ λήθῃ διδόναι.

A IMperator vero indoluit quidem, ut par erat, inopinato caſui; cæterum ſecuritati rerum ſuarum quam fieri optimè poterat ſtudens conſulere, conandum exiſtimavit id quod ex Bulgari ditione olim uſurpaverat, cujus poſſeſſionem firmatam ſibi videbat Conſtantini morte, ſibi certius aſſerere, quinetiam augere, conciliando ac jungendo ſibi per affinitatem Lachana. Miſit igitur qui tentarent animum Barbari, & eadem opera diſſimulanter explorarent, vires opeſque ejus; ecquid tantæ, ac cætera ejus omnia tali loco eſſent, ut expectari jure poſſet, eum qui tam tenuia initia, portentoſæ felicitatis multiplicatis hactenus ſucceſſibus cumulaverat, pari deinceps quoque profectuum tenore ad culmen fortunæ ſummum perventurum. Quod ſi horum relatu cognoviſſet non eſſe illum inidoneum Regno Bulgariæ, B nec imparem ejus nominis ſuſtinendæ utcumque Majeſtati, haudquaquam abhorrebat a cogitatione Generum ſibi illum aſciſcendi, propria ipſi collocanda filia. Tamen reputans attentius cum inconſtantiam fortunæ ſimul maxima indulgentis, ſimul ſubita inclinatione lancis, etiam antiqua eripientis; tum virtutis tanto præſtabiliorem conditionem ac naturam, cui & quæ inſunt bona vere propria inamiſſibiliter poſſidentur; & quæ deſunt, veriſimiliter ſperantur; vereri magnopere cœpit, ne cuncta hæc Sortis beneficia, cita ejuſdem, mature pœnitere donorum ſolitæ, mutatione auferrentur: & vel ſi perſeverarent, tamen quod virtutis ne modicum quidem ſubeſſet, eadem brevi mora obſcurata obſoleſcerent: ſeroque intelligeretur non fuiſſe properandum in nimium mirando C conſecutum iſta, aut eo qui talibus careret miſero putando. quare perpenſis iſtis alio vertens animum, convocavit viros prudentes quos habebat ſecum: iiſque exponens: videre ſe neceſſario providendum Principem Bulgariæ; duos propoſuit qui ei præfici poſſe viderentur; Lachanam & Mytzæ filium Joannem; & illi quidem fortunam ſuffragari, ineſſe animum audendi, magniſque nec improſperis cœptis munitum abunde ipſi videri poſſe iter ad ſummam iſthic potentiam. Joanni tamen ut non deſperandum videatur poſſe ad optatum ſuccedere conatum iſtuc aſpirandi, facere genus ipſius, & cætera in ipſo ſita bona præſidiaque, quibus haud dubie attolleretur ad ſpem non imprudentem in eo prævalendi ſi tentaret. Addidit; in hunc magis ſeſe propendere, meliuſque collo- D candam in hoc promovendo arbitrari operam. Idem pleriſque placuit, magnoque aſſenſu probatum Imperatoris conſilium eſt aſciſcendi Joannem in Generum, & jus ei genere ac hæreditaria ratione competens ad iſtum Principatum, Imperii viribus fulciendi. nec videri dubitandum quin eo magis inclinarent Bulgari, ac facile præferrent Barbaro Subulco Juvenem nobiliſſimum, tum patris ejus Mytzæ reſpectu cui Regnum Bulgariæ debitum fuiſſe meminiſſent, tum memoria mitis in ipſos lætique Imperii majorum ejus cæterorum: tum denique metu palam ei fœderati tamque arcto & inſolubili pietatis domeſticæ vinculo irrevocabiliter adſtricti Imperatoris, quanta inter Socerum & Generum intercedit neceſſitudo; ex quo certi eſſent totis eum Imperii viribus adjuvandum: quod videntem Lachanam, erat veriſimile remiſſurum ſtatim multum de audacia, & compreſſo tumore quo aſpirantis fortunæ aura levem hactenus hominem inflaſſet, furere tam licenter deſiturum. atque ubi Romanas acies in ſuo ſibi ſolo videret oppoſitas, aut in ſervitutem relapſurum priſtinam, aut fuga matura, damnatis prævalendi ſpebus, latebras alicubi captaturum. Mariam porro filiumque ejus facile prodendos a Ternobitis, in quorum eſſent utraque poteſtate, veriſimile ex eo eſſe, quod tantæ ac tam recentes extarent mulieris ejus in ipſos injuriæ, ut earum ipſos jam plane oblitos credibile non eſſet. *Edit. Rom. pag. 298.*

CAPUT V.

Ut Imperator de affinitate cogitata conſilium a Patriarcha per Miſſos quæſierit.

HÆc cum a Concilio dicta eſsent, Imperator Patriarchæ ſuper ea re ſententiam exquirendam putavit, arcanis per viros idoneos miſſis litteris. Ille in Mytzam ſponte dudum ſua propenſus, celeri reſcripto id conſilium prolixe commendavit, & videlicet prærogativa tantæ auctoritatis ultimum in eam partem pendenti deliberationi momentum addidit. Eodem concors acceſſit judicium Hieromonachi Theodoſii cognomento Principis. Nam ad hunc quoque Imperator conſilium poſtulans ſcripſerat, utpote juſto ſuffragiorum numero deſignatum Patriarcham in locum Theopolitani Euthymii jam mortui. quo de toto negotio non abs re fuerit diſtinctius hic aliquid ponere. Viduata Paſtore Patriarchali Antiochiæ Sede, aderant multi Orientalium Antiſtitum; quidam ea cauſa e ſuis Eccleſiis Conſtantinopolim profecti, nonnulli jam antea a degente illic Euthymio vocati. Huic enim ex morbo quo deceſſit decumbenti perſuaſerat ei aſſiſtens Theodoritus Epiſcopus Anazarbi, e ſui Patriarchatus Præſulibus idoneum ad ſeſe jam nunc evocare numerum, qui videlicet, ſi quid ei deinde contigiſſet humanitus, ejus Succeſſorem juſtis poſſent ſuffragiis eligere. Inter hos Euthymio jam mortuo de ſubſtituendo ei viro loco iſto digno diſceptantes, ſatis conſtabat cunctorum judicio concordi, neminem Principi videri præferendum. Nec ulla per quemquam ipſorum mora erat quin protinus perferretur decretum evectionis ejus in dignitatem iſtam, iſque in eam rite vocatus inaugurartur; niſi paulisper ſuperſederi, deliberationemque ſuſpendi juſſiſſet Imperator. Verebatur is, pro ea qua ſolebat intimum rerum occurrentium profunde perſpicere prudentia, ne ſibi obrepi illudique in hoc negotio ſineret, meritoque ſapientibus riſum deberet, ſi hominem circa eam quæ tunc flagraret in Eccleſia controverſiam a ſe diverſa ſentientem, contra ſe, ac quam putaret meliorem cauſam, tanta repente armari auctoritate permitteret. Cæterum quia eumdem illum Principem ita videbat non diſſimulaſſe inclinationem propriam in factionem Schiſmate avulſam, ut tamen non tam in eo fixus irrevocabiliſque videretur, quin ſperari poſſet tranſitio ejus in partes eorum qui ſupremi ejus honoris voluntaria delatione nihil non ab eo meruiſſent: neceſſarium eſſe credidit hujus ſpei pignus antecapere: nec rem tantam nimis periculoſæ aleæ committere. quid ſi enim aliter ille jam proclamatus & inauguratus Patriarcha, quam ſperatum erat ſaperet; & dignitatis ſummæ, quam a ſtulte confidentibus accepiſſet, toto pondere incumberet in depreſſionem ipſorum eorumdem qui ſic ipſum inexplorato promoviſſent? His de cauſis ſcripſit Imperator arcano Patriarchæ: Videri e re fore, ſi priuſquam deſtinatæ electionis Monachi Principis in Patriarcham judicium emanaret, experimentum caperet ejus animi, & ſic tantum perferri faventia ipſi ſuffragia permitteret, ſi qualia vellent, & ad Eccleſiæ pacem expediret, facturum eum certo conſtitiſſet. Hoc porro experimentum per Scriptorem hujus Hiſtoriæ captum eſt. Is enim ex longo familiariſſimus Principi, ad iſta exploratione fideliter feliciterque fungendum idoneus præ cunctis

Edit. Rom. pag. 299.

A Ταῦθ' ὁ Βασιλεὺς βουλευσάμενος, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου βουλὴν, πέμψας ἐν ἀπορρήτοις ἐζήτει. καὶ ὃς τὰ πολλὰ πρὸς τὸν Μυτζῆν ἔρρεπε, καὶ γράφων τὴν ἐπὶ τῇ βουλῇ ῥοπὴν ἐδίδου. τοῦτο καὶ Πρίγκιψ ὁ Ἱερομόναχος Θεοδόσιος ἀξιωθεὶς καὶ οὗτος πρὸς συμβουλὴν τὴν περὶ τούτων, ἔγραφεν, ἤδη εἰς ψῆφον ὢν Πατριαρχείου. Ὁ γὰρ Εὐθύμιος ἐτεθνήκει τῆς Θεουπόλεως, τὸ δ' ὅπως οὐ χεῖρον εἰπεῖν. ἐκεχήρωτο μὲν οὖν τὸ Πατριαρχεῖον, καὶ πολλοὶ τῶν τῆς Ἀνατολῆς Ἐπισκόπων παρῆσαν. οἱ μὲν ἐκεῖθεν ἰόντες, οἱ δὲ καὶ ἐνταῦθα ταῖς ἐκείνου προτροπαῖς γενόμενοι. ἤρεσκε γὰρ ἐπὶ τούτοις καὶ ἡ B τοῦ Ἀναζάρβου Θεοδωρήτου βουλὴ, εἰς νόσον ἤδη κλιθέντος τοῦ Πατριάρχου, τοὺς ἱκανοὺς ἐκ προτροπῆς ἐκείνου γίνεσθαι, ἐφ' ᾧ τὸν μετ' ἐκεῖνον προσκληθησόμενον ἀντιλήπτορας ὡς ἱκανῶς ψηφίζοιντο. ὡς γοῦν ἐζητεῖτο ὁ χρηματίσων, καὶ οὐδεὶς τοῦ Πρίγκιπος ἀπεγίνωσκεν, ἦν οὖν εὐθὺς καὶ ψηφίζεσθαι, καὶ προσκαλεῖσθαι τὸν ἄνδρα. ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς σοφόν τι συνορῶν ἐπὶ τούτοις, ὑπώπτευε τὴν χλεύην, καὶ τὸν κρεμάμενον ἐκ τῆς ὑποψίας κατάγελων μήπως ὀφλήσῃ πρυτανεύει. Τὸν γὰρ Πρίγκιπα μὴ δι' ὅλου τῇ Ἐκκλησίᾳ ἑνούμενον διὰ τὰ συμβάντα οὐδ' ὅλως ἠγνόει. τὸ δὲ συναποκλίνεσθαι C μετὰ τιμῆς ὑπερτάτης προτεινομένης φύσει μὲν, οὐκ εἶχε δ' ἀραρότως πιστεύειν. Εἰ γοῦν ψηφισθεὶς ἀπειπεῖ, εἶναι μὲν ἐκείνῳ τὴν ὅτι καὶ ἀξιούμενος οὐχ ὑπήκουσεν αὐτάρκη τιμὴν, τοὺς δέ γε καλέσαντας ἐξ ἀνάγκης ἀποφέρεσθαι τὸ ἧττον, ὅτι καὶ ἀξιοῦντες οὐ προσεδέχθησαν. Γράφει γοῦν καὶ ταῦτα ἐν ἀπορρήτοις τῷ Πατριάρχῃ, πειρᾶν πρότερον. εἶθ' οὕτω καὶ ἐφιέναι ψηφίζεσθαι. ἡ δὲ πεῖρα ἦν διὰ τοῦ συγγράφοντος τάδε. οὗτος γὰρ συνήθειαν ἔχων εἰς ἐκεῖνον τὴν μεγίστην. καὶ ἐπὶ τῇ πείρᾳ ταύτῃ, τῶν ἄλλων προὐκρίνετο. τότε γοῦν κατὰ τὰ ἐν ἀπορρήτοις ἐπε- D σταλμένα μὲν πρὸς Βασιλέα τῷ Πατριάρχῃ, ἐπεσταλμένα δὲ παρὰ Πατριάρχου τῷ Συγγραφεῖ, φοιτῶν ἐκείνῳ συχνάκις, καὶ τὰ περὶ τοῦ Πατριαρχείου προτεινόμενος, εἰδὼς μὴ εἰδότι τὸν νοῦν ἐθηρώμην, καὶ τὴν γνώμην ἠνεχύραζον. καί γ' ἐπληροφόρουν πληροφορούμενος, ὡς κληθεὶς ὑπακούσει, καὶ τὴν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον κλῆσιν προσήσεται. γέγονε ταῦτα. καὶ ὡς ὑποψήφιος ἐντεῦθεν προσφερόμενος ὁ Κρατῶν, τὰ φιλικά τε ἐπέστελλε, καί γε τῶν ἀναγκαίων κατὰ βουλὴν κοινωνὸν ἐποίει. Τότε τοίνυν τὰς αὐτῶν δεξάμενος συμβουλὰς, καὶ πρό γε τούτων τὴν τῆς Δεσποίνης, ἔργῳ

τὰ τῆς βουλῆς ἐπλήρου, καὶ πέμψας, ἄγει τὸ πρὶν ἑαυτὸν τὸν Ἰωάννην, ἐκ τῶν κατὰ Σκάμανδρον Τρωικῶν. Ἐκεῖ γὰρ καὶ τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο, αὐτάρκως τῶν εἰς πρόνοιαν ἔχων, καὶ μετασχηματίσας, γαμβρὸν ἐκάλει καὶ Βασιλέα Βουλγάρων. μετατίθει δὲ καὶ τοὔνομα τὸ ἐκ τοῦ Πάππου Ἀσάν, ἀνὰ πᾶσαν τὴν περὶ αὐτὸν πληθὺν θριαμβεύων τοὔνομα, καὶ δίκας προθεὶς τὰς ἀξίας τοῖς γε μὴ οὕτω λέγουσι κατά τινα μεμνημένοις χρείαν. καὶ τῶν Βουλγάρων τοὺς μὲν προσχωρεῖν ἑτοίμως ἐκάλει, ὡς αὐτίκα δωρησόμενος, τοὺς δέ γε καὶ προσοῦντας τὸ ἀσφαλοῦς, πέμπων δώροις μὲν ἤγαλλεν, ἀνηρτημένους δὲ ταῖς ἐλπίσιν, ὡς εὖ πράξοντας εἰ τὸν Ἰωάννην δέξοιντο Βασιλέα, ἀποστάντες Μαρίας. Ταῦτα μὲν οὖν ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ γινόμενα, καί τινας αὐτίκα πρὸς μόνην τὴν φήμην προσχωροῦντας, εὖ ἔδρα, καὶ κατεδημαγώγει Βουλγάρους ταῖς ὑποσχέσεσιν.

A est judicatus. Huic ergo Patriarcha juxta ſententiam arcanæ Imperatoris Epiſtolæ, arcana ſcripto ipſe quoque mandata cum miſiſſet; ille pro amicitia ſæpius adiens Principem Monachum; ei ſubinde quaſi ficta ſermonis cauſa conditione, mentionem Patriarchatus, ignaro quid de ſe cogitaretur, ſciens ipſe, ita intulit, ut certo expiſcaretur penitiſſimum ejus ſenſum animi; qui cum talis eſſet qualem Imperator & Patriarcha Conſtantinopolitanus optabant; & utrique perſuaſus prius ego perſuaſiſſem, illum ſi Patriarcha declararetur, ſecuturum non invitum quo ab Augusto & Urbis Patriarcha conſentientibus vocaretur, itum a Patribus nullo jam obſtante in ſuffragia eſt, & conſpirantibus legitimo numero calculis, rite eſt electio perlata. His ita geſtis Imperator Theodoſio uti jam electo & deſignato Patriar- *Edit. Rom. pag.* 300.
B cha honorem habens, & amice ſcribere, & communicare deliberationem de rebus magni ad Rempublicam momenti, in qua verſabatur, ejuſque ſuper iis conſilium exquirere bonum facto cenſuit. Horum tunc porro reſponſis per omnia congruentibus acceptis, & ipſius in primis, quam item conſuluerat, Auguſtæ, conſilium in rem contulit. Acceſſitum enim e Scamandro & Troicis regionibus Joannem, ubi ille prius morabatur, abundante ipſi e ſuis ibi prædiis ad victum cultumque ſplendidum proventu, mutato habitu Generum ſimul ſuum, ſimul Regem Bulgarorum appellavit: cognomentum quoque ipſi addidit ab Avo Aſane, & univerſo ſuo Comitatui, novo iſto illum celebrans nomine, magnifice oſtentavit; pœnis etiam decretis in eos qui, quocumque incidente uſu mentionem ejus deinceps faciendi, aliter quam Aſanem & Regem Bulgariæ vocarent. Bulgaros quoque quotquot in præſens parati ad accedendum ſunt reperti, ſpe beneficiorum ſtatim a ſe percipiendorum evocavit; ad alios qui adhuc deliberarent, idoneos qui allicerent miſit; donis eos jam nunc delinie ns, in poſterum autem ſpebus corroborans, quaſi conſecuturos cuncta quæ cuperent ad vitæ florentem ſtatum, ſi deficientes a Maria, Joannem Regem accepiſſent. Hæc ex Adrianopoli providit: & quoſdam ad primam talium famam ſtatim concurrentes beneficiis affecit; cæteroſque Bulgaros magnis pollicitationibus trahere in partes populariter ſategit.

CAPUT VI.

Ut Michaelem etiam ex occidente ad ſe profectum Imperator Generum fecerit.

Ἐπανελθόντι δ' ἐς πόλιν, ἠγγέλλετο καὶ ἡ τοῦ Μιχαὴλ ἐκ τῶν δυσικῶν, ὅσον οὐκ ἤδη ἄφιξις. ὁ δ' ἦν ὁ τοῦ Μιχαὴλ Δεσπότου υἱὸς ὕστατος, Δημήτριος μὲν τὸ κατ' ἀρχὰς λεγόμενος, θανόντος δὲ τοῦ Πατρὸς τοὔνομα κατὰ μνήμην ἐκείνου ἀνταλλαξάμενος. ᾧ δὴ καὶ μοῖρα τῶν τοῦ πατρὸς χωρῶν προσκεκληρωμένη, οὐκ ἀποχρῶσα τῷ μεγέθει τῆς κατ' αὐτὸν ἀξίας, ἧς παρὰ τοῦ Κρατοῦντος ἐτύγχανεν ἤδη, γαμβρὸς ὑπεσχημένος γενέσθαι, οὐδαμῶς ἐδόκει. τῷ τοι κἀκείνην ἀφεὶς, Βασιλεῖ προσεχώρει, πιστοῖς γράμμασιν ὅρκοις κατησφαλισμένοις. ἦσαν μὲν οὖν τῷ Βασιλεῖ ἑκατέρων τῶν θυγατέρων Εἰρήνης ἅμα, καὶ Ἄννης (ἡ γὰρ Εὐδοκία μικρὰ ἦν καὶ ἔτι) αἱ πρὸς τοὺς νυμφίους συναρμόσεις ἐμπρόθεσμοι· ἀλλ' οἱ τῆς Εἰρήνης γάμοι τῷ ἤδη Βασιλεῖ φημιζομένῳ Βουλγάρων Ἀσάν, ἐτελοῦντο περιφανέστερον. συμβόλοις γὰρ ἐχρῆτο βασιλικοῖς, ἐξ ἐρίων μὲν κατ' ἐφεστρίδας, τοῖς δ' ἄλλοις τοῖς αὐτοῖς βασιλεῖ. καὶ συνθῆκαι ἦσαν, εἰ μὲν ἐκδοῖντο ἐπιβαίνειν Τερνόβου, συνά-

C Reverſo poſt hæc in Urbem Imperatori nunciatus eſt appulſus mox futurus adventantis Conſtantinopolim ex Occiduo Tractu Michaelis. Erat hic Michaelis Deſpotæ filius natu minimus, Demetrius a principio vocatus, ſed Patris poſtea mortui nomen ad ejus memoriam, omiſſo proprio, uſurpaverat: cui cum quæ jure contigerat hæreditario paternæ ditionis pars ſufficere non videretur magnitudini ſuſtinendæ novæ quam tum primum inibat dignitatis Generi Imperatoris (ſic enim eſſe & appellari jam cœperat Auguſti filia ipſi a Patre Deſponſa) ea relicta ſe ad Imperatorem tranſtulit, confiſus litteris ejus jurejurando firmatis. Erant igitur Auguſto ambarum filiarum Irenes & Annæ (nam Eudocia parvula adhuc erat) decretæ jam & in procinctu expedito nuptiæ. Cæterum Irenes cum declarato jam pa-
D lam Rege Bulgarorum Aſane illuſtriori celebritate matrimonium peragebatur. Rex ſiquidem Gener inſignibus utebatur regiis, quoad colorem quidem ſolum in phaleris, & ſtratis equeſtribus, quæ ex lana tantum erant, in cæteris autem, iiſdem plane cum ipſo Auguſto. Conventionum nuptialium hæc erant capita: Expeditione in Ternobum communi junctis Aſani Copiis Imperatoris, conari Civitatem illam, & *pag.* 301.
eum ea Bulgariæ Regnum novo Auguſti Genero acquirere. Sin fortuna cœpto non reſponderet, eidem in Aula Imperatoria Deſpotæ hono-

Digitized by Google

rem auctoritatemque conferri. In hæc pacta peractis nuptiis, continuæ jam conſultationes erant qua optima & facillima ratione poſſent deſtinata circa Regnum Bulgariæ ad votum confici. Michaelis cum altera filiarum Imperatoris Anna connubio nonnihil obſtabat Eccleſiaſtici impedimenti ex Canonibus quondam a Siſinio perlatis, & excommunicationis ad firmitatem omnem comminatione munitis. Etenim Nicephori Deſpotæ uxor Anna filiæ Imperatoris Annæ conſobrina erat: quippe nata ex ſorore Imperatoris ejuſdem: Nicephorus autem & Michael germani omnino fratres. Intercedebant ergo inter ambos deſignatos conjuges ſex gradus affinitatis, ex una quidem parte quatuor, duo ex altera: & opus erat Synodo ad rite de iſto impedimento cognoſcendum, illudque relaxandum, ſi expedire judicaretur. Sed ubi Patribus conſultantibus viſum, propter bonum pacis quæ inde firmanda ſperaretur, cauſam eſſe juſtam faciendæ regiis Sponſis gratiæ obſtaculi canonici, quo eorum conjunctio vetabatur, magno conſenſu itum eſt in ſententiam permittendarum nuptiarum, ex quibus quod naſciturum apparebat publicæ quietis commodum, abunde præponderaret indecentiæ ſi qua ineſſet ex canonicis præſcriptis in connubio perſonarum tali prius invicem neceſſitudine innexarum. quare ſuffragiis cunctorum indultum Principibus quod petebant eſt, & titulo Deſpotæ Michael honoratus, Annæ Reginæ, quippe Imperatoris filiæ, rite matrimonio junctus eſt. Inde Michael idem Sacramento Auguſtis in clientelam obligavit fidem. Joannes autem Aſan juratus promiſit, ſe fœdus cum Romanis ſocietatis ſervaturum, ſi Bulgarici ſibi Regni ſecura poſſeſſio contingeret. Sin id non ſuccederet, clientelari nexu ſubditum permanſurum Auguſtis, gradu ſub ipſis inferiori Deſpotæ, cujus titulo Dignitatis, ſi Regni Bulgarici ſpes non ſuccederent, inſigniendus eſſet.

A μία καὶ ταῖς τοῦ Βασιλέως δυνάμεσιν, εἰ δ' οὖν ἀλλὰ καὶ αὖθις, ὡς Δεσπότας τῆς Ῥωμαΐδος τιμᾶσθαι. τοῖς μὲν οὖν τετελεσμένοι ἦσαν οἱ γάμοι. καὶ βουλαὶ προὐτίθεντο συνεχεῖς, ὅπως ἂν καὶ τὰ πρόσω κατ' ἁμάρτιον προχωροῖεν. τοῖς δὲ τοῦ Μιχαὴλ γάμοις καὶ τῆς δευτέρας τῶν Βασιλέως θυγατέρων Ἄννης προσίστατό τι τῶν τῆς Ἐκκλησίας Κανόνων, ὡς δὴ Σισίνιος πάλαι θεὶς, ἀφορισμοῖς ἐκράτυνεν ἀσφαλέσιν. Ἡ μὲν οὖν τοῦ Δεσπότου Νικηφόρου Ἄννα τῆς τοῦ Βασιλέως θυγατρὸς Ἄννης ἀνεψιὰ ἦν. Νικηφόρος δὲ καὶ Μιχαὴλ αὐτάδελφοι πάντως. περιϊσταμένης γοῦν B τῆς κατ' αὐτοὺς συνοικεσίου εἰς ἕκτον βαθμὸν, τὸν ἔνθεν μὲν ἐκ τεσσάρων, ἐκεῖθεν δ' ἐκ δύο συγκείμενον· ἔδει Συνόδου περὶ τούτων σκεψαμένης, καὶ τῆς παρ' αὐτῆς λύσεως. Ἐπεὶ δ' ἐνέπιπτον, καὶ τὰ τῶν Βασιλέων συναλλάγματα, ὡς εἰς εἰρήνην γινόμενα, ἐδόκει πλείω τὴν αἰτίαν ἔχειν, ἢ δὲ τὰ τῶν ἄλλων ἀντισηκοῦσθαι, τὸ ὡς δῆθεν παρὰ Κανόνας γενόμενον, τῇ πρὸς τοὺς δεομένους ἐλέει, κοινῶς ἐδόκει. καὶ τὸν δὴ τὸν τρόπον τοῦ προσισταμένου λυθέντος, ἐτάττετο μὲν εἰς Δεσπότας ὁ Μιχαὴλ, τῇ Ἄννῃ δὲ, βασιλίδι οὔσῃ γε, συνεζεύγνυτο. καὶ ἦν ἐντεῦθεν ὁ μὲν Μιχαὴλ βα- C σιλεῦσι δοῦλος ἐν ὅρκοις. ὁ δ' Ἰωάννης ἔνσπονδος δι' ὅλου, εἰ βασιλεύσει Βουλγάρων, Ῥωμαίοις ἐν ὅρκοις. εἰ δ' οὖν ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὅρκοις πιστῶς δουλεύσων τοῖς βασιλεῦσιν, ὑπὸ τούτοις Δεσπότης τετιμημένος.

CAPUT VII

De Maria ut Lachanæ nupſerit.

STudebat autem Imperator ante omnia capere Mariam, ne illa ſpatium liberum ſibi conſulendi nacta, res ſuas bene conſtitueret: obicemque impenetrabilem opponeret conſiliis & ſpebus Imperatoris. Ergo is feſtinabat alios ſubinde atque alios contra ipſam mittere: non tam hoſtiliter illic graſſaturos aut vaſtaturos regionem, quam blande pellecturos Bulgaros ut Mariam dederent, & Generum Filiamque Imperatoris in Regnum loco ejus acciperent. Hæc Maria intelligens, redactas in arctum res ſuas ſentiebat; duobus in ſe unam hinc atque inde ingruentibus malis. Hinc enim nuper exorta peſtis Lachanas victricibus inſtans Copiis, regionem deſolabat, quocumque intenderat cuncta ſtatim adventu primo capiens, & ſic plerorumque circa Ternobum locorum jam Dominus effectus. Ex altera vero parte Copiæ ab Imperatore plures ſupervenientes increſcebant; quarum Ducibus id apparebat eſſe propoſitum, ut extra Urbem quidquid infirmum & expoſitum injuriæ jacebat deprædarentur agentes ferenteſque; intra ipſam porro Civitatem præcipuos quoſque Procerum promiſſis ad defectionem delinirent. quare illi pro ſe ac filio ſollicite trepidæ, curæ acres animum turbabant. Ac cum ambobus ſimul Hoſtibus obſiſtere nequiret, placare ſi poſſet alterum decrevit. in quo feſtinandum judi-

Edit. Rom. pag. 302.

D ἘΒούλετο δὲ Βασιλεὺς προλαμβάνειν Μαρίαν, μὴ καὶ φθάσῃ τὰ καθ' αὑτὴν εὖ θεμένη, ἀλοιήσῃ τε τὴν Βασιλέως βουλὴν, καὶ κατὰ τοῦτο συχνοὺς ἐπ' ἐκείνην πέμπων, οὐ τόσον τείχει καταστρέψοντας, ὅσον ἡμέρους μεταχειρισαμένους ἐφ' ᾧ παραδοῖεν Μαρίαν, καὶ τοὺς τοῦ Βασιλέως δέχοιντο παῖδας. Ἡ μέντοι γε Μαρία ἐν ἀφύκτοις ἔγνω γενομένη, καὶ δυοῖν μέσον ἐναπειλημμένη κακοῖν. ἔνθεν μὲν γὰρ τὸ φανὲν ἐκ νέου κακὸν ὁ Λαχανᾶς προσκείμενος, ἠρέμει τὴν χώραν καὶ προσεκτᾶτο τὰ πέριξ προσβάλλων μόνον· ἐκεῖθεν δ' αἱ δυνάμεις τοῦ Βασιλέως ἐπιοῦσαι πλείους, E δῆλαι ἦσαν, τὸ μὲν ταπεινὸν καὶ ὅσον ἐκτὸς, ζημιοῦντες, τὸ δὲ ἐντὸς καὶ περιφανὲς ἐκ παντὸς τρόπου ὑποποιούμενοι. ὅθεν καὶ περὶ ἑαυτῇ τε καὶ τῷ παιδὶ τετρεμμαινούσῃ, δειναὶ φροντίδες ἐτάραττον τὴν ψυχὴν, καὶ πρὸς ἀμφότερα μέρη μὴ δυναμένη ἵστασθαι, θάτερον ἐξημεροῦν ἔγνω. πλὴν ὅσον καὶ ταύτην ἀπόνασθαι τῶν καθ' ἡμέραν πραχθέντων τὸ μεῖζον. τὸ μὲν οὖν πρὸς Βασιλέα κλίνειν, τῶν εἰκότων μὲν ἔκρινε, καὶ ἄλλως εὐπρεπὲς ἑαυτῇ.

σαζο-

σῴζειν μὲν τὰ τῆς σωφροσύνης, καὶ τὰ πρὸς τὸν ἀποιχόμενον δίκαια (δίκαια δὲ πάντως μὴ συνοικεῖν τῷ σφαγεῖ) ζητεῖν δὲ παρ' ἐκείνου σώζεσθαι, παρ' οὗ δὴ καὶ τὴν τιμὴν ἐκτήσατο. Διὰ ταῦτα γοῦν τὸ πρὸς Βασιλέα πέμπειν καὶ ἱκετεύειν, τῶν δικαίων ἔκρινεν. ὅσον δὲ τὸ καθ' αὑτὴν συνοῖσον καθ' ὃ ἦν βουλομένη, καὶ λίαν ἀπᾶδον ἐγίνωσκεν. αὐτῇ μὲν γὰρ τὴν τιμὴν κατοχυροῦν αὐτῇ τε καὶ παιδὶ Μιχαὴλ τῆς σπουδῆς εἶναι, Βασιλέα δὲ μηδ' ἂν ἐν ὕπνοις θελῆσαι ἀφεῖναι τοὺς παῖδας, οὓς δὴ καὶ ἤρξατο καθιστᾶν, ἐκείνοις περιποιεῖν τὴν ἀρχήν. Οὕτω μὲν οὖν τὸ ἀπὸ Βασιλέως καὶ μᾶλλον ἱκανῶς ἀπεγίνωσκε. τὸ δὲ πρὸς τὸν βάρβαρον πέμπειν καὶ ἀξιοῦν σπενδομένην καθ' αὑτὴν καταλείπειν τοῦ ἔθνους ἄρχουσαν, οὐκ εἶχεν λόγον τὴν ἀξίωσιν ἔκρινε. τὸν γὰρ ἀρχῆς ταύτης ἀντιποιούμενον, σπένδεσθαι πρὸς τὴν κατέχουσαν ταύτην, ἀδύνατον. καὶ τὰ ἀπὸ Βασιλέως συννοοῦσα, φροντίζειν ἐποίει. μὴ δὲ γὰρ ἠρεμεῖν Βασιλέα ἅπαξ ὑπὲρ παίδων περὶ τῆς ἀρχῆς ἀρξάμενον διαφέρεσθαι. Ἔγνω τοίνυν, παριδεῖν μὲν τὰ τοῦ ἀποιχομένου δίκαια, παριδεῖν δὲ καὶ ἀνθρώπων νέμεσιν, εἰ τοιαύτῃ τις ἕνεκα τούτῳ ἑαυτὴν ἐκδοίη. πρὸς μόνον δὲ τὸ δοκοῦν συνοῖσον αὐτῇ τε καὶ παιδὶ συνιδεῖν. τὸ δ' ἦν, ὡς ἐδόκει, ὅλην ἑαυτὴν ἐπιρρῖψαι τῷ συφορβῷ, καὶ ὑπανοῖξαι θύρας αὐτῷ Βασιλείας καὶ πόλεως, αὐτῷ τε συνεῖναι καὶ συνοικεῖν ὡς Βασιλεῖ Δέσποινα. Ταῦτα διανοησαμένη, αὐτίκα πέμπει, οὐ δὲ γὰρ ἠρεμεῖν εἴων αἱ τοῦ Βασιλέως ἀποστολαί, τοὺς διασαφήσοντας, τῷ βαρβάρῳ τὰ τῆς βουλῆς τε καὶ ἀξιώσεως, καὶ ὃς ἀκούσας, πρῶτον μὲν καθυπερηφανεύετο δῆθεν, καὶ τοῖς ἀπεσταλμένοις ἀπεσεμνύνετο, διαθρυπτόμενος οἷον, εἰ ἀρχὴν ὅσον οὔπω κτωμένην αὐτῷ σπάθῃ καὶ δυνάμει κρείττονι, ἐκείνη φθάνει χαρίζεσθαι. ὅμως καὶ τὰ τοῦ λέχους προσίετο, πονηρῶς ἄγαν καὶ βαθέως, οὐχ ὅστις ἂν εἴποι φιλόγυνος καὶ τῆς γυναικωνίτιδος ἐραστής. Τὸ γὰρ μαλάττειν τὰ ἤθη τῶν δεξομένων καὶ λίαν ὡς καταφρονησόντων αὐτίκα διεφυλάττετο, ἄλλως δὲ κατ' εἰρήνην καὶ τὸ μὴ χεῖσθαι ἐμφυλίοις πολέμοις αἵματα, κατεδέχετο, ὡς χάριν διδούς, οὐ λαμβάνων. ὅρκων οὖν γενομένων καὶ συνθηκῶν ἐξ ἑκατέρων, ὑπανοίγουσί τε αὐτῷ τὰς πύλας, καὶ ἐντὸς δεξαμένη τελεῖ ἑαυτῇ σὺν ἐκείνῳ τοὺς γάμους, καὶ τὰς ταινιώσεις τῆς Βασιλείας καὶ αὖθις συνάμα δέχονται, καί γε παρασκευάζει τῷ Βασιλεῖ ἀντίπαλον ὡς ᾤετο ἱκανόν. Τοῦτο συμβάντα καὶ ἀκουσθὲν τὸν Βασιλέα ἀπείρως καὶ ὡς οὐδὲν διετάραξεν, ὑπεκρίνετό τι χαριέντως μὴ ἀθυμεῖν σφαλλόμενος τῶν ἐλπίδων, ἀλλὰ συγχαίρειν τῷ παρ' ἀξίαν ἐκείνης πταίσματι, ὥστε καὶ τὸ γένος καταισχῦναι, καὶ τὴν ἀρχὴν προσαπολλύναι τῷ μηδενὸς ἀξίῳ καταγχειρίσασαν. μηδὲ γὰρ ἀνθέξειν ὅλως καὶ ὑποσχεῖν ἐκεῖνον ἐπιβρισάσης ἐκ Τοχάρων δυνάμεως, ἣν εἰκὸς ἐπεισπίπτειν, ἅμα μὲν

A cabat: ne ſibi dum hæc parat, altero interim duorum vehementer utrinque inſtantium irreparabiliter oppreſſæ, ſerum deinde talia moliendi conſilium, & conatus irritus evaderet. In hac illi deliberatione dubium non erat quin ipſam officium & pudor ad Imperatorem potius traheret. quo enim decentius, quo honeſtius quam ad avunculum neptis; ad Amicum viri defuncti, vidua confugeret? potius utique (cum alterum vitari non poſſet) quam interfectori Mariti ſe dederet; & cum ſumma injuria defuncti conjugis, thorum ejus proſtitueret ſubſeſſori a recenti adhuc illius cæde cruore mananti. Prius igitur, ut par fuit, eo propendit, ut ab illo ſalutem quæreret a quo dignitatem acceperat; & ad Imperatorem per quem ſe meminerat in Regnum Bul-B gariæ provectam, Legatos ſupplices mittere rectum & conveniens putavit. Sed æquitati honeſtatique acris adverſaria in contrarium incumbens obluctabatur utilitas, alio avertens deditam ſpebus avaris, & quæſtuoſis rationibus defixam mentem Mulieris mordicus ſua tenentis, & nihil non agere ac paciſci certæ pro ſtatu ac Regno ſibi filioque aſſerendis. Ab hoc autem propoſito per quam abhorrens conſilium erat confugiendi ad Imperatorem, cujus menti nullam, ne per ſomnium quidem, obverſaturam umquam cogitationem apparebat Regni Bulgarici Mariæ Michaelique puero ſervandi: quippe quod Regnum jam ſpe avara propriis prenſare addicereque filiis cœperat; in id irrevocabiliter incumbens, ut Genero illud Filiæque ſubjiceret. quare id quidem miſeræ perfugium præ-C cluſit deſperatio inde impetrandi, quod emptum quovis pretio volebat. Inde autem repulſa quo ſe verteret? Nam a Lachana per Legatos poſcere ut ſecum tamquam Bulgariæ Regina iis conditionibus paciſci vellet, quæ integram illi & Michaeli puero certamque relinquerent poſ- *Edit. Rom.* ſeſſionem Principatus, petitio erat tam a ſpe *pag. 303.* omni conſecutionis procul remota, ut nec proponi dignam Maria ipſa judicaret. quando enim aut quibus in id illectus pactis, fretus numero, ferox ſucceſſibus Barbarus, Regnum quod palam affectaret, cujus partem jam teneret, proprium in ſolidum iis cederet quibus id ſumma contentione tum cum maxime extorquere conabatur? Unum ergo reſtabat, turpe quidem & probroſum, ſed nihil non pro Regno paciſci paratæ neceſſarium; vale honori ac famæ dicto, ſpretis juribus regiæ viduitatis, maculata D nobilitate imperatorii ſanguinis, proſtituere ſe Subulco, vilique ac cruento latrone ſimul in Civitatem ſimul in totum admittendo, pudoris & exiſtimationis quantovis damno ambitioni litare. tanti ergo arbitrata, ut Regina ipſa, ut Mater deſignati Bulgarorum Regis dici pergeret, Lachanæ uxor eſſe vocarique; cupide ac raptim (nam ab Imperatore metus cunctari non ſinebat) mittit ad Barbarum qui ſuas illi nuptias cum dotali offerrent Regno. Ad ea ille primum aſpernabundo ſimilis talis interpretes fœderis ſuperciliose repellebat, cavillans, ridicule offeri quod majori ex parte jam teneret, gratiæque imputari Reginæ, quæſitum jam ſibi armis victoriiſque Principatum. Tamen ne durus nimis ferusque videretur, nuptias talis fœminæ admiſit, aſtute id ipſum tamen, quaſi alienæ E indulgendo voluntati, non propriæ obſequendo libidini, annuens. in quo erat profundior ejus quædam, quam ab homine ſic nato ſperares, prudentia. Vitandam enim recte putavit contemptum ipſi parituram apud ſuos opinionem uxorii, & in voluptates ex bellica ferocia emolliri facilis viri, quin & humanitatis famam aucupans moveri præſetulit miſeratione fundendi civilis, ſi qua ceperat tenderet, ſanguinis. Ad extremum ea verborum, vultuſque gravitate qua non accipere ipſum quidquam gratiæ, ſed beneficii loco tribuere ſe ſi-

gnificaret, quæ offerebantur accepit. Scribuntur mox conventiones, pacta jurejurando utrinque dato muniuntur. Nec Maria moram fecit aperiendarum Lachanæ portarum Ternobi, ſeque ipſi nuptiis jungendi. Coronationis inde novorum conjugum cæremonia ſplendide celebratur, acclamata denuo Regina Bulgariæ Maria novo titulo uxoris Lachanæ Regis. Sic illa ſe comparaſſe gravem Adverſarium Imperatori Avunculo putabat. quo non parvam ei revera nec parum moleſtam adjecit curam. Quamquam ille quidem audita repente rei fama, diſſimulatione ſe ſolita involvens, diligenter cavit, ne cauſam doloris quo intime urebatur, veriorem præcipuamque proderet, quod nimirum excidiſſe ſe votis, & interverſas ſibi ſpes proxime jam ad exitum perductas cerneret. Oſtentavit autem plauſibiliores alias de facto iſto dolendi rationes: infamiam videlicet quam illa infelix iſtis eſſet flagitiis promerita maximam, generi ac familiæ probrum fœdiſſimum inurens. ſimul autem cum honore dignitatem ac nomen Regium perditum iviſſet: quo ipſo mox privanda, ſenſura eſſet, inutiliter ſe peccaſſe, dum id ſcelus ſpe tuto regnandi conſciverit. Nam Regnum quod homini nulla re niſi mala digno turpiſſime tradidiſſet, ipſi mox extorquendum a Tocharis, quorum potentiæ irruptionem in Bulgariam parantium nihil poſſet Lachanas opponere, quod par reſiſtendo foret. Tocharos autem ut movere quamprimum in Lachanam non omitterent, duæ cauſæ incitabant: etenim quod eos prior ille laceſſiviſſet eorum Copias cædens, ulciſcendi Hoſtem apertum neceſſitate ad eam expeditionem impellebantur; & rei ad id audendum facilitate incitabantur quod Lachanam eſſe ſcirent hominem nihili, exoſum & ſpretum etiam ſuis Bulgaris. Talia paſſim apud Familiares Imperator diſſerens, non ceſſabat interim alias ſuper alias in Bulgariam Copias mittere, omnemque admovere machinam ad dejiciendam eo Regno Mariam. At Lachanas cito pertæſus regii luxus & deliciarum uxoris, iis cum ſtomacho rejectis, immundam illautamque barbarici ritus, cui dudum inſueverat, vitæ ferinæ rationem uſurpabat: hoc ipſum videlicet æſtimans utile demerendis ſibi familiarium ſuorum affectibus & ſtudiis, quorum alendæ augendæque in ſeſe benevolentiæ cuncta quæ ad id conferre viderentur ſedulo adhibebat. Satis enim intelligebat quantum indigeret eorum opera: utique cum ſibi duplici ex parte diverſa & magna imminere bella cerneret. qua ipſa ex cauſa muliebrem victus cultuſque molliciem exercitam oblatamque ab uxore contumaciter adeo reprobabat, noxiam criminans, & enervandæ tunc maxime neceſſariæ bellicæ virtuti accommodatam; ut eo nomine Mariam non ſolum plerumque increparet verbis, ſed verberibus etiam ac plagis miſeram contunderet. Intentus interea ſane, prout res poſcebat, ſolicite cunctis per circuitum parandis ad excipiendos ingruentium utrinque impetus Hoſtium. Quam ad rem arte qua poterat maxima delinire ac conciliare ſibi ſatagebat Primores Principeſque Bulgarorum, ut eorum ad bellum quod utrinque atrox expectabat, fida ſtrenuaque uti opera poſſet. Non enim ei ſupererat ſpes ſalutis aliunde ulla quam ex vi aperta; cum eſſet manifeſtum, neque cum Tocharis, quos implacabiliter irritatos magnis a ſe acceptis Cladibus ſciret; neque cum Imperatore quem domeſticæ rationes ad irrevocabiliter urgendam Generi Filiæque in Bulgariæ Regnum evectionem compellebant, tractationem iniri ullam aut vel tentari conventiones fœderis poſſe. Quocirca quantum valebat maxime ad fortiter reſiſtendum ſe parabat: vellet nollet eo illum adigente neceſſitate tuendi Regni: quod cum capeſſere auſus eſſet, non modo tenere illud, ſed etiam ſibi firmare atque aſſerere contendebat. Cum autem aſſidue modo hac, modo illac Hoſtes irrumperent, Lachanas raptim ad omnia occurrens præliari ferme quotidie cogebatur. idipſumque alacriter agebat, quippe quantumvis homo barbarus, ſatis judicii habebat ad intelligendum quod eſt veriſſimum: pugnaturum eum cum non volet, qui non pugnat cum poteſt. Ac propter iſtam impigram audaciam ad quævis ultro pericula occurrendi, favebat ei plerumque fortuna belli, vehementibus, licet inordinatis, ruenti incurſibus; quos ſæpe ineluctabiles experti milites noſtri, parum jam fidebant diſciplinæ atque ordini quem obſervare in acie didicerant, ac paſſim horrebant cum eo congredi: præſertim quod exempla crudelitatis quæ homo ferus & immanis in bello captis edere ſolebat, late vulgata, refrigerarent impetus miſſorum contra eum militum noſtrorum: inde morte pejus horrentium manus cum tali Hoſte conſerere, quem nulla calamitatum humanarum

Edit. Rom. pag. 304.

ὡς ἐχθρὸν ἀφορμῆς, ἅμα δὲ καὶ στερρῶς αἰσθόμενον καταφρονούμενον. Ταῦτα λέγων οὐκ ὤκνει καὶ αὖθις πέμπειν τὰς δυνάμεις στρατευομένας, καὶ τὰ πρὸς καταβολὴν Μαρίας κατασκευάζεσθαι. ὁ μέντοι Λαχανᾶς πρὸς τὰς τῆς γυναικὸς θρύψεις καὶ ἀπήχθετο, καὶ βαρβαρικὸν ἄλλως ἔζη τοὺς ἀμφ' αὐτὸν τῇ λίαν οἰκειούμενος. ἔγνω γὰρ ἀμφοτέρωθεν ἐξαρτωμένους πολέμους, καὶ τὰς βλακείας μηδὲν οἵας τε οὔσας κατανικᾶν τοὺς ἐκ τῶν πολεμίων κινδύνους. ὅθεν καὶ πολλάκις πρὸς ἐκείνην ἐγκαλῶν, ἐνέτεινε πληγάς. αὐτὸς δὲ κρείττω πάσης ἀσχολίας τὸ κύκλῳ συναγαγόμενον χεῖρον, ὑπεποιεῖτο τε τοὺς ἄρχοντας τῶν Βουλγάρων, καὶ πρὸς πολέμους ἡτοίμαζε τοὺς κατ' αὐτόν. οὐ δὲ γὰρ ἦν ὅτι Τοχάρους τῶν τε ἀπεχθέντων ἐπιδοῦναι, οὔτε τὸν τοῦ Βασιλέως οἰκειοῦν ἀναρτᾷν. καὶ τοῦτο καθόσον ἔχοι, ἀντιπαρεπέττετο, τὸ μὲν ἑκὼν, τὸ δ' ἄκων. ἀρχὴν γὰρ λαβὼν, ἣν οὐκ ἤλπιζεν, ἐσπούδαζε μὴ μόνον ἔχειν, ἀλλὰ καὶ συνιστᾷν. ἐπιτιθεμένων δ' ἄλλως ἐκ τῶν ἔξωθεν ὁσημέραι, ἄκων κατηναγκάζετο μάχεσθαι. ᾔδει γὰρ, καὶ βάρβαρος ὢν, πολεμήσοντα ἐξ ἀνάγκης τὸν μὴ θέλοντα πολεμεῖν. καὶ ταύτῃ γοῦν τὰ κατ' ἐκεῖνον εἰώθει παραβολώτερον συμπλεκόμενα. ὑπὸ γὰρ οἱ ἀνθιστάμενοι ἴσχυον ὁρμαῖς ἀτακτούσαις ἀντισχεῖν, καὶ τὸ διδάσκειν κατορρᾳθυμεῖν τὴν ἀπειθείαν, ὡς μὴ καλῶς χρησομένου τοῦ περιγεγονότος. τὸ γὰρ εἰς χεῖρας γενέσθαι τῷ Λαχανᾷ ἴσα καὶ θανάτῳ ἦν, ἀπανθρωπίας ἕνεκα τῆς ἐκείνου. βάρβαρα γὰρ ἤδη τὰ ἐκ τύχης ἐλεεινὰ κολάζειν οὐκ οἶδεν. ὅθεν καὶ πολλάκις τοὺς πολέμους περιγινόμενοι, παραυτίκα τῷ τῶν δεινῶν ἐλπισμῷ, εἰ ἁλῷεν, συστελλόμενοι ἀπηντέλλοντο. πολλαῖς μὲν οὖν ταῖς ἀμφὶ τὸν Λαχανᾶν δυνάμεσι περιετοιχίζετο. πλὴν οἱ ἐκεῖθεν ἐνίοτε καὶ ἄκοντες ἁλισκόμενοι, ἐν καλοῖς ἦσαν διὰ τὸ προσπίπτειν αὐτίκα, ὡς δῆθεν τυράννου μὲν ἀπαλλαγέντες, Βασιλεῖ δὲ προσγενόμενοι. τοὺς δ' ἐντεῦθεν ἀπαγομένους, ἐκεῖ οὐκ ἦν ὑποσπονδῆσαι τὸ σῶζον. ἀλλ' ὡς ἐχθροὺς ἐκολάζοντο.

miſericordia molliret, ad ſublevandam indulgentia vel minima eorum ſortem, quos in ejus poteſtatem Mars varius infelici caſu redegiſſet. Huic certe cauſæ imputabatur, quod majori ſæpe commiſſi potentia Lachanam non vincerent: quia nimirum totis ſuis viribus non uterentur, & horrore captivitatis nimio conſtricti, retardarentur a connitendo quantum poſſent. In hoc tum nodo hærebat bellum, cito alioqui finiendum. Nam & plurimæ & florentiſſimæ undecumque concluſum Lachanam Aſanis Copiæ tenebant; nec tamen debellabatur, metu perculſis Romanis Militibus ob nimium diverſam conditionem utrinque captivorum. Nempe qui a noſtris bello capiebantur, felices dupliciter erant: tum quod ſævitiæ diri Tyranni, cui ſervierant, ſubtracti eſſent, tum quod in lenem atque humanam tranſiſſent poteſtatem clementis Principis: e contrario qui a Lachanæ militibus abducebantur, certum habebant nullam putereſſe ſalutis ſpem: quippe ſtatim, ut Hoſtes, inexorabili feritate trucidabantur. *Edit. Rom. pag. 305.*

CAPUT VIII.

Ut Maria quidem tradita Imperatori, Aſan autem intra Ternobum admiſſus fuerit.

Ἐτρίβοντο μὲν οὖν ἐντεῦθεν τὰ πράγματα. ἄλλην δ' ἀπαλλαγὴν τῶν κακῶν οὐκ ἦν ἐλπίζεσθαι, εἰ μὴ τὴν τοῦ βαρβάρου ἀπαλλαγήν, ἧς καὶ ταχέως ἐξελθόντος ἐπιστάσης. τὸ γὰρ παλίμβολον τῆς τύχης, ὅσον οὔπω οὐκ ἦν ἐκφυγεῖν ἐκεῖνον, καὶ μᾶλλον φυσηθέντα τὸ πᾶν ἐκ τύχης, ὅθεν καὶ Τοχάρων ἡττημένος ἠγγέλλετο. ταῖς ἐκεῖθεν φήμαις ἐμπίπτει Τερνοβίταις καιρὸς, ὡρμημένοις πάλαι κατὰ Μαρίας, καὶ ἅμα παιδὶ προδιδόναι ταύτην ἔγνωσαν τοῖς τοῦ Βασιλέως. τὸν Ἀσὰν δὲ Δεσπότην ἐδέχοντο, καὶ ὅτι καὶ ἐκ παλαιοῦ προσῆκέ οἱ τὰ Βουλγάρων πράγματα. ἡ μὲν οὖν Μαρία ἔμφορτος οὖσα τῷ ἀπὸ τοῦ βαρβάρου κυήματι, ἅμα παιδὶ Μιχαὴλ πρὸς Βασιλέα (ἐπεδήμει γὰρ τῇ Ἀδριανοῦ τὸ δεύτερον) ἤγετο, καὶ φυλακαῖς ταῖς προσηκούσαις ἐδίδοτο. Ἀσὰν δὲ καὶ σὺν Εἰρήνῃ οὐχ ἅμα, ἀλλὰ μετὰ τὸν Ἀσὰν ἐκείνην, Βασιλέως πρὸς πόλιν ἐλθόντος, ἀνέδην ἐπέβαινον Τερνόβου, καὶ Βασιλεῖς ἐφημίζοντο. ἦν δ' ἐν τοῖς μάλιστα τῶν προὐχόντων καὶ Τερτερῆς, ᾧ δὴ καὶ μεγάλως τὸ Βουλγαρικὸν προσεῖχε, καὶ παρ' ἐκείνοις ἐμεγαλίζετο. τοῦτον ἐβούλετο μὲν Βασιλεὺς τῷ Ἀσὰν κατὰ γένος συνείρειν καὶ τιμᾶν ἀξιώμασι. τὸ γὰρ ὕφερπον ἀπ' ἐκείνου πρὸς βασιλείαν, πολὺ ἦν. ἐπεὶ καὶ στρατηγῶν δῆλος ἦν τοῦ μείζονος ἐφιέμενος. ἐμποδὼν δ' ἦν τοῖς βουλομένοις ἡ σύζυγος. τὸ γὰρ ταύτην ἔχοντα τιμᾶσθαι μηδὲν τῷ Ἀσὰν κατὰ γένος συνάπτοντα, λαμβάνοντος μᾶλλον ἦν πρὸς τὴν τῶν ὑποτυφομένων ἄναψιν, πλεῖστον ὅσον ἐμπύρευμα. Διὰ τοῦτο καὶ δεσπότην προτείνει ποιεῖν, εἰ τῆς γυναικὸς ἀποστὰς, τῇ τοῦ Ἀσὰν αὐταδέλφῃ εἰς γάμον συνάπτοιτο. γέγονε ταῦτα. καὶ ἡ μὲν τοῦ Τερτερῆ σύζυγος ἀχθεῖσα πρὸς βασιλέα, τῇ κατὰ Νίκαιαν ἐδίδοτο φυλακῇ σὺν υἱῷ Ὀσφεντισθλάβῳ. ἡ δὲ τοῦ Ἀσὰν αὐταδέλφη τῷ Τερτερῇ συνηρμόζετο, καὶ τῷ τῆς δεσποτείας ἀξιώματι ἐσεμνύναντο.

A B C

Extracti per has moras in longius æquo tempus belli Bulgarici non aliunde a prudentioribus exitus expectabatur, quam a Clade Lachanæ: qualem illi brevi ſuperventuram aliquam veriſimilis ſpes eſſet; quod is frequentiſſime periculoſiſſimeque dimicaret, nec ſemper ſuperaturum appareret, propter ſolitam inconſtantiam fortis; præſertim cum inflatus ſucceſſibus multa temere inconſulteque ſuſciperet. Id non falſo proviſum haud multo poſt conſtitit, fama vera vulgata victi a Tocharis prælio Lachanæ. quo Nuncio exciti Ternobitæ ad captandam dudum optatam occaſionem excutiendæ cervicibus fœdæ tyrannidis, Mariæque ulciſcendæ in quam antiquis odiis flagrabant, dedere ipſam decreverunt una cum filio, Ducibus exercitus Imperatoris, Aſanemque in Dominum recipere, cui jus vetus competebat ex genere ad ſucceſſionem in Regnum Bulgarorum. Maria igitur uterum gerens ex barbaro Lachana, ſimul cum Michaele puero, deducta ad Imperatorem Adrianopolim eſt (in eam enim Urbem Imperator ſecundo advenerat) ubi cuſtodiæ convenienti commiſſa eſt. Aſan vero non tunc ſimul cum Irene (illa enim poſt Aſanem eo venit Imperatore jam Conſtantinopolim reverſo) magna celebritate invecti ſunt Ternobum, & Reges acclamati. Erat porro inter Proceres dignitate in Bulgaria præſtantes quidam Terteres; maximæ apud eam Gentem exiſtimationis & gratiæ vir, ſummiſque ab iis efferri & honoribus & laudibus ſolitus. Hunc Imperator voluit Aſani affinitatis neceſſitudine jungere, & Dignitatibus honorare, præverſurum ſe ratus hoc pacto periculum inſidiarum imminens novo Regi ab homine quem potens factio ſuorum clam ad Regnum promovebat; & ipſum bellicæ peritiæ fama inclytum; quique ita militares geſſiſſet præfecturas, ut plus quidpiam privato faſtigio ſpectare a penitius intuentibus eſſet animadverſus. Cæterum huic Imperatoris ſtudio incommode obſtabat uxor quam tum habebat Terteres: cui ſi in eo primo conjugio perſtanti honores & beneficia Imperator congereret, nihil Aſanem juvaret, ſed potius ejus periculum augeret: potentia ejus æmul. novis opum acceſſionibus corroboranda, *pag. 306.* & quaſi accumulando novo ſomite quo facilius exardeſceret incendium formidatum. Igitur proponendum Terteri curavit Imperator ſe Deſpotam eum creaturum ſi repudiata, quam haberet, Conjuge, vellet in novam Sponſam accipere Sororem Aſanis. Facta hæc ſunt, cito aſſentiente Tertere, cujus Conjux prior cum Filio, Oſphentiſthlabo dicto, ad Imperatorem ducta, hujus juſſu cuſtodiæ mandata apud Nicæam eſt. Aſanis vero Germana Terteri nupſit: & novi Sponſi titulo Deſpotarum cohoneſtati ſunt.

Digitized by Google

CAPUT XI.

Ut Aſan Ternobo receſſerit.

HÆc Terteris affinitas magnam Aſani facultatem obtinendi ſecure quod capeſſere cœperat Regni attuliſſe videbatur: ſed videbatur tantum; nam eventu mox ipſo apparuit: non diuturnam eum ejus Principatus Bulgarorum poſſeſſionem adiiſſe. Nutare illa cito cœpit mobiliſſimæ levitate Gentis. Bulgari enim adeo ad perfidiam faciles habentur, ut auræ atque incertiſſimis flatibus ventorum, quam horum benevolentiæ confidere ſit tutius. Ac defectionem quidem ab Aſane machinari eos ex multis apparebat: excitabat autem ipſorum in id ſtudia Terteres arcanis molitionibus Regnum affectans. Extabant quidem indicia non vana quæ talis hunc ambitionis ſuſpectum merito facerent: ſed ea ne animadverterentur inumbrabat affinitas ejus cum Aſane. quis enim facile crederet ſuo ipſum inſidiari generi, & prodere ac evertere velle hominem cujus haberet in matrimonio Sororem? Tandem tamen erupit res in notitiam minime jam dubiam Aſanis. quare ille veritus ne opprimeretur improviſo quodam aſſultu; nec ſalvus periculum evaderet, præoccupare fugam ſtatuit, honeſtum prætextum obtendens conſilio, ut rebatur neceſſario; quod etiam quæſtuoſum facere ſtuduit, præda adjecta: occaſionem enim ejus rei commodam ſibi nactus videbatur habens in poteſtate theſaurum Regium Bulgariæ, in quo ſupellex ſpecioſiſſima & pretioſiſſima ſervabatur ex Romanis olim parta, quando ducente Iſaacio Auguſto male ii cum Bulgaris pugnaverunt, amiſſis impedimentis, in quibus fuerunt ipſa inſignia Imperii: quæ ex illo tempore condita Ternobi cuſtodiebantur, ad oſtentationem potius quam ad uſum ullum. Hæc & alia quæcumque elatu facilia reperta tum ſunt in Regiis Apothecis Bulgarorum, clam compilata ſaccisque indita exportari noctu Aſan ex Urbe Ternobo curavit: Ipſeque mox cum uxore ac comitatu quaſi animi gratia ruris amœnitate fruiturus, egreſſus indidem ſumma celeritate Conſtantinopolim verſus iter arripuit. Ac Meſembream quidem uſque Regia pompa luxuque ſpeciem ſecuritatis oſtentarunt. quæ ſimulatio neceſſaria erat ne fuga deprehenſa ſiſterentur. Cæterum ibi nave conſcenſa mari Byzantium feruntur. Exceptos illic primo exſcenſu Sancti Archangeli Michaelis Monaſterio prope portum ſito, Imperator aliquot diebus admiſſione excluſit; iratus ipſis vehementer, ob fugam quam judicabat intempeſtivam; totumque id conſilium vanæ ignavæque formidini adſcribebat, qua fructus laborum expeditionumque multarum uno momento inconſultæ levitatis jacturam irreparabilem querebatur factam. Denique tamen, cum quod factum quomodocumque fuerat infectum fieri nequiret permiſit iis ingreſſis Civitatem ſibi ſe ſiſtere. Interim Terteres vacuum Aſanis fuga Regni Thronum, magna Bulgarorum voluntate, palam occupavit. unoque nuncio auditus eſt & occupaſſe Regnum, & ſolemni ritu coronatus: ſicque in plena & certa conſtitutus poſſeſſione Bulgarici Principatus. Hæc tunc in hunc modum ſe habuerunt. quæ ſecuta ſunt, in tempore reddemus.

Edit. Rom. pag. 307.

Εἶχε μὲν οὖν ἐντεῦθεν ὡς ἐδόκει τὰ μεγάλα πρὸς συνεργίαν ὁ Ἀσάν, καὶ χρόνος ὀλίγος αὐτῷ παρεμέτρει τὴν τῶν Βουλγάρων ἀρχήν. ἐπεὶ δὲ ταχέως παρακεκίνητο, πρὸς γὰρ ἀπιστίαν τὸ Βουλγαρικὸν ἕτοιμον, καὶ αὔραις ἐπὶ πιστεύειν ἀνέμων μᾶλλον, ἢ σφῶν εὐνοίαις, καὶ τὰ τῆς ἀποστασίας δῆλοι ἦσαν ἐκ πολλῶν ὠδίνοντες. ἀνεζωπύρει δὲ τούτοις τὰς γνώμας, καὶ Τερτερὴς κρυφηδόν, βασιλειῶν ἤδη, καὶ τ' ἄλλα φανερὸς ὢν εἰς τὴν ὑποψίαν, μόνῳ τῷ πρὸς τὸν Ἀσὰν κήδει συνεκαλύπτετο, ὡς μὴ προδώσειν δῆθεν, ᾧ κατὰ γένος συνήπτετο. συνιδὼν τὴν παρακίνησιν ὁ Ἀσάν, καὶ δείσας μὴ προλαβόντες ἐκρήξειν τὸ δεινόν, καὶ οὐ φαῦλα ἔσεσθαί οἱ τὰ τοῦ κινδύνου, τὴν φυγὴν εὐσχήμονα ποιεῖσθαι κρίνει καὶ μετὰ κέρδους. ὃ δὴ καὶ ἐνεχώρει κερδαίνειν. τὰ γὰρ τῆς βασιλείας τῶν Βουλγάρων πράγματα, ἃ δὴ καὶ κάλλιστ' εἶχον ἐκ Ῥωμαίων λαβόντες ἡττημένων τὸ πάλαι, στρατηγοῦντος τοῦ βασιλέως Ἰσαακίου, καί γ' ἔκειντο τεθησαυρισμένα κατ' αὔχημα μᾶλλον ἢ κατὰ χρείαν. ταῦτα δὴ καὶ ὅσον ἦν ἄλλο φόρτος εὐκόμιστος, ἐν ἀφανεῖ πληρώσαντες σάκκους, καὶ τῆς πόλεως ἐκβαλόντες νυκτός, αὐτοὶ ὡς εἰς ἄνεσιν καὶ τρυφὴν τῶν ἔξω που τῆς πόλεως ἐξιόντες σχηματισάμενοι, ἀνὰ κράτος εὐθὺ τῆς μεγαλοπόλεως ἔφευγον. καὶ πρῶτον εἰς Μεσήμβρειαν ὑπὸ βασιλικῷ κόμπῳ καὶ τύφῳ φθάσαντες, ὡς μὴ φωραθεῖεν φεύγοντες, ἐκεῖ θαλάσσῃ χρῶνται καὶ πλέουσι πρὸς τὴν πόλιν. καὶ δὴ κατηχθέντες τῇ κατὰ τὸν ἀνάπλουν τοῦ Ἀρχιστρατήγου μονῇ, ἐφ' ἡμέραις ὁ κρατῶν οὐκ ἐδέχετο, ἐν ὀργῇ παντοίᾳ τὴν ἀποφυγὴν ποιούμενος, καὶ τὸ πᾶν δειλίᾳ καὶ κακανδρίᾳ ἐκείνων κρίνων, πολλῶν πόνων καὶ ἐξόδων ἀπώλειαν ἐν βραχεῖ. ὡς δ' οὐκ ἦν τὸ γεγονὸς ἀναλύεσθαι, ἐκείνοις μὲν ἐκχωρεῖται τὴν πόλιν εἰσελθόντας τῷ βασιλεῖ ἐμφανίζεσθαι, ὁ δέ γε Τερτερὴς ἐρήμης βασιλείας, θελόντων καὶ τῶν Βουλγάρων, ἐπιλαμβάνεται. καὶ ἐν ὀλίγῳ ἅμ' ἠκούετο βασιλείας ἐπιβαίνων, καὶ ἅμα ταινιούμενος κατὰ βασιλείας, ἐγκρατὴς τῶν Βουλγάρων ἦν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον, τὰ δ' ἐντεῦθεν ἐσαῦθις ἐροῦμεν.

CAPUT X.

Ut accuſationes adornatæ ſint contra Patriarcham Veccum.

Ἤδη δὲ χρόνων παρῳχηκότων τεττάρων Ἰωάννῃ τὰ τῆς Πατριαρχίας διαφέροντι, κατὰ μῆνα Γαμηλιῶνα τῆς ἑβδόμης Ἰνδικτιῶνος, δειναὶ κατηγορίαι τούτῳ παρά τινων τῶν τοῦ Κλήρου συρράπτονται, ψευδεῖς μὲν καὶ ἄκυροι τὸ παράπαν, οὐ μὴν δὲ καὶ δυσχερῶς τῷ Κρατοῦντι δεχθεῖσαι. ἦν γὰρ ἐκείνῳ ἐκ σπουδῆς πλείστης ὑποχαλᾶν τὸν τόνον τοῦ ζήλου τοῦ Πατριάρχου, καὶ μᾶλλον τά οἱ προσοχθίσαντα ἐξ ὑπογύου ἔχοντι περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐρρέθη. Ταῦτα γὰρ καὶ ἄλλα τὰ πλεῖστα ἐπισυμβαίνοντα, ἀνῆπτε μὲν τὴν τοῦ Βασιλέως ὀργήν, οὐ μὴν δ' εἶχεν ὅπως τῆς ὁρμῆς ἐπίσχῃ τὸν ἄνδρα, καὶ ἄλλως ὁρμητίαν ὄντα καὶ θερμουργόν, πλὴν οὐ τὸ καθ' αὑτόν. τούτων γὰρ καὶ ἀπεραμιείμενος εἶχεν, ἀλλὰ τὰ καθ' ἑτέρους συνοίσοντα. ζητοῦντι γοῦν τρόπον, καθ' ὃν ὑποκλίνῃ τὸν λέοντα, χρήσιμα ἦσαν τὰ κατηγορούμενα, ἄλλως οὐκ ἀληθῆ δοκοῦντα, οὐδ' ἀπαράδεκτα. ῥοπῆς γὰρ εἰς πορνείαν, κἂν Πηλεὺς ὦφλεν ἂν ἢ ἐκεῖνος. ἱεροσυλίας δὲ ἔγκλημ' ἂν ἀπηνέγκατο ὁ ἐν ἀνθρώποις ἀδωρότατος Ἀριστείδης μᾶλλον, ἢ ἐκείνῳ δικαίως προσετρίβετο. τὸ δὲ εἰς Βασιλέα ὡς κατηρᾶτο, αὐτόθεν τὴν συκοφαντίαν προΐσχετο ἀκαλυμμένην. Ἐκεῖνος γὰρ πάλαι πρεσβεύων εἰς Βασιλέα ὑπέρ τινος τῶν χρῃζόντων ἐλέους πολλάκις μὲν κατὰ πεῖραν προσιόντι τά οἱ δοκοῦντα συναίσιον, τοσαυτάκις δὲ προσβάλλων οὐκ ἤνυε τὸ παράπαν. τριῶν ὄντων ὁ μὲν ἐδεῖτο συνεχέστερον, ὁ δὲ προσέκειτο καρτερώτερον. Βασιλεὺς δὲ τέως ὑπερετίθετό τι καὶ ἀνεβάλλετο. καὶ ὁ μὲν ἐδεῖτο προσαναφέρων καὶ πάλιν. ὁ δὲ πειραγοὺς οὐκ ἀνύσων, ᾔδει γὰρ καὶ παροργίσων, εἰ αὖθις λέγοι, τὸ καθ' ἑαυτὸν οἷον πρὸς τὸν ἱκέτην ἀπολογούμενος, ὡς οὐ καταρραθυμήσας τῷ Βασιλεῖ προτείνειν τὰ τούτου δίκαια, Θεὸν παρεστήσατο τῆς σπουδῆς μάρτυρα, καὶ Θεὸς ὁρᾷ τὰ περὶ ὧν προβάλλω, ἔλεγεν. Ὁ δ' ἐκεῖσε παρὼν συγκρατήσας τὸν λόγον, συμπλάττει τὸ ψεῦδος, ὡς Θεὸν δῆθεν κατὰ Βασιλέως ἐκκαλουμένου τοῦ Ἱερέως εἰς τὴν τῶν ἀδικουμένων ἐκδίκησιν. τούτοις ὥσπερ ἔν τισιν ἰσχυραῖς κατασείσαις, ὑποχαλᾶν τὸν πύργον τῆς ἐκείνου ψυχῆς ᾤοντο. Ἦν δ' ὁ τὰς ὁρμὰς σφίσιν ὑπανάπτων, ὁ τῆς Ἐφέσου Ἰσαάκ, εἰς πατέρα τεταγμένος τῷ Βασιλεῖ, οὐδεμίαν δ' ἔχων αἰτίαν ἀπεχθείας τῷ Πατριάρχῃ, παρ' ὅσον τὸ τὰ δοκοῦντα ξυμπράττειν αἱρεῖσθαι τῷ Βασιλεῖ, ἢ γοῦν τοῦτο μόνον, ἢ καὶ δεύτερον, τὸ, τὰ κατ' Ἀνατολὴν Πατριαρχικὰ ὑφ' αὑτῷ θέλειν ποιεῖσθαι, μηδὲν ἀξιοῦν πλέον ἔχειν τὸν Πατριάρχην εἰς ἐξουσίαν, ἢ κατὰ μόνην Κωνσταντινούπολιν περιοριζόμενον, τὰ δ'

JAm autem evolutis annis quatuor ex quo Joannes Patriarchatus honore præcellebat, menſe Februario ſeptimæ Indictionis, graves in eum accuſationes a quibuſdam e Clero conflantur; mendaces illæ quidem ac plane inanes: non tamen ejuſmodi quas ægre Imperator admitteret. Studebat enim ille vel maxime, nanciſci modum hebetandi aciem nimii, quo dudum offendebatur, zeli Patriarchæ. Pupugerant autem eum & exaſperaverant non parum illa quæ nuper auſus in ipſum agere, ac coram loqui libere atque ardenter Patriarcha fuerat, prout ſuperius memoravimus. Ea, inquam, & alia plurima ejus generis quæ ſubinde occurrerant, bilem haud dubie moverant non patientiſſimo Principi: qui tamen ad manum non erat frænum aliud ullum quo impetum ejus cohiberet, viri natura vehementis; & cum ad aggrediendum ardua facilis, tum in urgendo cœpta irrevocabilis ardoris. Verum hæc, in quorum promotionem ſic ſtudio prodibat, haud erant cum privatis ejus rationibus aut quæſtu proprio implicita. Talium enim, etiam ſupra vulgarem modum, negligens erat. Exardeſcebat autem in iis accurandis quæ ad aliorum utilitates ſpectarent. Quærenti ergo Auguſto modum hujus quaſi cujuſdam Leonis exarmandi, utiles hæ ſeſe criminationes offerebant, qualibet alioqui deſtitutæ veri ſpecie, nec dignæ quarum haberetur ratio. Nam impudicitiæ veriſimilius inſimularetur Peleus quam ille; direptarum vero ſacrarum rerum, plauſibilius crimen appingeretur Ariſtidi; cujus erat in ultro etiam oblatis repudiandis donis abſtinentia vulgo notiſſima. Male denique precatum Auguſto Veccum qui dicebat, ſtatim calumniæ convincebatur, ipſa ſimplici narratione facti, unde occaſionem criminandi delator ſumpſerat. Id tale fuit: Aliquando pro more ſuo Veccus adierat Imperatorem cum Supplice cui erat imploraturus miſericordiam Auguſti. Sæpe in conſpectum producto illius, fruſtra ſemper ei propitiare Principem ſtuduit, toties ab eo cum ſtomacho rejectis quæ pro Suſcepto allegabat. Tres igitur longo tempore ſuas quiſque partes ſtrenue agere perſeverarunt, Reus, demiſſe ſupplicandi; Patriarcha, patrocinandi ardenter urgendo; denique Imperator, procraſtinandi ac differendæ ſine fine gratiæ. Quadam vice inſtabat vehementius apud Veccum Cliens, ut pro ſe iterum Imperatorem rogaret. Ille autem experientia jam gnarus negationi dilationem obtendi; necnon intelligens, ſi denuo de hoc compellaret Imperatorem, in iram ſe illum concitaturum, ut ſaltem clienti ſe purgaret forte ſuſpectaturo ex eventu, remiſſius egiſſe Patronum, Deum teſtem adhibuit ſynceri ſui ea in cauſa ſtudii, alta voce conteſtans: Deum utique, quem nil lateat, videre qua fide quoque affectu eo patrocinio fungeretur. Ex hac Dei mentione calumniæ anſam qui præſens forte tunc adfuit delator ſumens, multo deinde poſterius in malignam iſtam accuſationem proceſſit: criminans ſcilicet Patriarcham, dum ſupplicis cauſam ageret, diras Auguſto imprecatum in ultionem negatæ ſupplici gratiæ. His quaſi quibuſdam machinis aut validiſſimis arietibus, concuſſuros & dejecturos ſeſe turrim illam invicti animi calumniatores nequiſſimi putabant. Incita-

Edit. Rom. pag. 308.

bat autem eos accendens ad rem urgendam Epheſi Antiſtites Iſaac, quo ſpirituali Patre atque Arbitro conſcientiæ tunc Auguſtus utebatur. Non quod ullam ipſe quidem propriè haberet odii cauſam adverſus Patriarcham, ſed ut gratificaretur Imperatori, & in eam quam ille hac arte procuratum ibat retuſionem confidentiæ Vecci, ne deinceps tam libere agere ſecum auderet, efficacem pro virili conferret operam. Quamquam non aliena ſolum cauſa, ſed proprii etiam reſpectu quæſtus, in hoc motum ſuſpicabantur quidam. Opinati ſtuduiſſe per hoc ipſum rapta opportune occaſione ex periculo Vecci, ſuo juri ſubjungere loca juriſdictioni Patriarchæ reſervata in cunctis per Orientem Diœceſibus, ita ut ea tantum ſacra loca quæ intra unam Urbem Conſtantinopolim ſita eſſent, Ordinariæ poteſtati Patriarchæ ſubjecta remanerent: quæ extra Urbem eſſent, eorum auctoritati ſubjacerent Præſulum qui Diœceſes ubi erant illa poſitæ Epiſcopali auctoritate gubernarent. Id ille olim meditatus tunc perfecit, non alia efficaciori adhibita machina quam Imperatoris a Patriarcha vel procurando vel promovendo diſſidio. quod fecit hujus accuſatores adjuvans, & tota ſuâ fovens potentia.

A ἔξω ταύτης, ὑπὸ τοὺς Ἐπισκόπους γίνεσθαι, ὧν δήπου καὶ αἱ ἐνορίαι εἰσί. Ταῦτ' ἐσπούδαζε καὶ κατώρθου οὐκ ἄλλῳ τῳ μηχανήματι, ἢ τῷ διιστᾶν Βασιλέως τὸν ἱερέα. ὃ δὴ καὶ ἐποίει τοὺς κατηγοροῦντας δεχόμενος, καί γε καὶ τὸ δυνατὸν ὑποθάλπων.

CAPUT XI

Ut perlata promulgataque fuerit Imperatoria Novella de Stauropegiis, ſive locis ſacris propriè Patriarchæ ſubjectis.

Edit. Rom. pag. 309.

PRodiit enim Imperatoria Novella, qua cum alia decernebantur quædam, tum illud in primis: ut quæ ubicumque vel cujuſquemodi loca vel Monaſteria, Patriarchæ uni ſubjecta catenus cenſebantur; ea deinceps Epiſcopis quorum illæ propriæ Diœceſes eſſent, jure Ordinario ſubjacerent. Addebatur Decreti ratio: per abuſum videri, & contra ſacrorum Canonum auctoritatem attentatum id quod ex longo hactenus tempore factitatum fuerat; ut nempe Patriarchæ Conſtantinopolitano ultra fines Diœceſis propriæ jus competeret. quod qui dicebat, non intelligebat eripere ſe Patriarchæ titulum Oecumenici: quippe quem circumcluderet Urbe Conſtantinopoli, nec ſaltem ei concederet Diœceſim quanta & qualis cuivis etiam vulgari tribuitur Epiſcopo. Verum id tum quidem nihil penſi habens Iſaac, & in lucri parte numerans oblatam occaſionem gratificandi quomodocumque amicis ſuis Epiſcopis, quos multos offendebant iſtæ in propriis Diœceſibus exceptiones locorum ſubtractorum Ordinariæ ipſorum Poteſtati, ac Patriarchæ auctoritati ſubjectorum, & paſſim contendebant, non plus juris Conſtantinopolitano in alienas Diœceſes, quam cuique ipſorum in Conſtantinopolitanam eſſe. Cæterum Patriarcham Imperator ex ſuo voto his calumniis egregie exercitum per duos totos menſens habuit: nunc ſententiis eum Judicum permittens; nunc ei viſus ſuffragari, criminibuſque ipſum ſolvere; mentiri accuſatores & nihil niſi meras afferre calumnias, aſſerens. Suſtinebat autem in hac quaſi ſcena perſonam duplicem. hinc quidem palam Accuſatoribus permittens criminari Patriarcham, & ei dicam in os coram impingere, inde rurſus eumdem ſeorſum conventum deliniens, condolere illi ſimulans quaſi per calumniam injuſtiſſime vexato. In quo quam male cohærerent dictis facta palam erat. ſi enim tam erat illi perſpecta, quam videri volebat, innocentia delati, cur delatores tam licenter obſtrepere tanto tempore ſinebat, quos, latebat neminem, ne hiſcere quidem auſuros, ſi eis vel ſemel declaraſſet Imperator ſibi diſplicere quod illi agerent? Sed hoc omnes videbant ab aſtuto Principe ita fieri, ut per ſe Patriarcha intelligeret, luere ſe pœnam contentioſæ pertinaciæ qua jurgari cum Principe non eſſet veritus. Jurgium enim ille ac contentioſam pugnacitatem appellabat religioſum zelum patrocinandi circumventis calumniis, vel alia quavis injuria oppreſſis.

B ΠΡοβαίνει γὰρ παρὰ Βασιλέως, ἄλλα τε τὰ πλεῖστα διορίζομένη καὶ τάττουσα, καὶ τὸ, τὰ ὁπουδήποτ' οὖν Πατριαρχικὰ, ὅσα ἐν χώραις καὶ μοναῖς, ὑπὸ τοὺς Ἐπισκόπους ὧν αἱ ἐνορίαι, τελεῖν. Ἔγκλημα γὰρ ἐφαίνετο καὶ παρὰ Κανόνας τὸ ἐκ παλαιοῦ γινόμενον, ὑπερόριον κεκτῆσθαι τὸν Κωνσταντινουπόλεως δίκαιον. μηδὲ τοῦτ' εἰδότος τοῦ λέγοντος, ὡς κολούει τῷ Πατριάρχῃ τὸ οἰκουμενικὸν, ἐντὸς αὐτὸν περιορίζων τῆς Κωνσταντίνου, μηδ' ἐνορίαν ὅσα καὶ τοῦ τυχόντος Ἐπισκόπου, προσνέμων. ἀλλ' ὁ Ἰσαὰκ τότε τὸν καιρὸν τῆς ἀπεχθείας ἁρπάσας ὡς ἕρμαιον, C περιεποίει τοῖς Ἐπισκόποις αὐτοῦ, ταυτὸν δὲ καὶ ἑαυτῷ λέγειν, τὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως δίκαια. Τὸν μέντοιγε Πατριάρχην, οὐκ ἀνίει παρ' ὅλους δύο μῆνας ὁ Βασιλεὺς, ποτὲ μὲν εἰς κρίσεις ἐγκαθιστῶν, ποτὲ δὲ καὶ ὑπὲρ ἐκείνου ἱστάμενος, καὶ τῶν ἐγκλημάτων ἀπολύων, ὡς συκοφαντούντων τῶν κατηγόρων ἄντικρυς. ἦν δὲ διττὰ στρέφων, τοῖς μὲν κατηγόροις κατὰ πρόσωπον ἐγκαλεῖν ἐφιείς, καὶ δῆθεν ἐλέγχειν, ἐκείνου δ' αὖθις τὸ μέρος καταφαίνων καὶ περιποιούμενος, τῷ γ' ἐπικρίνειν ὡς πικρῶς συκοφαντοῖεν οἱ λέγοντες, καὶ εἰ ἤθελεν οὕτως λέγειν, οὐκ ἂν συκοφαντίας ἠνοίγοντο στόματα. ἦν δ' ἐμφανεὶς ἐντεῦθεν προσονειδίζων τῷ Πατριάρχῃ τὸ πρὸς ἐκεῖνον φίλερι. ἔριν γὰρ τὸν ζῆλον, καὶ τὸ ὑπὲρ τῶν ἀδικουμένων λέγειν, ἐνοχλεῖν ἔκρινεν.

Digitized by Google

CAPUT XII.

Quid contigerit Patriarchæ ex miſſione Colyburum.

Οὐ χεῖρον δὲ καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ τῶν κατηγορημάτων συμβὰν, ὡς χάριεν, ἱστορῆσαι, καὶ δεῖξαι, ὁπόσα πονηρία, προσλαβοῦσα καιρὸν, ἀνύει. Σύνηθες μὲν ἦν τὴν περιφανῶς τελεῖσθαι τῇ Ἐκκλησίᾳ τὴν τῆς Ὑπαπαντῆς ἑορτὴν, ἅτε κατ' ἐκείνην τυχόντος παρ' Ἰωσὴφ τοῦ Κρατοῦντος τῆς συγχωρήσεως. ἦν δὲ καὶ ἑφθῷ σίτῳ σινάμα καρποῖς ὀπωρῶν ποικιλλομένας τὰς τῶν ἐκπωμάτων πλατείας, ὡς Εὐλογίαν προτίθεσθαι, ὧν ὡς ἀπαρχή τις, ἡ κρείττων τῷ Βασιλεῖ προσήγετο ἐπιδόσεως. Ἐπεὶ δ' εἰκὸς τὰς χαλκᾶς ἐκείνας πλατείας ὑποδοχὰς, πλείστας οὔσας ἔξωθεν ἐρανίζεσθαι, σὺν ταῖς ἄλλαις ἦν μία δοκοῦσα καὶ πρωτεύειν τῷ κάλλει, καὶ ἀξία τῷ Βασιλεῖ προσάγεσθαι, ἣ δὲ καὶ γράμμασιν Αἰγυπτίοις, ὡς ποικίλμασί τισι, κατεσκεύαστο. Εἴθισται γὰρ, ὡς ἐλέγετο, Αἰγυπτίοις ἀντ' ἄλλων τινῶν ποικιλμάτων ἔν τε πέπλοις καὶ φανταγωγοῖς καὶ σκεύεσι παντοίοις, τοῖς γράμμασι χρῆσθαι. ἔτυχον δὲ τὰ γράμματα, τὸ κατάρατον Μαχούμετ, ταυτὸν δ' εἰπεῖν καὶ Μωάμεθ, ὄνομα φέρειν εἰς ἔπαινον. τοῦτο κύκλῳ τῇ πλατείᾳ ἐγγεγραμμένον τοὺς κατηγοροῦντας οὐκ ἔλαθε. καὶ δὴ ἔξω κειμένης ἔτι πρὶν ἂν εἰσαχθῆναι τῷ Βασιλεῖ, οὗτοι πέμψαντες ἀναγγέλλουσιν, ὡς οὐκ εὐσεβῆ γε τὰ τῆς πλατείας εἰς Βασιλέα φερούσης τὸ ἐξάγιστον ὄνομα, καὶ ὡς ὁ Πατριάρχης ἐπίτηδες κατεσκευάσατο ἐκείνην πεμφθῆναι τῷ Βασιλεῖ, ὅπερ μὴ μόνον οὐκ εὐλογίας μετὸν διὰ τὸ τῆς γραφῆς μυσαρὸν, ἀλλὰ καὶ μύσους τὰ μέγιστα προσετρίβετο. Ταῦτα πυθόμενος ὁ Βασιλεὺς, πείρᾳ θέλων γνωρίσαι τὰ ἀγγελθέντα, ἐξ αὐτῆς πέμπει τὸν τοῦ κοιτῶνος παρακοιμώμενον τὸν βασιλικὸν Βασίλειον ξυνετὸν ὄντα γραμμάτων Ἀγαρηνῶν, καὶ ὃς ἀναγινώσκει τε καὶ τὸ ἀληθὲς προσμαρτυρεῖ τοῖς ἀπαγγείλασιν. Ἡ μὲν οὖν πλατεῖα οὐκ εἰσήγετο διὰ τὴν συνείδησιν, τὴν ἀποστολικὴν παραίνεσιν τοῦ Βασιλέως τηρήσαντος. τὸ δὲ τῇ ἑξῆς, ὡς ἔγκλημα καὶ τοῦτο προυτίθετο μέγιστον.

Non abs re fuerit & quod initio hujus accuſationis accidit joculare, ac dictu lepidum referre, ut ex hoc ſpecimine Lector æſtimet quantum ſibi licere malignitas velit, & quid non occaſione arrepta perficiat. Ad conſuetum ubique ac ſemper celebrem apparatum ritumque auguſtum anniverſario cultu honorandæ ſolemnitatis Hypapantes, aliquid hoc tempore ceremoniæ exquiſitioris adhiberi erat ſolitum, in gratiam atque honorem Imperatoris, quod is, ut dictum eſt, tali die communioni Eccleſiæ reſtitutus, & anathemate ſolutus a Joſepho fuiſſet. In his autem quæ ex abundanti addebantur ad paſſim uſitatos ejus religionis ritus, illud erat: ut in lancibus encauſtico opere variegatis, pictura fructus fere autumnales exprimente, frumentum toſtum, Patriarchæ ad aram facientis benedictione ſanctificandum, offerretur. Tum harum lancium eximia una, primitiarum ritu quodam, epulanti Auguſto menſis ſecundis inferretur. quoniam vero æncarum iſtiuſmodi lancium ad hos uſus corrogari ab externis plurimas neceſſe erat, inter illas quæ hoc anno commodatæ a variis fuerant, una forte ſpecioſior viſa cæteris, & eo digna præ cunctis quæ Imperatori ſiſteretur, ſepoſita ad hoc ipſum eſt. Huic porro præter cæteram inducti eleganter tectorii ſpeciem, Ægyptii quoque inſcripti characteres inerant. Conſuetum quippe, ut ajunt, Ægyptiis eſt in velis, candelabris, vaſiſque reliquis inſigniendis iſtam e litteris ipſorum ſpecioſe illitis ornamenti rationem affectare. Forte autem evenit, ut quæ hanc Imperatori deſtinatam lancem elementa Ægyptia pingebant, execrabilis Machumetis, ſeu, quod idem eſt, Moamethis, honorifice nomen exprimerent. Non latuit Accuſatores, circum orbem hujus patinæ abominandum id vocabulum inſcriptum. cum ea igitur adhuc in Templo ſepoſita, quemadmodum eſt dictum, ut ad Imperatorem deferretur, ſtaret, miſſo hi certo homine ei nunciant: Lancem ipſi offerrendam ſtudioſe delectam a Patriarcha, quæ deteſtabilis eſſet nominis adſcriptione prophanata, ut videlicet pro ſperata Auguſto ex ejus ſacri Apophoreti participatione gratia, macula ipſi infandi piaculi contagione velut quadam execratæ ſuperſtitionis allineretur. Hæc audiens Imperator, quod ad liquidum exploraret an ita haberent, curriculo mittit Auguſti Cubiculi Præfectum Baſilium, peritum Saracenicarum litterarum, qui ubi legiſſet, rem vere fuiſſe nunciatam Imperatori retulit. Prandenti ergo mox Auguſto cum eſſet de more Lanx allata, non admiſſa ab eo eſt, quaſi religioſo metu conſciſcendæ noxæ; & cura obſequendi Apoſtolico mandato jubenti eum qui cognoverit, cibum ipſi appoſitum oblatum prius idolo fuiſſe, abſtinere illius eſu propter conſcientiam. Poſtridie porro ad crimina Patriarchæ afficta novum iſtud tanquam omnium maximum invidioſiſſime adjunctum eſt.

Edit. Rom. pag. 310.

Digitized by Google

CAPUT XIII.

Ut Patriarcha Joannes Throno renunciaverit.

Edit. Rom. pag. 311. CUm igitur, duobus ut dixi menſibus agitata hæc Patriarchæ accuſatio fuiſſet, nec quidquam proficeretur: ſed ludibrium, contumelia, & quidquid dici peſſimum poteſt, in re tota verſaretur, quid enim pro bono & æquo facturos ſperes, qui etiam ſcalæ formam peregrinis litteris, ludo quodam pictoris, inter anaglypha implexarum arborum amœnæ varietatis per phialam conſcribillatæ, in atrocem calumniam traxerint, quaſi piaculi neſandi, cujus ad ſolam mentionem conclamandum exterminium eſſet ultimum ei quicumque inſimularetur tam horrendi videlicet ſacrilegii. Cum, inquam, judicium id nihil niſi petulans convicium & ignominioſa traductio Patriarchæ nominis & exiſtimationis eſſet, facileque appareret unum illud ſpectare auctores, fautoreſve tumultuoſæ hujus criminationis, ut qui ea licentiſſime incomiciabatur, ferendæ impar iſtiuſmodi vexationi atque infamiæ, ſedem honoremque detrectaret. Id Joannes intelligens, menſe Martio circa medium quadragenarii jejunii, me hujus Hiſtoriæ Scriptorem juſſit libellum abdicationis ſuæ conſcribere: quem cum Imperatori obtuliſſet, illo ſimulante ſe non accipere, continuo recedens in Panachrantæ Monaſterium ſe abdidit. Erat ergo Eccleſia Paſtore viduata: hoc quidem non comparente, & alium in ejus locum ſubrogare nolente omnino Imperatore. Nam inter alios quos ad Patriarcham ex iſto receſſu revocandum, & ut publico ac ſuo muneri ſe redderet orandum, per id tempus allegavit, ipſum etiam Filium proprium & Imperii Collegam Andronicum, conferre ſe ad illum, & conari exorare, juſſit.

A Ὡς μὲν οὖν τὰ κατὰ τὸν Πατριάρχην ἐπὶ μησὶ δυσὶν ἐτρίβετο, καὶ οὐδὲν ἠνύετο, μόνον δ᾽ ὕθλος καὶ λοιδορία καὶ πᾶν ὅτι κάκιστον ἦν. καὶ τί γὰρ ὅπου καὶ κλίμακα κατὰ φιάλης ἐνσκιαγραφηθεῖσαν τῷ Πατριάρχῃ κατά τινα ἄνεσιν δένδρων ἐκεῖσε καταφυτευθέντων παντοίων, ὕλην εἶχον καὶ ταύτην τῆς κατ᾽ ἐκείνου συκοφαντίας, παρ᾽ ἣν αἰτίαν καὶ μόνον ἀκούσαντας, κατὰ πᾶν ἐκέλευε καί γε ἀφανίζειν τέλεον. ὡς γοῦν οὐδὲν ἄλλο ἢ λοιδορία ἠνύετο, σκοπὸς δ᾽ ἦν ἐκείνων ἀπειρηκότα πρὸς τὰς ἐπιφορὰς τῶν ὕβρεων παραιτεῖσθαι τὸν Θρόνον. γνοὺς ταῦτα ὁ Ἰωάννης μηνὸς Μαρτίου, B μεσούσης νηστείας, λίβελλον γράφειν τῷ συγγραφεῖ παραιτήσεως ἐπιτάττει. καί γε ἐπιδοὺς Βασιλεῖ προσποιουμένῳ μὴ δέχεσθαι, ἀπαλλάττεται, καὶ φέρων τῇ τῆς Παναχράντου μονῇ ἑαυτὸν δίδωσιν. ἦν οὖν ἡ Ἐκκλησία ποιμένος κεχηρωμένη, μήτ᾽ ἐκείνου παρόντος, καὶ ἄλλον ἀντεισάγεσθαι μὴ ὅλως τοῦ Βασιλέως θέλοντος. ἐν τῷ μεταξὺ γὰρ πέμπων καὶ αὐτὸν δὴ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Βασιλέα Ἀνδρόνικον, ἐπειρᾶτο μαλάττειν.

CAPUT XIV.

De Legatis Papæ & Patriarcha Joanne.

DUm hæc geruntur Legati Roma a Papa miſſi occurrunt Imperatori revertenti Adrianopolim, & illam Civitatem nondum ingreſſo. His ille in primis ſtuduit quæ circa Patriarcham nuper evenerant in ſpeciem quam minimum invidioſam fucare, ac quod diſſimulari nequibat factum, inumbrare comminiſcendis cauſis: cum diceret, prægravatum Patriarcham laboribus functionis iſtius, quo ab iis reſpiraret otioſius, ſeſeque reficeret, e Patriarchali ad tempus exceſſiſſe Palatio, futurum (pag. 312.) tamen ipſis præſto, cum eo congreſſuris apud quædam Urbis Monaſteria. Ipſum autem Veccum per certos a ſe miſſos rogavit: Deponeret puſillanimitatem omnem: quæ acta eſſent imputaret tempori potius, quam voluntati ſuæ: conferre ſe ne gravaretur in Monaſterium Manganorum congreſſurus cum Legatis illuc occurſuris; quibus orabat ne ſignificaret quidquam eorum quæ nuper contigiſſent. Sic præmunito Patriarcha ingreſſus Urbem eſt cum Legatis Imperator; & quorſum ea Legatio ſpectaret intelligens, dedit operam ne illi cum Synodo cumque Patriarcha prius agerent, quam ipſe quæ ad rem putabat opportuna prævertiſſet. Quod præcipuum in mandatis Legati habebant hoc erat, ſerio denunciare Græcis: Pacem Eccleſiarum non meris verbis contineri, ſed factis. Probare ipſos & præſtare rebus ipſis oportere quæ dictis oſtentaſſent: ſe nimirum in unius ejuſdemque confeſſione Fidei convenire cum Lati-

C Ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ πρέσβεις ἐκ Ῥώμης παρὰ τοῦ Πάπα ἐφίστανται, ἔξω που πόλεως τῆς Ἀδριανοῦ ἐπανήκοντι Βασιλεῖ. καὶ ὃς θέλων συσκιάζειν σφίσι τὰ κατὰ τὸν Πατριάρχην, ἐκείνοις μὲν αἰτίας πλαττόμενος, ὡς ἀπειρηκώς, ἔλεγε, πρὸς τοὺς πόνους ὁ Πατριάρχης, καὶ ἀνεθῆναι θέλων ἐπιπολὺ, ἐκχωρεῖ πρὸς καιρὸν τοῦ Πατριαρχείου, καί γε μέλλων ἐντυχεῖν σφᾶς ἐκείνῳ παρά τισι τῶν κατὰ τὴν πόλιν μονῶν. ἐκεῖνον δὲ πέμψας ἠξίου, ἀποθέσθαι μὲν τὰ τῆς μικροψυχίας, ὡς ὄντως καιροῦ μᾶλλον ἢ βουλήσεως, ἀπελθεῖν δὲ πρὸς τὴν μονὴν τῶν Μαγγάνων, κἀκεῖ τοῖς πρέσ- D βεσιν ἐντυχεῖν παραγεγονόσι, μηδὲν τῶν προτέρων σημήναντα. Οὕτως ἔλεγε, καὶ ἅμ᾽ ἐκείνοις τὴν πόλιν εἰσέρχεται. πρὶν δ᾽ ἐντυχεῖν ἐκείνους Συνόδῳ καὶ Πατριάρχῃ, ὁ Βασιλεὺς γνοὺς τὸ τῆς πρεσβείας κεφάλαιον. τὸ δ᾽ ἦν. μὴ λόγοις εἶναι τὴν τῶν Ἐκκλησιῶν εἰρήνην καὶ μόνοις, ἀλλ᾽ ἔργῳ δεικνυμένην, τῷ καὶ σφᾶς κατ᾽ ἐκείνους τὴν πίστιν ὁμολογεῖν, καὶ ὑπὸ πληροφορεῖν τὴν ἕνωσιν. παρωξύνοντο γὰρ κἂν τοῦτο. καὶ παρὰ τῶν ἡμετέρων, ὡς ἔλεγον, σχιζομένων. εἰ δὲ καὶ πολλοῖς τῶν ἐν ἐκείνοις

φρερίων

φρικίαν μηνυῶντες, χλεύην ἔλεγον τὴν εἰρήνην εἶναι, ϗ δεῖν δοκιμάζειν, εἰ ϗ αὐτοὶ τὸ σύμβολον ὥσπερ λέγοιεν. οἰόμενοι ἐντεῦθεν εἰς μερίμνας ἄγειν τὸν Βασιλέα, ὡς δυοῖν ἐξ ἀνάγκης γενέσθαι θάτερον, ἢ μὴ καθυποκλιθέντος τὴν εἰρήνην συγχεῖσθαι, ἢ καί τι τῶν κειμένων παραβάντα μειζόνως ἁμαρτεῖν, ϗ σφᾶς ἰσχυρίζεσθαι, φεύγειν ἔτι δικαίως τὴν ἕνωσιν, ὡς ἀντικρὺς παραβάντος. Γνοὺς ταῦτα τοίνυν ὁ Βασιλεὺς, ϗ εἰδὼς ἐξαπιναίως ἀκούσαντας θορυβηθησομένους, ϗ τοὺς πως εἰρήνην ἄγοντας, πέμψας μετακαλεῖται ϗ Ἀρχιερεῖς ϗ Κλῆρον ἅπαντα, ϗ σφᾶς κατ' ἰδίαν λαβὼν, κοσμικοῖς γὰρ ἀπείρητο μὴ παρεῖναι.

A nis. Sic eos demum perſuaſuros pacem inter Eccleſias concordiamque vere coalitam. Atque in hoc ut continuo fieret, vehementer inſiſtere juſſi erant, argumento neceſſitatis ducto a Schiſmate quod ajebant inter noſtros eſſe, aliis alios averſantibus: prout ſcilicet admitterent aut rejicerent pacem de qua conventum videbatur. & revera quidam etiam noſtrorum, Freriis ſeſe multis iis admiſcentibus aſſenſi, paria cum his & ipſi loquebantur, affirmantes pacem quæ velut firmata jactaretur, nihil hactenus niſi ludibrium videri. unde tanto jam ſpecioſius Legati contenderent veniendum ad explorationem, certum experimentum capiendum fidei ac ſententiæ Græcorum. Ejus porro pignus idoneum fore, ſi & ipſi Symbolum ſicut Latini pronunciarent. His illi poſtulandis in arctum ſe coacturos Imperatorem arbitrabantur utique neceſſario ex his ſecuturo duorum altero: aut ut eo non annuente quod petebant, pax reſcinderetur: aut ut eodem tranſgreſſionis conventorum palam convicto, ac per hoc criminis majoris manifeſte reo, plauſibilior jam ipſis cauſa ſuppeteret, conſtanter abnuendi communionem cum eo, velut adhærente Tranſgreſſoribus pactorum manifeſtis. Talia verſare animo Legatos cum præſenſiſſet Imperator, & inde intelligeret, Græcos qui eatenus actis utcumque jam acquieſcebant, ejuſmodi audita oratione Legatorum ſtatim tumultuaturos; miſſis quoquoverſum certis hominibus ad ſe convocavit Epiſcopos & Clerum univerſum; illiſque ſeorſum adhibitis (nam ſæculares adeſſe vetuit) in hæc verba locutus eſt.

CAPUT XV.

Oratio qua Imperator, certo perſuaſa Eccleſiaſticis ſua in propoſito conſtantia, præmunivit eos ne turbarentur ad inconvenientes petitiones Legatorum.

ΤΑ μὲν τῶν παρόντων, εἶπεν, ὅπως ϗ κατεπράχθη, ϗ μεθ' ὅσης τῆς δυσχερείας ἠνύσθη, οἴδατε πάντως. ἐπεὶ οὐδ' ἐμοὶ τόσον ἀναλγήτως ἔχοντι τάδ' ἐρρύηται. οἶδα γὰρ ϗ Πατριάρχην ἐντεῦθεν παριδὼν, τὸν Ἰωσὴφ λέγω, ὃν δὴ ἴσα ϗ τῷ γεννησαμένῳ ἔστεργον, μᾶλλον δὲ ϗ ἔτι πλέον. ἐπεὶ ἐκεῖνος μὲν τῆς εἰς σφᾶς προόδου, οὗτος δὲ τῆς εἰς τὸ κρεῖττον ἐπανελεύσεως αἴτιος γέγονεν. Οἶδα ϗ πολλοὺς βιασάμενος, ϗ τοὺς φίλους σκανδαλίσας, πρὸς δὲ ϗ τοὺς ἡμετέρους λυπήσας, ϗ μαρτυρήσουσιν οἱ ἐν φυλακαῖς προσγενεῖς, οἷς περ οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ πρὸς Ἰταλοὺς πραγματευθὲν ϗ μόνον, ἥτε πρὸς ἡμᾶς ὀλιγωρία ξυνέβη, ϗ ἡ ἀφ' ἡμῶν αὖθις ὀργὴ ὥρισεν. Εἶχον μὲν οὖν ἐπὶ λογισμοῦ ἀνύσαι τὸ πᾶν ἐντεῦθεν, ὡς μηδὲν πλέον ζητησόντων τῶν Ἰταλῶν. οὕτω γὰρ ϗ πρὸς ὑμᾶς ἐποιούμην τὰς συνθεσίας, ϗ ὁ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ χρυσοβούλλειος λόγος, τοῖς λόγοις που μαρτυρήσει. Ἐπεὶ δὲ τῶν ἡμετέρων τινὲς, ὡς πέπυσμαι, ϗ μᾶλλον οἷς ἁνδάνει τὸ σχίζεσθαι, οὐκ οἶδ' ὅτι παθόντες, εἰ μή τις πεῖραν θ' ἡμῶν ταῦτ' εἴποι ϗ μεριμνῶν ἐπανάστασιν, Φρερίαις ἐντυχόντες κατὰ τὴν Περαίαν, χλεύην τὴν εἰρήνην εἶπον ϗ ἀπάτην εἶναι, ϗ παρεβίβασαν ζητεῖν σφᾶς τὸ πλέον κατά τινα δοκιμὴν, ϗ τοῦτό ἐστι τὸ τῆς ἐπιστάσης πρεσβείας κεφ. βούλομαι προλαβὼν μικρὰ πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν καὶ πληροφορῆσαι, ὡς ἂν μὴ ἐξαπιναίως ἀκούσαντες ταραχθείητε, μηδέτι πάλιν ἡμῶν τὸ πρὸς σφᾶς κυβερνητικὸν ἰδόντες, ὑποψίαις ταῖς ἐ-

B *QUæ in ſtatu præſenti Eccleſiæ cernuntur quemadmodum acta ſint; & quanta cum difficultate perfecta, ſcitis omnino: neque mihi adeo hebes ad moleſta ſenſus eſt, ut tam cito memoria evolaverint ea quorum eventus acri meo dolore redemptus eſt. Recolo enim me ne tenerrimis quidem affectibus, ut ea conficerem, pepercisſe. Unum, ut ſcitis habui cui nihil minus pietatis & amoris quam Genitori tribuerem: imo aliquanto plus ei me debere rebar: quoniam cum pater in hanc me lucem eduxerit, hic mihi exorti Sacramentorum, religionis uſuram, & communionem Eccleſiæ reſtituit, quod beneficium arbitror majus. Joſephum tamen cariſſimum mihi caput hac cauſa deſpicere ſuſtinui. Multis præterea vim feci; ſecurus offenſionis Amicorum. E veſtro quoque corpore non paucos haud leviter vexavi. Teſtes ſunt qui* C *e noſtris quoque Propinquis in cuſtodiis ſqualent; quibus iſta cum Italis conventio cauſa fuit unica & obſiſtendi Noſtræ voluntati; & iræ viciſſim Noſtræ ſubeundæ. Sic autem cum illa gererem, putabam, conſtituram intra hos terminos negotium; nec plus ad ejus perfectionem Italos quæſituros. Ita enim promiſi dudum vobis, & extat in Eccleſia noſtræ hujus perſuaſionis illuſtre documentum, diploma in hanc ſententiam diſertum cum appoſitione Bullæ Aureæ. Quoniam vero Noſtrorum quidam, quibus nimirum diſcidium cordi eſt, neſcio qua moti cauſa (niſi quis dixerit ad probationem hæc Noſtram & angorum cumulum contigere) cum Freriis apud Peræam congreſſi, dixerunt: nihil niſi ludibrium & fraudem hanc pacem eſſe; & hoc imprudenti dicto Latinis occaſionem præbuerunt exquirendi plus aliquid,* D *ut experimento ſatis certo conſtet; ſerio ac vere rem peractam: unde hæc quam audituri mox ſumus, Legatio nata eſt, cujus ſcopum præcipuum eſſe comperi hoc quod modo dixi a Nobis exigere, volo paucis præoccupare ac præmunire vos: ne ubi quæ illi loquentur audietis, ſubito conturbemini: neve in veſtros animos ſuſpicioni de Nobis ſiniſtræ ulli pateat aditus; utique poſtquam clare*

Edit. Rom. pag. 313.

CAPUT XVII.

Ut Joannes in Patriarchales Ædes inductus denuo ſit.

Ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς ἐς πιστὸν ἐντεῦθεν τὸ ἀληθὲς πράττειν τοῖς πρέσβεσιν ἀφοσιωσάμενος, πάρεργα πάντως τίθεται τὸ καὶ αὖθις τὸν Πατριάρχην ἀναγαγεῖν. ὑπὸ γὰρ ἐν παραδοχῇ τὸ τῆς παραιτήσεως τοῖς Ἀρχιερεῦσι, κἂν ὁ Βασιλεὺς ἐδέχετο ταύτην, ἀλλ' οὖν οὐ προῄχετο ὅλως αὐτὸν τῶν ἱερῶν πραγμάτων ἀνάξιον. μόνον δὲ θόρυβον παραιτῶν καὶ ταραχὴν ἄλογον, καὶ ὅτι πληχθέντων ἐπὶ τούτοις τὰς συνειδήσεις τινῶν, οὐκ ἔχειν δεῖν προσμένειν, μήπως φησὶ τισὶ παρὰ συνείδησιν ᾖ τὸ προσέρχεσθαι. τοῦτο δὲ τί ἂν παραιτήσεως ἔχοι; εἰ μὴ καὶ μᾶλλον ἐλέγχει τοὺς τὴν κακίαν οἵους τ' ὄντας κωλύειν. ὅθεν καὶ κοινῇ σκέψει, ἀξιοῦσιν ἀρχῆθεν τὸν ἄνδρα τὴν προστασίαν δέχεσθαι. ὁ δ' οὐχ ὑπήκουε ζητῶν τὴν ἐπὶ τοῖς συκοφάνταις ἐκδίκησιν. τὸ δ' ἦν καὶ ἐν τῶν ἀδυνάτων τῷ Βασιλεῖ, προϊσχομένῳ συνήθειαν ἄλογον τῶν Κρατούντων, καθ' ἣν τὴν μὲν συκοφαντίαν ἰᾶσθαι, καὶ τὸν συκοφαντούμενον ῥύεσθαι τοῦ κινδύνου, συκοφάντην δὲ μηδ' ὁποσοῦν τιμωρεῖσθαι, κἂν συκοφαντῇ τὰ ἔσχατα, ὑπέκειται. μὴ δὲ γὰρ εἶναι τὸ ἀληθὲς τῷ Βασιλεῖ μανθάνειν, ὅπου τῷ μὴ ἀποδείξοντι κίνδυνον ἐφῆφθαι ξυμβαίνει. Ταῦτ' ἄρα καὶ μὴ ἀνύων, καὶ μᾶλλον ἀφιέναι τὸ πταῖσμα παρακαλούμενος, μίμησιν φέροντα τοῦ Χριστοῦ, τὴν πρόκλησιν δέχεται. καὶ ἕκτῃ Ποσειδεῶνος ὑπὸ λαμπρᾷ τῇ δορυφορίᾳ, συγκλητικῶν τε ἅμα καὶ Ἐκκλησιαστικῶν, τῆς αὐτῆς Ἰνδικτιῶνος, ἀνάγεται. τότε συμπλασάμενοι γράμμα τῆς πρὸς τὸν Πάπαν ἀπολογίας (Οὐρβανὸς δὲ τότε ἦν) πολλαῖς μὲν ὑπογραφαῖς μήτ' ὄντων Ἐπισκόπων, μήτ' Ἐπισκοπῶν οὐσῶν, μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ χειρὶ τοῦ γραφέως, ὡς δῆθεν πολλῶν ἱερῶν ἀνδρῶν καὶ μεγάλων κατησφαλίζοντο. εἰ μὲν καὶ Πατριάρχῃ δοκοῦν, οὐκ οἶδα. πῶς δέ γε καὶ λίαν τῷ Βασιλεῖ φέρειν πίστεις προνοουμένῳ, ἐπὶ τῇ τῶν Ἐκκλησιῶν συμβάσει καραδοκούντων πολλῶν καὶ κατ' ἐκείνης Ἐπισκόπων. καὶ γὰρ σφίσιν οὕτω τῶν Ἐπισκόπων ἐπιτυχόντων, ὡς καὶ εἰς ἑκατοστὰς ἀριθμεῖσθαι πλείστας τῶν παρ' ἐκείνοις Συνόδων· ταῦτ' ἄρα καὶ τὰ ἡμέτερα ἐξισάζειν θέλων ἐκείνοις, ταῦτ' ἔπραττε, πολλαῖς δ' ἑτέραις γραφαῖς τῶν ἡμετέρων Πατέρων, ταῖς ἐκ τοῦ Υἱοῦ δηλαδὴ προχεῖσθαι, χορηγεῖσθαι, δίδοσθαι, ἐκλάμπειν, ἐκφαίνεσθαι, καὶ ταῖς ὁμοίαις, τὴν τοῦ ἐκπορεύεσθαι λέξιν ἐπιλύων, δηλοποιοῦντος καὶ τοῦτο, ὡς καὶ μὴ τοὺς πειθομένους τερθρεύειν, τὴν ἀξίαις δίκαις καθυποβαλλόμενος. τὸ δ' ἄρ' ἦν ὄνειρος, καὶ ἐπὶ ψευδέσιν ἐγκληθέντας ἀπολογήσασθαι, οὐ ξυλλύειν, ἀλλὰ συνιστᾶν τὸ ἔγκλημα τοῖς εἰδόσι διεγινώσκοντο.

Edit. Rom. pag. 315.

CÆterum Imperator hoc quaſi primo officio defunctus demonſtrandi Legatis, ſerio rem a ſe actam, qui non dubitaſſet tantæ dignitatis viros ea de cauſa tetro carceri addicere: operæpretium ſe præterea facturum exiſtimavit, ſi Patriarcham liberæ ſuæ Poteſtatis functioni reſtitueret. Rem eam ſui arbitrii putabat eſſe, quippe non alia corrogatione ſuffragiorum, aut repetitione electionis egentem. haud enim vere vacaſſe umquam Conſtantinopolitanam Sedem Vecci abdicatione, quam utcumque Imperatori ſignificatam & oblatam, Epiſcopi nec admiſiſſent nec probaſſent. Sed neque is ipſe Libellus recuſationis Sedis, quem Imperatori a Joanne datum diximus, iis erat formatus verbis, quæ veras canonicaſque legitimæ depoſitionis cauſas exprimerent. Etenim haud in eo quidquam allegabatur quo appareret, Joannem, ut indignum eo loco, & adminiſtrationi Eccleſiæ ineptum aut imparem, inde ſubmoveri. Cauſabatur ibi tantum ipſe Veccus, tumultuari contra ſe quoſdam, a quibus etſi pateretur injuſtam vexationem ipſe innoxius, tamen vereri ſeſe offenſionem infirmorum, qui forte vulgatis in ſe calumniis moti ad dubitandum, ecquid citra noxam & piaculi contagionem poſſent tam diffamati hominis uti conſuetudine; oblatis deinde occaſionibus cum eo agendi, æſtuarent animo; & forte contra officii præſcriptum ex errore natum operarentur. Ea de cauſa ducere ſatius renunciare dignitati; & eo loco cedere, ubi ſe nonniſi cum aliquo ſcandalo, aut ſaltem periculo teneras puſillorum conſcientias lædendi, hærere non poſſe judicaret. In his autem quæ vola quodque veſtigium abdicationis appareret? ubi potius tacita querela ſugillarentur illi qui cum potuiſſent improborum malitiæ obſiſtere, auxiliari circumventæ innocentiæ omiſiſſent. His cum ab Imperatore, tum a Synodo conſideratis, communi omnibus conſenſu viſum eſt, reſtituendum Joannem in intermiſſum exercitium, numquam abrogatæ ablatæve poteſtatis. Ad quod cum idem conſequenter vocaretur, renuebat obſequi; poſtulans prius affici pœnis meritis, qui ſe calumnioſe criminando traduxiſſent. Verum id poſſe impetrari ab Imperatore ſperandum non erat. Cauſabatur enim ille, ſe id facere nequire. Tenebat videlicet mordicus inveteratum in Aulis morem, delationes cujuſquemodi inter Principatus inſtrumenta cenſendi; & ſic calumniæ medendi cum regnantibus expedit, aut liber, ut eximatur quidem periculo male culpatus inſons; impune autem omnino ferat iniquus accuſator, quantumvis falſæ atque impudentis criminationis ſcelus. cui flagitioſo abuſui hanc ſolent cauſam obtendere: quod omnis ſpes ac facultas Principi eriperetur cognoſcendi quidquam de machinationibus occultis, quæ contra ipſum aut Rempublicam iniri contingeret, ſi gravi periculo deterrerentur ab audenda denunciatione qualeſcumque delatores. Ergo Imperator certus convictos licet calumniatores non ulciſci, egit ipſe cum Vecco, rogans etiam atque etiam, condonaret iis noxam, exemplo Chriſti: nec ille ad extremum abnuit; & aſſenſus jam ſtudiis cunctorum die ſexta menſis Auguſti ejuſdem Indictionis, ſplendido deductus comitatu Senatorum & Eccleſiæ Procerum, in Palatium Patriarchæ iterum ſolemni ritu invectus eſt. Hinc jam

pag. 316.

Digitized by

data eſt opera concinnando Scripto quo Papæ (is tunc erat Urbanus) ſuper mandatis per Legatos renunciatis ſatisfieret. Hunc Libellum ſtuduerũt ambitioſa ſubſcriptionum pompa commendare; in quo multos pro Epiſcopis obtruſere qui nec ordinati umquam fuerant in iſtum gradum, nec a quibus denominabantur loca, Epiſcopatus titulum aliunde habuerant quam a Librarii, qui ſcriptum hoc formavit, manu; quæ etiam varia peritia Chirographos effingendi de ſuo addidit nomina plerorumque illic ſubſcriptorum, tamquam ab ipſis videlicet poſita : cum quoque in numerum congerens multos e ſacris hominibus fama illuſtres, ut tanto certius perſuaderetur, quod optabant. Hæc an conſcio Patriarcha ſic acta ſint, haud equidem habeo compertum. Imperatoris æmulationem in hoc quamdam video, ambitioſe conati exæquare cum Latinis res Eccleſiæ Græcorum. Cum enim in inſtrumentis allatis Roma ſanctæ illic cum Græcis concordiæ, denſiſſima ſubſcribentium iis Epiſcoporum nomina vidiſſet (crebri enim adeo in illis partibus Epiſcopatus ſunt, ut eorum Synodi plurimis ſæpe centuriis Epiſcoporum conſtent) Imperator vel ad fidem tanto pleniorem faciendam, vel ut dixi, ad oſtentationem quaſi cujuſdam in hoc quoque æqualitatis Orientalis Eccleſiæ cum Occidua, iſtam tum adhibuit multiplicationem ſpecioſam noſtratium Præſulum. Illud etiam in eodem Scripto curatum eſt, ut in expreſſione dogmatis de Spiritus Sancti proceſſione, numero ingenti congererentur variæ undecumque corraſæ Patrum noſtrorum locutiones, ajentium, S. Spiritum ex Filio profundi, præberi, dari, explendeſcere, micare, aut oſtendi, ſimileſque, quibus accumulandis id clam agebant, ut quaſi obruerent *procedendi* uſitatum Latinis verbum, & cum id aliorum iſtorum obtentu tegeretur, tacite abrogarent; ejus aſſertoribus, iſta prolatorum a Noſtris in ſpeciem æquipollentium ſpecie averſis a requirendo quidquam ulterius a Nobis. Addebatur in ſcripto ad extremum, *Si qui huic Pacis conventioni non obtemperabunt eos dignis pœnis afficiendos decernimus*. Quæ vana erant cuncta, nec ultra inanem quaſi ſomnii ſpeciem ſolida; eo quidem affectata, ut objectum mendacii ac tranſacti non bona fide hujus negotii, crimen dilueret : ſed revera, ſi quis introſpiceret penitus, & rem ad liquidum perноſceret, talia, quæ iſtius ejuſdem criminis reos peragerent eos ipſos qui illud tanta cura depellebant. Cæterum hæc in futurum quondam criminationum argumentum & vexationis occaſionem miſeris Eccleſiaſticis ceſſura erant; olim accuſandis, quaſi Orthodoxis anathema dixiſſent: cujus rei velut teſtes certiſſimi, hæ tunc ad Papam ſcriptæ litteræ allegandæ erant. quamquam illæ meo quidem judicio, non eo revera ſcriptæ ſenſu ſunt, quem vel in ſpeciem præferebant, vel perſuaſum tunc Latini habuerunt. Fucatæ ſiquidem per aſſentationem ad Papam fuerant in ſpeciem illic placituram. Nec viciſſim non ipſi Latini aſſentati nobis in hoc negotio quædam ſunt, prout in Meletii & Ignatii cauſa apparuit.

A ἔμελλε δὲ καὶ τοῦτο τοῖς πλαττομένοις τῆς Ἐκκλησίας ἰσχυρὸν πρόσχημα εἶναι, ἐγκαλουμένοις ὡς ἐξεκηρύχθησαν οἱ Ὀρθόδοξοι, καὶ αἱ πρὸς τὸν Πάπαν γραφαί φασι μάρτυρες σοφώτατοι. τὸ δ᾽ ὡς ἐμὲ γοῦν εἰδέναι, ἄλλως εἶχεν, εἰ καὶ πρὸς τὸν Πάπαν κατά τινα θωπείαν οὕτως ἐγράφετο. ὅτι δὲ κἀκεῖνοι μάταια ὄντα τὰ τῆς θωπείας, Μελέτιός τε καὶ Ἰγνάτιος ἔδειξαν.

CAPUT XVIII.

De Ignatio & Meletio, ut ii ad Papam miſſi fuerint.

Edit. Rom pag. 317. HI quod plane ac palam ſe abſciſſos ab Eccleſia ferebant, damnati ab Imperatore ac dediti Papæ ſunt, gravibus ab eo videlicet mulctandi pœnis : ad idque revertentibus Romam traditi Legatis, eo demum perducti. Verum tantum abfuit, ut eis Pontifex ullum ſupplicium decerneret, ut ultro miſeratus ipſos ſit, quod invidioſa a ſuſpicione gravarentur, quaſi obſtare vellent ne inter magnas Eccleſias Pax ſtabiliretur. Itaque cum omni ſignificatione benevolentiæ remiſſi ad Imperatorem, etiam commendatitias a Papa ei reddiderunt, quibus ille rogabatur; ut homines ſine cauſa ſuſpectos, & qui viderentur rectam & ſecuram religionis viam inſiſtere, blande ipſe quoque ac humaniter exciperet, apud ſeque haberet. Ut hæc porro aſſentatorie agebantur & ſcribebantur ex parte Latinorum : ſic erant & illæ, quas dixi, a Noſtris ad Papam datæ litteræ non expertes adulatorii fuci; profitentes videlicet, nec ullum jam agnoſci qui Latinos aut iis adhærentes pro excommunicatis haberet, & ſi quis in poſterum id audere detegeretur, haud impune laturum : cum tamen multis notum eſſet, non deeſſe qui ita ſentirent, & palam anathema dicerent amplectentibus pacem. Erant hi ſupervacanee moroſi quidam, & delicatis ſuperſtitioſi faſtidiis, qui cum & funditus ignorarent & diſcere non curarent res Eccleſiæ Latinorum; ut videlicet cum iis olim in dogmatibus myſteriiſque præcipuis vel omnium intime conjuncti Græcis fuiſſent,

C Σχιζόμενοι μὲν τῆς Ἐκκλησίας περιφανῶς, δίκην δὲ πρὸς Βασιλέως ὑπεσχόντες ἀπαχθῆναι πρὸς Πάπαν ὡς τὰ καὶ τὰ πεισόμενοι, καὶ παρεδίδοντο πρέσβεσι, καὶ ἀπήγοντο. Τῷ δὲ τοσοῦτον κολάζειν ἐμέλησεν, ὥστε καὶ ἐπισυκοφαντίζεσθαι οἱ Ἐκκλησιῶν μεγάλων εἰρήνῃ ἐμποδὼν ἵστανται, καὶ μεθ᾽ ἱλαρότητος πάσης τῷ Βασιλεῖ ἀντεπέμπετο, ἀξιοῦντος τοῦ Πάπα καὶ Βασιλέα ἀνθρώποις δοκοῦσι τὸ ἀσφαλὲς ἀντέχεσθαι κατ᾽ εὐλάβειαν, ἱλαρῶς καὶ αὐτὸν προσφέρεσθαι. ἦν οὖν ὁμοίως καὶ τὰ τῶν γραμμάτων ἐκείνου θωπευτικά, ἄλλως προθέσεις ὡς πολλὰς εἰδέναι τῆς ἐκκηρύξεως. D Ἐπειδὴ γὰρ τινὲς τῶν περιττῶν καὶ ἀκόλων, ὡς οὐδ᾽ ἦν τὸ παράπαν εἰδέναι τὰ τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἰταλῶν, ὧν μὲν καὶ ἀξιοῦσι ξυνιέναι, ὡς πάλαι ποτὲ ὅσα ἐν πρώτοις ἡνωμέναι τῶν ἄλλων πλέον, κἄν τι συμπεσὸν παρέλυσε τὸν δεσμόν, ὅμως δὲ πάλιν ἀπαράθραυστα μένουσιν ἡμῖν τε κἀκείνοις τὰ τοῦ χριστιανισμοῦ μυστήρια, ὡς μηδὲν παρεγχειρεῖν τολμᾶν τινας ἐπί τε τελεσμῷ βαπτίσματος, καὶ ἱερωσύνῃ, καὶ γάμῳ, καὶ μοναχικῇ καταστάσει, καὶ τοῖς λοιποῖς οἷς ἄρα καὶ ἡ

Digitized by Google

Καθολικὴ καὶ μία Ἐκκλησία τοὺς αὐτῆς ἐντελεῖ τροφίμους. Ἀλλ' ὥσπερ ἂν ἐκ δρυὸς ἢ ἀπὸ πέτρας ἀρχῆθεν ὄντων, μηδὲν τῶν τοῖς Χριστιανοῖς ἀνηκόντων εἰδότες, καὶ διὰ τοῦτο ἐκείνους ἐκτόπως ἀποστρεφόμενοι. Καὶ τὰ παρὰ τοῖς ἡμετέροις ἐβδελύσσοντο ἅγια, καὶ κρημνοῖς, καὶ ποταμοῖς, καὶ ὄρεσιν ἐδίδουν, ὡς μηδὲν ὄντα τίμια, κἀντεῦθεν ἐκάλουν τὰ τῆς πίστεως, ἀναλαμβάνει ζῆλον ὁ Βασιλεὺς, καὶ πάντας Ἐπισκόπους προσκαλεῖται καὶ Μοναχοὺς, ἔστι δ' οὓς καὶ τινας τῶν σχιζομένων, πλὴν ἐπ' ἀσφαλείᾳ, περιφανεῖς, ὧν εἷς μὲν καὶ ὁ ἐν Φρυγανοῖς Ἀκάκιος, καὶ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Γερμανὸς, καὶ λοιποὶ πλεῖστοι, καὶ μέσον αὐτῶν ἵσταται, καὶ καθικετεύει ἐκ τῶν Ἰχνηλάτου παραβολικῶν, τὸ μὴ προλαβεῖν τοὺς ἐπιτιθεμένους ἀργοτέρων, ὡς καὶ πολλοὺς μνημονεύειν, καὶ τὸ πρόσφορον, προοιμιασάμενος, μὴ παριδεῖν κινδυνεύουσαν τὴν θρησκείαν, μηδὲ σχήματι εὐσεβείας προδιδόμενα τὰ τίμια παρ' οὐδὲν τίθεσθαι, ἀλλ' ἀμύνειν παντὶ τρόπῳ τοῖς τῆς Ἐκκλησίας θεσμοῖς. εἶναι γὰρ μεγάλην ἀνίαν, ἐὰν διά τι παρεισφρήσαν κατ' οἰκονομίαν τῶν μὴ συνήθων, ἀνάγκαις παραπεσούσης, αὐτοὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀποστατοῦντες, οὐχ ὅπως τὸ μὴ δοκοῦν φυλάττοιεν σφίσι καθ' αὑτοὺς, ἀλλὰ καὶ νόμους Ἐκκλησίας παραλύειν τολμῷεν, ὧν τοῖς τολμήμασιν ἓν μόνον κακὸν λείπει, τὸ μὴ Χριστιανίζειν ὁμολογεῖν. ὥστε παρόντος τούτου ἰσχὺν τοὺς ἀναχαιτίσοντας ἔχειν τῷ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας δεσμῷ. ἐφ' ᾧ ἢ καὶ αὐτοὶ δέει ληφθέντες ἀπόσχοιντο τοῦ κατὰ τῶν ἰδίων σπλάγχνων τὸ ξίφος ὠθεῖν, ἢ μὴν ἀποναρκῷεν οὓς μέλλοιεν πείθειν πράττειν ἀνόσια. Ταῦτ' οὖν τότε τοῦ τῷ Βασιλεῖ προβαλλομένου, μὴ ἀνθρώπους ἐκκρούττειν ἀσφαλιζομένους, συνεύχου, ἀλλὰ κακίαν ἀναστέλλειν παρὰ τὸ εἰκὸς προβαίνουσαν. ἐπεὶ πολλοί γε τῶν τὴν εἰρήνην ἐπαινούντων δυσχεραινόντων, παρῆσαν ἐκεῖ καὶ συγκατεψηφίζοντο τὴν κατάραν τοῖς τὰ τίμια καθυβρίζουσι. μαρτύριον τῶν λεγομένων τὸ, πολλῶν καὶ μεγάλων ὄντων καὶ συμπληρούντων ἐκεῖ σύλλογον, μηδένα διστάσαι, μὴ ἀντειπεῖν, μὴ ἀποσκιρτῆσαι, μήτε μὴν ἐνδείξασθαί τινα ῥοπὴν ὑπολογισμοῦ. ἐχρῆν δὲ πάντως εἰ οὕτως ἀνέδην Χριστιανοὶ ἐξεκρούοντο. ἀλλ' ἦν τοῖς ἀληθείας πρόβλημα ἀληθείας τὸ προταχθὲν ἐκεῖνο τοῦ μὴ πάντα τολμᾶσθαι ἐκ τοῦ ἀφρόνως παραβαίνοντος τισίν. ἀλλὰ καὶ τὴν κατάραν εἰς ὑπολογισμὸν εἶναι πάντως τοῖς ἀλαβῶς μετιοῦσι τὰ τίμια. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον.

A etſi neſcio quid deinde incidens, illud antiquæ concordiæ vinculum pauliſper relaxaſſe viſum eſſet, tamen etiam poſtea inviolata permanſerit utrinque conſenſio in fide ac uſu capitalium Chriſtianiſmi Sacramentorum; ita ut neutrobi quidquam temere attentatum publico conſilio fuerit, circa ritum Baptiſmatis, Sacerdotium, Matrimonium, Monaſticum ſtatum, & reliqua myſteria quibus una & Catholica Eccleſia ſuos alumnos initiare conſuevit: Cum, inquam, Hi, non magis horum quidquam quæ in Chriſtianorum jam olim Republica verſabantur, notum haberent, quam ſi quercei ſtipites aut lapideæ moles eſſent; ea ipſa ignorantia in ſuperciliosum elati contemptum, cum Latinos ipſos impotentiſſime averſabantur; tum noſtra ipſorum Sacra poſt ſancitam pacem, quaſi admiſſione conſortioque Latinorum pro-

B phanata pollutaque, non verebantur execrari, devovere diris, & (quæ erant blaſpemæ ipſorum voces) præcipitiis ac fluviis, præruptorumque teſquis inviis montium abiicienda abolendaque, tamquam nullum jam priſcæ religionis decus ſervantia, dicere. Hæc cum in gravem ac pernicioſam Chriſtianæ Fidei graſſari perturbationem Imperator cerneret, zelo pro indignitate rei aſſumpto, omnes ad ſe cum Epiſcopos tum Monachos convocat; & in his quoſdam in Parte Schiſmaticorum illuſtres, data ipſis ad hoc ſecuritate. Horum unus erat Acacius Phryganorum, alter ejus Diſcipulus Germanus, cumque his alii quoque plurimi. Iſtorum in conſeſſu cunctorum medius Imperator, oravit ex Ichnelatæ Parabolicis, cujus libri & loci ad hoc tempus opportuni, ple-

C roſque ipſorum recordari confidebat; ne potius mallent ruere imitatione præſeſtinantium impatienter in negotiis; quam adhibere cunctatricem ceſſationem dantium ſpatium percoquendæ maturitati cœptorum lente proficientium in ſucceſſus ſeros. Sic ſermonem ingreſſus, obſecravit cunctos qui aderant, ne religionem deſpicerent periclitantem, neve otioſi, abſque auxiliandi cura videre ſuſtinerent, dum ſpecie pietatis ſanctiſſima quæque proderentur. cui enim recte erga Eccleſiam affecto non gravem mœrorem afferat certorum hominum temeraria protervia, qui non ferentes induci quidpiam in uſum præter ſolitum, quamquam ea & ſummæ rei nihil nocens, neceſſariis incidentibus cauſis per prudentem accommodationem facta innovatio

D fuerit, erumpunt in feros motus, rebellantes in Eccleſiam; & neque iſtum furorem ferre ſaltem tacitum ac conceptum animo citra hominum conſcientiam tegere volentes, palam Eccleſiæ leges effringere non dubitant, quorum audaciæ unum modo illud deeſt, ut ſe Chriſtianos non eſſe fateantur. quod cum negare nec audeant, nec poſſint, iſto ipſo vinculo Eccleſiaſticæ conjunctionis quo ſe teneri adhuc agnoſcunt, intelligere debemus vim nobis atque auctoritatem conferri plenam eos pro poteſtate coercendi; ut vel ipſi metu repreſſi deſinant in propriæ Matris Eccleſiæ viſcera enſem velut quemdam factioſæ ſciſſionis adigere: aut ſi fuerit ipſorum immodicabilis furor, ſaltem alii retardentur a pravis horum ſuaſionibus ſequendis & imitanda temeritate auſorum impiorum. Talis quædam tunc fuit Imperatoris oratio, fucans inumbranſque artificioſo obtentu verum ſtatum controverſiæ; nec de ipſo Dogmate præſcribens quidquam, ſed in genere damnari homines, aut pro excommunicatis a quoquam privatim haberi vetans: quo non excludebatur tacita exceptio ſubintellectæ conditionis; ſi nempe illi Orthodoxe ſentirent: unde iſta generalis præſcriptio reprimendæ in auſa nefaria prorumpentis licentiæ, caput ipſum mali veramque cauſam tumultuum non tangebat. Argumentum hujus rei manifeſtum eſt, quod cum in eo Cœtu multi eſſent qui ægre ferrent ſancitam pacem, eamque improbarent, nemo tamen eorum recuſavit ſuffragio comprobare proprio iſtam univerſalem definitionem, qua diris in genere devoverentur, qui ſancta violare contumelioſe attentarent: non exprimendo diſtinctius quinam illi tandem forent. Nullus, inquam, palam infenſorum paci, quales & plu-

Edit. Rom. pag. 318.

Digitized by Google

ζει συμπόσιον, καὶ ὁ πότος ἐς πολὺ προέβαινε πίνουσιν. Ὡς δὲ μέθυος ἦσαν πλήρεις, καὶ ὁ λογισμὸς ἐκείνοις παρήγετο, εὐθὺς ὁ Νογᾶς οἷον ἐξ ὕπνου θορὼν, καὶ τῶν ἀμφισβητήσεων ἐκείνων ὡς ἦν τότε μνησάμενος, καὶ γὰρ τὸν μὲν Ἀσὰν παρ' ἑαυτῷ εἶχε καθήμενον, Λαχανᾶν δὲ καὶ τὸν αὐτοῦ Πρωτοστράτορα Τζασίμπαξιν κατωτέρω, πλὴν ἐφ' ἑκάτερα, προστάσσει τοῖς αὐτοῦ ἀπεριμερίμνως οὕτως ὥσπερ μηδὲν πράττειν μέλλων, κατασχεῖν τὸν Λαχανᾶν ὡς εἶχεν ἐκεῖνος καθήμενος, καὶ τὸν μὲν εἰπεῖν, οὗτος ἐχθρός ἐστι τοῦ πατρός μου Βασιλέως, καὶ ζῆν ὅλως οὐκ ἄξιος, ἀλλὰ τέμνεσθαι, ἐκείνους δ' ἐξαπιναίως κατασχόντας τὰς χεῖρας ἑκατέρωθεν, μάχαιραν ἐμβαλεῖν τῇ φάρυγγι, καὶ φονεύειν ἐκεῖσε πεσόντα. Εἶτ' αὖθις καὶ τὸν Τζασίμπαξιν θεασάμενον προστάξαι μὲν κατ' ἐκείνου τὰ χείριστα, καὶ δὴ κἀκεῖνον εὐθὺς κτείνειν τὸν ὑπηρέτην, ἐμβαλόντα τῷ αὐχένι κοπίδα. Τότε καὶ ὁ Ἀσὰν βλέπων, πρὸς τὴν θέαν ὅλως ἀποπέπηκτο, καὶ περὶ ἑαυτοῦ φόβον εἶχε τὸν μέγιστον, κἂν τὰ ὅμοια κἀκεῖνος τότε πεπόνθει, εἰ μή γε ἡ Εὐφροσύνη περιποιησαμένη ἀπέπεμψε μετ' ὀλίγον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐς τοσοῦτον.

A ad nutus ejus omnes, quo ille alterna oſtentatione favoris aut tædii ſperandi timendique miſcebat cauſas artificioſo intextu, & communium votorum accendebat cupidis pretium. Hunc tandem exitum res habuit poſt ſuſpenſionem diuturnam. Sedebat ad menſam aliquando cum hoſpite utroque Nogas. Celebratur hilaritate magna convivium. pocula eouſque frequentantur ut ebrii jam cuncti vix mente conſtarent. Tunc ſubito quaſi e ſomno expergiſcens Nogas, & ancipites illas fruſtrationes, quibus ſe uſum hactenus meminerat, decidere aliquando volens in favorem Aſanis forte tunc ſibi ad latus aſſidentis (inferius autem, ſed invicem adverſi hinc Lachanas, inde Protoſtrator hujus Tzaſimpaxis conſederant) imperat ſuis tranquille, ac quaſi nihil acturus, corripiant B ſecure recumbentem, ut erat, Lachanam: idque dum illi agunt, dicit: Hic Hoſtis eſt Imperatoris Patris mei, & plane indignus qui vivere ſinatur: quæ illi audientes correptis Infelicis utrinque manibus, cultrum in jugulum demittunt, & mox ibidem cadentem enecant. Iteratur mox ferum imperium in Tzaſimpaxim ex adverſo ſpectantem, qui impacta in ejus cervicem manu ſatellitis, ſecuri trucidatur. Tragico ſpectaculo perculſus Aſan ſibi vehementiſſime timuit, non ſine cauſa. nam paria & ipſe paſſus eſſet, ni tunc Euphroſynes interventu ac ſtudio ſervatus, paulo poſt incolumis dimiſſus eſſet. Atque hæc quidem ſe in hunc modum habuere.

CAPUT XX.

Expeditio Imperatoris Andronici in Orientem.

C Ὁ δὲ Βασιλεὺς καὶ πάλιν τὰ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν νοσοῦντα μαθὼν, ἐξότουπερ ὁ Δεσπότης Ἰωάννης ἐξ ἀνθρώπων γεγονὼς ἐκεχειρίαν παρεῖχεν ἐς τοσοῦτον Πέρσαις, ὥστε καὶ ἰσχύειν Ῥωμαίοις ἐπιτίθεσθαι, καὶ κακοῦν. τὰ γὰρ κατὰ Μαίανδρον, καὶ Καρίαν, καὶ Ἀντιόχειαν, ἤδη καὶ τετελευτήκει. τὰ δὲ τούτων καὶ ἔτι ἐνδοτέρω δεινῶς ἐξησθένει, καὶ τοῦ ἰατρεύσοντος ἔχρῃζον. καὶ ἡλίσκοντο μὲν τὰ κατὰ Κάϋστρον καὶ Πριήνην, ἡλίσκοντο δ' ἤδη καὶ τὰ κατὰ Μίλητον, καὶ Μαγεδὼν καὶ τὰ πρόσχωρα, κατὰ πολλὴν τοῦ κωλύσοντος ἐρημίαν ἐξηφανίζοντο, δεῖν ἔγνω, τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ Βασιλέα Ἀνδρόνικον σὺν ἅμα καὶ ταῖς D κατ' Ἀνατολὴν δυνάμεσι πέμπειν. καὶ δὴ παραγεγονὼς ἅμα Δεσποίνῃ τὰ κεῖ καθίστα, ἔχων ἀμφ' αὐτὸν σὺν πολλοῖς ἄλλοις μεγιστᾶσι τόν τε μέγαν Δομέστικον Μιχαὴλ τὸν Ταρχανειώτην, ὃν δὴ καὶ Παλαιολόγον ἔγραφον μητρωνυμικῶς, καὶ ἐς Πρωτοβεστιαρίου ἀνῆγον τιμὴν ὕστερον, καὶ τὸν Παρακοιμώμενον τῆς μεγάλης Σφενδόνης Νοστόγγον, καὶ σὺν αὐτοῖς ὅτι πλείστους τὰ τῶν δουλειῶν διευθυνόντας. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Ἀνδρόνικος τὸ παρὰ Μαίανδρον διερχόμενος, εἶδε καὶ πόλιν μεγίστην τὰς Τράλλεις, καὶ δὴ ἑάλω τε ταῖς τόπου χάρισι, καὶ οἱ λογισμὸς ἐπῄει ἀνεγείρειν πεσοῦσαν, καὶ τοὺς ἐξῳκηκότας ἐκεῖθεν σὺν ἄλλοις πλείστοις οἰκίζειν, καὶ κατάστασιν παρέχειν τὸ

AT Imperator, comperto laborare res Orientales, ex quo ſublato ex humanis Joanne Deſpota, fiduciam tantam Perſæ ſumpſerant, ut non modo non dubitarent ultro Romanos invadere: ſed paſſim fines eorum incurſando vaſtarent. Regiones circa Mæandrum, & Cariam, & Antiochiam, jam plane perierant; ſed & his adhuc interiora graviter debilitata jacebant, Medici Soſpitatoris ope vehementer egentia. Diripiebantur vicina Cayſtro & Prienæ loca, ferebantur etiam & agebantur quotidianis incurſantium prædis Mileſius ager & Magedon, quæque his affinia, in ſumma deſtitutione præſidii omnis, injuriis Hoſtium expoſita. Cum hæc, inquam, Auguſtus reputaret, faciendum ſibi ſtatuit, ut Filium ſuum, & in Imperio Collegam Andronicum eo mitteret cum copiis quantæ per Orientales Provincias erant. Is igitur eo cum Auguſta profectus lapſas ibi res conſtituit, habens circa ſe cum multis aliis Procerum, Magnum Domeſticum Michaelem Tarchaniotam, quem in Palæologam tranſcriptum Gentem a Matre denominabant, & in Protoveſtiarii dignitatem poſtea evexerunt. Aderat præterea Cuſtos Magni Sigilli Noſtongus, & cum ipſis quamplurimi aulæ miniſteriis fungentes. Porro Imperator Andronicus regiones ad Mæandrum luſtrans, vidit Civitatem olim maximam, tunc everſam Tralles, & loci opportunitate grataque amœnitate captus, cogitationem ſuſcepit ejus reſtaurandæ frequentandeque, reducendis poſtliminio qui reperiri uſpiam poſſent dudum exterminatis hujus Civibus, & aliis undecumque ad juſtum Urbis magnæ complendum numerum addendis. Decrevit autem ſic reſtitutæ Civitati nomen a ſe novum indere, ut non Tralles deinceps, ſed An-

Edit. Rom. pag. 321.

Digitized by Google

dronicopolis, aut Palæologopolis vocaretur. Studio igitur quam maximo in id incubuit, præpoſito iſti operi Magno Domeſtico, qui impigre fabricam adorſus, moliri tecta ac muros cœpit. Commodum autem, mole jam ædificii creſcente, alacritatem perducendi ad colophonem cœpti miram injecit forte inventum inter rudera oraculum, inſculptum marmori, litteris quibus ſignificabatur: extiturum quemdam qui Urbem eam proſtratam iterum attolleret, & in meliorem quam prius fortunæ ac felicitatis ſtatum excitaret. Iis autem ſignis adumbrabatur ille novus Inſtaurator Trallium everſarum, quæ commode in Andronicum cadere viderentur: ut non putaretur dubium, quin hæc ipſa quæ tunc gerebantur, verus eventus iſtius eſſent Vaticinii. adeoque qui aderat Princeps, ille plane ipſe foret cujus melioribus auſpiciis reponendam in florentiorem, quam unquam antea, fortunam propheticæ iſtæ litteræ ſpondebant. Hinc ſcilicet animatus Andronicus, multus erat in opere urgendo, illectus maxime ſpe longiſſimi vitæ ac regni ſpatii, quod Trallium inſtauratori, poſt eas reſtitutas, divinitus ibi promitti videbatur. Summa ergo feſtinatione accuratum opus eſt, & tantæ Urbis ædificatio brevi perfecta. At ludibrium & ſomnium ea fuit inſcriptio. Id enim vere demum in fatis erat, prout eventa demonſtrarunt, multa mortalium millia qui recens iſthic domicilia fixiſſent, male peritura, prout contigiſſe mox docebimus. Ut enim erecta per circuitum mœnia fuerunt, e parietinis rediviva Urbs extitit maxima ripæ inſiſtens præterfluentis placide Mæandri; eam porro ne ſtructuris conſpicua ſolis, in claritatem novo conditori deſtinatam non efflореſceret, frequentari nimirum oportuit, convocatis magno numero Colonis. ſummo id ſtudio curatum, eo ſucceſſu ut brevi recens inductorum illuc Civium ſex & triginta millibus capitum multitudo cenſeretur. Hi omnes optimis alacres ſpebus, quippe auſpiciis fauſtiſſima ſpondentibus, novæ habitationis encænia celebrabant; ignari ſe re maxime neceſſaria carere. Non enim ciſternas paraverant, aut manu effoſſa, circumque ſtructo & ſolide inducto tectorio munita, conceptacula aquarum vel excipiendarum e Cælo cum plueret, vel e fluvio comportandarum in uſus domeſticos & temporum annonam dubiorum. Hujus rei prævertendæ cauſa erat, ſi advertiſſent, neceſſaria, natura Soli illius venarum expers ſubtus manantis aquæ. Ita ut puteus Trallibus viva ſcaturigine perennis, ex iis eſſet rebus quæ ſperari non poſſent, quaſque qui conaretur operam perderet. Cauſa, opinor, eſt paulo profundius ſubſidentis Soli ariditas exſucca, nec par ſoliditas liquori continendo, præ ſolubilitate cineream ſimili: cum tamen ſuperficiem verſus ad aliquam altitudinem, exudet paſſim humus madore lutoſo. Id oritur ex prope ſtagnantis humore fluminis, quem vis Solis ibi potentior ſuſtinet jugi attractu; nec ſublabi ſinit, extenuans in vapores terræ ſuperne raræ meabilem levitatem imbuentes, indeque ſurſum exhalantes: ſic in his abſumpta humiditate tota ſuffuſi laticis, ut ne ſtilla quidem reconditiores influat telluris intime ſquallentis ſinus. Natura ſiquidem hæc quædam & conditio communis aquæ & auræ eſt, ut in principia refundantur ſua; eodemque reſolvantur deſinentes, unde naſcentes prodiere. decurſu nativis uſque effluxibus conſentaneo, nec exorbitante fere a limite quem originis impetus ſignavit. Nec aliunde repetendam cauſam duxerim celebratæ felicitatis Soli Trallenſis in gignendis maturandiſque omnes genus fructibus. Præſto nimirum eſt abundans iis alendis uber quoddam ſoli contigui ſtirpibus, ſuperficiario exudantis

Edit. Rom. pag. 322.

A ἐξ αὐτοῦ ὄνομα, ὡς μὴ Τράλλεις ἐντεῦθεν, ἀλλ' Ἀνδρονικόπολιν, εἴτ' οὖν Παλαιολογόπολιν ὀνομάζεσθαι. Σπουδὴν γοῦν τὴν μεγίστην περὶ ἐκείνην εἰσῆγε, καὶ τὸν μέγαν Δομέστικον ἐπιστήσας, ἀνοικοδομεῖν ἐκέλευε τὴν ταχίστην. ὡς γοῦν ἔργου ἥπτοντο, καὶ ἀπρόπτου ἀνοικοδομοῦντες, τὴν εἰς τὸ τοιοῦτον προθυμίαν καὶ μᾶλλον ἐπηῦξε χρησμὸς εὑρεθεὶς ἐκεῖσε ἐγγεγραμμένος μαρμάρῳ. ὡς δῆθεν ἀναστήσοντός τινος ταύτην πεσοῦσαν, καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον ἢ πρότερον ἐπανάξοντος. ὃς δὴ καὶ παρεμφερῶς εἶχε πρός τε τὰ πραττόμενα, καὶ τὸν ἀναστήσοντα κατὰ πάντα, ὡς ἑαυτὸν λο-
B γίζεσθαι Βασιλέα, καθ' ὃν εὖ πράξειν ἐχρησμολογεῖτο τὴν πόλιν. καὶ διὰ ταῦτα πολὺς ἦν Ἀνδρόνικος Βασιλεὺς ἐπισπεύδων τὴν τῆς πόλεως ἐξανάστασιν. εἱμαρμένους καὶ γὰρ χρόνους ἐδίδου τῷ ἀναστήσαντι ὁ χρησμὸς, καὶ συνοικοδόμουν μηδὲν μέλλοντες. χλεύη δ' ἄρ' ἦσαν καὶ ὄνειρος τὰ γραφόμενα. εἵμαρτο γὰρ κἀντεῦθεν καὶ μυριοστύας ὅλας ὀλέσθαι τῶν ἐκεῖ κατοικησόντων, ὡς ὁ λόγος ἤδη δηλώσει. ὡς γὰρ ἀνέστησαν μὲν τὰ τείχη, καὶ πόλις τῶν μεγίστων τὸ ἐρείπιον ἦν παρὰ γαλήνῃ ῥέοντι Μαιάνδρῳ, ἔδει δὲ καὶ τοὺς κατοικήσοντας πανταχόθεν συλλέγεσθαι, ὡς ἂν μὴ μόνον
C τείχεσιν, ἀλλὰ καὶ ἀνδράσιν ἐν περιφανεῖ ἡ πόλις ἀριθμοῖτο, ὥσπερ τριάκοντα μὲν καὶ ἓξ χιλιάδας τὸν τῶν ἐποίκων ἀριθμεῖσθαι λαὸν, μεγάλα δ' ἐλπίζειν σφᾶς χύσειν τῷ οἰκισμῷ. ἠγνόουν δὲ ἄρα μὴ ἔχοντες τὸ ἀναγκαιότατον. οὔτε γὰρ ὑδάτων εἶχον ὑποδοχὰς, ὡς κατὰ καιρὸν ὑδρευσόμενοι καταφερομένων ὄμβρων, εἴτε καὶ τοῦ ποταμοῦ ἀνιμωμένου· τότε κατορύξαντες εὑρεῖν ὕδωρ ὑπόγαιον, τῶν ἀδυνάτων ἐφαίνετο. αἴτιον δ' οἶμαι τὸ μὴ στεγανὸν τοῦ πεδίου διὰ τὴν γειτονοῦσαν ἰκμάδα τοῦ ποταμοῦ, ἣν οἵαν τε μὴ οὖσαν ἐμμένειν, ὁ προβάλλων Ἥλιος θερμὸς ὢν ἀνιμᾶσθαι πέφυκε πρὸς τὸ ἐπιπολάζον,
D ἀνασυρομένην τῆς γῆς, καὶ τὸ ξηρὰν ἤδη καθάπαξ γίνεσθαι τὸ συχνῶς ἀνιμᾶσθαι τῷ Ἡλίῳ τὴν ἰκμάδα, διὰ τὸ τῆς ὑγρότητος ἔκλειπον τῆς συχνῆς ἐκ τοῦ ποταμοῦ, καὶ εὐθὺς εἰς τὰ κάτω προσρεούσης μὴ ἐώσης. τὸ δ' εἰς βάθος προσβαίνειν τὰς λιβάδας, ὡς καὶ εἰς διώρυχας εὐπρεπεῖς εἶναι τοῦ ἀνοίξεις φρεάτων, τοῦ ἐπιπολαίου τῆς γῆς κωλύοντος οἶμαι, ἅμα δεχομένου τὴν ἐπεισρέουσαν νοτίδα καὶ ἅμ' ἐξατμοῦντος. Πέφυκε γὰρ καὶ ὕδωρ καὶ πνεῦμα τῇ ἀρχῇ συγκρίνεσθαι τὸ πᾶν ἐφεξῆς. ὡς ὅπη ποτὲ ῥυῇ τι τούτων λαβὸν ἀρχὴν, ἐκεῖσε καὶ τὸ λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης συνεχῶς φέρεσθαι. παρ'
E ἣν αἰτίαν καὶ τῷ συνεχῶς μὲν τὸ ὂν ἀπογίνεσθαι, συνεχῶς δὲ καὶ τὸ μὴ ὂν προσγίνεσθαι, τὰς ἰκμάδας μὴ ἐπιλειπούσας, τοὺς μὲν καρποὺς τρέφεσθαι ξυμβαίνει ἐς ὅτι μάλιστα, ὑφίστασθαι δ' ὕδωρ εἰς βάθος μὴ πεφυκέναι. τοῦτο τὰ πλεῖστα τοὺς κατοικήσαντας ἔσφηλε. πῶς γὰρ τοῦ ποταμοῦ πίνοντες, καὶ τὸ μέλλον μὴ προορώμενοι, ἀφροντίστως εἶχον. ἠγνόουν δ' ἄρα ὅτι

ὅτι προμηθὴς πολλῷ κρείττων ἐπιμηθέως, καὶ τὸ A κατ' ἀνάγκην ξυμβαῖνον, διατριβὴν οὐκ ἔχει βουλῆς.

ſucco, nec quidquam derivantis ſuæ copiæ in demiſſiores partes ariditatè maceratas intima; ſed vitalem illum totum effundentis humorem in pinguedinem pomorum & baccarum mitiſſima ſaliva celebrium. Inde (ut ad rem me referam) intelliges, excavaturis iſtic puteos duo invicem contraria obſtitiſſe. Prius erat paludoſa mollicies vicinæ ſuperficiei terræ, in grave fodientium impedimentum redundans: quam ſi quis difficultatem patienter egerendo vinceret luto, occurrebat alterum impedimentum, Soli depreſſioris ſtrigoſa ſiccitas, præter ſitim arentis glebæ etiam ob friabilitatem fluxi pulveris fundum negans capacem latici tenendo, niſi & pavimentum ſubſterneres, & latera circumædificares opere ſolido; perducereſque ad ſummum, unde manu repoſitam vel Cælo illapſam deinde aquam ad uſum promeres. Id tum facere novi Trallenſes neglexerunt, gravi & graviter ipſis luendo poſtmodum errore. In præſens videlicet abunde ipſis ad potum ſuppetebat latex limpidus ex amne profluente, quo ſe intercluſum iri vi hoſtili haud tum ſane providebant. Infelices qui neſcirent, quanto Prometheus præſtantior ſit Epimetheo. Quanto, inquam, ſalubrius præverṫantur impendentia mala ſagacis præcautione providentiæ, quam nil profuturis ad extremum lamentis ſeræ pœnitentiæ deplorentur: Verum quod fatali neceſſitate ingruit, nec averti nec differri conſilio poteſt.

CAPUT XXI.

Ut Tralles reſtauratæ a Perſis captæ ſint.

Οὕτω τοίνυν ἔχουσι, καὶ ὅπω χρυσαῖς ἀπῃωρημένοις ταῖς ἐλπίσιν ὡς πολίταις B διαφερόντως τοῦ Βασιλέως ὀρέξουσιν, ἐφίσταται σφίσι πλῆθος Περσῶν (πρὸς γὰρ τὸ ἐλπιζόμενον ἀντιπράττειν, καὶ ὑπὲρ τῶν λοιπῶν ἵστασθαι, ἡ σπουδὴ τῶν ἀνθισταμένων ἔρποι) καὶ Σάλπακις μὲν, ὃν ἂν ἡ ἐκείνων γλῶσσα ἀνδρεῖον εἴποι, Μανταχίας τοὔνομα, πολλῷ τινι γαυριῶν τῷ πλήθει, τῇ πόλει προσβάλλει καὶ περικάθηται. Ὁ δὲ στρατηγὸς ὁ μέγας Χαρτουλάριος Λιβαδάριος ἐν ἀμηχανίαις παντοίαις ἦν. Οἱ δ' ἐντὸς ἐλίμωττον, καὶ πλέον προσεταλαιπώρουν τῇ λειψυδρίᾳ. ὡς ἐκεῖθεν μὲν καὶ τῶν ἀπηγορευμένων ἅπτεσθαι. ἐντεῦθεν C δὲ ὕδατι ποθοῦντας, ὑγροῦ τινος μηχανὴν ἐκζητεῖν, καὶ συνεχῶς φλέβας τῶν ἵππων τέμνοντας, τοῦ αἵματος ἐκροφᾶν. ἀλλ' οὐκ ἦν ἐντεῦθεν τὸ πᾶν τῆς δίψης ἰᾶσθαι, καὶ ἔθνησκον ἐπασσύτεροι. Πρὸς γὰρ τὸν λιμὸν καὶ μᾶλλον ἀντεῖχον, ἐπήρκουν γὰρ σφίσι καὶ τὰ τῶν θνησκόντων ἀλόγων σώματα, καί γε αὐτῶν θνησκόντων πολλάκις, ὅπως ἐνδεῶς εἶχον τῶν ἀναγκαίων, ὡς καὶ αὐτῶν ἅπτεσθαι. τῇ δέ γε δίψῃ καὶ μᾶλλον οὔσῃ βιαιοτέρᾳ, οὐκ ἦν ἐπινοῆσαι θεραπείαν, καὶ ταῦτα τὸ μεσημβρινὸν τοῦ Ἡλίου φλέγοντος, ὅθεν καὶ προσεχώρουν ἑκόντες τοῖς πολεμίοις, ἀνεκτότερον ἡγούμε- D νοι θανάτου τρόπον ἅπαντα, τοῦ διὰ λιμοῦ τε καὶ δίψης, καὶ καγκάνοις προσλιπαροῦντες τοῖς χείλεσιν ὡς ἐντεῦθεν ἐλέους τύχοιεν, ἐκεντοῦντο, καὶ ἔπιπτον ἀκηδεῖς, μὴ δὲ ταφῆς ἀξιούμενοι. Πέρσαι δὲ καὶ ἔτι τοῖς ἐντὸς ἀντέχουσιν, ἤλπιζον γὰρ ἀφίξεσθαί ποθεν συμμαχίαν, ἢ μὴν ἐπικουρίαν τῆς συμφορᾶς, ἐπιθοῦσι τὰ χαλεπώτατα, καὶ Πέλταις συχνοὶ τῶν θυρεοφόρων ἐρείσαντες, ἐκολλῶντο τοῖς τείχεσιν, οἳ δὴ καὶ ὕψοθεν πέτραις βαλλόμενοι, τῶν βολῶν ὠλιγώρουν. πανταχῇ γὰρ καὶ μόνῳ πορεῖν ἐκείνοις τὸ φοβερὸν, κάτωθεν ὑπορύσσουσι, μοχλοῖς τε καὶ κατασκευαῖς. τοῦτο πολλαχοῦ γεγονὸς, τοῦ τείχους ὑπεσπῶντο μὲν θεμέλια. τὰ δ' ἐπικείμενα τῶν κτισ-

Novis enim Trallenſibus in illa felicium auſpiciorum gratulatione ſæcula ſibi aurea ſpondentibus (nam quid non ſpe præſumerent Junioris Auguſti, longum, ut erat veriſimile, ac florens Imperium inchoantis, peculiares clientes ac cives; inde precipuo ſemper apud eum in loco gratiæ futuri?) ſupervenit ecce inopinatiſſimus Exercitus Perſarum, quos eædem videlicet ad obſtandum initiis hujus Coloniæ impellebant cauſæ, quæ Andronicum ad condendam eam moverant: ut enim hic frænum licentiæ prædandi ac receptaculum copiarum in Clades Perſidis imminentium, conſtitutum in iſta vicinia voluerat: ita illi ea ipſa metuentes omni mature incumbendum conatu cenſebant ad excutiendum hoc Jugum velut impoſitum cervicibus, & certam perniciem a ſuo limite removendam. Ergo Mantachias quidam cognomento *Salpacis*, quæ vox lingua Perſica *Fortem* ſonat, innumeris quas ductabat ſuccinctus Copiis Urbi Trallium ſe admovet, eamque undique obſidione amplectitur. Statim, ut in improviſa re, magnis conflictatus anguſtiis eſt ſummus novæ Civitatis Magiſtratus Magnus Chartularius Libadarius. Nam Cives famis ſubito ac ſitis incommoda tam gravia ſenſerunt, ut & cibis immundis infandiſque ora polluere, & cum arentes fauces humor omnis deficeret, ſectis equorum venis eductum ſanguinem avide haurire cogerentur. Ac cibi quidem deſiderium tolerabilius initio fallebant ſubſtitutis in locum meliorum carnibus morientium ſponte jumentorum, & omnis generis animantium brutarum: quarum non ſufficientem copiam multi non raro ſupplebant vorandis hominum quoque fato abſumptorum cadaveribus. Sitis levandæ difficilior erat ratio: quod illa quam dixi, cruoris equini potio, nec ſatis ardorem reſtingueret, & tabem ingenerans, mortes frequentaret. Itaque deſtituti liquore omni, meridie præſertim Sole flagrante, ultro ad Hoſtes accedebant, quamvis diram necem minus horribilem rati lento ſitis ac famis viſcera depaſcentium vivicomburio: at miſeri ſiccis labris aquam ſuppliciter petentes, adeo non flectebant ad miſericordiam Barbaros, ut haſtilium mucronibus confoſſi repellerentur, & qui plerique iſtis vulneribus occumbebant, fœde inhumati jacerent; nec pulveris injectione dignati. In his tamen ſpe auxilii a Cæſare venturi conſtantiam Circumſeſſi obſtinabant, qua Perſæ indignati oppugnare, haſtenus tantum obſeſſos, omni ope decreverunt. Mœnibus igitur ſe denſi admovent, illicque per-

Edit. Rom. pag. 323.

pag. 324.

ſtant ſcutis capita protecti: & ſub tuta teſtudine caſus omnes devolutarum ex alto molium excipientes innoxie: tum ſecuri experta ſoliditate tegminis, omne aliud præterquam ſtrepitus & inanis ſoni dejectorum ſuperne, ac citra damnum reſilientium telorum, incommodum arcentis, ſuffoſſioni muri per otium vacabant; terebris ferramentiſque id genus emolientes locis ſubinde variis, & egerentes ſaxa, quoad fundamenta ipſa ſubvellerent: molemque ſuperiorem tibicinibus e ligno ſubditis ſuſpenderent; certa mox ſecutura murorum ſtrage, ubi ſubjiciendus in tempore ignis tigna conſumpſerit. Inter hæc crebris laceſſebant invitationibus obſeſſos ad ſalutem deditione paciſcendam: quas cum illi repellerent, ſubrupti undique muri ruinam fecerunt, aditus aperientes vaſtos irruentibus Perſis. Sic deſtructa mox ab ortu ſuo eſt infelix Civitas, mendacibus ominibus vaticiniorum illuſtrium in ſpes vaniſſimas inflata; & ille non facile numerabilis populus gladii barbarici miſerabilis victima concidit. Alter hic ſucceſſus fuit armorum Perſicorum a priori ad Nyſſam relata victoria, qua Præfectus Sigilli Noſtongus cum ſuis circumventus, & in maximis ſine auxilio derelictus anguſtiis, cunctis quos habebat ſecum aut morte affectis, aut ſervituti addictis, ipſe quoque captus, multum & fiduciæ & facultatis victoribus addidit, univerſum deinceps Orientalem limitem impune incurſionibus vaſtandi. Dum hæc agebantur Junior Auguſtus ad Nymphæum diverſabatur, conſtitutam propinquo ad Patrem occurſui diem opperiens.

A μάτην ξύλοις ἐπιμόνοις εἰς ἄναψιν, ὑπηρείδετο, καὶ μόνον τὸ πῦρ ἐμβαλεῖν, ὡς μὴ δὲ πρὸς ὀλίγον ἀνθέξουσι. καὶ δὴ πολλάκις ὁμολογίαις τὴν πόλιν παραστήσασθαι βουληθέντες, ὡς καὶ πέμποντες ἠξίουν, καὶ σώζειν τοὺς περιόντας. Οἱ δ' ἀποκρουσθέντες τῶν σφίσι βεβουλευμένων, μάχαις αἱροῦσι καὶ κατασκάπτουσι, καὶ τὴν πρὶν ἐν χρησμοῖς κειμένην περιφανῆ καί γ' ἐλπίσιν ἀπῃωρημένην χρησταῖς εἰς χοῦν καταβάλλουσι, καὶ πλῆθος ἐκεῖνο πᾶν, οὐ ῥᾳδίως ἀριθμητὸν ἔργον μαχαίρας ποιοῦνται. τοῦτο ξυμβὰν κατόρθωμα δεύτερον Πέρσαις, μετὰ τὸ πρῶτον τὸ κατὰ Νύσσαν. ᾧ δὴ ὁ παB ρακοιμώμενος Νοστόγγος ἐγκαταλελειμμένος μεγίστοις ἀπόροις τοῖς ἀμφ' αὐτὸν περιέβαλεν. ὥστε μετὰ τὴν στρατιὰν, ὧν μὲν σφαγὴν, ὧν δ' ἅλωσιν, καὶ αὐτὸν ἁλῶναι, μεγάλως πρὸς θάρρος ἐπῆρε, καὶ τὰ τῆς Ἀνατολῆς κατέθεον κρατειότερον. Βασιλεὺς δὲ ὁ νέος ηὐλίζετο πως κατὰ τὸ Νύμφαιον. ἐμπρόθεσμος ὢν ἀπαντᾶν πρὸς τὸν πατέρα κατὰ μικρόν.

CAPUT XXII.

Ut Porphyrogenitus Conſtantinus in Tractus Occiduos miſſus ſit.

IMperator autem Junioris Auguſti fratrem natu minorem Porphyrogenitum Conſtantinum imbuere rudimentis militaris artis, & experientia jam tum formare ad fortitudinem bellicam cupiens, ejus in expeditionem mittendi occaſionem ſumpſit ex quodam motu Triballorum, eo uſque progreſſo, ut ii adſcito in Ducem Exercituum ſuorum quodam Cotanitza, qui ab Imperatore defecerat, regiones Imperio ſubjectas incurſare uſque ad Serras, vexando vaſtandoque, nunciarentur. Movit ergo Conſtantinus in Occidentem juſſu Patris qui viros ei primariæ Dignitatis multos & magnos Militiæ comites iſtius & miniſtros poteſtatis aſſignavit. Ipſe autem Auguſtus denuo comperto certis nunciis periclitari vexarique Orientalem quam late patet circa Sangarim Tractum, ab hujus oſtio retro uſque ad Pruſam, confeſtim inſtructus quam optime licuit ex copia præſenti, transfretat Boſphorum & ad radices Collis Sancti Auxentii fixis tabernaculis moratur expectans Occidui limitis Exercitum, qui locis interim condictis congregabatur, quo deinde ſimul junctus Imperatori ſe adjungeret, eumque in expeditione ſequeretur. Illic diverſanti perlatæ preces a Joſepho ſunt, exulante, ut dictum eſt, apud Inſulam Chelen: unde transferri petebat, cauſatus inclementiam illius Cæli per Hyemem, cujus rigorem Hibernis jam unis expertus, affirmabat conſtare ſibi certo: haud ſe poſſe aliam illic Hyemem vita ſalva traducere; quare cogi manere illic nihil mitius eſſe quam occidi. His annuens Auguſtus ſtatim accerſitum Senem apud ſe in Tabernaculis habuit, Junio qui tunc currebat menſe, gratumque hoſpitem rurſus veteri benevolentia dignatus humaniſſime fovebat ſæpius in die viſens, libenterque quæ rogabat audiens: unde multis tunc contigit ejus interventu impetrare ab Imperatore, quod optabant. Aſſignavit autem ei in habitationem commodiorem qua dein-

Edit. Rom. pag. 325.

C Βασιλεὺς δὲ καὶ τὸν μετὰ τὸν Βασιλέα, Πορφυρογέννητον Κωνσταντῖνον, γυμνάζειν οἷον θέλων πρὸς μάχας ἀρεϊκάς, ἄλλως τε δὲ καὶ τῶν Τριβαλλῶν κεκινημένων, ὡς καί τινι Κοτανίτζῃ ἀποστατήσαντι Βασιλέως τὰ ἐκείνων στρατεύματα ἐγχειρίζεσθαι, καὶ μέχρι Σερρῶν δι' αὐτοῦ κακοῦσθαι τὴν χώραν, πολλοὺς καὶ μεγάλους ἄρχοντας παραδοὺς, πρὸς Δύσιν ἐκπέμπει· αὐτὸς δὲ τῶν καθ' Ἕω κακῶς ἔχειν ἀγγελλομένων, ὅσον περὶ Σάγγαριν τὴν ἐκ γε στομίου καὶ μέχρι Προύσης, ἐξ αὐτῆς ὡς εἶχεν ἐνσκευασθεὶς, διαπερᾷ τὸν Βόσπορον, καὶ πρὸς ταῖς προπόσι τοῦ Ἁγίου Αὐξεντίου D βουνοῦ, ἐκεισέ που κατασκηνοῖ, ἀναμένων στράτευμα δυτικὸν, ἐπὶ ῥητοῖς συλλεγόμενον, ὥστε παρ' ἐκεῖνον ἰέναι συνεκστρατεύσοντα. καὶ δὴ ἐκεῖ καὶ παρὰ τοῦ Ἰωσὴφ, ὃς δὴ εἰς Χηλὴν ἐξώριστο, ἠξιοῦτο ἐφ' ᾧ μετοικίζεσθαι. εἶναι γὰρ τὸν τόπον δυσχερῆ χειμερεύειν, ὡς καὶ πείρᾳ γνοὺς ἐμάνθανε, ἐκεῖσε δὲ χειμῶνα διενεγκὼν, κἂν εἰ τὸν ἐπιόντα διαγαγεῖν ἀναγκάζοιτο, μὴ ἂν ἀντισχόντα περιεῖναι, πέμψας μετακαλεῖται, καί γε παρ' ἑαυτῷ κατεῖχεν ἐν ταῖς σκηναῖς. καὶ ταῦτα μὲν ἐπράττετο μηνὸς Μαιμακτηριῶνος, κἀκεῖνον ἔχων παρ' ἑαυτῷ καὶ πολλάκις τῆς ἡμέρας βλέπων, ὑποποιούμενος περιέθαλπεν, ἡδέως ἀκούων, καὶ πολλοῖς ἀνύων δι' ἐκείνου μεσιτεύοντος τὰ αἰτήματα. ἀπένεμε δὲ οἱ καὶ πρὸς τὴν ἐνταῦθα κατοικίαν, τὴν τοῦ Κοσμιδίου μονήν. καὶ διὰ ταῦτα καὶ ὁ γέρων ἠπίως καὶ προσηνῶς προσεφέρετό οἱ.

Digitized by Google

A ὥστε καὶ τὸν μὲν Βασιλέα χαριεντιζόμενον, ἐκεῖνον εἰς τὸ Πατριαρχεῖον καλεῖν, κἀκεῖνον λέγειν ἕτοιμον εἶναι, εἰ μόνον ἀναλυθείη τὰ γεγονότα. Οὐκ ἦν δὲ ἄρα ποτὲ λύεσθαι ταῦτα, ἀλλὰ καὶ αὖθις νῦν γεγονότος Πάπα τοῦ Νικολάου, ὁ μὲν Κρατῶν καὶ πάλιν τοὺς παρ' ἐκεῖνον ἐλευσομένους ἔπεμπεν. ἀποστέλλει δὲ μετὰ ταῦτα καὶ τὸν τῆς Ἐκκλησίας Δομέστικον Μανδᾶν, ὃ καὶ Μερκούριον, εἰς τὰ περὶ Ἀπουλίαν, ἐννοῶν, δώσειν ἐκείνοις τὸν Πάπαν εἰ μὴ ποιοῖεν τὰ ἐπεσταλμένα. εἰς τοῦτο καὶ τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς χρῆσθαι πρέσβεσιν. ὃς καὶ περιπεσὼν τοῖς τοῦ Ῥηγὸς Καρούλου ἁλίσκεται. καὶ αὖθις ἀγγελθὲν ὡς πρωτοκῆρυξ τῆς Ἐκκλησίας ὁ συσχεθείς, B καὶ προσαχθὲν αὐτίκα παρὰ τοῦ Πάπα φυλακῆς ἀπολύεται. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Κρατῶν ἐποίει, πολὺς ὢν τῆς φαινομένης ἐκείνης εἰρήνης συνιστᾶν. ὅθεν καὶ χώραν οὐκ εἶχον οἱ τοῦ Ἰωσὴφ πρὸς ἐκεῖνον λόγοι, πλὴν τοῦ φιλικῶς ἔχειν καὶ τὰ εἰς ἀνάπαυσιν ἐκείνῳ προνέμειν.

A ceps uteretur, Monaſterium Coſmidij. His delinitus Senior placide amiceque, obliteratis offenſionibus, cum Auguſto agebat, pari familiaritate reſpondente: adeo ut quodam inter eos ejus generis colloquio, quaſi jocans Imperator Seni diceret, velle ſe illum Patriarchali Sedi reſtituere. cui pariter renidens repoſuit Joſephus, paratum ad id ſe eſſe, modo jam acta revocarentur. At illa in eam jam firmitatem coaluerant, ut reſcindi tunc quidem nequirent. quin potius nova tunc nunciata creatione Papæ Nicolai, adſtringendis fortius pactis Imperator intentus Legatos ad eum alios deſtinavit. Miſit & deinde Domeſticum Eccleſiæ Mandam ſive Mercurium, in partes Apuliæ; confiſus inviolatum fore ob perſpectam Imperatoris apud Pontificem gratiam. & quia intelligebat B Pontificio favore protegendum efficacius Eccleſiaſticum, tali potius ad res etiam Reipublicæ tractandas quam Sæculari utebatur. Nec ſpes in hoc eum plane ſua fefellit. Nam cum Mandam Rex Carolus comprehenſum cuſtodiæ dediſſet: Papa certior factus eum qui mancipatus carceri fuerat Eccleſiæ Præcentorem eſſe, ſolvi eum confeſtim, & dimitti liberum curavit. In hunc modum multus erat Imperator in iſta, fucata licet nec ex vero coalita, Pace coagmentanda. quare locum apud eum non invenerunt illati contra eam ſermones a Joſepho, qui gratiam apud Principem antiquam nova reconciliatione reſarcitam eatenus tenuit, ut ipſi tunc reſtituto in familiaritatem priſtinam, etiam de commodiori diverſorio ad votum provideretur.

CAPUT XXVIII.

Ut Veccus ſcribere aggreſſus ea occaſione de Dogmate controverſiam moverit.

Τῷ δὲ Πατριαρχοῦντι Ἰωάννῃ οὐκ ἦν τὰς C ὁμολογίας φυλάττειν, ἃς πρὸς τὸν γεραρὸν ἐκεῖνον ἄνδρα τὸν μέγαν Οἰκονόμον τῆς Ἐκκλησίας τὸν Ξιφιλῖνον ἐποίει Θεόδωρον, ὡς οὐ γράψοι, ὡς οὐκ ἀντείποι περὶ δογμάτων, κἂν ὅτι λέγοιεν ἄλλοι· ἀλλ᾽ ὁσημέραι δεχόμενος τὰ τῶν ἄλλων, οἳ δὴ καὶ ἐς μέγα ηὔξανον τὴν παραβασίαν, ἐξ ὧν ἀπογραφῶν δεικνύειν ᾤοντο οἷς πρὸς τοὺς Ἰταλοὺς εἰρήνευσαν, καὶ τῇ κατὰ σφᾶς ἀσφαλείᾳ τὴν τῶν ἄλλων ὀργὴν ἐξέκαιον, οἱ τούτοις συνεσχημένοι τοῖς χαλεποῖς ἀγνοοῦσι. Διὰ ταῦτα παρῆγον κἀκεῖνον γράφειν, καὶ ἀπὸ γραφῶν συνιστᾶν ὡσαύτως, ὡς οὐκ ἐσφάλται σφίσιν ἐπὶ D τοσοῦτον τὴν τῶν Ἐκκλησιῶν κατεπραξαμένοις εἰρήνην· ἀλλὰ καὶ χωρὶς τοῦ εἰς συμφέρον προβῆναι, αὐτὴν καθ᾽ αὐτὴν ἀσφαλῶς ἔχειν ἐκείνοις πρᾶξαι, συγκροτουμένην καὶ ἀπὸ γραφῶν ἄλλοθεν. Πίπτει γοῦν εἰς χεῖρας ἐκείνῳ τὰ τῷ σοφωτάτῳ Βλεμμίδῃ γραφέντα πρός τε τὸν Βασιλέα Θεόδωρον, ἀρχὴν ἔχοντα τό, Ὁ ζητῶν ἐν οὐ καιρῷ καὶ λαμβάνων ἐν καιρῷ, καὶ τὰ πρὸς τὸν Βουλγαρίας Ἰάκωβον, τό, Ἐστί μοι πάθος ὅπερ ἐξαγγελῶ. πρὸς Ἀκίσορα γὰρ ἱερόν, προοίμιον φέροντα, ἐμπίπτει καὶ βίβλος ἄλλη τοῦ Μαρωνείας Νικήτα, ὃν ἡ μὲν μεγάλη Ἐκκλησία ἐν τιμίοις καὶ εἶχε Χαρτοφύλακα, ὕστερον δὲ ἡ μεγαλόπολις Θεσσαλονίκη Ἀρχιερέα ἐπλούτησεν, ἐν ὅλοις

Cæterum Patriarcha Veccus tenere ſe non potuit intra fines pactorum quibus C ultro ſe obſtrinxerat viro illi præſtanti Magno Oeconomo Eccleſiæ Theodoro Xiphilino, pollicens ſe non ſcripturum aut contradicturum circa Dogmata, quidquid alii dicerent. *Edit. Rom. pag. 326.* Cum enim quotidie acciperet nova adverſantium ſcripta quibus invidioſe exaggerabant crimen admiſſorum in communionem Latinorum, quod nihil minus quam nefariam apoſtaſiam eſſe contendebant; id demonſtrare ſe putantes certis quæ allegabant Scripturarum teſtimoniis; adjungebantque, ipſos falſa iſta & perverſa ſecuritate qua impio facto, velut recto & laudabili per errorem deluſæ conſcientiæ acquieſcebant, accendere in ſe iras odiaque aliorum propter cæcitatem animi, qua non cognitis quibus implicici hærerent malis, in D iis ſibi placerent. Cum hujus, inquam, ſententiæ libellos prodire ſpargique in vulgus plurimos cerneret, pertractus tandem ad ſcribendum eſt, contraque demonſtrandum teſtimoniis pariter Scriptorum authenticorum, nihil a ſe, aut a ſuas partes ſequentibus, erratum in omnibus quæ hactenus egiſſent pro pace conciliandа Eccleſiarum: ſed, vel ſi nulla ratio haberetur utilitatum ingentium quæ ex hac reconciliatione in Rempublicam univerſam redundarent: ipſam per ſe concordiam honeſtiſſimam fuiſſe, remotamque ab omni periculo conſcientiæ lædendæ: quippe cujus æquitas & ſanctitas auctoritatibus veterum Patrum graviſſimiſque omnis generis ſacræ Antiquitatis ſuffragiis egregie commendata probaretur. Procincto autem Vecco ad hoc tractandum argumentum inciderunt forte in manus quæ ſapientiſſimus Blemmidas ad Imperatorem Theodorum ſcripſerat hoc initio: *Qui quærit non in tempo-*

Digitized by Google

ne & accipit in tempore &c. & aliud ad Jacobum Bulgariæ ejuſdem Viri ſcriptum, cujus eſt hoc exordium: *Laboro morbo quem aperiam, cum ſacro enim Medico ſermo mihi eſt &c.* Præterea opus aliud Maronenſis Nicetæ Viri Venerabilis, qui ex Magnæ Eccleſiæ Chartophylace Magnæ Theſſalonicenſis Eccleſiæ, Archiepiſcopus fuerat, quo opere libris quinque explicabantur e divinis Scripturis quæ ad pacem Eccleſiarum conſtituendam pertinerent. Hæc igitur Veccus accurate ſibi lecta ſcriptionis quam meditabatur quaſi fundamenta habuit; quibus aliunde colligens adſtruxit plurima: pro ſcopo intuens illud ipſum quod iſtorum Commentariorum Auctores ſibi propoſuerant. Contendens autem ad iſtum finem cupido quodam impetu ſcribendi, indeque perſcrutatus ſingula diligentius, cuncta direxit ad primum illum ſcopum, demonſtandi recte ac ſecure in hac concordiæ tractatione acta eſſe omnia. Verum capto ſemel impetu ſcribendi non in paucis illis conſtitit quæ demonſtrantur evidenter; at prolapſus aviditate quadam, alia his attexuit non convenientia; quibuſque non ſine ratione contradictum eſt: ſimile quid paſſus iis qui crudi, & ſtomacho infirmo, ubi cibum utilem & facilis concoctionis perceperunt, alia ſuper ingerunt non ſalubria, gulæ inhiantis aviditate tracti: unde contracta nauſea, profuturum, ſi ſolum fuiſſet, alimentum, una cum noxio pariter evomunt. Quid autem inde conſecutum eſt? conflatum nempe certamen intempeſtivum, commiſſumque jurgium, acriter repugnantibus Vecco plurimis: quorum in ipſum querelarum hoc caput erat: quod per eum moverentur dogmata, quod tam ipſe quam ei adhærentes rixas inanes ſererent. Addebant: *Liceat ſane privatim iſtas inter vos de Dogmate agitare controverſias, ſed abſtinete ab his rixis introducendis in Domum Domini*, quaſi dicerent: ſentire vos & loqui privatim de dogmatibus ut vultis, fuerit tolerabile; illud deprecamur: temperate ab his diſceptationibus vulgandis; & turbanda ſimplicitate rudis populi bona fide traditis acquieſcentis. Hæ multorum voces audiebantur occaſione Scriptorum Vecci, in quibus & illud quidam reprehendebant, quod in iis iniqua conditione certamen cum Adverſariis capeſſeret; diſceptans ipſe de dogmate, qua de re ſciebat aliis ſilentium indictum. In quo ſi eos laceſſere pergeret: & ii pro neceſſaria propugnatione receptæ Doctrinæ mentionem in reſpondendo facere cogantur Dogmatum, an contra interdictum agerent, & jure mulctarentur? equidem haud crediderim. Illud ſcio perlatas uſque ad aures Principis accuſationes eo nomine adverſus Veccum a nonnullis, pollicentibus acquieturos ſeſe porro jam ſtatutis, & in pace tranquille perſtituros, modo diſerte vetaret Imperator, ne quiſquam in iis quæ deinceps ederentur ſcriptis Dogma ipſum attingeret; pacem tueri, ac recte juſteque initam quibuſcumque aliis vellet ac poſſet argumentis defendere contentus. His auditis Imperator, qui & iſtos ſe quomodocumque continere in uſu & amplexu pacis magnopere optaret, nec tamen probaret quod petebant, ingratam petitionem eluſit vulgando ambiguo edicto, quo cum videretur ſecuros eos quantum opus erat reddere ſuper eo quod propoſuerant, callide ſe tamen ſubducebat invidiæ querelìſque partis contrariæ; qum ei etiam ſe commendabat arcana ſubmixta ſugillatione horum ipſorum quos pla-
„ care tunc velle videbatur. Hæc enim erat
„ Edicti ſententia: Dei utique mentionem
„ pari cum reſpiratione frequentia iterari
„ jus faſque eſſe. quare Dogmatis quod Dei
„ memoria contineretur profeſſionem, adeo
„ non a ſe vetari, ut ultro etiam commenda-
„ retur. At pervertere Scripturas aut decli-

Edit. Rom. pag. 327.

A πέντε λόγοις τὰ τῶν θείων γραφῶν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τῶν Ἐκκλησιῶν ἀνελίττουσα, καὶ ταύταις οἱονεὶ θεμελίοις χρησάμενος συνεῖρε τὰ πλεῖστα, κατὰ σκοπὸν μὲν τῶν ἐκείνοις γεγραμμένων βάλλειν ἐθέλων. Ὅμως δὲ καὶ λίχνως ταῖς γραφαῖς ὁρμῶν, ἐπιμελέστερον ἀνηρεύνα, καὶ πάντ' ἴθυνε πρὸς τὸν πρῶτον σκοπὸν ἐκεῖνον, ὡς ἐν ἀσφαλεῖ πεπραγμάτευται. Ἤλεγ' οὐκ ἐν ὀλίγοις ἵστη τοῖς ἀριδήλοις τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖς μὴ ἁρμόττουσι λιχνευόμενος, οἷς καὶ ἀντιλογία εὔλογος ἐφεῖπτο, ταυτὸν τ' ἔπασχε τοῖς κακοσίτοις, οἳ χρησίμην τροφὴν καὶ τῷ στομάχῳ ῥᾳδίαν κατασχεῖν προσφερόμενοι, B ὕστερον καὶ τοῖς μὴ χρησίμοις ἐπιχέοντες, ἐξέμεσαν συνάμ' ἐκείνοις καὶ τὴν συνοίσουσαν. Τί τὸ ἐντεῦθεν; μάχη τις ἐν' οὐ καιρίαις καὶ φιλονεικία συνίσταται. τὸ δὲ τῆς μάχης κεφάλαιον ὅτι κινοῦνται δόγματα, μέλειν, εἶτα ὑμῖν μὲν ἐφεῖτο ὡς ὅτι χρήσαισθε δόγμασι καὶ εἰσάγε ἐς οἶκον Κυρίου, ταυτὸν δ' εἰπεῖν καὶ δογμάτων κἂν ὅτι λέγοιτε. ἄλλοις δ' οὐκ ἐᾶν μεμνῆσθαι δογμάτων ἀπολογουμένοις περὶ δογμάτων, κἂν μεμνῶνται ἀναγκαζόμενοι, ἀδικοῖεν ἄν, ἐγὼ μὲν οὐκ οἶμαι, πλὴν μέχρι καὶ αὐτῶν βασιλικῶν ἀκοῶν τινὲς ἀνῆγον τὸ ἔγκλημα, καὶ γ' εἰρηνεύειν ὑπισχνοῦντο, εἰ Βασιλεὺς ῥητῶς προστάσσοι μὴ λαλεῖν τινα δόγ- C ματα, κἂν οἷα καὶ ὅπως λέγοι. Ὁ μέντοι γε Βασιλεὺς, θέλων μὲν τὴν εἰρήνην ἐκείνων, δυσχεραίνων δὲ τὴν αἴτησιν, ἐκτίθεται δόγματι γράμμασι, δοκοῦν μὲν ἀσφαλὲς σφίσιν, ἐφ' ὅπερ ζητοῖεν, ἄλλως δ' ἔλεγχον προϊσχόμενον. Θεοῦ γὰρ, ἔλεγε, μνημονευτέον μᾶλλον, ἢ ἀναπνευστέον, δόγμα ἄρα μνήμη Θεοῦ. τὸ μέντοι γε τὰς γραφὰς παρεκκλίνειν, κωλυτέον εἶναι καθάπαξ προσέταττε. ἡ μὲν δὲ καὶ αἰτίας ὁ Πατριαρχῶν ἀπολέλυτο, πρᾶγμα στερρωθὲν ἤδη χρόνοις πλείστοις, ἐξαπιναίως μαλάττειν ἐθέλων. καὶ ταῦτα τιμωρίαις μεγίσταις τοῦ Βασιλέως τοὺς ἀποστάντας ἀθύνον- D τος. σῶφρον οὖν ἦν, τὸ σιγᾶν δοκεῖ, καὶ τὴν κατηγορίαν δείσαι σφόδρα. ἧττον γὰρ ἦν τὸ δεινὸν, δεδιὼς δ' αὖ ὑπεκκαύματα μάχης οὐκ ἀσφαλέσι πάμπαν ἀντιλογίαις, ἐκείνοις μὲν παρέχειν λαβὰς, ἑαυτῷ δὲ καὶ τοῖς κοινωνοῦσι τὴν ἐσαῦθις βλάβην προξενεῖν. τότε δὲ τὴν Ἰωσὴφ πυθόμενος ἄφιξιν, ἔτι δὲ καὶ τὴν τοῦ Ἐφέσου τῷ Βασιλεῖ προσεδρείαν ὡς οὐ καλαῖς ὑποψίαις ποιούμενος, ἐπιστέλλει τῷ Ἐφέσου, προστιθεὶς τὰ πάντα τῷ ἱεροπρεπεῖ καὶ θαυμασίῳ, τῷ γράφειν ταυτηρώτατον, Βασιλεῖ ἐντυγχάνοντα ἠξίου, τὴν εἰς ἐκεῖνον τοῦ Πατριάρχου ἄφιξιν εὐμενῶς καταδέξασθαι, εἰ δὲ E καὶ ῥητῶς προστάσσοι πρὸς τοῦτο, εἰσιέναι χάριν ἢ μετρίαν τῷ συνεργήσαντι. ἐκεῖνος μὲν οὖν τὰ τοῦ Πατριάρχου δεξάμενος γράμματα, θέλων ὑποκρίνεσθαι τὸν φιλοῦντα, ἦν γὰρ οἱ καὶ ἔτι τῶν χθιζὰ κινηθέντων χάριν, παρασαίρουσα ἡ ἀπέχθεια, Βασιλεῖ προσαγγέλλει, καὶ οἱ αἰνεῖ τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἄφιξιν. τὰ δὲ

A τῆς ἀπεχθείας αἴτια (ἀναγκαῖον γὰρ καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν) ἦσαν μὲν τινὰ καὶ ἄλλα, ὧν οὐ πολὺς λόγος, τὸ δὲ χείριστον, ὅτι οἱ περὶ τὸν Ἐφέσου καὶ πολλοί τινες τῶν Ἀρχιερέων, πολλὰ παθόντες πρὸς τὸ καταδέξασθαι τὴν εἰρήνην, ὑπὸ μόλις καθυπεκλίθησαν, καὶ τῷ δοκεῖν εἰρηνεύειν θεραπεύοντες τὴν συνείδησιν, οὐκ ἀπὸ γραφῶν μᾶλλον, οὐ γὰρ ἦν ἐκ τούτων καιρός, ἀλλ' ἐκ τοῦ πολλὰ τοιαῦτα πολλάκις οἰκονομηθῆναι τῇ Ἐκκλησίᾳ χάριν μειζόνων καλῶν, ἀντιστατικῶς εἴποι ἄν τις τῶν ῥητορευόντων, ὅταν τι τῶν οὐ καλῶν γίνεται, καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ πεπραγμένου μεῖζον ἀπαντήσῃ καλόν. οὕτω γὰρ καὶ Παῦλον ξυρήσασθαι, καὶ
B ἁγνεῦσαι, καὶ περιτεμεῖν Τιμόθεον. οὕτω τὸν Μοψουεστίας μὴ ἐκκηρυχθῆναι παρὰ τῆς τρίτης Συνόδου Θεόδωρον. οὕτω πρὸ τούτων τὸν μέγαν Βασίλειον, τὰ τοῦ Οὐάλεντος δῶρα τῇ Ἐκκλησίᾳ προσαγόμενα δέχεσθαι. οὕτω τὰ καὶ τά, ἵνα μὴ καθέκαστον λέγοι τις, δοκιμαστέον τῶν ἐπὶ τῶν πραγμάτων τότε πεπρᾶχθαι. οὕτω τοίνυν καὶ οὗτοι τὴν εἰρήνην ἐδέχοντο, ὥστε καὶ προσομολογεῖν ἡμαρτῆσθαι σφίσιν, ἦν τις σκοποίη πρὸς τὸ ἀσφαλές, καὶ τοῖς ἀποστατοῦσιν ὁσίως προσφέρεσθαι, ὡς ἀπηκριβωμένοις μάλα πρὸς τὸ ὀρθόν. τῷ δὲ οὐκ ἦν ἀρεστὸν οὕτω. ἀλλ' εἰ μὴ δεικνύοι καὶ σφάλλοντας τοὺς
C προτέρους δῆθεν ἐκ τῶν γραφῶν, οἳ δὴ καὶ τὴν πρὸς ἐκείνους εἰρήνην οὐ κατεδέχοντο, οὐδὲ βιωτὸν εἶχε τὸν βίον. ὅθεν καὶ συχνὰς Συνόδους καθίστα, καὶ προσεκαλεῖτο πολλοὺς καὶ τῶν ἔξω, καὶ βίβλους ἀνείλιττε, καὶ ἄλλας ἐξετίθετο πλείστας, δεικνύων, ὡς εἶχε, τὴν εἰρήνην τὸ ἀσφαλὲς ἔχουσαν, καὶ τὰ πλεῖστα προσεγλίχετο. Δῖον γὰρ Δαμασκηνόν τε καὶ τὸν θεῖον Μάξιμον, καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν θεῖον Ταράσιον, ταυτὸν δ' εἰπεῖν καὶ τὴν ἑβδόμην Σύνοδον πᾶσαν, ὅτι καὶ πάντες τὴν ἐκείνου ὁμολογίαν τὴν πρὸς τοὺς Ἀποστολικοὺς πεμφθεῖσαν ὑπεσημήναντο. καὶ γὰρ τῆς ἐκεῖσε προσ-
D θήκης ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ὁμολογίᾳ, ἐκ Πατρὸς γὰρ διὰ τοῦ υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι διδασκόμεθα παρ' ἐκείνων λέγειν. Δῖον δεῖν ταύτας προϊσχόμενον καὶ αὐτὴν ὅσον ἐπὶ τῇ προσθήκῃ, καὶ θεραπεύεσθαι καὶ θεραπεύειν, καὶ μηδὲν παρεγχειρεῖν ἐξηγήσεσιν, ὁ δὲ πολλὰς τῶν γραφῶν συνεφόρει, καὶ τὸν μέγαν Βασίλειον φέρων τὴν ἐπὶ τοῦ υἱοῦ, ἐκ, εἰς, τήν, διά, μεθαρμόζοντα, ὡς ὑπαλλαττομένων τῶν προθέσεων, ὡς τὸ ἐκτησάμην ἄνθρωπον διὰ τοῦ Θεοῦ, τουτέστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ γενόμενον ἐκ γυναικός, τουτέστι, διὰ γυναικός, ἵνα μὴ τὴν ὡς διὰ Σωλῆνος αἵρεσιν φησὶ παρεμφήνῃ ὁ θεῖος Ἀ-
E πόστολος. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ὁσημέραι συνερανιζόμενος, πολλὰ καὶ τὴν ἐκ, εἰς τὴν διὰ παρεξήγει, κἀντεῦθεν δῆθεν τὴν ἐκ, ἐθεράπευε. Τὴν δὲ τοῦ θείου Δαμασκηνοῦ ῥῆσιν φέρων, τὴν διὰ Λόγου Προβολέα ἐκφαντορικοῦ Πνεύματος λέγουσαν, καὶ τὸ Προβολέα εἰς τὸ αἴτιος μεταλαμβάνων,

A nare a vero eorum ſenſu, permitti nulla „ ratione poſſe. Itaque ſe id quidem omni- „ no prohibere. Sic ille. Nec per hoc tamen „ plane culpa ſolvebatur Patriarcha, qui rem in- *Edit. Rom. pag. 328.* duratam inveterata poſſeſſione longiſſimi temporis, repente mollire aggrederetur; aggravabatque invidiam pœnæ atroces ab Imperatore repugnantibus inflictæ. Sapientius igitur facturus erat ſi taceret, accuſarique ſeſe moderate ac manſuete ſuſtineret. Minus enim id malum erat. Nunc ad omnes contradictiones exardeſcens, & fomenta ſemper nova flagranti plus ſatis per ſe rixæ ſubjiciens, contentiones accendit in aliquid ipſi ad extremum perniciosum erupturas. Non enim tam caute multa diſputare poterat, quin daret anſas Adverſariis, quas illi quandoque arripientes, ipſi & ejus ſequacibus haud levia deinde intulerunt damna.
B Tunc porro audito Joſephi ad Imperatorem acceſſu, tum præterea cognito, Epheſinum cum eodem Imperatore aſſidue verſari, ſuſpicionem ingreſſus non inanem, facile fieri poſſe, ut hi quidpiam adverſum ſe moverent; ejus periculi prævertendi hanc rationem iniit. Scribit ad Epheſinum: eumque ut ipſa inſcriptione demereretur, non ſimpliciter *ἱερώτατον Sanctiſſimum*, qui ſolet titulus Epiſcopis tribui, ſed *πανιερώτατον plane Sanctiſſimum* in fronte literarum nuncupat. In ipſa deinde Epiſtola etiam atque etiam orat, ne gravetur impetrare ſibi ab Auguſto facultatem ejus conveniendi, cumulaturus beneficium ſi daret operam, ut ad hoc ultro ab ipſo Principe invitaretur. certe ageret efficaciter, ut ſe ad ipſum proficiſci ſaltem placide annueret. Ingentis ſe gratiæ in o-
C mne tempus ei debitorem fore, ſi hoc ſibi votum ex ſententia conficiat. His Epheſinus literis acceptis, gnaviter perſiſtendum ſtatuit in ſimulatione amicitiæ. Etſi ergo multum, nec prorſus familiaribus obſcurum, in ejus penitus animo flagrabat arcanæ in Veccum offenſionis ob nuper geſta, Imperatorem tamen adiit, & expoſito Patriarchæ deſiderio, ut ei quod cupiebat indulgeret, perſuaſit. Averſionis porro Epheſini a Vecco cauſas, exponere hic diſtinctius operæpretium judico. Erant quidem & alia incentiva hujus odii non multis nota: cæterum capitale in iis, & immedicabile maxime unum eminebat: quod tam Epheſinus ipſe quam alii plurimi paria ſentientes Epiſcopi, magnis adacti malis ad amplexandam pacem, ea tantum tenus in eam conſenſerant, ut ſepoſita ratione Dogmatis, & nulla re in
D ſcriptis ac decretis immutata, quorum in dubium vocandorum, aut de novo diſcutiendorum tempus negabant eſſe, exterius duntaxat concordiam cum Latinis tenerent; ſalvo ſe fidei ac religionis officio conſentire in id poſſe rati, accommodationis neceſſaria temporibus ratione, cujus exempla multa in Eccleſiæ veteris Hiſtoriis habebant. cenſebant, inquam, ſic duntaxat tuta conſcientia Lati- *pag. 329.* norum communionem admitti, ut rem non per ſe probabilem, aut uſquequaque ad fidei regulas exactam: verum ut quæ tolerari prudenter poſſet metu incommodorum graviorum: quodque non abſolute ſed *comparative*, ut Magiſtri artis Rhetorices loquuntur, commendaretur & bonum putaretur; non prout in ſe ſpectabatur, ſed quatenus conferebatur cum
E majoribus, quæ ex hoc naſcebantur bonis. ſic nempe Paulum caput ſibi totondiſſe, alioſque uſurpaſſe purificationum Judaicarum ritus: ſic ab eodem Timotheum circumciſum: ſic abſtinuiſſe tertiam Synodum ab excommunicando Theodoro Mopſueſtiæ: ſic antea Magnum Baſilium Valentis dona Eccleſiæ illata ſuſcepiſſe: ſic alia & alia in priſcis rerum geſtarum monumentis ejus generis notata reperimus, ne ſingillatim perſequamur

ſingula. Hoc igitur hi modo pacem nuper ſancitam accipiebant, ut faterentur in eo peccatum a ſe videri poſſe, ei qui de re ipſa per ſe cenſeret; & de officio religionis quo jubemur aberrantium a fide communionem rejicere, ſevere & rem ad vivum reſecando, ſtatueret. Vecco autem iſta exceptio non placebat. Sed niſi demonſtraret evinceretque ex certis, ut putabat, Scriptorum authenticorum teſtimoniis, erraſſe Priores in repudianda communione Latinorum, vitam ſibi vitalem non putabat. Unde & crebras coegit Synodos, & convocavit multos Externorum quoque, & libros evolvit veteres, ediditque multos novos, omnem lapidem movens ad aſtruendum: poſſe ac debere cunctos, cum omni ſecuritate conſcientiæ, huic paci, ut per ſe probæ juſtæque, adhærere: nec quidquam in hoc ſibi ad ſummam contentionem faciebat reliqui, ſtudio intemperanter indulgens. Cum enim illum oportuiſſet eo eſſe contentum quod tradiderat Damaſcenus & Divus Maximus, ac ſuper hos Divus quoque Taraſius, aut, quod idem eſt dicere, Septima Synodus Univerſa; cujus Patres omnes prærogativam ejuſdem Taraſii ſecuti, confeſſioni de hoc Articulo quæ ad Orientales miſſa fuerat, ſubſcripſerunt. Siquidem ab his, dum occaſione additionis tali Profeſſioni inſertæ dogma ipſum explicant, dicere docemur, Spiritum Sanctum ex Patre per Filium procedere. Cum, inquam, oportuiſſet Veccum eas in hoc explicando myſterio adhibentem voces quas noſtri Patres uſurparunt, additamento Latinorum ad eas, quoad poſſet, accommodando, ejus & ſuam ipſius invidiam purgare aut minuere excuſando; contra ille extra terminos ſuſceptæ Tractationis declarationum argutiis evagans, multa congeſſit Scriptorum veterum loca: inter quæ cum reperiſſet Magnum Baſilium illud *Ex*, quod de Filio dicitur, in *Per* commutantem, tamquam eſſent hæ propoſitiones invicem æquivalenter mutabiles, prout probatur his Scripturæ auctoritatibus: *poſſedi hominem per Deum:* ideſt *ex* Deo. *& factum* ex *muliere* hoc eſt *per* mulierem, ne illam hæreſim inſinuaſſe Divinus Apoſtolus putetur; qua Chriſtus, quaſi per canalem, tranſiſſe per Virginem fingitur. Hæc, inquam, ſimiliaque undique conferens quotidie plurima, *Ex* in *Per* immittebat; eas particulas conflando in notionem unam: ſicque videlicet diluebat crimen additamenti in Symbolum intruſi, quo S. Spiritus, ut ex Patre, ita ex Filio procedere affirmatur. Præterea idem inventa Divi Damaſceni ſententia qua Pater *Per Verbum* προβολεὺς *emiſſor enunciatorve Spiritus* dicitur; & vocem προβολεὺς *emiſſor ſive prolator*, tamquam idem ſignificantem quod αἴτιος *cauſa ſive Principium* uſurpans, ubi obſervaſſet: non dicere quidem Damaſcenum ſimpliciter Filium eſſe cauſam ſive principium Spiritus Sancti; fateri tamen Patrem eſſe cauſam Spiritus Sancti per Filium: quandoquidem ab eo Pater per Verbum *Spiritus Sancti* προβολεὺς quod idem ſonat ac αἴτιος, eſſe affirmetur. Hanc ſententiam aliqui ut ſubditiciam & falſo attributam Patri Damaſceno rejiciunt. quidam autem eam admittentes, loco vocabuli προβολεὺς ſubſtituunt in illa παροχεὺς *præbitor*, & quæ illis mentio adjungitur ἐκφαντορίας; *enunciatoriæ prolationis*, non ad ὕπαρξιν *extantiam* referunt; ſed ad ἀΐδιον ἔκφανσιν *æternam exhibitionem*. Enimvero ſcandalorum magnorum occaſiones talia præbuerunt poſteris; uti videlicet & hoc Nyſſeni Gregorii Patris dictum, in quo diviſim de perſonis divinis agitur, his verbis: *Ut illam quidem cauſam credamus, hanc autem ex cauſa. Rurſus aliam differentiam intelligimus. Hæc enim continue ex prima, iſta per mediationem Filii qui continue ex prima eſt, qua mediatione Filius idem & ſibi Unigeniti proprietatem ſervat, & Spiritum a relatione Patris non arcet.* Hæc allegabat Patriarcha, oſtendens mediationem Filii neceſſario inferre præpoſitionem *Per*; & propter hanc, præpoſitionem *Ex*, quam hic Latini uſurparent, admittendam contendens, quoniam promiſcue permutabiles inter ſeſe has particulas eſſe appareret. Verum Epheſinus, unaque Athenienſis Meletius, & alii plurimi ſcandalizabantur, exiſtimantes, movere ac de novo in diſceptationem vocare, olim conſtituta dogmata, majus eſſe malum quam ut conſciſcere id ipſi poſſent: quamvis gravium malorum prævertendorum cauſa conſcientias ſuas accommodaſſent ad levius illud peccatum admittendum, quo ſe obligaſſent, pace cum illis facienda qui in Divinis Dogmatibus errarent. Ac Meletius præſertim magna de his libertate diſſerebat; adeo ut die quadam poſtquam multa ſuper hoc argumento in Synodo declamaſſet, pediſſequum juſſerit ſublato pallio procinctum ad iter ſibi adeſſe, tamquam in exilium tali de cauſa mox parato proficiſci. Moderatius ſe gerebat Epheſinus, Imperatoris reſpectu, apud quem ſe providebat offenſurum, ſi videretur offendicula & turbarum cauſas iis objicere qui bona fide conventis acquieſcebant. Ringebatur tamen & ipſe penitus, ægerrime cum ſuis ferens quæ a Vecco agebantur: apparebatque non dubitaturos ipſos conari ſi poſſent, clandeſtinis artibus illum a Sede Patriarchali amovere.

Edit. Rom. pag. 330.

αἴτιον μὲν, οὐκ ἔλεγε τὸν υἱὸν Πνεύματος, αἴτιον δὲ διὰ τοῦ υἱοῦ τὸν Πατέρα τοῦ Πνεύματος ὡμολόγει, ἐπεὶ καὶ διὰ Λόγου Προβολεὺς, ὅπερ δὴ αἴτιος λέγεται τοῦ Πνεύματος ὁ Πατήρ. Ταύτην τὴν ῥῆσιν τινὲς μὲν, ὡς νόθον γέννημα τοῦ Πατρὸς Δαμασκηνοῦ οὐκ ἐδέχοντο· τινὲς δὲ καὶ δεχόμενοι, μετήμειβον τὸ Προβολεὺς εἰς τὸ παροχεὺς, καὶ τὴν ἐκφαντορίαν· οὐκ εἰς τὴν ὕπαρξιν ἐξελάμβανον, ἀλλ' εἰς τὴν ἐς ἀΐδιον ἔκφανσιν. μέντοι γε καὶ σκανδάλων μεγάλων ἀφορμὰς τὰ τοιαῦτα παρέχει τοῖς ὕστερον. ὥσπερ δῆτα καὶ τὸ τοῦ Νύσσης Γρηγορίου Πατρὸς ῥητὸν, τὸ, κατὰ διαίρεσιν προαγόμενον, καὶ οὕτω πως λέγον, ὡς τὸ μὲν αἴτιον πιστεύειν, τὸ δὲ ἐκ τῆς αἰτίας, τοῦ δὲ ἐξ αἰτίας ὄντος, πάλιν ἄλλην διαφορὰν ἐννοοῦμεν. τὸ μὲν γὰρ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου, τὸ δὲ διὰ τοῦ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου, τῆς τοῦ υἱοῦ μεσιτείας καὶ ἑαυτῷ τὸ μονογενὲς φυλαττούσης, καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς τοῦ Πατρὸς σχέσεως μὴ ἀπειργούσης. Ταῦτα μὲν ὁ Πατριαρχεύων εἰσῆγε, δεικνὺς τὴν μεσιτείαν τοῦ υἱοῦ, ἐξ ἀνάγκης, εἰσάγουσαν τὴν διὰ, καὶ ταύτης, τὴν ἐκ, τῶν Ἰταλῶν προσιέμενος, ὡς ἀντὶ παραχωρουσῶν τῶν προθέσεων. Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐφέσου καὶ τὸν Ἀθηνῶν Μελέτιον, καὶ ἄλλοι πλεῖστοι ἐσκανδαλίζοντο, μείζονος κακοῦ τὸ δοκεῖν παρακινεῖν δόγματα, ἔλαττον κακὸν τὸ ἡμαρτῆσθαι σφίσι ποιησαμένοις εἰρήνην μετὰ σφαλλόντων ἐν θείοις δόγμασι ἀνθαιρούμενοι. ἀλλ' ὁ μὲν Μελέτιος καὶ λίαν ἐπαρρησιάζετο, καὶ ὡς μιᾶς πολλὰ ἐν Συνόδῳ λαλήσαι, καὶ τέλος τὸν Ἐπενδύτην κελεῦσαι τῷ Ὀπαδῷ ἀράμενον ἕπεσθαι, ὡς καὶ εἰς ἐξορίαν ἕτοιμον, ὡς ὑπὲρ τοιούτων ἀγωνιζόμενος. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐφέσου φροντιστικῶς μὲν εἶχον διὰ βασιλέα, μὴ θέλοντες δοκεῖν εἰσάγειν ἐν καθεστῶσι σκάνδαλα. ὅμως δὲ καὶ βαρέως ἔφερον, καὶ ἐκποδὼν ποιεῖν κατὰ τὸ λεληθὸς ἐκεῖνον, ὡς ἐδόκουν, ἐβούλοντο.

CAPUT XXIV.

Ut ad Montem Sancti Auxentii iverit Patriarcha ; & de Actis ab Imperatore illic.

Τότε τοίνυν δωδεκάτῃ Ἀνθεστηριῶνος μηνὸς, τὸν Βόσπορον διαπεραιωσάμενοι, εὐθὺ Βασιλέως ἠλαύνομεν. καὶ τῇ τῆς Λυχνίας μονῇ ξεναγωγηθέντες, ἐκεῖθεν καθημέραν τῷ Βασιλεῖ συνεμισγόμεθα. Τὰ δ' ἐκείνῳ τότε πραττόμενα, δακρύοις μᾶλλον, ἢ μέλανι γράφειν ἦν ἄξια. λογισμοῖς γὰρ ἀγρίοις διαβακχευθεὶς ὁ Κρατῶν, καὶ πᾶσιν ὑπόπτως ἔχων, οὐκ οἶδα καθότι, πλὴν δέ γε τοῖς φαινομένοις καὶ τῷ δοκεῖν, ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ δῆθεν θρησκείας πονῶν, εἰ ὀρθοδοξῶν ἐς τὰ μάλιστα, τὰ πρὸς παρατροπὴν πίστεως ἐμβάλλοιτο, δεινὰ ἐποίει. Ὅθεν καὶ πέμψας, ἐξάγει τῆς φυλακῆς τοὺς εὐγενεῖς ἄνδρας ἐκείνους. ὧν καὶ πρώην ἐμνήσθημεν, τοὺς ἐκ Ῥαοὺλ αὐταδέλφους, τόν τε Μανουὴλ καὶ τὸν Ἰσαάκιον, καὶ τρίτον τὸν ἐκ Καντακουζηνῶν Ἰωάννην (ὁ γὰρ Πρωτοστράτωρ Ἀνδρόνικος φθάσας ἐν τῇ φυλακῇ προτετελευτήκει) καὶ σφᾶς πρὸς ἑαυτὸν κατακρίτους φέρει. Οὓς δὴ καὶ ἐφ' ἡμέραις ἐπαίζων λόγοις καὶ ὕβρεσι πλείσταις τε καὶ δειναῖς, τέλος ἐπεὶ οὐκ ἦν σφᾶς ὑποκλίνεσθαι τῷ τοῦ Κρατοῦντος θελήματι, τὸν Μανουὴλ πρῶτον, ἐπ' ἐκείνῳ δὲ καὶ τὸν Ἰσαάκιον στερεῖ τῶν ὀμμάτων κελεύσας ἄμφω καὶ μόνους. ὁ γὰρ Καντακουζηνὸς ἀπαγόμενος δειλιάσας, ὑπέκλινεν. Ἐπ' ἐκείνοις γὰρ μόνοις τὸ παθεῖν μὴ καὶ ἦν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκείνῳ μὲν ἦν ὑποκλιθέντι σώζεσθαι. Οἱ δὲ τὴν τοῦ ἐμπράξασθαι ἃ μηδεὶς ἄλλος ἐτόλμα, δόξαν ὑπὲρ πατρίων ἐθῶν ἀπηνέγκαντο, πολλὰ πρότερον καὶ αὐτὸν Πατριάρχην ἐπὶ Βασιλέως ἐλέγξαντες, ὡς ἐκεῖνα πείθονται τούτῳ ἃ δὴ ἐφ' ἑαυτοῦ ὢν ὡμολόγει, καὶ ἐπιτιμίοις πεδούμενος, καὶ οὐχ ἃ νῦν μετ' ἀξιώματος. καὶ εἶδε μία ἡμέρα ἐστερημένους ὀμμάτων οὓς μία γαστὴρ ὤδινε, καὶ ὡς ἥτε φύσις συνῆγε, καὶ τὸ ὑπὲρ ἑνὸς παθεῖν, τούτους ἀπ' ἀλλήλων διῃρημένους, ὡς τὸν μὲν ἀλλαχοῦ που, τὸν δὲ Μανουὴλ ἐν ταῖς κατὰ Σκάμανδρον Κεγχρεαῖς ἀπανθρώπῳ τινὶ φρουρίῳ ἐγκατακλεισθῆναι φρουρούμενον. ἐπ' ἐκείνοις καὶ τὸν τοῦ Δεσπότου Μιχαὴλ υἱὸν Ἰωάννην, ὃν ὡς ὅμηρον ἡ μήτηρ τῶν συνθηκῶν ἀναγαγοῦσα ἐκ δύσεως τῷ Βασιλεῖ ἐνεχείριζε, καὶ γαμβρὸν ὁ Κρατῶν ἐτίθει τοῦ Τορνίκη Σεβαστοκράτορος, κἂν ἐκεῖνος τὴν σύζυγον ἀποστέργων καθ' ἑαυτὸν ἐμονοῦτο, πέμψας ἄγει δέσμιον ἐκ Νικαίας. ἐκεῖσε γὰρ στρατηγῶν κατορθοῖς τροπαίοις Περσῶν ἐναγλαϊζόμενος, ἐφ' ᾧ καὶ ὑποψίαν εἶχε βασιλειῶντος, οὐκ ἄλλῳ τῷ μαρτυρίῳ ἢ τῷ κατορθοῦν καὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ δοξάζεσθαι. ἦν δὲ καὶ τὸ τῆς ὑποψίας ἐκκαῖον, ὁ Κότυς

A TUnc igitur duodecima Julii menſis Boſphorum tranſgreſſi ad Imperatorem recta contendimus ; & obiter Hoſpitio excepti apud Monaſterium Lychniæ, qua inde diſceſſimus die Imperatori adſtitimus. Eo tempore quæ ab illo geſta ſunt lacrymis potius quam atramento dignum erat ſcribere. Feris enim quibuſdam ſenſibus per acerbas intemperies ægri animi debacchatus Princeps eſt, omnes ſuſpectos habens, neſcio quam ob rem : niſi quod, ut apparebat, aut videri volebat, de ſe ſuaque videlicet religione ſolicitus, iniquiſſime ſecum agi querebatur, qui etſi nihil ſtudii ac contentionis omitteret in quærenda tenendaque recta Divini Cultus ac ſanæ doctrinæ via, Fidem tamen pervertere per ſummam calumniam accuſaretur. Inde miſſis Satellitibus educit e cuſtodia B nobiles illos Patritii Generis Viros, quorum nuper meminimus : Fratres ſcilicet duos Raulis filios, Manuelem & Iſaacium, tertiumque Joannem ex Cantacuzena Familia (nam Protoſtrator Andronicus prius in carcere obierat) ſiſtique eos ſibi, non ut judicandos, ſed ut jam damnatos jubet. Hinc cum eos per dies aliquot verbis aſperrimis, contumeliiſque plurimis ac graviſſimis vexaſſet, ad extremum inflexibiliter recuſantes obtemperare voluntati Principis, Manuelem quidem primum, deinde vero Iſaacium quoque oculis privari mandat. *Edit. Rom. Pag. 331.* In ſolos hos duos atroci hac ſævitum pœna. quoniam Cantacuzenus ſeorſum ab his conventus, & minis territus, manus dedit : idem haud dubie quod duo illi paſſurus, niſi ſalutem & lucis uſuram obedientia redemiſſet. Illi ergo ambo ſoli gloriam tulerant conſtantiæ invictæ in C agendo patiendoque pro patriis moribus quæ nemo alius auſus eſſet facere ac ſubire. Prius autem quam excæcarentur, voce liberrima coram ipſo Imperatore Patriarchæ exprobrarunt : credere ſe, & ad extremum credituros quæ ab ipſo didiciſſent, tunc quando ex ſenſu loquebatur proprio, quando ſupplicia & vincula pro illa Fide tolerabat : nolle autem credere quæ jam doceret corruptus ambitione ; pretium mutatæ ſententiæ Patriarchatum nactus. Sub hæc una dies vidit luminibus orbatos quos unus venter pepererat ; eoſdemque quos neceſſitudo germanitatis & patiendi cauſa jungebant, longe invicem abductos ; Manuele videlicet relegato Cenchreas ad Scamandrum, ibique in tetri cujuſdam & humano deſtituti cultu Caſtelli cuſtodiam incluſo, altero alio uſpiam abducto. D Aliud poſt hoc, & ipſum acerbum viſu, ſpectaculum datum eſt. Joannem Michaelis Deſpotæ filium, quem ſua quondam mater ab Occiduis Conſtantinopolim profecta partibus, obſidem icti tunc fœderis Imperatori adducens, dederat ; quemque poſtea ille Tornicii Sebaſtocratoris Generum fecerat (quamquam ipſe Conjugem averſatus, ſeorſum ab illa res ſibi habebat ſuas) curavit Imperator vinctum ad ſe Nicæa duci. Ibi enim ille Copiarum Dux, multis prælìis ſecundis, erectiſque ob devictos Perſas trophæis plurimis late factus inclytus, ſuſpicionem incurrerat Imperii affectati ; non aliis id argumentis ſuadentibus, quam ejus in bello felicitate, & claritate apud Populum, invidioſis efferre ipſum laudibus ſolitum. Incendebat iſtam Imperatori ſuſpicionem, quod audierat, Theodorum Cotya Monachum cre-

Digitized by Google

bros & longos ſemotis arbitris interdiu & de nocte cum Joanne ſermones habuiſſe. Hic Cotys ante Monaſticam profeſſionem, ſæcularis adhuc, olim huic ipſi nunc imperanti, tunc Magno Conoſtaulo, conſilium Imperatoris excæcare ipſum parantis, amice indicaverat, auctorque fuerat ut fugeret in Perſidem, quo & ipſum erat comitatus. Quia vero ſibi tunc Imperium optanti, forte recordabatur prædictam ab eo, nec falſo, ut eventa monſtrarunt, felicitatem iſtam: tale ipſum quoque quidpiam tractaſſe cum Joanne, & hoc arcanarum inter eos argumentum fuiſſe collocutionum opinabatur. Ergo & Cotyn comprehendi, ſiſtique ſibi mandat. In Joannem porro quod publice jactabatur crimen, erat: male illum de Porphyrogenito locutum. Ferebant enim, cum ab Imperatore mandatum fuiſſet Joanni perlatum, bellum inferendi Perſis, dixiſſe illum, non ſine ironico aculeo: *Veniat Patris miſſu Porphyrogenitus proſpere ſcilicet executurus quidquid injungetur.* Ac de hoc quidem luce palam Joannes interrogabatur. Alia inſtituebatur de eodem nocturna quæſtio, qua curioſiſſime indagabatur, ecquid extundi conjecturæ poſſet, quæ ſuſpicionem maxime tunc inquietantem Principis animum, ambiti a Joanne Imperii roboraret. Quia vero convinci haud aliter ejus criminis Joannes, quam Cotys teſtimonio poterat, hunc Imperator gravibus urgebat minis ad fatendum, quod res erat: ſubjecturum ſe, ni faceret, acerrimis cum tormentis denuncians; & nullum finem faciens inſtantiſſime quærendi: quid tandem longis illis aſſiduiſque cum Joanne ſermonibus egiſſet? Ad ea Cotys: quod aſſiduus apud Joannem fuiſſet, quodque ipſum frequenter allocutus cauſam fuiſſe dicebat, coalitam inter ipſos ex amicitia familiaritatem. interveniſſe quinetiam negotium. tractatam enim inter ambos fuiſſe venditionem Agri, qui Coty hæreditate a Parentibus obvenerat, & *Fons vetulæ* vocabatur. De ſucceſſione autem in Imperium, aſſeverantiſſime affirmabat; haud magis meminiſſe aut ſcire ſe quidquam tum vel prima mentione motum, quam de rebus Antipodum. His Imperator haud perſuaſus explorare præterea voluit Medicum Perdiccam, experturus ecquid ab eo, quem & ipſum conſtaret diu apud Joannem commoratum, poſſet expiſcari, quo adſtrueretur concepta ſuſpicio. Igitur & hunc tradi cuſtodiæ præcepit. Cotyn autem Celtis tradidit ſuſpendendum, & diris adigendum cruciatibus ad prodenda quæ celaret. At ille cum ligaretur ad ſuſpendium, exanimatus metu concidit: & pondus miſerabile ſublatus, multis cernentibus terræ mandatus eſt. Nec tamen Joanni profuit deſperata inde convictio. jam tunc enim, ad quoddam præjudicium, dehoneſtatus is eſt, ablato capitis tegmine, quod inſigne præcipuæ dignitatis Viris ſummatibus concedi ſolitum, ipſi prius tribuerat Imperator. qui & ſtatim inde Præfecto Auguſti Cubiculi Joannem eumdem tradidit abducendum Damatrya, ibique excæcandum: commendato prius, ut quod illic facturus eſſet, quam cautiſſime toto itinere diſſimularet. Id antequam executioni mandaretur, Michael Deſpota inſtantiſſime oravit, ut Fratri tam diri ſupplicii gratia fieret. Ambivit ad hoc precibus infimis Auguſtam, ambivit Patriarchas veterem & novum; ac quoſcumque intelligere potuit apud Principem aliquid in perſuadendo valere, ſanctitatis opinione commendatos Viros, nec illi aut detrectarunt officium, aut eo ſegniter functi ſunt. Cæterum quantocumque agerent ſtudio, nihil plane impetrarunt. Cum autem inter hæc contigiſſet, a meridiana parte per diem moveri terram, Perdiccas dixiſſe delatus: *Non ſe mi-*

Edit. Rom. pag. 332.

pag. 333.

A Θεόδωρος Μοναχὸς, μόνος μόνῳ κατὰ σχολὴν ἡμέρας πολλάκις καὶ νυκτὸς συγγινόμενος. Οὗτος δὲ ὁ Κότυς ἦν, ὃς δὴ μὲν πάλαι τελῶν ἐν τοῖς κοσμικοῖς, τὴν κατὰ τοῦτο δὲ τοῦ τότε μεγάλου Κονοσταύλου πεῖραν πυθόμενος, ὡς Βασιλεὺς ἐκτυφλοῦν ἐκεῖνον ἐβούλετο, ἐλθὼν προσαγγέλλει κατὰ φιλίαν, καὶ σὺν ἐκείνῳ ἐπὶ Περσίδος αὐτομολεῖ. τῷ γοῦν κἀκείνῳ τότε βασιλεύοντι τοιαῦτα, ὡς οἶμαι, λόγοι, καὶ εἰ λόγοι προὔβαινον, τοῦτ' ἦν τὸ καὶ τὴν κατὰ τοῦ Ἰωάννου ὑποψίαν βεβαιοῦν, ὡς εἰδότος ἐκείνου καὶ ἔτι πλέον. πέμψας γοῦν ἄγει κἀκεῖνον. τὸ γοῦν κινούμενον προφανῶς ἔγκλημα
B ἦν, ὡς κακηγορήσειε τὸν Πορφυρογέννητον· καὶ ὡς ἐπειδὴ Βασιλεὺς προστάσσων ἐκεῖνον ἐπὶ Πέρσας ἐφώρμα, ὁ δὲ κατειρωνευόμενος τῷ ἐπεσταλμένῳ, λέξειεν· ὡς ἐλθέτω Πορφυρογέννητος ἀποσταλεὶς ἐφ' ᾧ κατορθώσει τὸ προσταττόμενον. τὸ γοῦν προὖπτον τοῦτ' ἦν, ὃ δὲ νυκτὸς ἐζήτει, ἐκεῖνο, τῇ ὑποψίᾳ συγκρατούμενος. κἀπειδὴ οὐκ ἦν δείκνυσθαι τὸν Κότυν, εἰ μὴ ὁμολογεῖν, δεινὰ ἠπείλει ποιεῖν, καὶ τὴν συχνὴν προσεδρείαν εἰς ὅτι μάλιστα ἀνέκρινεν. ὁ δὲ τοῦ μὲν συχνῶς προσεδρεύειν, συνήθειαν ᾐτιᾶτο, καὶ τὰ ἐπὶ ῥητοῖς συμφωνεῖν τὴν τοῦ σφετέρου κτήματος πρᾶσιν, τὸ δ'
C ἦν ἡ Βρύσις τῆς γραίας, ἐκ Πατέρων ἐκείνῳ προσκληρωθὲν, τὸ δὲ περὶ διαδοχῆς Βασιλείας εἰδέναι, ἴσον ἐτίθει καὶ περὶ τῶν ἀντιπόδων διισχυρίζεσθαι. τὰ δὲ λέγων οὐκ ἔπειθε. ἐβούλετο δ' ἐρευνᾶν, καὶ τὰ κατὰ τὸν ἰατρὸν Περδίκκαν, ἐφ' ᾧ τι μαθεῖν παρ' ἐκείνου τῶν καθ' ὑποψίαν κατ' Ἰωάννου, ὡς παρ' ἐκείνῳ σχολάζοντος. καὶ τοι καὶ αὐτὸν μὲν φυλακαῖς ἐδίδου, τὸν δὲ Κότυν τοῖς Κελτοῖς παραδοὺς, κρεμαννύειν καὶ ἐτάζειν ἐκέλευε. Ὁ δ' οὐκ ἔφθη δεθεὶς, καὶ τῷ φόβῳ ἀπεψύχει, καὶ φόρτος ἐλεεινὸς ἀρθεὶς, πολλῶν βλεπόντων τῇ γῇ παρεδίδοτο. Ἰωάννην δὲ καὶ οὕτως ἀ-
D φαιρῶν ἠτίμου τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καλύπτρον μεγιστᾶσιν οὖσαν ἀξίαν, καθ' ἣν ἐτίμα τὸ πρότερον. εἶτα δέ γε καὶ τῷ Παρακοιμωμένῳ Βασιλικῷ ἐγχειρίσας, προνοίᾳ τοῦ λαθεῖν ἐκεῖνον πανταχῇ, εἰς Δαματρύα ἐξεληλακότα, ἐκτυφλοῦν κελεύει, πολλὰ πρότερον τοῦ Μιχαὴλ Δεσπότου καὶ αὐταδέλφου λιτανεύοντος μὲν Δέσποιναν, λιτανεύοντος δὲ Πατριάρχας τε καὶ οἷς ὁ Κρατῶν ἐπληροφορεῖτο πνευματικοῖς ἀνδράσιν, ἐφ' ᾧ τὴν ποινὴν ἀργῆσαι, ἀλλ' οὐκ ἔπειθον λιτανεύοντες. Ὡς δ' ἡ γῆ μεσημβρίας ἐσείετο μεθ' ἡμέραν, ὁ Περδίκκας, ὅτι μόνον οὐ τὸ τὴν γῆν σείεσθαι, ἀλλὰ τὸ μὴ καταπίπτειν ἐκείνοις τὸ ὄρος τοιαῦ-
E τα πράττουσιν, ἔλεγε, τεθηπέναι, ποινὴν ὑπέχει τὴν ἐκτομὴν τῆς ῥινός. καὶ ἄλλος ὅτι μόνον οἰκεῖον ἐκείνῳ παῖδα ἐκ παλαιᾶς συνηθείας ἰδὼν, τὰ φιλικὰ προσεπτύσσετο, χερμὰς τῶν ῥωθώνων, τῶν παιδικῶν ἀπώνατο· τῷ δὲ τοῦ Παχυμέρη Γεωργίῳ γραμματιστῇ γε ὄντι καὶ ἐλλογίμῳ, ἐπειδὴ τῷ Στρατηγοπούλῳ Μιχα-

Μιχαὴλ ὄντων κατὰ τὴν πόντου Ἡράκλειαν ὡμίλει, διὰ τὸ ἡμερινὴν πρὸς τ' ἄλλ' ἀσχολίαν νυκτὸς τὰ πλεῖστα, καὶ προσηγγέλλοντο, ἐκεῖνον μὲν τῆς στρατηγίας παραλύσας ἀγαγὼν ἔκρινεν ὡς βασιλειῶντα, τὸν δὲ τὴν τῶν λέγειν περί τινων ἐκ βίβλων δῆθεν εἰδότα βασιλειῶν δευτέραν ὑποψίαν ἀνῆπτε. Κἀπειδὴ προθέμενος ἐκτυφλοῦν ἐκεῖνον, ταῖς τῆς Δεσποίνης δυσωποίαις, ἦν γὰρ ἀνεψία ἐκείνου, καὶ παρὰ γνώμην ἀνεχαιτίζετο. ἐκείνῳ μὲν καὶ ἔτι τὴν ποινὴν ἀνήρτα, Παχωμίῳ δὲ τὸ πᾶν τῆς ὀργῆς προσῆπτε. τὸ γὰρ ὄνομα φρικτὸν ὂν ἀκούειν καὶ μόνον ἔκ τινων φοιβασμάτων, ἐκποδὼν ποιεῖν τὸν ἔχοντα παρεσκεύαζεν, ὥς τι οἱ κακὸν κατὰ μοῖραν περιέχον. ἐξήρκει δ' ἄρα ἡ ὁμωνυμία τὸ μάντευμα. ἐκεῖνον μὲν γὰρ τὸ μόρσιμον φεύγων, ἐξετύφλου τὸν ἄνδρα. τὸ δέ γε κατὰ Μακεδονίαν τοῦ Παχωμίου χωρίον, ὅσον ἤδη ἐκεῖνον ἀναμένον, τὰς ἐπὶ τῷ θανάτῳ ἠτρέπιζεν οἰμωγάς. Κἀκεῖνος μὲν τυφλὸς ἀλᾶτο, πᾶσιν ἀνθρώποις ὢν ἐλεεινὸν, ἀλλὰ πληρῶν θαυμασμοῦ, εἰ μέχρι καὶ ἐς τοιούτους ἄνδρας χώραν ἔχοιεν αἱ περὶ τῆς Βασιλείας ὑποψίαι. Ὁ δὲ τὰς τυφλὰς ἐλπίδας ᾤετο μὲν δραπετεύειν, οὐ μὴν δὲ καὶ κατὰ τὸ ἀληθὲς ἐδραπέτευεν. ἐντεῦθεν ὀργὴ κατὰ Μοναχῶν οὐχ ὅτι τῆς Ἐκκλησίας ἀποστατοῖεν, ἀλλ' ὅτι ἡμέρας ἀριθμοῦσιν αὐτῷ, καὶ χρόνους περιορίζουσιν, ὡς ἀνανεύσοντες τῶν κακῶν ἐντεῦθεν. καὶ δειναὶ μὲν ἦσαν αἱ κατ' ἐκείνων ἀπειλαὶ ἐξ ὀργῆς ἀνημμέναι. ὅμως δ' ἀνῃρτᾶτο προνοίᾳ τοῦ μὴ δοκεῖν κολάζειν ἀλόγως. εἰ καὶ μικρὸν ὅσον, καὶ Γαλακτίωνα μὲν τῶν ὀμμάτων στερεῖ, Μελέτιον δὲ ἀφαιρεῖται τῆς γλώσσης, αἱ δ' ἐξορίαι καὶ μᾶλλον τοῖς ἀνδράσιν ἐμετριάζοντο, ἐκκλίνουσι τὰς ποινάς. Λάζαρον μὲν δὴ τὸν Γοριανίτην ἄνδρα σεβάσμιον, ἀποστείλας τοὺς ἐκτυφλώσοντας, ταῖς ποιναῖς ὑπῆγε. πρὸς δὲ καὶ Μακάριον, τὸν καὶ Περιστέριν παρωνομασθέντα τοῦ ἁπλοῦ καὶ ἀκάκου χάριν, ὑπαγαγὼν δίκῃ καθοσιώσεως, ὡς τοὺς δεσποτικοὺς ἄρχοντας κατὰ Βασιλέως διεγείραντα, ἔξω που τῶν ἡμετέρων ὁρίων καθήμενον, ἐπαγγείλας τῷ Ἰκαρίῳ, τὴν τοῦ μεγάλου δουκὸς περιεζωσμένῳ τιμὴν, εἰς χεῖρας ποιεῖται, καὶ προτείνων τὴν καθοσίωσιν, τοῦ ἐγκλήματος ἀνίει, εἰ τὴν εἰρήνην δέχοιτο. εἰ δ' οὖν ἀλλὰ τῇ δίκῃ καθυπάγειν. Ὁ δὲ τῇ ἐνστάσει διακαρτερῶν, τὴν τιμωρίαν ὑπεῖχε. Κόκκους δὲ Μοναχοὺς καὶ τοὺς κατ' ἐκεῖνον ἐῶ. ἐς τόσον γὰρ παρωξυσμένος ἦν, ὥστε προβάλλεσθαι ἦν μόνον τινὰ κινηθέντα, ἐκ τὴν προβολὴν ἡ ποινὴ διεδέχετο, ὥστε καὶ πιστὸς ἦν ὁ λέγειν μόνον εἰπὼν, τὰ πρὸς τὰς ὑπτίους ὑπονοίας ὡς ἱκανὰς μαρτυρίας ἰσχυριζόμενος, καὶ πρὸς τὸ τῆς ὀργῆς ἀπαραίτητον ἀνδράσιν οἷς ἦν παρρησιάζεσθαι πρὸς ἐκεῖνον, ἀπολογούμενος, βασιλικοὺς προτείνων νόμους, ὡς μὴ καλὸν ὂν οὐδὲ δίκαιον, κατὰ μοναστὰς τοὺς Ῥωμαίους πολιτεύεσθαι, ὡς μετανοίαις ἐξιλεοῦσθαι τὰ πταίσματα. ἔχειν δὲ καὶ

A *vavi terram concuti: ſed, non ruere vicinum montem ſupra talia agentes*: pœnam dicti tulit truncationem naſi. At alius qui propinquum hujus Adoleſcentem, veteri familiaritate carum, tunc forte obvium amanter amplexus fuerat, narium abſciſſionem ea in Puerum amoris ſignificatione lucratus eſt. Dicendum & quod Georgio Pachomii contigit, Litteratori in paucis ejus generis præſtanti, cæteraque honeſto. Is nuper apud Heracleam Ponti ſuæ Profeſſionis operam navans Præfecto illic Strategopulo Michaeli, cum hujus publicis occupationibus prohiberetur munus iſtud ſuum de die obire, plerumque noctu Scholas ſuas habuerat. Hoc auditum Imperator interpretatus atrociter, repente Michaelem quidem, abrogato Magiſtratu redactum in ordinem citat ad ſeſe B dicturum cauſam affectati regni. nec morata miſeri damnatio eſt: pœna excæcationis & ipſi decreta continuoque inferenda, niſi precibus infirmis contentioneque anniſa ſumma, quæ Reo erat Neptis, Auguſta, ægre tandem ſupplicii dilationem impetraſſet. In Pachomium ira effuſa omnis ſine obice pervenit. Ex hujus fama doctrinæ cum nocturnis iſtis, de quibus erat nunciatum, comparata congreſſibus, in eam ſuſpicioſiſſimus Princeps opinionem incubuerat; eſſe illum unum aliquem ex iſtis Aucupibus prænotionum de futuro, qui libros ſcrutari reconditos ſoliti, fata imperiorum, & ſucceſſionum in hæc ſeriem, audacibus explorata conjecturis, quæſtuoſe curioſis venditant. Suberat & alius haud ita multis notus odii fo- C mes; horror ex omine vocabuli. Quippe Imperator, & ipſe avidus captator præſagiorum, neſcio quid ſubmurmuratum inaudierat, quo Pachomii nomen cum ſua ipſius pernicie, fatalis nexu neceſſitatis implicaretur. Id ille, quod optimus Vaticiniorum Interpres poſtmodum eventus explicuit, non clare intelligens quo pertineret, & quo vergeret impotenter exhorreſcens, in eam perſuaſionem rapuit, ut ſibi ſucceſſurum in Imperio hunc Pachomium portendi crederet. Id vero ratione omni prævertendum ratus, iſtum infelicem reddere Imperio ineptum immani oculorum effoſſione occupat. nec ſic, infelicior ipſe cæcis ſpebus in crudele tractus facinus, inſtantem vitavit, ſi non potius arceſſivit, calamitatem, quæ ipſum apud Macedoniam D in Agro dicto *Pachomii*, in hujus & aliorum ultionem ſcelerum, haud longo poſt tempore manebat. Interim miſerrimus Pachomius inſtrumentis litterariæ ſuæ profeſſionis luminibus orbatus, adeo non jam providere amplius arcanorum indicio librorum futura poterat, ut ne præſentia quidem cerneret: & vitare ambulando incurſum obviorum, niſi alieno nequiret admonitu, admirantibus, qui hæc videbant, cunctis; etiam uſque ad Ludimagiſtros, alieniſſimæ homines a Regno ſortis, ambitionis atrociter æmulantis armatas furore ſuſpiciones non dedignatas eſſe deſcendere. Eadem hac afflatum atra rabie Imperatoris mox in Monachos odium erupit: non ea illis infenſi cauſa, quod Eccleſiæ rebelles Schiſma facerent: E ſed quod dies ipſius numerarent, & definirent tempora: morte ſcilicet ejus ſe defuncturos malis quæ patiebantur arbitrati. Hos ille acribus, & ira flagrantibus percellebat minis. quas ne ſtatim in rem conferret, quædam ſuſtinebat famæ cura, & metus, ne videretur ſine cauſa idonea ſævire. Tamen & hunc paulo poſt reſpectum eluctatus, Galactioni quidem eruit oculos, Meletio vero linguam abſcidit. Exilia decernebat mera cum

Edit. Rom. pag. 334.

remittere ſe in clementiam volebat. Itaque Lazarum Gorianitem, Virum Venerabilem, iſta moderatio ſervavit. Cum enim miſiſſet qui eum exexcarent, revocatis iis, exterminare ſatis habuit. At Macarium nec ſua innocentiſſima ſimplicitas, quæ cognomen illi *Columbæ* pepererat, ne locorum ubi degebat diſſitorum a noſtris finibus longinquitas, Imperatoris ſævitiæ ſubtraxit. Hic enim illum poſtulatum Majeſtatis quaſi conatum in ſe concitare Occiduorum Dynaſtas Tractuum, comprehendi curavit per Icarium, titulo & honore Magni Ducis Claſſi Præfectum; captoque conditione lata, ut vel debitas Reo Perduellionis pœnas lueret, vel eas redimeret approbanda Eccleſiarum concordia, cui eatenus acquieſcere renuerat; in eum ſe obfirmantem in rejectione Pacis, lege actum eſt. Cæcos vero Monachos prætereo, & eos qui apud illum erant. ita enim irritabilis erat in hoc genere, ut quicumque proferret modo aliquid de controverſiis quæ tunc agitabantur, in contrariam ipſi ſententiam, ſtatim prolationem exciperet præſens pœna. Nec vero diſcrimen aut delectum adhibebat in admittendis de re tali delationibus: ſed quiſquis quemcumque accuſaret, dicto primo faciebat fidem. Quinetiam ſuſpicionibus meris in ſubditos, velut teſtimoniis innitebatur: & cum a Viris gravibus, quibus licebat libere cum illo agere, nimiæ in hoc ſeveritatis argueretur, allegabat ille contra in defenſionem ſui: regias leges, uſitatumque Principibus agendi modum: addens: haudquaquam rectum eſſe, Romanos ab Imperatore gubernari ſicut Monachos a ſuis Præpoſitis; qui delicta ſuorum. Cœnobitarum, pœnitentiis expiare ſatis habeant. Facilitatem autem credendi delatoribus, quadam efficaciter occurrendi naſcentibus malis neceſſitate purgabat, cum diceret: qualecumque indicaretur Principi crimen, ſive auditum vere a deferente, ſive fictum malevole, e bono communi eſſe accuſationem admitti. Hac ille ſui defenſione ſæpius utebatur: adjungens in parte infelicitatis numerare ſe, quod qui a Puero audiſſet Amicus Monachorum, nunc iſtud genus hominum odiſſe cogeretur, propter ipſorum malevolum animum. malevolentiæ videlicet adſcribebat, quod illi refugerent approbare quæ fiebant. Ex hoc porro declarato Imperatoris in Monachos odio fiebat, ut illi curioſe indagarent tempora, præſentiſcere divinationibus conantes, quando, non quidem Imperatore (nam ſine Principe vivere ſe haud poſſe, uti nec corpus ſine corde ſatis norant) ſed malis urgentibus liberarentur. Enimvero, quoties hominibus arbitra ſui

Edit. Rom. pag. 335.

A τῷ προσαγγέλλοντι ἀνεμβάτως, ὅτι λέγει ὁ ἀκούσας, ὃ καὶ πλαστουργεῖ ἐκ τῆς περὶ τὸν πλησίον ἀπεχθείας, αὐτὸς δ᾿ ἀκούσαντα ἀνάγκην εἶναι μετιέναι τὸ ἔγκλημα. Ταῦτα πολλάκις ἀπελογεῖτο, καὶ ὅτι φίλος Μοναχῶν ἀκούων βρεφόθεν, εἰς ἀνάγκην ἦλθε μισεῖν Μοναχοὺς, διὰ τὴν σφῶν δύσνοιαν, δύσνοιαν δὲ τὴν ὑπορυγὴν τῶν πραττομένων ἐκάλει. παρ᾿ ἣν αἰτίαν ἴσως καὶ χρόνους ἠρεύνων ὁπότε μὴ Βασιλέως (ἐβασιλεύοντο γὰρ οὐ δὲ ξυνήνεγκε ζῆν, ὡς σώματι μὴ καρδίαν ἔχοντι) ἀλλὰ τῶν κατὰ σφᾶς κακῶν ἀπαλλάξωσιν. ὁπότε γὰρ τὸ τῆς γνώμης δηλοῦται, ἀνθρώποις οὖσι πλασθεῖσιν αὐτεξουσίοις, B ἐν θελήματι, κἂν ὅποι ῥέψαι ἀναγκαζομένοις ἄγεσθαι, εἰ μὲν εἰς σῶμα τὸ κινδυνῶδες ὁρᾷ, καὶ τότε παγχάλεπον, ταυτὸν γὰρ τῷ εἶναι τῷ τ᾿ ἄρχοντι, τοῖς τ᾿ ἀρχομένοις. καὶ ἄλλως οὐκ ἔστι σφίσι σώζεσθαι, εἰ μή γε ἑκουσίως καὶ συμφωνοῖεν. Εἰ δὲ καὶ ἐς ψυχὴν, ὡς τότ᾿ ᾤοντό τινες, σωτήριον ἡ ἀπαλλαγὴ πάντως, ὃ κἀκείνοις ἴσως ζητεῖσθαι, δεινὰ παρὰ τοῦ Κρατοῦντος ἐφάπτεται. Καὶ δέον τὸ σκαμβὸν πρὸς τὸ ὀρθὸν ἀπευθύνεσθαι, ὡς ἐνάζειεν. ὁ δὲ τὸ ὀρθὸν πρὸς τὸ σκαμβὸν ἀπευθύνειν ἠνάγκαζεν, οὐκ εὐθύνων τὸ μὴ καλῶς ἔχον, ἀλλ᾿ ἐγκαλῶν, εἰ μὴ στρεβλοῖτο τῷ καλῶς ἔχοντι. C Ὅτι δὲ καὶ τισὶν ἐκείνων παρεξήγετο τὰ τοῦ ζήλου, καὶ τοῦ μέσου παρολισθαίνον τοῖς ἐναντίοις προσέπαιον, ἔξεστι τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν. πλὴν τὰ τῆς τιμωρίας σβεστήριον εἶχε, καὶ τὸ ἀμυγέπτι ἐπὶ τοῖς πραττομένοις ἄλογον. Ἐκκεκομμένης τοίνυν τῆς παρρησίας τοῖς ἐλευθέροις ὑπὸ σκότος φήμας ἐρριπτοῦντο, τὴν τῆς ἀρχῆς παραβασίαν ἐλέγχοντα. Οἱ δὲ τὸν γράφοντα μὴ ἔχοντες τιμωρεῖν, οὐ γὰρ ἦν ἐμφανίζεσθαι, τοῖς δεισκάσι βαρέως ἐπεῖχον, ὡς αὐτοῖς ὑβρίζουσιν. ὕβριν γὰρ ἐκάλουν τὸν ἔλεγχον. Ἐγγράφως τοιγαροῦν ἐκυροῦτο ἡ τιμωρία τῷ μόνον δράσοντι, εἰ αὐτὸς ἀναγνοίη, εἰ ἄλλῳ ἐξείποι, εἰ μὴ καύσει παραυτίκα. πρὸς δὲ καὶ τῷ βασιλογραφεῖν ἐγκαλουμένῳ ὡς ἔχοιεν, ἡ ἀπειλὴ θάνατος ἄντικρυς.

poteſtate Dei Conditoris beneficio præditis, ex declarata, voluntate jus habentis ipſis imperandi, neceſſitas faciendi quidpiam incutitur, intentata, ni fecerint, comminatione gravis mulctæ; ſi non aliud in obſequendo periculum appareat, quam incommodi corporei, ſubeundum illud eſt; & quantumcumque malum ejus generis exhauriendum libenter membris, quo capiti cohæreant, hoc eſt Principi; cujus indivulſa connexione cum ſubditis ſalus univerſi Reipublicæ corporis continetur. Sin ne obediatur revocet pernicies animæ, quod iſtis tunc quibuſdam videbatur: tunc ſane ſalutaris, & propterea, tacitis ſaltem votis, expetibilis omnino eſt mutatio talia jubentis Principis: cui tamen hi nimium forte indulgentes ſenſui; nec ſatis caventes, ne in apertum arcana deſideria prodirent, dum præſagiorum mortis Auguſti auguria captant imprudentius, ejus iram in ſe ipſos acuentes, ingentium ſibi fuerunt malorum cauſæ. Agebat ille in hoc quidem non recte: qui, cum oportuiſſet obliquum ad recti normam corrigere, ſicque ambo exæquare; contra cogebat detorquere, quod per ſeſe rectum fuerat, conformareque ad pravitatem obliqui: non emendans id quod erat vitioſum, ſed crimini vertens, ſi non depravaretur quod bene habebat. Neque diffiteor tamen peccatum a Monachis; quibuſdam eorum inconſulti zeli effervescentia prorumpentibus quo minime conveniret. Verum ne ipſum quidem Imperatorem dum his obſiſtit, medium laudatæ moderationis tenuiſſe; ſed excedendo impegiſſe in contrarium extremum, confido judicaturos ſapientes, ubi quæ fieri tunc contigit attente perſpexerint. Cæterum cum utrinque acta ſua quædam coloraret rationis ſpecies, valere iſta debuit ad extinguendos, vel certe temperandos, utrorumque inſanos ardores: ut nec Monachi tam contumaciter Auguſto repugnarent, pacem Eccleſiarum Reipublicæ utiliſſimam, accommodatione multis probata procuranti: & viciſſim Imperator mitius eos coerceret, quorum æſtuantium metu peccandi, licet vano, infirmis æquum erat conſcientiis ignoſci. Ut ut porro quiſque de his ſtatuat, inde factum eſt; ut oppreſſa publice, ſævis ſuppliciorum exemplis, contumeli-

Digitized by Google

cendi libertas, in furtivam maledicendi licentiam erumperet: famoſique Libelli clam, noctibus, ſpargerentur; quibus Imperatori exprobrabantur vetera ſcelera invaſi perjurio Imperii circumſcripto Pupillo, excæcatoque vero hærede. His Imperator cum ſuis ſupra modum irritati, quam in Auctores Libellorum ſuis latebris tutos effundere iram nequibant, in eos qui ſuſtuliſſent inventos, apud ſeque tenerent, pœnarum crudelitate ſatiabant. Nam & objici talia, utcumque vera ſummam contumeliam putabant; & hujus contumeliæ veros Auctores eos arbitrabantur, qui neſaria, & viſu primo abolenda ſcripta, cum ipſi legerent, tum legenda cæteris ſervarent. Fixa igitur in publico lex eſt hujus ſententiæ: *Qui famoſum invenerit, ſi legerit ipſe, ſi alii dixerit, ſi non ſtatim combuſſerit, ſi apud ſe habere deprehenſus fuerit, capitis damnator.* Quæſtiones inde acres diraque judicia frequentata de hoc crimine, quod *Baſilegraphium* nuncupabatur. Hujus ut reus quis perageretur, ſatis erat reperiri penes eum aliquem ejus generis Libellum; convicto mors intentabatur.

CAPUT XXV.

De Caloida, & de Joanne Duca.

Τεκμήριον δὲ καὶ τὸ περὶ τὸν Καλοειδᾶν γεγονός, ἄνδρα εὐλαβείας μὲν εἰς ἄκρον μεταποιούμενον, παρθενίᾳ συζῶντα, καὶ ἐλεημοσύνῃ, καὶ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην ἀσύγχυτον. ἐξυπηρετούμενον δὲ τῇ Δεσποίνῃ τὸ ταμιεῖον, ὅν, ἐπεὶ μόνον ἔχων τοιοῦτον ἑάλω, οὔτε τὸ εὐλαβὲς ἔσωζεν, οὔτε μὴν ἡ ὑπὲρ ἐκείνου τῆς Δεσποίνης σπουδὴ περιεποιήσατο. ἀλλὰ τῶν ὀμμάτων στερεῖν κελεύων, μόλις τὰ τῆς κολάσεως εἰς τὸ ἀνεκτότερον περιίστα, διὰ τὴν τῆς Δεσποίνης συχνὴν ἱκετείαν. Προστάττει γὰρ καὶ ἄγεται ὁ κατάκριτος παρὰ τὸν τοῦ φόρου κίονα ἐν Κωνσταντιαναῖς, καὶ τοῖς Κληρικοῖς ἀπαντᾶν ἐπιστέλλει τὴν ταχίστην μηδὲν εἰδόσι, καὶ τῷ τόπῳ ἐφίστασθαι. κληρικοὺς δὲ πάντως ἐκάλει, ὑπόπτως ἀεὶ πρὸς αὐτοὺς ἔχων, ὡς ταῖς εἰς ἐκεῖνον τιμωρίαις δειξόμενος. Ὅσοις οὖν οὐκ ἐν εἰδήσει ἦν τὰ πραττόμενα, ἀφικνοῦντο. οἱ δ' εἰδότες, ἐπραγματεύσαντο τὴν ἀποφυγήν, ὡς εἶχεν ἕκαστος. ἱστῶσι τοίνυν τὸν ἄνδρα, καὶ πρῶτα μὲν τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς οὐκ ἐν χρῷ κείραντες, ὡς συνεργοῖεν καίοντι τῷ πυρί, ἐμβάλλουσι πῦρ τοῖς χάρταις βεβρεγμέναις σὺν πίσσῃ, καὶ τῇ κεφαλῇ ἐπιτιθεῖσιν, ὡς ἅμα ταύτῃ καυσουμένοις, εἶτα καὶ τὴν ῥῖνα τεμόντες μαχαίρᾳ, ἡμιθανῆ, εἴτ' οὖν ἡμιδαῆ, ἀφιᾶσιν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν μικρὸν ὕστερον, ὅτε τῇ πόλει ἐπιδεδήμηκε. Τότε δέ, Ποσειδεῶνος ἑκκαιδεκάτῃ μετὰ τὴν τῆς Θεοτόκου ἑορτήν, ἐξεληλάκει μὲν Βασιλεύς, ἐξεληλάκει δὲ Πατριάρχης, τοῦ Πατριαρχεύσαντος Ἰωσὴφ πεμφθέντος εἰς τὸ Κοσμίδιον. Ἀλλ' ὁ μὲν πέμψας, καὶ τὸν Σφαντζὴν ἀγαγὼν Γαβριήλ, ὃν ἀνεψιὸν ὄντα τοῦ ἤδη τυφλωθέντος Ἰωάννου, εἶχε μὲν πρότερον ἐν τῇ τοῦ Παρακοιμωμένου τῆς μεγάλης σφενδόνης τιμῇ, ὕστερον δ' ἐπ' αἰτίαις ἐξετύφλου, συνδυάζει συγγενεῖ γε ὄντι τῷ Ἰωάννῃ, καὶ μεθ' ἑαυτοῦ ἐπαγόμενος, τὴν πρὸς τὴν Νικομήδους, καὶ τὰ περὶ ἐκείνην ἤλαυνε. Πατριάρχης δὲ τὸν κατὰ τὴν Κιβωτὸν τῆς θαλάσσης τράχηλον διαπεραιωσάμενος, ἐπ' εὐθὺ Νικαίας ὥρμα. καὶ δὴ ὁ μὲν Βασιλεὺς τοὺς τυφλοὺς ἄγων, ὅπου καὶ περιορίσαι διεσκόπει. ὁ δὲ Ἰωάννης τὴν ποινὴν μὴ φέρων, καὶ ἀναξιο-

QUam autem non vana, quamque irrevocabilis ea ſupplicii extremi comminatio fuerit, abunde demonſtravit, quod Caloidæ contigit viro eximiæ religionis ſummæque ſanctitatis, in virginitate viventi, exercentique ſe aſſidue eleemoſynis, ac cæteris id genus erga proximos, ſine differentia delectuve perſonarum, miſericordis caritatis operibus. Erat autem idem de Familia Imperatricis, Penus ejus curam gerens. Hunc tantummodo habere librum talem deprehenſum, non ſua pietas ſervavit; non Patronæ Auguſtæ quantum poſſet pro fido & caro cliente ac miniſtro ſatagentis ſuffragatio ſtudioſiſſima protexit. Illud enim dumtaxat ardentiſſimis & creberrime ingeminatis Conjugis ſuæ pro Caloida precibus vix tandem Auguſtus relaxavit, ut pœna mortis in excæcationem mutaretur. Juſſu ergo ejus damnatus ad Fori Columnam in Conſtantianis ſiſtitur. Advocantur eodem & Clerici, repentino eoque acri, ac minis in cunctantes ſancito accitu, ignari quam ob cauſam. adeſſe autem eos idcirco Princeps voluit, ut genus id hominum ſibi dudum contumaciæ ſuſpectum, exemplo diri ſupplicii terreretur. Quicumque igitur ex iis quid ſpectaturi vocarentur ignorarunt, quo jubebantur ſunt profecti: qui rem præſenſerant, fugam expedierunt qua quiſque potuit tutiſſime. Perducto ad locum Caloidæ coma detonſa eſt; non ad cutem, ſed pilis a radice ad aliquam adhuc altitudinem relictis extantibus, ut pabulum igni eſſent, per hos intime pellem ipſam ac calvam ambuſti verticis pervaſuro. Applicatæ dehinc arcteque appreſſæ Miſeri capiti chartæ membranæ pice illitæ inflammantur, vimque ardentem ab occipiti ad ſinciput & frontem, uſque ad oculos ea corrumpendos ſpargunt preſſeque admovent. Naſo ad extremum culteri acie truncato, ſemiuſtulatum ſemique mortuum Infelicem dimittunt. Verum hæc paulo poſt ſunt acta, reverſo jam in Urbem Imperatore. Tunc autem menſis Auguſti ſextadecima, poſtridie feſti Deiparæ, diſceſſit inde Imperator, diſceſſit & Patriarcha, Joſepho Expatriarcha prius miſſo ad Coſmidium. curavit autem Imperator adducendum ad ſe Gabrielem Sphantzen, Nepotem ex Sorore Joannis nuper excæcati. Huic Sphantzi, quem antea honoraverat Præfectura majoris ſigilli, poſtea quaſdam ob culpas veras aut afflictas, eruerat oculos. Hoc porro tempore conſociatum eumdem cum ſuo Avunculo Joanne, quem item accerſiverat, ducere ſecum voluit hoc itinere quo Nicomediam verſus, & ei adjacentes Urbi regiones tendebat. Patriarcha vero trans maris fauces ad Cibotum evectus, recta contendit Nicæam: At Imperator duos cæcos circumducens, ubi eos ſub tuta cuſtodia concluderet, quærebat.

Edit. Rom. pag. 336.

Digitized by Google

A Cæterum Joannes incredibili mœſtitia calamitatem ferens, quam ſe haud meritum putabat, nec cibum admittebat, nec potum: nec cruda etiamnum vulnera recens effoſſorum oculorum cura foveri neceſſaria ſinebat. Portabatur tantum iners pondus; & ubicumque deponeretur, ad petram, aut ad ſolum, prout occurrerat, allidebat caput, mortem omnino velocem quærens: quam longe prius inveniſſet, niſi ſtudioſe a Cuſtodibus teneretur ne noceret ipſe ſibi. Nec tamen cura quantavis illorum prohibere ad extremum potuit quin ex intervallis iterata ſæpius in ſeſe ſævitia voti miſeri compos brevi fieret, in illa deſperatione vitam finiens, & Imperatorem ſolicitudine de ſe liberans. Is autem obiter inſpectis, & quo opus habebant præſidio B firmatis Arcibus circa Sangarim, Septembri menſe in Urbem revertitur. Patriarcha vero progreſſus uſque ad viciniam Nicææ, & ad Ennatum, ſive Nonum, hoſpitatus, ingredi Urbem noluit. Cauſa ſic ſtatuendi fuit, quod nihil haberet tunc ad manum, unde Cognatos ſuos ac neceſſarios, qui multi degebant illic, muneraretur. Indecens autem ingratumque videbatur, nec aut cætera ſua dignum elegantia, aut rebus ejus conducibile, primo poſt adeptum ſummum honorem ſui conſpectu, nihil ſuis largiri. Quare in proram, quod dicitur, incumbens, retroque inde cedens, Polypithia ſuperavit, & confeſtim reverti conſtituit. nam & Exaltationis Crucis imminens Feſtum increpabat moras. Feſtinans igitur, die tertiadecima Septembris Urbem tenuit, ac ſolicitus C de ſua apud Principem gratia, quam ne refrigerari contingeret, non immerito fortaſſe verebatur, ob ea quæ in cauſa Schiſmatis in dies eveniebant; pleriſque reluctantium paci culpam omnem Vecco imputantibus; querentibuſque ipſum ſcriptis ſuis terminos Patrum, & fixa Dogmata convellere, atque ultra modum omnem efferri. Ob hæc, inquam, ſibi timens ſtatim ac navi exſcendit, ad Palatium recta perrexit: Imperatorique; diem totum officioſiſſime adſtitit, eidemque ad feſtum vocanti, paratum ſe ad eundum, & celebrandum exhibuit. Mirabiliter enim ex illo mutatus qui tam libere antea obſiſtere Principi audebat, nunc ad nutum ejus ſe fingebat in omnibus: malis nimirum iis domitus, quæ paſſum eum ex offenſione Auguſti, nimia ipſius libertate irritati, ſuperius retulimus. Et D fructus hujus obſequii non parvus illis conſtitit. Nam utcumque non probabat Imperator controverſiam de Dogmate moveri, & in pacis negotio ulterius rem provehi, quam pactorum conventorum cum Latinis præciſe tuendorum neceſſitas poſceret: ſumma perſtitit conſtantia in protegendo Vecco, quem, ut dixi, publicæ paſſim querelæ traducebant quaſi fontem atque auctorem perturbationum præſentium; idcirco quod haud contentus utcumque tolerari uſurparique concordiam, contenderet inſuper demonſtrare, recte ſentire Latinos in Dogmate de proceſſione Sancti Spiritus; ac vix culpam eorum levem agnoſceret dumtaxat in additione ad Symbolum attentanda. Hæc incredibiliter efferabant plerorumque animos. opinioque multorum non inveriſimilis fuit: ſi E ab his Veccus temperaſſet, futurum fuiſſe, ut ſenſim fervor Schiſmatis conſeneſceret; & cuncta tempore ad tranquillitatem componerentur. Cum igitur ex his fieret ut quotidie fervidiores quidam zelo inconſulto prorumperent ad negandam Imperatori obedientiam, in iis quæ ad obſervandam Pacem juxta pacta præſcribebat, iidemque Patriarcham Transfugii ad Partes Latinorum criminarentur; Imperator contemni ſe inobedientia Subditorum patientius tolerans, ita exardeſcebat pro Patriarcha, ut iſtas in eum jactatas accuſationes morte

Edit. Rom. pag. 337.

A παθὼν, ὅλως οὐ τροφῆς μετεῖχεν, οὐ ποτοῦ προσεῖχεν, ἵνα ἄλλο τι τῶν εἰς ἐπιμέλειαν τῶν ὀφθαλμῶν εἴα γίνεσθαι. μόνον δὲ κενὸς φόρτος ἀγόμενος, ὅπη τετυχήκει γῆς, ἢ καὶ πέτρας, τὴν κεφαλὴν προσαράττων, ὡς τεθνηξόμενος ἦν. καὶ τάχ' ἂν ἐκ τούτων ἐκ πλείστου οἱ ξυνέβαινε τὸ θανεῖν, εἰ μὴ καὶ παρὰ τῶν φυλαττόντων ἐπείχετο. Πλὴν τὸ κατ' ὀλίγον καὶ συχνάκις γινόμενον εἰς ὅσον πλεῖστον συγκεφαλαιωθὲν, τὸ θανεῖν ἐπῆγε. κἀντεῦθεν ἀπήλλακτο μὲν ἐκεῖνος ζωῆς ἀπᾳδούσης, ἀπήλλακτο δὲ καὶ Βασιλεὺς τῆς ἐπ' ἐκείνῳ φροντί- B δος. Αὐτὸς δὲ τὰ κατὰ τὸν Σάγγαριν περιηγησάμενος, καὶ τὰ ἐκεῖσε φρούρια ἐν ἀσφαλεῖ τῇ ἑαυτοῦ παρουσίᾳ θέμενος, Γαμηλιῶνος μηνὸς ὑποστρέφει πρὸς πόλιν. Πατριάρχης δὲ πλησίον ἐλθὼν Νικαίας, καὶ ἐνάτῳ ἐναυλισάμενος, εἰσελθεῖν τὴν πόλιν οὐκ ἔκρινε. τὸ γὰρ ἐκεῖσε δεῖν, θέλειν δὲ ἔχειν διδόναι, καί γε γνωρίμοις καὶ προσγενέσιν εὐεργετεῖν, μηδὲν δὲ τὸ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ εὐπορεῖν, τὸ δ' εἰσελθόντα πάλιν μὴ εὐεργετεῖν ὡς ἄξιον, ἀνάξιον ἑαυτοῦ καὶ τῶν μὴ πρεπόντων τοῖς ἐκείνου πράγμασιν ᾤετο. Ὅθεν καὶ πρύμναν, τὸ τοῦ λόγου, κρουσάμενος, Πολυπυθίων τε ἐπιβαίνει, καὶ τὴν C ταχίστην ὑποστρέφειν ἔγνω. ἡ γὰρ τῆς Ὑψώσεως ἑορτὴ ἀπεῖργε τοῦ μὴ βραδύνειν. τῇ τοι καὶ αὐτὸς κατὰ πόδας, τρισκαιδεκάτῃ Γαμηλιῶνος ἀπήντα πρὸς πόλιν. περὶ δὲ τοῦ καθ' αὐτὸν ὑποστελλόμενος ὡς μὴ διὰ τὰ συμβαίνοντα ὀλιγώρως ἔχειν δοκοίη, ἅμα τῷ τῆς νεὼς ἀποβῆναι, πρὸς Βασιλέα ᾔει, δείκνυσί τι πρὸς χάριν, καὶ πρὸς τὴν ἑορτὴν κεκλημένος πρὸς Βασιλέως, ἕτοιμος ἦν ἐλθὼν ἐκπληροῦν· πάντη γὰρ ὑπέστελλεν ἑαυτὸν τρόπῳ ἐξ ὅτουπερ τοῖς σκληροῖς προσεκύρσε, καὶ μεγίστῃ μοίρᾳ μετὰ εἰς τὸ μετρίως διάγειν ἐλπίδων, οὐ πρὸς τὸν Βασιλέα ὑποπεπτωκὼς κατε- D πραΰνετο. τῆς μὲν οὖν τιμῆς ἐκείνῳ ἐλάττων φροντὶς ἦν· τὸ δὲ, Πατριαρχοῦντα ἐκκαίρως ἐνοχλεῖσθαι, ἴσα καὶ τῷ θανάτῳ ἐτίθει. ὃ δὴ καὶ ἐκ τοῦ προστυχόντος ὑπονοούμενον ἦν τεθυμωμένου τοῦ Βασιλέως εἰσάπαν. τὸ γὰρ καὶ τοὺς οἰκείους βιάσασθαι, καὶ οἷς ἂν ἐκεῖνος ἐθάρρει μᾶλλον, ὡς παρ' ἐκείνῳ τεθραμμένοις, καὶ δόξης τυχοῦσιν, ἀθετεῖν μὲν τὰ συγκείμενα οὐδόλως ἐποίει. Τὸ δὲ πρὸς τὸν Πατριαρχοῦντα τὰς αἰτίας ἄγειν, ἡ γὰρ ἀναφορὰ τοῦ σκανδάλου πᾶσι πρὸς ἐκεῖνον ἦν, ὡς ἔλεγον, ἀσφαλεῖς τὸ κατ' αὐτὸν Λατίνους, παρὰ μόνην τὴν ἐν τῷ Συμβόλῳ πρόσθεσιν, κρί- E νοντα, ἕτοιμον ἦν ἐκ τοῦ ῥᾴστου καὶ προφανοῦς καὶ ἀμφοτέρωθεν, ἔκ τε Βασιλέως καὶ τῶν παχόντων ὁ ὄχλος αὐτοῦ περιΐστατο. ἐκείνου μὲν, ὡς τὴν τῶν οἰκείων ἀπολωλότος εὔνοιαν, τῶν δὲ καὶ δι' αὐτὸν παθόντων, μὴ ἐῶντα τὰ πεπραγμένα τῷ χρόνῳ μᾶλλον ὑποχαλᾶσθαι. τοῦτο ξυνέβη καὶ ἄλλοις πλείστοις. Συμβεβήκει δὲ καὶ Κωνσταντίνῳ τῷ Ἀκροπολίτῃ, καὶ τῷ Θεοδώρῳ Μουζάλωνι.

Digitized by Google

pejus averſari videretur. Cum autem hoc nomine vehementer iraſceretur cunctis ex quocumque ordine ac genere, qui talia murmurarent: tum impotentiſſime indignabatur quoties id illos agere videbat, quos caritate præcipua complexus educaſſet a pueris, extuliſſet honoribus; ideoque ad quidvis ſibi obſequendum ingentibus ſibi auctoratos beneficiis crederet. Ex his, præter alios plurimos ſtomachatos in Veccum, non impune; duo præ cæteris fuerunt, Conſtantinus Acropolita, & Theodorus Muzalo, quorum, præſertim Muzalonis, caſus hic memorari, non abs re opinor fuerit. *Edit. Rom. pag. 338.*

CAPUT XXVI

De Logotheta Generali Muzalone.

ΩΝ τὸν μὲν παρὰ τοῦ πατρὸς τοῦ μεγάλου Λογοθέτου λαβὼν, ἀνῆγε παιδεύων καὶ οἰκεῖον ἀποκαθίστη ἐς ὅτι μάλιστα. τὸν δὲ ἐκ στρατιωτικῆς μοίρας ἀναλαβὼν, καὶ τοῖς μαθήμασιν ἐνδοὺς ἐγχολάσαι, Λογοθέτην τῶν γενικῶν ἐτίμα, συζεύξας εἰς γυναῖκά οἱ καὶ τὴν τοῦ Καντακουζηνοῦ θυγατέρα, καὶ μεσίτῃ τῶν κοινῶν ἐχρῆτο. τὸν μὲν οὖν Ἀκροπολίτην καὶ ἀποπροσωποιεῖτο καὶ κρείττων τοῦ κατ' ἐκείνου τὸν θυμὸν ἦγε. τῷ δὲ Μουζάλωνι καὶ λίαν χολούμενος ἦν. τῷ τοι καὶ ἐνστάντος καιροῦ πρεσβείας πρὸς Ῥώμην, προκρινόμενος τῶν ἄλλων ὁ Βασιλεὺς, κατὰ πεῖραν οἶμαι, πλέον ἐπεῖχε τούτῳ τὰ τῆς πρεσβείας ἀναδέξασθαι. ὡς δὲ προσάπτων οὐδὲν ἦνυε πλέον τοῦ δοκεῖν κωφῷ προλέγεσθαι, καί γε τυφλῷ τῷ τούτῳ διανεύειν, καὶ ἡ αἰτία τῆς παραιτήσεως οὐκ ἠγνόητο, αὐτίκα θυμοῦ πρὶν ἐγκρατὴς ὢν, ἡττᾶτο τότε, καὶ τῷ ἀδελφῷ προστάξας, ὃν καὶ ἐπὶ τῶν εἰσαγωγέων εἶχεν ἐκείνου μεσιτεύσαντος τὴν ὑπηρεσίαν, πολλὰς καὶ βαρείας ἐντείνει, ὡς μηδὲ τὴν ἐν χερσὶ βακτηρίαν συνεχῶς πλήττουσαν, τῷ κατ' ἐκείνου Βασιλείῳ θυμῷ ἀρκέσαι, ἀλλὰ καὶ ταύτης ἀπειπούσης τῇ θραύσει, ἄλλην παραληφθῆναι, τὸ ἐκείνης ἔργον ἀναπληρώσουσαν. Ἀλλ' οὐκ ἦν ἐκείνῳ τὰ τῆς τιμωρίας ἐς τόδε. ἀλλὰ καὶ ἀπὸ προσώπου ἐποίει, καὶ τῆς τῶν κοινῶν μεσιτείας παρακινεῖν οὐκ ἀπώκνει. καὶ παρεωραμένος διετέλει μέχρις οὗ οἰκειοχείροις ἀσφαλείαις, μὴ μόνον προσίεσθαι τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ καὶ πλέον ἦν ἕτοιμος εἰ κελεύοι πράττειν. Ὁ δὲ τοῖς μὲν παροῦσιν ἀρκούμενος, ἐπὶ δὲ τὸ πλέον ἐκείνου μὲν κατηγοροῦς δῆθεν ὡς καταψυχθέντος τὸν ζῆλον, ἑαυτὸν δὲ μηδ' ἀνεχόμενον παρ' ἴσον ὅλως παραβαίνειν πλέον τῶν συγκειμένων, δεξάμενος αὖθις τοῖς πραχθεῖσι μόνοις ἐμμένειν, ἐπήγγελλε.

A HOrum illum quidem a Patre Magno Logotheta acceptum educarat apud ſe, informarique optimis artibus curarat Imperator: ſibique jam intime admotum in familiariſſimis habebat. Hunc vero adſcitum ex militari ordine, & litteris ac diſciplinis ſuo ſumptu juſſum imbui, Logothetæ Generalis Dignitate honoraverat; eodemque aucto inſuper in potentiam affinitate ſplendida (nam illi filiam Cantacuzeni dedit Conjugem) principali Miniſtro in publicarum rerum gubernatione utebatur. Atque in Acropolita quidem ulciſcendo iram in poteſtate ſuam habuit, non ulterius ſæviens, quam eum privando loco gratiæ quem prius tribuerat, & a ſua familiaritate removendo: in Muzalonem totas habenas iracundiæ laxavit. Cum enim eum occaſione B forte inſtante mittendi Legatos Romam, explorandi, ut opinor, ejus animi gratia, præ cæteris invitaſſet ad iſtam Legationem ſuſcipiendam, & ille, propter videlicet omnibus notam ejus a Latinis & a concordia cum ipſis averſionem, admittere præfracte recuſaſſet; ac ne iteratis quidem apud ipſum de hoc inſtantiis plus profeciſſet Imperator, quam ſi ſurdo caneret, aut innueret cæco; ad extremum, omni excuſſa priori moderatione, excandeſcens, fratrem ejus, quem ſibi Admiſſionalem ipſius commendatione fecerat, accitum, corripere fuſtem jubet, ſuumque Germanum validiſſime pulſare. Fecit id ille non perfunctorie, ſpectante inſtanteque tam inexplebiliter Auguſto, ut cum baculus in tundentis manu vehementia ictuum fractus diſſiliiſſet in fruſta, nondum ira ſatiata, ſumi alterum juſſerit, plagaſ- C que accumulari. Neque hic infelici malorum finis. Eumdem & a ſuo conſpectu & ab adminiſtratione rerum amovet. in eoque ejus deſpectu perſeveravit, quoad ille victus malis, & prioris fortunæ deſiderium non ferens, ad preces infimas deſcendit; declarataque perperam actorum pœnitentia & idoneis quaſi vadibus ac pignoribus de ſe datis, exhibitione contrariorum operum & ſenſuum, fidem promiſſi fecit quo ſe obſtringebat, non ſolum ad deinceps acquieſcendum Paci, ſed &, ſi quid ulterius eo in genere Auguſto cordi eſſet, citra ullam exceptionem aut moram obtemperandum cunctis quæ juberet: in hoc quoque nimius, ut Imperator ipſe judicavit. *pag. 339.* Qui quod offerebatur eatenus duntaxat accipiens, ut Muzalonem perſtare deinceps in ſtatutis circa pacem Eccleſiarum gauderet, improbavit apud ſe graviter præparationem animi quam oſtendebat, ad ulterius, ſi juberetur, progrediendum. in quo animadvertebat, non ſine tacito contemptu, refrixiſſe zelum ejus uſque ad relaxationem neceſſariæ conſtantiæ, quam in rebus Religionis invictam exhibere Chriſtiani eſt officii. Ipſe porro Imperator & tunc & ſemper alias præ ſe tulit: abhorrere omnino ſe a plus concedendo Latinis, quam quantum erant conventionibus ſtipulati. Muzalonem igitur in locum priſtinum recipiens, juſſit, ea ſolum inconcuſſa tenere, in quæ utrinque a concordiam tractantibus convenerat.

Digitized by Google

CAPUT XXVII.

Ut ex Occidente redierit Porphyrogenitus ; & de Cotanitza.

EOdem anno rediit ex Oriente Imperator Andronicus, Domina ibi relicta. redierat ante hunc ex Occidente Porphyrogenitus, nihil ad Trophæum ferens. non enim bello vicerat ; ſed ultro ſubjunctum poteſtati ejus Cotanitzam ſecum ducens : poſtquam ei jurejurando caverat, nihil illum grave ab Imperatore paſſurum. At Porphyrogenitus quidem quantum in ipſo erat, præſtare juratam fidem ad extremum volebat. Imperator autem turbulentum Cotanitzæ ingenium ſatis perſpectum habens ; & quamquam in præſentia nihil ab eo timendum videret, in poſterum providenter metuens ne captato aliquando tempore negotium Hæredi faceſſeret, depoſitaque obſequii larva quam ei deſperatio rerum ſuarum utiliter modo induiſſet, ad fraudes perfidiamque ſolitas revolveretur, prævertere formidatam perniciem ſuſpecti capitis excæcatione cupiebat. Nec enim quo minus id ageret, religione Sacramenti ſe teneri diſſerebat ; utique cum non ipſe juraſſet, ſed abſque juſſu conſenſuque ſuo Filius : cui ſufficeret ad exſolvendam fidem, abſtinere ipſum a ſupplice mulctando ; non ad ſe præterea pertinere arbitrantem, ſi quid aliud, ſuo quodam conſilio, Pater decerneret. Mali porro praviq; hominem animi & eſſe & fore Cotanitzam pro certo habebat Imperator ; non edoctus oraculo, aut vaticinandi monſtrante vi ; ſed naturali prudentia, quod erat eventurum præſagiens : nec perſuaderi ſibi ſinens ferocem juvenem guſtata ſemel latrocinii dulcedine, bona fide ſub alieno Imperio victurum, temperaturumve in occaſione novandarum rerum a jugo excutiendo. Ab hoc autem, cui inflexibiliter hærebat, propoſito, fruſtra Porphyrogenitus Auguſtum dimovere conabatur, datum a ſe jusjurandum obtendens : Reſpondebat enim Pater ipſi ad conſcientiæ ſecuritatem ſatis eſſe, quod nec prodente, nec ſuadente, nec aſſentiente ſe quidquam in dedititium aliter ac ſperaſſet ſtatueretur : ſe autem ſineret, quatenus citra perjurii periculum poſſet, quieti publicæ conſulere. Hæc ſcrupulum non eximebant Porphyrogenito ; qui cum ab obfirmato in id quod ſemel decreverat, Patris animo impetraturum ſe quidquam deſperaret, quantislibet pro Suſcepto ſuo precibus, ei ipſi patefacta re ſuaſit, ut, quæ una reſtabat vitandi exitii ratio, confugeret ad Montem Nigrum, illicque Monaſtico induto habitu vitam religioſam profiteretur. Ita videri fore, ut ſecurus de eo jam Auguſtus, voluntatem ejus oculis privandi deponeret. quippe & venerari eum id Inſtituti genus, & a ſemel abjuncto a rebus humanis facile inducendum videri ne rebellionem & civiles turbas metueret. Hæc parum quidem ad genium Cotanitzæ faciebant. Tamen homo ſolertior quam religioſior ingreſſus intime in curam rerum ſuarum, ſic reputare ſecum inſtitit : Iſtud ſibi amice ſuggeſtum a Porphyrogenito conſilium fore illi apud omnes excuſationis idoneæ loco, ne perfidiæ culparetur ob excæcationem dediti, cui ſcilicet avertendæ nihil omiſiſſet in poteſtate ſitum ſua. ſibi autem uni, ſi parere ſalutaria monenti renueret, calamitatem imputandam ſuam. Quare cum ſummæ rei rationibus ſubductis, non alia certior appareret via declinandæ peſtis ejus geminæ, quæ Joannem Tornicii Generum nuper oppreſſerat, mentem ad neceſſarium conſi-

Edit. Rom. pag. 340.

Τοῦ δ' αὐτοῦ ἔτους ὑποστρέφει μὲν ἐξ Ἀνατολῆς ὁ Βασιλεὺς Ἀνδρόνικος, τὴν Δέσποιναν ἐκεῖσε καταλιπών. ἀνήγετο δὲ πρὸ τούτου καὶ ἐκ δύσεως ὁ Πορφυρογέννητος, οὐδὲν εἰς τρόπαιον φέρων, ἢ τὸν Κοτανίτζην ὑπὸ χεῖρα ποιησάμενος, ὁμολογίαις ἐνόρκοις, τοῦ μηδέν τι παθεῖν ἐκ Βασιλέως ἀνήκεστον. καὶ ὁ μὲν ἐμμένων τοῖς ὅρκοις, ἐς τέλος εὐορκεῖν ἤθελε. Βασιλεὺς δὲ οὐ τὸ ἐφ' ἑαυτοῦ μόνον προορώμενος, εἴς τι τὴν ἀπ' ἐκείνου δουλείαν, καὶ τὸ ἑξῆς πρὸς εὔνοιαν ἀδόλιστον. ἀλλὰ καὶ τὰ ὀψὲ τῶν καιρῶν σκοπεύμενος, ἐκτυφλοῦν ἐβούλετο. μὴ δὲ γὰρ αὐτὸν ὀμνύειν, ὡς ἐπιορκίας ἁλῶναι, ἀλλὰ τὸν υἱὸν ὑπὲρ αὐτοῦ, μηδὲ συναινοῦντος ὅλως, τὸ δὲ κακὸν προεώρα κακόν, οὐ θεσμῷ μαντείας, ἀλλὰ φυσικῇ γνώσει προορῶν τὸ μέλλον. Τὸ γὰρ τῷ λῃστεύειν εἰς πεῖραν ἥκοντα μηδὲν ὁρμαῖς ἑτέρου δουλεύοντα ἀγαπῆσαι. Ὡς γοῦν ἀμεταθέτως εἶχεν ὁ Βασιλεὺς ἐπὶ τούτῳ, καὶ τὸν υἱὸν τοὺς ὅρκους προτείνοντα, ὅλως ἐπιορκίας ἀπήλλαττε λόγοις· αὐτὸς καὶ γὰρ φυλάττειν τοὺς ὅρκους, ὡς μηδὲ προδιδόντα ἢ συναινοῦντα τὸ σύμπαν, ἐκείνῳ δ' ὄντι τῶν ὅρκων ἐλευθέρῳ, ἀκινδύνως πράττειν ἐξεῖναι. ἀπειπὼν πρὸς τοὺς λόγους, καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ ἐκείνου ἱκετείαν ἀθετοῦσαν ὁρῶν ὁ δεξάμενος, βουλὴν εἰσάγει τῷ κινδυνεύοντι καταφυγεῖν πρὸς τὸ Μέλαν, καὶ τὰ τῶν Μοναχῶν ἀμφιέσασθαι, εἴ πως ἐντεῦθεν σωθείη· τῷ γὰρ ἅπαξ τὰ τοῦ κόσμου ὁμολογίαις ἀποθεμένῳ φρικταῖς, μὴ ἄν τινα δυνατὸν εἶναι ὑπόπτως ἔχειν ὡς στραφησόμενον πρὸς τὰ πρότερα. σεβασθῆναι δὲ καὶ τὸ σχῆμα τῷ Βασιλεῖ, ὥστε ἀποδέχεσθαι τὸν ἐνδεδυκότα μὴ τιμωρεῖν. ταῦτα λέγων πρὸς ἐκεῖνον ὁ Πορφυρογέννητος, καὶ βουλὴν εἰσάγων τὴν δοκοῦσαν συνοίσειν, δῆλος ἦν ἀπολύων ἐγκλήματος ἑαυτὸν τὸ μέρος εἰ μὴ ποιῶν κινδυνεύει. τὸ γὰρ ἐξ αὐτοῦ ὅσον ἦν βοηθεῖν δυνατόν, πεπρᾶχθαι. Κοτανίτζῃ μὲν οὖν τῷ καὶ γαμβρῷ Τορνικίου ἐπηρτημένον τὸν κίνδυνον βλέποντι, ἀγαθὸν ἐδόκει τὸ βούλευμα, καὶ τῷ βουλεύσαντι χρῆται μεσίτῃ πρὸς Βασιλέα, ἐφ' ᾧ τὸν Μοναχὸν ὑπενδῦναι κόσμον, καὶ τὰ κόσμου χαίρειν ἐάσας. ὡς δ' ἀπήντητο καὶ αὐτὸ τὸ τέλειον σχῆμα λαμβάνειν, καὶ κατένευσεν αὐτίκα ἀπολυθείς, τελεῖται τὰ Μοναχῶν, καὶ ὁ χθὲς λῃστεύων, σώφρων ὡρᾶτο καὶ ἄκακος, πλὴν οὐ τῇ τῆς ψυχῆς προθέσει, ἀλλὰ μόνῳ τῷ φαινομένῳ. Ὁ γὰρ μεμελετημένος σκοπὸς ἐπὶ τοῦτο, καὶ λίαν αὐτῷ. ἀνάγκης δὲ ἄρ' ὑπούσης τὸ γινόμενον ἀσθενές. ἐς ὁπόσον δὲ κατὰ τοῦτον προέβη, ἐνταῦθις ἐροῦμεν. Ὁ γοῦν Πορφυρογέννητος ἐπὶ τούτοις κατ' Ἀνατολὰς

Digitized by Google

γίνεται, καὶ τοῦ Βασιλέως ἐκεῖθεν ἀπάραντος, αὐτὸς ἐκεῖ ἀντ' ἐκείνου μεταχωρίζων ἔμενε. A

lium appellens, ipſo Porphyrogenito interprete veniam ab Auguſto abſtulit, ſequendi quod oſtendebatur. cumque petitum ab ipſo eſſet, ut ipſum habitum profeſſionis vitæ perfectæ indicem ſumeret, ſtatim annuit, & mundo vale dicens, in ſacram ſe tranſcripſit Militiam, mutatione mira ex heſterno Lattone hodiernus Monachus, innocentiæ ac temperantiæ modo ſtudens, longe aliter vivere nuper aſſuetus. Sed verum intus propoſitum ad ratam Religionem neceſſarium ſimulatori deerat animo. Nimirum quem intueri ſolent qui ſponte fiunt Monachi, Divini cultus, & propriæ æternæ ſalutis ſcopum, Cotanitza ſane non ſpectabat; amoliri periculum inſtans hoc quaſi mimo Pœnitentiæ contentus: ex quo quid conſecutum denique ſit, ſuo referemus loco. Sub hæc porro Porphyrogenitus in Orientem eſt profectus; Patris, qui paulo ante inde receſſerat, vices obiturus, ſuſtentandis, prout poſſet, illic in ruinam pronis rebus Imperii.

CAPUT XXVIII.

Mors Dominæ Annæ: & quæ tunc contigerunt.

ΑΛΛ' ὀλίγον τὸ μεταξὺ καὶ ἡ δέσποινα μὲν Ἄννα ἐκεῖ τελευτᾷ τὸν βίον. ἀγγέλλεται δὲ μετ' ὀλίγον τῷ Βασιλεῖ. καὶ ὃς προνοίᾳ τοῦ μὴ μαθεῖν τὸν υἱόν τε καὶ Βασιλέα, ὡς ἐπ' ἀπορρήτῳ, στέλλει τὸν αὐτοῦ μὲν Ἀρχιδιάκονον, τῆς Ἐκκλησίας δὲ Χαρτοφύλακα, τὸν Μελιτηνιώτην Κωνσταντῖνον, ἐφ' ᾧ μετακομίζειν τὸν νεκρὸν, ὡς ἐχρῆν, ὡς Νίκαιαν. ἅμα δὲ καιρὸν λαβὼν εὐπρεπῆ τοῦ τὸν Πορφυρογέννητον, ἀποβαλόντα διὰ τὸ πένθος τὰ ἐρυθρὰ, μὴ φορεῖν ἄλλό τι παρασκευάσαι, εὐτρεπίσας ἀλλόχροα τὰ σὺν λευκῷ πορφυρᾷ χρυσῷ ποικιλτὰ, καὶ διὰ μαργάρων, τὸ Βασιλικὸν σημεῖον τοὺς ἀετοὺς πεπλεχθεὶς, καὶ B πέμψας ἐκ τούτων πέδιλά τε καὶ χαλινὰ, σαφῶς ἐν ὡς παρασήμοις τὸν υἱὸν προσέταττεν ἐμπομπεύειν, μόνῳ τῷ ἐρυθρῷ ἐκστάντα τῷ Βασιλεῖ. σοφὸν δὲ ἄρα καὶ τῷ τοῦ καιροῦ ἦν, ὡς μὴ δόξαι τὰ ἐπίσημα μεταλλάττειν, ἅμα ἀποβαλλόντα τὰ ἐρυθρὰ, μεταλαμβάνειν τὰ ποικιλτά. ἀλλὰ χρόνῳ μόνον διὰ τὸ πένθος, ἐπὶ μόνοις μέλασιν ἀνεπίληπτον τὴν μεταβολὴν δεδόχθαι, ὡς ἐξ ἀρχῆς κοσμηθέντος τοῦ φορέσαντος τοῖς μετὰ Βασιλέα λαμπροῖς, ὡς ἐπὶ ῥητοῖς γέρασι βασιλείας λαμπροῖς, ὡς ἐπὶ ῥητοῖς γέρασι βασιλείας τὸ ἐπίσημον ἔχοντος. καὶ δὴ ἐπείγει τε τὸν Ἀρχιδιάκονον ὁ Κρατῶν, καὶ παραυτὰ D μηδὲν μελλήσας, ἀπέστειλεν, ἐφ' ᾧ μὴ γνοίη ὁ Βασιλεύς. Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν καὶ τὸν δοθέντα καιρὸν συντεμὼν, ἤλαυνεν ἐφ' Ἑῴας. Βασιλεὺς δὲ πειράσας λαθεῖν, ὅμως τὸ κατὰ βουλὴν οὐκ ἴσχυσεν, ἀλλ' ἀφώρατον γέγονε τὸ ἀπόρρητον, καὶ τὴν συμφορὰν ὁ παθὼν ὡς εἶχε διέφερεν. Ὁ μέντοι γε πεμφθεὶς ἐπιστὰς, βαρὺς ἔδοξεν, ἄδωρα δῶρα φέρων τῷ υἱῷ παρὰ Βασιλέως. ὀλίγον δὲ προλαβὼν ὅσον ἐπισκευάσαι τὸν νεκρὸν διάγειν καθ' ὁδὸν, συσκευάσας εἰς Νίκαιαν φέρει. καὶ παραυτὰ μὲν στέλλεται καὶ ἐπὶ Νικαίας ὁ Πατριάρχης, στέλλονται δὲ καὶ Ἱεράρχαι ὅσοι δὴ κατὰ πόλιν ἦσαν, καὶ τὸ τοῦ E Κλήρου ἔκκριτον ξύμπαν. τὰ δέ γε τῇ ὁσίᾳ προσήκοντα, καὶ λίαν περιφανῆ ὁ Κρατῶν ηὐτρέπιζε. Τότε τοίνυν τὰ νενομισμένα τῇ κειμένῃ τελέσας ὁ Πατριάρχης, καὶ πολλοὺς τῶν γνωρίμων χρυσίοις ἱκανοῖς δωρησάμενος, ἐκ τῆς ὁσίας τὰ πολλὰ κερδάνας, εἰ καὶ τὸ χεῖρι τὸ γνῶμα μέμφεσθαι εἶχε τῷ φιλοδώρῳ

NOn longo poſt hæc intervallo Domina Anna vitæ finem invenit illic ubi eam hæſiſſe diximus, Viro ex Oriente reverſo in Urbem. Perlatus brevi ad Imperatorem eſt ejus acerbi caſus Nuncius, quem is magnopere haberi ſtuduit arcanum, ne citius quam opus eſſet perveniret ad notitiam Junioris Auguſti, tali morte, cariſſima Uxore viduati. Miſit ergo confeſtim in Orientem, celata diligenter mittendi cauſa, Melitenioten Conſtantinum, ſuum quidem, hoc eſt, Palatini Cleri Archidiaconum, Eccleſiæ vero Chartophylacen, ut cadaver defunctæ portari de more Nicæam curaret. Simul etiam occaſionem ſe commodum offerentem prudenter arripuit, redigendi ad convenientem deinceps ornatum Porphyrogeniti Conſtantini minoris ſui Filii: *Edit. Rom. pag. 341.* cui quod hactenus indulſerat, ut rubris veſtibus etiamque calceis, ſimiliter atque ipſe, uteretur, tempeſtivum amplius non erat, adulto & ad Imperatoriam evecto Dignitatem Primogenito ejus Andronico. Poterant enim æmulationes & ambitioſæ ſpes inde natæ Fratres committere, cum perturbatione publicæ tranquillitatis. Ut igitur quod neceſſario faciendum erat, quam minime moleſte, captato apte opportuno tempore fieret, hunc rerum articulum accommodatiſſimum ad id ratus, quo ipſe ultro Conſtantinus, propter luctum Auguſtæ mortuæ, rubra depoſuiſſet; juſſit Imperator Melitenioten illi a ſe offerre quales geſtare illum deinceps oporteret veſtes, verſicolores albo mixtas & purpura, intextu auri variegatas, ſuperadditis, pro Cæſareo inſigni, Aquilis opere phrygionico formatis conteſſeratione margaritarum. Ejus generis & formæ tum indumentis crurum pedumq; tum ephippiis ac frænis, declaravit Imperator per Melitenioten, velle ſeſe atque æquum cenſere in poſterum uti Conſtantinum ſolius unicoloris & impermixtæ purpuræ uſu concedentem Fratri majori jam Auguſto. Strenue curavit quidquid demandatum fuerat Archidiaconus, & celerrime clam Andronico pervectus in Orientem, ante omnia Conſtantino Porphyrogenito & mandata & dona, parum licet grata, Parentis Auguſti reddidit. Cæterum haud ſic arcano haberi mors Auguſtæ diu potuit, ut amantem falleret Virum ejus Auguſtum Juniorem: qui cito cognitum ſibi luctuoſiſſimum caſum tulit ut potuit. Corpus porro Dominæ mortuæ ſimul compoſitum & curatum ex regio more eſt, idoneo in id ſpatio impenſo, ut jam efferri & in pompa oſtendi ſalvo Auguſtæ Majeſtatis decore poſſet, ſplendidis exequiis cum a Porphyrogenito, tum a Melitenioте deportari curatum, magnoque deductum comitatu Nicæam eſt; quo etiam miſſu Imperatoris Patriarcha occurrit, cum Epiſcopis quotquot tunc Conſtantinopoli fuere, ac flore inſuper ipſo Urbani Cleri univerſi. Magnifice jam ibi ac plane regie parentatum defunctæ

Digitized by Google

μαν τὴν οἰκουμένην ἀπέφηναν. Ταῦτα λέγων, A τρυφὰς βασιλικὰς ἀφεικὼς, καὶ θεραπείαν ἅπασαν, ὡς σιτεῖσθαι καὶ τοῖς τυχοῦσι, τῆς πρόσθεν ὡς εἶχεν ἐπέβαινε. Πέρσας δ' ὅσον ἐκεῖνος προσεχώρει, ὑπὸ πόδα χωρεῖν, ἐκεῖ τοῦ βασιλέως διημερεύοντος, ὡς καὶ ἔτι θερμὰς τὰς ἑστίας ἐκείνων καταλαμβάνοντος. ὅπου δὲ βασιλεὺς ἐφεστήκει, ἐκεῖθεν πρὸ μιᾶς φθανόντων ἐκείνων, ἢ καὶ δευτέρας μετασκηνοῦν. πλῆθος δ' ἦν ὀπωρῶν ἐκκεχυμένων κάτω τῶν δένδρων, ὡς ἐκεῖθεν τὸ πλέον τοῦ στρατιωτικοῦ σιτίζεσθαι· τὸ γὰρ σιταχθῆναί τισι τῶν ἐδωδίμων ἐκεῖ, καὶ λίαν γὰρ τὸ δέος ἀπώμοτον ἦν. ὅθεν καὶ πολ- B λάκις πέμπων ὁ βασιλεὺς τὰ τῆς ξαπίζης ξύφη, τὸν σκληρὸν πιτυρίαν καὶ μέλανα, γυναικί τε ἅμα καὶ πενθερᾷ, καί γε Πατριάρχῃ, καὶ τοῖς γνωρίμοις παρίστα τὸ δυσπαθὲς, γράφων μηδ' αὐτοῦ πηγαίου ὕδατος εὐπορεῖν. τὸ δέ γε ποταμοῦ τρυγοίπῳ διηθούμενον, καὶ ἐξαιθριαζόμενον, μόλις προσιτὸν εἶναί οἱ ποτόν. Μὴ γοῦν ἱκανῶς ἔχων τότε διώκειν ἐν δυσχωρίαις τὸ Περσικὸν. ἄλλως τε καὶ ἐνδείας ἐπικειμένης τῶν ἀναγκαίων, τότε πῶς ἔγνω τοὺς τόπους κατοχυροῦν, καὶ δὴ φρουρίοις μὲν συχνοῖς τὰ παρ' ἑκάτερα τοῦ ποταμοῦ διελάμβανε, τὰ μὲν πεπονηκότα τῷ χρόνῳ, ἐπισκευάζων καὶ C συνιστῶν· ἄλλα δὲ αὐτὸς ἀνιστῶν, ὅπου τοῦ ποταμοῦ λειψυδροῦντος, πόρον ἔδει γίνεσθαι. ὡς ἂν ἅμα μὲν τῇ τῶν φρουρίων πυκνότητι, ἅμα δὲ καὶ ταῖς τῶν ἀναγκαίων τόπων προκατοχαῖς, ἐν ἀμηχάνοις τὰ τῶν Περσῶν γίνωνται. συστεῖλαι δὲ θέλων, καὶ τὰς ἐφόδους τῶν ἐπιόντων, ὡς μὴ ἀνέδην ὁπόθεν βούλοιντο διεκπαίειν, καὶ ἐπεισπίπτειν ἀδήλως, ἀξινηφόρους ἐς πολὺ πλῆθος συναθροισθῆναι κελεύει. καὶ μῆκος μὲν παραμετρήσας τοῦ ποταμοῦ ὅσον ἦν ἀναγκαῖον κατοχυροῦσθαι, πλάτος δὲ τὸ ἱκανὸν λογισάμενος, σπουδῇ τὰ δένδρα κόπτοντας ἐπιπίπτειν ἐπικαταβάλλειν ἓν ἐφ' ἑνὶ, καὶ οὕτω κα- D ταπυκνῶσαι τοῖς κλωσὶ τῶν δένδρων τὸν τόπον, ὡς μηδ' ὄφιν οἷόν τ' εἶναι σχεδὸν διέρχεσθαι. Ταῦτα πρὸς τὸ παρὸν ἐπιτάξας τε καὶ κατασκευάσας τῇ ἐπιμονῇ ταλαιπωρούμενος, τέλος ἐπαρκέσας τοῖς ἐν τοῖς φρουρίοις τὸ ἱκανὸν, παρὰ τὸν ποταμὸν μέχρι καὶ τῶν τῆς Προύσης μερῶν ἀνάγεται, τὰ τῆς αὐτῶν ἐπισκέψεως, ὥστε καὶ τῶν ἐχθρῶν τελέως ἐκδιωχθῆναι, εἰς καιρὸν εὔθετον ἀναθέμενος.

A ipſum ſibi cogentes. naturale quippe cuique eſt ad objectum grave vitæ ac ſtatus proprii periculum horrere. Hinc capite Reipublicæ de ſe ſolicito, & ea neceſſaria ſui cura a conſulendo efficaciter Subditis averſo, membra Imperii diſcerpi contigit. Hinc torpor, addebat, obrepſit nobis: hinc tardi, ac ſegnes fuimus in occurrendo per Nos Provinciarum malis: hinc defungi cogebamur perfunctoriis proviſionibus, mittendis hæc in loca Præfectis, quo venire ipſos Nos oportuerat. Et veniſſemus, niſi falſis iſti Nunciis neceſſitatem noſtri adventus abſconderent. Erant hi homines avari, rapinis intenti: Prædarum ſuarum, & concuſſionum hic exercitarum teſtes habere Auguſti præſentis oculos timebant. Ideo litteris fallacibus occultabant offenſiones belli, B ruinaſque locorum, ne remedium iis ſi notæ fuiſſent, adhibendum a Nobis, rationibus ipſorum privatis incommodaret. Ergo ut impune ipſis eſſet, ut violentarum extorſionum pœnas non luerent, mendacibus nos lactantes ſcriptis, regionem hanc vaſtarunt, & in frequenti olim, ac paſſim habitata terra ſolitudinem, quam gementes cernimus, fecerunt. Hæc deplorans omiſſis deliciis regiis, cultu ac faſtu principali neglectis, curandi quinetiam corporis adeo immemor, ut obviis quibuſque ſine delectu, aut apparatu veſceretur, ultra quoad potuit tendebat. Coegitque tum Perſas quantum eſt ipſe progreſſus, retrocedere. Erat autem itineris ea tunc ratio; ut ubi præcedenti Veſpere Perſæ fuerant, poſterum ibi diem Imperator exigeret; in hoſpitia, quibus illi erant uſi, focis adhuc ipſorum fumantia ſuccedens. C Itaque dieculæ vix unius, aut ſummum bidui intervallo locus idem, & Perſas dimiſerat pedem ſua verſus referentes, & inſtantem veſtigiis ipſorum excipiebat Auguſtum. Apparebant autem tota paſſim regione ſtrata ſuis quæque ſub arboribus poma decidua, fructuſque omnis generis maturi, tanta copia ut majori Exercitus parti cibus inde ſufficeret. Nam alia ratione præberi forum, & inferri caſtris illis commeatum, interdicto dudum vi ac metu hoſtili per omnem hunc late tractum commercio, ſperandum haud erat. Itaque ſæpe in ſpecimen miſeri quo tunc utebatur victus, miſit Imperator ad Auguſtam, & Socrum, ad Patriarcham etiam, & alios familiares, furfuroſum panem durum & atrum, has eſſe ſcribens lauticias ſuæ menſæ: & adjungebat iiſ- D dem litteris, ne fontanæ quidem ſibi aquæ copiam ad potum ſuppetere: ſed e turbido hauſtum flumine, coli tranſmiſſione obiter purgatum, refrigeratumque ſub dio, quem ſitibundæ fauces ægre admittent, liquorem propinari. Cum autem Hoſtes ſic in ſtando contruliſſet in aſperos jam nec facile pervios limitis ipſorum ſaltus; haud ſe idoneis inſtructum copiis ſentiens ad eos ulterius perſequendos; & aliunde rerum neceſſariarum penuria urgente, cogitare de reditu coactus, prius tamen, quoad res ſinebat, munire limitem ſtuduit: Arcibus ad utramque fluminis ripam excitatis, & præſidio inſeſſit plurimis. Quarum aliquas vetuſtate, ac temporum injuriis ſemirutas refecit, inſtruxitque, novas ipſe aliquas adjungens, ibi præſertim, ubi parcior aquæ amnis vado trajici poteſt. Ut ſic & crebritate præſidiorum, & præoccupatione locorum neceſſariorum, inopes conſilii Perſæ redderentur. Quorum etiam incurſiones coercere obice oppoſito ſtudens, ne ut antea prælicenter citra metum illum quo ludebat irrumperent, inobſervati ex improviſo irruentes, ſecurigeros magno numero congregari præcipit, & longitudinem fluvii dimenſus quantam expediebat opere muniri, huicque idonea latitudine juxta congruam proportionem accommodata, feſtinato cæſas arbores invicem coacervari una uni ſuperpoſita juſſit, colligarique mutuo implicatis ipſarum ramis, denſitate tanta, ut ne angui quidem fere quædam hæc velut ſepes præberet tranſitum. His in præſens ordinatis & proviſis, cum ulteriorem iſtic moram incommoda graveſcentia non permitterent, tandem annona in arces quanta opus erat illata, legens fluminis ripam, Pruſæ partibus ſe admovet, diligentiori inſpectione locorum eorumdem, uti & plena expulſione inde Hoſtium, in tempus opportunum dilatis.

Edit. Rom. pag. 343.

pag. 344.

CAPUT XXX.

De Apocriſiariis ad Papam Martinum miſſis.

Contigit autem tunc apud Pruſam Imperatoris commoranti afferri Nuncium de ſtatu rerum ſuarum apud Papam. Martinus hic erat, qui Nicolao ſucceſſerat. Ad hunc maturaverat mittere Heracleenſem Epiſcopum Leonem, & Nicænum Theophanem. Verum hi appulſi quo mittebantur, haud ſecundum expectationem ipſorum illic ſunt excepti: quin omnia potius ſperatis experti contraria. Nimirum edocti ad verum Romani de rebus noſtris & quod res erat, ſuſpicati, iſtam, quæ magnopere jactabatur, pacem nihil demum aliud niſi fucum, & ludibrium eſſe; præter quippe Imperatorem ſolum, & Patriarcham, quoſdamque cum his aſſiduos, cæteros plane omnes tædere concordiæ. Inſuper etiam illas ab Imperatore ad fidem pacis ſyncere initæ faciendam affectatas pœnarum ab Eccleſiæ manſuetudine alienarum atrocitates improbantes, frigide Legatos, ac contemptim habuere: nec eos niſi ſero vix tandem & ægre ad Papam introduxerunt. Eo demum ſucceſſu Legationis, ut Imperator cum ſuis, tamquam illuſores, & oſtentationibus ſuppliciorum ad ſimulandam, quam vere non inierant, concordiam abuſi, anathemati ſubjicerentur. Quo facto Legatos nulla dignatos benevolentiæ, aut honoris ſignificatione dimiſerunt. Hæc ubi renunciata Imperatori per Nicænum ſunt (nam Heracleota eo itinere obierat) indigniſſime tulit: adeo ut cum inter Sacra de more, Imperatore præſente, Diaconus conſuetam Papæ commemorationem pronunciaturus eſſet, Princeps, ne faceret, prohibuerit. Palam autem ad familiares conquerens, ajebat: præclarum enimvero ſibi fructum conſtare caritatis in Latinos ſuæ: ſe nempe cauſa eorum cum neceſſariis etiam ſuis certamine ſuſcepto, ne pœnis quidem acribus dubitaſſe ipſos comprimere: illos autem pro gratiis ſuæ tantæ in fide ipſorum conſtantiæ debitis, diras & execrationes referre. Tunc igitur revocare omnia prius ſancita, & totum concordiæ tractatum reſcindere voluit. Feciſſetque continuo, ni ab hoc eum conſilio quædam revocaſſent. Reputabat videlicet: ſi quod tam longa, & laborioſa molitione vix tandem ſummis ſuis ærumnis perfeciſſet, momento disjiceret, mutationemque, ac revocationem tam certo, ac palam conteſtatæ ſuæ prioris ſententiæ ultro profiteretur, in de armanda forte contra ipſum odia malevolorum; & futurum non inveriſimiliter tempus, quo non eſſet ipſi utile priora hæc ejus acta ſuo ipſius videri ſuffragio damnata. Veritus ergo ne ſi hanc palinodiam præcipitaret, palamque divulgaret, id ageret quod aliquando infectum vellet; ſatius duxit ſuperſedere: videns præſertim Eccleſiæ res in notabilem mutationem pronas. Quamquam enim ſi Joſephus, quod futurum apparebat, denuo in Sede Patriarchali reponeretur, ab ipſo quidem cujus mite ac pacificum ingenium perſpexerat, nihil adverſum ſe ſiniſtrum, aut infeſtum tentatum iri confidebat: tamen quod idem eſſet facilis ad ſequendos impulſus aliorum; nec defuturi viderentur, qui eum ad exempla edenda in Pacis inviſæ auctores inſtigarent, temperandum judicavit a ſe ipſo ultro prædamanando. Quam autem non vane tale quid metueret ab Aſſeclis, & Conſiliariis Joſephi, demonſtrabat recens factum, quod eo apud Sangarim nuper agente, contigerat.

Edit. Rom. pag. 345.

A Συνέβη δὲ τότ' ἀνὰ Προῦσαν διάγοντι καὶ τὰ κατὰ τὸν Πάπαν μαθεῖν, ὃς δὴ καὶ Μαρτῖνος κατὰ Νικόλαον ἦν. πρὸς γὰρ αὐτὸν ἔφθασε πέμψαι τόντε Ἡρακλείας Λέοντα, καὶ τὸν Νικαίας Θεοφάνην. οἳ δὴ καὶ ἐπιστάντες, οὐ κατ' ἐλπίδας, ἃς εἶχον, ἀποστελλόμενοι, παρ' ἐκείνων ἐδέχοντο, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν. τὰ γὰρ καθ' ἡμᾶς ὡς εἶχον μαθόντες, καὶ ὅπερ ἦν ὑποτοπάσαντες, χλεύην τὸ γεγονὸς καὶ οὐκ ἀλήθειαν ἄντικρυς. παρὰ μόνον γὰρ Βασιλέα καὶ Πατριάρχην, καί τινας τῶν περὶ αὐτούς, πάντας ἐδυσμέναινον τῇ εἰρήνῃ, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ ποιναῖς ἀλλοκό-
B τοις ἤθελεν ἀσφαλίζεσθαι ταύτην ὁ Βασιλεύς, ἐκείνους μὲν ἐν ἀσήμοις εἶχον, καὶ τὴν εἰς τὸν Πάπαν πρόσοδον ὀψὲ καὶ μόλις παρεῖχον. τέλος δὲ Βασιλέα μὲν καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτόν, ὡς χλευαστάς, ἐπιτιμίοις καὶ μὴ ἀληθείαις στοιχήσαντας, ἀφορισμοῖς καθυπέβαλον. τοὺς δὲ πρέσβεις μηδενὸς ἀξιώσαντες τῶν εἰκότων ἀπέπεμπον. Ταῦτα γνοὺς Βασιλεὺς παρὰ τοῦ Νικαίας ἐπανιόντος, ὁ γὰρ Ἡρακλείας ἐτεθνήκει, ἐν δεινῷ ἐποιεῖτο. ὥστε καὶ τοῦ Διακόνου μέλλοντος μνημονεύειν τοῦ Πάπα κατὰ τὸ συνήθες, Βασιλέως παρόντος, ὁ Κρατῶν διεκώλυε, καλά, λέγων, τῆς ἀγάπης ἐκείνων ἀπόνασθαι, ὡς
C αὐτὸν μὲν ἐκπολεμῶσαι δι' ἐκείνους ἑαυτῷ τοὺς οἰκείους, ἐκείνους δὲ μὴ ὅπως χάριν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ προσαφορίζειν. Τότε δὲ καὶ διαλύειν ἤθελε τὰς σπονδάς. κἂν διελύοντο, εἰ μή τι προσίστατο τῇ βουλῇ. αὐτὸν μὲν γὰρ πολλὰ παθεῖν διὰ ταῦτα, καὶ μόλις ἀνύσαι, κἂν ἐξαπιναίως λύοι παλινῳδῶν, ἐπιστάντος καὶ αὖθις καιροῦ τοῦ ταῦτα ζητήσοντος, μὴ ἂν ἀνυστὰ γενέσθαι τὸ σύνολον. χωρεῖν δὲ ἄλλως καὶ εἰς μεταβολὴν τὰ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα, τοῦ Ἰωσὴφ ἐπικαταστάντος. αὐτὸν μὲν οὖν, καὶ εἰρηνικὸν εἰς ἅπαν εἶναι, καὶ μηδὲν ἐξ αὐτοῦ πιστεύειν τῶν ἀνηκέστων γίνεσθαι. οὐ μὴν ἀλλ' ἀνάγκην εἶναι καὶ
D τοὺς κινήσοντας. Καὶ ταῦτ' οὐχ ἁπλῶς ὑποπτεύων ἔλεγεν, ἀλλά γε τὸ πρὸ τούτων συμβὰν ἀνὰ τὸν Σάγγαριν διατρίβοντος, δειλίαν ἐποίει περὶ τῶν ὅλων τὸν Βασιλέα, ὅπως ὡς ἐπισφαλῆ τὰ συγκείμενα διαλύσειε.

Digitized by Google

CAPUT XXXI.

De Teſtamento Patriarchæ Joſephi.

Ὁ μὲν γὰρ Ἰωσὴφ προσδοκώσιμος ὢν ἐπὶ τῷ θανεῖν, τὰς διαθήκας ἐξέθετο. ἦν δὲ χρεία μεμνῆσθαι καὶ βασιλέως, καὶ τῆς ὑπὲρ ἐκείνου εὐχῆς, καὶ ἐμέμνητό γε, καὶ ηὔχετο, οὐ μὴν δὲ προστίθεσθαι τὸ, Ἅγιος, ὃ συνήθες ἔχειν ὡς χρισθέντας μύρῳ τοὺς βασιλεῖς. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπὸ πεμφθείσης, ἐκείνην ἰδὼν ἔχουσαν, ἐδυσχέραινε, καὶ γράφει μὲν πατριάρχῃ· γράφει δὲ καὶ τῷ τὴν πόλιν ἐπιτετραμμένῳ, μαθεῖν ἐρωτῶντας, πῶς τοῦτο πέπρακταί οἱ, καὶ ἐφ᾽ ὅτι τῆς βασιλείας κολούει τὸ, Ἅγιος, μή πως ὡς ἀνάξιον φησί με κεῖνον τῆς ἁγιστείας ὑπογράφει; γέγραπται δ᾽ ὑπὲρ τούτου καὶ τῷ Ἀντιοχείας Πατριάρχῃ τῷ Πρίγκιπι. οἳ καὶ πέμψαντες, ἐπυνθάνοντο τὴν αἰτίαν τοῦ οὕτω γράφειν, ὡς θέλοντος γνῶναι καὶ βασιλέως. καὶ ὃς μετατίθησι τὴν τούτου αἰτίαν εἰς τοὺς ἀμφ᾽ αὐτὸν μοναχοὺς, καὶ εἰς πίστιν ἄλλην προὔγει ὅπως ἔχουσαν ἐπὶ πᾶσι, πλὴν προσκειμένης τῆς ἁγιότητος. ταύτην γοῦν ἐμφανίζων ἔλεγε γράφειν τὸ πρότερον. ἐπεὶ δὲ οἱ περὶ αὐτὸν σκανδαλίζοιντο, μετεγγράφειν ἐς αὖθις τὴν ἐς χεῖρας ταύτην γεγονυῖαν τῷ βασιλεῖ. οὕτως ἦν ἐκεῖνος εἰρηνικὸς ἐφ᾽ ἅπασιν. ἀλλὰ τοὺς περὶ αὐτὸν ὑποπτεύων ὁ βασιλεὺς, ἅμα δὲ καὶ τοῦ μὴ δόξαι συνιστᾶν τὴν κατ᾽ αὐτοῦ κατηγορίαν, ὡς κατὰ χλεύην καὶ οὐ πρὸς ἀλήθειαν ποιησάμενος, τὰ περὶ τούτου τοῖς ἐφεξῆς καιροῖς τῆς τέως ἀνήρτα.

A CUm enim per id tempus, brevi moriturus, ut tum putabatur, Joſephus teſtes ultimæ voluntatis Tabulas rite conficiendas cenſuiſſet, in iis ex more mentionem Imperatoris, ipſi bene precando faciens, nomini ejus, vocabulum Ἅγιος hoc eſt Sanctus, aut Sacer non adjunxit; quo tamen paſſim Imperatores honorari conſueverunt, ex quo ſacri unctione Olei ſunt inaugurati. Eas Tabulas ad ſe delatas Imperator legens, miratus in iis omiſſionem novam, ſcripſit ad Patriarcham ea de re conquerens: ſcripſit etiam ad Præfectum Urbis, jubens ſerio inquirere quo id errore, quove conſilio factum ita eſſet. Vide, inquiens, quorſum Joſephus me in ordinem redegerit, & Imperii noſtri majeſtatem imminuerit, negato titulo ſacri: an quod me B peculiariter illo indignum putet? Scripſit etiam in ſententiam eamdem Principi Antiocheno Patriarchæ: qui cum ambo miſiſſent ad Joſephum, quærentes cur hoc feciſſet, cupere enim Imperatorem id ſcire; Ille utrique reſpondit: Culpam ejus erroris penes Monachos ipſi miniſtrantes reſidere. Et in fidem dicti ſui protulit Archetypum exemplar Teſtamenti, cætera omnia ſimile perlato ad Auguſtum exemplo, niſi quod titulus Ἅγιος qui deſiderabatur in Apographo, clare in Autographo legebatur. Se igitur prius ita ſcripſiſſe: quoniam vero qui circa ipſum erant ſcandalizarentur, poſtea refinxiſſe in eam formam quæ Imperatori eſſet oblata. Ea ingenua confeſſione Joſephus, & ſuam pacificam indolem, & ſuorum Miniſtrorum in Auguſtum invidiam declaravit: cauſamque huic juſtam præbuit timendi, ne tam male animati in ipſum homines occaſionem aliquam arriperent ejus accuſandi quaſi Eccleſiæ illuſiſſet, ſimulanda pace falſa. Quod crimen quia confirmare potuiſſent quadam velut confeſſione ipſius Rei, ſi revocaſſet Imperator ultro quod fecerat: ideo ſe ille tunc ab eo faciendo continuit, integra ut erant omnia relinquens, ſuſpendenſque in futurum, rerum, ut ſe habebant, præſentem ſtatum.

Edit. Rom. pag. 346.

CAPUT XXXII.

Ut res ad Bellagrada geſta contigerit.

Ἐν τούτοις δ᾽ ὄντος τοῦ βασιλέως, καὶ τὰ κατὰ Βελλέγραδα διηγγέλλοντο. ἀλλ᾽ ἀναληπτέον μικρὸν ἄνωθεν. Ἰλλυριοὶ μὲν οὖν βασιλέως ἀποστατήσαντες, κατ᾽ αὐτοὺς ἦσαν. περιτυχόντες δ᾽ ἐρήμην πόλιν τὴν Δυρράχιον, ἐκ τοῦ προγεγονότος σεισμοῦ, ἀνακτίζουσί τε καί τινας συναποστάτας σφίσιν ἐκεῖ κατοικίζουσι. τῷ ῥηγὶ δὲ Καρούλῳ ἐξ ἐγγίονος γειτονήματος τοῦ ἀπὸ τῶν Κανίνων, φιλίως εἶχον καὶ κατὰ συνθήκας εἰρήνευον. τὰ μέντοι γε Κάνινα πάλαι μὲν ἦσαν τοῦ Φιλίππου Ἀμηραλῆ, ἀνδρὸς δυναμένου πλεῖστα, ὃν καὶ Μιχαὴλ δεδιὼς ὁ Δεσπότης, καὶ μᾶλλον ἰσχύσαντος κατὰ τοῦ Μαφρὲ τοῦ Καρούλου, ὡς καὶ ἀποκτεῖναι, καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκείνου λαβεῖν συμμαχίᾳ πλείστῃ τῆς Ἐκκλησίας, κήδει

C IN his Imperatori verſanti nunciata ſunt quæ ad Bellagrada contigerant. Ea explicaturis hic nobis paulo altius repetendum exordium eſt. Illyrii quidam dudum excuſſo Imperatoris jugo, ſic quaſi ſui juris eſſent res ſibi ſuas habebant. Hi nacti everſam terræ motu Dyrrachienſem Civitatem, eam a ſe reſtauratam colonia frequentant e ſibi fidis, & pariter Imperatori Rebellibus, fœdere icto cum Rege Carolo vicinum bis præſidium apud Canina obtinente: qui locus quo caſu in ejus poteſtatem venerit, dicam. Canina olim ſub ditione fuerant Philippi Ameralæ Viri potentiſſimi, dotali ei conditione attributa a Michaele Deſpota. Hic enim a Philippo ſibi metuens, præſertim poſtquam Carolus adverſus Manfredum prævaluit, & hujus occiſi Regnum obtinuit, auxiliis Eccleſiæ maximis ad eam victoriam adjutus, præoccupare gratia quem formidabat, ſibique adjungere affinitate ſtatuit. Obtulit ergo ei in uxorem conjugis propriæ Germanam, quæ Sphantzæ nupſerat; & tunc eo mortuo Vi-

Digitized by Google

dua, Philippo iſti nuptiali fœdere ſociata eſt, conciliante ac mittente Deſpota, qui etiam hac occaſione Caninis, & Corypho novo affini ceſſit. Poſtquam autem idem Michael circumventum inſidiis Philippum, telis ex occulto jactis per ſubornatos ad hoc jaculatores interfecit, conatus ille quidem eſt ſceleris ſui fructum carpere Caninis Domino jam carentibus recipiendis. Sed ne id poſſet, obſtiterunt reperti tunc illic Itali, qui cum Philippo fuerant, quando eſt occiſus. Hi perfidiam inſidiatoris deteſtati, rurſus ad Carolum inclinarunt. Ille autem miſſis impigre Copiis Arcem illam opere, & præſidio munitam ut propriam deinceps habuit: ſtationem iſtam opportunam judicans ad effectum veterum ſuarum machinationum. inde enim commode ſe ſperabat erupturum in ſubditas Imperatori regiones, quas dudum invadere optabat. Occaſionem porro ejus rei proſpere tentandæ offerri ſibi maturam ratus a rebellione Illyriorum, eoque animoſius obſequens iræ, qua pridem in Imperatorem ardebat, quod ille artificioſis ſuis cum Papa tractatibus expeditionem ab eo paratam in Urbem Conſtantinopolim effectu caſſam reddidiſſet, multitudinem ſat magnam partim equitum, partim peditum, tria ſimul millia militum explentem Brunduſio per Jonium trajecit. Hi perlati Canina, cum ibi ſe quam potuerunt optime comparaſſent, erruperunt audaciſſime vaſtis inflati ſpebus, quaſi non ſolum obvia cuncta uſque Theſſalonicam ſubacturi; ſed ad Urbem quinetiam ipſam inoffenſo expeditionis terreſtris curſu perventuri. Tantum autem confidebant ſuis opibus, ac viribus, ut velut non dubia ſpe læti ſucceſſus, jam nunc præcipui Duces ipſorum, inter ſe partirentur regiones Urbeſque, quas quiſque poſt victoriam proprias haberet. Præerat autem univerſis illis omnium longe ferociſſimus Rhos Solymas, Vir altiſſimæ ſtaturæ, animi ſuperbiſſimi, ſuperciliosiſſimi in congreſſibus deſpectus, flavus crines, cervice inſolenter elata incitatis circumagenda motibus naturalem quemdam ardorem præferens; unde crediderim eum Rhos vocatum ex ſimilitudine capitis ejus tum comæ, tum vultus colore rubeſcenꝭ, cum nota ſpecie Phalangii Rhox dicta. Iſta igitur confidentia Itali ruentes, admovent ſe primum Bellagradis, Arcis id nomen, quam primo ſe ſperaverant impetu capturos. Hujus autem talis quidam eſt ſitus. Habet hinc quidem prætentum amnem propria Indigenarum lingua vocatum Aſunem. Adjacet autem amni Arx a latere, non plano æqua campo, ſed ſuggeſtu quodam eminens nativi collis, cujus imum ſolum fluvius alluit. Ex quo ne haurire ad quotidianum uſum hoſtili vi Præſidiarii prohiberentur, protenſum a radicibus clivi ad flumen aggeſtæ molis brachium tegebat; opus olim ad dubiorum diſcrimina temporum paratum. Tanta porro amnis ad Arcem vicinia eſt, ut qui ex eo aquari externi obſidentes volunt, ſi id, ubi proximus eſt conſpectus, tentent, ſariſſis intus degentium contigui ſint. Quare nonniſi protecti peltis id tuto aggrediantur. Ex adverſo autem hujus quem Arx inſidet collis, alius eminet ſupra æquor camporum tumulus, ad quem alter fluvius, Booſes appellatus, profluens, & planitiem ſecans mediam, fines Caninorum dirimit. Booſem ergo amnem univerſæ Latinorum Copiæ tranſgreſſæ tumulum quem dixi, occupant, & ſane ſolicitos quo apparatus iſte deſineret, Bellagradenſes circumſident: moxque balliſtis admotis grandium incuſſu lapidum labefactare murum aggrediuntur. Perlata, velocitate ſumma, hujus oppugnationis fama ad aures Imperatoris, ſubito ille haud parum conturbatus eſt; etiam uſque ad anxiam de ſumma rerum formidinem Nuncio tali perculſus. Reputabat vi-

Edit. Rom. pag. 347.

A ἐποιεῖτο, καὶ τὴν πάλαι τοῦ Σφεντζῆ συνοικήσασαν, ἀδελφήν γε οὖσαν τῆς αὐτοῦ γυναικός, κεχηρωμένην ἐκείνου, πέμψας συναρμόζει οἱ, ἐκχωρήσας αὐτῷ καὶ Κανίνων καὶ Κορυφοῦς. ὡς δὲ δόλῳ κακῶς ἀπεκτόνει, πέμψας τοὺς ἐξ ἀδήλου κατοιστεύσοντας, καὶ τὸ δρᾶμα ἐλύετο, καὶ ὁ Ἀμηραλῆς ἐτεθνήκει, ἐβούλετο μὲν κατασχὼν Κάνινα ἔχειν· ἐμποδὼν δ' ἦσαν οἱ ἐν ἐκείνοις εὑρισκόμενοι Ἰταλοί, οἳ καὶ τὸν τῆς ἥττης συνεξεταζόντες καιρόν, αὖθις ἀπέκλινον πρὸς τὸν Κάρουλον. Κάρουλος δὲ πέμψας, κατωχύρου τε τὸ φρούριον, καὶ ὡς ἰδίῳ χρώμενος,
B ἐκεῖθεν ἐξορμᾶν τοὺς αὐτοῦ κατὰ τῆς Ῥωμαίων ἐβούλετο. Τότε τοίνυν ἐθάρρησε μὲν ἐκεῖνον καὶ ἡ τῶν Ἰλλυριῶν ἀποστασία. ἔχων δὲ καὶ τὸν κότον ἀρχῆθεν ὡς ἐκκρουσθεὶς ταῖς τοῦ Βασιλέως μηχαναῖς τῆς ἐπὶ τὴν πόλιν ἐκπλοίας, λαὸν ἱκανὸν ἐκ Βρεντησίου ἅμα μὲν ἱππότην, ἅμα δὲ καὶ πεζόν, ὡς εἰς τρεῖς χιλιάδας ποσούμενον, διαπεραιοῖ τὸν Ἰόνιον. οἳ δὴ καὶ καταλαβόντες τὰ Κάνινα, καὶ ὡς εἶχον ἐνσκευασάμενοι, οὕτως ἐκεῖθεν ἐξώρμων, ὡς τῇ κατὰ σφᾶς τόλμῃ οἴεσθαί τινας μέχρι καὶ πόλεως Θεσσαλονίκης, ἔτι δὲ καὶ πόλεως αὐτῆς, πεζῇ συμβαλεῖν. ἐπὶ τοσοῦτον δ' ἐθάῤῥουν τῇ
C κατ' αὐτοὺς δυνάμει, ὥστε καὶ κατ' ἐλπισμὸν τὸν κρείττω, διαμερίζειν καὶ χώρας καὶ πόλεις ἑαυτῷ ἕκαστον τῶν ἀρχόντων. Ἐξῆρχε δὲ τούτων ἁπάντων ὁ καὶ τῷ φρονήματι τοὺς πάντας ὑπερφερόμενος, Ῥοὺς Σολυμᾶς. μέγιστος μὲν ἡλικίᾳ, σοβαρὸς δὲ ταῖς τῆς ψυχῆς καταστάσεσιν, ὑπέροφρυς δὲ ταῖς ἐντυχίαις, ξανθὸς τὴν τρίχα, καὶ ὑπεραύχην ἐκ ψυχικοῦ τινος ἐνθέρμου κινήματος. οἶμαι δὲ κἀντεῦθεν τὴν ὀνομασίαν σχεῖν, παρὰ τὴν πρὸς Ῥοὺς ὁμοιότητα. θρασυνθέντες τοίνυν ταῖς τόλμαις οἱ Ἰταλοί, ἐπὶ τὰ Βελλάγραδα πρῶτον ὥρμων, ὡς ἐξ αὐτῆς αἱρήσοντες. τὸ δέ γε φρούριον,
D ἔνθεν μὲν τὸν οὕτω πως λεγόμενον ἐπιχωρίως Ἀσούμην ποταμὸν προεχόμενον, ἐπίκειταί οἱ κατὰ πλευράν. πλὴν οὐκ ἐπ' ἀγχωμάλου, ἀλλ' ἐκκρεμὲς πλημμυροῦντι κάτω γεωλοφούμενον. ὃ δὴ καὶ ἔξωθεν ἐμβόλῳ τινὶ σκευαστῷ, ὡς μὴ τοῖς ἐπιτιθεμένοις ἐμποδὼν ἱσταμένοις κωλύοιντο, ὑδρεύοντας ὁσημέραι τοῦ ποταμοῦ πίνοντες. τόσον δὲ τῷ φρουρίῳ ὁ ποταμὸς παράκειται, ὡς τ' ἀπὸ ἐγγίονος θέας τοὺς ἐντὸς σαρίτταις ἀπείργειν τοὺς ἐμποδίζοντας. καί γ' ὡς πελταῖς τῷ σκεπάσματι τοὺς ἐφ' ὕδωρ ἰόντας χρῆσθαι. ἐπὶ θάτερα δὲ τούτου λόφος ἕτερος ὑπερανέχει τῆς πεδιάδος, κατ' ἀντικρὺ
E κείμενος, οὗ δὴ καὶ ποταμὸς Βοούσης λεγόμενος ἄλλος πλημμυρῶν κατὰ μέσον ἀπείργει τὰ Κάνινα. παμπληθεὶ γοῦν ἐκεῖνον περαιωσάμενοι, καταχόντες τὸν λόφον, μετεώρους ὄντας ἐπὶ τῷ μέλλοντι φόβῳ τοὺς τοῦ φρουρίου περικαθίζουσι, καὶ δὴ ἐπιστήσαντες μηχανήματα πετροβόλα, ἐκεῖθεν βολαῖς ἰσχυραῖς, ἐκάκουν τὸ τεῖχος. ἡ τούτων γοῦν φήμη ἀπτέρῳ τάχει μέχρι καὶ Βασιλικῶν ἀκοῶν

ized by Google

φθάνει, καὶ τοὺς λογισμοὺς ταράττει τοῦ Βασιλέως, καὶ περὶ τῶν ὅλων τετρεμμένου, ποιεῖται. θυμῷ γὰρ συγκραθὲν τόλμας πῦρ ἐλαίῳ μιγνύμενον ἄν τις λέγοι, οὐκ ἂν τῆς εἰκόνος ἁμάρτοι. οὐ δὲ γὰρ ἄλλό τις εἶχε τοπάζειν ἐκεῖνο ἢ τὰς ἐπιχυθείσας δυνάμεις ἐκ μηχανῶν τούτων τῆς θαλάσσης, μηδὲν εἶναι, ταύτας ἤδη τῆς ξηρᾶς δίοδον πλέον ἐχούσας ἐκείνου τὸ δύνασθαι, τῆς ἀπ' αὐτῆς βαλβίδος τῆς μάχης κερδαίνοντας ἀπελθεῖν. τοιγαροῦν καὶ καταφεύγειν μὲν ἐπὶ Θεὸν ἔγνω, ἑτοιμάζειν δὲ καὶ δυνάμεις τὰς ἀποχρώντως ἀνθέξουσας πλῆθος, ὡς ἅμα τῷ φανῆναι στῆναι σφαλέντας, κἀκ τῆς πρώτης πείρας τὸ πρόσω μαθόντας ἄβατον. τὰ μὲν οὖν πρὸς Θεὸν οὕτως ἐξητοιμάζετο. παρήγγελτο γὰρ Πατριάρχῃ τε καὶ Ἀρχιερεῦσι συνάμα παντὶ τῷ Κλήρῳ, πρῶτον μὲν πάννυχον ἱκετείαν πρὸς Θεὸν κατ' ἐκείνων ποιήσασθαι. εἶτα δὲ ἅμ' ἕῳ Πατριάρχην τε καὶ σὺν αὐτῷ ἓξ ἄλλους τῶν προυχόντων Ἀρχιερέων τὰς ἱερὰς στολὰς ἐνδυθέντας, τῶν λοιπῶν ἐκεῖσε θεοκλυτούντων, ἐπιτελεῖν εὐχέλαιον. Φακέλλους δὲ παπύρων ποιήσαντας, τῷ καθαγιασθέντι ἐλαίῳ βάπτειν, καὶ οὕτω διδόναι τοῖς ταῦτ' ἀπάξουσι πρὸς τὸ στράτευμα, ὡς ἀποχρῶντ' εἶναι τῷ τῶν στρατιωτῶν πλήθει, ἐφ' ᾧ ἓν καὶ ἕκαστον τῶν παπύρων ἕνα κρατοῦντα, ὁμόσε χωρεῖν τοῖς ἐχθροῖς. ταῦτ' ἐπεπόνητο, καὶ τὴν ταχίστην ἐπέπρακτο, καὶ οἱ θεῖοι φάκελλοι τῶν παπύρων σκεύεσιν ὑελίνοις ἐμβεβλημένοι, ἅμα μὲν μετ' εὐχῆς, ἅμα δὲ καὶ μετ' ἀσφαλείας ἐπέμποντο. Βασιλεὺς δὲ τὸν αὐτοῦ γαμβρὸν Μιχαὴλ τὸν Δεσπότην, καὶ τὸν μέγαν Δομέστικον τὸν Ταρχανειώτην, καὶ αὐτὸν Μιχαὴλ, ἔτι δὲ τὸν μέγαν Στρατοπεδάρχην Συναδηνὸν Ἰωάννην, καὶ τέταρτον σὺν τούτοις τὸν ἐκτομίαν Ἀνδρόνικον, Τατᾶν μὲν τῆς αὐλῆς ὄντα τῷ τότε, Ἠνοπολίτην δ' ἐπικεκλημένον, ἐγχειρίσας δυνάμεις ἱκανὰς πρὸς τὸ ἔργον, ἐκπέμπει. Ὀρρωδίαν μὲν πᾶσαν ἐξ αὐτῶν ἐκβάλλων, θάρρος δ' ἐντιθεὶς πλεῖστον, ταῖς ἀπὸ τῶν εὐχῶν τῶν Ἱερέων συνάρσεσιν. οὗτοι μὲν οὖν ἀπελθόντες ἀποτάτω ὅσον ἦν ἐγχωροῦν ἐστρατοπεδεύσαντο, καὶ προσβαλεῖν μὲν ἐξαπιναίως, οὐκ ἔτ' ἐτόλμων. ἀλογίστῳ γὰρ ἀντικρὺς θράσει ἐδόκουν, καὶ μᾶλλον οἱ περὶ τὸν μέγαν Δομέστικον. ᾧ δὴ καὶ τὸ πᾶν ἐπετέτραπτο, ὡς προμηθείας θρόνον τιμῶντι, σιταρκεῖν δὲ ἤδη λιμῷ λελοιπότας τοὺς τοῦ φρουρίου, τοὺς πειράσοντας ἔγνωσαν ἀποστέλλειν. ἐῴκει γὰρ καὶ ὁ παραρρέων τὸ φρούριον ποταμὸς, τὰ πολλὰ ξυλλαμβάνειν σφίσιν, ἅμα μὲν δι' αὐτοῦ φορτηγούντων νυκτὸς, ἅμα δὲ καὶ τοῦ κατὰ χρείαν ὑδρεύσεως ἐμβόλου, πρὸς τὴν ἐπὶ τὸ φρούριον ἀναγωγὴν τῶν φορτίων ἐν ἀσφαλεῖ χρησομένων τῶν ἐπὶ τοῦ σιταρκεῖν τεταγμένων. ταῦτα διανοηθέντες, τοὺς φορτηγοὺς ἐξοπλίσαντες καὶ ἱκανὰ νησάμενοι, τῷ ποταμῷ πιστεύοντες ἔπεμπον, καὶ τοὺς παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ αὐτάρκεις

A delicet incitari Latinos in hanc irruptionem vi duplici, utraque vehementi; ira & audacia; quarum ſimul mixtarum ex mutuo creſcit conſortio pernicies, velut cum igni oleum additur. Ergo expertus quanta difficultate tot artificiis tractatum, tot objectis apparatibus Claſſium, ægre hactenus, vixque obſtitiſſet, ne mari Latinæ Copiæ in noſtram Continentem importarentur; videns jam eas potiri campo, & expeditum deinceps planumque terreſtri progreſſu in ipſa viſcera Imperii iter inſiſtere, ultimo ſibi conatu contendendum ſtatuebat, quo iſtum primum retunderet impetum; nam eo ſi non ſolum impune defungerentur, ſed ex hoc etiam cum fructu operæque pretio redirent, in tantum augendos apparebat feroces ipſorum animos, ut iis obſiſti amplius nequiret. Igitur, ut in tam ancipiti diſcrimine ſummæ rerum, B faciendum omnino ſibi putavit, ut ad Deum ante omnia recurreret: ſimul tamen deinde tam numeroſas, tamque validas eo deſtinaret Copias; ut earum objectu ſolo repreſſi, retroque truſi re infecta Hoſtes primo experimento diſcerent, quam non facile perviæ ipſorum armis ulteriores Imperii regiones forent; quarum utique limen ipſum, ac limitem viderent ineluctabili potentia vallatum. Porro quæ ad Dei propitiationem attinebant, in hunc modum præparata ſunt. Denunciatum Patriarchæ, Epiſcopis, univerſo Clero eſt, primum quidem, ut noctem ſimul totam implorando contra Hoſtes Dei auxilio pervigilem ducerent: ſub auroram vero diei inſequentis Patriarcha, ſex aliis e præcipuis Epiſcoporum ſecum aſſumptis, & ſacris omnes ſtolis induti, cunctis C interim aliis Deum invocantibus, benedictionem ſacri Olei ſolemnem rite peragerent; tum paratos ad id faſciculos ſegmentorum Papyri, conſecrato tingerent Oleo, mox darent expeditis Curſoribus, qui hos ad Exercitum portaturi in procinctu ſtabant. Erat autem numerus Chartularum Oleo tinctarum quantus ſufficeret, ut unicuique Militi contra Hoſtem ituro ſua tribueretur, quam ſecum in prælio geſtaret. Hæc ut imperata, ſic executioni mandata confeſtim ſunt. Et ſacri faſciculi chartarum in vaſa vitrea injecti, ſimul religione congrua, ſimul velocitate ſumma mittuntur in Caſtra. Præmiſerat enim Imperator eo Copias quantas ad quod optabat ſuffecturas putarat, ſub Ducibus Michaele Deſpota ſuo Genero, Magno Domeſtico Tarchaniota, & ipſo prænominato Michaele, Magno Stratopedarcha D Joanne Synadeno, & quarto cum his Eunucho Andronico tunc Aulæ Tata, cui Enopolitæ cognomen erat. Hos mittens omnem abijcere timorem juſſit, & certa victoriæ ſpe niti, magnopere confiſos auxilio Divino, quod ab exorato precibus Sacerdotum Numine haud dubitantes expectarent. Sic illi profecti admoverunt ſe caſtris hoſtilibus quam proxime licuit. Et irruere quidem in Hoſtes primo ſtatim adventu noluerunt. inconſultæ quippe id fore temeritatis arbitrabantur: quæ fuit præcipue ſententia Magni Domeſtici; cui cura univerſa negotii totius, & ſuprema in univerſum Exercitum auctoritas commiſſa fuerat, ita ut ex ejus providentia ac judicio cuncta ibi penderent. Decreverunt autem mittendos e ſuis qui commeatum obſeſſis jam fame laborantibus importarent. Ad hoc videbatur profuturus ipſis fluvius, Arcem, ut dixi, prælabens. E nam & impoſitis illi noctu navibus facile verſus Arcem promoturi videbantur neceſſariam annonam: & ſi Hoſtes id prohibere conarentur, beneficio valli ab Arce ad fluvium producti aquationis tuto faciendæ cauſa, ſuos quoque convectores rei cibariæ commode ad inoffenſum tranſitum tegendos veriſimiliter autumabant. Hoc conſilio Bajulis

Edit. Rom. pag. 348.

pag. 349.

Digitized by Google

A expeditis, oneratiſque commeatu ratibus, eas ſecundo immittunt amne, diſpoſitis in ripa idoneo numero militibus ad impetus obſtare conantium arcendos. Non latuit Hoſtes quid pararetur. Erumpunt ſtatim furioſo contra impetu Itali. Pars horum in adverſa fluvii Aſunæ inſtructi ripa ſtabant, procincti ad repellendos eos, qui alimenta obſeſſis inferre moliebantur: Hos enim ſe fame compulſuros ad deditionem ſperaverant. At Rhos Solymas cum magna ſuorum manu, Virorum utique fortium, & roboris præcipui, trajiciendum ſibi ultro fluvium ſtatuit ad eos debellandos, qui ex adverſa ripa ſecundo amne fluentium tranſitum defenſabant. Ergo equitatu denſo eluctati torrentem impetum fluminis, ulteriorem oram brevi tenuere, faſtu tanto, ut ſolo fremitu, & hinnitibus ferocium equorum quibus B inſidebant, perculſuros ſe, averſuroſque ſtatim in fugam adverſarios omnes confidere viderentur. Cum igitur exilientes e flumine quaſi perfunctorie, & contemptim præ nimia certi ſucceſſus fiducia, in noſtros ibi ſtantes inveherentur, hi partim prudenti cautione periculi, partim arte quadam ſtratagematis, ad eliciendos Hoſtes in locum iniquiorem, paululum retro ceſſerunt. Nacti vero locum aptum, fixis in eo veſtigiis inſequentes equites armatura impeditos gravi jaculis petere cœperunt. Ac in ipſorum quidem corpora galeis, ac loricis protecta perferre ſe ictus ſagittarum poſſe deſperantes, in equos collimabant: partem ſe ferociæ dempturos ſuperbe ſe ex equis oſtentantibus rati, ſi pedites ex equitibus facerent, & ſic eos perculſos caſu, mole armorum gravatos C facilius obnoxios haberent. Igitur cum alii vulnerati equi ſunt, tum equa generoſa, & præferox, qua Rhos Solymas inſultans, minaxque ferebatur, percuſſa telo eſt, non lethali quidem ictu, quo ſtatim concideret: tamen ſenſu qualiſcumque ſatis alte penetrantis vulneris turbata non parum, multum de priori remiſit audacia, ſeſſoremque jam ſegnius, & titubanter ſuſtinebat. Quoad impingens forte in excavatam illic foveam frumento, ut fit, condendo, implicatum cavo pedem expedire non valens concidit, equitem ſuperciliosum prius illum ferumque dejiciens; quem ob pondus armorum immobilem hærentem, noſtri undique accurrentes comprehenſum abducunt. Divulgata momento eſt totis Imperatoris caſtris, & intra ipſam obſeſſam Arcem Ducis Hoſtium D comprehenſio. Et in caſtris quidem certa fides erat oculorum, præſentem, quæ manibus teneretur, prædam cernentium, ac ſcilicet illudentium in eam ſervitutis humilitatem jam redacto tam tumido paulo ante gloriatori. Obſeſſi vero etiam ante quam ad eos perveniſſent qui hoc nunciaturi miſſi erant, neſcio quomodo caſus ejus facti certiores, ſigna lætitiæ ediderunt, ex quibus noſtri procul intelligerent, jam ſcire ipſos quid contigiſſet. Ergo ſub auroram noſtri omnes armis ſumptis, correptaque quiſque in manum tincta Oleo ſacro chartula, trajecto amne, in turbatos clade Ducis Hoſtes ruunt. Hi ſtatim funduntur, fuganturque, paucis qui os obverterant, ſpectandi potius curioſitate, quam reſiſtendi animo, ſubito dejectis. Fugientium autem jam pariter omnium terga inſequentes noſtri valide incuſſis miſſilibus E cædebant. Unde proſternebantur equites, vulnere, aut offendiculo equis lapſantibus evoluti. Horum plerique occumbebant, vivi nonnulli capiebantur, intercluſi eo quod ſummo ſtudio captabant. Id autem erat pervenire ad Booſem fluvium, & eo tranſito ſalutem in tuto ponere. At Imperatorii curſum iſtum retardare tum a tergo laceſſendo, tum precurrendo, viamque obſtruendo, varie certabant. inter quæ Itali confuſi, qua metu ne prohi-

Edit. Rom. pag. 350.

A πρὸς μακρὰν τῆς ἐπιθησομένης τάξεως. τοῦτο γινόμενον μὴ λαθὸν, ἐκμαίνει τοὺς Ἰταλοὺς, καὶ ἐπισχεῖν ὡς ἂν οἷοί τ' ἦσαν, ἐξέθορον. οἱ μὲν οὖν παρὰ θάτερα τοῦ ποταμοῦ Ἀσσύνου σταθέντες, ἕτοιμοι ἦσαν ἐπιόντας ἀμύνεσθαί τε καὶ κωλύειν τὴν σιταρκίαν, λιμῷ μᾶλλον τὸ φρούριον ἐλπίζοντες παραστήσασθαι. Ὁ δέ γε Ῥὼς Σολυμᾶς, συνάμα τοῖς περὶ ἐκεῖνον πλείστοις καὶ ἰσχυροῖς οὖσι, διέγνω τὸν ποταμὸν διαπεραιωσάμενος τοὺς παρὰ τὸ χεῖλος ἐπὶ φυλακῇ ἰόντας, καταγωνίζεσθαι. καὶ δὴ τῷ ῥεύματι μεθ' ὁρμῆς ἐμβαλόντες πλείστης, ἰσῶσί τε τὴν τοῦ ὕδατος ῥύμην, καὶ κατὰ θάτερα τὴν B ταχίστην γίνονται, φριμαγμοῖς καὶ μόνοις τῶν κατ' σφᾶς ἀγερώχων ἵππων, καταπλήξειν τὸ ἀνθιστάμενον ἅπαν οἰόμενοι. Ὡς γοῦν τῷ θάρρει προπηδῶντες εἰκαίως ἐπὶ τοὺς πεμφθέντας ἐξώρμων, οἱ μὲν πρὸς μὲν τὴν πρώτην ἐμβολὴν, τοῦτο μὲν φυλαττόμενοι, τοῦτο δὲ καὶ τεχνιτεύοντες, ἐπιεικῶς εἶξαν. ἐπιτήδειον δ' εὑρόντες τόπον, μετὰ βάρους ὅπλων ἰόντας κατέσχον, κἀκείνων μὲν ἐφικέσθαι τῶν ἀδυνάτων ᾤοντο, ἔπειρον δὲ βάλλοντες τοὺς ἵππους. ὅπως κατευστοχήσαντες τοὺς ἐπὶ τῶν ἵππων γαυρουμένους πεζοὺς ἀποδείξαιεν, ἐτρώθησαν γοῦν καὶ ἄλλοι τῶν ἵππων, τιτρώσκεται δὲ καὶ C ἡ τοῦ Ῥὼς Σολυμᾶ. πλὴν οὐ καιρίαν, ὥστε καὶ ἐξαπιναίως καταπεσεῖν. ὅμως τὸ γὰρ βέλος ἤπειγε, καὶ τοῦ πολλοῦ θράσους καθυφεῖτο, καὶ τὸν ἐπιβάτην εἰκαίως ἔφερεν, ὥστε καὶ σιτοδοχείῳ κατὰ γῆς προσπταῖσαι ἀνωγότι, συμποδισθῆναί τε, καὶ τὸν ἐπιβάτην καταβαλεῖν. οἱ δὲ μὴ δυνάμενον κινηθῆναι τὸν στιβαρὸν περιστάντες, χερσὶν ἁλίσκουσι. φημίζεται γοῦν παραυτὰ, ἔνθεν μὲν τοῖς τοῦ Βασιλέως, ἐκεῖθεν τοῖς κατὰ τὸ φρούριον ἡ ἐκείνου ἅλωσις. καὶ οἱ μὲν ἐν χερσὶν εἶχον τὸν τέως μέγα σοβαρευόμενον. οἱ δὲ τοῦ φρουρίου καὶ πρὸ τοῦ τοὺς ἀγγελοῦντας παραγενέσθαι ᾐσθημένοι, D τοῖς ἐκτὸς τὴν ἅλωσιν ἤγγελον. ἅμα γοῦν ἕῳ οἱ ἐντεῦθεν συνασπικότες, κρατοῦντες ἕκαστος καὶ τὸν θεῖον ἐξ ἐλαίου πάπυρον, περαιωθέντες τὸν ποταμὸν, τεταραγμένοις ἐμπίπτουσι, καὶ ἅμα πρὸς φυγὴν τρέπονται. οἱ μὲν οὖν κατὰ στόμα παιόμενοι, διεφθείροντο. οὐ γὰρ πρὸς τὸ ἀντισχεῖν, ἀλλὰ πρὸς τὸ μαθεῖν μόνον τί τὸ γινόμενον, ἐτρέποντο κατὰ πρόσωπον. οἱ δὲ κατὰ νώτου πληττόμενοι, διωλίσθανόν τε τῶν ἵππων, καὶ πίπτοντες ἔθνησκον, ἔστι δ' οὗ καὶ ζῶντες συνελαμβάνοντο. σπουδὴ γὰρ ἦν τοῖς μὲν τὸν ποταμὸν Βοώσην φθάσαι, καὶ περαιωθεῖσι σωθήσεσθαι. τοῖς δὲ τοῦ Βασιλέως τὰς ἐ- E πὶ τὸν ποταμὸν αὐτῶν ὁρμὰς διακλείειν. προφθάνουσι μὲν δέει τοῦ μὴ κωλυθῆναι παντάπασιν, αὐταῖς σκευαῖς καὶ γυναιξὶν ἐπειλούμενοι. καὶ ὁ ἐπιὼν τὸν προϊόντα καταπατῶν τε καὶ καταποδῶν, αὐτοὶ παρ' ἑαυτῶν τὰ πλεῖστα ἐσφάλλοντο, πολλοὺς δὲ καὶ ὑπετέμνοντο οἱ ἱππεῖς πρὶν φθάσαι τὸν ποταμὸν, καὶ ἔργον ἀξίως πεζῇ

ἱππεὺς ἐγένετο σοβαρός. ὡς ἁλίσκεσθαι μὲν πλείστους, ἅμα δ' ἑαλωκότας ἀπάγεσθαι πρὸς τὸ φρούριον, καὶ πάλιν ἄλλους καὶ ἐπ' ἐκείνοις ἄλλους, καὶ οὕτως ἐφεξῆς τοὺς μὲν φονεύεσθαι, τοὺς ἐπισήμους δὲ συλλαμβάνεσθαι, μέχρις οὗ καὶ πρὸς τὸν ποταμὸν Βοούσην φθάσαντες, οἱ μὲν ἑκόντες ἑαυτοὺς ἐῤῥίπτουν κατὰ τοῦ ῥεύματος, τὸ ἐξαπολωλέναι προτιμῶντες, τοῦ μετ' αἰσχύνης πεσεῖν εἰς χεῖρας Ῥωμαίων. οἱ δὲ βίᾳ τὸν ποταμὸν διαπεραιοῦντες, ἐκ πολλῶν ὀλίγοι πρὸς τὸ τῶν Κανίνων φρούριον διεσώζοντο φεύγοντες, γυμνοί τε καὶ ἄοπλοι καὶ πεζοί, οἱ πρὸ μικροῦ σοβοῦντες, καὶ ὡς νοσσιὰν τὴν Ῥωμαΐδα καταλαβεῖν κατ' ἐλπισμὸν ἔχοντες.

A berent in tutum evadere; quæ mixtione inordinatiſſima ſarcinarum, & mulierum quas una ſecum trahebant, quibuſque impliciti conflictabantur, trudebant, dejiciebantque ſeſe mutuo, temere invicem incurrentes, ac conculcantes: itaut eorum multi currentium ad flumen equorum ungulis contererentur; & afflicti lapſu ſuperbe cataphracti equites præda facilis erant peditum expeditorum. Horum plurimi ſimul capiebantur, ſimul ad Arcem cuſtodiendi trahebantur, redeuntibus mox qui duxerant; & aliis alios, alioſque ſimiliter ſtatim ubi corripuerant, in tuta cuſtodia locantibus. Eo in his diſcrimine ſervato, ut vulgus quidem, & gregarii necarentur: inſignioribus & Primariis reſervatis. Per hunc tumultum qui tandem e Latinis ad Booſis ripas pervenire potuerunt, ſe volentes in flumen præcipitabant, mortem præoptantes ignominioſæ ſub Romanis captivitati. Fuere tamen quibus conatus tranſnatandi ſuccederet. Hi perpauci e plurimis in Caninarum tandem Arcem tutum ex effuſa fuga receptum habuerunt, nudi, inermes, pedites, qui paulo ante faſtuoſi, ac minaces univerſum Orientale Imperium ſe tamquam avicularum nidum implumium impune rapturos, ablatos ludibunde, ſperaverant.

CAPUT XXXIII

Triumphus Captorum ad Bellagrada.

Ἄξιον δὲ μηδὲ τὸν ἐκείνων θρίαμβον τὸν ἐν τῇ πόλει γεγονότα παραδραμεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ κατὰ κράτος ἐνίκων οἱ Βασιλέως, μᾶλλον δὲ καὶ ἀκονιτὶ τὰ θαυμαστὰ κατὰ τῶν ἀλαζόνων κατώρθουν, τοὺς μὲν πεσόντας ἐσκύλευον, πλοῦτον συλλέγοντες ὅπλων τε καὶ ἐνδυμάτων καὶ ἵππων καὶ σκευῶν παντοίων ἐξησκημένων. τοὺς δέ γε ζῶντας αὐτούς τε καὶ ἵππους αὐτῶν ἐπισυναθροίσαντες, καὶ τοὺς μὲν πέδαις ἀφύκτοις δεσμεύσαντες, τοὺς δ' ἀνέντες εἰς ὑποζύγια, σφίσιν τὴν στρατιὰν ἀναλαβόντες, οὐδὲ γὰρ εἶχον ἐντεῦθεν δεδιέναι πανστρατεὶ ἑαλωκότων, ἐς Βασιλέα μετά γε τροπαίων λαμπρῶν ἀνεζεύγνυσαν, θέα ὄντως φιλορωμαίοις πανθαύμαστος. Ὁ γοῦν Βασιλεὺς δεξάμενος μὲν τοὺς ἰδίους, μαθὼν δ' ἐς τἀκριβὲς τὰ πραχθέντα, ἔτι δὲ καὶ ἰδὼν ἕκαστον αὐτοῖς ἵπποις τε καὶ σκευαῖς, τοῖς μὲν κατεσκληκόσι καὶ μόνοις ὀστέοις καὶ δέρμασι τὴν πάλαι δεικνύουσιν εὔκλειαν, ταῖς δὲ διεῤῥωγυίαις οὐκ αὐταῖς ἴσως αἷς καὶ πρώην ἐχρῶντο, ἀλλὰ ταῖς τυχούσαις, καὶ αἷς ἂν ἐκείνους ἐπολιώρουν οἱ ἐλεοῦντες, καί γε στοιχηδὸν διεληλακότας κατανοήσας, σώματα στυγνὰ μὲν τὰ τότε καὶ οἷα μηδὲ σώματ' ἄν τις εἴποι, ἀλλὰ σκιὰς τῶν πάλαι γιγάντων, ψυχὰς δὲ τῷ μὲν ὑπὸ σφᾶς πάθει, καὶ λίαν καμπτομένας, τῷ δὲ τῶν προσώπων τόνῳ καὶ τῷ τοῦ φρονήματος ἐμβριθεῖ τὴν πάλαι δηλούσας ἐλευθερίαν, ἐπεκάμφθη μὲν τοῖς κατ' ἄνθρωπον συναντήμασι, χεῖρας δ' αἴρων πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ὁμολογεῖ τὴν χάριν τρανῷ τῷ στόματι, καί γε θέλων ἀνάγραπτα θεῖναι, προστάσσει γράφεσθαι τοῖς τῶν ἀνακτόρων τοιχίσμασι. πλὴν οὐκ αὐτὰ καὶ μόνα, ἀλλ' ἃ δὴ καὶ ἀρχῆθεν Θεοῦ γέγονεν ἐλεοῦντος. κἂν ἐκεῖνα μὲν καὶ αὖθις ἐν

Dignum porro fuerit nec illum triumphum præterire, qui hujus gratulatione ſucceſſus celebratus in Urbe eſt. Poſtquam enim pleniſſimam Cæſarei victoriam reportarunt; aut potius facile, ac ſine pulvere tam mira in arrogantiſſimos jactatores geſſerunt, mortuos quidem ſpoliarunt; unde divitias congreſſerunt plurimas ex armis, veſtibus, equis, vaſis elaboratis omnis generis: Superſtites autem, & equos ipſorum congregantes, illos compedibus vinctos validis, hos ſolutos, & abactos inter jumenta, copias ſecum univerſas, quas duxerant reſumpſerunt (neque enim erat cur ibi ad Præſidium limitis pars earum ulla relinqueretur, utique Hoſtibus plane deletis) & redire ad Imperatorem inſtituerunt, ſplendidis illic prius trophæis poſitis. Spectaculum ſic euntes paſſim præbebant mirifice jucundum bene affectis erga res Romanas. Imperator ubi qua par erat gratiæ ſignificatione ſuos excepit; ubi rem ut geſta erat e ſingillatim & exacte narrantibus audivit; ubi etiam otioſe inſpexit unumquemque captivorum cum equis & veſtitu: equis ſtrigoſis, & exſuccis, tamen in illa macie nihil præter pellem obductam oſſibus trahentium, ſigna non obſcura monſtrantibus priſtini vigoris: Veſtitu obſoleto, & lacero; non eo videlicet quo prius domo allato uſi fuerant, ſed ex forte obviis centunculis ad neceſſarium tegmen ſpoliatorum corporum precario adſcito, aut ſpectantium miſericordia conceſſo. Hos, inquam, in longam digeſtos ſeriem intuens Auguſtus attente ſingulos, corpora obſervabat ſqualida illa tunc quidem luridaque; ſed quæ non tam corpora quis diceret, quam umbras veterum gigantum; quorum animæ tamen, caſu licet, ac malis fractæ, quadam exporrectione facierum, & eminente in fronte; ac ſuperciliis audacia, veterem libertatem præ ſe adhuc ferrent: motus intima eſt miſeratione humanorum caſuum; manus autem ad Deum ſuſtulit, clara voce gratias ei referens; & quaſi votivis volens tabulis gratitudinem hanc ſuam extare in poſterum teſtatam, præcepit pingi ſuper parietes Palatii totam hujus victoriæ, ac pompæ triumphalis ſeriem; non hoc autem ſolum, ſed & alios pro-

Edit. Rom. pag. 351.

Digitized by Google

teres proſperos ſucceſſus, quibus antea quoque ſuum Deus Imperium dignatus erat fortunare. Continuoque inchoatum id opus eſt in Veſtibulo porticuum Regiæ, ſed perduci ad finem, & hujus ultimæ adjunctione victoriæ compleri monumentum id non potuit ante mortem hujus Imperatoris Michaelis, quæ paulo poſt contigit. Porro iſtos tunc captivos oſtentare per Urbem triumpho traductos voluit, non ille quidem jactationis ſuæ cauſa, quaſi ſibi laudem glorianter adſcribens victoriæ iſtius nuper partæ, id quod inſolenter vani, puſillique animi nota non careret; ſed eo ſtudio, ut & Deo ipſe grates debitas profiteretur, & cunctos invitaret ad Divinum Numen ob hoc præclarum nobis indultum beneficium laudandum. Pompa igitur ipſa in hunc modum proceſſit. Stabat Imperator excelſo in loco Palatii Blachernarum juxta mare in occaſum obverſo, ut ſimul ſpectaculo frueretur, ſimul eſſet ipſe late conſpicuus multitudini ſpectantium. Ducebantur continua ſerie captivi ſingillatim, idoneo intervallo invicem diſcreti. equo quiſque proprio vehebatur, non libratus in dorſo cruribus hinc inde pendentibus; ſed ſedens pedes compede vinctos in alterum equi latus demittebat. Inditus erat manui cujuſque contus ex papyro, aut vili alia materia, inſigne videlicet offenſionis belli qua erant in iſtam redacti ſortem. Turba conſtipabatur utrinque denſa, quorundam miſerantium fortunæ caſus infeſtos; præſertim ubi in Principes ac Primarios Viros tali traductos ignominia incurrebant oculi; aliorum contra irridentium, inſultantiumque ultro increpando, meritum eos ferre væſaniæ ſuæ fructum, ſeram pœnitentiam quæ proles eſſe ſolet inconſultæ amentiæ, modicum quidem initio quos abripit mulcentis, ad extremum graviſſime mulctantis. Erant e fæce præſertim plebis, qui etiam miſeros exſibilarent. Durabat autem dulcis ſpectaculi voluptas uno licet in loco hærentibus. nec opus habebant alio migrare ut viſo, quod placuerat, prætereunte fruerentur. Succedebat enim aſſidue præeunti ſequens pari ſuo dedecore ludibrium exhibens, & oculos abunde paſcens, ne prætcrlapſum ſequi, aut requirere curarent. Quin potius creſcebat dulcedo ſpectandi, prævertente ſatietatem continua quadam velut mutatione ſcenæ. Sannis præſertim gregariæ multitudinis, & petulantis ætatis materiam præbente ridicula tonſura fœde raſorum orbe toto capitum, novitatis apud vulgus ſpecie jucunda. Qua ſicut gaudebant oculi, ſic & aures demulcebantur confuſius improperiis in Hoſtes jactis digna patientes; quæ inſtar habebant novæ cantilenæ, placere plurimum (ut vetus habet verbum) populo ſolitæ. Diſtinguebatur autem pompa multa varietate, & ipſa delectante, dum adoleſcentulo ſuccedebat juvenis, intermiſcebantur ſenes viris; & ſemper inexpectatum aliquid vices variæ multiformis ſpectaculi offerebant. Dum nudus poſt veſtitum trahebatur; ſuccedebat pileatus intecto verticem; dejectus vultum, ferociter contumaci, macer, pingui; fortunam abjecte ferens, excelſum animum oris conſtantia monſtranti: quæ velut erant fercula varia, & hoc ipſo gratiſſima, exquiſiti oculorum epuli, tanto producti ſpatio temporis, per quantum loci protendebatur longiſſima catena, vinctas innectens, intervallis inter ſingulos juſtis, plurimas hominum centurias. Porro ſinguli ut ad locum venerant, unde ſuperne deſpectabat Imperator, venerari eum vel inviti profunda ex equis capitis demiſſione cogebantur: id tamen ſe pleriſque libenter facere, quadam modeſtiæ affectatione ſimulantibus: quinetiam quo penitus contabeſcebant animi mœrorem renidentis oris adſcititia hilaritate fucantibus. Sic ingreſſi Civitatem, & ſic per eam quantum patet univerſam probroſa ſui dedecoris traducti pompa, in carcerem Zeuxippi conjecti ſunt, vulgarium, ut dixi

Edit. Rom. pag. 352.

pag. 353.

A προαστείοις γεγράφατο, τὰ δ' οὐκ ἔφθασε τελεσθῆναι, ἐπελθόντος τῷ βασιλεῖ τοῦ θανάτου. Ἐκείνους δὲ δὴ τοῦ Θεοῦ χάριν δεικνύναι θέλων ἐπὶ πάντων, οὐκ αὐτὸς μεγαλιζόμενος τοῖς προὔργου τελεσθεῖσιν, οἷά τις ἀπειρόκαλος καὶ μικρόψυχος, ἀλλὰ μᾶλλον Θεὸν μὲν εἰδὼς αἴτιον, Θεὸν δὲ καὶ μεγαλύνειν προθέμενος, θρίαμβον προστάσσει καταγαγεῖν. ὁ δ' ἦν. Ἵστατο μὲν ἄνωθεν ἐξ ἀπόπτου ὁ Βασιλεὺς ἐν τοῖς ἀνακτόροις τῶν Βλαχερνῶν, πρὸς κατὰ θάλασσαν δυτικὸν ἀφορῶν, ἐφ' ᾧ ἅμα μὲν θεῷτο, ἅμα δ' εὐσύνοπτος εἴη τοῖς θεωμένοις. Ἤγοντο στοιχηδὸν ἐκεῖνοι καθ' ἕνα, ὡς εἶχεν ἕκαστος ἐφ' ἵππου, κατὰ θά-

B τερα τῶν πλευρῶν καθήμενος. ἐδίδοτο δ' ἑκάστῳ κρατεῖν καὶ κοντὸν ἐκ παπύρου, ἢ τινος ἄλλου εὐτελοῦς, ὡς τρόπαιον πάντως τοῦ κατὰ σφᾶς πταίσματος. ὄχλος δὲ παρ' ἑκάτερα πλεῖστος ἵστατο. οἱ μὲν τὰ τῆς τύχης ἐποικτιζόμενοι, καί γε ἐλεοῦντες οἰκτρῶς ἀγομένους τοὺς μεγιστᾶνας. οἱ δὲ καὶ ἐπιμωκώμενοι, δεικνῦντες οἷον ἐς ὁπόσον φέρει ἡ μετανοίας ἀπόνοια, ἣ μικρὰ μὲν σαίνει, μεγάλα δὲ τὰ κακὰ φέρει. Ἄλλοι δὲ καὶ συρίττοντες, οἷα τὸ πλῆθος, ἐχλεύαζον. τρυφὴ δ' ἦν αὐτοῖς ἡ τῶν ἁλωμένων πομπή, οὐ τόπον ἐκ τόπου μεταλαμβάνουσιν ὡς δῆθεν μεταφερομένων ἐκείνων σφῶν ἀφρόντως ἐπιδεῖν. Ἀλλ' ὁ μὲν ἤγε-

C το, ὁ δ' ἐπήγετο, καὶ τροφὴν ἱκανὴν ὁ πρῶτος τοῖς φιλοθεάμοσι παρασχὼν τῷ μόνῳ φανῆναι, ἀπιὼν οὐκ ἐλύπει, ἑτέρου διαδεχομένου τὸν τόπον καὶ τὴν τάξιν τοῦ προφάντος. Μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἀεὶ νέον ἐπιόντες τῷ ἄλλος καὶ ἄλλος φαίνεσθαι, κατὰ τὴν ἐν τῷ κύκλῳ κατατομὴν ἔτερπον τῷ καινῷ πλέον τοὺς θεωμένους. Ἦν δ' ἄρα μὴ μόνον ἀοιδὴ νεωτάτη ἐπίηρος τοῖς ἀκούουσιν, ἀλλά γε καὶ νέα θέα ποικίλη τοῖς ὁρῶσι τρυφή. ἀντίπαις γὰρ ἐπὶ νέῳ, καὶ νέος ἐπὶ παρηβηκότι, καί γε γυμνὸς ἐπ' ἐνδεδυμένῳ, καὶ ἀκαλυφὴς ἐπὶ καλύπτραν φέροντι, καὶ κατηφὴς ἐπ' ἀγερώχῳ, καὶ ἀλαπαδ-

D νὸς ἐπ' εὐσωματοῦντι, καὶ καταπεπτωκὼς τῷ πάθει ἐπὶ τοὺς λογισμοὺς ὀρθοὺς φέροντι, ἐποίκιλλον τὰ τῆς θέας, καὶ ὀφθαλμοὺς εἱστίων τῇ συμμιγεῖ ὄψει. Οὐ δὲ γὰρ ἐς ὀλίγον ἡ σχοινοτενὴς ἐκείνη σειρὰ τῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' ἐς ὅτι πλεῖστον συχνὰς ἑκατοστύας διείληπτο. ἕκαστος δ' ἰόντων ἐπὶ τὸ παρ' ἑκάτερα τοῦ Βασιλέως γινόμενος, καὶ ἄκων ἐδίδου, κύπτων ἐξ ἐφιππίδος, τῷ Βασιλεῖ τὴν προσκύνησιν, μορφάζων τὸ ταπεινόν, καὶ τὸ τῆς ψυχῆς οἰδοῦν μετασχηματίζων εἰς ἱλαρότητα. Οὕτω μὲν οὖν εἰσελθόντες τὴν πόλιν, καὶ διὰ μέσης ταύτης ἐξ ἄκρων εἰς ἄκρας τοῖς κατὰ σφᾶς ἀνιαροῖς

E ἐμπομπεύοντες, τῇ τοῦ Ζευξίππου δίδονται φυλακῇ, τοῖς τυχοῦσι μὲν χλεύη, ἐλεεινοὶ δὲ τοῖς ἐπιεικεστέροις γινόμενοι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπράχθησαν τῇδε.

ut dixi, hominum intemperanti ludibrio irriſi; elegantius inſtitutis, & per hoc humanioribus, infelicitati condolentibus ipſorum. Atque hæc quidem acta in hunc modum ſunt.

CAPUT XXXIV.

De Lazorum Principe Joanne, ut eum Imperator ſibi Generum fecerit.

A Βασιλεῖ δὲ οὐ μόνον τῶν αὐτοῦ μετῆν εἰς κόσμον σφᾶς ἄγειν τὰ πρέποντα, ἀλλὰ καὶ τοὺς μηδὲν προσήκοντας κατά τινα δυναστείαν ὑπερρωμένους τὰ μέτρα, συστέλλειν διὰ σπουδῆς ἦν. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους δόρυ κινῶν, ἠνάγκαζε τοῖς μετρίοις χρῆσθαι. τὸ μὲν αὐτονομὸν ἐκ τύχης ἔχοντας σφᾶς καὶ συμβάματος, τὸ δ' ἄλλως ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν, καὶ βασιλείας δικαίοις κατοφρυοῦσθαι, κινδυνῶδες ἑαυτοῖς μαθόντας. τῷ δέ γε τῆς τῶν Λαζῶν ἄρχοντι Ἰωάννῃ, παρασήμοις βασιλικοῖς ἐμπομπεύοντι, οὐ μετὸν ὅλως βασιλείας ἐκείνῳ, πέμπων πολλάκις ἐπήγγελλε, τῆς μὲν καθ' αὑτὸν ἐξουσίας ἄδειαν ἔχειν ὡς βούλεται, B ὀνομάτων δὲ καὶ παρασήμων βασιλικῶν φείδεσθαι. Μὴ δὲ γὰρ ἄξιον, αὐτοῦ βασιλέως ὄντος, ἐπ' αὐτοῦ βασιλείου θώκου καὶ πόλεως, καί τινας ἄλλους ἐπὶ τοῦ μείζονός τε καὶ ὑπερτάτου φημίζεσθαι ἀξιώματος. Ἀλλὰ μέρος ὄντα κἀκεῖνον ἐπισυνάπτειν τῷ ὅλῳ, μηδ' οὕτω βασιλικῇ τάξει τὴν σύγχυσιν ἐπιφέρειν. Τοῦτο γοῦν πολλάκις ποιῶν, οὐδὲν πλέον ἤνυεν ἢ τὸ δοκεῖν μηδὲν ἔχειν ἀνύτειν. Ὑπερηφάνει γὰρ βάρβαρος ὤν, καὶ ὑπερεώρα τὴν πρόσταξιν. Καί τινας προφάσεις τοῦ μὴ αὐτὸς κατάρξαι τῆς ἐπὶ τούτοις παραβασίας, ἀλλ' ἀπὸ πατέρων ἔχειν, ἐπλάττετο· προσέτι δὲ μηδὲ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐᾶν, ἔλεγε, κολού- C ειν οὕτως ἀξίωμα πατρικὸν, ἐκ πλείστου καὶ ἐς αὐτὸν κατιὸν, μηδ' ἀκλεῶς καὶ αὐτοὺς εἶναι τὸ μέρος δυσκλείας στερηθέντος ἐκείνου βασιλικῆς. μεῖον γὰρ φθόνον πεδίλων εἶναι κοκκοβαφῶν, καὶ βασιλείας ὀνόματος τῷ τὰ μείζω ἔχοντι, τὰ δ' ἦν, ὡς ἔλεγεν, ὑποπτώσεις τε καὶ δουλικὴ ἐντυχία, καὶ εἰρηνικαὶ σπονδαὶ, καὶ πρὸς τὸ συγκεχωρηκὸς ἐφ' ἅπασιν. Ἔγνω γοῦν ὁ Κρατῶν διὰ ταῦτα μετελθεῖν ἄλλως τὸν Ἰωάννην, καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ νέον ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καθίστατο. κήδει γοῦν θέμενος εἰσποιήσασθαι, ἵν' τὸ δι' ὑποψίας εἶναι τὰ κολούειν ἄλλως θέλειν τὴν ἐξουσίαν, καὶ μὴ κατ' αὐτὸ τὸ τῆς βασιλείας D δίκαιον ἐπαγγέλλειν τὴν μεταμφίασιν ὑφαιρῶν, παισὶ γὰρ οἰκείοις, μὴ ἂν ἔχειν χώραν βούλεσθαι τὸ τῶν δικαίων σφίσι καθάνεκὰς, πρῶτον μὲν ἐκ πλείστου μεγιστᾶσι καὶ σοφοῖς τὰς πρὸς ἐκεῖνον πρεσβείας ἐκπληροῦν ἔγνω. ὡς ἂν ἅμα μὲν τῷ τῶν προσώπων ἀξιωματικῷ ἱκανοὺς τὰ ἐς πίστιν ἔχοι τοὺς λόγους δεικνύειν ὄντας, ἅμα δὲ καὶ τῇ κατ' αὐτοὺς ἐπιστήμῃ τῶν λόγων, πείθειν οἷς λέγῃ, καὶ πᾶσαν χειρίστην ἐκκρούειν ὑπόνοιαν. Διὰ ταῦτα καὶ ὁ μέγας Λογοθέτης ὁ Ἀκροπολίτης ἔτι ζῶν ἀπεστέλλε-

A CÆterum Imperatori non ſolum curæ erat, ut qui cum eo, & ſub eo vivebant, intra fines ſeſe continerent decentis moderationis; ſed & iſtam extendebat providentiam ad alienos quadam interdum intumeſcentes fiducia potentiæ; quorum efferentem ſeſe ſupra modum arrogantiam temperare, ac comprimere ſtudebat. Quo in genere alios quidem quos fortuna, caſuſve aliquis, ſui juris, & omni ſubjectione liberos feciſſet, manu armata faſtum demittere coegit, belli offenſionibus edoctos, quam periculoſum ipſis eſſet tranſilire cancellos, & ſupra quam ſors & opes ipſorum ferrent, uſque ad uſurpationem jurium regiorum aſſurgere. Lazorum vero Principi Joanni, qui regni inſignibus temere, ac præter fas aſſumptis ſe oſtentabat, ſæpius denunciavit, nihil ſe quidem obſtare quo minus dominio ſui B Principatus pro libito uteretur; illud magnopere monere; abſtineret nomine regio, nec eum veſtitum, aut ornatum adhiberet, qui characterem præferret Cæſareæ poteſtatis. Meminiſſetque non decere ipſum, qui pars eſſet Imperii Romani, ejus ſibi cultum, & notas Majeſtatis arrogare, qui legitime conſtitutus in Throno Auguſto Imperatricis Urbis, loci ejus ipſius, & ſummæ dignitatis officio, cogeretur dare operam, ne membrum exæquaret ſe capiti, & diſcrimina graduum honoris ambitione turbulenta confunderet. Verum ex hiſce licet ſæpius iteratis monitis, non alium Auguſtus fructum retulit, quam deſperationem quidquam deinceps hac via proficiendi, Superciliosus quippe Barbarus tumore ſe inflabat ſuo, admonitioneſque ſpernebat; prætextus obtendens vanos, C fingenſque ſe non primum inchoare iſta, quorum ſcilicet uſum a Patrum exemplis duceret: ac quando redigere ſe ultro in ordinem vellet, haud paſſuros id ſuos; ad dedecus propriæ Reipublicæ pertinere ratos, ſi tranſmiſſum avita ſucceſſione Principatus Decus Dynaſta ipſorum degeneri vilitate abjiceret. Haud enim ſe tam contemptibilem Imperii late clariſſimi partem eſſe, ut indigni videri deberent, qui ſplendoris illius antiqui reſiduis adhuc quibuſdam quaſi radiis fulgerent. Nec eſſe cur invideatur honos rubrorum calceorum, & Regni nomen majora utique habenti. Sic ille, per illa majora, quibus frui ſe gloriabatur, innuens proſtrationes ipſi a ſubditis in occurſu venerantibus fieri ſolitas, & tractationes pa- D cis, ac fœdera æquo jure cum maximis Regibus inita. His turgentem magnificis de ſe ſenſibus Joannem, flore præterea viridis ætatis, & Principatus novitate ferociorem, facile intellexit Imperator non alia ratione adducendum ad ſubjectionem erga ſe aliquam, quam ſi eum affinitate præoccupatum adoptionis modo quodam in familiam infereret ſuam. Sic enim ſe illi ſuſpicionem, qua abalienabatur abs ſe, dempturum: Modeſtiam iſtam cultus, & titulorum non alio ipſi animo ab Imperatore præſcribi, quam ut exauctoraret ipſum, & jure Ditionis patriæ privaret. Ubi enim is ſenſiſſet vocari ſe ad honorem Imperatorii Conjugii, haud amplius formidaturus videbatur, talia Impe-

Edit. Rom. pag. 354.

ratorem mathinari, cum natura non ferat Soceros deterere dignitatem, minuereque opes Generorum velle; quos contra patria caritate complectantur, & auctos fortunis, ac titulis etiam ſupra hæreditaria bona cumulatis, cupiant. Hoc animo Imperator ac ſpe, viris ſummatibus, iiſdemque prudentiſſimis, Legationes ad Joannem demandavit: ut & dignitas ipſorum conciliaret promiſſis fidem; & eloquentia dexteritaſque tractandi cunctas eluctata ſuſpiciones quæ obſtarent, perſuadere quod optabatur tandem poſſet. Itaque cum Acropolita Magnus Logotheta dum viveret, tum Xiphilinus Magnæ Eccleſiæ Oeconomus ad Lazos miſſi, ut offerrent Joanni nuptias tertiæ Imperatoris filiæ Eudociæ, nihil omiſerunt induſtriæ, atque artis, quo vel ipſum Juvenem Joannem, vel ejus Familiares ac Conſiliarios pellicerent, illum quidem ad proficiſcendum metu omni depoſito Conſtantinopolim, ſummis illic honoribus dignandum, hos autem ad id ipſum ſuadendum ſuo Principi; ſucceſſu tamen is conatus tum quidem caruit. Nam nec Lazicæ Aulæ Proceres auctores fieri Joanni voluerunt itineris talis; nec ipſe per ſe Princeps in id propendit: cum concordibus omnes ſenſibus dicerent: exemplis ſe domeſticis doceri, non evagari affinitatibus extra ditionis limites patriæ, ſed ſponſas in Gentis ejuſdem Optimatum domibus quærere: Imperatorium vero genus ac ſtirpem, velut res votis, ac captu propriis ſuperiores, ſic intueri, ut ſtellas homines, ac Cæli ſydera mirari ſolent, quæ ſcilicet ita ſuſpiciunt, ut ad contactum eorum a natura negatum non aſpirent. Viderent igitur quam non fuiſſet opus commendari ab Imperatore modeſtiam iis, qui nunc oblatorum ultro ipſis Honorum maximorum ſplendorem non dubitarent recuſare, tamquam mediocritatis ipſorum, qua contenti eſſent, excedentem modum. Ergo Legati omnia fruſtra experti, redire tandem ad Imperatorem re infecta ſunt coacti. Nec tamen ille adhuc deſpondit animum. Sed aliis eo, atque aliis Legationibus crebro miſſitandis, hinc terrere illos minis, inde allicere promiſſis, & cum univerſos, tum ſingulos privatim, accommodatis ad cujuſque ſpes ac captum tentare ſermonibus non deſtitit, terribilia intentans ni facerent, montes aureos pollicens ſi audirent: quoad tandem miſſo illuc Logotheta Domeſticorum Jatropulo, cui comitem Eccleſiæ Presbyterum adjunxit; ſic ſecum reputans: Logothetæ dignitatem valituram ad faciendam fidem ſynceri Imperatoris animi in promittendis bonis ingentibus, quæ tali Interprete offerret; cumulum vero perſuaſionis addituram Eccleſiaſticam gravitatem elucentem in ejus ſocio; nec dubitaturos ipſos credere pollicitationibus, quarum Eccleſia, quæ fallere neſciret, ſe vadem quodammodo exhiberet, compos effectus votorum Auguſtus eſt. Cum enim ambo illi pro ſe quiſque conteſtarentur: optima fide ac voluntate Imperatorem vocare Joannem in neceſſitudinem Filii, paterno deinde affectu illum omni bonorum genere aucturum, diſcuſſis denique ſuſpicionum umbris, Lazi plane aſſenſerunt; ac jurejurando a Legatis accepto, quo, nomine Imperatoris, & ſua ipſorum fide ſancte ſpondebant omnino fore, ut Joannes Conſtantinopolim proficiſcens, ibi Filiam Imperatoris duceret Uxorem; ac mox bonis, honoribuſque cumulatus remitteretur domum, comites quoque ſuos liberalitate Auguſti ditatos reducens ſecum, nave ſimul omnes longa conſcenſa verſus Urbem ſolverunt. Quoniam vero forte tunc contigit abeſſe ab Urbe Imperatorem commorantem ad Lopadium, ibique intentum vel prævertendis damnis, vel ruinis reparandis Regionum circa Sangarim. Hoc

Edit. Rom. pag. 355.

A το· καὶ ὁ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας μέγας Οἰκονόμος ὁ Ξιφιλῖνος, μισθολαβήσαντες μὲν καὶ τὰ τοῦ κήδους. ἦν γὰρ καὶ τρίτη θυγάτηρ τῷ Βασιλεῖ Εὐδοκία, ἣν δὴ συναρμόζειν εἰς γάμους τῷ Ἰωάννῃ ἐβούλετο· πείσοντας δὲ αὐτὸν δὴ καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν, ἐκείνους μὲν ἐφεῖναι τῷ νέῳ τὴν πρὸς Βασιλέα ἄφιξιν, αὐτὸν δὲ πιστὰς ἔχοντα τὰς ἐλπίδας ὡς ἐπὶ καλοῖς προσκαλούμενον, ἀπαντᾷν μετὰ θάῤῥους. Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς ταῦτα. τοὺς δὲ μήτ' ἐκείνους ἐφεῖναι τὸ παράπαν, μήτ' αὐτὸν προθυμεῖν ἥκειν. πολλοῖς γὰρ πρότερον χρόνοις, τοὺς ἐκ γειτόνων B πρὸς τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν ἐκγαμίζεσθαι, καὶ καθ' αὐτοὺς εἶναι τὰ Βασιλέως ἐν ἄστροις μανθάνοντας. καί γε πρὸ τῆς ἀπ' αὐτῆς καλῶν καὶ μεγίστων τὰ κατὰ σφᾶς εἰρημένους μέτρια. Ὡς γοῦν ποικίλαις συμβουλίαις οἱ πρέσβεις οὐκ ἔπειθον λέγοντες, πάντα δεύτερα τιθεμένους τῆς σφῶν θελήσεως, πρὸς Βασιλέα ὑπέστρεφον, μηδὲν τὸ παράπαν ἀνύσαντες. Οὐ μὴν δὲ καὶ ἐς τέλος πειρᾷν ἀφῆκεν ὁ Βασιλεύς, ἀλλὰ προσαποστέλλων συχνάκις, τὸ μὲν ἠπείλει, τὸ δὲ καὶ τοῖς ἀφ' ἑαυτοῦ γενησομένοις ἐκείνοις καλοῖς ἐδελέαζεν, ἂν μόνον πεισθέντες ἥκοιεν. Τέλος στέλλει τὸν Λογοθέτην τῶν οἰκειακῶν Ἰα- C τρόπουλον, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Πρεσβύτερον, τὸν μὲν κατὰ τιμὴν τοῦ προσκαλουμένου, καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ Βασιλέως καλῶν ἀγγελίαν, τὸν δὲ κατά τινα πληροφορίαν καὶ πίστιν τῶν λεγομένων, ὡς ἐπὶ τούτοις καὶ τῆς Ἐκκλησίας πρεσβευούσης, μηδὲν εἰδότας κατὰ τὸ εἰκὸς, ὡς ἐκεῖνον ἔπειθε λέγων, ἐφ' οἷς ἂν καὶ συνομολογοίη ψεύδεσθαι. ὥστε παρέντες τὰς ὑποψίας αὐτοῖς τοῖς πράγμασι κρίνειν, εἰ παῖδα ἅμα πεισθεὶς ἐκεῖνος καὶ καλὸν βούλοιτο. Ταῦτα λέγοντες, ἔπειθον, καὶ ὅρκους ὀμόσαντες, ἦ μὴν καὶ γαμβρὸν γενέσθαι τοῦ Βασιλέως τὸν Ἰωάννην, καὶ μετὰ πλείστων τῶν ἀγαθῶν ἐπα- D νήξειν, καλῶς καὶ τῶν περὶ ἐκεῖνον δεχθησομένων, μακρᾶς νηὸς ἐπιβάντες, ἐς πόλιν κατήγοντο. Ἐπεὶ δὲ ὁ Βασιλεὺς μὲν ἔτυχεν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀπὼν, διατρίβων ἐν Λοπαδίῳ, ἐκεῖ γὰρ τὰ κατὰ Σάγγαριν διελθὼν, καὶ γ' ὡς ἦν κατασφαλισάμενος, ἵστατο τὴν πορείαν, ὡς ἐκεῖθεν κατοχυρώσων καὶ τὰς κατὰ τὴν Ἀχυράους ἄκρας. ἐκεῖνος δὲ τῶν ὁρίων τῆς Ῥωμαΐας ἐπιβαίνων, βουλὴν καὶ οἱ πρέσβεις εἰσάγουσι τοὺς ἀμφὶ τὸν Ἰωάννην ἀποδύεσθαι τοῦτον τὰ ἐρυθρὰ, καὶ πεδίλοις μέλασιν ὑποδύσασθαι, ὡς δὴ παντὸς εὐθὺς παρὰ Βασιλέως γενησομένου τοῦ κατ' αὐτὸν ἀξιώματος. Ἦν γὰρ συγκείμε- E νον πρίσιν καὶ τὰ τῆς δεσποτείας ἐκεῖνον ἀμφιβαλλόμενον σύμβολα, ἅμα τῷ παῖδα γαμεῖσθαι, περιφανῶς ἐς αὖθις κλεΐζεσθαι. τὸ δ' ἐπ' ἐρυθροῖς μεταλαμβάνειν τὰ ἐκ πορφύρας δίχροα μὴ καὶ ὅλως ἀπρεπὲς ᾖ, πρὸς τῷ καὶ ἄλλως δυσχερὲς φανῆναι τῷ Βασιλεῖ. Ταῦτα λέξαντές τε καὶ πράξαντες, τῇ πόλει προσίσχουσι, καὶ κατὰ τὸν λιμένα τὸ κέρας ἀποβάντες νεὼς, ξεναγοῦνται πολυτελῶς, ἔν τισι τοῖς κατὰ τὸν

Digitized by Google

πόλιν οἰκήμασι. καί γ' ἐφ' ἡμέρας τὸν ἀπὸ τῆς A θαλάσσης ἀποσκεδασάμενοι θόρυβον, ἐντολὰς δεξάμενοι βασιλέως, πρὸς τὸ Λοπάδιον γίνονται. καὶ δὴ τὰ εἰκότα φιλοφρονηθέντες ἅμ' αὐτῷ Βασιλεῖ πλῷ χρησάμενοι, τὴν πόλιν καταλαμβάνουσιν. ἤπειγον γὰρ αὐτὸν, τοῦτο μὲν οἱ γάμοι τῆς θυγατρὸς, τοῦτο δὲ καὶ ἐκ δύσεως Τόχαροι ἀγγελθέντες ἐξέρχεσθαι, οὓς αὐτὸς Βασιλεὺς, Νογᾶν ἀξιώσας, κατὰ τοῦ Σεβαστοκράτορος Ἰωάννου, ἐκείνου πέμψαντος, ἐξεδέχετο. τοῦ τέως γοῦν μηνὸς Γαμηλιῶνος λήγοντος ἐπιστὰς τοὺς γάμους ἐτέλει τῇ θυγατρί. ὅλον δ' Ἐλαφηβολιῶνα διαγαγὼν, ἐξήρτυε δυνάμεις, καὶ πρὸς ἔξοδον ἡτοιμάζετο.

enim ut ageret itinere verſus illas partes ſuſcepto, Lopadii conſiſtendum ſibi putaverat, inde videlicet vicinia ſui cæteraque providentia firmaturus adverſus vim Perſicam Arces illius limitis ſitas ad Acheraum. Legati Romani Joannem Lazum deducentes, ea Imperatoris abſentia obiter cognita, ubi primum fines Romanos attigerunt, occaſionem inde opportune ſumpſerunt ſuggerendi Joanni: eleganter facturum illum, ſi rubris calceamentis pauliſper exutis, nigra indueret uſque ad Imperatoris brevi adfuturi reditum. Etſi enim in diſceſſu conventum inter ipſos fuerat, profecturum Joannem cum ſibi ſolitis inſignibus Deſpoticæ poteſtatis; tamen cauſam eſſe idoneam differebant, cur in eo tum quidpiam remitteret, cum fœnore gloriæ mox recepturus honorifico Auguſti judicio, id quod volens ad tempus breviſſimum depoſuiſſet. Imperatori quippe decretum eſſe, Joannem ſtatim, atque in neceſſitudinem filii admotus is ſibi foret, deſponſa ipſi propria filia, magnifice ornare iis ſymbolis ſupremæ dignitatis, quæ Deſpotis in Aula Imperatoria tribui ſolebant. Doliturum autem ipſi ſi Joannem videret ea per ſe occupaſſe, quæ habere illum ſuo beneficio, & ſibi, ſuæque erga illum benevolentiæ imputari cuperet. Quin & alioqui parum convenire jam purpura utentem, bicolores ex roſeo & candido, quæ propriæ Deſpotarum eſſent, veſtes aſſumere. Itaque ne gravaretur primum occurſum Imperatori exhibere, in eo cultu, qui facultatem ei non præriperet ipſum, quod avebat, inſolitis honoris inſignibus decorandi. Hæc dicentes perſuaſerunt quod volebant: cumque Lazorum Principe eo quem optaverant modo veſtito ad Urbem appulerunt, exſcendenteſque e navi ad portum *Ceras* dictum, ſplendide ſunt hoſpitio excepti in ſuburbanis domiciliis, ubi per aliquot dies refecti e jactatione navis, & maris nauſea, mandato ad ſe veniendi ab Imperatore accepto Lopadium profecti, quibus decuit benevolentiæ ſignificationibus admiſſi, tractatique ab eo ſunt, moxque cum ipſo navi vecti rurſus Urbem tenuerunt. Feſtinabat enim Imperator, tum quod Filiæ nuptias conficere quamprimum e re duceret; tum quod nunciarentur ex Occiduis partibus adventare Tochari, quos a Noga impetraverat adverſus Joannem Sebaſtocratorem auxilio ſibi mitti. Tunc igitur Septembri menſe deſinente, regreſſus in Urbem nuptias Filiæ celebrat. Octobrem inde totum conſumpſit Copiis inſtruendis, expeditioneque apparanda.

Edit. Rom. pag. 356.

CAPUT XXXV.

Ut Imperator Tocharos accerſiverit contra Joannem Sebaſtrocatorem.

Τῷ γὰρ Σεβαστοκράτορι Ἰωάννῃ οὐκ ἦν ἠρεμεῖν, B ἀλλὰ καὶ αὖθις σπονδὰς ἐκείνας συγχέας ἐπεχείρει τοῖς μὴ προσήκουσιν, ἄλλως δ' ἐπισχεῖν αὐτὸν τῶν βουλευμάτων Βασιλεὺς οὐκ ἔχων. τὸ γὰρ θυμουργὸν ἐκείνου καὶ αὔθαδες μέχρι καὶ ἐς ἀποκήρυξιν ἐκεῖνον ὡς ἀποστάτην ἐτίθει, εἰ μή γε Τοχάρους ἐπαγαγὼν, πᾶσαν μὲν τὴν ἐκείνου λῄσεται· αὐτὸν δ' ἐν στενῷ καταστήσει πραγμάτων τε καὶ ἐλπίδων, εἰ πως διαδράσει τὸν κίνδυνον. Ταῦτ' ἐπὶ νοῦν στρέφων, Τοχάρους ἐπῆγεν, ἄκαιρον δ' εἶχε καὶ τὸν ἐφεστῶτα χειμῶνα. χειμῶνος γὰρ καὶ σύνηθες ἐκείνοις στρατεύειν, ὃν καὶ προκαταλαβεῖν ἐπείγετο, ὡς ἔξω πό- C λεως συμβαλεῖν Τοχάροις. ἦν δὲ ἄρα τὸ μελετώμενον μέλημα μὲν ἄλλως στρατιώτῃ πρέπον ἐπιεικῶς, Χριστιανῷ δὲ καὶ λίαν ἀπᾷδον. ἀσεβεῖς γὰρ ἐπὶ Χριστιανοὺς ἐξορμᾶν. καὶ γ' ἀθέους ἐφ' ἱερὰ, μὴ καὶ τῶν σφόδρα θείου φόβου ἀντιστρόφων τὸ τόλμημα ἦν. ἀλλ' ἐκείνους μὲν ἐξῆγεν ἡ ἀπὸ Βασιλέως ἀξίωσις πρὸς Νογᾶν, καὶ τὸ θέλειν πάντως ἐκεῖνον ἐξαφανίσαι καὶ χώρας ἐκείνας καὶ τὸν ἐχθρόν. οὐκ ἦν δὲ ἄρα καταρρᾳθυμεῖν τὴν δίκην, ἀλλὰ παλίμπους οὖσα, τότε μᾶλλον καὶ προηγεῖτο, ὡς μετὰ μικρὸν ὁ λόγος ἐρεῖ. τηνίκα δὲ Μου-

Cauſa hujus expeditionis fuit, quod Joannes, quem ſuus inquietus animus tranquille vivere non ſinebat, rurſus fœdere nuper inito violato, conabatur invadere non ſua. Ea res Auguſtum movit, feros ejus audaceſque impetus compeſcere aliter non valentem, ad eum proſcribendum ut rebellem; Tocharoſque in eum immittendos, qui vaſtitate terris ipſi ſubjectis inferenda, ſpes, reſque ipſius in arctum cogerent. Talia verſantem animo urgebat hyems imminens, ineptum rei a ſuis gerendæ tempus, quamvis opportunum Tocharis, qui libentius ea tempeſtate prodire ad bellum ſolent. Tamen ſua, & ſuorum cauſa prævertere oportebat, mature occurrendo extra Urbem Tocharis, ut illos bene animatos dimitteret ad diripiendas, ferroque, ac flamma deformandas Ditioni Joannis ſubditas Gentes. Cogitatio hæc erat Bellatori quidem forte non incongruens, at Chriſtianorum dedecens vel maxime. impios enim in Chriſtianos armare, & Atheos, Sacrilegoſque raptores in Sacra, & Templa immittere, facinus fuit immane quantum, alienum a timente Deum, & Chriſti cultore Principe. Tamen exercitus Barbaræ illius Gentis a Noga precibus Imperatoris flexo miſſus, jam e finibus egreſſus ſuis, ad nutum paratus ſtabat; ut in Ditionem Joannis hoſtiliter irrumperet. Nec hujus ſceleris vindicta, quamquam alias cunctari ſolita, tarde nunc occurrit: verum, ut mox dicetur, quam celerrime repræſentata eſt. Tunc ergo ſub medium Novembrem procinctus Imperator in expeditionem imminebat cum paratis copiis; haud tantum harum mul-

Digitized by Google

Edit. Rom. pag. 357. titudine confiſus, quantum robore, feritateque Tocharorum. Auguſta vero reputans quam alieno tempore profectionem talem adornaret Imperator, quæ vel benevalenti periculoſa foret; quanto ergo magis infirmo certam allatura perniciem videretur? (nam contractus ærumnis præteritæ æſtatis ab Imperatore morbus, etſi alios ipſo celante latebat, perſpectus Auguſtæ tamen erat) omni ope removere Virum ab hoc itinere ſuſcipiendo conabatur. In quo non artificioſo circuitu, aut per obliquos anfractus graſſabatur; ſed palam damnabat conſilium eundi: clareque denunciabat, graviſſimam, nec aliter quam Domi permanendo, evitabilem perniciem iſta ipſi expeditione cudi. Ejuſque ad virum hæ ſæpius iteratæ voces erant. Quæ te, malum, præcipitat inquietudo inconſultiſſima? Quin parcis ægro corpori? Cur dubiam valetudinem in certum exitium projicis? Quæ tanti demum tibi res, aut ſpes eſt, quam vitæ manifeſta jactura recte putes emendam? Hæc ita pulſabant Imperatoris aures, ut animum quoque commoverent intime, perterrerentque ſiniſtro etiam omine, & auguratione infauſta triſtiſſimi ſucceſſus. Sed & ipſe morbi ſenſus per vitalia graſſantis facile conſcio monſtrabat, haud vires nunc ſuppetere militiæ præſertim hybernæ laboribus ferendis. Igitur utcumque ſimulabat aliud, revera non ultra Thraciam decreverat progredi: deſtinabatque, viſis ibi Tocharis, & ad rem ſtrenue gerendam animatis, cum allocutione, tum donis, non quidem in Hoſtem eos una ſecum ducere, ſed poſtquam eos eſſet comitatus aliquanto ejus viæ ſpatio, commendatos ſuis, qui porro cum iis pergerent, & vice ſui quid fieri vellet præciperent, ipſe dimittere, ac ſic reverti domum. Hujus arcani conſilii ſignum fuit, quod una ſecum, & Filios, & Generos, etiam ipſum Joannem poſtridie fere nuptiarum e Filiæ thalamo abreptum, ſecum prodiens duxit: quod numquam faceret, ſi hyemare in expeditione cogitaſſet. Ergo inter illas, quas dixi ominoſas reclamationes Auguſtæ, quæ non ita tegebantur penetralibus Regiæ, quin ad notitiam externorum erumperent; turbatus augurio, & ſecreta præſagitione mentis exhorreſcens, obſirmatus tamen in propoſito, vale Neceſſariis dicto, egreditur Urbe: ac Selybriam uſque ipſe cum filiis equis vectus, cum invaleſcere morbum ſentiret, nec itineri terreſtri jam eſſet par, mari, & nave decrevit uſque ad Rædeſtum uti. Conſcendentibus ſupervenit Nuncius indicans in proximo eſſe Tocharos, ut cunctandi jam amplius facultas nulla reſtaret, ſed quantumvis retardaret morbus ingraveſcens, occaſio urgens neceſſario traheret. Cauſa languoris, quo in horas magis, magiſque debilitabatur, in viſceribus male affectis erat: eumque intime acri admonens ſui ſenſu turbabat, ne bene ſperare poſſet. Nec illum conſternabat ſolum minax mœror auſpicii funeſti. pag. 358. Nemo in illam cum eo conſcendit navem, quin mala ſolvere illam alite, & curſum exitioſum inchoare ominaretur. Quorum facies illo pallore attonitas qui cerneret, non ſane oraculis egeret ad præſentiendum quod inſtaret. Suus cuique ſagax animus vates erat certus occurſuri mox ipſis infortunii: Vaticinii fidem ſtatim explere incipientibus eventis.

A νυχιαίως μηνὸς ἐνεςῶτος, ἐκεῖνος μὲν πρὸς τὴν ἔξοδον ἡτοιμάζετο, καὶ πίσει τῷ κατ' αὐτὸν πλήθει, καὶ ταῖς δυνάμεσιν, ἔτι Τοχάροις θαῤῥῶν. ἡ δ' Αὔγουςα τοῦτο μὲν ἀφορῶσα καὶ πρὸς τὸ τῆς ἐκςρατείας παράλογόν τι καὶ παρακαίριον· οὐχ ἧττον δὲ καὶ ἀῤῥωςίαν ἐπικειμένην κατανοοῦσα τῷ Βασιλεῖ ἐκ τῆς κατὰ τὸ θέρος δυςπραγίας ἐπισυμβᾶσαν, καὶ τι τῶν ἀβουλήτων ὑποποιοῦσα, ἐπεῖχέ τι θαῤῥαλεώτερον καὶ ἐξάπινα οὐκ εἴα. οὐκ ἀφωσιωμένως, ὡς ἄν τις εἴποι, καὶ ἐκ πλαγίου, ἀλλ' ἐνςατικῶς ἄγαν καὶ φανερῶς, ὡς μέγα τι κακὸν ἐξ ἀνάγκης προξενούσης τῆς ἐκςρατείας. Καὶ τί παθὼν, ἔλεγον, ἀφειδεῖς μὲν σώματος, ἀφειδεῖς καὶ αὐ- B τῆς ζωῆς; ἐν ᾧ μήτι γ' ἄλλο εἰς ὑποψίας ἂν ἤνεγκεν οὐκ ἀγαθὰς, καὶ δείματα καίρια, ἀλλ' ἦν ἡ νόσος αὐτὴ, καὶ τὸ μὴ ἐῤῥωμένως ἔχειν, ἱκανὸν κωλύειν ἂν ἐνομίζετο. τῷ δὲ ταῖς ἀληθείαις κατὰ νοῦν ἦν περὶ ἑαυτῷ δειλιῶντι κἀκεῖ μὴ τὴν Θρᾴκην καταλαβόντα, συμμῖξαι μὲν τοῖς Τοχάροις, καί γε λόγοις καὶ δεξιώσεσι διεγεῖραι, οὐ μὴν δὲ καὶ συνεκςρατεῦσαι· ἀλλ' ὅσον ἐγχωροίη προϊόντα συνεφέσιν, ἐκείνους μὲν τοῖς οἰκείοις παραδοῦναι, καὶ τάξαι τὸ ποιητέον, αὐτὸν δ' ὑποςρέψαι. ἐπισημεῖον δὲ τοῦτο καὶ τὸ συνεξελθεῖν υἱέσι C τε καὶ γαμβροῖς, ἅμα καὶ αὐτῷ δὴ τῷ πρώτρις τὰ γαμβρευσαμένῳ τῷ Ἰωάννῃ. Ἀλλ' ὅμως ὑπὸ πολλῇ τῇ παρά τε Αὐγούςης ὀχλήσει καὶ ταραχῇ, ὡς μὴ δὲ τοῖς ἐκτὸς ἀγνοεῖσθαι τὰ δρώμενα, διοῤῥωδούσης τὸ μέλλον, ἢ μᾶλλον προφοιβαζούσης τῆς ψυχῆς ἐκείνης τὸ συμβησόμενον, ἐπιτεταραγμένος οἷον καὶ ἀνειμένως ὁ Βασιλεὺς, τὴν τῆς Δεσποίνης ἐῤῥαθυμίαν, οὐκ ἀγαθὸν οἰωνὸν κεῖσθαι, τοῖς γνωρίμοις συνταξάμενος, ἔξεισι. καὶ δὴ μέχρι Σηλυβρίας αὐτός τε καὶ παῖδες, ἵπποις χρώμενοι ᾔεσαν. Ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς νόσου ἐπεδίδου, καὶ οὐκ ἦν βαδίζειν ἐκεῖνον πεζῇ, ἐκεῖθεν θαλάσ- D σῃ καὶ νηῒ διεγνώκει μέχρι Ῥαιδεςοῦ χρῆσθαι. καὶ ἅμ' ἐμβάντων (ἠγγέλλοντο γὰρ ἐγγὺς ὄντες καὶ Τόχαροι) καὶ οὐκ ἦν ἀναβάλλεσθαι, ἢ μὴν ἀμελεῖν καὶ διὰ τὴν νόσον ὑπερτίθεσθαι (ἐκακοσπλάγχνει γὰρ καὶ τῶν ἐγκάτων ἀῤῥωςίας εἶχεν) ἅμα τοίνυν ἐμβάντων αὐτῷ τε καὶ παίδων ςοχαςής τις ἂν ἦν, καὶ πρὸς τὴν τῶν μελλόντων γνῶσιν ἐξ ἀγχινοίας οἰκείας ἔχων, εἰκότως ἅμ' ἐξ αὐτῆς, τὸ μέλλον ἂν κατενόησεν.

Digitized by Google

CAPUT XXXVI.

Ut in mari periclitatus Imperator, deinde poſtquam exſcendit ſit mortuus.

A Αἴφνης γὰρ ἐξ εὐδίας οὔσης πρὸς τὸ χειμεριώτερον μετέβαλλεν ὁ καιρὸς, θάλασσά τε ἡ πρὶν ἥμερος ἐξηγρίαινε, λαβροῦ πεσόντος τοῦ Ἀπαρκτίου, καὶ οὐκ ἦν τὴν τοὺς Βασιλεῖς ἄγουσαν ναῦν εὐσταθεῖν. Ἀλλ' ὥσπερ ὑπὸ κυμάτων ἀγρίων ἐνοχλουμένην, τῇ δὲ καὶ ἐκεῖσε φερομένην ἀνάγωγον, μηδὲν ὑπήκουσαν τοῖς κελεύσμασιν, αὔτανδρον ὡς εἶχε καταποντίζεσθαι. ὥστε καὶ πολλάκις μὲν καταδύεσθαι, οὐκ ἐσαῦθις ἀναδυσομένην, τοσαυτάκις δὲ ἀπελπιζομένην, ἀναδύεσθαι πάλιν, καὶ ναυτῶν ἀπορούντων, καὶ Κυβερνήτου ὅπως χρήσονται τῇ θαλάσσῃ. Τότε καὶ τὸν Βασιλέα προφανῆ τὸν κίνδυνον βλέποντα, καὶ B περὶ ἑαυτῷ τε καὶ πᾶσι τοῖς παισὶν ὀρρωδοῦντα, εἰπεῖν πρὸς τὸν Κυβερνήτην, ὡς ἀγωνιστέα καὶ ὑπὲρ δύναμιν. εἰ γὰρ μὴ κόσμον πάντα, ἀλλ' οὖν Ῥωμαΐδα πᾶσαν ἐπὶ ξύλου ἄγειν ὀλίγου, τοὺς Βασιλέας ἔχοντα. καὶ τὸν, ἀπειπεῖν μὲν οὐκ εἰπεῖν, μὴ καὶ κινδύνους ἄντικρυς ἐξαγγέλλοι, προειπεῖν δὲ τὸν ἐξ ἑαυτοῦ λόγον τοῖς πράγμασιν, ὡς ἀναγκαῖον ὂν, εἰ μὴ Θεὸς ἀρήγοι, χανεῖν πρὸς θάλασσαν πάντας· ἐπεὶ καὶ τέχνη ναυτικὴ πᾶσα τοῦ κινδύνου ἡττᾶτο σφίσιν ἐν χρῷ κειμένου. μόλις γοῦν διαμαχόμενοι πρὸς τὸ κῦμα καὶ θάλασσαν ἀγριαίνουσαν, καὶ πολλάκις ἐγγὺς ἐλθόντες τοῦ καταδῦναι, τῷ Ῥαιδεστῷ ἡμι- C θνῆτες ἐκ φόβου προσίσχουσιν. ἐκεῖσε γοῦν ἐφ' ἡμέραις τῆς ταραχῆς ἀνέσαντες, καὶ τοῖς ἵπποις αὖθις χρησάμενοι, ἐξεληλακότες μέχρι καὶ τῆς Ἀλλαγῆς χώρας κατήντησαν. Ἀλλαγὴ δ' ἦν ἐκείνη, καθ' ἣν καὶ τὸ ζῆν μεταλλάττειν εἵμαρτο τῷ Κρατοῦντι. καὶ ὁ μὲν Παχώμιος φθάσας τετύφλωτο, ὡς μὴ ἐντελεῖς τὰς ὑποψίας ποιοίη. τὸ δέ γε τοῦ Παχωμίου χωρίον, τὸ μόρσιμον ἐξεπλήρου. Ὡς γὰρ ἐκεῖσέ που κατεσκήνουν ἅμα Βασιλεῖς καὶ στρατὸς, καὶ ἡ νόσος ἐπέκειτο πλέον. ἔφθασαν δὲ καὶ οἱ Τόχαροι σπεύσαντες συμβαλεῖν Βασιλεῖ. Βασιλεῖ μὲν οὐκ ἦν οὐδ' ἱππαζομέ- D νῳ ὁρᾶσθαι, ἔτι μὴν ὁμιλεῖν εἰς νόσον κειμένῳ, ὅτε καὶ τὸν Νοέμβριον ὑπογράφοντι συμβὰν τοῖς τοῦ Νικηραίας συμμῖξαι, ἐπελθεῖν εἰπεῖν λέγεται, ὡς ἰδοὺ συνέκλεισεν ὁ Νοέμβριος. τὸ δ' ἦν ὑπονοηθὲν ὡς συνέκλεισαν αἱ πράξεις τοῦ Βασιλέως, τῆς ψυχῆς τὸ μέλλον ὑποδηλούσης. ἦν οὖν τῇ τοῦ ῥᾷσαι τῆς νόσου προσδοκίᾳ, εἰς ἀναβολὰς τιθεὶς τὸ, τὸ ἐντυχεῖν ἐπιστᾶσι τοῖς Τοχάροις. ἐπεὶ δὲ ἡ νόσος ἐκραταιοῦτο, καὶ τὸ ἀπὸ ταύτης δέος, καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ ἔθνους ὀρρωδία συνέπιπτεν. οὐ γὰρ ἦν ἄλλως ἐλπίζειν, ἢ κινηθέντας ἀφανίζειν τὸ πρὸς ποσὶν, εἰωθὸς ἄλλως λῃστείαις ἀποζῆν, τοῦ Βασιλέως μεταλλάξαντος.

A NAm ſubito ex ſereno in turbidum mutatur tempus, & mare prius tranquillum efferatur, valido incumbente Borea. nec placidum tenere curſum poterat Navis Imperatores vehens; ſed feris concuſſa fluctibus huc ſubinde atque illuc impingens, planeque ad nautarum Imperia contumax; nihil certius ſpondebat quam proximam demerſionem ſui vectorumque. Nam & ſæpe ita deprimebatur ut numquam ſperaretur emerſura; tam nautis quam ipſo Gubernatore ignorantibus, qua jam vi aut arte maris furorem eluctari poſſent. Tunc Imperatorem ferunt intuentem periculum præſens, & quo loco ſuæ filiorumque ſpes ſalutis eſſent cum horrore reputantem, Navarcho dixiſſe: contendendum ei utique ſupra vires eſſe: ſi minus enim Mundum univer- B ſum, univerſam certe Romanam rem exiguo illo ligno contineri quo ambo Imperatores veherentur. Porro hunc, haud ſe quidem, vel ceſſaſſe hactenus, vel omiſſurum quidquam in poſterum conatus, induſtriæque profitentem, addidiſſe, verbis quæ ſatis appareret nolenti expreſſa irritis experimentis conatuum ſummorum: vitari nulla vi poſſe, niſi Deus adjuvaret, quin pariter omnes hiante mari abſorberentur: adeo palam vinci omnem artem nauticam vehementia ingruentis mali. Tandem extrema diu contentione obluctati fluctibus ac ventis, & ſæpe ad ultimum demerſionis admoti diſcrimen, Rædeſtim metu ſemineces appellunt. Ibi diebus paucis e jactatione recreati, equis rurſum inſcenſis pervecti Allagen ſunt. Hæc nimirum Allage lo- C cus erat, ubi vitæ finem Imperatori occurſurum irrevocabili olim Deus Decreto ſtatuerat. Atque ille quidem excæcatus antea Pachomius oſtenderat, quam vanis ſuſpicionibus formidata fuiſſet ſucceſſio ejus in Imperium. Ager porro cui Pachomii nomen a Domino adhæſerat, vulgati oraculi, cujus ambiguitas ſuſpectum reddiderat Pachomium, fatali eventu fidem explevit. Cum enim ibi fixis tentoriis hærerent Imperatores pariter, & exercitus, ingravatus Seniori Auguſto morbus eſt. Eodem porro brevi occurrerunt feſtinatis acciti Nunciis Tochari; ſed iis frui non licuit optato utrinque conſpectu, Imperatore decumbere ob morbum coacto, ac ne in equo quidem valente ſe Sociis oſtendere, coramque illos, ut cuperet, affari. Quando & ei contigit ut neſcio cui libello ſubſcriptionem D in lecto apponens regiam, in expreſſione temporis ſolita, menſem qui tum in curſu erat, Novembrem, littera N. deſignaret, apicibus quibuſdam adjunctis, qui reliquorum ejus vocabuli elementorum vicem explerent; ac chartam ita ſignatam reddens diceret: Ecce concluſus November eſt. quibus altiori quam quo ipſe loquens penetraret, ſignificatu indicabatur, Acta Imperatori cuncta concluſa, præſagiente id ipſius anima, & iſtud ipſum augurium iis verbis efferente. Interim expectatione melioris rediturae valetudinis differebatur congreſſus affatuſque Tocharorum. Verum imminuta ejus rei ſpe propter ingraveſcentem in dies morbum, & metu majori accedente, ne Gens effera deſperata ſalute Principis, regiones in quas erant ejus accitu ingreſſi, ſolum ipſis rapacitate deprædarentur, coactus Im-

Edit. Rom. pag. 359.

Digitized by Google

perator eſt admittere ad audientiam Duces ac Primores Tocharorum, eoſque e lectulo alloqui. Ergo vulgus quidem militum nationis ejus donativis curavit deliniri: Proceres autem in cubiculum ubi æger decumbebat accitos audire coram affariq; conſtituit: Id quam decentiſſimo pro ſtatu præſenti rerum, apparatu ſic actum eſt. Circumſtabant utrinque Neceſſarii ac Familiares Imperatoris, ipſe conniſu, quantum debilitas corporis ferebat, erectus & lectulo inſidens, obſequium benevolorum Sociorum ad amicam invitationem ſtudioſe occurrentium, impenſe commendavit, gratum id ſibi & memori animo condendum officium profitens. In primis ſe Nogæ gratias agere habereque plurimas conteſtatus eſt; quod is tam prompte tam prolixe, petenti ſibi quod optarat annuiſſet. quo nomine, ut ipſis quos ſpectabat præſens, qui tam ſtrenue auxilio veniſſent, ſic illi qui benique miſiſſet, æternum ſe obſtrictum fore. Perincommodum tali articulo ſibi morbum hunc interveniſſe, plus ideo moleſtum quod quibus deſtinaverat officiis indiciiſque veri amoris excipere generoſos Socios ſua cauſa tam longe profectos interim prohiberetur. cæterum ſperare brevi remittendum: ſibique valetudine recuperata optatam mox facultatem affore, gratam ſuam erga ipſos voluntatem conſentaneis & merito ipſorum & ſuo ſtudio beneficiis expromendi. Hæc eo paucis & ægre locuto, Tochari præſetulerunt; dolere ſe incommodo Principis amici, cupereque ac ſperare brevi eum reſtituendum in ſalubritatem priſtinam: tuncque ſe ſynceriori percepturos gaudio promiſſa ab ipſo bona. Ita illi: cæterum morbus inde augeſcens vi qua graſſabatur ſæva, haud obſcure Auguſtum in interitum urgebat. Adſuitque non multo poſt minime dubiis agnoſcenda indiciis ſuprema ægroto dies. quando Medicis nihil mitius quam maturum decumbentis obitum palam ominantibus, Actuario Cabaſilæ haud animus tamen adfuit, prævalente metu offenſionis, indicandi Auguſto periculum ſuum. Nam & hoc fatalis hora ingruens afferre ſolet in primis noxium mortalibus, ut indices quantumvis benevolos imminentis obitus, tamquam ſi ejus cauſa eſſent, exoſos fere habeant. Idem porro Cabaſilas religioni merito ducebat ſic imparatum ex vita excedere Auguſtum ſinere. Quare defunſturum iſto ſe erga illum officio putavit, ſi filio Succeſſorique ejus Andronico diſcrimen denunciaret Patris extremum, quod & ſtatim fecit. Verum ne Andronicus quidem auſus eſt tam triſtem Parenti afferre nuncium. Tamen aliquid excogitavit quo ſuum utcumque ſilentium ſuppleret. Juſſu ſcilicet ejus ſubito promuntur Dominicæ mortis ſymbola, quæ Sacerdos Cleri Palatini venerabundus, quo par erat ornatu accipiens, improviſo prorſus ad nihil minus cogitantem Auguſtum acceſſit. Erat æger tunc forte vultu ad parietem averſo, curis ut apparebat familiaribus intentus: vigebat enim animo, nec de judicandi ejus aut raciocinandi ſolerti acrimonia quidquam morbus imminuerat. Stabat igitur in contraria parte Presbyter ſacra dona manu ſuſtinens, & dum ille ſe ſponte converteret, ſat longo tempore ſilentio expectans. Tandem Imperator, ſive quo excitatus ſigno, ſive inſtinctu propriæ mentis admonitus, ubi faciem alioſum retorſiſſet, viſo Presbytero, ſtatim intellexit quorſum is veniſſet. interrogavit tamen, quid ſibi eo ornatu eo ſtatu vellet? Illoque reſpondente; ſeſe poſt preces pro ejus ſalute fuſas, etiam utilia ei juvando afferenda ſacra dona putaviſſe, quorum perceptio ad morbi quoque valitura expulſionem foret. non expectato dum id totum procunciaſſet, æger ſtatim excitans ſeipſum, ſupra lectum exugit, Zonam poſtulat, Sanctum Symbolum pronun-

Edit. Rom. pag. 360.

A ἀναγκασθεὶς δὲ διὰ ταῦτα ὁ Βασιλεύς, καὶ ἀπ' αὐτοῦ σκίμποδος τῆς ὀδύνης ὁμιλεῖν σφίσιν ἐγνω. καὶ τοῖς μὲν πλήθεσιν, ἄλλως ἐς χάριν ποιεῖν. τοὺς δὲ γ' ἄρχοντας σφῶν εἰσαγαγεῖν τε καὶ τὰ προσήκοντα εἰπεῖν τε καὶ ἀκοῦσαι. Τότε τοίνυν καὶ παρασκευασάμενος ὡς εἰκὸς, καί γε τοὺς οἰκείους ἐφ' ἑκάτερα παραστήσας, αὐτὸς καὶ βίᾳ καθήμενος ἐπὶ σκίμποδος, ὡς ὁ καιρὸς ἐδίδου, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν πράγματα συνεχώρουν, ὀλίγοις τισὶ λόγοις τὴν ἐκείνων ἀφωσιοῦτο θεραπείαν, χάριν μὲν ἔχειν ἐκφαίνων καὶ τῷ Νογᾷ, τὰ κατ' ἀξίωσιν ἐκτελέσαντι, χάριν δ' ἔχειν κἀκείνοις ὡς προθύμως ἐπὶ βοήθειαν ἀ-

B παντήσασι· δυσχεραίνειν δ' ἐπὶ τῇ νόσῳ, ὅτι μὴ καθαρῶς ἐᾷ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐντυχίαν γίνεσθαι, ἐν ἐλπίσι δ' ἔχειν ῥαΐσαι τῆς νόσου, καὶ τὰ πρὸς θυμοῦ ἐκτελέσαι, εὖ ἐκείνους ποιοῦντα ὡς ἄξιον. Ταῦτ' εἰπόντος ἐκείνου, τοὺς Τοχάρους σχῆμα μὲν ἀλγούντων ἐνδείξασθαι, σχῆμα δὲ καὶ ἐλπιζόντων αὖθις ἐμφαίνειν. ὡς ῥαΐσοι τε τὸ πάθος μετ' οὐ πολὺ, καί γε σφίσιν ἔσεσθαι τὰ ἀπὸ τοῦ Βασιλέως καλὰ ὑγιαίνοντος. καὶ οἱ μὲν ταῦτα, ἡ νόσος δὲ ἐπεδίδου, καὶ τὰ ἑαυτῆς πληροῦν ἔμελλεν. Ὡς γοῦν ἡ κυρία ἐνέστη, καὶ ἤδη τὰ τοῦ θανάτου, καὶ μᾶλλον τοῖς ἰατροῖς, προσδόκιμα ἦν, τῷ μὲν Ἀκτουαρίῳ Κα-

C βάσιλα, οὐκ ἀσφαλὲς τὸ ὑπομιμνήσκειν τὰ τοῦ κινδύνου ἐδόκει. νομίζεται γὰρ τοῖς νοσοῦσι καὶ τότε μοῖρα θανάτου, ὥσπερ ἂν εἰ αἴτιον ἦν ἐπὶ τούτοις τὸ λέγειν τὸ γίνεσθαι, ἀφεῖναι δὲ πάλιν ἀπελθεῖν ἀνέτοιμον, οὐ τῶν καλῶν ἐδοκίμαζε. τῷ τοι προσελθὼν, τῷ ἐξ ἐκείνου Βασιλεῖ Ἀνδρονίκῳ, ἐθάρρει τὸν λόγον τῆς ἀποφάσεως, ὡς οὐ βιώσοντος ἔτι τοῦ Βασιλέως· καὶ ὃς οὐδ' αὐτὸς ὑπομιμνήσκειν τὸ ἀπευκταῖον ἐθάρρει· ὅμως δὲ τὴν ἑτοιμασίαν σοφίζεται. Εὐθὺς γὰρ τὰ τοῦ Δεσποτικοῦ θανάτου σύμβολα ἑτοιμάζεται, ἃ λαβὼν ὁ Ἱερεὺς τῶν τοῦ Κλήρου καὶ ἀναβὰν στολισθεὶς ὡς ἔδει, παρίσταταί οἱ, ἀνοί-

D στως πάμπαν, μηδὲν εἰδότι. ἔτυχε δὲ πρὸς τὸν τοῖχον ὁρῶν Βασιλεὺς, καὶ τὰ καθ' αὑτὸν, ἦν γὰρ καὶ τοὺς λογισμοὺς ἐρρωμένος, ὡς εἶχε διανοούμενος. Ἵστατο γοῦν ὁ Πρεσβύτερος παρὰ θάτερα, τὰ Ἅγια δῶρα κρατῶν ἐν χερσὶ, καὶ τὴν ἀπ' ἐκείνου καὶ μόνου ἐπιστροφὴν πρὸς αὐτὸν καραδοκῶν, ἐφ' ἱκανὸν σιωπῶν ἵστατο. Ὁ δὲ εἴτε τι τοιοῦτον ὑπονοήσας, εἴτε καὶ ἄλλως ἐπελθὸν αὐτῷ, ἐπεγκλίνει πρὸς τὸν Πρεσβύτερον, καὶ ἅμ' εἶδε, καὶ ἅμα συνῆκε τὸ δρᾶμα, καὶ τί, φησι, τοῦτο; τοῦ γοῦν ἱερέως, ὡς ὑπὲρ αὐτοῦ δεξάμενοι φέρουσιν εἰς βοήθειαν, καὶ τὰ δῶρα τὰ εἰς ὑγίειαν συνοίσοντα, λέγοντος,

E αὐτὸς διακόψας, ἀναθαρρεῖ, καὶ τῆς κλίνης ἀνεγείρεται, καὶ ζητεῖ ζώνην, καὶ τὸ Ἅγιον διέξεισι Σύμβολον, καὶ τὸ, Κύριε ῥῦσαί με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης, εἰπών. Καὶ τὰ εἰκότα ποτνιασάμενος πρὸς τὸν Ὕψιστον, τὴν Ἁγίαν Μετάληψιν δέχεται. καὶ πεσὼν αὖθις, καὶ καιρὸν ἐπισχὼν, τὴν ψυχὴν ἀφίησι. καὶ δὴ τελευτήσας, οὐχ ἧττον τοῖς τῶν Τοχάρων ἢ τῶν οἰκείων τετίμηται δάκρυσιν. Ἐ

Digitized by Google

τὸν νεκρὸν τὸ τάχος οἱ εἰς τοῦτο ταχθέντες συστείλαντες, νυκτὸς παρὰ τὴν νέαν μονὴν, ἐγγύς που τῆς ἐκεῖ κειμένην, μετακομίζουσι. καὶ οὕτως ἀπέρχεται Βασιλεὺς ζήσας μὲν τὰ σύμπαντα ἔτη πεντήκοντα καὶ ὀκτώ. Βασιλεύσας δὲ ἡμερῶν δεουσῶν εἴκοσι τέσσαρα, ὑποδέεται μὲν γὰρ τὰ τῆς Βασιλείας ἐρυθρὰ Ἑκατομβαιῶνος πρώτῃ, ὡς λέλεκται· θνήσκει δὲ Σκιρ῾ροφοριῶνος ἑνδεκάτῃ, ἡμέρᾳ Παρασκευῇ. καὶ οὕτω καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῦ σημεῖον ἐτελεῖτο. ἦν γὰρ ἐκ τριστοιχίου γεγραμμένον τὸ ἐπ' ἐκείνῳ σύμβολον. δήλωσις δ' οἶμαι ταῦτα τοῦ τε κατ' ἐπίκλην αὐτοῦ λεγομένου, Παλαιολόγος γάρ· τοῦ τόπου καθ' ὃν ἔμελλε τελευτᾶν, τὸ Παχωμίου γὰρ τὸ χωρίον ἐλέγετο. καὶ τῆς ἐπιτελευτίου ἐπὶ τούτοις ἡμέρας, ἡμέρα γὰρ ἦν Παρασκευὴ καθ' ἣν ταῦτ' ἐπράττετο, ἑνδεκάτη, ὡς εἴρηται, Σκιρ῾ροφοριῶνος, τοῦ ςψϙα ἔτους.

A ciat, addens & illud *Libera me Domine ab hora hac*, tum quibus par erat demiſſionis ſignis Altiſſimum præſentem veneratus, ſacram Communionem accipit: & in lectulum relapſus exiguo ſuperſtes intervallo, paulo poſt animam emittit. cujus mox cognita mors non minus Tocharorum quam ipſi Subditorum honorata lacrymis eſt. Eius cadaver feſtinato compoſitum, quibus id negotii datum fuerat, noctu ad novum Monaſterium in illa vicinia ſitum deportant. Sic hinc migravit Imperator, poſtquam vixiſſet omnino annos octo & quinquaginta; imperaſſet autem quatuor & viginti, demptis diebus viginti. Nam Imperii inſigne purpuram induit prima die Januarii, ut dictum eſt: obiit autem undecima Decembris, die Paraſceve. Et ſic impletum eventu eſt quod ſignificaſſe B videri potuit Sigillum, quod adhibere obſignando conſueverat. Exprimebat autem id characterem formatum ex tribus figuris Elementi Græci III. indicantem, quantum interpretor, primo cognomen familiæ ipſius, quod erat Palæologus; deinde locum ubi erat moriturus, qui Pachomii ager dicebatur: denique diem obitus quæ Paraſceve fuit, undecima ut dictum eſt, Decembris Anni 6791.

F I N I S.

Digitized by Google

PETRI POSSINI
E SOCIETATE JESU
OBSERVATIONUM PACHYMERIANARUM
AD HISTORIAM RERUM
MICHAELIS PALÆOLOGI,
LIBRI TRES.

Digitized by Google

LIBER PRIMUS.

GLOSSARIUM; Quo declarantur obſcuriora verba uſurpata in Hiſtoria Rerum Michaelis Palæologi.

LIBER SECUNDUS.

NOTÆ; Quibus loca perplexa, aut quomodocumque declarationis vel emendationis egentia, qua illuſtrantur, qua opportunis cautionibus muniuntur.

LIBER TERTIUS.

CHRONOLOGICUS: ubi characteres temporum in hac Hiſtoria notati conſiderantur, ordo geſtarum rerum exquiritur, extricantur confuſa; denique in expanſa Tabula Annorum fere triginta, Epochæ præcipuorum Eventuum a Pachymere memoratorum ſuis annis affiguntur.

Digitized by Google

PETRI POSSINI
E SOCIETATE JESU
OBSERVATIONUM PACHYMERIANARUM
LIBER I.
GLOSSARIUM

Quo declarantur obſcuriora verba uſurpata in Hiſtoria Rerum MICHAELIS PALÆOLOGI.

ΑΓΙΑΣΜΑΤΑ.

LIB. IV. Cap. III. *Τοῖς υἱέσιν ἐκείνε τῷ ἰδίῳ Μοναχῷ μεταδιδόναι τῶν Ἁγιασμάτων κελεύσειε. ἄδηλον ὂν εἰ τῷ θείῳ λύτρῳ ἐπελέλησαν.* Eſſe *Ἁγιάσματα* Edit. Rom. pag. 363. Particulas ſive reliquias tum panis tum vini Euchariſtici rite conſecrati & tranſubſtantiati in Corpus & Sanguinem Chriſti Domini, demonſtrare ſuffecerit ex uno & altero loco Liturgiæ S. Baſilii. ubi inter orationes quæ poſt conſecrationem ante Communionem a Sacrificante pronunciantur, una eſt in qua dicitur: *Σὺ ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ προσδεξάμενος τὰ δῶρα ταῦτα, καθάρισον ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ Πνεύματος, καὶ δίδαξον ἁγιωσύνην ἐπιτελεῖν ἐν φόβῳ σου. ἵνα ἐν καθαρῷ τῷ μαρτυρίῳ τῆς συνειδήσεως ἡμῶν ὑποδεχόμενοι τὴν* ΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΑΓΙΑΣΜΑΤΩΝ *σου, ἑνωθῶμεν* &c. Hic *μερὶς Ἁγιασμάτων* vocatur manifeſte particula quam quiſque communicantium percipit ex pane ac vino conſecratis. Paulo inferius in eadem oratione Sacerdos rogans, ut detur participaturis Euchariſtiam perſeverantia in gratia uſque ad extremum Spiritum, quo iſta ſacra Symbola ſint illi pro viatico in vitam æternam, ſic loquitur: *Δὸς ἡμῖν μέχρι τῆς ἐσχάτης ἡμῶν ἀναπνοῆς ἀξίως ὑποδέχεσθαι τὴν ἐλπίδα* ΤΩΝ ΑΓΙΑΣΜΑΤΩΝ *σου εἰς ἐφόδιον ζωῆς αἰωνίου* &c. Cum autem *Ἁγιάσματα*, *Euchariſtiæ reliquias* hic verti, nihil diverſum ab ipſa Euchariſtia ſignificare volui; quippe qui profitear cum Catholicis omnibus ſub qualibet ſacrarum Specierum particula totum Chriſti corpus eſſe; & ut Eccleſia canit inter Sacra, *Tantum eſſe ſub fragmento quantum toto tegitur.* unde quælibet mica *τῶν Ἁγιασμάτων*, utique *Ἁγίασμα*, & vera Eu- pag. 364. chariſtia eſt. uſus autem ſum illa forma loquendi ut morem innuerem antiquum; in quem Hiſtoricus hoc loco digitum intendit: ſignificans tunc ſolitum in Conſtantinopolitana Eccleſia fuiſſe reliquias particularum Euchariſticarum Pueris baptizatis conſumendas dare. Hoc idem & Nicephorus Calliſtus lib. 17. Hiſt. Eccl. cap. 25. teſtatur his verbis: *Ἔθος κεκράτηκεν ἐκ πολλοῦ τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων. ὡς ἐπειδὰν πολύ τι τῶν μερίδων τοῦ ἀχράντου καὶ θείου σώματος τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐναπολειφθείη, μεταστέλλεσθαι τοὺς ἱερέας παῖδας ἀφθόρους ἐκ τῶν εἰς Χαμαιδιδασκάλου φοιτώντων, καὶ ταύτας νήστεις ἐσθίειν· ὃ δὴ καὶ ἐμοὶ πολλάκις νεωτέρῳ κομιδῇ γε ὄντι ἐπισυνέβη γενέσθαι* &c. *Conſuetudo a multo tempore Imperanti Urbi fuit, ut quum pluſculum de partibus immaculati divinique Corporis Domini & Dei & Salvatoris Noſtri Jeſu Chriſti reliquum eſſet, Sacerdotes Pueros incorruptos ex iis qui ad Præceptorem inferioris Ludi eunt, acceſſerent, qui jejuni reliquias eas ederent. quod quidem mihi quoque ſæpenumero, quum puer admodum eſſem, contigit.* Hæc Calliſtus: qui cum Hiſtoriam inſcripſerit Andronico Palæologo hujus noſtri Michaelis filio & ſucceſſori, manifeſtum eſt quo tempore hæc quæ nunc narrat Pachymeres contigerunt, hunc adhuc morem viguiſſe. qui quidem a Dionyſio Areopag. Clemente Alexand. & aliis antiquiſſimis Patribus teſtimonium habet. Unde ejus honorifice meminit Concil. Tridentinum ſeſſ. 21. cap. 4. cum enim definiviſſet: Parvulos ante rationis uſum non obligari ad perce-

Digitized by Google

ptionem Euchariſtiæ, hæc addit: *Neque ideo tamen damnanda eſt Antiquitas, ſi eum morem in quibuſdam locis aliquando ſervavit. ut enim Sanctiſſimi illi Patres ſui facti probabilem cauſam pro illius temporis ratione habuerunt, ita certe eos nulla ſalutis neceſſitate id feciſſe, ſine controverſia credendum eſt.* Sic ſacra Synodus.

ΑΔΙΑΦΟΡΟΤΗΣ.

Lib. IV. Cap. XIII. *Τοιούτῳ δ' ὄντι ἐκείνῳ τὸ τῆς μὲν ἀπλότητος πλεονέκτημα εἰς κακοτροπίαν ἀδιαφορότητος περιέστατο.* Dudum eſt cum Eccleſiaſtici, præſertim Aſcetici, Scriptores aliquid innovarunt in notione vocis *ἀδιαφορία*, pro qua noſter *ἀδιαφορότητα* hoc loco poſuit. Cum enim Philoſophi veteres Græci de moribus agentes, inter bonum & malum medium quiddam, *ἀδιάφορον* vocarent, uti culpæ, ita & laudis expers: Chriſtiani, docti forte Evangelica Chriſti ſententia, verbum etiam otioſum, reddendæ rationi obnoxium eſſe denunciante, *τὸ ἀδιάφορον* vitio accenſuerunt. quod præſertim in S. Baſilio & aliis qui *ἀσκητικὰ* ſcripſerunt, cernere eſt: prout alias memini annotare me ad Epiſt. S. Nili cccxxxv. Ex hoc uſu Pachymeres hic ſolutiorem nec irreprehenſibilem agendi libertatem *ἀδιαφορότητα* vocavit.

ΑΙΤΙΟΣ.

Lib. VI. Cap. XXIII. *Τὸ προβολέα εἰς τὸ αἴτιον μεταλαμβάνειν, αἴτιον μὲν οὐκ ἔλεγε τὸν Υἱὸν τοῦ Πνεύματος, αἴτιον δὲ διὰ τοῦ Υἱοῦ τὸν Πατέρα τοῦ Πνεύματος ὡμολόγει.* Quod Theologi Latini frequentius *Principium* appellant in Divinis productionibus ad intra, Græci paſſim *αἴτιον* & *αἰτίαν* dicunt. Nec vocabulum, *Cauſa*, uſquequaque ab eo uſu abhorret. S. Hilarius de Trinit. lib. 11. Patrem vocat *Cauſam nativitatis Filii.* & lib. 12. agens de generatione Filii: *Et ex cauſa*, inquit, *perfecta atque indemutabili naſcens, neceſſe eſt ex cauſa in cauſa ipſius proprietate naſcatur.* S. Auguſtinus lib. Quæſt. 83. quæſt. 16. *Quod autem rerum omnium cauſa eſt, etiam Sapientiæ ſuæ cauſa eſt. nec unquam Deus ſine ſapientia. igitur ſempiterna ſuæ ſapientiæ cauſa eſt ſempiterna.* Victorinus Afer lib. 1. adverſus Arium: *Aequalis Patri, ſed major Pater, quod ipſe dedit ipſi omnia: & cauſa eſt ipſi Filio ut ſit; ut iſto modo ſit.* Utitur & S. Anſelmus, & Richardus Victorinus hoc modo loquendi. Quamvis S. Thomas Opuſc. contra Græcos cap. 1. & in Summa 1. p. quæſt. 33. art. 1. & Eugenius IV. in Concil. Florent. in Lit. Un. & idem Concilium ſeſſ. 15. doceant: quod Græci *Cauſam* in Trinitate appellant, a Latinis ſecurius & melius *Principium* dici.

Edit. Rom. pag. 365.

ΑΙΨΗΡΗ ΑΓΟΡΗ.

Lib. IV. Cap. VI. *Λῦσαν δ' Αἰψηρὴν ἀγορὴν, ποιητικῶς φάναι.* Sumptum ex Homero Iliad. *τ.* v. 276. *Ὣς ἄρ' ἐφώνησεν, λῦσεν δ' ἀγορὴν αἰψηρήν*, qui verſus idem repetitur Odyſſ. *β.* Priori loco explicat Scholiaſtes vetus. *αἰψηρὴν, τὴν ταχέως ἀθροισθεῖσαν.* Ab hoc diſſentit Euſtathius dum ad geminum locum Odyſſ. *β.* pag. 1444. Ed. Rom. ſic Annotat: *Αἰψηρὴν δὲ εἶπεν οὐκ ἐπιθετικῶς, ὡς ὅτι αἰψηρή ἐστιν ἀγορὰ πᾶσα. ἐπιρρηματικῶς δὲ μᾶλλον, ἀντὶ τοῦ ταχύ· καὶ ἔστιν ὅμοιον τῷ. τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών.* Vides hic ſentire Euſtathium ſolutam Concionem *ſubitam* dici, eadem ſententia, qua ſi ſcriberetur: *ſolutam ſubito*, Epitheto adverbii munere fungente, ut in illo alio verſu *Tunc tellus mihi lata dehiſcat. lata* ponitur pro *late.* quod & imitatur Virgilius, dum de Lupo ait: *Gregibus nocturnus obambulat:* & de Aenea: *ſe matutinus agebat.* Crediderim equidem Pachymerem magis adhæſiſſe priori ſententiæ, quæ *αἰψηρὴν* verum *ἀγορᾶς* ſive *Συνόδου* adjunctum agnoſcit. Is enim tota hac narratione ſatis indicat, ſe favere Patriarchæ Arſenio, & injuſte damnatum putaſſe. Unde *Σύνοδον* a qua damnatus eſt *αἰψηρὴν* vocando, viſus eſt indicare voluiſſe; judicium illud ejus præfeſtinatum & cupide perlatum fuiſſe, in gratiam Imperatoris incumbentis in ultionem duritiei Patriarchæ, potius quam ex culpæ merito. Adhibet & alibi hanc quaſi proverbialem formulam Pachymeres, uti lib. 5. cap. 12. ſub finem; ubi cum ambo Codd. B. & A. haberent *λῦσαι δὲ λαιψηρὴν ἀγορὴν*, manifeſto mendo manu remedium attulimus, reſcribentes, ut oportuit, *λῦσεν δ' αἰψηρὴν ἀγορὴν*, ea verba, ut plerumque ſolet in occurſu abhorrentium a vulgari uſu, ſecure omittente Vaticano Cod.

Digitized by Google

Α Κ Α Θ Ι Σ Τ Ο Σ.

Lib. IV. Cap. III. *Τῶν συνήθων τελουμένων ἑορτῆς ἀγομένης ἣν ἀκάθιστον συνήθως ὀνομάζειν.* Celebratur hoc feſtum *Ἀκάθιστον* dictum *τῷ Σαββάτῳ τῆς πέμπτης ἑβδομάδος τῆς Τεσσαρακοστῆς*, ait Rituale Græcorum: hoc eſt: *Sabbato quinta Hebdomadis Quadrageſima.* unde apparet quo pertineat illa mentio *τῶν συνήθων νηστειῶν τελουμένων*. Origines porro inſtitutionis iſtius Feſti fuſe differuntur in eodem Rituali. Hæc ſumma eſt: Profecto in Perſidem adverſus Choſroen Heraclio Imperatore, Chaganus Myſorum & Scytharum Dux, rupto cum Romanis fœdere, ab Occiduis partibus cum numeroſiſſimo Exercitu infeſtus Conſtantinopoli ſe admovet, obvia quæque fœde vaſtans, & multa blaſpheme in Deum minans. Eodem tempore Sarbarus miſſus a Choſroe cum Copiis validiſſimis Orientales Provincias late populatus, & ipſe altera ex parte Conſtantinopolim aggreditur, ferro flammaque paſſim ſæviens. Inde ex compoſito Barbari ambo terra marique Urbem ſimul oppugnant. Sed cum Patriarcha Sergius Populum ad fidendum in Deiparæ patrocinio, ipſamque invocandam non fruſtra eſſet adhortatus, tam manifeſta ira Dei in utrumque hoſtilem Exercitum incubuit, ut & terreſtres Copiæ internecione delerentur; & Claſſis univerſa exortu procellæ ſubitæ, ex ſinu Ceratis dicto ad ſubſtructiones Templi Deiparæ in littore ad Blachernas ſiti, alliſa frangeretur. In gratiarum actionem pro tanta victoria Populus Conſtantinopolitanus noctem pervigilavit in laudibus Deiparæ, & anniverſaria deinceps Religione idem repetens, initium dedit huic Feſto: quod deinde in perennem firmitatem eſt ſtabilitum duplici alio Deiparæ beneficio. Nam cum poſt annum trigeſimum ſextum Imperii Conſtantini Pogonati, Saracenorum innumerabiles Copiæ Conſtantinopolim toto ſeptennio circumſediſſent, evidenti ope imploratæ a Conſtantinopolitanis in auxilium Deiparæ, primum hyemantes Cyzici multos ſuorum amiſere: mox metu in fugam Claſſe acta, ad Sylæum ingruente ſæviſſima tempeſtate ſubmerſi cuncti ſunt. Poſtremo ſub Leone Iſauro iidem Saraceni victoriis tumidi, quod Perſarum Regnum evertiſſent, Aegyptum, Africam, Aethiopiam, ipſam etiam Hiſpaniam incurſionibus vaſtaſſent, cum mille octingentis navibus Conſtantinopolim oppugnantes, jam jamque ut ſperabant capturi, Deiparæ ſuam Urbem tuentis ope contriti ſunt: primum pluſquam viginti millibus ipſorum a Bulgaris cæſis; deinde fœdiſſimo ad Soſthenium naufragio, Claſſe maxima ex parte deleta; denique ſæva fame ipſorum reliquiis uſque ad eſum humanorum cadaverum, quin & ſtercorum, adactis, dum tot mala pauci ſuperſtites fugientes cum reſiduis navigiis per Aegæum currunt, immiſſa divinitus grandine ardenti, cujus fervor picem qua tabulæ navium agglutinabantur, liquefecit, cum ſua ibi omnes Claſſe perierunt; tribus tantum navibus ad Cladis indicium domum reverſis. *Διὰ ταῦτα* ſubiicit idem Auctor) *τὰ ὑπερφυῆ θαυμάσια τῆς πανάγνου καὶ θεομήτορος, τὴν παροῦσαν ἑορτὴν ἑορτάζομεν. Ἀκάθιστος δὲ εἴρηται, διότι ὀρθοστάδην τότε πᾶς ὁ λαὸς κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην τὸν ὕμνον τῇ τοῦ Λόγου μητρὶ ἔμελψαν. καὶ ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς ἄλλοις οἴκοις καθῆσθαι ἐξ ἔθους ἔχοντες, ἐν τοῖς παροῦσι τῆς θεομήτορος ὀρθοὶ πάντες ἀκροώμεθα*, hoc eſt: *Propter hæc omnia tam admiranda a caſtiſſima Dei Genitrice opera patrata, præſentem diem feſtum celebramus. Achatiſtos vero, quaſi carens ſeſſione, dictus eſt; quod Populus tota nocte ſtando hymnum Deiparę concinat. Quodq; cum in aliis ędibus ex more ſedere liceat, in iſtis Divinę Matris erecti omnes ſtantes auſcultamus.*

Α Κ Τ Ο Υ Α Ρ Ι Ο Σ.

Lib. VI. Cap. XXXVI. *Τῷ μὲν ἀκτουαρίῳ Καβασίλᾳ οὐκ ἀσφαλὲς τὸ ὑπομεμενηκέναι τὰ τοῦ κινδύνου ἔδοξεν* &c. Quare hic Cabaſilas præ cæteris intellexerit imminere mortem ægrotanti Auguſto, non aliam comminiſci veriſimiliorem cauſam queo, quam quod huic ex officio incubuerit peculiaris cura *τοῦ νοσηλεύειν καὶ νοσοκομεῖν* Imperatorem morbo laborantem: intima, inquam, & quæ tale tempus poſtulat, febrienti corpori miniſteria exhibendi. Cur porro talem miniſtrum *ἀκτουάριον* Pachymeres vocet, non facile occurret præoccupatis opinione communi, quam ſecutus Caſaubonus, Notis in Trebellium Pollionem, reprehendit Pæonium Græcum Interpretem Eutropiii, quod quam in lib. 9. Breviarii Eutropiani, ubi de Victorino agitur, latine ſcriptam repererat *Actuarii* vocem, ipſe Græca *ὑπομνηματογράφου* non reddiderit, ſed proprium eam Viri nomen putaverit, in quo ſecundo, ſine dubio Pæonius peccavit. Eſt enim illic ex Auctoris mente, *Actuarius* ut ex Aurelio Victore & Trebellio Pol- Edit. Rom. pag. 366.

Digitized by Google

lione quos Eutropius exſcribit, clariſſime patet, non proprium perſonæ, ſed appellativum vocabulum, vitæ genus & conditionem exprimens. De cætero erraturum contendo fuiſſe Pæonium ſi *ὑπομνηματογράφος* pro Actuario poſuiſſet, errorem eorum qui ſpeciem pro genere uſurpant. quantum enim ex multis colligens autumo, Actuarii univerſim dicuntur, qui miniſteria humiliora uſus quotidiani opus his habentibus adhibent, quales ſervi plerumque veteribus erant. unde non uſque adeo imperite idem Pæonius *δούλῳ* vocem *ἀκτουαρίῳ* adjunxit. Sub hac univerſalitate familiarium adminiſtrorum puto comprehenſos Commentarienſes *ὑπομνηματογράφους*, ſed & *νοσοκόμους* Infirmorum Curatores, & Chirurgos & horum in quavis vitæ neceſſitate aut commoditate ſubadjuvas. Qualium cum plurimam eſſe oporteret copiam in obſequio Caſtrorum Romanorum, ex iis fuiſſe non parva ex parte conflatum arbitror Actuariorum corpus, quod Aurelius Victor illam ipſam Victorini Tyranni per Attititianum quemdam Actuarium, cujus ille uxorem ſtupraverat, procuratam cædem memorans, deſcribit his verbis: *Tantum Actuariorum, quorum loco Attitianus habebatur, in Exercitu factiones vigent; ut arduum petentibus malitia patraretur. Genus hominum, præſertim hac tempeſtate, nequam, venale, callidum, ſeditioſum, habendi cupidum, atque ad patrandas fraudes velandaſque quaſi a natura factum, annona dominans, eoque utilia curantibus & fortunis Aratorum infeſtum, prudens in tempore his largiendi,* Edit. Rom. pag. 367. *quorum vecordia damnoque opes contraxerit*. Hæc Aurelius Victor: quæ cuncta *ὑπομνηματογράφοις* amanuenſibus aut exceptoribus eorum quæ dictantur, convenire qui dixerit, næ is milites Romanos fecerit nimis litteratos: tum præterea laboraverit in expedienda ratione; cur id genus *annona dominaretur?* quam veriſimillimam reddat, qui panifices, piſtores, opſonatores, caupones, coquos, propolas, pincernas, Caſtrorum frumenti menſtrui dimenſores, & cæteros id genus ad inſerviendum militantibus auctoratos, in iſtum numerum compegerit. Ego vero non parvam talium Miniſtrorum partem fuiſſe arbitror, ægrorum aut morbo aut vulnere corporum curatores, Chirurgos, Pharmacopœos, Valetudinarios; qualium affectari ſolitam Exercitus Romanos numeroſiſſimam multitudinem ex officio, & publicis impenſis, extra omnem dubitationis aleam eſt. Atque adeo ex hac obſervatione puto lucem affundi ad intelligendum locum quemdam in Novella Juſtiniani CXVII. ubi præſcribens Imperator qua certitudine debeat mulieri mors viri ejus militatum profecti conſtare, ut rite poſſit ad alteras nuptias tranſire, decernit: *Siquidem in Scholariorum Claſſe vir ille meruerit, a Primis Scholæ in quam ſcriptus fuerat, & inſuper ab* Actuario, *hoc eſt* ut opinor, *a Chirurgo vel valetudinario Miniſtro,* qui videlicet ei morienti adſtiterit, *teſtimonium jurejurando firmatum reddi de ejus morte*. Verba legis hæc ſunt. *Εἰ δὲ Σχολάριος εἴη ἐκεῖνος οὗ περὶ τελευτῆς ἡ ἀμφισβήτησίς ἐστι, παρὰ τῶν πρώτων τῆς σχολῆς, καὶ ἀκτουαρίου* &c. Hoſce generatim Actuarios, Militarium nomine deſignatos a Trebellio Pollione crediderim equidem, dum in Libro de Triginta Tyrannis, de Victorino, cujus ſupra memini, ſic ſcribit: *Solus Victorinus in Imperio remanſit, qui & ipſe, quod matrimoniis Militum & Militarium corrumpendis operam daret, a quodam Actuario, cujus Uxorem ſtupraverat, compoſita factione, Agripinæ percuſſus &c.* In his Trebellii verbis alterutram iſtarum vocem *Militum & Militarium* ſuperfluam eſſe putavit Caſaubonus, jure in hoc a Salmaſio reprehenſus. qui ipſe Salmaſius dum ſubjicit: *Militares* dici eos qui miſſionem a Militia acceperant, ut Conſulares dicuntur, qui Conſules fuerant, mihi quidem non perſuadet rem ita ſemper habuiſſe, etſi non negem aliquando id uſuveniſſe. Non credo, inquam, quoties apud quemlibet Scriptorem *Militaris* aliquis dicitur, toties intelligi Militem emeritum. Nam ſæpe Militaria ea vocantur, quæ ad Milites pertinent, ut arma & veſtimenta & equi; & calonum, lixarum, inſtitorum, qui Caſtra frequentant ut Militibus inſerviant, Militaris turba dicitur. quidni ergo qui Militibus quocumque nomine miniſtrant, quales erant Actuarii, ut oſtendimus, Militares dici potuerint? Sane ita vocem illam uſurpatam a Pollione, attentius verba ejus perpendenti patet. quia enim dicturus erat necis cauſam Victorino fuiſſe Uxorem Actuarii ſtupratam, præmittere illum oportuit non Militum ſolum, ſed *Militarium* etiam, hominum quovis officio Militiam ſequentium, ex quo genere *Actuarii* erant, matrimoniis corrumpendis eum operam dediſſe. quare *Militarium* vox ad paulo poſt inductam *Actuariorum* mentionem digitum intendit. Hæ mihi fuere ſuſpicandi cauſæ, Cabaſilam cujus hic meminit Pachymeres *νοσοκόμον* & Valetudinarium curatorem Michaeli Palæologo moribundo adhæſiſſe; cui cum intima ejus temporis admoveret miniſteria, facile ſigna mortis inſtantis obſervare potuerit.

Digitized by Google

Tales enim Imperatoribus Conſtantinopolitanis per hæc tempora miniſtrare conſueviſſe, qui Actuarii nomine in Palatinæ dignitatis honorem evecto, in Aula verſarentur curandæ Auguſtorum valetudini, docet nos locus Georgii Acropolitæ in Hiſt. pag. 34. Ed. Reg. *Ἀντιλέγει δὲ τοῖς λεγομένοις ὁ ἰατρὸς Νικόλαος, ἀνὴρ ἥκιστα μὲν φιλοσοφίας μετεσχηκὼς, ἄκρος δὲ τὴν οἰκείαν τέχνην, καὶ μάλιστα τὴν διὰ πείρας γινωσκομένην. πάνυ δὲ οὗτος ἠγαπᾶτο τῇ Βασιλίδι, ἀκτουαρίου δὲ εἶχε τιμήν.* En Nicolaus Medicus, in arte ſua excellens, & præſertim ejus praxi atque uſu dexter, in obſequio erat Irenes Auguſtæ, Actuarii dignitate: quidni parem operam, pari auctoramento tituli, Michaeli Auguſto, memoratus hoc loco Cabaſilas navaverit?

Α Λ Λ Α Γ Ι Α.

Lib. IV. Cap. XXVII. *Τὰ δὲ στρατιωτικὰ ἐν ἀλλαγίοις, ὡς αὐτοὶ φαῖεν ἂν, οἱ ἐπὶ τῶν ταγμάτων κατειλογημένοι.* Hic vocem *ἀλλαγίοις* Vaticanus interpolator, ut ſolet quando non intelligit, omittit. Ne quæramus originem hujus vocabuli in græca lingua, deterret Auctor ipſe qui non obſcure indicat peregrinum id eſſe, & uſu illic vulgari Militum plerorumque Exterorum tritum. Ego donec veriſimilius aliquid afferat quiſpiam, ſuſpicor Gallicum eſſe aut deformatum ex Gallico. Nam Galli ſive Franci, ut notiſſimum eſt, permulti ab annis ferme ducentis occaſione ſacrarum expeditionum in illis partibus militaverant. Hi porro cum ſoleant ſedes ad hybernandum attributas Militibus in pagis aut Oppidis *Allogiamenta* ſive *Allogia* vocare, hodie dicunt *Les logemens de Gens de guerre*, ea Pachymeres unius litteræ mutatione Allagia vocaverit. Res autem ſatis ſuadet ipſa, iſta Corpora diverſi generis Militum, contuberniis & hoſpitiis fuiſſe diviſa; ita ut Paphlagones verbi gratia, uno in Oppido ſtationem haberent, Thraces in alio, Phryges, Macedones, Myſi, Cares, & reliqui ſimiliter. atque adeo tot eſſent Corpora, quot allogia ſive hoſpitia aut loca hybernis attributa. unde invaluerit, ut ipſæ illæ Legiones *Allogia* ſive *Allagia* dicerentur. Hæc ſi minus cuipiam arriſerint, remittam equidem ejus cauſa non gravate de origine ac notatione; de notione quidem vocis vereor ut poſſim, cum ejus Auctorem habeam idoneum. Georgius Acrop. cap. 59. Hiſt. pag. 66. Ed. Reg. de quodam Conſtantino Margarite, primum dicit: fuiſſe illum *ἄρχοντα ἀλλαγίου αὐτοῦ*, nimirum Imper. Theodori; tum pag. ſequente id ipſum explicans, ait: *Ὁ δὲ Βασιλεὺς Θεόδωρος ἄρχοντα τῆς αὐτοῦ κατωνόμασε τάξεως.* Conſtantinum Margaritem quam ante dixerat *Ἀλλαγίου Βασιλείας ἄρχοντα* nunc vocat *ἄρχοντα τῆς τάξεως βασιλικῆς*. Igitur idem *τάξις* & *ἀλλάγιον*, *τάξις* autem & *τάγματα* Legiones aut Cohortes Græcis dictas quis neſcit?

Α Λ Β Α Ν Ι Τ ΑΙ.

Lib. V. Cap. VII. *Χρωτικοῦ ἀμύντορες θέρος Ἀλβανῖταί τε καὶ οἱ περίοικοι.* Agit de vicinis Dyrrhachio Populis, aut potius ſuburbanis ruſticis. Albanorum regionem in Macedonia Ptolomæus agnoſcit. Porro antiqua Macedonia poſtremis hiſce Orientalis Imperii ſeneſcentis temporibus in quatuor diviſa partes, priſcum nomen in ſola mediterranea retinuerat. Pars vero ejus confinis Dalmatiæ & Illyrico, Albania jam tunc uti & hodie, appellabatur: ubi erat Dyrrhachienſis Civitas, cujus caſus terræmotu everſæ hic memoratur. Ex Albania porro recte gentile nomen formatur Albanitæ.

Α Μ Η Ρ Α Λ Η Σ.

Lib. VI. Cap. XXXII. *Τὰ Κάννα πάλαι μὲν ἦσαν τοῦ Φιλίππου Ἀμηραλῆ ἀνδρὸς διωνομασμένου πλεῖστα.* Videtur uſurpare *Ἀμηραλῆ* ut proprium Viri nomen: quamquam & videri poſſit appellativum vocabulum dignitatis, Præfectum Maris indicans: cujus & notionis & vocis uſum ſatis celebrem apud hos Scriptores Neogræcos quivis in iis verſatus novit; & docet Meurſius verbo *Ἀμηράλιος* & *Ἀμηρᾶς*. Ego ſine præjudicio rem integram in medio relinquo, exprimens in verſione Latinis litteris eam ipſam vocem, quam Lector pro ſuo arbitrio vel proprie vel appellative ſumere poterit.

Α Ν Α Δ Ε Χ Ε Σ Θ Α Ι καὶ Α Ν Α Δ Ο Χ Η.

Lib. IV. Cap. II. *Καὶ ἐντεῦθεν δὲ τοὺς Ἰωνίας γειτνιῶντας ἐπιχειρεῖν πολεμοῦντι, ὡς δῆθεν τὰ τῆς Βασιλείας ἀναδοχῆς παρὰ τῶν ἐκείνου θέλουσι. αἱρεῖ δὲ καὶ λόγος παρὰ πολλοῖς, ὡς καὶ ὑπεσχημένοι ἐφ' ᾧ μηδὲ πολεμικῶς ἀναδέχονται.* In his verbis duas illa voces *ἀναδοχῆς* & *ἀνα-*

Digitized by Google

Edit. Rom. pag. 369. δέχονται, peculiari quadam uſurpari Eccleſiaſtica notione, facile attentius omnia circumſpicienti patet. Videtur autem prius vocabulum ἀναδοχῆς in eo hic ſignificatu poni, ut indicet abſolutionem Sacramentalem in Tribunali Confeſſionis arcanæ impertiri pœnitentibus ſolitam a Sacerdote juriſdictionem ad id Ordinariam, vel Delegatam habente. Similiter verbum ἀναδέχεσθαι exprimit actionem ipſam Sacerdotis abſolventis. Continet autem poſterior pars hujus ſententiæ, rationem prioris. Ideo enim Scribit Auctor increpitum Joſephum quaſi abſolviſſet in foro conſcientiæ Auguſtum contra voluntatem Patriarchæ; quod poſtquam excommunicaverat Auguſtum Patriarcha, vetuiſſet nominatim, ne etiam ejus Confeſſarius Joſephus ipſum arcano confitentem deinceps audiret aut abſolveret. Id tamen ſibi fuiſſe prohibitum negabat Joſephus. Sane ſcimus diſſimulando permiſiſſe Patriarcham ut Auguſtus, licet a ſe interdictus Sacris, aliqua tamen participatione Sacrorum uteretur; ut diſtincte Pachymeres refert, inconſequentiam ejus facti excuſans, lib. 3. cap. 14. quare fieri potuit, ut & in relinquendo illi uſu libero Confeſſionis arcanæ conniveret, non interdicendo Joſepho ejus Confeſſario ne ipſi Pœnitentiæ Sacramentum privatim miniſtraret. Vide quæ annotamus verbo Πνευματικός.

ΑΝΑΦΟΡΑ.

Lib. V. *Τίνα δ' ἔχει ἀντιπαροχίαν ἡ ἀναφορὰ τοῦ ὀνόματος.* Ἀναφορὰ hic ſonat *Prolationem*, ut alibi προφορά. Notum enim προφορικὸν λόγον opponi ἐνδιαθέτῳ apud Græcos, ut apud Latinos opponitur ſermo voce prolatus mente concepto. Videri etiam poteſt adhibita vox quæ propter compoſitionem ex præpoſitione ἀνὰ, repetitionem aut reſumptionem ſignificante, innueret, iſtam pronunciationem inter Sacra publicam nominis Papæ non nunc primum inſtitutam: ſed cum olim ante Schiſma fuiſſet uſitata, nunc reſtitutam.

ΑΝΕΜΑ ΠΥΡΓΟΣ.

Lib. V. Cap. XIII. *Εἰς φυλακὴν τὴν τοῦ Ἀνέμα πύργου τοῖς Κελτοῖς σωματοφύλαξι δίδονται.* De Joanne Vecco agit. Turris hæc Anemæ, quæ, ubi, & unde ſic dicta ſit, docet Anna Comnena lib. 12. Alexiadis pag. 364. ubi poſtquam deprehenſam Michaelis Anemæ in Imperatorem Alexium conjurationem retulit, & ſe ipſam curaſſe decretæ ipſi in pœnam excæcationis gratiam damnato fieri, ſubdit: ductum eum fuiſſe in Turrim prope Palatium ædificatam, & ibi habitum in cuſtodia. Adſcribit deinde hæc verba, quæ indicant, iſti deinceps loco *Turris Anemæ* appellationem adhæſiſſe. *Οὔπω δ' οὗτος τῆς εἱρκτῆς ἠλευθέρωτο, καὶ τὸν Γρηγόριον αὖθις ἡ τοῦ Ἀνέμα εἶχεν εἱρκτή. πύργος δ' ἦν τις τῶν ἀρχῇ τῆς ἐν Βλαχέρναις ἀνακτόρων διῃρημένων τειχῶν τῆς πόλεως, ὁ τοῦ Ἀνεμᾶ καλούμενος, ὥσπερ τι λάχος τὴν ἐπωνυμίαν ταυτηνὶ κληρωσάμενος, διὰ τὸ πρώτως τὸν Ἀνεμᾶν σιδηρόδετον δέξασθαι ἐπὶ πολὺ ἐν αὐτῷ χρονοτριβήσαντα χρόνον.* Hæc ibi Anna: quæ ſic olim vertimus. *Nondum is eo carcere liberatus fuerat, cum alium Hoſpitem Gregorium hac quæ prius Anemæ fuerat ædes, cuſtodia excepit. Turris autem erat una quædam ex iis quæ per mœnium Civitatis partem Blachernarum Regiam proxime ſpectantem, certis intervallis diſpoſita ſunt. Ea inſignem ex eo quem narramus eventu appellationem in omne tempus propriam nacta eſt: Turris jam paſſim Anemæ vocata; propterea quod Anemam ferro vinctum primum acceperit, diuque tenuerit.*

ΑΝΕΜΟΠΥΛΑΙ.

Lib. V. Cap. XXVII. De Icario ait: fuiſſe illum *Κατάρχοντα νήσου μεγίστης ἣν Ἀνεμοπύλας ἔθος τοῖς ἐκεῖ καλεῖν.* Non eſſe hoc nomen illius Inſulæ vulgare ubique, docet ipſe Auctor dum ab Incolis id proprie uſurpari ſolitum admonet. An verum & omnibus notum hujus Inſulæ nomen Lipara fuerit, quæ ſeptem, aut, ut alii, decem Aeoliarum Inſularum maxima, & unica inter omnes habitata
pag. 370. fertur, viderint peritiores. Ego ἐπέχω, quoad indicium occurrerit certius. ſi hoc ſit, apparet cauſa cur hanc Inſulam Pachymeres μεγίστην *maximam* dixerit; licet nec Cretæ nec Siciliæ comparabilem; reſpectu videlicet ad ſex aut novem Aeolias minores.

ΑΝΤΙΔΩΡΟΝ.

Lib. V. CAP. VIII. *Ἐν μεταλήψει τοῦ θείου ἄρτου. ὃν ἀντίδωρον λέγουσιν.* rurſus de eodem Cap. XXIV. ejuſdem Libri ſub finem. Erat hic merus, non conſecratus, aut in Chriſti corpus converſus panis, qui cunctis promiſcue inter Sacra in Eccleſia diſtribuebatur

Digitized by Google

buebatur apud Græcos, uti & apud Latinos, ritu hodieque vigente. Dictus *ἀντίδωρον*, quod vice ſacri Doni Euchariſtiæ, diſpoſitione, quam exquiſitiſſimam Chriſti corpus requirit, non præparatis, miniſtraretur. De hoc fuſe & erudite Jacobus Goar Ord. Præd. Notis ad Euchologium pag. 154. quem vide.

A N T I K A N O N I A.

Hanc vocem a Pachymere Lib. V. Cap. XII. uſurpatam ad ſignificandum illegitimum irregularem & ſacris Canonibus contrarium uſum, conjectura divinavi; cum Codices omnes ibi manifeſtiſſime corrupti, aliter, nec intelligibiliter eum locum exhiberent. Advertat æquum animum prudens Lector & judicet. Iſto quod indicavi capite libri V. differens Imperator apud Patriarcham & Synodum de concilianda inter Eccleſias Latinam & Græcam pace, enumerat capita de quibus conveniendum eſſet, ut pax illa coaleſceret; & contendit demonſtrare: nullum eorum tale eſſe a quo admittendo abhorrere quiſquam debeat metu culpæ conſciſcendæ. Primum enim *λειτουργεῖν τε καὶ μνημονεύειν*, quibus verbis, prout ea ſuis locis in hoc Gloſſario enarramus, ſignificavit; priori quidem, admittere Latinos in communionem ſacræ Liturgiæ; hoc eſt eam ipſis præſentibus, & communiter orantibus, non averſari celebrare: altero vero mentionem Papæ facere publicam in Liturgicis precibus: Ea, inquam, ambo eſſe licita, eviciſſe ſibi viſus eſt auctoritate Manuelis Patriarchæ cum ſua Synodo; & Joannis Ducæ Imperatoris; quos, miſſa Legatione, illa ultro promiſiſſe Papæ, ſi abſtineret a juvandis Latinis, qui Conſtantinopoli tunc potiebantur, oſtendit ex Codice Eccleſiæ, ad fidem ejus rei geſtæ faciendam prolato. Demonſtrat deinde eorumdem auctoritate, Latinos propter additionem in Symbolo, non eſſe habendos Hæreticos; cum illi nihil tunc aliud a Latinis exegerint, niſi ut additamentum iſtud a Symbolo tollerent; nihil prohibentes quominus in cæteris ſcripturis id retinerent, & legerent. quod oſtendit doctrinam ipſam ac dogma nequaquam ipſis diſplicuiſſe; ac conſequenter crimen hic Hæreſis, judicio eorum, non fuiſſe. Hanc puto eſſe ſententiam illorum verborum, alioquin, hujus Scriptoris more ac peculiari genio, ſane perplexorum: *Πῶς μὴ κατηγοροῦντες ὅλως ἀσεβείας* (huic voci Vaticanus ſubſtituit *αἱρέσιν*, non male) *τοὺς Ἰταλοὺς, ἠξίουν παραιροῦντας τὴν προσθήκην τοῦ Συμβόλου, ἐν ταῖς λοιπαῖς γραφαῖς ἀνάγραπτον ἔχοντας, συνδιιέναι τοῖς πεφρασμένοις* (ita clare ambo Codices optimi B. & A. cum fragmentum a Petavio editum *πεφραγμένοις* legat) *ἀναγινώσκοντας*. Hæc ſic ad verbum ſonant: *Ut omnino non accuſantes impietatis, ſive Hæreſeos, Italos, petierint, ſublato modo additamento e Symbolo, in reliquis ſcripturis id conſcriptum habentes, ſimul efferre cum aliis quæ ex iis chartis pronunciando legerent*. Hanc plane ſententiam, paulo clarioribus dumtaxat verbis, interpretatio ejus capitis noſtra exprimit. Tranſit denique ad demonſtrandum, nihil eſſe illiciti in admittenda commemoratione nominis Papæ in Liturgicis precationibus Græcorum. & de hoc capite ſic loquitur in Codice Barberino: *Τινὰ δ᾽ ἔχειν τὴν κοινωνίαν ἡ ἐπ᾽ Ἐκκλησίας ἀναφορὰ τοῦ ὀνόματος· ὅπου γε καὶ μὴ Πάπας ὄντας τοὺς ἄλλους ἀνάγκη μετέχειν τῆς κοινωνίας τοῖς ἐκκλησιάζουσι συνισαμένους λειτουργοῦντος τοῦ ἱερέως, καὶ τὴν Τελάδος χάριν παραδιδόντος κοινῶς*. Allatianus in hoc tantum diſcrepat; quod articulum præpoſitivum *τὴν*, ante vocem *κοινωνίαν*, non habet; uti neque editio Petaviana. *Edit. Rom. pag. 371.* Porro cubare in mendo verba illa *ἔχειν κοινωνίαν*, vel *τὴν κοινωνίαν* inde manifeſtum eſt, quod infinitivus *ἔχειν* non poteſt cohærere, ſalva ſyntaxi, cum nominativo *ἀναφορά*, qui ſequitur, unde ſine dubio Pachymeres ſcripſerit *ἔχει* in præſentis indicativi tertia perſona. quid ergo illud *ν* redundans in omnibus exemplaribus; in Barberino vero omnium optimo, præterea articulus *τὴν*; quid hæc, inquam, aliud dixerim quam veſtigia in apographis adhuc extantia archetypæ ſcripturæ? Auctor videlicet ſic initio ſcripſerat: *τίνα δ᾽ ἔχει ἀντικανονίαν*: pro quibus Exſcriptores perperam poſuerint: *τίνα δ᾽ ἔχειν κοινωνίαν*, ſecuri *σολοικισμοῦ*: & perturbationis inextricabilis in quam tota ſententia per iſtud ipſorum *παρόραμα* implicata remanet; ut nihil dicam de tædioſa repetitione ejuſdem nominis *κοινωνία* altero ſtatim poſt verſu; & quidem ſenſu inſulſiſſimo. quid enim magis *ἀσυλλόγιστον* fingi poteſt quam hoc modo argumentari: *Quam enim habet communionem prolatio nominis, cum alios qui Papæ non ſunt neceſſe ſit participare communioni &c.* Non me fallit videri alicui poſſe vocem *κοινωνίαν* priori loco poſitam uſurpari in ea notione qua *κοινὸν* interdum *immundum* ſonat, ut ſignificet *labem* ac *maculam*, ſententia jam utcumque tolerabili: ſed quæ non tollit veriſimilitudinem longe majorem emendationis noſtræ, ad quam ideo non dubitavi conformare editionem. Si quis quærat: quomodo Vaticanus Codex hunc locum expreſſerit; ſciat, totum omiſiſſe; ſic plerumque, cum quid ambigui occurrit, defungi ſolitus.

Digitized by G

ΑΝΤΙΛΛΑΞΑΣ.

Lib. II. Cap. XXVI. in fine: *Μήπως ἀντιλλαξάντων τινῶν τὸ ἐν κρυπτῷ φωραθείη.* Agit de Militibus Cæſaris inſidiantibus Urbi Conſtantinopolitanæ, quam improviſo intercipere parabant: ſummo propterea ſilentio agentes; ne reſponſantibus e muro quibuſdam proderentur. Codd. B. & A. cum ſimplici λ ſcribunt. Vatic. alterum λ. addit. Audio in vulgari Græcis hodie uſitata lingua, *ἀντιλλάξας* dici pro *ἀντιλλάξας* ab *ἀντιλλάττω*; noto jam vocabulo; quod fortaſſe noſter expreſſerit more populari. Si minus hoc placet, reponi poſſet *ἀντικλαξάντων* a b *ἀντικλάζω* quaſi *ἀντικλάγγω*.

ΑΝΤΙΣΤΑΤΙΚΩΣ.

Lib. VI. Cap. XXIII. *Χάριν μειζόνων κακῶν ἀντιστατικῶς εἴποι τις τῶν ῥητορευόντων.* Habebat, ut apparet in animo hæc ſcribens Pachymeres locum Hermogenis *περὶ στάσεων*: ubi explicans quid ſit *ἀντίστασις*, ſic ſcribit: *γίνεται ἀντίστασις ὅταν ὁμολογῶν ὁ φεύγων πεποιηκέναι τι ὡς ἀδίκημα, ἀνθιστᾷ ἕτερόν τι εὐεργέτημα μεῖζον δι' αὐτοῦ τοῦ ἀδικήματος πεπραγμένον.* Hoc eſt: *Fit ἀντίστασις ſive comparatio, quando Reus confitens ſe feciſſe aliquid quod maleficium vocetur; opponit ex adverſo majus aliquod beneficium cujus auctor fuerit maleficium illud committendo.* Veluti cum Peregrinus accuſatus, quod contra leges murum Urbis conſcenderit; fatetur id a ſe factum: ſed addit, ſe hoc agendo ſervaſſe Civitatem, repulſis hoſtibus, qui tunc nullo Civium ſentiente, murum infeſti ſcalis admotis ſuperaverant. Hinc patet quid velit hoc loco noſter dum ait: Pacem ab Epheſino & aliis *ἀντιστατικῶς* dumtaxat admiſſam, confitendo nimirum eam malam eſſe: ſed majorum malorum vitandorum cauſa, recte toleratam arbitrari. In quo detegitur ultimus receptus ſchiſmaticæ contumaciæ, & declaratur quam parum ſyncera fide plerique tunc Græcorum iſtam cum Latina Eccleſia concordiam ſint amplexi.

ΑΠΟΣΤΟΛΗ.

Lib. II. Cap. XX. *Καὶ ἅμα φήμης διαχυθείσης, ὡς ἐξ Ἀποστολῆς ἐπίστευον ἄλλοι πλεῖστοι καὶ ἰσχυροί.* Inter cauſas quæ Imperatorem Palæologum moverunt ad abſiſtendum cœpta oppugnatione Galatæ, obſidionemque ſolvendam, enumerat ſparſam famam Auxiliorum a Sede Apoſtolica jam ſubmiſſorum obſeſſis validorum, & jam adventantium. *Ἀποστολὴ* igitur hoc loco nihil aliud quam Sedem
Edit. Rom. pag. 372. Apoſtolicam Romanam ſonat.

ΑΠΟΦΑΣΙΣ.

Lib. IV. Cap. VII. *Ἐδήλουν τε τὴν ἀπόφασιν*, Denunciarunt Patriarchæ damnationem ipſius & depoſitionem judicio Synodi decretam. Unde intelligitur in titulo cap. ſexti, qui ſic habet: *Ὅπως συναχθέντων τῶν Ἀρχιερέων τὸ πλεῖον μέρος, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἡ ἀπόφασις γέγονε*, vocem *Ἀπόφασις* damnationem ſonare. Scio non eſſe hanc vulgarem hujus vocabuli notionem. tamen aliquid ſimile ſignificare interdum, oſtendunt loca Claſſicorum Auctorum, vulgaribus etiam Lexicis relata. Mihi ſufficit Heſychius; apud quem lego *ἀπόφασις, κρίσις, ψῆφος, δίκη.* Et vetus Lexicon Anonymi editum a Vulcanio *ἀπόφασις* ſententia.

ΑΠΡΟΣΠΟΙΟΥΜΑΙ.

Lib. VI. Cap. XXVI. *Τὸν μὲν οὖν Ἀκροπολίτην καὶ ἀπροσποιεῖτο.* Verbum iſtud alibi non reperi. Et Vaticanus ut ſolet in obſcuris, & hoc, & comma cum eo totum omiſit. Cæterum hujus notio, ut contraria τῷ *προσποιοῦμαι*, debet opinor accipi. Notum autem quid *προσποιεῖσθαι* ſit; aſſumere, adjungere, admovere ſibi: ut ſolent Principes, eos quos ſua gratia dignos putant. Ergo *ἀπροσποιεῖσθαι* erit, excludere, ac rejicere. quod huc belle quadrat; ut Acropolita favore ac familiaritate Imperatoris ſignificetur excidiſſe.

ΑΡΜΑΤΑ.

In notione vocis *ἅρμα* qua currum deſignari ſciunt omnes, innovaſſe recentiores Græcos aliquid, & aſſini ſibi Latinorum uſu paſſos eſſe, ut armaturam & inſtrumenta inferendi aut propulſandi vim, ea ſignificarent, docet Thomas Magiſter id reprehendens his verbis: *ἅρμα ἐν ᾧ οἱ ἵπποι (ἄγουσι). οἱ δὲ ἐπὶ ὅπλων λαμβάνοντες,*

Digitized by Google

τοῦ καλῶς χρῶνται. Percrebuit id tamen ſatis, ut adverſus ejuſmodi cenſuram tueri ſe quiſpiam exemplis queat. Omitto quæ teſtimonia ejus notionis refert Meurſius, quæque apud Scriptores etiam non uſquequaque Barbaros facile occurrent. Admoneo tantum Pachymerem, utcumque alias antiquarium, hujus νεωτερισμοῦ teneri manifeſte. Duo ejus annotavi loca in quibus vocem ἅρματα ſi quis currus interpretaretur, ab ejus mente aberraret. lib. 2. cap. 25. ſic ſcribit de Joanne Duca Imperatore κατέχουσι τὰ φρούρια σίτῳ καὶ ἅρμασι. Specie ipſa prima apparet complecti eum duo maxime neceſſaria Præſidiariis Arcium alimenta & arma. Si quis tamen contentioſior currus etiam in apparatu tuendarum Arcium non interdum, aut etiam ad convectionem commeatuum neceſſarios hic memoratos velit: næ huic extorquebit pertinaciam quod ibidem mox περὶ ἁρμάτων dicitur, ea eſſe ex eo genere rerum, cujus numquam affatim utentibus ſit: unde mox additur: id reputantem illum Imperatorem, juſſiſſe addi catalogis gratis ſuppeditandarum e fiſco militi rerum, arma omnis generis & uſus; ubi in græco eſt vox ὅπλα manifeſte ut Synonyma τοῦ ἅρματος prius memorati poſita. clariſſime etiam eadem vox ἅρματα pro ὅπλα uſurpata reperitur lib. 5. cap. 30. ubi Pachymeres ait Venetos aliquando ditiores ſplendidioreſque Genuenſibus fuiſſe; a quibus, vice rerum humanarum, poſtea divitiis & cultus magnificentia ſuperati ſint. Ergo priorem illam Venetorum magnificentiam memorans, ait eorum συνέδρους, hoc eſt Proceres Patricios, ex quibus in ea Urbe Senatus conſtat, πλούτῳ καὶ ἅρμασι καὶ παρασκευαῖς ἑκάσταις Genuenſibus olim præſtitiſſe. Hic ne ἅρματα currus interpretemur, prohibet, ſi nihil aliud, certe ſitus Urbis Venetæ ad maris æſtuaria ſic poſitæ, ut cymbis per eam non rhedis commeetur. quare ridiculum faceret Pachymerem, qui eum dicere juberet: Senatores olim Venetos in ſua Urbe ſpecie rhedarum & magnificentia currum Copias oſtentaſſe. Ut omittam ex aliis hujus Hiſtoriæ locis, quod alibi obſervo, apparere, ne in Urbibus quidem in plano & ſicco ædificatis, iiſque regiis, frequentem ea tempeſtate curruum, Rhedarum, aut Eſſedorum, ſplendide præſertim ornatorum, uſum fuiſſe. Ergo ſine dubio πλούτῳ καὶ ἅρμασι *divitiis & armis* vertendum fuit. Nimirum armis pretioſe ornatis inſtructi gaudebant apparere, more a Satirico laudato, dum adducit ex heroicis temporibus exemplum cujuſdam gemmis non ad ornanda pocula, ut Virro quidam faciebat, uti ſoliti: ſed eas in vaginæ fronte ponere; hoc eſt in capulo, conſpicuo videlicet loco, oſtentare: alludit enim illud Virgilii, *Stellatum jaſpide fulva* enſem Aeneæ tribuentis; ſed hæc ἐν παρέργου μέρει. Summa ſit: ἅρματα in his duobus Pachymeris locis pro ὅπλοις poſitum, & arma latina notione deſignare, nec ad currus niſi abſurde referri poſſe.

Edit. Rom. pag. 373.

ΑΡΠΕΔΩΝ.

Lib. IV. Cap. XVIII. Αὐτὸς πέμψας καὶ ἀρπεδόσιν ἐνδεῖξαι παρασκευάσας. Hæc licet in contextu disjuncta, ſic aptanda ſunt. Significat Germanum Patriarcham valida, ad ipſum Throno dejiciendum conflata factione, perſuaſum ſupina credulitate, ſtudere ſibi Imperatorem quam maximè, confidenter indicaſſe ipſi: opus ſibi eſſe donativis; quibus ſpargendis Adverſantium reconciliaret animos. quam ad rem, in diſſimulatione perſiſtens Michael Auguſtus, nummos ei æreos argenteoſque miſit; quos dum ſolemnis Litaniarum pompa in feſto Palmarum procederet, Patriarcha jactaret in confertam plebem. Hæc dona vocat noſter ἀρπεδόνας, quæ vox proprie ſignificat lineas aut funes hamo præfixos, quibus piſces eſcæ inhiantes infixæ, avide voratis, capti trahuntur in piſcantis manum. Atque haud ſcio an non propterea lineam divitem hujuſmodi gratuitas rapinas in plebem ambitioſe ſparſas alicubi vocaverit Martialis, quod his velut lineis piſcatoriis, ſed aureis & amabilioribus, hominum ſtudia & voluntates capiantur. quamquam nec ignoro, nec improbo quæ alia eruditi Interpretes in eum locum commentantur.

ΑΤΗΡΟΝ.

Lib. II. Cap. XXIX. Εἰ δ' ἀτηρὸν ἄλλως ἢ πάμπαλιν χρήσαιτο. Pro ἀτηρὸς hoc loco Vaticanus Codex ſcribit λυπηρὸν. notius id enim. Noſter videlicet veterum Scriptorum abſtruſiora voca bula libentius uſurpat. Heſychius ἀτηρὸς exponit βλαβερὸν, inde fit ἀταρτηρὸς per epentheſim, vox Homero Heſiodoque frequentata. Euſtathius ad Iliad. α. originem vocis ἀτηρὸς ducit a nomine ἄτη noxa, calamitas, damnum. Ca-

ve obtemperes Conſtantino in Lexico jubenti pro ἄτυρος reſcribere ἀτηρῶς. quæ mihi cauſa fuit hæc hoc loco admonendi; alioqui tacituro de voce ἄτυρος, ut ex vulgari veteris Helleniſmi notitia ſatis perſpecta.

ΑΤΤΑΛΛΕΙΝ.

Lib. I. Cap. XVI. Πρῶτον μὲν τὸ νέας ἡλικίας φροντίζειν ἀττάλλειν. Agit ibi loquens Muzalo de Puero Joanne Auguſto; quem eo ſubditis amabiliorem videri debere ait, quod per ætatem adhuc ſimplicem, ſine fuco, puerili ſecuritate operetur. Eſt ἀττάλλειν (inquit Euſtathius ad Iliad. δ) ἐκ τοῦ ἄττειν καὶ ἅλλεσθαι. quod idem repetit ad Iliad. ε addens, ob Euphoniam dempto uno τ, ſcribi ἀτάλλειν: quod tamen noſter hic non eſt ſecutus. Sonat autem id verbum movere ac proferrre ſe libere in omnem partem, naturæ indulgendo, citra metum aut reſpectum: quod & beſtiarum eſt & puerorum, quos nondum ratio compeſcit. Vocabulum plane Pachymeriani genii, priſcum, populariter loquentibus inuſitatum, e Scholiaſtis Poetarum in Hiſtoriam intextum; qualibus hic Auctor delectatur.

ΑΥΘΕΝΤΟΠΟΥΛΕΥΕΙΝ.

Edit. Rom. pag. 374.

Puer Princeps aut regnantis Filius parvus, cum procedente in primam pueritiam infantia, comitatum natalibus congruum accipit, & miniſterio ac ſatellitio circumdatur, ἀυθεντοπουλεύειν dicitur Græciæ recenti, cujus uſu vox πῦλος ὑποκοριστικὸν, ut ergo ἀυθέντης Dominum; ita ἀυθεντόπουλος parvum Dominum ſonat. Hinc intelligitur quod ſcribit noſter lib. 1. cap. 8. de Muzalonibus tribus Fratribus Theodoro Imperatori caris, quod ei, cum primum Puer familiam principalem habere cœpit, in Ephebos honorarios dati fuiſſent. ἄνδρας ἐκ δ᾽ εὐγενείας μὲν μετέχοντας τὸ παράπαν. εἰς παιδοπούλους δὲ ἀυθεντοπουλευομένῳ τεταγμένους αὐτῷ.

ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΟΝ ΑΝΤΙΦΑΡΜΑΚΟΝ.

Lib. III. Cap. XIX. Ἐπειδὴ καὶ τὸ αὐτοπρόσωπον ἀντιφάρμακον λέγουσι. Proverbium indicans efficaciam præſentiæ in tractandis negotiis, præſertim reconciliationum, quæ longe citius & facilius a coram aſſante, & os ac vultum notum exhibente tranſiguntur, quam ab abſente per litteras aut internuncios. Hoc Adagium in vulgatis Collectionibus nondum reperi.

ΑΨΙΚΟΡΕΩ.

Lib. IV. Cap. XX. Μὴ εἶναι πλέον εἰς τὸ μαθεῖν· ὡς Βασιλεὺς περὶ αὐτὸν ἀψικόρησεν. Verbum hoc ab alio uſurpatum videre non memini. Tamen ex vulgata notione vocabulorum Ἀψίκορος & Ἀψικορία Platoni, Plutarcho, & Luciano tritorum, facile intelligo recta analogia formatum verbum ἀψικορεῖν, quod ſonet in ſatietatem cito venire rei aut perſonæ alicujus. Perapte ad ſententiam loci, quo ſignificatur cito pertęſum Imperatorem Germani Patriarchę, quem paulo ante tanto ſtudio promoverat.

ΒΑΡΒΑΡΑ.

Lib. IV. Cap. VIII. Ἐφ᾽ ᾧ καταλαβεῖν τὸ ἐν τῇ Βαρβάρᾳ Καλλύδριον. Res indicat regionem quamdam aut partem Conſtantinopolitanæ Urbis aut ſuburbiorum ejus Barbaram dictam. forte a vicino Templo S. Barbaræ Martyri dicato. ſane Conſtantinopoli fuiſſe Templum celebre S. Barbaræ nomine, docet Petrus Gillius lib. 2. cap. 2. Topographiæ Conſtantinopol. quod videtur collocare in prima regione. Quia vero hoc Καλλύδριον de quo hic agitur dicitur fuiſſe Mirifici Nicolai, hoc eſt, ei dicatum, & ex eo nuncupatum, ſuſpicari licet proxime illud adhæſiſſe Templo in honorem ejuſdem S. Nicolai a Juſtiniano olim extructo, ut refert Procopius lib. 1. de Aedificiis cap. 6.

ΒΑΡΔΑΡΕΙΩΤΑΙ,

Lib. IV. Cap. XXIX. Μὴ ὅτι Βαρδαρειώτας &c. Corrigenda forte ſit hujus vocis ſcriptura, mutato, ει, in ι, ex Codino cap. 5. ubi poſtquam Bardariotarum veſtitum, & miniſterium explicuit, de iis hæc ſubjungit: Τούτους πάλαι Πέρσας κατὰ γένος ὁ Βασιλεὺς μετοικίσας ἐκεῖθεν εἰς τὸν Βαρδάριον ἐκάθισε ποταμὸν, ἀφ᾽ οὗ καὶ Βαρδαριῶται καλοῦνται. *Hos genere Perſas Imperator inde translatos conſtituit prope Bardarium amnem ex quo Bardariotæ vocantur.* Bardarum hunc amnem appellat Anna Comnena lib. 1. pag. 18. ubi eum deſcribit & in Theſſalia collocat, uti & noſter eum memorans li. 1.

Digitized by Google

cap. 10. Eum Nicetas initio lib. 3. videtur *Ἀξεῖον* Axeum vocare. Veriſimile eſt Pachymerem cum *Βαρδαρειώτας* ſcripſit id gentile nomen non ex Bardario Codini, ſed ex Bardaro Annæ formaſſe. unde recta analogia *Γαρδαριῶς* & *Βαρδάρειον* fluere poſſunt. Utut ſit de vocabulo; de re ipſa conſtat: Gentem hanc origine Perſicam; domicilio Theſſalam, ab Imperatoribus Byzantinis, aut etiam Proceribus horum Conſanguineis adhiberi ſolitam ad certum genus Satellitii propriis inſignibus diſtincti, eo ferme modo quo Principes Europæi hodie Helvetiis utuntur.

ΒΑΣΙΛΟΓΡΑΦΕΙΟΝ.

Lib. VI. Cap. XXIV. ſub finem: *Καὶ τῷ Βασιλογραφείῳ ἐγκαλουμένῳ ὡς ἔχει μόνον ἡ ἀπειλὴ θάνατον ἄντικρυς*. Ita Codd. omnes. etiam Vaticanus. Unde intelligendum: crimen libelli contra Imperatorem ſcripti, lecti, habiti; peculiari vocabulo *βασιλογραφεῖον* fuiſſe vocatum, & ei mortis pœnam conſtitutam. *Edit. Rom. pag. 375.*

ΒΕΒΡΑΝΑΙ.

Lib. VI. Cap. XXV. *Ἐμβάλλουσι πῦρ τοῖς χάρταις βεβράναις οὖσι*. Ita concorditer tres Codd. Niſi quod Vat. ad *βεβράναις* addit *συμπίσση*, omiſſa voce *οὖσι*. voluit opinor ponere *σὺν πίσσῃ*, ut ſignificaret picem additam membranis urendis ſupra caput Calodæ; qui ſic capillis flamma applicata correptis excæcatus miſer eſt. *βεβράναις* puto dictum pro *μεβράναις* ex voce latina *Membranæ*. quid enim aliud ſuſpicer? quin niſi me deterreret conſenſus Codicum, crederem, errore Librariorum ſcriptum *βεβράναις* pro *μεβράναις*, eo deceptorum, quod in primis exemplaribus unde exſcripſere, τὸ *β.* ea figura pingeretur quæ parum diſtat a *μ*. Hoc fieri plerumque ſolitum eſſe, norunt qui in Codicum Græcorum manu exaratorum lectione verſati ſunt. Locum porro hunc, ut in Codd. duobus B. & A. legebatur, emendandum ex Vaticano putavit, reſtituto in locum verbi, *οὖσι*, τῷ. *σὺν πίσσῃ* quod ille ſuggerit ſatis ad rem faciens.

ΒΕΚΛΑΣ.

Lib. I. Cap. XII. *Τὸ συμβὰν ἐπὶ τῷ πάλαι βέκλας*. Notiſſima eſt impoſtura Photii qua ſui revocationem ab exilio eblanditus eſt a decepto Baſilio Imperatore, fabuloſa ejus Genealogia ſuppoſita; in qua ipſum Baſilium prophetice deſignatum comminiſcebatur vocabulo *Beclas* formato e primis litteris nominum Baſilii ipſius tum hujus Conjugis Eudociæ; Filiorum præterea ipſius quatuor, Conſtantini, Leonis, Alexandri, Stephani. Ea fuſe narrantur a Niceta in vita S. Ignatii Patriarchæ CP. & a Conſtantino Manaſſe.

ΒΛΑΓΚΑ.

Lib. V. Cap. X. *Τὸ δὲ πρὸς τὴν βλάγκα*. Ita Cod. Allatianus. Barberinũ vero *Τὸ πρὸς τῷ βλάγκᾳ κοντοσκέλιον*. Vaticanus ſine mentione *Κοντοσκελίου* ſic habet: *τὸ δὲ πρὸς τὸν βλάγκαν*, id referens ad vocem *νεώριον*, *navale*, ſuperius poſitam. quid fuerit hic *Blanca* vel *Blancas* in Monumentis aut Deſcriptionibus Conſtantinopolitanæ Urbis reperire nondum potui.

ΒΟΑΣΜΟΙ.

Lib. V. Cap. VII. *Ἀσυνήθως φόροι τὴν γῆν ἐτάραττον συνεχῶς, ὥς δὴ βοασμοὺς κοντολογοῦν εἴποι τις*. Sic optimus Codex Barberinus, cujus auctoritate corrigendum putamus Allatianum qui *βοασκούς* clare legit. Nam & Vaticanus licet in hoc vocabulo balbutiens, magis ad Barberinum inclinat, dum ſic exhibet hunc locum: *οὓς δὴ βασμούς οἱ κοινοὶ λέγουσιν*. Apparet boatus græca lingua vulgari *βοασμούς* dictos, & prompta eſt originatio *ἀπὸ τοῦ βοᾶν* & *βοάζειν*, unde rectior analogia potius *βοασμὸν* formaverit quam *βοασκόν*.

ΓΑΒΡΑΣ.

Lib. IV. Cap. XIII. *Τὸ συζύγος γένος λάζον ὧν τὸ δ' ἀνέκαθεν γαβρᾶς* invenio *γάβρα* nomen Civitatis Perſicæ apud Ptolemæum; ex qua majores Germani Patriarchæ, de quo hic agitur, ortos oportuit. Cæterum ratio *ἀντιθέσεως* exigeret ut a Gabra gentile nomen formaretur, quod reſponderet τῷ, *Λάζον*. niſi noſter *Γαβρᾶς* in recto pro *Γαβριῶς* aut *Γαβραῖος* poſuerit, norma quadam ſua propria ut amat cum paucis loqui. *pag. 376.*

Digitized by Google

ΓΑΣΜΟΥΛΟΙ & ΓΑΣΜΟΥΛΙΚΟΝ.

Lib. IV. Cap. XXVI. *Οἱ ἀνὰ τὴν πόλιν Γασμοῦλοι. οὓς ἂν ὁ Ῥωμαῖος διγενεῖς εἴποι, ἐκ Ῥωμαίων γυναικῶν γεννηθέντες τοῖς Ἰταλοῖς.* Vulgus Byzantinum Hybridas ex Latinis Patribus, matribus Græcis natos *Γασμούλους* vocare conſueverat, ut docet nos hoc loco noſter. Origo talis appellationis incerta eſt. Suſpicari tamen licet alluſum in ea ad vocem Latinam *Mulus* Græcis etiam uſitatam. Lego enim in Baſilic. Eclog. 19. *καὶ ὁ μυλίων, ἐὰν δι' ἀπειρίαν καὶ ἀσθένειαν οὐκ ἐκράτησε τῶν μυλῶν; Et Mulio, ſi ob imperitiam vel infirmitatem Mulos aut Mulas tenere nequiverit.* Quia ergo Mulus *διγενὴς* eſt animal, ex commixtione duarum ſpecierum natum, ex ejus vocabulo Græci formaverint nomen quo exprimerent iſtud genus Hybridarum Conſtantinopoli ortum ex conjugiis Græcarum cum Latinis. Univerſa porro talium natio *Γασμουλικὸν* dicebatur, Pachymer. lib. 3. cap. 9. *Τῷ δέ γε Γασμουλικῷ, ὡς δὴ συμμίκτως ἡ τῶν Ἰταλῶν εἴποι γλῶσσα.* Non diſſimulabo Vaticanum Codicem in hoc ſecundo loco (nam prior capitis 26. lib. 4. in eo non comparet) vocabulum iſtud per ſecundam litteram inchoare. Scriptum enim exhibet *τῷ Βασμουλικῷ*, Reperio etiam Nicetam Choniatem lib. 3. in Manuele Comneno; deſcribentem idem genus hominum *βασμούλους* non *γασμούλους* vocare. Pachymeres tamen in utroque meliori Codice conſtans eſt in hoc nomine per tertiam litteram auſpicando. utrius prævalere debeat auctoritas, arbitrio relinquo prudentis Lectoris.

ΓΟΝΙΚΕΥΕΙΝ.

Lib. II. Cap. XXXIII. *Ἐξῃρημένης τῆς εἰς χάριν γονικευθείσης θεληματαρίοις.* Ita Cod uterque B. & A. Vaticanus autem: *Τρίτον, ὅπερ ἦν ἐξῃρημένον τῆς γῆς τοῖς θεληματαρίοις.* Apparet verbum hoc eſſe Agrimenſorum Arva dividentium, & ſua cuique aſſignantium jugera. Nuſquam alibi hoc vocabulum memini me legere. ſuſpicor autem formatum a *γόνος* ſignificante *μίτον* hoc eſt filum, ſive funiculum, quo in deſignatione prædiorum, quæ cuique in partitione terrarum attribuuntur, uti Coloniarum deductores ſolent. unde ſunt illi in Scripturis tam ſæpe uſurpati funiculi Hæreditatum 1. Par. 16. 18. Joſue 17. 5. & 14. Ibid. 19. 9. & 29. Pſalm. 77. 54. 104. 11. & alibi. Fundus mihi conjecturæ Heſychius eſt apud quem lego. *γόνον, μίτον.* Poſſet etiam forte cuipiam videri deductum verbum *γονικεύειν* a voce *γονία* focum ſignificante, ut Meurſius tradit. quod in ejuſmodi aſſignationibus agrorum, ſingulis focis, hoc eſt, familiis ſua terræ arabilis portio tribuatur.

ΔΑΙΤΑΛΕΥΤΑΙ.

Lib. II. Cap. XXXI. *Ἔγεμε γὰρ καπνοῦ καὶ λιγνύος Ἰταλικῆς, ἣν οἱ τοῦ Βαλδουίνου δαιταλευταὶ, ἐκ πολλῆς τῆς ἰδιωτείας ἐκείνου, τοῖς τῶν ἀνακτόρων τοίχοις προσέπαττον.* Pro *δαιταλευταὶ*: quod in duobus Codd. B. & A. legitur, Vaticanus habet *μάγειροι*, quod ſecutus ſum in interpretatione vocabuli a me quidem alibi non viſi. Reperitur quidem *δαιταλεὺς Conviva, Sodalis*; ſed fuliginis & carbonum quibus parietes deturpatos ab iſtis *δαιταλευταῖς* noſter queritur, mentio aptius in coquos quadrat.

ΔΙΑΒΑΙΝΑΣ.

Lib. VI. Cap. XIX. *Ἐπὶ τῷ Διαβαινᾷ στρατοπεδευσάμενος Λαχανᾶς.* addit Vaticanus *ἐπὶ τῷ Διαβαινᾷ τόπῳ.* quo indicat locum quemdam fuiſſe circa Ternobum, ita vocatum.

ΔΙΑΦΩΝΕῖΝ.

Edit. Rom. pag. 377.

Duplicem habemus hujus verbi uſum apud Pachymerem inuſitatum aut rarum utrumque; ac propterea enarratione indigentem. Prior extat lib. II. cap. XXVII. in his verbis: *ἅμ' ἤκουσαν καὶ ἅμα διαπεφωνήκεισαν περὶ ταῖς σφετέραις γυναιξὶν καὶ τοῖς τέκνοις καταρρωδήσαντες.* Non uſurpari hoc loco verbū *διαφωνεῖν* in vulgari diſcrepādi aut diſſentiendi notione, ſatis attēdēti patet. Agit Auctor de Latinorū Conſtātinopolim obtinētiū Exercitu Daphnuſiam oppugnante, tū cum capta eſt Conſtantinopolis ab Alexio Cæſare. cujus rei dum adhuc fieret, fama quaſi divinitus ad Latinos Daphnuſiæ oppugnatores momēto perlata, conſternavit illos horrore periculi in quo

Digitized by Google

verſari apparebat uxores & liberos ipſorum Conſtantinopoli relictos. Unde ſtatim ſolverunt, ſuppetias, ſi pervenirent in tempore, laturi. Nullum hic indicium diſſenſionis inter ipſos. quare verbum διαπεφωνήκασι male hoc loco interpretaretur, qui diſcordibus tumultuatos ſententiis ad talem Nuncium Latinos diceret. Nec dubito quin Auctor ſtudioſus affectator eruditionis antiquæ, & captare gaudens notiones abſtruſas, τὸ διαπεφωνήκασι uſurpaverit eo ſenſu quo a LXX. poſitum id verbum eſt Ezechielis cap. 37. 11. ἀπόλωλεν ἡ ἐλπὶς ἡμῶν, διαπεφωνήκαμεν, quod vulgatus ex Originibus vertit: *periit ſpes noſtra & abſciſſi ſumus*. Eſt enim in Hebræo נגזרנו *Nigzarenu* a גזר *Gazar*, quo eſt abſcindere: & additur לנו *Lanu Nobis*, quod niſi abundat, ut alibi non raro; videri poteſt eo pertinere ut ſignificetur diviſio animi quaſi a ſeipſo. ſive, ut alibi Scriptura loquitur, confractio cordis qualis contingit ſubita & magna calamitate comprehenſis, cujus depellendæ nulla aut tenuis ſpes eſt. Vatablus vertit: *Succiſi ſumus nobis*. Puto Heſychio hunc ipſum LXX. Interpretum locum obverſatum animo cum διαπεφωνήκαμεν interpretatur *ἀπολώλαμεν periimus*; quæ eſt vox deſperantium, & in occurſu ineluctabilis mali angorem animi, qui verbo διαφωνεῖν ſignificatur, exprimentium. Græci tamen poſteriores ex illo fortaſſe aut LXX. Seniorum, aut Heſychii loco, verbo διαφωνεῖν exanimandi aut exſpirandi notionem ſubjecerunt. Auctor Anonymus Actorum fuſiſſime Scriptorum B. Andreæ cognomento Sali, quæ extant græce in Cod. Vaticano 1574. pag. 5. referens quamdam luctam per ſomnium oſtenſam, qua idem B. Andreas commiſſum ſecum Aethiopem proſtravit occiditque, eliſo ejus ad petram capite, ſic ſcribit: ἔτυχεν αὐτοῦ (Æthiopis) τὸ κρανίον εἰς πέτραν, καὶ κατενεχθεὶς παραυτὰ διεφώνησε, hoc eſt: *Forte ruens incidit capite in petram, ad quam valido illiſus impetu, interiit*. Sane mortem illius nigri pugilis ex illo caſu ſecutam indicari verbo διεφώνησε oſtendit plauſus ibi ſtatim memoratus fautorum Andreæ, qui candidati ea viſione apparebant, & gratulatio tamquam plena victoria nece Adverſarii patrata. κρότος δὲ μέγας (inquit) τῶν λευχειμόνων καὶ χαρὰ γλυκυτάτη τότε ἐγένετο. Hæc non commemoraſſem niſi neceſſaria eſſent ad alium Pachymeris noſtri locum declarandum. Jacet is lib. VI. cap. XXIV. Ὁ δ' οὐκ ἔφθη δεθεὶς καὶ τῷ φόβῳ διαπεφώνηκε. Agit de Coty quodam, qui juſſu Imperatoris correptus a tortoribus, cum vinciretur diris ſuppliciis excruciandus, eorum ipſo metu exanimatus conciderit mortuus. unde ſtatim eumdem addit pondus miſerabile ſublatum, & humo mandatum fuiſſe multis cernentibus. ut non ſit neceſſe ad intelligendum mortem hujus verbo διαφωνεῖν a Pachymere ſignificari, recurrere ad Vaticanum Paraphraſten hunc locum ſic exprimentem: ὁ δὲ πρὶν δεθεὶς κρεμασθῆναι τῷ φόβῳ τὴν ψυχὴν ἀποτίθησιν. hoc eſt: *Is vero priuſquam vinctus ſuſpenderetur, metu animam efflavit*.

Δ Ι Δ Υ Μ Ο Ω.

Lib. V. Cap. X. Ἐδιδύμου τὸ τεῖχος τῆς πόλεως τὸ πρὸς θάλασσαν. διδυμοῦν pro *geminare* vix apud veteres reperias. ſed origo apparet; & recte conſtat analogia.

Δ Ο Κ Ω Ν.

Lib. II. Cap. XXVII. Ὁ δοκῶν τῶν θεληματαρίων Κυρτζάκης. Ita Codd. B. & A. Vaticanus autem more ſuo libere mutans quæ obſcuriora putat, ὁ πρῶτος, pro ὁ δοκῶν ponit; non male ſententiam interpretans. Sunt enim Græcis etiam veteribus, οἱ δοκοῦντες, qui auctoritate, exiſtimatione, dignitate in aliqua gente aut cœtu eminent, antiqua & proba, ſed rariori, & ideo hic non fruſtra declarata notione. Talis autem erat inter hos Thelematarios, ſeu Voluntarios Curritzaces, quem ſuperius noſter cap. XXVI. hujus Libri, ubi narravit Cæſarem, τοὺς δοκοῦντας θεληματαρίων convocaſſe, in iis fuiſſe præcipuum demonſtrat, dum illum vice ac nomine omnium locutum refert. *Edit. Rom. pag. 378.*

Δ Ο Ξ Η.

Lib. IV. Cap. XI. Ὅτι μεταλλάττεταί τι τῆς δόξης αὐτοῦ. vox δόξης hic peculiari notione ſumitur pro Dogmate ſive Doctrina ſacra, quam inconcuſſam tenere, pro qua paciſci vitam & ſanguinem Chriſtiani cujuſvis officium eſt. Vaticanus ſic παραφράζει locum hunc, ὡς τί γάρ τις σκανδαλισθείη, ὅτι μεταλλαγή τις γέγονε τῆς παραδεδομένης ἡμῖν δόξης; ἀλλ' οὐδὲν, χορηγοῦντος Θεοῦ, παραβέβασται &c. Infra lib. VI cap.

Digitized by Google

1. uſurpatur hæc eadem vox, eadem notione in his verbis: *τὸ παραβλέψαι σφᾶς τὴν πρὸς ἐκεῖνον* (*Θεόν*) *νομιζομένην δόξαν ἀρχῆθεν*.

ΕΓΚΟΛΠΙΑ.

Lib. IV. Cap. VI. *Αξιῶν στεῖλαι οἱ τῶν ἐκείνου διαφερόντων τὰ ἱερὰ περιάμματα· ἃ δὴ καὶ ἐγκόλπια ὁ κοινὸς ὀνομάζει λόγος*. Intelligimus hinc, ſacras icunculas, quales habemus cereas effigies Agni Dei, aut id genus ſacra amuleta geſtare de collo ſuſpenſa Græcos Chriſtianos ſolitos, & hoc ſpecimen atque indicium fuiſſe Chriſtianæ Religionis. Nam eo nomine ſibi talia mitti Sultan poſtulat, ut ſic probaret ſe Chriſtianum eſſe, de quo videbat dubitari. Patet unde ejuſmodi religioſa geſtamina *ἐγκόλπια* vocentur: quod nimirum e collo apta in ſinum penderent. Fuiſſe autem quod dixi, formas aut effigies quaſdam ſacras iis impreſſas, manifeſte docet noſter paulo poſt, dum ait: Sultanem petendo res tales, ſe demonſtraſſe, *τῶν θείων ἐκτυπωμάτων προσκυνητὴν* *Divinarum formarum veneratorem*. Ergo illa quæ appellavit *ἱερὰ περιάμματα* & *ἐγκόλπια*, erant eadem *θεῖα ἐκτυπώματα* expreſſæ rerum Sacrarum formæ, Chriſti nimirum aut Sanctorum. Unde per hæc jurare ſolitos Chriſtianos Orientales ad ſanciendam pactorum fidem, docet Cantacuzeni locus lib. 3. cap. 17. pag. 403. Ed. Reg. *Συμβάσεις* (inquiens) *δι' θέμενοι περὶ τοῦ γάμου, καὶ κατὰ τὸ Ῥωμαίων ἔθος δι' ἐγκολπίων ἐμπεδώσαντες τὴν πρᾶξιν*. Video hunc locum parum efficacem viſum iri ad confirmandum id, quod dixi, de juramento firmandis pactis per *ἐγκόλπια* dari ſolito, ſi Lector de iſto Cantacuzeni teſtimonio judicet ex verſione Erudītiſſimi Jacobi Pontani noſtri. Is enim nihil ibi agnoſcit Sacrum, ad civilem mereque humanam obſervationem cuncta detorquens; dum ſic verba modo deſcripta latine reddit: *Paciſcentes nuptias, & more Romano pronubis monilibus de collo geſtandis acta confirmantes*. Cum ab omni reprehendendi quemquam ſupercilio abhorreo natura, tum hujus viri præcipua me dudum veneratio valde alienum facit ab ejus cogitatione ſugillandi. Tamen quia veritas cunctis affectibus antiſtat, non poſſum abſtinere quin hic meum ab ejus ſententia diverſum judicium proponam: præſertim cum illum videam quæ in Interpretatione poſuit, etiam in Notis affirmare adſtruereque diligentius: ea porro ſint ejuſmodi ut niſi coarguantur, locum tenere ſuum ac probari nequeant quæ noſter Pachymeres hic affirmat. Accenſet ibi nimirum Pontanus *ἐγκόλπια* nuptiali ſupellectili, arrhas & pronuba munuſcula, ea interpretans, qualibus: *Vir*, inquit, *Sponſam ſeu Vxorem ſibi futu-*
Edit. Rom. pag. 379. *ram oppignerare quodammodo conſuevit*. & mirum ſtatim in talium rerum numero nominari annulum, manus utique ac digitorum geſtamen, non ſinus ac pectoris, prout erat neceſſe, ut ad *ἐγκολπίων*, rerum e collo in ſinum pendentium claſſem referretur. Contra ea nos dicimus cum noſtro Pachymere, vulgaris uſus ac promiſcui *ἐγκόλπια* fuiſſe. plurimumque a vero aberrare, talia ſolum a Procis in conjugii pignus data, a ſolis accepta geſtataque nupturientibus fuiſſe fœminis. Præterea contendimus religionis iſta inſignia, non muliebris tantum aut civilis ornatus monilia fuiſſe; quippe quæ *θεῖα ἐκτυπώματα*, *Divinas formas* impreſſas aut inſculptas prǽferrent & merito idcirco vocarentur *ἱερὰ περιάμματα* *Sacra amuleta*. Putamus autem illum cujus Cantacuzenus meminit *Romanorum morem* *Ῥωμαίων ἔθος*, non ad pacta nuptialia propric reſtrictum ſed ad omne late pertinuiſſe conventionum genus; ita ut ex conſuetudine Conſtantinopolitanorum, quicumque quidvis invicem promitterent ac ſtipularentur, manu ad pectus admota& reverenti attactu pendentium illic ſacrorum amuletorum, polliciti fidem facerent; quod Cantacuzeno dicitur: *Ἐμπεδοῦν τὴν πρᾶξιν* aut *τὰς συμβάσεις δι' ἐγκολπίων*. Et quis ſcit an non inde apud Occidentales quoque Chriſtianos invaluerit, quod hodie in uſu videmus eſſe, ut manu pectori admota fides verbi aut pacti confirmetur; Tam univerſalem porro fuiſſe conſuetudinem Orientalium Chriſtianorum geſtandi hujuſmodi religionis ſigna, ut neceſſitatem induceret; apparere poteſt ex eo quod noſter innuit lib. 2. cap. 25 diſtribui gratis ſolitas Militibus *σεβασμίας εἰκόνας* *Sacras Icones*; quas videlicet e collo ſuſpenſas in fidei ac religionis teſſeram portarent. Dicet forte adverſus hactenus ſtatuta argutior quiſpiam: Iſtam *ἐμπέδωσιν συμβάσεων γάμου δι' ἐγκολπίων*, cujus Cantacuzenus meminit, referri ad jusjurandum non poſſe. quoniam ſtatim poſt idem Auctor juramentorum his adjunctorum diſtincte meminerit his verbis, *τοῦ παρακοιμωμένου δὲ καὶ ὅρκους προθέντος φρικώδεις ἐπὶ τούτῳ*. Primum reſpondeo vocem *προθέντος* ad *ὅρκους φρικώδεις* relatam potius, confirmare, quod nos diximus: ſignificat enim Apocauchum, qui iſthic loquitur cum vehementi ſtudio incumberet ad

ret ad perſuadendum Patriarchæ quod volebat, ad prius illud jusjurandum lenius geſtu tantum & tactu ἐγκολπίων exercitum, alia horribilia φρικώδη adjunxiſſe, dira ſibi nimirum imprecando ſi falleret, quo certius faceret fidem dictorum. Deinde ajo: iſtas horrendas execrationes, & capitis devotiones ſui, ab Apocaucho tunc factas non ad pacta nuptialia pertinuiſſe, ſed ad cætera quæ perſuadere Patriarchæ cupiebat: nempe vera eſſe quæ de conſiliis Magni Domeſtici Patriarcham dejicere Throno meditantis falſo & calumnioſe ad ipſum Patriarcham detulerat: ejuſque calumniæ ut fidem faceret, ac ſe illi intime jungendo fraudis omnis atque inſidiarum ſuſpiciones amoliretur, affinitatem obtulerat per nuptias ſuæ filiæ cum filio Patriarchæ; in quam, ut eſt dictum, jam ambo conſenſerant: & conſenſum firmaverant δι' ἐγκολπίων per tactum ſacræ Iconis, quam uterque ipſorum de more ante pectus pendulam geſtaret. quare recte hæc ultima verba Pontanus in noſtram ſententiam ſit vertit. *Apocaucho inſuper caput ſuum horrendis execrationibus devovente, ni ſyncerus ſit.* En quo ſpectarent hi ὅρκοι φρικώδεις adjuncti ἐμπεδῶσαι δι' ἐγκολπίων, non jam ad ſponſalia firmanda; ſed ad delationis ſynceram veritatem perſuadendam. Denique obſervet prudens Lector evidentem, & irrefragabilem horum, quæ dixi, confirmationem ex ipſo loci conſpectu palam extantem. Refertur in illo citato Hiſtoriæ Cantacuzeni capite colloquium arcanum Apocauchi cum Patriarcha: inter id ille huic filiæ propriæ cum ejus filio nuptias obtulit: Patriarcha admittente, pactum ab utroque mutuum δι' ἐγκολπίων firmatum eſt a duobus Patribus de liberorum conjugio in horum abſentia tranſigentibus jure paterno. quem hic ergo locum habere poteſt arrharum nuptialium aut pronubi annuli traditio, quam hic Interpres cogitavit? Sed de his plus ſatis.

ΕΙΡΚΤΗ ΛΗΘΗΣ.

Lib. III. Cap. XXVIII. Πολλοὶ γὰρ τῶν πολεμίων κρατηθέντες ὡς εἱρκτὴν λήθης τὴν ἐν Νικαίᾳ φυλακὴν κατεκλείοντο. Non dubito quin hæc ſcribens habuerit in animo Pachymeres Procopii locum lib. I. de Bello Perſico cap. 5. ubi de Perſis deliberantibus quid de Rege Cabade redacto in ordinem decernerent, Auctor ait: Οἱ δὲ κτεῖναι ἄνδρα Βασιλείου αἵματος οὐδ' ὅλως ἔγνωσαν· ἀλλ' ἐν φρουρίῳ καθεῖρξαι ὅπερ τῆς λήθης καλεῖν νενομίκασιν. ἢν γάρ τις ἐνταῦθα ἐμβληθεὶς τύχῃ, οὐκ ἔτι νόμος σφίσι μνήμην αὐτοῦ εἶναι· ἀλλὰ θάνατος τῷ ὀνομάσαντι ἡ ζημία. διὸ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην πρὸς Περσῶν ἔλαχεν. Hoc eſt ex noviſſima optima verſione: *Abhorruere tamen eorum animi ab effundendo regio ſanguine, ſatiſque habuerunt aſſervare Cabadem in Caſtello oblivionis: ita dicto ex lege, qua de eo, qui fuerit illuc conjectus, mentionem unquam fieri vetat; pœna etiam capitali iis propoſita, qui ipſius nomen protulerint. quæ cauſa fuit appellationis ejuſmodi.* Vides in his, ut rem, ſic appellationem εἱρκτῆς λήθης ex Perſide veniſſe. Et fuiſſe ibi videtur certa cuſtodia, in quam qui darentur, de iis mentionem deinde inferre ullam, capitale foret. Pari exemplo Imperator Michael Palæologus, qui dum eſſet privatus, in Perſide fuerat, ut noſter docet lib. I. videtur imitatione uſus quem ibi viſum probaverat, inſtituiſſe, ut quos Nicæenſi cuidam carceri mancipaſſet, in perpetuum ibi tenerentur; nec quiſquam orare pro iis, aut omnino ſatagere, vel mentione tenus auderet. Hanc imitationem innuit particula ſimilitudinis ὡς, indicans Nicæenſem cuſtodiam Palæologo fuiſſe pro Arce aut Caſtello, quam Perſæ vocabant nomine æquivalente his græcis vocibus φρούριον λήθης. Nam non eſt audiendus Chriſtophorus Perſona, dum ibi φρούριον λήθης, latine reddit: *cuſtodiam qua lethe vocabatur*. quaſi λήθη *lethe* perſicum non græcum vocabulum ſit. Haud paulo prudentius ultimus tempore, non merito, Interpres Procopii Claudius Maltretus noſter φρούριον λήθης *Caſtellum oblivionis* latine reddidit. in quo videri poſſit ei caſu quodam præiviſſe Pachymeres, dum lib. IV. de iſto eodem agens Ergaſtulo, in quod ea conditione ſubibatur, ut nefas eſſet illuc ſemel introductorum meminiſſe, illud Κάστρον *Caſtrum* ſive *Caſtellum* ἀντονομαστικῶς appellat. Cum enim de Barlaamo quodam, inquieti ac ſuſpecti ingenii homine, retuliſſet decreviſſe Imperatorem eximere ſibi ſemel omnem in poſterum de illo metum at ſolicitudinem: quo id aſſequeretur, ait præcepiſſe cuidam e ſibi fidiſſimis, eum Nicæam abducere; ac ibi, πρὸ τοῦ εἰς Κάστρον εἰσαγαγεῖν στερῆσαι τῶν ὀφθαλμῶν, *priuſquam in Caſtellum introduceret, oculis privare.*

Edit. Rom. pag. 381.

ΕΙΣΙΤΑ.

Lib. VI. Cap. XXIII. *Καὶ εἰσιτὰ τὰ εἰς οἶκον Κυρίου*. Multa toto hoc commate *ἀνάρτητα*, & invicem inconnexa ponuntur. Exprimuntur enim carptim, ſolis initiis ſententiarum delibatis, quæ Græci, pacem cum Latinis haud ex animo probantes, in ſcriptis Vecci reprehendebant. quid autem hic ſonet, aut quid ſit vox *εἰσιτὰ* haud in expedito eſt. Forte *εἰσιτὰ* dictum ut *προσιτὰ* a recto *προσιτὸν acceſſibile*, ut *εἰσιτὸν* ſignificet *introducibile*, ut ſic dicam, vel *introduci dignum*. quaſi dicere vellent: quæſtiones quæ a Vecco moverentur, non eſſe dignas, quæ introducerentur in Domum Dei, hoc eſt Eccleſiam; An potius exiſtimabimus *εἰσιτὰ* poſitum pro *εἰσιτέα*, eo ſenſu, ut negare velint introducenda hæc fuiſſe in Eccleſiam quippe quæ ejus quietem turbarent.

ΕΚΚΛΗΤΟΝ.

Lib. V. Cap. XII. *Εἰ δὲ διδοῖμεν καὶ ἔκκλητον, σχολῇ τινα τόσην περάσοντα θάλασσαν ὑπὲρ δικαίων ἀμφισβητεῖν*. Hic manifeſte *τὸ ἔκκλητον*, ſonat *jus provocationis*. alioquin inanis eſſet quæ affertur ratio ad leniendum conceſſionis hujus incommodum. Edit. Rom. pag. 382. nempe quod tale jus, licet a Græcis conceſſum, haudquaquam tamen redigendum in praxim videretur: nemine veriſimiliter curaturo conferre ſe Coſtantinopoli Romam, laborioſo & periculoſo tot marium trajectu, ad litem ſuam provocatione illuc tranſlatam, ibi perſequendam. Eſt ergo ſine dubio *τὸ ἔκκλητον*, jus provocationis a judicio Patriarchæ Conſtantinopolitani, & aliorum Orientalium ad Pontificem Romanum; cujus juris agnitio profeſſioque unum erat e tribus præcipuis capitibus quæ ad Eccleſiarum conciliationem a Græcis exigebantur. Ea capita his tribus verbis deſignabantur: *τὸ Πρωτεῖον, τὸ Μνημόσυνον, τὸ Ἔκκλητον*. Primatus Papæ, ejuſdem inter Sacra publica commemoratio, poſtremo jus appellationis ad eumdem a ſententiis Synodorum aut Patriarcharum.

ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΙΑΣ.

Lib. V. Cap. XXI. *Ἑλλησποντίας λαμπρὸς*. Venti nomen ut *ἀπαρκτίας*. ventus vehemens flans ab Helleſponto.

ΕΝΑΙΘΡΙΑΖΕΙΝ.

Lib. V. Cap. XXIV. *Μετὰ τὸν μετ' ἄριστον ὕπνον καὶ τῷ οἴκῳ μέσῳ καθήμενος ἐναιθριάζει*. Non eſt hic *ἐναιθριάζειν ſub dio eſſe*. Summa enim æſtate, ut tunc erat, meridiano ſole fervente, haud eſſet illa commoda ſtatio. Intelligendum ergo Imperatorem ad auram e Septentrionali forte patente feneſtra flantem frigus captaſſe. aut ſi frigore aeris cameræ vi a cæli ardore defenſi clauſis feneſtris utebatur, *ἐναιθριάζειν* pro refrigerari poſitum fuerit; ex eo quod plerumque fiat, ut quæ ſub cælo aperto jacent refrigerentur: tranſlato eo verbo etiam ad refrigerationem, quæ aliter evenit. Lib. VI. cap. XXIX mentio fit *ὕδατος ἐξαιθριαζομένου*. aquæ ſub dio refrigeratæ; quod, etſi tunc quoque æſtas erat, facilius intelligitur, per noctem factum. At hoc loco diſerta fit diei mentio, cum deſignatione horæ pomeridianæ.

ΕΝΔΥΤΗ.

Lib. V. Cap. XVII. *Πρὸς δὲ καὶ τὴν τῆς Ἐκκλησίας ἐνδυτὴν* &c. Recte Meurſius docet *ἐνδυτὴν*, eſſe ſupremum ſacræ menſæ inſtratum. Primum enim inſternebatur Aræ quod dicitur *ἀντιμίνσιον*, ſacra mappa, tunc tantum neceſſario imponenda Altari, quando non conſtabat an illud fuiſſet conſecratum. Supra illud, aut ſupra nudam aram certo ſacratam, extendebatur in præparatione Sacrificii linteum, quod appellabant *κατασάρκια*, ſupra quod videlicet *ἀμέσως* Corpus ſive Caro Domini in Euchariſtia poſt conſecrationem præſens reclinabatur. Id velum *Corporale* Latini vocamus. Nec plus erat in ipſa functione Sacrificii. at poſt ipſam Ara operiebatur tapete ſive *ἐνδυτῇ*, textus plerumque magnifici: unde in illos uſus pretioſa ſtragula offerebantur. qualis hæc fuit *ἐνδυτὴ* ab Imperatore Michaele Palæologo primum magno Templo S. Sophiæ donata; deinde etiam ad Pontificem Romanum miſſa. Credibile eſt ex iſto Tapete ſuper Aram explicato ſpecioſe pependiſſe in frontem Altaris, fimbrias, tuborum aut nolarum, vel etiam malorum formis diſtinctas. unde Heſychius *ἐνδύται* (ſi forte idem cum *ἐνδυτῇ* ſit) *αὐλωτὸν* dixerit: quomodo *αὐλω-*

Digitized by Google

τὰς φίμως Pollux memorat lib. 10. ubi de ornamentis equorum. ἐκαλοῦντο δέ τινες (inquit) αὐλωτοὶ φίμοι ὅτι τὸ κώδωνας ἔχειν ἐπηρτημένας, οἷς ἐγχρεμετίζοντες ἵπποι ἦχον ἐποίουν προσόμοιον αὐλῷ. ita ille; ad ſonum referens, quod non inveriſimiliter ad ſpeciem quoque pertinuit. nam alioqui κωδώνων utcunq; hinnitibus reſponſantium, ſonus non multum ad tibiæ cantum accedit. Forma vero rubi aut nolæ in Appendicibus Ephippiorum, uti & militarium Chlamydum, elegantiam ad aſpectum habet. Has appendices Callicúlas, ſive Gallicúlas vocabant, quas gloſſæ veteres τροχάδας græce interpretantur; ea voce rotundum aliquid & volubile deſignantes; qualia erant Tintinnabula & Malogranata ex ora veſtis Aaronicæ dependentia Exod. 39. 23. Paſſio S. Perpetuæ deſcribens veſtitum Pomponii Diaconi in viſione apparentis: *Erat veſtitus diſtinctam candidam, habens multiplices calliculas.* Hæc candida videri poteſt fuiſſe ἐνδύτης αὐλωτὴς Heſychii. ad cujus formam ἐνδυτὴ operimentum Aræ, & ipſa αὐλωτὴς facile fuerit, multiplici appendice Callicularum eleganter ornata, inſertis etiam ſpecioſe unionibus, ut hic noſter memorat. Diverſa a ſuperius dictis περὶ ἐνδυτῆς καὶ τῷ κατασάρκα docet Jacobus Goar ad Euchologium pag. 627. Meurſium corrigi jubens: ſed non perſuadet: quoniam quem laudat fundum ſuæ ſententiæ Symeonem Theſſalonicenſem poſtquam conſului, haud faventem ipſi reperi. Ait in eo errare Meurſium; quod κατασάρκα non ἁμέσως aræ nudæ, ſed ſupra ἀντιμίνσιον ſterni ſolitum aſſerat. Atqui non hoc ſimpliciter, aut univerſaliter Meurſius aſſerit; ſed tantum quando non conſtabat de conſecratione Altaris: cujus aſſerti teſtem producit Manuelem Patriarcham in hæc verba: τὰ ἀντιμίνσια οὐκ εἰς πάσας ἀνάγκη κεῖσθαι τὰς ἁγίας τραπέζας, ἀλλ' εἰς ἃς ὁ γνώριμόν ἐστι. εἴτε καθιερωμέναι εἰσὶν, εἴτε οὔ. *Antimenſia non omnibus imponi ſacris menſis neceſſe eſt; ſed in eas de quibus non eſt notum, conſecratæ ſint, nec ne.* Addit ſtatim rationem. τὰ γὰρ καθιερωμένων ἁγίων τραπεζῶν τόπον ἐπέχουσι. *Antimenſia enim conſecratarum ſacrarum menſarum locum obtinent.* unde concludit: καὶ ἔνθα εἰσὶ γνώριμοι καθιερωμέναι, οὐ χρεία ἀντιμινσίων ἐκεῖ. *Et ubi perſpectum eſt aras eſſe conſecratas, opus antimenſiis non eſt ibi.* Addit & aliud teſtimonium Nicephori Homologetæ ſive Confeſſoris: qui agens de ἀντιμινσίοις: Κυρίως δὲ (inquit) ἐπ' ἐκείνας τῶν τραπεζῶν τίθενται, ἃς καθιέρωσις οὐχ ἡγίασεν. *Proprie vero ſuper eas ſacras menſas ponuntur, quas conſecratio non ſanctificavit.* Non igitur abſolute dicit Meurſius τὸ κατασάρκα ſupra ἀντιμίνσιον ſterni. Vidi autem & accurate perpendi indicatum a Goare contra Meurſium Symeonis Theſſalonicenſis locum, qui ſic habet; Aræ ad Sacrificium inſtructæ apparatum memorans: Κατασάρκα δὲ τὸ λεγόμενον ἔνδυς, καὶ μετ' αὐτὸ τραπεζοφόρον κέκτηται. *Quod vocatur catasarca, ſtatim; poſt illud trapezophorum habet.* agit de Ara utique conſecrata. quæ ſi talis non eſſet, aut eſſe non ſciretur; non negaret ſuperimpoſitionem neceſſariam ἀντιμινσίου. Hunc locum Symeonis Theſſalonicenſis Goar ſic vertit: *Interulam vero veſtem, quæ ad carnem dicitur, & ſuperne mantile adepta eſt.* Tria non probo: quod τὸ κατασάρκα interulam &c. quod τραπεζοφόρον mantile, quod κέκτηται reddat adepta eſt: nam κέκτηται, hoc loco eſt *poſſidet* aut *habet*. κατασάρκα nomen proprium veli ſacri in quo ἀμέσως reclinatur Euchariſtia ſive Corpus & caro Domini, Eccleſiaſtico vocabulo debuerat exprimi. Denique τραπεζοφόρον Velum potius eſt quo ſuperne Sancta conteguntur, quale quod noſtro more ſupra Calicem aut ſacram Pyxidem Chriſti corpus aut Sanguinem continentes ſupra Aram extenditur. Declarat hoc mox Theſſalonicenſis ibidem. Ὅτι (inquiens) τάφος ἐστὶ καὶ Θρόνος Ἰησοῦ. ſignificat: ſacra Euchariſtia ſuper Aram iſto quem deſcribit apparatu oculis fidelium propoſita duos indicari Chriſti ſtatus, jacentis in Sepulcro, & reſurrectionis gloria conſpicui, tamquam in Throno. Pergit idem declarans, ὅτι τὸ μὲν (κατασάρκα) ἐστὶν ὡς σινδὼν ἣ περιειλήθη νεκρός. *Ac catasarca quidem, ſive Corporale, Syndonem repræſentat qua mortuus Chriſtus involutus eſt.* τὸ δὲ ὡς δόξης περιβολὴ, ὡς καὶ ὁ ἐπὶ πᾶσιν ἐν τῷ τίθεσθαι ἐμφαίνει ψαλμὸς, Κύριος ἐβασίλευσεν (λέγων) εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο. *Illud vero* (hoc eſt τραπεζοφόρον) *ut gloriæ amictus* (partim, hic addit de ſuo Interpres neſcio quare) *uti & qui dum ſuperponitur* (Sanctis Velum) *cani ſolet Pſalmus demonſtrat dicens: Dominus regnavit, decorem induit.* Hactenus Theſſalonicenſis: ex quibus ejus verbis apparet nihil Meurſio Theſſalonicenſem adverſari: ſed potius refellere ipſum Interpretem Euchologii, in eo quod ad Ordinem Lotionis ſacræ menſæ pag. 627 τραπεζόφορον mantile fuiſſe dicit: illud præterea confundens cum ἐνδυτῇ, quod illi neutiquam conceſſerim, niſi teſtem laudet.

Edit. Rom. pag. 383.

Digitized by Google

ΕΝΟΡΙΑ.

Lib. VI. Cap. XI. *Ὑπὸ τὰς Ἐπισκόπους ὧν αἱ ἐνορίαι.* Quas nos hodie vulgo Diœceſes vocamus, *ἐνορίας* Græci dicunt: regiones Epiſcopi cujuſque ditioni ac poteſtati Ordinariæ proprie ſubjectas. Nam Diœceſis vocabulum latius olim patebat.

ΕΞΑΥΤΩΡΕΙΑΝΟΙ.

Lib. I. Cap. XXII. *Πρὸς μὲν τὸν Ἐξαυτωρειανῶν Πατριάρχην πέμπουσι δ' τάχιστα μετακαλούμενοι Νικαίηθεν τοῦτον.* Hoc eſt Arſenium Patriarcham. ſic duo Codd. Vaticano omittente; ut ſolet in obſcuris. Manifeſte hic memoratur Patriarcha quidam Exautorianorum diſtinctus a Patriarcha ſimpliciter, & *κατ' ἐξοχὴν* ſic dicto. Exautoriani qui dicerentur, ſuſpicari licet ex his quæ tradit Meurſius verbo *Ἐξαυτωρεία*. ubi docet ex Svida *ἐξαυτωρείαν* dici *ἐλευθερίαν ἀπὸ στρατείας* *Miſſionem a Militia*. quod & innuit Leo in Tacticis Conſt. xx. Militares dividens in duo genera. *Ὅσοι τῷ στρατῷ εἰσὶ* (ait) *καὶ ὅσοι τῆς λεγομένης ἐξαυτωρείας.* Hinc videlicet *ἐξαυτωρειανοὶ* vocabantur. qui emeriti, aut idoneis cauſis legitime miſſi a Militia Militum privilegiis gaudebant. inter quæ ſuſpicari licet & hoc fuiſſe, ut ubivis agerent non a loci Epiſcopo, ſed a Patriarcha in ſpiritualibus penderent. quare præſtò habebant Vicarium Patriarchæ, ad quem illo abſente recurrerent. quia vero ubi erat Imperator, ut tunc Magneſiæ, Magnus erat Exautorianorum numerus; & cum illis Propatriarcha proprius ipſorum; ad hunc congregati Proceres mittunt ut Patriarcham cujus erat Vicarius accerſeret Nicæa, quod ejus opera & auctoritate præſentis, res de qua tractabatur, egeret. Hæc opinabar, in loco perplexo, donec quid certius occurrerit. non neſciens tamen poſt captam a Latinis Conſtantinopolim, & mortem Joannis Camateri, ſub quo Patriarcha Græci ex ea Urbe pulſi per Latinos ſunt, electum ab iiſdem Græcis Imperii Sedem Nicææ habentibus Patriarcham titulo nihilominus Conſtantinopolitanum, qui Sacris præſideret, Michaelem Autorianum, quem alii Saurianum vocant; quinetiam Arſenium hoc capite memoratum, qui a Michaele Autoriano Septimus eamdem Patriarchalem Nicææ Sedem tenuit, reperio Autorianum quoque dictum. Sed quid hæc ad *Πατριάρχην Ἐξαυτωρειανῶν* de quo hic mentio? quærendum igitur amplius: niſi quis conjecturæ a me prius propoſitæ acquieſcendum putet.

ΕΠΑΛΑΣΤΕΩ.

Lib. IV. Cap. XX. *οἷον ἑαυτὸν ἐπαλαστήσας.* Repetit & lib. v. cap. vi. non poſui hoc verbum in Catalogo ut Lectorem docerem quid valeret. confido enim id ipſum ex Homeri lectione didiciſſe, apud quem Ὀδυσ. ν. v. 252. legerit;

Τὸν δ' ἐπαλαστήσασα προσηύδα Παλλὰς Ἀθήνη.

ubi Didymus exponit: *ἐπὶ τοῖς λεχθεῖσιν, ὡς ἀλαστοῖς καὶ δεινοῖς οὖσι, δυσπαθήσασα:* ſed ut admoneam de genio Pachymeris, quem delectat verba, vel ſemel Poetarum cuipiam veterum uſurpata, in oratione ſua ponere: quæ una ex cauſis eſt ejus obſcuritatis. Sed & hoc præter Homeri auctoritatem novat, ut verbum apud illum neutrum, ipſe activum faciat. Non enim *ἑαυτὴν ἐπαλαστήσασα* Homerus poſuit, ut noſter. &, ſi quid id refert, ſimplex quoque hujus, *ἀλαστήσας*, idem Princeps Poetarum abſolute ſine regimine caſus poſuit Iliad. *μ.* verſ. 165. ubi

Ἄσιος Ὑρτακίδης ... ἀλαστήσας ἔπος ηὔδα

Non autem *ἑαυτὸν ἀλαστήσας*, ut hic Michael Palæologus a Pachymere inducitur.

ΕΠΕΧΕΙΝ.

Lib. IV. Cap. II. *Καὶ αὐτῷ Ἰωσὴφ γενναίως ἐπέχειν.* Videtur hoc loco *ἐπέχειν* nove poſitum pro *coercere & caſtigare verbis aſpere aliquem*. vide voces *ἀναδέχεσθαι* & *πεδματικός*. nam ex ibi dictis patebit ratio interpretationis hujus loci meæ.

ΕΠΕΥΚΤΕΙΝ.

Edit. Rom. pag. 384. Lib. IV. Cap. XVI. *Τὰ μὲν αὐτῷ Βασιλεῖ· τὰ δὲ εἰς τὸν Θρόνον καταστάντι προσανειδίσας ἢ ἐπευκτησαμένας μᾶλλον.* Lego hic *ἐπευκτησάμενος* a verbo *ἐπευκτεῖν* ſatis inuſitato illo quidem, non tamen abhorrente a ſtylo hujus Scriptoris antiquarii, ſi quis alius, & faſtidire obvia, ſectari avia, palmarium putantis. Forte is legerat apud LXX. Jerem. 20. *ἐπευκτὴ ἡμέρα*. hoc eſt, ut Heſychius interpretatur, *ἐπιθυμητὴ*, ut Svidas, *εὐχῆς ἀξία*. Satis hoc illi fundamenti fuerit ad verbum *ἐπευκτεῖν*

fabricandum, ut alia paſſim multa. Nam quid hic aliud, quod ad rem faciat, comminiſcamur? Cod. Barber. habet ἐπικατασπασάμενος. Allat. ἐπικατασπασάμενος. Vat. ut in ſimilibus ſolet; pro eo quod non intellexit: alia omnia, nec ſententiæ conſentanea ſubjecit. Manifeſtum autem eſt neutram illarum vocum huc quadrare. Nec aliud occurrit, quod ad mentem Auctoris tolerabiliter ſe accommodet, quam ἐνδεικνυσάμενος.

ΕΠΙΔΟΣΙΣ.

Lib. IV Cap. XVI. Ο Μανέντος, προεδρεύων τότε τῆς Ἐκκλησίας Προικοννήσου τῷ λόγῳ ἐπιδόσεως. ſignificat: non ordinarium & proprium fuiſſe hunc Proconneſiæ Eccleſiæ Paſtorem: ſed hoc in ea pro tempore officium exercuiſſe ex commiſſione aut delegatione, ut loquuntur, precario & conceſſione quæ hic ἐπίδοσις vocatur; uti & lib. 5. cap. 8. ubi de quodam Latino Epiſcopo quondam Crotonę, ſcribitur; voluiſſe Imperatorem καὶ Ἐκκλησίαν διδόναι οἱ τῷ λόγῳ τῆς ἐπιδόσεως. ὡς σχολάζοντι τῆς λαχούσης *commendare ipſi Eccleſiam adminiſtrandam ex Delegatione, non Ordinaria poteſtate; cum is Eccleſia quam dudum fuerat ſortitus, cura jam vacaret.*

ΕΠΙΚΟΜΠΙΑ.

Lib. IV. Cap. XVIII. Τὰ συνήθως λεγόμενα ἐπικόμπια. Ita Cod. Allat. ex quo putavi corrigendum Barber. qui ἐπιγκόπια exhibet. Vatic. clare Allatiano conſentit. ſunt autem ἐπικόμπια ea quæ ab aliis ἐπικόμβια vocantur a Meurſio laudatis eo verbo: nempe ſudariola aut linea ſegmenta, quæ ligatis intus certo numero nummulis materiæ diverſæ, in plebem confertam jaciebantur ſolemnitatibus certis. Jo. Cantacuzenus lib. 1. cap. 41 pag. 125. Ed. Reg. Τῇ ἡμέρᾳ καθ' ἣν ὁ Βασιλεὺς χρισθεὶς ἔξεισι τοῦ ναοῦ, παρά τινος τῶν συγκλητικῶν, ὃν ἂν Βασιλεὺς ἐθέλοι, εἰς τὸν δῆμον ῥίπτονται, ἃ λέγουσιν ἐπικόμβια· δύναται δὲ τοῦτο ἀποδέσμους τινὰς ἐν ὀθονίου τμήματι, δεδεμένους ἔνδον ἔχοντας νομίσματα χρυσᾶ τῶν βασιλικῶν τρία, καὶ ἐξ ἀργύρου τοσαῦτα ἢ καὶ πλείω. καὶ ὀβολοὺς ἀπὸ χαλκοῦ τοσούτους Hoc eſt ex verſione Pontani noſtri: *Die quo Imperator unctus a Templo exit; ab aliquo ejus Optimatium, quem ad hoc elegerit, in populum jaciuntur quæ vocant Epicombia. Sunt autem faſciculi, ſegmentis linteis illigata habentes numiſmata aurea Imperatoria tria, totidem argentea, aut plura, & obolos æreos totidem.* Hęc ille. Ex quibus obiter colige, cur auri non non fiat in noſtro Pachymeriano loco mentio, ſed argenteorum dumtaxat ęreorumque nummulorum. Aurei ſcilicet nummi largitionibus Imperatorum cauſa, & nomine factis reſervabantur. hęc autem Patriarchica erat, non imperatoria Epicombiorum ſparſio.

ΕΠΙΛΥΓΑΖΕΙΝ.

Lib. V. Cap. VI. Ο δὲ ἀλλάττα κύκλῳ περιβαλλόμενος, τὰ ὡμολογημένα ἐπιλυγάζων Duo ultima verba Vatic. de more παραφράζων his aliis commutat: τὰ συμπεφωνημένα ἐπισκιάζετο. ſignificat Auctor, hunc Legatum Cralis Serbię diſſimulaſſe in tractando, prius conventa & ſtipulata inter Imperatorem & Cralem, aſtuto illa ſilentio tegendo, ne mentione facta illorum ea rata habere videretur. λύγη Interpretibus Homeri eſt ἐν ἴσῳ τῷ ἡ λύγη, ὅ ἐστι σκότος, σκιά. unde eſt λυγαῖον φῶς maligna lux. Hinc ἐπιλυγάζειν, valebit, *obſcurare, caligine offundere*, artifici ſilentio premere atque involvere. *Edit. Rom. pag. 385.*

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑΡΧΗΣ.

Lib. IV. Cap. IV. Τοὺς δ' ἀντεπιστέλλων ἐκείνῳ ὡς ἐπιστημονάρχου τοῦ Βασιλέως εἶναι διακειμένου ἐν τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς πράγμασι. Ἐπιστημονάρχης vox eſt compoſita ex ἐπιστήμων & ἀρχὴ ad ſignificandum, Principem cognitorem; hoc eſt, eum cui in primis cognoſcendi de re aliqua jus competit. Aptum vocabulum ad explicandam Principum aut Magiſtratuum ſæcularium interventionem in Synodis ut Cœtibus Eccleſiaſticis. Non enim iis præſident ut Judices cum jure ſuffragii deciſivi. ſed interſunt ut teſtes, ſolo cognitionis approbatricis arbitrio decretis auctoritatem conferentes, & ad executionem robur ſæcularis poteſtatis adjungentes. Ubi notandum Primatum iſtum cognitionis, qui competere Principibus non Eccleſiaſticis hic dicitur, eſſe reſpectu cæterorum ſui ordinis hoc eſt Laicorum; inter quos primis ipſis convenit talia noſſe. Alludunt igitur hæc noſtri Auctoris verba ad veterem memoriam Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, quæ Conſtantinos, Theodoſios, Marcianos, aut ab his miſſos, legitime præſediſſe Conciliis fidem facit; iſto nimirum quem expoſui modo. quare

Digitized by Google

vox Βασιλεὺς hic univerſim & indefinite ſumenda, quatenus non hanc determinatam perſonam; ſed quemcumque ad Imperiale faſtigium evectum indicat. Participium autem ei adjunctum; δικαιούμενος, deſignat jus talis cognitionis & præſentis arbitrii in Eccleſiaſticis Cœtibus, uſu antiquo, & Patrum Eccleſiæ veterum conſenſu, Principibus competens. Reperio uſum hoc vocabulo in eadem notione Demetrium Chomatenum Archepiſcopum Bulgariæ, in Reſponſionibus ad Conſtantinum Cabaſilam Archiepiſcopum Dyrrhachienſem, relatis a Leunclavio lib. 5. Juris Græco-romani pag. 316. & ſeq. Ed. Francofurtenſis An. 1640. ibi enim hæc leguntur: Ο βασιλεὺς γὰρ οἷα κοινὸς τῶν ἐκκλησιῶν ἐπιστημονάρχης ὢν καὶ ὀνομαζόμενος, καὶ συνοδικαῖς γνώμαις ἐπιστατεῖ, καὶ τὸ κῦρος ταύταις χαρίζεται· ἐκκλησιαστικὰς τάξεις ῥυθμίζει, καὶ νομοθετεῖ βίῳ καὶ πολιτείᾳ τοῦ βήματος· καὶ μὴν καὶ δίκαις Επισκόπων καὶ Κληρικῶν, καὶ πρός γε χηρευουσῶν ψήφους Εκκλησιῶν. ἀνάγει δὲ καὶ ἀπὸ ἐλάττονος τιμῆς εἰς μείζονα. δηλαδὴ ἀπὸ Επισκόπων εἰς Μητρόπολιν, ἢ ἀνδρὸς ἀρετὴν ἢ πόλιν τιμῶν &c. Hæc ibi, aliaque in quibus ſi cui forte is Auctor videatur poteſtatem hoc verbo indicatam extendere latius quam ut poſſit contineri intra terminos ſacris Canonibus & exemplis Orthodoxorum Principum dudum fixos, præſto eſt idonea in contrarium exceptio: Nempe hominis ſchiſmatici, qualem ſe Demetrius hic eodem iſto ſcripto palam declarat, auctoritatem nihil legitime præſcribere contra Doctrinam diſciplinamve Catholicam.

Ε Π Ι Σ Χ Ε Σ Ι Σ.

Lib. III. Cap. XXIV. Ως πρόσιμον ἐκείνῳ ἡ τῆς ἱερωσύνης ἐπίσχεσις ἦν. Agit de Sacerdote qui attentaverat benedicere nuptiis ſine facultate Chartophylacis; cui ideo in pœnam ſuſpenſio a functione Sacerdotii irrogata ſit. Eſt ergo ἐπίσχεσις Eccleſiaſtica notione, quod Juris Canonici Conſulti, *ſuſpenſionem* vocant, ſpeciem Eccleſiaſticæ cenſuræ excommunicatione minorem, quod etiam indicant verba mox ſequentia. Τοῦτο γὰρ οὐκ ἔδοξε τοιοῦτον ἢ τι ἄλλο μέτριον τῷ Βασιλεῖ ἀγγελθέν. ἀλλ' ἀφορισμὸς ἄντικρυς. quibus ſignificatur: Imperatorem re ſibi nunciata, ita exarſiſſe, quaſi non ſuſpenſio illud, ſed excommunicatio major fuiſſet; confundendo ſpecies gradusque cenſurarum Canonicarum. Vatic. ſolita libertate hunc locum παραφράζει pro illis verbis: ὡς πρόσιμον ....ἐπίσχεσις ἦν, ſic ſcribens: ἐσχόλασε τῆς ἱερωσύνης παρὰ τοῦ Πατριάρχου πρὸς καιρόν. de ſuo addit mentionem Patriarchæ.

Edit. Rom. pag. 386.

Ε Τ Α Ι Ρ Ι Ρ Χ Ο Ι.

Lib. IV. Cap. XXIX. Καί γε τοὺς ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς, οὓς ἑταιριάρχους λέγουσι, Hinc, præter ea quæ de hac voce notat Meurſius, intelligimus: Introductores ſive Admiſſionales Imperatorum *Hateriarchos* dictos, quod nempe Tribuni Prætorianorum, quibus proprie id nomen convenit plerumque iſto admittendi ad Principem officio fungerentur.

Ε Τ Ε Ρ Ο Θ Α Λ Η Σ.

Lib. IV. Cap. XVIII. Καὶ τὴν ἑτεροθαλῆ ἀδελφὴν αὐτοῦ. Nempe Joannis & Theodoſiæ liberorum Marthæ ſororis Imperatoris. Cap. ſequenti de eadem Noſtongoniſſa loquens noſter, habet iterum καὶ τῆς αὐτῶν ἑτεροθαλοῦς τῆς Νοστογγονίσσης. quid ſit hoc loco ἑτεροθαλὴς clare docet Euſtathius ad Iliad. χ. pag. 1283. verſ. 2. Ed. Rom. Παῖδες Πατρὸς μὲν ὁμομήτριοι ἑτεροθαλεῖς λέγονται. *Filii Patris ejuſdem, ſed Matris diverſa.* Res porro in preſenti ſic ſe habuit, ut diſerte tradit Pachymeres ſub finem cap. XIX. Tarchaniota vir Marthæ, & ex ea pater Joannis & Theodoſiæ, ex priori Uxore genuerat antea Noſtongoniſſam, cui videtur ad diſtinctionem maternum familiæ nomen adhæſiſſe: Hæc eo notavimus quia in vulgaribus Lexicis haud ſatis diſertim exprimitur hæc iſtius notio vocabuli.

Ε Υ Λ Ο Γ Ι Α.

Lib. V. Cap. XXIV. Εφ' ᾧ τὸ μεταλαχεῖν ἀντιδώρου, καὶ εὐλογίας παρὰ τοῦ λειτουργήσαντος δέξασθαι. Etſi videri poteſt agere Auctor de benedictione a Patriarcha poſt perceptionem *Antidori*, hoc eſt ut ſuo loco demonſtravimus, *panis benedicti*, accipienda: tamen veriſimilius eſt εὐλογίας vocabulo panem ipſum benedictum hic ſignificari, ut ἓν ἐκ δυοῖν Hiſtoricus expreſſerit, dum & ἀντιδώρου & εὐλογίας diſtincte meminit, duo ejuſdem unius rei vocabula continuans. Retinui porro latine nomen *Eulogia*.

Digitized by Google

quippe in hac notione Latinis Eccleſiaſtice ſcribentibus tritum. Unum affero exemplum, e plurimis paſſim occurſuris, ex Decreto Pii Papæ ejus nominis primi, quo putatur hunc uſum ſanxiſſe benedicti panis in Eccleſia diſtribuendi his qui ad Euchariſtiæ perceptionem parati non eſſent. Id ſic habet Conciliorum Tomo 1. pag. 134. Edit. Reg. *De oblationibus, quæ offeruntur a Populo; & conſecrationibus quæ ſuperſunt; vel de panibus quos deferunt Fideles ad Eccleſiam; vel certe de ſuis, Preſbyter convenienter partes inciſas habeat in vaſe nitido & convenienti: ut poſt Miſſarum ſolemnia, qui communicare non fuerint parati, Eulogias omni die Dominico, & in diebus feſtis exinde quæ cum benedictione prius faciat.* Hæc Pius Papa & Martyr. Ex quibus vides cur excluſus participatione Eulogiæ in feſto S. Georgii Michael Auguſtus, dixerit *ἀνέορτα ἑορτάσαμεν Feſtum infeſtum celebravimus*. Hoc eſt non id fecimus, quod fieri feſto die ad ejus legitimam celebrationem fas, & uſus Eccleſiaſticus poſcebat.

ΕΥΧΕΛΑΙΟΝ.

Lib. VI. Cap. XXXII. Ἐκτελῶν *εὐχέλαιον*. Ad vocem *εὐχέλαιον* hæc annotat Meurſius: *ſic dicebatur ἡ ἀκολούθια quæ in conſecratione Olei pſallebatur a ſeptem Sacerdotib.* Eruditus Interpres Euchologii Notis ad *εὐχέλαιον* pag. 431. ſic ſcribit: *Paſſim autem rurſus εὐχέλαιον vocatur: quaſi dicas, (non Olei conſecrationem ut barbare Meurſius in Gloſſario) ſed* Oleum cum oratione, *compoſitis ad invicem εὐχῆς & ἐλαίου vocibus*. Hæc ille: qui vereor ut tam facile præſtet æquitatem ſuæ cenſuræ, quam Meurſius ab interpretatione ſua barbariei notam eluet. Nam revera tota ceremonia ac ritus multis orationibus ac benedictionbus conſtans, quo conſecrabatur Oleum, *εὐχέλαιον* vocatur. Videtur autem Auctor Notarum ad Euchologium idem hoc loco paſſus, quod humanitus contigiſſe refert Gellius lib. 7. Noctium Atticarum cap. 17. Grammatico cuidam celebri a ſe interrogato de notione vocis *obnoxius*. de quo ſic ibi Gellius ſcribit, *Qua vero ille Grammaticus finitione uſus eſt, ea videtur in verbo tam multiplici unam tantummodo uſurpationem ejus notaſſe*. Sic enim & P. Goar. cum plures *εὐχελαίου* ſpecies fuerint, omnia ad unam trahit, eam qua Oleum ad unctionem Infirmorum parabatur: a qua tamen ipſe alibi diverſam memorat pag. 441. cujus *ἀκολουθίαν*, ſive officium ac conſecrationis ritum, editum ſe vidiſſe ait, etſi ſuæ Collectioni non curaverit inſerere propter ſuſpicionem, cujuſdam in eo *ἐθελοθρησκείας*, & ſuperſtitionis. Certe hoc quoque cujus hic Pachymeres meminit *εὐχέλαιον*, tum ab illo non immerito Goari ſuſpecto Euchelæo pro mortuis; quam Græci vocant *τελετὴν ἐλαίου ὑπὲρ τῶν κοιμηθέντων*, tum a conſecratione Olei pro Infirmis, manifeſte diverſum eſt. quin docuit me eruditiſſimus Allatius; uſu obtinuiſſe apud Græcos, ut quidam ritus *εὐχέλαια* vocentur, in quibus nullus Olei uſus intervenit. uti exempli gratia, aliquando, inquit, florem aut ramulum Sancti cujuſpiam reliquiis aut imagini præcipuæ venerationis admotum ad ægrum deferunt, qui confidens Sancti ejus precibus juvari, eo floſculo, ramo, aut etiam linteo, dolentia ſibi membra contingit. Hoc, ut qui vidit fide digniſſimus, teſtatur, *εὐχέλαιον* appellant. neque hic *ἐλαίου* mentionem *Κυρίως* ac proprie, ſed *μυστικῶς* & figurate uſurpari putant, quatenus Olei ſymbolo, Dei, quæ his ritibus imploratur, miſericordia, deſignatur, *ἔλαιον ἀντὶ ἐλέου* ſumitur.

ΖΥΓΗΝΟΙ.

Lib. III. Cap. XII. In titulo Capitis *Τὰ κατὰ τοὺς Ζυγηνούς*, & ſimiliter in titulo c. XIII. *Χρονολογία τῶν Ζυγηνῶν*. Eſſe hoc nomen non proprium Gentis, ſed appellativum, ut *ἀγρότας* & *χωρίτας*, quibus iſtos alias vocabulis indigitat noſter, manifeſte patet ex fine capitis XIII. ubi ſic legitur in Allatiano: *Τοιοῦτοι περὶ τοὺς τῷ ζύγῳ ἐμφωλευόμενοι*. En quos *Ζυγηνοὺς* dixerat, jam *τοὺς τῷ ζύγῳ*, vocat: hoc eſt, Jugum incolentes, ſive Montanos: Barb. tamen & Vat. Vocem *Ζυγηνοὺς*, hic quoque retinent.

ΗΜΙΑΝΔΡΙΟΙ.

Lib. V. Cap. VI. *Καὶ μᾶλλον τὸ τῶν ἡμιανδρίων*. quid aliud *ἡμιανδρίους* interpretemur in Comitatu Virginis Reginæ quam ſemiviros Eunuchos, miniſtrare in Oriente Principibus fœminis ſolitos.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ.

Lib. III. Cap. XIX. Orat Imperator excommunicatus Patriarcham *Τῦ δεσμῦ τὸν*

Edit. Pariſ. Pag. 387.

ἱκέτιν ἀνεῖναι, καὶ μετεγνωκότι τὴν θεράπειαν ἣν ἐκεῖνος βούλεται. Hic θεράπεια peculiarem & Eccleſiaſticam habet notionem; ſignificans opera quæ vocant, *ſatisfactoria*, puta, jejunia, humiliationes, & ſimilia reis magni, & publici criminis ad expiationem Canonicam injungi ſolita veteri Eccleſiæ diſciplina. quare θεράπεια hic id ipſum eſt quod Latini Eccleſiaſtici Scriptores *pœnitentiam* vocant: uti *Pœnitentes*, qui culpas expiant ſuppliciis θεραπευταὶ Philoni, S. Baſilio, & aliis Græcis dicuntur. Talem apud Pachymerem eſſe ſignificatum hujus vocis, demonſtrat quod infra eodem capite Patriarcha Imperatori *θεράπειαν πράττειν προτείνεται*. Et paulo poſt hæc Patriarchæ ad Imperatorem verba recitantur: *θεράπειαν ποίει, καὶ δέξομαι*: ad verbum: *fac pœnitentiam & accipiam*. unde mox vocatur *ἀντίποινος θεράπεια*: & additur eam quadam æqualitate reſpondere gravitati criminis debere.

Ι Ε Ρ Ο Λ Ο Γ Ι Α.

Lib. III. Cap. XXIV. *Προνόμιον δ' ἐστὶ τὸ προτροπαῖς ἐκείνου (τοῦ Χαρτοφύλακος) τὰς ἱερολογίας γίνεσθαι.* & paulo poſt: *τῶν τις ἱερέων... νυμφίους ἱερολόγει δίχα τῆς τοῦ Χαρτοφύλακος προτροπῆς* quid ſit hoc loco *ἱερολογία* & *ἱερολογεῖν* merito quæritur. Vir eruditus editor & illuſtrator Euchologii ſive Ritualis Græcorum, *ἱερολογίας Sacra regiſtra* interpretatur: & *ἱερολογεῖν in regiſtra recenſere*. Deſcribens enim in Euchologio pag. 268. & ſequentibus opuſculum cui titulus eſt. *Τάξις τῆς ἁγίας μεγάλης Ἐκκλησίας*: hæc ex eo verba de Chartophylace: *ἔχων δὲ τὰς ἱερολογίας τῶν μνηστειῶν, ἱερολογῶν αὐτάς*. Sic latine reddit: *Sacra inſuper regiſtra Matrimoniorum penes ſe habet, quæ poſtquam in regiſtra recenſuerit*. Huic expoſitioni meus me vetat Auctor acquieſcere dum hic ſcribit *προνόμιον* fuiſſe Chartophylacis, ut nutu arbitratuque dumtaxat ipſius iſtæ quæcumque demum ſint *Hierologiæ* fierent. Heſychius *προνόμια* eſſe docet *τὰ ὀφειλόμενα τῷ ἀξιώματι* decora aut privilegia quæ eximie debentur alicui dignitati. ſplendidus in primis ac præcellens Chartophylacis Magiſtratus eſt: cui propterea vix eſt ut credi poſſit attributum vice *προνομίου* & honorariæ prærogativæ penſum ac laborem non ſolum penes ſe habendi *regiſtra Matrimoniorum*; ſed etiam manu propria conficiendi, nomina nubentium *in regiſtra recenſendo*, ut idem Interpres loquitur reddens vocabulum *ἱερολογῶν* quo propriam Chartophylacis functionem Græcus Scriptor declaravit. Atqui hæc quidem munera nihil honorificum aut tanto faſtigio dignum habentia, Actuarios potius ac vulgares Scribas, vel ad ſummum tabularii Cuſtodes deceant. Longe aliter Theſſalonicenſis Symeon quid auctoritatis circa Matrimonia Chartophylax exercuerit indicat his verbis: *καὶ τὰ τῶν γάμων νομίμως φροντίζει γίνεσθαι. Ut legitime celebrentur matrimonio curat*. Porro inſtitutione Chriſti qui Matrimonium ex civili contractu in Sacramentum evexit, ut id rite perpetretur opus eſt ſacra aliqua Eccleſiaſtici Miniſtri functione qua, ut Evariſtus antiquiſſimus Pontifex Epiſt. ad Epiſcop. Africanos loquitur, nubentes *Suo tempore Sacerdotaliter ut mos eſt cum precibus & oblationibus a Sacerdote benedicantur*. Hujus benedictionis effectus quis ſit, docet Siricius item Pontifex Epiſtola ad Himerium Tarraconenſem cap. 4. ubi interrogatus: *Si deſponſatam alii puellam alter in matrimonium poſſit accipere?* Reſpondet: *Hoc ne fiat modis omnibus inhibemus. quia illa benedictio quam nupturæ Sacerdos imponit apud fideles, ſacrilegii inſtar eſt, ſi ulla tranſgreſſione violetur*. Hanc benedictionem præſentibus in Eccleſia Sponſis a Sacerdote conferri, antiquiſſimi per omnes Eccleſias moris eſt. Concil. Cartag. IV. Can. XIII. *Sponſus & Sponſa cum benedicendi ſunt a Sacerdote, a Parentibus ſuis vel Paranymphis offerantur*. Quia vero Epiſcopi eſt deſignare Sacerdotem, quem potiſſimum velit iſta ſacra circa Conjuges ceremonia defungi; Patriarchæ Conſtantinopolitani hanc proprie curam Chartophylaci, ſive Cancellario, ſuo demandaverant, ut vel ipſe per ſeſe Sponſis hoc modo benediceret, vel Sacerdotem eligeret, qui id faceret. adeo ut citra ejus aſſenſum ac juſſum nullus Presbyter id rite ac legitime poſſet agere. Hoc eſt, quod docet hic noſter, dum ait: *προνόμιον* eſſe Cartophylacis. *τὸ προτροπαῖς ἐκείνου τὰς ἱερολογίας γίνεσθαι. non ſine facultate ac mandato ejus adhiberi Sponſis a Sacerdotes ullo nuptiales benedictiones*. Quare ille *Τίς τῶν ἱερέων ὃς δίχα τῆς τοῦ Χαρτοφύλακος προτροπῆς νυμφίους ἱερολόγει: Sacerdos quidam qui citra mandatum ac nutum Cartophylacis Sponſis benedixerat*. Suſpenſionis ob id pœna eſt mulctatus, ut mox Pachymeres ſubjungit. Eſt igitur *ἱερολογία* ſacra functio Sacerdotis circa Sponſos, quando in Eccleſia rite matrimonio junguntur: id quod dudum antea me docuerat Nicephorus Bryennius

Cæſar

Digitized by Google

Cæſar ſub finem libri III. Commentariorum a me nuper editorum, ubi narrans illegitimas nuptias contra omne fas attentatas a Botaniate invalore Imperii cum Maria Auguſta Conjuge Michaelis Ducæ ſolio deturbati adhuc viventis, refert: cum jam Sponſi ambo in Eccleſiam veniſſent, Sacerdotem qui ad eam functionem peragendam paratus fuerat (*ὁ μέλλων τὴν μνηστείαν τελέσαι*) collegiſſe ſe & quantum piaculi conſciſceret reputantem, ſi Bigamum, cujus etiam ſecunda Uxor adhuc viveret, cum muliere, cujus item Maritus adhuc ſuperſtes eſſet, Eccleſiaſtica benedictione conjungeret, cunctatum eſſe prodire ex altari. Tunc autem conciliatorem ſacrilegarum nuptiarum Iſaacium Cæſarem alium iſtius loco Sacerdotem ſubmiſiſſe: *ὃς καὶ τὴν ἱερολογίαν ἐτέλεσεν*, *qui nuptialis ritus ceremoniam peregit*. Hæc Bryennius Cæſar, qui paulo ante functionem eamdem verbo *εὐλογεῖν* deſignaverat, de æſtu ac ſcrupulo prioris Sacerdotis ſic ſcribens: *Συναγαγὼν ἑαυτὸν καὶ γνοὺς ὅτι κακῶς φέρεται μοιχείαν ἅμα καὶ τριγαμίαν εὐλογῶν* &c. ubi *εὐλογεῖν* idem eſt quod *ἱερολογεῖν*: utrumque autem ſignificat ſacrum illum ritum, quo Sacerdos Sponſos in matrimonium conjungit: quem benedictionem ab antiquis Eccleſiaſticis Scriptoribus latine vocatum vidimus. In quo tamen eſt præterea obſervandum, eſſe & aliam benedictionem nuptialem, quæ Conjugibus per verba (ut loqui ſolent) de præſenti rato jam matrimonio a Sacerdote copulatis ſolet adhiberi: de qua intelligitur illa quæſtio quam Theologi movent: *An ſit peccatum conſummare matrimonium ante Eccleſiæ benedictionem &c.* vide Sanchez lib. 3. diſp. 12. Cæterum prior illa de qua diximus Benedictio eſt quæ hic *ἱερολογίας* & *ἱερολογεῖν* vocabulis exprimitur. Huc facit Georgii Acropolitæ locus, Hiſt. nu. 33. *πληροῦσι δὲ τὴν παίδων συνάφειαν, τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ τὴν ἱερολογίας τελέσαντος*. agit de nuptiis Theodori Junioris Laſcaris cum Helena filia Alanis Bulgariæ Regis. Adde & titulum can. 6. Neocæſarienſis recitati a Matthæo Blaſtare verbo *γάμος*: qui ſic habet: *περὶ τοῦ μὴ συνεστιᾶσθαι τῷ διγαμοῦντι τὸν ἱερολογήσαντα*. Bekk. Rom. pag. 359.

ΙΧΝΗΛΑΤΗΣ.

Lib. VI. Cap. XVIII. *Καὶ μέσον αὐτῶν ἵσταται καὶ καθικετεύει ἐκ τῶν Ιχνηλάτου Παραβολικῶν, τὸ μὴ προλαβεῖν τοὺς ἐπιτιθεμένους ἀργούντων, ὡς καὶ πολλοὺς μνημονεύειν κατὰ τὸ πρόσφορον προσιμιασάμενος.* Ait Imperatorem cum videret quoſdam inconſulto zelo improbare concordiam cum Latinis initam, congregari juſſiſſe Epiſcopos omnes & Monachos; tum ipſum in illo conſeſſu medium orationem inchoaſſe, rogando ex Ichnelatæ Parabolicis, cujus loci ad hoc tempus opportuni pleroſque ipſorum recordari confidebat, ne potius mallent imitari avide præfeſtinantes, quam prudenti patientia maturitatem occaſionum & rerum expectare ceſſando ſolitos. Multos dies, ne dicam hebdomadas, in hujus ſum loci meditatione verſatus. cujus cum intelligendi una ſpes & ratio ſita eſſet in notitia Scriptoris in eo laudati, totum me dedi inveſtigationi iſtorum Παραβολικῶν ἰχνηλάτου hic memoratorum, ignotiſſimi tum mihi Operis: quoad eruditiſſimus juxta humaniſſimuſque Leo Allatius *ὁ πάνυ* primo indicium, deinde etiam copiam perrari ejus & Latinis prorſus hactenus incogniti Commentarii fecit. Totum avide perlegi: quinetiam, quod ſic expedire viſum eſt, raptim latinitate donatum in harum Obſervationum Appendicem conjeci. Ibi videbit, ſi tanti judicet, ſtudioſus Lector quem ejus hic indigitat Imperator locum, Diſſertatione Parabolica ſexta, qua fabellis ad id aptis ſtultitia traducitur eorum, quos ipſis ſtatim exordiis longorum negotiorum impatiens abripit aviditas, ad fines ſucceſſuſque prævorandos. Hic agendum mihi puto de nomine *ἰχνηλάτης*, quod cum tamquam proprium iſtius vel Auctoris vel Operis ponatur, neutri tamen ex origine convenit: quæ mihi fuit cauſa illud ab ejus titulo in Latina Interpretatione removendi. Primus vocabulum *ἰχνηλάτης* ad hunc librum appellandum adhibuit Græcus illius Interpres Symeon Seth, imitatus, ut ipſe ait, ſed ex parte dumtaxat, Arabem innominatum, qui ex Perſica dialecto in quam has Parabolicas Diſſertationes Perzoes ex Indicis originibus tranſtulerat, Arabice illas reddens, Operi titulum impoſuit compoſitũ ex nominibus duarũ perſonarũ, quarum Dialogus majorẽ implet partẽ Diſſertationis primæ, & ad ſecundam etiam extenditur. Earum Indica vocabula quæ fuerint, neſcimus: quorum tamen, ut propriorum retineri ſonus, & aliarum litteris exprimi debuerat linguarum. Ac ne illa quidẽ memorantur quæ in ſua interpretatione Perſica poſuit Medicus Perzoes. Primus Arabs qui ſecundus Interpres fuiſſe dicitur, non ſolum duos iſtos Interlocutores Arabicis ex origine vocibus indigitavit hiſce *Cylile* & *Dimne*: verum etiam Operi quindecim Diſſertationum univerſo eaſ- pag. 390.

Digitized by Google

dem pro titulo præpoſuit. Id conſtat ex admonitiuncula Allatiano Codici præfixa: quam hic deſcribendam duxi. *Βιβλίον φυσιολογικὸν μετακομισθὲν ἐκ τῆς Ἰνδίας καὶ δοθὲν τῷ Βασιλεῖ Χοσρόῃ ἐν Περσίδι παρά τινος Περζωὲ σοφοῦ καὶ ἰατροῦ τὴν τέχνην, καὶ μετενεχθὲν εἰς τὴν Ἀράβων γλῶσσαν, Παρὰ δὲ Συμεὼν μαγίστρου καὶ φιλοσόφου τοῦ Σὴθ, εἰς τὴν ἑλλήνων διάλεκτον μεταβληθέν. καλούμενον Ἀραβιστὶ μὲν Κυλίλε καὶ Διμνὲ, ἑλληνιστὶ δὲ Στεφανίτης καὶ Ἰχνηλάτης· ἔχει δὲ μύθους παμπόλλους καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ὠφελίμους.* Hæc ibi: quæ ſic latine ſonant: *Liber Phyſiologicus delatus ex India & datus Regi Choſroi in Perſide a quodam Perzoe ſapiente & Medico. Translatus etiam in Arabum linguam. A Symeone vero Magiſtro & Philoſopho cognominato Seth, in Græcorum Dialectum converſus. Vocatur Arabice quidem Cylile & Dimne, græce vero Stephanites & Ichnelates. Habet autem fabulas permultas & omnibus hominibus utiles.* Video ex his verbis reſtare dubium Lectori, an Perſica & Arabica, quas fuiſſe diverſas ponimus, non una revera & eadem fuerit verſio. Dicitur enim hic tantum librum hunc ex India in Perſidem delatum a Perzoe, ita ut quod additur de translatione in linguam Arabicam tribui eidem Perzoi queat; & intelligi verſum ab eo Arabice Choſroi oblatum, & vulgatum in Perſide fuiſſe, ubi forte lingua Arabica non incognita vulgo fuerit. Verum omnem ambiguitatem tollit quod ad calcem Operis ſubjungitur ab ipſo Græco Interprete Symeone Seth, poſt quintamdecimam Diſſertationem adſcriptum his plane verbis: *Ταῦτα τὰ ιε. τμήματα ὁ σοφὸς ἰατρὸς Περζωὲ μετέβαλεν ἐκ τῆς Ἰνδικῆς εἰς τὴν Περσίδα διάλεκτον, μετακομίσας ἐκ τῆς Ἰνδίας τῷ Βασιλεῖ Χοσρόῃ. ἐκ δὲ τῆς Περσικῆς εἰς τὴν τῶν Ἀράβων μετεβλήθησαν γλῶσσαν. ἐκ δὲ τῆς Ἀράβων παρ' ἡμῶν εἰς τὴν ἑλληνίδα, καί εἰσι παρ' ἡμῖν μέχρι τὸ σήμερον εἰς ὠφέλειαν τῶν ἀναγινωσκόντων.* Hoc eſt, ad verbum: *Has 15. ſectiones ſapiens Medicus Perzoes tranſtulit ex Indica in Perſicam Dialectum a ſe deportatas ex India Regi Choſroi, Ex Perſica vero in Arabicam verſæ linguam ſunt: Ex Arabica demum a nobis in Græcam. Et ſunt apud nos uſque in hodiernum diem ad utilitatem legentium*, Ita ibi. Unde manifeſtum eſt Perſicam quæ dicitur Arabicamque verſionem fuiſſe plane diverſas. Cum autem ut ex prius deſcripto ejuſdem Symeonis Prologo conſtat: titulus *Cylile Dimne* Arabicæ verſionis proprius fuerit; uti & ipſa illa vocabula Arabica ex origine putantur; dicendum eſt & Indica Archetypa & Perſicam a Perzoe concinnatam Interpretationem vel caruiſſe titulo, vel aliter inſcriptas apparuiſſe. Unde quivis æquus conceſſerit; Nobis, qui non Interpretationes Græcam aut Arabicam, ſed Opus ipſum ortu primo Indicum, Latine reddimus, neceſſe non fuiſſe Arabicæ aut Græcæ nomenclationis habere rationem; præſertim cum ea parti tantum Operis, hoc eſt duabus dumtaxat Diſſertationibus conveniat, quibus Coronati & Veſtigatoris colloquia recitantur. quæſivi ex Magiſtris Arabicæ linguæ an *Cylile* & *Dimne*, Græce *Στεφανίτην καὶ ἰχνηλάτην*, hoc eſt Latine; *Coronatum* & *Veſtigatorem* ſignificarent. Reſponderunt in *Cylile* quidem agnoſcere ſe aliquid quod *Coronæ* notionem redoleat, in *Dimne* nihil reperire, quod ad veſtigii ſignificatum vergat. ex quo fortaſſe ſuſpicari liceat mendum Exſcriptoris in iſta peregrina voce reddenda. Sicut omnino ineſſe videtur in particula καὶ prout illa cum Arabicis conjungitur vocibus, cum Græca ſit. Credibile eſt enim Sethum ſcribentem Græcis characteribus Arabicum titulum Κυλίλε ου Διμνὲ poſuiſſe. illud autem ου, quæ copula eſt Arabibus, Græcus librarius in καὶ converterit. Refert doctiſſimus Allatius Diatriba de Symeonum ſcriptis pag. 184. prodiiſſe Ferraria an. 1584. quamdam hujus Operis interpretationem Italicam multis locis mutilam, in cujus Prologo legatur: hunc librum ex Indica in Agarenam linguam a Lelo Demno Saraceno verſum fuiſſe: ridiculo errore ex eo nato, quod liber idem ab Arabe interprete *Cylile u Dimne* inſcriptus fuerit. id valere poteſt ad comprobandum meum conſilium alienæ ab originibus nomenclationis
Edit. Rom pag. 391. removendæ; ne ſimiliter errandi cuipiam ſimpliciori daretur occaſio, exiſtimaturo fortaſſe *Ichnelaten* nomen eſſe Auctoris, qui primus hoc opuſculum condidit, cum id ſine certo Scriptoris nomine editum in India Symeon Seth innuat, dum ſcribit initio præfationis ſuæ: *Ἡ παροῦσα βίβλος ἐγράφη μὲν παρὰ Σοφῶν ἀπό τε μύθων καὶ παραβολῶν: Hunc librum compoſitum fuiſſe a Sapientibus ex fabulis & parabolis*; quod indicat nullum ei fuiſſe inſcriptum ſingularis Auctoris nomen. jureque ideo me illud: *Specimen ſapientiæ Indorum veterum* nuncupare potuiſſe. ſed de his jam plus ſatis: alia enim vocant.

ΚΑΒΑΛΛΑΡΙΟΙ.

Lib. IV. Cap. XXXI. *Τότε δὲ τριακοσίους Καβαλλαρίους δὶς αὐτῷ.* Retinui *Caballarii*

vocabulum in verſione idcirco quod exiſtimavi: haud ſine cauſa Pachymerem iſta voce hic uſum potius, quam ipſi notiſſima & obvia ἱππέων. Nempe *Caballarius* conſuetudine jam tum illius temporis, non quemlibet equitem, ſed inſignem & primarium ſonabat: eratque (id quod hodieque in Italica lingua inde ductum perſeverat) in eo verbo nobilitatis quædam emphaſis: minime conveniens equiti gregario. Itaque cum noſter ejuſdem hujus initio capitis hunc in modum ſcribit: Ὁ Καβαλλάριος Ἀλέξιος ἀνὴρ γενάδας καὶ ἀνδρικὸς, intelligendus eſt ejus viri nobilitatem claritatemque iſto nomine ſignaſſe. Nec mihi eſt incredibile trecentos iſtos, ex eo Equitum genere fuiſſe, qui uſu hodie militiæ Gallicæ *Maiſtres* Magiſtri dici ſolent; quorum videlicet unuſquiſque alios Equites ſub ſe merentes ductat.

ΚΑΔΔΗΝΑΛΙΟΙ.

Lib. III. Cap. XVIII. Συχναῖς ὅσαι πρεσβείαις καὶ δεξιώσεσι μὴ μόνον τὸν Πάπαν, ἀλλὰ πολλοὺς τῶν Καδδηναλίων ἐξεμειλίσσετο Ita conſtanter ſcribitur hoc vocabulum in tribus Codd. in hoc & aliis hujus Hiſtoriæ locis, unde non videtur dubitandum quin vocem nobis uſitatam *Cardinalis* ſic tunc Græci ſuis litteris exprimerent. Nec id imputandum ignorationi ejus originis ex vocabulo *Cardo*. nam hanc haud ignotam ſibi declarat Pachymeres lib. v. cap. VIII. ubi de Imperatore ſcribit: Καὶ χρυσὸν πέμπων Καδδηναλίοις, στρόφιγξιν ὁ ἄλλως εἴποι, ὡς θύρας οὔσης τοῦ Πάπα. ubi vides vocem *Cardinis* exprimi græco vocabulo στρέφιγγος.

ΚΑΘΟΣΙΩΣΙΣ.

Lib. IV. Cap. XV. Τοῦ ἔτους δ' ἐκείνου καὶ καθοσιώσεως ἔγκλημα τοῖς περὶ τὸν Φραγγόπουλον. &c. Hi accuſati ſunt, ut clare docet Auctor in conſequentibus, conjurationis in Imperatorem, quem interficere decreverant, ut ipſi faſſi ſunt. Hinc intelligitur ἔγκλημα καθοσιώσεως dici crimen læſæ Majeſtatis, & quidem, in primo capite, ut ſolent loqui: Ad hoc indicandum ideo accommodatur καθοσιώσεως vocabulum, quia vitæ perſonæque Principum res ſacræ ſunt, quas violare ſacrilegium immane ſit. unde paſſim Majeſtati Imperatorum copulatur adjunctum ſacræ: & eorum litteræ *Sacræ* ſine addito appellantur, vocabulo etiam Græcis uſitato. Uſurpat & alibi noſter καθοσίωσιν; hac notione lib. v. cap. XIX. καὶ τὸ μεῖζον ἐκρίνετο τὴν εἰς καθοσίωσιν; & cap. XX. ſequente ἀλλ' οὐ πεῖθον πολλὰ λιπαροῦντες· ἀλλ' ἄντικρυς ἐκρίνοντο τῆς πρὸς Βασιλέα καθοσιώσεως. Denique ut alia omittam loca, lib. VI. cap. XXIV. ὑπαγαγὼν (μακάριον) δίκῃ καθοσιώσεως, ὡς τοὺς δυτικοὺς ἄρχοντας κατὰ Βασιλέως διεγείραντα.

ΚΑΝΗΣ.

Lib. III. Cap. XXV. οὐ τῷ Κάνῃ, ὡς αὐτοὶ φασὶν, τὰς χώρας ἐκτᾶτο· ἀλλ' ἀρτιώσας ἰδίαν, ἑαυτῷ σὺν ἐκείνοις ἐσφετερίζετο. Non dubium quin hoc loco Κάνης nomen ſit Principis, a quo Nogas cum Tocharis miſſus fuerat: & a cujus dominio, ut paulo ante dixit Hiſtoricus, deficere incipiebat; ſuas res agens, & ſibi proprie vindicans quæ bello acquirebat. Agitur ergo hic de Tartarorum Principe, qui Magnus Canes hodieque appellatur. Lib. v. cap. v. ſcribitur hoc vocabulum per *Edit. Rom.* ι & inflectitur Κάνις Κάνιδος. *pag. 392.*

ΚΑΣΤΡΟΝ.

Lib. IV. Cap. XXII. De Barlaam & Tzuïla, Tzycandalæ ab Imperatore mandatum refert, ambos πρὸς Νικαίαν ἀπαγαγὼν, πρὸ τοῦ εἰς Κάστρον εἰσαγαγεῖν, στερῆσαι τῶν ὀφθαλμῶν. Video hic Κάστρον pro ipſa Urbe Nicæa poſſe accipi. Nam Juſtinianus Novella 128. vocem Κάστρον ſynonymam, voci πόλις videtur indicare, dum ſcribit: ἐν ταῖς πόλεσιν ἤτοι Κάστροις. quod ſi recipitur, ſenſus loci ſit: juſſiſſe Imperatorem excæcari Barlaamum & Tzuïlam in itinere priuſquam Nicæam intrarent. Et ſunt exempla ſimilium excæcationum obiter factarum; ut Baſilacii ad locum Chlempinam dictum prope fontem ab hoc caſu deinde nominatum βρύσις βασιλακίου, ut refert Anna Comnena lib. I. His tamen apud me obſtat I. quod in illo Juſtiniani loco particula ἤτοι non expoſitive, ſed disjunctive videri poteſt uſurpata. & ſic contrarium potius oſtendet: nempe πόλεις & Κάστρα diverſas res eſſe. Deinde quod utcumque forte minores & mediocres Urbes Caſtrorum vocabulo deſignatæ interdum fuerint; id tamen non videtur fieri potuiſſe in Nicæa Urbe maxima; & quę, dum a Latinis Conſtantinopolis tenebatur, Sedes Orientalis Græcorum Imperii fuerit. Denique quod cum præcedens participium ἀπαγαγὼν indicativum præteriti temporis, ſignifi-

Digitized by Google

cet prius abductos Nicæam duos illos, quam excæcarentur, id tantum factum debere videatur intelligi, priuſquam in Arcem ſive *Κάςρον* perpetuæ cuſtodię ipſorum deſtinatum includerentur. Docet autem noſter alibi, Nicææ fuiſſe in hunc uſum Caſtellum contra vim munitum, quod qui ſubiſſent, eorum de liberatione vel verbum dicere capitale foret, unde *εἱρκτὴ λήθης Carcer oblivionis* vocabatur, ad quam vocem quę annotavimus vide ſi tanti eſt.

ΚΕΛΛΑ.

Lib. III. Cap. XIX. *ἐκεῖνος* (*Πατριάρχης Αρσένιος*) *δ᾽ εὐθὺς τὴν κέλλαν ὑποδυόμενος ἀπέζυγε τὰς θύρας*. Cella ergo cubiculum dicitur non Monachorum ſolum, ſed & aliorum. Nam Patriarcha tunc non videtur in Monaſterio fuiſſe.

ΚΕΛΛΥΔΡΙΟΝ.

Lib. III. Cap. XXV. *Εφ᾽ ᾧ καταλαβὼν τὸ ἐν τῇ Βαρβάρᾳ κελλύδριον τοῦ Θαυματούργου Νικολάου*. Cellulam verti. eſt *κελλύδριον ὑποκοριστικὸν* in tertio diminutionis gradu. Puto autem ſignificari Sacellum cui adjuncta eſſet domuncula. Id ſuadet mentio S. Nicolai, cui dicata videlicet eſſet ędicula. Nota eſt ex vetuſtiſſimis Scriptoribus *Cellæ* uſurpatio pro loco, religioſo cujuſpiam cultui dicato.

ΚΕΛΤΟΙ.

Lib. VI. Cap. XXIV. *Τὸν δὲ Κόντον Κελτοῖς παραδοὺς κρεμαννύειν καὶ ἐτάζειν ἐκέλευε*. Unde eſſent hi qui *Celti* vocabantur Conſtantinopoli, docet Vaticanus Paraphraſtes hunc locum ſic exprimens: *τὸν δὲ Κόντον τοῖς Αλαμάνοις δοὺς κρεμαννύειν* &c. Ergo Celti Pachymeri dicuntur Alamanni.

ΚΕΡΑΣ.

Lib. VI. Cap. XXXIV. *Κατὰ τὸν λιμένα τὸ κέρας ἀποβάντος νηὸς*, Agit de Joanne Lazorum Principe Conſtantinopolim appellente ad portum *Ceras* dictum. *κόλπον* ſinum, appellat Procopius lib. 1. de Aedificiis cap. 5. originem etiam nominis indicans: *ἀμφὶ τὸν κόλπον* (ait) *ὅπερ κέρας οἱ ἐπιχώριοι, κεροέσσῃ τῇ Βύζαντος μητρὶ τοῦ τῆς πόλεως οἰκιστοῦ ἐπωνύμως καλοῦσι*. Hoc eſt ex nova verſione Claudii Maltreti: *Circa ſinum ab Indigenis dictum* Ceras, *de nomine Ceroeſſæ Matris Byzantis qui Urbem condidit*.

ΚΛΕΠΤΕΙΝ.

Edit. Rom. pag. 393. Lib. V. Cap. VI. *Ως ἀποζῆν θύραις καὶ κλέπτοντας*. Inter ſordes Cralis Serbiæ numerat illautum & tumultuarium cibatum, nulla munditie menſarum, nullo ordine miniſterii: cunctis pro ſe quoque aviditate venatoria, quidquid quaſi furtim arripuerant vorantibus. talem quamdam ſubeſſe intelliget notionem verbo *κλέπτειν* hoc loco poſito, ſi quis mentem ſententiæ perſpexerit.

ΚΛΙΜΑΚΕΣ.

Lib. V. Cap. XXVII. *Τὸ γὰρ τῶν ποδῶν ἄλγημα οὐ παρεῖχε στεῤῥῶς ἀντιβαίνειν ταῖς ἐφ᾽ ἑκάτερα τῆς ἐφεστρίδος κλίμαξιν*. Non dubitavi latine vertere, *Scalas equeſtres*: hoc eſt; ex equorum ephippiis utrinque pendulas, recentiori equitandi diſciplina. nam heroicis temporibus Græciæ Latiique inſtrumentum iſtud quo pedes equitantium ſuſtinentur, uſu ignotum, nomen non habuit. Poſtera ætas & rem & vocabulum invenit. Græcis quidem citerioris ævi, id *ἀναβολεὺς* dictum eſt, Latinis ſcala. Utriuſque teſtis Svidas: *ἀναβολεὺς δὲ* (inquiens) *ἡ παρὰ Ρωμαίοις λεγομένη σκάλα*. ex quo vocabulo ſuas hic *κλίμακας* Pachymeres traxit. Res enim clamat ipſa agere illum de ſtapedibus, ſive ſtapedis, aut ſtapiis, quas ſubices pedaneos Budæus dixit. Ego Scalæ nomen, teſtimonio Svidæ ante multa jam ſæcula in hac notione Latinis uſitatum, *κλίμαξιν* Pachymerianis rependere debui. Eſt autem ratio in promptu cur ſtapia ſcala dicta ſit: quod videlicet inſcendenti equum homini ſcalæ vicem præſtet.

Digitized by Google

ΚΝΩΜΕΝΟΙ.

Lib. V. Cap. X. *Οἱ δ' ἀφοσιουμένως ὅσον καὶ ἐπιπολαίως ἀκούοντες, πτερῷ, τὸ τοῦ λόγου, τὰ ὦτα κνωμένοις ἐῴκεσαν*. Erant (inquit) Patriarcha & ei aſſiſtentes Epiſcopi; ad mentionem ipſius reconciliationis cum Latina Eccleſia factam, ſimiles iis quibus auricula pennæ affrictu leni ſtringitur: etſi revera id obiter & perfunctorie; non autem ut videri volebant gratificantes Imperatori, libenter & jucunde audirent. Ad blanditias, titillationem & *γαργαλισμὸν* referri proverbialiter a Veteribus ſtricturam auricularum affrictu pinnulæ, demonſtrare accuratius debeo propter cauſam quam mox referam. Lucianus libro *περὶ ὀρχήσεως* non longe a principio Cratinum inducit ſuccenſentem Lycino quod ſederet in theatro ſpectans ſaltantes, & cum voluptate audiens tibiarum cantus, & mollium ac laſcivorum carminum ſonos, *κάθησαι καταυλούμενος θηλυδρίαν ἄνθρωπον ὁρῶν ἐσθῆσι μαλακαῖς καὶ ᾄσμασιν ἀκολάστοις ἐναβρυνόμενον, καὶ μιμούμενον ἐρωτικὰ γύναια τῶν πάλαι, τὰς μαχλοτάτας Φαίδρας καὶ Παρθενόπας καὶ Ῥοδόπας τινάς. καὶ ταῦτα πάντα ὑπὸ κρούμασι, καὶ τερετίσμασι, καὶ ποδῶν κτύπῳ* &c. tum paulo poſt *κάθησαι τὰ ὅμοια πεπονθὼς τοῖς τὰ ὦτα πτερῷ κνωμένοις*. Ex quibus manifeſte patet: audire cum voluptate cantilenas & numeroſum ſtrepitum ſaltantium, cæteriſque aurium deliciis affici, a Luciano dici, pati rem ſimilem iis quibus auriculæ penna ſtringuntur. Confirmatur idipſum evidentius ex alio ejuſdem Luciani loco; in libro *περὶ διαβολῆς* de Calumnia, ubi ait: *οἶδα γοῦν τινας οὕτως ἡδέως γαργαλιζομένους τὰ ὦτα ὑπὸ τῶν διαβολῶν ὥσπερ τοῖς πτεροῖς κνωμένους*. *Scio igitur quoſdam tam ſuaviter deliniri ſolitos auditu calumniarum, ut ii quibus auricula penna ſtringuntur*. Hæc afferenda teſtimonia fuerunt ut interpretationem hujus Pachymeriani loci noſtram tueremur adverſus contrariam ei ſententiam Paraphraſtæ Vaticani, qui pro his quæ apud noſtrum Auctorem in duobus optimis Codicibus B. & A. leguntur de Patriarcha & Patribus Synodi, *Πτερῷ, τὸ τοῦ λόγου, τὰ ὦτα κνωμένοις ἐῴκεσαν*, ſic reddit: *οἱ δὲ οὐδ' ἄκροις ὠσὶν ἀκοῦσαι ἠνείχοντο*. *Illi autem ne ſummis quidem auribus audire ſuſtinebant*. Perperam omnino, ut ſæpe alias, & contra Auctoris mentem locique ſententiam; quæ plane exigit hic intelligi: Patriarcham & Epiſcopos, ut Imperatori gratificarentur, cui obſiſtere non poterant, ſimulaſſe, ſe libenter audire, quod is proponebat de ineunda cum Latinis pace: cum revera intus in animo id averſarentur, & nonniſi perfunctorie audirent, intimum & verum animi ſenſum exprimere non audentes; nec adeo id neceſſarium putantes, quod confiderent, rem ad extremum ſucceſſu carituram. His ex occaſione adjungam: Locum 2. ad Timoth. 4. 3. ubi fit mentio Hominum *κνηθομένων τὴν ἀκοὴν*, hoc eſt, ut Vulgatus eleganter vertit, *prurientium auribus ἰσοδυνάμων* huic enarratæ hoc loco formulæ ex mente Heſychii. Nam is ubi expoſuiſſet *κνηθόμενοι τὴν ἀκοὴν* per hæc verba: *ζητοῦντές τι ἀκοῦσαι καθ' ἡδονὴν quarentes aliquid audire ad voluptatem*, poſtea *κνώμενοι* interpretatur æquivalenti vocabulo *κνηθόμενοι*. *Edit. Rom. pag. 394.*

ΚΟΚΚΟΙ.

Lib. VI. Cap. XXIV. *Κόκκους δὲ Μοναχοὺς καὶ τοὺς κατ' ἐκεῖνον ἰῶ*. Quos dicat hic Pachymeres *Coccos* Monachos Vaticanus ipſe videtur ignoraſſe Paraphraſtes, nam hoc verbum omiſit, ut cætera fere quæ non intelligit tranſilire conſuevit. Ne proprium id nomen putem, obſtat numerus. nam quæ ratio patitur ut multi nomine uno velut proprio ſint uſi? An peculiaris quædam Monachorum Sodalitas hoc vocabulo deſignata eſt, ſic forte appellatorum a colore veſtis coccineum præferente quippiam? Id quidem ſuſpicabar, & fulciebat conjecturam quod ſtatim ſubjungitur, fortaſſis expoſitive, *καὶ τοὺς κατ' ἐκεῖνον*, quod licet interpretari; *& eos qui circa illum*, nempe Imperatorem, erant. Non paucis hujus Hiſtoriæ locis, præſertim capitibus 2. & 18. lib. 4. video indicari Joſephum ante Patriarchatum adhuc Monachum, aſſiduum fuiſſe apud Imperatorem; adeoque, quod hinc ſequitur, in Palatio diverſatum; utique non ſolum. Nam & illi adhæſiſſe ſui inſtituti comites pronum eſt creditu: & fratribus aut filiis Imperatoris alios Monachos ſimilem operam navaſſe non eſt inveriſimile. quid ſi opinemur hos quaſi Palatinos Monachos, etiam ut cæteros Domus Regiæ Miniſtros veſtitus aliquo genere aut colore a cæteris diſcretos; *Κόκκους Μοναχοὺς* vocatos, forſitan quod coccineum aliquid geſtarent. Ego tamen *ἐπέχω*, plus lucis in hac caligine alicunde, ſi forte affulgeat, opperiens.

Digitized by Google

ΚΟΛΥΒΑ;

Lib. VI. Titulus Cap. XII. ſic habet, Τὰ συμβάντα Πατριάρχῃ περὶ τὴν τῶν κολύβων Αποςολῶν. Vaticanus κολύμβων legit. qui quidem hoc loco, non deſcribens Auctorem, ſed, more ſuo, liberrime παραφράζων, ſic ſcribit. ἐν τοῖς ἐκπώμασιν, οἷον τῶν χαλκῶν πινάκων, οἱ τὸν ἑφθὸν σῖτον φέρουσιν, ὡς (legendum puto ὃν) ἡ συνήθης γλῶττα κόλυμβα λέγει. Hinc habemus ἑφθὸν σῖτον lingua græca vulgari κόλυμβα dictum. Sed multis experimentis comperta mihi hujus Paraphraſtæ indiligentia, non ſatis illi fidere poſſum, ut Auctoris ipſius noſtri duobus exemplaribus optimis B. & A. probatam lectionem hujus vocabuli non præferam; præſertim cum ei palam ſuffragetur Svidas. Lego igitur κολύβων, non κολύμβων, & voce κόλυβα intelligo, ſic docente Svida, σῖτον ἑψητὸν *frumentum coctum*. Pachymeres in hoc cap. σῖτον ἑφθὸν vocat, idem, ni fallor, quod antiqui molam vocabant, farris nempe moliti farinam inſpergi hoſtiis ſolitam. Significat ergo hic locus ſolitum tunc Conſtantinopoli fuiſſe in feſto Hypapantes, offerri Patriarchæ Sacris operanti patinas plenas iſto farre toſto, quibus cum bene precatus ſolemni benedictione fuiſſet Antiſtes, eæ ut ſacra Apophoreta diſtribuebantur præſentibus; & una earum mittebatur ad Auguſtum; quam mos erat ei prandenti offerri ſub ſecundam menſam inter bellaria. Hoc ſonant hæc noſtri verba: ὧν (Patinarum nimirum earum quas ἐκπωμάτων πλατείας vocat) ὡς ἀπαρχή τις ἡ κρείττων τῷ Βασιλεῖ προσήγετο ἐπιδόρπιος. Vide quæ dicimus verbo πλατείαι ἐκπωμάτων.

ἀπὸ ΚΟΙΛΙΑΣ φωνεῖν.

Edit. Rom. pag. 395.

Lib. V. Cap. XVI. Τὸ γὰρ ἀπὸ κοιλίας φωνεῖν αὐθις μὲν ἄλλως, καὶ μάταιον. Vocat propria auctoritate ſine idoneo teſtimonio in cauſa ſua loqui ἀπὸ κοιλίας φωνεῖν proverbiali opinor formula ex iis ducta ſacræ Scripturæ locis quæ Pythoniſſarum Mulierum ventriloquarum meminerunt Act. XVI. 16. & I. Reg. XXVIII. ubi pro eo quod vulgatus habet verſ. 3. *Saul abſtulit Magos & Ariolos de terra*. LXX. legunt περιεῖλε τοὺς ἐγγαστριμύθους, *ſuſtulit ventriloquos*. & ibid. verſ. 7. *Dixitque Saul ſervis ſuis: quærite mihi mulierem habentem Pythonem*. LXX. ζητήσατέ μοι, γυναῖκα ἐγγαστρίμυθον. Spiritus malus qui Python vocabatur nomine ducto a græco verbo πύθεσθαι ex πυνθάνειν, quod reſponſa ederet, Hebræis loco illo cap. I. libri Samuelis vocatur אוב *Ob*: quæ vox libri Job cap. 32. 20. utrem ſignificat: quia ſcilicet Dęmon iſte inſidebat ventrem phanaticarum iſtarum, ex eoque in modum utris inflato voces emittebat, quas ſtulti conſulentes pro oraculis habebant. Hinc quæ quis proprio ſenſu, ſine majorum auctoritate affirmaret, ἀπὸ κοιλίας φωνεῖν Pachymeri dicitur.

ΚΟΙΝΟΝ.

Lib. IV. Cap. XIII. ὑπὸ τόμῳ κοινῷ γεγονότι Πατριάρχης ἐπικυρώσεται. Cave putes κοινῷ adjunctum hic eſſe nominis τόμῳ. Eſt enim κοινὸν neutrum ſubſtantivum, Cœtum communem, & corpus univerſum Conſtantinopolitani Cleri in unum congregatum ſignificans; notione antiquis etiam uſitata. quid ſit autem hunc conventum haberi ἀπὸ τόμῳ *ſub tomo*, dicetur verbo τόμος: vide etiam verbum ὑποψήφιος.

ΚΟΙΝΩΝΗΚΟΣ.

Lib. V. Cap. XIII. Κοινωνικὸς δὲ εἶναι τῇ Εκκλησίᾳ. ſic loquens Veccus, non ea communione ſe conjunctum Eccleſiæ dicit, qua quilibet Chriſtianus, etiam Laicus, ei adhæret: ſed alia peculiari, adſcriptorum Clero propria, & proventibus Eccleſiaſticis eo nomine participantium. quo pertinent ſuperiora his contigua ejuſdem Vecci verba: Αὐτὸς γαρ ἕτοιμος εἶναι καὶ ὀφφίκιον ἀποθέσθαι καὶ πᾶσαν ἀφεῖναι τὴν πρὸς αὐτὸν πρόσοδον. videtur aliquid hodie ſimile in uſu Curię Romanę ubi notarii quidam Apoſtolici *Participantes* dicuntur, quę vox κοινωνικοῖς reſpondet, ad differentiam aliorum:

ΚΟΝΟΣΤΑΥΛΟΣ.

Sic ſcribit paſſim hoc vocabulum Pachymeres, pronunciationem, ut apparet, Francorum, a quibus id nomen Gręci ſumpſere, propius affectatus. Illi enim *Coneſtable* hanc Dignitatem vocant. & ſic, ut eſt credibile, tunc quoque per Orientem, ubi multi verſabantur, proferebant. Hoc admonendum viſum, quoniam alii longe aliter id nomen efferunt: & ne quis me in verſione Conoſtaulum reddere miretur.

Digitized by Google

ΚΟΝΤΟΣ.

Lib. III. Cap. VI. *Λατίνῳ μεγιστᾶνι, ὃν ἂν ἐκεῖνοι φαῖεν σημαίνοντες Κόντον.* Vocem Comitis, ut Dignitatem notat, Scriptoribus citimæ vetuſtatis tritam, Pachymeres hic exprimit, prout vulgo pronunciari ab Italis ſolebat, *Conto*: aut ut effertur hodie *Conte*: quod græce *κόντον* reddit: & nos *Contum* expreſſimus. Rem autem ipſam quod attinet, etſi Pachymeres paſſim iniquior Latinis *Contum* hunc, de quo agit ambitioſe vocatum a ſuis dicat, quaſi ampliori vocabulo, quam modus ejus Domeſticæ Dignitatis ferret; tamen, cum hunc Genuenſem nominatum dicat *Vintimilia*, audivi ex iis qui antiquitates Genuenſium perſpectas habent, revera Comitis nomen iſti familiæ ex vetuſtiſſimo tempore tribui conſueviſſe. Verum fortaſſe noſtrum movit, ut iſtam nimis ſplendidam Civis Genuenſis appellationem putaret, quod maximi tunc Principes ea honorari ſatis haberent. quo pertinet, quod ejuſdem libri cap. 8. ſcribit, de Carolo agens Rege Siciliæ: *Ἀδελφὸν Ῥῆγος τῶ φραγτζίσκων ὄντα καὶ εἰς Κόντης τετιμημένον τὸν Κάρουλον.* Carolus nimirum Frater S. Ludovici Regis Francorum, quando vocatus eſt ad Regnum Neapolitanum & Siculum, Comes erat Provinciæ, unde *Conte* ab Italis tunc vocabatur. quo etiam contentus titulo tunc erat, Princeps licet in paucis opulentus & præpotens, Dynaſta Sabaudiæ. Cantacuzenus lib. 1. cap. 40. pag. 120 Edit. Reg. *Ἐσώθοντο εἰς τὸ τῆς Σαβαυδίας ἄρχοντος, ὃν Κόντον ἡ Λατίνων γλῶσσα καλεῖ* &c. Edit. Rom. pag. 396.

ΚΟΝΤΟΣΚΕΛΙΟΝ.

Lib. V. Cap. X. *Κοντοσκέλιον ἀνοικοδομεῖν ἤθελεν*, Reperio apud Petrum Gyllium in Topog. Urb. Conſtant. lib. 1. cap. 20. mentionem Portæ condeſcalæ, quæ græce *κοντόσκελος* dici potuit. Forte illi vicinum & ex ea nomen ducens navale olim iſtud fuit Contoſclium dictum, quod tunc dirutum reædificare voluiſſe Michael Auguſtus hic dicitur.

ΚΟΡΔΟΚΟΥΒΑΣ.

Lib. VI. Cap. III. *Ἦν ἀχρόνης ἐκεῖσε Κορδοκούβας κεκλημένον, τόδ' ὄνομα ἡ ἄλλων γλῶσσα εἰς λάχανον ἐκλαμβάνει, καὶ Λαχανᾶς ἐντεῦθεν φημίζε*). Pronum ſuſpicatu eſt linguа Myſorum cordocubæ vocabulum aliquid ex oleris notione duxiſſe; propagatum forte ex quadam corruptione græcæ vocis *κόρχορος* notiſſimam deſignantis oleris ſpeciem, & vulgari olim adagio celebratæ, *καὶ κόρχορος ἐν λαχάνοις*.

ΚΟΡΤΙΝΑΡΙΟΙ.

Lib. IV. Cap. XXIX. *Μὴ ὅτι βαρδαριώτας καὶ κορτιναρίους μόνον καὶ τοὺς ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος ἔχειν, καί γε τοὺς ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς* &c. quatuor genera Palatinorum Miniſtrorum gradatim dignitate creſcentia memorat, Bardariotas oſtii Cuſtodes inſtar Helvetiorum, Cortinarios, Cubicularios, & Admiſſionales. Cortinarii fuiſſe in Aulico Satellitio ii videntur, quorum erat munus ad cortinam, extra velum intimum, *la Portiera* Cubiculi Regii, præſtolari ſubitos nutus & fortuita imperia Principis, & admiſſionibus miniſtrare.

ΚΟΡΥΦΩ.

Lib. VI. Cap. XXXII. *Ἐγχωρίτας αὐτοῦ Καΐτων καὶ Κορυφοῦς*. Eſt hic *Κορυφὼ* recentius nomen Inſulæ Corcyræ, hodie, & ex aliquot retro ſæculis vulgo *Corfou* dictæ; quod ideo retinere in Interpretatione debui, quandoquidem id Auctor ſciens uſurpat, veteri ſibi non ignoto præferens: uti etiam in *μορέᾳ* vel *μορέα*, pro Peloponneſo, in ſimilibus feci.

ΚΡΑΛΗΣ.

Lib. V. Cap. V. Sæpe nominat Pachymeres *Κράλης Σερβίας* quam vocem etſi non ignoro a quibuſdam pro appellativa accipi æquivalente vocabulo *βασιλεὺς*: tamen cum & noſter, & Cantacuzenus, & alii, eam retineant, nec verbo *βασιλεὺς* commutent, non eſt quod nos dubitemus idem facere: alioqui nec Sultanem Perſidis, nec Canim aut Canem Tocharorum, nec Mepe Iberiæ dicere deberemus; ſed Regis nomen pro iſtis vocibus ponere, quod nemo probaverit.

Digitized by Google

ΛΑΜΠΙΝΑΙ.

Lib. II. Cap. XXX. ἐν σκιαδίοις ἐκ φύλλων ἐν λαμπίναις, ταῦτα γὰρ ἴσασι τὸ πάλαι. Ita uterque Cod. B. & A. Nam Vat. hęc omittit. λαμπίνη, quid ſit non reperio. Nimirum ex uſu fortaſſe linguę vulgaris Pachymeri obrepſerit, ut ι pro η in hoc vocabulo poneret. nam λαμπήνη nota jam vox eſt. Heſychius: λαμπήνη εἶδος ἁμάξης ἐφ᾽ ἧς ὀχοῦνται ἔνιοι, ἀπήνη, ἢ ἅρμα σκεπαστόν. Hęc ille, congerens multa quę ſimul integram vocis quam explicat abſolvunt notionem. & ſane omnia quadrare videntur in hunc locum, & in mente Scriptoris fuiſſe. Illa porro verba: ταῦτα γὰρ ἴσασι τὸ πάλαι, videntur reſpicere feſtum Scenopegię aut Tabernaculorum a Judęis olim celebrari ſolitum in memoriam vitę a Patribus in Tabernaculis tranſactę per annos quadraginta in Deſerto. Etſi autem Scriptura ubi hoc feſtum prę‍ſcribit, meminerit tantum diſerte Tarbenaculorum erectorum extra domos; ſatis tamen pronum creditu eſt, adhibita ad hunc uſum plauſtra ramis virentibus ſuperne tecta; & cętero ſplendore varii ornatus, agreſtis feſtivitatis lętitię celebrandę accommodata, quę hic noſter λαμπίνας vocat.

Edit. Rom. pag. 397.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙΝ.

Lib. V. Cap. XII. Ὅπως ἐνδιδῷ ἀπελθόντας Ἀρχιερεῖς λειτουργεῖν τε καὶ μνημονεύειν εἰ μόνον ὁ Πάπας τῆς πρὸς τὰς ἐν τῇ πόλει βοηθείας ἀπόσχοιτο. Hoc loco res ipſa exigit ut τὸ λειτουργεῖν non ſimpliciter ſonet Miſſam ſive ſacram Liturgiam celebrare, ſed id facere ſimul cum Latinis, iis una communicando; in quo erat ſita Schiſmatis amotio. Nam Schiſmatici Gręci Latinos ut Excommunicatos & Hęreticos in conſortium Sacrorum admittere recuſabant.

ΛΕΠΑΣ.

Lib. V. Cap. XVII. Ἀντείχετο γὰρ ὡς λέπας πέτρας ἐκείνου. Vetus Proverbium ex Ariſtophane in Pluto ubi Chremylum ſic loquentem facit ſub finem.

Ὡς ἐντόνως ὦ Ζεῦ βασιλεῦ, τὸ γραΐδιον
Ὥσπερ λέπας τῷ μειρακίῳ προσίσχεται.

Ad quem locum ſic annotat Vetus Scholiaſtes. λέπας κογχύλιον ἐμφερὲς ταῖς πέτραις ὅτι αὐταῖς προσπήγνυται δυσαποσπάστως ἔχον, ἐπειδάν τις αὐτὸ βουληθεὶς λαβεῖν: Similia idem docet ad verſum hunc alium ejuſdem Ariſtophanis in Veſpis, non longe a principio

προσεκαθεύδει πρωῒ πάνυ
Ὥσπερ λέπας προσεχόμενος τῷ κίονι.

Idem alii Scriptores tradunt. *Lepadem* hanc concham Plautus latine vocat non ſemel. Plinius tamen videtur *Buccinum* appellare. ubi enim lib. 9. cap. 36. *Buccinum* dixit eſſe, *minorem concham ad ſimilitudinem ejus buccini quo ſonus editur, unde eſt cauſa nomini:* paulo poſt addit: *Buccinum nonniſi petris adhaeret, circaque ſcopulos legitur*.

ΜΑΚΑΡΙΤΗΣ.

Lib. IV. Cap. XIII. Ἐκ Γερμανοῦ τοῦ μακαρίτου πολλὰ τῶν τῆς τάξεως τῆς Ἐκκλησίας κατέστη. Aliquando credidi deſignari hoc loco S. Germanum P. C. ſcriptis clarum, qui Chriſti ann. 714. imperante Anaſtaſio Auguſto ex Cyzicena Sede in Conſtantinopolitanam eſt tranſlatus. Impellebat ad ſic opinandum mentio antiquitatis bis hoc loco repetita, quaſi indicans Germanum hunc, Patriarcham novum ex ultima vetuſtate exempla & præcepta emendandæ Eccleſiæ inde uſque ab Actis & Scriptis Sancti Germani accerſere ſtuduiſſe. Verum re attentius conſiderata probabilius exiſtimavi, agi hoc loco de Germano longe recentioris memoriæ Patriarcha, cujus mortem & elogium habes apud Acropolitam in Imperio Joannis Batatzę ſub quo floruit: Ἔτυχε μὲν πρὸ καιροῦ τὸν Πατριάρχην Γερμανὸν τὰ τῇδε καταλιπόντα πρὸς τὰς θείας ἀπάραι σκηνάς, καλῶς καὶ ὁσίως βιώσαντα καὶ καλῶς τὴν αὐτοῦ ποιμάναντα ποίμνην. Sic Acrop. pag. 39. Hiſt. Ut hunc potius indicari hic putem ſuadet vox μακαρίτης civilem magis quaſi quemdam, ex uſu Græcorum, quam religioſum, qualis Sanctis ab Eccleſia declaratis debetur, honorem deſignans. Præterea recentiorem quandam defunctorum memoriam indicans. Non enim qui ante multa ſæcula ſunt mortui, cum nominantur, μακαρῖται dici ſolent: ſed οἱ προσφάτως τελευτήσαντες, quos qui viderint adhuc vivant. Sic hujus libri cap. XXIII. Irenem Auguſtam Joannis Ducæ uxorem, quę commodum eodem cum hoc Germano vixerat tempore, & ante virum deceſſerat, μακαρῖτιν vocat. Nullo igitur modo agit hoc loco Pachymeres de Sancto

pag. 398

cto Germano Patriarcha illo vetuſtiſſimo, quem ſi nominaret, non *μακαρίτην*, ſed *μακάριον* diceret, verum de iſto altero qui viginti circiter annis prius deceſſerat memoriam ſui laudabilem relinquens.

ΜΑΜΑΚΟΥΘΟΣ.

Lib. V. Cap. X. Μαμάκουθοί τινες, ἵν' τι ἂν εἴποιμι. ἀναιδήτως τῶν πραττομένων ἔχοντες. Vituperat hic Pachymeres Patriarcham & Antiſtites, qui ei aderant, quod non acriter obſtiterint primæ propoſitioni reconciliationis Eccleſiæ Græcæ cum Latina: ſic ſuum animum oſtendens Schiſmati addictum & averſum a Pace; utcumque aliud aliquando ſimulaverit. *μαμακούθους* autem Græcos illos Præſules vocat, ſtultitiæ illos inſimulans; ut oſtendit, quod mox adjungit quaſi declarandi gratia, *ἀναιδήτως τῶν πραττομένων ἔχοντες*: Id porro vocabuli mutuatus videtur a ſuo Heſychio, quem librum ipſi fuiſſe familiarem ex aliis locis intelligimus. In Heſychii vero Lexico hodie legitur *μαμάκυθος, μωρός*. verum ego non dubito quin in ſuo meliori exemplari Pachymeres legerit *μαμάκυθος*: unde hic poſuit *μαμάκουθοι*. Id colligo ex Euſtathio qui ad verſ. 562. & 563. Οδυσ. κ.

Ελπήνωρ δέ τις ἔσκε νεώτατος, οὔτε τι λίην
Αλκιμος ἐν πολέμῳ οὔτε φρεσὶν ᾗσιν ἀρηρώς.

Multos enumerans ſtultitiæ infamia celebres, poſt Sannam, Coroebum, Margiten; quorum notiſſima dementia in proverbium & ſcomma ſimili vitio laborantium tranſierit, hæc adjungit: Ὁμοίως δὲ καὶ τὸν Μαμμάκυθον, καὶ τὸν Μελιτίδην, καὶ τὸν Ἀμφιετίδην, οἱ περιβόητοι ἐπὶ μωρίᾳ ἦσαν: *Similiter autem & Mammacuthum & Melitidem, necnon Amphietiaem qui celebres inſania fuere.* ubi ſignificat iſta propria fuiſſe nomina inſanorum quorumdam, quæ deinde in ſimilium ipſis appellationem tranſlata fuerint, prout de Sanna nominatim obſervaverat, ſic antea ſcribens: *τὸν μωρὸν οἴδαμεν Σάνναν καλεῖσθαι ὡς ἀπό τινος Κυρίου ὀνόματος. Stultum ſcimus Sannam vocari tamquam a quodam proprio nomine.* Cujus rei teſtem citat Cratinum Comicum, ita continue ſubjungens; *καὶ παράγεται Κρατῖνος κωμῳδῶν τοιοῦτον, τὸν Θεοδοτίδην Σάννον.* quia vero Euſtathius conſtanter hanc vocem cum duplici *μ* ſcribit, forte ſic ea apud Pachymerem (etſi ambo Codd. optimi B. & A. concorditer cum unico *μ* ſcribant) emendanda fuerit. Vaticanus ſolitæ ſibi licentiæ in hoc præ cæteris capite indulgens, cum alia paſſim in eo ſcripta verbis quibus libuit effert; tam in hac voce quiddam *καινοτομεῖ*. ſic enim habet: *μάκουθοί τινες ὄντες*. Videtur autem ex alia origine hanc vocem accerſere, nec viri ſingularis olim fuiſſe nomen proprium agnoſcere; ſed propagatam putare ex verbo *μακκοᾶν*, quod Heſychius exponit *παραφρονεῖν προσποιεῖσθαι μὴ ἀκούειν, deſipere, ſimulare ſe non audire.* Et hanc potiſſimum ſecundam diſſimulati auditus notionem huic ſic a ſe decurtato vocabulo imputandi occaſionem fortaſſe ſumpſerit ex eo, quod paulo ſuperius legerat apud Auctorem; Patriarcham cum Synodo ab Imperatore provocatos ad ſerio cogitandum de ineunda cum Latina Eccleſia concordia *ἐπιπολαίως ἀκηκοέναι, perfunctorie audiiſſe*: & cum rem averſarentur, non tamen obſtitiſſe: ſed quaſi diſſimulantes ſe percepiſſe quod dictum fuerat, aſtuto ſilentio lucrifeciſſe invidiam aut periculum palam reſiſtendi, *οὐ γὰρ ἦν αὐτοῖς ἀντιθῆναι*: *non iis inerat reſiſtendi vis.* Eos tamen non ſe continuiſſe intra fines meræ diſſimulationis aut ſilentii; ſed præterea etiam, ut Imperatori gratificarentur, ſignificaſſe: placere ſibi mentionem illatam ab eo Pacis, manifeſte affirmat noſter, ut oſtendimus ſuperius verbo *κνώμενοι*. quare non illos *μαμακούθους*, aut *μακούθους* idcirco vocavit, quod ſimulaverint ſe non audire; ſed quod declaraverint ſibi probari, quod proponebatur; haud ſatis providentes quid inde conſecuturum eſſet, in quo ponit ſtultitiam eorum hoc verbo reprehenſam. *Edit. Rom. pag. 399.*

ΜΑΝΔΥΑΣ.

Lib. IV. Cap. V. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἐξόχως τῆς ἱεροῦ μανδύαν τῆς Πατριαρχίας κατέχων. Heſych. *μανδύας. εἶδος ἱματίου Περσῶν πολεμικόν* forte *πολεμικοῦ*. Euſtathius ad Οδυσ. τ. ſub principium Αἴλιος Διονύσιος λέγει. ὅτι Περσικὸν ὄνομα καὶ ὁ μανδύας. ἔοικε δέ φησι φαινόλῃ. *Ait Ælius Dionyſius, Perſicum eſſe nomen Mandyam, ſimilis autem eſt penulæ.* Veteres Gloſſæ verborum juris *μανδύας ἱμάτιον. τὸ λυρίκιον*; ſed hæc ut tiara & alia cum res tum nomina ad uſum Sacrorum ſunt tranſlata. Docet eruditiſſimus Pater Goar O. P. Notis ad Miſſam S. Joannis Chryſoſtomi pag. ſui Euchologii 113. fuiſſe Mandyam inter Pontificales veſtes, id quod cappam ſive pluviale Latini

Chriſtianorum rituum Expoſitores vocant. A qua nec forma nec notione multum abeſt penula; quam ad ſacrorum uſum jam tum ab Apoſtolicis accommodatam temporibus non immerito viri doctiſſimi ſuſpicantur ex Pauli loco 2. ad Timoth. 4. 13. Fuit præterea Mandyas propria Monachorum veſtis ex humeris ad pedes uſque defluens & totum ambiens corpus, a parte ſola anteriori aperta; qualem etiam in Eccleſia Græca retinere in Pontificatu ii ſolebant qui erant ex Monachis promoti. Ex quo genere cum eſſet Arſenius ex Apollonienſi Monaſterio ad Thronum Patriarchalem olim aſſumptus, ut tradit Gregoras lib. 3. non mirum ſi Mandyam etiam extra ſacras geſtaret functiones. Nam civili & ordinario veſtitu fuiſſe tunc indutum illum cum privatim & familiariter Imperatorem domi ſuæ viſeret, res ipſa exigit. Nondum me pœnitet *μανδύαν* ſacram penulam hoc loco vertiſſe; & qui perpenderint quæ de penulæ forma & uſu a veteribus traduntur, & ea cum traditis de Mandya contulerint, haud multum ut ſpero repugnabunt. Vide & Codinum ſæpius vocem *μανδύας* uſurpantem.

ΜΑΡΜΟΥΤΖΑΣ.

Lib. IV. Cap. XIII. *προσονειδίζοντες μαρμούτζαν προσωνύμαζος, προσάπτοντες ὄνομα Περσικόν*. Erat igitur *μαρμούτζας* nomen Perſis familiare; quod in ea Gente multi propriam haberent. Id autem idcirco a maledicis Germano imponebatur, quod is, ut paulo poſt dicitur, remotiorem originem generis a Gabra Urbe Perſidis, propinquiorem a Lazis duceret. Codex Allat. *Μαρκουτζᾶν* legit. Anonymus vero ms. quem Allatius exſcribit in Exercit. contra Creygtonum pag. 605. *Μαλχουτζᾶν*. & fortaſſe *μαρκουτζᾶς* in Barber. legendum fuit, fallente in ms. ſimilitudine characterum *μ* & *κ*.

ΜΑΡΠΟΥ.

Lib. I. Cap. XI. *Τότε λέγεται ἀκοῦσαι φωνῆς.... ἦν ἡ φωνὴ λέξις οὐ συνήθης. ὅτι μὴν οὐχ ὅπως ἑλληνική. ἀλλ' οὐδὲ τινι ἑτέρᾳ γλώσσῃ προσήκειν δοκοῦσα. μάρπου γὰρ ἐλέγετο καὶ πλέον οὐκ ἦν*. Lib. II. Cap. VIII. *Ως δὲ τὸ μάρπου ὑπεμιμνήσκετο* &c. Dyrrachienſi Epiſcopo pro Michaele Palæologo adhuc privato, & tum periclitante ac ſolicito Deum oranti audita vox refertur incognita nullam ad linguam pertinens *Μάρπου*, quam ſibi recitatam Manuel Diſypatus Epiſcopus Theſſalonicenſis ſic eſt interpretatus, ut portendi per eam imperium Michaeli diceret. Indicari enim iſto vocabulo ex primis ſex vocabulorum litteris *ἀκροστιχῶς* conflato, hanc ſententiam divinitus oſtenſam: *Michael Auguſtus Romanorum Palæologus ocyus vocabitur*. ſic latine expreſſimus ſervata elementorum veritate, illa Græca: *Μιχαὴλ ἄναξ Ῥωμαίων Παλαιολόγος ὀξέως ὑμνηθήσεται*.

ΜΑΤΡΩΝΑ

Edit. Rom. pag. 400.

Lib. I. Cap. XII. *Ως' ἐκείνας μὲν ταῖς ματρώναις, ὡς ὁ Ῥωμαίοις εἰπεῖν, ὡς εἰκὸς μεγαλυνέσθαι*. Matronæ nomen id veteri uſu Romanorum, ſonat Mulierem Patriciam & Gente nobilem. Clemens in Actis Petri. *Ως καὶ τῶν εὐγενῶν γυναικῶν τὰς περιφανεστέρας, καὶ ἃς ὁ λόγος ματρώνας οἶδε καλεῖν*. Ait ergo noſter ſolitum Theodorum Auguſtum Viris domo minime nobilibus, cæterum apud ſe gratioſis, conciliare matrimonia Virginum Patriciarum: quibus illi deinceps Matronis ampli ac beati forent.

ΜΕΓΑΛΟΒΛΑΧΙΤΑΙ.

Lib. I. Cap. XXX. *οὓς γὰρ τὸ πάλαι ἕλληνας ὡς Ἀχιλλεὺς ἦγεν, μεγαλοβλαχίτας καλῶν, ἐπεφέρετο*. In his apponenda poſt *καλῶν* diſtinctiunculæ notula fuit, quæ mſ. mſ. deerat; ne dici videretur: Achillem jam tum ſuo tempore Phthiotas ſuos Megaloblachitas appellaſſe. Sed & cum participium *καλῶν* Joanni adjungitur, id ita intelligendum, ut non ſolus ita eos vocaret; communiter enim ea tempeſtate invaluerat, ut Theſſaliæ Montana Magna Blachia vocarentur. Nicetas in Balduino Flandro pag. 313. Edit. Baſil. An. 1557. *ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ ἄλλος τις τὰ Θετταλίας κατέχων μετέωρα, ἃ νῦν μεγάλη βλαχία κικλήσκεται, τοπάρχης ἦν τῶν ἐκεῖ*. Hujus, qui tempore Balduini Megaloblachitis imperitaverat, unus e ſucceſſoribus fuit hic Joannes Michaelis Deſpotæ Nothus, de quo hic Pachymeres. Meminit etiam *μεγάλης βλαχίας* Georgius Acropol. Hiſtoriæ ſectione 15. pag. 23. Edit. Reg. & ſect. 38. pag. 33.

ΜΕΛΕΘΙ.

Lib. VI. Cap. XXIII. Τὸν δὲ τῆς μάχης Κεφ. ὅτι κινοῦνται δόγματα· μέλεοι. εἶτα ὑμῖν μὲν ἱερᾶτο. Hæc valde perplexa ſunt, more ac indole Auctoris, non raro quædam dimidiata congerentis. Videtur autem hic ſummatim & faſtigia carpens, indicare quæ eſſent tunc hominum querelæ de Scriptis Vecci. Porro vox, μέλεοι, ſic ibi abrupta pendet punctis clauſa in utroque ms. B. & A. Nam Vatic. hunc locum, ut fere cæteros difficiles, ſecurus tranſilit. μέλεον, ut notum eſt, ſignificat *in Caſſum*: unde & nomen μέλεος eſt, vanum & ſupervacaneum ſonans. Si emendatione curandus hic locus eſſet, poſſet reſcribi μέλεον, ut intelligeretur dogmata moveri fruſtra, incaſſum, intempeſtive, ſed melius citra ullam in contextu mutationem intelligemus, commemorari ſummarie & per inchoatas tantum ſententias, quæ tunc ore vulgi contra Veccum & ei adhærentes jactabantur: hæc nimirum: *Moveri ab ipſis intempeſtive dogmata. Vanos eſſe homines, & inania miſcentes jurgia &c.* Explerique incompleta oratio poſſet repetendo τὸ ὅτι ſuperius poſitum, in hunc modum: ὅτι κινοῦνται δόγματα· ὅτι μέλεοί εἰσι &c. mox recitat verba ipſa reprehendentium Veccum & ſequaces ejus: εἶτα ὑμῖν ἱερᾶτο &c.

ΜΕΣΑΖΩΝ.

Lib. V. Cap. VI. Πέμπεται γὰρ πρέσβυς ἐκεῖθεν, ὁ καὶ μεσάζων ἐκείνων, Γεώργιος ὄνομα. Chronicon Conſtantinopol. μεσάζοντα nomen Dignitatis agnoſcit, quam cum Magni Ducis, Magni Domeſtici & Protoſtratoris & Protoveſtiarii Dignitatibus ampliſſimis comparat. & eam tunc tributam memorat cuidam Cantacuzeno, quæ erat familia ex primariis. unde intelligimus Magiſtratus id nomen fuiſſe in Conſtantinopolitana Aula in primis ſplendidi, cui proportione ſimilem apud ſuas Serbos hic memoratus Georgius gereret. Sequeſtrum latine dicere poteram: ſed cum ſit, ut dixi, & Meurſius obſervat, Dignitatis propriæ Græcorum nomen, uſitatum ipſis vocabulum retinere ſatius eſt viſum.

ΜΕΣΟΘΙΝΙΑ καὶ ΜΕΣΟΘΙΝΙΤΑΙ.

Lib. IV. Cap. XXVII. ἐῶ δὲ ἐξ Ἀλιζώνων πλεῖστον καὶ ἐς πόλεμον ἀγαθόν. ὡς καὶ μεσοθινίτας ὁ κοινὸς εἴποι λόγος. Alizonas, ſive ut Euſtathius ſcribendum præcipit, pleriſque non obtemperantibus, Halizonos, memoratos Homero, Herodoto, Straboni, Stephano, & aliis, quamquam cum aliqua Scripturæ varietate, Scythiæ Europææ Populos, communi Græciæ Byzantinæ recentioris Dialecto *Meſothinitas* dictos, credendum ſcilicet Pachymeri eſt. Ad intelligendam autem ejus appellationis rationem affulgere forte lux nobis a Plinio poterit qui lib. 5. cap. 30. Haliſernem (niſi error in Scriptura eſt) eorum Civitatem in ea ora collocat, quam idem deinde cap. 32. a Thynis univerſam docet habitatam. unde quod in media Thynia eſſent facile Meſothyni a Græcis dici potuerint. A qua Etymologia ſi quis abhorreat ob diſcrepantem ſcripturam vocis, Thynia, per y ſcripta, a Thinia Pachymeri memorata, quam ille ubique per i ſcribit, accipiat aliud veriloquium in Strabonis teſtimonio fundatum. Is enim lib. 13. in Troadis deſcriptione Allazonium Oppidum Halizonum iſtorum, quos alii, ut indicavi, Allazonas vocant, collocat ad lævam Aeſepi amnis. quia enim θὶν littus Græcis ſonat, Halizones inter littora hinc Fluminis Aeſepi, hinc Propontidis ſitam regionem incolentes, merito μεσοθινῖται dicti fuerint. Nec omittenda ex occaſione declaratio loci noſtri Auctoris cap. 1x. lib. 1. cui quæ hic diximus facem præferunt. Scribitur ibi ſic: τότε δὲ καὶ τῷ Παλαιολόγῳ ὡς κεφαλῇ τεταγμένου μεσοθινίας καὶ αὐτῶν ὀπτιμάτων ἐκεῖνο προςάξαντος, καὶ τὰ πολλὰ κατ' Ἰταλῶν πράττοντος &c. Narratur illic Michaelem Palæologum tum cum maxime ac ſtrenue exerceret præfecturam ſibi creditam Romanarum Copiarum contra Italos pugnantium, monitum a Coty quodam de conſilio Imperatoris excæcare ipſum parantis, fugiſſe cum monitore in Perſidem. Sed quid ſibi vult quod Palæologus ὡς κεφαλῇ τεταγμένος dicitur μεσοθινίας καὶ αὐτῶν ὀπτιμάτων. Traditam illi fuiſſe regendam Meſothiniam Provinciam nulla uſquam alibi eſt mentio. Et Provinciam hic ſive regionem μεσοθινίας vocabulo indicari, vix ferat continue adjuncta mentio *Optimatum*, & quidem cum pronomine *ipſorum* καὶ αὐτῶν ὀπτιμάτων. quid hic dicemus? Aliud ſane poſtquam multa diſquiſivi non occurrit, niſi μεσοθινίαν hic poni pro legione quadam aut parte Romanarum Copiarum ex iis conflata Militibus, qui

Edit. Rom. pag. 401.

Digitized by Google

Meſothinitæ vulgari lingua dicebantur. Hoc videtur nos docere noſter Auctor dum illo cap. XXVII libri IV. ſic loquitur ex verſione noſtra: de Romanis agens Copiis validiſſimis Joannis Deſpotæ ductui permiſſis: *Conflabatur hic Exercitus ex differentibus corporibus & velut Collegiis Militum.... unum erat Paphlagonicum.... aliud cum & ipſum multitudine, tum vi & arte præſtans bellica, ex Halizonibus quos Meſothinitas vulgare dicat idioma*. En quid Meſothinia hæc fuerit cui tunc præpoſitus Michael Palæologus ab Imperatore fuerat: non regio, ſed legio *μεσοθυνία* Pachymeri dicta, compendio militariter loquentibus tum forte uſitato; quale adhiberi hodieque videre me memini in narrationibus præliorum aut oppugnationum in noſtra Gallia, ubi Legiones, Navarica, exempli cauſa, vel Nortmannica, Navarra & Nortmannia dici non raro leguntur. Jam ſatis cohæret, quod additur, *ϗ αὐτῶν ὀπτιμάτων* in quo modus ipſe loquendi gradationem indicat. ut aliquid amplius licet in eodem genere, Optimates iſti fuiſſe intelligantur. Nempe non ſolum Imperator Michaelem Palæologum Legioni Halizonum Meſothiniæ vulgo nuncupatæ *εἰς κεφαλὴν ἔταξεν*, *mett en teſte*, ut Galli hodie loquuntur; hoc eſt, Ducem præpoſuit; ſed etiam (quod honorificentius fuit) ſubeſſe eidem voluit Cohortem *ὀπτιμάτων* dictam, de qua voce vide ſis, Lector, quæ paulo inferius annotabimus. Non omittam admonere apud Acropolitam cap. 64. Hiſt. *μεσοθυνίαν*, de qua hic actum, cum *υ* ſcribi. Codices Pachym. cum *ι μεσοθινίαν* conſtanter ſcribunt. Hos nos expreſſimus. Sic & in Tocharorum, & aliis quibuſ-
Ed it. Rom. dam vocabulis Acropolita a noſtro differt. nec noſtri judicii eſt definire uter er-
pag. 402. raverit. quare rem integram relinquimus, quod reperimus damus.

Μ Ε Π Ε.

Lib. III. Cap. XXI. Ὁ ϗ (*θυγάτριον νόθον τῆς γυναικὸς Δεσπότου Ἰωάννου*) *τῷ μέπε Ἰβηρίας Δαβὶδ εἰς γάμον ἐδίδοτο*. Ait Mepe Iberiæ Davidi datam in uxorem filiam ſpuriam conjugis Deſpotæ Joannis. ubi quid ſuſpicemur aliud quam ſupremam in Iberia poteſtatem vocabulo iſto deſignari. ut ſicut Cralis in Serbia, Sultan in Perſide tunc dicebatur, qui rebus illic præerat; ſic Iberorum Aſiaticorum Rector *Mepe* vocaretur. De quo tamen, nihil amplius pronuncio, quoad certius ejus rei teſtimonium ſuppetat.

Μ Ε Τ Α Λ Η Ψ Ι Σ.

Lib. V. Cap. VIII. *ἐκ πάντων ἄλλων, πλὴν μεταλήψεως· ὃ ϗ̀ ἔχρῃζον*. Ait admiſſos ad omnem communionem ſacrorum Latinos a Græcis juſſu Imperatoris, reconciliationem Eccleſiarum procurantis, excepta *μεταλήψει* quam non quærebant. Et tamen antea dixerat eos communicaſſe etiam *ἐν μεταλήψει τοῦ θείου ἄρτου ὃν ἀντίδωρον λέγουσιν*. *in perceptione ſacri panis quem antidorum dicunt*. qui panis cum repræſentaret Euchariſtiam, videntur etiam Latini non recuſaturi eam cum Græcis percipere. Nimirum *μετάληψις* ex uſu Græcorum proprie ſignificat ſumptionem vini conſecrati, ſive ſpecierum Sanguinis Chriſti, quam ideo in communione laica Latini *non quærebant*; *οὐκ ἔχρῃζον*, quod ea ſibi ſciebant interdictum Occidentalis Eccleſiæ. Docuit me hanc proprietatem vocis *μετάληψις* vir pereruditus, & in primis ſciens Græcorum Rituum Jacobus Goar O. P. qui Notis ad Liturgiam S. Joannis Chryſoſt. pag. 150. Euchology. refert: Græcos in ipſa altaris concha depingere imaginem Chriſti Domini Pontificiis veſtibus ornati, decuſſatis manibus panem conſecratum dextra, Calicem vero ſiniſtra proferentis, inſcripto ad dexteram & ſacrum Chriſti Corpus vocabulo, *μετάδοσις*; ad lævam vero & calicem, noſtra hac voce *μετάληψις*. Hinc habemus *μεταλήψεως* vocabulum aliquando proprie accommodari ad perceptionem ſacri Calicis: dixi, aliquando, quia præter id quod ſuperius, ut modo admonebam, *μετάληψις* adjungitur *τῷ θείῳ ἄρτῳ*: etiam infra cap. XXXVI. lib. VI. Imperator moribundus dicitur: *τὴν ἁγίαν μετάληψιν δέξασθαι*. Videtur autem indicare illic Hiſtoricus voluiſſe, ſumpſiſſe tunc illum Euchariſtiam quo modo ſolebant ſumere morituri apud Græcos: hoc eſt ſub utraque ſpecie. Nam æque opinor ad utramque ſpeciem pertinent memorata paulo prius *σύμβολα τοῦ δεσποτικοῦ θανάτου*. Niſi forte quis ſuſpicetur extremo languore conflictantibus dari ſolitam alteram tantum ſpeciem, nempe liquidam, quam commodius tranſmitterent per fauces catharro obſeſſas. Et ideo *μεταλήψεως* ſolius, hoc eſt vini conſecrati, converſique in Chriſti Sanguinem, factam hic mentionem, quod id ſolum tum Auguſtus perceperit. Nam ſolitos jam olim Græcos fuiſſe ægrotis in eum vi morbi ſtatum

D by Google

redactis, ut ægre panis ſpecies glutirent, ne ſine viatico abirent, ſpecies vini miniſtrare ſolas, docet Petrus Arcudius lib. 3. de concordia Eccleſiæ Oriental. & Occidental. &c. pag. 335.

METOXION.

Lib. IV. Cap. VIII. καὶ εἰς μετόχιον τῇ ὀξείᾳ. Agit de domuncula cum Sacello Divi Nicolai ad mare ſita. quam dicit fuiſſe μετόχιον τῆς ὀξείας *Metochium* Oxeæ Inſulæ Propontidis ad quam deportari juſſus Expatriarcha Arſenius, in ea ædicula, quippe imminente in rectiſſimum illuc trajectum, aut forte etiam ad Monaſterii Oxeenſis, cui addicebatur eo relegatus Arſenius, jus dominiumque pertinente, obiter is depoſitus eſt. Libro v. cap. 11. nomen idem iterum a noſtro adhibetur in his verbis: τὴν δὲ μονὴν ἐκείνην (loquitur de Monaſterio quod fuerat Blemmidæ) Edit. Rom.
τῇ τοῦ γαλησίου μονῇ ὑποτεθῆναι εἰς μετόχιον. Indicat Monaſterium quod fuerat Blemmidæ, contributum & ſubjectum Monaſterio Galeſii. Aliquæ Religioſæ familiæ pag. 403.
habent extraordinarias domos, quædam quæ vocant *Hoſpitia*, ubi diverſentur illarum Miniſtri aut Religioſi, qui negotii cauſa in locis illis peregrinantur. Videtur quid ſimile voce μετόχιον hic deſignari.

MINOΛOΓEIN.

Lib. IV. Cap. XXIX. Ἐδόθη δὲ καὶ προστάσσειν, καὶ ὑπογράφειν, βασιλικῶς. πλὴν οὐ μηνολογεῖν. Hoc loco μηνολογεῖν ſignificat menſem apponere Diplomatibus aut chartis Regiis; quod ſibi uni Michael Auguſtus reſervatum voluit, nominatim excipiens ne id Andronicus Filius, quem in Imperii conſortium admittebat, facere, ſe vivo, poſſet. Unde idem noſter in Andronico (quod aliud opus, Deo dante, mox edemus) lib. 1. cap. 1. narrat eum poſt Patris Michaelis mortem primum in ſcripto juſſu Regio menſem appoſuiſſe: ἄρτι πρώτως μηνολογησάμενος πρόσταγμα. quo eodem ſcripto ad Patriarcham perlato, ait illum, cum mors Michaelis celaretur, Pachymeri ſibi ipſi forte adſtanti regiam illam chartam dediſſe, ἐρωτῶν εἰ αὐτὸς ἔχοι γνῶναι διαστοχασάμενος, οὗ τινος ἂν εἴη τὸ μηνολόγημα: *quærens num qua ipſe conjectura certo poſſet dignoſcere cujus manu expreſſus menſis eſſet*. ſi enim Andronici eſſe conſtaret, certum foret argumentum obiiſſe Michaelem. Ne autem id facile diſcerneretur in cauſa erat, quod manus & forma litterarum Andronici, ſic congruebat cum Paterna, ut nonniſi ægre, etiam a perito diſtingueretur: ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ καὶ παρῄκτο τοῖς τοῦ πατρὸς ὡς μὴ ῥᾳδίως διαγνῶναι ἔχειν καὶ τὸν εἰδήμονα. Gregoras lib. 4. pag. 52. Edit. Baſil. An. 1562. referens ornatum inſignibus Imperii a Patre Andronicum, addit: ἐπέτρεψε δ᾽ αὐτῷ ὁ πατὴρ καὶ δι᾽ ἐρυθρῶν ὑπογράφειν γραμμάτων προστάγμασι, οὐ μέντοι μηνὶ καὶ ἰνδικτῷ· ἀλλὰ, Ἀνδρόνικος Χριστοῦ χάριτι Βασιλεὺς Ῥωμαίων. *Permiſit vero ipſi Pater edictis ſubſcribere rubris litteris; cæterum ſine menſe & Indictione: ſed: Andronicus Chriſti gratia Imperator Romanorum*. Hæc Gregoras. ex quibus intelliges quid ſit quod Pachymeres ſcripſit ὑπογράφειν βασιλικῶς *ſubſcribere regie*. eſt enim id ὑπογράφειν δι᾽ ἐρυθρῶν *ſubſcribere rubris litteris*.

MNHMONEΥEIN καὶ MNHMOΣΥNON.

Lib. V. Cap. XII. Ὅπως ἐνδίδῳ ἀπελθόντας Ἀρχιερεῖς λειτουργεῖν τε καὶ μνημονεύειν. Hæc offerebantur a Græcis Papæ, ſi vellet abſtinere a juvandis Latinis Conſtantinopolim tunc occupantibus. Verbo μνημονεύειν ſignificatur diſtincta mentio Papæ in Sacris Græcorum Liturgiis publice, ac nominatim facienda. Ipſa porro talis commemoratio τὸ μνημόσυνον abſolute antonomaſia compendiaria dicitur in hac Hiſtoria, ut ſuperius diximus verbo ἔκκλητον. Ab hac Romani Pontificis inter ſacra commemoratione cur tantopere Græci abhorrerent, cauſam non eſſe, ſapienter oſtendit Imperator, his illos urgens verbis: τίνα δ᾽ ἔχει ἀντικάθεσιν ἡ ἐπ᾽ Ἐκκλησίας ἀναφορὰ τοῦ ὀνόματος (ſubaudi Papæ) ὅπου γε καὶ μὴ Πάπας ὄντας τοὺς ἄλλους, ἀνάγκη μετέχειν τοίας δὴ τῆς κοινωνίας, τοῖς ἐκκλησιάζουσιν συνισταμένους τοῦ ἱερέως. quaſi diceret: quid tantum refugitis a nominando inter Sacrum Papa, cum ibi multos alios, minoris utique dignitatis, nominatim exprimi uſu olim legitimo invaluerit? Veriſſima hæc ſunt: Nam in Liturgia S. Joannis Chryſoſtomi hæc legimus pag. 78. Euchologii, ἐνταῦθα ὁ ἱερεὺς μνημονεύει ὧν θέλει ζώντων καὶ τεθνεώτων. ὑπὲρ ζώντων λέγει. ὑπὲρ σωτηρίας, ἐπισκέψεως, ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ δούλου Θεοῦ δεῖνος. *Hic Sacerdos meminit quorum vult vivorum & mortuorum. Pro vivis dicit: pro ſalute, protectione*

Digitized by Google

& remiſſione peccatorum ſervi Dei N. En ut nominatim mentio fit in Sacro quorumvis ad arbitrium Sacerdotis. Pag. deinde 79. Ὁ δὲ Ἱερεὺς ἐκφωνεῖ. ἐν πρώτοις μνήσθητι Κύριε τοῦ παναγιωτάτου Μητροπολίτου ἡμῶν τοῦ δεῖνος. *Sacerdos vero exclamat: In primis memento Domine, ſacratiſſimi Metropolitæ noſtri N.* quilibet igitur Epiſcopus a Sacerdote in Diœceſi ejus celebrante, nomine expreſſo memoratur. quinetiam, ut mox additur, idem honos habetur ſimplici Sacerdoti, & Imperatoribus. Sic enim adſcribitur: Edit. Rom. pag. 404. καὶ ὁ Διάκονος πρὸς τῇ θύρᾳ στὰς λέγει. τοῦ δεῖνος παναγιωτάτου Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου ὅστις ἂν ᾖ καὶ ὑπὲρ τοῦ προσκομίζοντος τὰ ἅγια δῶρα ταῦτα εὐλαβεστάτου Ἱερέως τοῦ δεῖνος. ὑπὲρ σωτηρίας τῶν εὐσεβεστάτων καὶ Θεοφυλάκτων Βασιλέων ἡμῶν καὶ πάντων καὶ πασῶν. ὁ χορός. καὶ πάντων καὶ πασῶν. *Et Diaconus ad januam ſtans, dicit: .... & pro offerente ſacra munera hæc devotiſſimo Sacerdote N. pro ſalute piiſſimorum, & a Deo cuſtoditorum Imperatorum noſtrorum, & cunctorum & cunctarum Chorus repetit, & cunctorum & cunctarum.* Quia enim Imperatorum vocabulo Auguſtus & Auguſta cum liberis eorum ſignificabantur, addebatur iſta utriuſque ſexus expreſſio.

ΜΝΙΑ.

Lib. IV. Cap. XVIII. Ἴσον καὶ τὸ ἐν μνίοις θαλάσσης, ὑπὸ τῆς νέας ἀποπέσοι θαῤῥοῦντι σώζεσθαι. Non ſolum alga & muſcus, ſed quidquid innatans aquis ſoliditatem aſpectu mentitur quamdam, μνίων vocabulo deſignatur: quantum ex collatis Heſychii, Svidę, Oppiani, Nicandri & aliorum locis datur intelligi.

ΜΟΡΕΟΝ.

Lib. III. Cap. VI. ἀπὸ τοῦ μορέου δ᾽ γενεῖ Λατίνῳ. Quæ olim Peloponneſus dicebatur, eam hodie Græci vulgo *Moream* vocant. Videtur autem Pachymeris ętate, τὸ μορέον dicta. unde & hanc vocem ſupplevimus in lacuna capitis IX. ejuſdem lib. III. Ad quem locum vide Notas. Alicubi tamen Pachymeres μορέας ſcribit: ſed conſtantius in neutro id vocabulum uſurpat.

ΜΟΣΥΝΕΣ.

Lib. IV. Cap. XXVII. Ὅσα τε ἐν μαρυανδίνοις τε καὶ μόσυσι. Scio alios Scriptores Moſynos non Moſynas hos populos vocare; tamen cum μοσύσι non poſſit eſſe a recto μόσυνοι ſed a μόσυνες, plus ſapere quam meus Auctor nolui.

ΜΟΥΓΟΥΛΙΟΙ.

Lib. V. Cap. IV. ἐξ ὁμογενῶν Τοχάρων οὓς αὐτοὶ μουγουλίους λέγουσι. Videtur dicere: Eos quos Byzantini Tocharos vocarent; ipſorum Tocharorum uſu & lingua Mugulios dici conſueviſſe.

ΜΥΡΙΟΣΤΥΣ.

Lib. VI. Cap. XX. Εἰ μακρὰν γὰρ κἀντεῦθεν καὶ μυριοστύας ὅλας ὀλέσθαι τῶν ἐκεῖ κατοικούντων. Hoc vocabulum μυριοστύας ſic ſcribitur in duobus ms. ms. Vaticano omittente. Flectitur videlicet a recto μυριοστύς. quo non dubito, etſi alibi exemplum non reperi, quin Pachymeres μυριάδα ſignificet. Sunt cap. XXXIII. lib. VI. ἑκατοστύα centuriam appellat, ſic ſcribens: ἐς ὅτι πλεῖστον συχνοῖς ἑκατοστύσι διείληπτο. Et ejus ęqualis Scriptor Georgius Acropolita χιλιοστύα Chiliadem nominat in his verbis pag. 4. Edit. Reg. οἱ δὲ αὐτόμολοι πρὸς τοὺς πολεμίους χωροῦσι χιλιοστύες πολλαί. ubi recte doctiſſimus Interpres Leo Allatius χιλιοστύας πολλὰς reddit: *multa millia.*

ΝΟΣΙΑ.

Lib. VI. Cap. XXXII. Καὶ ὡς νοσίαν τὴν Ῥωμαΐδα καταλαβεῖν κατ᾽ ἐλπισμὸν ἔχοντες. Vocabulum νοσιὰν ſic clare ſcribitur in Codd. Barber. & Vatic. Allatianus autem videtur legere νοστὰς: ſed ex cæteris quoque veſtigiis titubantis illic calami ſatis apparet errorem eſſe, ac omnino reſcribendum ubique νοσίαν. Videtur autem νοσιὰ politum a Pachymere συγκοπτικῶς pro νεοσσία, quę vox ſignificat *Nidum cum pullis implumibus.* Perſtringitur enim proverbiali ſimilitudine confidentia Latinorum, qui Romaniam, hoc eſt Imperatoris Conſtantinopolitani ditionem univerſam, tam facile ſe comprehenſuros ſperarent, quam ludibunde a forte incurrente tollitur avicularum recens ovis excluſarum tota cum ipſo nido familia. pag. 405.

Digitized by Google

ΟΙΚΕΙΟΧΕΙΡΟΣ.

Lib. VI. Cap. XXVI. *Μέχρις ὃ οἰκειοχείροις ἀσφαλείαις μὴ μόνον ὑπεσχέσατο τὴν εὐπείθειαν ἀλλὰ καὶ πλέον ἦν ἕτοιμος εἰ κελεύοι πράττειν.* De Muzalone malis inflexo ad obſequendum Imperatori. quæ ſint iſtæ *οἰκειόχειροι ἀσφάλειαι* divinandum. nam illud *οἰκειόχειρον* alibi non reperi. licet opinari, voluiſſe ſignificare Auctorem, non ſolum ſpopondiſſe Muzalonem obedientiam in poſterum, ſed ea prompti obſequii documenta in præſens exhibuiſſe, quæ fidem abunde facerent ſponſioni; & Imperatori metum omnem adimerent, ne promiſſis ille poſtmodum non ſtaret. ſint ergo *οἰκειόχειροι ἀσφάλειαι* cautiones & ſecuritates, quaſi dato pignore ex propriis in anteceſſum repræſentatis ſpondentis officiis acceptæ.

ΟΞΕΙΑ.

Lib. V. Cap. XVII. *ἐνδύτην ἐκ χρυσοπάστω ὀξείας τῶν μαργάρων* &c. Duo hic ſunt adjectiva fœminina ſine ſuis ſubſtantivis, ſupplendis videlicet a Lectore, ut fit cum frigida ſimpliciter ponitur, pro aqua frigida. voci *χρυσόπαστοις* videtur ex Auctoris mente ſubjungenda *ἐσθῆς* aut *ξυστὶς* ex Eubulo Comico, cujus Pollux initio libri ſexti hæc refert verba: *ταῖς ξυστίσι ταῖς χρυσοπάστοις στρώννυται.* verbum *στρώννυται ἐνδύτῃ* convenit quæ ſtragulum aut inſtratum ſupremum erat Aræ maximæ, ut ſuo loco declaramus. vocabulo *ὀξεῖα* equidem *βαφὴν* adaptaverim ex Euſtathii loco mox deſcribendo verbo *ὀξύλευκος*: ex quo intelligitur *ὀξεῖαν βαφὴν* roſeam eſſe tincturam.

ΟΞΥΛΕΥΚΑ.

Lib. IV. Cap. XXIX. *Καὶ τὰ ὀξύλευκα παράσημα ἐπεβάλετο τῷ τρόπῳ.* Verti: e roſeo candentia inſignia, doctus ab Euſtathio ad Odyſſ. κ. ubi cum ex Chæremone retuliſſet, *Ὅτι κοινῶς μὲν τὰ ἄνθη ἔαρος τέκνα ἐκάλεσεν. ἰδίως δὲ τὰ ῥόδα, ὀξυφεγγῆ τοῦ ἔαρος τιθηνήματα.* ſic continuo admonet: *ἔνθα ὅρα τὸ ὀξυφεγγῆ, χρήσιμον ὂν εἰς τὸ νοῆσαι τὸ νόμα τῆς ὀξείας βαφῆς. Ubi obſerva vocem ὀξυφεγγῆ, utilem ad intelligendum quanam vere ſit tinctura quam ὀξεῖαν nominant.* quibus verbis ſatis indicat *ὀξεῖαν βαφὴν* trahere aliquid e colore vigentis roſæ, aut potius eumdem ipſum eſſe. Itaque jure opinor meo *ὀξύλευκον* ſum interpretatus e roſeo candens. Neque tale fuiſſe Imperii gradu inferiori a Deſpota participati inſigne, novum eſt; cum & rubeus & candidus ex quibus *ὀξύλευκος* mixtus eſt, ambo Regiæ poteſtatis characterem uſu antiquo præferant. utique cum purpura in veſte regia, candor in Diademate commendaretur. Sed & habemus Pachymeris ipſius teſtimonium hoc confirmans lib. VI. cap. XXXIV. ubi cum retuliſſet decreviſſe Imperatorem ornare Joannem Principem Lazorum, poſtquam ei filiam Eudociam deſpondiſſet, Inſignibus quæ tribuerentur Deſpotis uſu aulæ Conſtantinopolitanæ, mox illa ipſa Inſignia Deſpotæ vocat *τὰ ἐκ πορφύρας δίχροα.* bicoloria ex purpura, hoc eſt ut hic loquitur, *ὀξύλευκα* ex candido & roſeo mixta.

ΟΠΤΙΜΑΤΟΙ.

Lib. I. Cap. IX. Τῷ *Παλαιολόγῳ εἰς κεφαλὴν πεπηγμένῳ μεσοθυνίας καὶ αὐτῶν ὀπτιμάτων* Docuit nos pridem eruditiſſimus Rigaltius in Gloſſario, quod ipſe didicerat ab Auctoribus idoneis ibi laudatis, *ὀπτιμάτους* vocem eſſe Caſtrenſem, certum genus aut ordinem Militum ſignantem. unde tanto magis confirmantur, quæ de vocabulo *μεσοθυνία* Legionem aut Cohortem ſic nominatam indicante ſupra ſuo loco diximus. omnino illo Pachymeris loco Michaelis Palæologi militaris Italico navata bello indicatur opera. unde illa verba *τὰ πολλὰ κατ' Ἰταλῶν πράττοντος*, de induſtria ſic verti, ut de bellicis ejus, quo de agitur facinoribus ſermonem hic eſſe Lector intelligat. quænam vero & ex quo genere hominum Cohors hæc Legiove Optimatum dicta in Romano tunc eſſet Exercitu, difficile divinatu ſit in Scriptorum ejus temporis ea de re ſilentio. Fieri potuit ut Nobiles voluntarii, & ſuo ſumptu militantes ſic appellarentur. qui Optimatum vocabulum domo afferrent indicium natalium Patriciorum aut ſenſus domeſtici. Forte etiam qui militarem fortitudinem experimentis illuſtribus probaſſent in certam honoris gratia ſegregati Legionem hoc deſignabantur nomine: quomodo auctor eſt Olympiodorus in Excerptis Photianis τῶν Ῥοδογαΐσου Γότθων τοὺς κεφαλαιώτας, capita ipſa & præſtantiſſimos quoſque Gotthici Exercitus quem ductabat Rodogaiſus, Optimatos ſive Optimates fuiſſe vocatos. habemus etiam ex Mauritio lib. 2. ſtrateg. cap. 3. unumquemque Optimatum, Militem ſibi obſequentem ſecum duxiſſe, qui *ἀρμάτος armatus* dicebatur. quod ipſum

Edit. Rom. pag. 406.

Digitized by Google

argumentum eſt excellentioris ſupra vulgus Militum dignitatis ἐντιμάτων, ad quam reſpicit vox ἀυτῶν hic a Pachymere poſita, indicans ſuperiorem honoris & dignitatis gradum in Præfectura Optimatum ſupra Præfecturam Meſothiniæ fuiſſe.

ΟΥΔΕΙΣ.

Lib. III. Cap. XXII. ἐνεπίςευον δὲ τὰς τοιαύτας οἰκονομίας τοῖς ἐξετάσεως ἀνδράσιν οὐδέσι. Videtur hic nove uſurpatum adjective vocabulum οὐδέσι in dat. plurali ab οὐδεὶς ad ſignificandum viles homunculos de fæce plebis ac nihili. Nam τοῖς οὐδέσι ſtatim opponit μεγάλες, ſic ſubjungens: μεγάλων ἐπὶ τούτοις τεταγμένων τὸ πρότερον. Lib. III. cap. XVIII. Joſephus Galeſii Germanum Patriarcham alloquens, ait. Καὶ συ ὀλιγωρῆσαι ὡς μηδενός. Hic quoque poſitive, ut ſic loquar, uſurpatur τὸ μηδεὶς. Nempe non verus ſed intruſus, & ſuppoſititius Patriarcha Germanus habebatur. hoc exprimit noſter verbo *nullus*, μηδεὶς.

ΠΑΠΙΑΣ.

Lib. V. cap. V. τὸν Γλαβᾶν Κυροπαλάτην καὶ μέγαν Παπίαν ἱςόρησε. De Magno Papia ſic Codinus cap. 5. num. 34. ὁ μέγας Παππίας (ſic enim ſcribit cum noſter π ſimplex ponat,) εἶχε μὲν πάλαι ὑπηρεσίαν ἀνεπίγνωςον, νῦν δὲ οὐδεμίαν. *Magnus Pappias habuit olim miniſterium incognitum: nunc autem nullum.* Tamen Pontanus noſter ad Cantacuzenum docet ex Zonara Magnum Pappiam dictum Judicem illum ſummum, ad quem Commentarienſes de perſonis Reorum & numero, de qualitate delictorum, de clauſorum Ordinibus referre debebant.

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ.

Lib. III. Cap. XVI. Καὶ ὁ Μακρηνὸς, ὃν Παρακοιμώμενον ὁ Κρατῶν εἶχε. Et paulo poſt καὶ τὸν Παρακοιμώμενον Μακρηνόν. Apparet ex his, officii Aulici id vocabulum eſſe: unde & mox eo, ſine proprio nomine vir idem deſignatur, dum additur; ἦν δ' ἀδοκιμῶν ὁ παρακοιμώμενος. Erat nempe hic, ut loquitur Codinus, Cubiculariorum & Epheborum Imperatoris caput. ὁ παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος ἀφίςαται κεφαλὴ τῶν ἐν τῷ κοιτῶνι παιδοπούλων, καὶ τῶν κοιτωναρίων. Quocirca equidem Præfectum Cubiculi latine dixi: licet viderem Vvolfium in Excerptis Gregoræ ſubjunctis Cubicularium interpretari. Sed veram ejus vocis notionem magis videtur Pontanus aſſecutus initio ſui Cantacuzeni, ex cujus ſententia interpretor, ut dixi, παρακοιμώμενον hoc loco, Cubiculi Præfectum, nempe Imperatorii, ſive ut interdum dicitur, ſacri Cubiculi. Quia vero hujus erat officium excubare noctu Imperatori, aut excubiis præeſſe, παρακοιμώμενος vocatur plus ſignificante vocabulo quam ſonet; haud ad interpretationem ſuffecturo excubitoris nomine, quod æque cuivis Cohortis Vigilum Gregario conveniret. Pachymeres lib. VI. cap. XII. ἐξ αὐτῆς πέμπει τὸν τοῦ κοιτῶνος παρακοιμώμενος τὸν βασιλικὸν Βασίλειον. En ut ſingulari nomine effertur hoc nomen perſonam indicans præſtantem, majoriſque dignitatis, quam quantam capiat Excubitoris ſimplex mentio. Videtur officium ſimile ejus quod in Aula Romana hodie vocant *Maeſtro di Camera*; & in Gallica: *Premier Gentilhome de la Chambre*. ſed & παρακοιμώμενον generale interdum vocabulum eſſe, omnes indicans, qui ex officio in Cubiculo Imperatorio ſtationem ordinariam habebant, intelligitur ex iis quæ annotamus ad vocem σφενδόνη.

ΠΑΡΑΠΛΗΚΤΙΖΕΙΝ.

Lib. V. Cap. XI. Ὥςε καὶ τὰς μὲν λέγοντας ἐκ Πατρὸς Υἱοῦ τε· ὑμᾶς δὲ ἐκ Πατρὸς δι' Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα Ἅγιον ἐκπορεύεσθαι, παραπληκτίζειν καὶ ἄμφω εἰς Θεοῦ μυςήρια παρακύπτοντας. Ex abunde perſpecta notione vocabulorum παραπλὴξ & παράπληκτος, licuit ſignificatum divinare verbi παραπληκτίζειν Lexicographis vulgaribus indicti; & tamen a Sancto Gregorio Nazianzeno uſurpati, cujus locum Joannes Paraſtron, qui hic loquens inducitur, tacito auctoris nomine recitat. Sanctus enim ille Doctor oratione de Spiritu Sancto ante medium, cum hanc propoſuiſſet interrogationem Hæretici Pneumatomachi τίς οὖν ἡ ἐκπόρευσις, *quæ igitur eſt proceſſio?* Reſpondet: εἰπὲ σὺ τὴν ἀγεννησίαν τοῦ Πατρὸς, κἀγὼ τὴν γέννησιν τοῦ Υἱοῦ φυσιολογήσω, καὶ τὴν ἐκπόρευσιν τοῦ Πνεύ-

Πνεύματος. *Ediſſere tu mihi ingenerabilitatem Patris, & ego generationem Filii enarrabo & proceſſionem Spiritus*. Tum ſubdit: καὶ παραπληκτίσομεν ἄμφω εἰς Θεοῦ μυστήρια παρακύπτοντες. *& inſaniemus ambo in Dei myſteria immittentes oculos*. Ita ſcribitur hic locus in editione mere græca Baſileenſi Anni 1550. pag. 221. verſ. 4. longe melius quam in Pariſienſi Græco-latina, ubi παραπληκτήσομεν legitur quaſi ex παραπληκτέω quod rectum non eſt.

Π Α Ρ Ο Χ Ε Υ Σ.

Lib. II. Cap. XXIX. τὸν μέντοι γε πρύτανιν τούτων καὶ παροχέα ὡς δυνατὸν ἐμεγάλυνεν. Ita Codd. B. & A. Vatic. pro his habet: καὶ τὸ γραμματοκομισθὲν ἐμεγάλυνεν. præterquam error eſt in ſcriptura θ intruſo in locum τ in voce γραμματοκομιστὴν, etiam videtur, ut non raro ſolet hic interpolator potius quam deſcriptor Pachymeris aberraſſe a mente Auctoris: qui cum dicit πρύτανιν τούτων καὶ παροχέα μεγαλυνθῆναι, Auctorem & præbitorem horum magnificatum fuiſſe ab Imperatore, non vult ſignificare ipſum præmio effeciſſe Tabellarios, qui lætum nuncium attulerant; de mercede quippe iſtis liberaliter perſoluta dixerat antea: καὶ ἀντεδίδου μὲν τῶν λόγων τὰ μείζω: ſed vel agit de Cæſare, qui rem tantam feliciter fortiterque peregerat; cui propterea ſe debere profiteretur Imperator ſucceſſum iſtum; & ejus virtutem ac meritum eo nomine celebraret: vel per voces πρύτανιν καὶ παροχέα Deum indicavit bonorum omnium fontem, cui peculiariter acceptam referens tam inſignem felicitatem eum magnificaverit. Hoc confirmari poteſt ex iis quæ mox ſubdit. συνεκάλει πάντας εἰς εὐχαριστίαν τοῦ κρείττονος; *provocabat cunctos ad gratias Numini agendas*. Et hujus gratulationis occaſione habita Concio, quæ capite ſequenti recitatur, multa habet in hanc ſententiam. Quod hic peculiariter notandum venit eſt vox παροχεὺς poſita ut videtur pro πάροχος *præbitor, largitor*. cujus formæ exemplum haud paſſim reperias. Legitur tamen & inferius lib. VI. cap. XXIII. ubi recitato D. Damaſceni loco Patrem æternum προβολέα τοῦ ἐκφαντορικοῦ Πνεύματος *Prolatorem* ſive *emiſſorem enunciatorii Spiritus* vocantis; ait, quoſdam ut falſo affictum Damaſceno hoc dictum rejeciſſe, quoſdam autem id legitimum ejus Sancti Doctoris teſtimonium agnoſcentes, in eo vocabulum προβολεὺς in παροχεὺς mutaſſe.

Π Η Λ Ε Υ Σ.

Lib. VI. Cap. X. Ποθεῖς γὰρ εἰς πορνείαν χἂν Πηλεὺς ὤφλεν ἂν ὁ ἐκεῖνος. Peleum hic memorari Patrem Achillis, & in exemplum caſtimoniæ proponi, apparet; ut ſtatim poſt Ariſtidem in ſpecimen abſtinentiæ a furto alieniſſimæ. Non tamen occurrit adhuc mihi teſtimonium antiqui Scriptoris iſtam eximiam pudicitiæ laudem Peleo aſſerentis, cujuſmodi quodpiam obverſatum animo ſcribentis hæc Pachymeris ſuſpicor. neque enim videlicet omnia quæ ille legit in noſtras venere manus: ac fortaſſe ne nunc quidem ſuperſunt. quam multa enim vetuſtatis Græcæ monumenta quingentis his fere annis, quot a Pachymeris ætate ad hanc noſtram intercedunt, perire funditus contigit; aut certe hactenus ἀνέκδοτα ſervari. ſed nec cuncta edita vidimus. Animadverto tamen Homerum crebra quam infert mentione Pelei frugalitatis ei virtutiſque laudem fere tribuere videri: quarum videlicet merito ab Actore Pthiæ regnante, ad quem ex Aegina confugerat, propriis filiis prælatus, generque ac Regni ſucceſſor electus fuerit, ut Euſtathius refert ad Iliad. β. pag 321. Ed. Rom. ad quam forte Hiſtoriam alluſerint fabulæ quæ prælatum Diis ipſis judicio Principis Deorum, in felicitate nuptiarum; conceſſa ipſi in Sponſam Thetide quam Juppiter ipſe pro ſe ambire potuiſſet, celebrant Peleum: cujus generis illa ſunt Catulli: Edit. Rom. pag. 408.

> *Teque adeo eximie tædis felicibus aucte*
> *Theſſaliæ columen Peleu; cui Juppiter ipſe,*
> *Ipſe ſuos Divum Genitor conceſſit amores.*

Nec forte a genio Pachymeris multum aberraret qui ſuſpicaretur; ita meminiſſe illum Pelei Herois inculpati, ut alluſerit ad etymon nominis ejus ἐκ τοῦ πηλοῦ quod *lutum* ſignificat, formati, velut innuens: non magis affinem fuiſſe Veccum ſpectatæ ſanctimoniæ hominem, ſuſpicionibus impudicitiæ, quam ſi fictum ex creta & luto corpus, non autem ex carne concretum habuiſſet. Invenio alluſionis non uſquequaque abſimilis exemplum apud Euſtathium ad Iliad. ε, pag. 772. Ed. Rom. ex-

plicantem dictum facetum in Cauponem qui vænale vinum turbare facinum admixtione ſolitus, audivit a quodam: *μὴ ποίει τὸν οἶνον πηλέα. ne facias Oeneum Peleum*. quod ut *εὐτραπέλως ſalſe* dictum ibi Auctor laudat, ſic enarrans: *μὴ τρυγίαν χαλῶν, καὶ τῷ κρατῆρι παραμιγνὺς, μετάβαλλε τὸν οἶνον ὡς εἰς πηλόν. ᾧ δοκεῖ παρονομάζεσθαι παιγνιωδῶς ὁ πηλεὺς. Ne faces diluens & crateri admiſcens muta vinum velut in lutum, ludicra enim paronomaſia videtur verbo*, Peleus, *lutum indicaſſe*. Hæc qui non probarit, condoleat infeliciter conantibus, & meliora, ſi habet, ſuggerat grate accepturis.

ΠΛΑΤΕΙΑΙ ΕΚΠΩΜΑΤΩΝ.

Lib. VI. Cap. XII. *ἐν δὲ καὶ ἑφθῷ σίτῳ, συνάμα καρποῖς ὀπωρῶν ποικιλλομένας τὰς τῶν ἐκπωμάτων πλατείας εἰς εὐλογίαν προτίθεσθαι* quærebam hic quid eſſent *ἐκπωμάτων πλατεῖαι*, quas ex ære fuiſſe mox indicat noſter de iiſdem iterum agens his verbis: *χαλκᾶς ἐκείνας πλατείας ὑποδοχάς*. ſolus Vatic. *χαλκᾶς πίνακας* appellat, ſed huic fides apud me quidem, dudum eſt quo decoxit. certe *πίναξ* nimis generale vocabulum eſt; neque in tabulis aut laminis æreis commode id *frumentum coctum*, ſive jam molitum, mola videlicet farris toſti, ut Antiqui loquebantur, ſive granis integris naturali forma, commode geſtari potuit. Ne multis: mihi attente conſideranti hunc locum, veniebat in mentem *ἐκπωμάτων πλατείας* & *πλατείας ὑποδοχὰς* dici hic a Pachymere vaſa menſaria, quæ *Sottocoppe* Italis hodie dicuntur: quorum eſt uſus in ſcyphis porrigendis. Habent ea ſuperne latitudinem capacem ſcyphorum ſimul multorum (unde *πλατεῖαι ἐκπωμάτων* recte vocentur) labro per circuitum ad aliquam latitudinem reſupinato coronatam, innitentem pedi ſuppoſito rotundo, qui & manubrii uſum præſtat miniſtranti Pincernæ. Ejus formæ lances, aut ſi dicere liceat, capedines, argenteæ fere hodie viſuntur in Procerum Conviviis: Tenuiores fictilibus utuntur. ætate Pachymeris nondum pervanis ditata metallis, æreæ increbuerant: ſed materiæ vilitas encauſto picturæ variæ fructus autumnales aſſimulantis tegebatur, ut docet hoc loco noſter. Negari non poteſt quin percommoda fuerit iſtiuſmodi vaſis forma ad iſtas *Eulogias frumenti cocti* tum decore admovendas aris; tum inde poſt Sacerdotis benedictionem deportandas in domos tuto; latitudine, ex qua *πλατεῖαι* dicuntur, pauliſper concava, & capacis rotunditatis, facile admittente materiam talem, & a lapſu prohibente, beneficio editi circum marginis, illius nempe, de qua dixi, modice reductæ & alte per circuitum extantis loriculæ. Voces quoque tum *ἐκπωμάτων* tum *ὑποδοχῶν* aptiſſime in noſtram ſententiam accidunt. indicant enim uſum illius vaſis eo facti, ut pocula, *ἐκπώματα*, impoſita exciperet, ſic offerenda convivis manu Pocillatoris. Porro *πλατεῖαι* videntur ſubſtantive dici: niſi quis malit, cum ſola hæc vox ponitur, ſubaudiendam & tacite ſupplendam illam alteram *ὑποδοχαί*.

Edit. Rom. pag. 409.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ καὶ ΠΝΕΥΜΑΤΙ ΖΩΝ.

Lib. IV. Cap. II. Joſephum Monaſterio Galeſii Præpoſitum vocat Pachymeres *ἄνδρα πνευματικὸν καὶ εἰς Πατέρα τεταγμένον τῷ Βασιλεῖ*. Primo aſpectu vox *πνευματικὸς* hoc loco videtur idem ſonare cum eo quod lib. III. cap. XIX. memoratur *πνεύματι ζῶν ſpiritu vivens*, quod ibi dicitur de Monachis ſanctimoniæ opinione venerandis, ſumpta ex Paulo Apoſtolo formula loquendi, quales Imperator pro ſe adhibuit *μισοῦντας πνεύματι ζῶντας καὶ συνήθεις τῷ Πατριάρχῃ*: tamen ſi quis introſpiciat, aliud in ea latere deprehendet haud negligendæ notionis. Argumento ſit, quod paulo poſt eodem capite ſcribitur: famam emanaſſe, interdictum Joſepho huic ab Arſenio Patriarcha fuiſſe, ne fungeretur officio *πνευματικοῦ*: Græca ſic habent: *ὡς καὶ ἐπιτιμήσειεν ἐφ' ᾧ μηδὲ πνευματικὸς ἀναδέξεσθαι*. Nimirum *πνευματικὸς* eſt Græcis Chriſtianis idem quod Latinis Eccleſiaſticis *Confeſſarius*, ut etiam recte dudum Meurſius obſervavit. itaque ſuſpicor *καὶ*, abundare ut ſæpe alibi apud noſtrum, ſic in loco deſcripto; & cum *πνευματικὸς καὶ εἰς Πατέρα τεταγμένος τῷ Βασιλεῖ* Joſephus dicitur, nihil aliud indicari niſi eum Patrem ſpiritualem hoc eſt Confeſſarium Imperatori fuiſſe. Ex qua obſervatione lux affulget poſterioribus a me deſcriptis Pachymeris verbis. Horum enim hinc patet eſſe ſententiam: Iratum Imperatori Patriarcham vetuiſſe ne Joſephus deinceps etiam privatas ejus confeſſiones exciperet, *ἀναδέχεσθαι* (de quo verbo quæ ſuo loco notamus, huc confer) aut ipſum *in foro* (ut loquuntur) *conſcientiæ abſolveret*. Hactenus ſiquidem poſt anathema Imperatori publice dictum, in quibuſdam quæ antiquus uſus vetabat excommunicatis permitti, con-

Digitized by Google

nivendum putaverat Patriarcha, ut Pachymeres ſuperius admonuit: de hoc genere videtur & hoc fuiſſe: nimirum tolerare ut privatim confiteretur, & in foro conſcientiæ abſolveretur. id quod nunc tandem offenſus inſtantia Joſephi prohibuerit; & videlicet juriſdictionem abſtulerit neceſſariam ad abſolutionem valide impertiendam. Unde cum nihilo ſecius poſtea Joſephus perrexiſſet dare, ut prius, operam confitenti Auguſto, & illum videlicet de more abſolviſſet, anſam Joſephi criminandi, Arſeniani ab eo jam Patriarcha ſchiſmate diſciſſi, ſumpſerunt, quaſi attentaſſet rem nefariam, ferendo ſententiam abſolutionis Sacramentalis, ſine poteſtate juriſdictionis, quo modo lata talis ſententia ſine dubio irrita eſt. unde id attentaſſe in Sacramento, nihil minus ſit quam ſacrilegium. Eſt autem & id extra dubium: emanare ab Epiſcopis ordine Hierarchico juriſdictionem iſtam. quare ſi eam rite Patriarcha revocaſſet, certum erat, non potuiſſe deinde Imperatorem a Joſepho audiri aut abſolvi ſacramentaliter. Ad id porro quid Joſephus reſponderet, commemorat Pachymeres, quamvis ſubobſcure in Codd. B. & A. ſed in Vatic. clarius: negatum nempe ab ipſo factum: pertendiſſe inquam haud eo deveniſſe Arſenium Patriarcham ut ſibi juriſdictionem adimeret, & omnino interdiceret abſolutione Imperatoris: *Edit. Rom. pag. 410.* Verba hæc ſunt Hiſtorici ſub finem hujus capitis. *Κἂν μὴ γεγονὸς ἐφημίσθη· ὡς καὶ ὁ Ἰωσὴφ πατριαρχήσας ὕστερον, ἀπολογούμενος ὑπὲρ τούτου, διϊσχυρίζετο.* Sic in Codd. duobus: At Vatic. ſic habet: *ὅμως ὁ Ἰωσὴφ πατριαρχήσας ὕστερον διϊσχυρίζετο ψεῦδος εἶναι τὸν λόγον* (melius diceret *τὸ λεγόμενον*) *ὑπὸ πολλοῖς*. *Joſeph poſtmodum Patriarchatum gerens pertendebat falſum eſſe quod a multis jactabatur*. nempe ut paulo ſuperius dixerat: *ὡς χωρὶς τῆς τοῦ Πατριάρχου βουλῆς ἀντιποιήσοιτο* (Joſephus) *τῆς Βασιλέως ἀναδοχῆς*. ſine nutu & aſſenſu Patriarchæ Joſephus ingeſſerit ſe ad audiendam ſacramentaliter confeſſionem Imperatoris. *φέρεται δὲ* (ſubiungit ſtatim) *καὶ λόγος παρὰ πολλοῖς, ὡς καὶ ἐπιτιμήσειεν ὁ Πατριάρχης ἐκεῖνον* (Joſephum) *ὥστε μὴ εἶναι τοῦ Βασιλέως πνευματικόν*. *Fertur ſcilicet ſermone multorum: Patriarcham interdixiſſe Joſepho ne eſſet Confeſſarius Imperatoris*. Ita clarius, ut dixi, Vaticanus Paraphraſtes: a quo germanam Auctoris ſententiam hic expreſſam confirmat Pachymeres ipſe, prout ejus contextus ab optimis Codicibus exhibetur, infra lib. IV. eodem cap. XXVIII. ſic de Joſepho dicens: *ὃν ἀφωρίσθαι ἔλεγον ἐπὶ τῷ μὴ τὸν Βασιλέα εἰς πνευματικὴν υἱότητα δέχεσθαι*: quæ ibi ſic verti: *Quod illum dicebant in excommunicationem incurriſſe, ſub cujus interminatione vetitum ei olim a Patriarcha fuiſſet, habere deinceps Imperatorem loco ſpiritualis filii, & illius confeſſiones, ut antea conſueverat, in poſterum accipere*. Non poterit autem me quiſquam opinor reprehendere, quod *πνευματικὸν* Confeſſarium interpreter, quin prius arguat vulgatum Florentinæ Oecumenicæ Synodi Interpretem, qui pag. 17. tomi 32. Edit. Conc. Reg. illa verba *τιμιώτατος πνευματικὸς Κῦρις Γρηγόριος*, ſic latine reddit: *Honorabilis a confeſſionibus Dominus Gregorius*. Erat ſcilicet Confeſſarius Imperatoris Græcorum, qui Concilio Florentino interfuit. Ut omittam alia ejuſdem notionis verbo *πνευματικὸς* ſubjectæ teſtimonia a Meurſio, ut dixi, recitata: quæ ſi quis omnia conſideraverit, næ is haud poterit judicare, addidiſſe me quidquam ſenſui Auctoris mei dum ab eo memoratam *πνευματικὴν υἱότητα* ad miniſtrationem privatam Sacramenti Pœnitentiæ, & exceptionis ſecretarum confeſſionum retuli.

ΠΟΙΟΤΗΣ.

Lib. V. Cap. IX. *Παρ' ὃ καὶ ἡ προσηγορία τῆς ποιότητος εἴληπται.* Hoc eſt ſi ad verbum reddas: *Juxta quod & appellatio qualitatis ſumpta eſt*. quid autem iſtud eſt relativo *quod* indicatum? nempe, ut apparet ex præcedentibus: obliquum adaptari & exæquari debere ad rectum, non e converſo, rectum ad obliquum. Confido vel ex hoc loco, cui multi alii ſimili *ἀσαφείᾳ*, & inſuſpicabili cohæſione tenebroſi per hanc Hiſtoriam occurrunt, aſſenſurum mihi Lectorem prudentem ſi dixero: Oedipum non Davum eſſe oportere Interpretem Pachymeris: Scriptoris, ſi quiſquam ullus, antiquarii, cuique meliori jure quam illi in quem Latinus Epigrammatarius hoc verſu luſit, exprobraveris:

Non Lectore tuis opus eſt, ſed Apolline libris.

Sed *παρέργων ἢ προοιμίων ἅλις*, opus vocat ipſum; & attentus confeſſus dici a me cauſam expectat, cur in *ποιότητος* vocabulo non, ut vulgo conſuevit, *qualitatem*, ſed *regulam* intellexerim. Vereor enim ut apud pleroſque ſatis ſit allegare, quod veriſſime poſſum, manifeſtum ex inſpectione præcedentium verborum; loci ſententiam id flagitaſſe. Non enim deerunt qui exigant etiam aberrationes & deliria Scriptorum ab Interpretibus exprimi; atque adeo in iſto genere quam ſuperſtitioſiſ-

Digitized by Google

ſime ineptire, fidem vocent. Ajo igitur, opinatum eſſe me; vidiſſe aliquid uſpiam Pachymerem quo motus ad exiſtimandum ſit, *ποιότητα* regulam interdum ſignificare, iſtamque, ut ſolet, quamvis raram, notionem oblata qualicumque occaſione uſurpare affectaſſe. Non eſt inveriſimile homini obſoletorum verborum aucupi; talium collectorem & enarratorem diligentem, familiarem Heſychium fuiſſe; cujus vocabularii haud paulo correctiora Conſtantinopoli ante hos quadringentos annos; hoc eſt, ætate Pachymeris, exemplaria fuiſſe, quam illud ex quo Aldus Manutius editionem expreſſit ſuam, nemo prudens dubitaverit. Suſpicor itaque Pachymerem in verbo *ποιότης* apud Heſychium longe aliud legiſſe, quam hoc ibi hodie apparens nullius pretii: *ποιότης χρῶμα ἡδονὴ νότος*. quid quæſo *νότος*, quid *ἡδονὴ* ad *ποιότητα*? quid illud ipſum *χρῶμα* quam inopinatum &, ut libere dicam, *ἀπροσδιόνυσον*? ac pro illis quidem *ἡδονὴ νότος* reponendum putarim ex iis quæ ad verbum *γονικῶν* annotavi *ἢ γένος, μίτος*. quod nunc attinet, *γρῶμα* pro *χρῶμα* in Heſychio Pachymeriano ſuſpicor ſcriptum apparuiſſe. *Groma* vox eſt ex qua qui Agrorum metiendorum rationem tradidere, in unum collecti corpus, Gromatici Scriptores, nomen invenerunt. Eſt enim id inſtrumenti vocabulum iſta in arte præcipui, quo ad dirigendas limitum lineas in terrarum partitione aut dimenſione utebantur. *Groma* ſive *Gruma*, ut vulgo explicant, *Menſura quædam eſt qua flexa viæ ad lineam diriguntur*, Aut, ut Nonius habet, *loca media in qua directæ quatuor congregantur viæ*, quod nimirum illo centro campi dimetiendi Agrimenſores grumas ſuas intenderent, & iis adjuti vel lineas ipſi primi rectas deſignarent, vel curvitatem prius deſcriptarum deprehenſam corrigerent. Iſtorum hanc actionem expreſſit Ennius cum *Grumam dirigere*, ſcripſit. In Gloſſariis veteribus ab Henrico Stephano & Bonav. Vulcanio editis legitur *Gruma γνώμων*. unde verbum *grumat*, quod ibi explicatur per illa græca *μέτρει ἐξισοῖ*. Paulo poſt ibi ponitur *Grumari καταστρίψαι Δεφῶται*. pro quo Vulcanius legi jubet *Grumare, διορθῶσαι*. uti & pro eo quod ibidem mox cernitur *Gruma βασιλικὴ γνώμη* reponendum contendit: *Gruma διόπτρα τεκτονικὴ*. Videtur vocabulum iſtud antiquum *Gruma* a Priſcis Latinis ex græco *γράμμα* formatum. Eſt autem *γράμμα*, ut aliæ Gloſſæ Græco-latinæ veteres docent, *ὁ σταθμὸς Scripulum*. Scrupulum autem, ſive Scripulum, ut ex Varrone & Columella libris de re Ruſtica viri docti colligunt, menſura eſt adhiberi ſolita metiendis agris, nempe *Gruma*, ſive *Groma*, quæ erat inſtrumentum cujus ope dirigebatur oculus ad lineas ducendas exacte rectas, promiſcui uſus Architectis & Agrimenſoribus, unde *διόπτρα τεκτονικὴ* dicta, ut vidimus. Ex his liquet *Groma* ſive *Gruma* idem eſſe, quod *γνώμων, σταθμὸς, διόπτρα τεκτονικὴ*, Scripulum ſive Scrupulum, quæ omnia vocabulis latinis *amuſſis, norma, regula*, reſpondent: & inſtrumenta ſignificant, quibus viſus humanus ad dijudicationem recti a curvo, aut ad exæquationem obliqui ad exacte directum, utitur: ad quod cum eſſet uſus opportunus funiculorum, etiam *γένος, μίτος* hoc inſtrumentum dici potuit; quæ verba Heſychio tunem ſonant agrimenſorium. Porro cum Heſychius, qui tam multa nobis ignota monumenta vetera viderat, alicubi forte reperiſſet hoc inſtrumentum, *γρῶμαν* ſive *γράμμα* dictum *ποιότην* aut *ποιότητα* vocari, & hoc inter notiones abſtruſas vocabulorum, quales innumeras Opere illo ſuo complectitur, exprimendum putaſſet, fieri facile potuit, ut ex eo Pachymeres, captator cupidus verborum inuſitati ſignificatus, *ποιότητος* vocabulum hoc loco pro regula poſuerit. Hactenus ſcripta cum oſtenderem Illuſtriſſ. D. Abbati Octavio Falconerio, ipſius ea limatiſſimo judicio ſubjiciens, ſuggeſſit ille: videri poſſe, antiquum Etruſcum vocabulum *Piota*, e Græco *ποιότης* expoſitæ hic notionis ortum, promiſcuo tunc uſu Gentium ambarum, & Latinis ſive Italis permultis Conſtantinopoli, & in multis aliis Orientalis Imperii Inſulis & locis peregrinantibus, aut degentibus; & viciſſim non paucis Græcis Piſas atque Etruriam viſentibus, varia commerciorum vice. Conſtat ſane apud Dantem Aligherium antiquum, & maximi nominis Poetam Thuſcum, vocem *Piota* pro pede uſurpari. vide ejus Infernum ſub finem Cantus XIX. Vocabuli autem *pes*, & æquivalentium in cunctis linguis uſus eſt frequentiſſimus ad ſignificandam menſuram, ſive inſtrumentum metiendi. unde ille tritus Horatii verſus

Metiri ſe quemque ſuo modulo ac P. de verum eſt.

Ejuſdem generis & nominis erant inſtrumenta plures ſimul pedes dimetientia, quæ pro ratione numeri, retento pedis nomine, diſtinguebantur. Ex his erat decempeda dimetiendis uſitata Porticibus ex Horatio eodem

Edit. Rom. pag. 411.

nulla decempedis
Metata privatis, opacam
Porticus excipiebat Arcton.

Nam ut ſupra vidimus, Architectis & Agrimenſoribus communia erant hujuſmodi inſtrumenta menſurarum. Quia porro plerumque fit ut menſurę nomen rei menſuratæ tribuatur, & dicatur, exempli gratia, *Pes terræ, palmus* ſive *ulna panni* &c. ita videmus Italicum vocabulum *Piota* terræ interdum tribui, forte ex dimenſione agrimenſoria cujus inſtrumentum *Piota* vocaretur. *Piota* (ajunt Auctores accuratiſſimi Lexici Etruſci) *diciamo la zolla di terra che abbia ſeco l' erba*. Ad quod citant *Pietro Vettori Trattato* VI. in hæc verba: *non vengono a ſtar molto fuor della terra per cavarſi del ſementa, o con eſſa, cioè in una* piota &c. *Piota* ergo Italice idem quod pes, unde & inſtrumentum agris metiendis dictum ſic fuerit: & vox *ποδίτης* græcis ęvi ſequioris eadem notione uſurpata, iſtum uſum Heſychio notante, & Pachymere exſcribente; pro ut hactenus diximus, non affirmantes, ſed quærentes, & quaſi micantes in tenebris.

ΠΡΑΓΜΑΤΑ.

Lib. VI. Cap. IX. *Τὰ γὰρ τῆς Βασιλείας τῶν Βουλγάρων πράγματα, ἃ δὴ καὶ κάλλιστα εἶχον ἐκ Ῥωμαίων λαβόντες ἡττημένων τὸ πάλαι, στρατηγοῦντος τοῦ Βασιλέως Ἰσαακίου, καὶ γ' ἔκειντο τεθησαυρισμένα κατ' αὔχημα μᾶλλον ἢ κατὰ χρείαν.* Hoc loco vox *πράγματα* ſimilem notionem habet ejus, de qua annotaſſe aliquid memini Scholiis ad Catenam Græcorum Patrum in Evangelium S. Marci, brevi, niſi litteræ Amicorum fallunt, Pariſiis edendam. ſimilem, inquam, non enim pecuniam ſignatam; ſed ſigna, vaſa, gemmas, & ejus generis pretioſam & ſpecioſam ſupellectilem hic eo verbo deſignari loci ſententia exigit. De re ipſa hic indicata, hoc eſt de Clade Iſaacii Auguſti cujus occaſione iſta venerint in poteſtatem Bulgarorum, dicemus in Notis ad eum locum. Pro voce *κάλλιστα* in Cod. Barber. legebatur *μάλιστα*, ſed & in ejuſdem ora Codicis *κάλλιστα* tamquam verior lectio agnoſcebatur; & cum eam ſolam optimus & ipſe Codex Allatianus in contextum reciperet, non dubitavi quin præferenda eſſet. Vaticanus ſolita ſecuritate utramque omittit. convenit autem adjunctum *κάλλιστα* ſatis apte ad ſignificandam ſpeciem inſignem Coronæ, Sceptri, vaſorum aureorum, torquium, monilium, gemmarum, veſtiumque Imperatoriarum, quæ hoc loco deſignantur verbo *πραγμάτων*. Galli hodie uſu ſimili vocant *effets* res pretio æſtimatas, prout diſtinguuntur a pretio ipſo & nummis.

ΠΡΟΣΕΛΑΟΝΤΕΣ.

Lib. III. Cap. XVII. *Τὸ γασμουλικὸν θαῤῥέντως εἶχε πρὸς μάχας .... οἱ δὲ λεγόμενοι προσελῶντες, εἰς ἐλασίαν τῇ μόνῃ τέτταχθαι.* Remiges hos fuiſſe, qui *προσελῶντες*, quaſi proprio artis aut ordinis vocabulo dicebantur, & ipſa origo ſuadet vocis ἀπὸ τοῦ *προσελαύνειν* ſive *προσελᾶν prorſum impellere*; & diſerte noſter tradit, tum hic, tum cap. xxx. libri V. ubi quem ſemel *προσελῶντας* dixerat, poſtea *συντόμως* vocat *προσερέτας*. Vvolfius in Excerptis Pachymerianis Gregoræ ſubjectis, vitioſam hujus vocabuli ſcripturam exprimit, ex mendoſo videlicet Codice, dum hanc recitat, ex hoc haud dubie loco ſententiam: *Gaſmulicum ad bella erat animoſum: Pyzylontes vero agendis remis ſtrenui.*

ΠΡΟΣΠΑΙΟ.

Lib. IV. Cap. XI. *ἀλλὰ τὸ τοῦ μύθου, ὡς ἀληθείᾳ προσπαῖον, ἐπαίνετον.* Vix alibi reperies *προσπαίειν*; etſi *παίειν*, uti & alia e xeo compoſita, frequens ſit. quid aliud putemus, quam metaphoram hic eſſe a ſagitta in ſcopum intenta, & illum feriente, ductam. ſic enim ait fabulam incurrere in verum, ac illud quaſi percutere, ut ſagittam ſcopum. Simile quiddam ſacrarum litterarum Interpretes adnotant ad illud S. Pauli ad Rom. 10. 4. *Finis legis Chriſtus*, Lex ibi vocatur tota Hiſtoria vetus ſacris libris commendata, quibus & res a Patribus geſtæ, & ſacrorum Apparatus ac cæremoniæ traduntur, omnia Chriſtum venturum præfigurantia. In quo alluſiſſe Apoſtolus putatur ad originem vocis hebraicæ *Legem* ſignificante. תורה *Thora* enim a radice ירה *Jarah* eſt, cujus prima notio eſt *jecit, projecit*. unde ejus eſt uſus proprius in ejaculatione. 1. Regum 20. 36. De Jonathane ſagittam ejaculante ſcribitur והוא ירה החצי *Veha Jara hachetſi & ipſe jecit ſagittam*. quo pertinere putatur multorum Pſalmorum inſcriptio: *in finem*: hoc eſt in Chriſtum, in quem procul indicandum, & quaſi indigitandum pleraque ibi ſcripta dirigebantur: nec fruſtra;

Edit. Rom. pag. 412.

veritate quippe Prophetiis exacte reſpondente, figuræ in rem incurrerunt. Fabulæ morale præceptum adumbrantis par ratio eſt. ut enim figura prophetica, cum res figurata exhibetur *προσπαίειν ἀληθείᾳ in veritatem incidere* dicitur, ſic & apologus, cum eo ſignificatum officii monitum declaratur, & quaſi ad rem ipſam applicatur.

Π Ρ Ω Τ Ο Σ.

Lib. IV. Cap. XX. Εφ' ᾧπερ κριθεῖεν τοιαῦτα πρὸς τὸν πρῶτον ἐκθέμενος. Hic πρῶτος abſolute & ſubſtantive uſurpatur pro ſupremo illic Prędide ſacrorum, nempe Patriarcha.

Π Ρ Ω Τ Ο Κ Η Ρ Υ Ξ.

Lib. VI. Cap. XXII. Καὶ αὖθις ἀγγελθὲν ὡς πρωτοκήρυξ τῆς Εκκλησίας ἀλίσκοιτο. quem antea vocaverat *Δομέστικον Εκκλησίας* nunc appellat πρωτοκήρυκα; ſynonymam, opinor, uſurpans eam vocem pro πρωτοψάλτης. Nam ut Codinus habet cap. 17. num. 40. *ὁ πρωτοψάλτην ἔχει Εκκλησία, ἀλλὰ Δομέστικον.* quibus ſignificat, Precentorem, hoc eſt, eum cujus officium eſt cantum inchoare in Choro, non πρωτοψάλτην ſolere dici, ut res exigeret, ſed *Domeſticum Eccleſiæ*. Hęc mihi cauſa fuit opponendi in verſione πρωτοκήρυκας vocabulo latinum *Præcentoris* nomen.

Π Υ Λ Α Ι. καὶ Π Υ Λ Α.

Lib. V. Cap. X. *Πύλας ἐπιθεῖναι ἀραρυίας ἐκ σιδήρου* &c. Hic vocem ἀραρυίας emendavimus indicio Syntaxis cum ἀραρυίας, quod in Codd. B. & A. Vatican. omittente, legebatur, quadrare ad vocem πύλας non poteſt. Proba in hunc locum eſt παράφρασις Vatican. Cod. his verbis: *καὶ πύλας ἐν ταῖς πέτραις ἤγουν ἅλυσιν* (lego *ἅλυσιν*) *σιδηρὰν καὶ ἰσχυρὰν κατεσκεύαζε.* Non ergo portę aut valvæ ex ferro ſolidę intelligendæ hic fuere: neque enim id ſinit rei ſubjectæ natura. Non inquam, portui, ut domui, aut conclavi obduci ſolidum oſtium poteſt. qui enim, aut quibus moliendi Machinis tantę latitudinis poſtes eſſent, quanta explere atque obturare, quam vaſte hiat, valerent totum os Portus, quo magnæ ac longæ naves prelongos hinc inde protendentes remos, eæque non ſingulares, ſed plures interdum ſimul, aditum, exitumque habere commodum debeant? Ergo hic noſter cum πύλας dixit, intellecturum putavit prudentem Lectorem tale oſtium, quod Portui claudendo apponi poſſet. catenam nimirum ferream. Addam hic ſatis raram notionem vocabuli πύλη aut πύλα cujus uſum reperi in gręca verſione Speciminis Sapientiæ Indorum, quem librum latinitate a me donatum, huic Hiſtoriæ Imperii Michaelis Palęologi Auguſti, a quo id opus in quadam Concione allegatur, hortatu Amicorum, tamquam παρεμπόρευμα adjunxi. Ibi in prima Pręfatione quæ Hiſtoriam inventionis, & deportationis ejus libri ex India in Perſidem recitat, paginæ Codicis quo utebar Gręci nona, ſic legitur: *πλὴν δὲ τοῦτο ἀριστὸν λήψομαι μίαν πύλαν ἐκ τῶν ὑφασμάτων τῆς κώμης Φουστάν, ἵνα ἐν αὐτῇ δοξασθήσομαι κἀγὼ δοῦλός σου ἐν πάσῃ τῇ συγγενείᾳ μου. λαβὼν δὲ ὁ Περζωὲ ἐκ τῶν βασιλικῶν ἱματίων* &c. In his verbis primum occurrit quærendum, quid ſit *πύλα ἐκ τῶν ὑφασμάτων*. Nam *porta* notio, quæ naturalis eſt πύλη, quam hic ſit intempeſtiva nemo non videt. Omnino agnoſcendum eſt, πύλα hic pro πτύλα poſitum a *πτύσσω plico involvo*, ut volumen aut ſcapus panni cujuſpiam hoc vocabulo nunc ſignificetur. Fundum habeo conjecturæ Euſtathium, qui ad illum verſum 411. Iliadis θ. *πρώτησι δὲ πύλῃσι πολυπτύχου οὐλύμποιο.* ſic annotat pag. 721. Edit. Rom. *παρηχητικῶς δὲ πῶς, ᾗ ἐτυμολογικῶς παράκειται ἡ πύλη καὶ ὁ πολύπτυχος. παρὰ τὸ πτύσσειν γὰρ ἀμφω. ἵνα ᾖ πολύπτυχος ὁ πολύπυλος.* Hæc ille. in quibus vides πύλην a πτύσσειν deduci, extrito ſubjuncto τ. Addam ex occaſione de panno hic memorato Pagi *Phuſtan*: quod in illo videlicet pago texeretur: forte inde natum vulgare nomen hodie in Gallia panni cujuſdam ex goſſypio texti, quod *Fuſtaine*, *Fuſtanium* appellatur. Ex conſequentibus porro verbis intelligitur genus hoc panni Regis aut Regię familię uſibus fuiſſe reſervatum: itaut veſtiri eo nemo poſſet ſine conceſſu peculiari Regis. unde characterem haberet eximii honoris, & apud Principem gratiæ, indumentum tale. propterea enim addit Perzoes accipere ſe illam veſtem ob prærogativam honoris ei annexi communi ęſtimatione: *ἵνα* (inquit *ἐν αὐτῇ δοξασθήσομαι κἀγὼ δοῦλός σου ἐν πάσῃ συγγενείᾳ μου.* In quo etiam ſignificat non ſua ſe ſolius cauſa illum admittere honorem, ſed familiæ ac cognationis inde conſpicuę futurę; ſic ambitionis invidiam pietatis & caritatis in conſanguineos laudabilis oſtentatione redimens, aut ſaltem minuens. Confirmant autem quod diximus de reſervatione hujuſmodi panni ad uſus Regios, illa

Edit. Rom. pag. 414.

Digitized by Google

extrema verba: λαβὼν δὲ ὁ Πέρζοι ἐκ τῶν βασιλικῶν ἱματίων. cur enim quæ prius nominaverat ὑφάσματα τῆς χώρας φυσὰν nunc ἱμάτια βασιλικὰ vocaret, niſi quod iis uti Regi ſoli & familiæ ipſius, liceret; & ſi quibus privilegium idem a Rege eximii honoris gratia tribueretur.

Ρ Ω Σ.

Lib. VI. Cap. XXXII. Οἶμαι δὲ κἀντεῦθεν τὴν ὀνομασίαν ἔχειν παρὰ τὸν πρὸς Ρὼς ὁμοιότητα. Ait Ducem Latinorum quem deſcripſit ferum, ardentem, & capite rufum, hominem vaſtæ ſtaturæ, cui erat nomen Rhos Solymas, videri nactum appellationem ex ſimilitudine cum eo quod vocat Ρὼς *Rhos*, quid autem eſt hoc? An ſcripſerit Pachymeres Ρὼς pro Ρὼξ. Ρὼς ſane conſtanter ſcribunt duo Codd. optimi B. & A. Vaticano hoc comma omittente. Atqui Ρὼς nihil, quod ſciam, huc faciens ſignificat. Ρὼξ autem ex Euſtathio Παρεκβολαῖς ad Odyſſ. ι. pag. 1633. Edit. Rom. eſt φαλαγγίου εἶδος ſpecies animalis noxii dicti Phalangii. De hoc Plinius lib. 29. cap. 4. *Phalangium .... eſt plurium generum. unum ſimile formicæ, ſed multo majus, rufo capite*. Huic comparatum hunc Ducem a Pachymere crediderim. dixerat enim antea & rufa eum coma fuiſſe, & vultu rubente, quippe accenſo naturali ardore. unde credibile ſit vel ξ in ς ſcienter mutatum ab antiquario Scriptore exemplum ejus mutationis alicubi forte Scriptorum veterum nacto, vel errore hic Librarii Ρὼς pro Ρὼξ poſitum.

Σ Α Λ Π Α Κ Ι Σ.

Lib. VI. Cap. XXI. Καὶ Σάλπακις μὲν, ὃν ἂν ἡ ἐκείνων γλῶσσα ἀνδρεῖον εἴποι Ait *Salpacin*, quod erat cognomentum Mantachiæ cujuſdam Ducis Exercitus Perſarum, Perſica lingua ſignificaſſe fortem.

Σ Τ Α Υ Ρ Ο Π Η Γ Ι Α.

Lib. VI. titulus eſt Capitis XI. Ὅπως βασιλικὴ νεαρὰ προβαίνει ἐπὶ τοῖς σταυροπηγίοις Apud Matthæum Blaſtarem titulus eſt. ὅτι μόνῳ τῷ Πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως δίδοται σταυροπήγια πάντη πέμπειν. *Soli Patriarchæ Conſtantinopolis conceſſum eſſe ſtauropegia quocumque mittere*. Tum rem ipſam ſic explicat: μόνῳ τῷ Πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως ἐκ συνηθείας ἐρρῶσθαι μακρᾶς σταυροπήγιά τε διδόναι, καὶ τὴν ἀναφορὰν καὶ μνήμην τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἔχειν, οὐ μόνον ἐν οἷς κέκτηται ἰδίοις χωρίοις ὁπουδήποτε κειμένοις, καὶ τοῖς ἀκινήτοις κτήμασι τῶν ὑποκειμένων τούτῳ Μοναστηρίων. ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς τῶν Μητροπόλεων αὐτῶν ἐνορίαις. ἔνθα ἂν παρά τινος ναὸν ἀνεγείροντος δηλαδὴ προσκληθείη. *Soli Patriarchæ Conſtantinopolis ex longa conſuetudine permittitur ſtauropegia*, ſive crucium fixiones, *concedere & relationem ac memoriam nominis ibi habere: non ſolum in prædiis aut terris, quæ peculiari jure poſſidet, ubicumque ſita ſint; & in immobilibus poſſeſſionibus ſubjectorum ipſi Monaſteriorum: ſed etiam in Diœceſibus Metropoleon ipſarum; ubi videlicet ab aliquo Templum ædificante advocatus fuerit*. Ex his licebit intelligere σταυροπηγίων nomine hic ſignificari jus ſupremum Patriarchæ in Eccleſias Patriarchatus ſui, quo poſſet eximere quæ loca quaſve perſonas vellet a poteſtate Epiſcopi cujuſvis, & intra fines Diœceſeon ſuum licet Antiſtitem habentium certa ſibi Monaſteria vel Eccleſias valeret excipere; citra nutum aut aſſenſum proprii locorum illorum Metropolitæ. Hanc autem poteſtatem videtur exercuiſſe Patriarcha frequentius in prædiis & agris ſibi vectigalibus, & in Templis de novo erectis, quorum fundatores, ad operis amplitudinem & commendationem id rati pertinere, affectabant ut uni ἀμέσως Patriarchæ illa ſubjicerentur, a juriſdictione propriorum loci Præſulum exempta. Quia vero cum locum aliquem in aliena Diœceſi ſitum eximere ab auctoritate Ordinarii & ſibi reſervare Patriarcha vellet, id declarare ſolebat fixa ibi Cruce, cum certa inſcriptione, cujus formulam videre licet apud Meurſium, ideo ipſa exemptio & jus illius σταυροπηγίων verbo indicabatur. Id clare patet ex hoc in quo verſamur loco noſtri Hiſtorici. Is enim cum in titulo capitis mentionem poſuiſſet Novellæ Imperatoriæ circa σταυροπήγια; ejus Novellæ ſententiam in ipſo capite ſic refert: προβαίνει παρὰ Βασιλέως ἄλλα πλεῖστα διορίζομένη καὶ πάντως, καὶ τό. τὰ ὁπουδήποτ' ἂν Πατριαρχικὰ ὄντα ἐν χώραις καὶ μοναῖς, ὑπὸ τοὺς Ἐπισκόπους ὧν αἱ ἐνορίαι τελεῖν. *Prodiit Imperatoria Novella quæ cum alia decernebantur quædam: tum illud in primis, ut quæ ubicumque cujuſque modi prædia*

Edit. Rom. pag. 415.

vel Monaſteria Patriarchico juri reſervata cenſerentur, ea deinceps Epiſcopis, quorum in propriis Diœceſibus illa eſſent ſita, ſubjicerentur. Ita ille: quibus verbis vides declarari quid in titulo voce σταυροπηγίων intellexerit. Plura de his non dico, quod & Meurſius verbo σταυροπήγιον, & poſt illum Vir pereruditus Jacobus Goar O. P. paginis 612. & 613. ſui Euchologii copioſe ac diligenter hoc vocabulum ediſſerant, plane in ſententiam noſtri Pachymeris.

ΣΤΥΨΙΣ καὶ ΣΤΥΠΤΗΡΙΑ.

Lib. V. Cap. XXX. Τὰ τῆς κατ' ἀνατολὴν Φωκαίας ὄρεινὰ μέταλλον στύψεως ἔχοντα. Et paulo poſt: ἐκ τῶν ἄνω μερῶν τῆς θαλάσσης δ' ἐξεῖναι κατάγειν στυπτηρίας μέταλλον. Non dubium quin utroque hoc vocabulo alumen deſignetur, merx expetita ob uſum celebrem in tingendis pannis laneis, ut ait hic noſter. ἐπεὶ πολλῇ τινι χρῶνται ταύτῃ τὰ ἐξ ἐρίων ὑφάσματα. Quod diſtinctius Plinius exequens, docet lib. 35. cap. 15. cum ſint aluminis ſpecies duę, candidi, & nigri; inficiendis claro colore lanis candidum liquidumque utiliſſimum eſſe; contraque fuſco aut obſcuro fuco iiſdem imbuendis nigrum accommodatum. Mox ibidem Plinius loca percenſens ubi alumen provenit, Pontum memorat, unde hic refert ſolitos illud per Euxinum exportare Genuenſes. Phocæę tamen non meminit, ubi fodinas aluminis ponit Pachymeres; ſerius videlicet detectas, ne Plinii jam tum ætate celebres.

ΣΥΜΒΟΛΑ ΔΕΣΠΟΤΙΚΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ.

Lib. VI. Cap. XXXVI. Εὐθὺς γὰρ τὰ τοῦ δεσποτικοῦ θανάτου σύμβολα ἄρτι πίζοντας, ἃ λαβὼν ἱερεὺς σολιεθεὶς εἰς ἴδει &c. Manifeſte in his ſacra Euchariſtia deſignatur illis verbis: σύμβολα δεσποτικοῦ θανάτου Dominicę mortis ſymbola, quæ ſtatim poſt ἅγια δῶρα nuncupat. cujus appellationis rationem nemo requiret, qui meminerit illud
Edit. Rom. pag. 416. Apoſtoli 1. ad Corinth. 11. *Quotieſcumque manducabitis panem hunc & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis donec veniat*. Unum addo de voce σύμβολον, cum ſimpliciter dicitur, ſummam Chriſtianorum Dogmatum indicare apud hunc noſtrum quoque, ut cum is mox addit moribundum Imperatorem in procinctu ſacri accipiendi Viatici τὸ ἅγιον διεξιέναι Σύμβολον, Symbolum videlicet Apoſtolicum fidei ſuę profitendę recitaſſe. Alibi ſæpe in hac Hiſtoria Symbolum Nicænum abſolute Symbolum nominat. intelligebatur enim de quo diceret, ex ſubjecta materia cum tractaretur controverſia de additione *Filioque* Symbolo Nicæno, vel, ſi exactius loquimur, Conſtantinopolitano, a Latinis inſerta. Vide quæ annotamus ad cap. XI. libro quinto.

ΣΥΓΧΩΡΕΩ καὶ ΣΥΓΧΩΡΗΣΙΣ.

Lib. V. Cap. XVII. ἐπεὶ ὁ Βασιλεὺς προσενεγκὼν τῷ θείῳ τεμένει δῶρον ὄντως ἐπάξιον συγκεχωρημένος. Ait oblatum ab Imperatore ſacro Templo pretioſiſſimum Altaris Velum cum abſolveretur ab excommunicatione, dignum ſe ac tali gratulatione donum. ut hic, ſic & alibi verbum συγχωρεῖν in iſta notione ſumitur. uti & συγχώρησις pro ipſa abſolutione hoc ipſo capite: ἀντεῖχετο εἰς λῆξας ἐκείνου (Joſephi Patriarchę novi qui eum ab excommunicatione ſolverat) διὰ τὴν ἀπ' ἐκείνου συγχώρησιν: propter abſolutionem, quam cum fruſtra ab Arſenio petiiſſet, a Germano accipiendam non putaſſet, denique a Joſepho tertio ab Arſenio Patriarcha impetraverat.

ΣΥΝΑΠΤΗ.

Lib. III. Cap. II. ἐν ταῖς συναπταῖς μνημονεύεσθαι. Synaptæ nomen Latine retinui, quia non reperio unum aliud in noſtra lingua verbum, quo res voci συναπτὴ ſubjecta ſatis exprimatur. Multa de ea utiliter docet Meurſius. Videtur aliquid ſimile illi parti Litaniarum noſtrarum, qua Deo continua ſerie multa commendantur: Eccleſia, Pontifex &c. adjuncta cuique acclamatione populi: *Te rogamus audi nos*. pro quo Gręcis eſt: τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. *Dominum rogemus*.

ΣΥΝΩΝ.

Lib. VI. Cap. XIV. Pachomius Litterator dicitur: Τῷ Στρατηγοπούλῳ Μιχαὴλ συνών. Hic τῷ συνεῖναι verbo non quęlibet indicatur pręſentia; ſed intimus convictus domeſticumque in re litteraria miniſterium. quale divites olim exigebant ab iis quos apud ſe habebant, ut eorum eruditione, cum eſſet opus, aut vacaret, juvarentur.

tur.

Digitized by Google

tur. Hi haud fere aliter quam *σωώντες* vocabantur, ut intelligitur ex longo & perelleganti Luciani de his libro, cujus ipſe titulus (inſcribitur enim *περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων*) hanc quam aſſerimus hujus vocabuli notionem demonſtrat.

ΣΥΡΙΩΑΝΝΗΣ.

Lib. IV. Cap. XXXI *Ἐκεῖσε τοίνυν τὸν μέγαν Κύριον καταλαμβάνει ὁμωνυμοῦντά οἱ Συριωάννης τὸ κατὰ γλῶσσαν ἐλέγετο.* Agit de Joanne Duce profecto Thebas, & illic reperiente Magnum Dominum, quem lingua popularium ibi Syrioannem vocitatum ait, & tamen cognominem ipſi fuiſſe Joanni Duci. unde intelligitur additionem illam primæ ſyllabæ ad nomen iſtud non pertinere; ſed adjunctam ei conſuetudine illarum Gentium originis Franciçæ, vel ex longa cum Francis conſuetudine, nomen *Syre*, quod ex Græco *Κύριος* factum putatur, ſuo Principi accommodantium. Suſpicor idem nomen, licet paulum diverſe ſcriptum, fuiſſe *Συργιάννης*, quod cuidam nobili Comano in Baptiſmo inditum refert Cantacuzenus lib. 1. cap. 11.

ΣΦΑΙΡΟΣ ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΙΟΣ.

Lib. III. Cap. XIV. *Ὡς εἰ καὶ προσετίθετο πλέον, κινδυνεύειν συγκεχύσθαι ἅπαντα, κατὰ τὸν ἐμπεδόκλειον σφαῖρον.* *Edit. Rom. pag. 417.* Primo mihi loci hujus occurſu venit in mentem laudari hic ſententiam Philoſophi veteris e Diſcipulis aut Sectariis Empedoclis, cui nomen Sphęro eſſet. quidni enim talis appellationis quiſpiam dediſſe operam Empedocli potuiſſet, cum Sphęrus alius e Cleanthis Schola, notus Auctor multorum operum, Diogeni Laertio memoratus ſit? Animadverti poſtea obortam opinionem eamdem Hieronymo Vvolſio hunc locum in ſua Excerpta conferenti. Sed conſideranti rem attentius brevi patuit: *σφαῖρον* hic pro *σφαῖρα* poſitum; plane ſignificare follem orbicularem, quales videmus pilas majores ſpiritu confertas, quas Itali *palloni*, Galli *balons* nominant. Excipiat aliquis contra: non reperiri nomen iſtud hac forma: ſed fœmininę ubique terminationis & generis apud Scriptores Claſſicos legi. Concedo. quid tum poſtea? An eſt adeo alienum a Pachymeris more quiddam in talibus *καινοτομεῖν*? Præterea ſuſpicari licet viſum ipſi aliquem librum idonei Auctoris ex iis multis, qui ad nos non pervenerunt, ubi *σφαῖρος* pro *σφαῖρα* poneretur. ſed verbi controverſiam profligaverimus, re ſemel ipſa conſtituta. Demonſtrato, inquam, loci quem tractamus ſententiam exigere, ut *σφαῖρος* follem rotundæ formæ ſignificet; ſimul evicerimus iſtam hujus vocabuli hoc loco notionem eſſe minime dubiam. Ergo ad id nos accingamus. Ait hic Pachymeres Patriarcham Arſenium, poſtquam Michaeli Palæologo Imperatori, ob excæcatum Pupillum & Collegam ſuum in Imperio Joannem Puerum, ſacris interdixerat, diſſimulaſſe tamen dum quædam fieri videret minime cohærentia cum anathemate rite intorto. Nam cum eum qui tali, ut paulo ante loquitur, *gladio Spiritus* a communione Fidelium plane abſciſſus fuiſſet, nefas eſſet, juxta ſacros Canones, admittere ad ullam participationem Sacrorum: tamen ex eo tempore non deſtiterunt Conſtantinopolitani Sacerdotes & Clerici nominatim memorare in ſacro Choro, atque inter ipſa Liturgię myſteria Imperatorem licet excommunicatum: connivente ad hoc coram ſe uſurpatum, Patriarcha metu majoris mali. Verebatur enim ne ſi & hoc vetuiſſet, excuſſa qua utcumque continebatur Imperator, verecundia quadam ſacræ poteſtatis, omnia in extremam perturbationem impelleret. Eveniretque tale aliquid quale in Ulyſſis nave dormiente ipſo, feliciter ad Portum aſpirante, temeraria cupiditate Comitum ejus accidit: qui

Ἀσκὸν μὲν λῦσαν, ἄνεμοι δ' ἐκ πάντες ὄρουσαν.
Τοὺς δ' αἶψ' ἁρπάξασα φέρεν πόντονδε θύελλα
Κλαίοντας γαίης ἀπὸ πατρίδος.

Ut ipſe Ulyſſes lugens Alcinoo narrat Odyſſ. κ. ſub. init.

Utrem quidem ſolverunt: venti autem omnes erupere:
Ipſos vero ſubito rapiens tulit in Pontum procella
Flentes a terra patria.

Ejuſmodi quempiam *fœtum tempeſtatibus utrem*, ut alicubi loquitur Horatius, hic *σφαῖρον* vocabulo deſignavit Pachymeres; ejus figura Imperatoris irritabilem animum adumbrans, quem jam æſtuantem ira gravi ob anathema inflictum, ſi rurſus Patriarcha laceſſeret, periculum erat ne is totas habenas furori laxaret. Audio, dicet forte quidam eruditus Lector: ſed tunc oportuerat hunc *σφαῖρον ὀδύσσειον* non

ἐμπεδόκλειον dictum a Pachymere. Nam quid utribus Aeoliis cum Empedocle? Ad hæc occurſurus rogo æquum arbitrum rerum informare ſecum ne gravetur ideam ingenii Pachymeris ſupra modum antiquarii, & eruditionis abſtruſæ, quod multis ex locis patet, oſtentatoris pene putidi. Ergo is non ſatis habens indicaſſe, notam ſibi ventorum in utres coactorum ab Aeolo, & Ulyſſi traditorum fabulam; etiam innuere curavit, haud ſe ignorare, quodnam eſſet ejus fundamentum fabulæ. Non enim de nihilo illa Homerus finxit: ſed alluſit in eo ad magicam vim utrium quorumdam, quibus ad ventos ſopiendos Præſtigiatores jam olim uterentur. e quorum poſtea numero fuit Empedocles. Hic enim inter alia magicæ artis experimenta, qualium edendorum modum ac viam ſe traditurum jactabat, ſedandorum & excitandorum ventorum arbitrariam poteſtatem numerat, ſic in quodam Poemate Diſcipulum alloquens:

Edit. Rom. pag. 418.

> *Παύσεις δ' ἀκαμάτων ἀνέμων μένος, οἵτ' ἐπὶ γαῖαν*
> *Ὀρνύμενοι πνοιαῖσι καταφθινύθουσιν ἀρούρας.*
> *Καὶ πάλιν ἢν κ' ἐθέλῃσθα, παλίντιτα πνεύματ' ἐπάξεις &c.*
> *Sedabis indefeſſorum ventorum furorem, qui ſupra terram*
> *Ruentes flatibus devaſtant ſata.*
> *Et rurſus, ſi libuerit, revocata reduces eorum flabra.*

Quomodo autem hæc præſtaret, tradit Timæus Hiſt. lib. 18. ſic recitatus a Diogene: *Ἐτησίων ποτὲ σφοδρῶς πνευσάντων, ὡς τοὺς καρποὺς λυμήνασθαι, κελεύσας (Ἐμπεδοκλῆς) ὄνους ἐκδαρῆναι, καὶ ἀσκοὺς ποιῆσαι, πρὸς τοὺς λόφους καὶ τὰς ἀκρωρείας διέτεινε πρὸς τὸ συλλαβεῖν τὸ πνεῦμα.* *Eteſiis aliquando vehementer flantibus, ſic ut fructus corrumperentur, juſſis excoriari Aſinis, utres ex eorum pellibus factos expandit hiantes auram verſus in jugis collium & montium, quaſi ad ſpiritum comprehendendum.* Innuit autem Hiſtoricus hinc conſecutam tranquillitatem, velut ventis in carcerem compactis. quod populus admiratus Empedocli *Κωλυσανέμου* *ventorum inhibitoris* cognomen indiderit. Euſtathius quoque *Παρεκβολαῖς* ad *Ὀδυσ.* κ. meminit Empedoclis tamquam arte præditi ventorum compingendorum in utres eorum ſimiles quos Aeolus Ulyſſi donavit, ejus hæc verba ſunt: *Ἀνεμοκοῖται γένος ἐν Κορίνθῳ ἀνέμους κοιμίζοντες. εἰς ὅπερ δεξιῶς λέγεται ἐσχολάσθαι καὶ Ἐμπεδοκλῆς· οὗ καὶ εἰς αὐτὸ τέχνη ἱστόρηται.* *Anemocatæ ſecta hominum nomen eſt Corinthi ventos ſopientium: qua valuiſſe in primis peritia dicitur Empedocles, cujus in hoc genere Ars ab Hiſtoricis celebrata eſt.* Ita ille, ad locos alludens non ſolum modo memoratos Timæi & Laertii, ſed aliorum etiam Hiſtoricorum, puta Porphyrii; cujus in vita Pythagoræ, Editionis Holſtenianæ, Typis Vaticanis, hæc leguntur pag. 19: *Ὧν μεταλαβόντας Ἐμπεδοκλέα τε καὶ Ἐπιμενίδην καὶ Ἄβαριν πολλαχοῦ ἐπιτετελεκέναι τοιαῦτα. δῆλα δ' αὐτῶν τὰ ποιήματα ὑπάρχει. ἄλλως τε καὶ ἀλεξάνεμος μὲν ἦν τὸ ἐπώνυμον Ἐμπεδοκλέους:* quæ poſtema verba eruditiſſimus Holſtenius ſic vertit: *Quin & Empedocli cognomen erat Alexanemi ſive Averrunci ventorum.* Hanc ex veterum lectione de Empedocle famam obverſantem animo Pachymeres habens, dum periculum exitioſiſſimæ procellæ prudenti conniventia vitatum ab Arſenio Patriarcha, utrium Aeoli Ulyſſi traditarum, & ab ejus Comitibus, ingenti pernicie ipſorum, temere contrectatarum, exemplo illuſtraret, non ſe tenuit quin fabulam cum Hiſtoria commiſtam oggereret Lectori; Homericos ventorum folles, cum aſininis a Timæo memoratis Empedoclis utribus una mentione conjungens *σφαίρᾳ Ἐμπεδοκλέους.* ſic quidem conjectabar. recte an ſecus, æqui Lectoris eſto judicium.

ΣΦΕΝΔΟΝΗ.

Lib. VI. Cap. XX. *Καὶ τὸν παρακοιμώμενον τῆς μεγάλης σφενδόνης.* Meminit hujus Officii Codinus cap. 4. ubi tradit *τὰ τοῦ παρακοιμωμένου σφενδόνης φορέματα.* quibus is veſtibus & inſignibus poteſtatis uteretur. Gretſerus noſter ibi vertit: *Præfecti Sigilli ſeu Annuli ſignatorii geſtamina.* melius quam Junius, qui *παρακοιμώμενον σφενδόνης* *Accubitorem funda* interpretatur: aut etiam quam Interpres Juris Græco-Romani, cui *παρακοιμώμενος τῆς μεγάλης σφενδόνης* *Accubitor magnæ palæ* dicitur. *σφενδόνη* proprie *funda* ſaxis jaculandis, uſitatiſſima translatione a formæ quadam ſimilitudine ducta, palam Annuli ſignificat, ut notiſſimum eſt; nec minus perſpectum obſignari litteras olim ſolitas Annuli pala, certis inſculpta characteribus aut formis, ceræ chartis appoſitæ impreſſa. Hinc *σφενδόνη* *pala Annuli*, Sigillum dicitur: quod

pag. 419

cum duplex aut multiplex Imperantibus eſſet, maximi omnium cuſtos *παρακοιμώμενος μεγάλης σφενδόνης* hoc loco appellatur. quare autem *παρακοιμώμενος?* opinor quia ex iis erat, qui ex officio aſſidue apparere circum Imperatorem, aut in proxi-

Digitized by Google

mo ad ſubitas evocationes ſemper eſſe debebant, cubiculum Principis diu fere, noctuque frequentantes. Vide quæ diximus verbo *παρακοιμώμενος*.

Σ Χ Ο Λ Η.

Lib. I. Cap. XVII. in Concione Palæologi: Σχολῇ γ' ἂν ἀλῷεν ἄλλοι. Et Lib. V. Cap. VI. Σχολῇ γοῦν ἀποσχέσθαι τῶν ἀλλοτρίων. Peculiarem, ni fallor, vim habet vox σχολῇ hoc loco, emphaſim ferens cujuſdam interrogationis ironia ſubmixtæ. Agitur de Serbis populis, quos propria Civium & popularium ſuorum rapere ſolitos, veriſimile non eſſet ab externis per eorum fines peregrinantibus temperaturos. hæc ferme ſententia: qui ſuos diripere non dubitant ab alienis ſcilicet abſtinebunt? Iterum in ſimili notione uſurpatum hoc vocabulum habetur lib. v. cap. XII. in his verbis: Εἰ δὲ δίδοιμεν καὶ ἔκκλητον, σχολῇ τινα πόλιν ὑπερνοστεῖ θάλασσαν τῶν δικαίων ἀμφισβητεῖν. *Si vero & jus provocationis conceſſerimus, periculum fuerit ſcilicet, ne quis tam vaſto mari jus ſuum perſecuturus Romam ſe conferat?* Alium habeo hujus idiotiſmi teſtem Symeonem Seth in græca ex arabico interpretatione libri quem ipſe ἰχνηλάτην vocat. hunc nos latine redditum ad calcem harum Obſervationum Mantiſſæ loco damus. Ejus in ſecunda Diſſertatione ſic græce legitur: Εἰ γὰρ μὴ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀπολογήσεταί τις, σχολῇ γ' ἂν ἑτέρου ὑπερασπίζοιτο; *Qui enim ne ſe quidem ipſum in periculo defenderit, ab eo ſcilicet expectetur, ut fortiter pro alterius capite decertet?* In ſeptima quoque ſic Regina maritum alloquitur, conquerens non communicari ſibi ab eo ſcitu neceſſarium arcanum. εἰ γὰρ ἐμοίγ' ἂν ἀποκρύψῃς, σχολῇ γ' ἂν ἑτέροις ταῦτα ἐρεῖς. *Si enim de hoc me celas tuam Conjugem, aliis id ſcilicet fateberis?* Ita etiam loquitur Georgius Acropolita in Proœmio Hiſtoriæ pag. 2. Edit. Reg.

Σ Ω Λ Ε Α Σ.

Lib. III. Cap. II. Μετεωρίσομαι τὸ τὸ βῆμα καὶ ἄμβωνα καὶ Σωλέαν. Quid ſit Σωλέας magna & perplexa quæſtio eſt. Legi accurate, diu meditatus ſum, quæ de hoc argumento Viri doctiſſimi Joannes Meurſius, Leo Allatius, Jacobus Goar Ord. Præd. Jacobus Gretſerus & Ludovicus Cellotius Societatis noſtræ ſcripſere. In rei deinde inquiſitionem ipſius attentione longa & acri incubui. Exponam hic ſi potero breviter & clare quid diſcuſſis cunctis veriſimillimum compererim, luce præſertim mihi affuſa ex eruditiſſima Diatriba Illuſtriſſ. Leonis Allatii ad Fabium Chiſium, hodie Alexand. VII. de hoc propriè argumento noviſſime & accuratiſſime ſcripta. Incipio a conſideratione nominis. σωλέας, ſive ut Symeon Theſſalonicenſis Dialogo de Sacramentis emendatius ſcribit, σολέας, vel etiam ut apud Euchologium, in Ordinatione Diaconi legitur, σολέα, non eſt vocabulum Græcæ originis, ut omnes facile conſentiunt. nec fere vidi qui dubitent quin Latinum ſit, in helleniſmum, ut alia plurima, uſu intruſum. Si ergo diſquiſierimus, quid Latinis valeat *Solea*, forte non fuerit id inutile ad judicium ſtatuendum de re ipſa, voce hac indicata, quænam tandem ſit. Sextus Pompejus Feſtus optimus enarrator antiquarum notionum verbis Latinis ſubjectarum, non ſua ſolius, ſed Marci præterea Verrii Flacci, antiquioris nec minus accurati Grammatici, auctoritate ſignificatum vocabuli *Solea* nobis ediſſerit his verbis: *Solea, ut ait Verrius, non eſt ſolum ea quæ ſolo pedis ſubjicitur, ſed etiam pro materia robuſtea* (vel ut habet alia lectio) *robuſta, ſuper quam paries craticius extruitur*. Paulus hunc locum exſcribens particulam *pro* negligit. Sic enim habet: *Solea vel ea dicitur quæ ſolo pedis ſubjicitur.... vel materia robuſtea ſuper quam paries craticius extruitur*. In margine Editionum optimarum, Venetæ anni 1560 ex Bibliotheca Antonii Auguſtini, & Pariſienſis Scaligerianæ anni 1584 ἀντὶ τοῦ *pro* ſuggeritur alia lectio *per* ex qua conjectura forte non vana ducatur, ſcriptum olim in Archetypo fuiſſe: *Pes e materia robuſtea &c.* nam pes dicitur quod aliud ſuſtinet, ut *pes menſæ*, Plinio lib. 12. cap. 1. *Eadem ebore numinum ora ſpectarentur & menſarum pedes*. quo ſenſu ſtereobaton pes eſt ſtylobati. Vitruvius lib. 3. cap. 3. *Supra terram parietes extruantur ſub columnis dimidio craſſiores quam columnæ ſunt futuræ, uti firmiora ſint inferiora ſuperioribus, quæ ſtereobata appellantur, nam excipiunt onera*: paulo poſt: *extructis autem fundamentis ad libramentum ſtylobatæ ſunt collocandæ: ſupra ſtylobatas columnæ diſponendæ &c.* Materiæ porro mentione robuſteæ, non propriè intelligendum hic querceum lignum: ſed metonymice corpus quodvis duritiei quantæ opus eſt moli graviſſimæ portandæ: alluditur enim in ſimilibus origo architecturæ, quæ primum ævo rudiori, lignis ædificabat, ex quibus querceum fundando aptum judicabatur; ob dotes quas memorat Vitruvius lib. 2. cap. 9. his verbis: *Quercus terrenis principio-* Edit. Rom. pag. 420.

rum ſatietatibus abundans, parumque habens humoris & aeris & ignis, cum in terrenis operibus obruitur, infinitam habet æternitatem, ex eo quod cum tangitur humore, non habens foraminum raritates propter ſpiſſitatem, non poteſt in corpore recipere liquorem, ſed fugiens ab humore reſiſtit. Retinebantur autem, etiam poſt ſubſtitutos in ſtructuris ligno lapides, vocabula priora. ut Paulus ex Feſto; verbo *Robum* tradit: Robum dictum in carcere locum quo præcipitatur maleficorum genus (puta faſtigium propugnaculi in præceps imminens, unde maleficii convicti dejiciebantur, ut Manlius ex rupe Tarpeja) cauſam appellationis ſtatim tradit: *quod ante arcei robuſteis includebantur*. hoc eſt: quoniam apud veteres mos erat Arcium clauſtra ad ſummum uſque mœnium lignis roboreis extruere, inde poſtea quoque quam e ſaxis tolli propugnacula conſuevere, manſit priſcum vocabulum materiæ, ut *robus* etiam tum faſtigia aggerum ac pinnæ murorum dicerentur. quamquam ipſum roboris aut robuſtei nomen materiæ querceæ proprium non eſt, ſed coloris: unde bos *robus* ſive *rubus* Priſcis erat. Paulus ex Feſto: *Robum rubro colore, & quaſi rufo ſignificari, ut bovem quoque Ruſtici appellent, manifeſtum eſt. Unde & materia quæ plurimas habet venas ejus coloris, dicta eſt* robur. *hinc & homines valentes & boni coloris*, robuſti. Hæc Feſtus, quæ demonſtrant nihil referre ad rem ipſam quæ *Solea* in ædificiis vocatur, lignea ne ſit, an ſaxea, marmorea, vel ærea ſtructura. Hactenus informatam ex originibus latini ſermonis ideam rei quæ *Solea* dicitur, conferamus ad uſum diſquiſitionis præſentis: & indagemus in Templis Græcorum ecquid fuerit, quod in hanc formam incideret; unde ſtatuere poſſimus ipſum id ἀπόχρημα fuiſſe, quod vocabulo, σωλέας, indicatur & a noſtro hic Pachymere, & a Græcis recentioribus paſſim plurimis. Adyta in Chriſtianis apud Græcos Templis inde uſque ab originibus religionis ſepta repagulis fuere, quæ & greſſus ab iis prophanorum & oculos arcerent. Ac principiis quidem exiguo defungebantur: neceſſarium ſecretum majeſtati Sacrorum contenti quomodocumque obduxiſſe. Aræ gradibus inferne ſupra ſolum obtendebantur e materia cancelli: hi greſſus excludebant non initiatorum a ſacro Septo: ſuper hos vela tendebantur: hæc conſpectum myſteriorum concioni adimebant. Euſebius lib. 10. cap. 4. de Conſtantino Templa Chriſtiana Græcis exſtruente ſcribit: Τὸ θυσιαστήριον ὡς ἂν εἴη τοῖς πολλοῖς ἄβατον, τοῖς ἀπὸ ξύλου περιέφραττε δικτύοις. *Altare, ut eſſet inacceſſum populo, ligneis ſepſit clathris*. Sic ille de cancellis memoratis, quos alii κιγκλίδας vocant, ut Symeon Theſſalonicenſis. Gregorius vero Nazianzenus ſingulari numero totum cancellorum ſeptum κιγκλίδα vocavit illo verſu

Κιγκλὶς διείργουσ' οὐ βίους, ἀλλ' ὀφρύας.

Quia enim intra ſeptum locus erat Sacerdotibus, pleriſque tunc ejuſmodi, ut faſtu ſolum ac ſuperbia non exercitatione virtutum ſupra vulgus eminerent, eleganter ait cancellos qui dirimebant Sacerdotes a populo, non vitas ſed ſupercilia diſcreviſſe. ſimiliter loquitur Conſtantinus Porphyrogenitus infra referendus. Erant hi cancelli pervii portulis per quas aditus exituſque Presbyteris patebat. Hæ κιγκλιδοθυρίδες Codino dictæ. Sed tam hæ quam intercolumnia, aut ſpatia oculis pervia cancellorum, velis oppanſis protegebantur a populi aſpectu. Βηλόθυρα his nomen, quo non tantum Codinus eſt uſus, ſed etiam Anaſtaſius Bibliothecarius in Stephano, his verbis: *Fecit & in eadem Baſilica egregii Doctoris Gentium Velothyra quatuor, ex quibus unum auro textum*. Paulo poſt Velothyrorum uſum qualem dicimus, diſtinctius indicans, ait: data a Pontifice eodem *Velothyra ſerica tria in circuitu Altaris*. hoc eſt, ut apparet, intendenda tegendo ab oculis populi Presbyterio, quod & in Latino ritu erat circum Altare. Illuſtrat hæc omnia S. Germani locus in Myſtagogia, quem ideo deſcribam. Κιόνια ἤτοι τὰ στῦλα ἀποχωρίζοντα τὸ βῆμα ἀπὸ λαοῦ ναοῦ, καὶ κιγκελλίδες εἰσὶ τῆς προσευχῆς τόπον δηλοῦντα, καὶ σημαίνει ὅτι μὲν ἔξωθεν τοῦ λαοῦ εἴσοδον· τὸ δὲ ἔσωθεν τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ὑπάρχειν, καὶ μόνοις τοῖς ἱερεῦσιν οὖσαν ἐμβατόν. *Columellæ ſive thoraces ſeparantes Altare a reliquo Templo, & cancelli locum orationis manifeſtant & ſignant quouſque exterius ingredi populus poſſit: ac quod interius eſt, Sancta Sanctorum eſſe, locum ſolis pervium Sacerdotibus*. In his verbis notari velim voces illas κιόνια ἢ στῦλα. quibus deſignantur alte extantia tigna τῶν δρυφάκτων ἢ δικτύων *Cancellati Septi reticulato opere hiantis*: rimis tamen aut intervallis velorum oppanſu tectis, ut diximus. Atque hæc prius fuere. Poſtea invenit Imperatorum magnificentia rationem iſta ornandi, & ſalvo uſu religionis, ac neceſſitate ritus, in auguſtiorem conformandi ſpeciem. Pro cancellato e materia Septo pretioſiorem e marmore aut ære, argento quin etiam & auro, illuminantibus opus gemmis quoque inſertis, ſcenam obtenderunt ſacro Altari, omni architectonica elegantia viſendam, columnis, ſignis,

Edit. Rom. pag. 421.

vaſis, floribus, figuris viſu pulcherrimis: Conſtantinus Porphyrogenitus de vita, & rebus geſtis Baſilii Auguſti, poſtquam retuliſſet eum munificentia plane regia Templi, quod extruxit parietes dextra lævaque tectorio ex argento aureis interſtincto floribus & gemmis, obduxiſſe. *Οἱ δὲ ἐκ δεξιῶν καὶ εὐωνύμων τοῖχοι, ἄργυρον ἄφθονον καὶ αὐτοὶ ἐπικείμενον ἔχουσι διηνθισμένον χρυσῷ, καὶ τιμίοις πεποικιλμένον λίθοις καὶ μαργάρων λαμπρότησι.* Statim addit de ſacro Septo ſive Solea: *Ἡ δὲ διείργουσα τὰ ἄδυτα τοῦ θείου οἴκου τούτου κιγκλὶς, ἠράκλεις, ὅσον ὄλβον ἐν ἑαυτῇ περιείληφεν ἧς οἱ στῦλοι μὲν καὶ τὰ κάτωθεν ἐξ ἀργύρου δι᾽ ὅλου τὴν σύστασιν ἔχουσιν, ἡ δὲ ταῖς κεφαλίσι τούτων ἐπικειμένη δοκὶς ἐκ καθαροῦ χρυσίου πᾶσα συνέστηκε, τὸν πλοῦτον πάντα τὸν ἐξ Ἰνδῶν περικεχυμένον πάντοθεν ἔχουσα, ἐν ᾗ κατὰ πολλὰ μέρη καὶ ἡ θεανδρικὴ τοῦ Κυρίου μορφὴ μετὰ χυμεύσεως ἐκτετύπωται. Qui vero adyta hujuſce Divini Templi ſeparant Cancelli, Deus bone! quantas in ſe divitias continent? quorum columnæ parteſque ima omnes ex argento conflata ſunt & capitellis earum ſuperincumbens trabs tota ex puro auro conſtat univerſas Indorum divitias omni ex parte circumfuſas habens, in qua multis locis & Theandrica Domini forma opere Chymico expreſſa eſt.* Hæc Conſtantinus: qui & alibi ſimilia de magnificentiſſima decoratione Templi alterius per eumdem Baſilium Auguſtum facta referens, poſtquam dixit & Templi parietes, & ipſa præſertim interiora adytorum argento, auro, gemmis & unionibus ſplendidiſſime incruſtrata; proprie addit de exteriori facie Septi Altare abſcondentis: *Καὶ ἐκ τῆς ἐκτὸς διείργουσαι τὰ θυσιαστήρια κιγκλίδες, καὶ τὰ ἐν αὐταῖς περίστυλα, καὶ τὰ ἄνωθεν οἷον ὑπέρθυρα χρηματίζοντα, οἵ τε ἐντὸς θᾶκοι, καὶ αἱ πρὸ τούτων βαθμίδες, καὶ αὐταὶ αἱ ἱεραὶ τράπεζαι, ἐξ ἀργύρου πάντα περικεχυμένον ἔχουσι τὸν χρυσόν. Et qui ab exteriori Templi parte Sanctuarium ſcindunt cancelli, & in ipſis columnæ, & quæ ſuper eas ſunt hyperthyra, & intus ſella, ipſaque ſacra Menſa, omnia ex argento circumfuſum habent aurum.* Ita ille quibus ſimilia Codinus de Templo S. Sophiæ memorat: Res porro ipſa loquitur, & architecturæ ratio exigit, iſti moli columnarum & cæteri ornatus ſubſterni baſim debuiſſe e ſolo extantem: quam & Conſtantinus indicavit illis prioris teſtimonii verbis *οἱ στῦλοι μὲν καὶ τὰ κάτωθεν, Columnæ parteſque ima omnes.* quibus exprimit eam ſubſtructionem iſti ſcenæ ſuſtinendæ quam ex Vitruvio ſuperius vocavimus ſtereobata ſuper quæ ſtylobata ponuntur columnarum ſedes proxima. Hoc autem veteri latino verbo propriiſſime *Solea* eſt. Id quod ipſi Græci intellexerunt, ſuperpoſitos iſti quaſi crepidini ornatus *σωλέας* appellantes, vocabulo a Solea cui innituntur ducto. Theodori Studitę verba hæc recitat Georgius Hamartolus in Leone Armeno: *Οἵ τε θεῖοι κίονες, καὶ οἱ σόλεοι καλούμενοι, οἳ τὸ σεβάσμιον, τοῦ ἱεροῦ, διατειχίζουσι θυσιαστήριον. Necnon ſacra columnæ, & qui Solii vocantur; quę venerandum, a Templo interſepiunt Altare.* Parem *περισσολογίας* videtur Cedrenus affectaſſe dum *τὰς σωλέας* verbo plurali vocat multa illa & varia veſtibulum, & quaſi proſcenium Aræ ſacræ componentia ornamenta. Verba ejus hęc ſunt: *Ἡ τρούλλα τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ μεγάλης Ἐκκλησίας θυρσικὴ οὖσα ἔπεσε τόν τε ἄμβωνα καὶ τοὺς σωλέας ἐξ ὀνυχίνου λίθου ὄντας, συνέτριψε καὶ εἰς χοῦν ἀπετέλεσε. Trulla Sanctę Dei magnę Eccleſiæ, camerata in fornicem concidit, & ambonem ac Soleam, qui erant ex onychite lapide contrivit & in pulverem comminuit.* Hæc Cedrenus. Tum erat opinor in ea Eccleſia unus *σωλέας*, quam unus *ἄμβων*. cur igitur Hiſtoricus *ἄμβωνος* in ſingulari, *σωλέων* in plurali meminit? quid veriſimilius dicamus, quam idcirco id factum; quia *σωλέαν* e *σωλέως* aut *σωλίοις* (nam forte *σωλέους* ſcripſerit) ſtuduit diſtinguere, veriſimilitudini etiam narrationis conſulens; nam contritum illa ruina in minutum uſque pulverem Soleam hoc eſt ſtereobata ſolide ſtructa ex materia prædura marmorum aut etiam metalli, credibile minus erat, de columnis, ſigillis, liliis, pomis, & aliis figuris ex onychite gemma ſupra Soleam erectis, quæ cuncta *σωλέων* vocabulo intelligit, res erat a fide non abhorrens: quod iſta & ſubtilioris formę, & mollioris materiæ, inſuper etiam primos impetus ruentium ex fornice lapidum excepiſſent. Non inficias iverim tamen alios paſſim Auctores, uti & noſtrum hic Pachymerem, dum *Soleam* ſimpliciter nominant, æque ſtereobata cum ſuperpoſitis ſtylobatis, baſibus, columnis, capitellis, trabe, cymatio, epiſtyliis, ſigillis, vaſis, ac reliquo ex arte coronamento, una verbi notione comprehendere. Quin etiam pro certo habeo, idque magnopere animadvertendum puto; non ſolam hanc ſubſtructionem cum ſuis ornamentis, *τὸ βῆμα ἔσω τοῦ ναοῦ*, Altare ac Presbyterium a Templo reliquo dirimentem, nuncupatam fuiſſe *Soleam*; ſed id nomen preterea extenſum ad ſignificandum aliquantum ſpatii ſoli ac pavimenti Eccleſiæ inter Soleam & locum ubi ſtabat populus interjecens; Quemadmodum enim *βῆμα*, quod proprie gradum ſonat, & Altare, gradibus

Edit. Rom. pag. 422.

bus videlicet ſublatum ſynecdochice indicat, ſignificabat præterea ſpatium ſoli ſatis latum, quod ab infimo Altaris gradu, uſque ad cancellos aut ſoleam patebat; intra quod ſpatium ſtatio Antiſtitum & Sacerdotum erat, id quod extra omne dubium eſt, ex ſexcentis paſſim obviis Scriptorum optimorum locis manifeſtum: Ita dicendum quoque neceſſario eſt Soleæ appellationem propagatam ad deſignandum ſimiliter ſpatium aliquod Soli, quod ſtatim a Solea verſus populi ac concionis locum tendebatur, quo in ſpatio Subdiaconi, Lectores aliique inferiores Eccleſię Miniſtri ſtabant, quibus jus non eſſet intra ſacra Septa, in ipſo bemate, aut Presbyterio, ſtare. Docet hos nos clare Symeon Theſſalonicenſis lib. de Sacr. his verbis: *ὑποδιακόνους καὶ ἀναγνώστας καθῆσθαι χρὴ ἔξωθεν τοῦ βήματος περὶ τὸν σωλέαν. ὃς δὴ καὶ βῆμα καλεῖται ἀναγνωστῶν Subdiaconos & Lectores, ſedere oportet extra Bema, circa Soleam; qui & Bema Lectorum nuncupatur*. Bema hic dici locum intra ſacra Septa ab Altari ad cancellos pertinens nullus dubitat, quale vulgo Presbyterium Latini nuncupamus. Hinc ait Theſſalonicenſis, excluſos Subdiaconos, Lectoreſque legitimam ſtationem habuiſſe *περὶ σωλέαν circa Soleam*; quem propterea Soleam nuncupatum ait *βῆμα ἀναγνωστῶν*, quaſi dicas *Altare Lectorum*, idcirco, quod ut *βῆμα ἱερέων*. nempe ſacrum Altare, locus erat intimus ad quem progredi Sacerdotes poſſent, Sacris in eo peragendis; ita Soleas meta erat ultima miniſterii Subdiaconorum & Lectorum, quos penetrare in ſacra Septa nefas erat. Rurſus ut ſpatium circa Aram intra quod uſque ad cancellos aut Soleam Sacerdotes conſiſtebant, *βήματος* appellatione comprehendebatur; ſic etiam ſpatium ante Soleam in quo erat Subdiaconorum & Lectorum ſtatio, Soleæ quoque vocabulo deſignabatur. itaut in hiſce duobus Soleas fungeretur ipſis vice *βήματος*, & ideo *βῆμα ἀναγνωστῶν Bema Lectorum* vocaretur. Hæc ſententia eſt verborum Symeonis manifeſte docentium: illam intime admotam Soleæ Templi partem impertiri ſolitam nuncupatione Soleę, per extenſionem ſcilicet popularem, & minus rigida proprietate. Atque hoc valet ad intelligendum id quod alibi ſcribit idem Theſſalonicenſis, libro nimirum contra Hæreſes: *γίνεται δὲ εἴσοδος εἰς τὸν σωλέαν ἐκ τοῦ βήματος διακόνου καὶ ἱερέως δίχα φώτων. Fit introitus in Soleam e Bemate Diaconi & Sacerdotis ſine luminibus*. Deſcribit ſacram quamdam functionem qua mos erat, prodire ex Presbyterio in Templi partem ei prętentam, Sacerdotem cum Diacono. Illam porro Templi partem una *Solea*, ſive Cancellis a Presbyterio diremptam, *Soleam* appellat. Pari notione accipienda neceſſario vox *Solea* eſt apud Joannem Cantacuzenum Hiſtoriæ lib. 1. cap. 41. ubi deſcribit ceremoniam Coronationis Andronici Junioris Auguſti in magno Templo S. Sophię peractam. Ait enim inter cętera multa, ſupplicationem circa Templum ductam a Patriarcha, Clero, Imperatoribus, & omni populo. tum in reditu verſus Altare ubi ventum ad Soleam eſſet, alios quidem omnes foris manſiſſe, ſolum Imperatorem, qui coronabatur, ingreſſum, reperiſſe Patriarcham ſtantem ſuper ſacris cancellis, hoc eſt in ipſo limine portæ Soleæ, qua ex Presbyterio in reliquum Templum prodibatur: verba Cantacuzeni hæc ſunt: *τὸν δὲ ναὸν περιελθόντες καὶ τὸ πλῆθος ἐπειδὰν γένοιτο ἐν τῇ σωλέᾳ, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἵσταντο ἐκτός. αὐτὸς δὲ (Βασιλεὺς) μόνος εἰσερχόμενος τὸν σωλέαν, τὸν Πατριάρχην ἐπὶ ταῖς ἱεραῖς κιγκλίσιν ἑστηκότα εὑρίσκει* Hęc ille: quę clare indicant ſpatium aliquod Templi ſacros cancellos una ex parte contingens, Soleam vocatum, in quod unus Imperator introierit, cæteris abſtinentibus ingreſſu. Locum autem fuiſſe diſtinctum a Presbyterio manifeſte patet ex eo quod progreſſus per illud ſpatium Imperator, Patriarcham invenerit *ἐπὶ ταῖς ἱεραῖς κιγκλίσιν ἑστηκότα*, ſtantem ſuper ſacris cancellis, in ipſo videlicet ſacri Septi, ſive Presbyterii aditu. Vides hic eximie conceſſum Imperatori ſoli locum intra Soleam, hoc eſt, in ſpatio vicino ſacris Septis, Subdiaconis & Lectoribus reſervato, unde populus excludebatur. Eo videtur alludere, quod Nicetas Paphlago ſcribit in vita S. Ignatii, referens præſagum ſomnium Bardæ Imperatoris quo pręmonitus fuerat de vi quę ipſi deinde per Baſilium illata eſt: viſus enim fuerat ſibi videre ad ſe ſtantem in Templo venientes albatos quoſdam. *Ὧν ὁ μὲν δέσμιον τὸν Βασιλέα ἀναλαβὼν, καὶ ἐπὶ τὰ δεξιὰ κατασύρων, ἐξέωθεῖτο τῆς σωλέας. Quorum unus vinctum Imperatorem arripiens, & ad dextrum latus trahens, extrudebat e Solea*. proprio videlicet Imperatoris intra Templum loco, unde pelli, omen ferebat expulſionis ab Imperio. In Ritualibus Gręcorum libris diſtincta quoque reperitur cujuſdam ſpatii ante ſacros cancellos, Solea, vocati mentio. In ordinatione Diaconi hæc leges: *Ἐξελθόντες δύο διάκονοι ἐκ τοῦ ἁγίου βήματος, λαμβάνουσι τὸν μέλλοντα χειροτονεῖσθαι διάκονον, ἑστῶτα ἐν τῇ σωλέᾳ. Exeuntes duo Diaconi ex ſacro Bemate, accipiunt eum qui ordinandus eſt Diaconus, ſtantem in Solea*. In ordinatione vero Sacer-

Edit. Rom. pag. 423.

dotis: *Μετὰ δὲ τὸ πληρωθῆναι τὸν χερουβικὸν, ὕμνον, ἵσταται ἐν σολέᾳ ὁ μέλλων χειροτονεῖσθαι Πρεσβύτερος. Poſtquam completus fuerit Cherubicus hymnus, ſtat in Solea qui ordinandus eſt Sacerdos.*

Summa dictorum & ſententiæ de Solea meæ hæc eſt: Fuiſſe Soleam Latino antiquo verbo proprie dictam, ſubſtructionem ſtylobatis, columnis, epiſtyliis cæteroque architectonices elegantis ſpecioſo apparatu coronatam, quæ in Templis Græcorum magnificentius ornatis, vice ligneorum cancellorum ac velorum, Aram maximam & Presbyterium ab ingreſſu inſpectuque populi tegebat: Extenſam quoque appellationem Soleæ ad ſpatium quoddam iſti ſubſtructioni contiguum deſignandum. Addam hic humanitatis officio inſtinctus non intempeſtivam vindicationem Boni Scriptoris, dum de Solea non inſcite nec temere diſputat, ab alio magis erudito quam humano, incomitiati parum civiliter. Conjecturam de Solea ſuam verecunde atque obnoxie proponit Ludovicus Cellotius noſter *Edit. Rom. pag. 424.* lib. 6. de Hierarchia cap. 6. pag. 435. in hunc modum ſcribens: *Quid ſi divinet aliquis, in ea planitie Chori ampla & æquabili eductum aut in medio, aut ad alterum latus, nobilius aliquod ſolum omni elegantia adornatum &c. Sicque Soleam a Solo dictum & pavimento, vel ſi mavis ab expanſa æquabiliter & fuſe exporrecta forma, qualis Solea eſt.* Hæc Cellotius: quæ confido æquos omnes aſſenſuros, haud adeo eſſe abſurda ut a Scriptore Religioſo tam atrociter & invidioſe traducerentur. *Gravius* (inquit) *hallucinatur Cellotius, qui ab expanſa & exporrecta ejus forma, qualis eſt Solea, ſic dictum putat, quaſi prophanis Soleis, & non ſolutis calceamentis terra ſancta calcanda foret.* Hic vero merus eſt ſuccus loliginis. quid, amabo, Soleæ forma ad ſacri loci contaminationem pertinet? An omnes Soleæ prophanæ? etiam illæ quibus Pontifices ſacris operantes rite utuntur Eccleſiaſtica benedictione ſacratis? Videat autem qui piaculum putat, ad explicandam figuram loci ſacri uti ſimilitudine Soleæ, quid eum ſtatuere ſit conſequens, de Innocentio Tertio Pont. Max. qui lib. 1. Myſteriorum Miſſæ, cap. 35. per calceamentum pedum ſignificari docet, ſacroſanctum Incarnationis Verbi Myſterium, per quod ait: *Deum in Judæa natum, & cujus in Iſrael magnum nomen; Idumæam extendiſſe calceamentum ſuum.* At etiam ex modeſtia Cellotii cenſor idem, quem honoris cauſa modo non nomino, ex modeſtia, inquam, laudabili Cellotii occaſionem arripit ei acerbiſſime inſultandi, dum ſic ſcribit: *Quid igitur Solea? interrogat ſeipſum* Cellotius: Hæret mihi aqua, *reſpondet: Turbida eſt certe, cœno & ſolo & ſordidis ejus Soleis prophanata.* Hæc Catholicus & Religioſus Sacerdos de Catholico & Religioſo Sacerdote ſcribit: quæ ſi adverſus Hæreticum aut Mahumetanum ſcriberentur, vix excuſari ab inhumanitate poſſent. Cæterum præter votum tam ſtomachoſo cenſori contigit, ut quæ Jeſuitę libenter infligebat, haud parcens, verbera, in eum quem minime vellet reſilirent, amiciſſimum ſibi, nobis, & cunctis merito ſuo caput, Illuſtriſſimum Allatium, qui doctiſſima Diſſertatione de Solea, ex qua plurimum profeciſſe me initio ſum profeſſus, ejus originem nominis quærens: *Non male,* inquit, *etiam a Solea, non ut crepidam ſonat, quamquam ab ea quoque non inconcinne dici quiſpiam autumaret.* Hæc ille, quibus omnia illa quæ in Cellotium pariter loqui auſum, intorta vidimus fulmina, in ſuum caput attraxiſſe videri poterat, niſi laureum baculum geſtaret, per quem eſt a procellis iſtiuſmodi tutiſſimus.

ΤΑΝΑΙΤΗΣ.

Lib. V. Cap. XXX. *Καὶ μόνος ἐδοκίμαζε τὸ πνεῦμα τὸ τοῦ βορρᾶ, χρησιμεῦον, πλεῖν ἐκ ἐνεμμένον καὶ κατερριαδυμένως ἄνω ..... ἀλλ᾽ ὃν ἄρα ταναΐτην ὀνομάσειέ τις τῶν ναυτικῶν.* Venti *ταναΐτου* dicti meminit Procopius lib 4. ſecundæ Tetradis cap. 4. pag. 573 Ed. Reg. his verbis: *Τάναϊν δὲ καλοῦσιν οἱ ἐπιχώριοι καὶ τὴν ἐκβολὴν ταύτην ἐκ λίμνης ἀρξαμένην τῆς Μαιώτιδος ἄχρι ἐς τὸν Εὔξεινον πόντον .... ἀλλὰ καὶ τὸν ἄνεμον, ὃς ἐνθένδε πνεῖ ταναΐτην προσαγορεύουσιν.* Ex quibus intelligimus hujus venti nomen, non a vero amne Tanai ſumptum, ſed ab alveo quodam, aut pronofluxu paludis Mæotidis in Pontum Euxinum, qui alveus etiam Tanais nominari conſueverit. Ab eo autem ſpirantem ventum, qui, ut ait noſter, inter boreales ſolet eſſe vehementiſſimus Tanaitem dici.

ΤΑΠΙΤΗΣ.

Lib. V. Cap. XXX. *Καὶ κατέπλευσαν αὐτοῦ (Εὐξείνου πελάγους) ἐν μέσῳ χειμῶνος ἐν*

Digitized by Google

συςελλομένας κατὰ μῆκος ναυτὶν, ἃς ἐκεῖνοι ταρίτας λέγουσι, πλέοντες. Hinc habemus naves quaſdam contractæ longitudinis, hoc eſt minus longas quam triremes Taritas a Genuenſibus iis olim utentibus fuiſſe vocatas. Veriſimile eſt eaſdem has eſſe cum iis, quas ταρίδας Nicetas appellat; qua voce δρόμωνας eum ſignficaſſe Meurſius

Edit. Rom. pag. 425. cenſet. unde forte vel hic reſcribendum ταρίδες fuerit, vel apud Nicetam ταρίτες emendandum. Videndum etiam an non hinc emanaverit *Tartanarum*, quæ hodie appellantur, nomen. Cæterum ſi δρόμωνες ſint ταρίτες iis conveniet deſcriptio dromonum quæ apud Procopium lib. 1. de Bello Vandalico cap. 11. legitur his verbis πλοῖα μακρὰ ὡς εἰς ναυμαχίαν παρεσκευασμένα, μονήρη μέντοι, καὶ ὀροφὰς ὕπερθεν ἔχοντα ὅπως οἱ ταῦτα ἐρέσσοντες πρὸς τῶν πολεμίων ὡς ἥκιστα βάλλοιντο, δρόμωνας καλοῦσι τὰ πλοῖα ταῦτα οἱ νῦν ἄνθρωποι. πλεῖν γὰρ κατὰ τάχος δύνανται μάλιστα. *Longa naves ad maritimum pratium instructæ, ſed unico actę remorum ordine, tectis deſuper munitæ. quo earum remiges quam minime telis hoſtilibus paterent. Hoc navium genus hodie Dromonas vocant. voce a curſu ducta quo illæ in primis, veloci valent.* Hæc Procopius.

ΤΑΤΑΣ.

Lib. VI. Cap. XXXII. Καὶ ἔπαρχον σὺν αὐτοῖς τὸν ἐκτομίαν Ἀνδρόνικον Τάταν μὲν τῆς αὐλῆς ὄντα τῷ τότε, κονοσταυλίτην δ' ἐπικαλούμενον. Hujus dignitatis cui nomen eſt *Tatas Aula* ſæpe meminit Codinus in lib. de Offic. Aul. cap. 2. ubi hoc officium ſextum & trigeſimum dignitatis ordine eſſe ait inter Palatina: c. 4. ubi ejus habitum explicat: cap. item 5. ubi obſervat, huic officio nullum incumbere miniſterium, οὐδὲ ἓν ὑπηρέτημα κέκτηται. nuſquam autem tradit rationem nominis, aut quem ad finem inſtituta hæc Præfectura ſit. *Tata* Latinis jam olim puerile nomen eſt, quo primum ex infantia in balbutiem prodeuntes Parvuli, quos vident Viros, *Tatas*; quas mulieres, *Mammas* appellant, ut docent Interpretes Martialis ad illum verſum Epigrammatis ejus 21. lib. 1.

Mammas atque Tatas habet Afra; ſed ipſa Tatarum
Dici & Mammarum maxima Mamma poteſt.

Suſpicari ex hoc forte poſſumus: *Tatam Aulæ*, quem hic Eunuchum videmus, fuiſſe præpoſitum. educationi ac curæ liberorum Imperatoris adhuc parvulorum: & propterea hujus ὑπηρέτημα nullum extitiſſe erga Imperatorem: ac ne functionem quidem immediatam ullam erga ipſos parvulos. quod munus ejus eſſet imperare nutricibus & gerulis, qui eis addicti curandis erant. Nec vana forſitan conjectura fuerit hunc Andronicum Eunuchum, quod Andronico nunc Auguſto, ante Patris Imperium nato, educando ſervilibus miniſteriis navaſſet operam, ab eo jam adulto manumiſſum, Patroni nomen, more libertorum accepiſſe; & ejuſdem gratia promotum in iſtam honorificam Præfecturam.

ΤΕΘΕΝ.

Lib. III. Cap. XXII. Κεφαλαιουμένων γοῦν τῶν τελῶν ἐπὶ νομίσμασι χρυσίου καὶ ἀργυρίου, διδόντες τὸ τεθὲν, ἐξ ἀνάγκης ἐξηπορουῦντο. Ait: cum regio illa Maryandenorum & Paphlagoniæ rebus ad victum utilibus abundaret, ſignatæ monetæ parum haberet; quod vectigalia in nummis exigerentur, coactos earum terrarum incolas fuiſſe, ad exacte conficiendam Tributi ſummam, vendere ſcilicet vili univerſa quæ collegerant meſſe ac vindemia & ſic deinde toto anno neceſſariis ad victum eguiſſe. Videtur ergo hic τὸ τεθὲν peculiari notione uſurpatum, ad ſignificandum quidquid reponebatur in annonam, & victum familiæ per annum. Quamquam non diffiteor poſſe referri ad ſummam impoſitam per cenſum, cui ſemel exſolvendæ univerſa annona alieno tempore vili diſtracta, profliganda erat colonis miſeris, in reliquum annum victu carituris. cui notioni magis accedit, quod legitur lib. 1. cap. 5. τὸ λοιπὸν τοῦ τεθέντος τέλους

ΤΕΛΧΙΝ.

Lib. IV. Cap. 1. Οὐδὲν ἀλλ' ἢ ζητοῦντος οἶμαι κοινὸν ὄλεθρον, καὶ τελχῖνος τρόπον ἐνδεικνυμένου. Euſtathius in Iliad. ν. pag. 941. Edit. Rom. τελχῖνας, ait, πλάττουσιν οἱ

pag. 428. μῦθοι δαίμονάς τινας κακοποιούς &c. *Teſchinas fingunt Fabulæ dæmonas quoſdam maleficos.* Similia & idem alibi. Heſychius: Τελχῖνες. βάσκανοι, γόητες, φθονεροί. Etymologicus. λέγονται δὲ τελχῖνες οἱ φθονεροί, καὶ πονηροὶ καὶ βάσκανοι δαίμονες. *Dicuntur autem Telchines invidi, mali, & immanes dæmones.* His auctoritatibus fretus, *malum & invidum dæmonem* interpretatus ſum hoc loco τελχῖνα.

ΤΟΜΟΣ

Digitized by Google

ΤΟΜΟΣ καὶ ΤΟΜΟΓΡΑΦΕΙΝ.

Lib. IV. Cap. XIII. *Ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἑορτῇ, ὑπὸ τόμῳ κοινῷ γεγονότι Πατριάρχης ἐπικηρύττεται*. Agit de Germano, quem ſub ſinem præcedentis capitis dixerat electum fuiſſe in Patriarcham concordibus plerorumque Antiſtitum ſuffragiis, quibus & Imperatoris calculus acceſſit, comprobantis judicium Synodi. *παρὰ τῶν λοιπῶν ἠξιοῦτο τὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως προστασίαν ἀναδέξασθαι, σὺν οἷς καὶ ὁ Βασιλεὺς τὴν ψῆφον ἀποδεξάμενος*. Tunc videtur electionis Germani decretum rite perlatum, quod *τόμος* hic dicitur uſitatiſſima ejus vocis notione in ſcriptis Græcorum citimæ vetuſtatis, præſertim de rebus Eccleſiaſticis agentium. Ceterum difficilem ad aſſentiendum electioni ſui ſe præbente Germano, res pendebat: quoad exoratus is tandem ab Imperatore, & reliquis amicis, annuit. Et tunc ad promulgandum decretum prius factum congregatus eſt cœtus qui voce, *κοινὸν*, hoc loco ſignificatur, ut ſuperius oſtendimus. Diſtulimuſque huc ſtatuendum, quid hic dicatur *κοινὸν ὑπὸ τόμῳ γεγονός*. Cœtus ſub Tomo factus. Videtur ſignificari cœtum hunc vi prius jam perlati de electione Germani decreti coactum; non ut de ea deliberaret, ſed ut rem ſtatutam exequeretur & novum Patriarcham quaſi in poſſeſſionem Sedis mitteret. Suſpicabar etiam ex facto quadamtenus ſimili, quod mox referam, Patres qui in hunc cœtum convenerunt exemplum ſcriptum decreti a ſe prius editi manu quemque tenuiſſe. ſic enim actum videtur in alio Eccleſiaſtico conventu cujus eſt mentio in vita Leonis Papæ I. recitata Tom. 7. Concil. Edit. Reg. pag. 50. verba hęc ſunt: *Congregati ſunt 256. Sacerdotes, & alii 406. Epiſcopi, quorum Chirographus cucurrit. qui congregati ſunt una* cum Tomo, *hoc eſt fide Apoſtolicæ Eccleſiæ*. Vides hic decretum antea de fide Apoſtolicæ Eccleſiæ, hoc eſt, Dogmate Catholico perlatum Tomum vocari, & hunc Tomum quemque congregatorum ſecum habuiſſe; unde & hoc, *κοινὸν ὑπὸ τόμῳ γεγονὸς* dici potuerit. Ac quod hanc *τόμου* notionem attinet, actio ipſa decretum condendi alibi a noſtro, verbo *τομογραφεῖν* exprimitur. Nempe lib. IV. cap. XXIX. ubi agitur de Coronatione Andronici. *ἐτομογράφουν δὲ* (inquit) *καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς ὑπ᾽ ἀφορισμὸν ποιοῦντες* &c. Decreto videlicet Synodali rite condito, Antiſtites ſub anathematis interminatione ſanxerunt, ratam a cunctis agnoſcendam habendamque evectionem Andronici in Imperium: procurante id ſcilicet Auguſto ejus Patre; quippe ſtudioſiſſime agente, ut quam maxime firma & irrevocabilis iſta ejus filii eſſet promotio.

Τ Ρ Ι Κ Ο Κ Κ Ι Ω Τ Α Ι.

Lib. III. Cap. XIII. *Ταῦτα περὶ τὰς τρικοκκιώτας*. Sic concorditer tres Codd. videtur Populi nomen a loco ductum, qui *τρίκοκκον* vel *τρικόκκιον* diceretur. Reperi apud Geographos Strabonem, Ptolemæum, Alios, *τρικύριον* & *τρικόρυθον*: ſed nuſquam alibi *τρίκοκκον* aut *τρικόκκιον*. Verum ne quidquam immutetur, conſenſus Codicum prohibet.

Υ Π Ο Ψ Η Φ Ι Ο Σ.

Lib. VI. Cap. V. *Γέγονε ταῦτα, καὶ ὡς ὑποψηφίῳ ἐντεῦθεν προσφερόμενος ὁ Κρατῶν τὰ φιλικά τε ἐπέστελλε*. Hoc loco *ὑποψήφιος* vocatur, qui juſta ad dignitatem aliquam electivam ſuffragia Electorum tulit, nondum tamen decretum electionis rite perlatum eſt. Unde iſte Theodoſius in quem pręponendum Throno Patriarchali Theopoleos ſive Antiochiæ, pleræque Patrum ſententiæ conſpiraverant, erat electus tantum & quaſi deſignatus Patriarcha, nondum tamen in poſſeſſionem miſſus, & *ἀνακηρυχθεὶς ὑπὸ κοινῷ τόμῳ*, ut lib. IV. cap. XIII. de Germano in Conſtantinopolitanum Patriarcham prius electo ſcribitur: hoc eſt palam declaratus, Patriarcha perlato, & legitimis formulis rite ſancito communi totius Concilii de iſta electione decreto, quod *τόμου* vocabulo ſignificatur. Edit. Rom. pag. 427.

Φ Α Κ Ε Λ Λ Ο Ι.

Lib. VI. Cap. XXXII. *Φακέλλους παπύρων* quid *φακέλλους* hic putemus aliud quam latinam vocem diminutivam ex *faſcis*, quaſi *faſcellos* dicas, quod frequentius ſcribitur *faſciculos*? Syneſius Epiſt. CXXXIII. *Ἅπασι γέγραφα, φάκελλον ἐπιστολῶν Διογένει δοὺς* hoc eſt: *Omnibus ſcripſi, faſciculum litterarum Diogeni commendans*.

ΦΑΤΡΙΑΡΧΗΣ.

Lib. IV. Cap. XVI. *Καὶ ὁ Φατριάρχης αὐτοῦ.* Verba ſunt Arſenii ejecti Patriarchatu, & in Inſulam deportati. In his vocabulo *φατριάρχης* ſcommatice deſignat Germanum in ſuum locum intruſum; cujus nomen videtur alludere dum *φατριάρχην* quaſi *φρατριάρχην* vocat. Notum enim Conſtantinopoli erat quid latina vox *Frater* Germano ſynonyma ſonaret, cum eſſent in ea Urbe Latini tam multi. prçſertim cum ſimul, ut mox admonet Hiſtoricus, Germanam Imperatoris Eulogiam oblique perſtringeret. forte etiam *Φατριάρχης* infenſe dictum pro *Πατριάρχης*, ut ad Philipp. 2. 3. *κατατομὴ* pro *περιτομή*; φ. & κ. neſcio quid δύσφημον trahentibus ex quadam quaſi contagione φαύλου & κακοῦ.

ΦΗΜΗ.

Lib. II. Cap. XXVII. *Αφικνεῖται ταχέως καὶ ἐπὶ τοὺς περὶ τὴν Δαφνουσίαν φήμη γε οὖσα καὶ Θεὸς ἡ φήμη.* Ita noſter recondite ſuo more in Codd. B. & A. quæ V. ſuo item more omiſit. Puto Pachymerem hic in mente habuiſſe abſtruſiorem quamdam notionem vocabuli *φήμη*, quæ cum vulgo ſignificet indicium rei geſtæ, humano teſtimonio in notitiam abſentium ſparſum; aliquando proprie deſignat Nuncium non humanitus allatum rei magnæ longinquis in locis actæ, & ſtatim ibi cognitę quo nulla celeritas Curſorum tam exiguo ſpatio pervenire potuerit. Exempla veteres Hiſtorici multa referunt. Vide Livium initio lib. 45. & Plutarchum in Luc. Aemylio Paulo, ubi præter eventum mirabilem vulgati Romæ prçlii, quo in Macedonia quatriduo ante debellatum fuerat cum Perſeo Rege, quatuor alia exempla commemorat ſimilium caſuum: & in his unum, cujus ipſe Plutarchus teſtis fuit, ætate ſua, ut ait, omnibus perſpecti, de perlata Romam eadem die qua in Germania contigit, cæde Antonii, & ejus Exercitus clade, qui contra Domitianum rebellarat. Simili autem ratione videtur indicare noſter, perveniſſe ad Latinos Daphnuſiam oppugnantes, famam captæ a Græcis Conſtantinopolis, quam propterea *famam Divinam* vocat *καὶ Θεὸς ἡ φήμη*. Significat enim eam eſſe veram & propriam nominis *φήμη* notionem, Homerum opinor ſecutus, apud quem ut Euſtathius admonet, *φήμη* eſt *μαντικὴ κληδών. τουτέστιν ὁ μέλλοντός τινος δηλωτικὸς λόγος, ἐξ αὐτομάτου λεγόμενος: Propheticum omen: hoc eſt rei futuræ cujuſpiam index verbum ſponte prolatum.* Quia vero ad prophetiam etiam pertinet notitia rerum abſentium longinquis ex locis non humana opera delata, jure ſuo noſter etiam ad hoc homericam vocabuli, fama, notionem transfert.

ΦΟΡΗΤΗ ΟΙΚΙΑ.

Lib. IV. Cap. XXXI. *Τέλος φθάσαντες ἐπιδίδωμι ταῖς φορηταῖς οἰκίαις.* Non uſquequaque, ni fallor, obvia hic uſurpatur notio vocis *φορητὴ* pro eo quod, analogia e ſolutili, Claſſicis uſitata voce, ducta, fortaſſe latine dicere poſſumus, *portatilis*. Hac porro circumlocutione, vel *σκηνὰς Tabernacula Caſtrenſia* exprimere Pachymeres voluit, vel, quod verius puto, indicare Domos e materia ſolutiles Proceribus Romanis urbanum luxum in militia quoad poſſent uſurpare ſtudentibus, paratas eo artificio ut partes earum ſolvi ſejungique commiſſuris; & alio delatę alibi rurſus compingi poſſent. Ejus generis videtur fuiſſe *οἰκίδιον* cujus eſt mentio infra lib. 5. cap. 6. quo viſo refertur obſtupuiſſe Cralis Serbiæ Stephanus Ureſis: *Ἀλλὰ καὶ τὸ θεραπευτικὸν τὸ ἐν ἐκείνοις βλέπων ὑφάνσεις καὶ οἰκίδιον.... ἐπαλλαχθέντας φησιν· αἶ αἶ. τί ταῦτα; καὶ ἡμῖν ἡ συνήθης αὕτη ἡ δίαιτα* &c. quæ indicant eum iſta ſpecie quaſi nimii luxus offenſum. Aliquid etiam ſimile fuerit *σκηνὴ τοὺς ἐκ πέπλων τιβραρῶν μεμιγμένης* quam Monachus nomine Princeps, deducens ad Chalau Tocharorum Principem Sponſam filiam Imperatoris *ὑπὸ μεγάλαις φαντασίαις καὶ ἁβρότησι σωμάτων καὶ πλούτῳ παντοδαπῷ*, circumtulit ad oſtentationem magnificentiæ, ut lib. 3. cap. 3. narratur.

Edit. Rom. pag. 428.

ΦΡΕΡΙΟΙ.

Lib. V. Cap. VIII. *Εἰσὶ δ' ἐνιότε καὶ οὓς φρερίους αὐτοὶ λέγουσιν, ἀλλήλους.* Religioſos videlicet, quos *Fratres* vocare jam tum apud Italos invaluerat. Galli ſive Franci, ex qua Gente plurimi Conſtantinopoli, & paſſim per Orientem degebant, Fratres *Freres* ut hodie, dicebant. unde Græci vocem *φρερίους* formarunt. Uſurpa porro noſter hoc vocabulum & alibi ſæpius. Erant hi plerique e ſacris Familiis SS. Fran-

Digitized by Google

ciſci & Dominici: quamquam & Melitenſes Equites apud Cantacuzenum Fratrios videmus dictos.

ΦΥΛΑΚΗ ΗΜΕΡΑΣ.

Lib. III. Cap. XXVII. *Πρώτη τοίνυν φυλακῇ τῆς ἡμέρας* &c. Ut nox, ita & dies in cuſtodias quatuor dividebatur, trium quamlibet horarum. Hoc ſecutus *φυλακὴν* hoc loco verti *triborium*, quam vocem memini me legere apud Auctorem ſatis antiquum nec indiligentem latinitatis Auſonium in Moſella. Vatic. poſt verba quæ deſcripſi gloſſema ſuum quoddam inſercit non valde accuratum, ſic exprimens hunc locum: *πρώτη τοίνυν φυλακῇ τῆς ἡμέρας, οἷον εἰπεῖν ἔγγυς εἶναι τέσσαρας ὥρας τῆς ἡμέρας*. quid ita vero? nonne potuit Auctor indicare voluiſſe initium cuſtodiæ ſive trihorii, non autem ultimam ejus partem contiguam horæ diei quartæ? Imo vero clare ſignificat de principio non de fine primi diei trihorii ſe loqui, dum mox poſt recitata verba, ſubjungit: *ὑπερακαβεβηκότος τοῦ ὁρίζοντα τοῦ ἡλίου*, quæ in B. & A. Codd. leguntur, & licet in Vatic. non compareant, non videtur tamen dubium quin ſint *γνήσια*. Indicant autem, id quod ibi narratur, contigiſſe paulo poſt exortum Solis, hoc eſt hora prima diei. Lib. IV. cap. VIII. nomen hoc idem *φυλακὴ* nocturno tempori, cui magis convenit, aptatur in his verbis: *Καὶ δὴ κατὰ πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἱστάμενος*, ubi nemo non videt, qui quidem totum locum attente inſpexerit, *κατὰ* pro *καὶ* fuiſſe reponendum, ut fecimus; etſi in eo mendo tres Codd. convenirent.

ΦΩΣΣΩΝΕΣ.

Lib. V. Cap. ultimo ter uſurpatur hoc vocabulum, & tertio loco apponitur adjunctum *ὠργυιωμένοι*, ut non ſit dubium quin Pachymeris hæc ſcribentis obverſaretur animo locus ille Lycophronis in Alexandra.

Αρλασα καὶ φώσσωνας ὠργυιωμένους.

Iſaacius Tzetzes Scholiaſtes ejus obſcuriſſimi Poematis ſic ibi enarrat hanc vocem: *Φώσσωνας τὰ λαίφη, τὰ ἄρμενα· παρὰ τὸ φῶ τὸ λαμπρύνω. λευκὰ γὰρ. ἢ παρὰ τὸ φυσᾶσθαι ὑπ' ἀνέμου φυσώσας*. ubi vides, *φώσσωνας* vela navium eſſe ſic dicta vel quod candeant naturali colore lineæ telæ a verbo *φῶ*, quod candere ſignificet, vel quod inflante vento tumeant a verbo *φυσάω*, quod eſt inflare. Eodem recidunt quæ in *Edit. Rom.*
eam vocem anotant Euſtathius & Heſychius. Nos græco poetico vocabulo latinum item poeticum oppoſuimus cum alicubi *φώσσωνας Cabarſa* vertimus. *pag. 429.*

ΧΡΟΝΟΣ.

Lib. I. Cap. XIII. *Τοῦ δ' αὐτοῦ χρόνου πρὸς φθινοπωρινὸν ἀποκλίνοντος*. Hic manifeſte ſumitur *χρόνος* pro *ἔτος*. Item lib. 4. cap. XXI. *τὸν εἰκοσιτέτταρον τῆς Βασιλείας χρόνον ἐδήλωσεν ἄντικρυς*: ubi agit de numero litterarum nominis Michaelis Palæologi, cui ſi adjungantur litteræ cognominis ejus minus noti Manuelis, fient elementa viginti quatuor totidem ei annos Imperii ominantia, ut eventus oſtendit. Nam hic Imperator cap. ultimo lib. VI. 24. annis imperaſſe traditur his verbis: *Βασιλεύσας δὲ χρόνων ὅλων τὰ εἴκοσι, τέσσαρα*. nempe *ἔτη*, quod nomen prius poſuerat, quare debet reſolvi diphthongus *ου* in nomine *Μανουὴλ*, & pro duobus diſtinctis elementis computari ut numerus ex mente Auctoris conſtet. Non omittam autem monere totum hoc comma de cognomine Manuelis, & præſagio ex eo ducto annorum Imperii Palæologi, ab Allatiano & Vaticano Codicibus abfuiſſe, in ſolo comparere Barberino. Sæpe alibi Pachymeres *χρόνον* ponit *ἀντὶ ἐνιαυτοῦ* aut *ἔτος*, præſertim hoc loco capitis XX. libri V. *ἤτοι χρόνος παρῆλθεν* &c. & lib. VI. cap. X. *ἤδη δὲ χρόνων παρῳχηκότων τεττάρων* &c.

ΧΡΥΣΟΣΥΡΜΑ.

Lib. V. Cap. I. *Κοινὴν ἄλλως ἐκ χρυσοσύρματος καλύπτραν ἐνθέμενος*. De Joane Deſpota deponente pileum inſigne Deſpoticæ poteſtatis, & alium ejus loco vulgarem imponente capiti. Codinus Curopalata de officiis cap. 3. pag. 12. Edit. Pariſ. ann. 1625. *Τὰ σκιάδια τῶν γαμβρῶν τοῦ Βασιλέως Δεσποτῶν ὄντων χρυσοκόκκινα συρματέινα, ἔχοντα σταυροὺς μαργαριταρένιους καὶ γύρους*. *Pilei Generorum Imperatoris ſi ſint Deſpotæ*

Digitized by Google

aurei & coccinei coloris ſunt, & fimbriati, habentque Cruces ex margaritis & gyros ſeu circulos. En pileus Deſpotæ aureus & fimbriatus. Hunc ideo noſter uno vocabulo χρυσόσυρμα nuncupat hoc loco, dum illum vulgari & privato mutatum ait a Joanne Deſpota. Igitur τὸ ἐκ non materiam hic indicat pilei communis ſed terminum unde tranſierit ad vulgarem pileum is qui antea uti ſolitus eſſet aureo fimbriato. Sic Virg. 3. Aen.

Quos hominum ex facie Dea ſæva potentibus herbis
Induerat Circe in vultus & terga ferarum.

Χ Ω Λ Α Ι.

Lib. V. Cap. XXIV. Τὰς ἀφ' ἑαυτοῦ προσωποποιῶν λιτάς, χωλάς τε ῥυσάς τε παραβλῶπας τ' ὀφθαλμώ. Sic enim ex Homero correximus cum in mſ. mſ. ὀφθαλμῶν legeretur. Non intelliget hæc ſcripta de Vecco pro Reis ſolicite agente, qui locum Homeri obverſatum animo Pachymeris ſcribentis, oculis & ipſe Lector non ſubjecerit, aut memoria revocaverit. Iliad. Decima Phœnix inter alia multa quæ allegat Achilli flectendo, proponit Deorum exemplum exorabilium in veniam culparum, dum precibus conveniuntur: οὐδέ τί σε χρὴ

Νηλεὲς ἦτορ ἔχειν. στρεπτοὶ δέ τε καὶ θεοὶ αὐτοί....
Καὶ μὲν τοὺς θυέεσσι καὶ εὐχωλῇς ἀγανῇσι
Λοιβῇ τε κνίσῃ τε παρατρωπῶσ' ἄνθρωποι
Λισσόμενοι· ὅτε κέν τις ὑπερβήῃ καὶ ἁμάρτῃ.

Tum & de Litis filiabus Jovis addit:

Καὶ γάρ τε Λιταί εἰσι Διὸς κοῦραι μεγάλοιο
Χωλαί τε ῥυσαί τε παραβλῶπές τ' ὀφθαλμώ.

Tales Deæ ingenioſe finguntur ad vim beneficam miſericordiæ exprimendam eximere pœnæ ſatagentis convictos criminum, & horum angores in ſe ſuſcipientis: Edit. Rom. pag. 430. De quibus multa erudite Euſtathius diſputat ad eum locum. Homerum noſter ſuo genio indulgens hic exſcripſit: nihil ſolicitus de Lectore parum forte verſato in Homeri lectione: ſic nempe ſolitus paſſim intexere orationi ſuæ crudas ignotaſq; innominatorum Auctorum χρήσεις; quaſi præſcripſiſſet in veſtibulo ſui operis ſimile aliquid ejus, quod in foribus Scholæ Platonis legebatur: οὐδεὶς πάντων ποιημάτων τε καὶ συγγραμμάτων ἀρχαίων ἀμύητος εἰσίτω. Porro ſicut Λιτὰς quaſi dicas *Supplicationes*, Homerus προσωποποιεῖ εἰς σχῆμα ταλαιπωρίας; ſic & in ſpeciem obſequii obnoxii abjectæque per adulationem demiſſi ſubornat Blanditias Martialis, dum ſcribit. Ep. 72. lib. 10.

Fruſtra blanditiæ venitis ad me
Attritis miſerabiles labellis.....
Jam non eſt locus hac in Urbe vobis
Ad Parthos procul ite pileatos
Et ſternes humileſque ſuppliceſque
Pictorum ſola baſiate Regum. &c.

Ψ Ω Μ Ι Ζ Ε Σ Θ Α Ι Χ Ρ Υ Σ Ο Ι Σ.

Lib. II. Cap. XXIV. Ὁ μὲν Χαλυφᾶς χρυσοῖς παρ' ἐκείνων ψωμιζόμενος ἐτελεύτα. Nimirum invadentes Perſidem Tochari Chalypham illic dominantem avarum & divitem auro liquefacto in eos ejus infuſo necaverunt: quod noſter obſcure dicit ψωμίζεσθαι χρυσοῖς. quaſi diceres, *offis aureis in os ingeſtis paſci*. ſed rem uti ſe habuit, declarat Vatic. Paraphraſtes hunc locum ſic exhibens: Ὁ μὲν Χαλυφᾶς χρυσοῦ ζέοντος κατὰ λάρυγγος ἐκείνου χυθέντος ἐτελεύτα. *Chalypha quidem auro fervente in guttur ejus infuſo, mortuus eſt.* Quod ita geſtum adſtipulatur Marinus Sanutus lib. 3. partis 13. cap. 7. ſic ſcribens: *Capti Calypha gutturi liquatum aurum juſſit* (Haolonus) *infundi, avaritiam exprobrans, quia cum immenſis afflueret theſauris, cupiditate detentus, pro ſalute ſua eos expendere timuit.* hæc Sanutus.

Ω Α Τ Ο Ν.

Lib. V. Cap. XXIV. Μετὰ τὸν μετ' ἄριστον ὕπνον καὶ τῷ ὠάτῳ μέσα καθήμενος. Non alibi reperetam ὠάτον pro ὑπερῷον, cœnaculo, aut aula ſuperiori camerata ovali forma. quid enim hic aliud intelligamus?

ΟΡΓΥΙΩΜΕΝΟΙ.

Lib. V. Cap. XXX. Τὰς ἐκείνης (νηὸς) φύσαντας τῷ προσαράσσοντι πνεύματι ὡς πρύμνης μετέχοντας τὰς νέας ὀργυιωμένας ἐπιτειχίσαι. Ait immiſſam a tergo navi Genuenſi plenis velis elabenti onerariam Catalanam, quæ ventum ei a puppi ſuorum velorum oppanſu interciperet, ac ſic ſufflaminaret impetum ruentis. ὀργυιωμένας Tzetzes ad Lycophronem interpretatur: ἐκτεταμένας, ἡπλωμένας *extenſa & explicata vela.* Subditque continuo ἐτυμολογίαν in hunc modum: ἢ ἀπὸ τῆς ὀργυιᾶς, ἤτοι τῆς ἐκτάσεως τῶν χειρῶν. ἢ καὶ ἀπὸ τοῦ ὀργᾶν τὸ ὁρμᾶν. ὀργᾶν δὲ τὸ ἐκ γῆς ἀναπέμπειν ὁρμᾶν τι τῶν φυτῶν ἢ τῶν βοτανῶν. Ita ille qui ſtatim addit, ſcribi debere, ὀργυιωμένας adjuncto ι ad υ ſecundæ ſyllabæ: unde nos Codicem noſtrum, qui ὀργυωμένας, ſcribebat, correximus. ὀργυιωμένας, ait Tzetzes, μετὰ προσγραφῆς τοῦ ἰῶτα γράφειν. Vides hinc obiter familiarem Pachymeri fuiſſe Lycophronem; genio videlicet conciliante σκοτεινὸν σκοτεινῷ. Et illum quidem noſtrum, qui omnium ſcriptorum tenebras in ſuum opus congerere ſtuderet, non temperaturum arbitror, ſi qua occaſio daretur, etiam πελαργοχρῶτας καὶ φιλακρείας κόρας & ἀπαρτίας σωτῆρας οὐδαμῶς πτοάς. Quæ Lycophron habet ibidem unde ὀργυιωμένας exſcriptum eſt, ib ſcriptione hac ſua ponere: quam tum demum elegantem & eruditam viſum iri credidit, ſi omnium intelligi metuentium ſcriptorum griphos & noctes avide conquiſitas oſtentaret: parum penſi habens quas Cruces Lectoribus aut Interpretibus ſuis figeret.

OMISSA IN HOC GLOSSARIO.

Edit. Rom. pag. 431.

Litera Π. Pag. 45. poſt Verbum ΠΡΑΓΜΑΤΑ.

ΠΡΙΓΚΙΨ καὶ ΠΡΙΝΤΖΗΣ.

Lib. V. Cap. XXIV. Ἐρρίπτει δὲ πλέον ἡ ψῆφος τῷ Πρίγκιπι, ἀνδρὶ ἀγνοῦ μὲν τὰ ἐς γένος, ἐκ Πριγκίπων δὲ κατὰ Πελοπόννησον κατάγοντι τὸ ἀνέκαθεν. Ait plurium ſuffragiis deſtinatum Patriarchatui Conſtantinopolitano fuiſſe Monachum nomine Principem ex familia Principum Peloponneſi. Agit de eodem lib. III. cap. III. noſter dum hunc ab Imperatore miſſum, ait ad Chalau Tocharorum Orientalium Dynaſtam deduxiſſe filiam Notham Imperatoris ipſi Chalau deſponſam; quæ tamen, cum eo perveniſſet, reperto mortuo Chalau, ejus filio & ſucceſſori Apigæ, vel Apagani nupſerit. Verba Pachymeris ſunt: Τῷ μὲν Χαλαῦ μετὰ τοῦ Μοναχοῦ καὶ ἱερέως Πρίγκιπος ἐξεδίδου τὴν ἐκ τῆς Διπλοβατατζίνης ἐκ νοθείας παῖδα Μαρίαν· καὶ ὁ Πρίγκιψ Ἀρχιμανδρίτης ὢν τότε τῆς τοῦ Παντοκράτορος μονῆς &c. Is poſtea creatus Antiochenus Patriarcha ibidem dicitur: & res narratur lib. VI. cap. V. ubi hic vir Theodoſius vocatur. uti & cap. XXII. lib. II. Ex his habemus ita fuiſſe peculiare *Principis* nomen Dynaſtis Peloponneſi, ut pro vocabulo familiæ adhæreret ſingulis ex ea domo prognatis; uſu videlicet Græcorum, verum & gentile nomen illius ſtirpis origine Franciçæ vulgo noſſe minus curantium. quamquam illud doctiores non neſcirent. Nam Georgius Acropolita Hiſtoriæ ſuæ cap. 48 Achajæ & Peloponneſi Principem Βιλαρδουΐν *Villarduinem* nominatum docet. Gregoras, vero lib. 7. pag. 109. titulum Principibus Peloponneſo imperitantibus tributum ait jam a tempore Conſtantini Magni; uti & Athenarum Dynaſtæ nomen Magni Ducis, & Thebarum Bœotiarum Domino appellationem Magni Primicerii μεγάλου Πριμμικηρίου, quæ poſtea uſu vulgi in μεγάλου Κυρίου nuncupationem degeneraverit: obtinenti denique Siciliam, Regis nomen. ridicule. quaſi jam tum ætate Conſtantini Magni Sicilia, Thebæ, Athenæ, Peloponneſus avulſa a corpore Romani Imperii, Dynaſtis propriis ſubeſſent, non modo id tolerante novæ Romæ Conditore, ſed etiam ſi ſuperis placet, iſtos Regulos amplis honorare appellationibus curante. Porro lib. III. cap. XVI. hanc vocem aliter Pachymeres ſcribit in his verbis: καθημερινοὺς πολέμους πρὸς τὸν Πρίντζην ἔξηγε. loquitur de Sebaſtocratore fratre Imperatoris circa Monembaſiam quotidianis velitationibus adverſus Peloponneſi Principem decernente, quem Πρίντζην Printzem vocat, vocabulo propius accedente ad vocem Francicam *Prince*, qua Francici tunc incolæ Peloponneſi proprium Dominum indigitabant.

ΠΡΟΒΟΛΕΥΣ.

Lib. VI. Cap. XXIII. Προβολεὺς ἐκφαντορικοῦ Πνεύματος. καὶ τὸ προβολεύς, εἰς τὸ, αἴτιος, μεταλαμβάνων. Merito hic Veccus τὸ, προβολεύς, εἰς τὸ. αἴτιος, μεταλαμ-

Digitized by Google

βάνει. hoc eſt: ineſſe vocabulo προβολεὺς vim notionemque principii activi ac cauſæ, contendebat. Sic enim plane eamdem vocem intellexit & uſurpavit Gregorius Nazianzenus Oratione de Filio, in his verbis: Καὶ τοῦτό ἐστιν ἡμῖν ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς, καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. ὁ μὲν (nimirum Pater) γεννήτωρ καὶ προβολεὺς· λέγω δὲ ἀπαθῶς, καὶ ἀχρόνως, καὶ ἀσωμάτως· τῶν δὲ (& Filii & Spiritus Sancti) τὸ μὲν γέννημα· τὸ δὲ πρόβλημα. ubi clare Pater γεννήτωρ Filii æterni, προβολεὺς autem Sancti Spiritus dicitur. Viciſſim autem Filius Patris γέννημα; Spiritus autem Sanctus ejuſdem πρόβλημα. Ex quibus patet verbum προβάλλειν, non quamcumque emiſſionem latine ſignificare, ſed eam quæ ſit cum influxu activo conjuncta; qualis eſt emiſſio ramorum ex vivente trunco. qualium emiſſionum eſt mentio Cantic. 4. 13. *Emiſſiones tuæ Paradiſus malorum punicorum*. quare mihi

Edit. Rom. pag. 432. videtur ſatis bene reſpondere græco huic verbo, προβάλλειν, latinum, *producere*. quod & ipſum cauſę notionem habet. adeo ut προβολεὺς, recte explicetur vocabulo, *Productor*; Sicque in teſtimonio Damaſceni, Pater æternus productor Sancti Spiritus per Filium dicatur. Multa de vocabulis προβολεὺς & προβολὴ eruditiſſime diſputat Petavius noſter cap. 8. lib. 5. de Trinitate & alibi in eo Opere; quæ videri apud eum poſſunt. Hoc enim quod diximus, nobis pro inſtituto, & loci quam tractamus intelligentia, ſufficit in præſens.

FINIS GLOSSARII.

Digitized by Google

PETRI POSSINI
E SOCIETATE JESU
OBSERVATIONUM PACHYMERIANARUM
LIBER II.
COMPLECTENS NOTAS
In Univerſam Hiſtoriam Rerum

MICHAELIS PALÆOLOGI.

In Titulo Operis.

GEORGII PACHYMERIS. Cum varii varie Græcum nomen Παχυμέρης latine efferant & inflectant; Alii Pachymeram, Alii Pachymerium, Alii aliter vocantes; Mihi commodius & expeditius viſum eſt inflexione uti latina nominum Claſſis tertiæ. Quin id ſit ſimplicius & ad uſum facilius, nemo negaverit. Jure autem fieri, exemplis adſtruitur. Nam Ulyſſes, Socrates, Demoſthenes, ſimilia plurima mere latine ab omnibus flectuntur, nullo reſpectu ad inflexiones græcas iſtorum nominum. quis enim umquam adumbrare curavit Latino ſono genitivum Δημοσθένους aut accuſativum Δημοσθένη balbutiendo *Demoſthenus* aut *Demoſthene*, Romana Minerva invitiſſima? Hoc etſi parvum dictu, neceſſe viſum hic profiteri.

MICHAELIS. Quotus hic inter Imperatores Conſtantinopolitanos Michael fuerit, non erit inutile ſemel ſtatuere. Primus ad Imperium hoc nomen pertulit Michael Curopalata cognomento Rhangabenus, laudatiſſimus Princeps, anno Chriſti 811. Secundus homo ſceleſtiſſimus Michael Balbus, e carcere ubi ad vivicomburium ſervabatur, vi ad Solium erupit anno Chriſti 820. Tertius Michael Porphyrogenitus Theophili Imperatoris filius cum Matre Theodora Imperium tenuit, magno Reip. & Eccleſiæ malo. fuit enim ubi adolevit impiiſſimus. cœpit dominari anno Chriſti 842. male periit 867. Anno inde Chriſti 1034. Michael Paphlago a Patria dictus, adulter Zoes Auguſtæ, Romano ejus viro ſtrangulato Imperium arripuit, & tenuit annis fere octo. Moriens ſucceſſorem habuit Michaelem cognomento Calephatem, ejus nominis quintum. qui poſt annum a Zoe, quæ illum promoverat Imperio & oculis privatus, locum ceſſit Conſtantino Monomacho anno Chriſti 1042. Quatuordecim poſt annis Michael cognomento Stratonicus ſextus ejus nominis coronatur Auguſtus. Sed mox ann. 1057. Iſaacio Comneno ultro concedens abdicavit Principatum. Anno Chriſti 1071. Michael cognomento Parapinaceus, filius Conſtantini Ducæ Imperatoris mortuo Romano Diogeni ſucceſſit, ſeptimus inter Auguſtos Byzantinos Michael: quem inter & hunc noſtrum cum nemo ſic appellatus imperaverit, Palæologus cujus hic Hiſtoriam damus, numerandus erit Michael VIII.

Edit. Rom. pag. 434. PALÆOLOGI. Natus hic anno Chriſti 1224. ex Andronico Palæologo Magno Domeſtico, Matre Palæologa Irene & Alexii Palæologi Deſpotæ filia. Hæc Irene Michaelis Avia materna, filia fuit Angeli Comneni, quo Imperante Conſtantinopolis capta eſt a Latinis. Dedit is eam Conjugem Alexio Palæologo (ut Phrantzes habet, Acropolita Andronicum appellat) quem & Deſpotam creavit & Imperii ſucceſſorem deſignavit. Sed is brevi eſt mortuus, unica ex Conjuge filia ſuſcepta, quæ Andronici Palæologi Magni Domeſtici Uxor, Michaelis Palæologi Mater fuit. Quare is a Patre juxta Matreque Palæologi appellationem tulit διπλοπαλαιολόγος propterea vocatur, ut Phrantzes habet cap. 1. Idem tradit Gregoras lib. 3. pag. 32. Sed & Comnenus a Matris Avo Angelo Comneno Imperatore dictus, ut Phrantzes ibidem docet; ac paſſim ita vocatur ab Acropolita Scriptore ipſi faventiſſimo. Unde crediderim affectaſſe Michaelem ante Imperium dici Comnenum, quod eam rem velificari ambitioni ſuæ crederet. ſed & hujus Poſteros ob nobilitatem inclytæ tot Auguſtis familiæ, Comnenorum appellatione gloriatos, oſtendunt Inſcriptiones Michaelis & Andronici Juniorum a Pontano deſcriptæ Notis ad Phrantzen. Hunc porro noſtrum Michaelem poſtquam ad Imperium pervenit haud magnopere curaſſe Comnenum dici, licet intelligere ex Pachymere, qui ei familiaris, & ſub ejus Filio Andronico Seniore, non ſine cura demerendæ regnatricis Domus gratiæ, ſcribens, numquam eum alio Gentili quam Palæologi nomine deſignat.

HISTORIA RERUM &c. Duas Hiſtorias ſeparatis voluminibus & titulis Pachymeres reliquit, ut in Codicibus optimis Barberino & Allatiano diſtinctiſſime leguntur. Licet Vaticanus Paraphraſtes qui multa contraxit, quædam addidit, pleraque mutavit, ambas in opus unum conflaverit. cui forte ſimilis fuerit Auguſtanus ille Codex, unde ſua Excerpta Volſius ſumpſit. Nam & is unam ex duabus Pachymeris Hiſtoriam videtur agnoſcere. Nos Priorem Michaelis VIII. Palæologi Acta exequentem modo damus: Alias Deo volente, Andronicum ejuſdem Scriptoris, ſive de Geſtis Andronici Senioris libros VII. in lucem emiſſuri.

CAP. I. LIB. I.

Pag. 10. *Conſtantinopolitanus genere, ortus & educatus Nicææ.* Pachymeres hujus Hiſtor. lib. 2. cap. XXVII. poſt medium, teſtatur Patrem ſuum Conſtantinopolitanum Civem fuiſſe, exulare a Patria coactum ob Latinos ibi dominantes. Sane cum idem Pachymeres hic doceat, ſe annum ætatis undevigeſimum agente pulſos Conſtantinopoli Latinos, & libro harum Obſerv. 3. demonſtraturi ſimus, receptam e Latinis Urbem recuperaſſe Græcos octo & quinquaginta annis poſtquam amiſerant, facile potuit naſci Nicææ Pachymeres patri quin-

Digitized by Google

quagenario, qui uſque ad annum ætatis undecimum in paterna domo Conſtantinopoli educatus, ob expulſam Latinorum ibi dominationem Nicæam migraverit. Tradit enim Acropolita Hiſtoriæ ſuæ cap. 6. Latinos Urbe capta liberam Græcis dediſſe facultatem vel ibi manendi, vel alio migrandi. *Τὴν πόλιν κρατήσαντες οἱ Ἰταλοὶ ἄδειαν δεδώκασι τοῖς ταύτης οἰκήτορσι, τοὺς θέλοντας μένειν τε καὶ ὑπὸ χεῖρας εἶναι αὐτῶν, τοὺς δ' ἀκωλύτως ἀπέρχεσθαι, ὅπου ἂν βούλοιντο.* Mox addit pleroſque Illuſtriorum clam aut palam abiiſſe, quorum e numero fuiſſe Pachymeris Patrem veriſimile eſt.

Clero adſcriptus. In Græco legitur apud optimos Codd. B. & A. *θείῳ σωθεὶς κλήρῳ*, prout expreſſimus. Nempe *σώζεσθαι* aliquando eſt appellere, aut pertenire. Codinus cap. 22. de Sponſa Imperatoris. *Κατὰ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν μέλλει ἀποσωθῆναι εἰς τὴν πόλιν. quo die perventura in Urbem eſt.* Vatic. jam hinc incipiens obſcuriora clarioribus mutare *θείῳ κλήρῳ δοθεὶς* poſuit.

Ut doctus quidam aſſeruit. Apparet ex illis verbis: Edit. Rom. pag. 435. *τὰ φανέντα κρύπτεσθαι* &c. Doctum hunc Sophoclem eſſe, cujus in Ajace *μαστιγοφόρῳ* illa extat celebris de tempore ſententia:

Ἅπανθ' ὁ μακρὸς κἀναρίθμητος χρόνος
Φύει τ' ἄδηλα, καὶ φανέντα κρύπτεται.

CAP. II.

Pag. 11. *Tum quod iſtud argumentum præoccupatum ab aliis jam eſt* &c. Videri poteſt innuere Nicetam Choniatem, qui & Urbis expugnationem a Latinis, & res aliquot poſt eam annorum prout geri videbat ſcripſit. Georgium quidem Acropolitam Logothetam & Nicephorum Gregoram, ne innui hoc loco a Pachymere putem, facit, quod Gregoras poſt Pachymerem ſcripſit: Acropolita vero licet aliquanto Senior Pachymere, Junior tamen fuit quam ut res Theodori Laſcaris prioris ſpectare præſens potuerit, quas ex fama & monumentis in Hiſtoriam digeſſit. Hoc ex ejus Hiſtoria clare diſcimus. Scribit enim ille ibi cap. 29. pag. 25. Edit. Reg. *Τότε καὶ αὐτὸς πρὸς τῶν γονέων ἐκ τῆς Κωνσταντίνου ἀπεστάλην τῷ βασιλεῖ ἑκκαιδεκέτης* (videtur legendum *ἑκκαιδεκαέτης ὤν*. *Tunc & ipſe a Parentibus ex Urbe Conſtantinopoli miſſus ſum ad Imperatorem ſexdecim annos natus.* Apparet doctiſſimum Interpretem legiſſe *ἑνδεκαέτης* pro *ἑκκαιδεκαέτης*. vertit enim *undecim annos natus*. Sed quod addit ſtatim Auctor ſe *ἐγκυκλίων ἀπηλλαγμένος παιδεύσεων* perfunctum jam tum ſtudiis fuiſſe humaniorum litterarum, magis ni fallor congruit cum ætate annorum ſexdecim. Parum enim eſt veriſimile undecennem Puerum Grammaticam, Rhetoricam, ipſam Philoſophiam, cum Artibus quatuor huic ſubjectis Arithmetica, Muſica, Geometria, & Aſtronomia, ſatis perceptas habere potuiſſe. *παιδεύσεις* ſiquidem *ἐγκύκλιοι* tot illa complectebatur: ut ex Joanne Tzetze intelligitur, ſic de his ſcribente Chiliad. XI. ſect. CCCLXVII.

Ἐγκύκλια μαθήματα καλοῦσι
Ὁ κύκλος τὸ συμπέρασμα πάντων τῶν μαθημάτων
Γραμματικῆς, Ῥητορικῆς, αὐτῆς Φιλοσοφίας
Καὶ τῶν τεσσάρων δὲ τεχνῶν τῶν ὑπ' αὐτὴν κειμένων
Τῆς Ἀριθμούσης, Μουσικῆς, καὶ τῆς Γεωμετρίας,
Καὶ τῆς οὐρανοβαίμονος αὐτῆς Ἀστρονομίας.

Fateor interdum ſolam grammaticam *ἐγκυκλίων παιδεύσεων* mentione deſignari *κατὰ κατάχρησιν, οὐ λόγῳ δὲ κυρίῳ*, ut idem Tzetzes ibidem loquitur: nec eo inficias videri poſſe locutum eo ſenſu Acropolitam, dum de illa quam percepiſſe jam tum ſe ait Encyclica doctrina ſtatim ſubdit *ἣν Γραμματικὴν κατονομάζουσιν οἱ πολλοί. Quam plerique Grammaticam nominant.* Præſertim cum paulo poſt, cap. nimirum XXXII. idem adjungat: ſe hortatu Imperatoris Joannis, ad quem miſſus fuerat, *ὑψηλοτέροις τῶν λόγων παιδεύσεσι καὶ λογικοῖς παιδεύμασιν* operam dediſſe, Magiſtro Theodoro Exapterygo. Verum hæc non obſtant jam poſitis. cum ſit vero ſimilius *γραμματικῆς* vocabulum non *καταχρηστικῶς* ſed *κυρίως* ibi Acropolitam uſurpaſſe: ac non alterius generis diſciplinas, ſed majorem in jam degustatis progreſſum in Schola Exapterygi quæſiiſſe: quippe a quo, ut ipſe mox addit, ſeptem annis nihil niſi *τῶν ποιητικῶν σχημάτων καὶ τῶν τῶν λόγων τεχνῶν διδασκαλίαν* perceperit, quorum neutrum Encyclicæ limites excedit. Denique ſexdecim natum annos ſe in Joannis Aulam admiſſum ſatis manifeſte demonſtrat Acropolita. dum cap. 32. primam rem omnium quæ ipſi in Comitatu Joannis Auguſti contigerunt, memorat ſui traditionem in diſciplinam Theodori Exapterygi, quem ſe audire cœpiſſe ait, *ἑπτακαιδέκατον ἔτος ἄγοντα, decimum ſeptimum agentem annum*, quod ſi jam undecimo ætatis ad Joannem veniſſet, oportuiſſet eum ibi ſex totis annis ſine ulla occupatione deſediſſe. Pro certo igitur habendum ſexto decimo ætatis anno cœpiſſe Acropolitam Joanni Auguſto adhærere. quo autem id ejuſdem Joannis Imperii, atque adeo Chriſti, anno contigerit, explorandum nunc eſt. Adventum in Aulam Joannis ſuum in id tempus incidiſſe narrat Acropolita, quo tempore Roberto Latinorum Imperatore mortuo, Joannes olim Jeroſolymorum Rex Conſtantinopolim eſt evocatus ad res illic moderandas, quoad Balduinus puer in ætatem Imperio idoneam adoleviſſet. Robertus autem anno Chriſti 1228. aut ſequenti eſt mortuus. unde Joannis Brennenſis ex Italia, ubi Gregorio Nono militabat, Conſtantinopolim appulſus, ad Chr. 1229. aut 1230. pertinet; quando Joannes Batatza, qui anno Chriſti 1222. Theodoro Laſcari ſuo Socero ſucceſſerat, octavum aut nonum Imperii annum numerabat. Nec res igitur Theodori Laſcaris, nec primi decennii Joannis Batatzæ Acta, ſcribi ex oculata notitia ab Acropolita potuere. Quare alios nobis incognitos talium eventuum *αὐτόπτας* Hiſtoricos hic innuere Pachymerem agnoſcendum eſt.

Commiſſi invicem Mercurio & Latona. Alludit pugnam Deorum ab Homero celebratam Iliad. υ. ubi cum alii aliis Dii Diis adverſi comparantur; tum par infeſtorum invicem Numinum Mercurius & Latona, ille Græcis, hæc Trojanis militans producitur.

Λητοῖ δ' ἀντέστη σῶκος ἐριούνιος Ἑρμῆς.

Etſi autem quomodo ſcribitur græce *Λητὼ* ſive Latonæ nomen nihil commune cum *Λήθῃ* oblivione, habere videatur, certum tamen, atque adeo vulgare græcæ litteraturæ non rudibus eſt: Latonam ad noctis & oblivionis ſignificationem allegorice trahi. *ἡ δὲ Λητὼ* (ait Euſtathius ad Iliad. Ξ pag. 989. Edit. Rom.) *οὐ μόνον εἰς λήθην ἀλληγορεῖται, ἀλλὰ καὶ εἰς νύκτα τὴν τῷ ἀέρι Διὶ προσήκουσαν ὅτε μὴ φωτὶ καταλάμπεται, ὡς οὐκ ἔστι τις τῶν περὶ λόγους ἀγνοεῖ. Latonam ſymbolice deſignare non ſolum oblivionem, ſed & noctem aeri Jovi convenientem quando luce non illuſtratur, nemo eruditorum ignoraverit.* Inde ad verſum ſuperius deſcriptum ex Iliad. υ. idem Enarrator doctiſſimus hoc obſervat: Edit. Rom. pag. 1197. pag. 436. *Λητοῖ δὲ φησιν ἀντέστη σῶκος ἐριούνιος Ἑρμῆς. ἅπερ αἰνίττεται ὡς ἐκλανθάνονται μὲν εἰς λήθην, ὁ δ' εἰς λόγον μεταγόμενοι.* Hæc ille, quæ indicant ingenioſe adumbratam ab Homero, iſto infeſto invicem incurſu Mercurii & Latonæ, certamen quoddam Orationis & litterarum per Mercurium deſignatarum, adverſus ignorantiam tranſactarum rerum oblivione mortalibus induci ſolitam. dum *Hiſtoria*, ut eleganter ſcribit Anna Comnena in Præfatione ad Alexiadem, *ad Lethæum quemdam torrentem objicitur velut invictæ ſoliditatis moles, præcipitem quodammodo inhibitura lapſum temporis; certe prohibitura, ne quæ in eo geſta ſunt omnia irreparabiliter oblitterentur* &c. *ἀλλ' ὅ γε λόγος τῆς ἱστορίας, ἔρυμα καρτερώτατον γίνεται τῷ τοῦ χρόνου ῥεύματι, καὶ ἵστησι τρόπον τινὰ τὴν ἀκάθεκτον τούτου ῥοήν, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ γινόμενα πάντα ὁπόσα συμπεριείληφε σῴζει καὶ περισφίγγει, καὶ οὐκ ἐᾷ διολισθαίνειν εἰς λήθης βυθούς.* Hæc ibi Anna: quæ emendatiora quam in editis, ope optimi Codicis a me poſt Editionem viſi, libenter hic deſcripſi.

CAP.

Digitized by Google

CAP. III.

Quæ hic Pachymeres tradit de anguſtiis in quibus fuerunt, qui præerant reliquiis Græciæ poſt captam a Latinis Urbem: Theodorum potiſſime Laſcarim Joannis Batatzæ deceſſorem, & hujus ipſius Joannis prima Principatus reſpiciunt tempora. Vide de his Acropolitam capite præſertim, tum Hiſtoriæ ſuæ tum Chronici compendiarii ſeptimo.

CAP. V.

Quod innuit hoc cap. Pachymeres de Chadeno ab Imperante jam Michaele Palæologo miſſo ad cenſum agendum Præſidiariorum Montes Perſis objectos tuentium, non reperio diſtinctius alibi explicatum a noſtro. Tantum de cauſis gratiæ Chadeni apud Michaelem, quas ſe alibi dicturum hic ſignificat, invenio cap. xi. hujus libri Chadenum hunc, dum juſſu Theodori Auguſti ſuſpectum illi Palæologum Theſſalonica vinctum abduceret, humane ac clementer, quoad potuit, dirum Imperium exercuiſſe. *Edit. Rom. pag. 437.* Unde pronum creditu eſt, utcumque id noſter diſerte nuſquam alibi expreſſit, Michaelem, ubi eſt ad Imperium evectus, eo nomine ſe gratum Chadeno præbuiſſe, adhibendo eum familiariter, & ejus opera primis adminiſtrationis Reipublicæ functionibus utendo. cum autem referat noſter libri II. cap. VI. Palæologum ſtatim atque declaratus Imperator eſt, antequam coronaretur, Philadelphiam cum Copiis progreſſum, inde accerſiviſſe Præſidiarios confinium Perſidi Montium, & res illius limitis ordinaſſe, credibile eſt ex iis quæ hic ſcribuntur, uſum eum in toto illo negotio & conſilio & miniſterio Chadeni. Quamquam huic conjecturæ videtur intercedere, quod noſter hoc loco indicat iſtam vexationem cuſtodientium Montes Perſidi oppoſitos a Chadeno perſuaſam Michaeli Palæologo jam imperanti, ad poſteriora recuperatæ Conſtantinopolis pertinere tempora. Quare niſi prolepſis hic quædam agnoſcitur, quærendum alibi eſt quando contigerit, quod nunc refertur. fruſtra autem tota hac Michaelis Hiſtoria quæretur: Pachymere fortaſſis oblito promiſſum exolvere; aut ſe defunctum ſatis rato qualicumque indicatione rei ejus alieno loco præmiſſa.

CAP. VI.

Rem dictu parvam; ſed admonitu forte non prorſus inutilem, breviſſime tranſigam. Pronum eſt docto græce Lectori dum in hoc capite *μαχεμένων* bis leget, ſuboriri ſuſpicionem editi mendoſe loci, cum Auctor, prout cæteri ſolent fortaſſe, *μαχομένων* ſcripſerit. Atqui conſtantiſſime ac clariſſime in Codicibus antiquiſſimis, præſertim Barberino cui potiſſimum adhæſimus, *μαχεμένων* ſcribebatur. Nempe Pachymerem hic quoque loqui cum vulgo piguit; recordantem apud Homerum Odyſſ. λ. verſ. 402. ſe legiſſe *μαχεούμενον*. Odyſſ. ω. v. 114. *μαχεούμενοι*. Iliad. α. verſ. 345. *μαχέοιντο*, & alibi ſimilia.

CAP. VII.

Pag. 15. *Qui Filiam Nepotis ejus* (hoc eſt Joannis patris Theodori) *ex Fratre, matrimonio ſibi junxerat Michael Palæologus*. Hæc diſtinctius narrantem audire operæpretium eſt Georgium Acropolitam oculatum geſtorum teſtem. Ergo is Hiſtoriæ ſuæ cap. 51. pag. 55. Edit. Reg. ſic ſcribit: *Καὶ ὁ Βασιλεὺς* (nempe Joannes Auguſtus Theodori pater) *τὸν Κομνηνὸν ἐνεδέξατο Μιχαὴλ καὶ ζεύγνυσιν αὐτῷ εἰς γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τοῦ Σεβαστοκράτορος Ἰσαακίου τοῦ Δούκα ἐγγόνην τὴν Θεοδώραν, ἣν μόνην ὁ πατὴρ αὐτῆς καταλελοιπὼς ὁ τοῦ Σεβαστοκράτορος υἱὸς Ἰωάννης ἔτι ἐν μείραξιν ὢν τὸ χρεὼν ἐξεμέτρησε*. Ita ille. Ex his habemus, Joannem Ducam ſive Batatzem Auguſtum purgato ſatis a criminibus impactis, & recepto in gratiam Michaeli Palæologo, quem Acropolita Comnenum vocat, dediſſe Uxorem Fratris ſui Sebaſtocratoris Iſaacii Ducæ neptim Theodoram, cujus pater Joannes Iſaacii filius in adoleſcentia præreptus acerba morte, unicam eam prolem reliquerat Uxori ſuæ Eudociæ Joannis Angeli filiæ. quæ Eudocia florente licet ætate viro amiſſo, laudabili religionis exemplo in viduitate Deo ſerviens permanſit. unde haud vane opinatur Acropolita, partem præmii divinitus tributi virtuti ejus videri potuiſſe tam felix Conjugium Filiæ per id ad Imperium mox evehendæ.

Magni Conoſtauli Dignitate conſpicuus. Videtur hæc Dignitas Michaeli Palæologo collata occaſione nuptiarum modo memoratarum, ab ipſo earum conciliatore Joanne Auguſto. Nam Theodorus hujus ſucceſſor iniquiore fuiſſe viſus in Michaelem ſemper eſt animo, quam ut in eum ornandum tam profuſus eſſet: alioqui ſolitus, ut cap. ſeq. Pachymeres obſervat, Dignitates ejuſmodi tribuere novis potius hominibus, quam Principibus regii ſanguinis, quorum erat deprimendo ſupercilio intentus.

Vota ejus generis mente clam intima ſubſidentia &c. His exprimere conatus ſum illud ſubobſcurum *ἐξ ἀν ὑποκαθημένων εἶχε*, ſententia ut ſpero ab Auctoris ſenſu non abhorrente. *pag. 438.* Sed deinceps circa ſimilis perplexitatis loca, qualia paſſim occurrunt in hoc Scriptore; nihil morabor Lectorem in his Notis, quibus tantum neceſſaria, idque breviſſime, indicare propoſitum eſt. Quod rem ipſam attinet, qua de hic agitur, certum eſt Michaelem Palæologum jam a Puero titillatum imaginationibus Imperii, conſcientia Natalium Auguſtorum, & præſaga indicatione auguriorum excitatis. Non ſemel illi narraverat Soror Eulogia, lactentem adhuc ipſum, non ad aliam facilius obdormiſcere næniam ſolitum, quam ad eam quæ Auguſtum quondam illum invectum iri Conſtantinopolim per portam Auream, caneret. Refert id noſter lib. II. cap. XXIII. pag. 73. Vocem MARPOU de Cælo miſſam contextam e ſex litteris quæ Michaelem Auguſtum Romanorum Ocyus Vocandum ſignificarent, a Theſſalonicenſi Antiſtite lætus audierat: ut narratur hoc libro I. cap. XI. pag. 19. Denique tacitus, ſed gratulans gaudenſque intime, omen captaverat, ex cantu fortuito Chadeni proximum ei vaticiniorum regnum ſpondentium eventum augurante, prout ibidem pag. 20. legitur. Juveni denique ſolerti, forti, generoſo altos afflabat ſpiritus Irenes Aviæ maternæ primogenitæ Alexii Imperatoris jus ad Imperium paterna deſignatione in virum ejus prolemque propagandum. Nam huic, ut refert Gregoras lib. 3. pag. 32. Auguſtus genitor rubrarum crepidarum uſum decreverat, quod prole carens maſcula virum ejus ac ſobolem cernere Principatus hæreditatem omnino vellet. Nec erat qui non videret talis indolis, tantæ nobilitatis Adoleſcentem tali rerum ſtatu haud abſurde in magnas aſſurgere ſpes poſſe. quare Joannem Batatzen, præclaris alioqui Michaelis faventem dotibus, abſtinuiſſe ab eo evehendo, metu ne is ſucceſſibus inſoleſceret uſque ad ambitum ſupremæ poteſtatis, narrat Acropolita capite Hiſt. 50. ſignificans Irenem Theodori Junioris Laſcaris primogenitam Michaeli fuiſſe deſtinatam ab Avo Conjugem; ſed ei timenti, quod dixi, tutius deinde viſum non admovere ſibi tam intime ſuſpectæ ambitionis virum. Denique iſta ſuſpicio fons omnium quas eſt imperante Theodoro plurimas paſſus, miſeriarum Palæologo Michaeli fuit: hoc ideo loco, unde ejus incipit Hiſtoria, merito a Pachymere indicatus: cum ex eo plerarumque mox referendarum rerum argumentum proceſſerit.

Paratum ſe exhibens ad ſuam innocentiam ſingularis certaminis experimento comprobandam, quæ dubiarum accuſationum purgandarum ratio antiquo Imperatorum comprobata uſu invaluit: Hinc habemus apud Græcos quoque Imperatores invaluiſſe uſum purgandi dubias delationes permiſſo, aut etiam præſcripto inter Accuſatorem & Delatum certamine cor-

arbitris. Veriſimile eſt iſtum morem in Orientem invectum a Francis qui occaſione ſacrarum Expeditionum eo profecti, longo illic tempore perſtiterunt. In antiquiori enim memoria Græcorum aut Romanorum haud facile quidquam tale repereris. Inter Francos autem uſitatiſſimum id olim fuit, ut paſſim apparet ex veteribus Hiſtoriis Res eorum tractantibus. Hic ritus de quo fuſe differit noſter Delrio Diſquiſit. Magic. tom. 2. merito deinde abrogatus eſt, ut injuſtus & immanis. confixus ideo graviſſimis decretis Julii Secundi Summi Pontificis, cujus Bulla extat ea de re edita menſe Aprili ann. 1508. Concilii Tridentini ſeſſ. xxv. de reform. cap. xix. Gregorii xiii. Conſtitutione quæ incipit: *Ad tollendum &c.* edita 9. Dec. An. 1582. quibus dudum antea præiverat Nicolaus I. cujus de hoc ſtatuta inſerta corpori juris leguntur 2. q. 4. & 15. q. 6. c. 2.

Cumque diu nullus eſſet qui pro tam ſuſpecto Reo Imperatorem alloqui auderet &c. Hæc brevius perſtringit noſter, quod ad Imperium Joannis pertinerent: cum ipſe in fine præcedentis capitis, & hujus initio ſignificaverit ſe ab Imperio Theodori ſuæ Hiſtoriæ principium ducere. Longe autem fuſius diſtinctiuſque iſtam totam Michaelis accuſationem ac periculum exponit ex oculata notitia Georgius Acropolita Hiſt. cap. 50. & 51. quem conſule.

Edit. Rom. pag. 439.

C A P. VIII.

Pag. 16. *Prothieracarium* &c. Fuiſſe hunc locum præcipuæ Dignitatis, præterquam hinc patet, cum Imperator hominem impenſe ſibi carum in eum promoverit: etiam intelligi poteſt ex numero ingenti Miniſtrorum ei ſubjectorum, cujus indicium habemus ex eo quod refert Acropolita Hiſt. cap. 61. his verbis: *Αὐτίκα γὰρ τοὺς ἐξυπηρετοῦντας ταῖς βασιλικαῖς ἐν θήραις ταῖς τῶν ἀγρίων ἐλάφων τε καὶ χοίρων, καὶ τοὺς δ' ἱέρακας θεραπεύοντας, πάντας ἀνεξαιρέτως στρατιωτικοῖς συντέταχε τάγμασι, καὶ ἦν τὸ συνηγμένον πλῆθος πολύ.* Hæc ille, ex quibus prudens quivis poteſt cognoſcere ingentem fuiſſe multitudinem ſervientium Imperatori in venationibus Cervorum Aprorumque, præſertim autem in Aucupio per accipitres: quando ex iis ad Militiam translatis magnus Exercitus momento conflatus extitit.

C A P. IX.

De fuga Michaelis Palæologi in Perſidem hoc capite narrata, plura refert Georgius Acropolita tunc apud Imperatorem Theodorum agens, quando is eſt ad ipſum Nuncius allatus. Operæpretium Lectori fuerit videre, & cum his noſtri conferre quæ ille narrat cap. Hiſt. ſuæ 64. ubi etiam obiter obſervare poterit, quæ in Gloſſario verbo *μεσοθυνία* notavimus de Legione aut Cohorte iſto nomine appellata non ſolum Acropolitæ ipſius, ſed & doctiſſimi ejus Interpretis auctoritate confirmata. Nam illa Hiſtorici græca verba: *ἀρχὸς τῶν στρατηρχομένων ἐν Βιθυνίᾳ καὶ Μεσοθυνίᾳ*, ſic reddit Illuſtriſſimus Allatius: *a Cobortium Bithynicarum & Meſothyniæ Præfectis.*

Pag. 17. *Cum Hoſtibus Sultanis congreſſus, fortiſſime ſe gerit.* Longe hæc fuſius ac diligentius Acropolita pertractat toto capite 65. qua occaſione, quos ducens, quanta prudentia ac fortitudine, quo denique ſucceſſu adverſus Tacharios (ſic enim appellat Acropolita quos noſter Tocharos) pro Sultane rem geſſerit Michael Palæologus, exponens.

Reverſum benigne excipit &c. Reditum Michaelis Comneni ad Imperatorem Theodorum breviter memorat Acropolita cap. 69. uti & Gregoras lib. 3. neuter interpoſitorum in eam rem Iconienſis Epiſcopi officiorum mentionem faciens: fortaſſe quod illa, ut alia multa rerum Michaelis, noſtro melius perſpectarum, ignoraverint.

C A P. X.

Pag. 18. *Michaelis Deſpotæ Nothus & obſcurus filius Manuel* &c. Hæc copioſius diſtinctiuſque referuntur a Georgio Acropolita ex oculata pene notitia. Nam is hujus in Occidentem Expeditionis Michaeli Palæologo Comes fuit; etſi non eodem loco pugnavit: in alia diviſarum Copiarum parte rem gerens. Quia vero ille quædam aliter ac Pachymeres narrat, equidem Acropolitæ potius hic quidem credendum puto, quippe qui ejus, uti dixi, negotii pars fuerit, quam noſtro qui res tunc actas ex fama, nec ea ſatis explicata, videtur accepiſſe. Prima diſcrepantia in nomine Ducis Hoſtium eſt: quem noſter Manuelem vocat. Contra Georgius Acropolita Hiſt. cap. 71. Theodorum appellat. ſic enim ibi ſcribit: *ἦν δὲ ὁ ῥηθεὶς τοῦ ἀποστάτου Μιχαὴλ νόθος υἱὸς Θεόδωρος. Erat autem is quem dixi defectoris Michaelis nothus filius Theodorus.* Dixerat vero antea Ducem Copiarum Michaelis Deſpotæ rebellis occurrentem Michaeli Palæologo haſta percuſſum ab eo & equi ſella excuſſum, *ὁ μὲν οὖν Κομνηνὸς Μιχαὴλ* (nam ut ſupra monui Michaelem Palæologum Acropolita ſemper Comnenum vocat) *τῷ πρώτως ἐρχομένῳ ὑπαντήσας, βάλλει τῷ δόρατι, καὶ ῥίπτει τῆς ἐφεστρίδος.* Sed leve id diſcrimen vocabuli videri poteſt, præut in re ipſa diſſentit ab Acropolita Pachymeres. Siquidem hic non Theodorum a Palæologo impulſum haſta & loco motum, ſed vice verſa Palæologum a Theodoro. ut patet ex his verbis: *ὅτε καὶ ὁ τοῦ Δεσπότου Μιχαὴλ ἐκ νοθείας σκότιος παῖς Μανουὴλ τυχεῖν ἐκεῖσε σὺν ἱκανῷ στρατεύματι, καὶ συμπλακεὶς τῷ πολέμῳ,* pag. 440. *τὰ πρῶτα μὲν ὁμόσε χωρήσας τῷ ἡγεμόνι, τῷ κοντῷ σπουδῇ καὶ ῥίπτει* &c. Addit a reſtituto in ſellam, unde fuerat dejectus, Palæologo Nothum Michaelis Deſpotæ filium lethali percuſſum ictu nequiviſſe parem reponere. quæ ſignificant manu & ferro Palæologi cecidiſſe Theodorum ſive Manuelem iſtum Nothum. Id vero pernegabit qui mecum exiſtimaverit Acropolitæ potius credendum, tantum non his præſenti, quippe hujus ſocio militiæ. Is enim diſerte affirmat: Excuſſum ſella Theodorum moxque e lapſu ſublevatum, accurriſſe ad Comnenum & ſuppliciter deprecatum necem. Comnenum autem ignorantem quis hic eſſet, tradidiſſe ipſum Turco cuipiam, qui eum interfecit. *τοῦ πτώματος γοῦν ἀνεστὼς οὗτος* (Theodorus Nothus) *προσέδραμε τῷ Κομνηνῷ Μιχαήλ, καὶ ἐδυσώπει μὴ φονευθῆναι. ἠγνόει καὶ τοῦτον ὁ Κομνηνός, καὶ ὅστις ἦν οὐκ ἠπίστατο. παραδίδωσι γοῦν αὐτὸν Τούρκῳ τινί. καὶ ὁ δὲ πεφόνευκε τοῦτον.* Porro quod *σκότιον* obſcurum hunc Michaelis Deſpotæ filium noſter dicit, ad illegitimorum natalium ignominiam pertinet, quam idem & alibi, ut infra cap. xxxi. pag. 50. ſolet iſta tenebrarum mentione deſignare. alludens opinor ad Homeri locum Iliad. ζ de Bucolione Laomedontis filio Notho:

Βουκολίων δ' ἦν υἱὸς ἀγαυοῦ Λαομέδοντος
Πρεσβύτατος γενεῇ· σκότιον δέ ἑ γείνατο μήτηρ.

Ad quem locum vetus Scholiaſtes: *σκότιον ἐκ λαθραίας μίξεως τὸν λάθρα γεγενημένον, καὶ οὐκ ἐκ τῆς κατὰ νόμον γαμηλίας· τὸν ἐξ ἀδελφεχύτων γάμων.* ubi eleganter cauſam innuens cur obſcuri dicantur illegitimi, id indicat ex eo factum quod non ex conjugio ſolemni facum genialium prælatione illuſtrato: ſed furtivo captatis tenebris concubitu nati ſint. Iſtius originationis verbi *σκότιος* illegitimis aptati, quod ἐξ *ἀδελφεχύτων γάμων* orti ſint, Auctorem Euſtathius pag. 622. Ed. Rom. allegat Apionem veterem magni nominis Grammaticum.

C A P. XI.

Quæ hoc capite narrantur de capto vinctoque per Chademum Palæologo, deque præſagiis Imperii ea occaſione illi oblatis, eorum nec vola nec veſtigium cernitur apud Acropolitam: opinor ideo quod ille per id tempus in Expugnatione Prilapi

Digitized by Google

Caſtri captus, & longo tempore cuſtodia detentus ab Hoſtibus, ut ipſe docet Hiſt. cap. 62. iſta non viderit. Gregoras quoque de his tacet, multo leviori, ut ex cæteris apparet, tinctus notitia rerum Michaelis Palæologi, quas qui plenius hoc noſtrò tradiderit, fruſtra quæretur.

C A P. XII.

De morbo & morte Theodori pauca pene perfunctòrie ſcribit abſens tunc ab Aula Georgius Acropolita, in his immorari potiſſimum ſolitus quæ ſpectavit præſens. Breviſſime item id tranſigit Gregoras.

Pag. 21. *In innoxia pertractatione ferri candentis*. Id ferrum in græco vocat Pachymere μύδρον ἐκ πυρὸς ἤδη ζέοντα, potuit ſufficere vox μύδρος, quam vetus Scolaſtes Sophoclis interpretatur πεπυρακτωμένος σίδηρος. & Heſychius σίδηρος πεπυρωμένος, ſic enim reſcribendum pro πεπυρωμένος. Fuit hæc prava ſine dubio innocentiæ probandæ ratio, merito in Jure Canonico proſcripta Cap. *conſuluiſti*. Cap *Mennam* 2. q. 5. Et Cap. *Delicti* extra. de purgatione vulgari. Cap. *Sententiam* ext. Nec eam noſter probavit, ſed tantum retulit quid fieret: etiam alibi, nempe lib. 11. cap. 1. gratulans tam ſuam emendato Reip. ſtatu quod iſta deſiiſſent fieri. Michael quippe Palæologus ante Imperium adhuc Deſpota, cœpit abolere uſum adigendi homines ad iſtud periculoſum experimentum, quod jam privatus prædamnaverat. Refert enim Acropolita Hiſtor. cap. 50. pag. 53. Edit. Reg. cum Phocas Philadelphienſis Metropolita juſſu Imperatoris Joannis Batatzæ Michaeli Palæologo perduellionis ſuſpecto purgationem per ferrum candens præſcripſiſſet, ſic eum alloquens: Δεῖ σε τῷ μύδρῳ τὴν ἀλήθειαν παραστήσασθαι. Reſpondiſſe Michaelem: ἐγὼ μὲν ἁμαρτωλός εἰμι ἄνθρωπος καὶ τερατουργεῖν τοιαῦτα οὐ δύναμαι. εἰ δέ μοι συμβουλεύῃ Μητροπολίτα σὺ καὶ Θεοῦ ἄνθρωπος τοῦτο ἐκπειράζεσθαι, ἐνδυσάμενος αὐτὸς τὴν ἱερὰν σου στολὴν καθὼς εἴωθας ἐν τῷ θείῳ εἰσέρχεσθαι βήματι καὶ ἐντυγχάνειν Θεῷ. εἶτα διὰ ταῖς σαῖς χερσὶν ἐκπύρωσόν μοι τὸν σίδηρον, ὡς τοῦ θείου ἱερέα θύματος .... καὶ ταύταις δὲ ταῖς ἱεραῖς σου χερσὶν ἐπίθες τῇ χειρί μου τὸν σίδηρον. &c. Petebat nimirum ut Antiſtes prius ipſe ignitum ferrum nuda manu otioſe tractatum in ſuam deponeret. quod Metropolita recuſans: hunc morem eſſe negat Romani aut Eccleſiaſtici uſus, ſed barbaricum; excuſans ineluctabili ſe Imperatoris auctoritate ad iſtam illi purgationem indicendam adigi; quam tamen Michael recuſavit conſtantiſſime. Videri poteſt ex reliquiis hoc ſuperfuiſſe Ethnicæ, & quidem perantiquæ ſuperſtitionis. Nam Sophocles heroicis jam temporibus Oedipodarum Thebis regnantium exerceri ſolitum indicat, dum in Antigona facit unum Cuſtodum quos Rex Creon appoſuerat cadaveri Polynicis ut ſepeliri prohiberent, poſtquam id ab Antigona opertum humo fuerat, factum Regi referentem, & magnopere excuſantem id citra ſuam & ſociorum conſcientiam actum, hæc dicere:

Ἠμὲν δ' ἕτοιμοι καὶ μύδρους αἴρειν χεροῖν
Καὶ πῦρ διέρπειν, καὶ Θεοὺς ὁρκωμοτεῖν,
Τὸ μήτε δρᾶσαι, μήτε τῷ ξυνειδέναι
Τὸ πρᾶγμα βουλεύσαντι, μήτ' εἰργασμένῳ.

Offert ſe & ſocios ad contrectandum ferrum candens in probationem innocentiæ: Scio ex vetuſtiſſimis ejus loci Scholiaſtis unum, hoc ad quamdam jurisjurandi ceremoniam referre. Sic enim ibi annotat: Εἰώθασι γὰρ οἱ ὀμνύοντες τοῦτο ποιεῖν. μύδρους γὰρ αἴροντες ἐνωμοτοῦντες μένειν τὰ ὅρκια ἕως αὐτοὶ φανῶσι. καὶ ῥίπτουσιν αὐτοὺς εἰς θάλασσαν. *Solent enim* (inquit) *jurantes ſublata ferri maſſa & in mare jactata proteſtari manſuram ipſis juratorum fidem, quoad id pondus e mari emerſerit*. quod numquam ſcilicet futurum ſit. Ita ille: quod ferri poſſet ſi μύδρος non ſignificaret, ut ipſe docet, πεπυρακτωμένον σίδηρον. Nam quid ardor hic faceret, ubi pondus ſolum in maſſa ferri requirebatur? quare verior eſt altera, quam mox ſubjicit, ſententia. Εἰώθασι, δ' ὀμνύοντες καὶ πίστιν διδόντες μύδρους βαστάζειν, καὶ πῦρ ὑπερβαίνειν. τοὺς γὰρ μὴ ἐνόχους τῷ ἁμαρτήματι φύσει ἐν τούτοις μὴ ἀλγεῖν, *Soliti ſunt jurantes, & fidem dictorum facere ſtudentes, ferri maſſas ignitas portare, & ſuper prunas ambulare, exiſtimantes citra ſenſum doloris id facturos eos qui nullius ſibi conſcii fraudis ſint*.

Quod Sanctum vocabant. Etiam Acropolita loco laudato pag. 53. ferrum candens quo ad ejuſmodi purgationes utebantur Ἅγιον *Sanctum*, vocari ſolitum indicat. In Gallia tamen *Judicium* appellabatur, ut intelligimus ex formula quadam purgationis iſtiuſmodi illic uſitatæ, quam profert Petrus Loyerius ex S. Mauritii Andegavenſis Tabulario, & ex eo recitat Delrio tomo 2. Diſq. Mag. lib. 4. cap. 4. q. 4. ſect. 3. ubi legitur: *Sponte ſua ſe Judicium portaturum manu ſua obtulit*. & infra: *Poſt Judicium portatum Tetbaldus ille, Deo propitiante, illæſus & ſanus omnino apparuit. Viderunt autem Judicium portari, vel manum tertia die de more reguardari fere univerſi homines &c.*

Triduo prius cuſtoditus, & manu involuta &c. Hoc ipſum eſt quod modo innuebat formula Andegavenſis, illis verbis: *manum tertia die de more reguardari*.

Arripiebat ignitum globum. Sic μύδρον hic verti. quod non ſolum materiam ignitam ſed figuram orbicularem aut ſphæricam ea voce indicari quidam veterum ſignificent, ut Anaxagoras apud Laertium lib. 2. dum Solem vocabat μύδρον διάπυρον. Unde crediderim maſſas iſtas ubi μύδροι vocabantur, nempe in Græcia, globoſæ formæ fuiſſe: non neſcius alibi, ut in Germania maſſas candentes alterius figuræ ad ejuſmodi probationem adhibitas, nimirum vomeres: qualium ſex candentium arreptu portatuque innoxio S. Chunegundem Uxorem S. Henrici Imper. virginitatem probaſſe, memorant Annales Bojorum lib. 9.

Nuda manu. Supina ſcilicet. quod ſignificans Pachymeres ſuperius poſuit: χειρὸς ὑπτίας.

Vidit qui hæc ſcribit in ætatem jam tum puberem adultus. Pachymeres ubi Conſtantinopolim venit, ſtatim ab ea e Latinis recuperata, undeviginti annos erat natus, ut ipſe ait lib. 1. cap. 1. contigit id ann. 1261. ut lib. 3. dicemus. quatuor aut quinque ante hoc annis imperante Theodoro hæ probationes per ferrum candens Nicææ frequentabantur, ubi eas ille 14. aut 15. jam annorum Adoleſcens ſpectare potuit.

Quoſdam citra ullam defunctos noxam candentis metalli tactu. Hoc fiebat (ſi tamen magicæ artes aberant) Deo miſerante infelicem innocentum neceſſitatem, non autem approbante perverſum uſum talia jubentium. Vide, ſi lubet, apud Cantacuzenum lib. 3. cap. 27. pag. 439. Edit Reg. mirum exemplum Mulieris adulterii reæ, ſed pœnitentis, quæ ſic ſe innocentem Viro probavit. Et alia quadamtenus ſimilia apud Cæſarium lib. 3. Miraculorum, quæ inde recitat Delrio loco jam indicato pag. 321. Edit. Lugd.

C A P. XIII.

Ubi legitur in noſtris editis ὡς ὁ λόγος σπουδάσαιμι. Cord. Barb. aliam ſuggerebat Lectionem non improbabilem τὸ σπουδαζόμενον.

C A P. XIV.

Quod duo Codd. optimi Barber. & Allat. habent: καὶ ἐλαστρήσας πρὸς ἐκεῖνον εἶσι. Vatic. reddit. καὶ οἷον διωκόμενος. Nempe ἐλαστρέω minus uſitata vox viſa a Paraphraſte aut Interpolatore potius quam Exſcriptore, in tritiorem uſu notioremque mutata eſt: prout paſſim deinceps idem ſolet. quæ ſingillatim notare nimis longum foret.

C A P. XVI.

Hujus Concionis a Muzalone Protoveſtiario habitæ ſententiam breviter comprehendiſſe viſus eſt Nicephorus Gregoras lib. 3. pag. 30. dum ſic ſcribit: Ταῦτα δ' οὐκ ἔλαθ[illegible] Μουζάλωνα.

Edit. Rom. pag. 441.

pag. 442.

ἐκεῖ μὲν γὰρ ὁ αἰτίας καὶ πρότερον ἐπὶ ἐν τῷ συμμένειν ταῦτα. τότε δὲ καὶ τῆς ἀρχῆς μὲν τῶν ζώντων, καὶ αἰτίαν μεγίστην τῇ τούτων ψυχῇ προξενοῦντων. συνετώτερον αὐτὸς ἑαυτῷ πολλῷ ἑαυτοῦ. καὶ δὴ τάχιστα ἐς βελτίω ἅπαντας μεγιστᾶνας συνδραμόντας, δεῖξαι τὸ δίδωσι τοῖς ὅλοις. καὶ ἀπὸ τοῦ ἥττονος ἀρξάμενος τὴν ὁμιλίαν. καὶ δῆλος ἦν παραχωρήσαι ἀσμένως τῷ βουλομένῳ τὴν ἐπιτροπὴν τῶν τε κοινῶν πραγμάτων, καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ παιδὸς τοῦ Βασιλέως. Hæc ibi. Ex quibus patet Georgium Muzalonem Protoveſtiarium bene intelligentem quanta in eum flagraret invidia, ad Principes in Senatum convocatos cum ſubmiſſe atque obnoxie locutum, tum ſerio deprecatum nimios honores, quibus eſſet homo novus nobiliſſimis prælatus, ultro abdicationem adminiſtrationis Reipublicæ, & tutelæ Pueri Auguſti obtuliſſe. Unde apparet vel hanc eſſe ipſam αὐτόσχεδιον Muzalonis orationem, cujus exemplum Pachymeres nactus huic loco inſeruerit. vel ſi ab ipſo conſcripta eſt Pachymere, apte ab eo ad verum efformatam. Acropolita de his ſilet, ac ſolitam diligentiam remittere videtur in iſtis initiis Imperii Michaelis, vitans ut opinor tamquam ſcopulum nefariam oppreſſionem Pupilli Joannis, ne Imperatorem Michaëlem, cujus numquam ſine elogio meminit, vituperare cogeretur. Quæ ratio fortaſſe illum impulit ad metam Hiſtoriæ ſuæ figendam in recuperatione Urbis, quæ Joannis excæcationem haud longo ſpatio præceſſit, ut libro III. harum Obſervationum demonſtrabimus. Nec abeſt a veriſimili ſenſiſſe Acropolitam, quippe hominem politicum in paucis; quam eſſet merito ſuſpectus Michael Palæologus procuratæ clam everſionis ac cædis Muzalonum, cujus ideo cataſtrophes apparatus ac cauſas diſquirere curioſius omiſerit, in Opere ad gratiam ut apparet Palæologæ familiæ tunc regnantis edito. Suſpicionis ejus (præter Caſſianam conjecturam ex ſucceſſu petitam, quæ ſi eum onerabat cujus fructu ac bono maximo amoti e medio Muzalones fuerint; neminem magis infamabat quam Michaelem, cui aditus ad Imperium hoc facto patuerit) etiam fundamentum aliud Pachymeres ſuggerit; ſub finem capitis XVIII. in hunc modum ſcribens: Αἰτίαν δὲ εἶχεν εἰς τοῦτο, ὡς ὁ τῶν πολλῶν λόγος εἶχε, ὁ πάντων τοῖς Κελτικοῖς ἐξηγούμενος. ὃς καὶ πάλαι μὲν ἁρμοζόμενος αὐτοῖς, τότε δ' ἐξανθέντας πλέον ἐνδόντας τοῦ θάρσου, καὶ δρᾶσαί τι τῶν ἀνηκέστων, ἐξ ἑτοίμου προδοῦναι τὸν ἐπιτολμήσοντα καιρὸν ἔχοντας· καὶ ὁ λόγος ἐκ τῶν ὕστερον φέρει τὸ πιθανόν. οὐδὲ γὰρ ἐτόλμων εἰ μὴ τινας προβεβαίους εἶχον, ἀνδράσιν ὄντας ἐκ τοῦ πλείω ἐπελθεῖν &c. quæ ſignificant; jactatum jam tum arcanis ſuſurris plerorumque: cædem Muzalonum ab Italica maxime Militia patratam, haud ſine conſcientia & tacito impulſu Ducis hujus generis Militum videri attentatam. Non ait hic quidem nominatim quis ille Dux fuerit. Sed ſuperius cap. VII. jam dixerat: Italicas omnes Copias Michaeli Palæologo, ut Magno Conoſtaulo, fuiſſe ſubjectas, unde conſtat hoc loco deſignatum Michaelem: tacito tamen ejus nomine, ad vitandam ſcilicet offenſionem imperantis Domus.

Edit. Rom. pag. 443.

C A P. XVII.

Pag. 29. *Cujus Uxoris Avunculum ſe meminerat*. Conjugem Protoveſtiarii Muzalonis Gregoras lib. III. pag. 29. ſolum ait ex Imperatorio genere fuiſſe: gentem non exprimit. Diligentius noſter jam ſuperius cap. VIII. ſcripſerat, fuiſſe illam Cantacuzenam ex Patre, Michaëlis Palæologi Sorore genitam, nomine Theodoram. Vere ergo ſcribit noſter & hic & ſub finem cap. XIX. Michaelem Palæologum θεῖον hoc eſt, Avunculum fuiſſe Uxoris Muzalonis. quamquam mihi poſteriorem locum interpretanti Patrui vocabulum pro Avunculo excidit: quod precor Lectorem ne corrigere gravetur.

Pag. 29. *Simile fuerit ac ſi de mortuis cur deceſſerint anxia inſtituatur inquiſitio. Ut enim ibi fatalis neceſſitas cauſam abſolvit* &c. Mentio hic fatalis neceſſitatis ad mortis inevitabilem certitudinem pertinet; non autem opinor, ad aſtruendum impium dogma libertatem Arbitrii, quam doctrina Catholica tueri jubet, exterminans; perperam aſſerta cauſarum æternarum obvia quæque ineluctabiliter ſapientium invicta quadam vi. Si tamen hic aut alibi noſter Hiſtoricus aut ipſe affirmat quidpiam, aut alios ajentes refert, in quo ejus proſcripti ab Eccleſia erroris veſtigium aliquod deprehendatur, meminerit Lector Catholicus nihil præjudicare contra Orthodoxam veritatem quaslibet Schiſmaticorum opiniones. Nam ut in Præfatione præmonuimus hic Scriptor ſchiſmaticus eſt.

C A P. XIX.

Quæ Urbs ſcenam dederit huic Tragœdiæ, nec noſter, nec Acropolita, nec Gregoras clare, dum eam narrant, exprimunt. fuiſſe autem Magneſiam ex duobus argumentis colligimus. Prius eſt quod cap. XV. refert Pachymeres, mortuo Theodoro Auguſto ejus filium ab ejus Tutore Muzalone deductum in munitiſſimam Arcem ad Hermum Magneſiæ. quare cum manifeſtum ſit ex ipſa relatione rei nono die a Theodori obitu geſtæ, non longe abfuiſſe Joannem Pupillum a loco ubi Muzalones interfecti ſunt, oportet id factum non procul ab Urbe Magneſia. Aliud argumentum ſumimus, ex Templo Soſandrorum ubi piaculum illud patratum eſt. de quo ſic ſcribit Gregoras lib. 2. pag. 21. de Joanne Duca ſive Batatze, & ejus Conjuge Auguſta Irene: Ἐδείματο δὲ καὶ ναοὺς ἀμφοτέρους λίαν περικαλλεῖς, πλείστοις ἀναλώμασι μεγίστοις καὶ ποικίλοις ταῖς τούτων οἰκοδομαῖς κατακεχρηκότε. ὁ μὲν Βασιλεὺς, τόν τε περὶ τὴν Μαγνησίαν εἰς ὄνομα τῶν Θαυματουργῶν Σωσάνδρων καλούμενον. καὶ τὸν ἐντὸς τῆς Νικαίας εἰς ὄνομα Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου. En Templum Soſandorum dictum ædificatum magnificentiſſime a Joanne Batatze Auguſto περὶ Μαγνησίαν circa Magneſiam, hoc eſt, ut opinor, in ſuburbano ejus Civitatis extra ejus muros. Nam hoc exigit antitheſis cum alio in honorem S. Antonii Magni, ἐντὸς τῆς Νικαίας intra Urbem Nicæam ab eodem ſtructo. pag. 444

Pag. 35. *Impune velut e Myſis prædam congerebant* &c. Sic expreſſimus græca illa καὶ λείαν Μυσῶν τ' ἀκινδύνων ἠθροίζον. Notum Græcorum Adagium eſt Μυσῶν λεία: in cujus enarratione aſſentior potius Zenobio & Svidæ paſſive id de Myſis prædæ ſine vindice expoſitis, interpretantibus; quam Diogeniano Myſos prædatores vicinorum ſine Auctore idoneo inducenti.

C A P. XIX.

Pag. 34. *Cum pedis calceum in mortuo nigrum obſervaſſent, per errorem ſe in illo ſæviiſſe intellexerunt*. Exiſtimarant hunc Theophylactum Grammaticum eſſe Protoveſtiarium Muzalonem; ideoque illum occiderant. ſed cum mortui calceos nigros animadvertiſſent, erraſſe ſe agnoverunt. Nimirum, ut docet Codinus de Offic. cap. 4. pag. 16. Ed. 1. Pariſ. Τὰ ὑποδήματα αὐτοῦ (Πρωτοβεστιαρίου) πράσινα. Hinc intelligitur in cæteris indumentis nihil tum eximium Protoveſtiario fuiſſe, quo a privato diſcerneretur. in quo poſtea mutatum quidpiam. ut enim obſervat idem Codinus cap. 2. pag. 8. Michael Primus e Palæologis Imperator Praſina indumenta quæ inſigne prius fuerant Protoſebaſti, ad Protoveſtiarium tranſtulit. Σημείωσαι ὅτι Βασιλεὺς Μιχαὴλ τῶν Παλαιολόγων πρῶτος, ἀπὸ τοῦ Πρωτοσεβαστοῦ τὰ πράσινα ἀφελὼν, ἐφόρεσε ταῦτα εἰς τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Μιχαὴλ τὸν Ταρχανειώτην, τιμήσας Πρωτοβεστιάριον. Ita ille.

C A P. XXX.

Pag. 45. *Theodori qui ibi imperaverat* &c. De hoc Theodoro videndus Acropolita, multa de illo his quæ hic indicantur conſentanea variis Hiſtoriæ & Chronici ſui locis referens. Agit & de illo Gregoras lib. 2. pag. 11. & 13. ubi etiam adſciviſſe ipſum ſibi nomen Imperatoris tradit his verbis:

ᾧ Βασιλέως ἑαυτῷ περιτίθησιν ὄνομα : quorum ſententiam non ſatis expreſſit Interpres dum vertit : *Sibi regium nomen adſciſcit*, ſatis enim ex conſequentibus apparet ſe illum pro Imperatore geſſiſſe, & talem conſuetis ritibus inaugarari ſe curaſſe a Bulgariæ Epiſcopo, ut mox docet idem Gregoras; cui noſter conſentiens paulo inferius, hoc capite, id factum ab Achridenſi Epiſcopo, cui Jacobus nomen erat, tradit. Nempe Achris Bulgariæ Metropolis erat.

CAP. XXXI.

Victoria hoc capite narrata qua Princeps Achajæ a Romanis Ducibus captus eſt, proditione Joannis Nothi, confuſe ab Acropolita cap. 82. & a Gregora lib. 3. pag. 35. memoratur. clariſſime omnium eam noſter exponit, indicatis ejus cauſis, quarum præcipua fuit contumelia Joanni Notho illata, quam ille proditione ultus, ſuis Fœderatis magnam improviſo Cladem intulerit. Illud tantum a noſtro prætermiſſum hoc loco, ſed poſitum poſtea cap. XIII. lib. II. opportune ſuggerit Acropolita; Tres Romanorum Duces, quibus hic ſucceſſus contigit, Joannem Michaelis Auguſti Fratrem, Conſtantinum Tornicium, & Alexium Strategopulum in præmium victoriæ fuiſſe ab Imperatore auctos honoribus. Joannem enim prius Sebaſtocratorem, Deſpotam creatum; Tornicio vero antea Magno Primicerio Sebaſtocratoris titulum collatum. Denique *τὸν Στρατηγόπουλον Ἀλέξιον* (verba ſunt Acropolitæ) *μέγαν Δομέστικον ὁ Αὐτοκράτωρ τετιμηκὼς, διʼ ἀποστολῆς τετίμηκε Καίσαρα.* *Strategopulum Alexium prius a ſe honoratum Magni Domeſtici officio, Cæſarem abſentem dixit, & iſtius ipſi Dignitatis miſit inſignia.* Hic Cæſar paulo poſt captus ab Hoſtibus, ut cap. ſequenti noſter tradit: ſed pace facta liber dimiſſus, Urbem Conſtantinopolim poſtea recepit e Latinis. Poſt quod iterum captus, & in Italia detentus cuſtodia, inde permutatione cum Domina Anna, reſtitutus eſt Patriæ.

Edit. Rom. pag. 445.

AD LIBRUM II. HIST. PACHYM.

CAP. I.

PAg. 53. *Modulatam tuſſim* Græc. *ἐμμελῆ βήχα*. Conſuetæ adulatorum voces. Juven. Sat. III. *laudare paratus*

Si bene ructavit &c.

Pag. 54. *Nemo contactu ferri candentis* &c. Suſtulit adhuc Deſpota, ſed inhians Imperio Michael iniquum uſum adigendi accuſatos dubiorum criminum ad innocentiam probandam ancipitibus experimentis Monomachiæ aut contactus maſſæ candentis; de quibus nos ſupra ad cap. VIII. & XII. lib. I.

Pag. 55. *Vicit tamen Divina Prædeſtinatio* &c. *ἐκράτει δʼ ὅμως τὸ μοιρόμενον*. In evectionibus Hominum ad regna peculiarem ſemper intervenire Dei providentiam, quæ nullum eo perduci patiatur non ante ſibi deſignatum, pro certo & vulgo noto proponit ipſe Michael infra lib. IV. cap. 8. pag. 171. his verbis: *καὶ Θεὸν εἶναι τὸν ἐλλάμψαντα, καὶ κατατάσσειν Βασιλέας οὕσπερ ἂν ἐπιλέξαιτο* &c.

CAP. II.

Pag. 55. Quod hic dicitur, ſolutum a Synodo antiqui religione jurisjurandi Michaelem, quibus exprimitur verbis non videtur aliud ſonare, quam declaraſſe ipſos quid in re eſſet: & conſultos ut Doctores reſpondiſſe non videri vinculum prioris illius Sacramenti ad hoc tempus ac rerum articulum extendi. Quamquam ſi Græci iſti & tunc ab Eccleſiæ Romanæ communione diſciſſi Antiſtites aliquam ſibi juriſdictionem & poteſtatem ultra fas & Canonum præſcriptum attribuerent, minime id mirum eſſet, cum talia jamdudum impune peccare ſoliti eſſent. Ergo & hoc ut alia quæ non pauca in hac Hiſtoria occurrent Schiſmatici Auctoris vitium redolentia, citra præjudicium & cum cautione debita legantur.

CAP. VIII.

Loca quæ hic citat Pachymeres ex Homero leguntur in Iliad. ι verſ. 440.

Νήπιον, οὔπω εἰδόθʼ ὁμοιΐου πολέμοιο.

& Iliad. δ. verſ. 315.

Ἀλλά σε γῆρας τείρει ὁμοίιον.

Ad quem poſtremum locum vetus Scholiaſtes quem Didymum quidem putant, ſic annotat: *ἰστέον δʼ ὅτι ὁ ποιητὴς πανταχοῦ τὸ ὁμοίιον ἐπὶ τοῦ φαύλου λαμβάνει.* *Sciendum Poetam ubique ſimile pro malo ſumere.* Idem tradit & Euſtathius ad eum locum pag. 476. Ed. Rom Addens & hæc: *Ἀππίων γοῦν καὶ Ἡρόδωρος φασὶν ὅτι οἱ γλωσσογράφοι ὁμοίιον κατʼ ἀφαίρεσιν φασὶ τὸ κακόν* &c. ibi videnda.

CAP. IX.

Pag. 60. *Sed verum eſt vulgare dictum: quod omnino futurum eſt nulla poſſe prudentia præverti.* *Ἀλλʼ ὡς ἔοικε τὸ παρὰ πολλοῖς ὑμνούμενον ἀληθὲς, ὡς τὸ μέλλον γενέσθαι ἀντιφράττειν οὐ ἔστι φρόνησιν.* Semel ſuperius monui ſi hæc ad aſtruendam pravam de fato humanam libertatem perimente doctrinam, cuipiam pertinere videantur, erroribus Auctoris accenſenda, ut nihil contra veri certique Dogmatis præſcribere auctoritatem queant. Pag. 146.

CAP. XV.

Pag. 65. *Nicetas Epiſcopus Heracleæ mittebatur.* Græca: *Πέμπεται τοὺς περὶ τὸν Ἡρακλείας Νικήταν.* Hæc ſunt ex Cod Allatiano, & ei conſentiente Vaticano. Nam Barberinus habebat: *Πέμπεται τοὺς περὶ τὸν Νικομηδείας ἐπίσκοπον.* Tamen idem Codex Lectionem Allatiani annotabat in margine. uti & Allatianus viciſſim Lectionem Barber. quare cum illi duo ambigui eſſent, ſuffragio Vaticani lis dirempta eſt; & omnium jam conſenſu probatam cunctis reſtitui Lectionem, ex ipſius forte Auctoris correctione ortam, qui quod prius poſuerat, emendans mutaverit. certo pronunciaremus de re, ſi conſtaret, utra in Civitate, Heraclea an Nicomedia, eſſet Monaſterium S. Diomedis cujus hic mentio.

Pag. 66. *Pontificium lituum & Candelabrum ab eo reciperent* &c. Quod Candelabrum repetitur ab Arſenio in ſignum abdicati honoris Patriarchalis inde videtur factum, quod apud Græcos inſigne poteſtatis Epiſcopalis Candelabrum haberetur. Nam & in Apocalypſi ſeptem Epiſcopi Aſiæ ſeptem Candelabrorum ſymbolo deſignantur. & ubi ex his uni Epheſino comminatio intentatur eripiendi Honoris, ea exprimitur his verbis: *Movebo Candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris.* Apocal. II. 5. Ne vero quis ad hodiernam noſtratium conſuetudinem hæc exigens, forte arbitretur Candelabrum hic intelligi quale præferri a Miniſtro celebrantibus Epiſcopis ſolet, argenteo manubrio cereum ardentem portans, quod vulgo in Italia *Bugiam* vocant, & inter Epiſcopalem ſupellectilem cenſetur: ne inquam id habere locum poſſit, obſtat, quod Candelabrum cujus hic & in locis Apocalypſeos laudatis eſt mentio, non cereum funale prætulit, ſed vas olei, ſive lampadem intra quam oleo innatans ellychnium flammam conceptam pinguis liquoris ſucco aleret. Tale quippe fuit Candelabrum Tabernaculi veteris Exod. XXV. 31. & quæ ad hujus exemplum Candelabra decem aurea fecit Salomon, & poſuit in Templo, II. Paralipom. IV. 7. Itaque & in Apocalypſi Candelabra hæc *λυχνίαι* vocantur, quod cerigeris inſtrumentis, opinor, non convenit: uti nec quæ hic græce legitur vox *λαμπαδοῦχον*. Argenteum vero illud cerei geſtatorium a Græcis recentioribus videtur *μα-*

νουάλιον potius dictum. Nicetas in Iſaacio & Alexio: τά τε μανουάλια καὶ κανδῆλαι. Anna Comnena lib. 15. μανουάλιον app: [illegible] Candelabrum ante Imperatorem præferri ſolitum, cum funali ſcilicet & cerea candela. quod ſi Candelabrum quoque Pontificibus prælatum, uſu ſimilium rerum vocabula vulgante, reperiatur μανουάλιον, & ipſum dictum a Philotheo in Diaconico, tamen non illi cereus, ſed lampas imponebatur, ut idem ibi obſervat: καὶ ὁ Διάκονος (inquiens) ἵσταται δεξιόθεν αὐτοῦ κατέχων μανουάλιον μετὰ λαμπάδος ἡμμένης. Proprium ergo videtur Eccleſiaſtici & Epiſcopalis Candelabri lampadem cum oleo geſtare, unde forte apud Zachariam Prophetam cap. IV. Olivarum cum Candelabro mentio jungitur. Huc crediderim alluſiſſe Syneſium dum Epiſcopatum ἐλαίου & ἐλαίας, Olei & Olivæ ſymbolis adumbravit. Scribens enim ad Amicum qui ſui rationem abſentis haberi Comitiis Epiſcopalibus cupiverat, nec compos optati erat factus, ſerumque nec ſpei affine jam id votum erat, quod omnibus vacuis Sedibus impoſiti Preſides Epiſcopi fuiſſent: idipſum indicat ænigmatice his verbis: ὁ γὰρ ἔλαιον σύ τε ἀξιοῖς &c. & paulo poſt οὐδ' ἐλαία τις ἐστὶν ἐνοφθαλμισμάτων ἐστερημένη .... ἐφ' ἧπερ ἂν ὁ ἡδὺς φίλος ἐγκεντρισθείη. At melius fuerit totam iſtam Syneſiani vere characteris Epiſtolam, quæ inter editas non comparet, ex optimo Vaticano Codice hic deſcribere, adjuncta noſtra Interpretatione Latina: ſic igitur habet:

Edit. Rom. pag. 447.

SYNESII

EPISTOLA CXXIII.
in Cod. Vat. num. 93.

Ad quemdam Familiarium qui Epiſcopatum abſens ex longinquo petierat: Poſt conſtitutos in Eccleſiis vacantibus Epiſcopos.

Sapientiſſimum ſcriptum, cum valde concinnum, tum valde breve; ſed & valde argutum, quod Tibi mirifica Mens peperit, ad Nos delatum delectavit maxime, placuitque duplici ſimul nomine: quod & ab optimo, eodemque laudatiſſimo Sodale; & quod cum plurima conditum extaret gratia. Quin & pene provocavit ad aliud quid majus audaciuſque tentandum: quod utique, niſi amor vetus, utpote vim habens longe diſſita conjungendi, adverſaque invicem plerumque conciliandi, veniam facto deprecaretur, parum abfuit quin nos in eorum ordinem redigeret, quibus jure meritoque ſuccenſeatur. Ad quidnam? fortaſſe quæres: nempe ad, cum tanto Viro, haud ſcio an non interius quam quivis alter Muſis initiato (quem ſi videat Demoſthenes inter nos, dicat Mercurii facundi ſimulacrum ad nos veniſſe) comparationem & commutationem attentandam noſtræ hujus quam vides linguæ, nec olim exquiſitioris elegantiæ vel per ſummi explorationem digiti guſtu imbutæ, & nunc longa ruſticatione ſic agreſtis redditæ, ut vix ſciat ſcapham ſcapham dicere. Confiteor enim Tibi vitium tacitum & clam in ſinu habitum; nunc ita invaleſcens fato quodam meo, ut periculum ſit ne in ſolidum mei deinceps dominetur. Habes unde perſuadearis miſerari nos potius quam felices prædicare; quibus ne contigerit quidem cum quoquam ex optimo illo veſtro genere ac ordine Politiſſimorum congredi; cujus uſu attrituque nos e fæce Barbarorum, abradere aliquantulum poſſemus de pingui hoc ſuccido paſtoritii horroris, quo veſtrum, delicate mundorum, nitorem offendimus. Sed majorem iſta priori miſerandi ac dolendi cauſam offeret, quod modo accidit: Petitionem videlicet tuam ad tempus non occurriſſe. Nam oleum quod tu petis, & ego velim, aut, ut vere dicam, in votis habui, ad aliquem iſtuc talem qualis tu es tranſire, detentum in loco, prout rerum natura tulit, collatum in uſum eſt.
pag. 448. adeoque nec oliva jam ſuper ulla eſt, ſupra quam inoculationi locus vacet (ſine enim me exiguum quid linguæ communi indulgere) cui dulcis Amicus inſeratur. Plena enim unaquæque eſt: jamque fructum edere pro ſe ſingulæ inceptant. Hæc quidem hactenus. cætera Tabellarius præſens exponet; & quomodo quæ poſtulaſti opportunitatem non invenerint, utique ad liquidum ediſſeret. Vale: & bono animo incumbe in dudum captum ad omnem Philoſophiam impetum.

ΣΥΝΕΣΙΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ρκγ.

Πρός τινα τῶν ἑταίρων Ἐπισκοπὴν ἐκ μακρόθεν αἰτήσαντα, μετὰ τὴν τῶν Ἐπισκόπων ἀποκατάστασιν.

Τὸ σοφώτατον γράμμα, τὸ μάλα μὲν ἐμμελὲς, μάλα δὲ βραχὺ, ἀλλὰ καὶ μάλα λογὸ, ὃ δή τοι ὁ θαυμαστός σοι νοῦς ἀπέτεκεν, ἡμῖν κομισθὲν ὤνησέ τι τὰ μέγιστα, καὶ ἥσθη ἅμα διπλῇ τῇ τε πρὸς ἀρίστου, καὶ κομιδῇ τῶν ἐπαινετῶν ἑταίρου, καὶ τῇ μετὰ συχνῆς ὅτι δημιουργηθῆναι τῆς χάριτος. οὐ μὴν δ' ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλλο τι μεῖζον ἠρέθισέ πως καὶ τολμηρότερον, ὃ τάχ' ἂν, εἰ μὴ πόθος δύσπειθος παρελθὼν, ἅτ' δὲ ἔχων καὶ τὰ πόρρω διεστῶτα συνάπτειν, καὶ τὰ πρὸς ἄλληλα ἐναντίως ἔχοντα πολλάκις συμφέρειν, συγγνώμην τῷ πράγματι παραιτήσοιτο, μετὰ τῶν νεμεσᾶσθαι δικαίων οὐ πολλῷ δεήσει τὸ ἡμᾶς στῆσαι. πρὸς ποῖον; ἴσως ἐρεῖς. τὸ πρὸς τηλικοῦτον ἄνδρα, μούσαις, οὐκ οἶδ' εἴ τις, τετελεσμένον (ὃν ἂν ἰδὼν Δημοσθένης, μεθ' ἡμῶν, εἴποι, Ἑρμοῦ λογίου τύπον εἰς ἀνθρώπους ἥκειν) γλῶτταν ὡς ἐρᾷς ἀντιδοῦναι τὴν ἡμετέραν, ἣ πάλαι μὲν οὐδ' ἄκρῳ λιχανῷ τοῦ κρείττονος μετασχοῦσα, νῦν δὲ καὶ λίαν ἠγροικισμένην, ἣ μόγις ἂν οἶδε καὶ τὴν σκάφην σκάφην λέγειν. Κοινοῦμαι γάρ σοι καὶ πάθος ἐχεμυθούμενον ἰδίως ἐμοὶ, καὶ νῦν μᾶλλον ὑπὸ κινδυνεῦον κόσμον, ὡς εἵμαρτο, γίγνεσθαι. τοῦτό σοι καὶ ταλανίζειν ἡμᾶς αὐτοὺς, ἀλλ' οὐκ εὐδαιμονίζειν πεῖθον, οἷς οὐδὲ συμμῖξαι τῷ γένους βελτίστης ὄντι μοίρας ὁποίῳ σοι, ἵνα ἡμῖν τι τοῦ βαρβάρου μέρος ἐντεῦθεν τυχὸν ἀποσμιλευθείη, καὶ οὕτω τὸ μακροῦ γράσου τὰ ἡμῶν ἐκσταίη κατὰ βραχὺ, νῦν ὅτι μὴ κατὰ καιρόν σοι τὸ ζητούμενον ἀνεφάνη, μᾶλλον τοῦ προτέρου ταλανίζειν παρέχεται. ὃ γὰρ ἔλαιον, σύ τε ἀξιοῖς, κἀγὼ βούλομαι, ἢ τό γ' εἰπεῖν, δι' εὐχῆς εἶχον, πρὸς τοιοῦτόν τινα διαβῆναι, κατὰ χώραν μεμενηκὸς, ὡς ἡ τῶν πραγμάτων ἐδίδου φύσις, ἐπὶ τὰ πρὸς χρείαν κατέστη. τοίνυν οὐδ' ἐλαία τις ἐστὶν ἐνοφθαλμισμάτων ἐστερημένη. ἀνάγκη γάρ με καὶ μικρὸν τῇ κοινῇ γλώττῃ χαρισαμένην, ἐφ' ἧπερ ἂν ὁ ἡδὺς φίλος ἐγκεντρισθείη. πεπλήρωνται γὰρ ἑκάστη, καὶ καρποδοτεῖν ὡς οἷόν τε ἤδη ἀπάρχεται. καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα. Τ' ἄλλα δὲ καὶ ὁ παρὼν δηλώσει. καὶ ὅπως ἅπερ ᾔτησας οὐκ ἔσχε καιρὸν, τάχ' ἂν σοι διατρανώσαιτο. ἔρρωσο, καὶ εὐθύμει φιλοσοφίας ἁπάσης ἀντιποιούμενος.

Digitized by Google

CAP. XIX.

Valde videtur notandum ſomnium hoc propheticum oblatum Joanni Vecco, & teſtimonium quod illius fidei ac veracitati Pachymeres, illi alias, ubi de conciliationis Eccleſiarum negotio agitur, parum æquus, reddit; dum eum φιλαλήθη εἰ πέρ τις τῶν λεγομένων fuiſſe dicit: hoc eſt, veritatis amantem, & cui tuto quod affirmabat crederetur. Unde intelligimus quæ ille deinde multa magnaque pro Latinis contra Græcos ſcripſit & dixit, quam ab omni exceptione fraudis & fuci aliena debeant haberi.

CAP. XXI.

Pag. 71. *In ſuburbio cui nomen Hebdomum*. Forte aptius ſcripſiſſem *in Suburbano*. Nam ſuburbium videtur locus Urbi admotior, quam hic indicatus, quippe ad ſeptimum ſitus lapidem. nondum tamen me ipſe condemno, qui ſciam in maximis & regiis Urbibus Suburbia interdum ad decem & ultra milliaria extendi continua fere ſerie Villarum. Romæ ſane longiuſcule procurriſſe ab Urbe Suburbia jam tunc ævo Ciceronis indicio eſt quod legimus Philipp. XII. *Hiſce ego me viis committam, qui Terminalibus nuper in Suburbium, ut eodem die reverterer, ire non auſus ſim?* Utut de hoc ſit, illud quidem certum eſt, Hebdomon de quo noſter hoc loco, nomen fuiſſe Suburbani Conſtantinopoli disjuncti miliaribus ſeptem, prout erudite demonſtrat Nicolaus Alamanus Notis ad cap. 15. Hiſtoriæ Arcanæ Procopii, ex Socrate, Sozomeno, & Idatio.

CAP. XXIV.

Poſtquam res Perſica, quod hic narratur, ſuccubuit Tocharis, videtur contigiſſe quod noſter libri I. cap. VI. retulit: ut pugnaces quidam Perſæ parere Tocharis dedignati, Arces Romani limitis vexare cœperint, quas & tandem expugnarunt.

CAP. XXV.

Non inde ad proprium victum ſumere &c. Græcis illis reſpondentia: φέροντας δ' ἔξωθεν ἐπιτάττων σιτίζεσθαι. Hæc videntur a Paraphraſte Vatic. non intellecta, ut non raro alias aberrat. pro his enim ſic ponit: φέροντας δ' ἔξωθεν, τὸ μὲν ἀρχαῖόν τε σῖτον χρᾶσθαι. τὸ δὲ πλεῖον πᾶσιν ἀποτίθεσθαι. Atqui τὸ ἔξωθεν ex mente Auctoris ad σιτίζεσθαι refertur: ut voluerit Joannes Imperator Bajulos frumenti reponendi in Arcibus, nihil inde obiter minuere ad proprium victum, ſed iis aliunde aſſignari unde in tali via ac miniſterio veſcerentur.

CAP. XXVI.

Pag. 79. *Ibat enim una cum ipſo idem ille Cutritzaces peritiſſimus locorum*. Mentio Cutritzacis in *Edit. Rom. pag. 449.* Græcis editis non comparet, illa enim expreſſa ſunt ex Cod. Barber. & Allat. quorum in neutro legitur Supplevit autem recte Vaticanus. eſt enim ad ſententiam explicandam neceſſaria. Ille ſic habet: Ὁμοῦ αὐτὸς ὅτε ὁ Κουτρίτζακις τὸν τὸν τ... ἐπιτάμενος. ex quo nos totum locum ſic reſtituendum putabamus: Τοῖς ὑποβαλλομένοις ... ὁμοῦ γὰρ αὐτὸς ὅτε ὁ Κουτρίτζακις ... τόπων ἀκριβῶς. quæ inſerere contextui non auſi, tamen interpretando expreſſimus. Manifeſte quippe manca eſt Codicum aliorum Lectio: nec ſenſum per ſe commodum efficit.

Jam quod hic noſter, *inevitabili efficacia* eſſe ait *decreta providentiæ* &c. Si cui videantur ad damnatam fatalis neceſſitatis doctrinam ſpectare; repudientur & corrigantur a prudente Lectore, juxta placita Orthodoxi Dogmatis.

CAP. XXVII.

Pag. 80. *Ergo ille circa Monaſterium ad Fontem ſitum quieſcebat continens Exercituum ſilentio*. Hunc Fontem & locum deſcribit Procopius lib. I. περὶ κτισμάτων cap. 3. dum Templi in honorem Deiparæ ibi a Juſtiniano conditi meminit his verbis: Ἔτερον δὲ ἱερὸν αὐτῇ (τῇ Θεοτόκῳ) ἐν χώρῳ καλουμένῳ πηγῇ εἴδεται. ἔνθα δὴ ἐστι δάσος κυπαρίσσων, λειμὼν ἐν ἀνθηροῖς ... παράδεισος ... πηγὴ ... γλυκύ τε ὕδωρ καὶ πότιμον. Hæc ille: quæ ſic latine ſonant, ex eleganti Interpretatione Claudii Maltreti noſtri: *Eidem* (Deiparæ) *Templum aliud condidit* (Juſtinianus) *apud Fontem: ſic locum appellant, in quo opaciſſimum eſt Cupreſſetum; floribus molli ſolo ſurgentibus pratum vernat, pomis exuberat viridarium, fons tacita ſcaturigine lenem & dulcem aquam effundit*. Templum, ut alia pleraque, cuſtodiendum eſt traditum Monachis, quibus Domicilium adſtructum hic Monaſterium Fontis dicitur. Erat autem id ſitum, ut idem Procopius paulo poſt docet, prope Portam Auream. Ἀγχοῦ τε τῆς χρυσῆς καλουμένης πύλης. Hæc eſt *Porta Fontis*, cujus paulo inferius Pachymeres meminit. Idem alibi, nempe hujus libri II. cap. XXXI. pag. 103. χρυσέαν πύλην Auream Portam appellat. Auctor Pandectæ Hiſt. Turc. cap 200. Selybriæ Portam dictam quoque ait: *Inde* (inquit) *pervenitur ad decimam ſextam, videlicet Silybriæ vel Sylibriæ portam*, quæ a Priſcis, χρυσῆ πόρτα *vel Aurea Porta nominabatur. Nam extra Portam hanc eſt hodieque Fons, qui* χρυσοπηγὴ *vel aureus Fons a Græcis antiquo nomine dicitur, celebris in eorum Hiſtoriis, quæ ſæpenumero Palatii* Πηγῆς *ſive Fontis mentionem faciunt, & Templi Deiparæ Virginis ad* Πηγὴν *ſive Fontem*. Ita ille.

CAP. XXIX.

Pag. 84. In his Græcis verbis: κατατείνοντες κατὰ χώραν ὑπτιοῦντας, etſi ex Codd. optimus Barber. & Allat. cum fide expreſſa ſunt; mendum ineſt non dubium. quid enim illuc facit vox ὑπτιοῦντας locum occupans vocabuli, quod reſpondeat participio κατατείνοντες? Recte igitur, & ex meliori opinor exemplari pro ὑπτιοῦντας Vaticanus ponit πεδήματα, ſenſu jam plano, quem & nos in interpretatione tenuimus. Quæ ſequuntur in iiſdem Codd. B. & A. deſperatam perplexitatem habent. Auctore, ut ſolet, tam in delectu, quam in collocatione verborum obviam facilitatem ſedulo fugiente. Vatic. ex compendio, & clarius de ſuo exprimens, ſic habet: Εἶτ' ἐὰν τι περὶ τὰ αἰδοῖα συμβαίη, μὴ κατατείναντες κατὰ χώραν τοῦ πεδήματος, εἰ μὲν ὁμαλὸς ἐστι ... τοσοῦτον γίνεται τὸ βλάβος περὶ τὸ λεγόμενον. εἰ δὲ ... τὸ ἀντιλαμβανόμενον ... ἀναγκάζεται. Ita ille mutans & contrahens pro arbitrio. Nos Auctorem ipſum exhibemus, & quam fideliſſime ac clariſſime conamur reddere.

CAP. XXXI.

Pag. 89. *Poſtquam diu clauſa permanſerat aperta eſt Porta Aurea*. Sic reddidimus quod in *pag. 450* Græco legitur: διοικτοῦ χρυσῆς πύλης χρονίας. Ita clare exprimunt optimi Codd. B. & A. Vatic. autem pro χρονίας ponit μόλις. unde intelleximus velle Auctorem ſignificare poſt longam denique expectationem patuiſſe illas diu obſeratas fores. More videlicet pomparum ſolemniorum, quibus ut Tertullianus de Myſteriis ſcribit initio Libri adverſus Valentianos, *Cruciantur aditus*. quod referri poteſt ad moras in veſtibulo hærentium. Paulo poſt idem memorat *Suſpiria Portarum*, juxta lectionem cujuſdam Cod. non uſquequaque fortaſſis improbabilem: etſi merito Viri docti prætulerint, *Suſpiria Epoptarum*.

Digitized by Google

Nam videri potuit velle Auctor exprimere ſuſpenſam inquietudinem expectantium ad portas, & ad optatam eorum pateſactionem ſuſpirantium. Ad nonet autem, opportune ad quod dicimus, noſter; Imperatorem peculiari ſtudio curaſſe, ut quam maxime anguſta ſanctaque hæc ceremonia ſui ſolemnis in Urbem Regiam ingreſſus evaderet. quam in rem inter cætera diuturnam iſtam adhibuit moram Portæ Aureæ aperiendæ, ante quam clauſam perſiſtentem, aliquot dies cum Comitatu ſubſtitit: & ipſo triumphalis introitus non ante meridiem pandi voluit, ut paulo poſt dicitur. Nec eſt incredibile tantam a Michaele ſolemnitatem in ſuo iſto per Portam Auream ingreſſu affectatam, quod eam ſibi adhuc lactenti prædictam audiſſet, narrante ipſi Eulogia Sorore. Vide rem deſcriptam ſupra cap. XXIII. hujus libri pag. 73.

C A P. XXXII.

Pag. 91. *Quos allatrari cum apparerent* &c. Sic expreſſimus quod Græce ἐκείνοις δ' ὑλακτουμένοις τῇ πλήθει. Quamquam non diſſimulo ex quo jam hæc ſic erant edita obſervaſſe me in Cod. antiquo ἐλαττουμένοις pro ὑλακτουμένοις. Eſt quidem ſine dubio mendoſum illud vocabulum ut ibi ſcriptum vidi cum o parvo in tertia ſyllaba. cum ab ἐλαττόω ἐλαττούμενοι flecti oportuerit; Cæterum ſi cui magis hæc placet lectio, referendum pronomen ἐκείνοις ad Venetos & Piſanos erit, quos, quia minori numero eſſent quam ut ab iis timeri ſeditio poſſet, haud gravate pateretur Imperator intra Urbis mœnia degere: cum a Genuenſibus multitudine metuendis turbas aliquas timens, minime tutum exiſtimaret iis Domicilia in Urbe tribuere. quare ut deinde cap. XXXV. ſcribitur, ipſos primum Heracleam Thraciæ ſubmoverat: ſed poſtea mutata ſententia eos in Suburbium Galatam tranſtulit. Non pœnitet quidem me prioris jam editæ lectionis, quæ ſententiam haud inveriſimilem exprimit: tamen ſi quis erit cui plus arrideat altera, is ad eam conformare Interpretationem Latinam in hunc modum poterit: *Cæterum Genuenſibus ſatis fidere non poterat intra Urbem degentibus, quod multi eſſent, nec cum aliis communiter viverent. Piſanos & Venetos multo inferiores numero intra murium ambitum domos habere haud ægre ſinebat.*

AD LIBRUM III. HIST. PACHYM.

C A P. II.

PAg. 98. χαρποτονεθίσιν. hanc vocem ſic emendavimus, neceſſaria ut putabamus ratione: cum in Archetypis clare legeretur χαροδιταθίσιν.

C A P. VIII.

Quos hoc capite noſter Aethiopas appellat, hi erant Saraceni Aegypto per id tempus imperitantes; cum quibus, & S. Ludovico Francorum Regi, & aliis Principibus Chriſtianis Jeroſolymam, & alia Palæſtinæ loca occupantibus, graves dimicationes fuerunt. Aperit autem hic clare Pachymeres originem famoſæ Militiæ Mammaluchorum conflatæ ex mancipiis majori ex parte Scythicis, quæ puerili ætate ex Euxino in Aegyptum deportata, ibi educarentur & adoleſcerent in Milites fortiſſimos, magno Chriſtianorum damno, nec minori culpa Chriſtianorum Conſtantinopoli dominantium, quibus erat facillimum iſtud exitioſum Jeroſolymitano Regno commercium intercipere; niſi avaritia, ambitio, avita æmulatio Latinorum, plus apud eos quam religionis rationes valuiſſent: quare

Edit. Rom. pag. 451.

merito Pachymeres capitibus IV. & V. ſequentibus, hoc factum improbat.

C A P. VI.

Pag. 101. *Tres Reginæ*. Hoc eſt tres Regiæ Virgines. nam ex Regibus natas Reginas nuncupari uſus jam olim invaluit, cujus exempla paſſim occurrunt.

Nobili Latino Majo de Belicurte. Indicat forma nominis Francum hunc fuiſſe. ſuadetque idem quod Peloponneſo, ſive Moreæ, unde hic ortus dicitur, Franci tum imperitabant.

Contum nomine Vintimilia. Nota hæc eſt appellatio antiquæ ac prænobilis Familiæ Genuenſis, hodieque, ut opinor, ſuperſtitis.

C A P. VII.

Pag. 104. *Tertiam ex quo Conſtantinopolim migraverant, ibi natum in Purpura, Conſtantinum inde Porphyrogenitum dictum*. Vides hinc non ſatis fuiſſe ut quis Porphyrogenitus diceretur, natum fuiſſe ex Patre jam Imperii compote, ut plerique hactenus ſunt opinati, Purpuræ nomine intelligentes pannum purpureum quo exciperentur partus Auguſtarum. Requiritur enim præterea naſci intra domum, quæ Πορφύρα *Purpura* vocabatur, hæc pars erat Imperialium Ædium Conſtantinopoli. Unde Conſtantinopolim migraſſe prius oportuerat Parentes Conſtantini, ut iſ Porphyrogenitus naſci poſſet. Itaque Andronicus, etſi natus eſſet, ut Pachymeres videtur voluiſſe, Imperii Patris anno primo, quod diſcutiemus lib. III. cap. VIII. non tamen eſſe vere Porphyrogenitus potuit, quod extra Conſtantinopolim ſit natus. uti nec Theodorum Juniorem Laſcarim, etſi principio Imperii Patris Joannis Batatzæ natum. Porphyrogenitum uſquam dictum legimus. Nimirum hæc nomenclatio ducebatur ex loco partus, Domo cui Purpura erat nomen, ſita Conſtantinopoli, in quam partui vicinæ Auguſtæ immigrare erant ſolitæ. Anna Comnena lib. 6. pag. 166. E. R. vocat Οἴκημα ἀφωρισμένον πάλαι ταῖς τικτούσαις τῶν βασιλίδων. & addit πορφύραν δὲ τοῦτο οἱ ἀνέκαθεν ὠνόμαζον, ἐξ οὗ καὶ τὸ τῶν Πορφυρογεννήτων ὄνομα εἰς τὴν οἰκουμένην διαδέδραμεν. Deſcribit eam Domum alibi Anna lib. videlicet 7. pag. 190. & ei nomen factum ait a colore marmoris ex quo erat ſtructa. quod dicit fuiſſe Roma portatum ab Imperatoribus quando Sedem Imperii Byzantium tranſtulerunt. Hæc verba Conſtantinum Magnum indigitant. Et memini legere aliquid apud Aelium Lampridium in Alagabalo, quod trahi ad iſtam translationem adſtruendam poſſit. verba Lampridii hæc ſunt: *Stravit & ſaxis Lacedæmoniis ac Porphyreticis plateas in Palatio quas Antoninianas vocavit, quæ ſaxa uſque ad noſtram memoriam manſerunt* (ſcribit hæc Auctor ſub Conſtantino cui hunc ipſum librum dicat) *ſed nuper eruta & exciſa ſunt*. Ita ille, quidni vero nos ſuſpicemur, eruta & Byzantium tranſlata juſſu Conſtantini eo migrantis; aut potius credamus Annæ id affirmanti?

C A P. IX.

Pag. 106. *Quo in genere Laconibus plurimis*. Græca hic in Cod. optimo B. quem ut ſæpe dixi, fundum editionis habuimus, mutila erant. hunc enim in modum ibi legitur Ὅταγε καὶ Λάκωσι πλείοσι ὕστερον ἐκ τοῦ …… ἀφιγμένοις &c. Cod. Allat. habet: ὕστερον ἐκ τῆς πόλεως ἀφιγμένοις. *Pag. 45*
ubi merito quæras, ex qua Urbe adveniſſe hi Lacones dicantur? Sane Urbis nomine cum ſine addito ponitur apud hos Scriptores, Conſtantinopolim intelligi res ipſa loquitur. Ex Urbe autem Conſtantinopoli quis perſuadere ſibi poſſit dici veniſſe iſtos, qui potius hic in

Digitized by Google

eam tranſmigraſſe memorentur? Itaque recte Vaticanus Paraphraſtes ſic hunc locum effert: *ἐντεῦθεν καὶ Λάκωνι πλεῖστοι ὕστερον εἰς πόλιν ἀφιγμένοι.* unde fortaſſe corrigendus ſit Allat. Cod. repoſito, *εἰς τὴν πόλιν* vice *ἐκ τῆς πόλεως*. Sed hæc non ſufficiunt ſanando vulneri exemplaris Archetypi. nam in eo articulus maſculinus aut neuter *τοῦ*, indicat, id quod ſtatim deeſt fœminini generis non eſſe. Ipſe igitur ſe ſuppleat Barb. Codex, qui cum cap. VI. hujus libri III. conſentiente ſibi Allatiano ſcribat *ἀπὸ τοῦ Μορέου*. ſuggerit nobis, quid poſt hæc ſua verba *ἐκ τοῦ* .... exſcriptor omiſerit ſpatio relicto. Vaticanus loco illo tertium ſe adſtipulatorem addit, niſi quod *Μορέου* ſcribit pro *Μορέου*. Profecto ex Moreo ſive Morea, hoc eſt Peloponneſo, veniſſe Laconas oportuit, cum ibi ſit Laconica. Tranſlati autem inde tunc videntur, quando, ut infra cap. XV. pag. 115. noſter ſcribit: *Ἄκρα Πελοποννήσου ἀμφὶ Μονεμβασίαν σὺν Στέρνῃ καὶ Λακεδαίμονι, ὑπὸ Ῥωμαίοις ἐγένοντο.*

CAP. X.

Pag. 108. *In Arcem Maritimam Nicetiatarum, Dacibyza dictam*. Videtur Pachymeres & hic & inferius cap. XII. prætereaque lib. IV. cap. XXV. Nicetiatarum Caſtrum cum Dacibyza confundere, quæ tamen Acropolita diſtinguit, ſic ſcribens cap. XXXVII. Hiſtoriæ pag. 32. *καὶ παραμείψας τὸν χάρακα ἐπορθώσε τὴν Δακιβύζαν αὐτὸ καιρῷ καὶ κατέσχε ταύτην, προσέτι καὶ τὸ Νικητιάτου φρούριον*. Forte utrique Arci commune *Νικητιάτου* nomen fuerit, alteri autem earum proprium, *Δακιβύζης*. unde *Νικητιάτας*, plurali numero, noſter poſuerit.

CAP. XIX.

Pag. 120. *Προσπίπτειν τῷ τῆς Ῥώμης Πάπᾳ καιρὸς, καὶ ἀντιβολεῖν σώζεσθαι*. *Tempus eſſe procidendi ad pedes Papæ Romæ ſedentis, & ab eo ſuppliciter petendi ſalutare peccati remedium*. Verba ſunt Imperatoris, quibus offenſus duritie Arſenii Patriarchæ, ſibi confitenti crimen, & offerenti ſe paratum ad ſatisfactionem & pœnam canonicam, pœnitentiam & ſpem reconciliationis, contra Canones, negantis, ait, tempus eſſe recurrendi ad Romanum Pontificem, ad quem videlicet agnoſcebat antiquum jus eſſe provocandi ab iniquis judiciis Summorum etiam Patriarcharum. Et modus loquendi ſignificat, viguiſſe adhuc illam, etiam in Græcia Schiſmate a Latinis divulſa, opinionem atque ſententiam, quippe fundatiſſimam in ſacro Dogmate, & in omni memoria Eccleſiaſticæ antiquitatis.

CAP. XXI.

Pag. 121. *At hæc multum illi diſſimilis filiam ex alio peperit*. *ἐκείνη δ' ἐκ νόθων καὶ μάλα τούτῳ θυγατέρα φυσικὴν* &c. Res hic narratur tam incredibilis ut mendum Codicis primum legens ſuſpicarer. nec inducere poſſem in animum, Uxorem Deſpotæ Joannis, Fratriam Imperatoris, Matronam ejus loci, non ſolum ex adulterio peperiſſe, ſed palam Viro tolerante educaſſe filiam ſpuriam, quæ poſtea, Joanne ſcilicet ipſo Deſpota & fratre ipſius Auguſto conciliantibus, Iberiæ Principi collocata ſit. tantumne tam impune mulieribus ibi licuit? Verum conferens alios Codices rem ubique conſtanter in eumdem modum expreſſam reperi. diſertius etiam in Vaticano. qui ubi de Joannis Deſpotæ caſtimonia dixiſſet: *ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ σώφρον ἐκείνῳ, ὡς οὐδέποτε ἐκκλῖναι αὐτὸν ἑτέρᾳ γυναικὶ χρήσασθαι ἢ τῇ ἰδίᾳ καὶ μόνῃ*, ſubjungit *ἀλλ' ἐκείνη οὐκ ἦν ὡς ἐκεῖνος*, (vides unde ducta ſint illa interpretationis verba, *multum illi diſſimilis*,) *ἀλλὰ καὶ θυγατέρα ἐγεννήσατο νόθον, ἐκείνου στρατείαις προσέχοντος*. *At illa non erat ſicut ille: ſed & filiolam genuit notham, illo bellis gerendis attendente*. Cæterum quod attinet ad hujus ex adulterio natæ puellæ nuptias ab Imperatore conciliatas cum Mepe Iberiæ Principe, agnoſcere in hoc licet artem politicam adhiberi ſolitam a Conſtantinopolitanis Imperatoribus, deliniendi Barbaros, quibus expugnandis ſe impares ſentiebant, nuptialibus pactis. Audiamus ea de re Cantacuzenum lib. I. cap. 39. ubi agit de Mœſis affinitate conciliatis Andronico Juniori: *Μάλιστα δὲ αὐτοὺς ἐξημέρου καὶ φιλίαν ἐποίει πρὸς Ῥωμαίους τὸ ἐκ τῶν βασιλικῶν οἴκων γυναῖκας ἄγεσθαι ἑαυτοῖς. περιμάχητον γὰρ αὐτοῖς τὸ τοιοῦτο*. & paulo poſt: *ὃ δὴ καὶ οἱ Ῥωμαίων Βασιλεῖς εἰδότες, παρθένους τὴν ὄψιν διαπρεπεῖς, οὐκ ἐκ γεγονυίας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀσήμων γονέων, ἐν τοῖς βασιλείοις ἐκτρέφοντες, ὡς θυγατέρας ἑαυτῶν ὁπότε δέοι τοῖς Σκυθῶν Σατράπαις κατεγγύων* &c. *Maxime vero ipſos deliniebat, & conciliabat Romanis, quod ex Imperatoria Familia Uxores nanciſcerentur. hoc enim ipſis in primis expetibile videtur, & contentione quantavis emi dignum*. poſt aliqua. *Id quod Romanorum Imperatores cum intelligerent, Virgines forma præſtantes, non modo legitime ex nobilibus natas, ſed & ex parentibus plebeii generis genitas, in Palatio alebant, quas ubi res poſceret filiarum appellatione honeſtatas Scytharum Satrapis deſponderent*. Hæc ibi. cujus moris exempla in hac noſtra Hiſtoria plura extant. Sic enim ſupra cap. 3. ad Chalau Principem Tocharorum Michael Palæologus Imper. Filiam ſuam Notham Mariam mittit Conjugem, quæ Chalau mortuo, ejus filio & ſucceſſori Apagæ nupſit. Et capite mox quinto Nogæ Tocharorum Occiduorum Regulo alia ejuſdem Imperatoris Filia Notha Euphroſyne vocata collocatur. ſic denique hic Dynaſtæ Iberorum Puella adulterio Uxoris Deſpotæ Joannis nata conjungitur. ut alia prætereaam multa ſimilia.

CAP. XXIII.

Pag. 125. Cometa cujus hic meminit Pachymeres toto terrarum Orbe ſpectatiſſimus, & Scriptorum illius ævi monumentis celebratiſſimus fuit. De illo enim agunt Theodor. in Vita Urbani IV. Supplementum Pariſienſe Rigordi cap. 175. Villanius lib. 6. cap. 7. S. Antonin. tit. 19. in fin. Bernardus Guido in Chronic. Magnum Chronicum Belgicum in Urbano IV. Palmerius in Chronic. &c. Relatorum ab his Summam ſic colligit Henricus Spondanus in Contin. Annalium, Anno 1264. (nam eo anno hic Cometa eſt viſus) num. 8. *Cometes viſus eſt qui ab Oriente ſurgens uſque ad medium hemiſphærii verſus Occidentem, comam protrahebat, & Julio, Auguſto, ac Septembri menſe (fere a Solſtitio Æſtivali uſque ad Æquinoctium Autumnale) inſigni magnitudine fulgens, ac ſpeciem ingentem edens, omnes mortales in ſui admirationem adduxit, in Græcia & Syria præſertim, ubi etiam cum horrore mortalium viſus dicitur*. Hactenus Spondanus ex priſcis Auctoribus, quibus contrarium noſter Pachymeres affirmat, dum hic ſcribit: *Ex Occidente in ortum effulſiſſe a Vere uſque ad Autumnum*. Græca ſic habent: *Ἀστὴρ κομήτης ἐκ δύσεως κατὰ τὸ ἀνατολικὸν ἐξέλαμψεν ἐξ ἔαρος εἰς φθινόπωρον*. In duobus a reliquorum quos nominavimus judicio recedit. prius eſt, quod ab Occidente verſus Orientem motum Cometen dicat: alterum quod a Vere uſque ad Autumnum. Cum illi contra teſtentur ab Oriente in Occaſum proceſſiſſe; & circa Solſtitium Æſtivum cœpiſſe apparere. In hac controverſia ut facile adſtipulemur pluribus contra unum, facit, quod etiam aliunde comperimus Pachymerem *Παχυμερίσμον* in hujus Cometæ obſervatione verſatum. Id enim teſtificatur quidam eruditus, ut apparet, ejus Lector, qui Codicem hunc ipſum quem fundum Editionis habuimus, oculis ſubjectum habens, tenere ſe non potuit quin e regione hujus loci ad marginem adſcriberet rubrica, hæc ipſa verba: *Ὁ δὲ τοῦτο παρεσφαλμένον· ὁ γὰρ κομήτης, ὡς ἡμεῖς αὐτοπτήσαμεν, ἐξ ἀνατολῆς τὴν κίνησιν εἶχεν αὐτὸ, περί τε τὰς Πλειάδας φαινόμενος. ἦν δὲ κομοειδής, δίχα διῃρημένος. οὐδὲ τοῦτο παρασωπητέον*

Edit. Rom. pag. 453.

[illegible] Hæc ſic latine ſonant: *Aliter hoc ac revera ſe habuit refert Hiſtoricus. Nam Cometa quo de agitur,* Edit. Rom. pag. 434. *prout nos propriis oculis obſervavimus; ab Oriente movebatur circa hyadas apparens. Erat autem fumoſus, diviſus bifariam. In illo quidem haud aberrare a vero dixerim, quod in boreali parte indicat apparuiſſe. Taurus enim, in quo ſunt hyades, boreale ſignum eſt.* Hactenus cenſura marginalis. quæ quod ait indicaſſe Pachymerem in boreali parte Cometen apparuiſſe, e titulo capitis ſumptum eſt, ubi in græco legitur: περὶ τοῦ φανέντος Κομήτου ἐν βορρᾷ; quibus congrue capitis XXV. initio ſcribit noſter; Macedonibus & Thracibus ad Septentrionem Conſtantinopoli obverſis viſum eſſe Cometen infauſta minari, quas minas poſtea Sultan Azatinus, qui Provinciarum illarum vaſtationi cauſam dedit, in rem deduxerit, quæ ſignificant in Septentrionali Cæli parte Cometen viſum. Porro ex hac Nota obiter colligo Codicem hunc quem Barberinum a poſteriori Poſſeſſore dicimus, e Græcia delatum in Bibliothecam Urbani Octavi τοῦ μακαρίτου, videri ex primis fuiſſe qui per Urbem Conſtantinopolim vulgati ſunt ab ipſo Auctore ſuam Hiſtoriam edente, viventibus adhuc multis qui rerum hac Hiſtoria narratarum αὐτόπται fuerant: quorum unus lapſum Hiſtorici in relatione hujus Phænomeni ex ſuo oculato teſtimonio redarguere potuerit. qui idem quod verbum in titulo capitis poſitum nomine Auctoris ipſius citat, ut vidimus, argumentum nobis ſuggerit opinandi, titulos capitum ab ipſo Pachymere inditos & conſcriptos, ut in Barb. Cod. & inde in hac editione noſtra Græce comparent, fuiſſe; contra quam ſuſpicari forte aliquis poſſet ex eo quod in Allatiano Cod. alioqui optimo & perantiquo, non legantur. Suadet hæc mentio Nobilis Cometæ, & tempus quo hæc ſcribebam menſe Aprili anni 1665. ſimilibus phænomenis ſuſpenſum, ut hic aliquid de Cometis dicam ab his quinque retro menſibus magna paſſim Hominum admiratione & expectatione ſpectatis. Prior menſe Novembri ſuperioris anni 1664. cœpiſſe apparere dicitur: ſed a paucis tunc notatus, menſe Decembri celebritatem eſt adeptus, tota tunc Europa, prout e ſcriptis undecumque vulgatis intelligitur, obſervatiſſimus. Vidimus & nos illum Romæ ſæpe otioſeque cum bis ter ulnarum coma, orbe ſtellas primæ magnitudinis ad oculi judicium æquante, fulgore ſubpallido micantem, curſu errantem deſultorio, mutatis in dies locis. Scripſere de illo plurimi hujus ævi præſtantes Aſtronomi, qui mea nomenclatione non indigent, fama ſua clari. Duos tamen memorabo inſtinctu grati animi, quod ii ſuos mihi ejus argumenti Commentarios donarunt, D. Joannem Dominicum Caſſinum, & R. P. Jacobum Grandamy Societ. noſtræ, quorum ille Romæ, hic Pariſiis ſuas de iſto Cometa Lucubrationes ediderunt. Addam univerſam ejus Obſervationis Hiſtoriam paucis comprehenſam a noſtris Mathematicis Ingolſtadienſibus, qui ad me miſerunt: *Anno 1664. Cometa exeunte Novembri, ut aliunde nunciatur, jam exortus, Ingolſtadii 18. Decemb. 6. Mat. primo nobis viſus eſt. infra tropicum Capricorni ſub roſtro Corvi, barba directe a Sole verſus occaſum Hyemalem protenſa, & late qua terminabatur diffuſa, 19. nubes, 20. Dec. intra Craterem & Corvum. 21.22.23.24. nubes. 25. Dec. 4. mat. infra ventrem Hydri, qua ei Crater inſiſtit ſub eod. trop. comparuit. caput hac die apparenti Diametro fere par Veneri, barbam albicanti luce ſplendidam ad 30. Gradus evibrare viſum. 26.27.28.29. nubes 30. Dec. 9. veſp. in lepore velut crinitus apparuit. num ob Lunæ viciniam cauda videri non potuit. Porro eundem hunc cum priore Cometa eſſe, confirmant obſervationes Trident. quæ 28. Dec. cum prope Canem majorem, celeriori quam initio motu progreſſum, ex matutino veſpertinum, ex barbato caudatum evaſiſſe teſtantur. 31. Decemb. inter Leporem & Eridanum, jam multum ſupra Tropicum evectus conſpiciebatur. Anno 1665. 1 Januarii 12. noctis, ad Auſtralem, & eadem die 9. veſpertina ad borealem Eridani ripam conſtitit. 2. Januarii prope os Ceti, 3. Jan. Ceti mandibulam attigit, ſyrma Orienti obverſum trahens. 4. Jan. Æquatorem ſuperavit. 5. Januar. 6. veſper. in caudæ medio prope nucleum Cometæ lucida Ceti Menkar dicta clare reſplenduit. Quod etiam Leodii, Olomucii, Viennæ, Mantuæ, Pragæ, Lucernæ, Tridenti, ſub idem tempus obſervatum eſt. Unde colligi poteſt, Cometam hunc carere Parallaxi ſenſibili: adeoque Luna inferiorem non eſſe. quantum vero ſupra Lunam elevatus ſit, ob Parallaxium incertitudinem evidenter demonſtrari nequit. 6.7.8.9. 10. Januarii per Caput Ceti tarde progreſſus, 11. prope anteriores Arietis pedes comparuit, cauda breviore verſus oculum Tauri exporrecta. 12. Januar. in genu Arietis. 13. & deinceps uſque ad 4. Februarii lentius in dies inter pedus Arietis & Linum Piſcium progreſſus, corpore multum imminuto ac ſyrmate breviori effulſit. 4. Februarii poſtremo caudatum licuit inſtrumentis obſervare. Viſus tamen porro nobis eſt inſtar ſtellæ nebuloſæ 5.7. 10. & 11. Februarii inter cornua Arietis & Linum Piſcium. Deinceps vero etiam ab acutiſſime videntibus deprehendi amplius non potuit. Hinc conſtat, Cometam hunc maximam Zonæ torridæ partem perluſtraſſe; adeoq; majori Africæ & magnæ Aſiæ ac Armeniæ parti, numquam tamen Europæ verticalem inceſſiſſe.* pag. 435. Hactenus Aſtronomi noſtri Ingolſtadienſes de priori Cometa. Poſterior circa Kal. Aprilis oſtentandi ſui fecit initium contrario priori exortu & motu, cauda longiori denſiorique, de quo videnda, quæ cum alii alibi Viri doctiſſimi, tum iidem prius memorati Caſſinus Romæ, Grandamy noſter Pariſiis in lucem ediderunt. Deſiit apparere a Sole abſortus circiter diem 19. Aprilis, quo die cum S. D. N. Alexander VII. hic Romæ in Baſilica S. Petri ſolemniſſima ceremonia B. Franciſcum de Sales Epiſcopum Genevenſem rite Sanctorum Albo adſcripſiſſet, viſa mihi eſt hæc συγχαρία novi Indigetis Superum Choris inſerti, & evaneſcentis Cometæ, argumentum non illepidum Epigrammatis & remiſit me libenter e triſtitia moroſæ occupationis, in non intempeſtivum luſum, his ex tempore verſiculis pangendis:

Cum Superum FRANCISCE Tibi tribuuntur Honores,
Abſcondit terricum ſponte Cometa *jubar.*
Erigor augurio: nec jam portenta minaſque
Tot Crinitarum duco timenda Focum.
Averruncus adeſt noxarum, & Sancta Sacerdos
Qui novus ingreditur, Monſtra lucenda piat.
Sume animos, Cæli Spectris exterrita Tellus:
Stat Tibi certa Salus, dum tenet Aſtra SALES.

C A P. XXV.

Pag. 128. Fatum triſte atque infauſtum &c. Græce μοῖρά τις δυστυχής. Fati mentio ſi cui hoc loco, & aliis hujus Operis ſimilibus, videatur ullam affinitatem habere cum pravo & hæretico dogmate libertatem humanam ſui compotem negante, rejiciendum eſſet cum cæteris erroribus hujus Scriptoris. Vide quæ monuimus ad cap. IX. & XXVI. libri II.

AD LIBRUM IV.

C A P. I.

PAg. 143. Oratio Imperatoris hoc capite relata obſcuriſſima in græco eſt. Vaticanus Paraphraſtes pro ea quod voluit ſuppoſuit. Ego conjectura mentem Auctoris, ut ſpero, aſſecutus, partim verſione, partim ubi aliter non potui, paraphraſi, eam expoſui quam potui clariſſime.

C A P. III.

Pag. 146. *Noctu poſt finem Hymnodiæ*. Nam, ut in Gloſſario verbo [illegible] innuimus, tota nox Patriarchæ, Clero, Imperatori, & Populo ſtantibus illo Feſto pervigilabatur, continua decantatione Pſalmorum & Hymnorum; quæ ut tandem

ſub diluculum deſiit, hunc loco & tempore captato Accuſator Arſenii libellum delationis obtulit Auguſto.

Edit. Rom. pag. 456. Pag. 147. *Excludendos eos eſſe* &c. Græce Τοὺς δ' ἄλλους ἂν ἐκκλείοιτο πάντων ἐκείνους τῆς λατρείας. Vox ἐκκλείοιτο emendata a me eſt ex conjectura, cum Cod. B. haberet ἐγκλείοιτο, Allat. vero ἐκκλείοιτο; Vatic. porro libertate ſolita pro eo verbo poneret ἀποστέρουντας: ſententia vero loci manifeſte poſtulat ἐκκλείοιτο.

C A P. IV.

Pag. 148. *Imperatori tribui Principem locum in cognitione rerum Eccleſiaſticarum*. Jam monui in Gloſſario verbo Επιστημονάρχης cognitionem iſtam meri fere teſtimonii, non juriſdictionis aut deciſivæ poteſtatis eſſe. Sic enim Conſtantinus Magnus Nicænæ, Marcianus Chalcedonenſi, alii aliis Imperatores Synodis intervenerunt. miſſis etiam cum intereſſe ipſi non poterant, Delegatis a ſe: quod in recentioribus quoque Conciliis, puta Tridentino ſervatum ſcimus, ut in eo Legatis Imperatoris, Regum, ac cæterorum Principum Sæcularium locus tribueretur, non cum jure ferendi ad deciſionem Dogmatum ſuffragii, ſed ut teſtes eſſent Actorum, primique cognoſcerent vulganda poſtmodum in populos; interimque auctoritate ac poteſtate principali libertatem, ſecuritatem, otium decernentibus Patribus facerent. Sic in Collatione Carthaginenſi, ubi cauſa Donatiſtarum tractabatur; *Cum Epiſcopis ingreſſus eſt* (verba ſunt Epitomæ Baronianæ Spondani Ann. 411. num. 4) *etiam Marcellinus in locum ad Collationem paratum: qui quidem non ſolum Tribunus militaris erat, ſed & Notarius, hoc eſt, a ſecretis Imperatoris; ut conſtat ex titulo Epiſtolæ Catholicorum ad ipſum ante Collationem ſcriptæ. nec tamen in illa Collatione Judicis ſimpliciter, ſed cognitoris nomen præſetulit. Ita enim nominare conſuevit Antiquitas Judices Sæculares quorum arbitrio cuncta diſponerentur: ſed ita ut integrum judicium Epiſcopis relinquerent: nec aliquid ipſi ſibi uſurparent, niſi quod ad pacem ac quietum congreſſum pertineret, utque in omnibus pacta conventa conſervarentur: in quibus rite ordinandis eidem interloquendi facultas eſſet; atque demum cujus alterutrius partis potiora jura eſſent, ex æquo pronunciare deberent. ut de his omnibus conſtat cum ex ipſis Actis præſentis Collationis; tum ex aliis diverſarum Synodorum, ac præſertim Oecumenicarum geſtis*. Ita Baronius apud ſuum Epitomatorem: ex quibus cuivis eſſe planum poterit, quatenus ſe extendat hæc ἐπιστημοναρχία Princeps cognitio rerum Eccleſiaſticarum Laicis Principibus conceſſa per Canones, & antiquum uſum, de qua hic mentio.

C A P. X.

Pag. 154. *Cum aliquis quamdam ejus Epiſtolam protuliſſet, cui ſeipſum manu propria Athanaſium inſcripſerat, contigit Patriarchæ quoque ipſi juvandi ejus hebetari impetum*. Athanaſius, nomen erat quod Andronicus iſte Sardenſis Epiſcopus aſſumpſerat cum abdicato Epiſcopatu Monaſticum habitum induerat, prout ſuperius narratum eſt cap. XVIII. lib. II. Porro is ſperaverat fieri poſſe ut ſuæ iſtius Monaſticæ profeſſionis abolita memoria in Cœtum, ut prius, Epiſcoporum admitteretur. nec enim erat facile rem ſub paucis actam teſtibus probare. Verum prolata Epiſtola quam ipſius eſſe nota manus proderet, cujus in titulo more antiquo ſuum præſcribens nomen Athanaſium ſe ipſe pro Andronico vocaverat, argumentum id irrefragabile viſum Monachatus Andronici, cui nec ipſe qui ei favebat Patriarcha reſiſtere auſus, conatum remiſit juvandi ejus, qui ſua ſe ipſe ſcriptura convinceret.

C A P. XIII.

Pag. 159. *Hæc ſiniſtra de Germano judicia . . . ſubjectis invidiæ facibus* &c. Hoc loco Pachymeres inter enumerandas odii popularis in Germanum cauſas unam ex præcipuis omittit, quod paci Eccleſiarum ſtuderet. Unde poſtmodum ab Imperatore Romam Legatus negotium concordiæ ibi confecit, prout noſter narrat lib. V. cap. XVII. Quare ad hoc totum conciliationis Eccleſiæ Græcæ cum Latina negotium vel plurimum ipſe contulit. Nam & in Concilio Lugdunenſi comparuit, ut in ejus ſacræ Oecumenicæ Synodi Actis notatur ſeſſ. 4. Porro antequam ad hæc adhiberetur obſervaverat videlicet Imperator propenſionem ejus ad Latinos, obſervaverant & alii, qui addicti Schiſmati ob idipſum eum peſſime oderant: & eidem poſtea imputarunt quidquid in hoc genere contra eorum votum contigit. Anonymus ineditus, cujus exemplum extat apud Illuſtriſſ. Allatium in Opere de Translationibus Epiſcoporum, ſpiritu ſchiſmatico æſtuans, hæc ſcribit: Ὁ Ἀδριανουπόλεως Γερμανὸς, ὁ ἐπικληθεὶς Μαρκουτζᾶς, ὅς καὶ λατινόφρων γέγονε: καὶ κατὰ τῶν εὐσεβῶν διωγμὸν ἐκίνησε μέγαν. *Adrianopoleos Germanus, cognomento Malchutzas, qui & cum Latinis ſenſit, & contra Pios* (imo impios Schiſmaticos) *perſecutionem movit magnam*. Pag. 457.

Ibidem. *Exemplo & auctoritate Germani alterius ſibi cognominis Patriarchæ*. Fuit hic retro quintus in ſerie Patriarcharum Græcorum. Nam Germanus Adrianopolitanus ſucceſſit Arſenio, Arſenius Manueli, Manuel Methodio, Methodius Germano Nauplio. Hunc potius ut hic innui putem quam alium longe antiquiorem Sanctum Germanum ſcriptis editis notum, qui anno Chriſti 714. Kal. Auguſti Joanni Conſtantinopolitano Patriarchæ ſucceſſit, ſuadet adjunctum μακαρίτης, quod de mortuis non vetuſtiſſimæ memoriæ a Græcis uſurpatur.

C A P. XIX.

Pag. 166. Μὴ ἅψῃ, μὴ θίγῃς. Verba ſunt ex S. Paulo ad Coloſſ. cap. II. verſ. 21. quæ Græci uſurpabant in occaſionibus averſandæ communionis eorum, quos Heterodoxos aut Schiſmaticos putabant. Sæpius uſurpantur in hac Hiſtoria: de quo ſemel admonuiſſe ſatis viſum eſt:

C A P: XXIII.

Pag. 170. Illa græca verba Οὓς καὶ ἀσφαλῶς ἀνεφαίνοντο. *Quæ ſecure oſtenderentur*, utcumque latine reddens expreſſi: erant enim in utroque optimo Codice, licet ea Vatic. ut pleraque non intellecta ſibi, tranſilit. Cæterum fateor me haud ſatis percipere quid velint. Niſi forte ſignificent Germanum liberaliter largiri ſolitum egentibus ex iis quæ in manus & poteſtatem ejus veniebant, niſi talia eſſent quæ peculiaribus ex cauſis donaſſe invidioſum eſſet. Puta ſi cum ipſe Epiſcopus aut Patriarcha fuit, ex oblationibus ad ſe delatis ea daret conſumenda pauperibus, quæ qui offerrent appendi tholis ſacris, aut in Theſauro Eccleſiaſtico ſervari voluiſſent, moleſte laturi ſi ea teri manibus & conſumi uſu egentium viderent.

C A P. XXVII.

Pag. 174. *Ut Maryandenum lugubris cantus artificem adhibere debeat, qui hæc volet pro dignitate deplorare*. Græce Ὡς Μαριανδυνοῦ θρηνητῆρος χρῄζειν ἀξίως ταῦτα θρηνοῦντος. Alludunt hæc ad Adagium vetus cujus mentio fit verſu 686. Stromatei Proverbiorum Antiquorum apud Andream Schotum noſtrum in Collectione Græcorum Parœmiaſtarum. Verſus ille ſic ſonat:

Μαριανδυνοῦ μέμνησο θρηνητηρίου.

Origo forte Adagii fuit quod apud illam Maryandenorum gentem funera ambitioſius celebrarentur, mœſtiſſimo cantu, tibiis & id genus organis adhibitis, unde in proverbium abierint. Μαριανδυνὸς θρηνητὴρ & Μαριανδυνοὶ θρηνητῆρες.

Pag. 175. *Porro ex iſto ipſo nos hæc eadem Athanaſio audita tum ſibi, poſtea referente cognovimus*. Dixerat paulo ante hunc fuiſſe Alexandrinum Patriarcham. hic videtur ſucceſſiſſe Nicolao cui

mentio eſt libri hujus cap. IX. ex hujus capitis verbis habemus Pachymeri *σύγχρονον*, & familiarem fuiſſe quemdam Athanaſium Patriarcham Alexandrinum, qui ſine dubio is fuerit cujus hortatu ſe Pachymeres ipſe profitetur, in titulo Paraphraſis ſuæ ad Epiſtolas Dionyſii Areopagitæ, opus illud aggreſſum. Hoc ideo monui, quia video noſtrum
Edit. Rom. pag. 458. Antonium Poſſevinum putaſſe ibi nominari Magnum Athanaſium: de quo ſi ageretur, recte juberet Poſſevinus, deleri illam inſcriptionem ut mendacem.

C A P. XXVIII.

Pag. 176. Si hoc capite & alibi hoc Libro noſter Hiſtoricus parum reverenter loquitur de Monachis Græcis, offendere Catholicum Lectorem non debet, cum ii plerique Schiſmatici fuerint, & Romanæ Eccleſiæ Latinoque nomini infenſiſſimi, quos potius a Græco & Schiſmatico Scriptore, ut turbulentos & contumaces traduci, pro teſtimonio cauſæ Orthodoxæ favente accipiendum eſt.

Pag. 177. *Demandavit autem negotium Georgio Acropolitæ inter Logothetas Magno, & in primis erudito callidoque, ſed conſcientiæ parum teneræ* &c. Habemus hujus erudititiſſimi Viri Hiſtoriam & Chronicon: ſcimus ex aliis multa de ejus vita & rebus geſtis. Nec tamen uſpiam, invenimus idoneum fundamentum illum inſimulandi laxioris conſcientiæ. quare ſuſpicor ex odio in eum Schiſmaticorum hanc calumniam natam. Cum enim ille homo pereruditus & recti ac liberi judicii, ex lectione Patrum veterum, uti & Veccus agnoviſſet, cauſam Latinorum, quos ſine cauſa ſui Græci averſarentur, juſtiorem eſſe, uti & fidem circa Dogma de S. Spiritûs ex Patre Filioque proceſſione Orthodoxum, totus exanimo incubuit in negotium conficiendæ Pacis Eccleſiarum; fidelem in eo, ac non parum utilem operam Imperatori navans. qui & in ſolemni Legatione ad Gregorium X. Papam eum inter Sæculares Principem miſit, ut Pachymeres docet lib. V. cap. XVII. Et eumdem cum Expatriarcha Germano comparere vice ſui in Lugdunenſi Concilio voluit, ut ex Actis ejus Concilii ſeſſ. 4. conſtat. Hinc videlicet exoſus hic Schiſmaticis non modo contumelias ab iis, ſed vexationes etiam graviſſimas eſt paſſus, poſt Michaelis Palæologi mortem prævalentibus apud Andronicum infenſis Paci. qui poſtquam eam ab illo abrogandam abrumpendamque curarant; etiam ei ſuaſerunt ut Acropolitam unum ex columinibus Catholicæ Partis, in carcerem conderet. Iſtam ille injuriam quam forti animo, quam invicta conſtantia tulerit, docet Epiſtola Demetrii Raulis Cabacis ad filium Manuelem Græce, ſed ſtylo ſemibarbaro, ſcripta, ex qua nuper edita ab Illuſtriſ. Allatio in doctiſſimo Opere Exercitationum in Creyghtonum pag. 616. & ſeq. Auctoris verbis, ut ab eodem Viro magno latine redduntur, referam plane heroicum hujus Viri factum, quo abunde purgabitur calumnia hic ei impacta laxioris conſcientiæ. ſic igitur ait: *Poſt multos elapſos annos, cum adhuc Senior* (Georgius Acropolita hic noſter) *in exilio & carcere perduraret cauſa Legationis propter unionem cum Catholica Eccleſia, alloquitur Imperator D. Andronicus filium illius cæteroſque Senatus Principes, ante eum in conſilio aſſidentes: Principes, videtur ne vobis bonum, ut Magnum Logothetam huc adductum pertentemus, an nobiſcum conveniat? Poſt tot carceris & exilii annos forte nobis obtemperabit: & conjunctis ſententiis nobiſcum concinet in hoc Eccleſiarum diſcidio. & vitabit rerum aſperitatem; & quod ter tanto melius eſt, libertate perfruetur, & ad decentiori cura illius valetudini indulgebitur. Omnes uno ore reſponderunt; Bonum eſt Domine, & executioni mandetur. imo juſſa tua nulli noxia ſunt. ſic itaque cum reſpondiſſent, Imperator mandavit, ut adduceretur; eoque præſente, ut mitius negotium diſponeretur, ſic exorſus eſt orationem Imperator: Agnoſcis ne Principem illum, quiſnam ille ſit? & digito monſtravit filium ejus. Reſpondit ille Imperatori: non agnoſco: Si quid vero argumentari & conjectura perſequi datur ex loco in quo conſidet, Princeps eſt tui ſancti Imperii honoribus decoratus. At quinam ille ſit nondum capio. Reſpondit Imperator, Filius tuus eſt Dominus Theodorus Magnus Logotheta. Abjecta omni cunctatione filius aſſurgens, nudato capite Patrem aggreditur, & ſalutem ultro citroque Pater & Filius ſibi dederunt. Tum rurſus Imperator orationem ad eum direxit: Magne Logotheta res ita ceciderunt coegeruntque, ut tibi hæc triſtia & in magnum malum evaderent. quare modo viſum eſt mibi, & hiſce rerum Gubernatoribus, ut te huc adductum alloqueremur de ea re quæ nobis bona atque honeſta videtur,* pag. 459. *ſi tamen tua voluntas non abnuit nos audire, ut una mente atque ſententia nobiſcum convenias circa Eccleſiæ diſſidia. Hoc enim Mibi & Filio tuo Magno Logothetæ bonum reputatur & decens, ut nobis obtemperes, & omnia vulnera ac triſtia, quæ neceſſitate temporis in te illata ſunt, ſanabimus. Hic porro ad Imperatorem ita effatur: Sancte Domine, quæcumque ad me enunciaſti percepi. Verum nunc reſpondeo & refero quod mihi in animo fixum eſt. Juſtius eſt & æquius ut Sancta Regia tua Majeſtas mei Domini Imperatoris Patris tui ſententiam ſubſequatur, & Filius meus Dominus Theodorus meam, quam nos veſtram, & nihil ultra retulit. Sed nec qui Imperatoris nutus ſecundabant Principes, nec ipſe Imperator verbum expreſſit, juſtitia, ratione, generoſitate, & magnificentia in ruborem ſuffuſi: omnia ſiquidem, dummodo juſtum ac decens ſalvum eſſet, nihil reputabat.* Hæc ibi: quæ videat & judicet æquus Lector an ſint hominis, *κατημελημένως ἐφ᾽ εἷς συνείδησιν ἔχοντος, Minimum penſi habentis in rebus gerendis quid fas & officium moneret*, quod falſo videlicet ei noſter imponit hoc loco. Sed ne cuipiam videamur ſuſpicioſius agere cum Pachymere, qui quod alias fuerat notare potuerit, cum mutabiles ſint mores hominum: Dicamus ſane, ſi negligentior rationum officii vixit umquam Georgius Acropolita, tum neceſſe eſt id fuiſſe, quando addictus adhuc Schiſmati adhærebat erroribus Græcorum: poſtea quidem quam Eccleſiæ Latinæ reconciliatus eſt, tantum profeciſſe illum apparet, ut culmen ipſum Apoſtolicæ perfectionis attigiſſe videatur.

C A P. XXIX.

Pag. 178. *Tertia denique Eudocia Magno apud Urbem Domino elocata eſt. ἡ τρίτη, ὁ τῷ μεγάλῳ Κυρίῳ κατὰ τὴν πόλιν ἐκδοθεῖσα Εὐδοκία.* Quis iſte Magnus Dominus in Urbe? Inferius cap. XXXI. ſcribitur de Joanne Duce, eum obſeſſum in Urbe cui nomen Patræ, cum noctu aufugiſſet veniſſe Thebas, & ibi reperiſſe Magnum Dominum. *ἐκεῖσε τὸν μέγαν Κύριον καταλαμβάνει.* Sic vocatum apparet Thebarum Principem Latini generis. Dici ergo poteſt Eudociam tertiam filiam Laſcaris Auguſti Magno Domino Principi Thebarum, hujus forte quem Joannes Dux ibi reperit Patri aut Patruo fuiſſe collocatam: matrimoniumque id celebratum in Urbe Conſtantinopoli, ubi cum is Princeps fuerit in Comitatu Imperatoris Latini rerum illic potientis: ita ut *τὸ κατὰ τὴν πόλιν* ad locum nuptiarum ſit referendum, non ad Magni Domini poteſtatem; quaſi is eam in Urbe Conſtantinopoli exerceret ei dominando: ſed quod ibi degens titulo ſui peculiaris dominii alibi ſiti, nempe Thebis, inſigniretur. Pari exemplo ipſe hic Imperator Michael unam e Filiabus Theodori Auguſti Majo Belicurtio Principi Peloponneſio conjunxit, alteram Comiti Vintimiliæ Genuenſi, ut vidimus lib. III. cap. VI. Iſtis porro Principatibus per Orientem ex ruinis Imperii Romani ſubnaſcentibus ſuæ quædam propriæ appellationes erant, quas ab Imperatoribus ſe accepiſſe gloriabantur. in quo affectabant antiquiſſimos quoſque allegare privilegiorum & honorum iſtiuſmodi largitores; more hominum ſua ſemper facere auguſtiora ſatagentium. Itaque ad Conſtantinum uſque Magnum quidam retro niten-

tes in iſta jactatione pertingebant; Auctorem illum ſuis Majoribus talium fuiſſe nominum ferentes: quod etſi ridiculum dictu, cum Conſtantini Magni ævo nec longe poſtea iſtæ adhuc minutæ Dynaſtiæ conſtitutæ fuiſſent, haud tamen aſpernatus eſt Gregoras, apud quem hæc legimus lib. 7. pag. 109. E. R. O δὲ Ρωσικὸς τὴν τε τιμὴν ἐ τὸ ἀξίωμα τὸ ἐπὶ τῆς τραπέζης παρὰ τοῦ μεγάλου κεκλήρωται Κωνσταντίνου. ὁ δὲ Πελοποννησιακὸς τὸ τοῦ Πρίγκιπος, ὁ δὲ τῆς Ἀττικῆς τε καὶ Ἀθηνῶν ἀρχηγὸς, τὸ τοῦ μεγάλου Δουκός· ὁ δὲ τῆς Βοιωτίας καὶ τῶν Θηβῶν, τὸ τοῦ μεγάλου Πριμικηρίου· ὁ δὲ τῆς μεγάλης Νήσου Σικελίας τὸ τοῦ Ῥηγός· καὶ ἄλλοι ἄλλα. *Roſſicus ſtatum & dignitatem Præfecti Menſæ a Magno ſortitus eſt Conſtantino. Peloponneſiacus vero, Principis titulum. Atticæ autem & Athenarum Dynaſta,* Edit. Rom. pag. 460. *nomen Magni Ducis. At qui Bœotiæ & Thebis præeſt Magni Primicerii titulum obtinuit: uti & Regis, qui magnam Inſulam Siciliæ habet in poteſtate, & Alii, alia.* Ita ibi Gregoras, qui paulo poſt addit de Thebano Dynaſta, quæ ſingulariter ad rem noſtram faciunt. Τὸν γάρ τοι τῆς Βοιωτίας ἐ τῶν Θηβῶν ἀρχηγὸν, ἀντὶ μεγάλου Πριμικηρίου, μέγαν Κύριον ὀνομάζουσι νῦν, εἰς τοῦτο παρατραπείσης τῆς φωνῆς ... Videtur velle uſu & vulgi corruptione tunc invaluiſſe ut Dux Thebarum, qui olim Magnus Primicerius eſſet dictus Πριμικήριος, ſenſim compendio κύριον *certium* pro Primicerio vocitatum; ac denique in voce κύριον ſecundam litteram mutatam, ut κύριος pro κύριον diceretur, & adjuncta quam ſemper habuit appellatione Magni, μέγας Κύριος *Magnus Dominus*.

C A P. XXXI.

Pag. 181. *Sic illi Decus contigit glorioſæ mortis ibi appetitæ ubi cadere juvenibus eſt honeſtiſſimum.* Videri poteſt hæc ſcribens Pachymeres in animo habuiſſe illos verſus Euripidis:

Φιλεῖ τι πόλεμος οὐ πάντ᾽ ἀτυχεῖν
Εὔκλειαν δὲ χαίρει προσφέρων νεκροῖς.
Καλοῖς δὲ μοχθεῖ. τῷ πόλει μὲν ...
Τὸ δ᾽ ἀεὶ· τοῖος δὲ κατθανοῦσιν εὐκλεής.

In Græco Pachymeris contextu hujus loci κλέος μὲν χλόον (ſic corrige, nam hic typotheta erravit, κλέος μὲν, κλέος ponens) ... παρέχειν, eſſe aliquid fateor, quod mea verſio non exprimit. quare illam, ſi eſſet integrum, ita refingerem. *Sagitta in prælio ſublatum a quopiam, qui ſibi gloriam, Hoſti honeſtum funus peperit.* Sic enim Decus illi &c.

Pag. 185. Ἄλλοις ἔγνω παρακαλεῖν καὶ θερμῶς ἱκετεύειν. Fateor hic clare non dici Deum invocatum a Deſpota, quod tamen in Interpretatione poſui. conjectura tamen non vana eſt id quoque verbis illis παρακαλεῖν & ἱκετεύειν ſignificare voluiſſe μυστηριώδη hunc quemdam & Lucifugam Scriptorem, ſenſa ſua in ſuæ mentis penetralibus introſpici potius, quam ſignis expreſſa intelligibilibus extare in ſuis paginis gaudentem. Præſertim cum alias Joannem Deſpotam impenſe a religione commendaverit: & mutatio quæ contigit, Divini Auxilii non fruſtra implorati fidem fecerit.

AD LIBRUM V.

C A P. II.

PAg. 193. Εἰ γὰρ Ἡρακλείτῳ ἐρρήθη τὸ μὴ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ εἶναι δὶς βῆναι, καὶ Κρατύλῳ μᾶλλον οἱ μηδ᾽ ἅπαξ, τῶν πραγμάτων δίκην ἀεὶ ῥέοντος παρατρεχόντων. Ad intelligendam hanc Heracliti ſententiam quam noſter ſuo indulgens σκοτεινῷ genio Heraclitea prorſus obſcuritate hic involvit, fateri debeo, lucem mihi opportune prælatam a Paraphraſte Vaticano, qui hunc locum ſic exprimit: Καθὼς γὰρ Ἡράκλειτος ἔλεγε, τὰ πράγματα ἐν ῥοῇ καὶ ἀπορροῇ ὥσπερ οὐκ ἔστιν ἐπὶ τοῦ παραρρέοντος ῥεύματος δὶς βάψαι τὸν δάκτυλον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀεὶ ὄντος ὕδατος, οὐδὲ ἅπαξ ... τῶν πραγμάτων δίκην ἀεὶ ῥέουσι παρατρεχόντων. Hæc ille: quorum auxilio confido me verum Auctoris ſenſum interpretando expreſſiſſe. Mitto quærere, unde illas, Diogeni Laertio (quod quidem repererim) ignotas Heracliti & Cratyli gnomas hauſerit Pachymeres; qui utique vidiſſe multa potuit monumenta Græcorum, quæ nos latent: & fuiſſe diligentem antiquitatis inveſtigatorem ſatis apparet.

Pag 194. *Monaſterio Deo*, qui eſt, *Sacro* (*nam hæc erat peculiaris Domus ejus nuncupatio*) Græce: Τῇ Μονῇ τοῦ ὄντος Θεοῦ (τῷ γὰρ ὄντι κυρίως προσανέκειτο) His, ni fallor, ſignificatur; iſtud in quo Blemmidas degebat, Monaſterium peculiariter nuncupatum fuiſſe Θεῷ τῷ ὄντι. Alluditur ad illud Exodi 3. 14. Juxta LXX. Dei ad Moyſen: ἐγώ εἰμι ὁ ὤν. Unde eſt & Apoc. 1. 4. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ τοῦ ὁ ὢν &c. pag. 461. Proprius nimirum Character Naturæ Dei, quatenus comparatur cum creatis eſt ſemper & neceſſario exiſtere. Huic ergo Principi quaſi Dei attributo ſingulariter dicatum voluerat Blemmidas ſuum Monaſterium.

C A P. IV.

Pag. 197. *An ne umbram quidem ullus Munitiunculæ*. In Græco μηδὲ φρουρίου σκιάν. Hæc alludunt ad vocem μεσημβρίας mox poſitam. quæ nomen quidem erat notæ Urbis de qua hic agitur. Sed quod tam prope accederet ad vocem μεσημβρία ut idem eſſe videretur. Sonat autem μεσημβρία meridiem. Ibi latet antitheſis ad σκιάν *umbram*. Id etſi dictu parvum, admonuiſſe oportuit, ne Lectorem hic offenderet intempeſtiva, & ἀπροσδιόνυσος viſa umbræ mentio.

C A P. V.

Pag. 197. Ὁ δὲ Μυτζῆς γαμβρὸς μὲν ἦν ἐπὶ θυγατρὶ τῷ Ἀσάν. σύγγαμβρος δὲ Θεοδώρῳ τῷ Λάσκαρι &c. ut quæ hoc capite referuntur, intelligantur, repetendum ex ſuperius ſparſim narratis a Pachymere, & ex Gregora eſt, Joannem Imperatorem, quem Pachymeres hic Ducam vocat, Cantacuzenus in Præfatione Hiſtoriæ Batatzam, cui Theodorus Laſcaris prior dotale Imperium tranſmiſerat, data ei in uxorem Irene filia, filium & ſucceſſorem Imperii habuiſſe Theodorum, Laſcarim a Matre dictum, Nepotem Theodori Laſcaris Primi. Huic Deſponſam Helenam Aſanis Bulgarorum Regis filiam narrat Gregoras lib. 2. pag. 13. cujus Soror Mytzæ conjux fuit, ut nos docet Pachymeres hoc loco, Mytzam & Theodorum Laſcarim συγγάμβρους vocans. Ex hoc Theodori Laſcaris Secundi matrimonio natam Irenem, idem Joannes Ducas Theodori Pater adhuc vivens Conſtantino collocavit huic, de quo hic noſter, qui partem Generis ex Serbia trahebat. recte autem vocat Conſtantini Conjugem Irenem ἔγγονον Aſanis, hoc eſt Neptem, quippe ex Helena genitam, Aſanis filia.

C A P. VIII.

Pag. 203. *Cardinales quæ vox Latina Græcæ reſpondet ſignificanti Cardines: ſtudens hac arte Papam, qui & ipſe, quod de Chriſto dicitur, quaſi oſtium &c.* Pius II. Oratione ad Cardinales, quæ extat Comment. lib. 4. ſic eos compellat: *Vos veri Mundi Cardines ſupra quibus militantis Oſtium Eccleſiæ volvendum ac regendum eſt.* Oſtium autem Papa vocatur ut Chriſti Vicarius, qui de ſe ipſo dicit Joannis x. 9. *Ego ſum Oſtium.* Quod de auro hic ſcribitur ad Cardinales miſſo ut Papam quo volebat Imperator, flecterent, accipe ut ſcriptum a Schiſmatico res Latinorum, & negotiationem quæ nunc inchoabatur conciliationis Eccleſiarum, infamare conante ſuſpicionibus calumnioſis. quare is auctoritatem in hoc quidem non habet cui tuto inniti credendo prudens poſſit. Nec opus erat Imperatorem, haud alioqui prodigum, pecunia emere conſenſum Pontificis aut Cardinalium in reconciliationem Eccleſiarum, quam illi ſemper, ut etiam noſter alibi non diſſimulat, ſummis votis optaverant, ultro parati pro ea quidvis paciſci. Ad impetrandum vero a Pontifice ut Caroli Regis adverſum ſe expeditionem

Digitized by Google

prohiberet, quod facile crediderim præ omnibus voluiſſe Michaelem, ſatis ipſe intelligebat fore verum ſuum in Pacem Eccleſiarum procurandam declaraſſe ſtudium. Denique hic tantum qualicumque fide Pachymeres affirmat oblatum ab Imperatore Cardinalibus aurum, acceptum ab iis non aſſerit. & fuiſſe ſcimus aliunde illo ævo Cardinales aliquos tam Sanctos, qui abſtinentiam Fabritii, Samnitum aurum aſpernantis, in ſe deſiderari non ſinerent.

C A P. IX.

Edit. Rom. pag. 461.

Pag. 203. *Regii Archidiaconus Cleri Melitenioter.* Sæpius in hac Hiſtoria Pachymeres indicat fuiſſe Domeſticos Cleros Principum. Sic ſuperius cap. XXII. lib. IV. ſcribit Joſephum antequam Monachus fieret Lectoris officium exercuiſſe in Clero Domeſtico Dominæ Irenes. hæc fuit prior Uxor Imperatoris Joannis Ducæ ſæpius memorati in Hiſtoria Georgii Acropolitæ. Sic de Pinaca Heracleota capite mox 24. ibi narrat, quando ei ereptus honor eſt, ipſi alioqui debitus, conſecrandi Patriarchæ Joſephi, datum in ſolatium ut in Palatio Sacris operaretur: quæ res, ut ibidem notatur, magnis auctoramentis quæſtuoſa erat. Sic & in Aulis Chriſtianorum Occidentalis Eccleſiæ Imperatorum ac Regum videmus Templa ipſorum Domeſtica ſuos item Cleros, & omnis ordinis Miniſtros jam olim habere, ut de aliis ſileam, id prolixe docet Hiſtoria Sanctæ Cappellæ Domus Regiæ Franciæ dudum edita magno volumine.

Pag. 204. *Defuncti cadaver pro merito animæ quam Deo eſſe cariſſimam perſuaſiſſimum habebant, unguentis delibutum, & ahenis ferventibus incoctum, pretioſis condiderunt loculis* &c. Satis hæc conſentanea iis quæ Franci Scriptores tradunt de morte & funere Sancti Regis Ludovici, ex quibus compendio refert Spondanus Anno 1270. num. 4. *Sacra ejus oſſa carne denudata lotione mundiſſima, pannis ſericis cum aromatibus involuta, in loculo reſervata fuiſſe, deferenda ad Eccleſiam S. Dionyſii* &c. *Carnem vero & inteſtina a Carolo ejus fratre a ſuo Nepote Philippo Rege impetrata, honorifice in Siciliam delata, & repoſita in Eccleſia Montis Regalis Monaſterii Ordinis S. Benedicti prope Panormum.* Huc reſpicit mentio a noſtro facta *loculorum pretioſorum* in plurali numero; duo enim fuerunt, quorum altero S. Ludovici oſſa in Galliam portata ſunt, altero inteſtina & carnes in Siciliam tranſlata.

C A P. X.

Pag. 205. *Comprehenſum eo gyro mare profundius effecit, deprimi jubens fundum immiſſo argento vivo.* Græce: *Ἐμβαθῦναι δ᾽ ἐπὶ τὸν ἐκεῖ θέλοντος ἄργυρον ὑγρὸν χυτὸν ἐμβαλόντας.* Verti argentum vivum *ἄργυρον ὑγρὸν χυτὸν*, imitatus Ariſtotelis Interpretes lib. 1. de Anima, qui ſic latine reddunt *ἄργυρον χυτόν*. quod & *ὑγρὸν* recte a noſtro dicitur. eſt enim humor liquidus, & *liquor æternus*, ut Plinius loquitur nat. Hiſt. lib. 33. cap. 6. & 8. *guttis dividi facilis & lubrico humore confluens.* Hydrargyri, quod vulgare hujus rei nomen ſcio, vocabulo abſtinui propterea quod cum hujus liquoris duplex genus ſit ex Plinio ibidem, alterum naturale, alterum factitium, hydrargyri appellatio potius, ut idem tradit cap. 8. factitio tribuitur. De priori vero hic agere Pachymerem, ſuadetur ex effectu deprimendi fundi maris, quem ei tribuit, conſentanee iis quæ de eodem tradit Plinius loco jam laudato cap. 6. lib. 33. ubi ſic ſcribitur: *Eſt & lapis in his venis* (Argenti) *cujus vomica liquoris æterni argentum vivum appellatur, venenum rerum omnium. Exeſt ac perrumpit univerſa permeans tabe dira.* Ita ille; unde facile poteſt intelligi cur aptum judicatum ſit exedendo perrumpendoque, & ſic altius excavando fundo portus de quo hic Hiſtoricus. qui gratiam iniiſſet a Lectoribus ſi diſtinctius modum enarraſſet, quo hæc depreſſio fundi portus per argentum vivum facta eſt. Credibile quippe eſt peculiarem quamdam ad id artem, & certas forte machinas adhibitas, quæ ignotæ hodie ſint, uſui futuræ ſi ſcirentur.

Pag. 207. *Verum illis ut non placebat negotium, ita non ſuppetebat præſens animus ad obſtandum coram in os Principi.* Hæc & quæ mox ſubjicit, ſuperbam, ignavam, contumacem Græcorum Antiſtitum in Schiſmate pertinaciam declarant: quos & ſe cum illis paria ſentiens hic Hiſtoricus traducit, dum obnoxios Principi vili aſſentatione, contra mentem & ſenſum intimum ſignificaſſe ait, ſibi vel maxime placere, idipſum a quo impotenter abhorrebant, quod immane quantum ab Evangelica ſynceritate ac generoſitate alienum eſt. Pag. 462.

Utcumque illis certum erat perſtare deinceps quoque in ſemel adita poſſeſſione Auctoritatis independentis &c. Per gradus ad iſtam uſurpationem auctoritatis independentis Græci Conſtantinopolitani proceſſerunt. Primum pertæſi Byzantinæ humilitatis qua olim in Eccleſiarum ordine infimo Metropolitam Heracleæ Thraciæ ſuperiorem agnoverant, ut ipſe ultro Pachymeres fatetur cap. XXIV. lib. IV. facile impetrarunt flagranti apud omne Chriſtianum nomen novi ſui Conditoris Conſtantini Magni gratia, ut in cenſum majorum Eccleſiarum, quæ poſtea frequentius Patriarchales vocatæ ſunt, referrentur. quem nemo ipſis honorem invidit, quoad ſibi præſcriptos in ejus uſu limites perrumpere aut tranſilire ſunt conati. Cum enim Sacra Nicæna Synodus locum ipſis quartum inter quinque majores aſſignaſſet, ipſi æquum cenſentes novam Romam & Imperii Sedem alteram, etiam in Eccleſiaſtica dignitate *ἀμέσως* admoveri Romæ veteri, nihil non moverunt quo aſſequerentur, ut Alexandrino & Antiocheno Patriarchis, quorum ille ſecundus, hic tertius a Romano Patriarcha ab omni retro antiquitate numerati fuerant, præponerentur; & ſecundum protinus a Papa auctoritatis Eccleſiaſticæ gradum inſiſterent. Atque hoc ipſum palam primo petere non auſi, tantum expugnarunt, ſuum nacti tempus quo erat Conſtantinopolim Anno Chriſti CCCLXXXI. Synodus coacta, ut ab ea decernerentur Sedi Conſtantinopolitanæ *τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς*. Id univerſim & ambigue dictum cum longo tempore nemo putaſſet pertinere ad abrogationem Nicæni Canonis, quo erat, ut diximus, ſecundus & tertius a Romana Sede dignitatis locus Alexandrino & Antiocheno Thronis rite ſancitus, tandem in Chalcedonenſi magna Synodo Anatolius Conſtantinopolitanus Patriarcha magno ambitu obtinuit, fruſtra reclamantibus Sedis Apoſtolicæ Legatis, ut ſtatueretur: Conſtantinopolitanæ Sedi primum poſt Romanam locum eſſe tribuendum. qua de re factus certior S. Leo tunc Pontifex Romanus intempeſtivam ambitionem haud perfunctorie retudit, ſcriptis ad Anatolium litteris, quibus ſic illum increpat. *Poſt illa itaque Ordinationis tuæ non inculpata principia, poſt conſecrationem Antiocheni Epiſcopi, quam tibimet contra canonicam regulam vindicaſti, doleo etiam in hoc dilectionem tuam eſſe prolapſam, ut ſacratiſſimas Nicænorum Canonum Conſtitutiones conareris infringere: tamquam opportune ſe tibi hoc tempus obtulerit quo ſecundi honoris Privilegium Sedes Alexandrina perdiderit, & Antiochena Eccleſia proprietatem tertiæ dignitatis amiſerit; ut his locis juri tuo ſubditis omnes Metropolitani Epiſcopi proprio honore priventur. Quibus inauditis & numquam ante tentatis ita prævenireris exceſſibus, ut Sanctam Synodum, ad extinguendam ſolam Hæreſim, & ad confirmationem fidei Catholicæ ſtudio Chriſtianiſſimi Principis congregatam, in occaſionem ambitus trahas, & ut conniventiam ſuam tibi det, impellas: tamquam refutari nequeat, quod illicite voluerit multitudo: & illa Nicænorum Canonum per Spiritum vere Sanctum ordinata conditio in aliqua umquam ſit parte ſolubilis.* &c. pergit enim ibi fuſe S. Pontifex pari gravitate prave attentatam caſtigare novitatem. Ac quoniam Anatolius ſibi faventem Conſtantinopolitani ſupra memorati Canonis Interpretationem ambitioni ſuæ prætendebat, hunc prætextum ſic paulo

poſt ſubmovet: *Perſuaſioni enim tuæ in nullo penitus ſuffragatur quorundam Epiſcoporum ante ſexaginta, ut jactas, annos facta ſubſcriptio, numquamque a Prædeceſſoribus tuis ad Apoſtolicæ Sedis tranſmiſſa notitiam, cui ab initio ſua caducæ dudumque collapſæ, ſera nunc & inutilia ſubjicere fomenta voluiſti, eliciendo a fratribus ſpeciem conſenſionis, quam tibi in ſuam injuriam verecundia fatigata præberet.* Poſt quæ quaſi ſententiam pronuncians ultimam, & litem decretorie finiens, hæc addit: *Non convellantur Provincialium jura Primatuum, nec Privilegiis antiquitus inſtitutis Metropolitani fraudentur Antiſtites. Nihil Alexandrinæ Sedi quam per Sanctum Marcum Evangeliſtam Beati Petri Diſcipulum meruit, pereat Dignitatis: nec Dioſcoro impietatis ſuæ pertinacia corruente, ſplendor tantæ Eccleſiæ tenebris obſcuretur alienis. Antiochena quoque*

Edit. Rom. pag. 464.

Eccleſia in qua primum prædicante Beato Apoſtolo Petro Chriſtianum nomen exortum eſt, in paternæ conſtitutionis ordine perſeveret, & in gradu tertio collocata, numquam ſe fiat inferior. Nec contentus S Leo ipſum Anatolium redarguere, ſcripſit ad Marcianum Auguſtum inſtanter orans ut auctoritatem operamque ſuam interponeret ad coercendum Anatolium ne ſic in illicita poſiliret. Ex iſta Epiſtola, quæ in Edit. Rom. 57. numeratur, quæque in Synodo Romana ſub Bonifacio II. ab Holſtenio edita pag. 107. & ſeq. legitur, hæc ſunt: *Apud Chriſtianum & vere Religioſum, vereque Orthodoxum Principem loquor; multum Anatolius Epiſcopus proprio detrahit merito, ſi illicito creſcere optat augmento. Habeat, ſicut optamus, Conſtantinopolitana Civitas gloriam ſuam, ac protegente dextera Dei diuturno clementiæ veſtræ fruatur Imperio. Alia tamen ratio eſt rerum ſæcularium, alia divinarum: nec præter illam Petram, quam Dominus in fundamento poſuit, ſtabilis erit ulla conſtructio propria, perdit qui indebita concupiſcit. Satis ſit quod prædicto veſtræ pietatis auxilio, & mei favoris aſſenſu, Epiſcopatum tantæ Urbis obtinuit. Non dedignetur Regiam Civitatem, quam Apoſtolicam non poteſt facere Sedem; nec ullo ſperet modo, quod per aliorum poſſit offenſiones augeri. Privilegia enim Eccleſiarum Sanctorum Patrum Canonibus inſtituta & venerabilis Nicænæ Synodi fixa decretis, nulla poſſunt improbitate convelli, nulla novitate mutari: In quo opere, auxiliante Chriſto, fideliter exequendo, neceſſe eſt me perſeverantem exhibere famulatum; quoniam diſpenſatio mihi credita eſt, & ad meum tendit reatum; ſi paternarum Regulæ Sanctionum, quæ in Synodo Nicæna ad totius Eccleſiæ Regimen Spiritu Dei inſtruente ſunt conditæ, me, quod abſit, connivente violentur; & major ſit apud me unius Fratris voluntas, quam univerſæ Domus Domini communis utilitas. Et ideo ſciens glorioſam Clementiam veſtram Eccleſiaſticæ ſtudere concordiæ, & his quæ paciſicæ congruunt unitati piiſſimum præſtare conſenſum, precor & ſedula ſuggeſtione Vos obſecro, ut auſus improbos, unitati Chriſtianæ pacique contrarios, ab omni pietatis Veſtræ abdicetis aſſenſu; & fratris mei Anatolii nociturum ipſi, ſi perſtiterit, cupiditatem ſalubriter comprimatis.* Annuiſſe porro S. Leonis poſtulato Marcianum Auguſtum ipſe S. Leo ſignificat, alia poſt ad eumdem Epiſtola ſcripta, quæ inter editas opinor 60. eſt, & refertur in Collectione Romana Holſtenii a pag. 127. incipit: *Litterarum Clementiæ Veſtræ multiplex gratia debita a me veneratione ſuſcepta eſt, & gratulanter agnovi, quam piam curam Chriſtianæ Religionis, ut conſueſtis, habeatis; cum inter Domini Sacerdotes eam vultis firmare concordiam, quæ & univerſali Eccleſiæ, & divino apta ſit cultui.* Paulo poſt: *Nam & Veſtra manſuetudo inſinuationem meam tam libenter accepit, ut & ſemper ſcribere dignaretur, & hæc ageret, ut quæ nunc correcta ſunt Veſtræ gloriæ debeantur.* Correctum eſſe jam teſtatur, cooperato in id Auguſto, & revocatum quod temere Anatolius attentaverat perturbando ordinem Sedium & Conſtantinopolitanam ſecundam a Romana numerando. Ex his apparet ſententiam Reſcripti Marciani, quod non extat, eam fuiſſe qualem, qui viderat, expreſſit Gelaſius: *Probari ſibi obſervantiam S. Leonis de cuſtodia Canonum paternorum, & ſibi placere ut & fides Nicæna ſuam obtineat firmitatem, & privilegia Eccleſiarum illibata permanerent.* Qua re deterritus Anatolius humiliter & obnoxie S. Leoni ſcripſit, ſignificans ſe deſiſtere a propoſito. Extat hæc Epiſtola in Collect. Rom. a pag. 132. ex qua hic exſcribam quæ ad demonſtrandum quod dixi pertinent. Primum ibi profitetur univerſim ſe quæcumque imperata ei forent Romani Pontificis litteris paratum eſſe obedienter exequi; in quo ineſt tacita declaratio revocati prioris ſui conſilii, circa deſiderium Gradus ſecundi poſt Romanam Sedem, quod id clare improbatum in S. Leonis ſcriptis ad ſe litteris viderat. Ejus hæc verba ſunt: *Nam penitus abſit, ut ego eis quæcumque mihi fuiſſent mandata per litteras, adverſarer.* Deinde diſtinctius circa factum, de quo agebatur, excuſat in hunc modum: *De his autem quæ Conſtantinopolitanæ gratia Sedis ſancita ſunt in Chalcedonenſi nuper univerſali Synodo, pro certo Beatitudo Veſtra hoc habeat, nullam eſſe culpam in me, homine qui ſemper otium & quietem in humilitate me continens, ab ineunte mea ætate dilexerim: Sed Conſtan-* pag. 465. *tinopolitanæ Eccleſiæ reverentiſſimus Clerus eſt, qui hoc habuit ſtudium, & iſtarum Partium Religioſiſſimi Sacerdotes, qui in hoc fuere concordes, & ſibi pariter adjutores.* Mox autem quodcumque tentatum in hoc genere fuerat irritum agnoſcit ex quo illud Romanus Pontifex improbaſſet. Sic enim continuo ſubjungit: *Cum & ſic geſtorum vis omnis & confirmatio auctoritati Veſtræ Beatitudinis fuerit reſervata.* Ita ille ſatis judicans nihil conſecutam novi juris aut loci Conſtantinopolitanam Sedem per Chalcedonenſem Canonem, qui ut vim haberet confirmari debuerit a Romano Pontifice; cum eum tamen ille reprobaverit. Ubi eſt ergo illa poſſeſſio independentis auctoritatis, aut quo jure ac quando inita, quam ſe tueri certos hic Græci Schiſmatici affirmant? Sane illi fundum unicum aut præcipuum αὐτονομίας iſtius, & liberæ ab omni Romanæ Sedis juriſdictione poteſtatis, Chalcedonenſem iſtum Canonem prædicant. Audiatur pro omnibus Anna Comnena lib. 1. Alexiadis pag. 31. Edit. Reg. Καὶ μάλιστα ὅτι ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος εἰς πρεσβεῖα μεγίστην καὶ ἀρχιερατικὴν τὸν Κωνσταντινουπόλεως θρόνον ἀναβιβασαμένη, τὰς ἀπὸ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης διοικήσεις ὑπὸ τοῦτον ἐποίησε. Sic Anna ex Codice pleniori: cujus mihi poſt Editionem copia contigit. Itaque in tota iſta prenſatione ſummi honoris, caput ipſum ſpei ac ſumma fiduciæ Conſtantinopolitanis in Canone Chalcedonenſi repoſitum fuit. Deſperatiſſima igitur cauſa ipſorum eſt, & prorſus inſana petitio, cum ante omnia de Primatu in univerſum Orbem ne per ſomnium quidem Chalcedonenſis Canon cogitet: tum idipſum quod agere voluit, ut Sedem Conſtantinopolitanam ex quarto in ſecundum promoveret gradum, reclamante Romano Pontifice irritum, & effectu caſſum manſerit. Ac licet temporibus Juſtiniani ſeri ſucceſſores Anatolii, quo jure, quave injuria, Alexandrino Antiochenoque Patriarchis præpoſiti legantur in Novellis illius Imperatoris, tamen id citra præjudicium Primatus Romanæ Sedi competentis factum manifeſte declarat ipſe Juſtinianus in ſuo Codice L. *cognoſcere*, ubi de Romano Pontifice loquitur his verbis: *Nec enim patimur ut quidquam eorum quæ ad Eccleſiaſticum pertinent ſtatum, non etiam ad ejuſdem referatur Beatitudinem; cum ea ſit caput omnium Sanctiſſimorum Dei Sacerdotum.* Hæc ille, ad quæ ſic annotat, alioqui expers Romanæ communionis Hugo Grotius, in Sparſione Florum pag. 314. *Hæc perpetua fuit piorum Principum ſententia ad tuendam Eccleſiæ unitatem perquam neceſſaria. Idem dicunt Valentinianus & Placidia in Actis ante Concilium Chalcedonenſe: Judices a Marciano dati, & ipſa Synodus Chalcedonenſis 4. Act. 16. Adde Novellam* CXXXI. Quare aliam ſuæ *Auctoritatis independentis* Conſtantinopolitani confirmationem quærant. nam hæc quidem qua ſe una niti fatentur, e Canone Chalcedo-

nenſi, palam ἄχρηστα. Ne ipſis quidem (tanta vis veritatis eſt) etiam poſtquam Photiano Schiſmate frontem perfricuerunt, diſſimulare interdum valentibus. quid enim aliud indicat id quod ſuperius hoc ipſo eſt capite narratum, congregatam ſub Joanne Duca Imperatore, Græcorum Synodum decreviſſe Legationem ad Papam, qua functi reipſa ſint Epiſcopi duo, Sardenſis Andronicus, & Cyzicenus Georgius, per quam profiterentur: *Se paratos obſequi Pontifici Romano, ejuſque in ſacra Liturgia mentionem rite facere, ſi is ſocietatem abrumperet cum Latinis Urbem Conſtantinopolim tenentibus* &c. neque enim dum hoc pollicebantur novum jus ſe conferre Romano Antiſtiti putabant, ſed vetus & ab ultima firmatum antiquitate agnoſcere. quid aliud demonſtrat quod cap. XIX. lib. III. pag. 142. Michael Palæologus Auguſtus ad Synodum Græcorum Antiſtitum perorans, ubi eſſet queſtus de duritie Canonibus damnata Patriarchæ Arſenii negantis ſibi pœnitenti reconciliationem, tamquam ex doctrina quæ in confeſſo apud omnes eſſet, ait: *Tempus eſſe procidendi ad pedes Papæ Romæ ſedentis, & ab eo ſuppliciter petendi ſalutare peccati remedium*. Niſi certum & nemini dubitabile Jus eſſe, ſi quando Conſtantinopolitanus Patriarcha a regula diſciplinæ veteris deflexerit, provocandi ad Pont. Rom. & ab eo rite petendi ſumendique, quæ injuſte a Conſtantinopolitano ſint negata. Non igitur legitima poſſeſſio hæc fuit, ſed iniquiſſima uſurpatio *Auctoritatis independentis*, quam ſe tenere ad extremum velle hic Schiſmatici teſtantur. Sed qui ex ipſis, aut eorum poſteris poſtea reſipuerunt, eam abdicarunt, ut profeſſi deinde ſunt in Concilio Florentino ſeſſ. 25. pag. 526. Edit. Reg. his verbis: περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Πάπα ὁμολογοῦμεν αὐτὸν ἄκρον Ἀρχιερέα καὶ ἐπίτροπον καὶ τοποτηρητὴν καὶ Βικάριον τοῦ Χριστοῦ. ποιμένα τε καὶ Διδάσκαλον πάντων Χριστιανῶν ἰθύνειν τε καὶ κυβερνᾷν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ. *De Primatu Papæ confitemur ipſum Summum Pontificem & Diſpenſatorem, & Locumtenentem ac Vicarium Chriſti, Paſtoremque & Doctorem omnium Chriſtianorum, regereque ac gubernare Eccleſiam Dei*. cum quo ipſis permiſſum eſt, diſſimulante propter bonum Pacis Eccleſia, ut ſuum Conſtantinopolitanum Patriarcham Alexandrino præponerent: prout ibidem ſtatim addunt: Σωζομένων τῶν προνομίων καὶ τῶν δικαίων τῶν Πατριαρχῶν τῆς ἀνατολῆς. τὸν Κωνσταντινουπόλεως δεύτερον εἶναι μετὰ τὸν Πάπαν· εἶτα τὸ Ἀλεξανδρείας &c. *Salvis privilegiis & juribus Patriarcharum Orientis, ut Conſtantinopolitanus ſecundus ſit a Papa, deinde Alexandrinus* &c.

Ne Cauponum & illiberalis ſortis homuncionum ſubjici unquam ipſos (quod abominabantur) judicio contingeret. Idiotas Latinos & præ ſe viles ſuperciliofiſſimi & faſtu inani turgidi Schiſmatici habebant, ideoque illis quamvis manifeſto jure debitam ſubjectionem negant; immane quantum a Chriſtiana humilitate abhorrentes, quæ Piſcatores ab initio Philoſophis prætulit. Sed iſtam ſuperbiam juſta ultio excepit, ut qui ſubjici Apoſtolicis Chriſti Vicariis contumaciter ſpreverint, Tyrannis Barbaris miſerrime nunc ſerviant.

Pag. 206. Quia contingebat frequenti Pontificum morte alios ex aliis Papas fieri. Vere hoc dictum. nam per hæc tempora βραχυβιώτεροι, ut ſic loquar, quam fere alias Romani Pontifices fuere. Siquidem Alexander IV. ſex tantum annos vixit, Urbanus vero IV. tres. nec multo plus Clemens IV. Gregorius X. tres cum dimidio. Innocentius V. quatuor menſibus. Hadrianus V. ſequimenſe non toto. Joannes XXI. novem menſibus. Nicolaus III. non totis tribus annis. Sed & in hoc erat aliquid quo Græci agnoſcere poſſent meliorem Eccleſiæ conditionem ac ſtatum apud Latinos, quam apud ipſos. Etenim cum non minus fere crebras Patriarcharum mutationes Conſtantinopoli contingeret fieri, quam Paparum Romæ, diſcrimen erat tamen, quod Papæ mortis neceſſitate mutabantur: Patriarchæ Conſtantinopolitani arbitrio Imperatoris amovebantur & ſubrogabantur. Itaque paucis hujus Principatus Annis, Arſenius primo, dein Nicephorus, tum denuo Arſenius, mox hoc relegato, Germanus, hoc detruſo, Joſephus, poſt iſtum depoſitum Veccus, fuerunt Patriarchæ. ut fere non minus Michaeli Palæologo conveniat, quod Ephræmius in Catalogo Patriarcharum Conſtantinopolitarum de Iſaacio Angelo ſcripſit:

Ἐκκλησίας ἔδειμα καινουργῶν, φέρων
Ὃν μὲν καθεῖλε Πατριαρχῶν ἐκ θρόνων
Ὃν δ' ἐξάγει αὖ, ἢ μόνῃ προσμερίσει.

Edit. Rom. pag. 466.

CAP. XI.

Pag. 209. *Invidiam temere attentatæ additionis ad Symbolum* &c. Magnopere ſe oſtentant in hac paſſim Hiſtoria Schiſmatici Græci ex hoc loco; quaſi, quidquid de Dogmate proceſſionis Spiritus Sancti ex Patre pariter ac Filio ſtatuatur, fugere Latini nequeant, quin ſaltem temeritatis manifeſtæ teneantur, quod Symbolo Conſtantinopolitano vocem *Filioque* non dubitaverint adjungere. Quare neceſſarium exiſtimo demonſtrare, quod clare me facturum ſpero, nullam in hoc temeritatem fuiſſe. id, ni fallor, aſſequar duobus capitibus tractandis, quorum prius *Hiſtoriam & factum*; alterum *Jus facti*, rationes ſcilicet ob quas Latini id citra ullam juſtam reprehenſionem agere potuerunt, dilucide ac breviter exponet.

Hiſtoria ejus Additionis ſic ſe habet. Cum exortis poſt Ariana tempora novis Hæreſibus Eunomii, Macedonii & aliorum S. Spiritus Divinitatem op- pag. 467.
pugnantium, quaſi ex eo, quod de Filio ſolo diſerte fuiſſet in Magna Synodo Nicena definitum conſubſtantialem cum Patri eſſe, de Spiritu Sancto ſequeretur, minime illum a Patre procedere: celebratum eſt Conſtantinopoli Concilium Generale ſecundum, indictum a Damaſo Papa, convocatum a Theodoſio Seniore Auguſto, in quod convenerunt centum quinquaginta Epiſcopi anno Chriſti 381. Ibi damnata Pneumatomachorum blaſphemia, viſum eſt Patribus apponendum aliquid Nicæno Symbolo, quod iſtam deinceps Hæreſim perimeret. Hæc igitur verba ei adjuncta tunc ſunt: *Et in Spiritum Sanctum Dominum & vivificantem, qui ex Patre procedit, qui cum Patre & Filio ſimul adoratur, & conglorificatur, qui locutus eſt per Prophetas*. Satis hoc viſum ad præſentem uſum. Sed cum inſanire nihilominus Eunomiani pergerent; ſequi ex ſtatuto Dogmate Filium Filii Spiritum Sanctum eſſe, cavillantes: quod autem ſatis conſtaret unicum eſſe conſubſtantialem Patri Filium, Spiritum Sanctum, qui Filii Filius eſſet, a divinitatis participatione removendum, & ad creaturarum claſſem ſubmovendum omnino eſſe: quidam ut iſti argumentationi occurrerent, negare cœperunt Spiritum a Filio procedere; ſic, ut ipſis videbatur, plauſibilius, rejecturi Eunomianum Sophiſma, recitatum a S. Baſilio in Opere contra Eunomium his verbis: Ἀλλὰ λέγει· εἰ Θεοῦ μὲν εἰκὼν ὁ Υἱός, Υἱοῦ δὲ τὸ Πνεῦμα. καὶ εἰ Θεοῦ μὲν Λόγος ὁ Υἱός, ῥῆμα δὲ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα· διὰ τί μὴ Υἱὸς Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα εἴρηται; τούτῳ γὰρ ἰσχυροτάτῳ πρὸς ἀπόδειξιν ἐχρήσατο· εἰ γὰρ Υἱὸς, οὐ κτίσμα κελεύεις νοεῖν. ἢ ὅτι μὴ Υἱὸς ὠνόμασται, διὰ τοῦτο κτίσμα εἶναι βλασφημεῖς. Verum adverſus hanc imperitiſſimam reſponſionem reclamarunt, præſertim in Occidente, Catholici; utrumque juxta Orthodoxum Canonem, ex æquo profitendum affirmantes, & procedere Sanctum Spiritum ex Patre ſimul & Filio, & tamen eum nec Patris nec Filii Filium eſſe. Ac perſeverantibus Græcis quibuſdam in negando Sanctum Spiritum a Filio procedere, & in ſui erroris confirmationem Symbolum Conſtantinopolitanum rapientibus, in quo ſolum diceretur Spiritum ex Patre procedere: Theologi paſſim Orthodoxi, præſertim Romæ ac per Provincias Latini ritus, conteſtabantur, ita dici in Conſtantinopolitano Symbolo Spiritum a Patre procedere, ut non excludatur conſortium Filii, cui Pater omnia ſua communicet, præter eſſe Patrem; ac conſequenter ſpirationem quoque activam conferat, qua ille fiat ſecum unum Spiritus

Sancti Principium: quare cum Sanctus Spiritus a Patre non quomodocumque, ſed per Filium, ut Patres quidam Græci loquerentur, procedat, vere & ad Auctorem ſenſum explicari Conſtantinopolitanum Symbolum, quo loco ait Spiritum Sanctum Patre procedere, adjungendo eum a Filio quoque produci. Ferventibus hiſce diſſidiis per hunc modum, addi cœpit Symbolo a Latinis verbum *Filioque*, voce tantum tenus, in diſputationibus de iſto Dogmate. Eoque pertinere aribitror, quod Joſephus Epiſcopus Methonenſis in libro contra Marcum Epheſium teſtatur, Auctorem laudans Ariſtinum Hiſtoricum: mox a ſecunda Generali Synodo, jam tum tempore Damaſi Papæ, additamentum vocis *Filioque* non modo a Latinis factum, ſed a Græcis quoque Orthodoxis fuiſſe comprobatum; quippe conſciis eam veram fuiſſe Conſtantinopolitanorum Patrum Symboli Auctorum ſententiam.

Res in eo ſtatu manſiſſe videtur per annos fere 400. uſque ad tempora ſecundæ Nicænæ Synodi quæ fuit Generalis ſeptima, Anno Chriſti 787. celebrata. Tunc enim primum ex verbis in ſcripta promota eſt additio. Siquidem ejus Oecumenicæ ſacræ Synodi Actione 7. recitatum extat Conſtantinopolitanum Symbolum his plane verbis: *Credo in Spiritum Sanctum . . . qui ex Patre & ex Filio procedit*. Græce ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορευόμενον. Scio Græcos in Florentino Concilio ſeſſ. 6. contra hoc excepiſſe: Codices eorum antiquos continentes Acta Nicænæ 2. Synodi Symbolum ſine additione illorum verborum καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, *& ex Filio* exhibere. Sed iis, ut ibidem refertur, tunc Latini reſponderunt, habere ſe antiquum Græcum Codicem, in quo additio manifeſte compareret, ſicut & in Interpretationibus Latinis jam olim editis ejus ſacræ Synodi. Verba ipſorum Græcorum hoc quod dico teſtantium hæc ſunt ſeſſ. 6. Concil. Florent. tom. 32. Edit. Reg. pag. 84. Τοῦ τοῦ ὅρου ἑβδόμης Συνόδου πρὸ ἡμῶν ἀναγινωσκομένου, προεκομίσθη παρὰ Λατίνων βιβλίον ἕτερον παλαιὸν γεγραμμένον, τὸν αὐτὸν ὅρον τῆς Συνόδου ταύτης περιέχον, ἐν ᾧ εὑρέθη προκείμενον ἐν τῇ θεολογίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰς τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον. τό, καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ. Et addit Græcos illum ſuæ linguæ Codicem cum admiratione ſpectaſſe, & probum ſpecie manuſque perantiquæ reperiſſe. Eademque de re pag. deinde 86. referuntur Juliani Cardinalis verba hæc ad Imperatorem Græcorum: Γαληνότατε Βασιλεῦ· τὸ προκομισθὲν παρ' ἡμῶν Σύμβολον ἐν τῇ ἑβδόμῃ Συνόδῳ, ἐστὶν ἐν βιβλίῳ παλαιοτάτῳ. καὶ ἀδύνατον ὑπονοῆσαι γενέσθαι τινὰ ἐναλλαγὴν ἐν αὐτῷ. ἔχομεν δὲ ἱστορικὸν ἄνδρα παλαιὸν καὶ σοφόν, γεγραφότα περὶ πολλῶν ἄλλων, καὶ δὴ καὶ περὶ τούτου διειληφότα. ὅτι τὸ Σύμβολον οὕτως ἐξετέθη καὶ ἀνεγνώσθη παρὰ τῆς ἑβδόμης Συνόδου. *Sereniſſime Imperator: prolatum a nobis Symbolum in ſeptima Synodo, eſt in libro antiquiſſimo. nec cogitari aut excipi cum fundamento poteſt, alteratum aut corruptum id exemplar fuiſſe. Habemus autem Hiſtoricum, priſcum hominem & ſapientem, qui cum de aliis plurimis ſcripſit; tum de hoc proprie de quo nunc agitur, affirmavit, Symbolum ſic expoſitum & lectum apud ſeptimam fuiſſe Synodum*. Ex his habemus, ſatis certo conſtare Nicænam ſecundam Synodum Generalem ſeptimam, revera diſertam profeſſionem proceſſionis ſancti Spiritus ex Filio Conſtantinopolitano Symbolo addidiſſe: utcumque Græci quidam Codicibus corrumpendis ejus rei famam obruere ſint conati. Quare Latini deinceps Synodi Oecumenicæ auctoritate freti, non ſolum ut antea voce tenus, ſed ſcripto jam quoque vocabulum *Filioque* Symbolo inſerere potuerunt. Nondum tamen audebant Symbolum cum iſta additione inter Sacra canere: qui reſtabat tum adhuc in iſtius additionis progreſſu gradus tertius. Romani Pontifices cum & conſtare de Dogmate proceſſionis S. Spiritus ex Filio viderent: & Symbolum ipſum haberent diſerta ejus rei profeſſione auctum, palam propoſitum a Generali Synodo; minus neceſſarium putabant id addi cantato in Eccleſia Symbolo, quod ſatis aliunde in eo intelligi confidebant. Extat iſtius eorum tali de re judicii monumentum illuſtre in primis: quod hic recitari e re puto. Anno Chriſti 809. celebrata eſt Aquiſgrani præſente Imperatore Carolo Magno frequens Synodus Gallicanorum Patrum: qui accurate diſputata contra Græcos controverſia de proceſſione Spiritus Sancti; cum de re ipſa ut oportuit definierunt: certiſſime tenendum, produci Spiritum Sanctum a Filio quoque; tum ut contrarium errorem pertinacia Græcorum late graſſantem, eliderent; petendum a Pontifice cenſuerunt ut Symbolum cum additione vocis *Filioque* cantari in Eccleſia juberet. Pervenerunt ad Leonem Tertium Legati hoc poſtulantes a Synodo & Imperatore miſſi. Quibus Leo reſpondit, quod ad Dogma quidem attineret; *Ita ſentio, ita teneo: ita cum his Auctoribus & ſacræ Scripturæ auctoritatibus; ſi quis aliter de hac re ſentire & tenere voluerit, defendo: & niſi converſus fuerit, & ſecundum hunc ſenſum tenere voluerit, contraria ſentientem funditus abjicio*. Quod autem de jubendo cantari in Eccleſia Symbolo cum additione *Filioque* rogabatur, negavit ſibi videri concedendum. Et inſtantibus Legatis per hæc ipſa verba: *Si ſciret Paternitas tua quanta ſunt hodie millia id ſcientium quia cantatur; qui numquam ſcituri eſſent niſi cantaretur, fortaſſe nobiſcum teneres, & id tuo etiam conſenſu ut cantaretur acquieſceres*: reſpondit Leo: *interim aſſentio. verum tamen quæſo reſponde mihi: num univerſa hujuſmodi fidei myſtica Sacramenta, quæ Symbolo non continentur, ſine quibus quiſque qui ad hoc pertingere poteſt, Catholicus eſſe non poteſt, Symbolis inſerenda, & propter compendium minus intelligentium, ut cuique libuerit addenda ſunt?* Aliquando poſt Legati, ſic ajunt: *Ergo ut video, illud a veſtra Paternitate decernitur, ut primo illud de quo quæſtio agitur, de ſæpe fato Symbolo* (quod nempe legitur in Eccleſia) *tollatur: & tunc demum a quolibet licite & libere, ſive cantando, ſive tradendo diſcatur & doceatur* (extra cantum videlicet Eccleſiaſticum, qui inter Sacra fit) Ad quæ Papa repoſuit: *Ita proculdubio a noſtra parte decernitur; ita quoque ut a veſtra aſſentiatur, a nobis omnimodis ſuadetur*. Hæc ex Actis illius Aquiſgranenſis Concilii a Sirmondo Tom. 2. Conciliorum Galliæ, editis deſcripſimus. In quibus obſervari operæpretium ſit: uſurpari quidem jam tum in Gallia cœptum, ut Symbolum cum additione vocabuli *Filioque* in Eccleſiis inter Sacra caneretur. *Id enim innuunt illa verba Legatorum: ſi ſciret Paternitas tua quanta ſunt hodie millia id ſcientium quia cantatur*. ſed hunc morem a Romano Pontifice nondum tunc fuiſſe approbatum ipſi qui uſurpabant norant, dum ejus approbationem petunt. Et quidem hic Pontifex Leo III. adeo fuit in hoc propoſito fixus, ut, quod Petrus Lombardus lib. 1. Sententiarum diſt. 11. teſtatur. Tranſcriptum Symoboli ſine additione *Filioque* quale nimirum in Miſſa cantari omnino volebat, reliquerit in tabula argentea poſt Altare Beati Pauli.

Edit. Rom. pag. 468.

pag. 469.

Perventum tamen aliquando ad iſtum tertium progreſſus in Additionis negotio gradum fuiſſe manifeſtum eſt: ut nimirum, etiam approbante Pontifice Romano, Symbolum cum additamento *Filioque* inter Sacra caneretur. A quo autem id primum Pontifice fuerit admiſſum, incertum eſt. Nicolaum & Adrianum quidam nominant. Sed Andreas Rhodius cauſam Latinorum agens in Concilio Florentino, de utroque negat, quoniam neutrum eo nomine Photius accuſaverit, neutiquam de re tali, ſi eſſet vera, taciturus. Addit idem Andreas Conc. Flor. ſeſſ. 7. pag. 122. Edit. Reg. Ἡ Ῥωμαίων Ἐκκλησία ἠναγκάσθη βλέπουσα τὸν ἐπικείμενον μέγαν κίνδυνον. ἐψάλλετο γὰρ ἤδη ἐν ταῖς Γαλλίαις καὶ Ἱσπανίαις. ὅθεν ἤρεσεν ἐκείνῳ τῷ ἄκρῳ Ἀρχιερεῖ, μετὰ συνεδρίας πολλῶν Πατέρων δυτικῶν τῶν γεγονότων οὐ μικροῦ ἀξιώματος οὐδ' ὀλίγου ἀριθμοῦ, ἀνατάξαι ὅπερ ὃ λέγομεν, καὶ ὡς ἐν τῷ Συμβόλῳ ψάλλομεν. *Coacta eſt Eccleſia Romana* (admittere ut caneretur Symbolum cum additione *Filioque*) *cum magnum videret impendere periculum jam enim canebatur in Galliis & Hiſpaniis. quare placuit Summo illi Pontifici, cum multorum Occidentalium Patrum conſeſſu, qui nec dignitate tenues,*

Google

nec modici erant numero, illud explicare quod dicimus & ſicut in Symbolo canimus. hoc eſt, decernere ut deinceps vox ***Filioque*** Symbolo in Eccleſia cantato adderetur. Quis fuerit iſte Summus Pontifex non indicatus hic nominatim, adhuc inveſtigandum ſupereſt. Baronius ad annum Chriſti 883. pag. 596. Edit. Rom. anni 1602. refert; in ſua Bibliotheca Vallicellana aſſervari Volumen antiquum Græci Auctoris Anonymi, qui diſtincte affirmat: Additionem vocis *Filioque* ad Symbolum quod canitur in Eccleſia, primum admiſſam & decretam à Chriſtophoro Papa.

Hic Chriſtophorus, ut idem Baronius alibi docet, Romanam Sedem invaſit anno Chriſti 907. dejecto ex ea & detruſo in carcerem Leone V. eamque per ſex menſes tenuit. poſt quos expulſo, & in vincula conjecto Chriſtophoro, Sergius III iterum Apoſtolicum Thronum inſedit, in eoque perſtitit uſque ad mortem ſuam, quæ contigit triennio, poſt anno Chriſti 910. Mihi non videtur inveriſimile Andream Rhodium græcum hominem ejuſdem iſtius Græci Commentarii, cujus exemplar habuit Baronius, notitiam habuiſſe; adeoque memorem quid ibi legiſſet, ea quæ deſcripſimus in Concilio dixiſſe. Abſtinuiſſe autem a mentione diſtinctiori Papæ Chriſtophori, vel quod putaret Scriptorem illum Græcum in eo erraſſe, confundendo eum cum ſuo ſucceſſore, aut potius expulſore Sergio: vel quod utriuſque iſtorum tam maculoſa vita, tam fœda memoria eſſet, ut in conſeſſu tam gravi, cui præſertim intereſſent multi parum æqui Romanæ Eccleſiæ, illa infeliciſſimorum ejus temporum probra refricare memorando non duceret opportunum. Recitat idem Baronius ad annum Chriſti nongenteſimum nonum, qui fuit ſecundus Sergii III. Concilium celebratum in Pago ſive Provincia Sveſſionenſi, in loco Troslejo dicto, Præſidente Herveo Archiepiſcopo Rhemenſi, *Anno*, ut ibi in fronte ſcribitur, *Dominicæ Incarnationis nongenteſimo nono, Indictione duodecima, ſexto Kalendas menſis Julii.* In quo præſidens Synodo Archiepiſcopus poſt multa quæ proponit alia ibi tractanda, hoc quoque de *Edit. Rom. pag. 470.* controverſia Proceſſionis Spiritus Sancti memorat, his verbis: *Sane quia innotuit nobis Sancta Sedes Apoſtolica, adhuc errores & blaſphemias cujuſdam vigere Photii in Partibus Orientis, in Spiritum Sanctum, quod non a Filio, niſi tantum ex Patre procedat, blaſphemantis: hortamur veſtram Fraternitatem, ut una mecum, ſecundum admonitionem Domini Romanæ Sedis Præſidis, ſinguli noſtrum perſpectis Patrum Catholicorum ſententiis, de divinæ Scripturæ pharetris acutas proferamus ſagittas, potentes ad conficiendam belluam monſtri renaſcentis, & ad terebrandum caput nequiſſimi ſerpentis.* Hæc ibi: quæ Baronius deſcripſit ex Codice Antonii Auguſtini, accepto ex Bibliotheca S. Remigii Rhemenſis. Ex his licet ſuſpicari, increbreſcentibus per Hiſpanias & Gallias Diſputationibus de Dogmate proceſſionis Spiritus Sancti ex Patre ſimul & Filio, conſultam de more Sedem Apoſtolicam mandaſſe inquiſitionem in Synodis Provincialibus de iſta quæſtione fieri; ac perlatis poſtea, ut eſt veriſimile, Patrum votis, damnatam Hæreſim Græcorum, & ad eam extirpandam, prout Patres etiam Aquiſgranenſes judicaverant, utile judicantium addi Symbolo in Eccleſiis cantato, vocem *Filioque*, annuiſſe denique Romanum Pontificem, *cum magnum videret impendere periculum* (ut loquitur Andreas) & multi magnæ auctoritatis Occidentales Patres, id neceſſarium judicarent. Et ita deinceps communi decreto per totum Occidentem Symbolum cum additione *Filioque* in Miſſa cantatum: aut potius cum id antea per Gallias & Hiſpaniam voluntaria Eccleſiarum & Epiſcoporum devotione uſurparetur, aſſenſu denique Romani Pontificis eſt firmatum.

Dedimus hactenus Hiſtoriam Additionis vocis *Filioque* ad Conſtantinopolitanum Symbolum articulis temporum, & progreſſionis gradibus diſtinctam; ex cujus vel ſimplici expoſitione confido apparere innocentiam & æquitatem ejus facti, ut pene potuerim lucrifacere operam ſecundi ex propoſitis capituli tractandi, quo ſum pollicitus demonſtraturum me; juſtis & idoneis de cauſis iſtam eſſe a Latinis Additionem factam. Nam primum quidem Additionis modum & gradum, quo Magiſtri & Theologi Catholici allegatum in præſidium erroris a negantibus Sanctum Spiritum a Filio procedere, teſtimonium Conſtantinopolitani Symboli Patris ſolius in productione S. Spiritus, diſertam mentionem facientis, ſic explicabant ut Filium cum Patre conſpirantem intelligi oportere contenderent, ac ſic voce tenus vocem Filioque Symbolo adderent; quis jure poſſit reprehendere: cum ea non tam Additio quam expoſitio fuerit, rem proferens illic abſconditam, non intrudens aliunde importatam. Andreæ Epiſcopi Rhodi hac ipſa de re in Concilio Florentino ſeſſ. 6. diſputantis, probatus ejus ſacræ Synodi aſſenſu, ſyllogiſmus huc facit: Οὐδεμία ἔκθεσις, ἀνάπτυξις ἢ σαφήνεια τινὸς ἐπιστήμης ἢ μαθήματος ῥηθείη ἂν προσθήκη. ἀλλὰ τὸ ἐκ τοῦ Υἱοῦ λεγόμενον ἐν τῷ Συμβόλῳ ἐμπεριέχεται τῇ τοῦ Πατρὸς φωνῇ, ἐξήγησις δὲ αὐτοῦ καὶ ἀνάπτυξις· οὐκ ἄρα ἐστὶ προσθήκη. *Nulla expoſitio, explicatio aut declaratio Doctrinæ cujuſpiam aut Dogmatis, recte vocetur additio. Atqui vox* Filioque *verbo tenus adjuncta Symbolo, jam prius in eo continebatur latens & ſubintellecta in ipſa mentione Patris, cujus abſtruſi ſenſus hæc tantum enarratio, & explicatio eſt. Non eſt igitur Additio.* Scio Græcos Schiſmaticos contra excipere: Vetitum eſſe nominatim apponere quidpiam Symbolo etiam expoſitionis cauſa. Sed eos ſubmovet idem Andreas Rhodius diſerte negans id umquam fuiſſe prohibitum. Verba ejus hæc ſunt Concil. Florent. ſeſſ. 7. pag. 107. Tomi 32. Conciliorum Edit. Reg. Λέγω ὅτι ἐξ ὅτε συνεπεράνθη τὸ Σύμβολον, καὶ κωλύεται τὸ προστίθεσθαι ὅσον πρὸς τὸν νοῦν καὶ πρὸς ἑτέραν διάνοιαν. ὅσον δὲ πρὸς διασάφησιν, οὐδέποτε ἡ Ἐκκλησία τοῦτο ἐκώλυσε. *Unde ſequitur prohibitionem addendi, quæ conſummato jam Symbolo eſt appoſita, intelligendam eſſe de additione novi ſenſus, diverſæque ſententiæ: nam additionem quæ ad meram declarationem pertinet, numquam prohibuit Eccleſia.*

Secundus Additionis gradus auctoritate Synodi Nicænæ ſecundæ, generalis ſeptimæ factus Apologia non indiget. quotus enim quiſque non ſentit, nihil minus juris Oecumenico Concilio Nicæno ſecundo fuiſſe declarandi aliquid in Symbolo Con- *pag. 471.* ſtantinopolitani Oecumenici ſecundi, quam ipſi Conſtantinopolitano ſecundo fuerat apponendi verba quædam Symbolo prius edito a Nicæna prima Generali magna Synodo? Appoſita vero jam Symbolo per Generalem Synodum voce *Filioque*, quin illam cantare quoque inter ſacra continuo potuerit citra reprehenſionem ullam Eccleſia Romana, dubitare nemo poterit qui reputet, nullam fingi probabilem rationem poſſe, cur Symbolum a Conſtantinopolitana ſecunda Generali editum Synodo recte in cantum Eccleſiaſticum ſit receptum; idem Symbolum auctiori, & explicatiori editione vulgatum a Nicæna ſecunda generali ſeptima Synodo, nefas fuerit Eccleſiaſticis aptari modulis, & in Choro dum Sacra peraguntur audiri. Dicent fortaſſe: genus mendacii fuiſſe Symbolum quaſi a Conſtantinopolitanis ſecundæ Synodi Patribus editum cantare, cum additamento tanto poſterius illi a ſeptima generali Synodo inſerto, ex quo non jam amplius id ſecundæ Synodi Symbolum eſſet, ſed aliud ſeptimæ. Reſpondeo: ſi multa verba a ſecunda generali Synodo Symbolo Nicænæ primæ generalis addita, non obſtiterunt quominus id Symbolum Nicænum vocari perſeveraret; cur unius quadriſyllabæ vocula additio impediet, ne vere idem Symbolum Conſtantinopolitanum ut antea poſſit dici? Nicæno Symbolo Conſtantinopolitani centum quinquaginta Patres adjunxerunt, poſt illa verba: *Credo in Spiritum Sanctum*, hæc: *Dominum & vivificantem, qui ex Patre procedit, qui cum Patre & Filio ſimul adoratur & conglorificatur, qui locutus eſt per Prophetas.* & tamen Symbolum ſic auctum Nicænum nihilominus deinceps

Catholici dixerunt. Durandus in Rationali Divin. Offic. lib. 4. cap. 25. Poſtquam Apoſtolicum & Athanaſianum Symbola memoraſſet, ſubjungit: *Tertium eſt Nicænum, quod Damaſus Papa ex Conſtitutione univerſalis Synodi apud Conſtantinopolim celebratæ inſtituit*. Similiter Magiſter Sententiarum lib. 1. diſt. 11. & Alexander Alenſis part. 3. quæſt. 69. membro 5. Symbolum quod in Miſſa cantatur Nicænum, ac Nicænorum Patrum vocant. Hujus ratio eſt quod additio Conſtantinopolitanorum Patrum nihil novum intulit Nicæno Symbolo, ſed quædam quæ in eo latebant explicatius protulit. Hoc affirmat S. Gregorius Nazianzenus, unus e 150. Conſtantinopolitanis Patribus, ſcribens ad Cledonium: Ἡμεῖς (inquit) *τὴν κατὰ Νίκαιαν πίστιν τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐκεῖσε συνελθόντων ἐπὶ καθαιρέσει τῆς ἀρειανικῆς αἱρέσεως, οὐδὲν οὔτε προετιμήσαμέν ποτε, οὔτε προτιμᾷν δυνάμεθα, ἀλλ' ἐκείνης ἐσμὲν πίστεως σὺν Θεῷ καὶ ἐσόμεθα*. tantum addit ſe cum ſuis in illa Sacra Synodo Collegis articulatius expoſuiſſe, quæ minus ſufficienter, habita ratione deinde ſubortarum Hæreſum, de Sancto Spiritu declarata a Nicænis fuerant. *προσδιαρθροῦντες τὸ ἐλλειπῶς εἰρημένον περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος*. In quæ Nazianzeni verba Scholiaſtes ejus Elias ſic recte commentatur. *Τῷ μὲν σώματι τῶν λέξεων παραλέλειπτο· τῇ δὲ ψυχῇ (λέγω δὲ τὰ τῶν νοημάτων) οὐδαμῶς. διὸ καὶ ὁ ἅγιος οὐ τὸ παραλελειμμένον, ἀλλὰ τὸ ἐλλειπῶς εἰρημένον τοῦ σώματος λέγει διαρθροῦν, ἤτοι ἐξαπλοῦν καὶ διασαφεῖν*. Hæc ille: quibus ſignificat, non ſenſibus aut quaſi animæ Symboli Nicæni defuiſſe aliquid, dicere Gregorium Theologum; ſed ſono verborum ac veluti corpori &c. Unde ſequitur additionem identitati non obſtare. Idem nunc pari jure dicimus. quam voculam Nicæna ſecunda Synodus generalis ſeptima Symbolo a Conſtantinopolitana generali ſecunda edito addidit, ea cum extranea non fuerit, ſed ex viſceribus ipſius Symboli doctrinæ, ac Conſtantinopolitanorum Patrum ſententiæ eruta, non facit ut poſt hujus epentheſim Symbolum aliud diverſum id debeat cenſeri. nullum ergo fuerit mendacium, id Conſtantinopolitanum ut antea vocare. Quod vero Eccleſiæ Galliæ & Hiſpaniæ cantare Symbolum in Sacro cum additione *Filioque*; per ſe inſtituerunt, id nimirum ſibi licere credidere poſtquam iſta additio per generalem ſeptimam Synodum comprobata & uſurpata fuerat. unde ut ſuperius vidimus Leo Tertius Pontifex id factum non ut nefarium damnavit, ſed tantum ut ab eo deſiſterent ſuaſit; propter cauſam quam ibi commemorat. Sed illa Romani Pontificis moderatio, ut tunc fuit laudabilis; ſic poſtea per Græcorum, Schiſma hæreſi cumulantium pervicaciam, evaſit intempeſtiva. Etenim illi abſtinere a cantu Symboli cum additione *Filioque*, pro ſigno profitentium ſuam de Proceſſione Spiritus Sancti ex Patre ſolo Hæreſim habebant. Sic Photius Leonem Tertium tamquam ſibi conſentientem in iſta blaſphemia laudat. quod nimirum ille noluiſſet cantari Symbolum cum additamento *Filioque*. Coacti ergo vere ſunt, ut loquitur Andreas Rhodius ſuperius relatus, Romani Pontifices cantari jubere Symbolum tali additione auctum, juſto metu gravis ſcandali, tum apud Latinos, quorum Eccleſiæ pleræque jam ultro cantum illum uſurparant, tum apud Græcos qui ejus rei omiſſionem in erroris ſui patrocinium trahebant. Et tamen vel ſic coacti temperarunt Græcos ipſos adigere ad id Symbolum cum pari additione in Eccleſia cantandum. Licet non deeſſent fervidiores, qui id Græcis injungi ſuaderent. Contra quos videtur Joannes Paraſtron, Miſſus Conſtantinopolim a Gregorio X. illa verba a Pachymere hoc capite recitata protuliſſe: per quæ ſuadere ſtudet Italis: *Ut dimiſſo amotoque additionis ad Symbolum* (a Græcis videlicet exigendæ) *Scandalo, cum Fratribus quos viderent palam Græcis conciliari, vera ita demum coalitura pace, vellent*. Uti & viciſſim Græcos mox ipſos hortatur ad admittendas & ſatis accipiendas excuſationes quas Latini allegarent pro additamento ad

Edit. Rom. pag. 472.

Symbolum: hoc eſt pro eo quod Symbolum voce *Filioque* auctum in ſuis Eccleſiis cantarent: prout juſtis & neceſſariis de cauſis majores ipſorum id inſtituiſſent. Præſtitiſſe mihi videor quod promiſeram, & ſatis eviciſſe nullam in facto Additionis vocis *Filioque* ad Conſtantinopolitanum Symbolum, temeritatem Latinorum poſſe notari, ſed ſummam potius & Romani Pontificis & Eccleſiarum Occidentis apparere cum fundatiſſima ratione moderationem ac ſapientiam, in neceſſitate obſiſtendi graſſanti Hæreſi temperantium tamen id a Græcis exigere, quo illos exaſperandos, & quadam exprobratione præteriti erroris confundendos intelligebant: & iſta benigna accommodatione ſtudentium eos ad unanimam Eccleſiarum allicere concordiam.

CAP. XIX.

Pag. 218. *Τεθρύλληται τὸ πρὸς τὸν Ἀβραὰμ τοῦ Θεοῦ· οἱ εὐλογοῦντές σε* &c. Aliquid quodammodo ſimile dictum Abraamo a Deo reperitur Geneſ. 12. 2. *Benedicam benedicentibus tibi* &c. Cæterum verba ut hic jacent potius ſumpta videntur ex Gen 27. 29. *Qui benedixerit tibi ſit ipſe benedictus, qui maledixerit tibi maledictionibus repleatur*. Sed hæc non dicuntur a Deo Abraamo, ſed ab Iſaaco Jacobo. ut forte hoc ſit *μνημονικὸν σφάλμα* Pachymeris.

CAP. XX.

Pag. 219. *Quamquam hæc quidem res* (Holoboli ſupplicium) *non hoc tempore contigit, ſed paulo ante*. Quando contigerit hoc capite narrata incomitiatio Rhetoris Eccleſiæ Holoboli, oſtendemus infra in Chronologicis lib. 3. harum Obſervationum cap. v. num. 6. nunc occaſionem non omittam demonſtrandi Vaticanum Paraphraſtem nequaquam ipſum fuiſſe Pachymerem, qui aliam quaſi editionem ſui Operis commutans plurima vulgaverit; id quod Virum doctiſſimum ſuſpicatum video. ſi enim is ipſe eſſet, non ita manifeſte a ſe ipſo diſſenſiſſet, ut hic facit. Cum enim in noſtris optimis B. & A. Codd. Pachymeres hoc loco habeat: *πλὴν οὐκ ἐπὶ ταύτῃ τοῦ καιροῦ γεγονός· ἀλλὰ πρότερον*. Paraphraſtes ſic hunc locum effert: *πρότερον μὲν συνέβη μετὰ τὸ ἐξορισθῆναι τὸν Πατριάρχην Ἀρσένιον*. Ita ille. & mox ut ſibi cohæreat, ubi conventus eſt mentio habiti congregatis Epiſcopis cum Patriarcha, Imperatore præſente, Vaticanus Patriarcham tunc fuiſſe Germanum diſerte tradit, contra manifeſtam Pachymeris ſententiam, qui nihil omnino de conciliationis Eccleſiarum negotio tractatum, quamdiu Patriarchatum tenuit Germanus, tradit. Nec poteſt eſſe dubium qui Patriarcha illic tacito indicatus nomine Joſephus fuerit; ſub quo demum tractatio concordiæ Eccleſiarum moveri cœpta eſt. Et quidem Joſepho Patriarchatum gerere incipiente nondum fuiſſe deformatum infami ſupplicio Holobolum, manifeſte patet ex cap. hujus libri XII. quo narratur: Imperatorem urſiſſe Patriarcham (Joſephum videlicet) & quoſdam ex Clero ad aſſentiendum Paci quam tractabat cum Eccleſia Romana, ſuffragantibus in hoc ipſi Archidiacono Meleteniota, Georgio Cyprio Protapoſtolario, & hoc ipſo Holobolo, quem inde patet nondum male mulctatum ab Imperatore, quinetiam in gratia tunc apud eum fuiſſe donec eam illo ipſo conventu imprudentia ſua perdidit. Alibi etiam obſervavi Scriptorem hunc a Pachymeris quem interpolat mente aberrare. Sed hoc in ſpecimen talium abunde ſit hic memoraſſe.

pag. 473.

Pag. 220. *Ille non diſſimulans pœnitere ſe prius actorum & contrarias Imperatori partes deinceps ſecuturum*. Quid viderat Holobolus de novo ut mutaret ſententiam, & ex probante conſilium reconciliandarum Eccleſiarum, repente in ejus pacis adverſarium mutaretur? Nihil ſane, niſi ſe minus honorifice quam vellet tractatum ab Auguſto; quam ille, ut putabat, contumeliam perſeverantia in Schiſmate, & pervicacia ulciſci ſtuduit. En quo Spiritu Græci Schiſmatici ferrentur: non eos ratio,

non auctoritas, non veritatis cura; ſed ambitio & ſuperbia privatæque rationes præcipitabant, ipſo iis addicto Hiſtorico fatente. Non ita Joannis Vecci ex Adverſario in fautorem Latinorum mutatio contigit ſuperius cap. xxv. narrata. Ille ſiquidem quoad putavit cauſam Græcorum veritate niti, modeſte reſtitit Imperatori, uſque ad perpeſſionem carceris. ubi vero per otium lectis Patrum libris clare vidit potius jus eſſe Latinorum, ſtatim agnitam veritatem eſt profeſſus & conſtantiſſime defendit.

Pag. 220. *Inteſtinis ovium ipſo adhuc fimo refertis implicitì onuſtique.* Etſi hanc fœdam traductionem damnatorum per Urbem *κατὰ θρίαμβον* Pachymeres vocat, præceſſerant tamen ejus exempla Conſtantinopoli. vide Annam Comnenam quid ipſa ſimile viderit, referentem lib. 12. Alexiadis pag. 363. Edit. Reg. ubi peculiariter in rem noſtram notat, eos qui hoc modo circumducebantur habuiſſe capita inteſtinis boum oviumque quaſi ad ridiculum ornatum cincta: *Τὰς δὲ κεφαλὰς* (inquit) *ἐντοσθίοις βοῶν καὶ προβάτων ταινίας δίκην κοσμήσαντες.* In optimo ms. Pugetiano cum quo editam jam Alexiadem contuli, & pluſquam mille locis emendavi, legitur, *κατακοσμήσαντες.*

CAP. XXI.

Pag. 222. *Πρὸς Μεθώνην γίνονται* ſic contextus trium ſimul Codicum: ſed in Barberino ſupra *Μεθώνην* adſcriptum in gloſſæ modum *Κορώνην* legimus. Hoc ab erudito Lectore additum putamus ad prævertendam ambiguitatem, quæ poſſet objici minus cautis a vocabulo *Μεθώνη*. Iſto enim nomine eſt Urbs Thraciæ apud Suidam & Stephanum; item alia Macedoniæ in Magneſia, cujus meminere Thucydides, Strabo, Stephanus, Plinius &c. Methonen etiam in Theſſalia memorat Heſychius, illam forte de qua Seneca Choro Actus 4. Troadum his verſibus.

An frequens ruſcis levibus Methone,
Quæ ſub Oetæis latebroſa ſylvis &c.

Nulla porro harum in hunc locum quadrat. non enim provectos a Malea Laconiæ Promontorio Helleſpontias ventus plenis velis per totam noctem impellens (quod hic dicitur) appellere retro potuit in Macedoniam aut Thraciam. Eſt ergo hæc *Μεθώνη* quam Pauſanias *Μοθώνην* ſcribit, Meſſeniæ Urbs maritima in modico Promontorio, cui adverſum aliud anguſto ſinu diremptum Corone inſidet, alia Urbs, cujus propterea mentionem opportune
Edit. Rom pag. 474. ſuggerit gloſſema non inutile ad determinandum de qua Methone hic agatur. Nam in hanc non inveriſimilis curſus a Malea fuit vento qui ab Helleſponto vehemens ſpiraret. Hodie hæ Civitates nomen fere antiquum in Mappis recentioribus obtinent, ſignatæ vocabulis *Modon* & *Coron*. Porro qui ſinum Modonem inter & Coronem ſitum intrat, is ut Methonem ſic & Coronem tenuiſſe dici poteſt, ut nihil Gloſſator Auctori contrarium alleverit.

CAP. XXX.

Pag. 223 *Attribuerat autem liberali privilegio Imperator cuidam Genuenſi Nobili cui Manueli nomen erat Zachariæ Filio.* Puta hæc Manuelis & Zachariæ vocabula prænomina fuiſſe hominum quibus commune foret *Cataneæ* Gentis nomen. Hoc enim dicendum neceſſario videtur, ut Pachymeres cum Gregora, cumque Duca Michaelis Nepote, cujus Hiſtoriam Vir doctiſſimus Iſmael Bullialdus ante hos annos quindecim primus edidit, conveniat. Siquidem illi ambo docent Michaelem Palæologum hunc noſtrum, conceſſiſſe Phocæam Cataneis. Ac Gregoras quidem ſub initium libri 11. pag. 239. agens de Catane Phocææ Principe, & eum Mitylenem tunc occupaſſe referens, in eamque immigraſſe, præſidio tamen valido Phocææ relicto, ſtatim ſubdit: *Κλῆρος δ' αὐτῷ παρελήλυθεν ἐκ προγόνων ἡ Φωκαία πρὸς τοῦ Βασιλέως καὶ Πάππου τοῦ Βασιλέως ἐφ' οἷς δέδωκεν ἐντολαῖς ἕνεκα καὶ χρημάτων τινὸς φορολογίας. διὸ καὶ κατὰ χρόνους πάντες οἱ ταύτης ἡγεμόνες ἐδέχοντο γράμμασι βασιλικοῖς ἀνανεοῦντες ἀεὶ δι' ἐντάλσεων τὴν δόσιν τοῦ Κλήρου* &c. quorum ſumma eſt Catanem qui ſub Andronico Juniore Princeps Phocææ erat, eum Principatum obtinuiſſe hæreditario jure tranſmiſſum a ſuis Majoribus, quibus illum Imperator Proavus Andronici Junioris (fuit is Michael Palæologus prior) certis legibus in feudum (ut loquuntur) conceſſiſſet. quare quoties in eo Principatu Filii Patribus ſuccederent, Diploma Imperatoris impetrare illos oportebat, quo in iſtius Dynaſtiæ legitimam poſſeſſionem mitterentur. Ita ibi Gregoras. Ducas autem cap. 20. Hiſt. pag. 89. Edit. Reg. ſic habet: *Ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ τοῦ Βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ πρώτως βασιλεύσαντος ἐν Παλαιολόγοις, ἦλθόν τινες Ἰταλοὶ αἰτοῦντες τὸ ὄρος* (agit de monte Phocidis) *δοθῆναι αὐτοῖς, καὶ λαμβάνειν κατ' ἔτος τὸ συμφωνηθέν.* *Imperante Michaele Palæologo, eo qui primus in domum Palæologam Imperium intulit, venerunt quidam Itali petentes Montem Phocææ ſibi dari, ſub præſtatione annui tributi.* Hæc Ducas, qui quamquam hic non nominat iſtos Italos, paulo inferius tamen indicat eos e Gente Catanea fuiſſe. dum ſcribit: *Ἦσαν δὲ οἱ αὐθέντες τῆς Πόλεως (νέας Φωκαίας) ἐκεῖνοι ἐκ τῶν Κατανέων Γενουΐται, Ἀνδρέας καὶ Ἰάκωβος* &c. *Erant autem memorati Urbis novæ Phocææ Domini e Cataneis Genuenſes Andreas & Jacobus.* Poſteri videlicet illorum aut illius qui cum Michaele Palæologo priori de Montis Phocææ Dominio tranſegerat. Unde intelligitur hunc cujus meminit hoc loco Pachymeres, qui primus Montem Phocidis beneficio Imperatoris obtinuit, Manuelem Cataneam fuiſſe vocatum, filium Zachariæ Cataneæ ſive Catanei. Reperimus & Catelufios vocatos: nam qui multi in Hiſtoriis citerioris ætatis Catelufiorum appellatione memorantur, ex eadem cum Cataneis eſſe familia certo colligitur ex collatione variorum locorum Villanii, Laonici, & aliorum Hiſtoricorum qui res quingentorum retro annorum ſcripto complexi ſunt. Nec nova res eſt mutari aliquid in nominibus Magnarum Domuum, cum olim ſciamus Cloantos in Cluentios, Lamos in Lamias, Clauſos in Claudios, & Clodios, Hortenſios etiam in Hortalos tranſiiſſe, nullo id in argumentum trahente familiæ diverſæ: ut omittam ſimilia plurima paſſim obſervata in memoria recentiorum, adeoque hodie vigentium ſtirpium. Non enim his immorari, locus aut præſcriptæ brevitatis ſinit modus, quem quidem jam exceſſiſſe me paululum ſentio; ſcilicet officio elatum grati animi erga Familiam nobiliſſimam cujus vetera illuſtriſſimaque extant erga meam Patriam Galliam fidei benevolentiæque non vulgaris monumenta. Rufus quippe, pag. 475.
aliis Ruffinus, Cataneus, cognomento de Volta, Philippi Auguſti Galliæ Regis Archithalaſſus fuit, & eum poſt expugnatam Acconem deportavit in Apuliam, ut Rigordus docet in libro de Geſtis Philippi Auguſti pag. 142. Salvator etiam Vitalis in Chronico Corſicæ tradit, in expeditione S. Ludovici qua cepit Peluſium, unum ex eadem ſtirpe Cataneorum de Volta, inter Duces exercitus fuiſſe. Anno item Chriſti 1396. cum Genuenſis Reſpublica in gravi ſuo periculo neceſſarium cenſuiſſet ſubjicere ſe imperio Caroli VI. Regis Galliæ: miſſus ad illum communi conſilio Damianus Cataneus, ſumma prudentia parique felicitate negotium confecit, relato domum ex regia gratia titulo atque honore Mareſchalli Franciæ. Perſeveravitque affectus in poſteris non ſine mutuæ Regum benevolentiæ ſignis illuſtribus; quale fuit quod Ludovicus XII. ſolemni pompa Genuam invectus; Villam Laurentii Catanei, ejus invitatu, humaniſſime viſit; delectatum ſe hoſpitio gratiſſime præferens. Quare in occaſione Legationum ad Reges Franciæ Catanei a Genuenſibus plerumque, ut ibi gratioſi, legebantur. Sic ann. 1499. Chriſtophorus. Ann. 1512. Thomas, Catanei; An. 1513. alius item Cataneus, Legati Genua in Galliam veniſſe reperiuntur.

Montana Phocææ quæ Orientem ſpectant quibus in-

ſunt Aluminis Fodinæ, Ibi ille (Manuel Cataneus) *habitans cum ſibi ſubjecta Operarum multitudine indefeſſe laborabat eruenda diſtrahendaque iſta merce; ac cum inde plurimum congeſſiſſet lucri* &c. quis hic labor eſſet & quantum ex eo lucrum, diſcimus ex Duca qui domicilium ſe habuiſſe in iſta nova Phocæa profitens, quæ refert ſpectaſſe oculis creditur. Ἐν τῇ Φωκίδι τῇ κατὰ τὴν Ἰωνίαν ὄρος ἦν ἐν ᾧ μέταλλον στυπτηρίας ὑπάρχει· καὶ ὁ λίθος ἅπας τῆς ἀκρωρείας πυρὶ προσομιλήσας, εἶτα ὕδατι, εἰς ψάμμον γίνεται. τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ λίθου γενομένην ψάμμον εἰς λέβητα βάλλοντες σὺν ὕδατι, καὶ καχλάζοντος τοῦ ὕδατος, ἡ βλαδῶσα ψάμμος διαλύεται· καὶ τὸ μὲν παχὺ καὶ εἰκοειδὲς αὐτῆς ἐν τῷ ζωμῷ μένον ὡς γάλα τυρῶδες, τὸ ξηρὸν καὶ γεῶδες αὐτῆς ἔξω ῥίπτουσιν ὡς ἄχρηστον· τὸν δὲ ζωμὸν εἰς σκάφας κενώσαντες ἄχρις ἡμερῶν τεσσάρων παραδραμεῖν, εὑρίσκονται ἐν ταῖς ἄκραις τῶν ὑποδοχῶν ἀγγείων πεπηγμένος ὁ ζωμὸς καὶ ὑπερλευκίζων ὁμοίως κρυστάλλῳ &c. Hoc eſt ex verſione Bulialdi: *In Phocide quæ Joniæ adjacet, mons erat Metalli aluminis ferax: cunctique lapides, qui in vertice montis, in ignem primum, poſtmodum in aquam miſſi, in arenam comminuuntur. Hæc ex iſtis lapidibus collecta in cacabum aqua mixta demittitur, ac ubi partim aqua injecta ferbuit, arena liqueſit. quod denſum eſt ejus, offæ ſimile, ad modum lactis in caſeum coagulati ſervatur: quod durum & terreſtre, ut inutile abjicitur. Offa vero illa in vaſa diffuſa per quatuor dies, in eis ſubſidit: poſteaque circa oras ſummas vaſorum concreta, ſplendenſque adinſtar cryſtalli reperitur* &c. Satis enim hæc ſunt ad indicandum iſtius hic memorati laboris modum. Quæſtuoſæ porro diſtractionis hujus mercis, cauſam Ducas mox memorat, quod alumen tinctoribus neceſſarium ſit. Ἐστὶ δὲ ἀναγκαῖον χρῆμα ἀνθρώποις. quæ confirmant id quod noſter paulo inferius ſcribit: *Inde ſiquidem vim inferre magnam illi* (Genuenſes) *conſueverant iſtius mercis* (aluminis) *vendibilis in primis. quoniam plurimis, prout hodieque cernitur, ejus uſus eſt in pannis e lana texta colore vario fucandis*. His omnibus addo Cataneorum Imperitantium Phocææ mentionem etiam extare apud Cantacuzenum lib. 2. cap. 29. pag. 290. Edit. Reg. ubi eamdem, ut apparet, rem narrans quam ſuperius retulimus e Gregora, Mitylenes videlicet occupationem per Cataneos Phocææ Regulos factam, in eo videtur a Gregora diſcrepare, quod factum id Dominico Cataniæ Andreæ filio tribuit: non autem ipſi Andreæ & Jacobo ejus fratri. (Verba Cantacuzeni hæc ſunt:) Ἠγγέλλετο, ὡς Δομίνικος ὁ Ἀνδρέου τοῦ Κατανίου, ὃς τῆς νέας Φωκαίας ἦρχε, βασιλέως παραδόντος κατὰ χάριν τῷ πατρὶ αὐτῷ ἀποθανόντος, κληρονόμος τῆς οὐσίας καταστάς, πλείστων δὲ ὢν τοῖς χρήμασι φρονηματίας, Λέσβον ὑφαιρήσειν Ῥωμαίων ἀφελόμενος, ἰδίᾳ ἐν ἑαυτῷ ποιεῖσθαι ἐγχειρεῖ &c. quæ ibi pergit narrare, quibus egregie confirmantur quæ de Phocææ Dominis beneficio Imperatorum Palæologorum Cataneis diximus, neceſſario ad ſupplendam in hoc loco noſtræ Hiſtoriæ ἀποσιώπησιν Pachymeris, familiæ nomen omittentis in memorando Manuele Zachariæ filio, primo Phocææ poſſeſſore ex conceſſione Michaelis Palæologorum primi Auguſti.

Edit. Rom. pag. 476.

Vocem ἐναπεθέμενοι ex margine in contextum intuli, expuncto ἐπισύμενοι, verbo nihili. verſ. ſeq. τιθέμενοι repoſui pro τιθέμενος, ſententia poſcente.

AD LIBRUM VI.

CAP. II.

PAg. 241. Quæ hoc cap. narrantur de Maria Regina Bulgariæ in Avunculum Imperatorem, odio Pacis Eccleſiarum ab eo procuratæ, concitare Sultanem Syriæ conante, facile oſtendunt pravum Schiſmaticorum animum: uti & quæ capite ſequenti, & deinceps narrantur, quam crudelis, impia, facinoroſa hæc mulier fuerit demonſtrant; quare illa protectrice Schiſmatici Rebelles glorientur licet, digno patella operculo.

CAP. V.

Pag. 246. Quæ hic narrat Pachymeres ſe adhibitum ab Imperatore ad clam explorandum ecquid Theodoſius Monachus, ſi Antiochenus Patriarcha fieret, obſtiturus eſſe negotio conciliationis Eccleſiarum, rem illam ex Auguſti ſententia geſſiſſe, oſtendunt hunc noſtrum, etſi tacito judicio animi Schiſmati faveret, ut multa demonſtrant hujus Hiſtoriæ loca; tamen Imperatoris conſiliis ejus generis haud palam adverſatum. Imo ſuſpicari forte non immerito poſſemus: cum vivente Michaele vere & ex animi ſui ſententia faviſſe Paci; ſed eumdem Hiſtoriam deinde hanc ſcribentem ſub Andronico, qui ſe iterum a Romana Eccleſia abſcidit reſciſſis paternis Actis, ſerviſſe tempori revolutum in familiares errores.

CAP. VI.

Pag. 248. *Michaelis cum Anna connubio nonnihil obſtabat Eccleſiaſtici impedimenti ex Canonibus quondam a Siſinnio perlatis*. Non eſt hic Siſinnius ille antiquus Conſtantinopolitanus Patriarcha, qui Ann. Chriſti 426. Attico ſucceſſit, ut narrat Socrates lib. 7. cap. 26. Sed alius ut apparet longe poſterior, qui Ann. Chriſti 995. Nicolao Chryſobergi ſuffectus eſt. Nam hunc Joannes Curopalates in Hiſt. ad Ann. Mundi 6503. teſtatur Canones de Matrimoniis ſanxiſſe.

Gradus affinitatis ex una quidem parte quatuor, ex altera duo. Anna filia Michaelis Auguſti Sponſa deſtinata Michaeli Deſpotæ, quarto conſanguinitatis gradu contingebat Annam alteram, filiam ſororis Patris ſui, nuptam Nicephoro Deſpotæ, Michaelis Deſpotæ Germano; & quia Nicephorus & Anna conjuncti matrimonio pro uno cenſebantur, etiam Nicephoro & conſequenter Michaeli ejus Fratri, totidem affinitatis gradibus admovebatur. Porro Michael Annæ Uxori ſui Fratris, affinitatis gradu ſecundo jungebatur. quia ſuo Germano ejus Viro ſecundo conſanguinitatis gradu junctus erat. Affinitatis quippe gradus, ut Theologi & Juris Can. Conſulti hæc tractantes docent, pari paſſu ſequuntur gradus conſanguinitatis. ut ergo conſanguinitatis primus gradus eſt qui Parentes inter & liberos intercedit; ſecundum fratrum ad fratres; tertius fratris ſororiſve filiorum ad patruos, avunculos, amitas, & materteras; quartus conſobrinorum ad conſobrinos; ita & affinitatis numerantur totidem; quales revera in hac Filia Michaelis Auguſti reſpectu Sponſi ei deſtinati Michaelis Deſpotæ numerabantur: unde ex hac parte, ut ait Hiſtoricus, quatuor erant συμπενθερίας ſive affinitatis gradus: ex parte vero Sponſi ipſius Michaelis Deſpotæ reſpectu Fratris ejus Nicephori, & ejus Conjugis Annæ natæ ex Sorore Michaelis Auguſti, duo: quia ut conſanguinitatis gradu ſecundo connectebatur frater fratri, ita ſecundo pariter affinitatis gradu conjungebatur Levir & Fratria. Hæc mens hujus loci eſt. circa quem notanda venit duplex Græcorum illius temporis a Latinis hodiernis diſcrepantia. Prior eſt, quod ut hinc apparet, apud Græcos tunc affinitas affinitatem pariebat: cum in uſu jam Eccleſiæ Latinæ, nihil prohibeat quominus aliquis ducat Uxorem, Sororem Uxoris Fratris ſui: Altera quod in numerandis cognationis & affinitatis gradibus parentes nunc non imputentur, ſed primus gradus conſtituatur in fratribus: cum, ut numerat hoc loco noſter, neceſſe ſit primum gradum reſpectu Patris ac Matris poni, ſecundum reſpectu Fratrum ac Sororum. Sic enim tantum Nicephorus Deſpota, qui Filiam Sororis Imperatoris in Matrimonio habebat, ab ipſius Imperatoris Filia quarto affinitatis gradu diſtare poterat, prout hic dicitur.

pag. 477.

CAP. IX.

Pag. 252. *Quando ducente Iſaacio Auguſto male ii* (Romani) *cum Bulgaris pugnaverunt, amiſſis impedi-*

mentis &c. Rem hic indicatam fuſe narrans Georgius Acropolita Hiſtoriæ ſuæ cap. 11. pag. 10 Edit. Reg. in ſumma docet: Iſaacium Auguſtum in Bulgaros, qui Auctore Rebellionis Aſane a ſe defecerant, Expeditione ſuſcepta, Aſanem cum præſidii arcta obſidione cinxiſſe intra Oppidulum Strinobum dictum (*ἐντὸς τοῦ πολιχνίου, ὃ δὴ τῷ ὀνόματι Στρίνοβος*. Videtur amplificata deinde ab Aſane victore hæc Civitas; quippe quam noſter Ternobum vocans, Regiam Bulgariæ Urbem fuiſſe non ſemel indicat. Pergit Acropolita dicere: cum in extremo diſcrimine res Aſanis & Bulgarorum eſſent, quos ne in Iſaacii Auguſti poteſtatem mox venirent, nulla res prohibere humanitus poterat, exiiſſe ab Urbe obſeſſa quemdam ſpecie transfugam; qui trepide Imperatori nunciaret, mox irrupturos, in ejus Caſtra maximo numero Scythas: quo ille indicio perculſus nocte repente obſidionem ſolvens, fugit ab Oppido poſtridie dedendo; & ejuſdem proditoris etiam in fugæ via conſilium fraudulentum ſequens, ſe ſuoſque conjecit in anguſtias, ubi mox plurimi a paucis miſere oppreſſi ſunt Bulgaris, qui ex compoſito in circumventos irruentes, Romanos pleroſq; cædunt, Imperatore cum non multis ægre ſe in tutum recipiente, omni apparatu, & Imperatoria ſupellectili Hoſtibus relicta. *Οἱ δὲ*, ait Acropolita, *ἀφυλακτήτως μετὰ τοῦ βασιλέως γυμνοί τε ἐσώθησαν καὶ γυμνοί τι ἐσώθησαν καὶ ὀλίγοι πάνυ ἐντεῦθεν ἐφυγαδεύθησαν· τὸ τῶν Βουλγάρων φῦλον λείαν πολλὴν ἐκ τῶν Ῥωμαίων κερδῆσαν. ἀλλὰ δὴ καὶ ἐκ τῶν βασιλικῶν παρασήμων τὰ τιμιώτερα. τάς τε γὰρ τοῦ βασιλέως πυραμίδας ἀφείλοντο, καὶ φιάλας τῶν ἐπισήμων, καὶ χρήματα εἰς πλῆθος, καὶ αὐτὸν δὴ τὸν βασιλικὸν σταυρὸν* &c. Hæc ſunt quæ noſter hic vocat *ipſa inſignia Imperii*. In quibus quod *τὰς τοῦ Βασιλέως Πυραμίδας Imperatoris Pyramides* Acropolita numerat, lucem accipit ex alio ejus loco, Hiſt. cap. 40 pag. 36. ubi de Theodoro Angelo Imperii inſignia deponente ſic ſcribit: *Τὰ μὲν γὰρ ἐρυθρὰ πέδιλα ἀπεβάλετο, καὶ τὴν περιμάργαρον Πυραμίδα, εἰς ἣν ὁ λίθος ὑπερανίσταται κόκκινος, βασιλικὰ ταῦτα σύμβολα*. hoc eſt ex verſione doctiſſimi Interpretis: *Namque rubri calcei dimiſſi, & unionibus interſtincta pyramis, ſuper quam lapis rubeus emicabat, quæ Imperatorum Inſignia ſunt*.

C A P. X & XI.

Quæ hic narrantur de Vecco libere cauſam pauperum injuſte oppreſſorum agente cum Auguſto, a quo ea occaſione peſſime tractabatur, palam oſtendunt quam ille vir alienus ab omni adulatione fuerit: & quam certum ſit, ea quæ pro Eccleſia contra Græcos Schiſmaticos egit dixit ſcripſit, purgata videri debere a ſuſpicione fuci ac fraudis. De Stauropegiis fuſe agimus in Gloſſario. ubi & vide de Colybis capitis XII.

C A P. XV.

Edit. Rom. pag. 478. Pag. 258. *Me neutiquam paſſurum addi Symbolo Patrum vel minimam notulam* &c. Nunquam exegerunt Latini a Græcis, ut particulam & ipſi *Filioque* Symbolo Nicæno adderent, modo fidem ipſam proceſſionis Sancti Spiritus ex Patre & Filio tenerent; & Romanam Eccleſiam faterentur non peccaſſe cum ad declarandum expreſſius Dogma, verbum illud *Filioque* Symbolo addidit. Hæc duo ſi præſtent, qui e Schiſmate Græcorum redeunt; nihil aliud ab iis requirendum ſanxit etiam Clemens VIII. cujus ea de re Decretum memini me legere apud Poſſevinum in Apparatu. vide quæ ſuperius annotavimus ad cap. 11. lib. 5. Nihil ergo mirum ſi Michael Imperator gnarus quid vere Latini peterent, & videns ſpargi a Schiſmaticis in populum vanos metus: quaſi juſſurus ſtatim Papa foret, ut in omnibus Græcis Eccleſiis Symbolum deinceps cum additione vocum vocabulo *Filioque* æquivalentium cantaretur, præmunit animos, profitens ſe neutiquam id paſſurum. Conſentanee his & Græci loquuntur in Concilio Florentino ſeſſ. 25. Pag. 508. Edit. Reg. *Τὸ τῆς προσθήκης, ἡμεῖς οὐ δεχόμεθα πώποτε ταύτην· ἀλλ' ἐγχωροῦμεν ὑμῖν ἔχειν ταύτην ἐν ταῖς ὑμῶν Ἐκκλησίαις, οὐ μὴν ἐν ταῖς τῆς Ἀνατολῆς. καὶ λέγομεν ὅτι ἀνάγκης κατεπειγούσης ἀνεπτύξατε τὸ Σύμβολον· καὶ οὐ λέγομεν τὴν, ἐκ τοῦ Υἱοῦ, φωνὴν, ἑτέραν πίστιν ἢ προσθήκην τινά. ἀλλ' εὐσεβῆ, καὶ σαφήνειαν τοῦ ἡμετέρου Συμβόλου· καὶ εἶναι τὰ Σύμβολα ἀμφότερα εὐσεβῆ, καὶ ὁμονοοῦντα λέγεσθαι ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων Ἐκκλησίᾳ καθὼς ὑμεῖς λέγετε, καὶ ἐν τῇ ἀνατολικῇ καθὼς αὐτοὶ ἡμεῖς λέγομεν. καὶ οὕτω γενέσθω ἡ ἕνωσις. De Additione: nos illam nunquam admittemus; ſed eam vobis in veſtris Eccleſiis habere permittimus, non autem in Orientalibus: dicimuſque Symbolum a vobis explicatum neceſſitate cogente: & vocem illam* ex Filio, *non eſſe aliam fidem, aut aliquod additamentum, ſed piam & noſtri Symboli explanationem, & eſſe utrumque Symbolum pium & ejuſdem ſententiæ, ut in Eccleſia Romana recitetur ſicut vos dicitis; & in Orientali, ut nos ipſi dicimus; atque ita faciendam unionem*.

C A P. XVII.

Pag. 259. *Haud in eo quidquam allegabatur quo appareret Joannem ut indignum eo loco & adminiſtrationi . . . imparem inde ſubmoveri*. Græcè ὡς προΐσχετο ὅλως αὐτὸν τῶν ἱερῶν πραγμάτων ἀνάξιον. Hinc apparet exiſtimaſſe Græcos: in formula abdicationis, aut depoſitionis alicujus ex Epiſcopali dignitate, neceſſario, ut valida cenſeretur, exprimi debere, eum qui deponitur indignum eo loco & ineptum officio eſſe. quæ cauſa fuit Nicetæ Epiſcopo Heracleenſi miſſo a Synodo ad Arſenium Patriarcham poſtquam is ab Eccleſia fugiens in Monaſterium receſſerat, ut ab eo ceſſionem Patriarchatus exigeret, cauſa, inquam, hæc ei fuit inſtandi ut in formula abdicationis quam Arſenius libenter dabat, exprimeretur, indignum eum Sacerdotio fuiſſe ἀνάξιον τῆς ἱερωσύνης. idque εἰς τὸ τῆς παραιτήσεως εὔλογον, *ut videretur idonea ceſſionis cauſa*. prout narratur a noſtro lib. II. cap. XV. pag. 66.

Pag. 260. *Quo Papa (is erat tunc Urbanus) ſuper mandatis per Legatos renunciatis ſatisfieret*. Demonſtrabimus inferius lib. III. cap. X. in Chronico, ad Annum 1279. non Urbanum tunc fuiſſe Papam, ſed Nicolaum III. ut memoriæ aut calami lapſus hic agnoſcendus ſit: errore tamen in omnia exemplaria diffuſo.

C A P. XIX.

Pag. 262. *Δῶρα μὲν δέκτο καὶ ἀμφοτέρων* &c. ſumpta hæc ex Homero Iliad β. verſ. 421.

Ἀλλ' ὅγε δέκτο μὲν ἱρὰ, πόνον δ' ἀμέγαρτον ὄφελλεν

unde & correximus quod in ms. vitioſe legebatur ὄφελεν:

C A P. XX.

Pag. 264. *Forte inventum inter rudera Oraculum inſculptum marmori* &c. Hoc Oraculum Gregoras deſcribit lib. V. pag. 67. Nos hic illud ex margine Codicis Barberini repræſentamus cum nomine Auctoris a Gregora taciti, etiam paulo auctius. nam hæc verba: *Καὶ τὸ παρ' Ἡρακλεῖ πολίχνιον*, apud Gregoram non comparent. Pag. 479.

Οὗτος ὁ χρησμὸς Παυσανίου Προέδρου.

Τῆς δὲ πόλεως Τραλλέων τὸ κάλλος χρόνοις ἔσεται σβεννύμενον. τὸ δὲ λοιπὸν ταύτης καταληφθὲν ἐν ὑστάτοις ἐκφοβηθήσεται (Gregoras legit *ἐκβροντηθήσεται*) *ἔθνει ἀνάρχῳ ἁλωθήσεται* (Gregoras *ἁλώσεται*) *δ' οὐδαμῶς. ἀλλὰ ἀνακαινισθήσεται παρὰ ἄνακτος Νικωνύμου, ὃς ἐκτανύσει ἀγλαὸν ἦνδα* (Gregoras *ἔνναδα*, & in margine *ἐννεάδα*) *βιώσει δ' ἔσχατα, καὶ τρὶς ἑπτὰ κύκλων, πόλιν Ἀττάλου λαμπρυνεῖ, καὶ τὸ παρ' Ἡρακλεῖ πολίχνιον· ἐν ᾗ πόλεις ἑσπέριαι ὑποκύψουσι, καὶ ἀγέρωχοι ὑποκλιθήσονται παιδικοῖς.*

Hoc eſt Oraculum Pauſaniæ Præſidis.

Urbis vero Trallium decor temporibus erit extinctum. tenues tamen ejus reliquiæ in ultimis exterrebuntur a Gente ſine Principatu: at nequaquam capientur. Re-

nominabitur autem a Potente cui a victoria nomen. qui octuplex ſplendide novenarium vivet diſcorum, & ter ſeptem Orbium Civitatem Attali illuſtrabit, & quod ab Heraclio oppianium. cui & Urbes Occiduæ ſubjacebunt, & feroces ſubjicientur pueriliter.

Verti, ut in Oraculis fieri debet, *κατὰ πόδα*, ad verbum, ſingulos exprimens apices. Judicium de ipſo Vaticinio, verum ne ſit, an fictum, quod ſuſpicatos & Pachymerem & Gregoram video; tum ſi verum, quo ejus ἀπόβασις pertineat, Lectori relinquo integrum.

Ibidem. *Id enim vere demum in fatis erat.* Vide quæ notavimus ad cap. IX. & XXVI. lib. II. Item ad cap. XXV. lib. III. quibus hæreticam doctrinam fatalis neceſſitatis liberum arbitrium perimentis rejecimus: ſi forte hic illam Scriptor Schiſmaticus indicatam vellet.

CAP. XXIII.

Pag. 268. *Hæc erat Edicti ſententia: Dei ubique mentionem* &c. Videtur hoc Edictum Imperator inchoaſſe ab illis S. Gregorii Nazianzeni verbis quæ ſic in Oratione contra Eunomianos leguntur pag. 195. & 196. Edit. Græc. Baſileenſ. μνημονευτέον γὰρ Θεοῦ μᾶλλον ἢ ἀναπνευστέον. Quod deinceps hic Hiſtoricus culpat Orthodoxum Patriarcham Veccum, quia is ſcriptis refellere Schiſmaticos ſit aggreſſus, Schiſmaticæ Loliginis ſuccus eſt, nullo ſatis ſpecioſo tectorio lividam malignitatem velans. Itaque oblitus quam magnifice antea prædicaverit nobilem & liberam Vecci indolem ab omni adulandi ſervitute disjunctiſſimam; nunc ſi ſuperis placet eum exhibet Perſa quovis abjectiorem in aſſentando, prodigum titulorum, & nihil ſibi facientem reliqui in extollendo honoribus indebitis Epheſinum, cujus opera egeret, Antiſtitem, quo ita ſibi eum devinceret. *Scribit* (inquit pag. 269.) *ad Epheſinum, eumque ut ipſa inſcriptione demereretur, non ſimpliciter ἱερώτατον, qui ſolet titulus Epiſcopis tribui, ſed πανιερώτατον, in fronte litterarum nuncupat.* Ita Pachymeres: qui videtur hæc ſcribens numquam legiſſe librum in Græcia notiſſimum, Liturgiam Chryſoſtomi. In qua Sacerdos celebrans voce ſublata dicit: μνήσθητι Κύριε πανιερωτάτου Μητροπολίτου ἡμῶν τοῦ δεῖνος: *Memento Domine Πανιερωτάτου Metropolitæ noſtri N.* & iterum mox: τοῦ δεῖνος Πανιερωτάτου Μητροπολίτου ὄντος αὐτοῦ, *N. Panhierotati Metropolitæ aut Epiſcopi quicumque ſit.* Quod ſi Sacerdotem facientem ad Aram, & in Sacro ornatu Chriſti perſonam repræſentantem, non dedecet πανιερωτάτου deferre titulum cuilibet Epiſcopo; quis Patriarchæ privatas litteras ad Epheſinæ antiquiſſimæ & honoratiſſimæ Sedis Antiſtitem danti putet vitio vertendum ſi tali eum titulo compellaverit? Ergo alia quidem Schiſmatici objiciant Vecco ſi habent: Αὕτη γὰρ ἡ μεμφθεῖσα τοῦ ἐνδόξου. *Edit. Rom. pag. 480.*

Pag. 270. *Enimvero ſcandalorum* &c. Satis audacter, ne dicam imprudenter & impie, Schiſmaticus hic Scriptor Sanctos Eccleſiæ Patres *Scandalorum magnorum* cauſas dediſſe ait, dum ſacrum Dogma de Proceſſione Spiritus Sancti ex Patre per Filium, hoc eſt ſimul etiam ex Filio, recte & orthodoxe explicant. quanto ſapientius faceret, ſi cum Vecco, quem hic immerito culpat, exerentem ſe Veritatem, quam prius ignoraverat, admitteret: & cum Latinis profiteretur rem a ſuis ipſis, Græcis Patribus, ut fatetur ipſe quoque, manifeſte traditam.

CAP. XXIV.

Pag. 271. *Illi ergo ambo ſoli gloriam tulerunt* &c. Quod hic vides laudari pertinaces in Schiſmate uſque ad perpetiendam effoſſionem oculorum, imputa vitio Hiſtorici palam, ut dictum eſt, Schiſmati addicti. & pertinere huc puta ſapiens effatum Sancti Cypriani, Hæreticos, qui pro ſui erroris defenſione dira mortemve paterentur, non gloriam Martyrii mereri, ſed pœnam luere perfidiæ.

CAP. XXVI.

Pag. 275. *Horum illum quidem*, Conſtantinum Acropolitam, *a Patre Magno Logotheta acceptum educarat.* Videri poterit cuipiam Georgium Acropolitam Magnum Logothetam hoc tempore jam fuiſſe mortuum. Id enim ex duobus hic poſitis poteſt aſtrui. Prius eſt: Conſtantinum hunc averſum ſe a Pace Eccleſiarum palam tuliſſe: quod non eſt veriſimile facturum eum, ſi Pater ejus, Pacis ejus quaſi Auctor & ſtudioſiſſimus, viveret. Alterum, Imperatorem Conſtantino ſuccenſentem eo nomine rem ad Patrem Juvenis non detuliſſe, & ei Filium caſtigandum non commiſiſſe. Sed ad primum dicimus: mirum non eſſe Conſtantinum a Patre diſſenſiſſe, cum ſuperius Pachymeres docuerit in ſingulis ferme tunc familiis paria contigiſſe. Certe in ipſa Imperatoria videmus Eulogiam Michaelis Auguſti germanam cariſſimam palam in ipſum ob Pacem factam inſurrexiſſe; & alios conſanguineos etiam uſque ad carceres, excæcationes, & necem ipſam pertinaces in Schiſmate fuiſſe. Ad ſecundum reſpondeo, forte abfuiſſe tunc ab Aula Georgium Magnum Logothetam, Legatione aliqua vel Provinciali Præfectura alibi uſpiam detentum. Supervixiſſe porro illum Michaeli, & ab Andronico propter Legationem ad Papam & ad Concilium Lugdunenſe pro cauſa pacis obitam, in carcerem conjectum, diſertiſſime tradit idoneus Auctor Demetrius Raules Cabaces ex Plethone Gemiſto, qui videre potuit quæ dicit, cum Conſtantinopoli ſub Michaele, & poſt hunc ſub Andronico vixerit, etiam a Pachymere memoratus. Vide quæ notavimus ad cap. XXVIII. libri IV.

Ibidem. *In Acropolita quidem ulciſcendo iram in poteſtate habuit.* Scio viſum iri cuipiam Græca illa ἐκράτει τοῦ θυμοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν θυμὸν, ἄγε, non id quod ſonat verſio, ſed quaſi contrarium ſonare. Verum adverſativa quæ mox ſequitur. τῷ δὲ Μουζάλωνι ἐχρῆτο χαλεπῶς, hoc intelligi, quod expreſſimus in prioribus verbis indicat, quantumvis illa huc invita pertrahantur. Plane ſiquidem ſignificare vult Auctor diverſo ac fere contrario modo ſe geſſiſſe Auguſtum cum duobus hiſce, Conſtantino Acropolita, & Theodoro Muzalone: quare diſerte affirmans effuſam in hunc ab eo totam acerbitatem iræ, hoc ipſo neceſſitatem nobis imponit intelligendi mitius egiſſe cum altero. & in eo mulctando iracundiæ frænum attraxiſſe. utcumque id non clare archetypa exprimant. quamquam ſi quis penitius introſpiciat, confido deprehenſurum, etiam ad expreſſam a nobis ſententiam græca ſatis poſſe accommodari.

Pag. 276. *Confugeret ad Montem Nigrum*, Supplevi ad illa Græca καταφυγεῖν πρὸς τὸ μέλαν vocabulum ὄρος *Montem*. Erant enim in Monte Nigro Monachi plurimi, & ad capeſſendam Monaſticam profeſſionem accommodatus ille locus. Itaque illic Monachus olim vixerat Germanus, poſtea Patriarcha, ut noſter docet cap. XII libri IV. pag. 158. Theodoſius item Princeps, deinde Patriarcha Antiochenus, ut habetur lib. V. cap. XXIV. Poterat & ad τὸ μέλαν ſubintelligi χρῶμα, quod veſtis Monachorum per Orientem nigra eſſet. Sed verbum καταφυγεῖν commodius refertur ad locum quam ad veſtem. Nec obſtat conjecturæ quod hic dicitur, exactum a Cocanitza (haud dubie ab Auguſto) ut ſtatim veſtem ſacram indueret. Nam hinc potius apparet petitam nomine Cotanitzæ ab Imperatore facultatem eundi ad Montem Nigrum: ſed hunc veritum ne is ſic dimiſſus alio abiret, exegiſſe ut ſtatim ſe alligaret Monaſtica profeſſione ſacro habitu induto. quod ille nil recuſans fecit. *pag. 481.*

CAP. XXX.

Pag. 282. *Eo demum ſucceſſu Legationis ut Imperator cum ſuis .... Anathemati ſubjicerentur.* Recitatur ab Odorico Raynaldo hæc excommunicationis

Digitized by Google

in Michaelem Palæologum ſententia ad annum 1281. ubi quamquam culpatur Palæologus, quod pacta ex fide circa concordiam Eccleſiarum non expleſſet, haud tamen facile adducor ut credam, quod illic Vir ille doctiſſimus videtur opinari, culpam Imperatoris in eo ſitam, quod ſicut promiſerat non effeciſſet ut Græci particulam *Filioque* Symbolo adderent. Non enim reperimus id ab eo exactum, aut ipſum recepiſſe; Annotavimuſque ſuperius ad cap. XV. hujus Libri, Eccleſiam Latinam ſatis habuiſſe, ſi Græci Dogma ipſum Proceſſionis Spiritus Sancti etiam ex Filio profiterentur; & Latinos agnoſcerent juſta ex cauſa declarationis expreſſioris verbum illud Symbolo Nicæno addidiſſe, non præcipiendo ut ipſi pariter illud adderent. Fuere autem alia quibus merito ſuſpectus, aut etiam convictus fictionis videri potuit Palæologus; puta vexationes Vecci Orthodoxi Patriarchæ, quæ illum ad ultro abdicandam Dignitatem coegerunt, narratæ a Pachymere hoc libro a cap. X. ad XIV. &, quod aut neſcivit, aut diſſimulavit noſter, conjuratio Imperatoris Michaelis cum Siculis & Petro Rege Aragonum contra Carolum Apuliæ & Siciliæ Regem a Sede Apoſt. probatum, cujus Gregoras meminit: & alii temporum illorum Scriptores relati in Annalibus Eccleſiaſticis ab Spondano & Raynaldo ad annum 1280. & ſequentem. Quo pertinet quod iſtam in Michaelem excommunicationis ſententiam perlatam inſtante Carolo Rege, Hiſtorici rerum illarum memorant, ut ibi licet videre. Cogitaſſe autem Palæologum hoc ſuæ damnationis nuncio perculſum, cuncta quæ pro concordia Eccleſiarum hactenus egerat reſcindere, quod hic noſter affirmat, non eſt prorſus inveriſimile in homine quem apparet politicis maxime rationibus, & metu infenſæ ſibi potentiæ Caroli Regis ad iſtam tractationem adductum. Tamen id eum non feciſſe teſtatur hic noſter. & ipſi Græci Schiſmatici perſuaſum habuerunt ipſum uſque ad mortem in fide concordiæ perſtitiſſe; quæ cauſa ipſis fuit cum honore ſepulturæ fraudandi.

C A P. XXXIV.

Pag. 290. *Acropolita Magnus Logotheta dum viveret*. Hæc indicant ſcripſiſſe iſta Pachymerem ſub Andronico, & quidem multis annis poſt mortem Michaelis Auguſti. Nam Georgius Acropolita mortuus eſt in carcere in quem conjectus fuerat ab Andronico ſub initium ejus Imperii, quod Schiſmaticis aſſentiri nollet, in eoque conſtans perſeveravit per plures annos, repudiata libertate, & reſtitutione in integrum oblata ei ab Imperatore ſi deficere a communione Romana vellet, in qua deniq; diem obiit confectus ærumnis Dei cauſa toleratis.
Edit. Rom. pag 482. Vide quæ ſuperius notavimus ad cap. XXVIII. lib. IV.

C A P. XXXVI.

Pag. 295. *Et in lectulum relapſus ... paulo poſt animam emittit*. Græce: Καὶ πεσὼν αὖθις ... τὴν ψυχὴν ἀφίησιν Poſt hæc Vatic Cod hæc ſubjungit: Ὁ μηδ᾽ ἐν τῷ παρέργῳ πώποτε τεθνήξεσθαι προσδοκήσας, διὸ καὶ ὅρκοι τοὺς ὄνομα Θεοῦ φέροντας εἰς οὐδὲν ἐλογίζετο, καὶ ἀδικίας, καὶ φόνους καὶ τιμωρίας ὡς κωνώπων ἀνθρώπων ἐποιεῖτο· ὅμως ἔκειτο νεκρός, καὶ δάκρυσι τῶν οἰκείων ἐβρέχετο. *Qui nunquam ſe moriturum crediderat. ideoque juramenta Dei nomen ferentia nihil duxerat, injurias vero, cædes & ſupplicia ſæva, quaſi non illis homines, ſed culices læderentur, exercuerat. Is tamen jacebat mortuus & lacrymis Domeſticorum rigabatur*. Hæc cum in neutro Codicum optimorum reperiantur, non putamus eſſe Pachymeris, ſed Interpolatoris & Paraphraſtæ, quem ſcimus, & alia præter Auctoris mentem inſeruiſſe. Moderatior eſt enim noſter Hiſtoricus quam ut ſic atrociter inſultaſſe putandus ſit mortuo Principi, cujus bona malaque libere, ſed citra malignitatem in hac Hiſtoria expreſſit. Magna & vera laus eſt Michaelis Palæologi inter multa, quæ nec diſſimulari nec probari poſſunt, perperam facta; Pacem & concordiam Eccleſiarum indefeſſo ad extremum ſtudio urſiſſe. Et merito eum hac præcipue re Joanni Batatzæ præcelluiſſe Georgius Metochita affirmat Oratione prima Hiſtorica. Ait ibi eum magna ſpe generoſæ indolis, cum cura peculiari ad ſumma quæque educatum ſub Joanne Batatza, non parvo etiam ipſius Principis favore, Πάντα ἀριστοβουλίας καὶ ἀριστοπραξίας κατορθούμενα αὐτῷ. *Cuncta ejus rectiſſime conſulta optimaque acta imitando expreſſiſſe*, καὶ ἐμψυχίαν γεγονέναι τῶν ἐκείνου πλεονεκτημάτων, *& ad vivum expreſſam imaginem evaſiſſe decorum illius*. Mox addit eumdem Joannem longe a Michaele ſuperatum, præſertim eo quod quam ille ſolum cogitaverat, & mentione dumtaxat prima informaverat, Eccleſiarum pacem, hic conſilio, conatu, perſeverantia denique peregit, & factam quoad in vita perſtitit tenuit. Quare totis habenis albas idem Metochita eloquentiæ quadrigas in ejus laudes, velut in campum Rhetorum Marathonium admittit: Οὗτος, inquiens, ὁ κλεινὸς ἐν αὐτοκράτορσι Μιχαήλ, τὸ μέγα τῆς ἑῴας καὶ ἑσπερίας λήξεως ὄνομα, μᾶλλον δὲ τῆς τετραμερείας, τὸ φοβερὸν καὶ ἀγακλεὲς περιδιηγήματα. ὁ τὴν εὐσέβειαν ἀρραγής, ὁ θερμὸς τὴν πρὸς Θεὸν πεποίθησιν, καὶ ἀδιάσειστος, ὁ παρ᾽ ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον σκοπὸν προβαλόμενος τὴν εἰλικρινῆ πίστιν ποιούμενος, καὶ ὅσα τὰς εἰρημένα πίστεως σύμβολα πρὸ παντὸς ἔργου πρὸ παντὸς ἔργου πρὸ παντὸς ἐννοήματος καὶ βουλεύματος ἐν παντὶ τρόπῳ τε καὶ καιρῷ, ἐν τῷ καθέζεσθαι καὶ ἀνιστᾶναι, καὶ μέχρι αὐτοῦ τοῦ τυχόντος κινήματος ἢ βαδίσματος, ὁ ἀκάματος φρήν, ὁ μεγαλόνους ἄνθρωπος ἐξ οὐρανίων, ὁ μεγαλουργός, καὶ μεγαλεπίβολος, ὁ Κομνηνοφυὴς Παλαιολόγων βλαστός, καὶ ὄντως ἀξιοθαύμαστος. *Inclytus in Imperatoribus Michael Magnum Orientalium & Occiduorum Tractuum nomen, aut potius quatuor Mundi Cardinum terror & Gloria. Pietate conſtantiſſima, fiducia in Deum ardente pariter & immutabili. qui per totam vitam ſcopo illuſtri ſibi propoſito fidei ſinceræ. cuncta quæ ad hanc conducerent, quæ illam quomodocumque referrent. præ omni opere, cogitatione, conſilio, omni modo, & tempore, ſedendo, ſurgendo, in omni motu ac paſſu ſpectavit amplexuſque eſt. Indefeſſa mens, magnorum homo ſenſuum, cæleſtis, magna operatus, ingentia conatus: Comnena mixtus ſtirpe Palæologorum Surculus, plane admiratione dignus*. Hæc ibi Georgius Metochita, quæ nos encomia laudati Auctoris, Orthodoxi quippe Confeſſoris, qui tetrum a Schiſmaticis carcerem pro fide Apoſtolica Romana multis annis uſque ad mortem invicta conſtantia ſuſtinuit, mortuo Imperatori noſtro pro funebri laudatione impendimus; ſic prout poſſumus ἀντισηκοῦντες *compenſantes*, conviciorum plauſtra, quæ paſſim in eum effundunt Græci Schiſmatici & Latini Hæretici, perfectam ab eo Eccleſiarum Orientalis cum Occidua conciliationem, livore ſatanico indignantes.

Ibidem *Sigillum quod adhibere obſignando conſueverat. exprimebat autem id characterem formatum ex tribus ſ. ..uris elementi Græci* Πι. Codex Barberinus formam effingit hujus characteris in hunc modum. pag. 483.

Præter eam porro quam affert hic Pachymeres hujus Πι triplicati rationem, ex divina prænotione exitus Michaelis Palæologi petitam, fuiſſe aliam oportuit in mente ipſi Michaeli, utique ignaro diei ac loci ſuæ mortis, cum eam ultro ac libens aſſumpſit. Putarim equidem eum per iſtud tertio repetitum Πι, voluiſſe indicare id quod initio hujus Libri monuimus, eſſe ſe Palæologum non ex Patre ſolum, ſed etiam ex Matre, ac propterea majori littera Πι

in

Digitized by Google

in medio poſita ſeipſum repræſentaſſe ; aliis duabus a dextra & ſiniſtra parentem utrumque ſignificantibus. Nam Palæologum ſignificare iſta ΠΛ, indicat littera Λ in ventre medii poſita.

OMISSA IN HOC LIB. II. OBSERV. PACHYMER.

Pag. 77. poſt verſum 4.

Pag. 193. Εἰς περιποίησίν τε καὶ τὴν τῶν ἱδρυμάτων ἀναπλήρωσιν. Agit de centum Libris auri (nam Vaticanus diſerte habet ἱκανὰς λίτρας χρυσίου) quas Blemmidas teſtamento legabat Monaſterio in quo degebat, εἰς περιποίησιν: quæ tamen ſumma poſt ejus mortem, nulla ratione teſtamenti habita, προσανετέθη τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ εἰς περιποίησιν, ut paulo inferius dicitur hoc eodem capite. Qua notione uſurparet Pachymeres in his duobus locis vocem, περιποίησις, quærenti mihi occurrit Heſychius qui πλεονασμὸν eam interpretatur. Nam in ejus Lexico ſic legimus hodie: περιποίησις πλεονασμὸς κτήσεως, forte alias legebatur πλεονασμὸς κτήσεως, abundantia poſſeſſionis, Novum bonum accedens ad prius parta, & augmentum ſuperveniens poſſeſſioni antiquæ: velut adventitium peculium veteri Patrimonio ſuperadditum. Id erudite vulgatus Interpres Epheſ. 1. 14. expreſſit vocabulo *acquiſitionis*. quod ibi κυρίως, *in ſtricta proprietate*, ſumendum, ut ſonet quidpiam ſuperadjunctum antea quæſitis. Quare fruſtra argutatur Novator Interpres, & qui eum laudat Henricus Stephanus in Theſauro græcæ linguæ, dum inſtincti uterque libidine calumniandi veterem uſu Eccleſiæ probatam novi Teſtamenti verſionem, contendunt περιποίησιν illo Apoſtoli loco ſonare *aſſertionem*, ſive *vindicationem*, quod quam ſit ineptum patebit ex conſideratione verborum Sancti Pauli ſunt autem hæc: Ὅς ἐστιν ἀῤῥαβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως. quæ ſic vulgatus vertit: *Qui* (nimirum Spiritus Sanctus) *eſt pignus hæreditatis noſtræ in redemptionem acquiſitionis*. Nempe, ut enarrat Chryſoſtomus hunc locum, his qui fidem & caritatem habent, jam nunc datur jus ad hæreditatem, cujus repræſentatur pignus & arrha: quin & ejus quaſi ſubſtantia confertur infuſione gratiæ habitualis, qua conſtituimur Filii Dei. Deſunt tamen nobis adhuc multa ut perveniamus ad perfectionem ſperatæ felicitatis. Gratia igitur habitualis κληρονομίας hæreditatis vocabulo ſignatur: Dona autem nondum habita neceſſaria perducendis nobis ad finem ultimum conſummatæ beatitudinis, περιποιήσεως *acquiſitionis* indicantur verbo. Iſta dona velut in aliena manu poſita redimenda nobis ſunt, hoc eſt emerenda & impetranda bonis operibus & precibus. ne autem deſperemus ea impetrare ac promereri nos poſſe, datur nobis eorum præſens pignus Sanctus Spiritus, idemque efficaciſſimus adjutor ad operandum quod a nobis exigitur, ut plenam ſalutem aſſequamur. *Edit. Rom. pag. 484.* Juxta hunc ſenſum quam recte cohæreant verba Apoſtoli, videt profecto prudens Lector; ſimulque intelligit quam nullam commodam ſententiam efficiat Genevenſis expoſitio. quæ eſt enim *redemptio aſſertionis aut vindicationis*? At *acquiſitionis*, hoc eſt, rei nondum poſſeſſæ adjungendæ ad id quod jam habemus, facile quivis perſpicit fieri *redemptionem* poſſe: hoc eſt, parari eam & quaſi emi perſoluto pretio idoneo. Certe Latinis Scriptoribus primæ Claſſis *acquirendi* verbum hanc ipſam quam expoſuimus notionem habet augmenti & additionis ſuper prius poſſeſſa cumulatæ. Cic. epiſt. 7. lib. 3. *Poſtea vero quam ita accepi, ita geſſi imperia maxima, ut mihi nihil neque ad honorem, neque ad gloriam acquirendum putarem.* Idem in Catilin *Nam mihi quidem ipſi quid eſt, quod jam ad vitæ fructum poſſit acquiri*. ut ſimilia omittam multa paſſim obvia. Hæc ſatis ſunt ad evincendum contra cavillationes Novatorum; Veterem Interpretem vulgatum non potuiſſe melius exprimere vim græcæ vocis περιποιήσεως quam ei, ut fecit, opponendo vocabulum *acquiſitio*: nec nos quod noſter hoc loco Hiſtoricus εἰς περιποίησιν attributum dicit, male declaraſſe verbis illis, *in augmentum fundationis* &c.

FINIS NOTARUM.

PETRI POSSINI
E SOCIETATE JESU
OBSERVATIONUM PACHYMERIANARUM
LIBER III.

Quæ ad Tempora, & Chronologiam pertinent, tractans.

CAPUT I.

De Nominibus Menſium a Pachymere uſurpatis.

Edit. Rom. pag. 485. QUæ noſter Hiſtoricus, præter morem uſumque cæterorum, in menſibus appellandis novat; ea etſi videri poterant ad Grammaticam pertinere rationem; hic tamen exponenda potius, quam in Gloſſario putavi; quia errorem in Chronologia obtrudere Lectori poterant niſi de iis præmoneretur. Cum enim quis, exempli gratia, legeret: inauguratum Imperatorem Michaelem Neomenia Hecatombæonis, vix poſſet, veris ac vulgatis præoccupatus notionibus, aliud animo ſubjicere; quam Junii aut Julii menſis id Kalendis factum. Atqui erraret ita credens toto Cælo: & Brumam in Solſtitium æſtivum, Januarium in Quintilem temere transferret. Ediſſeratur hic igitur in limine Pachymeriana Nomenclatio menſium, ne qua cuipiam in hoc genere hallucinatio obrepat.

ΕΚΑΤΟΜΒΑΙΩΝ.

Lib. II. Cap. IV. *Τέως δ' ἡ κυρία παρῆν, ἥτις ἦν ὡς ἐῤῥέθη ἑκατομβαιῶνος νουμηνία.* In Margine utriuſque Codicis B. & A. notatur Ἰανουαρίου. quod ſolum in contextu Vatic. exprimit. idemque conſtanter obſervatur ubicumque alias ἑκατομβαιῶνος nomen ponitur. ἑκατομβαιὼν vocabulum antiquum eſt primi menſis in anno attico ab hecatombis ſive ſacrificiis centum boum, quæ auſpicandis anni novi Kalendis ſolemni ritu fiebant, deductum. Verus in Cæli ratione ſitus hujus menſis, ut fuſe demonſtrat doctiſſimus Petavius tota deſcriptione Anni attici, præſertim capite XI. lib. I. de doctrina Temporum, fuit circa *τροπὰς θερινὰς*, *Solſtitium æſtivum*. Unde Græci Auctores Claſſici, qui res Romanas tractarunt, hecatombæonem cum menſe Juliani anni Junio fere comparant: Januario autem Juliano potius Gamelionem opponunt. Recentiores autem expeditius Romana nomina græcis litteris exprimunt, *Ἰανουάριον*, *Φεβρουάριον*, *Μάρτιον*, & ſic de cæteris ſcribentes. Nam alioqui Græci menſes Lunares, exacte reſpondere Julianis minime Lunaribus nequeunt. Noſtro tamen Pachymeri viſum eſt, nulli tritam Veterum aut Juniorum viam inſiſtere. ac cum fere cæteri ἑκατομβαιῶνος voce Junium aut Julium deſignent; ipſi libuit id nomen Januario tribuere. in quo ſatis apparet quam rationem ſit ſecutus. quia enim primum anni Attici menſem ἑκατομβαιῶνα ſciebat dictum, iſto quoque vocabulo fas
pag. 486 ſibi putavit primum item Romani anni menſem appellare, parum curato diſcrimine tempeſtatum. Ac ſimilem in aliorum etiam nomenclatura menſium licentiam uſurpans, implicuerat Lectores ſuos ambiguitate perincommoda, niſi ejus Librarii ſuccurriſſent, notando fere ubique in ora marginis vero nomine menſis indicati.

Digitized by Google

ΛΗΝΑΙΩΝ.

Lib. IV. Cap. XXV. Ἐπέστη γοῦν ὁ μηνὸς Ληναιῶνος δεύτερα. In margine amborum optimorum Codd. B. & A. & in contextu V. Φεβρουαρίου ſcribitur. Ac res ipſa loquitur Februarium hic ſignari, cujus die ſecunda feſtum ὑπαπάντης (quod Purificationem Beatæ Deiparæ Latini dicimus) celebrari manifeſtum eſt. de hoc autem Feſto hic noſter agit nominatim. Unde autem in mentem ipſi venerit Februarium Ληναιῶνα vocare, difficilis conjectura eſt; neq; enim ullus Atticorum vulgo memoratorum ac ne Macedonicorum quidem, Bithynicorum, Pythicorum aut omnino ullius græce locutæ gentis menſium hoc nomen, quod ſciam, fuit. Scribit quidem Petavius lib. I. de Doct. Temp. cap. 34. Βουκάτιον Bœotorum primum menſem Ληναιῶνα vocari ab Heſychio. Verum, quod Viri ſummi pace dixerim, id apud Heſychium non lego, loco quem ipſe citavit, verbo ſcilicet Ληναιῶν, ubi contra ſic ſcriptum extat: Ληναιὼν μηνὸς. οὐδένα τῶν μηνῶν Βοιωτοὶ οὕτω καλοῦσιν. εἰκάζει δὲ ὁ Πλούταρχος Βουκάτιον· καὶ γὰρ ψυχρός ἐστιν. ἔνιοι δὲ τὸν Ἑρμαῖον, ὅς μετὰ Βουκάτιόν ἐστιν. καὶ γὰρ Ἀθηναῖοι τὴν τῶν Ληναίων ἑορτὴν ἐν αὐτῷ ἄγουσιν. Hoc eſt: *Lenæon menſis. nullum menſium Bœoti ſic appellant. Indicat autem Plutarchus Bucatium. nam & frigidus eſt. Aliqui vero Hermæum qui poſt Bucatium eſt. Etenim Athenienſes Lenæorum feſtum in ipſo agunt.* Hunc locum Heſychii deſcripſi, quia ex illo ſuſpicor oblatam occaſionem Pachymeri, Lenæona Februarium vocandi. Nimirum, cum inde noſter didiciſſet ſecundum Thebæorum menſem qui Bucatium anni Thebani caput ſtatim ſequitur, & Ἑρμαῖος *Hermæus* nomen habet, aliquibus videri Lenæonis quoque verbo deſignatum, idcirco quod circa tempus ſecundi menſis Bœotorum Athenienſes Lenæorum Feſtum agerent, putavit erudite ſe facturum ſi anſam ex eo arriperet ſecundi Romanorum menſis eodem Lenæonis vocabulo ſignandi. Hæc ſcripſeram cum incidi in locum Harpocrationis ubi in Diagrammate menſium Atticorum Romanorumque, Ληναιὼν ὁ καὶ ποσειδεὼν, e regione opponitur Φεβρουάριος. Id ſecutum hoc loco noſtrum credibilius eſt.

ΚΡΟΝΙΟΣ.

Conſtanter hoc nomine Pachymeres Martium menſem indigitat. Nam lib. III. cap. XXVIII. ubi ſic ſcriptum eſt: τῷ δ' αὐτῷ ἔτει μηνὸς κρονίου, τῶν θείων ἡμερῶν τῆς νηστείας τελουμένων, uterque Codex B. & A. e regione vocis κρονίου in margine annotat Μαρτίου. & jejunii Quadragenarii mentio in eum menſem incurrentis plane Martii characterem habet. Præterea lib. V. cap. VII. ad ea verba: κρονίου μηνὸς ἐνστάντος, uterque Codex ad oram libri Μάρτιον clare nominat. Vatic. quoque de more Μαρτίου pro κρονίου in contextu collocat. Quod item facit cap. XXI. libri ejuſdem V. ubi hæc aliorum Codicum verba κρονίου ἀρχομένου μηνὸς, ipſe reddit Μαρτίου ἀρχομένου μηνὸς. Ut dubitandi locus non ſuperſit quin Martius menſis in hac Hiſtoria dicatur κρόνιος. Sed quam manifeſtum factum, tam obſcura facti cauſa eſt. quid enim veriſimile comminiſcamur cur primus & unus Pachymeres vocem κρόνιος in ignotiſſima Priſcis juxta Recentibuſque notione uſurpaverit? Dum aliud opportunius ſagax Lector expediet, ego ſuſpicabar noſtrum cum forte vidiſſet in Harpocrationis Diagrammate menſium ſuperius laudato Hecatombæoni pro Synonymo Cronium apponi, & aliunde ſciret Martium olim fuiſſe primum anni Romani menſem, juxta illud tritiſſimum Tibulli.

Martis Romani feſtæ venere Kalendæ
Exoriens noſtris hic fuit annus Avis Edit. Rom. pag. 487.

Sed poſtea additis decimeſtri anno duobus menſibus, honorem ducendi annum Januario tributum, Pachymerem, inquam, hoc ſe noſſe geſtientem oſtentare, duobus menſibus quaſi de Primatu certantibus in Romano anno, vocabula duo diviſiſſe quæ Attici anni primo menſi convenirent. Diagramma illud ſemel hic deſcribere tanti viſum eſt.

ΟΝΟΜΑΤΑ ΜΗΝΩΝ ΚΑΤΑ ΑΘΗΝΑΙΟΥΣ.

Ἑκατομβαιὼν, ὁ καὶ Κρόνιος	ὁ Σεπτίμβριος
Μεταγειτνιὼν	ὁ Οκτώβριος
Πυανεψιὼν	ὁ Δεκέμβριος

Μαιμακτηριὼν	↑	ὁ Ἰανουάριος
Ἀλωαιὼν ὁ καὶ Ποσειδεὼν		ὁ Φεβρουάριος
Γαμηλιὼν		ὁ Μάρτιος
Ἀνθεστηριὼν		ὁ Ἀπρίλλιος
Ἐλαφηβολιὼν		ὁ Μάϊος
Μουνυχιὼν		ὁ Ἰούνιος
Θαργηλιὼν		ὁ Ἰούλιος
Σκιροφοριὼν		ὁ Αὔγουστος

Β Ο Η Δ Ρ Ο Μ Ι Ω Ν.

Lib. IV. Cap. III. *Τότε τοίνυν βοηδρομιῶνος ἱσαμένου.* uterque Cod. B. & A. in ora libri *Ἀπριλλίου.* Vatic. *τότε τοίνυν Ἀπριλλίου ἀρχομένου.* Boedromionem tertium fuiſſe menſem in anno Attico demonſtrat Petavius lib. I. de Doct. Temp. cap. II. teſtimoniis Ariſtotelis, Theophraſti & Plinii. Sed cum tertium locum jam occupaſſet Pachymeris judicio Cronius, quartum illi aſſignavit, aut aliud eſt ſecutus quod nos latet. De re ipſa conſtat, hic Juliani anni Aprilem intelligi, cum deſcribatur Feſtum *ἀκάθιστον* dictum, Jejunio verno celebrari ſolitum, Sabbato videlicet quintæ Hebdomadæ Quadrageſimæ, ut oſtendimus in Gloſſario verbo *ἀκάθιστος.* quo die Paſcha illo anno fuerit, & conſequenter in quem Aprilis res hic narrata inciderit, dicemus infra, ubi de characteribus Chronologicis hujus Hiſtorię agetur.

Π Υ Α Ν Ε Ψ Ι Ω Ν.

Lib. V. Cap. XXVI. *Ὁ Βέκκος αὐτοῦ μὲν καὶ ἔτη Πυανεψιῶνος, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ, Πατριάρχης προβέβληται.* E regione vocis *Πυανεψιῶνος* Codd. B. & A. habent *Μαΐου.* quod V. de more in contextum recipit. Nec dubium relinquitur ex charactere mox expreſſo Feſti inſtantis Pentecoſtes, ut inferius demonſtrabimus, quin Majus hic menſis indicetur. Unde corrigendum videtur quod lib. IV. cap. VIII. ſcribitur *πυανεψιῶνος.* eſt enim ibi in margine vox *Μαΐου*, antiqua manu, cui gloſſema recentioris manus ſubjungitur, *μεταγειτνιῶνος.* Res porro ipſa & loci ſententia, ut lib. III. Obſervationum cap. V. clare demonſtramus, omnino Majum exigit.

Μ Α Ι Μ Α Κ Τ Η Ρ Ι Ω Ν.

Lib. V. Cap. XXIV. *Δευτέρᾳ δὲ μαιμακτηριῶνος τῇ ἐπιούσῃ κυριακῇ ἐπισήμῳ ἡμέρᾳ τοῦ πνεύματος.* In margine duo Codd. *Ἰουνίου* tertius ut ſolet id nomen contextui inſerit. Nec Feſtum Pentecoſtes in ſecundam illo anno Junii incidens, ut ſuo loco docebimus, dubium relinquit, quin Junius Pachymeri *μαιμακτηριὼν* ſit. *τὸ ὅτι* tenemus *τὸ διότι*, ut in cæteris, quærendum. Davi enim ſumus, non Oedipi.

Edit. Rom. pag. 488.

Α Ν Θ Ε Σ Τ Η Ρ Ι Ω Ν.

Lib. IV. Cap. XVI. *Πέμπτην μὲν τότε καὶ εἰκοσὴν ἦγεν ὁ ἀνθεστηριών.* E regione in margine *Ἰουλίου.* V. id ſolum in contextu habet. Antea lib. II. cap. XXVII. *ἑορτῇ τῆς Θεομήτορος ἄγοντος μηνὸς ἀνθεστηριῶνος.* Rurſus lib. VI. cap. XXIV. *τότε τοίνυν δωδεκάτῃ ἀνθεστηριῶνος μηνὸς.* utrobique Codd. de more *Ἰουλίου* annotant. Auguſti menſis Pachymerianum nomen in hac Hiſtoria, quod meminerim, non extat.

Γ Α Μ Η Λ Ι Ω Ν.

Lib. V. Cap. XX. *Εἶτ' οὖν τριακοστῇ γαμηλιῶνος μηνὸς.* Codd. B. & A. e regione adſcribunt *Σεπτεμβρίου*, ſilente præter morem V. qui hoc comma tranſilit. Antea lib. IV. cap. XXI. *Μὴν δὲ ἐφειστήκει τότε Γαμηλιὼν, ἤγετο δὲ ἡ τοῦ τιμίου σταυροῦ ἑορτή.* Feſtum Exaltationis S. Crucis 14. Septembris etiam a Græcis celebratum. Conſueta & ibi Codd. admonent. ſed ſatis ex Feſti mentione intelligitur September.

Digitized by Google

ΕΛΑΦΗΒΟΛΙΩΝ.

Lib. V. Cap. XX. Ἐπράττετο μὲν ἦσαν ταῦτα ἐλαφηβολιῶνος ἔκτῃ μηνός. Suggerunt ut ſolent, Codd. B. & A. in margine Latinum menſis nomen Ὀκτωβρίου, Octobrem quem & ipſe locus per ſe indicat, cum in eo affirmetur præcedentem ἀμέσως menſem fuiſſe Gamelionem, quem certo vidimus Septembrem eſſe.

ΜΟΥΝΝΥΧΙΩΝ.

Lib. IV. Cap. XXIX. Καὶ εὐθὺς τοῦ ἐπιόντος ἔτους, μηνὸς μουνυχιῶνος ὀγδόῃ. Codd. B. & A. μουνυχιῶνος gloſſema ſolitum adſcripſerunt, Romanum menſis ejus vocabulum exprimens, Νοεμβρίου Novembris. Quod vero initium id fuiſſe anni verba illa, ἐπιόντος ἔτους, indicant, referendum ad Indictionem, quæ peculiare anni principium ducebat a Septembri, cum alioqui civilis anni caput in Kal. Januariis fixum eſſet.

ΣΚΙΡΡΟΦΟΡΙΩΝ.

Nomen hoc apud Pachymerem ultimi menſis eſt Decembris. ut intelligitur ex verbis lib. IV. cap. XXIII. Ὁ Βασιλεὺς τότε προβάλλεται μηνὸς σκιῤῥοφοριῶνος εἰκοστῇ ὀγδόῃ ad marg. e regione in Cod. B. ſcribitur Δεκεμβρίου. uti & lib. VI. cap. XXXVI. ubi de Imperatore ſcribitur: θνήσκει δὲ σκιῤῥοφοριῶνος ἰνδικτιῶνι in margine Δεκεμβρίου. quod utrobique V. in contextum recipit.

CAPUT II.

Initium Imperii Theodori Laſcaris Junioris, unde hæc Hiſtoria procedit, rationibus Chronologicis & Cæleſti charactere demonſtratur.

I NOn poſſumus ex opportuniori Epocha Hujus Hiſtoriæ caput ducere, quam ex initio Principatus Theodori Laſcaris eo nomine ſecundi, Filii & ſucceſſoris in Imperio Joannis Ducę Batatzæ cognominati. Inſigniora enim quæque de Michaele Palęologo adhuc privato hic narrata, hoc Theodoro imperante contigerunt; cujus præmaturum obitum, ſtatim fere Michaelis ejuſdem in Imperium evectio excepit. Scio ſub Joanne quoque nonnihil ejus generis capite VII. libri I. memorari; verum & id obiter inſinuatum dumtaxat quaſi prætexitur operi & illud ipſum jure imputari Theodoro potuit tantum non imperāti, & apud parentem ſeniorē eo gratiæ ac potentiæ gradu nitenti, qualem par erat unigenito virilis adepto plenitudinem ætatis, haud dubio ſucceſſori declarato, & jam nunc fere Collegæ tribui. *Edit. Rom. pag. 489.* Recte igitur noſter initio modo laudati capitis VII. velut Hiſtoriam inde ſuam auſpicans ſcribit: Imperante Theodoro Laſcari poſt Patrem, Michaelem Palæologum ſemper obnoxium affectati regni ſuſpicionibus fuiſſe: quo ex fonte malorum omnium, quæ tunc eſt paſſus, cauſæ fluxerint. Ut ergo limen quaſi præſtruamus Hiſtoriæ quam illuſtratum imus, ante omnia elaborandum nobis eſt in conſtituendo præciſe tempore, quo cœpit Theodorus Laſcaris Junior habenas Imperii tractare. Negligentius in hoc definiendo, & quaſi de ſuo nomine παχυμερέστερον videtur noſter Hiſtoricus defunctus. Sed habemus quos adhibeamus ſubſidio locupletes Auctores duos Georgium Acropolitam & Nicephorum Gregoram: quorum prior accuratiſſimus, & præſens inſpector, quas narrat, rerum, cap. 52. Hiſt. prioris pag. 56. Ed. Reg. ſic ſcribit: Ἐτεθνήκει Βασιλεὺς Ἰωάννης τῷ υἱῷ αὐτοῦ Θεοδώρῳ τὴν βασίλειαν καταλελοιπὼς τριάκοντα καὶ τρία ἔτη διανύοντι. τοσοῦτος γὰρ ὁ χρόνος αὐτῷ ὁπόσος τῆς πατρῴας βασιλείας ἐτύγχανε· σχεδὸν γὰρ τῇ πατρικῇ ἀναῤῥήσει, καὶ ἡ γέννησις ἐκείνου ξυνέδραμε. Hoc eſt: *Obierat Joannes Auguſtus, Filio ſuo Theodoro imperium relinquens annum agenti tertium & trigeſimum ætatis; vita enim ejus tempora principatus paterni ſpatium æquabant: quod ferme cum Patris acclamatione, ortus ipſius concurriſſet.* Hæc ille quæ totidem verbis repetit in ſecundo Opere, cui *Chronicon compendiarium* titulus eſt; numero item 52. pag. 137. Ed. Reg. Nicephorus Gregoras lib. 3. pag. 24. Ed. Baſil. de Joannis morte & Theodori ſucceſſione ſic habet: Ἦνυε δὲ ἔτος ὁπότε ἐτελεύτα, ἑξηκοστόν· ὁπότε δ' αὐτὸς τὰ τῆς αὐτοκρατορίας ἐνεχείρισε σκῆπτρα, ἕβδομον ἤδη καὶ εἰκοστόν· ὡς μόνα τὰ τῆς αὐτοκρατορίας αὐτῷ γίνε-

m iij

θαι ἔτη τρία καὶ τριάκοντα· ὁπόσα δὴ καὶ ἔτος ὤν, καὶ τῆς βασιλείας διάδοχος, ἦν Θεόδωρος. ὁμοῦ τε γὰρ αὐτὸς ἐξ ὠδίνων εἰς φῶς προήγετο μητρικῶν, καὶ ὁμοῦ τὰ τῆς αὐτοκρατορίας σκῆπτρα ὁ πατὴρ ἄρτι ἐδέδεκτο. Agebat autem annum, quando eſt mortuus (Joannes) *ſexageſimum ætatis: quando vero Sceptra Imperii in manus ſumpſit, ſeptimum jam & vigeſimum ut ſoli ejus Imperii numerentur anni tres & triginta. quot tunc vitę filius ejus & ſucceſſor in Principatu explebat Theodorus. ſimul enim hic materno partu in lucem productus eſt, ſimul Pater ipſius Imperii recens accepti moderari Sceptra cœperat.* Ita Gregoras: qui mox adjungit Theodorum haud aſſumptum in conſortium Imperii a Patre adhuc vivente ob cauſas quas ibi memorat, conſenſu Procerum & Exercitus Imperatorem fuiſſe ſalutatum.

II. Neuter horum præciſe annum expreſſit in Æra Græcis vulgari, quo mors Joannis, & Theodori ſucceſſio contigit. Verum Georgius Acropolita cum initio ſuæ Hiſtoriæ expugnationem Conſtantinopoleos a Latinis inſignierit anno Mundi 6711. & tempora inde diligenter numeraverit, facultatem offert certo inveſtigendi annum quem quęrimus, obitu Joannis, inauguratione Theodori, notabilem. Scribit is cap. 1v. ſuæ hiſt. pag. 4. Edit. Reg. in hunc modum: *Ἑάλω παρὰ τούτων* (*Λατίνων*) *ἡ Κωνσταντίνου, ἔτους μὲν ὄντος ἀπὸ γενέσεως κόσμου ϛψια, ιβ. Ἀπριλλίου ἄγοντος. τῷ γὰρ ι ἔτει Μαΐου ὄντος τῇ πόλει προσωρμήκεισαν· ἐν ἕνδεκα δὲ μησὶ συνέβη γενέσθαι τὴν πόρθησιν. Capta ab iis* (Latinis) *Conſtantinopolis eſt; Anno ab Orbe condito 6711. die 12. Aprilis. Anno quippe* 10. *menſe Majo admoverant ſe Civitati. undecim vero poſt menſibus direptionem fieri contigit.* Anni Æræ Græcorum, ut inter peritos convenit, reducuntur ad annos Æræ Chriſti vulgaris, ſubtractione annorum 5508. Tot enim præceſſiſſe Mundi annos expletos Græci putant ante Kalendas Januarias proxime ſecutas Chriſti Domini Natalem diem. Ex hac methodo conficitur expugnatam a Latinis Conſtantinopolim Anno Chriſti 1203. duodecima Aprilis. Duos inde fere annos *ἀναρχία*, & rerum confuſio miſerrima inter Græcos fuit. quibus exactis, acclamatur Imperator Theodorus Laſcaris Gener Iſaacii Angeli, & a Michaele Auctoriano Patriarcha rite coronatur: Georgius Acropolita cap. 6. *Δύο γοῦν παραδραμόντων ἐνιαυτῶν, καὶ ὡς Δεσπότου παρὰ πάντων φημιζομένου τοῦ Λασκαρίος, ἐπεὶ συνδρομὴ γέγονε κατὰ Νίκαιαν ἀπὸ περιφανῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν λογάδων τῆς Ἐκκλησίας, σκέψις τούτων ἐγένετο, ὅπως Βασιλεὺς φημισθείη ὁ Δεσπότης Θεόδωρος.* Paulo poſt: *Ψηφίζεται οὖν Πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ Αὐτωρειανός ...... ὃς καὶ τὸν*
Edit. Rom. pag. 490. *Δεσπότην Θεόδωρον τῷ βασιλικῷ διαδήματι ἐταινίωσεν.* Hæc ibi. contigiſſe oportet electionem & evectionem Theodori Anno Chriſti 1205. circa menſem Aprilem. Inde ineunt ejus Imperii anni, quos idem Acropolita octodecim numerat pag. 17. ſic ſcribens: *Ἦν δὲ ὁ Βασιλεὺς Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις, ὁπότε τὸ τέλος ἔσχε τοῦ βίου, τῶν μὲν τεσσαράκοντα πέντε ἐτῶν ὑπερέκεινα, ἐλλαττῶν δὲ τῶν πεντήκοντα. βασιλεύσας ἐν τούτοις ἔτη ιη.* Hoc eſt: *Erat autem Imperator Theodorus Laſcaris quando vivendi finem fecit, ætatis quidem annorum ſupra quadraginta quinque, minor tamen quinquagenario. Ex his octodecim imperando exegerat.* Ita ibi. Jam ſi mille ducentis quinque Æræ Chriſtianæ annis, alios octodecim adjungimus, efficiemus Annum Chriſti 1223. quo currente contingerit mors Theodori Laſcaris, & Generi ejus Joannis Ducæ Batatzæ ſucceſſio in ejus locum. ita ut idem annus utrique communis fuerit.

III. De Joannis porro Ducæ Principatus, & vitæ ſpatio ſic refert idem diligentiſſimus Scriptor Acropolita, Hiſtor. pag. 56. *καταλαμβάνει τὸ Νύμφαιον, καὶ ἐν μὲν τοῖς βασιλικοῖς οὐκ ἀπῆλθεν οἰκήμασιν· ἐν δὲ τοῖς ἐγγύς που τῆς χώρας βασιλείοις κήποις τὰς αὐτοκρατορικὰς σκηνὰς ἐνιδρύσατο. ἔνθα καὶ τὸ χρεὼν ἐλειτούργησε τρίτῃ Καλάνδων Νοεμβρίου, ἑξήκοντα καὶ δύο, ὡς οἱ τὰ περὶ αὐτοῦ ἀκριβέστερον εἰδότες, ἔφασκον, ἔτη, βιώσας, ἐξ ὧν τριάκοντα καὶ τρία βεβασίλευκε.* Hoc eſt: *Pervenit Nymphæum, nec ibi tamen in ædes imperatorias divertit; ſed in ſuburbanis regiis hortis Auguſtale fixit. ubi & naturæ debitum exolvit, tertio Kalendas Novembris, cum vixiſſet annos* (*ut peritiores rerum ejus tradunt*) *ſexaginta duos, ex quibus tres & triginta in Imperio tranſegit.* Sic ibi. Addantur ergo Anno Chriſti 1223. illo ipſo annumerato, 33. Imperii Joannis, conficitur annus Chriſti 1255. cujus ſub finem Octobris, idem Ioannes diem obierit. De ſucceſſione porro Theodori materno nomine dicti Laſcaris, in Patris Joannis Ducæ Batatzæ Imperium, ex Gregora itemque Acropolita habemus, acclamatum cum quidem a Proceribus & Exercitu Imperatorem ſtatim poſt Patris obitum, inauguratum tamen in Eccleſia ſolemni ritu ſerius fuiſſe; propterea quod Patriarcha qui ceremoniam perageret nullus tum erat. Etenim ut Acropolita ſcribit pag. 57. *Ἔφθασε ὁ Πατριάρχης Μανουὴλ μικρόν τι τοῦ βασιλέως Ἰωάννου προτελευτῆσαι. Manuel Patriarcha paulo ante Joannis Auguſti Mortem deceſſerat.* Acceſſerunt deliberationis in quærendo digno moræ, & poſt deſi-

Digitized by Google

gnationem Nicephori Blemmidæ, hujus recuſatio: ſub hanc conſultatio nova; & poſt multos ſingillatim expenſos qui variis de cauſis non placuerunt novo Principi, electio Monachi Arſenii, evocatioque ex Monaſterio ſito ad Apolloniadis lacum, inde hujus ſacrorum Ordinum expertis, initiatio per gradus a Diaconatu ad Patriarchatum una hebdomade deproperata. Hæc facile totum Novembrem partemque Decembris tenuerunt. itaut Coronatio ſolemnis novi Auguſti per novum Patriarcham rite perpetrari vix potuerit ante feſta Natalitia, & credibile eſt ipſo Chriſti Natali, quo die auſpicatior reperiri alius nequiret; ſacram iſtam ceremoniam peractam.

IV. His ita poſitis, quæ partim certiſſima, diſerta teſtificatione Acropolitæ tunc viventis & præſentis, ac Gregoræ compertiſſima ex recenti memoria ſcribentis; partim, quod attinet ad circumſtantiam diei Chriſti Natalis ad Theodori coronationem electi, in ſilentio Scriptorum, ex ſerie naturali rerum, veriſimillima ſunt, offert nobis quidam alioqui perintricatus, & obſcurus Pachymeris noſtri locus, occaſionem minime ſpernendam inſigniendi luculento cæleſti charactere frontem hanc ipſam, & quaſi capitalem epocham hujus quam edimus Hiſtoriæ. Ponit Auctor noſter lib. 1. cap. 13. hæc ipſa plane verba, de quadam Eclipſi Solis quæ Theodori præmaturum obitum præſagierit: Ὃ δὴ καὶ προεσήμανέ τι σημεῖον. ἥλιος γὰρ ἐκλελοίπει ἐφ' ὥρας τρίτης ἕκτης ἡμέρας, καὶ βαθὺ σκότος τὸ πᾶν κατειλήφει· ὥστε καὶ ἄστρα φαίνεσθαι κατ' οὐρανόν. καὶ δὴ ἁρπάζεται πρὸ ὥρας ἀνὴρ βασιλικῶς μὲν καὶ γεννηθεὶς καὶ τραφεὶς &c. Hæc ad verbum ſcrupuloſiſſima fide ſic latine ſonant. *Quod & præſignificavit ſignum quoddam. Sol enim defecerat ad horam tertiam ſextæ diei, & denſæ tenebræ cuncta comprehenderant. adeo ut apparerent ſtellæ per cælum. Itaque præripitur acerba morte vir regie quidem & natus & educatus* &c. Hæc in Excerpta ſua Pachymeriana congerens Vvolfius, ſic effert: *Sub obitum Theodori Laſcaris ſexto die Sol per horam obſcuratus eſt, tenebræque operuerunt omnia, adeo ut ſtellæ in cælo apparerent*. Henricus Spondanus in continuatione Annalium Baronii ad ann. 1259. num. 13. ſcribit: ſub obitum Theodori Laſcaris Junioris: *Solem per horam obſcuratum eſſe, itaut ſtellæ apparerent*. Sumpſit id nimirum ex Vvolfio. Odoricus Rainaldus num. 54. an. 1259. mortem Theodori referens, ejuſdem meminit Eclipſis, quam ſexto ab ejus obitu die contigiſſe ait, Auctorem laudans Pachymerem. ait hic, licet diei ſextæ meminerit; haud tamen eam numerandam dixit ab obitu Theodori; ſed potius indicavit contrarium, eo ipſo quod præſignificatam illa Eclipſi Theodori mortem aſſerit; ad quod neceſſe fuit Eclipſim morte fuiſſe priorem. Errandi occaſionem Viris hiſce magnis Pachymeres præbuit, perfunctorie ac perplexe deliquium iſtud Solis memorans, ſine certa anni, menſis, diei, ut in his aſſolet, indicatione, quinetiam alieno id loco referens, & juſtam objiciens legenti cauſam opinandi, illud paucis diebus antequam Theodorus moreretur viſum. cum aliunde compertum ſit, nullam toto illo anno 1259. quo certo conſtat obiiſſe Theodorum, Solis Eclipſim Nicææ aut locis finitimis videri potuiſſe. Quare non immerito Sethus Calviſius in Chronologia Anno Chriſti 1255. Vvolfiana Pachymeris Excerpta falſi arguit, quæ reprehenſio etſi, ut modo fatebar, ipſum amplectitur Pachymerem, tamen, ne injuſti ſimus, partem ejus ipſi quoque ſuam debemus Vvolfio aſpergere, qui *ſub obitum Theodori* defeciſſe Solem de ſuo adjecit, cum id Pachymeres non ſcripſerit. Nam quod ex occaſione obitus Theodori meminerit iſtiuſmodi Eclipſis, quis non videt quam infirmum argumentum ſit opinandi eam tunc viſam?

Edit. Rom. pag. 491.

V. Ego vero dum cæteram indolem lucifugæ cujuſdam, ambagioſæ ac σκοτοδασυπυκνότριχος (ut Gelliano & Ariſtophaneo verbis utar) Pachymerianæ dictionis cogito: dumque præterea mente amplexus ſimul cuncta quæ hic referuntur ſingillatim expenſa colligo; mihi videor animadvertere indiciis haud vanis, voluiſſe noſtrum Hiſtoricum ſaltem obſcure innuere, ſi minus clare prædicare: deliquium ſolare, quod hoc loco memorat, longe ante hoc tempus, in quo narrando verſatur, patratum & ſpectatum fuiſſe. Argumentum ſic ſentiendi primum ſumo ex pluſquam perfecto tempore quod in verbo bis affectat, non ſcribens ἐκλέλοιπεν ἥλιος, ſed ἐκλελοίπει, & ſtatim poſt σκότος τὸ πᾶν κατείληφε; ſed κατειλήφει. *Defecerat*, inquit, *Sol; non autem tunc defecit:* & tenebræ univerſa *obduxerant*, multo ſcilicet prius; non autem *tunc obduxerunt*. Quod ſi quis quærat quanti temporis intervallum, hæc verbo indicata præceſſio poſtulet, reputet quænam eventa præſignata fuiſſe iſto portento Auctor cenſeat. Satis fuſe ac diſtincte perſecutus mala quę Theodori principatum infeſta-

Digitized by Google

runt; morbum prope continuum, ſuſpiciones acres & miſeras, averſionem Principum ab ipſo; brevitatem ſpatii educendo in robuſtam ætatem hæredi locum negantem, præter cæteros tumultuoſos motus rebellionum & bellorum toto illo nec pleno quadriennio ſemper undique coorientium, totum id infortuniorum textum relativo ὃ indigitavit Pachymeres dum ſcribit ὃ δὴ καὶ προσήμαινε. *quod & præſignificavit* &c. Cum vero ſit manifeſtum præſignificationem neceſſario anteriorem eſſe re præſignificata, quis non intelligit oportuiſſe ſignum iſtud circa ipſa Imperii Theodori principia conſpectum? Quid illa ſextæ diei mentio? nonne evidenter exigit inſignem aliquam unde numeretur epocham? Ea porro cum Theodori mors eſſe non poſſit, quippe quæ præſignificari ſigno poſterius edito nequierit; reſtat ut ejuſdem ſolemnis inauguratio intelligenda ſit, Natali, ut diximus, Chriſti, 25. Decembris die anni 1255. celebrata. Et commodum ab iſta ipſa die quæ ſexta illuxit, trigeſima Decembris illo eodem anno 1255. & feria fuit quinta, cum illo anno Edit. Rom. pag. 492. periodi Julianę 5968. Cyclus Solis 4. littera Dominicalis C. fuerit; die inquam trigeſima Decembris 6. a Coronatione Theodori, manu Arſenii Patriarchæ in Eccleſia facta anno 1255. Eclipſis Solis viſa Nicææ ingens eſt, eadem hora quam notavit Pachymeres poſt meridiem tertia, cum tenebris denſiſſimis toto aere, & apparitione Stellarum in Cælo, ut patet ex ejus deliquii exactiſſimis calculis quos ſequenti mox capite dabimus. Totam hanc conjecturam ac ratiocinationem eo pluris facio quod mei ingenii non eſt. Cum enim diffiſus facultati meæ, viros duos mihi amiciſſimos & aſtronomię peritiſſimos de hac Eclipſi conſuluiſſem, Joannem Baptiſtam Ricciolum & Jacobum Grantami, ambo convenerunt in affirmando, nullam anno Chriſti 1259. quo eſt Theodorus Junior Laſcaris mortuus, Solis Eclipſim qualem Pachymeres deſcribit ſpectari Nicææ potuiſſe. Alter vero illorum Jacobus Grantami, benigniſſimo mihi gratificandi ſtudio totam intricatiſſimi hujus loci perplexitatem inſigni, mea cauſa elucubrato, commentario explicuit: idipſum quod hic compendio propoſui uberius & accuratius adſtruens. Id præclarum viri longe doctiſſimi, & de me ſupra quam prędicare poſſim optime meriti, Opus quale accepi erudita ipſius exaratum manu deinceps hic adſcribam.

CAPUT III.

JACOBI GRANTAMI
E Societate JESU

Diſſertatio de Eclipſi Solis a Pachymere notata. Ad Petrum Poſſinum Ejuſdem Societatis.

I ECliPſis Solis ſupra ex Pachymere deſcripta non minores in Hiſtoria temporum, & Aſtronomicis legibus tenebras parit, quam dicitur in aere obſcuritatem ſudiſſe, & lumen plane totum Solis extinxiſſe: Aer enim tecto a Luna Sole aliqua ſaltem Stellarum luce fulgebat, & quæ in terra gerebantur non omnino inviſibilia, & intractabilia fiebant: deſcriptio autem illa ſic obſcurare videtur Hiſtoriam, ut nullam ei penitus fidei lucem, aut aſpectum veritatis relinquat. Mors Imperatoris ponitur, anno in Autumnum vergente τοῦ δ᾽ αὐτοῦ χρόνου πρὸς τὸ φθινοπωρινὸν ἀποκλίνοντος μεταλλάττει τὸ βιοῦν ὁ Κρατῶν, prænuncia affigitur Solis defectio tanta, ut profundæ tenebræ omnia tegerent, & Stellæ in Cælo lucentes apparerent, ὃ δὴ καὶ προσήμαινέ τι σημεῖον. ἥλιος γὰρ &c. ut ſupra. tempus quod aſſignatur ſub horam tertiam diei ſextæ ἐφ᾽ ὥραν τρίτην τῆς ἕκτης ἡμέρας, tenebras magis, quam lucem offundit, & dum terminos neque initiorum, neque finium præſcribit narratio, tam liberum errandi locum facit, quam docendę veritati viam occludit.

II. Quamobrem, ut in his tenebris lux aliqua veritatis, ſi quæ inſit, agnoſcatur, ante omnia conſtituendum quo anno, & quo anni tempore vivendi finem fecerit Imperator is, de quo Pachymeres hic agit. Facem pręfert hic Hiſtorię obſcuritati, Georgius Acropolita cap. 52. Auctor accuratus, & nobilis, qui ſumma diligentia res ſui temporis certis notis, quaſi veris coloribus pari elegantia, ac fide depinxit. Is ergo mortem duorum Imperatorum Joannis Ducæ, & Theodori Laſcaris filii ejus ita deſcribit, ut annum, & anni menſem clare exprimat. Ait enim de Joanne, obiiſſe illum diem extremum 3. Kal. Octobris annos natum duos & ſexaginta, ex quibus triginta tres regnaverat. Ἔνθα, inquit, id eſt ad Nymphęum ubi Joannes vitam

tam finivit, καὶ τὸ χρεὼν ἐλειτούργησε τρίτῃ Καλάνδων Νοεμβρίου, ἑξήκοντα καὶ δύο, ὡς οἱ τὰ περὶ αὐτοῦ ἀκριβέστερον εἰδότες ἔφασκον, ἔτη βιώσας, ἐξ ὧν τριάκοντα καὶ τρία βεβασίλευκε. Idemque paulo poſt repetit de anno Regni 33. cum ait: Ἐπεθνήκει μὲν ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης τῷ υἱῷ αὐτοῦ Θεοδώρῳ τὴν βασιλείαν καταλελοιπὼς, τριάκοντα καὶ τρία ἔτη ἐξανύοντι. τοσοῦτος γὰρ ὁ χρόνος αὐτῷ ὁπόσος καὶ πατρικῆς βασιλείας ἐτύγχανε.

III. Hic porro 33. Imperii, & mortis Joannis annus erat Chriſti 1255. ante receptam a Grçcis anno 1261. Conſtantinopolim, ſextus: ante mortem Theodori Joannis filii, quartus, ut conſtat ex Duca Michaele Nepote Hiſt. cap. 2. & ex mox dicendis magis adhuc patebit. Edit. Rom. pag. 493.

De Theodoro vero idem Acropol. hęc habet Ib. c. 74. ἐκεῖνος μὲν οὕτω βιώσας καὶ μόνους ὅλους τέσσαρας ἐνιαυτοὺς αὐτοκρατορήσας, κατὰ Νοέμβριον γὰρ ἄρξας, ἐν Αὐγούστῳ μηνὶ τὸ τέλος ἔσχηκε τῆς ζωῆς. Ubi manifeſte & quartus annus Imperii nondum finitus, & initium Regni, menſis November, & finis vitæ, Auguſtus exprimuntur; eaque totidem verbis idem Auctor in Chronico conpendiario repetit, quibus Niceph. Gregoras lib. 2. in fine omnino conſentit in annis triginta tribus tum Imperii Patris, tum vitæ filii cum Imperium a Patre ſuſcepit; tum etiam in quatuor annis Imperii Theodori non integris, cum aſſerit eum lib. 3. cum trigeſimum ſextum vitę annum ageret, defunctum. Ἕκτον καὶ τριακοστὸν ἀπὸ γενέσεως χρόνον ἀμείβοντι νόσος ἐνσκήπτει τῷ Βασιλεῖ χαλεπὴ καὶ βαρεῖα, καὶ ὅπλα φάναι θανατηφοροῦσα.

IV. Eſt ergo mortuus Joannes Ducas anno Chriſti 1255. in fine Octobris, & Theodorus Laſcaris ejus filius anno 1259. menſe Auguſto. quæ nota temporis recte convenit cum ea quam exprimit Pachymeres ſcribens: Theodorum Imperatorem vitam cum morte commutaſſe anno ad Autumnum inclinante.

Sed de Eclipſi Solis, & tanta, quanta a Pachymere deſcribitur, vel eo anno, vel in morte Theodori, vel in Autumno facta, Auctor alius nullus meminit, & fieri ullam potuiſſe leges Aſtronomicæ non permittunt. Novilunia enim anni 1259. aut Ecliptica nulla fuere, aut non Conſtantinopoli, ac locis vicinis, & Auctores Chronologi, & Annalium Scriptores, qui Solis Eclipſim pene totalem referunt ad annum Chriſti 1259. in morte Theodori, non Tabulas Aſtronomicas, ſed Auctorem Pachymerem ſequuntur. Ita enim Odoricus Raynaldus ad annum Chriſti 1259. narrata Theodori morte in menſe Auguſto, ait paragrapho 54. *Sexto ab ejus obitu die tradit Pachymerius inſignem Solis defectionem fuiſſe, adeo ut unius horæ ſpatio denſiſſime horrerent tenebræ, ſtelleque in Cælo apparerent*. Ita Henricus Spondanus ad eumdem annum; Ita alii, qui hujus defectionis meminere, Pachymeris auctoritate ſe tectos putant ſine alio examine; & errant, & alios in errorem inducunt.

Acutior aliis Sethus Calviſius in Chron. an. 1255. Pachymeris fragmenta erroris arguit, quod eam Solis Eclipſim in obitu Theodori indicaverint, quo anno, & ſequentibus nulla talis inveniatur, & eam putat accidiſſe in morte Joannis Ducæ, poſt ejus obitum die 6. 30. Decembris.

Sic Calviſius, ex parte quidem vere, ut ab Auctore in rebus Aſtronomicis bene verſato, ſed ex parte contra Hiſtorię veritatem manifeſte pugnantia. Certum enim eſt jam paulo ante prolatum Pachymerem loqui de obitu Theodori in menſe Auguſto, anno, ut ipſe ait, ad Autumnum inclinante; quo non quadrat mors Joannis, quę in 30. Octobris incurrit, ut etiam paulo ſuperius docuimus. Deinde quid ſpectaret ad mortem Theodori, quam deſcribit aperte Pachymeres, narratio tam accurata Eclipſis Solis factæ in morte Patris quatuor fere ante annos, nulla alia Patris mentione habita, aut id exigente cauſa rationabili? Quomodo denique eclipſis, quę contigit 30. die Decembris dici poteſt accidiſſe ſexto die poſt mortem Joannis, qui vitæ diem extremum habuit 30. Octobris?

Hæc igitur Calviſii animadverſio non tollit, aut minuit quæſtionis difficultatem, Sed auget potius, & ita implicat, ut inſolubilem facere videatur.

Sic igitur Pachymerem intelligendum arbitror, ut revera mortem Theodori deſcribat, factamque vere aſſerat inclinante ad Autumnum anno, ſed Eclipſim Solis deſignet, non quæ in obitu ejuſdem Theodori facta ſit, id enim textus non dicit; & inepta ea eſſet ad prępſignificationem, de qua in eo mentio eſt; ſed quæ initio Imperii ejuſdem Theodori, quaſi prænuncia brevis & infelicis ejus Regni, quod non multo plus triennio ſtetit, & in continuis belli motibus, & morbi moleſtiſſimi ſæpe repetitis graviſſimis tentationibus actum, cum vita finitum eſt anno ætatis 36. nondum completo. pag. 494.

Quæ tamen cum non ſatis diſtinguat Pachymeres, & ſtatim poſt deſcriptam

Digitized by Google

mortem Theodori de illa Eclipſi ſermonem inferat, nihil de initio Imperii ſignificans, juſtam certe non aliud attendentibus erroris cauſam dedit. At ſi quis rem attente conſideraverit, & cum Hiſtoria illius temporis contulerit, in iis tenebris lucem inveniet. Sic autem eam explico.

Theodorus vivendi finem fecit anno Chriſti 1259. menſe Auguſto. Hiſtoriæ totius hæc fides eſt, de qua dubitare non licet. Pachymeres id aſſerit, cum ait factum vergente in Autumnum anno, nempe inter Solſtitium æſtivum, & Æquinoctium autumnale. Theodorus initium regnandi fecit anno Chriſti 1255. Patre mortuo ſub finem Octobris, non declarato Filio ſucceſſore, qui ideo tardius electus, elevatus in clypeo, unctus, & coronatus eſt, tum propter diverſa populi ſtudia, tum ob Manuelis Patriarchæ paulo ante mortui, deſiderium, Nicephori in ejus locum electi modeſtiam in recuſanda dignitate, ac Arſenii tandem vocati ad ungendum, & coronandum Imperatorem longiorem moram, quæ omnia fuſe deſcribunt Nicephorus Gregoras initio libri 2. & Georgius Acropolita cap. 53. Theodorus ſtatim initio Regni infeſtis bellis contra Bulgaros, & Theſſalos uſque ad vitę exitum infeliciter occupatus eſt, difficillimis negotiis implicatus, ſuſpicionibus, & humore melancholico ad quædam ſua Majeſtate indigna etiam adverſus Aulicos dignitate, et fide erga eum præſtantes, perpetranda adductus, vixit miſerabiliter. Theodorus longa tandem macie confectus, toto corpore exangui, fruſtra tentatis omnibus humanis remediis, extra Regiam, in gravi luctu pœnitentiæ, & habitu religioſo, dolens quod Chriſtum deſeruiſſet, Regno ſimul, & vita privatur in ætatis flore, anno tantum ſexto ſupra trigeſimum, Imperii quarto. Theodorus vehementer anxius de fide, & amicitia Michaelis Palæologi filiolum ad Imperii gubernacula ineptum ſub hominis obſcuri, & ſub Patriarchæ tutela, ad invidiam dignitatis, qua brevi dejectus eſt, relicto, teſtamentum condidit in gratiam Tutoris illius Muzalonis, quem Romanarum rerum Dominum conſtituebat, quoad Filius ad perfectam veniſſet ætatem, cum graviſſima Procerum offenſione, quam ſecuta eſt Imperii perturbatio, & in Michaelis familiam tranſitio crudeliſſima. Fuit hic miſerrimus Theodori Regni, & vitæ ſtatus, & luctuoſa mortis conditio, quam brevius Nicephorus, fuſius Acropolita deſcribit, qui cum Imperii Logotheta exiſteret, frequens Imperatori ratione officii aderat, & quæ pręſens fieri videbat magna fide, & diligentia narrat.

VI. Hæc igitur voluit inſinuare Pachymeres, cum ſcripſit infelicis Regni, & luctuoſi obitus Theodori prænunciam extitiſſe defectionem Solis horribilem, quæ ſub initium Regni ejus facta eſt, hora tertia poſt meridiem, ſexto die, videlicet poſt ejus coronationem, & unctionem ſolemnem.

Etenim, ſi conjecturæ non improbabili locus datur, videtur facta coronatio Theodori ipſa ſolemni feſtivitate Nativitatis Chriſti Domini, ſive ut ex luce diei celeberrimę aditus ad Imperium clarior exiſteret, ſive ut inde felicitatis augurium ſumeret Imperator, quod regnandi principium duceret ab eo tempore quo Chriſtus initium vivendi feciſſet: quo ſane modo, & ratione Gentes, & Eccleſiæ nobiliſſimæ anni exordium a Chriſti Natalibus auſpicantur.

Utut ſit de ipſa mente Imperatoris; certe ejus conſilia non mediocriter turbare viſa eſt defectio Solis tam inſolens tam cito poſt ejus coronationem facta. Viſa eſt enim juxta Tabulas Aſtronomicas die 30. Decembris. Viſa ſereno Cælo, prout innuitur ex notata ab Hiſtorico apparitione Stellarum. Viſa hora poſt meridiem
Edit. Rom. pag. 495. tertia, ante Solis occaſum fere integra luce deficiente, Stellis in Cęlo velut in profunda nocte toto crepuſculi tempore, in denſis terræ tenebris apparentibus. Viſa inſuper eſt ſexta die poſt Imperatoris coronationem, quo præcipue tempore de eo conſilia, & omina futuri eventus, non ſine multo in omnem partem ſermone, agitabantur.

VII. Et hinc patet quam ob rem Pachymeres eam Eclipſim ut funeſtum Imperii portentum in ipſo aditu, ideſt ſexta die poſt Theodori coronationem, conſiderandam dederit, ut quaſi ex funerea face præeunte, non diuturni Imperii male ominoſa ſignificatio caperetur; qualis augurationis, & exemplum in vetuſtioribus Hiſtoricis Pachymeres non unum habuit: & recentiores quoque idem videmus imitatione celebraſſe. Saltem dum ex officio referunt judicia vulgi hominum in tales fere præſagitiones proni: quoties iſtius generis cæleſtia portenta, ſub Principatuum auſpicia incurrunt.

Ex hoc ſunt genere, quæ apud Julium Capitolium in Gordiano Tertio leguntur. Ubi enim hunc cœpiſſe imperare, retulit Hiſtoricus, ſtatim adjungit: *Sed indicium*

non diu imperaturi Gordiani hoc fuit, quod Eclipſis Solis facta eſt, ut nox crederetur, neque ſine luminibus accenſis quidquam agi poſſet. Ita ille, Solis defectionem innuens quæ anno Chriſti 237. 12. Aprilis Romæ viſa, hodieque ex Tab. deprehenditur. Sextus item Aurelius Victor Anno Urb. cond. 1062. cum narraſſet Pacem inter Auguſtos Conſtantinum & Licinium factam, adſcitis in conſortium Imperii Cæſarum nomine utriuſque liberis Criſpo & Conſtantino Filiis Conſtantini, & Liciniano Filio Licinii, adjungit: *Quod equidem vix diuturnum, neque his qui aſſumebantur felix fore, defectu Solis fœdato iiſdem menſibus diei patefactum.* contigit ea Eclipſis Anno Chriſti 317. 20. Decembris. Ita etiam non ita veteri Patrum noſtrorum memoria obſervant Hiſtoriæ Gallicæ Scriptores anno Chriſti 1544. quo natus eſt Franciſcus Secundus Valeſius, quarto poſt ejus nativitatem die horribilem Solis Eclipſim contigiſſe, eodemque anno tres Lunæ inſignes defectiones viſas, eaque prodigia magnum dediſſe Aſtrologis judicandi & ſcribendi argumentum. Unde natum ejuſdem Principis emblema, tribus lilii floribus e terra emergentibus, Sole deſuper, & Luna oppoſitis cum hac inſcriptione. *Inter Eclipſes exorior.*

Sed jam tempus eſt demonſtrandi poſitis ex arte Aſtronomica calculis quam apte ad id quod indicavimus tempus accidat iſtud indicatum a Pachymere deliquium Solare.

VIII. EPILOGISMUS

Defectionis Solis quæ contigit anno Chriſti 1255. 30. Decembris juxta Tabulas Rudolphinas Subſidiarias Kepleri ad Meridianum Nicænum in Bithynia revocatas.

Novilunium medium.				
	D.	H.		
Decembris	29.	15	18	45
Tempus proximæ Apogæitatis Solis.				
	D.	H.		
Junii	13	14	58	26
Intervallum a Novilunio medio	165	23	39	41
	S.	G.		
Motus intervallo reſpondens	5	13	0	32
Tollendus a loco Apogæi Solis	2	29	50	17
Primus locus Solis	9	16	49	45
Prima diſtantia Luminarium Sole longius progreſſo	0	5	32	20
Tempus proximę Apogæitatis Lunæ.				
	D	H		
A prima die Januarii &c.	385	18	20	4
Intervallum a Novilunio Medio	4	4	34	52
Motus intervallo reſpondens	S.	G.		
Addendus	1	21	15	39
Locus Apogæi Lunę	7	20	1	46
Primus locus Lunæ	9	11	17	25

Edit. Ven. pag. 446.

Tempus Proſtaphęreticum addendum Novilunio medio, horę 11. 41. 55.

Novilunium verum.				
	D.	H.		
Decembris	30	3	0	40
Correctio.				
	S.	G.		
Secundus locus Solis	9	16	52	43
Secunda diſtantia Luminarium Luna longius progreſſa.			31	18
Tertius locus Solis	9	16	49	55
Secundus locus Lunæ	9	17	24	1

		H		
Secundum tempus proſtaphæreticum tollendum		1	3	50
Tertius locus Lunæ	9	16	49	55
Correctio tollit a Novilunio vero		1	3	50
Aequatio vero temporis			7	52

Novilunium verum correctum, & perfecte æquatum.

	D	H.		
Decembris	30	1	48	58

Tempus veræ Synodi in meridiano Tabularum.

	D.	H.			
Decembris die	30	1	48	58	poſt merid.
Ad meridianum Nicęnum magis Orientalem Adde		1	34	0	
Vera Synodus Nicææ Decembris die	30	3	22	58	

Locus veræ Synodi.

	S.	G.		
	9	16	49	55
		Grad.		
Ejus Aſcenſio recta		228	16	0
		H		
Nicææ poſt meridiem		3	22	58
		G		
Quibus reſpondet in ęquatione		50	43	0
Edit. Rom. Pag. 497. Iiſque additis ad aſcenſionem rectam modo poſitam pro loco veræ Synodi, fit aſcenſio recta puncti culminantis eclipticę, ſeu meridiei Nicæę		G. 338	59	0
Hujus aſcenſionis punctũ culminans ſive meridies in ecliptica	S. 11	G. 7	15	36
Hujus puncti declinatio Auſtralis		8	53	0
Addita elevationi Poli Nicæę		41	26	0
Dat diſtãtiam puncti culminãtis eclipticę a vertice		50	19	0
Angulus eclipticę & merid.		68	7	0
Diſtantia puncti culminantis eclipticæ a vera Synodo	S. 1	20	25	41

Puncto culminante magis Orientali; & in ſemicirculo aſcendente. Ideoque nonageſimus Gradus eclipticæ, reſpectu Puncti culminantis, ponitur in Oriente; & Synodus in Occidentali quadrante eclipticæ fieri dicitur. Ex quibus fiunt & ſolvuntur Trianguli ZNC. & ZNS. In quibus G.

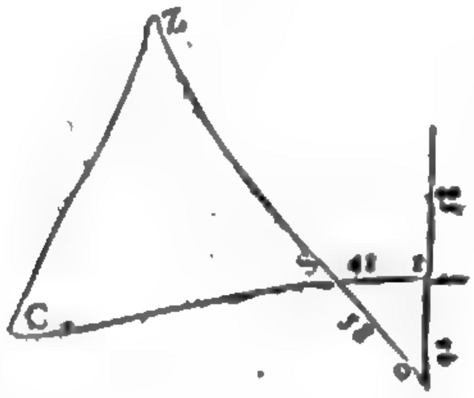

	G.			
Ang. N.	90	0	0	
Ang. C.	68	7	0	
Latus CZ	50	19	0	
CS	50	25	41	
NZ	45	34	0	
NC	24	11	0	
NS	74	37	0	
SZ	79	18	0	Diſtantia Lunæ a vertice
Ang. S	46	37	0	Angulus Parallacticus.

Unde naſcuntur tres priores Parallaxes in Synodo vera Nicææ.

Altitudinis	58	0
Latitudinis	42	58
Longitudinis	41	1

Digitized by Google

Primum tempus Parallacticum		H. 1	25	0	
Adde ad veram Synodum	30	3	22	58	
Quia ſit Synodus in quadrante Occidentali eclipticæ					
Fit viſa Synodus minus accurata	D.	H.			
Nicææ	30	4	47	58	poſt meridiem.

IX. Huc uſque ducta Eclipſis in Horizonte Nicæno caduca invenitur deficiente calculo, ea de cauſa, quod Sol & Luna tempore viſæ Synodi minus accuratæ, ideſt, paulo ante quintam pomeridianam, ſub Horizontem jam deſcenderant, depreſſa etiam profundius Luna quam debuerat propter Parallaxim altitudinis, quę in Quadrante Occidentali Eclipticæ Sidus dejicit, & tardius in Occidentem toto tempore parallactico apparens reddit. Hac igitur de cauſa ultra veram Synodum Eclipſis obſervari non potuit Nicæę in Bithynia ubi Pachymeres ſola ejus initia deſcripſit. Quamobrem ut integra habeatur, & perfectus ejus Epilogiſmus certis ſuis limitibus tam in quantitate, quam in duratione definiatur, mutandus eſt ſecundum leges artis, loci meridianus, & aſſumendus occidentalior, in quo tota Eclipſis eadem obſervari potuerit, eodemque fluxu temporis quo Nicæę ejus initia ſupra horizontem videbantur. Sic enim fiet, ut qualis etiam Nicææ partim viſa, partim latens reipſa extiterit, ex obſervatione alibi facta, ubi tota viſa fuerit, tam certo, quam facile intelligatur. Edit. Rom. pag. 498

Sumo igitur Meridianum triginta gradibus, hoc eſt, duabus horis Nicęno occidentaliorem, in eodem tamen paralello, ſeu pari elevatione Poli, ad eumque accommodo quę jam ſupra de Nicęno dixi, additis propriis quæ ad ipſum ſingulariter pertinebunt.

	S.	G.		
Locus verę Synodi	9	16	49	55
Ejus aſcenſio recta		288	16	0
	D.	H.		
Tempus veræ Synodi Nicæę	30	3	22	58
In dato meridiano	30	1	22	58
		G		
Reſpondent in Aequatione Grad.		20	44	30
Quibus additis ad aſcenſionem rectam Synodo verę convenientem		288	16	0
Fit aſcenſio recta puncti culminantis		G.		
eclipticę in dato meridiano		309	0	30
	S.	G.		
Et punctum culminans	10.	[illegible]	36	8
Ejus puncti declinatio Auſtralis		18	42	0
Addita Elevationi Poli Nicææ		41	26	0
Dat diſtantiam puncti C. a ver.		60	8	0
Angulus eclipticę & meridiani		75	27	0
Diſtantia puncti culminantis eclipticæ a vera Synodo	0	19	46	13

Puncto culminante magis Orientali quam Synodo. Ideoque ut ſupra, Synodo in Occidentali parte eclipticæ, & in ſemicirculo aſcendente puncto culminante poſitis.

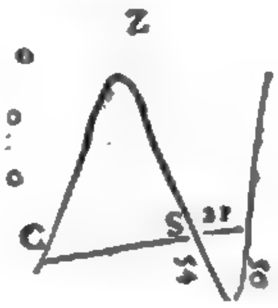
Unde Trianguli ZNC & ZNS

In quibus		G.			
Ang.	N.	90	0	0	
Ang.	C.	75	27	0	
Latus	CZ	60	3	0	
	CS	19	46	13	
	SZ	66	44	0	Diſtantia Lunæ a vertice
	NZ	57	40	0	
	CN	23	37	0	
Ang.	S	66	1	0	Parallacticus.

Unde naſcuntur tres priores Parallaxes in Synodo vera in dato meridiano

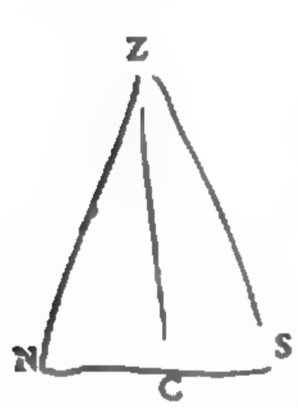
Altitudinis	54	0
Lititudinis	50	0
Longitudinis	21	0

Edit. Rom. pag. 499.

Primum tempus Parallacticum minus accuratum			45	35	
	D.	H.			
Adde ad veram Synodum menſ. Decembris	30	1	22	58	poſt merid.
Fit Synodus viſa minus accurata in dato meridiano Decembris	30	2	8	33	
Locus Lunæ in Synodo viſa minus accurata in dato meridiano fit ex parallaxi longit.			21	0	
Et motu Solis			1	49	
Reſpondente primo tempori parallactico			45	35	
Additis ad locum verę Synodi	S.	G.			
Locus veræ Synodi	9	16	49	55	
Motus Lunæ primo tempore parallactico			22	49	
Locus Lunæ in Synodo viſa minus accurata	9	17	12	44	
Primum tempus parallacticum			45	35	
Habet in Æquatione reſpondentes gradus		11	23	45	
Quibus additis ad aſcenſionem recta puncti culminantis eclipticę in Synodo vera		309	0	30	
Fit aſcenſio recta ejuſdem puncti culminantis eclipticæ in Synodo viſa minus accurata		320	24	15	
	S.	G.			
Punctum culminans eclipticæ	10.	12	4	0	
Declinatio Auſtralis		17	14	0	
Adde elevationem Poli Nicææ		41	26	0	
Diſtantia puncti culminantis a vertice		58	40	0	
Angulus Meridiani & Eclipticę		73	44	0	
Diſtantia puncti culminantis a Luna	0	24	51	16	

Unde Trianguli in Semicirculo aſcendente & quadrante Occidentali Eclipticę in Synodo viſa minus accurata.

		G.			
Ang.	N	90	0	0	
Ang	C	73	44	0	
Latus	CZ	58	40	0	
	CS	24	51	0	
	NZ	55	4	0	
	CN	24	42	0	
	SZ	68	11	0	Diſtantia Lunæ a vertice
Ang.	S	62	2	0	Parallacticus.

Digitized by Google

Ex quibus tres poſteriores Parallaxes in Synodo viſa minus accurata in Merid. dato.

Altitudinis 55 0
Latitudinis 49 0
Longitudinis 24 0

Comparandæ Parallax. Longitudinis.

Prima in Synodo vera	21	0
Secunda in Synodo viſa minus accurata	24	0
Differentia, motu creſcente	3	0
Ideo tollẽda eſt hęc differẽtia à prima parallaxi	21	0
Reſtant	18	0
Qui eſt motus Lunæ viſus reſpondens primo tempori Parallactico	45	35

Per quem invenitur tempus Synodi viſæ accuratę per hanc Analogiam.
Ut motus Lunæ viſus 18 0 ad primum tempus Parallacticum 45 35 *Edit. Rom.*
Ita prima Parallaxis longitudinis 21 0 ad ſecundum tempus Parallacticum 53 10 *pag. 500.*
Adde ergo pro conditione quadrantis Occidentalis in quo fit Synodus hoc, tempus Proſthaphæreticum 53 10

	D.	H.		
Ad veram Synodum	30	1	22	58
Fit viſſa Synodus accurata Dec.	30	2	16	8

In meridiano dato poſt meridiem.

Latitudo Lunæ.

	S.	G.		
Locus Lunę in Synodo verà in dato meridiano	9	16	49	55
Adde pro conditione quadrantis Occidentalis eclipticæ, verum motum Lunæ reſpondentem ſecundo tempori Parallactico			26	27
Fit locus Lunæ in Synodo viſa accurata	9	17	16	22
Ex hoc tolle locum nodi ☊ corr.	3	25	0	2
Reſtat verus motus latitudinis	5	22	16	20
Qui demptus a ſex ſignis dat diſtantiam a proximo ☋		7	43	40
Unde vera latitudo Borealis, ſive arcus inter centra:			42	31

Comparandæ Parallaxes latitudinis in meridiano dato

Prima in Synodo vera	50	0
Secunda in Synodo viſa minus accurata	49	0
Differentia	1	0

Motu decreſcente
Tertia Parallaxis latitudinis habetur per hanc Analogiam
Ut primum tempus Parallacticum 45 35
Ad hanc differentiam 1 0 ſive 60
Ita ſecundum tempus Parallacticum 53 10 ad differentiam
Primæ & tertię Parallaxis latitudinis 1 10
Hanc differentiam 1 10 quia motus fit decreſc.

Tolle a prima Parallaxi latitudinis	50	0
Reſtat tertia Parallaxis latitudinis	48	50
Ab hac tertia Parallaxi latitudinis	48	50
Tolle veram latitudinem, minorem videlicet a majore	42	31
Reſtat viſa latitudo	6	19

Ex Boreali facta Auſtralis propter exceſſum tertiæ Parallaxis latitudinis ſupra viſam latitudinem.

Quantitas Eclipſis.

Ex ſumma ſemidiametrorum 30 48

Digitized by Google

Tolle viſam latitudinem	6	19
Reſtat quantitas Eclipſis	24	29

In Scrupulis 1469
Quæ multiplica per 6
Habes 58814 (9
Edit. Rom. Quæ diviſa per ſemidiam. Solis 931
pag. 501. Dant digitos 9 & ex reſiduo fiunt 36
Quantitas ergo eſt, digiti 9. 36.

Duratio Eclipſis.

Petitur ex Scrupulis mediç durationis cum motu horario Lunç in incidentia & emerſione compoſitis.

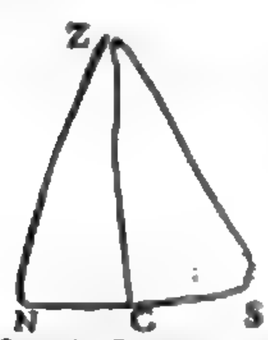
Summa Semidiametrorum	30	48	1848	
Arcus inter Centra	6	19	379	
	Summa		2227	33477202
	Differentia		1469	31670218
			Summa	65147420
	Media pas Summa			32573710
Scrupula mediæ Durationis	30	9	1809	

Ad Incidentiam					Ad Emerſionem			
Locus Lunæ una Hora ante viſam Synodum accuratam.					Locus Lunç una Hora poſt Synodum accuratam			
S.	G.				S.	G.		
9	16	44	52		9	17	47	52

Aſcenſio recta Puncti culminantis Eclipticç		306	36	15		336	36	15
(Punctum (Culminans (Eclipticæ.	10	4	15	0	11	4	44	0
Declinatio Auſtralis.		19	16	0		9	49	0
Diſtantia puncti Culminantis a vertice		60	42	0		51	15	0
Angulus Meridiani & Eclipticæ		76	14	0		68	30	0
Diſtantia Puncti Culm. a Luna	0	17	30	8	1	16	56	0

Puncto culminante magis Orientali quam Synodo in Semicirculo Aſcendente, & Synodo in Quadrante Occidentali Eclipticæ.

Unde Trianguli.

		G.		
Ang.	C	76	14	0
Latus	CZ	60	42	0
	CS	17	30	8
	NZ	57	53	0
	NC	22	59	0
	NS	40	29	0
Diſtantia Lunæ a vertice	SZ	66	9	0
Angulus S. Parall.		67	50	0
Parallax. Longitud.			21	0
pag. 502. (Tertia Parallax. Longitud. (Poſterior tempore motu (Decreſcente in quadrante (Occidentali Eclipticç.			24	19
Differentia			3	19
(Tollenda ab horario (Lunç vero			28	57
Reſtat horarius Lunç apparens			24	38

Unde

Unde Trianguli.

		G.		
Ang.	C	68	30	0
Latus	CZ	51	15	0
	CS	46	56	8
	NZ	46	31	0
	NC	16	23	0
	NS	63	19	0

Diſtantia Lunæ a vertice SZ	71	60	0
Angulus S. Parall.	49	44	0
Parallax. Longitud.		36	0
(Tertia Parall. Longitud.			
(Prior tempore, motu			
(Creſcente in quadrante		24	19
(Occidentali Eclipticę.			
Differentia		11	41
(Tollenda ab horario			
(Lunę vero		27	57
Reſtat horarius Lunę apparens		17	16

Analogia
Ut 24. 38, ad 3600.
Ita Scrupula medię durationis
H
30. 9. ad 4451. 1 14. 11.
Tempus Incidentiæ

Analogia
Ut 17. 16. ad 3600
Ita Scrupula mediæ durationis 30. 9
H
ad 6286 1 44 46
Tempus Emerſionis

Tota duratio Eclipſis.
H. 2. 58. 57.

In Meridiano dato
duabus horis ante Nicænum
Viſa Synodus accurata, ſive Eclipſis
viſę medium.

Decembris die 30. hora	2	16	8
Tolle pro Incidentia	1	14	11
Initium die 30. hora	1	1	57
Adde pro Emerſione	1	44	46
Finis die 30. hora	4	0	54

Poſt Meridiem.

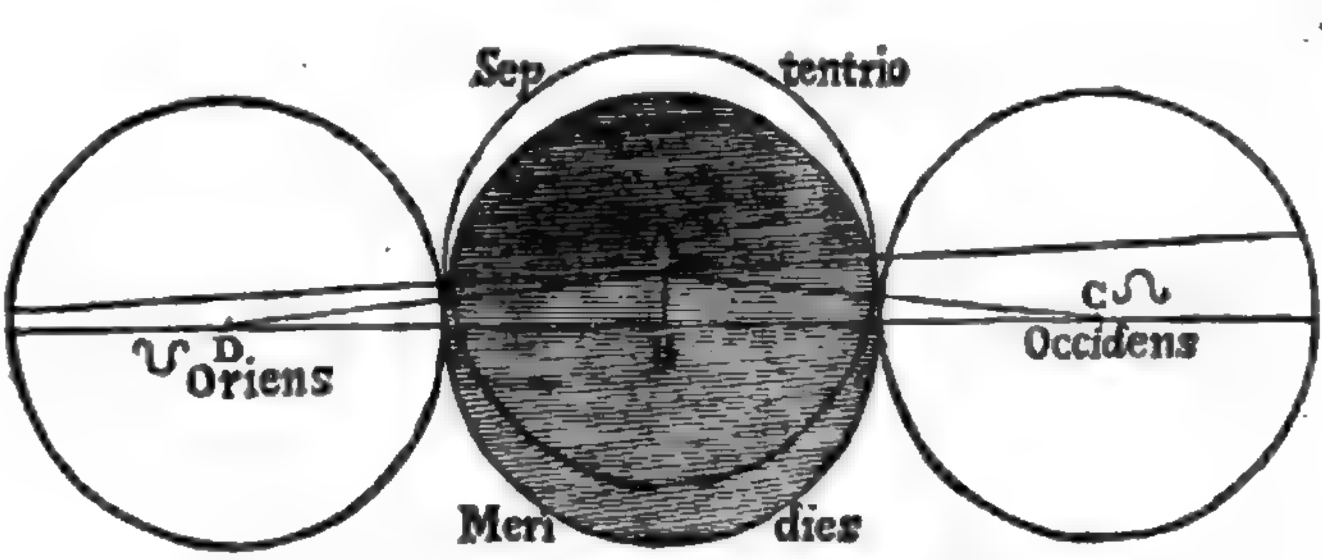
In Meridiano Nicæno
duabus horis redditis

Medium die 30. hor.	4.	16	8
Initium hora	3	1	57
Finis hora	6	0	54

Poſt meridiem.

Typus Eclipſeos

Edit. Rom. pag. 103.

	H				H	
Emerſio BD	1	44	46	Incidentia BC	1	14	11

Probatio per quadrata.

			Radix	Quadratum
AC. Summa S midd.	30	48	1848	3415104

Digitized by Google

AB. Arcus inter Centra	6	19	379	143641
Tolle minus quadratum a majori. Reſtat			1809	3271463
		Cujus radix eſt	30.	9

Idem ſupra probatum per Logarithmos in Duratione

X. Ex Epilogiſmo hujus Eclipſis tam accurate, & per ſingula quaſi momenta examinatæ, manifeſtum eſt eam ipſam eſſe, quàm Pachymeres deſignavit, et jam patere omnes illas circumſtantias, quæ in ejus deſcriptione obſcuræ adeo, & incomprehenſibiles videbantur.

In primis enim certum eſt eam factam anno Chriſti 1255. menſis Decembris die 30. proindeque non pertinere ad Theodori Laſcaris obitum, qui menſe Auguſto circa Autumnum anno Chriſti 1259. contigit, ſed ad ejus ſolemnem inaugurationem, aut coronationem, quæ facta eſt ſub finem anni 1255.

Facta eſt Nicææ in Bithynia circa horam a meridie tertiam, & apparens ejus initium non duobus integris minutis horam tertiam prętergreſſum eſt. Facta eſt ſub finem diei ſextę poſt coronationem Theodori. Ex conjectura enim probabili ſupra a nobis expoſita, Theodorus eſt coronatus Imperator ipſo die Natali Chriſti Domini, ut ex gemina celebritate dies magis ſolemnis ageretur: & poſt dies ſex menſis Decembris 30. facta Eclipſis, idcirco dicitur ab Hiſtorico die ſexta contigiſſe; neque enim alius apparet dies, qui ſextus haberi poſſit vel menſis, vel hebdomadæ, quando quidem facta eſt Eclipſis die quinto hebdomadæ eo anno Cyclo Solis 4. littera Dominicali C. Adde quod Pachymeres diem Veneris non ἕκτην ἡμέραν, ſed παρασκευὴν appellare ſolitus eſt.

Tenebras autem ita profundas, ut ſua obſcuritate omnia tegerent, & Stellas in Cælo conſpicuas redderent, fecit non tam magnitudo Eclipſis, quę digitos decem non attigit, quam tempus ſerum, quo facta eſt, nempe circa Solis occaſum, accedente enim ad diurnæ lucis imminutionem Sole ad horizontem appropinquante, defectu luminis ſolaris ex Lunæ interpoſitione; circa Solis occaſum, & toto tempore conſueti crepuſculi, viſa eſt etiam profunda nox advenisse, & obſcuritas omnia tegere cum clara Stellarum manifeſtatione, quod ipſum Pachymerus innuit cum ait, Solem circa horam tertiam diei ſextæ per horam obſcuratum. *Edit. Rom. pag. 304.*

Unde vulgo exiſtimatum eſt Eclipſim per horam dumtaxat duraſſe, quia nonniſi per horam Nicææ viſa eſt, inchoata circa tertiam, & Sole occidente paulo ante quartam in horizonte Nicæno, ubi minimus arcus diurnus non multum excedit horas octo circa Solſtitium brumale, poli altitudine ſupra horizontem graduum quadraginta unius cum dimidio, eadem prope cum Romana.

Et quamvis alio Meridiano, quam Nicęno uſus ſim ad magis integram, & exactam Eclipſis inveſtigationem, calculus tamen eodem prope redit; nec diſcrimen ullum notabile invehit levis aliqua mutatio latitudinis Lunæ, ut neque parallaxis, aut refractionis in diſtantia ab horizonte. Quare ſatis convenit reductio, quam adhibui dati Meridiani ad Nicænum, ut intelligatur qualis tota Nicææ partim viſa, partim latens extiterit.

XI. Cęterum ut nihil merito deſideretur ad perfectam eorum, quæ ad hanc Eclipſim pertinent intelligentiam, reſtat demonſtrandum nullum alium Solis defectum circa obitum Theodori contigiſſe, cui Pachymeris deſcriptio convenire poſſit. Et hoc quidem ſic demonſtratur.

Certum eſt ex legibus Aſtronomicis anno Chriſti 1259. quo Theodorus diem clauſit, extremum menſe Auguſto Novilunium tam Medium, quam verum contigiſſe nocte media inter decimum nonum, & vigeſimum diem ejuſdem menſis, & quamvis interdiu extitiſſet, eclipticum tamen non fuiſſet, quia medius motus latitudinis Lunę ſign. 3. G. 17. 36. 51. longiſſime terminos eclipticos prætergreditur.

Conſtat quoque juxta eaſdem leges aliud Novilunium eclipticum eodem anno ante menſem Auguſtum, & Theodori mortem nullum extitiſſe præterquam in menſe Aprili die 23. medio motu latitudinis Lunę S. 0. G. 15. 4. 22. intra terminos poſſibiles quod etiam quia Nicęę paulo ante mediam noctem celebratum eſt, Solis defectum viſibilem non exhibuit. Quamobrem nullus eo anno Solis defectus aptus fuit ad ſignificandam, aut nunciandam Theodori mortem: multo minus, ſi quis contigerit annis ſuperioribus, niſi is dumtaxat, qui in aditu ejus Imperii a Pachymere aſſumptus, & tam horrendus deſignatus eſt, qui & a nobis hic ſuis certis characteribus inſignitus, & ad finem anni poſt Chriſtum 1255. poſitus.

Digitized by Google

Ad cujus Chronologię confirmationem tuto referri poſſunt aliæ duę apud Nicephorum Gregoram lib. 9. Hiſt. cap. ultimo obſervatæ Eclipſes circa mortem Andronici Senioris, altera Lunæ eo ipſo die, quo eum mori contigit 12. Februarii anno Chriſti 1332. Altera Solis, quæ tot diebus mortem Imperatoris præceſſit, quot ipſe annis in vivis fuerat Ἐπισχόποις, inquit, ἡλιακὴ τοσαύτας ἡμέρας προειλήφει τὴν αὐτοῦ τελευτὴν, ὅσα καὶ αὐτὸς ἦν ἔτη τὰ πάντα βεβιωκώς. Dies agnoſcendi ſunt 74. totidem enim Andronicus annos vixit, qui 50. fere regnavit. Septuaginta autem, & quatuor dies inter illas Eclipſes interceſſerunt, nam Solis quidem facta eſt 30. die Novembris anno Chriſti 1331. in Novilunio, quod tunc extitit; Lunæ vero in Plenilunio, quod contigit anno ſequente 12. Februarii. Et ita eas Tabulæ noſtræ repręſentant. Et Calviſius in Chronologia anno Chriſti 1331. & 1332. priorem obſervat 30. Novembris die feſto S. Andreæ, & poſt dies 74. ſecutam ait Andronici mortem die 12. Februarii, nulla mentione Eclipſis Lunę habita, cum tamen Nicephorum auctorem laudet, qui utriuſque diſerte meminit, & utramque ponit inter ſigna mortem Imperatoris divinitus prænunciantia, cum ait προσημεῖαι πολλαὶ προοιμιάζουσαι, quo ſimiliter modo Pachymeres voluit defectum Solis a ſe deſcriptum, & a nobis aſſixum in aditu Imperii Theodori, breve illud, & minime fortunatum portendiſſe, cum dixit: Ὁ δὲ προοίμιον τὸ σημεῖον. ἥλιος γὰρ &c.

XII. Ex qua duorum Auctorum, quorum Eclipſes expoſui de earum ſignificatione ſententia, ad calcem diſſertationis, in qua hactenus Hiſtoricum, & Aſtronomum agere me oportuit, quęſo ut mihi liceat tantiſper agere Theologum, & circa ſignificationes defectionum utriuſque luminaris definire breviter, at ſolide, quid Chriſtianus homo debeat, aut poſſit, vel ſentire legitime, vel in uſum adhibere ſine vitio timiditatis, aut ſine noxa ſuperſtitionis, quorum alterum humanæ fortitudini, alterum Chriſtianæ religioni repugnat. *Edit. Rom. pag. 505.*

Unum igitur hoc pronuncio Eclipſes Solis, & Lunę eſſe defectus naturales, vel luminis in ipſa Luna in umbram terræ incurrente, vel radiorum Solis in terra, Luna ſe inter utrumque injiciente. Tam naturales autem, & ordinatæ ſunt conjunctiones, & oppoſitiones Eclipticæ, quam ſunt ipſi motus Luminarium, & Syzygiæ non Eclipticæ; quam ſunt dies, & noctes, quam Solſtitia, & Æquinoctia, quam menſes, & anni, pendent enim hęc omnia ſimili modo a prima lege, & ordinatione Conditoris, quam cælis, & ſyderibus præſcripſit ab initio molitor Deus, quam legem conſtantem, & inviolatam res creatę conſervant; quæ cauſa eſt; cur Eclipſes prędicantur infallibiliter a peritis cum circumſtantiis magnitudinis, & durationis, habita exactiſſima ratione temporum, & locorum, in quibus illæ contingunt. Accedit quod numerus Eclipſium magnus ſit, & occurſus frequens: quatuor, interdum & plures per ſingulos annos fiunt, & jam a Mundi exordio: pluſquam viceſies mille numerari poſſunt.

Eadem porro Providentia, quæ fecit in Mundo duo hęc Luminaria magna, *Luminare majus, ut præeſſet diei, & Luminare minus, ut præeſſet nocti, ut lucerent ſuper terram, & dividerent lucem a tenebris.* Geneſ. 1. Eadem pariter ſua bonitate, & ſapientia motus eorum, & converſiones ordinavit ad felicem Mundi gubernationem, ad electorum ſalutem & ſuam gloriam: nec dubium quin ipſas conjunctiones, & oppoſitiones, Solis & Lunę defectus & illuminationes, conſtituerit in numero, pondere, & menſura, quam ſciebat, & volebat humano generi ad ſalutem, & felicitatem profuturam.

XIII. Ex hoc uno pronunciato tollitur admirabilitas, & vulgi quidem ſtupor, qui Eclipſes conſequitur, oritur enim ex ignorantia cum quadam novitate, & raritate apud eos, qui nec earum cauſas intelligunt, nec eas ſæpius obſervarunt; cum contra Sapientes, & docti eas ſuis temporibus ſecuri expectent, & occaſione in commodum converſa effectu bene utantur, & perniciem, ſi qua creditur imminere, totam in Hoſtes derivent.

Ita olim Sulpitius Gallus, ut referunt Livius lib. 44. Plut. in Paul. Æmil. de inſigni defectione Lunæ, quam præviderat in Exercitu Romano, in quo Tribunus ſub Imperatore Aemilio Paulo militabat, concione habita ſuos ad pugnam inſtruxit docuitque cauſas Eclipſium, & certos eventus ſuis temporibus neceſſarios, tam felici eventu, ut ab eis abſtulerit vanum illum timorem, qui ex rei novitate, & inſolentia oriri ſolet ignorantibus, & eum pugnandi ardorem edoctis, & vincendi cupidis injecit, ex quo plena victoria Romanis evenit; cum contra in caſtris Macedonum novitas, & ignorantia fecerit, res ut ea prodigii inſtar haberetur, & Eclipſis

Digitized by Google

viſa exiſtimata ſit prænuncia fugæ, & defectionis Perſei, quam Macedoniæ Clades eſt conſecuta.

Ita nuper Chriſtophorus Columbus annos Chriſti 1493. cum alimentorum inopia laboraret, nec poſſet a Jamaicenſibus, apud quos Claſſis Hiſpana, cui præerat, appulerat, vi & precibus auxilium impetrare, uſus eſt ſcientia proximæ Eclipſis, & Barbaris ejus ignaris peſtem impendentem, niſi opem ferrent minatus, diem & horam defectionis Lunæ edixit, quo illi prodigio perculſi, & gravius aliquid metuentes ad Columbum quaſi ſua inhumanitate offenſum, copioſo inſtructi commeatu ſupplices venerunt, & veniam facilius quam ſperabant ſua liberalitate impetrarunt.

Edit. Rom. pag. 506. Ita Claudius Imperator, ut habet Dio. lib. 6. cum vereretur ne Solis defectio futura die ſuo natali anno Imperii quinto tumultum Romæ pareret ex ignorantia, & novitate juncta vano timori, & opinioni vulgi, quod ea ſigna eſſent Principibus infauſta, publico edicto notum voluit ante aliquot dies deliquium illud futurum, inſuper & cauſas ejus, quantitatem, & durationem expoſuit tam diſtincte, & intelligibiliter, ut eo viſo nemo timeret, aut miraretur, omnes Imperatoris ſapientiam venerarentur.

XIV. Tollitur præterea inanis alia opinio, quod Eclipſes orbi noceant, quod clades, peſtes, & bella regnis importent, quod vaſtitatem, & ſubverſiones Imperiorum, ac religionis vel efficiant, vel prænuncient. Damnum enim quodcumque creat eclipſis in modica jactura lucis, & benefici influxus non admodum diuturna conſiſtit, plus ſæpe unica nox, aut dies pluvius mundo lucis amicæ, & benignarum influentiarum eripit, quam Eclipſes decem, & ſapienter viſus eſt agere Pericles, referente Plutarcho in ejus vita, qui navis Imperatoriæ gubernatorem Eclipſi Solis territum, in medio victoriæ curſu moras trahentem, chlamyde involvit, & interrogavit an quid ex eo velamine ſentiret incommodi, eoque negante ullum ſe ſenſiſſe, docuit nullum majus a Sole per Lunam interpoſitam velato timendum eſſe, & paulo quidem majus eſſe Cælum, & diuturniores fore tenebras, ſed Solem non multo poſt ſuo ſplendori ſine alio incommodo redditum iri: quod cum factum eſſet, curſum claſſis felicem nacta eſt.

Non ita Nicias aut doctus, aut felix, qui vel imperitia, vel ſuperſtitione ab Eclipſi Lunæ territus, veritus claſſem portu educere, ſibi ſuiſque perniciem creavit, ut Plutarchus narrat in ejus vita & Thuc. lib. 7.

Felicius Agathocles, & acutius dum Claſſem in Africam trajiceret, & horrenda Solis defectio intercederet, ſuis metu dejectis, nil timendum a prodigio profeſſus eſt, iis, qui jam in curſu eſſent, ſi deliquium antequam portu ſolviſſent, contigiſſet, timendum forte videri: ſed euntibus, & præterea minus fortunatis Siculis nihil adverſi metuendum, iis autem, ad quos ibatur, & florentibus Carthaginenſibus fortunæ mutationem, ſi qua ex talibus ſignis portendebatur, eſſe pertimeſcendam.

Non nocent Eclipſes; niſi quod noceant opinantibus, nihil ex ſe mali fundunt Sol & Luna magis in oppoſitionibus, & Synodis, quam extra illas. condita ſunt hæc ſydera a bono Domino, & parente univerſi clementiſſimo, gubernantur manu ſapientiſſima ad filiorum commoda & ſalutem: Defectiones quando contingunt, naturales ſunt, & innoxiæ non peſtes generant, non bella cient, non mortes Principum annunciant, non temporum calamitates, aut Regnorum converſiones minantur.

Ab ipſo Mundi exordio Eclipſes ut modo fiunt, eademque lege, & ordine & numero fiebant, &, ſi Keplero creditur, Sol ipſe fons lucis, & bonorum omnium, Mundi oculus beneficus, conditus eſt in Eclipſi ſubjecta Luna in primo gradu Cancri, in æſtivo Solſtitio multis Africæ regionibus Solis aſpectum impediente. Quis ita ſentiens credat Eclipſes noxias, & Solem ipſum in tanta ſui, & Mundi infelicitate ab optimo parente Deo creatum?

XV. Certe ante bella, & peſtes fiebant Eclipſes, ante Reges natos, ante Provinciarum & Regnorum diviſionem in illa antediluvianorum longævitate, pace, & ſanitate tam diuturna, Eclipſes fiebant, & tunc erant innocentes. Unde & quando noxiæ eſſe cœperunt? Unde malignos influxus, quos poſtea tam frequentes afflarunt, accepere?

Prima omnium, quæ in Græca Hiſtoria deſcribitur Eclipſis Solis narrata ab Herodot. lib. 1. Medos, & Lydos pugnantes invenit & conciliavit. Alexandro fauſtiſſima fuit Eclipſis Lunæ, quæ ante poſtremam ejus de Dario victoriam contigit,

Digitized by Google

profuit Cæſari Solis illa quæ in tranſitu Rubiconis, alea de Imperio retinendo jacta, facta eſt de qua Dio. l. 4. profuit & illa quæ Pharſalicam pugnam præceſſit, quæ ſi Pompejo funeſta dicitur, cur non æque Cæſari fortunata dicenda eſt? *Edit. Rom. pag. 507*

Non occidit Auguſtum Eclipſis Lunæ, quæ quadraginta poſt ejus mortem diebus viſa eſt; immo ejus occaſione Druſus rebellantes in Pannonia Romanas Legiones ad fidem & obſequium revocavit. Et ſi quis advertere velit plures forte cum eventibus fortunatis, quam cum ſiniſtris Eclipſes conjunctas numerabit.

In fatis Romuli proſperis, & Urbis felicitate poſitæ ſunt Eclipſes duæ Solares, in conceptu illius una, in hujus fundamentis altera, vel inventæ, vel affictæ. Ita videlicet innocentes Eclipſes, & indifferentes habitæ ſunt, ut aliis fauſtæ, aliis noxiæ, & malorum prænuntię viderentur; ita eas quiſque ad ſua vota convertit.

Multæ Luminarium defectiones annotatæ ſunt mortibus Imperatorum, plures poſt mortem, & in exordiis notari potuerunt; multæ pręceſſerunt clades Regnorum, vaſtitates populorum, bellorum, & morborum perniciem, plures conſecutę ſunt: atque ut conſequentes cauſæ non dicantur bonorum, quæ finibus malorum annexa ſunt; ita nec præcedentes haberi debent fontes malorum, vel indices, ſi quæ cum illis concurrant. Medii ſunt hi Luminarium defectus inter bona & mala rerum humanarum, nullos in eas influxus habent, connectuntur quidem cum illis, ſed caſu, non efficientia, mera contingentia, non neceſſitate.

Neceſſariæ ſunt omnes Eclipſes Solis & Lunę, & neceſſariis intervallis diſtinctę ordinatę inter ſeſe, & ita quodammodo concatenatæ, ut ſint infallibiles & inevitabiles: humani autem caſus, peſtes, bella, mortes Principū plane contingentes, & ſolutę cohęrent accidentibus, & circumſtantiis, quæ ut ex hominum libera voluntate, & fortuito cauſarum concurſu pendent, ita mutationi ſunt obnoxię, & anteverti, vel impediri poſſunt. Quam ergo incongruum, & irrationale facere res neceſſarias, & immutabiles, cauſas effectuum contingentium & mutabilium?

XVI. Tam facile dici poſſet ortum Solis, aut occaſum Lunę cauſam eſſe jurgiorum, & contentionum, quæ vel interdiu, vel noctu contingunt, quam Eclipſes morborum, & calamitatum, quę poſt illas fiunt. Certe Æquinoctiis & Solſtitiis, quę quater in anno lege certa fiunt, & temporum vices ſua diverſitate formant, & diſtinguunt, cauſa poſſet adſcribi, cur peſtes, & bella, cur clades Regnorum, & ſeditiones populorum eveniant. Tam innocentes habendę ſunt, conjunctiones Solis & Lunę defectionibus obnoxię, quam quę ſunt ab eis immunes. Omnia quidem Plenilunia & Novilunia magnas invehunt in Orbem mutationes; ſed neceſſarias, & ad felicem Mundi ſtatum ſapienter a Deo ordinatas. Ver, Aeſtas, Autumnus, Hyems ex Solis & Lunę diverſis converſionibus oriuntur, & iis neceſſariis ad temporum commoditatem, & hominum felicitatem, quæ ſemper eadem lege, quam initio rerum conditor conſtituit, curſum tenuerunt & tenebunt. Quis ſapiens iis adſcribat ſęculorum calamitates? quis eorum malignitatem in adverſa regnorum fortuna accuſat? quis proditionis, quis læſę Majeſtatis condemnat?

Excuſentur igitur Synodi Luminarium Eclipticæ, quę non minus neceſſariæ, neque minus ad bonum univerſi a Deo ordinatę. abſolvantur ab opinione maleficentiæ, quæ non plus malignitatis habent, quæ non plus virium ad mutationem aeris, & humorum ſortitæ ſunt.

Ex dictis intelligitur, quę fides habenda ſit Aſtrologorum genti, circa Eclipſium diritatem & effectuum ex iis conſequentium malignitatem. Sunt qui maleficas earum vires Provinciis & Urbibus ſpecialiter adſcribunt, & duodecim Zodiacis Signis in quatuor quadrantes diſtributis nocere volunt Eclipſes iis præcipue Mundi partibus, quę ſubjectæ ſunt ſigno cujus in regione Eclipſis fiat, & effectuum vitia pro Eclipſis magnitudine ad plures menſes, atque etiam annos extendunt.

Sunt qui in Eclipſibus rationem Planetarum præcipuam haberi volunt, & iis maxime hominibus labem timendam affirmant, quorum in horoſcopo iidem qui Eclipſibus dominantur Planetæ, pręſertim ſi malignioris naturę ſunt, ut Mars, & Saturnus & a Jove, Venere, et Mercurio vis eorum malefica non refringatur. *pag. 508*

Sunt qui pro variis Domibus cęleſtibus, in quibus Eclipſes fiunt, diſtinguunt malorum varia genera, et perſonarum, quibus ea mala impendent. In nona Domo ſignificationem ſeditionum, et mutationes Religionum fieri aſſerunt, in quinta agrorum ſterilitates, fames, et peſtes portendi, aulicis fortunæ ludibria, prægnantibus fœminis partus infelicitatem nuntiari; in quarta domo Saturno et Marte cum Eclipſi convenientibus vaſtitates Urbium, et Dominorum mutationem ſignificari. Et hæc

Digitized by Google

quidem, aliaque non meliora, tanta confidentia quidam pronunciant, quaſi certo futura eſſent, & tam certæ eorum cauſæ iis creduntur, ut perſonas etiam ſingulares, ſexu, profeſſione, & dignitate, aliiſque propriis conditionibus deſignent, & ipſis nominibus appellare ſi tuto poſſent profiteantur.

XVII. in hoc genere præfidentiæ peccat in primis Cyprianus Leovitius in deſcriptione & pictura Eclipſeon quæ ab anno 1554. uſque ad 1605. contigerunt, ubi earum ſignificationem plane ſecundum regulas Aſtrologiæ Judiciariæ deſcribit. quod & præſtant poſt Ptolomæum Cardanus, Junctinus, Origanus, & alii Ephemeridum Scriptores, ut Artis Judiciariæ profeſſores plerique omnes. Contra quos nihil ego modo. Sufficiat quod de Eclipſibus hic pronunciavi, eas ex neceſſario, & a Deo ordinato Solis & Lunæ occurſu, vel oppoſitione innocenti prodire, quarum Auctorem accuſant ii impie; qui eas tot malorum cauſas haberi volunt, & ſeipſos impietate Artis infamis, & humanis diviniſque legibus interdictæ contaminant.

Liceat infidelibus, aut quid ſit Eclipſis ignorantibus, Lunę, ut putant laboribus opitulari. liceat tintinnabulis, & æris ſono quam poſſunt vehementiſſimo terrere draconem, qui cum Luna congreditur. liceat mulierculis ſagis et maleficis, quæ Lunæ amores ambiunt, aut vendunt favores, eam e tenebris emergentem vel ſalutare redeuntem, vel proclamare victricem. Chriſtianis & Deum timentibus, & eruditis, nefas accuſare Deum in operibus tam præclaris, & beneficis Solis et Lunæ, exiſtimando temere Synodos eorum etiam Eclipticos, vel efficere, vel nunciare calamitates Orbis terrarum, vel omnes, vel maxime perniciosas.

Sed negari non poteſt, quin multi defectus Solis & Lunæ cum calamitatibus publicis, & morte Principum ſæpe concurrant. Sed confitendum quoque; longe plures, & Eclipſes ſine iis caſibus, & infelices rerum eventus ſine Eclipſibus contigiſſe. concurſus admittitur in aliquibus, in nullis cauſa probatur, in omnibus contingentia, & merus caſus agnoſcendus eſt.

XVIII. At quid prohibet Deum ad incutiendum hominibus ſuæ Majeſtatis ſalutarem reverentiam Eclipſes adhibere, eaſque velut faces funereas oſtentare, ſi non cauſas, ſaltem prænuncias cladium generalium, & tubas bellorum, quibus Mundum affligere & corrigere conſtituit? Nil quidem id fieri prohibet, ſed & nihil perſuadet; & ſi quando id Deus fecerit, quis audeat ubi, quando & quoties Deus id efficiat profiteri? Cui Deus ſuum ea de re conſilium aperuit? Res plane mira, nec divino conſilio vacat, quod in tota ſacra Scriptura nullius omnino Eclipſis mentio fit, cum tamen in populo Dei, nec mortes Principum, nec bella, nec calamitates deeſſent: non deerat ſenſus miſeriarum, non deerant oculi ad Eclipſes videndas cum publicis cladibus conjunctas. Deerat forte Providentia, & ſuæ gentis ſalutis negligens non admonebat attendere ad ſigna tam viſibilia, quę tam patenter, quam certo ſuæ iracundiæ, & hominum caſtigationi præmittebat? Profuiſſet id quidem Judęorum genti, & Chriſtianis non obeſſet. Sed conſilium Dei abſconditum a ſæculis, et ipſis Prophetis non revelatum Ars judiciaria penetravit ſcilicet, & in Cælo ſcriptum docet, ſed dumtaxat intellectum legere ſcientibus? nugæ meræ. In hoc ergo pietas & ſapientia Chriſtiana conquieſcit, quod Eclipſes ſint defectus naturales Solis & Lunæ, quæ nullam habeant non modo certam, ſed ne quidem probabilem efficientię, vel ſignificationis cum publicis calamitatibus. aut morte Principum connexionem, multoque minus cum fortuna & eventibus liberis privatorum. *Edit. Rom. pag. 509.*

Hoc autem magnum commodum Eclipſes Solis & Lunæ in Hiſtoriam temporum important, quod ex earum tenebris ſua ipſa obſcuritate manifeſtis, lux magna ſæpe rebus geſtis accedat. Vix enim melioribus indiciis initia Regnorum, nativitates Principum, victorię illuſtres, aliaque ſcitu, & commendatione poſteritatis digna probantur, quam Eclipſibus. Chronologia Regum Perſarum, Cyri, & Alexandri Monarchia, & connexio prophanę Hiſtorię, cum ſacra maxime illuſtratur per Eclipſeon certos eventus. Tota ſeries Hiſtoriæ Græcorum, & fundatio Romanæ Reipublicę, ut & geſta Julii Cęſaris, Auguſti, & aliorum Imperatorum nihil habent certius, quam quod defectionibus Solis, aut Lunæ conſtituitur.

Atque de ipſis Eclipſibus, quas gemina diſſertatione Epilogiſmis definivi, hoc poſſum merito profiteri, eas fundare ſolidiſſime rationem temporum, circa quæ contigerunt, quæ ſine illis obſcura admodum eſt, & magnis difficultatibus implicata.

Unde hoc ipſo nomine gratias Patri Luminum, & immortales habendas reor, quod de tenebris lucem proferat, & ex Solis, ac Lunæ defectionibus hiſtoricæ veritatis lumen educat. Ipſi gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Hactenus P. Grantami.

CAPUT IV.

Statuitur tempus mortis Theodori, Coronationis Palæologi, receptæ e Latinis Conſtantinopolis, & excæcationis Pupilli Joannis.

I. ERit hoc de quo hactenus tam multis actum eſt, Solare deliquium, inſigniens illuſtri charactere articulum ipſum temporis, unde noſtra hęc proficiſcitur Hiſtoria; erit, inquam, nobis inſtar alte collucentis Phari portum unde ſolvimus monſtrantis, quem inter eundum reſpicientes, metiri ſubinde progreſſuum ſpatia queamus, et curſus univerſi numeros exequi, non contemnendo, vel ad ſolatium fructūmque animi, vel ad erroris præcautionem uſu. Experimentum capere primum libet in Theodori morte, & Regni ſpatio, de quibus accuratiſſimus Aeropolita ſic ſcriptum reliquit in Hiſtoria pag. 85. Edit. Reg. Ἐκεῖνος μὲν οὖν ἔτη βιώσας, καὶ μόνα ὅλως τέτταρας ἐνιαυτοὺς αὐτοκρατορήσας, κατὰ Νοέμβριον γὰρ ἄρξας, ἐν Αὐγούστῳ μηνὶ τὸ τέλος ἔσχηκε τῆς ζωῆς. Vides ibi teſtimonio Viri graviſſimi referentis quæ præſens ſpectaverat, Theodorum ſolos quatuor nec plenos annos imperaſſe. Acclamatum tum enim Novembri menſe, vivendi pariter, & imperandi finem Auguſto menſe feciſſe. Igitur cum certo ſit certius anno eum Chriſti 1255. mortuo tertio Kal. Novembres Joanni Patri ſubrogatum, Procerum & Militum acclamatione, ſubvectioneque in clypeo; deinde ſub finem Decembris ſolemni ritu a novo Patriarcha Arſenio coronatum, manifeſtum eſt, anno eum Chriſti 1259. vivere ſimul & regnare deſiiſſe. Hic enim annus a 1255. quartus eſt.

II. Quo anni tempore deceſſerit, ſatis exprimit Pachymeres, dum id eveniſſe ait τοῦ χρόνου πρὸς τὸ φθινοπωρινὸν ὑποκλίνοντος, *inclinante in Autumnum anno*, hoc eſt, per æſtatem quidem, ſed jam ſeneſcentem, & adventanti Autumno concedentem ſenſim. Quadrat ea nota temporis apte in Auguſtum menſem; quo reipſa extinctum Theodorum Acropolita, ut diximus, affirmat. Id duobus exceptione majoribus, et concordibus firmatum teſtibus, pro fixo & indubitato debet haberi. Seditio ſecura Exercitus & Muzalonum cædes Magneſię in Templo Soſandrorum dum juſta Theodoro eidem funebria perſolvuntur, perpetrata, nona poſt mortem Theodori die contigit. Clare hoc Gregoras & Pachymeres aſſerunt. Prior lib. 3. pag. 30. Edit. Baſil. ſic loquitur de iſta cæde: Ἐννάτη μὲν γὰρ ἡμέρα παρῆν μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Βασιλέως. cui conſonans noſter initio cap. XIX. lib. 1. Τέως δ' οὖν, inquit, ὁ περὶ τῷ ἀποιχομένῳ ἐννάτῃ κειμένῳ παρῆν &c. Et hoc ergo pro conſtanti tenendum, licet Acropolita de die taceat, nono poſt mortem Theodori die Muzalones furore Militum oppreſſos in Templo & obtruncatos periiſſe. Deliberatio inde de tutela Pueri Principis, electio ad id Michaelis Palæologi, hujus per gradus ad Imperium adreptio, dum primum Magni Ducis titulo inſignitur; deinde tamquam ad demandatum munus rite gerendum neceſſaria poteſtate Deſpotę ornatur. Denique Pupillo Principi Collega in Imperio decernitur. Hęc, inquam, & varię interim a Palæologo, & hujus ſtudioſis exercitæ ambitionis artes iſtis honoribus a Clero & Patriarcha, a Senatu, & Populo eblandiendis, facile trium et quod excurrit menſium ſpatium exigunt, quo ſub finem Decembris impetrari omnium ordinum conſenſu potuerit, ut in proximas Kalendas Januarias indiceretur novi Imperatoris Michaelis Palęologi acclamatio ſolemnis. Hoc ſic noſter exprimit ſub finem capitis XXIX. libri 1. Ὥριστο μὲν οὖν ἡ ἡμέρα τῆς ἀναῤῥήσεως ἑκατομβαιῶνος νουμηνία τῆς τότε τρεχούσης δευτέρας ἐπινεμήσεως. *Præfinita eſt dies Acclamationis Kalendæ Januariæ currentis tunc ſecundæ Indictionis.* Fuit hic dies primus an. Chriſti 1260. qui cum ſit periodi Julianæ 5973 Indictionis numerum habuit tertium, ſed a Septembri dumtaxat inchoandum. Unde recte convenit quod ſcribit noſter Hiſtoricus: Indictionem tunc adhuc ſecundam cucurriſſe.

III. Poſt coronatum Palæologum, qui maxime illuſtris eventus contigit, fuit recuperatio Regiæ Urbis dudum occupatæ inſeſſæque a Latinis. Quare digna eſt res cujus patratæ tempus paulo diligentius exploretur. Narrat illam noſter libri II. capitib. XXVI. XXVII. & ſeq. præ cunctis aliis in iſto argumento verſatis copioſe ac diligenter. De tempore hæc ſolum tradit ſub finem cap. XXVII. captam Urbem a Cæſare Alexio Strategopulo die Sanctę Annæ Matri Deiparæ ſacra quinta & vigeſima menſis Julii (nam eo die Græci S. Annæ memoriam, pridie quam Latini ſoleant, colunt) Annum exprimit Georgius Acropolita, cujus in hoc eventu finem Hiſtoriæ

Edit. Rom. pag. 510.

Digitized by Google

ſuæ defigentis verba hæc leguntur pag. 100. Edit. Reg. Καὶ ἡ Κωνσταντίνου προνοίᾳ Θεοῦ αὖθις ὑπὸ χεῖρα τοῦ Βασιλέως τῶν Ῥωμαίων ἐγένετο κατὰ λόγον δίκαιόν τε καὶ προσήκοντα Ἰουλίου εἰκοστὴν καὶ πέμπτην ἄγοντος, ἔτους ἐπινεμήσεως τετάρτης, καὶ ἀπὸ γενέσεως κόσμου ἔτους ὄντος ςψξθ. ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν χρηματίσασα χρόνους πεντήκοντα καὶ ὀκτώ. *Et Conſtantinopolis providentia Dei rurſus ſub manu Imperatoris Romanorum fuit, prout juſtum & conveniens erat, Julii menſis die quinto & vigeſimo, Indictione quarta, anno ab Orbe condito 6769. poſtquam in poteſtate Hoſtium fuiſſet annis quinquaginta octo.* Sic Acropolita, accurato & ad noſtras exacte rationes quadrante calculo. Ut annus Mundi Æręvulgaris Græcorum ad Chriſti annum redigatur, perpetua methodo tollendi ex ſumma ſunt 5508. Igitur annus ab Acropolita indicatus Mundi 6769. idem fuit cum anno Ærę noſtrę Chriſtianę 1261. Eſt hic Periodi Julianæ 5974. quæ ſumma diviſa per quindecim dat numerum Indictionis quartum. Spatium quoque detentæ a Latinis Urbis adamuſſim rectæ Chronologiæ exactum ab Acropolita proditur. Superius quippe cap. II. vidimus captam a Latinis Conſtantinopolim anno Chriſti 1203. cum autem nunc definiamus receptam a Græcis eamdem fuiſſe Urbem anno Chriſti 1261. qui ex 61. 3. ſubtraxerit, exacte reperiet 58. annos dominii Latinorum in Regia Gręcorum Civitate.

IV. Reſtat ultimum ex propoſitis caput epochæ certæ illigandum excęcatio Pueri Joannis. Eam noſter pro facinoris atrocitate tragice deplorans lib. III. cap. X. unicam temporis circumſtantiam notat, dum tam immanem carnificinam in Pupillo innocente, pro Imperatore Romanorum jam agnito, exercitam horrendo auſu memorat die Omnium Sanctiſſima, anniverſaria videlicet Natalis Chriſti. Annum inveſtigare nos oportet. ut quam proxime poſt initum a Michaele Palæologo Imperium id opinemur factum, ſubigit ipſe Pachymeres, qui cum modo laudato cap. X. lib. III. ſcripſerit Joannem Theodori Imperatoris hæredem quando excæcatus eſt fuiſſe: Παιδίον ἁπαλὸν καὶ μηδὲν ἔτι σχεδὸν τελέως ἢ τὸ χαίρειν ἢ τὸ λυπεῖσθαι μαθόν, καὶ γ' ἐν ἴσῳ τιθέμενον τό τ' ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι. & paulo inferius: τοῦ βρέφους μικρὸν ὑπερβεβηκὸς παιδίον Jam tamen libri I. cap. XIII. affirmaverat, eumdem, cum eſt ejus Pater Theodorus mortuus, fuiſſe novennem. Huic enim ætati ſi tres quatuorve anni accederent, jam is prope pubertatem attigiſſet, quando eſt excæcatus. nec ſane dici poſſet puerulus paulum modo infantiam excedens, & imperandi ac parendi, gaudendi dolendique diſcrimen ignorans. Imo ſi recte rationes ponimus, quantumcumque feſtinemus in repręſentando crudeli Regii Pueri ſupplicio, vix poterimus aſſequi ut veriſimile reddamus quod de tam immatura teneritudine pueruli quando eſt excæcatus, affirmatur a noſtro. Fingamus enim vel primo ipſo ſui Principatus anno ſævitum tam atrociter a Michaele Palęologo in Pupillum inſontem. Cum is annus, ut diximus fuerit Chriſti 1260. ſi jam tum quando Theodorus Joannis Pupilli Pater Auguſto menſe anni 1559. vivere deſiit, ipſe jam novennis fuerat, ut Pachymeres aſſerit, utique 25. Decembris die anni 1560. ſexto decimo videlicet poſt menſe, undecennis fuiſſe debuerat. Cujus ætatis Pueri, pręſertim educati regie, haud ſolent gaudendi dolendique ignorare diſcrimen. Hęc mihi cauſa opinandi eſt parum exacte proditam a Pachymere Joannis Pueri ętatem in Patris morte. Potiuſque aſſentior Georgio Acropolitæ, qui cap. 75. ſuæ Hiſtoriæ, relata morte Theodori, de hoc ejus filio ſic ſcribit: Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ Βασιλέως Θεοδώρου ὁ Ἰωάννης πάνυ ἀφῆλιξ πάνυ ἀφῆλιξ ἐτύγχανεν ὢν ἐν τῷ καιρῷ τῆς τελευτῆς τοῦ Βασιλέως καὶ πατρός· οὔπω τῶν τελείων ἐνιαυτῶν ὑπῆρχεν ὀκτώ. *At Filius quidem Imperatoris Theodori Joannes valde immatura fuit ætatis, quando Imperator ejus Pater eſt mortuus. annum quippe nondum octavum impleverat.* Ita ille. Hoc omnino tenendum. certum porro eſt ante receptam Conſtantinopolim, & ſolemnem Michaelis Palæologi Auguſti in eam ingreſſum, qui die 15. menſis Auguſti anno 1261. peractus eſt, non fuiſſe Puerum Joannem excæcatum. Multa enim quæ Pachymeres a cap. XXXII. lib. II. ad IX. libri III. memorat, omnino poſt captam Urbem, & ante Joannem excæcatum contigiſſe oportuit. Quia vero nec numero nec genere illa talia ſunt, ut majus quadrimeſtri ſpatium exigere videantur, plane cenſeo hujus ejuſdem anni 1261. die octavo Kal. Januarias, Chriſti nempe ut Pachymeres tradit natali, juſſu barbaro Tutoris & Collegę Michaelis Palæologi, Joannem Auguſtum Puerum paulo majorem novenni fuiſſe luminibus orbatum, & in æternam cuſtodiam Arcis Dacybitzæ conditum. ſexto anno vertente ab inauguratione Patris ejus Theodori, tali, ut vidimus, die Sacris in Templo ceremoniis peracta.

Edit. Rom. pag. 511.

CAP.

Digitized by Google

CAPUT V.

CHRONOLOGIA PATRIARCHARUM Arſenii, Nicephori, & iterum Arſenii, qui ſub Michaële Palæologo Sedem Conſtantinopolitanam tenuerunt.

I. MUlta ſunt in tempore ingreſſus, exitus, in ſpatiis vitæ, ac Sedis horum Patriarcharum ita confuſa, ut Viris etiam magnis non occaſionem modo, ſed neceſſitatem errandi objecerint. Atqui non ut illi, horum, quæ primum modo produntur, deſtituti luce monumentorum, citra culpam & reprehenſionis juſtę meritum, in his titubaſſe potuerunt; nobis item, ſi quid offenderimus, ſimilis veniæ conditio ac ſpes oſtenditur. Quare, niſi debere volumus mulctam negligentiæ nomine, *Edit. Rom. pag. 112.* annitendum eſt nobis, & pro virili contendendum, in iſto ſemel ſic purgando loco, ut eum deinceps, vel mediocris attentio legentis inoffenſo queat veſtigio decurrere. Hoc deinceps conabimur. Sedem Conſtantinopolitanam imperante Michaele Palæologo quinque omnino Patriarchę tenuerunt; quorum unus etiam Arſenius illi Eccleſiæ bis pręfuit. Priorem hujus Patriarchatum ab anno Chriſti 1255. procedere tam certum eſt, quam illo ipſo anno Theodorum Laſcarim Juniorem imperare cœpiſſe: quod capitibus Libri hujus tertio & quarto demonſtravimus. Etenim, ut diſerte oculatus teſtis, & auctor cujuſvis rei locuples, Acropolita Georgius tradit, acclamatus Imperator Theodorus poſt Patris Joannis mortem; quæ illo Chriſti anno 1255. tertio Kal. Novembris contigit, curam omnium primam poſuit in providendo Eccleſiæ Paſtore, quam Patriarcha Manuel paulo ante Joannem ejus Patrem moriens, reliquerat viduam. Ac ſi ſpatia rebus ea occaſione actis congrua dimetimur, certo intelligemus non potuiſſe Arſenii evectionem ad Patriarchatum ante menſem ejus anni ultimum fieri. Nam penultimo Novembris perſolutis deceſſori Parenti funebribus juſtis, deliberatio de Patriarcha inita eſt a Theodoro. primumque multis circumſpectis in Nicephoro Blemmida, quo Philoſophiæ Magiſtro novus Imperator uſus fuerat, deſignatio conſedit. Verum illo, poſtquam longe abſens invitatus eſt per Nuncios, honorem detrectante, nova inquiſitio digni tali loco Viri deſiit in Arſenio: qui oblatam dignitatem libenter admittens, ex Monaſterio ad Lacum Apolloniadis ſito, ubi vitam religioſam exercebat, Nicęam profectus, ibi ſpatio Hebdomadis unius (non unius diei ut perperam ponitur apud Spondanum) unius, inquam hebdomadis ſpatio Diaconus, Sacerdos, & Patriarcha ordinatus eſt. Idemque mox ritibus in Eccleſia conſuetis Theodorum eumdem Imperatorem coronavit.

II. Nemo non videt in his facile conſumi debuiſſe intervallum ſeſquimenſtruum ut vix tandem ſub medium Decembrem poſſeſſionem adire Patriarchatus Arſenius potuerit. Quia porro, ut notat Acropolita, Theodorus Imperator evocatus Adrianopolim inſtantibus cauſis, expedire ſe Nicęę feſtinabat neceſſaria ceremonia inaugurationis ſuæ, quæ prima ei apta ſe obtulit dies (fuit ea Chriſti Natalis) in ea Sacris primum operante Patriarcha ſolemnem in Templo Coronationem accepit die 25. Decembris, a qua die, quæ ſexta eſt numerata, Decembris 30. horrenda Solis Eclipſi fuit inſignis. Habemus ex his initium Sedis Arſenii omni firmitate conſtitutum in menſe Decembri an. 1255. a Chriſto nato. Perſeveravit inde ille in tranquilla functionis Patriarchatus uſque ad mortem Theodori Imperatoris, quæ menſe Auguſto an. Chriſti 1259. evenit; necnon uſque ad evectionem in Imperium Michaelis Palæologi, quem & coronavit, & quidem ſolum, contra quam ſtatutum fuerat; quod fuit initium dejiciendi ab ſpe Imperii, redigendique in ordinem infelicis Pueri Joannis jam Auguſti. Coronationem iſtam Palæologi probabiliter conferimus in Februarium anni Chriſti 1260. Non longo poſt eam tempore Arſenius ſera ductus pœnitentia facilitatis ſuæ, qua permiſerat omitti Coronationem Pupilli Principis ejus potiſſimum fidei a Patre moriente commendati, Nicæa fugiens in Monaſterium dictum Paſchaſii ſeceſſit, ibique privatam agere vitam inſtituit. Hoc videtur factum menſe Martio dicti anni 1260. Nam ejus rei Nuncius perlatus ad Imperatorem Michaelem dicitur, quo tempore is trajicere Helleſpontum parabat ad viſendam Selybriam a ſuis captam paulo ante. Ita Pachymeres lib. II. cap. xv. Recte hoc quadrat in principium Aprilis, vernam nimirum tempeſtatem qua Reges ſolent ad

Digitized by Google

bella procedere, ut Scriptura loquitur. Nam ut docet idem Hiſtoricus, Conſtantinopoleos oppugnationem Michael animo verſabat, quam re ipſa eſt aggreſſus inſequenti æſtate. Tunc autem is itinere cogitato ſuperſedens, dedit operam rebus Eccleſiæ ibidem ubi tunc erat Nymphęi perſiſtens, congreganda Synodo quæ de Arſenii receſſu ſtatueret. Synodus Nicetam quemdam ad Arſenium mittit. Is ab Arſenio renunciat, cedere illum Patriarchatu. Hic finis fuit prioris Arſenii Sedis. quæ cum deſierit Aprili anni 1260. & cœperit Decembri an. 1255. quatuor annorum, & præterea totidem fere menſium fuerit oportet.

Edit. Rom. pag. 513.

III. In ejus locum ſubſtitutus ſtatim eſt Nicephorus tunc Epheſi Metropolita. cur ſtatim id factum credam cauſa eſt, quia feſtinabat in procinctu ad expeditionem urgentem Imperator: & ipſe Nicephorus cupidiſſime aſſentiens nullam moram interpoſuit electioni ſuæ. Narrantur hæc capp. XV. & XVI. lib. II. ubi & dicitur eodem tempore deceſſiſſe Nymphæo, Imperatorem quidem Callipolim verſus cum Exercitu ad Conſtantinopolim oppugnandam, novum vero Patriarcham Nicephorum, Nicæam, quæ cum eſſet tunc Urbs Regia, Latinis Conſtantinopolim tenentibus, in ea ſolitus erat Græcus Conſtantinopolitanus Patriarcha diverſari. Initium Patriarchatus Nicephori veriſimiliter confertur in finem Aprilis, aut initium Maii, anni ſupra memorati 1260. Narrat inde Pachymeres lib. II. cap. XX. diuturnam & irritam oppugnationem Calatę, in qua Imperator conſumpſit æſtatem. Eoque ad eum Nicephorus Patriarcha, pertæſus Nicęenſium, quorum Arſenio addictorum, odia in ſe iraſque nulla delinire arte potuerat, ſe contulit; ſpe ingrediendi cum ipſo Auguſto Urbem mox, ut credebatur, capiendam. Sed cum obſidionem ſolvere coactus Imperator Nymphæum ſe recepiſſet, ſecutus eum illuc Nicephorus, ibi eſt mortuus ſub Autumnum, ut apparet, aut Hyemis initium ejuſdem anni 1260. Quare illius Patriarchatus haud fere longior ſeptimeſtri aut octimeſtri fuit. Hinc vacavit Sedes annum circiter; anxie deliberante Imperatore quem ad rationes meditatæ expunctionis Pupilli, accommodatum ei præficeret. Quoad tandem in Arſenii revocationem conſenſit, cujus in præteritione Coronationis Joannis Pueri patientiam expertus, ſperavit etiam eo facili uſurum in exauctoratione quam parabat ejuſdem. Contigit interim capi Urbem, & Imperatorem in eam invehi ſolemni pompa. Ibique fixo jam domicilio, Arſenium denuo electum a Synodo, miſſis Legatis invitaſſe ad reſumendam melioribus auſpiciis abdicatam olim poteſtatem. Quibus ille aſſentiens in Urbem venit, & Sedis Patriarchalis poſſeſſionem rurſus adiit; lib. 3. cap. 2.

IV. Arſenii reſtitutionem non multo poſt captam Urbem contigiſſe inde argumentum duci poteſt, quod in ſecunda Coronatione Michaelis ab Arſenio delinito donis & honoribus libenter celebrata, proxima Dominica poſt reſumptum Patriarchatum, Alexio Strategopulo Cæſari qui Urbem ceperat eximius, & plane extraordinarius honos eſt habitus, ut ſtatim poſt Auguſtos qui coronabantur, hoc eſt Michaelem Palæologum & Theodoram ejus Conjugem, nominaretur in Synaptis, hoc eſt in Litaniis & precibus publicis. Refertur hoc a Pachymere lib. 3. cap. 2. ſub finem, ubi recte obſervat Hiſtoricus fuiſſe hanc quamdam exauctorationem Pupilli Joannis, aſtutiſſimi Imperatoris blanditiis, & artibus impetratam a ſimplici nimium Patriarcha, non providente tum videlicet quo hęc pertinerent. In quo ut fucus fieret Seni, ut ex cæteris apparet, ſuſpicaci; & cui ſalus Dignitaſque Pupilli Joannis, ejus peculiari curæ commiſſi, erat, ut oportuit, & res deinde moſtrarunt, longe cariſſima: quis non videt fuiſſe neceſſe ut gratia flagrans Alexii Cæſaris, in recentiſſima videlicet memoria heroici facinoris quo rem Romanam Imperii Metropoli recuperanda incomparabili beneficio ſibi devinxiſſet, rationes Pupilli Principis cui præferebatur, & multas alias tam inuſitatum hominis non imperantis honorem diſſuadentes conſiderationes eluctaretur. Igitur cum Urbem ab Alexio captam ſtatuerimus die 25. Julii an. 1261. ingreſſum vero in eam ſolemni pompa Michaelem Auguſtum XVIII. Kal. Septemb. ejuſdem anni, die Sacro Deiparæ Aſſumptæ doceat Acrop. c. 88. dicere valde veriſimiliter poſſumus reſumptum ab Arſenio regimen Patriarchalis Sedis ſub finem Auguſti menſis, & Michaelis Coronationem ſub initium Septembris celebratam. In quo ſiquis vitilitigare velit: tamen idem id in longum differre non poterit. Cum enim certo definierimus ſuperius cap. 4. num. 4. Joannem Auguſtum Puerum excęcatum fuiſſe die Chriſti Natali hujus anni 1261. & manifeſtum ſit inter Coronationem Michaelis, & excæcationem Joannis idoneum quodpiam temporis ſpatium interceſſiſſe: haud utique multo ultra fixam a nobis initi ſecundum ab Arſenio Patriarchatus epocham licebit quantumvis arguto, conjecturis evagari.

pag. 514.

V. Habemus initium ſecundi Patriarchatus Arſenii. reſtat finis ejuſdem indagandus. Narrat Pachymeres lib. 3. cap. 24. Arſenium Patriarcham audita Joannis excæcatione anathema in ejus auctorem Michaelem Auguſtum intorſiſſe. Id factum oportuit circa initium anni Chriſti 1263. cum primum nempe vulgata fama eſt facti atrocis. Cap. deinde 19. dicitur Michaelem, poſtquam videlicet aliquandiu ignominiam meritiſſimæ pœnæ tacitus tulerat, petiiſſe ſupplicem ab Arſenio ſolutionem anathematis: nec tamen, licet diu & vehementer inſtitiſſet, impetrare potuiſſe. Multa dehinc narrantur novem reliquis capitibus libri tertii, quæ illo intervallo fruſtra petitæ abſolutionis ab excommunicatione contigerunt. Hæc prout in Synopſi Chronologica digeſſimus facile trium annorum ſpatium explent. Quando jam deſperans Michael quidquam ſua cauſa facturum Arſenium, ad Epiſcopos de ſtatu rerum ſuarum eam orationem habuit, quæ cap. 1. libri IV. recitatur. In ea quaſi fundamenta jacta ſunt depoſitionis Arſenii. ad quam ut proceſſum fuerit docere Hiſtoricus incipit libri 4. cap. 3. ubi accuſatio in Patriarcham cupide ab Imperatore accepta memoratur. Damnatio Arſenii & exauctoratio judicio Synodi decreta refertur capite 6. Executio porro ſententiæ, & ejectio Arſenii e Sede & Urbe perſcribitur capite 8. Oratio de qua diximus Imperatoris habita videtur ſub initium anni 1263. cum jam per annos tres excommunicationis qua fuiſſet illigatus ſtatim poſt excæcationem Joannis Pueri, ſolutionem nequidquam flagitaſſet. Poſt orationem illam, quæ velut clarigatio quædam fuit terrendo, ſi fieri poſſet, Patriarchę præmiſſa, ſecutæ ſunt deliberationes Epiſcoporum, & officia multorum ex ipſis ad Patriarcham pro Auguſto ſupplice. tum ultima hujus Joſephi ſui Confeſſarii ad Arſenium allegatio. quę cum nihil proficerent, tandem ſub initium Aprilis Arſenio lis eſt intentata, oblato contra illum libello. De hac re verba Pachymeris notanda ſunt. cap. illo 3. lib. 4. ſic ſcribentis: *Τότε τοίνυν βοηδρομιῶνος ἱσταμένου καὶ συνήθως νηστειῶν τελουμένων ἑορτῆς ἀγομένης ἣν ἀκάθιστον συνήθως ὀνομάζειν. Tunc igitur ſub initium Aprilis ſolemnis jejunii tempore dum feſtum ageretur quod Acathiſtum vulgo nominant* &c. Datum contra Patriarcham libellum accuſatorium conſequenter narrat. Diximus in Gloſſario vero Ἀκάθιστος, feſtum illud ſolitum fuiſſe celebrari Sabbato quintæ hebdomadę Verni Jejunii dierum quadraginta, ſexdecim diebus ante Paſcha. Cum autem, ut eſt manifeſtum, non quolibet anno Sabbatum quintę hebdomadis Quadrageſimę in Aprilis initium incideret, apparet his verbis contineri characterem anni quem quærimus. Ordo rerum geſtarum in Synopſi expanſus ducit nos ad annum Chriſti 1266. Nam hic annus fuit periodi Julianę 5979. Cycli Solis 15. Cycli Lunę 11. Horum Cyclorum certiſſimo indicio habemus Paſcha illo anno fuiſſe Aprilis 18. unde retrocedendo ad Sabbatum quintæ hebdomadæ Quadrageſimæ ac feſtum Acathiſtum, reperimus id incidiſſe in tertium Aprilis, qui dies aptiſſime congruit in illam mentionem *ἱσταμένου βοηδρομιῶνος* incipientis Aprilis.

VI. Mora judicii totius a prima delatione ad executionem ſententiæ, & deportationem damnati ad Inſulam, duorum fuit fere menſium. Siquidem docet Pachymeres lib. 4. cap. 8. extruſum per Miniſtros Imperatoris Patriarchali Palatio Arſenium nocte *circiter extrema menſis Maii. Νὺξ ἦν περί που τὰ τελευταῖα πυανεψιῶνος.* Sic ſcribit hoc loco noſter iſtud nomen, cum alibi conſtanter *πυανεψιῶνα* Majum vocet. Sed utcumque variet Scriptura vocabuli, res eſt quidem ipſa minime dubia Majum hic indicari. Quare certo ex his licet definire ſpatium ſecundi Patriarchatus Arſenii, qui a menſe Septembri anni Chriſti 1261. ad finem Maii 1266. per annos quatuor & menſes præterea circiter novem, duravit. Ut ſemel abſolvamus de Arſenio, mortis ejus diem Hiſtoricus noſter expreſſit lib. 5. cap. 20. his verbis: *ἐπράττετο μὲν οὖν ταῦτα ἐλαφηβολιῶνος ἕκτῃ μηνὸς τοῦ ἐπιόντος ἔτους, τοῦ Πατριάρχου Ἀρσενίου πρότερον ἢ ταῦτα γενέσθαι ἡμερῶν ἓξ κατὰ τὴν νῆσον μεταλλάξαντος ἐπ' οὖν τριακοστῇ γαμηλιῶνος μηνός. Hæc geſta ſunt* (nempe ignominioſa traductio Holoboli) *ineunte anno* (ob initium videlicet Indictionis a Septembri) *die ſexta Octobris, Patriarcha Arſenio ſex prius diebus quam hæc fierent, in Inſula mortuo.* In his nullus apparet character certi anni. Quare ad illius indagationem alia graſſandum eſt via. Narraverat ibi Pachymeres cauſam primam iræ Imperatoris in Holobolum extitiſſe ex hujus præcipiti quadam eruptione indignationis in Imperatorem. cui cum inſervire cœpiſſet in negotio conciliationis Eccleſiarum, ſuggerendis ex Hiſtoria aut Lectione Patrum argumentis ad eam ſuadendam aptis, repente inſtitutum & ſententiam mutaverit, offenſus quod in quodam cœtu, ubi aliis ſeſſionis honorem Imperator tribuiſſet, ipſum ſolum reliquiſſet ſtantem. Unde ille interrogatus de re quæ tractabatur, præter- Edit. Rom. pag. 515.

Digitized by Google

quam ſperatis & prius oſtenſis contraria omnia reſpondit; etiam Auguſto exprobravit excæcationem Pueri Joannis. Unde Imperatore vehementiſſime commoto, Holobolus ſibi metuens in Aſylum Eccleſiæ confugerit, ſed inde blandis Imperatoris ſuaſionibus extractus, relegatus Nicæam fuerit in Monaſterium Hyacinthi. Scribit autem ibidem Pachymeres, ab iſta relegatione nondum anno expleto, vocatum Nicæa Conſtantinopolim Holobolum ab Imperatore ad dirum ſupplicium fuiſſe. Igitur ſi potuerimus definire tempus illius conventus, quo ſuam gravem in perniciem ruit Holobolus intemperantia irę & linguæ, ſtatuere licebit de vero tempore, cum ſupplicii de Holobolo ſumpti, tum mortis Arſenii. Atqui ſperamus iſtius quidem voti nos fore compotes. Nam conventus iſte videtur ille idem fuiſſe quem deſcripſit Pachymeres capite 12. libri ejuſdem 5. ubi tradit; intentum Imperatorem adducendis in ſuam de pace ineunda cum Latina Eccleſia ſententiam, averſis ab eo conſilio Præſulibus Græcis, congregato apud ſe Patriarcha cum Epiſcopis & præcipuis ex Clero, inſtitiſſe ut in eam conciliationem aſſenſum darent, allegandis rationibus quas ei ſuggeſſerant Docti homines Archidiaconus Meliteniota, Georgius Cyprius Protapoſtolarius, & Rethor Eccleſiæ Holobolus, qui omnes aderant, pro ſe quiſque negotium juvantes: quamquam, ut ibi ſubmonet Hiſtoricus, Holobolus quidem non ex animi ſui ſententia, ſed in ſpeciem dumtaxat, nec ſtudio ſincero. Eſſe hunc cœtum eumdem ſuadet perſonarum identitas & rei tractatæ in utroque. Nam Meliteniota, Cyprius, & Holobolus utrobique memorantur adhibiti ad juvandum Imperatorem in convincendis fautoribus Schiſmatis. Nec obſtat quod illo cap. 20. poſterioris temporis memoriam exequitur. Nam diſerte ibidem admonet, quod ibi narrat, actum ſuperius: ſed ibi memorari ob ſimilitudinem rerum. Conventus porro ille cap. 12. narratus, ſignificatur ibidem habitus poſtquam Legati Gregorii X. Pontificis Romani Conſtantinopolim advenerant. Non potuerunt autem illi eo perveniſſe prius, quam ſub finem anni 1272. ſiquidem litteræ quas eis perferendas ad Michaelem Imperatorem is Pontifex dedit, recitatæ a Raynaldo illo anno num. 25. ſcriptæ ſunt IX. Kal. Novemb. ejus quem dixi anni apud Urbem veterem, ubi Gregorius tunc erat. Sub initium igitur anni 1273. fuerit habitus is cœtus, quo gratiam apud Imperatorem ſuam Holobolus perdidit. Ex quo tempore nondum anno evoluto, retractus Conſtantinopolim, tam diras ibi (quæ cap. 20. deſcribuntur) contumacię ſuę pœnas dederit ſexta die Octobris anni 1273. mortuo ante ſex dies in Inſula Oxea, ubi dudum exulabat, Arſenio, quem inde intelligimus poſt ſuam e ſecundo Patriarchatu ejectionem vixiſſe annis ſeptem, & quatuor inſuper menſibus.

Edit. Rom. pag. 316.

CAPUT VI.

CHRONOLOGIA PATRIARCHARUM Germani, Joſephi, & Joannis Vecci, qui poſt Arſenium, imperante Michaele Palæologo, Sedem Conſtantinopolitanam tenuerunt. Tempus miſſæ Legationis ad Papam.

I. POſt amotum Arſenium Germanus ex Adrianopolitana Sede in Conſtantinopolitanam translatus, & Patriarcha declaratus eſt *menſe Junio die feſto Sancti Spiritus*, ut loquitur Pachymeres lib. 4. cap. 13. *μηνὸς μαιμακτηριῶνος ἐν τῇ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἑορτῇ*, libenter hoc differrem in annum ſequentem. Nam inter exauctorationem Arſenii, & promotionem Germani multa commemorat Pachymeres capitibus IX. X. & XI. libri IV. quæ in anguſtias pauciſſimorum dierum inter extremum Majum & Junium ineuntem intercedentium ægerrime videntur poſſe compingi. Fuit, ut diximus, hoc anno quo eſt exauctoratus Arſenius Paſcha 18. Aprilis, & conſequenter Pentecoſte, quam hic vocat noſter *ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος*, 6. Junii. Sententia depoſitionis perlata in Arſenium, & executioni mandata eſt *περί που τὰ τελευταῖα τοῦ πυανεψιῶνος circiter extrema menſis Maii*, ut clare tradit noſter capite 8. libri 4. Germanus porro inauguratus Patriarcha, ex eodem Auctore, eſt die Pentecoſtes, hoc eſt, ſexto Junii. Medium ſpatium non plus octo, aut decem dierum fuiſſe oportuit. Et tamen docet indicatis locis Pachymeres, primum electionem ſucceſſuri Arſenio liberis ſuffragiis Synodi relictam ab Imperatore, unde ſit conſe-

Digitized by Google

quens morum congregatos Patres maturæ inquiſitioni idoneam ſumpſiſſe. Deinde ubi ſuffragia in Germanum conveniſſent, recuſaſſe ipſum admittere honorem; nec niſi urgentibus, & ſæpius iteratis Imperatoris eum ad hoc quotidie adeuntis inſtantiis denique inclinatum aſſenſiſſe. Præterea meminit ibi Auctor factionis validæ conflatæ Arſenio faventium, quæ tam vehementer invaluerit cum manifeſto periculo publicæ quietis, ut neceſſe habuerit Imperator longa eam & accurata concione compeſcere conari. Denique narrat datam eſſe operam ut reliqui Orientales Patriarchæ Alexandrinus & Antiochenus ejectionem Arſenii probarent: quam ad rem veriſimile ſit miſſum ad eos rei factæ nuncium, & expectatum videlicet eorum reſponſum re adhuc integra ante ſubrogationem novi Patriarchæ in locum expulſi. His de cauſis propenderem equidem ad differendam Germani electionem in annum ſequentem; quod per characterem hoc loco memoratum licet. Nam æque illo anno Chriſti 1267. cum Cyclus Solis fuerit 16. & Lunæ 11. qui dant Paſcha 17. Aprilis, Pentecoſte pertingit in menſem Junium, quintum ejus diem occupans. Quia tamen, quod ſtatim oſtendemus, certo conſtat Germanum eumdem Patriarchatu ceſſiſſe die 14. Septembris hujus ejuſdem anni 1267. unde eſſet conſequens, non plus eum tribus menſibus cum dimidio in Sede perſtitiſſe, ſi quem tanta Patriarchatus Germani brevitas offendet, poterit is per me credere: Patres Synodi quo tempore Arſenii cauſam cognoverunt, diſquiſiviſſe ſimul de ſucceſſore, ſi forte, quod pronum factu apparebat, ille amoveretur. quare ſtatim ac ſententiam in Arſenium tulerunt, ſuffragia in Germani electionem dare potuerint. De conflato Arſenianorum Schiſmate quod narratur; inchoatum id pendente judicio Arſenii; cæterum factionis corroborationem uſque ad periculum publicum, licet poſt Germani evectionem extiterit, ex occaſione per prolepſim antea a Pachymere relatam. Poſtremo miſſos quidem ſtatim Nuncios indicaturos depoſitionem Arſenii ad Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas, ſed eorum reditum minime expectatum. Non enim illi Patriarchæ habere putabantur in tali negotio jus ſuffragii. Alioqui ne damnatio quidem ante nutum eorum præcipitari debuiſſet, quod factum tamen conſtat. Summa ſit: in medio relinqui a me, cœperit ne Germani Patriarchatus anno 1266. *Edit. Rom.* an ſequenti: propendere tamen magis in quam maximam Sedis ejus brevitatem, *pag. 517.* utique in qua facilius rationem invenio: cur ab eo volente & parato Imperator anathemate ſolvi ſe non curaverit.

II. Finem Patriarchatus Germani ejuſdem ponit Pachymeres lib. IV. cap. XXI. die feſto Exaltationis Sanctæ Crucis menſe Septembri: quo die ait illum celebratis, ut ſolemnitas poſcebat divinis in Templo officiis, ſub veſperam Patriarchio cedentem, ad ſuas quas habebat in Manganis cellulas ſe recepiſſe, nec poſtea ullis ſe adduci precibus ſiviſſe, ad ullum uſum abdicatæ dignitatis. Unde ad ſucceſſoris inquiſitionem converſæ cum Imperatoris, tum Antiſtitum curæ ſunt: quo anno id contigerit, ex ſucceſſoris electione brevi poſt ſecuta, intelligendum eſt: quę cum, ut mox demonſtrabitur, peracta fuerit die 28. Decembris anni deſinentis a Chriſto nato 1267. pro conſtanti eſt habendum: perſtitiſſe Germanum in Patriarchatu, vel a ſexto Junii anni 1266. ad quartum decimum Septembris anni 1267. per annum unum, & menſes præterea quatuor cum dimidio. vel a quinto Junii an. 1267. ad 14. Septemb. ejuſdem anni per menſes tres & dies novem. poſtque ipſius ſpontaneam abdicationem, Sedem vacaſſe tribus menſibus, & diebus pręterea quatuordecim, uſque ad deſignationem ſucceſſoris; ſeptemdecim vero uſque ad ejuſdem inaugurationem quæ Kalendis Januariis anni 1268. celebrata rite eſt, prout deinceps oſtendemus. Scribit noſter cap. 23. lib. 4. Joſephum Monaſterii Galeſii Prępectum Confeſſarium Imperatoris legitimo ſuffragiorum numero electum probante ac ſtudente maxime Imperatore, deſignatum fuiſſe Patriarcham Μηνὸς Σκιῤῥοφοριῶνος εἰκοστῇ ὀγδόῃ τῆς δεκάτης ἐπινεμήσεως τοῦ ςψοε ἔτους. *Menſis Decembris vigeſima octava, decima Indictionis, Anni* 6775. moxque addit fuiſſe ordinatum Kal. Januariis anni ſequentis: ἑκατομβαιῶνος δὲ νουμηνίᾳ χειροτονηθεὶς εἰς ἀρχιερέας τετέλεσται. Annus Æræ Mundi Græcorum reducitur ad vulgarem Æræ noſtræ Chriſti detractione 5508. Fuit ergo is ann. Chriſti 1267. periodi vero Julianæ 5980. qui numerus diviſus in quindecim, indicat Indictionem ejus anni characteriſticam, decimam, prout Pachymeres notavit. Unde dubium eſſe non poteſt, quin Patriarchatus Joſephi Galeſii a Kal. Januarii anni Chriſti 1268. procedat.

III. Ubi deſierit, modo definiam. Refert Pachymeres lib. 5. cap. 17. Joſephum, qui ſe promulgatis palam litteris jurejurando obſtrinxiſſet ad numquam aſſentiendum

conciliationi cum Latinis, ab Imperatore ægre id ferente perſuaſum migrare Patriarchalibus ædibus, ſeceſſiſſe in Monaſterium Periblepti, pollicitum, ſe renunciaturum Patriarchatui ſi de concordia Eccleſiarum Romæ conveniretur a Legatis eo ad hoc miſſis; interim quaſi privatum victurum. Poſtea cum Legati Pace compoſita rediſſent, judicatum eſſe: videri Sedem vacare, ceſſione conditionata Joſephi, jam in abſolutam tranſeunte, poſitione conditionis unde pendebat. quo circa itum in ſuffragia novæ electionis. Iſte receſſus Patriarchæ Joſephi contigit, ut noſter ibi diſtincte tradit, die 11. Januarii, ſecundę Indictionis, anni 6782. *ἑνδεκάτῃ μηνὸς ἰανουαρίου δευτέρας ἐπινεμήσεως τοῦ ςψπβ ἔτους*. Fuit hic annus Chriſti 1274. Per. Jul. 5987. qui revera numeravit Indictionem ſecundam, qualem nullus ex quatuordecim præcedentibus, & totidem ſecutis habere potuit. ut periculum nullum ſit ne annus tam ipſi propria inſignitus nota cum alio quopiam confundatur aut mutetur. In iſta porro ſuſpenſione res fuerunt ferme per annum. Quoad Legatis pacem a Romano Pontifice conventam ſtipulatamque referentibus, Comitia ſunt indicta novo creando Patriarchæ. quod non contigit ante ſequentem annum, ut docet nos Hiſtorici noſtri locus modo conſiderandus.

IV. De Joannis Vecci, Joſepho ſubrogati, electione, quam & ſtatim inchoatam poſt Legatorum Roma reditum, & celeriter tranſactam apparet, ſic ſcribit Pachymeres cap. 24. libri 5. *Ὁ Βέκκος εἰκοστῇ μὲν καὶ ἕκτῃ Πυανεψιῶνος μηνὸς κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἁγίων Πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ Πατριάρχης προβέβληται. δευτέρᾳ δὲ Μαιμακτηριῶνος τῇ ἐπιούσῃ κυριακῇ ἐν ἐπισήμῳ ἡμέρᾳ τοῦ Πνεύματος, τὰ τοῦ Πνεύματος δέχεται καὶ τελεῖται Ἀρχιερεύς.* *Veccus ſexta & vigeſima Maii Menſis, in feſto Sanctorum Patrum Nicaenſium Patriarcha electus eſt. Secunda vero Junii Dominica Hebdomadis vertentis, inſigni die Sancti Spiritus gratiam Spiritus percepit, ordinatus rite Patriarcha.* Hi characteres unice deſignant annum Chriſti 1275. Periodi Julianæ 5988. quo Cyclus Solis numeratus eſt 24. lit. Dominicalis fuit F. Cyclus Lunæ currebat 3. quę notę feſtum Paſchæ conferunt in 14. Aprilis, Dominicam vero Pentecoſtes in 2. Junii, unde patet a prima ſucceſſione Joſephi ad initum a Vecco Patriarchatum interceſſiſſe menſes ſolidos ſexdecim, cum diebus octodecim. Anno præcedenti Chriſti 1274. ſi quis ſuſpicari vellet Vecci creationem, factam fruſtra eſſet ob characteres diverſiſſimos. Nam Cyclos is annus habuit Solis 23. Lunæ 2. qui dant Paſcha 1. Aprilis, & Pentecoſtem 20. Maii, & littera Dominicalis ejuſdem anni G. diem ſecundum Junii facit ſabbatum: cum Dominicam fuiſſe oportuerit quo anno eſt Veccus in Patriarchalem Conſtantinopoleos evectus Sedem. Hujus finis, quoniam Michaelis Palæologi funere poſterior extra hujus Hiſtoriæ limitem exit, noſtrę conſiderationis, nunc quidem, non eſt.

Edit. Rom. pag. 518.

V. Reſtat ultimum quod propoſuimus hic tractandum. Tempus quo miſſa Romam eſt a Michaele Auguſto inſignis Legatio ad abſolvendum negotium conciliationis Eccleſiarum, qua Germanus Expatriarcha & Georgius Acropolita feliciter functi ſunt; charactere non dubio inſignitum legitur cap. 21. lib. 5. Ait illic Hiſtoricus: ſolviſſe duabus Triremibus Legatos paci conficiendæ deſtinatos, paratis jam ad eam ex parte Gręcorum omnibus. Hi fuerunt, ut cap. 17. ſuperius dixerat, partim Eccleſiaſtici, partim Senatorii. Priores Germanus nuper Patriarcha, & Epiſcopus Nicææ Theophanes. Alii Magnus Logotheta Acropolita; Præſes Veſtiarii Panaretus, & Magnus Interpres Berrhoeota. Triremium alteram conſcenderunt Panaretus & Berrhœota cum donis Imperatoris ad Pontificem. in altera duo Epiſcopi cum Acropolita fuerunt. Altum petierunt, ait loco laudato noſter cap. 21. lib. 5. *Κρονίου ἀρχομένου μηνός*. Eſt haud dubie Pachymeri *Κρόνιος* Martius, prout eſt hujus lib. cap. 1. demonſtratum. Pergit dicere; conflictatos eos parum proſpera tempeſtate, perveniſſe in ſinum Laconicum, ubi eſt Promontorium Maleæ, *λήγοντος τοῦ μηνός*, hoc eſt eodem menſe deſinente, ultima ejus Decade: notum eſt enim Græcos partiri menſes in tres Decadas. Primam vocant *ἀρχομένου* ſive *ἱσταμένου*; ſecundam *μεσοῦντος* tertiam *φθίνοντος*, ſive ut hic noſter *λήγοντος μηνός*. Addit ibi vehementi jactatas procella Triremes ambas, primum diſſociatas vi venti fuiſſe: deinde alteram illarum qua Panaretus & Berrhoeota vehebant, miſere fractam & ſubmerſam: aliam ſalvam appuliſſe ad Methonæ portum: idque contigiſſe *πέμπτῃ μεγάλῃ*, hoc eſt feria quinta Hebdomadæ Majoris, qua Cœna Domini celebratur ab Eccleſia. Ex his oportuit illo anno feriam quintam in Cœna Domini menſe Martio fuiſſe, & quidem aliquo die Decadis ultimæ menſis iſtius. Non potuit ille annus eſſe

alius ab anno Chriſti juxta vulgarem Æram 1273. Manifeſtum hoc eſt ex ſerie narratarum hac Hiſtoria rerum. Nam ſuperiori Chriſti 1272. cœpit ſedere Gregorius X. qui primus mentionem concordiæ intulerat, poſtquam in Syria electum ſe abſentem a Cardinalibus cognovit. Deinde jam coronatus Legatos Conſtantinopolim ad id negotium urgendum miſerat. Hi ſtrenue rem egerunt, pro virili Auguſto cooperante: quæ referuntur hoc libro a cap. 11. ad 17. Hæc annum facile Gregorii 1. Chriſti 1272. expleverunt. Diſpoſitis utcumque omnibus ex parte Græcorum miſſi ſunt Legati, de quibus agimus, circa initium anni, Gregorii Pontificatus ſecundi; Chriſti 1273. nec tardius potuerunt: alioqui Gregorium non repeririſſent Romæ, qui hoc anno inde diceſſit verſus Galliam, ut ibi Concilium Oecumenicum Lugduni celebraret. Habitum id Concilium eſt anno ſequenti Chriſti 1274. præſente illic Pontifice, & Legatis Græcorum jam cum Eccleſia Romana Edit. Rom. conciliatorum ibidem comparentibus. Quæ conciliatio cum per hanc Legationem Pag. 519. perpetrata fuerit, evidens eſt, eam prius obitam, & renunciatam Conſtantinopoli fuiſſe, quam ſacra Synodus Lugduni inchoaretur. quadrat autem unice ad hoc ipſum character hoc loco indicatus Feriæ quintæ Majoris Hebdomadæ incidentis in poſtremos dies Martii. Siquidem hic ann. Chriſti 1273. fuit periodi Julianæ 5986. Cyclum Solis habens 22. Cyclum vero Lunæ ſive Aureum numerum 2. litteram Dominicalem A. quæ notæ Paſcha illius anni deſignant in 26. Martii. Fuit ergo Feria quinta in Cœna Domini die 23. Martii ejuſdem. Quare verax & exacta deprehenditur Hiſtorici narratio & Chronologia noſtra confirmatur.

CAPUT VII.

De Eclipſi Solis a Gregora memorata, qua ſtabilita hactenus Chronologia firmatur.

I. HActenus Chronologiam noſtram indicatis a Pachymere characteribus quantum licuit, munivimus. Non eſt autem negligenda opportunitas quam nobis benignam offert inſignis Nicephori Gregoræ locus, ejuſdem cæleſti quoque Solaris maximi deliquii ſuffragio roborandæ. Scribit is Auctor Hiſtoriæ ſuæ lib. 4. pag. 51. Edit. Baſil. poſtquam narravit abdicationem Germani, Joſephi ſubrogationem in ejus locum, & ab hoc indultam Imperatori Michaeli Palæologo ſolutionem anathematis quo dudum fuerat ab Arſenio devinctus ob excæcatum Joannem Pupillum, ſcribit, inquam, in hunc modum: *Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἐπεσκότησεν ἡ σελήνη τὸν ἥλιον ἄρτι τὴν τῶν διδύμων τετάρτην παραλλάττοντα, περὶ ὥραν πρὸ μεσημβρίας τρίτην τῆς εἰκοστῆς πέμπτης ἡμέρας τοῦ μαΐου, τοῦ ͵ςψπε. ἔτους. ἦν μὲν οὖν ἡ πᾶσα ἔκλειψις δακτύλων ἔγγιστα δυοκαίδεκα. τοσοῦτον κατὰ τὸν μέσον τῆς ἐκλείψεως χρόνον ἐγεγόνει τὸ σκότος περὶ τὴν γῆν ὡς καὶ πολλοὺς τῶν ἀστέρων φανῆναι. Sub hoc tempus obſcuravit Luna Solem quartum Geminorum tranſmittentem gradum, circa horam ante meridiem tertiam quinta ac vigeſima diei Maii, anni 6785. Fuit porro tota Eclipſis digitorum proxime duodecim. Tanta autem ſub medium deliquii tempus tenebræ circa terram extiterunt, ut & multæ Stellarum apparerent.* Ita Gregoras deſcribit inſignem prorſus & horrendam Solis defectionem Conſtantinopoli viſam paulo ante quam exauctoraretur Germanus & Joſephus in ejus locum ſubſtituendus eligeretur. quod utrumque illo anno a Gregora indicato Æræ Græcorum 6785. hoc eſt Æræ noſtræ 1267. eveniſſe nos quoque oſtendimus ſuperius num. 2. cap. 6. Quare ſi demonſtrare potuerimus fide Tabularum, & ratiociniis Aſtronomicis Solis deliquium tam notabile, in Urbe tam frequenti circa meridiem ſpectatum, cum omnibus ejus memoratis circumſtantiis, illo revera fuiſſe commiſſum anno, nemo non videt magnum inde firmamentum acceſſurum & ratiociniis noſtris, & fidei Hiſtoricorum quorum auctoritate nitimur. Hæc me ſpes impulit ad rogandum per litteras R. P. Jacobum Grantami Societatis noſtræ, Lutetiæ Pariſiorum degentem, ut dignaretur iſtius Eclipſis calculos ponere. Fecit ille pro ſua & eruditione & humanitate præſtantibus, diligentiſſime, prout ex ejus ad me miſſa, quam hic adſcribam, Exercitatione aſtronomica patebit.

II. JACOBI GRANTAMI E SOCIETATE JESU Epilogiſmus Novilunii ecliptici anno Chriſti 1267. 25. Maii, juxta Tabulas Subſidiarias Rudolfinas ad Meridianum Conſtantinopolitanum revocatas. Annus is eſt communis non Biſſextilis.

Edit. Rom. pag. 520.

Novilunium Medium

	D.	H.		
Maii	24	10	50	13

	D.	H		
Tempus Apog. Sol. Jun.	14	11	32	7
Intervallum a Novilun.	21	0	41	54
Motus intervallo reſpondens tollendus	S. 0	G. 20	15	38
Locus Apogæi Solis	3	0	1	36
Primus locus Solis	2	9	45	58
Prima diſtantia Luminarium Sole longius progreſſo	0	5	27	43
	D.	H.		
Tempus Apogæi Lunę proximum Novilunio	165	7	51	27
Itervallum	7	6	21	22
Motus intervallo reſpondens Addendus	S. 3	G. 0	43	42
Locus Apogæi Lunæ	11	3	34	33
Primus locus Lunę	2	4	18	15
Tempus Proſthaphęreticum Addendum		H. 10	41	10

Novilunium Verum.

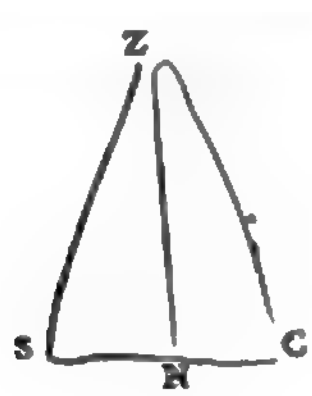
	D.	H.		
Maii	24	21	31	23

Pro Correctione.	S.	G.		
Ad primum locum Solis adde	0	0	25	28
Fit ſecundus locus Solis	2	10	11	26
Secunda diſtantia Luminarium, Luna longius progreſſa	0	0	3	1
Pro Correctione.	S.	G.		
Ad primum locum Lunæ, addendum	0	5	56	12
Fit ſecundus Locus Lunę ad ſecundum Solis locum revocandus	2	10	14	27
Tempus correctioni reſpondens tollendum			5	51
Pro æquatione perfecta temporis, addenda				32

Novilunium perfecte correctum, & æquatum.

In meridiano Tabularum, Maii post meridiem.	24	21	26	4
		H.		
In meridiano Conſtantinopolitano additis		1	28	0
poſt mediam noctem fit dies Maii	25	10	54	4

pag. 521 Hoc tempore & loco Zodiaci facta eſt vera Synodus: quo autem ſit viſa, tam minus accurata quam accurata, per triangulos & parallaxes oſtenditur in ſequentibus.

Tres

Digitized by Google

Tres priores Parallaxes			Ters poſteriores Parallaxes.		
Altitudinis	25	10	Altitudinis	28	30
Latitudinis	23	40	Latitudinis	23	52
Longitudinis	8	33	Longitudinis	15	35
In Synodo vera.			In Synodo viſa minus accurata.		

In Triangulo ZCN. Rectangulo in N. Gr. 90. Eclipticæ.

	G.			G.	
Ang. C	75	28	Ang. C	74	45
Latus CZ	24	14	Latus CZ	24	29
NZ	23	24	NZ	23	33
NC	6	26	NC	6	50

In Triangulo ZSN. Rectangulo in N.

	G.			G.	
Latus NS	9	18	Latus NS	10	58
SZ	25	5	SZ	29	13
Ang. S	99	31	Ang. S	54	58

	D.	H.		
Primo tempore Parallactico	0	9	16	0
Sublato a vera Synodo	25	10	54	4
Reſtat viſa Synodus minus accurata Maii die	25	H. 10	44	48
Secundo tempore Parallactico	0	0	52	14
Sublato a vera Synodo	25	10	54	4
Reſtat viſa Synodus accurata Maii	25	10	1	50

Locus Lunæ; qui & Solis, in Synodo vera

	S.	G.		
	2	10	11	26
Tolle motum reſpondentem tempori Parallactico accurato		29	7	
Reſtat locus Lunæ in Synodo viſa accurata	2	9	42	19
Ex hoc tolle locum nodi ☊	8	14	26	33
Reſtat verus motus latitudinis	5	25	15	46
Unde vera latitudo Borealis ſive arcus inter centra			27	10
E tertia Parallaxi latitudinis			24	48
Tollenda: & reſtat viſa latitudo, ſeu arcus inter centra			2	22

Edit. Rom. pag. 322.

Quantitas Eclipſis.

Ex ſumma Semidiametrorum	31	41
Tolle viſam latitudinem ſive arcum inter centra	2	22
Reſtat quantitas Eclipſis	29	19

In Scrupulis 1759

Quæ multiplicata per 6. faciunt 10554

Digitized by Google

Quæ diviſa per Semidiametrum Solis 900
Dant digitos 11
Reſtant 654
Quæ faciunt digiti unius partes 40

Quantitas ergo Eclipſis digiti undecim cum quadraginta partibus duodecimi.

Duratio Eclipſis.

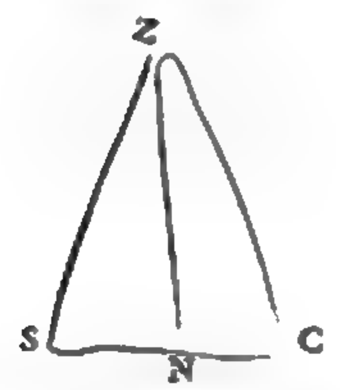
Duratio hujus Eclipſis exacte definietur ex ſcrupulis mediæ durationis 31 35. per horarium Lunæ motum in Incidentia & emerſione compoſitis, ut conſequitur.

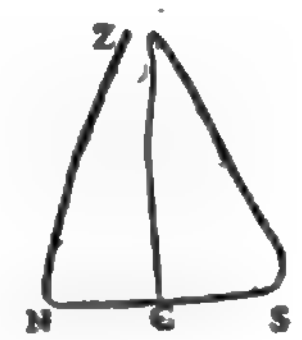
In Incidentia.

Locus Lunæ una hora ante viſam Synodum accuratam	S. 2	G. 9	8	4
	D.	H.		
Tempus Maii	25	9	1	50

In Emerſione.

Locus Lunæ una hora poſt viſam Synodum accuratam	S. 2	G. 10	16	34
Tempus Maii	D. 25	H. 11	1	50

Edit. Rom. pag. 523.

Tres Parallaxes.

Altitudinis		25	30
Latitudinis		24	0
Longitudinis		8	37
Ang. C 92	75	33	16
Latus CZ	24	9	41
NZ	23	21	
NC	6	24	
NS	7	49	
SZ	24	33	
Ang. S	72	32	
SC	14	13	

Tres Parallaxes.

Altitudinis		25	30
Latitudinis		20	30
Longitudinis		15	10
Ang. C 92	86	32	11
Latus CZ	19	39	2
NZ	19	36	9
NC	1	14	0
NS	13	56	43
SZ	23	55	
SC	12	44	Tranſlato S. in Occid.
Ang. S	55	52	

Tertia Parallaxis longitudinis 48 11. quæ viſę Synodo accuratæ reſpondet, comparanda cum Parallaxi longitudinis inventa.

In Incidentia.

Tertia Parallaxis longitudinis	48	11
Parallaxis longitudinis in Incidentia prior tempore	8	37
Differentia motu creſcenti admodum celeriter	39	34
Hanc differentiam adde horario vero Lunæ a Sole	29	28
Fit motus horarius apparens velociſſimus	69	2

Digitized by Google

Analogia.

Ut hic motus apparens 69. 2. 4142. ad unam horam 3600. Ita Scrupula mediæ durationis 31. 35. 1895. ad tempus Incidentiæ 1647. 27. 27.

In Emerſione.

Tertia Parallaxis longitudinis	48	11
Parallaxis longit. in emerſione poſteriori tempore	15	10
Differentia motu valde decreſcente	33	1.
Hanc differentiam adde horario vero Lunæ a Sole	29	28
Fit motus horarius apparens velociſſimus	26	29

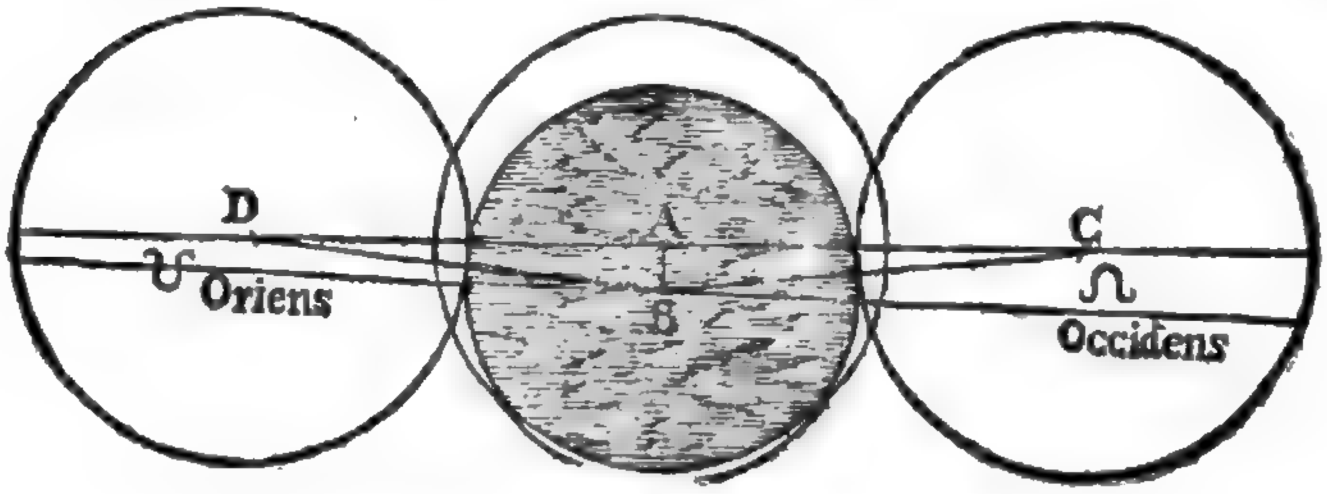
Analogia.

Ut hic motus apparens 62 29 ad 3600
Ita Scrupula mediæ durationis 31 35 ad tempus Emerſionis 30 20
Integra Duratio 57 47

	D.	H.		
Initium	25	9	34	23
Medium Eclipſis (Maii	25	10	1	50
Finis	25	10	32	10

Conſtantinopoli poſt mediam noctem.

Ed. Rom. pag. 324.

Typus Eclipſeos

In Triangulo ABC. rectangulo in A.

Ex Summa Semidiametrorum	31	41	BC
Tolle Arcum inter centra	2	22	AB
Habes ſcrupulos mediæ durationis	31	35	AC

III. Ex hoc Epilogiſmo clariſſimum fit, in Eclipſi deſcripta reperiri characteres a Nicephoro Gregora deſignatos. Annum a Mundo condito 6775. ideſt Chriſti 1267. Maii diem 25. horam ante meridiem 3. & digitos prope 12. Unde tanta obſcuritas in terra, ut ſtellæ in Cælo apparerent. At deficit una illuſtris, nota loci Solis in Zodiaco. Ponit enim Nicephorus gradum 4. Geminorum. Noſter autem calculus 10. ſed in eo Nicephorus manifeſte hallucinatur, ſecutus non aſtronomicas leges, ſed popularem putandi rationem, & communem errorem jungentium æquinoctium vernum, ſeu primum gradum Arietis, cum 21. Martii; quemadmodum jam a Concilio Nicæno in uſu id erat: non obſervato, ſaltem non correcto, vitio anteceſſionis æquinoctii verſus initium Januarii unius diei per centum triginta circiter annos. qui error poſtea correctus eſt anno Chriſti 1582. ſublatis 10. diebus, quibus initium Arietis Martii vigeſimum primum præceſſerat. Et revera a Concilio Nicæno habito anno Chriſti 325. uſque ad tempus hujus Eclipſis anno Chriſti 1267. anni fluxerunt 942. pro quibus Nicephorus ſex gradus anteceſſionis Geminorum uſurpavit, cum merito ſeptem integros numerare potuiſſet. Sethus Calviſius in Chronolog. anno Chriſti 1267. hanc Eclipſim notavit, eodem anno

Digitized by Google

& die quo Nicephorus ; eumque circa 4. gradum Geminorum jure corrigit : ſed contigiſſe ait hora 11. 9. 21. poſt mediam noctem, tardius multo quam velit Nicephorus qui 3. ante meridiem ſcribit: cum quo belle calculus noſter convenit. Numerat autem Calviſius digitos obſcurationis 11. 52. fere ut nos & Nicephorus proxime ad totalem. feriam quoque quartam rite deſignat. & probat Cyclus Solis 16. littera B. Keplerus in Tabulis Rudolphinis pag. 98. ejuſdem Eclipſeos mentionem facit; & oſtendit recte a Calviſio Nicephorum reprehendi. & cum eo ponit grad. 10. 59. Geminorum: paulo liberalior in minutis. Porro de duratione hujus Eclipſis, neque Nicephorus, neque Calviſius, aut Keplerus, quidquam affirmant. Et vero quanta ea fuerit, ad fidem hiſtoriæ aut temporis rationem nihil refert, probatis aliis certiſſimis notis. Verum ne ea ad integrum exactumque Epilogiſmum deſideretur, magna diligentia eam conſignavi. Et ne quis brevitatem non integrę horæ in Eclipſi prope totali nimiam reprehendat, velociſſimum Lunæ motum apparentem circa 3. Parallaxem longitudinis, tam in Incidentia creſcendo valde in quadrante Orientali Eclipticæ, quam in E-
Edit Pariſ. pag. 525. merſione multum decreſcendo in quadrante Occidentali, quęſo ut mecum attendat, & deſinet mirari. Hæc in gratiam R. P. Poſſini; qui Viri Amici laborem gratum ſi placet habebit; & eum Deo in ſuis orationibus & ſanctiſſimis Sacrificiis commendatum habebit.

IV. Hactenus R. P. Jacobus Grantami. cui adjungam quod conſultus a me de Eclipſi eadem R. P. Joannes Baptiſta Ricciolus, ſtatim humaniſſime reſpondit hiſce plane verbis.

Æra Conſtantinopolitana ſupponit completos fuiſſe Mundi annos 5508. ante uſitatam Chriſti Æram. Quare annus 6775. Æræ Conſtantinopolitanæ, eſt Æræ Chriſtianę 1267.

Anno Chriſti 1267. Cyclus Lunæ ſeu Aureus numerus fuit 14. Epacta 3. Novilunium civile inter 25. & 26. Maii. Cyclus Solis fuit 16. littera Dominicalis B. & dies 25. Maii incidit in feriam quartam.

Anno eodem 1267. die 25. Maii Novilunium verum Conſtantinopoli fuit ſeſquihora ante meridiem: ſed ob Parallaxim longitudinis, fuit hora 3. minutis 5. ante meridiem Sole & Luna verſantibus in gradu 12. Geminorum. Latitudo Lunę Borealis & vera fuit minutorum 19. 8. ſed apparens ob parallaxim latitudinis, fuit Auſtralis & minutorum 3. 8. ſumma autem ſemidiametrorum Solis & Lunæ fuit minutorum 30. 40. Et Solis Diameter integra minutorum 31. 38. Ideoque digiti ecliptici 11. 25. ſed eo quod radii Solis oblique in terram incidentes, aliorſum procul a vertice Conſtantinopolis reflecterentur, nec multum aerem ſupra poſitum illuſtrarent, viſa eſt Eclipſis pene totalis: & ſtellæ Horizonti propiores, aliæque conſpici potuerunt.

Ex mea Geographia reformata ſuppono altitudinem Poli Conſtantinopolis eſſe grad. 42. 56. & longitudinem a Palma Inſula Fortunatarum gr. 54. 36.

Quid ſibi velit Gregoras, aut quibus ex Ephemeridibus hauſerit, Solem fuiſſe tunc in quarto gradu ſeu parte Geminorum, penitus ignoro. Licet enim Tabulę Aſtronomicæ inſignium Mathematicorum paucis aliquot minutis diſſidere poſſint a meis; multis tamen gradibus, nullæ. Certe enim anno illo 1267. Sol ingrediebatur in ſigna Zodiaci diebus 9. aut 10. citius quam nunc poſt correctionem Gregorianam Kalendarii. nunc autem ingreditur Geminos die 22. aut 23. Maii. Ergo tunc die 13. aut 14. circiter. atque adeo die 25. Maii erat jam in 11. vel 12. gradu Geminorum.

Hæc ille. Habes, Lector, eruditiſſimorum hominum, & præſtantium Aſtronomorum circa Eclipſim a Nicephoro Gregora memoratam judicia & ratiocinia, quæ tantam ejus notitiam ſuppeditant quanta optari fere poteſt. certe quæ abunde ſufficiat ad uſum noſtrum inſigniendi anni quo Germano abdicante Joſephus Patriarcha eſt creatus, tam luculento charactere, ut in eo a cæteris diſcernendo labi deinceps, aut vel titubare, quiſquam nequeat.

Digitized by Google

CAPUT VIII.

Andronici, qui Michaeli Auguſto Primogenitus, in Imperio Collega, & poſt ejus obitum ſucceſſor fuit, ætas, conjugii, & evectionis in Imperium tempus, cæterorumque ejus Actorum Chronologia.

I. MIchaeli Palæologo qui ſucceſſit in Imperio Andronicus, ſenior ab Hiſtoricis poſterioribus dictus ex comparatione cum ipſius Nepote Andronico Jun. Avi in Imperio Collega, quicum graves & rei Romanæ pernicioſiſſimas inimicitias exercuit, in Cantacuzeni præſertim Hiſtoria narratas; Andronicus, Edit. Pariſ.
inquam, Senior Michaelis Palęologi prioris Primogenitus, Imperii Collega, & poſt pag. 526.
Patris mortem, ſucceſſor, quando natus ſit, qua ætate Uxorem duxerit, quo anno particeps factus fuerit Auguſtæ poteſtatis, incertum faciunt variæ ac male inter ſeſe cohęrentes cum Pachymeris, tum Gręgoræ & aliorum qui de illius rebus ſcripſerunt, affirmationes. Quare operæpretium me facturum ſtatui, ſi evolvendæ ex ambagibus, & certo, quoad licebit, digerendæ ordine rerum ipſius hac Hiſtoria memoratarum Chronologię capitis hujus operam impenderem. Prima omnium ſtatuenda eſt epocha natalis Andronici hujus, perplexis Pachymeris & Gregoræ Aſſertionibus nutans. Scribit Pachymeres lib. 3. cap. 7. Theodoram Michaelis Palæologi Uxorem cum comperiſſet Virum ſuum cogitare de ſe repudianda, adſciſcendaque loco ejus in Conjugem Anna Alamana Joannis Batatzę olim Auguſti vidua, graviter, ut par erat, id ferentem, expoſtulaſſe quod ſe coronatam jam Auguſtam ſine ulla cauſa Imperator vellet dimittere, poſtquam ei jam Auguſto peperiſſet filios, primum quidem Manuelem qui cito perierat, deinde vero Andronicum adhuc ſuperſtitem quem Pater regie nutribat, denique tertium poſtquam in Urbem Conſtantinopolim e Latinis receptam Imperator migraverat, illic in Purpura natum Conſtantinum nomine, cognomento Porphyrogenitum. Ἡ Βασιλὶς Θεοδώρα χαλεπῶς εἶχεν ἐνέγκαι, εἰ δέσποινα ἐστεμμένη οὖσα καὶ γνησία γυνὴ, ἐπ' ἀνδρί τε τῷ Βασιλεῖ τεκοῦσα παῖδας, καὶ πρῶτον μὲν, ἀποιχόμενον ἄλλον, τὸν Μανουήλ. εἶτα δὲ καὶ τὸν περιόντα Ἀνδρόνικον, ὃν βασιλικῶς ὁ πατὴρ τρέφοι. Ex his videtur poſſe colligi ſenſiſſe Pachymerem Andronicum, imo & præterea Manuelem prius mortuum, poſt initum a Michaele Palæologo Imperium natos, ut ſic illos Mater eorum Teodora Viro jam imperanti ἀνδρὶ τῷ Βασιλεῖ, pepererit.

II. Atqui hoc quidem repugnat ipſi primum Pachymeri affirmanti Andronicum annos natum quatuor & viginti Patri morienti ſucceſſiſſe. Si enim is Patre jam imperante, & quidem ſecundus poſt Manuelem in infantia mortuum, natus eſt: cum Michael ut eſt demonſtratum imperare cœperit Kal. Januar. an. Chriſti 1260. venire in lucem non potuit ante an. Chriſti 1261. Imperii Palæologi ſecundum: & conſequenter quando idem Palæologus Michael anno (ut cap. ſequenti demonſtrabitur) Chriſti 1282. mortuus eſt, Andronicus non niſi annorum unius & viginti eſſe potuiſſet. Pugnat id etiam cum eo quod Gregoras ſcribit lib. 4. pag. 40. Michaelem cum ſolemni pompa Conſtantinopolim a ſuis recuperatam ingreſſus eſt, Andronicum filium jam tum bimulum duxiſſe. Εἴσεισι πρὸς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων ἅμα τῇ συζύγῳ δεσποίνῃ καὶ τῷ υἱῷ Ἀνδρονίκῳ τῷ νέῳ Βασιλεῖ δεύτερον ἔτος ἄγοντι τῆς ἡλικίας. Certiſſimo enim ſtatuimus ſuperius ingreſſum Michaelem Palæologum Urbem paulo prius a ſuis captam, die 15. Auguſti anni Chriſti 1261. quo tempore ut duorum annorum puer Andronicus fuerit, oportuit eum natum ſaltem initio an. Chriſti 1260. quod dici nequit, cum ante illum Patri jam imperanti, natus fuerit Primogenitus ejus, Manuel in cunis mortuus. Neceſſario igitur agnoſcenda πρόληψις eſt in illis verbis ἐπ' ἀνδρὶ τῷ Βασιλεῖ. ut nequaquam Theodora ſignificare voluerit, ſe Viro ſuo jam imperanti Manuelem & Andronicum peperiſſe: ſed appellationem Imperatoris, quæ ſuo Marito tunc cum illa hæc dicebat conveniret, tribuiſſe: licet illa non pertineret ad id tempus quo illa Manuelem & Andronicum enixa fuerat.

III. Sed aliquid certius de anno natali Andronici Senioris ſtatuere licebit ex tempore ipſius obitus, ſicubi ſatis certo id definitum reperire potuerimus. Legimus apud Joannem Cantacuzenum lib. 2. cap. 28. pag. 228. Edit. Reg. Hunc Androni-

Digitized by Google

multorum menſium languorem Joannes Auguſtus Octobri menſe diem obiit. Eſt autem incredibile fœcundam alioqui mulierem, Viro ævi pleni, quippe annorum duodetriginta cum duxit Uxorem, Juveni, ſex totis primi conjugii annis nullam prolem ediddiſſe. Quocirca exiſtimo Manuelem Primogenitum, qui deinde infans obiit, ipſis natum anno Chriſti 1256. Andronicum vero biennio poſt, primis menſibus, ut dixi, an. Chriſti 1258. quo poſito prona deinde facilitate apta cæterorum Andronici Actorum in ſerie hujus Hiſtoriæ diſpoſitio ſuccedit. Nam quod ante mentionem electi in Papam Gregorii X. refert cap. 28. lib. 4. Pachymeres, Andronico jam in virum adulto, hoc eſt in puberem, & conjugio maturam educto ætatem, Patrem ejus Uxorem quęrere cœpiſſe, bene quadrat in Annum Chriſti 1271. Sedis vacantis, poſt mortem Clementis Quarti, tertium; quo nimirum Andronicus quintumdecimum agebat ætatis annum. Nuptias ipſas Andronici cum Anna Regis Pannoniæ filia, capite eodem memoratas, ad annum ſequentem Chriſti 1272. referimus. Unde aſſumptio Andronici ejuſdem in conſortium Imperii a Patre Augusto facta, & ſolemnis Coronatio Andronici & Annę novorum Auguſtorum, quam Pachymeres altero a nuptiis anno celebratam ibidem tradit, ad annum Chriſti 1273. Andronici duodevigeſimum pertinet.

CAPUT IX.

Statuitur tempus obitus Michaelis Palæologi, & numerus annorum ejus Imperii. Appendix de Anno capta a Perſis Heracleæ Ponti.

I. Utrumque caput ad diſcuſſionem hic propoſitum, moleſta opinionum varietate perplexum eſt. ut enim omittam vulgaria Chronica, quorum in quibuſdam vidi principium Imperii Andronici Senioris, quod ſtatim a morte Michaelis ejus Patris incœpit, conſignatum anno Chriſti 1294. & ipſi Michaeli ſex & triginta Imperii annos attributos. Spondanus obiiſſe Michaelem anno Chriſti 1283. ponit. & Principatum tenuiſſe annis viginti quatuor refert ex Gregora, ut ait; apud quem tamen loco ab eo laudato id non reperio: ſed tantum mortuum Michaelem anno Mundi juxta computum Græcorum 6791. ætatis ſuæ 58. Ὁ μὲν δὴ βασιλεὺς (verba ſunt Gregoræ de Michaele Palæologo ſcribentis) περὶ τοὺς εἰρημένους τόπους παρ' ἐλπίδα τὸ αἰωνίας ἔτυχε τελευτῆς κατὰ τὸ ἑξακισχιλιοστὸν ἑπτακοσιοστὸν ἐνενηκοστὸν πρῶτον ἔτος, ὀκτὼ καὶ πεντήκοντα ἐτῶν τυγχάνων. Hoc eſt: *Imperator circa illa quæ diximus loca præter ſpem vitæ ſuæ finem invenit, anno ſexies milleſimo ſeptingenteſimo nonageſimo primo, agens ætatis annum quinquageſimum octavum.* Ita Gregoras.

II. At noſter Pachymeres lib. 6. cap. 36. hujus Operis ſic ſcribit de die obitus Michaelis. Ἡμέρα δὲ παρασκευὴ ἐνδεκάτη σκιρροφοριῶνος τοῦ ςψϟα ἔτους. *Feria erat ſexta undecima Decembris anni* 6791. Ac in anno quidem magno conſenſu Gregoras ut vidimus, prætereaque Phranzes cum Pachymere conveniunt, ut dubitari de hoc non debeat, cum ſit tamen vehemens cauſa dubitandi, ex circumſtantia diei Paraſceves, ſive ferię ſextæ illo anno incurrentis in undecimam Decembris diem. Eſt annus Æræ Mundi Græcorum 6791. Chriſti 1283. hoc eſt Per. Jul. 5996. quo fuit Cyclus Solis 4. numerus Aureus 11. Indictio pariter 11. Cyclus porro Solis 4. litter. indicat Dominic. C. quæ cum inſigniat diem duodecimum Decembris, undecimus neceſſario fuerit Sabbatum, non autem Paraſceve ſive ſexta Feria. Qualem tamen illo anno fuiſſe tradit pro certiſſimo & vulgo notiſſimo Pachymeres. Igitur anno Chriſti 1282. mori Michaelem Palæologum oportuit, quo Cyclus Solis 3. litteram Dominicæ indicem dedit D. Hæc enim littera diem Decembris tertium decimum afficiens, tertium retro undecimum fuiſſe ſextam feriam demonſtrat. quid ergo dicemus erraſſe Gręcos Hiſtoricos in anno mortis Michaelis, & pro 6790. ſequentem 6791. indicaſſe? Ne cogamur hoc dicere, duplex hujus explicandæ perplexitatis ſuppetit ratio. Aut enim labentis jam anni 6790. & paucos duntaxat extremi Decembris dies reliquos trahentis rationem non habendam Populus & Hiſtorici cenſentes, obitum ejus ex anno mox ſequenti, 6791. quo is videlicet innotuit inſigniendum putaverunt; neglecto diſcrimine nullius momenti ad civilem æſtimationem, quæ fere minutam ἀκρίβειαν reſpuit: Aut, quod veriſimilius reor annorum Mundi & Æræ ſuæ principium, item ut Indictionis, a Septembri Græci repetebant. Unde jam tum annus Mundi juxta ipſos 6791. cœperat a menſe fere tertio, cum

Edit. Rom. pag. 529.

anni Chriſti 1282. menſis ultimus December volvebatur. Ut vere dixerint Pachymeres, Gregoras, & Phrantzes, obiiſſe Michaelem anno 6791. nec vere tamen ſcripſerint Spondanus & Rainaldus, eumdem anno Chriſti 1283. fato functum. cum illo anno dies Decembris undecima, qua efflavit animam, Sabbatum, non ſexta Feria fuerit.

III. Hoc igitur exiſtimamus pro indubitato tenendum: an. Chriſti 1282. die 11. Decembris Michaelem Palæologum vivendi & imperandi finem feciſſe. Quamdiu imperaverit diſquirendum reſtat. Diſerte Pachymeres Hiſtor. cap. ultimo imperaſſe Michaelem aſſerit annis viginti quatuor. idque ipſum, ut palam notum, antea poſuerat capite 21. lib. 4. Atqui hoc quidem ęgre conciliatur cum iis quæ jam omni firmitate conſtituimus. Nimirum coronatum cum ritu ſolemni Auguſtum primum fuiſſe Kalendis Januarii anni Chriſti 1260. vivere autem deſiiſſe 11. Decembris anni Chriſti 1282. Nam ex his apparet manifeſtum, imperaſſe illum a die inaugurationis ſuæ annos omnino viginti tres, minus viginti diebus. Dici tamen poteſt non uſquequaque aberraſſe a vero Pachymerem, quem veriſimile eſt id retuliſſe, quo vulgo ferebatur, ſolet autem populus in numerandis annis accuratam & minutam aſpernari diligentiam: nec fere dubitat decem, exempli gratia, ei Principi annos tribuere, quem conſtet nonum exceſſiſſe. Minime item putat neceſſarium ab inaugurationis die primum initium Regni ducere; ubi ſupremam poteſtatem antea illum exercuiſſe palam eſt. Itaque Imperium Michaelis Palæologi jam ex eo tempore numerari potuit quo is Tutor Joannis eſt declaratus; quod contigit paulo poſt Muzalonum cædem, qui nono die ab obitu Theodori Auguſti ſunt interfecti. Mors Theodori ex Acropolita in Auguſtum menſem incidit, opinor, deſinentem, cum Pachymeres eam conferat in confinia Æſtatis & Autumni. A Septembri ergo anni Chriſti 1259. Imperii habenas Michael ſumpſerit, quas tenuit Ducis Magni, deinde Deſpotæ titulo, donec ſub finem Decembris, ad Imperii cum Pupillo Collegium eveheretur. Revera igitur imperavit ſuper annos viginti tres expletos, duobus fere menſibus. ut ſi de annis inchoatis ſermo ſit, negari nequeat 24. ejus Imperii annos numerari potuiſſe. In hunc modum Pachymerem quidem ab errore vindicamus: Phrantzem, qui mortem Michaelis conjungit cum Indictione 14. *ἀλογισίας* abſolvere non poſſumus. certiſſimum enim eſt anno Chriſti 1282. qua Michaelem conſtat mortuum Indictionem x. fuiſſe numeratam.

IV. Hactenus verſati Chronologica methodo ſumus in Epochis hujus Hiſtoriæ figendis quæ certo aliquo inſigniri charactere potuerunt: ceteras quarum ſtatuendarum in prudenti conjectura tota ſpes ſita eſt, hic ſingillatim exequi, nec otium eſt, nec operæ fuerit pretium. Satis ſit eas, uti & Acta hoc opere memorata præcipua, veriſimili ratione in ordinem digeſtas, certis in Abaco Chronologico annis aſſignare. quod antequam aggredimur, deſcribendam hic duxi annotatiunculam Lectoris, ut apparet accurati adſcriptam in Barberino optimo Codice ad oram exteriorem, e regione verborum illorum capitis 27. lib. 4. *τῶν χωρῶν κατεχομένων τοῖς Πέρσαις, πάλαι ἂν τῶν χώραις καὶ αὐτὰ συναπώλοντο*. Ad hæc, ſigno indice appoſito, ſic ex adverſo ſcriptum manu antiquiſſima, & ſcripturæ Codicis, quantum judicari aſpectu poteſt, æquali, ſcribitur

Edit. Rom. pag. 530.

ὡς ἀληθῶς εἴρηκας....
πόταμυ ἄγει.....
ἀπὸ τῶν Περσῶν ἐπι....
καὶ τῇ ἀμελείᾳ το....
τούτων συνελ.....
τοῖς Πέρσαις, καὶ ἡ κατὰ
τὸν Πόντον Ηράκλεια ἑάλω
ἐν μηνὶ Ιουλίῳ δ. Ν...
τοῦ ς ω ξ η. ἔτους.

Quæ deſunt reſecta fuerant cultro librario. Ea nos in hunc modum reſtitui poſſe putabamus

ὡς ἀληθῶς εἴρηκας Δεσ-
ποτά μου ἅγιε. καὶ τῇ
ἀπὸ τῶν Περσῶν ἐπιθέσει,
καὶ τῇ ἀμελείᾳ τῶν Κρα-
τούντων συνελθούσῃ
τοῖς Πέρσαις, καὶ ἡ κατὰ

τὸν

Digitized by Google

τὸν Πόντον Ἡράκλεια ἑάλω
ἐν μηνὶ Ἰουλίῳ δ. Ν ιγʹ
τοῦ ͵ϛωξη. ἔτους

Hęc ſic Latine ſonant. *Ut vere dixiſti Domine mi Sancte. Etenim Incurſione Perſarum, & negligentia Imperantium cooperante Perſis, etiam Heraclea ad Pontum ſita capta eſt menſe Julio, die 4. Indictione* 13. *Anni* 6868.

Eſt hic annus Chriſti 1360. Per. Julianæ. 6073. quo numerata eſt Indictio 13. Indictionem *ἐπινέμησιν* Græci vocant, & nomen iſtud *ἐπινεμήσεως* hic nota illa N· compendioſe indicatur, reſecto mox numero *ιγ.* hoc eſt 13. qualem exigit ille annus. Nondum reperi alibi notatam hanc expugnationem Heracleæ: cujus ideo fortaſſe non erit inutile qualemcumque iſtam hic notitiam ſumpſiſſe. Alloquitur porro (ne hoc Lectorem moretur) quicumque is fuit Auctor Annotatiunculæ, Hiſtoricum ipſum Georgium Pachymerem, quem *Ἅγιον Δεσπότην* Sanctum Dominum vocat, utpote Sacerdotem, & in Eccleſiaſtica conſtitutum Dignitate.

CAPUT X.

Synopſis Chronologica præcipuarum rerum hac Hiſtoria memoratarum, eas aſſignans annis ſuis.

Edit. Rom. pag. 531.

Anni Chriſti	Romanorum Pontificum.	Imperatorum Orientis	
	Alexandri IV.	Joannis Batatzæ.	
1255	1	33	Moritur Imperator Joannes Ducas Batatza prope Nymphæum III. Kal. Novemb. Georg. Acropol. Hiſt. cap. 52. vide lib. 3. Obſervationum noſtrarum cap. 2. Filius ejus Theodorus, Laſcaris a matre dictus, proclamatur Imperator conſenſu Procerum & populi. Acrop. Recuſante Patriarchatum Nicephoro Blemmida, Arſenius e Monaſterio ad Lacum Apolloniadis accerſitus fit Patriarcha. Idem Acropol. Is coronat Theodorum die Chriſti Natali. Obſer. Pach. lib. 3. cap. 2. num. 3. Sexto poſt die 30. Decembris Eclipſis Solis horrenda Nicææ cernitur hora 3. poſt meridiem. Pachym. lib. 1. cap. 13. Vide ſuperius cap. 2. num. 4. & totum cap. 3.
		Theodori.	
1256	2	1	Expeditio Theodori Laſcaris in Occidentem contra Conſtantinum Regem Bulgariæ & Michaelem Deſpotam, quem utrumque ſui terrore ad pacem adigit. Acropol. Hiſt. num. 56. & ſeq. Gregoras lib. 3. pag. 26. Sub Autumnum hujus anni Michael Palæologus Magnus Conoſtaulus Nicææ relictus ut rebus per Imperatoris abſentiam præeſſet, cum compeririſſet Cotys cujuſdam indicio excæcationem ſibi parari, cum ipſo Indice fugit in Perſidem. Pachym. lib. 1. cap. 9. pag. 12. Ibi a Sultane Romanis quibuſdam copiis præfectus contra Scythas ſtrenue rem gerit. Gregoras lib. 3. pag. 27. Pachym. pag. 17.
1257	3	2	Michael Palæologus agente Iconienſi Præſule ab Imperatore revocatus e Perſide, benigne ab ipſo excipitur, & Magni Conoſtauli dignitatem recipit. Gregoras lib. 3. pag. 28. Pachym. lib. 1. cap. 9. pag. 18.
1258	4	3	Michael Palæologus mittitur in Occidentem cum Exercitu, & bene ac feliciter pugnat. Pachymer. lib. 1. cap. 10. fuſius Acropolita Hiſtoriæ num. 70. Theodorus Imperator atra bile laborans Martham Michaelis Palæologi Sororem diro ſupplicio excruciat. & metuens ne ideo Frater ejus rebellaret, per Chadenum in Occidentem miſſum deduci Palæologum ad ſe vinctum curat. Pachym. lib. 1. cap. 11. a pag. 19. ad 22. Auguria Imperii Michaeli Palæologo dum caperetur & vinctus duceretur oblata. Pachym. cap. 11. pag. 19. & 20. Michael Palæologus educitur e carcere, & recipitur in gratiam ab Imperatore. Pachymer. cap. 11. pag. 20. & cap. 12. pag. 21. Imperator Theodorus moritur menſe Auguſto, anno

pag. 532.

Digitized by Google

Anni Chriſti	Rom. Pont. Alex. IV	Imper. Or. Theodori Laſc. Jun.	
1259	5	4	ad Autumnum vergente. Acropol. num. 74. pag. 85. Gregoras lib. 3. pag. 29. Pach. lib. 1. c. 13. pag. 22. & 23. Phrantzes lib. 1. cap. 3. pag. 41. relictis impuberi filio Tutoribus Arſenio Patriarcha, & Georgio Muzalone Protoveſtiario. Nono die ab Imperatoris obitu dum ei juſta funebria in Templo Soſandrorum Magneſiæ redduntur, Georgius Muzalo tutor Joannis Principis, cum fratre Theodoro trucidatur ab Exercitu in ſeditionem concitato. Gregoras lib. 3. pag. 30. & 31. Phrantzes lib. 1. cap. 3. pag. 42. Pachym. fuſiſſime lib. 1. cap. 19. a pag. 32. ad 35. Michael Palæologus declaratur Tutor Pueri Principis, & fit Dux Magnus. Pachym. cap. 22. & 23. a pag. 37. Idem largitione ſibi conciliat ſtudia Hominum. Ibidem pag. 40. & ſeq. Creatur Deſpota cap. 27. a pag. 41. ad 44. Impetrat denique ſummum Imperii honorem, cap. 29. pag. 45. Extremo Autumno hujus anni Princeps Achaiæ ſuppetias profectus ad Michaelem Occidentis Deſpotam rebellantem, capitur a Ducibus Romanis, prælio victus proditione Joannis Nothi, Pachym. cap. 31. a pag. 47. Gregoras lib. 3. pag. 35.
		Michaelis Palæologi	
1260	6	1	Kalendis Januarii Michael Palæologus rite acclamatur Imperator, Collega Principis Pupilli cujus erat Tutor. Pachym. lib. 2. cap. 4. pag. 56. Gregoras initio libri 4. pag. 36. Acropolita Hiſt. num. 77. pag. 89. Phrantzes lib. 1. cap 4. pag. 43. Michael Occidentis Deſpota, auxiliis a Manfredo Genero Rege Siciliæ acceptis, Romanos ad Tricoryphum acie vincit, & Cæſarem Alexium Strategopulum capit. Pachym. lib. 1. cap. 32. Alexius Cæſar brevi liber dimiſſus ad Palæologum Imperatorem redit. Pachym. lib. 32. Palæologus nondum coronatus limitem Orientalem viſit, & Arces Præſidiis firmat, uſus ad hoc conſilio & opera Chadeni apud ipſum gratioſi; ſed in eo quidem negotio parum providi. Ex iis enim quæ tunc egit ſecuta deinde eſt Arcium illius limitis jactura. Pachym. partim lib. 2. cap. 6. pag. 57. partim lib. 1. cap. 5. pag. 13. Decreta Coronatione ſolemni duorum Auguſtorum inter Sacra per Patriarcham celebranda, pervicit contra pacta Palæologus arte magna & vehementi ambitu, ut ipſe ſolus coronaretur, præterito Puero. Pachym. lib. 2. cap. 7. & 8. pag. 58. & ſeq. Arſenius Patriarcha Nicæa fugiens Patriarchatu cedit, ſubrogatus in ejus locum Nicephorus Epheſi Epiſcopus. Pachym. lib. 2. cap. 15. & 16. *Edit. Rom. pag. 533.* Capta Selybria Imp. Michael Palæologus Galatam oppugnat longo tempore, fruſtra. lib. 2. cap. 20. Soluta obſidione redit Nymphæum, ubi Nicephorus Patriarcha moritur. lib. 2. cap. 22. lib. 3. Obſ. cap. 5. n. 3.
1261	7	2	Alexander IV. Pontifex Max. moritur Viterbii octavo Kal. Junii, poſtquam ſediſſet annos 6. menſes 5. dies 4.

Digitized by Google

Anni Chriſti	Rom. Pont. Urb. IV. Ann. 1.	Imp. Orie. Michaelis Palæologi.	
			Sedes vacavit poſt ejus obitum tribus menſ. & triū. dieb. Quarto Kal. Septembris creatus eſt Pontifex Jacobus Pantaleo Gallus, & pridie Nonas coronatus aſſumpſit nomen Urbani, ejus appellationis IV.
1261		2	Chalyphas Perſidis victus a Tocharis, auro in os infuſo necatur. Pachym. lib. 2. cap. 24 Sultane ob Socordiam contempto duo ex ejus Optimatibus Baſilici nomine, ad Michaelē Aug. transfugiunt. ibid. Ipſe poſtremo Sultan cum liberis ad Imperatorem ſupplex confugit. Ibidem. Alexius Strategopulus Cæſar in Occiduum Tractum, Deſpota illic rurſus rebellare moliente cum Exercitu miſſus, & Urbem obiter tentare juſſus, eam cepit ope Thelematariorum, Latinis in Daphnuſię oppugnatione occupatis. Pachym. lib. 2. cap. 26. 27. & ſeq. Recuperant Conſtantinopolim Græci die 25. Julii Sacra apud ipſos S. Annæ Matri Deiparæ. Ibid. Imperator Michael Palæologus ingreditur Urbem Conſtantinopolim die 15. Auguſti Aſſumptę Deiparæ Sacra, ipſe pedes ſequens triumphalem currum quo Imago ejuſdem Deiparæ a S. Luca depicta portabatur. Pachym. lib. 2. cap. 31. Acrop. cap. 88. Arſenius reſtituitur in Patriarchatum & exceptus Conſtantinopoli Palęologum iterum ſolemniter coronat. Pachym. lib. 3. cap. 2. Imperator Legatos Romam mittit. lib. 2. cap. 36. Cum Tocharis & Aethiopibus fœdera icit. lib. 3. cap. 3. Pupillum Joannem Collegam ſuum novennem excęcat die Chriſti Natali & in Arcem Dacibytzam perpetuo cuſtodiendum includit. lib. 3. cap. 10. Holobolum improbare auſum excæcationem Joannis dire mutilat. lib. 3. cap. 11.
1262	2	3	Arſenius Patriarcha Imperatorem excommunicat ob excæcatum Joannem. lib. 3. cap. 14. Zygeni ſive Montani contra Michaelem Imperatorem rebellantes in gratiam cujuſdam Pueri, cæci, quem Joannem Theodori filium eſſe credebant, ægre tandem domantur. Pachym. lib. 3. cap. 12. & 13.
Edit. Rom. pag. 534. 1263	3	4	Triremes Imperatoris Inſulas eripiunt Latinis cap. 15. Imperator Legatos ad Papam mittit. cap. 18.
1264	4	5	Expeditio Joannis Deſpotæ fratris Imperatoris in Occidentem, qua Michael Deſpota coactus eſt pacem facere. Pachym. lib. 3. cap. 20. Cometa apparet menſibus æſtivis. Pach. lib. 3. cap. 23. Urbanus Papa moritur Peruſii VI. Nonas Octobris. Spondan. hoc anno num. 9. ex antiquis Auctoribus quos laudat. Abſolvit annum tertium Sedis, & inchoavit quartum per dies triginta quatuor.
1265	Clem. IV. 1	6	Cardinales Peruſii congregati poſt quadrimeſtrem contentionem tandem convenerunt in electionem ad Pontificatum Guidonis Groſſi Galli Cardinalis abſentis, qui

Digitized by Google

Anni Christi	Rom. Pont. Clem. IV.	Imper. Or. Michaelis Palæologi

poſtmodum Peruſium adveniens, indeque cum Cardinalibus Viterbium profectus, ibi conſecratus eſt Pontifex octavo Kal. Martii, die Cathedræ S. Petri, & Cle-
1265 1 6 mens ejus nominis Quartus nuncupatus. Spond. ex Antiquioribus Monumentis, hoc anno num. 1.

Sultan Azatinus, qui ex Perſide profectus ad Michaelem Auguſtum ab eo parum officioſe tractabatur, elapſus & conjungens ſe Tocharis, tantum non oppreſſit Imperatorem imparatum. Pachym. lib. 3. cap. 25.

Patriarcha Imperatorem objurgat, quod bella cū Chriſtianis gereret, pacem cum Infidelibus coleret. Ib. cap. 26.

Fœdus inter Imperatorem & Michaelem Deſpotam affinitate ſancitur. Ibid. cap. 28.

1266 2 7 Imperator cum fruſtra per triennium petiiſſet abſolutionem excommunicationis a Patriarcha Arſenio, de ejus duritie queritur oratione ad Epiſcopos habita. Pachym. lib. 4. cap. 1.

Ultimæ ea de re Imperatoris preces ad Arſenium per Joſephum Auguſti Confeſſarium delatæ & rejectæ. Ib. c. 2.

Libellus Accuſationis in Arſenium datus Imperatori, & cupide acceptus. Ib. cap. 3.

Damnatio & depoſitio Arſenii. cap. 4. 6. & 7.

Ejectio ejus & deportatio in Inſulam. cap. 8.

Succeſſeritne ſtatim Germanus in locum Arſenii, an poſt annum vertentem, in ambiguo reliqui ſuperius cap. 6. num. 1. magis inclinans in dilationem, propter cauſas illic indicatas diſtinctius mox exponendas ſeq. an.

Arſenianorum Factio conflatur, & invaleſcit. Colligitur ex Pachym. lib. 4. cap. 11. 19. & locis aliis.

Conjuratio deprehenſa in Auguſtum, cujus ſuſpicione etiam Arſenius exul aſpergitur: ſed ille innocentiam ſuam probat. Ibid. cap. 15.

Imperator Arſenianorum Schiſma reprimere conatur. *Edit. Rom. pag. 535.*
Ejus ea de re ad Populum oratio. Pachym. lib. 4. cap. 11.

1267 3 8 Hoc anno translatum Germanum e Sede Adrianopolitana in Conſtantinopolitanam veriſimilius puto.

Nam id ne factum exiſtimem anno ſuperiori facit primum, quod cum Arſenii judicium abſolutum fuerit ſub finem Maii, ut diſerte tradit Pachymeres, ſpatium quod inde ad diem Pentecoſtes, quo idem inauguratum Germanum affirmat, cum non potuerit eſſe plus quam octo dierum, anguſtius eſt quam ut capere poſſit inquiſitionem & deliberationem Synodi, tum ſuffragiis in electionem Germani perlatis, longam ejus, nec niſi per multos dies iteratis Imperatoris precibus victam denique recuſationem. Credibile etiam eſt cunctabundum alioqui & circumſpectare cuncta ſolitum Imperatorem, haud ſtatim auſum ſubſtituere alium Arſenio, priuſquam mora & experientia comperiſſet id ſe tuto & citra publicam offenſionem facturum. Ac cum perlato nuncio de aſſenſu Antiocheni Patriarchæ, a quo ut viciniori timeri plus poterat quam ab Alexandrino toto mari diviſo, animatus ad audendum fuiſſet, retardatum tamen metu Factionis Arſenianorum, numero & viribus augeſcentis, quam ad compeſcendam variis artibus incubuit. Exiſtimans autem invaleſcere illam anarchia, & longa vacatione Sedis, Populo Paſtorem amotum ideo fortaſſe requirente, quod

Digitized by Google

Anni Chriſti	Rom. Pont. Clem. IV.	Imp. Orie. Michaelis Palæologi.	
1267	3	8	prẹſentem qualemcumque non videret, decreverit Germanum promovere; fidum ſibi, & vulgo, ut apparebat, gratioſum hominem. quo in Patriarchalem evecto Thronum, cum nihilo ſegnius Arſenianorum ſtudia flagrare pergerent, abſolutionem ab eo dare licet parato noluerit accipere, clandeſtiniſque egerit artibus ut Germano poſt tres menſes abdicanti Joſephus ſubrogaretur, adverſus cujus electionem nihil tale quale Germano objiciebatur, excipi poſſe confideret. Quare ab illo denique reconciliari Eccleſię voluerit. quod minime diſtuliſſet a Germano impetrare, ſi jam is a Pentecoſte ſuperioris anni Patriarcha inauguratus, ſeſquiannum fere integrum in ea dignitate perſtitiſſet. Quinta igitur die Junii quæ hoc anno 1267. Cycli Sol. 16. Lun. 11. Pentecoſte fuit, Patriarcha creatus eſt Germanus: & tranſactis in eo honore quatuor fere menſibus cum dimidio, die demum 14. Septemb. abdicavit. prout narrat noſter lib. 4. cap. 21. Initium Patriarchatus Germani funeſtatum quodammodo eſt triſti augurio deliquii Solaris quod horribile Conſtantinopoli apparuit 25. Maii duodecim diebus ante inaugurationem ipſius. ut videri potuerit brevitatem & infelicitatem hujus Patriarchatus præſignificatam oſtento ejus ſimili quo brevitatem pariter, & infelicitatem Imperii Theodori Laſcaris eo nomine Secundi, præſignatam fuiſſe creditum eſt. Memoratur iſta Eclipſis a Niceph. Gregora lib. 4. pag. 51. Edit. Baſ. Vide ſupra cap. 7. hujus libri, ubi Epilogiſmum iſtius Novilunii Ecliptici a R. P. Jacobo Grantami aſtronomica methodo expanſum damus. (Edit. Rom. pag. 536.) Sub finem hujus anni die 28. Decembris, Joſephus Galeſii Monaſterio Præpoſitus, Confeſſarius Imperatoris, juſta Synodi ſuffragia ad Patriarchatum tulit. Pachym. lib. 4. cap. 23.
1268	4	9	Kal. Januariis Joſephus quarto Kalendas rite electus, conſecratus Patriarcha eſt. Pachym. lib. 4. cap. 24. Die 2. Februarii Feſto Hypapantes ſolvitur anathemate a novo Patriarcha Michael Imperator. Ibidem cap. 25. Tarchaniota filius Marthę Sororis Imperatoris conjugem ducit filiam Joannis fratris Deſpotæ Occidentis. Ibidem cap. 26. Die 29. Novembris Clemens IV. Papa moritur Viterbii. Spond. ex Antiq. Monum. hoc anno num. 12.
1269	Sed. Vac. 1	10	Orientales Provincię Imperii, Perſarum incurſionibus deſolantur. Pachym. lib. 4. cap. 27. Arſenianorum Schiſma magis magiſque invaleſcit. Ibidem cap. 28. Carolus frater S. Ludovici Regis Franciæ, acie victo anno ſuperiori Conradino ad Lacum Fucinum, pacificam jam poſſeſſionem inchoat Regni Neapolitani & Siculi, ac Balduini Filio Conſtantinopoli profugi in Generum adſcito, auxilia promittens, Michaeli Palæologo curam injicit. Indicat hęc Pachym. variis locis. lib. 3. cap. 8. & cap. 36. lib. 4. cap. 29. & alibi. Hyacinthi factio, & Pantepoptenorum Monachorum

Anni Chriſti	Sed. Vac.	Imper. Or. Michaelis Palæologi.	
			pro Arſenio pugnantium, Eccleſiam turbat. lib. 4. cap. 19. & 28.
1269	1	10	Carolus Rex Siciliæ Claſſem armat ad Conſtantinopolim recuperandam. lib. 5. cap. 8. varii contra iſtum metum Imperatoris apparatus. Ibid. & mox cap. 10.
1270	2	11	Per hos annos enituit virtus bellica Joannis Deſpotæ Fratris Imperatoris, variis ſucceſſibus expeditionum proſperarum in Orientales & Occiduos tractus probata. lib. 3. cap. 21. & alibi. Tarchaniota Magnus Conoſtaulus Imperatoris ex Martha Sorore Nepos contra Avunculum rebellat, ad Joannem Socerum Deſpotę Occidentis Fratrem transfugiens; Tocharis prius in regiones Imperio ſubditas evocatis, qui cædibus & rapinis eas vaſtarunt. lib. 4. cap. 30. Imperator Legatos ad S. Ludovicum Francor. Regem mittit, qui eum in Africa Tunetum obſidentem inveniunt, & ejus morti interſunt.
1271	3	12	Joannis Ducæ in Arce Patrarum obſeſſi Stratagema inſigne, quo Joannis Deſpotæ Fratris Imperatoris victorem Exercitum profligat, ipſo ignominioſe fugere compulſo. lib. 4. cap. 31. *Edit. Rom. Pag. 137.* Philanthropenus adjuvante Joanne Deſpota Claſſem Latinam vincit. Ibid. cap. 32. Legatio a Michaele Imperatore in Pannoniam miſſa ad petendam Regis Pannoniæ Filiam in Sponſam Andronico ſuo Primogenito. Ibid. cap. 29. Cardinales Viterbii congregati tandem conveniunt in electionem Thealdi Archidiaconi Leodienſis in Romanum Pontificem.
	Gregor. X.		
1272	1	13	Nuptiæ Andronici filii Michaelis Imper. cum Anna filia Regis Pannonię in Templo S. Sophiæ a Joſepho Patriarcha celebrantur. lib. 4. cap. 29. Joannes Deſpota Frater Imperatoris ſenſim in ordinem redactus inſignia Deſpoticę dignitatis ultro deponit. Ib. Patriarchæ Joſephi profectio in Orientis Provincias ad Schiſma ibi coercendum fruſtra ſuſcepta. Ejus ibi cum Nicephoro Blemmida congreſſus. lib. 5. cap. 2. Thealdus in Syria commorans audito Nuncio ſuæ electionis in Romanum Pontificem, Michaelem Imperatorem ad Pacem Eccleſiarum conciliandam invitat, quod is libenter audit, urgente a Carolo metu. lib. 5. cap. 11. Regi Bulgarorum Conſtantino Maria Eulogię filia Sororis Imp. nubit. lib. 5. cap. 3.
	Gregor. X.		
1273	2	14	Thealdus Romam appulſus ibi conſecratur Pontifex VI. Kal. April. & nomen aſſumit Gregorii X. Legati a Gregorio X. Conſtantinopolim miſſi ad negotium conciliandæ pacis inter Eccleſiam Latinam & Græcam, magno illic conatu rem promovent. lib. 5. c. 11. Imperator Ecleſiaſticos Græcos urget ad Pacem. ibi cap. 12. Holobolum graviter mulctat. Ibid. cap. 20. Joannem Veccum præ cæteris reluctantem condit in carcerem. Ibid. cap. 13.

Digitized by Google

Anni Chriſti	Rom. Pont. Gregor. X.	Imp. Orie. Michaelis Palæologi	
			Pertinaces in Schiſmate, recuſationis ſuę cauſas in libellum conjiciunt, quem Imperatori offerunt. cap. 14. Arſenius in exilio moritur. 30. Septemb. lib. 5. cap. 20.
1273	2	14	Dyrrachium ſubito & vehementi terræ motu nocte una deſtruitur habitatoribus oppreſſis. lib. 5. cap. 7. Affinitas Imperatoris deſignata cum Principe Serbiæ diſturbatur. cap. 6. lib. 5. Andronicus adſciſcitur a Patre in Collegam Imperii, & cum Anna uxore coronatur. lib. 4. cap. 19. Imperator affinitatem & fœdus contrahit cum Noga Tocharorum Principe, data ipſi in uxorem Euphroſyne ſua filia notha. lib. 5. cap. 4. Pontifex exoratus a Græcis Carolum Siciliȩ Regem impedit ab inferendo Conſtantinopol. bello. lib. 5. cap. 26.
Edit. Rom. pag. 538. 1274	3	15	Joannes Veccus lectis diligenter Patrum ſcriptis & Eccleſiaſticis Monumentis, Schiſmaticam ſententiam ultro deponit, & in procuranda Eccleſiarum concordia ſtrenue Imperatori cooperatur. lib. 5. cap. 15. Schiſmatici Joſepho Patriarchæ perſuadent, ut ſcripto publico declaret, jurejurando interpoſito, ſe numquam in pacem Eccleſiarum conſenſurum. lib. 5. cap. 16. Imperator magna Eccleſiaſticorum parte in ſua ſententiam attracta, Legatos mittit Romam ad Pacem Eccleſiarum componendam: cum Patriarcha ita interim tranſigens, ut ipſe Patriarchali Palatio excederet, pollicitus etiam ſe Throno ceſſurum ſi de pace cum Papa conveniretur. lib. 5. cap. 17. & 21. Eulogia Soror Imperatoris enixe favens Schiſmaticis, a Fratre avertitur, quod is pacem Eccleſiarum promoveret; ac per filiam Mariam Conſtantinum Bulgarorum Regem in eum concitat. lib. 5. cap. 3. & lib. 6. cap. 1. Legati Imperatoris mutuos a Gregorio Pontifice Legatos adducentes, Autumno Conſtantinopolim perveniunt ubi pax Eccleſiarum concluditur, Gregorio inter Sacra proclamato Summo Pontifice Apoſtolicæ Sedis & Oecumenico Papa lib. 5. cap. 22. Germanus olim Patriarcha cum Theophane Nicæno & Georgio Acropolita Legati Imperatoris ad Concilium Lugdunenſe miſſi eo perveniunt die 24. Junii Acta Concil. Lugdun.
1275	4	16	Acres inter Græcos diſſenſiones circa pacem cum Latinis. lib. 5. cap. 23. Joannes Veccus Patriarcha eligitur in locum Joſephi. ibidem cap. 24. Imperator acribus ſuppliciis ſævit in obſtinatos Schiſmaticos. cap. 19. & 20. Icarius ad Imperatorem transfugiens, & ab eo Claſſi Prępoſitus bene rem gerit. cap. 27. Joannes Veccus ſcribere contra Schiſmaticos cogitur cap. 28. Joſephus Expatriarcha Chelam in exilium deportatur. cap. 29. Genuenſes invito Imperatore tranſire Helleſpontum auſi, capiuntur & male mulctantur cap. 30.

Digitized by Google

Anni Chriſti	Rom. Pont. Innoc. V.	Imp. Orie. Michaelis Palæologi	
1273	Joan. XXI.	17	Gregorius X. Papa moritur Arretii die 10. Januarii. Spond. ex Antiquis Monum. Eligitur in ejus locum Petrus de Tarantaſia Ord. Prædicatorum. Romę conſecratur Pontifex die 22. Febr. nomine aſſumpto Innocentii ejus appellationis V. Moritur quarto poſt menſe die 22. Junii. Poſt 19. dies creatur in ejus locum Pontifex Othobonus Fliſcus, dictus Hadrianus V. Sed is electus 12. Julii, obiit die 18. Auguſti. *Edit. Rom. pag. 139* Suffectus huic Viterbii eſt die 13. Septemb. Joannes Petrus Luſitanus, Cardinalis antea Tuſculanus dictus. Is nomen aſſumpſit Joannis, quem Onuphrius XX. Platina XXII. Spond. & alii quos ſequimur XXI. numerant. Hic Legatos ad Michaelem Palęologum ab Innocentio quinto deſtinatos, Epiſcopos Ferentinum & Taurinenſem cum duobus Fratribus Ord. Prędicatorum, proficiſci Conſtantinopolim juſſit, ibique confirmationem & obſervationem eorum quæ Legati Michaelis Imper. in Concilio Lugdunenſi promiſerant, exigere. Spondanus ex Antiqu. num. 8. hujus anni. Conſtantinus Rex Bulgariæ, inſtigante Uxore, bellum in Romanos movet. lib. 6. cap. 1. Eulogia Soror Imperatoris, Schiſmaticorum Princeps, & malæ cauſę vehementiſſima patrona. Ibid. Maria Bulgariæ Regina Eulogię Filia, Matris exemplo, & hortatu, Patriarchas Orientis, & Sultanem Ægypti concitare in Imperatorem conatur, quod is pacem Eccleſiarum procuraſſet & tueretur. Ibid.
1277	Nicol. III. 1	18	Joannes XXI. Pont. Max. Viterbii moritur ex vulneribus acceptis ruina cameræ quæ illum noctu dormientem oppreſſerat. die 15. aut ut alii tradunt, 20. Maii. Poſt ſex menſes Sedis vacantis electus eſt in Pontificem Romanum Joannes Cajetanus patria Romanus, gente Urſinus, die 25. Novembris, vocatus in Pontificatu Nicolaus ejus nominis Tertius. Spond. & Odor. ex Antiq. Maria Bulgariæ Regina Sphentiſthlabum Myſiæ Principem adoptionis ſimulatione deceptum proditorie interficit. lib. 6. cap. 2. Lachanas Subulcus armata Ruſticorum manu Tocharos Bulgariam incurſantes reprimit. Conſtantinum Bulgariæ Regem acie vincit & occidit. lib. 6. cap. 3. Menſe Aprili hujus anni Michael Imper. & Andronicus ejus Filius, & Imperii Collega ſolemni formula fidem & obedientiam Rom. Pontifici jurant. Regeſt. Nicolai 3.
1278	2	19	Michael Imperator Aſanem in Generum adſcitum Regem Bulgarię fieri curat. lib. 6. cap. 4. Michaeli Occidentis Deſpotę aliam filiam collocat. Ibid. cap. 5. Maria Conſtantini Bulgariæ Regis vidua Lachanæ olim Subulco nubit. Ibid. cap. 7. Nicolaus Pont. Legatos Epiſcopum Groſſetanum cum tribus Religioſis Ordinis Minorum ad Michaelem & Andronicum, ad conſummandum negotium Pacis Eccleſia-

Digitized by Google

Edit. Rom. pag. 540.

Anni Chriſti	Rom. Pont Nicol. III	Imper. Or. Michaelis Palæologi
1279	3	20

rum mittit. Regeſt. Nicol. III. num. 143. uſque ad 153.

Legati a Michaele Imperatore ad Pontificem pervenerunt gratulantes ei Pontificatū & obedientiā profitentes. attulerunt iidem litteras a Joanne Vecco Patriarcha quibus Nicolaum ſe agnoſcere declarabat: *Paſtorum Paſtorem, omniumque Præſulem ſuper eminentem Prælatorum.* Addebant Legati: Imperatorem quidem pro viribus conatum omnes Græcos ad pacem Eccleſiarum amplectendam adigere, verum multos e ſuis propinquis aliiſque potentibus acriter obſtare, adeout in apertam rebellionem Schiſma erupiſſet: & congregata Pſeudoſynodo centum Monachorum cum aliquot Abbatibus, & octo Epiſcopis anathema intortum in Patriarcham & ſe. Nec ſibi vires ad manum eſſe quibus tam potentem factionem opprimeret. Quare boni conſuleret Pontifex, arte ſe ac moderatione in hoc negotio uti, potius quam vi aperta. Sic enim videri neceſſe, metu majoris mali. Regeſt. Nic. III. num. 156. & ſeq.

His ita præmunitis apud Pontificem Imperator, Joannem Veccum Patriarcham cui ſciebat infenſiſſimos eſſe Schiſmaticos, ut eos ſic deliniret, vexare aggreditur, accuſationibus in eum admittendis. Hunc enim annum deſignant illa Pachymeris verba lib. 6. cap. 10. *Jam autem evolutis annis quatuor ex quo Joannes Patriarchatus honore præcellebat, menſe Februario ſeptimæ Indictionis, graves in eum accuſationes a quibuſdam e Clero conflantur: mendaces illæ quidem & plane inanes: non tamen ejuſmodi quas ægre Imperator admitteret* &c. Numeravit hic annus Indictionem ſeptimam. & cum ſuperius cap. 6. num. 4. demonſtratum ſit Joannem Veccum Patriarchatus poſſeſſionem adiiſſe die 2. Junii anno 1275. utique is hoc anno 1279. ejus dignitatis quartum explebat. Crediderim Michaelem pro ſuo more circumſpectiſſime agendi, jam ab hujus anni principio aut fine præcedentis, cum decreviſſet Vecco, cujus libertate offendebatur, negotium faceſſere, ne id Romanus Pontifex ſequiorem in partem interpretaretur, hac eum de qua diximus Legatione præoccupare ſtuduiſſe. Sicque jam ſecurum ab ea parte, quæ ſuis rationibus congruere putabat in Patriarcham egiſſe, narrata a Pachymere lib. 6. cap. 10. & tribus ſequentibus. Cæterum videtur, ſimul accuſari cœptus eſt Veccus, & averſus ab eo Imperatoris animus palam ſe prodere (quod noſter ait factum menſe Februario 7. Indictionis, hoc eſt hujus anni 1279.) expeditus Romam celer Nuncius, qui ad Pontificem pervenerit paulo poſt quam audita fuerat ſuperior Legatio Imperatoris. Eo vero accepto Nuncio motum Pontificem ſtatim ad Imperatorem Legatos expediviſſe, juſſos feſtinare quantum poſſent, & ſubvenire quamprimum Vecco laboranti. Hos Legatos Pachymeres occurriſſe Imperatori ſcribit cap. 14. lib. 6. revertenti Hadrianopolim: iiſque ut ſatiſfaceret Veccum, qui pertæſus vexationum Patriarchatu

pag. 541.

ceſſiſſe videbatur, in eo rurſum ſtabilire decreviſſe. moxque Conſtantinopolim cum Legatis profectum, iis geſtis quæ a cap. 14. ad 17. narrantur, accommodata ad ita ſatis faciendum Legatis, ut Schiſmatici tamen non exaſperarentur: denique, ut cap. 17. dicitur, *die ſexta menſis Auguſti* ejuſdem Indictionis (nempe prius memoratæ ſeptimæ, quæ hujus anni 1279. character eſt) Veccum in Palatium Patriarchale ſolemni pompa reduxiſſe.

Digitized by Google

Anni Christi	Rom. Pont. Nicol. III	Imper. Or. Michaelis Palæologi
1279	3	20

Unum in his reperio perplexitatis inextricabilis, quod ſtatim Pachymeres adjungit: *Datam fuiſſe operam concinnando ſcripto quo Papa (is tunc erat Urbanus) ſuper mandatis per Legatos renunciatis ſatisfaceret.* Itane vero anno 1279. ſedebat Romæ Urbanus Papa? An non eſt manifeſtiſſimum Nicolaum Tertium jam a 25. Novembris anni 1277. creatum fuiſſe Pontificem, ſediſſeq; inde annos integros duos, ac menſes præterea novem, hoc eſt uſque ad menſem Auguſtum anni ſequentis 1280. quo eſt mortuus. Suſpicari non licet mendum Librarii. Nam in ms. ms. Codicibus optimis clariſſime legitur: Οὐρβανὸς δὲ τότ' ἦν Exiſtimo ergo errorem eſſe Pachymeris ipſius, ex eo forte ortum, quod cum Nicolaum Tertium Pontificem Οὐρσῖνον frequentius, nomine Familiæ Clariſſimæ ex qua erat ortus, appellari audiret, & recordaretur Urbani IV. qui quo tempore ipſe in Urbem Conſtantinopolim recens e Latinis recuperatam anni 1261. rediit. Romanę Eccleſiæ præeſſe diceretur, Οὐρσῖνον cum Οὐρβάνῳ confuderit: & Nicolaum appellari putaverit Urbanum.

Idem Nicolaus Pontifex hoc anno moritur. Vide Spondan. Odoricum, & alios.

Hoc eodem anno Lachanas acie victus a Tocharis eſt: Maria vero ejus Uxor Imperatori tradita. Aſan autem Gener Imperatoris admiſſus Ternobum Regni Bulgariæ poſſeſſionem adiit. Pachym. lib. 6. cap. 8.

Videtur ad hunc annum pertinere quod narrat Pachym. lib. 6. cap. 18. de duobus Epiſcopis Græcis accuſatis de pertinacia in Schiſmate, & ad Papam ab Imperatore miſſis ut punirentur: qui ab eo (videlicet Nicolao Tertio) remiſſi cum honore fuerint in ſuas Eccleſias.

Anni Christi	Mart. IV.	Imper. Or.
1280	1	21

Simon de Bria Card. creatus Pontifex aſſumit nomen Martini vulgo quarti numerati, cum revera ſecundus ejus nominis fuerit, quod duo poſt primum interjecti Marini, non Martini appellati fuerint Spond. ex Antiquioribus.

Andronicus alter Auguſtus Expeditione jam anno ſuperiori in Orientales Imperii Tractus ſuſcepta, hoc anno Urbem Tralles antea dirutam inſtauravit, frequentavitque Colonia, novo nomine Andronicopoleos. Sed a Perſis novam munitionem ſuo limiti viciuam ſuſpectam habentibus inopinato obſeſſa ſiti ad deditionem compulſa eſt. Pachym. lib. 6. cap. 20. & 21. *Edit. Rom. pag. 542.*

Imperator Michael alterum filium Conſtantinum Porphyrogenitum cum Copiis in Occidentem mittens, ipſe cum Exercitu Pruſam ſe confert. lib. 6. cap. 22.

Audita Pruſæ creatione Martini IV. Imperator Legatos ad eum mittit. lib. 6. cap. 30.

Bulgari concitante quodam Tertere ab Aſane novo Rege averſi, dum ab eo defectionem machinantur, ipſe rebus ſuis diffidens Ternobo aufugit, vituperatus eo nomine ab Auguſto Socero. Terteres vacuum Regni Solium occupat. lib. 6. cap. 9.

Lachanas qui Aſane Ternobi dominante magnas Bulgaris & Romanis Clades intulerat; faventibus illi parum benevolis Bulgarorum in Aſanem ſtudiis, ubi Tertere jam regnante difficiliorem experitur recuperationem ejus,

Digitized by Google

Anni Chriſti	Rom. Pont. Mart. IV.	Imper. Or. Michaelis Palæologi	
			Regni, ad Nogam Tocharorum Principem ſupplex confugit, auxilia poſtulans. Venit eodem Aſan ſimili de cauſa: Barbaro utrumque ſuſpendente ſpebus incertis ſed ad extremum Lachanas a Noga inter Epulas trucidatus eſt. lib. 6. cap. 9. & 19.
1280	1	21	Imperator ſuppliciis atrocibus in Schiſmaticos ſævit. lib. 6. cap. 24. ad 27.
			Alios præterea ſine cauſa ſuſpectos male mulctat. In his Pachomium Grammaticum, quem excæcari jubet ob quoddam Vaticinium de ejus nomine vulgatum. cap. 24.
1281	2	22	Redeunt ad Imperatorem miſſi ab eo prius ad Martinum Pontificem Legati, referentes ſe peſſime exceptos à Pontifice offenſo in Michaelem, quod negotium Pacis Eccleſiarum non bona fide promoveret verba dare contentus. Fuit & alia cauſa non memorata Pachymeri; quod Michael, conciliante Joanne Procyda, fœdus iniviſſet cum Rege Aragonum contra Carolum. quam ob cauſam anathema Pontifex in Michaelem intorſit conſtitutione promulgata Urbe veteri 14. Kalend. Decembris Anni ſui Pontificatus Primi, hoc eſt hujus 1281. quæ extat apud Odoricum, & in Lect. Antiqu. Caniſii, & in Bullario. Tom. 1. in Martino IV. Pachym. lib. 6. cap. 30.
			Carolus Rex Siciliæ detectis Pontificiis artificiis Græcorum, facultatem impetrat Bellum inferendi Michaeli, idque aggreditur infeliciter: copiis ejus apud Bellagrada profligatis. lib. 6. cap. 32.
			Anna Uxor Andronici Auguſti moritur. lib. 6. cap. 28.
			Imperator Michael indignans ob ea quæ audierat in ſe dicta factaque a Martino Papa, ejus inter Sacra commemorationem prohibet. Tamen re melius conſiderata perſiſtere in iis quæ decreverat pro pace Eccleſiarum, ſtatuit. lib. 6. cap. 30.
			Edit. Rom. pag. 543. Lazorum Princeps Joannes ſtudioſe invitatus ab Imperatore Michaele, & tandem adductus ad affinitatem cum eo admittendam, filiam Michaelis Imperatoris ducit Uxorem Conſtantinopoli menſe Septembris. lib. 6. cap. 34.
1282	3	23	Joannes Sebaſtocrator in Imperatorem rebellans terras ejus incurſionibus vexat. lib. 6. cap. 35.
			Contra eum Imperator Tocharos evocat. Ibid.
			Menſe Novembri movet Imperator cum Exercitu occurſurus Tocharis quos evocaverat, & verſus Thraciam progreditur, Auguſta fruſtra reclamante. cap. 35.
			Conſcenſa nave periclitatus in mari Michael Imperator cum Andronico filio, ægre tandem Rhædeſtum appellit. Inde Allagen terra provectus poſitis ibi Caſtris languore correptus eſt, ex quo, die 11. Decembris Feria ſexta deceſſit, in Agro Pachomii dicto, ut fides pateret Oraculi cujus eventum avertere tentaverat Pachomio excæcando, ut ſuperius cap. 24. Pachymeres narraverat.

FINIS OBSERVAT. PACHYMERIANARUM.

Dignetur Benignus Lector hæc pauca verba quæ inter excudendam Interpretationem Latinam hujus Hiſtoriæ Pachymeris, caſu ſunt omiſſa, ſuis locis reponere.

Pag. 42. lin. 41. poſt verbum, *Ordinem*: Addatur: res denique & omnes perſonas Eccleſiaſticas quam impenſe veneretur.

Pag. 106. lin. 56. ſtatim poſt verbum, *protegerentur* adjungatur: ab igne hoſtili, ſi forte injiceretur.

Digitized by Google

APPENDIX
AD OBSERVATIONES PACHYMERIANAS
SPECIMEN SAPIENTIÆ INDORUM VETERUM

Liber olim ex Lingua Indica in Perſicam a Perzoe Medico : ex Perſica in Arabicam ab Anonymo: ex Arabica in Græcam a Symeone Seth,

A PETRO POSSINO SOCIET. JESU

NOVISSIME E GRÆCA IN LATINAM

TRANSLATUS.

Digitized by Google

LECTORI.

Mantiſſam Hiſtoriæ, Fabulam non nugacem; & occupationis ſeriæ, non prorſus otioſam remiſſionem, boni conſulas, rogo te, Humane Lector. Coactus neceſſitate declarandi loci, quo noſter Pachymeres Ichnelatæ Parabolica *laudarat, dedi me in perquiſitionem ignotiſſimi Operis. Voti me cito compotem illuſtriſſimus Leo Allatius e ſuo pretioſorum id genus* κειμηλίων *ditiſſimo Muſeo, fecit. Evolvi cupide, curioſe indagavi: aliud, ut fit, quærens, aliud reperi. Viſus eſt Liber proba morum informatione, antiquitate peregrina, forma dicendi rara nec illepida; crebris argutiſque ſententiis, non indignus luce publica. Paucis diebus verti, partim rure, quo viribus reficiendis conceſſeram. Græcum Interpretem, etſi ejus facundiam laudo, & beneficium prædico, non neceſſe duxi ſequi, quoties haud contemnendis indiciis deprehendebam ab Archetypo eum exemplari deflectere: Veluti cum Philoſophos apud Indos memorat, quales ab Auctoribus optimis habemus illic conſueviſſe nominari vocabulo tali, cui Græcum* Gymnoſophiſta *reſpondeat, quod Latini quoque veteres uſurparunt, ubi de Indis ſapientiam profitentibus incidit mentio; cum e libris canonicis teſtimonia, & verſus Homeri aut Græcorum vatum aliorum citari, & recitari verbatim facit ab Auctore nullum Chriſtianiſmi, aut notitiæ græcarum litterarum characterem præferente: cum præterea dimidiate quædam exprimit; & ita obſcure ut Apolline Lector indigeat: cum Parabolarum membra vim ſignificandi præcipuam continentia luxat aut ſupprimit. quæ omnia nos ex ſcopo Scriptoris toto contextu indicato in ſententiam intelligibilem, & propoſito congruam ſupplendo, aut mutando pauca, formavimus. Raro tamen id factum, & tantum ubi ſumma neceſſitas compulit. Pleraque ex Græco, ut jacent, expreſſimus. Suſpicabamur etiam magnam partem iſtorum incommodorum, non ipſi Symeoni Seth, ſed Exſcriptoribus Interpretationis ejus imputandam: qui licentiam ſibi ſumpſerint, mutilandi, interpolandi inſerciendique ſua; qualis auſi non rara extant in aliis quoque libris exempla. Itaque cum animadvertiſſem Auctorem ipſum in morum cenſura, valde ſerium: Perzoem vero primum ejus Interpretem in ejus Præfatione obſervaſſem rigidum caſtitatis fuiſſe cultorem: a qua ſeveritate nec ipſe Græcæ Interpretationis Auctor in ſua Præfatione ſe abhorrere demonſtraſſet, vix me tenebam quin ſuſpicarer, tres obſcœniſſimas & peccare docentes Fabulas mala cujuſdam nugatoris intruſas manu: præſertim cum duæ illarum in Diſſ. 4. ad propoſitum nihil facerent. Quare illas inde ſuſtuli, uti & tertiam ſimiliter* ἀπροσδιόνυσον, *& ineptiſſimam. in Diſſertatione vero* 12. *partem Parabolæ, alioqui ſeveræ, ſubturpiculam, & nonniſi cum offenſione ac rubore verecundi Lectoris apparituram, levi mutatione ad frugem tranſtuli, pari uſu ſignificationis & præcepti Parabolici retento. Titulum Ichnelatæ in fronte cur omiſerim cauſam dixi in Gloſſario verbo* ἰχνηλάτης. *Colloquia Gymnoſophiſtæ cum Rege Abeſſalomo Symeon* τμήματα, *hoc eſt* Sectiones *vocabat: Ego* Diſſertationes Parabolicas *dicenda cenſui. ad quod me partim movit auctoritas Pachymeris, qui* Parabolica *hoc Opus vocat. Alia ſunt quæ præmonere, nec inutiliter potueram: ſed cum priores hujus Operis Interpretes tam prolixe ſint præfati; ſi ego quoque in Prologo verbis indulgeam; periculum ſit, ne tot tam longis proœmiis, velut quodam acervo Mercurii, miſer Auctor obruatur. Itaque orationem hic incidam ad vivum reſecans. Vale Lector & fave.*

Digitized by Google

A D

SPECIMEN SAPIENTIÆ INDORUM VETERUM PROLEGOMENA

INTERPRETE PETRO POSSINO SOC JESU.

PROLEG. I.

Hiſtoria deportationis ex India in Perſidem Libri cui titulus eſt : ſpecimen Sapientiæ Indorum Veterum.

Edit. Rom. pag. 547.

CHOSROES Perſarum Rex, qui & Anaſuranus nominatus eſt, Davidis filius, cum audiſſet de quodam libro conſcripto in Regione Indiæ ab Eruditis & Sapientibus illarum Gentium, continente Fabulas valde utiles omni Hominum generi, parvis & magnis, Principibus & ſubditis, qui abſconditus ſervaretur in regio illic Tabulario: de hoc, inquam, certior factus, & plane perſuaſus ſalubrem ſibi ac ſuis iſtorum Apologorum mores informantium cognitionem fore, juſſit inquiri virum aliquem doctum, ſcientem linguæ Indicæ, cui recte demandari negotium poſſet ejus Operis in Regnum & ſermonem Perſicum transferendi. Haud ita multo poſt ii quibus hanc curam dederat, adduxerunt ipſi, Virum prudentem, atque omni genere doctrinarum eruditum, arte ac profeſſione Medicum, nomine Perzoem. Hic cum in conſpectum veniſſet Regis, demiſſiſſima proſtratione corporis eum veneratus, ubi aſſurrexiſſet, ſic eſt eum affatus Choſroes. Delatum ad me eſt de tua prudentia, eruditione ac virtute. venit porro in meam notitiam fama Libri cujuſdam in India ſervati, præcepta morum præclara, gratis intexta narratiunculis, utiliſſime tradentis. Hujus ego videndi, communicandiq; Perſis meis ingenti teneor deſiderio. Hic cum Perzoes ad omnem operam atque obſequium ſeſe promptum obtuliſſet, præcepit Rex ei numerari tantum pecuniæ, quantum in viaticum & commorationem in India neceſſariam ad rem quæ injungebatur, abunde ſuffecturum videretur. Tum ipſi dixit: ubi hæc expenderis, aut quomodocumque ſumptu alio egueris, fac nos continuo per fidum nuncium certiores. Submittemus ſtatim quidquid poſces; nulli enim impendio certum nobis eſt, quo tam utilis Commentarii participes fiamus, parcere.

II. Dat ſe in viam ſub hæc Perzoes, & in Indiam appulſus, ibi frequentare Aulam Regiam inſtitit, quotidieque apparere in Palatinis Exhedris, confabulando cum Miniſtris, Regni Proceribus, ac Senatoribus, Viris magnis, prudentiæ, ac ſapientiæ, facundiæ quoque & eruditionis omnigenæ laude conſpicuis. Quinetiam præcipuorum ex ipſis maximeque illuſtrium limina terebat, domi quemque conveniens ac ſalutans ſuæ; & ut ipſorum promiſcuo ſermone proficiebat, ſic & illis viciſſim haud ingratum comitatis & ſtudii ſpecimen exhibens; non parva ſua laude. Porro in his congreſſibus diligentiſſime cavebat, ne quid ageret aut diceret, unde ſubolere cuiquam poſſet veniſſe ipſum exſcribendi cauſa Libri, quem Indos ſciebat nolle communicari Gentibus exteris: Tantum præſeferebat ingens deſiderium diſcendi, ſimulans etiam ſe ignarum; & tanta docilitate audiens interdum ſibi nota, dum ab exoratis, ut ſe non gravarentur diſcipulum Peregrinum erudire, Gymnoſophiſtis traderentur; ut ipſos magiſterium delectaret ſuum, tam acri diſcentis attentione commendatum. Per hæc ſibi concilians amorem & exiſtimationem multorum, curis omnibus, irrequieta inſtantia, ſed clam, ut opus erat, & citra ſuſpicionem voti proprii, mandatum ſibi negotium urgebat, modos exquirens in latebras penetrandi conſcias deſideratiſſimi Theſauri. quia vero id cernebat externo ſibi contingere aliter haud poſſe quam beneficio cujuſpiam ex illic potentibus, multorum ſibi ex ipſis parare amicitiam omnis generis officiis curabat; nec plerumque fruſtra: nam ut ſunt fere animi hominum ad gratiam teneri, a plurimis quos demereri obſequio ſtuduerat, qua privatis, qua etiam Magiſtratibus, haud vulgari exiſtimationis & benevolentiæ ſignificatione colebatur. Ipſe autem ut nullius aſpernabatur ſtudium; ita hoc potiſſimum agebat, ut litterati, & ſupellectili egregie instructi libraria cujuſpiam, familiaritati ſe intimæ inſereret. pag. 548. quod apud talem demum ſe optati ſcripti copiam nanciſci poſſe confideret.

III. Diu erat in talis Viri conquiſitione verſatus, cum multis tandem experimentis edoctus, perſuadere ſibi cœpit, unum quempiam inter Proceres Indorum humanitate, prudentia, eruditione tanta propemodum eſſe præditum, quanta opus eſſet, ut ex eo ſperari optati officii fructus poſſet. Hunc ergo inſtitit quotidie viſere, cunctis ambire obſequiis, ſingulari quadam honoris ſignificatione demulcere, poſtremo epulis excipere; munerari quinetiam, & quæ ipſi grata putaret fore, quantovis empta pretio donare. quas in res non modicam pecuniæ allatæ e Perſide partem impendit. His reſpondebat ille quidem comitate tanta quantam a liberaliſſimo gratioſiſſimoque Homine ſperare Perzoes potuiſſet: cæterum idem præterea demiratus aliquamdiu tam inuſitatam ingenioſi & curioſiſſimi Advenæ aſſiduitatem & diligentiam in ſe colendo, denique divinavit quod res erat; & deeſſe non poſſe judicavit, quin; ſe adjutore ac ſequeſtro, particeps arcanorum Indicæ Sapientiæ monumentorum fieri Perzoes cupiens, in iſtam demerendæ ſuæ gratiæ ſedulitatem incumberet. Per hunc modum proficiente inter ipſos familiaritate, fiduciaque, ut fit, mutui amoris, frequentatis utrinque benevolentiæ indiciis, creſcente, auſus aliquando Perzoes Amico in arcanum ſeducto conclave aliquid de ſuo deſiderio fateri, eum his ferme verbis affatus eſt: Eam video caritatem in me, Frater, tuam cui male atque ingrate me reſpondere arbitrarer, ſi te celarem quidquam intimorum animi mei ſenſuum. quare fatebor tibi equidem, id quod ex quo huc veni magna cura omnibus abſcondi, quod in te æquitatis ac ſapientiæ tantum exiſtere documentis perſpexi, quantum in eo deſiderari poteſt, quem arcanorum vel maxime momenti, prudens recte quivis adhibeat arbitrium.

IV. Ita exordientem Perzoem interpellans Indus Sapiens: dudum mirabar, inquit, tamdiu diſ-

Digitized by Google

ſerre te, quod ſero nunc tandem inchoas; atque adeo, ſi me ſinis loqui libere, tibi pene ſuccenſebam, quod in aliis cunctis amicitiæ officiis diligentiſſimus, in hoc omnium præcipuo aperiendorum ſecretorum, illiberali pene quadam, cunctatione ceſſares. Quamquam ne viciſſim ego tibi contra leges veri amoris diſſimulem quidplam, fruſtra eras in hoc ſtudio clam me habendi votum illud, quod ego dudum pellucens in tua intima conſcientia perlegi. Diu, inquam, eſt quod me non fallis; veniſſe te in Indiam eo conſilio, ut noſtræ ſapientiæ theſauros expilares, arcanorumque inde librorum copiam nactus, ex iis erueres unde patriam redux ditares tuam. In quo etſi, ut dixi, ſuboffendebat me tua illa non ſatis familiaris de re tali taciturnitas, neceſſitudini inter nos coaleſcenti convicium viſa facere, temperavi tamen ab expoſtulando de ea tecum; contentus obſervare te interim, & quaſi diſſimulatione mutua ulciſci; dum tu cæteris virtutibus, &, quæ uſu ſe magis magiſque quotidiano exercebant, dotibus tuis præclaris eruditionis & ingenii, labem illam in æſtimatione mea qualemcumque compenſares, aut etiam allegnda quandoque idonea iſtius ſilentii cauſa, dilueres. nunc quoniam ingreſſus ultro tu ipſe in eum ſermonem es, qui viam panderet animo meo geſtienti effundere ſe coram te totum, non putavi negligendam occaſionem oſtentandi tibi ſagacitatem meam, quam tantis artificiis arcere nequiviſti, quominus in ultimo receſſu abditiſſimorum mentis tuæ penetralium deprehenderet: ſcopum peregrinationis ad nos tuæ non alium tibi fuiſſe propoſitum, quam ut ſpecimen Sapientiæ noſtratium Doctorum arcanis apud nos conditum litteris, exſcriberes inde, veſtraque lingua expoſitum Regi tuo rediens offerres.

V. Ac ne te habeat ſolicitum, quod me ſuboffenſum taciturnitate tua dixi, velim ne ſis neſcius, non ſolum ignoviſſe me tibi facile, ſed præterea etiam ſuſpexiſſe moderationem in hoc tuam, in qua magnum ſapientiæ inſtar agnoſcebam: gnarus quam pauci reſiſtant prurigini prodendi familiaribus, quidquid mente verſant; quantaque cautione opus ſit, præſertim degentibus peregre ſub Rege legibuſque diverſiſſimis, in recte deligendo, quem conſilii ancipitis & offenſionibus illic obnoxii, non damnoſe quis arbitrum faciat. Ergo, ut quod res eſt fatear, eo te nomine magis amavi, ac multo pluris feci. Sic enim dudum mihi perſuaſi: octo eſſe in quibus experimentum indolis magnæ, ingeniique laudis eximiæ capacis, ſumi certum poſſit: Primum eſt mitem eſſe & comem ad omnes. Alterum recta intueri deſtinatum ſuum, illique indefeſſe, ſed patienter, urgendo inſiſtere. Tertium ſubeſſe obſequique Regibus. Quartum, arcana probatis dumtaxat Amicis credere. Quintum, in Comitatibus Principum ſic apparere ſapientem, ut odioſa triſtitia Philoſophiæ non popularis & ſuperciliosæ declinetur. Sextum ita manſuete ac placide cum vitioſis etiam & improbis agere, ut ad eos ne ſuſpicio quidem celari requirentium conſiliorum ulla ſinatur emanare. Septimum, exercere dominium in linguam, frænareque illam in occaſionibus ingenii dicacitate commendandi, ab omni dicterio, quod
Edit. Rom. pag. 549.
vel oblique perſtringat quempiam. Octavum denique, in conventu Virorum gravium non temere prodire, ac æſtu eruditionis conſciæ provehi ſermonibus ultra quam poſcat propoſiti ad dicendum aut deliberandum argumenti formula. His octo qui præditus dotibus ſit, næ is & tutus erit a periculo damnorum in quæ haud raro incurrunt inconſiderate converſantes, & compos fere fiet votorum quorumcumque; cunctis ad tali favendum naturali quadam inclinatione propendentibus. Itaque quod has in te omnes virtutes vidi, promptus ecce pronuſque ſum ad gratificandum tibi, quantum erit in me ſitum, quodcumque optaveris. Moneo tamen difficile te negotium tractare; ac quo magis ſentio haud poſſe me in eo quantum vellem; eo præcor Deum intentius, ut fortunet cœptum, amoliendis, ſeſe contra objectantibus obſtaculis non parvis; quæ equidem dum reputo, cohorreſco interdum totus: quippe obverſante menti meæ ſæva imagine malorum, quæ ex hac ſorte deprehenſa molitione in tuum mihi longe cariſſimum redundarent caput. Sed avertet ſiniſtra, ut ſpero, cuncta propitium innocentiæ tuæ noſtroque amori Numen; cujus tecti patrocinio (confidendum eſt enim) adverſa infeſtaque, innoxie quælibet eluctabimur.

VI. Varie affecit inopinata hæc oratio audientem Perzoem. miratus primum eſt ſolertiam Indi uſque eo perſpicacem, ut latebras cordis pervaderet. Ejuſdem poſtea humanitatem ſuſpexit, quod in nonnulla expoſtulandi ſecum cauſa, omni verborum aſperitate temperaſſet. Poſtremo gratulatus ſibi eſt, & probatam irrefragabili jam experimento Amici quem hactenus exploraverat, fidem uſquequaque ſinceram; & certa tum demum firmavit animum fiducia conſequendi quod optabat, auxilio utique parato tam fidi ac efficacis cooperatoris. His intento cogitationibus, & vultu quidem fatenti ſic ſe rem habere ut Amicus divinaverat, nec dum tamen expedienti mutuum ſermonem, ſic Indus, omni ei timori demendo iterum eſt orſus. Miraris in iſto ſilentio fortaſſe qui fieri potuerit ut votum tuum, etſi a te ſtudioſe tectum, penetrarim tamen: ſic habe: Artem callere me inſidiandi amicis innocenter; hoc eſt perducendi eos non modo citra damnum, ſed etiam cum commodo ipſorum quo minime volebant. ut enim Aucupes obſervato guſtu avium quas venantur; objiciunt eis eſcas quas illæ appetunt, & hac illecebra delinitas pertrahunt in laqueos juxta expanſos: ſic ego intellecto tuo ſtudio, ingentique amore litterarum, de induſtria mentionem inferebam noſtratium monumentorum de moribus ſcriptorum accurate, qua commemoratione cum ſalivam tibi moveri tam exquiſiti cibi, nulla ſatis tua diſſimulatio celaret, deveni tandem, adhibitis eodem plurimis hinc inde aliis indiciis, in notitiam deſiderii, quod te huc duxit. Scio temere in talibus judicare multos. Sed ſi argumentorum opinandi delectus qui debet habeatur, raro erraverit divinatio. At ſicut ædificium firmis innitens fundamentis ſtat inconcuſſum adverſus ventos imbreſque; ſicut navis carina ſubtus ſolida, lateribus validis ex arte affabre compacta reſiſtit iratis fluctibus; ſic opinio ex prudenti comparatione maturaque æſtimatione ſignorum in unum ex diverſo conſpirantium plurium, recte ratiocinantis animo innata, coargui non timet; quin veriſſima plerumque ipſa conſciorum confeſſione comprobatur. nec te porro pœniteat habere me arbitrum ancipitis arcani, tantum abſum a deferendo te, ut particeps hujus tui quodcumque eſt criminis ultro fieri ſtatuerim. Sic, inquam, decrevi, omnem conferre operam, ne vitæ quidem ac capiti parcendo, quo tibi contingat id quod optas. Verum ad hoc neceſſe prorſus ante omnia eſt, ut intendamus uterque diligentiam latendi, ſolicitiſſimeque caveamus ne tertius noſtræ conſcientiæ amborum adhibeatur, aut quomodocumque interveniat arbiter. Inter duos poteſt utcumque conſiſtere ſecuritas ſecreti. Quod tres ſciunt teneri, quin emanet ad plures, nequit. Si autem enotuerit, cooperari me tibi in exſcriptione, & deportatione ad exteros Commentariorum noſtratium, actum de me ſit. tum nullæ opes, nulla ſuffragatio caput meum ſervaſſent. Regem habemus ſævire atrociter ob res nihili ſolitum, nec revocabilis, ubi præcipitem ira extulerit, in mitiora voluntatis.

VII. Hic Perzoes gratias egit tam generoſo Amico, prout par erat, magnas, ex cunctis ſingillatim circumſtantiis beneficii ejus meritum æſtimans, quod ultro priuſquam rogaretur, quod in re ſibi periculoſa, quod homini extero, tam prolixe, tam gratuito faveret. De ſecreto, quod monuerat, ſecurum omni ex parte juſſit eſſe: de mea fide, inquiens, non minus potes ac debes quam de tua ipſius in hoc, quod tegi utriuſque intereſt, tacendo conſtantia & moderatione confidere. quare quod ad

me

me attinet; tam tibi certa incolumitas tua eſt, quam quod in vita poteſt eſſe certiſſimum. Condam me paucis diebus: & celeritate ſumma quod cupio exſcribam, interim cum alio præter te unum congrediens nemine. Perfecto negotio evolabo ſtatim, ut ne ſi vellem quidem, poſſem hiſce cuiquam in Partibus ullum inter nos tranſactorum indicium effundere. Me hinc profecto tu ſupereris unus qui rem ſcias. quam tuta tibi ac fida eſt tua propria conſcientia, tam remotum ab omni etiam umbra periculi, hujus quidem facti gratia, te manifeſtum eſt fore. Hæc & in eam ſententiam alia locuto Perzoi aperuit Indus ſapiens arcanum Muſeum ſuum, ibi ille cum has Diſſertationes quindecim Gymnoſophiſtæ veteris ad Regem Abeſſalomum, tum alia ſtrenue quæ voluit excripſit iſtorum Indicæ Sapientiæ Monumentorum. Interim autem pecunia quam attulerat e Perſide ferme jam expenſa, remiſit eo fidum hominem, qui Regi Anaſurano nunciaret, magnis tandem laboribus ſe peregiſſe quod juſſerat: relaturum ipſi ſtatim quæ optabat, ubi viaticum ad reditum ſuppeditari ſibi mandaſſet. Lætus nuncio Rex non ſolum quod petebatur liberaliſſime ſubmiſit; ſed redditis humaniſſimis litteris quam ſibi gratum ac jucundum accideret Perzois obſequium prolixe declaravit; tum Deo gratias agens, & ſibi gratulans, hortabatur ut quoad ſuo commodo liceret, maturaret reditum in Patriam, ubi eum fidelis operæ præmia manerent.

Edit. Rom. pag. 550.

VIII. Hac Perzoes lecta epiſtola, confeſtim ſe dat in viam, ac eam feliciter emenſus, incolumem ſe ſiſtit Choſroi; qui quantis ipſum benevolentiæ ſignificationibus exceperit, haud facile ſit dicendo exequi. Amplexus caritate ſynceriſſima reducem, Commentarios manu tenens quos attulerat, beaſti nos, inquit, & voti compotes antiquiſſimi faciens, æternum tibi devinxiſti, macte iſta induſtria, fidelitate, diligentia. dabimus de cætero, quod nos decet, operam, ne minori tuo fructu, quam noſtra voluptate, tantum laborum & periculorum exhauſeris. Sub hæc diem condicit poſterum; cujus diei notata hora Eruditi, quos in comitatu habebat plurimos, omnigenæque Sapientiæ conſultiſſimi Viri convenirent ad ſe omnes; audituri peregre advectos libros, dum lingua primum Perſica ex Perzois interpretatione recitarentur. Congregato Cœtu ampliſſimo, medius in Throno Rex ſumptis in manus & explicatis Perzois Codicibus juſſit ex eis a vocaliſſimo Anagnoſte pronunciari per horas plurimas Diſſertationes potiſſimum quindecim Gymnoſophiſtæ cum Abeſſalomo Rege; inhiantibus avide cunctis, & veritatem tam aptis expreſſam fabulis; effataque ſummæ humanæ Sapientiæ beſtiarum amœniſſime profuſa linguis, pulcherrimo intextu peregrini artificii, concordi celebrantibus applauſu. In digreſſu graviſſimi quique Senatorum manus in Cælum tollebant, gratulantes Numini, quod iſta Regi mente, iſto Perzoi ſtudio, ſucceſſuque cœpti difficilis donando, diem demum illuceſcere feliciſſimam conceſſiſſet Perſidi, tantis exteræ Sapientiæ theſauris jure deinceps gloriaturæ. Hinc converſi ad Perzoem, nullum faciebant finem ingenii ejus, facundiæque, ac in tantis periculis contemnendis, ferendis laboribus, fortitudinis, conſtantiæque prædicandæ; quo ajebant nomine Patriam ipſi ſuam immortalis beneficii ſemper debitricem fore. Rex ipſe, haud ſeſe jam capiens, pandi Apothecas regiarum opum juſſit, ductoque ſecum intro Perzoi jurejurando confirmavit condonare ſe ipſi ac jure jam nunc quam optimo proprium tradere, quidquid ac quantum inde vellet: eligeret, caperet, nulla verecundia, nulla parſimonia domum auferret, e clariſſimis illis gemmis, e pretioſiſſimis pannis auro textis & blatta, reliquiſque Regiæ Gazæ immenſa illic copia congeſtæ divitiis.

IX. Tunc procidens coram Rege demiſſiſſime Perzoes: accipio, ait, Domine, iſtum animum, iſtud de me judicium, eo gratiori animi ſenſu, eo dejectiori veneratione, quo magis ſum conſcius nihil egiſſe, aut potuiſſe me quo tantis a Sacra tua Majeſtate cumulari favoribus mererer. Laus ea mera eſt humaniſſimæ dignationis tuæ, quam quia remunerari aliter quam votis nequeo, precor venerorque ſupremum Cæli Terræque Dominum ut te maximum Regem, & in hac vita pergat omni proſperitate fortunare, & in futuro ſæculo ſempiterna coronet gloria. Quod ad iſta pertinet quæ largiſſime offers indigno & inutili tuo ſervo, liceat quæſo per te mihi, Rex Illuſtriſſime, libere fateri, me iis non indigere. Abunde quippe atque inſtar omnium tuam eſſe mihi gratiam & ſplendorem redundantem in me ſummum ex tam honorifico Majeſtatis de me tuæ teſtimonio ac ſenſu. ne tamen videar Regiam iſtam tuam liberalitatem ſpernere, aut recuſare in ære tuo eſſe, unum ex tuis magnificentiſſimis admitto donis, volumen pannorum Pagi Phuiſtan, amplum eum veſtitum non mihi ſolum indicatione favoris tui, ſed univerſæ quoque cognationi meæ ratus fore. Inde cum quam dixi accepiſſet Perzoes veſtem Regiam, gratiaſque iterum exquiſitiſſimis egiſſet verbis, cuncta ei proſpera fauſtaque a Deo comprecans, demiſſiſſime ſignificavit, aliud quidpiam deſiderare ſe a Majeſtate ejus, non difficile, nec magnum; quod, ſi per eum liceret, continuo proponeret. Dicere juſſus, ſubjecit. Cuperem, Domine, ut imperare dignareris Scriptori tuo Regio Perzetzemchari Filio Paſchetices, ut cum librum a me delatum ex Indiâ Perſicèque verſum, mox, prout jam juſſiſti, edet in lucem publicam, commemoret in frontem Operis nominatim qui ſim, unde ortus, cujus ſectæ ac ſtudii, poſtremo quantum contentionis in hoc tuo mandato defungendo exhauſerim. Eo cognito Perzois voto Rex & Proceres generoſam ejus ſapientiam ſuſpexere, qui opibus ac pecuniâ contemptis, æternum decus immortalis gloriæ unum intueretur. Quare ſtatim ei Rex; dabitur, ne dubita, quod petis. juſſoque confeſtim acciri Pertzetzemchari, vides, ait, hunc Perzoem, noſti eruditionem, modeſtiam cæteraſque laudes ejus, nec te fugit quantum in nobis gratificando periculorum ærumnarumque animo invicto ſubierit: præterea ut recuſarit ampliſſima præmia, quæ ipſi merentiſſimo decreveramus. Is quoniam vice omnium unum optat, ut libro quem eſt interpretatus Specimen Indorum Sapientiæ præbenti, nomen ipſius cum mentione operæ circa eum navatæ, tum cæteræ ejus diſciplinæ ac vitæ inſtituti præfigeretur, volumus illum æquiſſimi hujus voti per te prolixe compotem fieri. Itaque quantum arte facundiaque vales fac in eo argumento, talique viro prout eſt dignus exornando, totum expromas; id conſecuturus, ut laudem etiam ipſe propriam ex alieno reportes encomio, & tantæ virtutis digne commendatæ ſplendor in tuam quoque redundet claritatem. Vade age incumbe in opus ſine mora: & ſimul iſtum Panegyricum elucubraveris, certiores nos fac. placet enim nobis hoc ipſo in Cœtu, quod ſcripſeris ante editionem recitari, ut eoſdem qui Perzois induſtriam ingeniumque dilaudarunt gratæ noſtræ in eum voluntatis, tuæque ipſius in nobis obſequendo diligentiæ eloquentiæque teſtes habeamus.

pag. 551.

X. Adorato Pertzetzemchar humillima veneratione Rege, facturum ſe quod præceperat, recepit; ac Perzoe denuo prolapſo ad pedes Choſrois, gratiis iterandis, exindeque venerato Senatores ac Viros Principes cæteros omnes qui aderant, ſolutus conventus eſt. At Pertzetzemchar eximio ſuo ingenio ac facultate ſcribendi præclara complexus præſcriptum argumentum, orationem elucubravit diſertiſſimam, qua Perzois, ab ipſis exorſus primis originibus ac crepundiis, genus, ortum, prima ſtudia, mores, artes, ſenſa, profeſſionem, res geſtas, uſque ad peregrinationem ipſi mandatam, & felicem reditum ex India, pleniſſime, ornatiſſimeque celebravit. Non eſt apud nos ejus Operis copia. neque enim illum Arabs Interpres quem Græce expreſſimus in verſione ſua poſuit. Poſſumus tamen ejus

deſiderium æquiori ferre animo, quod materiam ac fere ſententiam ejus Commentarii partim in hac quam ex monumentis hauſimus Perſicis Hiſtoria deportationis ex India Diſſertationum harum Parabolicarum, partim in præfatione Perzois ipſius, quam Arabicam nacti græce mox reddemus, reperiet ſtudioſus Lector, iiſque videlicet contentus, haud magnopere, opinor, quidquam ultra requiret. Convocatis deinde rurſus a Rege Proceribus, ipſo quoque accito Perzoe, lectus coram omnibus eſt Pertzetzemcharis Prologus encomiaſticus, in quo cum eſſet cunctis viſum: Laudatoris eloquentiam laudati virtutibus ac meritis æqua proportione reſpondere, plauſibus uterque celebratus miris, magnum tulerunt induſtriæ ſuæ fructum. Præ omnibus gaviſus, & gratulans ſibi Rex ſucceſſu qualem optaverat mandatarum a ſe rerum, pandi theſauros regios iterum juſſit, eductiſque inde, magna vi auri ac gemmarum immenſi pretii, tum veſtis attalicæ ſpecioſiſſimæ numero ingenti, Pretzetzemcharem pro navata fideliter opera muneratus eſt. Perzoes Regis in ſeſe beneficia omni ſua etiam prædicandi, nedum rependendi facultate longe ſuperiora gratiſſime profeſſus, votis ab omnipotente rerum Domino inſtitit religioſiſſimis poſcere, ut vices in eo ſuas ſupplens, non univerſis ſolum vitæ mortalis ornamentis ac commodis, ſed gloria etiam æterna tantam ejus benignitatem, largitatemque coronaret. Pertzetzemchari deinde ampliſſima tam benevoli officii precatus item a Deo præmia, confeſſum deniq; totum illum ampliſſimum obſequioſiſſime veneratus, cunctis ei viciſſim, dum aſſurgitur, gratulantibus, domum ſeſe ſuam triumphans gaudio, & cumulatus gloria recepit.

PROLEGOMENON II.

PRÆFATIO

Symeonis Seth Græci Interpretis, qua tradit rationem hujus Libri utiliter legendi.

CAPUT I.

Argumentum formæ & ſcopus ſcriptionis hujus.

COMPOSITUS hic Liber eſt a Sapientibus artificioſo contextu Fabularum ac Parabolarum, & excogitatarum & ordinatarum prudenter ad directionem vitæ. Locuti autem hic ſunt Auctores hujus Operis per ora beſtiarum & volucrum, ut Lectores cordatos in ſententiam arcanam penetrantes, erudirent inſtituerentque ad recte ſibi conſulendum; ſtultis autem puerisque riſum moverent, ludique ipſis ac remiſſionis gratia placerent. Oportet autem cupidos doctrinæ omnes, præſertim Juvenes, hæc & memoriter ediſcere, & crebro efferre recitando, ut poſtea quam in ætatem conſilii capacem adoleverint, poſſint latentium ſub his præceptorum ductu gubernare vitam propriam. Et erit hæc quædam ipſis proviſa moralis ſcientiæ copia, velut auri, argentique repertus domi cumulus, quem Parentes ipſis recondiderint, inveniendum quo tempore opus eo fuerit. quem abſcondiſſe profuit ne diriperetur ab extraneis: nec tamen tam alte defodiſſe, ut non facile detegeretur in occaſione utendi. utique latentem ſub involucro non nimis denſo, ſed pellucido, nec ægre amovibili, Signorum, ex operibus, & verbis indicantibus quidpiam ſatis pervium intelligentiæ naturali mentis humanæ. Ea enim arte multiformis hæc ſcriptio ſymbolis figuriſque omnis generis variegata eſt a Viris Sapientiſſimis ejus Auctoribus, ut via radixque officii conſiliique recti in omni vitæ articulo tenendi amœnis ambagibus adumbraretur.

Edit. Rom. pag. 551.

CAPUT II.

Ad lectionem Libri adhibendum conſilium Doctoris, oſtenditur Parabola invenientis peregre theſaurum, nec perferentis domum.

OPortet autem legentem hunc Librum intelligere non tantum vim intimam verborum, ſed etiam cauſas cur quidque poſitum ibi ſit: percipereque ſignificationem Symbolorum, in ſingulis meditandis ſatis hærendo; adhibendoque, ubi opus ſit, Magiſtri operam. alioqui enim non modo non erit utilis lectio, ſed etiam damnoſa laborem infructuoſum ſubeunti. qui ſane ſimile aliquid patietur homini ſtulto, qui cum peregre conſcendiſſet in quemdam Montem, & inveniſſet ibi arcam maximam plenam auro, & gemmis pretioſis, dixit apud ſe: abiens interrogabo quemdam prudentem Virum, & perquiram ex ipſo rationem tuto deportandi hujus theſauri in domum meam: quod cum agere cœpiſſet, mox cœpti pœnitens, o me, inquit, ſtultum! qui aliquem conſulam: nam quem hujus arcani participem fecero, is volet theſauri quoque fieri particeps, & pars ejus erit illi concedenda; nonne melius eſt, ut ego mihi totum ſervem? ab hoc conſilio ſtultus ille inexplebili cupiditate illuſus vocavit Bajulos mercenarios e foro, dixitque illis adeſte huc, & locate mihi juſta mercede operam ad portandum hæc quo volo. reſponderunt illi: faciemus & ibimus ut jubes. ipſe delectis decem ex ipſis duxit eos ad locum ubi erat theſaurus quem invenerat; & aperiens arcam dixit: adeſte amici, & implentes ſaccos veſtros ite in domum meam, & deponite ipſos in veſtibulo, ut ibi ſerventur donec veniam. Ea cum ab inſano illo bajuli audiſſent, dixerunt ipſi: bene habet, libenter exequemur quod imperas: & cum impleviſſent ſaccos, rurſus ipſi dixerunt: audi ſi lubet conſilium noſtrum, ne theſaurum quem inveniſti perdas. quin ejus (inquit ille) gratia vocavi vos ne quid mihi periret ex ipſo. illi dixerunt: non convenit nos ſimul ire una omnes, ne quis Magiſtratuum tantam onuſtorum turbam videns, exquirat quid rei ſit; & cognito tantas opes in domum privatam ferri, avertat illas, & in fiſcum redigat, auferens a nobis: melius ergo eſt ut ſinguli ſeparatim proficiſcamur, nec tu nobiſcum ſis, ſed hic expectes donec revertamur. ibimus enim celerrime; & ſtatim huc redibimus. Probavit ſtultus conſilium Bajulorum; at illi tollentes ſaccos plenos abierunt unuſquiſque quo libuit, & in domum inſani nemo profectus eſt. Sub Veſperam ille (quamquam ſuboffenſus quod non rediiſſent, tamen cauſam moræ incidiſſe aliam, nec ſibi damnoſam ratus) plenus gaudio domum ſe referens Uxori dicebat: oſtende mihi ubi theſaurus eſt quem tulerunt Bajuli, ut videam ne quid forte ſubtraxerint: illa admirans quid ais, mi Vir, inquit, quid loqueris? & ille hæc loquor quæ audiſti: illa vero reſpondit, equidem audivi, ſed nihil horum quæ dicis vidi oculis, aut manibus attigi. Hic ille ſtupefactus. Nonne, inquit, miſi tibi hodie per bajulos circumforaneos pluſquam mille talenta auri & lapides pretioſos? reſpondit Uxor, nequaquam, Domine mi: nullus quidquam attulit. perculſus caſu, & ſero ſapiens male ſanus ille, cognovit tandem ſe deceptum; habuitque ut prius vacuam domum, hoc ſolum ex theſauri tanti inventione lucratus, ut inutiliter eo die ſe vexaſſet. Sic eveniet

Digitized by Google

legenti hunc librum, niſi & attentionem propriam, & alienum conſilium adhibeat ad penitus pervidendum quid eo doceatur.

CAPUT III.

Neceſſitas percipiendi ſenſum Parabolarum declaratur ſimilitudine Nucum; & ſententiarum ignota lingua ſcriptarum.

ENimvero quid proderit videre ſuperficie tenus ſigna ſcripturamque, non penetrando in intimum eorum ſenſum? non plus ſane quam famelico nuces habenti, nec frangenti corticem. hic enim ex ipſis non ſatiabitur. Idem porro ſimilis erit ſtudioſo homini curioſe cupienti noſſe ſententias quas laudari audierit, & eo deſiderio pergenti cum charta in manu ad eruditum aliquem; rogantique ipſum, ut in ea charta ſibi ſcribat aliquid ex hiſce effatis peregrinæ ſapientiæ: cui ille obſequens ſcribat in charta prudens aliquod dictum, Arabica quidem lingua ignota roganti, litteris tamen quas ipſe ſcit legere, cum hac charta homo abiens, ubi domum *Edit. Rom. pag. 553.* venit, cupide legit deſcriptam ſententiam, & apud amicos pronunciat, non intelligens quid dicat. ideoque, quod factu pronum eſt, in pronunciando errans. Erant inter amicos, quibus ſe venditabat, quidam Arabice docti, qui dixerunt ipſi: erras amice in pronunciando. quibus ille reſpondit, non erro ego, ſed errat charta iſta quam habeo. tantum intereſt legentem non ignorare, ſed plane ac penitus percipere quod legit, ut eruditus lectione proficiat in Sapientiam. duobus enim hiſce inſtructum eſſe oportet lectorem non inutiliter lecturum, perſpicacitate in pervidendo quid in ſenſu ſcripti lateat, & providentia in ſtatuendo quo pacto conferre in uſum intellecta, occurſuris per ſequentem vitam occaſionibus, debeat ac poſſit.

CAPUT IV.

Scientiam ſine operatione non prodeſſe variis ſimilitudinibus oſtenditur.

VErum effatum Sapientum eſt: egere homines in hac vita duabus rebus, intelligentia ac diſciplina. hoc eſt morum rectitudine in bona operatione ſita: his enim ſimul duabus purgatur mens; & ſicut in lampade oleum & ellychnium conjuncta opera flammam efficiunt alte ſurgentem lateque illuminantem: ſic operatio & ſcientia in vita hominis laudem ejus decuſque perficiunt: iiſque niti debet, ut & ſalvus ſit & fulgeat; ſi alterutro careat, damnum aut dedecus paſſurus. Hoc declaratur exemplo hominis cujus in domum nocte intempeſta ſubrepſit fur ipſo ſentiente, evigilaverat enim ad ſtrepitum; & ingreſſum eſſe furem intellexerat. tamen ſe callide acturum ratus, diſſimulavit ſe ſenſiſſe, ita ſecum reputans: ſinam iſtum corradere & convaſare quæ auferre vult, & cum collectis omnibus in procinctu ad exeundum erit, irruam in eum & male mulctabo. Eo conſilio perſtans in cubili, paulo poſt iterum obdormiit, interimque fur congeſtis una omnibus aufugit. experrectus deinde homo, reque cognita, juſte ſeipſum damnavit, quod ſua notitia non eſſet uſus, ut debuerat. nimirum cognitio eſt inſtar arboris cujus operatio fructus eſt. itaque ut arbor propter fructum ſeritur & colitur, ita propter operationem ſcientiam quærit qui vere ſtudioſus eſt: fruſtra videlicet ſtudendi laborem toleraturus, ſi ejus ipſe fructu ſeſe fruſtretur. Sane ſi viatori ad iter expedito indicent amici periculis infeſtam viam eſſe quam cogitet, obſeſſam latronibus & inſidiis hoſtium: nonne is irridebitur ab omnibus, ſi nihilominus ire pergens, ſpolietur & male vapulet? dicent enim omnes quæ meruit patitur: hoc voluit: ſciens prudenſque in damnum incurrit: ſtultitiæ ſuæ imputet. Similiter homo corpore infirmo cui cum clare notum ſit, quinam ipſi cibi proſint, quique noceant, tamen gula prævalente noxiis ſe ingurgitat, nonne ſi deinde moribus ingraveſcat, culpabunt eum omnes. & meritas intemperantiæ luere pœnas dicent? talis omnino eſt vir eruditus bonum a malo diſcernens, & tamen poſtpoſito bono malum præeligens; & huic enim imputanda omnino erunt quæ deinde ſequentur damna: nec miſeratione, ſed reprehenſione dignus erit; ſi enim duo quidam ſimul incidant in foveam, quorum alter cæcus antea fuerit, alter oculo utroque clare videns, utrum quæſo eorum miſerabuntur; utrum culpabunt homines? omnino infelicitati cæci compatientur; videntis ſtultitiam irridebunt.

CAPUT V.

Propriam utilitatem & non alienam ſolum ex ſcientia captandam, docemur. Maxime autem vitandum ne ſcientia noſtra in damnum aliorum abutamur.

QUi ſcientiam acquiſivit in utilitatem duntaxat aliorum, nihil ex ea proprii fructus ipſe percipiens, ſimilis eſt terræ quæ damno proprio ſervit hominibus & beſtiis, nec quidquam ex iis quæ confert in alios juvatur: par eſt igitur ſtudioſum doctrinæ primum quidem ſeipſum admonere dirigereque ad omnem operationem honeſtam; deinde autem conferre operam ad alios docendos, Ac in univerſum conſideranti vitæ humanæ ſtatum, tria mihi videntur ineſſe oportere homini eleganti & honeſto, videlicet ſcientiam, divitias, & morum exactam diſciplinam; qui enim quærit pecunias neſciens rectum earum uſum, fruſtra laborat, & ſtultus vocatur, qui autem hunc librum legerit, & præcepta quæ in eo traduntur non perceperit, atque in uſum obſervando redegerit, per ſocordiam deſidiamque; cæcus hic jure vocabitur. Eſt & illud magnopere vitandum ne ſic utatur doctus in ſuam utilitatem ſcientia, ut alteri damnum creet in proprium quæſtum; alioqui circumvenire amicum iſto modo ſtudens, patietur quod Seſami Venditori contigit. Ajunt enim Seſami Venditores fuiſſe duos una uti ſolitos Apotheca, cujus in diverſis angulis ſui ſeparatim cujuſque ipſorum acervi ſtabant ejus pretioſæ frugis. Erat autem duorum alter homo vafer & ſubdolus, qui adjecto cupiditatis oculo in partem ſocii, decrevit ex ea furari; adornavitque fraudem in hunc modum. Venit per diem, quando ſine ſuſpicione poterat, in commune horreum, & ſuper acervum ſui ſocii linteum expandit. Id ea cauſa faciebat, ut iſto ſigno ſuperjectæ telæ, per tenebras inter noſcere *pag. 554.* poſſet alienum cumulum a proprio. Sub hæc re tecta cuidam Amico communicata, cujus adjutrice opera in furto faciendo uti volebat, procinctus ad ſcelus cum eo ſtabat horam aptam expectans. Interim autem Socius ipſius, homo innocens & juſtus, forte ingreſſus Apothecam, ubi obſervavit ſuum acervum Syndone coopertum, quam Collegæ ſui ſciebat eſſe. En, inquit, quam bonum & beneficum ſocium habeo! contexit meas fruges proprio linteo, nequid detrimenti acciperent, proprias expoſitas fortuitis caſibus reliquit. Atqui haud equidem committam, ut me ille benignitate ſuperaverit. conſulam & ego indemnitati rerum ejus, ultro adito periculo mearum. Hæc dicens e ſuo Seſamo abſtractam Seſamo ſui ſocii impoſuit Syndonem. atque ita receſſit. Irrepſit deinde fur per noctem in horreum una cum eo, quem ſibi paraverat, adjutore; ac manu palpans in tenebris ubi contrectavit Syndonem, indicio ejus ſigni credens Seſamum Syndoni ſuppoſitum pertinere ad ſuum Socium, ex eo haud parce ſumpſit; onuſtuſque domum ſe recipit cum ſuo Subadjuva, cui mercedem collatæ operæ dimidium ablati Seſami, donavit, neſciens de ſuo ſe furatum. Poſtridie diſſimulans egregie nocturnam fraudem cum nihil male ſuſpicante ſocio ingreditur horreum. Viſoque ibi linteo expanſo ſupra proprium acervum, intellectaque ex officioſe referente Collega, mutationis cauſa, ingen-

Digitized by Google

ti perculſus dolore eſt : ſero videlicet ſentiens , ſe dum improbe quæſtum ſtudet facere , damnum ſubiiſſe . quod enim adjutori furti dederat , ſibi periiſſe videbat irreparabiliter . Siquidem ne ab eo repeteret obſtabat metus totius maleficii vulgandi ; indeque in pœnas incurrendi præſcriptas legibus . Oportet igitur eum qui aliquid aggreditur , providere finem illius cœpti . qui vero negotium incipit cujus finem non proſpexit , multum laborabit , & nihil lucrabitur . nemo enim diteſcere poteſt , ſine magno labore .

CAPUT VI.

De reliquis duobus quæ requiri dicta ſunt ad ornandum hominem , divitiis & diſciplina . Oſtenditur item non eſſe deſperandum in anguſtiis , exemplo inopis quando minime opinabatur id quo egebat nacti .

RUrſus neque oportet deſperare de negotiis & ſucceſſu rerum ; cum magna in iis caſuum varietas verſetur : & quod non eſt , inopinato poſſit repræſentari . Ante omnia vero curare oportet æterna , non autem in tranſitoriis ſolicitudinem conſumere . Redeo jam ad duo illa ex tribus quæ memoravi homini abſolvendo neceſſaria , opes videlicet & morum diſciplinam , ea talia ſunt , ut utrum ex ipſis deſit , exiſtere vitæ felicis abſolutio non poſſit ; ſic enim ſe habent invicem , ut ignis & ligna ; non valente durare & lucere flamma , ſine materia , hæc qui obſervaverit , & ad hanc doctrinam vitam exegerit , multum percipiet utilitatis . Ideo autem dixi non eſſe deſperandum in anguſtiis inopiæ , quia divitias multi nanciſcuntur improviſo . Exemplo ſit caſus qui narratur cujuſdam Pauperis eo egeſtatis redacti , ut ne veſtem quidem haberet qua nuditatem tegeret . ivit ille ad amicos & ſubſidium quæſivit extremæ illi ſuæ neceſſitati ; ſed fruſtra id fecit , nemo illi aut voluit aut potuit ſuccurrere : revertit ergo nudus , ut venerat , domum , & ægro animo in ſuo lectulo decubuit . habebat autem ſub lectulo dolium , cui frumentum inerat , quo ad victum utebatur . nocte porro illa ingreſſus fur in ejus domum , cum nihil inveniſſet quod raperet aliud , & vacuus redire nollet , dolium extraxit quod erat ſub lecto dormientis pauperis , ac ſaccum non habens , veſtem exuit , in eamque frumenti quantum capere potuit evolvit . tunc dedit ſe in fugam frumentum auferens . at pauper evigilans in tempore , exilit e lecto nudus perſequiturque furem , brevique aſſecutus male mulctatum abjecta veſte cum frumento fugere compulit . ita pauper veſtem nactus eſt qua egebat ; & frumentum in dolio repoſuit in quo erat prius ; didicitque minime deſperandum in anguſtiis : expertus quæ non acceperat ab amicis , ſe a fure & hoſte aſſecutum : cujus etiam ex caſu intellexit , non eſſe aggrediendum negotium cujus exploratus non ſit exitus .

CAPUT VII.

Oſtenditur non eſſe deſiſtendum a labore ; & prudentiæ magis innitendum , quam Fortunæ .

HÆc tamen non eo pertinent ut fiducia caſuum hujuſmodi fortuitorum remittere induſtriam , omittereque conatum debeamus . hærendum eſt enim in eo quod plerumque fit ; ſolet autem invenire qui quærit . quocirca etſi aliquando videris aliquem inveniſſe , licet non quæreret , ne tali caſui tamquam tibi quoque eventuro confidas , neve recedas a communi uſu regulaque , demonſtrante ſic fere fieri ſolere ; ut ii demum inveniant qui quærunt . Naturam ergo rerum & negotiorum perſcrutari oportet , explorareque diligenter , comparatis differentiis eventuum ; ex eaque comparatione ratiocinando inferre qua via graſſari ad quodque aſſequendum oporteat ; ut & ex bonis quæ contingunt induſtriæ prudenter operanti , intelligamus quid & qua via perſequendum ſit , & ex malis in quæ delabuntur temerarii aggreſſores , agnoſcamus quid vitari conveniat , ne in ſimilia damna incurramus ; niſi enim ita fecerimus ſimiles erimus Columbæ quæ licet viderit pullos ſuos occidi coram ſe , non deſerit locum ubi nidificaverat , ſed rurſus in eodem ova ponit , iiſque incubat , donec & ipſa capta mactetur . decet igitur hominem intuentem ſcopum , viam ad eum rectam eligere , ſibique terminos præfigere , ultra quos non evagetur . curaque vigili in uſu ac tractatu negotiorum excubare , prætereaque ſcire : omnem hominem qui labore atque induſtria contendens in futurum conſulit , commode victurum : qui vero præſentem tantum & labilem utilitatem laboribus ſuis captat , in miſeriam lapſurum ; porro qui in utroque contenderit , ſic præſentem fructum captans , ut futuram quoque utilitatem procurare non deſinat , eum & vitæ commodis non cariturum , & laudem , gloriamque adepturum . *Edit. Rom. pag. 555.*

CAPUT VIII.

Quædam alia monita utilia : & concluſio Præfationis hujus .

EFfatum & hoc Sapientium eſt : tria tenenda homini eſſe . Primum ut fidem ſuam cuſtodiat : deinde ut ſibi perquirat neceſſarium alimentum : denique ut recte cum Hominibus converſetur . Dixerunt etiam iidem : Hominem deſidem & ſupine ſecurum , temere credentem rationibus male cohærentibus , quarum connexionem mens ejus ipſa non capiat ; ſimilem eſſe homini voluntate propria duce in rebus quæ agit vice intellectus , utenti ; perſuadentique ſibi quæ ipſi placent ; etſi a vero aliena ea ſint . Minime autem decet prudentem virum obſequi ſuæ voluntati : præſertim cum offenſione aliorum : neque leviter credere ſermonibus hominum , utcumque veraces ipſi videantur , niſi ratio in dictis eluceat . Quod ſi qui loquuntur ignavi ac negligentes appareant , diligenter cavendum , ne in æſtimatione negotiorum occurrentium , atque in rerum gerendarum notitia informanda , teſtimoniis talium innitamur . Præter iſta ſapiens monitum eſt : qui ſtudioſe ſatagit in conatu rei quæ fieri non poteſt , & inconſulto ruit impetu in metam non contiguam humanæ facultati , ſimilis eſt currenti extra viam , tanto largius aberraturo , quanto velocius contenderit . comparari etiam poteſt homini cui cum forte feſtuca intra oculum inciderit , pergit eum confricare , quoad excæcetur . Illud quoque habere alte infixum menti convenit hominem cordatum ; volvi certa lege vices mutuas ; & veriſſime paſſurum eadem unumquemque quæ fecerit . Itaque attendere ſibi ipſi debere qui lædere alium parat ; ſtatuereque omnino futurum , ut par ipſi referatur . unde manifeſtum eſt : eum qui amicum contriſtare non dubitat ingrato facto , ſibi nocere ipſi , & in caput proprium peſtem accerſere . Extremum hujus Præfationis præceptum eſto: qui accedit ad hujus libri lectionem, non curſim prætervehitor ; ſed lente ac meditabunde perpendito ſingula . nam conſiderando & profunde penetrando , latens ſub ſymbolis eruetur , & in fructum prodibit , utilitas . Hæc habuimus in anteceſſum ſuggerenda , quibus velut initiaremus jam a Veſtibulo ingreſſuros in cognitionem huius Operis , quod cum viderimus tanti habitum a Perſis ut illud ex Indico idiomate in ſuum Perſicum transferrent ; nos quoque elaborandum putavimus , ut noſtra opera Græci noſtrates illud cognoſcerent : Hæcque illi velut quædam præludia prætexuimus , quibus ad facilius percipiendam ex eo utilitatem præparentur Lectores .

Digitized by Google

PROLEGOMENON III.

PRÆFATIO

Perzois Medici, qui hunc Librum ex lingua Indica in Perſicam convertit.

CAPUT I.

Perzois Genus, ortus, educatio, ſtudia: ut ille Medicinæ profeſſionem præ cæteris elegerit: quoque pacto ſit in illa verſatus.

DIxit Perzoes Princeps medicorum apud Perſas, qui & hunc librum ex Indico idiomate in Perſarum linguam tranſtulit: dixit autem de ſe ipſo quæ ſibi a Puero contigerint, quibus diſciplinis informatus fuerit, quidve boni fecerit in vita, exercens medicam artem poſt ſuum ex Indis ad Perſas reditum; & ut honoratus fuerit a Rege Choſroe. dixit autem ſic. Fuit Pater meus ex illuſtribus Militibus, Mater vero mea ex filiabus magnorum, & præſtantium Satraparum: & gratia Dei noſtri fui ab ipſis amatus & honoratus ſupra omnes fratres meos. traditus autem magiſtro ſum ut diſcerem artem Grammaticam, cujus partes omnes percurri comprehendique ſeptem annis; & jam exiſtimans percepiſſe me ſatis elementa illa prima, dixi ad me ipſum. Quatuor, ut video, res ſunt, quas omnes homines ſequuntur ſtudentes adipiſci, eas ſingillatim conſiderare me oportet, perpendereque, ac diſcernere unamquamque: ſicque conſtituere quæ ſit optima, ut illam perſequar. ſunt ergo illæ quatuor res: Prima Opulentia; altera Voluptas, tertia Poteſtas, Poſtrema Merces ſive præmium operæ. Et quidem quod ad Mercedem attinet, hujus amplæ & copioſæ magnam ſpem oſtentabat profeſſio artis medicæ. nam illam jam elegeram cæteris præferens, eo quod laudari illam a Prudentibus omnibus viderem, & apud cunctos æque omnis ſectæ ac Religionis homines in honore eſſe; reperiebam autem in libris *Edit. Rom. pag. 556.* medicinæ ſcientiam tradentibus; laudabilem in primis eſſe qui medendi facultatem comparare ſibi ſtudeat, propterea quod eam affectet artem cui quotidiana proveniat merces. eo perſuaſus, & hac ſpe illectus iſtam profeſſionem cunctis aliis prætuli: non utique propter temporariam mercedem; ſed propter æternam. ne forte ſimilis ſim mercatori damnoſo, qui habens hyacintum ingentis pretii, quo uno potuerat dives fieri, permutavit illum grano mali punici ad nihil utili. Comperi rurſus quærenti per iſtam profeſſionem mercedem æternam, non defuturum quidquam neque in hoc ſæculo neque in futuro: ſed eventurum ipſi idem quod Agricolæ purganti diligenter agrum ſuum & ſtrenue colenti, cui cum & fœnum & triticum inde proveniat, non tamen ille propter fœnum laboravit, ſed propter triticum. cœpi ergo ſtatim curare infirmos propter mercedem æternam, & medicabar quoſdam quidem chirurgica opera propriis manibus; aliis verbo præſcribebam, præberi jubens medicamenta convenientia, nec quærebam mercedem aliam a quoquam, niſi laudem a ſimilibus mei, aut etiam clarioribus, & magis honoratis, magiſque opulentis; nihil expectans aut captans aliud, niſi ut ab ipſis vir bonus verbo & opere haberer.

CAPUT II.

Perzois admonitio ad Animam ſuam tranſitoria concupiſcentem.

COncupiſcebat autem anima mea res labiles ac fluxas: ego autem in contrarium nitens admonebam ipſam: non intelligis, inquiens, o Anima, futura ea eſſe quæ vere proſunt, non iſta præſentia. quo uſque non fugis humiles haſce reculas quæ gaudium verum ſuis poſſeſſoribus non afferunt, ſed iis potius graves incutiunt dolores, moleſtiaſque ac tribulationes creant, non evitabili ſubductione ſui; ad extremum autem ſuppliciis eos ſubiiciunt æternis? cur o Anima mea non recordaris æternorum? non te pudet communicare cum ſtultis, in amore vitæ hujus corruptibilis? nam qui ex hoc vano mundo aliquid habet apud ſe, tantumdem eſt ac ſi habeat omnino nihil. hæc enim vilia & nihili, ſtulti (qualis ego ſum) perſequuntur & amant. quouſque non fugies momentanea? non quæres ſempiterna? non parvo eris contenta in neceſſario alimento? non imperabis tibi in ſtrenua exhibitione bonorum operum, contendendo in his quantum poteris? memento porro compoſitionis tui corporis, & quibus illud caſibus ſit obnoxium. recordare luteum iſtud vas conflatum eſſe ex quatuor humoribus inter ſeſe pugnantibus, quorum illud ipſum certamen vita humana eſt. quæ quidem vita cito præterit, quippe ſimilis ſtatuæ compactilis ex multis partibus inter ſeſe commiſſis per clavos infixos, quibus avulſis ſolvitur ſtatua; ſic ſe habet humanum corpus temperie coagmentatum quadam, quæ ſimul defluxit, ipſum remanet mortuum. noli errare nec imponi tibi ſinas, o Anima mea, quaſi magnum vitæ bonum, & pro quo certare ad extremum dignum ſit, repoſitum videri debeat in conſuetudine tutelaque gravium & potentium amicorum, in jucundo contubernio, & confabulatione elegantium adoleſcentum; nam horum omniũ frequentia modicum gaudii, multum doloris creat; imo plerumque in odium & bellum deſinit. quod ita eſſe, ubi te auſam experiri eventus docuerit; profecto iſta damno improſperi ſucceſſus, ſuccenſebis iſti experientiæ; ſimiliterque facies ut qui uſi cochleari ad ſapores probandos juſculorum aut ſorbitionum oblatarum, ſi cujuſpiam eorum amarities linguam momorderit, averſabundi & offenſi corrugato naſo, etiam inſtrumentum quo liquor exoſus illatus ori eſt, iracunde confractum in ignem abjiciunt. Cave crucies ac perdas te ipſam ſolicita & periculoſa corraſione pecuniarum in gratiam cognatorum ac fratrum tuorum quos ditare damnis & ærumnis tuis ſtudeas; idem paſſa quod thus aut thymiama, quæ ut alios odore juvent in igne ſeſe conſumunt, in fumos evaneſcentia. Anima mea ne te decipiat falſus ſplendor divitiarum & gloriæ: harum enim vanitatem nemo intelligit niſi cum fuerit ab iis ſeparatus. Similes quippe ſunt capillis, qui quamdiu hærent capiti cum eo honorantur: ſi avulſi aut reſecti fuerint, ut ſordes abjiciuntur ac conculcantur. Attende, Anima mea, cum ſedulitate medicandis infirmis: nec dicas, functionem eam eſſe magni laboris graviſque diſpendii, cuique non reſpondeat a gratitudine ſervatorum merces idonea: eo quod plerique hominum vim & uſum artis medicæ non intelligant, caſuique aut naturæ imputent ejus effectus. Tu vero imitata heroas qui pretium ſervati hominis aliud non curant quam gloriam quæ iſti facto ineſt, ſic debes ſtatuere: abunde te remuneratam eo ipſo quod calamitate miſeros levaveris, *pag. 557.* quod ægros mortis faucibus ereptos incolumitati ac felicitati reddideris. nam horum quos dixi fortitudinis heroicæ fama celebrium virorum ea opinio eſt: bene quantavis contentione ac ærumna; cruore quinetiam large per vulnera effuſo, emi Civis vel unius vitam ab extremo diſcrimine recepti, reſtitutique patriæ: quanto majus erit decus profeſſionis & functionis hujus tuæ proprium, qua non unum aut alterum ſed innumerabiles homines exitio graſ-

ſantium morborum quotidiano miniſterio ſubtractos, vitæ ac Reipublicæ, uxori liberiſque repræſentas incolumes. cui merito cum deeſſe non poſſit famæ ac laudis æternæ præconium, nimium avaras ſis, ſi mercedem ejus aliam quærendam putes. Anima mea ne adhæreas fugacibus; ne inſiſtas nutantibus: ne præferas parva magnis; ne modico æſtimes pretioſiſſima; ſimilis mercatori qui plenam habens apothecam ſerici Damaſceni, ſuggerentem ſibi deſidiam audivit: heu quantus labor erit tantam iſtam panni molem minutatim per libras ulnaſque diſtrahere! moxque citra pondus ac menſuram licitatori maſſam totam viliſſimo addixit pretio; ſtultus inde judicatus. Hæc mihi diſſerenti apud animam meam, non habens illa quod veriſimiliter opponeret, ceſſit tandem, perſuaſaque tranſiit in ſententiam monentis; abſiſtens a cupiditatibus & vanis ſpebus: cœpique tranquillius exinde agere meum negotium juvandi languentes, ſolo intuitu gloriæ æternæ.

CAPUT III.

Æterna quærenti etiam temporaria occurrunt. Medicæ artis defectus deprehenſus a Perzoe; ejuſdem æſtus in delectu Religionis.

CÆterum ſic agens, & æterna quærens ſola non tamen temporariis carui; quin horum quoque benigna mihi ſeſe ſponte copia ingeſſit. Opum, inquam, exiſtimationis, dignitatis e gratia Regum tantum nactus ſum, quantum ne optare quidem umquam, multo minus ſperare, in mentem venerat: ultroque fateor, quæ ejus generis ampla magnificaque, vel ante meam in Indiam peregrinationem, vel poſt reditum inde ſum adeptus, non votorum ſolum meorum, ſed etiam meritorum modum excedere. Cum autem totum adjeciſſem animum ad comprehendendam pernoſcendamque penitus medicam autem; illud me in ea offendebat, quod in univerſa ejus vi nullum reperiebam modum plenæ ac perfectæ ſanitatis homini tribuendæ. Cum tota ejus in eo demum facultas expromatur, ut ingruentem depellat morbum: polliceri autem ac præſtare non queat, ut propria perpetuaque curato ſit recepta valetudo; ne eam umquam languoris, aut redeuntis poſtquam abierat, aut de novo ſuborientis incurſus labefactet. In quo mihi diffidens fruſtra exploravi, ecquid alii Profeſſores ejus artis me feliciores eſſent: ſed neminem uſquam inveni qui pluſquam dixi, poſſet. Id quod, ne diſſimulem verum animi mei ſenſum, multum refrigeravit incenſum meum ſtudium in iſtam ſcientiam, adeo inſufficientem deprehenſam. Intelligens porro inde, veram hominis ſalutem ac felicitatem in æternarum potius & ſemper manentium, quam harum caducarum quæ nobis inter manus effluunt, adeptione rerum ſitam eſſe, tanto impenſius incubui in abdicationem fluxorum bonorum. Quam exercere diligentius aggreſſum conturbavit occurrens inquiſitio veræ Religionis, de qua nihil in Medicorum libris legeram. Videbam autem eſſe iſtam curam cunctis prævertendam: utique cum ad felicitatem in alia quadam ab hac labili, aſſequendam vita, fruſtra contendat, niſi cui vera una Religio talis ſeſe viæ ducem præbuerit. Intento porro in hanc cogitationem mihi, multæ ſe objiciebant quæ humanum genus in partes innumeras diſtrahunt ſectæ opinionum de Numinis cultu diverſarum. quas adorſus conſiderare ſingillatim, ſic reperiebam: trahi ac teneri pleroſque hominum in Religione quam ſectantur, partim auctoritate tradentium Parentum, & inolita conſuetudine longo educationis uſu; partim utilitate ac quæſtu, provenientibus ex ritu prævalente illectos commodis; partim vano ſplendore terrenæ claritatis; metuque incurrendæ infamiæ, ſi præjudicatas aſſenſu vulgi rejicere, aut in dubium vocare ſententias audeant. Inde omnes pro ſe quemque obniti, magnopere inſiſtere in adſtruenda quam ipſe veram habet, improbanda quam alii præferunt, Religionis ſecta. in eoque certamine paſſim ardeſcunt, mendacii atque impoſturæ ſe invicem accuſantes infinitaſque acribus jurgiis miſcentes quæſtiones de Creatore ac creatura; de principio rerum ac fine ultimo; ſimilibuſque argumentis Dogmatum graviſſimorum. Hæc ego videns ſtudui conſulere privatim Magiſtros Sectarum, ac placitorum firmamenta cognoſcere; proponendo ipſis dubitationes, ac cum reſponſis eorum, præjudiciis ſepoſitis, comparando; eo animo ut ubicumque veritatem deprehendiſſem, eam & amplecterer & ſyncera intrepidaque conſtantia tenerem, rejecta qualicumque falſitate. Sic enim mihi faciendum duxi, ne, ut multi, crederem quod ignorabam: ſed potius lumine notitiæ ac rationis præeunte in via tanti momenti Duce uterer. Ecce autem in hoc mihi ſedulo verſanti; interroganti, inquam, audientique Antiſtites ipſos ac capita Factionum circa divina diſſidentium; non aliud inveſtigare certius licuit, quam inflexibilem pertinaciam propria quorumque laudantium, cum alienorum ſuperbiſſimo contemptu & irrevocabili odio conjunctam. Offendit ea me res, cauſamque præbuit univerſos ex æquo reprobandi. Inſedit ergo menti meæ; omnes quotquot adiſſem audiſſemque libidini propriæ obſequi, a vero aberrare, ſapere prout volunt, nec regulam adhibere rationem voluntatis, ſed intellectum affectui ſubjungere, falſo judicare, mendaciter loqui.

Edit. Rom. pag. 557.

pag. 558.

CAPT IV.

Periculum temere credendi in rebus Religionis Parabola declaratum.

ITaque ſic apud meum animum firmiſſime conſtitui: quærendos mihi alios magis æquos idoneoſque Dogmatum Auctores; ac quoad tales reperiſſem, nulli horum quos videram acquieſcere, nullum ſequi, ne mihi contingeret quod cuidam ajunt gravi ſua pernicie decepto. non longa eſt fabula quam hic, ut vulgo fertur, recito. Fur noctu non incomitatus irrepſit in domum Civis opulenti. Is lecto decumbens dormienſque cum forte, experrectus ad ſtrepitum, facile intellexit fures adeſſe: cubitoque uxorem impellens & ipſam excitavit, inſuſurravitque excitatæ in auriculam: quantum intelligo, cara conjux, circumventi latrocinio ſumus; nec procul a calamitate, niſi malum prævertimus aſtutia. Tu vero fac quod jubeo. Inclama ea vocis contentione quam videaris putare neceſſariam ad excutiendum mihi ſoporem altiorem, & dic: Rogo te, mi vir, unde aut quomodo paraſti divitias haſce tam multas quibus circumfluimus? Ac mihi quaſi nondum ſentienti, ingemina iterum eadem, ac tertio, voce ſemper contentius ſublata. Fecit extemplo mulier, quod vir imperaverat: muſſaruntque ſtatim fures, & ne indicium ſui jam vigilantibus præberent, immobiles hæſerunt; curioſitate præterea cognoſcendi quid vir reſponſurus eſſet, ad ſilendum auſcultandumque invitante. Tum velut ægre tandem ſolutus ſomno vir, auditus eſt dicere: nacti ſumus, o uxor, divino beneficio copias opeſque omnis generis plurimas: fruere his veſcendo bibendoque, ac lætam vitam agendo, nec curioſe percontare unde iſta pararim; quod indicare tibi nequeo, metu ne aliquis exaudiat (ajunt enim & muros auritos eſſe) arcanum autem hoc tanti momenti eſt, ut ex ejus evulgatione ultima capiti fortuniſque noſtris pernicies impendeat. Apage mi vir (Mulier repoſuit) intempeſtivam hanc formidinem: nox concubia eſt, clauſa domus, nos hic ſoli: quem adeſſe poſſe tibi fingis qui quod loqueris audiat? Reſpondit vir: quandoquidem me cogis, aperiam rem totam: ſed vide pro eo quantum ſalus tibi tua meaque cordi eſt, ne umquam cuiquam prodas; non cognatis, non fratribus. nam dico tibi edicoque iterum, ſi a quoquam reſciatur, omnes omnia perdemus, ſuperque ipſi continuo peribimus. Hæc videlicet (ſa-

Digitized by Google

tebor enim hic tibi) furto lucratus univerſa ſum, nihil non mihi congeſtum ex rapina. Perculſa dicto Mulier: mira, inquit, mi vir, narras. nam & tam multa in poſſeſſione noſtra ſunt, quæ difficillimum ſit creditu corradi congregarique furando potuiſſe; & tua ipſius hanc opinionem refutat fama. Vir enim bonus vulgo exiſtimaris. nempe, ait Maritus, carmen magicum adhibui efficaciæ mirificæ, cujus vi arcana ita juvabar in furando, ut quæcumque concupieram quantovis numero, quantivis pretii ac molis eſſent, attraherem congereremque unde ac quo volebam: idemque tamen, ſuſpicione procul omni, exiſtimationis apud omnes quam optimæ poſſeſſionem inconcuſſam tuerer. Papæ! (exclamat hic Mulier) ſtupenda memoras. ut ſcire geſtio quo id actum modo ſit! Et ille: pax, inquit, ſit rebus: ſi quieſcis totum audies. Prodibam plenilunio per noctem. Erant una mecum comites. Adſcendebamus in feneſtras Ædium quas deprædari conſtitueram. Ibi pronunciabam incantamentum meum in ipſam feneſtram inſuſurrans magicum hoc vocabulum. *Semel*, *ſemel*. repetebam præterea quinquies. Statim a replicato ſepties verbo, mira vis carminis! Præbebant ecce ſeſe nobis equitabiles radii ſuperne fulgentis Orbe pleno Lunæ. His invecti ferebamur intra ædes, nemini prorſus intus degentium conſpicui aut obſervabiles ſigno ſenſuve ullo. Tum iterum ego immurmurabam carmen meum; quo dicto quidquid pretioſum in illa erat domo e latebris erumpens ſuis confluebat ſponte ad me. Eligebam quæ placebant, portandaque dabam ſociis. Mox rurſus incantatione repetita inſcendebamus radios Lunæ, famulantibuſque illis per eaſdem feneſtras evolabamus, nos prædamque in tutum recipientes. Hæc fures audientes in ſinu gaudebant; ajebantque gratulantes mutuo; bonis avibus huc venimus. nullis umquam furibus tam propitiam Laverna ſe præbuit. En ubi minime putabamus artem didicimus montes aureos parandi, ſecuritate ab omni metu ſumma. Quin jam hinc indicato compendio utimur, & armis hunc ſuis petimus? Omnes aſſenſerunt: expectatoque dum vir mulierque iterum obdormiſcerent; ubi ſopitos putarunt: progreſſus furum Princeps ad feneſtram per quam Lunæ radius ſubibat, ſepties protulit auditum incantamentum *Semel ſemel* &c. tum impetu inſiliens quaſi ad inequitandum lunari radio, in caput concidit, ſonitu magno; ad quem erumpens ſuſe correpto Paterfamilias, afflictum valide pulſavit, ingeminans ad ictus ſingulos: Tu quis es? At ille: *Edit. Rom. pag. 559.* ceſſa, inquit, & dicam: Stulte credulus mihi nomen eſt. Idem egone mihi contingeret verebar. ſi ſomnia narrantibus ſua multiformium ſuperſtitionum præconibus citra pignus idoneum fidem adhiberem.

C A P U T V.

Pertæſus religionem a Parentibus traditam reprobat. Beneficentiæ vacandum ſtatuit: Perturbationes vehementium affectuum quam ſint noxiæ, Parabola demonſtrat.

INterim in hac mea varia & anxia inquiſitione de Sectis, illud tenebam; ne in ſcelera incurrerem, meque purum ab omni offenſione ſervarem, quæ perniciem poſſet afferre. Pergens autem interrogare illos, qui conſulti peritique putabantur de Dogmatibus quæ pro indubitatis venditabant, ſatagebam proponendis argumentis in contrarium meis, reſponſiſque ipſorum eliciendis, ſatisfacere animo meo, deprehendereque, ſi qua poſſem veritatem: certus ei ſemel inventæ mordicus hærere. Sed cum ea quæ ſupercilioſi illi Magiſtri reponebant argumentationibus, veri characterem non præferrent, nec omnino quidquam oſtenderent ſatis ſolidum, ut ei ſecure poſſem inniti, æſtuabam ut prius & incertus ſententiæ pendebam. Quare velut feſſa peregrinationum anima mea eo inclinabat, ut acquieſcendum ſibi putaret domi: tenendum, inquam, in negotio religionis duceret, quidquid demum Parentes, & exemplo præiviſſent, & verbo docerent. Sed retorſi ego eam ab iſto propoſito; monuique longe eſſe melius in priori quærendi conſilio perſtare. Infirmam enim excuſationem erranti fore, domeſticam doctrinam, ubi forte ipſius ductum ſecutus in exitium corruerit. nam quis compertus magicarum artium, impune judicium evaſit allegando: fuiſſe ſibi eas a Patre Mago traditas? non ſane magis quam ebrietate ac crapula quotidiana valetudinem corrumpens aut Cenſori vitium objurganti ſatisfaciet, aut curabitur a morbis intemperantia contractis, ſimul ac, etſi vere, dixerit; ea ſe diſciplina educatum in paterna domo, talia Genitorum exempla recordari. Iſtæ me cauſæ perpulerunt ad reprobandam Parentum meorum de Religione ſententiam. unde hinc repulſus quaſi novo principio in examen explorationemque ſedulam Sectarum animum admiſi. quo dum diu verſor in negotio, animadverti magnam me jam vitæ parte emenſum, ſenio & morti propinquare. Hac pulſata cogitatione mens in finis qui omnes manet, & migrationis ex hoc Mundo conſiderationem incubuit perattentam atque acrem; eo effectu, ut quidquid apparet, ſeque oſtentat ſpecioſe in hac quadam Mundi ſcena, nihil niſi umbra videretur. Statui autem inſiſtendum mihi exercitationi beneficentiæ; ſperans ea conſecuturum me, ut bonis Viris, & præclara per vitam operatis, annumerarer. decrevi etiam cavendum, ne nimius in illud ipſum quo ferebar indagandi veri ſtudium affectus. avocaret me a functione curandorum ægrorum; ſicque iners negligendis occaſionibus bene merendi, tempus otio contererem; quoad me ſuprema dies occuparet deſtitutum ſupellectili meritorum, quam parare in opportunitatibus neglexiſſem. nam magna ineſt vis perturbationibus animum tenentibus, ad avertendam attentionem neceſſariam gerendis ex præſenti rebus: prout declaratur brevi fabula, quam tanti eſt enarrare. Quidam contraxerat neceſſitudinem illiciti amoris cum muliere nupta. Quæ Mœcho gratificata poſticum paraverat per quod ipſe, ingruente ſubito periculo, fugeret. quadam die cum una eſſent, pulſavit improviſo vir ad Januam, pandique fores ingreſſuro poſcebat ſibi. Turbata Mulier jubet Adulterum proripere ſe ad oſtiolum prope puteum, cujus clavem e vicino clavo pendentem ipſi antea monſtraſſe ſe ajebat. Currit quo mittebatur hinc metu, illinc amore ac deſiderio turbatus Mœchus, & ut contingit acri cura ſuſpenſis, nec locum, quamquam præoſtenſum recognoſcere, ac nec clavem, januamve ipſam reperire valuit. In his aliquandiu tumultuatus, redit ad Adulteram, jam magis proximo Viri appulſu ſollicitam, proculque acclamat: oſtium de quo dixiſti evanuit; clavis non comparet: animus meus apud te eſt; vacare his quærendis nequit. Cui mulier: effugium parare potui Reo, mentem dare ſtulto non poſſum. Tu vero ut lubet, addidit: aderit brevi qui tibi quo dignus es, præbeat. Illi æſtuanti curſantique Maritus adulteræ ſuperveniens plagas imponit luculentas: tum correptum miſerum convicio trahit ad Judicem, ex lege utique actturum. Ergo equidem in animum induxi non committere, ut perturbatione mentis, ineptus actioni fiam: ſed ſereno ſemper tranquilloque ſim animo, expeditus alacritate præſenti ad navandam ægris operam, juvandoſque quoſvis ope quomodocumque indigentes mea. nam in commendanda beneficentia, omnes, in aliis licet diſſentientes, ſumma concordia Sectæ conveniunt.

CAPUT VI.

Perzoes pendente adhuc deliberatione de Religione, Innocentiæ, ac Benignitati ſtudere decernit: ejus qui ſecus fecerit ſtultitia per Parabolam oſtenditur.

Edit. Rom. pag. 560.

CONſtitui præterea non ſolum Homicidium cavere, ſed & a pulſando quoquam, ac vi quavis inferenda ulli omnino, temperare: decrevi quoque abſtinere verbis maledicis, ac turpibus, non furari, non iraſci, nulli fraudem moliri. Abdicavi conſuetudinem mulierum, venereaſque voluptates. adamavi, & colui temperantiam, cuſtodivi linguam meam a mendacio, ab omni verbo otioſo, & noxio: ſtudui mitem, ac humanum præbere me omnibus ubique. Atque hæc ſtatui licet nondum plane perſuaſus eſſem de futura Reſurrectione, deque præmiis Bonorum, pœniſque Malorum poſt illam repræſentandis. Longe me abjunxi a convictu, & familiaritate hominum Improborum; affectavi conſuetudinem cum Honeſtis, & Juſtis. Præ omnibus fixum animo tenui: nihil eſſe præſtantius, honeſtius, amabilius Beneficentia. Eam, & amicis potiorem, & conjuge cariorem mihi eſſe debere. Hanc Deo volente facile parari. Huic porro nihil comparabile. Plus enim illam gloriæ afferre poſſidenti ſe, quam Parentum claritatem, aut opes Amicorum. docet hæc bene mereri de omnibus, benefacta ubique ſpargere. Eadem large licet tribuens:, diſpendia non ſentit: ſed quo plus donat, plus abundat. non corrumpitur, non veteraſcit, non circumvenitur a potentia, non horret ignem, non timet fures, non formidat beſtias, non ullo triſti eventu conturbatur. magis quinetiam in calamitate nitet, & ubique perſtat intrepida. Reperiebam autem apud me reputans; eos, qui ſectam vitæ huic contrariam amplexi, omiſſa benefaciendi aliis cura, ſibi unis omni voluptate ſaginandis unice intenti eſſent, ſibi peſſime conſulere, & amaritiei plurimum inter luxus, ac deliciarum falſas dulcedines guſtare. Similesque iſtos eſſe homini parum ſano, qui levem dieculæ unius jucunditatem magna peculiæ jactura, gravique rerum ſuarum detrimento emerit. Fuit nimirum Inſtitor gemmis peregrinis dives, qui artificem unionibus forandis diurna centum nummorum mercede conduxit. Præſto ex condicto adfuit operarius in locantis domo, cum inſtrumentis artis. Hic dum expedit ſe operi, videt forte ſuſpenſam e clavo citharam, & eam ſcire ſe pulſare ſignificat. Præſens margaritarum dominus eo animadverſo: Tu vero, inquit, ſume ſis lyram: libenter operam canenti dedero. Ille arreptum organum non inſcite tangere aggreſſus, mire placuit voluptuario Patrono; adeo ut is ſua ſeria ludo poſthabens, totum diem inhianter audierit vibrantem fides terebratorem unionum. Ad veſperam centum nummos citharœdo petenti, commotus Inſtitor. atqui mi homo, inquit, non plectri movendi, ſed terebri tractandi mercedem iſtam pronunciaram. Sane ita eſt, Artifex ait, cæterum mihi parato ad locatam operam, quis alius, quam tu ipſe ne defungerer obſtitit? mei judicii non erat quanti æſtimares avocamenta tua. mihi fraudi eſſe non debet tibi obtemperaſſe: quare ne te oblectaveris mercenarii damno, promiſſum diurnæ operæ pretium redde. æquum dicebat, & vel invitus mercator centum nummos perſolvit, inelaboratis ipſi manentibus unionibus. Ad hoc exemplum ego veritus ne ludicris ſeria perderem, remiſſionibus poſui modum, attentuſque officii negotio me impendi totum, nugis abjectis.

CAPUT VII.

Perzoes Meditatione, ac ſeceſſu in Reſurrectionis notitiam venit. Ejus doctrinæ utilitas. deliberatio circa Profeſſionem Vitæ Aſceticæ.

PErtæſus inter hæc voluptatum vitæ, quod harum inſtabilitatem, & inanitatem noram, collegi me in conſiderationem attentiorem, & ut huic aptum otium nanciſcerer, in ſolitudinem me abdidi. Ibi altius ingreſſus in contemplationem rerum, permagnum ejus operæ fructum retuli. Intellexi enim, naturæ humanæ ſtatum, & univerſi gubernationem mecum reputans, deeſſe non poſſe quin ſit aliquando futura mortuorum reſurrectio, ad quam omnes tendant ſuis quique viis; moribus videlicet actiſque, magno diſcrimine ſub finem deprehendendo Bonorum Malorumque nunc permixtim agentium. Hæc Aſceticæ diſciplinæ in ſeceſſu exercitæ doctrina eſt, quam illa velut bona Mater ſuis cultoribus, uti morigeris filiis, tradit. quantivis iſtud pretii, momentique omnium maximi dogma eſt: unde vitæ recte dirigendæ ſpes, & ratio pendet univerſa. Turris hæc quædam munitiſſima eſt, in quam qui ſe receperit, non modo tutus permanebit ab incurſu malorum omni; ſed & per eam papdi ſibi aditum in Paradiſum æternæ voluptatis, quo, ſi velit, ſecurus penetret gratulans experietur. Comperi plane nihil melius attenta iſta, tranquillaque meditatione rerum ad ſalutem Animæ ſpectanthum. comperi autem id non uſu ſolum meo, ſed & exemplis, experientiaque aliorum ei ſe dedentium. Hos enim animadverti, apparere pacatos, *pag. 561.* & lætos ſemper, gratos erga omnes, ſuo contentos, ſecuros, ſubnixos generoſo contemptu cunctarum Mundi vanitatum, ſupra omnem noxæ aleam in alta quadam arce mentis extantes. Horum igitur felicitatem æmulatus, livore, atque invidentia repudiatis, caritati me dedidi: ſpretiſque fluxis, ac caducis, perfectionem affectavi ſapientiæ, qua monſtrante providens futura, imperterritus ibam, certus nihil ſe objecturum quod viam intercluderet ad ſcopum, quem intuebar veræ beatitudinis, meque averteret, aut turbaret. Per hunc modum experimento capto vitæ Aſcetarum, guſtu illectus tam ſancti, ac ſalubris Inſtituti, magnopere affici me ſenſi ad iſtam profeſſionem capeſſendam; meque cum his aggregandum. retrahebar autem ab hac voluntate eo metu; ne non par eſſem ferendis illius diſciplinæ laboribus, propter contrarios longo uſu educationis diverſiſſimæ contractos habitus, moreſque aſſuetudine coalitos in naturam. itaque verebar ne ſupra vires conniſus, non modo non aſſequerer optata, ſed & damnum acciperem, jacturamque paterer jam adeptorum. Illud etiam talia cogitantem conturbabat me; quod videbam, ſi Mundo valedicens migrarem in ſolitudinem, ibique amplecterer Inſtitutum Aſcetarum, eripiendam mihi facultatem bene merendi de hominibus, juvandique beneficiis inopes: cujus tamen in exercitatione virtutis magnam mihi ſpem conſtitutam arbitrarer perennium bonorum acquirendorum. quare metuebam ne ſimilis fierem cani fruſtum carnis ore portanti, qui ejus umbram in flumine vicino majorem videns, omiſſo quod tenet, inſilit ad captandum quod apparet: ac ſic utrumque perdens, vacuus impaſtuſque ſtultitiam ſero ſuam damnat. Sic ſubductis mecum rationibus ſpei metuſque, ſtatui ſuſtinere me ab incœpto non ſatis exploratæ utilitatis, permanereque interim in ordine, ac ſtatu vitæ priori.

CAPUT VIII.

Aeſtus Perzois in deliberatione de Vita Aſcetica, & diſtinctior notitia vanitatis Mundi.

IN hoc tamen ſic conſtituto ne conquieſcerem, abripiebat me novus æſtus comparantem inter ſe

ſe vitam, ac ſtatum, hinc Aſcetæ, illinc amatoris Mundi; & ea collatione reperientem: haud fere plus voluptatis, ac ſuavitatis contingere mundanis, quam ſolitariis, utcumque hi videantur omni vitæ mortalis fructu deſtitui, contra illi deliciis abundare. quæ enim tandem iſtæ deliciæ ſunt, quas penitus introſpiciens reperiebam, plus ad extremum conciliare damni, mœſtitiæque quam initio attulerint voluptatis. Eſt enim Mundus inſtar aquæ ſalſæ, unde quanto plus biberis tanto plus ſitias: inſtar oſſis aridi, carnis odore quodam allicientis canem, qui miſer eo rodendo nihil niſi dentes atterit, & fauces convulnerat: inſtar fruſtuli carnis raptæ a vulture, in quem convolantes undique aliæ rapaces aves, abjicere prædam cogunt, neceſſaria ſui tuendi cura, plagiſque contuſo, ac pugna feſſo, non alium rapinæ ſuæ fructum relinquunt, quam famem, & mœſtam memoriam inanium laborum: inſtar vaſi, mellea ſuperficie venenum ſuppoſitum tegentis; ex quo qui dulcedine illectus mellis, guſtaverit, mox cum cruciatu exanimatur: inſtar lætum ſomnium videntis, qui mox evigilans in familiares miſerias revolvitur: inſtar fulgaris momento illuminantis nocturnum viatorem, ſuis ſtatim tenebris reddendum: inſtar bombycis, aſſidue nendo nihil lucrantis, niſi ſterilem continuationem infiniti laboris. Talia reputans rurſus reſorbebar in deſiderium vitæ ſolitariæ ſectandæ; rurſuſque retrahebar in propoſitum non abdicandi vitæ commoda, dum ea comparans cum ærumnis, anguſtiis, laboribus vitæ inopis in ſolitudine degendæ, haudquaquam mihi faciendum putabam, ut hæc ultro abjicerem, quæ forte poſtmodum fruſtra requirerem. Inter hos quaſi fluctus ancipites ſenſuum, ac votorum alternis prævalentium ambigue jactatus, ſimilis eram imperito Judici, leviter mutanti calculos, & modo damnanti, quem abſolverat; mox quem damnaverat rurſus abſolventi,

C A P U T IX.

Pertæſus æterna ſpectare conſtituit: Vitæ humanæ miſeriam deſcribit.

ALiquid tamen certi fructus ex his altercantis ſecum mei animi contrariis aſſultibus collegi. Conſiderans enim tantam illam in victu, cultuque duritiem Aſcetarum, tolerabilem ipſis, imo ſuavem videri, idcirco quod brevis ſit, nec ultra vitæ mortalis ſpatium exeat; viciſſim autem excipiatur gaudiis æternis: decrevi ego quoque, parvi ducere bona præſentia, ſpe, ac comparatione futurorum. Hinc quaſi conſolans Animam meam, & comprobans inexplebilia illa deſideria, quibus inhiaverat profeſſioni vitæ cum virtute conjunctæ, dicebam: O quantum in hoc vitæ genere aſpero, deſtitutoque, laborum, ærumnarumque ſentitur! ſed rurſus quam brevis, & fluxa eſt voluptas indulgentium genio! quam fallax ſuavitas momentaneo guſtu evaneſcens! *Edit. Rom. pag. 562.* Quis porro tam lævæ mentis, non abunde compenſari, non bene condiri putet experientiam brevem parvæ amaritudinis, expectatione certa dulcedinis ſempiternæ? Quis homo eſt, cui ſi conditio feratur ſubeundæ per tempus non longum arcti carceris anguſtiæ, ut mox in æterna amœnitatis beata ſpatia laxetur, recuſet aut dubitet admittere? An non eſt hæc vita plena doloribus, acerba cladibus, anxia periculis: imo quid hominis in terra converſatio aliud eſt, quam jugis afflictio, textum neceſſariæ miſeriæ, continuum tormentum uno ſævitiæ tenore a principio ad finem pertinens? Enimvero ipſa hominis prima origo quam vilis? Mucus nempe quidam (ut ajunt Medici) delapſus in uterum Mulieris, ibique cum ipſius ſanguine commixtus, inde concreſcens diſpertitur in membra, moramque ducit longam in illis tenebris, & anguſtiis ſine cibo, & potu, tum maturo partus tempore, cum niſibus, & ſummis doloribus ejicitur. natus puer multiplici miniſterio gerulorum, & nutricum, per fletus fere aſſiduos ad creberrimum ſenſum famis, ſitis, algoris, ſimiliumque malorum, quibus ſubjacet imbecilla infantia, perducitur ad moleſtiſſimam ipſi ablactationem. Inde Magiſtris edocendus, hoc eſt excruciandus, traditur, ſubigenduſque terrore, ac plagis, ad litteras, aut artes, cæteramque diſciplinam, improbo labore arripiendas. mitto febres, varioſque languores; & pejora malis remedia amariſſimarum potionum. Sic in robuſtiorem educto ætatem, alius non faciliorum certaminum campus aperitur, latiſſime patens in curas contentioneſque ſolicitas diverſi generis: in divitiis parandis, partiſque tuendis, quærenda, & curanda conjuge, liberis educandis, promovendis; ambiendis honoribus, commerciis miſcendis, Amicitiis contrahendis, Invidiæ petitionibus declinandis, Periculis judiciorum, fraudum inſidiis anxia providentia cavendis. Seneſcit inter hæc circumferens in ſuis ipſe viſceribus, ac venis hoſtes numquam quieſcentes quatuor, Sanguinem, Phlegma, Chymum, & Bilem, obſeſſus exterius infeſtis ſemper periculis toxicorum, viperarum, ſerpentum genere omni, tum Leonum, ferarumque rabidarum. Prætereo vaporem noxium ſolis ardentis, frigora hyemum, ac nivium, peſtilens Cælum, lueique auræ tractu, atque halitu vulgabiles, inundantiam imbrium, tela nubium, & fulminum horrores. Per has minas nuſquam non intentas, ſi quis varie vitabundus pertingat ad decrepitam ætatem; ibi reperit cur tamdiu vixiſſe pœniteat. Super omnia mors ingruit incerta ſui expectatione longum vexatis triſtiſſimamque a Mundo, a Patria domoque, a complexu carorum, a liberis, conſanguineis, amicis, fratribus, a ſpebus vitæ cunctis migrationem inexorabiliter edicens: multo interim magis crucians, conſcia ſuſpicione pœnarum, animæ mox corpore ſolutæ, luendarum, ob non expiata vitæ ſcelera. Erit ne quiſquam ſanæ mentis his perpenſis, quem hujus ærumnoſæ, ac corruptibilis vitæ non tædeat? qui libenter hic ſit? qui voluptatum, & turpium, & fugacium guſtu capiatur? qui fluxis, & caducis inædificare ſpes ambitioſas, & ſecure inſiſtere non dubitet? Sit ille licet Rex, ſit, Dei ſingulari beneficio, cunctis naturæ dotibus, fortunæ favoribus ornatus; vigeat valetudine, gaudeat opibus, floreat exiſtimatione, ac fama: Extet alte conſpicuus in arce quadam humanæ felicitatis a cunctis vulgarium incommodorum protectus inſultibus: feret tamen ſecum quocumque aſcendet rodentem intus tineam lente graſſantis exitii; & inſidiantium undique calamitatum unum reperiet exitum in clade ultima, animam ipſi ac ſpiritum extremis angoribus extortura.

C A P U T X.

Infelicitas Mortalium luculento ſymbolo declaratur.

POST hæc ingreſſus ego rurſus in altiorem conſiderationem rerum, quæ viſuntur in hoc orbe, animadverti creaturarum omnium facile præſtantiſſimum eſſe hominem; verum eumdem negligentem ſui, ac propriæ ſalutis incurioſum, illam poſthabere voluptatibus ſenſuum. tum ſic apud me dixi: ſimilis eſt homo viro cuipiam fugienti a facie feri Monocerotis, & curſu illo delato in præcipitium imminens lacui; ubi reperta ingenti arbore, conſcendit in ramos ejus inferiores, iiſque ſuſpenſus hæſit. nidulabantur ſub cavo cortice ejus arboris, angues quatuor, terebrantes ipſam, & per foramina, quæ rodendo fecerant, capita oſtentantes. Deſpiciens inde ad radices arboris, vidit accubantem Draconem immanem, vaſto diductarum faucium hiantem ſpatio, ad ſe, ubi decidiſſet, abſorbendum. Vidit & mures duos, album unum, nigrum alterum, rodere aſſidue illos ipſos,

quibus inſiſtebat ramos, admordentes eos ſine intermiſſione, qua parte committebantur trunco. profeceruntque arroſione continua tantum, ut plus media craſſitie acciſa, tenui tantum ſegmine, ac velut filo nutanti, ramalia illa, quæ ipſum ſuſtentabant, plantæ ſtipiti hærerent. In his miſer anguſtiis, prout par erat, æſtuabat animo, ſolicitus quonam pacto ex tot undique ingruentibus periculis ſalvus evaderet. Tali cura ſuſpiciens forte obſervavit; ex cacumine arboris, ubi apes favos fecerant, mel defluens ſtillare, quod, uſus opportunitate, guſtare cœpit; tantumque illa dulcedine oblectatus eſt, ut oblitus circumſtantium monſtrorum, feri Monocerotis, horribilis Draconis; hydrorum quatuor, duum murium, ramos, quibus ſuſtinebatur, ne in gulam Draconis caderet, ſtirpitus ſuccidentium; ſuaviter acquieſceret, avide, ac ſecure captans ſuperne deſtillantem liquorem melleum. Id dum agit abruptis tandem ramis, decidens infelix, eſca factus Draconis inhiantis, interiit. In hac Imagine ferus Rhinoceros deſignat mortem pertinaciſſime inſtantem Homini, & quocumque ſe contulerit eum perſequentem, nullis uſquam ei tutis ab ea latebris. Lacus eſt vita hæc miſera, monſtris ſcatens, infeſta naufragiis, infamis cladibus, regio infauſta lachrymarum. Rami duo ſuppoſiti pedibus, arroſi a muribus, temporariæ opes, & fluxæ commoditates, quibus ægra mortalitas innititur. Quatuor angues ſinu ipſo clauſi arboris, humores quatuor ſignant, quorum temperie, mutuis invicem cunctorum librata certaminibus, corpus vivit. Perforant ii truncum, caputque exerunt, quoties unus ſupra omnes prævalens, morbus creat, interitum minans, niſi vis ejus medicaminibus retuſa, ad temperamentum, concentumque redigatur. Draco inferne accubans Orcus eſt, quo inevitabiliter cuncti trudimur. duorum murium candidus diem, ater noctem ſignificat. Hæ fulcra vitæ ſubruunt, indeſinenti detractione ſpatium vivendi minuentes. Fallaces, noxiæque voluptates, mellis ſuperne affluentis inſidioſa ſtillatione adumbrantur. Hæc enim perniciose mortales oblectat, avocans mentes eorum a ſalutis cura, affixoſque ipſos fluxis gaudiis, ne ſempiterna ſibi provideant, detinens. His ego perpenſis attente omnibus, decrevi perſtare contentus profeſſione mea, magnopereque incubui ad benemerendum de indigentibus, & quoquo modo, quave opera poſſem, inopes juvandos; ſic reputans; hanc eſſe debere, ſi ulla ſit, ſalutis viam: ſperanſque felicitatem, cujus innatum homini deſiderium eſt, tali potiſſimum affectandam conatu. Ita compoſita e prius memoratis fluctuationibus mente, miſſus ſum a Rege Choſroe in Indiam: indeque in patriam redux edidi multos libros, e quibus hic unus eſt nuncupatus, Specimen Sapientiæ Indorum.

Edit. Rom. pag. 563.

SPECIMEN SAPIENTIÆ INDORUM VETERUM EXHIBITUM

Diſſertationibus Parabolicis quindecim cujuſdam Gymnoſophiſtæ ad Abeſſalomum Regem.

DISSERTATIO

Parabolica I.

ABESSALOMUS Indorum Rex conſuluit quemdam e ſuis familiaribus Gymnoſophiſtam, dicens: Volo a te mihi declarari per exempla, quo modo fraudulentus, & malignus vir, inſinuans ſeſe inter Amicos duos, dirimat, & in odium commutet contractam prius inter ipſos amicitiam.

I. Ad ea in hunc modum reſpondit Gymnoſophiſta.

Fertur Mercator quidam copioſus, ac dives, filios habens pigros, & per deſidiam averſos ab addiſcenda, factitandaque Arte quapiam ex utilibus ad vitam; hos admonuiſſe verbis hujuſmodi: O mei filii, qui in hac vita converſatur, tribus indiget rebus: Opum copia ſufficiente ad victum, & cultum; bona fama, & exiſtimatione apud homines, denique felici aſſecutione repoſitorum in vita futura Juſtis Bonorum. Hæc porro tria non aliter ulli contingunt quam per iſta quatuor. Quorum primum eſt: poſſidere divitias juſte partas: Alterum; eas adminiſtrare, ac diſpenſare ſapienter: Tertium; ex iis erogare Indigentibus, præſertim dum poſtulant. hoc enim opus, & in hac vita utile eſt, & in futura. Quartum denique, in occaſionibus ad peccandum invitantibus ſuſtinere ſe a lapſu, connitique in hoc vi ſumma. Horum quatuor, ſi quis vel unum prætermiſerit, nihil perficiet. niſi enim erit idonea opum copia inſtructus, nec vivere ipſe honeſte, nec bene aliis poterit facere. Quod ſi divitiarum quidem aliquis affatim habeat, male autem eas adminiſtret, vitamque gubernet ſuam, cito egenis annumerabitur. neceſſe quippe eſt, ſi quantum expendit, utcumque id ſit modicum, non curet continue reficere, acceſſione damnum reparante, ut ejus ſenſim res familiaris atteratur, ac tandem evaneſcat, velut ſtibium, quod paulatim imminutum in pulverem, conſumitur. Porro ſi & divitiæ in ſupplementum expenſarum acquirantur, & in harum diſpenſatione ratio conſtet; inde tamen nihil tribuatur indigentibus, talium poſſeſſor divitiarum, pauper reputabitur, & ſua illum copia diſrumpet, ut contingit in canalibus, aut fiſtulis fontium, quæ, quando non patet exitus aquæ jugiter influenti, crepant. *pag. 564.*

II. His pueri auditis, perſuaſi Patris auctoritate, obtemperare recta monenti decreverunt. Et primus eorum peregrinatione ſuſcepta mercaturæ gratia, dedit ſe in viam ducens plauſtrum, quod tauri duo trahebant. eo itinere devenit in paludoſum locum, ubi taurorum alter limo hauſtus procubuit. Puer cum ſuis eum, magno labore ac conatu luto extraxit. cæterum ea contentione, dum trahit, & viciſſim trahitur a beſtia tantum fatigatus eſt, ut ſubſiſtere cogeretur, pergere ulterius non valens. Ipſe taurus pro ſemimortuo relictus, ſenſim recepto ſpiritu progrediens, pervenit in campum herboſum, beneque irriguum, ubi manſit attendens paſtui. nec multum in medio tempus, cum impinguatus incraſſatuſque cœpit terram fodere cornibus, & mugitus edere acutos. Diverſabatur autem non longe hinc Leo Rex Belluarum, numeroſum circa ſe habens ſatellitium Beſtiarum omnis generis. Aderant enim ei Leones & Urſi, Lupi & Lepores, Pardi & Vulpes, Thoes & Lycopantheres, cæteræque brutarum animantium ſpecies. Porro Leo iſte ex ſervili conditione, fortuna quadam evectus ad regnum, haud dignus erat illo loco; ſtigmatias, & perforatus nares; plane deneger quidam, experſq; conſilii. Hic auditis

tauri mugitibus, ſoni minacis vehementia perculſus miſere cœpit æſtuare, frangique animo: diſſimulare tamen curavit formidinem pudendam, ne venerationem apud ſuos detecta ignavia perderet. Stetit igitur uno in loco immobilis.

III. Apparebant autem ei familiari Accenſorum miniſterio Thoes duo, quorum alteri Coronato, alteri Veſtigatori nomen erat. Verſuti ambo, & ſolertes; ſed Veſtigator aliquanto aſtutior, pravique animi; naturali flagrans deſiderio res omnes uſque ad intimum ſcrutandi. Is tunc Coronato dixit quid dicamus, O Sodalis, eſſe cauſæ cur hic Leo noſter dominus immobiliter defixus præter morem obtorpuiſſe videatur? Huic Coronatus ſic reſpondit: quid tibi cum hiſce inconſultis interrogationibus? Enimvero nihil ulli noſtrum improſperi contigit, quo dolere debeamus. Sed ad fores noſtri Regis ex officio apparentes dimenſum cum fide quotidianum accipimus; in Regum autem arcana curioſos adjicere oculos, & abſcondita improbe rimari, præter quam captu, ac facultate noſtra majus quiddam eſt: etiam periculo non vacat. Abſiſte igitur a talibus. nam qui vel agere, vel loqui ſuæ ſorti non convenientia audebit, omnino patietur quod Simio evenit. Simius enim, ut ajunt obſervans aliquando lignatorem dantem operam trunco findendo ſucceſſiva adactione duorum cuneorum, quorum ſemper alterum ex ea parte ubi laxabatur diductius rima, in anguſtiorem, & tenuius hiantem ligni fiſſuram intrudebat; ſicque trunco inſidens ab uno ejus capite ad alterum ſenſim procedebat: id, inquam, admirans Simius, explorare quid ageretur voluit. Ergo ligno & ipſe poſt fabrum inequitans inſpectabat attentiſſime: quando ecce diſcedentibus latius ſegmentis, fragmen quoddam acutiſſimum curioſuli ſe genitalibus infixit. Ille exanimatus acri punctu doloris ejulatum dedit maximum. Reſpectans ad ſonum Faber, moleſtum interpellatorem operis plagis egregie contuſum, calce procul abjecit. nihil mitius impendet tibi, ſi curioſus eſſe pergis.

IV. Ad ea repoſuit Veſtigator: jam noveram quæ mones. ſed & illud ſcias velim: eſſe tamen præclarum attollere aliquando animum ab humilitate ſtatus ſui, audereque aſpirare ad gloriam, cujus qui fiunt compotes, & Amicis gaudium, & invidis mœrorem de ſe creant: quo quid præſtabilius ac majus? Puſillorum porro atque humi repentium animorum eſt, tenere ſe anguſtis finibus, contentum eſſe modico quod adeſt, nihil ultra ambire. nam & canis oſſi aridiſſimo forte occurrenti rodendo ſecure accubat. Verum excelſioris vir ſpiritus, acquieſcere minimis, infimiſque dedignatus, generoſum in ſe digna perſequenda impetum expedit: velut Leo ſequens Leporem, ſi obiter Camelus occurrerit, huinc inſtat, puſilla præda contempta. An neſcis canem quidem caudæ adulatricis motu ſervili, panem cibarium eblandiri; ſeque putare beatum, ſi nactus forte ſit: magnum contra Elephantem faſtidioſe admittere bonos etiam ultro oblatos cibos, nec niſi ſupplici vix tandem aſſentatione exoratum ad veſcendum adduci? Apage ſordidas anguſtias conſtrictæ in arctum mentis, nihil ultra neceſſarium affectantis uſum: me juvet adipiſci, ſupra ſortem creſcendo, unde cum ſatur domi fuero in alios effundam, aura mulcendus populari. Hoc viri eſt magnanimi, ſublimia tentantis, liberalis: quem & ſi caſus ante tempus præclara conantem fatalis afflixerit, perdiu tamen vulgo vixiſſe cenſeatur; tantum adjungente fama ſpatio vivendi, quantum calamitas detraxerit. Iſti autem quos narras minutuli, circumſpecti, trepide obnoxii, ad omnem motum folii paventes, ſibi boni unis, vivunt inglorii; & cunctis ignorabiles, vel ſi annorum numerum a læva promoverint ad dexteram, in decrepito licet ſenio, mori pueruli videntur.

V. Occurrit his contra Coronatus: & iſta, inquiens, quæ declamaſti, nos quoque o Bone noveramus: cæterum ſic habe: ſuam eſſe unicuique conſtitutam menſuram claritatis, atque fortunæ: quare qui inter honoratos, & ipſe honore dignatus fulget, recte ſibi, ac ſuæ quieti conſuluerit, ſi pruriginem ambitioſam aſſurgendi altius compeſcens, in ſuo ſedeat gradu tranquillus. quid ergo nos aliud quæramus, qui ambo gratioſi apud Principem in amplo miniſterio verſamur? cui hoc non eſt ſatis, nihil ſufficiet. Atqui (ait Veſtigator) omnes Aulæ, ac Regni, vitæque adeo, ac mundi dignitates, in commune proponuntur præmia merentium, fructus audentium. Itaque tamquam ad palmam in medio poſitam, jus arbitriumque cuique eſt currendi, & experiundi quid poſſit. Ex diſcrimine porro generoſi, & ignavi, patebit utrius alteri præoptanda conditio ſit. generoſus ſemper aſcendit; ignavus continue ſe deprimit. Cum autem, ut palam eſt, arduum, laborioſumque ſit in ſublime niti; facillimum vero, ac pronum deorſum tendere, nemo non videt quanto præſtantius laudabiliuſque ſit emergere in altum, ac ſurgere conari, quam deſidere patienter in infimo. Igitur quis dubitet ſequi quemque debere quod eſſe conſtat excellentius; noſque adeo vilis inertiæ damnandos; ſi modicis indormiamus, ad magna invitati. Equidem arripere conſtitui occaſionem creſcendi quam benignam offert iſta formido domini Leonis, & tam ipſius, quam Cohortis, ac Comitatus univerſi æſtus, atque incertitudo conſilii. adire illum juvat, & percontando elicere quid cogitet. quis ſcit enim, an non inde mihi naſci opportunitas poſſit novæ cujuſpiam dignitatis impetrandæ.

Edit. Rom. pag. 565.

VI. Unde autem (repoſuit Coronatus) dic amabo, tibi conſtat, æſtuare, ut ais, & formidare noſtrum Regem? nempe (inquit Veſtigator) ejus animi ſenſus intimus mihi pellucet ex habitu, & vultu. Solertis quippe, ac ratione non fruſtra præditæ mentis eſt arcana ex apparentibus intelligere, ultraque ſuperficiem conjecturæ ductu ad introſpiciendum niti. Ad ea Coronatus; Tu vero, inquit, quo fundamento ſperas adepturum te gratiam Leonis, nihil ei umquam præcipuo ſtudio gratificatus, neque artem callens illam multiplicem, ac ſpiſſam deliniendi ſermone Regum animos; amoremque illorum in te vertendi: quippe qui nec iis a Puero ſis imbutus diſciplinis, quas cum Principes liberali educatione perceperint, in iis etiam requirunt, quorum familiari conſuetudine ſe ambiri patiantur. Mitte iſta quærere, Veſtigator ait, dexteri enim, & præſentis ingenii vir facile in talibus defectum educationis ſupplet, perite diſſerendo naturali judicio de his, quæ non didicit in ſcholis: qui autem talis non eſt, is etiam argumenta tractans ſui captus, ac ſortis, friget apud audientes, & ſpernitur. Sit ita ſane (reſpondit Coronatus) vincas omnes ingenio dum diſputabis coram Rege: an tu putas ſolere Principes amplecti ſummo favore præſtantiſſimum quemque? Atqui Vitis illi ſunt ſimiles; quæ pampinis ſuis cingit, ac ſtringit non optimas arborum, ſed proximas. Favores Regis illis ſervantur, qui intimo ipſi diuturnoque convictu commendati, præferuntur cunctis, præjudicio quodam antiquæ familiaritatis: a qua tu cum longe hactenus abfueris, novus ſcilicet iſtic, etiam pro ignoto negligendus apparebis. Ad ea Veſtigator: nec inaudita mihi, nec falſa, inquit, diſſeris; cæterum, & illud novi; illos, quos narras Regi eſſe intimos, primum aliquando ad eum acceſſum habuiſſe, numquam antea viſos, & ex humili ad illam dignationem evectos: quid ni, & ego inchoem ſpem iſtam, & unus ex iis evadere contendam, qui deinceps familiaritate Principis honorandi ſunt? novi autem, & ego methodum Regibus placendi; præceptis hiſce vulgo celebribus contentam: faſtum abjice, iram doma, contumeliam ſuſtine, cunctis cede. Hæc obſervans inſinuabo me cito in gratiam Principis. Age ſane (Coronatus reponit) finge nunc primum te admitti ad congreſſum quotidianum

domini Leonis: quomodo te geres, ut ejus tibi concilies amorem? dicam, inquit Veſtigator; Principio pernoſcam indolem ejus, ac naturam, quo inclinet, unde abhorreat: tum animadvertens propendere ipſum ad aggrediendum aliquid utile, addam ſtimulos currenti, magnopere auctor fiam id agendi, quod vult, enumerans tibi commoda, quæ ſibi voti compos perceperit, me laudabit, uti providum, mihique aſſueſcet fidere. quando autem cognovero ipſum aliquid exitu noxium tentare, dehortabor, periculum denuncians, ſed blande illud dextreque faciam, ut offenſionem vitem. Sic aſſecuturus videor, ut me Leo amet, aliiſque præferat. Quemadmodum enim paſſim homines pictura delectantur, naturam arte adumbrante, reſque uti ſe habent exhibente oculis; ita Principes puto gaudere colloquiis eorum, qui momenta negotiorum, ancipiteſque coeptorum exitus, ipſis qualia ſunt ſermone repræſentare, ac quaſi figurare, providendo, præmonendoque grate norunt.

VII. Tum Coronatus: quandoquidem iſtius, ait, conſilii certus es, unum te admonebo: magna tibi opus vigilia cautionis: utique inchoanti negotium ambiguum multæque obnoxium invidiæ. Audivi ſcriptum eſſe in libris Sapientum effata referentibus, tria quædam eſſe, quæ nemo prudens, libenter aggrediatur, nemo aggreſſus innoxie obierit: tractare intime cum Principe, bibere venenum, arcanum credere mulieri. Similis enim Princeps eſt vertici amœno illi quidem, uberique montis prærupti, proceſſique undique inviis rupibus; cujus apex ſupremus lætus graminibus, abundans pomis; ſed & feris omnis generis luſtra illic habentibus, infeſtus, aditus habet per præcipitia difficiles, commorationem periculoſiſſimam. Vera mones, (ait Veſtigator) ſed qui non periclitatur, atque audet, votorum compos numquam fit. magnanimorum eſt diſcrimen pro ſpe paciſci. circumſpectantes autem omnia, nec certaminis ullius jacere aleam audentes, certa manet æternæ miſeriæ poſſeſſio. Et hoc enim ego e dictatis Sapientum audivi: Tria eſſe, quæ nemo puſillanimis aggreditur; converſari cum Principibus, nave maria trajicere, pugna cominus laceſſere armatum inimicum. Duas video ſtationes Viro magnanimo propoſitas, Aulas regnantium, aut ſolitudines Aſcetarum: ſicut Elephantes partim in ſylvis degunt, partim in palatiis aluntur. Hæc, quæ multa commemoras, ait ſermonem abrumpens Coronatus, me quidem de ſententia non dimovent. tu abi, & fac ut vis tuo periculo.

Edit. Rom. pag. 566.

VIII. Digreſſus ſub hæc Veſtigator, Leonem adiens, profundiſſime primum adoravit. cui Leo: Heus tu, inquit, ubi latuiſti tamdiu? Reſpondit Veſtigator: aſſidue adſtiti ad regias tuas fores, intentus in occaſionem navandæ operæ in quopiam obſequio Majeſtatis tuæ. Scio enim vos magnos Reges interdum quibuſdam egere miniſteriis vilium perſonarum. nec raro quoſdam e fæce vulgi utiliſſime cooperari negotiis maximis. Eoque non aſpernari Summos Imperatores, humilium quoque clientulorum prompta in ſervitium ipſorum ſtudia: ſicut cui prurit auricula, ſtipulam nonnumquam humo tollens, ea uti non dedignatur in aure ſcalpenda purgandaque. Papæ, exclamat hæc audiens ad familiares Leo, quam probum, prudentemque Virum hactenus ignoravimus! credo equidem, multi tales in occulto marcent, qui optimo publico in famam extrahantur: nimirum, ut prunis cinere obrutis ventus, aut caſus aliquis opus eſt, per quem diſſlata ſub qua jacebant favilla, lucem explicent ſuam, aereque potiantur: ita hunc quædam demum fortuna congreſſus noſtri in notitiam protulit, indignum profecto, qui lateret. Ex his ut ſenſit Veſtigator, haud ſe diſplicere principi, tanto audentius ſubintulit: Vellem equidem, Domine, quod e re tua, & publica futurum arbitror, Aulicos tuos omnes proferre apud te candide ſenſus intimos ſuorum animorum, & præſertim in occaſionibus rerum gerendarum, quid convenire, quid expedire judicent edere. nam hinc fiet, ut & ab exacta judicii tui cenſura, unaquæque ſententia notam ſuo merito congruentem accipiat: & de perſonis ipſis, quid valeant ex hiſce ſpeciminibus ſolertiæ ac ſapientiæ cujuſque, notitia cum Principi, tum Senatui paretur, utriſque utilis ad plurima. Enimvero quoad ſemina varia terræ commiſſa in ſinu arvi deliteſcunt, nullo adhuc germine foras miſſo, nec de qualitate ipſorum, nec de ſoli ubertate judicium ferri certum poteſt. Idem plane uſuvenit in ingeniis, quæ qualia ſint ignoretur neceſſe eſt, donec arcanos cogitationum fœtus in lucem enunciando produxerint. Hinc vitabitur error imperantium publice pernicioſus, diſpenſandi præpoſtere præmia, officiaque mandandi, perverſione multo ridicula magis, ac noxia, quam ſi tiaras pedibus, calceos capitibus aptarent. Probe enim perſpecto cujuſque captu facile fuerit ornamenta dotibus cum proportione accommodare, vitata ſtultitia inſcitiſſimi Gemmarii, quem ferunt Hyacinthum longe ſpecioſiſſimum, & pretii maximi, palæ annuli plumbei viliſſimæ indidiſſe, eoque facto, contumelia quidem indigniſſima violaſſe nobiliſſimam gemmam; plus tamen ipſi ſibi dedecoris conſciviſſe. Tanti refert notos penitus Principi ſubditos, Imperatori milites eſſe. quippe ſucceſſus negotiorum, & bellorum plerumque pendent e certo, & prudenti delectu idoneorum adhibitorum ad eas res gerendas, quæ ſi cuivis forte occurrenti, & ignoto temere commendentur, corrumpi, fœdoque exitu damnari neceſſe ſit. Univerſim autem promiſcua, & inexplorata multitudo præclaris inepta facinoribus eſt. Palmæ illuſtres, operumque immortalium manſura in ævum decora, paucorum fere, ac prævia notitia in experimenta productorum virtuti, atque induſtriæ debentur. Sic gemmæ parvulæ vaſtas ſaxorum, aut ſimilis cujuſvis materiæ moles uſu, ac pretio longe ſuperant. Quæ reputantem decet Principem, nullius ſibi ſubjectorum quantamvis humilitatem, ſortiſque tenuitatem ita deſpicere, ut cognoſcere quid intus habeat, non curet. Parva enim cum ad magna conferunt, parva, ut vulgo dicitur, eſſe deſinunt. unde par eſt Reipublicæ Præpoſitum non eos ſolum ſua familiaritate dignari, qui genere, aut opibus præfulgent, ſed & eos admittere, quos animi, ac naturæ dotes inſtrumenta publicorum commodorum apta efficiunt; ac neque attendere ad eos tantum quos circa ſe habet: verum explorare longe, notoſque ac numeratos habere ſolertes, ac gnavos, ubicumque demum vivant; eoſdemque in tempore accerſere. Sicut enim, licet nobis propius nihil, intimeque admotius, quam corpus, & membra noſtra ſit, tamen cum hæc turbari morbo contigerit, medicamenta e longinquo requirimus, per quæ ſuum iis temperamentum, & prior habitudo reponatur; Sic pigere dominantem non debet, peregre interdum quærere, qui Reipublicæ conſulant: quod ſæpe domeſtici minus poſſent. Mures in Palatiis, & naſcuntur, & vivunt, adeoque ex eadem plerumque penu cum Principibus veſcuntur; neminem tamen vidi Principem, qui contubernales Sorices, quam procul in ſylvis ac montibus, & ortos, & educatos accipitres, pluris æſtimet. Imo iſtæ licet in penetralibus genitæ altæque, ſordidæ, ac furaces beſtiolæ ſpernuntur; peregrinus ille ex ſuis agris, ac montibus propter utilitatem falco expetitur, perductus regie paſcitur, Principiſque ſæpe ipſius brachio geſtatur.

IX. Hæc locuto Veſtigatore, vehementer admirans Leo, converſus ad familiares dixit: plane jam perſuaſus ſum, debere Principem non contemnere Viros induſtrios & dotibus præditos præclaris; etiam ſi ex infima ſorte ac fæce vulgi ſint: ſed tales & negotiis adhibere, & honoribus afficere, prout digni ſunt: utcumque cæteri omnes id moleſte ferant. Ea verba novum Veſtigatori & fortius quam priora argumentum fecerunt ad intelligendum, *pag. 567.*

bene affectum erga ſeſe Leonem eſſe: ac non parum propenſum ad favendum ipſi. quare tempus id aptum ratus cum illo libere agendi, ſeorſim ac ſine arbitris conventum his verbis alloquitur: quid eſt, o Domine, quod longo jam tempore immotus manes, nec ex loco iſto in alterum tranſis? decreverat hæc audiens Leo diſſimulare, reſpondendo, formidinem ſuam: ſed cum forte accidiſſet eo ipſo momento ingeminari mugitus Tauri, tegere metum non potuit, quo eſt intime concuſſus uſque ad pallorem tremoremque manifeſtum. quare omiſſo tamquam inutili conatu celandi id quod ſponte ſe prodebat, vereor nimirum, ait, ne corpus beſtiæ cujus iſti mugitus ſunt, magnitudini terrificæ hujus vocis proportione reſpondeat; adeoque tam vaſtum & validum ſit, ut nobis imparibus ad ferum iſtud animal debellandum, neceſſitas incumbat ex hoc loco fugiendi. Subjecit veſtigator: ne conſternet te Domine hoc tonitru: inania enim plerumque terricula ejuſmodi deprehenduntur explorantibus ad liquidum. Quam in rem accipe quid vulpi contigerit. Hæc famelica prædam quærens, largam ex voto reperit in quadam ſylva: ſed ne ſecure veſceretur obſtabat terribilis ſtrepitus ex alto ingruens. nempe tympanum quiſpiam de ramo vicinæ arboris ſuſpenderat: & motæ aura frondes ad illud alliſæ fragorem edebant alte reſonantem, & formidoloſe minacem. Eo turbata miſera vulpes ſaginam ante oculos paratam pinguis & copioſæ ferinæ, preſſa licet acri deſiderio edendi, attingere non audebat, timide circumſpiciens, ſeſe contrahens, & ad omnes impulſus tympani (crebri autem hi erant adſpirante vento) totis artubus contremiſcens. durante longius ea miſeria, conſilio e re capto vulpecula cum obſervaſſet erumpere ſonum iſtum horrificum ex arca quadam orbicularis formæ alte ſuſpenſa, dedit operam, omnem, quod ajunt, ſunem movens, ut eam inde dejiceret. non fruſtra. concidit enim tandem tympanum, & lapſu confractum eſt. Contingere id tum vulpes auſa, propiuſque intueri, deprehendit cavum inane pelle tenui contectum; irridenſque: Papæ, inquit: quam mendax ſpecies falſumque indicium tumoris eſt! ut turgida hæc vocaliſſimaque corpora inaniis intus exhauſta vaniſſimis, ridicule minantur, & riſum debent! Simile nos quidpiam, Domine, hodie patimur, fremitu quam minaci, tam irrito animalis hujus territi. quin ſi jubes ad illud accedam, & explorato quid demum ſit, ad te curriculo referam.

X. Annuit Leo, miſitque ipſum. cæterum ſtatim eo profecto mœſtiſſima ejus facti pœnitentia imbecillem inſtabilemque turbavit animum. quid egi, ajebat ſecum tacitus *Leo*, quod verſuto iſti nunc primum noto me totum effudi? Atqui artium imperandi una nec poſtrema eſt, non fidere iis quos diu ſuperbe contempſeris, non ambitioſis, non cupidis, non fraudatis mercede laborum, non opibus aut dignitate ſpoliatis. Hic veſtigator ingenii, ut apparet, aſtutiſſimi, diutiſſime neglectus a me ad meas fores inglorius jacuit. Et ego tali irritatum contumelia primo repente congreſſu arcanorum imprudens meorum omnium feſtinavi conſcium facere. quid autem attinuit præterea eumdem ad Taurum viſendum mittere, cum manifeſto periculo, ne is ubi meum adverſarium majorem ac valentiorem obſervaverit, contemnat deinceps me, quem eatenus tantum honoraverat, quatenus nondum comparaverat cum potentiori. Hæc apud ſe reputanti anxie Leoni ſupervenit veſtigator a Tauro convento redux, quem Leo ſolum conſpicatus, ſumpto animo, diſſimulataque triſtitia, compellavit in hunc modum. Expectatus advenis. age refer, quid egiſti? Vidi, ait Veſtigator, ut juſſiſti vocaliſſimum illud animal. Taurus hic eſt. acceſſi ad eum cominus, allocutuſque ſum, nec quidquam ex eo damni, aut moleſtiæ accepi. quid tum poſtea? (Leo inquit) inde ne colligis imbecillum ad nocendum Taurum eſſe? an neſcis violentiſſimos turbines parcere interdum humilibus arbuſtis, eoſdemque proceriſſimas quercus imis extirpatas radicibus frangere? Ad ea Veſtigator fidenter arridens; cave credas, inquit Domine, hujuſmodi animal robuſtiſſimum eſſe. quin ſi velis ſiſtam huc illud tibi, obnoxiumque ac ſub manu tua ſtatuam. delectatus promiſſo Leo, age ſane quod polliceris, ait, nihil mihi poſſis gratius facere. continuoque Veſtigator regreſſus ad Taurum, dicit illi præfidenter: Heus tu, hic adſum ad Te miſſus a Leone, qui magnopere mandat, ut continuo venias ad ſe: denuncians, ſi obtemperaveris, gratiam tibi ſe facturum neglecti hactenus officii, nec pœnas repetiturum eo meritas quod tandiu in tanta vicinia omiſeris debitam majeſtati ejus venerationem reddere. Ais an negas? expedi reſponſum. nam ſi dubitas, refero ſtatim ad ipſum quidquid de te comperi: moras enim trahere non vacat. Ecquis autem (reſpondit Taurus) Leo hic eſt horum auctor mandatorum, & ubinam habitat? Ad ea Veſtigator: Rex eſt (inquit) magnus Beſtiarum; & hic in propinquo caſtra metatus ſua eſt, ubi ſtat in Auguſtali, numeroſo circumſtante ferarum exercitu, quibus imperat. Territus his Taurus ſecutus dicentem eſt, Leonique a Veſtigatore oblatus, ei ſe humillime ſubjecit. Hunc humaniter Leo excipiens, etiam percontatus benigne eſt de fortunæ ac rerum ſuarum ſtatu. Retulit ex fide Taurus cuncta, gratiæque non vulgaris apud Leonem locum invenit. adeout hic ei bona omnia promitteret: eodemque jam nunc Miniſtro ſummarum rerum uteretur. Ac brevi Taurus eo pervenit, ut auctoritate ac potentia longe omnibus Leonis ſubjectis antecelleret.

Edit. Rom. pag. 568.

XI. Hæc cernens Veſtigator acri livore ringebatur. Ac cum diu ſecum reputans volutaſſet plurima, veterem tandem Sodalem Coronatum adiens, erupit in ſinu Amici ſtomachum; & apud fidas aures ægritudinem animi arcanaque conſilia fateri auſus: & miraris, & miſeraris profecto, inquit, me, qui tam infeliciter operam locavi in conciliando Leoni Tauro, ut ipſi miſer mihi exitium confecerim ingratiſſimis benefaciens. Scis quam dextre ac perite diſcuſſi ſuſpiciones, quæ Taurum & Leonem invicem commiſſuræ videbantur, gravi utriuſque periculo. Inde autem quid evenit? nempe ut illi per me conciliati, felices imperent, rerumque, me excluſo, potiantur: Rege, cui curam exemi moleſtiſſimam, tam ſibi utilis mei miniſterii oblito; & ipſum illum prius formidatum adverſarium, poſtquam mea induſtria ſibi ſubjectum habuit, in mei longe ſubmoti locum ac dignitatem promovente. Video, inquit Coronatus; & ſentire jam incipio non prorſus vana monuiſſe me, cum illa quæ dudum audiſti, aggredi ad hoc negotium Tibi paranti, diſſerueram. quid autem circa ea quæ nunc inſtant conſilii capis; quidve paras agere? volo, inquit Veſtigator, in priſtinam reponi gratiam, recuperareque dignitatem interverſam; & ſpero viam ad id aliquam inventurum me, tria faciendo quæ Virum prudentem agere convenit. Hujus enim officium eſt, primum conſiderare quæ ipſi evenerunt bona malaque: ac cauſis utrorumque deprehenſis, illa quidem fugere unde orta ſibi mala compererit; ea contra ſequi ac procurare ſummo ſtudio, quibus ſe ſenſerit adjutum. Inſpicere deinde idem, attenteque debet perpendere, quæ ipſum præſentia circumſtant commoda incommodaque; totoque niſu conari illa quidem tenere, ſibique afferere, hæc autem quam longiſſime avertere ac propulſare. Poſtremo in futurum ipſi conſulendum eſt. In his ego dum animum verſo non ſegniter; ſic reperio tandem, ſubducta conſiliorum ſumma, plane mihi occidendum dolo quodam Taurum eſſe: ſic enim & iter aperiens ad recuperationem potentiæ prioris optime mihi con-

ſulam, & Leonem ipſum novo beneficio devinciam. Hoc poſtremum quod ais non intelligo (inquit Coronatus) nam ut beneficium Leoni eſſet cædes Tauri, oporteret hunc incommodare illi, quod contra eſt. nam ex quo Taurus Leoni ſervit, ſatis bono, ut videtur, loco res hujus ſunt. Falleris (reſpondit Veſtigator) contemptibilem quippe ſe Leo, & per hoc inſidiis opportunum, apud ſuos omnes reddidit, iſto nimio in Taurum ſtudio, quem inconſulte cunctis prætulit. Sex autem errata Regum ſunt, quibus auctoritatem perdunt, & gladios rebellium in ſe acuunt; Primum eſt ibi reſolvi in lenitatem flaccidam, ubi auſtera ſeveritate opus fuerat. Secundum in contrarium extremum peccans; ibi ſe ferocem & implacidum præbere, ubi manſuetudinem, & ſpeciem clementiæ affectari res poſcebat. Tertium, non dare ipſos operam, ut eruditiorum, prudentum, fidorum ſemper apud ſe conſiliariorum copiam habeant ſe. Quartum permittere digladiari inter ſe ſubditos ac in factiones ſcindi. Quintum non moderari affectibus, ſed cupiditate, libidine, ac præſertim ira efferri ſe ſinere. Sextum denique, non invigilare jugiter intentos eos in contingere plerumque ſolitas mutationes temporum; & adverſum caſus omnes, quotquot exiſtere quavis converſione poſſint, non ex longo providiſſe idonea præſidia, parataque ad manum tenere.

XII. Quomodo vero poteris (ait Coronatus) Taurum circumvenire multo potentiorem Te, Amicorumque ac Clientum validis opibus ſubnixum? Reſpondit Veſtigator: ne contemnas, heus tu, nimium tenuitatem & imbecillitatem meam. Victoria, ſi neſcis, non eſt alligata lacertis ac robori: ſæpeque vidimus valentiores ab infirmioribus proſtratos. Ad ea Coronatus: Vera loqueris, ait, ſed vide, ne ubi perpetraveris quod paras, in perniciem laboraſſe te propriam ſero intelligas. multis enim paria machinatis id contigit: & tanti eſt quædam hic ejus generis exempla memoraſſe. Aſcetæ cuidam ſolitudinis ſuæ pertæſo accedere libuit ad Regiam, & ut ibi eſt ſolitum, opes aſſentatione nundinari. nec voto excidit. delinitus enim ejus obſequiis Rex magno eum numero donavit conchyliatorum ſtromatum, & veſtis attalicæ ſummi pretii. Rediit onuſtus optima præda ſolitarius avarus in ſuum Ruſculum; & magno fructu ſe peccaſſe contra profeſſionem ſuam in ſinu gratulabatur. Breve gaudium id fuit. Latrunculus re cognita Senem adit. narrat feſſum ſe Mundi tumultuum, appuliſſe animum ad deſiderium vitæ tranquillæ; atque adeo, ipſo, ſi dignaretur, Magiſtro cupere ponere tyrocinium Sanctioris diſciplinæ: ſic enim conſideratis comparatiſque multis, ſtatuiſſe, haud ſe poſſe alibi reperire perfectius exemplar virtutum egregiarum, cuique intuendo, exprimendoque imitatione, utilius attenderet. Quid multa? admittitur; ſimulat ſtu-

Edit. Rom. pag. 569.

dium, fidem facit ſynceræ voluntatis. ac paucis diebus facultatem nactus quam volebat, convaſata Senis ſupellectile ſtrenue aufugit. Ictus damno Solitarius dat ſe in viam ut furem quæreret. Apparet eunti primum omen, commiſſa in agro pugna arietum duorum, magna ira, lateque reſonante colliſarum ſonitu frontium, incurſantium invicem. Vulpecula ſono excita utrique inſidians accurrit, & dum eventum expectat, ſibi, ut ſperabat futurum utilem, tanti certaminis, interim ſanguis large fluens e vulneribus pugnantium illi ſalivam movit. Quare accedens cœpit lingere, auſpicarique quaſi promulſidem uberioris mox affluxuræ cœnæ. Verum illi caro conſtitit ſua cupiditas. nam acti furiis iræ recrudeſcentis ambo æmuli, dum infeſti ſe mutuo impetunt, vulpem forte incurrentem mediam vehementiſſimo capitum alliſu contriverunt.

XIII. Pergens Aſceta cœpto itinere noctu in Urbem devenit, ubi tali hora, cum nullum aliud pateret hoſpitium, divertere in meritorium cogitur. Tenebat domum illam meretrix irata militi ventitare illuc ſolito, quod is ſe faſtidita, pediſſequam ejus juniorem nec illepidam cœpiſſet adamare. quo non adigit Zelotypia quos occupat? certa mulier occidere ingratum Amaſium, quæſivit ſecum modum id indeprehenſe, ac per hoc impune faciendi. Timebat indicium cruoris ſi ferro conficeret; livoris; ſi laqueo; extantium in cadaveribus argumentorum veneni, ſi toxicum propinaret. Excogitavit ergo aliquid valde callidum, quo peſtem in miſeri penetraret viſcera, ſine ſigno extra prodeunte, peremptura. Indidit cavo calamo utrinque pervio pulverem maleficentiſſimæ virtutis, qui quidquid contingeret ſtatim adureret. Tum vocatum diſſimulantiſſime Militem cœna excipit ſane lauta, mox mero ſopitum ſic aggreditur. Alterum calami caput (ſit honos auribus) podici decumbentis in latus, inſerit. Ipſa, os impuriſſimum miniſterio ſe digno adhibens, admovet alteri tubi extremo, impulſura ſpiritu lethiferum pollinem in alvum exoſi. Vix labiis cannam ambierat, cum erumpens e ventre Saturi fœtidus flatus nocentiſſimum cinerem in fauces Lupæ veneficæ. ac penitus intra gutturem ejaculatur, & videlicet momento, ſic perire digniſſimam, enecat. Vidit illam curioſus Aſceta per rimam oſtii proſpiciens, exanimam cadere: unde collectis propere ſarcinis e funeſta domo ante diluculum occupat fugere. Ambulavit hinc toto die poſtero, caſum reputans: & veſpere incidit in Coriarium ſatis humanum, qui reveritus Hoſpitem, deduxit domum, uxorique commendavit, excuſans; ſe condixiſſe Amico ad cœnam. Habebat Amatorem conjux Coriarii; & ſequeſtra flagitioſi commercii vicina utebatur, uxore Artificis umbellarum. cui tunc in aurem, ſecura hoſpitis: curre, ait, Amico nuncia tempus eſſe veniendi cum vir abeſt. Fluxit inde ſat multum ſpatii, morante, neſcio quam ob cauſam, Adultero: qui ubi tandem ad fores aſtitit; ecce jam redux Coriarius domum intrabat. Multum is vini cœna illa exhauſerat, nec conſtabat plane ſenſibus. tamen tali loco & tempore compti juvenis occurſus haud temere ſuſpicionem movit. Temperavit nihilominus facto dictove graviori, & illum modo torve intuitus, in ædes ſe penetrat, portans intus acre jurgium ad uxorem; quam, ut primum apparuit, plagis contuſam ad lecti fulcrum alligat; ac repente, quod dudum poſcebat gravatum mero caput, ſomno ſe tradit. Stertente jam viro, vocat ſuſurro mulier prope latentem lenam. Et, amabo, inquit, ſolve tantiſper me, teque vicariam ad breve ſpatium his commoda vinculis. admonebo e feneſtra paucis verbis Amaſium, extra ut tute indicaſti præſtolantem; nos hic ejus cauſa vexari; quamprimum abeat, & ſuſpiciones vitet; moxque huc me ligandam iterum reddam. neceſſe autem eſt hic mei loco perſtare te. ne ille, ſi forte, evigilans, & fugiſſe me ſentiens, erumpat in furias. dictum, factum. At ecce dum moratur Adultera, Coriarius expergiſcitur, uxorem vocat. Lena ne voce deprehendatur, ſilet. iterum, tertio, contentiori ſemper ſono nomen inclamat. Surdo canitur. Ad extremum vociferatur excandeſcens; quæ hæc, malum! contumacia? ſimulque arrepto per tenebras cultello, negantis, ut putabat, contumelioſe reſponſum uxoris naſum abſcindit. rurſuſque prægravante crapula ſoporem repetit. Redit uxor Adultero dimiſſo. ejulatumque magno conatu prementis lenæ locum & vincula reſumit, ipſa domum cum naſo in manu remiſſa. Ea digreſſa incipit vafra mulier clara voce invocare Deos omnes, teſtes innocentiæ ſcilicet ſuæ. ac de induſtria ſono tanto qui poſſet ſopitum excitare, vetularum ſuperſtitionibus tritas formulas ſine fine replicat. Excuſſo hiſce clamoribus ſomno indignatus vir, non ceſſabis, inquit, obſtrepere vel malo domita trive-

d by Google

nefica? ſi pergis, poſt naſum linguam exſcindam. non prius quidem, Inquit illa, quam ex hac audieris: virtutem meam cœleſti eſſe teſtimonio probatam; nam exorati juſtis meis precibus Dei, naſum mihi a te impie truncatum reddiderunt. Perculſus dicto vir raptim exurgens lychnum accendit; & naſum uxoris, cujus exſecti cruore manus adhuc habebat infectas, ſine cicatricis veſtigio ſanum videns, ſanctam ipſam & Diis ſuo merito caram; ſe reum & vita indignum profitetur obnoxie. tundit ad hæc pectus, in genua procidit, veniam rogat. æternum amorem venerationemque pollicetur.

Edit. Rom. pag. 570. XIV. Lena interim miſera dormientem, nocte utique concubia, domi virum nacta, aſſidebat gemens jacentis lecto, ſolicita, quam cauſam allegaret deprehendendi mox vulneris. Dum multa deliberat, & nihil expedit, ſigno admonitus familiari ſecundi Gallicinii umbellarius, ſtrato ſe proripit; ac inter ſumendas veſtes de more uxorem excitans: cedo, inquit, da in manus quamprimum in officinam ad opus profecturo inſtrumenta laboris noſtri. utuntur umbraculorum e pellibus Sutores, præter acus, & forfices, ſimiliaque, brevi præſertim ſed lato cultro, ſemilunaris formæ, cum manubrio a tergo, rotundo nec longo, quo arrepto pelles ſuper tabulam extenſas incumbendo, & ſemiorbicularem cultri ambitum gyrando, ſecant; novaculam Coriariam dixeris. Hanc unam ex omnibus, poſcenti artis organa Marito, perrexit in tenebris uxor obtrudere: excipiente contra illo, da cuncta ſimul in unam collecta ciſtam, non hoc inſtrumentum ſolum peto. cum autem illa nihilo ſecius tertio quartoque cultrum ſemirotundum oggereret, ille impetu præceps iræ furentis, Dii te perdant perducantve in malam rem cum tua iſthac novacula, quam in caput tibi, ut digna es, remitto, quando iſtum placet ejus, tamquam pilæ, ad me uſque miſſitandæ, ludum ridiculum ludere. Hic arrepto ad votum tempore Mulier, acutiſſime vociferatur: heu naſus! heu naſus! Excita ſonitu accurrit Vicinia cum facibus, vident naſum mulieris a facie reciſum: tollunt jacentem cultrum auctorem, ut putabant, vulneris. acceſſitus Ædilis cum lictoribus, virum fruſtra cauſantem tenebras & errorem, tamquam immanis carnificinæ compertum abripit, lege utique plectendum. crebreſcit tumultus toto vico; inquietatur vel maxime Coriarii domus; hujus uxore, quo ſuum magis dedecus tegeret, admirari ſe maxime indignarique ſimulante. At ſecum Solitarius, itane, inquit, in ſingulis hoſpitiis tragœdias inveniam! Præſtat domum reverti, deſperareque recuperationem ablatarum furto veſtium. Sed prius obiter convenire Regem placet, ut eum meæ pœnitentiæ teſtem adhibeam. Ad Aulam pervenit. admittitur. affatur Principem his verbis: Peccavi, Domine, cum Eremum Urbe Regia mutavi; cum eblanditus a te munera libens gratulanſque domum retuli: non talia pollicitus, quando in hanc Sectam nomen dabam. Sed peccatum lui circumventus furto domeſtico ab ementiente Aſceſim, ſicut ego vitam Aulicam contra Inſtitutum affectaveram. Spoliato & requirenti rapta, biduo plurima contigerunt, quæ me docerent: invigilare Mundo providentiam, id ſedulo agentem, ut in perniciem Auctorum prave acta recidant. Hic Regi narravit quæ hactenus dicta ſunt: ſicque continuo colligens intulit. Avida vulpes ingluvie ſua periit: venefica meretrix in ſcelere ipſo pœnam invenit: temulentum & ira præcipitem Coriarium ſuus error ultus eſt. Lena proprii naſi jacturam nundinandæ alienæ pudicitiæ pretium tulit. denique umbellarum Artifex, juſtum ſub falſo crimine ſupplicium paſſus eſt, ob non prohibitam lenocinio uxorem. Vere ita eſt: male conſulta in caput male conſulentium recidunt; quiſque damno ſuo peccat; quæ facimus, patimur. Refero me in meum Angulum, ſatis edoctus his ſucceſſibus: qui cupiat vivere ut vult, ei cavendum ſerio eſſe, ne agat quod non decet.

XV. His expoſitis, concludens ſermonem Coronatus, familiariter converſus ad Veſtigatorem, ait: Vide poſt hæc exempla quid de te ſtatuas. Ego quidem male metuo, ne quæ in Taurum te machinari ſignificas, tibi potiſſimum ipſi noceant. Illi ſtatim Veſtigator repoſuit: non iverim inficias, vera eſſe quæ dixiſti: tamen & ego verum illud commemoraſſe me autumo, quod iterum affirmo: Sæpe potentiores ab Infirmioribus vinci. Argumento Serpens & Cycnus ſint: non longa eſt nec incelebris fabula. Corvus inquilinus vetuſtæ arboris in monte, luculentam quotannis injuriam patiebatur a Serpente in cavo ejuſdem arboris trunco nidulante. Cum enim more avium Corvus ſuos verna tempeſtate pullos excluſerat; eos clam adrepens Draco devorabat, captato aſtute tempore, quo neceſſariis alio digreſſus cauſis, a nido Corvus aberat. Hoc iterum & tertio ſæpiuſque factum Corvus, ut par erat, ægerrime ferens, conſilii cauſa Thoem quemdam Senem, multæ prudentiæ fama inclytum, adiit. Ei cum expoſuiſſet quæ paſſus erat, proponebat quæ cogitarat: Ego, inquiens, quo ſimul damna ulciſcar præterita, & futura prævertam, decrevi, niſi tu ſecus ſentis, obſervare quando inimicus Draco dormiat, tuncque ſine ſtrepitu accedens, oculos illi roſtro effodere. Ad ea Thos vetulus: non hoc tentabis, inquit, ſi me audies. magno enim malo tuo tentares. Et vigilantiſſimus, & facillime, ſi quando conniveat, excitabilis Draco eſt: habetque ſemper in promptu arma nimis expedita in cominus accedere auſos, dentes & venenum. Cumulares graviori tua clade jacturas priores, ſi aggredererе quod dicis. Quare aliam cenſeo adhibeas machinam; qua hoſtem queas, citra tuam ipſius perniciem, perdere; ne patiaris quod Cycno contigit. Ferunt enim Cycnum quemdam ſtationem habuiſſe percommodam prope ſtagnum plenum piſcibus, quorum præda quotidiana vixit ad ſenectutem uſque lautiſſime: ſed tunc debilitate gravis ætatis, non amplius piſcationis labori ſufficiens, aſcendit famelicus in montem, ubi forte obvius cancer: cur te, inquit, Cycne ſolicitum præter morem mœſtoque ſimilem video? quid ni ait ille ſolicitum ſim & mœſtus qui cum hactenus fruerer opibus piſcoſi, cui aſſidebam, lacus victum ſuggerentis copioſiſſimum, audivi hodie Piſcatores conſulentes inter P. C. 571. ſeſe ſaginaſque comparantes quibus totum everriculo ſtagnum exhauriant, nullum ne ad ſobolem, quidem piſciculum reliquum facturi. Hæc cancer audita piſcibus retulit, indicans pro amicitia periculum. Illi ſane conturbati Cycnum adeuntes affati ſunt in hunc modum: Etſi te nobis Adverſarium ſcimus tamen quia prudentia præſtantem eumdem te novimus, non dubitamus ex te quærere conſilium, quod tunc etiam ab hoſte non ſtulte petitur, quando in re utilitateque communi conſulentium pariter & conſulti deliberatio verſatur. Age quid cenſes optimum factu quo illam nobis communiter exitioſam omnibus Piſcatorum conſpirationem eludamus? Equidem, Cycnus inquit, poſtquam ad omnia me verti, nihil opportunius reperio quam fugere infeſtum locum, & migrare vos omnes ex hoc lacu in aliam ignotam inviamque hiſce prædonibus paludem, ubi cum ſatis aquæ ſubſit, ne illi ſupernatent piſcatoriæ cymbæ, extantes prohibent arundines. novi locum, & eo qui volent veſtrum, non gravate transferam. Oramus te, acclamant voce una piſces omnes, exhibe quod offers, noſque hinc amove. Et ille: vereor quidem ut non ſerum auxilium ſit: ita feſtinare piſcatores video: tamen pro virili contendam. His dictis piſcium aliquos majorum certatim ſe præbentes arripuit, tamquam deportaturus in promiſſum ſtagnum; eos autem, ſimul a conſpectu abſceſſit, in loco ſedu-

cto devoravit. Tum quaſi geſtatione perſunctus alios, alioſque ſimiliter ſumebat, ſimiliter abſumebat, ſubinde rediens. Tunc cancer, multis jam, ut putabat, in tutum ſubductis, ſui quoque, qui cauſa cæteris beneficii fuiſſet, rationem haberi, Cycnum rogans, petiit. nec ille abnuit. deportavit autem & illum in macellum ſuum, ubi piſcium perfide ab illo comeſtorum triſtes reliquiæ jacebant: ac diſſimulatione dimiſſa, ſe ad eum quoque vorandum accinxit. Territus cancer & ſpectaculo & periculo inopinatiſſimis, tamen conſtituit non deeſſe ſibi, nec in miſerrima licet circumventione inultum ſe opprimi ſinere. Juvitque ſors audentem; nihilque aliud niſi mortem non ingloriam iſto repugnandi conatu captanti, vitam etiam victoria inclytam conceſſit: ſiquidem cancer chelis ſuis arte complexus robuſteque comprimens Cycni collum, ipſum fruſtra reluctantem ſtrangulavit. Hæc eo pertinent ut intelligas, Corve, aliis inſidiantem non raro incidere ipſum in foveam quam fecit. Quocirca magnopere auctor tibi ſum ne propius te admoveas aſtutiſſimæ ac nocentiſſimæ beſtiæ, docebo te autem rationem ei certo, & graviter, & ſine tuo periculo nocendi. Rape qua vales arte, e domibus ac ſcriniis Hominum aliquid ipſis pretioſum, illudque ita in cavum inviſi anguis conjice, ut laciniæ ſimiliave indicia exterius prodeant. Fiet inde, ut rei amiſſæ Domini, ſignis hiſce admoniti, dum quærunt anxie, latibulum id pervadant, maleque mulctent deprehenſum in eo ſubſeſſorem tuum. Fecit corvus quod ſuadebatur, magno ſuo lucro. nam ſic occiſo, manu & armis hominum Dracone, hoſpitium deinceps ſuum nullis infeſtum injuriis inſidiiſve habuit.

X V I. Hæc fuſius apud te, ſubjungit perorans Coronato Veſtigator, Amice, diſſerui, ut oſtenderem pluris eſſe prudentiam, quam robur. At Coronatus; recte iſta, inquit, diceres ſi robur Taurus ſolertia deſtitutum obtineret. Atqui idem præterea prudentiſſimus eſt. Vere, ait Veſtigator, & hoc loqueris. cæterum & nos aliquid valemus in hac parte, quo non immerito ſperemus prævalitura quantælibet ſagacitati ejus artificia noſtra; paſſurumque illum tale quippiam a nobis quale olim Leo quidam a lepore; dejectus ab eo tanto infirmiore ac perculſus, ut mox audies. Incubabat regionis lætæ paſcuis, & per hoc omni animantium genere refertæ, ferus quidam Leo, quotidianis latrociniis agens ferenſque miſeras beſtias, adeout anxio conſtrictæ metu, frui copia nequirent quam ſoli ubertas ſuggerebat. Ergo illæ conſilio habito legationem ad eum decernunt hujus ſententiæ: Omnes te Dominum agnoſcimus; & ut tali ſtudentes, rationem exquiſivimus qua & tu laborem venationis lucrifaceres, & nos, quod tua etiam intereſt, paſci citra conſternationem, atque ita pingueſcere poſſemus. non recuſamus enim, quando hæc tua & noſtra fortuna eſt, quin carnibus ut ſoles, noſtris epuleris. Conditionem ecce igitur tibi ferimus utrinque commodam. ut tibi unum e noſtris corpus in cibum mittatur: tu autem eo diurno contentus, fatigare te, ac terrere nos deſinas. Placuit propoſitio Leoni: deincepſque quotidiana ſortitione deſignatum animal unum, a delecto ad id publice Miniſtro deducebatur ad Leonem. Poſt multos dies ſorte damnatus lepus ſic in concilio beſtiarum eſt locutus: Si me non fallit animus, & Deus cogitata fortunet, liberabo vos gravi onere tyrannici tributi; modo quod peto, facillimum conceſſu, impetrem. Juſſerunt omnes dicere quæ vellet. Et ille: poſtulo, inquit, duo ab eo qui me de more ducturus ad Leonem eſt: primum ne me urgeat in via: ſed me arbitratu meo moderari greſſum ſinat: alterum ut cum prope acceſſerimus ad Leonis ſpecum, deliteſcat ipſe; nam me apparere oportet ſolum, ut quæ deſtinavi ſucceſſum habeant. utrumque haud gravate datum. & quod bene verteret imperatum Miniſtro publico repræſentatori tributi eſt, ut lepori quæ vellet obſequeretur. Poſtridie proficiſcuntur, moras de induſtria nectente lepore quo quam tardiſſime ſe ſiſteret. Leo interim hora dudum præterita conſueti paſtus; fame itaque ſtimulantibus impatientiſſime furebat. cum offert ecce illi ſe ſub veſperam ſolus præter morem lepus. cui ille: quæ iſthæc malum perfidia eſt, inquit, docebo ego vos pactis ſtare. Plura dicturum & irruentem, interpellat demiſſiſſime ſupplex lepus. Si me audis, Domine, quod tua ſcire magnopere intereſt, dicturum; non ſolum ignoſces nobis, ſed & laudabis fidem noſtram. obvium ſe venientibus huc nobis tulit Leo alius, qui ductorem meum me majorem arripuit; ac conteſtantibus enixe nobis, commeatu nos tuo ac juſſu debitum tibi vectigal penſuros proficiſci, nihilo ille ſecius peregit quod cœperat, contumeliis etiam ac maledictis, quæ in caput ejus vertant, incomitiare te ipſum auſus. fugi ego: quid enim poteram aliud? & magno circuitu, laborioſiſque latebris, huc tandem, ne promiſſum tibi demenſum vel ſemel deforet, quam primum licuit accurri. Turbatus ira in æmulum vehementiſſima ſuperbiſſimus Leo: potes, inquit, me ad iſtum latronem ducere? Poſſum, inquit Lepus, nec longe abeſt. Statimque præiens ſiſtit Leonem ad os putei, quem in vicino ſitum obſervaverat. converſuſque, ibi, inquit, habitat: inde ad nos erupit. inſpice ſis, ſtatim videbis. deſpectant ambo ſimul, & aquæ ſuperficie imaginem intuenti Leoni propriam reddente: non vides, inquit opportune Lepus, contumacem & ferum? is ipſe eſt contemptor tui, vectigalis interverſor, devorator Miniſtri publici. non tenuit impetum iracundiæ ultricis ea cernens audienſque Leo: ſed fremitu ſtatim immani, velut in hoſtem irruens, aquis putei hauſtus & ſuffocatus interiit; Lepore cum accito e latebris ductore, ſalvis ad ſuos redeuntibus, ac magnis ipſorum gratulationibus exceptis. Ad hoc exemplum confido me quoque perſuaſurum Tauro quæ illum ſtulte credulum in exitium præcipitent.

Edit. Rom. pag. 572.

X V I I. Tu vero ait Coronatus, ſiquidem quod dicis potes; providere tamen, prius quam id aggrediaris, debes, ne quam machinaris Tauro peſtem; ea cum Leonis Regis noſtri pernicie aut incommodo conjuncta ſit, denuncio enim tibi, me cæteraſque animantes quæ ſacramento Leoni diximus, non permiſſuros (nec enim ſalva fide poſſumus) Domino noſtro quocumque prætextu te nocere. Quare cum, quo loco res modo ſunt, tam neceſſarius Leoni regnanti adminiſter publici regiminis, tolli de medio non poſſit ſine gravi imperantis damno, revoca dum licet rebelle propoſitum, teque in ſubjectionis officio contine. His Veſtigator auditis, quievit adhuc dies aliquot. Poſt quos Leonem adiens affectata mœſtitia cogitabundus, ab eo rem mirante audivit: quæ te cauſa triſtem facit? An tibi quod nolles aliquid accidit? Et ille: accidit omnino infandum & funeſtum tibi juxta mihique quidpiam: atque illud ejuſmodi quod quia tibi fore auditu moleſtum ſcio, ab eo indicando deterrebar equidem, metu offendendi aures tuas indicio ingrato: tamen ubi meum flagrantiſſimum ſalutis ac proſperitatis tuæ ſtudium conſulo; potius habendam capitis quam aurium rationem judico; nec dubitandum tuæ imminens vitæ periculum avertere, vel obtrudendo, cum ita opus ſit, faſtidio inauſpicatæ mentionis. Quare tua, Domine, ſapientia rem dignam feceris, ſi me patienter audies ea referentem quibus clariſſime perſpicias, & meam in te ſynceram fidem, & eorum perfidioſas molitiones, qui ſummis tuis beneficiis malefacta rependere nefaria cogitant. Atque ego in procinctu delationis neceſſariæ, non ignarus artificiorum ſimulationis, facile video in quantum me diſcrimen projiciam; periturus niſi perſuaſero quod dicam. Erumpit tamen juratæ tibi fidelitatis

tatis

tatis officium trans minas formidineſque omnes: ſubigitque aleam jacere infortunii quantivis; dum tibi, Domine, cujus ore venerabili ſpiritus hic meus trahitur, vel meo exitio conſulam: ac quocumque ſucceſſu aperire audeam, quæ niſi prænoveris, ultimam a te cladem (Dii omen averruncent) fruſtra conaberis depellere. Erit ſolatio conſcientia tali cauſa pereunti: nec generoſitas imprudentiæ culpabitur, utique auctoritatem ſecuta Sapientum, quorum vulgo celebre probatur dictum: nec a ſubdito benevolentiam Principi, nec ab ægro morbum Medico, nec a paupere inopiam diviti amico abſcondi umquam oportere. Accepi ergo a quodam fide digno, Taurum Proceribus ſibi obnoxiis clam convocatis dixiſſe: experimentum cœpi ſat longo jam uſu fortitudinis & prudentiæ Leonis; comperique utramque mediocrem, ne modicam ac nullam verius dicam. Ex hoc ejus exordio divinavi ſtatim quid ſceleris ac monſtri reliqua parturiret oratio. Minime videlicet obſcurum eſt hanc ejus impudentiam eo prorumpere, ut te, qui eum extuliſti in ferme parem tibi honorem, nefarie deturbare de ſolio contendat, tibique extortum imperium arripere. Oportet autem Reges ſubito ac ſenſerint machinari aliquos regnum ipſorum invadere, præoccupare ſtrenue nefaria conſilia, dejicereque mature perfidos, nec committere intempeſtiva lenitate, ut ſceleſtiſſimæ molitiones ignava nutricatæ patientia valentium principiis obſtare, adoleſcant in vim deinde majorem, quam ut ei apertum in conatum erumpenti, queat obſiſti. Cujus laudatæ, atque ad probrum in infortunio vitandum prorſus neceſſariæ cautionis, duos quoſdam gradus video, proviſionis celeritate differentes. Prior multo ante odorata periculum, huic adhuc longe poſito ſecurum effugium prævertit. Altera cautio ſegnius ſatagens ad indicium inſidiarum primum, *Edit. Rom. pag. 573.* admoveri ſe ſinit diſcrimini; cæterum in arctum coacta ſummo tandem conatu ſalutem expedit. Ab his tertia eſt ingloria claſſis inertiæ contemptiſſimæ, opprimi ſe per ſomnolentiam patientium, immiſerabili apud omnes conditione; quippe quorum exitium dedecore ſocordiæ cumulatum, nemo eſt qui non ipſis merito eveniſſe fateatur. Imaginem in exemplo proponam triplicis iſtius ordinis. Lacuna erat brevis amni vicino commiſſa, in qua tres habitabant diſſimilis inter ſe qualitatis piſces. Primus erat prudentiſſimus, alter non prorſus hebes; tertius ſtolidiſſimæ compertus inſcitiæ. Piſcatores ad lacunæ oram auditi ab omnibus ſunt, cum palam condicerent horam certam, qua everriculo piſcinam totam ſcrutarentur. Admonitus illa voce primus piſcis, periculoſa ſubito excedens ſtatione, in fluvium ſe tranſtulit. Secundus moras adhuc in loco traxit, quamdam voluptatem ſequens: quod jam expeditis retibus adorti negotium Piſcatores agere ferreque lacunam cœperant. Tunc ille vel ſero ſapiens, intercluſo jam exitu in flumen, mortuum ſimulans, reſupinus fluitavit, ſucceſſu ſtratagematis non infauſto. nam extinctum eum unus Piſcatorum putans, manu prehenſum projecit in fluvium, ubi confeſtim ille ſociis gratulans narravit, mortis ſe ſimulatione vitam redemiſſe. Tertius implicitus reti temere ceſpitans, ac ſurſum deorſum cæcis motibus impingens, ſtultitiæ pœnas ſuæ captus dedit. Similia patietur quiſquis denunciato indormiens periculo, neglexerit vel tempeſtive prævertere, vel ſolerter eludere inſidias fido indicio præcognitas.

XVIII. Percipio quod dicis, Leo ait: ſed non puto Taurum, nihil a me paſſum mali, dolos contra me moliri. Contra Veſtigator: Hoc ipſum, inquit, nihil a te mali paſſum eſſe Taurum, ipſum impulit ad inſidiandum tibi. nam illum ſupra omnes efferens, id egiſti, ut te ſolum intueretur, quippe quem unum haberet ſupra ſe, depoſitis infra cunctis reliquis. Eſt autem natura improbarum mentium, præſertim ambitione corruptarum, quidquid oculis objicitur ſplendidum omni vi prenſare, ac toto conatu inſequi ut arripiant. Ex hoc genere Taurus, etſi per tuam ſummam indulgentiam ſolium jam ferme tuum attigit, ſupremæ tuæ auctoritatis particeps in libera rerum adminiſtratione factus, non tamen id illi ſufficit: ſed & te collegam indignatur, ſoluſque imperio potiri ſtudens vias ad id obliquas parat, male ſibi conſciorum more, numquam recta tendentium, per amfractus ſemper ac circuitus graſſantium. Eo tendunt aſſentationum artes, & affectata ſimulatio obſequii, nec ſperes inexplebilia deſideria talium dando ſatiare: quo plura congeſſeris plus appetunt: ut ignis fit voracior accumulatione materiæ. nec recta hujus flammæ via eſt: in omnem partem fumoſa ſeſe vibrat ac replicat. Sic iſtos pravos aſtutoſque aſſidue circumagunt caliginoſæ ambages malitiæ verſutæ. ut caudam canis natura inflexam, ſi quis filo ligatam in directum extenderit, haud duraturam ei rectitudinem tribuerit. Illa enim ſtatim ac ſe relaxaverit contentio trahentis, obliquitati ſe reddet innatæ. Sentio quod initio prævideram, haud tibi placere quæ memoro. Cæterum nec pharmaca ægroto placent. tamen niſi ea deglutierit, vita excidet. eatenuſque illi benevolus eſt medicus, quatenus ingrata præcipit, qualia languenti ſalubria ſola ſunt. Ac ſic habe: optimum eſſe ſubditum, qui non ad gratiam ſervit: Amicum, qui utilia non blanda conſulit: negotium, quod felici exitu clauditur: laudem, quæ a bonis datur: Principem præſidentia non turgidum; divitem non nimis attentum rei; ſodalem non contentioſum. Dicitur & hoc vulgo ac vere: optabilius eſſe ſupra prunas cinere opertas, aut ſuper viperas incedere, quam habere in contubernio inſidiantem vitæ ſuæ.

XIX. Hæc magno ardore diſſerentem Veſtigatorem intuens placide Leo: benevolentiſſime tu quidem, ait, verum cruda quædam & auditu dura iſta memoras. Sed demus ita eſſe de Tauro, ut refers, tamen herbivora beſtia, quid nocere mihi carnivoro poterit? natura illum meæ gulæ vectigalem fecit. ego niſi lactuca fiam aut malva, dentes illius timere non debeo. Hic Veſtigator: ne erres, inquit Domine, haud ſolidam habet baſim iſta fiducia. ultro fateor, Taurum per ſe haud idoneum ad te deturbandum eſſe: verum quod per ſe non poteſt per alios faciet; aut de induſtria concitans in te populum, aut occaſionem rebellioni præbens, odioſum te reddendo. ſicut aliquando pulex acrius pungens ſopitum hominem cauſa pereundi pediculo fuit juxta ipſum modeſtius ex eodem ubere ſugenti. Experrecti enim manus eo accurrens quo ſenſus doloris traxit, pulicem quidem celeri ſaltu avolantem corripere non potuit: alium illum tardiorem, nec morſus ſomnum excutientis auctorem, alienæ injuriæ piaculo mactavit. In ſumma ſic colligo: peregrinanti per ignotam regionem certiſſimis pignoribus debere conſtare de fide ac ſyncera benevolentia ejus cui ſe ductandum tradit. Perſuaſus his ſermonibus Leo: quid igitur, inquit, agendum eſt? cui Veſtigator: dens putrefactus non aliter curari quam evulſione poteſt. & cibus correptus gravans ſtomachum, niſi vomitu ejiciter, occidit. dicam igitur Tauro, Leo inquit, ut recedat quo libitum fuerit. Apage, ait Veſtigator (metuens ne congreſſu Tauri cum Leone ſua malitia detegeretur) cave feceris. ille quippe tali tuo ſermone ſentiens ſuboluiſſe tibi quidpiam de arcanis ejus in te molitionibus, properabit exequi quod ſenſim machinabatur. *pag. 574.* quæ cauſa prudentiſſimis Regum eſt, publice quidem puniendi palam convictos ſcelerum: compertos autem coitionum occultarum, clam de medio tollendi. Atqui, reſpondit Leo: Princeps qui ex ſuſpicione ſupplicium repræſentat, ſi poſtea enotuerit ſine cauſa ſuſpectum fuiſſe quem male mulctaverit, magnam injuſtitiæ ſubibit invidiam. ne timueris hoc quidem, reponit Veſtigator. tam certis enim in-

dictis Tauri malitiam perſpicies, ut periculum nullum ſit, ne is circumventus per calumniam videri cuiquam poſſit. Voca modo illum & obſerva nutus ejus obtutuſque: deprehendes vultu pallidum, trementem totis artubus, incerto læva dextraque circumſpectu, motu, intentuque cornuum tantum non clare prodentem quid ſceleris animo parturiat. Si hæc quæ dicis, ait Leo, ſigna videam, plenam fidem tribuam verbis tuis. Volebat his auditis Veſtigator adire Taurum ad diſponendum eum prout opus erat, injectis ſuſpicionibus & odii ſeminibus in Leonem. Sed hoc facere ſine conſcientia conſenſuque Leonis non audebat, ne forte aliunde innoteſcens illi clandeſtinum delatoris cum delato colloquium, fraudis ac colluſionis inter ipſos ſuſpicionem moveret, aut aliam aliquam viam panderet technis artificii maligni detegendis. Ait igitur nimis credulo Leoni: quin Domine, ſi jubes, conveniam ego ipſe machinatorem fraudum, obſervaboque, & eliciam forte aliquod indicium abſtruſorum ejus ſenſuum. Age ſane, inquit Leo, explorataque ad nos refer, quæ deprehenderis.

XX. Sub hæc adiit Veſtigator Taurum affectatam præferens mœſtitudinem vultus, & indicia ægritudinis ingentis. Excepit illum pro veteri amicitia, ſane familiariter, nihil ſiniſtri ſuſpicans Taurus: heus tu, inquiens, o bone, ubi tantum es moratus? Sæculum eſt ex quo invicem non vidimus. Sed eo me conſolor, quod quæſtuoſam tibi fuiſſe moræ cauſam ſpero. dic age ſis, quid ab ultimo congreſſu noſtro lucratus boni es? Ad ea Veſtigator nullo arriſu triſtitiam temperans: nam quid, ait, poteſt boni contingere arbitrium ſui non habenti; ſed ex Domini arrogantis & infidi nutu inſtabili ſuſpenſas vitæ ac ſtatu miſere trahenti rationes? Bona verba, Taurus inquit, An paſſus es aliquid quod nolles? ede quid novæ rei eſt. Hic Veſtigator: quis vitare queat fatali neceſſitate ingruens malum? aut cui aulicæ ſervitutis in obſequio Principum trahenti jugum, non evenit denique, vice præmii laborum, ingens calamitas? nam iſti ſuperbi Domini ſuis unice intenti commodis, alios alioſque ſubditorum experiuntur; eoſque ubi ex eis perceperint quod juvat, miſeros obliviſcuntur, abjectoſque ſpernunt: nihil penſi habentes, male an bene agatur cum Miniſtris veteribus, dum novi ſuppetant qui ſuas illis conficiant voluptates; ſimiles meretricum inexpletæ libidinis, quæ alios atque alios, faſtiditis ſemper prioribus, amatores appetunt: aut Magiſtrorum operam docendi mercede vendentium, quorum unum votum eſt plenum videre ludum affluxu prætextatorum minerval ferentium, ſecuriſſimis ipſis, proficiant nec ne Pueri, aut omnino quid iis fiat, ubi receſſerint mercedula numerata. Hæc ita confidenter tecum fabulor fretus veteri amicitia, & ſi dicere me ſinis, conſcientia benevoli officii, quo te in Leonis gratiam inſinuavi, cauſaque tibi fui hujus qua emines potentiæ, quam utinam tibi certam propriamque Dii ſervent. neſcis enim quanto in periculo verſeris, cujus ego conſcius celare te non poſſum, ſalva neceſſitudinis fide. Sic igitur habe: compertum mihi ex teſte aurito, excidiſſe Leoni apud familiares hanc vocem: cerno hunc noſtrum Taurum præpinguem jam eſſe; numquam tempeſtivior ad epulas fuerit. volo eum quamprimum devorare. Horrui auditu, miſerans Amici ſortem, accurrique ad te, ut communiter videamus; ecquid expediri conſilii poſſit utilis ad cladem prævertendam. Conturbatus, ut par erat, tali ſermone Taurus: qui feci aut quid dixi miſer, inquit, quod talia de me cogitandi anſam aut prætextum Leoni præbuerit? nempe hæ ſunt artes improborum, qui me falſis apud eum criminibus infamaverint. Suſpicabar jamdudum invidiam malignorum quos mea felicitas urebat. nec obſcura horum livoris indicia notavi. nunquamne ab inſidiis ſceleratorum tuta erit innocentia? Tum Veſtigator; erras, inquit, dum alios accuſas. Tota in Leone culpa eſt. Scires ſi eum noſſes, ut nos quidiutius apud hunc fuimus. crede fidis & expertis, nihil illo inſtabilius, perfidioſius, crudelius eſt. Initio ille quidem placiditate quadam allicit: accedentium ſanguinem ſtatim ſitit; paremque rependit dulcedini admiſſionis primæ, ultimæ cataſtrophes amaritiem acerbiſſimam. Vera, inquit Taurus, memoras. & ego infelix deguſtata illa priori ſuavitate, nunc eo deveni, ut amariſſimi exitii fæces haurire modo debeam. O me imprudentem qui tam diu hic hæſerim! nec reputarim, quod ratio monebat haud tutam eſſe commorationem longam herbivoræ animantis apud carnivoram. Modum oportebat me ſtatuere conſuetudini ſuſpectæ: matureque a macello recedere. Fraudi eſt incautis aviditas ſua, dum ægre avelluntur a placentibus, paſſi quod apiculas imprudentes perdit: quæ dum mordicus inhærent dulcibus floſculis, volucrum rapacium præda fiunt, aut ſuperlapſo forte pondere, in complexu intemperanter amatæ voluptatis opprimuntur. decuerat paucis contentum, quæ prima modica bona perceperam procul tuto fruenda deportare: nec periclitari ex inexpleta guloſitate; muſcarum ſimilem, quibus quaſi non ſufficiat pabulum, quod affatim in frondibus, in fructibus, in omni rerum ſuperficie jacet ipſis expoſitum, etiam ſordes Leoninarum aurium captant, eaſque ſcalpentes importune, irritabilis belluæ unguibus pereunt. *Edit. Rom. pag. 175.*

XXI. Mitte iſta non hujus temporis, interpellat Veſtigator; nunc enim quærendum potius eſt, qua ratione mortem effugias. Atqui, ait Taurus, evellere illud mihi, dum quæ vidi cuncta reputo, animo nequeo, innoxium propria indole Leonem eſſe, totamque labem e pravis ejus familiaribus deſcendere, qui bonum ipſum eſſe non ſinunt, protitentque voracitatem nihil per ſe tale cogitanti in excarnificationem inſontium, quale paſſam alias Camelum memini fraude conſpirantium beſtiarum trium Lupi, Corvi, & Thois. Regnabat Leo quidam in Sylva viæ publicæ finitima familiares habens ſubditos tres quos memoravi, Lupum, Corvum, & Thoem, apprime inter ſe concordes. Pertranſiit qua dixi via Comitatus Mercatorum, mandram agens ingentem, ex qua Camelus una inobſervata ſe ſubtrahens, in nemus ſe abdidit: & jam ab homine domino ſecura, præoptavit imperium congeneris ſibi belluæ; Leonemque ibi dominantem conveniens, illi perlibenter admittenti ſacramento addixit obſequium. quid quæris? videbatur ſibi beata. nemo erat qui onus imponeret, viam injungeret, plagas feſſæ adderet; & Leo quoties occurrerat arridens, bono eſſe animo jubebat, nihil aliud curantem quam jucunde paſci. Verum die quadam egreſſus venatum Leo malis avibus, incurrit in Elephantem, quem laceſſere auſus, male a fortiori mulctatus, vulneribuſque debilis ægre ſe recepit in ſpecum ſuam. Ibi lenta & parum proficiente curatione decumbere coactus, fame cœpit conflictari, nec viribus, quippe defectis magna copia ſanguinis amiſſa; nec prædarum inſtrumentis artubus, hinc luxatis, inde confractis, amplius jam valens quotidianam, ut antea erat ſolitus, ſaginam ſibi parare. Ergo converſus ad ipſi officioſe apparentes quos dixi aulicos. Vos quidem, inquit, me honoratis: at ego tabeſco fame. quo iſta mihi ſterilia obſequia? ite potius & afferte unde veſcar. Ad ea illi; dudum feciſſemus ſponte quod jubes, & noſter in te amor admonitionem prævertiſſet tuam, niſi vires deficerent ad conanda quæ vellemus, quibuſque nunc indiges. Tenues nos ſumus, & pugnæ impares conferendæ cum pinguibus & toroſis feris, quales palato tuo ſapiunt. quin nobis ipſis vix ſufficimus exiliter paſcendis; hancque ipſam curam ſtudio imputamus tui; non alia de cauſa cupientes vivere, niſi ne deſint qui tuæ majeſtati famulentur. En nos paratos habes ad quidvis tua cauſa periculi, damnique ſubeundum: verum optimæ, ut diximus, voluntati facultas haud par reſpondet.

Digitized by Google

de veſtra equidem, reponit Leo, benevolentia non dubito: eoque vos oro confidentius; ut euntes in conſilium, exquiratis viam aliquam ſuccurrendi lapſis rebus: agite: non deerit fortuna? afferte alicunde cibi quidpiam. brevis eſt occaſio caræ vobis animæ ſervandæ. Si moramini morior. Sub hæc illi non procul recedentes, capita conferunt. Cuncti jam antea malignis oculis Camelum intuebantur. tum vero tempus nacti; quid nobis, inquiunt, & ignavæ huic beſtiæ? quousque ferimus victu, indole, moribus diſſimilem animantem, civili nobis ſocietate miſceri. Eo ergo conſpirabant ſententiæ ut decerneretur: ſuadendam Leoni Cameli necem, cujus vaſtum corpus non unas in epulas ſuffecturum videretur. Thos tamen ea differentes admonebat; haud ſe ſperare aſſenſurum ei conſilio Leonem; utique memorem fidei datæ; nec antea ſolitum ſupplices in clientelam admiſſos prodere. negotium ſibi tamen Corvus ſumpſit rei tentandæ. continuoque Leonem adiens, interrogatus ab eo eſt, ecquid auxilii expediviſſent, & an ſaltem ſpei radius affulgeret alicunde? cui Corvus: ſpei radium memoras, Domine, qualis vel ſi benignus alluceret, videre tamen nequiremus nos quidem, quibus longa inedia ſenſuum officia turbavit, ac viſum præſertim eripuit. ſuppetit tamen ad manum unde ſpiritus recipere, aciemque defectis jam ferme oculis reſtituere priſtinam poſſimus. Verſatur inter nos pinguis, & iners non noſtri generis beſtia, paratus vel in triduum cibus, ſi jugulari jubes. Exhorreſcens ad mentionem ſceleris Leo; Apage, inquit, remedium malo pejus. Egone ejus hoſpitii, & jurati fœderis religionem polluam, eo interficiendo qui ſub mei patrocinii tutelam ultro confugit, fide ſecuritatis accepta? Ad hæc malitioſe Corvus: generoſe atque ut te dignum eſt, loqueris: Tamen, Domine, etiam, etiam inter religioſiſſimos quoſque in confeſſo eſſe audio; fas eſſe unius capitis jactura redimi ſalutem domus integræ, rurſus recte domum unam pro incolumitate Urbis totius deſtrui; Civitatem quoque unam ſervandæ Provinciæ juſte impendi: denique ubi Regni, Imperiive univerſi ſic rationes poſcunt, ſine crimine Provinciam aliquam prædis hoſtilibus exponi. Ita nempe eſt; in ſummorum diſcriminum articulis connivent interdum leges; aut potius, ſilentibus cæteris, una cunctis prævalens imperat ſuprema lex invictæ neceſſitatis; qualis hæc eſt, quæ nos hodie faucibus arcte conſtrictis trahit, utique morituros, ſi a parato famis extremæ ſolatio, ſuperſtitioſis reſpectibus arcemur. His dictis revolavit ad ſocios Corvus, & quid reſpondiſſet Leo, retulit. Tunc hi tres hanc communiter fraudem adornarunt, qua Camelum animum ſimplicem perderent. decreverunt adire ſimul cum ea Leonem, offerreque ſe illi ſingillatim in cibum. Verum ita inter eos convenerat, ut talem propoſitionem uniuſcujuſque trium, una omnes quæſitis prætextibus refutarent: in unius Cameli oblationem ſine exceptione conſenſuri. Siſtunt ecce igitur ſeſe omnes ægro & tabeſcenti fame Leoni. Ac Corvus prior; dum, Domine, & quo loco ſis video, & quantum tibi debeam reputo, ſic ſtatuo, nihil eſſe juſtius quam ut ſponte morte mea vitam ſuſtentem tuam: En igitur, macta me ſis & comede. Hic omnes ex compoſito reclamant. mitte iſtas nugas. tu minutum es animal, vix in buccellam unam ſuffecturum. Inde Thos aſſurgens; me potius, Domine, devores cenſeo. nam in unius ſaltem diei paſtum ſatis mihi habere carnium videor. Ibi Corvus vicem reddens, conclamante idem Lupo: deſine, inquiunt, & tu delirare; carnes habes fœtentes, nec aptas ad cibum. Me potius, ait Lupus converſus ad Leonem, Domine, comede: haud paulo plus quam hi idoneus ad id ſum, nec minus quam quiſquam paratus, qui tuam ſemper incolumitatem & dignitatem ante omnia poſuerim. Hic coorientes ſimul Thos & Corvus: qui, ajunt, ſtrangulari comedendo vult, Lupum manducet, rapax eſt bellua: cujus etiam ſectæ in fruſta carnes, & guttur glutientis, & viſcera diſcerperent. abſit hoc a domino Leone. non patimur ipſi apponi veneno pejorem eſcam. Omnium tunc oculi convolarunt in Camelum, quæ miſera ne officio uno deeſſe videretur, confidens tamen & ipſa repugnaturos propoſitioni cæteros, en me, inquit, Domine Leo, comede ſis. nam carnibus, & iis ni fallor ſuavibus, abundo. Conclamarunt ſtatim omnes: optime dicis, Camele, ac vix expectato Leonis nutu, jugulatam deartuarunt. Vereor & ego ne ſi agam molliter, ſimilia patiar. non ergo me committam inſidiis iſtorum, aut ſubdolis paraſitantium Leoni artificiis locum tribuam, ignava obnoxiaque patientia. Lentæ fraudes aliquando robur magnum elidunt; prout ajunt, pati petram a ſtillis jugiter illabentibus. Expediam quarum mihi ſum conſcius, vires; & me ad palam reluctandum armabo. nullum laudabilius opus eſt quam ſervare ſemetipſum. Pluſque mercedis Dii propoſuerunt caput proprium ab extremo diſcrimine tuenti, quam aut dies nocteſque orationibus vacanti, aut miſericordi large hilariterque donanti, aut Aſceticam ultro ſuſcipienti, conſtanterque toleranti diſciplinam.

Edit. Rom. pag. 576.

XXII. Ad ea ſic contra ingreſſus vaferrime Veſtigator eſt, implicare miſerum Taurum ſuis artificiis pergens, & ſic eum in exitium trudere: Cavendum equidem cenſuerim viro prudenti, ne temere ſe projiciat in aleam ancipitis, & exitu perículoſi negotii. Adeoque ſapientiſſimi conſentiunt; tentandas omnes compoſitionis vias, priuſquam ad vim bellumque veniatur; etiam cum Adverſario infirmo (nam varius Mars, ambiguique ſucceſſus) quanto magis ſi prævalidus is fuerit; & cum opibus vallatus præpotentium multorum, tum ipſe per ſeſe acer ac ſolers. Quare ſi me dignum ducis cujus conſiliis deferas quidpiam, propter ſatis ſpectatam fidem in te meam, ſynceramque caritatem, audi, obſecro, me; ne ſi Amici ſuggeſtiones utiles rejeceris, idem experiaris quod Alcyon, cui non obtemperanti ſanis monitis, Nereis furata pullos eſt: etſi eos eadem poſtea, intentatam ab eo vim verita, reſtituerit. Habitabat in quodam littore avis nomine Alcyon, cum conjuge, quæ jam partui vicina, viro dixit: quære ſis locum ſeductum ac munitum ubi pullos excludamus. metuo enim ne intumeſcente ſtatis æſtibus mari, veniat huc Nereis, & pullos noſtros abripiat. Reſpondit ei vir: abi formidoloſa, umbram times. periculi hic quidem nihil eſt; exclude pullos ſecura. Herboſam & irriguam habemus ſtationem, ubi commodius, ubi jucundius diverſabimur? cui uxor: denuncio iterum tibi. obnoxius Nereidis furtis hic locus eſt. fugiamus ante damnum. ſero icti ſapiemus. Reſpondit Alcyon: tace, inquam, non audebit Nereis irritare me, vires meas novit: ſibi metuet. O te, inquit uxor temerarium, qui minari Deæ audeas. metire te tuo modulo; & agnoſce; mortalis cum immortali male comparatum eſſe certamen. Fac igitur, quod ſuaſi; domicilium alio transfer. nam ſi obfirmas pertinaciam in non obſequendo monenti recta, eveniet idem tibi quod Teſtudini. Ferunt quippe in quodam fonte habitaſſe duos Anates, cum una Teſtudine. Exareſcente autem per æſtatem fonte, conſilium Anates ceperunt alibi diverſorium quærendi. ut ergo jam collectas efferre ſarcinas cœperant, ſtabantque in migrationis procinctu, dixit, illis Teſtudo: vobis quidem vivere ſine aqua valentibus, iſto alarum remigio fretis, parum affert ſollicitudinis fontis exſiccatio: mihi miſeræ non conſulitis; cui & vitæ ratio ac ſpes omnis in qua eſt, & tarde mobilis onerata mole ſum, ne alio quo res poſcit queam me transferre. quæſo tollite me vobiſcum, & illuc ſimul deportate, quo migratis. Cui Anates, niſi juras, inquiunt, nobis; Te nihil per viam locuturam, non te tollimus. Admiſit conditionem, &

juravit. mexque Anates oblongo tigillo congruæ latitudinis parato, impoſitam ei medio Teſtudinem, dorſo ambo utrinque ſublatis tigni capitibus extulerunt avolantes. Viatores elatis forte oculis, ubi mirum id ſpectaculum viderunt, prodigium! exclamant: videte Teſtudinem inter duos Anates volantem. Collecta turba curioſorum eſt; auditæque rem ambitioſe celebrantium voces. quibus delectata inflataque Teſtudo, etiam vectores deſpicere ſuos cœpit; ac titillante gloriola non

Edit. Rom. pag. 577. tenens linguam: En, inquit, etiam vos, o Anates, ſupervolo. Illi hoc audito excutientes pondus, perjuram præcipitarunt, quæ contrita lapſu interiit. Talis ruina manet non morigerum recta monentibus.

XXIII. Reſpondit Alcyon: auditis quæ dixiſti, perſto tamen in ſententia. Fac quod jubeo: pone ova, exclude pullos; nec timeas Nereidem. Natos porro pullos adveniens Nereis cum ipſo nido ſecum abſtulit. quo facto uxor Alcyonis ad virum converſa: Ego quidem, ait, hoc ita ut evenit, futurum & prævideram, & prædixeram. Sed ſurdo cecini, te ad non credendum obfirmato. quæ cauſa nobis tanti hujus damni fuit. cui Alcyon: & prædixeras & audiveram: ſed videris oblita quid tum reſponderim. nonne dixi tibi, ſi quid injuriæ nobis Nereis faceret, daturum me operam ut non ferret impune? Hoc quod tunc promiſi effectum dabo. mox videbis. Ea locutus cognatos amicoſque ſuos adiens ſingillatim, quæ paſſus eſſet a Nereide narravit. tum ait: obſecro obteſtorque vos ne me deſeratis; ſed frequentes auxiliamini pugnaturo contra injuſtam prædatricem; reputantes veſtra intereſſe, ut ejus generis auſis cita ultio non deſit. nam ad unumquemque veſtrum facile perveniet calamitas, ſi hæc exempla invitante impunitate frequententur. Reſponderunt omnes: Præſto ſumus, en imus, duc quo vis. Sed parum poſſumus contra Nereidem ſuo mari tutam. nec nos Alcyones tantum ala, roſtro, aut unguibus valemus, ut perſequi eam in ſuum penitus regnum, ibique ulciſci poſſimus. Mergis, cycnis, aut etiam vulturum, Aquilarum & Milvorum cæterarumque volucrum auxiliaribus, iiſdemque numeroſis, opus ad hoc eſſet copiis. Ergo, inquit Alcyon, venite mecum omnes, & ſimul aves rogemus, ne graventur adeſſe nobis, cara pignora inique rapta repetentibus. una fuit Avium omnium reſponſio: faciemus quod petitis, libenter, modo in id Rex noſter annuat. nam abſque hujus nutu nihil tale nobis licet ſuſcipere. quid multa? defertur res ad Regem volucrum. Is negotium probat; bellum toto cælo in Nereidem indicit, ac expeditionem parat. Audiens iſta Nereis, & late fervere apparatum ruituri mox in ipſam exercitus videns, diffidere cœpit ſuis viribus. conſilioque ſecum habito, decrevit periculum pœnitentia prævertere. Rediit ergo ad Alcyonem, & ſuos illi pullos incolumes reddidit. Hæc dixi ut intelligas, Taure, quid te ſtatuere conveniat in hoc temerario procinctu belli capeſſendi adverſus Leonem, cui totis ſuis, & regni opibus bellanti, haud magis te reſiſtendo parem, quam Nereidem Regi avium, tute, ut arbitror, fateberis. cedes ergo, ſi me audias; & pacatioribus intendes animum conſiliis. Non acquieſco, inquit ferociter Taurus. pacata iſta conſilia lentum in exitium me pertraherent. Præſtat, & certum eſt, ſemel periclitari, & vel nobilis victoriæ, vel mortis non ignavæ aleam jacere. Hoc ipſum vaferrimus Veſtigator agebat, quantumvis contrarium ſimulans, ut Taurum inſidioſiſſimis ſermonibus in ferocia iſthæc auſa propelleret. Ergo cœptum ex voto ſibi videns ſuccedere, ut ſcelerato machinamento committendorum æmulorum manum ultimam imponeret, declaranda putavit Tauro ſigna quæ in Leone, dum ad ſæviendum ſe accingit, notari conſueverunt; ſicut viciſſim antea Leoni expoſuerat indicia ferociæ in vim exertæ Tauri toto mox conatu pugnaturi. ut cum in mutuum mox conſpectum ambo adverſarii veniſſent, ex mutua iſta obſervatione ſignorum prædictorum, ad prælium ac cædem irritarentur. Intuens igitur Taurum ficta benevolentiæ ſpecie, quando, inquit, in vi diſſuadenda fruſtra ſum, & experiri vires tuas in Leonem irrevocabiliter certus es; quod ultimum tali tempore fidelis amicitiæ officium ex me tibi eſſe poteſt admoneo te, quibus ex ſignis certo queas prænoſcere ignaſcentes in te Leonis furias, mox in immaniſſimos inſultus erupturas. Ubi ergo Leonis efferatos & ſanguine ſuffuſos oculos videris: ubi eodem tempore notaveris impatientem tremorem ægre ſe continentium a ruendo artuum, ſimul cum crebro & vehementi caudæ terga flagellantis motu, cave tum tibi, & contra expedi quantam habes vim. certo enim certius ſtatim experieris ſæviſſimos impetus hoſtis immaniſſimi, totis in te viribus uſuri.

XXIV. In hunc modum, inſtigatis in ſe invicem ſcelerato Veſtigatoris artificio, Leone atque Tauro, hic ad illum ingreditur. Ambobus autem ſe mutuo intuentibus; ac Leone quidem notante in Tauro ſigna efferveſcentis in vim iræ quæ Veſtigator præmonuerat; Tauro viciſſim paria indicia prurientis in pugnam ferociæ, quæ idem prædixerat, in Leone cernente; prior Taurus ſic loqui orſus eſt: præſtat aſſidere ſpeluncæ quantumvis diri Draconis, quam aulæ Regis, tui ſimilis, o Leo, hoc eſt injuſti ac ſanguinarii. & poſt hanc quaſi clarigationem, impetum ad vim expedit. Sed occupat Leo, ac violentiſſime inſiliens miſerum diſcerpit, & excarnificat. Sic occubuit Taurus in oculis Veſtigatoris & Coronati. (nam & hic forte præſens adfuit) qui ſciens, quis compoſitor hujus Tragœdiæ fuiſſet: converſus ad artificem ſceleris Veſtigatorem, iis illum intuitus eſt oculis, qui ſatis oſtenderent, & quam graviter improbaret factum, & quantum inde malorum in auctoris caput redundaturum eſſet prædicere taciti viderentur. Tum eum privatim, quamprimum li- *pag. 578.* cuit, ac ſine arbitris conveniens, his eſt affatus verbis: ſcis quid egeris; & in ſinu gratularis, nactas eſſe quem optaras ſucceſſum tuas ſceleſtiſſimas inſidias. Atqui te providere ac præmetuere funeſtiſſimum ipſi tibi tui ſceleris exitum oportuerat. Maculaſti Leonis famam, invidioſiſſimo ſuadendo facinore; Taurum innocentem perdidiſti, commiſiſti prius concordes Regni proceres in pernicioſiſſimam diſcordiam; & commilitiones in ſe invicem, jactis ſeditionum ſeminibus, armaſti. An impune te laturum ſperas crimina tam atrocia? falleris mea ſententia plurimum, ſi id credis. Lateat forte licet Regem malitia tua; at eam penitus pervident ſapientes ſupra vulgarem captum conſilii Regii Præſides, qui conflatam a te factionem intelligentes, dabunt ſtrenuam & efficacem operam ad prævertendos conatus impios & infeſtas quieti publice molitiones in ipſa nefariæ conſcientiæ adhuc innoxia deſignatione opprimendas. nec dubium quin perficiant quod volunt. Etſi enim multorum tibi ſtudia & auxilia paraſti, prævalere tamen ſolet tranquilla paucorum capitum prudentia quamlibet multarum tumultuoſæ violentiæ manuum. Hæc ego providens tuam prorumpentis in tales auſus reprimere confidentiam conabar, præter tuam ipſius ſalutem, etiam Regis, ac Regni incolumitatem in hoc ſpectans. nihil enim exitioſius Principes Principatuſque pervertit, quam auditio admiſſioque ſuggeſtionum talium, quales tu, tuique ſimiles ſoletis inculcare incautis regnantium auribus. Mihi ſemper ita viſum eſt: dotes virtuteſque, quibus vitæ felicitas abſolvitur, has eſſe: doctrinam, eloquentiam, juſtitiam, liberalitatem hilarem, legitime partas opes, miſericordiam beneficam in egenos, longævitatem, ſanitatem, comitatem. His qui nititur, & profecturum eorum ope, & quo promotus merito fuerit, ibi ſtabiliter permanſurum puto; fraudes & doli mali, caduca fundamenta ſunt beatitudinis mortalium. Ex his

dotibus aliquas in te agnoſco, ſolertiam & ſcientiam: ſed eas corrumpis pravo uſu. Fructus autem non corruptæ ſapientiæ, moderatio eſt, & quædam ſobrietas agendi: quam qui non teneant, ſua ipſa ſcientia ebrii non vident quæ ſunt ante oculos, & invidia noctuarum ipſis naturam induente, caligant ad multam lucem; virtutum alienarum ſplendorem non ferentes. qualis generis aſſeclis qui circumdatus Rex eſt, ſimilem eum dixerim fluvio; limpido illi quidem, & uberi perſpicuitate invitanti viatores æſtantes ad uſum ſui, ſed eidem referto Crocodilis; quorum terror longe arcet ab acceſſu crudelis ripæ, præmonitos periculi hoſpites; longe ſatius ducentes quantumlibet urentem ſitim pati, quam ſe vorandos præbere immaniſſimis belluis. Tu vero neminem voluiſti præter te peculiari Leonis Regis gratia florere. in quo peſſime de ipſo meruiſti. Sicut majeſtatem maris omnem ac ſpeciem tolleret, qui ad unicum id fluctum vellet redigere. cum ex multitudine innumerabili trudentium illic ſeſe ac ſtipantium fluctuum atque undarum, maris dignitas, & quæ ex hac oritur, navigantium quædam veneratio, naſcatur. Inſanum vero prorſus eſt amicitiæ foris præferre ſimulacrum, foventem intus nihil aliud, niſi quæſtuoſas cupiditates, privatis unice rationibus intentas, & ſordido avidiſſime inhiabundas lucro; nihilque penſi habentes, propriam ſibi quomodocumque utilitatem conficere; vel diſpendio exitioque quorumvis quamlibet inſontium.

XXV. Hæc ego ſatis intelligo, pridem expertus, & ſurdo me ceciniſſe hactenus, & porro canere. adeoque facere me in hoc, meo damno, contra præſcriptum cujuſdam ſapientis, qui recte præcipit: noli arguere ſtultum, ne te odio habeat, &, ſi poteſt, perdat: quemadmodum Simii Corvum perdiderunt reprehendentem ipſos. Ajunt enim Simios in quadam ſylva montana per hyemem frigidiſſimam degentes, trementes, in ſummo algore, vidiſſe forte lapidem carbunculo ſimilem, cujus fulgore prunarum ſpeciem habente, in falſam inducti opinionem, arida circa illum aggerentes folia, certatim congregati circum omnes, in lapidem ſufflabant, flammam, ut putabant, eliciturі. Hunc ſtultum eorum laborem deſpectans ex alto Corvus; ne, inquit, erretis, o boni, petra hæc gelida eſt; nihil ignis habens præter colorem. Hæc eum illi dicentem irridebant, intentiſſime de cætero quod cœperant agentes. Arbitratus Corvus non perveniſſe ad ipſos vocem, deſcendit in viciniorem ipſis ramum, & eadem admonuit, pari ſucceſſu; quando eum præteriens quidam viator & fruſtra ſatagentem miſerans, deſine, Corve, inquit, paria & tu cum iis quos jure vituperas peccare; nihilo quam ii minus inutiliter laborans. tam enim nequidquam ſudat, qui naturaliter bardis & mente caſſis inſpirare ſapientiam ſtudet, ac qui rem natura obliquam dirigere in lineam contendit. quin periculum eſt, ſi pergis, ne præterquam quod nihil proficies, etiam damnum tibi accerſas, quale illi contigit, qui acutiſſimum eximii temperamenti enſem in cote aggreſſus duriſſima probare, illum primo ictu, ceu vitrum futile, diffregit. non pervaſit monitum ſapiens in animum ſtulte ſeduli Corvi. qui prurigine quadam oſtentandæ ſapientiæ, quaſi ex propinquo perſuaſurus, quod diſtans nequidquam ſuadebat, ad Simios deſcendens, ipſiſque familiariter immiſtus: Apage, clamabat, abſiſtite ridiculo conatu. an ſperatis ſpiritu e petra flammam extundere? Talia illum concionantem coorientes concordi rabie in monitorem intempeſtivum Simii diſcerpſerunt. *Edit. Rom. pag. 579.* Par exitus ne me maneat, equidem vereor. non ceſſabo tamen adhuc, charitate provectus vera tui, & hoc denunciare, ſi forte tandem vel hoc poſtremo ex me audiendo exemplo moveri ad ſalubrem reſipiſcentiam poſſis.

XXVI. Ajo, te, ſi conſiliis benevolorum ſpretis, aſtutia, & cæco tui amore ruere perges, ſimilia paſſurum verſuto nebuloni ſuis ipſius ad extremum circumvento technis. Scholaſticus quidam, vir ſimplex & fuci expers, viæ aliquando ſocietatem inivit cum ardelione calidiſſimo. Bonis avibus iter ingreſſi, peregre in theſaurum incidunt maximum, mille auri talentorum. Poſt gratulationem tam fauſti caſus, Scholaſticus, converſus ad ſocium; mihi videtur, inquit, factu optimum partiri ex æquo inter nos hoc fortunæ donum, & dare deinceps quemque noſtrum operam comportando in tutum locum quod ipſi obtigerit: niſi ſi quid tu ſecus ſentis. Huic improbus ſocius, qui parte prædæ opimæ non contentus, totam avara cupiditate devoraverat: Periculoſum, inquit, conſilium ſuggeris. nam dum numeramus, dum efferimus aurum, intervenient moleſti & rapaces arbitri. Age potius infodiamus quamprimum ſub illa quercu quod reperimus. inde ſumpturi ſubinde quod uſus poſcet; ſic enim præterquamquod ſecuri erimus a calumniis litium, a Fiſcalium concuſſionibus, ab inſidiis furum, etiam hoc novo indiviſæ poſſeſſionis vinculo adſtringemus fortius initam inter nos amicitiæ ſocietatem, cujus initia, qui tanti ſucceſſus augurio fortunarunt Superi declarare videntur voluiſſe, nihil non felicitatis ex ejus nos ſperare perſeverantia debere. quid multa? perſuaſit latro perfidus ignaro fraudum quod volebat: amboque communi opera, ſub qua dictum eſt annoſa quercu, in loco avio ſita, theſaurum inventum condiderunt, ablata in uſum præſentem modica parte; ſicque receſſerunt domum quiſque ſuam, omiſſo conſilio peregrinationis: cujus inſtitutæ lucri honeſti ſtudio, certa jam tantæ pecuniæ adeptio cauſas abſtulerat. Paucos poſt dies conſumptis Scholaſticus, quos ex theſauro delibaverat, nummis, ſocium convenit: Et, ſi tibi videtur, inquit, eamus ad theſaurum: expendi enim quod extuleram. Sane, ait ille, hoc ipſum cupiebam, vaferrime diſſimulans noctu ſe profectum ad quercum cum ciſtis & bajulis, cuncta convaſata præripuiſſe. Eunt, effodiunt: nihil inveniunt. mirari Scholaſticus. at fur ſceleſtiſſimus bacchari tragicis intemperiis, capillos ſibi vellere, caput tundere, inſane vociferari, Deum hominumque obteſtari fidem, circumventum ſeſe a Scholaſtico dejerare. Tu, ajebant, iſta falſa probitatis ſpecie tantam perfidiam tegebas. Tibi ſoli notus locus erat, tu me circumſcripſiſti, rapaciſſimis iſtis manibus, noctu, mecum tibi communem, pecuniam unus auferens. Hic miſer Scholaſticus, ubi per omnes juratus Deos ſuæ fidem innocentiæ non fecit, ad Judicem a Sodali nequiſſimo tractus eſt. Prætor non ignarus officii, ſeverum delatori vultum obvertens: Accuſas, inquit, negantem, neutri veſtrum credimus. cæterum tibi Actori onus incumbit convincendi certis indiciis Rei. Age igitur, quo teſte probas furatum hunc pecuniam ſub quercu defoſſam? quo teſte, inquit, quæris? quaſi arbitros ille adhibuerit maleficio nocturno: tamen ut Dii ſcelera latere non ſinunt, teſtem dabo ipſam arborem conſciam furti. Cras ne graveris eo nobiſcum (nec longa via eſt) tendere. audies rem miram, loquentem arborem, & facinus improbiſſimum prodentem. Jamdudum ſubolebat prudenti Judici ex ipſa ejus inquietiſſima jactatione, & Scholaſtici ſimplicitate eminente ex ore atque oculis, nebulonis fraus. ergo ſuſpicans quod res erat, dolum ab eo quemdam adornatum; ſed prudenter ſuſpicionem diſſimulans, conditionem admiſit. Edictoque, ut poſtridie hora tertia tam Accuſator, quam Reus ad quercum adeſſent, eodem ipſe lictoribus cæteræque forenſi familiæ condixit.

XXVII. Digreſſus fraudator nefarius, patrem, quem domi habebat vetulum, convenit: Et, quod docuiſti me ſemper, inquit, omni arte ac conatu rem parare, in eo navandæ operæ benigna ſe nobis præbet occaſio: ſed quæ tuum ex-

poſcit auxilium in re non gravi. Scis quot auri talenta laverna favente domum nuper intulerim: ea cumulare addicendo nobis patrimonio Scholaſtici iſtius ſimpliciſſimi hominis, & animus & ſpes eſt, modo non graveris cooperari pro virili, cœpto noſtræ familiæ quæſtuoſiſſimo. Exponit inde quid Judici promiſerit: quid is conſtituerit in craſtinum. Tum infert: exploravi diligenter quercum illam, quam affirmavi teſtimonium pro me dicturam. cavum intus truncum habet; & in iſtam ſpecum ſuperne patet aditus facilis, nec obſervabilis intuentibus ex plano. Age ante lucem occupemus eo ambo nos conferre. Scalis ad ramos evectum te ego percommode demittam in penetralia cavæ arboris. Ibi tuto deliteſcens, ubi ſtatuta hora, præſente jam Prætore, interrogabitur quercus, quis theſaurum abſtulerit, memento ex imo reſpondere, Scholaſticum præripuiſſe. Reſpondit ad ea ſenex: faciam equidem fili quod vis: ſed te etiam atque etiam conſiderare cuncta prius ac præcavere cuperem, ne forte tuis ipſe implicitus laqueis, patiaris quod Cycno contigit, inſidiis ad extremum oppreſſo, quas ille inimico comparaverat. Audi fabulam: non longa narratu eſt. Ferunt nidificare ſolitum Cycnum non longe a cavo familiari feræ ſerpentis: quæ malefico indulgens genio, pullos Cycni, ſimul excluſi fuerant, jam ſæpius devoraverat. Irritatus injuria tam vehementi Cycnus, conſilia
Edit. Rom. pag. 580. tamen neglexit amicorum, locum infeſtum, utcumque illi ad cætera commodum, alio tutiori commutare ſuadentium: Sed totus intentus in ultionem injuſti graſſatoris, exquirebat ſecum modos reponendi ei damni. Talia meditantem adivit Cancer: Et, cur, ait, Cycne cogitabundus & triſtis es? Juſta mihi, Cycnus inquit, & ſolicitudinis & mœroris cauſa eſt ex vicinia voraciſſimæ ſerpentis, meæ ſobolis cruore ſaginari ſolitæ. Hic Cancer: vides inquit hoc cavum? (oſtendebat os patulum cavernulæ oppoſitum e regione hoſpitio ſerpentis) Ibi habitat Nymphe, noſtri Cancrorum generis animal vorax, & valide armatum; Ad hæc inimiciſſimum ſerpentibus. Affer e piſcibus quibus veſceris, & per intervallum foraminum duorum ſparge, ita ut partes ultimas oſtio cavernæ ſerpentis admoveas proxime. Egreſſa, ut ſolet, Nymphe ad odorem prædæ, ubi ſaginam ſequens, ad ſpecum ſerpentis pervenerit, iſthuc quoque penetrans ipſam occidet. Fecit quod admonebatur Cycnus, & factum ſucceſſit, ultra quidem ipſius votum, ad perniciem ejus: nam occiſa ſerpente Nymphe, Cycnum præterea prope dormientem nacta, confecit, pullis quibus incubabat pariter abſumptis. Simili exemplo, fili, vereor ne nos quoque inſidiantes alteri, confracta in nos quam ſtruimus machina opprimamur. Filius ad ea: Bono animo eſto pater, inquit, terricula iſthæc vana ſunt. navigamus in portu. Talenta modo & prædam opimam cogita fructum paratiſſimum non laborioſæ fraudis. quid multa? perſuaſus ſenex cavam arborem ſubit. Judex ad condictum adeſt. Interrogata magna voce quercu, quis furatus theſaurum eſſet? ſenis reſponſum auditur: a Scholaſtico effoſſam ablatamque pecuniam affirmans. Mirantibus cunctis, ſagax Prætor intellexit quod res erat; dolo malo conditum intra cavam quercum hominem auditæ vocis auctorem. & ſublato in ſeverum ſupercilio: mentiris, inquit, arbor improba, Innocentia Scholaſtici perſpecta mihi eſt. Tu vero falſi teſtimonii juſtam pœnam me judice non effugies. mox ad Apparitores: afferte, clamat, ignem ocyus, huc ſtipulam & faces. conflagret ſtatim mendax truncus; nec diutius mundo fallacibus oraculis illudat. Paretur illico, jam cortex fumat: jam flammæ vis intus penetrat. jam ſenſu excitatus mali, & imagine conſternatus periculi ſenex, exclamat: vivus ardeo, educite me. Extractus ſemiuſtulato trunco pater & ſuum & filii ſcelus impudentiſſimum prodit. In ambos lege actum; & theſaurus in ſolidum adjudicatus Scholaſtico eſt. Ejuſmodi ſucceſſus ſolent eſſe inſidiarum malitioſe ſtructarum.

XXVIII. Quare (pergit Veſtigatori Coronatus dicere) infauſtus tibi, & utinam falſus vates, exitium denuncio. deeſſe ſiquidem non poteſt, quin male ac mature pereas ſcelere linguæ iſtius obtrectatricis & rixarum ſatricis tuæ; quam ut ſerpentinam horreo. nihilo enim quam hæc minus & illa venenum ſpargit. nec magis te vetus noſtra mihi neceſſitudo conciliat, quam morum ac voluntatis irrevocabilis malignitas exoſum facit. novi enim & probo ſapientis effatum: ſceleratos, utcumque intimi, quantumvis cognatione, aut quovis alio vel arctiſſimo affinitatis vinculo juncti proxime ſint, cane pejus & angue fugiendos. Sed tantiſper juvat remittere me ex acerbitate tanta, tibique imminentem detegendarum mox fraudum ignominiam mitiori exemplo proponere. Mercator aliquando navem ſolvens in profectionem longinquam, lamnas ferri probati centum apud amicum depoſuit. Redit ſalvus poſt menſes aliquot, & amicum inviſens, ab eo, ſi videatur, depoſitum repetit. Ille perfidus, qui ferrum dudum venditum in rem ſuam verterat: Ignoſce, inquit, & condole humanis caſibus. Ego tuum depoſitum apothecæ tutiſſimæ commiſeram, portas & feras validiſſimas obducens adverſus externos fures; ignarus nequiores apud me naſci ac domi nundinari latrunculos mures. qui quam bene dentati ſint laborabis, opinor, in credendo: nam ne mihi quidem perſuaderi potuiſſet, niſi vidiſſem. narro autem quæ oculis præſens ſubjeci. Circiter poſt menſem quam laminas tuas in tuto repoſueram, in intimum illud ingreſſus penetrale, reperio ecce, miram rem, comeſi a ſoricibus ferri exiguas dumtaxat reliquias, & vilia nulli rei utilia ramenta. Verum non ea tanti tota demum jactura eſt, ut tui reditus incolumis interpellare gratulationem debeat. obliviſcamur iſta, & ſoteria tua celebremus hilares. una ſimus hodie ad cœnam. dic Sodes, ſpernis ſodalem, an expectamus te? Hæc Mercator audiens, etſi penitus indignabatur, inficiatoris impudentiam admirans; iram tamen in poteſtate habuit; & ſuis furem artibus aggredi certus, occaſionem exequendi meditata, in cœna iſta, ad quam invitabatur, offerendam ſibi ratus, vocanti comiter promiſit. Tum paulo ante conſtitutum adveniens, ludentem in oſtio perfidi amici filiolum nactus, familiariter in ulnas ſublatum in ſuam domum aufert, & ſuis ibi diligenter aſſervandum commendat pueris. Reverſus vultu renidenti, paratum ſe ad diſcumbendum offert. At Pater infantis, ejus abſentia ſolicitus, ſtatim viſo Mercatore: Heus quo, inquit, puſionem deportaſti? nam te abſtuliſſe Geruli narrarunt. Tum Mercator. Heu caſum infelicem! exclamavit: ſtatim ſedatius ſubjungens: referendum enim & ego habeo inopinatiſſimum, & tibi vix credibilem eventum. Tenebam amplexu ſuavians parvulum, cum accipiter impetu devolans ereptum e gremio in altum rapuit, avolavitque neſcio *pag. 581.*
quo. diſparuit quippe ex oculis citiſſime. Apage, Vocator ait, nugas iſtas. redde ſis infantem: Accipitres Pueros rapiant, ſcilicet. quidni rapiant, reponit Mercator, ironico arriſu. Equidem ex quo, ut memoras, rodere mures ferrum cœperunt, eadem aſtrorum vis arcana quæ dentes ſoricum adamantinos reddidit, ungues quoque falconum ære tam rigido armavit, ut jam vel Elephantes in altum tollant. Sic igitur habe: pari ambobus nobis caſu periiſſe mihi ferrum, tibi filium. deprehenſus dicto nebulo, nonniſi abnegati depoſiti perſoluto rite pretio, natum denique recepit.

XXIX. Talem & te confuſionem expectare jubeo, tuis tandem fraudibus mendaciiſque deprehenſis. Sed lavo laterem hæc admonens; aquamque pariter atque operam in detergenda Æthiopis

nigredine, quæ penitus concreta nullo nitro delebilis inolevit, perdo. Sic homo malus poſtquam omnia tentaveris, nihil demum aliud quam homo malus eſt: ut pomum acerbum utcumque ipſum melle ſæpius oblinas, acerbum tamen manet. non enim mutare naturam applicita exterius poteſt unctio: aut mel in ſuperficie affrictum, amaritiem emendare ſucci maligni, ſubſtantiam intimam inficientis. Quare ſatius eſt, deſperata curatione improborum, recedere ab eorum conſuetudine; verſarique cum bonis & innocentibus. Periculum enim eſt, ne morbus contagione propagetur: & ſani ſupervacanee ſeduli in juvandis ægris iſtiuſmodi, nec proſint illis, & ſibi noceant; ac ſi minus languores ipſorum contrahant; certe afflati malo ex iis halante odore, fœteant. non enim bene olere poſſunt, qui latrinis aut cloacis aſſident: uti e contrario, numquam abeſt quin ſuaviter ſpirent qui ſeplaſiis Aromatariorum immorantur. Nec me fugit quam nulla ſpes affulgeat huic vano & mihi noxio labori meo, gratiæ ſaltem ineundæ a te, quem ſcio graviter offendi monitis hiſce meis; ac ne ferre quidem libenter conſpectum meum. Sic enim comparatum natura eſt, ut ingrati mutuo ſint contrariorum occurſus: & ſtulti ſapientum, indocti eruditorum, parci largorum, irritabiles patientum, congreſſus averſentur, & exhorreant viſu ipſo quaſi avium infauſti augurii. Hæc locutus Coronatus receſſit domum. Cæterum interfecto Tauro, ſtatim Leonem facti pœnituit. extabantque in ejus vultu non obſcura indicia mœroris, quæ cum obſervaſſet ſceleſtiſſimus Veſtigator, & ſibi male conſcius metueret, ne retractanda Tauri cauſa aliquid detegeretur, quod ſua maxime intereſſet occultum permanere, confidentiſſime Leonem adiens: quid te, inquit, Domine, triſtem video cum injuria Fortunæ, cui ſi gratus, ut debes, eſſe vis, agnoſcere & prædicare te oportet ſummum & recentiſſimum ejus beneficium quo a proditione inſidiiſque Tauri ſervatus es. At tu contra mihi videris, fatuæ cuidam indulgens cordis teneritudini, fallaces Inſidiatoris vaferrimi blanditias recordari, adeoque pene deſiderare juſto ſupplicio peremptum, quo incolumi ne vivere quidem ſecurus, nedum regnare felix poteras. quare refer animum ad conſtantiam te dignam, & excuſſa muliebri mollitie, gratulare tibi & nobis communem felicitatem; pro certo habens, id quod actum eſt neceſſarium remedium mali graviſſimi fuiſſe. ut enim membrum, quod vipera momordit, niſi ſcarificetur, aut etiam præcidatur, venenum propagat in corpus reliquum, quoad in ipſo corde vitam extinguat; ſic Taurus iſte negotiis a te præpoſitus, & e membris noſtræ Reipublicæ præcipuum, indulgentia tua factus, poſtquam viperino quodam ingratiſſimæ invidiæ livore uſque ad odium tu & nefarium inſidiandi vitæ tuæ conſilium extabuit, abſcindi mature debuit; ne totum regnum, & te maxime, cor ac caput hujus corporis, male perderet. Ea perfidi Veteratoris dicta Leoni tunc ſcrupulum exemerunt, itaut æquum jam animum, ut ante, negotiis adverteret, perſuaſus meruiſſe Taurum quæ paſſus fuerat: His Gymnoſophiſta peroratis diſputationem concludens Regi dixit: In hunc modum Domine, quod quæſieras, Homo ſceleratus & invidus, duos antea inter ſe concordes calumnioſis artificiis invicem committit: ex aliena, & ſæpe publica, calamitate privatum aſtutiſſime quæſtum captans.

DISSERTATIO
Parabolica II.

Dixit autem Rex Gymnoſophiſtæ: cuperem audire quid Veſtigatori evenerit poſt necem Tauri.

I. Reſpondit Gymnoſophiſta. Occiſo Tauro, nocte quadam egreſſus Leopardus, qui olim fuerat magiſter Leonis, & tunc inter ejus conſiliarios intimos fide atque auctoritate præcipuus habebatur, applicuit autem forte tranſiens ad oſtium Veſtigatoris, eo commodum tempore quo ea Coronatus, ei ſuccenſens loquebatur, quæ retuli paulo ſuperius. Audivit igitur exprobrantem Veſtigatori Coronatum malignas artes, quibus invidiæ atque odio indulgens propriis, Taurum innocentem circumvenerat, Leonem fido & utili miniſtro privaverat: comminantem etiam iram Deorum, & augurantem ei a Leone ipſo quem deceperat, dignum ſuo ſcelere ſupplicium. Hæc Leopardus inopinato cognita, ſtatim in arcano detulit ad Leonis matrem; Interim autem Leo quid egiſſet reputans, revolvebatur in deſiderium Tauri: nec ultimæ illæ Veſtigatoris voces jam tantum *Edit. Rom. pag. 582.*
apud ejus animum valebant, ut non ipſe Veſtigator fraudis atque inſidiarum ſuſpicione laboraret. Cum iſta mentis confligantem ægritudine, convenit materna familiaritate Regem Leonem ejus parens; & mœſtum illum ea quam dixi cauſa, conſpicata: Vultum habes, inquit, Fili, ſoliciti, ac male ſibi conſcii: quod equidem & miror, & ægre fero: ſatis gnara, nihil magis valetudini adverſum, quam curam acrem: & præſertim pœnitentiam inutilem, quæ dum animum moleſte pungit, corpus ipſum exedit & macerat. Præterea, quod pernicioſum vel maxime regnanti eſt, caliginem obducit menti, quam ille ſemper vigilem, & tranquille attentam adhibere negotiis debuerat. Sed, quæſo te, fatere mihi quid te angat; aut ſi dicere cunctaris, ſine, divinem. non enim temere affirmatura videor; cruciari te ſera pœnitentia necis Tauri, quaſi ejus accuſatori nimis facile credideris: cum æſtimare te potius de ejus in te animo, ex tuo in eum affectu par fuiſſet. fere ſiquidem iſta ſibi mutuo reſpondent: rarum que eſt, non redamari ſyncere, qui vere diligit: adeo iſta commercia cordium fucum excludunt. Age igitur, dic mihi: quomodo tu affectus erga Taurum eras? Ad ea Leo: equidem, mater, inquit, carum eum habebam; fidebamque illi maxime: & cum mente repeto, quam prompta ſemper ejus & benevola in me officia extarent, facere vix poſſum quin ſuſpicer ſcelus aliquod artificis Veſtigatoris, qui eum falſis apud me criminationibus infamaverit, & eo deinque me adegerit, ut facerem quod meminiſſe horret animus, & quantovis pretio redemptum vellem non egiſſe. Tu vero, Parens optima, ne quæſo celaveris ſi quid ejus forte rei didiciſti. fere enim emanant in notitiam quantalibet arte diſſimulata ſcelera: nec caveri dolis omnibus poteſt, quin ſaltem timidis ſuſurris proditiones abſtruſiſſimæ prodantur. Ea porro famæ licet incertæ ac vulgarium rumorum qualiacumque teſtimonia, ſæpe interioribus indiciis adjuncta multum conferunt ad convictionem ſceleſtorum. Repoſuit ad hæc mater. Audivi a quodam fide digniſſimo; Veſtigatorem invidiæ inſtinctu mentitum tibi eſſe cuncta illa quæ de Tauro detulit, alioqui alieniſſima a vero, & ſola ejus fraude conficta. Amabo te mater, Leo inquit, ede, ſi non grave eſt, quis iſte ſit ex quo talia audiiſti? ne quære, Fili, ait Mater, Auctorem dicti, qui nominatim ſe prodi vetuit, cum rem ſibi compertiſſimam mihi arcano committeret, indicandam, ſi expedire cenſerem, tibi. Etſi autem is talis, ut dixi, eſt, cui tuto quidvis credi poſſit: non puto tamen, ut aut meæ, aut illius auctoritati acquieſcas; ac noſtro teſtimonio præcipites ſententiam in Reum inauditum: ne quid ſimile patiaris poſt Veſtigatoris pœnam, ei quod poſt Tauri ſupplicium es paſſus; ac tunc quoque fidei temere habitæ, acri morſu conſcientiæ, pœnas luas. Recte mones Mater, inquit Leo. Ergo quamvis tibi tribuo, uti debeo, plurimum fidei, tamen explorare per me negotium decrevi; nec committere iterum, ut feſtinaſſe me ſero pœniteat.

II. His Leo & a matre auditis, & ad matrem dictis, ſuos omnes convocavit, & cum iis Veſtigatorem: qui pro ſua ſolita confidentia Leonem videns cogitabundum & mœſto ſimilem, ultro ad aſtantes converſus: quid cauſæ, inquit, eſt cur Leonem ſolicitum ac triſtem cerno? cui mater Leonis, & ipſa præſens, reſpondit in hunc modum: tu cauſa triſtitiæ Leonis es. huic enim dolet, quod te hactenus vivere ac libere agere ſit paſſus: te, inquam, qui ſibi fraudibus ac mendaciis decepto, ut Taurum innocentem injuſte perimeret, perſuaſeris. Ad ea minime turbatus Veſtigator; nempe, inquit, hic mos Aularum eſt, ut ingratas recte actorum vices, ſupplicia pro beneficiis expectare veriſimilius quam præmia, qui principibus inſerviunt, debeant. quæ juſtiſſima eſt Aſcetis in ſolitudines e palatiis atque urbibus ſecedendi cauſa: ne non ibi virtutem exercere poſſint, ubi ei certam intelligunt pœnam eſſe conſtitutam. Iſta ego lege periclitor hodie, qui quod fidei officio inſtinctus, benevole indicavi Regi paratas a Tauro inſidias, & conjurationem mox, ni præcaveret, in ipſius ac Regni perniciem erupturam, nunc miſer in ſuſpicionem calumniarum vocor: in quo cum multa ſunt miſera, tum illud enimvero jure meo deprecor, ne temere de me talia credantur. Exploretur prius res: inquiratur diligenter de impacto mihi crimine. numquam tam alte latet ſcelus animo conceptum, quin legitimis indagationibus eliciatur tandem, ac protrahatur in lucem. nam & peniti ſſime abſtruſus in venis ſilicum, perito attritu ignis exculpitur, & quam nemo ſuſpicaretur ineſſe putridis lignis artifex affrictus excitat flammam. Omnino ſi quid conſcientia turpe abſcondit, odore ſe ſui prodet, certa methodo in ejus exploratione verſantibus: haud aliter ac graveolentes natura ſua fæces, dum perſtat immotus cui ſubſunt liquor, narium etiam emunctarum ſagacitatem fallunt; quando moventur agitanturque, mephitim exhalant, & manifeſto fœtoris indicio deprehenduntur. Itaque viderint quam conſequenter Accuſatores mei eumdem me; quem nimiæ calliditatis inſimulant, tam ſtultum putent, ut mihi male conſcius, ultro examini me ſubjiciam. numquam profecto inevitabile convictionis periculum depoſcerem, alea judicii ſubeunda, niſi mea me tutum innocentia præſtaret: ſin ita eſſet, non me hic utique videretis: jam enim alicubi terrarum ſecurum perfugium captare occupaſſem, cujus rei facultatem magnam cuivis
Edit. Rom. pag. 583. præbet latiſſime patens Orbis univerſi vaſtitas. Ab hoc ingreſſu vaferrimus Veſtigator, repente converſus ad Leonem. Oro igitur, ait, obſecroque, Domine, regiam majeſtatem tuam, ut inquiri continuo quam accuratiſſime de me jubeas, per judicem quamlibet ſeverum; dummodo juſtus idem integerque ſit; nec veritatem ſinat obrui præjudiciis invidiæ, quam mihi magnam intelligo conflatam, non ullo meo maleficio, ſed magnis tuis erga me beneficiis quæ livorem concitarunt iniquorum. Tua, inquam, tua Domine præcipua in me gratia meum crimen eſt: quo te eſt æquius dare operam, ne pernicioſa tua munera putentur, & quem amore dignatus fueris amplecti, voluiſſe perdere videaris. nam ſi hanc conditionem ferri virtuti ſinis, quæ tuam forte benevolentiam promeruerit, ut vitare nequeat quin dedatur odiis improborum; quodnam, aut ubi terrarum aſylum deinde reliquum ſit afflictæ ac laboranti innocentiæ? unum reſtat tanta fortunæ ſævitia exercitis, teſtem invocare Dei cuncta intime pervidentem oculum. Equidem hujus, puritatem meæ conſcientiæ cernentis, fretus incorrupto teſtimonio, mortem ipſam inimicorum mihi fraudibus paratam audeo contemnere; nec jam recuſo, quin quod aliquando neceſſitati naturæ debeo, livori prævalentium ſceleratorum exolvere occupem, extremum fatum. quippe qui vitam impendere tuæ gloriæ atque obſequio jam tum ex quo tibi, Domine, fidem addixi meam, omnibus momentis paratus fui.

III. Talia magna fiducia Veſtigatorem perorantem, interpellans e militibus adſtantibus quidam: ne finge Veſtigator, inquit; non te ad iſtam defendendi contentionem ſtudium quod ſimulas in Principem, ſed cura tegendi tui ſceleris, & pœnæ quam es meritus a tuo capite arcendæ incitat. Salus, inquam, tua propria, non zelus obſequii, aut reverentia majeſtatis, te diſertum in hac cauſa facit. Hunc audaciſſimo figens obtutu Veſtigator, non te pudet, inquit, ſtultiſſime viventium, eo mortalem criminari, quod natura omnibus lucis uſuram participantibus lege antiquiſſima præſcripſit? Itane tuo judicio ſceleratus ſum, quia ſalutem, quo poſſum præſidio, tutari meam conor, quod ſi quæ animantium in multo minori diſcrimine non faciat, omnibus orba ſenſibus, & vita indigna cenſeatur? Atqui ſic habe: menſuram fortitudinis in Amicorum, & Dominorum periculis ab aliquo ſperandæ, ex ejuſdem pro ſuo ipſius capite certamine ſumi debere: nec Regum quemquam expectare, ſi quidem ſapiat, militem quemvis ſuum in acie, ſua cauſa vel publica, pugnacius dimicaturum, quam idem ſoleat in occaſionibus ſalutis propriæ a caſibus infeſtis expediendæ, repugnare. Tacuiſſes ergo conſultius, quam iſta inſana profeſſione tuæ contemptiſſimæ inertiæ, palam quod feciſti, declaraſſes; te nec fidelem ſubditum, nec firmum amicum, nec fortem eſſe militem; nihilque demum aliud, quam viliſſimum mancipium injuſtiſſimi atque ignaviſſimi livoris, quo efferri te leviſſime ſis paſſus in hanc probroſiſſimam tuæ ipſius confeſſionem ignominiæ: poſt quam ſpoliari continuo merueras iſtis armis, iſtis inſignibus, muneris publici, & ab oſtii regii cuſtodia, ubi locum melioris indignus occupas, ut infidum atque imbelle pecus abigi. Ictus inopinata reprehenſione miles, cunctorum jam oculis ipſum figentibus, plenus dedecore receſſit erubeſcens. quando exultantis ſuæ impudentiæ ſucceſſu Veſtigatoris retundere confidentiam Regis mater volens; miror tuam, inquit, o Veſtigator effrontem audaciam, qua totus conflatus ex ſcelere, non dubitas huic ſapientiſſimo conſeſſui, te pro inſonti venditando, fucum impudentiſſime facere conari. ne hoc quidem tam acre tantæ perſonæ dictum conturbavit argutum nebulonem, ut non ſtatim intrepide reponeret. Altero nimirum, o Domina, me etiamnum intueris oculo, cui calumnioſa præjudicia graſſantis in noſtrum exitium invidiæ, caliginem offuderunt. Tu vero vide, an non dignum potius fuerit iſta ætatis & nobilitatis auctoritate, periclitantium cauſis totam & liberam æquæ mentis aciem advertere, circumſpicereque omnem in partem cuncta, ac nullum veſtigium negligere indagandæ veritatis. Rei, heu! hodie omnium exoſiſſimæ, quam ut impune, ſic paſſim, omnes averſantur, omnes libere oppugnant: Rege, qui unus poſſet obſiſtere, connivente: dum præ nimia facilitate, ac benignitatis oſtentandæ ſtudio, nullum in malum pronum comminando deterrete; neminem compertum neglecti officii, caſtigare objurgando ſuſtinete. Hac Veſtigatoris libertate irritata majorem in modum Regis mater, videte, inquit, hoc nequiſſimum & ſceleratiſſimum caput, ut omnium flagitiorum deformatus maculis & graviſſimorum tantum non convictus criminum, tamen audet iſtam mendaciorum artificem linguam exerere, nec dubitat argumentorum inanium, aut potius Sophiſmatum vaniſſimorum, captioſiſſimis laqueis implicare conari veritatem, eo uſque, ut cum injuria intolerabili tot ſapientum hic præſentium, ſe his præſtigiis ſperet os ſublinere omnibus poſſe. non inultus hanc tam amaram increpationem Ardelio improbiſſimus audivit. Per ambages enim quaſdam oblique perſtringens Reginam, generalibus ſententiis declamandis,

mar..is, audientiæ illuſit in hunc ferme modum. Paris flagitii videntur Rei, qui myſteria non initiatis vulgat; muliebres mores vir affectans; Mulier virum ſimulans, Hoſpes ſe pro domino ejus in qua precario diverſatur, domus ferens; denique qui Regi de his reſpondet de quibus non in- *Edit. Rom. pag. 584.* terrogatur. Talia garrientem, rurſum interpellans Regis mater: Age, inquit, his tralatitiis nihil ad rem facientibus omiſſis, dic ecquid ſentias: quantis te ſceleribus inquinaveris? Ad ea Veſtigator: qui ſe iſtis quæ ais ſceleribus inquinat, nemini benevolus eſt, nullam operationis nefariæ, ad quam quævis libido impulerit, labem averſatur. Me Rex ipſe fatetur ſibi benevolum fuiſſe. innocentiæ autem meæ cæteræ tot teſtes habeantur quot ſunt qui nihil me agere improbum viderunt. nondum hæc abſolverat, cum Regina: ne ſperes, ait, ſceleſtiſſime, te hac impudentia mendaciſſimæ defenſionis veri judicii ſeveritatem eluſurum. Ad hoc ſolita linguæ promptitudine repoſuit Veſtigator, qui falſa commiſcuntur, qui ſcientes ab æquo & jure declinant, quibus ad purgandum innocentem impacto per calumniam crimine nec verba nec opera ſufficiunt, paris omnes injuſtitiæ tenentur. Inter hæc prudens Regina ſilere Leonem videns; & merito verita: ne perfrictæ frontis, præſentis animi, & multæ aſtutiæ nebulo fucum illi faceret. accedens filio in aurem materna auctoritate ſuggeſſit: Fieri poſſe ut qui tam conſtanter coram Rege ac Senatu pro ſe dicere auderet revera innocens eſſet: quare videri ſumendum ſpatium examinandis teſtimoniis. Eo Rex audito palam pronunciavit: jubere ſe in præſentia Veſtigatorem cuſtodiæ tradi, donec accurate tota cauſa cognoſcatur. conjecto mox Reo in carcerem, adiit Leonem mater, & ei confeſſa eſt: ſe quæ de Veſtigatore detulerat, ex Leopardo teſte aurito cognoviſſe. hujus probitas quam illi eſſet perſpecta ſcire ſeſe: poſſe illum interrogari, cuncta diſtinctius indicaturum. Ad ea Leo: ſecura ſis, mater, ait. cito videbis judice me non abire impunita ſcelera.

IV. Nocte inſecuta convenit Veſtigatorem Coronatus; & vinctum eum cernens, non ſine lacrymis: evenerunt nempe, inquit, quæ tibi prædixeram. Tu autem cæco tui amore ac præſidentia elatus, contemnebas ſana monita; & denunciationes, quæ quam veræ fuerint ſero denique nunc ſentis. Reſpondit Veſtigator. Vera exprobras: nihil tibi relictum o Amice, eſt: admonuiſti utilia, interminatus es vera. Ego autem non obtemperavi tibi, inexplebilis cupiditatis inſania miſer dementatus. Paſſus enim ſum idem quod intemperantes ægri, qui licet experti gravi ſuo damno, vim maleficam inſalubris cibi, tamen ejus maleſuada victi dulcedine, non ſe continent ab eo reguſtando. Me vero nunc in has anguſtias redactum non mea ſolum, quam culpa mihi accerſivi propria, calamitas angit; ſed metus præterea conturbat de te, ne innocens involvaris meo crimine. Pronum enim factu eſt propter notam inter nos amicitiam, ut qui me perditum cupiunt, ex te rerum omnium conſcio mearum, teſtimonium conentur extorquere, ac tua fide cupiditati eorum non obſequente, tam diris ex te quæſtionibus quod me gravet eliciant, ut tu cruciatibus tormentorum enectus, ego indiciis expreſſis quæſtione convictus, pariter ambo pereamus. Reſpondit Coronatus: hoc ipſum & ego providi futurum, & metuo non magis mihi quam tibi; ſi enim alieno teſtimonio convictus, contumax & impœnitens morte afficiaris, ſcis te ad dirius aliud trahi tribunal, a quo inexpiatus deprehenſus, ſempiternis addiceris ſuppliciis; quæ cum commutare brevibus hujus temporis pœnis ultro ſubeundis adhuc poſſis, ſuggero tibi hoc ultimum, & pro ſtatu rerum tuarum unice utile conſilium, ut ſponte confitearis quæ peccaſti: ac ſi, quod ſperare licet e Regis benignitate, gratiam ſupplicii nanciſcaris; vitam condonatam lucro imputes: ſin lege in te agetur: piaculo voluntarie ſuſcepto pœnæ temporariæ purgatus, æternorum apud manes cruciatuum periculo defungaris. Hæc Veſtigator audiens; & ſolita ſe obfirmans adverſus ſana monita duritie, reſpondit: nondum ita deſperata mea cauſa eſt, ut ad iſtud extremum deſcendendum mihi conſilium judicem. Experiar prius quædam alia, moraſque quibus potero artibus, obducam: ſi forte inſperatis, ut fit interdum, momentis ac caſibus, fortuna judicii proſperiorem in exitum queat vergere. His Coronatus auditis, deſperata curatione obſtinati animi, receſſit acerbiſſime dolens, & certo Amici exitio, & ſuo ipſius graviſſimo periculo: quippe qui perſpectiſſimum haberet, vitari non poſſe, quin perſeverante in criminis inficiatione Veſtigatore, ipſe, quem omnes ei familiariſſimum ſcirent, aut quæſtioni ſubjiceretur, aut velut conſcius & particeps ſceleris ejuſdem, pari cum illo damnationi ſuccumberet. Hæc ergo mœſtiſſimus reputans, & pertæſus vitæ, hauſto ultro veneno efflavit animam.

V. Poſtridie juſſu Regis pro Tribunali Prætor ſedit, aſſidentibus judicibus delectis. Eodem & Leopardus venit. conſeſſum denſa corona circumſtabat univerſæ Palatinæ militiæ. Adductus in medium e carcere Veſtigator eſt, cauſam in vinculis dicturus. Primus, congregatis cunctis, verba fecit Leopardus in hunc modum. Rex noſter, o Commilitones, participem me fecit cujuſdam gravis curę ſuæ quam etiam communicari vobis voluit. Acris eum Pœnitentia inceſſit interfecti Tauri, idcirco quod non contemnendis indiciis ſero cœpit intelligere; innocentem illum, ſe dolis malis, & delationibus falſis in ejus necem inſtigato, periiſſe. Jam hoc ejus, per alia quoque experimenta cunctis notæ bonitatis & juſtitiæ eo laudabilius argumentum eſt, quo fert ægrius illuſum ſibi cum tanta inſontis capitis injuria. Si quid enim mihi creditis intimorum ejus ſenſuum conſcio, incredibiliter excruciatur ejus animus, nec quietis capere partem ullam valet, quoad calumniatorem ſcele- *pag. 585.* ſtiſſimum, cujus artibus nefariis in eam fraudem implicatus eſt, pœnis meritis ſubjecerit. Quare agite, conferte in hoc operam & Reipublicæ & Regi, ut rite reus peragi legitimo judicio, Veterator nequiſſimus iſte Veſtigator poſſit. pernegat enim factum non minori pervicacia, quam quanta ejus fuit in eo perpetrando perfidia. Sed impudentia nebulonis perditi, teſtimoniis convicta conſciorum, illudere diutius fidei publicæ prohibebitur. Promat modo libere unuſquiſque veſtrum quod de illo novit. reſpondebit pro ſe Reus præſens quod videbitur. Quæſitores cunctis utrinque auditis arbitrabuntur. Sic judicium rite atque ordine, quod Rex nominatim juſſit, exercebitur. Leopardi orationem excepit. Arbiter quæſtionis Prætor in hæc verba. Convenientiſſime juri ac mori & Leo præcepit, & Leopardus peroravit. quod ſupereſt veſtrum quotquot adeſtis, unuſquiſque ſe accingat ad proferendum ſumma fide, parique libertate, quod de hac cauſa, deque Veſtigatore, compertum habet. Cooperabimini hoc agendo, vel maxime communi utilitati. Publice quippe intereſt non impune abire ſceleratos, ne ſecuri ſeveritatis legum, quidlibet Improbi audeant. Sub hæc dicta ſilentium aliquandiu cunctorum fuit. quod primus abrumpens Veſtigator: Heus vos, inquit, poſt tam acria dicendi juſſa cur tacetis? Agite, me quoque invitante, proferte quidquid de me noſtis. non recuſo: quinetiam flagito. Audire cupio quid mihi opponatur; paratus continuo vere objecta fateri, falſo impoſita refellere. Sic ergo dicturus quiſque ſe comparet, ut contra meam defenſionem tueri teſtimonium ſuum queat: qui ſecus fecerit in caput ſuum peccabit. quæ enim noſtris legibus æquiſſimæ conſtitutæ pœnæ ſunt in falſarios linguæ ac fidei venalis, eas ſe ſubiturum me agente, ac Prætore, prout lex jubet, & res exiget, decernente, ſciat. Atque adeo videat, ſi cui lingua in obtrectationem

Digitized by Google

prurit, ne ſimilia patiatur imperito Medico, qui parum habens quod ageret in Patria, ubi cognitus negligebatur, peregre ſimplices quæſivit, quibus tuto imponeret. Profectus ergo in Civitatem, cujus Princeps filiam habebat ex morbo gravi decumbentem, in partem ejus curationis adhibitus periculo ſuo eſt, hac quadam ex cauſa. Erat in ea Urbe Medicus perquam eruditus, ſed ætatis vitio, aut calamitatis caſu, penitus orbatus luce oculorum. Vocatus ille ad ægram, ex attactu pulſus, cæteriſque quæ audivit, intellecta morbi cauſa, remedium ei indubitati ſucceſſus oppoſuit, præſcribenda potione ex ſucco herbæ cui capillus veneris nomen eſt. Verum quod oculis ipſe captus diſcernere herbam non valeret, proficiſcens in apothecam herbariam, comitem optavit peregre appulſum Medicum. Hic nihil minus quam quod profitebatur callens, tam imperite in delectu verſatus eſt, ut cicutam vice capillis veneris pharmaco admiſceret, quo hauſto filia Principis repente eſt mortua. cunctis mirantibus, & cæco Medico notæ peritiæ ac fidei, perſeverante, non potuiſſe mulierem extingui potione, niſi erratum eſſet in compoſitione pharmaci, herba noxia pro utili ſuppoſita. Dynaſta pater mortuæ, expreſſum ex eadem herba quæ filiam occiderat, ſuccum ebibere coram ſe Medicum exterum coegit. qui miſer continuo extabuit; imperitiæ audaciæque ſuæ pœnas exolvens meritiſſimas. Sic eveniet, jam hinc denuncio, teſtimonium contra me falſum, aut inconveniens dicenti, ſtrangulabitur quem male nexuerit, laqueo; & gladio inſcite ſtricto ſeſe confodiet.

VI. Nihil hac comminatione territus, & irritatus confidentia loquacis Rei, aſſurrexit ſub ea dicta primus Coquorum Regis. Et: audite me, inquit, qui adeſtis in conſilio: afferam enim quod noſſe ad cauſam proſit, ex quadam longo mihi uſu parta peritia mores ex facie noſcendi: certos vultibus ac frontibus, arcanorum animi ſenſuum characteres, natura indidit, ex qualibus apparet: Veſtigatorem nequam ac ſubdolum, nulliuſque fidei nebulonem eſſe. quippe qui oculos oblique diſtortos, & horum lævum dextro breviorem, eumdemque inquietiſſime mobilem habeat. ad hæc, caput inter incedendum temere inclinet: quæ ſigna certiſſima vaſri calumniatoris, ac proditoris perfidioſiſſimi, magno conſenſu Phyſiognomici dudum tradidere. Contra hæc, innuente Judice, dicturus Veſtigator, orſus eſt a laudatione ironica principis Coquorum. En, inquiens, omnium qui ſub cælo ſumus longe ſapientiſſimus, cui nemo quantumvis eminens comparari doctrina, & judicii gravitate queat. Miſeros vos conditores legum, qui talem non adhibueritis in conſilium. Lucrifeciſſetis operam inanem ſtatuendi pœnas ſceleri, ac præmia virtuti. Si enim ineluctabili neceſſitate trahitur animus ad ea facienda quæ oris lineamenta ſine noſtro nobis arbitrio a natura tributa ſignificant, quid attinet mulctare ſuppliciis qui male agunt, characterum ingenitorum errare, ut hic docet, non valentium, neceſſario fidem ſancientes? alioquin puniatur ignis, quia urit; aquæ tormenta decernantur, quia vel excuſſa e nube viatorem madefacit; vel exundans e torrente ſata lædit. quid tibi videtur Archimagire de iſta tua mirabili Phyſiologia? utrum mavis, qui præditus iſtis, quas indicaſti, notis in lucem venerit, cavere a malo poſſe, an inevitabiliter eſſe improbum? ſi prius dicis, inanis eſt tua collectio: forſitan enim ego quem accuſas aut ſimiliter inſignitus quivis, indolis innatæ propenſionem conatu virtutis inflexerimus in rectum: Si alterum fateris, nonne quam inconſequenter loquaris vides, qui pœnam apponas ubi culpa non eſt, quod ſi recipitur quid de te fiet? nam quot eris ſuppliciis mactandus, ſi omnium quæ per vitam neceſſario, vel feciſti vel paſſus es, cauſa nunc tibi dicenda, invidia ſuſtinenda, luenda expiandaque cruciatibus conſcientia ſit? Ecquid ſtulte jam ſentis te præ-

Edit. Rom. pag. 386.

poſtere perſpicacem, vidiſſe feſtucam in oculo alterius, qui trabem in tuo non attenderis. Similis maleſanæ mulieri e fabula vulgata. Fertur enim, duas aliquando ſorores proripiendi ſeſe nudas e cuſtodia, qua dura tenebantur, occaſionem nactas, dum una cum patre iiſdem elapſo vinculis fugiunt, harum alteram forte invento centone vix pudenda contegentem, increpare Germanam cœpiſſe, quod nuda incederet. cui Pater: ſana ne, inquit, es, quæ ſorori exprobres, ſine ſua culpa patienti, quod & tu pari neceſſitate paſſa es, & pateris? Hæc audiens Princeps coquorum quod reponeret non habuit: univerſis reſponſum Veſtigatoris haud dubie probantibus. Ipſeque Leo, ubi rem cognovit; ſtulte locutum Principem coquorum loco movit; ne in culina quidem ſua tam nullius judicii miniſtros ſibi ferendos putans. His eo conſeſſu actis, & per actuarium in commentarium relatis, riteque ſignatis, hora jam provecta, ſolutus cœtus eſt, Reo nondum convicto reducto in carcerem.

VII. Redditum cuſtodiæ Veſtigatorem convenit alius quidam ex ejus familiaribus, Coronati communis Amici mortem mœſtiſſimus nuncians, conſternatus acerbo caſu Veſtigator lacrymas non tenuit, inter quas hæ voces ejus audiebantur: Me miſerum qui vero, experimentis probato, & omnium temporum Amico privatus hodie ſim! Quid me vivere attinet te mihi, Coronate fidiſſime, ſubtracto? recte ajunt vulgo, catena connexas quadam per Orbem commeare calamitates; nec umquam uni ſingulares occurrere. En mihi capitali judicio periclitanti, ac diris vinculis conſtricto, funeſtum supervenit auctarium irreparabilis jacturæ capitis cariſſimi; etiam, quod dolorem incendit, cauſa mea extincti. Hæc ita deplorantem invenerunt, qui poſtridie juſſu Prætoris denuo citarunt ſtiteruntque Veſtigatorem ad Tribunal. Ibi Judex alte conſidens: quid tibi, o Veſtigator, ait, conſilii nox attulit? num tandem induxiſti in animum fateri quod agnoſcis? cunctis jam patent tua ſcelera. nemoque non miratur confidentiam tuam, perſeverantis inficiari manifeſta. nulla tibi jam reliqua excuſatio eſt: ac niſi ſumma & infinita quædam miſericordia Regis eſſet, tu fœdiſſimorum conſtrictus conſcientia facinorum, omniumque jam præjudiciis damnatus, adhuc utique non viveres. Ad ea Veſtigator audaciſſime; quantacunque ſit, ait, iſta quam memoras ſumma & infinita miſericordia Regis, tamen eam longe ſuperat inenarrabilis importunitas immanitatis tuæ. Video enim te ſanguinarium mancipium inexpletæ crudelitatis, ſitire cruorem meum, eoque fera voluntate præoccupare ſanæ mentis officium, mea nec convicti nec damnati morte, contra fas omne, decernenda. nec miror te talem, qui olim peſſimum noverim: & ita natura comparatum ſciam, ut ſemper optimos nequiſſimi peſſime oderint. Has contumelias æquus ac moderatus Judex, ut Medici mites ægrorum delirantium intemperias, ſapienter ferens; Bona verba, inquit; & fruſtra, & non in tempore, Veſtigator iraſceris. quæ audiſti minus tibi grata, ex officio noſtri muneris dicta libere ſunt. nam diſſimulare nos haud convenit quos ad coercendam improborum audaciam, auctoritate ac poteſtate publica Princeps ac Populus armavit. cæterum, ſi quis apud te conſiliis benevolis locus eſt, auctor magnopere tibi ſum, ut neceſſitate in uſum verſa, brevibus, quas fugere non potes, hujus temporis pœnis ſapienter utaris, ad redimenda ſupplicia æterna, quæ gravium conſcios ſcelerum, inexpiatos ex hac vita tranſeuntes, manent.

VIII. His contra ſic occurrit obfirmatiſſimus in contumacia Nebulo. novi & ego quando & quatenus opus eſt, præhabere ſempiterna tranſitoriis. Verum quid hæc ad præſentem cauſam? ubi non quid agere debeam rite damnatus, ſed an damnari jure poſſim quæritur? ajo ego & perſevero, uti debeo, conſtantiſſime, innocentem me

accuſari falſo, ac circumveniri per calumnias. Tu vero æquum cenſes, cooperari me iniquitati opprimentium me: quid enim aliud fuerit mendaci, quod tu hortaris, confeſſione imponere conſcientiæ meæ, & fingere me feciſſe quæ non feci? Scelus hoc enimvero foret, iſtis quæ intentaſti futuræ vitæ immenſis ſuppliciis luendum, quo avertat Deus ne me contaminem. An enim levius arbitraris peccare, famæ ac ſalutis voluntarium proditorem ſuæ, quam inſidiantes alieno capiti ac ſanguini? Æquius ergo vos mea vice moneam, ut etiam atque etiam videatis, ne fœde ruatis iſto curſu; idque, meam inſontis damnationem præcipitando, conſciſcatis, quod ſera deinde pœnitentia nequidquam optabitis infectum; tale experientes quidpiam, quale olim contigit teſtanti quæ non viderat. Vir fuit in primis totius Indiæ copioſus & nobilis, qui accipitrum cuſtode utebatur nequam ac libidinoſo juvene, natione Perſa. Hic oculis cupiditatis adjectis ad uxorem ſui domini, matronam formæ, pudicitiæque præſtantis, eo temeritatis ruit, ut furorem ei ſuum ſateri non vereretur; ac rejectus, ut par erat, ab honeſtiſſima muliere, totus incubuit in propoſitum atrociter ulciſcendæ repulſæ. Ergo cum familiari exercendo aucupio, duas forte venatus picas eſſet, domum ambas vivas pertulit, mentitus ex Perſide advectas, diſertas aves illius ubi eſſent natæ regionis lingua. Inde illas aſſidue ac laborioſiſſime inſtitit edocere carmen ad rationes accommodatum deſtinati

Edit. Rom. pag. 387.

ſceleris. Alteri namque ſæpius quotidie inculcabat hanc ſententiam idiomate Perſico: *Vidi Dominam cum Janitore concumbentem*. alteri hæc verba eadem lingua; *ego vero licet idem viderim, nihil dico.* Inſidioſiſſimi artificii hæc erat ratio. Sciebat Accipitrarius Perſas quoſdam primarios viros, viſendi tum ac diſcendi cauſa peregrinantes per Indiam, non ita multo poſt venturos in Urbem regiam, & ſui domini, cum quo ipſis intercedebat amicitia, hoſpitio uſuros. Interim autem Picæ dictata quotidie recitantes oblectationi domeſticis erant, peregrinum humano ſimilem e roſtris emiſſum volucrum, admirantibus ſonum; nemine tamen intelligente quid verba ſignificarent: quippe cum non eſſet ibi ullus, qui ſciret Perſice, præter unum ipſum fraudis artificem. Jamque in viciniam fama emanaverat, & domus frequentabatur concurſu curioſorum, audire geſtientium humano ſermone utentes alites, ac videlicet invidentium Perſidi felicitatem raram; ipſa quoque interdum gaudente matrefamilias, quanti ſui periculi miraculum hoc eſſet, tum adhuc ignara, & ideo ſecura. Ea vice rerum adveniunt expectati Perſæ Proceres, & cum toto comitatu excipiuntur hoſpitali tecto, pro domini copia & humanitate, ſplendidiſſime. Prima nocte, triclinio magnifice ornato, lautiſſimis epulis gratulatio adventus Amicorum geniali lætitia celebrabatur: quando rite libatis ſub ſecundas menſas Jovi xenio poculis renidens ad hoſpites feſta hilaritate cœnæ pater: aſſuetam, inquit, hoſpitiis veſtratium iniſtis domum. non enim vos e Perſide primos accipimus. Bonis avibus auſpicati commercium fauſtum, facundas e veſtra patria dudum acceſitas hic habemus volucres. tum innuens Accipitrario, ut inferret Picas, recognoſcetis, perrexit dicere, cum quadam, ut ſpero, voluptate linguam veſtram. Magna omnium expectatione introductæ duæ caveæ, picarum totidem diverſoria, loco eminenti collocantur. fit ſilentium: illis edentibus, & ſæpius replicantibus cantilenam ſolitam. Hic enimvero Perſæ Proceres mirari, innuere invicem, mox etiam erubeſcere, aſſeclis ipſorum & miniſtris ex eadem gente qui adſtabant, aliis furtim arridentibus, quibuſdam ægre cohibentibus, cachinnum erumpentem. Obſtupuit hæc obſervans cœnæ præbitor, & numquid vos, ait, Hoſpites, in cantu familiarium vobis, nobis peregrinarum offendit avium? An aliquid in ſententia hic ignota vobis percipientibus quid ſonet, forte moleſtum accidit? Interpretamini niſi grave eſt, quid tandem id ſit. Ad ea ſenior ex ipſis: non eſt, inquit, Domine, pudoris noſtri notionem verborum quæ audimus, lingua tibi familiari, quam & nos hic peregrinando didicimus, exprimere. quia tamen res eſt ejuſmodi, quam tua plurimum intereſt noſſe, explicet ea in aurem tibi, quem circumducimus, Interpres. Tunc juſſu Perſarum accedens Interpres ad patremfamilias, Indice reddidit voce ſubmiſſa, quod Picæ Perſice loquebantur. Adſtabat intentus ad ea quæ fiebant ſceleratiſſimus curator Accipitrum, qui ferrum dum fervebat tundendum ratus, impudentiſſime clamavit Indico ſermone, intuens dominum: Arguunt me inofficioſi ſilentii Beſtiæ, dum probrum tuæ domus evulgare occupant, quod ego, non minus quam ipſis mihi perſpectum ſuperſtitioſa verecundia hactenus tacui. ut igitur quod omittere ſalva, quam tibi debeo, fide non poſſum, vel ſero exequar; ajo aſſeveroque idem, quod Picæ referunt; vidiſſe nimirum me quoque hiſce oculis non ſemel & iterum, ſed ſæpius, adulterari ab Oſtiario tuam conjugem volentem & poſcentem. Efferatus tanto ſuo dedecore paterfamilias, ſimul furioſo defixit obtutu eidem, & ipſam menſæ accumbentem uxorem, ſimul manus & arma expediebat ei ſtatim in oculis convivarum trucidandæ. Obſtiterunt conſurgentes hoſpites, non gratiam ſupplicii, ſed moram ad cognitionem ſe petere ajentes. Interim miſerrima Matrona ſumpto ex conſcientia animo, virum his verbis confidenter eſt affata: ne præcipites damnationem inauditæ Reæ, adeo non recuſantis ſæviſſimam necem, ſi crimen quod objicitur verum eſt, ut occupatura ultro fuerit. Cave putes vocales aves quod viderint referre. reddunt quæ audierunt, quæ artifex ſceleris docuit, recitant, ignaræ ipſæ quid loquantur. Jube, ſi dubitas, interrogari de aliis eas lingua qua hæc dicunt, ſi verbum præterea, vel unicum ſermonis Perſici, aut intelligere videbuntur, aut reponere poterunt rogantibus, cunctis me tormentis excrucia. Fons piaculi totius hujus Accipitrarii nequiſſimi effrænatiſſima libido eſt. Ille auſus tentare pudicitiam meam, ubi rejectus audiit quæ meruit, has adornavit technas mihi perdendæ; ſuccedente, ut fere fit, in locum flagitioſi amoris optato fruſtrati, ſanguinaria immanitate tragici odii. Plura dicturam interpellavit os ferreum audaciſſimi Calumniatoris, perſeverans improbiſſime verum ſe teſtari, falſas excuſationes obtendere aſtutam adulteram. Tali articulo adfuit, tamquam Deus e machina, mirabile oſtentum. Ruptis repente loris expeditus e pertica Falconum maximus, quos iſte nebulo curabat, infeſtis & roſtro & unguibus involans, ei oculos eruit; conſternavitque adeo, tam manifeſto numinis indicio convictum, ut flagitium jam ſuum, totumque inſidiarum ordinem ultro confitens panderet. Ita oculos, quibus ſe mentiebatur vidiſſe quæ fingebat, juſtiſſima vice Impoſtor amiſit: & Matrona innocens ſubornato Avium mendacio infamata, Avis ultricis non implorata defenſione purgata eſt. Tam caro procaci Juveni conſtitit, aliena non merentis pernicie mentiri voluiſſe. quod vos, ſi qui me inſontem pag. 388. falſo gravare teſtimonio paratis, pro ea quæ cuique antiquiſſima eſt propriæ incolumitatis cura, reputantes; metuere par eſt intentam in calumniarum ultionem vigiliam Providentiæ, ſtatuereque vobiſcum; non minori vos veſtro, quam meo, periculo in hoc judicio mentituros.

IX. Hæc a Veſtigatore audita ſilentium excepit adſtantium; nemine non eorum qui dicturi aliquid venerant, ſua cauſa formidante, tam argutum & loquacem Reum temere laceſſendo in ſeſe irritare. Quæſtionem igitur ampliare coactus Judex, conventum ſolvit, diem inde ſeptimam inſtaurando judicio condicens. Verum eo ſpatio prudentiſſima Regis mater filium adiens: quouſque, inquit, ſuſtines verſutum hunc Vitilitigatorem tibi & legibus illudere? Excute, quæſo te, pro-

culque abige ſuperſtitioſum metum errandi, ſubdendo pœnis manifeſte meritis improbiſſimum caput, cujus ex ore ipſo domi ſuæ ſine timore arbitri vera fatentis, Leopardus, quantævis auctor fidei, audivit diſertiſſimam confeſſionem circumventi proditione nefaria inſontis Tauri. quid aliis præterea teſtibus opus eſt? aut quorſum inquiſitio producitur, ubi crimen tenetur? non vides hoc ſupervacaneo legitimæ quæſtionis apparatu ſcenam adornari artificiis callidiſſimi Rabulæ, unde ſe jactent uſque ad plauſum imperitorum, & triumphata judiciorum auctoritas ſtrophis Cavillatoris impudentiſſimi, ludibrio jam Vulgi traducatur. In ſumma ſic habe: ſi hoc ille diutius ferat impune, futurum omnino, ut majori deinceps ſecuritate ſcelera frequententur; perſuaſis iſtius experientia ſucceſſus nequiſſimis quibuſque, ſatis tutum improbitati præſidium in formulis Legulejorum, ac forenſibus argutiis adverſus vim legum eſſe conſtitutum. Hæc Reginæ oratio cauſam abſolvit. Victus enim evidenti veritate ſapientis moniti Leo Rex, miſit Spiculatores in carcerem, juſſos ibi Veſtigatorem interficere. Poſt quæ narrata colligens diſputationis ſuæ ſummam Gymnoſophiſta, hæc Regi Abeſſalomo dixit: In hunc modum, Domine, ubique ac ſemper ſerius ocyus eveniet; ut qui male agit male patiatur, & inſidiator, ſi non ſtatim cadat in foveam quam alteri foderit, brevi ſaltem ſimilibus laqueis circumventus calamitate opprimatur ejus pari quam procuraverit inſonti.

DISSERTATIO

Parabolica III.

HIs auditis dixit Rex Gymnoſophiſtæ: ſatis iſta percepi. Vellem mihi deinceps exemplis declarari leges & officia amicitiæ conſtantis.

I. Ad ea Gymnoſophiſta reſpondit: Amicitiæ, Domine, veræ, qua nihil expetibilius, nihil pretioſius in vita eſt, imaginem informabo luculentam in his quæ mox referam de Columba, Corvo, Mure, Teſtudine & Caprea. Erat prope quamdam Civitatem locus aptus aucupio, frequentatus propterea ab urbana Juventute prædas illic quotidianas facere ſolita. Arborem illic annoſam late opacam ramis frondentibus, ſtato dudum domicilio Corvus inſederat; cujus e cacumine cum ſtaret in ſpecula, prodire vidit Venatorem, manu dextera venabulum, rete ſiniſtra portantem. Facile intellexit hæc cernens Corvus, ſuo iſtum, & ſui ſimilium periculo venire: muſſanſque ac ſibi cavens, conſtituit tamen obſervare curioſe, quo iſte avium generi jure ſuſpectus apparatus erumperet. Ecce autem ſtatim poſt, rete Auceps aliquanto ſupra campum ſpatio tigillis ſuſpenſum explicuit, granis frumenti ſubtus ſparſis; quibus procul viſis Columba ſenior alias aliquot juniores ſecum ducens, advolavit ad viciniam retis, & ipſam ſeminibus inſperſam, quæ obiter Columba cum ſodalibus legens, ſenſim ipſa prior ſubivit rete, aliaſque eodem traxit. Hæc non longe deliteſcens in inſidiis ſpeculabatur auceps, qui ubi prædam in caſſes inductam vidit, attractu furtivo funiculi ſtaminibus ſubductis, rete devolvit in ei ſubjectas volucres. Conſternatæ illæ ſubito lapſu ſunt, ſeſe captas ſentientes: tamen illa ſenior cæterarum ductrix, bono eſſe animo ſocias juſſit; nec tam cito deſperare, quin ratio iniri aliqua poſſet expediendæ ex eo periculo ſalutis. Moxque circumſpectis omnibus in fiducia firmata: Heus vos, inquit ad comites, agite connitimini pro ſe quæque mecum. multæ ſumus, & rete modicum eſt, evolemus ſimul in aera, rete ſurſum evehentes. Factum dictum. abeunt ſublimes auferentes reticulum, quo etiam implicatæ tenebantur. Suſpiciebat admirans venator, nec deſpondens tamen animum. providebat enim tanto labore atque impedimento implexarum caſſium haud procul avolaturas. Sequebatur ergo currens in quamcumque illas partem niti alarum remigio cernebat.

II. Variis ea Corvus intuens miſcebatur affectibus ac ſenſibus, formidinis, miſerationis, & curioſitatis. Vicit hæc ultima ut attenderet, & non ſolum oculo, ſed & cauto volatu ſequeretur Columbas fugientes, haud ſine cauſa verens, ut longa illis & felix ad extremum fuga contingeret. Audivit autem primariam Columbarum ſic admonentem ſocias: Videtis hunc Aucupem curſu affectantem volatum noſtrum: id ille faciet quamdiu ſupra campeſtria & plana loca volabimus, Flectamus igitur cenſeo verſus montem iſtum ſcopulis præruptis invium: ſimul eo nos tendere viderit, deſperabit ſequi poſſe, ac ſecuras relinquet.
Edit. Rom. Pag. 589.
Eſt aliud præterea quo illuc trahor. Habitat ibi quidam Amicus meus qui nos expediet his laqueis. Aſſenſerunt Columbæ. volatus communiter omnium ſuper montis faſtigium intenditur: Venator ſpe operæpretii perdita, recedit. Corvus nova curioſitate inſtinctus videndi Amici quem Columba memoraverat, & quo is pacto liberaturus eam eſſet, alis & ipſe ſupra montem nititur. Cavum ibi erat Muris veteli: prope deſcendentes acquieverunt Columbæ ſimul omnes. Prodiens cavo Mus Columbam Principem ſibi olim familiarem magno excipiens affectu, quis te, inquit, cariſſima his implicuit vinculis? At illa: neſcis, ait, bona & mala fatali mortalibus neceſſitate provenire? Fatum me impulit ad grana inſidioſe ſparſa appetenda. quod dum ago cum hiſce meis ſororibus implicatæ hoc reti ſumus, quia id aviditate obcæcatæ non prius vidimus, quam illo conſtrictas nos ſenſimus, nec mirus aut mihi novus hic caſus eſt: e gravioribus evaſi. quis autem non adverſis exercetur definito tempore, cum & Sol Lunæ interpoſitu deficiat; Luna umbræ terræ immerſa obſcuretur; Piſcis ex profundo Pelagi hamo evellatur; Aves ſagittis ictæ dejiciantur ex aere, atque in terram delapſæ capiantur; quando ſic lex fatalis ſtatuit. Adeo quid, quiſque vitet, nulli ſatis cautum eſt. cum ſint ſucceſſus conatuum ita incerti, ut eadem ſæpe vel ſimili opera qua ſtultus optato potitur, ſapiens, quantumvis ſolicitus & ſtrenue ſatagens, ſcopo excidat.

III. Hæc loquentis Columbæ Mus officioſiſſimus, per ſe intelligens quid opus facto eſſet cœpit arrodere dentibus vincula ut eam horum nexu exſolveret. At illa magis ſolicita pro ſociis: Incipe, Amice inquit, gratiſſimum officium a vinculis quæ ſodales conſtringunt meas mihi me ipſa cariores. Audivit Mus, nec deſtitit agere, quod cœperat; omni ratione cupiens ante omnes Amicam liberare. Sicque ſurdus ad monitum incumbebat operi. quoad Columba major intentius vociferans: Atqui ſi mihi placere ſtudes, inquit, audi & fac quod precor Vilis mihi mea eſt ſalus, præut hiſce cognatis junioribus conſultum mature velim, conteſtor & denuncio nihil agere te quod gratiæ imputem, ſi me primam liberaveris. antiquior mihi longe cura iſtarum eſt meæ fidei commiſſarum. Si Venator ſuperveniat, malim me adhuc irretitam, quam illas opprimi. dum ſalvas eas liberaſque videam, caſum quemvis ferre poſſum æquo animo. quare, ſi me amas, ſororibus ante omnia meis exſolvendis vaca. ubi omnes illas expedieris, me quoque ſimili dignabere beneficio. non enim te quantumvis laſſum ceſſare tunc a me liberanda ſinet comperticiſſima mihi tua in me caritas: quali cum has non amplectare, nondum notas tibi, vererer ne liberata me, in harum aliqua extricanda ſegnis eſſes, & illa miſera præda fieret huc forte vel ſero adrepentis Aucupis. quod ſi accidere noſtrum cuipiam fato decretum eſt, occupare iſtud infortunium in meum caput longe malo, quam ullam dulciſſimarum mihi comitum prodere. Talia Mus audiens: quam ſancte, ait, Amicitiæ leges

Digitized by Google

colis; tua hæc demonſtrat oratio. Porro iſta bonitas & amorem in te veterem fortius intendit meum: & ſodalium tibi tuarum majorem, ut ſpero, conciliabit caritatem. Ea loquens ſedulo incubuit in rodenda fila quibus Columbæ minores ligabantur, quoad iis plane ruptis illæ omnes in ſecurum avolarunt. Has ultima omnium, ſoluta & ipſa, poſt multas actas ſervatori gratias, major Columba eſt ſecuta.

IV. His Corvus animadverſis continuo ſe contulit ad os cavernæ Muris, in eam, ſtatim atque Columbæ avolarunt, denuo conditi, illumque nominatim evocavit. Reſpondit Mus ex tuto minime prodiens: quis enim tu es qui me vocas? Reposuit is: Ego ſum Corvus, qui obſervata fide tua & caritate in Amicos, majorem in modum cupio inire tecum amicitiam: & ea gratia huc acceſſi. Apage, Mus inquit, intra cavum perſtans; quæ mihi tecum intercedere neceſſitudo fœderis poteſt? deſine quæ fieri nequeunt velle conari. non enim ſapientius id tentaveris, quam Arator qui contendat ſtiva per fluctus adacta, dorſo aquarum acie vomeris ſulcum infindere; aut nauta qui ſerio ſatagat navem propellere per æquora camporum. Enimvero quæ ſpes omnino ſit, fidere me umquam, ut amico, tibi poſſe, quem ſcio corpora noſtri generis, ubicumque ſe commode offerunt, ſolere comedere? Ad hoc Corvus: Te decet, ait, ea qua vales perſpicacia diſcernere rationes timendi ac ſperandi a me. Porro quam has in hac cauſa potiores ſint, intelliges cum reputaveris: ſecuritatem tuam cum mea præſtanti utilitate eſſe conjunctam. licet adhuc tibi non experto probitatem meam, vereri ne in occaſione te vorandi, mihi non temperem. Sed ſi me non ſtultum putas, debes confidere: me contra rationes proprias, cum magno meo damno non facturum: facile mihi eſt alibi reperire quod ſuavius etiam comedam quam te. Amicum ita fidelem, ita induſtrium, qui ſi quando in laqueos incidam, & poſſit & velit eos frangere, nuſquam inveniam, te perdito. Sentis profecto quam ſecuros eſſe debeas periculi cujuſvis impendentis a me, cui haud fere minus quam ipſi tibi expediat ſalvum te ac felicem quam diutiſſime vivere. Mitte igitur ſuſpiciones iſtas, & mihi bona fide fac copiam amicitiæ tuæ, cujus me dudum cupiditas inceſſit. noli enim exiſtimare te hodierno iſto experimento officii a te Columbis exhibiti, primam mihi virtutis tuæ notitiam oblatam. *Edit. Rom. pag. 590.* jampridem de tua humanitate cognoveram, odore quodam ejus late ſe fundente, ſuique indicium ſpargente. Similis enim caritas moſcho eſt, aromati ſuaviſſimo fragranti; cujus, ſinu licet conditi, aura quædam illecebroſa expirans, cunctos & afficit & allicit. Adverſus hæc Mus, nondum plane perſuaſus, excipere perrexit in hunc modum: Magna vis eſt naturalis odii, cujus duplicem video ſpeciem; alteram, quæ infenſos æmulos in certamina committit, qualis Elephantum & Leonum inimicitia eſt: alteram quæ prævalentes cum infirmis, timidos cum audacibus comparans, impetum ac vim ſævam fortioribus inſpirat; imbecillis nihil ſuggerens aliud niſi formidinem ac fugam trepidam. Talis noſtri Murium generis cum Felibus ſimultas eſt, a qua non multum differt veſtra quoque carnivorarum & rapacium volucrum in nos violentia; quæ cum naturam habeat auctorem, vix ulla umquam rationis moderatione mitigatur. Ejuſdem quippe conditionis eſt cum diſſidiis elementorum prorſus implacabilibus, & deſperatiſſimæ pacificationis. quando enim expectetur, ut aquæ bona fide cum igne conveniat? Calefit quidem gelidus liquor flammæ vi admotæ, ebullitque ac fumat: ſed præterquam ſibi relictus, nativum cito frigus recipit; tum etiam cum fervet maxime, ignem in quem inciderit extinguit. quocirca vereor equidem ut firma & utrinque innoxia, ac tuta, coaleſcere inter nos caritas queat. Contra ea Corvus: erras, inquit, per nimiam prudentiam: & vano terreris metu. Spondeo & præſto tibi, non modo fidam ac ſynceram, ſed conſtantem ac perennem meam in te benevolentiam; cui ſi reſpondere non gravaberis, nihil amicitiæ noſtræ deerit, quo minus cum veriſſimis poſſit æquari. novi ego quoque differentias familiaritatum & quaſdam vaſorum fictilium ſcio ſimiles, quæ cum cito ac facile franguntur, tum reparari ac refingi ope ac mora queunt nulla. Verum alias pretioſiores quaſdam lancibus aut poculis aureis amicitias merito comparo; quæ videlicet non temere, aut prona rotæ vertigine, ſtatim nata, ſed cauta fornacum exploratione, malleorumque artifici tunſione liquata formataque materia elaborata, tum conſtantius durant; tum ſi quid detrimenti lapſu aut incurſu acceperint, non difficulter reſtaurantur, reponunturque in ſtatum priſtinum. Talis erit, ne dubites, amor noſter: non fortuito, ſed ex certa & matura meritorum atque utilitatum mutuarum æſtimatione ortus, qualem nulla umquam longinquitas temporis, nullus caſus aut error labefactaverit.

V. Emollitus tam inſtanti oratione Mus: Accipio, inquit, quam offers amicitiam; nec te primum ex omnibus qui me aliquid rogarunt, optati expertem dimittam. non tamen pœnitet allegaſſe quæ audiſti, pertinentia magis ad excuſationem meam, quam ad præmunitionem tuam. Volui tam fuſa declaratione meorum ſenſuum præripere tibi omnem anſam inſultandi umquam ſimplicitati meæ, ſi quando, quod abſit, contingeret reſilire te a pactis. non enim tunc gratulari tecum poſſes, fucum te feciſſe tuis fraudibus craſſo cuidam & improvido: eumque vana oſtentatione promiſſorum ſtulte credulum induxiſſe ad fœdus, ejus olim pernicie ſanciendum. Teſtor jam nunc te ipſum an præviderim? an non præmonuerim? duritiei me poſſes accuſare ſi non annuerem; fatuæ credulitatis & imprudentiæ damnare, ne tu quidem ipſe poſſes, quando (quod non arbitror fore, nec Deus ſiverit) abuti olim velles amicitiæ fiducia ad me incautum opprimendum. His dictis, ad os cavi ſui Mus acceſſit, & caput duntaxat foras protulit. Tum Corvus: injuriam mihi facis, ait, qui nondum videare metum mei deponere. quin tu totus ad me prodis? aut quid times poſt tam ſynceras expreſſiones meæ tibi addictæ voluntatis? Ad ea Mus hæc repoſuit: Amicitiæ duplex genus in vita eſt. nam alii affectu intimo animi ſe invicem amplexi vere amant: non alium ſequentes amoris fructum quam ipſam dignos amandi honeſtatem: Aliorum quæſtuoſis implicata rationibus, & minime gratuita dilectio eſt: ſpectantium non perſonas doteſve amabiles dilectorum, ſed opes viceſque mutuas ſperatorum ex ipſis officiorum ad vitæ opportunitates utilium. Hos ego comparare veſtris hoſtibus Aucupibus ſoleo: dum grana ſpargunt, eſcam expetitam avibus, larga manu circum laqueos; non ulla liberalitate aut benefaciendi ſtudio, ſed ſordida inſtincti cupiditate prædandi; ſeque ipſos ſaginandi carnibus deceptarum illecebroſis inſidiis volucrum. Procul hæc a meo uſu & genio amicitiæ forma eſt, quam ne tibi quidem probari confido. Equidem mihi ſum conſcius, meam in te uno dilectionem acquieſcere, nec ulli præterea ex te captando inhiare compendio aut commodo. quod autem nondum totus prodeo, non ullus a te metus in cauſa eſt. ſatis confido verbis tuis ut me tibi credere non dubitem. Verum alii circumvolitant tui ſimiles, a quorum vi, nulla mihi adhuc pactione cautum eſt. Horum ungues & roſtra non ſine ratione metuenti ignoſcere te mihi æquum eſt. non enim iidem omnino mores ac ſenſus ſunt, quos naturæ ſimilis jungit communio. Neque hoc formides, ait Corvus, nam fœdus ineuntes amicitiæ pro ſe ſuiſque paciſcuntur: Primaque veræ amicitiæ lex eſt amicos amare amicorum, eorumdemque hoſtes odio proſequi. dabitur efficax a me opera (ne dubites) non modo, ut ne quid tibi noceant fratres

neceſſariique mei; verum etiam, ut te non minus quam ego ex animo diligant, ac pro virili juvent. His denique auditis auſus egredi Mus, ſolemne amicitiæ ſacramentum Corvo dixit, viciſſimque accepit æternæ benevolentiæ firmatam ab eo, Deo teſte, fidem.

Edit. Rom. pag. 391.

VI. Inde in familiaritate fraternæ neceſſitudinis cum viverent, quadam die Corvus Muri dixit. Video cavum hoc tuum viæ militari proximum; & vereor ne frequentem meum huc appulſum conſpicati viatores, advertant animum ad explorandum quorſum hunc in locum tam crebro ventitem; ſicque cum damno tuo in notitiam veniant latebrarum tuarum. novi autem ſtationem longe a tali periculo remotam, ubi piſces multi ſunt, & rerum aliarum ad victum opportunarum copia benigna. Habeo præterea ibidem teſtudinem amicam; quare illuc migrare, ibique diverſari de cætero decrevi, niſi quid tu ſecus ſentis. Ait Mus: ibo & ego perlibenter tecum. ſoleo enim non uni receptaculo confidere. Sed me ſemper juvat duas ſaltem habere manſiones, quarum in alteram confugiam ſi altera excludar. His Corvus auditis Muris caudam roſtro tenens evolavit ad oram fontis in quo Teſtudo degebat. Hæc procul intuita venientem Corvum cum onere inſolito Muris e roſtro pendentis, viſu territa inopinato, demerſit ſe in aquam, ibique deliteſcebat: quoad illam, Mure molliter in fontis margine depoſito, nominatim compellavit Corvus. cujus ſtatim amicam vocem Teſtudo agnoſcens, excuſſa formidine ad ipſum prodiit: ſalutatoque caro capite, & rogato ut valeret, & ſatin ſalvæ res? ad extremum percontata humaniter eſt: ubi tamdiu hæſiſſet, unde tam ſerus ad ſe reverteretur? Corvus pari comitate, quid ſibi, ex quo invicem non viderant, varie contigiſſet enarravit: haud reticens obſervatum a ſe officium Muris in Columbas, & contractam cum tam firmo & fido amico neceſſitudinem. Apparebat delectari ſermone Teſtudinem, quæ etiam iis oculis tam laudabilium auctorem facinorum Murem intuebatur, qui facile demonſtrarent, illum ab ipſa quoque jam nunc diligi. Tum Corvus familiariter converſus ad Murem: Age, inquit, fidem ſi videtur; exolve promiſſorum, quibus te narraturum, ubi vacaret, recepiſti quædam eorum, quæ longa tibi ætate experiri ac videre contigit. nam, ni fallor, & idoneum longæ confabulationi locum hic habemus, & tempus a majori cura vacuum.

VII. Tunc Mus ad ambos inhianter attentos ſic dicere orſus eſt. Primam ego fixam ſtationem poſui in cella cujuſdam Solitarii, ubi victu fruebar lauto, clam prævorans quæ ille ſibi paraverat: & ex his quæ abundabant ſatietati meæ magnum ſodalium meorum numerum paſcens, qui eo mihi beneficio obſtricti, obſequio, ut fit, & honore largitorem celebrabant. Interim Solitarius damnis quotidianis irritatus, nihil non tentabat, quo meas a ſe injurias depelleret. Sed fruſtra erant artes ejus omnes, me ſolerter ac feliciter contra ſemper machinante. Itaque cum inter alia commentus eſſet ſuſpenſionem ex paxillo parati jam prandii, quoad hora, juxta diſciplinam Aſcetarum, ſtata, legitimum veſcendi tempus reduxiſſet; ego nihilominus arrepens & ſurſum nitens eo pertingebam, dans ſedulam operam, ut ex meis duntaxat reliquiis vivere Solitarius aſſueſceret. Ea vice rerum divertit ad eum hoſpes; exceptus, ut fieri ab iſtis ſolet, ſane benevole ac comiter. Poſt primas ſalutationes, inter officioſa colloquia, Solitarius ſtrepitu forte audito, me moliri aliquid pro more ratus, exterrendo mihi comploſit manus. Idque cauſa eadem cum iterum & tertio frequentaſſet; Hoſpes cur id faceret, quæſivit. Cui Solitarius; infeſta dudum, inquit, hæc domuncula eſt inteſtino latrocinio aſtutiſſimi muris, a cujus dente ac gula nihil prorſus eorum quæ mihi aut hoſpitibus paro, arte adhuc ulla ſervare potui, quominus libata cuncta ac fœde deformata quotidie reperiam. Tum Hoſpes: eſt ne, ait, Mus hic ſolus? an comites habet? & ille: Habet, inquit, minutos, quos curſare non raro video, ſocios non paucos: ſed exiguæ induſtriæ, nec multum ideo formidatos mihi. Facile quippe illos abigo. Verum adverſus primarium illum fraudum artificem nullum mihi conſilium, nulla opera procedit. adeo vafer, idemque intrepidus, callidiſſimuſque opportunitatis captator hic latro eſt. conſequenter narravit aliqua e meis facinoribus, me tacite ridente, nam omnia ex altero meo cavo audiebam muſſans.

VIII. Tum ſic exorſus hoſpes eſt: Aliquando ego & mecum Amicorum quidam, uſi ſumus peregre diverſorio cujuſdam civis in Urbe non ignobili haud valde locupletis. Hunc ego (nam paries tenuis cubiculum ejus a noſtro dirimebat) nocte concubia cum uxore fabulantem audiebam in hunc modum: Volo iſtos quos tecto excepimus, honeſtos, ut apparet, viros convivio etiam adhibere cras, ſic enim urbanitas & officium hoſpitii præſcribit. Recte cogitas, mi vir, uxor ait, modo ſit unde menſam inſtruamus, nos enim in diem, ut ſcis, vivimus: & quæ tua nequidquam tam ſæpe improbata mihi, diſſolutiſſima vitæ ratio eſt, cuncta ita conſumimus quovis veſpere, ut nihil in craſtinum ſit reliqui. Cui vir: tace, inquit, cum tuis iſtis anguſtiis animi. craſtina dies providebit ipſi ſibi. nec ab hodierna degener, ſuggeret ipſa quoque hujus exemplo quod edamus, & amicis apponamus. Porro iſti, quorum in numerum fruſtra me invitas, avari repoſitores affluentium, qui famem hodiernam pro craſtina penuriæ copia ſolent, male peribunt & venatoris & lupi exemplo, quibus quam male ſua providentia ſucceſſerit breviter accipe. Progreſſus ad venandum vir cum arcu, occurrentem capream ſagitta ſtravit, eamque in humeros impoſitam domum pertulit. *pag. 392.* nec epulari e tanta præda ſuſtinuit; ſed inhians majori, jejunus iterum exiit. ecce non minus favente fortuna procul aprum conſpicatur, & figit exploſa nervo tragula. at ferum præpropere mortuum ratus, dum cupide vult tollere, ſpirans ille adhuc, & dolore vulneris irritatior, ſævo dente hominem lacerat. tum ambo, vi cruoris amiſſa maxima, eodem in loco moriuntur. Supervenit non ita multo poſt, prædam quærens Lupus. Qui viſis corporibus duobus, & arcu venatoris non procul jacente. Corpora, inquit ſecum, hæc duo, cras & diebus ſequentibus comedam. hodiernam famem placare ſatis erit nervo arcus quem ibi abjectum cerno. His dictis ad arcum accedit; & vorare chordam aggreditur. Erat autem intentum in ea & jaculationi paratum telum: quo ad primum Lupi attactum exploſo; miſer corde transverberato ſtatim Lupus interiit. Similis avaros pœna manet; ac videlicet te quoque, niſi deſinis de craſtino eſſe ſolicita. Talibus vel perſuaſa, vel perſuaſam ſe mulier ſimulans, bene, inquit, habet: Scio ubi ſit Oryza & Seſamum: ea cras tempeſtive coquam & condiam. voca licet quos voles. Poſtridie mane vidi matremfamilias certam Seſami menſuram, quanta convivis a viro vocandis ſufficeret, aqua lavare, moxque purgatam expandere ad Solem. Tum ad alia ſe miniſterii domeſtici opera vertere. occupaverat autem pridie demenſum Seſami viro & ſibi ſuffecturum in ſequentem diem purgare, & lautum ſiccatumque repoſuerat. cui quantum abſumpturi erant hoſpites nunc ſuperaddere parabat. Sed caſus intervenit ſane incommodus. nam Canis præteriens expanſum ad Solem Seſamum comminxit. Quo animadverſo fœmina, pollutum urina cibum abominans abjecit, excludi autem ſe tempore ſentiens, ne aliud Seſamum ablueret, quod quantitate neceſſaria pridie parato adjungeret, e ciſta depromptam menſuram ejus priori parem; immundam, ut erat, frugem, antea mundatæ admiſcuit; hæc ſecum muſſitans: En quam expe-

Digitized by Google

diat, quidquid vir meus contra diſputet, repoſitum ſervare aliquid in craſtinum. nempe niſi clam illo, ut ſoleo, providiſſem partem aliquam Seſami purgati, nihil haberem quod venturis ad condictum Convivis hodie apponerem. nunc cum ſaltem pars ad manum aliqua ſit Seſami mundati, minore incommodo ei adjungi pars alia non purgata poterit. modus eſt videlicet in rebus: & nimia & nulla providentia pariter in vitio ſunt. quæ illa dum & ageret & diceret ſapienter & morate, vix tamen vitavit temerarium judicium cujuſdam, qui eam videns facere quod dixi, quam, inquit, cauſam habet iſta Mulier fruges mundas impuris admiſcendi?

IX. His dictis Solitarium hoſpes intuens: Iſta, inquit exempla, ſi dicere me ſinis, in te pariter & ſubſeſſorem tuum Murem cenſuram intentant. nam neque tu quotidianis hujus vexareris injuriis, niſi ſupervacanea providentia cibaria tibi multo ante quam veſcaris præparans, ſpatium illius machinationibus præberes. Iſte porro ipſe fur domeſticus, haud graſſaretur tam licenter, niſi congeſtæ incubans rei, proviſarum ſibi opum, & in tuto poſitarum conſcientia inſoleſceret. Age perfodiamus ejus cavum. aut valde fallor, aut inveniemus cubilia ipſa rapinarum, caput ac cauſam confidentiæ. Ab his ſtatim ſe accingunt operi, cavernam meam præcipuam, cujus os extabat, unde me ſæpe prodire Solitarius notaverat, aggreſſi cum marris & terebris pertundere ſcrutarique uſque ad intimum. Tremebam ego totis artubus cuncta hæc audiens e ſecundo meo ſeductiori foramine, ubi tunc forte, ut dixi, deliteſcebam, anxio æſtu animi miſerrime metuens, ne bis mille aureos, quos in imo antri ſpecu ſenſim furtis variis aggeſtos condideram, deprehenderent & tollerent: id quod non multo poſt evenit. Ablato theſauro meo hoſpes ille meo damno ſapiens, exarmavimus, inquit, latronem: nil audebit, nil poterit in poſterum. nimium, hoc dicens, verax fuit. Ex illo momento mea omnis confidentia dejecta eſt, vis enervata, induſtria evanuit. Mures minores, qui me antea venerabantur, tunc aſpernantes irridebant. Conatus ipſi mei ſucceſſu ſolito carebant. cum enim poſtridie, quod prius ſæpe feceram, ciſtam edulium ſuſpenſam inſilire tentaſſem, medio impetu decidi: magiſque ac magis in horas debilitabar: & qui me prius olim obnoxii clientes contemnere cœperant, nunc ultro etiam oderant & pulſare minabantur. Mirabar vehementer quanta vis auri ſit. Per illud Amicitiæ jura, neceſſitudo conſanguinitatis, fides clientelæ conſtant. Ipſa mens, ratio, ingenium induſtria, artes doteſque obſoleſcunt ſine illo; nec voti ullius ſui compos fieri ſpoliatus eo poteſt. Ergo illa veriſſima Patrum ad pueros ſunt monita. Pecunia opus eſt. ſine illa nihil recte fit. Velis, remis, navibus, atque quadrigis fugienda paupertas: & vel per ſcatentem belluis pontum ac ſæviſſimas procellas ad divitias currendum. Inopes aquæ rivuli tenue illud liquoris filum non perferunt ad mare. Flumen plenum ſit oportet, ut ad Oceanum pertingat. Ita pauper, nec hujus vitæ commoda, nec futuræ felicitatem potis eſt aſſequi. Sed ſpretus, afflictus, exoſus, etiam ſanæ mentis, & bonæ famæ diſpendium patitur: neceſſitate adactus ad peccandum. nam ſuæ illi anguſtiæ ærumnæque mature cogitandi, ac per hoc ſapienter conſulendi, ſpatium & facultatem demunt. Excluſus ſano conſilio, imprudenter operatur, utilia factu omittit. Jam quæ in divitibus laudantur, eadem offendunt & vituperantur in egeno. Sit pauper bello fortis, audiet temerarius & præceps. Sit beneficus, prodigus dicetur. Sit manſuetus & comis, vilis adulator reputabitur. doctus pro rancido antiquario, eloquens pro nugivendulo rabula, maturus ac tardus in loquendo, pro hebete, ac ſtulto traducitur. ut ſatius ſit vitam abrumpere, accerſenda morte, quam, ut ille ait, Sole uti dedecoris ſui teſte. præſertim quando eo deventum miſeriæ eſt, ut mendicare a ſuperbiſſimo nobilium opulentorum genere ſit neceſſe.

Edit. Rom. pag. 593.

X. Ea dum mecum mœſtus reputo, progreſſus in locum, unde inobſervatus videre poteram quæ fiebant; animadverti hoſpitem auctorem conſilii mihi funeſti, partitum cum Solitario meam pecuniam, partem ſuam in crumenam condidiſſe, quam cervicali decumbens ſuppoſuit. Expectavi dum obdormiviſſe videretur. Tunc clam acceſſi ſine ſtrepitu, & trahere ad me mordicus apprehenſum conatus ſacculum, non fefelli attentum rei Senem. qui paratum in iſtos uſus baculum in caput impegit miſero mihi. unde vix ſalvus me recepi. Poſt horas aliquot iterum tentavi Burſæ ligulas attrahere. At ille Dracone vigilantior, iterato & fortius incuſſo fuſtis ictu, tam graviter mihi ſinciput contudit, ut magna vi ſanguinis excuſſa naribus deliquium paterer, ægreque tacitus me cavo reconderem, ubi per horas aliquot pene animam agebam. Recepi tandem me paululum, auro maledicta ingeminans tot miſeriarum cauſæ. Tantumque in ſceleratum id metallum odii concepi, ut deinceps ad mentionem ejus exhorreſcerem, nec nominari mihi ſuſtinens omnium vitæ malorum, ut mihi tum ſero videbatur, peſtiferum fontem. Erumpebam quoque ſtomachum in avaram cupiditatem, certam mortalium perniciem: diriſque devovebam primos Auctores congerendarum opum. atque, ut tunc eram, mihi videbar, nihil non potius præſentiſſimi periculi terra marique aditurus, quam vel ultro ſe offerentem auri copiam contingere auderem. Tunc illa quæ olim audita contempſeram Sapientum effata reſipiſcenti recurrebant animo: certoque jam credebam, optimum mortali, paucis contentum eſſe. Vitam avaritiæ expertem, vigere fortitudine, conſtare patientia, omni genere laudis honeſtari, e caſibus perplexiſſimis expedire felicem exitum. Enimvero Princeps, ut ajunt, virtutum largiendi propenſio eſt, e diametro videlicet oppoſita capitaliſſimo vitiorum ac ſcelerum, congerendi ſiti, & raptis incubanti parſimoniæ. Initium eſt ſapientiæ intendere futuris, negligere præſentia. magnanimitatis apex ſummus, aggredi quemque ſe digna quæ poſſit conſequi; conatum non perdere in arduis ultra ſpem: Plenus hiſce cogitationibus appuli animum ad conſilium vitæ ſerio mutandæ. Vitare hominum contubernia decrevi. migravi ex Urbe in ſolitudinem, e magnis ædibus in agreſte cavum ruris avii. Illic paravi mihi Columbam amicam, cum qua mihi vetuſtior quam cum hoc Corvo, ut ex ipſo audire potuiſti, neceſſitudo coaluerat. Plane ſummum vitæ bonum, voluptas maxima, in moderandis immenſis deſideriis eſt ſita. Felix erit qui pauca mere neceſſaria quærere ſatis habuerit. Obvia enim hæc occurrunt volenti cuivis. quippe beatus naturæ auctor ubique locorum hæc expoſuit, cibum videlicet & aquam. Finge aliquem totius Mundi dominum: num ſe tamen cunctis quæ uſpiam ſunt eſcis ingurgitabit? num flumina & dolia omnia immenſa ingluvie exhauriet? Paucis & illi neceſſario aluntur, qui plurima poſſident. quid igitur juvat in immenſa ſe extendere, modicorum capacem? Crevi ſub hæc veris opibus, numero amicorum. nam & poſt Columbam contraxi cum Corvo ſocietatem, quo ferente huc veni, & tecum, cariſſima Teſtudo, hic familiaritatem contraho, cumulo non exiguo bonorum.

XI. His auditis Teſtudo Muri dixit: Cognovi libenter quæ narraſti ſui varietate ſpecioſa, tuæque virtutis & prudentiæ indicatione tibi ampla ac perhonorifica. Gaviſa etiam ſum animadvertens, ex adverſis profeciſſe te, & perceptas ex horum experientia notitias memori animo mandaſſe, tenereque adeo præſentes intelligentiæ nunc quoque. unum quod reſtare ad decus perfectum video non omittam admonere te. Fac bene cogitatis, executionem, ſigillum apponas. pa-

rum enim proderit recte providiſſe vitanda ſequendaque, nec proſequenti, nec fugienti quæ ipſi expedit declinare, vel amplecti. nam quid juvat ægrotum morbi ſui cognitio, abigere illum per eam non valentem? ne te igitur auri olim perditi deſiderium ſolicitet, nam vir exaggeratæ virtutis ſine auro venerabilis & clarus eſt; ut dormiens Leo timetur: vitioſus autem dives, ut canis, auro illuſa incinctus vitta vulgi ludibrio traducitur. nec te peregrinari pœniteat. nullus Sapiens uſquam peregrinatur. Ubique Urbem invenit cujus civis ſit. nolim etiam nimis recordari te priorum, aut anxie revolvere animo divitias quas habueris, quas perdideris. Hæc adeo contemnenda ſunt, ut meminiſſe ne dignemur quidem. Æſtus fervet in mundo reciprocus mortalium cunctorum. fluunt, effluunt, oriuntur, occidunt. Orbis hæc univerſitas dicitur & eſt; Orbis ritu cito ſubſilit, momento volvitur, inquietiſſima vertigine rotatur. Rerum omnium incertiſſimæ dicuntur, animus adoleſcentis, officioſæ Fabulationes improborum, Amor Mulierum, falſa laus, divitiæ ſine virtute. His neque affluentibus prudens gaudet, nec ſubtractis, aut maligne provenientibus queritur. Talia differente Teſtudine, delectatus majorem in *Edit. Rom. pag. 594.* modum Corvus exclamavit. Ohe, ut nihil dulcius in vita eſt jucunda confabulatione, & mutua commonitione Amicorum! nam bonos, non alii quam boni juvant, aut in ambiguo dirigunt: ſicut Elephantem lapſum, nullus niſi Elephas valet erigere.

XII. Hæc & his ſimilia loquente Corvo, apparuit procul, curſu ad fontem citiſſimo feſtinans Caprea, cujus ſtrepitu & novitate inopinati adventus trepidi cuncti varie abeunt. Teſtudo ſe aquis immerſit. Mus cavum ibi repertum ſubiit. Corvus evolavit in ſummum arboris, unde diligentius rem ſpeculans, explorabat; num quæ fera Damam a tergo inſequens, in iſtum curſum urgeret? Cum nihil tale attente circumſpiciens notaſſet, delapſus Teſtudinem & Murem vocavit. & confidite, inquit, pax rebus eſt. A Dama quod timeatur nihil eſſe ſcitis. Porro eam nec fera nec vis ulla alia, quam formidare debeamus, inſequitur. Capreæ quoque jam appulſæ nunciavit nihil circumſtare periculi. cuncta ſe late ex alto luſtraſſe. Hic emerſa Teſtudo & fonti innatans, cunctantem verecundia quadam Capream ſitim extinguere, benigne invitavit ad bibendum. Refice te ſecura, inquiens; ad Amicos veniſti: nec quidquam circumſtat infeſtum. Tum, niſi grave eſt, conſolaberis nos narrando quorſum venias & unde. Dama potu recreata; In Venatores, ait, hodie incidi plures; & non uno inſidiantes loco, quos ut fugerem longa contentione opus fuit. nam incidit non ſemel, ut locum ubi refugium quærebam, præoccupatum nacta, inde renovato impetu reflectere curſum alio cogerer. quoad huc propitia me quædam fortuna perduxit. Cui Teſtudo: Servavit te Sors tua cum huc impulit: avius eſt locus, nullum hic dudum Venatorem vidimus: quare ſolicitudine omiſſa, læta nobiſcum vive. Copiam habes graminis viridis, & aquæ in propinquo frigidæ ac limpidæ. Tum, ſi non aſpernaris, Sodales jucundos & fidos. Quis talia recuſet, Dama inquit: & libenter aſſentiens conſedit, vitam ibi degere deinceps certa. Convivium inde hoſpitale celebratur ſub denſa ilice, ſingulis caſus ſuos referentibus; fiebantque inde quotidiani congreſſus conſuetudine humaniſſima, aliis alios officioſe viſentibus. Hinc die quadam cum condixiſſent Teſtudo, Mus, & Corvus ad cubile propinquum Amicæ Dorcadis, repererunt heu! illam laqueo mala manu poſito implexam. Primus rem Corvus deprehendit antevolans, & curriculo lentius euntibus ſociis occurrens, captam Damam nunciavit; abeſſe tamen Venatorem, tantum miſeram hærere funiculo conſtrictam. Conſternati ambo acerbiſſimo caſu, gradum quam poſſunt maxime celerant. Mus prior perveniens: quis te infelix, inquit, his induit laqueis? prudentiæ tuæ fuerat non niſi explorato incedere. Scis enim, ſæpius experta, inſidias inhiantium noſtro ſanguini. Cui Caprea, quam prudentiam, inquit, memoras? inutilis ea eſt & effectu caſſa, quoties fati lege in exitium inevitabile trahimur. Hac vice ſermonum Teſtudo ſupervenit, Mure ſtrenue laboranti acutis dentibus in fune laqueorum incidendo. Dama eam conſpicata: Malum factum, ait, quod huc veniſti cariſſima Teſtudo. nam quantum conjicio ex recenti tenſione hujus laquei, Venator ejus artifex non abeſt procul. Is cum ſtatim advenerit, Corvus volatu, Mus liberator meus & ego mox expedita, curſu facile effugium captabimus; tu ſola tarditatis innatæ vitio præda illi certa remanebis. quid agerem? reſpondit Teſtudo: carere tui conſpectu non poteram: & quovis emptum bene periculo puto fructum animi qui percipitur congreſſu Amicorum. Hæc ea loquente ſtrepitus incedentis per ſylvam hominis auditur primum, ac ſtatim Venatore apparente, Corvus avolavit, Mus cavo illic fortuito ſe condidit, Dama ruptis vinculis exiliens aufugit. Teſtudo deprehenſa capitur; & ab aliis intento Venatore, fune deligatur ad truncum arboris.

XIII. Paulo poſt averſa in ſpes prædarum aliarum Venatoris, ideo varie per ſylvam errantis, cura, ſilentium per inducias illic quaſdam fuit. quo uſi tempore Mus, Caprea & Corvus non longe a loco ubi Teſtudo ſtabat vincta, conveniunt. Comploratio hic omnium ex caſu acerbo miſerabilis fuit. Ac Corvus prior; ex quam jucunda, inquit, pace in quantum infortunium ſubita converſione devenimus! quam vere quidam dixit, vitæ conditionem deplorans; Mortales felicem unum, ſi forte contingat, ſucceſſum, centum offenſionibus & infeſtis caſibus luere. I nunc & fide felicitati. non ſuffecit hoſti meæ fortunæ, patria me privaſſe, orbaſſe parentibus & conſanguineis, niſi etiam me nunc dulciſſima Teſtudinis Amicæ, & leges amicitiæ tum callentis apprime, tum tenentis, conſuetudine mulctaret. O ſpes inanes! vota irrita! Jam pereat hoc corpus: & ſub omne periculum mittatur vita hæc tot obnoxia miſeriis, ut maxime floreat, caduca ex brevi vigore cito marceſcens, aſtri ſimilis irrequieta vertigine ab ortu ad occaſum, hinc rurſus in partem contrariam gyrantis. Refricat hoc novum vulnus cicatrices jam tempore obductas veterum dolorum, & quaſi redivivas ſecum adducens clades omnes præteritas, conſpirante ſimul acerbitate univerſarum crudeliſſime me cruciat. Talia conquerentem Corvum, interpellans Caprea. tu quidem, inquit, tragice rhetoricaris, quaſi Sophiſta de ſchola, interim dum communis amica Teſtudo in dira ſervitute, imminentis exitii expectatione miſera æſtuat. quin potius intempeſtive declamator, ei liberandæ dum tempus eſt, conſilii quidpiam celer expedis? Hoc, inquam, age iſtis omiſſis, ut viam, ſi qua eſt, amici capitis neci eripiendi ineamus. Sed raptim ac citra moram. nam officii occaſio brevis eſt. Militis in aciei procinctu fortitudo probatur; æquitas Negotiatoris in accepta juſte reddendo perſpicitur; *pag. 595.* Fides amicitiæ unum tempus habet ſui prodendæ, calamitatem Amicorum. Cunctante ad hæc Corvo, cui nihil ſuccurreret ad ſcopum utile; occupans Mus; mihi videtur, inquit, optimum factu: ſi ſe proripiat hinc Dama, & in campo ex hoc loco conſpicuo humi jacens ſe mortuam ſimulet. ſidem viſo Corvus adſtruat ſuperinvolans & inſidens, ut cadaveribus ſolet. Hoc Venator intuens, omiſſo arcu & pharetra velox eo contendet. quomodo enim negligat paratam prædam? cum prope acceſſerit tu Dama ſurges, & non tota velocitate utens tua, ſenſim elicies ad ſequendum ſpe injecta tui quaſi vulneratæ potiundi. Sic eum abducas quam longiſſime. Ego interim dentibus vincula Teſtudinis conſcindam. Probatur res cunctis. Incipiunt pro ſe quiſque, quod bene verteret. & negotium ut deſtinaverant ſucceſſit. Liberatioque Teſtudinis communi eſt gratulatione celebrata. Hactenus

Digitized by Google

idea informata eſt Amicorum & Amicitiæ: dotes illorum, hujus officia velut in ſpeculo proponens.

DISSERTATIO

Parabolica IV.

SIc locuto Gymnoſophyſtæ Rex Abeſſalomus hæc verba reddidit: Abunde docuiſti me, quæ jura quæve munia ſint Amicitiæ ſynceræ. nunc ex te, niſi gravaris, audire cuperem: quæ optima ſit ratio inſidias Inimicorum præcavendi amicitiam ſimulantium. Ad hoc Regis mandatum novo principio Gymnoſophiſta exorſus diſſerere cœpit in hunc modum.

I. Qui facile Inimico credit reconciliatum ſe ferenti, patietur quod Noctuis accidit proditione ficti Transfugæ ultima internecione deletis. Res narratur in hunc modum. Arbor erat in monte avio annoſa denſorum ramalium, vetus cubile rapacium avium, ubi fixis dudum ſedibus Corvus ſenior mille admodum ſui generis capitibus imperitabat. degebat in caverna rupis proximæ gens numeroſa Noctuarum, uni & ipſa Regi ſerviens infenſiſſimo generi corvino. quare ut inter vicinos acribus commiſſos odiis, invicem nocendi conſilia tumebant. Quadam nocte univerſus exercitus Noctuarum inopinato caſtris erumpens, ſopitos & nihil tale metuentes Corvos invaſit. Primi cuſtodes cæſi, perrumpunt deinde in arboris intima, multum ſanguinis fuſum, tandem interfectis plurimis, vulneratis non paucis, nonnullis captis, ſpoliis divites, & ovantes victoria Noctuæ Sole jam oriente ſuas ſedes repetunt. Archicorax (nomen hoc erat Principis Corvorum) ſimul ex trepidatione ſe recepit prælii nocturni, Senatum cogit Procerum Gentis: quos inter medius hæc ait: quanta clades uno impetu improviſo Noctuarum noſtris rebus illata ſit, docendi mea oratione non eſtis. In oculis recentiſſima pernicies eſt. multa in vita ſum adverſa expertus, numquam tam prope interitum veniſſe me memini. Vos ipſos adhuc video horrore periculi pallentes. Obtruncati vigiles, pervaſa caſtra, robur in his deletum Legionum; Arx intima, & Regni avitum ſolium opportuno vix tandem allucentis diei auxilio retenta. Videtis omnem undique Civitatis hujus noſtræ frondentis circuitum, quot noſtrorum cadavera conſternant, quanta vis cruoris maculet, quanta plumarum late congeries tegat: Veſtigia probroſa noſtri dedecoris, & trophæa jactantiæ hoſtium noſtrorum, qui quo viliores ſunt, & plus vulgo exoſi, eo noſtra eſt intolerabilior ignominia. Agite, conſulite in medium quid emendando incommodo, præcavendis in poſterum damnis ſimilibus, opportunum factu judicetis, promite. Erant capita concilii quinque præ cæteris illuſtres geſtarum fama rerum, & parta ætate, ac longo uſu prudentiæ opinione clari. Horum qui primus forte conſederat, Regis orationem ſic excepit. Docuit hæc nos incurſio quam parum tutis utamur ſedibus. nulla umquam eſt ſecuritas in tam infenſa vicinia ſperanda. Florentibus rebus noſtris, incolumi exercitu, integris opibus, vix pares fuimus inſultui nondum ſpernentium nos, necdum expertorum debilitatem noſtram. Si nocte inſequente, ſucceſſu feroces, aucti animis, majori numero ingruerint, quid futurum ſit, horret animus informare cogitando. utamur cenſeo beneficio diei quæ ſola cladem extremam noſtri generis intercipit. Reliquias tenues tantum non deletæ gentis in locum munitiorem, remotum ab hoſte, ac ſi fieri poteſt ignotum ipſis transferamus. Fracta virtute, una ſpes ſalutis in fuga matura eſt. dixi quid ſentiam.

II. Hoc ita locuto ſurgit illi proximus. Et vultu ſedatior, extremæ, inquit, deſperationis intempeſtivum audivimus conſilium. nondum, quæ gratia Divum eſt, eo ſunt loci res noſtræ redactæ. Furto ne uno impreſſionis nocturnæ & improviſo aſſultu debellatum ſit? vili vendimus & patriam & famam pro quibus fortes omnes cruorem & quævis extrema paciſcuntur. State animis cives. non acie ſumus victi, ſed velitatione parum nobis proſpera tentati. multas offenſiones, etiam graviores, belli ſuccedens fortuna melior correxit. Inſtruamus exercitum, prodeamus acie quadrata, provocemus Noctuas in prælium. Ibi vera virtute cernetur, cui Parti victoriam Superi annuant, utra præſtet via bellica. Si vincimus, reſtituemus Rempublicam, maculam eluemus dedecoris inuſti. Si quid ſecus acciderit, tamen laudi erit apud Bonos fortitudo infelix, & quod multis fama inclytis contigit, bonore integro marti adverſo ſuccumbemus. *Edit. Rom. pag. 596.* Mea ergo hæc eſt ſententia. Hærendum in loco, obtinenda veſtigia Majorum, ignominiam Exilii haud conſciſcendam ultro; ſumma vi quantocyus conandum cladem hoſti reponere. Tertii poſt hos contraria utrique fuit oratio in hæc verba. Ego nec fugam turpem, nec præceps prælium ſuaſerim. Prius horum certum habet probrum, ingens incommodum, fructum incertum. alterum temeritati affine ſit. Media placet via tentandæ pacis. Mittendos continuo ad Hoſtem cum Caduceatore tractandi peritos judico. Ferant hi ſecum munera, quibus, & Regem, & gentis Proceres deliniant. Exarmantur iræ plerumque ſubmiſſis verbis: auro vero expugnari ferociam, quantavis exempla in promptu ſunt. quin ſi pactio annua Tributi ad conventionem requiratur, cedendum putarem tempori. multas etiam bellicoſas gentes ſcimus dubiis ſuis rebus precariam tranquillitatem vectigalis penſitatione redemiſſe; dandum redeundi ſpatium eſt fortunæ meliori. ſummæ interim rerum quoquo modo conſulatur. Quartus in hunc modum diſſeruit. Ego vero a legatione de qua proxime dictum eſt, decernenda non abhorreo, cenſeo tamen adhibendum modum, & precibus, & donis, ut illæ non nimium humiles, hæc modica ſint. in quo utroque dexteritas Legati requiritur. Gravis ejus ſit oratio & fortis, metum diſſimulans, confidentiam oſtentans. Abjecte ſupplices alta ſupercilia conculcant. a magna ultro deferentibus majora flagitantur. Pecunia ingenti non tam pax redimitur, quam ad oppreſſionis audaciam hoſtes inſtruuntur exigua ſic victores delinit, ut victos non exhauriat. Plus facit interdum dimidium quam totum: ut virgæ ad ſolem ſtantis modica inflexio umbram auget, immodica conſumit. Summa hæc eſt meæ ſententiæ; nec recuſandam Tributi conditionem, nec belli apparatum omittendum; librandis prudentia inter utramque neceſſitatem momentis publicæ fortunæ.

III. Quintus ſic exorſus eſt: non poſſumus bellum gerere cum Noctuis: opibus hæ ſiquidem, & potentia longe nobis præſtant. Qui vero haud recte ſubducta propriarum ratione virium temere fortiores laceſſit, ſe ipſum jugulat, ne lædens quidem adverſarios. Magna pars eſt prudentiæ non contemnere hoſtem. nec nullam forte partem habet in cauſa cladis nocte præterita acceptæ, quod noctuas parum poſſe credebamus. Timeo equidem, & ſemper timui qualemcumque adverſarium, præſertim ſi prope ſit. nec ignavus hic metus, ſed generoſæ ſecuritatis promus condus eſt. Cavet, vigilat, procinctus ſtat ad vim, qui metuit: indormiens ſupinæ fiduciæ, opprimitur impune. Cæterum Princeps ſapiens ad bellum tunc tantum appellit animum, quando alia non ſuppetit ratio Reipublicæ tuendæ. Luxu cibi, aut veſtes conſumuntur; ludo aleæ profligantur nummi: Martis damnoſiſſimus mercatus eſt: impendio animarum ibi omnia emuntur. Tacebat Senator poſt hæc dicta, quaſi peroraſſet. quando illum intuens Rex: ſi bellum, inquit, geri vetas, quid fieri ſuades? & ille ſuadeo tibi, optime Rex, ait, conſilia exquirere ſapientiſſimorum. Omnis publicæ rei, maxime vero militaris, ſpes & ratio conſiliorum ſanitate continetur. Mentis quam manus efficacior opera in bellis eſt, pluſque ad victoriæ ſucceſſum conſulta Prudentium, quam

numerus militum, vigor corporum, robora legionum conferunt. Conſilium ergo, rem ſumme neceſſariam hoc articulo negotii perplexi, cum poſtules, negari a me nefas ſit. Quod autem eo nomine ſuggerendum in mentem occurrit, non eſt totum ejuſmodi, ut proferri coram multis debeat. Quare utar partitione: atque hoc quidem palam ajo: quemadmodum ultro aſſentior ei, qui primus dixit non eſſe nobis conducibile bellare; ita probare nequeo id, quod qui tertio, & quarto loco dixere ſuadentes, ſubeundam conditionem tributi annui, ſaltem moderati, pendendi Noctuis. Genus eſt ſervitutis tributaria pactio, ad quam ideo Gens libera, & ejus Princeps eo dignus faſtigio, numquam niſi neceſſitate adactus ultima deſcendat. Beneficio Deum nondum eo loco res noſtræ ſunt, ut excuſare apud famæ judicium poſſimus abjectionem inflectendæ cervicis ſub jugum adeo probroſum. Atque in his duobus, Domine, ſtare te fixum, & irrevocabilem cuperem. Nam qui fluctuat nihil expedit; & contrariarum ſententiarum, inter quas incertus confligitur, damna incurrit, nec percipit commoda. Cætera, quæ poſt hæc habeo proponenda receſſum, & ſecretum exigunt. Effatum eſt Sapientum veterum, Reges effici votorum compotes adminiſtratione optima. adminiſtrationem optimam ex multiplici exiſtere conſilio. Conſilium, ut unguentum, eatenus probum eſſe, quoad tectum teneatur in arcano: ſi expiraverit evaneſcit. Arcana conſilia ſex rimis emanare in notitiam poſſunt: Aut ejus enunciatione, qui ſententiam rogavit, aut eorum confeſſione, qui reſponderunt; aut miniſtrorum executioni præfectorum loquacitate, aut legatorum, quibus mens Principis neceſſario creditur, garrula prurigine; aut ſagacium conjecturis, qui e veſtigiis palam actorum clam conſulta odorantur; aut denique temerariis judiciis otioſorum incompertа divinare conantium, dum caſu (quod fit interdum) in verum incurrunt. Porro Princeps, qui ſuæ mentis arcanum inviolabili ſecreti religione munitum obtinet, duplicem ex eo utilitatem colligit.
Edit. Rom. pag. 597. nam & non patitur obſtacula opponenda per conſcios; victorque inde propoſiti, ſucceſſu deſtinatorum in fine gaudet: &, ſi quis caſus interverterit effectum, præter quam ne tum quidem debebit ludibrium vulgo, irridere tentata non patrantes ſolito, lucrifaciet etiam odia eorum in quos machinas intenderat: qui ſi noſſent quid in ipſos paraſſet, iras uſque in furorem irritarent. Nos debet autem pigere Principem dare aurem, ſuggerere quidpiam arcano volentibus. Nam qualecumque id demum ſit, cognoſcere quid nocet, quod rejiciat pro arbitrio ſi bonum non eſt? Acuitur præterea mens ejus iſta dijudicatione variorum ſenſuum: & auctoritas, atque exiſtimatio firmatur iſto commercio ſecretorum, apud vulgus, quidquid non intelligit, admirans, & quod admiratur facile venerans. Quin idem ipſum terribilem hoſtibus facit. Quatuor enim ſunt, quæ Reges ſubditis anguſtos, formidatos exteris reddunt. Impenetrabilis arcanorum fides, multa cum Sapientiſſimis colloquia, Miniſtrorum ſolertium ad negotia delectus, & poſt navatam operam remuneratio. Denique inexorabilis ſeveritas in perfidia proditorum punienda. Hactenus dicere palam potui. quæ ſuperſunt momenti ad rem, quæ urget, aliquanto majoris, congreſſum exigunt privatum, cui duæ linguæ, aures quatuor, nec plus interſint. ubicumque hic numerus exceditur, explorator ſubauſcultans locum invenit.

IV. His Rex auditis dimiſit cœtum; & Senatorem qui ultimus dixerat aſſumptum in intimum ſecum cubiculum abduxit. Ibi duo ex eo percontatus eſt. Prius, quam cauſam habuiſſent Noctuæ belli contra Corvos indenunciati, tam ſæva irruptione inchoandi. Alterum quæ ratio ipſi videretur optima earum, aut ulciſcendarum, aut compeſcendarum. Ad prius Senator reſpondit in hunc modum. Antiquæ, Domine, memoriæ res eſt quam priorem quæris, mihi nota beneficio ætatis, qua ſum, ut ſcis, quam tu provectior. Qui tunc regnat apud Noctuas, Veterator Vaferrimus, olim in Comitiis avium, te nondum nato, celebratis, candidatus regni, tam callido ambitu, coitionibus, qua valet arte, nocturnis, Tribus totas emeruerat, ut juſtis ſuffragiis declarandus Imperator Volucrum certo crederetur. diſjecit perniciosam molitionem Patruus tuus, qui obiit te puero, quem tunc habebamus in noſtro genere prudentia præſtantem. Poſtulata enim concione ſic diſſeruit: Video, nec enim obſcurum eſt, quo plerique propendeatis. Sed quoniam tanti, quantum profecto intelligitis momenti negotium agitur, mearum eſſe partium putavi hoc, quod ante rem actam, brevi interjacet, ſpatio admonere vos, ut etiam, atque etiam cogitetis, quam duram, acerbamque ſervitutem vobis, & univerſo ubique locorum Volucrum generi paretis injungere. Mitto prænunciare bella civilia, quæ imminent. An enim exiſtimatis Aquilam, Vulturem, Milvum, Gruem, alias generoſas aves, & pugnaces, ſpretas ſe veſtris judiciis æquo animo laturas? aut umquam bona fide ſervituras triſti huic, ac ſordido, quem eorum cervicibus imponere meditamini, Domino? Mitto inquam hæc, veſtræ per ſe animadvertenda providentiæ permittens: illud quæro, cujus vos ſenſus indicio tam bene affici erga Noctuam potueritis, ut ei Cæli, ac terrarum dominium optaretis? An ejus forma vobis, ac facies digna imperio viſa placuit? Id ſuſpicarer ſi Pavoni, ſi Cycno, ſi Columbæ faveretis; cantu aut ſermone vos delinitos arbitrarer, ſi Luſciniæ, ſi Pſitaco ſtudere vos cernerem. Monſtrum hoc aſpectu horribile, ululatu abominandum, fœtore teterrimum, cujus, dicite amabo vos, commendatione dotis oſtentandum in ſolio, diademate coronandum putaviſtis? An corporis turpitudinem laudes in eo animi compenſant. quænam vero? num ſcientia? ſtipite ac ſaxo ſtupidior Noctua eſt. An benignitas? dracones ac viperas, tum ſi quid eſt dirius, malignitate vincit. utrum denique affabilitas? omnibus exoſa omnes odit, tota ex fraude, livore, immanitate ficta conflataque. Cui umquam Reipublicæ bene fuit, cujus Principem nemo adire ſubditorum, nemo intueri ſuſtinet? quid ſi præterea contemnatur? ſi ludibrio, vel minimis ſit? quomodo is ferre pro dignitate majeſtatem Regni, res adminiſtrare, publicis proſpicere commodis poterit? Elephantem tam forte, ingens, nobile, cordatum inter quadrupedes animal excidiſſe auctoritate, atque a regni ſpe ſubmotum ferunt, beſtiis offenſis quadam ejus ſuperſtitioſa verecundia Lunæ noctu fulgentis, ob quam fama vulgatam, etiam lepuſculo debuiſſe ludibrium dicitur. Fabulam non longam, quia videtur ad rem facere breviter referam.

V. Excluſi aliquando Elephantes ſolitis paſcuis, quod forte per æſtatem lacus unde aquabantur exaruerat, & ſedes alibi quærere coacti, devenerunt in vallem ſane pinguem, & herboſam, fonte in declivitate collis eminente, eodemque ubere, irriguam. non ultra pergendum viſum. probata omnibus habitatione uti deinceps decreverunt. Sed inſederant id ſolum antea denſus populus Cuniculorum; qui dolentes ſuorum plurimos, dum cavernis paſſim ſuis ad paſtum, aut potum prodeunt, a novis hoſpitibus mole corporum graviſſimis elidi conculcatos, in conſilium coeunt, in quo plerorumque ad fugam, & migrationem ſententiæ propendebant. quando aſſurgens unus, audite me, inquit: obſervavi vaſtas haſce beſtias, quæ nobis negotium faceſſunt, impotenter vereri nocturnam Lunam: vidi enim ejus aſpectu conſternari, & aqua, velut ei propitiandæ, ſe luſtrare. Hinc mihi lux oboritur aliqua, & ſpes eorum hinc abigendorum. Tentabo ſi vobis videtur nocte ſequenti, quod cogito: cras quid ſucceſſerit ſcietis; & pro re nata decernetis quod apparebit utilius. moræ brevis non leve pretium oſtenditur. Omnes aſſenſere. La- pag. 598.

pus auctor conſilii nocte concubia e regione Lunæ alte jam ſublatæ, innubi tum forte Cælo, in ſcopulum evadit imminentem memorato ſupra fonti. Inde ductorem Elephantum magna compellans voce. Adſum, inquit, ad te miſſus a domina Luna, cujus in ditione fons quem cernis eſt Dianæ dictus ab altero Lunæ nomine. In eo illa conſuevit arcano lavari: cui rei veſtra frequentia impedimento eſt. præterquam nitor ipſe, ac perſpicuitas ipſi ſacri liquoris veſtris veſtigiis turbatur. Edicit ergo, abeatis alio; ſuum illi vacuum, liberumque relinquatis locum. Si renueritis aut etiam cunctemini: peſtem vobis ac certam perniciem per me denunciat. Ipſa quin etiam deſcendit jam in fontem. Ibi eam, ſi dictis meis minus credis, accede ſis, licebit cernere. Turbatus inopinato, & minaci mandato Elephantium Dux, admovet ſe ad oram vicini fontis, videnſque Lunæ alte fulgentis imaginem ex aquæ ſuperficie repercuſſam, Deam illic, quod Cuniculus dixerat, præſentem credidit, ac vano conſternatus metu, ſuis edixit vaſa colligerent, diluculoque migravit, cum armento univerſo, lætos ac gratulantes tam facili amolitione mali maximi, lepuſculos in regno patrio relinquens. Hic jam comparate mihi Elephantem cum Noctua, illius panicam a Luna formidinem cum hujus horrore diurnæ lucis. An non manifeſtum eſt infirmam, deformem, fœtentem, luridam beſtiam, multo magis, vel minimis luce gaudentibus, & mane canoris aviculis contemptui futuram, ubi eam abhorrere a Solis radiis, ſtupere ad meridianam lucem, tenebras, & retruſa per totos dies gurguſtia captare deprehenderint? videre jam videor, ut illam exſibilabunt, ut viſam ſubito explodent, ut omnibus impune lucifugam tenebricoſam contumeliis afficient. Et hunc Regem imponere incolis Cæli cogitatis avibus, quem vix ſordidiſſima reptilium ſervum habere dignarentur? Eat, condat ſe cæcis antris, veſpertilionibus illic, nicticoracibus, ac talpis, ſi vel id poteſt, dominetur: Lucis filiarum, amicarum Solis, imperium Avium ne affectet, ne ambiat; de quo Noctuam cogitaſſe, vel per ſomnium inſania ſit, ſperaſſe autem furor, & veſtræ prudentiæ contumelioſiſſima deſperatio. Perorabo ubi unum modo ſubjunxero capitalis in hoc negotio momenti. Regum primarium officium juriſdictio, dijudicatio litium arbitrium cauſarum eſt, ut conſtat inter omnes. In eo munere recte fungendo puppim, ac proram æquitas facit. ſine qua nota, & pignoribus experimentorum certa, nulli patientium injuriam querelæ ad tribunal deferendæ fiducia fuerit. Putatis, ſi quando Accipiter Columbam vexaverit, ſi res Hirundo rapuerit Paſſeris, ſi quotidianarum iſtiuſmodi offenſiuncularum, quibus vita numquam vacat, inciderit aliquid, quemquam inducturum animum ire ad Noctuam juris repetendi ſui gratia? Tum putate id futurum, ſi damnum multo gravius accepto ab ea non timuerit. Flagrat illa in omnes odio ſemper ardenti, eminet ex vultu, ex oculo furor, acerbitas, immanitas. quanta injuria vexari agnum oporteret, ut ad lupum expoſtulatum ire non recuſaret, a quo ſe devorandum ſimul apparuerit intelligit? Fingite ita ſtultas Volucrum aliquas, ut forum Noctuæ non refugiant. magno luent amentiam, & remedium expertæ malo pejus, e fumo ſe in flammam incidiſſe ſero ſentient. idem paſſæ quod Sciurum, & Leporem ferunt: inter quos orta controverſia conſenſu amborum ad felis arbitrium, annoſi Solitarii ſpecie, ac cultu aſceticen ſimulantis, dirimenda delata eſt. Improbiſſimus Judex præda lætus objecta, cum litigantes ex intervallo, quid veniſſent indicarent. Accedite igitur, inquit, ut vos audiam, nam ætatis vitio ſemiſurdus ſum. Ambos deinde incaute obtemperantes, unguibus aggreſſus, ac dentibus egregius arbiter diſcerpſit, ac voravit.

VI. Ita concionantem Corvum non paſſa perorare Plebs avium acclamavit denſo undique fremitu: Apage Bubonem Regem, Abeat in rem malam monſtrum lucifugum, inviſum, execrabile: Ergo deſignatus paulo ante Rex Avium plenus cladis ac dedecoris vix ſalvus e Comitio aufugit, proximis etiam quibuſque iraſcentibus ultra ſibilos, roſtroque miſerum tundentibus, ac plumas vellentibus. nocte inde ſecuta convenit Noctuarum Regulus, e tanta ſe ſpe dejectum fremens, ignominiæ ſuæ præconem Noſtrum: Et: quid tibi, inquit, ego privatim, aut publice veſtro Corvorum generi umquam incommodavi, ut contra me, alieniſſimo meo tempore, tam ſæva rabie venires? Cæterum ſic habe: reciſum ferro ramum vivæ arboris iterum renaſci; coire medicamentis, & mora vulnus inflictum animantis corpori, atque in cicatricem coaleſcere: Linguæ morſum eſſe prorſus incurabilem, ac cum aqua extinguat ignem; vis hauſti veneni antidoto retundatur: Amor ſatietate fruitionis elangueſcat: memoriam tamen injuriæ ſine merito acceptæ vivere æternam, ac vigere: quare iſta contumelia ſcias te ſemen jeciſſe, unde arbor exurgat numquam eradicanda ſempiterni Corvos inter ac Noctuas diſcidii. Sic locutus, rabie plenus abſceſſit. Inde cum in ſpecum iſtam cum ſuis receſſiſſet, longo tempore vindictæ pariter cupiditatem, opeſque, ac ſobolem auxerunt. tum ubi ſe confirmatos ſatis ſenſere, quam ſupina ipſis noſtra, & nimis incauta ſecuritas pretioſam offerebat nocendi nobis occaſionem arripuere, nocturno iſto tempeſtive ad votum ipſorum tumultu admovendo. Vides ex his, Domine, cauſas odii tales, quas ulla poſſe pacificatione mitigare, nedum obliterari, ſperandum haud quaquam ſit. Pravum, inflexibile, memor injuriarum, & præ cunctis odiorum tenax genus fruſtra conciliare curaveris: excindendum eſt. una nobis ſalus, unica pacis ſpes in debellando eſt ſita. non, inquam, vivemus niſi vincemus. Quomodo autem poſſimus vincere jam quæris. hæc enim tua ſecunda interrogatio eſt. Ad quam ſic reſpondeo: A vi aperta, ut res noſtræ nunc ſe habent, expectandum nihil. vincemur ſine dubio ſi confligamus: & quod vere admonuit, qui ſuadebat fugam, pares nequaquam ſumus ſuſtinendæ ſequenti nocte rediturorum ad arcem noſtram oppugnandam irruptioni hoſtium. non tamen deſperandum eſt, quin prælio impares, ſtratagemate poſſimus ſuperiores evadere. Artes, & machinæ multa efficiunt, quæ robur lacertorum, contentioque enixe conantium fruſtra tentaverit. Rem vidi nuper ad hoc ipſum adſtruendum non ineptam; quam etſi ludicram, vel ad aliquod avocamentum acris quæ te urit curæ, memorare non pigebit. Solitarius in urbis mercatu hœdo empto redibat illum portans in cellam ſuburbanam. Fures qui luce palam ſub oculis magiſtratuum, latrocinium attentare non audebant, hanc hœdi extorquendi Aſcetæ ſimplici rationem inierunt. Tres quatuorve ſpargunt ſe in compita, qua iter erat neceſſarium redeunti domum Solitario. Et primus: en, inquit, hic Aſceta canem, immundum animal, tangit. Aſſentiebantur ad idipſum ſimulandum rogati circumſtantes. Contemnens vanum rumorem pergit Aſceta. Iterum, tertio idem a diverſis ex compoſito ingeminatur. Subvereri cœpit ne vera dicerent. Ad extremum cum extra portam circulus juvenum; ſerio perſeverans canem eſſe quam portaret beſtiam ſolitarius, & religionem in hoc ejus fruſtra veſtitu indicatam requirens, etiam hominem increparet, quod non vereretur Civium oculos perſonam illam dedecente exemplo offendere: perſuaſus homo minime malus hœdum abjicit; in fonte publico manus eluit, ac veſtes; excuſat fuco ſibi facto canem obtruſum pro hœdo. ita recedit nebulonibus ſublegentibus hœdum, unde convivium deinde celebrarunt ſalſis in Eremitæ fatuitatem dicteriis conditiſſimum.

Edit. Rom. pag. 599.

VII. Hinc obiter vides rerum difficillimarum expediri aſtutia facultatem. Ad quod autem

nunc inſtat, machinam excogitavi, ſucceſſum, niſi plurimum fallor, qualem optamus habituram. Caſtra cenſeo hac veſpera ex hac arbore in aliam illam non longe a dextris ſitam transferas. Me ſub diſceſſum coram omnibus, quaſi proditorem & cladis acceptæ cauſam, conviciis proſcindas, plagis mulctes, cruentatum, plumis alarum pleriſque vulſis, cauda tota abſciſſa, pro ſemimortuo ad ſolum ſub arbore allidas. Ibi me relictum invenient Noctuæ iterato venturæ citra ullum dubium hac ipſa quam mox inibimus nocte. Me interrogabunt, auditum ſecum avehent, inſueſcam inter ipſas; arcana emungam; brevi me expecta cum certa indicatione modi vincendi. Tantum memento pupilla oculi, ac corde ipſo diligentius tutari a cujuſvis conſcientia, imo & ſuſpicione arcanum noſtrum. cætera fortunæ, ac mihi permitte. Fecit Rex ut monebatur. deprehendunt irruentes noctu vi majore, quam pridie Noctuæ, vacuam Corvis arborem; iſtum unum ſeminecem, ac lacerum humi afflictum. Percontantur, quo alii conceſſerint. tunc ille putatis, inquit, quem tam male mulctaverint, arcanorum conſcium ſuorum facere curaſſe. Abierint utinam in malam rem. Invicem collocuti, qui hæc audierant, Corvum deducendum judicarunt ad Regem Noctuarum, ſperantes eliciturum ex eo quidpiam. nam conſtabat fuiſſe hunc ex primoribus unum Corvini Senatus. Archibubo igitur coram ſe adductum Corvum ſupplicem, ac timidum, poſtquam in ſpeciem miſeratus conſidere juſſiſſet, rogavit fateri ne gravaretur, quam a ſuis ob cauſam fuiſſet tam fœde laceratus. Hic ille: imprudens, ait, libertas mea, & incauta ſimplicitas his me miſeriis implicuit. Hodie mane trepidi nocturno veſtro incurſu Corvi, gentis conſilium coegerant. Ibi cum alii alia inepta, & intempeſtiva temere garrirent: Ego quod res erat vere dixi. Fortiores Corvis eſſe Noctuas: ne obfirmarent animos in vana reſiſtendi conſtantia, nec cladem ſecundam expectarent. Herbam mature porrigerent. Victores vos venerarentur, muneribus, ac pactione Tributi quantum præſcribere dignaremini, placare ſatagerent. Hæc me, prout mihi meus dictabat animus, loquentem coorti omnes, Rexque in primis, proditorem impiumque proclamantes, roſtris, & unguibus in hanc me deformatum ſpeciem, pro mortuo, aut ſtatim morituro relinquentes evolarunt.

VIII. Tunc Archibubo advocatis ſuæ gentis Senioribus, quærebat quid hoc Corvo agerent. Primus omnium prudentiſſimus: occidatur, inquit, ſtatim, Suſpectæ ſunt artes hoſtium, præſagit mihi animus grandem ab hoc non vero ſupplice perniciem. Scio in primis, & plurimæ apud ſuos fidei numeratum. aut valde fallor, aut inſidiæ iſtæ ſunt machinantis infeſti quippiam in Genus noſtrum. In ſumma quid perdimus eo trucidando? aut quam ad rem egemus hujus opera ſeminecis? at gravi ſuſpicione periculoque inteſtinæ fraudis ab
Edit. Rom. pag. 600. exploratore verſipelli clam inſtruendæ illo tollendo defungimur. Sæpe qui hoſti pepercit infirmo deprehenſo, ab eodem mora indulta revaleſcente, triumphatus, ſero gemuit; trucidatus etiam, ignominia mortem cumulavit, famæ pariter, ac vitæ jacturam patiens: quippe judicatus culpa ſua ſtultitiaque periiſſe. Mitiores alii tres, quatuorve ſententias dixerunt, & fuſe diſſeruere pro ſe quiſque: quibus tandem emollitus Rex, vivere illum inter ſuos juſſit liberum. Recipientibus ergo ſe in ſpeluncam ſuam Noctuis immiſſus Corvus, aliquot ibi dies tranſigit; per quos multis ærumnis devoratis, periculiſque ægre vitatis a primi Senatoris, occidendum Corvum cenſentis, quotidie iteratis apud Archibubonem inſtantiis; tandem explorata diligenter forma cavernæ Noctuarum, certus jam conſilii viam expeditiſſimam ad debellandum pandentis, ad ſuos receptis ferme viribus, plagiſque illo ſpatio curatis, revertitur. Adit privatim Regem: Edocet conſtipatas habitare Noctuas in antro oris anguſti, nullum uſpiam a tergo, aut a latere exitum habente. Quid opus ſit facto diſtinctius explicat. Probat omnia Rex; & poſtridie mane, ignaris ſuis omnibus, juxta conventa cum ficto transfuga, edicit: Ramum quiſque arboris roſtro ferat: ſic ad iter expediti omnes adſint. Momento paretur. Accinctis omnibus, Rex præiens conſilii auctore comitante, recta ad oſtium antri Noctuarum, illud oppleri materia præcipit. tum exterius aridis foliis aggeſtis, ignem accendi: quem eventilantes univerſi, & ad ramos virides intra ſpeluncæ os congeſtos vi ſpiritus pellentes, fumum intra cavernam denſiſſimum fecerunt, quo pleræque ſunt Noctuarum enecatæ. Paucæ reliquæ horrifico per flammas ululatu in lucem evadentes, partim flammis obiter abſumebantur, partim ſemiuſtulatæ concidentes facile conficiebantur a Corvis. In hunc modum omnes ad unam ſunt Noctuæ extinctæ. Victor Corvorum Rex trophæo poſito, cum ſuis ovantibus, in antiquas ſedes, arborem videlicet ex qua poſt cladem receſſerat, rediit. Magna inde, merito ſuo, & exiſtimatio, & gratia Corvi ſtratagematis inventoris fuit: qui ſubinde interrogatus, num quid in Noctuarum Republica boni, ac laudabilis fuiſſet, dicere ſolitus erat, nullum ibi ſe obſervaſſe, qui ſaperet, præter illum Senatorem, qui auctor, ut diximus, Archibuboni fuerat ſuſpecti transfugæ perimendi. Ab eodem cum aliquando quæſiiſſet Rex quomodo inter tam invidas, & irritabiles beſtias durare tot diebus potuiſſet? patientia, inquiebat, & obſequiis quamlibet infenſi ſaltem ad brevem uſum deliniuntur. quid ranis exoſius hydro ipſarum prædone? Tamen hydrum olim vidi decrepitum ſenio, qui poſtquam in palude tota vita piraticam fecerat, ranis ſe ingurgitans, quod jam venari defectis viribus, & amiſſis dentibus nequiret, vectoriam operam ranis iiſdem per lacum commeantibus, unde victitaret, vili mercede locabat, intuebarque admirans inequitantes illi tamquam jumento ſecuras ranas, dum eas per ſtagnum quocumque juberent obnoxie portaret. Poſt hæc expoſita, diſputationis Gymnoſophiſta ſummam col[illegible]: qui hoſti, ait, reconciliato cito, ac [illegible] crediderit, hunc par manet infortunium [illegible] quo ſunt a Corvis, ut eſt hactenus narrat[illegible], Noctuæ mactatæ.

DISSERTATIO

Parabolica V.

SAtisfactum ſibi Rex his auditis ſignific[illegible] condictoque in diem poſterum novo colloqu[illegible], ab reverſo tempeſtive Gymnoſophiſta petiit, exponere ſibi ne gravaretur: quomodo contingeret voti compotes factos, ſinere ſibi elabi e complexu rem cupitam, & eam fruſtra deinde requirere.

I. Ad tale quæſitum ſic exorſus Gymnoſophiſta novum ſermonem eſt. Simius regno pulſus ab ingratis ſubditis, ingraveſcentem jam ejus contemnentibus ætatem; ingloriam exul obtinebat ſtationem in vicina cuidam lacui ficulnea, cujus & fructu victitabat. Erat e regione intra ſtagnum herboſa, ſed brevis, inſula, nec humanæ habitationis capax: ex qua freto peranguſto enatans ſubinde in continentem Teſtudo ventitabat, ſub ipſam Simio inſeſſam ficulneam tranſiens. Contigit ſub momentum ejus tranſitus ficum maturam ſponte in ſubjectam viam cadere. Eam Teſtudo guſtatam obiter, cum ſuavem probaſſet, non ſolum totam comedit, ſed & caput attollens inhiabat pendentibus cæteris. Riſit hæc cernens Simius; & unam illi, atque alteram dejiciens ficum, longo illam ſermone ſæpe detinebat, lætus ſe reperiſſe, quicum tædium ſolitudinis qualicumque confabulatione ſolaretur. Dominabatur in ea, quam dixi lacus inſula conjux Teſtudinis, qui non ſemel miratus tardius jam ſolito ad ſe uxorem

reverti, percontatus ex ea, ubi tantum moraretur, quæ modo retuli de ficu, & ſimio audivit ab illa, cuncta ſimpliciſſime fatente. Ille, ſeu rem interpretatus ſequiorem in partem, ſeu ſuſpectam viciniam metuens aſtuti Veteratoris, decrevit, ſi qua poſſet, Simium perdere, iſtiuſque voti ſibi conficiendi hanc inivit rationem. Paulo poſt hæc audita ſimulavit morbum, & multa per noctem queſtus quaſi graviter doleret, poſtridie uxori dixit, alias ſe pari languore laborantem, guſtato, ſuaſu medici, corde Simii ex eo convaluiſſe. Iret igitur, ſi ſe amaret, ac quantum poſ- *Edit. Rom. pag. 601.* ſet oraret Simium, quæſitis aliis prætextibus, transfretare in Inſulam, ſe dorſo eum trajectura ne gravaretur. Annuit illa, & ſtatim ſub ficum rediens Simium invitavit ad Hoſpitium ſui Conjugis, copioſum in inſula domicilium habentis. Simius triſtitiam, ut dixi ſolitudinis dudum ferens moleſte, non illibenter eſt aſſenſus. moxque ſecutus Teſtudinem ad littus, ibi ejus natantis teſtæ inſedit. Vix medium fretum trajecerant, cum fluctu commotiori tantum non excuſſus Simius, timere lapſum, & demerſionem cœpit, teſtudinemque orabat, ut ſe continenti redderet. Ad quod illa, ſimplicitate ſibi ſolita; minime faciam, inquit, nam te vir meus expectat tuo veſci corde cupiens. nempe id morbi, quo laborat, certum fore remedium exiſtimat. Simius his auditis aliud jam malum gravius ſubmerſione timens, ac, quod ajunt naufragium in portu, tanto ardentius regredi optabat. Itaque Teſtudini repoſuit. Si hoc quidem eſt, ut dicis, reflectendus neceſſario curſus eſt. nam cor meum hic non habeo, ſolitus illud domi relinquere cum aliquo proficiſcor animi gratia. Quare, ſi tibi videtur, refer me continuo ad littus unde ſolvimus, & ibi me expecta. curriculo enim ad ficum pergam, & corde mecum ſumpto ſtatim adero iterum trajecturus. Probavit conſilium doli neſcia Teſtudo; remigiumque inhibens, ac proram vertens, ripam unde venerat repetiit: expoſitumque Simium admonuit, ut maturaret ſumpto ſecum corde ibidem ſe ſiſtere, ubi eum opperituram ſe ſpondebat.

II. At Simius gravi ſe defunctum periculo gratulans, Ficui ſe ſuæ cupidiſſime reddidit; illicque ſtultitiam ſuam damnans, dira ſibi imprecabatur, ſi unquam cujuſvis precibus inde ſe avelli, præſertim inexplorato quo iturus eſſet loco, ſineret. Porro Teſtudo, poſtquam longo expectaſſet tempore, moras increpatura perrexit ſub arborem. Simioque familiariter vocato, o Te, ait, tardum! dudum trajeciſſe in inſulam oportuerat. Tum Simius arridens: O Bona, inquit, cor meum, poſtquam illud hic reperi, navigare me amplius vetat. quare viro tuo cenſeo nuncies, ne ſe maceret expectatione mei. non enim modo vacat ipſum viſere. & alioqui ægrotanti, Medici quam Simii expetibilior adventus eſt. Suggeram etiam tibi narratiunculam, qua ejus tædia languentis demulceas. Ægrotans in ſylva Leo Vulpe miniſtra utebatur. Obſervabam ego eos, inobſervatus ex arbore propinqua, & Leonem audivi dicentem Vulpi: Memini mihi olim ab optimo medico præſcribi, ut ſi iterum eo morbo laborarem quo tunc quoque tentabar, illo me curante, cor & aurem aſini vorarem, melius ſtatim, antidoto tali, valiturus. Cur ceſſas igitur, nec cito mihi alicunde Aſinum ſiſtis, unde mali, quo miſere diſcrucior remedium ſumam. Profecta ſubito ad juſſam perquiſitionem Vulpes non longe illic paſcentem Aſellum vidit, eumque adiens: heus te ipſum, inquit, quærebam. habes non procul hinc fratrem quemdam tuum, qui te cupit alloqui. ne quæſo graveris ad eum te conferre. ducam recta, nec longum iter eſt. Annuit credula beſtia, ſeque in viam dat, cui obiter comitans vulpes, ne te conturbet, ait, quod frater hic tuus aliquanto a te, tuiſque cognatis diverſæ formæ eſt. pellem pro tempore induit aliam, nec veſtitu omnes eodem uti ſemper poſſunt, nec tegmen exterius immutat animum. Hæc illis loquentibus apparuit procul Leo. & Vulpes eum geſtu, & oculo deſignans: hic eſt, inquit, ipſe ad quem pergimus, qui te deſiderat. Annuens Aſinus vaſtis auribus ad omnia, non dubitavit etiam proxime accedere Leonem, qui ungues in eum injicere conatus, arripere quod captabat, morbo gravante, non potuit. unde aſinus impetu illo territus aufugiens, multo cucurrit externatius, ubi etiam hauſit auribus feri prædam ſibi eripi dolentis, iracundum rugitum. Sub hæc Leo iterum ad vulpem: excidimus, inquit, noſtra ſpe, abiitque in irritum primus hic conatus. Sed mille tibi artes ſuadendi ſunt. nec deſpero quin ſi velis queas hebetem iſtam pecudem iterum fallere. Experire, age. nam niſi ſtrenue adjuvas, morior. Provinciam mandas difficilem, repoſuit Vulpes: tamen ut omnia, & volo, & debeo tibi obſequi, rem prout potero tentabo. Ab his ſtatim redit Vulpes ad Aſinum: & quid tibi vis, inquit, iſto metu iſta fuga? quid times? conatus ille, quo es exterritus, nihil aliud, quam fratris erat impetus amplecti te magno amore cupientis. Pluribus opus non fuit ad permovendum ſtupidum animal, ut continuo ad locum, unde modo vix ſalvus aufugerat, ultro reverteretur. Ivit, admovit ſeſe Leoni tam prope, ut ille quamvis infirmus facile illum ungue correptum, ac dente jugularet. Occiſum deinde Vulpi tradidit, mandans aures ſibi, ac cor ex cadavere præcidi, ſeorſumque afferri, ut præſcripto medici obtemperaret. Aſtuta vulpecula mortuo Aſino extra Leonis conſpectum, quaſi ad exequendum imperata, tracto, reciſas aures, & avulſum e pectore cor ipſa prævoravit: eoque facto ad Leonem recurrens. mira res, ait, hæc beſtia nec cor, nec aures habet, quod quamquam nunc ſero deprehendimus, tamen ſuſpicari jam antea licebat. numquam enim, ſi cor, & aures habuiſſet, perſuaderetur, eum cujus vim eſſet expertus, cujus infeſtum rugitum audiſſet, fratrem ſibi eſſe benevolum. Ex hac fabella intelliges o Teſtudo, ſtultiorem me Aſino futurum, ſi me tibi ad macellum invitanti crederem. Ita, Domine, ait Regi Gymnoſophiſta ſermonem abſolvens. qui occaſionem rei optatæ conficiendæ ſe- *Pag. 602.* mel oblatam elabi ſibi patiuntur, fruſtra deinde in revocanda illa ſatagunt.

DISSERTATIO

Parabolica VI.

Quam vanum, ſtultum & interdum noxium ſit, præfeſtinare votis, & inani deſtinatione imminere ſucceſſibus longe adhuc in futurum pendentibus, ac eos ſpe impatienti præcipere: declaravit aliquando his exemplis Gymnoſophiſta Regi Abeſſalomo doceri de hoc ipſo poſtulanti, loquens in hunc modum.

I. Vir quidam Puellæ ſibi paris ritu legitimo conjugium ambiens, impetrato jam ad id parentum Virginis aſſenſu, dum ſacra nuptialia parantur, nondum conſcriptis matrimonialibus tabulis, cupidus oſtentandi futuræ uxori providum exquiſite ſuum quemdam, & vulgari altius modo ſapientem animum, ſponſam adiens ſic eam fertur allocutus: Ex noſtro conjugio qui primus naſcetur filius, jam nunc qui vocari velis ex te ſcire cupio. quibus pannis & cujus coloris veſte, uti eum malis, quæſo indicas; quamprimum enim parabo. conducam etiam jam ipſi nutricium; & cum ludi magiſtro cui committendus eſt, tranſigam. Huic talia ſerio nuganti haud paulo cordatior mulier. Mihi videris Sponſe, inquit, noſtri cujuſdam famuli, egentiſſimi hominis, ſimilis iſta inani proviſione nimis remotarum, & incerto eventu pendentium rerum. Is

diurnis mercedibus mellis ac butyri non magna copia collecta, duobus iſta vaſis e terra coctili condiderat. mox ſecum ita ratiocinans nocte quadam dicebat: Mel ego iſtud ac butyrum quindecim minimum vendam denariis. Ex his decem Capras emam. Hæ mihi quinto menſe totidem alias parient. quinque annis gregem Caprarum facile quadringentarum confecero. Has commutare tunc placet cum bobus centum, quibus exarabo vim terræ magnam, & numerum tritici maximum congeram. Ex fructibus hiſce quinquennio multiplicatis, pecuniæ ſcilicet tantus exiſtet modus, ut facile in locupletiſſimis numerer. accedet dos uxoris quam iſtis opibus ditiſſimam nanciſcar. naſcetur mihi filius quem jam nunc decerno nominare Pancalum. Hunc educabo liberaliſſime, ut nobilium nulli concedat. qui ſi ubi adoleverit, ut juventus ſolet, contumacem ſe mihi præbeat, haud feret impune. baculo enim hoc, illum hoc modo feriam. arreptum inter hæc dicendum lecto vicinum baculum per tenebras jactavit, caſuque incurrens in dolia mellis & butyri juxta poſita, confregit utrumque, Ita ut in ejus etiam os barbamque ſtillæ liquoris proſilirent; cætera effuſa & mixta pulveri prorſus corrumperentur; ac fundamentum ſpei tantæ, inopem & multa gementem momento deſtitueret.

II. Poſt hæc Vir ille nuptialia peregit ſacra, menſeque decimò Lucina favente uxoris partu pater factus eſt. die quadam negotio urgente exitura mater ad vicinam, virum rogavit, ut tantiſper dum rediret, invigilare ne gravaretur Infanti ſopito. Ille cura ſuſcepta negligenter functus, dum alia cogitans ante cubiculum inambulat, ſerpens ad cunas adrepebat, peremptura puerum, niſi Nympha conſpicata iuſcendentem jam lectulum pupuli jacentis ſæviſſimum colubrum irruens occidiſſet. Audito pater quodam intra cubiculum ſtrepitu, cum fores aperuiſſet, vidit victricem Nympham hydri quem necaverat perfuſam ſanguine: temereque judicans nocuiſſe illam puero, ſtatim accurrens interfecit. Tum converſus ad cunas, ubi proxime ipſas jacentem mortuum conſpexit colubrum, ſero intellexit mala ſe mercede remuneraſſe beneficium Nymphæ cui ſalutem filii debebat; & feſtinaſſe ſe pœnitens, etiam flevit, prævolantem ſuum, & dum longinquis inhiat, præſentia non cernentem, ſerio emendandum decernens animum. Hæc locutus Gymnoſophiſta quæſito Regis ſatisfeciſſe ſe putavit, illo quoque annuente.

DISSERTATIO

Parabolica VII.

VOcato deinde die quadam Gymnoſophiſtæ Rex Abeſſalom: magnam, inquit, a te hodie rem quæro, mihi neceſſariam in primis; quibus artibus aſſequatur Rex, ut domus ejus tranquillitate ac pace fruatur inconcuſſa? Plus ne ad id conferat patientia, an recti conſcia mens, ac denique liberalis largitio?

I. Ad hæc Gymnoſophiſta ſic reſpondit: Pacandæ & in pace conſervandæ domui efficaciſſima omnium res eſt prudentia tolerantiæ conjuncta, deinde Sapientium opportuna conſilia. Poſtremo optima & conſideratiſſima materfamilias. Hæc omnia velut in ſpeculo clare cernere licebit in eo quod cuidam Indorum Regi contigit. Id autem eſt hujuſmodi. Vidit ille Rex una nocte octo ſomnia terrifica, & conturbatus valde, ubi evigilaſſet, quotquot erant in Urbe tum Regia Brachmanas convocavit. cunctaque iis ſingillatim propoſuit inſomnia, quid portenderent exquirens. Hi omnibus attente auditis, reſponderunt: magna & mira ſignificari viſis illis, ſed quibus & exacte diſcernendis, & certo enarrandis ſpatio eſſet opus ac ſtudio. Indulgeret ad meditandum moram dierum ſeptem. poſt hebdomadem redituros ſe, & ipſi expoſituros, tum quid malorum, & quantum hæc oſtenta minarentur; tum quid iis averruncandis neceſſarium factu judicarent. Aſſentiente in hæc Rege, dimiſſi Brachmanes convenere in arcanum cœtum: ubi, ut omnes erant improbi, facile coierunt in ſententiam ſceleratiſſimam. Hæc enim fuit eorum oratio: Rex hic innumeros noſtræ ſectæ ac nominis paucis retro annis interfecit: ulciſcendi ejus en Deus occaſionem nobis offert, qua ſperare commodiorem numquam poſſumus. arripienda ea eſt; nihilque parcendum, quominus ea utamur ad quam maximam in ejus caput accerſendam perniciem. Hoc igitur reſpondebimus concordi judicio: Poſtquam ſcrutati ſcilicet libros arcanos ſumus, conſideratis accuratiſſime omnibus, clare providere nos, immenſam quamdam cladium ac calamitatum vim ira mox Deum in Regem devolvendam, niſi exiguo quod ſupereſt tempore piaculis idoneis præverterat imminentem peſtem, eluatque, quibus male perire meruerit ſcelera. Horrenda quidem dictu eſſe quæ ab eo Dii exigant. Sed numquam nimis magnum vitæ ac ſalutis videri pretium debere. Hac ſola conditione incolumem illum regnare deinceps poſſe, ſi propriam uxorem, ſi filium ex ea natum, ſi privignum, mulieris ejuſdem ex priori viro filium; ſi cum iis Principem Regii Senatus & Protonotarium interfecerit. Si præterea ſacrificaverit Elephantem album, quo vehi conſueviſſet, cumque illo duos alios ex toto regiorum numero maximos; ſimul etiam Equum & Camelum. Horum omnium tam hominum quam pecudum jugulatorum cruorem phialis incluſum dare in manus Regem ſibi Brachmanibus debere. Illas ſe phialas introducturos in adyta ſanctiſſima; ibique ritibus ſacris ac carminibus, quæ ad expiationes efficacia ipſi noſſent ſoli, daturos ſedulam operam exarmandæ Deum iræ, confidereque effecturos, ut litaſſe iſtis victimis, & minas portentorum a ſe depuliſſe experientia Rex proſpera ſentiret, inoffenſo deinceps, uti antea, tenendo privatæ ac publicæ felicitatis curſu. Hæc Brachmanes uti compoſuerant inter ſeſe, ſic poſtea Regi, tamquam ex tripode oraculum, ediderunt.

II. In quo inſidioſiſſimæ fraudis hanc rationem ſequebantur: Principem quem peſſime oderant nudare potentiſſimo præſidio duorum ipſi fidiſſimorum capitum ſtudebant: ſic eum obnoxium cunctis fortunæ atque invidiæ turbinibus rati fore. Habebat Rex Conjugem matronam facile omnium quæ tum viverent lectiſſimam; pudicitiæ, ſapientiæ, caritatis in virum quantas maximas optima indoles & educatio præſtantiſſima inſerere muliebri animo poteſt. Cum hac ad Regni Regiſque commoda & utilitates procurandas arcano conſpirabat ille, quem memoravi, Senatus Princeps Regii, Primarius conſiliariorum Regis, ſummi vir ingenii, excellentiſſimæ doctrinæ, fidei vero, induſtriæ, dexteritatis in rebus adminiſtrandis, prudentiæ, innocentiæ tantarum, ut qui de illo incorruptiſſime cenſebant, parem illi uſpiam terrarum in omni genere laudis deſperarent poſſe reperiri. In hæc igitur duo columina proſperitatis Regis, invidentes ipſi nefarii proditores machinam præcipue iſtam intendebant: nam quod alios pariter occidi juſſos his miſcuerant, artificium ſceleris, & ultionis cumulus erat. Siquidem & adigendo Rege ad cædem regiorum ipſi cariſſimorum Juvenum, ad immolationem Elephantum aliorumque jumentorum, quibus eum ſciebant delectari plurimum, teneriimos ejus affectus convulnerare ſeſe atrociter videbant; & famam præterea exoſi Principis incendio longe flagrantiſſimo popularis invidiæ objicere. Tum vero iſta inopinata conjunctione tot tam diverſorum capitum averſuros ſe ſperabant ſuſpiciones cum Regis tum cæterorum, ab animadverſione præcipui ſui odii in Reginam ac

Edit. Rom. pag. 603.

Principem Senatus, quod odium ſi enoteſceret, magnam conatibus & clandeſtinis molitionibus eorum ſecurim infligendam providebant. Cum igitur die ſeptimo elapſo, admiſſi magno ambitu ad Regem, metu & expectatione anxium, vaferrimi ſeductores auctoritate Religioſa edictum illud ſuum pronunciaſſent, perculſus ultra quam credi poſſet horrore denunciationis infandæ Rex, Egone, exclamavit, optimam uxorem, ego dulciſſimum filium occidam! & talia Dii jubent, male me potius ipſum perdant. quid enim minari ſævius poſſunt? Solatio vel tum mihi fuerit tam caris ſuperſtitibus relictis emori, quorum vitam longe libentius mea morte redemerim, quam damno ac clade ipſorum ſervari ſuſtineam. His auditis ſcelerati Brachmanes affectata gravitate Regem monebant; componeret animum ad parendum Deo: cogitaret nihil cuiquam pretioſius ſalute eſſe propria debere. id cum commune ad omnes naturæ dictatum ſit, Regum tamen, quorum capite ſtatus Regni publica fortuna contineretur, peculiarem eſſe rationem, ob quam bene quidvis impendatur eorum incolumitati conficiendæ; nemine niſi ſcelerate recuſaturo impendentem ipſis peſtem ad ſe attrahere ac vertere. Ita dimiſſi Brachmanes receſſerunt.

III. Rex vero ægritudine animi omnium quas in vita ſenſiſſet afflictus graviſſima decubuit; inedia vigiliaque contabeſcens, totaſque continue dies pariter ac noctes mente perturbatiſſima retractans, cum terrificas viſorum imagines, tum multo tetriora, quæ iis erant procurandis piacula injuncta. Percrebreſcente late fama Regis morbi, etſi erat vera ejus cauſa inſuſpicabilis humanitus, quoniam nec ſomniorum, nec congreſſus cum Brachmanibus ullum omnino ſuorum Rex adhibere arbitrum voluerat, non fefellit tamen Palarii ſolertiam (id erat nomen Principi Senatus) animo magis quam corpore laborare Regem. Ei primæ certis partæ conjecturis innixus notitiæ, inſtitit deinde inquirere, circumſpicere, odorari atque indagare cuncta, ſuo acerrimæ ſagacitatis ingenio, quoad plane in hoc judicio conſedit: deeſſe, ut res apparebant, non poſſe: quin ſomnium Rex ſuum aliquod ad celebres talium conjectores Brachmanas detuliſſet; & illi occaſione avide arrepta ulciſcendi gregalium ſuorum juſſas ab illo cædes, unguis in ulcere fuiſſent, interpretatione viſi nocturni ad ipſorum odii, potius quam ad artis aut diſciplinæ, ſi qua eſt iſtius generis, rationes accommodanda. Mox ab hoc ſtatuto clam Paladem convenit (Palas Regina vocabatur) & ei: nae valde fallor, inquit, aut Rex fraude Brachmanum graviſſime periclitatur. prima ei ſubveniendi ratio eſt, reſciſcere ex ipſo quid cum iſtis egerit. Hoc vel tu, vel nemo ex eo poterit exprimere. niſi autem expreſſeris, actum de Rege ſcito fore. nam, ut ſe dant indicia, capitalem ipſi machinam ſceleſtiſſimi nebulones architectati ſunt. age igitur qua vi, qua arte vales, ultimum hoc tempus puta eſſe tuæ in virum caritatis ac fidei probandæ. cave quidquam ad omnem quam efficaciſſimam induſtriam hujus expiſcandi ab eo arcani, tibi reliqui feceris. His Palas auditis ſane ſolicita Regis cubiculum ingreditur, aſſidenſque lecto ad languentis caput, ſic eſt virum affata: cumulat mihi dolorem, quem ex morbo tuo maximum capio, moleſta ægritudo ex tuo quodam mei contemptu; quod rem, ut apparet, magnam quippe tanto actam ambitu cum Brachmanibus, me præter ſolitum diligentiſſime celaſti. quare oro te per Deos omnes, iſtam quæcumque eſt ne mihi notitiam invideas. Scis tacere me poſſe; ac pectus habere arcani capax, nec rima ulla pervium. Ne diutius meæ fidei, tuo amori facias injuriam. quid quod tua cauſa, opinor, intereſt non eſſe ignota mihi quæ Brachmanes tecum egere. nam inde languoris hujus tui cauſam exiſtere magna indicia ſuadent. Hæc Paladem loquentem interpellans Rex: ne tu quoque quæſo, inquit, dolorem meum novo dolore cumules, id quærens ex me quod omnium minime tibi expedit noſſe. Tum illa: eſto mihi ſit noxium, ait, hoc noſſe: tamen quia tibi ſalutare arbitror futurum, non deſinam urgere, ut fatearis mihi quodcumque id demum eſt. Curæ, ut ſcis, animi, Amicorum participatione minuuntur. neque hac quæ te tam periculoſe angit ægritudine levari poteris, niſi cauſam ejus, iſtud haud dubie Brachmanum colloquium, alicui communices. cui autem communicabis, ſi neges uxori? aut quis tibi me amicior? Tum Rex graviter ſuſpirans: quid me, inquit, conjux optima, de tuo exitio deque omnium mihi cariſſimorum interitu interrogas? Abi, ſine me, ut cœpi, dolore meo conſumi, ac mortem præſumere, ne videam quæ cogitare horret animus. Confide, mi vir, reſpondit Palas, imagine quam ſuboſtentas mei exitii non terreor, nec ego nec liberorum noſtrorum quiſquam (bene omnes novi) pro te mori recuſabimus. Age pande audacter quæ ſeſe via det ſalutis tuæ morte noſtra redimendæ. Hoc modo a te petam pretium mortis libenter tua cauſa obitæ; ne poſt hæc ulli Brachmanum neces tibi conjunctiſſimorum ſuadenti credas: egoque ſim ultima quam iſtorum inſidiæ perverterint. Periculoſum nimis eſt inimicis fidere. dubitare autem non debes quin tibi ſint infenſiſſimi Brachmanes ex memoria non ita veteri Gregalium ipſorum a te meritis affectorum pœnis. Quare cauſa eſt juſtiſſima, cur ſi quid a tam perturbatis animis conſilii, præſertim ancipitis ſuggeritur, ad prudentum & notæ moderationis hominum (qualium tibi, Deum beneficio, non deeſt copia) examen cenſuramque referatur.

IV. Hæc Reginæ Paladis verba tandem excuſſerunt Regis animo pertinaciam obſtinatiſſimam ſecreti. Expoſuit ipſi primum octo ſibi per ſoporem oblata ſomnia, tum quid de minis ipſorum & modo eas avertendi Brachmanes reſpondiſſent. quibus Palas cognitis: laudabilis, ait, tua fuit religio cupientis doceri quid Dii portenderent, aut a te poſcerent viſis talibus; ſed errasti delectu imprudenti conſultorum. Minime omnium idonei juvando in hoc tibi Brachmanes fuere, primum ſcelerati atque inviſi Diis homines, quos ideo haud ſit veriſimile divinorum arcanorum participatione dignari; deinde ferali tui odio inſtincti, ulciſcendique ipſis cariſſimorum cædem furore immaniſſimo flagrantes. Quanto ad id accommodatior Aſceta noſter eſt: quem miror talia quærenti non primum omnium menti tuæ occurriſſe. Meminiſti quoties is reſponſa nobis divinorum adytorum certa, & eventis deinde probata, pertulerit. Exploratum habes etiam quam caſti ſint ejus mores, quam inculpata vitæ ratio, quam pacatus & ferarum expers perturbationum animus. Hunc cenſeo vel ſero de tuis ſomniis conſulas. Recte admones Rex, inquit, ita ſtatim faciam. Mox Equum expediri continuo juſſum inſcendens, cum familiariſſimis paucis ad cellam venerabilis Aſcetæ aliquot ab Urbe remotam paſſuum millibus, ſe confert feſtinatione ſumma. Auditis Senex ſomniis, placide Regi reſpondit: Eſt quod tibi gratuler, Domine: nihil triſte; quin proſpera potius pleraque, nocturna hæc tibi viſa portendunt. nam duo quos primum vidiſti piſces per montana gradientes, ſignificant venturum tibi a quodam Dynaſta legatum oblaturum Elephantas duos mirificæ magnitudinis & formæ. duæ vero quæ tibi volantes pag. 605.
apparuere Anates, duos Equos generoſiſſimos deſignant, quos qui ſunt dudum in itinere Perſæ Proceres a Rege mox ſuo tibi munus amicum reddent. Qui porro anguis verſus te ſerpebat, enſis fuit præſagium, brevi tibi donandi, mirabilis, & parem, materiæ præſtantia vel artis, terrarum nuſpiam habentis. Jam quod anguem illum cruore inſici videbas, deſignabatur tibi ab-

Edit. Rom. pag. 604.

eodem Legato, qui enſem iſtum offeret, oblatum iri præterea talarem tunicam purpuream rariſſimæ tincturæ; quippe cujus oſtrum fulgeat, & videri per ſe poſſit in tenebris. Quinto ſomnio videbaris tibi ablui aqua pura mundarique toto corpore. Signum id erat dono te accepturum magnam copiam ſpecioſarum veſtium, quibus laute ac ſplendide ornatus, nitide poſſis apparere in publico. Sextum ſomnium, quo tibi montis nive conſperſi culmini ſuperſtare videbaris; nihil portendebat aliud niſi te, quod ſæpe ſoles, albo tuo Elephante in pompa vehendum. Septimum erat viſum, flamma circum caput tuum volitans, illudque ambiens: hæc coronam deſignabat quam tibi Maximus quidam Rex pulcherrimam dono deſtinavit; & eſt itinere ad te. Octavum, dumtaxat ſomnium portendit aliquid adverſi quod enarrare diſertius neceſſe non habeo. Eventus ſatis ipſe declarabit; & Deus viam expediet qua innoxie ad extremum defungi valeas. dicam tantum breviter: per ictum illum ſuperne tibi devolantis in caput volucris & tuum roſtro tundentis verticem, ſignificari offenſionem tibi moleſtam, & inde ſecuturam averſionem a Te, Cariſſimæ perſonæ. ultimum hoc eſt quod moneo: non in longum hæc prædici. Omnia evenient intra ſeptem hos dies. die, inquam, ab hodierno vertente octavo, veracem me rebus patratis, quas futuras edixi, plane ſenties

V. Rediit ab hoc colloquio Rex multo ſedatiori animo domum. Ac cum poſtridie prima ex prænunciatis adveniſſet Legatio: cæteræque omnes continua intra hebdomadem ſerie apparuiſſent cum donis indicatis, admirans fidem oraculi Rex ſubinde audiebatur exclamare. vere infamis eſt qui conſilia de rebus ſuis non a ſolis ſibi fidiſſimis quærit & accipit. Die porro ipſo ſeptimo cum ultimum donorum prædictorum ipſi eſſet oblatum, corona videlicet pretioſiſſima, dimiſſo Rex honorifice legato qui detulerat, lætus & gratulans ad circumſtantes ſuos ſibi familiariſſimos dixit: nihil horum volo mihi ſervare, ſed in vos mihi benevolentiſſimos ſpargere, dulciſſimam præſertim conjugem Paladem (ea tunc aberat de more Gynæceo clauſa) noſtroſque liberos; teque Palari mihi cariſſime. nam vos omnes ſic in me affectos novi, ut capita vitaſque veſtras non ſitis dubitaturi mea cauſa ſub quantumvis diſcrimen mittere. Ad ea Palarius reſpondit; Conjugi quidem tuæ ac Liberis, domine, recte iſta diviſeris, nos vero ſubditos non decet in rerum talium communionem admiſceri. Cui Rex; imo Te, inquit, in primis volo bonorum omnium meorum eſſe participem, quorum partem maximam curis pro me tuis, & fideliſſimæ benevolentiæ, acceptam fero. His dictis ad partitionem munerum aggreſſus Rex, ſibi quidem reſervavit Elephantem candidum, quo etiam invectus eodem die per Urbem regiam ſe videndum præbuit. Filio ſuo unum equorum dedit, Privigno alterum. Palario eximium illum enſem donavit. Pannos Attalicos veſteſque peregrinas ingentis pretii ad Solitarium ſomniorum interpretem miſit. Togam purpuream & coronam Palario commiſit in Gynæceum deferendas, quo & ipſe mox inopinato ire voluit. Ingreſſis ambobus in cubiculum Paladis Reginæ, eodem advocari Rex juſſit & Pellicem, quam deperibat; diſſimulante injuriæ tantæ ſenſum Palade, pro ſua cætera moderatione ac ſapientia; qua fretus Rex minime curabat de hac ſua illam intemperantia celare. Adductis ergo in Regis conſpectum uxore ſimul & pellice Rex converſus ad Reginam: elige quod mavis, inquit, ex hac toga purpurea & corona: quod tu reliqueris hæc tollet. Cunctante in deliberando Palade, Palarius adſtans, & compertum habens, multo pretioſiorem corona veſtem eſſe, nictu oculi furtivo Reginæ innuit, ut togam eligeret. Obſervavit illum nutum Rex; & hoc ipſum cum Palarius, tum Palas animadvertentes, pari ambo cura æſtuarint. Ita illi ad procuranda Regis ac Regni commoda ex multo jam tempore conſpirabant, ut diligentiſſime caverent, ne ullam inter eos eſſe conſiliorum communionem ſuſpicari quiſquam poſſet. quare in nutu illo tunc deprehenſi, tacite pro ſe quiſque decreverunt dare ſedulam operam; ne poſſet Rex iſto ex ſigno intelligere, quod ignorare illum maxime volebant. Eam ad rem deinceps Palarius affectavit ſimilem oculi nictum frequentiſſime ſine cauſa edere: quo Rex vitium id oculi, non artem exiſtimaret. In eoque tam conſtans fuit, ut quadraginta totis annis, quot deinde permanſit apud Regem aſſiduus, nictari ſubinde oculo ſimiliter, ut tunc fecerat, non deſtiterit. Regina vero ne iſtum nutum vel intellexiſſe, vel ſecutam ſe eſſe, ſuſpicari Rex poſſet, de induſtria contra quam ille monſtrabat fecit: coronam eligens præ palla illa purpurea, licet hanc non ignoraret pretioſiorem eſſe.

VI. Eodem die cum Rex hilariter pro cætera tam fauſtæ lucis lætitia cœnaret, Palas Regina, ut tanto magis formidatam ſibi Regis ex nutu ſuſpicionem diſcuteret, prætereaque oſtenderet quanti faceret coronam dono ſibi datam, Gynæceo prodiens, cum corona in capite, & cætero quam ſpecioſiſſimo ornatu, diſcum aureum oryza *Edit. Rom. pag. 606.* plenum exquiſitiſſime condita, manu ferens acceſſit ad menſam diſcumbentis Regis: eodem tempore, incertum ſponte, an evocata, Pellex de qua diximus, cubiculo item egreſſa ſuo, geſtans pallam coccineam quam a Rege acceperat, apparuit in aula; & cum Regis tum adſtantium cunctorum ad ſe oculos convertit. movit enim omnes mira res, fulgor nativus exquiſitiſſimæ illius & numquam viſæ purpuræ. quæ ex ipſo limine vaſta aulæ, quo funalium lux non niſi remiſſa pertingebat, proprio ſplendens lumine, aciem ſpectantium ſuaviſſime perſtrinxit. Rex dudum forma captus mulieris illius, cum jam illam tam ſpecioſe radiantem mixtis oris ac togæ fulguribus videret, geſtiit haud dubie in indicia naturaliter ex oculis extantia tenerrimi amoris, quæ cor Paladis, triumphum æmulæ cernentis, alte convulnerarunt. exacerbabat plagam dolor conſcius ſævæ neceſſitatis, qua coactam ſe meminerat errare in electione, tanto adverſariæ ſuæ commodo. Hos animi æſtus incendebat morſus acrior arcanæ zelotypiæ, qua etſi ſummo ſemper diſſimulata ſtudio, intime tamen dudum muliebre urebatur pectus. Adjecit cumulum tot furoris cauſis, & quaſi oleum flammæ addidit, vox tunc audita compellantis Paladem Regis, his admodum verbis: ſemper te prudentiſſimam mea Palas adverteram: nunc cogor agnoſcere minus hodie ſapuiſſe te, cum hanc coronam illi togæ præoptaſti. En ut ſpreto a te munere Amica nunc præcellit mea. Hic quaſi ultimus arietis impulſus murum in ruinam pronum, conſideratiſſimæ alias matronæ conſtantiam evertit. Paſſa quiddam humanitus, cum etiam inſultare ultro ſibi Regem opinaretur, quam manu geſtabat lancem recta in ejus caput impegit, ita ut ejus cidaris ac totum paludamentum effuſo ac fœde ſparſo jure inquinaretur, moxque avertens abiit. Excanduit Rex. Proceres exhorruerunt. Pellex in ſinu gaviſa, & proxime ſe admotam ſpei regni tacite gratulans, iis Regem oculis adſpexit, qui æmulæ interitum quavis efficacius accuſatione perorarent. Regis poſt intentum & varie ſolicitum ſilentium univerſæ aulæ, ſententia intonuit: tollatur e medio quæ tantum auſa eſt: nefas eſt vivere tam licenter ſpretæ ream noſtræ majeſtatis. Tum ad Palarium converſus de more adſtantem: Abi Palari, Rex ait, fide mihi ſolita & hoc obſequere: cura ut diem craſtinum Palas non videat. His dictis perturbatiſſimus, abrupto convivio ſe cubiculo incluſit. Ibi noctem illam plane inſomnem & duos treſve inſecutos dies miſerrime anxios duxit, reciprocantibus intemperiis agitatiſſimæ mentis. ſæ-

viſſi-

Digitized by Google

viſſime præſertim cruciabatur recurrente per vices, poſt evaporatas iræ furias, memoria meritorum ingentium, veriſſimi amoris, & perſpectiſſimæ fidei Paladis.

VII. Interim Palarius abductam ſtatim e regia Paladem, quaſi ad juſſum Regis exequendum, in intimis Gynæcei ſui domeſtici latebris abſcondit, multum obiter incuſatam, quod in illum furorem erupiſſet. Ad quæ illa: Peccatum, inquit, meum ſubita ſtatim pœnitentia damnavit. Tu fac quod debes: & Regi obſequere. non merentem modo me, ſed & volentem his vitæ fluctibus eripies. Cui Palarius, bona verba: inquit. Regem perderem ſi ei nunc obtemperarem. Sine me uti meis artibus. Alias vidi vicique tempeſtates. Hanc quoque ſpero, Diis huic regno propitiis juvantibus, & ipſam tranquillitate commutandam confide & tace. latuiſſe ſalus fuerit. reſipiſcet Rex. ſerva te meliori tempori. nec plura effatus, proviſo ut illa regie haberetur, ſed ſub impenetrabilis clave arcani; conſuetis ſuis in Regis Palatio miniſteriis ſe reddidit. Ibi cum Rex diu admitteret neminem; tandem ad eum pro jure familiaritatis intimæ, nec vocatus, Palarius penetrans: quo Domine, ait, hic luctus tam pertinax? cur te ac nos omnes tecum occidis? ſera pœnitentia nec laudem nec uſum, ne veniam quidem habet, quin & graviſſime vituperatur a Sapientibus, inſaniæ adſcribere ſolitis dolorem de caſu irrevocabili, quo & animus dejicitur, & corpus maceratur, & malum immedicabile infortunio longe tetriori cumulatur. qui huic indulget affectui homicida ſui ipſius eſt; æmulus ſtultitiæ Columbi, qui occiſa per imprudentiam compare, mœrore ipſe interiit. Fabula non longa ſic narratur. Columbus & Columba vitæ inita ſocietate, granis humore turgidis ſatis magna copia congeſtis in cavum familiare, communi conſilio decreverant, ex eo cumulo nihil carpere, quoad per æſtatem ſuppeteret pabulum in agris. Annonam quippe illam in hyemem providerant. Interim ardor Cæli Solſtitialis late omnia excoquens, in horreum quoque iſtud columbinum penetravit. Hujus vi granis, humido in vapores exhalante, detumeſcentibus, ſingulisque jam in molem dimidio minorem extenuatis, contigit acervum quoque ipſum pari proportione decreſcere. Hoc, rediens die quadam circa æquinoctialem cardinem, Columbus in nidum, ubi animadvertiſſet, temere ex vana ſuſpicione judicans Columbam tum ovis incubantem, contra communiter decreta, veſcendo ex horreo hyemalem intempeſtiva voracitate minuiſſe commeatum, eam roſtro & unguibus iratus appetiit, miſeramque tamdiu repetitis ictibus contudit, quoad mortua concideret. Supervenerunt haud ita multo poſt imbres autumnales, & humefactus aer grana, inſinuato, ut ſolet, madore diſtendens, maſſam congeſti tritici ad magnitudinem ei quam verno tempore prætulerat, parem inflavit. Obſervavit id Columbus, primum admirans: deinde cum attentius reputaſſet, intellexit innocentem a ſe conju-

Edit. Rom. pag. 607.

gem falſo crimine oppreſſam. unde illum tantus invaſit dolor ut brevi expiraverit. Subjungam & alium huic apologum. Simius pugillum lenticularum e ſacco Viatoris ſub ſua recubantis arbore furatus, dum e rapina ſua veſcitur, lentis ipſi granellum forte unum excidit. Hoc ille ut reciperet manum extendens, lenticulas quas ea continebat omnes effudit ac perdidit: nec illam unam ipſam quam avare captabat aſſecutus. de te narratam hanc Domine fabulam puta. mulierem unam perdidiſti: quid inconſolabiliter mœres? cur te luctu conſumis? en has pro una innumeras, quam revocare nequis deſideras, quas vides affluere faſtidis. an conſtare ratione tibi videtur iſta triſtitia?

VIII. Hic Rex, quem ſpes hactenus quædam lactaverat dilati a Palario ſupplicii Paladis, ubi contraria indicantem ipſum verbis modo auditis animadvertit, quo certius aliquod eliceret indicium facti de quo æſtuabat: uno, inquit, excidente mihi per iram flagrantem verbo ingens eſt piaculum admiſſum. Ad quod Palarius repoſuit: unum prudentis verbum immutabiliter fixum eſt. Tunc Rex clare jam pœnitentiam profitens: dolet mihi, Palari, ait, orbato eſſe fideliſſima conjuge, & Palarius: duos, inquit, quoſdam dolere oportet: illum qui bene numquam fecit: & eum qui de ſua ultima die cogitat. Tum Rex: ſi videre iterum Paladem poſſem, nihil curarem nihil dolerem amplius. Ad hoc Palarius: duos homines cura & dolore vacare fas eſt: eum qui bene multis feciſſe ſibi conſcius eſt: & illum qui numquam peccavit. Rex: urit me deſiderium Paladis, quam, heu me! numquam amplius videbo. Palarius: duo ſunt qui non vident, cæcus & ſtultus. ut enim Cæli lumen cæcus non percipit; nec quæ ante aut circa ſe ſunt cernit: ſic ſtultus non diſcernit bonum a malo, ſequendum a vitando. Rex: numquam me ſatietas Paladis cœpit. Palarius: duo ſunt qui numquam ſatiantur, Avarus, & Luxurioſus. Rex: revocat mihi tui conſpectus memoriam Paladis. quare procul te a me abjungere ſuadet animus. Palarius: quatuor hominum genera procul a te abjungi decet. Impios, Inſipientes, non confitentes judicium & retributionem, non dominantes affectibus & cupiditatibus propriis. Rex: væ mihi! domus mea privata eſt Palade. Palarius: quatuor res ſunt neceſſariis privatæ; Fluvius aqua carens; Terra non habens Regem; Mulier deſtituta viri conſortio; Homo non diſcernens bonum a malo. Rex: injuſte, o Palari, perempta Palas eſt: & tu qui peremiſti multis cruciatibus dignus es. Palarius: Tres ſunt digni cruciatibus: Innocentis accuſator; non vocatus convivio irruens; & raptor alienorum. Rex: debueras non repræſentare tam feſtine ſupplicium Paladis, ſed in tali cauſa longanimitatem adhibere. Palarius: Tres adhibere longanimitatem debent: qui maximum negotium adoritur; qui in montem arduum aſcendit; qui piſces comedit. Rex: multum me contemnis, Palari, ſerios queſtus meos iſtiuſmodi nugis excipiens. Palarius: qui contemnunt Regem hi ſunt: qui coram eo garrit ſine judicio; qui ab eo de quibuſdam interrogatus, de aliis reſpondet. qui apud eumdem de iis diſſerit quæ non intelligit; & libertus locupletatus patronum vexans calumniis, atque in jus trahens. Rex: deliras, Palari, talia garriens. Palarius: delirat qui docet ſtultum; qui contradicit Sapienti; qui credit Meretrici, qui arcanum ſuum infido communicat. Rex: non recte feciſti occidens Paladem. Palarius: non recte agit, qui mentitur; qui non vivit ut loquitur, qui ætate præfervidus iræ obſequitur; qui ſinit ſe implicari amoribus pellicis; qui ſua intemperantia volens vincitur; denique Rex qui momenti maximi rem aggrediens conſilia Sapientum non exquirit. Rex: non vereris Regem, tam libere obloquens homuncio? Quatuor ſunt qui non verentur Regem: Gallinaceus Gallus dum in ſuo reſupinatus ſterquilinio pedibus intentis occurrit velut ruituro cælo; Grus inſiſtens uni pedum, quaſi metuat ne ſi altero pariter innitatur deprimat terram nimio pondere; Vermis pulverem parce vorans, quod metuat ne ſuus eum cibus deficiat; & Veſpertilio noctu tantum volans, ne ſi per diem appareret, ſua pulchritudine Venatorum ad ſui rapinam cupiditates accenderet. Rex: heu! numquam uſpiam videbo mulierem Paladi ſimilem. Palarius: quatuor ſunt inemendabilia, mulier palam aſſueta proſtituere ſe plurimis; Loquax ſolitus mentiri; Imprudens opinione ſui tumidus; & Calumniator inſidioſis machinationibus ſemper intentus.

IX. Hoc ultimo parum in ſpeciem cohærente reſponſo Palarius Regi deſperanti videre umquam amplius Paladem, per ambages innuebat, haud ita eſſe; neque enim ad rerum inemendabilium claſſem errorem, ea neci addicenda admiſſum perti-

nere. deinceps porro Rex id non viſus intelligere, clarius expreſſit doloris & deſiderii magnitudinem ſui, hunc in modum loquens: æternum exulabit e corde meo gaudium; æternum in eo dolor domicilium habebit, o Palari, propter Paladem. Ad hæc Palarius repoſuit. Juſtiſſima dolendi cauſa eſt amiſſio mulieris his præditæ dotibus: Pudicitia, Prudentia, Parſimonia verborum, nobilitate, forma, ſummiſſione erga virum ſuum, & ſumma in eumdem caritate. Hic Rex Palarium intuens: immenſum, ait, cordi meo inſeviſti luctum, immenſum item tui odium, Palari, mea dulciſſima occidenda Palade. Ad id contra Palarius: Verum & irrevocabile odium inter hos mutuo viget, Lupum & Oves; Felem & Murem;
Edit. Rom. pag. 608. Accipitrem & Perdicem, Corvum & Noctuam, Cancrum, & anguem: quibus accenſendi ſunt, qui magna, & veteri amicitia dirempta, cœperint tandem odiſſe invicem. Tum Rex: oculi mei, Palari, requirentes ſemper miſeram Paladem, numquam deinceps ſomnum videbunt. Octo ſunt (repoſuit Palarius) quibus cura ſomnum eripit: Multa poſſidens nec habens fidelem ſervum; Machinans necem Amico, aut Adverſario; Deperiens mulierem; conſcius ſe falſum crimen impegiſſe ulciſci valenti; Pauper a quo exigitur, quod non habet; Æger morbo decumbens gravi ſine ope Medici; Maritus adulteræ; Dives parcus inopiam metuens; quibus addendus eſt; rem deſiderans quam conſequi non poteſt. His Rex eludi ſe indignans, iratus dixit; numquam amplius tecum colloquar, Palari. At Palarius; Indigni qui ad colloquium admittantur hi ſunt: qui fratrem odit ex falſa cauſa; Homo arrogans; qui divitias anima propria plus æſtimat; Qui contradicit ſervus Domino, diſcipulus magiſtro. Sub hæc Rex, ut erat ſuſpenſo animo parum attentus ad audita, inopinate exclamavit. nemo eſt in omnibus peccati expers: & homo perfectus omni ex parte nuſquam reperietur. Sic relicto Palarius Rege pleno luctus, in miſerrima deſperatione videndæ umquam dilectiſſimæ conjugis, paulo poſt adſuit evocatam e latebris, & cum cætero regio cultu, tum corona illa pulcherrima ornatam adducens Paladem. Eam quo gaudio Rex viderit, quibus amoris ſignis exceperit, ſubjiciet ſibi quiſque, uti & quibus laudibus Palarii prudentiam extulerit; quantum ad priorem in ipſum addiderit benevolentiam; quam quidem pretioſiſſimis ſtatim donis voluit teſtatam. Brachmanas porro inſidiatores perfidos, & conſilii ſanguinarii ſceleratiſſimos auctores, congregatos univerſos coram ſe juſſit interfici. Hoc exemplo patet, Regi ad ſuam tuendam pacatam, atque incolumem domum, & Rempublicam, inſtrumenta efficacitatis præcipuæ hæc eſſe: Prudentiam, Patientiam, Sapientes Conſiliarios, & Mulierem cordatam.

D I S S E R T A T I O
Parabolica VIII.

ALia die poſcenti Abeſſalomo Regi audire de Amicitiis temporis cauſa in communi periculo contractis, diſſeruit in hunc modum Gymnoſophiſta.

I. Non omnes Amicitiæ ævum ferunt. nec vero nefas alia umquam inire quam æterna fœdera. Eſt cum etiam probi, ac ſapientes non recuſant conciliationem cum inimico, vicem tantum, ac conditionem induciarum habituram. Res hoc exemplo declarabitur. Felis in trunco vetuſtæ arboris domicilium habebat. nec longe hinc cavo exiguo habitabat Mus. nocte quadam ambivit arborem retibus venator; & ignara inſidiarum ante lucem felis exiens, implicata laqueis eſt. Vidit eam ita vinctam erumpens cavo ſuo muſculus, & gaviſus eſt: ſed brevem ei lætitiam ingruens duplici ex periculo metus anceps fecit. Suſpiciens enim inſiſtentem arbori, & facere in ſe impetum Noctuam parantem, cum refugere in ſuam cavernam vellet, ſubeuntem eo nympham animadvertit. Hic enimvero conſternatus diſcrimine, & anxie deliberabundus hærebat; quid agam? aut quo me vertam? ſecum ajens: ſi cavum meum ingrediar, devorabit me Nympha. ſi aut hic perſiſtam, aut dextra ſiniſtrave fugere aggrediar involabit in me Noctua. Si Feli me admoveam præda illi fiam. Non deſpondendus tamen eſt animus. ingenium in anguſtiis cernitur. excogitabo aliquam ſalutis viam. Ea circumſpectis cunctis non aliunde quam e Fele oſtenditur. Experiar eam alloquio. Sic accedens quantum tuto potuit ad intricatam reti felim, ſatin, inquit, ſalve res ſunt tuæ? & Felis: gaudes ſcilicet, ait, me deprehenſa, ac miſeræ inſultas. Tum Mus, gauderem, ut dicis, ſi ſecurus eſſem: nunc propria mihi pericula calamitatis alienæ fructum excutiunt. Vides Nympham pervaſiſſe meum cavum; ſimulque imminentem in mei rapinam ſuperne Noctuam. Nunc age, quod communiter expedit, conciliemur invicem, pacemque faciamus, his legibus; ut ego, quibus vinciris, rumpam laqueos, tu nympham occidas prædatricem meam.

II. Probavit impenſe Muris propoſitionem Felis, & magnæ mercedis propoſitiones adjecit, ſi ejus beneficio ſe ſolvi contingeret. Ergo fœdus inierunt; & Mus citra moram cœpit fila retis arrodendo frangere. Unum ex his tamen reliquit quo adhuc Felis teneretur. Non enim plane fidebat reconciliatæ gratiæ, niſi pignore ſibi certiori caveretur. Increpabat ſic cunctantem Felis, quid dubitas, ajens? tam cito redis ad genium? ita brevis eſt fides amicitiæ juratæ? ſinceræ (Mus ait) equidem mihi conſcius voluntatis ſum in fœdere inter nos inito ſervando; ſed quo tu futura ſis animo ubi me in poteſtate habueris vereor. nam naturalis inclinatio non mutatur; aut ſi quæ ei vis affertur, non perſtat; propterea, cum nihil urgeat, tutius cenſeo relinquere te adhuc uno conſtrictam vinculo; hoc quoque ruptūrus cum maturum erit. Sic aliquamdiu perſtitit muſſans. Quoad Sole jam exorto, & Venatoris adventantis ſtrepitu cœpto audiri, reſiduum tempeſtive confregit filum; proculque ſtatim fugit. Feli ſolutæ, vel ſi deeſſet fides, Venatoris tamen inſtantis metus, inſequendi muris conſilium excuteret. Ergo Nympha pariter exterrita, & ex antro muris ejecta ſaltu conſcendit arborem. Maſtus Venator fractum rete reconcinnaturus abſtulit.

III. Pauci ex hoc dies fluxerant, cum prodeuntem, paſtus cauſa quærendi e ſua caverna Murem pag. 609.
procul Felis intuens; quo a me (clamat) ſemper vitabundus digrederis, oblitus amicitiæ juratæ? age, aude, accede ad me, amplecti te, ac remunerare pro meritis cupio libertatis & ſalutis vindicem meæ. cui Mus paruniper ſubſiſtens, intervallo tamen ſatis magno medio, noſtra, inquit, amicitia complexus non requirit: nec libenter oſcularer labra contigua dentibus mandere mei ſimiles ſolitis. Amemus e longinquo cenſeo. nec aliter fecit umquam mus providus; haud minus quam ante ſedulo vitans, ne ſe Feli committeret, aut experiundæ ſuo damno perfidiæ occaſionem daret, hoſti reconciliato ſecum quæſtuoſa ratione. Fabula docet; ſiccas eſſe, ac fidei ſubleſtæ amicitias, quas utilitas, & neceſſitas conglutinant; genio, & natura reluctante.

D I S S E R T A T I O
Parabolica IX.

ALiquando vacuo curis majoribus Abeſſalomo Regi superveniens, & ipſe negotio ſolutus familiaris Gymnoſophiſta, interrogatuſque ut cavere quemque oporteat ab eo, qui magna læſus injuria reconciliationem offert, reſpondit in hunc ferme modum.

I. Rex quidam Pſitacum habuit non minus

ſpecie, ac plumarum verſicolori varietate formoſum, quam voce diſertum. &, quod eſt potiſſimum, ſenſu ac rerum uſu prudentem in paucis. Hunc pullum adhuc tenerum alentem verſari aſſidue Rex videbat, cum Principe ſuo filio paulum ſupergreſſo infantiam, oblectandi ejus gratia. Coaluitque familiaritas, etiam convictu quodam exercita, uſque ad neceſſitudinem humanæ prope caritatis. nam ut puer ſupra modum delectari videbatur Pſitacis duobus, ſic illorum utrique cariſſimus erat; adeo ut numquam ſenior e felicibus ſylvis ad quas quotidie volabat, mitia poma pullo ſuo portaret; quin eorum partem vel optimam Puſioni regio ſeponeret. Per annos hæc aliquot durarunt. Jamque Pullus Pſitaci plenum ævum attigerat; & Regis filius adoleverat in pubertatem, cum die quadam accidit: Paſſerem delicias adoleſcentis regii, rixa cum Juniore Pſitaco contracta, male ab illo mulctari: atque ab ulciſcente dilecti paſſeris plagas Juvene, harum auctorem interfici. Supervenit facto, & cædi prolis ſuæ Senior Pſitacus, proculque, dum peregre revolat, intuens jugulari a Regio Alumno natum ſuum, eum ſenſit animo dolorem quem excitare ſpectaculo tali affectus patrius poteſt maximum. At ſecum intime ringens, frendenſque. O mores, inquit, intolerabiles Regum, jus, fas, officium, fidem, neceſſitudinem amicitiæ intra ſuam fortunam, dignitatemque ducentium! O infeliciſſimam his miniſtrantium ſortem, quorum illi ſudores, & ærumnoſiſſima obſequia neglectu fere contemptuque, non raro etiam exitio remunerantur! deberi ſibi ab omnibus rati omnia, debere ſe quidquam cuiquam nec cogitare dignantur, nec dici ſuſtinent. Libidine cuncta metiuntur, ex uſu ac fructu propriis cuncta æſtimant. Se unos intuentur, ſibi unis placent: ſui unice ſuarumque deliciarum rationem haberi æquum cenſent. expectes ab iſtis gratiam merito, miſericordiam infortunio, qui nec veniam errato, nec ſupplicio moram indulgere umquam. norunt multorum annorum ſervitus, & laborioſiſſima miniſteria uno ipſis momento levis offenſiunculæ obliterantur.

II. Hæc obiter conquerens admovebat ſe loco propius; at ubi jam e vicino diſtinctius hauſit oculis diram ſpeciem cruentati abjectique, ac crudeliter ab irato ultore calcati cariſſimi capitis, in eas furias exarſit, ut in regium involans puerum roſtro ei atque unguibus effoderit oculos, habe, inquiens, quod te dignum eſt, dure, immiſericors, ingratiſſime: tanti temporis contubernium, tam familiaris hoſpitii neceſſitudinem, tam teneræ amicitiæ jura dulciſſima non impune neſanda immanitate pollueris. Sub hæc audacis conſcius facti in ſumma regii viridarii arbore conſedit, fruens inde ſpectaculo tumultuantis aulæ ad caſum acerbiſſimum pueri Principis. Accurrit inter ejulatus nutriciorum, & curſationes ſatagentium fruſtra Satellitum exanimatus Rex: & filium amplexus, ablutaque nequidquam patriis lachrymis excæcati pueri proprio fœdata cruore facie; Feneſtræ ſe admovens, ex ea conſpicuum auctorem cladis ſimulata ignoſcendi promiſſione ad ſe ut revolaret inſtitit hortari. Cui Pſitacus, fugere certus inde quam longiſſime, ubi ex tuto afflictis hoſtibus inſultans, expleſſet animum ſæva ſatietate vindictæ: agnoſce Rex, ait, juſtam vim Nemeſis ultricis, cujus exemplum in familiari tibi capite habes domeſticum. nullum illa nefas impunitum ſinit. Veretur neminem; nullius opes reformidat; ne veſtra quidem ſuperborum Regum ſupercilioſa majeſtate deterretur; ne ſupplicia ſceleribus adæquet natis etiam in purpura. Serius ocyus ſuas cuique vices reddit. nec peſſima conditio eorum eſt, quos celeriter ulciſcitur, e quibus eſt tuus Filius in flagrante perfidia oppreſſus. dilatione pœnas auget, ac fœnore tormentorum toleratæ diu culpæ ſortem exaggerat. adeout quos inexpiatos vita dimiſerit, ſempiternis immiterabiliter cruciatibus addicat. Erat unguis in ulcere ardentis dolore Regis intempeſtiva Pſitaci Philoſophia. qua ille, ut irriſione ſui, quamquam indignabatur vehementius; preſſit tamen indicia *Edit. Rom. pag. 610.* igneſcentis æſtuoſiſſime furoris, & ſe componens in moderationem, qua poſſet hoſtem fallere, pacato, quantum potuit, vultu reſpondit: Minime ambigua tu quidem, & me quoque fatente vera loqueris. quo ipſo deſiderium auges tui reditus, ne tam ſapienti monitore caream. quare, oro te, ne nos deſeras, emendare, quoad licuerit, præterita paratos. nec timendum puta, ne qui offenſam tui tanta pœna luimus, quidquam in te deinceps committere audeamus, quo iſtius, quam vere prædicas, Nemeſis graviorem in nos concitemus iracundiam. Ad ea Pſitacus non faciam, inquit: monent enim prudentes, ſemper ei qui damnum intulit ab Adverſario incommodi accepti memore cavendum. eoque magis vitandum ejus acceſſum, quo ille invitaverit inſtantius. Audivi, & illud ab idoneis auctoribus: Genitores ſapienti Amicorum loco habendos; Fratres pro comitibus itineris; Uxorem pro contubernali; Filios pro tabellariis memoriam Patris ad Poſteros perlaturis; Filias ut adverſarias in lite conſiderandas; Cognatos, ut fœneratores acriter repetentes debita; ſe ipſum, ut ſolitarium omni affectuum neceſſitudine ſolutum. His ego præſcriptis obſequens, recedere in ſolitudinem ſtatui.

III. Adverſus ea Rex: ſi a te profectum eſſet rixæ, ac noxæ initium, jure nobis fidere metueres. nunc cum hujus, quod incidit incommodi origo, & culpa (quod dolens pœnitenſque fateor) noſtra ſit: quid obſtat quominus credas invitantibus nobis? Ad ea Pſitacus: memoria damnorum acceptorum alta cordibus infigit vulnera, nec linguæ ſemper veros mentium exprimunt ſenſus: quocirca verba tua fidem apud me non habent. repoſuit his Rex: male de me opinaris, Pſitace, qui ſcias ſapientem virum, omnem adhibere operam, ut acceptæ injuriæ memoriam ex animo ſtirpitus evellat ſuo. Contra hæc Pſitacus: Eſt omnino, eſt ita ut dicis, Rex, velimque tua cauſa credere, te prout ſapientis jubet officium, conari damni quod paſſus es obliterare imaginem ex mente. cæterum an quod conaris ſis perfecturus, dubito: & non ſine cauſa vereor, ut poſſis: quare ſine me in iſto ambiguo mihi conſulere. Multi nimis facili alienæ moderationis fiducia pereunt: dum ex ſua conſcientia æſtimant alios, paſſi, quod Elephantibus indomitis frequenter accidit, quos cicures, ſapere cum ipſis paria crediti, in inſidias pertrahentes, ſervituti hominum mancipant. Contra hæc Rex: Vir, ait, ingenuus, & liberalis indolis non mutat in pejus mores, nec amicitiæ jus violat: nec fidem fallit datam. abjectarum hæc vitia naturarum ſunt. Reſpondit Pſitacus. Memoria damni accepti acres in quorumvis animis motus ciet; longe acerrimos in Regum mentibus. Hi enim in graviſſimis malorum numerare ſolent, vivere inultum: gloriæ cujus ſunt aviđiſſimi partem vel maximam in vindicta reponentes. Ignoſces igitur ſi tutum mihi non putem ad vivas quaſdam in corde tuo prunas iræ, admovere materiam, imprudenti uſurpatione prius cœptæ familiaritatis tecum meæ: quando nec preces irritæ, nec ſeræ obteſtationes meæ, incendium a me, quo conſumerer arcerent. Optima, ſi neſcis, ad curandam injuriæ memoriam medicina eſt, abſentia injuriæ Auctoris. Eam tibi amovere a te recedendo cupio: nam coire, & cicatricem obducere iſtiuſmodi vulnera in ejus, qui fecit, conſpectu nequeunt. Atque ut ut de te ſit, mea mihi cauſa quid agere debeam non eſt obſcurum. nam vel ſi tu tam moderatus, quam vis perſuadere, futurus ſis, tamen ego tecum ſolicitus viverem, quippe & animum ignorans tuum: & quantumvis eſſet is, qualem optarem, jure, ne mutaretur, metuens. deſine igitur invitare me ad convictum tecum, neceſſario mihi ſuſpicioſe anxium, & per hoc moleſtiſſimum futurum. nihil autem omnium tibi

juxta, mihique conſulere poſſum utilius, quam fugere, longiſſimeque a vobis abſcedere. Ergo ſalve mihi æternum, & vale.

IV. Suſtine adhuc paululum, Rex inquit, & cogita nullam imputari poſſe a me Tibi calamitatis meæ partem, aut eo nomine culpari. Scio enim fatali cuncta neceſſitate contingere. inevitabiliter ad quidvis horum, quæ fieri videmus, qui agunt rapiuntur efficacia decretorum æternorum. nexui robuſtiſſimo adamantinæ catenæ quis tractus mortalis obluctetur? nullum igitur, aut tuum, aut mei Filii crimen eſt. Miniſtri fuiſtis ambo non voluntarii Fatorum, quod multo ante ſanxerant exequentium. Parcarum nempe in Tabulario ære inciſæ dudum æterno tuæ prolis mors, excæcatio meæ ſtabant, ignoſcamus nobis mutuo alienum crimen. Veni nec time. Amici ut prius erimus. Adverſus hæc Pſitacus: Horribilem, inquit, diſſeris, nec mihi credibilem Philoſophiam. Ego Magiſtris haud paulo melioribus aſſentior: fato ſuperius arbitrium noſtrum eſſe: vitæque ſortem in ſua cujuſque manu poſitam, ut felicitas, ac miſeria, recte, aut ſecus voluntaria motione conſultorum reputari fructus debeant. Quod ſi vel hoc admiſerim, quod diſputas: nam fateor in ea multos ſententia hærere: tamen veritus ne in iſta quoque fatorum ſerie fixum ſit, te mihi perjurum fore: non committam, ut in meam perniciem cooperari fatis, præbendo tibi mei perdendi opportunitatem coner. velis potius & remis me in quam diverſiſſima proripiam: Interpretanſque in favorem meum providentiam æternam, fatali ejus lege cautum arbitrabor, ut ego in locis a tua ditione remotiſſimis ſecuram incolumis vitam degam. quamquam equidem, (non enim recedam a doctrina veriori) nihil a fatis aut ſpero aut ti-
Ædit. Rom. pag. 611. meo; quod me deterret a me tibi committendo, odium mei eſt quod flagrare in corde tuo maximum ſuſpicor, vel potius intelligo ex certa cauſa talis odii, memoria, quæ in te viget damni a me illati. nec remiſſior fortaſſis in meo pectore fomes averſionis a te vivit, dum recordor interfecti domi tuæ mei pulli a tuo filio; ex mea conſcientia de te judico, planeque cenſeo: nec tibi expedire nec mihi nos deinceps una degere.

V. Reſpondit ad ea Rex: quod de te fateris, opinaris de me, probroſum utrique eſt. Bonorum enim ac Sapientum eſt in poteſtate habere cupiditates; nec obſequi affectibus cum ad aliquid impellunt rationi non conſentaneum. & ego igitur & tu, quantumvis recurrente memoria cladium, mutuo amare poterimus. Anceps (repoſuit Pſitacus) iſta experientia fuerit. Magna enim vis eſt perturbationum, irritante objecti præſentia ſolitarum exardeſcere, rationiſque frænum in æſtu furoris excutientium. quod ſi quis vi annitens ſumma moderari tali tempore iræ aut odio potuerit, moleſtiam tamen ingentem ſentiet: nec pace aut tranquillitate animi, quæ vitæ felicitatem conficit, in conflictu tam vehementi affectuum cum judicio, fruetur. nam qui vulneratus in pede, currit tamen, ſummo dolore cruciatur: Et qui lippus palpebras apertas objicit vento, & ſi minime velit, & contra ſatagat, oppletis pulvere oculis plane cæcutiet. Sic ſenſum gerens intus vivum gravis incommodi accepti, quantumvis imperare animo conetur, dum auctorem ſui luctus coram videt, oleum in flammam mittit; majuſque excitat incendium, quam cui par extinguendo ſit. quare talibus una conditio pie ac feliciter vivendi reſtat, amovere a conſpectu monumenta cladium ſuarum, & ſalutem in ſolitudine quærere. Ad hanc amplectendam toto deinceps feror impetu ſtudii, ſuffragantibus in hoc conſilium monitis Philoſophorum, quos audiſſe memini docentes: quinque rebus perveniri ad famam illuſtrem: Innocentia, doctrina, fuga ſuſpicionum adverſarum, ſuavitate morum, ad nihil tamen inhonoratum deſcendente; denique perpetratione magnorum operum. Quarum laudum cum facultates ſolitudo ſubminiſtret, obſtacula removeat; nihil ea videri optabilius Sapienti debet, ægre id nomen aut parare aut tueri valituro, niſi a ſe ipſo ſibi cavens, & perdendæ animæ occaſiones vitans, a Cognatis, Filiis, divitiis, ipſaque procul a Patria ſeſe removerit. Patriam ſiquidem, Filios, Cognationem, opes commutare cum æquivalentibus poterit. Animæ jacturam quod ſarciat numquam inveniet. Adjungam & aliud Sapientum effatum, peſſimam eſſe pecuniam, quæ non erogatur: Peſſimam uxorem cui ſuus vir exoſus eſt. Peſſimum filium parentibus contumacem: Peſſimum Regem qui ſimulat innocentiam: Peſſimum amicum perfidioſum: Peſſimam Civitatem ſeditionum apparatibus tumentem, cujus Cives anxie vivere, & in horas extrema formidare neceſſe ſit. Sic & ego apud te manens ſemper eſſem anxius. Et his dictis evolavit; Relicto cunctis exemplo ſalubri, & prudentiſſimo conſilio, numquam iis fidendi quos læſeris.

DISSERTATIO

Parabolica X.

SUb hæc loqui ceſſanti Gymnoſophiſtæ, Rex Abeſſalom: audivi, ait, & probo quæ de numquam reſumenda graviter offenſi familiaritate docuiſti: cuperem autem diſcere abs te, an non oporteat interdum dari operam, maxime a Regibus, ut reconcilientur ipſis, & in priorem gratiæ reponantur locum ii, quos errore quodam abalienaverint. Super eo argumento Gymnoſophiſta diſſerere hunc in modum eſt exorſus.

I. Fuit in quadam ſylva referta belluis inter alias Thos quidam, vitæ propoſito valde diverſus ab iis quibuſcum vitæ ac naturæ communione jungebatur. Mitis enim erat & temperans, præter morem & Thoum cæterorum, & cum his aliqua ex parte convenientium Vulpium. quorum omnium graſſationes & helluationes quotidianas innoxii ſanguinis deteſtans intuebatur, eouſque non obnoxius cupiditatibus gulæ, ut ultro abſtineret omnino carnibus, & naturali veſcendi neceſſitate herbis, ac pomis defungeretur. Hoc vivendi genus in medio tam diſſimilium exemplorum, omnium in hunc oculos, & multorum invidiam convertit. Irati pariter Thoes, Vulpes, Lupi cæterique plurimi, nunc ſingillatim conventum, nunc manu facta circumdatum, acerbe increpabant: denunciantes, haud pati ſeſe poſſe ipſum unum velle videri ſapere plus quam cuncti ſaperent alii: minantes etiam ſe illum, ſi pergeret, congreſſu prohibitum ipſorum, pro transfuga ritus patrii, ac degeneri proditore proſcripturos; omitteret igitur peregrinos mores, & vale dicto intempeſtivæ philoſophiæ, eorum inſtituta ſequeretur, ex quibus natus eſſet, cum quibus viveret. Ad ea Thos placide reſpondebat: moleſtum ipſis eſſe non debere conſpectum ſui qui neminem verbo, aut facto læderet. Porro iſtam quam minarentur amandationem ſui procul, adeo non ab ipſo formidari, ut præoccupaturus ultro fuerit, & ſponte exulatum abiturus, ſi putaſſet non alia ſe conditione poſſe in iis locis vivere, niſi facta cæterorum imitando. Se vero cum plane decreviſſet abſtinere a latrociniis & cædibus, nihil intereſſe credidiſſe, peregre an in patria innocentiam coleret. nec enim ſcelera contagione aut vitio locorum, ſed nequitia cordium inoleſcere. Quamquam (addebat) potiori jam mei parte a vobis abſum, animo ſcilicet & affectibus a veſtro uſu & inſtituto longiſ- pag. 612.
ſime disjunctus. Si corpus hoc etiam exterminare vultis, non multum repugnabo; fortaſſis etiam gaudebo. Talia cum loquentem vel inviti verebantur, famaque de eo late increbreſcebat ejuſmodi, ut admirantibus etiam qui oderant, toto eo tractu multa eſſet in veneratione nomen ejus.

II. Pervenit igitur ad Leonem ejus ſylvæ Regem, clara, multorum prædicatione, notitia tam

Sapientis Thois. quare illi ad ſe vocato dixit: vaſtum, ut vides, & cum ſubditorum, tum negotiorum generibus varium regnum hoc meum eſt, unde ad ejus gubernationem egeo fidelis ac prudentis opera Miniſtri. dudum eſt cum talem quæro; & reperiſſe in te hodie mihi videor. Cogitavi ergo te præficere ſumma cum poteſtate adminiſtrationi Reipublicæ; eoque me præter utilitatem, officium impellit, quo Reges tenemur virtutum honorandarum. Opprobrium eſt Principis, cum quis ipſi ſubjectus laudibus excellens jacet in tenebris ac ſordibus. dotes iſtæ tuæ præclaræ plurimis proponi ad exemplum debent; adeoque, ut ſint vulgo conſpicuæ, collocandæ in arce quadam ac faſtigio excelſæ dignitatis. Ad ea Thos reſpondit: Reges convenit volentibus Miniſtris uti; adigere quippe invitos, ac repugnantes trahere ad functiones capeſſendas a quibus abhorrent, noxium negotiis ipſis eſt; quæ ſic ab alio attentis negligenter tranſmittuntur. Meum porro ingenium immane quantum abhorret a tumultu vitæ aulicæ. Cum ergo tibi, Rex, non deſint, imo abundent, qui non ſolum libenter ſuſcepturi ſint, ſed qui vehementer optent, & palam ambiant ſpecioſa iſta munia, tales adhibeas cenſeo, meque, quod cœpi, nec hactenus pœnitet, mihi privatim ſinas vivere. Minime (ait Leo voce contentiori, eaque auctoritate, ut ſibi nolle obſiſti ſatis declararet) quin ſtatim amove moras omnes, & juſſis meis te promptum expedi. plane quippe decretum mihi eſt auctorare te in officium Primarii Miniſtri, & dignitate a me ſecunda regni adminiſtrationi præficere.

III. Nondum Thos perſuaſus, contra excepit in hunc modum: In iſto, Domine, quod mihi deſtinas miniſterio qui tutus durare poſſit, is, meo judicio, alterum horum ſit oportet, percallidus, aut inſigniter ſtultus. Prior enim abundante in fraudes aſtutia, qua diſſimulando, qua largiendo, qua dolis variis fucum faciendo, hoc conſequetur, ut invidorum ſemper infenſorum Felicibus, minus appetatur inſidiis. Alter præ imbecillitate mentis irrideri ſe non ſentiens, & ludibria venerationem interpretans, ſui contemptu invidiam lucrifaciet, exarmabitque iras miſeratione fatuitatis. Ego qui neutrum horum eſſe velim aut haberi; citra certam perniciem ex hoc oſtentari loco nequeo, unde cunctorum undique virtutis Inimicorum telis arcubuſque contiguus, nec protectus, apparerem. nam ſperare poſſe aliquem in primo ſub Rege poteſtatis gradu, ſtare immunem odii popularis, inſanum profecto ſit. ſiquidem talem utique, quotquot clam infenſi ſunt Regi (quæ maxima ſemper turba eſt) hoc ipſo averſabuntur, quod exoſo ſibi Principi carum & fidum videant. Qui autem Regi ſtudent, æmulationis inſtinctu amoliri omni ope conabuntur eum, a quo ſibi dolent præripi gratiæ locum, quem apud imperantem ipſi ambiunt. Ad ea Rex: nihil metuas a meis ſubditis. nam tam ampla ego te poteſtatis meæ communicatione circummuniam, ut non magis contra te moliri quidquam, quam contra me ipſum, vel audeant, vel poſſint. Repoſuit his Thos: Si me amas, ut certe facis, Domine, & eo nomine debere me tibi plurimum fateor; quoniam, inquam, mea cauſa vis, oro obſecroque, ut habeas perſuaſiſſimum; nullum a te majus mihi poſſe beneficium contingere, quam ſi me relinquas in hac tranquillitate vitæ innocentis ac privatæ, contentum pro victu omni aqua & herba. nam quantum poſſum intelligere, qui vobis regibus inſerviunt, plus unico momento curarum illarum, & quotidianorum ipſis diſcriminum angoris miſeriæque patiuntur, quam ſibi privatim vacans toto experiatur, vel longiſſimæ vitæ ſpatio. quare nimis caro emitur illa claritas, ut non incomparabiliter videri expetibilior debeat Pax & ſecuritas obſcuri atque inglorii otii.

IV. Ad ea Leo pene iratus recuſationi tam pertinaci: Plus ſatis verborum, inquit, eſt: nihil audio ultra, meum erit providere ut tuto apud me ſis. Tu fac quod jubeo: teque ad miniſterium accinge quod injungo. Cui Thos: Faciam Domine, quando ſic imperas. ſed ne me amando perdas, & verum in me reperiatur illud adagii vulgaris: Amicitia intempeſtiva par odio eſt; te obteſtor per quidquid eſt tibi venerabile aut carum, dignare jam hinc mihi polliceri: ſi quando contingat me accuſari apud Te, non crediturum te delatoribus ſtatim; at interpoſiturum tempus idoneum diſcuſſioni & examini, nec mihi niſi convicto pœnam decreturum. Hoc præterea rogo, ut iſta utaris ratione in delectu Miniſtrorum. Attende prius quemadmodum illi in re privata ſe geſſerint. Ab eo enim qui ſuæ domui male præfuerit, quomodo ſperare liceat Rempublicam bene gerendam? Porro te alloquentium & diſcernenda conditio, & pro varietate qualitatis, agendi forma temperanda. Si te illi uſu rerum & ſapientia ſuperent, illis obtempera: ſi te pluſquam ipſos ſapere ac in præſenti re videre, tibi ſis conſcius, doce illos & rationibus convince. Sin peritiam in illis ac prudentiam haud tua majorem deprehendes, nec contemnas, nec ſtatim admittas quod afferunt, ſed conſule in medium ac diſcute *Edit. Rom. pag. 613.* citra contentionem tamen. nam hæc & majeſtatem dedecet, & ad veri dijudicationem obſtat potius quam confert. Hæc curaturum obſervaturumque ſe Rege prolixe pollicito, Thos adminiſtrationem rerum capeſſivit. Summi ſe illum facere Leo palam declarabat, nihil clam ipſi habens; ejus conſilium in omni negotio audiens, omnes infra illum æſtimans. Hoc ſpectaculo novæ Thois apud Leonem gratiæ aulæ oculis propoſito, mirari omnes, ſermonibuſque celebrare inopinatum caſum. Primores autem comitatus tacite ringi, urique intime, diſſimulando haud facile livore; ac videlicet inhiabundo occaſionibus nocendi, quales cum innocentia prudentiaque Thois moderate omnia & plauſibiliter gerentis nullas admodum daret, incubuere malitia conſpirante pravæ mentes ad novum Miniſtrum quomodocumque comminiſcendis calumniis evertendum.

V. Ergo cum diu fruſtra omnem in Thoem lapidem moviſſent, conſtanti erga eum Leonis benevolentia palam extante; quadam die conſpicati Leonem cupide juſſiſſe, ut quædam eſca ipſi gratiſſima ſibi poſtridie apponeretur, eam ipſi furati per noctem, in abſentis forte tunc Thois domo abſconderunt. Tum die poſtera requirenti cibum imperatum Regi, & irato quod is non appareret, omnes ex condicto præſentes qui dolum inſtruxerant, nullam artem vaferrimæ calliditatis omiſerunt, quam fore utilem tali tempore concitandæ Regis iræ in Thoem abſentem noſſent. Primum ficto in Regem ſtudio, dum ille indignatur & furit, quaſi territi, & ſolliciti coeuntes in circulum, ita invicem ſubmiſſe muſſitabant, ut exaudiri tamen poſſent ſtuderentque, cur celamus ultra quod ſcimus? Fides erga Principem nos cogit labem illi enunciare domeſticam; licet contra potentes veniendum ſit, & caput objiciendum certo diſcrimini. Prævaleat periculo & formidini privatæ caritas Regis, & quo ei conſulamus alea ſane ſalutis noſtræ jaciatur. His ſuſurratis ea Leonis vicinia, ut ab eo ſentirentur, illum conſenſu adeunt, & ei profunde ſalutato: novimus, Domine, inquiunt, quis tibi prandium averterit: peccavimuſque hactenus, quod timore concitandi contra nos Miniſtri præpotentis, ſiluimus. nam vel noſtra certa pernicie fuit tibi conſulendum. quidquid ergo demum inde ſecuturum ſit, officio en noſtro fungimur, indicantes tibi, Ferinæ partem quam tibi heri ſepoſueras in paſtum hodiernum, ſubtractam a Thoe fuiſſe, hoc ex oculato teſte comperimus. Sic locuto nomine omnium Primario inter ipſos, alius ſermonem excipiens: Etſi hoc qui vidit retulit: & qui vitam Thois arcanam a

ſpecie diverſiſſimam introſpexerunt, haud alienum ab ejus vafri ſimulatoris occulta voracitate factum intelligant; tamen quia tu Domine longe alia de Thoe opinaris, non petimus ut credas ſed ut inquiri de re jubeas. Addebat alter. Si Thos convincatur hujus criminis, intelligemus vera etiam fuiſſe quæ multa de illo ferebantur, non credentibus multis. Exclamabat alius: vere ita eſt: Fraudulenti & clam improbi numquam ad extremum latent. Ego inter illos fui multos qui Thoem innocentiſſimum putarent; & cum a fide dignis ſane atrocia peccaſſe ipſum audirem, renuebam credere; nunc ultimo hoc experimento larva illi detracta eſt. Alius quidam dicebat; Cum primum hunc Thoem vidi, ſuboluit mihi ejus nequitia, teſtes mihi ſunt hic atque ille (nominabat certos) quibus ſæpe dixi, quæ in eo vulgus miraretur, nihil niſi præſtigias & fucum eſſe, obductumque tectorium improbitati. Alter quiſpiam ſic erumpebat: hoc enimvero non furtum ſolum eſt, ſed ſacrilegium, ſed intolerabilis licentia violandæ auſu nefario ſacræ Majeſtatis. Audiebatur & alterius hæc vox: mittat Rex qui ſcrutentur domum Thois: cubilia ſceleris deprehendentur, & corpus, quod ajunt, ipſum delicti tenebitur. Verum adjungebat alius, properandum in hoc eſſet. nam periculum in mora eſt. Et alius, male vereor ne Thos aſtutiſſimus conſuetis artificiis faſcinet iterum Regem, & tam manifeſti criminis mendaci defenſione notam eluat.

VI. Cum ita omnes inſidioſiſſimo conſenſu Leonem undique urgerent, & ipſum perturbatum dolore prandii ſubtracti: juſſit ille Thoem ſubito vocari, & ex præſenti minaciter percontatus eſt, ubi ferina eſſet, quam ipſi tradidiſſet pridie ſervandam? Thos, quod res erat, ſimpliciter reſpondit, ſe curatori penus reponendam commiſiſſe. Aderat forte is, & præoccuppatus a calumniatoribus fuerat, quare palam negavit, ſe a Thoe quidquam accepiſſe. Tunc miſit Rex qui ſcrutarentur domum Thois, ipſos commodum qui fraudem adornarant. Hi ſtatim poſt, ferinam quaſi apud Thoem in latebris repertam, Leoni detulerunt. Adſuit inter reliquos, Lupus ſenior, ſimulator vafer, qui famam juſtitiæ ac ſanctitatis ficta modeſtia collegerat. Is graviter, & diligenter vitata omni ſuſpicione iræ aut livoris, ſuggeſſit in aurem Regi. Si veniam apud te invenit tam atrox & manifeſtum ſcelus, nullus erit deinde qui deferre ullum indicium audeat machinationis cujuſvis, etiam in caput tuum. Hoc Leo audito compingi Thoem juſſit in carcerem. dum id fieret, adulator quidam ex adſtantibus; dudum, ait mirabar a ſcelerato iſto fucum fieri perſpicaciſſimæ ſagacitati Domini noſtri. Sub hæc miſit Leo ad Thoem quæſitores ex eadem Sycophantarum cohorte, qui eum interrogarent in cuſtodia. Confinxerunt illi reſponſa ejus contumacia & contumelioſa in Principem, cui & mox eadem exaggerantes invidioſiſſime retulerunt. adeo ut iis auditis efferatus Leo Thoem interfici mandaret.

Edit. Rom. pag. 614.

VII. Pervenit interim ad Matrem Regis totius notitia calumniæ. Hæc primum omnium, quod facile poterat, propter auctoritatem ſummam, dilationem interpoſuit ſupplicio. Tum Leonem privatim aggreſſa: quam ob cauſam, ait, Fili, capitalem ſententiam in Thoem pronunciaſti? Retulit Leo quæ audierat & viderat: Et illa: Feſtinaſti Fili, nimium in re maximi momenti. & quantum in te fuit, feræ tibi pœnitentiæ in vitam reliquam triſte argumentum comparaſti. Suſtinere oportuerat & cunctari: nam Mulier per Virum ſuum ſtat, Filius per Parentes, Diſcipulus per Magiſtrum, Exercitus per Ducem, Populus per Regem, Rex per Legem, Lex per Prudentiam, Prudentia per cunctationem; Et initium Sapientiæ Regi eſt, noſſe ſibi ſubjectos. ac de quoque ipſorum exiſtimare prout mores ejus ſunt. Id ſi faceres, non mirareris probos oppugnari a nequiſſimis. nec fidem iis tribueres, quibus ſupplicia debebas. nonne innumeris experimentis perſpexiſti fidem, & probitatem Thois? Et illum tamen tam cito propter inveriſimillimum crimen ſubtractæ carunculæ, ad delationem æmulorum ejus ſcelere flagrantium, ex fraude perfidiaque conflatorum, morti addixiſti? neſcis capitale eſſe Regibus, aliis committere quæ gerere per ſeſe ipſi debent? non vides qui vinum emunt, quam diligenter prius explorent colorem, odorem, guſtum, ne qua ipſis fraus fiat? quanto magis decet Reges curioſiſſime indagare cuncta in negotio, in quo nihil minus quam Regni ſalus agitur. Miniſter fidus ac prudens brachium dextrum Principis, Reipublicæ firmamentum ac columen eſt. non igitur oportebat te alii fidere in cognitione talis cauſæ. Præſertim cum, ut dixi, nulla veriſimilitudine crimen nitatur. quomodo enim, qui temperantia ſpontanea (quod omnibus eſt notiſſimum) omni ſibi interdixit eſu carnium, credi poſſit ferinam e penu tua ſubtraxiſſe? Finge gula victum. deerant macella locupleti; deerant munera certatim oblata venatorum, per quæ cupiditati ſatisfaceret? At inventa domi ejus ferina tua eſt; nempe ab iis qui ipſi ſubtraxerant, ipſi eo intulerant, ut Thoem perderent. An eſt obſcurum omnes iſtos invidiæ rabie in eum furere? vident occupari ab eo locum quem ſibi ambiunt. Opes ejus, honorem, auctoritatem, apud te gratiam, propria detrimenta interpretantur. Spectare florentem illum morte pejus ducunt: Sic vulturi partem cadaveris ferenti, ſic cani oſſe rapto fugienti, multi circum inſtant vultures & canes alii prædam extorquere ſatagentes. In ſumma ſic habe: bellum eſſe internecinum & implacabile, natura comparatum atque commiſſum, inter improbos Subditos & bonum Principem. In eo bello cardo periculi & ſpes victoriæ in Miniſtrorum qualitate vertitur. Vincit Princeps, ſi mordicus tenet conſiliarios ſapientes & fideles; ſi pro talibus calumnia extortis artes malignæ Invidorum improbos infidoſque Miniſtros obtruſerint, actum de Rege eſt: Seditioſi de illo ac Rebelles, ingenti Reipublicæ clade, triumphabunt. Quare in ea re extremo conatu decertare, ſic tamquam pro aris pugnet & focis, Princeps ſapiens debet, ne idoneis compertos documentis probos ac ſolertes Adminiſtros eripi ſibi patiatur. & in horum perniciem intentas machinas improbitatis disjiciat ac frangat.

VIII. Hæc maxime Regina diſſerente; quidam e conjuratis auctoribus calumniæ, ſontis conſcientiæ convicium non ferens, procidit ad pedes Regis: Fateor, inquiens, Domine ſcelus meum: innocens Thos eſt criminis impacti: Ego ferinam quam tibi ſepoſueras, e penu tua furatus, in ejus domum detuli. Ego idem ibi eam ubi abſconderam reperi, produxi; ut te, quod contigit, ad eum damnandum impellerem. Feci hoc & malitia propria, & ſuaſu inſtinctuque plerorumque Aulicorum qui Thoem peſſime oderunt, quod tibi carus, & nimium, ut ipſis videtur, felix eſt. Miranti ad hæc Regi, & tanto plus prono ad obtemperandum monitis Matris, illa ſermone reſumpto: huic quidem ultro profitenti pœnitentiam, potes, inquit ignoſcere; cæteros illos quorum eſt ſcelerata deprehenſa coitio, ad unum interfice, nec contemnas imbecillitatem plerorumque. nam etſi fœno nihil humilius, nihil infirmius: tamen ex eo manipulatim intorto funes nectuntur, qui etiam Elephantes alligent. Thoem vero ſtatim cenſeo in priorem reſtituas honoris gradum, tibique omni ope concilies. Tunc Leo: Faciam quod jubes, Mater, etiam mea ſponte: nam purgata calumnia, revigeſcit in meo animo caritas in Thoem, cujus etiam providentiam recordor, hæc quæ contigerunt prævidentis, & mihi ſuggerentis utilia præce-

ized by Google

vendo errori, niſi læva mens fuiſſet. Rogaverat enim, ut ſi quando aliquod ejus crimen deferretur ad me, ſuſtinerem judicium uſque ad inquiſitionem plenam. quod heu me! non feci; ſed faciam ſi alias uſus incidet. Serio enim pœnitet tam damnoſe feſtinaſſe. His dictis confeſtim ſibi ſiſti juſſit Thoem liberum, & inſignibus ornatum dignitatis priſtinæ, quem amplectens, erravimus, inquit, ſed circumventi dolis malis ſapienter a te præmonita inconſulte neglexímus. Verum iſti ſapiemus. nec de cætero ab hujuſmodi inſidiis periculum tibi eſt. Perge ſecurus ferendis ac partiendis nobiſcum curis Imperii. Cui Thos, ut talem me probes, inquit, qualem iſta dignatione credere oſtendis, hoc eſt tibi fidum & veriſſime benevolum, audi meum conſilium, & ſic habe: nihil eſſe magis ſalutare Regibus quam ſubditorum ſyncere fidelium admittere libera monita, & eorum ſuggeſtionibus deferre. Ajo, non expedire tibi me amplius in intimo miniſterio habere, mihi amplius fidere. Reges enim oportet ſibi cavere ab iis quos vehementibus injuriis læſere, ab iis quos re familiari ſpoliarunt; ab iis quos ſine cauſa exilio mulctarunt; ab iis quos fraudarunt mercede operæ, aut ſtipendiis; Præterea ab Avaris, ab inexplebilibus, denique ab illis qui publicas utilitates propria damna reputantes, deſperant ſe poſſe fieri, niſi communi infortunio, felices. Hos omnes Princeps ſapiens hoſtium loco habere, a ſeque removere longiſſime debet. Etſi enim culpa vacant priora quatuor genera: tamen magnus dolor ex damno quod ſunt paſſi, veriſimiliter illos ſtimularet ad non omittendam, ſi umquam occurreret, aut etiam ultro quærendam captandamque occaſionem ultionis. Sine igitur recedere me in dudum optatam ſolitudinem. Præſertim cum opportunior deinceps quam prius calumniis ſim futurus, perſeverans in miniſterio. Siquidem conflata iterum (quod vitari nequit) pari huic in me coitione Improborum falſis me teſtimoniis oppugnantium, accedet tibi nova cauſa criminationis admittendæ credendæque, quod exiſtimare merito poteris; memoria me injuriæ acceptæ priori damnatione, ad tibi nocendum incitatum. Hic Rex, iterum amplectens Thoem: vera, inquit, in aliis iſta ſint quæ allegas: tua ſynceriſſima bonitas mihi perſpectior eſt, quam ut quocumque nomine ſuſpectus umquam eſſe poſſis aut debeas. ne porro iſta, unde intentas mihi metum, injuriæ memoria in te reſideat, efficiam beneficiis multiplicandis: quibus illam aut obliterem, aut obruam. Tu qua fide cœpiſti, perge mihi & Reipublicæ navare operam, majori etiam quam hactenus alacritate. Reſtitutus inde Thos eſt in priſtinæ faſtigium dignitatis, ingenti & honoris & gratiæ augmento: talique exemplo declaratum, poſſe interdum recte Reges inniti ſecuros reconciliatæ, prius a ſe vexatorum benevolentiæ.

Edit. Rom. pag. 615.

DISSERTATIO

Parabolica XI.

ROgavit inde Gymnoſophiſtam Rex Abeſſalomus, ut indicare ſibi ne gravaretur cui potiſſimum generi, & quo maxime merito, & gratificari & fidere Reges debeant. Super eo argumento, reſumpto ſermone, Gymnoſophiſta diſputavit in hunc modum.

I. Beneficum eſſe Regem convenit in gratos & beneficio dignos: neque, ut ſæpe fit, effundere ſine delectu opes publicas in conſanguineos & privatim ſibi caros, utcumque jam hi ſint divites, pauperes autem contemnere. Verum ex his, qui obſervati fuerint judicio pollere, præſtareque prudentia, honorari a Principe ditarique muneribus oportet. Præ cæteris autem amore ac beneficentia complectendi ſunt, qui ſe factis probarint acceptæ gratiæ memores, & in occaſione rependendi meriti fideliter ſedulos. A talibus enim tempore ſuo dubio expectare vicem officii poterit. ut enim quidam ait Sapientum: Homo homini occurſum fœneratur. ubi autem ingratum aliquem Rex deprehenderit, amovebit a ſe illum omni ratione, ſiquidem ſapiet, nec ullam umquam tali partem fidei tribuet. Hoc naturæ ipſius eſſe judicium Beſtiæ in hoc exemplo docuere. Foderant in agro quodam Ruſtici foveam Leoni loca illa infeſtanti capiendo. Verum in hanc incaute illac euntes inciderunt, primum Aurifex quidam, deinde Simius, mox Draco, poſtremo & Serpens. Conſpicatus id forte ex vicina loco cellula, quo diverſorio dudum utebatur, Solitarius aliquis, Vir bonus: en, inquit ille infelix Homo, præter calamitatem caſus, etiam a Dracone atque angue devolutis eodem periclitatur. non omittam occaſionem ſervandæ animæ & mercedis æternæ tali operi propoſitæ, lucrandæ. Ita ille ſecum; ac mox ſtrenue progreſſus ad oram foveæ, funem demiſit, inclamans Homini, ut illum arriperet, ejus ope extrahendus. ſed præoccupavit ſaltu Simius, & eductus primus eſt. Secundi jactus beneficium Draco præripuit, ut Serpens tertii; quæ omnes eductæ beſtiæ miro affectu gratias Eremitæ referebant, addentes & conſilium, cujus ille neglecti pœnas tulit: ne cures, inquiebant, hominem, qui ſupereſt in fovea, tollere, malignam vicem beneficio reddet: nam nos illum ingratiſſimum novimus. Adjecit pro ſe Simius: ego diverſor in Suburbano Civitatis Zanzur. ſi qua te illuc umquam peregrinatum cauſa tulerit, experiere me non immemorem gratiæ. Paria Draco & Serpens polliciti (hi domicilium habebant, in muris ejuſdem Civitatis) ad ſua quique receſſerunt. noviſſime omnium extractus e lacu Aurifex, & ipſe gratias liberatori egit, ac ſe profeſſus in Urbe Zanzur domum & familiam habere, oblatoque ſi caſus illum illuc ferret, hoſpitio & obſequio, vale dixit, & eo abiens iter arripuit.

II. Eremitæ deinde cauſa incidit Civitatis Zanzur adeundæ. Prope illam progreſſum agnovit ex longo Simius, & perofficioſe occurrens, acquieſceret in umbra paululum rogavit, ſeque mox rediturum ne gravaretur opperiri. non multo poſt adfuit omnis generis poma & nuces afferens: quibus jucunde paſtus Solitarius, ultra pergebat, portis ſe jam Urbis admovens. Vidit illum procul Draco & ſtatim obviam procurrens, humaniſſime ſalutatum, enixe oravit ut ſe pauliſper præſtolaretur, dum e cavo ſuo quidpiam illi portaret. mox redit armillas & torquem dono afferens ingentis pretii, quæ ille Filiæ Regis a ſe in horto regio ſoli repertæ & occiſæ, erepta in ſuo cubili ſervaverat. His acceptis Eremita Urbem intrat, & Aurificis domum inquirit, non dubitans quin tanto humanius excipiendus foret ab homine ſibi eo beneficio obſtricto, quod tam liberaliter rependi a participibus ejuſdem videret belluis. Sed ſpes eum longe decepit ſua. nam perfidus Aurifex agnito in manu ſervatoris ſui torque filiæ Regis, incluſo illo domi ſuæ, denunciatum ivit Regi; ſe interfectorem ejus filiæ deprehendiſſe, mitteret in domum ſuam qui corriperent. reperturos in ejus manibus ſpolia puellæ, monile ac murænulas quas illa vivens geſtaverat.

pag. 616.

III. Comprehenſus fraude hoſpitis Solitarius Regi ſiſtitur; qui viſo torque & armillis, audire nihil ſuſtinens, torqueri cruciatibus acerbiſſimis miſerum juſſit, inter plagas & tormenta hoc ſolum vociferantem: non hæc paterer ſi Simio, Draconi & Serpenti credidiſſem. nundinabatur inter hæc Serpens per hortum & atria palatii omnium ignarus, quando audita agnitaque voce ſui liberatoris ſub plagis immanibus gementis, acri ſenſu grati animi quærebat ſecum, qua vi

quave ope aut juvare tam bene de ſe meritum, aut ulciſci tam male mulctatum poſſet. In ea illi fixo cura, Regis filius occurrit, malo ſuo magno. nam eum irruens coluber, momordit in manu alto & immedicabili vulnere. Trepidatur ad ejulatum Principis Pueri tota regia: Rex mœſtiſſimus, dilata quæſtione Solitarii accurrit. varie ſatagunt miniſtri & Medici. Sed nihil proficiunt. quoad e brevi ſopore puer expergiſcens, Audivi, ait, per ſomnium, non alia me ope ſanari poſſe, quam precibus Eremitæ tuo juſſu, Pater, injuſte torti, innocens enim eſt. Commotus hoc audito Pater, Solitarium carcere eductum rogat, ignoſcat ſibi per errorem lapſo, & orare pro filio periclitante ne gravetur. Annuentem ad ægrum ſecum ducit. Magna circum turba erat Familiarium Regis ac Procerum; coram quibus inſontem ſe conteſtatus Eremita, graviter accuſabat ingratiſſimam Aurificis proditionem, ejus turpitudinem exaggerans ex beſtiarum pari ope ſervatarum in ſe officiis ingentibus. Sub hæc poſitis genibus precatus, Regium adoleſcentem momento ſanavit, & patri lætiſſimo incolumem reddidit. Rex omnibus cognitis, Aurificem ingratum, ut falſum delatorem morte affici mandavit. Eremitam, præter monilia Filiæ, quæ illi donavit, multis inſuper muneribus cumulatum honorificentiſſime dimiſit.

DISSERTATIO

Parabolica XII.

CApio & probo quæ dixiſti, ait Rex Abeſſalom hæc locuto Gymnoſophiſtæ: vellem nunc audire ex te, ſi vacat, nec grave eſt, quomodo contingat aliquem ex paupere divitem fieri, qui miſer ex felice prius evaſerit: Ad hoc Gymnoſophiſta.

I. Rem, inquit, Domine, poſtulas non tam explicatu difficilem obſcuritate ſui, quam varia quotidianorum eventuum multiplicitate infinitam dictu. ut enim multis Fortuna gravibus & acerbis caſibus vitam infeſtat humanam, evertens felices opibus, & una revolutione rotæ ſuperbiſſimos Tyrannos e faſtigio ſolii in imum piſtrini redigens: ita hanc frænans corrigenſque Numinis Orbem gubernantis Providentia, plurimas init eaſdemque inopinatiſſimas plerumque rationes, egentium ditandorum, & humilium ſubita orbis vertigine e luto in lucem ac gloriæ culmen evehendorum. Ac quod magis eſt mirum, eædem illis plerumque contrariorum eventuum cauſæ ſunt. adeo ut quibus potentia, quibus forma, quibus ars ſua atque induſtria cadendi ex ſtatu offendiculum objecerit, eoſdem, ludente ut ſolet in humanis rebus Sapientia Divina, ſua nobilitas, ſua venuſtas, ſuus labor, peritiaque fortunæ meliori reſtituant. Harum adeo viciſſitudinum ſpecimen accipe in narratiuncula non longa, ſatis inexpectatorum ſucceſſuum, quos homines quatuor haud diuturno ſunt ſpatio experti. Juvenis Regis filius, Patre mortuo, a Fratre minore invidente virtutibus ejus, & adjuto manu Factioſorum, notam ejus æquitatem formidantium, regno ejectus, vagus errare inopſque cogebatur. Huic peregre occurrit formoſiſſimus & prænobilis adoleſcens, quem ſuſpicacis Principis zelotypia, ex levi conjectu oculorum placere illum ſuæ uxori criminata, extorrem fecerat. non diu proceſſerant, caſus invicem renarrantes ſuos: cum iis ſe adjungit Mercator qui nave fracta, qua rem univerſam ſuam ingentis pretii vehebat, modo vix ſalvus enataverat, & ſeminudus quærebat ſtipem. denique toroſus & durus filius Patris Agricolæ, extruſus domo, abundantium ſobole Parentum convicio, dum ei exprobrant inertiam, ni tanto natu preſſam numero familiam levaret, eamdem terebat viam, quærens ubi operam locaret. Et hic quartus admiſſus in conſortium trium priorum, viciſſimque auditus dum ſuam & ipſe fortunam recitat. Coaluit inter quatuor diverſiſſimæ licet ſortis homines communione conciliata neceſſitatis, ſatis arcta & vera caritate conglutinata ſocietas. ut & mutui libertate ſermonis famem ac laſſitudinem humaniſſime invicem conſolarentur, & quod quiſque juvare poſſet, haud ſibi quiſquam privatim, ſed amanter in commune conſulerent. Sic iter agendo devenerunt in viciniam Civitatis magnæ, quam priuſquam ſubirent, acquieſcentes ad umbram in crepidine viæ publicæ, diſquirere familiaritate ſolita cœperunt, quam quiſque ſui, ac ſociorum ſublevandorum ſpem ac facultatem habere ſe arbitraretur.

Edit. Rom. Pag. 617.

II. Mihi, ait, Regis filius, conſcia quædam fiducia blanditur, eamdem quæ regno me privavit providentiam (nihil enim humanorum ſine conſilio Numinis geritur) inſuſpicabilem meæ prudentiæ modum quemdam inventuram extrahendi me his ſordibus, & in copiam, unde me ac meos conſoler, reponendi. Ego vero, ſubjecit vice ſua formoſus nobilis, iis quas in me prædicari memini venuſtate & claritate natalium magnopere confido. Tum Mercator naufragus: etſi, ait, rem meam mare abſorpſit, tamen induſtria quæ rem fecerat, mecum emerſa fluctibus ſpem in ſinu fovet, mutandæ iterum inopiæ in conditionem talem, qua non mihi ſoli queam conſulere. Quartus Ruſticus: vos longinqua, inquit & incerta vaticinamini. Atqui urget eſuries, cujus ego præſens in hiſce lacertis præſidium teneo. ne multa: præſtolamini hic mihi, ſi vultis, uſque ad veſperum. afferam unde cœnemus. Aſſentientibus cunctis, ſcandit ſylvoſum montem ſitum in proximo. congeſtumque ibi magnum & bene exaggeratum lignorum faſcem robuſtis imponens humeris, vænum intulit foro, citoque nummulis paratis, cibos emptos ſociis gratulans attulit: in porta Civitatis obiter ſcribens: unius hominis labor quatuor egentes pavit. Suaviter illa veſpera fuerunt: præſertim cum abundaret ex reliquiis unde poſtridie pranderent. Quod cum eſſet factum: Me, inquit formoſus adoleſcens, ordo jam meus vocat ad experiundum quid hæc forma, quidve nobilitas poſſit efficere. Ibo intro in Urbem, & ſi quid invenerim ante noctem referam. Laudarunt omnes. Ille per celebris Civitatis loca diu vagatus, incidit in Senatorem otioſe ſpatiantem in Baſilicas. Is ex adverſo gradientis os & ſtaturam diu intuitus, fieri non poteſt, ſecum inquit, quin hæc frontis Majeſtas, hic regius inceſſus indolem nobilem abſcondat. explorare juvat hominem. Sic progreſſus obviam eunti, unde te habemus hoſpes, ait. aude fateri quis ſis. ſenties in ea loca te veniſſe, ubi pretium nobilitati ac merito ſit. Ille patria & gente memorata; breviterque adjecto de fortuna ſua, quantum primo ſermone profiteri apud ignotos tutum eſt viſum, mirifice Patricio placuit. Quare illum comiter manu prehenſum, tui ſimiles hoſpitio non carent, inquit, ubi ego domum habeo: Sic in ædes eum inducit ſuas, apponique menſam de via laſſo ſane lautam imperat. Sub hanc, ejus ſermone, decoreque, ac morum uſu comperta elegantia, magis captus, ſi tibi, Urbis, ait, hujus placet commoratio, domum habes in qua, ut apud tuos, diverſere quamdiu lubebit; ſin alio urgeris, inſtructum viatico dimittam. Hoc poſtremum Juvenis accepit, neceſſarium iter ſibi cauſatus; & accepto viatici nomine ſatis magno pecuniæ numero, ad ſocios ſub Solis occaſum lætus venit: ſcripto & ipſe in foribus Civitatis ſucceſſu ſpei ſuæ in hæc verba: unius Juvenis forma peregrinos quatuor inſtruxit annona.

III. Dies jam aliquot ex formoſi nobilis pecunia jucundiſſime ſodales quatuor convixerant: cum illa ſenſim deficiente Mercator qui per eos dies parata ſibi veſte, & portu obito aliquid ibi nota-

Digitized by Google

notaverat, unde præſentis lucri offerri ſibi occaſionem opinaretur, nempe, inquit, ad ſocios, me intuemini; & vice mea promiſſum induſtriæ auxilium a me repoſcitis. non interpono moram. cras mane prodibo, & ſi Mercurius adjuverit non vacuum me veſpere recipietis. nec mendax promiſſum fuit. Sub ſerum diei poſteræ mille nummos ad ſocios attulit, quos hac arte paraverat. Luſtrando circa portus crepidinem advenas naves, unam invenerat recentiſſime appulſam, ex cujus Rectore percontando quorſum veniret; elicuerat certæ illum mercis ſatis raræ deſiderio teneri, in quam, ſi proba & idonea copia reperiretur, ſex ſeptemve nummorum millia libenter impenderet. Porro ex Amicis veteribus (nam horum quoſdam in turba forte nactus erat) didicerat, ejus ſpeciei, quam hic peregrinus Inſtitor cuperet, copiam expectari, a nauclero adventante importandam. Hunc præſtolatus præoccupat primus omnium, & de merce quam dixi pretio nummorum ſex millium tranſigit. ac dato ex Amicis ſponſore ſolutionis intra diem repræſentandæ, navarchum, quicum egerat, cum merce adit, is eam qualitate ac numero qualem optabat ſe cito nactum gaviſus, ſeptem millia nummum haud gravate paciſcitur, & ſtatim tradit. His noſter acceptis ſuam & ſponſoris fidem liberat, ſex millibus ex pacto numerandis cui debebat. Moxque ad ſocios feſtinans in porta Urbis carbone ſuæ monumentum operæ ſignavit, ſic ſcribens: Induſtria Mercatoris mille nummos una die ſibi & ſodalibus ex nibilo confecit.

IV. Unus ſupererat Regis filius: qui non ita multo poſt, die capto, non bonis avibus Urbem ingredi viſus eſt atratam luctu, nam ea ſui Regis ſine liberis defuncti funus mœſta celebrabat. Proceres qui Rempublicam adminiſtrabant tali rerum articulo ſoliciti ne quid turbarum oriretur, cuſtodias geminaverant portarum, exploratique ſubeuntes juſſerant. Ab his animadverſus peregrinus Juvenis ſpeciei heroicæ, cum interrogatus quis, cujas, unde, cur veniret? reſponſum haud certum expediſſet, ſuſpectus in vincula datus eſt, valde miſerantibus, ubi rem cognovere, tam triſtem ſucceſſum ſociis. Triduo poſt conſultantes de Regis electione Senatores, *Edit. Rom. pag 618.* audierunt a quæſitoribus quæ ii e captivo adoleſcente reſciverant. Eſſe illum Regis noti & potentis primogenitum, factione fratris minoris regni hæreditate dejectum. & forte fama rei tantæ in proximo geſtæ eo pervenerat, celebrans etiam viri laudes. His auditis Senatus Princeps, nempe, inquit, Patres, Regem Deus ultro nobis offert, quo meliorem ne optare quidem poſſumus. extincta ut ſcitis eſt cum noſtro Domino quem extulimus, regia univerſa familia. quid elegantius facere licet, quam nobiliſſimum, optimum, nec rudem regnandi artium Juvenem in vacuum noſtri regni evehere ſolium? diſceptatum aliquandiu de re, certatumque votis, ac ſtudiis: tandem euntibus pleriſque in ſententiam primi Senatoris, eductus e cuſtodia rite coronatur adoleſcens. Subjiciet ſibi quiſque facile quæ novitas, quæque admiratio cunctorum fuerit. Trium maxime ejus comitum poſt anxiam expectationem ingens gaudium, & gratulatio Dei laude conjuncta extitit. Neque horum oblitus in fortuna meliori novus Rex, ſtatim eos acceſſit, ac nobilem quidem formoſum illum, Palatino maximo auctoratum Magiſtratu apud ſe habuit. Naufragum Mercatorem ærario præfecit: Ruſtico denique villarum regiarum procurationem demandavit. Ac quod illos ſcripſiſſe in porta compererat elogium ſuæ quemque ſortis: & ipſe id imitatus, in fronte Propylæi portæ Urbis primariæ locari marmor curavit, cui litteris quadrantalibus aureis inſculpi juſſerat: certior ſolidiorque baſis fiduciæ humanæ, quam labor, forma, induſtria, Divina eſt Providentia; unde omne bonum provenit. Hæc Genxæ (id ei nomen erat) ſemper fuit opinio, feliciſſimo eventu comprobata. Sub hæc perorans Gymnoſophiſta Regi Abeſſalomo dixit: vides ex his, Domine, opes egentibus contingere, opera, ſpecie, genere, arte, at ſuper omnia, providentia, & poteſtate ſupremi Numinis cuncta ſapientiſſime æquiſſimeque moderantis.

DISSERTATIO

Parabolica XIII.

Dixit autem Rex: percepi Parabolam iſtam; & quid per eam præcipiatur intelligo. Nunc doce quo pacto fiat, ut facile oblivioni tradat ac parum curet alienas calamitates, qui nullum ipſe damnum paſſus umquam eſt, ubi autem experiri mala cœperit; aliorum illi clades, admonitiones, ac documenta ſint quibus ad reſipiſcendum adducatur.

Ad ea reſumpto ſermone Gymnoſophiſta reſpondit in hunc modum: Qui non dubitat alios lædere ut ſibi proſit ipſi, ſtultus imprudenſque eſt. quippe qui non cogitet omnium eſſe Actorum juſtas vices, immutabilique ordine ſucceſſuram aliquando cuicumque injuriæ parem ultionem: certe ut longiſſime differatur, ultima illa die qua æqua retributio cunctis, prout vixerint reddetur. Hac porro mente in calamitates incidet immedicabiles; ac niſi vitam emendet in tempore, pœnitentiæ denique ſeræ atque inutilis acri tormento cruciabitur. Hujuſmodi tamen interdum emendantur experientia malorum propriorum: & ſi quando ſentiant damna ab aliis illata, intelligere demum incipiunt abſtinendum ſibi eſſe a vexandis per injurias aliis. prout leænæ contigit. Ferunt enim Leænæ cuipiam catulos duos fuiſſe, quos ipſa venatum prodiens, tuto, ut putabat, loco depoſuit in ſylva: ubi eos inventos venator quidam interfecit, & pelle utrique detracta, ſecumque ablata, excoriatos, & miſere laceros reliquit. Redux ad locum Leæna, & cariſſimos fœtus extinctos, atque excarnificatos cernens, incredibili confixa dolore eſt, nullumque finem flendi, ac lamentandi faciebat: adeo ut ejulatuum ejus ac planctuum excita ſonitu vicina Urſa, pro neceſſitudine accurreret ad Amicam conſolandam. Ait ergo ſimul pervenit: quis te tantus mœror conficit, age quid quereris? quid tibi quod nolles contigit? Enimvero, inquit illa, quomodo non fleam non ululem, non plangam, quæ duos meos catulos amiſerim? Hos reliqueram abſconditos in arundineto Venator autem quidam illic repertos (heu mihi!) occidit, & nudatarum carnium pelles auferens abiit. dixit ei Urſa: Atqui, Amica, ferre te hunc caſum eo conſtantius par eſt, quod eum conſcia tibi es merenti contigiſſe. nam eadem quæ feciſti paſſa es. quocirca modum ponas luctibus cenſeo, ac reputans tecum quam multas & ipſa matres orbas feceris, orbitatem juſta vice tibi repenſam boni conſule, aut patienter ſaltem tolera. uſitata pateris, & æqua. æterna quippe ſancitum lege, ubique ac ſemper ſerius ocyus fit, ut quæ male quis dixit, audiat; quæ fecit, ferat; quæ ſeminaverit metat, quaque menſura menſus aliis fuerit, eadem ipſi remetiatur; denique qui foveam, qui laqueum, qui dolum quemvis in damnum alterius paraverit, ſimilibus quandoque circumveniatur inſidiis. Ad ea Leæna vero victa: recte, inquit, mones. Tum Urſa dic amabo te, quot numeras vitæ annos? ſane multos, ait Leæna. & Urſa: hoc quoque niſi grave eſt, memora, quo victus genere tanto tempore ſis uſa; quid tot iſtis annis comedere conſueveris? nempe noſti, ait illa, veſci me carnibus animantium ſolere. ſane, ait Urſa; rurſus illud quæro: quis tibi carnes iſtas ſubminiſtrabat? Venabar, inquit, quotidie in monte, & quas beſtias arripere poteram, vorabam, Rurſus Urſa: quid tibi videtur, inquit, ani-

malia illa tam multa, quæ voraſti, genitores non habuerunt? Habuerunt profecto, inquit Leæna; Cui Urſa: quid igitur cauſæ eſt, ait, cur nullius Patris, nullius Matris ex tam multis quas catulis orbaſti, ejulatus audiamus? Si ergo illi taciti dolores ſuos concoquunt, utcumque plerique non meriti paribus factis clades ſuas: vide an non æquum ſit te patientius paulo ferre quibus digna es, nec nimis indignanter excipere ab exemplis a te datis in tuum ſemel caput injuriam reflexam. quin, puto, ſi verum vis dicere, fateberis, haudquaquam te tam facilem in vexandis aliis futuram, ſi perſuaſum habuiſſes, hinc eventurum, ut tu quoque aliquando paria paterere. His auditis Leæna, reputans apud ſeſe, propriì ſeipſam ſui cauſam infortunii fuiſſe, ſeriam vitæ prioris pœnitentiam concepit; certaque emendationis, deinceps eſu carnium abſtinuit, fructibus arborum vitam tolerans. Poſt quæ ſubjunxit, compendio dicta colligens Gymnoſophiſta: Sic habe, Rex maxime; qui dolore pungitur accepti damni, ubi ſimul cognoverit, iſtud ideo ſe pati, quia ſimiliter in alios peccaverit; & malum illatum feret levius, & deterrebitur in poſterum ab aliis, reditura in auctorem quandoque injuria, violandis.

Edit. Rom. pag. 619.

DISSERTATIO

Parabolica XIV.

OPtima, & te digna (Rex ait) nobiſque utiliter recolenda diſputaſti: nunc de conſiliariis, quos adhibere Reges debent, deque illorum delectu, & uſu perlibenter aliquid audirem.

I. Tum Gymnoſophiſta hanc eſt fabulam exorſus. Erat Rex Murium Troglodyta nomine, urbem bene munitam in deſerta, & avia Regione, ſumma tranquillitate obtinens, imperitanſque ingenti numero ſuorum. Tres circa ſe aſſiduos habebat Senatores Gentis, quibus deferebat plurimum. Et erant lecti omnes expertique; ſed cunctis antiſtabat intervallo maximo, qui Tyrophagus vocabatur; Creoboro, & Linorodo (nomina hæc erant duum aliorum) haud paulo prudentior. Hi omnes quadam die circumſtantes Regem, ei & invicem gratulabantur pacem, & proſperitatem rerum, quam unica dumtaxat interpellaret ſolicitudo ab incurſibus felium, quorum eſſet dudum ipſorum generi, & multitudo formidoloſa, & vis, ac crudelitas intolerabilis. Quare duo poſtremi tempus eſſe ajebant, in hoc flore Fortunæ publicæ, diſpiciendi, num quid expediri conſilii poſſet ad ſemel defungendum tædio, & periculo tam diuturnæ, tamque importunæ tyrannidis. Ad ea Troglodytes: poſt neceſſariam, ait curam, ac tutelam mei capitis, cui etiam non mea cauſa, ſed communis ſalutis reſpectu, conſulo; equidem nihil habeo antiquius quam ſubjectorum meo Imperio ſecuritati, ac rationibus proſpicere: adeo quidem, ut filiorum, & conſanguineorum ipſos teneriimos affectus caritate populi curæ meæ commiſſi poſteriores habere ſoleam. Quare agite, libere ſuggerite ſi quid occurrit vobis opportunum factu. Faxo ne me tardum in admittendo, neve ſegnem in exequendo, quod tale propoſueritis, queri poſſitis. Ad ea Creoborus, certatim adjutante Linorodo, generoſa iſta, & digniſſima Principe inductione animi laudata, incaleſcebant in ſuadendo; ut conſcriberetur quam numeroſiſſimus exercitus poſſet ex tunc abundante Juventute Gentis. duces inde ipſis præponendos quam experientiſſimos, & fortiſſimos; tum fortunam tentandam; quæ, ut dici ſolet, audentes juvat. non temere videri magnum ex iſto conatu operæ pretium ſperandum.

II. Talia iſtis diſſerentibus, dormitare, aut aliud agere Tyrophagus videbatur, admirante Rege. qui tandem poſt longum ejus ſilentium: miror te hodie Tyrophage in conſilio tacere præter morem. An dubitas nunc primum tua huic cœtui ſenſa committere, quæ tam ſæpe ſuſpeximus: quaſi periculum ſit, aut ne talia ſint quæ ſperni queant: aut, vel ſi quid afferres quod non probaretur, ad dedecus, damnumve pertinere id tuum ullo modo poſſet; utique cum plenum, & liberum Senatori conſtet quidvis quod ſentiat expromendi jus, & noſtræ deliberationes impenetrabilis arcani religione ſepiantur. Ad ea Tyrophagus: nullus talis de te, aut de meis hiſce Collegis metus, hujus mei, quod reprehendis, Domine, ſilentii cauſa eſt: verum, ut fatear ingenue, mera inopia verborum, & quaſi quædam infantia ſuper argumento inopinato, atque improviſo mihi maxime. de quo ſi neceſſe ſit dicere, illud unum mens ſuggerit: eſſe iſtud quod mei Collegæ propoſuere negotium hujuſmodi, de quo nec cogitare amplius, nec loqui unquam oporteat. Omnium quippe rerum, quæ in deliberatione verſantur prima illa uniceque requiſita conditio eſt, ut poſſint effici. debellare autem ac funditus extinguere Gentem Felium, extra noſtram, quamlibet ſatagamus, facultatem eſſe, ſatis, ut res per ſe taceret ipſa, docere nos poſſet memoria Majorum, quos potentiores, & ſapientiores nobis, numquam tamen fando audivimus in talem ſpem, vel per ſomnium ingreſſos; abfuiſſe vero multo longius ab ullo in rem iſtiuſmodi apparatu, aut conatu meditando. Contra ea cum Creoborus, & Linorodus nihil hiſcerent, Rex tacitus admirans Tyrophagi ſolidam conſilii vim, cœtum dimiſit. Habes informatam hoc facto ideam, Domine, officii boni Regis in diſcernenda conſiliariorum, & conſiliorum qualitate. quæ ſane diſcretio eatenus eſt Principi neceſſaria, quatenus experientia demonſtrat, ea adhibita commoditates maximas; neglecta, damna ingentia Rebus publicis inferri.

DISSERTATIO

pag. 620.

Parabolica XV.

HIc Rex Abeſſalomus Gymnoſophiſtæ ait: Percepi fructu animi magno quæ docuiſti multa, & præclara: Tibique jam, ut eſt veriſimile, dicendo feſſo, moleſtus eſſe deſinam; ubi unum adhuc audiero: quid cenſeas, ac præcipias circa curioſam pruriginem quorumdam faſtidientium parata, conſentanea ipſis, & abunde ſufficientia; inhiantium vero longinquis, arduis, inutilibus.

I. Ultimi ſuper ea re ſermonis Gymnoſophiſta hoc initium fecit: Fuit apud nos Aſceta religionis, & prudentiæ inſignis quidam, ad quem hoſpes haud paris ſapientiæ divertens, ſane humaniter exceptus eſt. Inter cœnam pro præbentis Philoſophia frugalem, cujus totus apparatus pane, dactylis, aqua conſtabat; Hoſpes guſtatis dactylis ſuavem, inquit, ita me Deus amet, cibum! tædet me jam patriæ, quæ tales non gignit fructus; licet uvarum, ficuum, nucum, ac pomorum omnis generis ferax ſit, quibus abunde menſæ inſtruuntur apud nos: tamen mihi videor non poſſe jam ſine his vivere. quare volo referre domum ſemen, aut ſurculum arboris dactylos ferentis, ex qua viridarium conſeram, aut certe, quod expeditius forte fuerit, in hanc terram domicilium transferam. Arridens his Aſceta; juvat me, inquit, habere nos aliquid non inſuave tibi: tamen, ſi me ſinis dicere, magna pars tranquillitatis vitam beantis, in finienda conceſſis, ac parabilibus cupiditate ſita eſt. qui appetit longinqua, vel ſequendo fatigatur, vel carendo angitur. utramque moleſtiam lucrifecerit, qui ſuis contentus, non inhiarit alienis.

II. Caſtigata leniter Hoſpitis levitas acquieviſſe præcepto ſapienti videbatur; quando iterum erupit in appetitionem intempeſtivam alterius generis. Allegaverat forte Aſceta, pro-

vecto in varia ſermone, ſententiam ex libro Chaldaico, quam interpretatus diſſeruerat. Placuit Hoſpiti eruditio. & amabo te, inquit, iterum repete, quod recitaſti teſtimonium. me delectat iſte ſonus non intellectarum licet vocum; ac decerno dare operam addiſcendæ iſti linguæ; petoque ne graveris hujus jam nunc idiomatis elementa mihi tradere. Cui Senex: Atqui vereor, ait, ne patriæ prius obliviſcaris linguæ, quam iſtius peregrinæ uſum paraveris; ſpiſſa res eſt, experto crede, nec iſtius ætatis, aut occupationis tuæ. nec contentioni ærumnoſiſſimæ par reſponderet fructus. Quocirca metuerem equidem, ne tibi eveniret quod Corvo ajunt. Is conſpicatus aliquando Perdicis inceſſum, captus quaſi præclara ſpecie, ſtatuit omittere naturalem ſuum, ſeque laborioſe diu exercens in librandis paſſibus, & circumagendo ad ſingulos corpore, alternandaque propenſione in latus utrumque, hunc ſtulti conatus eventum habuit, ut nec perdicis greſſum, quem æmulabatur, aſſequeretur, nec Corvinum teneret amplius, ludibriumque utrique generi deberet; ac ex omni ejectus cœtu, riſu paſſim cunctorum traduceretur. Hæc pœna eſt inquietæ pruriginis in non ſibi congrua proſilibundæ. Meminiſti ne Patrem tuum, aut Patruorum aliquem, vel fando in tua familia ferri audiviſti de Avorum quopiam. qui linguam unquam Chaldaicam calluerit? Cum Hoſpes negaſſet: Aſceta excipiens, igitur, addidit, magnopere auctor tibi ſum non erumpendi extra cancellos familiarium exemplorum, ſed coercita inani curioſitate, acquieſcendi conceſſis a natura; & educationis ſorte. Hactenus Gymnoſophiſta locutus, & adoratione demiſſiſſima veneratus Regem; Reſpondi, Domine, inquit, ut potui pro mediocritate facultatis meæ, ad tua iſta quæſita multa, & varia: in quo quæſo, ſi eruditionem minus potes, qua me deſtitutum idonea, ut ſentio ſic ultro fateor, certe voluntatem parendi, & obſequendi alacritatem, etiam ultra vires prolixam, amplecti te velim, & me in numero tibi addictiſſimorum, favoris interdum tui regii, beneficæque gratiæ ſignificationibus aſpergere.

Has quindecim Diſſertationes Sapiens Medicus Perzoes ex Indica in Perſicam linguam a ſe converſas Regi Choſroi obtulit. Inde eædem ex Perſico in Arabicum translatæ ſermonem ſunt. Ex Arabico vero idiomate illas ego Symeon Magiſter, & Philoſophus cognomento Seth, communis utilitatis ſpe illectus, græce ſum interpretatus.

Laus Deo Bonorum omnium Auctori.

Digitized by Google

INDEX
RERUM ET VERBORUM
MEMORABILIUM
In ſex Libros Hiſtoriæ Pachymeris.

A

ABdicatio Patriarchatus exacta ab Arſenio 66. Suaſa Joſepho 164. Ultro data a Vecco 256. a Joſepho conditionate facta habetur pro abſoluta. 222

Abſolutio ab Excommunicatione ſuppliciter & inſtanter petita ab Imperatore Michaele 119. 145. Præfracte & inexorabiliter negata a Patriarcha Arſenio 120. 148. cur non petita a Germano 163. Impetrata tandem & accepta a Joſepho. 172

Abula Perſarum incurſionibus vexata. 174.

Accipitrariæ venationis Præfectus Muzalon tertius natu Georgii Protoveſtiarii frater 16

Achridenſis Jacobus coronat Imperatorem Theodorum Angelum. 46

Achajæ Princeps Michaeli Deſpotæ contra Imperatorem auxiliatur 46. Joannem Nothum Michaelis, verbo lædit 47. Ab eo proditus vincitur & capitur a Romanis *ibid.* Magno pretio libertatem ſuam redimit 48 Redit in Patriam honoratus ab Imperatore dignitate Magni Domeſtici 49. Pacta ejus cum Imperatore Papa diſſolvit, & juramenta irrita declarat. 49

Acropolita Georgius Magnus Logotheta docet Rhetoricam in Schola Eccleſiæ juſſu Michaelis Auguſti 160. Punit obtrectantes Joſepho Patriarchæ 177. Dicitur fuiſſe homo liberioris conſcientiæ *ibid.*, ſed defenditur in Notis 76. Intereſt juſſu Imp. judicio in cauſa Vecci, & de Synodo queritur 211. Legatus ab Imperatore ad Papam Gregorium X. negotium conciliationis Eccleſiarum conficit. 174

Actuarius Cabaſilas admonet Andronicum de periculo ægrotantis Patris. 294

Ægypti Princeps Bulgaros ignorat. 242

Æliæ Patriarcha concitatur adverſus Michaelem. Aug. a Maria Bulgariæ Regina 241. Improbat Acta Imperatoris in negotio conciliationis Eccleſiarum. 242

Æni Arx in quam Domeſtici Imperatoris cum pecunia confugerant, a Bulgaris & Tocharis obſeſſa & oppugnata. 231

Æthiopes emunt mancipia Scythici generis ex quibus a puero educatis Militiam ſuam conflant 100. Liberum tranſitum puerorum e Scythia impetrant ab Imperatore magno rei Chriſtianæ damno 101. 103. Hujus Militiæ ope Syriam, Palæſtinam, & pleraſque Aſiæ Provincias urbeſque maximas Chriſtianis eripiunt 101. 102. Æthiopum Sultan Palæſtinæ Dominus invitatur a Regina Bulgariæ Maria ad Imperatorem oppugnandum: ſed fruſtra. 241. 242

Affinitas Michaelis Auguſti deſtinata cum Chalau, perfecta cum Apaga Sultanibus Tocharorum Perſidis, per nuptias Mariæ filiæ Nothæ 99. Cum Noga Principe Tocarorum per filiam Notham Euphroſynen. 196. Cum Michaele Deſpota per Annam Eulogiæ filiam Nicephoro filio Michaelis datam 135. & ſeq. Cum Rege Pannoniæ, Anna Regis filia Andronico Imp. filio juncta 177. & ſeq. Cum Conſtantino Rege Bulgariæ Maria Eulogiæ filia ei in uxorem data. 194

Affinitas Imp. cum Crale Serbiæ tractata per nuptias Annæ filiæ Imp. cum filio Cralis, effectu caret, quas ob cauſas a pag. 198. ad 200

Affinitas ab Imperatore inita cum Joanne Myſiæ Aſane Juniore, in conjugem ei data filia Irene a pag. 241. ad 247

Affinitas ab Imperatore expetita & concluſa cum Joanne Lazorum Principe. 290

Affinitatis impedimentum obſtans conjugio Annæ filiæ Michaelis Aug. cum Michaele Deſpota, tollitur decreto Synodi 248

Agalmatis Monaſterium prope Nicæam 65

Agareni Albi Græci dicti a Latinis 206

Agathiopolis de Bulgaris capta 197

Agelarum Logotheta Hagiotheodorites fit Domeſticorum Logotheta 63

Alani Tocharis juncti 195

Allage locus in Thracia ubi Michael Imperator obiit in Agro Pachomii dicto. 293

Alexandrinus Patriarcha Nicolaus depoſitionem Arſenii non probat 154

Alexandrinus Patriarcha Athanaſius Michaelem Auguſtum comitatur in Expeditione ad Sangarim 176. 281

Alexius Alyattes dux contra Genuenſes 235

Alexius Philanthropenus Protoſtrator creatus 63. Claſſi præfectus bellum per inſulas circumfert 117

Alexius Philes cujus Pater excæcatus fuerat, ducit uxorem Mariam Eulogiæ Sororis Auguſti filiam 63. Magnus Domeſticus 116

Alexius Strategopulus Cæſar a Nicephoro filio Michaelis Deſpotæ, acie vincitur & capitur ad Tricoryphum 49. Pace facta Liber dimittitur *ibid.* Iterum rebellante Michaele, contra illum mittitur ab Imperatore 78. Ejus juſſu in tranſitu Conſtantinopolim tentat, & præter opinionem capit 80. & ſeq. Præmii loco accipit pro capta Urbe, ut poſt Auguſtos in Synaptis memoraretur 98. Victus deinde a Michaele Deſpota cuſtodiendus mittitur in Italiam ad Manfredum 33. Redimitur inde permutatione cum Anna Alamana vidua Joannis Ducæ Auguſti, ſorore Manfredi 49. 105

Alubardes unus e duobus miſſis ab Imperatore ad Papam, ſocium audiens captum & crudeliter occiſum ab Italis, fugit ex itinere & ad Imperatorem redit 93

Amerala Philippus Caninorum & Coryphi Dominus, affinitate conciliatur Michaelis Deſpotæ 283

Anaplum & Argi loca controverſi juris inter Imp. & Princ. Achajæ 48

Anazarbi Epiſcopus Theodoritus 246

Anemæ turris carcer Vecci 212

Anchialus in Rom poteſtatem venit 119

Andronicus primogenitus Michaelis Auguſti ſic ab eo nominatus in memoriam Patris Magni Domeſtici 88. Ducit uxorem Annam filiam Regis Pannoniæ 179. Coronatur Auguſtus cum uxore *ibid.* Expeditio ejus in Orientem 263. Tralles urbem reſtaurat & de ſuo nomine Andronicopolim vocat 264. Oraculum de eo ibi repertum *ibid.* Patri moribundo miniſtrandam Euchariſtiam curat 294

Andronicus Tarchaniota Marthæ ſororis Aug. filius fit magnus Conoſtaulus 166. Ducit uxorem filiam Joannis Nothi Sebaſtocratoris hac cauſa

creati 175. Ad Socerum transfugit 180. Tocharos in terras Imperii vocat. 181
Andronicus Palæologus ducit uxorem viduam Andronici Muzalonis. 63
Andronicus Sardium Epiſc. Legatus Romam. 207 Ægre conſentit in Coronationem Mich. Palæologi 59. Improbat ejectionem Arſenii. 68. Fit Monachus apud Selybriam 69. Tentans reſumere priorem gradum rejicitur a Synodo, 154
Andronicus Muzalo Magnus Domeſticus. 15
Angeli nomen familiæ Patriciæ Conſtantinopoli 36. 46
Angelus frater Socrus Auguſti creatur ab eo magnus Primicerius. 63
Anna Alamana Soror Manfredi vidua Joannis Ducæ Auguſti, Michaelis Imp. ejus pudicitiæ inſidiantis petitiones eludit 103. Eam Imp. Theodora ſua conjuge repudiata ducere uxorem tentat 104. Sed a Patriarcha increpitus deſiſtit 105. Anna ad Manfredum remittitur. *ibid.*
Anna filia Eulogiæ Nicephoro Deſpotæ nubit 135
Anna Michaelis Deſpotæ filia uxor Gulielmi Achajæ Principis. 46
Anna filia Mich. Aug. deſponſa filio Cralis Serbiæ, cur ex itinere redierit 199. Hæc deinde nubit Michaelis Deſpotæ, qui prius Demetrius fuerat dictus. 248
Anna ab Imperatore nominata filia Regis Pannoniæ Andronico ejus filio nubit 178. Eadem moritur magno Viri & Soceri luctu 277. Splendidæ ejus exequiæ. *ibid.*
Antiochia ab Æthiopibus capta, hoc eſt, a Saracenis Ægypto Dominantibus. 102
Antiochenus Patriarcha Euthymius Arſenio infenſus ejus depoſitioni conſentit 153. Relegatus in rupem mari circumfluam a Rege Armeniæ, inde liberatur miraculo S. Nicolai 242. Moritur Conſtantinopoli quo confugerat ſub tutelam Imp. 245. Succeſſor ei eligitur Theodoſius Monachus e familia Principum Achajæ 246. Mentem hujus circa Pacem Eccleſiarum explorari curat Imperator, antequam ejus electio declaretur. 247
Antiſthenis prudens votum. 184
Apagas ſive Apagan ducit uxorem Mariam filiam Notham Imperatoris. 99
Apamea deſtructa. 101
Aphamea Munitio prope Conſtantinopolim ab Italis defenſa. 64
Apocriſiarii ad Papam Martinum. 282
Aprenorum familia Patritia Conſtantinopoli. 36
Apuliæ Rex Manfredus Gener Michaelis Deſpotæ ex filia Helena. 46
Aquæ penuria urbs Trallium perit. 265
Aquilæ opere phrygionico ex margaritis, veſtibus intextæ, in Dignitatis inſigne conceduntur Conſtantino Porphyrogenito. 277
Armeniæ Rex Euthymium Antiochenum Patriarcham in rupem mari circumfluam relegat 241
Arſenius Patriarcha vocatur ad deliberationem de eligendo Tutore Principis 37. Excipitur honorificentiſſime a Magno Duce Michaele Palæologo 40. Favet promotioni Michaelis Palæologi in Imperium 44. Solicitudo ejuſdem ob periculum ejus ancipitis negotii 52. Perturbatus eventu coronati ſolius Palæologi, ſine Puero collega, fugit Nicæa & in Monaſterium ſe abdit 64. Fruſtra revocatus a Synodo, cedit Patriarchatu 66. Reſtituitur in Patriarchatum, & in Urbem Invectus ſolemni pompa, denuo ſolum Palæologum coronat 98. Imperatorem Michaelem excommunicat ob excæcatum Puerum Joannem 124. Abſolutionem petenti Imperatori inexorabiliter pernegat 119. 145. 148. Reducem Imperatorem ab Expeditione contra Deſpotam, paterne reprehendit quod bella cum Chriſtianis gereret 134. Accuſatur ab Epiſcopulo 146. Ventilatur cauſa a Synodo 147. 148. Adit Imperatorem, qui ab eo arte ſubripere abſolutionem nequidquam eſt conatus, Patriarcha ipſum repellente & graviter increpante 148. Citatus a Synodo recuſat comparere 149. Damnatur & exauctoratur ſententia Synodi 151. Denunciationem ipſi factam ſuæ damnationis & depoſitionis patienter & fortiter accipit. *ibid.* Ejicitur Patriarchio & deportatur in Inſulam Oxeam 152. 153. Fruſtra nititur reſtituere in integrum Andronicum Sardenſem 154. Accuſatur conjurationis initæ contra vitam Imperatoris 161. Mittuntur in Oxeam a Synodo qui eum de illo crimine interrogent *ibid.* Ejus reſponſa 162. Ab Imperatore non modo crimine ſolvitur, ſed etiam pecunia donatur 162. Moritur in Inſula die 30. Septembris. 173
Arſenius alter filius Acapnii. 212
Arſeniani Schiſmatici qui poſt ejus depoſitionem ſe ab Eccleſia abſciderunt 154. De his concio Imperatoris 155. Quam multi quamque potentes ii fuerint & ſeq. 176
Aſan Senior Rex Bulgariæ Theodorum Angelum Imperatorem bello captum excæcat. 46
Aſan Junior Senioris Nepos, Mytzæ filius, eligitur in Generum ab Imperatore, & ejus filiam Irenen ducit 247. Promovetur ab eodem in Regnum Bulgariæ *ibid.* Ducit exercitum contra Lachanam 250. Admittitur intra Ternobum & fit Rex Bulgariæ 251. Fugit Ternobo metu rebellionis, & ſpolia olim a Bulgaris de Romanis capta ſecum aufert. 252
Aſtytzium Arx ad Scamandrum ubi pecunia Imp. Theodori ſervabatur. 38
Aſunes fluvius alluens Arcem Bellagrada. 285
Atarii a vulgo dicti, qui aliis Tochari. 73
S. Athanaſii teſtimonium de proceſ. Spir. S. 215
Athanaſius Patriarcha Alexandrinus poſt conſtitutam Eccleſiarum pacem in eum Thronum promotus, ei acquieſcit, opus habens auxilio Imperatoris contra Barbaros Alexandriæ dominantes 242. Comitatur Imperatorem in Expeditione ad Sangarim 278. Refert Pachymeri quid ſibi tunc dixerit Imperator. 176
Athanaſius monaſticum nomen Andronici Sard. 69. 154
Auro liquefacto occiſus Chalyphas. 73
Auſtralium Hominum qualitates naturales. 100
Azatinus Sultan Perſidis, Tocharorum metu fugit ad Imperatorem 75. Humaniſſime excipitur *ibid.* Fucum ei facit Imperator cum ejus hoſtibus fœdus faciens 75. Vita ejus ignava & quotidianæ comeſſationes in publico 74. 99. Conjuratio ejus in Imperatorem, in quem Tocharos & Bulgaros concitat, & eum in extremum diſcrimen adducit 128. & ſeq. Incluſus in Arce Hæni deditur Bulgaris & Tocharis 133. An fuerit Chriſtianus dubitatur 151. Se eſſe Chriſtianum ipſe indicare viſus eſt dum Encolpia ab Imperatore petiit 150. Matrem habuit Chriſtianam optimam. 75

B

BAlanidiota Ephebus Theodori Imperatoris 20
Bajulus Magiſtratus Venetorum. 90
Balduinus Imperator Conſtantinopolitanus Latinus fugit Urbe a Græcis capta 82. Ejus negligentia in permittendo fœdari fumo Palatium 89. Excipitur & affinitate ſociatur a Carolo Rege Apuliæ. 90. & 177
Balneum Eccleſiæ Conſtantinopoli. 147
Bardariotæ pars Regii Satellitii. 179
Barlaam alio nomine Baſilius, Epiſcopus Adrianopoleos, excæcatur & in perpetuam cuſtodiam datur. 170
Baſilici duo fratres oriundi ex Rhodo ab Aula Sultanis Perſici ad Imperatorem transfugiunt. 74

Baſilii Bulgarctoni Imperatoris cadaver repertum & honorifice humatum. 21
Baſilius Caballarii filius. 21
Baſilius Baſilicus excubitor ab Imperatore factus. 74
Baſilicus ejus frater magnus Hetæriarcha creatus *ibid.*
S. Baſilii teſtimonia de proceſſione Spiritus Sancti ex Patre Filioque 270. Idem Valentis Imperatoris dona Eccleſiæ illata per accommodationem ſuſcipit. *ibid.*
Beclas vocabulum conflatum ex litteris initialibus quinque verborum. 19
Bellagrada Arx obſeſſa ab Italis, ſitus ejus & deſcriptio. 284
Beneficos eſſe principes oportere. 107. 179
Berytus deſtructa ab Æthiopibus. 100
Blachernarum Palatium. 89. 234
Blemmidas Nicephorus Religione & doctrina inſignis Monachus, aditus a Joſepho Patriarcha 192. Ejus ſenſus excelſi & Philoſophia vulgarem excedens modum 193. Moriens Teſtamentum facit, quod tamen irritum redditur 194. Ejus ſcripta contra ſchiſma. 267
Booſes fluvius Canina dirimens a Bellagrada. 286
Borealium qualitates naturales. 100
Bucellaria incurſionibus Perſarum vaſtata. 123
Bulgari vincunt Iſaacium Auguſtum & inſignia Imperii capiunt 252. Sub Rege Aſane Seniore Theodorum Angelum Imp. ſuperant & capiunt 46. Eorum Rex Conſtantinus adverſus Imperatorem concitatur ab uxore Irene 118. Coercentur ab Imperatore & multas urbes totumque Jugum amittunt 119. Conjunctis Tocharis capere Imperatorem conantur 130. Arcem Æni oppugnantes dedito Saltane Azatino recedunt 133. Pacem faciunt cum Imperatore cujus conditiones ipſe cunctatur implere 194. 195 Denuo bellum in Imperatorem moliuntur impulſu Mariæ Reginæ 241. Contemnuntur a Saltane Palæſtinæ 242. Vincuntur acie a Lachana. Rege ipſorum Conſtantino occiſo 245. Lachanam in Regem accipiunt 249. Victo a Tocharis Lachana, Regem agnoſcunt Aſanem generum Imperatoris 251. Inſidiarum metu Aſanem fugant, Tertere in regnum evecto 252. 253

C

CAballarii familia primaria Byzantii. 36
Caballarius Michael Magnus Conoſtaulus ex[illegible]ſione in fuga moritur. 229
Caballarii trecenti dati a Magno Domino Thebarum Joanni Notho. 183
Cabaſilas Actuarius admonet Andronicum de periculo Patris ægrotantis. 294
Ca[illegible]. Vide Alexius.
C[illegible]das crudeliter excæcatur. 273
Camelopardalis Deſcriptio. 101
Camytzæ familia Patritia. 36
Canina Arx poſſeſſa a Philippo Amerala. 283
Poſt ejus cædem dedita Carolo Regi. *ibid.* In eam fugiunt Reliquiæ exercitus Italici ad Bellagradam deleti. 286
Canis vocabulum Regem ſonat apud Tocharos 196
Cantacuzeni familia Primaria. 36
Canthones græcis dicti Aſini majores. 101
Cardinales a Cardine dicti. 203
Eos ambit & officiis delinire conatur Imperator. 218
Carolus Rex Apuliæ Frater Regis Franciæ eligitur a Papa Dux belli contra Manfredum Regem Apuliæ Eccleſiæ rebellem 105. 177. Victo Manfredo Regnum ipſius in præmium accipit 105. Balduino Conſtantinopoli profugo affinitate jungitur 202. Decernit expeditionem adverſus Imperatorem. *ibid.* Eam expeditionem impediri a Papa procurat Imperator 207. Graviſſime dolet Carolus negari ſibi a Papa facultatem belli gerendi cum Imperatore 228. Arx Caninorum Carolo deditur 283. In eam copias mittit quæ inde in Imperatoris ditionem irrumperent. 284
Carolus quidam Muzalonem Protoveſtiarium intra ſacra adyta occidit. 35. Invitatus in conjurationem contra vitam Imperatoris, recuſat & conjuratos detegit. 161
Carthago Æthiopibus pro Arce. 204
Caryanites fugit in Perfidem. 29
Canſtritzis Urbs capta. 197
Caſpiæ Portæ. 195
Caſtoria a Joanne Deſpota capta. 61
Catharus Legatus Reginæ Bulgariæ. 241
Celtarum ſecurigerorum inexorabilis cuſtodia. 40. Iidem Carcerum cuſtodiæ præfecti. 222
Ceras Portus Conſtantinopolis. 291
Chabæa Arx ad Sangarim. 233
Chadenus mittitur Theſſalonicam, ut capiat & ducat Michaelem Palæologum. 18. Parcit ab eo vinciendo ferrea catena quamvis juſſus. 20. Ominatur Palæologo Imperium fortuito cantu, *ibid.* Præfecturæ dignitatem a Michaele jam Imperatore accipit. 13. Auctor eſt Imperatori ut Cuſtodes Arcium prætextus militaris cenſus depauperet, *ibid.* Inde ſequuta eſt Arcium jactura. 14
Chalaza Sardenſis Epiſcopus Germano Patriarchæ ſuadet depoſitionem Patriarchatus. 167. Inde accuſatus a Germano apud Imperatorem. *ibid.*
Character Sigilli Michaelis Imperatoris. 295
Charthophylacis Dignitati adjuncta auctoritas benedicendi nuptiis. 126
Chartularius Magnus Libadarius novis Trallibus præfectus. 265
Chartophylax. vide Veccus.
Chela locus exilii Joſephi Expatriarchæ. 233
Chenchreæ ad Scamandrum. 271. 267
Chumnus Joannes accuſat Veccum. 211
Clemens Papa. 207
Clerici vehementiſſime urgentur ab Imperatore. 216. Calumniam paſſi quaſi parum fideles Imp. eo nomine vexantur. 218. Omnes, vi adacti, Paci conſentiunt. 219
Cocci Monachi. 273
Colonea a Joanne Deſpota capta. 61
Columna fori in Conſtantianis. 278
Colyba quid ſint. 255
Commemoratio Papæ in Sacro facta. 222
Concio Protoveſtiarii Muzalonis. 25
Ad eam reſponſio Palæologi. 29. Concio Mich. Aug. ſuper Urbis expugnatione 85. Concio Imp. ad Epiſcopos de rebus ſuis. 143. Concio ejuſdem ad Populum de Schiſmate avulſis. 255. Ejuſdem ad Eccleſiaſticos. 257
Conjuratio contra Imperatorem detecta & punita. 160
Conſtantinopolis capitur a Græcis. 79
In eam ſolemni pompa Imper. ingreditur. 88. Res Urbis ordinat. 90. Metu Caroli Regis Siciliæ muri Urbis conſtantinopolitanæ muniuntur. 106. 124
Conſtantinus dictus Michael Palæologus cum puer eſſet. 169
Conſtantinus Frater Michaelis Imp. minor Sebaſtocrator & Cæſar creatus. 62
Conſtantinus tertius Imper. Michaelis filius in Purpura natus inde Porphyrogenitus dictus. 104. Mittitur cum exercitu in tractus occiduos. 267. Redit capto Cotaniza rebellium Duce. 276. Satagit pro eo incolumi ſervando quem Imperator excæcare decreverat. 277. Fratre ipſius Andronico in Imperium evecto, juſſu Patris Auguſti veſtes rubras deponit; pro iis albo miſtas & purpura ſumens. 277
Conſtantinus Melangiorum Epiſc. 59

Digitized by Google

Conſtantinus Thecus aut Tecus Bulgarorum Princeps ducit uxorem Irenem filiam Theodori Imp. 22. Concitatur ab Uxore adverſus Imp. ob Joannem Irenes fratrem excæcatum. 78. 118, 129. Hoſtiliter irrumpit in ditionem Imp. conjunctus Tocharis. 130. Miſſus contra eum Exercitus Imp. multas ei Civitates & terras adimit. 119. Mortua Irene priori Conjuge ducit Mariam Imperat. ex Sorore Neptem. 194. Rebellanti Lachanæ cum Exercitu occurrens vincitur & interficitur ab illo. 244. 245

Contoſcelium reædificatum. 206

Contus idem quod Comes. 102

Coronatio prima Michaelis Palæologi fit contra pacta omiſſo Joanne Puero Collega. 59. 60. Coronatio ejuſdem ſecunda intra Urbem excluſo item Puero facta. 98. Coronatio Andronici cum conjuge. 263

Coſmidium locus Joſepho Expatriarchæ ad ſeceſſum conceſſus. 267

Cralis Serbiæ pactis non ſtat. 199. 200

Crotone Epiſcopus honoratur ab Imp. 203

Crucis gloria cauſa bellandi Francis. 204

Cubiculi Auguſti Præfectus Macronus excæcatus ab Imp. 117

Cudumenes Trajanopoleos Epiſc. 198

Cutrizaces primus Auctor conſilii tentandæ ejectionis Latinorum ex urbe Conſtantinopoli. 83. Ad eam exequendam plurimum confert. 79. 80

Cydon Joannicius ex Præpoſito Soſandrorum factus Epiſcopus Theſſalonicenſis. 72

Cyprius Georgius cooperatur Imp. in negotio Pacis Eccleſiarum. 210

S. Cyrilli teſtimonium de Proceſſione Spiritus Sancti ex Patre per Filium. 214

Cyzici Epiſcopus Georgius Legatus ad Papam a Manuele Patriarcha & Imp. Joanne Batatza. 207

D

DACIBYZA Arx Nicetiatarum maritima, qua incluſus eſt Joannes Auguſtus excæcatus. 109

Damaſcus funditus everſa. 101

Damaſceni teſtimonium de Proceſſione Spiritus Sancti. 270

Daphnuſia Inſula oppugnatur a Latinis. 79. Omittitur obſidio allata fama captæ Conſtantinopolis. 82

David Mepe Iberiæ filiam Notham uxoris Deſpotæ Joannis ducit conjugem. 122

Demetrius filius natu minimus Michaelis Deſpotæ. 135. Mortuo Patre nomen mutat & Michael vocatur. 147. Ducit uxorem Annam Imperatoris filiam. 248

Deſpoticæ poteſtatis quæ ſint inſignia. 191

Dicæophylax Scutariotes teſtis contra Joſephum. 222

S. Diomedis Monaſterium locus in quem receſſit Arſenius Patriarchatu cedens. 65

Dyrrachium terræ motu evertitur. 200. Reſtauratur & occupatur ab Illyriis. 283

E

ELEEMOSYNAM damnat Nilus Pſeudomonachus. 123

Eneti a Perſis vaſtati. 174

Encolpia quid ſint. 150. Vide etiam in Gloſſario. 16

Epheſi Epiſcopus Nicephorus fit Patriarcha. 67. Moritur Nymphæi. 72

Epheſi Antiſtes Iſaac Arbiter conſcientiæ Imper. 253. Procurat ab Imp. promulgari Novellam de Stauropegiis. 254. Idem clam infenſus Vecco, & quam ob cauſam. 269

Epiſtola duplici lingua recitata in ſacro. 223

Epſcopulus dat Imperat. Libellum accuſationis in Arſenium Patriarcham. 146

Eudocia filia minima Imp. nubit Principi Lazorum. 291

Eudocia Pulcheriæ mittit Imaginem Deip. a S. Luca pictam. 89

Eulogia Soror Imp. Michaelis ipſi cariſſima, & quare. 73. Auctor eſt fratri Auguſto pupilli Collegæ in ordinem redigendi. ibid. Favet impenſe Schiſmati, ob id graviter a fratre Auguſto diſſentiens. 213. 241

Euphroſyne filia Notha Michaelis Auguſti nubit Nogæ Principi Tocharorum. 196. Aſanem Sororis ſuæ virum ſervat & dimittit incolumem cum occiſus in convivio eſt Lachanas juſſu Nogæ. 263

Euxini Ponti navigatio Genuenſes ditat. 233

F

FERIA tertia Vecco Patriarchæ præfinita ad audientiam ab Imp. 227

Feſtum Acathiſti quando celebretur. 146

Feſtum Hypapantes ritu peculiari celebratum in memoriam abſoluti ea die ab Anathemate Imperatoris. 251

Frangopulus læſæ majeſtatis reus peractus. 160

Frerii ad Imperatorem miſſi a Papa. 208. Iiſdem Imperator ad Papam nunciis utitur. 203

Fridericus Siciliæ Rex Annæ Auguſtæ Pater. 103

G

GALATA Arx ab Imperatore oppugnata. 70. Optime defenſa a Latinis. 71. Conceſſa in habitationem Genuenſibus poſt captam urbem. 92

Galenolimen loci nomen. 163

Galenus miſſus ad Arſenium Exulem. 161

Galeſii Præpoſitus. vide, Joſephus.

Ganus Mons in quem confugit Imp. 131

Gaſmuli, qui dicantur. 173. Vide etiam in Gloſſario. 34

Gemiſtus Comentarienſis Eccleſiæ. 163

Genuenſes aliquando inferiores opibus Venetis, poſtea ſuperiores iis facti. 233. Dantur quibuſdam ipſorum Montana Phocææ ubi erant aluminis fodinæ. 234. Aliqui ex ipſis inſalutato & invito Imperatore præter urbem Conſtantinopolim ire & redire auſi, graviter mulctantur. 235. Expugnatur eorum navis ope Catelanæ onerariæ. ibid.

Germanus ex Andrianopoleos Epiſcopo creatur Patriarcha. 158. Mores ejus, indoles & vita. 157. Factio in eum conflata. 159. Holobolum Scholæ præficit. ibid. Cur ab eo impetrare abſolutionem ab Excommunicatione non curaverit Imperator. 163. Patriarchatu cedit. 168. Dona Imperatoris generoſe recuſat. 169. Mittitur Legatus in Pannoniam. 177. Legatur ab Imp. ad Papam Gregorium X. 215. Grave naufragii periculum evadit. 220. Honoratur a Papa, & Pacis Eccleſiarum negotium conficit. 222

Georgius Acrop. vide Acropolita.

Georgius Noſtongus vano tumore inflatus. 36. 37

Georgius Pachymeres unde ortus ubi natus, quo animo ac fide Hiſtoriam ſcripſerit. 1. Mittitur ad Arſenium Expatriarcham Exulem interrogandum de crimine ipſi impacto. 161. Graviter periclitatur ad Galilolimena. 163. Juvat Jobum Jaſiten in concinnando ſcripto pro Schiſmaticis. 213. Conſcribit juſſu Patriarchæ Vecci Libellum ejus abdicationis. 256

Georgius Serbus legatus a Crale artificioſe agit cum legatis Imperatoris. 200

Glabas Curopalata Meſembream recipit. 198

Glabatus inter primos murum Conſtantinopolis conſcendit cum ea capta eſt. 80

Gulielmus Achajæ Princeps. 46. Capitur a Romanis. 48

Gulielmus frater Junior Joannis Magni Thebarum

Digitized by Google

Domini ſubſtitutus pro eo in affinitatem utrique probatam cum Joanne Notho. 183. Succedit fratri mortuo in Dominio Thebarum. 230

Gregorius X. electus in Papam, cum adhuc eſſet in Syria Imperatorem invitat ad procurandam conciliationem Eccleſiarum. 207. Jam inauguratus mittit Conſtantinopolim Legatos qui id negotium urgeant. 208. Pace facta proclamatur a Græcis inter Sacra: Gregorius Summus Pontifex Apoſtolicæ Eccleſiæ Oecumenicus Patriarcha. 223. Carolum Regem impedit a bello Græcis inferendo. 228

H

HÆMUS Mons ditionis Bulgarorum. 119. Pax ibi turbata, quibus de cauſis. 241

Helena Michaelis Deſpotæ filia uxor Manfredi Regis Apuliæ. 46

Hermi Arx prope Magneſiam. 25

Hetæriarchæ admiſſionibus Præfecti. 179

Hieræ Monachus Marcus. 163

Holobolus mutilatur naſo & labris quod moleſte ferre viſus eſſet excæcationem Joannis Auguſti 102. Præficitur a Germano Patriarcha Scholæ Eccleſiaſticæ. 160. Utitur ejus opera Imperator in promovendo negotio conciliationis Eccleſiarum. 210. Indignatus quod Imperator eum ſedere non juberet, ut ei ægre faciat Pacis conſilium improbat. 218. Increpitus ab Imperatore, nimis libere reſpondet. ibid. Ex Aſylo Eccleſiæ blande eductus Nicæam relegatur. ibid. Inde accerſitus ignominioſiſſime per urbem traducitur. 219

Hyacinthus Monachus ex Occidente intimus Arſenio, & eo ejecto Arſenianæ factionis Anteſignanus. 165. & ſeq.

I

JACOBUS Chalatza Sardenſis Eccleſiæ præpoſitus. 46

Jaſites Job electus ad componendum ſcriptum Imperatori offerendum pro ſchiſmate contra Pacem Eccleſiarum. 213. Auctor eſt Joſepho Patriarchæ palam jurandi ſe numquam conſenſurum in Pacem Eccleſiarum. 214. Circularem Epiſtolam nomine Patriarchæ id jusjurandum publicantem ſcribit. ibid. Relegatur Chabæam, quæ eſt Arx ad Sangarim. 233

Jaſites Melias ignominioſe traductus per urbem. 219

Jatropulus Logotheta Domeſticorum. 190

Iberiæ Mepe David dictus. 122

Icarius Princeps Inſulæ quæ Anemopylæ dicitur, transfugit a Latinis ad Imperatorem. 229. Miſſus contra Joannem Magnum Dominum Thebarum, eum vincit & capit. ibid. Magni Ducis poteſtate Claſſi præficitur. 230. Icarii frater pugna victus capitur. 229

Ignatius Epiſc. quod Pacem Eccleſiarum non probaret Romam miſſus. 260

Ignatius Rhodius Monachus. 166

Joannes Batatza Imperator Michaelem Palæologum ambiti Imperii delatum condit in carcerem. 15. Eum inde liberat interceſſione Manuelis Patriarchæ. 16. Filium Theodorum optime ad Imperium erudit. 24. Audita fama Tocharorum Arces diligenter munit & ſe ad bellum parat. 76. Ægrotans ſanitatem a Deo impetrat Eleemoſynis. 40. Ex privata penu, non ex ærario publico, Eccleſiis & Egenis largitiones ingentes facit. ibid. Oeconomia & temperanti parſimonia, non ex corrogatione ſubditorum theſauros congerit. 38. Agriculturæ attendit, ut tributis parcat. 39. Vocatur Romanorum Pater. ibid. Annam Friderici Regis Siciliæ filiam ſenex ducit uxorem. 103

Joannes Theodori filius Patri in Imperio ſuccedit tenerrima ætate. 25. Pupillus Tutori Muzaloni commiſſus includitur in Arcem ad Hermum Magneſiæ. ibid. Optimates ab ejus Patre læſi, ulciſci dolorem ſuum eo exauctorando cupiunt. ibid. Eos delinire conatur Tutor pueri. 26. & ſeq. Seditioſi in Muzalonem concitati nutum a Puero exprimunt, quo videatur probare quod agere volebant. 32. Occiſo Muzalone de ejus tutela Proceres certant. 36. Declaratur ejus Tutor Michael Palæologus. 37. Puer Tutorem in Collegam admittit. 45. 56. In coronatione contra pacta præteritur. 59. 60. Exauctoratur a Tutore. 72. Capta urbe in ſecunda coronatione iterum præteritur. 98. Excæcatur die Chriſti natalis. 108. In Arcem Dacibyzæ includitur. 109. Qui ei ſtudent graviter mulctantur. 110. Puer cæcus Joannem ſe ferens pro Imperatore agnoſcitur a Zygenis. ibid. & ſeq. Ab iis dimiſſus ad Perſas fugit. 113

Joannes Michaelis frater, Magni Domeſtici Dignitate ornatur a Puero Auguſto, fratre Tutore Pueri curante. 45. A Michaele jam Imperatore mittitur in Tractus occiduos cum Exercitu. 61. Multas Arces capit & Deſpotam illic dominantem in arctum cogit. 62. Honoratur dignitate Sebaſtocratoris & Cæſaris. ibid. Deſpotæ titulo auctus iterum mittitur cum copiis adverſus Michaelem Deſpotam. 116. Hunc magnis cladibus illatis adigit ad conditiones pacis petendas. 120. Eo bello confecto expeditionem ſuſcipit in Orientem. 121. Virtutes ejus præſertim ſtrenuitas, caſtitas, liberalitas, religio. 122. & ſeq. Imperium a terra tutum præſtat, invictum ductans exercitum. 174. Eo in occiduos tractus averſo, Orientales laborant. ibid. Miſſus contra Joannem Nothum eum intra urbem Patras incluſum obſidet. 182. Sed ab eo clam elapſo fœde vincitur. 183. & ſeq. Juvat e terra Claſſem Romanam oppugnatam a Latinis. 186. Deponit inſignia Deſpotæ. 191. Sua claritate imperantibus ſuſpectus ſenſim redigitur in ordinem. 179

Joannes Magnus Dominus Thebarum dictus a ſuis Syrioannes. 182. Auxilia dat Joanni Notho. 183. Acie vincitur & capitur ab Icario. 229. Liberatus & deſtinatus Imperatoris gener in Patria moritur. 230

Joannes Nothus Michaelis Deſpotæ contumelia læſus a Principe Achajæ, eum prodit Romanis. 47. Megalobiachitis præeſt. 46. Patre mortuo non parvæ regionis Dominus relictus, terras Imperatoris finitimas incurſat. 173. Eum Imperator ſibi conciliatum Sebaſtocratorem creat. ibid. Generum ſuum Andronicum Tarchaniotam ab Avunculo Imperatore transfugam excipit. 180. Obſeſſus intra urbem Patras clam elabitur. 183. A Magno Domino Thebarum auxiliis acceptis, Exercitum Patras obſidentem delet. ibid.

Joannes Paraſtrum Legatus a Papa ad Imperatorem pro Pace Eccleſiarum, quid egerit & dixerit Conſtantinopoli. 208

Joannes Veccus. vide Veccus.

Joannicius Cydon fit Epiſcopus Theſſalonicenſis. 72

Joannicius Ternicopulus diſciſſus licet a Patriarcha ſe cum eo conjungit contra Latinos. 213

Joſephus uxorem habens adſcriptus fuerat clero domeſtico Irenes Auguſtæ. 170. Poſtea factus Monachus & Monaſterio Galeſii præfectus fit Confeſſarius Imp. 145. Non impetrat a Patriarcha Arſenio abſolutionem Imperatoris. ibid. Fruſtra ſuadet Germano abdicationem Patriarchatus. 164. Diſſuadet Imperatori ne abſolutionem a Germano accipiat. 163. Eligitur in Patriarcham amoto Germano. 170. Mores ejus & indoles. ibid. Ordinari recuſat ab Epiſcopo, qui fuiſſet ordinatus a Germano. 171. Imperatorem anathemate ſolvit. ibid. Sacris operatur in coronatione Andronici. 178. Factionem contra ſe conflatam vi & minis disjicere conatur. 177. In Orientem ſe confert ut

Mo-

Digitized by Google

Monachos illic contra ſe tumultuantes conciliat. 192. Congreſſus ejus cum Nicephoro Blemmida. 193. & ſeq. Reſiſtit negotio conciliationis Eccleſiarum. 213. & ſeq. Palam jurat ſe numquam conſenſurum in pacem. 214. Secedit e Patriarchio promittens ſe abdicaturum ſi pax concluderetur. 216. Pace concluſa exauctoratur. 222. Diverſatus apud Lauram comiter agit cum Vecco ſuo ſucceſſore. 232. Relegatur in arcem Chelam. 233. Impetrat mutationem exilii & ad Coſmidium mittitur. 273 Imperatori ob ſibi negatum in teſtamento ſacri titulum offenſo, ſatisfacit. 283

Irene filia primogenita Theodori Auguſti, a Patre uxor datur Conſtantino Tocho Bulgariæ Regi. 22. Infenſa Michaeli Auguſto ob Joannem fratrem ab eo excæcatum, virum contra eum concitat. 118. 129

Irene filia Imperatoris Michaelis Palæologi, nubit Aſani juniori. 247. Excipitur cum viro Ternobi & ambo acclamantur Reges Bulgariæ. 251. Inde fugiunt metu inſidiarum. 252

Iſaac fit Epiſcopus Smyrnenſi. 72

Iſaac Epiſcopus Epheſ. confeſſarius Imp. Michaelis. 253. Infenſus Vecco Patriarchæ. 269. Procurat promulgari novellam de Stauropegiis. 254

L.

LAceras primus murum Conſtantinop. aſcendit. 80

Lachanas e ſubulco fit Dux exercitus. 243 Conſtantinum Bulgariæ Regem acie victum obtruncat. 245. Acceptus in conjugem a Maria Conſtantini vidua, coronatur cum ea Rex Bulgariæ. 249. Quotidiana ejus prælia ſemper felicia, & crudelitas in bello captos. 250. Rebellant in eum Bulgari & uxorem ejus dedunt. 251. In ejus injuriæ ultionem Ternobum obſidet. 262. Duos Exercitus Romanos ſuppetias Ternobo venientes delet, *ibid.* A Noga ad quem ſupplex confugerat, in convivio trucidatur. 263

Latina claſſis a Romana victa. 186

Latinæ Eccleſiæ conſenſus perpetuus, cum Græca in præcipuis dogmatibus. 260

Latini Conſtantinopoli pelluntur. 82

Latini a Græcis admiſſi ad communionem facta Eccleſiarum pace. 223

Latinorum expeditio infelix & clades ad Bellagrada. 284. & ſeq. Ducuntur in triumpho capti & carceri mancipantur. 287

Latonæ cum Mercurio certamen. 11

Laura locus in quo Expatriarcha Joſephus cum Vecco Patriarcha ſimul diverſatur. 231

Legationes Imp. ad Papam. 93. 118. 215. & 282

Legationes a Papa ad Imp. 208. 222

Legatio Imp. ad Regem Franciæ. 203

Legationes Imp. ad Tocharos & Æthiopas. 99. 100. Ad Regem Pannoniæ. 177. Ad Cralem Serbiæ. 199

Leges Tocharorum & earum lator. 196

M

MAcarius cognomento Columba accuſatus perduellionis, oblata remiſſione pœnæ ſi paci aſſentiretur, renuens, ſubit ſupplicium. 273

Macarius Epiſcopus Piſidiæ. 252

Magedonum Gens Romano imperio aſſerta. 123 Vaſtatur a Perſis. 174

Magneſia ad Hærmum locus delectus ad cuſtodiam pupilli Principis Joannis. 25. Ibi cuſtodiebatur pecunia publica. 40

Magnus Conoſtaulus creatus Michael Palæologus. 28

Magnus Dominus vocatus Dynaſta Thebarum. 283

Magnus Dux nomen Præfecti Claſſi Romanæ. 191. 274

Majus de Belicurto ducit uxorem filiam Theodori Auguſti. 102

Manda ſive Mercurius Domeſticus Eccleſiæ miſſus in Apuliam. 267

Manfredus Apuliæ Rex Michaelis Angeli Deſpotæ gener, ob uxorem ductam Helenam hujus filiam. 46. Auxilia ſocero mittit. *ibid.* & 149. Eccleſiæ rebellis oppugnatur a Carolo fratre Regis Franciæ. 105. Vincitur & regno ſpoliatur. 177

Mantachias Dux Perſarum Tralles capit & deſtruit. 265. 266

Manuelites Nicolaus Præſes Nicææ. 137

Manuel Muzalo juſſus Genuenſes aggredi. 235

Manuel Raul relegatur Chenchreas ad Scamandrum. 271

Manuel Genuenſis Phocææ Dominus. 234

Manuel Patriarcha pro Michaele Palæologo carcere detento apud Imp. Joannem intercedit. 15. 16. Conſentit in obedientiam Papæ ſi is Latinos Conſtantinopolim tenentes non adjuvet. 210

Manuel in pueritia vocatus Michael Palæologus. 177

Manuel Theſſalonicenſis Epiſcopus non conſentit in coronationem ſolius Palæologi Joanne puero excluſo. 59

Maria filia Eulogiæ ſororis Imperatoris primum nubit Alexio Phile Magno domeſtico. 63. Vidua nubit ſecundo Conſtantino Regi Bulgariæ. 194. Maritum ſollicitat contra Avunculum ob negatas Urbes pactis dotalibus promiſſas. 195. Schiſmati favet exemplo Matris Eulogiæ. 241. Æliæ Patriarcham & Sultanem Palæſtinæ dominantem legationibus ſollicitat contra Imperatorem Avunculum. 241. 242. Sphentiſtlabum Principem e familia Regum Bulgariæ in filium adoptat & deinde interficit. 242. Mortuo Conſtantino, Lachanæ olim Subulco tertio nubit, & cum eo denuo coronatur Regina Bulgariæ. 248. 249. Deditur Imperatori & ab eo in cuſtodiam Nicæam mittitur. 251. 252

Maria filia notha Imperatoris deſpondetur Chalau Principi Tocharorum. 99. Sed eum mortuum reperiens nubit ejus filio. *ibid.*

Marmutzas vel Marcutzas dictus Germanus Patriarcha. 160

Maronenſis Nicetæ libri quinque pro Pace Eccleſiarum. 267

Marpu vox Cœlo miſſa præſagiens Imperium Palæologo. 59

Martha ſoror Imp. Michaelis, Uxor Tarchaniotæ Magni Domeſtici immaniter vexatur a Theodoro Auguſto. 21. Marthæ filii Arſenianorum partibus ſtudent & a Germano Patriarcha ſe abſcindunt. 164. Fit Monacha & Arſenianis favet. 166

Martinus Papa Imperatorem excommunicat. 282

Maryandeni vaſtantur a Perſis. 123

Megalobiachitæ populi Theſſaliæ Joanni Notho ſubjecti. 46

Melech Sultan detentus ab Imperatore. 75

Meletius Romam miſſus. 260

Melias Jaſites ignominioſe traductus per Urbem. 219

Meliteniotes juvat Imperatorem in cauſa conciliationis Eccleſiarum. 210

Melotino filio Minori Cralis Serbiæ deſpondetur Anna filia Imperatoris. 198

Mepe Iberiæ accipit uxorem filiam notham conjugis Deſpotæ Joannis. 122

Meſazon nomen Magiſtratus. 199

Meſembrea Urbs tradita Imperatori. 198

Meſites dictus Primicerius notariorum. 146

Meſothinia nomen Legionis aut Cohortis. 174 Vide etiam in Gloſſario. 35

Methonem appellunt Legati Imperatoris tempeſtate vexati. 222

Michael Palæologus Imperatori Joanni ſuſpectus

conjicitur in Carcerem. 15. Inde liberatur interceſſione Manuelis Patriarchæ. 16. Sub Theodoro Imperatore Joannis ſucceſſore cogitur, fugere in Perſidem metu excæcationis illi decretæ. 17. 18. Strenue & feliciter ibi pugnat contra Hoſtes Sultanis. 18. Reconciliatus Imperatori mittitur Dux in Occidentem, *ibid.* Theſſalonicæ accipit augurium Imperii voce Marpu de Cælo audita. 19. Vinctus in Urbem reducitur a Chadeno. 20. Audita concione Muzalonis Protoveſtiarii, illi reſpondet collaudans & confirmans eum ut perſeveret in adminiſtratione Imperii. 29. 30. Occiſis Muzalonibus fit Tutor Principis Joannis. 37. Creatur Dux Magnus. 38. Demeretur ſibi largitionibus populum. 40. Patriarcham & Eccleſiaſticos veneratione, & beneficentia ſibi adjungit. 41. 42. Magno ambitu impetrat titulum Deſpotæ. 43. 44. Tandem eo pervenit, ut declaretur Collega Principis Joannis & Imperator acclametur. 44. 45. Solvitur antiquis Juramentis per Antiſtites. 55. Regia libertate cunctos allicit. 57. Profectus cum Exercitu Philadelphiam, arces limitis munit. 58. Impetrat magno artificio, ut ſolus coronetur excluſo puero. 60. Magnas ſpes de ſe concitat in populo. 61. Legatos undecunque accipit. *ibid.* Fratres & reliquos Proceres dignitatibus honorat. 62. 63. Selybriam capit. 64. Galatam fruſtra oppugnat. 70. Cadaver inventum Baſilii Bulgaroctoni ſepeliri curat. 71. Puerum Collegam ſenſim in ordinem redigit. 72. Expugnata Urbe concionem habet 85. & ſeq. Solemnis ejus ingreſſus in Urbem. 88. Ut ſe ibi geſſerit cum Latinis 89. & ſeq. Reponit Arſenium in Patriarchali throno. 98. Cum Tocharis & Æthiopibus fœdus init. 98. Sorores Principis Pueri viris collocat. 102. Annam Viduam Joannis Auguſti ducere uxorem repudiata propria cogitat. 104. Mœnia Urbis reſtaurat. 105. Puerum Collegam excæcat. 109. Ob hoc excommunicatur a Patriarcha. 114. Bellum infert Bulgaris per ſuos Duces. 118. Ab inſidiis Sultanis Azatini graviter periclitatur. 131. Reprehenditur a Patriarcha quod bellum cum Chriſtianis gerat. 134. Abſolutione fruſtra diu petita, accuſatum Patriarcham judicari per Epiſcopos curat. 147. Damnatum & depoſitum in Oxeam Inſulam relegat. 152. Concionem habet contra Arſenianos. 155. Germanum in locum Arſenii promoveri curat. 158. Germanum clam adigit ad abdicandum Patriarchatum. 167. 168. Nepotem ejus Barlaamum excæcatum perpetuo Carceri addicit. 170 Joſephum creari Patriarcham curat. 175. Ab eo ſolvitur Anathemate. 172. Andronico filio dat uxorem filiam Regis Pannoniæ. 177. Eum Collegam Imperii facit. 178. Cum Rege Bulgariæ pacem facit affinitate firmatam. 194. Nogam Principem Tocharorum data in uxorem filia & multis præterea muneribus ſibi adjungit. 196. A Mytze Meſembream accipit. 198. Affinitatem cum Crali Serbiæ fruſtra tentat. 200. Legatos ad Regem Franciæ mittit. 203. Apparatus ejus contra Carolum. 206. Ad pacem Eccleſiarum conciliandam animum applicat. 208. & ſeq. Joannem Veccum in ſuas partes attrahit. 214. Eccleſiaſticos varie urget ad pacem admittendam. 216. & ſeq. Legatis Romam miſſis pacem conficit. 222. Gregorium Pontificem ſolemniter proclamari curat. 223. Veccum in Patriarcham eligi procurat. 224. Icarium e Latinis transfugam Claſſi præficit. 229. Genuenſium faſtum deprimit. 233. & ſeq. Alanem Generum Regem Bulgariæ facit. 247. Demetrium mutato nomine Michaelem dictum in Generum adſciſcit. 248. Promulgat Novellam de Stauropegiis. 254. Joannem Veccum prius adactum ad renuntiandam Sedem, denuo in Patriarchium reducit. 259. Ignatium & Meletium Epiſcopos Romam mittit ut a Papa puniantur. 260. Suppliciis ſævit in multos. 270. & ſeq. Expeditionem ſuſcipit verſus Sangarim. 278. Graviter indignatur audiens ſe excommunicatum a Papa Martino. 282. Captos ad Bellagrada Latinos triumpho traducit. 287. & ſeq. Lazorum Principem Generum facit. 290. Tocharos accerſit contra Joannem Sebaſtocratorem. 292. In mari periclitatur. 293. Moritur. 294

Michael Deſpota Imperium affectat. 46 Romanos vincit & Cæſarem capit. 49. Malo domitus ad pacem inclinat. 62. Cum Joanne Deſpota Imp. fratre fœdus icit. 121

Michael qui antea *Demetrius* vocabatur Deſpotæ filius gener fit Imperatoris & Deſpotæ titulo ornatur. 248

Michael Neocæſarienſis a Secretis Imp. 219

Mitris honorantur Epiſcopi Græci a Rom. Pontifice. 222

Moceſſi Epiſcopus miſſus ad Arſenium exulem. 161

Monachi Græci multi factioſi ſchiſmatum Auctores. 156. 164. & ſeq. 192. 214. 241

Monaſterium Acatonii. 18. Agalmatis. 65. Chriſti Benefactoris. 205. Coſmidii. 267. Dei qui eſt. 194. S. Diomedis. 65. Fontis. 80. Galeſii. 163. Hieræ. 163. Hodegorum, 224. Hyacinthi. 218. Maganorum. 257. 258. S. Michaelis Archangeli. 253. 278. Nigri montis. 158. 224. Novum. 294. Oxeenſe. 152. Pandocratoris. 88. Pantepoptæ. 176. Præcurſoris. 109. Paſchaſii, 64. Salvatoris. 65. 72. Soſandrorum 22. 72. Theologi. 71. Xeropotami. 72

Monaſteria deſolata & deſtructa reſtaurantur ab Imperatore. 91

Monembaſia Romanis ſubjecta. 115

Monoconſtantinus Epiſc. Neocæſareæ miſſus ad Arſenium. 161

Montani rebellant contra Imp. ob Joannem excæcatum. 109. Oppugnantur totis Imperii viribus fruſtra. 110. & 111. Arte tandem & colloquiis debilitantur. *ibid.*

Moſynes vaſtati a Perſis. 174

Morea vel Moreum dicta Peloponneſus. 102

Mugulii dicti Tochari. 193

Muzalones ex ignobilibus promoti ad ſummos honores a Theodoro Aug. 17

Muzalo Georgius Protoveſtiarius ducit uxorem Cantacuzenam Michaelis Palæologi ex ſorore neptem. 17. Declaratur Tutor Pueri Joannis ex teſtamento Patris Theodori Aug. 25. Placare invidiam nititur concione ad Proceres habita qua ſe offert paratum abdicandæ poteſtati 25. & ſeq. Trucidatur a Seditioſis intra Sacra Adyta & membratim conciditur. 35

Muzalo Andronicus Magnus Domeſticus ducit uxorem Cloiſtam Raulis filiam. 17. Occiditur a Seditioſis retro Portam Templi Soſandrorum. 34

Muzalo Theodorus. vide Theodorus.

Mytzes Meſembream Imperatori tradit. 198

Mytzæ filius Joannes fit Gener Imperatoris & Rex Bulgariæ. 247

N

NAUFRAGIUM Legatorum Imperatoris Romam euntium. 173

Nicæa falſo nuncio turbata. 136. & ſeq.

Nicephorus Blemmidas. vide Blemmidas.

Nicephorus Epheſi Epiſc. fit Patriarcha. 67. Moritur. 72

Nicephorus filius Michaelis Deſpotæ Annam Eulogiæ filiam uxorem ducit. 135

Nicetas Heracleota mittitur a Synodo ad Arſenium. 65

Nicetas Theſſalonicenſis in Dyrrachienſem promovetur Thronum. 72. Servatus inter ruinas Dyrrachii terræ motu deſtructi, inde recedit. 201. 202

Digitized by Google

Nicolaus Papa a Pachymere dictus Urbanus. 260
Nicolaus Alexandrinus Patriarcha Arſenii depoſitioni non conſentit. 153
Niger Mons in quo Germanus & Theodoſius poſtea Patriarchæ ille Conſtantinop. hic Antiochenus vitam Monaſticam exercuerunt. 224
Nili Pſeudomonachi Siculi prava doctrina. 123
Nogas Dux Tocharorum miſſus a Cane, res ſuas agit, ſeque Principem facit. 195. Delinitur ab Imperatore nuptiis filiæ & donis. 196. Lachanam ad ſe ſupplicem profectum in convivio trucidat. 263. Auxiliares copias Imperatori contra Joannem Sebaſtocratorem mittit. 291
Noſtongi Gregorii arrogans jactatio. 36. 37
Noſtongoniſſa Monacha Arſenianorum factioni addicta. 164

O

OENEOTA regii Cleri lampadarius Amicus Arſenii ad eum miſſus. 163
Optimatibus Præfectus Michael Palæologus. 17
Vide & gloſſ. 39
Oreum captum a Romanis. 115
Oxea Inſula in quam relegatur Arſenius. 152

P

PACHOMIUS Georgius ſuſpectus Imperatori ob quoddam vaticinium, ab eo excæcatur. 273
Pachomii Ager dictus locus ubi mortuus eſt Imp. Michael Palæologus. 273. & 293
Pantepopteni Monachi Joſepho Patriarchæ infenſi. 176
Pannoniæ Rex uxorem captivam ducit. 177
Paraſceve dies obitus Imperatoris Michaelis Palæol. 294
Paraſtron Joannes miſſus a Gregorio X. ad Imp. Conſtantinopolim ſtrenue agit pro conciliatione Eccleſiarum. 208. & ſeq.
Paſchaſii Monaſterium locus electus ad ſeceſſum ab Arſenio Patriarcha. 64
Perdiccas Medicus ob dictum liberum naſo truncatus. 273
Philanthropenus Alexius Claſſi Præfectus Inſulas vaſtat. 117. Latinos vincit magna pugna Navali. 186. Periclitatus ex vulneribus in prælio acceptis, ſanus in præmium victoriæ Magni Ducis dignitatem accipit. 191
Philes Magnus Domeſticus Dux in bello Peloponneſio. 117
Philes Theodorus excæcatus a Theodoro Laſcari Auguſto. 17
Phocææ Montana aluminis fodinæ Manueli Genuenſi attributæ a Michaele Imp. 234
Pinacas Heracleæ Epiſcopus excluſus honore ordinandi Patriarcham, in compenſationem præficitur Palatinis Sacris. 171
Piſani Conſtantinopoli habitare permiſſi ab Imperatore Græco poſt urbem e Latinis recuperatam. 90. Conſulem illic ſibi præficiunt. ibid.
Poteſtas nomen Magiſtratus Genuenſium Conſtantinopoli degentium. 90
Princeps nomen quaſi proprium Dynaſtæ Peloponneſi. 224
Proſelontes dicti Remiges. 117
Prothieracarii ſive Præfecti Aucupio dignitas Muzaloni tertio Fratri collata. 17

R

RAUL Alexius Protoveſtiarii dignitate privatus a Theodoro Auguſto. 16
Raulis filia Cloiſta Theodoro Muzaloni Magno Domeſtico nupta. 17
Raulis filii ſummam poteſtatem ambiunt. 36
Raulis filii Manuel & Iſaacius excæcati, quod Paci Eccleſiarum conſentire nollent. 110. 111
Rhædeſtus locus exilio præfinitus Clericis recuſantibus pacem. 218. In eum appellit Imperator æger & a tempeſtate periclitatus. 293
Rhos Solymas Dux Latinorum Bellagrada oppugnantium, capitur. 186
Rucha Monachus præpoſitus ſupellectili Eccleſiæ reponendæ. 98

S

SALPACIS cognomen Ducis Perſarum, qui Tralles expugnavit. 265
Sancti dicti Imperatores ex quo Sacro oleo inuncti ſunt. 283
Sanctum vocatum ferrum candens quo ad probandam innocentiam utebantur. 21
Sangaris fluvius munitus Præſidiis contra Perſas 281
Scythæ pueri ab Æthiopibus empti educantur in milites. 101
Sebaſtocrator creatus Joannes Imperatoris frater 62. Item Joannes Nothus. 173
Selybria Latinis erepta. 64
Senacherib cognominatus quidam Malus Judex nomine Michael. 54. Is ægre refert receptam a Græcis urbem. 83
Serborum injuriæ in Legatos Imperatoris. 200
Siſinii Canones de Matrimoniis. 248. Cujus Siſinii ſint in Notis. 85
Soleas Eccleſiæ reſtauratur a Michaele Auguſto. 98. Quid ſit. in Gloſſario. 51. & ſeq.
Sphenthiſlabus adoptionis ſpecie deceptus & occiſus a Maria Bulgariæ Regina. 242
Stephanus Ureſis Cralis Serbiæ in fœdus affinitate firmatum cum Imperatore conſentit. 198. Ejus ſordes domeſticæ. 199

T

TARASII ſententiam VII. Synodus ſequitur. 270. Tarchaniota conjux Marthæ Sororis Imperatoris. 21. Ejus filii æmulatione diſcordes. 166
Tanaites ventus. 234
Tarites naves Genuenſium. 233
Tatas Aulæ creatus Andronicus, quæ ſit ea dignitas. in Gloſſario. 56
Thecus, vide Conſtantinus.
Ternobus urbs regia Bulgarorum circumſidetur a Lachana. 249. In eam idem admittitur & fit Rex. 250. Eadem deditur Aſani exauctorato Lachana. 251. Fugit inde Aſan. 252
Terteres repudiata legitima conjuge ducit ſororem Aſanis & creatur Deſpota. 251. 252. Machinatur ejectionem Aſanis. ibid. Fit Rex Bulgarorum. 253
Theodora ſive Theodoſia (nam in hujus nominis ſcriptione variat Pachymeres) Neptis Michaelis Aug. ex ſorore Martha, deſponſa primum Balanidiotæ juſſu Theodori Aug. deinde contrario ejuſdem mandato nubere coacta Caballario, admittere hunc in Thorum noluit. 21. Priori ſponſo Balanidiotæ deinde ex voto ſuo nupta, eo mortuo fit Monacha & Arſenianæ factioni ſe addicit. 166
Theodorus Angelus arripit Imperium & coronatur ab Achridenſi Ep. Jacobo. 46. Bello captus excæcatur. ibid.
Theodorus Corys. vide Corys.
Theodorus Laſcaris a matre dictus, filius Joannis Batatzæ Imperatoris, a Patre ad Imperium bene adminiſtrandum præclare eruditur. 24. Patri mortuo ſuccedens novos homines promovet, Principes dejicit. 16. 17. Oculis privat Conſtantinum Strategopulum Alexii Cæſaris filium, & Theodorum Philen. 17. Paria cogitat in Michaelem Palæologum, ſed is admonitus excæcationem prævertit fugiendo in Perſidem. 18. Eumdem Michaelem ſibi reconciliatum Ducem in Occidentem mittit. 18. Mox ipſum capi & conſtringi juſſum retrahit & carceri mancipat. 19

19. Sororem ejus Martham dire torquet. 21. Diro morbo ægrotat. 17. 21. Suſpicionibus indulget, contemni ſe & præſtigiis peti ſine cauſa credens. 17. 21. Ingenium ejus & dotes præclaræ. 23. Moritur. 22. Monachi habitu indutus. 25. Tutorem filio relinquit Protoveſtiarium Muzalonem. 25

Theodorus Muzalo promovetur ab Imperatore, amplo conjugio & Logothetæ Generalis dignitate auctus. 275. Ob pertinaciam in ſchiſmate ab eo fuſtibus cæſus, reſipiſcit. 276

Theodorus Philes excæcatus a Theod. Aug. 12. In ejus filium ſententiam infeſtam dicit. 43

Theophanes Ep. Nicænus Romam miſſus Legatus naufragio perit. 215

Tochari Romanis Imperatoribus terribiles. 76. 77. Chalypham & Perſas ſibi ſubjiciunt. 73. 74. Eorum vano terrore turbatur urbs Nicæa 136. & ſeq. Mugulios ſe nominant, & Principem ſuum Caneu. 195. Leges eorum 196. Ducem eorum Nogam Imperator affinitate ſibi conciliat & muneribus delinit. 196. 197. Idem Imperator ab eorum improviſa incurſione periclitatur. 130. & ſeq. Eos advocat contra Joannem Sebaſtocratorem. 291. Duces eorum moribundus alloquitur. 293

Trajanopoleos Ep. Cudumenes miſſus in Serbiam. 198

Tornicius Sebaſtocrator Socer Joannis filii Michaelis Deſpotæ. 271

Tralles reſtaurantur ab Andronico filio Michaelis Aug. 264. Capiuntur & deſtruuntur a Perſis. 266

Tzaſimpaxis Protoſtrator Lachanæ cum eo trucidatus. 263

Tzernicum captum a Joanne Deſpota. 61

V

VATICINIUM in ſolo urbis Trallium repertum 264. Vide & in Notis. 86

Veccus Joannes Somnio præmonetur de morte plurimorum ex Clero. 69. Chartophylax creatus ſuſpendit Sacerdotem quod ſponſis benedixiſſet ſine ſuo aſſenſu. 126. Ob id factum graviter vexatur. 127. Legatus mittitur cum aliis ad Cralem Serbiæ. 198. Præcedit Socios Legatos exploraturus quo loco res eſſet. 199. Obſiſtit Imperatori procuranti Pacem Eccleſiæ Græcæ cum Latina. 210. Accuſatur a Joanne Chumno. 211. Conjicitur in carcerem. 212. Lectis Patrum veterum libris reſipiſcit, conſtanter profitens agnitam veritatem. 214. Fit Patriarcha. 224. Intercedit pro egenis apud Imperatorem inſtantiſſime. 226. Aſſignatur illi certus ad audientiam dies. 227. Libellos Schiſmaticorum legens, primum decernit abſtinere ab iis ſcripto refellendis. 231. Accuſatur calumnioſe. 253 Suſpicio in eum falſa. 255. Renunciat Throno. 256. Reſtituitur. 257. Scribit contra Schiſmaticos revocato priori propoſito non ſcribendi. 267. Querelæ Schiſmaticorum de eo. 268. Juſta funebria perſolvit Annæ Auguſtæ. 272

Veneti Conſtantinopoli degunt ſub Magiſtratu proprio Bajulo dicto. 90

Voluntarii prope Conſtantinopolim degentes inter Græcos & Latinos Neutri, Græcos adjuvant in recuperanda urbe. 78. & ſeq.

Ureſis. vide Stephanus.

X

XIPHILINUS Michael Notarius creatus referendis in Acta iis quæ a Vecco Patriarcha cum Imperatore tranſigerentur. 227

Xiphilinus Theodorus Magnus Oeconomus promiſſum accipit a Vecco non ſcribendi de controverſiis. 231. 267. Imperatorem monet ne metu externi Belli civile concitet. 226

Z

ZACHARIÆ filius Manuel Genuenſis Phocææ Montana ab Imperatore impetrat. 214 Vide & in Notis. 84

Digitized by Google

INDEX
RERUM MEMORABILIUM
In Tres Libros Obſervationum Pachymerianarum.

A

AGATHOCLES Eclipſis præſagium eludit. 108
Acquiſitio quid ſit apud S. Paul. Epheſ. 1. 14. 89
Acropolita. vide Georgius.
Actuarii qui dicantur. 56. Ejus nominis notio quanto latius pateat quam vulgo putetur. 6
Additio vocis, Filioque, ad Symbolum Nicænum vulgo dictum, quando & quo jure facta ſit a Latinis. 80
Æræ Græcorum anni qua methodo reducantur ad æram Chriſti. 124
Alexandri IV. initium & finis ſedis. 130. 131
Aluminis fodinæ in Montibus Phocææ. 81
Aluminis præparatio & uſus in tinctura pannorum ibid.
Andronici Senioris annus Natalis & vitæ ſpatium 126. & ſeq.
Antidorum Panis benedicti nomen. 8. 9
Antimenſia quid ſint. 18
Argentum vivum in quo differat ab Hydrargyro. 78. Ejus uſus nunc ignotus in excavandis portubus. ibid.
Arſenii duplicis Patriarchatus initium & finis, Sedis ac vitæ ſpatium. 113. & ſeq.

B

BARDAREOTÆ qui & unde dicantur. 12
Bema Græcis dicitur non modo altare gradibus ſublatum, ſed & ſpatium ab eo ad Cancellos. 53. 54

C

CHALCEDONENSIS Canon a Græcis Schiſmaticis falſo dictus contuliſſe primatum Conſtantinopolitanæ Sedi. 79
Candelabri ablatio ſignum depoſiti Epiſcopatus. 69
Cardinales a Cardine dicti. Locus ea de re Pii II. 72
Catanei Phocææ Domini. 84. & ſeq.
Cauſæ vocabulum quatenus toleretur in explicanda proceſſione Perſonarum Divin. 4
Clemens IV. fit Pontifex. 132. & ſeq. Moritur. 134
Colyba quid ſint. 30
Cometa anni 1264. negligenter deſcriptus a Pachymere. 23
Cometæ anni 1664. Hiſtoria curſus ejus initium, viam & finem ſignans. 74
Cometa anni 1665. initio Aprilis apparens circa 19. Aprilis videri deſinens. ibid.
Confeſſarius quo a Græcis vocabulo deſignetur. 42
Conſtantinopolitanus Patriarchatus ordine quartus, ambitione in ſecundum promotus. 79
Conſtantinopolis quando capta a Latinis. 94. Quando a Græcis recepta. 111
Cralis nomen Principis in Serbia. 31

E

EMPEDOCLEUS. vide Sphærus.
Eclipſis Solis a Pachymere ambigue deſignata. 97. Eadem vero ſuo anno reddita. 98. Ejus Epilogiſmus accuratus. 99
Eclipſis Solis a Gregora memorata quo anno contigerit. 119. Ejus calculi exacti. 120. & ſeq.
Eclipſes non portendunt adverſa. 107. 108
Elogium Michaelis Auguſti. 68
Encolpia quid ſint? Cantacuzeni locus de iis agens declaratus. 16. 17
Epicombia quid ſint apud Græcos. 21
Euchariſtiæ reliquiæ quo nomine a Græcis appellentur. 1. Eæ conſumendæ Pueris dabantur. ibid.
Euchelæum quid dicatur Græcis. 23
Eulogia panis benedictus Græcis vocatur. 22. 23
Exauctoriani qui eſſent apud Græcos. 20

F

FAMA peculiari notione uſurpata Pachymeri vox. 58
Feſtum Acathiſtum Græcis dictum quando celebraretur & quo ritu. 5. 118. Ejus Inſtitutionis occaſio & origo. 5
Franciſci Secundi Regis Galliæ Symbolum. 99
Fratriarcha pro Patriarcha ſcommatice dictum. 58
Frerii Græcis dicti Religioſi Latini. 58
Fuſtanium vulgo in Gallia dictum pannus Goſſypinus, unde videri poſſit etymon trahere. 46

G

GASMULI qui & unde dicti. 54
Georgius Acropolita defenſus a calumniis Schiſmaticorum. 76. Conſtantia ejus & confeſſio illuſtris. ibid.
Germani Patriarchatus quando cœperit, & deſierit. 116. 117. & 133
Gradus cognationis aliter a Græcis numerati. 85
Gradus Geminorum in deſignatione Eclipſis male numerati a Gregora. 123. 124
Gregorii X. Pontificatus. 135
Gruma & Groma nomen inſtrumenti agrimenſorii. 44

H

HADRIANI V. Papæ breviſſimus Pontificatus. 80. 137
Heraclea Ponti quo anno a Perſis capta. 139
Heracliti ſententia declarata. 77
Heſychius emendatus. 44
Holobolus impatientia contemptus in Schiſma relapſus. 83. 84. Ejus ſupplicii annus. 115. 116

I

INNOCENTIUS V. init Pontificatum quadrimeſtrem. 137
Joannes XXI Pontifex paucis Menſibus ſedet. ibid.
Joannis Batatzæ Auguſti mors & tempus Imperii 93. 94
Joannes Veccus quando factus ſit Patriarcha. 118. Idem defenſus a calumniis Schiſmaticorum. 87
Joannis Pupilli excæcatio quando contigerit, & quo ejus ætatis anno. 112
Judicium dictum ferrum candens quod tangere jubebantur de quorum Innocentia dubitabatur. 67

Digitized by Google

L

LEONIS III. Papæ conſtantia in non admittenda additione ad Symbolum in Eccleſia cantatum. 82
Leovitius prædicens ex Eclipſibus futura juxta falſas regulas aſtronomiæ judiciariæ, vanitatis & præſidentiæ notatus. 110
Ludovicus Cellotius defenſus. 15

M

MAGNUS Dominus Princeps Bœotiæ vocatus. 76
Mamacuthus quid ſonet ex Euſtathio & Heſychio oſtenſum. 33
Marmutzas aut Malcutzas Germanus per ſcomma dictus. 34
Martinus IV. Palæol. Imp. excommunicat. 139
Maryandeni Cantus lugubris artifices. 25
Megaloblachitæ qui & ubi fuerint. 34
Menſium nomina peculiaria Pachymeri. 90. & ſeq.
Menſem apponere Diplomatibus non permiſſum Andronico in Imperii collegium aſſumpto. 37
Meſazon dignitatis nomen. 35
Meſothinia Legionis nomen. 35
Methone portus oppoſitus Coronæ. 84
Michaelis Palæologi mortis tempus & ſpatium Imperii. 128
Militares qui dicti. 6
Monomachia præſcripta in probationem Innocentiæ. 65
Moreum Peloponneſus dicta. 38
Moſynes populi. 38

N

NICÆNA II. Gener. VII. Synodus Symbolo addit vocem, filioque. 81
Niclas turbatus viſa Eclipſi. 108
Nicolaus III. Papa perperam a Pachymere vocatur Urbanus. 139
Nicolaus Medicus Actuarius dictus. 6

O

OBLIVIONIS carcer quis & unde dictus. 17
Optimates, Legionis aut Cohortis militaris nomen. 39
Olei benedicendi ritus, & ejus uſus. 23
Oleum Eccleſiæ & Epiſcopatus Symbolum. 69

P

PACHYMERIS ætas, Patria, profeſſio. 63
Papias cujus dignitatis nomen eſſet. 40
Pauſaniæ Oraculum de Trallibus. 16
Piota aut Poeota dicta Græcis recentibus amuſſis agrimenſoria. 12
Princeps propria appellatio Dynaſtarum Francorum imperſtantium Peloponneſo. 61
Purpura pars Ædium Palatii Conſtantinopolitani, propriè addicta puerperiis Auguſtarum. 72. Structa ex marmore Roma portatur. Ex Anna Comnena. *ibid.* Locus Lampridii ea occaſione illuſtratus. *ibid.*
Pyramides in ſuppellectili Imperatoria quæ ſint 85
Pyla dicta Catena portum claudens. 46
Pyla etiam vocatum volumen panni. 46

R

RHOS phalangii ſpecies. 47

S

SANCTUM vocatum ferrum cujus tactu innocentia probabatur. 67
Sigilli cuſtos, ut in aula Byzantina vocaretur. 50
Sigillum Michaelis Palæologi Imp. 88
Siſinnius Patriarch. CP. Canones de Matrimoniis fancit. 81
Soleas quid ſit in templis Græcorum accurate quæſitum. 52
Sphærus empedocleus quid Pachymeri dicatur. 49. 50
Stauropegia quid ſint apud Græcos Eccleſiaſticos, declaratum. 47. 48
Sultan Perſidis auro in os infuſo ſuffocatus. 60
Symbolum Conſtantinopolitanum etiam Nicænum dictum. 82
Synapta quid dicatur Græcis. 48
Syneſii Epiſtola nunc primum edita. 70

T

TACTUS ferri candentis imperatus ad probationem innocentiæ. 67. Ejus uſus antiquitas. *ibid.*
Tatas quod officium eſſet in Aula Byzantina. 56
Tanaites ventus quis & unde dictus. 55
Tarites naves cujus formæ. 56
Telchines dicti Malefici Dæmones. 56
Theodori Laſcaris Imp. Imperii initium. 94. Sexta die poſt ejus inaugurationem viſa Eclipſis Solis. 97. & ſeq. Mors ejuſdem. 121. 130. 131

V

VELOTHYRA ab Anaſtaſio Biblioth. memorata quid ſint & quem uſum habuerint. 52
Ventriloqui dicti, qui ſine Auctore aliquid ex ſe ſolis affirmant. 10
Victoris Aurelii locus de Actuariis, expoſitus. 6
Urbanus IV. Pontificatum init. 132. Moritur. 132
Vulgata verſio defenſa contra Genevenſes in loco Pauli ad Epheſ. 2. 89

Digitized by Google

IN

SPECIMEN SAPIENTIÆ INDORUM VETERUM

ELENCHUS DISSERTATIONUM PARAB.

Cum Scopo & argumento ſingularum.

DISSERTATIO Parab. I. *a pag.* 154. Repræſentat in Veſtigatore artes ambitionis improbæ, conciliantis & dirimentis inter alios gratiam ad quæſtum proprium; eoque per omnia ſcelera graſſantis. Obiter multa inſeruntur alia varias vitæ ac moralis Doctrinæ partes informantia.

Diſſert. Par. II. *pag.* 167. Exprimit ingenium Rei audacis & callidi in eludendo judicio; & demonſtrat inutile ad extremum eſſe totum iſtud artificium.

Diſſert. Par. III. Officia praxim & fructus veræ Amicitiæ declarat.

Diſſert. Par. IV. *pag.* 172. Varia demonſtrat. Primum. Odii profundi & inveterati vim malignam. Deinde conſiliorum delectum in periculis Reſp. Poſtea neceſſitatem arcani ad eorum ſucceſſum. Præterea fidem veram ac caritatem civis ſe pro Patria devoventis. Denique quanta pernicie credatur Transfugis.

Diſſert. Par. V. *pag.* 180. Traducit ſtultitiam eorum qui aſſecuti quod optant, id elabi ſibi e manibus ſinunt: &, qui elapſi graviſſimis periculis, denuo ſe iis offerunt.

Diſſert. Par. VI. *pag.* 181. Ludibrio exponit præfeſtinationem otioſam longinqua & incerta præoccupantium præſentibus curis amplecti.

Diſſert. Par. VII. *pag.* 182. *& ſeq.* pro Scopo habet oſtendere quantum uxor prudens & fidus ac ſapiens conſiliarius utilis Regi ſit ad præcavendas inſidias regno ac capiti ejus perniciem ſtruentes.

Diſſert. Par. VIII. *pag.* 186. Cautiones præſcribit tenendas in Amicitiis quæſtuoſis, temporis ſolum & mutui uſus cauſa contractis.

Diſſert. Par. IX. *pag.* 186. Deterret a fidendo reconciliationi gratiæ oblatæ a Principe quem graviſſime quis læſerit.

Diſſert. Par. X. *pag.* 188. verſatur in Explicandis fraudibus inſidioſiſſimis invidorum quibus innocentes & fidos Regibus Miniſtros pervertere conantur; indicatis ſimul rationibus iis occurrendi; & vi veritatis ac Sanctimoniæ omnes malitiæ conatus ad extremum eluctantis.

Diſſert. Par. XI. *pag.* 191. quam turpe ſit ingrati animi vitium in homine monſtrat exemplo beſtiarum, & ab eo deterret propoſita ejus pœna.

Diſſert. Par. XII. *pag.* 192. Societatis ſimilitudine fortunæ coaleſcentis inter homines diverſiſſimæ Sortis, Exemplum proponit. Providentiæ conſulentis hominibus curam beneficam declarat, & eam eſſe demonſtrat optimum & certiſſimum fundamentum fiduciæ humanæ.

Diſſert. Par. XIII. *pag.* 193. Docet vices æquas rerum æterna lege conſtitutas. unde conveniat non ægre ferre cum quis quæ fecit, patitur.

Diſſert. Par. XIV. *pag.* 194. Tradit modum diſcernendi conſilia utilia ab inanibus, qualia maxime ſunt id ſuadentia tentare quod fieri nequit.

Diſſert. Par. XV. Caſtigat curioſum deſiderium longinquarum & inutilium rerum.

Digitized by Google

INDEX
RERUM MEMORABILIUM
In Specimen ſapientiæ Indorum veterum.

A

ABESSALOMUS Rex Indiæ conſulit Gymnoſophiſtam. 154. & ſeq.
Amicitiæ veræ officia fabuloſis narrationibus adumbrata. 172. & ſeq.
Anaſuranus dictus Choſroes Rex Perſarum. 143
Arcani neceſſitas in conſiliis. 178
Artes aulicæ malignorum Æmulos dejicere conantium fabulis, aut parabolis expreſſæ. 163. 189
Aſceticæ vitæ dignitas & utilitas. 152. 154
Averſiones a natura inditæ aut ob graviſſimam Injuriam ſuſceptæ, immedicabiles. 179. 187. 188

B

BENEFICIORUM bene ac male collocatorum ſucceſſus. 191. 192
Beneficentiæ ſumma dignitas & utilitas. 152
Brachmanum ſcelus deprehenſum & punitum. 186

C

CALUMNIATORUM tragicus finis nulla illorum fraude audaciave vitabilis. 172
Choſroes Perſarum Rex mittit Perzoem in Indiam. 143. Reducem inde humaniſſime excipit & liberaliſſime remuneratur. 149
Conſilia bona fruſtra ingeſta ſceleratis. 169
Credulitatis ſtultæ pernicies. 150. 151
Curioſitatis otioſæ pœna. 155

E

ELEPHANTI Lunam timent. 178. 179

F

FATALIS neceſſitatis doctrina rejecta. 188
Fraudes in caput fraudantium recidunt. 148. 165

G

GENXAE Principi regno pulſo quam bene ſucceſſerit fidere Divinæ Providentiæ. 193
Grati animi officium erga beneficos quam laudabile. 191

I

INNOCENTIA circumventa per calumniam mirabiliter defenſa. 166. 171

Judex ut ferre debeat maledicta Reorum ſtomachum in eum erumpentium. 170

M

MATRONA Inda artificioſiſſime accuſata, ut liberata divinitus fuerit. 181
Medicæ artis defectus. 150
Medicus imperitus pharmacum quo ægrum imprudens occiderat juſſus haurire, male interit. 170

P

PALADIS Reginæ præſtantes dotes & virtutes. 182
Palatii Conſiliarii Regis primarii prudentia & dexteritas ſumma. ibid.
Parentum auctoritas in religione non temere ſequenda. 149
Perturbationum vehementium pernicies exemplo declarata. 151
Perzetzemchar Scriptor Regius Choſrois. 149
Perzois ortus, educatio, vitæ inſtitutum, late declarantur. 149. & ſeq.
Phyſiognomicarum divinationum vanitas exploſa 170
Præfeſtinationis intempeſtivæ ridicula traductio. 181.
Providentiæ cuncta in mundo gubernantis exempla. 158. 159. 193

R

RELIGIONIS veræ ſumma neceſſitas ad obtinendam felicitatem. 150. Ejus inquiſitio ardua. ibid.
Reſurrectionis notitia res præcipuæ utilitatis, fructus Vitæ Aſceticæ. 152

S

SOLITUDINIS commoda. 188

V

VESTIGATOR hominis malitioſe verſuti perſonam exprimit. 155. & ſeq.
Vices omnium rerum divinitus decretæ, ut quiſque quæ fecit patiatur. 192
Vitæ humanæ brevitas & miſeria. 153. 154

Z

ZANZUR civitas. 191
Zelotypiæ vis atrox. 158

CORRIGENTE

D. GEORGIO PATUSSA

ATHENIENSI,

FLANGINIANI SEMINARII

MAGISTRO ET RECTORE.

Digitized by

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google